(1

M. TVLLII CICERONIS

FAMILIARIVM EPISTOLARVM

LIBRI XVI.

CVM HVBERTINI CRESCENTINATIS, MARTINI Philetici, Iod. Badii Aſcenſij, Ioan. Baptiſtæ Egnatii, & Pauli Manutii ab ipſo proxime recognitis, emendatis, atq; auctis commentariis, & aliorum doctiſſimorum virorum, quorum nomina ſubſcripſimus, annotationibus ſparſim appoſitis, quibus difficillima quæque Ciceronis loca explicantur, & mendoſa corriguntur.

Aulus Gellius,
Alexander de Alexandro,
Philippus Beroaldus,
Georgius Merula,
Angelus Politianus,
Petrus Crinitus,
Cælius Rhodiginus,
Gulielmus Budæus,
Luc. Ioannes Scopa Parthenopæus,
Marinus Becbichemus,
Franciſcus Robortellus Vtinenſis.

Adiectis præterea argumentis, & lemmatibus Giberti Longolii in fronte ſingularum epiſtolarum.

OMNIA VIRTVTI PARENT.

SOC·IESV·BIBL·SEC·COLL·ROM·

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,
APVD HAEREDES IOANNIS MARIAE BONELLI.
M. D. LXXV.

MARCI TVLLII CICERONIS VITA.

QVIA ad epiſtolarum primi libri cognitionem non parum conduxerit, vitę, & caſum auctoris cognitio; eam complectar paucisſimis. M.Tull.Cic.Arpini natus, Romæ, quò puer perductus fuerat, tantum in diſcendo profecit, vt in cauſis dicendis primum locum conſecutus ſit, tantumq́; veritatis, & reip.ſtudio potuit, vt omnes honores ſuo ordine obtinuerit. In conſulatu autem ſic ſeſe geſſit, vt non minus veræ gloriæ in toga meruerit, quam alius quiſpiam in armis. liberauit enim vrbem ab incendio, & ciuitatem à cæde coniuratorum Catilina duce: in quos cum animaduertiſſet, & Catilina iam in prœlio cecidiſſet, primus in Toga triumphauit, primusq́; parens patriæ appellatus eſt, erectis eius gloriæ perpetuis monumentis. Quæ res illi inuidiæ non parum peperit: preſertim apud Cæſarem: & paulò poſt apud Clodium virum apprime nobilem: qui captus amore Pompeiæ vxoris Cæſaris in domo eius, in veſte muliebri, deprehenſus eſt temeraſſe feſta Bonæ (maribus non adeunda) deæ. ob quam rem in ius iocatus, negauit ſe tunc in vrbe fuiſſe. Citatus autem Cic. in eum teſtis adſeruit Clodium eo die ſecum Romæ fuiſſe: quod idem, & alij præclari viri teſtati ſunt. Clodius tamen iudicibus corruptis pecunia abſolutus eſt. Cæſar autem vxorem repudiauit: quod diceret: Domum Cæſ.non ſolum crimine, ſed etiam ſuſpicione criminis vacarę debere. in Clodium, vt Cic.incommodet, nihil grauius egit. At Clodius vltionis auiditate à patribus ad plebem per adoptionem tranſiuit, factusq. trib.plebis Cic.diem dixit: ꝙ nobilisſimos ciues ne Clocaſſet in dicta cauſa. Erant autem tunc conſules L.Piſo Cæſ.ſocer, & P.Gabinius, qui prouinciarum ſpe dij conatibus fauebant. Quod intelligens Cic.cum neq; à Pomp.neq; ab alijs amicis ſatis tutaretur, aufugit: abſensq́; damnatus eſt à Clodio: vt bonis eius publicatis, quadringentis millibus paſſuum ab Italia igni, & aqua illi interdiceretur: qui vero hoſpitio ſuſcepiſſet, exul eſſet, & ſua amitteret omnia: additumq́; rogationi eſt: nequis de eo reducendo referret, diſputaretue, aut pedibus in ſententiam iret. Quæ omnia populus ſciuit, atq; approbauit, maxima (vt ſemper fuit) animorum mutabilitate, Clodius ita exulis villas diripuit, & incendit, domum in palatio à fundamentis demolitus eſt, & in area templum libertatis conſtituit. Fortunas omnes haſtæ ſubiecit: nec tamen in tota illa auctione ſector quiſpiam repertus eſt. Cicero in Macedoniam aufugit vbi à Planco benigne exceptus eſt. Clodius autem ob victoriam inſolentior factus, etiam Pōpeium in publica concione contumelijs proſcidit, quærens vt populus, ꝙ Pompeius is eſſet, reſponderet. Quis vno digito caput ſcaberet: quis vir virum quæreret? & ſimilia. Qua contumelia irritatus Pompeius, fretusq. Lentuli auctoritate, ad quem proximæ ſunt epiſtolæ, & qui Ciceroni amicisſimus fuit, auctor fuit T.Annio trib.pl. vt rogationem ad populum ferret de Cic.reuocando. Quæ res ingentes turbas concitauit Clodius enim cum factione ſua tribunitiæ obſtitit rogationi, eoq́; obtinente aliquandiu nihil agi potuit, certatumq́; eſt interim in publico armis, tribunitiaq́; poteſtas violata eſt, multi quoq; interfecti, adeo vt Q. Cic. Marci frater, inter cadauera latitans, ſit ſeruatus. Poſtremo Pompeius ingenti bonorum manu ad hoc ipſum ex tota Italia collecta, Clodium foro expulit, auxilioq́; fuit, vt populus ſine aliquo maiore motu rogaretur. Nunquam maior populi Romani de aliqua re conſenſus fuiſſe dicitur. neque tam magnum alias totius Italiæ ſtudium, quæ ad hoc ipſum Romam confluxerat: vt non magis eleganter, q̃ vere Cic.poſtea gloriatus ſit, Italiæ ſe humeris ab exilio reportatum. Senatus caritate, & beneuolentia cum populo certauit, decreuitq́; vt publice laudarentur ciuitates, quæ Cic.humaniter accepiſſent, vt domus, & villæ eius publico inſtaurarentur ſumptu. Redijt xvj. menſe poſtquam vrbe electus fuerat, in ſenatuq́; aliquantulum floruit: quo tempore ad Lentulum primi lib. epiſtolas ſcripſit: deinde Ciliciam poſt Lent. & Appium Claudiū Pulchrum, prouinciam obtinuit: vnde reuerſus bella ciuilia inter Cæſ. & Pompeium offendit orta: quæ res effecit; vt triumphare non potuerit: Diu autem ad concordiam vtrunque fruſtra hortatus, Pomp. tandem ſecutus eſt: Quo victo, & occiſo per Dolabellam generum ſuum Cęſari reconciliatus, cum in foro locus non eſſet, ad philoſophiam ſe contulit. Tandem Cæſare occiſo, cum libertatis publicæ gratia eius percuſſores tutaretur, & in Marcum Antonium Cæſ.vindicem Philippicas habuiſſet, poſtquam Antonius, Lepidus, & Auguſtus triumuiratum inijſſent, ab Antonio alijs conniuentibus proſcriptus eſt: & in fuga deprehenſus, capite, & manu, qua Philippicas ſcripſerat; truncatus eſt. Nunc paucis argumentum repetam.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX EPISTOLARVM FAMILIARIVM M. TVLLII CICERONIS: QVO EPISTOLARVM OMNIVM GENERA FACILE COGNOSCVNTVR.

LECTORI.

QVANQVAM erunt fortaſsis humaniſsime lector, qui vitio mihi adſcribendum cenſeant, q́ indicem hunc familiarium M. Tulij Ciceronis epiſtolarum ipſis cum eiuſdem Ciceronis epiſtolis imprimendum curauerim: attamen, cum ſciam me rem nõ ingratam facturum ijs, qui Ciceronem ipſum ſibi imitandum proponunt, in eoque ſtudio laborant, vt eidem quamſimillimi eſſe videantur, non ab re mihi viſum fuit, cum ipſum indicem typis excuſum mittere in manu ſtudioſorum, vt vnuſquiſque inuenire poſsit ea omnia epiſtolarum genere, quæ deſiderat, ſcilicet commendaticias, gratulatorias, conſolatorias, hortatorias, facetas, expoſtulatorias, & alia, vt videre eſt in ipſo indice. Ne autem multis morer, quid vtilitatis ex ea re lectores ſint percepturi, ſilentio præteribo; nam hoc ipſum à doctis teſtatum velim. In imprimendo autem huiuſmodi elencho, hunc ordine ſeruandum cenſui, vt numerus librorum ponatur in prima linea per columnas, mox deinde numerus epiſtolarum ſequatur. idque vt facilius inueniri poſsint ea. quæ deſiderantur. eamque ob rem omnes, epiſtolæ quæ ſingulis quiſque libri habentur, notatæ ſunt arithmeticis numeris: qua tamen in re admonitum lectorem velim, eam primi libri epiſtolam, quæ incipit: Periucundæ mihi fuerunt literæ tuę, vnam eſſe cum ea, cuius principium eſt in nonnullis codicibus: Quod rogas, vt tibi mea ſcripta mittam, & ceteræ: ita vt primo ipſo libro decem tantum epiſtolæ habentur. Vale.

EX EPISTOLAE FAMILIARIBVS M. Tulij Ciceronis.

COMMENDATICIÆ.

Libri primi, epiſtola tertia.
Secundi, epiſtola quinta, tertiadecima.
Quinti, epiſtola nona.
Sexti, epiſtola nona, decimaſeptima.
Septimi, epiſtola quinta.
Noni, epiſtola tertiadecima.
Vndecimi, epiſtola quarta, ſextadecima, decimaſeptima, decimanona, vigeſima.
Duodecimi, epiſtola vigeſimaprima, vigeſimaquinta, vigeſimaſexta, vigeſimaſeptima.
Tertijdecimi, epiſtolæ vniuerſæ.
Quintidecimi, epiſtola tertiadecima, quartadecima.

GRATVLATORIÆ.

LIBRI ſecundi, epiſtola ſexta, octaua, nona.
Tertij, epiſtola vndecima, duodecima.
Sexti, epiſtola duodecima.
Noni, epiſtola duodecima, quartadecima.
Decimi, epiſtola duodecima.
Duodecimi, epiſtola tertiadecima.
Quintidecimi, epiſt. ſeptima, octaua, nona decima, quartadecima.

CONSOLATORIÆ.

LIBRI quarti, epiſtola tertia, quinta, tertiadecima.
Quinti, epiſtola tertiadecima, quartadecima, ſextadecima, decimaſeptima, decimaoctaua.
Sexti, epiſtola prima, ſecunda, tertia, quarta, tertiadecima, vigeſimatertia.

ACTIONES GRATIARVM.

LIBRI decimi, epiſtola vndecima, vigeſima.
Vndecimi, epiſtola ſecunda.
Quintidecimi, epiſtola vndecima.

ORATORIAE.

LIBRI primi, epiſtola ſeptima partim in calce.
Secundi, epiſtola prima, nona, quartadecima.
Decimi, epiſtola tertia, quinta, ſextadecima, duodecima, quartadecima, ſextadecima, decimanona.
Vndecimi, epiſtola quinta, ſeptima, octaua, vndecima, duodecima, quintadecima, vigeſima.
Duodecimi, epiſtola ſexta, octaua, nona, decima, vigeſimaquarta.

FACETÆ.

LIBRI primi, epiſtola decima.
Secundi, epiſtola decima.
Septimi, epiſtola prima, decima, vndecima duodecima, decimatertia, decimaquarta, decimaſexta, decimaoctaua, vigeſimaprima, vigeſimaſexta, trigeſima, trigeſimatertia.
Octaui, epiſtola octaua, decima, ſextadecima.
Noni, epiſtola quarta, decima, ſextadecima, decimaſeptima, decimaoctaua, decimanona, vigeſimaſecunda, vigeſimaquarta, vigeſimaquinta, vigeſimaſexta.

EXPOSTVLATORIÆ, VEL EXCVSATORIAE.

LIBRI ſecundi, epiſtola prima.
Tertij, epiſtola ſexta, ſeptima, octaua.
Quinti, epiſtola prima, ſecunda, quinta.
Septimi, epiſtola vigeſimaoctaua.
Octaui, epiſtola decimaquarta.
Vndecimi, epiſt. ſecunda, tertia, vigeſimaſeptima, vigeſimaoctaua.

LACRYMABILES EPISTOLAE.

LIBRI quartidecimi, epiſt. prima, ſecunda, tertia, quarta,

L. IOANNIS SCOPAE ASSERTIO
DE GENERE M. TVLLII CICERONIS.

MVLTOS & audiuimus, & legimus, Leonardum Aretinum, Plutarchi celeberrimum interpretem, & virum magna doctrina, ſectantes, Ciceronem à Tullo, Volſcorum rege traxiſſe genus indubitanter affirmare: & hoc ita eſſe & illos, & nonnullos, vel omnibus inuitis contendere. Nos vero, quamuis iandiu in illorum veſtigijs immorati fuiſſemus, tamé ſemper ambigebamus. Proinde hoc accuratiua indagare cœpimus. quid verbis eſt opus? id ipſum apud Ciceronem nunquam, cui maxima eſſet adhibenda fides, comperimus. Ideo Ciceronem noſtrum eloquentiæ parentem non à rege duxiſſe genus, ſed à quodam Arpinate ducimus: & hoc ita eſſe, ratione primum, deinde priſcorum auctoritatibus ſuffulti comprobabimus. Quis vnquam (vt ex ipſius Ciceronis monumentis apertiſſime colligitur) Ciceronem non ſolum antequam exularet, ſed ne regreſſum quidem dimiſſum, abiectumq. conſpexit? Vt enim ad Lentulum ſcribens, ait: In quo ego ſpem feſelli non modo inuidorum, ſed etiam inimicorum meorum, qui de... Q. Metello L. filio quondam falſam opinionem acceperunt, quem poſt reditum [illegible] tant fracto animo, & demiſſo fuiſſe. ſed quod de illo acceperant, aut etiam ſuſpicabantur, de me idem cogitabant, ab. eſt [illegible] imo me futurum, cum res publica maiorem etiam mihi animum, quam vnquam habuiſſem, daret, quæ declaraſſet ſeſe non p[illegible] no ciue carere. nonne omnes ſeipſum, quàm creberrime de rebus pro re publica geſtis iactaſſe legimus? Quis cum ne[illegible], Ciceronem, cum Catilinæ, ceterorumque coniuratorum arma, & conſilia ſuæ conceſſerint togæ, ſic gloriatu m fuiſſe? [illegible] cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. Nonne ſeipſum, quod primus artis oratoriæ campos, & deliteſcentem apud Latinos philoſophiam aperuit, atque indicauerit, vulgo ad ſidera tolli? Vnum ſuo culmini, & celſitudine triumphum intelligens, quem ex [illegible] gatis, ſuperatisque hoſtibus Parthis contra quos, mortuo M. Craſſo acceſſerat, merebat, deeſſe prædicabat. Idcirco ſi de prædictis intrepide gloriabatur quanto magis ſuum à regia ſtirpe deſluxiſſe genus aſſeruiſſet? Qua de re non à rege oriundum fuiſſe dijudicamus, ſed nouum fuiſſe hominem auctoribus grauiſſimis indicabimus. Salust. in inuectiua contra Ciceronem hæc ſcribit, Verum (vt opinor) homo nouus Arpinas ex M. Craſſi familia illius virtutem imitatur. & inferius: Oro te Romule Arpinas, qui egregia virtute omnes Paulos: Quibus Saluſtij verbis Arpinatem, & nouum fuiſſe hominem, & non à rege deductum eſſe conſtat. & Cicero ipſe in Saluſtium his fatetur verbis: Si hoc fuit illius initium nominis, & dignitatis, cur non æque de nouis exiſtimetur? cuius vt res geſtæ illuſtres ſunt, & vita integerrime acta quaſi vero tu ab illis viris Saluſti ortus, quòd ſi eſſes, n[illegible]os tui tuæ turpitudinis pigeret. Ego meis maioribus virtute mea præluxi, vt ſi prius non fuerint, à me accipiant initium memoriæ ſuæ. Idem inferius: Satius eſt me meis rebus geſtis florere quàm maiorum opinione niti, & ita viuere, vt ſim poſteris meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. Quis ingenio Craſſus, & obtuſus à rege Ciceronem deſcendiſſe audebit aſſerere? Nam ſi in acerrimum inimicum Saluſtium non ſe ſuis maioribus nobilem, vt illi aliquanto præſtantior in progenie præponeretur, n[illegible] : non ne ineptum, & timidum fuiſſe dubio procul cenſeremus? Sed quoniam torrentem eius imitabatur lingua, hoc ipſi non aſcribitur, & Iuuen. in 8. Sat. refert.

Hic nouus Arpinas ignobilis, & modo Romæ
Municipalis eques galeatum ponit vbique.

Et Baſilius:

Hic iacet Arpinas manibus tumulatus amici,
Qui fuit orator ſummus, & eximius:
Quem nece crudeli mactauit ciuis, & hoſtis:
Nil agis Antoni, ſcripta diſerta manent.

Vulnere membra tuo Ciceronem conficis, at te
Tullius æternis vulneribus lacerat.

Et Pompeianus:

Doctrinæ Antiſtes, verum mirabilis auctor
Tullius exiſtens nobilis ex humili:
Cui dedit excellens ars oratoria nomen:
Virtute ingenij venit ad aſtra ſui.

Licet non me prætererat fore nonnullos. qui quidem hæc ex oratione Catilinæ citabunt. Nam prædicare aliquando ſolitus origi nem ſe generis habui[illegible]e ex Tulli Hoſt[illegible] familia Volſcorum regis quidem P. R. inimiciſſima, & inferius: Hic nouus Cicero Arpinas ex Tulliorum familia, ſed illos quæſo, noſtra ne lancinent prius, quam cuncta perpenderint. Verum omiſſis verbis, Catilinæ mentem aperiamus: ſi Catilinæ, & non alterius, quod magis comprobarem, illa ſit inuectiua. Catilina, cum ſe iam accuſatum, & iam damnatum animaduerteret, orationem (cunctis nanque licebat temporibus illis) habuit in Senatu: & quo ſe vehementius excuſaret, Ciceronem impenſius criminaretur, & in odium, atque inuidiam populi duceret atrocius Romani, retulit a regia Ciceronem oriundum ſtirpe populo inimiciſſima Rom. quoniam Romani regibus exactis, non reges modo, ſed nomen quoque regium odio, vel maximo habebant, arguebatque vaſtum Ciceronis animum eſſe extinguendi nobilitatem, quod non ita eſſe hoc ducor argumento, quòd Cicero in actionibus contra Catilinam criminantem, id eſt falſius nunquam, neque meminit, & in actione Van Verrem ita reſpondet: Ne iſta præclara nobilitas deſinat queri P. R. hominibus nouis, atque induſtrijs libenter honores mandare, ſemperque mandaſſe. Non eſt quærendum in ea ciuitate, quæ propter virtutem omnibus nationibus imperat virtutem plurimum poſſe. Sit apud alios imago P. Africani. ornentur alij mortui virtute, ac nomine, Talis ille vir fuit, ita de P. Romanis eſt, vt non vni familiæ, ſed vniuerſæ ciuitati commendatus eſſe debeat. Eſt aliqua mea pars viriſi, quòd eius ciuitatis ſum, quam ille amplam, illuſtrem, claramque reddidit, præcipue quod in his artibus pro mea parte verſor, quarum ille princeps fuit æquitate, induſtria, temperantia, defenſione miſerorum, odio improborum: quæ cognatio ſtudiorum, & artium propemodum non minus eſt coniuncta, quàm iſta, qua vos delectamini, generis, & nominis, & in actione 6. Videmus quanta ſit inuidia, quantoque in odio apud quoſdam homines nobiles nouorum hominum virtus, & induſtria. & inferius: Hominum nobilium non ferè quiſquam noſtræ induſtriæ fauet. Cicero ſe præterea in epiſtolis nouum vbique hominem appellat. Nouus dicitur homo, cuius maiores nullam habuerunt dignitatem. Leonardus, ne tantam fortaſſe Ciceronis maieſtatem dehoneſtaret, illum regia decorauit ſtirpe. Quod autem dixit habere genus à rege, non ipſe commentus eſt. Accepit enim ab Euſebio, Eutropio, & Silio Italico ſic in 8. Punicorum ſcribente:

Tullius æratas raptabat in agmina turmas,
Regia progenies, & Tullo ſanguis ab alto.

Sed hunc errorem ex illo Ciceronis in prima Tuſc. manaſſe loco credimus. Inquit enim Cic. Regnante meo gentili vbi, gentili, de mea gente quidam exponunt, cum de meo nomine intelligendum ſit. Gentilis nanque non modo, qui eſt de eadem gente, ſed etiam nomine dicitur, Feſto, Cinthio, & Cicerone in Topicis auctoribus; qui ab alio vocabulo Cognominis appellatur. Plaut. in Bacch. Illa mea cognominis eſt. Cicero quoque dicitur, non quòd habebat faciem quadratam inſtar ciceris, vt Priſc. nunquam enim quadratum vidi cicer, ſed rotundum. Idem Leonardus ait, quod habebat carunculam in nare inſtar ciceris: hæc priori eſt præſtantior ſententia. Nos autem in hoc M. Terentium Varronem Rom. omnium facile doctiſſimum ſequimur, inquit enim Cicerones dictos, quorum maiores fuerunt inuentores ciceris ferendi, vt Fabij à faba, Lentuli à lente, ſic Cicerones à cicere. Varronem Plinius ſequitur, quod Euphorbius quoque hiſce confirmat verbis:

Quicunque in libris nomen Ciceronis adoras?
Aſpice quo lateat conditus ille loco.
Ille vel orator, vel ciuis maximus, idem
Clarus erat facto, clarior eloquio.
At nequid Fortuna viro nocuiſſe putetur,
Viuit, & æternum docta per ora volat.

Vocabatur Tullius a patre, vel quòd eius maiores fuerunt tullorum, id eſt aquæ ductuum inuentores. Tullij nanque (vt Frontinus de aquæ ductibus) vocantur ductus aquarum.

ARGVM

ARGVMENTVM EPISTOLARVM
. M. T. C. AD LENTVLVM
PER GEORGIVM MERVLAM ALEXANDRINVM.

AEgyptiorvm Reges à Ptolemæo Lagi filio, qui primus Alexandro ſucceſſit, Ptolemæi appellati ſunt, quorum nomina, atque ex moribus indita cognomina, cum apud ſcriptores Græcos leguntur, tum ex ordine ſucceſſionis in vltimo Geographiæ libro à Strabone commemorantur. Auletes vero vltimus Ptolemæorum flagitioſus traditur, vtpote qui choraulam exercuerit, atque in regia certamina celebrarit: ad quæ & ipſe cum alijs concertaturus prodibat. Huius frater fuit Ptolemæus alter, cui Cyprus in ditionem conceſſerat: vt idem Strabo refert. Hic cum aduerſus Romanos bene de ſe meritos ingratum ſe præberet, ſublatus & ipſe eſt: inſula vero à Romanis occupata fuit. Sed Auletes ad ſtabiliendum regnum pecunias quibuſdam Romanorum proprias, & mutuo acceptas, vt amicus, & ſocius Romanorum appellaretur impendit: quas poſtea cum ab Aegyptijs per vim exigeret, moleſtus ciuibus erat, tum propter hoc, tum etiam quòd à Romanis Cyprum repetere nolebat, quam rem Alexandrini iubebant, vel repudiata Romanorum amicitia, & ſocietate. Ergo cum nec eos, vt quieſcerent perſuaſiſſent, nec poſſet per vim cogere (peregrinum enim exercitum non habebat) Romam ex Aegypto profugit, accuſauitque Aegyptios, quòd eum regno expuliſſent. Contigit autem, vt de eo reducendo ageretur, Lentulo Spinthere conſule, cui Cilicia mandata fuerat. Interea Alexandrini dum ignorarent regem in Italiam veniſſe quem mortuum exiſtimabant, Berenicem illius filiam in regno conſtituerunt, quæ primum Cybioſactem maritum cepit: hunc diebus paucis eiecit, cum eius ignobilitatem, illiberalitatemque pati non poſſet. Pro illo alius venit, qui & ipſe ſe Archelaum Mithridatis filium ſimulabat qui Archelai quidem filius erat, eius qui contra Syllam bellum geſſit. Rex autem Ptolemæus Romam profectus, à Pompeio ſuſcipitur, & ſenatui commendatur. Hoc cum Alexandrini reſciuiſſent, centum oratores Romam miſerunt, qui reſponderent criminibus, quibus à rege accuſarentur, recriminarenturque illum de vi, & iniuria, quibus eos affeciſſet. Quo præcognito, quamuis Romæ eſſet, legatis rex inſidiatus eſt ſubſeſſoribusque alio, atque alio dimiſſis in itinere multos eorum priuſquam Romam venirent, interfecit: quoſdam in vrbe ipſa tolli curauit: alios perterrefaciens, vel pecunijs corrumpens perſuaſit, vt neque conuenirent, & colloquerentur magiſtratus de ijs, pro quibus miſſi fuerant, neque in totum vllam memoriam de cæde aliorum facerent. quod negocium occultum fuit. Senatus autem grauiter rem tulit, cauſam eorum acerrime Marco Fauonio alio agente modo. Nam multi legati ſociorum Romam miſſi, per vim perditi fuerant. præterea non pauci Romanorum dona acceperant, qui non permitterent Dionem (qui vnus erat legatorum) in ſenatum ingredi neque mentionem vllam de cæde legatorum quouſque is adeſſet facere. Cæſo vero per dolum Dione, neque de eo pœnam Rex dedit. At cum Pompeio (vt ſupra diximus) regem domi ſuſcepiſſet, Illum hoc facto admodum ſubleuauit. cum plurimi autem inde accuſarentur, pauci admodum conuicti fuere. tantum acceptio munerum poterat, vt ſe inuicem ob proprium quiſque periculum iuuarent, & hæc quidem pecuniarum gratia mortales faciebant. Sed principio inſequentis anni Iouis ſimulacro. quod in Albano erectum erat, fulmine icto, per aliquod tempus reductio Ptolemæi repreſſa eſt, ſimul etiam, quòd Sibyllinos verſus adeuntes, hoc aſcriptum inuenere: Si Aegypti rex, auxilio quodam indigens venerit, eius amicitiam ne abnueritis; ſed illum quidem cum multitudine ne iuueritis: quod ſi aliter factum fuerit, labores & pericula habebitis. *Ex hoc conuenientiam verſuum ad ea quæ tunc gererentur admirantes, quæcunque prius decreuiſſent, reſcidere, C. Catoni trib. pl. in primis obtemperantes, per quem Sibyllinorum verſuum ſententia in publicum venerat. Nam cum non liceret quidquam Sibyllinorum verſuum, niſi prius Senatus decreuiſſet, in vulgus enunciare, Cato veritus ne Sibyllæ ſors occultaretur, ſacerdotes coegit, priuſquam reſponſum à ſenatu acciperent, oraculum Sibyllæ aperire. Poſt hæc vero cum ſententiæ in ſenatu dicerentur, cenſerentque quidam reditum regis Lentulo Spintheri. ſed ſine exercitu: alij vero rem deferrent Pompeio, vt eum cum duobus lictoribus reduceret: Ptolemæus cognita Sibyllæ ſententia, rogauit, vt per Pompeium reduceretur. Plutarchus vero Canidium tradit rogationem ad tribunos plebis tuliſſe, vt Pompeius ſine exercitu cum gemino lictore ad Ptolemæum cum Alexandrinis conciliandum deſtinaretur: cui rei non grauiter hæſiſſe: viſus eſt Pompeius: ſed ſenatus id omiſit cauſa honeſte reddita, quòd viro timeret, ſimul etiam quod eo ad rem frumentariam vti vellet. quanquam (vt ijdem hiſtorici. hoc eſt Dion, & Plutarch tradunt) Lent. Spinther etiam conſul maxime laboraſſet, vt præfectura annonæ Pompeio mandaretur, tradita illi omni poteſtate terrarum, & maris, quæ Rom. populo paterent. Hoc autem fecit Spinther, vt ad maiorem magiſtratum Pompeio promoto, ipſe ad regem Ptolemæum auxilio mitteretur. A. Plancus in collegio Tribunorum recitauit literas, quibus notabatur, Ptolemæum orare, vt pro Spinthere Pompeius mitteretur. Cum varias autem, & diſſidentes ſenatorum ſententias Ptolemæus cognouiſſet, deſperato reditu, Epheſum conceſſit, apud deam victuros. Poſtea vero quanquam Romani auxilium abnegaſſent, & grauiter eius largitiones ferrent, reductus eſt, & regnum recuperauit. Hoc autem fecerunt Pompeius, atque Gabinius. Tantum enim*

potentia,

potentia, & pecuniæ tunc valuerunt, vt præter populi voluntatem, & ſenatus decreta, Pompeius Gabinio ſcripſerit, quem Syriæ cum exercitu præfecerat, vt regem reduceret. nihil enim curarunt, alter muneribus, alter vero gratia, de Sibyllinis verſibus. Reus deinde Gabinius factus eſt; ſed conuinci non potuit, tum Pompeij, tum pecuniarum gratia. Sed cum legamus, Catonem Rhodi cum eſſet atque reſponſum Ptolemæi Cyprij expectaret, altero Ptolemæo à ciuibus tunc pulſo, & relicta Alexandria Romam nauiganti, ea ſpe vt Pompeij, & Cæſaris armis in regnum reduceretur, cõſilium optimum dediſſe, vt domum rediret, & cum ſuis ciuibus pacaretur: dubitabit aliquis, cur Dion tradidit Alexandrinos ægre tuliſſe, Ptolemæum pati Cyprum occupari à Romanis, cum Rex ipſe viueret, & inſulam in poteſtate haberet. Illud addimus, quantum tempora ſupputare potuimus, cum Alexandrini de rege eijciendo conſilia inirent, tunc P. Claudium Pulchrum, qui auctor fuit tollendi Ptolemæi, in piratas incidiſſe, regemque rogaſſe, vt ſe redimeret. Sed precium perexiguum Rex miſit, adeo vt piratæ id excipere erubeſcerent. Remiſſa igitur Regi pecunia, & dimiſſo Claudio ſine precio, trib. deinde plebis creatus Claudius euicit, vt M. Cato in Cyprum mitteretur, eam ab Rege ablaturus. Sed Ptolemæus re intellecta, priuſquam ille aduentaſſet, ſeipſum interemit. Cato inſulam accepit, & regis opes venundedit, pecunia omni in publicum ærarium relata. quod Lucanus ſignificat, cum dicit.

Quod Cato longinqua vexit ſuper æquore Cypro.

Ergo cum iuſſu populi mitteretur Cato ad pecuniam accipiendam, ſatis Cyprus Romanorum imperio parebat, cum in dignitate regni Aegyptiorum: iureque Alexandrini iniquo animo ferebant, inſulam, cui per multos annos Ptolemæi imperauerant, in Romanorum iura cedere. Suetonius quoque ſignificat, poſt initam cum P.R. ſocietatem, Ptolemæum Alexandria pulſum. nam Cæſar laborabat, vt ſibi Aegyptus prouincia plebiſcito daretur, nactus extraordinarij imperij occaſionem, quod Alexandrini regem ſuum ſocium, atque amicum à ſenatu appellatum expulerant. Igitur vt ſocius, atque amicus Rom. populi Ptolemæus, a ſenatu reduci poſtulabat. Nec ſine cauſa, atque iniuſte ſenatus de eo reducendo tractauit. Quæ autem foret verſuum Sibyllinorum ſententia, ſatis ſupra demonſtrauimus. Reſtat vt exponamus atque comprobemus. Creditorer legendum eſſe non competitores. Sed hoc ſubiecta Ciceronis verba ad Q. fratrem confirmabunt. Creditores vero Regis aperte pecunias ſuppeditãt contra Lentulum, ſine dubio res à Lentulo remota videtur eſſe cum magno meo dolore, quanquam multa feci. Sed valde miror, cur Domitius exponens illud Iuuen.

Ipſi magna ſonant, ſed tunc cum creditor audit.

Præcipue, inquit enim, Creditor, qui pecuniam credit debitori: Creditor item, cuius pecunia aliquid aliud agit, vt hoc loci, & apud Ciceronem. Res agitur per eoſdem creditores. Nugatoris planè hominis verba, quæ nec coarguẽda ſunt. Nam quid aliud aliquid creditorum pecunia aduerſus Lentulum ageret, non intelligo. Sed qui pecuniam Regi crediderint, nihil equidem quod ex hiſtoria habeatur inueni præter quam ea quæ de Rabirio Poſthumo Cicero ſcribit. Is enim grandem pecuniam regibus Alexandrinis crediderat. pulſus interea regno Ptolemæus, doloſis conſilijs, vt dixit Sibylla. Poſtquam ſenſit Poſthumus, Romam venit. Huic egenti, & roganti, hic infelix pecuniam credidit: nec tamen primum, nam regnanti crediderat abſens. Nec temere ſe credere putabat, quòd erat nemini dubium, quin is in regnum reſtitueretur à ſenatu, populoque Romano. In dando autem, & credendo proceſſit longius, nec ſuam ſolum pecuniam credidit, ſed etiam amicorum. ſtulte, quis negat? aut quis non admonet, quòd male cecidit, bene conſultum putaret? id eſt difficile, quòd cum ſpe magna ſis ingreſſus id non exequi vſque ad extremum. Supplex erat Rex, multa rogabat, omnia pollicebatur, vt iam metuere Poſthumus cogeretur, ne quod crediderat, perderet ſi credere conſtituiſſet modum. Nihil autem erat Rege illo blandius, nihil hoc benignius. vt magis pœniteret cœpiſſe, quàm deſiſtere liceret. Per hæc Ciceronis verba conſtat, Rabirium ſuam, & amicorum pecuniam regi, & in Aegypto, & poſtquam pulſus regno fuit, crediſſe. quod conuenit cum eo quod Dion ſcribit Regem dum regnaret: Romanis quibuſdam pecunias ſtabiliendi regni gratia mutuo acceptas impendiſſe. Quod autem largitione regia multi corrupti fuiſſent, & ſupra ex Dione demõſtrauimus, & Cicero idem ſignificat, hæc ſubiungens: Hinc primum exoritur crimen illud Senatum corruptum eſſe dicunt. docetque Cicero, ad ſumptum itineris, ad magnificentiam apparatus comitatumque regium, ſuppeditatam pecuniam à Poſthumo fuiſſe. Ergo auſim ego affirmare, creditores regios qui Lentulum pecunia oppugnarent, non alios fuiſſe, quàm Rabirium, & eius amicos qui pecunias regni crediderant. Hic ſubrpitur alia dubitatio: Si res Romam venerat, cur ſcribis Cicero, Ammonium regis legatum aperte Lentuli partes pecunia oppugnare? Reſpondemus, regem (vt ſupra demonſtratum eſt) in conſulatu Lentuli Spintheris, & Quinti Metelli nepotis Romam veniſſe, illique non inimico Pop. Rom. ſenatum datum poſt vero, cum varia decernerentur, Epheſum conceſſiſſe, & aut Romæ legatum Ammonium reliquiſſe, aut ex Aſia miſiſſe, ad procurandam in regnum reſtitutionem. Scribit in eadem oratione idem Cicero, Rabirium, poſteaquam rex à Gabinio reductus fuit, in Aegypto manſiſſet, vt pecuniam exigeret, etiam infra dignitatem Romani nominis. Lentulus vero conſulatu functus, in prouinciam Ciliciam, quæ ei mandata fuerat, conceſſit, ex qua facilis erat in Aegyptum tranſitus. Et commode potuiſſet, ſiue cum exercitu, ſiue ſine exercitu Regem deducere. quare in rege per ſe reducendo multum per amicos laborabat. Et de creditoribus quidem regijs abunde (vt arbitror) dictum eſt.

HVBER

HVBERTINI CLERICI

CRESCENTINATIS IN EPISTOLIS CICERONIS COMMENTVM.

HVIVS voluminis epiſtolas, etſi omnes communi appellatione Ciceronis dicuntur, conſtat tamen ex earum inſcriptionibus à multis varijsq; eius ſeculi doctiſsimis viris diuerſis etiam temporibus ſcriptas, tanta dicendi elegantia, & gratia, vt ſi non ex eadem officina, ab optimo tamen artifice exiſſe quæq; videantur, tanta fuit illius ſeculi non modo in rei militaris laudibus, verum etiam in omnium bonarum diſciplinarum præcipueq; rhetoricæ facultatis cognitione, & exercitatione felicitas, & gloria: quæ tamen ne noſtro quidem ſeculo ceſsit, ſi nosipſi, nobis deeſſe nolimus, & noſtra negligentiæ culpam in ipſa tempora, in quibus tamen ſine dubio plurimũ momenti eſſe non negauerim, totam transferre deſignamus: & ingeniorum noſtrorum bonitate vtamur. Quamobrem pueros adoleſcentesq; oes, non ſolum exhortor: verumetiam obſecro, vt eloquentiæ ſtudijs, quæ maximam gloriam hoĩbus affert, totis viribus incumbant, atq; adeo ex his familiaribus epiſtolis initia ſumant: has die noctuq; legant, has ediſcant, has imitentur, in his ſe exerceant, his ſe oblectent. deinde alios Cic. nõ minus eruditos quàm elegantes libros euoluant: & tamen alios quoq; Romanæ linguæ probatos auctores, ita tamen, & legant, vt hunc vnum ſibi, vel vexilliferum, vel potius ducem conſtituant, quem ſequantur, neque enim ſine cauſa Quintiliano dictum eſt eum poſſe ſcire ſe plurimum profeciſſe cui Cicero placebit. Ego ita hoc opus declarare ſtudebo, vt mea ope, & interpretatione fretus, nemo iam aggrediendum dubitet. Vt igitur clarius harum ad Lentulum epiſtolarum argumentum appareat: ex Strabonis auctoritate Ptolemæorum ſeries breuiter primum narranda videtur. Deinde Appiani, & Plutarchi, & reliquorum: qui de his rebus ſcripſerunt auctoritate Cic. mentem ita declarare ſtudebimus, vt induſtria noſtra multis proſit. Sic igitur, inquit, Strabo lib. xvij. in deſcriptione Aegypti: Ptolemæus, Lagi filius, Alexandro ſucceſsit, Ptolemæo autem Philadelpho Euergetes. Poſtea Philopater Agatoclis. poſtea Philometer filio imperium à patre accipiente hunc vero frater ſucceſsit ſecundus Euergetes nominatus hunc Phiſconem dicunt, qui Ptolemæus cognomento Lathurus ſucceſsit Lathuro autem ætate noſtra Auletes Cleopatra, ſed omnes poſt tertium Ptolemæum male vixerunt, delicijs corrupti omnium, vero peſsime 4. & 7. & vltimus Auletes, qui præter alia flagitia etiam choraulicam exercuit: & adeo in ea gloriabatur, vt nõ cunctarentur certamina in regia celebrare, ad quæ, & ipſe cum alijs concertaturus prodibat, atque hic eſt, quẽ Alexandrini exegerunt, & cum ei tres filiæ eſſent vnam natu grandiorẽ, quæ legitima erat, reginam fecerunt, & quæ eius filiæ infantes adhuc atque inutiles regno exciderunt. Reginæ virũ ex Syria accerſiti præſertim Cybioſactes quidam, qui ſe ex Syriacorum ſtirpe ſimulabat quem diebus paucis Regina cicerit, eius ignobilitatẽ, & illiberalitatem non poſſet: pro quo Archelaum qui Mithridatis filium ſimulabat, venit, qui Archelai quidem filius erat, eius, qui contra Syllam bellum geſsit: & poſtea à Romanis in maximo honore habitus eſt. Interea Auletẽ Romam profectum Pomp. ſuſcepit, & ſenatui cõmendat, de reductione eius agit, & de nece legatorum, qui ſupra centum contra legem venerant, in quibus fuit Dion Academicus princeps legationis. Ptolemæus itaque ab A. Gabinio reductus Archelaũ, & filiam interemit hæc Strabo, cum quo, & Appianus, & Plut. conſentiunt: & T. Liu. lib. 101. & hic fuit pater eius, per quem Pompeius eſt interemptus. Verum ait Plut. in vita Catonis: Ptolemæus quem Auletem appellauit Strabo: priuſquam Romam veniret accerſitus à Catone Rhodum venit: quo cum poſteaquam locutus eſt conſulente Catone: ne tanta felicitate relicta, ſe laboribus, & diſpendijs, & obſeruationibus eorum qui Romæ potentes eſſent, ſe ſubijceret, quorũ cupiditatem ſi vniuerſa Aegyptus in pecunia redigatur vix explere poſſet, & ornare, vt domum rediret, & cum ſuis ciuibus pacaretur, & ſeipſo Catone vna nauigaturum, & interceſſurum pollicente. Rex tanquam ex inſania quadam reſipiſcens, veritatemq; agnoſcens, & virtutem Catonis admirans, decreuit primum ita facere, vt Cat. ſuadebat. ſed poſtea ab amicis in priorem ſpem eductus cum Rom. eorum hortatu veniſſet, ſtatim errorem ſuum cognouit, damnauitq; quòd non diuino Catonis conſilio paruiſſet. Alia etiam dicit Plutarchus, quæ quia nihil ad rem faciunt, omittuntur. Illud certiſsimum habeatur, & Strab. loco ſupradicto T. Liuij, & Plutarchi in vita Catonis auctoritate, hunc Ptolemæum à ſuis ciuibus fuiſſe exactum, & ob iniurias. quas patiebatur. Romam veniſſe. Nam quẽ Val. Maximus dicit à fratre minore expulſum, ex lib. 3. cõmentariorum belli Alexandrini Iulij Cæſaris, colligitur, fuiſſe huius, Ptol. filius; Dicit enim in teſtamento patris ſcriptos fuiſſe hæredes ex duabus filijs maiorem, & ex duabus eam, quæ ætatem antecedebat. Cumq; his Ptol. ſe reſtitui curaret, idq; maxime Lentulus, qui in Ciliciam procõſulatum gerebat. facere cuperet, negociũ ſuum cum ipſe abeſſet, Ciceroni mandauerat, cui paulò ante ab exilio reuocando plurimũ operæ ſtudij præſtiterat, & inſtantiſsime affuerat. Dabat igitur operam Cic. vt per Lent. reduceretur, ſicut Lentulus ante diſceſſum ſuum etiã in ſenatu egerat. Verũ rex vt erat ambitioſus per Pompeium quam per Lentulum reduci mallebat, idq; corruptis nonnullis ſenatoribus aſſequi contendebant. erant tamen qui aduerſarentur, tanta erat varietas ſententiarum in ſenatu. Quamobrem cum hæc in ſenatu agerentur. Cicero admonet Lentulum de rebus omnibus, & præcipua de ſua erga Lentulum voluntate, & animo, & officio, & quàm ſint variæ ſenatorum de hoc negocio Alexandrino ſententiæ, latenter tamen innuit Lentulo non poſſe fieri, vt obtineatur, cũ oſtendit rem corruptam eſſe, & non eſſe in ijs fidẽ, in quibus ſumma eſſe debebat: quæ omnia oſtendunt difficultatem & quaſi impoſsibilitatem rei. Huic aũt reductioni regia difficultatem afferebant Sibyllina carmina quibus monebatur populus R. exercitum non eſſe mittendum in Aegyptum, vt, & App. ſcribat, & Luc. lib. 4. Pharſalia, aperte declarat his verſibus.

--Noxia ciuili tellus Aegyptia fato.
Haud equidem immerito Cumanæ carmine vatis
Cautum ne nili Peluſia tangeret ora
Heſperius miles, ripaſque æſtate tumentes.

Quid igitur de horum carminum religione ſentiatur in ſenatu, Cicero declarat hac epiſtola.

M. TVLLII

M. TVLLII CICERONIS

EPISTOLAE FAMILIARES, CVM HVBERTINI CRESCENTINATIS, MARTINI PHILETICI, IODOCI BADII Aſcenſij, Ioan. Baptiſtæ Egnatij, ac Pauli Manutij auctis nuper commentariis: cum annotationibus etiam doctiſſimorum virorum, de quibus in fronte mentio facta eſt.

LIBER PRIMVS.

ARGVMENTVM.

PTOLEMAEVS Auletes Rex Aegypti flagitioſus cum ob tyrannidem ab Alexandrinis eſſet exactus, confugit ad Romanos quos ante multa largitione amicos, pro regno firmando ſibi deuinxerat. Rom. Pompeius exceptum hoſpitio Senatui commendauit. Cumq; ut ſe reſtitui in regnum curaret, idq; maxime Lentulus, qui in Cilicia pro conſulatum gerebat, facere cuperet, negocium ſuum, cũ abiſſet, Ciceroni mandauerat, cui paulò ante ab exilio reuocando plurimum opera, & ſtudij præſtiterat. Dabat igitur operam Cicero, ut per Lentulum reduceretur ſicut Lentulus etiam ante ſuum diſceſſum in Senatu egerat. Verum rex, ut erat ambitioſus, per Pompeium, quàm per Lentulum reduci malebat, idq; corruptis nonnullis Senatoribus aſſequi contendebat. Erant tamen qui aduerſarentur, tanta erat in Senatu ſententiarum varietas. Quamobrem cum hæc ita agerentur, admonet Cicero Lentulum de rebus omnibus, & præcipue de ſua erga Lentulum voluntate, & animo. et quam ſint varia de hoc negocio Alexãdrino ſenatorum ſentẽtia latenter innuens, non poſſe fieri ut obtineatur, cum oſtendit rem corruptam eſſe, & non eſſe in his fidẽ, in quibus ſumma debebat eſſe. Huic aũt reductioni regiæ difficultatem afferebant Sibyllina quoq; carmina quibus monebatur populus R. regẽ Aegypti, ſi quando auxilio indigens veniret ad Rom. exercitu nullo pacto eſſe iuuandum. Quam diuerſa autem de hiſce carminibus in ſenatu ſententia fuerit, aperit quoq; hæc epiſtola.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat Lentulo, quid in cauſa illius in Senatu actum ſit.

M. CICERO P. LENTVLO PRO CONSVLI S. 1

EGo omni officio, ac potius pietate erga te, ceteris ſatisfacio omnibus, mihi ipſe nunquam ſatisfacio. tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum; vt, quoniam tu, niſi perfecta re, de me non conquieſti; ego, quia non idẽ in tua cauſa efficio, vitam mihi eſſe acerbam putem, in cauſa hæc ſunt. Ammonius regis legatus aperte pecunia nos oppugnat. res agitur per eoſdem creditores, per quos, cum tu aderas, agebatur. Regis cauſa, ſi qui ſunt, qui velint, qui pauci ſunt, oẽs rem ad Pompeium deferri volunt. ſenatus religionis calumniam, non religione, ſed maleuolentia, & illius regiæ largitionis inuidia comprobat. Pompeiũ & hortari, & orare, & iam liberius accuſare, & monere, vt magnam infamiã fugiat, nõ deſiſtimus. ſed planè nec precibus noſtris, nec admonitionibus reliquit locum: nã cum in ſermone quotidiano, tũ in ſenatu palã ſic egit cauſam tuam, vt neque eloquentia maiore quiſquam, neque grauitate, nec ſtudio, nec contentione agere potuerit, cum ſumma teſtificatione tuorum in ſe officiorum, & amoris erga te ſui. Marcellinum tibi eſſe iratũ ſcis. is, hac regia cauſa excepta, ceteris in rebus ſe acerrimum tui defenſorem fore oſtendit. quod dat, accipimus. quod inſtituit referre de religione, & ſæpe iam retulit, ab eo deduci non poteſt. res ante idus acta ſic eſt: nam hæc idibus mane ſcripſi. Hortenſij, & mea, & Luculli ſñia cedit religione de exercitu: (teneri .n. res aliter non põt) ſed ex illo S.C. quod te referente factũ eſt, tibi decernit, vt regem reducas: quod commodo reip. facere poſsis: vt exercitum religio tollat, te auctorẽ ſenatus retineat. Craſſus tres legatos decernit, nec excludit Põpeium: cenſet .n. ẽt ex ijs, qui cum imperio ſunt. Bibulus tres legatos ex ijs, qui priuati ſunt. huic aſſentiuntur reliqui conſulares, præter Seruilium, qui oĩno reduci negat oportere: & Volcatiũ, qui, Lupo referente, Pompeium decernit; & Afranium, qui aſſentitur Volcatio: que res auget ſuſpicionẽ Pompeij voluntatis: nam aduertebatur Pompeij familiares aſſentire Volcatio. laboratur vehementer. inclinata res eſt. Libonis, & Hypſæi non obſcura concurſatio, & contentio, omniumq́. Pompeij familiarium ſtudium, in eã opinionẽ rem adduxerunt, vt Pompeius cupere videat. cui qui nolunt, ijdem tibi, quod eum ornaſti, non ſunt amici. nos in cauſa auctoritatem eo minorem habemus, quod tibi debemus. gratiam aũt noſtram extinguit hominum ſuſpicio, quod Pompeio ſe gratificari putant. vt in rebus multo ante, quàm profectus es, ab ipſo rege & ab intimis, ac domeſticis Pompeij clam exulcerat, deinde palam à conſularibus exagitatis, & in ſummam inuidiam adductis, ita verſamur. noſtram fidem omnes, amorem tui abſentis præſentes tui cognoſcent. ſi eſſet in ijs fides, in quibus ſumma eſſe debebat; non laboraremus.

EGo omni officio,) Senſus eſt. Ego omne officium meum, aut multo magis pietatem in hac tua cauſa reductionis regiæ tibi ita præſto, vt nemo exiſtimet, quidquam à me prætermitti, aut diligentius effici poſſe, aut debere. Mihi autem non ita videtur, qui quantum pro te facio, minus officio meo puto. Officium ab efficiendo dicitur, eo quòd quæritur quid efficere vnumquenque conueniat pro conditione perſonæ, vt Donatus inquit: Pertinet autem, teſte Aſconio Pediano, ad virtutem, vt HVB. Officiũ.

hominis eſt officium pietatem colere, licet interdum dicamus,
Lenonis eſt officium inſidiam pudicitiæ, & accuſatoris officium
eſt inferre crimina, ſed frequentius ad virtutem refertur. [Pieta
Pietas te).i.intimo, & quaſi ſacro affectu. Pietas.n.(vt Cic. de nat. deor.
inquit)eſt iuſtitia erga deos, vnde Non. Marc. Pietatem hanc do
cti veteres eſſe voluerunt: quaſi penitus, & in penetralibus recon
datur, vſurpatum eſt, vt non ſolum in deos, ſed in parentes, & in
eos, quos veneramur, dicamur pij, non autem erga inferiores,
vt quidam male vtuntur, niſi in eos, qui eodem ſunt ſanguine,
vt mater pia in filium, & pietas, paterna dicitur, & filij in pa-
trem, vt Virg. Sum pius Aeneas, & quia Deos, etiam patrem ab
igne liberaſſet. [Ceteris omnibus) Qui putant nihil poſſe à me
pro te maius fieri. [Mihi) Quid tantum me tibi debere puto, vt
nullo officio, aut pietate implere poſſim. [Tanta.n.eſt magnitu-
do) Ratio eſt ſuperioris propoſitionis, & eſt ſenſus. tua erga me
merita ita magna ſunt, qm̃ tu nunquam conquieuiſti pp me, niſi
impetrata reſtitutione mea, vt ego putem vitam mihi eſſe acer-
bam, & inſuauem, quia non poſſum in cauſa tua id efficere, quod
Merita cupis, ſicut tu feciſti in mea, quod cupiebam. Merita dñr facta; &
qm̃ ſunt tam mala, q̃ bona, pro loco, intelligendum eſt meritum
pluſquam officium quod ipſius Ciceronis exempla in his epiſto
lis declarant. [Acerbam) Inſuauem, & plenam ſolicitudinem, &
horridam. [Putem) Exiſtimem.i.vt vita videatur mihi iniucun-
da, quia non efficio, &c. Ordo autem eſt. Tanta eſt magnitudo
tuorum meritorum vt putem vitam mihi eſſe acerbam, quia nõ
efficio idem in cauſa tua.ſ. quod tu in mea effeciſti, qm̃ tu non
conquieuiſti de me, niſi re perfecta.i.impetrato reditu meo in pa
De triam. [De me).i.pp me. Nam de inter alia ſignificata, pp ſigni-
ficat, vt Terent. in Eun. Quantum me amas de fidicina hac? [In
cauſa hæc ſunt) Facit attentum Lentulum, cum ſummam rei ſe
expoſiturum oſtendit. [Oppugnat) Tranſlatum eſt ex re milita-
ri: vt.n.dicimus oppugno vrbem tormentis, ita dixit. Cic. Am-
monius oppugnat nos pecunia.i.tentat ſententiam noſtram fa-
Oppugno uore pecuniæ opprimere, atque euertere. Oppugnare autem eſt
contra pugnare oſtendendi cauſa. Repugnare reſiſtere, & quaſi
Repugno contra pugnam agere cauſa defenſionis. Propugnare defendere,
Propugno vnde, & propugnacula, quæ ad defenſionem fiunt, & vt propu-
gnacula bello tuta parant. expugnare vero eſt vi, & propugnan-
Expugno do vincere, Ammonius nomen proprium legati, qui nomine re
Creditor. gis ſenatores pecunia corrumpebat, vt contra fautores Lentuli
ſentirent, & dicerent, deferrentque hanc reductionem Põpeij po
tius q̃ Lentulo. [Creditores) Quibus pecunia promiſſa eſt, vt re-
gi faueant. Nam vt C. iuriſconſultus ait. ff. ſi certum petatur, cre-
ditores non tantum accipiuntur, qui pecuniam crediderunt, ſed
omnes, quibus ex qualibet cauſa debetur, ſicut exempto vel lo-
cato, vel ex alio vllo contractu debetur: ego, inquit Cic. tractatur
hæc cauſa per eoſdem fautores regis, quibus promiſſa ſunt præ-
mia, per quos tractabatur, cum tu aderas. Nam vt in fine epiſtolę
oſtenditur, ante diſceſſum Lentuli ab vrbe iam res corrumpi cœ
perat, & hic eſt verus ſenſus, neque competitores eſt legendum.
Poſſumus tamen etiam intelligere creditores, qui pecuniam mu
tuam fidei regis crediderint. [Si qui ſunt qui velint).ſ.reductio-
nem. [Cauſa regis).i.pp ipſum regem. [Qui pauci ſunt;) Nã vo-
lebant quidem plerique regem reſtitui, ſed alij mouebantur offi
cio populi, & hi Lent. fauebant, alij mouebantur cauſa ipſius re-
gis, ideoq̃. vt maiore honore reduceretur, deferebant hanc redu-
ctionem Pompeio: vtpote, qui eſſet multo honoratior Lentu-
lo. [Senatus) Senſus eſt: Senatus comprobat calumniã religionis
non pp ipſam religionem, ſed pp odium, quod rex in ſua largi-
Calumnia tione ſibi conflauit. Neque.n.oẽs ſenatores erant corrupti. [Ca-
lumniam,) Quidam exponunt falſam interpretationem, quod
Cauillatio mihi non placet. ſed potius cauillationem.i.fruſtratoriam con-
tentionẽ. Nam ſenatores non vno modo Sibyllina carmina in-
terpretabantur. Probant igitur, ne cum exercitu reduceretur: nõ
tam, vt tuerentur Sibyllæ ſententiam, q̃ ne deferretur Pompeio,
qui tunc plurimum in ciuitate poterat, & P.R. exercitus impera-
Largitas tor erat. [Illius) Hoc nomen in contẽptum dictum eſt. [Largitio-
Largitio nis).i.pecuniariæ corruptionis, nam largitas dr̃ rõnabilis, & diffi
Inuidia nitus liberalitatis effectus, largitio vero vitium cum ob iniuſtam
Liberius cauſam alicui largitur. [Inuidia) Odio, alias vero dr̃ dolor alie-
næ felicitatis. [Cõprobat) Suis ſentẽtijs affirmat. [Pompeium, &
hortari) Vt amicũ. [Orare) Vt ſuperiorem. [Liberius) Mos Cic.
eſt ponere plerunque comparatiuum propoſitio liberius quoq;
pro valde libere.i.nulla habita rõne, & reſpectu. [Monere) Vt fa-
miliarem, hæc ait omnia plerunque facimus pro amicis quę pro
nobis ipſis non faceremus, vt Cic. inquit in Lælio de amicitia.
Oſtenditur igitur ſe nullam partem, & officium ſuum erga Lent.
prætermiſiſſe. [Nec reliquit locum precibus, nec admonitioni-
bus).i.non paſſus eſt ſe aut orari, aut admoneri. Relinquere.n.lo Relinquere locum precibus
cum precibus eſt pati, vt pces ad ſe deferantur. [Sic egit) Sic dixit.
[Studio) voluntate, & animi effectu. [Contentione) Ad verba re-
fertur, nam contentio eſt, vt inquit Cic. oratio vehemens, & ad
perſuadendum accommodatas, ergo contentione vi ſermonis. Contentio
[Tum in ſenatu).i.publice. [Tum in ſermone quotidiano).i.pri-
uatim apud amicos. [Eloquentia) Dicendi ornatu, & ad verba re
tulit. [Grauitate) Ad ſententias. [Studio) Affectu animi, & vehe-
menti voluntate. [Cum teſtificatione) approbatione. [Hac cauſa
excepta) De reducendo rege. [Acerrimum) Vehementiſſimum.
[Fore) Futurum. [Quo dat, accipimus) Male ſentiunt, qui ſic in-
terpretantur, quod dicit intelligimus, nam potius prouerbialiter
dictum eſt. [Quod dat).i. quod pro te facit. [Accipimus) Non
ſpernimus, gratum habemus. [Quod inſtituit) Quod propoſuit,
decreuit. [Referre) Hoc in loco publice proponere, & in ſenatu
dicere. [De religione) De Sibyllino carmine, quod omnino ſer-
uari volebat. [Deduci) Amori. & ordo eſt, non poteſt deduci ab
eo, quod inſtituit referre. [Hortenſij, & Luculli ſententia) Nos
tres dicit idem ſen.ſ.q̃ pateatur religioni. [Nam cedit religioni)
.i.patet religioni, approbat religionem. [De exercitu).ſ.non di-
cendo in Aegyptum. [Teneri) Obtineri.ſ.pro te. [Res) Cauſas re
ductio regis. [Aliter) Niſi cedendo religioni. [Sed ex illo S. C.
quod te referente) Senſus eſt, per illud S. C. quod eſt factum ante
diſceſſum tuum, cum tu de reductione regia in ſenatu retuliſti, de
cernitur, & ſtatuitur, vt tu regem deducas, quia cum ſis vicinus
Aegypto, commode potes id facere, vt tu auctor ſit reducendi re-
gis, & tamen ſeruetur ſententia Sibyllinæ, ne cum exercitu redu-
catur. [Quod commodo facere poſſis).ſ.propter vicinitatem,
quia es in Cilicia, quæ eſt propinqua Aegypto. [Religio tollat
exercitum).i.vt à reductione remoueatur exercitus, ſicut religio
.i.Sibyllinum carmen præcipit. [Craſſus tres legatos) Pergit oſtẽ
dere varias fuiſſe in ſenatu de hac re ſententias, & primo Craſſi,
deinde Bibuli, poſtea ceterorum. [Qui cum imperio) Sunt qui
imperium habent, qui præſunt exercitui Romano. [Priuati).i.
ſine magiſtratu, qui non ſunt cum imperio. [Aſſentiuntur) Ad-
hærent, acquieſcunt. [Qui omnino).i.nec cum exercitu, nec ſine
exercitu. [Lupo referente) Ex relatione enim Lupi qui erat pro
Pomp. etiam Volcatius Pomp. decernebat reductionem. [Qui
aſſentitur Volcatio) Decernet eos Pomp. [Auget ſuſpicionem vo-
luntatis Pompeij).i.facit, vt omnes magis ſuſpicientur Pomp.
velle reducere, cum L. Afranius, & Volcatius ſimul decernant
Pomp. Nam ad amplificationem ſuſpitionis quod familiares
Pomp. aſſentiantur Volcatio, qui Pomp. decernit. [Aduertebat)
cognoſcebatur, imperſonaliter dictum. [Laboratur ue) Prouer-
bialiter dixit. multum ineſt negocij. [Inclinata res eſt) Tranſla-
tio ſumpta à domo ruinam minante, vt Virg. in x. In te omnis
domus inclinata recumbit. [Ergo inclinata res eſt).i.iam incipit
tua defenſio regiæ cauſæ deficere. [Libonis, & Hypſæi) Qui pro
Pomp. contenderant. [Concurſatio) Quia non ſolum conueni-
bant, ſed etiam hunc, & illum ambibant, & huc, & illuc concurſa-
bant. [Cui) Pomp. [Qui nolunt).ſ. decerni reductione regis.
[Quòd eum ornaſti) Oratione tua, nam Lent. ante diſceſſum
ſuum habuerat orationem honorificam pro Pomp. [Quòd tibi
debemus) Nam exiſtimant me potius tibi fauere, quia ſum tibi
obligatus, qui quòd exiſtimem id fore honeſtum, aut vtile prò
P.R. [Gratiam) Quæ mihi apud ciues erat pp beneficia in remp.
collata. [Extinguit) Tranſlatio ab igne.i.omnino oppreſſit. [Su-
ſpicio) Opinio, nam ſuſpicio eſt, & bona, & mala, vt inferius ad Suſpicio
Curionem, q̃ valde ſuſpicor fore, vt infringatur hominum im-
probitas.i.opinor. [Gratificari) Rem gratam facere, ſi ei faueant.
[Vt in rebus) Senſus eſt, vt ante diſceſſum tuum verſabamur in re
bus cauſæ regiæ corruptis, & ita agitatis, vt, & magnum odium
parauerit reg, & ſuis, ita etiam nunc verſamur. [Exulceratis) cor- Exulcero
ruptis, tranſlatio à corporibus, vlcus autem dicitur à græco ἕλκος, Vlcus
& eſt corporis laceratio, vnde vlcerare, lacerare, frangere, vnde Vlcero
Horat. in Serm. Mantica cui lumbos onere vlceret, atque eques
armos. [In ſummam inuidiam) In ſummum odium, quia ſupe-
rius dixit illius regiæ largitionis inuidia, &c. [Exagitatis) Varie
commotis. [Ita verſamur) Ita agitamur. [Noſtram fidem) Erga
te. [Præſentis & abſentis).i.omnes cognoſcent me, & in abſentẽ,
& in præſentem fidelem fuiſſe, & amicum. [Non laboremus)
Non vexaremur laboribus in obtinenda hac cauſa.

EGO omni officio) Inquit, ò Lentul. in te colendo atque PHIL.
obſeruando ceteris omnibus ſatisfacere videor, mihi vero nul-
lo modo. Nam pro tuorum erga me, vel magnitudine, vel
dignitate meritorum nihil efficio. Nunquam enim propter me
con

conqueſti, donec perfeciſti rem meam, ego verò quia non idem in tua cauſa efficere poſſum, vitam eſſe mihi grauem, & acerbam exiſtimem. Sed in his quæramus verborum iuncturam. Ego huiuſmodi vocalium concurſum in alijs accuſarem, ſed Cic. concedemus, qui cum Demoſthene, vt ait Fabius, modice reſpexerunt ad hanc partẽ. Nam, & coëuntes literæ, quæ συναλοιφαὶ dñr, etiam leniorem faciunt orationem, quaſi omnia verba ſuo fine claudãtur, & habet, vt ait Cic. ille tanquam hiatus, & concurſus vocaliũ molle quiddam, & quod indicet non ingratam negligentiã de re hominis magis, q̃ de verbis laborantis. Verum in hoc quid medium tenendum eſt, nam vt negligẽtis eſt pars hoc pati, ita humilitatis vtique perhorreſcere, Qui.n. Theopompũ, & Iſocr. ſecuti ſunt ab huiuſmodi vocalium concurſu nimium abhorruerunt. Qui, vt idem, inquit, Fabius, cũ accidit, hiat, & interſiſtit, & quaſi laborat oratio. peſſime longe, quæ eaſdem inter ſe literas cõmittunt, ſonabunt, præcipuus tñ erit hiatus earum, quæ cauo, aut maxime paulo ore offeruntur. Vero ſunt illiuſmodi colliſiones vocalium fugiendæ, quæ reddunt deformem hiatum, & inconcin-

Cõpoſitio

nam orationem, de quibus Cic. ſic ait. Compoſitio eſt verborum conſtructio ęqualiter perpolita, ea conſeruabitur, ſi fugiemus crebras vocalium concurſiones, quæ vaſtam, atque hiantem orationem reddunt. Quod vt Gręci fugiant, vocales abijciunt, & earum loco ſignum opponunt, quod ab eis ἀπόστροφος à noſtris cõuerſio dicitur. Ego, ἐμφατικῶς dixi. Pronomina enim maioris ſunt ponderis, qui vocem oſtendant, nam quod non aperte dicunt, intelligi volunt, vt illud Maro. Me ne incepto deſiſtere victam? ſub illo pronomine me, intellexit reginam, deorum, ſororem, & coniugem Iouis. Sic nunc Cic. cum dixit ego, intellexit ſe illum talem, qui cum Lent. familiariſſime vixit, & qui tot beneficia ab eo acceperat.

Officium
Officij ſinus

[Officio) omni debita actione, quæ proficiſcitur à virtute pro rerum atque perſonarum dignitate, proque loco atque tẽpore ſeruato. Eſt enim, officium, vt inquit, Marius vniuſcuiuſque perſonæ actus conſtruens ſecũdum mores ciuitatis. Dicitur, & officium aliquando vitioſorum, ſed perperam, nec ſatis recte diffiniri poteſt ſine admiſtione finis. Spectat enim ad finem officij, & ita differt à fine, vt officio quid agendum ſit, in fine quid complectendum conſiderare debemus. Dictum quidem non ab officiendo, hoc eſt nocẽdo à contrario ſenſu. vt multi voluerũt, ſed ab efficiendo, quomodo id tale eſt, quod effici debeat, & ſi non fit, in culpa eſt, & illam virtutis actionem præ ſe fert, quàm græci πρᾶξιν dicunt.

Correctio
Pietas
Aeneas cur pius
Pietas
Interpoſitio

[Ac potius pietate) ἐπανόρθωσις correctio, qua tollitur quod primo dictum eſt, & pro eo reponitur, quod magis idoneum videtur, hoc aũt animus auditoris maxime commouetur. Eſt vero pietas obſeruantia quędam, & reuerentia in parentes, in omnes maiores noſtros, in deos immortales, q̃ græci εὐσέβειαν, hoc eſt religionem, & quaſi iuſtitiam quandam in deos appellant, Hinc Aeneas ſe pium facit, vt ſum pius Aeneas, propter deos raptos ab hoſtibus, & vectos in Latium & patrem Anchiſen, quem humeris ſuſtulit, vt, Ceruici imponere noſtræ. Nec me labor iſte grauabit. Cicer. pietas eſt, inquit, iuſtitia erga deos, & alibi pietatem dicit, quæ erga patriam, aut parentes, aut alios ſanguine coniunctos officium conſeruare moneat. Quidẽp à deis in homines Virgil. retulit, vt Dij, ſi qua eſt cœlo pietas, quæ talia curet. [Ceteris ſatisfacio omnibus;) Quomodo omnes exiſtimant me non poſſe plus pro te facere, q̃ facio. Et in his animaduertendum eſt, inter duos caſus ſimiles concinne ponimus aliquid tertium diſſimile, ſiue præpoſitionem, vt omnibus in terris ſiue verbum, vt aliqd tale: vt, Ceteris ſatisfacio omnibus. Eſt enim honeſtius ſic iſta coniungere, q ſi dicas in omnibus terris, aut, Ceteris omnibus ſatisfacio.

Aures conſulendæ
Facio ſatis
Satiſfacio

Verum conſulendæ ſunt aures. Interdum enim non admittunt ſimiles inter ſe caſus aliquid. Tenẽdum eſt igitur, vt verba adaugeſcant. Sic in hoc verbo ſatisfacio dicendum eſt, q & cõiunctum, & diuiſim eo vti poſſumus, vt facio ſatis, & ſatisfacio, & tertium inter ipſas duas dictiones adiungi poteſt, vt Cic. ad Marcellum, ſatis noſtræ coniunctioni, amorique facturum, hoc eſt ſatisfacturum. [Ceteris) Sic inflecte, vt pulcher, & an eo dicitur, qđ apud Græcos λοιπὸς nominatur. [Ipſe) Cum eodem pondere, vt ego, & vſurpatum tã in proſa oratione, q̃ in verſu. Ars enim exigit vt ipſius, non ipſe dicamus, vt Terẽt. Ipſius mihi Dauus dixit. Nunquam plus habet negationis, quam non. [Tanta enim eſt) Poſt propoſitionem, quamprimum rationem adiungit, nã quinque partes habere debet argumentatio, propoſitionem, ratonẽ, rationis confirmationem, exornationem, & concluſionem, ſiue completionẽ. Nulla eſt.n. tam longa materia, quæ, non his facile complecti poſſit. Enim idem eſt quod apud græcos γὰρ, rationem cauſamq. ſuperioris ſenſus oſtendit, & eleganter ſecundum locũ poſſidet, vt hic. Tanta.n. aut tertium, vt fatẽdum eſt enim. Primò vero, aut quartum locum nunquam tenet, nec in ppoſitione locari poteſt. Quod autem in ea legamus epiſtola. Cur enim tibi hoc non gratificet neſcio, ne te fugiat illud non eſſe principium epiſtolæ, ſed ſic poſuit.n. vt quaſi rationem adiungeret, q in titulo. P. Valerium iureconſultum eſſe dixerat. Magnitudo meritorum. Fuerat enim Tull. in exiliũ eiectus à Clo. & in Macedonia exulauit, & ſextodecimo poſt fugam menſem. T. Annij Milonis, & Lent. opera ab exilio reuocatus, maxima cũ gloria, & gratulatione ciuium in vrbem reuerſus eſt, de quo nunc meminit, & addit. Tu niſi perfecta re de me non conquieuiſti.

Meritum

Meritum enim proprie, & beneficium amicorum ſunt, & gratuitu conferuntur. Meritum etiam aliquando refertur ad malum obſequium adulatorum eſt, vt illud in Scena dictum, Obſequium amicos, veritas odium parit.

Obſequium
Beneficium
Seruitiũ

Id etiam ad amicos relatũ inuenimus, vnde Quintil. ſimul vt pleniori obſequio demererer amantiſſimos mei. Seruitium vero ſeruitus eſt. Virg. Seruitio enixe tulimus, vnde ſeruitia pro ſeruis ſæpe legimus. Pro meritis etiam beneficijs dicuntur officia, vnde Quintil. Duxit me ſimilis ætas, euicerunt officia, cepit fides amantem, odiſſe nõ potui.

De
Idem
Efficio
Facio

[De me) Propter me, vt Terent. Quantum me amas de fidicina hac. Idem, ſimile, & nõ voce, nec ſcriptura, neutrum à maſculino diſiungitur, ſed quantitate. Conſtat enim prima breui, quando neutrum eſt. Horat. in poetica inuitum qui ſeruat idem facit occidenti, quando maſculinum longa. vt Iup. omnibus idem. Efficio differt à facio, nã facere eſſe in opere eſſe, efficere vero perfectam opera dare.

Vita
Euitari
Examino
Puto
Diſputo

[Vitam) Hæc à viuẽdo appellata, vnde dicitur euitari, quaſi è vita diſcedere, & id vetus verbum Cic. ex antiquiſſimo poeta in Tuſculanis ſic habet, Priamo vitam euitari, ſic compoſitum, vt examinari. [Acerbam inſ.) Et amaram, Tranſlatio eſt, quæ debet eſſe modeſta, pudens, & cum ratione in rem conſimilem tranſeat, vt nũc à pomis acerbis ad vitam. [Putem) Frequentius in fine clauſula locandum eſſe verbum, vel in hac epiſtola quis facile intueri poteſt. Omnes enim (vt videmus) huius epiſtolæ partes quodammodo verbis clauduntur. Quod imitari debemus quantum ad aures pertinebit, quæ in his conſulendæ ſunt. Et Quint. inquit. Verbo ſenſum claudere multo ſi compoſitio patiatur, optimum eſt. Putare enim exiſtimare eſt, vt, Putaret non vnquam accidere poſſe, & conferre rationem. Plaut. Putatur ratio cum argentario, In purgandis etiam arboribus putare dicimus. vnde naſcitur diſputare, quod eſt eiectis, & purgatis erroribus, quæ cũ ratione dicta ſunt colligere. [In cauſa hæc ſunt) Docilem facit. Sed quid cauſa ſit, quid ue inter cauſam, & quæſtionem interſit, nõ ignorare pulchrum eſt. Omnis materia, quam oratores agendam accipiunt, aut peculiaris eſt, aut generalis. Siquidem peculiaris fuerit, eam græci ὑπόθεσιν, nominabunt, Latini cauſam dicent, quæ ſic diffinitur.

Cauſa

Cauſa eſt res quæ habet controuerſiam in dicẽdo poſitam, cum certarum perſonarum interpoſitione, vt ſi dicas. Ptolemæus eſt in regnum à Lentulo reducendus, Sin vero generalis extiterit, à Græcis dicetur θέσις, à noſtris vero appellatur. quæſtio, quam ſic diffiniunt.

Quæſtio

Quæſtio eſt res, quæ habet controuerſiam in dicendo poſitam ſine certarum perſonarum interpoſitione, vt ſi dicas regi expulſo reſtituendum imperium. aliter, cauſa eſt impetus animi ad peragendum, & differt a ratione.

Ratio

Ratio eſt, vt inquit Marius. Ordo gerendarum rerum ex cauſa venientium, vt quid quo loco facias, aut dicas non ignores. Sanè veteres cauſam per geminum ſi ſcribere conſueuerunt, & in ſepulcro Bibuli cauſſa legitur. Et alibi, Rei gerendæ cauſſa.

Cauſſa

Quintil. de hac meminit, & tunc geminatur: quando, ſcilicet inter duas vocales longas media ponitur aut poſt vocalem longam, vt cauſſa, caſſus, diuiſſiones, diſſignatores. [Ammonius) Præparato per exordium auditoris animo ad audiendum narrare incipimus ex ordine, quæ geſta ſunt. Sicut Cic. in Rhetoricis, nos facere docuit. Eſt hæc διήγησις, quam Latini narrationem dicunt. Huius virtus eſt, vt breuis, dilucida, & veriſimilis ſit. Narrat igitur, quæ in ſenatu de reducendo in Aegyptum Ptolemæo acta ſunt poſtquam Lent. ad audiendum parauit. De proprijs perſonarum apud Græcos nominibus ſic habeto. Pauca, aut nulla eſſe omnino ſine alterius rei ſignificatione, vt Hippolytus ideo appellatus, q fuiſſet ab equis diſſolutus, ἵππος, equum, λύω, ſoluo ſignificat, aliud certe fuerat illi nomen prius, quod eſt ab hoc obſcuratum.

Hippolytus
Hector
Teneo
Habeo

Sic Hector dictus, quòd ſolus haberet ſub ſua defenſione patriam, quam ſi defenſor, & tutator patriæ. Quod ſentit Plaut. in eo libro, qui κεστρωνὶς, ἢ περὶ ἑρμείας γραμμάτων inſcribitur. Ait enim Hectorem ideo appellatum, quòd vrbem contra hoſtium impetum tenuerit, patriamque defenderit, ἔχω vnde deducitur, habeo, & teneo ſignificat, Tenere vero proprie eſt gubernare, tueri, atque defendere. Vnde Virg. Omni ditione tenerent. Et in ſumma cuſtos

Tarpeia Manlius arce. Stabat pro templo,& capitolia alta tene-
bat. Sed Hom. huius nominis ſignificationem dilucidius expli-
cauit. vt, Solus enim hic ſeruabat vrbem, & mœnia longi ambi-
tus. Item, Solo ſtabat Hectore Troia, poſſem,de ijs innumera-
Ammonius bilia dicere,ſed ad Ammonium rideamus.Hoc nomẽ ab arena di
cimus appellatum quam græci ἄμμον dñt, vnde, & Iupiter Am-
Legatus modo, ꝙ in Arena Libyca coleretur, nominatus eſt. [Legatus)
Hunc Oppici,& barbari ambaſciatorem dicere conſueuerũt,nos
Duo genera legatorum latine legatum,& oratorem nuncupamus. Sed legatoꝝ duo ſunt
genera. Vnum eorum,quia S. P. Q. R. Imperatoribus dabantur,
vt non opi ſolum, & adiumento, ſed imperatoriam maieſtatẽ in
exercitu abſentem imperatore retinerent & cuſtodiæ,atque rerũ
geſtarum cognitionem legatis imperatores cõmittere ſolebant,
propria tñ iuriſdictione vti non poterant, ſed duntaxat, quæ ab
imperatoribus mandabantur. Et ſi contigiſſet, ꝙ imperatores in
prouincia moreretur mandata tamen ſibi negocia legati exigere
debebant. Alterum eorum,de quibus Var.ſic ait. Legati,qui lecti
publice,quorum opera conſilioq. vteretur peregre magiſtratus,
quiue nuncij ſenatus,aut populi eſſent. Hos etiam oratores dici
mus ab orando .i. agendo,qñ reip.& aliorum mandata percge-
Orator rent,vnde Virg. Centum oratores auguſta ad mœnia regis Ire iu
bet. Quos græci πρέσβεις dñt. [Aperte nos oppugnat) Qñ effuſa
pecuniariã largitione multi ab eo Senatores corrumpebat. pecu
nia non hic tantũmodo pro nummis accipibus, ſed maiores noſtri
Pecunia oẽm diuitiarum modum ſub hoc nomine colligebãt.Dictam pe-
Peculiũ cuniam à peculio,& id pecoribus appellatam voluerunt, quibus
conſtabat antiquorum vniuerſa ſubſtantia. [Aperte) Huiõi ad-
uerbia à datiuo formant o,in e,conuerſo vt docte,optimo opti-
me. Inde illud e,in nominibus præter,bene,& male ſemper lon
gum. [Oppugnat) Inſectatur,hæc verba ita deberent,vt pugnare
non ad loca,ſed ad perſonas referamus, nõ enim latine dicimus,
Pugno pugnaui caſtella,pugnaui muros, ſed pugnaui tecum, cum hoſti-
Expugno bus,cũ feris. Expugnare vero,ad perſonas,& ad loca,licet ad per
ſonas nõ ita ſit in vſu, vt, Expugnaui vrbes,expugnaui naues,vn-
de Liu. Vna duas naues expugnauit. Et Iuſtinus. Occupata arce
Tarentinorum,expugnatis veteribus incolis. Oppugnare aũt ad
perſonas,& loca, vt oppugna vrbem .i. contra vrbẽ vim intuli,&
Oppugno hic.Pecunia nos oppugnat,hoc eſt inſectatur largitione pecuniç
nos opprimere. Repugnare vero eſt pugnando reſiſtere,& quaſi
Repugno pugnando ſe opponere,ne offendatur. At ꝓpugnare eſt procul ſe
Propugnacula defendere,vnde propugnacula nuncupatur,quæ ad defenſionem
ſunt facta. Virg. Propugnacula bello tuta parat. [Res agitur per
Creditor eoſdẽ creditores) Hoc eſt expoſitio iſta pecuniarum per eos fit.
qui regi pecuniam mutuant. Quod,& Cic. in epiſt.ad Q. Fr. his
verbis oſtendit. In ea re Pomp.quid velit,non deſpicio,familia-
res eius quid cupiant,omnes vident. Creditores vero regij aperte
pecunias ſuppeditant contra Lẽt. Qui ergo competitores hic le-
gendum putant,ex hoc ſe errare cognoſcant, ſed ſunt creditores
non modo, qui pecuniam alicui credunt, & mutuant, ſed quibus
ob aliquam rem quiſpiam debet, vt vendidiſti mihi paterã ſeſter-
tio non dedi ſeſtertium, effectus es ergo meos creditor, q debeo
tibi ſeſtertium pro patera,& eſt hic confutatio. Lent.enim dicere
potuiſſet,qui ſunt iſti creditores,reſpondet hi ſunt,qui erant cum
tu hic aderas. Res.n.maximum habet in lingua Latina principa-
tum. Interdum pro eo quod poſſidemus accipitur,vt Iuuen.res
Res minor eſt hodie hære q̃ fuit. Aliquãdo pro imperio,vt Virg. Res
Agamemnonias,victriciaq. arma ſecutus. Nonnunquam ꝓ vti-
litate. Terẽt. Si in re eſt vtrique. Sæpe pro negocio,& cauſa,& ma
Factum xime capitur apud oratores,& inter factum, & rẽ hanc drĩam po
nunt, vt res illa ſit, quæ certam ſui formam & ſpeciẽ circa cogni
tionem retinet, factum vero ſi quiddam confuſum,& incertum.
Ago Sic etiam ago innumeras ſignificationes amplectitur, vel in pri-
Pædagogus mis ſignat ducere,& græcũ eſt,vnde pædagogus puerorũ ductor.
Interdum ante ſe pellere. Virg. Potum paſtas age Tityre,& recita
Actor re. Vt acta ludis Megalenſibus vnde actor recitatur,& ornator,&
Actuoſi actuoſi mimi nominantur,ſignificat etiam loqui. vt Terẽt. in A-
Mimus delp. Eſt ne is,de quo agebam? & fugere,vt Virg. in Georg. Mem
bris agit atra venenis,& rependere,vt cum dicimus, ago gratias.
Sed agere animam eſt mori,vt Cœlius ad Cic. Hortenſius,cũ has
literas ſcripſi,animam agebat.i.moriebatur. Et Mart. Cum nihil
eſt Neuole agas animã,& hoc loco agere eſt tractare,facere. [Re
gis cauſa) ꝑꝑ regis petitionem. [Si qui ſunt) Qui velint,hoc eſt re
ſtitutione iſta regis ſi qui ſunt,qui velint,vt reducatur, omnes iſti
hanc curam Pomp. deferendam volunt, tanq̃ homini in ciuitate
primario,ſed admodum pauci ſunt,q velint huiuſmodi reductio
nem. [Rem) Curam,& reductionem regis. Ad Pompeium qui in
ter ciues erat illuſtris,& maioris auctoritatis,& gratiæ,qui Lent.
& illum intelligit, qui cum Cæſare imperio certauit, & tandem
iuſſu Ptolemæi in Aegypto profugus,occiſus eſt. [Senatu religio
nis calumniam comprobat) Altera confutatio eſt Lẽt.enim dice
re potuiſſet,poſtq̃ omnes pro Põp.ſentiunt, vt dicis? Senatus au-
tem cui aſſentitur? à quo vult,vt reducatur? Ait Cic. ꝙ nec tibi,
nec Pomp. Senatus fauere vñ,ſed libros Sibyllinos preterẽdos,&
quod ipſi præcipiunt,faciendum putant. Sed quare calumniã di-
xit religionis,quia re vera de reducendo rege non loquebañ ſcri
pta Sibyllç. Sed ne Romanus exercitus in terram Aegyptum pro
diret,& iſti dolo interpretabantur mẽtem Sibyllæ,ne rex reduce
retur, hoc autem faciebant ꝑꝑ corruptionem regiæ largitionis,
qñ maximam ex eo infamiam P. R. conſequebatur. Calumniã *Calumnia*
igitẽ non pro ſua peculiari ſignificatione,ſed pro falſa interpreta
tione ſumamus. Calumnia.n. duo ſignificat calliditatẽ,vt Cic. ſæ- *Calumniari*
pe optimas cauſas ingenij calumnia ludificare ſolet,& mendacẽ
quandam infamationẽ,vnde calumniari,& falſo crimine accuſa-
re,& cauillari, & calumnia pro cauillatione dicimus,in qua etiã
ſignificatione nunc accipiendã putarem. [Nõ religione) Ne rex
reduceretur,ſed ne exercitus in Aegyptũ proficiſceretur,poterat
enim ſine exercitu reduci,vt paulò poſt ait,exercitum religio tol
lat. [Senatus) Quem græci σύγκλητον,vel συνέδριον dñt,noſtri ſena-
tum appellant. Qui autem in eo erant ſenatores dicebãtur,apud *Fratres*
Lacedæmonios vero ait Cic.qui ampliſſimum magiſtratum gere *Senatores*
bant,vt erant ſic etiam γέροντες appellabantur. Hos primo Ro-
mulus cẽtum creauit,quos a ſimilitudine curæ, & ab honore pa-
tres,ab annis ſenatores, vel vt ait Plu. à pietate patres appella-
uit. Additi ſunt inde centum,& minorum gentium patres appella
ti. Tanta erat auctoritatis ſenatoria dignitas,vt ne regem quidẽ,
aut conſules, aut alius magiſtratus in conſulto ſenatu aliq̃d mo-
lireñ. Et Tullius Hoſtilius diruta Alba ſenatorum ordinẽ exple
uit. Tunc Tul. Seruilios, Quintos, Goganos, Curiatios, Coci-
lios in ſenatores adſcripſit, in ſenatu vero ante quintũ, & vigeſi-
mũ annũ adſcribebat nemo, niſi præcellenti aliqua virtute fuiſſet
ornatus. Senatorum vero tria gña patricij,pedarij,inſiti. A patri *Senatoria dignitas*
bus.n. a Romulo cõſtitutis, & patribus minorum gentiũ per cen
ſores,& alios admiſſis. Patricij nominabantur. Pedarij,qui ſcien
tia in ſenatu dicere non poterant,ſed in alioꝝ ſñias pedibus ibãt *Tria genera ſenatorum*
conſentiẽtes. Siue pedarij,ad illoꝝ drĩam q ſella curuli in ſenatũ
vehebant,& ipſi pedibus irẽt neceſſe eſſet. Inſiti vero,quos alios
vocabulo legitimos dicimus, erant, qui decreto ſenatoꝝ omniũ
ſenatui adſcribebant. Eſſe præterea,inq̃t,Varro equites quoſdã,
quibus dicendæ in ſenatu ſñiæ poteſtas non eſſet,tametſi in ſena
tum accedere poſſent, & in alioꝝ ſñias ibant,& hi erant,qui non
dum à cenſoribus inter ſenatores adſcripti erãt, licet functi pluri
bus ante magiſtratibus fuiſſent. [Religionis) Cultura deoꝝ eſt & *Religio*
metus, hinc Virg. Religione patrum multos ſeruata per annus.
Connexa.n. ſunt iſta religio & metus,nam ex timore nata eſt reli
gio,vt Statius ait: Primos in orbe deos fecit timor. Hinc pro ti-
more religio,vt Terent. mihi nihil eſſe religio eſt dicere. Atque
inde appellatam Maſurius Sabinus ſcriptum reliquit,ꝙ ꝑꝑ ſancti
tatem aliqui remota,ac ſe poſita a nobis ſit,nomen a relinquẽdo
dictum,tanquam cerimoniæ à carendo,ſiue ab oppido Cere,qđ *Cerimonia*
eſt in Tuſcia, ꝓ quo lege Val. libros vero Sibyllinos Demophy- *Demophylo*
le Cumea,ſiue, vt alij dicunt: Amalthea, Seruio Tullio regnante
Tarquinio Priſco trecentis philippeis emẽdos portauit. qui cum
ix. allati fuiſſent,ſex incenſi,tres empti fuerunt Apollinis templo
dedicati,quibus primũ dati cuſtodes duumuiri ex gente patritia,
inde acceſſu temporis,quintum demũ ad xv. creuit numerus. At
Gell. ex antiquis annalibus refert annum incognitã Tarquinio
Superbo ix. libros attuliſſe,& pro eis grande precium poſtulaſſe,
qua de riſa,ſex incenſis,tres eodem precio regi vendidiſſe,quod
ꝓ omnibus à principio poſtularet, & ex eo nuſq amplius viſam,
libros in ſacrario poſitos xv. viros ad inſpiciẽdũ adire inſtitutos,
ſi qñ dij immortales publice cõſulendi erant, Sed Plin. inquit,in-
ter oẽs conuenire. Sibyllam tres libros attuliſſe, ex quibus duos
igni concrematos. decem vero virgines Sibyllaꝝ nomina ſortitç
ſunt,ꝙ quaſi deorum cõſilia exſtitiſſent. Cumæa, Libyca, Perſica,
Delphica, Phrygia, Samia, Erythrea, Tiburtina, Cumana, Helle-
ſpontica,oẽs ſuis auctoribus celebratæ,de quibus Varro, & Lact.
meminerunt. [Illius) ad cõtemptum. [Regiæ largitionis inuidia)
ꝑꝑ odiũ, & infamiam corruptionis quæ ſecuta eſt ex largitione
regis. Largitio.n. eſt non ad liberalitatẽ,ſed ad prodigalitatẽ refe
rẽda. Eſt.n. vitioꝝ,non virtutũ,largitas vero vitioꝝ,nõ vitiorum.
Inuidia aũt nõ hic dicta,ꝙ ſenatus inuideret,ſed ꝙ odio hrẽt. Du
pliciter.n. inuidia ſumit. Aut ꝓ dolore alienæ felicitatis,vt Mart.
Rumpitur inuidia & in hac,vt,inquit,Socr. ineſt hoc boni,ꝙ tor
mentum eſt hñtibus. Aut pro odio,& maleuolentia,vt hoc loco.

Horto. Hortor. Populo. Mereo. Mereor. Moneo. Oro. Exoro. Adoro. Supplico. Accuſo. Moneo. Relinquo locum precib. Plane. Nam. Tũ, & tũ. Cum. Tum. Sermo. Epiſtola. Palam. Coram. Agere cauſam. Contentio. Eloquentia. Quis. Quiſque. Quiſquã. Defenſor. Mei, tui, ſui, nr̃i, & veſtri.

Aut pro detractione, vt eſt apud Terent. Sine inuidia laudẽ inuenias, & amicos pares. [Comprobat) Rationibus ſuis affirmat. [Et hortar.) Et orare. Et autem ſic geminatum ſpecies eſt mẽbri orationis, quæ moram affert, & quandam tarditatem in dicendo, & idem ſignificat partim & partim Hortari autem implentis eſt, & horto, & hortor antiq dicebant, vt populo & populor, mereor & mereo. Hortamur amicos, monemus filios. Cic. ad Plancum. Sic moneo, vt filium, ſic hortor, vt & proprium & amiciſſimũ. Et ideo hæc ait, vt Lent. demonſtret nihil omnino prætermiſſum, qđ ad eius honorẽ pertinere videretur. Orare vero inferioris eſt, vnde Terent. Simo, cum apud ſeruum hoc verbo vti vellet, inquit, ſi æquum eſt, oro te Daue, & differt ab exorare, adorare, & ſupplicare. Eſt enim orare quaſi ore precari. Exorare vero precibus impetrare, vnde Terent. Oro, vix́q. exoro. Adorare eſt venerari, & honorem exhibere, vt in ſtatuis, & imaginibus Deorum facere conſueuimus quas nõ oramus, ſed adoramus. [Supplic.) Quod applicatione genuum deductum eſt. ſignificat in aduerſis magis gratiã poſtulari er, & id tantum hominis. Adorare autem eſt etiam brutorum. vnde elephantes, vt inquit Plin. ſolem adorare dicũtur. [Liberius) Nulla habita ratione dignitatis Pomp. [Accuſare) Nõ ad pares, vel miſtores tantum, ſed ad omne genus hominum referri poteſt. [Monere) .i. conſulentis eſt, nec. [Infamiã) Fuiſſet infamię & dedecori Pomp. qui vir erat in ad rem futurã parti ciuitatæ primarius, vt hoc ſibi negocium cõmittendũ curaret, vel preſertim quod ſe nõ curaturum dixerat. [Sed plane) Nec precibus noſtris, nec admonitionibus reliquit locũ, non pertulit ſe amplius orari, ſed dixit ſe velle omnia facere, ad q̃ ipſum hortatus ſum, adeo ꝙ pluribus precibus, aut admonitionibus nõ opus eſſe videretur, & ſic planè nullum orandi, aut admonẽdi locum ipſe nobis reliqs. Nam relinquere locum precibus eſt, velle, ꝙ ad ſe preces iterũ deferantur. [Planè) Et huiuſmodi aduerbia graui tono pronuncianda ſunt. In vltima enim βαρεῖαν accipiunt. [Nam cum in ſermone quotidiano) Ratio eſt, & ait ꝙ ſic Pomp. ſuſcepit partes tuas, tam in ſenatu, quam etiã apud omnes homines, vt nemo maiore eloquentia, aut grauitate, aut contentione ſuſcipere potuiſſet, teſtificando merita complura in ſe tua, & amorem ſingularem, quo ſe abs te complecti profitebatur. [In hoc autẽ quod dicimus, ſic verba collige. Exigit elegantia ſermonis: vt, Nam ſemper primũ locum in oratione ſortiatur, alias ſedes habere nõ poteſt, niſi in cõpoſitione, vt quidnam igitur cenſes, & quonam pacto, & quianã: vt, Heu quianam tanti cinxerunt æthera nimbi. [Tum & tum) .i. partim, & partim, & ſic dicimus, quando partes orationis ſunt æquales, quando vero partes ſunt diſpares, & inæquales, tunc dicimus, cum & tum. ſermo differt ab epiſtola. Is eſt ut inquit Cic. inter pſẽtes oratio quotidianæ locutioni finitima epiſtola vero, vt ante diximus abſentes alloquimur. [Palam) Ad omnes, coram ad certas perſonas referimus, accentumq. retinent in fine acutũ. [Egit cauſam) Defendit, aut iudicauit. Agere cauſam, & dicere cauſam, defendere, & iudicare eſt. Cic. in Tuſ. Nec quoniã apud Græcos iudices res agere, poteris adhibere Demoſthenẽ tibi ipſi, pro te erit maxima corona cauſa dicenda. [Studio) Ad volũtatẽ. [Cõtentione) Ad verba refertur. Eſt enim cõtentio, vt ait Cic. oratio vehemens, & ad perſuadendum accommodata. [Cum in ſe) In loco publico. [Tũ in ſe.q.) Pater domeſticos, & familiares in loco priuato. Eloquentia facundia, quam ſi volumus diffinire, dicendi exercitationẽ dicemus, & quatuor rebus conficitur, natura, vſu, exercitatione, & arte. Neceſſario igitur, vt ait Fab. dãtur in eloquẽtia præcepta dicendi. [Quiſquã) In vtroq; genere maſc. & fœm. quiſque, & quiſquam dicitur. [Nec grauitate) Quo ad ſententias ἐπανάληψις eſt, quam latine repetitionem dicimus, hæc ad exornandam, & augendam orationem adhibetur. multum habet venuſtatis, plurimũ grauitatis, & acrimoniæ, vt inquit Cic. [Teſtificatione) Commemoratione, & approbatione. [Officiorũ) Nunc beneficiorum, vt alibi. Odioſum ſanè genus hominũ eſt officia exprobrantium, quæ meminiſſe debetis, in quem collata ſunt, non cõmemorare qui contulit. [Marcellinum) M. Cl. Marc. vnus erat ex xv. viris, in quorum cuſtodia libri Sibyllini tenebantur. [Acerrimum) Vehementiſſimũ. [Tui defenſorem) Paſſiue dicimus, ꝙ ab eo defenderis. Nã mei, tui, ſui, noſtri, & veſtri ſemper paſſiue ponunt. Virg. Quique ſui memores alios facere merendo. Cic. qđ deſiderium tui ferre non poſſet. Quod aũt antiqui, mis, tis, ſis, in eiſdem genitiuis vtebant, ſemper actiue ponebãt, ꝙ hæc, Plautina verba demonſtrant. Da diem hunc hoſpitem rebus mis agendis. Loco quorũ quando actiue loquimur, meus, tuus, ſuus, recte dicimus. Sic noſtrum, & veſtrũ in genitiuo plurali, quæ a mis, & tis, naſcuntur actiue tantum ponunt. Sed iſtorum pronominum elegantiam in ea epiſt. pluribus oſtendemus. In qua multi ita legunt. Eam aũt vnius tui ſtudio me aſſequi poſſe confido meo iudicio non bene.

Fore. Accipio. Inſtituo. Inſtitut⁹. Inſtitutio. Refero in ſenatũ. Senatus conſultũ. Rogatio. Deduco. Subduco. Ratio calendarum. Curia calabra. Claſſis. Idus. Nona.

[Fore) Cum futuri t̃pis ſit, eſſe vero præſentis vt alibi Tull. Spero te amicum Lacedæmonijs & eſſe, & fore, nõ exigit elegantiã, vt fore cum futuro iungamus. Non. n. lecturum fore dicimus, ſed lecturũ eſſe, ſic etiam legendum eſſe non legendũ fore, niſi legendum, & hmõi pro nomine ſumamus ſine t̃pe, ꝙ ſit aliquid dignum lectione. Quid. n. aliud ſignaret lecturũ fore, qui lecturum futurum eſſe, quo nihil abſurdius dici põt, tñ interdum auctores iungunt, & legendũ fore, & hmõi dici poſſe demõſtrant, ego vero non auſim. [Quod dat, accipimus) .i. quodcunq; pro te, aut facit, aut dicit, aſſueuimus. ſicut. n. fermè vulgo dici ſolet. Verũ accipere diffuſæ ſignificationis eſt, nõ. n. modo capere ſignificat: vt, Accipe, & hæc manuũ tibi quæ monumenta mearũ. Sint puer, verumetiã intelligere: vt, Accipe nunc Danaum inſidias. In cuius ſignione, qui nunc hoc loco accipiũt, non bene ſentire vñr. Refertur ẽt ad oculos, vt te fortiſſime Teucrum Accipio, agnoſcoq. libens, & idem ſentire vt Terẽt. Aliter tuum amorem, atq; eſt accipis. Et tractare Terent. Acceptus miſeris modis. Eſt etiam adhibere conuiuam in menſa. Terent. Accipit hominẽ nemo melius, & Virg. Illos porticibus rex accipiebat in amplis. Nec velim exponas vt Mar. Ser. Dona accipere pro paſcere, id brutis damus, non hominibus. [Inſtituit) Propoſuit, alias incepit, vnde inſtitutũ propoſitũ, & inceptũ aliqñ ſignificat alias inſtituere eſt docere, vnde inſtitutiones præceptiones appellant quibus inſtituimur, & docemur. [De religione) Honeſtius auferendi caſus dat cum de, præpoſitione huic verbo qui accuſandi, ſed vtrũq; ad conſultationẽ ferre ſignificat. Sæpe iam retulit, regem non reducendum eſſe cũ exercitu. In quo animaduertendum eſt, quid ſit referre in ſenatu, ſenatui, & ad ſenatũ, & tibi, & ad te. Referre ſenatui, & in ſenatu eſt exponere, & renunciare, vt Virg. Referes ergo hic, & nuncius ibis Pelidæ genitor. Liu. poſtquam legati cõſulibus, & in ſenatu, quæ geſta erant, retulerunt. Referre vero ad ſenatũ, & ad te, eſt in conſultatione ad ſenatũ, vel ad te reducere, ex quo naſcitur S.C. hinc Virg. Delectos populi ad procere, primumq. parẽtẽ mõſtra deum refero. Et vt hoc apertius intelligeret adiunxit, Quæ ſit ſententia poſco. Ad populum etiam referre in eadẽ ſententia erat. Ex quo fiebat rogatio, cuius nomine omnia plebiſcita, & priuilegia atq; leges cõfuſo, & indiſtincto vocabulo dicebant, & animaduertẽdum hmõi ſignionem non in oratione ſolum, ſed aliqñ etiã in re verſari. Quint. ad patrẽ arma non retuli. i. reportaui Cic. Si ad vnum omnia referenda ſunt, digniſſimũ eſſe Pomp. pro conferenda in vnum omnia. [Deduci) Amoueri alias deducit quis in lætitiam, & quis ducit ad ſupplicium. Naues de terra deducunt in mare. De mari ſubducunt in terram. Nam hæc idib. mane ſer. Omnia. n. ſe ſcr. poſſe diligenter oſtendit q̃ vſq; ad id. Martias acta erat in ſenatu. Nec ſilẽtio prætereũdam cal. nonarum iduumq. rationẽ, cum in epiſtolis admodum neceſſaria eſſe videat, niſi hanc à multis diligẽtiſſime explicatã cognoſceremus, vel in primis, de hac Macr. accuratiſſime diſputauit. Nos igitur duntaxat ipſarum nomina exponemus. Tres ſunt ſolẽnes dies q̃buſlibet menſibus attributi, cal. nonæ, id. quæ tantũmodo numero multitudinis declinant. Principio cuiuſq; menſis cal. nomen impoſitum eſt, & id Iunoni ſacrũ Ouid. Vendicat Auſonias Iunonis cura cal. & ideo Auſonia, quoniam Græci cal. nõ habent. Hinc eſt illud facere dictum Aug. quod in Tranquillo ſcriptum inuenimus, cũ aliquos debitores nõ ſoluturos agnoſceret, illos ad cal. græcas ſoluturos aiebat, quaſi nunq̃ ſoluturos. Sanè cal. ἀπὸ τοῦ καλεῖν appellatas apud Macr. legimus his verbis. Itaque ſacrificio à rege, & minore põtifice celebrato. Idẽ ponit calata. i. vocata in capitoliũ plebe iuxta curiã calabrã, quæ caſæ Romuli proxima eſt, quot numero dies à cal. ad nonas ſupereſſent pronũciabat, verbũ aũt καλῶ Grẹcum eſt, & vocare ſignificat, & hũc diem, qui ex ijs diebus, qui calarent, primus eſſet, placuit cal. vocari. hinc & ipſi curiæ ad quam vocabant, calabræ nomẽ datum eſt, & claſſi, ꝙ omnis in eam populus vocaret. cal. vero per c, latinum ſcribendas puto, in quo errare multos videmus. Nam K, vt Fab. inqt eſt latinis omnino ſuperflua, qñ inter c, & K, nulla eſt differẽtia, hinc Nig. vir doctus, vt inqt Var. neq; K, neq; q, in cõment. ſuis vnquã vſus eſt. His ſuccedũt nonę, ideo appellatę, quaſi nonę initiũ obſeruationis. qñ, vt inquit Macr. poſt nouam lunam oportebat nonarũ die populares, qui in agris eſſent cõfluere in vrbẽ accepturos cauſas feriarum à rege ſacrorum, ſciturosq. quid eſſet eo menſe facıẽdum. aut nonæ ideo dictæ, ꝙ ab eo die ſemper ad idus 9. dies putantur. Sicut apud Hetruſcos plures habebantur nonæ, quòd hi nono quoq; die regem ſuum ſalutabant, & de proprijs negocijs conſulebant. Nulli autem numinibus dicatæ ſunt Ouid. Nonarum tutela deo caret. Qui ſequentur nonas idus nominatur Ioui ſacrę,

vt idibus alba Ioni grandior agna cadit. Multa huius nominis.
Idus Macr. rõnes adducit, ſed illã omnibus veriorem exiſtimat, vt idus
vocemus diem numero multitudinis tñ, qui diuidit menſem.
Iduare Iduare.n. Hetruſca lingua diuidere eſt, vñ vidua, quaſi valde idua
Vidua .i. valde diuiſa nominata eſt. Placet adhuc alias verbis Macr. ratio
Iduum nes apponere. Iduum, inquit, nomen à Tuſcis, apud quos is dies
Idus itis vocatur. ſumptum eſt. Itim autem illi interpretant Iouis fidu-
Salij ciam. nam cum Iouem accipiamus lucis auctor eſt. vnde & Luc.
Salij in carminibus canunt, & Cretenſes [illegible] vocãt, ipſi
Dieſpiter quoque Rom. dieſpitrem dicũt, vt diei patrẽ. Iure hic dies Iouia
fiducia vocatur, cuius lux non finit cum ſolis occaſu, ſed ſplendo
rem diei, ac noctis continuat illuſtrante luna, quod ſemper in ple
nilunio .i. in medio menſe fieri ſolet. Alij putãt idus, q eo die ple
na luna videat, à vidẽdo quaſi vidus appellatas, mox littera u, de-
tracta, ſicut contra, qđ græci [illegible] nos u, littera addita videre di
cimus. Nonnullis placet idus dictus a vocabulo græco [illegible] q
eo die planã ſpeciẽ luna demonſtret. Sunt qui Idus ab Ioue ido-
la dictus, quã hoc nomine vocant Tuſci, & omnibus idib. immo
Mane lat Ioui a flamine. Mane & mani, veſpere, & veſperi, here & heri
Mani dicebat antiquitas. dictum mane a mano, quod veteres bonum
Veſpere volebãt, q ſit ſanè melior pars diei, ſiue mane, q à manibus oriri
Veſperi videat, ſiue ab orta manare. [Hortenſij, & mea, & Luculli ſñia)
Here Qm dicere potuiſſet Lent. audio, quid ſenatus, quid Marc. qđ itẽ
Heri Pomp. in hac re faciat, vt dicatur, tu aut ò Cic. quid ſentis? quid
item alij cõplures? ait Cic. mea, & Hort. & Luc. ſentẽtia cedit re
ligioni de exercitu, vt .ſ. rex ſine exercitu reducatur. Et quare nos
Hortenſius ita ſentimus, qm res aliter teneri non põt. Fuit Hort. ciuis R. tan-
ta eloquentia præditus, vt ſecundus à Cic. putaretur, & tãta mũdi
tia, & cultu corporis circũſpectus, vt multa in eum, quaſi in quen
dam mimum in ipſis actionibus, & cauſis dicta ſint. q aũt ita cul-
te amictus incederet ait Marc. faciem in ſpeculo quærebat vbi ſe
intuens totam corpori ſic applicabat, vt rugas nec forte, ſed indu
ſtria locatas artifex nodus aſtringeret, & ſinus ex compoſito de-
fluẽs modum lateris ambiret. Is pterea dixit diem collegæ, q ſibi
obuius offenſus fortuĩ. tn ſtructura togæ duxerat, & capitale, puta
uit, q in humero ſuo locum ruga mutaſſet. Eiuſdem mũditiæ De
moſthenem fuiſſe apud Gell. legimus. Mores vero Luc. & vitam
Plut. oſtendit. Fuit is L. Lucullus .i. imp. appellatus ex victoria,
quam ex Armenia reportauit. [Cedit) Superatur. Aut cedit. i. obe-
dit. & aſſentitur. [De exercitu) Ne in terram Aegyptum ducatur.
[Teneri) Impetrari. [Res) Reductio regis. [Aliter) Quàm aſſen-
tiendo carmini Sibyllino. [S.C.) Summo conſ. ſenatorũ. [Tibi de-
cernit) Deliberat, & cõprobat, vt tu ſine exercitu regem reducas.
[Cõmode) Hoc eſt è rep. ſunt q putent ad cõmoditatem Lent. re
ferendum, q vicinus eſſet Aegypto, & ex hoc regem ipſum com
mode reducere poſſet, quod mihi non placet, ſuperiorem laudo
ſententiam. [Rem) Regis reſtitutionem. [Auctorẽ) Quaſi ducem,
Decernere & gubernatorem. Decernere aũt eſt de rebus magis certam per-
ferre ſententiam, vnde dr̃ ſenatus decretum. Iure Liu. decreuerũt
Auctor enim cũ populus regem iuſſiſſet, id ſic ratum eſſet, ſi patres auct.
Auctoritas fierent. i. ſua auctoritate comprobarent. Auctor vero ille dr̃, qui
rem facit aliqui, aut bellum, aut pacẽ gerit. Liu. de Aenea. Quod
auctor pacis fuit, & reddendæ Helenæ. Sic oratores, & poetas, &
huiõi ſcriptores auct. nominamus, quaſi operum cõditores. Tu
tores et pupillorũ ex ſentẽtia iureconſultorũ auct. appellari pñt.
Inde dicta eſt auctoritas, quæ eſt vis quandam, & dignitas cũ ho-
Auctorare nore. Duces ẽt militum auct. dicebant, vnde auctorare, quod eſt
obligare dedue ĩ, hinc auctoratu ſubiectum & obligatum, & au-
Auctoratus ctoramẽtum obligationem appellamus. Auctor vero, vt ante di-
ximus ab agendo, hoc eſt orãdo, ſiue recitando appellatus orato
Auctoramentum rem ſignat & cauſidicum, hiſtrionem, & omnes qui comœdias, &
tragœdias agunt. Hinc actiones cauſæ forenſes & orationes appel
Actiones lant. Hinc actus comœdiarũ, atq; tragœdiarũ, de quo ſic Flac. Ne
Actus ue minor quinto, neu ſit productior actu. Fabula, quæ poſci vult
& ſpectat repoſi. [Craſſus tres legatos) Vt a tribus electis à ſena
tu reducatur Ptol. inter hos tamẽ tres vult annumerari Pomp. vt
Pomp. cũ duobus alijs legatis auct. reductionis fiant. Cenſet. n.
ex ijs, qui cum imperio ſint, ergo Pomp. erat cũ imperio, & tunc
præerat annonæ, quod imperium, & magiſtratum per quinquen
nium geſſerat, vnde legimus, legẽ conſules ſcripſerunt, qua Põp.
per quinquennium omnis poteſtas rei frumentariæ toto orbe ter
rarum daretur & Liu. de hoc meminit, M. Craſſum illum intelli-
ge, qui cum Põp. & Cæſ. in rep. ſocij ita conſueuerunt, vt nequid
gererent, quod diſplicuiſſet vni è tribus, de quo Luc. Facta tribus
unis cõis Roma. [Treis) Potius in is, q in es in accuſatiuo faciũt
Nomina quæ fa- nomina, quorũ genitiuus pluralis in ium exit, quod pro dignitate
ſermonis nunc illud ponere debemus, vt Cæſ. omnes Galliam in
treis partes. non benediceremus in tris partis, aut in tres partes, *riunt in*
& Criſp. Omneis homines, non omnes homines. Varietas ſer- *is accuſa*
monis multum decoris affert. [Bibulus) Hic eſt ille, q cum Cæſ. *tiuum*
conſul fuit, pro tpe omnia ad arbitriũ ſuum Cæſ. adminiſtrauit.
adeo, vt nõnulli cum quid ſignarent, nõ Cæſare, & Bibulo, ſed Iu
lio, & Cæſ. conſulibus actum ſcriberent. & ex hoc hi verſus feran
tur, quos a Tranquillo accepimus. Nõ Bibulo quidq̃ nuper, ſed
Cæſare factum. Nam Bibulo fieri cõſule nil memini. [Qui priua *Priuati*
ti,) Hoc eſt ſine magiſtratu ab eo dicti, q antiqui priuos ſingulos *Priuilegium*
dicebant, vnde priuilegium appellatũ eſt. [Huic) Bibulo. [Aſſen-
tiunt) Adhærent huius opinioni. Aſſentio, & aſſentior in vna, & *Aſſentio*
eadem ſignificatione dñr. [Cõſulares) Qui conſules fuerunt, con *Aſſentior*
ſules dum gerunt conſulatum. Conſules deſignati, qui per annũ *Conſul*
ante creabantur, qui inirent conſulatum, & conſulans poteſtas. *Conſularis poteſtas*
[Præter Seruilium) Excepto Seruilio, alias præter contra ſignifi-
cat, vt Terent. Præter ciuium morem. [Volcatium, & Afranium,)
Intellige præter, hi etiam duo ſentiebant pro Pomp. Is eſt ille L. *Præter*
Afranius, qui cum Petreio, & M. Var. legatis in Hiſpania partes
Pomp. tuebantur, ad quos proficiſcens Cæſ. inquit ſuis, ſe ire ad
exercitum ſine duce, & inde reuerſurum ad ducem ſine exercitu.
[Suſpicionem) Vt Pomp. cupere videretur. [Nam aduertebatur)
Cognoſcebatur, exaggeratio eſt ſuſpicionis. [Familiares) Ami- *Familiares*
cos, vel domeſticos. Caue p famulis, & ſeruis familiares dicas, ni
ſi cõſulte facias, vt honeſtiore vocabulo eos appellãdo ad te amã
dum allicias, quod antiqui facere cõſueuerunt. Hinc Macr. inqt,
maiores noſtri omnes dñis inuidiã oẽm ſeruis contumeliam de-
trahentes, dñm patremfamilias, ſeruos familiares appellauerũt.
Colant ergo te potius ſerui tui mihi crede, q̃ timeant. [Labora-
tur) Multum ineſt laboris vtrique parti. Illi. n. pro Põp. nos vero
pro te laboramus. Sed illi nos ſuperant, ex quo inquit. Inclinata
res eſt ad Pomp. metaphora à re ad conſilium. [Vehementer) A *Vehemẽs*
ve, & mente naſcitur vehemens, ſicut quædam alia. Habet. n. hæc *Vetus*
particule ue, vt ait Gell. intentionem quandam, vt vetus ab ætatis *Veſanus*
magnitudine, & vehemẽs à mentis vi, & impetu, habet & diminu-
tionem, vt veſanus. [Lybonis, & Hypſæi) Hi erãt Pomp. familia-
res. [Concurſatio) Nunc hos, nunc illos conueniendo, & orãdo
rem Pomp. curabant. [Contentio) Quaſi cõcertatio pro re Põp.
[Studium) Immenſa voluntas. [Cupere) Cupimus, & appetimus *Studium*
immoderata, vnde appetitus & cupiditas & immenſa, & immode *Cupio*
rata quædam auiditas. Optamus, & expetimus, q̃ honeſta, & mo- *Appeto*
derata ſunt. [Cui qui nolunt) Siqui ſunt qui Pomp. aduerſantur, *Appetitus*
ijdem tibi ſunt amici, qa amicus Pompeij fuiſti, vnde qui nolunt *Cupidũ*
Pomp. nolũt etiam tibi. [Quòd eum ornaſti) Tua liberalitate, vt *Opto*
inquit in alia epiſt. & pluribus beneficijs affeciſti, de quo ipſe etiã *Expeto*
nunc meminit Pomp. vt cum ſumma teſtificatione tuorum in ſe
officiorum. [Nos in cauſa) Suam ait auctoritatẽ in hac cauſa par-
uam eſſe, & eo minoris ponderis, quo Lent. debere videbat, cum
non rõne, & commodo reip. ſed amoris vinculo moueri oẽs, eũ
exiſtimari poterant. Auctoritatem, vim, ac poteſtatem. [Gratiã)
Auctoritatem & beneuolentiam, quam beneficijs in eum ampliſ
ſimus conſecutus erat. Extinguit, deprimit, apta tráſlatio ab aqua
& igni. ſuſpicio, opinio, ſuſpicant. n. me officio moueri erga me-
tuo non rõne in reip. commodum, Gratificari, rem gratã facere *Gratificor*
ſi tibi aduerſant, & illa faueant. Sed plus eſt gratificari, q rem gra-
tam facere, gratificamur. n. quaſi beneficia conferimus. Facimus *Rem gratã facio*
vero rem gratam, cum obſequimur, & inſeruimus, vnde deos ho
minibus gratificari dicimus, gratum vero facere nõ dicimus. [Vt
in rebus) Regiæ reductionis. Hyperbatõ eſt. Et ordo verborũ hu-
iuſmodi, ita verſamur in rebus vt multo ante, q̃ es profectus .ſ. in *Verſor*
Ciliciã. Verſamur aũt. i. vexamur, paſſiue dixit. [Ab intimis) Ma- *Intimus*
iorẽ vim habet intimus, q familiaris. Clam, à clauibus deductum,
his. n. claudimus, quæ celari volumus. Exulceratis, corruptis, apta *Vlcus*
metaphora à morbo vlcus, vnde fit vlcerare. Exagitatis cõmotis *Vlcerare*
largitione pecuniarũ. [Summis inuidiam) Grande odium ſenatus *Fides*
[Noſtram fidem) Opẽ, & auxiliũ rogat te, vt Verg. Tyrrhenamque
fidem. Multis. n. modis ſumitur, diffiniturq́. fides, vel in primis vt
ſit commendatorum fida executio, vel obſeruantia, item dictorũ,
conuentorumq́. conſtantia, & ideo appellata, q fiat, quod dictum
eſt. [Noſtram fidẽ) Largo, & vulgari ſumpto vocabulo pro amo-
re, & obſeruantia. [Præſentis, & abſentis) Quòd tam abſentem,
quàm præſentem ſingulari fide, & amore te ipſum proſecutus
ſum. [Cognoſcent) Nullam inter cognoſco, & agnoſco diffe- *Agnoſco*
rentiam facimus, ſed quidam cognoſcere antiquos dicunt. [La- *Cognoſco*
boraremus) Nullo labore vexaremur in hac re conſequenda.
Sed quanta ex hac re ſolicitudine afficeretur, vel ex eo demon-
ſtrauit, quòd ad Q. F. ſcripſit de lege, inquit, Alexandrino factum
S. C. cum multitudine eum reduci periculoſum reipub. Reli-
qua

qua cum eſſet in ſen. contentio Len. ne an Pōp. reduceret, obtinere cauſam Lent. videbatur. In ea res nos, & offō erga Lent. mirifice, & voluntati Pomp. ꝓclare ſatiſfecimus. Vale hac ſalutatione concludere ſolemus epiſt. & qđ græci ἔῤῥωσο nři dīt vale. Solemus & interdū addere ſalue, vt Cic. ad Tyronē, vale mi Tyro, vale & ſalue, ſed valere, ꝓprie recedētis eſt. ſaluere aūt aduenientis, vnde Tranq. in fortuna Galbæ, & vt liberti, ſeruiq. bis die frequētes adeſſent, ac mane ſaluere, veſperi valere ſibi ſinguli dicerent.

ASC. EGO omni) Qm̄ argm̄ huius epiſtolæ, & ferè totius primi libri iā explicauimus, ſatis fuerit pro more quem hic ſeruare conſtitui, primo elegantem dictionum quarundam vſum exponere, deinde ordinem cum explanatione ſubtexere. Ego pronomē nō niſi ad emphaſim exprimi ſolitū, in principio ſermonis magnam vim obtinet, ad q̃ depingendā poſuit multas vocales continuas, quæ cū mora, & grauitate pronunciari volunt. impediunt. n. fluxum orōnis, vt, Ego omni officio, &c. Officium eſt ſuum, cuiuſq; munus, ob quod faciendum ipſe factus, aut inſtitutus ſit, vt offm̄ præceptoris eſt, præcipere, diſcipuli diſcere, boni viri gratiam referre, bonæ ciuitatis caduceatoribus, & ſummis magiſtratibus obuiam ꝓdire. Ob. n. ꝑpoſitio duo notat, ꝓ, & contra, vnde officio .i. noceo, quaſi contra id, qđ vtile ſit, facio. Pietas addit offō obſeruantiā quandam, & venerationem, & ita ferè eſt in maiores, vt in deum, pr̄iam, parentes, quos amanter colere debemus, dico ferè q̄a Virg. pietatem pro pia cuſtodia acceptam cœlo .i. cœleſtibus in inferiores dedit, dicens: Dij, ſi qua eſt cœlo pietas, quæ talia curet. Quia ergo Cic. Lent. non ſolum offm̄, ſed ēt pietatem, tanq̄ parenti impēdit, per ἐπανόρθωσιν .i. correctionem addit: Ac potius pietate. Erga, ſemper beneuolentiam ſignat, contra, ferè hoſtilitatē, in vtranq; affectionē. Mihi ipſe, ita Cic. rariſſime. n. ipſe ab eo componitur. Efficere eſt cum effectu, conſummatione rei, & ita plus eſt, q̄ facere. Vitam acerbā, pulchra cōiunctio, cum vita nihil ſit iucūdius. Oppugnat, q̄ vim infert, expugnat, qui capit & vincit. Creditores ſunt, q̄ ſua alijs credunt, hoc eſt q̄bus aliq̄d debetur. Ordo eſt. O Lent. Ego, inquit, Cic. ſatiſfacio omni offō .i. debito munere, ac ſtudio erga te, ac, potius .i. qđ potius dicam, oī pietate .i. veneratione, & obſeruātia erga te, ceteris oībus .i. in oculis ceterorū oium, aut quātum ceteri videri poteſt. Ipſe .i. egomet, nunq̄ ſatisfacio mihi .i. in oculis meis, aut iudicio meo. Pulchre, q̄a repetit verbum ſatisfacio, omittit particula at, ſed, vero aūt, ceterum &c. Affert cauſam dicti, & eſt optimus modus orōnis dum, quod ſequitur, ꝓmiſſi cauſam affert. Enim .i. q̄a magnitudo tuorū meritorū erga me eſt tanta, vt q̄m tu non conquieuiſti de re .ſ. reſtituendo ab exilio in vrbem, niſi re ꝑfecta .i. donec me reſtitutum videres, q̄a nō efficio io cauſa tua .i. q̄a non efficio re voti cōpotem, putem vitam eſſe acerbam mihi. Hęc .ſ. q̄ dicam, ſunt in cauſa, q̄ non idem efficio. Ammonius ꝓprium eſt nomē, legatus regis .i. Ptolemæi .i. quem Rex Romam miſit ad ſollicitandā reductionē ſui per Pōp. oppugnat nos .i. cōtra nos pugnat, ꝑ te pecunia .i. largitione pecuniaria, qua ſenatus corrūpebat. Res ..dis, & cōtrouerſia. Signat. n. ſine adiuncto litē, venerem, & diuitias litē, vt hoc loco. venerem, vt rem habuit cum vxore diuitias, vt re ſine nullus eris. Cū adiuncto aūt varia notat, vt res literaria, reip. res militaris, &c. Inepte aūt genitiuum rerū ꝓ imperio poni cenſet Valla, vt Lacedæmonij diu rerū potiti ſunt. Ego potius ſubaudiā ablatiuum imperio. Nec mirandum ſi tam varie accipiat, cū auct. eodē Valla ipſum nomen res ſit vnum ac verū tranſcendens de oī ente dicibile, agit ꝓ eoſdem creditores .ſ. regis .i. qui regi pecuniā crediderant, & in Aegypto, & in vrbem, quā, vt reciperent, ſummopere curabāt regem potenter reſtitui. Sunt tñ, qui creditores dīt cōmiſſarios eſſe, q̄bus litis decidendæ negocium cōmiſſum fuerat, ꝑ quos agebatur, cum tu aderas. Si qui ſunt, q̄ velint ſup. litē dirimi, cauſſ .i. ex vtilitate, & voto regis, q. ſ. id volentes ſunt pauci, h. d. ad cōſolationem Lent. oēs volunt rē .ſ. de qua lis eſt hoc eſt reductionē Regis Aegypti, deferri ad Pōp .i. honorifice cōmitti Pōp. ſ. Cneo, cognomento Magno. Senatus .i. conſilium ſenatorū, ſeu patrum conſcriptorū cōprobat calumniā .i. callidā interpretationē religionis, hoc eſt impedimentū tibi illatū per libros Sibyllinos vetantes regem cū exercitu reduci, contra quos facere religioſum .i. metuendū erat. Cōprobat, dicit non religione .i. vero metu faciēdi cōtra monita diuina, ſed maleuolentia, q̄a tibi male vult, & inuidia illius .ſ. famoſæ, & apertæ largitionis .i. ꝓfuſionis pecuniæ ad captandū, aut corrumpendū ſenatum factæ, regiæ .i. noīe regis, & ꝓſolicitatores eius, hoc eſt odio in te ſumpto, q̄a ꝑ largitionem oēs corrupti ſunt. Pōpeium, &c. Proſequitur q̄ ꝓ Lent. egit reliqua, dicēs. Liberius .i. aliquanto magis libere, qui nos deerat, aut in nr̄a cauſa faciamus, & monere, vt illi bene conſulentes, vt fugiat magnam infamiam, quam incurrat, ſi contra te, cui tm̄ debet, faciat. Sed, ſup. Pōpeius, nec reliq̄t planè .i. manifeſte, aut oīno locum ꝑcibus nr̄is, nec admonitionibus nr̄is .i. ſic egit vt non opus fuerit eum amplius precari, aut monere. Nos non deſiſtemus in quo verbo ſumma notat diligentia, & .i. ſimul hortari Pomp. tanq̄ amicum, & orare tanq̄ principem, & accuſare ēt. Nam ipſe egit cauſam tuam .i. ſm̄ te ſtetit, cum .ſ. ita ſit, q̄ in ſermone quotidiano .i. familiari cū amicis confabulatione tum .ſ. multo manifeſtius egit cauſam tuā palam in ſenatu .i. cōcilio patrū conſcriptorū, ſic vt quiſq̄ neq; potuerit agere .i. cauſam tuam maiore, nec eloquentia, nec grauitate, q̄ in geſtu erat, nec ſtudio, q̄ in affectione, nec cōtentione .i. certamine, cum teſtificatione .i. proteſtatione ſumma .i. maxima tuorū officiorū .i. decēter, & benefactorū in ſe, & amoris ſui erga te .i. quem habet in te. Tu ſcis, q. d. nō opus eſt dicto, Marcellinum, alij Marcellum, legunt, eſſe iratum tibi, q̄a cum ſit vnus ex xv. viris, & ita Sibyllinorū librorū vaticinia maximi faciens, tu cōtra ea facere paras. Sunt qui iuratum legant, vt ſit, tuis rebus ēt ſacro addictum, ſed vulgatiorē ſeq̄mur lectionē. Is .ſ. Marcellinus, aut Marcellus, oñdit .i. præ ſe fert, ſe fore .i. futurū eſſe acerrimum defenſorē tui, hac cauſa regia .i. de rege reducendo excepta, q̄a cōtra Sibyllinos libros nihil dicere auſit. Nos accipi .i. gratū, & ratū habemus, qđ dat .i. tibi cōcedit .i. q̄dq̄d in fauorem tui dicit, gratum eſt. Ipſe non poteſt deduci .i. amouri & in contrarium adduci, ab eo, qđ inſtituit .i. ꝓpoſuit referre .ſ. in conſultationē ſenatus, aut P. R. adducere, & iam retulit ſæpe. De religione .i. religioſa obſeruatione vaticiniorū Sibyllinorū. Res .i. cōtentio acta eſt ſic .i. in modum ſequentē ante Idus .ſ. Ianuarias, vt ꝓxima epiſt. patebit .i. ante xiiij. diem nā ego ſcripſi hæc idibus .i. ipſe die xiiij. mane. In hunc autem modū res acta eſt. Sn̄ia Hortenſij, & mea, & Luculli cedat religioni .i. cōcors eſt religioni de exercitu .i. vetāti regem deduci cū exercitu R. enim .i. q̄a res nō poteſt teneri .i. obtineri aliter, q. d. ſi aliter poſſemus, aliter ſentiremus, ſed ſn̄ia ſup. Hortēſij, mea, & Luculli, decernit .i. adiudicat tibi, ex ſenatuſ. qđ factū eſt te referente .i. in cōſultationem ſenatus adducente, an per te deduci debeat, decretum aūt erat, q̄ ſic, ſed poſtea incidit calumnia, ex libris Sibyllinis negātibus cū exercitu reducendū, vt aūt S. C. ſeruetur, & cōtra religionē nihil fiat, decreuit ſn̄ia nr̄a, vt tu deducas .i. honorifice in pr̄iam reducas regem, quod poſſis facere cōmode .i. ſine obſtaculo, ſic ſup. vt religio .i. auctoritas librorū Sibyllinorū, tollat .i. demat tibi exercitū .i. ne deducas cum exercitu, & ſenatus, q̄ creuit per te reducendum retineat te auctorem .ſ. reductionis, & ita vtrunq; ſeruetur decretū, & ſenatus, & religionis, non . n. vetuit religio deduci, ſed cū exercitu. Craſſus vnus è patribus cōſcriptis, decernit .i. pro ſn̄ia ſua conſtituit tres legatos .ſ. cū tibi mittendos in Aegyptum, nec excludit Pomp. Enim ꝓ quia, cenſet .i. iudicat legatos ſumendos, ēt ex ijs, qui ſunt cum imperio .i. qui ſunt in magiſtratu aliquo ꝑcipio. Bib. ſup. cenſet ſumēdos, tres legatos, ēt ex ijs, q̄ ſunt priuati .i. nullo magiſtratu fulgentes. Reliqui ſup. viri cōſulares .i. qui aliq̄n conſularem geſſerunt, & ita primores patrum, aſſentiuntur huic .ſ. Bibulo, præter Seruilium, qui negat oportere .i. expedire oīno ſup. regem reduci, & ſup. præter Volcatium, q̄ decreuit .i. adiudicauit Pompeio reductionem. Lupo .ſ. ſenatore, referente .i. adducente in cōſultationem, & ita eiuſdem ſn̄iæ exiſtente, & ſup. præter Afranium, qui aſſentitur Volcatio quæ res .ſ. q̄ aſſentitur Volcatio, auget ſuſpicionem voluntatis Pōp .i. quæ hr̄ de Pōp. q̄ velit regem reducere, licet ꝑ Lentulum diſſimulet. Nam aduertebatur .i. cōperiebatur à pleriſque familiares Pōp. aſſentire. (Ergo vtrunque dr̄, & aſſentior depotentialiter, & aſſentio actiue) Volc. Laboratur .i. contendit vehementer. Sunt aūt impersonalia aduertebatur, & laboratur, aut laboratur à familiaribus Pōpeij, q̄ eius voluntatem amplius celare non pn̄t, quia res eſt inclinata .i. incipit tendere ad ruinam, hoc eſt cōſilium eorū incipit detegi. quia concurſatio, & contentio non obſcura .i. manifeſtata. Libonis, & Hypſæi. & ſtudium .i. diligens ſolicitatio oium familiarium Pōp. adduxerunt rem in opinionē, vt Pōp. videatur cupere .ſ. reducere regem. Cui .ſ. Pōpeio. qui nolunt .i. non bene volunt, nec fauent, aut, qui nolunt reductionem decerni, ijdem non ſunt amici tibi. Quòd .i. q̄a ornaſti .i. honore affeciſti, & ſublimaſti eum .ſ. Pōp. Nos habemus in cauſa .i. in hac cōtrouerſia, eo .i. ꝓpea auctoritatem .i. vim, perſuadēdi. aut petorandi minorem, q̄ debemus .i. obnoxij, & deuincti ſumus tibi .ſ. quia ꝑ te in vrbem reſtituti. Sententioſe hoc dictum, nam facilius creditur alienis, q̄ neceſſarijs, aut debitoribus aliquem cōmendātibus, illi. n. quod expedit, hi, quod optant ſuadere vīr. Aūt pro ſed, ſuſpicio .i. latens opinio hominum, extinguit .i. deprimit, & adnihilat, gratiam noſtram .i. q̄ apud eos alioq valeremus. ēſt. n. gratia poteſtas, ea, qua quippiam valemus, eo quòd grati, & ac

cepti ſumus, q.i. homines ſup. putant ſe gratificari. i. rem gratam facere Pomp. ſ. decernendo illi reductionem, & ita maior gratia Pomp. extinguit minorẽ Cic. nos itaq; verſamur, vt ſup. verſabamur multo anteq̃ profectus es. ſ. in prouinciam, in rebus. i. cauſis exulceratis corruptis, clam. i. diſſimulantur, ab ipſo rege. i. Ptolemæo, q ſummis viribus annixus ea a Pomp. educi, & ab intimis ac domeſticis Põp. deinde ſup. in rebus exagitatis. i. rictis violenter & ignominioſe, palam à conſularibus ſup. viris, & adductis in ſummam inuidiam. i. odio, aut æmulationẽ, hoc eſt ſicut ante profectionẽ tuam prius occulte, deinde palam p. urimi erãt in hac cauſa corrupti, ita adhuc ſunt. Oẽs tui. ſ. amici pñtes. i. q in vrbe ſunt, cognoſcent fidem noſtram & amorem, ſup. noſtrũ, tui abſentis. i. quem habemus in te abſentem. Alij legunt pñtisq. vt ſic, oẽs tui cognoſcẽt fidem noſtram, & amorem ſup. nrm, vt tui abſentis. i. q nunc abes, & pñtis, qñ aderis. S fides, fidelitas eſſet in ijs, quibus ſumma fides debebat eſſe, vtpote in Pomp. de quo opt me meritus es, nõ laborarermus. i. ſine labore te voti cõpotem faceremus. Vale. Particula vulgata, q in huius epiſtolæ fine oẽs textus hãt.

IOB A. LENTVLO primum Cic. hac epiſt. quantum debeat, cũ
EGN. quid de regis re, vel ab eius actum legatis, vel à rei tatis princ pibus, & pſertim à Pompeio tentatum, Senatuſq. totius de ſ ade ſententiam, ſuumq. hac in re ſtudium, & curam, vel dehortand. Pompeij, vel aliorũ excitandi, poſtremo Senatorũ diuerſas ſententias, ſimulq. maliuolorũ quorundam in eum animum, & immunitam ſuã gratiam, q illi plurimũ deberet, quodque cõplures gratificari ſe Pomp. putarent, explicat. Nulla tñ in re, quod & abſens ipſe, & pñtes eius amici cognoſcere potrrũt, defuturũ ſeſe pollicet. Lentulo proconſ. Is eſt Lent. cui conſulatũ cum Metello Nepote gerẽti, ſimilis illi admodũ hiſtrio Secũdanus Spinter nomine, Spinteris cognomẽtum dedit, vt Metello Terẽtianus ille Pamphilus, Pãphili, qui q. ædilis, Apollinaribus ludis primus carbaſis a velis theatrum totum induxiſſe dr. Plin. & Fab. vj. auct. & V. l. ix. Illud ob tet adnotarim, Spinteri nomen veteribus Græciæ comicis peculiari fuiſſe, de homine. ſ. Barbaro & Phryge. Quin & tragœdiæ auctor hoc nomine celebris ab Heraclea, cuius tabulæ duæ, Combuſtus Hercules, & afflata fulmine Semele, legebantur. Is igitur Lent. & in pcura ne Cic. in exilium pelleretur, ſummo ſtudio contenderat, vt Cic. in epiſt. ad Q. F. & nõ multo poſt in Conſulatu, vt de exilio reſtituerent, enixiſſime curarat. Quare Cicerone illũ in orationibus parentem, & ſalutis ſuæ drũ non veretur dicere, qui põt conſulatum pronſule in Ciliciam pfectus, reſtitutionem hãc regiam ſibi potiſſimum demandari optabat. cuius cauſa Cic. ſolicitus erat admodũ, quod omnibus fermè huiuſce libri teſtatur epiſtolis. Belli ciuilis inter Cæſ. & Põpeium geſti initio, ſecutus Põpeianas partes, dum Aſculo pſt decem cohortibus, aduentu Cæſ. deterritus, inde profugit. mox Corphinij cũ Domitio incluſis beneficio Cæſ. impetrata non ſibi ſolum, ſed alijs quoq; Romanis ciuibus venia, vixit, quia tñ ſic abuſus eſt, vt in acie quoque Pharſalica cõtra Cæſarem ſteterit Hirtius. Et qm hunc Cic. pro cõſulem appellat, illud primo dixerim, nõ paruum eſſe eorũ lapſum, qui rectum huiuſce nominis caſum, & huic ſimilium vitiant. ſi quidẽ hæc omnia, proconſule, proprætore, proquæſtore, recto caſu dicẽda ſunt, quod ex Saluſtij lectione, vbi corrupti nõ ſint codices, aduertas. Sed D. Aug. in libello, quem de Grammatica ſcripſit, citabitur auctoritas in hæc verba. ſic. n. ibi: Ab e, litera vocali nullum Latinum, niſi iuncta præpoſitione, maſculinum inuenitur, vt pconſule, proprætore. Ergo iuncta ppoſitione ſiunt Latina, vt dixi, proprætore, proqueſtore. nã veteres nominatiuo caſu pconſul dicebant, attendentes nullum nomẽ apud Latinos virilis gñis in e, exire. Hæc Auguſt. Proconſules aũt primum. Albo & Sp. Fuſio Coſſ. creati cœpti, cũ infeliciter re geſta in Arqs, dũ alter Cos. Romæ delectũ habet, Quintium primũ proconſulem ſuppetias latum collegæ decernit. Inde vero hoc nomen ductum, q vice cõſulum ſeſe gererent. Et ſanè inſignia pconſulibus ppè eadem, quæ & cõſulibus præterq quod ſex tm̃ lictoribus vti cõceſſum ijs eſt. Is ſi prouinciæ pacatæ pſit, quid agat, quod ſit eius offm, late apud Iuriſc. primo de eius offõ legas. Illud quod ad eũ xenia attinet, ſcitu non indignũ, Antonini, & Seueri Imperatorũ cauentiũ, & ne oino, & ne ſemper, ne ue ab oibus accipiat. Mittebant uero pconſ. priſcis tpibus q rebus militaribus pellent, quales Scipio Maior in Hiſpaniã, & Marcellus in Siciliam, qbus qm ſine magiſtratu eſſe viderẽtur, & q proconſule nemo ad eã diem triumpharet, & q amiſſa tm recuperant, negari triumphum placuit, cum alioqui maximas res geſſiſſent. Plut. in Scipione, & Maximus ſecundo. Qui vero prouincijs præerant, quales erant Hiſpaniæ, Aſia, Sicilia, hi oẽs poſt geſtum conſulatum, ſorte diligebantur, adeo vt Cic. multo poſt geſtũ conſulatum in Cilicia pconſule ierit. Fuitq. ſequentibus tpibus hæc dignitas omniũ maxima, adeo vt Imperatores quoq; ipſi nec alijs maiorẽ dare poſſent, & ſibi quemadmodum Tribunitiam poteſtatẽ, ſic proconſulare imperium. & ius quintæ relationis arrogarent. [Per eoſdem creditores) Hoſce Rab. Poſthumum, & reliquos eius ſocios intelligi vult, qui regi & priuſquam regno pelleretur, vt regnum ſtabiliret, & poſt expulſo, ne datæ deperirent pecuniæ, magnam pecuniæ vim crediderant, qua magna ſenatus pars corrupta lãguebat. Cic. pro Poſthumo, pulſus interea è regno Ptolemæus doloſis cõſilijs, vt dixit Sibylla. id poſtquam ſenſit Poſthumus, Romam venit, huic egenti & roganti, hic infelix pecuniam credidit. nec tum primum, nam roganti crediderat abſens, quæque ſequuntur alia, quem Poſthumum a Mẽmium acceſſitum, Cic. luculenta defendit oratione, docens nec culpam corrupti Senatus Poſthumianã eſſe, nec q ille neceſſitas cum pulſus dixecetra fuerat regis palliatus, dandum homini vitio. quo ex Cic. epiſt. quoque ad Q. Fr. manifeſte colligitur. [Calumniam) Græci hanc [illegible] dicunt. Iuriſc. de verb. ſig. [Marcellinum) Hunc puto C. Lentulum Marcellinum fuiſſe conſularem, qui Pompeium in concionibus ſæpe lacerarit, quique cum in concione de Pompeij potentia grauiter conquereretur, aſſenſuſq. illi clara voce eſſet populus. Acclamate, inquit Quirites, acclamate dum licet, iam enim vobis hoc facere impune non licebit hæc Maximus. ſed Plut. in Pomp. tanq̃ inſenſiſſimi meminit. Illud Aſcon. adnotat, Marcellos Marcellinoſque inter ſe gentiles fuiſſe. [Hortenſij, & Luculli) Is eſt Hortenſius, qui multum eloquentia, ſed tñ infra Ciceronem valuit, adeo vt vnum & viginti natus annũ, L. Craſſo, & Scæuola Coſſ. prima ſua forenſi cauſa, cum ipſorum Coſſ. iudicio, tum eorum, qui interfuere, omnium probatus diſceſſerit. vir & ipſe conſularis, qui ſub initia belli ciuilis inter Cæſ. & Pompeium geſti, dum Cicero è Cilicia reuerteret, obijt, quod ipſe Cic. in princ. de Cl. orat. docet, & in calce ſic addit. Sic Q. Hortenſij vox extincta eſt fato ſuo, noſtra publico. Et paulò poſt. Nos autem Brute, qm poſt Hortenſij clariſſimi oratoris vocem orbæ eloquentiæ quaſi tutores relicti ſumus, domi teneamus eam ſeptam liberali cuſtodia. Sed Cœlius ad Cic. Hortenſius, cum hæc ſcriberem, agebat animam. Huic probro data eſt nimia mollities & in toto veſtitu ſupra quam credas, anxia quædam elegantia, vt collegæ diem dixerit, q in anguſtiorem locum obuiam ſibi factus, togæ ſtructuram fortuito oeuibaſſet occurſu. adeo capitale in collega crimen duxit. qua de re Torquatus illum, & geſticulatricem, & Dionyſiæ notiſſimæ ſaltatricis nomine non potuit non appellare. Sed quantum Lucullus eloquentia inferior, tanto rei militaris ſcientia & rerum geſtarum magnitudine clarior, vt qui bello Mithridatico prius Syllæ auſpicijs, mox ſuis, clariſſimas res geſſerit, qu q. longe omnium clariſſimam de Tigrane, & Mithridate victoriam exiguis admodum copijs contra infinitas reportarit. In qua pugna, vt auctor Plut. eſt, cum magna pars militum obſeruãdum diem illum diceret, qui prid. nonas Oct. eſſet, tanq̃ nefaſtũ, quippe quo Cymbri Romanas deleſſent Cæpione duce copias. Cõdite, inquit ego illum vobis è nefaſto feliciſſimum reddam. Tandem cum illum cõtentiouum ciuilium pœnituiſſet, ocio ſe emancipauit, nũc literis, nunc voluptatibus alijs honeſtis vacans, vt & in illis plurimum pfecerit, & ex hiſce Xerxis togati cognomẽtum ſibi pepererit. Illud non poſſum non mirari, eminentiſſimos auctores, Latinum vnum, Græcum alterũ, Cic. dico, & Plut. (quẽ haud ſatis dignoſcas, fuerit ne grauior, an doctior) inter ſe diſſidentes, cum Cic. in eo lib. cui tit. eſt, Lucullus (quem alij ſm Academicarũ q.) faciat rudem pſus militaris diſciplinæ Lucullũ, ſed ingenij incredibili quadã magnitudine, & diuina rerũ memoria, nũc peritiores diſciplinæ militaris percontãdo, nũc res à maioribus geſtas legendo aſſecerit, vt quæ laus imperatoria omnium ppe opinione in illo deſiderabat, eam cumulatiſſimam, & abſolutiſſimã maximis rebus feliciſſime à ſe geſtis pſtiterit. Plut. contra clarũ illum & peritũ admodum ſub Sylla ſer. bello Marſico, & paulò poſt contra Archelaum Mithridatemq. ſtrenuam nauaſſe operã. [Qui cũ imp. ſunt) Differt ſanè plurimum, cũ imperio eſſe, & cũ poteſtate. ille. n. cũ Imperio ad vrbem eſſe dicebat, cui nominatim à populo demãdabatur Imperium, cũ poteſtate, qui a populo alicui pficeret negocio. [Bibulus) Is eſt M. Bibulus, qui C. Cæſari in cõſulatu datus collega, nulla pene in re ſe conſulẽ geſſit, adeo vt illum Cæſ. obnũciantẽ foro repulerit. vnde carmina in illum, ſtatim edita, Suet. auct. Non Bibulo quidq̃ nuper, ſed Cæſare geſtum eſt: Nam Bibulo fieri conſule nil memini. Huic proconſul Syriam adminiſtranti, Cleopatra milites Gabinianos, a quibus cõſtabat liberos ſuos duos indolis egregiæ necatos, vinctos miſit, vt grauiſſime cladis vltione arbitrio ſuo exigeret.

ret. Sed ea moderatione animi fuit, vt quo maius offerri beneficium alteri non potuiſſet, vltro contempſerit, non ſuam eſſe vindictæ poteſtatem, ſed ſenatus dictitans. Secuto paulò poſt ciuili bello, Pompeianas, quas ſemper ſecutus partes fuerat fouens, vniuerſæ claſſi præficitur. In hac præfectura dum nimis ſolerter nimisq. pertinaciter ſe gerit, ſeu in patriam amore, ſeu in Cæſarem odio, in valetudinem incidens, Corcyræ paulò poſt naturæ conceſſit. Hic complura & accurate ſcriptitauit, quamuis orator non eſſet, & egit multa conſtanter, relicto poſt ſe tertio filio ex Catonis Portia ſuſcepto, qui de rebus geſtis a Bruto libellū non inelegantem ſcripſerit Tranquil. Cic. Max. Plin. Præter Seruiliū. Intellige Iſauricum ab Iſauris debellatis Ciliciæ populis dictū, quique Coryco, Olympo, Phaſelide, oppidis expugnatis triumphum ex iis duxerit. Ouid. Africa victorē de ſe vocat, alter Iſaurum. Illud eſt quod Valerius memoriæ prodidit animaduerſione dignum, q̄ teſtimonio ſuo reum affixerit, qui cum in Laurentina via occurrit, loco admodū anguſto deſcendere de equo noluerit. Hic poſtea vita functus publico funere Romæ elatus eſt, auct. Euſeb. Fuit vero alter Pompeius Iſaurica collega Cæſaris in conſulatu initio belli ciuilis creatus, auct. App. [Volcatium, & Afranium) Familiares hi Pompeij. verum Afranius hiſtoriarum monumentis notior, & familiaritate Pompeij clarior. Hic conſul cum Metello fuit, quem in epiſt. ad Atticum Auli ſæpe filium nuncupet. Pompeianos præterea exercitus ductauit in Hiſpania, & cū Pompeio varijs bellis militauit, poſtea dimiſſus a Cæſare liberaliter cum iterum ſe bellorum tumultibus inſeruiſſet, ac profligato in acie Pharſalica Pompeio, in Africam ad Iubam ſe contuliſſe, captus à Cæſare ob perfidiam occiditur. [Inclinata res) Tranſlatio ſumpta à parietibus. [Libonis, & Hypſæi) Familiares hi Pompeio, ſed Hypſæus conſularis, quique in conſulatus petitione Milonis competitor fuerit. Huic Pomp. genibus affixo, ſupplicantique vt ſe ab imminentis iudicij periculo eriperet. Facceſſe hunc, inquit, nec cœnæ mihi tempus eximas. [Noſtram fidem) Corrigenda in hunc modum verba, Noſtram fidem omnes, & amorem tui abſentis, præſentes tui cognoſcent.

PAVL. MAN.

QVOD commodo reip. facere poſſis) O' ita emendauimus, cum aliter in omnibus impreſſis legeretur. ſunt autē verba, quibus veteres vtebantur, vt id, quod faciendum decerneret, ita demum fieri velle oſtenderent, ſi modo reip. commodo fieri poſſet. Cæſ. lib. j. comm. cap. xx. Q. M. Meſſala, M. Piſone cos. ſenatus cenſuiſſet, vti quicunque Galliam prouinciam obtineret, quod commodo reip. facere poſſet, Heduos ceterosq. amicos P. R. defenderet; ſe Heduorū iniurias non neglecturum. & lib. v. cap. 40. ſcr. Labieno, ſi reipub. commodo facere poſſet, cum legione ad fines Neruiorum veniat. itē lib. vj. cap. 7. Labienum. Treboniumq. hortatur, ſi reip. commodo facere poſſint, ad eam diem reuertantur. Cic. itē ad Brutum epiſt. v. Decreui hoc amplius, vt tu, ſi arbitrare vtile fore, & e rep. eſſe, perſequerere Dolabellam bello; ſi minus id commodo reip. facere poſſes, in iiſdem locis exercitū contineres. ad Appium autem epiſt. vij. lib. iij. Quod, inquit, tuo commodo fieri poſſit, vtriuſque noſtrum magni intereſt, prius vt te conueniam, q̄ decedas. & lib. xiij. ad Memmium, Quod ſine moleſtia tua fiat &c. ad Atticum autem epiſt. ij. lib. j. Quod commodo tuo facere poteris, venias ad id tempus, itemq. alibi ſæpius quod tuo commodo fiat, quod ſine peccato meo fiat. quibus ex locis, veterem hanc, atque vſitatam fuiſſe locutionem, cognoſcere quiuis poteſt. Noſtra coniectura hæc eſt, quam vt oſtendimus, veterum ſcriptorum auctoritas confirmat. q̄ ſi quis legere malit. Quod commodo rem facere poſſis, vt fere eſt in omnibus antiquis exemplaribus, accipiendum erit, commodo pro commode, quemadmodum & Plaut. in Friuolaria, & Titinius in Iuriſperita locuti ſunt, quos Chariſius citat, qui etiam, arcano, pro arcane, quotidio, pro quotidie veteres dixiſſe, tradit.

IOAN. SCOP.

SOLENT medius fidius non minimā in adoleſcentulorū animos ambiguitatē aliquā inſerere cōmentarij. Nihil. n. penſi ſint, quibus maxime ſcribunt, vt ſe dum alios carpant, oſtentent. Sic nanq; ſibi famam, & decus comparare credunt, hoc nos non alia de cauſa dicimus, quod alter interpretum in j. Cic. epiſt. ad Lentul. in illo loco, Senatus religionis calumniam, ait, calumniam q̄dam exponunt falſam interpretationem, quod mihi non placet, ſed potius cauillationē. i. fruſtratoriam cōtentionē. Nam & Senatores nō vno modo Sibyllina carmina interpretabant, Alter ait, q̄a re vera de reducendo rege non loquebantur ſcripta Sibyllæ, & calūniam p falſa interpretatione ſumit. Hæc cū intelli leguntur adoleſcentuli obſtupeſcunt, & cuius dictis inſiſtant, prorſus ignorant. Nos vero neutri aſſentientes calumniam cauillationem interpretamur, libri nanque Sibyllini præcipiebant ſi Aegypti rex auxilio quodam indigens venerit, eius amicitiam ne abnueritis, ſed illum multitudine ne iuueritis, q̄ ſi aliter factam fuiſſet, labores, & pericula habebitis. Quę Sibyllæ verba C. Cato trib. pl. populo primus promulgauit. Calumniam ergo, non q̄ religionis eſſet aliqua calumnia, ſed calumnioſe. i. cauilloſe Senatus atteſtabatur, vt exercitum prohiberet Romanum Aegyptum petere. Senatores. n. irati, & odio regem hñtes, eum Ptolæmeum pecuniā per Ammonium regis legatum ex Epheſo Romā miſſum largientem, & multos magiſtratus, ipſumq. Senatum oppugnantem, vt à Pomp. cum exercitu reduceretur, depræhendiſſent, aiebant, cum non oēs eſſent oppugnati, libros Sibyllinos præcipere. ne rex reuocaretur, & hæc erat calumnia. i. cauillatio quædam nō religionis. i. librorum Sibyllinorū, ſed ipſius, vt nequis pp exercitus cupiditatem Alexandriā iret, vt inferius indicat, aperte ſic dicens: In iniquis, atque obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tā vt te impedirent, q̄ vt quis pp exercitus cupiditatem Alexandriam vellet ire, & hoc ob Pompeium, qui tunc non Romani exercitus vt vnus interpretum ait) erat imperator, ſed rei frumentariæ totius Italiæ præerat, vt Plut. in vita Pomp. & hoc Pōpeius ipſe conſecutus fuerat Lent. fauore, vt ex eodem Plut. colligitur, & ipſe Cic. in hac epiſtola innuit, dicens, q̄ eum ornaſti, quem locum exponunt interpretes, q̄ eum ô Lentule laudaſti, antequam Roma in Ciliciam profectus eſſes, non ad hoc, ſed ad rei frumentariæ dignitatem (vt diximus) omnino eſt referendum. Quòd libri Sibyllini prohibebant exercitum Romanū Aegyptum petere, Luc. ad Pomp. qui non ab hoc Ptolemæo (vt quidam aſſerunt) ſed ab huius filij ſeruis iuſſu regis ſui obtruncatus, vt plutar. Cæſ. in Comment. & Appian. indicant, alludēs ait, Nona ciuili tellus Aegyptia fato, Haud equidem immerito Cumanæ carmine vatis Cautum, ne Nili Pelusia tangeret ora Heſperus miles ripasque æſtate tumentes. Ceterum vt iuuenibus nimio ſtudio & auiditate non parua flagitantibus quot libri fuerunt Sibyllini, & quot Sibyllæ, profitimus: hic quæ apud multos, variosque auctores omni noſtra adhibita ſedulitate legimus, contexuimus. Sibyllinos libros non fuiſſe vnius Sibyllæ, ſed appellatos vno nomine Sibyllinos, quòd omnes fœminæ vates Sibyllæ ſunt a veteribus nuncupatæ, vel ab vnius Delphidis nomine, vel a conſilijs deorum denunciandis σιοὺς enim deos, & non θεοὺς, conſilium non βουλὴν, ſed βουλλαν appellant æolico genere ſermonis. Itaque Sibyllam dictam eſſe quaſi σιοῦ βουλὴν, i. dei conſilium, ſeu ſcientiā. Licet apud Lact. ſed mendoſe nimis θεοβουλὴ legitur. Ceterum Sibyllas decem numero fuiſſe, vt Hieron. contra Iouinianum, conſtat. Prima fuit de Perſis, cuius mentionem fecit Nicanor nominata Sambate. hanc Calcidicam veteres perhibent, alij Hebræam. Secūda Libyca, cuius meminit Euripides. Tertia Delphica, de qua Criſippus loquitur. Quarta Cumæa, quam Italicam, eo, quòd in Italiæ ſolitudinibus vixit, appellant, cuius meminit Næuius de bello pun. & Piſo in annalibus. Quinta Erythræa Eriphyla, quam Apollonius Erythræus affirmat ſuā fuiſſe ciuem, eamq. Graiis Ilium petentibus vaticinatam & perituram eſſe Troiam, & Homerum mendacia ſcripturum. Altera quoque fuit ex eadem vrbe diuinatrix, quæ Athenais vocata dicitur. Sexta Samia a Samo inſula noncupata, quam Fitho nominatam ferūt, de qua ſcripſit Eratoſthenes in antiquis annalibus Samiorum reperiſſe ſe ſcriptum. Septima Cumana, ſiue Cumæa, nomine Amalthea, quæ ab alijs Demophile, vel Hierophile ob ſacrarum rerum amorem dicitur, licet Erophile in multis legatur auctoribus, ſed mendoſe, ſunt qui Taraſandram vocant, non nulli Alianam Lithram. Virg. autem in vj. Deiphobem Glauci Dei marini filiam, Phœbi, Triuiæq. ſacerdotem nominat. Hinc Auſonius. Vincas Cumæam tu quoque Deiphoben: & hoc Romanorum fata heroico ſcripſit carmine. Tibullus in ij. Te duce Romanos nunquam fruſtrata Sibylla, Abdita quæ ſenis fata canit pedibus. Huius ſacellum (vt Solinus) prope Aornum eſt ſitum, & ſepulchrum in Sicilia in oppido, cui nomen eſt Lilybæum, ſeculaq. per metalla diuiſit, definiuitq. quis quo ſeculo imperaret, & Solem vltimum. i. decimum eſſe voluit, moxq. omnibus finitis omnia differētiæ renouari, quæ Platonis quoque fuit opinio, quæ nouem libros attulit ad regem Tarquinium Priſcū, ac pro eis trecentos Philippeos poſtulauit, rexque aſpernatus precij magnitudinem, ac mulieris inſaniam deriſit, illa in conſpectu regis tres combuſſit, ac pro reliquis idem precium poſtulauit, quæ denuo tribus alijs cōbuſtis, cum in eodem precio perſeueraret, motum eſſe regem, ac reſiduos trecentis aureis emiſſe. Sed eam mulierem tunc a Tarquinio digreſſam poſtea nuſq̄ loci viſam conſtat. Libri tres in ſerarium conditi Sibyllini appellati, ad eos quaſi ad oraculū quindecim viri adeunt, cum dij immortales

les publice conſulendi ſunt, vel vt Cic.in 1.de Diu.quoties Senatus decẽ viros ad libros ire iuſſit. Octaua Helleſpontica in agro Troiano nata vico non Marineſſo, vt mẽdoſe in legit in I.Lactãtij cap.vj.ſed Marpeſſo, vt Pauſanias in Troade ita vocãs Sibyllæ domicilium, vel Mermaſſo, vt Stephanus iuxta Gergithium, & Polichnẽ vrbes Troadi finitimas, quam ſcrib.Eraclites Ponticus Solonis, & Cyri fuiſſe tẽporibus. Nona Phrigia, q̃ vaticinata ſunt Ancyræ. Decimã fuiſſe Tyburtẽ noĩe Albuneam, q̃ Tyburi colitur vt dea. Quæ oĩa ex Lact.in j.cap.vj.Gel.in j.cap.xix.& D.Aug.ex lib.de ciu. Dei, & reliq̃s de Sibyllis ſcribẽtibus accepimus, Martianus vero Capella nõ decem, ſed duas fuiſſe Sibyllas, ſic in fine ſecundi ſcribens ait: Sibylla, vel Erythrea, queq. Cumea eſt, vel Phrygias, quas non decẽ (vt aſſerunt) ſed duas fuiſſe non neſcis.i. Hierophilẽ, licet in Martiano Erophilã, ſed mendoſe legat: Troianã Mermeſſi filiã, & Symachiã Hippotenſis filiam, q̃ Erithrææ progenita ẽ: Cumis eſt vaticinata. Achanus aũt in xj.Sibyl. quattuor aſſerit fuiſſe, Erythræã, Samiam, Aegyptiam, Sardianam. Sunt q̃ ſex item adijciunt, inter quas Cumæã, Iudæamque. Plin.vero, & Solinus tres tñ, & non nouẽ, vt Gell. Dion.in 4. & Lact.fuiſſe libros Sibyllinos tradũt, quorũ duobus combuſtis tertius à Rom. occultabatur. Religio, vt neq̃d ſcitu dignũ relinquatur, eſt deorũ cultura dicta non a relegendo, tanq̃ relegerent, & diligenter retractarent oĩa, quæ ad cultum deorũ ptinent, vt Cic.de nat.deor. lib.ij.circa finem ait, ſed à religando, vt Lact.lib.4.cap.28.q̃a hoc vinculo pietatis obſtricti deo, & religati ſumus, vel a re.i.effectu, & eligo, vt Aug.in x.de Ciuit. Dei, vel à relinquendo, vt Maſſurius iuriſc.q̃a cuncta, cũ ad religionẽ accedimus, omittere debemus. Hoc ẽt, vt ne q̃d amplius in hac epiſt.deſideretur, omiſſa interpretatũ ſñia addimus, q̃d ille locus, ex illo Senatuſc.ſic eſt intelligẽdus, vt Senatus ſit rectus caſus, & ordo, Senatus ex illo conſulto tibi decernit, vt regẽ deducas, quod cõmode facere poſſis, & cõmode ad Lẽtuli cõmoditatẽ, cũ ſit in Aegypto vicinus) licet alter interpretũ neget) referẽdũ cenſemus, q̃d Cic.epiſt.vij. lib.j. Epiſt. his verbis apertiſſime demonſtrat, q̃m Senatuſc.nullum extat, quo reductio regis Alexãdrini tibi adẽpta ſit ea, quæ de ea re ſcripta eſt auctoritas, cui ſcis intercẽſſum eſſe, vt ne q̃s oĩno regem reduceret, tantam vim habet, vt magis iratorũ hoĩum ſtudiũ, q̃ cõſtantis ſenatus conſiliũ eſſe videatur te poſſe pſpicere, q̃ Ciliciam Cyprumq̃. teneas, q̃d efficere, q̃d conſeq̃ poſſis, vel cõmode.i.vtiliter, & conuenientes tam P.R.q̃ Ptolemæo ſi ſine exercitu ibis in Aegyptum, ſunt, q̃ q̃uo interrogatiue legũt, & tũc ſenſu erit, quod.ſ.reuocare regem q̃uo poſſis facere? vt.i.poſtq̃ religio tollat.i.tollere velit exercitum, q.d.ꝙ non poſſis reuocare.

ARGVMENTVM.

Hac epiſtola recitat quæ acta ſint in ſenatu poſtridie idus Ian. & controuerſiam actorum, & ſuum officium modeſte commemorat, & Lentulum de rebus certiorem ſe facturum pollicetur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria & hac eſt. Continet autem cauſas fruſtra habiti ſenatus, & quod ſperandũ deinceps Lentulo ſit ex ſecunda cõuentione oſtendit.

M. CICERO P. LENTVLO S. D. 2

IDibus Ian. in ſenatu nihil eſt confectum: ppea ꝙ dies magna ex parte cõſumptus eſt altercatio Lentuli Cos.& Caninij trib.pl.eo die nos quoq; multa verba fecimus, maximeq. viſi ſummus ſenatum cõmemoratione tuę voluntatis erga illum ordinem cõmouere. itaque poſtridie placuit, vt brẽ ſententias diceremus. videbatur.n.reconciliata nobis voluntas ſenatus eſſe: q̃d tum dicendo, tum ſingulis appellãdis, rogandisq. perſpexeram. itaq; cum ſententia prima Bibuli pronũciata eſſet, vt tres legati regem reducerent; ſecũda Hortenſij, vt tu ſine exercitu reduceres: tertia Volcatij, vt Põpeius reduceret: poſtulatum eſt, vt Bibuli ſententia diuideretur. quatenus de religione dicebat: ei rei quia iam obſiſti non poterat, Bibulo aſſenſum eſt. de tribus legatis, frequentes ierunt in alia omnia. proxima erat Hortenſi ſñia, cum Lupus trib.pl. ꝙ ipſe de Pompeio retuliſſent, cõtendere cœpit, ante ſe oportere diſceſſionem facere, q̃ conſules. eius orationi vehementer ab omnibus reclamatum eſt: erat.n.& iniqua, & noua. cõſules neque concedebant, neque valde repugnabans: diem conſumi volebant: id quod eſt factum: perſpiciebant.n. in Hortenſij ſñiam multis partibus plures ituros; q̃q̃ aperte volcatio aſſentirentur. multi rogabantur, atq; id ipſum conſulibus inuitis: nam ij Bibuli ſententiam valere cupierunt. hac controuerſia vſq; ad noctem ducta, ſenatus eſt dimiſſus: & ego eo die caſu Pompeium cœnaui: nactusq. tempus hoc magis idoneum, q̃ vnq̃ antea, ꝙ poſt tuum diſceſſum is dies primus honeſtiſſimus nobis fuerat in ſenatu, ita ſum cũ illo locutus, vt mihi viderer aĩum hoĩs ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuẽdam traducere. quẽ ego ipſum cũ audio, prorſus, eũ libero omni ſuſpicione cupiditatis. cum aũt eius familiares oĩum ordinum video, pſpicio id, quod iam oĩbus eſt apertum, totam rẽ iſtam iampridẽ à certis hoĩbus, non inuito rege ipſo conſiliarijsq. eius, eſſe corruptã. Hęc ſcripſi ad xvj.cal. Feb.añ lucẽ, eo die ſenatus erat futurus. nos in ſenatu. quẽadmodum ſpero, dignitatem nr̃am, vt poteſt in tanta hoĩum pfidia, & iniquitate, retinebimus. Quod ad popularẽ rõnem attinet, hoc videmur eſſe cõſecuti, vt ne q̃d agi cũ populo aut ſaluis auſpicijs, aut ſaluis legibus, aut denique ſine vi poſſit. De his rebus pridie q̃ hęc ſcripſi, ſenatus auctoritas grauiſſima interceſſerat. cui cũ Cato, & Caninius interceſſiſſent; tñ eſt pſcripta. eã ad te miſſam eſſe arbitror. De ceteris rebus, quidquid erit actũ, ſcribam ad te: &, vt quamrectiſſime agantur oĩ mea cura, opera diligentia, gratia prouidebo. Vale.

IDibus Ian.) Scr.Cic.ad Lent.nihil idib.Ian.de cauſa regia eſſe confectum in ſenatu, pp longam contentionem Lent.cõſulis, & Caninij, ſed poſtridie cum dictæ fuiſſent ſententiæ variæ prima Bibuli, altera Hortenſij, tertia Volc.dicit placuiſſe pleriſque, vt Bibuli ſententia diſcuteretur, q̃m de religioone loqueretur, deinde oſtendit Cic.ſenatu agnouiſſe, cum apud Pomp. cœnaſſet, quo animo ille eſſet ad cauſam regiam, cum tñ aliter videretur in ea re eius familiares, poſtremo ſignificat factum eſſe de hac re ſenatuſc. eſſeq. per ſcripturum, cum Cato, & Canin.illud impedire conarentur. Idib.Ian.xiij.die Ian. [Nihil eſt confectũ) Concluſum. Propterea, ideo pp hanc cauſam. [Altercatione) Iurgio, contentione verborum concertatione. [Lentuli Cos. & Caninij trib.pl.) Hi.n.varie ſentiebant. Nam auct.P.tr.Canin.ad trib. pl. legem tulit, vt Pomp. ſine exercitu cum gemino lictore ad Ptol. cum Alexandrinis conciliandum mitteretur, eſt autem hic Lent.cognominatus Spinter, qui primus vſus eſt purpura, quam dibapham.i.bis tinctam vocant. [Viſi ſumus) .i.viſum eſt nobis. [Commouere) Interdum perturbare, vt Terent.commoui hominem, ſed hic eſt a propoſito deflectere, & ꝙ volumus perſuadere vt apud Ouid.ix.Metam. Dicta Iouis mouere deos, neque erat bene affectus Lent. Commemoratione expone, declaratione.i.viſus ſum reddere tibi amicum ſenatum, commemorando tuam erga eum voluntatem. [Illum ordinem).ſ.ſenatorum. [Reconciliata) Reddita amica, nam conciliamus nouos, reconciliamus veteres, qui erant alienati. (Appellandis) Nominandis. [Rogandis) Interrogandis.i.ſententiam ſuam. De ordine rogandarum ſententiarum vide A.G.lib.4.cap.vbi multa dicit, & apud eundem lib.xiij. cap.vij. inferius tamen à nobis dicentur quæ ad rem pertinebunt. [Clam obreſiſti) Occulte, quia tuebatur religionem. [Frequentes ierunt in alia omnia) .i. contra alia omnia, nam & ſententia pedibus ferebatur, vt Aul.G.dicit libro primo. cap.xviij. Proxima, ſecunda poſt ſententiam Bibuli. Intendere, contra conari, & moliri, vel intendere inijcere, & quaſi proponere. [Oportere) Decere, conuenire. [Facere diſceſſionem,) Id eſt ſenatuſconſ. nam fiebant aut per rogationem, & per exquiſitas ſententias, cum res dubia erat, & rogabatur vnuſquiſque

HVB.

Dibaphũ

Commo- uro

Concilio

Reconcĩlio

Intendo

Senatuſ. q̃uo fit

ſenten-

ſententiam,quam verbis aſſerebat, aut per diſceſſionem, hoc eſt qñ omnes, aut plerique idem ſentientes in vnam partē pedibus ibant,& diſcedebant vt A.G. loco ſuperius dicto teſtatur his verbis. Quid igitur cum S.C.per diſceſſionem fiebat oon ne vniuerſis ſenatores ſententiam pedibus ferebant? dicebat ergo Lupus, quia eſſet trib.pl.oportere ſe prius facere.S. C.q conſules. [Reclamatum) Contradictum,& quaſi cū clamore reſponſum. [Erat enim iniqua) Quod tribus præponeretur conſulibus qui teſte Gell.etiam ſenatores in curiam vocandi ius habebant. [Et noua) Propter conſuetudinem maiorum inauditam. [Conſules oeque commune.neque repugnabant).i.aduerſabantur.ſ.Lupo. [Diem con.)ſ.contentione ne aliquid deceretur. [Id quod) .i. qđ eſt.n. Cic.loquendi ornatus.[In Hor. ſent.) Quæ erat,vt tu reduceres ſine exercitu,q quidem conſules noluiſſent.[Quanquam aperte Volc.aſſentiretur)Qui cenſebat . vt Pomp. reduceret,& h.d. q̃q̃ conſules aperte aſſentiebantur Volc. pro Pomp. decernenti, tñ volebant diem contendendo conſumi, quia videbant plures ex ſenatoribus probaturos ſententiam Horat.cenſentis,vt Lent.reducere ſine exercitu,quod ipſi cōſules minime voluiſſent. [Multi)Ex ſenatoribus. [Rogabantur).ſ.ſententias. [Atque id ipſum) .i. & hoc, & eſt ornatus loquendi modus, vt ſi dixero conſecutus eſt maximum honorem, atque ad ipſum amicis tuis gaudentibus,inuitis conſulibus.i.contra voluntatem conſulum. [Nam ij) .ſ.conſules. [Bibuli ſententiam valere).t.hīc locum.ſ.de trib.leg. priuatis. [Ad noctem ductem ducta,) Quia S. C ante ortum,aut poſt occaſum ſolis ratum non erāt, vt A. G.dicit auct. Var. [Dimiſſus)ex curia miſſus abijt. [Caſu) Sorte quadam non dedita opera. [Apud Pompeium) .i. cum Pomp. Apud autem loci,& perſonæ,coniunctionē ſignificat, vt apud amicā penes vero ptātem, dominium,vt Ouid.Feſt. Me penes eſt vnum vaſti cuſtodia mundi. Nactus,inuenit, vel reperi. [Quam vnquam antea).i.q nullo alio tempore.ſ.eſſem nactus.[Quod).i.quia. In dies,quo diſceptatū eſt in ſenatu varijs ſententijs cauſæ regiæ. [Honeſtiſſimus) Pulcherrimus,& plenus honoris. & eſt ordo eo die cœnaui apud Pomp.& nactus tempus magis idoneum,&c. vt int. iis. traducere animum hoc.i.Pōp.ſ.a reſtitutione regia. [Ad tuam dign.tuend.) .t.id efficiendū.vt reductio tibi maodaretur, hoc enim ad dignitatem tuam pertinet.[Quē ipſum).i.quem Pomp. ſed ipſum additur vt q. d. quantum ipſe ſignificat. [Cum audio) .ſ. loquentem. [Prorſus)Omnino. [Libero) Abſoluo. [Cupiditans) reducendi regem.i.iudicio nihil prorſus eſſe de eo ſuſpicandum,q appetat hanc reſtitutionem. [Omnium ordinu .i. A.G. dicit magiſtratus per quos ſenatus haberi ſoleret,hoc eſſe. Dictatorem,conſules, Prætorem,Trib.pl.Interregem,Prefectum vrb.s:quibus ſi cōtigiſſe: eodem tempore Romæ eſſe ius ſenatus conſulendi fuiſſe, quo ſupra ordine ſcripti eſſent. Extra ordinario aūt iure addit tribunos quoq, militares,qui pro conſulibus fuiſſent. Item decem viros,quibus imperium conſulare tutum eſſet. Item triumuiros reip. conſtituendæ cauſā creatos ius cōſulendi ſenatus habuiſſe, & hi ſunt omnes ordines, quos d cit Cic. [Totam rem iſtam) .i. cauſa. [Senatus erat futurus).i.habendus,vel conuenturus. [Vt poteſt).ſ.retineri. [In tanta perfidia) Quia in j.epiſt. dixit eſſet .n ijs fides,&c. [Quod ad P.R.).i.ad rem populi,hos eſt quantum pertinet ad id, qđ populus facere,& præſtare ſuis ſuffragijs poteſt. Nam timendum fuerat, ne ſi Pomp. togaſſet populum, cui erat chariſſimus,fortaſſe hæc reductio ad eum delata eſſet,ſed Cic.fauens Lent.prouiderat,ne populus poſſet Pomp.aliquid aduerſus Lent.præſtare,qui faceret contra leges,& auſpicia,ſine quibus P.R.nihil magnum agendum putabat. [Agi cum populo).t.populū rogari,nam proprie agere cum populo,vt dicit A.G.eſt populū rogare. [Aut denique ſine vi)Sine violentia.i.quando fiat contra id,quod iam pro Lent ſit conſtitutum. [Auctoritas) Gratiſſima, ſanctiſſima,quam non temere liceat refringi. [Interceſſit) Interpoſita eſt. [Cui) Auctoritati. [Interceſſiſſent) Impedimento fuiſſet obſtitiſſent. Nam intercedere interdum eſt interponi,& conſtruitur cum caſu habente præpoſitionem,vt interceſſi apud ſenatum de tua ſalute, vel pro tua ſalute, interdum eſt obſtare, & impedimento eſſe, & conſtruitur cum datiuo, vt meæ ſeotentiæ interceſſiſti.i.impedimento fuiſti. Ius autem intercidendi ne S.C.fieret, vt A. G. auct. Varr.dicit,fuit ijs ſolis,qui eadem poteſtate,qua qui S.C.facere vellent,maior eſſent. [Prouidebo) Dabo operam. [Cura) Ad animum. [Opera) Ad corpus. [Gratia) Ad amicos, & ad populum refertur. [Diligentia) Tam ad corpus, quam aium.

Apud Penes

Prorſus Dictator Conſul Prætor Trib.pl. Interrex Præfect' vrbis

Agi cum populo

Interce-do

ASC. IDIBVS Ian.Superiorem epiſtolam ſcripſerat ibid.Ian.mane.hac autem indicat nihil idibus in ſenatu confectum: recitatq; quæ poſtridie, acta ſint, cum modeſta officij ſui commendatione:demum pollicetur ſe Lent. de omnibus rebus certiorem factūrum. Idus in ſinguli menſibus dicuntur octo,ego potius credam ſingulas eſſe,ſed idus viij.eſſe diem poſt nonas. Dictæ enim ſunt idꝰ ab iduo.i.v.duo, & diuido, eo quòd is dies ferè menſem per medium diuidit,eſt.n.in Ian.xiij. Cetera cum ordine explanabo. Ordo autem eſt. Nihil eſt confectum.i.concluſum,& diffinitum in ſenatu.i.in curia ſenatoria, idibus Ian.propterea, quòd dies eſt conſumptus eſt magna partes, altercatione.i.contentione Lent.conſulis, quod dixit ad differentiam Lent.ad quem ſcribit.qui erat proconſ.i.conſulari poteſtate in prouincia fungens, & Caninij trib. pl. qui aut de hoc, aut potius de altero negocio contendebant: nam ſi eorum contentio ad rem Lent. proconſ. ſpectaſſet, Cic.eam expreſſiſſet. Nos quoque.i.etiam nos fecimus eo die multa verba.i.multa locuti ſumus. Et viſi ſumus.ſ.nobis, ō mouere.i.afficere beneuolentia in te, ſenatum maxime.i.præcipue,commemoratione voluntatis tuæ.i.eo,quòd indicamus optimam voluntatem tuam, erga illum ordinem.ſ.ſenatorium.itaque placuit,vt diceremus ſententias breuiter.i. ſine longa diſceptatione,poſtridie.i.die ſequente idus:ideo autem placuit.enim, pro quia: voluntas ſenatus videbatur eſſe reconciliata nobis.i.in gratiam rediſſe, ac iterum fauere nobis, hoc eſt cauſæ noſtræ. quod, id eſt quam rem, ego perſpexeram.i.deprehenderam clare: tum .i. pariter dicendo.i.cum cauſam tuam dicerem, nam aſſentiri videbantur, tum.i.pariter appellandis, & rogandis ſingulis.i.cum ſingulos alloquerer,& rogarem,quid ſentirent. Itaque cum ſententia Bibuli, vt tres legati reducerent regem .ſ. Ptolemæum eſſet pronunciata prima, & ſententia Hortenſij.ſ.vt tu reduceres ſupp.cum ſine exercitu,eſſet pronunciata ſecunda,& ſententia Volcatij.ſ.vt Pomp.reduceret,eſſet pronunciata tertia,poſtulatum eſt.ſ.a iudicibus vt ſententia Bibuli diuideretur, quatenus .i. inquantum dicebat de religione, diuideretur inquam in duo membra,quorum vnum eſſet non oportere contra religionem cum exercitu reduci alterum vt per tres legatos ſine exercitu duceretur. Cn. re..ſ.quatenus dicebat de religione, quia non poterat obſiſti .i. contraſtari (eſt autem impertonaliter dictum:) hoc eſt,quia nemo audebat contradicere, aſſenſum eſt Bibulo, quia omnes approbauerunt non eſſe deducendum cum exercitu. De tribus legatis.i.quantum erat,quòd per tres legatos deducendum cenſebat, frequentes .i. plurimi iudicum ierunt .i. eundo ſententiam,& voluntatem ſuam declarauerunt, in alia omnia.i.in alias ſententias potius, quàm in Bibuli. Proxima.i.ſecunda ſententia erat Hortenſij .ſ. vt tu ſine exercitu reduceres. Cui.ſ.ſententiæ Lupus trib.pl.cœpit intendere .ſ. impedimentū, ne approbaretur,eo quod ipſe retuliſſet.i.in conſultatione adduxiſſet de Pompeio .i. an ne potius per Pompeium reduci deberet. Intendit autem.i.obſtitit,& impedimentum iniecit, eo quòd diceret, ſe oportere facere diſceſſionem.i.adeundo ad cuiuſque ſententiæ auctoritatem vellet eius ſententiam approbare, propoſitis enim ſententijs, ne longum eſſet percunctari, iudices de ſingulis quid ſentirent, iubebantur auctores ſententiarum ab alijs diſcedere,& iudices ad eum, cuius ſeotentiam approbarent, accedere,& ita eundo ferebant ſententiam, antequam Cōſules. Reclamatum eſt vehementer ab omnibus, orationi .i. aſſumpto eius. Enim, pro quia,oratio eius erat iniqua,& noua.i.inaudita. In ferendis enim ſeotentijs prior locus erat Conſulibus quam trib.pl.Conſules neque concedebant.ſ.aſſertionem Lupi,neque repugnabant valde .i. vehementer, quia ipſi volebant diem conſumi.i.ſine approbatione ſententiæ tranſigi, id quod factum eſt, volebant autem diem conſumi. Enim,pro quia,ipſi proſpiciebāt .i.perſpicaciter videbant, aut proſpiciebant. .præuidebant, plures ituros in ſententiam Hortenſij, ſupp.à multis partibus plurea inquam,quam in aliorum ſententiam,q̃q̃ ipſi,qui irent in ſententiam Hortenſij aſſentirentur aperte Volcatio, qui Pomp.honorem addixerat. Multi.ſ.iudicium rogabantur.i.ſententiam,atque idipſum.ſ.fiebat conſulibus inuitis. Nam ij conſules volebant ſententiam Bibuli valere.i.approbari. Hac controuerſia.ſ.de tribus ſententijs, ducta.ſ.agitata, & de induſtria prolongata vſque ad noctem.i.poſtquam ſic ducta eſt, ſenatus eſt dimiſſus.ſ.domum, & ego cœnaui ea die,aut eo die.i.in eius diei veſpere, apud Pōp. caſu.i.euentu fortuito, aut quia illi obuiam factus ad cœnam inuitatus eſt, aut ab amico illuc adductus, & nactus.i.aſſecutus hoc tempus magis idoneum.ſ.ad agenda cum Pompeio,quæ vellem, q vnquam antea,q.i.eo q is dies fuerat nobis in ſenatu,honeſtiſſimus,id eſt honorificentiſſimus,poſt tuum diſceſſum,id eſt omnium dierum, quos habueram poſt tuum diſceſſum, aut quia primus ſententiam rogatus, aut potius quia ſenatum maxime permouere viſus,& beneuole auditus fuerat. Sum locutus cum illo .ſ. Pompeio, ita; vt viderer mihi traducere animum hominis .ſ.

Pompeij,ab omni alia cogitatione ad tuendam dignitatem tuam quæ videre lædi,ſi à petitione oceideris.Quem ipſum.i.vt dñt,in propria perſona, cum ego audio.ſ.de te loquentem, libero eum prorſus.i.omnino, omni ſuſpicione cupiditatis.ſ.reducendi egis,cum autem video familiares eius omnium ordinum.i.io quo cunque ſtatu, & gradu dignitatis ſint ego perſpicio.i.animaduerto id,quod eſt iam apertum.i.manifeſtum omnibus, videlicet totam rem iſtam.ſ.de reductione regis per te,eſſe iampridem corruptam à certis hominibus oon inuito.i.annuente rege. & conſiliatrijs eius,qui.ſ.malint eum per Pomp.reduci. Ego ſcripſi hæc ad xvj.ſup. diem cal.ſ.qui eſt ante cal.connumerate tamē die cal. qui primus cuiuſque menſis eſt Februarij,ante lucem,hoc eſt ſummo mane. Senatus.i.congregatio, & concilium ſenatorum erat futurus .i. habendus eo die. Non igitur quotidie fiebat ſenatus. Nos,quemadmodum ſpero,retinebimus dignitatem noſtram .i. honeſte ſtabimus, & audiemur pro te loquentes in ſenatu, vt .i. quantum poteſt ſup.fieri,aut eetineri in tanta perfidia hominum. Quod.i.quantum atonet ad rationem popularem .i. vulgarem, hoc eſt quantum pertinet ad iudicium populi, nam dum lis à ſenatu diſcindi non poterat, ſacta concione referebatur ad populum, nos videmur cōſecuti.i.obtiouiſſet hoc, vt nequid.i.vt nihil poſſit agi cum populo .i. referri ad populum, aut tranſigi à populo,aut ſaluis auſpicijs,quia populus rogari non poterat (auſpicijs tenuentibus) tunc aūt Cic.oſtenderat, aut oſtendere paratus erat auſpicia abnuere, aut ſaluis legibus quia leges vetabat tunc populum rogari,aut denique ſine vi.i.violenoa, quæ quia non ſaeile ſit, cenſet iudicium populi, qui Pompeio faueret,nō magnopere timendum. Auctoritas ſenatus grauiſſima.i.maximi ponderis,& vigoris,q̃a ſanctiſſima,interceſſit.i.interpoſita eſt,& addita, ijs rebus.ſ.nequid cum populo agatur,pridie.i.die ante,quam ſcripſi hæc, cui.ſ.auctoritati, & approbationi ſenatus, cum Cato, & Canin.interceſſiſſent.i.ſuam auctoritatem ad impediendum interpoſuiſſent,& ita obſtitiſſent,tñ.i.nihilominus, ipſa eſt præſcripta.i.in rem iudicatam,&(vt Galli dñt)in arreſtam tranſacta,hoc eſt irrefragabiliter ratificata. Videri poſſit mirum, q̃ Cic. vno verbo in eadem ferè clauſula tam diuerſe vtatur,nam ſenatus interceſſit.i.approbauit, & Cato interceſſit.i.impedire voluit, ver interceedere vnum ſignat, id videlicet,quod partes componētes, ſed animus intercedentium diuerſitatem facit, nam auctoritas ſenatus interceſſit,promulgationi legis,vt ratificaret:Catonis,vt refelleret,non ergo dicam interceſſit.i.approbauit,ſed intercedendo approbauit &c. Ego arbitrer eam.ſ.auctoritatem,ſenatus,aut legem per ſcriptam eſſe miſſam ad te. Ego ſcribam ad te de ceteris rebus quidquid erit actum, & prouidebo.i.proſpiciam omni cura mea, opera.i.labore,diligentia,& gratia,vt.ſ.ceteræ res agatur,quam rectiſſime.i.valde decenter. Pulchra eſt auxeſis in ijs vocabulis,cura,opera,diligentia,gratia,nam multi curant per alios,nec quiſquam feeè operam ſine cura adhibet,nec diligentiā ſine opera,nec gratiam impartit ſine diligentia, qui enim gratia ſua aliquid facit,quidquid per ſe,aut per alios poteſt,facit. Sanè licet inepte dixeris, pute erit percuſſis, pro percutietur, noo tñ inepte dixit,quidquid actum erit non quidquid agetur, nō enim ageotur,ſed dum actu erunt ſcribenda cenſet.

PAVL. MAN. LENTVLI Conſulis) In libris quibuſdam manuſcriptis legitur,Lucij conſulis, non omnino abſurde poteſt.n.intelligi de L. Philippo Lentuli Marcellini in cōſulatu collega,ſed Leotuli,ſi legas;de Lent. Marcellino accipietur. [Quatenus de religione dicebat) Senſus hic eſt. cum Bibulus ſenteotia ſua duas res complexus eſſet,de religione, & de tribus legatis, poſtulatum eſt, vt eius ſententia diuideretur.i.vt ſingulis de rebus ſeparatim referretur. ac, de religione quatenus dixit, vt.ſ.contra Sibyllinos libros ne decerneretur,qui regem Aegyptium cum exercitu reduci vetarent,aſſenſum,inquit, eſt caput illud,de tribus legatis. qui redē reducerent,improbatum.dixit aūt, frequentes ierunt iti alia omnia,pro frequentes diſſenſerunt. neque ſolum ire in alia omnia, ſed & diſcedere,& tranſire,eodem ſenſu veteres dicebant,lib.10. ad Plancum,car.151. Eum,ioquit,ſenatus reliquit,& in alia omnia diſceſſit.Hircus aūt propè finem libri 8.de bello Gallico, Diſceſſionem, ait, faciente Marcello, ſenatus frequens in alia omnia tranſit. Feſtus Pompeius in dictione Qnes. Qui hoc cēſetis. illuc tranſite, qui alia omnia, in haoc partem. his verbis præit, ominis videlicet cauſa; ne dicat, qui noo cenſetis. inde factum, vt,ire in alia omnia, idem ſignificet, quod non cenſere.i.contra id,de quo diſceſſio fit,ſeoore. [Multis partibus plures) Sunt qui ſic exponunt, vidiſſe conſules,in Hortenſij ſententiam plures ituros à multis partibus.i.hinc, & illinc, parum.ſ.agnoſcentes puriſſimam, & ornatiſſimam locutiooem, qua eloquentiſſimi eis ætatis viri ſuis in ſcriptis eleganter vſi ſunt. M. Cæl.lib.harum epiſtolarum viij.pag.119. Turpe tibi erit, Patiſcum Curioni decem pantheras miſiſſe, te non multis partibus plures. item Cæſ.185. Quoniam numero multis partibus eſſet inferioe. multis partibus plures, & multo inferior dixerunt, pro eo, quod eſt, multo plures,& multo inferior.Cic.item.lib.iij.de Fin.98. Multis partibus malit. pro multo malit. Suet. quoque, non omnino malus latinitatis auctor,in Iuli,vita eodem loquendi modo vſus eſt.

IO. BA. EGN. NIHIL idib.Ian. quo die Senatus eſt habitus actum eſſe,Cōſulis Lentuli, & Caninij trib.pl. contentionibus tum, quantum ipſe ſenatum ſibi in cauſa conciliaſſet,admonet. Poſtridie dictis omnium ſententijs poſtulatum fuiſſe,vt de ſingulis referretur.In hac ſententiarum varietate,varie ſenatum agitatum,tanto vtrinque ſtudio, vt nihil eo die agi potuerit. Pompeium quidem ſibi ab hac reſtitutiooe regia alienum videri, familiares vero eius nihil magis contendere. Se tamen nulla in re defuturum pollicetur non in ſenatu modo,ſed ad populum,quantum.ſ.ſaluis legibus conſequi poterit. [Altercatione Lentuli conſumptus)Hunc Lentulum Marcellinum puto,de quo ſupra.[Caninij) Is eſt,qui auc.Plut.in Pompeij vita,Rogationem tulit,vt Pompeius regem gemino lictore reſtitueret. Sed ſenatus rem eam cum inique ferret, cauſam prætexuit,ideo ſe id nolle,q̃ viro timeret. [Sententia diuid.) Sic Cic.in Oratione pro Mil.Decernebat enim vt veteribus legibus tantummodo extra ordinem quæreretur. diuiſa ſententia eſt. Hæc Cic. Sed Aſcon. Diuidere,inquit,ſeotentiam eſt, cum aliquis in dicenda ſententia duas plures ue res complectitur. & ſi non omnes ex probantur, poſtulat vt diuidantur.i.vt de ſingulis rebus referatur. Fieri autem poterat huiuſce diuiſionis poſtulatio ab vnoquoque Senatorum qui vel ſedendo hoc poſtulaſſet,vt tameo integrum eſſet illi,qui orationem habebat,an diuidere vellet. Cum igitur tres hæ ſimul ſententiæ quaſi coacervatim dictæ eſſent poſtulatum eſt,vt de ſingulis referretur. [Intendere) Tranſlatio ſumpta ab arcubus, qui proprie dicuntur intendi. [Erat enim iniqua,& noua) Quid enim iniqouus,qui Tribunorum pleb.priorem ſententiam in ſenatu referri, cum conſularis ſuprema eſſet dignitas? [Traducere) Remouere,ſed alibi infamare,quale illud in ſacris litteris, Cum oollet eam traducere.Græci hoc παραδειγματίζειν.vnde Epigrammatarius poeta. Rideris,multoque magis traduceris Afer. Et Satyricus. Altera quos nudo traducit Gallia talo.[Totam hanc rem iampridem eſſe corruptam)Videtur hoc io loco Theophanis actum,& literas, quæ diuulgabantur, innuere, quemadmodum Plut.io Pomp.eſt auct. [Senatus auctoritas grauiſſima)Ea erat,vt paulò poſt Cic.oſtendit,ne Rex omnino reſtitueretur.[Cato,& Caninius)Duo Trib. pl.Pompeij,ſtudioſiſſimi. neque enim eſt ille Cat. Vticen.ſecundus,ſed ab hoc longe diuerſus.

ARGVMENTVM.

Commendat Lepido Aulum Trebonium: Lentulo ita, vt hæc epiſtola ſit pueris, vt exemplar honeſtæ commendationum inſpicienda.

M. CICERO P. LENTVLO S. D. 3

AVlo Trebonio,qui in tua prouincia magna negocia, & ampla, & expedita habet, multos annos vtor valde familiariter. is cum antea ſemper & ſuo ſplendore, & noſtra, ceterorumq́. amicorum commendatione gratisſimus in prouincia fuit: tum hoc tempore propter tuum in me amorem, noſtramq́. necesſitudinem vehementer confidit. his meis literis ſe apud te gratioſum fore, quæ ne ſpes eum fallat, vehementer te rogo: cōmendoque tibi eius omnia negocia libertos, procuratores, familiam; in primis, vt quæ T. Ampius de eius re decreuerit, ea comprobes: omnibusq́ue rebus eum ita tractes, vt intelligat noſtram commendationem non vulgarem fuiſſe. Vale.

HVB. AVlo Trebonio) Trebonius cum ſub Cæſ.in Gallia militans multa incōmoda & diſpendia contraxiſſet reparādæ rei familiaris gratia in Ciſ.ad negociationē .i. mercaturā nauigauit, vbi cum T.Appij.Pro cōſ.benignitate: multi immuni

munitates ſuis negocijs impetraſſet. ne à publicanis aut alijs qui buſlibet vexaretur, cum poſtea Lent. Appio ſucceſſiſſet, Cic. ipſum ei cōmendat, q Titus Appius de eius rebus decreuit ipſe oĩno comprobet, & præſtet, oſtenditq. iuſtam eſſe ſibi cauſam commendandi hunc hoiem pp verum familiaritatem, quæ ſibi cum eo fuit, denique quod in prouincia Cilicia oibus prouincialibus ſemper gratiſſimus fuit, & pp eius virtutem claritudinem, & pp commendationem ipſius Cic. & ceterorum amicoꝝ, ſed nuoe maxime confidere, ſe fore Lent. gratiſſimũ, à quo ſciret Cic. maxime amari. Is autẽ Trebonius cum videretur primo, & putaretur eſſe amicus Cæſari, poſtea coniurauit cũ Bruto, & Caſſio in eius necem, ipſe demum in Aſia à Dolabella interemptus eſt. [In tua prouincia) Cui præs. [Magna, & ampla) Inculcatio dictionum, quamuis alij dicant magnum, quod in cumulum ſui, & magnitudinem creſcit, amplum, quod late patet, & permulta diffunditur, alij dĩt amplitudinem, & dignitatem, & laudem rei referri. Expedita, nõ implicata litibus. [Is) Trebonius. [Antea) Superiori tpe. [In prouincia) Ciliciam. [Suo) .ſ. propria virtute, aut etiam nobilitate. [Tũ) Maxime, nam cum ſemper minus ſignificat, quãtum. [Neceſſitudinem) Neceſſitudo interdum ſignatum, cui non facile reſiſtitur interdum cõiunctionem, vel ſanguinis, vel amoris. [Confidit) Certiſſime credit. [Fore gra.) Futurum valde gratum, nam gratioſus plenus grã dr. [Liberos) quos in prouincia habet. [Procuratores) Procuratores dĩt proprie geſtores negociorum nam actores cauſarum, caudici dñr. [Comprobes) confirmes. Ita tractes) Ita adiuues. [Non vul.) non vilem, non trepide ſcriptam.

Magnus Amplus

Gratioſus procurator confidit

ASC. A. TREBONIO &c.) Hæc epiſt. commendaticia in quibuſdam exemplaribus ad finem præcedentis adſcripta eſt, in alijs ſeorſum poſita, quę ſequi malui, eo q veriſimile eſt etiam Trebonio ad pferendam eam qñ velit traditam. Miro ſtudio, & aptiſſimis verbis, licet paucis, hoiem cõmendat, ita vt pueris ſit penitus ediſcenda hæc epiſtola, & pro exemplari hñda. In cuius principio animaduertant, non ridiculum eſſe, quod Seruius dixit, accuſatiuum tpis cõtinui præſertim honeſtiorem eſſe locutionem, nam Cic. ita fere locutus eſt, vt multos annos, tot, &c. quod nunc quaſi neceſſarium erat, eo quod alter ablatiuus adeſt. Ordo eſt. Ego vtor valde familiariter multos annos, q. d. & ſum vſus iam multo annos A. Trebonio, q habet in tua prouincia .ſ. Cilicia, q̃ tibi proconſuli decreta eſt, negocia vt ſunt mercaturæ, magna .i. magnæ impenſæ, & ampla .i. honorifica, & expedita .i. non implicita litibus aut obnoxia publicanis. Is .ſ. ĩ Trebonius, cum .ſ. ita ſit, q ſuit ſemper antea gratiſſimus in prouincia .ſ. iſta, & .i. ſimul ſuo ſplendore .i. honeſtate ſumma vitæ, & cõmendatione noſtra, & ceteroꝝ amicoꝝ vbi notet puer coniunctionē poſſe diuerſos caſus copulare, dũmodo dictio regens eos exigat, vt hoc loco, nam cõmendatione nr̃a non eſt viu, quod ẽt notet, & cõmendatione nr̃a non patitur ſignificat. o, tñ .i. multo euidentius confidit hoc tpe pp tuum amorem in me .i. quia ſcit, q abs te amor, & pp noſtram neceſſitudinem .i. vinculum amicitia, ſe fore gratioſum .i. plenum gratiæ, & cõmendationis apud te, ijs literis meis, quæ ſpes ne fallat .i. decipiat .n. rogo vehementer te, & cõmendo, tibi oia negocia eius, liberos .i. prolem legitimam, quia pp multa diſpendia in Gallia ſub Cæſ. accepta in Ciliciam cum tota familia migrauerat, procuratores .i. negociorum, & cauſaꝝ eius, quos factores vocant, familiam .ſ. omnem, & in primis, vt comprobes ea, quæ T. Ampius, qui ante te prouinciam rexit, decreuit de eius re, vt .ſ. merx eius libera ſit à vectigalibus, & portorijs, & tractes eum ſup. in omnibus rebus, ita vt intelligat commendationem noſtram fuiſſe non vulgarem, ſed egregiam, & valentem.

PAVL. MAN. T. AMPIVS) Antea, T. Appius, corrupte legebatur, duo .n. prænomina ſimul eſſe non pñt, vt ſi dicas, M. Caius, aut Cn. Luc. Ampiorum autem familiam Romæ fuiſſe, notiſſimum eſt. & potuit hic eſſe T. Ampius ille, qui tribunatum pl. geſſit M. Cicerone C. Antonio cos. legemque tulit cum T. Labieno trib. pl. vt Cn. Pompeius, confecto Mithridatico Bello, ludis circenſibus corona aurea, & omni cultu triumphantium vteretur, ſcenicis autem prætexta, coronaque aurea. Velleius lib. ij.

IO. BA. EGN. A. TREBONIO &c.) In epiſt. cõmendatitijs hæc ferme ſunt quæ obſerues, vti prius cõmendationis alleges iuſtiſſimas cauſas, tum quid nam id ſit quod petas, breui, & dilucide explices. Poſtremo vel illum beneficij ſemper memorem, vel te perpetuo debiturum pollicearc. Sunt aũt epiſt. in hoc gñe vulgaris cuiuſdam nominę. ſunt aliæ rurſus optimæ, prout vel beneuolentia maior, vel commendationis honeſtior cauſa videatur. Ducuntur aũt illę cauſæ, vel à maiorum vetuſtiſſimo neceſſitudinis vinculo, vel ab ea, quã cum illo contraxeris pridem, beneuolentia, vel ab ipſius, quem cõmendes, perſonæ dignitate, & probitate, vel ab alterius tibi amiciſſimi, qui rẽ abs te, pro amico, cui negare nequaquam potueris, expoſcerit. Sed ẽt ad rei ipſius explicationem valet non parum honeſtas cauſæ, magnitudo, periculum in re magnum, ſumma vtilitas, quam ſe conſecuturum ſperet. Sed, & ſi, qui ante in re illa idem ſenſerint, quid petas non parum proderit, neq; nõ valet, & id plurimum, ad emerendum cauſæ tuæ fauorem q in calce addas, virum optimum grauiſſimumq. eſſe, ſemper beneficij memorem, ſemper illum cum tota familia debiturum, te vero nunq̃ beneficij obliuiſci poſſe. [Trebonio) Is vero Trebonius eſt, qui in Gallis ſub Cæſar militans, cum eo ſemper vſq; ad belli ciuilis exitũ fuit quiq. inter huius belli à Cęſ. ad oppugnationem Maſſiliæ præfectus eſt. Tandem in Cæſ. conſpirans, inter Cæſaris conſpiratorem vnus, cum Aſiæ præeſſet, poſt Cæſaris necẽ primus omnium coniuratoꝝ à Dolab. conſule interficitur, capta inſidijs Smyrna, ipſoq. adhuc dormiente capto. Sed, & eius caput in modo pilæ affixũ, à militibus Cæſarianis iactatum eſt, quo ad contuſum contritumq. fuit. [Titius A.) de hoc lib. uj. plenius.

ARGVMENTVM.

Profitetur ſe viriliter pro Lentuli dignitate ſtetiſſe, idemq; ſolum obtinuiſſe, vt nihil innouetur niſi ſalutis auſpicijs, & legibus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Quo minus ex voluntate Lentuli, & Ciceronis res confecta ſit. conijcit culpam in ſenatu diſceſſionem. Subiungitur commendatio officij ſui, à cauſa, & prouidentia, qua in confirmatione cauſæ vſus eſt.

M. CICERO P. LENTVLO S. D. 4

AD xvj. cal. Feb. cum in ſenatu pulcherrime ſtaremus, q iam illam ſententiã Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus, vnumq. certamen eſſet relictum, ſententia Volcatij; res ab aduerſarijs noſtris extracta eſt varijs calumnijs; cauſam enim frequẽti ſenatu, in magna varietate, magnaq. inuidia eorum, qui à te cauſam regiã alio transferebant, obtinebamus eo die acerbum habuimus Curionem, Bibulũ multo iuſtiorem, pene etiam amicum Caninius, & Cato negarunt ſe legem vllam ante comitia eſſe laturos. ſenatus haberi ante cal. Febr. per legem Pupiam, id quod ſcis, non poteſt, neque menſe Febr. toto, niſi perfectis, aut reiectis legationibus hæc tamen opinio eſt P. R. à tuis inuidis, atque obtrectatoribus nomen inductum fictę religionis, non tam vt te impedirent, quam vt nequis propter exercitus cupiditatem Alexãdriam vellet ire. dignitatis autem tuæ, nemo eſt, quin exiſtimet habitam eſſe rationem ab ſenatu, nemo enim qui neſciat, quo minus diſceſſio fieret, per aduerſarios tuos eſſe factum, qui nunc P. R. nomine, re autem vera ſceleratiſſimo latrocinio, ſi qua conabuntur agere: ſatis prouiſum eſt, vt ne quid ſaluis auſpicijs, aut legibus, aut iam ſine vi agere poſſint. Ego neque de meo ſtudio, neque de non nullorum iniuria ſcribendũ mihi eſſe arbitror. quid .n. aut me oſtentem; qui, ſi vitam pro tua dignitate profundam, nullã partem videar tuorum meritorũ aſſecutus aut de aliorũ iniurijs quærat, quod ſine ſummo dolore facere non poſſum? ego tibi à vi, hac preſertim imbecillitate magiſtratuũ, pręſtare nihil poſſum: vi excepta, poſſum confirmare, te, & ſenatus, & P. R. ſummo ſtudio amplitudinem tuam retenturum. Vale.

AD xvj. cal. Feb.) Edocet Cic. Lent. q cum eſſet in Senatu pro cauſa Lent. magno honore, q̃ deiecerat ſniam Bibuli, varijs cauillationibus, & contentionibus res diſtracta eſt, vt non potuerit concludi, cum in tanta varietate ſenatorum videretur eſſe obtenturus cauſam, & declarat, quos habuerit amicos, quos aduerſarios, oſtenditque ſenatum haberi non HVB.

poſſe

poſſe per totum Feb.per legem Pupiam, & fictam eſſe quandam
ioterpretanooem ab inimicis Lẽt.nũ tam, vt impediretur Lent.
ab hac reductione,qui nequis vellet cũ imperio,proficiſci in Ae-
gyptum,poſtremo ſe protudiſſe,nequid poſſet firri aduerſus Lẽt.
ſaluis aut legibus, aut auſpicijs, neque tantum pro Lent. efficere
poſſe,etiam ſi vitam pro eo fundere,vt poſſit minimæ pati bene-
ficiorum Lent.erga ſe ſatisfacere, facturum tñ,niſi fiat ſibi violen
tia,vt obtineat amplitudinem,& dignitatem ipſius Lent.[Ad xvj.
cal.) ſubauditur, ante cal.incluſiue tñ,vt dies cal.etiam intelliga-
tur. [Cum ſtaremus) Nam dicentes ſtabant. [Pulcherrime)Cum
maximo honore.[Quod,quia F.)deieceramus.[Vnum certamẽ)
.i.ſolum.ſ.ſententia Volc.ſrangeoda,quia volebar,vt Pomp.redu
ceret.Extracta diſiracta,producta in aliud tempos dilata. [Varijs
calumnijs)Varijs cauillationibus vel ſalſis criminibus. [Transfere
banr alio a te) .i.tibi eripiebant, & alium conſcrebant. [Cauſam
regiam)Reductionem regis.[Acerbum)aduerſarium.[Bibulum)
Eius pridie ſententiam fregerat Cic.[Ante cal.) quia poſt xij.cal.
Feb. ſequebantur comitia quibus populus congregabantur, &
multa per ſe agere poterat ſeorſum à ſenatu,qui propter dies co
Dies comitiales mitiales haberi non poterat vſque ad Cal.Mart. comitiales autẽ
dies vocabant, vt voluit Feſtus,cum in comitio cõueniebant, qui
Comitiũ locus à coeundo dictus eſt, quaſi comitium. Comitijs vero ro-
rogatio gatur populus de rebus decernendis,vnde,& rogatio dicta eſt ſe
Lex cundum Feſtum, cum populus conſulitur de vno pluribus ne ho
minibus,& de vna pluribus ue rebus de quibus omnibus ſenten-
tiatur,& rogare eſt populum cõſulere,vel petere ab eo,vt id ſciat
quod ferat,vt Atreio Capitoni placet,apud A.G.rogatio eſt cum
aliquid ſtatuitur,ſiue plebs,ſiue populus agat, lex eſt generale iuſ
ſum. rogante magiſtratu Cato igitur, & Canin.trib.pl.volebant
ijs comitialibus diebus vt rogationes, & leges populi, aut confir-
mareotur à ſenatu, aut reijcerentur,neque legem vllam promul
gare volebant ante comitia conſularia, q̃ erant futura cal. Mart.
volebãt enim rogationes populi olim intermiſſas ijs diebus aut
perfici,aut reijci,quod Cic.alibi ad Q.fr.ſcr.ijs verbis ſignat.Itaq;
Cato concionatus eſt ſe comitia haberi non ſiturum,ſi ſibi eum
populo dies eſſent exempti, lege enim Pupia ita erat decretum,
vt ijs diebus fierent tamen comitia populi, neque ſenato vllo pa
cto haberi poſſit, quàm rem tn calumniam legis Papiæ ſcribens
C.alibi ijs verbis notat,Appius interpretatur non impedire ſe le
ge Pupia,quo minus haberet ſenatum, & quod Sabina ſancitum
ſit, cogi à cal.Feb.vſque ad cal.Mart.ſenatum quotidie legatis da
ri, & idem Cic.ad Q.Fr. ſcribens exponit hos dies appellatos co
mitiales ijs verbis. Reliqua cum eſſet in ſenatu contentio. Lent.
ne an Pomp.reduceret,obtinere cauſam Lent.videbatur, res ca-
lumnia extracta per obtrectatores Lentuli, cum ſecuti ſunt dies
comitiales per quos ſenatus haberi non poterat. Sic eſſe iaturos
vllam legem,de cauſa regia.[Ante comm.).ſ.conſularia,quæ vſ-
que ad cal. Mart. differebatur per legem pupiam, vſque ad quod
tps eadem lege ſenatus hñi non poterat, vt dictum eſt. [Id quod
ſcis).i.qd ſcis. [Niſi perfectis) Expeditis,aut reiectis in aliud tps
reſeruatis, quia toto eo menſe dabatur ſenatus quotidie ſolis le-
gationibus noo alijs cauſis. [Fictæ relig.).i.ſulſæ.ſ.poſſe,& debe-
re regem reduci cum exercitu. [Non tam) Impedirent te, qui
non haberes exercitum. [Alexandrinam) Vrbem Aegypti, vnde
Ptol.Auletes fuerat exactus,vt diximus in argumento. [Habitam
eſſe rationem) .i.reſpectum. [Quominus) vt non. [Fieret diſceſ-
ſio) Senatuſc.vt ſupradictum eſt. [Per aduerſarios) .i.ab aduerſa-
rijs.[Qui nunc P.R.nomioe)Re autem vera ſceleratiſſimo latro
cinio, qui nunc ſub ſpecie tuendi P.R.ſed re vera, vt tibi noceat,
ſi tentabunt aliqua facere, prouidi,ne poſſint facere,quin faciant
contra leges,& auſpicia,& quin faciant tibi violentiam. [Studio)
Voluntate,vel officia erga te.[De iniuria enim) Quorundam ti-
bi illata.[Quid enim)Ratio prioris propoſitionis.[Oſtentem)Ia
ctem,profundam,ponam impendam.[Aſſecutus).i.adęquaſſe vel
attigiſſe. Aut de aliorum iniurijs quærat, ratio ſecundæ propoſi-
tionis. [Quod).ſ.quæri de iniurijs in te illatis. [Imbecillitate).i.
inconſtantia,vel timiditate.[Præſtare)efficere.[Excepta vi).i.vio
lentia.i.niſi fiat nobis violentia. [Poſſum te aff.) Quod defende-
mus amplitudinem tuam.i.dignitatem. [Summo ſtudio) Summo
fauore. [Retenturum) Senaturum.

A S C. AD xvj.cal. &c.) Proteſtatur ſe viriliter pro Lent. dignitate
certaſſe,parum tamen obtinuiſſe ob quorundam iniuriam. Stare
dicitur orator, & actor, dum ea,quæ orat aut agit, placent,Co-
mitia ſunt dies, & loca, quibus, & ad quæ coit populus ad crean-
dos nouos magiſtratus,aut ad res graues decernendas. Ordo eſt,
Cum nos ſtaremus pulcherrime.i.cum actio noſtra placeret, &
proſpera eſſet in Senatu, ad.i.circiter xvj.cal. Feb. q.i.quia nos
fregeramus .i. abrogaueramus pridie .ſ. eius diei.i.dei eum diem
præcedente,illam.ſ.notam, & ſæpe dictam ſententiam Bib.de tri
bus legatis.ſ.pro rege ſine exercitu mittendis,& vnum certamen
eſſet relictum videlicet ſententia Volc.res eſt extracta .ſ. è mani-
bus noſtris ab aduerſarijs,varijs calumnijs.i.iniquis cauillationi-
bus.Enim.i.quia obtinebamus cauſam.ſ.tuam ſup.in frequenti ſe
natu,& magna varietate.ſ.ſententiarum à diuerſis latarum,& ma
gna inuidia.i.odio eorum. Qui transferebant cauſam regiam à
te alio.i.ad aliud vtpote ad Pompeium. Nos habuimus Curio-
nem.ſ.cauſidicum, qui poſtea Cæſari adhæſit, acerbum.i.acrem
aduerſarium, & habuimus Bib. iuſtiorem .i. æquiorem multo, &
pene etiam amicum.Canin.& Cato,qui interceſſerant,ne lex fer
retur, oe ad populum res referretur, negarunt ſe eſſe laturos vl-
lam legem ante comitia.i.priuſquam populos conueniret ad ma
giſtratus eligendos. Senatus.i.vt dñt conſiſtorium,& curia ſena-
torum, noo poteſt haberi ante cal.Feb. per legem Pupiam, quæ
cauet, vt tantiſper dum Comitia fierent, ſenatus non haberetur,
id quod.i.quam rem tu ſcis,non enim recens erat ea lex. Neque
ſenatus poteſt haberi toto menſe Feb.niſi legationibus perfectis
.i.determinatis,aut reiectis.i.poſthabitis, ita vt nõ placeret de eis
quidquam agi,tñ.i.nihilominus hæc eſt opinio P.R.nomen.i.mẽ
tionem religionis fictæ.i.ſimulatæ,cum tñ verum eſſe ita carmina
Sibyllino caurre, ſed potuit populus falſo opinari id ab æmulis
fictum inductum ſup.eſſe ab inuidis, & obtrectatoribus tuis, hoc
eſt quos tu inuidos, & detractores habes ac pateris, ſed ſic Valla
tui dicendum præciperet, non tam.i.non tantopere ea cauſa, vt
impedirent te, qui .i. quantopere, vt nequis vellet ire Alexan-
driam .i. ad regiam vrbem Aegypti, ꝓp cupiditatem exercitus.i.
qa videbant exercitum tam cupidum eius perfectionis, aut quia
cupiebant exercitum. Aũt.i.ſed,nemo eſt,quin exiſtimet rõnem
.i. reſpectum honorificum tuæ dignitatis, eſſe habitam ab ſenatu
enim quia nemo eſt,q neſciat factum eſſe per aduerſariores tuos
quo minus .i. vt non fieret diſceſſio.i.latio ſententiæ cognitis iu-
dicijs ſenatus per diſceſſionem ad ſuæ cuiuſque opinionis aucto
rem factam.Nunc.i.deinceps,ſi.ſ.æmuli tu conabuntur agere qua
.i.aliqua noĩe P.R.i.ſub prætextu referendi ad populum,ro q̃ ſe
natum tibi fauentem vident.Aũt.i.ſed re, vera.i.non ſimulata,la-
trocinio ſceleratiſſimo,quia per largitionem corrupti fas, & ne-
fas veniale hñt, ſatis eſt prouiſum.ſ.per auctoritatem ſenatus, vt
nequid poſſint agere. Vacat vt quid ſæpe apud Cic. ſic reperies.ſ.
cum populo auſpicijs ſaluis.i.auſpicatu,aut legibus ſaluis,aut iam
poſtq̃ auſpicia,& leges refrangantur,ſine vi.i.violentia,quę actio
nulla foret.Ego neque arbitror ſcribendum eſſe mihi, neque de
ſtudio meo.ſ.in te, oeque de iniuria nõnullorum.i.quorundam'.
Eñ.i.q2, qd.i.ad qd, aut oſtentem me.i.iactem officium meũ in
te? qui ſi profundam .i. abunde exponam, vitam.ſ.meam pro di-
gnitate tua, nullam.i.noo vllam, non videar aſſecutus.i.æquipa-
raſſe vllam partem meritoꝝ tuoꝝ.ſ.in me.Aut qd quærat.i.con-
quęrar de iniurijs aliorum,quod.i.quam rem non poſſum facere
ſine ſummo dolore?q.d.fruſtra. Ego nihil poſſum præſtare.i.exhi
bere,& efficere tibi in hac imbecillitate magiſtratum.i.in qua ma
giſtratus ferè corrupti ſunt, at .i. ſed ea.i.imbecillitate magiſtra-
tuum, excepta, poſſum confirmare .i. certificare,te retenturum
tua dignitatẽ ſummo ſtudio, & ſenatus,& P.R.i.tam Sen. q̃ P.R.

PRIDIE eius diei fregeramus)Dicit quod ſupra in epiſt.ij. **PAVL. MAN.**
in qua ita ſcripſit: De tribus legatis,frequentes ierunt in alia om
nia. ſed cum ibi factum id eſſet dicat die,qui conſecutus eſt Idus
Ian.hic autem die,qui xvj.cal.Feb.anteceſſit,fuere,qui dum arbi-
trantur,Ianuario,menſe,vt nunc,ita tum vnum, & xxx.fuiſſe dies
corruptum eſſe locum crederent,videntes hanc diem,vt quidem
ipſi numerabant, aliam eſſe ab ea, quæ eſt in epiſt.ij. cum tamen
eandem eſſe oporteret, q̃ abſque dubio locus hic alter de tribus
legatis repetitio prioris eſſet.q̃ ſi ad rationem eius anni,quo ſcri
pta eſt epiſtola,ſupputaſſent,& locum carere mendo,& eandem
quam io ij.epiſt.diem ſignificari, cognouiſſent.fuit enim tunc Ia
nuarius menſis tantummodo xxix. dierum. poſtea Iulius Cæſar
annum corrigens binos addidit, & vt tricenos ſingulos haberet,
qui antea tantummodo xxix.habuerat effecit.auctor Macrobius,
[Ego tibi à vi) Timebat, ne tribunus aliquis per vim legem fer-
ret, qua Lentulo vel Ptolemæi regis reſtitutionem eriperet, vel
imperium abrogaret,quod factum eſt. epiſt.ij.libri ij. ad Quin-
tum fratrem eadem de re ſcribens,Quid futurum ſit,inquit,latro
cinio Tribunorum, non diuino, ſed tamen ſuſpicor per vim ro-
gationem Caninium perlaturum.

AD xvj. cal. Feb. Qua ſextodecimo cal. Februarius in ſena- **IO. BA. EGN.**
tu ſint acta docet. nam poſt Bibuli ſententiam pridie à ſe infra-
cta, cum optime de re ſperaret, nihil per Volcatium tandem
potuiſ

potuiſſe confiſci.hic Curionis acerbitatem. Bibuli quandã pene æquitatem Caninij, Catoniſq. iniquitatem fu.ſſe,comitiales poſtea dies ſecutos,qui lege Pupia definiti erant,ab inuidis mentionem religionis ea tamen de cauſa inductam, ne cui reſtitutionis regiæ prætextu exercitus decerneretur, ipſius dignitatem hactenus inoffenſam q̃ ſiqui aduerſarij fuerint, ſe enixiſſime curaturum, ne quid ſaluis legibus illi audeant, vt tñ interim nihil aut de ſummo ſuo ſtudio,aut induſtria remittat.neque.n.ſe diffidere,dũmodo vis abſit,facile ſibi oĩa ex animi ſnĩa ceſſura. [Varietate) Hæc de coloribus proprie dr̃. [Acerbum Cur.) A pomis immaturis ſumpta tranſlatio,quæ minime grati ſaporis ſunt.Hunc ego filiũ puto,qui multum eloquentia per ea tpa valuit, & cum in tribunatu primum Cæſ. aduerſaretur, mox auro Cæſ. & Gallicis captus ſpolijs,in Cæſarianas partes tranſijt,vir audax, & acer, præcipuſq. ciuilis belli fax. quippe qui ſimulato metu cum Roma, profugiſſet,ad Cæſ.ſedentem tunc ad Rubiconem in caſtra,venerit,illumq. ad bellum quamprimum patriæ inferendum adhortatus ſit. Miſſus poſtmodum à Cæſ.in Africam,dum audacius,q̃ cautius bellum gerit, in inſidias a Sabura pcipitatus, cum toto pene exercitu internecione occiditur.Ad hunc ſunt Cic.epiſt.lib.2.De eo Luc. ſic lib. 4. cecinit: Haud alium tanta ciuem tulit indole Roma,Aut cui plus leges deberent recta ſequenti. Sed, & Cic.in lib. de Cl.or.hæc dr Curione: Curio ſi diutius vixiſſet, magnam eſſet eloquentiæ laudem conſecutus, huius .n. dictio in eo quod veriſimile vitium eſſet,facilis,ſoluta acutæ,& crebræ ſoiæ, vt nihil ornatius,nihil expeditius eſſe poſſet.is ſi me audire voluiſſet,honores q̃ opes conſequi maluiſſet. Et paulò poſt:Huic inerat ſine arrogãtia grauitas,ſine ſegnitie verecũdia. ſed illum æſtus qdam inſolitæ adoleſcentibus gloriæ abſorbuit,q̃ q̃ a miles imperatori nauarat operam,imperatorem ſe ſtatim eſſe cupiebat. Hæc Cic. Hic ille eſt, q̃ duplicia illa theatra,quæ in amphitheatri formam duceret,portentuoſum plane opus,lignea conſtruxit, quibus R. P.veluti autoratum circunderet, vt videri poſſit vniuerſum Ro. populum funebri patris munere ad eius tumulum depugnaſſe. Plin.vij.tres perpetua ſerie Curionis oratores fecit auũ.ſ.patrem & filium.Sed pr̃ nullis literis,nulla memoria,nulla liberalium artiũ cognitione,domeſtico tñ quodam loquendi vſu,tertius poſt Craſſum,& Antonium orator numerabatur. Sed,& Curiones dicti miniſtri theatrales, quorum voce aliquid populo vulgaretur. vñ Ruf.in Euſebij interpretatione: Polycarpum p Curionẽ pnũciari placuit Xpianum eſſe. Et Mart.Scripta noſtra Curione non egent.Plaut.pterea in fabula Aul. Curionem nunc pro curioſo, nunc pro macro,quaſi curis confecto accipit,auct. Nonius,& Feſtus.Varro quoq; principes curiarũ Curiones dictos ſcrib. [Neq; menſe Feb.)Erat.n.hic menſis legationibus audiendis attributus. [Studio)vehemens eſt animi applicatio ad aliquid peragendum, Fabius.[Præſtare)Verbum iuriſconſultorum.Hic autem epiſtolę finis totus moratus eſt. hac .n. parte Cic.gratiſſimum ſuum erga Lentulum probat animum, q̃ ſi vitam ipſam profundere,nullam meritorum Lentuli erga ſe patrem ſibi conſecutus eſſe videatur.

Exorditur à tẽporũ iniquitate, & hoĩm perfidia.

ARGVMENTVM.

Lentulus egerat Ciceroni gratias ob gratum officium in tuenda cauſa à Cic.oſtenſum, cui Cicero reſpondens, ſignificat ſibi dolere,ea tempora incidiſſe,vt Lentulus cogatur experiri fidem,& beneuolentiam ſuorum, & præſertim Ciceronis erga ſe, hoc eſt tempora aduerſa. Dolet etiam, quod Cato legem tulerit de prouincia abroganda Lentulo,quam rem Lentul.verebatur euenturam. De rege autem reducendo per Lentulum dicit ſe bene ſperare,cum videatur rex ipſe id velle. Aduerte autem quod Catonem, virum alioqui grauiſſimum, leuiſſimum vocet.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Quis fuerit affectus Ciceronis in amicis iuuandis hac epiſtola exprimitur. Habentur,& noua cauſa cur negocium minus confectum ſit.

M. CICERO P. LENTVLO S. D. 5

TAmetſi nihil mihi fuit optatius, q̃ vt primum abs te ipſo, deinde à ceteris omnibus q̃gratiſſimus erga te eſſe cognoſcerer; tñ afficior ſummo dolore, eiuſmodi tpa poſt tuam profectionem conſecuta eſſe, vt,& meam, & ceterorum erga te fidem, & beneuolentiam abſens experire. te aũt videre, & ſentire eandem fidem hominum in tua dignitate,quam ego in mea ſalute ſum expertus, ex tuis literis intellexi. Nos cũ maxime cõſilio,ſtudio,labore,gratia de cauſa regia niteremur; ſubito exorta eſt nefaria Catonis pmulgatio, quæ nr̃a ſtudia impediret, & animos à minore cura ad ſummũ timorem traduceret. ſed tñ in eiuſmodi rerum perturbatione q̃q̃ omnia ſunt mutuenda, nihil magis, quam perfidiam timemus,& Catoni quidem,quoquo modo ſe res habet. profecto reſiſtimus. De Alexandrina re, cauſaq. regia tm̃ habeo polliceri, me tibi abſenti,tuiſq. pñtibus,cumulate ſatisfacturum: ſed vereor, ne aut eripiatur nobis,aut deſeratur:quorum vtrũ minus velim,non facile poſſum exiſtimare. ſed,ſi res coget,eſt quiddã tertium,quod neq; Selicio,nec mihi diſplicebat: vt neq; iacere regem pateremur, nec, nobis repugnãtibus,ad eum deferri, ad quem prope iã delatũ eſſe exiſtimat. à nobis agent omnia diligenter: vt neque,ſi qd obtineri poterit,non cõtendamus; nec,ſi qd non obtinuerimus, repulſi eſſe videamur: tuæ ſapientiæ, magnitudiniſq. animi eſt, oẽm amplitudinem, & dignitatẽ tuam in virtute, atq; in rebus geſtis tuæ, atq; in tua grauitate poſitã exiſtimare; ſi quid ex ijs rebus, quas tibi fortuna elargita eſt, nõ nullorum hominum pfidia detraxerit, id maiori illis fraudi q̃ tibi futurum à me nullum tp̃s prætermittitur de tuis rebus & agẽdi, & cogitandi; vtorq. ad oĩa Q. Selicio: neq;.n.prudentiorem quenq̃ ex tuis,neq; fide maiore eſſe iudicio,neque amantiorem tui. Hic q̃ agantur, quæq. acta ſint, ea te,& literis multorum, & nuncijs cognoſcere arbitror quæ aũt poſita ſunt in coniectura, quæque mihi vñr fore,ea puto tibi à me ſcribi oportere. Poſteaq̃ Põpeius apud populum ad viij.Id.Febr. cũ pro Milone diceret, clamore, conuicioq. iactatus eſt, in ſenatuq. à Catone aſpere, & acerbe oĩum magno ſilentio eſt accuſatus; viſus eſt mihi vehemẽter eſſe pturbatus. itaq; Alexandrina cauſa,q̃ nobis adhuc integra eſt,(nihil.n.tibi detraxit ſenatus,niſi id,quod p eandem religionẽ dari alteri nõ põt) vr̃ ab illo planè eſſe depoſita. nũc id ſperamus, idq. mouimur,vt,cũ rex intelligat ſeſe,id quod cogitabat,vt à Pompeio reducatur,aſſequi nõ poſſe,&, niſi p te ſit reſtitutus,deſertũ ſe, atq; abiectũ fore,proficiſcatur te. quod ſine vlla dubitatione,ſi Põpeius paulo modo oſtenderit ſibi placere,faciet. ſed noſti hoĩs tarditatem,& taciturnitatẽ. nos tñ nihil,quod ad eã rem pertineat,prætermittimus. ceteris iniurijs, quæ propoſitæ ſunt à Catone,facile,vt ſpero, reſiſtemus. Amicum ex conſularibus neminem tibi eſſe video,præter Hortenſium,& Lucullũ. ceteri ſunt partim obſcurius iniqui, partim nõ diſſimulãter irati. Tu fac aĩo forti,magnoq. is; ſpereſq. fore,vt,fracto impetu leuiſſimi hominis, tuam priſtinam dignitatem, & gloriam conſequare.

HVB. TAmetſi) Rñdens Cic.Lent.qui ea gratias egerat,q̃ diligenter, & fideliter eius cauſam tueretur, dicit ſe dolore affici eiuſmodi accidiſſe neceſſitatem tpum, vt Lent. cogat nũc fidem,& beneuolentiam Cic. & ceterorũ amicorum in dignitate ſua experiri, licet ſemper optauerit ſe gratiſſimũ cognoſci poſſe erga ipm Lent. & quod ipſe Lent.in abſentia experiat eandẽ eſſe hoĩum fidẽ in dignitate ſua,q̃ fuerat olim in ſalute ipſius Cic. deinde ſubdit fauores,quos hr̃et pro Lent.impeditos eſſe ſubita, & nefaria pmulgatione Cat. qui legem ad populum tulerat,vt prouincia abrogaret Lent. nam ijs,qui dñt Cat.promulgaſſe legẽ de proganda puincia Cæſ.in alterũ quinquennium, & ei danũ ſti pendiũ,non facile aſſentior,cũ Plut.in vita Cæſ.& Cat.longe aliter dicat,neq; Cat.vnq̃ adduci potuiſſe,vt id ſentiret,poſtea vero declarat Cic qd ſpet poſſe fieri de cauſa Alexãdrina, hortaturq. Lent.

Lent. vt ſi hanc reductionem obtinere non poſſit, pro ſapientia,
magnitudineq. animi ſui, exiſtimet dignitatem ſuam non in hac
reductione, ſed in virtute, clariſq. rebus geſtis eſſe poſitã, ſe aũt
vſurum omni diligentia, adhibiturumq. ſocium ↄſilioꝝ omnium
Q. Selicium hominem prudentem, & Lent. amiciſſimum, atq; de
rebus iam præteritis dicit ſe nihil ſcripturum, ſed de ijs, quæ tñ
putantur eſſe futuræ, itaque ſignificat Pomp. grauiter accuſatũ à
Catone, videri depoſuiſſe omnino omnem curam cauſæ Alexan
drinæ. Dicitq. ſe quibuſdã ↄiecturis perſpiceee, ꝙ rex ipſe Lent.
reduci optabit, qñquidem videt ſe non poſſe aſſequi, vt à Pomp.
reducatur, ſicut ante cogitauerat & breuiter de animo quorundã
Lent. certioré reddit, & hortatur ipſum, vt forti ſit animo. [Tam
etſi) Senſus eſt, & ſi nihil vnquam magis optaui, q̃ vt tu in primis,
deinde ceteri omnes, me grauiſſimum cognoſcerent, tñ doleo
veniſſe tempora poſt tuum diſceſſum, qbus oporteat te abſente
experiri fidem, & amore erga te meum, & ceterorum amicorũ.
Quam mox [Quamgratiſſimus) valde gratiſſimus, nam q̃ cũ ſuperlatiuo iun
gitur, ſemper auget, ſicut per cum poſitiuo, dicimus tñ perquam
Afficior gratiſſimus, & q̃ mox, qđ teſte Feſto ſignificat, q̃ cito. [Afficior
ſummo dolore) Sũme doleo, afficior, & ad animum, & ad corpus
refertur, & quamuis affici malis tñ conſuetudo præſumpſerit, di
cit Nonius Marc. tamen & de bonis poſitum eſt, vt M. T. Offic.
lib. j. aliquo honore, aut imperio affectos obſeruare, & colere de
bemus, ſignificat aũt ſm adiuncta, vt officio locum luce. i. do lu-
cem loco, vt Varro. Coronã ex auro geminis fulgenté gerit luce
locum afficiens, & afficio lætitia. i. do lætitiam. & sic in eeliquis, vt
lætali vulnere affectus es. i. lætaliter vulneratus. [Eiuſmodi). i. ta-
Proficiſcor lia. [Conſecuta) Eueniſſe, ſucceſſiſſe. [Poſt profectionem). i. poſt
tuũ diſceſſum. ſ. ex vrbe Roma. Non proficiſci quamuis ſignificet
omnem motum, tñ maxime de loco dr̃, vt Virg. in j. Aen. Hunc læ
tum Tyrijſq. diem, Troiaq. profectis Eſſe velis. [Te aũt) Senſus,
& ordo eſt, intellexi ex tuis liteeis te ſentire, & cognoſcere eandé
eſſe fidem hominũ in tuæ dignitate, q ego expertus ſum in ſalu-
te mea, qa multi, quos tibi fidos putabas, ſic te nunc deſeruerũt,
ſicut olim me, cũ in exilium miſſus ſum. [Eandem) talem. [Quã)
. i. qualem, nam relatiua ſubſtantiæ ſæpe pro relatiuis accidentis
Video ponuntur, non ſum is qué credis. i. talis, qualem credis. [Videre)
Cognoſcere, ſenſus enim corporis plerunq; ad animum referun
Sentire tur, vt non vides, quantũ erres. i. non cognoſcis. [Sentire) Iudica-
re, & plus eſt, qui videre. [In tua dignitate) quia oppugnabatur di
gnitas Lent. quam ſibi conſtituerat in reductione redis. [In mea
ſalute). i. vita, quia Cic. in exilium miſſo aqua, & igni interdictum
Nitor eſt. [Niteremur) Magnis viribus laboraremus, & ageremus, nam
niti inter alia ſigñat ẽt ſuo honore conari, vt M. T. Tuſc. lib. ij.
Tum illud quod Siſyphus verſat ſaxum ſudans, nitendo non pro
ficit hilum. [Conſilium). i. cogitatis rationibus, & prudentia. [Stu-
dio) Vehementi voluntate, & diligentia. [Labore) Et re, & opera.
[Gratia) Fauor, & eſt articulus exornatio. [Exorta eſt) Tranſlati-
ue. i. repente prolata, & edita eſt. [Promulgatio) qa Cato promul
gauit legem de Imperio Lent. qui in Cilicia erat, abrogando, vt
Cic. ad Q. F. ſcribens teſtatur his verbis. Cato legem tulit de Im
perio Lent. abrogando, veſtitum filius mutauit. [Noſtra ſtudia)
Noſtros fauores. [A minore cura). ſ. defenſionis Lent. i. à cura
tuendi Lent. iam eefrigerata. [Ad ſummum timorem traduceret)
. i. faceret, vt omnes ſummæ timeeent fauorem Lent. [In eiuſmo
di perturbatione rerum). i. in tali reꝝ diſſenſione. [Quanquam
omnia ſunt metuenda) quia in perturbatione rerum nemo ſuas
res habet tam eertas, vt poſſit conficere. [Quam perfidiam). i. ne
decipiamur ab ijs, qui quidem promiſerunt, & q̃ ſe noſtros oſten
dunt, & profitentur. [Quoquo) vtcuoque, qualitercunque. [Ha-
beo polliceri) Græce dixit, ita enim dicitur ἔχω ὑπισχνεῖσθαι. i. habeo face
re, & ſic de ſingulis. i. poſſum polliceri. [Tibi abſenti, tuiſq. pñſen-
tibus facturum) Ita facturum, vt neque tu abſens a me plus poſ-
ſis exigere, q facio, neq; tui præſentes. [Sed vereor ne eripiatur
cauſa regia a nobis, aut deſeratur) Oſtendit, quod ſentiat de hac
cauſa, & Lent. latenter ſignificat hanc cauſam non poſſe obtine-
ri. [Eripiatur à nobis) vt alij detur. [Aut deſeratur) Vt omnino
per nullum reducatur eex. [Quoꝝ, vtrum). i. quod hoꝝ duorum
[Minus velim) Minus deſiderem. [Quiddã tertium). i. vnum tee-
tium, nam quiddam cum adiectiuis iungitur, quoddam cum ſub-
ſtantiuis, vt quiddam pulchrum quoddam animal. [Q. Selicio)
Hic & ſi non magni nominis vir, non tñ contemnendus, fuit bo-
ni conſilij, & Lent. amicus. [Pateremur). i. ſineremus, & permitte
remus. [Neque iacere). i. neq; deferri, quo minus, reſtituerentur.
[Nec ad eum deferri) Significat Pomp. ad quem prope iã delatũ
exiſtimatur, ex ſtudio amicorum Põp. multi iudicabant ferè rem
inclinatam eſſe ad Pomp. vt in præcedentibus epiſtolis apparuit.

[Propè) Ferè, eſt. n. hoc in loco aduerbiũ. [A nobis agentur om- *Prope*
nia diligenter). i. vtar omnia diligentia in cauſa tua, ita tñ vt non
ↄtendamus, ſi non poterit obtineri, & ne videamur repulſi, ſi non
obtinebimus. [Vt neque, ſiquid obtineri) poterit non contẽda. eſt
eñ contendere de eo, quod obtineri non poſſit, & qui nimium *Contendere*
contendit de aliqua re, ſi eam non obtinet, videtur repulſus, ideo
dicit ſe vſurum ea diligentia, vt hoc ſibi non accidat. ſ. vt aut ↄten
dat fruſtra, aut repulſus videatur. [Tuæ ſapiẽtiæ, magnitudiniſq.
animi) Quaſi deſperans negocium obtineri poſſe ↄſolatur Lent.
& eum hortatur, vt pro ſapientia, magnitudineq. animi ſui exiſti
met dignitatem ſuam non conſiſtere in hac reductione regia, ſed
in bonis animi, & præclaris rebus geſtis. [Ex ijs rebus, quas fortu
na elargita eſt) Honores. n. & dignitates, & magiſtratus, & ſimilia
fortunæ ſunt munera. [Perfidia) Iniquitas fallacia. [Fraudi) Pęnę
periculo. [Prætermittitue) Relinquitur. [Et agendi, & cogitandi)
Aut hiſteroo, proteron eſt, quia prius cogitamus, deinde agimus,
aut dixit ſe non ſolum præſtare amico operam ſuam in agendo
ſed curam & cogitationem in conſulendo, & excogitãdo quæ ei
poſſunt prodeſſe. Facilius. n pro aliquo aliquid agimus, q pro-
eo cogitandi curam ſuſpicimus, quia etiam pro nobis ipſis nõ ni
ſi de rebus magnis hoc facimus. [Neque prudentiorem, neque fi-
de maiorem, neq; amantioré tui) Tria tetigit, quæ in omni con
ſilio ſunt expetenda, vt à ſapiẽte ſit, à fideli ab amico. nam ſi vnũ
horum deſit, non eſt ſatis tutum. [Hic) Romæ. [Quæq.) Duæ par
tes ſunt. i. & quæ aguntur nunc. quæq. acta ſunt ante. [Literis, &
nuncijs) His. n. duabus rebus amici certiores fieri & poſſunt, & ſo
lent ſiquid eos intelligere oporteat. [Quæ autem poſita ſunt in
coniectura). i. de quibus non poteſt afferri certa ꝓbatio, ſed poſ-
ſut aliquibus ſignis dijudicari. [Fore). i. futura. [Oportere) Dece-
re, conuenire. [Poſteaquam Pomp.) Non eſt epiſtola ſeparata à
ſuperiori textu, ſcrib. t. n. quæ ſunt in coniectura. ſ. Pompeium vi
deri valde perturbatum, poſtq. in ſenatu eſt valde exagitatus, & à
Catone grauiſſime obiurgatus, cum ipſe Pomp. defenderet Mi-
lonem aduerſareturq. Catoni. [Conuicioque) Conuicium, quaſi *Cõuiciũ*
conuocium dicitur, & eſt cauillatio, & contumelia. [Iactatur) Et
quaſi agitatur. tranſlatio à procelli. [Magno ſil.) Vel ipſius Pomp.
qui non auſus eſt reſpondere, vel melius, Magno ſilentio. ſ. audiẽ
tium, & conſequenter magna attentione, vt Cic. in lib. 4. Rhet. ad
Heren. quæ dicitur ſimilitudo, qñ magnam populi commoueeit
ijs rebus expectationem eepente ſilentio facto vocem emittat
acerbiſſimam &c. [Alexandrina cauſa). i. cauſa Ptolemæi Alexan
drini. [Quæ adhuc eſt nobis integra). i. de qua nihil aliud adhuc *Integra res*
eſt conſtitutum, vel quæ eſt in priore, & ſolito ſtatu. Nã integra-
ees dicitur, de qua nihil eſt immutatum. [Detraxit) Diminuit, im
mutauit, abſtulit. [Per religionem). i. per Sybillinam ſententiam.
[Nihil enim) vſque ad videtur, parentheſis eſt. i. interpoſitio ſen-
tentiæ, quæ tamen ſaluo ſenſu poſſet omitti. [Depoſita) Relicta
omiſſa. [Ab illo). ſ. Pomp. [Nunc). ſ. depoſita hac cauſa Pomp.
[Mollimur) enitimur, & magno conatu facimur, vel meditamur.
[Vt cum rex) Ptolemæus. [Intelligat ſe non poſſe aſſequi) Se non
poſſe obtinere. [Quod cogitabat). ſ. vt a Põp. reduceretur. [Pro
ficiſcatur) Veniat. [Ad te) vt ducas. [Deſertum) Derelictum. [Atq;
abiectum) contemptum. [Fore) Futurum. [Quod) quam rem. ſ. ad
te proficiſcatur. [Faciet). ſ. ipſe rex. [Si modo) Tantum modo.
[Placere ſibi,) id eſt ſe velle, ſibi gratum eſſe. [Sed noſtri hominis)
. ſ. Pomp. [Tarditatem) quia non cito dicit ſententiam ſuam. [Ta
citurnitatem) Maturum ſilentium. Silentium enim poteſt eſſe ſi- *Silentiũ*
ne ratione, tacitutnitas eſt cum ratione. [Ceteris iniurijs) Pro- *Taciturnitas*
pter promulgationem nefariam de qua dictũ eſt ſuperius. [Reſi-
ſtemus) Repugnabimus, vincemus. [Hortenſiũ, & Luc.) Ambos
præſtantiſſimos viros Hortenſij eloquentia, Lucull. liberalitate. *Diſſimulo*
[Ceteri). ſ. ſenatores. [Obſcurius). i. obſcure, clã. [Iniqui aduerſa-
rij inimici. [Non diſſimulanter). i. aperte, nam diſſimulare eſt oc- *Simulare*
cultare, & non demonſtrare, quod ſit, ſimulare oſtendere id, qđ
non ſit. [Fore) Futurum. ſ. hoc. [Vt con.). i. obtineas. [Tuam priſti
nam dignitatem) Imperium quod geris in Cilicia, nam tulerat le
gem de abrogãdo imperio Lent. ideo dicit. [Fracto imp.). i. victa
temeraria, irrationabili ſentẽtia homini. [Leuiſſimi). ſ. Cat. neq;
mirãdum ſi leuiſſimum dixerit Catonem, qué alibi grauiſſimum
virum appellat, nam pro locis, & ꝓ perſonis, ad quas ſcribimus,
ſolemus variare ſententias, hic ergo opppugnabat. Lent. amicum
ſuum, vt ipſi Lent. placeat appellat leuiſſimum.

TAMETSI &c.) Lent. egerat Ciceroni gratias ob gratum *A S C.*
officium, in tuenda cauſa ſua, Cui Cic. nũc reſcribens dicit ſibi do
lere ea tempora incidiſſe, vt Lentulus cogatur experiri fideoi, &
beneuolẽtiam ſuorum, & preſertim ipſius Ciceronis erga ſe, do
cet etiam ꝙ Cato legem tulerit de prouincia abeoganda Len-
tulo:

tulo, quam rem Lent. verebantur euenturum. De rege aūt reducendo per Lētulum dicit ſe bene ſperare, cui videatur rex ipſe id velle. Ordo eſt. Tametſi.i.qq. nihil fuit mihi optatius, q̄ vt cognoſceret eſſe quam gratiſſimus.i.valde gratus, erga te, primum abs te ipſo, deinde à ceteris omnibus. Tñ ego afficior ſummo dolore.i.ſumme doleo, ea tpa conſecuta eſſe poſt tuam profectionem.i.abitum ab vrbe, vt tu abſens experire.i.cogeris experiri, & .i.ſimul meam, &.i.ſimul ceterorum fidem.i fidelitatem, & beneuolentiam erga te. Aūt.i.ſed ego intellexi ex tuis lr̄is te videre, & ſentire eandem fidem.i.fidelitatem hoium in tua dignitate .ſ. ſeruanda, hoc eſt fictam, & ſimulatam, quam ego ſum expertus in mea ſalute, cum .ſ. in exilio eſſem. Nos cum niteremur maxime de cauſa regia.i.reductione regis conſilio, ſtudio, labore, gratia.i. oibus viribus, neſaria promulgatio Catonis .ſ. vt tibi prouincia abrogaretur, eſt exorta ſubito, quæ.ſ.promulgatia impediret ſtudia noſtra.ſ.quibus nitebamur tibi reductionem decerni, & traduceret aios nr̄os, à minore cura.ſ.reductionis obtinendæ. Ad ſummum timorem.ſ.prouinciæ tibi amittendæ. Sed qq. oīa ſunt metuenda in eiuſmodi perturbatione rerum, tñ nihil timemus magis, q̄ perfidiam.ſ.eorum, qui ſe amicos ſimulant, & reſiſtemus Cat. quoquo modo.i.quocunque res habeat ſeſe. Ego habeo.i. poſſum tñ polliceri de re Alexandrina, & pro.i.cauſa regia.i.de reductione regis Alexandrini, me ſatiſfacturū cumulate.i.abunde, tibi abſenti, & tui præſentibus.ſ.quantum tu audies, & illi videbunt. Sed vereor ne aut cauſa regia eripiatur a nobis, aut deferatur.ſ.ab ſenatu, & P.R. hoc eſt ne rex, aut per alium, aut per nullū reducatur, quorum.ſ.duorum, vtrum ego velim minus, non poſſum exiſtimare.i.iudicare facile. Sed ſi res coget ad hoc euenire, eſt quiddam perfugium tertium, quod neque diſplicebat Selicio .ſ. amico tuo, neque mihi, vt neque pateremur regem iacere .i.neglectum eſſe, nec nobis repugnantibus.i.quia nos repugnaremus, pateremur ſup. negocium deferri ad eum.ſ.Pompeium ad quem exiſtimatur iam eſſe prope.i.quaſi delatum. Omnia agentur diligenter à nobis, vt neque non contendamus. ſiquid poterit obtineri, nec ſiq d non obtinuerimus, videamur eſſe repulſi. Eſt .ſ.offm̄, tuæ ſapientiæ, magnitudinis animi.ſ.tui exiſtimare.i.iudicare oēm amplitudinem, & dignitatem tuam eſſe poſitam .i. cōtineri, in virtute.ſ.tua, atque in rebus tuis geſtis, atque in grauitate tua. Si nonnullorum.ſ.quorundam hominum, vt Catonis, & Pompeij perfidia detraxit tibi quid .i. aliquid ex iis rebus quas fortuna eſt largita tibi .i. ea honoribus, & dignitatibus externis, aut prudentiæ eſt exiſtimare, id futurum ſup. eſſe maiori fraudi.i. detrimento illis.ſ.perfidis, qui tibi. Nullum tempus, & agendi, & cogitandi de tuis rebus, prætermittitur à me, & vtor ad oīa Q. Selicio. Neque.n.iudico quenq̄ ex tuis prudentiorem ſupp.eo, nec maiorem.i.præſtantiorem fide.i.fidelitate, neq, amantiorem tui .i.q te magis amet. Hic, &c. In multis exemplaribus principium eſt alterius epiſtolæ, & ita potius, q̄ cum ſuperiore legatur. Ego arbitror te cognoſcere literis multorum, & nuncijs quæ agant, quæq;.i.quæ, & acta ſint, hic.i.Romæ, aūt.i.ſed, ego puto oportere ea ſcribi à me tibi, quæ poſita ſunt in coniectura, quæq;.i. & q̄ vīr mihi, fore.i.futura eſſe poſteaq Pomp. cum diceret.ſ.cauſam pro Milone.ſ.homicida, apud populum ad viij. Idus Febr. iactatus eſt.i.ferè exagitatus eſt clamore, & conuicio.ſ.populi.ſ.non admittentis eius orationem. accuſatus eſt quoque.i.ēt in ſenatu, à Catone acerbe, & ſilentio omnium magno, quod ſignum erat Catonem accuſando Pomp. ſenatu placere. Pompeius ſup. viſus eſt mihi eſſe perturbatur vehementer. Itaque cauſa Alexandrina, quæ eſt nobis adhuc integra. Enim.i.quia ſenatus nihil detraxit tibi, niſi id, quod non poteſt dari.i.concedi alteri. Per eandem religionem .ſ.librorum Sibyllinorum, hoc eſt ne cum exercitu reducas, videtur eſſe depoſita plane.i.omnino aut maniteſte, vt res tota vr̄ in plano ſita, nos ſperamus nunc ad molimur, id, vt cum rex .ſ. Ptolemæus intelligat ſeſe non poſſe aſſequi id, quod cogitabat.ſ.vt a Pomp. reduceretur, & ſe fore deſertum, atq; abiectum, niſi ſit reſtitutus per te, ipſe ſup. proficiſcatur.i.veniat ad te quod ſup. res fac. et ſine vlla dubitatione, ſi Pomp. oſtenderit modo.i.ſolummodo paulum.i.modico indicio, aut ſigno placere tibi .ſ. vt ad te proficiſcatur. Sed tu noſti tarditatem hominis.ſ.Pompeij, & taciturnitatem, quis nec dicto, nec facto voluntatem ſuam indicare ſolebat, tñ nos nihil prætermittimus, quod pertinet ad eam rem .ſ. vt inducam Pomp. ad ſignificandum ſe vellem regem per te reduci. Nos reſiſtem facile, vt ſpero, ceteris iniurijs, quæ propoſitæ ſunt a Catone, qui .ſ. volebat legem de abroganda Lent. prouincia promulgare. Ego neminem ex conſularibus.i.ex ijs, qui conſules fuerunt, aut conſulatum geſſerunt. Alibi etiam ij cōſulares dicuntur, qui conſulatu digni cenſentur, video.i.conſidero, refertur.n. ad iudicium animi amicum tibi præter Hort. & Luc. Ceteri ſunt iniqui.i.infenſi in te, partim obſcurius.i.occultus, partim ſunt irati tibi non diſſimulanter.i.aperte, Tu fac ſup. vt ſed venuſte ſubauditur particula vt, ſis animo forti, & magno, & ſperes fore.i.futurum eſſe, & euenturum, vt conſequare.i.naneiſcare, & obtineat tuam dignitatem, & gloriam priſtinam.i.prioris ſtatus tui, hoc eſt quam prius habuiſti. Eſt enim priſtinum, q ab aliquo prius eſt habitum. Priſcum quod in prioribus fuit ſeculis in alijs nimirum hominibus, vt priſca frugalitas Romanorum & hoc impetu hominis leuiſſimis.ſ.Catonis, qui ſine legitima cauſa te oppugnat, fracto.i.repercuſſio. Mirum autem eſt q Catonē, cui grauitas propria erat, leuiſſimum dicat.

HIC quæ agatur) Aut hoc eſt alterius epiſt. initium, aut quæ ſequuntur, nō eodem die ſcripta ſunt, quo ſuperior epiſt. par. Iæpe aūt accidit, vt literas non continuata, ſed crebro repetita ſcriptione conficiamus, ſingulis diebus noui aliquid appingentes, id quod in epiſt. ad Att. & ad Q.F. ſcripta ſæpiſſime factum videmus. PAVL. MAN.

TAMETSI nihil mihi, &c.) Quanto ipſe afficiatur dolore, quantaque moleſtia, q abſens ille ſuam ceterorumq. amicorum experiri cogatur fidem, quod, & inſtitutione ſua eueniſſe ſibi ille viderit, ſcribit tum C. Catonis audaciam, neſariamque promulgationem exortam admonet, quidque aut ab eo timendum, aut de regis reſtitutione ſperandum ſit certiorem fecit, adhortaturque, vt quamcunq; ſortem fortuna dederit, magno eam aio erectoq. ferat, atque à virtutibus ſuis præſidium petat, cum interim, & ipſe & Q. Selicius, nihil non tentatur pro rei confectione ſint. Nunc id ſupereſſe ſpei vt qm̄ Pompeius populo ſenatuq. libentibus iactatus ſit, & perpetua pene Cat. oratione laceratus, depoſita plane ab illo cauſa, ad ipſum integra deferatur. quod facile confecuturum ſe ſperet, dūmodo Pomp. cuius tarditatem timeat, placere id ſibi annuerit. Nec vero Catone interim plane timendum quidquam, aut à conſularibus boni ſperandum, Hortenſio, Lucculloq. exceptis, cum alij aut occulte oderint, aut aperte irati ſint. Sed tñ facile, fracta Catonis, leuitate, priſtinum honorem dignitatemq. conſecuturum, non diffidit. [Tametſi) Epiſtolæ principium moratum. [Neſaria Cat. promulgatio) quam de abrogando Lentuli imperio trib. pl. tulerat, Cic. ad Q. Fr. C. Cato legem promulgauit de imperio Lentuli abrogando, veſtitum filius mutauit. Illud lecto admonitum velim, huc eſſe Catonem alium ab Vticenſis, ſiquidem hic C. prænomine, ille Marci, quod Cic. in epiſt. ad Q. Fr. oſtendit. Nec vero Vticenſis Tribunus hoc eſſe potuit tempore cum aliquid ante annis cum Metello trib. pl. fuiſſet, & in eo magiſtratu conſtantiſſimum virum egiſſet, Cic. & C. Antoni conſulatu. [Neque.n. prudentiorem) Tria tangit, quæ amico cōſilium danti neceſſaria ſint, vt videlicet prudenter res expendat, ſumma fide commiſſam ſibi rem exequatur, ſed, & beneuolentiā non exiguam præ ſe ferat. Quid.n. vel illius prudentiæ, vel fidei credas, cuius beneuolentiæ diffidas? [Elargita) Mire admodum hoc verbo rem expreſſit. [Coniectura) στοχασμὸν Græci appellant. [Poſtq. Pomp.) Locus totus hic eſt actis eorum tpum ab hiſtoria petendus Plutarchus igitur in Pomp. eſt auctor, q cum Pomp. cauſam pro quodam diceret, Milonem (vt arbitror) intelligens, Clodius ſui ſimilibus ſtipatus, in altiorem ſe locum receperit, ibiq. aduocata populi concione, ſic rogaſſe ait. Quis imperator impudicitia laborat? Quis virum quærit? quis vno digito ſcalpit caput? Succlamatum vero ad ſingula. Pomp. illum eſſe. Et paulò poſt: Triſtabatur vero magis ille, q ſenatus Clodij facto mirifice delectari viſus eſt dum deſertum Cic. illi exprobare ſtudet. Cic. quoque ad Q. Fr. lib. iij. ſcribens, hunc epiſtolæ locum ſubobſcurum alioqui, ijs verbis apertiorem facit, Pomp. à Clodianis in concione conuicijs, & maledictis laceratum, Clodium à Pompeianis, quo illi parem referent gratiam, magnis clamoribus exceptum, verſuſque obſcęniſſimus in Clodiū Clodiamq. dictos. Addit præterea, quod ex Plutarcho paulò ante recitauimus, ab operis Clodianis factum, ſed paulo poſt habito ſenatu ad Apollinis, decretum eſſe factum vt quæ ad 6. Idus Febr. facta eſſent, contra remp. facta eſſent, Eo quoque C. Catonem vehementer in Pōp. inuectum. Pompeiumq. ab illo tanquam eum perpetua oratione accuſatum, vbi de Cic. laudibus dixerit, cum perfidiam Pomp. exprobraret magno audientium aſſenſu, & ſilentio. Quare aut hic quoque 6. Idus aut ibi ad viij. legendum puto. Aſconius in Miloniana, in hæc verba. Pompeius tñ cum defenderet Milonem apud populum, de vi accuſante Clodio obſtitit. & vt legimus apud Tyronem Cic. libertum quarto de vita eius oppreſſum à Clodio L. Cæcilium prætorem conſtat. [Niſi id quod per eandem religionem dari alteri non poteſt) Hoc videlicet eſt, neque cum multitudine, aut exercitu regem reduceret. Cic. ad Q. F.

Factum eſt S C. cum multitudine eum reduci periculoſum reip. videri. [Noſti hominis tarditatem, & taciturnitatem) vitia hæc duo a Pompeij obtrectatoribus ſæpe illi obiecta, quod & in Tiberio Imperatore, & in Publio quodam Vicinio, probro datum eſt) qui.ſ.vt auct.eſt Gell.tractim diceret, tanquam ſingula verba velleret, dictaretq́;, non ſcriberet. Vnde quidã non inteſtiue. Ter die, aut nunq́, ait Cic. ad Q. Meſſalam tui ſtudioſum eſſe arbitror Põp. etiam ſimulatorem puto. & ad Att. lib. 4. Pomp. fremit, queritur, Scauro ſtudet. ſed vtrum fronte, an mente, dubitatur. [Leuiſſimi hominis) C. Catonem, non Vticenſem, vt dixi ſed diuerſum notat. Quid.n. aut imperius dici, aut minus credibile ſcribit de Catone potuit, q leuitatem viro omnium conſtantiſſimo obiectare? Atque hic mihi C. Cato videtur, pro quo cauſam Scaurus, M. Scauri filius dixit, quem abſolutum conſtat. Aſcon.

ARGVMENTVM.

Quia Pollio in Ciliciam ad Lentulum proficiſcebatur, dicit Lentulũ eum eo omnia cogniturum, quæ quia bona non ſunt, cohortatur ad fortitudinem, & operam ſuam, cum aliud non poſſit, pollicetur ſtrenuam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſatio eſt per [illegible] *ſiue reiectionem Breuius ſcribo, quã vtrõ uſq; noſtrum amicus Pollio rem tibi omnem enarrabit. Recitat ipſe cauſas conſolationis doloris ſui, ne omnem ſpem de cauſa depoſuiſſe credatur.*

M. CICERO P. LENTVLO s. 6

QVæ gerãtur, accipies ex Pollione, qui omnibus negocijs nõ interfuit ſolum, ſed præfuit. Me in ſummo dolore, quem in tuis rebus capio, maxime.ſ. cõſolatur ſpes q valde ſuſpicor fore, vt infringatur hominum improbitas, & conſilijs tuorum amicorum, & ipſa die, qua debilitãtur cogitationes & inimicorum, & proditorum. Facile ſecundo loco me conſolatur rẽcordatio meorum tpm: quorum imaginem video in rebus tuis, nam etſi minore in re violatur tua dignitas, q̃ mea ſalus afflicta ſit: tñ eſt tanta ſimilitudo, vt ſperem te mihi ignoſcere, ſi ea non timuerim, quæ ne tu quidem vnquam timenda duxiſti. ſed præſtate eum, qui mihi à teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis es cognitus. illuſtrabit, mihi crede, tuam amplitudinem hominum iniuria. à me omnia ſumma in te ſtudia, officiaq. expecta. non fallam opinionem tuam. Vale.

HVB. QVæ gerantur) Pollio Lẽt. & Cic. amicus interfuerat, omnibus, quæ Romæ agitata fuerant in cauſa Lent. & de rege reducendo, & maxime de imperio, quod Cato volebat ei abrogar. Itaque cum nunc Pollio ad Lent. in Ciliciam proficiſceretur, dicit Cic. ſe breuius ſcribere, quia omnia intelliget ab ipſo Pollione coram. Scribit tamen in ſummo dolore, quem de rebus Lent. capit, ſe vnam hẽre conſolationem, q ſperat nefariam promulgationem Catonis, & cetera ſtudia, & cogitationes inimicorum, & aduerſariorum Lent. poſſe ipſo tpe debilitari, & frangi. Deinde Cic. dicit aliam ſe habere conſolationem, q cum videat quandam ſimilitudinem ſuæ olim cauſæ, cum ipſe illius eſt in exilium, & nunc cauſæ Lent. cum oppugnatur de dignitate, ſperat eundem fore exitum.ſ.vt quemadmodum bene ſucceſſit Cic. ita bene ſuccedat ipſi Lent. Poſtremo hortatur eum, vt ſe præſtet virum magni animi, qualem præſtitit a teneris annis [Quæ gerantur) Quæ fiant. [Accipiens) Intelliges, cognoſces. Significat

Accipio Præſum Præſes. ẽt audio, poſco, tracto, gratum habeo, vt ſupra, quod dat accipiemus. [Ex) .i. ã. [Interfuit) Præſens fuit quantum ad perſonam. [Sed præfuit). etiam operam præſtitit. & multum geſſit, & tutatus eſt, nam præ eſſe eſt tutelæ eſſe, vnde & præſides prouinciales dicti ſunt. [Me in ſummo dolore) Eleganter incipit oratio ab oppoſito, ſed tamen non decet ita ſuperſtitioſos, vt hoc ſemper obſeruetur. Nam pleronque, vt voluit Quint. conſulendæ ſunt aures. [Scilicet) Certe, nam non ponitur declaratiue, quod raro apud idoneos reperitur, ſed aut affirmatiue, aut ironice, vt.ſ. in ſuperis labor eſt, & Terent. Id populus curat. [Valde) multum, & eſt

Valde ſyncopatum à valide, vnde producite finale. Horat. poſuit & val-

Valdius dius, pro validius in epiſt. vt nouit me valdius ipſo, ſicut, & cal-

dur, pro calidus, vt apud Marcellum. Iam deceſſiſſet portantes cal Calda da miniſtros, & alibi ſæpius, & calfacio, & calfactus, vt Ouid. in Calfacio Ibin. Nondum calfacti velitis haſta, & ſolum. 7. Metam. Cædẽ recalfecit. quibus dictionibus ſyncopatis tñ in carmine vtimur, Calfactus niſi valde, quod poetis, & oratoribus eſt cõe. quod aũt caldus non dicendum ſit in proſa. Quint. lib. 1. Inſt. oratoriarum oſtendit auctoritate. Cic. in Orat. & Auguſt. 10 epiſt. [Suſpicor) Opinor, arbitror, vnde ſuſpicio opinio tum in bonam, tum in malam par- Suſpicio tem, ſed ſæpius in malam. [Fore) Futurum eſſe [Infringat) Contẽratur, ad nihil reducatur. [Hominum imp.) Notat Catonem, qui promulgauerat legem, vt imperium Ciliciæ abrogaretur Lent. [Improbitas) Perfidia. [Conſilijs) Propter conſilia. [Tuorum amicorum) Quos multos, & optimos habes, qui te ab horum improbitate tuebuntur, & hoc maxime ppſe dicit. [Et ipſa die) .i. Dies ipſo tpe, nam dies, etſi in fœm. gñe ſignat ſpatium 24. horarum, tñ proptie ponitur pro tpe, vt Tibullus, Longa dies homini docuit parere leones, & lumen Longa dies igitur quid contulit.i. Prodo longum tempus. [Proditorum) Deceptorum, nam prodere in- Porro terdum eſt porrò.i. longe dare, vt Virg. Prodimur, atque Italis longe disiungimur oris. Et prodere eſt indicare. & decipere, vt Proditores vnius ob iram prodimur, vnde proditores, qui indicant, quæ dñt celare, & decipiunt. ideo perfidi deceptores dñr. Alia ſignat pro loco, & ſm diuerſos grammaticos. [Qua debilitantur) Imminuuntur. [Cogitationes) Cõſilia, deliberationes, omnia.i. primo impetu animi maiora fiunt. debilitantur autem ſucceſſu tpis, quia aut ſequitur diffidentia perficiendi, quod primo ſuperaueras, aut aliquod impedimentum interuenit, vnde bene monebat Cæſ. apud Lucium. Sit ſubitum, quodcunque paras. [Secundo loco) apud Cic. ornate dr pro ſecundo. [Recordatio) Pro memoria. [Meorum temporum) .i. meorum caſuum. [Quorum imaginem) .i. ſimilitudinem. [Video in rebus tuis) Quia cum multi te deſerant, ſicut olim me deſeruerunt, vt poſtea imitati ſunt, vt mihi fauerẽt, ita ſpero facturos erga te. Notat autem Pomp. de cuius fide Cic. non dubitabat, cum in exilium miſſus eſt, à quo tñ deceptus eſt, quamuis poſtea mutato conſilio Pompeius Cic. reuocandum curauerit, ppea dicit ſe ſperare inde facturum Pomp. in cauſa Lẽt. quod olim fecit in cauſa C.c. vt quem oppugnauerit, eidem mutato conſilio faueat, quemadmodum poſtea fauit Cic. quem ante contra promiſſam fidem deſeruerat. [Minor in re) quia minor eſt dignitas, quam ſalus, tu enim certas vtrum reducas regem, ſicut promiſſum eſt tibi. In mea aũt cauſa agebatur vtrum eſſem, & viuerem, cum fueram è patria eiectus. [Afflicta ſit) deiecta, proſtrata [Tñ tanta eſt ſimilitudo) Sentius. Et ſi omnino non ſit æqualis ſimilitudo rerum tuarum & mearum, quia minore in re violaris, q ego afflictus ſum, quia ego in ſalute, tu in dignitate es læſus. [Tñ tanta eſt ſimilitudo) quòd ſpero te eſſe non reprehenſurum, ſi ego non diffiſus in fuero in cauſa tua, quemadmodum neque tu nunc diffidebas in mea, & hoc eſt, quod dicit. [Vt ſperem te mihi ignoſcere) Dare veniam, non accuſare plerumque enim creditur eſſe parui amoris in cauſa amici non timere, & hẽc fiducam. [Non timuerim ea) .ſ. hos qui te impugnat, nunquam motatum iri ab improbitate ſua. [Quæ ne tu quidem) Pro ne quidem, ſemper aliquid interponendum eſt, aliter nunquam iungitur. [Vnquam) Quo tempore agebatur de ſalute mea. [Duxiſti) exiſtimaſti. [Timenda) quia nec tu vnquam de me timuiſti, quin aliqñ fierent mihi mitiores, qui me impugnabant, & fortuna mea in eliorem exitum habitura eſſet [Sed præſta). exhibe, oſtende redde. [Te eũ) .i. talem. [Qui) qualis. [Ex cognitus à teneris vng.) à teneris annis, ſm prouerbium Græcorum, q dñt [illegible]. Vn- Vnguicula guicula aũt verum eſt diminutiuum ſm formam, quis non ferocem genus primitiuum. nam vngula denominatiuum eſt non diminu- Vngula tiuum. [Illuſtrabit) Clariorem reddet, quia qñ quiſpiam oppugnatus vincit, aut iniuſte oppugnatus intelligitur, fit clarior & magis laudatur. [Amplitudinem) dignitatem. [Hominum) Inimicorum. [Iniuria) quæ in te infertur, vt abrogetur dignitas tua. [A me omnia &c.) Id ſpera me in te collaturum omnes ſummos fauores, quos potero. [Non fallam opinionem tuam) .i. quæcunq; à me expectaueris, ea omnino efficiam.

ASC. QVAE gerantur, &c.) Quia Pollio in Ciliciam ad Lent. proficiſcebatur, dicit eum omnia ex eo cogniturum, quæ quia plauſibilia, & grata non ſunt, hortatur Lent. ad fortitudinem, & operam ſuam cum aliud non poſſit, pollicetur illi ſtrenuã. Ordo eſt. Tu accipies.i. intelliges ex Pollione ſup. ea quæ geruntur ſupple Romæ, qui.ſ. Pollio non ſolum interfuit.i. præſens fuit omnibus negocijs ſed ſup. etiam præfuit.ſ. tanquam præſes. Spes conſolatur maxime in ſummo dolore, quem capio in rebus tuis.ſ. tam aduerſis, q.i. quia.ſ. ſuſpicor valde fore.i. futurum eſſe, vt improbitas

tas hominum infringatur,&.i.ſimul conſilijs tuorum amicorum: & ipſa die.i.tpe longo,q̇.ſ.dies,aut mora,debilitat cogitationes, & inimicorum,& proditorum.Recordatio meoꝝ tpm.ſ.tā contrariorum,vt in exilium abeundum fuerit:conſolator me facile ſecundo loco, quoꝝ.ſ.tpum meorum,imaginem.i.imitationem & ſimilitudinem ego video in rebus tuis. Nam etſi.i.q̄q̄,tua dignitas violatur in minore re,quia repulſa modica,q̄ mea ſit afflicta, quia vt dixi exilia,tanta ſimilitudo eſt,vt ſperē te ignoſcere mihi, ſi ego ea non timuerim, quæ ne tu quidem duxiſti.i. exiſtimaſti vnq̄ timenda ſup. Se præſta.i.exhibete eum.ſ.forti animo,hominem,qui cognitus eſt mihi, vt Græci dn̄t.i.vt in prouerbio Græcorum eſt,græcis tn̄ verbis,à teneris vnguiculis.i.ab ineunte ætate,apta tamen eſt tranſlatio,nam ab vno vngue totius cognoſcitur leonis animus futuris. Crede mihi,iniuria hominum illuſtrabit.i.clariorem faciet tuam dignitatem, ſicut Iuno, & Euryſtheus Herculis auxerunt famam, & tyranni martyrum Chriſti gloriā. Expecta à me.i.polliceor tibi omnia, ſumma ſtudia, & officia in te. Ego non fallam opinionem tuam.ſ.de me. Vale.

ARGVMENTVM.

Reſpondet epiſtolæ Lentuli,dicens ſe merito,& libenter de rebus Lentuli ad eum ſcribere,pollicetur q̇ ſe nullum certum nuntium prætermiſſurum,nam incerto literas tales credere non auſit,quin et ad Lentulum literas det.Reijcit autem culpam,quæ Lentuli voce immorata ſunt,in perfidiam quorundam deinde laudat quod ad Pompeium humane ſcripſerat,tum de rege reducendo conſilium ſuum aperit,tum perfidiam quorundam deteſtatur,& tandem Lentulum ad virtutem accendit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſpondet varijs Lentuli literis. Primum cauſas dicit, cur non tam frequenter quam cupiat, ſcribat. Addit numerum eorum qui Lentulo aut male aut bene cupiunt. De Pompeio quoque conciliato gaudere ſe dicit. Poſtremo conſilium ſuum aperit. quo Lentulus ab aduerſariorum victoriaturus eſſe poſſit.

M. CIC. P. LENTVLO PROCOS. S. D. 7

LEgi tuas literas; quibus ad me ſcribis, gratum tibi eſſe ꝙ crebro certior p me fias de omnibus rebus,& meam erga te beneuolentiā facile perſpicias. quorum alterum mihi, vt te plurimum diligam facere neceſſe eſt;ſi volo is eſſe,quem tu me eſſe voluiſti: alterum facio libenter; vt,qm̄ interuallo locorum,& tpm diſiuncti ſumus, p literas tecū q̄ ſæpiſſime colloquar. quod ſi rarius fiet,q̄ tu expectabis: id erit cauſæ, ꝙ nō eius gn̄is meæ literæ ſunt,vt eas audeam temere cōmittere.quoties mihi certorum hoīum poteſtas erit, quibus recte dem: non prætermittā. Qd̄ ſcire vis,qua quiſque in te fide ſit,& volūtate; difficile dictum eſt de ſingulis. vnū illud audeo quod antea tibi ſæpe ſignificaui,nunc quoq; re perſpecta,& cognita ſcribere: vehemente quoſdam homines,& eos maxime,qui te & maxime debuerunt,& plurimū iuuare potuerunt,inuidiſſe dignitati tuæ: ſimillimamq́. in re diſſimili, tui tpis nūc,& noſtri quondam fuiſſe rōnem: vt, quos tu reip. cauſa læſeras,palam te oppugnarent: quorum auctoritatem, dignitatem, volūtatemq́. defenderas, non tam memores eſſent virtutis tuæ,q̄ laudis inimici.quo qui tpe,vt perſcripſit ad te antea,cognoui Hortenſium percupidum tui,ſtudioſum Lucullum,ex magr̄atibus aūt L. Racilium & fide, & animo in te ſingulari. nam nr̄a propugnatio,ac defenſio dignitatis tuæ,,pp magnitudinē beneficij tui ſortaſſe pleriq; officij maiorē auctoritatem hr̄e videatur,q̄ ſententiæ.præterea quidem de cōſularibus nemini poſſum aut ſtudij, erga te, aut officij,aut amici animi eſſe teſtis. etenim Pompeium,qui cum ſæpiſſime,non ſolum à me prouocatus, ſed ēt tua ſponte,de te cōicare ſolet, ſcis tpibus illis non ſæpe in ſenatu fuiſſe. cui quidam literæ tuæ.quas proxime miſerat,quod facile intellexerim.peri ucundæ fuerūt. mihi quidem humanitas tua, vel ſumma potius ſapientia non iucunda ſolum, ſed ēt admirabilis viſa eſt: virum enim excellentē, & tibi tua pſtanti in eū liberalitate deuinctum, nō nihil ſuſpicantē pp aliquorū opinionem ſuæ cupiditatis te ab ſe abalienatū,illa epiſtola retinuiſti.qui mihi cum ſemp tuæ laudi fauere viſus eſt,ēt ipſo ſuſpicioſiſſimo tpe Caniniano;tū vero, lectis tuis literis perſpectus eſt à me,toto aīo de te,ac de tuis ornamentis,&cōmodis cogitare quare ea,q̇ ſcribā,ſic habeto,me,cū illo re ſepe cōicata,de illius ad te ſn̄ia,atq; auctoritate ſcribere: qm̄ S.C.nullum extat,quo reductio regis Alexādrini tibi adēpta ſit; eaq́. quæ de ea ſcripta eſt,auctoritas,cui ſcis interceſſum eſſe,vt ne qs oīno regem reduceret, tantā vim habet, vt magis iratorum hominum ſtudium,q̄ conſtantis ſenatus cōſilium eſſe videatur:te poſſe perſpice, qui Ciliciam, Cyprumq́. teneas,qd efficere,& qd cōſequi poſsit:&,ſi res facultatē habitura videat̄, vt Alexandriā atq; Aegyptū tenere poſsis:eſſe,& tuæ,& nr̄i Imperij dignitatis,Ptolæmaide,aut aliquo ꝓpinquo loco rege collocato,te cū claſſe,atq; exercitu ꝓficiſci Alexādriā;vt,cū eā pace,præſidijsq́. firmarijs, Ptolomæus redeat in regna: ita fore, vt p te reſtituatur,quemadmodū ſenatus initio cēſuit; & ſine multitudine reducatur, quemadmodum hoīes religioſi ſibyllæ placere dixerunt.ſed hæc ſn̄ia ſic, & illi,& nobis ꝓbabat̄,vt ex euentu hoīes de tuo conſilio exiſtimaturos videremus:ſi cecidiſſet, vt volumus, & optamus,oēs te,& ſapiēter,& fortiter;ſin aliqd eſſet offenſurum,eoſdem illos,& cupide,& temere feciſſe, dicturos.quare,qd aſſequi poſsis,non tam facile eſt nobis,q̄ tibi cui ꝓpe in cōſpectu Aegyptus eſt,id iudicare,nos qdē hoc ſentimus:ſi exploratū tibi ſit, poſſe te illius regni potiri,nō eſſe cunctandū:ſin dubiū, nō eſſe conandum.illud tibi affirmo; ſi rem iſtā ex ſn̄ia geſſeris,fore,vt abſens à multis;cū redierit,ab oībus collaudare offenſionem eſſe periculoſam pp inter poſitā auctoritatem,religionemq́. video.ſed ego te vt ad certam laudem adhortor,ſic à dimicatione deterreo: redeoq́. ad illud,ꝙ initio ſcripſi, totius facti tui iudiciū non tā ex conſilio tuo, q̄ ex euēto hoīes eſſe facturos. ꝙ ſi hæc rō rei gerendæ periculoſa tibi videbitur: placebat illud,vt, ſi rex amicis tuis, q p ꝓuinciā Imperij tui pecunias ei credidiſſent,fidem ſuam præſtitiſſet;& auxiliis eū tuis,& copijs adiuuare:eā eſſe naturā, & regionē ꝓuinciæ tuæ,vt illius reditū vel adiuuando confirmares,vel negligēdo impedires. in hac rōne qd res, qd cā,qui tp̄s ferat,tu facillime,optimeq́. pſpicies:qd nobis placuiſſet, ex me potiſsimū putaui te ſcire oportere.Quod mihi de nr̄o ſtatu, de Milonis familiaritate,de leuitate,& imbecillitate Clodij gratularis minime miramur te tuis,vt egregiū artificē, pclaris operibus lætari.quanquā eſt incredibilis hoīum puerſitas: (grauiori.n.verbo vti nō libet) q nos,quos, fauēdo in cōi cā retinere potuerunt,inuidendo ab alienauerunt: quorū maleuolētiſsimis obtrectationibus nō ſcito de vetere illa nr̄a, diuturnaq́. ſn̄ia ꝓpe iā eſſe depulſos; non nos quidē,vt nr̄æ dignitatis ſimus obliti,ſed vt habeamus rōnē aliqn̄ ēt ſalutis poterat vtrunq; pclare, ſi eſſet fides,ſi grauitas ī hoībus cōſularibus: ſed tāta eſt

in pleriſque leuitas, vt eos non tam conſtantia in rep. noſtra delectet, q̄ ſplendet offendat. quod eo liberius ad te ſcribo, quod tu non ſolum rpibus ijs, quæ per te ſum adeptus, ſed ēt olim naſcenti prope noſtræ laudi; dignitati, virtutiq́; præfuiſti: ſimul q̄ video, non, vt ante hac putabam, nouitati eſſe inuiſum meæ. in te. n. homine omnium nobiliſſimo, ſimilia inuidorum vitia ꝑſpexi: quem tñ illi eſſe in principibus facile ſunt paſſi, euolare altius certe noluerūt. gaudeo tuam diſſimilē fuiſſe fortunam: multum. n. intereſt, vtrum laus imminuatur, an ſalus deſeraē. me meę tñ ne nimis peniteret tua virtute perfectū eſt. curaſti. n. vt plus additū ad memoriam noīs noſtri, q̄ ademptum de fortuna videreē. Te vero moneo cū bñficijs tuis, tū amore incitās meo vt oēm gloriam, ad quam à pueritia inflāmatus fuiſti, oī cura, atq. īduſtria cōſequare: magnitudineq́. animi tui, quā ego ſemp ſum admiratus, ſemperq́. amaui. ne vnq̄ inflectas cuiuſq̄. iniuria. magna eſt hoīm opinio de te, magna cōmēdatio liberalitatis, magna memoria cōſulatus tui. hæc ꝑfecto vides quāto expreſſiora, q̄toq́. illuſtriora futura ſint, cum aliquātum ex ꝓuincia atq. ex impio laudis acceſſerit q̄q̄ te ita gerere volo, quæ ꝑ exercitum, atq. imperium gerenda ſunt: vt hæc multo ante meditere: huc te pares, hæc cogites, ad hæc te exerceas; ſentiasq́. id, qđ ꝗa ſemper ſperaſti, nō dubito, qn adeptus intelligas, te facillime poſſe obtinere ſummū, atq. altiſſimum gradum ciuitatis. quæ quidē mea cohortatiōe ne tibi inanis, aut ſine cauſa ſuſcepta videaē illa meratio mouit, vt te ex nr̄is euentis cōibus admonēdum putarem, vt cōſiderares in omni reliqua tua vita, qb⁹ crederes, quos caueres. Qđ ſcribis te velle ſcire, q ſit reip. ſtatus ſumma diſſenſio eſt, ſed cōtentio diſpar, nā qui plus opib. armis, potētia valent, ꝑfeciſſe tm mihi vñr ſtultitia. & incōſtantia aduerſariorū vt iā ēt auctoritate plus valerent, itaque ꝑpaucis aduerſantibus oīa, q̄ ne per populū quidem ſine ſeditione ſe aſſequi poſſe arbitrabant, ꝑ ſenatum cōſecuti ſunt. nā & ſtipēdium Cæſari decretū eſt, & decem legati: &, ne lege Sēpronia ſuccederetur, facile perfectū eſt. qđ ego ad te breuius ſcribo, ꝗa me ſtatus hic reip. nō delectat ſcribo tñ, vt admoneam: qđ ipſe literis oībus à pueritia deditus, experiēdo tñ magis, q̄ diſcēdo, cognoui, id vt tu rebus tuis ītegris diſcas, neq. ſalutis noſtrę rōnē nobis hñdam eſſe ſine dignitate, neq. dignitatis ſine ſalute. Quod mihi de filia. & de Craſſipede gratularis agnoſco humanitatē tuam: ſperosq́. & opto, nobis hāc cōiunctionē voluptati fore. Lentulū nrm, eximia ſpe ſummę virtutis adoleſcētē, cū ceteris artibus, qb⁹ ſtuduiſti ſemp ipſe, tū in primis imitatione tui fac erudias. nulla. n. erit hac ꝓſtātior diſciplina. quem nos, & quia tuus: & ꝗa te dignus eſt filius, & quia nō diligit, ſemperq. dilexit, in primis amamus, carumq́. habem⁹.

HVB. LEgi literas tuas) Quia Lent. ad Cic. ſcripſerat ſibi gratum eſſe, q̄ crebro certior fieret ab eo de rebus omnibus ſuis, quæ in ſenatum agebantur, & cum rogauerat, vt etiam ſcriberet, qua fide, & voluntate quiſq; eſſet erga ſe. Primum Cic. rñdet ſe debere crebro ſcribere ad Lent. & libenter, vt videatur eſſe memor, & gratus erga eum, & qui de ſe optime meritus ſit, & quamuis dicat difficile eſſe ſingulorum voluntatem, & animum, dicere, tamen multos commemorat variæ effectos erga Lent. & qm̄ cum eſſet aliquantulum alienatus Pomp. à Lent. & ad eum Lent. ita humanæ ſcripſerat. vt cum ſibi reconciliaſſet, Laudat. Cic. hanc prudentiam Lent. qui, talem, & tñ virū ſibi reconciliandum duxerit, deinde ſcribit, quia Pomp. ſecum cōtcauerit de cauſa Lent. & qđ vtriq; ipſorum videatur, darq́. ei quoddam conſilium reducendi regē. ita tñ, vt oſtendat, q̄ ſi male ſucceſſerit ipſi Lent. ab oībus accuſabitur. Hortatur igitur, vt diligenter conſideret, quid ſibi in hac re agendum, ſit, deinde reſpondet cuidam gratulationi Lent. erga ſe, & accuſat quorundam improbitatem, & perfidiam, & oſtendit eandem fuiſſe hominum, fidem in cauſa ſua quæ nunc eſt in cauſa Lent. ſed fuiſſe diſſimilem fortunam, ꝗa ipſe in ſalute ſit læſus. Lēt. vero in dignitate, & laude. Deinde eum hortatur vt ita gerat prouinciam, vt ad memoriam conſulatus ſui addit ēt gloriam bene adminiſtratæ prouinciæ. Rñdet deinde quibuſdam eius particulis, quæ facilius ex epiſtola colliguntur, q̄ comprehendi poſſint argumento. (Certior fias). i. admoneris, & intelligas. (Per me). i. ex me, nam pro me aliud ſignificat. i. vel loco mei, vel cauſa mei. Certio aūt cōparatiuus eſt propoſitiuo, quo ſemper oratores vtuntur. nunq̄ licet oratori dicere facio te certum, ſed certiorem, nec fio certus ſed certior. Dicimus aūt ſum certus. non certior, vt apud A. G. Certi, inquit, ſumus vir bone non ignorare te, quid vena appellatur, & quid arteria, ſunt ēt alia idonea exempla, ſed hoc vnū, vt à probatio viro, ſatis ſit. (Crebro) Pro crebre. i. ſæpe, & eſt teſte Priſciano, nomen pro aduerbio. De oībus rebus, quæ Romæ fiunt. (Facile) Haud dubie, & clare, & iunctum cum nomine exigit ſuperlatiuū, vt facile doctiſſimus. Deſiderat ēt comparatiuum, & nomina ſignificantia diuerſitatem, vt facile diſſimilis, & compoſita à præ, vt facile præſtat, & vt dicit Donatus, veteres facile pro certo dicebāt. vt Cic. illius ciuitatis facile princeps, facilis autem hoiem exorabilem ſignificat, vt Virg. Georg. 4. & faciles venerare Napheas. Et in Buc. Et quo ſed faciles nymphæ riſere ſacello. Differt autem a clemente, q̄ facilis eſt, cuius ira, cito ſoluitur, clemens qui non iraſcitur: Ter. in Adelph. Re ipſa reperi facilitate nihil eſſe homini melius, neque clementia. (Quorum alterum declaratio duarum propoſitarum partium, & .i. q̄ ſcribat crebro, & q̄ ſuam beneuolentiam oſtendat Lent. & primo exequitur vltimā ſic. (Alterum vt te,) q. d. vt te vehementer amē. Eſt eīn. i. cogor facere. (Quem tu me eſſe voluiſti). i. memorem, & gratum, & bonum virum, cū cauſam meæ reſtitutionis fideliter, & amanter egiſti, vt oſtenderes, quantum beneuolentiæ tibi deberem, & quid pro te mihi agendum eſſet, ſi vſu veniret. (Alterum) Vt crebro te certiorem fac am. (Vt qm̄) Ordo eſt. Alterum facio libenter, vt loquar q̄ ſæpiſſime tecum per literas, qm̄ interuallo locorum, & tpm diiuncti ſumus. (Interuallo) Spacio, & tam ad tempus. q̄ ad locum refertur, ideo addit locorum, & tpum. (Locorum) quia Roma longe diſtat à Sicilia. (Tpm) Quia tandiu te non vidi, & quamuis non admodum longum eſſet tempus, tñ ex affectu amicitiæ, ita dixit. (D. iuncti) Diuiſi, ſeparati, vt Virg. 1. Aeneid. Atque Italis lōge diiungimur oris. (Quod). i. loqui tecum per literas. (Quam tu expectabis). i. quantum tu voles, & deſiderabis. (Id erit cauſæ). i. ea erit cauſa, & ornate per genitiuum dr̄, & pronomen adiectiuum in ſubſtantiuum conuerſum, vt hoc literarum ad te dedi. i. has literas. (Eius generis) Eius conditionis. (Committere) Credere, & aliorum fidei tradere, vt Terent. Ouem lupo commiſiſti. (Certorum) Fidorum, vt Virg. 1. Aen. Equidem per litora certos Dimittam. (Poteſtas) Facultas. (Recte) tuto. (Dem) Dare poſſim. (Non prætermittam). i. ad te litera dare. (Quod ſcire vis) Reſpōſio ad aliam partem epiſtolæ Lentuli, in qua petebat à Cicerone fieri certior, quo animo quiſq; in ſenatu erga ſe eſſet. (Qua fide) Quali fidelitate, & eſt fides mandatorum fida executio, vel obſeruantia, dicta, vt voluit Cic. in 4. de repub. & primo de officijs, q̄ fiat, quod dictum eſt. (Difficile eſt dictu) .i. memoratu. i. difficile eſt exponere. (De ſingulis). i. de quolibet ſingulatim, & ſeparatim. (Illud vnum) Ordo eſt. Audeo ſcribere illud vnum nunc perfecta re. quod ſignificaui tibi ſæpe. (Significaui) Leuiter oſtendi. (Quoſdam homines inuidiſſe dign.) Id eſt doluiſſe, quòd conſequeris hanc dignitatem. (Qui debuerunt,) Scilicet iuuare, quia eras benemeritus de his, & ipſi fidem dederant. (Simillimam r.) Valde ſimilem cauſam. (Tui temporis nunc aduer.) Temporis pro nomine poſuit. (Tui temporis nunc,) Quaſi dicat tui temporis præſentis, & quaſi nuncini, ſi latinitas tale adiectiuum pateretur, vt craſtini. (In re diſſimili) Quia mihi in ſalute, tibi in dignitate, & ſubauditur adeo ſcribere ſimillimam fuiſſe rationem, &c. (Palam) Aperte. (Oppugnarent) Tibi eſſent aduerſi, & infeſti. (Cauſa reipublicæ) Non odio, neque vtilitate tua. (Auctoritatem) Exiſtimationem. (Non tam memores eſſent virtutis tuæ,) Id eſt, non tam recordarentur, quòd recte egiſſes ſemper, nec tam reſpectum haberent tuæ

Certior fio

Sum certus non certior

Clemē facilis

Id cauſæ fides

Nunc

Cupio

tuæ virtutis. [Quàm eſſent inimici laudis).i.ꝙ dolerēt laude tua.
[Vt perſpici antea).i.in fine epiſt.quæ incipit. Tametſi. [Per cupi
dum) Amatorem, nam cupere pro amare ponitur, vt Terent.in
And.Vel.ꝙ ipſi bene cupio Glycerio. ponitur tñ ꝑñs añti, quem
Studeo em amamus ei bene cupimus. [Studioſum) Fautorē, nam ſtudere
fauere ſignat, vt Naſ.xij.Metam. Cui ſtudeat Deus omnis habet.
[Et magiſtratibus) .i. qui magiſtratum .i. officium adminiſtrant.
Propugnatio defenſio [Propugnatio, ac defenſio)Declaratio vnius per alterum, nā pro
pugnatio eadem, quæ & defenſio, niſi ꝙ defenſio quo quo ſit, pro
pugnatio per contentionem.[Officij tui)In me collati reſtitutio
ne mea, & eſt ſenſus quod pro te facio in defendenda tua digni-
tate, vē fortaſſe quibuſdam potius à me fieri ex officio, & ea debi-
to accepti à te magni beneficij, quàm ꝙ ita ſentiam, & iudicem te
Preterea mereri. [Sententiæ) Cogitati, & penſati iudicij [Præterea) Præ-
ter ſupeadictos. Præterea interdū eſt ſimpliciter aduerbium or-
dinis, aut temporis, vt apud Horat.lib.j. Sermonum: Præterea
ner ſic, vt qui iocularia ridens Præcurram. Interdum habet in ſe
pronomen tam ſingularis, quam pluralis numeri incluſum ſin-
gularis, vt Virg. Si duo præterea tales idæa tuliſſet Terra viros.i.
præter eum.ſ.Aeneam, pluealis, vt hic præterea .i. præter eos, &
apud Cic.ſæpius, & ſignificat non ſolum præter eos, vel eum.ſed
etiam prætee te vt te doctum exiſtimo, præterea neminem.i.præ
ter te.& ſignat præter me, vt mihi credis, præter ea nemini.i.præ
ter me.& eodem modo ſignat præter nos, præter vos, præter il-
lus, & eſt aduertenda hæc ſignificatio. [Poſſum eſſe teſtis nemini
ſtudij).i.neminem poſſem vēre dicere tibi præſtare officium, aut
ſtudium, aut animum amicum. nam teſtium eſt vera dicere. [Ee-
erum Pompeium)Solum Pomp.excipit, de quo dicit ſe non poſ
ſe iudicare, quia raro fuerit in ſenatu, cum agebatur de reb.Lent.
[A me prouocatis)A me inuitatus, & ad loquendum de te dedu-
ctis. [Communicare) .i.me participem facere, meum conſerre.
[Cn) Pomp.[Proxime)nuperrime.[Quod).i.quam rem.ſ.fuiſſe
periucundam. Vel q̄ intellexerim .i. inquantum intellexerim.
[Mihi quidem) Laudat Cic.Lentul. ꝙ Pomp. a ſe amenatum hu-
maniſſimis literis ſibi eccōciliauerit, & retinuerit. [Humanitas)
.i.conſuetudo, ſiue facultas, quæ maxime decet hominē, vel pro
eruditione, & doctrina ponitur. Dicit enim A.Gell. Humanitas
proprie eſt eruditio, & inſtitutio, quam in bonas artes dicimus:
quas qui ſinceriter cupiunt appetuntq. ij ſunt maxime humaniſ
ſimi: huiuſce enim ſcientiæ cura, & diſciplina, & ex vniuerſis ani-
mantibus vni homini data eſt, ideoq. humanitas appellata. [Vel
ſumma potius ſapientia) Correctio eſt: nam plus eſt ſapientia, q
humanitas: ſiquidem eſt ſapientia humanarum diuinarumque
rerum cognitio, & moderatio. [Non iucunda ſolum).ſ.fuit.[Sed
admirabilis).i.magna, & laudabilis. [Viſa eſt intelligitur ad mira-
bilis. [Vir tum).ſ.Pomp. [Deuinctum) Aſtrictum coniunctum.
[Nouum nihil)Aliquid [Suſpicantem)Male opinantem.[Vel).i.etiā
vt Virg.Ve. Priamo miſerandi manus. [Illa epiſtola).ſ.quam tu ſu
perrime miſeras.[Cum ſemper).i.& ſemper. [Suſpicioſiſſimo tē
pore Caninij) .i. quo tempore omnes ſuſpicabantur Caninium
interceſſiſſe S.C.pro te facto: vt faueret Pomp.vt viſum eſt in ij.
epiſt. [Perſpectus) Cognitus. [Lectis tuis literis).i.poſtquā legit
tuas literas. [Ornamentis) Laudibus, & honoribus. [Sic habeto)
Sic credito, ſic exiſtimato.[De ſententia illius).i.ex illius iudicio.
[Et auctoritate)Suaſione.i.crede me ſcribere ad te ea, quæ ſcribā
ita iudicante, & ſuadente Pomp.[Quoniam S.C.)longum eſt Hy
perbaton, & obſcurus aliquantulum, & difficilis ordo: ideoque
explanandus eſt ſic ordo: quare habeto me ſcribere tibi, quæ ſcri
bam ea ſententia Pomp.ſcilicet te, qui teneas Cyprum, & Cili-
ciam poſſe perſpicere, quid poſſis efficere, & conſequi: quoniam
nullum S.C.quo reductio tibi ſit adempta, & quoniam ea aucto-
ritas, cui ſis interceſſurum &c. [Extat) Apparet, perſcriptum eſt.
[Quin) Propter qd̄.[Adempta)Sublata, vt alij mandeturt [Eaq.)
Subauditur etiam. quoniam interceſſum a Catone, & a Caninio
vt ſupra virum eſt. [Ne quis omnino) Nam erat per ſcripta au-
ctoritas .i. ſententia quorundam ſenatorum vt nequis regem o-
mnino reduceret.i.nec Pomp. nec Lent. nec quiſpiam alius q ſ
magis ex iracunda quadam horum ſenatorum, quam vero iudi-
cio, & conſtanti conſilio factum eſſe Cic. dicit, ideoque non va-
lere. [Tantam vim habet) .i. tantum valet. [Studium) Voluntas.
[Iratorum hominum)Et ideo nō poſſunt recte iudicare.[Quam
conſtantis)Prudens deliberatio.[Teneas)Gubernes. [Cyprum,
& Ciliciam)His enim duabus præerat Lent. quæ ſunt vicinæ Ae-
gypto. [Conſequi) Obtinere. [Facultatem) Poſſibilitatem eius,
quod ſequitur.ſ.vt poſſis tenere Alexandriam. [Atque Aegypti)
.i.vt poſſis ire in Aegyptum. [Eſſe) Intereſſe. [Tuæ dignitatis.i.
tui honoris.[Et noſtri imperij) Romani.[Te proficiſci.i.ire.[Cū

claſſe, atque exercitu) .i.cum omnia apparatu militari. [Collo-
catio Rege).i.poſito rege.interea dum tu ibi in Aegyptum.[Ptole
maide)Quæ vrbs eſt Pentapoleos inter Aegyptum, & Africam. Ptolemais
olim teſte Seruio, & Strabone, Parce appellata. [Aut propinquo) Barce
.ſ.Aegypto. [Vt Ptolemæus redeas).ſ.in patriam. [Cum).i.poſt-
quam. [Eam).ſ. Alexandriam, quæ erat irata Ptolemæo, quem
expulerat, vt diximus in primo argumento.[Præſidijs).i.tuis mili
tibus poſitis ad tutelam loci, antequam Rex reducatur. nam præ- Preſidiū
ſidium dicitur, quod ponitur ad tutelam alicuius loci, vel perſo-
næ ante periculum. & dicitur à præ, & ſedeo. eſt autem quam
dicimus mutationem loci, vel perſonæ. Subſidium vero, quod da
tur in periculis à ſubſidendo. & eſt quem dicimus vulgo ſuccur- Subſidium
ſum. [Ita fore) .i. ita futurum, & ſubauditur, ſic habeto ita fore.
[Initio) Ante diſceſſum Lentuli vt eſt viſum ſuperius.[Sine mul-
titudine)Sine exercitu magno.[Religioſi) Obſeruatores religio-
nis.[Illi)Pompeio.[Probabatur)Approbabatur, placebat.[Vt vi
deremus) Cognoſceremus. [Exiſtimaturos) Iudicium facturos.
[Ex euētu) Ex eo, quod vel bene, vel male tibi eueniſſet.[Cecidiſ
ſet)Simplex pro compoſito.i.ſi accidiſſet.[Te ſapienter, & fortu-
ter).i.cum magno conſilio, & animo, ſubauditur dicturos feciſſe.
[Offenſum).i.læſum, erratum, reſpitatum.[Eoſdem illos)qui fuiſ
ſent te laudaturi, ſi accidiſſet, vt volumus.[Dicturos) Subaudi ha-
beto dicturos.[Cupide)Ex appetitu.contra id, qd̄ dixit ſapienter.
[Temere).i.conſiderate, contra fortiter. Nam fortitudo eſt conſi fortitudo.
derata periculorū ſuſceptio, & laborum perpeſſio cum rōne vtili
tatis, cui contraria temeritas. [Aſſequi) Efficere de hac reductio-
ne.[Nobis)Qui ſumus remoti.[Prope)Ferè.[In conſpectu) an-
te oculos. [Nos quidem) q.d.quidquid tibi videaur, ego ita ſen-
tio. [Sentimus) Iudicamus. [Exploratum) Certum. [Potiri illius Potior
regni).ſ.obtinere illud regnum.ſ.Aegypti. potiri autem eſt aliqd
cum difficultate, aut deſiderio aſſequi, vt potior amica, & Cæſar
tādem potitus eſt Gallia, conſtruitur autem cum ablatiuo, vt apud
Virg.lib.j.Aen.

Egreſſi optata Troes potiuntur arena.

Et cum genitiuo, vt apud Cic.in epiſt.ſeq. Ocium exoptandum
eſt, quod ijs præſtaturi videntur, qui rerum potiuntur. Interdum
etiam iungitur cum accuſatiuo: ſed in raro vſu: vt Terent.patria
potitur commoda: & frequentius eſt tertiæ coniugationis in ver
bo excepto infinitiuo: vbi ſequitur quartam, ſicut etiam in parti
cipio.[Cunctandum)Morādum, & ſubauditur nos hoc ſentimus.
[Non eſſe conandum).i.tentandum, vt Virg.

Ter conatus ibi collo dare brachia circum

Conor Eſt enim conari fruſtra aliquid tentare .i. experiri: vt Achelous
verſus in taurum conatus eſt Herculem vincere. & Eunuchus co
natus eſt mulierem comprimere. [Non eſſe conandum) Quia
turpius eſt repelli ab incepto negocio, quam nunquam eſſe ag-
greſſum. [Affirmo tibi).ſ.certiſſimum dico.[Rem illam).i.redu-
ctionem. [Ex ſententia) Ex propoſito.ſ.tuo.i.vt tu cupis. [Fore)
Futurum. [Cū redieris ab omnibus collaudare) Quia præſentia
tua faciet, vt aliqui te laudent, qui abſentem non laudaſſent.[Of-
fenſionem) .i. errorem .ſ. tuum in reducendo regē.i.ſi quid ce-
ſpitaueris in reducendo rege periculoſum eſſe video, propterea,
quòd dicent te feciſſe contra religionem, & auctoritatem eorū,
qui interpretabantur Sibyllina carmina.[Auctoritatem)Senten-
tiam, vel poteſt eſſe endiadis, vt ſit propter auctoritatē, & religio
nem.i.propter auctoritatem religionis, vel melius auctoritatem
Catonis, & Caninij, & aliorum, quos ſuperius religioſos appella
uit, qui dicebant ſine multitudine reducendum regem. [Sed ego
te) Oratio, in qua ego præponitur verbo, ſemper grauitatem, &
veritatem præ ſe fert, vt Virg.Aen.lib.4.

Ego te quæ plurima fando

Enumerare vales nunquam Regina negabo *Promeritam.*

Sunt multa alia exempla tum apud Cic. tum vero apud Teren-
tium, & alios. [Ego te) Dat conſilium Lentulo, & ſic adhortatur
eum ad ſuſcipiendam prouinciam reductionis regiæ, ſi res vide-
bitur habere facultatem, vt ex ſententia confici poſſit. ita deter-
ret: & dehortatur eum à dimicatione .i. ne ſuſcipiat rem, ſi ha-
buerit litem, & difficultatem ita, vt neceſſe ſit deuenire ad dimi-
cationē.[Redeoque ad illud)Commemoratio eſt exornatio, rhe Cōmemoratio.
torica, quoniam eandem ſententiam ſæpius repetit. [Ex conſi-
lio)ex ſentētia.[Quod ſi hæc ratio)tertium conſilium, quo poſſit
reducere regem non offenſa auctoritate Senatus, vt ipſe rex
ſeſe fide obliget prouincialibus Lent. qui ei pecuniam creant
qua poſſit aliquos milites conſcribere, & cogere. ita tamen, vt
Lentulus ſuis copijs eum adiuuet. Dicit enim eam eſſe naturam
prouinciæ, quæ ſit vicina Aegypto, vt ſi Lentulus velit ipſum ad-
iuuare, omnino redeat in regnum. Si vero negligat eum adiu-

uare, idem ſit quaſi impediat ipſum, quoniam niſi Lentulus viſus ſit ei fauere neque Aegyptus eum reciperet, neque ipſe rex ſolus quidquam efficere poterit. [Confirmares) Stabilires. [Vel neg.) Id eſt non curando, id eſt reditum ipſius regis. [Quid nobis pl.) Dicit ſe ſcripſiſſe de hac reſtitutione ea quæ ſibi videbantur eſſe facienda. [Quod mihi de noſtro ſtatu) Alia pars epiſtolæ, in qua reſpondet Lentulo, qui ei gratulatus fuerat, quòd haberet Milonem amiciſſimum, & omnibus conſtaret Clodium imbecillem, & leuem hominem eſſe, qui nulla re oſtenſus a Cic. ab eo tamen alienatus eſſet non culpa Cic. ſed quòd videret Milonem inimicum ſuum familiarem Cic. [De noſtro ſtatu) Qui etiam nunc aliquam auctoritatem, & dignitatem in rep. retinemus.

[Leuitate) Vtilitate. [Et imb.) Inconſtantia, Hoc autem dixit, quia cum fauore Cęſaris, & Craſſi factus fuiſſet Clodius trib. pl. ea mercede, vt Cic. ciuitate eijceret, Pompeio nihil audente aduerſari cum hoc feciſſet, reſtitutus poſtea Cicero ſtuduit Claudium, quẽ habuerat infeſtiſſimum, ſibi reconciliare, ne amplius eius ſeditionibus vexaretur, ſed ille non permanſit in amicitia, quia videbat Cic. familiariter vti Milone, quem ipſe maxime ſibi inimicum cognoſcebat. ideo appellat eum leuem. i. contemptibilem, & nullo honore dignum, & imbecillem. i. inconſtantem, quia aliena culpa eum deterruit, neque. n. apud viros graues aliena culpa nobis

Gratulor grator gaudeo

obeſt. [Gratularis) Cauſa mea gaudes, gratulamur enim noſtri, & gratulamur alijs. i. aliorum cauſa, gaudemus nobis. i. cauſa noſtra, vt idem Cic. lib. vj. Tibi gratulor, mihi gaudeo. Sed gratulari eſt ſolum poetarum, gratulari vero, & poetarum, & oratorum. [Nõ miramur) Vtitur quadam ſimilitudine ſumpta ab artifice, quæ talis eſt, ſicut egregius artifex delectatur ſuis præclaris operibus, ita non miror te, qui quaſi artifex me fabricaſti, & feciſti cum ab exilio reuocaſti, delectari. [Tuis operibus) i. me, qui ſum opus tuum. [Quanquam eſt incredibilis hominum peruerſitas) Ac ſi dicat non eſt tamen nobis tanta felicitas in noſtro ſtatu, vt omnino nobis gratulandum ſit. [Peruerſitas) iniquitas, malignitas. nam peruerſus dicitur qui a bono in malum verſus eſt. [Incredibilis) Maxima, quæ vix credi poſſit. [Grauiore) Enim verbo. i. acerbiore, vt puta ſi dixiſſet proditio, vel perfidia, vel aliud tale. [Fauendo) Si fauiſſent. [In communi cauſa). i. in cauſa, & vtilitate reipub. [Abalienauerunt) Remouerunt. [Inuidendo) Dum inuiderent laudibus, & virtutibus meis. effecerunt vt ad diſſentione reipub. alienatus ſim. [Obtrectationibus) Aduerſationibus, & oppugnationibus, nam obtrectare eſt contra recte tractantes facere, vt voluit Feſtus. [Diuturnum) A diuturna plus eſt quam veteri. [Sententia) Deliberatione, & iudicio, ſemper defendendi remp. & pluris faciendi eam, quam ſalutem propriam. [Depulſos) Contra voluntatem amotos, nam depellimur à re grata, & iucunda, vt Virg.

Peruerſitas peruerſus

Obtrectatio obrectare

Depulſos lacte, domiq; clauderet agnos.

[Propè) Fere, vt oſtendat ſe poſſe adhuc permanere in ſententia, ſi illi deſinant ei obtrectare, & in malum vertere, quæ pro rep. recte & vtiliter faciat. [Non nos quidem) Dicit Cic. ſe non deſtitiſſe a ſententia iuuandæ reip. quòd ignoret, & oblitus ſit, quid dignitas ſua poſtulet, ſed vt etiam habeat reſpectum, & curam vitæ tuę quæ eſſet in periculo, ſi contra voluntatem iſtorum maleuolorum, & inuidorum ageret. [Non nos quidem) ſ. cito eſſe depulſos. [Vt). i. quia. [Simus obliti) i. immemores. Noſtræ dignitatis quid dignitas noſtra exigat, quæ ſuadet, vt rempub. tueamur. [Aliquando) Tandem, ac ſi dicat poſt multa pericula. [Salutis). i. vitæ, vt ſaluus eſſe poſſim. [Vtrunque) ſ. & dignitatis, & ſalutis haberi ratio. [Præclare) Optime. [Grauitas. Conſtantia. [Conſulares) Conſulares dicebantur, qui aliquando conſulatum geſſiſſent, aut etiam qui conſulatu digni eſſent, vt Cic. inter ius lib. 4. ad Seruium Sulpicium. Nam, & Q. Maximus, qui filium conſularem magnis rebus geſtis amiſit. [Sed tanta eſt in pleriſque) Senſus eſt, ſed multi adeo ſunt leues, vt potius eis diſpliceat ſplendor meus, & gloria, quam adeptus ſum in rep. quam conſtantia mea, & ſtabilis perſeuerantia eos delectet. [Leuitas, non inconſtantia, vt quidam male interpretantur, ſed vt Gellius, & qui recte proprie, atque integre loquuntur, ſentiunt, leuitas eſt, quæ a nobis vilitas dicitur, & leues, quos nos viles. & nullo honore dignos dicimus. M. T. ij. Antoniarum. nam tum genus quoddam ſordidiſſimæ vitæ. atque victus M. Antonij idem modo ſtraturus eſſet, quòd in caupona deliteſceret, quòd ad veſperum perpotaret, & ore inuoluto iter faceret, ne cognoſceretur. Hæc, & alia huiuſmodi cum dicturus eſſet: videte, inquit, hominis leuitatem, tanquam prorſus illa dedecora hoc vitio notarentur, ergo leuitas. i. vilitas, ignauia. [Liberius) Audentius, non timide, ingenue. [Quæ ſum adeptus per te) Quia tu es cauſa, vt nunc ſim in rep. [Sed olim)

Cõſulares

Leuitas Leuis

Antequam miſſus ſum in exilium. [Prope) Fere. [Naſcenti) i. incipienti. [Præfuiſti) Fuiſti, iuuiſti. [Simul). i. etiam. [Nouitati meæ) Nouos homines, vt inquit Seruius, appellamus eos quorum nulli maiores clari ſunt, ſed per ſeipſos cum primum magiſtratũ in rep. adepti ſunt. cuius ſignificationis exempla multa ſunt apud Cic. ergo hic nouitati meæ. i. mihi homini nouo, qui per me nixus ad dignitates aſcendi, non ratione meorum maiorum. Neque. n. omnino accedamus ijs, qui dicunt nouos homines eos eſſe, qui nullam adhuc dignitatem, aut magiſtratum geſſerunt. [In te. n.) Arguit, quod potius inuiſum ſit ſuæ virtuti, quam nouitati: propterea quòd, ſi inuidiſſent nouitati, non inuidiſſent Lent. qui non eſt nouus, ſed habuit ſuos maiores cariſſimos, cui dicit vehementer eſſe inuiſum, quoniam non paſſi ſunt eum excellere, cum poſſet. [In principibus,) id eſt inter primarios, quaſi diceret inter multos. [Altius euolare) Altius aſcendere, & quodammodo excellere, & eſſe ſupra alios, quaſi ſolum. [Noluerunt,) ſcilicet homines leues, & maleuoli. [Euolare) Translatio ſumpta ab auibus accommodata ad homines, & dignitates, & ad altiora aſcendentes, vt Horat. lib. j. epiſt.

Noui hoies

Maiores pennas nidos extendiſſe loqueris.

[Diſſimulens) ſ. meæ, quia plus eſt lædi in ſalute, quàm in dignitate, quod declarat, cum dicit. [Multum intereſt). i. multum diſtat. [Minuatur) Non tollatur penitus, quia ſi etiam non fueris aſſecutus, quod cupis, non tamen amittis omnem laudem, & dignitatem tuam. [Deſeratur) Quod plus eſt, quam minui. [Meę) ſ. fortunæ. [Tua virtute) Tua liberalitate in me reſtituendo præſtita. i. feciſti, vt non multum poſſim queri de fortuna mea, quia non paſſus es diutius me exulem eſſe. [Curaſti. n.) Rõ ſuperioris propoſitionis, dediſti enim operam, vt plus laudis, & gloriæ compararem poſt reditum quam amiſiſſem fortunam, cum exulaui. [De fortuna) De bonis fortunæ, quæ multa amiſerat, diruitis etiam ędibus ſuis, a Clodio. [Te vero) Nunc admonet, & hortatur Lentulum, vt ita gerat prouinciam, vt ad laudem comparatam olim in conſulatu ſuo optime geſto addat etiam magnam adminiſtratæ prouinciæ gloriam. Id autem ſe cum ex officio debito, tum ex beneuolentia conſulere dicit. [Incitatus) Adductus coactus. [Amore meo) Erga te. [Conſequare) Aequitas. [Induſtria) Solertia. [Magnitudinem animi tui). i. magnitudinem tuam. Sed aduertendum, quòd magnanimus, & magnanimitas ſolum cõueniunt poetis: nam oratores dicunt magni animi, vel magno animo virum, pro magnanimo & magnitudinem animi, pro magnanimitate. [Admiratus) Laudaui tanquam egregiam. [Inflectas) Mutes vertas ab inſtituto. [Opinio) Secundum Seruium eſt ſpes: vt M. Tull. ad Cæſarem: Poſthac quod voles à me fieri, ſcribito vnicam opinionem. i. ſpem. Idem officiorum iij. Opinionem afferunt populo eorum ſimiles fore, quos ſibi delegerint ad imitandum. Opinio etiam ſecundum Nonium Marcellum ſignificat famam, vt Cic. ad Cæſarem iuniorem lib. i. Erat opinio bona de Plancio. bona de Lepido, ergo hic poſſumus intelligere pro vtroque. [Magna opinio). i. ſpes, vel fama de te, ſed melius hic pro fama ponitur, vt ſit ſenſus multum, & honorifice ab hominibus nominatis. [Commendatio) Laudatio. [Liberalitatis), ſcilicet tuæ. [Memoria conſulatus tui) id eſt omnes libenter recordantur ea, quæ præclariſſima geſſiſti in conſulatu tuo. [Hæc) A te ante geſta, & commendationem tuæ liberalitatis, & memoriam tui conſulatus. [Expreſſiora) Manifeſtiora, & veriora: tractum ab imaginibus, quæ exprimunt, & repræſentant eos, ad quorum ſimilitudinem ſunt factæ. [Illuſtriora) Clariora, & excellentiora. [Aliquantulum laudis) Aliqua pars laudis. [Acceſſerit) Additum fuerit. [Ex prouincia, atque ex Imperio) Qua præerat, & prouincię, & exercitui ſimul. [Quam) ſ. pecuniam. [Volo) Cupio. [Gerere) adminiſtrare. [Quæ per exercitum) Subauditur in ijs, quæ gerenda ſunt adminiſtranda. [Per Imperium) Per magiſtratum, id eſt per proconſulatum tuum. [Meditere) Meditari ſignificat diſcere, excogitare, & exercere, vnde meditatio militaris. i. exercitatio, vt hic eſſe expoſitio, vel potius interpretatio, quoniam non iterat idem verbum, ſed mutat id, quod poſitum eſt alio verbo, quod idem valeſ, namq; hæc verba omnia hic poſita ad idem ferè ſignificatum referuntur. [Meditare) In animo proponas, excogites. [Senatus) i. iudices. [Quin) Vt non. [Adeptus) Tu adeptus, & conſecutus i. poſtquam fueris adeptus. [Summum gradum) Summum ſtatum vt præſis alijs. [Mea cohortatio) Admonitio, ſed vt vitaret arrogantiam mauult appellare cohortationem. [Inanis) Vacuæ ſine pondere. [Sine cauſa) id eſt ſine aliquo iuſto reſpectu. [Illa ratio) Ille reſpectus. [Mouit me) Vt putarem te admonendum, id eſt ſuaſi mihi, vt te admonerem ex ijs, quæ vtrique noſtrum euenerunt, vt conſiderares poſthac, quibus credendum, & quibus non creden-

Magnanimus Magnanimitas

Opinio

credendum eſſet.[Euentus)Dicimus & euenta in neutro genere
pro ijs,quæ caſu,aut fortuna nobis eueniunt, tam mala, q bona,
Euẽtus licet Donatus in Hecyra Terentij dicat. Euentus eſſe tantum de
Euenta rebus bonis.[In omni reliqua vita).i.in tota vita,quæ tibi ſuper-
Credo eſt.[Quos caueres) Quos vita res.[Crederes)Fideres,nam cre-
dere ſignificat fidere, vt Virg. in Buc. O formoſe puer nimium
ne crede colori.[Quod ſcribis)Alia pars epiſtolæ reſponſiua de
ſtatu reip.præcipuoque de Cæſare,qui tunc erat in Gallia,cui de
prorogando imperio in aliud quinquennium, & decernedo ſti
pendio agebatur in Senatu,de qua re erant variæ ſententiæ. Alij
enim dicebant mittendum eſſe,qui ei ſuccederet,alij indignũ eſ-
ſe alium mitti, qui iam tot gentibus victis Cæſarianæ laudis glo-
riam interciperet.Itaque cum ille auct.Plut.rebus Galliæ optime
diſpoſitis in Ciſalpinam traieciſſet, clariſſimi, & ampliſſimæ au
ctoritatis viri complures Lucam ad eum euenerunt Pomp.Craſ
ſus, & Sardiniæ præſes Appius,& Nepos Hiſpaniæ proconſul ri-
ta vt lictores eorum,& viginti ſenatorij ordinis circiter ducen-
tos fuerint,hic conſilio conſtituto decreuerunt Craſſum,ac Põp.
deſignare conſules,oportere pecunias Cæſari ſuppeditari, & bel
li adminiſtrationẽ in aliud quinquennium prorogari.Quæ res à
prudentibus iniquiſſima iudicabatur. hæc Plut. Itaque Cic.non
dicit. [Summa diſſenſio).i.ſententiarum varietas. [Contentio)
Certatio.[Diſpar)Propter id quod ſubdit. [Nam qui plus opi-
bus) Senſus eſt, qui eorum ſunt ditiores, & potentiores tantum
perfeciſſe videntur, quia habuerunt ſtultos, & inconſtantes ad-
uerſarios, vt ſicut plus valent opibus, ita etiam plus valeant au-
ctoritate, id eſt plus credatur quidquid ſenſerint, & ſuaſerint.
[Stultitia) Quaſi dicat nulla alia rationem, niſi quia aduerſarijs,
quod contra Cæſarem ſentiunt, ita ſunt ſtulti, vt neſciant tueri
cauſam ſuam, & inconſtantes,quòd in eo,qđ ſemel pro rep.ſen-
ſerint,perſeuerare non poſſint. Ideoq. dicit Cicero,Stultitia,&
inconſtantia non iuſtitia, aut honeſtate cauſæ, ſed quia non ha-
bet,qui aut ſciant,aut velint reſiſtere.[Auctoritate)Fide,& graui-
tate ſententiarum. [Paucis aduerſantibus,)Id eſt repugnantibus.
quia pauci erant,qui auderẽt contra Craſſum,Pomp. & reliquos
viros magnæ auctoritatis ſentire. Et quamuis ipſe Cic.hic dicat
ſibi non probari,quæ de Cæſare erant decreta, tamen in oratio-
ne,quam habuit de prouincijs conſularibus longe aliter dicit,vbi
oſtendit ſe ſenſiſſe prouinciam Galliam iterum Cæſari decernen
dam,& decem legatos, & tandem ſe in gratiam Cæſaris propter
reip.vtilitatem rediſſe. Ita, aliter loquitur in epiſtola apud ami
cum, aliter in oratione apud ſenatum. [Sunt conſecuti,) Id eſt
obtinuerunt. [Per ſenatum) Senatu concedente. [Quod ne per
populum quidem) quia facilius,concedit populus,qui minus in-
telligit,quam ſenatus,quaſi dicat,plus obtinuerunt,quam ſpera-
bant, quia quod vix à populo, qui minus conſiderat, ſe impetra-
turos ſine ſeditione ſperabant, impetrauerunt etiam à ſenatu,
qui ſolet maturius deliberare. [Nam & ſtipendium) Dicit quid
aſſecuti ſint, vt ſtipendium .i. pecuniæ ſuppeditarentur Cæſari.
[Et decem legat) Quod Cæſ. petiuerat ſibi dari. [Perfectum eſt)
Obtentum,& impetratum eſt. Ne ſuccederetur Cæſ.in Gallia.
[Lege Sempronia) Qua nõ licebat eſſe vltra id tempus,qđ prius
fuiſſet conſtitutum, nam Cæſar miſſus fuerat in Galliam tantum
modo per vnum quinquennium,quo finito lege Sempronia con
ſtituebatur ei ſucceſſor,qui ne ei mitteretur, perfectum eſt ab a-
micis Cæſaris,quia pauci reſiſtebant eis.[Non delectat me) Pla-
cet mihi.[Scribo tamen)Philoſophicum cõſilium magis ex ſcho
la Peripateticorum,quam Stoicorum,qui ſolam virtutem, & ho-
neſtatem per ſe ſolam appetendam volunt, Peripatetici autem
etiam propter aliud. Dicit igitur, & quamuis ſcribat breuiter,
ſcribit tamen, vt admoneat ipſum Lent. id quod quamuis fuerat
deditus omnibus literis à pueritia, tamen magis experientia, q̃
diſcendo didicit,vt donec res eius ſunt integræ, & immutatæ, &
in ſolito ſtatu,diſcat non eſſe quærendam ſalutem, & vitam,quæ
ſit futura ſine dignitate, neq; etiã quærendam dignitatem cõ pe-
riculo ſalutis.Itaq; conſuluit,vt vtriuſque habeatur ratio propter
Experiẽtia vtranque. [Experiendo) Re ipſo probando, & ita dat maiorem
fidem conſilio ſuo, quoniam res experientia cognitæ certiores
ſunt,quàm quas ex libris diſcimus, experientia enim vt vulgo di-
cit,facit artem. [Quod ipſe deditus) Subauditur quamuis dedi-
tus.[Rebus integris) In priſtino ſtatu manentib. [Habendam ra
tionem) Habendum reſpectum,& curam. [Salutis ſine dignita-
te) Quæ enim vita eſſe poteſt,quæ ſit ſine dignitate? [Neque di
gnitas ſine ſalute) Quid enim prodes ſumus fungi dignitatibus
ſine incolumitate & ſalute? Monet igitur, vt cures dignitatem,
ſed tamen ne ad eam ita contendas, vt ſalutem ſuam in diſcrimẽ,
& manifeſtum periculum conijciat, aut agendo, aut ſentiendo
a.

contra potentiores, quemadmodum ipſe Cic.ante fecerat, con-
tra Craſſum,& Cæſarem,& Clodium. [Quòd mihi de filia) Duo
bus generis collocauit Cic.filiam ſuam Tulliam. Primum Piſo-
ni Craſſipedi, qui parum cum ea vixit, poſt eius mortem tradita
eſt Dolabellæ,eo tempore,quo Cic.perat Ciliciæ, vt infra epiſto
la Cic.cognoſcemus. Nunc autem reſpondet Lentulo,qui gra-
tulatus fuerat idẽ matrimonio filiæ & Craſſipedis, quod dicit ex
humanitate Lentuli fieri. [Et opto) Ą dijs peto, quorum benefi-
cio hoc conſequi poſſum, vt hæc coniunctio, & affinitas mihi ſit
futura voluptati. [Lentulum noſtrum) More amicorum loqui-
tur,nam filium Lentuli ſuum dicit, erat hic Lentulus adoleſcens
Lentuli filius,quem vt inſtituat,tum artibus liberalibus,ſicut cœ-
pit, tum vero multo magis exemplo, & imitationi ſui hortatur.
[Artibus liberalib.ſtuduiſti) Operam dediſti. [Nulla diſciplina)
Nulla eruditio,& inſtitutio.[Præſtantior) Melior,excellentior.
[Hac) Quam ex imitatione tu acceperit, vt enim mala exempla
domeſtica ad corrumpendos animos valent,magnis cum ſubeat
animos auctoribus, vt inquit Iuuen. ita probitates,& bona exem-
pla parentum, & ſeniorum maxime inſtituunt adoleſcentiam.
[Quem nos) Dicit hunc adoleſcentem à ſe duplici de cauſa ama
ri,& quia eſt filius dignus tali patre,& quia ab eo diligitur,& ſem
per dilectus eſt, æquum eſt enim vt a quibus amamur, eoſdem
redamemus.[Filius dignus te) bono ingenio,boniſque moribus
ſicut tu es.

LEGI tuas literas &c.) Reſpondens epiſtolæ Lent. dicit ſe A S C.
merito, & libẽter de rebus Lent. ad eum ſcribere polliceturq. ſe
nullum certum nuncium prætermiſſurum,cum in certo credere
tales literas non ſit tutum,quo ei ad Lent.literas det. Reijcit de
inde culpam, quæ Lent.vota dilata,ac impedita ſunt,in quorun-
dam perfidiam,tum laudat, quòd ad Pomp. humanæ ſcripſerat.
Tum de rege reducendo conſilium ſuum aperit. Tum perfidiam
quorundam deteſtatur,& tandem Lent.ad virtutem accendit. Eſt
autem longa, & ita accurate ſcripta epiſtola. Ordo eſt. Ego ò
Lent.legi literas tuas,quibus ſcribis ad me,gratum eſſe tibi,quòd
certior fias crebro per me de omnibus rebus, & ſupp.quòd per-
ſpicias,id eſt agnoſcas facile,beneuolentiam meam erga te.Quo
rum alterum,ſcilicet vt diligam plurimum te,neceſſe eſt mihi fa-
cere,ſi volo eſſe is,id eſt talis,quem.i.qualem,tu voluiſti me eſſe,
alterum.ſ.vt certiorem faciam,facio libenter,vt quoniam nos ſu
mus diſiuncti,interuallo.i.interſtitio,& diſtantia locorum,& tem
porum, non quòd ſint diuerſis temporibus, ſed quòd non vno
tempore eadem audire,& videre poſſunt,ego colloquar qui ſæ-
piſſime tecum per literas. Quòd, ſcilicet, me colloqui tecum
per literas ſi fiet rarius,quàm expectabis,id erit cauſæ, ꝙ meæ li-
teræ non ſunt eius generis,vt audeam committere. id eſt crede-
re, & dare tabellarijs eas temere.ſ.conſiderare. Quones pote-
ſtas, id eſt facultas certorum hominum erit mihi, quibus dem.i.
committam,recte,id eſt ſine periculo,non prætermittam ſupple
ad te dare. Quod tu vis ſcire, qua fide.i.fidelitate, & voluntate
ſit quiſque in.i.erga,& aduerſum te,eſt difficile dictu.i.vt dicatur
de ſingulis. Ego audeo ſcribere ad te illud vnum,quod ſignifica
ui antea ſæpe tibi,nunc quoque.i.etiam nunc,te perſpecta, & co
gnita,quoſdam homines,& maxime eos,qui & debuerunt maxi-
me, & potuerunt plurimum iuuare te, inuidiſſe vehementer di-
gnitati tuæ, & ſimillimam rationem tu temporis nunc .i. quod
nunc eſt, & noſtri temporis quondam fuiſſe in re diſſimili, quia
in dignitate tua, & in ſalute mea, vt ſup.ij quos tu læſeras cauſa
reip.oppugnarent te palam, & illi,quorum defenderas auctorita
tem, dignitatem, & voluntatem, non eſſent tam, id eſt tantum
memores virtutis tuæ, quàm .i. quantum eſſent inimici laudis.ſ.
tuæ. Quo quidem tempore, vt perſcripſi aut ſcripſi antea ad te,
ego cognoui Hortenſium percupidum tui.ſ.iuuandi,& Lucullum
ſtudioſum tui. Autem,id eſt ſed, ego cognoui ex magiſtratibus.i.
qui tunc magiſtratu fungebantur,Luc.Rutilium,& fide,& animo
ſingulari ſup.in te. Et ſi quis dicat, quid de tua fide,& animo in
Lent.ſentis Cicero? nunquid minus ſingulari fide, aut animo in
eum es, aut fuiſti, quàm Rutilius? Reſpondet quaſi tacitæ obie-
ctioni,ac ſi dixi dicat. Rutilium ſingulari. Nam noſtra propu-
gnatio, id eſt concertatio pro te, ac defenſio, id eſt protectio di-
gnitatis tuæ, videatur fortaſſe pleriſque habere maiorem aucto-
ritatem officij,ſcilicet debiti perſolui,quàm ſententiæ.ſ.vero iu-
dicio ad te latæ propter magnitudinem beneficij tui. Hoc eſt
quia omnes noluerunt me tibi plurimum debere, eo ꝙ te re-
ferente ab exilio reuocatus ſum minus creditum eſt mihi de te
præclara prædicanti, & pollicenti, putatum eſt enim a pleriſque
me id facere,non quia de te ita ſentirem,ſed quia tibi plurimum
deberem,quam ſententiam etiam ſupra inſecutus. Præterea quidem.

Ordo eſt. Quidem.i.certe, præterea.i.inſuper, ac præter iam dictos, ego memini, id eſt in alicui, non poſſum eſſe teſtis alicui, aut ſtudij, aut officij, aut animi amici erga te. Etenim. id eſt quia certe tu ſcis Pōp. qui ſolet communicare.i.familiariter loqui mecum de te ſæpiſſime, non ſolum prouocatos.i.excitatus prius ad hoc à me, ſed ēt ſua ſponte.i.a nullo prouocatus, ſcis inq̄ Pomp. non ſæpe fuiſſe in ſenatu illis tpibus.ſ.quibus de tua cauſa agitatum eſt, & ita tacite Pomp. purgat. Cui.ſ.Pomp.quidem.i.certe literæ tuæ, quas miſeras proxime, qd' dīt vltimate fuerunt periucundæ, quo d.i.quam rem ego intellexerim facile. Quidē.i.certe vt de Pōp.taceā, humanitas, vel potius ſumma ſapientia tua viſa eſt mihi non ſolum iucunda, ſed etiam admirabilis.i.digna admiratione. Enim.i.quia tu retinuiſti.ſ.in amicitia, illa epiſt.i.qui proxime ad eum dediſti, virum excellentem, & deuinctum.i.obligatum tibi tua præſtanti liberalitati in eum, ſuſpicantem nonnihil, imò multum, te alienatum.i.alienum factum, & aduerſum ab ſe, propter opinionem aliquorum, cupiditatis ſuam.i.quam quidā habuerunt de cupiditate ſua reducendi regis. Qui.ſ.Pomp.cum.ſ.ita ſit, q̄ viſus eſt mihi ſemper fauere laudi tuæ, ēt ipſo ſuſpicioſiſſimo tpe Caniniano.i. tum Caninius, & Cato rem ad populum referri volebant, eo q̄ Patres Conſcripti tibi fauere videbantur, tum vero.i.tunc præcipua, & quaſi ad verum, lectis literis tuis.i. poſtq̄ legerat literas tuas. ipſe Pomp. pſpectum eſt à me cogitare toto animo de te, ac de ornamentis, ac commodis tuis.i.quo te, aut ornare, aut cōmodo aliquo afficere poſſit. Quare habeto.i. teneto ſic ea quæ ſcribam, q.d.ex ɔſilio vtriuſq;, vtpote me ſcribere ad te de ſententia illius.ſ.Pomp.atq; auctoritate, re ſæpe communicata cum illo. Qnoniam nullum S.C.extat, quo reductio regis Alexandrini ſit adempta tibi, & ea auctoritas, quæ ſcripta eſt de ea.ſ.reductione, vt nequis omnino reduceret cui.ſ.auctoritati ſcis, interceſſum eſſe.i.quoſdam ſe oppoſuiſſe, & ita non eſt præſcripta, nec ratificata. habet tm̄ vim, q.d.ferè nullam, vtpote tantummodo eam, vt videatur magis eſſe ſtudium hominum iratorū, qui recte conſulere nequeunt (quia impedit ira animū, ne poſſit cernere verum) qui cū ſcna.conſtantis.i.firmi, & ratione conſultantis. Et habeto te, qui teneas Ciliciā, & Cypru prouincias, poſſe perſpicere, quid poſſis efficere.ſ.in reducendo regem, & quid.ſ. emolumenti poſſis conſequi.i.obtinere. Et perſpicere poſſe ſi res.i.negocium hoc videatur hr̄e facultatem, vt poſſis tenere.i.poſſidere, tanq̄ prouincias, aut prouinciæ partes, Alexandriam, regiā regum Aegypti. Atq; Aegyptū.ſ.reliqui, id ſup.eſſe dignitatis, &.i. ſimul tuæ, &.i.ſimul imperij noſtri.i. Romani, hoc eſt pertinere ad dignitatem tuam, & totius imperij, te proficiſci.i.vt proficiſcaris Alexandriam, cum claſſe, atq; exercitu, & hoc rege collocato Ptolemaide.i.in ea vrbe Pentapoleos inter Aegyptū, & Africā olim Barce dicta, aut aliquo.ſ.alio loco ꝓpinquo, vt cum.i.poſtquam firmaueris eam.ſ. Alexandriam pace.i.concordia cum rege, & præſidijs.i.militibus tuis ad tutela vrbis, & vt in fide ſeruetur. (Eſt.n præſidiū, qnod gallice di guarniſon) Ptolemeus redeat in regnum, ita fore.i.futurum eſſe, repete, te perſpicere, vt.ſ.Ptolemæus reſtituatur per te, quemadmodum ſenatus ex ſnia Hortenſij cēſuit initio, & reducatur ſine multitudine.i. ſine exercitu, ſalicem tunc, tum reſtitueretur pñte, vnde callida perſpicitur religionis interpretatio, quemadmodum homines religioſi: Archaimos eſt.i.amara irriſio.i.qui ſe fingunt religione victos ita ſentire, dixerunt placere Sibyllæ.i.conſilio Sibyllino, quod in prenotamentis recitauimus. Sed hæc ſententia.i.hoc conſilium probabatur ſic.i.eatenus illi.ſ.Pomp. & nobis.i.mihi, vt videremus homines eſtimaturos.i.iudicaturos de tuo cōſilio ex euentu.i. ſm quod euenerit, & exitū habuerit inceptum tuum. Si.ſ.inceptū tuū, cecidiſſe.i.eueniſſet, vt volumus.ſ.euenire, & optamus, videremꝰ oēs dicturos te feciſſe, & fortiter, & ſapienter. ſin aliquid eſſet offenſum.i. peccatum per te in eo conatu, eoſdē illo dicturos eſſe te feciſſe, & cupide.i.ambitioſe, & temere.i.inſipienter, ac imprudēter. Quare.i.quamobrem, non tam facile eſt iudicare nobis.i. Pomp.& mihi, qui tibi, in cuius prope.i.quaſi, conſpectu eſt Aegyptus, quid poſſis aſſequi.ſ.an laudem, an vituperationem populi. Id quidem &c.hoc alij diſtinguunt, vt particula id adhæreat ſuperiori, & legatur. Nos qui idem alij coniungunt ſic. Nos quidem ſentimus id hoc.ſ.modo aut loco, ſi ſit tibi exploratum.i.cōpertum, & certum teneas, tracta metaphora exploratoribus viarum tpe belli, te poſſe potiri illius regni, ſupp.imperio, ſed ſicut non addimus ablatiuum cum dicimus potior rerum, ita nec additur nūc genitiuo regni, quod Vallæ annotandum erat, qui de rerū tantum mentionem facit, non eſſe cunctandum.i.immorandum tibi, ſi ſit dubium.ſ. vtrum poſſis potiri regni, non eſſe conandum.i.fruſtra amittendum. Nam conamur ferè in vanum, ac fruſtra. Ego affirmo tibi illud, ſi geſſeris rem iſtam ex ſnia.i.vt ſentis.i.ex voluntate tua cum proſpero euentu, fore.i.futurum eſſe, vt tu abſens.i.interim dum aberis, collaudare a multis, cum redieris ſup. collaudare ab omnibus. Offenſionem, &c. Ordo eſt: Ego video offenſionem.i.errorem, & peccatum in tali cauſa, de qua iam locutus eſt, eſſe periculoſum, pp auctoritatem.ſ.ſenatus interpoſitam.i.quæ interceſſit, cauens nequid temere agatur, & pp religionem.i.metum, quem incuſſerunt libri Sibyllini. Sed vt ego adhortor te ad certam laudem.ſ.ſi ſine offenſione rē peregeris, ſic deterreo ſup. a te dimicatione.i.concertatione dubia.i.a dubiæ laudis certamine, q.d.non auſim penitus conſulere, ſit res periculoſa, ſed tm̄ indicare, quid fructus conſequare ſi rem proſpere geſſeris, & monere volui. Et redeo ad id.i.ad narrationem illius, quod ſcripſi initio, homines eſſe facturos iudicium totius facti tui.i. de toto facto tuo, non tam ex conſilio tuo, q̄ ex euentu. Quale iudicium ægre ferens. Phyllis Ouidiana dicit. Exitus acta probat.i.dicis mihi, quod exitus acta probat.i. quod ex euentu res prudenter, aut imprudenter ſuſcepta cenſebitur? Careat ſucceſſibus opto, Quiſquis ab euentu facta notanda putat, q.d.nunq̄ felicem habeat exitum rei, qui ab euentu prudentem incipientem iudicat. Nam ſæpe per infortunium res prudenter incepta infelicem habet exitū, & contra per fortunę applauſum res temere incepta feliciter finitur. Sed, vt hic Cic.inuenit, populus ferè fortunam ſequitur, & id prudenter inceptum putat, quod feliciter euenit q̄ ſi hęc rō.i.forma rei gerendæ.ſ.quam modo adduxit, videbitur tibi periculoſa: Illud placebat.ſ.mihi hæc monenti, vt ſi rex præſtitiſſet fidem ſuam.i.exhibuiſſet promiſſionem de reſtituendis ſibi creditis amicis tuis, qui crediderint ei pecunias, per prouinciam imperij tui, & adiuuares eum auxilijs tuis, & copijs, placebat aūt dico eam eſſe naturam, & rōnem prouinciæ tuæ vt vel confirmares reditum illius, adiuuādo.ſ.eum, vel impedires negligendo, hoc eſt ſi ſenſeris, q̄ per prouinciam a prouincialibus tuis mutuo datam reſtituendus ſit tuo conſilio, quod prouinciales nimirum ſequantur, aut reducetur, aut negligetur rex, penes te ergo eſt eius reductio. Tu perſpicies faciliime, & optime in hac rōne, quid res ferat.i.afferat.ſ.momenti. quid cauſa ferat, quid tempus ferat. Ego putaui oportere te ſcire potiſſimum ex me quod placeat nobis. Vbi notet puer in prima perſona licere modo ſinglr, modo plr̄ modo mixtim de vno loqui, vt hoc loco, me & nobis, & in ſequenti particula: Quod mihi de nr̄o ſtatu, &c. Nos minime.i.nequaquam miramur, q̄ te gratularis mihi de ſtatu noſtro.i.proſpero, vtpote de familiaritate Milonis. quem contra Clodij amicos Cic. poſtea defendit, de leuitate.i.inconſtantia, & imbecillitate.i.impotentia animi, præſertim Clodij, minime inq̄ mirabar te vt egregium artificem lætari tuis præclaris operibus, q.d.per te.n. Miloni conciliatus ſum, & p te cum ſim vrbi reſtitutus, & Miloni charus, Clodio ſum inuiſus. Quanq̄.i.tametſi peruerſitas hominum.ſ.quorundam, vt Clodij, & Cæſ.eſt incredibilis.i.tam magna vt vix credi poſſit, dicit peruerſitas enim.i.q a non libet vti verbo grauiore.i.moleſtiore, & acerbitate, quale eſſet ſi dixiſſet perfidia immanitas, pernicies, &c. nam peruerſus dr̄, qui à bono in malum eſt verſus, & inclinatus, ēt ſi mali adhuc nihil egerit, qui.ſ.hoīes peruerſi, abalienauerunt.ſ.a ſe inuidendo.i.per inuidiam, ſupp.eos, quos potuerunt retinere.ſ.in amicitia, fauendo.ſ.eis in cauſa cōmuni.i.reip.vtilitate, vt in depreſſione coniuratorum in patria. Quorum.ſ. hoium obtrectationibus.i.paruis, vtpote a recta via retractationibus & obſtaculis, maleuolentiſſimis.i.ex ſumma maleuolentia ortis ſcito nos eſſe prope.i.quaſi depulſos, iam a vetere illa diuturna ſnia noſtra.ſ. q̄ decreuimus contra omniū maleuolentiam. Remp.quacunq; rōne poſſemus ſemper iuuare. Loquimur aūt de ſe vno, licet dicat nos. Nos quidem ſcito non ab ea ſnia depulſos eſſe, vt.i.veluti ſimus obliti nr̄æ dignitatis, ſed vt habeamus aliqū.i. tandem rōnem ſalutis.i. vt conſulamus ſaluti nr̄æ, nam cum prius ob ſtudium in remp. ſic in exilium actus, veretur. ſi pergat, capite puniri. Vtrunque.ſ.hr̄e rōnem, & dignitatis, & ſalutis, aut vtrunque.i.nuper, & nunc remp.iuuare contra maleuolos, poterat, ſup.fieri præclare, ſi fides, ſi grauitas.i.conſtantia eſſet in hominibus conſularibus.i.qui conſules fuerunt, ſed tanta leuitas.i.inconſtantia, & ad perfidiam facilitas, eſt in pleriſque vt conſtantia noſtra in remp. non delectet eos tam.i.tantopere, q̄.ſ. quantum ſplendor.ſ.noſter offendat.i.lædat, & cruciet eos, quod ego ſcribo eo liberius ad te. qui aut, q̄ præfuiſti non ſolum ijs tpibus.ſ. felicibus, quæ ſum adeptus per te, ſed etiam præfuiſti olim noſtræ laudi, dignitati, & virtuti, prope.i.quaſi neſcienti. Simul.i.ſimiliter eo, quod video.i.conſidero non eſſe inuiſum nouitati.i.ignobilitati meæ. Eſt enim nouus homo, qui primus in domo ſua magiſtratum gerit, vt Cic. conſulatum, vt putabam an-

re

æ hac. Enim.i.quia ego perſpexi ſimilia vitia inuidorum in te ho
mine nobiliſſimo omnium,quem tñ .ſ. te,illi .ſ. inuidi paſſi ſunt
facile eſſe in principibus.i.numero principũ vrbis,noluerunt eer
te euolare.ſ.celeriter proueh altius.Gaudeo fortunam tuã,licet
aduerſam,fuiſſe diſſimilem .ſ. meæ, multum .n. intereſt .i. differt
virum laus minuat vt tua, an ſalus deſeratur, vt olim mea . ne tñ
pœniteret nimis meæ.i.fortunæ,perfectũ eſt virtute tua. Enim.i.
quia,tu curaſti,vt plus eſſet additum.i.adiectum ad memoriã no-
minis noſtri,quàm videret ademptum.i.ablatum de fortuna, q̃a
quaſi totius Italiæ humeris in vrbem reductus eſt,Lentulo de eis
reductione referente. Vero.i.ſed,ego incitatus tũ.i.pariter bene-
ficijs tuis,tum.i.pariter amore meo,vt conſequare.i.conſequaris
omni cura,atque induſtria omnem gloriam,an quã fuiſti inflam-
matus a pueritia,& ne flectas vnquam iniuria .i. ꝓꝓ iniuriã cuius
quam magnitudinem animi tui,quã ego admiratus ſum ſemper,
& amaui ſemp. Magna opinio.i.æſtimatio hominũ eſt de te ma-
gna cõmendatio.i.collaudatio liberalitatis.ſ.tuæ,& ſupp.magna
memoria conſulatus tui.ſ.quem tã ſplendide geſſiſti,tu profectò
vides,quanto expreſſiora .i. euidentiora,& quanto illuſtriora.i.
clariora ſint hæc futura cum.i.poſtquam aliquantulum laudis ac
ceſſerit.i.additum ſit,aut aduenerit,ex prouincia, atq; ex imperio
.ſ.quod .n prouincia geris . Quanquã ego volo te gerere ea,quæ
gerenda ſunt per exercitum, atque imperium , ita vt meditere .i.
animo exerceas,& geras,hæc multo ante.ſ.quam geras opere ip-
ſo vt pares te huc.i.ad hæc gerenda,vt cogites hæc, vt exerceas te
ad hæc,& ſentias id, q̃ſ quia ſperaſti ſemper non dubito quin in
telligas adeptus.i.cum ſis adeptus, vtpote,te poſſe facillime obti-
nere ſummũ,atque altiſſimũ gradũ ciuitatis.ſ.Romanæ. Quæ q-
dem cohortatio mea ne videret tibi inanis, aut ſuſcepta .ſ. a me ,
ſine cauſa,illa ratio mouet me. vt putarem te admonendũ ex cõ-
munibus euentis noſtris.i.quæ vtrique noſtrum euenerunt,vt cõ
ſiderares in omni vita reliqua,qbus.ſ.hominibus crederes.i.cre-
dere deberes,& quos caueres.i.cauere deberes. Summa diſſenſio
eſt.ſ.inter conſulares viros,ſed cõtentio,id eſt certum eſt diſpar,
id eſt diſparium virium. Nam ſup.ij qui plus valent opibus.i.diui-
tijs,armis,& potentia.ſ.clientum, & fauore vident mihi perfeciſ-
ſe tantum ſtultitia,& conſtantia .i. propter ſtultitiã,& inconſtan
tiam aduerſariorũ,vt etiam valerẽt iam plus auctoritate. Itaque.i.
& ita paucis aduerſantibus.i.cũ pauci obſtent,ipſi conſecuti ſunt
per ſenatum.i.ſenatu approbante,omnia quæ ne quidẽ.i.non iã,
aut non ſaltem arbitrabant aſſequi per populum ſine ſeditione.
Nam & ſtipendium decretum eſt Cæſari.i.pro exercitu eius & de
cem legati.ſ.qui cum eo proficiſcantur in Galliam,& profectum
eſt.i.impetratum per decretum, ſic ſuccederet .ſ. Cæſari antequã
bellum confecerit lege Sempronia,quæ erat lata ne vltra certum
tempus quis in prouincia imperium haberet,ſed eo finito illi ſuc
ceſſor mitteret,hæc nunc ſibi diſplicere innuit Cic. quia ſit Len-
tulo placere putat , in oratione tñ de prouincijs conſ. aliter ſen-
tit hæc eadem probans cum è repub. tunc eſſe putaret . Quod.i.
quam rem ego ſcribo ad te breuius.ſ.quam facerem, q̃ hic ſtatus
reip.delectat me.Scribo tamen vt admoneam te id,qđ ego dedi-
tus.i.penitus addictus pueritia omnibus literis .i. diſciplinis,co-
gnoui tñ magis experiendo,q̃ diſcendo .ſ. è literis rerum geſta-
rum,aut diſciplinæ militaris,vt diſcas rebus tuis integris.i.tantiſ-
per dum integræ ſunt,& ſaluæ,neque rationem .i. curã,& reſpe-
ctum ſalutis noſtre habendam eſſe.i.haberi debere,ſine dignitate
neque dignitatis ſine ſalute, hoc eſt ne tantum tueamur dignitatẽ
nr̃am tueri,vt vitam amittamus,nec vitã, vt dignitate careamus ,
nam melius eſt mori , q̃ cum dedecore amiſſa dignitate viuere .
Vnde Iuuen. Summum crede nefas animam præferre pudori. Et
ꝓꝓ vitam viuendi perdere cauſas. Quod tu gratularis mihi.i.mi-
hi rem lætam euenisse,tibi iucũdum eſſe contendis,de filia.ſ.Tul
lia,& Craſſipede.ſ.Piſone,eius merito,& Cic. gño,duobus.n.nu-
pſit Tullia Cic. prius Piſoni Craſſipedi, qui cũ te parum vixit,de
inde Dolabellæ cum Cic. (quam Lentulus nunc regit Ciliciam)
regeret ,ꝓuinciam,agnoſco.ſ.in ea gratulatione,humanitatem .i.
clemẽtiam,& beneuolentiã tuã. Et ſpero,& opto,quod in plus ſe
extendit . Speramus.n.tñ,quæ meritis noſtris,aut certis rationi-
bus aſſequi poſſumus . Optamus quæcunq; nobis commodo fo-
rent.Vnde Arn.7. Tu me quod optanti diuum promittere nemo
Auderet &c. Et ita ſperare nõ poſſet,licet optaret, vnde hoc loco
dicendum videt,& opto & ſpero. Nam plus eſt ſperare,licet plu
res optant,q̃ ſperent,& plura optemus,quàm ſperemus. Hanc cõ
iunctionem.ſ.coniugalem,fore.i.futuram eſſe nobis voluptati.Et
q̃a de filia gratulatus erat Lẽt. memor filij eius nomine paterno
vocati,dicit.O Lentule fac erudias Lent.noſtrum .i. filium tuũ ẽt
mihi quaſi paterna caritate dilectũ, adoleſcentẽ eximia ſpe ſum-
mæ virtutis.i.in quo eximia ſpes de ſumma virtute .ſ. futura, hæc
eſt vera lectio,quam ẽt Valla non diffitet,ſed ordinem non intel
lexit,nam non probauit diuerſos caſus ad vnum referri,quapro-
pter multi legunt ſumma virtute,quod multis nõ placet, non.n.
vero ſimile ſic in adoleſcẽte ſummam eſſe virtutẽ ideo genitiuos
ſummæ virtutis non conſtituit cum nomine adoleſcentem , ſed
cum nomine ſpe,fac inquam erudias eum,cum.ſ.ita ſit, q̃ſ cete-
ris artibus,quibus ipſe.i.tu ſtuduiſti ſemper, tum.i.tunc,in primis
.i.præcipue,imitatione tui.i.vt talẽ patrem imitetur.Nulla enim
diſciplina erit præſtantior hoc .ſ. facto,& ita potius legam,q̃ , vt
alij dicunt hac . Non .n. imitatione paterna vr̃ diſciplina, ſed fa-
ctum,ac opus.Præterea ſi maxime cenſeret diſciplinã eſſe in imi
tatione patris,videret Cicer. dicturus fuiſſe iſtac.ſ.tua diſciplina ,
quare imitari eum docebis,potuiſſet tamen hæc dixiſſe.ſ.quæ tibi
ſignifico,ceterum hoc quidam vrgentius habet . Quẽ.ſ. Lent. fi-
lium tuum,nos amamus in primis .i. inter primos,& habemus ca
rum, &.i.ſimul quia tuus eſt filius & .i. ſimul quia filius eſt dignus
te.i.tali,ac tam præſtanti patre,&.i.ſimul,quia diligit nos, & dile-
xit nos ſemper.ſ.dum per ætatem potuit.Pulchre obſeruat elegã
tiam, vt quod minus eſt, videlicet diligere puero det, quod ma-
ius , ſibi , vnde non congruit ſumma virtute eum dixiſſe.

LEGI tuas literas) Lentuli literis reſpõſurus Cic. oſtendit in eo,quod & crebriores literas miſerit,& magnæ ſemper beneuo- IO.BA. ſ GN.
lentiæ argumenta,dederit,iure id à ſe amoris, gratiq. erga illum
animi teſtificatione factum . Tum quæ hominum voluntas quæ
fides ſit, quantum inuidorum, quantum diſſimulatorum apertiſſi
me docet. Quo Hortenſius & Luc.ex cõſularibus animo.quo ce
teri . Quo ex magiſtratibus Racilius, quo deniq; Pompeius, quẽ
fautorem adiutoremq. ad omnia fore pollicetur. Sed & q̃d de re
gia reſtitutione, ex ſua Pompeijq. ſententia tentandũ exiſtimet ,
conſilium dans,ita admonet, vt ex euentum teſtitutionem illam,
aut multum infamiæ, aut multum laudis allaturam putet . In eo
vero quod de familiaritate Milonis, de Clodi imbecillitate ſibi
gratulet, nihil ſeſe admirari, ſi ipſe , vt optimus artifex , ſuis po-
tiſſimum operibus delectetur . vtcunque tamen ſit,incredibilem
eſſe quorundam improbitatem,qui de ſe priſtina ſua voluntate ,
non tam vt dignitatis oblitus videatur , quàm vt & ſalutis ratio-
nem aliquando habeat , depulerint,qui ſanè eundem animum in
ipſius oppugnanda dignitate,quem in ſalute ſua, diſſimili tamen
in re, declararint.Hortat̃ demum illum ad hæc forti animo & ere
cto deſpicienda,contra,ad omnem gloriam conſequendã,qualis
reipub.ſtatus ſit,edocet, ſimulque in eo,q̃ de filiæ nuptijs ſibi gra
tuletur humanitatem laudans, vt filium ſuum tum alijs bonis ar-
tibus,tum præcipue ſui imitatione erudiat, roget, quẽ à ſe mira-
biliter amari ſateat. [Propugnatio,& deſ.) Nomina. & huiuſce-
modi notæ maxime a Cic.in Epiſt.vſurpari ſolent . [Scis nõ ſæpe
fuiſſ.in Sen.) Videtur tempus id innuere,quo Põp. ducta Corne-
lia,quæ P.Craſſo Marci filio à Parthis interea pro deſpõſata fue
rat,in ocio degeret procul ab vrbis moleſtijs,in hortis,& amenio
ribus Italiæ locis frequens,non ſine aliqua ſua infamia,q̃ cũ res
pub. ſeditionibus agitaret ipſe vxori vacans . Reip. curam abie-
ciſſet.[Ciliciam) Aſiatica hæc regio duplex,vna Thebaica altera
Lirneſia, quæ iterum ſic diuiditur, vt quædam Trachea, quædam
Campeſtris dicatur . Trachea maritima tota & Tauro ferme mõ
te circũuallata Campeſtris à Pompeiopoli, & Tarſo fœcũda ad-
modum eſt,& plana.[Cyprum) Maris Pamphylij inſula,Ceraſtis
quandoque a promontorium copia dicta, nouem olim regnorũ
ſedes,& Acamantis,& Amathuſia,& Macaria,& Sphecia,Stepha-
no,à Plinio,Aſpelia, & Meionis, quã Aſtrynomus Crypton, ἀπὸ
τῶ κρύπτειν,q.ſ.frequenter aquis inundaretur,putat prius dictam,
quamuis alij à Cypro Cynire filio malint . Hæc primo tyrannis
ſubiecta, mox Perſis, inde ad Ptolemaidos reges imperiũ trãſijt,
adempta mox Ptolemæo Cleopatræ patruo, P. Claudij Pulchri
Trib.pl. rogatione,qui iniquo tulerat animo,exiguum admodũ
precium ꝓ ſui redemptione à rege miſſum, cũ prius rex ſibi vio
lentas manus intuliſſet prætoria prouincia M.Catonis opera fa-
cta eſt , qui ex regia gaza maximam pecuniæ vim Romam tranſ-
uexit , Plin. Strab. Steph. Euſtathius . [Alexandriam) Ciuitas
longe clariſſima ab Alexandro conditore nomen ſortita , ac per
excellentiam ciuitas dicta. Duodeuiginti hoc nomine cenſentur
vrbes , auct. Steph. [Ptolemaide) Phœnicia oppidum ſatis cele-
bre . Ace prius nuncupata,quoniam Græci ἄκη,medicamentum
dicunt.Arem autem Claudius Iulus,qui Phœniciam conſcripſit,
hinc dictam putat , quòd cum Hercules laboraret vlceribus,quo
niam ex hydræ veneno contraxerat , oraculo Delphico conſul-
to reſponſum tulit , poſt longam illum peregrinationem con-
ualiturum , cum primum ad flumen perueniſſet , in cuius ripis
hydræ

hydræ perquam ſimilis herba naſcerentur. [Tandem cum in Phœniciam perueniſſet, & fluuiū inueniſſet, animaduertit herbam hydriæ perſimilem eſſe à capitum multiplicate, quotcunq;.n. cæderet, totidem enaſcebantur. Colaſaion autem herbæ nomē, cuius ſucco (qui candidus emittitur) ſanatus nomen vrbi dedit. Sed & altera Pamphiliæ, eſt & altera Aegypti Thebaicæ regionis Græco ritu vtens. De Phœnice autem Cic. omnino ſenſit. [Si res) Locus mendoſus, atque ita reſtituendus: Si rex amicis tuis, q per prouinciam Imperij tui pecunias ei crediddiſſe, fidem ſuam præſtitiſſet, & auxilijs cū &c. [Leuitate, & imbecillitate Clodij) Leuitas hæc & imbecillitas Clodiana ea eſt, de qua Cic. ad Attic. 4. Quòd cum Catuli porticum, quæ iam ad tectum locatione Cōſ. peruenerat, diſturbaſſet, cum Q.F. primo lapidum coniectu fracta, deinde cōiectis ignibus inflammata fuiſſet domus, viſa eſt ea res bonis omnibus per iniqua, & noua. Quare poſt hunc furorē, cum iam omnibus ſe odio eſſe animaduerteret, ſeq. ad ſupplicium cunctorum vocibus expoſci, deſertus ab omnibus ſeruos ad libertatem vocauit, Cic. penè in ſacra via confecit, domum Cic. Miloniſq. poſtea expugnare, & incendere conatus eſt. tandem a Flacco è Milonis domo eductis viris fortibus repulſus, interſectis è Clodiano latrocinio notiſſimis, qbuſque, ipſoq. pene Clodio, niſi inferiorē partem ædium ſe recepiſſet, necato, qui aduerſant præcipue Marcellioo, nec illud impetrare potuit, vt comitia ſua fierent. præturam.n. ille, quo Miloni conſulatum petenti reſiſtere poſſet, petebat, Miloni in conſulatus petitione mirum in modū aduerſabatur. [Perpaucis aduerſantibus) Catonem intelligit, Catoniſq; æmulum Fauonium, ſane conſtat, Catonem dum diem dicēdo cupit eximere, a Trebonio trib. pl. qui rogatione ferebat, io carcerem duci iuſſum. Sed tandem cum victus verecundia Trebonius eſſet, Catonem miſſum fieri iuſſit. Sequenti mox die pulſo ꝑ vim Aquilio trib. pl. fugatiſque optimatibus rogatio lata, prorogatumq. Cæſari in Gallias ad alterum quinquennium imperium, decemq. legiones ad id bellum gerendū decretę. Quo facto, nil amplius ſibi cum plebe agendum cenſes Cato, ad Pomp. cōuerſus. admonuit cauendum ſibi à Cæſaris potentia, quam cū vellet, deponere minime poſſet. Verum hæc omnino Pomp. contempſit, Plut. [Lege Sempronia) Quam Sempronius tulit, ne ſucceſſoe Cæſari darē, quiq. contra de dandis Gabinio, Piſoniq; quoꝝ vnus Syriam, alter Macedoniā imperio obtinebat, ſucceſſoribus lege cenſuit. Cic. in oratiooe de prouincijs conſularibus: Decernendæ ſunt nobis lege Sempronia duæ. Verum, vt ingenue quod ſentio dicam, corrupta mihi vr̄ hæc lectio, nec Sempronia, ſed Trebonia, legendum, ex Plut. & Floro, quorum alter & in Catonis Vticenſis, & in Pompeij vita, a Trebonio trib. pl. rogationem latam memoriæ prodidit, & ipſum Cat. rogationi aduerſantē in carcerem duci à Trebonio iuſſum, neque non interim ſtatim dimiſſum. Florus vero in hæc verba: Is cum legē impediret, qua ꝓuinciæ conſulares in quinquēnium, Pompeio Hiſpaniæ, Craſſo Syria Parthicumq. bellum, Cæſari Galliæ, & Germaniæ dabant, à C. Trebonio trib. pl. legis auctore in vincula ductus eſt. Vt & illud in ōrone de prouinc. conſ. lege Trebonia, & nō Sempronia legam. [Decem Legati) quoꝝ ſinguli ſingulis legionib. præeſſent, è qbus Q. Cic. frater vnus fuerit. [Quod mihi de filia, & de Craſſipede gratularis) Tulliolam filiam, & Piſonē cognomēto Craſſipedem, à pedū.ſ. craſſitudine dictum intelligit, cui primo Tulliola nupſerit. poſt cuius mortem de amicoꝝ ſententia cum Cic. Ciliciam procos. adminiſtraret, Cornelio Dolabellæ nupſit, ęgre id ferente Cic. nec ſatis probante, quę cum ex parte obijſſet, quo tempore Cæſ. contra Pompeij liberos bellum gereret, moleſtiſſime tulit: Cumq. alia, vt inquit Lact. ſatis æquo tuliſſet animo, filiæ morte adeo cōſternatus eſt, vt tunc ſe a fortuna ſuperatū planè faterentur. Illud non poſſum non mirari, Prædianum ſcribere, poſt Piſonis mortem P. Lentulo nuptam Tulliolam apud illum ex partu deceſſiſſe. Niſi ita dicas, P. Corn. Dolabellam Lentulum dictum, ꝙ à Lentulo adoptatus, Lentuli quoq; nomen aſſumpſerit, qua de re plura in epiſtolis Cœlianis dicemus.

ARGVMENTVM.

Scribit Emplatorium ad Lentulum proficiſcentem, vbi aduenerit omnia quæ ad res ipſius Lentuli pertinerent nunciaturum, quocirca Emplatorium ipſum, vt illi fides adhibeatur, non parum commendat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Principium epiſtolæ idem eſt, quod in ſuperiore, cuius initium Quæ gerantur. Et hic Cicero propemodum animum in cauſa Lentuli dimittit. quod Senatus nullo neque ordine, neque iudicio negocia transfigat.

M. CIC. P. LENTVLO PROCOS. S. D. 7

DE omnibus rebus, quæ ad te pertinent, quid actum, quid conſtitutum ſit, quid Pompeius ſuſceperit, optime ex Emplatorio cognoſces, qui nō ſolum interfuit, his rebus, ſed etiam præfuit, neque vllum officium erga te hominis amantiſſimi, prudentiſſimi, diligentiſſimi prætermiſit. ex eodem de toto ſtatu rerum communium cognoſces; quæ quales ſint, nō facile eſt ſcribere: ſunt quidem certe in amicorum noſtrorum poteſtate, atq; ita, vt nullam mutationem vnquam hac hominum ætate habitura res eſſe videatur. ego quidem, vt debeo, & vt tute mihi præcepiſti, & vt me pietas, vtilitaſque cogit, me ad eius rationes adiūgo, quem tu in meis rationibus tibi eſſe adiungendū putaſti, ſed te non præterit, quàm ſit difficile, ſenſum in rep. preſertim rectum, & confirmatum, deponere. veruntamen ipſe me confirmo ad eius voluntatem, à quo honeſte diſſentire non poſſum; neque id facio, vt forſitan quibuſdam videor, ſimulatione. tm̄ enim animi inductio, & mehercule amor erga Pōpeium apud me valet, vt, quæ illi vtilia ſunt, & quæ ille vult, ea mihi omnia iam & recta, & vera videantur. neq;, vt ergo arbitror, errarent ne aduerſarij quidē eius, ſi, cum pares eſſe non poſſent, pugnare deſiſterent. me quidem etiā illa res, conſolatur, ꝙ ego is ſum, cui vel maxime concedant omnes, vt vel ea defendam, quæ Pōpeius velit; vel taceam; vel etiam, id quod mihi maxime lubet, ad noſtra me ſtudia referam literarum: quod profecto faciam, ſi mihi per eiuſdem amicitiam licebit quæ enim propoſita fuerant nobis, cum & honoribus ampliſſimis, & laboribus maximis ꝑfuncti eſſemus, dignitas in ſententijs dicendis, libertas in repub. capeſſenda, ea ſublata tota, ſed nec mihi magis, quàm omnibus. nam aut aſſentiendum eſt nulla cū grauitate paucis, aut fruſtra diſſentiendum. Hæc ego te ob eam cauſam maxime ſcribo, vt iam de tua quoq; ratione meditere. commutata tota ratio eſt ſenatus, iudiciorū, rei totius publice. ocium nobis exoptandum eſt, quod ij, qui potiuntur rerum, præſtaturi vidētur, ſi quidam homines patientius eorum potentiam ferre potuerint. dignitatem quidem illā conſularem fortis, & conſtantis ſenatoris, nihil eſt, quod cogitemur. amiſſa eſt culpa eorū, qui à ſenatu, & ordinem coniunctiſſimum, & hominē clariſſimum abalienauerunt. Sed, vt ad ea, quę coniunctiora rebus tuis ſunt, reuertar: Pompeium tibi valde amicum eſſe cognoui: & eo tu conſule, quantum ego perſpicio, omnia. quæ voles, obtinebis: quibus in rebus me ille ſibi affixum habebit: neq; à me vlla res, ꝗ ad te, ꝑtineat, negligetur, neq;.n. verebor, ne ſim ei moleſtus: cui iucundum erit etiam ꝑꝑ idipſum, ꝙ me eſſe gratum videbit. Tu velim tibi ita perſuadeas, nullam rem eſſe minimam, quę ad pertineat, quæ mihi non carior ſit, quàm meæ res omnes. idque cum ſentiam; ſedulitate mihimet ipſe ſatisfacere poſſum: re quidem ipſa ideo mihi non ſatisfacio, quòd nullam partē tuorum meritorum non modo referenda. ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſum. Rem te valde bene geſſiſſe rumor erat expectabantur literæ tuæ: de quibus eramus iam cum Pompeio locuti: quæ ſi erunt allatæ, noſtrum ſtudium extabit in conueniendis ma-

giſtratibus, & ſenatoribus. Cetera quæ ad te pertinebunt, cum etiam plus cõtenderimus, quam poſſumus, minùs tamen faciemus, quàm debemus.

HVB. DE omnibus rebus) Cic. in hac epiſt. excuſat ſe apud Lent. q non ſcribam de rebus, quæ ad eum pertinent, quia poterit melius de eis intelligere ex Emplatorio eius amiciſſimo, quem dicit oĩbus eius rebus in ſenatu tractatis interfuiſſe, & ẽt præfuiſſe, deinde docet eundem, quo in ſtatu ſit reſp. oſtẽditque ſe maxime hærere voluntati Pomp. cum alij male de rep. ſentiant, ita vt potius iam exoptet ocium, & vacationem, quandam a rep. q̃ adminiſtrationem. oſtendit deinde Cic. Põp. valde amicum eſſe Lentulo, ita non dubitet Lent. omnia poſſe fauore Pomp. conſequi, & ad hoc ſe vſurũ omni diligentia. Poſtremo dicit res Lentuli maiori ſibi curæ eſſe, q̃ oẽs res ſuas nihilq̃. poſſe pro eo tñ facere, vt plus non debeat, q poſſit. [Actum) Tractatum, quantum ad præteritum. [Conſtitutum) Ad futurorum. [Suſceperit) arripuerit ſupra ſe acceperit cauſa tui. [Interfuit, & pſ.) qd diſferant, vide ſupra in epiſt. quæ gerantur. [Ex eodem emplatorio) Rerum commutandarum, rem publicarũ. [Atque ita) Sunt poteſtate amicorum. M. Craſſi, Cæſ. & Pomp. nam etſi Cæſar aberat, inerat tñ fœdus cum Craſſo, & Pomp. vt ipſi conſulatum peterent. ſe .n. eis auxilio ad hoc futurũ multos ad ſuffragia milites mittendo, qui conſules declarati fuiſſent, prouincias exercitusq. decreuerunt, Cæſari Gallias in aliud quinquennium aſſignauerũt, auct. Plut. in vita Pomp. [Nullam mutationem) Quia adeo ſunt potentes, vt ex eorum manu adminiſtratio reip. nr̃a ætate nullo modo tolli poſſe videatur. [Vt debeo) pp tua erga me merita.

Tute

[Tute) Tu, nam te additio eſt magis, qui compoſitio, & breuis eſt te, & additur ſolum nominatiuo, non ẽt alijs caſibus. [Præcepiſti mihi) Non iuſſiſti, ſed inſtituiſti, & docuiſti. nam p̃cipere

Præceptor

eſt docere: vnde p̃ceptor, & p̃ceptum, quod vt ait Sen. epiſt. 86. eſt particulare ad bene viuendum documentum, vt cum præcipitur, qd vir vxori, qd vxor viro debeat, q d ciuis peregrino, peregrinus ciui.

Præceptum

Diæta

[Et vt me diæta) Tpis rõ, & modus. i. ipſa dies, ſignat et locum domus, in quo tñ verſamur, & legem ſictis, quidam tñ codices hñt, vt dignitas, vtilitasq. cogit, ſed magis probo, vt legatur diæta. [Ad rões) Ad conſilia facta. [Eius) Pomp. In meis cõnibus cum ab exilio ſum reuocatus, quia eius opera tibi vtendum putaſti, vt ipſe Cic. in oĩone pro domo ſua ad põtifices pleniſſime oſtendit his verbis, illud vero eſt hoĩs ingrati facere. Itaque libentiſſime p̃dicabo Cn. Pomp. ſtudio, & auctoritate æque vniuſquenque nrm opibus contentione, p̃cibus, periculis, denique p ſalute mea p̃cipue laboraſſe, his tuis. P. Lentule, cum tu nihil aliud dies, & noctes, niſi de ſalute mea cogitares, conſilijs omnibus inter fuit. hic tibi gratiſſimus auctor ad inſtituendam fideliſſimus ſocius ad comparandam, fortiſſimus adiutor ad rem perficienda fuit, hic municipia coloniasq. adij. Hic Italiæ totius auxilium cupientis implorauit hic in ſenatu princeps ſententiæ fuit, idemq. cum dixiſſet, tum ẽt P. R. pro ſalute mea obſecrauit. [Sed te non p̃teri.) Non te fugit, non ignoras, quod .n. præter it nos, à nobis ignoratur. [Senſum) Sententiam opinionem. [Preſertim rectum) Quia quod intelligimus nos bene ſenſiſſe, pertinacius, & firmius, tenemus, & difficilius deponimus, p̃cipue, ſi viri boni dici, & hñi volumus. [Rectum) Probatum. [Confirmatum) Semper à teneris vſque annis ita ſentiendo. [Veruntñ) Quamuis quod dixi, ſit difficile. [Conformo) Accõmodo, alij legunt confirmo, qd' idem eſt. [Eius) Pomp. [Diſſentire) Diſcrepare. [Id) Vt confirmẽ

Simulo

me ad voluntatem eius. [Simulatione) Quod non probem, nec

Diſſimulo

putẽ recte factum, quod ille faciat, aut ſentiat. Simulamus .n. qd' non ſumus, diſſimulamus quod ſumus. [Tñ .n.) probat quod nõ

Verum

ſimulatione id faciat, ſed vera ſnia dicit. n. ſe eam opinionem hĩe

Bonum

de Pomp. & eum tñ amare, vt oĩa recta putet, quæ vtilia ſunt ipſi

Deliberatio

Pomp. aut quæ ille velit. [Inductio animi) Perſuaſio, & p̃poſitum quoddam. [Tñ valet) Tñ poteſt, & efficit. [Recta) Ad offiũ. i. honeſta. [Vera) .i. bona & vtilia nam verum plerunq; pro bono ponitur. Horat. in j. Epiſt. quod verũ atq; decens curo, & rogo. Idem eodem lib. Metiri ſe quenq; ſuo modulo, ac pede verũ .i. bonum, & vtile, & dñt dialectici, verũ, & bonum conuertuntur, oĩs aũt deliberatio circa hæc duo eſt maxime. i. circa vtile, & honeſtũ. [Neque, vt ego arbitror) ſenſus eſt, neq; errarent eius ad aduerſarij, ſi deſiſterent, & ceſſarent aduerſus eum contendere, cum omnino ei pares eſſe non poſſint. [Neque errarent aduerſarij quidẽ eius) aduertendum negationem negationi poſtpoſitam nõ ſemp affirmandi vim hře, ſed, & negandi magis cũ altera pro vniuerſali ponitur, & particulares ſequuntur, hoc modo: nullas accepi a te literas nec breues, nec p̃lixas, quo gñe vſus eſt, Virg. in Buc. --Nullã neq; amnem Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbã. Vbi memini quendam habitu non indoctũ errare, qui qñ hanc rõnẽ non intelligeret pro nulla diceret vlla legendum, quod nullo pacto eſt faciendum. Itẽ vna ſola negatio poſtpoſita negationi nõ affirmat, ſed negat, ita tñ vt ſequens iungatur cum quidẽ. i. hoc loco patet, vt ſi dixero. Non tibi hoc pſuaderet, nec Chriſtus quidem. Item non pñt ſine dolore ferre aduerſarij ne philoſophi quidem. Huius aũt rei, & ſignationis negatiue duarum negatiuarum hæc eſt cauſa q a ſubauditur alia negationis pars ſic. Nõ tibi hoc perſuaderet, ne Chriſtus q dẽ .i. non tibi perſuadere hoc aliquis, deinde ad maius ſignatum ſubiungo, ne Chriſtus, q dem, cui omnino eſt credendũ. ſ. perſuaderet. Ergo his duabus rõnibus cũ particulares ſequuntur vniuerſalem, & cum ſecunda iungitur cũ quidem, negationes iunctæ negant, & non affirmat. Interdum tñ ſine q dem duæ negationes negat, cum vna particularis omittit, vt Ter. Agrum in his regionibus meliorem neq; precij maioris nemo habet ſubauditur .n. neque meliorem. Varro quoque in vitis patrum oſtendit duas negatiuas pro vna accipiendas. Si aũt duobus verbis, aut poſitis, aut intellectis addantur duæ negatiuæ, non dubium eſt, q n negent, poſitis ſic, nec amas, nec mihi credis, intellectis, ſic nec virtuti ſtudes, nec lr̃is. intelligitur .n. iterum ſtudet, & hæc denegatione hoc loco vtiliter tãgenda putauimus. [Neq; errarent) Benefacerent. [Pares) Aequales. [Pugnare) Contẽdere. [Me quidem,) q. d. me ſolum nemo reprælendit, ſi vel pro Põp. quippiam dixi, vel etiam tacui, vel ẽt ſi non eo in ſenatũ, ſed ad libros, & ſtudia philoſophię me refero, cui ante operam dedi. [Vel ẽt) vt Virg. Vel Priamo miſerãda manus. i. ẽt Priamo. [Maxime) libentiſſime, vt eſt apud Terent. ſæpiſſime. [Vt vel ea defendam) vel interdum p ẽ ponit, vt paulò ante dictũ eſt, interdũ eſt diſiunctiua particula, vt vel ſcribam, vel ad te veniã, interdum copulatiua, vt maxime me tibi amicum facit vel virtus, vel doctrina tua, hic .n. vel p̃ponitur, quod ſæpiſſime apud idoneus auctores reperitur, alias ſm Don. correctionem ſignat, vt apud Cic. vel optimam me ſane vitam, & teſte Priſc. pro valde frequenter ponitur, vt Cic. pro Muræna, vel maximum bellum P. R. cum rege Antiocho geſſiſſe. [Maxime lubet) Præcipue placet. [Referam) Reuertar, q a aliquantulum intermiſerat pp occupationes reip. [Si li.) concederetur. i. amicitia me hoc facere pateretur pro qua oĩa, p̃termitterem, vt et inſeruirem. Eſt aũt ornatus dicendi modus, non licet mihi p te hinc abire. i. tu non vis, vel tu non pateris me hinc abire. [Quæ .n. prop.) Rõ quare velit ſe libenter ad ſtudia literarũ referre, q a nõ amplius ea ſunt, q ſolebãt eſſe verſantibus in rep. quę cõmemorat dignitatem libertatẽ, &c. [Propoſita) Preparata, oblata. [Perfuncti eſ.) .i. adminiſtrauiſſemus. [Honoribus am.) Prætura, conſulatu, & ceteris magiſtratus, ſed tñ ampliſſimos honores intellexit p̃cipue conſulatum. [Et laboribus max.) In adminiſtratione reip. & p̃cipue in opprimendo Catilina, & ceteris coniuratis. [Dignitas) Dignitas diuerſis modis accipit, nunc pro auctoritate honeſta, vt hoc loco, nunc pro magiſtratuũ adminiſtratione, & p honore, vt Cic. p̃pria virtute multas dignitates, adeptus eſt, & dignitas ſacerdotij maioe eſt, q p̃turæ interdum ſignat pulchritudinem virilem, vt teſtatur Cic. lib. j. off. cum dicit. Pulchritudinis duo eſſe gña, vnum muliebre, quã vetuſtatẽ appellamus, alterũ virile, quã dignitatẽ dicimus, vt Galeacius Maria princeps eſt egregia dignitate corporis. Dignitas ẽt interdum pro merito accipit, vt reddendum eſt vnicuiq; pro dignitate ſua .i. p merito ſuo. [Sentẽtijs dic.) Snĩa, vt voluit Nonius, interdum pro ſenſibilitate ponitur, interdum pro animi iudicio, & cognitione, vt hic. [Dicẽdis ſen.) .i. dicendis iudicijs animi, & q̃ ſentio, dicere ſniam duobus modis accipimus. Primũ cũ ad vnumquenq; indifferẽter referi vt nemo in nr̃a ciuitate, cui nõ liceat libere ſniam ſuam dicere. i. efferre, & p̃nũciare, qď ſentit. i. qď habet in aĩo. Deinde aliter accipiſ, cũ ad iuris partes referi .i. cũ vel ex lege, vel ex æquo, & bono, vel ex alia parte iuri ſnia dr̃, vt iudex in cauſa mea dixit ſniam .i. ſanciuit, q d ius vellet, & vt Digeſtis de arbitris ſcr. Paulus, dicere ſniam exiſtimat is, q ea mente id p̃nunciat, vt ſm hoc diſcedere eos, q litigãt a tota p̃trouerſia velit. [Libertas) Potentia ingenuã. Eſt .n. libertas in bonũ licẽtia vero in malũ cũ qs libertate abijcit vſq; ad temeritatẽ, p̃cacitatem, vt Quint. Quæ in alijs libertas eſt, in alijs licentia vocat, p eo aũt, qď imperiti dñt hic dedit mihi licẽtiã, vt ſcriberẽ, q, & rectẽ ſentiũt, & ornate loquunt, dñt, hic dedit mihi p̃tãtem, vel fecit mihi potẽtiã ſcribendi, vel facultatẽ ſcribendi, vel p hunc mihi licuit ſcribere. [In rep. cap.) Defendẽda ſu. i. cicẽda ad tuẽdũ. Ea dignitas, & libertas. [Sublata) erepta, amota. [Sed nec m.) ſubaudi ſublata eſt. [Magis q rel.) q a nemini iã licet cũ dignitate ſniam dicere, aut libere rẽp. capeſſere.

Digni-tas

Sẽtentia

Libertas

Licẽtia

Nam,

Nam ratio ſuperioris propoſitionis biparrita per diſiunctionem.
[Aut aſſentiẽdum eſt paucis).i.deſcendendum,in ſentẽtiam pau-
corum. [Nulla grauitate) Nulla auctoritate & dignitatẽ ſeruata,
quis iudicium paucoꝝ non videt anteferendum multoꝝ ſenten
tijs.[Aut fruſtra diſſentiendum).i.fruſtra aduerſandũ. Fruſtra au-
tem dixit,quia omnino oportet ſuccumbere, qm̃ cũ potentiores
ſint opibus,plus ẽt pñt auctoritate ſentẽtia.[Maxime) Præcipue.
Ratio [De tuis orationib.)De rebus tuis & cõmodis,nam ratio interdũ
id ſignat,vt infra dicet. [Tota ratio).i.totus modus ſolutus,tota
via.[Senatus)Quia in eo modo hĩ, quo ſolebat,neq; liberę ſentẽ
tię dñr.[Iudicioꝝ) Iudicialium cauſaꝝ,quæ in foro coram iudici
bus agebantur qui ex ordine equeſtri eligi ſolebant, vnde Horat.
in 1.Serm.Vnũ ex iudicibus ſelectis obijcitbat. Idem lib 2. Serm.
Tu cum proiectis inſignibus annulo equeſtri Romanoq. habitu
prodis ex iudice Damma. Et Cic.ſæpe in orationib. ſuis hoc de-
monſtrat Reipub.totius adminiſtr.)Quia non habetur ratio bo-
norum viroꝝ,ſed pro libidine dati magiſtratus, q ante ſolebant
Ociom dari virtuti.[Ocium)Tranquilitas,ſecuritas,nã ocioſus ſecurum
Ocioſus ſignificat. Terent.in And. Ocioſo iam nunc animo eſſe impero,
Nego- nam niſi qui ſecurus eſt,non eſt ocioſus,& negociũ pro ſolicitu
cium dine ponit,vt infra lib.3.ad Appium Pulchrum. Cum eſt ad nos
allatum temeritate eoꝝ,qui tibi negocium faceſſerent. [Potiunẽ
rerum)Qui hñt ſtatum reip.in poteſtate ſua. De verbo potiri di-
ximus ſupra in præcedenti epiſt.[Si quidam homines)Non dicit,
qui ſint,qm̃ inter Cic. & Lentulum ſatis conſtabat,qui eſſent,aut
certe ita dicit quaſi Lẽntulus conijcere poſſet,q eſſent,neq; eſt le
gendum ſiquidem,vt quidam male præceperunt.[Potuerint)Po
tuerunt,ſuiitum ſubiunctiui pro futuro indicatiui. [Ferre) Pati,
quia quidam indignabantur, nec ſatis ferre poſſe videbant pau-
cos in ciuitate tm̃ poſſe,vt quidquid vellent efficerent. [Dignita
tem quidem illam)Senſus eſt,non poſſumus iã expectare,vt am-
plius ſit dignitas illa cõſularis,quæ ſolebat eſſe libera in fortib. &
conſtantibus ſenatorib.qui habita rõne nullius perſonæ,nec me
tu,nec gratia deterrebant ab officio.[Amiſſa eſt.n.) Probat,qua-
ſi illa dignitas non ſit cogitanda,vt adhuc ſit,ſicut ſolebat. [Eſt.n.
amiſſa) Perdita,ordinem plebeiũ ſignat,qui Cæſari fauebat cor-
ruptus muneribus miſſus ab eo ex Gallia alij intelligunt ordinẽ
equeſtrem. [Et hominem clariſſimum) Videtur innuere Cæſ.cui
multa aduerſabanẽ, ne Gallia prouincia in alteꝝ quinquennium
et decerneretur.[Sed,vt omiſſis ceteris) Oſtẽdit quæ ſit amor Põ
peij erga ipſum Lent.[Reuertar)Redeã.[Coniunctiora)Pro pro
pinquiora,magis pertinentia,& dixit reuertar,quia in ſecũda par
te Epiſt. iam dixit tn rebus Lentuli ſe confirmatum eſſe ad volun
tatem Pompeij,quem ſupra non nominauit,ſed ſignificauit cum
dixit me ad eius rõnes adiungi.[Et eo conſule) Fuerat.n.electus
conſul cum Craſſo.[Quibus in reb.)Tuis obtinendis. [Affixum)
Adhærentẽ,vt pro te ab eius latere nunq̃ diſcedã.[Negligeretur)
Prætermittetur,aut ꝯtẽnetur,ẽt ſi ſit parua.[Neq;.n.ver.)Occur-
rit obiectioni, quod quiſpiam fortaſſe diceret cũ futuꝝ moleſtũ.
Põp.ideo dicit ꝙ non timebit,vt ſit moleſtus Pomp. cui iucundõ
erit, quidqd faciet Cic. pro Lent. ẽt pp hoc, videbit ipſum gratũ
erga Lent.[Moleſtus) Grauis,importunus,odioſus. [Illi) Pomp.
[Cui iucundu erit)Quod faciam pro te. [Etiã) q.d.ſi nullæ eſſent
aliæ cauſæ q̇ ſunt multæ. [Quòd me gr. ut.) Gratitudo.n.animi
omnibus iucunda eſſe ſolet, & qđ ex uſũ, & fieri videmus, non
poſſumus nõ ꝓbare.[Tu velim) Oſtendit quãtæ curæ ſint ſibi res
oẽs Lẽt.[Perſuadeas tibi)Cõſidas,certũ habeas. [Minimã) Valde
paruã,quãto magis q̇ ſunt maximæ. [Id cũ ſentiam) Alij cod. hñt
id,q̇cunq; ſentiam,alij ad, ſed hæc eſt vera lectio,iſq. cũ ſentiam,
& eſt ſenſus. [Et cum ſentiã).i.cum hoc in animo habeam ꝙ nul-
la res minima eſt,quæ ad te pertineat,q̇ mihi non ſit carior,q o-
mnes res meæ. [Non poſſum mihimetipſi ſatisfacere ſedulitatẽ)
Sedulis .i.inſtanti & fideli officio, & diligentia, nã ſedulus teſte Nonio,
Seduli- & Donato,ſignificat ſine dolo,& inſtãter.[Re ipſa) Affectu ipſo.
tas & vere.Conſequi,æquare,& eſt ſenſus,non ſatiſfacio mihi.i.non
videor facere,quod debeo erga te,quia non ſolum nõ poſſum ti
bi referre gratiam in vlla parte tuorum meritoꝝ erga te,ſed neque
etiam poſſum ſatis cogitare,qđ minus eſt.[Rẽ te) Bene dicit quis
Fama rumor ſit de rebus, quas Lẽt. in prouincia egerat. [Rumor erat)
Rumor .i. opinio, vel fama,nam vt Laurent. voluit,rumor, & fama idem
ſunt,licet fama interdum pro celebritate rei, vel hominis ponaẽ
vt fama Camilli, & fama pyramidum Aegyptiaꝝ adhuc viuit. Eſt
aũt ꝓprie fama, & rumor ſermo in populo ſine certo auctore in
bonũ,vel in malũ de recenti.[Expectabantur)A nobis.[Studium)
Diligentiam.[Extabit)Erit,apparebit.[In conueniẽdis)alloquen
dis pro te.[Contenderimus)Nixerimus,intenderimus,certaueri
mus pro te.[Quam poſſumus)Quam ſunt vires meæ,& eſt com

munis loquẽdi modus.[Quàm debemus) Quia cum me in ſalu-
te adiuueris, non videor poſſe tuis erga me meritis ſatisfacere.
DE omnibus &c.) Dicit Emplatorium ad Lentulum profici A S C
ſcentem,vbi aduenerit,omnia,quę ad rem Lentuli pertinerẽt nũ
ciaturum. Quapropter Emplatorium ipſum,vt illi fides habeat,
non parum commendat.Ordo eſt.Tu ò Lentule cognoſces opti
me.i.commodiſſime de omnibus rebus,quæ pertinent ad te, qd
ſit actum, & quid ſit conſtitutum & quid Pomp.ſuſceperit.ſ.faciẽ-
dum, cognoſces inquam ex Emplatorio viro illo præſtanti, qui
non ſolum interfuit his rebus, ſed etiam præfuit.ſ.tãquam præci
puus actor,aut curator neq; prætermiſit erga te vllum officiũ ho
minis amantiſſimi,prudentiſſimi, diligẽtiſſimi. Tu cognoſces ex
eodem de toto ſtatu rerum cõmunium.i.reip.quæ quales ſint nõ
eſt facile ſcribere. Sũt quidem certe in poteſtate amicoꝝ nroꝝ.ſ.
M.Craſſi,C.Cæſaris,Cn.Põpeij. Atq; ita.i.taliter ſunt in eoꝝ po
teſtate, vt res nullam .i. non vllam,non videaẽ habitura eſſe vnq̃
vllã mutationẽ hac ætate.i.durante hac ætate hoium. Ego quidẽ,
vt debeo,& vt tute .i. tuipſe,in nrõ pp tertiam perſonã verbi tu-
meo non dicimus,tumet,ſed tute aut tutemet,pcepiſti.i.mãdaſti
mihi,& vt dignitas cogit,qa indecoꝝ eſt habere ſimultatem cum
ſummis viris. Et vtilitas cogit,quia duꝝ eſt potẽtiſſimis reſiſtere.
Adiungo me ad rõnes.i.conſilia,& negocia eius .ſ. Pomp. quẽ tu
putaſti adiungendum eſſe tibi.i.ad vtilitatẽ tuã in rõnibus.i.conſi
lijs & factis meis. Sed te non præterit.i.tu bene noſti,quam.i.quã
tum difficile ſit deponere ſenſum.i.ſententiã,& iudicium in rep.i.
in gubernatione,& iuuamine reip. preſertum rectum.i.non erro
neum,& confirmatum.Sẽnebat aũt Cic.nõ vtile reip.fore guber
nacula ad paucos deuolui,& quẽuis vnum,aut paucos ꝯtra legem
in magiſtratu ſtabiliri & ita licet fauere Cæſ.& Põp. vt ſummis vi
ris,verebatur tamen eorum potentiam reip.obſuturam. Verumtã
ipſe ꝯformo.i.accõmodo me (alij legũt ꝯfirmo).i.ſtabilio me ad
voluntatẽ eius. ſ. Pomp.quo nõ poſſum honeſte diſſentire. Neq;
facio id, vt videtur forſitan quibuſdã ſimulatione.i.per ſimulatio-
nẽ,aut ſimulanter,enim.i.quia inductio animi.i.pſuaſio, quam in
duxi in animum meũ Pomp.bene de rep. ſentire, & Hercule me
.ſ. ita iudicãte,vel vindicãte vt veꝝ,aut falſum dico amor Põp.i.
in Põp.tñ valet apud me,vt ea omnia,quæ ſunt vtilia illi, & quæ
ille vult,videanẽ mihi iam,& recta,& vera.i.iuſta Neque, vt arbi-
tror,errarent ne quidẽ.i.non ẽt aduerſarij eius.ſ.Pomp.ſi deſiſte-
rent pugnare.i.repugnare,aut contendere.ſ.cum Pomp. cũ non
poſſent eſſe pares.Quidem.i.certe,&.i.ẽt,illa res conſolat me,ꝙ
ego ſum.i.talis cui oẽs concedãt.i.pmittant,vel .i. ẽt maxime, vt
vel.i.aut defendam ea,quæ Pompeius velit, vel taceam.i.nihil de
eis dicam,vel etiam id,quod.i. quæ res libet maxime mihi,referã
.i. iterum applicem me ad ſtudia noſtra literarum,quod ego fa-
ciã profecto.i.re vera,ſi liceb.t mihi p amicitiam euſdẽ .ſ.Pomp.
Enim, pro quia,ea dignitas in ſentẽtijs dicẽdis.i.in iudicio ferẽ
do.Et ea libertas in repub.capeſſenda.i.gerenda,& adminiſtrãda,
quæ fuerat propoſita nobis,cum eſſemus perſuncti .i. ad finẽ vſq;
functi,honoribus.i.magiſtratibus ampliſſimis,vt ſunt conſulares,
& laboribus maximis in detegenda, & vindicanda coniuratione
Catilinæ,& coniuratorum,eſt ſup.ſublata.i.ſubtracta nobis tota,
ſed nec magis mihi,quam omnibus.ſ.alijs. Nam aut aſſentiendũ
eſt paucis cum nulla grauitate, aut diſſentiendum fruſtra, quia ni
mis potẽtes ſunt. Ego ſcribo hæc ad te maxime ob eam cauſam,
vt tu mediteris .i. cogites quoque iam de ratione tua. Tota ratio
ſenatus iudiciorum totius reip. eſt commutata, & ita ociũ eſt ex-
optãdum nobis,quod.ſ.ociũ.i.vacationem a repub.ij qui potiun-
tur rerum.ſ.imperio .i. qui dominanẽ,vt tres ſupradicti,vñr præ-
ſtaturi. Ergo præſto ẽt præſtatum facit,ſi quidam homines potue
rint terræ patientius.i.æquiore animo potẽtiam eoꝝ. Nihil eſt,
ꝙ cogitemus quidem illam dignitatem cõſularem,ſenatoris for-
tis,& conſtantis .ſ. quam nos geſſimus. & quales fuimus, & ideo
non reprobo,qui legunt dignitatem quondam illa &c.Supple ea
dignitas eſt amiſſa culpa eoꝝ, qui abalienauerũt à ſenatu ordinẽ
coniunctiſſimum .ſ. ſenatui,vtpote equeſtrẽ,vt vero ſimile eſt,&
hominem clariſſimum.ſ.Cæſarem,cum vellem illi abrogare pro
uinciam,quam equites illi prorogatam volebant. Sed vt ego re-
uertar ad ea,quæ ſunt coniunctiora rebus tuis, ego cognoui Põ-
peium eſſe valde amicum tibi,& tu obtinebis omnia,quæ voles,
quantum ego perſpicio,eo conſule.i.dum cõſuleriẽ.In quibus re
bus.ſ.habebit me affixum ſibi. Neq; vlla res,quæ pertineat ad te,
negligetur a me. Neq;.n.verebor,ne ſim moleſtus illi.ſ.Põpeio,
cui erit iucũdum ẽt pp idipſum, ꝙ videbit me eſſe gratum.ſ.erga
te. Tu velim &c. Ordo eſt. Velim,vt ſup. tu pſuadeas tibi nullũ rẽ
minimam eſſe quæ pertineat ad te,quæ mihi nõ ſit carior,q̃ meæ
res omnes. Cum ſentiam id.ſ quod dictũ eſt,non poſſum ſatisfa-
cere

cere mihimetipſi ſedulitate .i. diligenti opera, & ſeorſum à dolo facta, quidē .i. certe, ego ideo non ſatisfacio mihi .i. iudicio meo, aut pietati meæ, re ipſa .i. effectu ipſo, q nullam .i. non vllam, non poſſum .i. obtinere, aut æquiparare, vllam partem meritorū tuorum. ſ. in me, aut de me, non modo gratia referenda .i. æquali beneficio reddendo, ſed ne quidem .i. nō ſaltem cogitanda. ſ. gratia .i. animo habenda. Rumor erat te geſſiſſe rem .i. imperium tuum in prouincia valde bene, literæ tuę .ſ. ad ſenatum mittendę, de quibus eramus locuti cum Pompeio, expectabantur. ſ. à ſenatu, quæ ſi erant allatæ, nřm ſtudium .i. diligens opera extabit .i. reliqua erit in magiſtratibus, & ſenatoribus conueniendis .i. viſendis, loquendis de te gratia. Cetera quę ad te pertinebunt, ſupp. extabunt nobis procuranda, cum, & .i. ēt contenderimus plus, q poſſumus, tñ faciemus minus, q debemus. Vrbane dictū, & pueri adnotabūt cum illa particula etiā honeſta. To velim ita tibi perſuadeas, &c.

PAVL. MAN. IOB. A. EGN. Ē PLATORIO) Malim, C. Plætorio, cum in antiquo lib. ſcriptum ſit, C. Plætorio. Plætorij autem Romæ familia fuit.

DE omnibus rebus) Nihil ſibi de reip. rebus ſcribendum, cū Platorius ad eum veniret, affirmat: cuius prudentiam, & fidem in Lentuli negocio mirifice laudat, ex quo facile de vniuerſo reip. ſtatu cognoſcat, ſeſe in omnibus ad Pompeij voluntatem ſententias ſuas accommodare, à quo honeſte diſſentire nequeat. Quod cum faciat, magnis illius erga ſe meritis, & animi propenſiſſima ſemper in illum inductione id à ſe fieri probat: ita tamen, vt ſi per amicitiam illius ſibi liceat, nihil antiquius ocio literario ſibi futurum non diſſimulet, quando dignitas iā in illa ſenatoria tota conciderit. Pompeium autem ſibi videri amiciſſimum, à quo tamen veſtigio nullum diſceſſurus, niſi perfecta re, ſit, qn̄ non minori ſibi curæ Lentuli dignitas, q ſua ſit, quod facile, cum literæ de rebus in prouincia bene geſtis ab eo venerint: (nam rumor erat bene rem geſtam) extabit. [Diæta) Vt ſi quid ipſa ſit diæta non neſciam, magis tñ illa mihi probatur lectio, vt dignitas vtilitasq. ſcribendum putem, quod, & vetuſtiores codices præ ſe ferunt, neque. n. adduci poſſem hoc verbo nunc Cic. vti voluiſſe, quo aut nunquam, aut quam parciſſime hoc ſignificato vſus eſt; ſed, & vix in ipſa Græcia tale quid inuenies, Nam aut ita definitur Galeno in eo libello cui titulus eſt, διαιτ, vt nihil ad hunc locum faciat, aut pro ratione victus cotidiani vſurpatur à doctis, aut pro loco in quo aſſidue viuamus, & mutuo conuerſemur, aut pro ſententia, quam arbiter dixit. [Vt quibuſdam videtur ſimulatione) Nam Cic. plerique inconſtantiæ, inſtabiliſq. animi notarunt, vnde extat illud: Nil mirum ſi auguſte ſederet, qui duabus ſellis ſederetur. Vtcunque tamen ſit, propenſior ſemper in Pompeij beneuolentiam fuit, vt quamuis magnis Cæſ. beneficijs obſtrictus, quamuis genero ſuo Dolabella, & Cœlio, & alijs amicis obſtantibus, vt aliquem in locum potius ſederet, quam bellis ciuilibus ſe immiſceret, ſummo tamen ſuo cum diſcrimine nec ſatis Pompeianis copijs fidens, ad Pomp. nauigarit. [Vt q illa vtilia ſunt) Hoc dicit quoniam cum ab exilio reuerſus eſſet, in Pompeij gratiam, & dixit, & fecit multa, multorū inimicitias ſuſcepit, & ſimultates ſuſtinuit, & Vatinium hominem vnum omnium ſibi infeſtiſſimum adhortationibus Pomp. defendit, & cum Gabinio in gratiam redijt, vt ſeq. epiſtola latius. [Nc aduerſarij quidem eius) Craſſum, & Catonem, Catoniſque æmulos, & Clodianorum quoſdam intelligit, qui omnino Pompeio infeſtiſſimi erant. [Perfuncti eſſemus) Sic, & hac epiſt. ſeq. Alias (vt in epiſt. ad Brutum) defuncti vocabulo libentius eſt vſus. [Ordinē coniunctiſſimum) Equeſtrem. ſ. intelligi voluit Cic. ſæpe à ſenatu alienatum, ſæpe conciliatum, prout iudicandi ratio vel ſenatoribus deferebatur, vel à ſenatu tranſlata, ad equites delata eſt, donec ex vtroque ordine iudices eligerentur, qua de re locis ſuis copioſus. [Et hominem clariſſimum) Intelligit Pomp. non Cæſ. quem Cicero cum primum rediit ab exilio, ſenatui in primis cōciliauit, quod ex epiſt. Cic. ad Q. Fr. præcipue cognoſcas. [Rumor erat hic). ſ. q in prouincia Imperator à militibus appellatus eſſet quodque ſummam fortitudinis, & prudentiæ laude ſe geſſerat, quod ſeq. epiſt. Cic. oſtendit.

ARGVMENTVM.

Primum Lentulo reſpondens, qui ſcripſerat ſtudia Ciceronis in ſe eſſe quam gratiſſima, docet id ex abundantia amoris potius, quam ex merito ſuo profectum. Deinde gratulatur Lentulo, quod prouinciam cum ſumma laude adminiſtret & gerat. Tum criminatur Clodium. Tum Lentulo id gaudendum cenſet, quod non in ſalutis, vt ipſe Cicero olim, ſed in dignitatis duntaxat periculo verſetur, vnde leui iactura poſſit fidem ſuorum experiri. Tum quia Lentulus ſe reprehendere ſcripſerat, quod Cœ accoperat, cum Cæſare, & cum Appio Pulchro in gratiam redierat vel le tamen ſcire, qua inductus gratia Vatinium defenderit, longe repetens omnium cauſas affert, ſignificans ſe ſalutis rationem habere, vnde & rationem reddit, quare cum Craſſo reconciliatus ſit. Quorum rationem occaſione multa quæ dixerit, & egerit, præſertim in ſenatu, recitat. Et vt ſibi docuerit, quod aduerſarij Clodium fouerent. Sæpe autem Pompeij mentionem faciens, eius potentiam commemorat. Quintum autem fratrem Cæſari multum debentem, docet magnum monumentum fuiſſe, cur Cæſari multum faueret. Tum Reip. cauſa ſe multa feciſſe commemorat, ne videlicet ex ſummorum virorum diſſenſione periclitaretur. Tum, vt ſæpe alias, merita ſua in Remp. à coniuratione liberatam, & culpam eorum, à quibus aut accuſatus, aut defenſus non eſt, recenſet, damnans videlicet eorum ignauiam, per quam Reſp. in diſcrimen venit. Tum commemorat laudem Lentuli, quam in conſulatu meruerat. Tum quæ ſecuta ſunt mala, & Clodij in ſacris Bonæ deæ turpes auſus impunitos fuiſſe is queritur, & dignitatis ſuæ iniuſtam imminutionem deteſtatur. Tum Q. Metelli honorificam mentionem facit, & factum eius purgat. Tum ad facti ſui purgationem rediens, minime ſe pro rei neceſſitate propoſitū mutare, & in ea re Platonis auctoritatem ſequi, differentem tamen eſſe ſuam à Platonis ratione in Reip. deferenda, aut adminiſtranda. Tum Cæſaris in fratrem mirificam liberalitatem ad iuſtam conciliationem affert. Tum cauſam rediens in gratiam cum Vatinio ſcribit. Tum reconciliationis cum Craſſo. Tum inſtituti ſui, ac propoſiti nouas affert rationes. At demum ab Lentulo beneuolentiam, & fauorem captat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hæc epiſtola partim Lentuli, partim Ciceronis in negocijs conſumitur. Lentuli quidem, quòd de rebus ad illum pertinentibus à Cicer. certior fiat, & officij erga ſe ampliſſimam memoriam ſentiat renouari. Ciceronis vero quando ille ſe purgat, & leuitatis, & inconſtantiæ, quod in eos redierit in gratiam, quos antea vt inimiciſſimos oppugnauit, & vexauit. Reijcit autem in temporum conſtitutionem culpam, & à ſapientiſſimorum iudicio, & auctoritate, inculpabilem ſe præſtare nititur.

M. CIC. P. LENTVLO PROCOS. S. D. 9

PERIVCVNDAE mihi fuerūt literæ tuę; quibus intellexi, te perſpicere meā in te pietatem. quid. n. dicam, beneuolentiā? cum illud ipſum grauiſſimū, & ſanctiſſimum nomē pietatis leuius mihi meritis erga me tuis eſſe videatur. Quod autē grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe: facis tu quidem abundantia quadam amoris, vt etiam grata ſint ea quæ prætermitti ſine nefario ſcelere non poſſunt: tibi autem multo notior, atq; illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi hoc tpe omni, quo ſeiuncti fuimus, & vna, & Romæ fuiſſemus. nam in eo ipſo, quod te oſtendis eſſe facturum, quodq. & in primis potes, & ego à te vehementer expecto, in ſentētijs ſenatorijs, & in omni actione, atq; adminiſtratione reip. floruiſſemus. de qua oſtendam equidem paulò poſt q ſit meus ſenſus, & ſtatus; & reſcribam tibi ad ea, quæ quæris. ſed certe, & ego te auctore amiciſſimo, ac ſapientiſſimo: & tu me conſiliario, fortaſſe non imperitiſſimo, fideli quidem, & beneuolo certe, vſus eſſe. q̄q̄ tua quidem cauſa, te eſſe imperatorem, ꝓuinciamq. bene geſtis rebus cum exercitu victore obtinere, vt debeo, lætor. ſed certe, qui tibi ex me fructus debentur, eos vberiores, & præſtantiores pñs capere potuiſſes. in eis vero vlciſcendis, quos tibi partim inimicos eſſe intelligis propter tuam propugnationem ſalutis meæ, partim inuidere propter illius actionis amplitudinem, & gloriam, mirificum me tibi comitem præbuiſſem, quanquam ille perennis inimicus amicorum ſuorum, qui tuis maximis beneficijs ornatus in te potiſſimum fractam illam, & debilitatam vim ſuam contulit, noſtram vicem vltus eſt ipſe ſeſe: ea eſt enim conatus, quibus patefactis, nullam ſibi in poſterum non modo

do dignitatis, ſed ne libertatis quidem partem reliqt. Te aũt etſi mallẽ in meis rebus expertum, q̃ ẽt in tuis, tñ in moleſtia gaudeo, eandẽ fidem cognoſcere hoĩum non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram. de qua rõne tota iam vr̃ mihi exponendi tp̃s, dari; vt tibi reſcribam ad ea, quæ quæris. Certiorem te per literas ſcribi eſſe factum, me cum Cæſare, & cũ Appio eſſe in gr̃a: teq́. id non repræhendere adſcribis. Vatinium aũt, ſcire te velle oſtẽdis, qbus rebus adductus defenderim, & laudarim. quod tibi vt planius exponã, altius paulo rõnem meorum conſiliorum repetam, neceſſe eſt. Ego me Lẽtule initio rerum, atq; actionũ tuarum non ſolũ meis, ſed ẽt reip. reſtitutum putabam: &, qm̃ tibi incredibilem quendam amorem, & oĩa in te ipſum ſumma, ac ſingularia ſtudia deberẽ, reip. quæ te in me reſtituendo multum adiuuiſſe, eum certe me aĩum merito ipſius debere arbitrabar, quem antea tm̃modo cõi officio ciuiũ, nõ aliquo erga me ſingulari bñficio, debitum pſtitiſſem. hac me mente fuiſſe, & ſenatus ex me te cõſule audiuit, & tu in nr̃is ſermonibus collocutionibusq́. ipſe vidiſti, etſi iã primis tpibus illis, multis rebus meis offendebatur aĩus; cum, te agẽte de reliqua nr̃a dignitate, aut occulta nõ nullorũ odia, aut obſcura in me ſtudia cernebã. nam neq; de monimẽtis meis ab ijs adiutus es, à quibus debuiſti, neq; de vi nefaria, qua cũ fratre eram domo expulſus: neq; hercule in ijs ipſis reb. q̃ q̃q̃ erãt mihi pp rei familiaris naufragia neceſſariæ, tñ à me minimi putabanẽ in meis dãnis ex auctoritate ſenatus reſarciendis, eam voluntatem, quam expectatam pſtiterunt quæ cum viderem, (neq; .n. erant obſcura) non tñ tam acerba mihi hæc accidebant, q̃ erant illa grata, quę fecerãt. itaque, q̃q̃ & Pompeio plurimũ, te quidem ipſo pdicatore ac teſte, debebam; & cum nõ ſolum beneficio, ſed amore ẽt, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam. tñ, non reputans quid ille vellet, in oĩbus meis ſententijs de rep. priſtinis permanebãt, Ego, ſedẽte Cn. Pompeio, cum, vt laudaret P. Sextium, introijſſet in vrbem; dixiſſetq́. teſtis Vatinius, me, fortuna, & felicitate C. Cæſaris cõmotum, illi amicũ eſſe cœpiſſe; dixi, me eam Bibuli fortunam, quam ille afflictam putaret, oĩum triumphis, victorijsq. anteferre: dixiq́. eodem teſtes alio loco, eoſdem eſſe, q Bibulũ exire domo phibuiſſent, & q me coëgiſſent: tota vero interrogatio mea nihil habuit, aliud, niſi repræhenſionẽ illius tribunatus: in qua omnia dicta ſunt libertate, animoq́. maximo, de vi, de auſpicijs, de donatione regnorũ: neq; vero hac in cauſa modo, ſed conſtanter ſæpe in ſenatu. quinetiã, Marcellino, & Philippo cos. non Apr. mihi eſt ſenatus aſſenſus, vt de agro Cãpano, frequenti ſenatu, idib. Maij referretur. nã potui magis in arcẽ illius cauſæ inuadere, aut magis obliuiſci tpum meorũ, & meminiſſe actionum? hac à me ſñia dicta, magnus aĩorum motus eſt factus, cum eorum, quorũ oportuit, tum illorum ẽt, quorum nunq̃ putaram: nam, hoc S.C. in meam ſñiam facto, Pompeius, cum nihil mihi oſtendiſſet ſe eſſe offenſum, in Sardiniam, & in Africam pfectus eſt: eoq́. itinere Lucam ad Cęſarem venit: vbi multa de mea ſñia quæſtus eſt Cæſar, quippe qui ẽt Rauennæ Craſſum ante vidiſſet, ab eoq. in me eſſet incẽſus. ſanè moleſte Pompeium id ferre conſtabat. quod ego cũ audiſſem ex alijs, maxime ex meo fratre cognoui. quẽ cum in Sardinia Ponpeius paucis poſt diebus, q̃ Luca diſceſſerat, conueniſſet, Te, inqt, ipſum cupio nihil opportunius potuit accidere. niſi cum Marco fratre diligenter egeris; dependẽdum tibi eſt, quod mihi pro illo ſpopondiſti. qd multa? quæſtus eſt grauiter: ſua merita cõmemorauit: qd egiſſet ſæpiſſime de actis Cæſaris cũ ipſo meo fratre, quidq́. ſibi is de me recepiſſet, in memoriam redegit: ſeq́;, quæ de mea ſalute egiſſet, volũtate Cæſaris egiſſe, ipſum meum fratrem teſtatus eſt: cuius cauſam, dignitatemq́. mihi vt commẽdaret, rogauit; vt eam ne oppugnarem, ſi nollem, aut nõ poſſem tueri. hæc cum ad me frater pertuliſſet; & cum ante tñ Pompeius ad me cum mandetis Vibullium miſiſſet, vt integrum mihi de Cauſa Campana ad ſuũ reditum reſeruarem: collegi ipſe me, & cum ipſa quaſi rep. ſum collocutus: vt mihi, tam multa pro ſe ppeſſo, atq; pfuncto, cõcederet, vt offiñ meum, memoremq́. in bene meritos animũ, fidemq́. fratris mei pſtarẽ; eumq́;, quem bonum ciuem ſemper habuiſſet, bonum virum eſſe pateretur. In illis aũt meis actionibus ſententijsq́. omnibus, quę Pompeium videbantur offendere, certorum hominum; quos iam debes ſuſpicari, ſermones referebantur ad me: q cum illa ſentirent in rep. quæ ego agebam, ſemperq́. ſenſiſſent: me añ nõ ſatisfacere Põpeio, Cæſaremq́. inimiciſſimum mihi futurũ, gaudere ſe aiebant. erat hoc mihi dolendum, ſed multo magis illud, q̄ inimicum meum, meum aũt? imò vero legum, iudiciorum, ocij, patrię, bonorũ omnium, ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic fouebant, ſic me pñte oſculabantur, non illi quidem vt mihi ſtomachum facerẽt, quem ego funditus perdidi, ſed certe vt facere ſe arbitrarentur: hic ego, quantum humano cõſilio efficere potui, circunſpectis rebus omnibus rõnibusq́. ſubductis, ſummam feci cogitationum mearum omnium: quem tibi, ſi potero, br̃ exponam. Ego ſi ab improbis, & perditis ciuibus rep. teneri viderem, ſicut & meis tpibus ſcimus, & nõ nullis alijs accidiſſe accepimus: non modo pmijs, q̃ apud me minimum valent, ſed ne periculis qdem compulſus vllis, quibus tñ mouentur ẽt fortiſſimi viri, ad eorum cauſam me adiũgerem, ne ſi ſumma quidem eorum in me merita conſtarẽt. cum aũt in rep. Cn. Pompeius princeps eſſet, viris, qui hãc potentiam, & gloriam maximis in remp. meritis, præſtantiſſimisq́. rebus geſtis eſſet conſecutus, cuiusq. ego dignitatis ab adoleſcentia fautor, in pręturа aũt, & in cõſulatu adiutor ẽt extitiſſem, cumq. idem auctoritate, & ſententia p ſe, conſilijs, & ſtudijs tecũ me adiuuiſſet, meumq́. inimicum, vnũ in ciuitate hr̃et inimicum: non putaui famam incõſtantiæ mihi pertimeſcẽdam, ſi quibuſdã in ſententijs paulum me immutaſſem, meamq. voluntatem ad ſummi viri, de meq́. optime meriti dignitatem aggregaſſem. in hac ſñia cõplectendus erat mihi Cæſar, vt vides, in cõiuncta, & cauſa, & dignitate. hic multũ valuit cum vetus amicitia, quã tu non ignoras mihi, & Q. fratri cum Cæſare fuiſſe; tũ humanitas eius, ac liberalitas, breui tpe, & literis, & officijs pſpecte nobis, & cognita. Vehementer ẽt res ipſa publica me mouit: quæ mihi videbatur contẽtionem preſertim maximis rebus à Cæſare geſtis, cũ illis viris nolle fieri, & ne fieret, vehementer recuſare. Grauiſſime autem me in hanc mentem impulit, & Popeij fides,

quam

quã de me Cæſari dederat, & fratris mei, quã Põpeio.
Erant pterea hec aĩaduertenda in ciuitate, q̃ ſunt apud
Platonẽ noſtrũ ſcripta diuinitus: QVALES in rep. prĩn
cipes eſſent, tales reliquos ſolere eſſe ciues. tenebã me
moria, nobis cõſulibus ea fundamẽta iacta ex cal. Ian.
confirmãdi ſenatus, vt nemine mirari oporteret, nonis
Decẽb. vel animi fuiſſe ĩ illo ordine, vel auctoritatis.
idemq́. meminerã, nobis priuatis vſq; ad Cęſarẽ, & Bi
bulũ coſ. cum ſnĩæ noſtræ magnum in ſenatu pondus
hr̃ent, vnũ ferè ſenſum fuiſſe bonorũ oĩum poſtea, cũ
tu Hiſpaniã citeriorẽ cũ imperio obtineres; neq; reſp.
cõſules hr̃et, ſed mercatores puinciarũ. & ſeditionum
ſeruos, ac miniſtros: iecit qdam caſus caput meũ, quaſi
certaminis cauſa, in mediã cõtentionẽ. diſſenſionemq́.
ciuilẽ. quo in diſcrimine mirifica ſenatus, incredibilis
Italiæ totius ſingularis bonorũ oĩum conſenſio in me
tuẽdo extitiſſet: nõ dicã, qd acciderit: (multorũ eſt. n.
& varia culpa) tñ dicam breui, nõ mihi exercitiũ, ſed
duces defuiſſe. in quo, vt iam ſit in ijs culpa, qui me nõ
defenderũt, nõ minor eſt in ijs. qui reliquerũt. &, ſi ac
cuſandi ſunt, qui pertimuerunt: magis ẽt rephendẽdi, q
ſe timere ſimularunt. Illud quidẽ certe noſtrũ conſiliũ
iure laudãdũ eſt, ꝙ meos ciues, & à me ſeruatos, & mẽ
ſeruare cupiẽtes, ſpoliatus, ducib⁹, ſeruis armatis obij
ci noluerim; declarariq́. maluerim, quanta vis eſſe po-
tuiſſet in cõſenſu bonorũ, ſi ijs p me ſtante pugnare li
cuiſſet, cum afflictũ excitare potuiſſent. quorũ quidẽ
aĩum tu non pſpexiſti ſolum, cum de me ageres, ſed ẽt
confirmaſti, atq; tenuiſti. qua in cauſa nõ modo nõ ne
gabo; ſed ẽt ſemp & meminero. & predicabo libenter.
vſus es qbuſdã nobiliſſimis hoibus fortioribus in me
reſtituendo, q̃ fuerant iĳdem in tenendo. qua in ſnĩa ſi
conſtare voluiſſent, ſuã auctoritatem ſimul cum ſalute
mea recuperaſſẽt. recreatis. n. bonis viris cõſulatu tuo
& cõſtãtiſſimis atq; optimis actionibus tuis excitatis,
Cn. Põpeio pſertim ad cauſam adiuncto, cũ ẽt Cæſar,
rebus maximis geſtis, ſingularibus ornat⁹, & nouis ho
noribus, ac iudicijs ſenatus, ad auctoritatẽ eius ordinis
adiũgeretur; nulli improbo ciui locus ad rẽp. violandã
eſſe potuiſſet. ſed attẽde q̃ſo, q̃ ſint conſecuta. Primum
illa furta muliebrium religionũ. qui nõ pluris fecerat
Bonam deam, q̃ tres ſorores, impunitatẽ eſt eorũ ſen-
tẽtijs aſſecutus, qui, cũ tribunus pl. pęnas à ſeditioſo ci
ue p bonos viros iudicio pſequi vellet, exẽplum pcla-
riſſimum in poſterum vindicandę ſeditionis de rep. ſu
ſtulerũt, iidemq́. poſtea non meũ monimentũ (non. n.
illæ manubiæ meæ, ſed opis locatio mea fuerat) moni
mẽtum veto ſenatus, hoſtili noĩe, & cruẽtis inuſtũ lr̃is
eſſe paſſi ſunt. qui me hoĩes ꝙ ſaluũ eſſe voluerũt, eſt
mihi gratiſſimũ: ſed vellem, nõ ſolũ ſalutis meę, quem
admodũ medici, ſed ẽt, vt aliptæ, virium, & coloris rõ-
nẽ hr̃e voluiſſent. nũc, vt Apelles Veneris caput, & ſum
ma pectoris politiſſima arte pfecit, reliq̃ partẽ corpo-
ris inchoatã reliqt: ſic qdã hoĩes in capite meo ſolũ ela
borarũt, reliquũ corpus impfectũ, ac rude reliquerũt.
in quo ego ſpem fefelli nõ modo inuidorũ, ſed ẽt ini-
micorum meorũ, qui de vno acerrimo, & fortiſſimo vi
ro, meoq́. iudicio, oĩum magnitudine animi, & conſtã
tia pſtantiſſimo, Q. Metello L. F. quondam falſam opi
nionem acceperũt: quẽ poſt reditũ dictitant fracto aĩo
& demiſſo fuiſſe, eſt vero probandũ, qui & ſummæ vo-
luntate ceſſerit, & egregia animi alacritate abfuerit, neq;
ſane redite curarit; cum ob idipſum fractũ fuiſſe aĩo,
in quo cum oẽs hoĩes, tum M. illum Scaurũ, ſingularẽ
virum, cõſtantia, & grauitate ſuperaſſet. ſed quod de il
lo acceperãt, aut ẽt ſuſpicabãtur, de me idẽ cogitabãt,
abiectiore aĩo me futurum: cum reſp. maiorẽ ẽt mihi
animũ q̃ vnq̃ habuiſſem, daret; quæ iã declaraſſet, ſeſe
nõ potuiſſe me vno ciue carere; cumq́. Metellũ vnius
tribuni pl. rogatio, mẽ vniuerſa reſp. duce ſenatu, comi
tãte Italia, pmulgãtibus oĩbus referẽte conſule, comi
tijs cẽturiatis, cũctis ordinib. hoĩbuſq́. incũbẽtib. om-
nibus deniq; ſuis virib. recupaſſet. neq; vero ego mi-
hi poſtea qdq̃ aſſumpſi, neq; hodie aſſumo, qď quenq̃
maleuolẽtiſſimum iure poſſit offendere tñ enitor, vt
neq; amicis, neq; ẽt alienorib. opera, cõſilio, labore de
ſim. hic meæ vitæ curſus offendit eos fortaſſe, q ſplen-
dorũ, & ſpeciẽ huius vitæ intuẽtur, ſolicitudinẽ aũt, &
laborẽ pſpicere non pñt illud vero non obſcure qrunẽ
in meis ſentẽtijs, quibus ornẽ Cæſarem, quaſi deſciue
rim ã priſtina cauſa. ego aũt cũ illa ſequor, quæ paulò
ante propoſui, tum hoc non in poſtremis, de quo cepe
ram exponere, non offendes eundem bonorum ſenſuũ
Lẽtule, quẽ reliquiſti: qui cõfirmatus cõſulatu noſtro,
non nunq̃ poſtea interruptus, & afflictus ante te cõſu-
lẽ, recreatus abs te totus eſt, nunc ab ijs, à quib. tuẽdos
fuerat, derelictus: idq́. nõ ſolũ fonte, atq; vultum, qbus
ſimulatio facillime ſuſtinetur, ij declarãt, qui tũ noſtro
illo ſtatu optimates nominabantur, ſed ẽt ſnĩa ſæpe iã,
tabellaq́. docuerunt, itaque tota iam ſapiẽtium ciuiũ,
qualẽ me & eſſe, & numerari volo, & ſnĩa, & volũtas mu
tata eſſe debet: id. n. iubet idem ille Plato, quẽ ego au-
ctorem vehementer ſequor: TANTVM contendere in
rep. quantũ probare tuis ciuib poſſis: vim neq; parẽti,
neq; patrię afferre oportere, atq; hãc quidẽ ille cauſam
ſibi ait nõ attingendæ reip. fuiſſe, ꝙ, cũ offendiſſet po-
pulum Athenienſem, pꝑe iam deſipientem ſenectute;
cumq́. eũ nec perſuadendo, nec cogendo regi poſſe vi
diſſet; cum pſuaderi poſſe diffideret, cogi fas eſſe nõ ar
bitraret. Mea rõ fuit alia, ꝙ neq; deſipiẽte populo, neq;
integra re mihi ad cõſulendũ capeſſerẽ ne remp. impli
catus tenebar. ſed lætatus tñ ſum, ꝙ mihi liceret in ea-
dẽ cauſa & mihi vtilia, & cuiuis bono recta defendere.
Huc acceſſit cõmemorandã qdã, & diuina Cæſaris in
me, fratremq́. meũ liberalitas, q mihi, quaſcunque res
gereret, tuẽdus eſſet; nũc in tanta felicitate, tantiſq́. vi
ctorijs, ẽt ſi in nos nõ is eſſet, q eſt, tñ ornãdus videret.
ſic. n. te exiſtimare velim; cũ à vobis meæ ſalutis aucto
ribus diſceſſerim, neminẽ eſſe, cuius officijs me tã eſſe
deuinctũ non ſolũ confitear, ſed ẽt gaudeam. qď qm̃ ti
bi expoſui; facilia ſunt ea, q̃ à me de Vatinio, & de Craſ
ſo reqrit. Nã de Appio qď ſcribis, ſicut de Cæſare, te
nõ rephendere: gaudeo tibi conſiliũ pbari meum. De
Vatinio aũt, primum reditus interceſſerat in gratiã per
Põpeium, ſtatim vt ille ptor eſt factus; cum quidẽ ego
eius petitionem grauiſſimis in ſenatu ſententijs oppu
gnaſſem, neq; tã illius ledendi cauſa, quã defendendi,
atq; ornandi Catonis: poſt autem Cæſaris, vt illum de
fenderem, mire cõtentio eſt conſecuta. cur autem lau
darim, peto à te, vt id à me ne ue in hoc reo; ne ue in a-
lijs requiras; ne tibi ego idem reponam, cum veneris
tametſi poſſum vel abſenti. recordare enim, quibus

laudationē ex vltimis terris miſeris: nec hoc pertimue
rit: nam à me ipſo laudanť, & laudabuntur ijſdem. ſed
tū defendendi Vatinij fuit etiam ille ſtimulus, de quo
in iudicio, cum illum defenderem, dixi me facere quid
dam, quod in Eunucho paraſitus ſuaderet militi.

Vbi nominabit Phædriam: tu Pamphilam
Continuo. ſi quando illa dicet, Phædriam in-
tromittamus comeſatum: tu, Pamphilam
Cantatum prouocemus, ſi laudabit hæc
Illius formam: tu huius contra. denique
Reſerto par pari, qnod eam remordeat.

ſic petiui à iudicibus, vt, qm̄ qdam nobiles hoīes, & dē
me optime meriti nimis amarēt inimicū meū, meq. in
ſpectante ſæpe eum in ſenatu modo ſeuere ſe ducerēt.
modo familiariter, atq; hilare amplexārenť, qm̄q. illi
hr̄ent ſuū Publiū, darēt mihi ipſi aliū Publiū, ī quo poſ
ſem eorū aīos mediocriter laceſſitus leuiter repūgere.
neq; ſolū dixi, ſed ēt ſæpe facio, dijs hoībusq. approbā
tibus. Habes de Vatinio: cognoſce de Craſſo. Ego cum
mihi cū illo magna iam gr̄a eſſet, qd̄ eius oēs grauiſſi
mas iniurias cōis cōcordię cauſa, volūtaria quadā obli
uione cōtriuerā, repētinā eius defenſionē Gabinij, quē
ꝓximis ſupioribus diebus acerrime oppugnaſſet, tn̄, ſi
ſine vlla mea cōtumelia ſuſcepiſſet, tuliſſē, ſed, cū me
diſputātē, nō laceſſentē, laceſſiſſet; exarſi nō ſolū pn̄ti,
credo, iracūdia, (nā ea tā vehemēs fortaſſe non fuiſſet)
ſed cū incluſum illud odiū multarū eius in me iniuria-
rū, qd̄ ego effudiſſe me eſſe arbitrabar, reſiduum tn̄, in
ſciente me fuiſſet, oē repēte apparuit. quo qdē tpe ipſo
qdā hoīes, & ijdē illi, quos ſæpe nutu, ſignoneq. appel
lo, cū ſe maximū fructū cepiſſe dicerēt ex libertate mea
meq. tū deniq; ſibi eſſe viſum reip. qualis fuiſſem reſti
tutū, cumq. ea cōtētio mihi magnū ēt foris fructū tuliſ
ſet: gaudere ſe dicebāt, mihi, & illū inimicū, & eos, q in
eadē cā eſſent nunq̄ amicos futuros. quorū iniq ſermo
nes cū ad me p hoīes honeſtiſſimo pferrenť, cūq. Pōpe
ius ita cōtēdiſſet, vt nihil vnq̄ magis, vt cū Craſſo redirē
in gr̄am; Cæſarq. p lr̄as maxima ſe moleſtia ex illa cō
tētione affectū oñderet; habui nō tpm ſolū rōnem meo
rū, ſed ēt naturę: Craſſūq;, vt quaſi teſtata P.R. eſſet nr̄a
gr̄a, penè à meis laribus in ꝓuincia eſt ꝓfectus. nā, cū
mihi cōdixiſſet, cœnauit apud me in mei gn̄i Craſſipe
dis hortis. q̄obrē eius cām, qd̄ te ſcribis audiſſe magna
illius cōmendatione ſuſceptā, defendi in ſenatū, ſicut
mea fides poſtulabat. Accepiſti, quibus reb. adductus,
quāq. rē, cāmq. defenderim, quiq. meus in rep. ſit pro
mea parte capeſſēda ſtatus. de quo ſit velim ſtatuas, me
hæc eadē ſēſurū fuiſſe, ſi mihi integra oīa, ac libera fuiſ
ſent, nā neq; pugnādū arbitrarer cōtra tātas opes, neq;
delēdū, ēt ſi id fieri poſſet, ſummorū ciuiū principatū; ne
que pmanēdū in vna ſn̄ia, cōuerſis reb. ac bonorū volū-
tatis īmunitatis; ſed tpib' aſſentiēdū. NVNQVAM. n. pſtāti
bus in rep. gubernāda viris laudata eſt in vna ſn̄ia ppe-
tui pmāſio ſed, vt in nauigādo tēpeſtati obſeq artis eſt,
ēt ſi portū tenere nō queas; cū vero id poſſit mutata ve-
lificatione aſſeq, ſtultū eſt eū tenere cū piculo curſum,
quē cępis, potius, q̄, eo cōmutato, quo velis, tn̄ pueni-
re: ſic, cū oībus nobis in adminiſtrāda rep. ꝓpoſitū eſſe
debeat, id qd̄ à me ſæpiſſime dictū eſt, cū dignitate o-
tiū: NON idē ſemp dicere, ſed idē ſp ſpectare debemus.
q̄obrē, vt paulò ante poſui, ſi eſſent oīa mihi ſolutiſſi-
ma; tn̄ in rep. nō alius eſſem, atq; nunc ſum. cum vero in
hūc ſenſum & alliciat bn̄ficijs hoīum, & cōpellar iniu
rijs; facile patiar ea me de rep. ſentire, ac dicere, q̄ maxi
me cū mihi, tū ēt reip. rōnibus putē cōducere. apertius
aūt hæc ago, at ſæpius, ꝙ, & Q. Frater meus legatus eſt
Cæſaris, & nullū meū minimū dictū, nō modo factū, ꝓ
Cæſare interceſſit, qd̄ ille nō ita illuſtri gr̄a exceperit,
vt ego eū mihi deuinctū putarem itaq; eius oī, & gr̄a, q̄
ſumma eſt, & opibus, quas ītelligis eſſe maximas, ſic
fruor, vt meis. nec mihi aliter potuiſſe videor hoīum
pditorū de me cōſilia frāgere, niſi cū pſidijs ijs, q̄ ſp ha
bui, nunc etiā potentiū bn̄uolentiā coniunxiſſem. his
ego cōſilijs, ſi te pn̄tem habuiſſem vt opinio mea fert,
eſſem vſus eiſdem: noui. n. temperātiā, & moderationē
naturæ tuæ: noui aīum tū mihi amiciſſimum, tū nulla
in ceteros maleuolentia ſuffuſum, cōtraq. cū magnū,
& excelſum, tū etiā aptū, & ſimplicem. vidi ego quoſdā
in te tales, quales tu eoſdem in me videre potuiſti. q̄
me mouerūt, mouiſſent eadem te ꝓfecto. ſed, quocūq;
tpe mihi poteſtas pn̄tis tui fuerit tu eris oīum modera
tor cōſiliorū meorū, tibi erit eidem, cui ſalus mea fuit,
etiā dignitas curæ. me qdē certe tuarū actionū, ſn̄iarū,
voluntatū, rerum deniq; oīum ſocium, comitemq. ha
bebis; neq; mihi in oī vita res tā erit vlla propoſita, q̄ vt
quotidie vehemētius te de me optime meritū eſſe, læte
re. QVOD rogas, vt mea tibi ſcripta mittam, q̄ poſt di-
ſceſſum tuū ſcripſerim; ſunt or̄ones quædam, quas Me
nocrito dabo, neq; ita multæ, vt pertimeſcas, ſcripſi ēt,
(nā etiā ab or̄onibus diſiungo me ferè, referoq. ad mā
ſuetiores muſas, q̄ me maxime, ſicut iā à prima adole-
ſcentia, delectāt) ſcripſi igiť Ariſtotelico more, quem-
admodū qdem volui, tres libros in diſputatione, ac dia
logo de oratore; quos arbitror Lentulo tuo fore nō in
utiles: abhorrēt. n. à cōibus pceptis, & oēm antiquorū,
& Ariſtotelicā, & Iſocraticā rōnē oratoriā cōplectunť.
ſcripſi etiā verſibus, tres libros de tpibus meis: quos, iā
pridē ad te miſiſſem, ſi eſſe edēdos putaſſem: ſunt. n. re-
ſtes, & erūt ſempiterni meritorū tuorū erga me, meæq.
in te pietatis. ſed, quia verebar, non eos, q ſe læſos arbi
trarenť, (etem̄ id feci parce, & molliter) ſed eos, quos
erat infinitū bn̄ de me meritos omne; nominare, nō mi
ſi, quos tn̄ ipſos libros, ſi quē cui recte cōmittā, inuene
ro, curabo ad te pferendos. atq; iſtā qdem partem vitę,
cōſuetudiniſq. nr̄æ totam ad te defero. quantū literis,
qtm̄ ſtudijs, veteribus nr̄is delectationibus, conſequi
poterimus, id omne ad arbitriū tuū, q hæc ſp amaſti, li
bentiſſime cōferemus. Quę ad me de tuis rebus dome
ſticis ſcribis quæq. mihi cōmendas, ea tātæ mihi curæ
ſunt, vt me nolim admoneri, rogari vero ſine magno
dolore vix poſſim. Quod de Q. fratris negocio ſcribis,
te priore æſtate, ꝙ morbo impeditus in Ciliciā no trā
ſieris, conficere nō potuiſſe, nunc aūt omnes factură,
vt conficias: id ſcito eſſe eiuſmodi, vt frater meus vere
exiſtimet, adiūcto iſto fundo, patrimoniū fore ſuū p te
cōſtitutū. Tu me de tuis rebus oībus, & de Lentuli tui,
noſtriq. ſtudijs, & exercitationibus velim quāfamilia
riſſime certiorem, & qnāſæpiſſime, facias exiſtimeſq.
neminem cuiq̄ neq; cariorem, neque iucūdiorem vnq̄
fuiſſe, q̄ te mihi; idq. me, nō modo vt tu ſentias, ſed vt
oēs gentes, etiā vt poſteritas oīs intelligat, eſſe facturū.
Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit ēt

in

in ſenatu palam, ſeſe, ſi licitum eſſet legem curiatã ferre, ſortiturũ eſſe cum collega ꝓuinciam; ſi curiata lex nõ eſſet, ſeparaturum cum collega, tibiq́. ſucceſſurũ legẽ curiatã conſuli ferri opus eſſe, neceſſe nõ eſſe: ſe qm̃ ex S.C. prouinciam hr̃et, lege Cornelia imperiũ habiturum, quoad in vrbem introiſſe. ego, q ad te tuorum quiſq; neceſſariorum ſcribat, neſcio: varias eſſe opiniones intelligo. ſunt qui putent poſſe te non decedere; ꝗ ſine lege curiata tibi ſuccedatur. ſunt etiam qui, ſi decedas, à te relinqui poſſe, qui prouinciæ præſit. mihi non tam de iure certum eſt, (q̃q̃ ne id quidem valde dubium eſt) q̃ illud, ad tuam ſummam amplitudinem, dignitatem, liberalitatem, qua te ſcio libentiſſime ſolere frui, pertinere, te ſine vlla mora prouinciam ſucceſſori concedere: preſertim cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis nõ poſſit illius cupiditatem refutare. ego vtrunq; puto meum eſſe; &, quid ſentiam, oſtendere; &, quod feceris, defendere. Scripta iam epiſtola ſuperiore, accepi tuas literas de publicanis: quibus æquitatem tuã nõ potui non probare: facilitate quidem, vellem, cõſequi potuiſſes, ne eius ordinis, quem ſemper ornaſti, rẽ, aut voluntatem offenderes. equidem non deſinam tua decreta defendere: ſed noſti conſuetudinem hominum. ſcis, q̃ grauiter inimici illi ipſi Q. Scęuolę fuerint. tibi tamen ſum auctor, vt, quibus rebus poſſis, eum tibi ordinem, aut reconcilies, aut mitiges. id etſi difficile eſt, tamen mihi videtur eſſe prudentiæ tuæ. Vale.

HVB. PEriucundæ mihi fuerunt) M. T. C. epiſt. omnes quo longiore, eo mihi elegantiores, & vtiliores vidẽtur. Itaque eo diligentius à nobis interpretandæ ſunt, neque .n. eis aſſentior, qui quaſdam breuiores electas ſe habere iactant, quas ſolas proponendas aſſerunt, quaſi gemmas quaſdam præcipuas, idq́ue quibuſdam rerum imperitis haud difficile perſuadent, quod non aliam ob cauſam à pleriſque factũ arbitror, niſi quia difficilioris negocij arbitrarentur eas aggredi, & ingenio vincere, quę plus artis, plus ingenij, plus hiſtoriarum, plus denique rerum omnium cogitationis haberent, imitati eos, qui ꝓpter impotentiã rei pecuniarię, cum precioſiſſimas gemmas emere non pñt, quaſcunque emerunt, vxoribus ſuis precioſiſſimas eſſe perſuadere conant, cũ tñ eorum artes, & ſimulationes aliquando detegantur. Sed eos omittamus & iam viam omnibus, vel ad difficillimas quaſq; aperiamus, vt quæ antehac à paucis intelligendæ difficultatis caritudine emi (vt ita dixerim) non potuerunt, iam producatur, & facillime nobis copiam facientibus comparantur. vt omniũ cõmodis iam conſuluiſſe intelligamur. Continet igĩ hæc epiſtola multas partes, quas ſingulas enumerare tamen moleſtũ, tñ vero non valde vtile puto, colligentur tñ, quæ magis neceſſariæ eſſe videbuntur, vt facilius habeaĩ totius epiſtolæ argm̃, quod quidẽ hoc tandem eſſe putamus. primum reſpondet Cic. Lent. qui ſcripſerat ſtudia Cic. in ſe ſibi gratiſſima fuiſſe, & oſtẽdit id magis eſſe ex abundantia amoris ipſius Lent. q̃ ꝗ merita ſua hoc exigant, aut ſi qua pro Lent. fecit quæ quidem ita fuerunt debita ꝗ ſine magna repræhenſione prætermitti non potuiſſent, potuiſſe, aũt facilius Cic. erga ſe animum cognoſcere, ſi ambo Romæ fuiſſent quo tpe fuerunt locorum interuallo ſeiuncti, gratulaĩ tamen ipſi Lent. ꝗ prouinciã cũ ſumma laude adminiſtraret tametſi ille Romæ fuiſſet, dicit ſe facilius potuiſſe vlciſci eos, qui eũ oppugnaſſent, quia ille Cic. defendiſſet. Clodius tñ qui laudatus à Lent. cum præcipue oppugnaſſet, ſuis ſceleribus iam hoc eſſe aſſecutum, vt nullã vel dignitatis, vel libertatis, partem in poſterũ ſibi reliqueris. Deinde quia Lẽt. habebat multos aduerſarios, gratulatur ei Cic. ꝗ ille habeat inimicos in re ita magna ſicut ipſe cognouit, quia hic in dignitate. Cic. vero in ſalute læſus eſt, qm̃ cũ intellexiſſes Lẽt. Cic. in gratiam rediſſe cum Cæſ. cum quo multũ antea diſſenſerat, vt ẽt ipſe fatetur in oratione de prouincijs conſularib. & cum Appio Pulchro, cũ quo ſi habuerat magnas ſimultates, ſcripſerat ſe id non rephendere velle, tñ potiſſimũ intelligere, qua cauſa adductus. Cic. defendiſſet, & laudaſſet. Vat. quẽ ante tantopere oppugnaſſet, & in quem acerrime inuectus eſſet in cauſa Sextij, Cicer. omnium harum rerum rationes reddit, & quemadmodum olim ſine ſalutis ſuæ ratione tẽp. omnino turaturus ſit. ita nunc exiſtimaſſet habendam rõnem ſalutis, neq; tñ deſerendã remp. neque dignitatis ſuæ opinionem. Reddit ẽt rõnem de redditu in gratiã cum M. Craſſ. à quo grauiſſimis iniurijs fuiſſet affectus, cũ eius potiſſimũ fauore adiutus fuiſſet Clod. in oppugnatione Cic. Reliquæ partes locis ſuis ita declarabuntur, vt omnino tota epiſt. intelligi poſſit. [Periucundæ) Valde iucundæ, plenæ delectationis. [Perſpicere) Planè cognoſcere. [Pietatem,) Religioſam quandã animi venerationem, de pietatis ſignificatione in prima epiſt. dictum eſt. [Quid enim dicam, beneuolentiã) Quæ multo minor eſt, qui pietas. [Cum) Ratio eſt huius interrogationis, q.d.n. dicã. [Illud ipſum nomen) Hæ pronomina habẽt emphaſim, q.d. quo nomine nullũ poteſt eſſe maius. [Videaĩ leuius) Putetur minus, & longe vilius, quia non habeo vocabulũ, quo poſſim vti ad declarãdum animi mei effectum cum nomen pietatis quo nullum poteſt eſſe grauius, ſit etiam vilius & minus quàm exigũt tua merita erga me. de eo .n. Cic. ita ſcr. in oratione de reddittu ſuo. P. Lẽt. parens, deus ſalutis noſtræ, vitæ, fortunæ, memoriæ, nominis &c. Itẽ in oratione pro Domo ſua ad Põtifices, ſic inqt. An. Ego cũ P. Lent. Conſul optime de me, ac de repub. meritus &c. [Tuis meritis) Beneficijs. [Facis abundantia quadã amoris) Quia multum me amas, nam omnia quæ ab eo, quem amamus, fiunt erga nos etiã ſi minima ſunt, ſolent tñ nobis eſſe valde grata. [Quæ pretermitti). i. omitti. [Sine nefario ſcelere) Sine impietate, & maxima ingratitudine, & eſt ſenſus, ꝗ ſcribis ea eſſe tibi grata, q̃ pro te facio, facis, quia multum amas, & ideo ea ẽt grata habes, q̃ non ſolum facere debeo, ſed etiam quæ nõ poſſem prætermittere, q n maximũ ſcelus admittere viderer. [Tibi aũt) h.d. perſpexiſti, quid egerim pro te, ſed multo clarius cognouiſſes, ſi fuiſſes Romæ his temporibus, quibus abſuiſti à nobis, quia facilius pñtibus, quam abſentibus oſtendimus mentẽ noſtram. [Nam in eo ipſo,) Rñſio eſt ad aliam partem epiſtolæ Lent. ꝗ ſi fuiſſet Romæ floruiſſet cũ Cic. in adminiſtratione reip. idq́. aliquando ſe facturum oſtendebat. Dicit Cic. ita fuiſſe futurũ, q a ipſi omnino floruiſſent, in eo ipſo, quod inferius dicit ſentẽtijs ſenatorijs dicendis, & in omni actione &c. [Floruiſſemus) Excelluiſſemus. [Paulò poſt) In proceſſu epiſtolæ, quã alij male diuidunt ab hac. [Senſus) Sententia. [Et reſcribam tibi) Sicut incipit reſcribere, cum dicit certiorem te ꝑ literas &c. [Sed certe) Vel ſaltẽ, vel certe profecto, vt ſit affirmãtis aduerb. [Te auctore) Conſiliario non imperitiſſimo. i. conſiliario non omnino indocto, & imperito, vitat. n. arrogantiã, vt nollit ſe dicere peritiſſimũ. [Fideli) Hoc. n. poſſum de me dicere, ꝗ fideliter tibi conſuluiſſem, & amanter, & eſt ordo. ſed certe ego eſſem vſus te auctore amiciſſimo, & ſapientiſſimo. [Et tu) Subaudi vſus eſſes me conſiliario fortaſſe &c. conſiliarius, qui prębet conſiliũ. Quanq̃ qui, h. d. ſe tñ lætari, ꝗ ipſe Lent. imperator in Cilicia res bene geſſerit. [Victore) Aduerſus Parthos, & alios hoſtes P. R. q prouinciæ, imminebant. [Sed certe) q.d. q̃q̃ lætor, ꝗ abſens bene geſſeris & res, & prouinciã, tñ maluiſſem te eſſe Romæ, qa quæ tibi debeo multo melius pñti q̃ abſenti ꝓſtare potuiſſem, & ita tu fructus, quo tibi debeo, vberiores à me pſens accipere potuiſſes. [Fructus) Tranſlatio eſt ſumpta ab agris: quæ .n. amicis pro præſtitis debemus: tranſlatiue fructus appellanĩ: qm̃, vt inquit Cic. debemus imitari agros fertiles, qui plus reddunt, quàm acceperunt. [Vlciſcendis) Perueniendis, vel vindicandis: nam vlciſcor vtrunq; ſignificat, auct. Aſcon. Ped. quãquam paruo differre videnĩ, ſed hic melius vendicandis. Eſt autem vlciſci vel vendicare, iniuriam non impunitã relinquere, & quaſi par pari referre. vt ſummã in diffiniam, eſt maledictum aliquod. aut maleſactum defendere. [Partim inimicos eſſe) Oſtendit h. e duas fuiſſe cauſas, q a ſibi inimicos comparauerit, aut q a defendit Cic. aduerſus impetum Clodij, aut quia pulcherrime, & cũ ſummo honore egit prouinciam, ob quã multi ei inuidebant, neque volebant ei decerni ea, quæ victoribus imperatoribus à P. R. decerni ſolebant. [Propugnationem) Defenſionem. [Salutis meæ,) Vitæ meæ, cum in exiliũ exire coactus ſum. [Amplitudinem,) Dignitatem. [Illius actionis) Aut quod optime geſſerit res in prouincia, aut certe ꝓpea quæ in conſulatu antea gerat, vt dixit ſuperius. [Magna eſt memoria conſulatus, de quo multi inimici ei inuidebant. [Mirificum) Magnum, & audentem pluſquã exiſtimet. [Quanqnam) q. d. habuimus ẽt deos nobis fauentes, quia ille ſceleratus Clod. perpetuus inimicus omnium, qui de eo benemeriti ſunt, pro nobis vindictam fecit de ſeipſo, quia ꝓpter ſua ſcelera amiſit omnẽ dignitatem, & libertatem in futurum. [Quanquam ille) Non dicit, qui ſit, ſed intelligit Clod. perpetuus inimicus amicorũ ſuorum, qui ſemper maleſecit ijs, a quibus eſt bene affectus. [Ornatus)

Pietas

Fructus

Vlciſcor
Vidicor

tus) Adiutus. [Tuis maximis beneficijs) Qui ei ſemper fauiſti, & auxilium præſtitiſti vt extolleretur. [In te potiſſimum) præcipue in te, quamuis idem fecerit in alios. [Fractam vim) Quia tam amiſit auctoritatem, neque tantum poteſt, quantum poterat, cũ me oppugnauit. [Contulit) Coniecit, conuertit. [Vltus eſt autem vicem noſtram ipſe ſeſe) .i. de ipſo fecit vindictam pro nobis. [Seſe) .i. in ſeipſo. Se, & ſeſe Seruius in arte, a Cæſare ita diſtinguit ait, vt ſe dicamus, cum aliquem quid in aliũ feciſſe oſtendimus, vt hic fatetur ſe nocuiſſe mihi. Cum autem ſeipſum, tunc dicimus ſeſe. [Vicem noſtram,) Id eſt quod nos facere debeamus .i. vice noſtri. [Eſt enim ea) oſtendit, quid egerit contra ſeipſum. [Eſt conatus) Tentauit, aggreſſus eſt. [Ea quibus patefactis) Sacrilegium eius intelligit, cum ad ſacra deæ bonæ muliebri habitu auſus eſt venire, propter amorem Põpeiæ vxoris Cæſar. [Non modo dignitatis) Quia propter fœditatem ſuorum ſcelerum omnibus honoribus indignus habitus eſt. Neque enim ſolum Pompeiæ Cæſ. vxoris mæchus fuit, ſed etiam cum duabus ſororibus cõcubuit, quarum altera nupſerat Lucullo, altera Metello clariſſimo viro, quæ multis in locis Cic. commemorat. Refert etiam Liuius, & Plutarchus. [Sed ne libertatis) Quia liber eſſe non poteſt, qui aliquo publico ſcelere eſt pollutus, neq; enim poteſt, aut etiam audet ſe defendere qui ſe infectum cognouit. Vnde Iuuen. Vnde tibi frontem libertatemque parentis. Cum facias peiora ſenex. [Te autem) Senſus eſt, & ſi mallem te potius expertum eſſe in rebus meis, quam in tuis, qualis ſit fides hominum, quia pluris faciores tuas, quàm meas, tamen gaudeo, quòd non cognoſcas fidem hominum tanto tuo damno, quãto dolore. ego cognouerim. [In rebus meis) In meis commodis. [In moleſtia) Quàm capio de rebus tuis ita exagitatis. [Gaudeo) Accipio hanc lætitiam, & conſolationem. [Te cognoſcere eam fidem) Quia vt alibi Cic. ita amicitia, & fides hominum aduerſis probatur, ſicut aurum igni. [Non ita magna mercede) Non tam caro precio, vt vulgo dicimus, vel non tam magna impenſa, & damno. [Quam maximo dolore me) Quam maximo, id eſt quanto maximo. [Ego cogn. fidem hominum) Quia non tanta fuerat merces eorum, quæ dignitate tua violata amiſiſti, quantus dolor afflictæ, & propè perditæ ſalutis meæ [De qua ratione) De qua re, & cauſa, & negocio. [Tempus) Occaſionem quandam, & opportunitatem. [Dari) Offerri quia incidenter ſeci mentionem de fide hominum, quam variam erga me cognoui magno dolore eo tempore quo a Clo. Clodianisq. omnibus iniquiſſime ſum vexatus. [Vt reſcribam tibi) Oſtendit igitur hanc epiſtolam totam eſſe reſponſiuum. [Ad ea, quæ quæris) A me ſcire. [Certiorem) Non eſt initium epiſtolæ, vt quidam male ſentiunt, ſed vt ex verbis præcedentibus aperte perſpicitur, coniũgitur cum ſuperiori textu epiſtolæ. [Factum certiorem) Eductum eſſe, intellexiſſe. [Appio) Quidam fruſtra ſomniant Appium Clodium, per quem coactus eſt in exilium ire. cum apud nullum omnino legatur, quod cum eo reconciliatus ſit, ſed Appium intellexit. Pulchrum cognomento, ad quem multas epiſtolas ſcribit lib. iij. in quibus Cic. fatetur ſe in gratiam rediſſe, & ſimultatem depoſuiſſe. [Vatinium autem) In hunc inuectus eſt Cicer. vehementer in cauſa, & extat oratio Ciceronis admodum contumelioſa in Vatinium teſtem. [Oſtendis) Significas per literas tuas. [Adductus) Motus, compulſus, laudarim, & defenderim, his enim duabus rebus maxime demonſtratur reconciliata gratia. [Laudarim) Quem ante mille criminibus onerarim. [Defenderim) Quem totis viribus oppugnauerim. [Planius) Apertius. [Neceſſe eſt, repetam) Summam reuocem, & ſubauditur vt repetam. [Altius) Longius magis ab initio. [Conſiliorum) Cogitationum, deliberationi. [Ego) Vt diximus ſupra, hoc pronomen in principio orationis præ ſe fert grauitatem, & varietatem narrationi. Dicit enim Cicer. poſt reſtitutionem ſuam ſe ita fuiſſe gratum, vt non ſolum exiſtimaret ſe reſtitutum ſuis, ſed etiam multo magis ipſi reip. & non ſolum exiſtimaſſe ſe debere Lent. a quo præcipue fuiſſet adiutus, ſed etiam debere ipſi reip. cum animum, quem antequam accepiſſet, hoc ſingulare beneficium, debebat communi officio ciuium. [Actionum tuarum) Quæ in tuo conſulatu pro me reſtituendo apparuerunt. Aut re vera actionum tuarum in tuo conſulatu quem egiſti de inſtaurandis ædibus meis quæ per Clodium fuerant dirutæ, & de reſtituendis mihi reliquis, quæ amiſeram. [Meis) Fratri, & liberis, & amicis, & propinquis. [Et quoniam, deberem tibi) Senſus eſt. Et quoniam debebam ſummopere amare, per quem pcipue fuiſſem reſtitutus, arbitrabar me etiam debere reipub. quæ fuiſſe tibi in reſtitutione mea, ſaltem eum animum, quem debebam antea, ſicut ceteri ciues, cum nondum eſſem affectus tam ſingulari beneficio. [Incredibilem) Maximum. [Singularia) Vnica, præcipua, quaſi quæ pro nullo alio debeo. [Studia) Pluſquam amor. [Adiuuiſſet) Quia multorum ciuium optimorum fauore eſt reſtitutus Cicer. quos nunc intelligit per rempublicam. [Certe) Saltem. [Eum) Talem. [Merito) Singulari beneficio reſtitutionis meæ. [Tantummodo) Non alia propria, aut ſpeciali obligatione. [Communi officio) Quia omnes ciues communiter debent reip. ſuæ. [Debitum) Obligatum. [Non aliquo ſingulari beneficio) Sicut nunc eſt debitus hoc tanto beneficio. [Præſtitiſſem) Exhibuiſſem demonſtraſſem. [Hac me mente) Hoc propoſito, hac intentione. [Te conſule) Cum eſſes conſul. [Vidiſti) Cognouiſti. [Collocutionibus) Familiaribus congreſſionibus inter te, & me. [Primis temporibus) Poſtquam fui reſtitutus. [Offendebatur) Moleſtia afficiebantur. [Cum agente) Tractante. [De reliqua) Vt præter reditum meum reſtituerentur mihi reliqua, quæ amiſeram. [Aut occulta) Senſus eſt aut cognoſcebã quibuſdam me clam odio haberi, aut non ſatis aperte mihi faueri, ſicut debebant. [Obſcuriora) Aliquantulum obſcura, non ſatis aperta. [Studia) Fauores, voluntates. ſ. cognoui, quod quidã mihi aperte fauere non auderent. [Nam neque) Dicit in quibus rebus maxime cognouerit quorundã vel occulta odia, vel obſcura ſtudia. [Nam neque) Senſus eſt cum ageres de monimẽtis meis, de vt nefaria vlciſcenda quam intulerat mihi Clodius, denique de reſtituendis mihi omnibus iis, quæ ante miſeram, adiuuerunt te, qui debuerunt adiuuare, in quo cognoui quod aut oderant me, aut aperte fauere non audebant, neque præſtiterunt eam voluntatem, quam ab eis expectabam. [De monimẽtis) De domo mea quam Clodius libertati dicauerat. de qua Lent. ſæpe egerat in ſenatu, & apud pontifices, vt reſtitueretur. Cic. & extat oratio ipſius Cic. de domo ſua ad pontifices, in qua oſtendit domum ſuã a P. Clodio iure concremari non potuiſſe, petitq. eã ſibi reſtitui, quã multis in locis in ea oratione monimentum appellat, Clod. iactaret ſe eam conſecraſſe in monimentum, & perpetuam memoriam libertatis, cum potius eiecto Cic. amiſſa eſſet libertas, vnde in prædicta oratione ſic, inquit, cũ de libertate locutus eſſet. Hæc me domo mea pellet, hæc vltrix afflictæ ciuitatis reip. ſpolijs ornabit, hæc erit in eo monimento, quod poſitum eſt, vt eſſet iudicium oppreſſi ſenatus ad memoriam ſempiternam turpitudinis, & multis alijs in locis in ea oratione monimentum appellat domum ſuam. Eſt autem monimentum alicuius rei memoriam à mentis monitione dictum. [De vi) Violentia, quia Clod. eiecit Cic. armata manu. [Cum fratre) Qui, quãuis non fuerit eiectus ex vrbe, eſt tamen eiectus domo ſuo, quam Clod. incenderat, vt eſt in oratione pro Milone, & abſente fratre ita vexatus, vt cũ de eius reſtitutione ageretur, orta contentione vno tribuno vulnerato, & multis alijs interfectus, ipſe non alia via euaſerat, q̃ ꝙ ſe mortuum fingens inter cadauera per forum iacentia delituerit, auctor Plut. in vita Cicer. [Neque hercule) Ordo eſt, neque hercle præſtiterunt eam voluntatem, quam expectabam in ijs rebus, quæ tamen minimi à me putabantur, quamuis erãt mihi neceſſariæ propter naufragia rei familiaris. [Ijs ipſis rebus,) q. d. minimis & intelligit ſupellectilia, & agros &c. quæ Cic. rapta fuerant, quæ quamuis ille paruifaceret. tamẽ dicit ſibi fuiſſe neceſſaria, ꝓpter magnum infortunium exilij, quod perpeſſus fuerat. [Erant neceſſariæ) Quia in eiuſmodi caſu ſolent omnia eſſe neceſſaria, quę fortuna proſpera videbantur ſuperflua. [Minimi putabantur) Quia non erant vera bona, ſed fortunæ ſubiecta. [Naufragia) Comparat enim ſemper Cic. diſſenſiones ciuiles tempeſtatibus, damna vero, quæ ex eis patit, naufragia appellat, vt in oratione pro Miloni. Equidem ceteras tempeſtates, & procellas in illis duntaxat fluctibus concionem, &c. Naufragus autem dicitur naui fracta eiectus & naufragium ponitur modo pro nauigãdi periculo, modo pro nauigationis damno, & infortunio, & iactura, ergo hic naufragia iacturas, & amiſſiones intelligamus. [Reſarciendis) Tractum à veſtibus, quæ diſſutæ ſarciuntur, id eſt componuntur, ergo ſerciendis. i. componendis, quia erant diſſipatæ exilio meo, vel inſtaurandis, & emendandis, vnde, & ſarcinatores (teſte Nonio) ſutores dicuntur. [Neque enim erant) Parentheſis eſt. [Obſcura) Occulta, ſed apertiſſima. [Non tamen tam acerba) .i. non tam iniquo animo ferebam hæc, in quibus non adiuuabam te cauſa mei, quam habebam grata ea quæ fecerant, cum me reſtituendum, & ſenſerant, & dixerant. [Acerba) Moleſta, grauia. [Illa) Quæ fecerant, in me reſtituendo. [Itaque) Concluſio, vel potius illatio, quædam ex ſuperioribus. quibus dixit ſe nullius odio, aut alia cauſa potuiſſe vnquam alienari à rep. Nunc igitur dixit, quòd quamuis plurimum deberet Pompeio, non ſolum qua fuerat ab eo adiutus in reſtitutione, ſed, & quia

Se, Seſe

Ego

Monimẽtum

Naufragus

Naufragium

Sarcinatores

quia eum ſemper plurimũ amauerat,& de eo ſempee bene indicauerat,non tñ habuit tñ reſpectum qd ipſe Pomp. vellet,q̃ permanſit ſemper in priſtinis ſententijs ſuis de rep.[Te præd.)Aſſertore,& apte dicente me ei plurimum debere.[Iudicio meo) Qđ de eiſdem peroptimum habueram.[Non reputans)Non cõſiderans,aut cogitans.[Permanebam)Perſeuerabam.[Priſtinis)Conſuetis, quas ſnias habueram ẽt ante exilium meum. [Sententijs de rep.) Vł hoc dicere, q̃ quamuis plurimum faceret Pomp. cui plurimum debebat, & ipſe Pomp. faueret Cæſ. cui volebat prorogare prouinciam in alterum quinquennium,cuius denique dignitatem oĩo ſuſtinebat, & defendebat. cum in alijs, tum vero in diuiſione agri campani,tñ nunquam vllo reſpectu Pomp.potuit deterreri, quo minus diceret pro rep. quod ſentiebat, cum maxime ſpreto Bibulo à Cæſ. eius collega, ita vt nusq̃ in conſulatus dignitate nominaretur, non dubitauerit dicere ſe pluris facere iacentem fortunam,& calamitatem Bibuli,q̃ Cæſ. auctoritatem, quod ita declarat. [Ego, ſedente Cn. Pomp.) Vt audiret orõnem Sextij. Cum Sextius veniſſet in vrbem,qui oĩbus comitijs declaratus quæſtoe venerat ad vrbem vt de laudibus Pompeij diceret. Vatinius vero Teſtis dixerat Cic.adductum ſelicitate,& fortuna proſpera Cæſ.cœpiſſe eſſe illi amicum,cui Cic. tñ̄det ſe pluris facere fortunam Bibuli quam ipſe Vat. afflictam putaret,q̃ oẽm felicitatem,& oẽs victorias Ceſaris,vt oſtenderet in eligenda amicitia Cæſ. ſe non fortunam, ſed iudicium ſecutum eſſe. [Dixitq. teſt s Vatin.) Ita eſt ordinandus textus,vt intelligamus,& cum Vatinius teſtis dixiſſet me commotum fortuna,& felicitate Cæſ. cœpiſſe ſe eſſe amicum illi, ego dixi me ante ferre fortunam Bibulo, &c. Nam ſi teſtis Vatinius ſit parentheſis, vt quidam imperiti hiſtoriæ,& male intelligentes Cic. interpretantur, quis erit nominatiuus huius verbi dixiſſet, neque.n. intelligi poteſt Sext.qui erat amiciſſimus Cic.neque hoc dixiſſet.ergo neceſſe eſt dicere. Dixiſſet Vatinius teſtis contra Mil. & Sext. vt patet in orõne aduerſus ipſum Vatinium. [Commotum) Adductũ incitatum.[Ille)Vatinius. [Vellet)Cuperet. [Afflictam) Quaſſatam, miſeram quia à Bibulo ſemper Vatin. diſſenſit, & vt eſt auctor Cic.in orõne contra Vatinium. [Teſtem) Voluit ẽt eum in vincula ducere, cum ipſe Bib. bene de rep.ſentiret, & nusq̃ progrederetur,cum eſſet collega Cæſare in conſulatu, quinimò toto tp̃e ſui conſulatus teſte Cic. & Plut. in vita Cæſ. continuit ſe domi clauſum ſuperuacaneum puto ponere verba Cic. in orõne contra Vatin.quæ hunc locum declarant.[Eodem teſte)Sunt,qui putent intelligi eodem Vatin.teſte.quod non procedit, quia hæc non dixit Cic. teſte Vatinio, ſed dixit ipſi Vatin. Eodem ſubaudi Sextio.[Teſte)Præſente,audiente,& hic eſt verus ſenſus.[Eoſdem eſſe) Inuidos,& inimicos reip. [Qui prohibuiſſent) Vetuiſſent. [Exire domo) Qm̃ qui Cæſari fauebant. coëgerunt Bib.ſe continere domi. [Et qui me coegiſſent) Exire domo, & in exilium.Itaque dicit ſe Vatin.teſte Sext.ſe ab eiſdem coactum ire in exilium, qui poſtea Bib. inimici fuiſſent. [Tota vero interrogatio) Tota orõ mea in Vatin. illa.n. orõ tota,vt patet ijs, qui eam viderunt,plena eſt interrogationibus de varijs rebus.[Reprehenſionem illius tribunatus)Clod.& Vat.qui ambo Trib.pl.fuerunt. De tribunatu Vatin.his verbis teſtatur Cic. in oratione in Vatin. Factus eſt Trib.pleb. Quid.n.de te,Hiſpanienſibus flagitijs tuis, ſordidisq. furtis interrogem? quæro primum quod genus,& improbitatis & ſceleris in eum magiſtratum prætermiſeris? & App. lib. 2. Tribunos vero declarauit Vatin.& Clod. cognomine Pulchrum. [Libertate,animoque maximo)i.forti animo,& liberrimo. viſus eſt enim Cic. his verbis. Erumpet.n. aliquando ex me vera vox,& dicam ſine cunctatione,quod ſentio. [De auſpicijs) Contemptis à Vatin. ſic enim dixit in prædicta oratione, cum auſpicia,quibus hæc vrbs condita eſt,quibus omnibus reſpub. atque imperium tenetur,contempſeris,initioq. tribunatus tui ſenatus denunciantis tuis actionibus,augurũ reſponſa,atque eius collegij arrogantia impedimento nõ futura. [De donatione regnorum) Inuidioſe dixit regna poteſtatem, quam hic ad opprimendam remp. Cæſari Pompeio, & Craſſo dari vellet, tametſi hoc Cic. diſſimulat in oratione in Vatinium,vel qm̃ tulerat leges reipub. pernicioſas, dixit donationem regnorum tribunatum Vatinij,& Clodij cum in Vatinium his verbis vtatur? Quæro cogitatis ne in illo tuo intollerabili regno, nam cupis id audire, ſed latrocinio augurem fieri, & Appianus Tribunum tunc quidem ad Ciceronis inſidias parauit, cum ille triumuirorum conſenſum ad monarchiam aſpirantium palam probaret tribunatum. [Modo) Tantummodo. [In hac cauſa) Contra Vatinium. [Sed conſtanter) Fortiter. [In ſenatu) Nam orationem in Vatinum non in ſenatu habuit,ſed in foro.[Mihi eſt aſſenſus) Sententiam meam probauit.[Vt referretur) Vt proponeretur,nam id ſuadebat Cic.vt referretur de agro campano,quem Cæſar volebat diuidi. Cic. autem nolebat, egitque vt abrogaretur quidquid in ea cauſa eſſet decretum.[In arcem) In ſummitatem,& hoc dicit nõ potui altius cauſam tueri de agris campanis non diuidendis. [Inuadere) Ingredi. [Magis) Quia inuectus eſt acerrime in Cæſ. ita non caruerit ſuſpicione a ſe, & Bibulo, & Catone miſſum eſſe Vectium virum popularem, qui Cæſarem, & Pomp. interficeret, idque profeſſus eſt Vectius, & enſem ſibi à Poſthumo Bibuli lictore datum. [Temporum meorum) Quibus coactus ſum exire in exilium,cum aduerſatus eſſem volũtati potentium, quorum temporum dicit ſe oblitum, quia non conſideraret, quod ſibi eueniſſet. [Meminiſſe) Actionum eorum, quæ pro rep. egiſſem,aut agere deberem. [Hac ſententia)Vt referretur de agro cãpano contra Cæſarem, & Pomp. & ceteros, qui Cæſ. fauebant. [Motus) Tractum à mari, magnæ perturbationes animorum. [Cum)Parti. [Quorum oportuit) Non ex vi verbi dixit,oportuit,quorum,ſed ex vi nominis ſubintellecti.[Quorum) Subaudi motum. [Oportuit) Decuit fieri. [Tum illorum) Motus factus eſt.[Quorum)Motuum.[Nunquam putaram) Factum iri,& eſt ſenſus.hac ſententia a me dicta perturbari ſunt,& qui debuerunt,& quos nunquam putaſſem perturbari.[Nam) Oſtendit aliquem ex ijs,qui perturbati ſunt. [In meam ſententiam)Pro mea ſententia. In.n.interdum pro contra,interdum loco,pro ponit, vt bene ſentio in remp. & hoc loco,obtinuit.n. Cic. vt fieret Senatuſconſultum pro ſententia ſua.[Pompeius)Qui Cæſari fauebat, & voluiſſet eum obtinere de agris Campaniæ diuidendis. [Cum oſtendiſſet)Simulaſſet. [Se nihil offenſum) Nihil læſum mea ſententia,nec cauſam ſibi diſplicere. [Lucam venit) Quæ vrbs eſt Hetruriæ, & ita ſcribit Plut. non autem in Lucaniam, vt quidam codices habent mendoſe. [Vbi) Lucæ. [Quæſtus) Cum Pompeio. [De mea ſententia) Contra ipſum de agro campano. [Vidiſſet Cæſar) Craſſum, qui ei fauebat, quia conuenerant hi tres, vt Pompeius, & Craſſus conſulatum inirent, & ipſe Cæſar earum rationum, quibus ante præfuiſſet, imperio in alterum quinquennium præficeretur.Sic mutuo conſenſu remp. inter ſe partiti ſunt. [Incenſus) Iratus ſtimulatus. [In me) Contra me. [Ab eo) Craſſo, qui ei dixiſſet me eius cauſæ diuidendorum agrorũ, & præcipue, qui circa Capuam eſſent, aduerſatum eſſe. [Sane) Pompeium oſtendit ſe intellexiſſe, cum ex alijs multis, tum vero ex fratre Pompeium id valde moleſte tuliſſe.[Maxime) Præcipue.[Ex fratre) Q. Cic.fratre meo. [Conueniſſet) Deprehendiſſet,caſu inueniſſet.[Inquit) Pompeius. [Teipſum cupio) Verba iratum animum iudicantia. Terentius in Andria: O teipſum,quærebam, optato aduenis, aliquot me adierunt, ex me auditum, qui aiebant, filiam meam nubere tuo gnato, id viſo, tune,an illi inſaniant. Ita enim irati dicere ſolemus. teipſum cupio, teipſum quærebam, & ſimilia. Ergo ſicut Chremeti irato apud Terent. non fuit ſatis dicere, ò teipſum quærebam,ſed addit optato aduenis, ita nunc Pompeius perturbatus primum inquit. Teipſum cupio. deinde ſubdit. Nihil opportunius potuit accidere, quàm vt te conuenirem. [Cum M. fratre) M. T. Cic. fratre tuo. Egeris quod mihi ſpopondit,vt præſtet,nam promiſerat Q. Cic. Marcum fratrem nihil facturum aduerſus voluntatem Pompeij.[Opportunius) Commodius,quàm vt te conuenirem. [Dependendum) Perſoluendum, tractum à pecunia, quæ pendebatur, quoniam apud antiquos pœnæ erant pecuniariæ. Vnde Virgil. in 6. Aeneid. Tum pendere pœnas Cecropidæ juſſi.[Spopondiſti) Recepiſti,plus eſt enim ſpondere,quàm promittere. Vnde ſponſores dicti ſunt. [Quid multa?) Ita loquimur,cum volumus breuiter concludere. [Quæſtio) De me. [Grauiter)Acerbe. [Commemorauit) Et exprobauit,vt Terent. Iſtæc commemoratio eſt quaſi exprobatio immemoris beneficij. [Quid egiſſet) Locutus eſſet. [Cum ipſo meo fratre) Cum quo communicauerat multa de actis Cæſaris. [Is) Frater meus. [Redegit in memoriam) Fratri meo. [Recepiſſe) Promiſiſſet, & quaſi ſuper fidem ſuam ſpopondiſſet. [Seque,quæ de mea ſalute) Senſus eſt, adduxit teſtem fratrem meum ſe feciſſe conſenſu Cæſaris ea,quæ feciſſet de ſalute mea, id eſt reuocatione mei ab exilio.[Cuius)Cæſaris. [Cauſam) De agro campano. [Et dignitatem) De prorogando imperio in aliud quinquennium. [Vt commendaret) Frater meus. [Rogauit) Pompeius fratrem meum. [Vt eam ne oppugnarem) Vt ſi nollem, vel non poſſem eam defendere, ſaltem non oppugnarem. [Hæc cum fratre) Concludit, quia reconciliatus ſit cum Cæſare. [Tamen) Quamuis iam antea ea dixiſſet fratri meo. [Cum mandatis) Commiſſionibus. [Vt reſeruarem integrum) De nihil agerem,

Ager cãpanus diuidendus

In

Luca

Spõdeo Promitto Spõſoe.

agerem, vt nihil agere inciperem. [Ad ſuum reditũ) Donec ipſe reuerſus eſſet ex Africa, vel ex Sardinia, vbi locutus fuerat cũ fratre. Collige me [Collegi me) Tractum à copijs, ſiue exercitu, i. cœpi mecum diligentius conſiderare. [Ex cũ ipſa quaſi) Quaſi dixi qm̃ non cũ rep. ſed tanquam cum rep. locutus eſt, i. finxi me cũ rep. loqui, vt concederes mihi, qui pro ea multa eſſem perpeſſus, vt etiam poſſem memorem, & gratũ me oſtendere erga eos, qui de me eſſent benemeriti, & vt concedere mihi, vt ea præſtarẽ, quę frater meus de me ſpopondiſſet Pompeio, vt ita viderer vir bonus erga bene meritos de me, ſicut ipſa reſp. habuiſſet me erga ſe ciuem bonum.
Profunctus [Perpeſſo) Qui eſſem perpeſſus, & tolerauiſſem. [Atq; perfuncto) i. qui eſſem perfunctus, i. tranſiuiſſem tot mala pro ſe, nam perfuncti
Defunctus malis dicunt, qui mala timuerunt, & iam ſunt propè liberati, ſic & defuncti melius: vt Virg. 6. Aeneid. O tandem magnis pelagi defunctæ periclis Sed terra grauiora manent. [Officium) Debitum meũ, quod mea intereſſet, vt oſtendimus in j. epiſt. [Memorem) Beneficiorum acceptorum, & gratũ. [In bene meritos) Erga eos, à quibus eſſem, bene affectus. [Fidem fratris) Quam frater ꝓ me Pomp. dediſſet. [Præſtarẽ) Exhiberem, te ipſa perficerem, vel dependerẽ, & ſoluerem. vt ſi dixero ſic, quamcunq; fidem pro me dederis, præſtabo, i. ſoluam, & exhibebo. [Bonũ ciuem) In defendenda patria, in opprimendis coniuratoribus, & inimicis P. R. [Bonum virum) Erga amicum meum in præſtanda fide, quę eſſet de me data, & vt beneficij a Põpeio in me collati memor, & gratus eſſem, quod ad virum bonum pertinet. [Actionibus) In ijs, q̃ faciebam. [Et ſententijs) Ex ijs, quæ ſentiebam, & dicebam in ſenatu. [Pompeium offendere) Pompeio diſplicere. [Certorum) Quorundam, vel potius certorũ, prudentium, & fidelium. [Quos) Homines. [Debes ſuſpicari) .i. quos etſi non nomino, tñ debes putare, & exiſtimare, qui ſint. [Cũ ſentirent) .i. ſententijs ſuis probarẽt, & ſemper probaſſent, eademq. q ſi ſentiſſent ſemper, aiebãt tñ ſe gaudere, quamuis idem ſentirem, quod ipſi, tamen gauderent me aduerſari Pomp. & ꝙ propter has ſententias Cęſar eſſet mihi futurus inimiciſſimus. [Non ſatisfacere) .i. non reſpondere, non facere, quod cuperet [Erat hoc mihi dolendum) q. d. quamuis hæc eſſet mihi magna, & iuſta cauſa doloris, ꝙ illi gauderent me non gratificari Pomp. & facere mihi inimicum Cæſ. tñ hoc magis dolendum ꝙ blandiebantur inimico, vt mihi ſtomachũ facerẽt. [Erat hoc) Quod dixi hos gauiſos eſſe. [Meum inimicum) Clodium intelligit. [Meum autẽ) Correctio eſt, q. d. dicai inimicum meum. [Imò vero legũ) Quas ille nullas obſeruabat. [Iudiciorum) Quæ nõ timebat, & ſacrilegus, & adulter fuiſſet. [Ocij)
Act. 3. Quia remp. vexabat, & omnes viros bonos, per quos ciuitas gu-
Sce. 1. bernabatur. [Patriæ) Cuius cup. ebat euerſionem, neq; ob aliã rẽ Milonẽ impediebat, ne conſul decerneretur, & crearetur, niſi qa videbat eum ſolum eſſe, q eius nefarijs conatibus obſiſteret. [Bonorum omnium) Quia vir ſceleratiſſimus bonorum eſſe non poteſt. [Sic amplexabantur) Tractũ à matribus, vel nutricibus quæ huiuſcemodi blanditias filijs ſuis facere ſolẽt. [Sic, ſic) Repetitio eſt. [Sic fouebant) Sic tanquam in gremio, & in vlnis habebant. [Me præſente) Vt maior eſſet dolor videntis. [Non vt facerent) .i. non quod facerent, nam vt cauſatiua eſt coniunctio, & ꝓ quĩ, vel quod, vel quia, in hoc loco ponitur. [Stomachum) Bilẽ, indignationem. [Sed certe) Saltem. [Arbitrarentur) Exiſtimarẽt. [Se) Facere ſtomachũ. [Quẽ ego perdidi) Iam enim aſſuefactus ſum huiuſmodi rebus & iniurijs. [Funditus) Penitus. [Hic) Tunc. [Subductis) Diſpoſitis, compoſitis, & vt ita dixerim calculatis &c. Terentianum verbum. [Summam) Perſeuerat in tranſlatione mercatoris, & calculationis. [Summam feci) .i. omnes meas cogitationes quadam, quaſi computatione collegi. [Breuiter) Captat docilitatem. [Si potero) Vt oſtẽdat multas eſſe harum cogitationum cauſas. [Ego) Oſtendit ſuum conſilium fuiſſe honeſtiſſimũ, dicit enim ꝙ ſi vidiſſet remp. teneri ab improbiſſimis viris, ſicut temporibus ſuis, & alijs ſcit aliquando accidiſſe, neque premijs, neq; periculis vllis adduci potuiſſet, vt ſe vnquam talibus viris adiungerent, etiam ſi ab eis maxima accepiſſet beneficia. [Perditis) Omni vitio contaminatis, de quibus nulla omnino eſſet ſpes. [Teneri) Regi, adminiſtrari. [Meis temporibus) Cum Clodius, & Vatinius tribuni eſſent. [Aut meis temporibus) Cũ eiectus ſum in exilium. [Et nonnullis alijs temporibus) Notat autem tempora Marij, & Syllæ pręcipue, deinde aliorum, propter quos fuit ſeditio, in rep. & eſt ordo, ſi viderem rempub. teneri ab improbis, & perditis ciuibus, ſicut ſcimus accidiſſe in meis temporibus, & nõnullis alijs temporibus nõ modo adiungerem me ad cauſam eorum impulſus præmijs, quæ apud me minime valent, ſed ne periculis quidem impulſus, quibus tñ &c. [Impulſus) Motus, coactus. [Præmijs) Remunerationibus. [Quæ apud me min. valent) .i. quæ ego ſatis facile cõtemno, quod eſt viri fortis, vt ipſe in j. Off. dicit, nihil eſt tam magni animi, quam pecuniam contemnere, ſi non habeas, ſi habeas, ad liberalitatẽ, beneficentiamq. conferre. Præmia autem, & munera differunt quia munera cuicũque, præmia vero tamen virtuti, & merentibus debentur. Aduertendum tamen pręmium pro remuneratione mali interdũ inueniri, vt apud Virg. 2. Aen. Priamus ad Pyrrhum loquens. [Sed ne periculis quidem) Vel amittendarum fortunarum, vel etiam vitæ. [Sed ne periculis) Quos enim præmia non mouent, adducuntur plerunque periculis, vt aliquid faciant, quod quidem dicit Cic. ſe non fuiſſe facturum tanquam virum bonum, fortem, & vere ſtoicum, quem nullis periculis a recto abduci decet, vt ipſe Cic. multis in locis oſtendit, & Horat. . Epiſt. ad Quintium his verſibus:

Vir bonus, & prudens audebit dicere Pentheu:
Rector Thebanorum quid me perferre patiq;
Indignum coges. adimam tibi nempe pecus, rem:
Lectos argentum tollas licet in manicis, &
Compedibus ſæuo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe deus ſimul atque volam, me ſoluet, opinor.
Hoc ſentit moriar: mors vltima linea rerum eſt.

[Quibus) Periculis. [Mouentur) Flectũtur a propoſito. [Fortiſſimi viri) Sententiæ pro loco accipiendæ ſunt. nã aliter loquimur cũ generaliter aliqd dicimus, aliter ſpecialiter, aut de nobis, aut de alio pro cauſa noſtra loquimur. ergo quamuis Cic. alibi ſentiat virum fortem, neque dolore, neq; metu, neq; periculo, neq; vlla alia denique re a recto moueri oportere, tamen hic dicit fortiſſimos viros interdum moueri periculis, vt magis ſe laudet, qui eis nunquam motus ſit. [Ad cauſam) Ad partem, nam cauſa interdum pro quæſtione implicita controuerſijs accipit, vt Cicero diligenter egit cauſam Milonis, interdum pro excuſatione, vt honeſta eſt cauſa tui diſceſſus interdũ pro parte, vt cauſa tua diſſert a mea, vt Lucan. lib. j. Victrix cauſa deis placuit, ſed victa Catoni. [Ne) .i. non adiungerem. [Si) Quamuis, hoc eſt ſit etiam affecis ſenſi ne ſummis beneficijs. [Comparerent) Apparerent, probari poſſent. [Merita) Beneficia. [Cum autem) Enumerat aliquot cauſas, & rationes, quibus oſtendit ſe honeſte motum eſſe, vt aſſentiretur Pompeio, & primum, ꝙ Pompeius principatus, & potentiam, quam haberet in repub. & gloriam, non caſu, ſed meritis, & rebus geſtis clariſſimis ſit conſecutus, & ꝙ eius dignitati ab adoleſcentia ſemper fuerit, & quòd non ſolum ei fauerit, ſed etiam in prætura, & in conſulatu ſuo tum adiuuerit, quod plus eſt, deinde ꝙ ipſe Pompeius adiuuiſſet ipſum Cic. auctoritate, & ſentẽtia per ſe, cõſilijs vero, & ſtudijs, ſimul cum Lentulo, & poſtremo, quòd Pompeius exiſtimaſſet ſibi inimicum Clodium, quia Clodius eſſet inimicus Ciceroni. his cauſis dicit, ſe motum, vt non videretur haberi inconſtans, ſi in quibuſdam ſententijs paululum ſe mutaſſet ab eo, quòd ſolitus eſſet ſentire, & dicere. [Princeps) Primarius. [Vir is) Vir talis, excellens. [Hanc potentiam) Quam maximam habet præter ceteros in adminiſtratione reip. [Et gloriam) Qua excellit, nõ modo omnes Romanos ciues verumetiam omnes, qui vbique clariſſimi fuerũt, vt ipſe ad Appium ſcribens huius voluminis lib. 3. de Pomp. loquens, ſic inqt. Tuo alterius omnium ſeculorum, & gentiũ principis, & idem alibi ad eundem Appium ſcribens. Nec mehercle vidi aliter exiſtimare Cn. Pompeium, quem omnibus, qui vnquam fuerunt, P. Lentulum, quem mihi ipſi antepono. [Meritis) Erga rempub. ciueſq. ſuos, tum propter bella maxima, & ferè innumerabilia confecta, tum propter metũ famis, & penuriæ ab eo ſublatum cum imperator, & ꝓpoſito maximo bello, vt ipſe Cic. in oratione pro lege Manilia, inquit, ex ſumma inopia, & caritate rei frumentariæ, repente tanta vilitas conſecuta eſt vnius ſpe, & nomine, quantam vix ſumma vbertate agrorum diuturna pax efficere potuiſſet. [Rebus geſtis) Præſtantiſſimis, quæ a Cic. in prædicta oratione, & a Plut. in eius vita commemorantur. [Cuiuſq.) Duæ dictiones ſunt, hoc eſt & cuius dignitatis. [Ego ab adoleſcentia) Mea. [In prætura autem) Et conſulatu, non Pompeij, ſed prætura mea, conſulatu meo. [Adiutor) Qui plus eſt quam fautor. [Cumq. idem) Pompeius. [Auctoritate) Qua plurimum valet. [Per ſe) .i. ſolus, quia ipſe eſt auctoritate, & ſententia me adiuuit, cum in ceteris meis dignitatibus, iam vero in reſtitutione mea. [Conſilijs, & ſtudijs tecum) .i. te ſocio, & partecipe cõſiliorum, & ſtudiorum ſuorum de reſtitutione mea. [Meum inimicum) Clodium intelligit. [Vnum) Præcipuũ, ſingularem. [Famam) Nomen. [Incõſtantiæ) Inſtabilitatis. i. non putaui mihi verẽdum eſſe, vt dicerer incõſtãs & inſtabilis, ſi paululum à ſentẽtia mea ſolita declinarem pro Pomp. cũ omnia antedicta exſtarẽt. [Quibuſdam ſentẽtijs) Non omnibus ſed ijs tñ, quæ non eſſent cõtra remp. & quibuſdam ſententijs intelligimus

mutã

mutatum Cic.cauſa Pompeij,ne aduerſaretur Cæſ.contra quem
ante ſenſerat,& dixerat multa, vt ipſe oſtendit in oṙone de pro-
uincijs conſularibus.[Summi viri,de me optime meriti) Qui me
multis beneficijs affeciſſet,& pcipue, & ꝙ eius ſtudijs,& ſentētijs
Aggregare potiſſimum eſſet in patriam reſtitutus.[Aggregaſſem) Latenter
oſtendit honeſtam fuiſſe mutationem ſuæ ſnīæ,cum dicit aggre-
gaſſem,non adiunxiſſem, vt oſtendat multos alios cauſa eo ſen-
ſiſſe, aggregamur.n. non vni, ſed multitudini,qm̄ grex de multis
dr.[In hac ſnīa)Mutationis ſnīæ meæ pro Pompeio. [Comple-
ctendus)Amandus,fouendus.[Cæſar)Cui Pomp.fauebat.[Con-
iuncta) Cum Pompeio, qm̄ illa Cæſ. ſuſcepiſſet adiuuandum, &
defendendum aduerſus æmulos. [Hic) Hac re vt complecteret
Cæſ. Enumerat aūt aliquot cauſas, pp quas ad Cæſ. fauorem ſit
conuerſus,cui ante multis ſententijs aduerſatus eſſet. [Cum ve-
tus amicitia) Quæ ideo melior eſt,q̄ noua,quia vetus experien-
tijs,& periculis multis poteſt eſſe probata. de qua in oratione de
prouincijs conſularibus, ſic inquit. Ac primum illud tp̄s fami-
liaritatis,& conſuetudinis,quæ mihi cū illo,quæ fratri meo,quæ
C. Varroni conſobrino nr̄o, ab omnium nr̄a adoleſcentia fuit,
prætermitti. [Quam non ignoras mihi,& Q.F.) Ambos.n.Cæ-
ſar multū dilexit,ita vt Q.Cic. in Gallia apud ſe in maximo ho-
nore ſemper habuerit,& M.C. vt ſibi legatus eſſet non ſolū ſua-
ſit verum ēt rogauit.[Humanitas) Vel doctrina,vel potius man-
ſuetudo quædam.[Eius) Cæſ.[Liberalitatis) Prompta exhibitio
beneficiorum. [Vehementer ēt) Alia maior, & grauior ratio ꝙ
cauſa reip. deſiit aduerſari Cæſ. imò incepit ei fauere, vt idem
in prædicta oratione de prouincijs conſularibus fatetur his ver-
bis. [Atque hoc ſi inimiciſſimus eſſem Cæſ.) Sentirem tñ,atque
deinde, in ea ipſa oṙone explicat cauſas reconciliationis ſuæ cū
Cæſ.aut potius confirmationis ſnīarum ipſius.[Ipſa,) q.d. cui o-
mnia debeo,cui ſaluti ſalutem meam ſemper poſt ponendam pu
taui. [Maximis rebus geſtis) In Gallia. [Cum illis viris) .i. tali-
bus viris, qualis eſſet Cæſar, & Pomp. [Ne fieret) Contentio.
[Recuſare) Renuere, & quantum poſſet prohibere,quia cuilibet
reip. maxime vtile eſt, cum oēs ciues ſuos, tum vero ipſos prin-
cipes concordes hr̄e.[Grauiſſime)Vehementiſſime,& eſt alia cau
ſa.[In hanc mentem) In hoc propoſitum,in hanc diſpoſitionem.
[Fides promiſſio) Et quaſi ſponſio quædam, vt ſupradictum eſt,
& in prædicta oṙone teſtat,ſic dicens.Si denique Pomp.idē mihi
teſtis,de voluntate Cæſ. & ſponſor eſt illi de me,&c. [Impulit)
Impegit,immiſit.[Fratris mei fides)Pomp.dederat,vt ante dictū
eſt.Erant pterea aliæ grauiores,& vehemētiores cauſæ ne ſi ipſi,
q principes in rep.habebant,diſſentirent,atque diſcordarent,ini
micitiarum, & diſcordiarum alijs exemplum darent. [Animad-
uertenda)Diligenter conſideranda.[Diuinitus)Diuino quodam
ingenio, nam Platonem, & principem ingenij, & diuinum ho-
minem appellat.Cic.[Principes) Qui dignitate,& potentia alijs
antecellerēt.[Reliquos ciues) Inferiores. [Tenebam memoriā)
recordabar.[Nobis conſulib.)Me conſule.[Et)Talia.[Fundamē
ta)Firmamenta conſeruandæ,& ſtabiliendæ reip.[Iacta) Poſita,
facta,& eſt tranſlatio ſumpta cum ab oībus ædificijs, tum vero à
Catonib.i portubus manu factis quibus magna iaci fundamenta
neceſſe eſt. [Calendis Ian.) Cum primum conſulatum inij,nam
quo die conſulatus inibatur eo tp̄e inibat conſulatus, vt Ouid. 1. Faſt. Iamq. noui p̄eunt fa-
ſces, noua purpura fulget, Et noua conſpicuum pondera ſentit
ebur.[Confirmandi ſe.)Vt confirmaret ſenatus. nam confirman
di nomen eſt non participium, & h.d. qm̄ cum primum Cic. fa-
ctus eſt conſul,ſtatim cogitauit quō Catilinæ,& reliquorum con
iuratorum fauorem opprimere poſſet,& ſenatus, vt ita facere cē
ſuit,confirmatus,& perſuaſus ſnīa Cic. in illo ordine ſenatorio.
[Tm̄ animi,& auct.) Vt dicere, & cenſere auderet oīno punien-
dus eos eſſe,qui contra remp. ſuam coniuraſſent,qui patriæ euer
ſionē machinati eſſent,quod factum eſt Nonis Decēb.[Idemq.)
.ſ.ego. [Nobis pri.).i.me nullum gerente magiſtratum vſque ad
cōſulatum Cæſ.& Bibuli.[Pondus) Auctoritatē,ſidem. [Vnū) .i.
eundem,& cōiunctum,& in nullo diſcrepantem.[Senſum) Indi-
cium,ſnīam. [Cum tu) O Lentule. [Hiſpaniam citeriorē) Eſt.n.
& vlterior Hiſpania.[Cum imp.)Cum exercitu.[Cōſules) Quā-
uis.n.conſules nomine dicerentur,re tñ ipſa conſules non erāt,
quia non faciebant ea,quæ ad conſules pertinebant, ſed cōſulatu
abutebant, vnde dicit remp. non habuiſſe conſules, quia nō quæ
rebant vtilitatem,& dignitatē reip.[Sed mer.) Qui proprium lu
crum q̄rerent,& iuſtitiam non redderent,ſed venderent, & pro-
uinciā adminiſtratione potius mercarentur,& venderent,q̄ vir-
tute,& meritis adipiſcerent. [Seruos, ac min.) .i. quaſi famulos.
[Seditionum) Diſcordiarū ſuæ reip. non aūt concordiæ,& amici
tiæ auctores. [Quidam caſus) Non voluntas mea, ſed quidam
euentus,aut fortuna.[Iecit)Immiſit.[Caput) Vitam meam,con-
tentionem ciuilem, quam illi mali, & auari, & ſeditioſi conſules
excitaſſent.[Quaſi cert.cauſa) Tanq mihi eſſet aduerſus illos cer
tandum, vel vt ego ita iniectus in ciuilem contentionem eſſem
cauſa certaminis,& a multis pro me arma ſumerent. [Quo in di
ſcrimine) In quo periculo ſalutis meæ, qui eſſem è pr̄ia eiectus,
cui aqua,& igni interdictum eſſet.[Cum mirifica ſen.).i.cū & ſe-
natus,& tota Italia,& oēs boni in metuendo conſenſiſſent.[Sena
tus) Qui non ſolum vehementer doluit pp exilium Cic. ſed, vt
ipſe teſtatur in oṙone, in qua poſt reditum ſuum egit gr̄as ſena-
tui, habitu ēt, & indumentis triſtatus eſt mœrorem, ſic.n. inquit.
Noſtra memoria ſenatores ne in ſuis quidē periculis mutare ve
ſtem ſolebant, in meo periculo ſenatus veſte mutata fuit, & idem
in Vatin. Deinde eius viri diſceſſum increpas, quem vides oium
ciuium deſiderio,ipſius deniq; reip. luctu eſſe reuocatum,& Plut.
in vita eius dicit mutaſſe veſtem cum Cic. vniuerſum equeſtrem
ordinem.& vſque ad viginti millia hoium.[Non dicam,quid ac-
ciderit)Mauult.n.intelligi,q̄ exprimere ſe a magnis,& multis vi-
ris fuiſſe deſertum,à quibus defendi debuerat,tacet aut præcipue
pp Pompeium, qui paſſus facile fuerat eum ciuitate eijci. [Varia
culpa) Alij.n.timiditate quadam me deſeruerunt, alij maliuolen
tia,alij ꝙ quibuſdam ſe gratificari crederent,ſi mihi nō adeſſent.
[Tm̄ dicam,)q.d.hoc potium vere dicere. [Breui) Paucis,& abſo
lutum eſt,vt breui concludam,breui ad te veniam. [Nam exer.)
Quem maximum hr̄e potuiſſem pp multorum in me beneuo-
lentiam. [Sed duces defuiſſe) Qui regerent hos, qui mihi faue-
bant, vel poſuit pluralem pro ſingulari, vt dicat defuiſſe ducem
.ſ.ſe.i.ſe noluiſſe aſſentire ijs,qui erant parati eum defendere,qa
ſi voluiſſent eſſe eorum dux, non eſſet illa paſſus, melius tñ du-
ces intellexit Pomp.à quo deſertus eſt,nam cum ad Pomp.veniſ
ſet,vt ab eo auxilium imploraret, Pompeius videns,ꝙ ſi cum eo
locutus eſſet,honeſte negare non poſſet, pp mirificam.Cic.in ſe
ſidem,& beneuolentiam,cum ab initio huius contentionis in Al
banum feceſſiſſet,domo p̄ poſticum egreſſus iuſſit renunciari
Cic.ſe abeſſe domo,& ita deſeruit eum,teſtis Plut.& App. Id aūt
rogatum Cæſ.feciſſe creditur.[In quo)In qua re,& defuerint mi
hi duces.[Vt) quis. [Qui non defenderunt) Cum pro conſerua-
tione reip.mihi plurimum deberent.[Non minor)Culpa. [Qui
reliquerunt)Cum eſſent mihi veteri familiaritate coniuncti,& la
tenter pulſat,vt diximus,Pomp. turpius eſt autem aliquem relin-
quere,quem iam defendendum ſuſcepimus,q noo defendere,
quem nondum tueri cœperimus. [Et,ſi accuſandi) Grauiter re-
prehendendi. [Qui pertimuerunt)Vel tribunitium furorem,q̄a,
vt eſt auctor Plut. tm̄ terrorem Clodiana arma iniecerant, qui-
bus curiam obſederant,vt quidam ſenatores laceratis togis e cu-
ria fugerent,vt L.Piſonem,& Gabinium conſ. quor̄ Piſ. erat in
ſenſus Cic.ꝙ erat ſocer Cæſ.cum quo aliqn̄ diſſenſerat Cic.in re
pub. alter .P. Gabinius ob ſupplicium coniuratorum. [Simula-
runt) Sicut Pomp.qui neminem debuerat timere,vel tangit alios
in deſtitutione Cic.ſimularunt ſe timere Craſſum,Cæſ.& Pomp.
qui leuiter ferebant Cic. eijci, aut ēt curabant, vel certe ſimula-
runt ſe timere arma tribunitia, & inimicitias conſulum. [Illud
quidem) Commendat Cic.quod fecit in diſceſſu,cum.n.& L.Lu
cullus vir magnæ auctoritatis,& plerique alij hortarentur,vt ar-
ma ad defenſionem ſuam ſumerent, & ſimul auxilium pollicerē
tur,vt eum retinerent in vrbe,noluit Cic.ciues ſuos in certamen
trahere,ſatis ſibi eſſe dicens,ꝙ eorum ſtudia intellexiſſet,& ſimul
cognouiſſent quid efficere potuiſſet, ſi arma ſumere voluiſſet.
[Conſilium)Propoſitum,vel ſapiens factum. [Conſeruatos) In
oppreſſione coniuratorū. [Spoliatos) Priuatos,quaſi hoſtes,tra-
ctum eſt.o.à militibus,ſpolia.n. dīr quæcunque hoſti detrahun-
tur. [Ducibus) Pompeio,& ceteris, qui paratos ad defenſionem
hortari,& regere debuiſſent. [Seruis armatis) Quos Clod. con-
tra me in arma coegerat. [Obijci) Opponit tanq viles,vel inui-
ſos,ſic Dido apud Virg. 4. Aen. His germana malis oneras at-
que obijcis hoſti. [Declarar.que maluerim).i.potius, q̄ ſinerem
eos pugnare,voluerim oſtendere quantum potuiſſent efficere vi
ri boni bene de repub. ſentientes, ſi pugnaſſent pro me dignita-
tem retinente cum etiam aſt ictum, ſi ego permiſiſſem, excitare
potuerint.[Quanta vis)Quanta poteſtas.[Si ijs)Boni. [Reſtitiſ-
ſent pugnare).i.in pugna).i.pugnaſſent. [Reſtitiſſent).i.aduerſa-
ti eſſent,& oppoſuiſſent ſe aduerſarijs meis. [Pro me ſtante).i.p
me nondum deiecto ex ſtatu, & dignitate. Nam ſtare interdum
ponitur pro eo quod eſt in priſtino ſtatu manere, vt Virg. ij. Ae-
neid. Troiaque nunc ſtares,Priamique arx alta maneres.Neque
intelligitur hic ſtante pugna, vt quidam male expoſuit.ſed,vt di- Stare
ximus,reſtitiſſent pugna pro me ſtāte. [Afflictum) Fortuna con-

cuſſum,tam dignitate deiectum ab inimicis meis.[Quoꝝ) Bono
rum.[Cū ageres)Diceres tractares in ſenatu.[De me) Et tali in-
iuria mihi inferretur, vt ea patria carerem, quam conſeruarem.
[Confirmaſti) Comprobaſti,q͂a laudaſti,ꝙ tam pij eſſent in me.
[Et tenuiſti) Cum Clod. niteretur eos a me alienare,& cõtra me
irritare.[Qua in cauſa)Meæ reſtitutionis.[Non modo nõ nega-
bo)Non ſolum non ſilebo,& non dicā ſic eſſe.[Meminero)Sem
per memoria tenebo.[Et prædicabo)Et aperte dicam [Nobiliſſi
mis hoibus)Multis quidem,ſed Pomp.pcipue notat. [Fortiori-
bus) Maioris animi in me reſtituendo, quia ſtudijs, & fauoribus
Pomp.reſtitutus eſt Cic. [Idem).ſ.viri nobiliſſimi. [Io metuēdo)
Anteq̃ eijcere,quia vt ſupra notauimus non auſus eſt Pomp.pro
hibere eijci ex vrbe Cic. quē poſtea totis viribus vt multis in lo-
cis ſupra oſtendimus,reſtituendū curauit. [Quia in ſnia) In quo
propoſito fortitudinis,quo vſi fuerant in me reſtituendo. [Cõſta
re)Conſtanter permanere,& pſeuerare.[Recuperaſſent ſuam au
ctoritatem) Quam amiſerant,cū facile paſſi ſunt me iniuſte à vi-
ro ſceleratiſſimo ex rep. eijci, de qua eſſem optime meritus. Si-
mul cū ſalute mea, & h.d. & auctoritatem ſuam,& meā ſalutem ſi
mul recuperaſſent.[Recrean)Corroborati,atq; animati,q͂a fue-
rant valde vexati,& agitati a Clod.& Clodianis. [Cõſulatu tuo)
In quo à te, & Pomp.& Annio Mil.Trib.pl. cœptū eſt agi de re-
ſtitutione mea.[Excitati)Inflammati ad reſtituēdum me. [Actio-
nibus tuis)Aduerſus improbos de reſtitutione mea.[Conſtātiſſi-
mus) Quia nullius minis aut inimicitijs deterritus es a pͦpoſito,
& à me iuuando.[Cn.Pompeio) Quaſi dicere oium maximo,&
quo ſocio ad eam rem nemo,debuerat timere.[Adiuncto) Addi
to ad cauſam meæ reſtitutionis,q͂a,vt auctor eſt Plut. Pomp.du-
ctus pœnitētia,ꝙ Cic.ex vrbe à Clod.pelli paſſus eſſet,ſubito mu-
tata mente de illo reuocando cum ceteris amicis cogitare cœpit.
[Cum etiam Cæſar)Alia ratio quare nulli improbo locus in vr-
be eſſe potuiſſet,q͂a cum auctoritas ſenatus Cic. fuiſſet Cæſ. à ſe-
natu bene affectus ei ordini adiunctus erat. [Geſtis) In Gallia.
[Singularibus)Præcipuis. [Et nouis).i.inuſitatis,quia ei proroga
tum eſt imperium in aliud quinquenniū,quod ante nulli alij con
tigerat.[Iudicijs ſenatus)Quia ſenatus iudicauit Cæſ.dignū tali-
bus honoribus. [Adiungeretur).i.accederet. [Ad auctoritatem)
Et grauem voluntatem, & ſententiam. [Eius ordinis).ſ. ſenato-
rijs.[Locus).i.facultas.[Violandam)Lædendam,opprimendam.
ſicut a Clod.violata fuerat.[Improbo)Scelerato. [Sed attēde)Fa
cit attentum Lent.narraturus prolixius,& longius repetiturus ca
quibus non modo adductus,ſed cõpulſus eſt,v.Cæſ.reconciliare
tur.hæc.n.oia eo tendunt.[Attende)Attente audi.[Quæ cõſecu-
ta)Quæ poſtea euenerunt. [Primū illa furta) Notat quod Clod.
fecit in ſacris romæ deæ, q̃bus nulli maſculo licebat intereſſe,&
Iuuen.& Tibul.oſtendunt.Nam cum P.Clod.Cæſ.vxorem ama-
ret, cum ſacra p noctem fierēt,muliebri veſte domū Cæſ.q pon-
tifex erat ingreſſus, inter mulieres primo latuit, deinde cum erra
bundus p ædes incedere, rogatus ab ancilla Aureliæ matris Cæſ.
quid q̃reret, pediſſequam Pompeiæ quærere ſe oſtendit nomine
Auram,illa ex voce ſuſpicata virū confeſtim clamorē extulit. Mu
lieres exterritæ aſſurgunt,portas claudunt,domū pſcrutantur, tan-
dē,latētem Clod.in quodā cubiculo deprehendunt. Is poſtea de
pollutis ſacris accuſatus ad refellendam accuſationē ſe ea die ab
fuiſſe pcul vrbe allegauit,accuſator Cic. teſtem citari fecit,ꝙ ea
die Clod. domi eius fuiſſet, id erat veꝝ,& Cic.teſtatus eſt,teſtati
ſunt & alij clariſſimi viri, ſed tñ ille corruptela iudiciū abſolutus
eſt.hæc Plut. Sed quō hæc cõſecuta ſunt,cū ante exiliū Cic. eodē
Plut. auctore facta ſint,& illo teſtimonio Cic. irritatus ſit Clod.
aduerſus eū ſolutio q̃dem difficilis eſſe vr̄, neq; ab vllo qd̄ lege
rim aut audiuerim adhuc ſcr.pta,aut dicta,eſt hæc eſſe puto vt nõ
dicat illa furta muliebriū religionum cõſecuta eſſe, ſed hoc ſen-
tit pp illā impunitatem, quā ex illis furtis muliebriū religionū,
& violatorū deæ Bonæ ſacrorū Clod.corruptis iudicibus aſſecu-
tus eſt,cum trib.pl.eū puniēdum cenſeret et ſublatum exemplū pu-
niēdi ceteros,qui cum eſſet indultū.Clod.in tāto ſcelere,nõ vide
bant puniēdi alij,ſi quā in populo ſeditionē excitaſſent,ne in pe-
iori cõditione eſſent,q fuiſſet Clod.q de maximis ſceleribus fuiſ
ſet abſolutus. [Furta ſint) Et nocturna adulteria,vt,Martiſq. do-
los,& dulcia furta.[Muliebriū religionum) Sacroꝝ deæ Bonæ,q̃
colebat ſolū a mulieribus, quæ violata ſunt a Clod. vt diximus.
[Qui)ſubauditur eius.ſ.Clod. [Bonā deam) Quia vt ſtuprauerat
tres ſorores ſuas,ita paruifecit violare ſacra deæ Bonæ.[Tres ſo
rores) Diximus ſupra, cuius fuerint vxores duæ eius ſorores, cū
q̃bus concubuit,de tertia nõ ſatis habeo compertum,niſi ꝙ Cic.
ēt alibi ei obijcit ꝙ cum tribus ſororibus ſuis rem habuerit, im-
punitatē,abſolutionem,indamnationem.[Sceleꝝ)& inceſtus im

ſorores, & ſacrilegij violatæ religionis. [Sententijs) Iudicium,
quos ille corruperat.[Qui)Iudices.[A ſeditioſo c.)Qui ſeditio-
nes cõcitabat contra Cic. quē in iudicium vocauit,p ante ſniam
à ſenatu latam,Lē. Cethegumq. ſupplicio affeciſſet. [Perſequi)
Exigere.[Per bonos viros) Qui cenſebant talē hoiem eſſe puniē
dum.[Iudicio)Publica damnatione. [Suſtulerunt) Amouerunt.
[Exemplum) Nam cū vni parcit,& alteri parcendum putatur, &
vt Cic alibi dixit,quod exēplo fit,id iure fieri putant.[In poſteꝝ)
In futuꝝ.[Vindicandæ)Perueniendæ,opprimendæ.[Idē, Iudices
poſteaq Clod.abſoluerant inceſtus,& ſacrilegi,vt ante diximus.
[Monimentū)Quiddam dr̄t ſtatuam,quam populus Cic. erexiſ- Monimē'um
ſet,cū hac inſcriptione.[Pr p.) Sed de ſtatuta ex idoneis auctori-
bus non ſatia mihi conſtat. Melius igitur intelligemus monumē Manubiæ
tum,memoriam eaꝝ reꝝ,quas pro conſeruatione rep. geſſerunt
vnde dixit.[Non meum mon.)Vt oſtēdat non tā ſua,q reip.fuiſ- Præda
ſe,quæ geſſit.[Non.n.)Ratio quare non ſuū monimentum.[Ma-
nubiæ) Seru.in j. Aen.Virg. dixit in lib.Etruſcoꝝ lectū eſſe iactus
fulminum manubias dici. Aſc. Ped.dicit manubias fuiſſe prædas
imperatoꝝ de q̃bus,quod vellent facerent, ſe omiſſis aliorū opi
nionibus videamus,qd ſentiat.A.G.pp rietatem verboꝝ diligen-
tiſſimus exquiſitor.Aliud oino,inq̃t p̄da,aliud manubiæ,in libris
reꝝ verborumq. veteꝝ ſcriptū eſt.Nā præda dr̄ corpora ipſa re-
rum,quæ capta ſunt. Manubiæ vero appellatæ ſunt pecuniæ q̃ à
q̃ſtore,ex venditione p̄dæ ſunt redactæ.Idque probat auctoritate
Cic.in oratione,quā dixit de lege Agr.Cal.Ian.contra Rullū,di-
cit tñ quoſdā non ignobiles ſcriptores,aut temere,aut incurioſe
prædā pro manubijs,aut manubias pro p̄da poſuiſſe.Sed qui pro
prie ſignateq. locuti ſunt, ſicut Cic. in ea orone manubias pecu-
niam dixiſſe. In hac aūt epiſtola Cic.intellexit manubias fructū,
& laudem oppreſſæ cõiurationis.[Sed operis) Quod præſtiterat
reip.aduerſus coniuratores. [Locatio)Quia Cic.locauerat opus
ſuū ſenatui.i.pro ſenatu fecerat contra cõiuratores, vel potius,&
melius. [Locatio operis) Quod ei locatū fuerat a ſenatu,cum ad Locatio
uerſus coniuratos deſignatus eſt cõſul, locationis .n. ſignatio, vt
Nonius ait,manifeſta eſt,vt locatio operis, quod datur alicui fa-
ciendum,& locatio fundi,q datr̄ colono in fidem & curam.Ergo
locutio operis .i. opus ipm opprimēdæ cõiurationis meum erat,
mihi à ſenatu locatum. [Monimētum vero).ſ.huius facti memo
ria non mea, ſed ſenatus. Id aūt dixit non ꝙ monimentum non
eſſet ēt ſuum,ſed vt à ſe moueret inuidiam,& Clod.& iudices q̃a
paſſi eſſent id monimentum ita carpi,& damnari, in odium inui
diamq. adduceret, cum non ſibi,ſed ſenatui iniuriam facta dicat.
[Hoſtili nomine) Proditoris, vel occiſoris ciuium, quia dicebat
Clod.damnandum Cic.ꝙ in dicta cauſa ciues R. necaſſet. [Cruē
tis literis) Titulo cruento,hoc eſt iniquiſſimo edicto quo,in exi
lium ſuum eiectus quaſi fuiſſem hoſtis P.R.nõ cõſeruator. [Inu- Inuro
ſtum) Significatum,& eſt tractum à ſignis,quæ ferro candēti im-
primuntur,vt Virg. notas,& nomina gētis inurunt.i.imprimunt,
& ſignificant. [Paſſi ſunt) Permiſerūt,cum deberent prohibere.
[Qui homines)Qui ante hæc paſſi erāt.[Me ſaluum) Qua con-
ſenſerunt poſtea, vt Cic. reuocaret ab exilio ergo ſaluum, & in
columen, & in patriā reuocatum ab exilio, vbi mihi erat aqua,
& igni interdictum, & maxima pœna pͦpoſita ſiquis me recepiſ-
ſet,& eſt ordo. Qui homines ꝙ me ſaluum eſſe voluerunt eſt mi
hi gratiſſimum.[Sed vellem)Senſus eſt.Sed vellem,ꝙ habuiſſent
reſpectum non ſolum meæ ſalutis me reuocandæ, ſed ēt dignita
tum pro reſtitutionem meam, quod dicit per quandam ſimilitu-
dinem ſumptam à medicis, & aliptis. Aliptes dr̄ ab ἀλείφω quod Aliptes
eſt vngo,erat.n.qui palæſtritas in gymnaſio vngebat, a Martiale Medic⁹
latine dictus eſt vnctor.Nec rapit immicitas ſordidus vnctor o- Clinic⁹
pes. Medicus vero,qui male valentibus, & in lecto iacētibus me
detur. Clinicus dr̄ ἀπὸ τῆς κλίνης .i. a lecto. Vnde Mart. Soiæ filia
Clinici Labulla Clinici.i.medici,nā aliptes ſanos palæſtritas cu-
rabat,vt & colorem,& vires illis adderent. Ideo nunc Cic.dicit.
Sed vellem habuiſſent rõnem,curam ſalutis vitæ, hoc eſt non ſo
lum conſuluiſſent ſaluti meæ, vt medici ſolent conſulere, ſed ēt
conſuluiſſent viribus,& colori, vt aliptæ, per vires aūt & colorē
intellexit dignitatem, & locum ſuum ſolitum in reip. [Nunc, vt
Apelles) Apelles pictor & ingenio, & gratia, quem in ſe iactabat Appelles
præſtantiſſimus,ita,vt quia ante ſe fuerant,& poſt ſe futuri erant,
ſuperaret, ita gratus Alexan. Magno fuit, vt teſte Plin. inuetera-
to edicto vetuerit ſe ab alio pingi,quod etiā Horat.lib. vlt. epiſt.
affirmat his verſibus. Idem rex ille poëma. Qui tam ridicu-
lum,tam care prodigus emit,Edicto vetuit nequis ſe præter Apel
lem Pingeret,aut alius Liſippo duceret æra.De hoc Plin.multa
dicit lib. 35.Et quamuis difficile dicat eſſe enumerare quę ab hoc
nobiliſſima dicta ſunt,memorat tñ quædam,inter quæ Venerem

exeűtem è mari quam D. Auguſt. poſtaa dicauit in delubro patr s
Cæſ. poſt hanc Apelles inchoauerat aliam Venerem Coijs ſupe
raturus priorem illam ſuam inuidit mors peracta parte, nec qui
ſuccederet operi ad præſcripta lineaměta inuentus eſt. de hac Ve
nere nunc intelligit Cic. ergo ſenſus eſt. Nunc iſti laborauerunt,
ſolum in capite meo. i. in mea ſalute, & in cæteris me deſeruerűt,
ſicut Apelles perfecit poliſſime caput, & pectus Veneris, & rel q
partam imperfectam raliquit. [In capite). i. in ſalute, & perſeuera
uit in ſimilitudine picturæ, qa dixit de capite, & pectore Veneris.
[Reliquerunt) Quia, vt & ipſe ſuperius dixit, & Plut. teſtis, multi,
qui iuuerant Cic. in reſtitutione in patriam poſtea ei inuiderunt.
[In quo) In qua re, ꝙ poſt reſtitutionem meam eſſem relictus ab
alijs. [Fefelli). i. decepi. [Spem) Quia aliter me geſſi, ꝗ ſperauerăt
inuidi, atq; inimici mei, qui ſperauerant poſt reditum meum futu
rum animo abiectiore, cum longe aliter me preſtiterim. [Qui) in
uidi & inimici. [Acceperunt falſam opinioně) Falſo opinati ſunt
Cecili⁹ Numic⁹ & indicauerunt. [De Q. Metello) Q. Cecilius Metellus Numidi-
cus auct. Plin. & Liuio, de Iugurtha triumphauit. Is cum legě Apu
leiam per vim latam iurare noluiſſet, in exilium actus eſt, quod
Smyrnæ ſatis fortiter tulit. Liu. dicit Rhodi. Nam cű poſtea Clau
dij trib. pl. rogatione reuocatus eſſet cű ludis in theatro literas ac
cepiſſet, non eas prius legere dignatus eſt ꝗ ſpectaculum finitet,
in quo oſtědit ſe forti animo illud exilium tuliſſet, cum tñ nőnul
li falſo ſuſpicati ſint, eű poſt reditű animo fuiſſe abiecto & fracto
cű potius fortiſſimo fuerit, quod Cic. arguit. & probat ex illis vo-
luntario diſceſſu, & egregia animi alacritate abſentia qui ět redi-
re non curaret, vt non ſit veriſſime eum poſt reditum, fractű, abie
ctumq́. fuiſſe. [Vno) Quaſi ſolo, & cui aliter non ſit ſerè repertus
par. [Acerrimo) Erectiſſimo. [Et fortiſſimo) Intolerădis aduerſis,
& præcipue exilio. [Præſtantiſſimo omnium) Qui omnes magni
Magnitudo aĩ. tudinem animi, & conſtantia ſuperaret. Sunt autě magnitudo ani
Conſtătia mi, & conſtantia partes fortitudinis. [Conſtantia) Perſeuerantia,
quia ſemper cum ſumma alacritate abfuit. [Lucij filio) Quia fuit
alius Q. Metellus Macedonicus, & alius ipſius Numidi filius pi⁹
cognominatus, qui patrě aſſiduis lacrymis, & precibus ab exilio
reuocauit. [Dictitant) Iactant, frequěter dñt. [Fracto) Debilitato.
[Demiſſo) Humili, & abiecto. [Eſt vero) Confirmat hmői opinio
ně Cic. & arguit non potuiſſe ita eſſe. [Eſt vero) Vero dictio aper
ta ad ironiam, vt apud Virg. Egregiam vero laudem, & ſpolia am
Vero pla refertis Tuque, puerq́. tuus [Vero). i. certe, ironice. [Eſt pro-
bandum) Veriſimile, eſt credendű, q. d. minime. [Qui) Subaudi Me
tellum. [Ceſſerit) Abierit, diſceſſerit, ex vrbe in exilium. [Summa
volűtate) Qui ſi voluiſſet iurare in legem Apuleiam, potuiſſet eſ
ſe in vrbe cum à bonis ciuibus defenderetur, nam, vt Liu. inqt, ne
cauſa certaminum eſſet, in exilium volűtarium profectus eſt Rho
dum, vbi legendo, & audiendo magnos viros, aduocabat, ergo. [Sű
ma) a. libera. [Volűtate ceſſ. & abfuerit) Fuerit abſens ab vrbe Ro
ma. [Egregia) Præcipua, ſingulari. Alacritas media eſt inter læti-
Alacritas tiă, & triſtitiam eſt aűt auct. Don. alacritas proprie imitatio quæ-
dă vultus geſtiĕtis in ſpem aliq́, interdum tñ in malum accipit, vt
Alacris apud Cic. io Tuſc. his verbis. Virg. igitur temperatus, cőſtans, ſine
Alacer metu ſine ægritudine, ſine alacritate, vlla libidine non vexatus. Se
cundum Aſc. Pæd. alacris, ſiue alacer (vtrunq;. n. dr̃) is eſt, q. ingeti
tis eſt ſenſus, qđ eſt iudicium erecti animi, atq; ſublimis, ergo hic.
[Alacritate) Erectione, & ſublimitate animi, nő declinantis in tri
ſtitiam, quod eſſet imbecillitatis, neq; in lætitiam, quia eſſet demě
tiæ, exilio, & malis ſuis lætari, ſed mediű vt diximus, retioet. [Cu
rarit?) Quia nunquam pro reditu ſuo ſupplicauit, & acceptas lite
ras de reditu ſuo, vſq; ad fině ludorű legědas diſtulit. [Ob id ipm)
Quòd ſumma voluntate, & animi alacritate tuliſſet. [In quo). i.
fortiter & modeſte tolerando exilium. [Superaſſet) Viciſſet. [Cű
omnes homines). i. omnes alios, qui fortiter vnquam tulerűt exi
lium, & aduerſa. [Tum) Præcipue. [M. illum Scaurum,) q. d. præſtă
tiſſimum, & cui vix quiſpiam conſtantia, & grauitata anteponat,
de quo vide apud Liu. & Plin. de viris illuſtr. [Singularě) Vnicum
& nulli, comparabilem, quem tamě Metellus ſuperauit. [Sed qđ)
Quemadmodum, inquit, de illo Metello falſo acceperăt, aut etiă
ſuſpicari erant, ita etiam de me cogitabant, me poſt reditum ani-
mo abiectiore futurum. [Acceperant) Intellexerant, qa multia an
nis ante fuerat. [Aut etiam ſuſpicabantur) Quaſi correctio? vt di
cat eos potius hoc ſuſpicatos eſſe de Metello, ꝗ ab aliquo accepiſ
ſe. [Idem) Quod de Metello. [Abiectiore) Remiſſiore. [Cum
reſp.) q. d. cum reſp. videtur hortari me, vt multo maiori eſſem ani
mo, ꝗ ante fuiſſem, cű oſtendiſſet ſe non poſſe carere me ciue ſuo
ꝗ tanto omniű conſenſu reuocaſſet. [Præſtaret) Exiberet. [Quæ)
Reſp. [Declaraſſet) Aperte oſtendiſſet. [Me vno ciue) Quem tan-
to omnium, vt diximus, conſenſu reuocaſſet, quod ſibi ad magnă
gloriam, in oratione Vat. adducit his verbis: Quid ergo homo im
perit. ſiuæ ſolidæ laudis, ac veræ dignitatis præſtantius mihi po
tuit accidere, quid optabilius ad immortalitatem glorie, atque ad
memoriam mei nominis ſempiternam ꝗ omnis ciues meos iudi
care ciuitatis ſalutě cum vnius mea ſalute eſſe coniunctă. [Cumq́.
Metellum) Probat ſe debuiſſe, habere maiorem animű, ꝗ habuiſ
ſet Metell. quia Metellus vnius Claudij trib. pl. reuocatus eſt, ſe au
tem non ſolum totius ciuitatis, ſed ſociorum, & totius Italię ꝯſen
ſu, quod declarat nunc in epiſtola, & in oratione prædicta, vt etiă
ſupra oſtendimus, & auctores ſunt App. & Plut. qui dñt de nulla
vnquam re tm̃ fuiſſe conſenſum, quantus fuit omnium de reuoca
tione Cic. [Duce ſenatu). i. primo, & maximo auctore, ꝗ teſte Ap.
Cic. ět exulem ciuitatib. regib. & potětatib. cőmendauerat. [Italia
comitante) Quia ex multis Italię ciuitatib. confluxerűt viri boni,
ꝗ Cic. in patriam comitati ſunt. [Promulgătib.) Legem de reditu
meo ferentib. [Referente) Proponente, de me. [Cőſule) Qui ma
ior eſt ꝗ trib. pl. qui de reſtitutione Metelli rogationem tulerat.
Rogatio, quid ſignificet dictum eſt ſupra in alijs epiſt. [Comitijs
centuriatis,) Vbi cuiuſq; cenſus, & ætatis hominis eſſet, vbi eſſens
centuriæ populi pro reſtitutione mea congregatę, nam comitia,
auctore A. G. aut centuriata, aut curiata dicebantur cum ex cenſu,
& ætate ſuffragia ferebantur, & fiebant in campo Martio curiata
vero, cum de gñibus omnibus ſuffragium ferebatur. [Cűctis) O-
mnibus. [Ordinibus) Magiſtratuum Rom. [Incumbentibus) Peni
tus adnitentibus fauentib. [Omnibus ſuis virib.) Quantű omnino
poterăt. [Neq; vero) Poſtquam oſtendit ſe, ꝙ neq; fracto, neque
abiecto animo fuiſſet, nűc oſtědit ſe ět noluiſſe eſſe animo elato.
[Aſſumpſi) Attribui, arrogaui. [Hodie) Nűc, hoc tpe. [Quenq ma
leuolentiſſimum) Quanto ergo minus amiciſſimos. [Iure) Meri-
to, niſi velint inique de me queri. [Oſtendere) Lędere, diſplicere,
quia in tanto omnium fauore, ſeruaui tñ ſingularem modeſtiă, ne
etiă maleuolos offenderě. [Tm̃) Solű. [Enitor) Studioſe conor.
[Alienioribus) Iis, quos nunquam noui, vel iis, qui mihi non ſunt
amici, quia alieni à me ſunt. [Opera,) Fauore, vt puta dicendo.
[Conſilio,) Bene conſulendo. [Labore) Pro eis agendo. [Hic cur
ſus) Hæc diſpoſitio. [Hic modus) Hoc genus vitæ meæ, qui cű nő
ſim fracto animo, prorſum tñ multis. [Offendit eos). i. nő placet
eis, qui tñ vident, & conſiderant me exterius. i. honores aliquos
meus, ſed non perſpiciunt labores quos fero, hos honores mihi
comparem. i. inuident mihi, quia videor honorari, ſed nő cogno
ſcunt quot labores & ſolicitudines feram. [Speciem) Apparentiă,
pulchritudinem ſuperficiei. [Huius vitæ) Talis vitæ, quæ ſine ab
tectione animi multis prodeſt. [Intuentur) Reſpiciunt, ꝯſiderant.
[Laborem corporis) Solicitudinem, animi anxietatem. [Perſpice
re) Intelligere. [Illud vero) Dixit eos fortaſſe oſtendi curriculo
prædictæ vitæ, hoc autem affirmat, ꝙ aperte conquerentur, ꝙ ipſe
Cic. ſuis ſententiis laudet, & ornet Cæſ. contra quem toties ſenſe
rit, & dixerit, quaſi aperte nunc diſcedat, à priſtina cauſa defendě
dæ reipub. [Non obſcure) Palam, aperte. [Ornem Cęſarem) Lau
dem. [Sententiis,) Quas in ſenatus dico. [Deſciuerim) Diſcederě,
deficerem. [Priſtina) Cőſueta. [Cauſa) Defenſionis reip. [Ego au
tem) Adducit alias cauſas, quibus dicit ſe mutaſſe, propoſitum er-
ga Cæſ. [Quæ paulò ante propoſui) De genere vitæ meæ. [Non Offĕdo.
in poſtremis,) Liptote. i. in primis. [Cœperam exponere) Quia
dixerat incredibilem fuiſſe conſenſum totius Italiæ, & omniű bo
norum in eo tuendo, & Lent. viſum eſſe quibuſdam fortioribus in
eo reſtituendo, ꝗ fuerant in tuendo, ſed eos non conſtitiſſe in ea
ſententia &c. & ideo nunc pergit exponere dicĕs mutatű eſſe ſen
ſum bonorum, inquiens. [O Lentule,) Affectu animi viſus eſt vo-
catiuo, vt Virg. Non hæc ò Palla dederas promiſſa parenti. [Nő
offendes) Nő inuenies, quia offendere ět ſignat inuenire. [Eűdě)
Talem. [Senſum) Sententiam. [Bonorum) Ciuium. [Quě) Qualě.
[Reliquiſti:) Cű Roma in prouinciam profectus. [Confirmatus)
Corroboratus. [Conſulatu tuo) Te conſule, cű de me reſtituĕdo
egiſti. [Nőnunquam) Aliquo tpe, interdum. [Interruptus,) Inter
miſſus. [Afflictus) Quaſſatus. [Ante te conſulem,) Anteq tu eſſes
conſul. [Recreatus) Vt paulo ſupra dixit recreati. n. boni viri cőſu
latu tuo &c. ſignat Cæſ. & Pomp. & Craſſ. [Tuendus) Seruandus,
ſuſtinendus. [Idq́.) Quod ille ſenſus, qui fuerat tuendus, ſit dereli
Vultus ctus. [Declarant) Aperte demonſtrant. [Vultu) Oris compoſitio-
ne ad voluntatis ſuæ ſignificatione, nam vt Non. ſcribit, vultus, &
facies in hoc diſtant, vultus. n. eſt voluntas, quæ pro motu, animi
in facie oſtenditur, facies vero ſpecies. Sat. in Ce. prorſus in fa-
cie, vultuq́. verecundia inarat. Seru. ět inquit Vultus eſt voluntatis
iudicium, qui ꝑ volűtatis varietate mutatur. Virg. 1. Aen. Si eſt vul-
tu ſimulat, inde ět cœli, & terræ vultű appellamus, quia cőmutari
contingit. Priſc. quoq; vultus inquit, volűtas ſignat affectű facie in

telligi,

telligi,quō metum,gaudium,triſtitiam, lætitiam, & ſicut à colo,
cultus. ita a volo,vultus deſcendit &c.Facies tñ prædicto Non.
auctore pro totius corporis forma ab antiquis poſita eſt, vt.n.ab
Facies aſpectu ſpecies a fingendo figura, ita à factura corporis facies.
huius fa Plaut.in Pen.Sed eaꝶ nutrix quæ ſit facie mihi expedi. Statuta nõ
cies magna,corpore aquilino ipſa eſt, neq; vero ſolũ dr̃ facies de ho
Frons minibus,ſed de montibus,& de mari,& de ceteris rebus dr̃.Sal.lib.
ij.hiſt. Sardinia in Africo mari facie veſtigij humani,in occidẽtẽ,
q in orientẽ latior,antiqui aũt, vt Gell. notat,declinabant hæc fa
cies huius facies,vel facij,ſicut ẽt dies,dij,p faciei,& diei.Virg. lib.
j.Georg.Libra dies ſomniq. pares ſibi fecerit horas.Licet Seru.le
gat die,& adducat rationẽ. At lib.j.Aen.dicit,Munera lætitiamq.
dij,pro diei,non autẽ diei.[Fronte)Aſpectu, vere autẽ & diſerte,
Gel.teſte,frons maſc.gñe à Cæcilio ponitur. Hi ſunt inimici peſ
ſimi fronte hilaro,triſti corde.Feſtus Pomp.ẽt idem dicit. Neo-
terici tñ fœm. vtuntur gñe, & ſic à noſtris grammaticis pcipitur.
[Quibus)Fronte,& vultu.[Simulatio) Fictio,q a facile fronte,&
vultu fingere poſſumus,quæ nõ habemus animo,vt Aeneas apud
Virg.Spem vultu ſimulat.premit altum corde dolorem. [Suſtine-
tur)Efficitur.[Senſu)Scotẽtia,quam aperte dñt.[Tabella) Quã
legibus inſtituerant,quod fieri vellent,ita.n.quidquid vellent effi
ciebãt,vt teſtãte App.neq; conſulibus p ſingulos annos exercitus
ducere,aut bellum gerere fas eſſet,hac vel in primis trium viroꝶ
potentia prohibitis quidq agere.[Docuerũt)Oſtẽderunt.[Itaq;)
infert ex prædicta mutatione optimatum,q etiã reliqui ciues mi
noces,qui & eſſe & hri boni volunt,mutare debẽt ſentẽtiam ſuã.
[Qualem)Sapientẽ.[Numerari)Quia non debemus negligere,
quę opinio de nobis ſit,& quales habeamus.[Snia)Verboꝶ & o-
rationis ſuæ ſenatu pnunciata.[Voluntas)Animi motus,& inſti-
tutio ad aliqd,vel appetendũ,vel fugiendum.[Id.n.)Locus ab au
ctoritate.[Idem ille) Quem paulò ante dixit diuinitus ſcripſiſſe,
quales eſſent in rep.principes,tales reliquos ciues eſſe ſolere.[Se
quor auctorem)Suaſorem,pceptorem viuendi.[Contẽdere) Eui
ti.[Probare)Oñdere & pſuadere rectẽ factum probabile efficere
non vitra.[Vim) Violentia,idem nihil eſſe faciendum inuitis parẽ
tibus aut inuita patria.[Ac) Plato. [Hanc cauſam) Dicit Plato ſe
pp hanc cauſam abſtinuiſſe ab adminiſtratione reip.q cum inue
niſſet populi Atbenienſem ita ppe deſipientem, vt nec proſuaſio
nibus nec vi regi poſſe videret,cũ videret in pſuaſionibus nullam
eſſe fiduciã ad eum regendum, nõ exiſtimauit fas eſſe eũ cogere,
itaq; maluit non attingere eius adminiſtrationem & regimẽ.[At
tingendæ)Suſcipiẽdæ ad adminiſtrandũ.[Offendiſſet)inueniſſet.
[Prope)Ferè.[Deſipientẽ)Delirantẽ.[Senectute) Quia ariopagi
tæ,qbus tradita erat cura reip.tantũmodo extremę ſenectutis eſſe
cti erant,difficilius eſt autẽ ſenes ab aliquo inſtituto remouere,q
iuuenes.[Nec pſuadendo)Verb.s.[Cogendo)Legibus inſtitutis,
& ceteris rebus.[Diffideret)Deſperaret,nullã hrẽt fiduciã.[Fas eſ
ſe)Licere.[Cogi)A ſe,qa exiſtimabat,non licere ciuem aliũ,ciuẽ
ẽt ad benefaciendi p vim cogere.[Mea rõ)Conditio. [Alia) Di-
uerſa à Plat. [Populo).ſ.R.& eſt ſenſu,mea rõ diuerſa fuit à Plat.
quia ille ob pdictam cauſam noluit attingere rẽp.Ego vero eram
incertus an rẽp.capeſſerem. cũ neq; P.R.diſſiperet,neq; in mea
ptãte eſſet conſultare,an id facerem,quia ſi ẽt non pbaſſem ſuſci
Rectus piendam remp.quorundã tñ cauſa adducebat,vt id facerẽ. Ordo
ordo cõ notandus eſt,q.a à multis & ordo,& ſenſus ignoratur,ita vt ẽt tex
textus tus in qbuſdam codicibus ſit corruptus.Sic ergo ordinatur. Mea
rõ fuit alia,quam tenebar implicatus capeſſere ne rẽp.neq; popu
lo deſipiẽte,neque re integra mihi conſulendum. [Integra re).i.
libera,& in ptãte mea.[Ad cõſulendũ)Deliberandũ.ſ.an capeſſe
rem,qa ſi ẽt non placuiſſet mihi,quorũdam tñ cauſa adducebar,
vt hoc facerẽ,ergo tenebar implicatus,impeditus,incertus. [Ne)
.i.an.[Capeſſerem remp.)Suſcipere adminiſtrãdam,qa hic me ad
uocabat animus,inde impellebat cauſa amicorũ,quibus non lice
bat aduerſari,ideo dixit,re non integra ad conſulẽdum.Sed tñ in
hac difficultate capeſſendæ reip.[Quòd liceret mihi)Qđ poſſem
omnibus pmittentibus. [Mihi vtilia) Quæ mihi prodeſſent,vtile
autẽ fuit.Cic.Pomp.& Cæſ.obſequi.[Recta) Honeſte, de his aũt
duobus vtilius & honeſto maxime cõſultamus,neq; improbatur
conſilium ſnia de vtili,dũmodo non repugnet recto,& honeſto,
ſicut nũc.Cic.feciſſe videmus,q & vtilia ſibi,& recta defendiſſe di
cit,cum nihil contra rẽp.pro Cæſ.ſe ſenſiſſe fateatur in oꝛone de
prouincijs conſularibus.[Huc acceſſit)Alia excuſatio. [Huc) Ad
hoc,qđ ſupra diximus.[Acceſſit) addita eſt. [Cõmemoranda)nõ
recenſenda,obliuioni non tradẽda.[Liberalitas)Quã vt ſupra di
xit,& officijs & ſcriptis ſignificauit.[Fratrẽ meum) Q.Cic.cui di-
ximus,Cæſ.multa beneficia contulit,& eum in Gallia legatũ ha-
buit. [Quaſcunq; res gereret).i.ẽt ſi non tam magnas,& pclaras.

[Nunc).i.ſcilicet quaſcunque res gereret mihi erat tuendus, mul
to magis talibus tantiſq. rebus geſtis mihi erat ornandus, & lau-
dandus,ẽt ſi nõ eſſet talis in me,& fratrẽ meum,qualis eſt,& fuit.
[Tãta felicitate)Dignitatis in alteꝶ qnquenniũ prorogatæ,& tot
reꝶ geſtaꝶ.[Tantis) Tam magnis,& egregijs.[Victoris)Quas in
Gallia ꝯſecutus eſt pter ceteras,quas ante fuerat adept. [In nos)
In me fratremq. meũ.[Is,talis eſt) Tã liberalis.[Videret)Putaret.
Ornãdus)Mea ſnia,& laude honeſtãdus.[Sic.n.) Sẽſus eſt.Velim
ſic exiſtimes,q te Põpeioq. excepto,nemo eſt,a quo magis gau-
deã accepiſſe bñficia,q à Cæſ.velim exiſtimare ſic.i.certũ putare
cũ diſceſſerim à vobis.ſ.te,& Põp. auctoribus meę ſalutis.quia,vt
ſupra oſtendimus,opera Lentuli & Põp. præcipue reuocatus eſt
Cicero ab exilio.[Cũ diſceſſerim a vobis) Modus eſt dicẽdi pro
eo qđ eſt vobis exceptis,vt ſi dicas,cũ diſceſſit a parẽtibus meis,
nemo eſt mihi te carior.i.parẽtibus meis exceptis. [Officijs) Be-
neficijs.[Tã deuinctũ)Tã aſtrictũ,& obligatũ. [Cõtitear)Aperte
dicã.[Sed ẽt gaudeã)Quia interdũ aliqd profitemur,quod tñ no
bis eſſe ingratũ.[Quod)Me officijs Cæſaris lætari.[Quod requi
ris)Poſtulas a me.[De Vatinio,& Craſſo) Quibus ſum recõcilia
tus,cũ ante eis fuiſſem inimicis.[De Appio) cum quo ẽt redijt in
gratiã,vt in epiſtolis ad eũ ſcriptis videbimus,qđ Lent. ſcribebat
ſe nõ rephendere.[Conſiliũ meum)Meũ factũ,vel deliberationẽ
meã redeundi in gratiã cũ Appio. [De Vatinio aũt)Dicit Põpeij
cauſam fuiſſe,vt ipſe Cic. rediret in grãm cum Vatinio, quẽ ante
in ſenatu oppugnaſſet.[Reditus in grãm)Recõciliatio cũ Vatinio
[Interceſſerat)Interuenerat,interpoſitus erat. [Per Pompeiũ)A
Pompeio intercedente.[Statim)Vt cũ primum,vel ſtatim,ſubito.
[Vt)Poſtq.[Ille)Vatinius.[Petitionẽ)Præturæ eius Vatinij.[Op-
pugaſſem) Tanq hoſtis impugnaſſem,& reſtitiſſem,ne ipſam ptu
rã conſequeret.[Grauiſſimis)Probatiſſimis.[Illius)Vatinij.[De-
fendendi cauſa) Qui Vatinio aduerſabat in petitione præturæ.
[Poſt aũt) Primum,inqt cauſa Põp.ſum illi reconciliatus,ſed po
ſtea ſecuta eſt petitio Cæſ.de eadem recõciliatione imò,vt & illũ
defenderẽ.[Mira)Maxima,incredibilis. [Contentio) Petitio.ſ.a
me.[Defenderẽ)Illũ Clodiũ.[Curauit laudarim,) q.d.cum Cæſ.
à me petiuiſſet ſolũ,vt cum defenderẽ, cum ẽt laudauerim, peto
a te hoc ne requiras, neq; in Vatinio, neq; in alijs reis, nec nunc
ſcribã ad te idem quod poſtea erit ẽt dicendũ corã, cũ veneris.
[Ne reqras;)Ne poſtules,exigas a me.[In hoc reo) Vatinio quẽ,
& defendi,& laudaui,Reus aũt dr̃ quicunq; in aliqua eſt cauſa, ẽt Reus
ſi nihil admiſerit.i.contra quem quiſpiam agit.[In alijs)Quos de
fenderim aut laudauerim.[Repona)Iterũ dicam.[Idẽ) Ad te nũc
ſcribi vis.[Cum veneris)R.qa cum veneris R. dicam tibi coram.
[Tametſi qq poſſimus)ſubaudi exponere.[Vel)ẽt.[Abſenti).i.ita
poſſum tibi nũc dicere,ſicut eſſem dicturus poſtq rediſſes R.[Re
cordare)Dicit Cic.ſe idẽ feciſſe,quod feciſſet Lent.q eos laudaſ-
ſet,quos ante habuiſſet inimicos,& aduerſarios.[Recordare)Me
mento,reduci ad memoriã.[Quibus hominibus)Ad quos homi
nes eſt.n.datiuus caſus.[Laudationem) Orationẽ,in qua eos lau-
daſti.[Ex vltimis terris remotiſſimis)Quidã intelligunt ex Hiſpa
niæ. quam Horat.appellat vltimã Heſperiã,ſed poſſumus ẽt intel
ligere Ciliciã cum ipſe Cic.ex Cilicia ſcribat ad Curionẽ inferius
in epiſtola Sera gratulatio.longe.n abſum.ferro audio. [Nec pti
mueris).i.nec pertimeas recordari.Nam rõ quare non debet per
timere,qa eoſdem ego laudo,& laudabo quibus tu miſiſti lauda-
tionẽ tuã, & non dicit, qui ſint, quidã intelligunt publicanos, qđ
non probo.alij pbabilius intelligunt Põp.aduerſatũ eſſe aliquan
tulũ Lent.in obtinenda prouincia ob idq. inter eos quandam ſi
multatem fuiſſe.poſtea vero Lent.laudaſſe Pomp.& quoſdã alios,
qui cum eo ſenſiſſent,& ad eos ex Cilicia laudationem, quod mi
ſiſſet, fortaſſe ſignificat in prima epiſt.Cic cũ dixit.Cui qui nolũt,
ijdem tibi non ſunt amici.q cum ornaſti,dicit igitur Cic. vt ipſe
Lent.recordet,quos laudauerit ante ſe oppugnatos,& ſibi inimi-
cos, ſe.n.idem feciſſe.[Idẽ)Quibus laudationẽ tuam miſiſti.[Sed
tñ)alia cauſa pter ſupradicta,quare Vatiniũ defenderit, vt ſtoma-
chum faceret qbuſdam,qui vt ſtomachum Cic.facerent,Clod. ip
ſius inimicum non ſolum amarent,ſed ẽt in eius conſpectu eum
amplexarentur,& in ſenatu cum eo,quaſi ipſum magnificarẽt. lo
querentur ſeorſum, quaſi de rebus magnis commentaturi Sumit
aũt ſimilitudinem huius ppoſiti ſui ſtomachum faciendi ſuis ini-
micis ex Eun.Ter.[Sed tñ,)q.d.licet cauſa Pomp.& Ceſ.hoc fece
rim.[Ille ſtimulus)Illud carcar,illa inſtigatio,atq; impulſio,& eſt
tractum ab equis,vel bobus,qui tardiores ſtimulo excitantur, at-
que impelluntur.[De quo) Stimulo. [In iudicio) In ipſa cauſa.
[Quiddam) Rem quandam. [Paraſitus) Gnato. [Militi) Thra-
ſoni. [In Eun.) Nomen eſt comœdiæ Terent. [Vbi nominabit
Phædriam) Totus hic textus eſt Terentii,& omnia verba Gnato
nis.

æ. vſq; ad eum locum ſi petitui, vbi adaptat hanc ſimilitudinem dicens, q ſicut Gnato perſuadebat Thraſoni, vt hæc indignationem Thaidis faceret, ſi fortaſſe blandiretur Phædriæ, vt faceret ſtomachum. & dolorem ipſi Traſoni, ita dicit ſe petiuiſſe a iudicibus, vt concederent ſibi. P. Var. ad indignationem quorundam nobilium hominum, qui, vt facerent ſtomachum Cic. eius inimicum Clodium fouebant, & amplexabantur. [Vbi) Quando. [Nominabit) Thais. [Phædriam) Riualem tuum. [Tu Pamphilam) Nominato. [Continuo) Statim, vt Thais non tam Pamphilam amari quàm ſibi vicem dari putet. [Hæc) Thais. [Formam) Pulchritudinem. [Illius) Phædriæ. [Tu huius) Pamphile formam, laudato. [Contra) Hic contra vicem ſignificat. [Denique) Ne ſingula enumeret, quæ poteſt contra eum facete concludit, vt contra iniuriam quamlibet aliam ipſe initur a paret. [Par pari) Prouerbialiter dixit. [Quod) Par, vel abſolute. [Quod) .i. quæ res. [Mordeat) Lædat, offendat. [Sic) Accommodatio ſimilitudinis. [A iudicibus) Qui de Vatinio eſſent iudicaturi. Ordo eſt, ſic petiui à iudicibus vt ipſi darent mihi alium P. qm̃ quidam nobiles hñt ſuũ. P. qm̃ illi nobiles cum optime meriti de me amarent nimis inimicũ meum, &c. põr, & ſic ordinari. qñ quidam nobiles, & de me optimi meriti amarent nimis inimicum meum, & me inſpectãte modo ſæpe ſeuere ſeduceret in ſenatu, modo amplexarentur familiariter, atq; hilare, petiui à iudicibus vt ipſi darent mihi alium Publium, qm̃ ipſi hñt ſuum Publium, quo poſſem, &c. & hic poſterior. ordo magis probatur. [Optimi meriti de me) qui me olim beneficio affeciſſent, vel in reſtitutione mea vel in dignitatibus obtinendis. [Inimicum) P. Cic. [Modo) Interdum. [Seducerent) ſeorſum ab alijs ducerent quaſi de rebus grauibus ſecreto locuturi. [Mei) In conſpectu meo, vt mihi ſtomachũ facerent. [Amplexarentur familiariter) Sine grauitate, quod ſolemus apud amicos facere. [Qm̃ illi) nobiles. [Suum Publium) .ſ. Clod. [Darent) concederent. [Alium Publium) P. Vatinium. [In quo) Vatino. [Poſſem repũgere) remordere, viciſſim offendere. [Leuiter) paululũ, aliquantulum. [Laceſſitus) Iratus, prouocetur ab illis, quòd blandirentur inimico meo. [Dixi) .ſ. in iudicio. [Sed facio) Quia & defendo, & laudo ipſum Vat. quem illi oderunt. [Dijs hominibus approbantibus) .i. iuſte. & merito quia, & dij, & homines ſentiunt rectum eſſe, vt illi pari referam, qui non aliam ob cauſam amant Clod. niſi, vt mihi ſtomachum faciãt. [Habes) intelligis cognoſcis. Eſt autem hic tranſitio exornatio rhetorica. [De Craſſo) Quare ei reconciliatus ſum. [Ego) Primum oſtendit, quo pacto gratia, quæ ſibi olim cum Craſſo fuerat ſit reſciſſa, cum in defenſionem Gabinij Cic. non laceſſentẽ ipſum laceſſiſſet. Deinde ſubdit cauſam reconciliationis, [Ego) Ordo eſt, ego tuliſſem defenſionem Gabinij, quẽ proximus diebus oppugnaſſem, ſi ſuſcepiſſet eam ſine contumelia, cum magna gratia iam eſſet mihi cum illo, qđ contriueram voluntaria obliuione oẽs eius grauiſſimas iniurias cauſã cõts concordiæ. [Gratia) Beneuolẽtia [Cum illo) Craſſo. [Quod) q̃a. [Contriueram) Deleuram, obliteraueram. [Oẽs iniurias illius) Quia Craſſus olim irritauerat Clod. contra Cic. & ei fauerat ad pñdum tribunatum, vt facilius Cic. eijceret ex vrbe, erat. n. infeſtiſſimus Cic. q dicebatur ab eo, fuiſſe nominatus inter conſcios coniurationis. Nam Cic. in oratione, quam de cõſulatu ſuo habuit, refert Craſſum ad ſe noctu veniſſe cum literis Catilinæ, quibus eum tanq̃ conſcium hortabatur Catilinam ad confirmandam coniurationem, & ob hanc cauſam ſemper oppugnaoit Cic. [Communis) Publicæ. [Voluntaria obliuione) Cum nullum me impuliſſent, vt ita facerem. [Repentinam) Subitã, q̃a ante oppugnauerat, eum. [Gabinij) Qui infenſus erat Cic. pp dãnationem coniuratoꝝ. Erat aũt L. Piſonis ſoceris Cæſ. in conſulatu collega audaciſſimus, & ſeditionis, & amicos Cæſ auct. Ap. [Suſcepiſſet) Illam defenſionem. [Contumelia) Iniuria. [Diſputantem) Sententias dicentem, & dilucidantem [Non laceſſentẽ) non prouocantem ipſum Craſſum. [Exarſi) Excandui, inceſus ſum. [Præſenti) .i. ex ea prouocatione orta. [Nam ea) Parẽtheſis eſt. [Tam vehemens) Si fuiſſet ſolus ex præſenti iracundia. [Sed illud odium) Sed occurrunt. inquit, oẽs iniuriæ, quas mihi ante tuliſſet, quarum odium putabam in me extinctum, cum tñ adhuc me inſciente reſiduum fuiſſet. [Incluſum) In pectore meo reconditum. [Quod) Odium. [Effudiſſe) Eieciſſe, euomuiſſe. [Arbitrabar) Quia plerunque ceſſantibus iniurijs ita obliuiſcimur odii, quod cõcepimus, & pectore recondimus, vt iam neſciamus illud in nobis eſſe. facta autem noue iniuria ſtatim apparet illud odiũ, quod ita erat ſepultum, vt iam non putaremus amplius eſſe in nobis, & .i. quod Cic. nunc dicit. [Reſidium tñ) Subauditur cum. vt ſit cum tñ. [Fuiſſet reſiduũ) .i. reſediſſet, & remãſiſſet in corde meo. [Me inſc.) Quia eo quieſcente ab iniurijs, ego quoque ita quieuerã, vt neſcirem aliquid, odii in me reſediſſe. [Reſiduum) Reliquum. [Fuiſſet) Quidã. male legunt ſugiſſet, & male ad Craſſum referunt, & ſi legitur fuiſſet, cum Cic. de odio ſuo in Craſſum intelligat, ſi fugiſſet legatur, quod non placet, dicatur fugiſſet. ſ. ex memoria mea, vt putabam. [Tñ reſiduum) .i. tñ relictum. ſ. in pectore meo. [Apparuit) Exarſit. ſubito exit in lucem, factum eſt palam, cum ante lateret. [Apparuit autem) Quia cum primum laceſſiuit me in cauſa Gabiniana, exiluit memoria odii mei in eũ pp veteres in iniurias. [Quo tpe) contentionis de Gabinio, & incipit numerare cauſas, quare reconciliatus ſit Craſſo. [Quidã homines) Non puto Pomp. & Craſſum intelligi, quia eos dicit inſerius ſuaſiſſe concordiam inter Craſſum, & Cic. [Nutu) non nomine proprio, ſed quibuſdam ſignis, quaſi oculis. [Significatione) Demonſtratione. [Fructum) .i. vtilitatem. [Ex libertate mea) Qui quod ſentirem, libere dicere auderem, nullius habita rõne. [Tu) Cum viderent me Craſſo libere reſpondentem, & pugnaoiẽ in cauſa Gabinii, quem ille defendendum ſuſcepiſſet contra me, cũ eum oppugnaſſet. [Viſum ſib.) Dicerent. [Qualis fuiſſem) Ante exiliũ meum. ſ. libere, & magno, atque infracto animo. [Ea contentio) Cum Craſſo de Gabinio. [Etiam foris) Apud externos extra vrbem. [Gaudere ſe dicebant) cum ſupradicta, inquit, ſe ita haberent, iſti dicebant tñ ſe gaudere, q hrẽm Craſſum inimicum, & q oẽs, qui Gabinio fauerent, nunq̃ eſſent mihi futuri amici. [Illum) Craſſum. [In eadem cauſa) Defenſionis Gab. in qua erat Craſſus. [Quorum homines) Quos dixit ſe nutu appellare. [Iniqui) Maleuoli, quia cum fructum ex mea libertate ſe capere faterentur, tñ dicebant ſe gaudere, q ego mihi inimicos paraſſem. [Honeſtiſſimos) Optimos, & probatiſſimos, vel honoribus inſignes. [Cumq.) Alia cauſa, quare redierit in gratiam cum Craſſo, quia Pomp. vehementiſſime, vt ita faceret, ab eo petiuerat. [Contendiſſe,) Vehemente petiuiſſet. [Vt nihil vnq̃ magis) .ſ. contenderit à me. [Cæſar) Alia cauſa pp Cæſ. [Contentione) Controuerſia mea, & Craſſi. [Per literas) Quas ad me ſcripſit. [Affectũ meorum) accepiſſe moleſtiam, & dolorem. [Rationem) .i. reſpectum. [Temporum) Quæ pp multa aduerſa quæ mihi acciderant, & pp mutatam erga me fidem hominum, potius pacem, qui diſcordiam ſuadebant. [Sed ẽt naturæ meæ) Quæ eſt mitis, & facilis ad placandum. [Craſſusq.) hoc ẽt dicit Plut. Craſſum ita reconciliatum Cic. vt anteq̃ ad bellum Parthicum proficiſceretur, apud eũ cœnauerit. [Quaſi te) .i. tanq̃ illa cœna aperte demonſtraſſet P.R. nos in gratiam rediſſe. [Teſtata) Teſtimonio comprobata, in ſignificatione paſſiua, vt inferius ab Curio. vt apud animum tuum teſtatum reliquerim, quid ſenſerim. [Gratia noſtra) Mea, & Craſſi recõciliata. [A laribus) A domo in prouinciam Syriam aduerſus Parthos. [Pene) Quia ferè exiſtimat eum cœnaſſe domi ſuæ, cum cœnauit apud ſe in hortis gñ. [Nam, cum) Dicit Craſ. non inuitatum ab ipſo Cic. ſed q amoris fuit indicium ipſe ſe obtulit cœnaturum apud Cic [Condixiſſet) Denunciaſſet ſe vellem cœnare apud me. in hortis, & in viridario. [Craſſipedis) Piſonis, ita. n. cognominabatur primus gener Cic. [Quamobrem) Infert Cic. q ex hac reconciliatione gratiæ ſuſcepit cauſam Craſ. de Parthico bello defendendam fideliter, ſicut promiſerat Craſ. tuis tu ille auidiſſime illam prouinciam ſuſcepiſſet pp cupiditatem, & auaritiam vrbe egredienti, multa quidẽ, & dira tribuni annunciauerunt, & ne Partis huius mali prorſus indignis bellũ inferret, monuerunt, cui minime parẽti publicas execrationes extulerunt, auctor. App. ergo q̃a aſſumpſerat ſibi illam prouinciam, tribunis, & alijs multis aduerſantibus. Cic. ſuſcepit illã cauſam defendendã. [Cõmendatione) Laudem, quia eum valde laudauit. [Quod) Quàm tem. ſ. me defendiſſe cauſam Craſ. [Mea fides) quam ei deſcendenti promiſeram. [Accepiſti) Properat Cic. ad concluſionẽ. [Quibus reb.) quia præcibus, & ſuaſionibus amicoꝝ, vt dixi ſupra & vtilitate mea. [Quam rẽ) cauſamq;, quia, & Cæſ. & cauſam de agro campano, & Vatinii cauſam. & Craſſi de bello Parthico defendit. [Status) conditio. [Pro mea parte) quantum poſſum. [De quo) Statu. [Statuas) Iudices. [Hæc eadem) Quæ ſenſi. [Si omnia fuiſſent integra, & libera) Arbitrio .i. ſi ẽt nunc eſſem in libertate mea adhuc ſentiendi, quæ vellẽ, ne ſupradictis rebus eſſem cõpulſus. [Nam) Ratio qua idẽ ſentiret, quod ſemel ſenſit. [Pugnandũ) Reſiſtendũ. [Tantas opes) Tantam potentiam Cæſ. Põp. & Craſ. [Delendum) E ciuitate tollendũ. [Principatum) dñationẽ, & preeminentiam. [Summoꝝ) ciuioꝝ. Cæſ. Põp. & Craſſi. [Si fieri poſſet) ſi eſſet poſſibile. [Nec p.) perſiſtẽdum. ſ. arbitrarer. [Vna) ſemp eadẽ. [Cõuerſis rebus) cum res ſint mutatæ, & iam volũtates bonorum. [Aſſentiendum) Obſequendum, cedendum. [Tpibus) qualitatibus tpum. [Nunquam. n. Ratio, & eſt ſententiæ exornatio, & eſt ſenſus. Nunq̃ eſt laudatum, q præſtantes viri in gubernanda

Teſtat.

rei.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

cep. ſemper permaneat in vna ſententia,ſed ſic,vt nauta, qui iter
ſuum in aliquem certum locum diſpoſuerat mutato vẽto mutat
propoſitum itineris,neque contra tempeſtatem nititur. Ita in ad
miniſtratione reip.mutatis rebus, & voluntatibus multorum, ſa-
pienti eſt etiam mutare propoſitum,& bene gubernatorem reip.
gubernatori nauis comparat,quia populus comparatur fluctib. &
tempeſtatib.à Virg.& Cic.in oratione pro Mil.reſp.vero naui,ad
miniſtrator gubernatori nauis.[Præſtantibus)Excellentib.[Per-
manſio)Perſeuerantia.[Perpetua)Immutabilis.[Sed)Ex ſimilitu
dine probat cedendum temporib.[Artis eſt) Habetur ars quia ẽt
de nauigatione dicitur ars.[Obſequi)cedere,non ire cõtra.[Etiã
ſi portum).i.ẽt ſi ita cedendo tempeſtati,videas tamen te nõ poſſe
ad portum peruenire.[Cum vero)argũ à minori ad maius,& eſt
ſenſus,ſi obſequendus eſt tempeſtati. etiam ſi non poſſis ad por-
tum peruenire, ſtultum eſt certe non obſequi, nedum cum mutata
nauigatione , & obſequendo tempeſtati ipſum portum omnino
velifico tenere poſſis.[Velificatione)nauigatione nam velificare nauigare
ſignificat,à velis faciendis.i.ponẽdis,ita.n.dicitur,vt Virg. Vela fecit
tamen,& Iuuen.Creditur olim velificatus Athos . [Aſſequi id) .i.
portum tenere . Stul.eſt.i.dementiæ eſt velle potius perſeuerare
cũ periculo in nauigatione.[Quẽ ceperis)quã peruenire in por-
tum ad ſalutem ea nauigatione mutata.[Curſum)nauigationem.
[Quo velis).ſ.portum.[Sic) adaptat ſimilitudinem. [Cum omni-
bus nobis).ſ.cum nos omnes debeamus nobis proponere ocium
cum dignitate,non debemus ſemper idem facere,& eandem ſem
per hr̃e ſentẽtiam . ſed debemus idẽ ſpectare.i.reſpicere ad illud
ocium cum dignitate,vt ipſum quacunque via aſſequi poſſumus,
dummodo honeſta.[Ocium) Quies,concordia. [Cum dignita-
te)Cum honore.[Idem debemus)Quod ſemel a nobis ſit dictũ,
& in eadem perſeuerate ſententia.[Sed idẽ ſemper ſpectare)Sed
vnum ſemper reſpicere.ad quod vel mutatione ſententiæ poſſu
mus peruenire,hoc eſt ad ocium cum dignitate . [Quamobrem)
ꝯclo eſt ſuperioris particulæ, & repetitio eius,quod ſupradixit .
[Solutiſſima)Liberrima,adhuc in arbitrio meo.[Alius)in alia ſen
tentia.[Atq;)q̃.[Cum vero)Arguit à minori ad maius,& eſt ſen-
ſus,ſi omnia eſſent mihi,vt dixi,libera,tñ non alius eſſem,q̃ nunc
ſum,ſed cum beneficia Cæſ.& Pomp.me alliciant,vt ita ſentiã &
me cogãt iniuriæ eorum,quia à me bene affecti,gaudent tñ ma-
lis meis,libenter adducor, vt eam ſententiã habeam,quæ & mihi
& reip.ſit vtilis.[Alliciar)adducar,& blande attrahar.[Beneficijs)
Cæſ.& Pomp.[In hunc ſenſum)in hanc ſñiam,quam nũc habeo,
non aduerſando Cęſ.Pomp.aut Craſſo.[Compellar)Cogar.[In
iurijs)eorum qui dicebant ſe gaudere,ꝙ Craſſum haberem inimi
cum & omnes qui Gab.defenderent,nunq futuros mihi amicos.
[Facile)Libenter.[Patior)Permitto.[Rationibus)cõmodis. [Cõ
ducere)Vtilis eſſe.[Apertus)Manifeſtius.[Legatus)In Gallia.[Et
nullum meum).i.nihil vnq̃ dixi tam paruum,aut feci pro Cęſ.qđ
ille non ita habuerit gratum,vt videret mihi quodammodo obli
gatus.[Minimum dictum)quanto magis maximum dictum,ſi mi
Nõ mõ nimum etiam cum ſumma gratia accepit.[Non modo)nedum.i.
multo magis ſactum,hoc eſt ſi quid pro eo feci.[Illuſtri) Aperta,
clara.[Gratia) Gratitudine,quia omnibus cõmemorabat,quæ ꝓ
eo dixiſſem aut,feciſſem.[Deuinctum) aſtrictum obligatum cum
potius ego ei eſſem obligatus, nam Cæſ. ꝓfecturus in Galliam,
petiuit Cic. legatũ ſuum. Sed ille arte Clodij reuocatus,eſt cuius
legationis locum ſubiuit poſtea Q.Cic.eius frater.[Gratia) Fauo
re,& beneuolentia,quam habet Cæſ.apud omnes. [Et opibus)
Potentia.i eãdem capio voluptatem,& fructum de gratia,& opi-
bus.Cæſ.quam de meis.[Nec aliter)Senſus,cum multi me deſti-
tuiſſent,& decepiſſent poſt reſtitutionẽ meam,non videbar poſ-
ſe alr̃ deijcere eorum perfida conſilia , niſi doctrina, & conſilijs
meis adiunxiſſem ẽt beneuolentiam potentum virorum,Pomp.
Cæſ.& Craſſi,qui me iuuare,& tueri poſſent.[Frangere)Deijce-
re,proſternere.[Conſilia de me)Qui me cogitarent,& agitarẽt.
[Proditorum)Qui me deſtituerunt,cum ante ſimulaſſent,ſe mi-
hi eſſe amicos,alij libris hñt . [Perditorum) Sceleratorum. [His
præſidiis) q̃ mihi eſſent ad tutelam, & intelligit doctrinam ſuam
ingenium,conſilium, & animi fortitudinem. [Quæ ſemper).i.q̃
ſemper in me fuerunt. [His ego conſilijs) Si fuiſſes præſens,cum
cupiebam hæc conſilia exiſtimo,ꝙ eſſes vſus eiſdem conſilijs,q̃ a
tu non alẽ cenſuiſſes . [Eiſdem).ſ.conſilijs quibus ſum vſus, quia
vt ipſe conſuluiſſet,vt eis vterer,nec aliter facerem,q̃ feci. [No-
ui)Dicit quare opinatur ſe fuiſſe vſurum iiſdem conſilijs,etiam ſi
Mode- Lent.fuiſſet Romæ.[Moderationem,& temperantiam) Modera
ratio tio,auctore Nonio Marc.ex modeſtia,quæ eſt fundamentum,ſo
Mode- liditas & baſis ipſa virtutis gignitur,quæ moderatio temperet, ad
ſtia iungatque modos in factis, & dictis, & ceteris talibus quæ agen-
di officio vtuntur . Temperantia vero,teſte Don.pro conſilio,& Tempe
prouidentia ponitur.Terent.in Phorm . Si eſt patrue culpa,aut rantia
Antipho in re admiſerit,ex quare minus foret rei aut famæ tem
perans,non cauſam dico,quid,qđ meritus ſit ferat.[Tum amiciſ
ſimũ)Et amiciſſimum.[Suffuſum)Infectum,aſperſum.[Maleuolẽ
tia)Odio quo alr̃ mihi conſuluiſſes.[Contra).i.potius. [Magnũ,
& excelſum)Ad remittendum,& obliuiſcendum iniurias.[Aper-
tum)Quia non aliter ſentis,aliter ſimulas.[Simplicem) Sincerũ,
non duplicem & tortuoſum.[Tales)Tali animo ita mutatus.[In
te)Erga te.[Eædem)Rationes.[Mouiſſent te)Vt conſuleres mihi
faciendum,quod feci.[Quę mouerunt me)adduxerunt me,vt id
facerem. [Sed quocunque tempore) q.d.hæc feci te abſente, ſed
quotieſcunq; potero te habere præſentem ſemper habebo te gu
bernatorem omnium conſiliorum meorum.[Poteſtas)Facultas.
[Fuerit mihi moderator) Temperator,gubernator. [Conſiliorũ
meorum) Quia nihil putabo faciendum,niſi quod tu cenſueris .
[Tibi erit) ſicut olim habuiſti curam meæ ſalutis,cum me reſti-
tuendum curaſti,ita habebis curam meæ dignitatis.[Tibi eidem)
Tibi ipſi.[Socium)Opere,& labore.[Comite).i.ſentiendo,& cõ
ſulendo,vel te ſequendo quoquo ieris.[Actionum) Omnium,q̃
ages.[Sententiarum)omnium,quæ dices.[Voluntatẽ) Iudiciorum,
& opinionum tuarum.[Neq; in omni vita)Hoc eſt in tota vita mea
nihil erit,qđ tam faciendo proponam, qui vt ita me geram, qđ
quotidie magis gaudeas te conſuluiſſe in me beneficia. [Propoſi
ta) Inſtituta,deliberata.[Lętere vehemẽtius)magis gaudeas.[Te
eſſe optime meritum)de me,conſuluiſſe in me beneficia. Sicut
fortaſſe videor in explanatione huius epiſt.fuiſſe prolixior,& lo
quacior,exiſtimet ingẽs pelagus inermi cymba nõ eſſe tẽtandũ .

QVOD rogas)Hæc pars ſuperioris epiſtolę omnino eſſe vi
detur licet à pleriſque pro epiſtola ponatur , qđ ideo putatũ eſt
quia à mentione Appij,Cęſ.Põp.Craſ.& Vatinij diſceſſit,ſed hic
rñdet alijs partib.epiſtolæ Lent.quia & de omnibus ſupra memo
ratis quæſierat Lent.& inſuper rogauerat eum vt quæ poſt pro
fectionem ſuam in Ciliciam ſcripſiſſet,ad ſe mitteret. Itaq; oſtẽ
dit Cic.quæ ſint ea ſcripta inter quæ maxime laudat libros quos
de Oratore ſcripſit ad Q.F.& poſtea adducit cauſam quare non-
dum ediderat libros, quos de temporibus ſui ſcripſerat: Deinde
pollicetur diligentiam ſuam in rebus domeſticis Lent.de quibus
dicit ſe non poſſe ab eo rogari ſine dolore. cõmendat poſtea ei
negocium quoddam. Q. F.quod videtur fuiſſe de emptione cu-
iuſdam fundi in Cilicia quem Q.Cic.magnificaret.ſubdit deinde
varias quaſdam ſententias de ſucceſſione Lent. in ipſa prouin-
cia,quia Appius cuperet ei ſuccedere.Hortatur autem Lent.vt ei
prouinciam concedat. Poſtremo ei conſuluit,vt ſibi reconciliet
publicanos,quos a ſe aliquantulum alienauerat . [Quod rogas)
Quod oras , & eſt reſpondendi modus . [Orationes) Oratio va Oratio
rijs modis accipitur. ſed hic pro oratione , quæ partibus rheto-
ricis conſtat. [Neque ita multæ).i.tot,tam multæ . [Vt pertime-
ſcas)Multitudinem earum.[Carmina)Poemata.[Fera) Me videa
tur relinquere penitus. [Ab orationibus)A ſoluto dicendi gene-
re,quod enim certo pedum numero non conſtat,oratio appella
tur,ſed certe.[Ab orationibus)à cauſis forenſibus, in quibus ſole
bam multum verſari . [Manſuetiores) amœniores . Delectant
enim carmina,quaſi Sirenum cantus longe magis,quã oratio ſo
luta.[Refero me)Quia antea eis operam,vt ipſe dicit. [A prima
adoleſc.)Quia,ut Seruius eſt auctor,quælibet ætas tres partes ha
bet.Primam,mediam,& præcipitem.[Scripſi) Compoſui. [Dia- Dialog⁹
logo)Dialogus non eſt, ut imperiti interpretantur,ſermo duo-
rum,à dia quod eſt duo,quod nuſquam legitur, ſed eſt quælibet
oratio,ubi diſputantes introducuntur quotquot auctori libuerit.
Dicitur autem à uerbo Gręco [Greek],diſputo.Ideo dixit Cic.
diſputatione.[Et)Stat expoſitiue pro.i.[Quemadmodum uolui)
Arbitrio,& iudicio meo.[De oratore) quo opere Cic.uehemen
ter gloriatur, ut inferius lib.6.epiſt. ad Leptam ſcribens in qua-
dam epiſt.quæ incipit.Simul accepi. [Ariſtotelico) Non ꝙ Ariſt.
aut Iſoc.dialogo utatur,ſed h.d.ꝙ ſcripſit lib.de Orat.more Ari-
ſtot.& Iſocr.ſ.relicto forenſi dicendi genere,ſicut illi reliquerũt, Iſocrat.
ut ipſe Cic.in 1.Off. Eodemque modo de Ariſt.& Iſocr. iudico,
quorum uterq; ſuo ſtudio delectatus contempſit alterum,uel qa
idem fecit,quod de Ariſtot.& Iſocr.qui poſt philoſophiæ tracta
tur ſcripſerunt etiam præcepta Rhet.ſicut Cic.oſtendit in lib.de
Diuin.his uerbis . Cum Ariſt. & Theophraſtus cum ſubtilitate ,
tum copia excellentes uiri,cum philoſophia dicendi, & præce-
pta coniunxerunt,noſtri quoque oratorum libri in eundẽ libro
rum numerum referendi,uidentur, Iſocrates aũt Gorgiæ Leon
tini Philoſophi auditor fuit,cuius domus,ut Cicero,in Bruto re
fert,quaſi ludus quidam , atque officina dicendi patuit , de quo

ita dicit. Quanquam forenſi luce caruit, intra parietes aluit aliā gloriam. quam nemo quidem meo iudicio poſtea eſt ꝯſecutus, cuius è ſchola velut in orōne meminit. velut ex Equo Troiano innumerabiles oratores prodierunt. [Verſibus) Metris, ſed metrum nomen deeſt declarationis, quo raro vtuntur auctores, niſi declarationis cauſa vt ſi grammaticus dicat metroꝝ multa ſunt gnā, non aut legi metra tua, nec in oratione ſaluta nec in carmine ſed verſus, carmina, numeros, muſas. At vtemur ꝑiphraſi, hoc eſt circunlocutione, vt ponendo nomē vnius muſæ, ꝓ carminib. aut citharam Apollineam, aut cantus phœbeos, & pierios, & ſi-

Metrū milia. Metrum apud poetas idoneos nunquam memini legere. [Temporibus meis) non omnibus temporibus vitæ meæ, ſed ip, quibus primum in rep. florui in conſulatu meo, deinde ab inimicis vexatus in exilium miſſus, & deinde reuocatus, hæc enim ſua tempora appellat, vt ſupra, ſicut, & meis temporibus ſcimus,

Edo & nonnullis alijs accidiſſe. [Sed edendos) Exhibendos, proferendos. Nam edere ab e, & do, compoſitum ſignificat ꝓferre, & maxime vt eſt digeſtis de edendo, ſignificat copiam deſcribendi facere, & in hac ſignificatione poteſt optime hic accipi. [Meritoꝝ) Oſtendit in prima epiſt. [Meque pie) .ſ. erga te, in prima epiſtola. Ego omni officio, ac potius pietate. [Sed ſubaudi non putaui edendos. [Quia verebar) Timebam. [Læſos) Offenſos, ꝙ ſcripſiſſem me ab eis iniuſte oppugnatum, aut eos mihi inuidiſſe, vt dixi ſupra. [Id feci) .i. læſi. [Parce) Moderate, non ē quantum merebatur. [Molliter) Non acerbe, indulgenti animo, quia non in eos acriter inuectus ſum. [Sed eos) Subaudi verebar. [Erat infinitum) Res infinita, & quodammodo impoſſibilis. [Nominare omnes) Omnes nominatum declarare, quia fuerant penè innumerabiles. [Committam) Credam, tradam. [Recte tuto, & fideliter. [Atque iſtam) Pollicetur ſe eſſe communicaturum cum Lent. quæcunque ſcribet, aut leget. [Vitæ) Quam conſumo in ſcribendo. [Conſuetudinis) Qua conſueuerat Cic. in aſſidue verſari in literis. [Quantum literis) Declarat, quæ ſit illa pars. [Literis) Cognitione literarum. [Veteribus) Quibus à teneris annis operam dedimus. [Delectationibus) Liberalium diſciplinarum. [Conſequi) Efficere. [Conferemus) Attribuemus ad arbitrium tuum, vt voles. [Hęc amaſti) .i. his delectatus es. [Hęc) .i. talia. [Domeſticis) Familiaribus priuatis. [Nolim admoneri) quia ꝓꝓ meum in te amorem, per me ipſe recordor. [Rogari) Orari. [Sine dolore) Qui a puto diffidere beneuolentiæ noſtræ. [Quod de Q. F.) Ad aliam epiſtolæ Lent. partem rńdet, in qua ſe excuſerat, ꝙ non potuiſſet. Q. Cic. negocium conficere, quia priore æſtate morbo implicitus in Ciliciam ire non potuiſſet, ſe tñ nunc daturum operam vt conficeret. vē aūt, vt dixi, negociū hoc fuiſſe fundus quem Cic. opera Lent. emere cupiebat, quem ab ea tanti fieri dicit Cic. vt eo ſibi adiuncto exiſtimet patrimonium ſuum, per ipſum Lent. fuiſſe conſtitutum. [Implicitus) Impedit. [Tranſire) Ex Cypro. [Nam vt viſum eſt in epiſtola, quæ incipit. Legi tuas literas, præerat Lent. Cypro, & Ciliciæ. [Cōficere) Perficere, exequi, abſoluere. Nunc facturum ſubaudi, quòd ſcribis te. [Eiuſmodi) Tale, talis momenti. [Adiuncto) Addito ſibi vel rebus ſuis. [Conſtitutum) Confirmatum ſtabilitum. [Studijs) Literarum. [Exercitationibus) quid potiſſimum ſcribat, & in quo ſe exerceat. [Exiſtimes) Iudices. [Neminem) .i. neminem ab aliquo magis fuiſſe amatum, q̄ te à me. [Inq.) Neminem fuiſſe chariorem cuiquam q̄ te mihi. [Sentias) Cognoſcas. [Oēs gentes) tam externæ q̄ Italiæ. [Etiam poſteritas) Etiam, qui poſt nos naſcentur. [Appius dictitabant) Quid Appius diceret de ſuccedendo ipſi Lent. [In ſermonibus) Collocutionibus amicoꝝ priuatis, & familiaribus. [Dictitabat) Sæpe, & frequenter dicebat. [Etiā in ſenatu) quaſi in loco publico, vbi vellet verba pondus habere. [Ferte) Promulgare. [Le-

Lex curiata. gem curiatā) lex curiate non à Curio latore, ſed à curiatis comitijs, de qbus ſupra diximus dicta eſt, qm̄ à comitijs curiatis erat conſtituta. quę lex prohibebat prouinciam, cuiquā deſignari ſine ſorte hoc eſt ne prætores, aut proconſules, aut Imperatores ſuccedere in ꝓuincijs poſſent, niſi eas prius inter ſe ſortiti fuiſſent. Huic contraria fuit lex cornelia, qua permittebatur, vt prouincię etiam ſine ſorte deſignari poſſent ſine ſenatu. creatus igr̄ conſul Appius dicebat, ꝙ ſi liceret ferre legem curiatam, ſortiretur cum collega prouinciam. Si aut lex curiata non eſſet, quæ prouinciā ſortiri iubebat, dicebat ſe ſecaturum prouinciam cum collega, vt collegæ cōſulatus in vrbe, ſibi vero in prouincia obtingeret, ſuccederetque Lent. ni q; neceſſe eſt ſibi, qui eſſet conſul, ferre illam legē curiatam, qa tam ſenatus, per legē Corneliā decreuiſſet, vt illi prouincia hr̄et nō obſtāte lege curiata, & qm̄ introiſſet in vrbem ad petēdum conſulatum, dicebat ſe habituꝝ imperium, quia ſpe comitioꝝ, q conſulatum peterēt adeſſe neceſſe erat. Auctor App. lib. ij. vbi de Cæſ. conſulatu loquitur. [Opus eſſe c.) .ſ. ferre legem curiatam, ſibi neceſſe nō eſſe ferre legem curiatam, & ſubaudi dixit, vnr tñ eſſe contraria opus eſſe, & neceſſe non, ſed non ita eſt. nam opus eſſe ad officium pertinet, neceſſe vero quod ſe aliter hr̄e non pōt, vt opus eſt præceptori bene inſtruere diſcipulus, ſed non eſt neceſſe, ſic ergo dicebat Appius ad conſu ē ꝑtinere ferre legem curiatam, ſed non neceſſe eſſe, qui ad hoc nō cogeretur, quia eſſet conſul, quo ergo dixit ſi licitum eſſet. ſoluitur, quia aut tpa comitiorum prohibebunt, quæ fortaſſe tūc non fiebant, aut quia illa lege (teſte A. G.) minoribus magiſtratibus creandis dabatur, ſicut maiores magiſtratus centuriatis comitijs fiebat. Ergo ſi licitum eſſet quia magiſtratus erat maior, qui ea lege non dabatur. Maiores aūt magiſtratus (eod. Gel. teſte) ſunt cenſores, conſules, & prætores, reliqui minores appellantur. Prætores aūt conſulum collegæ eſſe poterant, & eodē auſpicio creabātur. [Separaturum) Diuiſurum ſine ſorte, alij lib. hn̄t ſe pacturum quod non diſplicet mihi, vt pactuꝝ .i. conuentuꝝ. [Cum colliga) Vt ille in Italia remaneret, ipſe vero in prouinciā ꝓficiſceretur. [Quoad in vrbem introiſſet) Poſt comitia centuriata, quæ in cāpo Martio extra pomeria habebantur, & cōſuli, qui poſt S. C. ex comitijs introiſſet in vrbem licebat, & permittebatur per legem Corneliam ire cum imperio in prouinciam, quam hr̄et ex S. C. Itaque hac lege Cornelia dicebat Appius ſe ſucceſſurum Lent. ſine lege curiata, quā non eſſet ei neceſſe ferre, ꝓꝓ cauſas ſupradictas. [Se imperium habiturum) Subaudi dixit. [Quod in vrbem introiſſet) Quia centuriata comitia inter pomœria fieri nefas eſſet, quia exercitum extra vrbem imperari oporteat, intra vrbē imperari ius non ſit. auct. A. G. [Quod ad te ſcribat) Tibi eſſe agendū de dimittenda prouincia ſucceſſori. [Varias eſſe opiniones) Diuerſas eſſe ſententias, an Appius tibi iure ſuccedere poſſit per legem Corneliam, an non. [Sunt qui putent) Declarat vnam opinionem. [Sine lege curiata) Sine quia ſucceſſor dari non poteſt. [Sunt etiam qui) Subaudi putant. [Relinqui) Subſtitui loco tui. [A te) Sine auctoritate ſenatus. [Mihi) Ponit conſilium ſuum dicitque: ꝙ non tam certum habet qd ſit de iure, q̄q̄ oē de hoc quidem valde dubitat, quam certum habet, quod ad eius ſummā amplitudinem, & dignitatem pertinet prouinciam ſtatim ſucceſſori cōcedere, ne videatur fuiſſe nimium cupidus illius prouinciæ retinendæ. [Qua) liberalitate. [Frui ſolere) .i. delectari. [Sine vlla mora) Statim ſine iuſſu ſenatus. [Illius) Appij. [Cupiditatem) erat enim cupidiſſimus obtinendi illam prouinciam. [Ego vtrunque) Excuſat ſe, ꝙ ei videatur dediſſe conſiltum ſuum dicit igitur ad ſe pertinere, & dicere Lent. qd' ſentiat, defendere quidquid ille fecerit. [Vtrunque) .ſ. quod ſequitur. [Quod feceris) Siue bene, ſiue male. [Scripta iam epiſt. Hæc .n. addito quædam epiſtolæ. [De publicanis) Contra quos Appius quædam decreta noua fecerat eis damnoſa. [Quibus) Literis. [Non probare) Laudare, & confirmaſe. [Aequitatem tuam) Qui cognoui te æquitate adductum contra eos feciſſe, quod feceris. [Facilitate, autem) Benignitate ignoſcendo. [Conſequi) Efficere. [Ne offenderes) Ne læderes. [Eius ordinis) Publicanorum. [Ornaſti) Laudaſti, & honoraſti. [Equidem) Senſus eſt, non ceſſabo defendere quidquid decreueris in prouincia, ſed exemplis aliorum edoceri debes dum ſcias quales ſoleant eſſe publicani in eos, qui aliquid contra voluntatem eorum decernunt. [Hominum) Publicanorum. [Ipſi illi) Habent emphaſim geminata pronomina, q. d. tam æquo, & iuſto. [Q. Scæuolæ) Iuris peritiſſimo. [Tibi tñ) qui eos offendiſti. [Sum auctor) Suadeo conſulo. [Quibus rebus aliqbus rōnibus. [Reconcilies) Reducas in gratiam. [Aut mitiges) Placatiorem reddas ne tam grauiter ſit tibi inimicus. [Id) Vel reconciliari mitigari ordinem publicanorum. [Difficile) Quia valde ſunt irritæ, & tibi infeſti propter tua in eos decreta. [Eiſe prudentiæ tuæ) Tuæ ſapientiæ, vt quacunque ratione eum ordinem tibi reconcilies.

Opus eſt Neceſſe eſt.

Maiores magiſtrat'.

QVI frater fuerit. P. Scæuolæ) Q. Scæuolæ auguris patris. PHIL. Tu hunc conſultorum diſertiſſimum putes à Cic. dictum cum non P. Scæuolam Cic. ducat iuriſconſultorum diſertiſſimus ſed Q. hunc Mutium Scæuolam, de quo hac in epiſtolæ parte, quo lōge melius ex monimentis Ciceronianis agnoſcas. Fuere igitur vt ad ſummam totam breui collegam Scæuolæ duo. Publiorum pronominibus prædictus Pontifex maximus, & conſularis. Qui P. Craſſum, & Q. Mutium filios reliquit Craſſum Mutianum dictum P. vero Scæuolam. Q. Scæuolæ patrem fuiſſe. Cum vero his in ſuo proconſ. publicanorum offendiſſet ordinem, qui potētiſſimus erat, negocium illi poſtea reuerſo exhibuere non minimum, quod, & hoc in loco tangens, ab exemplo admonet Lent. vt publicanorum ordini ſeſe omnino reconciliet.

P E Riucūdæ) epiſt. hęc ſanè longa, multa graphice ſcripta, gra A S C.

tiam

niam captat Lent. eique gratulat Cl. criminatur. Se inconſtantiæ purgat, q cum Cæſ. Appio Pulchro, Vatinio, Craſſoq. in gratiam redierit, factorum rõne afferendo, ac demum ſe Lent. rurſus cõmendatum facit, vt cum ordine patebit. Ordo aũt eſt. Literæ tuæ fuerunt mihi periucundæ, quibus intellexi te perſpicere .i. clare videre meã pietatem .i. obſeruantiam, & venerationem, in .i. erga te. Et q̃a dixit pietatem, quæ in ſuperiores eſt, vt in principio ſcripſi, addit, q.d. dixit pietatem. Enim, pro q̃a, quid .i. ad quid dicam beneuolentiam? Cum illud grauiſſimum, & ſanctiſſimum nomen pietatis videatur mihi eſſe leuius .i. minoris momẽti, meritis tuis erga me, q aũt ſcripſiſti, mea ſtudia erga te eſſe grata tibi, tu quidem .i. certe: Non tñ ſignãt proprie certe, ſed cum ſit expletiua coniunctio, ad ornatum ponitur, vimq. quandam habet per aliã vocem explicabilem, facis ſup. id, quadam abundantia amoris, vt ẽt ea quæ prætermitti non põt ſine neſario ſcelere, ſint grata .ſ. tibi. Aũt .i. ſed animus in te eſſet tibi multo notior, atq; illuſtrior .i. clarior, & perſpectior, ſi fuiſſemus omni .i. toto hoc tempore quo fuimus ſeiũcti .i. ſeparati, & .i. ſimul, vna .i. vno loco, & Romæ vbi de rebus tuis actum eſt. Nam nos floruiſſemus in eo tp̃e, quod .i. quam rem, &c. alij legunt in eo tp̃ſo, quod tu oſtendis facturum te eſſe .ſ. cum aderis, & quod tu potes in primis, & ſup. quod ego expecto vehementer à te. Horruiſſemus, inquit, in ſententijs ſenatorijs .i. in ſenatu dandis, aut datis, & ĩ omni actione, atq; adminiſtratione reip. de qua .ſ. rep. equidem, ego quidem oſtendam paulò poſt, q ſit ſenſus meus .i. quid ſentiam, & qui ſtatus ſup. eius aut meus in ea, & reſcribam .ſ. paulò poſt tibi ea, quæ quæris. Sed certe .i. indubitate, & ego ſup. vſus eſſem te auctore amiciſſimo, ac ſapientiſſimo, & tu vſus eſſes me conſiliario non imperitiſſimo fortaſſe, quod p̃ modeſtiam addit, q̃dem .i. quod dicere licet, vſus eſſes conſiliario fideli, & certe .i. oĩno indubitanter, beneuolo .ſ. ſi Romæ fuiſſes. Quanq̃ ego vt lætor, debeo tua quidem cauſa .i. pp bonum tuum non meum te eſſe Imperatorem .ſ. in Cilicia, & obtinere prouinciam rebus bene .i. feliciter geſtis, cum exercitu victore. ſed .i. attñ, certe tu põs, ſi pñs fuiſſes, potuiſſes capere ex me eos fructus, qui debentur tibi ex me, vberiores .i. fœcundiores, ſeu ampliores, & præſtantiores. i. ſed ego præbuiſſem .i. exhibuiſſem me comitem, qui mitior eſt, qui ſocius, miniſtrum .i. mira facientem in vlciſcendis eis, quos intelligis tibi eſſe partim inimicos, propter tuam propugnationem ſalutis meæ .i. quia pugnaſti pro ſalute mea, & intelligis partim inuidere tibi pp amplitudinem, & gloriam illius actionis .ſ. qua reductionem Cic. obtinuit, nullo .n. modo de rebus geſtis, in prouincia loquitur, cum antea, q in prouinciam abierit, hanc inuidiam contraxerit, neque de rebus geſtis in conſulatu, cum conſulis non ſit agere cauſas, ſed dicere ſententias. Quanquam .i. nihilominus, ille perennis inimicus amicorum ſuorum .i. à quibus beneficium accepit, videlicet Clodius, qui ornatus .i. honorifice adiutus tuis maximis beneficijs, contulit potiſſimum in te .ſ. tam vim illã fractã, & debilitatam, ita, vt non poſſet nocere, ipſe vltus eſt ſeſe .i. in ſeipſo vice nr̃a, aut ſic accuſatiui caſus ſeſe, ſic vultus eſt vicem noſtram .i. quem non vlciſci debebamus, videlicet ſeſe, docet quo vultus ſit. Enim .i. q̃a ipſe conatus eſt ea, videlicet, ſacrilegiũ, adulterium, & inceſtum Pompeia vxore Cæſ. noctu in veſte muliebri, dum agerentur ſacra Bonæ deæ non adeunda viris. A quo tñ ſcelere per corruptionem iudicum liberatus eſt. Cæſare potius diſſimulante, qui perſequente vlnonem criminis, repudium tñ vxori miſit, q diceret domum ampliſſimi viri non ſolum culpa, ſed ẽt ſuſpicione culpæ debere vacare. Ne tñ Cæſ. lædat Cic. non dicit ſacrileg. om perpetraſſe, quod ẽt non conſtat, ſed conatum eſſe deprehenſus .n. & agnitus fuerat. Quibus .i. ſceleribus eius pater actis nam ius vocatus eſt ob ea, ſed vt dixi, abſolutus nullam .i. non vllam, reliquit ſibi in poſterum .i. in tp̃s poſt illa futurum, vllam partem non modo dignitatis, ſed oẽ quidem .i. non ſaltem, aut non ẽt libertatis. Nõ .n. liber eſt cenſendus tali ſcelere obnoxius. Te autem, &c. Etſi .i. qq ego mallem expertum eſſe in rebus meis, qui ẽt in tuis .i. licet mallem in meo malo, qui in tuo te quorundam perfidiam deprehendiſſet, tñ ego gaudeo ẽt in moleſtia .i. in re moleſta te cognoſcere eam fidem, quæ nulla eſt, hoc eſt perfidiam tp̃um non ita magna mercede, quia non in periculo vitæ, vt ego, ſed duntaxat dignitatis, quam .i. fidem hominum .i. perfidiam, ego cognoueram maximo dolore. De qua rõne .i. cõſideratione, aut re tota, vẽ tp̃s exponendi .i. vt exponatur, iam dari, vt ego perſcribam .i. rñdeam tibi ad ea, quæ quæris. Tu ſcribis te factum eſſe certiorem .i. certificatum eſſe per lr̃as, me eſſe cum Cæſ. & cum Appio, in grã .i. reconciliatione, & ſcribis te non reprehendere id, aũt .i. ſed, tu oſtendis te velle ſcire, quibus rebus ego adductus .i. prouocatus defenderim, & laudarim Vatinium manifeſtum nuper inimicum. Quod .i. quam cauſam, vt ego exponam tibi plenius .i. ſatis plene neceſſe eſt, ſup. vt repetam paulo altius rõnem conſiliorum meorum. Ego ò Lentule putabam me initio .i. ab initio rerum, & actionum tuarum .ſ. pro me, eſſe reſtitutum non ſolum meis .ſ. amicis, & neceſſarijs, ſedem reip. vt in ea flore rem, ſicut ante exilium. Et q̃m ego deberem tibi incredibilem quendam amorem, & omnia ſumma, ac ſingularia in te ipſum, arbitrabar me debere reip. quæ in me reſtituendo .i. in reſtitutione mei, adiuuiſſet te multum. Hoc .n. nomine Lentulus Cic. reſtitutionem impetrauit, q oſtenderet reip. maxime vtilem fore debere, inquam certe .i. ſaltem eum animum .i. eum affectũ, merito .i. pp meritum ipſius quem ego præſtitiſſem debitum antea tantummodo .i. duntaxat cõi officio ciuiũ .i. quod omnes boni ciues reipub. debent non aliquo ſingulari beneficio erga me. Et .i. ſimul ſenatus audiuit ex me te conſule .i. cum dicere coram te conſule, & .i. ſimul ipſe .i. tu vidiſti .i. agnouiſti, eſt enim videre teſte Auguſtino, cõe ad omnes ſenſus. in noſtris ſermonibus, & collocutionibus .ſ. priuatis, me fuiſſe hac .i. hmõi mente .i. hoc animo in remp. Etſi .i. qq animus meus offendebatur multis rebus iam primis illis temporibus, cum te agente de reliqua noſtra dignitate .i. de reſtitutione in priſtinæ locum dignitatis, cernebam aut occulta nonnullorum odia, aut obſcura ſtudia in me .i. fauores dubios, vt ab ijs, qui non auderent, aut nollet adhuc iudicare, quod mihi ſtuderent. Nam neque adiutus es ab ijs, a quibus debuiſti .ſ. adiuuari, de monimentis meis .i. de domo mea, quam Clodius, vt etiam æternum rei monimentum libertati dicauerat, mihi reſtituenda, neque adiutus es de vi nefaria, quæ eram expulſus domo cum fratre. Neque hercle præſtiterunt eam voluntatem, quam expectarem in ijs ipſis rebus .i. fortunæ bonis, quæ quanquam erant mihi neceſſaria pp naufragia .i. plenariam perditionem, nedum iacturam rei familiaris, quia in naufragio omnia pereunt, in iactura tñ, quæ ad deonerandum nauigio eijciuntur, tñ putabantur .i. æſtimabantur à me minimi .ſ. valoris, in damnis meis reſarciendis .i. recuperandis ex auctoritate ſenatus. Quę .ſ. eorum neglecta ſtudia, aut odia in me, cum viderem .i. perſpicerem, neque enim erant obſcura, tñ hæc non acc debant mihi tam .i. tñ acerba, q̃ .i. quantum illa, quæ fecerat .ſ. reſtituendo me vrbi. Vide tñ an oẽ potius legendum ſit quæ feceram, vt ſit licet ingrati eſſent in me gratum tñ erat, q bene de illis meritus erã, erant grata .ſ. mihi. Itaque quanquam ego, & .i. ſimul, debebam plurimum Pomp. te quidem ipſo prædicatore .i. publico aſſertore, ac teſte, & .i. ſimul diligebam eum, non ſolum beneficio .ſ. ſuo in me ſed ẽt amore, & quodam iudicio meo perpetuo, tamẽ ego non reputans .i. agitans animo, quid ille vellet, permanebam in omnibus ſententijs meis priſtinis de repub. .i. quas ante exilium habueram de repub. vt .ſ. libertas Romana cum legibus vigeret. Ego cum ſedente Cn. Pompeio .ſ. in ſede iudiciali, Sextius introiiſſet in vrbem, vt laudaret Pomp. & Vatinius teſtis .ſ. eorum, quæ a Sexto in laudem Pompeij dicebantur, Dixiſſet me commotum .i. prouocatum fortuna, & felicitate Cæſ. cœpiſſe eſſe amicum illi, dixi me anteferre omnibus triumphis, victorijſque .ſ. Cæſaris, eam fortunam Bibuli qui fuerat collega Cæſ. in conſulatu, quam .ſ. fortuna Bibuli .ſ. Vatinius putaret afflictam. Dixique eodem .ſ. Pomp. teſte, alio loco, eoſdem eſſe qui prohibuiſſent Bibulum exire domo, nihil enim agere audebat in conſulatu, tanquam domum pro exilio hẽret, & qui coegiſſent me .ſ. ex re domo, dicitur & domum, ſed frequẽtius domo. Vero, pro ſed, tota interrogatio mea nihil habuit, niſi reprehenſionem tribunatus illi Vatinij, cum Clodio, in quo dicerẽ in qua .ſ. interrogatione, aut reprehenſione mea, omnia dicta ſunt libertate ſup. maxima & animo, de vi .i. violentia ipſorũ de auſpicijs .ſ. contemptis, de donatione regnorum .i. de traditione rerum in manus Craſſi, Pompeij, & Cæſ. de quibus omnibus extant teſtimonia in orõne Cic. in Vatin. Quæ quia in eſt manibus, & ab alijs Commentarijs citata, non fuit offerenda. Nec vero ſup. dixi in Vatiniũ, & eos quos ille reipub. dominos impoſuit modo .i. ſolum modo in hac cauſa .ſ. quam agebam contra Vatinium, aut qua Vatinius teſtis me taxarat, ſed ſup. dixi ſæpe conſtanter in ſenatu. Q. etiam Marcello, & Philip. conſulibus ſenatus eſt aſſenſus mihi Nonis Aprilibus, vt referretur in frequenti ſenatu idib. Maijs de agro Campano, quem Cæſ. volebat militibus ſuis diuidi. Cic. intercedit, obtinuitque in ſenatu, vt idibus Maijs frequenti ſenatu de ea re referretur, atque ita impedita eſt cupiditas Cæſ. Ego potui non inuadere magis in arcem .i. expugnationem illius cauſæ, quia qui arcem cœpit, vrbe ferè potitur, aut oblitus magis temporum meorum, quam .ſ. ex libertate vtendo in Cæſ. & meminiſſe, repete magis, actionum, ſcilicet priſtinarum. Hac ſententia dicta .i.

hoc

hoc iudicio lato à me, magnus motus animorum eſt factus, eum .i. cum ita ſit, q eorum.ſ. motus animorum ſit factus, quorũ oportuit.ſ. eũ fieri. hoc eſt quorum interfuit, tum .i. multo magis etiam eorum, quorum nunquam putaram.ſ. motum fieri ppea. Nam hoc S.C. facto in meam ſententiam .i. vt volebam. Pomp. cum nihil oſtendiſſet ſe eſſe offenſum profectus eſt in Sardiniam, & in Africam, & venit eo itinere, qđ in Sardiniam faciebat, Luc. .i. ad eam vrbem Italiæ, ad Cæſarẽ. Ibi, vel vbi Cæſar queſtus eſt multa de mea ſola ſententia, quippe qui etiam ante vidiſſet Rauennæ Craſſum, & eſſet incenſus ira ab eo.ſ. Craſſo in me, ſtabat Pomp. ferre .i. pati, id.ſ. q Cęſarem offendiſſem, ſanè .i. multum moleſte. Quod cũ ego audiſſem ex alijs, cognoui ex fratre meo .i. Q. Cic. quem .i. fratrem meum cum Pomp. conueniſſet .i. acceſſiet colloquendi gratia, in Sardinia paucis diebus poſtq diſceſſerat Luc. inquit.ſ. cum primum vidi fratrem, cupio te ſcire, nihil potuit accidere opportunius .i. quam vt te conuenirem. Niſi tu egeris diligenter cum Marco fratre.ſ. Cicerone, non tñ ponitur Cic. quia iratorum eſt breuiter loqui, depẽdendum .i. perſoluendum eſt tibi, quod ſpopondiſti mihi pro illo, q.d. longe aliter facit, q tu de illo pollicitus es. Quid multa ſup. dicam? ipſe conqueſtus eſt grauiter. Commemorauit ſua merita in me, inquit Cic. & redegit in memoriam, quid egeſſit ſæpiſſime de actis Cæſ. cum ipſo fratre meo, hoc eſt quo acta Cæſ. Quæ Cic. oberant, antiquauit & q is .ſ. frater meus recepiſſet .i. pollicitus eſſet de me. Et teſtatus eſt .i. in teſtẽ ſibi aſſumpſit ipſum fratrem meũ, ſe.ſ. Pomp. egiſſe de voluntate Cęſaris ſup. ea, quę egiſſet de ſalute mea. Cuius.ſ. Cæſaris cauſam, & dignitatem rogauit Pom. fratrem, vt cõmendaret mihi, vt ſi nollem, aut non poſſem tueri .i. protegere eam, non oppugnarem eam. Cum fratre.ſ. Quintus pertuliſſet hæc ad me, & cum tamen .i. nihilominus Pomp. miſiſſet ad me Vibullium cum mandatis .i. præceptis, vt reſeruarem mihi integrum .i. intactũ totum negocium de cauſa Campana .i. de agro Campano diuidendo ſup. vſq; ad reditum ſuum. Ipſe .i. ego collegi me .i. vires rationis meæ & collocutus ſum quaſi cum ipſa repub. vt ipſa concederet mihi perpeſſo, atq; perfuncto tam multa pro ſe, vt præſtarem .i. exhiberem. officium meum, & animũ memorem .i. gratum in benemeritos.ſ. Pompeium, & Cæſarem. Et præſtarem fidẽ .i. ſanctam promiſſionem de me fratris mei, & pateretur cũ me .ſ. aut fratrem meum quem habuiſſet ſemper bonũ ciuem, quia rei pub. ſtudioſum, eſſe bonum virum, quia amicis fidelem. Aũt .i. ſed, ſermones, cęterorũ hominum, forte Catonis, & Caninij, quos tu debes iam ſuſpicari .i. qui fuerunt, referebantur ad me, illis actionibus meis, .i. ſentent. p omnibus quæ videbantur offendere .i. lædere Pomp. qui .ſ. homines cũ ſentirent in rep. illa quæ ego agebam .i. ſentirent me recte agere, & ſenſiſſent ſemper, tñ aiebant ſe gaudere me non ſatisfacere Pomp. .i. contra Pompeium. Pompeium vincendum, & Cæſ. futurum mihi inimiciſſimum. hoc erat dolendũ mihi, ſed illud multo magis q ſic amplexabantur, ſic habebant in manibus tanquam rem chariſſimam, ſic fouebant, ſic oſculabantur me præſente Clodium inimicum meum. meum aũt .ſ. id. xi meum, imò inimicum legem, iudiciorum, ocij .i. tranquillitatis, patriæ, & bonorũ omniũ, non quidẽ ſup. faciebant illi hoc, vt facerent mihi ſtomachum .i. concitarent, bilem, aut prouocarent ad iram, quem .ſ. ſtomachũ ego perdidi funditus, ſed certe vt ipſi arbitrarentur ſe facere.ſ. mihi ſtomachũ hic .i. in hac re, ego quãtum potui efficere conſilio humano oĩbus rebus circumſpectis, & omnibus rationibus ſubductis .i. redactis in ſummam omnium cogitationum mearum, quam exponam tibi breuiter ſi potero. Ego, vt dixi, graues orationes ſic Cic. auſpicari ſolet. Ordo eſt: Si vero viderem rẽpub. teneri ab improbis, & perditis ciuibus ſicut ſcimus accidiſſe, & meis temporibus .i. conſultu meo, & nonnullis alijs, ego non modo non compulſus vllis præmijs, quæ .ſ. præmia minime .i. nequaq valent apud me, alij legunt minimum, alij nimium, ſed ne quidem periculis, quibus tamen etiam fortiſſimi viri mouentur adiungerem me ad cauſam eorum, ne quidem .i. non etiam ſi ſumma merita eorum in me extarent .i. certa eſſent. Autem .i. ſed, cum Cn. Pomp. eſſet princeps in rep. is vir, qui con ſecutus eſſet .i. obtinuiſſet. hanc potentiã, & gloriam maximis meritis .ſ. ſuis in rempub. & præſtans ſlimis rebus geſtis, & cuius dignitatis, ego extitiſſem fautor in adoleſcẽtia .i. cũ eſſet adhuc adoleſcens. Autem .i. ſed, extitiſſem .i. fuiſſem ẽt adiutor.ſ. dignitatis eius in prætura, & conſulatu, q cum idem.ſ. Pom. adiuuiſſet me per ſe .i. ſine ſocio auctoritate & ſententia, & tecũ conſilijs, & ſtudijs .i. fauoribus, & haberet inimicum meum vnum .i. vnicũ in ciuitate .i. quem ſolum habebam inimicum, videlicet Clodiũ, non putaui famam .i. infamiam inconſtantiæ, pertimeſcendam mihi, ſi ego immutaſſem me paululum in quibuſdam ſententijs, & aggregaſſem meam voluntatem ad dignitatẽ viri ſummi, & meriti optime de me Cæſar, vt vides, cõplectendus erat mihi in hanc ſententia.ſ. quam de Pomp. habebam, in cauſa, & dignitate ꝯiũcta, qa dixerat Pomp. ſe Cæſare fauore Cic. iuuiſſe, & tunc tpis maxime concordes erant Pomp. & Cæſar, hic .i. in hac re, & reconciliatione multũ valuit, tum .i. pariter vetus amicitia, quam tu nõ ignoras fuiſſe mihi, & Q. F. cum Cæſ. tum .i. pariter humanitas, & liberalitas eius.ſ. Cæſaris, perfecta, & cognita nobis breui tpr & literis, & officijs .i. beneficijs eius. Etiam reſp. mouit me vehemẽter quæ videbatur mihi nolle cõtentionem fieri.ſ. a me cum illis viris.ſ. tam excellentibus. Preſertim maximis rebus geſtis .i. poſt quam maxime res geſſent geſtæ à Cæſare. Et reſpub. videbatur recuſare .i. renuere vehementer ne.ſ. contentio fieret. Autem .i. ſed, & .i. ſimul, fides .i. ſancta promiſſio Pompeij, quã dederat Cæſari, de me, & .i. ſimul fides fratris mei, quã dederat Pomp. de me, impulit grauiſſime .i. potentiſſime in hanc mentem .i. in hoc propoſitum, & in hanc voluntatem. Præterea .i. inſuper, hæc erant animaduertenda ſup. mihi in ciuitate, quæ ſunt ſcripta apud Plat. noſtrum .i. cuius ſectæ nos ſumus, diuinitus .i. quaſi a Deo miſſa. Quales principes eſſent in repub. tale reliquos ciues ſolere eſſe. Ego tenebam memoria ea fundamenta ſenatu cõfirmandi iacta .i. conſtituta eſſe cal. Ian. nobis conſulibus .i. cum eſſemus conſules, vt neminem .i. non aliquem, non oporteret mirari tantum .i. tã multum, vel animi .i. animoſitatis, vel auctoritatis fuiſſe in illo ordine.ſ. ſenatorio Nonis Decem. Idemq; .i. & ego idem memineram nobis priuatis .i. cũ nullo fungerentur magiſtratu vſq; ad Cæſarem, & Bibulum conſ. & ſñiæ noſtræ hrent magnum pondus .i. magnam auctoritatem in ſenatus vnum ferè ſenſum bonorum omnium fuiſſe .i. omnes ferè bonos fuiſſe concordes in adminiſtratione rep. Poſtea .i. deinde, cum tu ò Lent. obtineres cũ imperio .i. exercitu quia Imperator, Hiſpaniam citeriorẽ .i. quæ vicinior eſt Italiæ, neq; reſp. hret conſules.ſ. ſibi fauentes, & ita oertos, quia cõſules creantur, vt reip. optimũ conſulant, ſed haberet mercatores prouinciarum .i. qui ꝓuincias venderent, vt mercatores merces ſuas, & ſeruos, ac miniſtros ſeditionum, quidã caſus .i. fortuitus euẽtus nõ dedita opera iecit .i. immiſit caput meum quaſi cauſa certaminis, in mediam cõtentionem, & diſſenſionem ciuium. In quo diſcrimine .i. in quo periculo, cũ conſenſio ſenatus extitiſſet .i. fuiſſet, aut euaſiſſet mirifica, & conſenſio totius Italiæ extitiſſet incredibilis, & omnium bonorum ſingularis in tuendo .i. defendo me, non dicam. quid acciderit, qa notũ eſt eum, à quibus protegi debuerat, & potuerat, deſertum, in exiliũ eiectũ, eſt .n. culpa multorum, & varia, tñ .i. duntaxat, dicam breui .i. paucis verbis exercitũ .i. multitudinem populi, quæ me defenderet, non defuiſſe ſup. mihi, ſed duces .i. principes viros, q defenſionẽ ſuſciperent. In quo.ſ. facto, vt iam culpa ſit in ijs, qui defenderunt me, non minor.ſ. culpa eſt in ijs, qui reliquerunt me. Et ſi accuſandi, qui pertimuerunt.ſ. defendere me, repræhendendi ſunt ẽt magis, qui ſimulauerunt ſe timere. Illud quidem conſilium noſtrum, quod dicturus eſt, fuit laudandum iure .i. merito, conſilium inq noſtrum .i. meum, qui noluerim ciues meos, & conſeruatos a me.ſ. in coniuratione Catilinæ, & cupientis ſeruare .i. ſaluum facere me. (S. duo .n. verbũ in antiquorum vſu non erat, ſed ſeruo,) obijci ſeruis.ſ. Clodianis, armatis.ſ. in me, & meo ſpoliatos ducibus, quia Catullus dux eſſe nolebat, cum tñ Lucullus, & quidam alij cum ad reſiſtendum vi adhortarentur. Propterea dicit ſibi duces, non exercitum defuiſſe, & qui maluerim declarare quãta vis potuiſſet eſſe in cõſenſu bonorũ, ſi ij, videlicet boni reſtitiſſent .i. manſiſſent, pugna .i. in concertatione, pro me ſtante .i. nõ expulſo qui potuiſſent excitare quaſi de morte ad vitam, ſupp. me afflictũ .i. ſumma calamitate affectũ. Et ferè ſimilis ſñia illa Saluatoris noſtri, an neſcitis, quod poſſum rogare patrem meum, & mittet mihi &c. Nam vult dicere, cum poſſet maxime vi reſiſtere, noluit, contentus oſtendiſſe ſe poſſe. Quorum.ſ. bonorum, aĩum .i. volũtatem, tu non ſolũ perſpexiſti, cum ageres de me, ſed ẽt confirmaſti, atque tenuiſti .i. pſeuerare feciſti, in qua cauſa ego non modo .i. nõ ſolũ non negabo, ſed ẽt & meminero, & pdicabo ſemper libẽter, vt vſus es quibuſdam hominibus nobiliſſimis fortioribus .i. cum eſſent fortiores in reſtituendo me, q ijdem fuerant in tuẽdo ſup. me in vrbe. Loquitur de Pom. & Cæſ. in qua ſententia .i. propoſito, ſi voluiſſent conſtare .i. perſeuerare, ipſi recuperaſſent ſuã auctoritatem ſimul cum ſalute mea. Enim, pro qa, bonis viris recreatis .i. quod dicunt refectis, & ad priſtinam animoſitatem reſtitutis tuo conſulatu, & excitatis.ſ. ad adiuuandum, actionibus tuis optimis, & conſtantiſſimis, preſertim Cn. Pomp. adiuncto ad cauſam, cum etiam Cæſ. rebus maximis geſtis .i. poſtquã res maximas geſſeras, ornatus ſingularibus, & nouis honoribus, ac iudicijs

ciis ſenatus adiungeretur ad auctoritatem eius ordinis .ſ. bonoꝶ ſenatorum nulli.i.non vlli locus fuiſſet ciui improbo ad violandam remp. Sed attende.i.animaduerte diligenter quæſo, quæ ſint conſecuta. Primum ſecuta ſunt illa ſurta religionum muliebrum, ſup.eius.ſ.Clodij, qui non fecerat.i.non æſtimarat, pluris Bonam deam, q̃ tres ſorores, quia ſicut tres ſororca per inceſſum polluerat: ita per ſacrilegium ſacra Bonæ deæ violare parauerat, aſſecutus ſententijs.ſ.corruptorum iudicium impunitatem ſceleꝶ, aut potius ſic, aſſecutus impunitatem.ſ.inceſti, & ſacrilegij ſui ſententijs ſcelerum.i.ſceleratiſſimorum hoium. Sicut in Terent. Vbi eſt ille ſcelus, q me perdidit? Qui.ſ.ſceleſti hoies, cum trib.pl.vellet perſequi pęnas a ſeditioſo ciue, iudicio.ſ.conſtituto p bonos viros, ſuſtulerunt in poſterum.i.oẽ tps futurum, præclariſſimum exemplum ſeditionis de rep.vindicandi.i.puniendi. Idem.ſ.corrupti iudices, paſſi ſunt poſtea. Monimentum, ædificium perpetuæ memoriæ rerum a me geſtarum, cum titulo patris pñæ, non pecunis mea erectum, non.n.illæ manubiæ meæ.i.precia rerum, quæ duci ex præda competunt, ſup.erant, q.d.nulla ſpolia inhoneſtiſſima detraxi, vt ex manubijs arcus triumphales, aut templa, aut alia monimenta exigerem. Sed locatio operis fuerat mea.i. ære meo facta, monimentum vero ſup.fuerat ſenatus, qui publico impendio id curauerit, eſſe iniuſtum.i.cauterio inſcriptum nomine hoſtili, & cruentis lřis. Qui hoies, q voluerunt me eſſe ſaluum, eſt gratiſſimum mihi, ſed vellem ſup.vt voluiſſent hře rationem.i.reſpectum, & curam, non ſolum ſalutis meæ.i.vitæ quemadmodum medici.i.curatores ægritudinum ſup.faciunt, ſed voluiſſent hře ẽt rõnem virium, & coloris.i.ſtabilimenti, & dignitatis in ſenatu, vt aliptæ.i.curatores membrorum morbidorum, & vulnerum, ac vlcerum. Nunc vt.i.quemadmodum. Apelles pictor nobiliſſimus, perfecit caput Veneris, & ſumma partes pectoris, ſup.eius, arte politiſſima, reliquit reliq̃ partem corpori .ſ. Veneris, inchoatam.i.vt dñt, tñ protractam, ſic quidam hoies elaborauerunt ſolum in capite meo.i.in vita mihi ſeruanda, & reliquerunt reliquum corpus.i.quæ pertinent ad ornatum, & ad dignitatem meam, imperfectum, ac rude.i.non politum.hoc eſt de dignitate, & ornatu meo nullam curam habuerunt. In quo i.in quare, ego fefelli ſpem non modo inuidorum, qui occulti ſunt, ſed ẽt inimicoꝶ meorum, qui manifeſti ſunt. Qui.ſ.inuidi, & inimici acceperunt quidem falſam opinionem de vno viro acerrimo, & fortiſſimo, & meo iudicio præſtantiſſimo omniũ magnitudine, & conſtantia animi, videlicet Q. Metel. filio Lucij, qui de Iugurtha triumphauit, licet ſummam victoriam illi Marius præripuerit, quem.ſ.hmõi maleuoli dictitant .i. frequenter dñt fuiſſe poſt reditum.ſ.ab exilio, quia noluit regi male aſſentiri. animo fracto, & demiſſo.i.abiecto. Eſt vero probandum, non ſolum dictitandum, eum & q ceſſerit.ſ.furori ciuium, ſumma voluntate, & abſuerit.i.in exilio fuerit egregia alacritate animi, neque ſane curarit redire, fuiſſe ob id ipſum tractum.i.victũ animo. Io quo.ſ. facto, cum ſuperaſſet omnes hoies, tum Marcum illum Scaurum virum ſingularem conſtantia, & grauitate. Sed quod.ſ.inuidi, & inimici acceperant, aut ẽt ſuſpicabantur de illo.ſ.Q. Metello, idẽ cogitabant de me.ſ. me futurum aio abiectiore.ſ.poſt reditum, cum reſp. daret mihi maiorẽ aĩum q̃ vnq̃ habuiſſem, quæ.ſ.reſp. declaraſſet ſeſe non potuiſſet carere me vno ciue. Cumq.rogatio.ſ.de volũtate. S. P. Q. R. an placeret Metellum reuocare ab exilio, vnius trib.ſ.Claudij recuperaſſet Metellum, vniuerſa reſp.recuperaſſet me, ſenatu duce Italia comitante oibus .ſ. iudicibus, promulgantibus.ſ.legẽ de me reducendo conſule, q maior eſt, q trib.pl.referente.i.rogante de me, comitijs centuriatis.i.per cẽturias conuocatis, cũctis ordinibus oibus incumbentibus.i.proclinibus me ad reducendum, & denique oibus viribus ſuis. Neq; vero ego aſſumpſi poſtea, neq; aſſumo hodie quidq, quod poſſit offendere.i.iuſta rõne quenq̃ maleuolentiſſimum.i.quis ſit maleuolentiſſimus. Ego enitor.i.manifeſte laboro, tñ.i.tñmodo, vt neque deſim amicis, neque.n.alienioribus .ſ. a me opera, conſilio, labore. Hic curſus vitæ meæ offendit fortaſſe eos, qui intuentur ſplendorem, & ſpeciem.i.decentiam huius.i.hmõi vitæ, aũt.i.ſed, non pñt perſpicere ſolicitudinem, & laborẽ. Vero.i.ſed, ipſi queruntur.i.conqueruntur non obſcure.i.manifeſte, illud in meis ſententijs, quibus ornem Cæſ. quaſi deſtiterim.i.deceſſerim, à cauſa priſtina.i.defenſione reip. Ego aũt cum ſequor illa quæ propoſui paulò ante, tñ ſup.ſequor hoc de quo ceperam exponere: nõ in poſtremis.i.non inter minimũ curanda. O Lentule tu non offendes.i.non inuenies cum redieris, eundem ſenſum.i.eandem ſnia bonorum.ſ.quem reliquiſti, cum in prouinciam abijſti, qui.ſ.ſenſus, aut conſenſus bonorum, confirmatus cõſulatu noſtro, nonnunquam poſtea interruptus, & afflictus ante ꝯ conſulem.i. ante quam eſſes ꝯſul, eſt totus recreatus.i.reformatus, & refectus à te. Derelictus nunc ab ijs, à qbus fuerat defendendus. Et ij, qui nominabantur, tum.i.tunc, illo noſtro ſtatu.i.cum eſſet ſtatus noſter, hoc eſt cum non ſtaremus, & placeremus in ſenatu, optimates.i.optimi in ciuitate, declarat id.i.ſenſum bonorum eſſe derelictum, non ſolum fronte, qua perſpicitur animi iudicium, & vultu, quo agnoſcitur voluntas, quibus.ſ.duobus membris fronte, & vultu, ſimulatio ſuſtinet.i.conſeruat, ſed docuerunt.i.oſtenderũt ẽt ſæpe, ſenſu.i.ſnia, & tabella.i.publico ſcripto. Itaque.i.& ita ea ſnia, & voluntas ciuium ſapientium, qualem.ſ.ciuem ſapientẽ ego volo me, &.i.ſimul eſſe, &.i.ſimul numerari.i.reputari. (Ab eo quod ſequitur id, quod præcedit, quia quos numeramus cum ſapientibus, aut inter ſapientes, reputamus ſapientes) debet iam.i. deinceps eſſe mutata. Enim.i.qa ille idem Plato.ſ.diuinus philoſophus, quem auctorem ego vehementer ſequor, iubet.id.ſ.contendere.i.vt contendas tñ in rep. quantum poſſis probare.i.perſuadere, & oſtendere beneficium eſſe ciuibus tuis. Et iubet neque oportere afferre vim.i.violentiam parenti, neq; patriæ. Atque ille quidẽ ait hanc cauſam, non attingendæ reip. fuiſſe, ſibi q cum offendiſſet.i.comperiſſet populum Atheñ. iam propè deſipientẽ ſenectute, Cumq. vidiſſet eum nec perſuadendo, nec cogendo regi poſſe, cum diffideret poſſe ꝑſuaderi, quia vt ſenex decrepitus in errore perſiſteret, & non arbitraret fas ſup.eum cogi. Commentarij intelligunt deſipientem ſenectute, eo q in Areopago .i.Martis vico, ferè ſeniores ſniam dicebant, ac iudices erant, q̃d mihi minime vř. non.n.tales præficiebant iudicijs, vt delirare pter ceteros putarentur, ſed de toto populo Atheñ. ſentire vř Plato, q iam ſenectute deſipceet .i. inueteratus praua conſuetudine ferè incorrigibilis eſſet, dum .n. noua inſtituitur reſp. omnes ſuo funguntur cum ſedulitate officio, vt de religionum ſectis videre licet, at vbi conſenuerit inſtitutio, labaſcunt animi. Mea rõ.i.vt vulgo dõt, conditio, aut ꝯſideratio gubernandæ reip. fuit alia .ſ. à Platonis rõne, q teneret implicatus.i.pplexus, & incertus, ne.i. an, caperẽ.i.ſuſciperem regendam remp. neq; populo .ſ. R. deſipiente.i.cum P.R. non omni deſiperet, amauit.n. adhuc libertatem reip. neq; re.i.conditione aut ſtatu reip. integra ad cõſulendum, qa reſp. à paucis tota occupat. Se tñ.ſ.licet, res non eſſet penitus integra lætatus ſum q liceret mihi in eadem cauſa.i.in eodẽ ſtatu reip. defendere. &.i.ſimul, vtilia mihi, & recta.i.iuſta, & honeſta cuius bono, qs licet illi tres principes ſoli reꝶ potiri vellent, non tñ iniqua iudicia reciperent, huc.i.ad has rõnes acceſſit, quędam cõmemoranda.i.digna cõmemorationr, & diuina liberalitas Cæſ. in in me, & fratrem meum.ſ. Quintum. Scio grammaticorum ordinẽ exigere, vt ſic conſtruam. Quædam liberalitas Cæſ. cõmemoranda, diuina acceſſit.i.addita eſt adhuc, ſed non rã conſtructionem illam.q continuationem ſermonis, & explanationẽ modo ſector.q.ſ.Cæſ.qs optime de nobis meritus eſſet tuendus .i.defendendus, mihi.i.a me quaſcunq; res gerere.i.ẽt ſi minimũ laudabiles. Nunc ẽt ſi non eſſetis.i.talis in nos, q.i.qualis eſt. tñ videretur ornandus.ſ.à nobis orõne, & obſeruantia, in tanta felicitate, & tantis victorijs. S.c.n. velim te exiſtimare.i.iudicare de cauſa mea. Cum ego diſceſſerim à vobis.ſ.te, & Pomp. auctoribus ſalutis meæ.i.cum non reſpexerim ad vos.i.vobis exceptis, neminem eſſe, cuius officijs.i.beneficijs, ego non ſolum confitear, ſed & gaudeam me eſſe deuinctum.i.obligatum, tam.i.tantopere vt cum Cæſ.. Quod.i.cuius rõnem, qm expoſui.i.declaraui tibi, ea, quæ requiris a me de Vatinio, & de Craſſo ſunt facilia.ſ.ad purgandum, aut ſtabiliendum rõnibus. Nam q ſcribis te non reprehendere de Appio.i.q audiſti me reconciliatum Appio, ſicut nõ reprehendis de Cæſ.i.q audiſti cum Cæſ. in grãm rediſſe, gaudeo meum conſilium probari tibi. Aũt.i.ſed, de Vatinio.i.quantum eſt de Vatinij reconciliatione, reditus in grãm.i.reconciliatio eius, interceſſerat per Pomp. ſtatim. Vt.i.poſtq̃, ille.ſ.Vatinius eſt factus prætor, cũ quidem oppugnaſſem.i.pugnando, & reſiſtendo moleſtaſſem in Senatu, petitionem.ſ.pturæ eius.ſ.Vatinij ſententijs grauiſſimis.i.maximi ponderis, neq; ſup.oppugnaſſem petitionem eius, tam.i.tñ, cauſa eius.ſ.Vatinij lædendi, q.i.quantum, ſup.cauſa Cat. defendendi, atq; ornandi. Aũt.i.ſed mira contentio.i.inſtantia Cæſ. vt defenderem illum.ſ.Vatinium reum factum, eſt conſecuta poſt.ſ.illam oppugnationem meam. Autem .i.ſed ſup.cur laudarim.i.laudauerim Vatinium, q. d. ſi rogas, cur etiam laudauerim eum, nedum defenderim, peto à te, vt non requiras.ſ.eius rei cauſam me, ne ue in hoc reo.ſ.Vatinio, ne ue in alijs ſup.reis. Eſt aũt reus ois, cui cauſa dicenda eſt.i.qui ſe purgare debet, & qui accuſatur, aut poſtulatur, etiam ſi innocentiſſimus fuerit. oe ego reponam.i.iterum accumulatius dicam cum veneris .ſ. è Cilicia Romã. Et ita videtur accipi, vt in primo verſis

ſu Iuuenalis, Nunq̃ ne reponam? Eſt aūt reponere iterum ponere, ponimus aūt, cum aliquid primum ſcribimus, vt in Poetica: Quia ponere totum neſcit, aut cū aſſeremus, vnde poſitio dialecticis, aut cum mutuo, aut accōmodato damus, quaſi appoenentes, vnde reponere eſt aut iterum, & ita emendatius ſcribere, vt in arte poetica. Scriptor honoratum ſi forte reponis Achillem, aut reſtituere, quæ nobis poſita ſunt .i. credita, aut aliquid pro illis. vnde Iuturna Virgiliana ad Iouem. Hæc rapta ꝑ virginitate reponis? Tametſi .i. qq, ego poſſum .ſ. oſtendere cur Vatinium laudarim, vel .i. ēt abſenti .ſ. Lentulo. Enim pro quia, ò Lentule recordare .i. reduc ad memoriam, aut tu recordaris, quibus .ſ. hominibus tu miſeris laudationem .i. orationem commendatoriam ex vltimis terris .i. aut ex Hiſpania, aut potius ex Cilicia, quod potius dixero. Nam citeriorem Hiſpaniam tenuerat Lent. q. d. nimirum, Cæſari, Pōpeio, Craſſo, & ſimilibus, nec pertimueris .i. noli ſim pertimeſcas, hoc .ſ. feciſſe .i. eis laudationem miſiſſe. nam iidem .ſ. homines laudantur & laudabuntur à meipſo. Sed tñ ēt ille ſtimulus .i. illa occaſio me vrgens, & pungens, fuit laudandi Vatinij de quo dixi in iudicio, cum defenderem illum .ſ. Vatinium, dixi inquam me facere quiddam, quod paraſitus .ſ. Gnato, ſuaderet militi .ſ. Thraſoni, qui erat miles glorioſus, in Eunucho .i. comœdia illa Terentiana. Suadet aūt his verbis. Vbi .ſ. Thais meretricula nominabit Phædriam .ſ. riualem Thraſonis, tu continuo ſup. nominato Pamphilam .ſ. puellam egregiam, ad quam Thais ſuſpicabatur militem adieciſſe animum. Si illa .ſ. Thais dicet, qñ .ſ. quandoq; intromittamus ò Thraſo, Phædriam comeſſatum .i. vt comedat nobiſcum. tu ſup. dicito prouocemus Pamphilam ad cantandum. Si hæc .ſ. meretricula Thais, laudabit formam illius .ſ. amatoris ſui Phædria, tu contra .i. econtrario, laudato, ſupp. formam, huius .ſ. puellæ noſtræ Pamphilæ. Denique referto par pari .i. pro quouis verbo tibi moleſto, alterum æque moleſtum illi. Quod mordeat .i. acriter pungat eam .ſ. meretriculam, quam vt in nominatiōis ꝑp iniuriam illatam non nominat paraſitus. Eſt aūt Paraſitus cibi captator, cuius gratia, aut adulator, aut plauſibilia dicit, & facit diuitibus prodigis. Sic .i. eo modo, petiui à iudicibus, vt qm̃ quidam homines nobiles, & optime meriti de me, vt Cæſar, & Pōp. amarent nimis inimicum meum, videlicet Clod. & ſeducerent .i. ſeorſum ab alijs ducerent, tanq̃ arcana cum illo conſultaturi, aut cōmunicaturi cum illo, modo .i. interdum illum in ſenatu me ſpectante ſæpe eum & amplexarētur, modo .i. interdum cum familiariter, atq; hilare .i. hilariter, & qm̃ illi .ſ. nobiles, volentes mihi facere quod dolerent, hērent ſuum .i. ſibi charū, vt ſimulabant ſaltē, Publium .ſ. Clodium, ipſi darent mihi alium Publium .ſ. Vatinium, in quo .ſ. Publio, ego laceſſitus .i. prouocatus ad iram poſſem repungere .i. contrario, aut viciſſim repungere leuiter .i. modica offenſa, animos eorum .ſ. nobilium hominum. Neque dixi ſup. illud ſolum .i. ſine effectu, ſed facio ēt ſæpe .i. repungo animos eorū, dijs, & hominibus approbantibus, aut qa omnibus iuſtum videretur, aut qa proſpere ſuccederet. Habes .ſ. rationem reconciliationis de Vatinio, cognoſce .ſupp. rōnem de Craſſo. Ego cum magna gratia .i. gratia cōcat.o, & beneuolentia mutua eſſet mihi iam cum illo .ſ. Craſſo, ꝙ contriueram oēs iniurias eius grauiſſimas, hoc modo non inepte potuitur omnis cum ſuperlatiuo, vt oēs optimates, qđ eſt ac ſi dicas oēs optimi viri, contriueram inquam .i. aboleueram, quadam obliuione voluntaria, cauſa concordiæ cōis, tuliſſem .i. toleraſſem. Repentinam .i. ſubitam defenſione eius Gabinij .i. quia ipſe defendit Gabinium, & ita genitiuus eius actiue ſignificat, Gabinij paſſiue, quē .ſ. Gabinium ipſe Craſſus oppugnaſſet, ſuperioribus diebus proximis .i. tunc proxime tranſactis tametſi ſuſcepiſſet .ſ. defenſionē Gabinij, ſine vlla contumelia mea. Sed cum Craſſus laceſſiſſet .i. iniuria prouocaſſet, me diſputantē, non laceſſentem, exarſi .i. incēſus ſum non ſolū præſenti .i. quæ tunc inferebatur iniuria, credo .i. vt credo. nam ea .ſ. præſens iniuria, non fuiſſet fortaſſe tam vehemēs, ſed cū illud odium multarum iniuriarum eius .ſ. Craſſi in me, incluſum .ſ. adhuc in pectore. quod ego arbitrabar effudiſſe oē .i. ſimul totum, tñ .i. nihilominus, fuiſſet reſiduum .i. reſidens adhuc in pectore, me inſciente, ſup. ipſum apparuit repente omne .i. totum ſimul. Quod quem tempore ipſo .ſ. quo Craſſo aduerſarer, quidam homines, & iidē illi, quos appello .i. voco, ſæpe nutu .i. iudicio, & ſignificatione .ſ. quadam perfecta, & mores eorum non per propria nomina. intelligere aūt videtur Catonem, & Bibulum, ſimileſq. reip. amatores, cum dicerent ſe cepiſſe maximum fructum ex libertate mea .ſ. dicendi in Craſſum ſummum virū, & dicerent me deniq; tum .i. tunc tandē, viſum eſſe ſibi, reſtitutū reip. qualis eſſem .i. ex integro cum priſtina libertate dicendi, & cū ea cōtentio .ſ. cum Craſſo, tuliſſet .i. attuliſſet mihi ēt foris .i. extra ſenatum, magnum fructum, ipſi dicebant ſe gaudere, & illum inimicum .ſ. tam nobilē, & eos q̃ eſſent in eadē cauſa, vt Pomp. Cæſ. & Gabinium nunq̃ futuros amicos mihi. Quorū ſermones iniq̃, quia ꝑpea quod libere pro rep. ſtatē gaudebant mihi ſummos viros ꝑpetuo hoſtes fore, cū ꝑferrentur ad me per homines honeſtiſſimos, & cum Pomp. ita cōtendiſſet, vt nihil ſup. ꝯtenderit vnquam magis, vt redirē cum Craſſo in gratiam, & Cæſar oñderet per literas ſe affectum maxima moleſtia ex illa contentione, habui rōnem .i. conſiderationem, & reſpectum non ſolum eorum tpm, quibus illi viri omnia poterant, ſed ēt naturæ meæ. quæ publicabilis & exorabilis eſt .i. redij cum Craſſo in grām. Et Craſſus eſt profectus in ꝓuinciam .ſ. Parthicam, pene .i. quaſi, à meis laribus .i. ædibus & pennatibus, vt nr̃a gratia eſſet quaſi teſtata .i. teſtimonio certo comprobat P. R. Nam cum .ſ. Craſſus, condixiſſet .i. denūciaſſet ſe velle cenare domi meę ipſe cœnauit apud me in hortis Craſſipedis .ſ. Piſoni gn̄i mei .i. mariti Tulliæ filiæ meæ. Quāobrē ego defendi in ſenatu, ſicut fides mea poſtulabat, cauſam eius ſuſceptam .ſ. à me magna cōmendatione illius .ſ. Craſſi qui mihi cauſam ſuam maximopere cōmendarat, quod .i. quam rem, tu ſcribis te audiſſe. O Lentule tu accepiſti .i. intellexiſti, quibus rebus ego adductus defenderim, quanque .i. vnamquanq; rē & cauſam, aut quanque ſint duæ particulæ, ſic & accepiſti, quam rem & cauſam defenderim accepiſti, qui .i. qualis ſit ſtatus meus in reip. capeſſenda .i. amplexanda & defendenda pro parte mea .ſ. virili. De quo .ſ. ſtatu meo in rep. ego velim ſup. vt ſtatuas .i. conſtituas ſic me eſſe cenſuꝝ .i. iudicaturum in omnia mea hæc .ſ. quę nunc ſentio, ſi omnia fuiſſent mihi integra, ac libera. Nam neque arbitrar pugnandum ſup. eſſe mihi contra tanta opes .ſ. Craſſi, Cęſ. & Pomp. neq; arbitrarer principatum ſummorum ciuium delendum ſup. eſſe .i. deleri oportere, & ſi id poſſit fieri. Neq; permanendum ſup. eſſe mihi in vna ſnia .i. vno propoſito, rebus conuerſis .ſ. ad alium ſtatum, & voluntatibus bonorum .i. ciuium mutatis. Enim .i. quia, permanſio perpetua in vna ſnia in gubernanda reip. nunq̃ eſt laudata viris præſtantibus, quia debent ſeſe accommodare tpibus. Sed vt in nauigando .i. in nauigatione, eſt artis .i. pertinet ad artem obſequi .i. obtemperare tempeſtati, ēt ſi non queas .i. quilibet nauta non queat, tenere .i. aſſequi portum, cum vero poſſis aſſequi .i. tenere portum, velificatione .i. diſpoſitione velorum mutata ſtultum eſt tenere eum curſum, quem ceperis .i. inceperis, cum periculo .ſ. ſubmerſionis potius qm̃ peruenire, ſup. eo quò velis, tñ .i. tametſi eo .ſ. curſu tuo, cōmutato, ſic cum propoſitum debeat eſſe omnibus nobis in adminiſtrando reip. id quod ſæpe dictum eſt a me, videlicet ocium .i. tranquillitas vitæ cū dignitate .i. honeſtate, & ſplendore, nos nō debemus dicere ſemp idem. Sed debemus ſpectare .i. ſpectando conari aſſequi ſp idem. Quamobrem vt polui .i. dixi paulò ante, ſi oīa eſſent mihi ſoluta .i. libere, tñ nō eſſem alius in rep. atque .i. q̃ ſum nunc. Vero .i. ſed cum ego, & .i. ſimul alliciar .i. blāde inducar beneficijs hominum & impellar .ſ. violenter, iniurijs hoium, in hunc ſenſum .i. in hanc ſententiam, ego facile patior me ſentire, ac dicere de repub. ea maxime, quæ putem conducere .i. vtilia eſſe multum cum .ſ. ita ſit, ꝙ mihi tum .i. multo magis rōnibus .i. commodis reip. Autem .i. ſed, ego ago .i. tracto, & dico, hæc apertius, ac ſæpius, ꝙ .i. qa, & .i. ſimul .Q. F. meus eſt legatus Cæſ. .i. miſſus cum Cæſ. in Galliam, ad vices illius (ſi opus fuerit) gerendas, & .i. ſimul nullum dictum meum minimum .i. ēt minimum, non modo .i. non ſolum factū pro Cæſ. .i. quod fecerim pro Cæſ. interceſſit .ſ. ad impetrandū aliquid a Cæſ. qđ ille .ſ. Cæſ. non acceperit ſupp. cū grā ita illuſtri .i. perſpicua, & clara, vt putarē .i. putare poſſem eū deuinctum .i. obligatū mihi. Itaq; .i. & ita ego fruor ſic, & .i. ſiľ oi grā eius quæ ſumma eſt, & opibus quas intelligis eſſe maximas, vt meis. Nec viderī mihi potuiſſe alr̃ frangere rōſilia ꝑditoꝝ hominum de me niſi coniunxiſſem cū ijs ꝓſidijs .i. tutaminibus vitæ meæ, videlicet doctrina, eloqꝫ, fide, cōſtantia, integritate, q̃ ego habui ſemper, nūc ēt beneuolentiam potentium .ſ. viroꝝ. Si ego habuiſſem te pn̄tē his ꝯſilijs .i. eū initē hæc conſilia. ego eſſem vſus eiſdē, vt opinio mea fert .i. vt opinor, qa tu eadē ſuaſiſſes. Ego .n. noui tēperantiā, & moderationē nãe tuæ, noui aīum tuū, cū .ſ. ita ſit, ꝙ amiciſſimū tū .ſ. multo verius eſt, ꝙ nulla maleuolentia in ceteros ſuffuſum .i. ſoſectū aſperſum ue. ht ꝯtra .i. econtrario, noui, eū, cum .ſ. ita ſit, ꝙ magnū, & excelſum, tum ēt aptū .i. non diſſimulatū, & ſimplicem .i. non fraudulentē. Ego vidi quoſdā tales in te quales potuiſti videre eoſdē in me, ea q̃ mouerunt me .ſ. ad ineundū in grām, eadē mouiſſent ꝑfecto te. Sed quocunq; tpe, ptās .i. facultas tui pōtis fuerit mihi, tu eris moderator oīum conſilioꝝ meoꝝ, ēt dignitas mea erit tibi eidē curem, tui ſalus mea fuit curæ. Certe tu habebis me ſocium tanq̃ parē, & comitē .i. vt minorē actionum, ſniarum,

tum, voluntatem, denique.i.& vt ſemel dicam, omnium rerum tuarum. Neque res.ſ.aliqua erit mihi tam.i.tantopere, propoſita.i. affectata, in omni.i.tota vita.ſ.mea quam vt lætere quotidie.i.in dies vehementius te eſſe meritum optime de me, hoc eſt quam vt me tibi gratiſſimum iudices. Ponitur, ergo quotidie etiam cum incremento. quo in dies, & in horas non carent.

QVOD rogas &c.) His quædam exemplaria principium nouæ hñt epiſtolæ, eo quod alterius vñr, quæ continentur in hac parte argumenti, ſed potuit Lent.in epiſt. ſua primum ſcripſiſſe de ſtudio Cic.in ſe, deinde de reconciliatione cũ diuerſis, ad quẽ hactenus, reſpondit, & demum de ſtudio literario, ad quod nunc reſpondet, & ita vna fuerit epiſtola, vt pluribus placere video vnde non erat inſerenda particula. Vale. Ordo igitur eſt, Quod.i. qua rogas, vt mittam tibi ſcripta mea, quæ ſcripſerim poſt diſceſſum tuum ſup.ea ſunt orationes quedam, quas dabo.ſ.portandas ad te Menocrito.ſ.tabellario, neq; ſup.ſunt ita multæ, vt pertimeſcas ſup.eas perlegere, & eſt iocoſe, aut modeſte dictũ, quaſi vero cruciandus ſis multarum lectione. Scripſi etiam carmina quædã, nam diſiungo.i.ſeparo me. Ab orationibus.ſ.hñdis, vñ pater non ita habitas eſſe orationes, vt ſcriptæ ſunt, nam & cultius, & accuratius poſtea ſcripſit nonnullas, & refero me ad Muſas manſuetiores vtpote, in quibus nulla eſt cõtentio, quales ſunt verſus de aſtrorum ratione, quibus Aratum tranſtulit, quæ.ſ.Muſæ manſuetiores, ſup.delectant me maxime, ſicut delectarunt me iã à prima adoleſcentia, non tamen, optimam habuit in eis venam. Scripſi etiam more Ariſtotelico, quidem.i.certo, quemadmodũ volui.i. quantũ conatus ſum, tres libros de Oratore in diſputatione, ac pro.i.dialogo.i.diuerſorum diſputantium ſermone, non.n.dr̃ dialogus duorum ſermo, ſed diſputatio quoſcunque inter ſe loquũtur, à verbo διαλέγομαι, dialegomæ, qꝫ eſt cõprobo, diſputo, &c. quos.ſ.libros, ego arbitror fore non inutiles Lent.tuo.ſ.filio. Et enim.i.quia abhorrent.i.alieni ſunt à præceptis cõmunibus, & ita qui ſingularis euadere vult, non debet in triuialibus verſari, & cõplectuntur.i.continent, omnem rationem oratoriam antiquorum & Ariſtotelicam, & Iſocraticam. Scripſi ẽt verſibus tres libros de tẽporibus meis, quos miſiſſe iampridem.i. iam à pluſculo tpe & adhuc mitterem, ſi putaſſem edendos eſſe.i.edi, & emitti debere, quia aũt tales non fuerunt opinor deperiſſe. Sunt.n.& erunt teſtes ſempiterni (cui ſententiæ fata inuiderunt) meritorum tuorum erga me, & pietatis meæ.ſ.in te, aut potius in remp. Sed quia verebar nominare non eos, qui arbitrarentur ſe læſos. Etenim.i. quia certe, id feci.i.læſi aliquos, parce.i.ſobrie, & molliter.i.leniter, ſed ſup.verebar nominare eos, quos benemeritos de me erat infinitum nominare omnes. Quos ipſos.i.licet tales, ſint libros, tamen ſi inuenero quem.i.aliquem, cui cõmittam recte, ego curabo perferendos.i. vt perferatur ad te. Atque defero ad te.i.tibi tranſmitto illam quidem partem vitæ, & conſuetudinis noſtræ totam, quia omnia ſcripta in ocio illi cõmunicanda cẽſet, vñ addit. Quantum delectationis poterimus conſequi literis, & quantum ſtudijs noſtris veteribus, id omne, conferamus ad arbitrium tuũ, qui amaſti ſemper hæc.ſ.ſtudia literaria. Ea quæ tu ſcribis ad me de rebus tuis domeſticis, & commendas mihi, ſunt mihi tantæ curæ, vt nolim me admoneri. Autem.i.ſed vix poſſim rogari.ſ.à te ſine magno dolore, qa qui multum rogat, diffidere videtur. Qđ ſcribis de negocio Q.Fr.ſ.mei, te non potuiſſe conficere, ſup.ipſum æſtate priore, qꝛ.i.quia tu impeditus morbo non tranſieris.ſ. è Cypro in Ciliciam, autem.i.ſed tu ſcribis nunc te facturum omnia, vt conficias.i.abſoluas, & expedias, ſcito id ſ.negocium, eſſe eiuſmodi, vt frater meus exiſtimet vere iſto fundo quem pent, adiuncto.ſ.rebus ſuis patrimonium ſuum conſtitutum, ſup. eſſe per te. Tu me &c. Ordo eſt, velim ſup. vt tu facias me certiorem.i.doceas me, q̃ familiariſſime, & q̃ ſæpiſſime.i.valde aut ſumme familiariter, & frequẽter, de oĩbus rebus tuis, & de ſtudijs, & exercitationibus Lentuli tui.ſ.filij naturalis, & noſtri.ſ.cura. Viſum eſt mihi. ideo potius dici, facio te certiorem, q certum. qđ certior fiat, qui prius aliquantum certus erat, certus etiam dici poteſt, qui nihil ſciuerit, quia ergo amantius petimus certiores nos fieri, & modeſtius dicimus nos certiores alios facere iõ, ſic loqui inſtitutum eſt & exiſtimes neminem fuiſſe cuiq̃ neque cariorem, neque iucũdiorem vnq̃ q te mihi, hic tres negationes non plus efficiũt q̃ duæ, & me eſſe iacturum, vt non modo tu ſentias id, ſed vt omnes gentes ſup.ſentiã, & vt omnis poſteritas intelligat.ſ.perſcripta, aut narrationes hominum. Appius dictabat.i.frequenter dicebat ſermonibus.i.confabulationibus non iuridicis, poſtea dixit etiam palam in ſenatu, ſi eſſet licitum ſe ferre legem Curiatam.i.curiatim ad populum, hoc eſt per curias conuocatũ, latam, ſup.ſe ſortiturum eſſe prouinciam cum collega.i.cum eo, qui ſecum Conſulerat in annum ſequentem, lex autẽ Curiata non permittebat prouinciam obtineri ſine ſortitione, & ſi lex Curiata non eſſet.i. ſi non eſſet licitum eam ferre, dixit ſupp.ſe ſeparaturum.i.diuiſurum eum Collega, & ſucceſſurum tibi.ſ.in Ciliciam. quod ẽt contingit, & dixit ferre legem Curiatã eſſe opus.i.vtile, & operæpreciũ Conſuli, quia ſic vterque ſorte iudicio prouinciam, aut vrbem regẽdam obtinens ſuſpitione imperioſitati, ac auaritiæ abſoluebatur, & dixit ferre legem Curiatam non eſſe neceſſe, quia dixit ſe, quoniam haberet prouinciam ex S.C.habiturum imperium lege Cornelia, quæ ipſum ſine ſortitione permittebat. Quod.i.donec introiſſet in vrbem.ſ.Romam. Ego neſcio quid quiſque neceſſariorum tuorum ſcribat ad te, intelligo varias opiniones eſſe ſunt qui putant te non poſſe decedere.ſ.prouincia, qꝫ ſuccedatur tibi ſine lege Curiata, ſunt etiam qui putauit ſi decedas.ſ.de prouincia, ſup.vicarium poſſe relinqui à te: qui præſit prouinciæ. Non tam certum eſt mihi de iure.i.quid potius facere oporteat, quanquam ne id quidem eſt valde dubium, q̃.i.quantum, ſupp.certum mihi eſt, illud.ſ. te concedere ſucceſſori prouinciam ſine mora pertinere ad ſummam amplitudinem tuam, qua tot functus es honoribus dignitatem qua eis perfunctus es, liberalitatem qua ſcio te ſolere frui libenter, & qua de tuo iure videreis velle concedere, preſertim quod dicunt ſpecialiter, cum non poſſis refutare cupiditatem illius.ſ. ſucceſſori tui, ſine ſuſpicione cupiditatis tuæ. Ego puto vtrunque eſſe meum.i.mei officij raro, aut nunq̃ reperitur mea, cum verbo eſt, &.i.ſimul, oſtendere, quid ſentiam ſup.faciendum, defendere quod feceris. Scripta iam epiſt.ſuperiores, ergo hoc erat principium nouæ epiſtolæ, accepi literas tuas de publicanis.i.publici vectigalis redemptoribus, quibus.ſ.literis aut de quibus publicanis, ego non potui non probare.i.coactus ſum approbare æquitatem tuam.ſ.qua eos condemnaſti æquiſſime, vellem aũt ſup.vt potuiſſes.ſ.æquitate id permittente, conſequi.i. obtinere, facilitate.i. per facilitatem, & exhortab litatem tuam, ne offenderes.i.læderes rem, aut voluntatem eius ordinis.ſ. publicanorum quem ornaſti ſemper. Equidem, quantum ad me attinet non deſinam defendere decreta tua.ſ.quæ contra eos decreuiſti, ſed noſti conſuetudinem hominũ ſcis, quam.i.quantum grauiter illi ipſi fuerit inimici Q.Scæuolæ. Tñ.i.tametſi æque contra eos iudicaſti, ego ſum auctor.i.conſiliator, & admonitor, vt, aut reconcilies, aut mitiges tibi eum ordinem.ſ.publicanorum, quibus, aut ſi quibus.i.aliqbus reb.poſſis. Id, & ſi eſt difficile, quia turpe eſt decreto, pſertim iuſta reuocare, tñ videatur mihi eſſe prudentiæ tuæ.ſ. vt poſſis id honeſte efficere inuento bono medio.

PAVL. MAN.

NON modo præmijs) Ita legendum eſt, & ita in libris vetuſtiſſimis habetur. ſed cum locus iſto primo aſpectu durior videat, hinc factum eſt, vt veterem lectionem hactenus oẽs contempſerint, quam nos eo libentius reſtituimus, qꝫ ea Ciceronem alibi quoque non ſemel vſum eſſe animaduertimus epiſt. enim 6.lib. x.ad Atticum, Regum, inquit, non modo Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiq̃ tolerabile. & ad eundem lib.9. Mihi non modo iraſci grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidem impune licet. libro autem de Oratore j. Neq; ſolum in ſcientiam meam, ſed ne rerum quidem magnitudinem pſpiri. harum autem epiſt.lib.9. Hoc tñ ſcio, non modo me, ſed ne ipſum quidẽ principem ſcire, quid futurum ſit. quanquam hic quoq; inculcata erat dictio, non, quæ in libris manuſcriptis non eſt. [In præturam artem, & in conſulatu) In prætura orationem habuit pro lege Manilia, qua populum magnopere eſt hortatus, vt Pomp. Mithridaticum bellum, lege à Gabinio lata, demandaretur. in conſulatu aũt cũ alijs officij Pompeium ornauit, tum etiam illo, qꝫ retulit de ſupplicationibus ei decernendis pro rep. Mithridatico bello feliciſſime geſta. vide orationem de prouincijs conſularibus. [Bonorum omnium conſenſio) Antea, cõſenſus. non conſenſio, reſtituimus ex veterum librorum fide. [Si ijs pro me ſtantes pugnare licuiſſet) Septimum abhinc annum, cum hos epiſtolarum libros, q̃ diligentiſſime tum potuit, emendaremus, hunc locum ita, vt legitur, ex libris manuſcriptis reſtituimus, cũ antea ita corruptus eſſet, vt bonos ſenſus elici nullus poſſet. [Primum illa furta) Hæc fortaſſe parentheſi ſunt includenda, vt ſubaudiatur, fuerant, quaſi dicat omitto corruptum illud iudicium de ſacris Bonæ deæ violatis, loquor de ijs quæ poſt reditum meum, flagitioſe commiſſa ſunt. nam ſi, primum illa furta, intelligas reditum Ciceronis eſſe conſecuta, præter hyſtoriæ fidem erit. neque enim illa furta mulierum religionum Ciceronis exilium ſunt conſecuta. itaque Vbaldini Bandinelli, qui legendum arbitratur, illa furia, coniecturam probamus. quoniam tamen in omnibus manuſcriptis libris, illa furta, legimus, opinioni noſtræ, fortaſſe nobis ipſis aſſentantes, libentius acquieſcimus. [Liberalitatem) Alij, liber-

tatem

tatem ego nihil muto. vidi.n. codicem perantiquum quem habet adoleſcens nobilis, & literatus Bernardinus Maffeus, in quo liberalitatem ſcriptum erat. quam vocem eo libentius conſeruaui, ꝙ ſubijcit paulò poſt, cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis nō poſſis illius cupiditatem refutare, quod.n. dixerat, liberalitatem, antithetum oppoſuit, ſuſpicione cupiditatis. [Felicitatem autem, ꝙ vellem) Alij, aliter, legunt, mihi, quæ lectio in noſtris libris eſt, magis probatur, nam & ſenſum, vt opinor, habet meliorem, & in vetuſtis aliquot codicibus ita ſcriptum animaduertimus.

D. BA. GN. PERIVCVNDAE mihi fuerunt lr̃ę tuæ) Tametſi prima laus epiſtolarū ſit breuitas, vt q̃ alteram legentis manum implere non debeant ſæpe tñ fit, vel rerum magnitudine, & copia, vel amore, & rñdendi ſtudio, prolixiores vt ſimus. quam certe prolixitatem eatenus probes, quatenus ad rem ōro faciat, nihilq. omnino ſuperfluat, quod & Cic. hac epiſtola facile arguit. Qui poſtea quam gratiſſimum erga Lent. animum ſignificauit ſuum cum ſe illi nihil non debere fateatur, tum quare Vatinium defenderit, quē acerbiſſime primis accuſarat, rñdet, repetito tñ altius omnium cogitationum ſuarum principio, ita vt partim inimicorum ſuorum odio, partim Pompeij beneficijs, & Cæſ. contentione ſumma impulſus potius, quam ſuo conſilio adductus, patrocinium illud ſuſcepiſſe ſe affirmet, ad quod præterea faciendum ipſe quoque reip. ſtatus iam planè immutatus, illum penè coegerit, cum ſapiētibus viris nequaquā in vna ſententia reip. gubernandę perpetua ſit laudanda permanſio, quare facilior multo de Craſſo futura ſit ſatisfactio, cum illi ſe reconciliatum iiſdem ferè auctoribus, & cauſis, quibus & Vatinio antea probet. quod quidem, ſi ſibi integra omnia in rep. vt ſuperioribus tp̃ibus erant, forent, facere debuiſſet, preſertim cum tantis Cæſ. beneficijs deuinctus ſit, vel fratris ſui legatione Gallica, vel ipſius humanitate, vt non ea probare, quæ Cæſ. velit omnia non poſſit, qua in re imitandū ſibi ipſi Lent. fuiſſe, q qua animi magnitudine, & ſimplicitate ſit multos quos reip. cauſa læſerat, eiſdem reip. cauſa reconciliatus ſit. [Sine nefario ſcelere) Magna verborū vis, vel illo nefario, vel ſcelere. ſi quidem nefariū dicamus, quaſi ſine ferre, quo maiores noſtri in ſacris ad expiationes ſunt vſi, & ſcelus ꝓprie id dicatur, quod in patriam cōmittitur, quaſi ita ſentiat, futurū illud planè ſcelus omnium maximum, ſi in Lent. cauſa non omni ſtudio, cura, induſtria elaboraſſet. Et ſanè nihil ingrato homine deteſtabilius. [Conſiliario fortaſſe non imperitiſſimo) Forma moleſtiæ. [Fideli, & ben.) Tria videlicet ſunt q̃ in conſiliarijs, vt diximus, req̃ras, prudentiam, fidem, beneuolentiam. [Quanquam tua quidem cauſa) Hoc ad ſuperiorē epiſtolam pertinet, vbi de rumore rei bene geſtæ ſcribit Cic. [Propugnationem ſalutis, & amplitudinem actionis) Vtrunque ad Lent. conſulatum referendū eſt, nam ꝙ Cic. ſalutem tutatus acertime ſit, hoc Ciceronis inimici iniquiſſime tulerāt, ꝙ vero ſummā ex eo facto laudē, cum apud P.R. & equeſtrem ordinem, tum vero apud ſenatum, fortiſſimi. ſ. & ꝯſtantiſſimi conſulis, ſimul & gratiſſimi hominis reportarat, ideo amplitudinem actionis addidit. Quamuis.n. ſummo omniū ordinum ſtudio Cic. in patriam reditus expeteretur, & Pōp. iam vel ob id, ꝙ Clodius, ipſum inſectari cœperat, hoc enixiſſime curaret Cic. frater, & amici alij ſummopere contenderent, Lent. tñ, vt ex huiuſce epiſtolis libri, & ōronibus apparet, tanq auctori, & ſalutis ſuę deo, vt ipſe ſæpe in ōronibus, etiam atque ēt debebat quippe qui cū primum conſulatum inijt, nihil antiquius habuit, reiectis alijs omnibus curis, quā vt ipſum Cic. ab exilio reuocaret. Quare apparet, vt opinor amplitudinem actionis ad Cic. reſtitutionē pertinere. agitur.n. hic de rebus ante à Lent. geſtis, non quæ tunc in prouincia gereret. Sed & illud quemuis dormitantem admonere potuit, tum quod in orationibus Cic. magnam ex hoc facto laudem Lent. tribuit, tum qđ ſuperius addidit, magnam eſſe memoriam conſulatus illius. neq;.n. in tanta re, quanta erat Cic. reſtitutio, vt pellendi Clodiani ferro, & armis de foro fuerint, priuſquā referri tuto potuerit exiguum aut prudentiæ, aut cōſtantiæ ſuæ, aut fortitudinis ſpecimen dedit, qñ contra maximas aduerſariorū opes res gerenda. [Quanquam ille perennis inimicus) Clodium intelligit q cum antea amicus Cic. fuiſſet, mox illi infeſtiſſimus euaſit, ſed & cum Pomp. ſtudere in primis ſimulaſſet, in illum nō multo poſt Cic. expulſum probra grauiſſima iactauit, & inſidias vitæ hominis præſtantiſſimi tetendit, at hæc præcipue cauſa reſtituendi Ciceronis fuerit. [Noſtram vicem vltus eſt ipſe ſeſe) Non video, qui bene de ſacris Bonæ deę violatis intelligi hoc in loco poſſit, cum res illa tribus ante annis geſta ſit & nunc Cicer. ea potius innuat, quæ poſt reditum ſuum geſta eſſe videantur. Quare mihi illa videtur innuere potius, quæ poſt Cic. reditum ab ille ſummæ audaciæ facinora patrata ſunt, quo. ſ. tempore, & Ciceronem, & Ciceronis fratrem Quintum ferro appetierit, & baſilicæ partem cum Cic. domo, quam inſtaurandam locarat, diruerit. tum vero illum planè interfectum iam à Milone ſignificet, cum. ſ. addit, nullam iam ſibi partem reliq̃ſſe. [Cū Appio, & Cæſ.) De Appio lib. 3. Quod vero addit de Cæſ. illud planè ſignificat tempus, quo poſt legatum Q.F. Cæſari datum, & Trebatio cōmendatum, ſumma planè familiaritate illi coniunctus ſit, adeo vt ſæpe Cic. in epiſt. fatrat, Cæſ à ſe tñ amari quātum excepto Pomp. alium ferme neminem. [Vatinium aūt) Hic eſt P. Vatinius, cognomento Teſtis, Calui oratoris inimicitijs clarus, qui cum ſe, eloquētia Calui damnandū timeret, exurgens à ſubſelio: Num, inq̃t, iudices, ſi iſte diſertus eſt, ideo me condemnari oportet? Fuit hic nō ludibrio ſolum R.P. ſed odio, vt illum q̃nq; edentem gladiatorium munus lapidibus petierint. vnde Caſſelli facetum illud planè rñſum, qui poſt legem latam, nequis niſi pomum in theatro iaceret, interroganti annux pinea pomum eſſet: Si in Vatinium ieceris, pomum eſt, rñdit. Sed in eo iudicio, quo illum Caluus accuſauit cum frontem ſibi Vatinius candido ſudario tergeret, idq. ipſum in inuidiam vocaret accuſator. Quamuis, inq̃t reus ſim, panem tñ candidum edo. Aſſecutus hic tribunatum Pōpeij Cæſariſq. fauore, illum totum ad Cæſ. gratiam geſſit, ſubinde vero cum iiſdem fautoribus præturam peteret, turpiter priore die mentito Pomp. quaſi de cœlo ſeruaſſet, qm̃ M. Catonē prima tribus prætorem renunciarat, ſequenti magnis largitionibus fretus, vicit, Catuq. maximo P.R. dedecore repulſam paſſus eſt, vt Caluus illi occurrens: Perfrica, inquit, frontem Vatini, ſi te digniorem putas prætorem, q̃ Catonem. Accuſarat & hunc prius Cic magna quidem contentionem, & acerbiſſima oratione (quę adhuc extat) lacerant, nullumq. viſus eſt flagrantiore odiſſe odio præter Clod. adeo vt Ouinio Vatinij liberto factus obuiam, cum de Valetudine dñi interrogaſſet, recteque illum hr̃e rñdiſſet Ouinius: Recte, ergo mortuus eſt, diceret. Sed & mire illum eluſit, cum glorianti Vatinio ſe bina millia iam ambulare poſſe, qñ æger antea pedibus cōmodioris valetudinis eſſet factus: Nil mirum, inquit, dies.n. longiores ſunt. Atque idem cum de Vatinij morte nunciatam eſſet cuius parum certus dicebatur auctor, interim, inquit, fruar vſura. Ceterum reuerſus ab exilio Cic. Pomp. precibus, & Cæſ. contentione victus, non ſolum Vatinio reconciliatus eſt, ſed illum inſuper ſaluis eius rebus defendit. Cic. in Phil. ij. Vatinius, qui decimo anno iure laudatus à nobis, & hoc tp̃e merito laudandus eſt, aperuit olim Dyrrhachij portas Bruto & exercitum tradidit. Sed & ipſe Vatinius in epiſtola clientem ſe Cic. appellat. Orto deinde ciuili bello, ſecutus Cæſ. nauali prœlio Octauium Pompeianarum partiū ducem vicit, & Dalmatiæ quibuſdā expugnatis oppidis, imperator à militibus appellatus, Quintil. Macr. Sen. Plut. Cæſ. Fuit vero alter Vatinius Beneuentanus, Neronis temporibus, ſutrinæ tabernæ alumnus, inter fœdiſſima Neronianæ aulæ portenta, corpore detorto, qui ſcurrilibus primo facetijs ad contumelias, ad optimi deinde cuiuſq; criminationem comparatus, eo vſque valuit, vt diuitijs, gratia, vt in nocendo primus eſſet. huius celebrati ſunt Vatiniani calices: Tacitus Iuuen. Martial. [Seſtius) Fortaſſe P. Seſtius, cuius in oratione contra Vatinium meminit Cic. & quem de vi accuſatum luculentiſſima oratione (quæ hodie legitur) defenderit. Hic trib. pl. creatus, Cic. reſtitutionem ſtudioſiſſime complexus, parū ab fuit quin à Clodianis interficeretur. [Bibuli for. af.) Eam videlicet intelligit, quam ille ſuo in conſulatu à C. Cæſ. paſſus eſt, cum rariſſime in publicum prodiret Cęſ. rempub. totam per vim ad ſeſe trahente, vt plerique in factis retulerint, Iulio & Cæſ. Coſs. Trāquil. Plut. auctor es. De hoc repete, quæ ſuperius diximus. [Marcellino, & Philippo Coſs.) C. Lentulus Marcellinus is eſt, quem Cic. non indiſertum vnquam ſibi viſum ſcribit, in conſulatu vero etiam pereloquentem, non tardū ſententijs. non inopem verbis voce canora, facetum ſatis. Philippus vero Martiæ pater, qui cum repulſam a M. Herennio in petitione conſulatus paſſus eſſet, non multo poſt conſulatum adeptus, non parum eloquentia valuit, nam ſummis duobus Craſſo videlicet, & Antonio, ita proximus accedebat, vt proximus tamen longo eſſet interuallo. ſed tamen erat in illo libertas ſumma, facetiæ multæ, ſatis crebec in reperiendis ſolutus in explicādis ſententijs, diſciplinis vero Grecis ita inſtructus, vt facile inter alios emineret, in altercando ēt cum aliquo aculeo facetus. In conſulatu cum grauiter eſſet in ſenatum inuectus in concione, in L. Craſſi cōſularis, & Druſi inimicitias grauiſſimas incidit, vt L. Craſſus eum ſibi conſulum eſſe negarit, cui ſenator ipſe nō eſſet. Sed & Catulus mira mordacitate cum pupugit. cum enim Philippus, Quid latras, dixiſſet Catule, Furem video, reſpondit. Hic quamuis diſertus, & eruditus habe-

beretur, ſolitum tñ ita eſt ad dicendum ſurgere, vt quod primum verbum habiturus eſſet, ne ſciret, diceretq. cum brachium côcaleſcuiſſet, tunc ſe ſolere pugnare. Sed neſcio ſatis, de hoc Philippo potius an altero loquatur, qñ Philippum hunc conſtet ante mortẽ C. Craſſi fuiſſe conſulem, cum C. eo tpe vix adoleſcentiam exuiſſet. Quare alium huc fuiſſe affirmare libet, & fortaſſe eius filium, qui p hæc tpa ſatis fuerit, non conſulatu ſolum ſuo, ſed paterni nominis hæreditate. Sic.n.Cic.oȓone de Prouinc. côſul. Tum pr̄ Philippe, non vno tpe cum ſuis inimiciſſimus rediȷt in gr̄am. Atque hunc facile illum eſſe conſtare poſſit, quem Auguſti Cæſ.vitricum hiſtorici faciunt. Atque hic eſt, qui cum Ser.Sulpicio, & L. Piſone legatus ad Antonium Mutinam obſidentem profectus eſt, vt Cic.in Phil. & App. auctores ſunt, Suet. in Aug. [De auſpicijs) Legem Aeliam, & Fuſiam ſublatam a Vatinio, & Clodio tr.b.pl, intelligit. quæ certiſſima reip. propognacula munitiq́ue tranquillitatis, & ocij ſemper fuerant, & tribunitios furores ſæpe repreſſerant. Erant aũt, leges hæ duæ, quæ cum alia multa ad auſpicia ſeruanda ſancirent, tum vero, nequid Ioue tonante, aut fulgurante agi cum populo poſſet. Tulerat vero Clodius, nẹ quis per eos dies, quibus cum populo agi liceret, de cœlo ſeruaret. qua lege obnunciatio, qua pernicioſis legibus reſiſtebatur, quam Aelia lex, & Fuſia confirmauerant, erat ſublata. quæ omnia ex Cic. orationibus in Vatinium, & Piſ. copioſius accipias. [De donatione r.) Miror ſatis qđ alij, vel de triumuirum poteſtate, vel de legibus hic a Vatinio latis ſenſerint, cum Cic. ipſe in oȓone contra Vatinium apertiſſime ſignificet, hæc à Vatinio fuiſſe tentata. Eius verba ex oȓone illa hæc ſunt; Volo vti mihi rñdeas, fereris ne fœdera Trib. plebei cum ciuitatibus cum regibus, cũ tetrarchis? erogaris ne pecunias ex ærario tuis legibus? Quæ ſane verba innuunt, à Vatinio in tribunatu ſuo multis ciuitatibus immunitates conceſſas, reges aliquot inſtitutos, tetrarchas, puincijs impoſitos. Nam, & Cic. ad Att. in hæc verba. (Clodium Vatiniumque omnino innuens) orbis hic in rep. eſt conuerſus, citius omnino q potuit. id culpa Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum, qui Auſpicia, qui Aeliam legem, qui Iuniam, & Licinam, q Geliam, & Didiã neglexerunt q omnia remedia reip. effuderunt, qui regna, q prædia tetrarchis, q immanes pecunias paucis dederunt. Aſconius vero à Clodio, qui collega Vatinij in tribunatu fuit, tradit Tigranẽ, Tigranis à Luc. primum fracti, à Pôp. domũ debellati filium, in catenis depoſitum fuiſſe apud Flauium ſenatorem, qui poſtea cum eſſet prætor eo anno, quo tribunus Clodius fuit, petijt ab eo Clodius vt Tigranem adduci iuberet, adductum, & in conuiuio collocatum. Flauio minimeq. reddidit, repetenteq. ſubinde Pôp. in nauem impoſuit, miſſumq. fecit. Verũ Tigrane tẽpeſtate Antium delato, cum ad eum nunciũ Clodius Sex. Clodiũ miſiſſet, Flauius vero ad diripiendum regem accurriſſet, pugna vtrinq; cômiſſa eſt, in qua multi ex vtraq; parte cecidere, plures tñ ex Flauij, qui ſolus Romam vix perfugerit. Quibus iam conſtet, quare donationem regnoȝ Cic. inuidioſe dixerit. [De agro Camp.) C. Cæſ. dictator in conſulatu ſuo, cum turbulentum potius tribunum, q̃ bonum conſulem ageret, tulerat ad populum, vt Ager Campanus, & is in primis, q Stellates nũcupabatur, viritim populo diuideretur. quæ res, & vectigalia publica imminuebat, & Cæſ. gratam in primis reddebat Romanam plebem. Sed cum ille poſt conſulatum ſuum in prouinciam pfectus eſſet, tentata ſæpius res illa vr̄, vt qđ de agro Campano diuidendo Cæſ. tulerat, irritum fieret. Quod cum Cic. quoque è rep. eſſe videret, dicit ſe libere in totam cauſam inuectũ eſſe, qđ Pomp. Cæſariq. pmoleſtum acciderat, qñ ipſe præter Stellatem campũ agrum Campanum ad ſubſidia reip. vectigalem relictum extra ſortem diuiſerit, ac viginti millibus ciuiũ, qbus terni plures ue liberi eſſent, aſſignarit, Suet. Plut. App. Nam quod de Vectio a Cæſ. p Vatinium immiſſio refert Commentator, etſi ver.i. nihil tñ ad hunc locum. Quod.n. ad Vectium attinet, conſulatu id Cæſaris actũ eſt. hoc vero quod de agro Câpano addit, Lent. Marcellino, & Philippo Coſs. geſtum, qui Conſules creati ſunt poſt Cic. ab exilio reditum. [In Sardiniam, & Africam) Eam Pompeij pfectionem inuenit, Cum pfectus rei frumentariæ per quinquennium, ſuadente id Cic. & mandata ei ampliſſima poteſtate, vt laboranti vrbi inopia ſuccurreret, in Siciliam primũ, mox in Sardiniam, Africam profectus, cum 15. legatos delegiſſet, magnam frumenti vim vrbi intulit. Sed cum ſoluere ex Africa pararet, tẽpeſtatibus aduerſis non audentibus ſe mari credere gubernatoribus, primus nauim conſcendit, exclamans Nauigare neceſſe eſt, viuere non eſt neceſſe. [Lucam ad Cæſ.) Cæſar cum magnas res interim gereret in Gallijs. Domitij prætorij minis territus, q ſi conſul creatus eſſet, ablaturum ſe Cæſ. & prouinciam, & exercitum minabatur, Lucam à Gallis venit, eoq. cum veniſſet, Pôp. Craſſumque, & oẽs ferè vrbis magiſtratus exciuit, & 120. lictores tunc affuiſſe memoriæ proditũ ſit. ibi inter eos ita pactum, Pôp. Craſſusq. conſulatum peteret ſi in alterum quinquennium prouincias prorogarent. [Craſſum ante vidiſſet, ab eoque in me eſſet incenſus) Fuit enim Craſſus iam, ex quo Catilinam oppreſſerat Cic. in ipſum animo infeſtiſſimo, quippe qui perſuaſum hr̄et, à Cic. aliquam ſuſpicionem, tanq Craſſus, & ipſe cum Catilina in pr̄iæ perniciem conſpiraſſet. Sed hiſtoriam de Craſſo pauló poſt latius. [Recepiſſet) Sumptum hoc verbum de iuriſconſultorum ſuppellectile. apud eos.n. huius verbi ea eſt ſignãtio, cum in data dote donatione ue quis excepcerit, quod eſt proprie receperit. Plaut. in Trin. Poſticulum hoc recepit, tum ædes vendidit. Sed & Cic. in ij. de Orat. Sed dicit tecum ædes venderes, ne rutis quidem, & cæſis ouium tibi paternum recepiſſe. Vnde receptitius ſeruus, quem (vt arbitror) Plaut. in Aſin. dotalem quoque dixerit. [Stomachum facerent) Patrem familias Macr. appellat ſtomachum, quaſi totum animal ſolus gubernet. ſi.n. ille ægreſcat, tunc in ancipiti vita noſtra eſt. neque enim alimonia in officio ſuo tunc eſt, cuius poſtea beneficio natura ita volente viuamus. Atq; vt auctor eſt Plin. hoc nomine eſt ſub arteria iam carnoſa inanitas adnexa ſpine, ad latitudinem, ac longitudinem, lagœnæ modo fuſa. Græci nunc ſtomachum, nunc οἰσοφάγον. Ariſt. Pollux, Suidas. Theodorus gulam vtrunq; vertit. Senſus igitur eſt: Eos amplecti quidem Clodium, quod arbitrarentur Cic. ad indignationem excitari hoc facto poſſe, cum tñ iam diu occalluiſſet. Sed hoc totum à Græcis ſumptum, q & ipſi hoc verbum, & ab eo aduerbium, in hunc penè ſenſum vſurpent. [Conſules hr̄et, ſe mercatores) Gabinium, & Piſonem Coſs. intelligit, quorum conſulatu pulſus eſt furore Clodiano in exilium. [Quaſi certamines cauſas) Illud innuit, quod varijs in locis Cic. affirmat: quæſiſſet Clodium non tam vt Cic. patria pelleret, q vt ſeditionem aliq̃, dum boni viri Cic. defendunt, excitaret. Sperabat.n. pulſo Cic. & perturbata rep. tum ſcelerum ſuorum impunitatem, tum facillimum ad ea quæ machinaretur, aditum ſibi datum iri. [Et nouis honoribus) Non de prorogato imperio ſentiendum, qñ alijs imperium ſæpe prorogatum conſtet, ſed ſupplicationibus, quæ ob res feliciter in Gallis geſtas a Cæſ. nunc in dies nouem, nunc quindecim, nunc viginti ſunt illi decretæ, quo nulli ad eam diem contigiſſe alij, Cæſ. in commentarijs ſuis affirmat. Sed & Cic. pro Balbo, in hæc verba. Q. Cæſarem ſenatus, & gñe ſupplicationum ampliſſimo ornauit, & numero dierum nouem, diem in anguſtijs ærarij victorem exercitum ſtipendio affecit, decem legatos decreuit, lege Sempronia ſuccedendum non cenſuit. In quibus verbis idem ferme error, cum Trebonia lege ſcribendum fuerit. [Quẹ ſint conſecuta) Locum hunc vt corruptum exiſtimem, facit verborum ordo inuerſus, vt ex dictis omnino ſit ſenſus, quare ita reſtituendum lectionem, vt non decerno, ſic exiſtimo primum illa furta muliebrium religionum, qui non pluris fecerit. Bonam deam, q̃ tres ſorores, impunitatem ſcelerum ſentẽtijs aſſecutus, cum trib. pl. & quæ ſequuntur. Nam hoc alterum, qui ſuperfluũ oino ſit, neceſſe eſt. Erit autem verborum ordo talis: Primum illa furta muliebrium religionum ſuſtulerunt, exemplum præclariſſimum vindicandæ ſeditionis in poſterum, qñ tr.b.pl. pœnas vellet perſequi à ſeditioſo ciue, q aſſecutus impunitatem ſcelerum ſentẽtijs, non pluris fecerat Bonã deam, q tres ſorores. Atq; hoc pacto quæſtio illa, qua dicantur hæc conſecuta, cum multo ante geſta ſint hæc oia, nihil oino diligentem lectorem perturbet, cũ hæc dicantur a Cic. per anticipationẽ, vt cum ea velit dicere, quẹ ſint conſecuta poſteaq Cæſ. ornatus eſt nouis honoribus anticipet quædã q̃ à Clod. in. ſcelere ante patrata facinora fuerant. Sic igitur non dicit côſecutum eſſe id, qꝑ Clod. pollutaȝ religionũ fuerit abſolutus, aut qꝑ monimentum ſuum cruentis literis inuſiſſet, ſed cum ante hæc oia cômiſiſſet, ea poſtea ſecuta ſunt, qꝑ in ſe reſtituendo plerique, quam debuerant fidẽ, non exhibuere. [Bonã deã) hæc ſoror Fauni, q in Latio & regnauit & pinx fuit, quã Seneca Fatuã, ideo dictã putet A. Baſſus, q a mulieribus fata caneret quẽadmodum ipſe Faunus viris. fuit vero, hac in fœmina pudicitia tanta, vt eam, quo ad vixerit, præter viꝝ ſuum viderit nemo, nemo nomen, nomẽ audierit. Contra Sex. Clod. retulit eo in lib. quẽ Græce ſcripſit, eam, qꝑ dolium releuiſſet, vinumq. ebibiſſet, à marito virgis myrteis cæſam, ſed eam non multo poſt, cum virum facti pœniteret. deam factam eſſe, muliebriq. tñ cultu venerandam, atque in facti memoriam amphoram obuolutam in ſacris poni: Lactantiũ auctor. Hanc Græci γυναικεῖαν dicunt, Midæ regis matrem, ſiue ex Liberi matribus vnam. Huic tabernacula vitigineis intexta ramis, huic dato tribuitur, cui cum mulieres

ſacrificat, nulli viro ad ea ſacra eſt aditus. Erant aũt ſacra illi Orphicis fermè orgijs ſimilia. Plut. Lact. [Quã tres ſorores) vbique Cic. Clod. ſororum inceſtum obijcit & q̃nq; necem. Et conſtat Clodium oĩno ſorores in tres quæ clariſſimis poſtea viris nupſere, conſtupraſſe. quarum vna Metelli Celeris vxor quadrãs dicta ſit, q̃ adoleſcens pro nummis argẽteis æreos quadrantes in ipſius Clodiæ loculos cõiecerit. Nupſit & vna Lucullo, de qua Plut. ſcribit, q̃ cum Clodiam impuriſſimam fœminam repudiaſſet, Catonis Seruiliam ſororem duxit, nihilo ſanè meliorem, niſi q̃ fraterno inceſtu polluta non eſſet. Tertia Martio Regi nomine Terentia. & ipſa impudica, locata eſt. Plutar. in Cic. vita eſt auctor. [Trib. pl.) Fuſium, vt arbitror, intelligit tribunum, de quo Cic. ad Attic. tr. b. pl. Fuſius in concionem produxit Pomp. res agebatur, in Circo Flaminio, & erat in eo ipſo loco illo die Nundinarũ πανήγυρις. Quæſiuit ex eo, placeret ne ei centum iudices à prætore legi, quorum conſilio idem prætor vteretur. id aũt erat de Clodiana religione ab Senatu conſtitutum. Atque alia epiſt. Poſtea vero q̃ Hort. excogitauit, vt legem de religione Fuſius trib. pl. ferret, in qua nihil aliud à conſulari rõne differebat, niſi iudicum genus vindicandæ ſeditionis exemplum ſuſtulerunt. nam triginta illũ iudices, quos fames magis q̃ fama commouerat, abſoluerunt, quinque & viginti, ſummo quamuis propoſito periculo, condemnarunt. Satis.n. conſtat, nullum vnq̃ turpiorem iudicum conſeſſum. Maculoſi ſenatores, tribuni ærati verius, q̃ ærarij aſſuerunt, vt quamuis teſtimonium Cic. contra Clodium dixerit, quis viri boni plerique iniq; Clodianum facinus ferrent, Hortenſio accuſante, Catulo obtinente, tñ incertis iudicum ſententijs victor abierit, tanto prius metu iudicaturis iniecto, vel conductis ſeruorũ operis, vel populari fauore, vt puncta in tabellis haud ſatis dignoſci poſſent. [Idemque poſtea non meum m.) Hiſtoria hæc habet, Pulſo Cic. Clodiana factione, præter alias pœnas hoc quoq; irrogatum ſupplicij eſt, vt domus quam ille in oculatiſſima Palatij parte poſſederat, conſterneretur, in qua libertatis quoque ſimulacrum, literis incifis in baſe facti cauſam teſtantibus, poſitum eſt, cum antea quoque à Menula neſcio quo Anagnino Clodius ſtatuam ſibi poni paſſus eſſet. Sed reuerſo poſt Cic. cum Pontifices domus partem reſtituendam decreſſent, atque ex ærario pecuniam ad eam conſtruendam numeraſſent, vnr tñ ſimulacrum illud non omnino ſuſtuliſſet quod iuſſum cruentis literis, non eſſe omnino deletum Cic. vehementer dolet. Quę omnia ex orationibus Cic. & Attic. epiſtolis percipies. in ea. n. quam ad Pontifices pro Domo ſua egit his verbis Clod. a Menula poſitam ſtatuam docet: At tu ẽt ereptor ciuitatis, legem de iniurijs publicis tuliſti Anagnino neſcio cui Menulæ per gratiam, qui tibi ob eam legem ſtatuam in meis ædibus poſuit. & durẽtiſſimo abhinc verſu. cum de Domo ſuo loquatur, ita addit: In qua ſi manet illud non monimentum vrbis, ſed ſepulchrũ, inimico nomine inſcriptum denigrãdum potius aliquo eſt q̃ habitandum in ea vrbe, in qua trophæa, & de me, & de repub. conſtituta videam hæc Cic. Ceterum Cic. domus cum M. Flacij, qui cum C. Graccho contra remp. fecerat, cuiuſq; domum Senatus euertendũ cenſuerat, atq; in ea Q. Catull. porticũ aliquanto poſt ex Cimbricis manubijs fecerat, coniuncta eſſet, totam .ſ. porticum Catuli deleuit, & eam cũ M. Cic. domo cõiunxit, & in ea libertatis ſimulacrũ Tanagręę videlicet cuiuſdam meretricis locauit Cic. in eadem oratione, At vnde inuenta eſt iſta libertas? quæſiui enim diligẽter. [Tanagręæ quædam meretrix fuiſſe dicitur, eius non longe à Tanagris ſimulacrum e marmore in ſepulchro poſitum fuit. Atq; hoc totũ eſt, quod dicit hoc in loco Cic. domum ſuam non ſuũ monimentũ fuiſſe, ſed ſenatus cum. i. ſenatus ex ærario data pecunia, domum inædificandam Cic. cenſuit. In cuius tñ parte ſimulacrum poſitum videtur permanſiſſe literis in ſcriptis, quæ à Clodio libertatem reſtitutam poſt Cic. expulſum, poſtentati ſignificatet. Cic. cum alibi, tum in Piſoniana oratione, totam hanc rem cõplexus eſt in hæc verba: Me cõſequentibus diebus in ea ipſa domo, qua tu me expuleras, quam incenderas, Pontifices, Coss. Collocarunt, mihiq. (quod antea nemini) pecuniam publicam ad ædificandã domum cenſuerunt. & ad Attic. lib. 4. Superficiem ædiũ Coss. de conſilij ſententia æſtimarunt vicies. cetera in re valde liberaliter: Atque ex ijs, quæ recitata paulo vberius à me ſunt, conſtare iam cuiuis arbitror, quid Cic. in hac parte voluerit, cum alioquin hactenus inuoluta eſſent omnia. [Q. Metello) De hoc in oratione, qua populo gratias egit de Reditu ſuo: Non vt pro Q. Metello clariſſimo viro iam ſpectata ætate filius, non L. Dalmaticus conſularis ſumma auctoritate vir, non Q. Metellus cenſorius, nõ eorum libri, non Q. Metellus nepos, q̃ tũ cõſulatum petebat. Fuit aũt familia Metellorũ Romæ adeo popularis, vt Næuius poeta carmen, in illos tale factitarit Saturnum, Fato fiunt Metelli Romæ conſules. quod cum iniquius accepiſſent, tanq̃ fortunæ, non eorum virtuti tributæ dignitatis viderentur, eodẽ carminis gñe rñderunt: Dabunt malum Metelli Næuio poetæ. [M. Scaurꝫ) Senatus hic princeps quãuis patre, qui carbonarium exercuerat, natus, ſummæ prudentiæ, & grauitatis habitus vir. Varijs tñ procellis ſæpius agitatus, nam & auaritiæ inſimulatus eſt, cum legatus inter decem ad Iugurthã miſſus eſſet, & ambitus a Rutilio in conſulatus petitione competito reus actus, qui abſolutus, Rutilium in iudicium vocauit. Verum hic Cic. neutrum horꝫ (ut opinor) intellexit, ſed id tempus Scauri innuit, cum Q. Seruilius Cæpio Scaurꝫ obligationis Aſiaticæ inuidia, & aduerſus leges pecuniarꝫ, captarum reum fecit repetundarꝫ lege, quã tulit Seruilius Glaucia. Quo tp̃e Scaurus tanta animi magnitudini fuit, ut Cæpionẽ accuſatorem ſuũ detulerit, & inquiſitionis breuiori ſpatio accepto effecerit, ut prior cauſam Cæpio diceret. ſed & nõ multo poſt eiſdẽ Cæpionis inſidiis petitus lege Varia, in iudiciũ uocatus venit, quam Varius Hiſpanus tulerat, ut quæreretur de ijs, quorꝫ opera Italiæ populi rebellaſſent, ſperãs quæſtionem opprimendi Scauri ſeſe habiturum. Quare accerſitus per uiatorem ad Variũ 72. annos natus morbo adhuc grauis, ſic apud iudices egit: Q. Varius Hiſpanus M. Scaurum principem ſenatus ſocios in arma ait concitaſſe, M Scaurus princeps ſenatus negat: Teſtis nemo eſt: Vtri Vos Quirites conuenit credere? Cic. Alconius, Valerius, Plin. [Quibus l.) Eam. ſ. intelligi vult, quam adhiberi iudicijs ſolitam. poſtea Pomp. lege lata ſuſtulit. Idem poſtea cum Munatium Plancum reum laudaturus acceſſiſſet, Cato aures obſtruxit, neq̃ d con tra legem cõmitteret Plut. Tranquillus Ne laudatione quidẽ iudiciali data, Auguſtus tacitus ſubſellijs ſedit. [Ex vlt. ter.) Hiſpanias intellige, vbi præturam tunc tp̃s geſſit Lent. [Repentina d. ſ. Gab.) Is eſt, qui collega L. Piſoni a Põp. in conſulatu poſt C. Cæſarem datus eſt, quos & in cõſulatu acerrima oratione inſectatus eſt, & cum ab exilio rediſſet, memor ſeſe ipſis prudentibus patria pulſum, nunq̃ deſtitit proſcindere, tãdemq. magnis conatib. eniceit, vt Gabinio Syria, Piſoni Macedonia turpiter reuocatis auferentur. Ceterum Gabinius cum p̃ter alia ſcelera in prouincia ꝑpetrata, tum uero quod nullo S. C. ſacto, de Pomp. tñ uoluntate Ptolemæum reſtituiſſet in regnum cum exercitu, quod per S. C. cautum fuerat, ne fieret, accuſatus eſt. Cic. ad Q. F. Vehementer vexatus eſt Gabinius, & 4. poſt lib. Gabiniũ tres adhuc factiones poſtulat L. Lentulus Flaminis filius, qui iã de maieſtate poſtulauit. T. Nero cum bonis ſubſcriptoribus: C. Memmius trib. pl. cũ L. Capitone. & paulò poſt: Apud Catonem erant diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & T. Neronem, & C. Antoniũ in quos R. M. F. putabamus fore, vt Memmio daretur, & ſi erat Neronis mira contentio. Quid quæris? bñ præmitur, niſi noſter Pomp. dijs hominibusq. inuitis negotiũ euerteret. & alia additq. mox, Gab. de ambitu fecit reum P. Sylla, ſubſcribẽte priuigno Memmo Cæcilio Syllæ filio. cõtradixit L. Torquatus, omnibusq. libentibus non obtinuit. Eum tamen Cic. abſolutum ſcribit, grauí admodum iudicium fama, & Lent. accuſatoris ignominia liberatus tñ dictaturæ Pomp. rumore, 22. ſententijs cõdemnatus eſt, cum 70. tuliſſet, vt affirmet Gab. abſolutionem legẽ impunitans eſſe. Appianus tñ facit Gab. accuſatum & condemnatum, qm̃ regem reſtituiſſet vt non poſſim non mirari, niſi abſolutum fortaſſe alijs criminibus dicas, condemnatum maieſtatis: Cũ hoc tandem Cic. in gratiam rediſt contendente maximus precibus Pomp. [Appius in ſer.) Verba adeo mẽdoſa ſunt, vt ea in integrũ reſtitui poſſe nequaq̃ ſperem, quæcunq; aũt ad hanc diem exemplaria videre mihi licuit, vidi aũt q̃ plurima, eandem lectionem habent. vtcunque tamen ſit ea in medium afferamus, q̃ ſi verba ipſa non emendarint, quid tñ Cic. hac in parte ſibi velit, explicaturi ſumus. Alt us igitur præfabimur de vniuerſa comitiorum ratione, vt locus hic facilior intellectu omnino ſit. Comitia igitur aut Centuriata erant, aut Curiata, aut Tributa Centuriæ primis ſecundis. Curiæ tributis loci, & regionis, vbi conuenirent, nomẽ dedere. Ne vero in his immorer, quæ vel ab A. G. aut Feſto, aut ab ijs qui nr̃o ſeculo aliquid de his ſcripſere: Comitia Centuriata aſſerimus tũ habita, cum ſacerdotia, & maiores dignitates demandarentur à populo. adeo vt ſiquando Dictatore populus dixiſſet, Comitijs Centuriatis dictum putem Centuriatis aũt Comitijs non tm̃ magiſtratus demandari ſolitos, qđ quidam opinati ſunt, ſed rogationes quoq; ad populum videri. Cic. in oratione ad populum de reditu ſuo: Huius conſilia P. Lentuli ſententiam, Senatus auctoritatẽ vos ſecuti, in eo me loco in quo veſtris beneficijs fueram, ijſdem Cẽturijs, quibus collocaratis, repoſuiſtis & ad Senatum: quo die nos Comitijs centuriatis, quæ maxime

maiores iuſta dici haberiq. voluerunt, acceſſuit in patriam, vt eędem Centuriæ, quæ me conſulem fecerant, conſulatum meū cōprobarent. Sed & hac epiſt. referente Cos. Comitijs Centuriatis reſtitutum ſe teſtatur. Sed & leges oēs, dūmodo ad rem militarē non attinerent, Centuriatis Comitijs latas aduerto. vnde & Cic. legem Centuriatam in oratione pro lege Agr. dixit, quæ.ſ. Comitijs Centuriatis lata eſſet. At vero Curia a Comitia longe ab his diuerſis, nā vt Cēturiata in demādandis p̄ſeijs magſ̃atib. Tributa plebeis inſtituta ſunt, ſic Curiata auſpiciorum, & militaris tm̄ rei gerendæ cauſa remāſere, vt conſuli, prætori ue, ſiue cui alij, cū imperio, ſi legem curiatam non hr̃et, attingere rem militarem non liceret. Atq; hæc quæ dicta à me de re omniū difficillima, Cic. in oratione pro lege Agr. & Liuij teſtimonijs confirmabantur. Ille igr̃ in oratione. Nam centuriata lex cenſorib. ferebatur, tum Curiata ceteris p̄ricijs magiſtratib. quæ verba manifeſte arguit priſcis tp b. Curiatis magſ̃atus patricios deſignari ſolitos quæ poſtea auſpicioꝝ reiq. militaris tm̄ cauſa ad ſpeciem, atque vſurpatione vetuſtatis p 30. lictores conſtituta ſint. Et paulò poſt idem Cic. Nunc qa prima illa Comitia tenetis Centuriata, & tributa, Curiata auſpicioꝝ cauſa remanſerunt. Hic aūt trib. pl. quia videbat ptātem neminem iniuſſu populi aut plebis hr̃e poſſe, Curiatis ea Comitijs, q̇ vos non ſinitis, cōſirmauit. Tributa, q̇ erant veſtra, ſuſtulit. Nam qꝫ, niſi Curiata lex lata eſſet, res militaris adminiſtrari non poſſet, idem oñdit. Cic. decimo ab hinc verſi: Cōſulibus legē curiatā ferentib. à trib. pl. ſæpe interceſſum eſt. Hic trib. pl. lege curiata, quam P. R. ferat adimit intercedēdi ptātem. Atq; hoc cū in eo repræhendendum eſt qꝫ per trib. pl. tribunitia ptās minuitur, tum in eo deridendum qꝫ cōſuli, ſi legē curiatam nō habet, attingere rem militarē non licet huic cū vetat, intercedendi ptātem, ēt ſi interceſſum ſit, tn̄ eandem conſtituit. In epiſt. quoq; ad Q. F. 3. Appius ſine lege curiata confirmat ſe Lent. nr̃o ſucceſſuꝝ. Liu. vero lib. 2. ab V. C. Cū de Volerone loquitur: Ne vero qdē violatis cōſulib. rogationem tulit ad populū, vt plebeij magſ̃atus tributis Comitijs crearentur. & paulò poſt: Lex ſilētio perfertur, tū primum tributis Comitijs creati tribuni ſunt. Illud velim admonitum diligentē lectorē, frequens eſſe in exemplaribus vitiū, vbi tribunitia Comitia pro tributis legatur. Sed redeo ad re de Curitis Comitijs, quoꝝ cauſa hæc oīs inſtituta oratio ſit. Liuius igitur 9. ab V. C. de his in hæc verba: Papyrius D. Iuniū Bubulcū magiſtrum equitū dixit, atq; ei legem Curiatam de imperio ferenti, triſte omen diem diffidit (ſic. n. ſcribere, q quod omnia hn̄t exemplaria, D. ſiudit, malo) qꝫ faucia cura fuit principiū duabus inſignibus cladib. captæ vrbis, & Caudinæ pacis, qꝫ vtroq; anno eiuſdem curiæ fuerat principium. Macer Licinius tertia ea clade, quæ ad Cremeram accepta eſt, abominandam eam Curiā facit. dictator poſtero die auſpicijs repetitis pertulit legem. Idē in v. vbi de Camili reſtitutione, hæc de Curiatis comitijs & lege addit. Accepto inde ſenatus decreto, vt & comitijs Curiatis reuocatis videretur, & paulò poſt. Nō prius profectum ab Ardea, qui comperit legem latam, qꝫ nec iniuſſu populi mutari finibus poſſet, nec niſi dictator dictus auſpicia in exercitu hr̃e, lex curiata lata eſt. Sed & v. 3. ab V. C. Camilli verba hæc ſunt. Comitia Curiata, quæ rem militarem continet, comitia Centuriata quibus conſules, tribunosq. militares creatis, vbi auſpicato, niſi vbi aſſolent, fieri poſſunt? Quibus teſtimonijs facile adducor, vt ſenſum corruptiſſimorum alioqui verborum hunc eſſe putem, qꝫ Appius, qui ex S. C. prouinciam Ciliciam nominatim hr̃et, ex quo poterat rē militarem adminiſtrare, ēt ſine lege curiata, qñ. ſ. Cons. imperiū obtineret, prædicabat vbiq; qꝫ ſi lex curiata ferretur inter ſe, & collegam, ſortiri prouinciam vellet, ſin curiata lex non ferretur, velle ſe prouinciam, quam S. C. teneret, non iam ſortiri, ſed paciſci cum collega, vt. ſ. ille oīno Cilicia prouincia cederet, quam ipſe per Senatum hr̃et certam, ne in aleam illam vocaret. Quod igitur dicit, ſi Coss. legem curiatam ferē liceret, id intelligit, ſi trib. pl. non interceſſiſſent, qñ illi ſæpe, vt Cic. oſtendimus teſtimonio, intercederent, ne cupidus videlicet, q e tribr. eſſet, ij qui prouincias peterent, rem militarem adminiſtrarent. Cum vero dicit, Conſuli ferre opus eſſe, ſe non eſſe neceſſe, id dicit alijs qdē conſulibus, quicunq; rem militarē attingere vellent non licet id priusq lex curiata prolata eſſet, ſe neceſſe minime eſſe, qm̄ Senatus illi nominatim cū imperio prouinciam cenſuiſſet, quod ille ita interpretabatur, ac ſi per S. C. demandata ſibi prouincia, rē militarem poſſit attingere, ēt ſine curiata lege, qua res militaris demandari ſemper ſit ſolita, vt ſi ita legas, & ordines, non inepte (quantum ego conijcio) rem percipias: Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit etiam in ſenatu palàm, ſeſe, ſi licitū eſſet conſuſi legem curiatam ferre ſortiturum eſſe eum collega prouinciam, ſi curiata lex non eſſet, ſe pacturum cum collega, tibiq. ſucceſſurum, legemq. curiatam conſuli ferre opus eſſe non eſſe neceſſe ſe, qm̄ ex S. C. prouinciam hr̃et. Quæ tn̄ omnia non iudicantis, ſed æſtimantis eſſe hominis volo. Illud non paꝝ me perturbat, quod legitur lege Cornelia imperium habiturum, qꝫ in vrbem introiſſet. nam vt ſciam quid Cornelia ſit lex, de qua copioſius alij à me libris diſſeretur, & quantum valeat introire in vrbem non neſciam, tn̄ non tm̄ elaborare potui, vt ſuperioribus adglutinare ſatis cōmode potuerim, niſi Quoad in vrbem, pro quo legas, vt Appius extra vrbem videatur tunc fuiſſem, qñ qui cum imperio eſſet, vrbem introire non poſſet. Qua ex re admonemur, cum multa nos, q̇ alij hactenus non adnotarint, de tota hac comitiali rōne in medium protulerimus, quæ alijs militarem viam præmonſtrent, non tortuoſas ſemitas, homines tn̄ nos eſſe quibus omnia ſcire nequaq̄ liceat. Conferat igitur diligentius candidus Lector hæc noſtratia, inueniet (ni fallor) multos multoꝝ errores, negligentiam ēt deprehende., vt ſæpe dormire his ſatius fuerit, q hæc tam ſomniculoſa memoriæ mādare. Nos vero primi (vt opinor) Centuriatis comitijs leges quoque ferri, nos tributis plebeios magiſtratus demādari nos, quid Tributa a Curiatis diſſent, quæ alij magno errore eadem eſſe putarunt, nos Curiatis comitijs, & legibus rē militarem tn̄, & auſpicia procurata retexímus. Verum de his ſatis. [Scis q grauiter inimici illi ipſi fuerint Q. Scæ.) Tres Scæuola Q. pnomine fuiſſe inuenio. Primū eū, quem augurē Cic. libello de Amic. & de cl. or. dicit, ſoceꝝ C. Fan j, & Lælij. Alteꝝ Pont. Max. quē longe p̄ſtantiſſimum ciuem, & ingenio, & induſtria fuiſſet conſtat, quiq. adeo coniuncte cum Lent. Craſſo viro Conſulari, & cenſorio vixerit, vt p̄ter Tribunatū, quem anno poſtq Craſſ. greſſit, & cenſuram, qua nemo vtique Scæuolaꝝ per it, oēs cum Craſſo geſſerit magiſtratus. Tertiū vero & ip ſum augurem dictū q peritiſſimus iuris, idemq. pcomis eſt habitus aliquāto poſt Scæuolam Pontificē. Veꝝ de hic Q. Mutio Scæuola Pōtifice intelligendi arbitror, q in lib. 1. Cic. de Or. diſputat, qui q. iuriſcōſultoꝝ diſertiſſimus eſt habitus. Tametſi ipſe, in Scæuolis nullam admodum fuiſſe eloquētiam fateatur. Hic vero poſt cōſulatum Aſiam p̄cōſule rexit, ea integritate, & innocētia, vt p̄uincia decedenti qdam feſta totius Aſię populi in eius honorem p̄ſtituerent, quæ Mutia dicerētur: Aſcon. vt inde Cic. in 4. in Ver. actione innocētiſſime vixerit, Vt ad Mutij innocentiam referatur. Hic denique cū partes foueret Syllanas a C. Marij filio in Veſtibulo ædis Veſtæ occiſus eſt Florus. De hoc, opinor, intellexit Cic. in epiſt. didaſcalica ad Q. F. his verbis, Nam Græci ſic tę viuentem intuebitur, vt quendam ex annalium memoria, vt ēt de cœlo diuinum hoiem eſſe in prouinciā delapſum putē, Pomponius quoq; de Origine iur. primū hunc ius ciui e cōſtituiſſe tradit, gñatim in libros, decē & octo redigendo. Cuius poſtea fuere diſcipuli ſanè q̄ multi celebres, Aquilius, Gallus, Lucilius, Balbus, S. Sulpicij p̄ceptor. Illud velim diligentē admoniſſe lectorem, in Pōponio ſi Cic. potius credas, ea in parte vbi de Iuriſc. agit, magnū errorem deprehēdi memorioſe. ſ. vbi L. Craſſum nouit quē Cic. P. prænomini in lib. de clar. or. fuiſſe ſcribit, qui frater fuerit P. Scæuolæ Q. Scæuolæ auguris patris, tum hunc conſultorum diſertiſſimum putet à Cic. dictum, cum non P. Scæuolam Cicer. dicat iuriſc. diſertiſſimum, ſed Q. hic Mutius Scæuolam, de quo hac in epiſt. parte, quod longe melius ex monumentis Ciceronianis agnoſcas. Fuere igitur, vt ad ſummam rem totam breui colligā, Scæuolæ duo Publiorum Prænominibus, p̄dictus Pont. Max. & conſularis, qui P. Craſſum, & Q. Mutium filios reliquit, Craſſum Mutianum dictum: P. vero Scæuolam, Q. Scæuolæ patrem fuiſſe. cum vero is in ſuo p̄conſulatu publicanorum oſtendiſſet ordinem, q potentiſſimus erat negocium illi poſtea reuerſo exhibuere non minimum. quod & hoc in loco tangens, ab exemplo admonet Lent. vt publicanorum ordini ſeſe omnino reconciliet.

ARGVMENTVM.

Quia Valerium, qui in Cilicia ſe iuriſconſultum dictitabat, iuriſconſultum ſalutans carpens tacite eundem ob arrogantiam, dicit ſe hoc illi gratificari, id eſt eo vt gratum faceret ſcribere, non pro merito, ſed audacia illius: deinde monet in vrbem reuertatur non in Apuliam patriā ſuam, quo ſi redierit à nemine ſuorum agnoſcetur, quod & Vlyſſe accidet, quia à Telegono filio per imprudentiam eſt occiſus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocus quidem in Valerium, ſed vrbanus. quiq; aculeum in animo Valerij relinquat, ſed is tamen figuratus ab aliorum teſtimonio, ne nouas cauſas contumeliæ exciter.

M. CICERO s. d. L. VALERIO IVRISCONSVLTO. 10

CVR enim tibi hoc non gratificer, neſcio: preſertim cum his temporibus audacia pro ſapientia liceat vti. Lentulo noſtro egi per literas tuo nomine gratias diligenter, ſed tu velim deſinas jam noſtris literis vti, & nos aliquãdo reuiſas, & ibi malis eſſe, vbi aliquo numero ſis, quàm iſtic, vbi ſolus ſapere videare. quanquam qui iſtinc, nunc veniunt, partim te ſuperbum eſſe dicunt, ꝙ nihil reſpondeas; partim contumelioſum, quòd male reſpondeas. ſed iam cupio tecum

* alias, Str. lib. 6 cõcedis.
* alias, ex Plauto ſũpta

coram iocari. quare fac, vt quamprimum venias neq; in * Apuliam tuam * accedas; vt poſſimus ſaluum te ueniſſe gaudere. nam illo ſi veneris, * tanquam Vlyſſes cognoſces tuorum neminem. Vale.

HVB. CVr enim) Hæc epiſt. non ſcribitur ad P. Lent. ad quem ſuperiores, ſed ad L. Valerium, qui ſe iuriſconſ. profitebatur, & appellari gaudebat. Itaque in hac epiſt. eum irridet Cic. & deinde hortatur, vt tandem Romam reuertatur, ne toties literas ab amicis expectet, & mali. eſſe Romæ, vbi multi alij ſunt iuriſconſulti, quam in Cilicia, vbi ſolus ſapere videatur. Deinde quamuis cum eo iocari videatur, tamen eum arrogantiæ carpit. [Cur enim) Quidam dñt deeſſe principium huic epiſtolæ, quia enim particula non conueniat principio orationis, ſed non aduertunt principium epiſtolæ iunctum eſſe cum fine tituli epiſtolæ. nam cum dicit. M. T. C. s. d. L. Valerio iuriſc. ſubdit. [Cur enim tibi hoc non gratificer, neſcio) hoc eſt neſcio, cur in hoc tib. non morem geram, vt te iuriſconſultum appellem. [Gratificer) Gratum faciam, q a ſcio te hoc nomine delectari. [Audacia) Quia hic Valerius vſurpat ſibi nomen iuriſconſ. cum tñ hẽet paruam cognitionem legum, vt ipſe Cic. lib. iij. ad Appium L. Valer. iuriſconſ. valde tibi commendo, etiam ſi non eſt iuriſc. melius .o. ei cauere volo, ꝗ ipſe alijs ſolet, erat autem hic L. Valer. in Cilicia apud Lent. ibi q. manſit poſt diſceſſum Lẽt. cum Appio, qui ei ſucceſſerat, vt ex prædictis verbis Cic facile cognoſcitur. [Pro ſapientia) Sicut tu vteris. [Egi gratias) Dixi gratias. [Tuo nomine) Tuis verbis, tua (vt dicam) parte, quia benemeritus erat Lent. de hoc Valerio. [Deſinas) Ceſſes, omittas. [Vti nr̃is literis) vel quas ad te ſcribo, vel ad alios pro te. [Aliquando) Tandem. [Reuiſas) Reuideas, ad videndum venias. [Malis) Potius velis. [Ibi) Romę. [Aliquo numero) Similium tui, & eorum, qui ſunt legum periti. [Solus) Quia es inter barbaros, & imperitos [Quanquam) Nunc

Hic
Iſtic
Illic

Cic. licet videatur iocari, tñ ſerio carpit eum. [Iſtic) vbi tu es, nam hic ſignat locum pñtem, ei qui loquitur. [Iſtic) ad eum qui audit. [Illic) Locum ſignificat abſentem ab vtroque, eodem modo ſignificant pronomina, hic, iſte, ille, & reliqua omnia aduerbia ab eis deducta quemcunque motum ſignificent. [Partim,) Ordo eſt quanquam qui iſtinc veniunt, ſubaudi eoꝝ. [Partim dñt) .i. Pars dicit, vt declarat A. C. & probat exemplis. [Superbum) Elatum, arrogantem. [Quod nihil rñdeas) Superborum enim eſt ſalutantibus, aut petentibus non rñdere. [Contumelioſum) Iniurioſum. [Male) Inhumane, cum contumelia. [Sed iam) Ne aduertat hæc ſerio dicta, ſtatim intulit, ſed iam. [Coram) Verbis. [Quare) Concluſio [Fac) Modus hortandi potius, q impetrandi. [Quamprimum) Vna eſt dictio compoſita, & ſignificat valde cito. Quamprimum vero duæ partes ſunt, neceſſeq. eſt eis adiungere unum verba. vt eſt illud Virgil. Quamprimum paſti repetet præſepia tauri.

Quãprimum
Cũ primum
Apulia
Iapygia

Si qua tui Corydonis habet te cura, venito. [Apuliam tuam) Vel vnde hic eſſet oriundus, vel in qua ille diutius cum aliqua gratia fuiſſet. Eſt aũt Apulia prouincia Italiæ mari Adriatico conterminia, quæ & Iapygia dicta eſt ab Iapyge Dædali filio, qui eam regionem tenuit vſque ad Dauniam. [Saluum) Incolumem. ſte ve nunc huc non in Apuliam. [Illo) Illuc. [Tanquam Vlyſſes) Qui poſt longos maris errores cum domum rediſſet à ſuis non cognoſcebatur, ꝗ eos non cognoſcebat, ita ꝙ Telegono filio, quẽ ex Circe ſuſceperat, per imprudentiam eſt interemptus. Soli tñ canes (teſte Homero) caudarum adulatione aduentum domini

Nemo
Nullus

exceperunt. [Neminem) Nullum, & eleganter dicto negatiua locatur in fine orationis, nullus autem generaliter ad omnia refertur, vt nullus homo, nullus ager, nullus lapis. Nemo vero tantum ad homines licet Virg. dixerit. Turne quod optanti diuum promittere nemo Auderet. Nemo enim improprie pro nullus poſuit, cum de deis loqueretur; quod poetæ conceditur, oratori nullo modo.

ASC. CVR enim &c.) Ex hac epiſtola potiſſimum conuincitur ſalutationem eſſe de integritate epiſtolæ, ad eam. n. reſpicit principium eius. Nam q a Valerium quendam arrogantem hominem p iocum dixerat iuriſc. ſalutando ſic. Valer. iuriſc. addit, q. d. dixit iur. ſc. neſcio. n. cur nõ gratificer. i. in gratiam tuam faciam, aut dicam hoc. i. te iuriſc. ſaltem, pſertim cum liceat vt his tpibus. i. tam corruptis. audacia pro ſapientia. Ego egi diligenter Lent. noſtro .ſ. amico, grãs, tuo nomine. i. pro te, p literas. ſed velim vt ſupp. tu deſinas iam vti literis noſtris, & reuiſas. i. iterũ viſum venias nos aliqñ. i. tãdem, & malis eſſe ibi. ſ. Romæ, vbi ſis aliquo numero. i. precio, quia homines nulli non numerantur, ꝗ iſtic. ſ. in prouincia, vbi nunc es, vbi videare ſolus ſapere, q̃q̃. i. tametſi ſupp. ij qui veniunt iſtinc. i. ab eo loco, vbi es, dñt partim te eſſe ſuperbum ꝙ nihil rñdeas, partim contumelioſum. i. inferre multas contumelias reſpondens male. Sed ego cupio iam iocari tecum coram. i. in præſentia. quare fac, vt venias quamprimum. i. valde cito, neque accedas in Apuliam tuam. ſ. patriã vt poſſimus gaudere te veniſſe ſaluum. Nam ſi veneris illo. i. in Apuliam neminem tuoꝝ cognoſces, tanq̃. ſ. eſſes Vlyſſes, q poſt decennale bellum, & plurimum annoꝝ errorem ad ſuos reuerſus, & à nemine agnitus, tandem a Telegono filio eſt interfectus. Dixi plurimum annoꝝ errorem. Nam ſi Telegonum, a quo interfectus eſt ex Circe ſuſtulerãt, neceſſe eſt plus quam decem annoꝝ illi demus errorẽ, aut dicamus longe poſt reditum ab illo interfectum. Licet aũt a nemine eſt cognitus, neminemque cognoſceret, canes tamen, teſte Hom. caudarum adulatione aduentum domini exceperunt, quos longæuos fuiſſe neceſſe eſt, ſi dominum agnouerunt.

PAVL. MAN. CVR enim tibi hoc nõ gratificer, neſcio) Senſus hoꝝ verborum ex titulo pẽdet. cum. n. ita inſcripſiſſet, VALERIO IVRISCONSVLTO, ſubiunxit, nam cur te iuriſ. non appellem, neſcio, ẽt ſi iuriſconſultus valde non ſis, iocans videlicet cum eo familiarius, quod etiam in reliqua epiſtola facit. & lib. 3. ad Appium ſcribens, L. Valerium, inquit, iuriſc. valde tibi cõmendo, ſed ita ẽ:, ſi non eſt iuriſconſultus. Qñi autem ſunt, qui huius epiſtolę initium deſiderari potius, q eſſe hoc quod legitur exiſtiment, aliud huic ſimile Cic. exemplum ex epiſt. ad Attic. ſcriptis afferemus. ita igr̃ lib. 3. M. CICERO s. d. Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO. Quod quidem ita eſſe, & auunculum tuum functum eſſe officio, vehementiſſime probo quoꝝ verborum ſenſum hic quoq; ex titulo regi, nemini eſt obſcuꝝ dicit. n. ſe probare ita eſſe. i. eum, ab auunculo adoptatum, & hæredem factum, appellari non, vt antea, T. Pomponium Atticum, ſed (vt in adoptionibus fieri ſolebat, in quibus eius, qui adoptabat, & prænomen, & nomen, & cognomen, & aliquando etiam agnomen ij, qui adoptabantur, ſumebant, nomen, quod ante habuerant, ita mutantes, vt in annum deſinere, cognomen tñ ſuum, vt antea fuerat, retinebant, ſed poſt eius cognomen ponebant, q adoptarat, ſi modo id ille habuiſſet) Q. Cæcilium Q. F. Pomponianum Atticum. vt nemo iam de epiſtola ad Valerium dubitare poſſit. [Partim te ſuperbum eſſe dñt, ꝙ nihil rñdeas; partim contumelioſum, ꝙ male rñdeas) Iocus eſt in his verbis & abſtruſus, & elegans. vult enim innuere, ideo nihil eum reſpondere, non ꝙ superbus ſit, ſed ꝙ aut eum nemo conſulat, cum hominem bonum iuriſconſultum non exiſtiment, aut, ſi quis conſulat, nullum auferat reſponſum ob eius inſcientiam, ideo autem male reſpondere, non ꝙ contumelioſus, ſed ꝙ imperitus, & indoctus.

IO. BA. EGN. CVR enim tibi hoc non gratificer) Val. Iuriſc. irridens hortatur ad domum reuiſendam, & ſuos, ne ſolus ibi eſſe velit, vbi ſapiens inter inſipientes videatur. Futurum aiit id plane teſtatur, vt cum domum reuiſerit, pp tam longam abſentiam agnoſcat neminem. Nihil rñdeas. Hoc peculiare iuriſconſultoꝝ eſt verbum, vt dicantur ijs rñdere, qui eo conſuluerint, deeſt illud apud Pomponium de origine iuris, quod ante tpa Auguſti ius non dabatur a principibus publice rñndi, ſed qui fiduciam ſtudiorũ ſuorum habebant, conſulentibus reſpondebant, neque reſponſa vtique ſignata dabant, ſed plerunque iudicibus ipſis ſcribebant. primus hoc Auguſtus cauit, vt ex auctoritate ſua reſponderent, quo maior viri auctoritas accederet. ſed Adrianus Imperator, cum viri prætorij peterent, vt ſibi licere reſpondere, reſcripſit, Hoc non peti, ſed præſtari ſolere. & ideo ſi quis fiduciam ſui habeiet non ſe id prohibitorum, quo minus populo reſponderet. Conceſſum hoc eſt Maſſurio denique Sabino a Tiberio principe, qui grandis nato, quinquagenarius videlicet, in equeſtrem ordinem receptus eſt propter ſcientiæ opinionem.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD CVRIONEM, ET ALIOS.

LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

Haec epiſtola prima ſecundi libri ſcribitur ad Curionem adoleſcentem, de quo magna ſpes habebatur. Nam ad eloquentiam videbatur natus, & patrem, ac auum oratores optimos ex aquare, quem venali lingua Lucanus ſcripſit, quod cum Cæſari aduerſaretur, poſtea corruptus eiuſdem pecunia, eius factus ſit defenſor, ſanè quidem mercede nam cum initio belli ciuilis ad Cæſarem confugiſſet, pro eodem paulò poſt in Africa cum exercitu occiſus eſt. Nunc autem ad eum ſcr. Cic. cum adhuc in Africa magiſtratum gereret, longo ante bellum ciuile, reſpondens accuſatoria epiſtola, qua Ciceronem tarditatis in ſcribendo accuſarat ſignificans accuſationem illam ex amore profectam, tametſi immeritam, non ingratam eſſe, deinde ad virtutem incitat adoleſcentem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Duas partes habet hæc epiſtola: Prior excuſationē, miſtā officij cōmendatione proponit, poſterior adhortationē, ad gloriam, & laudem ſubijcit.

M. CICERO C. CVRIONI S. P. D. I

QVANQVAM me nomine negligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo: tñ non tā mihi moleſtum fuit, accuſari abs te officium meū, q̄ iucundū requiri preſertim cū, in quo accuſabar, culpa vacarem; in quo aūt deſiderare te ſignābas meas lr̄as, prę te ferres perſpectum mihi quidem, ſed tñ dulcē, & optatum amorē tuum. equidem neminē prætermiſi, quem quidem ad te peruenturū putarem, cui literas nō dederim etenim qs eſt * tam in ſcribendo impiger, q̄ ego? à te vero bis, terue ad ſummum, & eas pbreues accepi. quare, ſi iniquus es in me iudex: condēnabo eodē ego te crimine. ſi me id facere noles: te mihi æquū pbere debebis. ſed de literis hactenus non.n. vereor, ne non ſcribendo te expleā, preſertim ſi in eo gñe ſtudiū meū nō aſpnabere. Ego te abfuiſſe tā diu à nobis, & doleo, q carui fructu iucundiſſimæ conſuetudinis tuæ; & lætor, q abſens oīa cum maxima dignitate es cōſecutus. quodque in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna * rñdet; breue eſt, qđ me tibi pręcipere meus incredibilis in te amor rogit. tāta eſt expectatio vel animi, vel ingenij tui; vt ego te obſecrare, obteſtariq. nō dubitē, ſic ad nos * confirmatus reuertare, vt quā expectationē tui concitaſti hanc ſuſtinere, ac tueri poſſis. & qm̄ meā tuorū erga me meritorum memoriam nulla vnq̄ delebit obliuio, te rogo, vt memineris, quantæcunque tibi acceſſiones fient & fortunæ, & dignitatis, eas te non potuiſſe conſequi, niſi meis puer olim fideliſſimis, atque amantiſſimis conſilijs paruiſſes, quare hoc animo in nos eſſe debebis, vt ętas noſtra iam ingraueſcens, in amore atque in adoleſcentia conquieſcat tua. Vale.

* alias, tam ſcribendo,

* alias, ſñdit

* alias, conformatus

HVB. QVANQVAM me nomine) Hic Curio ad quē nūc Cic. ſcrib. Auum, & patrē egregio oratores habuit & ipſe in dicendi facultate clariſſimus, qđ inter fortunæ exēpla annumerari pōt, hic poſterior in initijs diſſenſionū Pomp. & Cæſ. tribunus electus eſt populo accepiſſimus. Cæſaris inimiciſſimus, ad dicendum paratiſſimus, quæ poſtea plurimo ære alieno oppreſſum, vt pro ſe ageret Cæſ. facile adegit, auct. App. lib. 2. Ante vero hæc tpa, cum adhuc pene adoleſcens magr̄atum gereret in Aſia, p literas accuſauit Cic. negligentiæ cōquerēs, q ab eo nihil litera℞ acciperet, ad quē Cic. rñdet huiuſcemodi accuſationē præ ſe ferre quendā amorem cū oñdat ſe deſiderare offiñ Cic. in ſcribendo. Excuſat tñ ſe Cic. q non fuerit negligens, ſed plures ad eum literas ſcripſerit, q̄ ab eo acceperit. Promittitq. ſe poſthac ſæpius ſcripturū. Deinde oñdit in quanta expectatione ſit ipſe Curio, hortaturque eū, vt ſpem de ſe ſuſceptā ſuſtineat, & tueatur. & ita ſe gerat, vt aliqñ conſolationi eſſe poſſit ſenectuti ipſius Cic. cuius pceptis optime fuerat inſtitutus. [Quanq.) Senſus eſt, licet doleam, q habeas me ſuſpectum negligentiæ, cum quereris, q nihil literarum ad te ſcripſerim, tñ non. tam moleſte tuli, q accuſes officiū meum in ſcribendo pretermiſſum q̄ fuit mihi iucundū, q ipm̄, requiſieris, & deſideraueris. [Offiñ) Debitum meum, quod pro amicitia tibi præſtare debeo ſæpe ſcribendo. [Accuſari) Reprehendi, q intermittatur. [Reqri) Deſiderari à te. [Preſertim) probatio ſuperioris prępoſitionis. [Cū vacarē) Cum carerē, & vacuus eſſem. [In quo accuſabat) .i. in eo, in quo accuſabar, hoc eſt ne in negligentia, quæ nulla in me fuit. [Significans) Demonſtrans. [Præ te ferre) Oſtendis. apte iudicas. [Perſpectū) cognitam. [Sed tñ.) q.d. licet cognoſcā me à te amari, tñ mihi dulce eſt, & optabile vt illum tuum amorē ita mihi teſtificeris exigendo à me literas, & ſcribēdo officium. Equidem incipit excuſare dicens ſe neminē prætermiſiſſe, quē putaret ad Curionem ventū, cui literas ad eū non dederit. [Cui literas non dederim) Ad te pferendas. Is.n. per quem literę mittuntur, in datiuo frequentiſſime ponitur cum hoc verbo do: Is ad quem mittuntur in accuſatiuo cum præpoſitione ad, vt dicasi tabellario literas ad te dedi, neq; eſt opus addere pferendas, aut aliud ſimile, q elegātius intelligitur, qui exprimitur, ēt apud Cic. niſi literas ad te, & tibi p proprium tabellarium. [Tam impiger) .i. tā promptus, & eſt liptote minus.n. dicit & plus intelligit. [A te vero incipit accuſare, ipſum Cur. q rarius ab eo literas acceperit quā ad ipſum dederit. [Ad ſummum) q dicimus ad plus. Et intereſt vtrū ad ſummum dicas. Ad ſummū.n. reſpicit numeri comprehenſionem, vt bis, aut ter ad ſummū te vidi, ad ſummam, orōnis antedictæ aut rei ante memoratæ affert pclōnem. Sic Cic. Socratem, Ariſtotelem, Demoſthenem ingenio doctrina, & dicēdi elegantia ſuperauit. Ad ſummam vno. Cic. dicendi facultate nemo præſtantior inuentus eſt. Tale eſt illud Iuuen. Ad ſumma nō Maurus erat nec Sarmata, nec Thrax. Qui ſumpſit pēnas, medijs ſed natus Athenis. [Et eas) ornatus eſt apud Cic. poſt ſubſtantiuū ante adiectiuum addere hoc relatiuū. Is ēt id, nulla tñ neceſſitate niſi ornatus cauſa. Vel ēt id eadem idem. [Quare) Concluſio ſuæ excuſationis & accuſationis Curionis. [Iniquus) Iniuſtus, qui de me iniq; iudices, falſoq. ſuſceperis, me negligentem eſſe. [Eodē crimine) negligentiæ. [Dicimus) aut condemno te crimine, & criminis. Saluſt. in Catil. Præter re℞ capitalium condēnatis, vbi etiā notandum eſt pter iunctum cum ablatiuo. [Noles) Non voles. [Id) vt te negligentiæ accuſem. [Aequum) Ne me immerito accuſes. [Sed de literis) Quas quereris à me intermiſſas. [Hactenus) ſis dictum. [Non vereor) Non dubito. [Ne expleam te) Ne tibi ſatiſfaciam. [Scribendo) Ad te ſæpe. [Non aſpernabere) Non faſtidies

Ad ſummam

Ad ſummam

Condēno te crimine & crimine & criminis

Præter iunctū cū ablatiuo

ſtidies,non reſpues.[Studium meum)diligentiam ſcribendi.[In
eo gñe)Literarũ.[Ego artificioſe) Incipit hortari ipſum Curio-
nem.[Tandiu)Tanto tpe,fuerat.n.ſere duos annos in Aſia.[Et
doleo)Lætor. diuiſio eſt. rem.n.a te ſermouens vtranq; abſol-
uit rõne ſubiecta,vt patet.[Doleo)Ratio prioris partis.[Fructu)
voluptate.[Conſuetudinis) Conuerſationis.[Et lætor)Abſoluit
ſecundam partem.[Quod abſens) à nobis remotus.[Omnia)
laudem,& de te ſpem optimam.[Breue)Facit docileui ne exiſti
maretur futurus loquatior in principio.[Breues)Breuis res,bre-
ue quiddam.[Quod) Breue.[Præcipere tibi)Te,docere vel ad-
monere.[Incredibilis) Maximus,quod vix poſſit credi.[Tanta
Præceptum antecedente rõne.[Expectatio) Spes bona.[Animi
tui) Bene à natura inſtituti partibus,honeſtis, hoc eſt prudentia,
Vel iuſtitia,fortitudine,& tẽperantia,quæ omnia animi ſunt.[Vel)Vt
diximus ſupra,vel pro,& ſæpe ponitur vt hic, nam vtrunq; in eo
ingeniũ eſſe vult.[Vel ing.) Ad omnia intelligenda. Eſt.n.ingenium vis
obſecro quædam naturalis nobis inſita ad intelligendum.[Obſecrare) p
ſacra rogare.[Obteſtari)Adiuuare,& plus eſt,q̃ obſecraretur,pa
tet hic,& apud Horat.lib.1.epiſt. Quod te per geniũ,dextramq̃.
deoſque penates. Obſecro,& obteſtor vitæ me redde priori.
[Non dubitem)immo audeam.[Redeas) Ex Aſia.[Confirmatus)
Diſpoſitus,& bene inſtitutus.[Tui) De te.[Suſtinere) Seruare.
[Tueri) Plus eſt quam ſuſtinere,& ſignificat defendere.[Et qm̃)
Rogat Cic. Curionem, vt meminerit quidquid fuerit aſſecutus
ſe nunquam fuiſſe aſſecuturum, niſi paruiſſet ei, cum puer eſſet
ſub præceptis,& inſtitutione Cic.[Quantæcunque)Qui magnę
vel etiam quot, nam quantus interdum pro quot legimus apud
D.Ambroſium, raro tñ apud hiſtoriographos, melior tamen eſt
prior ſenſus.[Acceſſiones)Incrementa.[Fortunæ)Conditionis.
[Et dignitatis)Amplitudinis.[Puer)Tu cum eſſet puer.[Fideliſ-
ſimus) Fidei plenis.[Et amant) Plenis amore,quæ duo,vt ſupra
diximus,in omnibus conſilijs eſſe debent.[Paruiſſe) Aſſenſus eſ-
ſes,& re ipſa feciſſes inſtituerat enim eum Cic.vt remp.ante om
nia caram haberet,ac defenderet.[Quare)Concluſio exhortatio
nis.[In nos)erga nos,quorum conſilijs ex multa conſecutus.[In
graueſcens)Seneſcens.[Conquieſcat)Conſolationem accipiat,&
recreetur.[In adoleſcentia tua) Et ingenij,& animi dotibus or-
Adole- nata. Adoleſcentia autem apud Cic. etiam pro iuuenta ponitur
ſcentia vbique. ſed maxime id perſpicio poteſt in Cat. maiore, vbi ſic
Iuuenta inquit. Quin adoleſcentia citius ſenectuti obrepit,& alibi. At-
que ſenex meliore conditione eſt qui adoleſcens, & multis alijs
in locis. at iuuenta poeticum eſt.

PHIL. QVANQVAM me) App.in Romana hiſt. diligentiſſimus:
Cur.de quo nunc agimus, ſingulari eloquentia, graui conſilio,
& magno animo fuiſſe oſtendit lib.2.de bello ciuili,& diſſentien
tibus Cæſ.& Pomp.cum Senatu Trib.pl. fuiſſe commemorat, &
grauiſſimas ante bellum ciuile cum Cæſ. inimicitias habuiſſe.
Exorto inde paucis poſt tpibus inter Cæſ.Pomp.bello ciuili,mu
tato conſilio partes Cæſ.ſecutus eſt, & in Libyam miſſus a Cæſ.
contra Varrum,& Iubam imperator appellari voluit,& pugnans
apud Bragadam fluuium haud longe ab Vtica interfectus eſt, &
ipſi caput abſciſſum, & Iubæ delatum. Hic eſt,de quo meminit
Hieronymus his verbis, Curio promptus, & popularis orator
Romæ hr̃ inſignis, q deinceps in Africa pudore amiſſi exercitus
mori maluit,qui euadere.Et item Tranq.in vita Cæſ.hunc autem
mira quadam neceſſitudine Cic.coniunctum fuiſſe,vel ex eorum
literis facile poſſumus intueri. Is adhuc admodum adoleſcens
quæſturam gerebas in Aſia, & per literas conqueſtus eſt, quan-
tum coniectura colligimus, Cic. nimis in ſcribendo negligente
eſſe.nihilq. ad eum literarum dare.tũc has ad eum literas ſcribeo
das putauit,qbus duo complectitur,in primis purgat obiecta,de
monſtrãs ſe non eſſe in ſcribẽdo negligentem, inde ad curandã
opinionem ſummæ virtutis de ſe concitatam, Curionẽ vehemẽ
ter hortatur. Et qm̃,vt diximus,quæſtores erant in Aſia primo
Quæſtu quid ſit q̃ſtura docebimus. A quærenda pecunia publica,malefi-
ra cijsq. indignãdis,q̃ſtores dicti ſunt. Duo primum inde plures,tã
Quæ- ex plebe,q ex gente patritia conſtituti ſunt. Horũ aũt triplex eſt
ſtor genus,& q publico ærario,quos ætate noſtra camerarios,ſiue ca
merlẽgos vulgus appellat,& qui maleficijs,dandiſq. iudicijs pręſ
ſunt, quos maleficiorũ iudices hodie nuncupamus. & qui mili-
tiæ, ſeneſcalchi exercitus vulgo nominantur. Et profecto anti-
quiſſima huius magiſtratus origo,adeo q̃ multi a Romuli, & Nu
mæ tpibus inſtitutum exiſtiment. Verum ego ante Tullum Ho-
ſtilium quæſtores fuiſſe non inuenio,qui fuit tertius à Romulo.
Gerendorum præterea bonorum, dicendæque in Senatus ſniæ
principium quæſturam fuiſſe comperio.[Quanq me nomine ne
gligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo) Tametſi dolori mihi eſt, q̃
in ſcribendo ad te ipſum,tu me ſuſpicaris negligenter eſſe.Quã
quam, & alijs eiuſdem ſignificantiæ dictionibus, vt tametſi: etſi
cũ indicatiuo ſemper in principijs orationum. ita vti debemus
vt non modo Cic. ſed alios oẽs vſos fuiſſe conſpicimus. in rhe-
toricis.n.ſic habet. Et ſi negocijs familiaribus impediti vix ſatis Etſi
ocij ſtudio ſuppeditare poſſumus Et in officijs. Quanq̃ te Mar-
ce filij annum,iam audientem Cratippum, idq̃. Athenis abunda-
re oportet.Et Terẽt. Quanq hæc inter nos nuper notitia admo
dũ eſt. Noli tñ exiſtimes,quin ẽt in alijs verborum modis inter
dum poſſis has dictiones apponere. Nam principijs orõnum ex
ceptis,quæ ſibi loca peculiariter aſciſcunt, cũ alijs modis vti poſ
ſumus,vt Plin.ad Corn. Priſcum. Dedit.n.mihi quantum maxi-
me potuit,daturus amplius ſi potuiſſet. Tametſi,quid homini da- tametſi
ri poſſet maius, q̃ gloria,laus, & æternitas? Eiuſdem ẽt ſignifica-
tionis ſunt,licet, & q̃uis,ſed non eiuſdem naturæ, qm̃ in omni- Quãuis
bus locis tam cum indicatiuo, q̃ cum ſubiunctiuo indifferenter Licet
coniungi poſſunt.[Nomine) Appellatione, q̃ me negligentem Nomẽ
appellas. Nomen alij quaſi notamen pro concisionem dicunt,
nos græcum putamus ab eo dictum, quod illi νέμω quod eſt tri-
buo appellatum volunt.Nulla eſt enim res cui non ſit nomen ali
quod attributum.Illumque vere ſapientem eſſe crediderunt,qui
potuit rebus omnibus nomen oſtendere. Omne autem,quod lo
quimur nomen eſt, omneſq. partes orationis nomina appellari
poſſunt,cum prima nominis ſignificantia in rerum omnium ap-
pellatione verſetur. Sunt, & complures nominis ſpecies, inter
quas prænomen,cognomen,& agnomen inuenimus, quæ ſic in
ter ſe diſcrepant, prænomen quod anteſertur nomini, & id aut Præno-
vna,aut duabus,aut tribus literis explicatur,vt P.Publius duabus, men
vt Cn.Cneus,tribus,vt Sex.Sextus. Id quidem a Sabinis, & Ro-
manis exortum eſſe percuſſo fœdere inter eos manifeſtum eſt.
Sabini enim Romanorum nomina ſuis nominibus anteferre cę-
perunt, eodem modo Romani Sabinorum ſuis, vt maiori bene-
uolentia iungeretur. Cognomen maiorum eſt à ſanguine vel Cogno
familia deriuatum, vt Iulius a Iulio Aſcanio, Cornelius à Cor- men
neliorum familia appellatus. Agnomen tribus modis accipitur, Agno-
à Fortuna vt Africanus, a corpore, vt Craſſo, ab animo, vt Pius men
Aeneas,& Tarquinius Superbus.[Tamen)Senſus eſt non tñ mo Tamen
leſte tuli, q̃ tu me negligentiæ accuſabas,quantum profecto lęta
tus ſum, q̃ dum me ita accuſabas,meum ſcribendi ad te officium
requirebas. Solent plerique poſt huiuſmodi dictiones,q̃q,tam-
etſi,quamuis,licet,etſi adiungere nihilominus pro tñ barbare fa
ciunt non latine,exiguunt.n.illæ dictiones, vt in oppoſitum ip-
ſarum locetur tñ. Interdum ẽt ſine illis apponimus tñ, & tunc,
aut præ intelligimus q̃q,aut idem ſignificat, quod verum, & ſed
cum relatiuo coniunctum vt ſi ſic dicas, Curio vir fuit eloquen-
tiſſimus,cur tñ eloquentia, Cic.anteponas,quod eſt idem ſi dixe
ris vir fuit eloquentiſſimus Curio, ſed cur Cic. anteferendum pu
tas. Hæc duo,ſed tñ: aut, at, & tñ elegantia aliquantulum diffe-
runt, latinitate non differunt, & cum alterum eorum ſufficeret,
coniunguntur,vt,Nil mihi reſcribas,attamen ipſe veni. Et Cic.
Sed tñ dulcem,& optatum amorem tuum, & ab eo quod antiqui Sed tñ
dicebant tñ idem dictum eſt,& tandem,& tñ.[Accuſari) Dicant, Attamẽ
quod volunt alij nos accuſare dicimus tã in redarguendis,repræ Accuſo
henſiſque vitijs,quam in deferendis criminibus iudicij, vel cẽſo Incuſo
ri,alijsq quibuſcunque.Incuſare vero in redarguendis moribus
adhibita quadam querela ſine relatione ad iudices, & vtroq; ſic
ad omne genus indifferente vtimur. Terent. Quid me incuſas
Clitipho? Et idem. Quam ob cauſam accuſet neſcio. Virgil.
Talibus incuſat. Incuſo te iudici non dicimus,ſed accuſo te iudi-
ci.[Abs te)Has tres ablatiuas præpoſitiones,a,ab,abs,ſic cum lite A, ab,
ris collocamus. Abs cum te, vt abs te, & abs Tullio accepimus. abs
Aliquando cum qui, vt Terent. Abs quiuis homine beneficium
accipere gratum eſt,ab vero cum duabus liquidis, vt ab Romulo
Romano nomen accepit,& ab legibus. Numma appellatus,cum Nũma
omnibus præterea dictionibus incipientibus a vocali,vt ab O- Vnde
lympo Olympiades: dixerunt cum iota conſono, vt ab Ioue
principium. A vero cum ceteris iungitur, vt a Sublica poteſt
Sublicius dictus eſt.[Iucundum) Nullam ponas differentiam: Iocũdũ
ſiue iocundum, ſiue iucundum dicas,nam o, & u, affinitate iun- Iucũdũ
guntur ſiue diſcrimine, & quodcunque voluptatem nobis atque
lætitiam affert,iocundum appellamus. Errant qui pro lætus io-
cundus vocant. Poteſt, & Therſites,triſtis,infelix,& ſtultus meo
Tomæ iocundus eſſe,quãdo ex eius infelicitate, & inſania capit
voluptatem. Tam,& quam,non tñ ſuperlatiuis iungi poſſunt,vt Lætus
Terent. quam minima ſpe ſi tuus erit, tã maxime patris patrem Tanq̃
in leges cogeret ſuas, quantum etiam comparatiuis, & poſiti-
uis,vt Virg. Tam magis illa tremens,& triſtibus effera flammis.

Quàm magis effuſæ crudeſcit ſanguine pugnæ: Poſitis vero hoc
loco.[Preſertim) Præcipue. Caue ne dicas ſpecialiter pro preſer
specialiter tim, aliud eſt.n.ſpecialiter, aliud preſertim, & præcipue, & hic nũc
Preſerti ponitur vt quod dictum eſt comprobet.[Accuſabat)accuſabatur
Præci- enim negligentiæ ſcribendi: at Cic.dicit ſe fuiſſe diligentiſſimũ,
pue & compluris ad eum literas miſiſſe, vnde merito ſe vacare culpa.
Culpa Eſt aũt culpa error, nec velim intelligas culpam pro defectu, in
Defect° qua multi errant.nam defectus à deficiendo appellatur, qñ deeſt,
& deficit vt deficiunt libri.ergo defectu librorum literis operam
dare non poſſum.Iuuen.Quod nil ſalit Arcadio iuueni culpa do
centis.ſ.arguitur, ꝙ neſciuit ipſum docere, at neglexit, non aũt
defectus arguitur, ꝙ defuerit. Nam præſto fuit,& nõ docuit.Tũc
defectus argueretur docentis qñ defuiſſet. [Vacare) Latinius, ac
elegantius,ꝙ ſi dixiſſet culpa carerem, non.n. proprie dicimus,
Careo culpa careo culpa, careo detrimento, tametſi Horat. dicat in Epiſt. Stul-
titia caruiſſe, & Cic. Miſſinũ pter culpã, ac peccatũ ꝗ ſemper, ca-
Vacare ruiſti, & carebis. Eſt.n.proprie carere quibus indigemus. Cic.in
Tuſc.quæſt.Satiatus vero, & expletis incũdus eſt carere ꝗ frui, ꝗ
non careas, qui non deſiderat. Alias vacare ꝗ datiuo iungimus,
ſignificat operam dare, vt literis vacamus. Et ꝯtrario cum a ꝓ
poſitionem ablatiuo iungimus, vt à literis vacamus ceſſare ſigni-
ficat.[Interdum vacet) Impersonal dicimus pro placare, aut tpe
vacuum eſſe. Virg. Et vacet annales noſtrorum audire laborum.
Deſide- [Deſiderare) de re abſenti, & futura à ſidere deductũ. Vnde apud
ro Liuium legimus. Deſiderata ſunt decem milia hominum.i.defue
Præ me runt.[Præ te fers) demonſtrans, pre me fero dicimus, præ te fers,
fero præ ſe fert, & præ ſe ferunt. In primo vero, ac ſecunda perſona
multitudinis, nunquam audiuimus, neq; legimus. [Perſpectum)
Equidẽ Antea cognitum multis, in rebus. [Equidem) Ea cuſationis ini-
tium ꝗ diligens fuerit in ſcribendo demonſtrat, dicitq; nemine
prætermiſiſſe, quem ad Curiurium putaret; quin per eum literas
perferendas curaret. Equidem apud Virg. non niſi cum prima ꝑ
ſona iungitur, vt equidem per littora certos Dimittam, & Haud
equidẽ tali me dignor honore. Apud alios auctores indifferenter
legimus cum omni perſona poſitum. Perſius: Per me equidẽ ſint
Nemo omnia ꝓtinus alba, & Cic. multis in locis idem facit. [Neminẽ)
In vtroq; genere vſi ſunt veteres. Terent. Vnum hoc ſcio nemi-
nem hic peperiſſe. Si quidem hanc diſtinctionem in fine clauſulę
locare volemus, ornate dicemus. Cic. illos ſi veneris tanq; Vlyſſes
Prætermitto cognoſces tuorum neminem.[Prætermiſi) Prætermittere eſt ne
gligentia ſiue ignorantia officium ſuum non facere. Cic. Quod
Omitto a Panætio prætermiſſum eſſe miro. Omittere eſt omnino relin-
Remitto quere. Terent. Omitte mulierem, & Horat. aut ſpẽ deponas, aut
patrem illius omittas. Remittere, quaſi ſuſpendere eſt, & per ali-
Intermitto quot tempora nõ exercere. Intermittere vero ex aliqua vocatio
ne ab opere ceſſare, vt Cic. in Tuſc. Retuli me Brute te hortante
maxime ad ea ſtudia, quæ retenta animo, remiſſa tpibus lõgo in
teruallo intermiſſa reuocari.[Cui literas Non d.) qui fert literas
in datiuo, ad quã perfe runtur in accuſatiuo cum ad prepoſitione
ponimus. Criſpus. Vulturno literas ad Catilinam dat. Et qui fert,
Qui, ꝑ cui reddit. Ad quem feruntur. accipit. Scito etiã qui pro cui veteres
ſcriptiſſe & monoſyllabum eſſe. Virg. Cui pater intacta dederat.
Sed per diæreſim duarum ſyllabarum interdũ apud poetas fieri,
vt eſt illud. Ex ordine fulgens. Cui dat nomen S nopes, quod cae
men ſodaticũ eſt, ex duobus ionicis e maiore, & tribus trocheis.
Huic Eodem modo huic. vt Statius: Falſus huic pẽnat, & cornua ſume-
re terræ. [A te vero bis) Purgatis obiectis transfert culpam, ſi qua
Vero culpa eſt eũ. Vero multis modis accipitur. Interdum conſentien
tis aduerbium, alias cõfirmantis, aliquid cõuenit ironiæ, vt Virg.
Ad ſum mum Egregiam vero laudem, & ſpolia ampla refertis. [Ad ſum.) Spe-
Infandũ ctat ad numerum multi tñ ſummum hic legunt nomen ꝓ aduer
Toruũ bio, vt infandum, & toruum, vt Nauibus infandum amiſſis, & tor
uum tuentibus hirquis. Sed nõ placet. Dicimus.n.ad ſummum qñ
ad numerum referimus, vt hoc loco, & ibi pro M lone. Vnus.
aut ad ſummum duo inimici, ſunt qui Milonis cauſam non ꝓba
rent. Et ad L. Meſſanum, excepto vno inqt, & ad ſummũ altero.
Ad ſum mam Quando vero ad ſummum dicimus, & in ſumma ad finem referi
In ſum ma mus alicuius prædictæ materiæ. Quint. in corpore proiecto. In
ſumma non recedo. Et Iuuen. Ad ſumma non Maurus erat, nec
Sarmata, nec Thrax. Qui ſumpſit pennas, medijs ſe natus Athe-
Etenim nis. [Etenim).i. nam eſt enim cauſalis cõiunctio. [Per breues)
Valde breues. Maiorem tñ vim habet in compoſitione præ, ꝗ
Prę per per, nec cum omnibus vocalibus indifferenter cõiungi poſſunt.
Nam præ quædam aſpernantur, quædam amant, & contrario p,
vt præpotens, præcelſus, prelatus. nõ enim perpotens, percelſus,
perlatus dices. Item periucundus, pergrauis, perpulcher, perbre-
ues dicimus, præ autem illa non admittitur. [Accepi) Accipere

literas dicimus, recipere literas non dicimus, ſi Tullium volu-
mus imitari. At Plinius nepos recipere literas dicit frequentiſſi
me.[Quare) Vtriſque partis querelarum concluſio. [In. quius iu-
dex) Vt me ſcribendo negligentem exiſtimes. [Eodem crimine)
Ab eadem ſuſpicione negligentiæ. Nã nunc crimẽ pro ſuſpicio-
ne ponitur, vt Virg. Formidine crimẽ acerbat, & ſemperq; odijs,
& crimine Drances infenſus iuueni. [In me) Vt, Quid meus Ae-
neas in te committere tantum, eſt.n. in tam in appoſitione, ꝗ in
compoſitione dictio meſa, vt amor in te meus, hoc eſt erga te, In
& ſi iniquus in me iudex, hoc eſt contra me, in cõpoſitione vero
nunc intentionem hñt, vt Terent. Quia me immutatum videt,
& incuruũ ſenem. Nunc diminutionem vt iniquum, non æquũ.
Inſanum, non ſanũ, quod pro valde ſanum, & magnum interdũ
accipimus, vt Perſ. Inſani dicta Catonis. [Sin me id facere no-
les;) vt te negligentem dicam. [Aequum) Appellando me in ſcri-
bendo negligentem. Sin nunquam ponimus niſi præceſſerit ſi, vt Sin
Terent. Si illum relinquo, eius vitæ timeo, ſin opitulor huius mi St
nas. Nec aliter differunt, & ſin, ꝗ præcedentia Errant, qui dicunt Sed
ſin, pro ſi non. [Sed de literis hactenus) Non modo poetis, ſed o- Hacten°
ratoribus interdum dimittere verbum conceſſum eſt quod pluri Vereor
bus in locis Cic. factitauit, vt de his alias pluribus, & nunc, de li- Dubito
teris hactenus, & ibi, hiccine eſt ille, qui vrbem, & quem Senatus. Metuo
Duobus vero modis accipitur ſed, aut diſcretiue, vt nõ modo do Timeo
ctus ſed apprime eruditus, & inceptiue, vt Terent. Sed Pamphilũ Expleo
video, pro atq;. [Hactenus) Ex hac tenus, & quod ſignat finem, di Satio
ctum eſt, quam dictioni diuidit plerunque tmeſis, vt Virg. Hac Diuiſio
Troiana tenus fuerit fortuna ſecuta. quod pſa oratio admittit. Conſue
[Non enim vereor) Tres plerunque negationes idem ſignificant tudo
quod duæ, quod ſæpiſſime Cic. facere cõſuetuit. Huius verbi nati Conuer
ra eſt tam cum negatione, ꝗ ſine negatione efficeret, vt vereor ſatio
ne illum pater imprudentem opprimat. Eiuſdem naturæ ſunt ti-
meo & metuo, quæ verba differunt a vereri, hoc.n. filiorum illa
vero ſeruorum eſſe dicimus. [Expleam) Reddam, ſatisfaciam, lo-
quendi modus per tranſlationem, & differt a ſatiari. Hoc immo-
deſtia illud ad modeſtiam pertinet. Cic. quæque expleri, ac ſatiari
nullo modo pñt. [Eo genere) officio ſcribendi. [Non aſpernabe
ce) Contemnes, aut reipues. [Studium) In ſcribendo diligentiam.
Ego te, abfuiſſe) Aggreditur ſecundam partem, quam diximus,
& artificioſa exhortatione effuſus, & primo collegit ab eo bene
uolentiam; quod tametſi exordium ſit, poſſimus tñ per totum
corpus orationis ſeruare. [Tandiu) Nam per duos propemodum
annos fuit in Aſia. [Et doleo) Et lætor, ἀντικείμενα quod Cic. diuiſio
nem appellat, & ſi d. ffinit. Diuiſio eſt quæ rem ſemouens à re v-
tranq; abſoluit ratione ſubiecta, & eſt ſenſus. Tum doleo, ꝙ frui
conſuetudine tua non potui, tum gaudeo, ꝙ abſens multum no-
minis, & gloriæ conſecutus es, & in re tua votis meis fortuna ſa
tisfecit. [Affuiſſe) b, non mutatur in f, dr̃æ cauſa, ne à verbo ad-
ſum deduci videatur. [Conſuetudinis) Pro conuerſatione. Sed tu
ne dicas conuerſationem hoc nomẽ apud Cic. non memini me
legiſſe, licet ali vtantur. [Et lætor) Secunda pars ἀντικείμενον. Læta- Lætor
mur vultu, gaudemus animo. [Omnia) Puta laudem, & gloriam,
& ſpem, apud oẽs de te maximam. [Rñdet) Aſſentitur ſatisfacit.
Virg. Dictis rñdent cetera matris. Sed rñdere proprie eſt priorẽ
alloq, dictum ſane quaſi ſpõdere.i. verba fundere. [Breue eſt) hor
tatur vt quam de ſe apud Romanos opinio. concitaret, eam non
modo ſuſtinere, ſe tueri, atq; defendere conaretur, & vno verbo
docilẽ facit. Cum ait, breue eſt, breuis res. [Præcipere, tanq; ipſius
admonere, & docere. [Amor) ad res oẽs referri põt. Caritas dita Amor
xit, ad hoies, à χάρις quod eſt gr̃a. [Incredibilis) Adeo magnus, vt Caritas
vix credi poſſit. [Expectatio eſt) Quaſi, vt ita loquar, reputatio, Expecta
& bona ſpes. Et animaduertendum miſtam eſſe rõnem cũ præce tio
pto. [Animi) ad intelligendũ. Nam aius eſt proprie quo ſapimus Animus
atq; intelligimus, quo virtus, quo ferat error. [Ingenij) Ad natu- Inge-
ræ ſubtilitatem, & pro natura ingenium dicimus, vtrunq; Græci nium
φύσιν appellant. [Obſecrare) Obteſtari, quàm obſecrare. Sed obſe obſecro
crare, maiorem vim habet, ꝗ rogare, aut orare, & oratio ſemper
debet augeri. Obteſtantur vero quempiam, cum adiŭtamus eum,
quem rogamus [Reuertare) ex prouincia redeas. [Confirmatus)
Virtute inſtitutus. [Tu) De te ipſo. [Concitaſti) commouiſti. [Su-
ſtinea ſur. & tueri) Conſeruare. [Et qm).i. qm quo ad vixero Suſti-
tua beneficia recordabor. Qm & quia vt plurimum tenent pri- neo
mũ locum in oratione, niſi poſtponantur interiectionibus, ſiue
aduerbijs, & coniunctionibus. [Quantæcunque) Ad magnitudi-
nem potius, quàm ad numerum refertur. [Memoriam) Quæ eſt,
vt ait Cic. firma animi rerum, & verborum, & diſpoſitionis per-
ceptio. [Te rogo) vt tu etiam meorum in te officiorum memi- Memo-
neris, ac ſi tecum cogites, iſtas te non potuiſſe habere, fortunam ria
digni

dignitates,& gloriam,niſi tu meis cum puer eſſes,conſilijs paruiſſes,& meam ſuiſſes doctrinā ſecutus. Ex quo intelligimus Curionem Ciceronis ſuiſſe diſcipulū. [Acceſſiones) Incrementa,& amplificationis differt.n.acceſſio ab acceſſu,nā acceſſus eſt in aliquē locum præfectio. Acceſſio aūt eſt amplificatio, & incrementum quarumcunq; rerum. Hæc autem duplici ſignificantia verbi colliguntur à quo deſcendunt, quod eſt accedo. Id.n.interdum ſignat adire,& appropinquare,vt Terent. Accede ad hūc ignem,tam caleſces plus ſatis,vnde acceſſus. Interdum vero accreſcere,& adiūgere: vt, Aedilitati tuæ acceſſit dictatura,hoc eſt adiūcta eſt & increuit,vnde acceſſio. [Fortunæ) Felicitatis,& amplæ conditionis, vnde fortunas numero multitudinis diuitias nuncupamus. [Dignitatis) Status. [Puer) A teneris annis,hoc ēt nomine filiū Græco more appellamus,vt Virg. Tuq. puerq. tuus. Græci dīt παῖς, vt Hom. [illegible] Olim præteriti tpis,vt Terent. Alium nunc cenſes eſſe me,atq; olim cum dabā. alias futuri:vt, Hunc tu olim cœlo ſpolijs oriētis onuſtum Accipies. Aliqñ præſentis:vt, Tumidis quod fluctibus olim Tūditur. [Conſilijs) Hæc ſunt hominū omnia,conſilium,factum,ſucceſſus, conſilium animi,eſt factum corporis,ſucceſſus fortunæ. Conſiliū vero plenum debet eſſe fide,& amore. Ideo adiunxit. [Fideliſſimis,atq; amantiſſimis paruiſſes) Obediuiſſes, & executioni mandaſſes. [Quare) Quapropter quamobrē,in maiorib.ſanè concluſionib. ergo & igit in minoribus vt ſolemus. Hoc animo,hoc eſt diſpoſitus erga nos q bona tibi conſilia dedimus. [Ingraueſcens) Conſeneſcēs. [Adoleſcēs) Ab adoleſco,qđ ex creſco appellata. In nulla.n.ætate ita creſcunt corpora,vt in adoleſcentia,quæ ēt pro iuuent ponitur,cum ætas apud antiquos tripertita fuerit, in pueritiā,adoleſcētiam,& ſenectutē. Hic ait Cic.in Cat. maiore. Quin adoleſcentia citius ſenectuti obrepit,q̄ adoleſcentia pueritiæ.

Acceſſio | Acceſſ° | Fortuna | Olim | Quare | Quapp | Quamobrem | Ergo | Igitur

ASC. QVANQVAM me nomine negligentia &c. Hæc epiſtola prima ſecundi huius libri,vt multæ aliæ ſcribitur ad Curionē adoleſcente magnæ ſpei,nam ad eloquentiam videbat natus, & patrē, atque auum oratores præclaros æquaturus, quem tamen venali lingua Lucanus cecinit. q cum in tribunatu quem geſſit in principio diſſenſionis Cæſaris, & Pompeij à ſenatu,grauis eſſet Cæſ. oppugnator, poſtea in principio belli ciuilis, quod cōtra Pomp. ſuſcepit,grādi pecunia corruptus,eiuſdem factus eſt defenſor. ſæua quidem mercede,nam in Africa ad Bragadam contra Varum, & Iubam tanq̄ imperator pugnans pro Cæſare,cecidit,eiusq. caput ad Iubam allatum eſt. Nunc autem ad eum ſcribit Cic. cum adhuc q̄ſturam in Aſia gereret longe ante bellum ciuile, reſpondens epiſtolæ,que tarditatis arguerat,ſignificansq. illā accuſationem ſibi nō moleſtam, eo q ex amore ſit profecta tametſi immeritam. Deinde ad virtutem cohortat. Ordo eſt. [Quanquam) .i. tametſi ô Curio ego doleo me eſſe ſuſpectum tibi,nomine .i. ratione,aut prætextu negligentiæ,qa non ſcripſerim ad te, tamen non tam.i.non tantopere moleſtum fuit mihi. Officium meum accuſari.i.culpam nomine negligentiæ abs te,q̄ .i. quantum,aut quanto periucūdum fuit ſup. officium meum requiri .i. exigi abs te,preſertim q vacarē .i. vacuus eſſem,culpa ſupp. eius aut in eo, quo accuſabar. Autem.i.ſed,in quo.i.in eo,quod ſignificas te deſiderare literas mea,ptæ te fers.i.iudicijs manifeſtis oſtendis, amorem tuum ſup.in me,quidem.i.certe perſpectum .i. agnitum mihi,ſed tamen.i.nihilominus,dulcem,& optatū. Equidem.i.certe, aut ego quidem.i.certe neminem prætermiſi,quidem.i.ne mentiar,dico neminem,quem putarem perueniturum ad te. Cui non dederim literas. Etenim.i.nam certe,quis eſt tam impiger.i.diligens,in ſcribendo, q̄ .i. quantum ego ſupp. ſum? q. d. nemo,aut perquam rarus. Vero.i.ſed,ego accepi ſup. literas à te bis,ve,pro vel,ter ad ſummam.i.vt plurimum, & eas perbreues.i.valde breues. Quare.i.quamobrem.i.ſi tu es iniquus iudex in me,condemnando.ſ.me tarditatis ergo cōdemnabo te eodem crimine,ſin.i.ſed ſi,tu noles me id facere,tu debebis præbere mihi te equū.ſ.iudicem. Sed hactenus ſup ſcr.pſi de literis,q.d.confidenter. Nō.n. vereor ne non.i.vt non expleam .i. ſatiem te ſcribendo. Notum eſt cum verbis timendi, & verendi idem efficere affirmationē, & negationem,vt vereor ne facias,& vt facias,caue facias,caue ne facias,caue vt facias,idem ſunt & hic,vereor ne non,& nō. idem ſibi volunt, preſertim ſi nō aſpernabere ſtudium.i.diligens obſequium meum,in eo genere.ſ.ſcribendi amico. Ego &.i.ſimul,doleo te abſuiſſe tandiu à nobis,q.i.quia, carui fructū .i. voluptate, iucundiſſime conſuetudinis .i. conuerſationis tecum,& .i. ſimul, lætor, q tu abſens conſecutus es omnia.ſ.expectanda cum maxima dignitate, quodque.i.& q fortuna reſpondet meis optatis .i. votis, in omnibus rebus tuis. Breue eſt quod incredibilis amor meus in te,cogit me præcipere tibi. Tanta expectatio eſt vel animi .i. voluntatis,vel ingenij tui .i. intellectus, & induſtriæ tuæ,vt ego non dubitē obſecrare.i.per ſacra, vtpote per amicitiā rogare,& obteſtari.i.fidem deoꝝ,& tuam obteſtando poſtulare ſup.vt reuertare.i.reuertaris ad nos cōfirmatus ſic,vt poſſis ſuſtinere.i. exhibere,& tueri.i.protegere,hāc expectationem tui, quam excitaſti .i. vt tantus redeas,quantum te rediturum indoles tua,& cæpta ſtudia pollicentur. Et quoniam nulla obliuio delebit vnquā memoriam tuorum meritorum erga me, rogo te, vt memineris quantæcunque acceſſiones.i.quantacunque incrementa,& fortunæ,& dignitatis fient tibi,te non potuiſſe conſequi eas.ſ.acceſſiones,niſi tu puer.i.cum eſſes adhuc puer,paruiſſes.i.obediuiſſes olim, conſilijs meis fideliſſimis atque amantiſſimis.i.ob amorem tui datis [Quare tu debebis eſſe in.i.erga nos hoc .i. huiuſmodi animo ætas noſtra iam ingraueſcens conquieſcat in amore, atque adoleſcentia tua. Nihil.n.iucundius eſt ſenibus,ac videre adoleſcentes, qui optime volunt virtuti incumbere.

QVODQVE in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna reſpondet; breue eſt, quod me tibi præcipere meus in te amor cogit) His locus antea perperam interpunctus diſtrahebat ſenſum: quem nos,diſtinctionibus immutatis,tanquam in ſuam ſedem rediximus. eſt autem hic, quod ne facere meus in te amor cogit, vt tibi præcipiam; id faciam breuiter: quando omnibus tuis in rebus meis optatis fortuna reſpondet. PAVL. MAN.

ARGVMENTVM.

Significat ſibi dolere mortem patris Curionis. Deinde reſpondet petitioni Curionis, qui petierat ſignificare ſe populo R. ludos funebres pro obitu patris exhibiturum, quam rem Cicero cur non fecerit docet.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conſolatoria eſt epiſtola. Deinde diſſuaſio, vt ſumptus inutiles in funerem patris non faciat, nam in funere parentis ludos edere populo decreuerat Curio, & vt Cicero ſe abſente denunciarat, mandarat.

M. CICERO C. CVRIONI S.P.D. 2

GRaui teſte priuatus ſum amoris ſummi erga te mei,patre tuo,clariſſimo viro; qui cum ſuis laudibus,tum vero te filio ſuperaſſet omnium fortunam, ſi ei contigiſſet,vt te ante videret, q̄ è vita * diſcederet. ſed ſpero noſtram amicitiam non egere teſtibus. tibi patrimonium dij fortunent. me certe habebis,cui carus æque ſit, & periucundus, ac fuiſti patri. Vale.

* alias, decederet

GRaui teſte) Curio ante reditum ſuum ex Aſia in Italiam amiſerat patrem ſuum: Romæ qui optime noſſet, quantum Cic.amaret filium ſuū. Itaque dolet Cic.in hac epiſtola eius teſtimonium amoris ſui erga Curionem ſibi exceptū, callide tamen confirmat ſibi Curionis amicitiam,dicens ſe ſperare eam non egere teſtibus cum iam debeat eſſe confirmatiſſima. Poſtremo pollicetur ſe Curioni loco patris. [Graui) Fide pleno magna auctoritate, & exiſtimatione. [Teſte amoris mei) Qui optime ſciret meum in te amorem, & de eo teſtis eſſe poſſet. [Clariſſimo) Multis præclaris rebus geſtis ſpectatiſſimo. [Cum) .i. &, ſed vt diximus minus ſignificat, quàm tum. [Suis laudibus) Propter laudes, quas ſibi merito comparauit. [Tum vero) Et maxime. [Te filio) Propter te filium .ſ. talem tantæ expectationis. [Superaſſet omnium fortunam) .i. omnium fortunatiſſimus, & feliciſſimus fuiſſet. [Fortunam) Bonam, hoc eſt felicitatem. nam interdum, & mala intelligitur pro loco, vt apud Virg. 1. Aen. MVR. | Cum | Tum | Fortunā

Nunc eadem fortuna viros tot caſibus actos Inſequitur.

Item in vj.

Qua fortuna viros fortuna ne merſit.

[S. ei) Patri tuo. [Contigiſſet) Euenuiſſet, quaſi rex felix & optata, Contingunt enim optata .i. ſi hoc munus, &, vt ita dicam, hanc gratiam à Deo obtinuiſſet. [Vt ante) Felicitatis enim exiſtimatur, aut mori inter noſtros, aut ſaltem, eos, qui ſunt nobis cariſſimi, poſſe aut mortem noſtram videre. Vnde queritur Ariadne apud Ouid. Contingunt optata

Ergo ego nec matris lacrymas moritura videbo:
Nec mea qui digitis lumina condet erit.

[Teſti

(Teſtibus) quia ſatis puto eam tibi perſpectam, egent .n. teſtibus quæ ſunt dubia, & obſcura. [Tibi) optandi felicitatem. [Patrimonium) Rem à patre relictam. [Fortunent) Secundent. [Cui) Mihi. [Aeque) Tam. [Ac) Quàm. [Carus, & iucundus) Cari dicuntur, quos in precio habemus, vtpote qui aliqua neceſſitudine nobis ſunt coniuncti, vt filij, parentes, fratres. Iucundi, qui aut virtutibus, aut morum ſuauitate nobis ſunt voluptati, & qm̃ aliquis poteſt eſſe carus, non iucundus, ideo ſolent hæc duo iungi: vt apud Iuuen. Iucundum, & carum ſterilis facit vxor amicum. Et multis in locis apud Cic. & præcipue oſtendit lib. j. de Fin. bon. & malorum his verbis. Nam diligi, & carum eſſe iucundum, eſt .i. eſt voluptati, nam ro in loco de voluptate loquitur.

Patrimoniũ — Charus — Iucũdus

PHIL. GRAVI teſte) Aliud ſcribendi genus eſt epiſtolarum, aliud orõnum publicarum, & forenſium. In h.s.n. vt negocia veniunt, ita ẽt aut ſine arte, aut cum artificio exponuntur, in orationibus autem ſemper vti artificio ſolemus, reddit hic eum de morte patris certiorem, cuius obitu ſe dolere oſtendit, ꝗ grauiſſimum teſtem amiſerat amoris quo ipſum Curionem complectebatur. Verum ſe ſperare commemorat, ſuam in eum amicitiam tantam eſſe, vt nullis egere teſtibus videatur, & ſe illum loco filij habiturum pollicetur, Patri vero etiam nomen erat Curioni. Fuit & alius eodem noĩe appellatus, eademq. diſciplina inſignis, eadem & familia, & domo oriundus. [Graui) Seuero, & magno, cui maxima erat fides adhibenda. (Sum) Inquit, ego priuatus ò Curio patre tuo viro clariſſimo, qui teſtis erat amoris ſummi erga te mei, obiit.n. mortis diem. Teſtimoniorum vero vno ſunt gñа, manifeſtum, & cecum. Manifeſtum eſt cum, certos teſtes, & pñtes habemus. Cæcum vero cum multitudinem, aut ciuitatem non ignorare dicimus, vt Cic. pro lege Manil. teſtis eſt tota Sicilia. In cæco ẽt iuſiurandum, & tabulæ, & abſentes pſonæ adhibenẽ. [Clariſſimo) Rebus, & eloquentia illuſtriſſimo. Cum & tum, ita ponuntur, vt cum præcedat, tum ſequatur & cum aliquid gñale, tum aliquid ſpeciale complectatur, & plus ſignificat tum, q̃ cum. Adde ꝗ exigunt vt ſemper indicatiuo iungantur niſi ambæ ſub eodem verbo claudantur, vt nunc, videmus. Et Quint. Quod cũ omnibus confitendum eſt, tum nobis præcipue, q rõne dicendi à bono viro non ſeparamus. [Suis) Proprijs, vt ſunt hic ẽt ſua præmia laudis. Laudatio eſt oratio, quæ alicuius laudem amplectit, ita laus continetur, laudatio continet. [Te filio) Cum ſuo pondere dixit te, hoc eſt tali tantaq. virtute prædito. [Fortunam) Felicitatem. (Contingiſſet) Contingunt bona & optata, accidunt mala, & inſperata, ſed iſta apud auctores confunduntur. [Ante videret) Mora .n. inter ſuos fortunatum putant & mortem minus grauem. Hinc Aeneas. O terque quaterque beati, Queis ante ora patrum Troiæ ſum mœnibus altis Contigit oportere. Et Ariadne: Nec matris, inquit, lacrymas moritura videbo, Hæc mea qui digitis lumina condat erit. Ante & poſt habent vim quandam comparatiui tam in ſenſu, qui in conſtructione. [A vita diſcederet) Moreretur. In eadem ſignificatione migrare, decedere, excedere dicimus, ſed neceſſe eſt addamus appoſitum ex vita, vt Cic. antequam ex hac vita migro, ſine appoſito non ſatis intelligani migrare pro mori. Sic excedere cum appoſito dicendum, vt idem Cic. Meditatione adeundi ſui numeris exceſſit è vita. Decedere vero ſine appoſitione vitæ, pro mori etiam ſumemus, vt deceſſit, hoc eſt mortuus eſt.. [Spero) Idem eſt quod credo. Mart. Spero me aſſecutum eſſe tale temperamentum. Et Quint. Innocentiam puellæ ſatis. vt ſpero defendimus. [Teſtibus) Illa dicuntur teſtibus egere, quæ ſunt ambigua, ſed amicitia noſtra non eſt ambigua. [Patrimonium) Quod poſſidemus à patre relictum, non tamen matrimonium, pro eo quod eſt à matre relictum, ſed pro maritali teda dicimus. [Dij) Quaſi optantis. [Fortunent) Secundent. [Certe) Affirmantis eſt, vt alibi Cic. Certe contra Cæſ. ingreſſus eſt armatus. [Aeque at) Hoc eſt ſic vt, vel tam, & quàm, eodem modo æque, & atque, vt Brutus ad Cicer. Hoc ego ad meum officium priuatarum meum æque atque vllam aliam rem pertinere arbitror, & Terent. Aeque miſer atque ego. [Carus) Gratia, & amore coniunctus, vnde caritas: & aſpiratur. At pro penuria caritas, & carus ſine aſpiratione à carendo appellantur, quo verbo Terent. etiam eſt vſus. vt, Tum annona cara eſt. Conſuetudo tamen vſurpauit vt ſine aſpiratione earum pro gratum etiam ſcribamus ſicut cetera multa, vt fama fuga, & qm̃ vnum ex his ſine altero eſſe non poteſt, ideo recte iunguntur, vt Iuuen. Iucundum & carum ſterilis facit vxor amicum.

Teſtimoniorum duo gña — Cum Tum — Laudatio — Laus — Contingunt bona — Accidũt mala — Ante poſt — Diſcedo — Migro — Decedo — Patrimoniũ — Matrimoniũ — Certe — Aeque atque — Carus — Caritas — Iucũdus

ASC. GRAVI teſte &c.) Significat ſibi dolore eſſe mortem patris Curionis oratoris clariſſimi, & viri grauiſſimi. Ordo eſt. Ego, inquit Cic. priuatus ſum graui teſte ſummi amoris mei .i. de ſummo amore meo erga te, videlicet patre tuo viro clariſſimo, q .ſ. pr̃ tuus conſcius amoris in te mei, & ita optimus teſtis cum ſup. ſuperauit fortunam omnium, laudibus ſuis .i. ſibi proprijs, tum vero ſuperaſſet te filio .i. eo quod habuiſſet te filium ſi contigiſſet .i. cum difficultate quadam datum fuiſſet ei à dijs aut ſatis, vt videlicet te .ſ. reuerſum è prouincia, nam aliter ſæpe, & diu viderat, anteq̃ diſcederet è vita. Sed ſpero amicitiam nr̃am non egere teſtibus, Dij fortunent .i. ſecundent, & proſperum faciãt tibi patrimonium .i. quod derelictum eſt a patre tu certe habebis me, cui ſis æque carus, & periucundus, ac .i. ſicut fuiſti patri.

M. CICERO C. CVRIONI S.P.D. 3

RVpæ ſtudium non defuit declarandorum munerum tuo nomine: ſed nec mihi placuit, nec cuiq̃ tuorum, quidquam te abſente fieri, quod tibi, cũ veniſſes, non eſſet integrum. meam quidem ſententiã aut ſcribam ad te poſtea pluribus, aut, ne ad eam meditere, imputatum te offendam. coramque contra iſtam tuam rõnem, meam dicam; vt aut te in meam ſñiam adducam; aut certè teſtatum apud aĩum tuum relinquã qd ſenſerim: vt, ſi qñ, quod nolim, diſplicere tibi tuum cõſilium cœperit, poſſis meum recordari. breui tñ ſic habeto: in eum ſtatum tpm tuum reditum incidere, vt ijs bonis, q̃ tibi natura, ſtudio fortuna data ſunt facilius omnia, q̃ ſunt in rep. ampliſſima, cõſequi poſſis q̃ muneribus; quorum. neq; facultatem quiſq̃ admirat; (eſt.n. copiarum, non virtutis) neq; quiſq̃ eſt, quin ſatietate iam defeſſus ſit. Sed aliter, atq; oſtenderam, facio, qui ingrediar ad explicandam rõnem ſententiæ meæ. quare oẽm hanc diſputationem in aduentum tuum differo. Sũma ſcito in expectatione te eſſe, eaq́. à te expectari, quæ à ſumma virtute, ſummoq. ingenio expectanda ſunt. ad quæ ſi es, vt debes, paratus, quod ita eſſe confido; plurimis, maximiſque muneribus, & nos amicos, & ciues tuos vniuerſos, & remp. afficies illud profecto cognoſcas, mihi te neque cariorem, neque iucundiorem eſſe quenquam. Vale.

HVB. NEmpe) Audito nuncio de obitu paterno Curio vt eum meritis honoribus proſequeret̃ inſtituit ludos gladiatorios edere P.R. vt hac liberalitate P.R. fauorem, & grãm ſibi conciliare, qm̃ in funeribus clarorũ virum ſpectacula edi ſolebant, & in primis ludi circenſes, & gladiatorij. Sed cum abeſſet ipſe Curio id negocium declarat Cic. & quibuſdam alijs amicis vt populo denunciarẽt ea munera noĩe Cur. quæ eſſet editurus, cum veniſſet, quod ſe diligenter feciſſe reſcribit Cic. ſed tñ non placuiſſe ſibi, vt ipſe Curio ante aduẽtũ tuum amicis declaraſſet ſe facturũ eos ludos, maluiſſet .n. eum reſeruare hanc declarationem vſq; ad aduentum ſum. vt cum veniſſet, fuiſſet in eius poteſtate, an vellet facere nec ne, & huius ſnĩæ ſuæ rõnem dicit ſe ſcripturum pluribus. Ad aduentum eius reſeruaturũ vt ei coram eam exponat, & tñ ei dicit fuiſſe melius facturum, ſi alia ratione fauorem populi ſibi conciliandum putaſſet. Poſtremo oſtendit quantum onus ſuſtineat ſatisfaciendi expectationi hoium, quæ de eo eſt maxima, cui ſatisfecerit, & dicit illud fore munus, & maximum, & grauiſſimum, & ipſi Cic. & ciuibus ſuis, & vniuerſæ reip. [Nempe) Legendũ eſt nempe .ſ. non nup, & certe. [Studium) Non placet vt hic pro voluntate ponatur, ſed ꝓ diligẽtia, quia non dicit ſe voluiſſe hoc fieri, ſed tñ diligenter feciſſe. [Declarandorũ) Denunciandorũ P. R. [Tuo nomine) Tuis verbis. [Munerum) Ludorum, quæ eſſet editus in funere paterno, cum primum ad vrbem veniſſes, nec intelligamus ea dona fuiſſe, quæ ciuibus diſtribui ſuo nomine iuſſiſſet Curio, quia nõ dixiſſet declarandorum, neque .n. declarantur dona priuſquam dentur. Deinde oſtendit contrarium locus ſequens cum dixit, nec qſq̃ eſt, quin iam ſatietate defeſſus ſit, neq; .n. fatigatio aut ſatietas donorum quã capit. [Sed ne) Quanq̃ dicit ſe diligenter declaraſſe populo quod Curio eſſet editurus hæc munera, tamen dicit, nec ſibi nec cuiquam ex propinquis aut amici Cur. placuiſſe hoc, vt aliquid fieret in eius abſentia, quod poſtea non eſſet in eius pote

Nempe — Studiũ

poteſtate cum veniſſet.[Te abſente)Ab vrbe.[Fieri) A nobis in
declaratione bonorum munerum.[Integrum) In tua poteſtate,vt poſſis
tuo arbitrio commutare.nam quæ ſemel declarauimus nō eſſe fa-
cturos, non eſt nobis integrum,hoc eſt non eſt in poteſtate non
facere,quia turpe omnino eſt viro claro id non præſtare,quod ſe-
mel promiſit.[Cum veniſſes) Romā.[Equidem) Dicit ſe poſtea
ſcripturum ſniām, quare non placuerit ei hæc munera declarari
populo ante aduentum eius.[Quid ſen.)Quæ ſit ſententia mea.
[Poſtea)Alio tpe,non nunc.[Pluribus) Subaudi verbis. [Aut ne)
.i. reſeruabo aduentum tuum ne interea mediteris aliam obie-
ctionem ad ea,quæ dicam.[Ad ea)Contra ea,quæ in me dicenda
ſunt.[Meditere)Cogites,præpares.[Offendam;) Inueniam. Im-
paratum,improuiſum,nō paratum, impremeditatum.[Coram)
Non literis,ſe verbis.[Iſtā).i.tuam.[Adducam te in ſniām).i.per
Teſtatū paſſiue ſuadebo tibi,quod ſentio,traham te in opinionē meam.[Teſta-
tum) Apertū,declaratum,&,vt diximus,habet ſignificationē paſſi
uam.[Vt,ſi qn) Quia occurrebat eum poſſe reſpondere,ad quid
adduces me in ſententiā tuam,poſtq̄ res acta eſt, neque amplius
mihi integra. Ideo dicit Cic. vt ſaltem ſi tum conſilium cœperit
tibi aliqn̄ diſplicere,poſſis recordari meum conſilium.[Si qn)ali
qn̄.Tuum conſilium de declarandis muneribus.[Meum) Quod
tibi olim dederam,anteq̄ declararentur. Debemus.n.intelligere
Cic. conſuluiſſe ante Curioni, ne ederet hæc munera,neq; ēt de
claret ante aduentum ſuum ēt ſi vellet edere,ſed Curione ita iu-
bente Cic.diligēter declaraſſe,cum tn̄ ei hoc,vt ipſe dicit,nō pla
cuiſſet.[Recordari)In memoriam reducere,quo poterit cogno-
ſcere me tibi fideliter,& amanter conſuluiſſe.[Quod nolim)Qđ
vtinam ita non ſit,vt tibi diſplicere incipiat cōſilium tuum, & eſt
parentheſis.[Breui)Abſolute ponitur.i.paucis verbis.[Sic habe-
to;)Sic exiſtimato.[Tuum reditum)Ex Aſia. [Incidere) Deueni-
re. [Incurrere in eū ſtatum).i.in talem ſtatum,& ꝯdōnem tpum.
Bonum triplex [Iis bonis)His muneribus.[A natura) Triplicia.n.bona philoſo-
phi eſſe volunt,animi,corporis,& fortunæ. A natura quæ bona
animi,& corporis ferre ſolet. Animi bona ſunt iuſtitia prudētia,
fortitudo,& temperantia,quæ quidem à nā originem hn̄t,vt vo
luit Cic.lib.j.Off.bona corporis,vires,dignitas,iuuę pulchritudo,
agilitas,facundia,& ſimilia,quæ omnia abunde erāt in Curione.
[Studio)Diligentia,vt eſt eloquentia,cognitio,liberalium diſci-
plinarum,quæ ſtudio comparantur. [Fortuna) Fortunæ bona,quæ
& externa dn̄r,ſunt honores,diuitiæ,clientelæ,amicitiæ,affinita
tes,& ſimilia, quibus abundabat Curio, quibus omnibus rebus di
cit Cic.eum potuiſſe facilius conſequi omnia,quæ erāt ampliſſi
ma in rep. q illis muneribus quæ erat exhibiturus, quorum ſatietas
iam multos ceperat,qa à multis quotidie edebantur.[Muneribus
l.) Facultatem, poſſibilitatem.[Nemo admiratur;) Nemo lau-
Copiæ dat,aut exiſtimat laudabilem.Eſt.n.facultas munerū.[Copiarum)
diuinarum,ſignificat,& exercitum in plurali. [Non virtute) h.d.fa-
cultas ludorum publice eſt diuitum non virorum bonorum, qui
Qoin alia ratione amorem populi ſibi parare ſtudent. [Quin) Qui nō.
[Defeſſus) Faſtidiuus.[Satietate) Tædio,quia quotidie non dee-
rant ludi. Sed aliter oſtendit ea ſibi excidiſſe, quæ ſupra dixit de
ſententia ſua [Aliter)Contra.[Atque).i.q.[Oſtenderam) Prōpo
ſueram,quia dixeram me poſtea ſcripturum pluribus quid ſenti-
rem,aut dicturum totam cum veniſſes.[Ingrediar)Incipio,pce-
do.[Explicandam)Declarādam.[Omnem)Totam.[Diſputatio-
nem)De ratione ſententiæ meæ.[Differo)Reſeruo,progo.[Ex
pectatione)Vt etiā dixit in fine primæ epiſtolæ ad eum ſcriptæ.
[Expectari)Scito.[A ſumma).i.ab homine ſummæ virtutis. [Sum
mo ingenio)Ab homine ſummi ingenii,qualem omnes te exiſti
mant.[Ad quæ)Quæ à te expectant.[Paratus)Diſpoſitus,inſtru-
ctus vt ea præſtare poſſis.[Quod) Te eſſe paratum. [Confido;)
certiſſimus ſum. [Plurimis muneribus).i.æſtimabimor nos plu-
rima maximaq. munera à te accepiſſe,& multo plura, & maiora
quàm ſint iſta quæ es editurus ſi ſatiſfeceris expectationi, quæ de
te ſumma eſt. [Ciues vni) Omnes vſque ad vnum.

PHIL; NEMPE) Agitur de muneribus Curionis per Cic. & cete-
ros eius vnicos declarandis P. R.quæ in honorem funebrē patris
ſui Curio celebranda decreuerat,poſtq̄ de eius more ſibi renun-
ciatum fuit,hoc.n.cum ipſe non adeſſet, Cic. negocium dedit,&
quibuſdam alijs familiaribus ſuis.At Cic.ſuam de his ſententiam
omnino non oſtendit,ſed oēm de ipſis diſputationem in reditū
Cur.differre commemorat,In calce vero literarū adiunxit,maxi
mo teneri deſiderio P.R. Curionis aduentus,vt eius opera,& au
ſpicio reſp.defendatur.Hoc ad argūi.Sed quænā munera fuerint
illa eſt hominum diuerſa ſententia. Nos ait ita ſentimus. Mor-
tuo Curione, quem huius Curionis patrem fuiſſe diximus qua-
dā coniectura colligimus,vt filius tanti nominis adoleſcēs decre
uiſſet,vt meriti honores paternis manibus pſtarentur. Et qm̄, vt
ſcimus,aberat in Aſia tunc quæſtor,ad Cic.literas dedit,vt hmō i
futura munera P.R.declarāda curaret,quæ funebres ludos fuiſſe
dicimus,& maxime gladiatores atq; circenſes,ſed funerum pōpa,
vt varia,ita ēt maxima apud antiquos fuit. Placet aūt quoſdā exe
quiarum modos recenſere,nec erit ab inſtituto noſtro alienū. Eſſe
dones defunctorum funera canibus pſequebantur,oſſaq. capitum
argento,gēmis,& auro celata in poculorum vſum tenere dicebant.
De modis exequiarū apud antiquos Adde,q,vt ait Herod. eorum cadaueribus veſcebantur ammiſtis pe
cudum carnibus Aſſyrij non prius cōdebant ſepulchro corpora
q̄ laniarentur à feris.Parthi vero parentes extinctos feris ex qui-
bus deuorandos abijciebant.Inde oſſa carnibus exuta ſepeliebāt.
Aegyptij mortuos ſuos aromatibus cōditos domi cōſeruabant.
Perſæ,vt corpora quamplurimum durarēt, cera circumlita repo
nebant. Plebs hyrcana publicos alebat canes,optimates vero do
meſticos ſic quiſq; pro ſua facultate nobiles parabat canes à qui-
bus laceratur. Quotieſcunq; ēt aut reges aut principes moriebā
tur, vna cum ipſis ad eorum pompas dilecti equi, aut ſerui, & apud
Inferiæ Nouendiales Indos vna de vxoribus clarior intendebant. Adde,q in fortium
virorum ſepulchris captiuos necare conſueuerūt,quod apud Hom.
in Patrocli funeribus factū legimus, vbi Achilles poſt multos cæ
ſos boues,& pecudes,poſt infuſum mel,& oleum, poſt ēt occiſos
iiij.equos & ij.canes xij.captiuos Troianos occidit,& pyræ inie-
cit.Quid pterea Aeneas in Palladis funere factitauit.Virg. Hom.
ſecutus carminibus ſuis inſeruit. Et in funeribus inſtitutum apud
R. ne crudū illum ſequerent morem mactandorum hominū,vt gla-
diatorum pariter dimicarent a buſtis gladiatores buſtuarij appellati,
& ea ſacra Inferię dicebant,qđ in foris preſtabant,& qm̄ per no
uem dies fieri conſueuerunt,nouendiales dicti pro copia rerum,
proq. virorum cōpoſitione colebantur,quos Aeneas Anchiſæ patri
ludos in Sicilia faciūdos curauit.Totus V.Aen.plenus eſt. hic er-
go munera funebres pōpas accipiendas dico,nō dona,quæ darē
tur populo,vt quidā intelligūt. Idq. nobis pbabilius videri facit
gladiatorum muneris, & duo theatra, q̄ Curio maxima ex ligno in
paterno funere verſat illi libramēto poſt reditum faciunda cura
uit.[Nempe ſtudiū) Declarauimus,inqt,funebres ludos in hono
rē patris tui faciūdo,vt tu iuſſeras declarare atq; renunciare P.R.
Sed nec mihi placuit, nec cuiq̄ amicorum tuorum, vt aliquid te abſen
te fieret,quod cū veniſſes non eſſet in poteſtate tua poſitū Nem-
pe affirmantis eſt,& primum locum in ořone potiſſimum ſibi vē
Nempe dicat. Sic Perſ. Nēpe hoc aſſidue,eſt interdum quaſi rn̄dentis ad-
Nem uerb. vt, Cui tot annos inſeruio.nempe principi gratiſſimo. Et
Studium nem,pro nempe,antiqui dicebant.Studiū & exercitatio ſic diffe-
De runt.Studium animi ad aliquid agendum diligētiam,exercitatio-
Tuo nomine nem vero ſuſcepti actus cōtinuationem appellamus [Deſuit)De
aliqn̄ minuit,vt demēs,deſum.Interdum auget,vt defeſſus,valde
Nō nec neque, feſſus.[Tuo nomine)Inepti dn̄t tua parte.Tu dices,tuo nomine,
meo noie. Ex te,ex me. Verbis tuis,verbis meis. Tuo iuſſu,meo
iuſſu,vt meo nomine Ariſtophilo.S.P.dices. [Nec) Per apocopē
naſcitur à neque t,n,& q, literæ ſunt affines & eodē loco nec,&
neque poni pñt,& hoc à non differunt,qa non negat ſolū,nec &
neq; negant,& copulant,ſignificantq. & non.Aliqn̄ nec pro non
accipimus,vt Fabius.Perſoluit gr̄a non poteſt,nec malo pari. [Fie
ri)In declarandis muneribus aliquid à nobis fieret. [Cum veniſ-
ſes)Coniunctiui modo particula indicatiuo dari non poteſt.Cū
venis non dicimus,niſi cum pro tpis aduerbio capiatur,vt cū pro
qn̄ venis.[Integrum)Hoc eſt in poteſtate tua poſitū. Sic in Tuſc.
Atq; et integrum quidem fuit. [Sententiam) Quare hæc populo
declaranda fuiſſe non placuerit ante reditum tuum.[Pluribus).ſ.
verba.[Ad eā meditere)Neq; vt contra ſententiam meā cogita-
re poſſis, & obijcere, aut eas leges, & intelligere q̄ dicturus ſum.
Ad [Ad)Contra:vt, Prima quod ad Troiā pro charis geſſeras Argis:
Aut ſuper,vt Terent.Tum ſiqs magiſtrum ceperit ad eam rē im-
Ne probum. [Ne) Non ſolum negantis vim habet,ſed imperantis,
hinc eſt q nunq̄ tum prima perſona ſingularis numeri iungi po
teſt,niſi intelligatur pro vt non,vt ſi diceris. [Ne dicam doctus,
ſed admodum eruditus) In illa vero particula nō vis negantis eſt
& cum omnibus perſonis indifferenter iungi poteſt. [Imparatū)
Offendo Impremeditatum. [Offendam) Inueniam. Terent. in Eun. Of-
fendi aduenięns quendam mei loci, atque ordinis. Et Plaut. in
Amphit.Aduenięns tenebroſum offendi domi.Alias eſt lædere.
Horat.in Poetica: nec dicet cur ego amicum. Offendam in nu-
gis. Idem: Et craſſum vnguentum, & ſardo cum melle papauer
offendunt.[Coram)Præſentibus verbis. [Contra iſtam tuam ra-
tionem) Ne funebria fierent munera.[In meam ſententiam ad-
ducam:)Tibi perſuadebo,vt quod ipſe ſentio,tu quoque facien-
dum exiſtimes. Ad in compoſitione valde ſignificat, vt Terent.

Sancte

Ad Sanctè te adiurat.[Teſtatum) Expoſitum,paſſiue dictum . [Apud
Apud animum) In cogitatione tuæ mẽtis . apud,& penes ita differunt,
Penes vt,inquit Pomp.ꝙ apud perſonam etiam loco ſignat. Penes vero
perſonam, & dominium, ac poteſtatem , quod trahit à penitus.
Maioris itaque ſignificationis eſt penes q̃ apud . Penes me libri
ſunt,qui mei ſunt.Apud me libri ſunt,qui mei non ſunt . [Si qñ)
Parẽthe Interdum,quaſi obiectioni rñdet . [Quod nolim) Parẽtheſis eſt,
ſis quam latine interpoſitionem ſententiæ appellamus.[Cõſilium)
de declarandis muneribus . [Meum conſilium).ſ.à tuo alienum ,
Recor- quod in reditu tuo audies de non declarandis.[Recordari) Accu
dor ſatiuo potius antiqui q̃ ablatiuo iungebant, quo & nos vti poſſu
mus. [Breui tñ ſic habeto;) Paucis verbis intellige . Hæc orõ di-
cendi finem oſtendit. Sunt.n.quædam verba,quę ad operis finem
pertinent, vt habes Marce fili munus mea quidem ſententia ma-
gnum,& alibi . Habes quæ ſentiam Brute da rõne dicendi, & Fa-
bius : &, Habes Marcelle Victori, & alibi . Hæc ſunt quæ putaui
dicenda hoc tpe.[Statum) Conditionem . [Incidere) A fortuna
venire dedita opera,vt id reip.tempus non incideris,ſed veneris.
Iudicio.n.tuo non in caſu in ipſum diſcrimen rerum contuliſti
tribunatum tuum . [Iſs bonis) Virtutibus, & auxilijs . [Natura) à
qua animi bona oriuntur,& corporis . Sunt enim animi bona vir
tutes corporis vero valetudo pulchritudo, & hmõi, qbus omni-
bus Curio erit ornatus. [Studio) Omnium bonarum artium di-
ſciplina.[Fortuna) Diuitijs,opibus,& alijs hmõi,Duæ peripateti
ci inter bona externa numerare conſueuerunt , cum tria bonorũ
gña prædicaſſent animi,corporis,& fortunæ.[In rep.)Statu ciui-
tatis libero.[Muneribus) Ludis funebribus,gladiatorijs. [Facul-
tatem) Quod facere poſſis,cum diuitijs,& opibus abundas.[Ad-
Admi- miratur) Admiramur virtutes.Cic.Sæpenumero admirari ſoleo.
ror Miramur vero moles,ædificia,& hmõi . Miratur molem Aeneas
Miror magalia quondam , dicit sũt ꝙ nemo miratur , ꝙ hmõi munera
Copia prædare poſſis. [Copiarũ) Ad copias rerum,& diuitias pertinet .
Copiæ Eſt.n.copia tã ſingulari numero, q̃ multitudinis rerũ abundãtia,
ſe cum copias tñ pluratiue dicimus,exercitum ſignificamus.Te
rent. Pro quantas ſecum copia adducit . [Non virtutis) Ad opu-
lentos,inquit, iſta pertinent edendorum munerum populo non
ad bonos viros , qui virtutibus non ludis populo grati conantur
efficere. [Satietate) Quaſi tædio iſtorũ.ſ.munerum quotidie ſpe-
Defeſ- ctandorum. [Defeſſus) Faſtidio,& deſpicient a affectus,a defati-
ſus ſcor.Sunt quædã participia,quæ eiuſdem ſignificationis eſſe vñr,
Defati- ſed longe diſcrepãt,feſſus,defeſſus,laſſus,lapſus, laxus, fatigatus,
ſcor iactatus:Nam feſſus animi eſt & corporis.Defeſſus plus eſt q̃ feſ-
Feſſus ſus.Laſſus præterea animi eſt & corporis,ſed quadã laboris mo-
Defeſſ' leſtia quaſi confectus . Lapſus item corporis eſt, atque animi,ſed
Laſſus qui labitur . Laxus vero,qui lentus, qui mollis eſt, vt habena,fu-
Lapſus nis,chorda.Virg. Et præmere,& laxas ſciret dare iuſſus habenas .
Laxus Fatigatur dĩ terris. Iactatus mori. [Sed aliter,atque oſtenderam,
Fatigat' facio) Hoc ideo ſubiungit,ne cõtra,inſtitutum facere videretur .
dixerat.n.rationem ſententię ſuę nolle,donec ipſe rediret,expli
Aliter care,vnde quaſi iſta excediſſe demõſtrat.[Atque) Proq̃.[Aliter)
contra Virg.Dijs aliter viſum . [Hanc) Nõ benedixiſſet iſtam vel
illam.[Differo) Prorogo. [Oſtenderam) Pollicitus fueram,cum
iſte conſtitueram differre in aduentum tuum. [Ingrediar) Acce-
do,incipio.[Summa ſcito) Miſſa de muneribus queſtione ad aliã
rem tranſit,quod tñ facere nõ ſolemus,niſi primo fecerimus au-
ditores attẽtos,interpoſitis hmõi verbis, vt de his alias pluribus .
De his ſatis,& hmõi . [A ſumma virtute) Summoq. ingenio,hoc
eſt hominibus q̃ ſumma virtute , ſummoq. ingenio præditi ſunt
qualem te ipſum oẽs intelligunt . [Ad quæ omnia) Quæ à te ex-
pectantur . [Vt debes) Debemus.n.omnia pro ſalute reip.vita &
liberorum,& noſtram . Brut.& duo Decij ſunt exemplo . [Para-
tus) Diſpoſitus.[Confido) Certam fidem & ſpem habeo. [Pluri-
Ciues mis) Ad numerum . [Maximis) Ad magnitudinem . [Ciues &c.)
Conci- conciues dixiſſent multi . Qui .n. dñs ciuitatis eſt,is homines il-
ues lius ciuitatis ſuos ciues appellat.Qui vero non dñs,ſed ea eadem
ciuitate oriundus conciues ſuos dicit . Verum huiuſmodi dñam
neque à Cic. neq; ab alijs doctiſſimis viris obſeruatam inuenio,
quorum exemplis nos vti poterimus,& ciues & conciues indiffe
renter dicere . milites vero cõmilitones,ſerui conſeruos,liberti
collibertos,diſcipuli condiſcipulos ſuos appellant. [Vniuerſos)
Afficio quaſi vſque ad vnum oẽs appellatos . [Afficies) Afferes , & dabis
plurima,& maxima beneficia. Sed tam in bonum,q̃ in malum af
ficere dicimus,vt afficio te,iniuria,dolore,moleſtia, dãno, mor-
te. & afficio te gaudio, voluptate, diuitijs, muneribus , Etſi voles
diffinire quid ſit afficere,dices.Afficere eſt affectionem quandam
animorum afferre,vnde affectus,affectionesq. dicuntur. Affectio
Affectio nem Cic.ita diffiniuit . Affectio eſt animi & corporis ex tempo-
re de cauſa mutatio, quam etiam perturbationem poſſumus ap-
Affectus pellare. Affectus autem Cic. in huiuſmodi ſignificatione non eſt
Cogno- vſus, ſed Quint. & alij . [Cognoſces) Conſiderabis , & intelliges
ſco neminem me habere te ipſo cariorem. Nam cognoſcere eſt dili
genter , & accurate conſiderare , & intelligere .

A S C. NEMPE ſtudium) Interrogauerat Curio quare Cic. non
curaſſet patri ludos funebres,vt gladiatorum paria populo in are
na exhiberi, credebat .n. miſerrima gentilium ſuperſtitio fraude
dæmoniorum ſeducta ſanguinis effuſionem defunctorum mani-
bus gratam,ad hoc reſpõdet Cic. [Nempe &c.) Vnde rectius nẽ
pe q̃ nuper legitur.Et verius noua eſt epiſtola q̃ ſuperioris pars.
Ordo aũt eſt . [Nempe).i.certe,vt tõnem aſſ gnẽ ad quæſita tua .
[Studium).i.diligens cura . [Munerum).i.ſpectaculorum gladia-
torij certaminis populo quaſi pro munere in funere parẽtis.[De
clarandorum).i.exhibendorum . [Nomine tuo) .i. nominis tui .
[Non defuit ſupp. mihi , ſed ne placuit mihi , nec cuiq̃ tuorum ,
quidq̃ fieri te abſente, quod non eſſet integrum).i.intactu n tibi
cum veniſſes è prouincia.[Equidem).i.ego quidem. [Aut ſcribã
ad te poſtea pluribus ſup.verbis ſententiam meam,aut,ne medi-
tere).i.exercendo te cogcs. [Ad eam oſtendam te imparatum).i.
omnino improuiſum,vt non admonitum,& dicam . [Coram).i.
tibi præſenti.Rõnem meam,contra illum.ſ.tuam .i. tecum diſce
ptabo.Vt aut adducam te in ſententiam meam,aut certe.i.ſaltem,
ſi non adduxero. [Relinq̃ teſtatum).i.proteſtatum . Apud animũ
tuum,quid ſi nſerim, vt,ſi qñ.i.aliqñ. Conſilium tuũ cœperit diſ-
plicere tibi,quod.i.quam rem.[Nolim).ſ.accidere. [Poſſis recor
dari meum, tũ) .i. nihilominus, licet aut pluribus alias , aut nihil
tecum de ea re agere conſtituerim.[Habeto).ſ.ſententiam meã .
[Breui).ſ.narratione,vtpote habeto . Tuum reditum incidere in
eum ſtatum temporũ,vt poſſis conſequi omnia, quæ ſunt in rep.
ampliſſima,facilius iis bonis .i. per hæc bona quæ ſunt tibi data,
nã,ſtudio,fortuna.Miror cum pe puum hominum bonorum da-
torem deũ prætermittat,natura dantur facundia , firmum latus ,
bona valetudo,& gr̃a ex eis, ſtudio, prudentia, & ceteræ virtutes
morales,quas niſi deus charitate imbuat nullæ ſunt fortuna, diui
tiæ,& popularis aura.Quam munere b.i.largitionib.munerũ are-
næ.Quorũ.ſ.munerum. Neque quiſq̃ admiratur facultatẽ : eſt.n.ra
facultas copiarũ.i.opulentiæ. Non virtutis,neq; quiſq̃ eſt,qui ſit
iam defeſſus ſatietate.ſ.ſpectandi ea.Sed ego facio aliter, atq; oſtẽ
derã.i.iudicauerã me facturũ.Qui ingrediar ad explicandã ra-
tionẽ ſententię meę,quare ego differo oẽm hanc diſputationem
in.i.vſq; ad aduentũ tuum . Scito te eſſe in ſumma expectatione ,
& ea expectari à te,q̃ expectãda ſunt à ſumma virtute,& ſummo
ingenio ad quæ.ſ.adhibenda. Si es paratus,vt debes.ſ.eſſe. Quod
confido eſſe,ita afficies,& nos amicos,& ciues tuos vniuerſos, &
rẽp.plurimis,& maximis munerib.i.re, quæ gratior erit q̃ ſi dede
ris plurima & maxima munera. Profecto tu cognoſces illud,quẽ
quam neque cariorem,neq; iucundiorem eſſe mih , te.i.q̃ tu es .

ARGVMENTVM.

Graphice proponit tria eſſe epiſtolarum genera, quorum cum nullo ſibi eſſe vtendum cenſeat,ne nihil ſcribat , Curionem ad virtutis amorem ac cendit,docens illi nefarium eſſe propter ingentem expectationem P.R. de ſe,non vulgare in exercere virtutem. Sunt autem admonitiones argutæ, & præceptoribus in admonendo vſurpandæ, & diſcipulis, vt & ipſi ad virtutem incumbant , non negligendæ .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Argumentum epiſtolæ à Cicerone affectatum eſt, vt [illegible] id ageret quod aliquis ſine reprehenſione vix poſſet , nempe vt hortaretur eadem ratione,qua ſæpius antea Quod vt non aperte faceret,obſtabat nobilis Curionis animus , ne is diffidentia ſui labefactaretur .

M. CICERO C. CVRIONI S. P. D. 4

EPiſtolarum genera multa eſſe non ignoras, ſed
vnum illud certiſſimum,cuius cauſa inuenta res
ipſa eſt, vt certiores faceremus abſentes, ſi quid eſſet,
quod eos ſcire,aut noſtra,aut ipſorum,intereſſet. * hu ° alias, huius
ius generis literas à me profecto non expectas: * do- gñis ſententia literas
meſticarum enim rerum tuarum habes, & ſcriptores,
& nuncios ; in meis autem rebus nihil eſt ſane noui.
reliqua ſunt epiſtolarum genera duo , quæ me ma- ° alias, domeſticos
gnopere delectant , vnum familiare , & iocoſum ,

alterum ſeuerum,& graue. vtro me minus deceat vti, nõ intelligo. iocer ne tecum per literas? ciuem meher cule non puto eſſe, qui tpibus his ridere poſſit. an gra uius aliquid ſcribam? quid eſt, quod poſſit grauiter à Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de rep. atq; in hoc gñe hæc mea cauſa eſt; vt neq; ea, quæ nunc ſentio ve- lim ſcribere. quãobrem, qm̃ mihi nullum ſcribendi ar gumentũ relictum eſt; vtar ea clauſula, qua ſoleo; teq́. ad ſtudiũ ſummæ laudis cohortabor. eſt.n. tibi grauis aduerſaria cõſtituta,& parata, incredibilis quędã expe ctatio, quã tu vna re facillime vinces, ſi hoc ſtatueris, quarum laudũ gloriam admiraris, *quibus artibus eæ laudes cõparantur, in ijs eſſe elaborandum. in hãc ſen- tẽtiam ſcriberem plura, niſi te tua ſponte ſatis incitatũ eſſe conſiderem. & hoc, quidqd attigi, non feci inflam mandi tui cauſa, ſed teſtificandi amoris mei. Vale.

* alias, qbuſq;

HVB. EPiſtolarum) Propoſuit Cic. tria potiſſimum epiſtolarũ ge- nera, quorum cum nollo ſibi vtẽdum eſſe probet, ad illud maxime deuenit, quod intendit, vt Curionem cohortetur ad laudem & gloriam, quã dicit poſſe comparari bonis artibus, in quibus hortatur vt vehementer elaboret. Et aũt artificioſum exhortationis genus, qui non ex abrupto expoſuit quid vellet. [Nõ ignoras) Scis. [Genera) Species. [Illud vnũ) Illud pcipuum i [Res ipſa) Ipſa epiſtola. [Vt certiores) .i. vt admoneremus abſen- tes,& ſi quid eſſent, quod pp eos, aut pp nns oporteret eos intel ligere, hac.n. cauſa maxime inuenta eſt epiſtola. Ouid. in Heroid. His arcana notis terra, pelagoq. feruntur, Inſpicit acceptas ho- ſtis ab hoſte notas. Et D. Hieronymus ad Marcel. epiſt. xv. Epiſto lare officium eſt de re familiari. aut de quotidiana conuerſatio- ne aliquid ſcribere, & quodammodo abſentes interdum præſen tes fieri, mutuoq. quid aut velint, aut quid geſtum ſit nunciare, licet interdum confabulationis tale conuiuium doctrinæ quoq; ſale condiatur,& Cic. ad Nigid. lib. 4. epiſt. quæ incipit. Quæren- ti mihi, epiſtolarum quoque genera cõmemorat. [Intereſſet no- ſtra) Vale eſſet nobis. [Aut ipſorum intereſſet) Ipſis eſſet vtile & ad ipſos pertinere. [Huius generis) Huius qualitatis .i. hmõi lite- ris, quibus te faciam certiorem. [Tuarum.n.) Reddit ratonẽ qua re tales literas a ſe non expectet. [Domeſticarum) Familiariũ, de quibus velis fieri certior. [Scriptores) Qui ſcribant pter me. [Nũ cios) Qui verbis referant, vt ſe habeant res tuæ. [In meis autem) Quia occurrrbat ſcribendum iuſſe Cic. de ſuis. rũdet ſe nihil ha bere noui. [Reliqua) Præter illud vnum de quo diximus. [Vnũ) Ex duobus. [Familiare,& iocoſum) In quo & familiariter ſcrib.- mus, & tum iocis. [Alterum) ẽm hoꝝ duorum. [Seuerum & gra- ue) Quod de rebus ſeueris, & grauibus tracta. [Vtro) Horũ duo- rum, nam vter de duobus tñ dicitur, quis de pluribus, & duobus [Nõ intelligo) Neſcio vtro horum generum minus ꝯueniat me vti, qa neutro omnino me vti licet. [Iocer ne) Prima pars horũ duoꝶ generũ. [Iocer ne) Debeo ne iocari. [Per literas?) Quia in terdum iocamur ẽt verbis coram, & eſt interrogatio. [Ciuem) Subiectio, quæ latenter continet ſolutionem, vt probet ſibi non eſſe iocandum, qa nullus ciuis ſit, qui hoc tpe iocari poſſit, ergo ne ſibi quidem. [An grauius) Secunda pars. [Quid eſt) q.d. nihil, vt oſtendat nihil ſibi grauiter omnino ſcribendum eſſe. [A Cic.) Habent ſignãtiam, vel emphaſim, hæc nomina à Cic. ad Cur. q.d. à viro graui ad grauiſſimum. [In hoc gñe) In hac editione. [Quæ.n. ſentio) Quæ in animo non habeo, quæ non pbo. Ficti .n. hominis eſt ea dicere,& ſcribere, q̃ non ſentiat. [Quamobrẽ) Concluſio in qua oſtẽdit quid ſibi ſcribendũ relinquat. [Argũ) Mã. [Nullam) Eorum generum epiſtolarum, q̃ eſſe ſolent. [Clau- ſula) Concluſione, particula orationis. [Qua ſoleo; vtar) cũ ad te ſcribo. [Eſt.n.) Præponit cauſam exhortationis, deinde exhoc tationẽ, & eſt ſenſus. q̃dam expectatio de te, q̃ tanq̃ grauis aduer- ſaria q̃dam eſt tibi conſtituta, & parata quam ſolis bonis artibus & recte factis poſſis ſuperare. [Aduerſaria) Subſtantiuum eſt. & ordo. Quædam expectatio incredibilis eſt conſtituta, & parata tibi aduerſaria grauis .i. tanquam aduerſaria grauis, expectatio .n. quæ de nobis eſt tanq̃ aduerſaria, & concertatrix noſtra non ſinit nos quieſcere, vt eam, vel æquare, vel ſuperare poſſimus, ad uerſaria aũt in fœm. genere, quia de expectatione loquit. [Quã) Expectationem aduerſariam tuam. [Vinces) Superabis. [Vna re) Quæ ſequtur. [Si ſtat.) Si decreueris. [Hoc) .i. quarum laudum, &

Vter
Quis

eſt ordo, ſi hoc conſtitues eſſe tibi elaborandum in ijs artibus, qui bus artibus hæ laudes comparantur, quarum laudum gloriam adamaris. [Elaborandum) Inſudandum, incumbendum. [His arti bus) Honeſtis, vel his virtutibus. Nam ars interdum pro virtute ponitur. [Quibus comparantur laudes,) Quia laus ſemper ſequi- tur virtutem, & voluit Cic. in officijs. Omne, quod honeſtũ eſt, ẽt ſi à nullo laudetur, tamen per ſe laudabile eſt, ſed raro ſit vt vir tutobus,& bonis artibus non comparẽtur laudes. [Gloriam qua- rum laudum tu admiraris,) Pro adamaueris .i. quarum laudum gloria ſemper es delectatus quia ſemper amaſti gloriam, quæ ex laudibus naſcit. [In hanc ſententiam) Cohortandi te ad amorem laudis. [Tua ſponte) Parte ipſum ſine vllius impulſione. [Incita- tũ) Stimulatum. [Et hoc quidqd) .i. hoc quod. [Attigi) Leuiter & paucis tetigi & cõmemoraui. [Inflãmandi) Incendendi, & transla tio ab igni, ſed plus eſt inflãmare, q̃ incẽdere. Virg. 4 Aen. His di- ctis incenſum animum inflãmauit amore. [Teſtificandi) Aperte declarandi, quaſi teſtimonio quodam. [Amoris mei) Erga te.

Ars

Inflam- mare

EPISTOLARVM) Ex quo reſp. labefactari iã propr, & extin- gui videbatur, & Curionem P. R. animo eſſe magno excluſo co- gnoſcebat, ſpem in eo maximam tutandæ reip. collocauit, tanq̃ qui ex omnibus vnus auderet, ac poſſet eam ipſam in veterem di gnitatem, ac libertatem vindicare. Quamobrem nil aliud huius epiſtolę verba prę ſe ferre vñr, quam Curionem ad capeſſendam hanc immortalem conſeruandæ libertati gloriam adhortari, & quibuſdam quaſi inſinuationibus ad id genus accedit. Non.n. au det ex Cæſ. timore apertius loqui de rep. [Genera) Amat Cic. p qualitate genus dicere, quo vocabulo Cic. opera plena ſunt. Mul ta profecto epiſtolarum genera dicit eſſe, ſed duntaxat hæc tria complectitur. Vnum, cuius cauſa inuenta eſt epiſtola. Alterum fa- miliare & iocoſum. Tertium ſeuerum, & graue, q̃ in multas epi- ſtolarum ſpecies diffunduntur, Sunt.n. aliquæ paramithiacæ. Sũt & paracleticæ, parathecę parangelmaticæ, & id genus innumera biles ſunt Cic. & aliorum epiſtolæ. Sũt etiam eroticæ, & id magis poetarum, q̃ oratorum. Extant eroticæ Tibulli, Naſonis, Prope tij, & item Sapphus epiſtolæ, pterea ſunt ethicæ, vt ad Lucul. Sene ca. Adde theologicas epiſtolarum ſpecies, vt Platonis de rebus di uinis, Pauli, Petri, Ioannis, Hieronymi, Auguſtini, & Cypriani, quæ leguntur hodie. Sunt itẽ pragmaticæ, hypotheticæ, proſpho neticæ, proſeuticæ, & aliæ complures. Et nullam aliam facimus inter epiſtolam, & literas differentiam, niſi q̃ vnam epiſtolam di cimus, vnam literam non dicimus, numero tantum multitudinis literas pro epiſtola ponimus, ex quo vnas literas pro vna epiſto la recte ſcribimus, vt Cic. vnis literis totius æſtatis res geſtas ad ſenatum perſcriberem. Vnus.n. tunc pluralem numerum accipit, quando cum nomine tm̃ pluratiuo coniungit, vt nuptiæ, arma, literæ. Terent. Ex vnis nuptijs. duas præterea epiſtolas non bi- nas epiſtolas, & econtrario, binas literas, nõ duas literas dicimus. reterarguit Cic. filium in hoc errantem M. T. poëtæ vero maiore ſumpta ſcribendi licẽtia, litera pro epiſtola vti poſſunt: vti apud Sappho. Nunquid vbi aſpecta eſt ſtudioſæ litera dextrę, Protinus eſt oculis cognita noſtra tuis. [Inuenta) Melius quam reperta. Inuenimus enim ex induſtria & labore reperimus caſu, & fortu- na, vt Ouid. Tu non inuenta reperta es. [Res ipſa) Hoc eſt epiſto la. [Vt certiores faceremus abſentes) Hoc eſt abſentibus ſignifi- caremus. [Cauſa eſt) Qua dicit epiſtolam inuentam eſſe, de quo Hieron. ad Macr. ſic habet. Epiſtolare officium eſt de re familia- ri, aut de quotidiana conuerſatione aliquid ſcribere, & quodam modo abſentes interdũ præſentes fieri, mutuoq. quid aut velint aut quid geſtum ſit nunciare. Et Naſo inqt: His arcana notis ter- ra pelagoq. ferunt, Inſpicit acceptas hoſtis ab hoſte notas. Facio te certũ in proſa oratione nõ dicimus, ſed facio te certiorẽ. Poẽ tæ tñ facio te certum dñt. Virg. Anchiſen facio certũ. Nã verſus heroicus, & elegiacus certiorem nõ capit, & alia hmõi multa bre uem inter duas longas habentia, vt, Ciuitas. Et caue ẽt dicas, ago te certum aut certiorẽ, id nuſquam lectum eſt. [Siquid) Eſſet qd' eos ſcire aut noſtra, aut ipſoꝝ intereſſet, hoc eſt aliqd eſſet, quod aut ad ipſorum, aut ad noſtram vtilitatem accideret. Intereſſe.n. vtile eſſe ſignificat & ratio appellani quaſi in re eſſe, hoc eſt vtili- tate alicuius eſſe, nam res vtilitatem plerũque ſignãt, vt Terent. Si in re eſt vtriq;, hinc puto intereſſe ab in, & re, & eſſe compoſi- tum. Ex quo mea, tua, ſua, noſtra, & veſtra, & quia intereſſe dici- mus, nil aliud profectò ſignificamus, q̃ in re mea, tua, & huius mo di eſſe. Sic etiã ipſorum intereſſe, hoc eſt in re ipſorum eſſe. [Scri ptores) Ratio eſt, quia ad eum hm õi literas non mittat. Scriptor operis eſt auctor, & conditor. Librarius, qui ſcriptor opera tran- ſcribit, aut vendit, quem bibliopolam dicimus, ſed hæ ſcripto- res, qui ad te ſcribant, & nuncios qui nuncient, & referant.

II.

Epiſtola
Litera
Literæ

Inue- nio
Repe- rio

Certum facio
Certio- ri facio
Intereſ ſe

Scri- ptor
Librari⁹

[Nil

[Nil noui) Nullum nouum, quod poſſim, aut debeam tibi ſignificare. [Nihil literarum) Nullas literas, honeſtius genitiuū neutro diuerſi caſus adiungemus. Cic. Id quod dat ocij libentius in philoſophia conſumere cōſueuimus. Idem ne parum auctoritatis eſſet in ſabula. [Magnopere) Pro valde, & vehementer, quo et diſ-

Magnopere

iunctiue vti poſſumus, vt magno delectant opera literæ tuæ. [Familiare) Quo ad amicos familiariter. [Iocoſum) Quo plerunq; per literas animi gratia iocamus cum amicis. [Seuerum & graue) Quo res graues preſertim ad ſtatum reip. ad religionem, ad deos immortales pertinentes exponimus, quę res aut mediocri figura dicendi, aut vbertate complectendæ ſunt. Tres.n. ſunt ſtili, quos alij characteres, alij genera alij figuras orationis appellant, qbus omnis ſcriptorum materia explicat. Gracilis, quem Cic. infirmū & extenuatum appellat in quo cauēdum, vt inquit Horat. ne vergas ad vnum, qđ appellatur ſiccum, aridum, & exangue. Mediocris ſiue medius, ad quem qui peruenire non poſſunt, & per cōfinia huius ſtili vagantur, in vitium eadunt quod diſſolutum & fluctuans appellat. Grauis denique vberius. In quo maxime fugiendum eſt quod ſuffultum, turgidum, & inflatum dici poteſt. Id aūt cōmittit, vt inquit Cic. cum aut nouis, aut priſcis verbis, aut duriter alium de tranſlatis, aut grauioribus q̃ res poſtulat, aliquid dī. [Vtro) Iocoſo, aut graui. Vter & alter de duobus tm̄. Alius de plurib. Quis de duobus & plurib. [Intelligo) Intelligere eſt rem certam tenere, compoſitum ſanè ab inter & lego, nam r, & l, conuertitur, vt interlego, intelligo, plego, pellego, pelluceo. Iuuen. Critice pelluces. [Vti) Vtor dicimus, qn̄ res ſaluo vſu nobis ſumminiſtratur amicis. Abutor vero, qn̄ rem & vſum deperdimus. [Iocer) Interrogatio eſt ad illud. Vnū familiare, & iocoſum, iocamur verbis ludimus factis, ſic iocus in verbis, ludus in factis. Sed interdum iſta confundunt, vt iocus in factis, ludus ſit in verbis. Ouid. Hos ignara iocos tribuit nā puellis Materia ludunt vberiore viri. Et iuuen. Quoties voluit fortuna iocari. [Ciuē) Rom. intellige, εἰρωνικῶς, hoc eſt ſubiecto, qua demonſtrat ſe ēt iocari nō poſſe, cum nullus ſit ciuis, qui iocari poſſit. [Mehercule) Per herculem, per quem iurare poterant ſolum viri, vt per Caſtora ſolum ſœminæ, per Polluce vterque ſexus. [His temporib.) Miſeris & afflictis, & his habet emphaſin. [An grauius) Ad illud quod ait alterum, ſeuerum, & graue. [A Cic. ad Curionē) ἐμφατικῶς iſta ꝓtulit, quaſi ab amante remp. ad amantiſſimum, & ſtudioſiſſimum reip. [In hoc genere) Graui, & ſeuero, in quo verſatur reſpub. [Quæ nunc ſentio) Laudo, & approbo. [Quamobrem) Ex concluſione prædictorum demonſtrat, quid ad ſcribēdum relictū ſit. [Argm̄) Materia hoc.n. nomine, vt inqt Fab. complectimur omnia, quæ Græci ἐνθυμήματα ἐπιχειρήματα ἀποδείξεις, vocant. Nos cōmentum ſententiam cum ratione & quo tertio diximus quadam cōcluſione appellamus, ſed Valgius ἐπιχείρημα aggreſſionem vocat. Celſus argumentum, quo aliqd probaturi ſumus mente conceptum, & ſi nōdum verbis explanatum ſit. Quidam rationem, Cic. ratiocinamentum, & quaſi ſyllogiſmum quendam appellat. ἀπόδειξιν vero Fabius audientem probationē eſſe demonſtrat, quam Cæcil. ab ἐπιχειρήματι ſolo genere concluſionis diſtare cōmemorat. Natura vero omnium argumentorū, eſt ratio quædam eei dubiæ faciens fidem per ea, quæ certa ſunt. Reliqua ſunt argumentorum genera duo. Vnum, quo ſabulæ comœdiarum exponuntur. quod à Cic. ſic diffinitum eſt. Argumentum eſt res ficta, quæ tamen fieri potuit, velut argumenta comœdiarum. Alterum eſt omnis materia ad ſcribendū deſtinata, in cuius ſignificatione hic accipimus. Et Cic. ad Br. Etſi, inqt, argm̄ ſimile non erat. Hinc ēt opus, vt ait Fabius, paulo numeroſius vulgo appellatur argumentoſum. [Clauſula) περίοδος .i. eo ambitu, & breuitate. [Ad ſtudium ſummæ laudis) In cōſeruanda libertate ciuitatis eſt ſumma laus, de qua Virg. Vincit amor patriæ, laudumq. immēſa cupido. [Eſt enim) Ratio eſt futuræ exhortationis, & ait quandam incredibilem de eo expectationem eſſe. & eam ſibi paratam eſſe ſicuti quandam aduerſatricem, quam ſolum benefaciēdo ſuperare poſſet. Et ſicut aduerſarium dicimus ſic aduerſariam ſubſtantiuum. Et eſt ordo. Quædam incredibilis expectatio eſt conſtituta, & parata tibi grauis aduerſaria, quæ tecū eſt certatura. [Incredibilis) Adeo magna, q̃ vix credi poſſit. [Expectatio) Vt ipſe ſolus ſaluā remp. reddat. Eſt enim expectare impatienter cupere ſine præſeriptione temporis. Expecto vero vix certum tēpus deſiderare. [Si hoc ſtatueris) Quaſi præceptum ponit, quo intelligat, quid faciēdum, vt aduerſariam ſibi conſtitutam, & expectationem vincere poſſit. Ordo eſt, ſi hoc ſtatueris elaborandum eſſe in ijs artibus quibus artibus hæ laudes comparantur, quarum laudum gloriā adamaris. [His artibus) His virtutibus conſeruandæ libertatis. Ars enim conciſione primitiui, quod eſt apud Græcos ἀρετὴ nominatur, quo nomine virtutē accipimus. Artis vero, hoc eſt virtutis ſpecies ſunt quatuor, Prudentia, Temperātia, Iuſtitia, & Fortitudo. [Laudis cohortabor) Qm̄ laudes ſemper ſunt comites virtutum. Omne.n. quod honeſtum eſt, vt ait Cic. etiamſi à nullo laudetur, tn̄ per ſe laudabile eſt. [Gloriam) Frequentem famam cum laude, ex laudibus.n. naſcitur gloria. [Adamaris) Id proprie amatorum eſt, vt Quint. Omnes matres liberos ſuos tanquam adamarent, amant. [Comparantur) Acquirunt, & conſtituuntur. Terent. Atque ex incommodis alterius ſua vt comparet commodi. [Incitatum) Commotum, accenſum. [Cōſiderem) Certe & cōſtanter crederem. [Attigi) Leuiter tetigi. [Inflammandi tui) Vt te ipſum inflammarem, ſed vt teſtificaret amorē erga te meum. Metaphora ab igni deducta, & plus eſt inflammare, q̃ incendere. Maro. His dictis incenſum animum inflammauit. Et eſt duplex loquendi modus, Grammaticus per gerundium, vt non feci te inflammandi gratia, ſed teſtificandi amoeem meum, & oratorius per participium, vt inflammandi tui cauſa, & cum dicimus cauſa, dicere etiam poſſumus ſtudio, vel gratia inflammandi.

Adamo
Cōparo
Inflammo
Incēdo

EPISTOLARVM) Diſerte tria enumerat epiſtolarum genera quorum cum nullius ſibi ſit argumentū, nō eſt quod ad Curionem ſcribat, ne tn̄ nihil ſcribat, ad virtutem adhortat verbis memoratu digniſſimis. Ordo eſt. O Curio tu non ignoras multo, quia tria eſſe genera epiſtolarum, ſed illud vnum certiſſimum, cuius cauſa ipſa res.i. epiſtola eſt inuenta. Vt faceremus abſentes certiores, ſi quid eſſet, qđ eos ſcire intereſſet .i. in re, & vtilitate, aut damno eſſet, aut noſtra.i.q. ſcribimus, aut ipſorum, ad quos ſcribimus. Tu profectò non expectas à me literas huius generis, habes enim & ſcriptores, & nuncios rerum tuarum domeſticarum. Aūt.i. ſed, nihil eſt ſanè.i. multum noui in meis rebus .ſ. domeſticis. Reliqua genera epiſtolarum ſunt duo, quæ delectant me magnopere, vnum familiare, & iocoſum, alterum ſeuerū, & graue, ſed ſup. non intelligo, vtro.i. quo horum duorū minus deceat me vti. Iocer ne.i. nō decet vt iocer tecum per literas, & ita vtar iocoſo genere. Reſpondet. Mehercule.ſ. ita tractante, vt verum dico. Non puto eſſe ciuem.ſ. in tota vrbe, qui poſſit ridere his tēporib. An ſcribam aliquid grauius? Sed ſup. quid eſt quod poſſit ſcribi grauiter a Cic. ad Cur. n ſi de Rep. Atque aut potius atqui, hæc mea cauſa eſt in hoc genere, vt neque velim ſcribere hæc quę ſentio nunc. Quamobrem, quoniam nullum argumentum.i. nulla mā ſcribendi, eſt relictum mihi, ego vtar ea clauſula qua ſoleo, & cohortabor te ad ſtudium ſummæ laudis. Enim.i. quia, aduerſaria grauis eſt conſtituta & parata tibi.ſ. expectatio quædam incredibilis. quam tu vinces facillime vna re, ſi ſtatueris .i. conſtitueris in animo tuo hoc .ſ. quarum laudum gloriam tu adamaris, pro adamaueris, ergo adamamus etiam honeſte, & quibus artibus, eæ .i. eiuſmodi laudes comparentur.i. acquirantur, eſſe ſup. tibi laborandum in i.s.ſ. artibus. Ego ſcriberem plura in hanc ſententiam .i. ad formam huius ſententiæ, niſi conſiderem te eſſe incitatum ſatis tua ſponte .i. ſpontanea voluntate, & quidquid attigit hoc .i. huiuſmodi, non feci cauſa tui inflammandi, ſed cauſa amoris mei .ſ. in te teſtificandi.

ASC

ARGVMENTVM.

Gratulatur Curioni, quod abſit à tanta reip. perturbatione, cum neque vexationes eius videat, neque abſens ſumma laude priuetur. Deinde præmonet, vt ita inſtructus veniat, vt qui remp. ſit in veterem libertatem, ac dignitatem vindicaturus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratulatio Ciceronis, quod Curio, & materiam, & occaſionem habeat amplificationis dignitatum laudumq; ſuarum, & vt aliquando rempub. capeſſat, ſub finem callide adhortatur.

M. CICERO C. CVRIONI S. P. D. 5

HAec negocia quo modo ſe habeant, ne epiſtola quidem narrare audeo. tibi, etſi vbicunque es, vt ſcripſi ad te antea, in eadem es naui; tamen, quòd abes, gratulor; vel quia non vides ea, quæ nos; vel quòd excelſo, & illuſtri loco ſita ſit laus tua, in plurimorum, & ſociorum, & ciuium conſpectu: quæ ad nos nec obſcuro, nec vario ſermone, ſed &

• alias vna clariſsima,& vna • oīum voce perfertur. Vnum illud neſcio,gratuler ne tibi,an timeā,ꝙ mirabilis eſt expectatio reditus tui:nō quo verear,ne tua virt⁹ opinioni hoīum non rńdat:ſed mehercule,ne,cum veneris , nō habeas iam,quod cures:ita ſunt oīa debilitata iam prope,&extincta,ſed hęc ipſa neſcio recte ne ſint lr̄is commiſſa quare cetera cognoſces ex alijs.tu tñ, ſiue habes aliq̄ ſpē de reip. ſiue deſperas; ea para. meditare,cogita,quę eſſe in eo ciue,ac viro debent, qui ſit remp.afflictā,& oppreſſam miſeris tpibus, ac perditis morib⁹ in veterem libertatem,& dignitatem vendicaturus. Vale.

HVB. HÆc negocia) Oſtendit Cic. q̄ periculoſo ſtatu ſit reſp.& gratulatur Curioni, ꝙ abſit duplici de cauſa , vel ꝙ reſp. pericula, & vexationes non videat , vel ꝙ abſens omnia cum ſumma laude conſequatur . Deinde cum dicit ſe dubitare vtrum ei gratuletur , quod ſit venturus , an doleat , latenter eum incendit ad defenſionem reip.ad quam tñ in fine epiſtolæ cum aperte,& modeſte hortatur.[Hæc negocia)Quæ Romæ geruntur in reip.[Ne epiſt. quidem)Quæ ſolet eſſe liberior,multo ego multo nuncijs auderem narrare.[Vbicunque es)Etiam in locis remotiſſimis.[In eadem naui)In eodem periculo . & eſt tractum a nauigantibus , qui cum ſunt in eadem naui in eodē ſunt periculo.Perdite.n.rep.cōe eſt malum abſentium, & pñtium dolor,tñ maior pñtium,qui vident [Antea)Alia epiſtola, quæ nō eſt in hoc volumine . [Gratulor) Tua cauſa gaudeo. [Vel) Et. [Quæ nos)Videmus.[Vel) Alia cauſa. [Excelſo) Alto . [Illuſtri) conſpicuo,claro,eorum.n.qui ſunt in dignitate, nullum verbum aut factum poteſt eſſe obſcurum.[Sita)Polita,conſtituta. [Sociorum) P.R.erant.n.ſocij P.R.qui cum eo erant fœdere coniuncti. [Ciuium) R.qui ſunt in Aſia . [Quæ) Laus tua . [Nec obſcuro) Ignoro. [Nec vario) Vario ſermo dr̄ de aliquo,cum non eadem dnr.[Clariſſima)Contra id,quod dixit obſcuro. [Et vna)eadē,& perſeueranter,& eleganter dr̄ vna voce,& vno ore pro vno conſenſu,& vno fauore,vt Cic.in Læl. de Amic. De quo omnia vno ore,&c. [Perfertur) Nunciatur. [Vnum illud,) q. d. de abſentia ſcio me poſſe tibi gratulari, ſed illud vnum eſt de quo dubito an tibi gratuler, an potius timeam , ꝙ aduentus tuus mirabiliter ab oibus expectatur . [Non ꝙ verear) Excuſat hanc dubitationem ſuam.[Ne).i.vt.[Non reſpondeat) Non ſatisfaciat. [Opinioni) Expectationi.[Mehercule)Iurātis eſt aduerb. [Ne,cum veneris) Curare Romam,& ſubauditur vereor.[Quod cures) Curantur quæ habent ſpem ſalutiarum difficultate tñ , quia curari proprie (teſte Don.) dr̄ quod quaſi arduum;& graue eſt, & ideo vſus eſt verbo medicorum,ad quos curare pertinet.[Ita debilitata)Quia dixit curēs,eſt ēt verbo ad ægrorum pertinente.[Debilitata)Male af- Exigui fecta . [Et prope extincta) Prope deleta,& conſumpta extingui enim eſt mori,vt Ouid. in Heroid. Primo ꝙ extinguar in æuo . Et Virg. in vj. Aen. Infelix Dido verus mihi nuncius ergo Venerat extinctam ferro . Ergo extincta,quaſi deſperata,quia de extinctis nulla eſt omnino ſpes , hæc autem dicit quia adminiſtratio reip. erat tantummodo in poteſtate quorundam potentum , qui magis pro libidine q̄ pro ratione agebant. [Hæc ipſa) Quæ ſcripſi,cum multo plura ſint,quæ non audeam ſcribere. [Recte) Tuto,ne quiſpiam ſe à me tangi,& offendi putet. [Cetera) Quæ non audeo ſcribere.[Tu tamen) Subaudi quamuis dixerim omnia debilitata,& extincta.[Siue habes) Hoc eſt ſiue ſperas remp. poſſe adhuc ad ſalutem reduci ſiue nullam omnino habes ſpem. Cogitare [Para) Rebus ipſis. [Meditare) Conſulta . [Cogita) Inueni,nam cogitare frequentatiuum eſt a cogo, & eſt ſenſus , cogere ad aliquid inueniendum. [Viro)Non ad ſexum nunc,ſed ad virtutem retulit.[Vindicaturus) Recepturus,reſtituturos. [Afflictam) Debilitatam.[Oppreſſam) Deiectam,& violentia proſtratam . [Miſeris)Infelicibus.[Perditis)Peſſimis. [Veterem) Priſtinam,& ſolitam. [Libertatem) Quia timebat Cic. reip. quoniam Cæſar trib. pl. iam hortatus erat,vt legem ferrent,quam Cæſ. quamuis abſenti ſecundum conſulatum petere licere . præterea omnia in trium poteſtate erant .

PHIL. HÆC negocia) Cæſ. Craſſ. & Pomp. ita rep. oppreſſerant, vt omnino debilitata iam prope,& extincta videretur. Nec audebat Tullius timore trium potentiſſimoꝝ aperte hæc ipſa dicere, vel maxime ꝙ Cæſ. ad ſecundum conſulatum ſpirabat , & ad id hortatus erat,vt legem ferret . demonſtrat aūt in quanto periculo reſp. ſita ſit,& gratulatur ꝙ abſens ea non videat mala, quæ ipſi videbant in rep. quodq́. laudem propemodum immortalem abſentia conſequat . Inde hortatur Curionem,tanq́ in eo vnicū pſidium libertatis ſitum ſit,vt ea paret,meditetur,cogitet,quæ,debeat is cogitare,q ſit remp.defenſurus . [Hæc).ſ.quæ ſunt in rēp. Negocium ſanè in multas res diffunditur , ſed apud oratores negocium eſt congregatio perſonaꝝ, locorum,tpm, cauſaꝝ, modoꝝ,caſuum,factoꝝ,inſtroꝝ, ſermonum, ſcriptoꝝ, & non ſcriptoꝝ,& tale negocium græci περίστασιν dñt. aliqñ negocium ꝑ labore ſumitur,vt Quint. Quid negocij eſt iſte poë arum portenta conuinrere,& Da,mihi hoc negocium.[Ne epiſtola quidem) Negocium Quę nec rubeſcere,nec timere conſueuit,ergo longe minus hęc ipſa nuncijs naturæ auderem . Aduerte animum,ꝙ ne,& quidem nunq̄ iungi patiuntur ſine medio . Quint. Nam mihi ne eiicere qdem viderei.Cic.ad Her.ne ad ſolatium qdem.Et in Tuſc.Atq; ei ne integrum quidem fuit. [Audeo) In rebus arduis diximus . [Naui) Periculo , μεταφορικῶς à nauigantib. vt dicimus . In portu nauigat,q eſt ſine periculo, Si reſp. pibat, cōis oium calamitas ſequebat,tñ abſentium,q pñtium. [Ea quæ nos) Sup.videmus,Magis .n. mouent q̄ vīſ q́ quæ audiuntur nam aure certior eſt oculus.[In excelſo)Et illuſtris plus eſt illuſtre q excelſum . [Sociorū) Aure certior eſt ocul⁹ Confœderatoꝝ P. R. Amicus,& ſocius ita diſcrepāt,Amicus eſt, q alicui vſu vitæ ſimilis ꝑ ac ſincero,& ꝑfecto amore coniungitur.Socius vero,q cum aliquo ad aliqd peragendū aliquo pacto coniungit . vnde Cic. hæc duo coniungere ſolet , vt ſocius P. R. atq; amicos,& in lib.de Inuent.Firmiſſimas ſocietatis atque ſanctiſſimas amicitias . Ciuium , qui cum eo erant in Aſia Curionis laudem videbāt . [Clariſſima) Exhortationis genus,quod Græci ἀντίθεσιν nr̄i contrarium vocant, breuibus, & continuatis verbis ꝑfectum eſſe debet.[Vna voce) Vt dr̄ vno ore.i.vno conſenſum . Exceſſū Illuſtre Socius Amicus Terent.vno ore oīa bona dicere.[Vnum illud)ꝙ abſens ſis,congratulari me poſſe tibi cognoſco. Sed vnum eſt,quod vereor,an tibi congratuler , an timeam , ꝙ tantopere deſideratur aduentus tuus . [Non ꝙ vereat) Excuſatio dubitationis . [Rńdeat) Satisfaciat . Scio inquit , ꝙ virtus tua ſuperat oium hoium opinionem . Virtus .n. eſt habitus animi in naturæ modum, vt ait Marcus, rō Virtus ni conſentaneus.[Ne) Pro vt . [Cures) Quid arduum ſignamus, & graue,hoc verbo,qđ eſt ꝑprie medicoꝝ,& ad hoc alludit, cum ſubſecutus eſt.[Ita ſunt oia deb.).i.quaſi viribus confecta. [Extincta) Quaſi deſperata μεταφορικῶς,vnde extingui mori dicimus, ſed tranſitum ſignat ad alterius rei mentionem.[Recte)Sine periculo,ne ad aures Cæſ.peruenerint.[Literis cōm.) committere,aut mandare literis ſcribere.[Cetera).ſ.detrimenta reip.quæ ſcribere non audeo.[Spem) Spes incertarum reꝝ,expectatio certarū . Spes [Para)Meditare,cogita,articulus eſt. [Meditari vero eſt exercere Expectatio à verbo græco μελετᾶν l,in d,conuerſo, vt econtrario ſedes à ſella . parare ad rem meditari, ad conſilium, cogitare ad inueniendum retulit.[At viro)Exaggeratio eſt.nam inter ciues ēt viles homines numerantur , ſed vir non niſi qui virtute præditus ſit dici poteſt,vt apud Græcos , & nunc virum ad virtutem ꝑprie referimus . [Perditis) Iniquiſſimis , & improbiſſimis . Iuuen. Audacia perdita . [Moribus) Et bonus, & malus mos eſſe poteſt,pharmacon, venenum, valetudo . [Veterem) Quæ antea ſortita erat.Senex, antiquus, vetus hoc modo differunt . Senex qui ad ſenilem peruenit ætatem, & ad iram duntaxat ipſius proprium referendū eſt . Vetus ad publica tpa ſuperiora . Antiquus vero tam de ſenibus dici poteſt , quam de veteribus vt homo iſte eſt antiquus , & antiqui nr̄i facere conſueuerant, niſi ꝙ habet neſcio quid plus vetus,quam antiquus, vnde Iuuen. Antiquum, & vetus eſt alienum puſthume lectum Concutere.[Vindicaturus)In libertatem Paro Cogito Vetus Vēdico reuocaturus. Inter vendico,ꝙ vindico hoc diſcrimen eſt,vendicamus nobis auctoritatem .i. attribuimus, & quaſi noſtram propriam eſſe facimus. Ouid. Vendicat auſonias Iunonis cura calendas . Vindicamus vero iniurias , hoc eſt vlciſcimur , & punimus , vnde vindicta dicitur. Iuuen. Vindicta nemo magis gaudet q̄ fœmina . Vindicare etiam ſignificat reuocare in libertatem, vt hoc loco,& ad Cæſ. Iuniorem . Qui ſi nihil ad beneficium addere , quo me vna cum rep.in libertatem vt vindicaſſent,& in academicis . Aliqua poteſtas ſic vindicet in libertatem, & libertate atque defendere . Cic. in Catone maiore . Senectus eſt nam loquacior, ne ab omnibus eam vitijs videar vindicare . Quare hic vindicaturus per i , & non per e , legendum eſt , in quo multi errant . Vindico Vindicaturus

ASC. HÆC negocia , &c.) Gratulatur Curioni ꝙ abſit a tanta reipub.perturbatione,cum neq; vexationes eius videat,neq; abſens ſumma laude priuet,deinde monet vt ita inſtructus redeat,vt poſſit rē priſtinæ dignitati reſtituere. Ordo eſt . Ego ne quidē.i.non etiā aut non ſaltem audeo narrare tibi epiſtola,quō hæc .ſ. reip. nr̄æ negocia habeāt ſe,edi.i.q̄ꝫ,vbicunq; es,tu es in eadē naui .i.

in

in eo.lem periculo, vt ſunt qui in eadem naui periclitãtur, vt ſcri
pſi antea ad re, ergo nõ oẽs Cic. epiſtolæ collectę ac ſeruatę ſunt,
tũ gratulor.i.tibi de tuo bono applaudo, ꝙ abes.ſ.ab vrbe, vel qa
non vides ea, q̃ nos, ſup. videmus, vel ꝙ laus tua ſit ſita, ſup. in lo-
co excelſo, & illuſtri.i.pſpicuo, & claro, vtpote in conſpectu plu
rimorum, & ſocioꝝ & ciuium, Quæ.ſ.laus tua, perſertur ad nos,
nec obſcuro, nec vario, i.vacillante ſermone, ſed voce, & .i. ſimul
clariſſima, & vna oium. Ego neſcio illud vnũ an gratuler tibi an
timeã.i.timere debeam tibi.i.pro te, ꝙ expectatio reditus tui eſt
mirabilis, non ſup. ideo timeam, ꝙ .i. vt verear, ne prout virtus
tua reſpondeat.i.ſatisfaciat opinioni hominum. Sed mehercule,
ſup. ideo timeam, ne cum veneris non habeas iã quod cures, ita
omnia ſunt iã debilitata, & propè.i.quaſi extincta. Sed neſcio ne
.i.an hæc ipſa ſint cõmiſſa, rectè.i.decenter literis, Quare i.quam
obrem quia de his dubito, tu cognoſces cetera ex alijs, Tamen.i.
nihilominus, tu ſiue habes aliquã ſpem de rep.ſ.reſtituenda, ſiue
deſperas.ſ.de ea, para.i.meditare, & cogita ea quæ debẽt eſſe in eo
ciue, ac viro, q ſit vindicaturos.i.vindicando iniurias reſtituturus
in veterem libertatem, ac dignitatem remp. afflictam, & quod
plus eſt, oppreſſam temporibus miſeris, ac moribus perditis,

ARGVMENTVM,

Multo artificio, & ſumma accuratione commendat Curioni cauſam Milonis, conſulatum petentis, cuius adoptione nihil gratius ſibi contingere poſſe late declaret, ideoq́; eum literis admonendum habuiſſe, ne aduerſarij eius, & potiſſimum Clodij, cauſa in alienam ſententiam trahatur, docet.q́; rei quam petit facilitatem, ſi Curio annuerit. Sane ex hac epiſtola docemur in re graui, & difficili, ac ſerioſa, exornationibus vti licere,

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Solicite Cicero Milonem commendat Curioni, vti illius conſulatus, & dignitas tanquam ſui ipſius cura ſit. Eſt autem artificioſa epiſtola, omnibus locis ſuaſionis referta.

M. CICERO C. CVRIONI S. P. D. 6

NOndum erat auditum, te ad Italiam aduentare,
• alias, Seruil.ũ cum * Sex. Iulium, Milonis mei familiarem, cũ
his ad literis miſi: ſed tñ, cum appropinquare tuus ad
uentus putaretur, & te iam ex Aſia Romam verſus pro
fectum eſſe conſtaret, magnitudo rei fecit, vt non vere
remur, ne nimis cito mitteremus, cum has ad te quam
primum perferri literas magnopere vellemus. Ego, ſi
mea in te eſſent officia ſolum Curio tãta quanta magis
à te ipſo prædicari, q̃ à me ponderari ſolent; verecun-
dius à te, ſi qua magna res mihi petẽda eſſet, contende
rem. GRAVE eſt.n.homini pudenti, petere aliqd ma-
gnũ ab eo, de quo ſe bene meritum putet; ne id, quod
petat, exigere magis, q̃ rogare, & in mercedis potius, q̃
bñficij loco numerare videaꝰ. ſed, qa tua in me, vel no-
ta oĩbus, vel ipſa nouitate meorum tpm clariſſima, &
maxima extiterunt; EST'QVE animi ingenui, cui mul
tum debeas, eidem plurimũ velle debere: nõ dubitaui
id à te p literas petere, quod mihi oĩum eſſet maximũ,
maximeq́. neceſſarium. neq;.n. ſum veritus, ne ſuſtine
re tuæ in me, vel innumerabilia beneficia non poſſem;
cum pſertim conſiderem, nullam eſſe gratiam tantam,
quam nõ vel capere animus meus accipiẽdo, vel remu
nerando, cumulandoq́. illuſtrare poſſit. Ego oĩa mea
ſtudia, oẽm operam, curam, induſtriam, cogitationẽ,
mẽtem deniq; oẽm in Milonis cõſulatu fixi, & locaui:
ſtatuiq́;, in eo me nõ officij ſolum fruſtum, ſed ẽt pieta
tis laudem debere quęrere. neq; vero cuiq̃ ſalutem, ac
fortunas ſuas tãtę curę fuiſſe vnq̃ puto, quantę mihi ſit
honos eius: in quo oĩa mea poſita eſſe decreui. huic te
vnum tanto adiumẽto eſſe, ſi volueris, poſſe intelligo,
vt nihil ſit prætereą nobis requirendum. habemus hęc
oĩa bonorum ſtudium, cõciliatũ ex tribunato, pp no-
ſtram, vt ſpero te intelligere, cauſam; vulgi, ac multitu
dinis, pp magnificẽtiam numerum, liberalitatemq́. na
turæ; iuuẽtutis, & gratioſorum in ſuffragijs, pp ipſius
excellentem in eo gñe, vel gratiam, vel diligẽtiam; no-
ſtrã ſuffragationẽ, ſi minus potentem, at pbatam tñ, &
iuſtã, & debitam, & ppea fortaſſe ẽt gratioſam. dux no
bis, & auctor opus eſt, & eorum vẽtorum, quo propo-
ſui, moderator quidã, & quaſi gubernator. qui ſi ex o-
mnibus vnus optãdus eſſet; quem tecum cõferre poſſe
mus, non hr̃emus. quamobrem, ſi me memorem, ſi gra
tum, ſi bonum virũ, vel ex hoc ipſo, ꝙ tam vehementer
de Milone laborem, exiſtimare potes; ſi dignum deni-
que tuis beneficijs iudicas: hoc à te peto, vt ſubuenias
huic meæ ſolicitudini, vt huic meæ laudi, vel, vt verius
dicam, ppè ſaluti tuum ſtudium dices. De ipſo T. An
nio tm̃ tibi polliceor, te maioris animi, grauitatis, con
ſtantiæ, beneuolẽtiæ erga te, ſi complecti hoĩem volue
ris, habiturũ eſſe neminem. mihi vero tm̃ decoris, tm̃
dignitatis adiũxeris, vt eundem te facile agnoſcã fuiſſe
* in laude mea, q fuerit in ſalute. Ego, ni te videre ſci- * alias, & in
rẽ, cum hæc ad te ſcriberem, quãtum officij ſuſtinerẽ,
* quãtopere mihi eſſet in hac petitione Milonis omni • alias, quãtoq́. opere
non modo contentione, ſed ẽt dimicatione elaboran-
dum: plura ſcriberem. nunc tibi oẽm rem, atque cau-
ſam, meq́. totum cõmendo, atq; trado. vnũ hoc ſic ha-
beto; ſi à te hanc rem impetraro, me penè plus tibi, q̃
ipſi Miloni, debiturum. non enim mihi tam mea ſalus
cara fuit, in qua præcipue ſum ab illo adiutus, quàm
pietas erit in referenda gratia iucunda, eam autem
vnius tui ſtudio me aſſequi, poſſe confido. Vale.

NOndum) Clodius vt in 1. lib. expoſuimus non ſolũ Cic, HVB.
ſed eius amicorum hoſtis, atque inimicus fuit, verum cũ
Clodius præturam peteret, & eodem anno Annius Milo
cõſulatum, in quo competitores quoſdam ſatis potẽtes haberet.
Metellum, Hypſæum, & Scipionẽ, cum videret Clodium prætu-
ram fore debilem, & quaſi mancam cõſule Milone, ei vehemẽter
aduerſabaꝰ ne conſulatum adipiſceretur, & eius competitoribus
ſuadebat. Cic. aũt cũ Miloni fuiſſet bene affectus in reſtitutione
ſua ab exilio, cupiẽs gratum animum in eum oſtendere, ſummo
pere pro eo laborabat, vt ipſum conſulatum obtinere. Itaq; cum
Curio ex Aſia Romam vẽturus eſſet, quẽ cognoſceret poſſe mul
tum in hac re, & prodeſſe Miloni, miſit ei obuiã has literas, in q-
bus primũ oſtendit quantum ſibi ſit laborandum pro Milone, &
artificioſe oſtendit neceſſe ſibi eſſe, vt Curio, cui plurimum dẽt,
nunc ẽt in Milonis cauſa rogaret, vt ei in hac competitione con-
ſulatus ita faueat, vt omnino ipſum conſequatur. Adducit autem
rationes multas quibus oſtendit petitionem ſuam eſſe honeſtiſſi
mam. Deniq; ex quatuor rebus, quas Seruius in omni petitione
ſeruandas dixit; nulla omnino deeſt. Siquidem honeſtatẽ habet,
cum pro amico ſalutis ſuæ auctore. Poſſibilitatem, cum oſtendit
Curionem poſſe id efficere, quod petit, ſi modo voluerit. Modus
etiam declaratur, cum fauorẽ eius, in cõſulatu Milonis ſe petere
oſtendit, & vt prebeat ſe ducem ſuffragijs aliorum, quę ſe habere
dicit, poſtremo ſubdit ſpem remunerationis, & per ſe & Annium
Milonẽ. Eſt aũt hæc epiſtola omniũ cõmendaticiarum Cic. artifi
cioſiſſima, & vehementiſſima. [Aduentare) Propinquum eſſe, ap- Aduẽtare
pellare. [Appropinquare) Propinquũ eſſe, non loco, ſed tpe, vt ſi Appro-
dixero. Circa feſtum natalis Chriſti appropinquat aduẽtus. [Du- pinqua
ci Mediolani) .i. propinquus eſt vt veniat, quia eo tempore ſo- Verſus.
let maxime Mediolanum petere, Ita in hoc etſi Curio erat ad-
huc remotus, & nondum ad Italiam aduentabat, tamen putabaꝰ
eius aduentus eſſe propinquus, quia cum iam cõſtaret eũ ex Aſia
diſceſſiſſe, paucis diebus erat venturus. [Putaretur) Exiſtimareꝰ,
qa finitum eſt tempus tui magiſtratus. [Romam verſus) Hæc præ
poſitio eleganter poſtponitur, vt hic patet. [Conſtaret) Notum
eſſet,

eſſet. [Profectum) Diſceſſiſſe. [Magnitudo rei).i.magna,& magni momenti atq; pōderis.[Vt nō vereremur) Timeremus. [Ne nimis cito) Ante aduentum tuum. [Cum vellemus) Cum cuperemus.[Has literas) Noſtras commendacitias pro Milone.[Quam primū) vt diximus ſupra,ſubito,vt ante aduentū tuū eſſe admonitus,q d ante fieri vellem. [Ego) Iam incipit ſibi conciliare aīum Curionis,non tam Cur. ſibi debere, q̄ ſe Curioni. Ideoque vt et magna debeat,dicit ſe non dubitaſſe ab eo per literas petere id, quod ſibi eſſet oīum maximum, & neceſſarium. [Officia in te) Merita mea in te collocata.[Solum) Tm̄modo. [A te ipſo præ.) Publice laudari. [Magis) Potius. [Ponderari à me) Aeſtimari à me,q a non tanti ea æſtimo quantum tu p̄dicare ea ſoles. [Verecundius) Rōne huius verecundiæ. [Graue) Moleſtum,difficile. [Pudenti) Verecūdo,pudoris pleno.[De quo putet ſe bene) Cui præſtiterit beneficia.[Magis) Potius. [Loco mer.) Pro remuneratione ſui meriti.[Exigere) Poſcere.[Quam beneficij) Pro quo ei debeat.[Vel nota) Cognita.[Clariſſima) Nulli obſcura. [Nouitate meorum tpm) Quibus mihi noua, & bonis ciuibus inſueta acciderunt, nam beneficia quæ præſtant̄ tpibus aduerſis ſolēt eſſe maiora,& clariora,q a non pn̄t latere.[Etiq.) Iungit̄ cum ſuperiori ſic,& q a eſt animi ingenui,&c.[Ingenui) Liberalis,& ſimplicis. [Velle debere) Velle eſſe obligatum. [Cui debeas) Ei cui merito obligatus ſis, id aūt libenter,facit ingenuus animus. Ruſticus aūt & ſeruilis aīus ſpernit et debere,a quo beneficia acceperit,& ne debeat,plerunq; non vult petere,aut capere bn̄ficiū. [Debeas) Secunda perſona pro tertia elegantia ponitur tam in carmine q̄ in orōnem ſoluta. Virg.4. Aen. M grantis cernas,pro cernat aliqs. [Non dubit.) Auſus ſum,& eſt ordo,ſed quia tua in me,vel nota oībus,&c.[Non dubitaui per lr̄as) Quia es abſens, nec poſſum tecum coram loqui.[Neque.n.) Occurrit abiectioni dicens, ꝙ quis innumerabilia beneficia à Cur. accipiat,confidit tn̄ ſe poſſe omnia ſuſtinere. [Vel).i.ēt. [Gratiam) Beneficium. [Capere) In accipiendo.i.cuius beneficij animus meus non eſſet

Animus liberalis

capax,q a liberalis animus,vt voluit Ariſt. ēt in accipiendo beneficium cognoſcitur, q a non dubitat accipere, q a ſe dignum cognouit.[In rem.) Reddendo parem grām. [Vel cum.) Vel ēt augendo quod accepiſſem. [Illuſtrare) Ornatiorem,& clariorem reddere.[Studia) Affectus animi deſideria.[Oēm mentem) Intentionem oēm mentis. [Fixi) Poſui, firmaui. [Statui) Iudicaui, vel decreui. [Fructum) Voluptatem.i.exiſtimaui me non ſolum debere ita facere, vt videar in eum vſus officio meo, ſed quod plus eſt,vt lauder fuiſſe pius tanquam in patrem.[Officij) Meriti. [Pietatis) Quæ plus eſt q̄ officium.[Laudem) Commendationem apud oēs.[Neque vero) Ex quadam comparatione oſtendit quantæ curæ ſit ſibi: vt Milo conſequatur hunc conſulatum,& eſt ſenſus,cum quilibet naturaliter habeat curam ſuæ ſalutis, & ſuarum rerum,non puto propriam ſalutem, & proprias res fuiſſe vnquā tantæ curæ alicui quantæ curæ ſit mihi eius honor. [Suam) Propriā.[Honos) vt cōſulatum cōſequatur. [Fortunas) Res diuitias. [In quo) Vel honore,vel Milone.[Studia) Fauores. [Huic) Petitionis poſſibilitas.[Te vnum) Te ſolum. [Si volueris) Quaſi aſtringit eū vt faciat.[Præterea) p̄ter,vel poſtea.[Habemus) Oſtendit adiumēta,q̄ habeat ad hāc cauſam,& ea enumerat.[Studiū) fauorē,& volūtatē.[Ex trib.) Milonis, q tulit legem de reuocando Cic.cū eſſet trib.pl.[Propter nr̄am cauſam) q a boni viri cum vidiſſent Cic. à Clod. vexatū,& à Milone reuocatū atq; defenſum, conciliati ſunt valde erga Milonē q de Cic.reuocatione tā diligenter exigiſſet.[Vulgi,& mul.).i.plebis. [Munerꝭ) Ludorꝭ,quos Milo magnificentiſſimos ante exhibuerat q̄bus ſibi conciliauerat aīos multitudinis, qm̄ ijs plebecula gaudet. [Vulgi, & mult.) Subaudi ſtudium habemus. [Naturæ) Milonis qui non coactus, ſed nā liberalis eſt.[Iuuentutis) Iuuenum Rom. [Gratioſorum) q apud populum grām hn̄t.[Suffragijs) Fauoribus ſunt.n.ſuffragia quaſi voces, quæ dicebantur in comitijs, & in tabella ſcribebant, cum quiſq ſuam declarabat voluntatē de aliquo eligendo in magiſtratum,vnde ponit pro auxilio,& ſuffragari eſt auxilium & fauorē ferre, & refragari eſt pugnare, ſed cauedū ne abutamur ſic dicendo. Lacedæmonij ſuffragia miſerūt Athenienſib. q a auxilia dicēdū eſt; q̄ pprie de re militari dn̄r,quæ & ad alia referant̄ interdū. Suffragium vero in voce tn̄,dr̄,& ſic ſuffragari,& refragari. [Ipſius) Milonis. [Diligentiam) Quam adhibet,vt oībus ſit gratus.[Nr̄am) Mei Cic.[Suffragationem) Fauorem,vt diximus. [Si minus) Si nō.[Potentē) Magnæ auctoritatis.[At) Saltē. [Probatam) Bonā,& laudatam. [Iuſtam) pp eius probitatem, iuſtum eſt.n.fauere bonis.[Debitam) pp eius in me merita. [Propterea) pp id.ſ.ꝙ ſit debita. [Gratioſum) q a ſolent eſſe grata ea,quæ ex debito ab aliquo fieri putatur. Ingratū.n.& immemorem nemo

Suffragium

Suffragor

Refragor

Auxiliū

eſt qui non oderit.[Dux) Princeps,tractū à militia,vbi milites ſine duce minus audent & valent. Vnde Virg. Vrget pn̄tia Turni, dicimus aūt opus eſt mihi duce, & opus eſt dux. [Ventorꝭ) Vulgi multitudinis,quam ventum appellauit pp inſtabilitatem, aut q a ex multitudine ſeditio plerunq; mouetur, quæ vt ſupra diximus tempeſtati comparatur, ſicut ēt tempeſtas is ſeditionis vt Virg. j. Aen. Ac veluti magno in populo, cum ſæpe coorta eſt. Seditio, ſæuit. aīs ignobile vulgus. [Propoſui) Ante dixi. [Moderator) rector.i.cuius ſapientia,& auctoritate ducantur, vt idem Virg. Tū pietate grauem, ac meritis ſi forte virum quem Conſpexere ſilent,arrectiſque auribus aſtant.[Gubernator) Quia de ventis locutus eſt, gubernatorem ēt tranſitiue dixit,cum proprie de naui

Gubernator

dicatur gubernator. vt Virg.in vj. Aen. Ecce gubernator ſeſe Palinurus agebat. Ergo perſeuerauit in tranſlatione nauigantium, vt ita intelligat, ꝙ quemadmodum nauigantibus, vt ad portum perueniant opus eſt,qui arte & prudentia ſciat moderari ventos, & eſt opus bono gubernatore,ita ſibi opus eſt duce aliquo,q regat iſtam multitudinem, & ſeruet eam in fauore Mil. vt conſequatur conſulatum, ne ipſa multitudo, & vulgus tanq̄ venti ſine moderatore mutentur.[Vnus) Solus.[Ex omnibus) Ciuibus Romanis. [Exoptandus) Eligendus,optare.n.eligere dr̄. Virg. j. Aen. Pars optare locum tecto. Et Terēt.in And. Quæ ſeſe optauit hic

Opto

Optio

diuitias inhoneſte parare potiuſq̄ in p̄tia pauper honeſte viuere, vnde & optio dr̄ electio pro optatio.[Conferre) Comparare,q a nemine potiuſq̄ à te eligendum putarē. [Quamobrē) Cōcluſio, in quo oñdit nihil ſine denegandū a Curione ex his,q petit.[Memorē) Beneficiorꝭ acceptorꝭ. [Si gratū) In referenda grā,nam vt inqt Cic. bn̄ficium male locatum maleficium puto, & ſtultū eſt in immemorem,& ingratum bn̄ficium conferre.[Si bo.virꝭ) Cui iucundū,& dignum bn̄facere.[Vel ex hoc ipſo) dicit ex hoc ipſo, ꝙ Miloni viro bono faueat, poſſe exiſtimari ſe eſſe virꝭ bonum. [Laborem) Curem, ſolicitus ſim. [De).i.pp. [Si dignum) Gn̄aliter dicit. ſi me ob aliq̄ rem putas,in quem bn̄ficia tua conferas. [Subuenias) Succurras,auxilieris. [Meæ ſolic.) Labori & anxietati,quam de Mil.ſuſpicio.[Laudi) Quia ſpectabat maximam laudem ſi eius ſtudijs Milo adeptus conſulatu, vnde ſupra dixit, ſed ēt pietatis laudem debere quærere.[Vel,vt verius dicam) Correctio eſt.[Proprie) Meæ, [Salun) Exīmant.n.in Milonis cōſulatu

Dico

ꝯſiſtere ſalutem ſuā.[Dices) Dicare,& dare velis,eſt aūt dico primæ coniugationis,& eſt auct. Don. pluſq̄ dare,dicatur.n.perpetuo.datur ad tp̄s. Terent.in Phor. operam hanc tibi dico. Virg. j. Aen. Propriamque dicabo. [De ipſo) vltima pars petitionis,hoc eſt remunerationis oblatio ex pſona Mil.& ex perſona ſua. [T. Annio Mil.) Appellatus eſt.n. T. Annius Mil.[Cōplecti) Suſpicere defendendū. [Animi) Fortitudinis in aggregandis rebus magnis.[Grauitatis) Auctoritatis.[Cōſtantiæ) Perſeuerationis erga te. [Mihi vero) Oñdit q̄ tibi gratum ſit hoc futurum quod pro Mil.facies.[Adiunxeris) Pro adiunges.[Vt eundē) Vt cognoſcante ita fuiſſe prōptum ad ea, in quibus agitur ſalus mea ſicut olim fuiſti in ſalute.[Eundem) Talem,tam benignum. [Qui) Qualis. [Ego) Nunc adducit cauſam,quare pluribus eum non rogat,quia Curio ſatis intelligat quām obligatus ſit Cic. ipſi Miloni. [Quantum officij) Quantum debiti. [Suſtinerem) Eſſet mihi impoſitū. [Contentione) verborꝭ. [Dimicatione) Cōcertatione,ſi ſit opus.

Trado

[Trado) Tradere eſt fidei alicuius credere. Virg.in Buc. Nuper mihi tradidit Aegon. [Tibi) pp ſtudium, & fauorem tuum Mil. p̄ſtitum. [Penè) Ferè. [Quam ipſi) Qui adiutor fuit in ſalutare p̄ſtitum. [Neque.n.) Senſus eſt. Nam non tam mihi chara eſt ſalus mea, in quām ille præcipue me adiuuit, q̄ erat iucunda pietas in referenda gratia.[Præcipue) Maxime,quia etiam ab alijs.[Referenda gratia) Reddendo per meritum.[Eam) Pietatem. [Studio) Fauore. [Tui vnius) Tui ſolius, ſi volueris Mil. ſtudere.

PHIL.

Nunouum erat) In ſcribendis epiſtolis poſſumus vti vel nō vti artificio. Id.n.nr̄o arbitrio ſitum eſt. Sed cum negocium habet aliquod ponderoſum, Cic. magnam ex parte loqui ſtudet. Hanc epiſtolam ſiquis diligenter attendat, nihil inueniet quod non ſit laude,& admiratione digniſſimū. Eſt.n.arte & ſubtilitate dicendi admodū plena. In qua exordienda in primus adiutorē facit attentū, tum rem magnam pollicet̄ allaturꝭ vt magnitudo rei fecit, vt nō vereremur ne nimis cito mitteremus. Et ibi beneuolum reddit. Ego ſi mea in te eſſent officia ſolū Curio tanta. Itē à perſona auditoris. Sed q a tua in me vel nota oībus. Docilē facit eū paulò poſt,inqt. In Mil.ꝯſulatu fixi & locaui. Eſt aliud p̄terea animaduertendum hanc petitione illis quatuor rhetoricis partibus conſtare, vt ſi p̄ſtandi facultas, ſit honeſtum quod petitur, habeat modū,ſequat̄ remuneratio. Poſſibilitatē oñdit,cū ais. Huic te vnū tāto adiumēto eſſe ſi volueris,poſſe intelligo. Modū vero,

cũ ait. Habemus hic oĩa,& vt ſubuenias huic me ſolicitudini, vel
(vt verius dicã) ꝓprie ſaluti tuum ſtudiũ dices,deniq; remunera-
tionem oſtẽdit.vt de ipſo T.Annio tñ polliceor. Sed vt q̃d à Cic.
petatur,facilius cognoſci poſſet. bř argm̃ exponere viſum eſt.Id
aũt eſt hmõi T. An. Milo magna quadam ꝯtentione petebat,cu-
ius tunc erãt multi cõpetitores potẽtiſſimi viri,Scipio,Hypſæus,
& Metellus,q̃ res non minori curæ Cic. q̃ Miloni,cum ꝑꝑ amo-
rem inter ſe maximum.tũ vel in primis ꝑꝑ magnitudinem meri
torum,q̃ in eum Milo,contulerat: nam eius opera Tullius ab exi
lio reuocatus maxima cũ gratulatione ciuium in vrbem Romam
reuerſus eſt. Igitur Cic. tanti non immemor bñficij oĩbus in re-
bus vel preſertim in eo conſulatu bñmeriti gr̃am referre conaba
tur, vt talem magiſtratum Cic. induſtria ꝯſequeretur, vel maxime
ꝙ illi Clodius Cic. inimicus plurimum aduerſabat,& competito
ribus fauebat. Erat.n.eodẽ anno Clod.ꝓturam petiturus quo Mi-
lo conſulatum, nec ignorabat. Milone conſule parui põderis in
rep.futuram eſſe ꝓturam ſuam. Qua ꝑꝑ omni arte Milonem in-
ſectabat, ne conſulatum adipiſci poſſet, Tullius vero multum ac
diu in hac re perficienda laborauit. Nec dum conſecuta res erat,
cum ex Aſia Romam curio reuerteretur. [Et qm̃ non ignorabat
ꝙ quidquid erat ampliſſimus in rep.Curio ꝑꝑ opinionem,qñ ſe
concitarat,facile conſequi poſſet,non dubitauit id per literas ab
eo petere, quod erat illi maximum, maximeque neceſſarium vt
ipſe cõſulatum à ſenatu pro Milone petere, quem certo ſciebat
non negaturum eſſe. [Nondum) Eiuſdem ferme naturæ ſunt,&
donec,ſed elegantia differunt. Nam ne,non,nec,commode iun
Dum guntur cum dum,nunq̃ tñ cum donec. Significant ẽt dum & do-
Donec nec vſq; ad,vel quãdiu,& donec ſubiunctiuo,dum indicatiuo cõ
ueniunt,vt literis inſeruiam,donec moriar.i.vſq; ad mortem, &
Italia tua merita recordabor,dum viuo.i.quandiu viuo. [Ad Italiam)
Vento Varro,& Timæus à copia bonum,quæ in Italia eſſe dř, appella-
Aduẽto tam exiſtimant, ἰταλὸς .n. veteri lingua Græcorũ bouem ſignãt.
Aſia Virg.vero à duce dictã Siculo fuiſſe commemorat: vt,Nũc fama
minores Italiã dixiſſe ducis de nomine gẽtem. [Aduentare)Ven
tare,& aduentare dicimus,frequentatiua à vino. [Ex Aſia) In qua
geſſerat magiſtratum ab Oceani & Thetyos filia & Iapeti cõiuge
Aſia, inquit Heſiodus appellatam. Lydi vero ab Aſio Eotyi filio
nominatum fuiſſe cõmemorat. Eſt ẽt eius nominis palus in Ly-
dia Caiſtro proxima gruibus abundãtiſſima. [Romam verſus) Sic
exigit elegantia, vt hæc particula verſus poſtponat dictioni. Sic
Sulp.ad Cic.Megaram verſus nauigarem. Quid aũt de verbis Ro
me appellatione ſentimus,in lib.de honoribus publicis diximus.
[Profectum)Diſceſſiſſet. [Conſtaret) Manifeſtum eſſet. [Magni-
tudo)Attentum facis. [Nimis cito) Ante aduentum. [Vellemus.)
Optaremus. [Ego,ſi mea) Ordo eſt.Ego cõtenderem,& eſt prin
cipium conciliandæ grã.Cur.ad ſeipſum demonſtrat ſe plus Cu-
rioni dře,q̃ Curio Cic.dřet.Sed pro magnitudine animi pollice-
tur ſe illi accumulatiſſime ſatiſfactorum. [Magis) Pro maius, à
poſitiuo magnum, non .n. dicimus maius ſtudeo, ſed magis ſtu-
deo,nec maius potuit Scipio q̃ Annibal. Pomp. tñ ab eo dictum
exiſtimat,quod Græci μᾶλλον dñt. [Prædicari) Apte laudari. [Pon
derari) [illegible] pro exiſtimari. [Contenderem)Peterem. [Gra-
ue eſt.n.)Senſus eſt,ꝙ cum qs homo pudẽs.& modeſtus aliquod
in quempiam bñficium contulerit,ſitq̃. poſtea ipſe ab eo aliquid
magnum petiturus,moleſtum eſt petere,qñ putat ne bñficium,
quod prior ipſe contulerat repetere, & pro eo quaſi mercedẽ exi
gere videatur,& eſt exornatio, quam Græci [illegible], noſtri ſniam
Peto dñt. [Petere) Petimus grã,poſcimus meritis,poſtulamus iure,ex
Poſtulo poſtulamus querela,flagitamus, ardore, rogamus precibus. [De
Poſco quo ſe bñ puter)In quem ipſe bñficia cõtulerit. [Loco merced.)
Expoſtu Pro remuneratione collocati bñficij. [Exigere)Debitum repete
lo re. [Tua)Beneficia. [Nouitate meorum temporum) Dum fuit in
Flagito exilio,nouitas .n. plerunq; pro temporum perturbatione ponit
Rogo & tpa pluratiue ad felicitatem vt plurimũ referunt. Cic. O tpa,
Tẽpora ò mores quæ aduerſis temporibus bñficia præſtantur,ſolent eſſe
Ingenu' canora,& magis cognita, vnde ſubiungit, clariſſima, & maxima
Liberti extitere. Sunt & tpa felicitatis,ſed raro ſine epitheto ponuntur.
nus [Eſtq̃. animi ingenui)Pertinet ad aĩum liberalem,& nobilem,nã
ruſticorum animi recipiendis beneficijs iacẽt,niſi temeritate ali-
ter ſe gerant,Ingenuus ille dř,qui liberis parẽtibus natus eſt,nec
poſtea factus ſeruus,ecõtrario Libertinus, qui iuſta ſeruitute ma
numiſſus eſt. [Debeas)Elegãter ponitur ſecunda perſona pro ter
tia,tam in verſu,q̃ in proſa oratione Iuuen. Dicas forſitan vnde
ingenium par pñtæ. [Dře) Obligatum eſſe. huius verbi ſignifica-
tionem Cic. in Parad. explicauit hoc modo. Tu poſſe te dicito.
qm̃ quidem potes,debere te ne dixeris,qñ nihil quis debet, niſi
quod eſt turpe non reddere. [Non dubitaui) Dirigi ſic verba. Se

quia tua & cetera. [Per literas) Non expectando reditum tuum.
[Neque.n.ſum veritus)Refutatio eſt,& quaſi reſponſio obiectio-
ni. [Vel) Pro etiam, vt Ter.vel rex,& in Phormione, vel occidi- Ve
to. Interdum pro veluti, vt Terent. vel hic Pamphilus. Alias diſiũ
ctiua coniunctio plerunq; correptionem ſignãt, vt Cic. vel opti-
mã me ſanè vitam. [Conſiderem) Pro conſtanti hřem poſſe accu
mulatiſſime gratias referre. [Gratiam)Beneficium. [Capere)Cum Cap
vt id,quod in nobis eſt aſſumimus,capere dicimus,qui ſe dignum
in accipiendo beneficio cognoſcit,illud accipere non dubitat, &
id magni,& liberalis hoĩs eſſe philoſophi tradiderunt. [Cumulan
do)Plura referendo q̃ acceperat. [Ego omnia mea ſtudia)Articu
lus eſt. [Studia) Volontates,& affectus animi. [Curam) Differt à Cura
curatione, hæc ꝓprie medicorum, cura vero reliquorum eſſe dř Curatio
non à curando, vt inquit Priſcianus, appellata, ſed ab eo ꝙ cor
vrat. Hinc Ennius quaſi huius nomini originem explicans inqt.
Curam væ leuaſſo. Quæ nunc te coquit. [Hanc Græci μέριμναν
dicunt, hanc etiam pro amore Latini capiunt. Virg. At regina
graui iandudum ſaucia cura. [Induſtriam) A quo non fit indu- Indu-
ſtrioſus. ſed induſtrius,nec à virtute virtuoſus, licet Boëtius vir- ſtria
tuoſum tu non dicas. Has.n.deriuationes latinas aſpernatur, ſed Indu-
pro virtuoſum Tull.dicit,bonum,iuſtum,ſtudioſum,fortem,nũ- ſtrius
quã virtuoſum apud Cic. inuenies, ex quo ait tametſi vitioſum
dicit,virtuoſum tñ dicere non auſim. [In eo) Conſulatu. [Offi-
cij) Quod pro meritis in me ſuis efficere debere fructus eſt vo-
luptas, gauderem .n. multum non ſolum videri vſus officio in
Milonem,ſed laudari plus in eum fuiſſe. [Pietatis) Nunc pro ſin Pietas
gulari amore pietatem accipimus,& plus eſt q̃ officium,vt ſupra
dicimus. [Laudem)Commendationem. [Debere quærere)Vt Mi
lo conſulatum omnino conſequatur, & illud proprie quæri dici
tur,quod cum difficultate inuenitur. Non ſolum, & non modo Non ſo
ſemper exigunt poſt ſe, aut ſed, verum, vt non ſolum Athenis lum
cognomen deportaſſe. ſed prudentiam & humanitatem intelli-
go,& in epiſtola ad Appium. Ita eſt homo non modo prudens. Nõ mo
Verum etiam,quod vidi,curioſus. Sed caue dicas nedum pro non do
ſolum. Eſt.n.alius loquendi mcus. Exigit .n. ante ſe orationem
hoc modo. Adirem pro te mortem nedum verba pro te facerẽ,
& ſub vno verbo vtranque ſententiam complecti hoc modo. Adi
rem pro te mortem,nedum laborem. At nullo modo dicendum
eſt ſic. Nedum laborem pro te adirem, verum etiam mortem,in Nedum
quo multi errauere. [Neque) Ex quadam quaſi comparatione di- Neque
cit,ꝙ nullus vnquam tanti fecit aut fortunam,aut ſalutem tuam, vero
quanti ego conſulatum Milonis mei. Et animaduerte,ꝙ nec, &
neque eleganter iunguntur cum hac particula vero,ſed aut nun-
quam pati pñt,quod iure tibi vendicat non. Dicimus.n.autẽ nec Nõ aũt
vero,& neq; vero. [Salutem) Neque dicas ſalutes,numero enim
multitudinis non inuenitur apud doctos viros. [Honos)Vt adi-
piſcaĩ conſulatum,honos & labos,pro honor & labor nõ tã ver Honos
ſu q̃ proſa oratione dici pñt. Sic in Tuſculanis,honos alit,artes, Labor
quod Virg. Semper honor nomenq̃. tuum. [Oĩa mea) Nihil exce
pit, ſed animi corporis, & rerũ æternarũ bona intellexit eſſe po-
ſita ꝓ honore Milonis, vt magis Curio moueret ad id agendum,
quod Tullius pro Mil. petebat. [Si volueris) Vim his hæc verba
quaſi ad cogẽdum vt faciat. [Intelligo) Plus eſt q̃ ſi dixiſſe credo. Intelli-
nam quæ intelligimus certa ſunt,q̃ vero credimus falſa eſſe pñt. go
[Præterea)Præter te vnum. [Habemus hæc oĩa) Petit ſtatum cau
ſæ,& rei peragendæ facilitatem oſtẽdit,& Milones mores,& gra
tiam,& adiumenta,quæ habeat paucis enumerat. [Bonorum ſtu
dium)Habemus inqt,in primis bonorũ ciuium,hoc eſt patricio-
rum voluntatẽ,qui conſulatum Miloni volunt. [Cõciliatum) In
bñuolentiam Milonis & fauorẽ adductum. [Ex tribunatu) Ipſius
Milonis,qñ de reuocando ab exilio Cic.legẽ tulit. [Propter no-
ſtram vt ſpero te intelligere, cauſam) Quam venuſte inter duas
cauſas ſimiliter cadentes diuerſa interpoſita ſunt verba per cau-
ſam vero noſtram ab exilio reductionem intelligit, de quo ſæpe
diximus. [Vulgi, ac multitudinis) Repete habemus ſtudium, &
ꝑ vulgus ac multitudinem plebeiorũ intelligit. [Propter magnifi-
centiã munerum)Ludorum quos populo ante Milo ꝓbuerat,qui
bus maxime plebeiorum aĩos ad ſe amandum allexerat. [Iuuentu
tis)Repete habemus ſtudia iuuentutis,& alioꝝ,qui gratioſi erant Credo
in dandis ſuffragijs. Oẽs enim Miloni fauebãt, cum ipſe in dãdis Suffra-
ſuffragijs maxima prudentia vteretur,vt neminem offendere, & gium
multis gratificari videretur. Sunt.n.ſuffragia, & ſuffragationes in Suffra-
eligendis magiſtratibus voces, & auxilia. quorum varius eſt mo- gatio
dus. Alibi fabis vtunt, alibi pillulis ex panno factis, alibi vocibus Suffra-
in tabella aſcriptis, vt Senatus apoſtolicis in eligendo Pontifice gor
facere conſueuit. Inde ſuffragari ꝓ auxiliari dicimus,& refraga- Refra-
ri pro repugnare, & ſuffragium pro auxilio ponitur, non tamen gor
dicas:

dicas: Carthaginienſes ſuffragia miſerũt Annibali & huiuſmodi, tunc.n.auxilia dicimus,nõ ſuffragia,quæ hmõi vocibus vt ita loquar,accõmodanda ſunt.[In eo genere)In dãdis ſuffragijs. [Noſtram ſuffragationem)Intellige habemus.[Minus potẽtem)Non multæ gratiæ,vel auctoritatis,qm̃ oẽs ſciebãt Cic. Miloni ptimũ dr̃e, ideo in hac petitione Milonis parũ auctoritatis habebat, videbatur.n.non ratione,ſed gratia & debito moueri,aut ad euitandum arrogantiam,inquit,minus potentem.[Ad)Si item. [Gratioſam)Ex debito. Solent.n.iucunda & grata eſſe,quæ à debito proficiſcuntur.quis.n.laudat ingratum? nemo.n. Nomina in oſus deſinentia,copiam,habitationem,vehementiam, & quãdam affectionem præ ſe ferũt.[Dux nobis,& auctor opus eſt) Qui ad optimũ finem hãc rem ducat & metaphora à militibus eſſe poteſt, qui ſine duce nõ multum proficiunt.Opus eſt mihi illa res,illius rei,illam rem,& illa re dicimus. [Ventorum) Ancutis,metaphora,& vulgus ac multitudinem intellexit, in quibus nulla ſolet eſſe conſtantia tanquam in ventis,& facile vt venti mutantur,& vt plurimum in contrariam ſententiam.Virg.Scinditur in certum ſtudia in contraria vulgus. [Moderator) Cuius perſuaſione moueãtur, vt eſt illud Maronis: Tum pietate graue, ac meritus ſi forte virũ quem Conſpexere ſilent,arrectisq. auribus aſtant.[Gubernator) μεταφορικῶς à naui,cuius rector gubernator dr̃,vt Virg.Ecce gubernator ſeſe Palinurus agebat.Et in metaphora nauigantium perſeuerauit, cum ventos nominaſſet qui vt arte reguntur, ita regi à certo duce hmõi multitudinem oportebit, ne tanq venti mutaretur, ſed conſtans eſſet in fauore Milonis. [Vnus) Præcipuus. [Exoptandus)Eligendus [Si me).ſ.beneficiorum,hac verborum iunctura à te vti nolim,vt ab eadem ſyllaba ſiniatur initiũ dictionis,in qua ſuperior deſinit,qñ facit incõcinnam orationem,vt illud Maro.Et dorica caſtra,eodem modo ab eiſdem ſyllabis dico. Videndum eſt,inq̃t Fab. ne ſyllabæ verbi prioris vltimæ ſunt primæ ſequentis.Id neq̃s præcipi mitetur,Cic.excedit in carmine.O fortunatam natam me conſule Romam. [Quamobrẽ) Cõcluſio in qua oſtendit nihil ſibi denegandum, à Cur. ex ijs, quæ petit. [Memorem)Beneficiorũ acceptorũ.[Si gratum)In referenda gratia,beneficium, inquit Cic. male collocatum maleficium puto & ſtultum eſt immemorem,& ingratum beneficium cõferre. [Si bonum virum) Repetitio eſt,& cõferre beneficium bono viro iucũdum eſt.[Quõd).ſ.me eſſe memorẽ.[De Milone)Qui eſt vir bonus. [De).i.propter. [Dices) Primæ cõiugationis verbũ,vt Virg. Propriamq. dicabo.Et plus eſt dicare,q dare,nam dicimus perpetuo,damus vero ad tempus. [Vel,vedicam) Et Correctio eſt. [De ipſo T.Annio) T. Annius Milo dicebatur, remuneratio petitionis.[Maioris animi)Articulus. [Si complecti hominem) Modus loquendi apud diſertos viros frequentiſſimus,ꝓ amare & defendere,& fauere. Solẽt & addere amore,vel beneuolẽtia,fauore,& hmõi,& ita dicere,magno te amore complector, & hominẽ pro illo,ponere,vt vidiſti hominem,hoc eſt vidiſti illũ. [Mihi vero) Quam grande beneficium ſit in eum collocaturus oſtendit,ſi hãc ſumet pro Milone prouinciam.[Eundem)Ita diligentem,& benignum. [In laude mea) Maxima ſibi laudi futurum exiſtimabat, ſi eius opera Milo cõnſulatum adipiſceretur.[Qui)Qualis.[In ſalute) Qñ ab exilio reuocatus eſt,vbiq; locorũ ſuam ab exilio reuocationem ſaluẽ appellat.[Ego,ni te)Ordo eſt. Ego plura ſcriberem,ni te, &c. [His verbis) Cauſam oſtendit cur non pluribus verbis ſecum agat, cum ſciat Tul. Miloni plurimum dr̃e. [Officij)In me collocati ab eo.[Cõmendo)Indocit ãñt recõmendo, & recõmitto,& recõmẽdationem. Tu fac dicas cõmendo,cõmitto,cõmendatonẽ,& intereſt multo cum cõmendo te principi dicimus,& cõmendo te apud principem. Nam cõmendo te principis eſt cõmitto te.Cõmendo te apud principẽ,eſt laudo te. [Atq; trado) Eſt.n. tradere alicuius fidei ſe cõmittere & ſub eius præſidio eſſe.[Habeto) Ad ſinem ſpectat,vt diximus ante. [Præcipue) Ante alios.[Pietas)Singularis obſeruantia amoris. [Studio) Opera, & diligentia,& fauore [Sane legendum) Tuo vnius ſtudio,non tui vnius. [Confido) Conſtanter teneo,vel credo, vt alibi Cic. quanquam Crat. noſtro principe huius memoriæ philoſophorum hæc te aſſidue audire, atque accipere confido.

Noia in oſus — *Dico De* — *Cômendo te principi* — *Cômendo te apud principem*

A S C. NONDVM erat &c.) Multo artificio & ſumma accuratione commendat Cur. cauſam Milonis conſulatum petentis,cuius adeptione nihil gratius contingere ſibi poſſe late declarat,ideoq. oſtendit eum ſe literis admonendũ habuiſſe,ne aduerſarij eius,& præcipue Clodij cauſa in contrariam ſententiam trahatur. Docet q. rei quã petit facilitatem,ſi modo Curio annuerit. Sanè nos docemur ex hac epiſtola in re graui exornationibus vti poſſe. Ordo eſt. Nondum erat auditum te aduentare ad Italiam, cum ego miſi Sext. Iulium familiarem Milonis mei.ſ.amici ad te cum his literis. Sed tamen cum tuus aduentus putaretur appropinquare, & ꝓſtare te profectum eſſe iam ex Aſia Romam verſus, magnitudo rei fecit,vt nõ vereremur,ne mitteremus nimis cito,cũ vellemus magnopere .i. magna cura,& diligentia,has literas ꝓferri ad te,quamprimum.i.valde Cito. ò Curio ſi mea officia eſſent in .i. erga te,ſolum tanta,quanta ſolent prædicari magis à te ipſo,q̃ põderari à me,contenderem.i.obnixe peterẽ,verecundius à te ſi qua.i.aliqua magna res eſſet petenda mihi. Enim.i.quia,graue.i. moleſtum eſt homini pudenti.i.habenti pudorem,aut verecundo petere aliquid magnum ab eo,de quo putet ſe bene meritum ne videatur magis exigere.i.violenter expoſtulare, q̃ rogare qd' petat,& numerare ſup. illud potius in loco mercedis,q̃ in loco beneficij.ſ.gratis facti.Sed qa tua beneficia in.i.erga me extiterunt, vel nota omnibus,vel clariſſima.i.euidentiſſima & maxima,ipſa nouitate.i.propter ipſam nouitatem .i. raritatẽ temporũ meorũ .i. eorũ,quæ acciderunt temporibus noſtris,hoc eſt quibus conſulatum gerebamus. Vñr.n.tempora eſſe cõſulum quodammodo eo qꝫ ab eis denominabant olim anni. Eſtque.i.& eſt animi ingenui ſup.officium.i.pertinet ad animum ingenuum.i.minime ſeruilẽ. velle dr̃e eidem,cui debeas plurimum, ſup. ideo ego non dubitaui.i.nõ ſum veritus,petere id à te per literas,quod eſſet mihi maximum omnium .ſ. expectandorum,& eſt maxime neceſſarium. Artificioſiſſime(vt dixi)ad obtinenda quæ vult, incepit.Nã quaſi aliud agens rei, quam petit,& honeſtatem,& neceſſitatem oſtendit.Vnde addit: Neque.n.ſum veritus,ne.i.vt nõ poſſem,dico ne .i.vt nam ſatis eſſet ne poſſem,ſiue non cum igitur apponat non, ne quod valet per ſe vt non valet tantum,vt quod ideo accidit,qꝛ vt dixi,verba timoris,& vetãdi ,quæ tacitam negationem important,idem efficiunt cum & ſine negatione, & ita tres negationes nũ plus efficiunt quam duæ ſuſtinere tua,vel.i. ẽt,innumerabilia beneficia in me. preſertim cum cõſiderem nullam eſſe gratiam, quam animus meus nõ poſſet, vel capere.i.comprehendere in accipiẽdo.i.cum acciperet,vel illuſtrare.i. illuſtriorem facere remunerãdo,& cumulando.i.augendo eam.Ergo &c. Poſt lõgam inſinuationem tandem aperit qd petat dicens. Ego fixi.i.firmaui,& locaui in conſulatu Milonis omnia ſtudia mea,omnem operam ſup. meam,omnem ſup. curam induſtriam,cogitationem,deniq; omnem mentẽ,ſtatuique.i.& conſtitui me dr̃e quærere meo, nõ ſolum fructum.i. vtilitatem officij.ſ. bene locati , ſed ẽt laudem pietatis.Neque vero puto ſalutem,ac fortunas cuiquam ſuas fuiſſe vnq tantæ curæ,quantæ.ſ.curæ honos eius.ſ Milonis, ſit mihi, in quo.ſ.honore eius,ego decreui omnia ſtudia mea eſſe.Ergo intelligo te vnũ poſſe eſſe,ſi volueris, huic.i.hmõi amico meo tanto adiumento,vt nihil ſit requirendum nobis, præterea .i. præter te vnũ.Nos habemus hæc omnia.ſ.adiumenta. vtpote ſtudium.i. fauorem,bonorum.ſ.ciuium, conciliatum.i.conquiſitum Miloni ex tribunatu .ſ. eius,quem decenter geſſit cõciliatum,dico ſtudiũ bonorum.Propter noſtram cauſam,vt ſpero te intelligere,& ſtudium vulgi,ac multitudinis,ꝓp magnificentiam numerum, & libertatem naturæ.i.naturalem Milo, & ſup. ſtudium iuuentutis .i. multitudinis iuuenum , & gratioſorũ .i. eorum qui habent multũ gratiam,& ꝓrogatiuam in ſuffragijs propter excellentem,vel gratiam,vel diligentiã ipſius in eo genere.ſ.hominum conciliando, & ſup.ꝓp noſtram ſuffragationem,ſi .i. licet forte minus potẽtẽ. at.i.certe probatam,& iuſtam, & debitam, & ꝓpra fortaſſe etiam gratioſam. Dux & auctor.ſ.huius petitionis, eſt opus.i. neceſſarius nobis,& qdam moderator eorũ ventorũ.i.aurarũ, hoc eſt fauorum,& ſuffragiorũ,q̃ ſæpe facillime vt vẽti leui momento mutantur. Et quaſi gubernator,qui.ſ.moderator,& gubernator,ſi vnus ſit exoptandus nobis ex omnibus,non habemus ſup. quempiam quem poſſumus conferre tecum.Quam ob rẽ ſi potes exiſtimare .i. iudicare me virum memorem .ſ. beneficij habendi in animo ſi gratum in beneficio referendo. Si virum bonum, vel.i ẽt ex hoc ipſo.ſ.facto,qꝛ laborem tã vehemẽter de Milone.i.de honore Miloni augendo deniq; ſi iudicas me dignum tuis beneficijs ego peto hoc a te vt ſubuenias huic ſolitudini meæ vt dices .i. dedices, aut dedas,& quaſi cõſecres,& propriũ facias ſtudium tuũ huic laudi,vel,vt dicã verius,ſaluti propriæ ego polliceor tibi de ipſo T. Annio .ſ. Milone,tm̃ .i. tã multum, aut multũ,aut id ſolum,te neminem.i.nõ aliquem,non eſſe habiturum aliquem maioris animi, grauitatis, conſtãtiæ beneuolentia erga te ſupp. q̃ ipſum, ſi velis complecti.i.in amicitiam tuam acceptare hominẽ. Vero.i.ſed tu adiunxeris mihi tantum decoris,tantum dignitatis,vt ego agnoſcam facile te fuiſſe eũdem in laude mea,q fuerit in ſalute.ſ.mea. hoc eſt in recuperando reditu ab exilio. Ego ni.i.niſi ſcirem te videre.i.perſpicere cum ſcriberem ad te, quãtum officij.ſ Milonis in me ſuſtinerem, & quantopere eſſet mihi elaborandum in hac

petitione.ſ.conſulatus Milonis.i. qua Milo conſulatú petit,non modo.i.non ſolum omni contentione.ſ.verborum, ſed ét omni dimicatione.i.cõcertatione,qualis eſt armorum,ſcriberem plura. Nunc quæ ita eſt,quod non omnem noſti commendo tibi omnem rem,atque cauſam,&.me totum commendo,atque trado.i. tibi dedo,habeto.i.firmiter teneto hoc vnum ſic,ſi ego impetrauero hanc vnam rem à te, me debiturum ſup. eſſe tibi plus q̃ ipſi Miloni. Non.n.mea ſalus fuit mihi tam cara,in qua ſum adiutus.præcipue ab illo.ſ.Milone, quam.i.quantum. pietas.ſ. mea, in referenda gratia erit iucunda.i.delectabilis ſup. mihi. Autem pro ſed,ego confido me poſſe aſſequi.i.obtinere,eam.ſ.pietatem in Milonem. ſtudio.i. annixu & fauore tui vnius.i. ſolius.

PAVL. MAN. IN ſuffragijs ſtudia) Dictionem, ſtudia, ſuſtulimus. ſupra.n. dixit, ſtudium, é qua voce ſequentes genitiui reguntur.

FRAN. ROB. Etiamsi Cic. epiſtolæ, quæ vulgo familiares appellantur noſtra ætate à doctis, innumerabilibus prope mendis fuerunt expurgatæ,priſtinoq. nitori reſtitutæ,quæ laus maxima ex patre Petro Victorio viro eruditiſſimo eſt tribuenda ſemper tñ aliqd ſeſe aſſert attente legentibus antiqua illarum epiſtolarum exemplaria. Quod id ipſum nuper mihi contigit. nam cum peruetuſtum, quod domi habeo tam diu exemplar conferrem cum impreſſis,incidi in ea verba,quæ ſic leguntur diſtincta epiſt.7. lib.2. ad Cur.Non vereor,nequid timide,nequid ſtulte facias,ſi ea defendes,quæ ipſe recta eſſe ſenties. Quod in id reip. tempus non incideris,ſed veneris (iudicio.n.tuo,non caſu,in ipſum diſcrimẽ rerum contuliſti tribunatum tuum)profecto vides,quanta vis in rep.temporum ſit,quanta varietas rerum,q̃ incerti exitus,q̃ flexibiles hominum voluntates, quid inſidiarum, quid vanitatis, in vita non dubito quin cogites. Non dubito quin omne, ſi attente legerint hæc verba, offendantur tñ perplexo verborum ordine, ét ſenſu, qui etſi aliquis videri poteſt, non eſt tñ aptus. & concinnus. Meus illa ſic habet iſta verba deſcripta,& interpuncta, quæ cum quiſpiam legerit, facile iudicabit ita omnino eſſe legendũ, & interpungendum locum hunc. Non vereor,nequid timide,ne quid ſtulte facias, ſi ea defendens, quæ ipſe recta eſſe ſenties, q̃ in id reip. tempus non incideris,ſed veneris,iudicio.n. tuo non caſu in ipſum diſcrimen rerum contuliſti tribunatum tuum. Profecto vides,quanta vis in rep. ſit tpm quanta varietas rerum,q̃ incerti exitus, q̃ flexibiles hominum voluntates, quid inſidiarum quid vanitatis in vita,non dubito,quin cogites. Autea ...tres turbant in hac oratione periodi. Prima,Non vereor. Secunda. Quod in reip. tempus. Tertia. Quanta vis in rep.tpm. adde q̃ & vna deerat [illegible],quæ diſiungebat verba. Nunc ſi ita legas,vt demonſtraui,duæ tñ erunt periodi, Prior,Non vereor &c. Altera: Profecto vides quantas vis &c.Quod in id reip.tps non incideris,ſed veneris, leuiter hæc verba ſunt, interpungenda à ſuperioribus. nam eſt rõ prioris propoſitionis. Iudicio.n.tuo,non caſu,eſt altera ratio proximarum dictionum. Sed veneris. Profecto vides quanta vis in rep. Quò ſit ſumendum alterius periodi initium, patet ex perſpicuitate.Cum.n.duo contineant verba hæc periodus. Vnum illic, vides. Alterum in fine cogites. vt̃ elegantiſſime omnia diſtinxiſſet Cic. Nam cum ait, Quanta vis in rep. temporum ſit,quanta varietas rerum,quam incerti exitus, qui flexibiles hoium voluntates. Merito dixit vides. iſthæc.n. vñr & oculis, & ſenſu. Cũm vero ait. quid inſidiarum, quid vanitatis in vita, non dubito quin cogites. merito retulit ad cogitationem inſidiæ.n.& vanitas cum ſint occultæ, cogitatione ſapientum pſpiciuntur. Adde q̃ plurimum eſt venuſtatis in illa repetitione facta per verba ſimilia quam,quanta,quam, rurſus cum ad ſecundum referuntur verbum cogites,quid,quid. Iſthæc fortaſſe verboſius,quam oportebat a me dicta ſunt,ſed malui in hac re explicanda,meam reprehendi,quam requiri diligentiam.

ARGVMENTVM.

Quo tempore Curio Romam redierat, & tribunus plebis creatus erat, Cicero prouinciam regebat Ciliciam, e qua cum audiſſet tandem Curionis auctoritatem,gratulatur ei purgans tarditatem gratulationis. & ſimul adhortans,ne quorumuis conſilijs ab reip fauore auferatur tacite Cæſarem notans,à quo intellexerat Curionem ſolicitari. A quo etiam poſtea ob æs alienum ſoluendum ſe corrumpi permiſit. Vltimo loco rogat,ne ſibi prorogetur, ſeu prolongetur prouincia.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Quanquam alia multa in hac epiſtola agat Cicero. ſolitam tamen clauſulam non omittit,qua adoleſcentis animum ad confidentiam ſui ipſius confirmat.

M. CICERO PROCOS. C. CVRIONI TRIB. PLEB. S. P. D. 7

SEra gratulatio repræhendi non ſolet, preſertim ſi nulla negligentia prætermiſſa eſt longe.n.abſum: audio ſero. ſed & tibi gratulor: &,vt ſempiternæ laude tibi ſit iſte tribunatu,exopto: teq́. hortor,vt omnia gubernes,& moderere prudẽtia tua; ne te auferãt aliorum conſilia.nemo eſt q ſapientius tibi ſuadere poſſit te ipſo.nunq̃ labere,ſi te audies.non ſcribo hoc timere.cui ſcribam,video.noui aĩum,noui conſilium tuũ. nõ vereor,ne quid timide, nequid ſtulte facias,ſi ea defendes,quæ ipſe recta eſſe ſenties.q̃ in id reip.tempus no incideris,ſed veneris, (iudicio.n.tuo,nõ caſu,in ipſum diſcrimẽ rerum contuliſti tribunatum tuũ) profecto vides,quanta vis in rep.tpm ſit,quanta varietas rerum,q̃ incerti exitus,q̃ flexibiles hominũ voluntates: qd inſidiarum,quid * vanitatis in vita,nõ dubito quin cogites.ſed,amabo te,cura,& cogita,nihil noui,ſed illud idẽ,quod initio ſcripſi. tecũ loquare: te adhibe in conſilium:te audi: tibi obtempera.alteri,q melius dare cõſilium poſſit,q̃ tu,non facile inueniri põt:tibi vero ipſi certe nemo melius dabit. dij ĩmortales,cur ego non adſum, vel ſpectator laudum tuarũ,vel particeps, vel ſocius,vel miniſter cõſiliorum? tametſi hoc minime tibi deeſt: ſed tñ efficeret magnitudo, & vis amori mei,cõſilio te vt poſſem iuuare.ſcribã ad te plura alias: paucis.n.diebus erã miſſurus domeſticos tabellarios: vt,qm̃ ſane feliciter,& ex mea ſnĩa rep. geſſimus, vnis literis totius ęſtatis res geſtas ad ſenatum perſcriberẽ. De ſacerdotio tuo quãtam curã adhibuerim, quamq́. difficili,ĩ re,atq; cauſa,cognoſces ex ijs lr̃is,quas Thraſoni liberto tuo dedi. Te mi Curio pro tua incredibili in me bñuolentia,meaq. itẽ id te ſingulari, rogo, atq; oro, ne patiare mihi quidq̃ ad hãc ꝓuinciale moleſtiã tpis prorogari. pñs te cum egi,cũ te trib. pl. iſto anno fore non putare: itemq́. petiui ſæpius ꝑ literas, ſed tũ quaſi à ſenatore nobiliſſimo,& adoleſcente gratioliſſimo,nunc à tribuno pl.& à Curione trib non vt decernatur aliquid noui,quod ſolet eſſe difficilius:ſed vt ne quid noui decernatur; & vt S. C. leges defendas; eaq. mihi conditio maneat, qua profectus ſum. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

* alias, varietatis

HVB. SEra gratulatio)Poſt finitum tp̃s magiſtratus,quem Cur.geſſerat in Aſia, reuerſus Romam creatus eſt Trib.pl. cui Cic. ex Cilicia ſcribens primum excuſat ſe de ſera gratulatione huius dignitatis. Deinde ei gratulatur,& ſimul hortatur, vt prudentia ſua ita ſe regat, ne aliorum conſilijs auferatur, intelligebat.n.Cic.Cur. a Cæſ. ſolicitari in partes ſuas,quem vt diximus, ære alieno oppreſſum tandem adegit. Itaque nunc Cic.eum laudans hortatur,vt ſit fortis & conſtans in tuenda rep.& cum ſit ſapientiſſimus. ita vt alijs poſſit conſulere, multo melius dicit eũ poſſe conſulere ſibi ipſi. Poſtea Cic. dolet quòd non ſit Romæ, vt poſſet aut ſpectare, quæ præclara à Cur. geruntur, aut etiam eum conſilio iuuare, poſtremo rogat eum, vt det operam ne tempus prouinciæ ei prorogetur. quemadmodum dicit ſe eum rogaſſe Romæ coram. [Sera) Tarda. [Gratulatio) Eſt gaudium ex aliena felicitate, alias vero pro actione gratiarum ponitur,& gratulari pro agere gratias. Terent. Deſine mulier gratulando deos obtendere. [Prætermiſſa) Ad tempus omiſſa. [Abſum) Quia Cic.procul abeſt ab vrbe Roma, & eſt excuſatio ſeræ gratulationis. [Seræ audio) Quæ Romæ ſunt propter longinquitatem locorum, & itinerum difficultatem. [Sed tibi) Dicit,ſe nunc facere quod diſtulit,vt gratuletur Cic. de tribunato adepto. [Excepto) Votis, & precibus expoſco. [Iſte) Gratulatio Gratulor

Tuus

Tuus.[Sempiternæ laude)Vt ita eum geras,vt conſequare ſempi
ternam laudem.[Gubernes) Tractum,vt diximus ſupra,ab eo,q
nauem regit.[Moderere)Cum modo & rõne regas.[Aliorũ con
ſilia) Neminem nominat,ſed latenter ſignificat Cæl.qui nitebat
Cur.in partes ſuas,vt diximus,trahere.[Auferant)Abducant a re-
cto propoſito & ſententia defendendæ reip.[Suadere)Cõſulere.
[Labere) Penultima producta.i.errabis,& eſt tranſlatio.[Audies
te)Auſcultabis tibi,& conſilium tuum ſequi volueris,nam audire
præcepta alicuius dicimus,cũ eis paremus.[Temere)Sine cauſa.
[Cui)Qualis,q.d.ſapientiſſimo & conſtantiſſimo ciui.[Animũ)
Timiditas — Fortem,& ſtudioſum libertatis.[Conſilium) Prudentiam.[Timi
de) Quia dixit noui animum tuum,eſt enim timiditas contraria
Rectiũ — fortitudini.[Stulte) Propter id,quod dixit noui ɔſilium,quia ſtul-
titia eſt cõtraria prudentiæ.[Senties)Iudicabis.[Recta) Honeſta,
nam rectum dr̃,quod cum officio fit,idem,& honeſtum dicitur.
Incidere — [Quòd)Quia.[Incideris) Caſu veneris.[Sed veneris).i.iudicio,
& certa ſentẽtia veneris,nam incidere eſt caſu incurrere,& veni
re,vt incidi in latrones,incidi in magnam perturbationem reip.
[Iudicio).i.certa ſententia,conſulto.[Non caſu) Non inconſide
rate,fortuito.[Contuliſti tribunatum in ipſum diſcrimen).i.vo-
luiſti eſſe tribunus in ipſo periculo reip.[Diſcrimen)Nũc pericu
lum alias experientia ſignificat,& differentiam.[Rerũ) Imperij,
& ſtatus,Romani,vt Virg.2.Aen.Poſtquam res Aſiæ.[Contuliſti)
Tpa ꝓ ɔdõne tpm ponuntur. — Cõieciſti,diſtuliſti.[Vis tempoꝝ) Impetus & violentia tempoꝝ,
tpa aũt pro ɔdõne tempoꝝ ponuntur,vt Cic.ò mores,ò tpa.[Va
Vanitas Vani — rietas) Diuerſitas,alij.n.gaudent iſto ſtatu,alij dolent.[Incerti)
Ignorati dubij.[Inſidiaꝝ)Fraudum,proditionum: vt,Accipe nũc
Danaum inſidias.[Vanitatis) Mendacioꝝ,& infidelitatis,nam vt
inquit A.G.vani ſunt,non vt vulgo deſipiẽtes,& hebetes,aut ine
pti,ſed vt veteꝝ doctiſſimi dñt,mẽdaces & infidi: & Nonius inſi-
dioſos,& ſubdolos dici oſtendit.[Amabo)Blandientis eſt particu
la comicis valde familiaris.[Initio)Huius epiſtolæ,repetit autem
eandem ſententiam diuerſis verbis.[Tecũ loquere)Idem eſt qđ
ſupra.Nemo eſt qui ſuadere tibi prudẽtius poſſit&c.[Obtempe
ra)Obſerua.[Tibi) Tuo iudicio.[Alteri).i.alij.[Tibi) Argm̃ à
minori ad maius,vt q alijs conſulere ſciat,ſe multo melius cõſu-
lat.[Dabit) Cõſilium.[Dij immortales) Exclamatio præ magno
Spectatoe — deſiderio Curionis.[Nõ adſum)Romæ.[Spectator)Inſpectator,
cognitor,ſpectamus enim quę ſunt voluptati,vnde & ſpectacula
laudum,virtutum,vel re vera commendationũ,quas ex tribuna-
tu tuo adipiſceris.[Particeps) Cõmunicator,vel paſſiue.i.cui tui
partic.pares cõſilia tua.[Socius) In laboribus.[Miniſter) Sugge-
ſtor.[Hoc).ſ.hr̃e conſilia.[Minime) Deeſt,quia per te multum ſa
pis.[Vis) Vehemẽtia,poteſtas.[Iuuare) Auxilio eſſe.[Conſilio)
Meo.[Alias)Alio tpe.[Paucis diebus).i.intra paucos dies.[Do-
meſticos)Proprios meos,nam erant tabellarij publici.[Tabella
rios) Nuncios,qui literas deferunt a tabellis ferendis.[Vt, qm̃)
Ordo eſt. vt vnis literis res geſtas totius æſtatis ad ſenatum pſcri
berem,qm̃ ſane feliciter &c.[Feliciter) Proſpere,quia victoriam
habuerat aduerſus Parthos.[Ex mea ſentẽtia) ſm̃ vota,& optata
mea.[Geſſimus)In hac prouincia.[Vnis literis)Vna epiſtola.[To
tius æſtatis)Quas vna æſtate geſſi,tunc.n.tẽpus eſt gerendi belli.
Sacerdotes — [De ſacerdotio) Sacerdotes omnes a ſacris dicti, vt voluit Varr.
Erant aũt ſacerdotum varia gña,alij.n.põtifices à poſſe, & facere
ſm̃ Scæuolam dicti: vel,vt maluit Varro.a ponte, quia ſublicius
pons ab his factus primũ & reſtitutus ſæpe, erant aũt & maximi
pontifices & minores,põtificibus vero,teſte Macr.erat permiſſa
poteſtas memoria rerum geſtarũ in tabulas conferendi & hos an
nales appellant maximos, quaſi à pontificibus maximis factos:
vnde & Virg.ait es perſona Aeneæ põtificis maximi.Et varet an
nales noſtroꝝ audire laboꝝ,ex alijs ſacerdotibus, alij appellant
flamines,diales alij Martiales,& denique ab eo deo,cui eſſent ſa-
crati,nomẽ accipiebant.cupiebat igitur Curio aliquod ſacerdo-
tium opera & fauore Cic.de quo oĩc ſcr.Cic. ſe multum laboraſ
ſe.[Difficili)Quia fortaſſe multos aduerſantes haberet.[Mi Cu-
rio)Incipit ei blãdiri.[Incredibili)Maxima.[Singulari) Egregia
Oro — & incõparabili.[Oro)Plus eſt in ſenſu,q̃ rogo.[Ne patiare) Ne
Rogo — ſinas,ne permittas.[Moleſtiam prorogari)Quam in hac prouin
cia capio.Oſtẽdit enim ſe inuitum illic eſſe.[Prorogari).i.differ
ri.[Egi,te)Rogaui,te locutus ſum tecum.[Præſens) Coram,cum
eſſem Romæ.[Sed t.) Oſtendit hanc ſuam petitionem maiorem
habere vim dr̃e,quia ante petiuerat à Cur.tanquam ſenatore ſo-
lum,nunc vero à Cur.etiam trib.[Fore) Quia nondũ erat facta
mentio aliqua de tribunatu ſuo.[Adoleſcẽte)Iuuen.[Gratioſiſſi-
mo)Valde grato,& accepto.[A tribuno pleb.) q.d.à magiſtratu,
qui nunc per te ipſum potes, quod ante per alios erat faciẽdum,
& primo generaliter dixit à tribuno ꝓpter ſupradictam cauſam,

ꝙ plus hr̃et auctoritatis, q̃ ante detur,de ſubdit.[Et à curione,)
q.d. qui totus es meus quem nihil mihi negare decet,& qui pote
ris quantum voles.magna enim vis eſt in nomine proprio, q.d.
non a quouis tribuno hoc peto,ſed ab eo,qui poteſt.[Non)Sub
audi peto.[Aliquid noui).i.pro hoc meo proconſulatu,vel impe-
rio.[Quod)Decernere aliqd noui.[Difficilius)Quia difficilius
aliquid noui deliberatur pro aliquo in magiſtratu,q ſeruatur id,
quod fuerat ei promiſſum.[Sed).i.peto.[Vt ne) Pro ne.ſ.vt non.
[Decernatur quid noui).i.vt ſenatus nihil omnino decernat de
hoc meo imperio, niſi vt qua conditione profectus ſum in ꝓuin
ciam,eadem mihi ſeruet,quod declarat dicens.[Sed)Peto.[S.C.)
Quo mihi decreta fuerat prouincia tantum in annum.[Et leges)
Quibus cauetur vt finito anno magiſtratus detur ſucceſſor.[Con
ditio)Conuentio,ea.n.conditione iuerat in prouinciam,vt poſt
annum inde diſcederet.[Maneat)Conſtet,ſeruetur,vt Virg.Aen.
2. Tu modo promiſſis maneas.i. non diſcedat a promiſſis.

SERA gratulatio) Congratulatur Cur. ꝙ ex Aſia reuerſus PHIL.
tribunatum conſecutus ſit quem magiſtratum adijſſe, & factum
Cæſ.inimicum Appianus ſcriptum reliquit.Sed eum tandem ęre
alieno oppreſſum Cæſ. in ſuas partes adduxit, vt ante diximus.
Hortaturq. Cur. ad ſuſcipiendam reip. defenſionem,& per pau-
cos intelligit eſſe Romæ,qui ſaluam remp.velint,adhibeat in cõ
ſilium neminem,ſed de ſolum audiat,ſibi obtemperet,ſuum dun-
taxat conſilium ſequatur. inde dicit ſe dolere, ꝙ abeſt ab vrbe,&
ſpectare non põt, quæ ab eo geruntur in rep. Poſtremo rem ſuã
Cur.cõmendat,ne ſibi in Cil.prorogetur imperium. Erat aũt tũ
Cic.cum has ad eum literas ſcriberet,in Cil.procõſul,Curio Ro
mæ trib. pl. Ex quo videndum in primis cuiuſmodi magiſtratus
Procõſ. — iſti fuerint Proconſ.erant,qui cum poteſtate cõſulari. extra ordi
nem in prouincias belli gerendi cauſa mittebant,&eandẽ prope
modum poteſtatem habebant,quam conſules niſi ꝙ vi, tñ licto-
res ſe cum ducebant,illi xij. Et ſiquidẽ is aliqua occupatus cauſa,
ad prouinciam ſibi traditam accedere, aut ibi adeſſe nequiuiſſet,
legatum ſubrogabat,qui propemodum parem,procõſ. poteſtatẽ
gerebat.Res.n.grauiores adminiſtrare nequibat,quæ proconſuli
procurandæ deferebantur Procõſularis veri dignitas fuit primũ
eo tpe,vt arbitror,inſtituta quo Poſthumus Albus,& Sẽp.Fuſcus
conſulatum gerebant,quoꝝ alter aduerſus Equos bellum gerens
obſeſſus eſt alter in vrbe remanſerat,&is vt collegę ferret auxiliũ
T.Quintum procõſ.creauit,ante ipſum inuenio neminem.Hæc
deinde ita diffuſe & obſeruari cœpta eſt,vt qui conſules fuiſſent
exacto eorum officio,ſequenti anno procõſules remanerent,&
Tria tribunorũ ſũt gña. — ad diuerſas belli gerendi cauſa prouincia mitterẽtur. Tribunoꝝ
tria ſunt gña,Celerum,Militum & Pleb.Trib.celeꝝ 300. milites
ad cõtinuum & regis,& rep. præſidium ſub ſe habebant quos pri
mus omnium Romulus ex quaq; curia, quas ipſe 30. conſtitue-
rat,10.aſciuit,& his tres viros præfecit, eosq. qm̃ a tribubus ele-
gerat,tribunos voluit appellari.Celeres vero à celeritate pleriq;
dictos exiſtimant. Sunt q à Celere,qui Remum occiderat,& qui
primo his ordinibus a Romulo ꝓfectus fuerat,appellatos putẽt.
Tribuni vero militum totius exercitus defenſores erãt,ne vis ali
qua,vel ſeditio inter milites oriretur. Et tres primum ad poſtula
tionem plebis conſtituti, qui eandem cum ɔſulibus habebant po
teſtatem,cum bella ſæuirẽt,& ex plebe dilectus fieret,ne grauiter
fieret.Tres tamquam conſtituti fuerunt. Sempronius Atracinus,
L.Actius,& C.Cœlius viri patricij M.Geni,& P.Curiatio Coss.
Ante hos tñ trib.pl.erant qui aduerſus oẽm Senatum plebem de-
fenderẽt.Iſtoꝝ vero creandoꝝ cauſa initio fuit ſeceſſio plc.à pa
tribus in montem ſacrum facta, qui tertio lapide diſtat ab vrbe.
Fuit & Menenij Agrippæ diligentia hac conditione reuocata, vt
plebeios magiſtratus in vrbe haberet. Tunc duo creati ſunt trib.
pleb. A.Virginio & T.Vetulio Coss. Additi eiuſdem fuerunt tres
alij T. Quintio,& Appio Claudio Coss. Demum 5. alij Q. Mi-
nutio, & M. Hor. Puluillo Coss. quorum quidem tribunorum
tanta erat auctoritas,vt omnia Senatus decreta irrita tenerentur,
niſi per eos approbata,ipſorumq̃. ſignata ſigillo fuiſſent. Verum
quæ & quanta fuerit tribunorum potentia, A. G. Labeonis ſen-
tentia,atque Varronis.oſtendit,quod in eo legere poteris.[Se-
Sera Serotin Gratoe — ra gratulatio) Quandam excuſationem præmittit,qm̃ aliquantu
lum tardius in gratulando fuiſſe videbatur.[Sera)Tarda.Martial.
Nil facis, & ſerum eſt alium mihi quærere regem.[Longe ab-
ſum)Multum.n.diſtat ab vrbe Rom.Cil.in qua tũc Cic.proconſ.
[Audio ſero) Quæ Romæ geruntur, hoc eſt tarde. Nec tu dicas
bonum ſero pro bona veſpera,id.n.nuſquam lectum eſt,tametſi,
nõ ſolum tarde ſignificet,ſed poſt ſolis occaſum,vnde ſerotinus.
[Sed tibi) Nunc ſe gratulari dicit,ꝙ longinquitas locorum abſtu
lerat.[Gratulor) Gratari, & gratulari ſignificatione non diffe-

runt,ſed ſtilo. Gratari.n.poëtarum eſt,& hiſtoricorum,Gratula-
ri vero oratoꝝ, ſignificantq́. verbis oſtẽdere te gaudere alicuius
ſelicitate apud eum,q ſelix eſt,& datiuum volunt,vt Gratare ſo-
rori, & tibi Gratulor ad nos ipſos interdũ referri poteſt ob aliq̃
Gratu-lor ſelicitatem noſtram,vt ſi dicimus,Gratulor ſcriptis meis. [Sem-
piternæ)Nunq̃ perituræ. Sempiternum dijs damus. [Perpetuũ)
Sempi-ternæ Hominibus.[Moderere)Cum modo regas,& rõne. [Prudentia)
quæ eſt rerum bonorum, & malarum per omne tempus ſciẽtia.
Perpe-tuum [Ne te auferant)In eoꝝ ſententiam ducant,defenſionem rep. de
ſerendo,& hoc pp Cæſ. dixit,qui eum partes ſuas abducere co-
nabatur,quod tandẽ fecit. Auſero ex ab,& fero,& b,in u, mutat.
[Laberis) In errorem cadis, accentum in pen. [illegible] dixit.
[Temere)Stulte ſine cauſa.[Si te audies) Si tuum,conſiliũ ſeque-
ris.[Cui ſcribã,video,) q.d.ſe videri ad prudentiſſimum viꝝ ſcri-
bere Emphaſis eſt. [Noui aium) .ſ. magnificum, laudem,& glo-
riam appetentem,& libertatis amantiſſimum. [Noui conſilium)
eſſe ſanctiſſimum,& reip. profuturum,quod ex aio tuo naſcitur.
Timor [Timide) Ad aium refertur, timor .n. eſt contra magnanimita-
tem. [Stulte) Ad conſilium,ſpecies,eſt malitiæ. nam ſtultitia eſt
prudentiæ contraria,ex qua naſcitur conſilium.[Senties)Cenſe-
bis.(Non incideris) Sed venerit. Vnum in caſu,& fortuna,alteꝝ
in iudicio, & conſilio poſitum eſt. [Iudicio)Conſilio,conſulto,
& dedita opera.[Caſu)Fortuito.[Diſcrimen rerum) Periculum
reip. vt eam defendere. nam res pro ſtatu reip. poſuit: vt Virg.
Res Agamemnonias. victriciaque arma ſecutus per tot diſcrimi-
na rerum, alias driam ſignat. Virg. Tros Tiriusque mihi nullo
diſcrimine agetur. [Contuliſti) Conieciſti. [Tribunatum tuum)
q̃ tribunus eſſe voluiſti,cum tanto periculo reſp.laboret.[Tem-
porum) Perturbationum. [Quid niſi) Qm̃ nuſquam tuta fides,
numero tñ multitudinis inſidias dicimus,& fraudes,atque prodi
tiones ſignificant.[Quid vanitatis) Refertur.n.vanitas ad fingen
da mendacia,& perfidiam,& differt à ſtoliditate, cuius rei memi
Vanus nit Apollinaris, auct. Nigidio, apud Gellium his verbis. Vanos
proprie dici non,vt vulgus dicit,deſipiẽtes,habetes,aut ineptos,
ſed vt veterum doctiſſimi dixiſſent,mendaces,& infidos,& leuia
Stolidus inaniaq́. pro grauibus, & veris aſtutiſſime componentes. Stoli-
dos aũt vocari non tam ſtultos, & excordes, q̃ tetros, & mole-
ſtos,& illepidos,quos Græci [illegible] dicunt.[Quin)Quod
non,vt quin vatem inſanam aſpicias. Alias quin pro imò ẽt, aut
atque,etiam vt,quin,aſpera Iuno. Interdum pro cur non. Virg.
Quin tu aliquid ſaltem potius, quorum indiget vſus Viminibus
molliq. paras detexero iunco.Et indicatiuo iungitur tam in pro
ſa oratione,q̃ verſu. Fab. Quin tu potius amittis iuuenis conſi-
lij rationem. [Amabo) Aduerb.blandientis eſt,& in antep.habet
accentum.Terent. Dic amabo. [Cura & cogita) Imperantis ver-
ba,nam cura,& cogitatione quidam legunt. [Nihil noui) Nolo,
inquit,aliquid noui cogites,aut cures. [Sed illud idem,quod ini-
tio ſcripſi) .ſ. ne te. auferant aliorum conſilia, & huiuſmodi ſu-
perius dicta. [Tecum loquere) Eundem ſenſum cum ſuperiori-
bus per diuerſa verba.[Conſilium) Quia memoria fauebat reip.
Specto vt ipſe Curio. [Spectator) Qui inſpicerem laudes tuas, quas ex
Specta-culum tribunatu cõſequeris. Spectare.n.ad omnia refertur,ſed proprie
ad voluptatem pertinet,vnde ſpectacula nuncupantur.[Tametſi
Tabellæ hoc tibi minime deeſt) Qm̃ per te ſapis, & potes omnia, & oẽs
laudum tuarum ſpectatores eſſe poterunt.[Tabellarios)Litera-
rum latores.In ceratis.n.tabulis ſcribebat antiquitas,vnde tabel-
læ pro lr̃is dicebantur,& tabellæ pro teſtamento Iuuen.Signatæ
tabulæ dictum felic ter. [Ex mea ſententia) Vt volui. nam Par-
thos ſuperauerat.[Remp. geſſimus) Commodum reip. fecimus,
ad euitandam arrogantiam numero plurali eſt vſus. Tribus enim
modis plurali pro ſingulari numero vti poſſumus. Ad magnifi-
centiam ſtili. Luc. Bella per æmathios pluſquam ciuilia campos
Iuſq́. datum ſceleri canimus. Ad exprimeodam indignationem.
Virg. Moriemur inultæ. Sed moriamur ait. Et ad humilitatem
oſtendendã.Cic. Non ſpe moti venimus ad ſcribendum. [Vnis)
nominibus adhæreſcit plurali nomero tantummodo declinatis,
vt arma literæ.[Res geſtas) In adminiſtratione magiſtratus,& ad
remp.pertinentibus, inq́. rebus publicis,ac maioribus,& ad pluri
mos etiam ſpectantibus, & maxime in re militari res geſtas dici-
mus. [Totius æſtatis) Quas tota æſtate geſſerã. [De ſacerdotio
tuo) Hanc ſacerdotij dignitatem Curio affectabat, pro eo vero
impetrando Cic. non mediocriter laborauit. Ex patribus enim
vt de huius dignitatis origine aliquid dicamus. Numa ſecundus
à Romulo Martium M. Fab.pontificem primum elegit,eique ſa-
cra,vt inquit Liu. omnia exſcripta,exſignataque attribuit. Qua-
tuor exinde ex gente patria, & totidem ex plebeia pontifices cõ
ſtituti ſunt, quorum vnus dicebatur maximus, qui ſolus templo
Veſtæ,Palladiſque cuſtodiæ vna cum ſacerdote maximo præſide
bat,& eius auctoritate omnia ſacra regebantur. Huic aũt ſacroꝝ
rex ſuppoſitus erat,ne regis appellatione regiam dignitatem in-
uaderet, quibus ſacra primum fuiſſe conſtitua manifeſtum eſt
quod tñ ne penitus ab hominum memoria extingueretur, nous
tñ ſacerdos poſt reges exactos a rep.inſtitutus eſt, qui rex ſacro-
rum,ſacrificulusq́. diceretur. Et qm̃ erant varia ſacerdotum gñ̃a,
Flamines,Diales,Martiales,Quirinales,Salij. Pontifices mino-
res,Pontifices maximi,reges,ſacroꝝ,ſacrificuli,& qui ẽt Cybel-
les ſacra facerent,qui Galli dicebantur, & quidam alij. Non au-
ſim dicere quodnam ſacerdotium ex ijs omnibus Curio appete-
bat,ſatis eſt exponere quod ſacerdotium expetebat, pro quo Cic.
adipiſcẽdo diligenter operam dedit.[Difficili) pp competitores.
[Te mi Curio) Ad rem ſuam accedit, rogatq́. Cur. det operã,vt
exacto tpe magiſtratus,quem tunc in Cilicia gerebat,ne ſibi pro
roget imperium,ſed ad conſtitutam diem redire poſſit in vrbem
R. Libentius.n.manebat in vrbe ſine magiſtratu q cum magiſtra
tu extrà vrbem, quod, & in ea demonſtrauit ep. Vrbem mi Ruſe
cole.& in iſta luce vice.[Mi Curio)Suauitatem quadam dicendi,
& vim amoris oſtendimus qñ hmõi appellationes inſerimus M.
Curio, mi Marcelle, mi Ruſe. [Moleſtiam) Quam in hac pro-
uincia patior,cum inuitus illic eſſet.[Præſens) A minori ad ma-
ius. [Prorogari) In longum,& vltra conſtitutum tempus dedu-
ci. [Sed tum) .ſ.egi tecum,& locutus ſum de hac re mea,qm̃ non
eras. Trib.pl.ſed certe ſenator nobiliſſimus,& adoleſcens gratio
ſiſſimus. Nunc vero,cum hæc eadẽ à te peto,es Trib.pl.q̃ multo
magis hac rem mihi conficere poteris. [Nunc à trib.pl.)Omnes
cod. quos,ego hactenus vidi hunc locum mendoſum habent, di-
cuntq́. nunc à tyranno P.Lent. eſt autem hoc modo legendum.
[Nunc à trib. pl. & a Curione trib.) Nec tyrannus pro tribuno
ponitur.[Et à Curione trib.) Non diuerſam perſonam dicit,ſed
eandem, & ſic dicit. [A Cur.) Tanquam ab eo, q̃ totus eſſet ip-
ſius Cic. & ꝓprium nomen artificioſe poſuit in exaggeratione
quadam, & tanq̃ ab eo trib. diceret hoc ſe petere, qui plurimum
poſſet in rep.[Quod ſolet eſſe difficilius;)Vt aliquid noui,& præ
ter patrium mortem decernatur, quod tunc fieret,ſi tempus Cic.
prorogaretur.[Sed vt nequid noui decernatur;) Quod a contra
rio ſenſu ſolet eſſe facilius. vt finito anno è prouincia decedat.
[Vt S. C.) Quo decretum eſt ꝑ annum hoc milit.[Et leges def.)
Quibus cauetur, nequis vltra conſtitutum tempus in magiſtra-
tu manere poſſit. [Qua profectus ſum) Hac.o.ꝯdõne, & lege in
prouinciam iuerat,vt finito anno è prouincia decederet. Legen- Condi-tio
dum ſane conditio ſine c. D.ſtat .n. conditio; atque condictio.
condicendo.n.condictio naſcitur,quæ pronunciationem quan- Condi-ctio
dam, & actionem ſignificat, à condendo vero conditio deriuat,
quæ pro fortuna,& ſorte,& quaſi electione,& coniunctione qua
dam accipit.Caue referas ad naturam.nã non moris eſt,ſed for-
tunæ.Itaque male dñt quidam bonæ,aut malæ ꝯdõnis quempiã,
ſi ad naturam referunt. At ſi fortunam optime dñt bonæ,aut ma
læ,paruæ,aut magnæ conditionis hoiem vt aut pauper ſit, aut di
ues,& hmõi,quæ fortunæ ſunt, non naturæ, vt apud Liu. multis
in locis legimus cõditiones pacis oblatas.In quo ẽt animaduer-
tendum, q̃ qui offerunt conditionem nunq̃ alijs verbis ferme q̃
iſtis vtuntur,fero,pono,offero cõditionẽ, q vero conditionẽ ac
cipiunt,aliq̃ alio verbo,quam accipio. Sic Terent. de Glycerio,
accepit conditionem. Et Liuius conditionem acceperunt: Verũ
ſi menti qualitatẽ ſignare voluerimus,non conditionẽ dicemus,
ſed naturam,aut ingenium,vt bonæ, aut malæ naturæ, benigni,
aut maligni ingenij adoleſcens. [Maneat) Seruetur, ratma ſit.

SERA gratulatio) Quo tpe Curio Romã redierat, & trib. A S C.
pl.creatus fuerat, Cic. Ciliciam prouinciam regebat,è qua cum
audiſſet tandem Cur. ſucceſſum gratulat ei, purgans tarditatem
gratulationis, & ſimul adhortans, ne quorũuis conſilijs ab reip.
ſtudio auferatur, in qua re tacite Cæſ. notabat. demum rogat,vt
Curio faciat,ne ſibi ꝓuincia prolongetur. Ordo eſt. Gratulatio
de bono alterius,ſera.i.licet tarda,non ſolet repræhendi, preſer-
tim.i.hoc præaſſerio,ſi ſup. gratulatio, nulla .i. non vlla, non eſt
prætermiſſa vlla negligentia .i. per vllam negligentiam, ſubaudi
qualis eſt nr̃a. Enim .i. quia,ego abſum .ſ. ab vrbe longe,vtpote
in Cil. audio .ſ. quæ illic gerantur ſero .i. tarde aliqñ ſero eſt ni-
mis tarde.Sed licet ſero,ò Cur.ego gratulor tibi,&exopto vt iſte
tribunatus ſit tibi ſempiternæ laudi.i.ad perpetuam laudem. Et
hortor te,vt gubernes oia,& ſup.vt moderere.i.temperes oi pru-
dentia tua, ne conſilia alioꝝ, preſertim Cæſ. & Põp. auferant te
.ſ.à recto tramite iuſtitiæ,& curæ reip.Nemo eſt,qui poſſit ſuade
re tibi ſapiẽtius te ipſo.i.q̃ tu ipſe. Tu nunq̃ libere.i.cades in er-
rorem aut turpe facinus,ſi audies te .i. ſequeris iudicium tuum.

Ego

Ego nõ ſcribo hoc temere.i.incõſulte,video.i.aiaduerto cui ſcribam. Non animũ,non cõſilium tuum, non vereor ne facias qđ .i.aliqd timide.ſ.ne pecces ꝑ timorem, vt faciũt,q ſciunt,quid faciundum ſit,ſed faciunt qđ potentioribus placet,& ſup.ne facias qd.i.aliqd ſtulte, vt faciũt imprudẽtes cum bene facere velint ne ſciũt,ſi defendes ea,q̃ ipſe.i.tu ſenties eſſe recta. Tu vides ꝑfecto ꝙ nõ incideris.ſ.caſu,fortuito,in id.ſ.tã turbulentũ tp̃s reip. cũ.ſ. reſp.eſt in periculo ne opprimat, ſed veneris.i.ſpõte te imiſeris. Eñ,pro qa,tu ꝯtuliſti tribunatũ tuũ, in ip̃m diſcrimẽ.i.periculũ reꝝ,in quo.ſ.diſcernit qs reꝝ potiat,iudicio tuo.i.debita opa,nõ caſu.Ego nõ dubito qn cogites,quãta vis.i.violentia aut poteſtas tp̃m.ſ.periculorum, cũ reſp. ad paucoꝝ gubernationẽ lapſura videat, & quãta varietas reꝝ ſup.ſit,q̃.i.qm̃ incerti exitus,q̃.i.quantũ flexibiles.i.mutabiles ſup. ſint volũtates oĩum,quid inſidiaꝝ,& qd vanitatis.i.mẽdaeij & falſitatis ſup. ſit in vita.ſ.humana,aut eorũ,quos ipſe nouit. Sed amabo,te blãdiẽdi verbũ,quod cũ caſum regat,licet blande ponat,verbũ manet,& accẽtũ ſuũ retinet,cura & cogita nihil noui,& illud idẽ qđ ſcripſi initio.Loquere tecũ.i. cũ iudicio tuo adhibe te in conſiliũ,audi te.i.obedi tibi,obtẽpera .i.acqeſce tibi ſup.aliqs q poſſit melius q̃ tu dare cõſilium alteri, nõ põt inueniri facile. vero.i.ſed certe nemo dabit tibi melius.ſ. ꝯſiliũ repete q̃ tu. Dij.i.ò Dij immortales cur ego nõ adſum,vel ſpectator laudũ tuaꝝ,vel particeps,vel ſocius, vel miniſter ꝯſilio rũ,tametſi.i.q̃q̃,hoc.ſ.hr̃e miniſtrũ ꝯſilioꝝ.minime deeſt tibi,ſed tñ.i.nihilominus,magnitudo,& vis.i.abũdantia amoris mei,efficeret vt poſſe iuuare te cõſilio,ego ſcribã alias.i.alio tp̃e,plura ad te,eñ.i.qa ſup.cũ hæc ſcribere miſſurus erã,paucis diebus.ſ.poſt, hoc eſt paucus dies,tabellarius domeſticos.i.q pferũt tabellas,& lr̃as domeſticas,nõ publicas,vt qm̃ geſſimus rẽp.ſanè.i.multũ feliciter,& ex ſnia mea.i.ex voto meo, pſcriberem ad ſenatũ res geſtas totius æſtatis vnis lr̃is.Tu cognoſces ex ijs lr̃is quas dedi.ſ.ad te Thraſoni liberto tuo.i.manumiſſo,& libertate donato, quãtã curã ego adhibuerim de ſacerdotio tuo.i.q ꝑ me interceſſore cõſeq ſperaſti, & inq.i.qtũ difficili re atq; cauſa. O mi Curio,ego rogo atq; oro te,ꝓ tua incredibili beniuolentia in me,& ꝓ mea ſingulari biuolẽtia in te,ne patiare qđq̃ tp̃is ꝓrogari.i. ꝓlongari,& extendi mihi,ad hãc moleſtiã ꝓuincia.ẽ.i.regẽdæ ꝓuinciæ. Ego pñs.i.cũ eſſem tecũ Romæ,cũ non putarẽ te forte.i.futurum trib.pl.illo anno egi tecũ,& petiui ſæpius ꝑ lr̃as ita.ſ.vt nõ patiaeis mihi ꝓuinciã ꝓrogari.Sed petiui ſup.tũ.i.tũc quaſi à ſenatore .i.pꝛiuato nobiliſſimo & adoleſcẽte ẽt gratiſſimo.i.pleno maxime gr̃æ,nunc ſup.peto à trib.pl.& à Cur.q.d. potẽtiſſimo,& prudentiſſimo & amiciſſimo tribuno, nõ ſup. peto aliqd noui decernat .ſ.per S.C.q.ſ.decernere aliqd noui ſolet eſſe difficilius,ſed vt ne quid noui decernat,qualis eſſet prorogatio imperij,q̃ ſine nouo decreto nõ fieret,vt defendas S.C.& leges.ſ.vetãtes vltra pſcriptũ tp̃s prouinciã tenere,& ea cõditio, qua ꝓfectus ſum.ſ.vt expleto tp̃e legitimo redeã domum maneat mihi. Ego rogo te hoc vehementer,ẽt atque ẽt.i.frequenter,vt cõmentarij dñt. ſed nõ declarant, minus eſt in rogando, q̃ in orando. Rogare.n.eſt proprie diſquirẽre,an velis facere, & ita precari vt facias, ſi ita videatur. Orare vero eſt oratorio more precari,& implorare. Quia ergo parum eſt per ſe rogare,addit vehementer,& etiam,atque etiam.

ARGVMENTVM.

Scribitur ad Cælium Rufum,cui Cicero in Ciliciam proficiſcens mandatum reliquerant,vt ſæpius ad ſe de rep. ſcriberet: Cælius autem de leuibus, & inanibus ad eum rebus ſcripſerat, quod reprehendit Cicero.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Leuis obiurgatio per reiectionem,hoc eſt apodexin,non n ab amiciſſimo ſibi ſcribi cupit,quæ à vulgo paſſim produntur. Ex quo re clam illius ſententiam deglifiente inter Cæſarem. & Pomp. diſcordia requirit, vt animum hoĩs exploratum, ad partes Pompeij cui plus fauebat inclinet.

M. CIC. PROCOS. M. COELIO S. D. 8

QVid? tu me hoc tibi mandaſſe exiſtimas,vt mihi gladiatorum compoſitiones,vt vadimonia dilata,& Chreſti compilationem mitteres, & ea, quæ nobis, cum Romæ ſumus, narrare nemo audeat? vide, quãtum tibi meo iudicio tribuam, (nec mehercule iniuria: ✱ πολιτικώτερος.n.te adhuc neminem cognoui) ne illa quidẽ curo mihi ſcribas, quę maximis in rebus reip.geruntur quotidie; niſi qd ad me ipſum pertinebit.ſcribẽt alij: multi nunciabunt: perferet multa etiã ipſe rumor. quare ego nec præterita,nec pñtia abs te, ſed,vt ab homine longe in poſterum ꝓſpiciente,futura expecto: vt. ex tuis literis cum formam reip. viderim, quale ædificium futurum ſit,ſcire poſſim. ne[illegible] adhuc habeo,quod te accuſem. neque.n.fuit,quod tu plus ꝓuidere poſſes, q̃ quiuis noſtrum, in primiſq; ego.qui cum Pompeio complures dies nullis in alijs, niſi de rep.ſermonibus verſatus ſum: quæ nec poſſunt ſcribi,nec ſcribenda ſunt.tm̃ habeto,ciuem egregium eſſe Pompeium,& ad omnia,quæ prouidẽda ſunt in rep. & animo,& conſilio paratum.quare da te homini:cõplectetur,mihi crede.iam ijdem illi,& boni,& mali ciues videntur qui nobis videri ſolẽt. Ego,cum Athenis decem ipſos dies fuiſſem,multumq́ue mecum Gallus noſter Caninius;proficiſcebar inde pridie no. Quint. cum hoc ad literarum dedi. tibi cum omnia mea commẽdatiſſima eſſe cupio,tum nihil magis,quàm ne tempus nobis prouinciæ prorogetur.in eo mihi ſunt omnia, quid, quando, & quo modo, & per quos agendum ſit, tu optime conſtitues. Vale.

✱.i.ciuiliorem

QVid? tu) Cic. in Ciliciam proficiſcens mandauerat Cœlio Ruf. vt ad eum de ſtatu reip. ſæpe ſcribere,in quo vt ei ſatisfaceret. Cœlius ſcripſerat quæcunque etiam minutiſſima agebantur. Itaque ſcribit nunc Cic. ſe non expectare ab eo quæ quotidie fiunt, qui à multis alijs ſcribi poterunt, ſed expectare quæ putantur futura tanq̃ ab homine prudentiſſimo & reip.peritiſſimo.Id aũt dicit Cic. quia iam multo ante olfaciebat diſcordiam ciuilem, diſſenſionem inter Cæſ. & Pomp.quod cum dicit ſe multum locutũ, & ab eo ſecreta intellexiſſe de reip. quę literis non ſunt committenda,affirmat tñ eum bene de rep. ſentire, hortatur itaq; Cœlium, vt ei adhæreat,& eum ſequatur. Poſtremo rogat ipſum Cœlium,vt det operam ne tp̃s prouincię ei prorogetur, quia cupiebat finito anno magiſtratus Romam redire. [Quid?) Modus eſt familiariter corripiendi,& eſt ſenſus, cum ego mãdaui tibi vt ad me ſæpe ſcriberes. quid exiſtimas me mandaſſe tibi,vt etiam ea ſcriberes,quæ priuata fiunt. [Quid?) Deeſt verbum.& ſubauditur, vel dicis rñdes. [Mandaſſe) Commiſſionem dediſſe,nam mandata proprie verbis fiunt.[Compoſitiones)Proprie dixit,hoc eſt comparationes,& coniunctiones, nam alter contra alteꝝ gladiatoꝝ elegebat,vt pares pugnarent, & illa talis comparatio appellabatur compoſitio,quia videbatur ad comparationẽ poni.Horat.in Ser.Rupili & Perſi pue pugnat, vti non Compoſitus melius cum Bitho Bacchius. [Vadimonia) Fideiuſſiones.[Dilata)A prætore Iuuen. Differt vadimonia prætor. Vadari eſt fideiubere,inde vades fideiuſſores,vt volui Feſtus, qui dantur in re capitali,inueniuntur tñ,& pro cuiuſlibet fideiuſſoribus.[Chreſti) Raptoris cuiuſdam nomen proprium. [Compilationem) Furta rapinas,à pilis telis Roma.non aũt à pilis vel lendis,quæ dictio corripit primam ſyllabam:compilo aũt producit. Horat. in Serm. Ne meo Compilaſſe putes Criſpinia crinia Lippi. Dñr aũt compilare milites q occiſis hoſtibus in bello tollunt inſignia. [Mitteres).ſ.lr̃is. [Et ea) Quæ,non placet mihi,vt carpat hic Pomp.Cæſ.& Craſ. qm̃ in hac epiſtola laudaturus eſt Pomp.[Audeat?) Ne fortaſſe offendat aliquem narrãdo ea,quæ ſunt contra ius,& honeſtum. [Vide) Pro audi,vel intellige,nam ſenſus ſæpe pro ſenſu ponitur, vt video quantum me ames ꝓ intelligo, & cognoſco, dictum eſt ſuperius. [Quantum tribuam tibi) Quanti te æſtimem. [Iniuria) Immerito.i.tibi tribuo multum. πολιτικώτερον.i.ciuiliorem,eſt autem comparatiuum ſm formam græcam,qm̃, & à dictione græca deducitur πολιτικός.i.ciuilis,& ciuitatis peritus.[Ne illa)Dicit quæ nolit ad ſe ſcribi. [Curo)Cupio. [Niſi quid).i.quòd videbitur tangere,vel rem,vel honorem meum. [Nunciabunt) Verbis. [Ipſe rumor feret) Ipſa quæ nihil poteſt tacere.[Præterita,nec præſentia) Quo quiſque non ſtultus facile poteſt intelligere.[Sed,vt).i.ſicut. [In poſterũ) .i.futurum.[Longe,proſpiciente) Valde prouido,& futura etiam intelligente, quod contingit ſolum prudentiſſimus. [Expecto) Deſiderio. [Fortunam) Quod de ſignationem tranſlatio ab architectis,vt Cic.in j.Off.Formam quidem ipſam. M.filij,& tanq̃

HVB.

Mãdata

Compoſitio

Vadoe

Vadimonium

Cõpilatio

Cõpilo

Pilum

ſaciem honeſti vides.[Viderim)Cognouerim.[Aedificiũ)Perſe-
uerat in tranſlatione, & eſt ſenſus, vt cum viderim ex tuis literis
qualem opinionẽ habes de rep. poſſum cognoſcere qualis ſit fu-
turus ipſe ſtatus reip.[Nec tñ) More amici excuſat eum,q̃d nihil
adhuc de his rebus ad eum ſcripſerit. [Adhuc) Hucuſque. [Fuit)
Aliquid.[Prouidere) A proſpicere,ante videre. [Quiuis) Quili-
bet.[Noſtrum)Mei & cetcrorum ciuium Rom.[In primis) Pre-
ſertim.[Ego)Subaudi q̃, vt ſit q̃ ego.[Cõplures).i.multos,abſo-
Verſor lute.n.ſiue comparatione ponit. [Verſatus ſum) Aſſidue ſui,nam
verſari eſt in aliqua re eſſe.[Quæ)Subaudi eorum,vt ſit in ſermo
nibus eorum.i.earum rerũ.[Quæ nec pñt ſcribi, pp mul.) Quia
penè infinita locuti ſumus.[Nec ſcribẽda ſunt)Quia arcana ſunt,
neq; literis diuulganda. [Habeto) Scito. [Egregium) Optimum.
[Paratun) Promptum,animo,audacia,& ſortitudine. [Conſilio)
Prudenna.[Prouidenda)Præparãda.[Da te homini) Sequere ho
minem,& ei obſequere.[Homini)Pompeio.[Complectet) Ac-
cipiet,cum amore,& caritate.[Illi)Pomp.[Vŏr)Iudicantur.i.eoſ
dem exiſtimant,& bonos,& malos ciues,quos ego bonos,& ma-
los iudicio.[Ipſos decem).i.totos decẽ dies.[Multum) Sæpe p il
los decem dies.[Mecum)Subaudi fuiſſet.[Noſter)Amicus vtriuſ-
que.[Proficiſcebar)Diſcedebam.[Inde)Athenis.[Quintiles)Iu-
lias.[Pridie Non.)Sexto die Iulij,q eſt prid.nonas. [Cum) Qñ,
quo tpe.[Hoc literarum)Has literas,hoc ſubſtãtiue ponit. [Tu)
Maxime. [Nihil magis) Cupio eſſe condẽnatum. [Quàm) Sub-
audi hoc.[Ne tempus)Spatium temporis,adminiſtratio. [In eo)
Ne tempus prorogetur mihi.[Omnia ſunt) Omnia conſtitui,qa
nihil aliquid peto,ſi modo id aſſequi potuero. [Quid) Quæ res,
ne prorogetur tempus.[Quando)Quo tempore,an ſtatim acce
ptis literis meis, an expectata opportunitate alius temporis, &
diei. [Quo modo) Qua via, qua ratione. [Per quos) Quorum
fauore, & ſuffragio. [Agendum) Tractandum. [Tu) Qui es ſa-
pientiſſimus, & es Romæ. [Conſtitues) Iudicabis, diſpooes.

A S C. QVID? &c.) Scribitur ad Cœlium Ruſum, cui Cic. in Cili-
ciam proficiſcens mandarat,vt ſæpius,ad ſe de rep.ſcriberet,Cœ
lius,Cœlius aũt lubrica reſcripſerat. Vnde Cic. Quid? modus eſt
interrogãdi exiſtimas tu me mandaſſe tibi hoc, vt mitte res mihi
.ſ.in ſcriptis,compoſitiones.i.paria, nam pares ferè componebã
tur ad certamẽ gladiatorum.ſ.in arena,& vadimonia.i.fideiuſſio
nes ſiſtendi ſe aut alium in iudicio,dilata.ſ.à prætore,& compila
tionem.i.furta,& ſpoliationem Chreſti.i.rem,quam Chreſtus fur
notorius fecerit.Et ea quæ cum ſumus Romę nemo audeat narra
re nobis,eo q nimis vilia ſunt. Vide quantum ego tribuam tibi
meo iudicio,nec mehercule iniuria ſup. tribui mihi tãtum,enim
.i.quia ego neminẽ cognoui adhuc politicoteron.i.ciuiliorem te
politicos græce eſt ciuilis, aut vrbanus,vnde ſit cõparatiuus po-
liticoteros.i.ciuilior,& vrbanior. Ne quidem.i.non etiam,curo,
vt ſup. ſcribas mihi illa quæ geruntur quotidie in maximis rebus
reip.niſi quid.i.aliqd ſup.co℞ pertinebit ad me,alij ſcribent.ſ.ea,
multi nunciabunt ſup. ea,& ipſe rumor,q incertum habet aucto-
rẽ,pferet ẽt multa. Quare.i.quamobrẽ,ego nec expecto abs te,
nec pterita,nec præſentia,ſed futura, vt ab homine proſpiciente
lõge in futurum, vt cum viderim ex tuis literis formam reip. poſ
ſim ſcire,quale ædificium.i.qualis ſtructura ſtatus eius,ſit futura,
aut futurus,metaphora ab ædificio,cuius conſpecto fundamento
facile ſumma perſpicitur. Neque tñ habeo adhuc quod.i.pp qđ,
ego accuſem te. Neq;.n.fuit ſup.aliquid,quod,aut cauſa quod tu
poſſes prouidere plus q quis noſtrum,& in primis.i.pcipue, ego
.i. quam ego, q verſatus ſum cum Pomp. cũ plures dies in nullis
alijs ſermonibus niſi de rep.in ſermonib. inq eo℞ q̃ &c. ſi expo-
nit Hubertinus,põt ẽt ſic accipi, quæ .i. q̃ res habitæ cum Pomp.
nec pñt ſcribi,quia multa ſunt,&diſceptando ſine diffinitione ali
qua inter nos dicta, nec ſunt ſcribenda.i.talia quæ debent ſcribi,
eo q multa ſæpe cum amicis fabulando dicimus, q̇ nolumus ſcri
ptis mandare. Tantũmodo habeto.i.pro certe teneto Pomp.eſſe
ciuẽ egregium.i.non vulgarem,ſed excellenter laudabilem,& pa
ratum,& animo.i.voluntate, & cõſilio .i. prudentia, ad omnia quæ
ſunt prouidenda in rep.Quare.i.quamobrem,da.i.accommoda,
aut crede te homini.ſ.Pomp.complectet ſup.te.i.te ſuſpiciet,cre
de ſup.id mihi. Illi iidem vñr iã nobis & boni,& mali ciues,q ſo
lent videri,hoc eſt illi boni,q ſolent videri boni,& illi mali q ma
li.Ego cum fuiſſem Athenis decem dies ipſos.ſ.qbus cum Põp.in
ſermonibus de rep. verſatus ſum, & C. Caninius noſter.ſ.amicus,
aut familiaris,fuiſſet multum .i. pro multa parte tpis, pficiſcebar
.i. diſcedebam inde pridie non.Quint.i.quæ nunc ſunt Iuliæ, cũ
.i.quo tpe ego dedi.i.miſi,ad te hoc literarũ.i.has literas.Attende
nõ recte ſcriptũ fuiſſe nonas Iulias,qa quo tpe hæc ſcripta ſunt,
nondum. Quintilius.i.Iulius,qui quintus à Martio,& Sextilis .i.
Auguſtus,qui ſextus eſt ab eodem,à Iulio & Auguſto denomina-
tionem ſumpſerant.Cũ.i.ita ſit q cupio omnia mea.ſ.negocia eſ
ſe cõmeodatiſſima tibi, tũ nihil magis.i.vehementius ſup. cupio,
q̃ ne tempus pũinciæ.ſ.gubernandæ prorogetur.i.prolongetur,
& extendatur mihi.in eo.ſ.obtiuẽdo ſunt mihi omnia mea ſupp.
vota aut commoda.ſ.curare ne prouincia prorogetur mihi, quã
do .i. quo tempore,& quo modo,& per quos ſit agendum con-
ſtitues .i. iudicabis, & diſceroes, optime .i. commodiſſime.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Cœlio,quod ædilitatẽ aſſecutus eſt, cum expulſione aduer ſarij competitoris, quem plurimi putant Attilium fuiſſe, hoiem vanum, non minus tamen gloria cupidum,& iactabundum,vt qui iactauerat ſe omnia quæ vellet, aſſecuturum fauore iuuenum gratioſorum, quos in ſua poteſtate habebat. Vnde Cic.vt Cœlio,qui de ea victoria gloriatus eſt,cõ placeat, ſignificat ſe geſtire præ lætitia,& vix ſeruaſſe modum,& in ani mo plane egiſſe petitionem illam,vt ad oculos referret, & q. ꝯfuſum rode ret: Subobſcura eſt epiſtola, quales ſunt in quibus perplexe loquitur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratulatoria eſt epiſtola, qua de dignitate & repulſis competitoribus illi congratulatur.

M. CICERO PROCOS. M. COELIO RVFO, AEDILI CVR. S.P.D. 9

PLurimum * tibi, vt debeo, gratulor, lætorq́. cum * alias, Primã
pñti.tum etiam ſperata tua dignitate,ſerius,nõ ne
gligentia mea,ſed ignoratione rerum omniũ: in ijs.n.
ſum locis,quò & pp longinquitatem, & pp latrocinia
tardisſime omnia perferuntur. & cum gratulor: tum
vero, q̃bus verbis tibi gratias agam, nõ reperio, q ita
faſtum ſit,vt dederis nobis,quemadmodum ſcripſeras
ad me,* quem ſemper ridere poſſemus. itaq; cum pri * alias, quod
mum audiui,ego ille ipſe factus ſum,(ſ. is quem dicã)
* egiq́. omnes illos adoleſcentes, quos ille iactitabat, * alias, egoque
difficile eſt loqui. Te aũt contemplans * abſentem,& * alias, abſentẽ quaſi
quaſi tecum coram loquerer,Non ędepol quãtam ege
ris rem,neque quantum facinus feceris.quod qa præ-
ter opinionem mihi acciderat,referebam me ad illud:
Incredibile hoc factu obijcitur.repente vero * incesſi * alias, immerſi
omnibus lætitijs in quo cũ obiurgarer, q nimio gau-
dio penè deſiperem,ita me defendebam: Ego volupta
tem * animi nimiam. quid quæris? dum illum rideo, * alias, habui, vel hoi
penè ſum factus ille. ſed hæc pluribus,multaq́. alia,et
de te,& ad te,cum primum ero aliquid ocij nactus. Te
vero mi Ruſe diligo;quẽ mihi fortuna dedit amplifica
tores dignitatis meæ, vltorem nõ modo inimicorum,
ſed ẽt inuidorum meorum;vt eos partim ſcelerum ſuo
rum, partim etiam ineptiarum pœniteret. Vale.

PRimum tibi)Creatus erat Cœlius ædilis curulis competito- H V B.
re,vt quidam volunt, Attilio,quodã homine,& glorioſo ia
ctatore,qui ante repulſam ædilitatis iactauerat ſe hře quoſ
dam iuuenes gratioſos,quo℞ ſuffragijs omnia poſſit obtinere,q̃
vellet,quos & tunc ẽt iactabat. Itaq; primum Cic.gratulatur Cœ-
lio,q factus ſit ædilis,deinde agit ei gratias,q dediſſet ei quẽ poſ
ſet ridere.nam ſcripſerat Cœlius quæ ſolitus eſſet iactare cõpeti
tor ſuus Attilius, quem in petitione ædilitatis ſuperaſſet, de quo
tantum ſe riſiſſe ſcribit Cic.vt penè videretur deſipere.Poſtremo
ſignificat ſuum erga Cœlium amorem meritum & debitũ. [Præ
ſenti)Aedilitate. [Sperata) Futura,quia poſtremum te ad maiora
venturum ſpero.[Serius)Tardius,ſubaudi gratulor. [Ignoratio-
ne rerum omnium)Qui ignoro omnia. quæ Romæ tam publi-
ca,quàm priuata fiunt,propter longinquitatem locorum,vt ſub-
dit.[Quò)Ad quæ loca.[Tardiſſime) Poſt multum tẽpus,patro-
cinia,graſſationes,& pericula latronum,qui obſident vias.[Tum
vero) Maxime præter gratulationem. [Quibus verbis) Qua
oratio

oratione.[Gratias agam)Quia hanc rem ſibi adeo gratam oſten
dit,vt ſe ei obligatum exiſtimet. [Ita factum) Ita conſecutus ſis
quod volebas. (Semper) Quia habebimus iſtum,de quo ſcribis,
perpetuam riſus,& loci cauſam,& mãm.[Audiui)Inanem iactan
tiam homines. [Ille ipſe factus).i.repræſentaui illum,& factus ſi
cut ille.[Scis)q.d.non vult aperte nominare.[Egi)Repræſentaui,
finxi,verbum comicum. [Iactitat) Oſtentat,inaniter laudat.[A-
doleſcentes)Iuuenes.Difficile eſt loqui) Ne intelligatur ab om-
nibus.[Cõtemplans)Conſiderans. [Abſentem) A me,quia tu es
Ago Romæ.[Quaſi)Tanquam.[Coram)In præſentia. [Eger.s) Per-
Facio feceris cõſilio tuo.[Facimus) Factum in bonam parte. [Feceris)
Inceſſe Quia agimus animo & conſilio, facimus rebus. [Præter opin.)
ro Præter expectationem, quia fortaſſe aliquid ſcripſerat Cœlius
eſſe factum quod Cic. nunquam eſſet opinatus, & eſt ſenſus.
Ego contemplans te abſentem,ooo contemplans quantũ egeris
facinus, referebam me ad illud, &c. quia te contemplabar oon
aũt id quod feciſſes,ideoq. videbatur mihi incredibile. [Refere
bam me) Reuocabam me,redibam. Ad illud,oſtendit quid ſi il-
lud.ſ.incredibile, grauius eſt enim incredibile, q̃ inopinatum,&
præter ſpem, & ſubaudi incredibile eſſe,vix.n.peterat Cic.crede
re.[Factum objicitur).i.occurrit mihi eſſe factum a te, quod ſcri
pſeras.[Objicit).i.quaſi ante oculos offertur. [Repente) Statim,
vt crederi eſſe factũ.[Inceſſi) Ingrui,inuaſi.[Omnibus læt.) In o-
mnia gaudia.Inceſſere.n.datiuo iungitur,vt Virg.4.Georg.Nam
ſæpe duobus Regibus inceſſit magno diſcordia motu. Quidam
tñ volunt hæc omnia verba incredibile vſq; ad hunc locum, om-
nibus lætitijs eſſe ex veteri comœdia qa lætitijs io plurali,non vi
deatur Ciceronianũ verbum. [In quo) Io qua re,ꝙ redũdãtem
omnibus lætitijs.[Obiurgarer) reprehendere,qa videbar facere
præter grauitatem meam, nam nimia lætitia iudicium eſt tũ im-
prudentiæ,tum leuitatis,ideo dixi.[Penè) Ferè.[Deſiperem) In-
ſanirem.[Defendebam)Aduerſus obiurgante. Ego,ſubaudi exi-
ſtimo.[Voluptatem) lætitiam.[Nimiam)Immoderatam, hoc eſt
non puto homines poſſe ſatis ſeruare modũ in voluptate ſua.
[Quid quæris)Quid plura,q d opus eſt verbis,eſt.n.dicendi mo-
dus,eum paucis volumus oſtẽdere aliquid. Horat.in Epiſt. Quid
quæris? viuo & regno ſimul iſta reliqui. [Illum) Cnæm,dedisti
mihi ridendum. (Sum factus ille).i.ferè factus alijs deridendus,
quia omnio gaudio penè deſipiebam.[Ille).i.ridiculus, ſicut ille.
[Pluribus)Subaudias verbis,ſcribam de hac re. [Multa alia)Scri-
bam.[De te)De rebus tuis. [Oc.j) Quietis,vacationis,a negocijs
meis. [Rufe) Appellabatur enim M. Cœlius Rufus. [Amplifica-
torem)Quia ſemper fauerat Cic.in obtinendis dignitatibus.[Vl-
torem)Vindicatorem.[Inimicorum) Qui mihi nocuerunt. [In-
uidorum) Qui fortunæ,& dignitati meæ inuiderunt,quidam vo-
lunt hic Pomp. a Cic. latenter pulſari,qui impulerat competito-
rem Cœlij,vt candidatus peteret ædilitatem, quo ſuccumbente
dicit Pomp.qui eum impulerat,vindicatum eſſe a Cœlio pro Ci
cer.cui ipſi Pomp. videbatur inuidiſſe, quoniam paſſus eſt eum
mitti in exilium, ſed non placet,vt de Pompeio intelligatur, ſed
potius generaliter de omnibus inuidis eius. [Scelerum) Quia me
inique eiecerunt ex vrbe,& ad inimicos retulit.[Ineptiarum)Ad
inuidos,qui multa inepte io me dixerunt,& fecerunt.

PHIL. PRIMVM tibi) Cic.Cœlium Rufum ſingulari beneuolen
tia complectabatur, & amicorũ eſt rebus ſecundis amicorum gau
dere,aduerſis dolere,lętatur,itaque Cic.plurimum,atque illi con
gratulatur,ꝙ ædilitatem Curulem cõſecutus ſit,vel preſertim ꝙ
in ea petenda C. Attilium competitorem euicerat iactabundum
hominem,qui dicere ſolitus erat omnes adoleſcentes Rom.hr̃e.
ſe qui in eo magiſtratu conſequendo ſuffragarentur. Agitque ex
hoc illi gratias,ꝙ hominem dederat,quem ſemper ridere poſſet,
ſcripſerat enim Cœlius quæ Attilius iactare ſolebat, quibus Cic.
riſu emori quodãmodo videbatur, ſingularem deinde ſui amo-
Dignita rem Cic.in Cœlium oſtendit.[Dignitate)Nunc ædilitatem intel
te ligit, ſed dignitas eſt, vt a Cic.diffinitur,alicuius honeſta.& cul-
tu & honore digna auctoritas, cuius vero poteſtatis eſſet ædili-
tas,ſuperius diximus. [In ijs enim ſuum locis) In Cil. [Quò) In
quam Cil. [Tardiſſime) Poſt longum temporis ſpatiũ. [Propter
longinquitatem) Quæ a violatoribus fiebant, prius quàm Cic.
prouinciam ingrederetur. Sed inquit Strab.ꝙ multa in Cil.latro
Pyratæ cinia exercebantur,vnde & piratæ Cilices appellantur. Sed Cili
Latrões ces vt piratæ fierent, cauſa fuit Tryphon, & regum ignauia.quia
tunc Ciliciæ,ac Syriæ ex ſucceſſione imperabant.Latrones ve-
ro in bonam partem accipiebant antiquitus, & pro eis qui con-
ducti militabant,à λατρεύω quod eſt colo. & ſeruio appellari.nũc
autem pro craſſatoribus, & qui in vijs ex latere adoriuntur, &
graſſantur,aut latenter,& ex occulto inſidiantur. [Perferuntur)

Tam in ſimplici, quàm in compoſitio multas id verbum ſignifi-
cationes amplectitur. Eſt enim ferre,portare,oſtentare,hr̃e, pa- Fero
ti,cõferere,diſturbare,dicere,dare,exhibere,dirigere,ducere. In
compoſitione vero pro quo qualitate compoſiti.ſignantiã ſumit
vt efferre,ad ſepulchrum portare. Terent.Efferũt funus,& extra Efferre
ferre. Liu. Omnia ex oppido efferuntur. [Differre) In longum oifferre
trahere. Cic. in aliud tempus differendum puto. Virg. Diſtulit, Perfer-
in ſeram commiſſa piacula mortem,Et differentiam eſſe, vt mu- re
rus,& paries differunt, & hoc loco perferre ſignificat portare, &
denunciare alibi vero tolerare,& pati. Terent.Omnes perferre,
ac pati. & huiuſmodi multa cum hoc verbo compoſita variam
ſignificationem accipiunt.[Et cum gratulor) Cum,& tum inter- Cũ,&tũ
dum ſignificat quamuis,& tamen,vt hoc loco intelligendum pu-
to,& alibi Cic. cum in omnibus cauſis grauioribus Cic.Cæſ. ini-
tio dicendi commoueri ſoleam vehementer, quàm vel viſus, vel
ætas mea videtur poſtulare,tum in hac ita me multa perturbant.
[Quibus verbis tibi gratias agam) Adeo mihi rem gratam feci- ago gra
ſti,vt tibi perpetuo me debiturum agnoſcam, & quo modo ſatis tias
tibi dignas agere gratias poſſim non reperio.Agimus verbis gra Habeo
tias,habemus animo referimus factis. Plancus ad Cic.Immorta- gratiam
les ago tibi gratias,agamq.dum viuam,nam relaturum me affir- Refero
mare non poſſum.Cic.ad Vat.Nec enim tu mihi gratiam habui- gratias
ſti,verum et cumulatiſſime retuliſti. Sed referre gratiam tam in Reddo
bonam, q̃ in malam partem dicere poſſumus. In bonam Cic.q̃ grates
pietas erit in referenda gratia iucunda. In malam, Terent. Quid Perſol-
quid venire in mentem nunc mihi poſſit,quid referam illi ſacri- uo gra-
lego gratiam,qui hunc ſuppoſuit nobis. Reddere,& perſoluere tes
grates dicunt poetæ. Virg.Grates perſoluere dignas.Aliud præ-
terea notandum puto,vt ſemper dicas. Ago gratias pluratiue,&
habeo gratias,vel gratiam vtroque numero,& refero gratiam nu
mero ſingulari,raro autem,vel nunquam refero gratias numero
multitudinem dicimus. Illud vero,ꝙ in hac ſignificatione mul-
ti rem gratiorem dicunt,non eſt latinum,ſed barbarum. Nec re-
ferre deo gratiam dicimus,ſed agere,aut habere, eodem modo
quo ſalutamus deos. [Quod ita factum,) q.d.quod optabas ade-
ptus ſis.[Dederis)Cõſtitueris.[Quę ſemper ridere poſſemus)Ea,
videlicet,quæ.C.Attilius competitor tuus iactabat,aut quem le-
gendũ,vt de eo ſic intelligar, dediſti nobis vnum, qui nobis per
petuam pbebit ridendi, atque iocandi materiam contemplando
eius ineptias. [Cum primum aud.) Quæ ad me de Attilio ſcripſe
ras,ſiue ipſum Attilium,quem mihi tuæ literæ attulerunt,tanquã
loquentem me coram.[Ego ille factus ſum) Præſentando illum
tanquam mimus,quaſi ſum factus ille Attilius.[Scis quem dicam)
Nolebat ab alijs intelligi,ſed Attilium dicebat. [Ego) Tanquam
mimus repræſentaui geſtu,& verbis. [Quos ille iact.) In laudem
ſuam, & dicit oẽs ſe hr̃e adoleſcentes Rom. in ſuffragijs gratio-
ſos.Iactare eſt inaniter gloriari.Virg.Illa ſe iactet in aula. [Faci- Iactare
nus)nũc factum bonum,interdum & malum,vt mors,& venenũ. Facinus
[Egeris,& feceris) Agimus animo & conſilio, facimus re ipſa &
manu.Sed iſte confundunt.[Opinionem)expectationem.Scripſe
rat.n.aliquid fortaſſe Cœlius,qđ Cic.minime cogitarat. [Con-
templans)Contemplatur.n.non quid egerit,ſed illod abſentem.
[Referebam)Reducebam.Ordo eſt.Contẽplans te abſentem re-
ferebam mea illud.[Incredibile hoc factu objicitur)verba vt ſint
quæ Attilius dicere ſolebat,& quo magĩratum impetrare nõ po-
tuit,quẽ Cœlius conſecutus & admirans,& dolens Attilius dice-
bat. [Objicitur, hoc in factu incredbile) Quòd Cœlius potius
magiſtratum conſecutus ſit, q̃ ego, alij aliam afferunt ſententiã,
quæ mihi nõ placet.[Omnibus lætitijs)Bene lætitijs,& non gau-
dijs.Eſt.n.gaudium ſapientis,lætitia inſipientis, vt in Tuſculanis
Cic.dixit.Et ſunt iſta. Nõ Cic.verba,non.n.ipſe lætitijs plurati-
ue dixiſſet.Sed ex Cæcilio veteri comico in hũc cum Cœlio ſer-
monem ad maiorem animi voluptatem accepta. [Ego volupta-
tem h.n.) Deeſt verbũ puto,quod ex nimia lætitia,aut indigna-
tione plerunq; dimittitur.tam apud oratores,q̃ apud poetas. Et
eſt ſenſus. Puto ego immoderatam hominũ voluptatem ſeruare
non poſſe rationem,& modum. [Dum illum rideo) C.Attilium.
[Penè ille factus ſum,) Hoc eſt vt ego itam eſſem oĩbus ridiculo
habendus ex omnio riſus,& lætitia,vt Attilius nobis erat ineptijs
ſuis ridendus. [Cum primum) Duæ dictiones. [Ero nactus inue-
nero.ſunt enim quædam participia,quæ ſignificationem ſui ver
bi non hñt,vt natus. [Diligo) Minus eſt diligere, quàm amare. Diligo
Cicer.ad Brut. L. Cl.valde nos diligit. aut, vt verius dicam, val- Amo
de nos amat. Et alibi. Sic facies, vt me aut amabis, aut quod
contentus ſim diliges. [Inimicorum) Clodianos intelligit.
[Honeſtum) Publicum, inimicum priuatum, accipimus. [In-
uidorum) Non audet aperte loqui, ſed Pomp. intelligit. qui
Cic.

Cic. defenſionem contra Clodium recuſauit, & eum paſſus eſt exilium mitti, & in petitione ædilitatis fauit Attilio, de quo nūc agitur. imò eum ad petendam ædilitatem in competentia Cœlij compulit: in qua ſuperatus eſt a Cœlio contra voluntatem, & vim Pomp. [Scelerum ſuorum) Cum omnia Cic. bona diſſipaſſent, quando in exilium eiectus eſt, & ad inimicos referendum eſt. [Ineptiarum) quod Pomp. Cic. opem petenti aduerſus Clod. præſtare noluiſſet, & hoc inuidens. Poteſt & id eſſe generaliter dictum ſine aperta nota Pompeij.

ASC. PRIMVM) Gratulatur Cœlio ꝙ ædilitatem eum expulſione aduerſarij aſſecutus ſit, quod quaſi aſſentiatur, facit, Sed perplexe, vnde obſcurior eſt epiſtola, Ordo autem eſt. Ego gratulor primum tibi, vt debeo, & lætor .i. gaudeo, cum præſenti dignitate tua, quia ædilitatem aſſecutus es, tum etiam ſperata, quia ſperat reliquos magiſtratus cum ſuo tpe aſſecuturum, aut ſperata à nobis priuſquam obueniſſet, gratulor inquam ſerius .i. tardius q̃ deceat, aut aliquantulum tarde, non negligentia mea, ſed ignoratione rerum omnium .ſ. quæ geruntur Romæ. Ego .n. ſum in his locis, quò .i. ad quæ omnia perferuntur tardiſſimæ, & .i. pariter, pp longinquitatem, & .i. pariter, pp latrocinia .i. impedimenta, & pericula, pp latrones, & obſeſſores viarum. Et cum .i. ita ſit, quòd gratulor. Tum vero .i. multo verius, non reperio quibus verbis agam tibi gratias, ꝙ ita factus ſis .ſ. ædilis, vt dederis nobis quemadmodum ſcripſeras ad me, ſup. C. Attilium hominem vanum, & ſutilem, quem poſſemus ridere ſemper. Itaque .i. & ita, cum ego audiui primum, ego factus ſum ille .ſ. pce imaginationem .i. finxi me eſſe illum, tu ſcis quem dico, q. d. factum ſum C. Attilius, & egi .i. repræſentaui etiam per imaginationem, omnes illos adoleſcens .ſ. gratioſos. Quos ille iactitat .ſ. ſibi ſuffragaturos fuiſſe. Difficile eſt loqui .ſ. intelligat ab omnibus, aut potius, quia riſu impeditoe cum iſta quæ ſcripſiſti recolo. Autem .i. ſed ego contemplans te abſentem, & quaſi loquerer tecum coram, ædepol .i. per ædem Pollucis, non ſup. contemplans, quantam rem ægeris neque, quantum facinus feceris .ſ. vincendo Attilium quod .ſ. per imaginationem aſſumpſiſſe perſonam Attilij ſine contemplatione victoriæ meæ .i. adhuc talis qualis erat antequam victus eſſet, acciderit mihi præter opinionem, nihil tale optanti, nec putãti, ꝙ perſonam eius aſſumpſerim in animo meo, referebam me ad illud .i. totus verſabar in ea cogitatione, ac ſi eſſem Attilius, & ſupple hoc incredibile .ſ. quod tum eum ſic viciſti, obijcitur .ſ. cogitatio meæ, vero .i. ſed inceſſi, alij ab inceſſo, ego ab incedo deductum puto .i. pompoſe ingreſſus ſum, ſupp. cum omnibus lætitijs .ſ. ꝙ cum illius perſonam egiſſem, repente ad me reuerſus per imaginationem, & intellexi te victorem, quo .ſ. ſuperbo inceſſu pp lætitias, cum obiurgaret .ſ. phantaſtice, ꝙ deſiperem pene .i. inſanirem quaſi nimio gaudio, defendebam .ſ. pce imaginationem quaſi in ſomno, me ita .ſ. his verbis. Ego habui nimiam voluptatem, & ita nimium riſi. Facile adducor in eorum ſententiam, qui cenſet hunc locum eſſe totum in aliqua veteri comœdia ſicut in 2. lib. locum ex Eun. Terentij non multo minorem aſſumpſit. Nam lætitijs Cic. non dixiſſe. Sunt iſta verba alicuius gloriantis de ſe, quæ cum quadrent homini à Cœlio victo, adducuntur à Cic. Quid quæris .ſ. finem phantaſiæ, aut imaginationis meæ? Dū ego rideo illum .ſ. à te victum Attilium factus ſum pene .i. quaſi ille .i. ridiculus vt illa. Sed hæc, ſup. vt ſcribentur à me, pluribus ſup. verbis, multaq. alia, & de te .ſ. dicta, & ad te dicta, ſup. ſcribentur à me pluribus cum primum nactus ero aliquid ocij. Vero pro ſed, ò mi Ruſe, ego diligo te vt pote quem fortuna dedit amplificatorem dignitatis meæ, & ſup. vltorem, non modo inimicorum ſed etiam inuidorum meorum, vt pœniteret eos partim ſcelerum ſuorum, partim etiam ineptiarum, vt eum quem nunc taxat, in quo ſe vltum dicit Cic. eo ꝙ ſibi quoque aduerſarius eſſet.

ARGVMENTVM.

Conqueritur ſe nullas à Cœlio literas poſt ædilitatem eius accepiſſe, reyciens culpam in tabellariorum timorem, qui non audebant propter latrocinia literas perferre. Vnde veretur eandem calamitatem literis ſuis ad Cœlium accidiſſe. ſcribit tamen quid in Cilicia geſſerit, non ſine laudis ſuæ amplificatione.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ne alienet à ſe Cœlij animum exprobatione immemoris officij, quod in nouis dignitatibus nonnunquam ſolent mutari animi, culpam in tabellarios conſilio transfert. Deinde res geſtas ſuas cum amplificatione exponit, ſcilicet vt dignum ſe eſſe oſtendat amicitia, & familiaritate Cœlij.

M. CICERO IMP. M. COELIO RVFO AEDILI CVR. DIS. S. P. D. 10

TV vide, * q̃ ad me literæ non perferantur. nō .n. *alias, q̃ ceme. ec cū ad vel, temere*
adduci poſsū, vt abs te, poſteaq̃ ædilis factus es,
nullas putem datas; ꝓſertim cū eſſet tāta res, tantæ gratulationis: de te, qa, quod ſperabam: de illo, (balbus .n. ſum) ꝙ non putaram. atqui ſe habeto, nullā me epiſtolā accepiſſe tuam poſt comitia iſta ꝓclara, quæ me lætitia extulerūt. ex quo vereor, ne idem eueniat in meas lr̄as. equidē nunq̃ domum miſi vnā epiſtolam, * quin *alias, quinēt*
eſſet ad te altera. nec mihi eſt te iucundius quinq̃. nec carius. ſed balbi nō ſumus. ad rem redeamus. Vt optaſti, ita eſt. velles * enim ais, tm̄ modo vt hr̄em negocij, quod eſſet ad laureolā ſatis. Parthos times, qa diffidis copijs nr̄is. ergo ita accidit. nam, * Parthico bello nū- *alias, .n. vt ais*
ciato, locorū quibuſdam anguſtijs, & natura mōtium *Vide epiſt. 4. lib. 15.*
fretus, ad Amanū exercitūm adduxi, ſatis ꝓbe ornatū auxilijs, & quadam auctoritate apud eos, q me nō norant, nominis nr̄i. multum eſt .n. in his locis; Hiccine eſt ille. q vrbem? quem ſenatus? noſti cetera. tum veniſſem ad Amanum, q mōs mihi cum Bibulo cōis eſt, diuiſus aquatum diuortijs, Caſſius noſter, quod mihi magnę voluptati fuit, feliciter ab Antiochia hoſtē reiecerat. Bibulus ꝓuinciam acceperat. interea cū meis copijs oībus vexaui Amaniēſes hoſtes ſempiternos. multi occiſi, capti. reliqui diſſipati. caſtella * munita, im- *alias, minuta,*
prouiſo aduētu capta. & incenſa ita victoria iuſta imperator appellatus apud iſſum, quo in loco ſæpe, vt ex te audiui, Clitarchus tibi narrauit, Dariū ab Alexandro eſſe ſuperatū, abduxi exercitū ab infeſtiſsimā Ciliciæ partem. ibi quintū, & vigeſimum iā diē aggeribus, vineis, turribus oppugnabā oppidū munitiſsimū * Pin- *Strab. lib. 7.*
demiſſum, tātis * oppibus, tantoq. negocio, vt mihi ad *alias, opibus,*
ſummā gloriam nihil deſit, niſi nomē oppidi. quod ſi, vt ſpero, cepero, tū vero literas publice mittā. Hæc ad te in pn̄ti ſcripſi, vt ſperes te aſſequi id, quod optaſſes. ſed, vt redeam ad Parthos: hæc æſtas habuit hūc exitū ſatis felicem ea quæ ſequitur, magno eſt in minore; quare mi Ruſe vigilia, primū vt mihi ſuccedat: ſin id erit, vt ſcribis, &, vt ego arbitror, * ſpiſsius; illud, quod *alias, ſerius,*
facile eſt, ne quid mihi tpis prorogetur. ne rep. ex tuis literis, vt antea tibi ſcripſi, cum præſentia, tum ēt futura magis * expecto. quare, vt ad me omnia quamdili- *alias, exopto.*
gentiſsime perſcribas, te vehementer rogo. Vale.

HVB. TV vide,) Primum Cic. dicit ſe nullas à Cœlio literas accepiſſe poſtq̃ ſit factus ædilis, veteriq. ne & ſuæ redditæ non ſint Cœlio; deinde br̄ exponit quid in Cilicia geſſerit cū magna ſui nominis laude & gloria. [Tu vide) .i. audi. [Quàm t.) Quanto timore perferentium, & ſubaudi perferant. [Quam n.) Correctio ꝙ dr̄ imò q̃ non perferantur quia non modo timide perferuntur, ſed nullæ omnino, puto tm̄ textum fuiſſe deprauatum, vt pro vide additum ſit timide, cum ita debeat legi, tu vide q̃ ad me literæ tuæ non perferuntur. Non enim probat ꝙ non perferantur, quia nullas ab eo accepit, nec ſibi perſuadere pōt eū nullas ſcripſiſſe. [Adduci) Compelli, ad credendum perſuaderi. [Vt putem) vt exiſtimem. [Datas) Tabellarijs ad me. [Tanta) tam magna, tanti ponderis .ſ. ædilitas tua. [Gratulationes) Amicorum tuorum, quia ſuperaueris competitorem tuum, fuit autem ſcripta hæc epiſtola ante ſuperiorem, vt aperte patet. [Quia de nihilo) Eclipſis, deeſt .n. verbum, & ſubauditur conſecutus eſſe de nihilo .i. de minima impenſa tua. [Quod ſperabam) Aedilitatem, & victoriam aduerſus competitorem tuum. [Balbus enim) Quia non expreſſit verbum, ideo ſubdit balbus ſum, nō audeo efferre

quod

quod ſentio, nam balbi dñr q vitio linguæ nõ bene pñt exprime
ee verba. Perſius. Rancidulum quiddam balba de nare locutus.
[Quod) quam rem, me eſſe balbũ. [Non putaram) quia putaram
me poſſe libere loqui, ſed ideo difficile eſſe loqui. [Comitia tua)
poſtq creatus es ædilis ná in creatione ædilium fiebant comitia
in cãpo martio, vbi cõgregabantur populus, ædilis aũt magr̃atus
erat, q non tñi ſacraꝝ, ſed ẽt priuataꝝ ædiũ curam gerebat. Erat
aũt ædilis curulis q ex patribus creatus ſella curuli vehebatur, ędi
lis aũt plebis hæc munera habebat, ludos inſtituere, & curare, vt
cloacæ publicæ, & aquæ ductus ceteraq. ædificia lauta, múda, in
tegraq. ſeruarentur. Item, ꝙ vitioſum ꝓ ſincero, malũ pro bono,
fractũ ꝓ integro veniſſet ædilitio dicto redhiberet, & mẽſuras,
& põdera iuſti curabat, & cetera ſimilia. [Præclara) qa cũ magno
honore tuo declaratus es ædilis illis comitijs. [Extulerunt) Arre-
xunt, & ſublimauerunt me gaudio, nam vt dicimus præmi dolo
re, ita arrigi lætitia. Virg. His animum arrecti dictis, & fortis A-
chates, Et pr̃ Aeneas. [Ex quo) Ob quam rem quia nullæ tuæ lite
ræ perlatæ ſunt ad me. [In meas) De meis literis ne ad te perfe-
Equidẽ rantur, ſicut nec tuæ ad me. [Equidem) affirmatiua particula, & di
cit ſe ſæpe ſcripſiſſe. [Domum) Romam ad meos. [Altera) Epiſto
la quam ad te ſcribebam. [Balbi non ſumus) qa iam aperte loqui
mur. [Ad rẽ) Non ad mẽtionẽ ipſius Cœlij intelleait, de quo ſu-
pra dixit, ſed ad rẽ ſuam, qa inceperat loq de literis, quas ad Cœ
liũ ſcripſerat. [Vt optaſti) De me fore. [Ita eſt) Ita euenit [Veles)
dicit quod id optaſſet, ná Cœlius dicebat ꝙ velle Cic. hr̃e tñ ne-
gocij in Cilicia, quantum ſatis eſſet ad obtinendam laureolam,
qđ ſibi eueniſſet dicit. [Ais velles) Dicis ꝙ velles, & cuperes. [Tã
tummodo) ſolummodo. [Negocij) Subaudi id negocij. [Quod eſ
ſet ſatis) Quod ſufficere. [Ad laur.) Non triumphum intelligit, q
dabatur confecto bello, quod nondum Cic. fecerat, qa vt infra
dicet, dubitabat adhuc de anno futura, ſed ouationem dicit, q̃ ob
aliqua inſignem victoriam dabatur, vnde, & Domitianus deui-
Laurea ctis Sarmatis triumphũ repudiauit. Lauream tñ voluit, hoc eſt
ouatio ouationem, quæ erat minor triumphus, dicebatur aũt ouatio à
Parthi voce militũ, fiebat geminata o, litera per impoſitionem u. [Par-
Copijs thos) Populus Aſiæ. [Times) pp me. [Quia di. ſi.) Non credis,
non es ſecutus. [Copijs) Exercitu. i. quia non putas copias noſtras
poſſe eis reſiſtere, copiæ in plurali ꝓ exercitu maxime ponitur.
[Ita accidit) Vt dicam tibi, nam declarat quo acciderit. [Belo par
thico) .i. cum primum nunciatum eſt mihi bellum à Parthis mo-
ueri. [Fretus) Tutus, munitus. [Anguſtijs) Faucibus. i. anguſtis, &
ſtrictis locis, quibus locis parua manu poſſem multos repellere.
[Natura montium) Qui difficiles hoſtibus aſcendendum, & apti
amanus ad repellendum. [Amanum) Montem. Amanus mons, qui teſte
Strab. xj. ſcinditur cum Antitauro a quodam monte, qui a Caria
Lyciaq. incipiens nec latitudinem mentionem dignam oſten-
dit, nec altitudinẽ. porrigit aũt Amanus ad Euphratem vſque ad
Melitinã, ad quam Cõmagena Cappadociæ adiacet, deinde mõ
tes ſequunt, qui trans Euphratem ſunt cum ꝑdictis continui, niſi
quantũ flumen ꝑ medium fluens interrumpit. [Ornatum) Inſtru
ctũ, munitum. [Probe) Cõmode, ſufficienter. [Auxilijs) .i. auxilia-
ribus militibus collectis ad auxilium meum. [Auctoritate) Fa-
ma, & æſtimatione. [Mei no.) Quod olim præclaris rebus geſtis
illuſtre reddidi in conſulatu meo, oppreſſo furore coniuratoꝝ.
[Non norat) Pñtia, q me nunq̃ viderant, nec ſciebant me impe-
ratorẽ prouinciæ eſſe cum Cic. de quo tanta audiſſent. [Multũ)
Magnũ, ſubaudi nomen meum. [In his oris) In his regionib. to-
tius Aſiæ. [Hiccine) Probat magnũ, & celebre eſſe nomen ſuũ, &
qa de eo ita dr̃. [Hiccine) Hic ne, admiratiue. [Vrbem) Romam
ſeruauit à furore coniuratoꝝ, eſt aũt eclipſis, q a de eſt verbum.
[Senatus) Subaudi pleno conſenſu ab exilio reuocauit. [Noſti ce
tera,) q. d. non eſt opus dicere cetera, q̃ noſti de me dici poſſe, vt
pr̃ patriæ, cuius amantiſſimus reip. [Qui mons) Amanus. [Cõ. s
cum Bibulo) qa Bibulus præerat Antiochiæ, quæ, & finitima erat
Amano. [Diuortijs aquarum) Diuiſionibus aquarum, qm̃ a parte
Auſtrali, q̃ eſt Taurus, qui Armeniam diſterminant a Meſopota-
mia, fluunt Tigris, & Euphrates, q Meſopotamiã circundant, in-
de exeũt, & alij fontes. [Caſſius) q pręfuerat Antiochię ante Bibu
lũ. [Reiecerat) Expulerat. [Hoſtem) .i. hoſtes Parthos, & eſt intelle-
ctio, cũ ſingularis pro plurali ponitur, vt Pœnus pro pœni. [Feli
citer) Cum victoria. [Quod) Eum reieciſſe hoſtes. [Amanienſes)
Vexare incolas Amani monti. [Hoſtes) P. R. [Vexaui) Exagitaui, pertur-
baui, dr̃, aũt a veho, ſed maiorẽ habet, vim quampeimitiuũ. Virg.
Dulichias vexaſſe rates. [Diſſipati) Diſperſi, fugati. [Munita) Re-
bus bellicis, & muris ac foſſis roborata. [Improuiſo) Repentino,
inſperato, quia ſuperueni anteq̃ aduerterent, & præuiderent ad
uentũ meũ. [Victoria iuſta) Legitima, qa talis fuit, vt merito poſ

ſim appellari imperator. [Apud Iſſum) Nomen eſt loci in Syria, Iſſos
quæ antiochia cognominat, de quo Pomp. Mela lib. j. in deſcri-
ptione ipſius Syriæ, ſic inqr. At in receſſu intimo locus eſt magni
aliqñ diſcriminis fuſoꝝ ab Alexandro Perſaꝝ fugientiſq. Darij
ſpectator ac teſtis, nunc ne minima qdem, tunc ingenti Vrbe ce
lebris Iſſos fuit, & hac re ſinus Iſſicus dr̃ hæc ille. nunc Cic. hanc Iſſicus
hiſtoriã tãgit, quæ ſupra dictis verbis declaratur [Clitarchus) Pu ſino
to eſſe ahum, q eum, q Alexandrum ſecutus illius geſta ſcripſit.
[Infeſtiſſimam) Inimiciſſimam. [Ibi) In ea parte, q eſſet infeſtiſſi
ma Ciliciæ. [Pindeniſſum) Oppidũ Syriæ, non Ciliciæ. [Quintũ Pinde-
& vig.) .i. viginti quinque dies, ſed eleganter minor numerus prę niſſum
ponitur. [Oppugnabam) Præmebam bello. [Oppidis) viribus.
[Negocio) labore. [Aggeribus) agger dr̃ proprie lapidum aut ter Agger
ræ coaceruatio, improprie rñ, quamuis raro, de ceteris ẽt rebus
dr̃. ergo aggeribus quos erexi circa muros. [Vineis) vinea inſtrm Vinea
bellicum, quod teſtudinem appellãt ob ſimilitudinem, ꝙ ea mili
tes tanq̃ viribus tegant. [Turibus) aut lateritijs ex tpe factis, aut
quod magis placet ligneis, & mobilius quas phalas vocant. [No- Phalæ
men oppidi) niſi vt oppidũ ſit captum, nam ex oppugnationis ar
te, & labore ſummam quidem gloriam ſuum adeptur. [Cepero)
Expugnauero. [Publice) Ad S. P. Q. R. [Optaſſes) vt laureolam
obtinerem. [Hæc æſtas) Qua ea geſſi q̃ ſcripſi. [Exitum) Finem.
[Sequitur) ventura eſt. [Eſt in timore) .ſ. mihi, hoc eſt valde time
tur à me. [Vigila) Diligenter cura. [Sin id) .ſ. vt mihi ſuccedatur.
[Erit ſpiſ.) Difficil us aut tardius, qa ſpiſſus tardum ſignat, auct. Spiſſus
Non. Marcello. [Illud) ſubaudi uigila vel cura. [Quid tpis) Ali-
quod ſpatium tpis. [Antea) Aut illa epiſt. quæ incipit. quid tu aut
alia forſaſſe epiſtola, quæ non ſit in hoc volumine. [Magis) Po-
tius. [Tanq̃) Ab hoie longe in poſteꝝ proſpiciente, vt ſupra di-
xit. [Per ſcribas) Plene ſcribas, nam per auget ſignificatum actus. Per
TV vide) Queritur ſe nihil ab Ruſo literarum accepiſſe rei A S C.
ciẽs culpam in tabellarios, vnde veretur ſuas quoq; interceptas,
ſcribit tñ qd in Cilicia geſſerit, non ſine laudis ſuæ amplificatio
ne. Ordo eſt. Tu vide quam timide ſup. perferantur literæ, aut a-
gant tabellarij, qui pp latrocinia non audent in Ciliciam profi-
ciſci, q̃. i. quantum non. i. ꝙ oino non ꝑferantur lr̃æ ad me. Non
enim poſſum adduci. ſ. in opinione, hoc eſt ꝑſuaderi, vt putẽ nul
las lr̃as datas ab te poſtea, q factus es ædilis, præſertim cum eſſet
tanta res & tantæ gratulationes de te. Quia quod ſperabá de, vo
lebas aliqd dicere, quod qa non audet lr̃is committere, addit Ni
hilo, q. d. de nihilo dico, ſum. n. balbus. i. factas ſermone imperfe-
cto, & ſemipleno, quod nõ putarã. ſ. euenturum. Atqui. i. ſed, ſi du
bitas cur dubitẽ ad te ſcribere. habeto ſic: Me nullam epiſtolam
tuam accepiſſe poſt comitia iſta ꝑclara .i. poſt tpa qbus coeunte
populo ad creandos magiſtratus declaratus es ædilis cur. q̃. ſ. co-
mitia extulerunt. i. quaſi extra me ipſum tulerũt, & exultare fece
rũt me lætitia, ex quo. i. ex qua re, hoe eſt ob qua rem, q a. ſ. nullã
à te accepi, ego vereor ne idem. ſ. ꝙ non ꝑferant, eueniat in lr̃as
meas .i. in ꝑniciem lr̃aꝝ meaꝝ. Equidem. i. ego certe, nunq̃ miſi
domũ vnam epiſt. q n altera. ſ. epiſtola eſſet ad te, nec qdq eſt mi
hi iucundius, nec charius, q̃. ſ. ad te ſcribere, ſed ſup. modo nõ ſu-
mus balbi. i. impediti lingua. Redeamus igr̃ ad rem, ita eſt. i. ita ſe
res habet vt optaſti. Tu. n. ais, velles. i. ꝙ velles, vt hr̃em. ſ. in pro-
uincia, modo. i. ſo ũ tñ negocij, qđ eſſet ſatis ad laureolam. i. mi
norẽ ſpeciem triũphi, hoc eſt ouationẽ, q̃ contingebat in non ſa
tis ampla victoria, aut q̃ eſſet in hoſtes nõ ſatis iuſtoa, vt triũphos
in eos decernat. Quia vero à triũphaturis laurea mitti ſolebat, di
cit ꝑ diminutionẽ laureolam. Tu times Parthos. i. non vis me ob
ire pericula iuſti. triumphi, qualia darent bella cum Parthis, quia
diſſidis copijs nr̃is multitudini exercitus nr̃i. ergo accidit, ita vt
laureolã metuerim. Nam bello Parthico nunciato ego fretus. i.
adiutus, & confiſus qbuſdam anguſtijs locoꝝ, adduxi exercitum
ad Amanum. ſ. montem, q cum Antitauro à Tauro monte ſcindi
tur, & ad Euphratem, & Militinam vſq; progreditur. Creſcit aũe
multum in latum, & altum, & multi fidus eſt, pars auſtralior eſt
Taurus, q à Caria Lyciaq. incipiens, porrectus vero ad Orientẽ
conualles apud Ciliciam complectatur, vt auctor eſt Str. lib. xj.
Dux inquam exercitum ornatum .i. inſtructum probe .i. decen-
ter. Auxilia & quadam auctoritate nominis nr̃i apud eos, qui me
non morant. ſ. prius. Enim. i. quia nomen ſup. noſtrum. i. fama,
eſt multum. i. ampla, in his locis. ſ. in quibus ſum. Dicunt enim q
me primum vident, hiccine eſt ille. ſ. Cic. q vrbem. ſ. præſeruauit
à coniuratis, quem ſenatus. ſ. pleno conſenſu quaſi in humeris to
tius Italiæ ab exilio reductum voluit⁹ noſti cetera, q. d. non opus
eſt tibi explanem qd de me dicant. non tamen nunc balbus eſt.
Sed vt Tacitus dicit. Quinetiam ſapientibus cupido gloriæ
nouiſſima exuitur. Cum veniſſem ad Amanum, qui mons
eſt

eſt communis mihi cum Bibulo, quia Bibulus Antiochiæ pꝑerat, quæ Amano adiaret, diuiſus. ſ. inter nos, diuortijs. i. interſtitijs, & in diuerſa verſis fluctibus aquaꝝ, tunc ſup. Caſſius noſter. ſ. amicus, aut concius, reiecerat feliciter hoſtē ab Anthiochia, quod mihi fuit magnæ voluptatis, & ſup. Bibulus acceperat prouinciam. ſ. pacatam. Ego vexaui. i. exagitaui interea cū omnibus copijs mei. i. ſimul omnes copiæ meæ vexauerunt, aliter non dixiſſet tū Amanienſes, vt ab Athenæ Atheoienſis. alij Amanenſes, vt a Verona Veronenſis, legunt. tertū aūt eſt in accuſatiuo dici Amanienſes, & ſcribi poſſe Amanienſeis, hoſtes ſempiternos. ſ. P. R. multi ſup. hoſtiū ſunt, ſup. occiſi, multi ſup. capti. reliqui diſſipati, caſtella munita. ſ. mœnib. aut ſitu locali, capta & incenſa ſunt aduētu improuiſo. Ita. i. & ſic ego, ſup. ſum appellatus ab exercitu Imperator victoria iuſta. i. ſatis magna, vt Imperator appellet, apud Iſſum patrē illā Syriæ, in quo loco, vt audiui ea te Clytarchus auct. Græcus narrauit ſæpe tibi, Darium regē Perſaꝝ eſſe ſuperatū ab Alexandro rege Macedonum. De Iſſo aūt Pomp. Mela in deſcriptione Syriæ ſic inqt. In receſſu intimo locus eſt magni aliqñ diſcriminis ſuſo & ab Alex. Perſaꝝ, fugientisq. Darij ſpectator, ac teſtis. nunc ne minima quidem, tunc ingenti vrbe celebris Iſſos fuit, & hac re ſinus Iſſicus dr̃. Hæc ille, referente Hubertino, qui alium putat eſſe Clytarrhū, q̃ Alexandrū ſecutus illius geſta ſcripſit, qđ nullo modo eſt dubitandū, ſi accipimus Clytarrhū narraſſe Cœlio ore proprio. Nam multo poſt tpa Alexandri hæc contigerunt. Verum ego intelligo Cic. id velle dicere, Cœliū diligentem eſſe hiſtoriarum lectorem, atq; ita eum cenſere ſolitum quæ legerit in lib. auctorum ea ſe ab illis audiuiſſe narrantibus. ſed ad iudicium cuiuſq; refero. Abduxi. ſ. ab Iſſo exercitum ad partem. ſ. Syriæ infeſtiſſimam Ciliciæ. i. prouinciæ noſtræ. Ibi oppugnabā iam. ſ. cum iſta ſcriberem, quintum & vigeſimū diem. Ecce quo numerū muneꝝ recte præponit, & accuſatiuo in continuato vtitur, aggeribus. ſ. aggeſtis ante oppidum, neq; exeat, vineis. i. teſtudinibus, hoc eſt conteaturis ex ſcutis & pluteis ſupra capita militū cōtra immiſſa deſup tela, vt ſolemus ſub vineis in lacū ductis a ſole protegi, & turribus. i. phalis ligneis ad oppugnationē vtilib. Pindeniſſimū oppidum. ſ. Syriæ, vt prius dixi. non patrē Ciliciæ, ſed partem infeſtiſſimam Ciliciæ munitiſſimum tantis operis. i. difficultatibus ſuſtinendi belli, & tanto negocio. i. ſtudio & labore, vt nihil deſit mihi ad ſummā gloriam niſi nomen oppidi, quod. ſ. exiguū putatur, ſic qdam. Alij (quibus potius accedo) ſic accipiūt oppugnabam Pindeniſſum oppidum munitiſſimum, aggeribus vineis, turribus, & ſupp. tantis opibus. i. viribus, & tanto negocio, vt nihil deſit mihi ad ſummam gloriam, niſi nomen oppidi, vt denominet ab eo Pindeniſſius, ſicut a Numantia Scipio Numantinus, qđ oppidum ſi cepero, vt ſpero. ſ. me capturū eſſe, non vero i. ad veꝝ, & ſine diſſimulatione, vn̄ innuit has literas miſſas ædili eo animo vt ſenatui legendas det, licet illud aperte non dicat, mittā līas publice. i. ad ſenatum, vt publicentur. Ego ſcripſi ad te hæc in præſenti, vt ſperes, te aſſequi id quod optauer. ſ. vt hieme tñ negocij, quod eſſet ad laureolam ſatis. Sed vt redeā ad Parthos. i. ad narrationem de Parthis, quos Cœlius ſcripſit ſe timere, hæc æſtas habuit huiuſ exitum ſatis felicē, qa nihil agendū fuit cum Parthis, ſup. æſtas, q̇ ſequitur eſt in magno timore. i. multū timenda, quare ō mi Ruſe vigila. i. vigilanter cura primū, vt ſuccedat mihi i. vt non ꝓrogetur mihi prouincia, ſin. i. ſed ſi id erit. i. ſuccedatur mihi, vt ſcribis, & vt ego arbitror, ſerius i. multum tarde. Aliquib. magis accedo, qui legunt ſpiſſius. i. tardius. Nam (vt inquit Non. Marcel.) Spiſſum duo ſignāt. nam ſpiſſum dicimus denſum. Virg. ij. Georg. In ſua ſponte negabunt Ire loca, & ſcrobibus ſuperabit terræ repletis. Spiſſus ager. Cic. de Orat. lib. 2. Et principia tarda ſunt, & exitus tñ ſpiſſi, & producti eſſe debent. Spiſſum ſignificat tarde. Plaut. in Pœn. Eheu, quos ego habui ariolos haruſpices, q. ſi quid, boni ꝓmittunt, pro ſpiſſo venit, id quod mali, præſentariū eſt, Neu. in Gym. At. n. tu minus ſpiſſe, atq; tarde incedis. Hæc ille In quibus primū exemplum Cic. qđ pro denſo Mar. citat, mihi etiam pro tardo accipiendum vr̃, nam, vt id ſe ſignāre iudicet, addidit & producti. Productū. n. ea porrò. i. longum ductum, id aūt tardū eſt. Sanè ſpiſſum vnum ſignāt per ſe, videlicet denſum, alterum ex ꝯñti, & per metaphoram, videlicet tardum, eo q̄ res ſpiſſa tarde penetratur, terra ſpiſſa tardum iter facit, homo ſpiſſus ſe rē tardus ingreditur, & omnia ſpiſſa lenta ſunt, vnde contra, lentum in compoſitione plenum, & quaſi ſpiſſum vocamus. Sed hæc latius diximus, eo q̄ quidam homines non indocti, forte tñ non accipientes vim vocabuli, pro ſpiſſius ſerius ſuppoſuerūt. Sed cū ad hominem in primis literarum ſcribat. Cic. vr̃ ex induſtria vſus non vulgatis vocabulis, vt hoc quod proxime ſubditur, vigila ne quid temporibus. Non enim vigilia id præſtare poſſit, ſed vigilās cura, dicam ſtatim, fortaſſe illa epiſtola. Quid? tu &c. quia illa admonuit ne ſcribat præſentia. ſed ad ordinem redeo, vigila. i. vigilanter cura illud quod facile eſt, ne quid temporis prorogetur mihi. i. vt ſucceſſor ſuo tempore mittatur. Ego expecto. ſ. vt dicūt noua, de rep. vt ſcripſi tibi antea, fortaſſe illa epiſt. Quid? tu, &c. ea tuis literis, cum. i. ita ſit. q̄ expecto præſentia, tum etiam magis futura. Quare ego rogo te vehementer, vt ſcribas ad me omnia quamdiligentiſſime. i. valde diligenter.

DE te, quia, quod ſperabam; de Hillo, (balbus. n. ſum) quod non putaram. In epiſt. quæ tertia eſt 8. lib. Cœlius de Hirro com petitore loquens ita ſcripſerat. ſpero te celeriter auditurum, & de nobis, quod ſperaſti, & de illo quod vix ſperare auſus es. itaq; Cic. reſpondens, iiſdem ferè verbis eadem repetit, & quia Cœlius ſcripſerat, de nobis, quod ſperaſti, de illo, quod vix ſperare auſus es, reſcribit, de te, quia, quod ſperabam, de Hillo, (balbus. n. ſum) quod non putarem. facere autem, cum repeteret vocem illam Cœlij, Illo, aſpirationem addidit, & ſubiunxit (balbus. n. ſum) Hirrum ſignificans, cuius nomen propter balbutiens ea primis a ſe non poſſe fingit. in ſequentibus autem cum r, literam expedire proferat, Sed balbi, inquit, non ſumus. [Diuiſus aquarum diuortijs) Pleroſque latet huius loci ſenſus. & vidi doctos alioqui viros, qui ſic interpretarentur, fuiſſe fluuium, qui montem Amanū interfluēs diuideret, & Ciceroni, ac Bibulo communem faceret. cum dixerit Cicero, non, diuiſus fluuio, aut, diuiſus aquis, ſed diuiſus aquarum diuortijs. quam illi vocem parum diligenter attenderat. Diuortium autem aquarum ita fit. cadunt in montem aquæ pluuiæ. is mons cum ſit procliuis, vtrinque defluant, & decurrant, neceſſe eſt. ita fit, vt diuidantur, & earum quaſi diuortiū fiat. itaque dixit de Oratore lib. 3. Vt ex Apennino fluminum, ſic ex cōmuni ſapientum iugo ſunt doctrinarum facta diuortia. ad Atticum autem idem ſcribit, quod ad Cœlium. inquit enim lib. 5. Ad Amanum contendi, qui Syriam a Cilicia aquarum diuortio diuidit. Liuius etiam lib. 38. vbi loquitur de Cn. Manlio, Prope, inquit, ipſis iugis ad aquarum diuortia caſtra poſuiſſe. i. ad eum locum, vnde aquæ duas in partes diuiſæ incipiunt deſtruere. à quo igitur loco ex Amano monte Ciliciam verſus aquæ delabebantur, ad eum vſque locum Cilicia pertinebat. & ex altera montis parte, eadem Syriæ, quam Bibulus regebat, erat ratio, terminum enim habebat eum locum, vnde in ea ex Amano deflue re aquæ incipiebant.

PAVL. MAN.

TRIBVS erratis lapſum offendimus virum ſanè eruditum epiſtolarum familiarium Cic. interprete non infacundum, cuius ſcripta vulgo innotuere. Primo illa ad M. Cœlium epiſt. in qua verba ſunt Cic. Oppugnaui quinq; & viginti diebus, aggeribus, vineis, turribus, oppidum Pindeniſſum munitiſſimum, tantis opibus vt mihi ad ſummam gloriam nihil deſit niſi nomen oppidi. Quid ſibi Cic. vellet his verbis, non ſatis aſſequi videbatur, cum non eſt oppidi nihil cenſeret aliud q. ipſum oppidum. ac ſi diceret. Ad ſummam mihi gloriam nihil deeſt, niſi vt oppidum, quod oppugnare adortus ſum, deniq; expugnem. Quod tñ longe abeſſe à vero intellectu apparet. Quid quęſo nomen oppidi cum ipſo oppido cōe habuit, aut quid tam inſolens, aut Cic. facundia tātum abeſſe potius, q̃ verba plane expoſito poetico ſenſu, & quaſi figuris circunſcribere, aut coloribus infuſcare? Quod tñ aliter intelligi oportere, ex contextu verborum liquere arbitror. Cum eñ ex oppidis vi expugnatis imperatores plerunq; nomina ferrent, quippe cum ex Coriolis Martius Coriolanus, & ex Fidenis Sergius Fidenas, atq; ex Creta victa Metellus Creticus dicti ſint (quæ ſibi cognomenta in teſtimonium maxime, & expertæ virtutis, rerumq. geſtarum gloriæ adoptarunt) ſic Cic. cum ſpem haud dubiam potiondi haberet oppidi nihil deeſſe ad ſummam gloriam, niſi nomen oppidi, & cognomentum ex Pindeniſſo aſſeuerat, videlicet ſicut Africani, Numantini, & Cretici, illi nomina tulere, ſic ex Pindeniſſo ipſe cognomentum ferat.

Alex. ab Alexād. Genialiū dier. Li. 5. c. 7

ARGVMENTVM.

Dixit ſibi præ ſolicitudine penè verba deeſſe, nimis cupere in vrbem reditum, & pantheras quas Cœlius petierat, eſſe captu difficillimas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Vt ad Atticum ſcribis Cœl. Ciceronem hortatus fuerat, vt in prouincia maneret. In hac itaque epiſtola cauſas reddit, cur id ſibi non faciendum exiſtimet. Deinde cum apud ædiles R. ludorum procuratio eſſet, & ædilitatem ſuam populo ſpectabilem reddere cuperet Cœlius, & ob id pantheras à Cic. petijſſet, quia de illis poſſit, reſcribit Cicero.

M. CICERO IMP. M. COELIO, AEDILI CVR. S. P. D. II

PVtares ne vnq̃ accidere poſſe, vt mihi verba deeſſent, neq; ſolum iſta veſtra oratoria, ſed hæc ẽt leuia noſtratia? deſunt aũt propter hanc cauſam, quod mirifice ſum ſolicitus, quidnam de ꝓuincijs decernat. mirum me deſiderium tenet vrbis, incredibile meorũ, atque in primis tui, ſatietas aũt prouinciæ; vel quia videmur eam famam conſecuti, vt non tam acceſſio quærenda, q̃ fortuna metuenda ſit; vel quia totum negocium non eſt dignum viribus nr̃is, qui maiora in rep. onera ſuſtinere, & poſſimus, & ſoleamus, vel quia belli magni timor impendet. quod videmur effugere, ſi ad conſtitutam diem decedemus. De pantheris per eos. qui venari ſolent, agitur mandato meo diligẽter: ſed mira paucitas eſt: & eas, quæ ſunt, valde aiunt queri, ꝙ nihil cuiquam inſidiarum in mea prouincia, niſi ſibi, fiat. itaque conſtituiſſe dicuntur in Cariam ex noſtra prouincia decedere. ſed tamen ſedulo fit, & in primis à Patiſco: quidquid erit, tibi erit: ſed, quid plane eſſet, neſciebamus. Mihi mehercule magnæ curæ eſt ædilitas tua. ipſa dies me admonebat: ſcripſi enim hæc ipſis Megalenſibus. tu velim ad me de omni reip. ſtatu quamdiligentiſſime perſcribas: ea enim certiſſima putabo, quæ ex te cognouero. Vale.

HVB. PVtares ne) Primum Cic. ita ſolicitum eſſe dicit quid decernatur de prouincijs, vt nihil ei ſuccurrat quod, ſcribat. ſolicitus aũt erat quod verebatur ne ei prorogaretur ꝓuincia ex quã iam diſcedere cupiebat, deinde quoniam petierat ab eo Cęlius aliquot pantheras, quas poſſet exhibere populo in ludis, quos erat facturus dixit Cic. miram eſſe paucitatem, ſe tñ daturũ operam vt capiantur, & ad eum mittantur, ꝓpea ꝙ magnæ curæ ſit ſibi ædilitas eius. [Putares ne) Ne magis admirat o q̃ interrogatio eſt, quod nemini debeat videri veriſimile Cic. deeſſe verba ad ſcribendum. [Accidere) Euenire. [Oratoria) ſ. deeſſe, qu a nunq̃ putares, qui ſcis me hr̃e miram quandam dicendi copiam. [Leuia) Vulgaria, non exquiſita. [Noſtratia) Patria, quæ vel ſponte occurrunt, & obuia ſunt loqui volentibus. [Deſunt) Dicit ea deeſſe ſibi, & adducit cauſam. [Quod) Quia. [Solicitus) Anxius. [Decernatur) Statuatur à ſenatu. [De prouincijs) Appropinquabant enim comitia, quæ fiebant de prouincijs conſularibus, quibus comitijs aũt noui magiſtratus decernebantur in prouincias, aut veteres in ſenatuſconſulto confirmabant, timebant igitur, ne prorogaretur ſibi prouincia in qua, vt in multis locis oſtendit, erat inuitiſſimus, & iam ꝓp multas cauſas, quas in hac epiſtola, & in alijs exponit. diſcedere cupiebat. [Mirum) cauſæ, quare cupiat diſcedere ꝓp deſiderium vrbis Romæ, deſiderium aũt de abſentibus ſemper dr̃. & ſæpe pro abſentia ponitur. [Incredibile) Subaudi deſiderium. [Satietas) Quaſi faſtidium quodam, quod ſuperius oſtendis, cum dixit ad hanc prouincialem moleſtiam. [Vel) Quia aliæ cauſæ tres maiores. [Vel, &c.) Videmur. i. videor mihi pluralis pro ſingulari. [Conſecuti) Adepti. [Acceſſio) Incrementum, quia nihil vr̃ poſſe addi ad gloriam meam. [Fortuna metuẽda) Ne metuatur mihi, qrĩ rebus lætis libenter ſolet inuideri, & vt, inquit, Lucan. in ſe magna ruunt, & Terent. O fortuna vt nunquam es perpetuo bona. [Vel quod) Alia cauſa, quia ipſe Cic. idoneus ſit maiori negocio, q̃ adminiſtrationi illius prouinciæ. [Totum negocium) Huius prouinciæ. [Qui) Antecedens huius relatiui incluſum eſt in pro nomine poſſeſſiuo noſtris. [Maiora onera) Quia dixit viribus perſeuerauit in tranſlatione, nam qui plus valent viribus plus oneris ſuſtinere poſſunt. [Soleam) Quia geſſi, conſulatum in vrbe cum magna laude, quod fuit maius, & difficilius negocium, quàm præeſſe prouinciæ. [Vel quia) Tertia cauſa, quia imminet magnum bellum à Partis, quod videtur ſibi poſſe vitare ſi ad tempus conſtitutum diſceſſerit ex prouincia. [Impendet) Imminet, futurus eſt. [Timor) Quia in præcedenti epiſt. dixit. Hæc æſtas habuit exitum ſatis felicem, ea, quæ ſequitur, in magno eſt timore. [Quod) bellum. [Videmur nobis,) id eſt quòd ego videor. [Effugere) Euitare. [Ad diem conſtitutam) tempus mihi ſtatutum in prouincia, quia vſque ad illud tempus non incipiebatur bellum. [De pantheris) Quas à me petis tibi mitti. Panthera animal varij coloris, homini amicum, cui in candido breues macularum oculi ſunt, nam Panthera Tigris maculatum varietate prope ſolæ beſtiarum ſpectantur. Sunt qui tradant in harmo hui ſimilem lunæ eſſe maculam creſcentem in orbes, & cauentem pari modo cornua. Abundat autem præcipue in Africa, & Syria. hoc animal à Romanis in ſpectaculis ludorũ ſæpe exhibebatur, nam, & Scaurus primus ædilitate ſua varias rẽtum quinquaginta vniuerſas miſit. Deinde Pomp. magnus quadringentas decem. D. Auguſtus quadringentas viginti. Denique de hoc animali, vide Plin. lib. 8. cap. 17. [Agitur ut) Inquiritur. [Mandato) Ita. n. mandaui vt diligenter perquirantur. [Mira) Magna. [Paucitas pantheris). i. admodum paucæ ſunt. [Et eas) Iocatur Cic. cum Cœlio. [Queri) Conqueri, lamentari, non autem quæri, inquit. [Inſidiarum) qa huiuſcemodi feræ plerunque inſidijs capiuntur. [Niſi ſibi) Ipſis pantheris. [Cuiquam) Latenter ſe commendat, cum oſtendit ita ſe teneri prouinciam, vt nulli fiãt inſidiæ. [Conſtituiſſe) Decreuiſſe dicuntur pantheræ. [In Cariã) Quæ eſt finitima prouincia. [Noſtra prouincia) Cilicia. [Sedulo) Inſtanter, diligenter. [A Patiſcho) Huic. n. mandauerat Cic. vt inquireret pantheras. [Quidquid) Pantherarum. [Erit) Inuenietur. [Tibi erit) Tuum erit. [Quid eſſet) Quod poſſet inueniri. [Admonebat) ſ. ædilitatis tuæ. i. reducebat mihi ad memoriam ædilitatem tuam. [Scripſi) Dicit quare admonitus ſit ædilitatis Cœlij, quia ſcripſit hæc Megalenſibus feſtis magnæ matris, quibus ædiles ſolebant celebrare ludos. [Certiſſima) Veriſſima. [Ex te) Prudentiſſimo, qui perſpicaciſſima, intelligas, & amiciſſimo, qui non niſi vera ſcriberes. [Cognouero) Intellexero.

Margin notes: Desiderium; Panthera

PVTARES ne) Duo complectitur, deſiderium in primis, quo à prouincia decedendi tenebatur, inde cum Cęlius a Cic. ꝑ literas petijſſet, vt eius opera Pantherę caperẽtur, quas in apparatu ædilitij muneris hĩc cupiebat, quid de illis captum ſit, cum facit his literis certiorem. [Putares ne) Cum admiratione multarum interrogatione legendum eſt. [Mihi) [illegible] dixit mihi, qui totum ferme terrarum orbem impleui ſcriptis meis. [Iſta veſtra) Iſte audientis perſonam oſtendit hic vero dicentis. [Ille aũt ad tertiam refertur. Terent. in Hecyr. Aut iſtæc mihi ætas, & forma eſſent, aut tibi hæc ſententia. Et Virg. Ille meos primus, qui me ſibi iunxit amores abſtulit, ille habeat ſecum, ſeruetq. ſepulchro. [Leuia) Extenuata, non exquiſita, & quaſi triuialia. [Noſtratia) Ad contemptum dixit quaſi vernacula. [Solicitus) Anxietate, & perturbatione affectus. Erant qui ſolicitum pro diligente appellant. [De prouincijs) Quas P. R. diuiſerat, & ad eas gubernandas cum magiſtratu ciues mittebat. Sed, vt inqt, Strabo, aliter atque aliter diuidebantur, quarum aliæ Cæſ. aliæ populi dicebantur. In ſuas præfacturas Cæſar ipſe adminiſtratores mittebat. In populi prouincias, populus imperatores. vel conſules mittebat, ſicut poſtulauerat. Ab initio duas conſulares fecerat, Libyam, & Aſiam. Ciſhaliam, & montem Taurum. Prætores vero decem, Europam, Hiberiam, Sardiniam, Siciliam, Illyriam, Macedoniã, Acheam, Cretam, Cyprum, Bithyniam. Ceteras Cæſar prouincias habebat, in quarum alias procuratores mittebat conſulares viros, in alias prætorios, in alias homines ex equeſtri ordine. [Decernatur) Inſtabant enim comitia, quibus aut noui eligebantur magiſtratus, aut qui in magiſtratu erant, ex ſenatuſconſulto, ꝓrogabatur imperium. [Mirum) Ratio eſt. [Satietas) Moleſtia. n. efficiebatur eſſe amplius in prouincia quod & hoc loco, & alibi pluribus demonſtrauit. [Fortuna) poetæ deam faciunt, vt, Nos te facimus fortuna deam, cœloque locamus. Virg. Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum. Græci fatum [illegible], dicunt fortunam τύχην. Fatum vero Chryſippus diffiniuit hoc modo. Fatum eſt ſempiterna quædam, & indeclinabilis ſeries rerum, & cathena voluens ſeipſam, & implicans per æternos conſequentiæ ordines, ex quibus arcta nexaque eſt. Homerus vero nullo in loco voluminis ſui [illegible] appellat. quo vocabulo à Græcis fortuna nominatur, ſed [illegible] dicit deum electum, & ſolum, cui omnia gubernanda committit. [Negocium) Adminiſtratio huius prouinciæ. [Maiora onera) [illegible], ad vires, nec arrogante dictum nam eius potiſſimum conſilio reſpub. regebatur, cuius opera fuit ſalua, ex quo pater patriæ nominatus, & ipſe de ſe dicit. O fortunatam natam me conſule Romam, bene ergo ſoleam dixit. [Magni) Tres poſuit cauſas, quibus ad diſcendendum mouebatur, ſed hæc tertia erat potiſſima, quòd Parthicum bellum inſtabat, & id effugere poſſe videbatur, ſi ad conſtitutum diem decederet, hoc eſt finito anno. [Impendent) Imminet.

Margin notes: PHIL.; Solicit.; Fortuna; Fatum

[De

[De pantheris) Pro munere ædilitio habendis à Cœlio. De his à P.in.lie habet. Pantheris in candido breues macularum oculi ſerunt, colore earum mire ſolicitari quadrupes cunctas, ſed capitis toruitate terreri. quamobrē occultato eo reliqua dulcedine inuitas corripiunt. Sunt q tradunt in harmo ijs ſimilem lunæ eſſe maculam creſcentem in orbes, & cauâtem pari modo cornua, & qd mirandum de Pantheea, Demetrius phyſicus ſcriptum reliquit: Cū fœta eſſet, catulis ꝓcul in ſoueam delapſo, hominem ad illos ſouea extrahendos bladiens, & murmureas duxit. Syria atq; Libya his animalibus abundant, q̄ in ſpectaculis Romani plurium adhibebant. Et primus ſua ædilitate Scaurus miſit centum quinquaginta, Pomp. quadringentes decem, Augustus quadringentas viginti. **Páthera** Panthera à πᾶς appellatur, & θὴρ ꝙ tota dino fera ſit. [Valde aūt q̄ri) locus Cic. quo iuſtitiam, & virtutes ſuas oſtendit, cum dicat illa animalia ſolum de Cic. querelas afferre, ꝙ nihil inſidiarū cuiq̄ niſi ſibi fieret, & ꝙ in ea prouincia oēs præter ipſa tuti erāt ex quo ait illa cōſtituiſſe ex Cilicia in Cariam decere. Eſt enim Cariam ergo poſt Rhodū, & ab Eleunte & Lorymis, vt ait Strabo, flexum quendā habet ad Aquilonē: Cares, vt idem, inqt, ſub Minoe fuerunt, & tunc leges dicebant, & inſulas habitant, poſtea facti ſunt cōtinētis habitatores, multumq̄. maritimæ terræ, & mediterraneæ occuparunt. Dicta qdem eſt Cara rege, qui primum **Caria** auguria repetit, vt inquit Plin. Eſt Caria, quæ in minori Aſia ſita **vnde** eſt inter Ioniam, & Lyciam. In mea prouincia, Ciliciā dicit à **Cilicia** Cilicia Agenoris filio appellatam; minoris Aſiæ regionem & vt ait Plin. Syriæ proximam, & Tauro monti ſuppoſitam. Strabo vltra Taurum, inquit eſſe, & diuidi in Ciliciam, Thraciam, & Campeſtrem, Thracia oram habet maritimam. Cāpeſtris vero a ſolis, & Tharſo Iſſum vſque protēdit. [A Patiſcho) venatore, primario, cui Cic. hanc venandi curā dederat. [Tibi erit) id me mittetur. [Erit **Aedilitas** Capitur. Aedilitas, quā Græci ἀγορανομίαν dīt, & ædiles ἀγορανόμους: Horum duo genera, Plebei, Curules, quorū duo ex patribus Cu**Duo ædilium genera**rules, Duo plebei ex plebe conſtituti ſunt Maioris tn̄ dignitatis Curules, qui à ſella qua in publicum vehebantur appellati, quam Curulem ſellam Tullus Hoſtilius Romæ primus habendam in magiſtratibus inſtituit, cum debellaſſet Hetruſcos, quorum magiſtratibus hæc erant inſignia: Primi aūt ex patribus ædiles creati ſunt, dictatore populū rogante. Cn. Quintius Capitol. & P. Cor. Scipio addidit duos C. Cæſãe, qui annonæ præeſſent Cereales nuncupati ſunt. Aediles vero plebei Curules ædibus publicis, priuatisq̄. cloacis, equarum ductibus, & alijs quibuſcunq; publicis ædificijs, ludis, ac templis, rebus emundis, tuendisque, ac menſuris **Aedilitiū munus** præerant, ab ædibus appellati Aedilitium vero munus id erat cuiuſq; ædilis proprium, vt ſuis impenſis ludos pro facultate, ac dignitate faciundos curaret, qđ in lib. de officijs Cic. meminit. Nonne Pomp. ædilis factus theatrum ſuum tanta impenſa fundatū in reddibus ludorum pompa dicauit? Nonne etiam Attilius Serranus, & L. Scribonius ædiles facti, & ſenatus, & plebeis loca in celebrandis ludis ſecreuerunt. Minime igitur mirandum, ſi Cœlius pro ædilitio munere faciundo, vel ex Cilicia pantheras deferendas cuebat. [Admonebat) In memoriam reducebat ædilitatem tuam qm̄ hæc ipſis Megalenſibus ſcripſi, quibus ipſi ædiles in honorē Cybelis ludos celebrare ſolebant. Megalenſibus ludis. Cybelis conſecratis, M. Iunius Brutus, vt inqt Liu. de bello Maced. ædem magnæ matris deum in magno palatio dedicauit, & ludos **Ludi** ob eam dedicationem factos. Megalēſia appellaro. Hi ēt ludi dijs magnis præſtabantur. Erant.n. ludorum ſpecies quatuor Megalē**Quam**ſes, Funebres, Plebei, & Apollinares. [Quamdiligentiſſime) quā **Per** pro valde duntaxat ſuperlatiuo iungitur. Per autem pro valde tantummodo poſitiuo, non ergo dicimus per diligentiſſime, peroptime, permaxime, ſed quamdiligentiſſime, quamoptime. Item non dicimus, q̄ diligenter, q̄ belle, ſed perdiligēter, perbelle. Etſi, q̄ pro quantum accipimus, nunquam ſuperlatiuo, ſed poſitiuo ſemper adiungitur, vt q̄ mites ſunt liberis ſuis parentes. [Certiſſima) veriſſima. [Ex te) Qui ſolitus es ſemper vera dicere.

A S C. PVTARES ne &c.) Dicit ſibi præ ſolicitudine pene verba deeſſe nimis ſe cupere in vrbem redire, & pantheras quas Celius populo exhibendas petierat eſſe captum difficillimas. Ordo eſt. O Cœli putares ne poſſe accidere vnq̄, vt verba deeſſēt mihi, nō ſolum iſta veſtra oratoria .i. qbus vos qui in ſenatu, aut ad populū loquimini, vtimini, ſed ēt hæc læuia.i. familia noſtratia.i. quib. noſtræ ſectæ homines, hoc eſt rei bellicæ intenti vtuntur? Deſunt autem.ſ. verba pp hāc cauſam, ꝙ ſum ſolicitus mirifice. Quidnā decernatur.ſ. ſenatuſc. & populi rogatione reſtitui debeat, de prouincijs.ſ. abrogandis, aut prorogandis. Mirum deſiderium vrbis & incredibile deſiderium meorum.ſ. familiarium, & amicorum, tenet.i. afficit me, atq; in primis.i. præcipue ſatietas prouinciæ a-ctæ.i. peractæ, vel quia nos videmur conſecuti eam famam, vt acceſſio.i. incrementum, & additio ad eam, nō ſup. ſit tam.i. tantum quærenda, q.i. quantum fortuna.ſ. aduerſa ſit metuenda. Vel qa totum negotiū.i. hoc bellū cum barbaris, & indoctis hominibus non eſt dignum viribus noſtris qui poſſemus ēt doctos regere, quia ego & poſſim, & ſoleam ſuſtinere in rep. maiora onera, vel qa timor magni belli impendet.i. imminet, qđ.ſ. bellum nos videmur effugere.i. euitare, ſi decedemus.ſ. de prouincia ad diem conſtitutam.i. ad tp̄s conſtitutum: Agitur diligenter mandato meo de Pantheris.i. de eo quod petiſti, vt tibi mittam Pantheras.i. animalia illa maculoſa, & aſpectu iucunda per eos, qui ſolent venari ſup. eas ſed mira paucitas ſup. earum eſt, & aiunt.ſ. homines, eas quæ ſunt, queri.i. conqueri valde quod aut nihil inſidiarum fiat cuiq̄ in prouincia mea niſi ſibi, itaq; ipſæ Pantheræ dicūt conſtituiſſe.i. propoſuiſſe decedere ex prouincia noſtra in Cariam. Sed tis ſupp: negotium, aut venatio fit ſedulo.i. diligenter, quaſi ſine dolo, & in primis .i. præcipue à Patiſcho, proprium eſt venatoris. Quidquid erit.ſ. captum, erit tibi, ſed nos neſciebamus plane qd eſſet.ſ. captum cum hæc ſcriberemus. Aedilitas tua eſt, mihi mehercule magnæ curæ, ipſa dies.ſ. quam hæc ſcribebam, admonebat me, ſcripſi enim hæc ipſis M. galenſibus .i. eo tempore quo ſpectacula exhiberi ſolent Cybeli, ſeu magnæ matri Deum. Ego velim ſupp. vt tu perſcribas ac quamdiligentiſſime, de omni ſtatu reip. Ego enim putabo ea certiſſima, quæ cognouero ex te.

ARGVMENTVM.

Rurſus miratur ſe nihil literarum à Cœlio accepiſſe, cum tamen quidquam noua inciderunt concionū, dicitq̄ vrbem, cuius deſiderio ipſe tenetur, Cœlio colendam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Literarum officium à Cœlio requirit, hortaturq̄ vt ad vrbana negotia ſe totum comparet.

M. CICERO IMP. M. COELIO, AEDILI CVR. S. P. D. 12

SOlicitus equidem eram de rebus vrbanis: ita tumultuoſe cōciones, ita moleſtæ quinquatribus afferebant: nam citeriora nondum audiebamus. ſed tn̄ nihil me magis ſolicitabat, q̄; in his moleſtijs non me, ſi qua ridenda eſſent, ridere tecum: ſunt.n. multa: ſed ea non audeo ſcribere: illud moleſte fero, nihil me adhuc his de rebus hr̄e tuarum literarum. quare, etſi cū tu hæc leges, ego iam annuum munus confecero tamen obuiæ mihi velim ſint literæ tuæ, quæ me erudiant de omni rep. ne hoſpes plane veniam. hoc melius, q̄ tu, facere nemo poteſt. Diogenes tuus, homo modeſtus, à me cum Philone Peſſinunte diſceſſit. iter habebant ad * Deiotarum regem: q̄q̄ omnia nec benigna, nec copioſa cognorant. Vrbem mi Rufe cole, & in iſta luce viue. omnis.n. peregrinatio, quod ego ab adoleſcētia iudicaui, obſcura & ſordida eſt ijs, quorum induſtria Romæ poteſt illuſtris eſſe. quod cum probe ſcirem, vtinam in ſententia permanſiſſem. cum vna mehercule ambulatiuncula, atq; vno ſermone nr̄o oēs fructus prouinciæ non confero. ſpero me integritatis laudem conſecutum. non erat minor ex contemnenda, q̄ ex cōſeruata prouincia. ſpes triumphi, in quis? ſatis glorioſe triumpharē, ſi non eſſem tandiu quidē in deſiderio rerum mihi cariſſimarum. ſed, vt ſpero, propediem te videbo. tu mihi obuiam mitte epiſtola dignas, Vale.

* alias, Laum

SOlicitus) Miratur Cic. ſe nihil literarum accepiſſe à Cœlio, de ijs, quæ Romæ facta eſſent cum tumultuoſas quaſdam conciones quinquatrijs concitatas audiſſet. Deinde, vt oſtenda ſe inuitum eſſe in prouincia, hortatur eum ad colendam vrbem, ad quā dicit ſe propediem venturū pp deſiderium rerū ſibi cariſſimarum **H V B.**

[Soli

De [Solicitus)Anxius,plenus perturbationis. [De rebus)pp res quæ in vrbe fierēt, nam de interdum pp ſigñat vt alibi declarauimus. [Tumultuoſæ)Plenæ tumultus,& ſeditionis.[Conciones) Con-
Concio cio docet A.G.ex auctoritate Valerij Flacci, tria ſigñat locū ſuggeſtumque,vnde verba fiunt.Item ſigñat cœtum populi aſſiſtentis,vt Cic.in Lælio de Amit.Concio quæ ex impecitiſſimis conſtat,tñ iudicare ſolet,&c. Item orationem ipſam, quæ ad populum dr̄, vt concioοes, quas quidam io Pomp. fuiſſe exiſtimant,
Quinquatria [Quinquatrijs)Quinquatria dicebantur feſta,quæ fiebant 5 die poſt id. à quinque.n.dr̄ qnquatrus dies ꝙ qnq; ab id. dierum numerus,nam atrus nihil ſigñat,auct.Gel. his aūt diebus fiebant maxime ſacra Palladi,vt innuit Iuuen.in Satyra. Omnibus io tectis. Eloquentium aut famam Demoſthenis aut Cic. Incipit optare, & totis quinquatribus optat. Quis adhuc vno partam colit aſſe Mineruam.Declinatur aūt ſubſtantiue in plurali tam tertiæ q̃ ſecundæ declinationis,ſicut cetera nomina feſtoꝶ,vt voluit Macr. audierat igitur Cic. quioquatrijs factas eſſe quaſdam conciones valde tumultuoſas ſibi moleſtas, q a aut in Pop. vt diximus aut in aliquē ex amicis ſuis fuiſſet. [Afferebantur) Nunciabantur.[Moleſtæ) Graues. [Citeriora) Hoc eſt quæ citra quinquatria acta ſunt,q.d.recentiora nondum audiebam. [His moleſtijs) quas capio de huiuſcemodi tumultibus quia dixit ſe ſolicitum eſſe. [Si qua ridenda)Præter ea quæ me cruciant,ſi qua eſſent digna riſu, vtpote aut dicta aur facta.[Noo audeo)qa fortaſſe erant io Pompeianos.[Illud moleſte fero,) q.d.præter cetera. [Nihil tuarum literarum) Nullas tuas literas.[Quare) Rogat eum vt ad ſe ſcribat,& inſtruat de ijs,quæ Romæ gerunt. [Etſi) Quamuis.[Confecero)Finiero.[Munus)Officium,magiſtratum.[Annum) Prouinciale quod in annum dabatur.[Obuiæ) cum veniam Romā. [Erudiatur)Informet,vt ita dicam.[Hoſpes)quaſi ignarus omnino reip.q̄m hoſpitum atq; peregrinorum oſſm, vt voluit Cic.eſt
Modeſtia quid in alienis ciuitatibus fiat,neſcire.[Modeſtus)Maximam lau-
Peſſimō dem priuatis hominibus tribuit modeſtia.[Peſſimonte)Peſſimō locus eſt Phrygiæ, vnde Cybeles Romam aduecta eſt, ob quam
Peſſimontia rem appellata eſt Peſſimootia. [Iter habebant) Ibant. [Omnia oec benigna)dicit Cic.q̄q̄ omnem meam benignitatem oondū cognouerant,ſed hoc ſenut,q̄q̄ omnia nec benigna oec copioſa eſſe cognouerant apud eum,ad quem proficiſcebantur, ad illum cenebant. [Benigna) ex prōpta,liberalia,& ad animum refertur benignitas.[Vrbem)Romam,hortatur eum ad coleodum vrbem, in qua virtus pōt elucere.[Iſta luce) Quaſi alia loca ſint tenebrę, vbi non poſſit emergere,& elucere virtus hominis. [Peregrinatio) περιδημία peruagatio locorum,abſentia à patria ſua. [Obſcura)Ignobilis,quia parum laudis comparat. [Sordida) Inhoneſta quia habet interdum ſuſpicionem quæſtus, & auaritiæ. [Induſtria) Ingenium,honeſta exercitatio. [Illuſtris) Clara,nobilis.i. qui tales ſunt, vt eorum ioduſtria Romæ cognoſci poſſit. [Probe) Optime. [In ſententia) Qua dixit ſe ab adoleſcentia id iudicaſſe.[Ambulatiuncula)coogreſſiooe,breui conſuetudine.i.cum breui ſpacio tp̄is, quo tecum delectationis gratia deambulare poſſim. [Fructus) vtilitates,& voluptates. [Confero) comparo. quia omnia minoris puto,q̃ vnam ambulatiunculam. [Integritatis)Innocentiæ,hoc eſt ſpero me id eſſe aſſecutum, vt oēs laudēt me nulla re corruptum vnq̃ fuiſſe,ſed prouinciā integerrime adminiſtraſſe.[Non erat)Occurrit obiectioni ꝙ remaneret in prouincia, & h.d.cū in mea ptāte ſit remanere in ꝓuincia, nō minus triumphū ſpero ex cōtemnenda, & omittenda ipſa prouincia,q̃ ex eo ꝙ cooſeruauerim eam ab impetu Parthoꝶ. [In qua) prouincia. [Trimpharem) Animo lætarer quaſi triumphans. [Niſi) Hoc eſt niſi deſiderarē multa quæ habeo Romæ mihi cariſſima, quæ non ſinunt me eſſe aio tranqllo.[Obuiā mitte)aduenienti.

HIL. SOLSCITVS equidem) Tametſi Tullius longe diſtabat, tñ habebat Romæ ſcriptores, & nuncios, vt ooo ignoraret quæ in vrbe tractabantur. Quapp cum quinquatrus celebrarentur, quaſdam ibi ſeditiones exortas accepit, atq; cum id potius aliorum q̃ Cœlij literis cognouiſſet, aliquantulum moleſte tulit, de quo nunc facit eum per has literas certiorē, & vt inuitus in prouincia eſſe videatur,hortatur Cœlium vt vrbem colat, neq; ceſſet ad eum ſcribere quod tametſi ꝓpediem venturus ſit obuias tñ ſibi literas ab eo mitti vehementer exoptat de quibus plane erudiatur de omni ſtatu reip. cuius viſendæ incredibili deſiderio tenebatͬ.
Solicitū [Solicitus)vexatus,& perturbatus,dictus quidem quaſi ſolo cita-
Solicitudo tus,hoc eſt ex ſuo loco motus,huc ſolicitudo, quæ mentibus in-
hæreſcit, & ſolicitatio, quæ ab alio fit. Ex quo illū locum apud
Solicitatio Terent. ita legere debemus.Amor,miſericordia,nuptiarum ſolicitatio.[De)Propter vt ſupra. [De me non conciones) Conciones,nunc orationes in Pomp.factæ,& Attilium. Sic.n.Cic.ſenſerat,nam concio tria ſigñat locum in primis, io quo conueniunt, & ſuggeſtum in quo fit oratio,de quo meminit Gell.auctoritate Cic.in oratiooe,quę inſcripta eſt contra concionem Q.Metelli. Aſcendi,inquit,in concionem concurſus eſt populi factus.Secūdo ſigñat oratiooem, vt in ni.liber Cic. qui inſcriptus eſt contra coocionem Q.Metelli,hoc eſt,contra orationem,q̃ egit Q. Metellus.Et Cic.in epiſt.ad Dol.leg.n.concionē tuam, nihil illa ſapientius. Tertio multitudinem.vno loco ad audiendum congregatum,vt Cic.in oratione, conciones exclamare ſæpe audiui. cū apta verba cecidiſſent.[Tumultuoſæ)Turpulentæ,tumultus ple-
oæ.[Quinquatrijs)Solemnis dies quinquatrus eſt dictus,ꝙ quio- Quinquatrus
que ab idib.dierum ſit numerus, in quo atrus nihil præter ſupple-
mentum nominis affert. Varro hic ait,ꝙ erat poſt diem quintum Sexatrꝰ
idus qoquatrus dies, vt à Tuſculanis poſt diem ſextum vocatur ſeptimatrus
ſexatrus,& poſt diē ſeptimum ſeptimatrus. Si præterea apud Fa-
liſcos decimatrus.Et Feſtus. inquit,ꝙ poſt diem quintum iduum Decimatrus
celebratur quinquatrus dictus,vt triatrus ſexatrus, ſeptimatrus,
& decimatrus,Ludi vero qui illis diebus,quinquatria dicebantur. Quinquatria
Mineruæ 14. Cal. Apriles, de quibus meminit Naſo his verbis. Saturnalia

Vna dies media eſt poſt ſiunt ſacra Mineruæ, Bacchanalia
Nomina quæ adiectis quinque diebus habet. munera
Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro, munerarius
Cauſa quod eſt illo nata Minerua die.
Altera treſq; ſuper raſa celebrantur arena
Enſibus exertis bellica læta dea eſt. Et Iuuen.
Incipit optare, & totis quinquatribus optat.
Quiſquis adhuc vno partam coluiſſe Mineruam.

Nec miraodū ſi qnquatrijs, & quinquatribus iouenitur,nam omnia feſtoꝶ nomina, vt Saturnalia,bacchanalia, tam tertiæ ſunt declinationis, q̃ ſecundæ, tñ numero multitudinis declioata. [Si qua ridēda)Tangit Pomp.& Attil.de his.n.ad Cic.rumor acceſſerat,& tō miratur magis nihil ad eum Cœlio ſcriptum. [Noo au.) Scribe pp Pomp. quem aperte non audebat offendere, & alios quoſdā. [Illud moleſte fero) Præ ceteris illud mihi moleſtū eſt, quare rogat ad eū vt ſcribat.[Annuum munus) ꝓ conſulatū meū in Cilicia. Magratus .n. munera dicebantur q̄m petentibus tanq̃ munera donabantur,vt ludi gladiatorij quos io Munus P.R. recipiebant,& q illos donabat,numerarius dicebatur. [De oī rep.) Ad maiorem ſigñantiam mutauit nominis proprietatem, nā omne,totū,& cunctum diſcrepant. Oē de vniuerſis vt hōies,qui eſſe
ſtudent præſtare ceteris aiantibus ſumma ope niti decet. [Totū Totum
omnis de vnius corporis plenitudine dicimus,vt Cic.Meq́. totum Cuncti
tibi cōmeodo.Cunctum vero quaſi oē,& totum in vno loco coniunctum,vt cuncti Cic.concionatē audiebant. Confunduntur tñ iſta plerunque,vt hic,& Stat. Totos io pęnam ordine oepotes,& Maro.Oēmq́. reuerti ꝑ Troiā. Obuiæ mihi velim ſint lr̄æ tuæ. Variatus loquēdi modus, dicimus.n. Obuius ſum tibi, obuio tibi, Fio obuius tibi,Do me tibi,atq; offero me tibi obuiā. Eodem modo aduerbialē obuiam,dicimus,vt obuiam profectus ſum regi. Et paulò poſt, mihi obuiam mitte epiſtolas te dignas Hoſpes quaſi oium rerum ad remp. ptinentium ignarus. Eſt.n. hoſpitū ignorare,q̃ in alienis ciuitatibus fiont.[Diogenes)Libertus,Cœli, Phi-
lone Mileſius fuit,& Cic.amicus.[Peſſimōte)Emporiū eſt Phry- Peſſimō
giæ,&,vt inqt Strabo,templum maximū habet magnæ venerationis matris deū, quā Angiſtidam vocant. Hic locus magnifice ab Attalicis regibus ſtructus eſt,& templo & porticib. & albo lapide R.celebre reddiderunt,educta inde deæ ſtatua & Peſſimootia appellata.[Nec benigna)Nec copioſa,non ad ſe referunt,ſed ad regem Hyacton.regem Aſiæ maximi noī. [Vrbem mi Rufe cole,) Multi diuidunt hanc epiſt.à ſuperiori,& aliam eſſe volunt. Nos vnā cū ſuperiori facimus,& deſiderio vrbis Celiū ad incolendam
vrbē vehementer hortat. Vrbis nomine ꝑ excellentiā Romā ac- Vrbe
cipimus, vt per Poetam apud Græcos Hom. apud nos Virg. ab Ciuitas
vrbe vrbs dicta q̃ menia,muros,parietes,domos ſigñat. vt à ciendo ciuitas,q̃ viros vrbē habitātes ac iure in ea viuētes oñdit. [Iſta luce)bñ lucem dixit vbi pōt virtus eluceſcere,& ita alibi ſicut Romæ.[Peregrinatio)Quaſi nauigatio quædam ꝑ aliena loca. [Obſcura)ſine luce alicuius laudis.[Sordida)ex ſuſpicione lucri & auaritiæ.[In ſnia pmāſiſſem)vt nunq̃ Romæ diſceſſiſſem ſicut ab adoleſceotia iudicaui.[Confero)In cōparationē pono,pluris.n. minimā voluptatē faciebat, quam cū amicis Romæ capere poterat,q̃ quoſq; ampliſſimos fructus,quos ex prouincia colligere potuiſſet.[Integritatis)vt oēs me laudēt innocenter, & ſioe auaritia ꝓuinciam gubernaſſe. Leguntur hic lib.5.epiſt.ad Atticum. [Ex con.) cū in meo ſit arbitrio, & voluntate in ꝓuincia remanendi, ſpero nō minorē triumphum ex contemnenda, & dimittenda q̃ ex cooſeruata prouincia me habituꝶ. [Triūpharem) lætarer,vt Terent.

Terent. Id vero ſerio triũphant, & alluſit vero triumpho, qui dabatur victori pro re bona geſta, & eſt ſenſus. Lætarer ergo pluPropediem rimum in hoc prouincia niſi tanto deſiderio tenerer vrbis, & incredibili meorum. [Rerum car.) Has res cariſſimas intelligit eſſe Propemodum vrbem, remp. amicos, & domeſticos ſuos. [Propediem) Accentum pone in antepenultima aduerb. eſt, quaſi prope ſit dies appellatum, vt propemodum quaſi prope menſura dictum. [Te dignas.) Tui dignas noo dicimus.

Te dignas.

ASC. SOLICITVS &c.) Rurſus miratur ſe nihil literarum à Cœlio accepiſſe, cum tñ quinquatrijs nouæ inciderint conciones dicitque vrbem cuius deſiderio teneretur, Cœlio coleodam. Ordo eſt. Equidem. i. ego certe, eram ſolicitus de rebus vrbanis .i. quæ in vrbe tranſactæ eſſent, ita .i. vſque adeo tumultuoſæ, ita .i. tñ moleſtæ conciones. i. orationes habitæ ad populum conuocatũ, aſſerebantur. i. annunciabantur mihi. Quinquatrijs. i. ludis, & feſtis Mineruæ, habitis ex more, quinto die poſt idus, dico, ioquit, quinquatrijs, oam nondum audiebamus citeriora. i. quæ facta eſſent circa quinquatria, aut tempore viciniore nobis, quia minus præterito, q̃ fiot quinquatria. Sed tñ nihil ſolicitabat me magis . i. vehementius, q̃ me non ridere tecum io his moleſtijs .ſ. quas patior in prouincia, ſi qua. i. aliqua eſſent ridenda. Suut. n. multa ſup. rideoda. Videtur contrarium, quod dixit ſi qua eſſent, & poſtea dicit ſunt. n. multa, ſed non eſt. Nam ſenſus eſt. priuſquam certior eſſem factus p alios, nihil ſolicitabat me magis, q̃ me non poſſe ridere tecũ ſiqua eſſent ridenda, vbi aũt certior factus ſum, ſcio multa fuiſſe ridenda. Sed ego nõ audio ſcribere ea, ne forte incidant in manus eoꝝ, quos rideat. Ego fero moleſte illud. ſ. me nihil hře adhuc literarum tuaꝝ de his rebus. ſ. quæ tunc contigerunt. Quare etſi. i. qq cum tu leges hæc ego confecero. i. finiero iam munus. i. oſm̃ annum tñ velim vt ſup. literæ tuæ ſint obuiam mihi, quæ. ſ. literæ erudiant me de omni. i. tota rep. ne veniã plane. i. omnino, hoſpes. i. vt hoſpes, & peregrinus, ignarus omniũ reꝝ vrbanaꝝ. Nemo põt facere melius hoc. ſ. ne plaoe hoſpes veniam, q tu. Diogenes, tuus. ſ. procurator reꝝ tuaꝝ, homo modeſtus, diſceſſit a me cum Philone, Peſſiunte. i. ab eo loco inſigni in Phrygia, quod inde Cybele Romam tranſuecta ſit, quæ Peſſiuntia dici ſolet, declinatur aũt Peſſinus Peſſiuntis, vt, Opus Opuntis, Amatus Amathunthis, Hiericus Hiericuntis, &c. ipſi. ſ. ambo Diogenes, & Philo habebant iter. i. ire debebant ad Laium regẽ . ſ. Aliæ. Alij legunt ad Deiotarum, alij ad Hyacton, q̃q ipſi cognorant omnia. ſ. quæ eſſent agenda cum rege, nec benigna, nec copioſa. i. magni fructus. O mi Rufe cole. i. inhabita, vrbem. ſ. Romam, quæ cũ vrbs per ſe ponitur, ſemper intelligitur, & viue io iſta luce. ſ. clarorum virorum. Omnis. n. peregrinatio eſt obſcura, & ſordida. quod ego iudicaui ab adoleſcentia, in quorum induſtria poteſt eſſe illuſtris Romæ. Quod cum ego ſcirem probe . i. decenter, & probabiliter, vtinam permãſiſſem in ſententia. Mehercule. ſ. ita tractante, vt verum dico, ego noo confero. i. nõ cõparo io valore, & iucuoditate, oẽs fructus prouinciæ, cum vna ambulatiuncula, ſup. noſtra, atque vno ſermone noſtro, quam, & quem ſimul hře ſolemus. Ego ſpero me conſecutum laudem integritatis. i. ꝙ integram, & minime auaram geſſerim in prouincia vitam, ſpes triumphi non erat minor ex prouincia contemnenda. i. quam cootẽnerem amplius teoere, quã ex prouincia cõſeruata, ſup. fuiſſet, ſi eam cooſeruare. i. diutius cũ imperio ſeruare voluiſſem, aut minor ſpes triumphi. i. magnæ gloriæ erat ex prouincia, ſi ea contemnere voluiſſem, q̃ ex conſeruata. i. per curiam meam. Io qua. ſ. prouincia conſeruata, ego triumpharem glorioſe quidem. i. certe ſi noo eſſem tandiu in deſiderio reꝝ clariſſimarum mihi. i. amicorum, & familiarium. Sed vt ſpero ego videbo te propediem. i. tempore mox futuro, tu mitte obuiam mihi epiſtolas dignas te. i. quæ cenſeantur à te miſſæ, & ſcriptæ.

PAVL. MAN. QVINQVATRVS) Dictum opinor nominaodi potius, q̃, alij crediderunt, generandi caſu. nam hanc vocem tantum multitudinis numero memini me legiſſe. forte etiam legi poſſit, q n quatribus, vt iotelligatur dies, quo geſtæ ſuot res, non quo allatæ, cum inferat, citeriora oon dum audiebamus. nam in libro ſcripto, quem habet vir doctiſſimus, Hieronymus Ferrarius Corrigienſis, legitur, quinquat, vt etiam pro gladiatoribus, gladiat. vetuſtis in libris quandoque ſcriptum videas.

ARGVMENTVM.

Dicit literas Cœlij tametſi raras, tamen iucundas ſibi eſſe, & gratas, præſertim eas, quibus hortatus erat vt cum Appio gratiam iniret, ad quã Cic. fatetur ſibi multas eſſe cauſas, quas, & declarat, & rurſum deſiderio vrbis ſe teneri, vt cum amicis videat, ſcribit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Officioſa eſt epiſtola qua ſe conſilio Cœlij acquieſcere velle oſtendit.

M. CICERO IMP. M. COELIO AEDILI CVR. S. P. D. 13

RAras tuas quidem, (fortaſſe enim non perferuntur) ſed ſuaues accipio literas: vel quas proxime acceperam, q̃ prudentes, q̃ multi, & officij, & conſilijs. etſi omnia ſic conſtitueram mihi agenda, vt tu admonebas: tamen confirmantur noſtra conſilia, cum ſentimus prudentibus, fideliterq. ſuadẽtibus idem videri. ego Appium, vt ſæpe tecum locutus ſum valde diligo: meq. ab eo diligi ſtatim cœptum eſſe, vt ſimultatem depoſuimus, ſenſi. nã, & honorificus in me cõſul fuit, & ſuauis amicus, & ſtudioſus ſtudiorum etiã meorũ. mea vero officia ei non defuiſſe, tute es teſtis: quoniam κωμικὸς μάρτυς, vt opinor, accidit Phania. & mehercule etiam pluris eum feci, ꝙ te amari ab eo ſenſi. iam, me Pompeij totum eſſe ſcis: Brutum à me amare intelligis. quid eſt cauſæ, cur mihi non ſit in optatis, complecti hominem florẽtem ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinqnis, affinibus, amicis? collegam meum preſertim, & in ipſa collegij laude, & ſcientia ſtudioſum mei? hæc eo pluribus ſcripſi, quod * mihi ſignificabant tuæ literæ ſubdubitare, qua eſſem erga illum voluntate. credo te audiſſe aliquid: falſum eſt, mihi crede, ſi quid audiſti. genus inſtitutorum, & rationum mearum diſſimilitudinem nonnullam habet cum illius adminiſtratione prouinciæ. ex eo quidam ſuſpicati fortaſſe ſunt, animorum contentione, non * opinionum diſſenſione, me ab eo diſcrepare, nihil autem feci vnquam, neque dixi, quod contra illius exiſtimationem eſſe vellem. poſt hoc negocium autem, & temeritatem noſtri Dolabellæ, deprecatorem me pro illis periculo præbeo. Erat in eadem epiſtola veternus ciuitatis gaudebam ſane & congelaſſe noſtrum amicum lætabor ocio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. quid ais? Cæſarem nunc defendit Curio? quis hoc putaret præter me? nam, ita * viuam, putaui. dij immortales, quam ego riſum noſtrum deſiderio? Mihi erat in animo, quoniam iuriſdictionem confecerem, ciuitates locupletaram. publicanis, etiam ſuperis luſtri reliqua, ſine ſociorum vlla querela conſeruaram, priuatis, ſummis, infimis fueram iucundus, proficiſci in Ciliciam non. Maij, &, cum primum æſtiua attigiſſem, militaremque rem collocaſſem decedere ex S. C. Cupio te ædilem videre, miroque deſiderio me vrbs afficit, & omnes mei, tuque in primis. Vale.

* alias, non nihil
* alias, voluntatum
* alias, in via

HVB. RAras tuas) Oſteodit Cic. quanti faciat literas Cœlij. quas etſi raras, ſuaues tñ ſibi eſſe dicit preſertim quaſdam quibus dicit ſe admonitum fuiſſe a Cœlio, vt conſorditer ageret cum Appio, quod tamen ſe ita facere conſtituiſſe dicit, & adducit rationes, & cauſas multas, quare debeat amare Appium, oſteoditque quæ fuerit cauſa, quare quidam falſo ſuſpicati ſint eos diſſentire. Poſtremo optat Cicer. eſſe Romæ, cum vt poſſit ridere cum Cœlio, & alijs amicis, tum vt poſſit eum ædilem videre. [Fortaſſe) Patrem theſis, & excuſat Cœlium, quod fortaſſe ille ſcribit. ſed eius literæ non perferantur. [Suaues) Dulces, iucundas. [Vel) Etiam aut præcipue. [Proxime) Nouiſſime. [Quàm prudentes,) Scilicet officij, & conſilij. Et quàm multi, quam magoi. [Officio) Humanitatis. [Conſilij)

lij)Quia cõſulebas vt fugerem omnibus inimicitias,& præcipue
Appij. [Conſtitueram) Decreueram. [Vt tu admonebas).ſ.mihi
eſſe agenda.[Confirmantur) Deliberatoria fiant,& certiora. [Sẽ
timus)Cognoſcimus.[Prudenobus)Qualis tu es.[Fideliter)Sin-
cere,ſine dolo.Idem videri,idem iudicari eandem ſententia hr̃i.
[Ego iam ſe.) oódit ſe nullam cauſam hr̃e quare oderit Appium,
ſe potius cauſam diligendi. [Cœptum) Inceptum. [Me diligi ab
eo).i.inceptũ eſſe,vt eo ab illo diligerer.[Vt)Poſtq̃. [Simultatẽ)
Odium quoddam occultum, qd̾ ante erat inter nos, & dicta eſt
ſimultas à ſimulatione. [Depoſuimus) Quia fuerant recoociliati
App. & Cic. cum ante fuiſſe ioter eos ſimultas, ꝓpea ꝙ in cauſa
quam Cic.egit apud poōtifices de domo ſua,Ap.vehementer eũ
oppugnauit,vnde Cic.lib.3.ad Ap.Reditus illuſtris in gratiam,in
quo ue ꝑ imprudentiã qdem errari põt ſine ſuſpicione perfidię.
[Nam honorificus) Arguit à cauſis probabilibus,quare debuerit
cum diligere.[Hooorificus in me).i.cũ eſſet cõſul proſecutus eſt
me honore.[Studioſus)Fautor. [Studioꝝ) volũtatum,quia quod
volui ille ꝯfirmauit.[Mea vero) dicit ſe idẽ feciſſe ꝯtra App.vt in
nullis ſtudijs, & officij ei defuerit, teſte Cœli. [Tu ſcis) Tu es te-
ſtis, qm̃ μαρτυς ſentẽtia ex aliqua vetere comœdia in qua Phania
aliquis teſtis alicuius rei introduceretur,nã de Phania Terẽt. nõ
ſatis placet,nec vr̃ conuenire, ſenſus aũt eſt,tu ſcis mea officia ei
nõ defuiſſe, qa Phania comicus teſtis accidit.i.qm̃ tu accidiſti tã
quam Phania comicus teſtis,loquitur.n.de Cœli. tanq̃ de tertia
perſona,hoc eſt ſicut Phania teſtis eſt io comœdia, ita tu teſtis es
quod ꝑ ego egerim. μάρτυς teſtis,dr̃ aũt,& μάρτυς attice, & μάρτυρ
lingua cõi. μαρτυς Conucus,q in comędia introducitur, Phania
aliqs,qui in comœdia de aliqua re certiſſime teſtificanir.Et ideo
dixit,vt opinor. [Eum) Appium.[Quo) Quia. [Te amari ab eo)
Cauſa tua, quia ſcio eum tibi eſſe charum. [Iam me) alia ratio ꝙ
cauſa Pomp.& Bruti,quos habet amiciſſimos,diligat etiam App.
ijs neceſſitudioe cõiunctum,ſi.n.diligit,Pomp. & Brut.debet etiã
diligere,q cum eis ſunt affinitate,& neceſſitudine coniuncti,erat
aũt Appius ſocer Bruti,& filij Pomp. vt oñdit Cic. ad App.lib.3.
epiſt.3.his verbis. Duos.n.duaꝝ ætatum pluri facio.Cn.Pomp.n.
tuæ ſoceꝝ,& M.Brutum gñm tuum,& in epiſt.quæ incipit. Cum
eſt ad nos allatum,circa finem. Quis vnq̃ tano quenq̃ fecit, quã
ti ego Cn. Pomp. ſoceꝝ tuæ filiæ, & in epiſt. ſeqoeoti q̃ incipit.
Cum eſſem in caſtris,ſic inquit.Lætor virtute,& officio,cum tuo
rum neceſſarioꝝ meoꝝ amiciſſimoꝝ,&c. Ergo cum dixit. [Iam
me totum Pomp.eſſe ſcis) voluit quaſi innuere neceſſe eſſe App.
qui ſic ſocer filij Pomp.à ſe amari, qui totus ſit Pomp. Brutum,
eius gñm. [Quid cauſa) q̃ cauſa. [In optatis)Inter optata mea,in
ter ea,quæ maxime ſunt mihi cara,& optata.[Complecti) Ama
re.[Hominem) Appium. [Florentem ætate) Adhuc viridi ætate,
qa ſed ideo facilius contemnuotur,qm̃ oon pñt diutius,aut pro-
deſſe,aut obeſſe, cum ſint propinqui morti dicit igitur hunc fuiſ-
ſe amandum,qa florebat ætate.[Opibus)Erat.n.Ap.opulentiſſi-
mus,vel opibus potentia,qua valet in vrbe nr̃a, vñ & lib.ad App.
Quid commodis meis aptius q̃ hominis oobiliſſimis, atq; hono
ratiſſimi coniunctio,cuius opes,ingeouim,liberi,affines, propio
qui mihi magno,vel ornamento,vel præſidio eſſe poſſent.[Ho-
noribus)qbus affuerat App.[Liberis)Habebat.n.multos filios &
filias, & clariſſimis familijs collocatas, eſt aũt in his dictionibus
articulus.[Collegam)Io auguratu,vt oñdit Cic.inferius ad ipſum
Ap.ampliſſimi ſacerdotij collegium,in quo nõ modo amicitiam
violari,apud maiores noſtros fas noo erat,ſed ne optari quidem
ſacerdoteni licebat q cuiq̃ ex collegio eſſet inimicus,fuerit igi-
tur collegæ Cic.& App.[Ipſa laude) Sua.[Et ſcientia) Hoc eſt cũ
ex ſacerdotio magnam laudẽ aſſequeretur, & eſſet periſſimus,
mei tñ ſemper ſtudioſus fuit.[Eo) ꝑꝑ id. [Significabant) Tacite
demonſtrabant.[Subditare)Paululum dubitare. [Voluntate)Ani
mo. [Erga illum App.) Credo, qa ſubdubitas de voluntate mea
erga illum. [Falſum eſt) Quod audiſti. [Geous) Dicit ꝑꝑ quid
homines exiſtimauerint Cic.non eſſe bono animo erga App.qa
cũ ſucceſſiſſet ei Cic.in prouincia,& mutaſſet quædam,quæ Ap.
ante inſtituiſſet,aliterq́. adminiſtrare prouinciam, quam ipſe ad
miniſtraſſe, exiſtimauerunt quidam hoc fieri, qa eſſent inimici,
qd̾ non ita erat,ſed qa plerunq; accidit, vt in eadem, re varia ſit
opinio,ſed tñ vtraq; bona,ſicut erat Ap.& Cic.in adminiſtraoo-
ne prouinciæ,& ideo nunc dicit.[Genus)Modus,forma quædã.
[Inſtitutoꝝ) decretoꝝ,ordinationum meaꝝ quas feci io prouin
cia poſt diſceſſum Appij.[Illius)App.[Diſſimilitudinem) dr̃iam,
quædam.n.mutauit Cic. vt plenius apparet lib.3. ex omnibus e-
piſtolis,quas ad App.ſcribit. [Ex eo) ꝙ mea inſtituta hñt quan-
dam diſſimilitudinem cũ illius admioiſtratione.[Quidam)Male
uoli, & qui vt infra dicetur, oos quo animo ita nos ſumus eſſe
nolent. Suſpicati ſunt exiſtimauerunt. [Conteotione) Contro-
uerſia.[Animoꝝ)In quibus ſtat beneuoleotia, & maleuolenoa.
[Diſſenſione vol.)Quę ẽt inter eos,qui nõ ſint inimici,eſſe põt,
vt in eadẽ re diuerſam habeãt voluntatem, nam diſſenſio eſt ſen- Diſsẽſio
teotiaꝝ diuerſitas.[Diſcrepare)Diſconuenire,diſcordare. [Feci)
re.[Dixi)Verbo.[Exiſtimationem)Auctoritatem,reputationem.
[Poſt hoc negocium)Hoc eſt præter hoc,ꝙ aliter ſenſit de admi
niſtranda prouiocia quam ipſe. [Et temeritatem nr̃i Do.) h.d.cũ
Dolabella gener Cic.quædam temere egiſſet ꝯtra App.Accuſan-
do eum ambitus, oppugnabatur ab App. Cic.qa erat gener ſuus,
eum defendit,& ideo dicit. poſt temeritatem defenſam à me, te
meritatem aũt attribuit Dol. quia erat audaciſſimus,qd̾, & App.
Alexan.lib.3.confirmat.[Noſtri)vel gñi,vel nr̃i vtriuſq; amici,&
mei,& tui. [Deprecatorem) rogatorem,ſupplicatorem,pluſq̃ ſi
diceret defenſorem.[Illius)noo Dolabellæ ſed App. [Periculo)
Quia ꝓter ambitum ẽt maieſtatis fuerat accuſatus, vt lib.3. pate-
bit.defendebatur aũt à Cic. abſente per literas deprecante mul-
tus pro eo. [Erat veternus ciuitatis) Sunt verba Cœlij, quibus vt
quibuſdam placet,latenter pulſat Pomp. nam Cœli eum vetera-
num ciuitatis appellauerat. [Gaudebam) .ſ. ꝙ ad me ſcripſiſti de
veterano ciuitatis, quod qui, aut quale eſſe non ſatis iotelligere
poſſumus. [Congelaſſe) Refrixiſſe,ceſſaſſe. [Noſtrum amicum)
Noo auſim affirmare,quẽ intelligit, nã, & ipſe intelligi noluiſſe
demonſtrat,cum dicit nr̃m,ita.n.loquimur, cum ab eo tm̃ intel-
ligi volumus,cum quo loquimur.[Lætabor ocio) quia dixit con
gelaſſe, ſiue.n.Pomp.ſiue alium quempiam intelligit. fortaſſe il-
le aliquantulum dimiſerat animum ab aliquo cœpto, in his aũt
epiſt.ſatis ſit,ꝙ ex verbis capiamus fructum,& eſt ſententijs,quæ
mores reſpiciunt,iã in ſenſibus occultis,q nihil afferant ad com-
moditatem dicendi,nihil refert ſi minus ſagittã ipſam in meta fi-
gere poſſumus.Extrema pagella,in fine epiſt.quæ erat, aut liber
ti. aut alicuius ſcribæ ſui manu exarata addiderat Cęli manu ꝓ-
pria hæc verba. Cæſ.non defendi. Curio, quod Cic.quaſi ridens
oñdit ſe credere,quia ſciebat Cur.corruptum eſſe a Cæſ.qui,vt ſu
pra diximus,eum grandi ære alieno liberauerat,de corruptione
aũt Cur.viſus eſt ſuſpicari Cic.in epiſt.quæ incipit. Sera gratula-
tio, io qua tam multis verbis eũ hortatus eſt ad defenſionẽ reip.
[Pagella extrema).i.extrema pars pagellæ tuæ,hoc eſt epiſtolæ,
ſiue cartæ,paginæ aũt ſunt,vt voluit Feſtus, ꝙ ſuam quæque obti Paginæ
neant regione, vt pagi,vel à pagendo, ꝙ in ill s verſus paguntur
.i.infinguntur.[Pupugit) Percuſſit.[Tuo chirographo) Tuo ſcri-
pto, quod manu tua exaraſti. nam ſolebant interdum dictare a-
lijs ſcribentibus. [Qui ais) Admiratiue. [Cæſarem) Cum admira-
tione etiã pronunciandum,& ſubauditur ais. [Quis hoc putaret)
Irooice,q.d.noo credo.[Præter me) Qui nouit Cur.[In via puta
ui) Modus eſt dicendi, ita putaram in itinere. [Riſum ooſtrum)
Quem ſcio vos hr̃e ꝑꝑ huiuſmodi mutationes rerum. [Mihi di-
cit Cic.) Quid conſtituerit facere. [Mihi erat in animo) Cõſti-
tueram, propoſueram. [Locupletare) Ditare ciuitates Ciliciæ.
[Io pub.) quibus eram daturus modum exigeodi vectigalia,nam
ij ſunt,qui maxime ſpoliant ciuitates, genus, vt voluit iuriſc.au-
dax.Qm̃ confeceram,finieram. [Iuriſdictionem) Luſtrationem
iuriſdictionis meæ. [Etiam ſup.) Senſus eſt ẽt cum ante luſtraui
ꝓuinciam,reliqua quæ ad publica oos non ꝑtinebant, cooſerua
ta ſunt ſine vlla querela. [Socioꝝ).i.ita, vt nullus ex ſocijs nr̃is,
hoc eſt ex ijs,qui nobis cũ fędere eſſent iuncti,quæri poſſeot ſole
bant aũt magiſtratus luſtrare, hoc eſt circuire totam iuriſdictio-
nem ſuam,& prouidere vbi opus eſſet,quod dicit ſe feciſſe Cic.&
nunc,& aote,ſine vlla querela ſocioꝝ,ergo. [In ſuperiore luſt.)
.i.cũ ante luſtraui prouociam. [Conſeruata) Subaudi ſunt.[Iucũ
dus)qdam lib.hñt iuſtus.[In priuatis) Senſus eſt, fui iucundus in
omni ordioe,& gñe hoium,quod declarat dicens. [In priuatis)
ſine magr̃atu.[Summus)Principib. Infimis,plebeis.[Proficiſci)ſub
audi erat in animo.[In Ciliciã) Erat.n.locis finitimis prouociæ,
quia luſtrauerat eam.[Aeſtiua) Loca vbi milites æſtates ſunt,ſicut
hyberna vbi habitant hieme. [Attigiſſem) Ad veniſſem. [Nonis
maij) vij.die maij.Nec videatur cuiq inconueniens,quòd dixerit
æſtiua, cum tuoc nondum videatur eſſe tempus æſtatis,qm̃,vt vo
luit Vlp. iuriſconſultus. Aeſtas,vt peritiores voluerunt, incipit
ab æquinoctio uernali,& deſinit æquinoctio autumnali,ita æſtas
ex menſium,& hiemes totidem generaliter dicitur. [Collocaſ-
ſem)In æſtiuis.[Decedere) Subaudi erat in animo.[Ex ſe.) Quo
erat decretum, ut finito annuo magiſtratu Cic.poſſet diſcedere,
ut oſtendit ſupra ad Cur.ut ſenatuſc. & leges defendas, &c. [Tu
ædilem)Qui erat factus ædilis abſente. C.c.

RARAS &c.) Dicit literas Cœlij. Raras quidem,ſed iucun- A S C.
das an ſedari & gratas, & præſertim eas,qbus ortatus erat Cęliu,

vt ipſe Cic. cum Appio gratiam ineat. ad quam ineundam idem Cic. dicit multas ſibi cauſas eſſe, rurſusq. deſiderio vrbis ſe teneri vt cum amicis rideat, ſcribis. Ordo eſt. Ego accipio tuas literas quidem .i. certe raras, licet multas forte ſcripſeris, fortaſſe.n. non perferuntur, ſed ſuaues.i. iucundas, vel.i. ēt, eas quas acceperam proxime, q̃.i. quantum prudentis, & q̃.i. quantū multi, & officij, & conſilij, q. d. plurimi. Etſi.i. quanq̃, ego conſtitueram.ſ. priusquā admoneres, omnia agenda mihi ſic vt tu admones, tn̄ noſtra conſilia confirmantur.i. ſtabiliunt, cum ſentimus idem videre prudētibus, & ſuadentib. videlicet, ſup. qđ nobis. Ego valde diligo Appium, vt locutus ſum ſæpe tecum, & ſenſi me cœptū diligi ab eo ſtatim, vt.i. poſtq̃ depoſuimus ſimultatem.i. latens odium, & æmulationem ſimulatam. Nam ipſe fuit, &.i. ſimul honorificus.i. honorem faciens, conſul in.i. erga me, & amicus ſuauis, & ſtudioſus; ēt ſtudioꝝ meorum, vero pro ſed, tu es teſtis mea officia.i. debita obſequia non defuiſſe ei, Qm̄ μάρτυρ.i. martyr, hoc eſt teſtis, κωμικός, comicus, hoc eſt qualis inducitur in comœdia vtriq; nota ex comœdo.ſ. Phania libertus, accidit vt opinor mihi, hoc eſt ſicut in comœdia aliquis qui rem optime norat, eo q̧ iam ferè geſſerat, aut viderat, ita Phānia libertus eius de quo in j. epiſt. 3. lib. q̧ rem optime nouit, mihi certiſſimus eſt teſtis, martys dr̄ Attice & cōi græcorum lingua martyr teſtis. Et mehercule, ego feci,.i. æſtimaui ſup. Appium ēt pluris, q̧.i, quia ego ſenſi te amari ab eō. Tu iam ſcis, me totum Pomp. & intelligis Brutum amari à me, quid igitur cauſæ eſt, cur non ſit mihi in optatis.i. inter cetera optata, complecti hominem florentem ætate.i. qui eſt in flore ætatis, videlicet, Appium, & florentem opibus, honoribus, ingenio, liberis.i. legitima prole propinquis.ſ. conſanguinitate, affinitate.i. propinquis vxoris, amicis.ſ. acquiſitis, prelertim collegam meum.ſ. in collegio augurum, & ſtudioſum mei in ipſa laude, & ſcientia collegij. Ego ſcripſi hæc pluribus.i. compluribus ſup. verbis, aut pluribus qui alio q fecissem, q̧ literæ tuæ ſignificabant mihi, te ſubdubitare.i. occulte, aut aliquantulum dubitare, qua voluntate ego eſſem erga illum, videlicet, App. Credo te audiſſe aliquid.i. ſimultatis. aut odij mei in eum. Crede mihi Rufe, ſi audiſti.i aliquid.ſ. tale, ſup. id eſſe falſum. Genus.i. ratio, & forma inſtitutorum.i. meorum, & rationum mearum.ſ. viuendi, habet nonnullam.i. quandam diſſimilitudinem, cum adminiſtratione pecuniæ illius. Nam Cic. Appio ſucceſſerat in prouinciam. quidam ſuſpicati ſunt fortaſſe ex eo.i. ex ea diſſimilitudine regendi, me diſcrepare ab eo, contentione.i. pertinaci pugna, animoꝝ,.i. voluntatum, non diſſenſione opinionum. Autem.i. ſed, ego nihil feci, aut dixi vnq̃, q̧ vellem eſſe cōtra exiſtimationem.i. iudicium illius. Alij legunt æſtimationem.i. reputationem, & auctoritatem illius. Aūt.i. ſed, poſt hoc negocium.ſ. q̧ in forma gubernandæ prouinciæ ab eo diſſenſerim. Et poſt temeritatem Dolabellæ noſtri.ſ. generi, nam poſt mortem Craſſipedis, Tulliam dixit Cic. filiā, præbeo me deprecatorem.i. interceſſorem, & ſupplicatorem, vt ignoſcatur pro periculo illius.ſ. App. In eodem epiſtola.ſ. tua erat Veteranus ciuitatis.i. ſcripſiſti de Veterano quodam ciuitatis, qui cum moleſtiam inferret communi amico, repulſus eſt: vnde ait Cic. Gaudebam ſanè.i. tumultum, & lætabar amicum noſtrum congelaſſe.i. torpuiſſe.i. ſic illo Veterano ceſſante ab infeſtatione, refrixiſſe, vt congelari cenſeatur. Extrema pagella.i. tabella, in qua ſcripta erāt ſuperiora à manu ſecretarij Cœlij pupugit.i. ſtimulauit, me tuo chirographo.i. ſcripto tua manu, nam qui dictat epiſtolas priuſquam claudantur, & obſignentur, pars ſolent interdum quædam ſcribere manu propria, quæ nolunt ſcribas ſuos ſcire, ſcripſerat aūt Cœlius Cur. non defendiſſe cauſam Cæſ. vnde Cic. Quid ais? Curio non defendit Cæſ. Quis putaret hæc præter me, q. d. nemo. Ego tn̄ debebam putare vt qui Cur. ad hoc induxerim, vt nullis conſilijs præterq̃ ſuis acquieſceret, poſtea tn̄ nimium Cæſari adhæſit. Affert tn̄ Cic. aliā rationem de induſtria dicens, nam ego putaui ita.i. q̧ non defenderet Cæſ. in via. O dij immortales, q.i. quantum, ego deſidero riſum noſtrum. Hactenus ad epiſt. Cœlij. In animo erat mihi.ſ. cum hæc ſcriberē, qm̄ confeceram.i. finieram. iuriſdictionem.i. tempus, quo ius prouincia lib. dicerem, locupletare.i. ditare, ciuitates.ſ. Ciliciæ, etiam in publicanis.i. in publicanorum exactione refrænanda. Reliqua, præter publicanorum negocia, conſeruata ſunt ſuperioribus luſtris.i. luſtrationib. & cenſuris, ſine vlla querela ſociorum. Iucundus, aut iuſtus fueram in priuatis.i. non gerentibus magiſtratum in ſummus, & infimis, & repete. In animo erat proficiſci in Ciliciam forte eſt Cypro, nam vtranq; partem tenebant proconſules in Ciliciam miſſi aut ab ea parte, quę ex iuſta Amanū montē. Nonis Maijs.ſ. tunc proxime futuris. Et in animo erat decedere ex S.C..i. ſicut ſenatus decreuerat, cum attigiſſem prima æſtiua.i. tēpora apta militiæ, & bello gerendo, & collocaſſem.i. depoſuiſſem rē militarem. Ego cupio videre te, & vrbs.ſ. Roma affecit me miro deſiderio, & oēs mei ſup. afficiūt & tu in primis ſup. afficis me miro deſiderio. Sūt q ſuperiora ſic ordinēt. Sine qrela ſocioꝝ in priuatis, ſummis, & infimis, iucūdus.i. lætus fueram proficiſci in Cil. &c. ſed ſequar priorem ſenſum.

MEA vero officia ei non defuiſſe tu es teſtis, qm̄, vt opinor. [Comicos accedit Phannia) Quod interpres in Terētiano Phānia non poſſe accōmodari aiebāt, ſed aliud quendam ſuiſſe Phāniam de quo ſentiret Cic. qui in notitiam nomenque non venit. Quæ verba ſi penſitare quis volet, atque ingenij acie non obtuſa rimari, etiam ad Terent. Phanniam ſaluo ſenſu accommodabit. Cum.n. Phannia ille Terentianus Chremetis frater fuerit, & Crito Andrius inopino aduētu opportune introducatur aduenisſe, quo ſignificante de Phannia Cremetis fratre, & filia Glycerio in notitiam venit, ipſamq. filiam eſſe compertū habuit pariter Cic. per opportune Conicum Phanniam aduenisſe dicit.i. aliqđ ſecreti conſilij, quod nondum emerſerat, prodijſſe in lucem, quo ſicut in Phannia Terent. Glycerium Chremetis filia, & Phanniæ neptis apparuit, ſic ipſius opera opportune ſit intellectum, Cic. officia illi non defuiſſe, & ſe de App. benemeritum ſignificari.

Alex. ab Alexād. loco ſupra cita to.

LOCVS, Eſt ſecundo Famil. epiſt. non enarratus ad hanc diem, ſed omnino exculcatus, & offuſa caligine inſcitiæ tenebris ita obuolutus vt in Cicerone Cic. ſubinde quæratur. Verum Oratoris verba iam ſubſignemus. [Mea vero officia ei nō defuiſſe, tu es teſtis, qm̄ κωμικὸς μάρτυς, vt opinor, cecidit Phannia) Male ſeriati Comicum teſtem Phanniam, augurant, ex vere Comœdia repetitum, in qua Phannia teſtis introduceretur. referuntq. ad Cœlium. ſenſus, vt male cōceptus mire friget, Cic. elegātia indignus. Imò nec coit, etiam ſi violenter omni pede conſabricatis inuētis nugalibus ad eum verba retorqueas, penſitens modo legentes. Et quidem frequentiſſimi M Tullio moris, ex veteribus pleraq; aduocare obſcurius cuius ferè modi eſt ad Cœlium illud: Repente vero inceſſit omnibus lętitijs. In quo Latinę quidem rei literatores, quid adferant, minus, conſtitutum habēt. Ex Cœlio vero eſſe ea liquet ex Cic. 2. de Fin. vt ſcias nō eſſe hic Arietini oraculi ambagioſani hiſtoriam. Inibi aduocatur & Trabea, de quo arbitror itidem ſenſiſſe familiarium nono Cic. etiāſi Grāmaticis inſcita, inauditaq. eſt nomenclatura. Verū vt à diuerticulo fabulam repetamus: Ego in Menādri comœdia fuiſſe Phanniam, obſeruaſſe videor apud Plaut. in commentatione, quæ eſt de Trāquillitate. Ceterum ad propoſitam modo quæſtionem nihil. nam Phanniam hunc Ciceronianum nō alium accipio, q̧ Appij, de quo ibi intelligit Orator, libertum, ſicuti comprobant Cic. verba, epiſt. 1. lib. 3. quem hic Comicum teſtē dicit, non, vti opinor, q̧a vetus Comœdiam Phāniam habeat veluti fidei inuiolatæ numē ſanctius (id.n. proculdubio cōmentum eſt vaniſſimum, & ad libidinem ɔcepta diuinatio) ſed quod libertus is ingenio eſſe lætiore, facetoq. minime ſubdolo, aut inuido, & proinde iucūdo. admodū, & amœno. Expende Cic. verba ex ea, quam modo aduocauimus, epiſtola: in noſtram ſententiam remis velisq. eundem cēſueris. Is ergo apud Cœlium æquiſſime Appij naturam Cic. in eum ſtudia, & merita ſuauiſſime, & veriſſime aperuerat, qđ vltro, citroq. creberrime, ſicuti mos fuit temporum illorum, & nil eſt notius, commearet.

Cęl. ib. Antiq. Lect. li. 3. c. 32.

ARGVMENTVM.

Fabium commendat Cœlio, rogatq; vt patronus ſit huic in re minus digna patrocinio eius, vtpote minus ardua.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Fabium de meliore nota commendat, nempe animi virtutibus, & ingenio: & quo pacto res Romana habeat, requirit.

M. CICERO IMP. M. COELIO AEDILI CVR. S. P. D. 14

MARCO Fabio, viro optimo, & homine doctiſſimo, familiariſſime vtor: mirificeque eum diligo, cum propter ſummum eius ingenium ſummamque doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiam. eius negocium ſic velim ſuſcipias, vt ſi eſſet res mea. noui ego vos magnos patronos. hominem occidat oportet, qui veſtra opera vti velit. ſed in hoc

homi-

homine nullum accipio excuſationem. oĩa relinques, ſi me amabis, cum tuá opera Fabius vti volet. Ego res Romanas vehemẽter expecto, & deſidero, in primisq́. quid agas, ſcire cupio: nam iandiu propter hiemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Vale.

HVB. MArco Fabio) Commendat Cic. Fabium Cœlio, ea ferè forma qua ſolet vti in commendandis amicis rogatque vt eum in omnibus rebus commendatum habeat. [Fabio) laudat Fabium à bonitate, & doctrina. [Mirifice) vehemẽter, mirabiliter. [Cum propter) Dicit ꝓp quæ eum maxime amet. [Modeſtiam) Probitatem. [Negocium) Cauſam, quam fortaſſe ille habebat. Romæ, in qua ei opus erat auxilio Cœlij. [Suſcipias) Defendendum capias. [Vt) ſicut. [Si eſſet res mea) Quam non dubio tibi eſſe commendatiſſimam. [Noui) Iocatur cum Cœlio, & fortaſſe etiam ſerio loquitur. [Vos) .i. ſimiles tui. [Patronos) Cauſidicos. [Hominem) h. d. adeo eſtis magni patroni, ꝙ non ſuſcipitis cauſas niſi magnas, & in quibus agatur de capite alicuius, ex quibus plus emolumenti conſequimini. [Hominem) Ordo eſt. Oportet vt is occidat hominem, qui velit vti veſtra opera .i. veſtro patrocinio, & defenſione. [Occidat hominem) Habeat cauſam capitalem. & magnam, qualis eſt de cęde hominis. [Sed,) q. d. quamuis non niſi magnas cauſas ſuſcipere ſoleas. [In hoc homine) Fabio. [Accipio) Admitto. [Relinquens) Non ſolũ poſtpones, ſed omittes. [Res Rom.) Quid Romæ agatur. [Hiemis) Tempeſtatis, quæ probibeat quempiam ex Roma huc nauigare. Hiems aũt interdum pro tempore ponitur, vt Virg. Georg. Hiems ignauia colono, interdum pro tempeſtate, & vi venti, vt

Hiems idem in j. Aen. Vicit hiems. Item Sæpe illo aſpera ponti intercluſit hiems. [Nil noui) De rebus Romanis [Ad nos) Huc in Cil. [Afferebatur) Nunciabatur.

PHIL. MARCO Fabio, viro) Multæ in hac ſnĩa reperiuntur epiſt. Cic. imitatione digniſſimæ, vult Cęlio amici cauſam commendare, & initio quanta eam beneuolentia ꝓſequatur, oñdit. Inde cauſam eius cõmendat, & hoiem. Poſtremum, quanto cognoſcendarum reꝝ Romanaꝝ deſiderio teneat, adiungit. [Viro optimo, & homine doctiſſimo) Laus eſt a bonitate, & doctrina, ſed cõtra rõnem dicendi, quod minus eſt ſecundo loco poſuit, creſcere. n. debet oro, Vir aut maiorem vim habet, q̃ homo, vt ad Martellum. Neq; monere te audeo præſtanti prudentia virum, neq; ꝯfirmare maximi hoiem virumq́. fortiſſimum, Et ad Sextum, Hortarer, vt & hoiem, & viꝝ eſſe meminiſſes. Præterea plus eſt, bonũ eſſe, q̃ doctum. Et Cic. primum dixit optimo, inde doctiſſimo, eodem ordine eſt vſus in epiſt. ad Thermum, vt A. Manilio iam pridem vtor familiariſſime optimo viro, atq; hoīe gratiſſimo. Et ad eundem alibi dixit. Hoc ipſo vincit viros optimos, hominesq́. innocentiſſimos legatos tuos. Sed animaduertendum eſt, ꝙ in omni compoſitione, vt ait Fabius, tria ſunt neceſſaria. Ordo, iunctura, numerus. In ordine cauendũ, ne decreſcat oro, & fortiori ſubiũgatur aliqd infirmius, vt ſacrilegio fur. Augeri enim debẽt ſnĩæ, vt ibi Cicero. Tu inquit iſtis faucibus, iſta gladiatoria totius corporis firmitate. Eſt, & alius naturalis ordo, vt viros ac fœminas, diem ac noctem, ortum, & occaſum dicas, q̃ retrorſum, quo ordine, & hic eſt vſus Cic. & alibi, vt diximus. [Vtor) cõe apud anti-

Vtor quos verbum erat, vt hortor. Eodem modo conſolor, & vereor,

Hortor lege A. G. lib. 15. [Suſpicias) Supra te capias ad defendendũ. An-

Cõſulor tiqui ſuſum pro ſurſum dicebant, & ſuſcipio pro ſuſpicio, & ſic

Vereor Virg. poſuit, vt ſuſcepit ignem ſolijs, & ſuſcipere, & capere ita vti-

It mur, vt ad curas ſumptas, inimicitias ſuſcipere potius referamus. Capere vero ad labores moleſtias, & dolores potius accõmodemus. [Vt) Tanq̃, multis. n. modis hæc particula in oratione colligitur, interdũ pro poſtq̃. Virg. Vt belli ſignum, Aliqñ pro ſicut, hoc modo. Ita Põp. rem oppreſſit, vt Cæſ. plerunque ſignat quo modo. Virg. Vt vidi, vt perij, hoc eſt poſtq̃ vidi, quo modo perij. Alias pro ꝙ. Interdum cauſam amplectitur ſuperioris ſenſus, vt do operam lr̃is, vt doctus quadam. Interdũ ad exornandum orõnem accipitur: vt, Fabius. Quis credat me feciſſe, vt ſtipitem filio negarem? hoc eſt qs credat ſtipitem me negaſſe filio. [Noui vos magnos patronos) Confutatio eſt, & patronos cauſarum defenſores dicimus, vt Terent. Huic opus eſt patrono, quem defenſorem paro. Et eos, q ſeruos manumiſerint ſuos, vt M. Cauimus, & dñi ius omne, emittimus ægro, Munere dignus erat cõualuiſſe

Patronus meo. Senſit deficiens ſua præmia, meq́. patronum. Dixit ad inſernas liberiturus aquas. [Vos) Ac ſi dixiſſet te, & tui ſimiles. [Hominem occidat oportet) .i. vt habeat cauſam capitalem, & arduam qualis eſt de homicidio, qm̃ parua cauſa non eſt digna ꝓcinio veſtro, & eloquentia, q res graues defendere poſſitis, & ſoleatis, non leues, vt hæc ipſa eſt Fabij, quam tibi commendo. Eſt aũt loquendi modus, ad oſtendendam magnam viri auctoritatem, qui rebus vilibus, & abiectis non ſe miſeret, ſe magis & grauibus qualis eſſet, ſiquis hominem occidiſſet, & eum iſte defenderet, vt Cic.

Milonem. [Sed in hoc homine) Fab. hoc eſt tametſi non niſi arduis cauſas ſuſpicaris, tñ in Fabio meo nullam excuſationem, vt vel parum, vel magnum negocium eius. [Tua opera) Patroci- Opera

nio, & defenſione, opera eſt actio, opus eſt finis, & fructus. Sed in Opus

terdum opus pro opera ſumitur. Virg. Mollibus è ſtratis ope- Hiems

ra ad fabrilia ſurgit. [Hemi) Varro latinum facit ab hiando appellatum. At ego magis græcum puto, ab ὕω, quod eſt pluo denominatum, & anni partem ſignificat, & tempeſtatem, nunc anni.

FABIO &c.) Commendat Cœlio Fabium dicens. Ego ASC. vtor familiariſſime Fabio viro optimo, & homine doctiſſimo, & diligo eum mirifice, cum. ſ. ita ſit, ꝙ propter ſummum ingenium eius, & ſummam doctrinam, tum ſup. multo magis propter ſingularem modeſtiam eius. Ego velim ſup. vt ſuſcipias, ſ. ad iuuandum negocium eius ſic, vt ſi eſſet res mea. Ego noui vos, hoc eſt te, & tui ſimileis magnos pa. i. defenſores magnorum reorum. oportet ſupp. vt is, qui velit vti opera veſtra. occidat hominem iocoſe id dictum eſt. Sed nullam accipio. i. admitto, excuſationem in hoc homine. tu relinques omnia, ſi amabis me, cum. i quando, Fabius volet vti opera. i. diligentia, & labore tuo. Ego expecto vehementer, & deſiderio res Romanas .i. vt res Romanæ & ſcribantur ad me, & cupio in primis ſcire quid agas. Nam propter magnitudinem hiemis nihil noui afferebatur. ſ. cum hæc ſcriberem. iandiu .i. à multis diebus, ad nos.

ARGVMENTVM.

Re bene geſta à Cicerone in Cilicia procurauerunt Cœlius, & Curio ſupplicationem ei decernendam, quam vbi natura decretam adiuit gratias vtrique agit: dicitq; ſe ſperare triumphum. Deinde mentionem facit de Dolabella, cui ſe abſente locata erat Tullia filia ſua.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Miſta eſt hac epiſtola. Nam, & diligentiam amicorum agnoſcit, & quid de Dolabella, & Tulliæ nuptijs ſentiat, ſcribit. Et cur Cœlium prouinciæ præfecerit, rationes reddit.

M. CICERO IMP. M. COELIO AEDILI CVR. S. P. D. 15

NOn potuit accuratius agi, neq; prudentius, q̃ actum eſt à te cum Curione de ſupplicatione, & mehercule cõfecta res eſt ex mea ſententia, cum celeritate, tum quod is, q erat iratus, competitor tuus, & idem meus, aſſenſus eſt ei, qui ornauit res nr̃as diuinis laudibus. quare ſcito me ſperare ea, quæ ſequũtur: ad quæ tu te para. Dolabellam à te gaudeo primum laudari, deinde ẽt amari. nam ea, quæ ſperas Tulliæ meæ prudentia temperari, poſſe, ſcio; cui epiſtolæ tuæ rñdeant. quid, ſi meã legas, quam ego tum ex tuis literis miſi ad Appium? ſed quid agas? ſic viuitur. quod actũ eſt, dij approbent. ſpero fore iucundum gñm nobis. multum in eo tua nos humanitas adiuuabit. Reſp. me valde ſolicitat. faueo Curioni. Cæſarem honeſtũ eſſe cupio. pro Pompeio emori poſſum. ſed tñ ipſa rep. nihil mihi eſt carius. in qua tu nõ valde te iactas. diſtrictus. n. mihi videris eſſe, ꝙ et bonus ciuis, et bonus amicus es. Ego de prouincia decedens q̃ſtorem Cœliũ ꝓpoſui prouinciæ. puerum, inqt? ac quæſtorem, ac nobilem adoleſcentem, at oĩum ferè exemplo. neq; erat ſuperiore honore * vſus, quem præficerem. Pontinius multo ante diſceſſerat à Q. fr. impetrari non poterat; quem tñ ſi reliquiſſem, dicerent iniqui, non me planè poſt annũ, vt ſenatus voluiſſet, ex ꝓuincia deceſſiſſe, qm̃ alterum me reliquiſſem. fortaſſe et illud adderẽt, ſenatum eos voluiſſe prouincijs pręeſſe, qui antea non

* alias, vſus

præfuiſſent: fratrem meum triennium Aſiæ præfuiſſe, denique nunc ſolicitus non ſum: ſi fratrem reliquiſſem, oīa timerem. poſtremo nō tam mea ſpōte, q̄ potentiſſimorū * virorum exēplo, q̄ * oēs Caſſios, Antoniosq́. cōplexi ſunt. hoſcēm adoleſcētē nō tā allicere volui, q̄ alienare nolui. hoc tu meū cōſiliū laudes neceſſe eſt: mutari n. nō pōt. De Ocella parū plenè ad me ſcripſeras, et ī actis nō erat. Tuæ res geſtæ ita notæ ſunt, vt tres mōtē Tauꝛum et de * Matrinio ſit auditu. Ego, niſi quid me Eteſiæ morabunt. celeriter, vt ſpero, vos videbo. Vale.

* alias, duorum
* alias, iuuenes
* alias, matrimonio

HVB. NON potuit) Re bene geſta in Cilicia à Cic. procurauerant Cœlus, & Curio ei ſupplicationem decerni qđ cum obtinuiſſent, laudat Cic. eorum in hac re & diligentiam, & prudentiam; dicitque ſe ſperare triumphum, deinde ſcribit de Dolabella gn̄o, & Tullia filia, quæ Dolabellæ abſente Cic. locata fuerat, vt ipſe Cic. ſcribit lib. ij. ad App. poſtea oñdit ſe eſſe ſolicitum de rep. & excuſat ſe, q̄ de prouincia decedens Cœliū quēdam adoleſcentem ei pfecerit, oñditq́. ſe id, tum optima rōne, tū exemplo & imitatione excellentium virorum hoc feciſſet. [Accuratios) diligentius ſtudioſius. [Supplicatione) mihi decernenda rem bene in Cilicia geſtam. [Nam ſupra dixit) Hæc ætas habuit exitum ſatis felicem. [Confecta res) Impetrata ſupplicatio, & decreta mihi. [Ex ſententia) vt volebam. [Tum celeritate) Propter celeritatem dicit duplici de cauſa eſſe confectam rem ex ſnia ſua primum quia celeriter, deinde Quia Attil. competitor ipſius Cœlij aſſenſus eſt huic rei. [Quod is) Attil. innuit de quo diximus ſupra. [Competitor tui, & idem me.) Hic. n. Attilius, q paulò ante fuerat competitor Cœlij in ædilitate, vr̄ etiam fuiſſe competitor Cic. in petitione prouinciæ Cil. ideo dicit. [Iratus) Qua non potuit obtinere quod volebat. [Eſt aſſenſus) Fauit, dedit ſuffragiū. [Ei) Innuit Cur. cum quo Cœlius egerat de ſupplicatione. [Ornauit) commendauit. [Res meas) Geſtas a me in prouincia. [Diuinis) Maximis, immortalibus, habuerat. n. Curio orationem de laudibus reꝝ geſtarum Cic. [Sperare) Expectare. Quæ ſequuntur) Trīphum dicit ſe ſperare, cū iam obtinuerit ſupplicationē. [Ad quæ) Ad quem triumphum. [Para) vt ita mihi adſis ſicut aſfuiſti in ſupplicatione. [Dolabella) Locata erat Tullia Cic. filia matrimonio Dolabellæ eo tpe, quo Cic. præerat Ciliciæ. Itaq; ſcripſerat Cœlius honorificende Dolabella, & laudauerat eum apud Cicero. quare dicit, ſe gaudere optareque, vt ſibi & filiæ ſuæ hæc affinitas ſit felix. [Laudari à te) Placere tibi commendari. [Amari) Charum eſſe. Nam ea ſcripſerat Cœlius, Dolabellam eſſe temerariam, ſicut eum appellauit ſupra Cic. ſed ſperare poſſe aliqñ ad meliora reduci. [Tulliæ) Vxoris eius prudentia q̄ Cic. affirmat fore dicens. [Scio) confido, quia noui filiam meam. [Poſſe temperari) Mitigare, minui, q̄a vitia naturæ, aut, ēt longi habitus minui q̄dem pñt, tolli aūt minime. [Ea quæ ſperas) .i. poſſe temperari intelligit aūt ꝓdigalitatem, & temeritatem, alij tñ accipiunt ſperas times, vt ſit acyrologia, vt illud Virg. Hunc ego ſi tm̄ potui ſperare dolorē, placet tñ magis prior ſenſus. [Cui) Tulliæ meæ. [Rñdeant) Ad eam dirigant. i. cui fac vt tuæ literæ rñdeant, hoc eſt ad eā, non ad me mittantur de Dolabella. [Quin ſi) Dicit ſe ēt ſcripſiſſe de Dolabella ad Appium, oportere eum ferre, quē fortuna ſibi gn̄m dederit, non ipſe elegerit, erat. n. abſens Cic. [Meā) epiſt. [Ad Appium) Puto eſſe illam epiſt. 3. lib. quæ incip. Gratulor tibi prius. [Ex tuis lit.) ꝑp tuas literas. i. nactus materiam ex tuis literis, quibus ad me de Dolabella ſcripſeras multa. Sed quia agas) Prouerbialis dicendi modus, cum irreuocabile eſt quod ſemel actum. [Sic viꝫ) q. d. non cū pfectis, ſed q aliqua ex parte pñt repræhendi. Sic Perſ. Sic viuitur illa ſubter Cæſ. cū vulnus habes. [Dij ap.) Dij fortunent & felix faciant. [Quod actum eſt) hoc matrimoniū. [Fore Dol.) Iucundū, ex quo ēt poſſim aliqñ voluptatē, & iucunditatem capere. [Nam ſpero) Eū mutatuꝝ mores prudētia filiæ meæ, vxoꝝ. n. prudētia multū ſolet mederi vitijs maritoꝝ. [In eo) vt ſit nobis iucundus gener. [Humanitas) Doctrina, ſapientia, vel ingenij manſuetudo, & facilitas. [Adiuuabit) Si eum tuis conſilijs moderatus fueris. [Reſpub.) Dicit Cic. ſe eſſe ſolicitū valde de rep. & maxime q̄a quis amet Pomp. Cæſ. & Cur. qui viꝫ eam perturbare, tñ magis amat ipſam remp. [Cupio Cæſ. ho.) ſubaudi eiūs. i. opto, vt Cæſ. valde honoretur. Terent. in And. Vel quod ipſi bene cupio Glycerio. [Emori) vitam effundere, q̄ plus eſt, q̄ vel ſuere, vel honeſtiſſime cupere. [Iacta) Exerces, immiſces labores, tractum à nauigantibus, qui in mari tempeſtate iactantur. Nā vt ſupra diximus, ꝑturbatio rei tempeſtati cōparatur. [Diſtrictus) Illigatus, in neutrā partem declinans. i. neq; ad iſtorum, quos ſupra noīaui, neq; ad reip. fauorem inclinatus. [Qđ q̄a) reddit rōnem, quare: Cœlius in neutrā pendet partem, q̄a neq; rēp. neq; amicos vellet deſerere. [Boni c.) cuius offm̄ eſt remp. non oppugnare, ſi nō poſſis tueri. [Bonus amicus) q̄a nō vis ēt ꝑp defenſionem reip. amicitiā deſerere, ergo dixit. [Videris diſtrictus) qđ vulgo dicimus, videris mihi tenere pedē i vtroq; calceo, & latenter eum capit, q̄ ꝑp amicitiā rēp. deſerat. [Ego) Nunc dicit ſe diſcēdentem ex prouincia reliquiſſe loco ſui Cœliū quendā adoleſcentem, qđ ne videatur temere feciſſe, excuſat multis rōnibus factū ſuū. [Quæſtorē) meū. [Præpoſui) præfeci. ſ. loco mei. [Puerū) Obiectio, quā ſibi poſſet facere hic Cœl. ad quē ſcribit. [Inqs) Tu ò Cœl.. [Pueꝝ) ſubaudi ꝓpoſuiſti ò Cic. non q̄ eſſet puer ſed adoleſcēs. Sed ita ſolet nobis obijcit, vt ꝑ adoleſcente puer quiſpiā dicatur. [Ad q̄ſtorem) rñſio Cic. & h. d. pueꝝ quidem Cœl. præpoſui, ſed tñ quæſtorem meū, & nobiliſſimū adoleſcentem & q̄ ob cōpoſitis moribus oīum ferè poſſit eſſe exemplū. [Neq; erat) Subaudi q̄ſpiam. [Vſus) Functus. [Superiore) Quam hic Cœl. [Quem pficerem) .i. quem poſſem pficere ꝓuinciæ, & eſt ſenſus, non erat alius q fuiſſet in maiorē honore, aut dignitate, q Cœlius. quē ꝓponerē, ꝓponebātur. n. q eſſent vlī maioꝝ. honoribus vt oñdet in epiſt. pen. huius ij. lib. ad Thermum cū dicit. Habes. n. neminem honoris gradu ſuperiore. [Pontinius) Antipophora eſt, quia occurrebat Cœl. reſponſurum Pontinium potuiſſe præfici, dicit eū è prouincia diſceſſiſſe, neq; Q. F. voluiſſe remanere, neq; ēi ſine reprænhenſione ſua eū relinq potuiſſe. [Impetrari) Obtineri, vt pēſſet ꝓuinciæ me diſcendente. [Alteꝝ me) ēr. n. frater ferè alr̄ ergo non viſus fuiſſem diſcedere. ſi reliqſſem fratrem, q̄a reliquiſſem alteꝝ me. [Vt ſe. vo.) .ſ. me diſcedere. [Fortaſſe) alia cauſa, q̄a frater eius ante triennium Aſiæ ꝓpoſuiſſet. ſenatum aūt voluiſſe eū pēſſe ꝓuinciæ, q antea non præfuiſſet. [Deniq;) Concludit ſe lōge melius præfeciſſe Cœl. adoleſcentem prouinciæ, quam fratrē. [Oīa) Infamia, repræhēſionem & reliqua, quæ de fratre pñt timeri. poſtremo excuſat factum ſuum imitatione alioꝝ, & maxime. Pomp. & Cœl. [Complexi) .ſ. amauerunt, charos habuerunt. [Caſſios) ad Pomp. refertur, q plurimum amauit Caſſium. [Antonios) ꝑp M. Ant. quem Cœl. chaꝝ habuit. [Hominem adol.) Cœli. [Nō tam allicere) Hoc non iam feci, vt hunc Cœl. allicerem hoc beneficio, q̄ alienarem negando ei qđ merito poſſem pſtare. [Hoc tu) Familiariter cum amico loquitur, de re. n. acta deliberare ſtultum eſt. [Conſilium meum) q̄a maluerim pficere ꝓuinciæ Cœliū, q̄ alium. [Neceſſe eſt) quia mutari non pōt qđ ipſe declarat. [De Ocella) q̄dam volunt blandimenti cauſa appellatam vxore Cœli ego vero puto eſſe nomē ꝓprium non vxoris, ſed cuiuſdā viri, q aliqd in vrbe egiſſet; qđ eſſet dignum referri in acta, quis relatū nō eſſet, de eo a Cœlio nō ſatis plane ad ſe ſcriptū, hic poſterior ſenſus magis probabilis vr̄, nam ſi de vxore intellexiſſet, dixiſſet de Ocella tua. [In actis) In geſtis publicis, quæ acta dicebantur. Iouen. Fient iſta palam, cupient, & in acta referri. [Non erat) Ex hoc patet, q̄ non intelligit de uxore, q̄a in actis non ponebantur niſi ea, quæ ad reip. rōnes pertinebant. [Res tuæ geſtæ) omnia, q̄ agis. [Notæ) Celebres, clare. [De Matrinio) Quod inter Dolabellā, & Tulliam filiam tuis auſpicijs eſt factum. [Trans Tauꝛū montē) Taurus mons Ciliciæ, q (vt, inqt, Solinus) ab indicio primū mari ſurgit, deinde à ſcopulis Cœlidonis inter Aegyptū, & Pāphilū pelagus obiectus ſeptentrioni dextero latere, læuo meridianæ plagæ, occidenti obuerſus fronte, ꝓfuſa. Is quo quo uerſus mari alluit, ꝓcedit in ꝓminētias, & ꝓ gentiū, & linguaꝝ uarietate pluriſariam nominatur, eius nomina uideant apud ipſum Solinū. ubi de Cilicia ſcribit, & de hoc mōte longe multa. [Etheſiæ) Venti quos Str. lib. 3. eoſdē ſubſolanus. i. euros appellant, hoc uētos, lib. 17. Idē dicit incipiente æſtate ſtare è borealibus plagis, & à pelago apud Alexandriā Aegypti urbem, quare Alexandrini optimā æſtatem agunt. Diodorus idem oī ſentire dicens. Nilum creſcere incipere ſolſtitio æſtiuali, nondum ethelijs flantibus, cū decreſcat æquinoctio auctumnali eiſdem ethelijs quieſcentibus. Idem affirmat Pomp. Mella lib. 1. ubi de incremēto Nili tractat.

Acta

Taurus

Etheſia

A S C. NON potuit, &c.) Re bene geſta à Cic. in Cilicia, procurauerunt Cœlius, & Cur. ſupplicationem ei decernendam, pro qua eis gratias agit, dicitq́ ſe ſperare triumphum, demum nonnihil de Dolabella genero ſuo meminit. Ordo eſt. O cœli, non potuit agi accuratius. i. cum maiori cura, qui actum eſt à te cum Cur. de ſupplicatione. ſ. mihi pro te bene geſta deſcernenda. Eſt autem ſupplicatio quam rogationem, ac proceſſione generalem uulgo appellant, quæ pro ſumma uictoria decerni ſolet unde magna oritur illi gloria, qui eam pepererit, & mehercule res eſt ꝑfecta,

ex ſnia mea,cum.ſ.ita ſit,ꝙ confecta eſt celeritate,tum ꝙ is conpetitor tuus.ſ.in ædilitate .i. qui tecum petiuerat ædilitatem,iratus .ſ. ꝙ repulſam acciperet, & idem meus.ſ.competitor in obtinenda prouincia,aſſenſus eſt ei.ſ.aut Põp.aut Cæſ.aut alteri amico, qui ornauit.i.decorauit res noſtras diuinis laudibus. Quare ſciro ſperare ea,quæ ſequuntur.i.quæ ſequi ſolent ſupplicat oné videlicet triumphum ad quæ .ſ. obtinenda mihi tu para te. Ego gaudeo primum Dolabellam generum meum laudari abs te, deinde etiam amari. Nam ea,quæ tu ſperas,poſſe temperari.i.moderari prudentia. Tulliæ meæ.ſ.filiæ, vxoris Dolabellæ,ſcio cui epiſtolæ tuæ rñdeant.i.vnde id te ſperare ſignas. Quid,ſup.ſcriberes, aut diceres,ſi legas meam epiſtolam? quam ego miſi. tum .i.tunc,ex lr̃is tuis.ſ.exceptam,ad Ap. Et cum per imaginationẽ Cic.ad hæc Celius miraret,q.d.non debuiſſe ex literis ſui epiſtolam mitti, rñdet Cic. Sed quid agas?viuit.ſ.nunc ferè ab omnibus ſic.i.vt talia faciant. Dij immortales,approbent.i.ſecundent,qđ actum eſt. Ego ſpero Dolabellam ſup.fore.i.futurum eſſe generum iucundum nobis. Tua humanitas iuuabit nos multum in ea reſp.i.ſtatus reip.ſolicitat me valde.Ego Faueo Cur.qui Cæſ.oppugnat. Ego cupio honeſtiſſime .i. vt honeſtiſſima contingant Cæſ.poſſum.i.eo animo ſum, vt poſſum emori pro Pomp.ſed tñ nihil eſt mihi charius repub. in qua tu non iactas .i. oſtentas, te valde. Tu.n.videris mihi eſſe diſtrictus.i.arctatus ne liber agas, q.i.quia tu es,&.i.ſimul bonus ciuis, & ita nihil vis contra rem,agere,& bonus amicus.ſ.eorum,q cum rep.contendunt,& ita nihil vis contra eos agere. Ego decedens prouincia.ſ.Cilicia præpoſui prouinciæ Celium.ſ.alterum quæſtoré.i.qui erat quæſtor, quem receptorem vulgo dicunt. Tu inquis.i.dicis mihi ſup.præpoſuiſti prouinciæ puerum, ſup.præpoſui,fateor,at.i.ſed quæſtorem,at.i.nobilem adoleſcentem,at exemplum ferè omnium. Neque erat ſupp. alter in exercitus vſus ſuperiore.i.altiore honore, quem præficerem.ſ.prouinciæ. Nam Pontinus diſceſſerat multo ante,& non poterat impetrari a Q. F.ſ.meo,vt præficeretur,quẽ tñ ſi reliquiſſem iniqui dicerent me non diſceſſiſſe ex prouincia plane poſt annum,vt ſenatus voluiſſet, qm̃ reliquiſſem.ſ.in prouincia alterum me,qua frater dicitur ferè alter. Et ſup.iniqui adderent fortaſſe illud ſenatum,voluiſſe eos præeſſe prouincijs,qui non præfuiſſent antea, & ſup.fratrem meum fuiſſe Aſiæ trienniũ .i.per ſpatium trium annorum. Denique ego non ſum nunc ſolicitus,& ſi reliquiſſem pro me in prouincia fratrem,ego timerem omnia. Poſtremo non tam ſponte.i.propria voluntate,& inclinatione mea, q exemplo duoꝶ potentiſſimorum .ſ. Cæſ.& Pomp. qui complexi ſunt .i. charos habuerunt, & fouerunt oẽs Caſſios, vt Pomp. & Ant.vt Cæſ. ego non tam volui allicere .ſ. in amicitiam meam hominem adoleſcentem.ſ.Cœlium,q nolui ſupp.cũ alienare à me. Neceſſe eſt ſup.vt tu laudes hoc conſilium meum, non poteſt mutari.i.aliter ſe habere qui iam factum eſt. Tu ſcripſeras ad me parum.i.non ſatis plane.i.plene, de Ocella.i.de actis Ocellæ, & non erat.ſ.factum eius in actis.ſ.ad me miſſi. Res tuæ geſtæ, ita ſunt notæ, vt ſit auditum etiam de matrimonio .ſ. tuo trans Tuarum montem.ſ.maximũ in confinio Cil. Ego videbo vos celeriter,vt ſpero,niſi Etefiæ .i. venti illi ſubſolani .i. Euri æſtate tñ a Borrali flãtes,morabantur.i.detinebũt in itinere me.

PAVL. MAN. EXEMPLO) Antea,exemplum.nos ex vetuſtis lib.exemplo, olim correximus,& impreſſimus. [Pontinius) Nam is quidem ſuperiore honore vſus erat. fuerat.n.prætor Cic.cos. itaque dixit ad Att.epiſt.2.lib 6.Fratrem ſolum habeo prætorium.n.iam à me diſceſſerat. [De Matrimonio) Locus eſt obſcurus,cuiuſmodi in ipſius Ciceronis ſcriptis alij quoque ſunt. quare etſi ſenſum non percipio,tamen veterem lectionem libenter conſeruo. omnino & libri ſunt, in quibus legitur, De matrimonio; ſed vetuſtiores habent,De Matrinio.quæ vox quid ſibi vellet, cum minus conſtaret,fuiſſe opinor,qui Matrinio delerent, & matrimonio ex ingenio repoſuerint.forte autem,cum ad Cœlium ædilem ſcribat, de Matrinio ſcriba ædilicio,cuius meminit in oratione pro Cluentio,quidpiam ſignificauit? ſed nihil affirmamus.

ARGVMENTVM.

Quia Cicero perfunctus magiſtratum,cum è prouincia in vrbẽ redire pararet,intellexerat bella ciuilia inter Cæſarem, & Pompeium orta, noluit in vrbem redire,ſed in Cumanũ ſe recepit,queſtus per literas ad Cœlium miſſas de calamitatibus ſuorum temporum quibus prohibebatur triũphare,imò locum ſe dignum in rep.recipere, Intellexerat Cœlius eo conſilio Ciceronem in Cumano manſiſſe vt facilius poſſet ad Pompeium tranſire contra Cæſarem, quod ne faciat deortatus erat Cælius per ſalutem filij & generi, vnde nunc ſe purgat Cicero, tamen adhæſurus Pompeio.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſat ſe à falſa ſuſpicione Cœlij,quam in contrariam voluntatem detorquet: tantum ſcilicet ſe à Cæſaris & Pompeij diſſidijs diſſidere, vt nihil pace,& tranquillitate reſp.carius habeat.

M. CICERO IMP. M. COELIO AEDILI CVR. S. P. D. 16

MAgno dolore me affeciſſent tuæ literæ, niſi iã & ratio ipſa depuliſſet oẽs moleſtia,& diuturna deſperatione rerum obduruiſſet aĩus ad dolorẽ nouum. ſed tñ,quare acciderit,vt ex meis ſuperioribus literis id ſuſpicarere,ꝙ ſcribis,neſcio. quid.n.fuit in illis præter quærelam tpm, quæ non animũ meũ magis ſolicitum hr̃ent. q̃ tuum? nam non eam cognoui aciẽ ingenij tui; ꝙ ipſe videam, te id vt non pute videre. illud minor, adduci potuiſſet te, q me penitus noſſe deberes,vt me exiſtimares aut tam improuidũ, q ab excitata fortuna ad inclinatam,& ꝓpe iacentem * deſciſcerem; aut tam incõſtantem.vt collectam gratiam florentiſſimi hoĩs effunderem,à meq. ipſe deficerẽ, &,quod initio, ſemperq́ue fugi ciuili bello intereſſem. qđ eſt igr̃ meum triſte conſilium? vt diſcederem fortaſſe in aliquas ſolitudines. noſti.n.non modo ſtomachi mei, cuius tu ſimilem quondã habebas, ſed ẽt oculorum in hoĩum inſolentium * indignitate faſtidium. accedit ẽt moleſta hæc pompa lictorũ meorum,nomenq. imperij,quo appellor.eo ſi onere carerem, q̃uis paruis Italiæ latebris cõtentus eſſem. ſed incurrit hęc nr̃a laurus non ſolum in oculos, ſed iam ẽt in voculas maleuolorum quod cum ita eſſet, nihil tñ vnq̃ de profectione, niſi vobis approbãtibus, cogitaui. ſed mea ꝑdiola tibi nota ſunt. in his mihi neceſſe eſt eſſe,ne amicis moleſtus ſim. ꝙ aũt in maritimis facillime ſum moueo nonnullis ſuſpicionem, velle me nauigare. qđ tũ fortaſſe nõ nollem, ſi poſſem ad ocium: nam ad bellũ quidẽ q conuenit? ꝑſertim contra eum,cui ſpero me ſatisfeciſſe; ab eo, cui tñ ſatisfieri nullo modo põt. deinde ſententiam meam tu facillime perſpicere potuiſti iam ab illo tpe,cum in Cumanũ mihi obuiam veniſti. nõ.n.te celaui. ſed non ne tum prouidiſti,q̃ adhorrerem ab vrbe relinquenda? qđ cum audiſſem;non ne tibi affirmaui qd vis me potius perpeſſurum, q̃ ex Italia ad bellũ ciuile exiturum? qđ ergo accidit,cur cõſilium mutarẽ non ne oĩa potius,vt in ſententia permanerem?credas hoc mihi velim,quod puto te exiſtimare, ex his miſerijs nihil aliud me q̃rere niſi vt hoĩes aliqñ intelligant, me nihil maluiſſe,q pacem;ea diſperata nihil tã fugiſſe,q̃ arma ciuilia. huius me conſtantiæ puto fore,vt nũquam pœniteat. etenim memini in hoc gñe gloriari ſolitũ eſſe familiarem nr̃m Q.Hortẽſium, ꝙ nunq̃ bello ciuili interfuiſſet. hoc nr̃a laus erit illuſtrior,qđ illi tribuebat̃ ignauiæ,de nobis id exiſtimari poſſe nõ arbitror. nec me iſta terrent,q̃ mihi à te ad timorem fidiſſime,atq; amãtiſſime ꝓponitur. nulla eſt.n.acerbitas,q̃ non oĩbus hac orbis terrarum ꝑturbatione impẽdere videat̃: quam quidẽ ego à rep.meis priuatis,& domeſticis incõmodis libẽtiſſime vel iſtis ipſis,q̃ tu me mones vt caueam,redimiſſem. Filio meo,q̃ tibi carũ eſſe gaudeo,ſi erit vlla reſp.ſatis amplũ patrimoniũ relinquam memoriam noĩs mei,ſint aũt nulla erit,nihil occidet ei ſeparatim à reliqs ciuibus.nam quod rogas,vt

* alias, deſiſterem

* alias, dignitate

reſpiciam generum meum, adoleſcentem optimum, mihiq́. cariſſimũ: an dubitas, cum ſcias quanti cum illũ, tum vero Tulliam meam faciam, qn ea me cura vehemẽtiſſime ſolicitet? & eo magis, quod in cõibus miſerijs haec tm̃ oblectabar ſpecula, Dolabellã meũ, vel potius nr̃m fore ab ijs moleſtijs, quas liberalitate ſua cõtraxerat, liberum, velim quæras, quos ille dies ſuſtinuerit, in vrbe dum fuit, q̃ acerbos ſibi, q̃ mihi ipſi ſocero nõ honeſtos. itaq; neq; ego hunc Hiſpanienſem caſum expecto: de quo mihi exploratum eſt, ita eſſe, vt tu ſcribis: nec quid q̃ aſtute cogito. ſi qñ erit ciuitas: erit ꝓfecto nobis locus. ſin aũt non erit: in eaſdẽ ſolitudines tu ipſe, vt arbitror, venies, in qbus nos cõſediſſe audies. ſed ego fortaſſe vaticinor, & hæc oĩa meliores habebũt exitus. recordor. n. deſperationes eorũ, q ſenes erant adoleſcente me. eos ego fortaſſe nunc imitor & vtor ætatis vitio. velim, ita ſit: ſed tñ togam prætextam texi Oppio, puto te audiſſe. nam Curtius noſter dibaphum cogitat: ſed eũ infector moratur: hæc aſperſi, vt ſcires, me tñ in ſtomacho ſolere ridere. De Dolabella quod ſcripſi, ſuadeo videas, tanquam ſi res tua agatur; Extremum illud erit: nos nihil turbulenter, nihil temere faciemus. te tñ oramus, quibuſcunq; eramus in terris, vt nos, liberoſq́. noſtros ita tueare, vt amicitia noſtra, & tua fides poſtulabit. Vale.

HVB. MAgno dolore) Functus Cic. Magiſtratu prouinciæ cum in Italiam veniſſet; oñdiſſet iam bella ciuilia exardere intendere inter Cæſ. & Pomp. in Cumanum ſe receperat, quia cum non eſſet locus in vrbe auctoritati virorum, quia pudebat eum eſſe in vrbe cum contemptu, qui in prouincia triũphum meruiſſe, quem tñ noluit, quia exiſtimauit indignũ patria lugente triumphare, ſcripſerat aũt ad M. Cœlium literas, quibus conquerebatur de tpibus ita turbulẽtis, quibus lectis exiſtimauit Cœlius Cic. contra Cæſ. eſſe animatum ꝓ Pomp. deinde qa erat in locis maritimis ſuſpicatus eſt eum elegiſſe illa loca, vt cõmodius poſſet ad caſtra Pompeij nauigare, quare hortatus fuerat ipſum Cœlius ne immiſceret ſe his bellis ciuilibus, maxime cõtra Cæſ. idq́. faceret ſui ipſius, & filij ſui M. C. & generi Dolabellæ, & filiæ cauſa, ad quæ omnia ita rñdet Cic. plene, vt oſtendat Cœlium falſo omnia de ſe ſuſpicatum, ſeq́. nihil vnq̃ magis cupiuiſſet, q pacem, q̃ etiam ſi conſequi non poſſit, vult tamen, vt omnes intelligant ſe fugiſſe bella ciuilia. Reliqua videbuntur in textu epiſtolæ. [Tuæ literę) Quibus declaraſti mihi magnas diſcordias ciuiles, & pericula reip. [Ratio) Prudens, & conſiderata cogitatio, ratione. n. docemur, non eſſe inconſolabiliter dolenda, quæ neceſſe eſt pati. [Depuliſſet) Amouiſſet ex animo meo. [Obduruiſſet. Induratus eſſet, & aſſuefactus, & iam quodammodo (vt ita dixerim) Callum feciſſet. [Ad dolorem) Tolerandum. [Diuturna) Longi temporis, quod. n. deſperatur neceſſe eſt æquo animo ferre. [Nam (vt ait Seneca) Stultum eſt timere, q vitare non poſſit. [Deſperatione) Quia videbam nullam eſſe de rep. ſpem, ideo indurueras animus meus ad dolorem. [Sed tñ) Nunc oñdit eum falſo ſuſpicatum eſſe Cic. ſtudere partibus Pompeianis, vel profecturum ad bellum. [Literis ſuperioribus) Non puto eas literas eſſe in hoc volumine, quidquid alijs dicant. [In illis) Literis meis. [Querelam temporum) Querebar. n. de temporibus, quibus ciues ita eſſent inter ſe diſcordes, vt nullam haberent rationem reip. [Quæ) Querela. [Haberet ſolicitum) Præmeret ſolicitudine. [Quam tuum) A quo ſcio amari remp. vel legatur. [Haberent) Et tunc intelligemus, quæ tempora non magis afferrent mihi ſolicitudinem qui tibi. Nam non probat animum eius non minus ſolicitum, q ſuum, & eſt ſenſus, ego non noui ingenium tuũ tale, vt non putem te videre; & cognoſcere, id quod ego ipſe videam. [Eam aciem) Id acumen. [Eam) .i. talem, & tam hebetem. [Videre) Cognoſcere. [Illud) Accuſat eum, ꝙ facile crediderit Cic. deſerturum Cæſ. vt faueret Pomp. [Abduci) Perſuaderi tibi. [Penitus) Indutus, & incaute, vt dicitur. [Noſſe) prudentẽ, & conſideratum. [Improuidum) Inconſideratum [Deſiſterem) Deficerem, diſcederem. [Excitata) Erecta. ſ. Ceſ. qui iam cogerat. Pomp. ex Italia diſcedere. [Inclinatam) Pendentem, & ruinæ ꝓximam, & vt diximus ſupra tractum ab ædibus minantibus ruinam. [Iacentem) Quaſi proſtratam, & ſine ſpe, & intelligit fortunã Põp. quæ iam fuerat multis cladibus afflicta. [Aut tam inconſtantem) ſubaudi exiſtimares. [Inconſtantem) Inſtabilem, mutabilem. [Vt effunderem) Abijcerem, Tranſlatio à rebus liquidis, quæ effundi ſolent. [Gratiam) Beneuolentiam, amicitiam. [Collectam) comparatam, & acquiſitam. [Hominis florentiſſimi) non Pomp. intelligit, ſed Cæſ. cuius gratiam ſibi collegerat, vt viſum eſt 1. lib. in epiſt. longa, ergo h. d. Cic. Miror ꝙ cum penitus noſce debeas qualis ſim potueris tibi perſuadere me eſſe, vel improuidũ, vel inconſtantem. [Improuidum) Vt deſererem victorem, & hærerem quaſi victo. [Inconſtantem) Vt amitteret grãm Cæſ. clariſſimi, & florẽtiſſimi victoris, quam ipſe mihi collegi, & comparaui ei fauendo. [Deficerem me) relinquerem me, ille dr̃ deficere ſe, q abijcit vel ſpernit ea, quæ ad tuẽdum ſunt neceſſaria, nec pſtat in ꝓpoſito. [Initio) Quo bellum eſt inceptũ. [Semperq́.) in toto proceſſu bellorum. [Intereſſe) Id. n. vr̃ inconſtantiæ. vt nunc intereſſem bello, quod ſemper effugi, & damnaui. [Quod eſt) Facit interrogationem, quæ ſibi fieri poſſet, & ad eum reſpondet. [Conſilium) Deliberatio. [Triſte) qa his tpibus nihil poteſt deliberari. niſi triſte. [Vt diſce) Subiectio interrogationis. [Solitudines) In loca ſola, & deſerta. [Noſti enim) Reddit rationem huius ſubiectionis. [Stomachi mei) Hoc eſt animi, & eſt tranſlatio, quia vt ſtomachus facile mouetur, cum ſentit aliquid à quo abhorret, ita, & animus delicatus. [Cuius) Stomachi. [Similem) Qui ita facile indignabaris, cum videbas aliquid, quod tibi diſpliceret, ſicut ego nunc. [Quondam) Nam aſſueſeciſti. [Faſtidium) Moleſtia, tædium, indignatio. [Inſolentium) Arrogantium. [Faſtidium oc.) indignatio viſus. [Indignitate) Hoc eſt cum video hoĩes inſolentes eſſe indignitate. i. cum nullam habeant dignitatem. [Accedit) Ad ſupradictas cauſas. [Hæc pompa lictorem) Quos habeo pp dignitatem imperatoriam. Pompa omne ſpectaculum dr̃ in lætis, & aduerſis a Græco πέμπω. i. mitto, dr̃. n. pompa nuptiarum, pompa ſacrorum pompa funerum, lictores vero dñr miniſtri conſulis, proconſulis, præſidijs, prætoris, ſiue imperatoris, conſuli aũt dantur duodeni, alijs tñ ſeni. dicti, vt voluit A. G. ex auctoritate Valgi, a ligando, ꝙ cum magiſtratus P. R. quempiam verberari iuſſiſſet, crura eius, & manus ligari vincirique a viatore ſolita ſint, iſq́. qui è collegio viatorum officium ligandi hr̃et, lictor ſit appellatus. Sed idem dicit Tironem Tullium M. C. libertũ ſcripſiſſe lictores à limo ve à licio dictos, nam qui magiſtratibus, inquit, præminiſtrabant cincti erant, addit alia multa A. G. quæ licet apud eum videre. Nonius ẽt a ligando lictorem dictum voluit. Feſtus Pomp. ꝙ faſces virgarum ligatos ferunt, & parẽtes magiſtratibus delinquentibus plagas inferunt. [Moleſta) Grauis mihi, alij l bris, & quidem vetuſti habent, accedit huic moleſtiæ. [Quo appellor) qa ab omnibus dicor, impator. Eo honore, vt non nominarer imperator. [Quibus) Suis, q. d. etiam incommodis, & minus claris. [Latebris) Receſſu, aliquo, & loco vbi poſſem latere. [Laurus nr̃a) Gloriæ triumphi, quem metui ob res præclare geſtas in Cilicia. Lauro aũt coronabatur triumphãtes, & victores. [Incurrit) Obijcitur, hoc eſt non ſolum clare videtur à maleuolis meis, ſed ẽt de ea loquuntur ipſi maleuoli vt volunt. [Voculas) Detractiones, oblocutiones, Quod noſtram laurum incurrere in loculos, & voculas maleuolorum. [Cum ita eſſet) .i. quàm vis ita eſſe ſcirem. [De profectione) Diſceſſu meo ex Italia. [Niſi vobis approbantib.) Niſi vobis aſſentientibus, & laudantibus me ita facere. [Prædiola) Meæ poſſeſſiunculæ. [In iis) Prædiolis. [Moleſti amicos) Si ſim in vrbe. [Maritimis) Vicinis mari. [Mouet) Facit, inijcit. [Enauigare) Naui diſcedere. [Quod enauigare. [Non nollem) vellem. [Ad ocium) Ad pacem, & ad tranquillitatem vitæ. [Qui) Quomodo. [Conuenit) Conſentaneum eſt, q. d. nullo modo, preſertim cum ſim cupidior ocij, quam belli. [Preſertim) Probat quare non ſit veriſimile eum diſcedere. [Contra eum) Cæſ. [Satisfeciſſe) Significaſſe me ei eſſe amicum; eum feci pro eo quod volebat. [Ab eo) Pomp. .i. enauigare à Pomp. i. a partibus Pompeianis contra ipſum Cæſ. [Nullo modo) pp incredibilia eius in me merita, vt diximus in j. lib. ſuper epiſtola longa. [Sententiam meam) quam tibi expoſui. [Iam ab illo tpe) Poſt illud tp̃s. [In Cumanum) vbi habeo prædia mea. [Veniſti) Obuia mihi redeunti a Cil. [Celaui te) . ſ. quid animi haberem . i. aperte omnia tibi expoſui. dicimus autem celo te hanc rem. Ouid. in Heroid. Hoc te celauimus vnum. & de hac re. Cic. ad Metellũ lib. 5. Sero te à fratre magnis de rebus fuiſſe celatum. [Prouidi) Proſpexiſti, & cognouiſti. [Quam) quantum. [Abhorrerem ab) Alienus eſſem a diſcedendo ab vrbe, ex quo

Deficere me

Pompa

Lector

voculas

nunc

nunc debuiſti ſuſpicari me eſſe nauigaturum aliquo. [Quod cũ audiſſem) Te prouidiſſe me eſſe alienũ ab vrbe relinquenda. [Aſfirmaui) Certo promiſi. [Qui duis) Quodcunque malum. [Quid ergo) Infert ex ſupradictis nullã hndam fuiſſe ſuſpicionem de diſceſſu ſuo. [Quid ergo accidit) cum interrogatione legendũ eſt. [Conſiliũ) deliberationem non diſcedendi ex Italia ad bellũ ciuile. [Omnia) Subaudi acciderunt. [Miſerijs) malis. [Aliqñ) Tandem. [Ea deſperata) .i. pacis ſpe amiſſa. [Puto) .ſ. ſpero futurum. [Nunq̃ pœniteat) vt ſemper læter me fuiſſe in hoc propoſito, & in eo perſeueraſſe. [Etenim) Exẽplo extollit factum ſuum, & conſilium fugiendi bellum ciuile. Nã ſi Hortenſius gloriabat non interfuiſſe bello, à quo pp ignauiã obſtituerat, quanto magis gloriari pôt Cic. qui voluntate ipſa bello non interfuerit. [Hortenſium) oratorem optimũ, eum cui Cato vxorem ad procreandam ſobolem conceſſit familiarem Cic. vt ipſe teſtatur. [In hoc gñe) in hac cauſa in ſimili ↄdône. [Illuſtrior) clarior, maior. [Ignauiç) Timiditati: eſt. n. ignauia contraria fortitudini. [Id) Quod ſimus ignaui, q̃ a multa oſtendi documenta fortitudinis. & conſulatu meo, & in adminiſtratione prouinciæ. [Nec me iſta) reſpondet ad ea, quæ Cœlius dixerat eſſe reſpicienda pp ſuos, quibus Cic. dicit ſe non terreri. [Proponuntur) commemorantur, & quaſi ante oculos mihi ponuntur. [Fideliſſime) quia ſcio te hoc & fideliter & amanter facere, quia nolles incommoda mea. [Ad timorem mihi fidiſſime) vt terreas me. [Nulla eſt. n.) h. d. ſi quid mali ex hoc bello acceidet, omnibus accidet, & hoc malum ſi poſſem meis incommodis, & damnis à rep. remouere, libenter facerẽ. [Acerbitas) calamitas. [Perturbatione) tumultu ciuili. [In pendere) imminere. [Priuatis) proprijs. [Incommodis) damnis, iacturis. [Vel iſtis) .i. ẽt iſtis, & ſignificat amiſſionem fortunarum infe-

Redimo licitatem liberorum, & generi Dolabellæ. [Redemiſſem) remouiſſem, quaſi dando mea priuata, vt reſp. caret illis incõmodis. illud. n. proprie eſt redimere, vt captiuitatem tuam meis fortunis redimis. i. dedi fortunas meas pro captiuitate tuas. [In memoria nominis mei) quia nullum pulchrius, & præſtantius relinqui patrimonium a parentibus pôt ſuis filijs qui rerum præclare geſtarum gloria, & memoria, vnde & ipſe Cic. lib. 1. off. Licet. n. mihi M. filij apud te gloriari, ad quem, & hæreditatis huius gloriæ & factorum imitatio pertinet. [Nulla erit) .ſ. reſp. hoc eſt ſi perdita & oppreſſa fuerit. [Separatim) ſeorſum .i. nihil ei accidet, quod non accidat ceteris. [Cum ſcias) hoc eſt cum duplici de cauſa ſcias eũ mihi eſſe cariſſimum, & pp eum, quem ſemper amaui, & pp filiam meam, quæ cum ſit mihi cariſſimam, neceſſe eſt eius maritum mihi carum eſſe, nam giũ maximi amantur pp filias. [Reſpiciam) Tuear, & ipſius reſpectum habeam. [An dubitas) Ordo eſt, quod rogas, vt reſpiciam &c. an dubitas, quin ea cura me ve-

Specula Recula. hementiſſime ſolicitet. [Ego magis) Solicitet. [Specula, non pro loco edito & eminenti in hoc accipitur, vnde aliquid viderem & ſpeculari poſſumus, vt apud Virg. in Buc. Specula de montis in altum Deferat, ſed blandiuenti gratia vſus eſt diminutiuo a ſpe, vt ſit. Hac ſpecula, hac vna parua ſpe, vt. n. a res recula, ita a ſpes ſpecula. Speculam aũt intelligit filiã Tulliam, in cuius ſermone, & ſuauitate, vt ipſe ad Ser. Sulpitium, lib. 4. ait omnes curas, & moleſtias deponere conſueuerat, nam vt ita ordinetur textus, hac tñ oblectabor ſpecula, Dolabellam meum ab his moleſtijs vacuum fore, non placet, neq; conuenit, cum de filia fecerit mentitur dicens an dubitas, cum ſcias quanti cum illum, tum vero Tulliam meam faciã, quin ea cura me ſolicitet, deinde ſubdidit, & eo magis ꝙ in cõibus moleſtijs, hac tñ oblectabar ſpecula, quam ſine dubio intellexit de filia ſua, ſequentem aũt textum ita ordinari. Dolabella meum velim eſſe vacuum ab his moleſtijs & cetera, oñdit inferius, vbi dicit de Dolabella, ꝙ ſcripſi ſuadeo videas tanquam ſi tua res agatur, nam ſigñat velle, vt opera Cœli liberetur. [Dolabellã) Ordo eſt, velim Dolabellã forte vacuũ &c. [Velim) Cupio & quia te rogo. [Fore vacuum) cariturum per te & opera tua. [Communibus) quæ, non ad me ſolum, ſed ad alios quoque

Liber. ſuſtineo pertinent. [Liberalitate ſua) ad excuſationem Dolabellæ dixit liberalitatem, cum melius prodigalitatem dixiſſet, pôt legi libertate, vt ſit audacia quadam & quaſi temeritate, nam liber dr̃ qui nullius habito reſpectu, quod ſentit dicit & facit. [Contraxerat, ſibi fecerat. In vrbe dum fuit. nam tunc cum Cic. ſcribebat erat in caſtris cum Cæſ. [Suſtinuerit) Tolerauerit, nã ſuſtinemus quæ ſunt oneri & moleſtiæ. [Acerbos) Graues. [Non honeſtos. mihi) quia multa oportuit me facere pro eo, quæ non erant ſatis conuenientia dignitati meæ. [Hiſpanienſem caſum) Hoc bellum qđ in Hiſpania nunc geritur à Cæſ. contra Petreium & Afranium, quos apud Ilerdum obſederat. [Expecto) vt multi exiſtimant, qui credunt me expectare, vt pro euentu illius belli nouum capiam

conſilium, & deliberem quid mihi ſit agendum. Hiſpanum dicimus hominem ex Hiſpania, Hiſpanienſem vero, qui licet ſit in

Hiſpaniã, tñ non eſt ex Hiſpania, vnde dicimus Romanum exercitum Hiſpanienſem. i. qui in Hiſpania militat. [Exploratum) Certum manifeſtum. [Vt tu ſcribis) ꝙ Cæſ. omnino ſit futurus victor. ſic. n. conijcimus a Cœlio ſcriptum fuiſſe. [Aſtute) Callide, vt meatum rerum rationem habeam, & non dignitatis publicæ. [Locus) In ipſa ciuitate, ſicut ceteris. [Non erit) Ciuitas. [Tu ipſe) Quia perdita ciuitate & rep. non magis erit tibi locus q̃ mihi. [Solitudines) Receſſus, loca remota. [Conſediſſe) Conſtitiſſe, commoratos eſſe. [Sed ego) ꝙ fortaſſe omnia erunt meliora q̃ dixit, quia vaticinatur, & non ex certa ratione dicit. [Vaticinor) Diuino. [Et hæc omnia) Quæ tñ timoris nobis afferunt. [Exitus) Fines. [Meliores) q̃ vaticinamur & putamus. [Recordor) argumentum ab ætate, ſe. n. ſenem nunc deſperare dicit, ſicut olim adoleſcens vidit alios ſenes deſperaſſe, quæ tñ meliora euenerũt ex defectu. n. ſanguinis ſenes ſunt timidiores, & ideo vt plurimũ deſperant, cũ adoleſcentes contra ex abundantia ſanguinis multum audeant & ſperent. [Me adoleſcente) cum ego eſſem adoleſcens. [Imitor) Eos, & facio ſicut illi faciebant. [Aetatis vitio) nã ſenes ſemper ſolent prædicere multa futura, & vt diximus, prôptiores ſunt ad deſperationem & timorem, q̃ ad ſpem. [Velim ita ſit) vtinam ita ſit, ꝙ vaticinet more ſenum, ꝙ hæc omnia meliores habeant exitus. [Sed tñ) hic locus eſt difficillimus pp deprauationem textus, nam alij legũt togã prætextam texi apio, alij Appio, placet tñ melius, apio, vt ſit ſenſus coniunctus cum ſuperiori, hæc omnia fortaſſe meliores habebunt exitus, ſed tñ texi togam prætextam apio, hoc eſt imperatoriam veſtẽ meam texi amaritudine. Toga. n. veſtis cõis omnium Romanoꝝ tam mulierorum q̃ viroꝝ. Prætexta vero erat inſigne magiſtratuũ, ab Ethruſcis à Tullo Hoſtilio rege Romanorum tertio ad R. tranſlatum, quem habitum eo tpe pueri non vſurpabant, ſed poſtea à Tarquinio Priſco cum de Sabinis triumphaſſet, data eſt prætexta cum bulla aurea filio annorum quatordecim, ꝙ hoſtem manu percuſſiſſet, & inde vſurpatum pueri quoque ea vterentur, qm̃ igitur erat inſigne magiſtratuum, & Cic. proconſul & imperator in Cil. fuerat, ideo dixit. [Texi) Ornaui. [Togam prætextam) Imperatoriam dignitate. [Apio) Amaritudine, q. d. quam magis decebat tegi & ornari lauro, nam vt ſupradiximus, licet meruiſſet triumphũ Cic. non tñ exiſtimauit triumphandũ lugente patria. Apium. n. pro amaritudine & dolore poſuit, eſt. n. herba amara. Virg. Floribus atq; apio crines ornatus amaro, Licet Seruius in eo loco exponat amaro. i. viridi. [Puto te aut.) me texiſſe togam prætextam apio. [Curtius noſter) Is erat vtriuſq; amicus. [Dibaphum) Purpuram bis tinctam ſigñat nam δὶς bis, βάπτω tingo ſignificat, ponitur tertiam pro veſte duplicis coloris, vt puto hic intelligi, vt dicat C. Curtius cogitat veſtem duplicis coloris, ſed eũ tinctor expectat, qui faciet eam vnius, metaphorice. n. loquitur Curtiũ vtriuſq; partibus, & Cæſariani & Pomp. ſtudere, ſed neceſſe fore vt vnius tm̃ ſit. [Infector) βάπτης tinctor. [Moratur) Expectat. [Aſperſi) Leuiter tetigi, & iocatus ſum. [In ſtomacho) In moleſtia, in indignatione. [Quod ſcripſi) Vt ſit liber a moleſtijs ſuis. [Extremum ep.) .i. hæc erit concluſio. [Turbulentor) Iracunde, impetuoſe, temere, inconſiderate. [Liberios) Filios. [Literas ad te) Caninius Saluſtius quæſtor erat Bibuli, qui præerat Antiochiæ, is ad Cic. duas epiſtolas ſcripſeram, vnam plenam varijs petitionibus, & interrogationibus quibus omnibus reſpondet Cic. vt ex prima parte epiſtolæ colligitur, nam ſuperfluum eſt numerare partes. In altera epiſtola petiuerat Can. à Cic. vt eum Bib. prætori diligenter per literas ſuas commendaret, quod quamuis ſe facere dicat Cic. adducit tamen quaſdam rationes, quibus oñdit cõmendationem ſuam parum pôderis apud Bib. habituram.

Hiſpan. Hiſpanienſis. — Solitudo — Toga. Prætexta. — Apium — Dibaphum

A S C. MAGNO dolore &c.) Quia rediens è prouincia intellexerat bella ciuilia inter Cæſ. & Pomp. orta, noluit in vrbem redire, ſed in Cumanum agrum ſe recepit, quæſtus per literas ad Cœlium miſſas de calamitatibus tpm ſuorum, quibus prohibebatur triumphare, imò locũ ſe dignum in remp. recipere. Intellexerat aũt Cœlius eo conſilio in Cumano manſiſſe. vt facilius poſſet ad Pomp. tranſire contra Cæſ. quod ne faciat, deortatus erat idem Cœlius per ſalutem filij & generi. Vnde nunc ſe purgat Cic. nihilominus adhæſurus Pomp. Ordo eſt. Literæ tuæ affeciſſent me magno dolore, niſi iam cũ allatæ ſunt, & .i. ſimul ratio ipſa depuliſſet omnes moleſtias. Et .i. ſimul animus .ſ. meus obduruiſſet .i. obduratus fuiſſet, diuturna deſperatione rerum, ad .i. contra, dolorem nouum. Sed tamen neſcio quare acciderit, vt ſuſpicareris ex ſuperioribus literis meis, id quod ſcribis .ſ. me in Cumano manſiſſe, vt ad Pomp. contra Cæſ. tranſirem. Quid enim fuit

in illis .ſ. ſuperioribus lr̄is meis præterq̄ querelam tpm.i.de tpibus noſtris,quæ.ſ.querela,non hr̄et animum magis ſolicitum, q̄ tuum. Nam ego cognoui aciem.i.acumen ingenij tui,eam.i.talem,aut tale,vt non putem te videre,id quod ipſe.i.ego videam. Ego miror,illud videlicet te potuiſſe adduci, q deberes noſſe penitus me,vt exiſtimares,aut me tā improuidū, q.i.vt deſiſterem.i.tranſirē,ab fortunam.ſ.Cęſ.excitata.i vigente, & exurgēte,ad fortunā ſup.Pōp. inclinatam.ſ.ad caſum, & ꝓpē.i.quaſi iacentē,aut tam conſtantem, vt eſſuderem.i.penitus perderem,gratiam hois florentiſſimi,videlicet Cæſ. collectā .ſ. longa manu. & deficerē à me.i.a ſalute,& bono meo, & intereſſē bello ciuili,quod ſugi in initio,& ſemper. Igitur quod triſte conſilium meum.ſ.qđ mihi obijcis?fortaſſe,vt diſcederē in aliquas ſolitudines.i.deſertas terras.Tu.n.noſti,nō ſolum faſtidium .i. aſpernationē ſuperbam ſtomachi mei. Cuius.i.ſtomachi mei ſimilem tu quoddam habebas, ſed ēt faſtidium oculoꝝ in indignitate.i.indignus honoribus. hominū inſolentium.i.ſuperboꝝ,& petulanter agentium.Etiā hæc pōpa moleſtia.ſ.mihi, lictoꝝ meoꝝ, quos ꝓconſul, ac imperator nondū remiſerat,accidit.ſ.ad faſtidiū, & nomen imperij quo appellor.ſi ego carerē eo onere.ſ.ſuſcepti honoris, & nominis contentus eſſem latebris Italiæ,quis.i.quantumuis paruis. Sed hæc nr̄a laurus.i.hic triumphus nr̄ incurrit.i.obijcit,non ſolum in oculos, ſed ēt in voculas.i.obtrectatiunculas maleuoloꝝ. Quod cum eſſet ita,tn̄ nihil cogitaui vnq̄ de profectiones diſceſſione ab Italia, aut vrbe, niſi vobis approbantibus. Sed prædiola mea ſunt nota tibi oportet me eſſe in his.ſ. prædiolis, hoc eſt paruis p̄dijs meis.ne ſim moleſtus amicis ſup.meis.quia ſi Romæ eſſet, alterutri ſauere cogeretur.vterque aūt amicus erat,& dum alter ſaueret,alteꝝ ſibi, & ſuis,inimicum hr̄et. Quod aūt ſum in maritimis,ſup.locis.i.vicinis mari,mouet facile nonnullis.i.quibuſdam ſuſpicionē, me velle enauigare.i.excedere. Italia nauibus,quod non nollē,quod minus eſt q vellem, qa coactis quædam ſunt, q̄ neq; volūt,neq; nolunt,qa nolle non pn̄t,& velle non debent,ſi poſſem.ſ.enauigare ad ocium.ſ.alibi obtinēdum,nam qdē.i.certe.qui.i.qōo conuenit.i.conueniens,& vtile ſit ſup. enauigare ad bellū, preſertim contra eū.ſ.Cæſ. cui ſpero me ſatisfeciſſe, & ita nullā iſti eſſe occaſionē,belli in me,& enauigare ad bellum,ab eo .ſ.diſcedendo ab eo.ſ.Pomp.cui tn̄ nullo modo pōt ſatisfieri, qa ſalutem ſuā Cic.illi debebat. Deinde.i.ſecundo loco,tu potuiſti perſpicere facill me ſniam meam iam ab illo tpe, cum.i.quo veniſti obuiam mihi in Cumanum.ſ.agrum.Non.n.celaui te ſermonē.ſ.de ea re. Sed nonne,q.d.maxime,tu prouidiſti.i.prouidētia tua cognouiſti, tum.i.tunc, q̇.i.quantum ego abhorrerem.i.alienus eſſem,& repugnarē ab vrbe relinquenda?Quod.ſ.te ꝓuidiſſe me abhorrere ab vrbe relinquenda, cū audiſſem.ſ.ex te, aut tuis nōne affirmaui tibi me ꝓpeſſuꝝ potius qduis.i.quodlibet tn̄ cōmodum,q̄ exituꝝ ſup.eſſe ex Italia,ad bellum ciuile? Quid ergo accidit cur mutarē conſiliū.ſ.meū?q.d.nihil.vnde addit, Nonne oīa ſup.acciderūt potius, vt ꝑmanerē in ſnia?q.d.maxime. Ego velim ſup.vt credas mihi hoc, qđ puto te exiſtimare .i. iudicare me, ſup. me nihil q̄rere aliud ex his miſerijs.ſ.quas patiebatur in agro, niſi vt hois intelligant aliqn̄ me nihil maluiſſe.i.magis voluiſſe, q̄ pacē.Et ea deſperata.i.cum eſſet deſperata à me,nihil fugiſſe,tā.i.tantopere,q.i.quātopere,bella ciuilia. Ego puto me fore.i.futuꝝ eſſe huius ꝯſtantiæ,vt nunq̄ peniteat ſup. huius ſuiæ. Etenim ego memini Hort. familiarē in nr̄m ſolitum eſſe gloriari in hoc gn̄e.ſ.viuēdi,q̄ nunq̄ interfuiſſet bello ciuili. Hæc laus nr̄a,q̄ abſtinebimus à bello ciuili,erit illuſtriori.i.clarior,& nobilior, q̄ Hortēſio, & non interfuiſſe bello ciuili tribuebat illi .ſ. Hortēſio ignauiæ.i.ad ignauiā,& imbecillitatē,& arbitror,id.ſ.q̄ ꝓp ignauiā abſtinuerimus nos, nō poſſe exiſtimari.i.iudicari de nobis,qa prouinciā impacatā petierat, vnde vix dū reuerſus erat cum merito triumphi. Nec.i.& non iſta quæ ꝓponunt mihi fidiſſime, atq; amantiſſime.i.vt ab amico fidiſſimo, vtpote à te ad timorē.i.vt deterreat à ſuſceptione belli ciuilis,ne videlicet filio, & filiæ,ac gn̄o grauē inimicum parem,terreot me,Nulla.n.acerbitas eſt, q̄ non videatur impendere.i.imminere hac perturbatione terraꝝ, omnibus.ſ.viuentibus, ſiue bello inter ſint, ſiue non, qua.ſ.perturbationē ego quidem redemiſſem libentiſſime à rep. meis incōmodis priuatis, & domeſticis.vel.i.ēt illis ipſis, quæ tu mones me,vt caueam. Hoc eſt libēter paſſus eſſem,vt liberi mei paterentur,quæ illis impendere mones incommoda,vt reſp.his malis ſit libera. Qui.n.aliquid redimit vnum pro alio dat, & ita Cic.vellet redimiſſe perturbationem reip. perturbatione domus ſuæ. i.effeciſſe pce incōmoda domus ſuæ,vt reſp.nulla acciperet, vnde addit ego relinquam filio meo.ſ. M.Cic.ſatis amplum patrimonium videlicet memoriam nominis mei, ſi vlla reſp. erit.ſ.

futura finito bello,ſin aūt.i.ſed ſi nulla erit nihil accidet ei ſeparatim à ceteris ciuibus.i.quod non idē acciderit ceteris ciuibus, & ita dilemmate concludit fruſtra timeri pro filio, Nam quod rogas, vt reſpiciā .ſ. miſeranter gn̄m meum, videlicet Dolabellam adoleſcentē optimum,& mihi cariſſimum,an dubitas,qn eā cura ſolicitet me vehementer cum ſcias quanti faciam.i.æſtimē, cum .ſ.ita ſit q̄ plurimi faciā illum.ſ.gn̄m meum Dolabellam, tum vero multo apertius eſt q̄ plurimi faciam Tulliam meam.ſ.filia, & eo magis ſupp.ſolicitet me,q̄ ego oblectabar in cōibus malis tn̄ .i.duntaxat hac ſpecula.i.parua ſpe de filia mihi reliqua. Notum eſt diminutiua in quinta declinatione fieri deponendo .ſ. & addendo cula,vt dies diecula, ſpes ſpecula, res recula,veruntn̄ ego hoc loco non damnem eos, qui exponunt. hac ſpecula.i.ſpeculatione, aut loco ad ſpectandū apto,ſup.qua,videbam Dolabellam meum.ſ.gn̄m, vel potius nr̄m.ſ.amicum cōem fore vacuū .i. immunem,alij legunt liberum ab ijs moleſtijs quas contraxerat, liberalitate .i. largitate ſua. alij tn̄ prodigum dn̄t, & ſunt qui hic libertate legendū cenſeant,vt ſit,quas contraxerat liberius in loquēdo in Pomp. eis aūt tunc vacuus fore videbatur,q̄ in caſtris Cæſ.militās ab eo tutandus eſſet.ſi liberalitate legendum eſt,ſenſus eſt.eū ſuſpectum fuiſſe Cæſ. ꝓp liberalitatem forte in Pomp. aut aliquem amicoꝝ eius,qui difficilis eſt in re hmōi,quam ſatis erat,& ſcribentē,& eum, ad quē ſcribebat, intelligere,preſertim cum ex induſtria ſæpe mentem ſuam alios,ſi forte in eorum manus inciderint literæ,celer.Velim quæras.i.diſquiras,quos.i.quales Dies,ille.ſ.Dolabella ſuſtinueris.i.paſſus ſit dū fuit in vrbe,q̄.i.quantum acerbos, q̄.i.quantum non honeſtos mihi ſoecro.Tullius,q.d.acerbiſſimos,& minime honeſtos, forte indigna contumelia ꝓp Cæſ. à Pompeianis affectum dicit. non tn̄ palam ꝓp Cic. & liberalitatem ſuam, læſum. vnde tacite laudat q̄ ad Cæſ. in caſtra profectus eſt,id tamen facit, quia ita Cœlio placere videt,cum iā Dolabellam retrahere à Cæſ. aliqn̄ conatus ſit. Itaq; neque ego expecto hunc caſum Hiſpanien. .i. qui contiget in Hiſpania,quo contra Petreium, & Afranium Pompeiano duces, Cæſ.exercitum ſuum duxerat, hoc eſt non ſimulo me alterius amicum, donec de caſu Hiſpanienſi certior fiam,caſum aūt dicit, aut dubium euentum belli, aut potius cladis reip. vteruter vicerit, de quo.ſ.caſu exploratum.i.perfectum, & clarum eſt mihi ita eſſe ſicut tu ſcribis,hoc eſt quod meliores pro Cæſ.militent,nec cogito quidq̄ aſtute.i.callide, & diſſimulanter ſi ciuitas .i. cōicatio,& liberas ciuium erit,qn̄.i.aliqn̄ ſup. Romæ, profecto locus erit nobis,ſup.in ea,ſic aūt.i.ſed ciuitas non erit,ſed ſup. dūium alicuius in vrbe,non.n.vr̄ ciuitas, niſi vbi ciuilia iura.i.ex ſnia ciuium dominantur,tu ipſe,vt arbitror,veoies.ſ.tandem.io eaſdem ſolitudines.i.deſolationes, & vacuitates ciuium, in quibus aud es nos.ſ.ſeniores conſediſſe,q.d.licet pro tpe forſan ſperes tibi aliqui remp. & ita aliq ciuitatem fore, tn̄ tu videbis ſolitudinem ciuium in vrbe,ēt ſi plena ſit hominum,propheticum illud. Quō ſedet ſola ciuitas plena populo,ad intelligentiam huius loci facit. Sed ego vaticinor .i. diuino fortaſſis.i.vt diuinantes vana coniectura futura hæc dico, & hæc omnia habebunt meliores ex tus. Recordor.n.deſperationes eorum,qui erant ſenes me adoleſcente.i.cum eſſem adoleſcens, tpe forte Syllano; & Mariano, ego imitor fortaſſe nunc eos, & vtor vitio ætatis.ſ.ſenilis, quæ q̄ parum habet,ſanguinis,meticuloſa eſt. Velim ita ſit,vt.ſ.vitio ætatis hæc licet non euentura,metuant. Sed tn̄ &c.locus hic ſanè obſcurus eſt,& per metaphoram intelligendus, intelligitur autem dupliciter, nam alij texi à tergo deducunt, alij a texo, & priores apio legunt,poſteriores Appio,priorum ſenſus eſt. Sed ego texi .i.operui togam prætextā .i. veſtem triumphalē, apio.i.herba illa qua triumphantes olim vtebantur,vndē ille.Eſt apium dictum,q̄ apex hoc ferre ſolebat Victores.veterum fieret dum more triumphans,q.d.Cic.ego paro iā mihi apparatū triumphalem,prius.n. dixerat ſe ſperare triumphum.Hubert.quidem legit apio,& texi à tergo præteritum, ſed in alio ſenſu, vt ſit apio.i.amaritudine, eſt enim herba amara,ſed id non placet,quia ſe ridere cum hæc diceret,fatetur,puto te audiſſe.ſ.q̄ texerim prætextum apio.Poſteriorum ſenſus eſt. Sed puto te audiſſe togam prætextam.i.veſtem triūphalem texi.i.opere textorio fieri, Appio.ſ.Pulchro.i.ſperandum eſt,q̄ ille triumphum obtinebit in ea calamitate tpm, q̄ ꝑ irriſionem dicit,cum ſciat illum id fruſtra ſperare.Nam Curtius noſter cogitat.i.prætendit obtinere dibaphum.i.veſtem purpuræ bis tinctam, nam δὶς dr̄ bis, & βάπτω tingo Huber.tn̄ intelligit q̄ Curtius vtriuſq; partis eſſe velit, & ita ab vtraq; purpuram expectet,ego mallem de vtriuſq; vana ſpe in obtinendo triumpho intelligere,ſed infector.i.tinctor Græci, βαπτὸς, moratur.i.tenet in mora eū.ſ.Curtium, quominus hr̄et dibaphum. Ego eſperſi hic

.ſ.de

ſcilicet de Ap. & Curtio vt ſcires me tamen .i. tametſi in ſtomacho .i. cum bili, & indignatione ſumma, ſolere ridere. Quod ſcripſi de Dolabella ſuadeo vidras .i. proſpiras, tãquam ſi tua res agatur. Illud erit extremum .ſ. huius epiſtolæ, videlicet ꝙ nos nihil facturi ſumus turbulentur, nihil temere, tamen nos oramus te, in quibuſcunque terris erimus, vt tueare nos & liberos noſtros, ita vt amicitia noſtra & fides tua poſtulabit. Vale.

PAVL. MAN. NON enim te celaui ſermonem. ſed non ne tum prouidiſti) Sic antea. poſtea alij aliter emendarunt. nos, cum in vetere libro ſcriptum videremus, non .n. te celaui, ſed nomen tuum prouidiſti: coniecturam ſecuti correximus: non enim te celaui. ſed non ne tum prouidiſti, &c. [Sed ego fortaſſe vaticinor) Non eſt hic vaticinor pro diuino, ſed pro ariolor, & quaſi deliro, vt ẽt in oratione pro Sext. Vaticinari eos, atque inſanire dicebat.

Alexander ab Alex. loco prius ſignato. VTOR ætatis vitio, velim ita ſit, ſed tamen togam prætextam texi apio, puto te audiſſe) Quid verba, ſignarent, haud perſpicue capere Interpres viſus fuit. Dicebat enim his verbis id notari, quaſi meam togam mœrore circundedi, cum apium amarum eſſe conſtet, ꝙ animo afflicto, & iacenti eſſet. Id tamen aliter intelligi conuenire, qui ſenſum eruere volet, haud dubie animaduerterit. Cum enim apium funeralis herba fuerit, exq. apij corona defunctorum tumulos ornari, atque in ludis funebribus apio coronari victores prodigum ſit, merito, inquit, cum tot calamitatibus reſp. opprimatur, ob immodicas ſimultates, & ingruentia bella, cum in atrociſſimo fluctus reip. inciderim, ipſiq. cadenti nihil opis afferre valeam, meam, inquit, togam prætextam, quæ magiſtratum decet, texi apio, hoc eſt funere, quaſi eo indignationis venerit, vt cum vlterius labãtem remp. ferre nequeat, deq. illius interitu crucietur, & ſolicitus ſit, ſibi iam in extremo vitæ curriculo mortem propoſuerit, quam pro rep. libenter ſubiturus fuit, quod eſt dicere, ſi reſp. morietur, ſe nolle viuere. Sicut Aſinius Pollio ad Cic. Nam nec reip. deeſſe volo, nec ſupereſſe, inquit. Ideo togam prætextam, quæ Prætoria & conſularis eſt, apio, hoc eſt funere texuerit, quod etiam Græco eſt prouerbio vſurpatum, vt in mala valetudine, & rebus acciſis, & deploratis, apio opus eſſe dicant. Quos intellectus, qui rem aſſequi volet, ex verborum contextu plane redundare perſpiciet.

ARGVMENTVM.

Reſpondet clauſulatim literis Caniniani, declarans quem & qua reddi tum patet. Monet etiam ne contra legem Iuliam rationem referre differat: docet cur Apamea præſidia deduxerit. deinde dicit ſe non poſſe quingentas drachmas commodare. Tum quod ſentiat de legionibus in Syriam decretis, aperit. Et deinde altera epiſtola reſpondet, qua ſe Bibulo commendari petierat, conquerens de Bibuli iniquitatem ſe, vt legenti conſtabit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Duo agit in hac epiſtola Cicero. Primo reſpondet miſſa epiſtola Caninii, deinde purgat ſe adiectis cauſis varijs, quare Bibulo nemire commendare poſſit, aut debeat.

M. CIC. IMP. CANINIO SALVSTIO PROQVAEST. S. P. D. 17

LIteras à te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi ad xvj. cal. Sext. his ego ordine, vt videris velle, rñdebo. De ſucceſſore meo nihil audiui: nec quenq̃ fore arbitror. quin ad diem decedam, nulla cauſa eſt, preſertim ſublatu metu Parthico. cõmoraturum me nusq̃ ſanè arbitror. Rhodum Ciceronum cauſa puerorum acceſſurum puto. neque id tñ certum eſt. ad vrbem velim quamprimum venire: ſed tñ iter meum reip. & rerum vrbanarum ratio gubernabit. ſucceſſor tuus nõ poteſt ita maturare vllo modo, vt tu me in Aſia poſſis conuenire. De rõnibus referendis, non erat incõmodum te nullum referre; quam tibi ſcribis à Bibulo fieri poteſtatem. ſed id vix mihi videris per legem Iuliam facere poſſe: quam Bibulus certa quadam ratione nõ ſeruat, tibi magnopere ſeruandam cenſeo. Quod ſcribis, Apamea præſidium deduci non oportuiſſe: videbam * idẽ ceteros exiſtimare: moleſteq. ferebam, de ea re minus cõmodos ſermones maleuolorum fuiſſe. Parthi tranſierint, nec ne, præter te video dubitare neminem. itaq; omnia præſidia, quæ magna, & firma parauerã, cõmotus hominũ non dubio ſermone dimiſi. Rationes mei quæſtoris nec verum fuit me tibi mittere; nec tñ erant confectę. eas nos Apameæ deponere cogitabamus. De præda mea præter quæſtores vrb. id eſt populum R. teruncium nec attigit. nec tacturus eſt quisq̃. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ; vt & mihi, & populo cautum ſit ſine vecturæ periculo. Quod ſcribis ad me de drachmis cccIↃↃↃ: nihil eſt, quod in iſto gñe cuiquam poſſim commodare. omnis enim pecunia ita tractatur præda à præfectis, q̃ autem mihi attribute eſt, à quæſtore curetur. Quod quæris, quid exiſtimẽ de legionibus, quę decretę ſunt in Syriam: antea dubitabam, venturæ ne eſſent; nunc mihi non eſt dubium, quin, ſi antea auditũ erit, ocium eſſe in Syria, venturæ non ſint. Marium quidem ſucceſſorem tarde video eſſe venturum; propterea ꝙ ſenatus ita decreuit, vt cum legionibus iret. Vni epiſtolæ rñdi. venio ad alteram. Petis à me, vt Bibulo te quam diligentiſſime cõmendem. in quo mihi voluntas non deeſt: ſed locus vr̃ eſſe tecum expoſtulandi. ſolus .n. tu ex omnibus, qui cum Bibulo ſunt certiorem me nũquam feciſti, quam valde Bibuli volũtas à me ſine cauſa abhorreret. permulti enim ad me detulerũt; cum magnus Antiochiæ * metus eſſet, & magna ſpes in me atque in exercitu meo, ſolitum dicere, quiduis ſe perpeti malle, q̃ videri eguiſſe auxilio meo. quod ego officio quæſtorio te adductum reticere de prætore tuo non moleſte ferebam: quanquam, quemadmodum tractarere, audiebam. ille autem, cum ad Thermum de Parthico bello ſcriberet, ad me * literam nunquam miſit, ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere. tantum de auguratu filij ſui ſcripſit ad me. in quo ego miſericordia commotus, & ꝙ ſemp amiciſſimus Bibulo fui, dedi operam, vt ei quamhumaniſſime ſcriberem. ille ſi omnibus eſt maleuolus. quod nunquam exiſtimaui: minus offendor in me. ſin à me eſt alienior: nihil tibi literæ meæ proderunt. nam ad ſenatum quas Bibulus literas miſit, in ijs. quod mihi cũ illo erat cõmune, ſibi ſoli attribuit. ſe ait curaſſe, vt cum quęſtu populi pecunia permutaretur. quod aũt meum erat proprium, vt alarijs trãſpadanis vti negarem; id etiam populo ſe remiſiſſe ſcribit. quod vero illius erat ſolius id mecum cõicat. equitibus auxiliarijs, inquit, cũ amplius frumenti poſtularemus. illud vero puſilli animi, & ipſa maleuolentia ieiuni, atque inanis, ꝙ Ariobarzanem, quem ſenatus per me regem appellauit, mihiq. cõmendauit, iſte in literis non regem, ſed regis Ariobarzanis filium appellat. hoc animo qui ſunt, deteriores fiunt rogati. ſed tibi morem geſſi. literas ad eum ſcripſi. quas cum acceperis, facies quod voles. Vale.

* alias, certos
* alias, tumult.
* alias, literas

HVBERTINVS.

LIteras) Epiſtolam. [A te) Nomine tuo, vel lr̃as à te .i. literas tuas, vt ſi dicam, hæc ſententia eſt ab Ariſtotele, prout eſt ſententia Ariſtot. [Stator) Is dicitur, qui apud magiſtratum aſſidue eſt a crebra ſtatione, ponitur pro ſatellite, & apparitore, qui reos in ius, vel in carcerem ducit, quiſpiam igitur ſtator Caninij reddiderat eius literas Cicero. [Tarſi)

Ciliciæ

Ciliciæ metropolis, quã Perſeus Danaës proles nobiliſſima locauit. hanc Cydnus fluuius interfluit, ſuitq. Pauli Apoſtoli patria. [His) Literis tuis [Ordine) Particulatim, vt omnia ſoluam, q à me petiuiſti. [De ſucceſſore) Prima reſp. cupiebat.n.ſcire Caninius, vtrum eſſet venturus ſucceſſor Cic. [Quin decedam,) Vt nõ diſcedã. [Ad diem) Statutam.ſ.mihi ad hanc puincialem adminiſtrationem ad finem anni. [Metu Parthico,) Quẽ de Parthis habebamus. [Sublato) Amoto q a tranſierunt in prouinciam, poſtq̃ à nobis multas acceperũt clades. [Cũmoraturum) Ceſſaturum,

Nuſquã factũrum moram. [Nuſq) Nullo loco, ſignauit aũt in loco, & ad locum, vt nuſq fui, & nuſq vado. Horat. in Serm. Quæ nuſq pro repit. [Rhodum) Ibi.n.erat filius Cic. & nepos. ideo dixit, cauſa

Rhodos Cic. puerorum. Eſt aũt Rhodos inſula in mari Pamphylio vna ex Cycladibus: dicta, vt quidam volunt, q augurio capuli roſæ illic inuentæ ſit condita. nam ῥόδον, græce roſa dicitur, Diod. tñ placet dictam à Rhodo filia Neptuni à Ioue directa, vt Hom. credit, dicitur aũt & vrbs & inſula eodem nomine, ſicut & Chios. [Certum eſt mihi).i.conſtitutum, & deliberatum, vt accedã Rhodum. [Vrbem) Romam, per antonomaſiam. [Ratio Reip. Gubernabit iter.) Hoc eſt licet dixerim me nuſq̃ cõmoraturum, & venturum q̃primum ad vrbem, tñ reget iter meum, vt videbitur intereſſe reip. [Maturare) Accelerare aduentum ſuum. [Vt poſſis conuenire me) Quia ante diſceſſero ex Aſia q̃ tuus ſucceſſor venerit. cupiebat.n. Caninius loqui cum Cic. ſed non licebat ei diſcedere, niſi ſucceſſor eius prius veniſſet, quem indies expectabat. [De rõnibus) Ad aliam partem rñdet, quia conſulerat Caninius Cic. vtrum conſuleret eſ reddendam rõnem pecuniæ, quia erat quæſtor, cum Bibulus prætor faceret ei poteſtatem, vellet ne reddere an non, Itaque conſulit Cic. ne redderet rõnem vllam, ſi poſſit, licet dicat eum rogi ad referendum per legem Iuliam, quam & ſi Bib. non vult ſeruare, dicit tñ ſeruandam eſſe Caninio. [Referendis,) Reddendis rõnibus pecuniæ, & adminiſtrationis prouinciæ. [Incommodum tibi) Liptote.i.tibi erat valde vtile. [Quam poteſtatem,) Arbitrium.ſ. non reddendi. [A Bibulo prætore tuo.) Id.ſ. vt nullam referas rõnem. [Legem Iuliam) Quam tulerat Iul. Cæſar, q̃ quæſtores & ceteros magiſtratus rõnem adminiſtratæ prouinciæ reddere iubet. [Quam) Legem Iuliam. [Bibulus) Quaſi p contemptum eum ſæpius nominat. [Certa rõne) pp veteres inimicitias, quæ ſibi fuerant, olim cum Cæſ. in conſulatu, vt declarauimus lib. 4. in epiſt. longa. [Tibi) Qui es quæſtor, & qui fortaſſe

Apamẽ. non habebis eam executionẽ quam habebit Bibulus. [Apamea) Vrbs eſt Aſiæ, in quã Antiochus Soter homines tranſtulit ex Celinis, & vrbẽ appellauit de nomine matris Apameæ, auct. eſt Str. lib. 2. & Solin. ex ea vrbe remouerat Cic. præſidia ſublato iam, vt ſupra dixit, metu Parthico, quod Caninius non probauit, & multi alij ea de re Cic. imprudentiæ arguebant, q̃ vrbem immunitam reliquiſſet. quos ſermones ſibi moleſtos eſſe dicit. [Præſidium) Milites quos ad tutelam loci in ea vrbe poſueram. Nam ſubſidium dicitur quod datus laborantibus, & poſt periculum. [Deduci) Remoueri. [Nõ oportuiſſe:) Non decuiſſe, neque vtile fuiſſe. [Idẽ) Q̃ tu.ſ. non oportuiſſe. [Minus cõmodos).i.non honeſtos, nec mites. [Ea de re) De deductione præſidij. [Trãſierint,) In prouinciam ſuã. [Præter te) Quia ceteris omnibus eſt certiſſimum. [Omnia pſidia,) Quæ non ſolum Apameæ, ſed vbiq; erãt. [Cõmotus) Adductus. [Non dubio) Certiſſimo. [Firma) Valida,

Dimittere. & robuſta. [Dimiſi.) Deduxi ex locis vbi erant, & à me dimiſi. Dimittere.n. ad multitudinem, & maxime ad milites pertinet. Ter. Eun. Iam iube exercitum dimitti. [Rationes) Scripſerat Canin. q intellexerat Cic. ad ſe mittere. rõnes ſui quæſtoris, quod Cic. negat eſſe verum q a nec miſit, nec potuiſſet mittere, cum nondũ eſſent confectæ. [Eas) Rõnes. [Deponere) Relinquere apud aliquẽ. [De præda) Quam de Parthis victis ſum adeptus, volebat aũt Caninius ſcire qd de ea actum eſſet. Itaque dicit Cic. nihil à quoq eſſe de ea tactum, niſi a quæſtoribus P.R. [Vrbanos) Quia erãt & alij quæſtores puinciales, ſicut quæſtor Cic. & Canin. quæſtor Bibuli. Hi aũt vrbani quæſtores cenſuiſſi à populo acceperant partẽ prædæ, ideo declarat. [Præter quæſtores.i.P.R.) Nam quod iſti

Triuncium. acceperant, nomine pop. R. acceperant. [Triuncium) Triuncius dicitur a tribus vncijs, vt voluit Varro, eundem Feſt. appellat triũcium, eandem rõne q ſit trium vnciarum, eſt enim genus numi.

Præ. [Laodiceæ) Vrbs eſt Antiochiæ. [Prædes) Fideiuſſores, dñr tñ pprie ſm Aſconium Ped. prędes ſatiſdatores locupletes pro re, de qua apud iudices lis eſt, ne interea qui tenet diffidens cauſæ poſſeſſionem deteriorem faciat, tecta diſſipet, excidat arbores, & culta deſerat. Feſtus aũt dicit q præs eſt is qui populo ſe obligat. & interrogatus à magiſtratu ſi præs ſit, ille reſpõdet præs. Cautum ſit mihi vt tutus ſim p ipſos fideiuſſores de pecunia publica. [Sine periculo vecturæ.) Vt poſſit tuto aduehi in Italiam ſine periculo meo, & P. R. quia prædes tenentur ad omnes pericula. [Quod).ſ. coniicimus Caninium petiuiſſe mutuo a Cic. quingentas drachmas, cui reſpondet, ſe non poſſe mutuare, quia illa præda non ſit in poteſtate ſua, ſed eorum, qui à P.R. eſſent præfecti illi pecuniæ. [Drachmis) Δραχμὴ, pro pondere ponitur, & Drachmas. cõſtat ex decem & octo ſiliquis, vel tribus ſcrupulis. Idem etiam ſentit Priſc. & dicit octo drachmis vnciam cõfici, ſignificat etiam genus monetæ eadem ratione, quam diximus de pondere, quia omnes monetæ ponderabantur, a pleriſque latinis ſcribitur per g. dragma. [In iſto genere) Pecuniarum publicarum. [Commo- Cõmodo. dare) Notandum verbum impropríe poſitum, nam commodantur, quæ reddũtur eadem numero & ſpecie, vt veſtis, equus, liber. Mutuantur ea quæ non redduntur eadem numero, ſed ſpecie, vt vinum, frumentum numi. Interdum tamen commodare ponitur ſimpliciter pro eo quod eſt commodum, & vtile facere & gratificari, ſicut contra incommodare permoleſtum eſſe, & nocere. Te- Mutuo. rent. in And. Magis adeo vt mihi incommodet, quam vt obſequa- Incommodo. tur Gnato. Itaque forſan non abſurde hoc in loco accipietur cõmodare pro commodum facere gratificari, & inſeruire. [Vt præda) Tanquam præda quæ non mea eſt, ſed publica. [A præfectis) ab ijs, qui præſunt ipſi pecuniæ. Attributa eſt mihi pro portione mea mihi aſſignata & data. Curatur adminiſtratur. [A quæſtore) Qui eſt mihi datus a populo R. [Quid quæris) Ad aliam partem. [Decretæ) In Syriam, quæ in Syriam mitti debebant. [Antea) Superioribus diebus priuſquam Parthi tranſirent. [Nunc) Senſus eſt, nunc certus ſum quòd omnino non venient, ſi modo antequam diſcedant ex Italia auditum fuerit Syriam eſſe pacatam, & ſine periculo propter diſceſſum Parthorum. [Quin non ſint venturæ) Quin omnino non veniant. [Si ante).ſ. quam diſcedant ex Italia. [Ocium) Pacem. [Succeſſorem) Tuum. [Iret) Veniret. [Cum legionibus) Quas ſi duxerit non ita properare poterit, ſicut ſi ſolus veniret, ſolutus cura exercitus regendi. [Petis) Incipit reſpondere ſecundæ epiſtolæ. [Bibulo) Prætori Syriæ, ſiue Antiochiæ, nam vtroque nomine eadem prouincia appellatur. [In quo) Vt commendem te. [Voluntas) Quia libenter facio. [Expoſtulandi) Quærendi de te, & te accuſandi. [Locus Occaſio, tempus [Ex omnibus) Qui erant apud Bibulum, à quibus factus ſum certior de eius erga me animo, a te ſolo nihil vnquam mihi ſcriptum eſt. [Abhorreret a me) Alienata & diſiuncta eſſet. [Sine cauſa) Qua nulla te cũ offenderam. [Fermulu) Probat apertiſſimo & certiſſimo multorũ teſtimonio, q Bibulus a ſe abhorreret: nam imminente magno periculo Antiochiæ, cum multi dicerent victuri, & exercitu Cic. poſſe ei prouinciæ facile ſubueniri ſolebat dicere Bibulus ſe potius paſſurum quoduis malum & periculum, q̃ videri eguiſſe auxilio Cic. quod eſt argumẽtum magnæ alienationis animi & peſſime volũtatis, nam in magnis periculis niſi ſimus omnino animo peruerſiſſimo, ſolemus ab omnibus, vel inimiciſſimis auxilia libenter accipere, & neminem prorſus aſpernari. [Solitum).ſ. Bibulum. ſolitum autem, q a non ſemel, ſed ſæpius id dixiſſet. [Quiduis) Quodcũque malum incõmodum. [Quod) ſ. dictum Bibuli. [Non moleſte) Non grauiter, indulgebam.n. tibi. [Adductum) Motum. [Officio quæſtorio) Quod ſub eo prætore gerebas, propter quod non auſus es id ad me ſcribere, ne fortaſſe tibi illud officium eriperet. [Tractarere) Ab ipſo Bib. à quo te male tractari audiebam, licet tu non auderes dicere quæ ille de me dixiſſet. [Ad Thermũ) Is etiam in Aſia proprætor erat vt ex ſequenti epiſtola cognoſcetur. Præerat autem parti Aſiæ, quæ dicitur Bithynia. [Literam) Non epiſtolam dicit, ſed literam pro elemẽto ponit, vt eſt a, b, c, d, q.d. Cum ad Thermum, qui erat remotior, ſcriberet de bello, quod Parthi inferrent Ciliciæ, ne vnam quidem literam ad me miſit, ad quem ſciebat pertinere illud bellum, quia eram vicinior Parthis. [Tantum) Hoc dicit ſolum ſcripſit ad me de auguratu filij ſui, quia res ſua erat. filius .n. Bibuli voluerat fieri augur, in quo quærebat fauore Ciceronis, qui auguratum eum ſumma gloria geſſerat, & in eo magnam habebat auctoritatem. [In quo) In qua re. [Miſericordia) Propter filium eius, qui fortaſſe erat vir bonus, & oppugnabatur iniuſte a quibuſdam ne, auguratum aſſequeretur. [Ei) Non ad eum, vt plerique omnes male arbitrantur: ſed pro eo, dicimus enim ſcripſi tibi literas pro prætura tua. hic etiam tibi ſignificat pro te. [Scriberem) Commendaticias literas. [Offendor) Lædor.i. non moleſte fero. [In me) Eſſe maleuolum, quia puto eſſe ferendum in me quod facit in alios omnes. [A me) Solum, & non ab alijs. [Proderunt) Quas accipiet ab eo, à quo ſit alienus. [Nam ad ſenatum) Alias probationes eius, ſeu maleuolentiæ, ſeu alienationis animi adducit, quia cum ſcripſiſſet

Bibulus ad ſenatum,quæ ſibi communia eſſent cum Cic. ſibi ſoli
attribuebat,quæ erant ad laudem,quæ vero erant ſua ſolius com
municabat cum Cic.quia ex eis aliquid repræhenſionis mereba-
tur,quæ autem ea ſint.Cic.declarat.[Se ait curaſſe).i.quod ſibi ſo
li attribuit cum id eſſet ſibi commune cum Cic.[Pecunia)Quam
ex præda contraxi.[Quæſtu)Lucro.[Permutaretur)Vel in aliam
pecunia,quæ redderetur poſtea Romæ, vel in aliqua merces,qui
bus aliquod lucrum haberetur,vt interdum fieri ſolet,quod cum
fuiſſet conſilium tam Cic. quam Bibuli,Bibulus tñ ſibi ſoli attri-
buebat.[Quod aũt) Ecce peruerſi animi indicium,qui ſibi ſoli at
tribuebat. quod erat ei commune cum Cicerone, & quod eſſet
proprium ipſius Ciceronis,ſibi quoque aſcriberet. Id autem hoc
erat, nam cum haberet Cicero in Cilicia milites Italos ad tuen-
dam ꝓuinciam miſſus.ea pacata diſceſſu Parthorum,Cicero mi-
lites dimittendos cenſuit,vt P.R.eius ſtipendij impenſa leuaret,
cuius rei cum Bibulus ne conſcius quidem fuiſſet, ſcripſit ad ſena
tum ſe quoque milites illos cenſuiſſe dimittendos, vt vſurparet
Cic.de ea re commendationis partem. [Proprius)Non alius cu
Alarij iuſquam.ſ.vt. [Negarem vti) Vt dicerem me nolle vti. [Alarijs)
Equitibus,qui alarij dñr,ꝙ vice alarum pedites tegant,Militaria
aũt vocabula,vt volũt A. Gellius,tradita ſunt ab ipſis rebus,quæ
ita nominantur proprie,quarum rerum in acie inſtruenda ſui cu
iuſque vocabuli imagines oſtenduntur. Sunt autem ferè hæc qui-
bus inſtructa certo modo acies appellari ſoles. Frons ſubſidia cu
neus,orbis,globus,ſorſices,ſerta,alæ,turres,cornu. Et item quæ-
dam alia inuenire eſt in libris eorum, qui de militari diſciplina
ſcripſerunt.[Tranſpadanis) Longobardis vltra Padum habitanti
bus.[Id etiam) Sicut ergo,cum nihil omnino ſciret. [Populo)Vt
eius gratiam quærat.[Quod vero erat ſolius) quod ipſe ſolus ſe-
cerat me inſciente mecum communicat, & qđ hoc ſit declarat.ſ.
ſequentibus auxiliarijs, hæc ſunt verba Bibuli, quæ ſcripſerat ad
Senatum,& P. R. cum enim petere plus frumenti à populo R.,ꝓ
victu equitum,qui erant in Aſia à ſocijs in auxilium miſſi,immi-
ſcuit Cic.qui nihil petebat,qm̃ ſatis prouiderat ſuis. Bibulus au-
tem ſcribebat in plurali numero.Poſtularemus,q.d.ego,& Cice-
ro eſt, ait oratio imperfecta, cuius pars tantummodo poſita eſt
ad indicandum maleuolentiam Bibuli,qui Ciceronem admiſce-
ret ei rei,cuius omnino eſſet ignarus.debuerat enim dicere,cum
poſtularem.[Illud vero) Aliud euidentiſſimum argumentum ma
ioris maleuolentiæ, quod Ariobarzanem literis ſuis dedignatus
eſt appellare regem,quia ſenatus cum opera,& ſuffragio Cic. re
gem appellaſſet, & ipſum Ciceroni commendaſſet. [Ariobarza-
nem)Rex Cappadocum,quem ſenatus Romanus regem appella
uit, commendauitq́. Cic. vt eius regnum ſalutemq́. defenderet,
vt optime apparet lib.xv.huius voluminis in epiſtolis ad M.Ca-
tonem,& Senatum,nunc Bibulus ob maleuolentiam in Cicero-
ne in literis quas ad ſenatum ſcripſit,vbi opus erat eum nomina
re,noluit regem appellare,ne videretur Cic.honorare,cuius cau
ſa fuerat à Senatu Rex appellatus. [Puſilli animi) Parui, & mi-
nuti,& vilis animi,id enim faciebat, vt vlciſceretur odium,& ma
leuolentiam ſuam in Cic. vindicta autem delectari puſilli animi
eſt. Iuuenal. Quippe minuti ſemper, & infirmi eſt animi exi-
guiq́. voluptas Vino.[Ieiuni,& inanis)Inſatiabilis, inexplicabi-
lis,tractum à ieiuno,& à vacuo,& eſurienti ſtomacho,qui non fa
cile ſatiatur cibo, ita, & animus iniquus non facile expletur ma-
leuolentia. Iuuen. Sat.penult. Hinc ieiunum odioſum. [Per me)
Opera mea.[Commendauit) Vt eius quaſi patronus eſſem,& ſa-
lutem regnumq́ue tueret.[Iſte Bib.) Ad contemptum autem di-
xit iſte. quaſi iniquus,& maleuolus, qui dedignatus eſt quod Se-
natus eſt dignatus.ſ.appellare eum regem. [Ariobarzanis) Nam
& pater eodem nomine appellabatur. [Hoc animo) Tali, tam
malo,& peruerſo. [Fiunt deteriores)Fiunt peiores. [Rogati).ſ.
ab aliquo;cum quiſpiam rogauerit eos. Ordo,qui ſunt hoc ani-
mo quo eſt Bibulus rogati fiunt deteriore. [Sed) q.d. licet ſi tam
malo animo, vt rogatus à me videatur futurus deterior. [Sed ti-
bi morem geſſi) Obſecutus ſum tibi, quia te ei commendaui.
[Literas) Commendaticias pro te. [Quas literas) Miſit enim
eas Cic. ad ipſum Caninium. [Quod voles) Vel reddes ei, vel
omittes, vt tibi faciendum videbitur.

ASC. LITERAS &c.) Scribitur hæc epiſtola ad Caninium Sa-
luſtium è Cilicia, vnde in epiſtolarum collectione non habitus
eſt reſpectus temporum,ſed perſonarum,ad quos miſſæ ſint,cum
loco vnde miſſæ. Quia ergo è Cilicia ferè miſſæ ſunt huius ſe-
cundi libri epiſtolæ,prius collegit Tyro,quæ ad Curionem datæ
ſunt,deinde quæ ad Cœlium,tum tres ad alios datas quæ tamen
prius ſcriptæ erant quàm ſuperior.Nam ſuperiorem a Cumano
miſit. Erat aũt Caninius iſte quæſtor Bibuli,qui præerat Antio-
chiæ,qui ad Cic.duas miſerat epiſtolas, vnam plenam variarum
petitionum,ad quas Cic. reſpondet,alteram qua petijt à Cic. Bi-
bulo prætori ſuo commendari,quod Cic.ſe facturũ dicit,ſed vere
ri, vt literæ ſuæ parum ſint habituræ ponderis apud Bibulum.
Ordo eſt. ſtator.i.miniſter,ſtare ſolitus,paratus ire quo eum mi-
ſeris,reddidit mihi Tarſi.i. cum eſſem Tarſi ad 16. cal. Sextilis .i.
Auguſti,literas, ſup. datas, vel ſcriptas a te. Ego reſpondebo his
ordine.i.ad ſingulas particulas,quo ordine ſcriptæ ſunt,vt .i. quẽ
admodum,tu videris velle. De ſucceſſore meo.ſ.quod petiſti de
ſucceſſore meo,an h̃rem,&quis eſſet,ego nihil audiui,neque arbi
tro quenquam fore .i. futurum eſſe,& tamen nulla cauſa eſt,quin
decedam ad diem.ſ.conſtitutam à ſenatu preſertim metu Parthi-
co.i.bello cum Parthis gerendo,ſublato.i.de medio lato, & amo
to. Ego arbitror ſanè.i.multũ me cõmemoratũ .i. tractolr mo-
rem. nuſquam.i.in nullo loco. Puto ſup. me acceſſurũ Rhodom
ad vrbem,aut inſulam illam in mari Pamphilio, vnam ex Cycla-
dibus,cauſa Ciceronem.ſ.filij,& nepons qui illic erant. Neque
tamẽ cretum. ſup.eſt id,volo venire quamprimum.i.valde cito,
ad vrbem.i.Romam. Sed tamen ratio.i.qualitas,& ſtatus reip. &
rerũ vrbanaꝵ gubernabit iter meum.Succeſſor tuus.i.qui tibi ſuc
cedet,non poteſt vllo modo maturare .i. accelerare,ſup.iter ſuũ,
ita vt tu poſſis conuenire me in Aſia. De rationibus.i.computis
(vt dicunt)referendis.i.reddendis de quæſtura,coram deputatis,
& ꝓtore,non erat incommodum.ſ.tibi,nullam.ſ.rationem refer-
re.quam poteſtatem.ſ.non referendi rationem,tu ſcribit fieri ti-
bi à Bibulo.ſ. ꝓtore tuo. Sed tu vix videris poſſe id facere,per le-
gem Iuliam,quæ iubet vnumquẽque legem,rationem magiſtra-
tus à ſe geſti & ꝓcipue quæſturę referre debere,quam.ſ.legem,Bi
bolus non ſeruat quadam ratione certa.ſ.ſibi, ego cenſeo ſeruan-
dam tibi magnopere.Quod ſcribis non oportuiſſe præſidiũ.i.il-
lud militum, quod erat impoſitum, vt vrbem defendat ab hoſti-
bus,& in fide teneat,deduci Apamea,ab ea vrbe Aſia, ego vide-
bam ceteros exiſtimare .i. cenſere,idem, & ferebam moleſte ſer-
motiea maleuolorũ fuiſſe minus commodos de ea re.i.de abdu-
ctione præſidij. Ne.i.an, Parthi tranſierint.ſ.in prouinciam no-
ſtram,nec ne.i.an nõ,video neminem dubitare ꝓter te,quia om-
nes ſciunt,ꝙ non. Itaque ego commonitus non dubio ſermone
hominum dimiſi omnia præſidia .ſ. vrbium,quæ paraueram, ma-
gna & firma,nec ſuit verum me mittere.i.quòd mitterem tibi ra-
tiones.i.computos,quæſtoris mei,nec erant confectæ tum.i.tũc,
cum eas deceret mittere. Cogitabamus,deponere.i.relinquere
quaſi depoſito apud aliquem Apameæ. Quiſquam præter quæ-
ſtores vrbanos .i. vrbis Romæ .i. populum Romanũ nec attigit.
nec tracturus eſt de præda mea,triuncium .i. valorem triũ vncia-
rum æris. Ego arbitror me accepturum Laodiceæ, quæ vrbs
Antiochiæ eſt prædes,id eſt fideiuſſores omnis pecuniæ publicę,
hoc eſt quæ ad ærarium Rom. pertinet, vt cautum, id eſt caute
proſpectum ſit,& mihi, & populo.ſ.Romano ſine periculo victu-
ræ .i. quod eſt vehendo per regiones, vnde inuenti ſunt quos
bancarios vocant. Quod tu ſcribis ad me de D. id eſt quingen-
tis,ali tantum CCCLIII. drachmis .i. ponderibus æris conſtan-
tibus octodecim ſiliquis,vel tribus ſcrupulis .i. tibi mutuo dãdis,
nihil eſt, quod poſſim commodare, id eſt commodum facere,
aut præſtare cuiquam in iſto genere.ſ.officij. Omnis enim pecu
nia tractatur ita à prefectis,vt præda,autem,id eſt ea pecunia,quę
eſt attributa mihi curatur à quæſtore .i. in manu eſt quæſtoris.
Quod quæris, quid exiſtimem de legionibus, quæ decretæ ſunt
in Syriam, ego dubitabam ante, ne pro an, venturæ ſint, nunc
non eſt dubium mihi quin ſi auditum erit antea,ocium, id eſt ceſ
ſationem à bello eo quòd Parthi abierunt eſſe in Syria,legiones,
ſupple venturæ non ſint. Ego video quidem Marium, hominem
illius ætatis, ſucceſſorem, id eſt æui debeat ſuccedere,aut præto
ri, aut tibi,eſſe venturum tarde propterea quòd ſenatus decreuit
ita, vt iret, ſcilicet in prouinciam cum legionibus, id certorum
numerorum copijs. Ego reſpondi vni epiſtolæ .ſ. tuæ, vetuo ad
altera. Petis à me,vt commendem,quam diligentiſſime. Bibu-
lo.ſ.prætori tuo te. in quo .ſ. negocio,voluntas non deeſt mihi,
ſed locus expoſtulandi.ſ.agendi de iniurijs, aut querelandi tecũ
videtur eſſe, ſupple mihi. Tu enim ſolus ex omnibus, qui ſunt
cum Bibulo, nunquam feciſti me certiorem, quàm, id eſt quan-
tum valde, voluntas Bibul. abhorreret, id eſt aliena eſſet,& auer
ſa à me ſine cauſa. Permulti enim detulerunt,id eſt occulte nun-
ciauerunt mihi, cum magnus metus eſſet Antiochiæ, de aduen-
tu Parthorum, atque magna ſpes in me, & in exercitu meo.
Bibulum, ſupple ſolitum dicere, ſe malle perpeti, quiduis;
id eſt quodlibet incommodum, aut malum, quam videri eguiſ-
ſe auxilio meo. Quod, ſcilicet dictum Bibuli, ferebam
non

non moleſte te adductum .i. ad hoc inductum, officio quæſtorio .i. eo q eſſes quæſtor Bibuli, & ita illi deuinctus reticere de prætore tuo, quanquam audiebam quemadmodum .i. ad quem modum, & forma tu tractarere .i. tractareris à Bibulo, q.d. miſeris modis. Aût .i. ſed, ille .ſ. Bibulus, cum ſcriberet ad Thermum, proprætorem Aſiæ, ſeu Bithyniæ, de bello Parthico, nunquam miſit literas ad me, ad quem intelligebat periculum eius belli .ſ. Parthici, pertinere. eo q Cilicia Antiochiæ propinquior eſt, q̃ Aſia. Sup. Bibulus ſcripſit tm̃ ad me de auguratu filij ſui .i. vt filius ſuus adoptaretur in Collegium augurium, quod ſine Cic. aſſenſu facere non poterat, cum Cic. augur eſſet, in quo .ſ. facto, aut filio eius, ego commotus miſericordia, & q fui ſemper amiciſſimus Bibulo dedi operam, vt ſcriberem ei, q̃ humaniſſime. Si ille .ſ. Bibulus eſt maleuolus omnibus, quod nunq̃ exiſtimaui .i. iudicaui de eo ego minus offendor in me .i. ſi eſt maleuolus in me. Sin aût .i. ſed ſup. eſt alienior a me, q̃ à ceteris, literæ meæ .ſ. commendaticiæ, nihil proderunt. Nam in ijs literis quas Bibulus miſit ad ſenatū, ipſe ſup. attribuit ſibi ſoli, quod erat mihi cõe cum illo. Nam ait ſe curaſſe, vt pecunia populi .ſ. R. permutaretur .i. daretur negociatoribus in prouincia, & reciperetur aliæ Romæ cum quæſtu .i. cum lucro. Aût .i. ſed, ipſe ſcribit ſe remiſiſſe .i. relaxaſſe, tanquam onus, populo .ſ. R. id, quod erat meum proprium .i. meo ſolius conſilio, & adiutorio factum, vt .ſ. negarem vti alarijs .ſ. militibus in alijs .i. cornibus aciei locandis, transpadanis .i. ſumendis ex populo trans Padum incolenti, vt ſunt Patauini, Veneti, &c. Vero pro ſed, ipſe cõicat mecum .i. mihi ẽt attribuit id, quod erat illius ſolius .ſ. conſilio aut opera factum, inquit .n. in epiſtola ad ſenatum, cum poſtularemus equitibus .i. pro equitibus auxiliarijs, amplius .i. pluſquam, frumenti, &c. id autem Cic. pro ſuis nõ poſtulauerat. Illud vero, quod ſequitur, ſup. fuit animi puſilli, & ieiuni .i. ſterilis, & infecundi, quantum ad liberale facinus, ipſa maleuolentia .i. propter maleuolentiam ipſam. q quia ſenatus appellauit Ariobarzanem, per me .i. ſuaſu meo regem .ſ. Cappadocum. cõmendauit mihi eum .ſ. tutandam, iſte .i. vilis, quia maleuolus, & turpiter agens. videlicet Bibulus, appellat in literis ſuis non regem, ſed filium regis, quia pr̃ eius ẽt Ariobarzanes noie rex fuerat. Ij, ſup. qui ſunt hoc .i. hmõi animo .ſ. tam maleuolo, fiũt deteriores .i. adhuc minus boni, rogati .i. ſi rogentur, ſed ego geſſi morem .i. obſecutus ſum tibi ſcripſi literas ad eum, quas cum acceperis, facias quod voles .i. aut dabis, aut retinebis eas.

ARGVMENTVM.

Thermus proprætor, ſiue proconſul Bithyniæ, ſcripſerat ad Cicer. ſibi grata fuiſſe officia Ciceronis in ſe, & in Rhodonem, de qua re Cic. ſe vehementer gaudere dicit. Deinde monet, ne legatos quæſtori præponat cum id ſine quæſtoris nobiliſſimi, & generoſiſſimi contumelia facere non poſſit, quam iam potenti, totq; fratribus nobilibus prædito, graue ſit inferre. Non nominat quæſtorem, quia de noto loquitur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit vt curam quæſtoris habeat, nec huic præferat legatos, & quo id facilius conſequatur, exquiſita argumentis ex ſuaſoriis locis de promptis aggreditur.

M. CICERO IMP. Q. THERMO PROPRAET. S. P. D. 18

OFficium meum erga Rhodonem, ceteraq́. mea ſtudia, quæ tibi ac tuis præſtiti, tibi homini gratiſſimo grata eſſe vehementer gaudeo: mihiq́. ſcito in dies maiori curæ eſſe dignitatem tuam quæ quidem à te ipſo integritate, & clementia tua ſic amplificata eſt, vt nihil addi poſſe videatur. ſed mihi magis, magisque quotidie de rationibus tuis cogitanti placet illud meũ conſilium, quod initio Ariſtoni noſtro vt ad me venit, oſtendi; graues te ſuſcepturum inimicitias, ſi adoleſcens potens, & nobilis à te ignominia affectus eſſet, & hercle ſine dubio erit ignominia: habes enim neminem honoris gradu ſuperiorem. ille autem, vt omittam nobilitatem, hoc ipſo vincit viros optimos, homineſque innocẽtiſſimos legatos tuos, quòd & quæſtor eſt, & quæſtor tuus. nocere tibi iratum neminem poſſe perſpicio: ſed tamen tres fratres: ſummo loco natos. promptos, non in diſertos, te nolo habere * iratos, præſertim iure, quos video deinceps trib. pl. per triennium fore. tempora, autem reip. qualia futura ſint, qs ſcit? mihi quidem turbulenta videntur fore. cur ego te velim incidere in terrores tribunicios? præſertim cũ ſine cuiuſquam repræhenſione legatis quæſtorem poſſis ante ferre. qui ſi dignum ſe maioribus ſui præbuerit, vt ſpero, & opto: tua laus ex aliqua parte fuerit. ſin quid offenderit; ſibi totum, nihil tibi offenderit. Quæ mihi veniebant in mentem, quę ad te pertinere arbitrabar; quòd in Ciliciam proficiſcebar, exiſtimaui me ad te oportere ſcribere. tu quod egeris, id velim dijs approbent. ſed, ſi me audies, vitabis inimicitias, & poſteritatis ocio conſules. Vale.

* alias, inimicos,

HVB. OFficium) Scribit Cic. ad Thermum prætorem ſiue pconſulem Bithyniæ, q ſcripſerat ad Cic. ſibi grata fuiſſe officia, quæ in Rhodonem contuliſſet, & ea etiam quæ in ipſum Thermum, & ceteros præſtitiſſet, quare dicit ſe vehementer gaudere. Deinde quia diſceſſura Thermo ex prouincia contẽdebat quæſtor eius cum legatis, vt potius ipſe præponeretur quam ipſi legati, & Thermus magis videbatur inclinari ad legatos præficiendos, hortatur Cic. ne hoc faciat, ne irritet aĩum ipſius quæſtoris nobiliſſimi, pbatq. intereſſe, & vtilitatis, & honoris Thermi præponere ipſum quæſtorem legatis. quis autem fuerit hic quæſtor, neque Cic. hic dicit, neque adhuc mihi eſt compertum. [Rhodooem) Hunc intelligimus fuiſſe amicum quempiam, aut forte ẽt neceſſarium Thermi. [Officium) Beneficium, & promptam humanitatem. [Studia) Fauores. [Indies) Dietim, ſed hoc minus eſt vſu, non incongruum tñ. [Dignitatem) Auctoritatem. [Integritate) Continentia, contra auaritiam. [Clementia) Manſuetudine, & eſt contraria iræ, remittit autem clementia de eo quod poſſet quiſpiam de iure perſequi & peruenire. [Sed mihi) dat ei conſilium, vt præponat potius quæſtorem prouinciæ, q̃ legatos, & reddit rationem ſui conſilij. [Rationibus) Negocijs, & vtilitatibus tuis. [Ariſtoni) Is a Thermo ad Cic. miſſus fuerat de hac re, cui Cic. dedit hoc idem cõſilium quod nunc dat Thermo per literas, quod graues eſſet ſuſceptus inimicitias ſi legatis quæſtorem præponeret. [Quod oſtendi) Quod declaraui. [Vt) Poſtquam. [Ignominia) Iniuria, dedecore Ignominia (auct. Nonio) dicuntur nominis nota. [Potens) Rebus, & amicis. [Et hercle) affirmatio ſententiæ ſuæ. [Habes .n.) Ratio quare erit ignominia. [Superiorem) Maiorem. [Gradu honoris) Quia apud prætorem maior dignitas erat quæſtura, æquum autem erat eum pponi, qui honore eſſet ſuperior, vt viſum eſt ſupra in epiſt. quæ incipit. Non potuit accuratius. [Ille autem) Oſtendit quare præponendus ſit legatis, quia præter nobilitatem familiæ ſuæ maximam, eſt etiam quæſtor, neque quæſtore alterius, ſed ipſius Thermi, ex quo magis adduci debet Thermus, vt ei faueat, & præponat prouinciæ. [Viros optimos) Laudat legatos, vt magis laudet ipſum quæſtorem, quem in omnibus eis an eponit. [Hoc ipſo) Hac ipſe re, præcipue. [Quod) Quia. [Et quæſtor tuus) Nam ſi quæſtor cuiuius, eſſet deberet tñ eum præponere, nunc multo magis, q quæſtor tuus eſt. [Nocere) ἀντιπερ[illegible] vtitur dicit .n. quæ à Thermum poſſent obijci, quòd paruiſacit inimicitias ipſius q̃ſtoris, quia nihil à quoquam ei nocere poteſt, ad quod ſapienter ridet Cic. & caute innuit. q ſi nunc non poſſet nocere, poſſet tñ in futurum. [Sed tñ) .ſ. liceat videam neminem tibi poſſe nocere. [Tres fratres) Habebat .n. ille quæſtor duos alios fratres viros præſtantiſſimos, quos nunc Cic. metuendos eſſe dicit. [Summo loco) Illuſtri proſapia. extollit .n. animum, & audaciorem facit originis nobilitas. [Promptos) Intrepidos, fortes. [Non indiſertos) Liptote, eloquentiſſimos. [Prodeſt aût multum eloquentia ad conciliandum fauorem populi, q hæc omnia poſuit, vt deterreat Thermum ab eo⁊ inimicitijs. [Inimicos) Quia ſi vnum ex ipſis læſeris. [Iure) qa plerunq; aliqui fiunt nobis inimici multo iure, nulla noſtra culpa, quod non eſt magnopere curandam, ſed nunc timendũ eſt cum iure facimus nobis inimicos. [Quos) fratres. [Deinceps) Per ordinẽ. [Per triennium) Per tres annos, qa alius ſuccederet alij. Nam ſimul & eodem tempore tres fratres

Clementia

Ignominia

tribuni tres tribuni eſſe non poterāt.[Fore)Futuros.[Tribuni)Vt habet
digeſtis de origine iuris à plebe creati ſunt, qui eſſent plebei ma
giſtratus, iiſdē tp.bus cum plebs ſeceſſiſſet, anno vero decimoſe
ptimo poſt reges exactos dicti tribuni, quia tūc in tres partes po
pulus diuiſus erat, & ex ſingulis ſinguli creabantur, partes aūt in
quas populus eſſet diuiſus, erant Rhamnenſes, Luceres, & Tatiē
ſes. Tribuni aūt plebei ex tribunis militum, vt voluit Varro, pri-
mum facti ſunt, qui plebem defenderēt in ſeceſſione cruſtumeri
na, acceperunt autem nomen tribuni militum q ᵗerni tribus tri
bubus Rhamnium, Lucerum, Tatiēſium olim ad exercitum mit-
tebantur, horum officium quando tribunorum mentio incepta
admonet, non vr eſſe abſurdum referre, vt & alijs locis poſſit nec
cognitio ſuccurrere. Tribunorum igitur militarium offīn, vt eſt
digeſtis de re militari, vel eorum qui exercitui præſunt, erant mi
lites in caſtris cōtinere, ad exercitationem producere, claues poe
tarum ſuſcipere, vigilias interdum circuire, frumentationibus
commilitonum intereſſe. frumentum pbere, menſuræ fraudem
coërcere, delicta ſecundum ſuam auctoritatem his modis caſtiga
re, principijs frequenter intereſſe, querelas commilitonum audi
re, valetudinarios inſpicere, officium regētis exercitum non tm̄
in danda, ſed ē. obſeruanda diſciplina conſiſtere. [Quis ſit,) q.d.
nemo, quia quotidie aliqua innouantur. (Mihi) Dicit iudicium
ſuum. [Vn̄r)Putantur .[Turbulenta) Triſtia, plena perturbatio-
nis. [Incidere) Deuenire, incurrere. [Terrores) Vt timeas illos
tres fratres ſuturos tribunos, quoniam magna erat auctoritas, &
poteſtas trib.pl. qui plerunque populum quo vellent flecterent.
[Cur velim) Quare debeo velle, q.d. nulla eſt cauſa, cum, & te di-
ligam, & tu facere prouidere poſſis. [Preſertim) Oſtēdit quo poſ
ſit prouidere. [Preſertim,)q.d. hac præcipue exiſtente cauſa. [Cū
poſſis) Ante, cum poſſis præponere quæſtorem legatis ſine repre
henſione cuiuſquam, puta quiſq; ſcit id eſſe iuſtum, & honeſtum.
[Qui) Quæſtor. [Dignum maioribus) Si imitatus fuerit maiores
ſuos, & ſe pro fama illorum geſſerit. [Ex aliqua parte) Quia ex
vna parte erit laus eius, qui ſe bene geſſerit, ex altera tua, qui eum
ad aliam prouinciam erexeris. [Sin offenderit) Peccauerit. [Quid)
Al. quid. [Sibi) Contra ſe, in dedecus ſuum. [Nihil tibi) In dede-
cus tuum, & ita arguit, quod vtrūque ſit ille adminiſtraturus pro
uinciam, ipſi Thermo nulla omnino ſumma eſt reprӕhēſio. Quę
enim oſtendit Cicer. ſe adductum iure amicitiæ hæc ſcripſiſſe.

Venio i mentē [Quæ veniebant in mentem) Quæ cogitatione ipſa comprehen
debam. Nam venire in mentem interdum eſt recordari, interdū
cogitare. [Pertinere ad te) Spectare ad tuum cōmodum. [Opor-
tere) Decere propter amicitiam noſtram. [Quòd) Quia. [Profici
ſcebar in Ciliciam) Fuerat.n. in Cappadocia cum Ariobarzane re
ge. [Tu quod) Senſus eſt. Dij bene vortant quod egeris, & id tibi
bene ſuccedat. [Audies me) Mihi credes, mihi auſcultabis, & obtē
perabis. [Conſules) Proſpicies, prouidebis. [Ocio poſteritatis)
Quieti etiam tuorum, qui poſt te futuri ſunt.

PHIL. OFFICIVM meum) Valde iucundum eſt cum quis offīn
in quempiam confert, vt illud accipienti gratum eſſe cognoſcat.
Hinc eſt illud Teréc. Solæ dictum gaudeo ſiquid feci aut faciam
quòd placet Simo, & id gratum fuiſſe aduerſum te habeo gratiā.
Eodem modo tunc Cic. qui in Thermum, & Rhodonem eius be
neficia cōtulit, illa Thermo grata fuiſſe vehementer gaudet, erat
aūt Thermus proprætor in Helleſpōto, & de prouincia diſceſ-
ſurus, & quēnam in prouincia ſua loco dimitteret, agitabat. Con
tentio erat inter quæſtorem eius, & legatos maxima, cum quiſq;
ipſorum Thermi loco relinqui conaretur. Thermus aūt magis
aſſentiri legatis, quam quæſtori videbatur, vnde has Cic. ad eū li-
teras perferendas curauit, quibus eum vehementer hortatur, &
multis rōnibus probat, vt velit quæſtorem ſuū legatis anteferre.
Sed priuſquam hanc epiſtolā explicemus, pauca de hoc magiſtra
Præto-res tu dicamus. Prætorū tria eſſe gn̄a diximus, cum de honoribus pu-
blicis tractaremus, vrbanum, peregrinum, & prouincialem. Pro-
uinciales aūt ad gubernandas, tuendasq. prouincias cum exerci
tu legebantur, qui, & proprætores dicebātur, quæſtoresq. ſecum
ducebant, & legatos, & tot proprætores creabātur, quot vrbes in
deditionem P.R. deuenerant. Vrbani verbo prætores ibi præſide
bant apud quos ius oē publicum, & priuatum erat. Et eorum qui
dem tāta erat auctoritas, vt ob honorē ius quod ab ipſis ferebat,
Ius ho norariū honorarium diceretur ac nouum ius cōdere, & vetera abrogare
poterant, & conſularem pęnemodū dignitatem obtinebant. Li
ctores tn̄ ſex duntaxat habebāt, Sed cū Paulus Aemilius in Hiſpa-
niam prætor proficiſceretur xij. lictores ſecum duxiſſe à P.R. cō
ceſſos inuenio. Trabea item ipſius erat & curulis ſella, & cū ipſi
abeſſent pſectus vrbis conſtituebatur eorū loco, & poſt tribunorū
militum dignitatem fuerunt bellica tempeſtate inſtituti pp gra-
uiſſimum onus quod conſules ſuſtinebant. [Peregrini poſtremū
additi vrbanis prætoribus fuerāt, cum admodū impediti eſſent,
rebusq. gerūdis ſatisfacere nequiuiſſent, qui peregrinos audirēt.
Prætores vero ideo appellati, q populo præirent. Id Lucil. quē
Varro teſtatur, ait. Ergo prætorem eſt ante, & præire, & eodem
auſpicio creabatur, quo conſules, hinc, & conſulum collegas fuiſ
ſe dicebant. [Officium) Nūc beneficium. [Rhodonem) Sororum
Thermi. [Præſenti) Accommodaui ad id faciendum qđ petit. Sed Præſto
huius verbi ſignificatio peculiaris eſt melius eſſe. Item excellere. Præſtā-tia
vnde dr̄ præſtantia excellentia. Hi vero loci pleni ſunt oēs bene
uolentia, vt auditorē alliciant. [Indies) Hoc eſt quotidie. Verū in- Indies
dies, & indiem, & quotidie differunt. Indies.o. vt plurimum cum Indiem
comparatiuo iūgimus, & αὔξησιν habet, vt hoc loco, indies maio- Quoti-
ri curæ. Etiam ſine comparatiuo, ſed ſua cum αὐξήσει. Indiem vero die
multi duntaxat in pn̄ti die rōnem accipiūt, & cū hoc verbo viuo, In ho-
vt plurimum coniungi volunt. Sic Fabius, non vt feræ, volucres ras
pn̄tis modo tpis memores indiem viuunt, Verū ergo in longi tpis In horā
rōnem Terentianam Pythiam accepiſſe intelligo, cū ait. Credo,
ſed in diē illud Parmeno fortaſſe qđ minitaris, tu iam pendebis.
Eodem modo tu horas, & in horā dicimus. Quotidie vero tā cū
αὐξήσει, quàm ſine αὐξήσει, dici poteſt, vnde elegātia ſermonis quo
tidie lego dicimus, indies lego non dicimus, & cum cōparatiuo,
vt paulò poſt. Mihi magis, magisq. quotidie de rōnibus tuis co-
gitanti [Dignitatē) Præturam in Helleſponto. Quod aūt ibi ma
giſtratum geſſiſſet, aliæ nobis ad eum literæ ſignāuerunt. Omnia
(inqt) tibi cōmendo negocia eius, q̄ ſunt in Helleſpōto, & alibi.
Siquid habebit cum aliquo Helleſpōto controuerſiæ, vt in illam
adminiſtrationē reijciat. [Integritate, & cl.) De his ēt alia io epi
ſtola. Sed tn̄ cum non fugiat quanta ſit in prætore auctoritas, pre
ſertim iſta integritate, grauitate, & clemētia, qua te eſſe in oībus
conſtat. Sed mihi cōſilium ſumma perit, vt quæſtorem relinquat
in prouincia ſuo loco non legatos. [Rationibus) De rebus ad
remp. ptinentibus, & honorem, & ſalutem tuam. [Ariſtoni) Is.n.
ad Cic. pro hoc negocio à Thermo miſſus fuit, & idem dedit illi
conſilium, quod nunc dat Thermo. Grauiſſimas.ſ. inimicitias ſu-
ſceptură, ſi legatos queſtori pręponeret. [Inimicitias) Caue dicas
inimicitiam numero ſingulari. Nuſquam.n. inimicitiā leges, niſi
apud Ennium, q ſic habet. Ego eo ingenio natus ſum, amicitiam,
atq; inimicitiam in fronte promptam gero. [Adoleſcens) Quæ-
ſtorem dicit. [Ignominia aff.) Si tu de puincia diſceſſurus alterū
reliqueris, quā q̄ſtorem tuum. [Ignominia) Iniuria, eſt.n. hæc no
minis, nota atque macula. [Habes) Argm̄ ab auctoritate. Et eſt ra
tio quare ſit ignominia. [Honoris gradu ſup.) Qm̄ quæſtura plu-
ris apud ptorem erat q̄ legatio. Thermus.n. quæſtorem habebat
& legatos. Nam vice imperatoria q̄ſtores in exercitu ex decreto
P.R. fungebantur. [Nobilitatem) Raro ſine adiuncto ponimus. Nobili-tas
Meſon eſt. In laudem vergit, & in vituperationem, dicta quidem
quaſi noſcibilitas, & nobilis quaſi noſcibilis, vnde nobile ſcortū, Nobilis
nobilem latronem dicimus. Eiuſdem ſunt naturæ eximius, & inſi Eximies
gnis, vnde meretricem inſignem, eximiam appellamus. [Hoc ip- Inſignis
ſo) Hac re quod eſt q̄ſtor. [Nocere) Antipo; hora eſt. Rn̄dit.n. ta- Perſpi-
citæ obiectioni, quam Thermus facere potuiſſet, & dat ei cōſiliū, cio
vt caueret inimicitias. [Perſpicio) Antiq ſpicio ſine cōpoſitione di Frater
cebāt, hoc tpe ſine cōpoſitione non vtimur, & pro qualitate con
iuncti ſignificatione amplectit. [Tres fr.) Habebat.n. queſtor eius
fratres duos. Dictus frater, quaſi ferè alter. vnde Cic. de Q. fratre
dixit q alterū me reliquiſſem. Siue a lingua Græcorum antiquiſſi
ma φρατρία qui φράτορες hodie nūcupatur. [Sūmo loco natos) Di
his auctoritatē, & locū pro nobilitate gn̄is capimus, alias argm̄
ſignificat extra notā eius nominis ſignificationē. [Própros) Dili-
gentes, & ſtrenuos. [Nō ind.) Eloquentes, maximā.n. vim habet
ad concitandum populum eloquētia. [Dn̄r) Enim hæc omnia ad
perferendum Thermum, ne q̄ſtori ſuo legatos anteferrat. [Per
triē.ſ.) Qm̄ tres erāt fratres, & qſq; per ſe trib.pl. futurus erat. Tri
plex eſt.n. in his quæ tp̄s ſignificāt dicendi modus. Aut in accuſa
tiuo ſine præpoſitione. Terent. Tandem non ego illa carrā ſi ſit
opus, vel totum triduum. Aut in ablatiuo ſine præpoſitione. Ci-
cero. Paucis enim diebus eram miſſurus domeſticos tabellarios,
aut in accuſatiuo cum præpoſitionē. Quint. Poſt imperatam ſtu-
dijs meis quietem, quàm per xx. annos erudiendis iuuenibus im
penderam. [Turbulenta) Metaphora, videbat enim Cæſarem, &
Pomp. velle remp. occupare. [Tribunitios terr.) Ex quo tres fra-
tres dixit per triennium trib.pleb. futuros, & bene terrores dixit
maxima enim erat tribunorum auctoritas, omnia enim decreta
Senatus irrita habebantur, niſi per eos approbata fuiſſent. Adde
q q.t. p. licet vocationem non haberent, vt inquit Varro, non
modo priuatum, ſed etiam conſulem in roſtra vocati iuſſerunt.

Sed

Sed quare ius vocandi non hn̄t, cum ſummam coërcendi poteſtatem habuiſſent A.G. explicauit. Et alibi nos de tribunis locuti ſumus. [Preſertim) Hac potiſſimum rõne. [Sine re) Qm̄ iuſtũ, & honeſtum. [Offenderit) In aliquo errauerit. [Nihil tibi offenderit) In nullum detrimentum tuum, ſiue dedecus cadet. Sed ſi quid mali, & dedecoris erit, ſibi erit. [Proficiſcebar in Ciliciam) nam cum Ariobarzane rege ibi ſteterat. [Oportere) Conuenire, iure amicitiæ nr̄æ, qui motus hæc omnia ad te ſcribenda putaui. [Dij approbent) ꝙ tibi ſuccedat. Dij bene vertant, apud antiquos dici ſolebant, qñ aliquid præter ſpem veniebat, cum aliter euenire timuiſſent, quibus rebus ita ſe in vtranque partem vertentibus. Vertumnum deum pꝛeſſe putabat antiquitas. [Si me audies) Mihi auſcultabis, & ſi meis verbis audiens fueris. Nec auſim dicere. [Si meis verbis audits) licet in captiui ſuo Plaut. dixerit. Haud audiebat facto, dicimus .n. audiens ſum tibi, pro obedio tibi, & audiens ſum te, pro audio te. [Poſteritatis ocio conſules) vt tu, & poſteri tui omnes tranquille, & quiete viuatur, hoc conſequi poteris, ſi quæſtorem iſtum beneficijs tuis afficies. Eſt.n. tibi conſulere tibi prouidere. Lucan. Conſulite extremis anguſto in tempore rebus. Sed ad corporis, & rerum extremarum magis quam ad animi bona pertinere videtur.

Bene vertat

ASC. Officium &c.) Thermus proprætor, ſeu proconſul Bithyniæ ſcripſerat ad Cic. ſibi eius officium in Rhodonem gratũ fuiſſe, de ſe gaudere nunc dixit Cic. monetq́. ne legatos quæſtori, preſertim tam nobili, & potenti præferat. Ordo eſt. Ego gaudeo vehementer officium meum erga Rhodonem, & cetera ſtudia mea, quæ præſtiti tibi, ac tuis. ſ. amicis ſe eſſe grata tibi homini gratiſſimo. Et ſcito dignitatem tuam eſſe mihi curę in dies maiori, quæ quidem dignitas tua amplificata eſt à teipſo, integritate, & clementia tua, ſic vt nihil videatur poſſe addi. ſ. ad eam. Sed illud meum conſilium, quod oſtendit Ariſtoni noſtro. ſ. cõi amico, initio, vt .i. poſtquam, venit ad me, placet mihi quotidie magis magiſque, videlicet te ſuſcepturum eſſe graueis .i. moleſtas tibi inimicitias, ſi adoleſcens .ſ. quæſtor tuus quem non nominat, potens, & nobilis, affectus eſſet à te ignominia .ſ. in præferendis illi legatis, & hercle erit ignominia ſine dubio. Enim pro quia, tu neminem habes ſuperiorem gradu honoris. Autem .i. ſed, ille .ſ. quæſtor tuus, vt omittam .i. taceam nobilitatem eius, vincit hoc ipſo, legatos tuos optimos, & homines innocentiſſimos, ꝙ eſt, & .i. ſimul quæſtor, & .i. ſimul quæſtor tuus. Quæſtor autem à conquirendo, & colligendo dictus eſt, qui publica vectigalia recipiat, & ſtipendium militibus ponit. Ego perſpicio, ne forte id dicat, aut cogitet, hoc addit, neminem iratum .i. licet ſit iratus poſſe nocere tibi, ſed tamen nolo, te habere inimicos tres fratres natos ſummo loco .i. clariſſimis natalibus promptos .i. expeditos ad dicendum, & faciendum, non indiſertos .i. non imperitos artis dicendi, quos video .i. animaduerto, fore deinceps .i. per ordinem trib. pl. per triennium. Autem .i. ſed, licet nemo tibi his rebus ſtantibus nocere poſſit, quis ſcit qualia tempora ſint reſp. futura? q. d. nemo. Quidem .i. certe, ea videntur mihi fore turbulenta, ſicut maxime fuerint, vt ex vltima epiſt. ad Cœlium ædilẽ patuit, igitur, cur .i. qua de cauſa, q. d. nulla iuſta: Ego velim te incideret in terrores tribunitios, q. d. licet nocerẽ forte non poterunt, terrere tamen poterunt. Preſertim cum poſſis anteferre legatis quæſtorem ſine repræhenſione cuiuſquam, qui .ſ. quæſtor, ſi præbuerit ſe dignum maioribus ſuis, vt ſpero, & opto, ſup. eum ſe præbiturum eſſe, fuerit, ſup. id laus tua ex aliqua parte, quia tu primus eum ad dignitatem promoueris, ſin .i. ſed ſi, ipſe oſtenderit .i. peccauerit totum ſibi .i. detrimentum, & dedecus ſuum, nihil tibi, quia tu eum, quem debes, prætuleris. Ego exiſtimaui me oportere ſcribere ad te ea, quæ veniebant mihi in mentem, quæ arbitrabar pertinere ad te, quod .ſ. hæc ſcribens proficiſcebar in Ciliciam, ego velim dij approbent id, quod tu, egeris. Si audies me .i. obedies mihi, tu vitabis inimicitias, & conſules .i. proſpicies, ocio .i. paci, poſteritatis .i. poſt te futurorum, quia ex ſimultate iacta longa ſurgere ſolet diſcordia.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Cœlio de quæſtura per illum obtenta. dicitq́ ſe gaudere quòd talem nactus quæſtorem, tum non poſſit gratior, aut acceptior, aut ei iucundiora contingere, vt videlicet ex conſuetudine creſcat amicitia.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gaudet ob quæſtorem ſibi datum, quem maxime cupiebat. & vt ad ſe veniat antequam è prouincia decedat, hortatur.

M. CICERO IMP. C. COELIO, L. F. QVAEST. DES. S. P. D.

CVm optatiſſimum nuncium accepiſſem, te mihi quæſtorem obtigiſſe; eo iucundiorem mihi eã ſortem ſperabam fore, quo diutius in ꝓuincia mecum fuiſſes. magni .n. videbatur intereſſe, ad eam neceſſitudinem, quam nobis ſors tribuiſſet, conſuetudinẽ quoque accedere. poſtea cum mihi nihil neque à te ipſo, neque ab vllo alio de aduentu tuo ſcriberetur: verebar, ne id ita caderet, quod etiam nunc vereor, ne ante, quàm tu in prouinciam veniſſes, ego de prouincia decederem. accepi autem à te miſſas literas in Cilicia, cũ eſſem in caſtri, ad x. cal. Quint. ſcriptas humaniſſime; quibus facile, & officium, & ingenium tuum perſpici poſſet: ſed neque vnde. neque quo die datæ eſſent, aut quo tempore te expectarem, ſignificabant: nec is, qui attulerat, à te acceperat; vt ex eo ſcirem, quo ex loco, aut quo tempore eſſent datæ. quæ cum eſſent incerta, exiſtimaui tamen eſſe faciẽdum. vt ad te ſtatores meos & lictores cum literis mitterem: quas ſi ſatis opportuno tempore accepiſti; gratiſſimum mihi feceris, ſi ad me in Ciliciam quamprimum veneris. nam quod ad me Curius, conſobrinus tuus, mihi, vt ſcis, maxime neceſſarius, quod item C. Virginius, ꝓpinquus tuus, familiariſſimus noſter, de te accuratiſſime ſcripſit. valet id quidem apud me multum, ſicuti debet hominũ amiciſſimorum diligens commendatio: ſed tuæ literæ. de tua preſertim dignitate, & de noſtra coniunctione, maximi ſunt apud me ponderis. mihi quæſtor optatior obtingere nemo potuit. quamobrem quæcunque à me ornamenta in te proficiſcentur; elaborabo, vt omnes intelligebant, à me habitam eſſe rõnem tuæ, maiorumq. tuorum dignitatis. ſed id iam facilius conſequar, ſi ad me in Ciliciam veneris. quod ego & mea, & reip. & maxime tua intereſſe arbitror. Vale.

CVm &c.) C. Cœlius adoleſcens nobiliſſimus, & optimus deſignatus fuerat quæſtor Cic. in Cilicia, quare primum Cic. ſe valde gaudere oſtendit. Deinde quia iandiu neque à Cœlio, neque ad quoquam alio literas acceperat de eius aduentu in Ciliciam, & appropinquabat finis magiſtratus Cic. dicit ſe vereri, ne Cœlius tantum differat aduentum ſuum, vt ipſe Cic. ante diſceſſerit ex prouincia. Ex quibuſdam autem literis eius dicit ſe nihil perſpicere potuiſſe, quia in his, neque dies, neque locus erat ſcriptus vnde eſſent datæ. denique oſtendit Cic. ꝙ licet Cœlius à quibuſdam ſibi amiciſſimis fuerit commendatus, nulla tñ commendatio, maior apud ſe eſſe poteſt de eius dignitate, quàm literæ ipſius. Quamobrem rogat ipſum, vt veniat quamprimum pollicetur enim ſe omnia in eum collaturum, quod facilius efficere poterit, ſi fuerit in Cilicia apud eum. [Optatiſſimum) Gratiſſimum, iucundiſſimum. [Te obtigiſſe) Te, veniſſe, electum eſſe. [Eam ſortem) Eam fortunam, ꝙ obtigiſſes mihi quæſtor, nam ſorte eligebantur. [Eo) Tanto. [Quo) Quanto. [Diutius) Longiori tempore, quia multum temporis fuerat hic Cœlius cum Cic. in prouincia, antequam factus eſſet quæſtor. [Magni intereſſe) Plurimi referre, magni eſſe ponderis, & momẽti. [Conſuetudinem) Conuerſationem, quam habuiſſemus ante ſimul in prouincia. [Neceſſitudinem) Coniunctionem .ſ. quæſturæ. [Sors) Fortuna. [Accedere) Addi, adiungi .i. videbatur mihi eſſe maximum quiddam, quòd ad conuerſationem, quæ antea inter nos fuiſſet in prouincia, adiungeretur etiam iſta neceſſitudo quæſturæ, quam fortuna, quæ te quæſtorem meum eſſe voluit nobis dediſſet. [Scriberetur) Pro ſcribebatur, eleganter apud Cicer. ſæpe ita legitur. [De aduentu tuo) Quando eſſe futurus. [Verebar) Timebam, vel dubitabant. [Caderet) Accidere, ſimplex, pro compoſito. [Decederem) Abirem

HVB.

icem ſimplex pro compoſito. [Decederem) Abirem de prouincia ante tuũ aduentũ. [Accepi) Dixit ex eius literis cognouiſſe eius ingenium optimũ, ſed nõ quo tpe eſſet venturus. [Humaniſſime) Erudit iſſime. [Officiũ) Erga me. [Ingenium) Eruditiſſimum. [Perſpici) Cognoſci. [Sed neque, ſignificabant) Non indicabant. [Vnde) Ex quo loco, an Roma, an aliũde. [Quo tpe) An ſero, an cito. [Nec is) Nec ille. [Attulerat) Ad me literas tuas. [Acceperat, a te) Sed ab alio, cui fortaſſe tu ante dediſſes ferendas. [Ex eo) Quia q accipit literas ab eo, qui ſcripſit, aut miſit, ſcit quo loco, quo tpe ſint datæ quod ſcire non põt. qui interdum per iter ab alijs accipiunt. [Quæ) De aduentu tuo. [Statores) Vt diximus ſupra, ſatellites. [Lictores) Miniſtros meos, vt dictũ eſt ſupra, exiſtimaui faciẽdum, vt mitterem, eleganter vtitur Cic. pro exiſtimaui mittendo, exiſtimaui faciendum, vt te admonerem, pro exiſtimaui te admonendum, & ſic de reliquis. [Opportuno) Idoneo, vt poſſis accelerare, anteq̃ ego finito magiſtratu diſcedam. [Quamprimum) Rapiſſime, celerrime. [Nam ꝙ) Dicit nullius literas cõmendaticias de Cœlio plus apud ſe valeẽ, q̃ literas ipſius Cœlij licet illorũ, quos nominat literas plurimum valere dicat. [Neceſſarius) Amicus. [Propinquus) Sanguine, non habitatione. [Valet) Põt, & habet magnum pondus. [Sicuti debet commendatio) Quia cõmendatio amiciſſimorum noſtrorum multũ apud nos valere debet. [De tua) q. d. ſi multum valerẽt pro dignitate alterius, quanto magis pro tua. [De noſtra cõiunctione,) De noſtra beneuolentia, & neceſſitudine huius ous quæſturæ. [Maximi põderis) Maxime auctoritatis, maximi effectus. [Quæcunque ornamẽta) Omnes honores ponitur enim hic quæcunque ſimpliciter pro omnia, neq; habes aliquam vim relatiui in hoc loco. [Proficiſcentur in te) Venient ad te, in te conferentur. [Habitam rationem) Habitum reſpectum, habitam conſiderationem. [Tuorum maiorumq.) Qui homines clariſſimi fuerunt. [Cõſequar) Efficiam. [Intereſſe) Vtile eſſe, hunc autem Cœlium cum ſine dubio eſſe puto, quem Cic. de prouincia diſcedẽs, prouinciæ prępoſuit, vt viſum eſt in epiſtola quę incipit. Nõ potuit accuratius, vnde apparet non eſſe obſeruatum, vt epiſtolæ in hoc volumine eo ordine ponerent, quo eſſent ſcriptæ, nam hanc ſcriptam ante memoratam ad Cęlium edidem omnibus ſanè intelligẽtibus facillime cõſtat. Itemq. eſt de multis alijs in alijs libris diſpoſitis & maxime, quæ ſunt in ſequẽtis lib. ad Appium ſcriptæ, qui fuit proconſul, & imperator in Cilicia ante Ciceronem cum in præcedentibus appareat cum iam fuiſſe in prouincia, & ſucceſſiue Appio debuerat igitur hic tertius liber. qui ſequitur, præponi ſecundo.

PHIL. CVM optatiſſimum) Voluptatem oſtendit, quam ceperat, ꝙ Cœlius ſibi quæſtor obtigiſſet, & moleſtiã ꝙ nimis tardare videbatur. timebat enim ne antequam Cœlius in prouinciam veniret ipſe de prouincia deceſſiſſet. Demum omnia ꝓ eo ſe facturũ polliceatur, & maxime hortatur, maturet acceſſum, & id reipub. ac vtroſque ipſorum plurimum intereſſe cõmemorat. Is eſt ille Cœlius, quem Cicero de prouincia decedẽs prouinciæ præpoſuit, vt in ſuperiori dixit epiſtola ex quo apparet has epiſtolas non eſſe ordine collocatas. Inquit enim ego de prouincia decedens, quæſtorem Cœlium præpoſui prouincię. [Nuncium) Tam pro eo q nunciat, q pro re ipſa quę nunciatur, maſculino genere dicimus. [Eam) Sortem, fortunam, quæ. ſ. mihi q̃ſtor obtigiſſet. Eo, & quo, tanto & quanto. Magni enim fracta propoſitione rationem adiũgit pro qua maxime has dictiones locare ſolemus. nam. n. nanq;.

Neceſſitudo

Neceſſitas

Neceſſarius

[Magni) Enim plurimæ vtilitatis, & magni momenti. [Neceſſitudinem) Coniunctionem, & amicitiam. Eſt. n. neceſſitudo, vt inq Gellius quodam & vinculũ religioſæ coniunctionis, & eiuſdẽ ſignificationis dicit eſſe neceſſitas, à qua neceſſarij aliquo iure affinitatis, atq; familiaritatis coniuncti appellant. Altera vtriuſq; vocabuli ſignificantia nota eſt omnibus. Quod aũt neceſſitas pro iure amicitiæ, ac affinitatis vinculo poſita ſit, Cæſar in Plancia rogatione oſtendit his verbis. Equidem mihi videor pro noſtra neceſſitate, non labore, non opera, nõ induſtria defuiſſe. Eſt autem ſenſus, mihi qđ præſtantiſſimum eſſe videatur, quod ad noſtram conſuetudinem, quæ diu inter nos fuit, etiam iſta neceſſitudo, & coniunctio quæſturæ accederet, quam ſors ipſa, & fortuna nobis dedit, & quæſtor meus eſſet. [Cõſuetudinem) Cic. nunquã dixit conuerſationem. [Accedere) Adiungi in Ciliciã huius prouinciæ

Coraceſium

Celederis

initium dicunt Coraceſium oppidum, ſed Artemidorus Celederim ciuitatem. [Ad X. cal. Quint.) Circiter xx. diem Iunij. [Sed) Animaduerte cum dicimus decimo calẽdas, & ad decimum calẽdas, nam per decimo calendas dies certus oſtenditur, qui eſt decimus à calendis futuri menſis. Sed cum dicimus, ad decimũ calendas, non ipſum decimum diem accipimus, qui eſt ante calẽdas futuri menſis, ſed aliquem diem illis proximum. Itaq; ad pro circiter accipiendum eſt. Quintilis vero menſis à numero appellatus eſt, qui erat quintus à Martio, a quo annus cœpit initiũ. Inde quoniam Cæſar eo mẽſe natus eſt, in eius honorem Iulius nominatus eſt, & qui ſequitur ſextilis dicebatur, nunc Auguſtus ab Octauio Auguſto dictus eſt. Sep͂tẽber Germanici nomen accepit. Inde Octobrẽ Domitianus iuſſit ſuo nomine appellari. Sed vbi infauſtum, vt ait Macrobius vocabulũ viſum eſt, ex omni ære, vel ſaxo placuit aradi. Menſes quoque vſurpatione tyrannicæ appellationes exuti ſunt. Cautio poſtea principum diri omnis infauſta viuentium menſibus a ſeptem vſque ad decem priſca nomina reſeruauit. [Faciundum) Caue dicas fiendum. [Statores) Hos, vernaculo ſermone prouiſionatos dicimus, a ſiſtendo, vel ſtando appellatos, vnde Iupiter ſtator, ꝙ ſtare fecerit fugientes Romanos, qui apparitores magiſtratuum nuncij tabellarij ue fuerint ſtatores appellati ſunt. [Lictores) A ligando appellatos vult Gell. ex opinione Valgi Ruf. Tiro tamen Ciceronis libertus à linio, vel à litio, quo cincti erant, & magiſtratibus miniſtrabant. lictores dictos refert. [Propinquus) Ad genus, & ſanguinem, vicinus ad loca. [Conſobrinus) Quaſi ſororinus dictus eſt. Sobrini enim ſunt ex duabus ſororibus ex fratre. Conſobrini vero ex fratre, ac ſorore, cum alter ex fratre, alter ex ſorore natus ſit. Ac ex duobus fratrib. patrueles nominantur. [Neceſſarius) Amicus. [Maxime) Pompeius quod plurimum facio pro cuiuſcunque commendatione, ſed preſertim pro dignitate, & honore tuo. [Proficiſcentur) Conferentur. [Ornamẽta) Honores, & commoda. [Habitam eſſe rationem) Habere rationem, cum genitiuo poſitum ſignificat reſpectum habere, ſed quando ablatiuum ponimus cum hac præpoſitione cum, ſignificamus habere commercium, atque negocium. Cic. in carmine maior. Rationem habet cum terra, quæ nunquam recuſat imperium.

Quintilis

Statoc

Lictor

Propinquus

Vicinus

Conſobrinus

Sorori⁹.

Patruelis

Habere rationẽ.

A S C. CVM optatiſſimum &c.) Gratulatur Cœlio Lucij filio, non quidem ſuperiori, ſed alteri, quod ſibi quæſtor ſit deſignatus. Ordo eſt. Cum ego accepiſſem nuncium optatiſſimũ, vtpote te obtigiſſe. i. forte quadam eueniſſe quæſtorem mihi. i. in ꝓuincia mea mecum ſperabam eam ſortem. i. ſortionem fore mihi iucũdiorẽ eo. i. tanto, quo. i. quanto, fuiſſe diutius mecum in prouincia, non enim ſolebant quæſtores aſſidue, aut ſtatim eſſe in prouincia, ſed cum pecunia publica recipienda, & militibus perſoluenda eſſet: enim. i. quia, videbatur. ſ. mihi intereſſe. i. referre magni ad eã neceſſitudinem. i. vinculum amoris, quã ſors tribuiſſet nobis, quoque. i. ẽt, conſuetudinem. i. familiarem conuerſationem accedere. i. addi. Sed ſup. Poſteaquam nihil ſcriberetur mihi, neque à te ipſo, neque ab vllo alio, de aduentu tuo, verebar, quod ẽt nunc vereor, ne id caderet. i. eueniret ita, ne, prout priuſquam veniſſes in prouincia, decederem de prouincia. Accepi aũt, cum eſſem in caſtris, ad. i. circiter, decimum. ſ. diem, calẽdas. i. ante, aut inter calẽdas, Quintiles. i. Iulias, literas miſſas à te ſcriptas humaniſſime. quibus & officium, & ingenium tuum poſſit perſpici facile. Sed literæ illæ neq; ſignificabant. i. neque exprimebant, vnde. i. de quo loco, neq; quo die eſſent datæ, aut quo tempore ego expectarẽ te. Nec is qui acceperat eas, attulerat, ſup. eas, a te, vt ſcirem ex eo, ex quo loco, & quo tempore eſſent datæ. Quæ. ſ. loco, & quo tẽpore &c. cum eſſent incerta, tñ. i. nihilominus ego exiſtimaui eſſe faciendum vt mitterem ad ſtatores meos. i. ſatellites, & nuncios ad hoc paratos, quales ſunt, quos poſtos dicunt Galli, & lictores. i. miniſtros publicos, cũ inſignibus ſuis, cum literis meis, quas ſi accepiſti tpe ſatis opportuno, vt. ſ. ea quæ mandarem exequi poſſes, tu feceris mihi gratiſſimum ſi veneris, quãprimum. i. valde cito ad me in Ciliciam. Nam ꝙ Curtius cõſobrinus tuus. i. ſororis patris tui filius, neceſſarius mihi maxime. i. maxima neceſſitudine deuinctus mihi, vt ſcis, itẽ ꝙ Cic. Virginius ꝓpinquus. i. cõſanguineus, tuus familiaris noſter ſcripſit accuratiſſime de te, id quidem valet multum apud me. Tantum. n. valuit, ꝙ eum poſtea vicarium reliquerit, ſicut diligens commendatio hominũ amiciſſimorum debet. ſ. multũ valere, ſed literæ tuæ preſertim de tua dignitate, & de noſtra coniunctione. ſ. per vinculum amicitiæ, ſunt apud me maximi ponderis. Nemo potuit obtingere. i. forte euenire mihi, quæſtor optatior. ſ. q̃ tu, quamobrem. quæcunque ornamenta proficiſcentur à me in te, hoc eſt quibuſcunque te ornabo, vt omnes intelligant rationem. i. reſpectum, & curam dignitatis tuæ, & maiorum tuorum eſſe habitam à me. ſ. in te ornando. Sed ego conſequar iam facilius, id. ſ. vt te ornem pro dignitate tua, ſi veneris ad me in prouinciam, quod. ſ. te venire in prouinciam priuſquam diſceſſero. ego adhuc arbitror intereſſe. i. ite, & vtilitate eſſe, & mea, & reip. & maxime. i. præcipua tua. Quia decreuerat eum derelinquere vicarium, donec ſucceſſor adueniret, quod etiam ex ſuperioribus feciſſe conſtat.

M. T. CIC.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD APPIVM. LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM TERTII LIBRI.

TErtius ferè liber ſcribitur ad Appium Pulchrum. Sed noris lector non ſeruatum eſſe ordinem temporum in epiſtolarum libris. Nam argumenta ſecundi libri erant ante argumenta tertij. Appius enim erat ante Ciceronem in Cilicia prouincia,& tamen epiſtola ſecundi in Cilicia à Cicerone ferè miſſa ſunt.

ARGVMENTVM.

Commendat primum Phania prudentiam, tum amore ſuum in Appium modeſte commemorat,& Appium mirifice laudat,& Cilicem libertum eius ſatis extollit. Et vltimo Valerium, quem prius quod ſe iuriſconſultum diceret, riſit, nunc quod bonus vir ſit, laudat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Principium epiſtolæ apodioſis eſt. De republica nihil ſcribo, quamuis tu petieris nam Phania tibi rem omnem aperit. Deinde animum ſuum erga Appium declarat. Sunt & aliquot commendationes perſonarum, ſed præcipue L. Valerij iuriſconſulti.

M. CICERO APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

SI ipſa reſp. tibi narrare poſſet, quo modo ſeſe, habere: non facilius ex ea cognoſcere poſſes, quàm ex liberto tuo Phania: ita eſt homo non modo prudens, verum etiam quo vidi, curioſus. quapropter ille tibi omnia * explanabit: id enim mihi, & ad breuitatem eſt aptius, & ad reliquas res prouidentius. De mea autem beneuolentia erga te etſi potes ex eodem Phania cognoſcere, tamen videntur etiam aliquæ meæ partes. ſic enim tibi perſuade, cariſſimum te mihi eſſe cum propter multas ſuauitates ingenij, officij, humanitatis tuæ, tum quòd ex literis tuis, & ex multorum ſermonibus intelligo, omnia, quę à me profecta ſunt in te, tibi accidiſſe gratisſima. quod cum ita ſit; perficiam profectò, vt longi temporis vſarum, qua caruimus intermiſſa noſtra conſuetudine, & gratia, crebritate, & magnitudine officiorum meorum ſarciam. Idq́ue me, quoniam tu ita vis, puto non inuita Minerua eſſe facturum: quam quidem ego ſi forte de tuis ſumpſero, non ſolum Pallada, ſed etiam Appiada nominabo. Cilix libertus tuus antea mihi minus fuit notus: ſed vt mihi reddidit à te literas, plenas & amoris, & officij, mirifice ipſe ſuo ſermone ſubſecutus eſt, humanitatem literarum tuarum. Iucunda mihi eius oratio fuit, cum de animo tuo, cum de ſermonibus, quos de me haberes, quotidie mihi narraret. quid quæris? biduo factus eſt mihi familiaris, ita tñ, vt Phaniam valde ſin deſideraturus, quem cũ Romam remittes, quod, vt putabamus, celeriter eras facturus; omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari à me voles, mandata des velim. L. Valerium iuriſconſultum valde tibi commendo, ſed ita etiam, ſi non eſt iuriſconſultus: melius enim ei cauere volo, quam ipſe alijs ſolet. valde hominem diligo. eſt ex meis domeſticis, atque intimis familiaribus. omnino tibi agit gratias: ſed idem ſcribit, meas literas maximum apud te pondus habituras. id eum ne fallat, te etiam atque etiam rogo. Vale.

* alias, explicabit

HVBERTINVS.

SI ipſa reſp.) Rogatus Cic. ab Appio Pulchro imperatore in Cilicia, vt ſæpe ad eum ſcriberet, quid in rep. ageretur, dicit, ſe breuius ſcribere, quia Phania eius libertus vir curioſiſſimus omnia diligentiſſime explanabit, quem ſummopere laudat. Itaque hac cauſa de rep. parcius ſcribit, de amore autem ſuo erga eum ita ſummatim ſcribat, vt dicat eum ſibi cariſſimum, & propter humanitatem eius, & propter gratitudinem. Itaque pollicetur ſe eſſe reſarturum quidquid intermiſſum eſt & officijs, & literis. Poſtea laudat etiam Cilicem libertum Appij. ita tamen vt ei videatur anteponere Phaniam de quo in principio epiſtolæ dixit. Poſtremo commendat ei L. Val. quendam iuris profeſſorem, quem & gratum erga Lent. eſſe oſtendit, & maximam habere fiduciam in literis. Cic. de ſe commendaticijs ad Lent. [Ipſa) Quæ optime ſe noui. [Narrare poſſet) Haberet linguam vt poſſet ipſa ſtatum ſuum exprimere. [Quo modo) In quo ſtatu. [Facilius) Clarius. [Liberto) Libertus is dicitur qui cum eſſet ſeruus manumiſſus eſt & libertate donatus. [Ita eſt non modo prudens) Intelligens memor eorum quæ vidit, aut audiuit. Nam prudentiæ tres ſunt partes, intelligentia præſentium, memoria præteritorum, prouidentia futurorum. [Curioſus) Solicitus diligens in inueſtigandis rebus. [Quod vidi) .i. quantum vidi, & cognoui. [Explanabit) Planè declarabit. Id enim dicit dupliciter ſibi prodeſſe, quod Phania omnia App. explanabit. [Id) .ſ. quòd omnia tibi explanabit. [Ad breuitatem lit.) Vt breuius ſcribam: prima commoditas. [Et ad reliquas res) .i. ceteras in rep. tractandas, ſecunda commoditas. [Prouidentius) Aptius, & vtilius. [De mea) Dicit ſua intereſſe aliquid ſcribere de ſua erga Appium amore, licet Phania poſſit etiam aliquid referre. [Aliquæ meæ partes) Aliquantulum mea intereſſe, & eſſe ex aliqua parte officium meum. [Perſuade tibi) Certiſſimum habe, confide. [Suauitates) Delectationes ingenij quo plurimum polles: ego autem valde delector ingenioſi. [Humanitatis) Doctrinæ, officij, quod aſſidue præſtas in ſeruanda amicitia noſtra, Tum alia cauſa quare habet ipſum amiciſſimum quia nouerit ipſum gratiſſimum acceptorum à ſe beneficio

Libert' Tres partes

neficiorum. [Accidiſſe) Eueniſſe. [Quæ profecta).ſ.quæ collata ſunt à me in te.[Quod)Quæres.ſ.ꝙ omnia,quæ in te contulit tibi acciderint gratiſſima.[Perficiam) Conſequar re ipſa,& affectu faciam.[Sarciam)Reficiam emendem. Tranſlatio ſumpta à veſtibus quæ ſciſſe & ruptæ,dicuntur reſarciri. Terent. in Adelph. Veſtes ſcindit,reſarcientur,ita per tranſlationem dicuntur reſarciri res,quæ ſunt interruptæ,& intermiſſæ. [Vſuram)Vſumfructum. [Qua)Vſura.[Intermiſſa)Interrupta,ceſſante.[Et gratia)Beneuolentia,& hæc ſunt quibus vult reſarcire vſuram temporis .ſ. gratia ad amorem crebritate,& magnitudine, vt frequentiora, crebriora,& maiora fiant,quàm conſueuerunt. [Id)Vt reſarciam,& gratia,& crebritate,& magnitudine officiorum.[Non inuita Minerua) Non repugnante natura, & ingenio meo, nam Minerua plerunque apud Cic.pro ingenio ponitur. Item Horat. Tu nihil inuita facies dices ue Minerua. [Quoniam tu ita vis) Quoniam ita tibi placet, & ſentis, ꝙ non inuita Minerua omnia faciam. [Quam quidem) Mineruam .i. promptitudinem ingenij. [De tuis)Scriptis,& officijs ſumpſero.i.ſi ſumpſero idem ingenij officium,quod præſto,nō ſolum appellabo illam Mineruam tuam. [Pallada) Hoc eſt ſuo nomine, ſed Appiada,vt a te accipiat nomen, q. d. ingenium, & manſuetudinem quandam Appianam. Appias autem habet formam patronymici ab Appio, hæc Appias Appiadis.[Cilix)Laudat hunc libertum. Serui.n.plerunque a prouincijs accipiūt nomina, vt à Cilicia Cilix, à Syria Syrius, eadem nomina retinent facti liberti. [Minus notus;) Incognitus.[Sed vt) Sed poſtquam amoris tui erga me, illis literis demonſtrati.[Mirifice)Valde.[Subſecutus)Imitatus,nam ſicut tu humane ſcripſerat, ita & ipſe humane mecum locutus eſt. [Suo ſermone) Quem mecum habuit de te. [Iucunda) grata. [Oratio) Sermo. [Cum de) Hoc eſt,cum maxime mecum loqueretur,& quòd me amas, & quòd de me quotidie honorifice loquaris. [Quos) Sermones. [Haberes) Diceres. [De me) De mea commendatione honorifice. [Biduo) Duobus diebus,q.d.breui ſpacio temporis.[Ita tamen)Subaudi eſt factus familiaris,& præponit Phaniam huic Cilici. [Sin deſideraturus) Expectaturus. [Quem) Phaniam. [Cum remittes) Ex Cilicia.[Quod) Remittere ipſum Romā.[Celeriter)Breui.[Vt putabamus) Quia ſciebamus multa eſſe, quæ Romæ eſſes miſſurus. [Des mandata) Ei mandes,& committas.[Agi) Tractari. [L.Valerium) Commendat ei amicum,& familiarem ſuum. [Iuriſconſultum) Iuriſperitū & ſapientem. Ita enim ſe appellabat,vt dictum eſt,vt vltima epiſtola primi libri.[Sed ita etiam)Subaudi commendo.[Si) Quamuis.[Non eſt)Nam arrogabat ſibi id nomen,dicit ergo Cic. eum tibi commendo, etiam ſi non eſt is,quem profitetur. [Cauere) Conſulere,prouidere. [Quam ipſe alijs)Quia propter imperitiam iuris plerunque amittit cauſas quas ſuſcipit defendendas.

Intimus [Hominem) Valerium. [Intimis) Propinquioribus, ab intra .n. deducimus intimus. [Omnino) Oſtendit eum eſſe gratum erga Appius,quia gratias agit Appio de ijs,quæ erga eum fecit. [Idē) Lentulo.[Scribit) Ad me ex Cilicia.[Literas) Commendaticias. [Id)Quòd meæ literæ habebant magnum pondus apud te. [Ne eum fallat) Ne hac opinione decipiatur.

PHIL. SI ipſa reſp.)Fuerat olim inter Cic.& Ap.ſingularis beneuolentia,& iucundiſſima conſuetudo, quæ aliquantulum intermiſſa hic nunc literis reuocatur in gratiam. Meminit veteris inter ſe conſuetudinis, & ita narrat omnia,vt ſimultatis oblitus eſſe videatur. App.in Cil.proconſ. & imperator erat exercitus,ad eum Phania ſe cōfert,cui dat Cic.ad Appium literas breuiores,quam inſtituerat,quoniam relaturum eſſet Phaniam omnia diligentius putabat,quæ in rep.gerebantur. Tangit adhuc quædam de amore ſuo in App. quem dicit eſſe ſibi cariſſimum,& longi temporis vſuram,qua caruerunt literarum crebritate reſarturum. Laudatur & item Phania,& in calce literarum ei L.Valerium commendat. Reſpub. Rom. apud Dion. inquit ſe audire multas eſſe apud Græcos,& Barbaros rerum publicarum formas,tres vero ex omnibus eſſe ab eis. qui vtantur ſumme laudatas,nec vllam tamē earum eſſe ſincerum,verum peſtes adeſſe quaſdam vnicuiq; ingenitas,ita vt difficilis fieret optima electio, videbatque eos per ociū conſultantes dicere vtrum ſe ab vno gubernari. an à paucis vellent,an cōſtitutis legibus populo permittere reipub.patrocinium. [Narrare) Tanquam res animata. [Quo modo) Quo in ſtatu & fortuna. [Prudens) Vt meminit omnia quæ vidit, & audiuit in rep. Prudentiæ partes ſunt. memoria,intelligentia, & prudentia. [Curioſus)Diligens,& accuratus ad indagandas,& perſeuerandas res. [Id enim) Quòd Phania ſit ita prudens,& ꝙ facilius omnia explicabit. [Ad reliqua res) Prouidentius. cum ea quæ ſunt ſecreta eorum in repub.tractanda,quæ tuis literis committi non poſſint,ipſe tibi omnia explicabit.[De mea autem beneuolentia)Id nunc ipſe non diceret niſi ſimultas inter eos fuiſſet exorta intermiſſa amicitia. [Mea partes) Officia, & effectus partes enim numero pluratiuo,idem ſignificant quod officium, vt meæ partes ſunt,hoc eſt meum officium,& ad me attinet,ad me pertinet,mei muneris eſt.[Perſuade)Certiſſimū puta.[Suademus facilia,pſuaderemus difficilia. Et ſuadere facientis eſt perſuadere pficientis.[Ingenijs) Optimæ naturæ,& eſt ἀκολουθεῖν. Officij. quo me proſequeris.[Humanitatis)Nunc manſuetudinē. quam græci φιλανθρωπίαν dicunt,alias eruditionem ſignificat,in qua ſignificatione nunc ēt capere poſſemus, vnde humanitatis ſtudia nūcupatur.i.eruditionis,quam παιδείαν Græci vocant,quod in Cat.maiore videtur accepiſſe,cum ait. Non ſolum Athenis cognomen deportaſſe ſe, ſed prudentiam, & humanitatem intelligo. Quod tamen aptius Varro demonſtrauit. Praxiteles,inquit, qui pp artificium egregium nemini eſt paulum modo humaniori ignotus. [Vſuram) Commercium illius tpis. quo ſimul vſi non ſumus. Et vti ponitur pro viuere Terent. dederit vnde vtatur.i. viuat,ſic vſura dicitur etiā vita, vt eſt illud. Vnius vſura more gladiatoris iſti vim dediſſet. [Sarciam)Reficiā, à ſciſſis veſtibus ducta metaphora,quæ reſarciri dñr,qñ ſciſſæ ſunt.[Qm̄ tu ita vis) Ita videris petere à me. [Non inuita Minerua) Non repugnante natura. Sic Maro. Quid faciam, craſſa Minerua mea eſt,& Horat. Tu nihil inuiti facies,dices ue Minerua. [Quam) Mineruam,& promptā naturam. [Nō ſolum Pallada) Sed Appia,alluſit,vtrique nomini Mineruę,quę etiam Pallas nominatur,& Appium, vnde a Minerua dixit Pallada,ab Appio Appiada,vt,quaſi dicat ingenium quoddam Appianum,& Minerua a verbo πάλλω, quod eſt quatio Pallas nominata,& ab Appio Appias. Quod autem vim minuat, Minerua nuncupatur.[Cilix) Phania. Errant qui alium credunt, Seruorum nomina multis ſumebantur modis. Aut à nationibus, vt Cilix Miſiæ Syrus, aut à maioribus. & Pſeudulus Dauus, aut à negocio, vt Dromo aut ab accidentibus, vt Lesbia, aut ex ſpe formæ vt Pinatus,nec mutabant nomina,& ſi liberti fiebāt. [Literarum) Tuarum. Nota quòd ſicut verba bene in fine adureſcunt, ſic ēt pronomina. [Iucunda) Quæ mihi lætitiam,& voluptatem attulit.[Quotidie)Nō ſemel,ſed aſſidue. [Quid quæris) Quid opus pluribus.[Sed ita).ſ.tibi commendo. [S. non eſt iuriſconſultus) Quamuis non ſit iureconſultus. id enim ſibi nominis arrogabat. [Cauere) Prouidere,conſulere, iocatur Tullius commendando. Vale. App. Erat homo fortaſſe non multum eruditus, ideo ſic de ipſo loquitur. Solet interdum cum amicis iocari, cum eſſet admodum facetus, in Lent. enim generum ſuū, inquit. Quis generum meum gladio alligauit. Et in Vatinium conſulem. Magnum,inquit, oſtentum anno Vatinij factum eſt, quod illo ꝯſule nec bruma, nec ver, nec ęſtas, nec autumnus fuit. Itē in eundē. Volui in conſulatu tuo venire, ſed nox me cōprehendit. Item ſemel interrogatus poſt Cæſaris victoriam. cur in electione partis erraſſet, reſpondit iocatus in Cęſ. Pręcinctura me de cepit. Et item ad Caſſium de Cæſ. morte. Vellem Idibus Martijs me ad cœnam inuitaſſes, profecto reliquarum nihil fuiſſet, nunc me reliquiæ veſtræ exercent. Plurimum his iocis Cic. delectatus eſt, ex quibus Tiro libertus libros fecit. Dicitur autem iureconſultus, & iuriſc. à conſultando appellatus vnde etiam conſultor. Sed conſultus eſt, qui doctus, & ſapiens dignus quidem à quo petatur conſilium, tam participio quàm nomine. Conſultor vero, qui conſilium det alijs,& qui ab alijs conſilium capit. [Hominē) Illum L.Valerium. Etiam atque etiam, pro vehementer, interdū etiam ſignificat adhuc. Terent. Non ſatis me pernoſti etiam qualis ſim Simo. Et alibi: nil ſuſpicans etiam mali.

SI ipſa rep.&c.) Hæc eſt prima ij.lib.epiſt.ad App.Pulchrū, ad quem reliquæ ferè ſcribentur. Eſt aūt amicitiæ reconciliatiua, & imitatione digna. Primum cōmendat Phaniæ prudētiam, dein de amorem ſuum in Appium modeſte commemorat, & Appio mirifice laudat, tum Cilicem libertum eius extollit, & demū Val. laudat. Sanè, quia Cicer. Appio in Ciliciam ſucceſſit, vnde ij.lib. epiſt. miſſæ ſunt, conſtat argumenta tertij libri ante ſecunda argumenta eueniſſe. Vnde non texitur hæc hiſtoriæ in epiſtolarum ſerie. Ordo autem verborum hic eſt: Si ipſa reſp. poſſet narrare tibi ò Appi quomodo ipſa haberet ſeſe, tu poſſes facilius cognoſcere .ſ. id ex ea quam ex Phan; a liberto tuo, ita .i. vſqueadeo, eſt ipſe homo, non modo .i. nō ſolum prudens, verum etiam, quod .i. quantum, vidi vir æquus .i. iuſtus, & curioſus .i. ſolers ſcrutator rerum, quapropter ille explanabit tibi omnia .ſ. negocia reipub. id enim eſt mihi, & .i. ſimul aptius ad breuitatem, & prouidentius .i. conſultius ad reliquas res. Etſi .i. quanquam, tu potes cognoſcere ex eodem Phania de beneuolentia mea erga te, tamen etiam ali

Humanitas

Suadeo

Perſuadeo

Vti

Vſura

De Cic. facetijs

Iurecō. Conſultor Cōſult'

Etiam

A S C.

quæ partes vrīr meæ .i. ad me ſpectare, vt inſinuem tibi. Enim.i. quia perſuade tibi, ſic te eſſe cariſſimum mihi, cum.ſ. ita ſit. q pp multas ſuauitates ingenij, officij humanitatis tuæ, tum .i. multo magis, q intelligo ex literis tuis, & ex ſermonibus multorum omnia quę profecta ſunt à me, in te.i. omnia beneficia, quę in te contulerim, accidiſſe gratiſſima tibi. Quod .i. quæ res .ſ. omnia à me perfecta tibi gratiſſima accidiſſe, cum ſit ita, ego perficiam profecto, vt ſarciam.i. reficiam, hoc eſt reficiam profecto vſuram .i. vſumfructum, cōmercium, & mutuum noſtri vſum longi tpis .i. quo, & qua vti potuiſſemus, & non ſumus vſi per longum tempus, vtpote quo caruimus conſuetudine.i. familiari conuerſatione intermiſſa.i. ad tempus omiſſa, ſarciam inquit, & gratia, & crebritate .i. fauore meorum, & frequentia, & magnitudine officiorum .ſ. in te collocatorum, & ego puto me facturum, id qm̄ tu vis, ita.ſ. vt id putem, Minerua .i. naturali induſtria mea, ac vt ingenij mei non inuita.i. aſtipulante. Vnde Flaccus. Tu nihil inuita facies, dices ue Minerua, quam.ſ. Mineruam. ſi ego forte ſumpſero de tuis.ſ. rebus ordinandis, ego nominabo non ſolum Palladа, vt vulgo dr̄. ſed etiam Appiada, hoc eſt nomine a te docto, vt ſit Minerua Appias, aut quaſi Appij filia, aut q ad Appiū pertinens, nam forma patronymici fœminei ſæpe p poſſeſſiuo vtimur. Cilix .i. homo è Cilicia, non Phania, ſed alter, libertus tuus, fuit mihi minus motus antea. ſed vt reddibit mihi literas à te.ſ. miſſas plenas, & amoris, & officij .i. honorifici obſequij, ipſe ſubſecutus eſt.i. comprobauit ſermone ſuo mirifice humanitatē literarum tuarum. Oratio eius fuit iucunda mihi, cum narraret mihi quotidie, de animo tuo.ſ. in me, de ſermonibus, quos haberes de me. Quid quæris.ſ. exitum rei, ipſe factus eſt mihi familiaris biduo .i. ſpatio duorum dierum, ita tamen vt ſim valde deſideraturus Phaniam, ergo non idem eſt, quod Philetieus tamen aſſerit, quem .ſ. Phaniam, cum tu remittes Romam, qđ facturus eras .ſ. cum hæc ſcriberemus, celeriter, vt putabamus, velim, ſup. vt des ei mandata .i. vt dicunt, commiſſiones de omnibus rebus quas velles curari à me. Ego commendo tibi L. Valerium iuriſconſ. quo nomine eum irriſit in vltima epiſt. j. ſibi quæ ideo forte ad finem huius erat ponenda, q non ſub Lentulo, ſed ſub Appio in Cilicia eſſet, vnde nunc addit. Sed ita ſupp. commendo eum, etiam ſi non eſt iuriſconſultus, ego enim volo cauere.i. conſulere, & prouidere melius ei, hoc addendo. poſſet.n. dicere Appius ſe nullum Valerium iuriſconſultum illic noſſe. q ipſe ſolet .ſ. cauere alijs.ſ. quos defendit. Ego diligo hominem valde, ipſe eſt ex meis domeſticis, atque intimis familiaribus. Ipſe agit. omnino tibi gratias .ſ. de impenſis beneficijs, ſed idem ſcribit meas literas habituras maximum pondus apud te. rogo te etiam, atq; etiam ne id, quod ſcribit fallat eum. Vale.

ARGVMENTVM.

In hac epiſtola vtitur conciliatione argutiſsima, eo quòd Appio ſucceſſor deſignatus ſit, quòd quia Appio non ſatis placere nouit, dicit ſibi eueniſſe præter opinionem, & contra ſpem, viſus tamen illi fore, & optandum fuiſſe, vt tam amicum habeat ſucceſſorem. Nam ſucceſſor ſi æmulus fuerit, poſsit abeunti negotium facere. Diligenter legenda eſt hæc docta.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Veritus Cicero ne Appij animum à ſe alienaret, quòd ei in prouincia ſuccederet, callide lenimenta quædam excogitat, quibus animum illius, vt alibi ſcire licet, irritabilem placet, & ſibi conciliet. Deinde petit, vt prouinciam ei ita tradat, vt quam faciliima rōne eam adminiſtrare poſsit.

M. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D. 2

CVm & contra voluntatem meam, & præter opinionem accidiſſet, vt mihi cum imperio in prouinciam proficiſci neceſſe eſſet: in multis, & varijs moleſtijs, cogitationibuſque meis hæc vna conſolatio occurrebat, quod neque tibi amicitior, quàm ego ſum, quiſquam poſſet ſuccedere; neque ego ab vllo prouinciã accipere, qui mallet eam mihi quammaxime * aptam, explicatamque tradere. quòd ſi tu quoque eandem de mea voluntate erga te ſpem habes: ea te profecto nunquam fallet. à te maximopere pro noſtra ſumma coniunctione, tuaque ſingulari humanitate etiam atque etiam peto, & quæſo, vt, quibuſcunque rebus potes, (potes autem plurimis) proſpicias, & conſulas rationibus meis. vides ex S. C. prouincia eſſe habendam. ſi eam, quoad eius facere potueris, quam expeditiſsimã mihi tradideris: facilior erit mihi quaſi decurſus mei temporis. quid in eo genere efficere poſſis, tui conſilij eſt. ego te, quod tibi veniet in mentem, mea intereſſe, valde rogo. pluribus verbis ad te ſcriberem, ſi aut tua humanitas longiorem orationem * expectaret; aut id fieri noſtra amicitia pateretur; aut res verba deſideraret, ac non * pro ſe ipſa loqueretur. hoc velim tibi perſuadeas; ſi rationibus meis à te prouiſum eſſe intellexero. magnam te ex eo, & perpetuam voluptatem eſſe capturum. Vale.

• alias, aperta

• alias, expecteret

• alias, per

CVm &c.) Nec quæras ordinem epiſtolarum, non .n. extat, nam ſupra Cic. in prouincia proconſulem fuiſſe legimus, nunc vero nondum profectum videmus. Succeſſit Appio, & illi priuſquam in prouinciam ſe contuliſſet hac epiſtola blandiendum putauit. Sciebat enim Appium moleſte laturum dari ſibi in prouincia ſucceſſorem maxime Cic. cuius adminiſtratione eius laudes, & bene geſta facile obſcurari poſſent, optabat etiam Appius in prouincia diutius permanere. Quapp nunc Cicero. contra voluntatem ſuam ſibi accidiſſe conatur oſtendere vt in prouinciam proficiſcatur, ſed ad conſolationem ſuam hoc dontaxat vnum, inquit, accedere, quòd nemo vnquam Appio ſuccedere potuiſſet, qui eſſet ei amicior, quæ Cic. nec Cic. quiſpiam tradere prouinciam quam expeditiſſimam maluiſſet, quã Appius, & ad id faciendum, & ad mutuum inter ſe amorem conſeruandum vehementer hortatur. Hanc ob cauſam Cic. in Ciliciam mittebatur, quoniam maximus Parthici belli timor inſtabat. [Contra voluntatem) Inuitus enim ab vrbe diſcedebat. [Cũ imperio) Præeſſem exercitui, contra Parthos. [Hæc vna) Præcipua, & quaſi ſola. [Occurrebat) Eueniebat, mihi veniebat in mentem. [Quòd neque) Hæc eſt illa conſolatio. [Qui mallet) Magis vellet quã tu. [Explicatam) Liberam, omnibus controuerſijs ſolutam. [Ab vllo) A quoquam alio. Quod dixit quid ſperet ab Appio, nunc dicit quod ſi App. eandem habuerit ſpem de eo minime falletur. [Ea) Spes. [Nunquam) Pro non: vt, Nunquam hodie effugies, &, Nunquam hodie omnes moriemur inultim. poſſumus tamen intelligere nunquam nullo tempore. [Ea te) Adiuuat nunc ipſum App. vt ei tradat prouinciam expeditam. [Quæro) Rogo. [Peto) Gratis exigo. [Coniunctione) Amicitia. Proſpicias, prouideas, quod declarauit, cum dixit, conſulas, nam conſulere hoc in loco pro prouidere accipitur. [Rationibus) Vtilitatibus, & negocijs. [Potes autem plurimis) Parentheſis eſt. [Ex S. C.) Non mea voluntate, ſed quia ita ſenatus decreuit. [Si eam) Ordo eſt. Si tradideris eam mihi quam expeditiſſimam, quod quidem facere poteris, quaſi decurſus mei temporis erit facilior, quaſi dicat adminiſtratio, tranſlatio eſt, ideo dixit quaſi. Quod quaſi quam rem.ſ. tradere eam mihi expeditiſſimam. [Tui conſilij) Tuæ deliberationis, id eſt tuum eſt conſulere, & deliberare. [In eo genere) In hoc negocio componendæ, & expediendæ prouinciæ, quam mihi tradis. [Ego) Sentis, & ordo eſt. Ego valde rogo te id, quod veniet tibi in mentem, intereſſe mea, hoc eſt mihi eſſe vtile, & ad me pertineret. [Veniet in mentem) Cogitabis. [Pluribus) Dicit tribus de cauſa ſe non pluribus ad eum ſcribere. [Si aut) Prima cauſa, humani enim viri non expectant longam orationem. [Aut noſtra amicitia) Amico enim ſatis eſt ſignificare, quid ab amico velit. [Pateretur;) Sineret, permitteret. [Id ſcribere) Ad te pluribus. [Aut res) Tertia cauſa .i. ſi res egeret verbis, honeſta enim res non eget multitudine verborum, quia ſponte ſua ipſa ſe commendat. [Ac nō) Subaudi ſi. [Ipſa) Res. [Non loqueretur) Pro ſe. commendatione ſua, videtur autem honeſta res loqui pro ſe. quia inuitat, & quodammodo cogit homines ad ſe ſuſcipiendam aut faciendam, [Hoc velim) Pollicetur remunerationem huius petitionis, ſi eam impetrauerat, quia Appius capiet magnam, & perpetua voluptatem eo quòd fecerit, quia cognoſcet ſe præſtitiſſe officium grato viro.

*PHIL. Locus deprauatus &ni quã ab alijs, vt exteri fecere, corrept' est viſus fuit.

CVM &c.) Deſignatus Cic. imperator in Cilicia, & ſucceſſor App. cum eius ingenium noſſet, quòd ægre laturus eſſet dari ſibi

ſuc

ſucceſſorem, qua voluiſſet diutius eſſe in prouincia, & maxime Cic. qui ſingulari prouidentia potuiſſet laudes Appij, ſi quas eſſet adeptus in adminiſtratione prouinciæ, obſcurare, exiſtimauit Cic. hac epiſt. Ap. eſſe leniendum, & ſibi cōciliandum. Itaque ad excuſationem ſuam oſtendit quod contra voluntatem ſuam & opinionē accidiſſet ei, vt imperator in Ciliciā proficiſceretur, ſuccederetq. Appio, in multis, & varijs moleſtijs ſuis hanc cōſolationem accepit, quod neq; quiſpiam poſſet ſuccedere Appio, qui eſſet ei amicior quam ipſe Cic. nec Cic. poſſet ſuccedere alij qui mallet ei tradere prouinciam liberam, & expeditam, quam Appius, quod quidē ita de ſe affirmat eſſe, hortaturq. Appium, vt eodem modo, erga eū ſit affectus, vt ei prouinciam tradat liberam, & expeditam, vt facilior ſit ei adminiſtratio, quod ſi fecerit, pollicitur, & affirmat fore, vt Appius magnam ex hac re capiat voluptatem. [Cōtra voluntatem) Quia nolebam, hoc negotium prouinciæ adminiſtrandæ, cū multo libentius eſſem Romæ. [Opinionem) Quia nūquam opinatus eſſem, vt qui ſolitus ſum gerere conſulum ad proconſulatum, & minorem magiſtratum eligeret. [Acc.) Eueniſſet. [Cum imperio) Cum dignitate imperiali, & exercitu. [In prouinciam) Ciliciā, cui tu pes. [Neceſſe eſſet) Cogere ex S.C. [In multis) Ad numerum, quia multas habebat moleſtias. [Varijs) Diuerſis ad qualitatem. [Neceſſe eſt) Quaſi cogeretur a ſenatu. [Cōſolatio) Solatium & ſolamen in rē eſt, cōſolatio in verbis. [Occurrebat) In mentem veniebat, alias obuiare ſignificat. Iuuen. Occurrit matrona potens. [Amicior) Ab eo, quod eſt amicus amicior, errant qui amicior dicunt. [Quæſo) Nunc rogantis eſt, alias obiurgantis. [Quoad eius) Hoc eſt inquātum. Sic in Rhetoricis, Cum aſſenſione a iuturum, quoad eius fieri potuerit. [Coniunctione) Familiariter. [Rationibus) Vtilitatibus, & negocijs. [Decurſus) Adminiſtratio prouinciæ [illegible]. [Tui conſilij) Ad te pertinere, et conſilio tuo decerneret. [Genere) Expediendæ prouinciæ. [Pluribus) Tres. n. cauſas adducit non plura ſcribere oportere. [Rationibus) Negocijs, & eſt remuneratio beneficij, ſi hoc quod petit Cicer. faciet Appius, magnæ. n. voluptati eſt ſe cognoſcere grato, & bono viro beneficiū præſtitiſſe, & ſic a ſenſu cōtrario, magno dolori e ingrato, & malo viro beneficiū præſtitiſſe. [Magnā voluptatē) Remuneratio, quæ ſecura eſt, ſi quod petitū eſt, cōferetur.

Solatio Solamē Conſolatio Occurrit. Quæſo.

A S C. CVM & contra &c.) Argutiſſime ſignificat Appium gaudere dīe ſe illi ſucceſſorem eſſe deſignatum, cum ſciat Appium id minime velle, vel quod prouinciam, ſibi prorogari mallet, vel minorem ſucceſſorem dari, ne Cic. ſui nominis ſplendore, & vitæ integritate, famam ac gloriam Appij deprimat, dicit ergo contra voluntatem ſuam accidiſſe, ſed quia accidit, ſecuraturum, vt Appio gratum ſit. Ordo eſt. Cum accidiſſet, & .i. pariter contra voluntatem meā, & .i. pariter præter opinionem, vt neceſſe eſſet mihi proficiſci in prouinciam ſup. tuam, quod tn̄ non dicit, cum imperio .i. tanquam imperatori, hæc vna cōſolatio, quam dicturus eſt, occurrebat mihi in multis, & varijs moleſtijs, & cogitationibus meis, videlicet quod neque quiſquam amicior. Errāt ergo q amicitior dicūt tibi, q ego ſum poſſet ſuccedere tibi, neq; ego, ſup. poſſem accipere prouinciā ab vllo, qui mallet .i. vellet magis .ſ. q tu, tradere mihi eam, q maxime .i. ſumme aptam, & explicatam .i. euacuā, & expeditam oībus curis, & impedimētis. Quod ſi tu quoque habes eandem ſpem de voluntate mea erga te, profecto ea .ſ. ſpes, nunquā fallet te. Ego peto a te, & quæſo .i. quæro maximopere .i. maxima diligētia, & opera, & atque etiam iterum atque iterum, pro ſumma noſtra coniunctione, & tua ſingulari humanitate .i. pp vel p ſummam coniunctionem nrām. & ſingularem humanitatem tuā, vt proſpicias, & cōſulas rōnibus .i. rebus meis in prouincia obeūdis. quibuſcunq; rebus tu poteris, poteris aūt plurimis. Tu vides, q a ſcit et ſcriptum eſſe prouinciam eſſe hīda [illegible] oportere haberi a me, ex S. C. ſi tradideris mihi eā expeditiſſimā .i. minime implicatā, q id quidē poteris facere, facilior erit mihi quaſi decurſus .i. decus tranſitus, mei temporis. Eſt tui conſilij .i. pertinet ad conſilium tuū proſpicere, quod poſſis efficere in eo gñr. Ego rogo valde te .ſ. vt facias, id, quod veniet tibi in mētem .i. quod cōſiderabis intereſſe .i. in vtilitate rei meæ. Ego ſcriberē ad te pluribus verbis, ſi aut humanitas tua expectaret orationem lōgiorem, aut noſtra amicitia pateretur id fieri, aut res deſideraret verba, ac ipſa .ſ. res nō loqueretur pro ſe. Ego velim, ſup. vt perſuadeas tibi hoc, ſi intellexero eſſe prou. ſu. n. .i. conſultum, rationibus .i. rebus meis à te, te capturum ex eo .i. ex ea re voluptatem, & magnam, & perpetuam.

ARGVMENTVM.

Significat ſe ſolicitaſſe ſicut Appij legatus monuerat, vt ſupplementum præſidij firmioris pro tuenda prouincia ſcriberetur: deinde Appium rogat, vt ea omnia faciat, quæ nouerit conducibilia homini amico in prouinciam illam ſucceſſuro, ad quam ſe deſtinatum morat. Demum tacito ſignificat, cur opus ſit ſupplemento, vtpote quia intellexerat Appium multos dimiſiſſe.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit vt ſi quos milites Appius nondum dimiſerat, eos vero ne nunc dimittat ne vacuam prouinciam obtineat. Senatum enim negare vllam conſcriptionem militum.

M. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S.P.D. 3

AD xj. cal. Iun. Brunduſium cum veniſſem, Q. Fabius, legatus tuus, mihi præſto fuit, eaq. me ex tuis mandatis monuit, quæ non modo mihi, ad quem pertinebant, ſed vniuerſo ſenatui venerant in mētem, præſidio firmiori opus eſſe ad iſtam prouinciam. cenſebant. n. omnes ferè, vt in Italia ſupplementum meis, & Bibuli legionibus ſcriberetur. id cum Sulpicius cōſul paſſurum ſe negaret, multa nos quidem queſti ſumus: ſed tantus conſenſus ſenatus fuit, vt mature proficiſceremur, parendum vt fuerit: itaq. fecimus. Nunc, quod à te petij literis ijs, quas Romę tabellarijs tuis dedi, velim tibi curæ ſit, vt, quæ ſucceſſori coniunctiſſimo, & amiciſſimo commodare poteſt is, qui prouinciam tradit, ea, pro noſtra * conſtantiſſima voluntate erga te, cura, ac diligentia tua complectare; vt omnes intelligant, nec me beneuolentiori cuiquam ſuccedere, nec te amiciori potuiſſe prouinciam tradere. Ex ijs literis, quarum exemplum ad me miſiſti, quas in ſenatu recitari voluiſti, ſic intellexeram, permultos à te milites eſſe dimiſſos. ſed mihi Fabius idem demonſtrauit, id te cogitaſſe facere, ſed, cum ipſe à te diſcederet, integrum militum numerum fuiſſe. id ſi ita eſt; pergratū mihi feceris, ſi iſtas exigues copias, quas habuiſti, quamminimum imminueris. qua de re S.C. quæ facta ſunt, ad te miſſa eſſe arbitror. equidem pro eo, quanti te facio, quidquid feceris, approbabo: ſed te quoque confido ea eſſe facturum, quæ mihi intelliges maxime eſſe accommodata. Ego C Pontinium, legatum meum Brunduſij expectabam: cumque ante cal. Iun. Brunduſium venturum arbitror. qui cum venerit; * quæ primum nauigandi nobis facultas data erit, ea vtemur. Vale.

*, alias, cōſociatiſſima.

* alias, cum

HVB. AD xj. cal.) Electus imperatur, vt diximus Cicer. proficiſcens in Ciliciam, cum eſſet Brunduſij, dicit ſe edoctum à Q. Fabio legato App. ex eius mandatis, opus eſt pluribus militibus ad tuendā prouinciam. rogabatur, vt daret operā, vt hi milites muterentur. Itaque ſcribit hoc veniſſe in mentem, non ſibi ad quem pertineret, ſed vniuerſo ſenatui, ſeq. id diligenter agitaſſe, antequam diſcederet Roma; ſed nihil potuiſſe cōnciante diſceſſum, quia omnes inſtabant vt celeriter diſcederet. Poſtea vero rogat App. ſicut in præced. epiſt. vt ſtudeat ei tradere prouinciam quam expeditiſſimam. Deinde quia ſcripſerat App. ad ſenatum ſe dimiſiſſe multos milites. Fab. autem dixerat ei nondum dimiſiſſe, ſed tātummodo cogitaſſe dimitteret, rogat eum, vt ſi nondum dimiſit, nolit vllo pacto dimittere, nec velit imminuere illas paruas, quas habet. ne Cicero. inueniat poſtea prouinciam vacuam, & ſpoliatam militibus quod a ſenatu ita decretum eſſe dicit. Poſtremo dicit ſe nauigaturum in Ciliciam verſus, cū primum C. Pontinus legatus ſuus venerit Brunduſiū. [Brūd.) oppidum eſt (auctor Pomp. Mela) in Calabria. [Mihi præſto fuit) Mihi præſto ſe obtulit. [Ex mandatis tuis) ſm mandata tua, ita. n. ei mandaueras. [Ad quem pertinebant) Qui debuerūt hæc multo magis, q alijs cogitare. [Firmiori) Validiori. [Præſidio) Militum munitione, nam vt ſupra diximus, quæ ad tutelam locorū ponuntur,

Prefidia tur, præſidia appellamus à preſidendo, quod ante ponantur, q̃ pe
Subſidia riculum adueniat. Nam ſubſidia dñr, quæ laborantibus periculo
mittũtur, ergo firmiori præſidio, maiori copia militum. [Iſtam)
Vbi te es, & ſubaudi, tuendam. [Cenſebãt) Dicit quo pacto vene-
rat in mente ſenatui, q̃a ferè omnes iudicabant, vt milites cõſcri
berentur in Italia, qui ſupplerent legiones, & Bibuli, & Cicero.
Scribo. [Cenſebant) Indicabant. [Scriberetur) Verbum militari, ſcribi.n.
Cõſcri & conſcribi dicuntur milites, qui ad militiæ ſtipendium capiun-
bo. ter. [Supplementum) Quia eum legiones continerent ſex millia
Lego. ſexcentos ſexaginta ſex milites, interdum deerat legitimus nume
Supple- rus, & qui conſcribebantur ad ſupplenda illas legiones, dicebant
mẽtum. ſupplemẽtum. [Meis) Quas habeo in Cilicia. [Bibuli) Qui præeſt
Syriæ, quæ eſt meæ prouinciæ finitima. [Se paſſum) Se permiſſum
vt ſcriberetur ſupplementum. [Nos) ego Cic. [Multa) Multum.
[Sed conſenſus) Cõis voluntas, & concors ſnia. [Vt proficiſcere
mur) Vt diſcederemus & Rom. & veniremus in Ciliciã. [Parendũ
vt). i. vt obediendum, & obſequendum fuerit. [Itaq.) Duæ ſunt di
ctiones. i. & ita fecimus, q̃a celeriter diſceſſimus facta nulla con-
cluſione de hoc ſupplemento conſcribẽdo. [Literis) Superiorem
epiſtolam ſignãt, in qua idem petiuit. [Commodare) Commodũ
facere, vt notauimus ſupra in epiſtola quæ incipit, Literas à teſta
tore. [Tradit) Finito magiſtratu, qui poteſt, ſi vult facere multa
commoda ſucceſſori. [Ea) Quæ poteſt accommodare. [Comple-
ctare) Conficias. [Pro noſtra) Adiurat eum. [Exemplum) Co-
piam, vt vulgo dr̃, literarum. n. quas ad ſenatum App. ſcripſerat,
miſerat etiam exemplum ad Cic. [Recitari) Pronũciari. [Dimiſ-
ſos) Licentiatos, grã. n. declarationis vtor verbis minus vſitatis.
[Demonſtrauit) Significauit, narrauit. [Cogitaſſe) Deliberaſſe, in
animo dimittere. [Integrum) Nulla ex parte diminutum, nullis
adhuc militibus dimiſſis. [Cũ diſcederet à te) Nã quid poſt eius
diſceſſum feceris, non ſatis ſciri poteſt. [Id ſi ita eſt) Vt adhuc ſit
integer numerus militum. [Iſtas copias exiguas) Iſtum tuum par
uum exercitum. [Quamminimũ). i. nulla omnino ex parte. [Im-
minueris) Pro imminues, dimittẽdo aliquos. [Qua de re). ſ. vt nõ
diminuas iſtas copias. [Quæ facta). ſ. quæ ſenatus decreuit. [Pro
eo, quanti te facio) Pro tanto, quanti te facio. i. pro meo erga te
amore pro tãto, quanti te exiſtimo. [Approbabo) Laudabo, affir
mabo ratum habebo. [Quidquid) Siue bene, ſiue male factum.
[Accommodata) Vtilia. [Facultas) Poteſtas. [Ea) Facultate.

A S C. AD xj. &c.) Significat ſe ſolicitaſſe ſicut Appij legatus mo-
nuerat, vt ſupplementum præſidij firmioris pro tuenda prouin-
cia ſcriberetur. Deinde rogat Appium ea curet, quæ ſibi conduci
bilia norit. Demum tacite innuit, ideo ſupplemento opus eſſe, q̃
intellexerat Appium multos dimiſiſſe. Ordo eſt. Cum ego veniſ-
ſem Brundiſium. ſ. in eam vrbem maritimam Italiæ, ad xj. cal. Iu-
nius, Q. Fab. legatus fuit mihi præſto. i. præſens, & monuit me ex
tuis mandatis, ea q̃ venerant in mẽtem, non mihi ad quem perti
nebãt, ſed vniuerſo ſenatui videlicet opus eſſe ad iſtã prouinciã
ſ. quam regis, vtpote Ciliciam curãdam, præſidio. i. profectione,
& cuſtodia militum fidelium, firmiori. ſ. quã habeas. Enim. i. q̃a,
oẽs fere. ſ. partes conſcripti, cenſebant. i. iudicabant, vt ſupplemẽ
tum ſcriberetur in Italia, legionibus meis. i. mihi decretis, & le-
gionibus Bibuli. i. Bibulo, vt Antiochiã ducat, aſſignatis. Idq́ue. i.
& id, cũ Sulpitius cõſul. ſ. anni illius, negaret ſe paſſurum id. i. talem
deſcriptionẽ militũ, nos q̃dem. i. certe, q̃ſti. i. cõqueſti ſumus mul
ta, ſed tñ conſenſus ſenatus fuit, vt p̃ficiſceremur. ſ. in prouinciã
mature. i. celeriter, vt fuerit parẽdũ. i. vt neceſſe fuerit parere ſena
tui, & nos fecimus ita. i. ſtatim profecti ſumus. Nunc velim id, ſit
tibi curæ, quod petij a te ijs literis, quas dedi Romæ tuis tabella-
riis, vt complectare. i. ſuſcipias p̃ noſtra conſtantiſſima volũtate
erga te, cura & diligentia tua, ea quæ is q̃ prouinciam tradit poteſt,
cõmodare. i. cõmodũ facere, ſucceſſori ſup. ſiue coniunctiſſimo. ſ. ne
ceſſitudine amicitiæ, vt oẽs intelligãt, nec me potuiſſe ſuccedere
cui q̃ beneuolẽtiori, nec te potuiſſe tradere prouinciam amicior
i. magis amico homini. Ego intellexeram ex ijs literis, quarum
exemplum. i. quod dñr duplum, & imperiti copiã miſiſti ad me, &
ſup. quas voluiſti recitari in ſenatu ſic, videlicet p̃ multos milites
eſſe dimiſſos à te. Sed idẽ Fab. ſ. legatus tuus demonſtrauit mihi.
te cogitaſſe facere id. ſed integrum numerum militum fuiſſe, cũ ipſe
diſcederet a te. Sed. i. ita, ſi dimiſeris multos, tu feceris mihi p̃gra
tũ, ſi imminueris quãminimũ. i. valde parũ, & q̃ minime potes iſtas
ſ. tuas copias. i. militũ exiguas de qua re ego arbitror miſſa eſſe
ad te ea, quæ facta ſunt. S.C. i. per decretũ ſenatus, ſuper ea re con
ſulti. Equidem, ego quidem, approbo q̃dq̃d feceris pro eo. i. tan
to, quãti te facio, ſed ego confido te quoque facturum ſup. eſſe ea
quæ tu intelliges eſſe accommodata mihi maxime. Ego expecta-
bam Brunduſij C. Pontinium legatum meum. i. ad Ciliciam tegẽ
dam mihi datum, & arbitror eum venturum Brunduſium ante cal.
Iun. q. d. intra decem dies, qui cum venerit, cũ. i. vbi primũ, facul-
tas nauigandi erit data. ſ. a Deo, & natura nobis nos vtemur ea.

PAVL. MAN. PRO noſtra conſtantiſſimi voluntate erga te) Nihil muto.
Cicero. n. id agit, vt oſtendat, etſi Appij conſuetudine propter ini
micitias P. Clodij non ſit vſus, nunquam tamen ei ſe fuiſſe inimi
cum neque ſuam in illum priſtinã volũtatem vnquã fuiſſe immu
tatam. epiſtola etiam huius libri ix. ita ſcribit, conſcientiam meæ
conſtantis erga te voluntatis. itaque de hac lectione nõ arbitror
eſſe dubitãdum. [C. Pontinium, legatum) Ciceronis Ciliciæ pro
conſule quæſtores fuere L. Meſſinius, C. Cœlius: legati Q. Cice-
ro eius frater, C. Pontinius, M. Anneius, L. Tullius: trib. mil. Q.
Fuffidius: p̃fectus euocatorum Antonius: præfectus Fabrũ Q. Lepta:
ſcriba M. Tul. accenſus Pauſanias: interpres M. Marcilius de quæ
ſtoribus legit in his epiſt. l. ij. xiij. xvj. de legatis. l. xv. de trib. mil.
l. xiij. epiſt. xij. de præfecto euocatorum. l. iij. de præfecto fabrum l. iij.
de ſcriba l. v. & ad Atticum. de accenſo l. iij. de interprete l. xiij.

ARGVMENTVM.

Rurſus indicat beneuolentiam ſuam in Appium Pulchrum, & grauiũ virorum auctoritate comprobatam: eiuſdem Appij in ſe, hoc eſt in Ciceronem animi beneuolentiam, & ſtudium commemorat. Quo circa multas cauſas affert cur Appium non vulgariter obſeruet: & quod Cn. Pompeius ſit filiæ Appij ſocer, & M. Brutus gener. Deinde Clodium conſulturum indicat ſe eius conſilium ad Appium ſcripturum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

De mutuo Ciceronis, & Appij amore, extãt in hac epiſtola teſtimonia.

M. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D. 4

PRidie non. Iun. cũ eſſem Brunduſij, literas tuas acce-
pi: quibus erat ſcriptum, te L. Clodio mandaſ-
ſe, quæ illum mecum loqui velles. eum ſanè expecta-
bam, vt ea, quæ à te afferret, quamprimum cognoſce-
rem. Meum ſtudium erga te, & officium, tametſi mul-
tis iam rebus ſpero tibi eſſe cognitum, tamen in ijs ma
xime declarabo, q̃bus plurimum ſignificare potuero,
tuam mihi exiſtimationem, & dignitatem cariſſimam
eſſe. mihi & Q. Fab. Virgilianus, & C Flaccus L F. & di
ligentiſſime M. Octauius Cn. F. demonſtrauit me à te
plurimi fieri: quod egomet multis argumentis iam an
tea iudicaram, maximeq́ue illo libro augurali, quẽ ad
me, amantiſſime ſcriptum, ſuauiſſimum miſiſti. mea
in te omnia ſummæ neceſſitudinis officia conſtabunt
nam cum te ipſum. ex quo tempore tu me diligere cœ
piſti, quotidie pluris feci: cum acceſſerunt etiam con-
iunctiones neceſſariorum tuorum: duos enim duarũ
ætatum plurimi facio, Cn. Pompeium, filiæ tuæ ſoce-
rum, & M. Brutum, generum tuum. collegij quoque
coniunctio preſertim tam honorifice à te approbata,
nõ mediocre vinculum mihi quidem attuliſſe videtur
ad voluntates noſtras copulandas. ſed, ſi Clodium cõ-
uenero, ex illius ſermone, ad te ſcribam plura, & ipſe
operam dabo, vt te quamprimum videam. Quòd ſcri-
bis, manendi tibi cauſam eam fuiſſe, vt me cõuenires; * alias. vehemẽter.
id mihi, * ne mentiar, gradum eſt. Vale.

H V B. PRidie) Cum Cic. adhuc eſſet Brunduſij, dicit ſe expectare
Lent. Clod. quem App. ſcripſerat ſe ad eum mittere cũ mul
tis mãdatis ſuis, vt intelligat qui afferat ab ipſo App. & quã-
uis exiſtimet ſuum amoremq́. ſuũ in App. eſſe ei ſatis cognitũ, tñ
dicit ſe declaraturum in ijs, in quibus poterit maxime ſibi eſſe curæ,
eius auctoritatẽ, & dignitatẽ. Addit ẽt intellexiſſe, à q̃buſdã, quos
noiat in epiſt. ſe plurimi fieri ab App. q̃d ẽt multis ſignis dicit ſe
intellexiſſe, ſed p̃cipue q̃a App. ad eum Auguralẽ lib. ſcripſiſſe. Ita
que pollicet ſe oĩa pro eo ſe facturum, quem vt amet dicit multas eſ
ſe cauſas, quas cõmemorat. [Pridie non.) Quarto die Iunij. [Man
daſſe)

daſſe)Mãdata dediſſet,cõmiſiſſet.[Quæ)Subaudi ea.[Illũ) Clod. [A te aſſereet) Quæ nomine tuo eſſet mihi narraturus. [Studiũ) Prõptam voluntatẽ aium.[Maxime)Præcipue. [Sigñare) Oſtendere.[Exiſtimationẽ)Auctoritatem.[Egomet)Etiam ſine demonſtratione eorum. [Argumẽtis) Signis. [Augurali)In quo de iure augurali tractaſti,nã in eo erat App. peritiſſimus. [Amantiſſime) cũ ſummo amore.[Neceſſitudinis) Amicitiæ. [Conſtabunt) Apparebant.[Nã dicit quare oia neceſſitudinis officia debeant in eũ conſtare,qa ex quo incepta eſt inter eos beneuolẽtia.Cic.nõ ſolum pp ipſum ſemper pluris fecit, ſed ẽt pp Pomp & Brutum,q eſſent ipſi Appio affinitate coniuncti.[Acceſſerunt) Additæ ſunt. [Duos.n.)Declarat qui ſint hi neceſſarij.[Duarũ ætatum) Põp.n. iam ſenex,Brutus aũt iuuenis erat.[Socerũ)Nam filio Pomp.nupſerat filia Appij,altera Bruto.[Collegij coniunctio) Quia Cic. & App.fuerant collegę in collegio augurum.[Honorifice)Quia ſemper me honoraſti, vt ſupra in epiſt. q̃ incipit . Raras tuas, vbi dicit de App.preſertim in ipſa collegij,& laude,& ſcia ſtudioſum mei.[Non mediocre)Maximũ.[Copulandas)Cõiungendas.[Ex ſermone)ſm ſermonem illius.i.ſm ea q̃ mihi retulerit noie tuo. [Manendi)In Ci.diutius quæ fueras facturus. [Eam cauſam)Eũ reſpectum,vt cõuenires,alloquereris me priuſquã iſtinc, diſcedereo. [Ne mentiar)Vt verũ dicã . Scripſerat App.ſe fuiſſe diſceſſurũ citius ex prouincia, niſi expectaſſe Cic. cum quo loqui volebat , eaq. cauſa ſe manſiſſe diutius,quod Cic.ſcribit ſibi gratum fuiſſe .

ASC. PRIDIE non. &c.) Ruſſus indicat beneuolẽtiam ſuam in App. Pulchrum , cõmemoratq. ſe grauium virorum teſtimonio cõprobatum hře App. in ſe amorẽ . Quapp multas cauſas affert cur App.nõ vulgariter colat. Ordo ẽt.Ego accepi literas tuas pridie.i.die immediate præcedente non. Iunij,q̃ ſunt V.eiuſdẽ menſis die, cũ eſſem Brundulij, ergo nondum diſceſſerat ille, quibus erat ſcriptũ te mandaſſe L.Clodio ſup.ea quæ vellet illum loqui mecũ. Ego expectabam ſanẽ.multũ eum.ſ.Clodiũ,vt cognoſcerẽ quamprimum.i.valde celeriter,ea q̃ aſſerret.ſ.in mãdatis à te . Tametſi ego ſpero, meũ ſtudiũ erga te & offiñ, eſſe iam cognitũ tibi multis rebus tñ ego declarabo.ſ.ſtudiũ,& offiñ meũ erga te . Maxime in rebus,quibus potero ſigñare,plurimum.i.abũdantiſſime,exiſtimationẽ .i. iudiciũ,& auctoritatẽ tuã,& dignitatẽ tuam, eſſe cariſſimã mihi,Q. Fab.Virgilianus,& C. Flaccus filius Lucij, ſup.demõſtrauerunt,& M. Octauius filius Cnæi.ſ.Octauij monſtrauit diligẽtiſſime,me fieri.i.æſtimari,plurimi.i.maximo p̃cio, aut viũ maximi p̃cij à te.Quod.i.quã rẽ egomet,hoc eſt ego per me ipſum iudicarã pro iudicaueram ante multis argumẽtis.i.approbationibus, aut medijs approbãdi, & maxime illo libro augurali.i.de arte augurandi, quẽ ſcriptum amãtiſſime ad me.i.ad illuſtrationẽ nois mei, tu miſiſti mihi ſuauiſſimum .i. iucũdiſſimum . Oia mea officia neceſſitudinis.i.coniunctionis neceſſariæ tecum conſtabunt.i.euidentia erunt in te,ſumma.i.maxima. Vnde licet non apte dixeris oia ſumma officia quod cum non penitus abſurdum ſit, tñ aptiſſime dicere licet oia officia mea cõſtant aut ſunt in te ſumma:Nã cum.ſ.ita ſit,q ego feci quotidie pluris te ipſum ex ſup. eo tpa.i.poſt id tps,quo tpe tu cœpiſti diligere me,tum.i. multo manifeſtius, acceſſerunt etiam coniunctiones.i.deuinctiones neceſſariorũ tuorum . Ego.n.facio plurimi,duos .ſ. viros,aut proceres duarũ ætatum.ſ.Cn. Pompeium ſocerum filiæ tuæ,quia filia tua nupſit filio eius,& ita Põp.iam ſeniorẽ,& M. Brutũ generum tuum.i.cui filia tua nupſit,& ita Iunior eſt.Vnde eos duarum ætatum dixit coniunctio.i.cõmerciũ aut ſocietas,collegij.ſ.auguralis,p̃ſertim approbata a te .ſ. in lib.tuo aut ſciẽtia, & vita tua,iã honorifice, vt mihi quidem attuliſſe non mediocre, imò ingens vinculũ,ad copulandas volũtates noſtras . Sed ſi ego cõuenero .i. adiero Clodium .ſ. Lent. non Publiũ qui ſummus inimicus Cic. erat . ego ſcribã plura ad te ex ſermone illius, & ipſe.i.ego dabo operam,vt videã te quamprimum.i.valde cito:Quod ſcribis eam fuiſſe tibi cauſam manendi.ſ.in prouincia,vt conueníres me.i.loquereris mecum id mihi gratum eſt,ne mentiar,ſi aliter dixero.

ARGVMENTVM.

Primum dicit ſe Trallibus conuentum ab Lucilio cum literis,& mandatis Appij. Deinde eundem aptiſſimum fuiſſe ad indicanda ea quæ maxime pere ſcire volebat.Tum gratias agit Appio de beneficijs in ſe collatis et de beneuolo aïo in prouincia reſignãda:& vt ne eũ offendat,iter ſuũ q̃d facturus ſit.docet Demum q̃d de Scæuola ſcripſerat Appius, argute refellit .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Collaudat Appij voluntatem , quod eius rationem in prouincia accipienda habuiſſet,nam id ſuperioribus literis petierat . Deinde ſe iter ad Appium directurum , quecunque velit , ſcribit .

M. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S.P.D. 5

TRalles veni ad vj.cal. Sex. ibi mihi præſto fuit L. Lucilius cum literis,mandatisque tuis: quo quidem homine neminem potuiſti nec mihi amiciorem , nec,vt arbitror,ad ea conoſcenda, quæ ſcire volebam , aptiorem,prudentiorem ve mittere . ego aũt & tuas literas legi libenter,& audiui Lucilium diligenter.nũc, qm̃ & tu ita ſentis; (ſcribis.n.q̃ de noſtris officijs ego ad te ſcripſerim, etſi ea iucunda fuerunt,tñ qm̃ ex alto repetita ſint,non neceſſaria te putaſſe)& re vera,confirmata amicitia,& perſpecta fide, cõmemoratio officiorum ſuperuacanea eſt : eam partem orationis prætermittam . tibi tñ agam, vt debeo, gratias : animaduerti .n.& didici ex tuis literis, te oĩbus in rebus habuiſſe rõnem,vt mihi conſuleres reſtitueresque, & præparares quodã modo oĩa,quo mea ratio facilior & ſolutior eſſe poſſet.hoc tuum officium cum mihi gratiſſimum eſſe dicam;ſequitur illud,vt te exiſtimare velim,mihi magnæ curæ fore,atque eſſe iam, primum vt ipſe,tu tuiq́. oẽs,deinde ẽt vt reliq́ ſcire poſſint,me tibi eſſe amiciſſimum . quod quibus adhuc non ſatis eſt * perſpectũ, ij mihi nolle magis hoc animo nos eſſe, quam nõ intelligere vñr. ſed profecto intelligent. neque.n. obſcuris pſonis,nec paruis in cauſis res agetur.ſed hoc fieri melius,q̃ dici,aut ſcribi,volo. Quod itinerum meorũ ratio te non nullam in dubitationem videtur adducere, viſurus ne me ſis in prouincia:ea res ſic habet.Brundiſij cum loquerer cum Phania liberto tuo, veni in eum ſermonem,vt dicerem, me libenter ad eam partẽ prouinciæ primum eſſe venturum,quò te maxime velle arbitrarer . tunc mihi ille dixit, claſſe te velle decedere ; perſore accõmodatum tibi,ſi ad Sidam,maritimã partem prouinciæ,nauibus acceſſiſſem.dixi me eſſe factu rum:itaque feciſſem,niſi mihi L.Clodius noſter Curcyre dixiſſet,minime id eſſe,faciendum ;te Laodiceæ fore ad meum aduentum. erat id mihi multo breuius, multoq́. commodius, cum preſertim te ita malle arbitrarer.tua ratio poſtea eſt commutata.nunc,quid fieri poſſit,tu facillime ſtatues.ego tibi meum conſiliũ exponam * prid.cal. Sext.puto me Laodiceæ fore:vbi ppaucos dies, dũ pecunia accipiẽ , quæ mihi ex publica permutatione debetur,cõmorabor.deinde iter faciam ad exercitum : vt circiter id.Sext.putem me ad Iconiũ fore.ſed,ſi quid nunc me fellit in ſcribẽdo, (procul.n. aberã ab re ipſa;& locis)ſimul ac pgredi cœpero,q̃ celerrimis potero,& q̃ creberrimis literis faciam,vt tibi nota ſit omnis ratio dierum,atq; itinerum meorũ.oneris tibi imponere nec audeo quidq̃,nec debeo:ſed,qđ tuo cõmodo fieri poſſit,vti iuſque noſtrum magni intereſt,prius vt te cõueniam,q̃ decedas. quam facultatẽ ſi quis caſus eripuerit; mea tn in te omnia officia cõſtabũt,non ſecus,ac ſi te vidiſſem. tibi de noſtris rebus nihil ſum ante mãdaturus p literas,q̃ deſperato corã me tecũ agere poſſe. Qđ à te à Scæuola petijſſe dicis,vt,dũ tu abeſſes ante aduétũ meum,prouinciæ præeſſet : eũ ego Epheſi vidi, fuitq́. mecũ familiariter triduũ illud, quod ego Epheſi cõmoratus ſum:nec ex eo quidq̃ audiui,quod ſibi à te mãdatum diceret ſanẽ vellẽ potuiſſet obſequi volũtati tuę:non.n.arbitror doluiſſe. Vale.

* alias, pſpicuũ

* alias, propter

 Tralles)

HVB. TRalles) Significat Cic. ſe accepiſſe App. literas quas libenter legerit, & audiuiſſe diligenter L. Lucilium, quem App. ad ſe miſerat, cum multis mandatis quem hominem plurimum laudat, agitque gratias Ap. de officijs inter ſe collatis. Deinde oſtendit quanti faciat quod cognouerit Ap. conſuluiſſe eius rationibus adminiſtrandæ prouinciæ, ſicut ab eo petiuiſſe duabus epiſtolis ſuperius declararis. Et qm̃ ſcripſerat in præced. ep. ſe ea cauſa tem inſide in prouincia, vt conuenire Cicer. & literis quibus nunc reſ. dicebat ſe nunc dubitare, quo iter eſſet facturus, Cic. profecturus in prouinciam dicit ſe accommodaturum iter ſuum ad voluntatem App. paucis tñ oſtendit, quod iter facere inſtituerat, ſeq. ſm proceſſum ſactum certiorem ipſum App. de omni rōne ſui itineris, magniq. intereſſe dicit prius, vt eo loquātur, q ipſe diſcedat. Poſtremo qm̃ ſcripſerat App. & rogauerat Scæuolā, quendā vt vellet preeſſe prouinciæ ſe abſente, donec C r. veniret caute, & honeſte oſtendit Cic. id non eſſe verũ, quia inuenit tunc Scæuolam Epheſi, neque ei aliquid de ea re dixit, quod feciſſet. ſi

Trallis. fuiſſet verũ, q App. ab eo id petiuiſſet. [Trallis) Vrbs Aſiæ ſita eſt in vertice quodā plano, quē ꝓmontoriũ naturā munitũ habet, cuius circuitus ſatis bene ſeptus eſt, ea optime habitat, & ab oibus opulētis, ſi qua alia Aſiaticarũ vrbiũ hanc aũt ab Argiuis ꝯditam dicũt, & a Tranib. qbuſdā. Hæc Strab. lib. iiij. quo ēt auctore ſunt aliæ Trallis in Phrygia Meandrũ fluuiũ tranſeũt, in medio ferē itinere, vbi ſunt Ciuitates fines. Declinatur aũt tm̃ pluraliuo numero, & mirari tam ntō q̃ actō in is tm̃ ſicut Alphis, Syrtis, Sardis, auctore Priſc. [Quo hoie) Laudat hunc L. Lucilium. [Aptiorem) Magis idoneũ. [Cognoſcenda) .ſ. a mihi. [Scire) Intelligere ex mandatis tuis. [Prudentiorem) Quem vulgo dicimus magis diſcretũ. [Nũc, aũt) Scripſerat Cic. de officijs inter ſe & App. mutuo collatis antea quę App. ſuperuacanea eſſe dicebat, qa cōfirmata amicitia nō eſt opus hac cōmemoratione offōꝝ. Itaque nũc Cic. cōfirmat ita eſſe, & ideo nullā facit amplius de eis mentionem, tm̃ agit ei gratias. [Nunc) Ordo eſt. Nunc eā partem oronis prætermitta, qm̃ tu ita ſentis, ſcribis. n. &c. [Sentis) Iudicas, ita tibi vr̃. [Scribis. n.) Per parentheſim oia dicta ſunt vſq; ad eum locum, eam partem orōnis. [Ex alto) Ex remoto, longe. [Repetita) Inchoata. [Et re vera) Ex perſona ſua confirmata ſuam App. dicit. n. re vera ita eſt, inter eos qui hñt inter ſe firmam amicitia, & qui fidem mutuam ꝑſpexerunt, ſuperuacaneũ eſt cōmemorare præterita officia. [Eā par ē orationis) De commemoratione offōrum. [Animaduerti) per ſpexi, didici, intellexi. [Rōnē) Cōſideratione. [Cōſuleres) Proſpiceres, ꝓdeſſes. [Reſtitueres) Ordinares. [Ratio) Via, modus adminiſtrādæ prouinciæ. Solutior, liberior, expeditior. [Offin) Præparationis, & ordinationis rerum prouinciæ. [Sequitur) Cōſequēs eſt, nam ſi eſt mihi gratiſſimũ, qđ feciſti pro me, ꝯſr debes exiſtimare te eſſe mihi magnę curę. [Primũ) Duplici rōne dicit eũ ſibi magnæ curæ eſſe, primum vt ipſe App. & eius propinqui, ſecūdo vt & ceteri oēs intelligāt, q ſit ei amiciſſimus [Quod) Me eſſe amiciſſimũ tibi. [Quibus) Aiꝯ eſt ij, vt ſit ij qbus nō eſt. [Satis perſpectũ) Bene cognitũ. [Magis nos) Magis dolere, & nō eſſe contēti. [Hoc aio) Ita vnico & ꝯiuncto. [Quin non intelligere) Quia re vera intelligũt, quo aio ſimus, ſeu qa dolent, non ut clare intelligere. [Intelligent) Etiam inuiti. [Res agetur) O ſtendetur beneuolentia. [Obſcuris) Ignobilibus in qbus minus apparēt beneficia collata. [Paruis) Parui ponderis, ſed in maximis. [Sed hoc) .i. malo hæc rebus, & effectu oſtendere, quā verbis. [Fiet.) A me, quod rñdet alij parti epiſtolæ App. [Ratio) Diſpoſitio, inſtitutio. [Adducere in dubitationē) Facere te dubitare. [Sis viſurus me) Antequam diſcedas. [Ea res) .ſ. rō meorũ itinerũ. [Brunduſij) Dicit nũc non ſatis eſſe certũ, quod iter facturus, vt conueniat. Appiũ qm̃ Phania eius libertus dixerat cum diſceſſurũ naui. Itaque fore ei accōmodatũ, ſi Cic. ad illā maritimam partē acceſſiſſet, & nauigaſſet, ex qua eſſet diſceſſurus Ap. qđ cũ ita inſtituiſſet Cic. facere, oſtendit ſe poſtea aliter ſe intellexiſſe ad Lent. Clodiq fuerat, ab App. ad Cic. cum multis mādatis miſſus ab eo. intellexit Cic. Appiũ

Corcyræ fore Corcyræ ad aduentum ſuum qđ quidem erat cōmodũ Cic. qa iter erat breuius. Poſtea vero dicit Appium mutaſſe propoſitum itineris prius inſtituti, permittit tñ ei, vt ſtatuat quid fieri poſſit. [Quō) Ad quā partē. [Te velle) .ſ. me venire. [Claſſe) Nauibus. [Per fore) Futurum, ſubaudi dixit. [Accōmodatum) Vtile, & commodum. .ſ. tibi. [Maritimā) Vtinam mari. [Partē) Vñ erat diſceſſurus. [Itaque) Duæ partes, hoc eſt & ita feciſſem. [Corcyræ) Aduerbialiter poni t. i. cum eſſet Corcyræ, q̃ inſula eſt in mari Ionio olim cum Phæa patria Alcinoi regis. [Minime) Nullo pacto. [Id eſſe faciēdum) Vt accederē ad illā partē maritimā. [Te Laodiceæ fore) .i. te futurũ Laodiceæ, ſubaudi niſi dixiſſet. eſt aũt Laodicea vrbs Syriæ, teſte Pōp. Mela, in ea parte, cui Antiochiæ cognomē eſt. [Id) Venire Laodiceā. [Cōmodius) Aptius. [Te ita m.) .i. potius velle, q id, quod dixiſſet Phania. [Arbitrarer) Quia mihi ita dixerat Lent. vir prudentiſſimus, cui mandata dederas. [Tua rō) Tuũ propoſitũ. [Statues) Iudicabis. [Poſſit fieri) An potius me videre an non, qa id erit in rōnem tui diſceſſus. [Conſilium) Deliberationem. [Accipitur) A me. [Ex publica permutatione) Quia illic erat accepturus pecuniam, quę poſtea Romæ erat reddenda ei, q mutaſſet, ita. n. iuſſerat ſenatus, ideo dixit, ex publica permutatione, qđ vulgo dicimus ꝑ lrãs cābitionis. [Deinde) Poſtq acIconii. cepto dictā pecuniam. [Iconium) Oppidũ Cappadociæ, optime olim habitatum fortunatiorē regionem hñs, aliud eſt in Aſiæ in Pontica regione apud Trogetem lacũ, auctor Strab. [Si qd fallet me) Si q d err. [In ſcribēdo) .ſ. itinere qđ ſum facturus. [Procul) Parentheſis. [Simul ac) Poſtquam, vt primum. [Progredi) Procedere vlterius prouinciam verſus. [Quam creberrimis) Pluribus. [Oneris) Signat. Cic. latenter Appius ingere ne cōueniatur, ideo dicit magni intereſſe, vt cōueniat, & colloquantur, ſed non aude rem ei inſtare, niſi quantum commodo eius fieri poſſit. [Nec debeo) Quia non tantum ita de te meritus, vt liceat tibi aliqd oneris imponere. [Quod) Quæ res. i. vt cōueniamus. [Tuo commodo) tua cōmoditate. [Quam facultate) Quam poſſibilitatem. [Cōſtabit) Apparebunt. i. faciam tñ omnia quæ pro te debuero. [Secus) aliter minus. [Ac) Quam vt non ſecus ac iuſti faciunt. [Mandaturus) Cōmiſſurus. [Deſperato) ſpem amiſero. [Agere) Loqui. [Coram) In præſentia. [Quod te) Latēter innuit falſum eſſe, q ſcripſerat de ſucceſſore prouinciæ. [tũ) Scæuo am. [Epheſi) Quæ vrbs Epheſus eſt Ioniæ celeberrimo Dianæ templo clara. [Mecum) Apud me. [Triduũ) Toto tres dies. [Illud) .ſ. triduum. [Quod) Quia tñ triduum cōmoratus ſum Epheſi. [Nec ex eo) Scæuola. [Quidquam) quod ab eo petiuiſſes, vt tibi ſuccederet, quod declarat dicens, [Quod mādatum) .ſ. vt tibi ſuccederet, quod quidem dixiſſet mihi, ſi eſſet verũ, & ita latenter, & callide conuincit eum mendacij. [Potuiſſe) Subaudi Scæuolam. [Voluntatis tuæ) In ſuccedēdo tibi.

TRALLES veni &c.) Primum dicit ſe Trallibus conuentum ab Lucilio cum literis, & mandatis Appij. Deinde eundem ASC aptiſſimũ fuiſſe ad indicanda ea, quæ maximopere ſcire volebat. Tu gras agit Appio de beneficijs eius, a uer. u qđ Appio de Scæuola ſcripſerat, retexit. Ordo aũt eſt. Ego veni Tralles. i. in eā vrbem Aſiæ ad x. ij. cal. Sextil. Aug. ib. L. Lucilius fuit ꝑſto. i. ꝑſens, & paratus mihi ad expediendũ ea, q vellet mecum agere, cũ lrĩs, & mādatis tuis. Quo quidem hoie, neminem. i. non aliquē hominem, non potuiſti mittere aliquem nec amiciorem mihi, nec (vt arbitror) aptiorem ad cognoſcenda. ſ. ex eo, ea que volebā ſcire, ve, pro vel, prudentiorem. Ego aũt & legi lrãs tuas libenter, & audiui Lucilium diligenter. Nunc qm̃ tu ſentis ita, ſcribis. n. ea, quæ ego ſcripſerim ad te de officijs ni ſi nĩ ea fuerunt iucunda tibi, tm̃ qm̃ repetita ſunt ex alto. i. ex primordijs cauſaꝝ, amicitia confirmata. i. poſtq amicitia eſt cōfirmata, & fide facta, aut potius ꝑfecta. i. perfecte cognita, cōmemoratio officioꝝ eſt ſuperuacanea. i. ſuperflua, ego prætermittam eam partem orōnis. ſ. quę eſſet de cōmemoratione bñficioꝝ. Tñ tamen nihilominus ego agā tibi grãs, vt debeo. Animaduerti. n. & didici ex lrĩs tuis, te habuiſſe in oibus rebus rōnem. i. conſiderationem, & ꝓpoſitũ, vt conſuleres. i. quaſi conſulendo ꝓdeſſes, mihi, & vt reſtitueres. i. ablata, & præparares quodāmodo oia tam veteta, q̃ reſtituta, quo . i. ideo, vt mea ratio i. meum negociũ in prouinciā, poſſit eſſe facilior, & ſolutior. i. liberior, & expeditior. Cum ergo dicam hoc officium tuum eſſe gratiſſimum mihi, illud ſequitur, vt velim te exiſtimare, fore. i. futurũ eſſe, atq; eſſet. ſ. nunc, mihi magnæ curæ, iam primum. i. illud primum, vt tu ipſe, & oēs tui, deinde ēt vt reliqui poſſunt ſcire, me eſſe amiciſſimũ tibi. quod. ſ. me eſſe amiciſſimum tibi, ij quibus nō eſt adhuc perſpectum ſatis, vñr mihi nollr magis non eſſe, hoc. ſ. tam beneuolo animo, q non intelligere. quia licet intelligant, tñ quia inuident nobis, & nolint nos eſſe cōcordes & diſſimulant ſe perſpicere amicitiam noſtram. Sed profecto ipſi intelligent, neq; enim res agetur ꝑſonis obſcuris, nec cauſis paruis. Sed ego volo hoc fieri melius, q dici, aut ſcribi. Quod ratio itinerum meorum vr̃ te adducere in nullā dubitationem, ne . i. an, ſis viſurus me in prouincia, ea res habet ſic. Cũ ego loquerer Brunduſij, cum Phania liberto tuo, veni in eum ſermonem, vt viderem me libenter venturũ eſſe primum ad eam partem prouinciæ. quo. i. quam, ego arbitrarer te velle maxime. ſ. me venire, tũc ille. ſ. Phania dixit mihi perfore. i. multum fore accommodatum tibi, ſi acceſſiſſem nauibus ad illā partem maritimum prouinciæ, quo. i. ad quam, velle decedere claſſe, ego dixi me eſſe facturũ ſup. id. Et ita feciſſem, niſi Lent. Clodius nr̃. ſ. cōis amicus dixiſſet Corcyræ. i. in Corcyrę inſula id minime. i. nequaquam faciendum, & niſi dixiſſet, ſupple te fore,

fore,ad .i. vſque,ad meum aduentum Laodiceæ, quæ eſt vrbs Syriæ,teſte Pōp. Mela in parte cui Antiochiæ cognomen eſt. Id.ſ. iter,erat mihi breuius multo,& multo cōmodius præ:ertim cum arbitrarer te male.i.magis velle ita.ſ.me facere. Sequentia ſtatim explanabo.Sanè Corcyra eſt in inſula in mari Ionio,vnde mirandum eſt, ꝙ nomen inſulæ in genitiuo poſuit, quaſi aduerbialiter niſi dixerimus in ea inſula vrbē eſſe eiuſdem nominis, qđ ſæpe contingit,vt de Rhodo ſupra diximus. Tua ratio .i. propoſitum tuum cum ratione, eſt muta .i. mutatum poſtea, nunc tu ſtatues .i.conſtitues,& ordinabis facillime quid poſſet fieri,ego exponā .i.declarabo tibi meum conſilium. Ego puto me fore Laodiceæ prid.cal. Sext.i.ad primum diem Auguſti per dies paucos dum.i. donec pecunia quæ debetur mihi ex ꝑmutatione publica,vulgo cambium dñt,alij bancam,accipitur .i. à trapezitis, aut negociatoribus,quam reſtituendam acceperant, deinde iter faciā.i.iterabo ad exercitum, vt putem me fore ad Iconium oppidū Cappadociæ optime habitatū olim, circiter idus Sextiles.i.decimumtertium diem Auguſti. Sed ſi quid fallit .i. decepit me nunc in ſcribendo.i.dum hæc ſcribo.ego.n.abſum ꝓcul à re ipſa,& locis,faciam,quàm.i.quantum,potero celerrime,& q creberrimis .i. plurimorum crebris literis,vt omnis ratio dierum atque itinerum meorum ſit nota tibi ſimul ac .i. ſtatim poſtquam .i. aut potius eodem tpe,quo cepero progredi. Ego nec audeo, nec debeo imponere tibi quidquam oneris, ſed quod poſſis fieri ſup. commodo tuo, intereſt.i.refert magni,vtriuſque noſtrum.ſ.& tua,& mea vt conueniam prius te quam decedas.ſ.de prouincia.Quam facultatem .ſ. conueniendi, ſi quis caſus eripuerit, tum .i. nihilominus, omnia officia mea conſtanter fient in te, non ſecus .i. non aliter, ac .i. quam, ſi vidiſſem te. Ego nihil ſum mandaturus tibi de negocijs noſtris per literas ante q̄ deſperato pro deſperauero me poſſe agere tecum coram.i.in pñtia. Quod dicis te petiſſe à Scæuola,vt præeſſet prouinciæ,dum.i.donec, tu abeſſes ante aduentum meum, ſup. non eſt ſperandum, quia Ego vidi eum Epheſi, quæ vrbs eſt Ioniæ, olim propter templum Dianæ clariſſima, & fuit mecum familiariter triduum illud, quod ego commoratus ſum Epheſi,nec audiui ab eo qdquam, quod diceret mandatum ſup. eſſe ſibi à te.Aūt.i.ſed,ego vellem ſanè.i.multum,aōt ſano conſilio,ſup.eum potuiſſe obſequi voluntati tuæ, non.n.arbitror ſup. eum noluiſſe obſequi .i. obtemperari voluntati tuæ. Vale.

ARGVMENTVM.

Sicut viſum eſt in ſuperiori epiſtola, Appius viſus erat dubitaſſe,vtrū Cic.videret in ſua prouincia antequā diſcederet,& ideo Cic. expoſuit ei rationem & propoſitum itineris ſui, & quod pararet Appium conuenire Laodiceæ in finibus prouinciæ ſed Appius longo aliter fecit,quod hic conqueritur Cic.Nam in interiorem partem prouinciæ ſe recipit,& illic,licet magiſtratu abijſſe debuiſſet,cum Cic.haberet ſucceſſorem,officio tamen adhuc fungebatur,iura reddens,& prouinciam tractans perinde ac ſi ad ſe adhuc pertineret,quod tamen factum Cic.vt ſe Appio amicum ſignificet, non ſolum non moleſto ferre, ſed etiam comprobare ſe ſcribit,vt qui ab onere prouinciæ regendæ interea per amicum leuaretur. Accuſat autem Appium,quod tres cohortes dimiſerit,cum tamen Cic. eum rogauerat,ne id faceret. Queritur etiam grauiter,quòd nullo pacto ſcire poteſt,quo Appium conueniat dicit tamen ſe facturum,vt omnes intelligant ſe Appij verum amicum fuiſſe,rogatq; vt Appius erratum ſuum corrigat, & vt Appium ſui conueniendi modum doceat, vbi ſit, & quid facturus, ſcribit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Expoſtulat cum Appio quod promiſſi fidem non ſeruet.

M. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D. 6

CVm meum factum cum tuo comparo; etſi non magis mihi faueo in nr̄a amicitia tuenda,q̄ tibi, tñ multo magis meo facto delector, q̄ tuo. ego enim Brūduſij quęſiui ex Phania,cuius mihi videbar, & fidelitatem erga te ꝑſpexiſſe,& noſſe locum,quē apud te is teneret, quā in partem ꝓuinciæ maxime putaret te velle vt in ſuccedēdo primum venirem.cum ille mihi rñdiſſet,nihil me tibi gratius facere poſſe,q̄ ſi ad Sidā nauigaſſem:etſi minus dignitatis habebat ille aduētus,& ad multas res mihi minus erat aptus;tñ me ita dixi eſſe facturum. idem ego cum L.Clodium Corcyræ cōueniſſem,hominem ita tibi cōiunctum,vt mihi, cum illo cū loquerer,tecum loqui viderer:dixi ei,me ita facturū eſſe,vt in eam partem,quam Phania rogaſſet,primū venirem.tunc mihi ille eum gr̄as egiſſet,magnopere ā me petiuit,vt Laodiceam ꝓtinus irem:te in prima ꝓuincia velle eſſe,vt quamprimum decederes: quin,niſi ego ſucceſſor eſſem,quē tu cupere videre,te antea,q̄ tibi ſucceſſum eſſet,deceſſurū fuiſſe. quod quidem erat cōſentaneum,cū ijs literis, quas ego Romæ acceperā: ex qbus perſpexiſſe mihi videbar, q̄ feſtinares decedere.rñdi Clodio,me ita eſſe facturum,ac multo quidem libentius, q̄ ſi illud eſſet faciendum, quod promiſerā Phaniæ.itaq; & conſilium mutaui; & ad te ſtatim mea manu ſcriptas literas miſi:quas quidem ex tuis literis intellexi ſatis mature ad te eſſe perlatas.Hoc ego meo facto valde delector:nihil.n.potuit fieri amantius.cōſidera nunc viciſſim tuū: Nō modo ibi non fuiſti,vbi me quamprimum videre poſſes; ſed eo diſceſſiſti,quò ego te ne ꝑſequi qdem poſſem triginta diebus, q tibi ad decedendum lege,vt opinor, Cornelia conſtituti eſſent: vt tuū factum illis,qui, quo aīo inter nos ſimus, ignorant,alieni hoīs,vt leuiſſime dicam,& fugiētis cōgreſſum,meum vero coniunctiſſimi,& amiciſſimi eſſe videatur ac mihi tñ ante,q̄ in prouinciam venirē, redditæ ſunt à te literæ:qbus etſi te Tarſum proficiſci demonſtrabas, tñ mihi non dubiam ſpem mei conueniēdi afferebas:cū interea,credo eqdem.maleuī hoīes,(late.n.patet hoc vitium,& eſt in multis)ſed tñ probabilē materiem nacti ſermonis,ignari meæ conſtantię,conabantur alienare à te volūtatem meam,q te forum Tarſi agere,ſtatuere multa,decernere,iudicare dicerēt;cum poſſes iam ſuſpicari,tibi eſſe ſucceſſum:q̄ ne ab ijs quidem fieri ſolerēt,qui breui tpe ſibi ſucceſſum iri putarent.horum ego ſermone non mouebar:quin ēt (credas mihi velim)ſi qd tu ageres,leuari me putabam moleſtia:& ex annua prouincia,q̄ mihi longa viderēt,prope iam vndecim mēſium prouinciam factā eſſe gaudebā,ſi abſenti mihi vnius mēſis labor detractus eſſet.illud,vere dicam, me mouet,in tanta militum paucitate abeſſe tres cohortes,q̄ ſint pleniſſimę,nec me ſcire vbi ſint.moleſtiſſime aūt fero,ꝙ,te vbi viſurus ſim,neſcio: eoq. ad te tardius ſcripſi,ꝙ quotidie te ipſum expectabā:cum interea ne literas quidem vllas accepi,quæ me docerent:qd ageres,aut ubi te viſurus eſſem.itaq; virū fortem,mihiq. in primis,ꝓbatum, Antonium, ꝑfectū euocatorū,miſi ad te,cui,ſi tibi videretur,cohortes traderes: vt,dum tp̄s anni eſſet idoneum,aliquid negocij gerere poſſem.in quo tuo conſilio vt me ſperarem eſſe vſurum,& amicitia nr̄a,& literæ tuę fecerat:quod egó ne nūc qdem deſpero. ſed plane. qñ,aut vbi te viſurus ſim,niſi ad me ſcripſeris,ne ſuſpicari quidem poſſum. ego,vt me tibi amiciſſimū eſſe & equi,& iniqui intelligāt,curabo.de tuo in me aīo iniquis ſecus exiſtimandi videris nō nihil loci dediſſe id ſi correxeris,mihi valde gratū erit.& vt hr̄e rōnem poſſis,quo loco me,ſalua lege Cornelia,cōuenias:ego in ꝓuinciam veni prid.cal. Sex.iter in Ciliciā facio ꝑ Cappadociam.caſtra moui ab Iconio prid.cal.Sep.nunc tu & ex diebus,& ex rōne itineris,ſi putabis me eſſe conueniendū,cōſtitues,quo loco id commodiſſime fieri poſſit, & quo die. Vale.

HVB. CVm meum) Maxima pars huius epiſtolæ ex præcedenti epiſtola aperitur, in qua cum videretur dubitare Appius viſurus ne eſſet Cic. ante diſceſſum ſuum ex ꝓuincia, exponit Cic. rationem, & propoſitum itineris ſui, & commemorat omnem inſtitutionem, & diſputationem factam inter ſe, & Appium, & literis, & nuncijs de ratione itineris in quo, & officium ſuum laudat, ꝙ quantum potuit intelligere volũtatem Appij ſtuduit ei ſatisfacere, vt eum conueniret, cum eum longe aliter feciſſe quæratur, qui ne conueniretur à Cic. non expectabit eum Laodiceæ veluti conſtituerat, quæ erat in finibus prouinciæ, ſed in interiorem prouinciam ſe recepit itinere multorum dierum, vbi quamuis eſſet iam functus magiſtratu, reddebat iura, & prouinciã tractabat quaſi ad ſe pertineret, cum id non liceret facere iam dato ſibi ſucceſſore, quod tñ Cic. oſtendit ſe non modo nõ moleſte tuliſſe verũ ẽt gauiſum eſſe, qa videret ſe leuatam moleſtia adminiſtrationis ꝓuinciæ; vnius menſis, quo ille adminiſtraſſet, quaſi adhuc eſſet proconſul. Deinde accuſat eum, ꝙ dimiſerit tres cohortes, cum eſſet rogatus a Cic. per literas, vt viſum eſt ſuperius, ne id faceret, & grauiſſime cõqueritur, ꝙ nullo pacto ſcire poſſet vbi eum conueniat, dicit tñ ſe facturũ. vt oẽs intelligãt ſe bonum amicum fuiſſe, cum Appius aliter fecerit qđ erratum cogat eum, vt velit corrigere. Poſtremo oſtendit vbi ſit, & quod iter faciat. [Cũ meum factum) Id, quod ego feci. [Comparo;) Ad cõparationem adduco vtrum ſit magis ex officio. [Non lauço m.) Nõ magis tueor pacẽ meam, q̃ tuam, qđ vulgo dicimus nõ magis doleo mihi, q̃ tibi, & eſt ornatẽ dictum. [Delector m. facto) Laudo q̃ ego feci, q̃ id, quod tu feciſti. [Ego. n.) Repetit nunc oẽ in diſputationem itineris factam per nuncios, & literas, & primũ quæ dixerat Phanias libertus eius, & Lent. Clodius, quem ille miſerat cum mãdatis, vt viſum eſt plene in precedentibus epiſtolis, deinde quod ſcripſerat ipſe Appius ad Cicer. cum adhuc eſſet Romæ, in qbus omnibus dicit ſe ſtuduiſſe quantum potuit ſatisfacere eius volũtati. [Et noſſe locum) Scire, quem locum ille hẽret apud te qa erat ex intimis Appij, cuius cõſilio maxime vtebatur, laudat aũt eum Cic. vt ꝓbet fuiſſe credẽdum quod ille dixiſſet. [Quam in partẽ) Textus hic eſt facilis & in ſuperiore epiſtola declaratus. [Sidã) Syde vrbs Lyciæ portũ hñs, auctore Pomp. Mela lib. 3. [Minus dignitatis) Minus honoris, q. ſi, eſſi nõ erat mihi ſatis honeſtus aduentus meus Sidam. [Minime aptus). i. ẽt incõmodius ad multa faciẽda. [Tamen) qa intellexeram te ita velle, [Ita factum). i. ventorũ Sidam. [Ideõ ego,) q. d. in eo quod Phania dixiſſet offm amicitiæ, & beneuolẽtiæ erga te declarare conſtitueram. [Corcyræ) Vt in ſuperiore epiſtola. [Tecum). i. vt viderem audire aliquẽ te, vel potius te ipſum, ita videbar noſſe mentẽ tuam, & quidquid in pectore habes. [Te velle eſſe) Subaudi dixit. [In prima ꝓuinciæ) In prima parte ꝓuinciæ Italiam verſus. [Quin) Pro quinetiam. i. inſuper præterea. [Te fuiſſe deceſſurum) ſubaudi dixit, niſi ego eſſem tibi ſucceſſor, quẽ præcipue cuperes. [Quod quidẽ) Te cupere me videre, neque velle aliter diſcedere, niſi me conueniſſes. [Erat cõſentaneũ) cõueniebat, concordabat. [Feſtinares) Properares. [Ita). ſ. vt Laodiceam irẽ. [Quod promiſerã Phaniæ). ſ. vt irem Sydam, ſicut ille dixerat te velle. [Conſiltum) Sententiam, ne irem Sydam. [Mea) q. d. propria, vt oſtẽderem tibi prõptum animum meum in obſequendo tibi quodcunq; iuberes me venire. [Satis mature) Satis tẽperato. Nãm mature df fieri, teſte A. G. auctore Nigidio, quod neq; citius, neque ſerius ſit, ſed medium eſt quiddam temperatũ, vnde ſcit Virg. 3. Aen. dixit maturate fugã. i. non celeriter, ſed temperate facite, ne ex celeritate euerſę forent naues Troianorũ. [Ex tuis) Quas ad me ſcripſiſti ex argumento meorũ. [Hoc ego) Repetit cõmendationem, & offm ſui facti. [Amantius) Cum maiori, amoroſius. [Conſidera) Inſpice. [Viciſſim) Contra, ſicut meum aperui. [Tuum) Factum, [Non modo) Oſtendit ꝙ non ſolũ ſefellit fidem in eo quod ꝓmiſerat, quia non venit ad loca cõſtituta, ſed ẽt ita abijt lõge, vt Cic. non poſſit eum perſequi xxx. dieb. nã vt diximus in interiorem ꝓuinciam ſe receperat, quæ quidẽ erat maxima. [Lege Cornelia) Qua ꝑmittebatur, vt finito annuo magiſtratu, liceret tm̃ eſſe in prouincia xxx. dies. [Cõſtituti) Decreti. [Ad). ſ. vt ubi ſuccẽderetur, nam aliter non eſſent tibi conſtituti. [Vt) Subauditur, ita diſceſſiſti, vt diximus longe, vt illi, q neſciũt animum noſtrum inter nos coniunctiſſimum, dicant factum tuũ fuiſſe hominis alieni a beneuolentia. [Leuiſſimi) Nullius exiſtimationis, vel ẽt inconſtantiſſimi. [Et fugientis congreſſum) Collocutionem amici, & conuentionem. [Meum) Factum, ſubaudi vt. [Videatur) Putetur. [Coniunctiſſimi) Contra id, quod dixit alieni. [Ac mihi) Adhuc conuincit eũ inconſtantiæ ex promiſſione literarũ ſuarũ, quibus ille promittebat fore, vt conueniret Cic. licet ire. [Tarſum) Quam vrbem diximus eſſe Ciliciæ, erat aũt in interiore parte. [Non dubiã,) q. d. certã. [Cũ interea) Laudat Cic. conſtantiã ſuam aduerſus inconſtantiã Appij, ꝙ cum multi tentarent alienare cũ ab Appio, dicentes Appiũ Tarſi ita ſtatuere, iudicare, decernere quẽadmodum antea, cum eſſet ꝓcõſul, quod videretur præiudicare dignitati Cic. dicit tñ ſe nunq̃ moleſte tuliſſe, ſed potius gauiſum eſſe. [Late. n.) Parentheſis. [Hoc vitiũ) Maleuolentiæ, & detractionis. [Late patet) In multis locis regnat. [Nacti) Adepti. [Probabilẽ) Veriſimilẽ, & latenter mordet Appiũ quẽ licet maleuoli, tñ ob aliquã iuſtã cauſam accuſarent. [Ignari meæ conſtantię) Qui neſciebãt me ita eſſe conſtantem, vt non facile eorũ detractionibus mouerer, nec verbis ab amicis alienarer. [Conabãtur) Fruſtra tentabant, & volebãt. [Qui) Maleuoli. [Agere forũ) Forũ multum ſignat, vt ſcribit Feſtus Pomp. at agere forũ Forum df præfectus prouinciæ cum ciuitatibus conuocatis de earũ negocijs, & cõtrouerſijs cognoſcit, ergo forũ agere iura reddere, & cauſas audire. [Statuere) Facere ſtatuta. [Decernere) Firmiter delibe Decernere rare, ſancire, vnde & decreta dñr ſanctiones, quædam eorũ, q hñt Decreti auctoritate, vt principum, conſulũ, ſenatus. [Iudicare) De cauſis cõtrouerſijs facere iudicia, quæ non debuiſſes facere cũ poſſes. [Suſpicari) Opinari. [Eſſe ſucceſſum;) Datũ tibi ſucceſſorem, ad quẽ pertinet ſupradicta facere. [Quæ ſucceſſum). ſ. forũ agere ſtatuere &c.) Ne ab ijs qdem,) q. d. ſi hæc non facerent, q breuis expectarent ſucceſſorem, quãto minus tu facere debuiſti, qui poteras exiſtimare iam tibi eſſe ſucceſſum. [Non mouebar) Non iraſcebar tibi. [Credas velim,) h. d. qa vix eſt credibile, vt magiſtratu ſucceſſuro placeat prædeceſſorem ſuum agere, quæ ad ſe pertineãt. [Si quid ageres) Si quid ſtatuerer, & iudicarer, vt audiebam à te fieri. [Leuari) Exonerari. [Moleſtia) Labores. [Et ex anima) Senſus eſt, & ex adminiſtratione vnius anni, qđ tempus vẽ mihi longũ, gaudebam iam vnum menſem eſſe confectum te adminiſtrante, remanereq̃; mihi tempus breuius, & moleſtiã quæ erat annua redactam eſſe in xj. menſes. [Prouinciã vndecim menſium). i. adminiſtrationem xj. menſium. [Eſſe factam m.) Quia iam vnum menſem adminiſtraſſes. [Lõga) qa contra voluntatem meã mittor in ꝓuinciam. [Labor) Adminiſtrationis. [Detractus) Diminutus tua adminiſtratione. [Illud) Eum accuſat de tribus cohortibus dimiſſis. [Mouet) Turbat, moleſtum eſt. [Paucitate militum) In tã exiguis copijs militum, vt in ſuperioribus epiſtolis dixit. [Abeſſe) A ꝓuincia. [Nec me ſcire) Subaudi mouet me. [Nec ſcire). i. quod neſciã ubi ſint. [Pleniſſime) Integerrime, conſcripto ab ipſis eorũ ſupplemento. [Moleſtiſſime,) q. d. licet quod dixi moleſte feram, tu hoc moleſtiſſime fero ꝙ &c. [Eo) ꝓp. [Teipſum) pręſentẽ, non amplius literas tuas, aut nuncios. [Interea) Dũ te expecto. [Ne literas quidẽ) Quod minus eſt quã teipſum. [Docerent) Inſtruerent, informarent. [Fortẽ) Magni animi hominẽ. [Probatũ) Spectatum, & mihi gratũ. [Præfectum euocatorũ) Qui præeſt euocatis militibus. Tria aũt erant militiæ gñra, vt Seru. in 3. & in Tria militiæ genera vij. Aen. declarauit. legitima eorũ q ſinguli iurabant ꝓ rep. eſſe ſacramentos, nec diſcedebãt niſi completis militiæ tẽporibus tumultus vero eorũ, qui ad vnũ bellum militabãt; vtputa ſi fuiſſent bellũ Gallicũ, vel Italicũ, in quibus ex periculi vicinitate erat timor multus. Euocatio vero fiebat cũ ad diuerſa loca diuerſi ꝓp cogendos mittebantur exercitus. [Cui) Antonio. [Tradere) Committere meo nomine. [Si tibi videretur) Si putares tradẽdas, manſuete. n. cũ eo loqtur tanq̃ cum hoie ſuperbo, ne irritet eum ad iram, aut indignationem, qđ fortaſſe feciſſet, ſi dixiſſet cur traderet cohortes ſicut debes. [Tẽpus anni) Quia erat æſtiuum tempus aptũ bellis gerendis. Erat. n. Auguſtus menſis, vt in ſuperiori epiſtola viſum eſt & in fine huius. [Aliqd negocij) Aliquid belli. [In quo) In qua re. ſ. vt poſſem gerere aliquid negocij. [Amicitia) Quæ mihi dabat ſpẽ de te optimam. [Et literæ) Quibus multa mihi pollicebaris. [Fecerãt) Perſuaſerant mihi. [Tuo conſilio) Vt ẽt mihi conſuleres quõ mihi eſſet agendum. [Quod). ſ. me vſurũ tuo cõſilio. [Ne deſpero) Non ſum tutę ſpe. [Quando) Quo tpe. [Aut vbi) Quo in loco. [Suſpicari) Opinari, exiſtimare, multo minus ſcire. [Aequi) Boni, & amici. [Iniqui) Maleuoli, & inimici. [De tuo) Accuſat eum, ꝙ dederit materiam maleuolis ſuſpicandi de aio ſuo erga Cic. aliter quã ſit. qa exiſtimauerũt eam eſſe alienatum. Ordo eſt. Videris dediſſe nõ mihi loci iniquis exiſtimãdi ſecus de tuo aio in me. [Nõ nihil loci). i. aliquid occaſionis. [Secus) Aliter, vel q̃ ego dederim, vel quàm ſit, quia exiſtimant te eſſe alienatum à me cũ non ſis. [Id). ſ. ꝙ dediſti occaſionẽ &c. [Si correxeris) Si emendaueris, vt nunc des occaſionem exiſtimãdi bene. [Et). ſ. ſubaudi gratum erit. [Habere rationem) Conſtituere. [Salua lege Cor.) Quæ non plures, q̃ triginta dies conſtituebat ei, poſtquam veniſſet ſucceſſor. [In ꝓuinciam) In Aſiam. [Per Cappadociam) Quæ ex Aſiæ regio regnum Ariobarzanis. [Caſtra) Exercitum, mili- Caſtra

tes,

tes,interdum enim pro loco vbi ſtant milites, interdum pro militibus ipſis ponuntur caſtra,vt nos caſtra mouemus. [Iconio)

Iconii op pido,vt diximus Cappadociæ. [ſex diebus] Quibus dixi me mouiſſe caſtra, & eſt ſenſus, computatis diebus mei itineris,& diebus quibus per legem Corneliam licet tibi eſſe in prouincia,ſi exiſtimabis , quòd poſſis me conuenire , conſtitues quo loco, & quo die id commodiſſime fieri poſſit.ſ.vt me conuenias.

ASC. CVM meum &c.) Conqueritur Cic.q̄ Appius viſus ſit occaſionem quæſiſſe ne conueniatur a ſe , & nolle magiſtratu abire , cum illo adhuc fungatur in prouincia,quod tñ Cic.in æquiorem partē accipit: Accuſat tñ Appium, q̄ tres cohortes dimiſerit, & rurſus q̄ Appium cōuenire non poteſt, pollicetur tñ ſe amicitiæ in illum partibus functurum. Ordo eſt.Cum.i.qñ,ego comparo factum meum cum tuo,etſi.i.qq̄,ego non faueo magis in amicitia noſtra tuenda .i. protegenda mihi q̄ tibi , tñ ego delector multo magis meo facto quam tuo . Ego.n.quæſiui ex Phania.ſ.liberto tuo.Cuius.ſ.Phaniæ ego videbar mihi, &.i.ſimul perſpexiſſe fidelitatem erga te , &.i.ſimul noſſe .i. cognoſcere, locum.i.gradum æſtimationis,quem is teneret erga te, in quam partē prouinciæ ipſe putaret te velle maxime,vt ego venirē primum in ſuccedendo.ſ.tibi,cum ille .ſ. Phania rñdiſſet mihi, me nihil gratius poſſe facere tibi , q̄ ſi nauigaſſem ad Syriam .i. vrbem illam Lyciæ, aut portum eius, habet.n.portum vrbs ea, etſi .i. qq̄, ille aduentus.ſ. in Sydam,habebat minus dignitatis,& erat minus aptus.ſ.q cæteri,mihi ad multas res.ſ.honeſte gerēdas,tñ ego dixi me eſſe facturum ita.ſ.vt ille conſueuerat.Ego cum conueniſſem Corcyræ.i. in ea inſula,aut vrbe eius Lentulum Clod.hominem ita coniunctum tibi,vt cū loquerer cum illo,viderer mihi loqui tecum,dixi me facturum eſſe idem.i.eandem rem,aut idem dixi ita,vt venirem primum in eam partem, quam Phania rogaſſet,tunc ille cū egiſſet grās mihi petiuit a me magnopere,vt irem primus Laodiceā,& ſup.dixit,te velle eſſe in prima prouincia.i.in prima parte Romam verſus, vt decederes quāprimum.i.valde cito . quin.i.inſuper dixit,te fuiſſe deceſſurum,niſi ego eſſem ſucceſſor,quem tu cuperes videre antea quam ſucceſſum eſſet tibi . Quod.ſ.dictum Lentuli,erat qdem.i.certe conſentaneum.i.conſonum, & eiuſdē ſniæ cum ijs lrīs.ſ.tuis,quas ego acceperā Romæ. Ex qbus.ſ.lrīs ego videbar mihi perſpexiſſe.i.clare vidiſſe,& intellexiſſe, q.i.q̄tum,feſtinares decedere.ſ.è prouincia, vñ decedere non eſt per te mori,ſed de loco,aut offō,aut prouincia cedere, ſicut nec defungi eſt mori ſed a rerum functione abire,quod morientes faciunt.Ego rñdit Clodio .ſ. Lentulo me facturum eſſe ita,ac quidem multo libentius,q ſi illud,qđ promiſeram Phaniæ,eſſet faciendum.Itaq; .i.& ita,ego,&.i.ſimul,mutaui conſilium, & miſi ſtatim ad te lrās ſcriptas manu mea,quas qdem ego intellexi ex lrīs tuis eſſe perlatas ad te ſatis mature.i.tempeſtiue,aut cito. Hoc &c. Ego delector valde hoc facto meo,qđ prænarratum Eſt.Enim pro qa,nihil potuit fieri amantius.i.magis amanter, aut cum maiore amore meo in te . Conſidera nunc viciſſim tuum.ſ.factum . Tu non modo .i. non ſolum non fuiſti.ſ.Laodiceæ, vbi poſſes videre me quamprimum.i.valde cito, ſed diſceſſiſti eo quò ego ne quidem .i.non ēt,triginta diebus .i. ſpatio triginta dierum poſſem perſequi .i.ad conſumationem ſequi,hoc eſt ſequendo attingere te. Qui .ſ.triginta dies eſſent cōſtituti tibi, vt opinor, ad ſuccedendū tibi .i.qbus lege Corn.decedēdum tibi erat prouincia. Hoc,aut vt factū tuum videatur illis q ignorant quo animo ſumus inter nos.i. qui ignorant beneuolentiam noſtram mutuam,eſſe hominis alieni,vt dicam leuiſſime.i. cum leuiſſima nota ſimultatis,aut hominis fugientis congreſſum meū,non coniunctiſſimi, & amantiſſimi mei . Attñ literæ ſunt redditæ mihi à te.ſ.ſcriptæ antequam venirem in prouinciam.quibus.ſ.literis, etſi.i.quanq demonſtrabas te proficiſci Tarſum.i.ad vrbē Ciliciæ.tñ afferebas mihi non dubiam.i.certam ſpē,conueniendi mei.i.q̄ conuenires me, cum interea,credo eqdem hoīes maleuoli.Nam hoc vitiū.ſ.maleuolētiæ, & inuidiæ patet.i. extenditur late,& eſt in multis, ſed tñ.i. nihilominus quāuis maleuoli ſuſpicari poſſent, nacti materiam probabilem ſermonis.ſ.de nobis iaciendi,aut quem de nobis habuerunt,ignari conſtantiæ meæ,conabantur alienare voluntatem meam à te, q decerent te agere Tarſi Forum.ſ.iudiciale, ſtatuere.i. ſtatuta condere, decernere, & iudicare multa,cū poſſes ſuſpicari ſucceſſum eſſe iam tibi. Quæ.ſ.iam dicta officia,forum agere,ſtatuere &c.ſolerent qdem.i.certe,fieri ab ijs,qui putarent ſuccedi .i.ſucceſſionem fieri ſibi breui tpe .i. vt Hubert.i.intelligit . poſt breue tempus,nam qñ decedendum eſt ſolent diligentiſſime reliqua munera prouinciæ explere , ſed Appius ſero id tunc feciſſet, cum ſibi ſucceſſum eſſe ſuſpicari debebat.Alij vō hoc dicere,Appium eo animo id faceret, q̄ putaret ſucceſſioné Cic. breui tpe fore.i.parum duratura, & ita noluiſſe intermittere munera prouinciæ. Ego non mouebar.ſ.a conſtanti amore, ſermone hom.i. huiuſmodi hominum quinetiam (velim credas mihi) ego putabam me leuari.i.deonerari,moleſtia.i.moleſto negocio,ſi tu ageres,quid.i.aliquid in prouincia .ſ. Et gaudebam prouinciam eſſe factam mihi propè.i.quaſi xj.menſium ex prouincia annua.i. xij. menſium,quæ videretur mihi .i longa, gaudebam inquam ſi labor vnius menſis eſſet detractus mihi abſenti.Illud dicam vere, mouet.i.afficit dolore me tres cohortes quæ ſit pleniſſime .i. perfectiſſimæ abeſſe.i.dimiſſas a te in tāta paucitate militum, nec me ſcire vbi ſint,vt videlicet eas reuocem.At.i.ſed,ego fero moleſtiſſime,q̄ neſcio vbi viſurus ſum te,& eo.i.ideirco,ſcripſi ad te tardius q̄ expectabam quotidie teipſum , cum interea ne quidem.i. non ſaltem , accepi vllas literas .ſ. à te quæ .ſ. literæ docent, me quid ageres,aut vbi viſurus eſſem te . Itaque.i.& ita,ego miſi ad te virum fortem,& probatum mihi in primis,videlicet Antoniū præfectum.ſ.militum euocatorum i.qui per euocationem militant. Tria.n.vt Seruius docet,erant militū gña.legitimum vnum,eorum qui ſinguli iurabāt pro Rep.ſe eſſe facturos,& ij non diſcedebant niſi completo militiæ tpe,alterum tumultus, eorum videlicet, q oro tumultu ad vnum bellum militabant,vt in Bel.Gal. & Italico,tertium euocationis, cum ad diuerſa loca diuerſi propter cogendos mittebātur exercitus.Cui.ſ.præfecto euocatorum tu traderes cohortes,ſi videretur tibi.i.ita faciendum, vt poſſem gerere aliquid negocij,dum.i.donec tempus anni eſſet idoneum.ſ.ad bellum gerendum. In quo.ſ.negocio gerendo,& amicitia nřa,literæ tuæ fecerant,vt ſperarem me eſſe vſurum conſilio tuo . Sed planè.i.omnino , ne quidem .i. non ſaltem ſuſpicari poſſum vbi aut quando ſim viſurus te.Ego curabo , vt æqui & iniqui intelligant me eſſe amiciſſimū tibi. tu videris dediſſe iniquis nonnihil loci.i.occaſionis,& quaſi anſam,exiſtimandi.i.iudicandi, ſecus.i. aliter de animo tuo in me ſi tu correxeris id , erit valde gratum mihi.Et vt poſſis hēre rationem.i.modum,quo conuenias me,lege Corn.ſalua.i.intra trigeſimum diem,ego veni in prouinciam prid.cal.Sext.i.vltimo die Iulij, & facio iter In Ciliciam per Cappadociām.Ego moui caſtra ab Iconio oppido illo Cappadociæ, prid.cal.Sept.i.vlt.die Auguſti, nunc tu cōſtitues, & ex diebus, & ex rōne itineris,ſi putabis me eſſe cōueniendū, quo loco & quo die,is.ſ.conuentus noſter poſſit fieri commodiſſime. Vale.

ARGVMENTVM.

Deceſſerat Appius ex prouincia,& iam Romam ſe receperat, vnde ad Ciceronem legatos cum literis plenis querimoniæ miſerat,qđ Cic. edicto impediuiſſe,ædificationem,quam prouinciales facere cœperant in memoriam,& gloriam Appij,exactis tributis ex prouincia. Ad quod reſpondet Cic.plene,& ſe excuſat callide,accuſans Appium,quod prouinciam ita oppreſſerit,vt plures ſint qui recuſent. quam qui velint pro ædificatione illa tributa ſoluere. Deinde purgat quod Appio honorificentiæ gratia non exierit obuiam,affertq; multas rationes.quare id feciſſet,& facere noluiſſet,ſi Appius iter indicaſſet. Verum quia Appius Lentuli nobilitatem Ciceronis nouitati ſuperbe prætuliſſet , id animoſe refellit Cic.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Appius tumens nobilitate ſua,erat enim hoc gentilitium illi,et ob id Cic. propemodum contemnens, multa indignitatis aduerſum ſe exempla à Cicerone perpetrata callide confingit , cum non haberet aliud quod ad Ciceronis expoſtulationem reſponderet. Hæc Cicero ita eleganter confutat,vt ſuperbiam omnemq;,quam illi adſcribebat,in eundem retorqueat .

M. CERO PRO COS. S. D. APPIO PVLCHRO. 7

PLuribus verbis ad te ſcribam, cū plus ocij nactus ero.hæc ſcripſi ſubito,cum Bruti pueri Laodiceę me conueniſſent,& ſe Romam properare dixiſſent itaque nullas ijs, præterquam ad te,& ad Brutum,dedi literas. Legati Appiani mihi volumen à te plenum querelæ iniquiſſimæ reddiderunt , q̄ eorum ædificationē literis meis impediſſem . eadem epiſtola petebas , vt eos q̄primum, ne in hiemē inciderent, ad facultatem ædificandi liberarem: & ſimul peracute querebare , q̄ eos tributa exigere vetarē prius, quàm ego re cognita

per

permanſiſſem: genus.n. quoddam fuiſſe impediendi; cũ ago cognoſcere nõ poſſem, niſi cum ad hiemem me ex Cilicia recepiſſẽ. ad oĩa accipe: & cognoſce æqtatẽ expoſtulationis tuę. Primũ, cũ ad me aditũ eſſet ab ijs, q dicerẽt à ſe ĩtolerabilia tributa exigi; qd habuit iniqtatis, me ſcribere, ne facerent ante, q̃ ego rẽ, cauſamq. cognoſcerẽ? non poteram, credo, ante hiemẽ: ſic.n. ſcribis. quaſi vero ad conoſcẽdum ego ad illos, non illi ad me venire debuerint, tam longe, inqs; qd? cũ dabas * ijs literas, p quas mecũ agebas, ne eos impedirẽ, quo minꝰ ante hiemẽ ædificarent; nõ eos ad me vẽturos arbitrabare? tametſi id qdem fecerũt ridicule: quas.n. lr̃as afferebãt, vt opus ęſtate facere poſsẽt, eas mihi poſt brumam reddiderũt. ſed ſcito, & multo plures eſſe, qui de tributis recuſent, q̃ q exigi velint; & me tñ, quod te velle exiſtimẽ, eſſe facturũ. De Appianis hactenus. A Pauſania, Lẽtuli liberto, * accẽſo meo, audiui, cũ diceret, te ſecum eſſe q̃ſtum, ꝙ tibi obuiam nõ ꝓdiſſem. ſ. cõtempſi te; nec põt fieri me quidq̃ ſuperbius. cũ puer tuus ad me ſecũda ferè vigilia veniſſet; iſq. te añ lucem Iconium mihi vẽturum nũciaſſet; incertumq;, vtra via, cũ eſſent duę: altera Varronẽ, tuum familiariſſimũ, altera Q. Leptam, præfectum fabrũ meum, tibi obuiam miſi: mẽdaui vtriq; eorum. vt ante ad me excurrerẽt; vt tibi obuiam prodire poſſem. currẽs Lepta venit, mihiq. nũciauit, te iam caſtra prætergreſſum eſſe. confeſtim Iconium veni. cetera iam tibi nota ſunt. an ego tibi obuiã non prodirem? primum Ap. Claudio? deinde, imperatori? deinde, more maiorum? deinde, quod caput eſt, amico ꝓ̃ſertim cum in iſto gñe multo etiam ambitioſus facere ſoleam q̃ honos meus, & dignitas poſtulet, ſed hęc hactenus. Illud idem Pauſania dicebat te dixiſſe: Quid? Appius Lentulo, Lentulus Appio proceſſit obuiam, Cicero Appio noluit? Quæſo, ẽt ne tu has ineptias, homo, mea ſentẽtia, ſumma redentia, multa ẽt doctrina, plurimo rerum vſu, addo vrbanitatem, q́ eſt virtus, vt Stoici rectiſſime putãt, vllam Appietatẽ, aut Lentulitatem valere apud me plus, q̃ ornamenta virtutis, exiſtimas? cum ea cõſecutus nondum erã, quæ ſunt hoĩum opinionibus ampliſſima; tñ iſta veſtra nomina nunq̃ ſum admiratus; viros eos, q̃ ea vobis reliqſſent, magnos arbitrabar: poſtea vero q̃ ita & accepi, & geſſi maxima imperia, vt mihi nihil neq; ad * honorẽ, neq; ad gloriam acqrendum putarem; ſuperiorem quidem nunq̃, ſed parem vobis me ſperaui eſſe factum. nec me hercule aliter vidi exiſtimare, vel Cn. Pompeium, quẽ oĩbus, qui vnq̃ fuerunt, vel P. Lentulum, quẽ mihi ipſi antepono. tu ſi aliter exiſtimas; nihil errabis, ſi paulo diligẽtius, (vt, qd ſit * ἐξοχή, quid ſit * εὐγένεια, intelligas) Athenodorus Sãdonis filius qd de his rebꝰ dicat, attẽderis ſed, vt ad rem redeã, me tibi nõ amicũ modo, verum ẽt amiciſſimum exiſtimes velim. ꝓfecto oĩbus meis officij? efficiã, vt, ita eſſe, vere poſſis iudicare. tu aũt ſi id agis, vt minus mea cauſa, dũ ego abſum, debere videaris, q̃ ego tua laborarim: libero te iſta cura πάρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι, οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς. ſin aut natura es * φιλαίτιος. illud non perficies, quo minus tua cauſa velim: hoc aſſequere, vt, quam in partẽ accipias, minus laborẽ. Hęc ad te ſcripſi liberius, fretus cõſcientia officij mei, beneuolẽtiæq;, quã à me certo iudicio ſuſceptã, quoad tu voles cõſeruabo. vale

* alias, has
* alias, & a Cæſonio audiui. vel, i acceſſu meo audiui
* alias, honorẽ eũ ad gratiam
* .i. excellẽtia.
* .i. nobilitas
* .i. apud me qdẽ & alij, q me colent maxime vero ꝯſilia rius Iupiter.
* .i. q̃rulꝰ

PLuribus) Diſceſſerat Appius ex prouincia, & iam Romam ſe receperat, vnde ad Cic. legatos cum literis plenis querimoniæ miſerat, quòd Cic. edicto impediſſet earum ædificationem, quam facerent in memoriam, & gloriam Appij, exactis tributis ex prouincia, ad quod reſpondet Cic. plene, & ſe excuſat, callide accuſans Appium, ꝙ prouinciam ita oppreſſerit, vt plures ſint, qui recuſent ſoluere tributa pro hæc ædificatione, q̃ qui velint. Deinde quia quæſtus erat Appius, ꝙ Cic. ei venienti, è prouincia obuiam non exiſſet, diceretq. id feciſſe, ꝙ ſe contẽneret. Primum Cic. ſe excuſat diligenter. oſtenditque ſe vſum omni diligentia, vt in hoc ſatisfaceret officio ſuo, ſed culpam fuiſſe Appij, qui non reddiderit eum certiorem, qua via eſſet venturus, oſtenditque multas fuiſſe cauſas quibus ei obuiam prodire debuerit, quas commemorat, ipſum tamen Appium quodammodo irridens, & quoniam cõmemorauerat Appius Lent. exiſſe ſibi obuiam. Cic. autem noluiſſe, quaſi comparatione Lent. nobiliſſimi deprimeret Cic. irritatus Cic. comparatione eius ſuperbiam aperta repræhenſione retundit, oſtẽdens ſe nulla re eſſe inferiorem vel Appio, vel Lentulo, quia vera nobilitas non conſiſtit in vetuſtate, & ſplendore generis, ſed in virtutibus, & recte factis. quibus dicit ſe ei parem eſſe, idq. opinione clariſſimoꝝ viroꝝ, ita eſſe affirmat. Poſtremo dicit, ꝙ ſi cõtemnetur ab ipſo Appio, habebit tamen alios, non eo inferiores à quibus honorabitur, ſe tñ ſeruaturum beneuolentiam ſuam in eum quandiu ille volet. [Plus ocij) Plus commoditatis tp̃is. [Nactus ero) Habuero. [Cito) Raptim, properanter. [Pueri) Serui. [Præter) .i. ad alium neminem præterquam ad te. Poſtponenda eſt.n. dictio, quàm, nã niſi poſtponatur, dicetur præter te, & non præter ad te. [Legati) Hi.n. ab Apamea ad Cic. miſſi fuerant ꝑ ædificationem, quam eſſent facturi in honorem Appij. [Volumen) Inuidioſe dixit, ꝙ non literas, ſed volumen .i. verboſiſſimam epiſtolam. [Plenum querelæ) Tuæ querimoniæ. [Eorum) Legatorum. [Literis meis) quibus ſcripſeram, ne quid facerent, priuſquam ego rem cognouiſſem. [Eadem epiſtola) Quam ſupra appellauit volumen. [Liberarem) Liberos fecerem darem eis licentiam, quia impediebantur mandato Cic. [Ne hiemem) Cum incommodiſſime fiunt ædificationes ꝑ frigora. [Inciderent) Deuenirẽt. ſ. tempore ædificationis. [Et ſimul) .i. etiam. [Peracute) Callide, aſtute quaſi innuetes tibi iniuriam fieri. [Tributa) Quæ impoſita erant ꝑ illam ædificationem. [Exigere) Repoſcere. [Vetarem) Prohiberem. [Permiſiſſem) Conceſiſſem. ſ. exigere tributa. [Re cognita) Honeſtate intellecta. [Genus) .i. quod acute dixit eum eſſe quæſtum, cum enim Cic. vetaret ædificationem priuſquam rem cognouiſſet, dicebat Appius hunc eſſe quendam prohibendi modum, ꝙ cum non poſſet Cic. cognoſcerem rem ꝑ remotionem locoꝝ. vetebat, tñ ędificationem fieri donec cognoſceret, quod quidem qd aliud eſt, q quodammodo aperte dicere ſe nolle fieri. [Quoddam genus) Quandam rõnem, quendam modum. [Me recepiſſem) rediſſem. [Ad hiemem) Ad hyberna, tp̃e.n. hiemis recipiunt ſe milites in hyberna. [Accipe) Audi, vt Accipe nunc Danaum inſidias. [Ad oĩa) Quæ vt ſcribis. [Aequitatem) Ironice, q.d. quæ nulla eſt, ſed potius iniquitas. [Expoſtulationis) Querimoniæ. [Aditum ad me) Ventum ad me. Dicimus.n. adeo te, & ad te. [Intolerabilia) nimis grauia. [Exigi) ꝑ iſtã ædificationem. [Quid iniquitatis) qd iniuſtitiæ, q.d. nihil. [Habuit) .ſ. hoc. [Me ſcribere) ad eos qui exigebant tributa. [Ne facerent) Ne exigerent ea. [Rẽ cauſamque) .i. cauſam rei. [Non poteram) Obiectio. [Quaſi vero) Verba ironica confutationi apta. [Ad me.) Qui eſſem proconſul cuius opera agebant. [Tam longe) Obiectio, quæ poſſet ab Appio fieri. [Quid) Confutatio obiectionis. [Quid) Subaudi dices. [Nũ. an.) Arbitrabare exiſtimas, q.d. imò exiſtimabas. Hoc ergo infert Cic. quare nõ ita poterant venire ad me longe, vt hac cauſa cognoſceretur, ſicut erant venturi, allaturi ad me literas tuas. [Tametſi) Quanquam. [Ridicule) .i. irriſorie. [Poſt br.) Cum iam eſſet præteritum tempus ęſtatis, quo tp̃e petebatur in literis, vt poſſent ædificare. [Bruma) Breuior pars hiemis, à breuitate dierum dicta, quaſi βραχὺ ἦμαρ. [Recuſent) Renuant, vt exigatur. [Hactenus) .ſ. dictum ſit. [A Pauſania) Accuſat nunc arrogantiæ Appium, & ſe excuſat. [Lentuli) Is.n. præfuerat Ciliciæ ante Appium, nam ei Appius ſucceſſerat. [Secum) Cum ipſo Pauſania. [Prodiſſem) Exiſſem. [Obuiã) Cum diſcederet ex prouincia, & ego venirem. [Scilicet) Dictio apta ad Ironiam, vt, Scilicet in ſuperis labor eſt. [Contẽpſit te) Ita.n. dicis. [Nec poteſt fieri) Dicis nihil oĩno me eſſe ſuperbius, qui dedignatus ſim tibi obuiã prodire. [Cum puer) Incipit Cic. ſe excuſare, ꝙ vſus ſit omni diligentia, vt exiret obuiã, ſed neſciuiſſe viam, quam ille eſſet venturus. [Puer) Seruus. [Secunda vigilia) Nox.n. apud milites in vigilias

Scilicet

lias diuidit, qui ſeruant caſtra viciſſim per vigilias, & dicebatur Noctē in vigilias diuidi, prima, ſecūda, & tertia vigilia prima, ſecūda, & tertia vigilia, & ipſi cuſtodes dicebantur vigiles. [Incertumque) Vel nunciaſſet, vel ēt mihi incertum. [Vera, Qua. [Ambæ) Tantum duæ. nam ambo non dr̄ niſi cum præcedunt duæ dictiones, vt Cic. & Virg. ambo docti. vel hæc dictio duo, vt vidi duos homines, ambo mihi amiciſſimos, vel poſtremo cum de his loquimur, quæ tantūmodo ſunt duo, vt ambos percuſſit ille oculos, & ambas aures, & ambas manus. [Præfectum fabrum) Qui præeſſet fabris, hoc eſt architectis meis, vel fabris lignarijs, qui in caſtris hr̄i ſolent ad faciendas machinas. [Fabrum) i. fabrorum per ſyncopam. [Vtriq;) Vt Lęptæ, & Varroni. [Excurrere) Approperarent. [Prodirem) Prodire poſſem. [Præteregreſſum) Tranſiuiſſem. [Cetera) quæ à me facta ſunt pro officio amicitiæ. [An obuiam) Nunc oſtendit multas ſibi fuiſſe cauſas, quare ei obuiam prodiret, irridet tn̄ eum. [An non prodire?) i. non ne debueram prodire obuiam. [Primum Ap. Claudio?) q. d. nobiliſſimo ciui. [Deinde, imperatori?) Gerenti dignitatem, & magiſtratum ampliſſimum. [More maioꝝ) inſtituto maiorum noſtrorum, q voluerunt, vt ſucceſſores diſcedentibus magiſtratibus obuiam prodirent. [Quod caput eſt) quod eſt, ſummum omnium, nam vis amicitiæ omnibus ante dictis præſtat. [In iſto gñe) præſtandi officiū meum honorandi magiſtratus. [Ambitioſus) Ambitioſus Quia interdum plus facio q debeo, quod ſolent facere ambitioſi, vt ſibi poſtea reddantur viciſſim pares honores. [Hactenus dumtaxat. [Quidni?) i. certe. Accepimus autem abs te ... [Appius Lentulo,) q. d. nobiliſſimi nunc in me grati ſunt ſe viciſſim honorate prodeundo obuiam alter alteri. [Et C c. nouus?) q. d. ignobilis, & nouus ciuis. [Quæſo) Interrogatio eſt cum reprehenſione. [Has] ſubaudi dixiſti. [Viſu) Experientia, qua deberes eſſe ſapientior. [Vrbanitatem) Quæ græce dr̄ ... moꝝ facilitas, & honeſtas, media inter ſcurrilitatem, & auſteritatem. [Stoici) vt oſtenditur in æthicis. [Putant) Opinantur. [Appietatem) cum contemptu dicit gēnus vel nobilitatem Appiorum, & Lentuloꝝ, quia dixerat Appius Lent. Lentulus Appio procedit obuiam. [Valere apud me) Pluris a me fieri. [Ornamenta virtutis) virtutem ipſam, quæ vere ornat hominem. [Ampliſſima) Maxima. ſ. honoris, & dignitates. [Opinione) quia ſm Stoicos non ſunt bona. [Iſta veſtra nomina) Appioꝝ, & Lentuloꝝ, quæ ita iactatis. [Viros magnos) Excellentes, qui virtute ſua nobilitaſſent familiam ſuam. [Ea) Nomina. [Poſteaquam) Ante non adiungebat, ſed poſtq adminiſtr. magna imperia, & magiſtratū ampliſſimos, ita vt nihil deeſſet ad honorē, & ad gratiam populi acquirē dam, non putaui me ſuperiorem vobis. i. vobis anteponendum. qui habuiſtis veſtros maiores claros. [Seu parem) Ac qualem nec omnino inferiorem. [Nec mehercule ...) Locus ab auctoritate ne videatur ipſe temere de ſe præſumpſiſſe, & iudicaſſe. [Lentulum) Eum, qui præfuerat Ciliciæ antequam Appius, ad quem ſcriptæ ſunt epiſt. 1. lib. [Alter) quam Pomp. & Lent. qui iudicant me eſſe vobis parem. [Paulo al.) acutiore iudicio eſt χ... excellentia Excellētia Nobilitas ... i. nobilitas, quæ differt ab excel. ſ. ... quæ eſt gñis & maiorum. Nobilitas vero eſt gñs, & ſimplius, vt oſtendit Iuuen. Tota licet veteres exornent vndique ceræ Atria nobilitas ſola eſt, atq; vnica virtus. [Athenodorus) Athenodorus Athenodori vt ſcrib. Str. lib. xiiij. duo fuerunt, quorum vnus Cordilion dictus eſt, alter Sandonis filius à vico quodam Canauita dictus. Cæſaris præceptor fuit, & in ſummo honore apud illum habitus, is nobilitatem ſola virtute metiebatur. [Vt ad rem) quia inter multas cauſas, quas dixerat ſibi fuiſſe, vt ei obuiam prodiret, dixerat deinde q capit eſt, amico, poſtea diuerterat ad eum reprehendendum. [Ita) i. me tibi eſſe amiciſſimum. [Tu autem) Ego inquit, omnibus officijs faciam, vt intelligas me tibi eſſe amiciſſimum. [Tu autem) Si agis ita, vt in abſentia mea videaris minus debere, & eſſe obligatus mea cauſa, quam ego laboraui tua cauſa, non curo. notabat. n. Appius videri debere Cic. qui multum antea eius cauſa laborauerat, & dedignabatur eum laudare, a quo fuerat & multum & ſæpe laudatus. [Laborauerim) curauerim effecerim. [Tua) ſ. cauſa. [Libero) Abſoluo. [Iſta cura) Ne videaris debere mihi, hoc eſt non curo, quia ſi non honorabor ab Appio, honorabor ab alijs, quod declarat verbis Agamemnonis apud Homer. in j. Iliad. ſic loquentis aduerſus Achillem. Verſus Hom. παρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι, οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς. apud me quidem, & alij, qui me honorabunt, maxime autem conſiliarius Iupiter. [Φιλαίτιος) Quæritur vel ſtium cupidus, & amator φίλος amicus αἰτία cauſa, & accuſatio. [Illud non perficies) Hoc eſt non aſſequeris, non obtinebis. [Quo minus) Duæ ſunt partes. [Quo) i. vt velim. tua cauſa. i. minore pro te, & vtilitate tua habeam voluntatem. [Aſſequere) Perficies. [Vt minus) Laborem. vt minus curem. [In quam partem) An in bonam an in malam. [Accipias) ſ. id quod tua cauſa velim. [Liberius) Apertioribus, & pluribus verbis. [Fretus) Tutus conſiſus. [Officij mei erga te) Quo in nulla re tibi defuit. [Et beneuolentiæque) Meæ erga te. [Certo iudicio) Non temere. [Suſceptam) Inceptā. [Quoad) Quouſque, quandiu. Quoad

A S C. PLVRIBVS verbis &c.) Diſcendendo Appius ea prouincia cum Apamiæ eſſet, inde ad Cic. legatos miſerat cum literis plenis querelaꝝ, q Cic. edicto impediuiſſet ædificationē, quā Apameani cœperant in glorioſam memoriam Appij, exactis tributis ea prouincia. Ad quod rn̄det Cic. ſe purgans. & Appium callide accuſans, q prouinciā oppreſſerit. Deinde purgat, q Appio non ierit obuiam, refellitque, q Lentuli nobilitatem ſuæ nouitati tantopere prætulerit Appius. Ordo eſt. Ego ſcribam ad te pluribus verbis. ſ. q nunc, cum nactus ero plus ocij. Ego ſcripſi hæc ſubito, cū pueri. i. ſerui Bruti conueniſſent. i. venirent ad me Laodiceæ. i. in ea vrbe Antiochiæ, & dixiſſent ſe properare. i. properanter iter parare Romā. Itaq; i. & ita, ego nullas. i. non vllas, non dedi ijs. i. eis vllas literas præterq ad te, & ad Brutum. Legati Apameani. i. ab Apamea vrbe Antiochiæ. Sunt tn̄ qui Appiani legunt, ſed errant, vt patebit in epiſtola, quæ incipit. Vt atandē. i. reddiderunt mihi a te. ſ. mandatum, volumē. i. libellum plenū querelę iniquiſſimæ. i. iniuſtiſſimæ, q. i. quia ego impediuiſſem literis meis ædificationem eoꝝ. ſ. legatoꝝ. vt potuiſſe dicere ſuam. Tu petebas eadem epiſtola, vt liberarem. i. liberos facerem, & poteſtatem eis facerē ad facultatem ædificandi. i. vt poſſint ædificare, quamprimū. i. valde cito, ſtatim viſis literis tuis, ne inciderent in hiemē, quia magna ædificia fieri nō ſolent, & quærebare. i. querebaris ſimul peracute. i. multum ſubtilr̄, q ego vetarē eos exigere tributa. ſ. ad ædificationem perficiendam (erat aūt in honorem Appij cœpta) prius. i. anteq ego pmiſiſſem te cognita, hoc eſt q non prius exigerem, q permitterem, & nollem pmittere niſi re cognita. Aūt. i. ſed quærebare. i. quærendo dicebas, fuiſſe quoddam genus. i. formam, aūt rōnem impediendi. i. me non aliud quæſiuiſſe. q vt impedirem ædificationem, cum ego nō poſſem cognoſcere. ſ. rem niſi cū ad hiemem recepiſſem me e a Cilicia, in hieme aūt, vt dixi, ædificatio minus apte fieret. Accipe, ſupp. curſum ad oia, & cognoſce æquitatē, quam nullam putas, expoſtulatis tuæ. i. manifeſtę poſtulationis iniuriaꝝ de me primum cum aditum. i. acceſſum eſſet ad me, ab ijs ſ. Ciuitatibus, q dicerēt tributa intolerabilia. i. grauiſſima exigi a ſe, qd iniquitatis habuit me ſcribere. i. quòd ſcriberem, ne. i. vt non facerent antequam cognoſcere rem, & cauſam? Credo, ſic. n. dicebas, non poteram ſup. cognoſcere rem, & cauſam ante hiemem, & eſt per ironiam dictum, vnde addit. Quaſi vero ego debuerim ire ad illos. ſ. legatos, q pecuniam exigebāt, & illi non debuerint, venire ad me. Inquis. i. ſcio, q iam dicis, venirent illi ad te, tam longe? Quid? modus interrogandi, cū dabas ijs literas, per quas mecum agebas, ne impedirem eos, quo minus. i. vt non, aut, qa ædificarent ante hiemē, non arbitrabare eos venturos ad me? Stameti. i. nihilominus tn̄, ēt ſi non arbitratos eſſes, ipſi fecerunt quidem. i. venerunt ad me, ridicule. i. ſtulte, ita vt rideri poſſent. Enim. i. qa, ipſi reddiderunt mihi poſt brumam. i. breuiſſimum tempus lucis, hoc eſt poſt medium hiemis, eas literas quas afferebant, vt poſſent facere opus æſtate. ſ. durante. Sed ſcito, & i. minui plures multo eſſe, qui recuſent. ſ. exactionem de tributis, q qui velit ſup. ea exigi, & tn̄. i. nihilominus, me eſſe factuꝝ quod exiſtimē te velle. Hactenus ſup. rn̄di, aut ſcripſi de Apameanis. ſ. legatis. Ego audiui a Pauſania liberto Lentuli, ac a Cæſonio, cum dicerent. i. audiui eos dicentes, te queſtum. i. conqueſtum eſſe ſecum, q non prodiſſem obuiam tibi. ſ. redeunti ē pūincia. Scilicet. i. ſcire licet, quamobrem qa contempſi te, nec qdquam poteſt fieri ſuperbius me. Cum puer. i. ſeruus tuus, veniſſet ad me ſecunda vigilia noctis & is nunciaſſet te venturū Iconiū. i. in eam vrbem Cappadociæ, ante lucem, & incertum ſup. eſſet vtra via. i. qua duarum viarum. ſ. venturus eſſes, cum duæ. ſ. viæ eſſent, ego miſi altera via obuiam tibi, Varronem familiariſſimum tuum, & altera. ſ. via Leptam præfectum meum ſ. fabrorum pro fabroꝝ, & mandaui vtriq; eoꝝ, vt excurrerent. i. extra ordinem. ac pompam pcurrerent ad me, vt poſſem prodire obuiam tibi. Lepta currens venit, & nunciauit mihi, te iam ptergreſſum eſſe caſtra. ſ. Romana. Ego veni confeſtim. i. cum feſtinatione Iconium. i. in eā vrbem Cappadociæ. Cetera ſunt iam nota tibi, q. d. ſcis q pte ſteterit, quo minus te conuenirem. A. i. vtrum verſimile eſt q non prodirem obuiam, primum Ap. Claudio. ſ. Pulchro? q. d. homini nobiliſſimo, deinde imperatori, deinde more maioꝝ. i. ex vetere inſtituto, deinde quod eſt caput. i. pcipuum momentū rei. amico, preſertim cum ſoleam facere in iſto gñe. ſ. officioꝝ, et multo ambitioſius. i. copioſius, & curioſius, quam honor meus, & dignitas

dignitas ſupp. mea poſtulat. Sed hæc hactenus ſup. ſint dicta. Illud &c. Idem Pauſania. ſ. libertus Lentuli dicebat te dixiſſe illud. Quidni? .i. cur non ita fieret: eſt ironia. Appius, ſup. proceſſit obuiam Lentulo redeunti è prouincia, cum ille ſucceſſeret, Lent. proceſſit obuiam Appio. ſ. ex eadem redeunte, hoc eſt nobiliſſimus nobiliſſimo, Cic. homo nouus noluit. ſ. procedere obuiam Appio. Quæſo .i. quæro ex te, tunc, ſup. effutiuiſti, has .i. hmōi ineptias, homo, cum ſis homo, mea ſententia .i. quantum ego de te ſentio, ſumma prudentia .i. hñs ſummam prudentiam, etiam multa doctrina .i. hñs multam doctrinam, & plurimam, vſu rerum addo vrbanitatem .i. aſteiſmon, hoc eſt morum honeſtatem, quæ in vrbibus potius q̃ in agro eſt quæ .ſ. vrbanitas eſt virtus, vt Stoici putant .i. cenſent rectiſſime, exiſtimas .i. iudicas tu vllam Apietatem .i. nobilitatem, & gentilitatem Appiorum, aut Lentulitatē .i. nobilitatem Lentulorum, valere plus .i. eſſe maioris æſtimationis apud me q̃ ornamenta virtutis? q.d. longe erras, nā cum nōdum conſecutus eram ea, quæ ſunt ampliſſima opinionibus .i. ſm opiniones hominum videlicet conſulatum, & triumphos, tñ .i. nihilominus, ego nunq̃ ſum admiratus .ſ. tanquam rem admiratione dignam, iſta. ſ. quæ iactatis nomina veſtra, ſed ſup. arbitrabar viros, p reliquiſſent vobis ea. ſ. nomina pclara, magnos, nā niſi illi magni fuiſſent, non reliquiſſent poſteris ſuis nomina præclara. Vero .i. ſed, poſteaq̃ ego accepi .i. audiui, & geſſi imperia maxima, ita vt putarem nihil deeſſe mihi, neq; ad honorem ſup. acquirendum, neq; ad gloriam acquirendam, ſperaui me eſſe factum nunquam quidem ſuperiorem, ſed parem vobis. Nec mehercule ego vidi vel Cn. Pompeium, quem antepono omnibus, qui vnq̃ fuerunt, vel Lentulū quem antepono mihi ipſi, exiſtimare .i. cenſere, & iudicare aliter .ſ. q̃ ꝙ par vobis factus eſſem. Tu ò Appi ſi exiſtimas .i. iudicas aliter, niſi errabis ſi vt intelligas, quod ſit ὑπεροχὴ exoche .i. excellentia, quid ſup. ſit εὐγένεια .i. nobilitas, & bona natiuitas. attenderis .i. animaduerteris. quid Athenodorus filius Sandonis, additur aūt id quia vt Strab. refert fuit ēt alter Cordylion dictus, hic aūt Sandonij filius fuit præceptor Cæſ. dicat de his rebus, quia nobilitatem virtute mittebatur, dicebatque quod Iuuen. Tota licet veteres exornent vndiq; ceræ Atria, nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus. ſed vt redeam ad rem .i. quod ad vtilitatem faciat: Ego velim ſup. vt exiſtimes, me non modo .i. non tantum, amicum tibi, verum etiam amiciſſimum. Profecto ego efficiam omnibus officijs meis, vt tu poſſis iudicare ita eſſe vere. Tu autem ſi agis .i. prætendis id, vt tu videaris debere minus ſup. laborare mea cauſa, dum .i. donec ego abſum, quam ego laborarim pro laborauerim tua ſup. cauſa, ego libero te iſta cura .i. ſum contentus, vt mea cauſa non labores, nam. vt inqt Agamemnon Homericus ad Achillem iratum in j. Iliad. παρ᾽ ἐμοί γε .i. apud me καὶ ἄλλοι .i. & alij ſupp. ſunt οἵ κέ με τιμήσουσι qui me honorabunt μάλιστα δὲ, maxime autem μητίετα conſiliarius Ζεὺς Iupiter, q. d. Cic. ſi tu minus honorabis, me honorabūt alij, ſi autem es natura .i. per naturam φιλαίτιος .i. querulus tu non perficies quominus .i. vt non velim. ſ. laborare, aut prodeſſe in cauſa tua, aut ſic quo .i. vt velim minus ſuo. propterea in cauſa tua, ſed ſupp. tu aſſequere .i. obtinebis hoc, vt laborem .i. curem minus in quam partem accipias. ſ. hæc a me ſcripta, ſiue in bonam, ſiue in malam. Ego ſcripſi has ad te liberius .i. multum libere, aut liberius, q̃ par eſt, fretus conſciētia officij mei, & beneuolentiæ ſup. meæ. quam ſuſceptam certo iudicio a me, conſeruabo quoad .i. quandiu tu voles.

ARGVMENTVM.

Hæc epiſtola ferè tota eſt reſponſiua epiſtolæ Appij: præterquā in fine. Conqueſtus .n. fuerat primum, quod Cicero vultu iudicio ſignificaſſet ſe non eſſe amicum Appij: quod Cicero dicit ſe non intelligere, cum nihil eiuſmodi fecerit. Deinde conqueſtus fuerat, quòd Cicero legatos impediuiſſet, qui Appium venturi erant laudatum in ſenatu, de quo ſe diligēter excuſet. Addiderat Appius, quod famæ ſuæ in prouincia, detraxiſſet: id Cic. pernegat, innuens ab Appio excogitatum, aut ſi ab aliquo maleuolo audierit, leuem eſſe quod crediderit. Poſtremo gratum ſibi dicit, quod de rebus vrbanis ſit admonitus: rogatq; vt cū Horteſio agat, ne prouincia prorogetur in annū. Docetq; Appium vbi ſit, et quid noui fiat in Cilicia.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et hæc epiſtola in refutandis Appij falſis inſimulationibus, vtpote de ſuſpicione taciturnitatis, de legatis phibitis, de fama imminuta, conſiſtit. Sed ita tamen refutat, vt non tam Appio mendacium impingat, quam falſis delatoribus, quibus citius quam decebat virum probum, aures conceſſiſſe. Monet tamen ſub finem, vt amicitiam tueatur & defendat.

M. CICERO PRO COS. S. D. APPIO PVLCHRO. 8

ETſi, quantum ex literis tuis intelligere potui, videbam te hanc epiſtolam, cum ad vrbem eſſes, eſſe lecturum, refrigerato iam leuiſſimo ſermone hominum prouincialium: tamen, cum tu tam multis verbis ad me de improborum oratione ſcripſiſſes, faciēdum mihi putaui, vt tuis literis breui reſponderem. Sed prima duo capita epiſtolę tuæ tacita mihi quodam modo relinquenda ſunt: nihil .n. hñt, quod aut definitum ſit, aut certum, niſi, me vultu, & taciturnitate ſignificaſſe, tibi non eſſe amicum; idq́. pro tribunali, cum aliquid ageretur, & non nullis in conuiuijs intelligi potuiſſe. hoc totū nihil eſſe, poſſum intelligere: ſed cū ſit nihil, ne qd dicatur quidem intelligo illud quidē ſcio, meos multos, & illuſtres, & ex ſuperiore, & ex ęquo loco ſermones habitos cū tua ſumma laude, & cum magna ſignificatione nrę familiaritatis, ad te vere potuiſſe deferri. Nā qd̓ ad legatos attinet; quid a fieri potuit aut elegantius, aut iuſtius, q̃ vt ſumptus egentiſſimarum ciuitatum minuerem ſine vlla imminutione dignitatis tuę præſertim ipſis ciuitatibus poſtulātibus? nam mihi totum genus legationū tuo nomine proficiſcentiū notū non erat. Apameæ cu .n. eſſem, multarū ciuitatum principes ad me detulerūt, ſumptus, decerni legatis nimis magnos, cū ſoluendo ciuitatis non eſſent. hic ego multa ſimul cogitaui. primum, te hoīem non ſolū ſapientem, verumetiam, vt nunc loquimur, vrbanū, non arbitrabar gñe iſto legationū delectari. idque me arbitror Synnadis pro tribunali multis verbis diſputauiſſe: primū, Ap. Claudiū ſenatui, populoq́ R. non Mytilēſium teſtimonio (de ea .n. ciuitate mentio facta eſt) ſed ſua ſpōte eſſe laudatū deinde me iſta vidiſſe multis accidere. vt eorū cauſa legationes Romā venirēt; ſed his legationib. nū meminiſſe vllū tp̄s laudādi, aut locū dari. ſtudia mihi eorū placere, ꝙ in te bene merito grati eſſent cōſiliū totū videri minime neceſſariū: ſi aūt vellēt declarare ī eo offm̄ ſuū; laudaturū me, ſi qs ſuo ſumptu functos eſſet offō; conceſſurū, ſi legitimo; nō permiſſurū, ſi infinito. qd .n. reprahendi pōt niſi qd̓ addis, viſum eſſe qbuſdam, edictum meū quaſi conſulto ad iſtas legationes impediendas eſſe accōmodatum. iā non tā mihi vñr iniuriam facere ijs, q̃ hæc diſputant, * quā .n. ſi cuius aures ad hunc diſputationem patent. Romæ compoſui edictū nihil addidi, niſi qd̓ publicani me rogarūt, cū Samū ad me veniſſent, vt de tuo edicto totidem verbis trāsferrē in meū. diligētiſſime ſcriptū caput eſt quod pertinet ad minuēdos ſumptus ciuitatū: quo in capite ſunt qdā noua, ſalutaria ciuitatibus, qbus ego magnope delector. hoc vero, ex quo ſuſpicionata eſt, me exqſiuiſſe aliqd, in quo te offēderem, tralatitiū eſt. neq; n. eram tam deſipiens, vt priuatæ rei cauſa legari putarē, q & tibi nō priuato, & ꝓ re nō priuata ſua, ſed publica, nō in priuato, ſed in publico orbis terrę * conſilio .i. in ſenatu, vt grã agerēt, mittebant. * neq; n, cū edixi, ne qs iniuſſu meo ꝓficiſceret, excluſi eos q me ī caſtra, & q trans Taurum pſeq nō poſſent. nā .i. maxime in tuis literis ridendū. qd .n. erat, ꝙ me perſequerētur in caſtra, Taurū ue tranſirent; cū ego Laodicea vſq; ad Iconiū iter ita fecerim, vt me oīum illarum diœceſiū,

* alias q̃ is

• alias, cōſilio

• alias, neque & cum

quæ

quæ cis Taurum ſunt, omniumq́. earum ciuitatũ magr̃atus, legationesq́. conuenirent? niſi forte poſtea cœperunt legare, q̃ ego Taurum tranſgreſſus ſum; qđ certe nõ ita eſt. cum.n. Laodiceæ, cum Apameæ, cũ Synnadis, cum Philomeli, cum Iconij eſſem; quibus in oppidis oĩbus cõmoratus ſum: oẽs iã iſtius gñis legationes erant conſtitutæ. atque hoc tñ te ſcire volo, me de iſto ſumptu legationũ aut minuẽdo, aut remittendo decreuiſſe nihil, niſi quod principes ciuitatũ à me poſtulaſſent, ne * in venditionẽ tribunorum, & illam acerbiſſimã exactionem, quã tu non ignoras, capitum, atq; hoſtiorũ inducerent ſumptus minime neceſſarij. ego aũt, cũ hoc ſuſcepiſſem, non ſolũ iuſtitia, ſed ẽt miſericordia adductus, vt leuarẽ miſerijs ꝑditas ciuitates, & ꝑditas maxime ꝑ magr̃atus ſuos; nõ potui in illo ſumptu non neceſſario negligẽs eſſe. tu, cum iſtiuſmodi ſermones ad te delati de me ſunt, no debuiſſe credere ſin aũt ego gñe delectaris, vt, quæ tibi in mentem veniãt, alijs attribuas: genus ſermonis inducis in amicitiã minime liberale. ego, ſi in ꝓuincia de tua fama detrahere vnq̃ cogitaſſem, nõ ad gñm tuum Lentulum, neq; ad libertum tuum Brundulij, neq; ad præfectum fabrũ Corcyræ quem in locum me venire velles, retuliſſem. quare, potes, Doctiſſimis hoĩbus auctoribus, quorũ ſunt de amicitia gerẽda ꝑclariſſime ſcripti libri, genus hoc totũ orationis tollere: Diſputabãt; ego cõtra diſſerebã: Dicebant; ego negabã. an mihi de te nihil eſſe dictum vnq̃ putas? ne hoc quidẽ, ꝙ, cum me Laodiceã venire voluiſſes, Taurũ ipſe tranſiſti? ꝙ ijſdẽ diebus meus cõuẽtus erat Apameæ, Synnadis, Philomeli, tũ Tarſi? nõ dicã plura; ne, in quo te obiurgẽ, id ipſum videar imitari illud dicã, vt ſentio: ſi iſta, quæ alios loqui dicis ipſe ſentis; tua ſumma culpa eſt: ſin alij tecũ hæc loquũtur; tua tñ, ꝙ audis, culpa nõ nulla eſt mea non in tota amicitia nr̃a cõſtans & grauis reperietur. ꝙ ſi qs mea aſtutiorẽ fingit; quid põt eſſe callidius, q̃ cum te abſentem ſemper defenderim, cũ preſertim mihi vſu ventũ non arbitrarer, vt ego quoq; abſens à te defendendus eſſẽ; nũc cõmittere, vt tu iure optimo me abſentẽ deſerere poſſes? vnũ genus excipio ſermonis, in quo ꝑſæpe aliquid dr̃, quod te putem nolle dici: ſi aut legatorũ tuorũ cuſpiã, aut ꝓfectorũ, aut tribunorũ mil. male dr̃: qđ tñ ipſum non mehercule adhuc accidit me audiẽte, vt aut grauius diceretur, * aut in plure, q̃ mecũ Corcyræ Clodius eſt locutus; cum in eo gñe maxime q̃reretur te aliorũ improbitate minus felicẽ fuiſſe. hos ego ſermões, & ꝙ multi ſunt, & tuã exiſtimationẽ, vt ego ſentio, nõ offendũt, laceſſiui nunq̃, ſed nõ valde repreſſi. ſi quis eſt, q neminẽ bona fide in gratiam putet redire poſſe: non nr̃am is perfidiã coarguit, ſed indicat ſuam: ſimulq́. nõ de me is peiꝰ, q̃ de te, exiſtimat. ſin aũt quẽ mea inſtituta in ꝓuincia nõ delectãt, & quadã diſſimilitudine inſtitutorũ meorũ ac tuorũ lædi ſe putat cum vterq; nr̃am recte fecerit, ſed nõ idẽ vterq; ſecutus ſit; hunc ego amicũ hr̃e nõ curo. liberalitas tua, vt hoĩs nobiliſſimi, latius in ꝓuincia patuit: nr̃a ſi anguſtior: etſi de tua ꝓlixa, bñficiaq. natura * limauit aliqđ poſterior annus, ꝑꝑ quandam triſtitiam tꝑm; non debẽt mirari hoĩes, cũ & natura ſemper ad largiendũ ex alieno fuerim reſtrictior, & tꝑibus, q̃bus alij mouẽtur, ijſdẽ ego mouear, me eſſe acerbũ ſibi, vt ſim dulcis mihi. de rebꝰ vrbanis ꝙ me certiorem feciſti, cum per ſe mihi gratũ fuit, tum ꝙ ſignificaſti tibi oĩa mea mãdata curæ fore: in q̃bus vnum illud te præcipue rogo, vt curas, ne qd hi adhuc negocij aut oneris accedat, aut tꝑis: Horte nſiumque, nrm collegam. & familiarẽ, roges, vt ſi vnq̃ mea cauſa quidq̃ aut ſenſit, aut fecit, de hac quoq; ſententia bima decedat: qua mihi nihil põt eſſe inimicus. De nr̃is rebus quod ſcire vis: Tarſo nonis Oct. amanũ verſus ꝓfecti ſumus. hęc ſcripſi poſtridie eius diei, cũ caſtra hr̃em in agro Mopſuheſtię. ſi quid egero ſcribã ad te: neq; domum vnq̃ ad meos literas mittam, quin adiungam eas, quas tibi reddi velim. De Partis quęris fuiſſe nullos puto. Arabes qui fuerunt admixto Parthico ornatu, dñr omnes reuertiſſe. hoſtem eſſe in Syria negant vllum. Tu velim ad me quamſæpiſſime, & de tuis rebus ſcribas, & de meis, & de omni reip. ſtatu: de quo ſum ſolicitus, eo magis, ꝙ ex tuis literis cognoui, Pompeium noſtrum in Hiſpaniam iturum. Valę.

* alias, inductionem

* alias, aut impurus,

* alias, eliminabat

ETſi) Hæc epiſt. fere tota eſt reſponſiua epiſtolæ Appij, niſi in fine. Conqueſtus.n. fuerat primum, quod Cic. vultu, & taciturnitate ſignificaſſet ſe non eſſe amicum Appij, quod Cic. dicit ſe non intelligere, quia nihil fuit. Deinde conqueſtus erat, ꝙ cum ciuitates prouinciæq. decreuiſſent mittere publico ſumptu legationes Romam ad laudandum Appium in ſenatu, Cic. edicto ſuo, & decreto prohibuiſſet ipſas legationes, de qua re ſe excuſat diligenter. Addiderat Appius ꝙ Cic. de eius fama in prouincia detraxiſſet, quod omnino negat Cic. & dicit Appium aut hoc improbe finxiſſe, aut ſi audiuit ab aliquo, eum erraſſe tñ, ꝙ nimis temere, & leuiter crediderit. Poſtremo oñdit ſibi gratũ eſſe, ꝙ admonitus fuerit de rebus vrbanis ab Appio, quem rogat, vt agat cum Hortenſio familiari ſuo, vt omnino non approbet ꝙ Cic. remanet in prouincia ꝑ duos annos. Breuius denium admonet Appium vbi nunc ſit, & quid noui ſit in Cilicia. [Videbam) Intelligebã. [Hanc) meam. [Ad vrbem) in vrbe. Sigñat.n. nunc in loco, vt prima quod ad Troiam pro charis geſſerat argis. [Refrigerato) Remiſſo, diminutiuo, ceſſante, ſicut contra feruere ponitur pro creſcere, & frequentari. Leuiſſimo ſermone.i. leuiſſimorum hominum ſermone. [Prouincialium) Illius prouinciæ.i. Cilicium, qui gaudent inter eos diſſidium ponere. [Multis verbis) Longiore epiſtola. [Faciendum puta).i. viſum eſt mihi. [Breui,) .i. paucis verbis. [Capita) Capitula primæ partes, vel clauſulæ primæ. [Tacita) Sine vlla mentione, & rãſione. [Diffinitum) Determinatum. [Certum) Expreſſum, vñr.n. eſſe ſomnia quo in principio epiſt. ſcribis. [Vultu) Faciei qualitate, qua poſſumus ſignificare animum noſtrum, vt puta ſi rideamus, cum quiſpiam detrahit de honore alterius, ſignificamus nos non eſſe ei amicos, quia nõ rideremus. Cum vero ꝑꝑ illas detractiones obducimus, aut rogamus frontem, oñdimus nos amicos, q nolumus audire eius detractiones, depræhendi aũt vultu animi qualitatem oſtendit Iuuen. Deprænhendas animi tormẽta latentis in ægro Corpore, depræhendas, & gaudia ſumit vtrunque, Inde habitum facies. [Taciturnitate) Quia ſi detrahentibus nihil contra deſpondemus, videmur confirmare ergo. [Vultu) oſtendendo lætitiam cum tibi detrahebatur. [Taciturnitate) Tacendo, & quodammodo affirmando quę de te dicebantur. [Id) me non eſſe tibi amicum. [Pro tribunali).i. in tribunali. Nam pro hic pro imponitur. In tribunali aũt.i. cum ius redderem. [In conuiuijs) Quibus inter fuerã. [Hoc totum) Quod dicis me ſignificaſſe vultu, & taciturnitate in tribunali & in conuiuijs me non eſſe amicum tibi. [Nihil eſſe à me) nunquam à me eſſe factum. [Ne quid dicatur) Quia ex nihilo poteſt elici. [Illud) dixit ſe nulla re oſtendiſſe ſe eſſe inimicũ Appio, nec vnquam ei detraxiſſet, nunc dicit ſe ẽt ſæpe laudaſſe. [Illud) quod ſequitur.i. meos ſermones. [Habitos) dictos a me. [Illuſtres) Claros, honorificos. [Ex ſuperiore loco) In tribunali. [Ex æquo) Inferiore, vt in conuiuij, & ceteris locis. [Laude tua) cum magna tua cõmendatione. [Ex ſig.) Demonſtratione. teſtificatione. [Quod ad le.) Rñdet alij parti epiſtolæ de impeditione legationum. [Elegantius) dignius. [Aut iu.) cum maiori iuſtitia. [Egentiſſimaſq́.) Pauperrimaſq́. [Sumptus) qui imponebantur pro mittendis legationib. [Poſtulantibus) à me, vt imminuerem ſumptus eaſq́, neq;.n. mea ſponte motꝰ ſum, vt id facerẽ. [Genus le.).i. quales HVB.

Ad vrbẽ ſigñare nunc in loco

quales eſſent oẽs legatis, qui proficiſcuntur Romam. [Tuo no.)
Tua cauſa, vt te laudarent. [Principes) Primates. [Detulerunt ad
Soluen me) Renunciauerunt mihi. [Decret.) Statui in prouincia. [Soluẽ
do non do non eſſent) Soluere nõ poſſent, ſoluendi facultatẽ non hẽent.
eſſent. [Hic) tunc, eſt.n. aduerb. tpis, vt, Hic Regina grauem gemmis, au
Hoc roq. popoſcit, Impleuitq. mero pateram, alias loci, vt, Hic illius
Vrban' arma, hic currus fuit. [Vrbanũ) ciuilem, cultis moribus. Vt nunc
loquimur, qa verbum erat tpibus Cic. nouum, vt oſtendit Quint.
lib. 8. vbi tractat de ornatu orationis, & adducit hunc locũ Cic.
[Illo gñe legationum) i. talibus legationibus, quæ nulla neceſſi-
Synna- tate proficiſcerentur, ſed tñ vt te laudarẽt. [Synnadis) Quod eſt
dis oppidum Phrygiæ ad Cariæ fines, vbi marmora effodiuntur, quę
Synna- Synnadica dñr. [Id) .i. te non delectari hoc gñe legationum. [Pri
dica mũ) .ſ. dicebam. [Ap. Claudium) .ſ. te. [Myndeſiũ) Myndum oppi
Marmo dũ Cariæ. [Sponte) Per ſe ipſi .i. ſua cauſa & nõ teſtimonio lega-
ra tionum. In ead. dicit quare potius dixerit Myndeſium q̃ aliorũ
populorũ, qa in ciuitate mẽtio facta eſt de hac re. [Senatui) A ſe-
natu, datiuus pro ablatiuo. [Deinde) .ſ. dicebam [Accidiſſe) Con-
tra eorũ voluntatem eueniſſe. [Eorũ cauſa) vt eos laudarent. [Tẽ-
pus) Occaſione dari. [Laudandi) Eos quoq; cauſa veniſſent. [Stu-
dia) dicebam mihi placere voluntatem eorũ, q̃ eſſent grati erga te
pp merita tua bene adminiſtrare prouinciæ, ſed. [Conſilium) de
liberationem pficiſcendi Romam tua cauſa. [Minime) nec quia
vt dixi, tua ſponte ſatis eſt laudatus ſenatui & P.R. [Officiũ ſuũ). .
ſi velleñt demõſtrare ſe eſſe gratos, ſicut eos eſſe decet. [Laudatu
rũ) Subaudi dixi. [Eſſet functus off.) veniſſent Romam ad laudan-
dum te. [Sumptu ſuo pr.) Non ãñ ſumptu publico, q exigitur cõ
tra voluntatem multorũ. [Conceſſurũ) permiſſurũ, vt fungerer of-
ficio. [Legitimo) .ſ. ſumptu .i. honeſto, moderato. [Infinito) Ni-
mio & immoderato. [Eſſe viſ.q.) Quoſdam exiſtimaſſe. [Quaſi
conſulto,) q.d. debita opera & ſtimmouo ad hoc, vt impedirem le-
gationem, & non prouellem prouinciæ. [Accõmodatum) adapta
Iam tum factum. [Iam) Inceptiua particula in hoc loco. [Diſputarit)
Protexit. [Hæc tal.) .ſ. me feciſſe edictũ de induſtria, vt impedirẽ
legationes tui cauſa profecturas. [Cuius) alicuius. [Patent) Sũt ex
poſitæ, qđ eſt ſignũ inconſtantiæ amoris non veri. Nã loqt Cic.
in Læl. de Amic. Addendum eod. vt nec criminibus inferẽdis de
lectetur amicus, nec credat oblatis, quæ pertinent omnia ad in-
conſtantiam. Idẽ in eod. lib. paulo inferius. Iã deinde non ſolũ ab
alio oblatas criminationes repellere, ſed neq; ipſum quidẽ eſſe
ſuſpicioſum ſemper aliquid exiſtimantem ab amico eſſe violatũ.
[Edictum) decretũ. [Publicam) q publica tractant, & conducunt.
[Samũ) Samos tantummodo dr pro inſula. Samne vero & Samus
pro vrbe dr, aut. Strab. lib. x. [Romæ) cum eſſem Romæ, vbi nihil
ſuſpicabar de huiuſ. legationibus. [Addidi) occurrit obiectioni, ne
diceret eum forte poſtea conſulto id addidiſſe. [Caput) capitulũ,
quod ego traſtuli de tuo edicto in meum. [In caput) de minuen
dis ſumptibus. [Noua) A te nouo cogitata. [Salutaria) vtilia. [Qui-
bus) Salutarib. [Delector) Cum preſim prouinciæ, omnia refero
ad eius vtilitatem. [Offenderem te) Facerem cõtra te. [Tranſlati-
tium) Fictitium in me falſo tranſlatum. [Neque.n.) Reddit rõ-
nem quare hoc ſit tranſlatitium. [Priuatæ rei) Sed potius cauſa
publica. [Legari) Mitti ſubaudi eos. [Qui mitt.) Romam. [Tibi
nõ priuato) q gereras magiſtratum. [Non priuata ſua) non i. ſoli
tm prouincialiu. [Edixi) decreui, ſtatui. [Iniuſſu) Sine meo man-
dato. [Excluſi) Excepi. [Perſequi me) venire ad me, q erã admo-
dum longe. [Taurum) montem quẽ Cic. tranſierat. [Ridiculũ) di
gnum riſu, qa ſine rõne dictum. [Quid n. erat,) .n. nullam tunc
cauſam, quare cum perſequerentur trans Taurũ, qa ante q tranſi
ret Taurum ita egerat iter ſuum, vt nõ modo illæ legationes, ve-
rum et legationes omnium ciuitatum potuerint eũ conuenire.
[Ad Iconium) vnde paulò ante mouerat caſtra, vt in ſuperiori-
bus epiſt. oñdit. [Diœceſium) Diœceſis ſcribitur per œ, diphthon
Diœceſis gum, & ſignat gubernationem, adminiſtrationem. nam διοικῶ ſi-
gñat, guberno, ergo diœceſium, iuriſdictionum, gubernat omnium
prouinciæ. [Cis) Citra. [Magiſtratus) Officiales. [Philomeli) quod
Philo- eſt oppidum Phrygiæ in magna planicie .i. à ſeptentrione, auct.
melum Str. [Ætius gñis) huiuſmodi quæ mitterentur cauſa laudãdi. [Atq;)
Dicit ſe nihil decreuiſſe ſua ſpõte de hmõi legationibus niſi qđ
poſtulationibus principum ciuitatis coactus eſt facere. [Remit-
tendo) Pro dimittendo. [Poſtulaſſent) Rogaſſent. [In venditio-
nem tributorum) quia plerunque venduntur tributa iis, qui po-
ſtea ea exigunt ſine vlla clementia. [Acerbiſſimam) Crudeliſſi-
mam, accipiendo pignora, ſubhaſtando bona eorum, qui debẽt
tributa. [Capitum, atq; oſtiorũ) Quæ per capita & per oſtia fit &
imponi ut. [Inducerentur) Imponerentur, & quaſi in malã con
ſuetudinem reducerentur. [Minime neceſſarij) Et adeo non to-
lerabiles, nam ſumptus neceſſarij et ſi ſint graues æquius toleran
tur. [Ego aũt cum hoc ſuſcepiſſem) Aggreſſus eſſem, vt defende-
rem. [Adductus) Motus. [Miſeris) Calamitatibus. [Perditas) Affli-
ctas, conſumptas. [Per ſuos magiſtratus) Latenter pulſat App.
[Non negligens) Liptote .i. diligentiſſimus. [Non debuiſti) vt o-
ſtendimus ſupra eſſe officium boni amici & conſtantis. [Aliis)
Multis enim ſunt qui multa fingunt, & ea falſa tribuunt amicis
quos peſſimos eſſe oſtendit. Horat. in Serm. his verbis. Fingere q
non viſa poteſt, ſecreta tacere Qui nequit, hic niger eſt, hunc tu
Romane caueto. [Minime liberale) Minime honeſtum. [Ego) p-
bat q nunq̃ detraxerat de fama Ap. neque enim conſequens eſt,
vt qui ſtudeat alium honorare, detrahat de eius fama, ſe autem
dicit ſtuduiſſe honorare Appium, cum retulerit ad gñm eius, ad
Phaniam libertum. & Laptam præfectum fabrum ſuorum, in
quem locum Appius vellet eum venire, ſe enim venturum quo-
cunq; veniſſet. Ergo non eſt veriſimile q cogitauerat ei detrahe-
re. [Ad libertum) Ad Phaniam, vt ſupra in aliis epiſtolis. [Præfe-
ctum fabrum) Laptam, vt ſupra. [Venire) vt mecum loqui poſ-
ſet. [Quare) Concludit huiuſmodi ſermones delatos, quòd Ci-
cero detraxiſſet, omnino non fuiſſe credendos, auctoritate eo-
rum, qui de amicitia ſcripſerunt, vt, probauimus ſupra ex Lælio
Ciceronis. [Auctoribus) Doctoribus ſuaſoribus .i. doctiſſimorũ
virorum ſententia. [Gerenda) Colenda, ſeruanda. [Orationis)
Detractoriæ, & transferendi criminationes falſas in amicum.
[Tollere) Remouere, non credere. [Diſputabant) Oſtendit quid
debuerit facere Appius, quia debuerat refellere criminationes,
quæ ad ſe deferebantur de Cic. ſicut ipſe refellebat a ſe delatas.
[Diſſerebam) diſputabam credo eſſe verba tu apta ab aliquo, qui
dicat in amicitiam ita eſſe faciendũ. [Cõtra) Ea quæ mihi defere
bantur, ita tu facere debueras. [De te) Quod faceres cõtra hono
rem meum. [Nec hoc quidem) .i. putas eſſe dictum. [Venire me)
Sicut indicauerat mihi Ment. Clod. vt in præcedentibus epiſt. eſt
viſum. [Conuentus) .i. iuriſdictio, qua ſicut conueniebant popu Apamea
li, vbi erat proconſul. [Apamea, & Laodicea) Phrygiarum vrbiũ Laodi-
maximæ ſunt. [Tuus Tharſi?) quia iſthic quotidie acceratbas, ita- cea
tuebas, iudiciaris forum habebas, vt ſupra in epiſt. quæ incipit.
Cum meum factum. Tunc enim maleuoli homines detulerant
Cic. Appium præiudicare eius honori, quia adhuc ita prouinciã
adminiſtraret, quaſi Cicero pro nullo eſſet. [Id ipſum) Quod
attribuam tibi, quo in mentem venerit. [Obiurgem) accuſem te, Dilẽma
quia te accuſo q id feceris. [Si iſta) Dilemma argumenti, qđ ex
vtraq; parte concludit. [Ipſe ſentis) Ipſe iudicas, & credis. [Cul-
pa) Quia temere credis. [Sin aũt) Altera pars argumenti. [Quòd
audis) q his patefacias aures, quia non deberent aures tuæ patere
delationibus iſtorum. [Nonnulla) Aliqua ſed maior q ſuperior.
[Quod ſiquis) argumentatur aliis rationibus, q nulla fuerit cau
ſa, quare debuerit ei detrahere, & occurrit obiectioni, ſi quiſpiã
fortaſſe diceret eum eſſe callidum, & verſutum, quòd quidem eſſe
non poſſet, ſi ei detraheret, quem ante laudaſſet eo tpe, non ſpe
rabat euenturum, vt in aliqua re poſſet poſtea laudari ab Appio,
nunc aũt cum egeat huius fauore quo veriſimile eſt quod egiſſet,
vt mereretur ab eo deferri? [Fingit) Putat. [Aſtutiorem) Compara
tiuum pro poſitiuo. [Quid poteſt) oſtendit qđ hæc eſſent contra
aſtutiam, quæ dr ſeceſſe. [Incallidius) Stolidius, ſimplicius. [Vt)
Ordo eſt, quid poteſt eſſe incallidius, quam committere vt tu op
timo iure me deſerere poſſes, cum te abſentem defenderim, cũ
preſertim non arbitrarer &c. [Defenderim) olim Romæ. [Te ab
ſentem) ab vrbe, cum eſſes in prouincia. [Preſertim) non fortaſ-
ſe dicatur feciſſe vt idem ab eo poſtea acciperet. [Vſu venturũ) Vſu ve-
Euenturũ. Nam vſu venire, euenire, & contingere ſignificat. [Ab- nire
ſens) Nunc cum ſum in prouincia. [Quæq;) Sicut te defenderã.
[Cõmitterem) Facerem. [Iure op.) Merito ipſo iuſtiſſima cauſa
qui ſi tibi detraherem, nunc merito me deſerere poſſes. [Vnũ g.)
In vno tñ dicit Cic. ſe fortaſſe offendiſſe App. ſi fortaſſe audiuit
aliquos ex tribunis vel praefectis Appij nimis honorifice de eo lo-
quentes, quod tñ etiam dicit ratum fuiſſe. [Excipio) qa dixi me
nunquam cogitaſſe detrahere tibi, excipio. [Vnum genus ſer.)
Quendam loquendi modum. [Nolle dici) Quia non videatur
eſſe tibi honorificum, & declarat quod ſit illud. [Si aut qui) .i. ali-
quis. [Maledicit) Male loquitur de te. [Quod ipſum) vt maledice
ret de te. [Me aud.) Coram me. [Grauius) Aſperius. [Impurius)
Inhoneſtius. [In eo genere) In eiuſmodi ſermone. [Minus ſe.)
Moderate eum reprehendit, noluit dicere, te male tractaſſe pro
uinciam ſed fuiſſe infelicem, non tua culpa, ſed aliorum impro-
bitate, iniquitate aliorum, qui eſſent ſub te in adminiſtratione
prouinciæ, quorum improbitate dedecus ad te redundauit.
[Hos) Tales, dicit quare hos ſermones audieris, & eos non,

repreſ

expreſſeris ne audiret. [Tuam exiſt.) Tuam auctoritatem, & dignitatem, qa non tua, ſed alioꝝ culpa diceris minus felix fuiſſe. [Non laceſſiui).i.non captaui, non ꝓuocaui, non q̃ſiui, aut inuitaui. [Repreſſi).i.vetui dicit. [Si qs eſt) Dilẽmate quodaui oſtẽdit omnino contemnendos eſſe eos, qui iſta deferũt Appio de Cic. Dicit.n.ſe reconciliatum eſſe Appio bona fide. quod ſi quis fortaſſe nõ credidit dicit pp hoc ſe non ꝓbari perfidum, ſed potius eum, q non credat, & eſt prima pars argumenti. [Coarguit) comprobat redierat.n.in grãm vt viſum eſt ſuperius, reditus in grãm illuſtris, &c. [Indicat tuam) qa q perfidus eſt, credit & exiſtimat alios perfidos. [De te) Quem eodem modo exiſtimat non bona fide eſſe reconciliatũ, ſicut nec me. [Sic autem) Altera pars argumenti diſſimilitudine, qa alia ſunt mea, alia fuerunt tua inſtituta. [Recte fecerit) Quia vterq. noſtrum habuit rationem iuſtitiæ, & honeſtatis in ijs, quæ à nobis ſtatuta ſunt. [Non idem) Quia ego aliter, & aliter ſtatuiſti. [Hunc talem viꝝ) Cui non placent mea inſtituta, cum ſint recta, qa diſſentium à tuis, qa me magis reſtrinxerunt impenſas, q tu. [Liberaliter) Latenter & caue mordet App. q̄ prouinciam nimis magnis ſumptibus onerasſet, qm̃ cum large et pecuniam exigebat, qđ ſe facere nolle dicit, & pp aſperitatem tpm, & quia natura eſt reſtrictior, ad largiendum de alieno, quod latenter ſignificat feciſſe Appium. [Liberalitas) noluit dicere largitas, aut prodigentia, quam tñ intelligit. [Patuit) Apparuit. [Vt) Tanquã. [Nobiliſſimi) Cui à natura ſit ingenita liberalitas, quia nobiles ſolent eſſe liberaliores. [Noſtra) liberalitas.

prolixũ [Anguſtior) Tenuior. [Prolixa) Larga, vt Terent. Accipit nemo

limita melius, neque prolixius.i.largius. [Limitabit) Moderabitur, minuet præſcribet. [Poſterior) Sequens poſt tuum magiſtratuum. Triſtitiam infelicitatem, quia ſunt aliqui anni aſperiores, qui nõ pñt ferre ſumptus ſolitos. [Natura) Ingenio meo naturali, quod officium eſt iuſtitiæ, neque enim vt in j.offic.inquit, eripiendum eſt alij quod alijs largiamur. [Tpibus).ſ.triſtibus. [Mouentur) Efficiuntur, & eſt alia ratio quare ſit reſtrictior eſt aũt ſenſus, & ordo, & cum iiſdem tpibus triſtibus, & malis, quibus alij mouentur. [Iiſdem ego) Mouear me non eſſe acerbum eis. [Vt ſim dulcis mihi).i.vt mouear non velle quærere cõmodum meum cum incommodo aliorum, quod qui facit eſt acerbus alijs vt ſit dulcis ſibi. [Acerbum) Iniquum. [Sibi).i.ipſis i.alijs non eſſe legendum eſt, & non me eſſe, qm̃ ita in emendatis codicibus legitur, & aliter ſenſus ſtare non poteſt. [De rebus) Oſtendit duplici de cauſa ſibi gratum fuiſſe q̄ ab eo redditus ſit certior de rebus R. quæ ratione ſicrent, & quia intellexit ea, quæ cupiebat de rebus vrbanis, & quia cognouit mandata ſua fuiſſe curæ Appio, cui mandauerat vt ſæpe ad ſe ſcriberet. [Per ſe) Sponte ſua. [Tum alia cauſa. [In quibus) Mandatis. [Negocij) Adminiſtrandæ prouinciæ. [Oneris) Oneroſi officij.i.ne aliud onus addatur mihi, vt faciã plura, quam facio aut feci. [Accedat) Addatur. [Aut tpis).i.plus tẽporis maneam in prouincia, quam erat mihi ſtatutum.i.vltra annum. [Aut ſenſit) Iudicauit ſententiam, & opinionem habuit pp me. [Decedat de hac ſnia bima) omittat omo ẽt hanc ſententiã deorum annorum de commemoratione mea in prouincia. [Bima) Duorum annorum, ſenſerat enim Hortenſius cum multis alijs vt Cic. per duos annos remaneret in prouincia, de qua ſnia vt recedat, vult eum rogari ab Appio. [Quo) qua ſentẽtia bima. [Inimicus) Magis aduerſum, quia nihil eſt quod minus vellem. [Amanum verſus) hæc præpoſitio verſus, eleganter nominibus locoꝝ

Verſus amanus poſtponitur, vt Italiam verſus: Romam verſus, Amanus autem mons eſt, vt ſupra docuimus, inter Ciliciam & Antiochiã. Pomp. Mela, prima eſt reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur, & in ora eius vrbs Seleucia, ſuppatos &c. [Tum mõs Amanum) Et ab eo ſtatim Miriandros, & Cilices. [Poſtridie eius diei) .i.q eſt poſt nonas Octob. [Mopſuheſtiæ) nomen eſt loci in Aſia. [Adiungã) Literis quas mitto ad meos. [De Par.) Quæſierat App. à Cic. an Parthi ingreſſi eſſent prouinciam, qa audiuerat tumultũ in ea fuiſſe, itaq; reſcribit Cic. ſe arbitrari nullos fuiſſe. [Qui fuerunt) In prouincia. [Admixto ornatu) Partiuco, qa Arabes acceperũt habitum armaturæ Parthoꝝ, qui oẽs dicebantur reuertiſſe in ꝓuinciam ſuam. [Hoſtem) Pro hoſtes. [De quo) Statu reipub. [Sollicitus. [Anxius. [Noſtrũ) Mi amicum, tibi ẽt affinitate coniunctum, quia filius Pompeij erat gener Appij, vt ſupra viſum eſt.

ASC. ETSI) Reſpõdet epiſtolæ Appij, qua multa obiecerat, quæ purgat, vt legenti facile patebit. Ordo aũt eſt. Etſi.i.qq ergo videbam quantum potui intelligere ex literis tuis, ſe lecturum ſupp. eſſe hanc epiſtola cum veniſſes ad vrbem.ſ.Romam, ſermone leuiſſimo.i.inconſtantiſſimo, hominum prouincialium, qui nuque conqueſti fuerunt de Cic. refrigerato.i.temperato, & ſedato iam, & tñ cum tu ſcripſiſſes ad me tam multis verbis, de oꝛone.i.locutione hoium improborum, ego putaui faciendum mihi.i.me debere facere, vt reſpõderem breui.i.brĩ, vel breui ſup. epiſtola, vel reſponſione, literis tuis. Sed duo prima capita.i.principales ſniæ epiſtolæ tuæ relinquenda ſunt mihi quodammodo tacita eiuum .i.quia nihil hñt, quod ſit, aut diffinitum.i.determinatum, aut certum, niſi me ſignificaſſe vultu, & taciturnitate.i.eo q̄ vultum iratum hrem, & nihil dicerem, me ſupp. non eſſe amicum tibi, idq́ue .i.& id potuiſſe intelligi pro tribunali.i.ante tribunal, cũ aliquid ageretur, & nonnullis.i.quibuſdam conuiuijs. Ego, inquit, Cic. poſſum intelligere hoc totum nihil eſſe.i.ex vana ſuſpicione eſſe ortum. ſed cum ſit nihil.ſ.in te, nec quidem.i.non ẽt, aut non ſaltem, intelligo, quid dicator. Quidem.i.certe. ego ſcio illud multos ſermones meos habitos, & illuſtres.i.claros, & ex ſuperiore loco .i. cum in ſed magiſtrali ſederem, & in loco æquo.i.plano, cum vt priuatus loquerer cum ſumma laude tua. & cum magna ſolicitudine.i.anxietate, & ſignificatione familiaritatis nr̃æ, potuiſſe deferri.i.delatorie afferri ad te, vere.i.veraciter. Nam quod attinet ad legatos, qui cõibus ſumptibus volebant Romani proficiſci, vt Appium publice laudarent, quid potuit fieri a me aut elegantius.i.dicentius, aut iuſtus, quàm vt minuerem, ſumptus.i.expenſas ciuitatum egentiſſimaꝝ, ſine vlla imminutione dignitatis tuæ, præſertim ipſis ciuitatibus poſtulantibus ſup. illud, q.d. nihil. Nam totum genus legationum .i. legatorum proficiſcentium.i. abeuntium tuo nomine, non erat notum mihi.i.non erat approbatum à me cum neſcirem iuſtam rõnem earum, cum ego eſſem Apameæ.i.in ea vrbe Antiochiæ, aut (vt alij dñt) Phrygiæ. Sed Str. dicit ſic. Anthiochenſibus ad Auſtrum Apamea eſt in mediterraneo ſita. Et paulò ante de Anthiocheni ꝓuincia, quæ eſt pars Syriæ loquens dicit. Vocatur ẽt tetrapolis ex inſignibus vrbibus q̃ ibi ſunt, & ſi plures ſint, maxime tñ iiij. Sunt Anthiochia apud Daphnen, & Seleucia in Pieria, & Apamea, & Laodicea, quę pp concordiam ſorores dicebantur. Eas Seleucus condidit. Maxima ab eius parte Anthiocho Anthiochia dicta eſt, munitiſſima ab eo, Apamea vero ab eius vxore, Laodicea aũt a matre nominata eſt. Alibi tñ dicit Apameam, & Laodicęam Phrygiarum vrbium maximas. Sed Phrygia gñaliter ea quoque Pars dr. Principes multarum ciuitatum detulerunt ad me.i.clam inſinuauerunt mihi, ſumptus nimis magnos decerni .i. decreto adiudicari, legatis.ſ.Romam ituris, cum ciuitates non eſſent ſoluendo.i.vt ſoluant. Ego cogitaui multa ſimul, hic.i.in hac re aut hoc tpe primum arbitrabar te hominem, non ſolum ſapientiam, verumetiam, vt nunc loquimur, vrbanum.i.politum ſermone, & moribus non delectari illo gñe legationum.ſ.quæ in vanum exhauriret egentiſſimas ciuitates. Et ergo arbitror me diſputaſſe id multis verbis pro tribunali.i.in tribunali Synnadis.i.in eo oppido Cariæ, vbi vis marmorum, quæ Synnadica inde dũr. Alij Phrygiæ quoque eam adducunt, quia vicina ſunt loca. Phrygiaq. maior complectitur. Eſt aũt forma ablatiui pluralis. Primum ſupp. dixi diſputando. App. Claud. eſſe laudatum ſenatui, & P. R.i.a ſenatu, & P. R. aut coram Sen. & P. R. nõ teſtimonio Myndenſium.i.legatoꝝ è Myndo oppido Cariæ, mentio.n.legationis mittendæ facta eſt in eo oppido, ſed ſua ſponte.i.ſine alicuius interceſſione. Nã Senatus de rep. benemeritos ſponte laudare ſolebat. deinde ſup. dixi, me vidiſſe iſta accidere multis. vt legationes venirent Romam, cauſa eoꝝ.ſ. laudandorum, ſed dixi me non meminiſſe, vllum tps aut locum laudandi dari his.i.hmõi legationibus. Sicut Agrecius dicit meminit exigit præſens tempus, vt memini videre non vidiſſe, & hic dari non datum eſſe. Idq. Cic. ferè obſeruat. Valla tñ in Randenſem improbat. Certum aũt eſt Virg. in Georg. dixiſſe. Memini Corycium vidiſſe ſenem. & Perſium, memini ſomniaſſe, ſed frequentior eſt per pñs locutio. Dixi ſup. ſtudia eorum, qui ire, aut mittere volebãt, placere, q̄ eſſent grati in te benemerito, ſed ſup. dixi conſilium totum.ſ.de mittendi legatis, videri minime neceſſarium. Si aũt vellent declarare officium ſuum in eo.ſ.conſilio, aut icepto dixi ſup. me laudaturꝝ.ſ. quis functus eſſet officio .ſ. legationis Romam tui laudandi gratia, ſuo.i.proprio ſumptu, nõ ciuitatem egentium, & dixi conceſſurum, ſi ſup. functus eſſet ſuo ſumptu legitimo.i.rationabili, qualem leges permittunt, & ſup. dixi me non permiſſurum, ſi infinito.ſ.ſumptu qa cederet in detrimentum reip. cui expedit, vt vnuſquiſque re ſua bene vtatur. Diſputaui autem publice, aut fateor me diſputaſſe pub. quid enim poteſt reprehendi.ſ.in meo facto, niſi q̄ addas viſum eſſe quibuſdam edictum meum, eſſe accommodatum .i. applicatum, quaſi conſulto.i.conſilio præuio ad iſtas legationes impediendas. Iam vero ij, qui hæc diſputant.i.varijs ſermonibus agitant, non videntur mihi facere iniuriam, tantum.i.in tantum, quam.i.in quantum, ſupple is ſi cuius.i.ſi quis talis ſit, quòd eius aures patent ad

hanc

hanc diſputationẽm, tacite notat Appium, qui detractores libenter audit modeſtius tñ dicit ſi cuius, q. ſi diceret, vt multi legũt. quam ij quo℞ &c aut, Is cuius &c. Ego compoſui edictũ Romæ .i. cum adhuc Romæ eſſem, nec quidquā de legationibus iſtis ſuſpicaret, & nihil addidi, niſi id quod publicani .i. qui publica vectigalia condocunt & tractant, rogarũt me cum veniſſent ad me Samum .i. in eam vrbem inſulæ eiuſdem nominis, ſed vrbs ẽt Samæ dr̃ ioſula tñ Samos, vt transferrem .i. tranſmutarem, de edicto in meum .ſ. edictum, ſcriptum diligentiſſime, totidem verbis, quot eſſet ſcriptũ in tuo edicto, hoc eſt, vt quod erat in tuo edicto, ponerem aliter, in quo capite ſunt quædam noua ſalutaria ciuitatibus quibus ego delector magnopere. Vero pro ſed, hoc ex quo ſupicio nats eſt me exquiſiuiſſe .i. cogitaſſe aliq d, in quo offendecem te, eſt tranſlatitium .i. ceu tcanſlatitium .i. fictitium, & falſo in me tranſlatum, ex malitia eorum qui talia cogitant, & faciunt. Neque enim eram tam deſipiens, vt putarem ſup. eos legari cauſa rei priuatæ, qui mittebantur vt gratias agerent, & ibi non priuato, ſed publico magiſtratu functo, & non pro te priuata ſua .i. ſibi propria, ſed ſupp. & non .ſ. gratias agerent, in priuato .ſ. loco, ſed in publico conſilio orbis terræ .i. in ſenatu .ſ. R. Neque enim cum edixi .i. in pub. mandato iuſſi, ne quis proficiſceretur .ſ. Romam iniuſſu .i. ſine iuſſu meo, excluſi eos, qui non poſſent perſequi .i. ad finem vſque ſequi (nòo enim ſemper in malum accipitur) me in caſtra, & qui non poſſent perſequi me trans Taurum .ſ. montem. quia qui ne quis dicit omnes includit ſub vetatione ſua. Nam .i. maxime ridendum in literis tuis. Scripſerat enim Appius mordeodo Cic. q̃ cum prohibuiſſe quenq̃ iniuſſu ſuo proficiſci Romam, non prohibuerit proficiſci ſecum in caſtra, & trans Taurum, imò dicit Cic. generalem ſe feciſſe prohibitionem, neq; opus fuiſſe, vt legationes mitterentur ſecum aut in caſtra, aut trans Taurum. Qoid .n. erit, quod .i. propter quod perſequerentur in caſtra, ve, pro vel, tranſirent Taurum, nomẽ eſt maximi montis Armeniam à Cilicia dirimentis. cum ego fecerim iter à Laodicea .i. ab ea vrbe Antiochiæ, aut Syriæ, ſeu Phrygiæ maioris, vſq; ad Iconium oppidum Cappadociæ, ita vt magiſtratus, & legationes omnium diœceſum .i. iuriſdictionum, ac gubernationum, à verbo [illegible], quod eſt guberno, vñ ſecunda per œ, ſcribitur, & tertia à Græcis per [illegible], & ita ambæ ſunt longæ, eſt [illegible], diœceſis, diſpoſitio, gubernatio iuriſdictio quæ ſunt cis .i. citra Taurum, & omnium illarum ciuitatum, conuenieeot me .ſ. agendi mecũ de rebus ſuis gratia, niſi forte legati ſupp. cœperunt legari .i. mitti poſtes q̃ ego tranſgreſſus ſum Taurum, Quod certe non eſt ita. Cum enim eſſem Laodiceæ, cum eſſem Apameæ, cum, repete eſſem, Synnadis. cum .ſ. eſſem Philomeli, cum eſſem Iconij, quæ ſunt oppida iam nota in prouincia ſita: Iconium quidem in Cappadocia, Philomelum in Phrygia .ſ. maiore qđ ſitum eſt in magna planicie a Septentrione, cetera prius dicta ſunt Synnada qdem vrbs eſt Aſianca ad Cariæ fines, & vt Strab. dicit, non magna eſt, ad quam planicies iacet oleis conſita lx. ferè ſtadio℞. Vlterius eſt Docci vicus, & Synnas dici lapidis ſodina. De declinatione autem ne quid hæſites, quia Cic. Synnadis aduerbiliter dicit credã vti ablatiuo plurali, vt ſit nominatiuus Synnada ſynnadorum. Calepinus tamen dicit apud Sydonium declinari Sinnas Synnadis quod hoc dici noo poſſet, nam ab eo nominatiuo diceretur hoc Synnade, aut Synnadi, non Sinnadis, in q̃bus omnibus oppidis ego cõmemoratus ſum .i. mocam traxi, oẽs legationes iſtius generis .ſ. quæ mitterentur tui laudandi gratia erant conſtitutæ .i. tranſlatæ. Atque ego volo te tñ ſcire, hoc me nihil decreuiſſe .i. decreto conſtituiſſe, de iſto ſumptu legationum, aut minuendo, aut remittendo .ſ. illis, qui eo onerabantur, niſi quod principes ciuitatum poſtulaſſent mane .i. matutino tp̃e eius diei quo decreueram, ne ſumptus minime .i. oino nõ neceſſarij ducerentur in venditionem tributo℞, interdum .n. tributa venduntur & qui ea emunt, acerbiſſime exigunt, & illa acerbiſſimam exactionem capitum, atque oſtio℞ .i. de ſingulis capitibus atq; oſtijs domus, quã tu non ignoras, quia eius tp̃e vigebat, aut ab eo, aut eius gratia inſtituta erat. Ego cum ſuſcepiſſem .i. ſaciendum recepiſſem hoc .ſ. ne fierent ſumptus oon neceſſarij, adductus .ſ. ad hoc nõ ſolum iuſtitia, quæ nimiam exactionem prohibet, ſed ẽt miſericordia, vt leuarem .i. deonerarem miſerij ciuitates perditas .i. pereuntes, & perditas maxime p̱ magiſtratus ſuos, non potui negligens eſſe in illo ſumptu non neceſſario .ſ. vetando. Tu cum ſermone iſtiuſmodi .ſ. detractatorij, & inimicitiarum geoeratiui, eſſent delati ad te de me non debuiſti credere. Si aũt delectaris hoc genere .i. fictionum, aut ſermonum, vt attribuas alijs .i. dicas tibi dicta eſſe ab alijs. quæ veniant tibi in mentem .i. quæ putaris dicta, aut facta eſſe potuiſſe, tu inducis in amicitiam genus ſermonis minime .i. nequaquam liberale .i. libero homine dignum. Si ego cogitaſſem nunquã detrahere de tua fama in prouincia, nõ tuliſſem ad Lentulum generum tuum .i. ad iudicium, & voluntatem generi tui Cn. Lentuli, neq; ad Libertum tuum .ſ. Phaniam Brunduſij, cum adhuc eſſem Brunduſij, quæ eſt vrbs Italiæ, neque ad prefectum fabrum pro fabrorum, Corcyræ .i. cum eſſem Corcyræ, aut in Corcyræ inſula, in quem locũ velles me venire .ſ. ad conueniendum te, aut, vt conueniar à te quare tu potes doctiſſimis hominibus auctoribus .i. id approbantibus quorum .ſ. auctorum libri ſunt .i. extant ſcripti præclariſſime de amicitia gerenda tollere hoc totum genus orationis .ſ. quale eſt dicẽtium. Supple homines, aut inimici diſputabant .ſ. de alicuius perfidia. Ego diſſerebam .i. diuerſa ab eis aſſerebam contra. ipſi dicebat .ſ. aliquid mali de te, aut de alio, ego negabam. Talia enim ſolent dicere, qui volũt videri amici cum non ſint, quia fingunt ſe refelliſſe ea quæ nũquam dicta ſunt, vt non ipſi, ſed alij ea dixiſſe putentur, ſic tamen vt licet dicant ſe contradixiſſe putent inimicos illo℞, de quibus talia dicta narrant, vere cenſere. non oẽs intelligunt hunc locum. An ò Appi putas nihil vnquam eſſe dictũ mihi de te? ne quidem .i. non ſaltem hoc? quòd cum voluiſſes me venire Laodiceam ipſe tranſiſſes Taurum, & q̃ meus conuentus .i. iuriſdictio erat Apameæ, Synnadis, Philomeli, & tuus conuentus erat Tarſi iiſdem diebus, quod argumentum erat te nolle prouincia, decedere. Non dicã plura, ne videar imitari id ipſum in quo ego obiurgem te. Ego dicam illud vt ſentio, ſi ipſe .i. tu, ſentis .i. ex ſententia tua aſſeris iſta quæ dicis alios loqui, eſt tua ſumma culpa, ſini autem .i. ſed ſi, alij loquuntur hæc tecum, tamen tua culpa eſt nonnulla .i. ex aliqua parte, quod audis .ſ. tales. Mea ratio .i. forma faciendi, & dicendi reperietur conſtans, & grauis in tota amicitia noſtra. Quòd ſi quis fingit me aſtutiorem .i. callidiorem, quid poteſt eſſe in callidus .i. magis non callidum. hoc eſt ſtultius, & ſimplicius, qua cum ego defenderim ſemper te abſentem, preſertim cum ego non arbitrabar vſu venturum .i. euenturum mihi. vt ego eſſem defendendus à te abſens, ego committerem tunc vt tu poſſis optimo iure .i. æquiſſimis rationibus deſerere me abſentẽ .i. exiſtentem in prouincia. Ego excipio vnum genus ſermonis .i. nihil dico de eo in quo aliquid dr̃ perſæpe, quod putem te nolle dici .i. vt dicatur. ſi aut quiſpiam legatorum tuorum .i. qui tui in p̱uincia legati fuerant, aut tribunorum militum, male dicit .ſ. de te. Quod ipſum .i. male dicere de te mehercule, non accidit adhuc me audiente, vt ſupp. quidquam diceretur, aut grauius .i. moleſtus, aut impurius .i. obſcœnius .ſ. de te, q̃ Clodius .i. Lentul. eſt locutus mecum Corcyræ, tum quæreretur .i. conquereretur, maxime in eo genere .ſ. ſermonis te fuiſſe minus felicem .ſ. in gubernãda prouincia improbitate .i. propter improbitatem aliorum, hoc aũt dicendo ſignificant non bene remiſſe prouinciam. oon infelix eſt, qui bene regit. Ego nunquam laceſſiui .i. p̱uocaui hos .i. huiuſmodi ſermone de te, q̃ ipſi ſum & ſimul multi, & ita non erant laceſſendi .i. captandi aut prouocandi, cum gratis fierent, & q̃ non offendunt exiſtimationum .i. auctoritatem tuam. neſcio an rectius legatur æſtimationem tui vt ego ſentio, ſed ego oon repreſſi valde .i. permiſſi eos fieri. Si quis eſt qui putat neminem poſſe redire in gratiam bona fide .i. ſine deceptione, is noo congruit perfidiam noſtra, quia non ſumus tales aũt non ſcit nos tales etiam ſi ſumus, ſed indicat ſuam .i. perfidiam. ſimulqoe .i. & ſimilis .i. talis non exiſtimat .i. iudicat. peius de me q̃ de te. Sin aũt .i. ſed ſi mea inſtituat .i. mores mei in prouincia, non delectant .i. aliquem, ac putat ſe lædi quadam diſſimilitudine inſtitutorum meo℞ .i. mo℞ meo℞, aut re℞ inſtituta℞ à me. Cum vterque noſtrum fecerit recte, ſed vterque noſtrum nõ ſit ſecutus idem, ego non curo hr̃e hunc .i. huiuſmodi amicum. Liberalitas tua patuit latius in prouincia, vt hominis nobiliſſimi, ſi nr̃a ſupp. liberalitas erit aut patebit anguſtior .i. ſtrictior, & minus lata, & ſi annus poſterior .i. qui tum annum ſecutus eſt. Tacite autem taxat profuſionem Appij. quia ſicut agricolis raro ſunt duæ meſſes fertiles continuæ, eo q̃ prioris abundantia fœcunditatem terrę exhaurit. ita cum Ap. anno ſuo, quem fertilem cenſet, tñ pecuniæ exhauſecit, non eſt mirandum ſi poſterior ſit ſterilis, limitabit .i. arctabit, & reſtringet aliquid de tua natura .i. tuo ingenio, prolixa .i. larga. Vnde Comicus. Accipit nemo p̱lixius, quod tñ ad tempos referri põt, & beneficia .i. inclinata, ad benefaciendum, limitabit dicit p̱p quandam triſtitiam .i. infelicitatem, & infœcunditatem temporum, quia ſicut læta dicimus quæ fœcunda ſunt, ita triſtitia quæ ſterilia ſanè argute vitia Appiana in tp̃a transfert homines nõ debeot mirari, cum ego fuerim ſemp̱ reſtrictior .i. parcior & .i. ſimul natura .i. p̱ nãm, & indolum meã ad largiendum ex alieno, qđ Ap. fecit. Et .i. ſimul mouear .i. cõmouear iiſdem tp̃ibus .ſ.

triſtibus

triſtibus,quibus alij mouentur,me eſſe acerbum ſibi,vt ſim dulcis mihi.ſ.vt non lædam conſcientiam meam largirndo de alieno. Vndr qa non largior,quibus App.largitus eſt, ſum illis acerbus, aut mihi quia recte ſententiæ conſcius ſum,dulcis ſum. Sunt qui in emendatis codicibus ſcriptum aſſerant, non eſſe acerbum,vbi nos legimus me eſſe acerbũ, dicantq́. ſenſum aliter ſtare non poſſe,ſed ego cõtra ſentio.ꝙ feciſti me certiorem de rebus vrbanis. Cum.ſ.ita ſit quod fuit gratum mihi per ſe, tum ſupp. magis fuit gratum quod.i.ꝙ ſignaſti omnia mandata mea fore tibi curæ. In quibus.ſ.mandatis, ego rogo te illud vnum præcipue, vt cures nequid aut oneris aut tp̃is .i. prorogationis. Accedat.i.addatur mihi, ad hoc negocij.ſ.prouincialis, & ſup.vt roges Hortenſium collegam noſtrum in auguratu,& familiarem,vt ſi vnq aut ſenſit, aut fecit quidquam mea cauſa decedat quoque.ſ.et de hac ſententia bina.i.biennij mihi prorogandi,qua.ſ.ſententia nihil poteſt eſſe mihi inimicitius.i.magis contrarium. Quod vis ſcire de rebus noſtris: Nos ſumus profecti Amanum,verſus ſemper poſtponitur verſus, & eſt Amanus mons inter Ciliciam, & Antiochia. Tarſo,ex ea vrbe Ciliciæ,nonis Octobris.Ego ſcripſi hæc poſtri die eius diei .ſ. die ſequentem nonas Octobris cum hiem caſtra in agro Mopſuheſtiæ,quæ in Aſia eſt. Scribam ad te ſi egero qd .ſ.aliquid neq; mittam vnquam literas domum ad meos,quin adiungam, ſupp. literas quas velim reddi tibi. Id quod quæris de Parthis an.ſ.venerint contra Romanos, ego puto nullos.ſ.Parthos fuiſſe, & Arabes,q fuerunt Parthico ornatu admiſſo,qa partim veſtiti erant more Parthico,dicũt omnes reuertiſſe ſup. in patria. Negant.ſ.homines aut exploratores,vllum hoſtem eſſe in Syria. Ego velim,ſup.vt tu ſcribas ad me q̃ ſæpiſſime.i.valde ſæpe,& de tuis rebus.ſ.priuatis,& de nr̃is, & de omni ſtatu reip. de quo ſum ſolicitus,eo magis ꝙ cognoui ex literis tuis Pompeium noſtrum.ſ.communem amicum,iturum in Hiſpaniam.

PAVL. MAN. CVM ad vrbem eſſes) Antica,iſſes.nos,eſſes,ex libris manuſcriptis, & ex alijs ipſius Cic.locis, inquit enim ad eundem App. ſcribens, Ad vrbem te otioſiſſimum eſſe arbitrabar.& ad Att.lib. 8.Trebatius quidem ſcripſit,ſe ab illo 9.cal.Feb.rogatum eſſe,vt ſcriberet ad me,vt eſſem ad vrbem. & alibi.dicebatur aũt de ijs, qui cum poteſtate prouinciali reuerſi, aut in prouinciam ꝓfecti non dum eſſent. Pedianus. [Lædi ſe putat) ꝙ ex meis inſtitutis non eos fructus capiat,quo capere ſolitus erat ex tuis. Huc ſpectat id,quod ſequitur, Liberalitas tua.& illud paulo poſt,Non debent mirari homines,me eſſe acerbum ſibi,vt ſim dulcis mihi.

ARGVMENTVM.

Multa cõqueſtus fuerat de Cic. Appius,vt in ſuperioribus epiſtolis vidimus, ſed poſtquam in vrbe redierat,& fauorem Cic.in ſe intellexerat,amicas ſcripſerat literas ad eum,vnde nunc tocatur,& amice cũ eo agit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Redit quaſi in gratiam cum Appio,Poſteaquam intellexit quo animo erga ſe ille eſſet.

M. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO. S.D. 9

VIx tandem legi literas dignas App.Clodio, plenas humanitatis,officij,diligentiæ.aſpectus videlicet vrbis tibi tuam priſtinã vrbanitatem reddidit. nam quas ex itinere ante, q̃ ex Aſia egreſſus es,ad me literas miſiſti,vnas de legatis à me prohibitis ꝓficiſci, alteras de Appianorũ ædificatione impedita, legi peruitus.itaque, * conſcientia meæ conſtantis erga te voluntatis. reſcripſi tibi ſubiratus. ijs vero literis lectis, quas Philotimo liberto meo dediſti, cognoui, intellexiq́. in prouincia multos fuiſſe,qui nos,quo aĩo,inter nos ſumus, eſſe nollẽt;ad vrbem vero vt acceſſeris, vel potius vt primũ tuos videris, cognoſſe te ex ijs,qua in te abſentem fide,qua in omnibus officijs tuendis erga te obſeruantia,& conſtantia fuiſſem. itaq; quanti illud me æſtimare putas,qđ eſt tuis literis ſcriptum? ſi quid * acciderit, quod ad meam dignitatem ꝑtineat, etſi ſieri poſſit, tñ te parem mihi gratiam relaturum. tu vero facies: Nihil eſt.n.quod ſtudio,& beneuolentia,vel amore potius effici non poſſit. Ego,etſi & ipſe ita iudicabã,& fiebam crebro à meis ꝑ literas certior: tñ maximã lætitiam cepi ex tuis literis de ſpe minime dubia & plane explorata triũphi tui: neq; vero ob eam. cauſam,quo ipſe facilius cõſequerer, (nam id quidẽ * ἐπικούρειον eſt) ſed mehercule, ꝙ tua dignitas,atq; amplitudo mihi eſt ipſa cara ꝑ ſe. quare,qm̃ plures tu habes, q̃ ceteri,quos ſcias in hanc ꝓuinciã proficiſci; ꝙ te adeunt oẽs, ſi q̃d velis: gratiſſimũ mihi feceris, ſi ad me, ſimul atq; adeptus eris,qđ & tu confidis,& ego opto, literas miſeris. longi ſubſellij, vt noſter Põpeius appellat, iudicatio,& mora ſi quem tibi item vnum,alterumue diem abſtulerit; (quid.n.poteſt amplius? tua tñ dignitas ſuum locum obtinebit,ſed,ſi me diligis,ſi à me diligi vis,ad me literas,vt quãprimum lætitia afficiar, mittito. Et velim, reliquũ quod eſt promiſſi,ac muneris tui,mihi perſoluas.cũ ipſam cognitionem iuris auguralis conſequi cupio:tum mehercule tuis incredibili ſtudijs erga me,muneribusq́ue delector.ꝙ aũt à me tale quiddam deſideras: ſanè mihi conſiderandum eſt quonam te remunerer potiſſimum gñe.nam profecto non eſt meum, qui in ſcribendo, vt tu ſoles admirari, tm̃ induſtriæ ponam,cõmittere, vt in ſcribendo negligens fuiſſe videar; præſertim cum id non modo negligentis,ſedẽt ingrati animi crimen futurum ſit. verum hæc videbimus. Illud,quod polliceris, velim pro tua fide,diligentiaq́ue,& pro noſtra non inſtituta,ſed iam inueterata amicitia cures,enitare,vt ſupplicatio nobis quamhonorificentiſſime quamprimum decernatur. omnino ſerius miſi literas,q̃ vellem. in quo cum diſficultas nauigandi fuit odioſa:tum ipſum diſceſſum ſenatus incidiſſe credo meas literas.ſed id feci adductus auctoritate,& conſilio tuo: idq. à me recte factum puto,ꝙ non ſtatim,vt imperator appellatus ſim,ſed,alijs rebus additis,æſtiuisq. confectis,literas miſerim.hæc igitur tibi erunt cura,quemadmodum oſtendis,meq. totum,& mea,& meos commendatos habebis. Vale.

* alias, cõſcientiæ meæ

* alias, ſcidente

*.i. Epicurrum

VIX tandem) Vt ex ſuperioribus epiſtolis cognitum eſt conqueſtus fuerat Appius,ꝙ Cic.ædificationem quandã quæ in honorem Appij fieret, impediſſet, & quod legationes,quæ Romam ad eum laudandum erant profecturæ,prohibuiſſet. Ita enim maleuoli quidam retulerat Appio, antequam ex Aſia diſcederet, ſed poſtea quam Romam aduenit intellexit à ſuis qua obſeruãtia, & conſtantia in tuendis omnibus officijs erga Appium fuiſſet Cic.itaque ſcripſerat ad eum humaniſſime,oſtenderetq́ue ſe falſum intellexiſſe.Quamobrem Cic. nunc eum eo iocatur dicens ſe nunc tandem accepiſſe ab eo humanitatis plenas literas, quia poſtquam venit vrbem, vrbanitatem priſtinam recuperaunt, cum ante ex itinere ſcripſiſſet aliquando ruſticius, & aſperius. Deinde ei gratulatur ,ꝙ ſcripſerat ſe ſperare triumphum, quem cum primum conſecutus fuerit, rogat vt eum longa epiſtola certiorem reddat. Poſtea vero rogat eum,vt abſoluat libros Augurales,quos ei ꝓmiſerat, pro quorum remuneratione dicit ſibi diligenter conſiderandum,quid dignum afferre poſſit.Eum poſtremo rogat,vt det operã, vt ſupplicationes ei decernantur pro re bñ geſta in prouincia. de qua dicit quare ſerius ad ſenatũ ſcripſerat. [Vix tandem) Poſt multum tp̃s,vt Vix tandem magnis ſcilicet clamoribus actus, cõpoſitio rumpit vocem, neq; tñ tam referẽ ad diuturnitãtem tp̃is,q̃ ad effectum expectantis.[Dignas Ap.) q.d.hoĩe nobiliſſimo,quem quidem humaniorem eſſe decet.[Aſpectus)Videlicet oſtendit magni intereſſe quibus in locis verſemur,quia ex alijs ruſticitatem, ex alijs vrbanitatem trahimus. [Vrbis) Romæ. [Priſtinam) Conſuetam,ſolitam

HVB.

Priſcus

non aût recte diceremus priſcam, quia priſcus alienæ, & remotæ
Priſtinũ ætatis eſt, priſtinus aût ante actæ, ſed tñ noſtræ ætatis, neq; valde
remotæ. [Reddidit) Reſtituit, quia eam amiſeras, cum eſſes inter
barbaras gentes in prouincia. [Nam quas) dicit quare nunc tandem
acceperit ab eo literas plenas humanitatis, quia ſuperioris
fuerant plenæ querelæ. [Ex itineris) Ex via, cũ Romã verſus ꝓficiſcereris.
[Egreſſus) Exiuiſti. [Vnus) Diſtinguit quæ ſunt illæ literæ,
vnas quibus rñdit in præcedenti epiſt. [Altera æditicatione)
Quibus Cic. rñdit in epiſt. quæ incipit. Pluribus verbis. [Periniquus)
Valde, non libenter. [Conſcientia) Quia ſciebam me nihil
egiſſe contra dignitatem, & honorem tuum. [Subiratus) aliquantulum
iratus, vt in præcedentibus epiſtolis rñſuis videre licet.
[Multos) maleuolos. [Nollent) dolerent. [Quo q.) ſ. ſtudio, & concordi.
[Vt) Pnſtq. [Vel potius) correctio eſt. [Cognoſſe) Subaudi
intellexi. [Ex his) ſ. tuis. [Obſeruantia) reuerentia. [Omnibus officijs)
Omnibus, quæ à me effici deberent. [Quanti æſtimare)
Quanti facere, q. d. maximi. [Etſi quid) Sententia eſt ſumpta ex
epiſt. Appij, quia ita ſcripſerat ad Cic. in hãc ſniam, quam ponit
hic Cic. ſed vbi ille dixerat quã dignitatem tuam, Cic. quia de ſe
loquitur, dicit dignitatem meam. [Etſi) qq. [Vix fieri poſſit) vix ſit
poſſibile, vt mihi parem referas gratiam. [Relaturum) Reddituru,
vt ita pro me faceres ſicut ego pro te feceram. [Tu vero) qa
App. dixerat vix fieri poſſe, vt parem ei gratiã referre poſſet. Cic.
refutat, & dicit id facile fieri poſſe, quia nihil eſt tam difficile, qđ
non facile ſit volenti. [Facies) i. referes mihi parem gratiam. [Facile)
qa ille dixerat vix. [Nihil) Ratio facilitatis. [Studio) Prõpta
voluntate. [Vel amore potius) Correctio eſt, qa plus amor bene
uolentia, qa ex eo beneuolentia, naſcitur, vt oñdit Cic. in Lælio
de amicitia his verbis. Amor. n. ex quo nominata eſt, princeps eſt
ad beneuolentiam coniungendam. [Ego) Nunc ei gratulatur, ꝙ
ſcripſerat ſe ſperare triumphũ, quod etſi a ſuis ſe ante intellexiſſet,
tñ oñdit ſibi gratiſſimũ fuiſſe ſe eius literis cognouiſſe.
[Ita) ſ. non dubiam hãc ſpem triumphi tui. [De ſpe) tua. [Triumphi)
Tibi decernendi, ꝓp res in prouincia geſtas. [Exploratã) certa.
[Neq; vero) Occurrit obiectioni, ne dicatur cœpiſſe lætitiam
de hac ſpe triũphi cauſa ſua, vt ſi triumphus decerneretur Appio
ẽt ipſe q multo plura egiſſet, honeſtius poſſet petere. [Ipſe) Ego.
[Conſequerer) obtinerem i. triumphũ, ſi m obtinuiſſes. [Id) Sperarem
triumphum tibi mea cauſa. [Eſt ἐπικούρειος) i. Epicureum.
Aepicurei Epicurei. n. vt Cic. multis in locis, oĩa ad ſuam voluptatem, & ad
ſuum cõmodum referunt. [Sed mehercule) aduerbium eſt iurantis,
& ſubaudi cępi maximam lætitia. ſ. ideo. [Quod) quia. [Per te)
Sua ſpõte, ꝓpria cauſa ſua. [Quare) Infert ea ſupradicta ſibi gratiſſimũ
fore, ſi vt primum adeptus fuerit triũphum eũ literis ſuis
admonuerit. [Plures accuſatiuus eſt caſus pluralis numeri, plures
autem intellige ipſos nũcios vel tabellarios. [Quam ceteri) Qui
ſunt Romæ, ne fortaſſe diceret, App. eũ poſſe admoneri aliorũ literis.
[Quos) nuncios. [Quod ratio quare ſciat plures ꝓficiſci in
prouinciam q alij, quia nemo fere ibat in prouinciam, q nõ adiret
ipſum Appium, & peteret ſi quid vellet ſcribere qa cũ fuiſſet
ante imperator in prouincia, exiſtimabant oẽs eum aliquid ẽt hic,
de quo vellet ſcribere. [Velis) aut ſcribere, aut agi p eos pro te in
Simulatque prouincia. [Simulatq.) dictio compoſita, & ſignat cum primum vel
poſtq. [Quod tu confidis) Quod certo credis te adeptum, & intelligit
Subſellia triumphum. [Longi ſubſellij) Subſellia dñr ſedes, & pulpita,
in qbus ſpectabantur ludi a ſubſidendo, Per. Proſtulus exultat ibi
ꝑ ſubſellia leuis, hic aũt per contemptũ ruſtra ſenatorũ appellauit
ſubſellia dixit ergo lĩas lõgi ſubſellij, i. lõge ꝯſultationis, &
iudicationis, qa in ſubſellijs longo tpe morantur, q delectantur
ſpectaculis. hmõi aũt loquẽdi modũ vſurpauit Pomp. in contemptũ
ſenatorũ, q tãdiu in roſtris morarent, deliberaturi, q diu morarẽt
in ſubſellijs, hoc eſt pulpitis q ſpectarent ludos eſt aut ſenſus,
mihi rẽ gratiſſimam feceris, ſi cũ primũ adeptus fueris triumphũ
quẽ cõfidis te adeptum, miſeris ad me lĩas illius lõge deliberationis
ſenatus, q a quotidie differebat hãc deliberationẽ decernẽdi
Endiadis triũphũ ipſi Ap. [Iudicatio, & mora) Endiadis eſt. i. iudicationis
mora, iudicatio aũt hoc loco ſignat deliberationem. [Quem
vnũ) aliquem vnum. [Alterũ) Secundũ. i. vnum duos aut tres dies,
ꝓuerbialr locutus eſt, intelligẽs aliquot dies, ſic Terent. in And.
Poſtq amator acceſſit vnus atq; itẽ alter &c. i. aliquot amatores.
[Abſtulerit) Eripuerit, ne tã cito decernatur tibi triũphos. [Quid
enim) parentheſis. [Amplius q) ſ. auferre aliquot dies. [Locũ ſtatũ)
i. tñ obtinebit triumphũ. [Sed) oñdit q ſit cupidus audiendi,
& intelligendi, ab eo triũphũ eſſe impetratũ. [Vt afficiar, lætitia)
vt lætar tua cauſa nõ mea, vt ſupra dixi. [Et velim) nunc rogat ipſum,
vt ꝑficiat libros augurales, quos Cic. promiſerat. [Reliquũ
muneris) Quod reſtat de munere promiſſo, nam partẽ iã ad Cic.
miſerat. [Perſoluas) Perficias, compleas. [Cum dicit duabus de
cauſis ſe ſpectare hos libros. Primum qa cupidus ſit auguralis diſciplinæ
quæ in illis libris optime explicabat ab Appio, ſed multo
magis qa incredibilr delectetur oĩbus muneribus, & ſtudijs, q
ab Appio ꝓficiſcuntur, & ita vt magnificare ingenium eius. Sed
qm̃ poſuit tum & cũ, plus ponderis oſtẽdit eſſe in ſecunda cauſa, Cũ & tũ
nã tum (vt ſæpe diximus) magis ſignificat q cum. [Cognitu) ſciẽtia.
[Iuris) erat ius augurum ſicut hodie ius pontificium. [Quòd
aũt) Excuſat ſe apud Ap. qui aliqd tale ab ipſo Cic. petiuerat. i. vt
Cic. ẽt aliquid cõponeret, quod ad ſe inſcriberet ad quod rñdet
Cic. diligenter ſibi cõſiderandũ eſſe, quo munere eũ remuneret,
vt aliqd tale faciat, ne videat fuiſſe negligens erga eũ, in quẽ ẽt
poſſet videri ingratus, niſi aliqd magnũ redderet. [Tale qddam)
aliqd tale, qđ ea ſtudijs meis ꝓficiſcatur. [Non eſt meum) Non
decet me, nõ eſt officij mei. [Qui) Ego. [Induſtriæ) Diligentiæ, Cõmittere
cõmittere, facere. & vt plurimũ in malam partẽ accipitur, ſignificat.
n. peccare, vnde & cõmiſſum peccatum dr̃, eſt aũt ordo, non Cõmiſſum
eſt meum q ponam tm̃ induſtriæ in ſcribendo, vt tu ſoles admirari,
cõmittere, vt negligens in ſcribendo fuiſſe videar, p̃ſertim &c.
[Admirari) Admirabat. n. Appius ſcripta Cic. ita eſſe terſa & emẽdata,
vt nihil addi aut rephendi poſſe videret, de quo nũc ſe Cic.
latenter laudat. [Videar negligens) qđ quidẽ mihi accideret, ni ſi
ꝓ tali & ꝓ tãto tuo munere aliqd egregiũ excogitare, quo te remunerẽ.
[Præſertim) Addit vnam vehementiſſimã cauſam huius
diligentiæ adhibendæ, qa non ſolũ videret negligens, ſed ẽt ingratus
erga talem virũ. [Crimen) Culpa, imputatio. [Videbimus)
Conſiderabimus. [Illud) Rogat. Cic. Appiũ, vt det operam ſupplicationis
ei decerni, ſicut ſpõte promiſerat. [Pollicearis) Spõte pro Polliceor
mittis pollicemur. n. ſponte, promittimus rogati licet, interdum
hæc confundatur. [Fide) qa dicis eſſe factum, vt fiat, qd pollicerĩ. Promitto
[Pro fide) Ergo tua mihi. ſ. promiſſa. [Non inſtituta) Non noua,
& nunc incepta. [Inueterata) iandiu inter nos apta, & quodãmodo
facta vetera. [Efficiare) Re ipſa pficias. [Supplicatio) quæ pręcedebat
triũphũ. Iam. n. multa in ꝓuincia feliciter geſſerat Cic. pro
qbus petebat ſupplicationẽ ſibi decerni. [Quam honorificentiſſime)
qa ſupplicationes poterant fieri interdũ cũ maiore honore
interdum cum minore. [Quamprimũ) Peti'. n. vt cito decernatr.
[Omnino) Excuſat tarditatẽ ſuarum literaꝝ ad ſenatum de rebus
a ſe geſtis. [Serius) tardius. [In quo) In qua re, vt ſerius mitterem
literas. [Difficultas nauigandi) oñdi, duo incõmoda ſibi fuiſſe in
his literis, & q non facile poſſent nauigare q venirẽt ex Cilicia,
ꝙ credit literas ſuas in diſceſſum ſenatus incidiſſe, ſed hanc vltimã
cauſam, q literæ ſuæ in diſceſſu ſenatus inciderit, dicit non
fuiſſe ſine rõne, quia Ap. eã hortatus fuerat, vt ita faceret. [Odioſa)
Moleſta, & ingrata mihi. [Incidiſſe) Deueniſſe, allatas, & redditas
eſſe. [In ipſum diſceſſum) ſ. quidam volunt intelligi, cũ ſenatus
faceret ſniaꝝ diſceſſionẽ, de qua ſatis multa in j. lib. diximus,
cum exponeremus illum locũ in ij. epiſt. ante oportere ſe facere
diſceſſionem, q conſules. Alij diſceſſum legendum putant, vt à diſcedendo,
vt intelligamus in ipſum diſceſſum. i. in contentionẽ,
& diſcordiam ſenatus. Haꝝ duaꝝ ſniaꝝ, prima eſſet fortaſſe probabilior,
ſed vtraque nequaq vera, quia neque diſceſſum vſquam
legi ꝓ diſceſſione, de qua diximus ex auctoritate A. G. neq; Cic.
abſens poterat ſcire qñ ſenatores facerent ſententiaꝝ diſceſſionem.
i. expeditionem, ergo melius eſt intelligere diſceſſum, cũ ſenatus
ab vrbe diſcederet, qa in maximis caloribus ſolebant ſenatores
rus ſecedere valetudinis cauſa, quod qdem qñ eſſet, Cic. ſatis
ſcire poterat ex conſuetudine, nã hoc maxime Auguſto mẽſe
fiebat. Horat. in epiſt. Quinq; dies tibi pollicitus me rure futurũ,
Sextilem totum mendax deſideror, atqui Si me viuere vis ſanum
recteque valentem. Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti
Mecœnas veniam &c. [Feci id) vt meę literæ inciderent in diſceſſum
ſenatus. [Adductus) Motus. [Auctoritate) Grauitate, qui talis
es, qui facile potueris mihi pſuadere. [Et conſilio) Ita. n. conſuluiſti
vt facerem. [Statim) Repente, ſubito. [Vt) Poſtq. [Appellatus
imp.) i. q non ſtatim cũ datum eſt mihi nomẽ imperatoris, volui
ſcribere ad ſenatum. [Alijs de rebus) vt puta prouincia bene
conſtituta, multis ẽt victorijs partis. [Addins) ſ. ad nomen imperatoris.
[Cõfectis æſtiuiſq.) Finitis æſtiuis. i. educto exercitu ab Aeſtiua
æſtiuis ad hyberna, nam vt ſupra diximus æſtiua dñr loca militũ Hyberna
in æſtate, hyberna vero in hieme. [Hæc de libris auguralibus abſoluendis,
& de ſupplicatione mihi decernẽda. [Oſtendis) i. literis,
& promiſſionibus tuis ſignificas te eſſe facturum. [Me totum)
Hoc ſatis poterat eſſe ad declaranda quæ infra dicet. nam me
totum ſignificabat perſonam meam dignitatem, & rem, & meos
omnes, ſed a genere, vt pleruoque facit, deſcendit ad ſpeciem, &
declarauit quid ſit me totum, ſcilicet & mea, & meos.

Vix

ASC. VIX tandem) Multa queſtus fuerat de Cic. Appius, vt ſupra vidimus, ſed poſtq in vrbem redierat, & fauorem Cic. in ſe intellexerat, amicas ſcripſit literas. vñ nunc familiarius omiſſa ſimultate ad eũ ſcribit dicens. Ego v.x.i. cum difficultate, legi tandem literas dignas Ap. Clodio. i. quæ ſcr. berẽ, ur ab Ap. Clodio, vtpote plenas humanitatis, officij diligentiæ. Videlicet. i. videre licet, vñ id euenerit, q a aſpectus vrbis. i. Romæ reddidit tibi vrbanitatem .i. comitatem, & ciuilitatem priſtinam .i. quam habueras priusq vrbe exueras. Nam ego legi perinuitus. i. valde inuitus literas. i. binas, quas miſiſti ad me, ex itinere priusq egreſſus es ex Aſia, vnas de legatis prohibitis a me, proficiſci. ſ. Romã, alteras, de ædificatione Apameorũ impedita. i. vt querebaris, a me. Ex hoc loco patet ſupra legendũ eſſe Apameam legati, non Appiani. Itaque .i. & ita, ego ſubiratus. i. al. quantulũ iratus tibi, cõſcientia mea. i. pp cõſciam meam volũtatis conſtantis erga te. i. q a mihi conſcius eram nihil in te peccaſſe, vero. i. ſed his literis quas dediſti Philotimo liberto meo lectis, cognoui intellexiq. multos fuiſſe in prouincia q nollent nos eſſe. i. vellent nos non eſſe eo aio. i. ea beneuolẽtia iter nos, quo & qua ſumus. Vero pro ſed, vb. acceſſeris ad vrbẽ vel potius vt primũ videris tuos. ſ. amicos, & neceſſarios intellexim ſup. te cognoſſe p cognouiſſe, alij legunt cognoſcere, ex ijs. l. tuis, qua ſicet. i. fidelitate fuiſſem, in te abſentẽ, qua obſeruãcia & pſtantia fuiſſem erga te in tuẽdis. i. protegendis, & pſeruãdis oibus officijs quæ ſ. amicus amico debet. Itaq;. & ita, quanti putas me eſtimare. i. appreciare illud qđ eſt ſcriptũ in lr̃is tuis. Si qđ acciderit qđ pertineat ad meã dignitatẽ. i. qđ noris ad meam dignitatem ptinens te poſſe facere cũ. i. qq vix poſſet fieri. ſ. vt ſe feras mihi: parem grãm, tñ. i. nihilominus, te relaturũ ſup. eſſe mihi parem grãm, q d. nimiũ maximi. Vel. i. licet, tu facies facile. ſ. qđ vix fieri poſſe dixeras. Enim. i. qa, nihil eſt qđ non poſſit effici ſtudio, & beneuolentia, vel potius amore. Triũphe. ergo p me iudicabis ita, & fiebã crebro. i. frequenter certior p literas a meis. ſ. datas ad me, tũ ego cepi maximã lætitiam ex literis tuis de ſpe triũphi tui minime dubia, & explorata. i. tanq explorata, & perfecta. Neque vero ſup. cepi maximã lætitiã de ſpe triũphi tui, ob eã cauſam, quo. i. vt, ij ſc. ego cõſequerer. i. obtinerẽ facilius. ſ. triũphum in cõſimili negocio. Nam q dem. i. certe, id. i. lætari de bonis amici, quatenus ad ſuum commodum faciant eſt ἐπικούρειον. i. epicureũ, & ad Epicureos ptinens. qui omnia ad ſuam voluptatẽ, & cõmoda propria metiũtur bona, ſed mehercule, ob eam, ſup. cauſam lætabar, q dignitas tua atq; amplitudo ipſa eſt cara mihi p ſe. i. ẽt ſine reſpectu cõmodi mei. Dixi prius raro Cic. cõponere pnomẽ ipſe, & ſe, vñ nõ dixit p ſe. pſam, ſed ipſa per ſe. Quare qm̃ tu habes plures q ceteri, quos ſcias proficiſci in hãc ibi ego ſum, puinciã, videlicet in Ciliciã, q. i. qa fere oẽs venientes. ſ. in Ciliciã adeunt te. ſ. ſciſcitãtes ſiquid velis, tu feceris mihi gratiſſimũ ſi miſeris ad me literas. ſimulatq;. i. ſtatim poſtq aut eodem tpe, qđ adeptus eris id qđ & tu confid. ſ. te adeptum eſſe, & ego opto, videlicet triumphum. Iudicatio, & mora lõgi ſubſellij. i. plurimorũ q in ſubſellijs ſunt, q & multi ſunt, & diu conſultant, cũ ſi perperam iudicent, facile reprehendatur. vt Pomp. noſter. ſ. cõis amicus appellat, ſi abſtulerit tibi quẽ. i. aliquem diẽ. ſ. priusq triũphus, itẽ. i. ſimiliter, adhuc vnũ diẽ, vel, pro vel, alte. um. i. tertium, qđ n. i õt amplius. ſ auferre, q. d. nihil. tñ dignitas tua tenebit ſuũ .i. ſibi debitum locum. i. ſtatutum triumphi. Sed ſi tu diligis me, & vis diligi à me, mittito ad me literas, vt afficiar lætitia. i. læter quam primum. i. valde cito. Etiam vel. m pſoluas mihi reliquum qđ eſt promiſſi ac muneris tui. i. qđ de augurali ſcientia te perfectius pmiſiſti, qđ tñ quia priusq pmitteret, non debebat, addit ac muneris. In ſuperioribus aũt conſtat librum de augurali ſcientia Appiũ Cic. dicatũ miſiſſe. Nam ſup. cũ ita ſit, q cupio conſeq ipſam cognitionẽ iuris augurij, tum mehercule, ſup. multo magis eſt q delector incredib liter ſtudijs tuis erga me, & muneribus tuis, q aũt cõſideras a me q dam tale. i. literarũ munus e b enificii patũ, ſanẽ. i. valde conſiderandũ eſt mihi, quonam gñe potiſſimũ .i. & plurimis. ego remunerer. i. referendum munus donẽ te. Nã pfecto non eſt meum. i. officij mei, q ponam (vt ſoles admirari) tñ induſtriæ. i. ſtudioſæ opæ, in ſcribendo, cõmittere. i. pati, vt videar fuiſſe negligẽs in ſcribẽdo, preſertim cũ id futurũ ſit crimen, non modo. i. non ſo. ũ, animi negligentis, ſed ẽt ingrati, verũ. i. ſed nos videbimus hoc. i. qui de hoc agemus. Illud qđ pollicetis &c. Sunt q putent ẽ augurali adhuc libro proficiendo loqui, & ita legunt Enitare aũt &c. quaſi duo petat, alij vtrunq; ad ſupplicationẽ referunt ſic. Ego velim cures, & ſup. enitare, illud quod polliceris. ſ. te curaturũ, pro fide & diligentia tua, & p noſtra amicitia non inſtituta. i. incepta ſup. nuper, ſed iam inueterata. i. longa conſuetudine firmata. Vt ſupplicatio. i. vt dñr totius populi, vt nunc fit in proceſſione gñali grãrum actio pro re bene geſta, decernatur. ſ. p ſenatuſc. nobis qua honorificentiſſime quamprimũ ego miſi. ſ. p ſenatũ de victoriam oĩno ſerius. i. tardius, q vellem literas. In quo. ſ. tr. ittẽdis lr̃is, cum. ſ. ita fuerit q difficultas nauigandi fuit ocioſa. i. moleſta nobis, tũ ſup. magis odioſum fuit, q credo literas meas incidiſſe in ipſum diſceſſum ſenatus. i. cum vacationes fierẽt in ſenatu, non. n. ſemp ſenatus cogebatur, alij aliter intelligunt. Sed feci id. i. ſerius miſi lr̃as meas, adductus. i. pe ſuaſus, & adhoc inductus auctoritate, & cõſilio tuo, & puto id factũ à me rectũ, q nõ miſerim ſtatim, vt ſum appellatus. i. ab exercitu pro iuſta victoria imperator. Obtenta enim legitima victoria ſolebat exercitus ducẽ ſuũ ſalutare imperatorem, & non aliter lr̃as. ſ. ad ſenatum alijs rebus additis, & æſtiuis confectis. i. eo q aliæ res ẽt honore dignæ ſint additæ, & æſt. ua iã ſint confecta, vt non ſit timor de nouo bello. Igitur hic erunt tibi curæ. i. ad curam, quẽadmodum oſtendis, & habeb a me totum, & mea. ſ. negocia aut bona, & meos. ſ. amicos, & neceſſarios commendatos. ſ. tibi.

ARGVMENTVM.

Cum intellexiſſet Cicero Appium eſſe ambitus accuſatum, eum hac epiſtola conſolatus eſt, dicens ſe eius confidere, & in eius innocentia, et in præſidio amicorum eius. vt non dubitet iſtum laborem, et vexationẽ accuſationis fore ei honori. Et quia inuidorum quoque magna obtrectatione triumphum obtinere Appium nequibat, quem ſcripſerat ſe confidere adepturum eſſe, hortatur eum Cic. vt æquo animo id ferat. ſe autem pollicetur omni ſtudio defenſurum eius nomen, & dignitatem in prouincia. Neque propterea ſe dicit poſſe rogare contra iniuriam. Rogat deinde Appium, vt det operam ne quid temporis ſibi prorogetur in prouincia, vt poſſit Romæ ſuum fauorem, & ſtudium ei præſtare. Et quoniam ſcripſerat Appius, ſe cognouiſſe incredibilem beneuolẽtiam omnium ordinum erga ſe, reſpondet Cicero ſe minime de hoc mirari, cum talis ſit qui mereatur fauorem omnium bonorum. Multis poſtremo verbis ſe excuſat Cicero, aſſerens non ſe impediuiſſe legationem, quæ Romam mittebatur ad laudandum Appium in ſenatu, afferens rationes cur id neque facere voluerit, neque debuerit. Negocium pro labore ſolicitu ſui purgandi accipit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et hac epiſtola plenum teſtimonium de ſua erga Appium voluntate dedit, cum ſignificat ſibi illius dignitatem non aliter curæ fore ac ſuã ipſius. Hortatur idem Appium, vt improborum conatus fortiter ferat. Poſtremo excuſat ſe de falſa illa ſuſpicione legationis prohibitæ.

M. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO. S. P. D. 10

CVm eſt ad nos allatum de temeritate eorum, qui tibi negocium faceſſerent; etſi grauiter primo nuncio cõmotus ſum, q nihil tam præter opinionem meam accidere potui; tñ, vt me collegi: cetera mihi facillima videbantur; q & in te ipſo maximam ſpem, & in tuis magnam habebam; multaq. mihi veniebant in mentem, q̃obrem iſtum laborem tibi ẽt honori putarem fore. illud planè moleſte tuli, q certiſſimũ, & iuſtiſſimum triumphum hoc inuidorum conſilio eſſe tibi ereptum videbã. quod tu ſi tanti facies, quanti ego ſemper iudicaui faciundũ eſſe facies ſapienter, & ages victor ex inimicorum dolore triumphũ iuſtiſſimum. ego. n. plane video fore *neruis opibus, ſapiẽtiaq. tua, vehementer vt inimicos tuos pœniteat intemperantię ſuæ. De me tibi ſic, cõteſtans oẽs deos, promitto, atq; confirmo: me pro tua dignitate (malo. n. dicere, q̃ p ſalute) in hac prouincia, cui tu præfuiſti, rogando deprecatoris; laborãdo, propinqui; auctoritate cari hoĩs vt ſpero, apud ciuitates; grauitate, impatoris ſuſceptu rum officia, atq; partes. oĩa volo à me, & poſtules, & expeſtes, vincam meis officij cogitationes tuas. Q. Seruilius p breues à te mihi lr̃as reddidit, q̃ mihi tñ nimis longe viſæ ſunt iniuriã. n. mihi fieri putabam, cũ rogabar. nollẽ accidiſſet tp̃s, in quo, pſpicere poſſes, quanti

* alias; neruis opus

ego,te quāti Pōpeium,quē vnū ex oīb.facio,vt debeo,
plurimi,quāti Brutū facerē: q̄q̄ in cōſuetudine quoti
diana pſpexiſſes, ſicuti pſpicies . ſed qm̄ accidit,ſi qd
à me ꝑtermiſſum fuerit,cōmiſſum facinus , & admiſsū
dedecus cōfitebor. Pōtinius,q à te tractatus eſt pſtanti
ac ſingulari fide,cuius tui bn̄ficij ſum ego teſtis, pſtat
tibi memoriā,bn̄uolētiamq;,quā debet.q cū.maximis
reb.ſuis coactus,à me īuitiſſimo deceſſiſſet;tn̄,vt vidit
tua ītereſſe, cōſcendēs iā nauē Epheſo Laodiceā reuer
tit.talia cū te ſtudia videā habiturū eſſe īnumerabilia ;
planè dubitare nō poſsū, qn tibi āplitudine iſta ſolici
* alias, Cenſores creētur. tudo futura ſit.ſi vero effeceris,vt * cēſor creeris ; & ſi
ita geſſeris cēſurā,vt dēs,& potes:nō tibi ſolū, ſed tuis
oīb⁹ video in ppetuū ſummo te pſidio futurū. Illud pu
gna,& enitere,ne qd nobis tpis ꝓroget: vt,cū hic tibi
ſatisfecerimus,iſtic quoq; nr̄am in te bn̄uolētiā naua-
re poſſimus. Quę de hoīum,atq; ordinū oīum erga te
ſtudijs ſcribis ad me,minime mihi mirāda, & maxime
iucūda acciderūt: eadēq; ad me pſcripta ſunt à familia
rib.meis.itaq; capio magnā voluptate,cū tibi,cuius mi
* alias, tribui video quę hi amicitia nō ſolū ampla,ſed ēt iucūda eſt,ea * tribui,q̄
debeantur;tū vero ētnum remanere in ciuitate nr̄a ſtu
dia ꝓpè oīum cōſenſu erga ſortes,& īduſtrios viros:q̄
mihi ipſi vna ſemp tributa merces eſt laborū,& vigilia
rū mearū illud vero mihi pmirū accidit,tātā temeritatē
fuiſſe ī eo adoleſcēte,cuius ego ſalutē duob.capitis iu
dicijs ſumma cōtētione deſendi, vt, tuis inimicitijs ſu
ſcipiēdis,obliuiſcereē patrōi oīum fortunarū, ac rōnū
ſuarū ; pſertim eū tu oībus,vel ornamētis,vel pſidijs re
dūdares;illi,vt leuiſſime dicā,multa deeſſent:c⁹ ſermo
ſtult⁹ & puerilis erat lā antea ad me à M.Cęl. familiari
nr̄o,pſcriptus:de quo ēte ſermōe multa ſcripta sūt abs
* alias, ab eo. te.ego aūt citi⁹ * cū eo.q tuas inimicitias ſuſcepiſſet,ve
terē cōiunctionē diremiſſem, q̄ nouā conciliaſsē neq;
enim de meo erga te ſtudio dubitare debes. neq;.i.ob
ſcurū cuiq̄ in ꝓuincia, nec Romę fuit . ſed tn̄ ſign̄atur
ī tuis lr̄is ſuſpicio q̄dā,& dubitatio tua : de qua alienū
tp̄s eſt mihi tecū expoſtulādi, purgādi aūt mei neceſſa
riū. vbi.n.ego cuiq̄ legationi fui impedimēto,quo mi
nus Romā ad laudē tuā mitterēt ? aut, in quo potuē, ſi
te palā odiſſem,minus qđ tibi obeſſet, facere;ſi clā,ma
gis apte inimicus eſſe? ꝓ ſi eſsē ea pſidia,qua ſunt ij,q
in nos hæc coferunt:tn̄ ea ſtultitia certe nō fuiſſem, vt
aut in obſcuro odio apertas inimicitias, aut ī quo tibi
nihil nocerē,ſummā oñderē voluntatē nocēdi . ad me
adire quoſdā memini,q dicerēt,nimis magnos sūptus
legatis decerni.qbus ego nō tā imperaui;q̄ cenſui, sū
ptus legatis.q̄ maxime ad legē Cornelia decernendos.
atq; in eo ipſo me nō pſeueraſſe , teſtes ſunt rōnes ciui
tatu:in quibus quantum quęq; voluit legatis tuēs datū
induxit. te aūt quibus mēdacijs hoīes leuiſſimi onera
rūt? non modo ſublatos ſumptus, ſed ēt à procuratori
bus eorum,qui iā profecti eſſent,repetitos,& ablatos,
eamq́. cauſam multis oīno nō eūdi fuiſſe.quererer te-
cū,atq; expoſtularē,niſi,vt ſupraſcripſi, purgare, me ti
* alias, toto bi hoc * tuo tpe,q̄ accuſare te,mallē,idq.putarem eſſe
rectius.itaq; nihil de te, ꝓ credideris:de me, q̄obrem
nō debueris credere,pauca dicā, nam ſi me virum bo-
nū, ſi dignum ijs ſtudijs, eaq́. doctrina cui me à pueri
tia dedi, ſi ſatis magni animi, nō minimi cōſilij in ma-
ximis rebus pſpectū habes: nihil in me non modo pſi
diosum,& īſidiosum,& fallax in amicitia,ſed ne humi
le qdē,aut ieiuniū debes agnoſcere, ſin aūt me aſtutū,
& occultū lubet fingere:qd eſt, quod minus cadere in
eiuſmodi naturā poſſit, q̄ aut florentiſſimi hoīs aſper
nari bn̄uolētiam;aut eius exiſtimationē oppugnare in
ꝓuincia,cuius laudē domi defenderis; aut ī ea re aīm
oñderē inimicū, in qua nihil obſis;aut id eligere ad pſi
diā,qđ ad indicandum odiū apertiſſimū ſit,ad nocēdū
leuiſſimū?qd erat aūt,cur ego in te tā īplacabilis eſsē ;
cū te ex fratre meo ne tū quidem , cū tibi ꝓpè neceſſe
eſſet eas agere partes,inimicū mihi fuiſſe cognouiſsē ?
cū vero reditū nr̄m in gr̄am vterq; expetiſſet : qd in cō
ſulatu tuo fruſtra mecū egiſti , qđ me aut facere, aut
ſentire voluiſſes ? qd mihi mādaſti, cū te Puteolis ꝓſe
querer, in quo nō expectationē tuā diligentia meā vi-
cerim? ꝓ ſi.i.maxime aſtuti,oīa ad ſuam vtilitatē refer
re:qd mihi tandē erat vtilius,qd cōmodis meis aptius,
q̄ hoīs nobiliſſimi, atq; honoratiſſimi cōiūctio,cuius
opes,ingeniū,liberi,affines,ꝓpinqui mihi magno,vel
ornamēto,vel pſidio eſſe poſſent? quæ tn̄ ego oīa in ex
petēda amicitia tua,nō aſtutia quadā, ſed aliqua poti⁹
ſapiētia ſecutus ſum.qd illa vincula,qbus quidē liben
tiſſime aſtringor, quāta ſunt ? ſtudiorū ſimilitudo,ſua
uitas cōſuetudinis,delectatio vitæ, atq; victus ſermo-
nis ſocietas,lr̄æ interiores. Atq; hec domeſtica.qd illa
tandē popularia?reditꝰs illuſtris in gr̄am?in quo ne p
imprudentiā quidem errari pōt ſine ſuſpicione pſidię:
ampliſſimi ſacerdotij collegiū;in quo nō modo amici
tiam violari apud maiores nr̄os ſas non erat, ſed ne co
optare quidē ſacerdotem licebat,qui cuiq̄ ex collegio
eſſet inimicus, q̄ vt omittam tam multa,atq; tanta : qs
vnq̄ tāti quenq̄ fecit, aut facere potuit, aut debuit, q̄ti
ego Cn.Pōpeium,ſocerum filię tuæ?etenim, ſi merita
valēt : patriā,liberos, ſalutem, dignitatem, memetipm
mihi p illum reſtitutum puto.ſi cōſuetudinis iucundi
tas?quæ fuit vnq̄ amicitio conſularium in nr̄a ciuitate
cōiunctio ? ſi vlla amoris, atq; officij ſigna : quid mihi
ille non cōmiſit? qd non mecum cōicauit? qd de ſe in
ſenatu,cum ipſe abeſſet,per quenq̄ agi maluit?quibus
ille me rebus nō ornatiſſimū voluit ampliſſime ? qua
deniq; ille facilitate, qua humanitate tulit cōtentione
meā ꝓ Milone, aduerſantem interdū actionibus ſuis ?
quo ſtudio ꝓuidit,ne qua me illius tpis inuidia attin-
geret,cū me cōſilio,cum auctoritate, cū armis deniq;
texit ſuis? quibus quidem tpibus hæc in grauitas,hæc
animi altitudo fuit,nō modo vt Phrygi alicui, aut Ly-
caoni,qđ tu in legatis feciſti, ſed ne ſummorum quidē
hoīum maleuolis de me ſermonibus crederet . huius
igr̄ filius cum ſit gener tus;cumq;, pręter hanc coniun
ctionē affinitatis, q̄ ſis Cn.Pōpeio carus, quamq́. iucū
dus, intelligā,quo tandē aīo in te eſſe debeo? cū pręſer
tim eas ad me is lr̄as miſerit,qb⁹,ēt ſi tibi, cui ſum ami
ciſſimus,hoſtis eſsē,placarer tn̄,totūq́. me ad eius viri
ita de me meriti voluntatē,nutumq́. cōuerterē.ſed hęc
hactenus;plurib⁹.n. ēt fortaſſe verbis,quā neceſſe fuit,
ſcripta ſunt. Nūc ea,quæ à me * pfecta,quæq; inſtituta * alias, pfecta, quæq; conſtituta
ſunt cognoſce . atq; hęc agimus, & agemus magis pro
dignitate, q̄ pro periculo tuo:te.n.vt ſpero,ꝓpediē cē
forē audiemus:cuius magr̄atus officia,q̄ ſunt maximi
animi,ſummiq́. cōſilij, tibi diligentius, & accuratius,
q̄ hæc,quæ nos de te agimus,cogitāda eſſe cēſeo.vale.

CVM

HVB. CVM eſt) Cũ intellexiſſet Cic. Ap. ambitus accuſatum eſ-
ſe, eum hac epiſt. conſolatus eſt, dicens ſe ita confidere, &
in eius innocentia, & in præſidio amicorum eius, vt non
dubitet iſtum laborem, & vexationem accuſationis fore ei hono
ri, & qa inuidorum quoque maleuolentia triumphum obtinere
Ap. non poterat, quẽ ſcripſerat ſe confidere adeptu͛ eſſe horta-
tur ẽt Cic. vt æquo animo id ferat, ſe aũt pollicere oino defenſu
rum eius nomen, & dignitatem in prouincia, neq; de h.d. poſſe
rogari ſine iniuria. Rogat deinde Ap. vt det operam, nequid tpis
ſibi prorogetur in prouincia, vt poſſit Romæ ſuum fauorem et
præſtare, & qm ſcripſerat Ap. ſe cognouiſſe incredibilem bene-
uolentiã omnium ordinum erga ſe reſpondet Cic. ſe minime mi
rari, cum talis ſit, qui mereatur fauorem omnium bonorum viro
rum. Multis poſtremo verbis ſe excuſat Cic. ꝙ non impediuiſ-
ſet legationem, quæ Romæ mittebatur ad laudes ipſius Appij, &
adducit rationes, quare id facere nec voluerit, nec debuerit vſq;
ad noem epiſt. [Allatum) Nunciatum. [De temeritate) De auda-
cia, impudentia. [Faceſſerent negocium) darent tibi laborẽ, & im
pedimentũ, nam negocium pro labore plerunq; ponitur. [Graui
Nego - cium ter cõmotus) vehementer perturbatus. [Primo nuncio) ſtatim, vt
primum audiui. [Quod) quia, & eſt ratio quare primo nuncio ſit
grauiter cõmotus. [Præter meam opinionẽ) .i. tam præter meã
ſpem, oia .n. exiſtimabã potius tibi euẽtura quã hoc vt accuſare
ris. [Vt) Poſtq. [Collegi me) diligentius conſideraui. [Cetera) reli
qua, quæ pertinẽt ad defenſionem tuam. Cetera aũt dixit, q accu
ſationẽ nõ poterat vitare, q iã facta erat. [In te ipſo) .i. quem ſci
bam, & ſapientiſſimum, & innocentem. [In tuis am. & p.) qui de
fenſionem tuam fortiſſime ſuſciperent. [Multaq.) Subaudi, & qđ
Quamob rem multa. [Veniebant in mentẽ) Cogitabantur à me. [Quamobrẽ) .i.
pp quæ multa, nam quamobrẽ cum ponit accuſatiuũ tam plurali
reddet q ſingulari. [Singulari ſic) vnũ eſt quamobrem oẽs te aman
dũ putent .i. pp quod vnũ. [Plurali ſic) Quatuor ſunt quamobrẽ
imperator maxime laudetur .i. pp quæ quatuor. [Iſtũ laborem) Iſtã
vexationem. [Honori) Ad honorẽ. [Fore tuum. [Illud) Dicit ſe
multum doluiſſe, cum videret Ap. inuidoꝶ maleuolentia trium-
phũ, vt ſperauerat, obtinere nõ poſſe. [Illud,) q.d. ꝓ ceteris oibus
incõmodis tuis. [Inuidorũ conſilio) non aũt tua culpa, qa eum
optime mereceas. [Quod) hoc relatiuum refert ſenſum totius
clauſulæ, vt ſit quod .i. triũphum tibi ereptũ eſſe inuidoꝶ conſilio.
Quanti ego iudicaui faciendũ, q nunq in talibus felicitatem eſſe
exiſtimaui, neq; in maxime expetendis eſſe duxi. [Facies ſap.) qa
ſi non magnificeris, non multũ ẽt cruciaberis, ꝙ eis priueris, nã
iis quę expetenda exiſtimant moleſte caremus. Horatio epiſt. Si
qd mirabere ponas inuitus. [Ages triumphũ) ex dolore inimico
rum .i. triũphabis de dolore inimicoꝶ q nollent te triumphare,
neq; intelligit eum eſſe re vera triũphum, quẽ meruerat acturum,
ſed tm̃ modo habituꝶ triumphum de dolore inimicoꝶ, ſi ipſe ę-
quo aio tulerit hanc iniuriã, & de ereptione triũphali. [Neruis)
Roboribus, viribus Terent. vbi tu neruos intẽdas tuos, q locus nõ
eſt, vt qdam exiſtimant, obſcene intelligendus, ſed neruos robur
& vires. [Sapientiaq. tua) vt ſapienter te geras vt facias inimicos
tuos pœnitere temeritatis ſuæ. [Intẽperantiæ) Temperitatis, qua
vſi ſunt in te. [Cõteſtans) Adiurans, & in teſtimonium adducens.
[Confirmo) certifico. [Malo .n.) Parentheſis. [Malo) Eſt ſenſus,
ſum magis cõtentus ꝓmittere tibi ꝓ dignitate q pro ſalute quæ
pluris ſolet fieri q dignitas, qa illa ſemel amiſſa nunq recupera-
tur, dignitas vero põt recuperari. [In hac prouincia) Cilicia. Præ
fuiſti) quam adminiſtraſti ante me. [Deprecatoris) .ſ. me ſuſceptu-
rum officia atq; partes deprecatoris qa pro te ꝓcabor quæcunq;
videbo eſſe neceſſe. [Laborando) qa propinqui maxime ſolent
ſuſcipere laborẽ pro oibus. [Auctoritate, cari) quia qui carus eſt
plurimũ valet auctoritate, q plurima & maxima plerunq; efficiun
tur. [Grauitate) Veneratione, quæ mihi hr̃ pp nomen imperato-
ris, quo appellor, & eſt ordo, cõteſtãs oẽs deos, ſit promitto atq;
confirmo de me, in hac prouincia cui præfuiſti, ſuſceptuꝶ officia
atq; partes deprecatoris rogando ꝓpinq. laborando hois, vt ſpe
ro cari apud ciuitates auctoritate, imperatoris grauitate, hoꝶ cu
iuſlibet ſubaudiẽdũ eſt officia atq; partes, & eſt diſtributio exor-
natio rhetorica, qa negocia quædam certa in plures perſonas di
ſtribuunt, & articulos, qm ſingula verba interuallis diſtinguuntur,
ceſa oratione. [Cari) Dilecti. [Vt ſpero) vitas arrogantiam, ne aſ-
firmet ſe eſſe caꝶ ciuitatibus dicit ait. Cic. ſe nihil prætermiſſu
rum eſſe quod pro Ap. efficere poſſit vt poſtules poſſis familiari
ter, & iure quodã amicitiæ petere. [Expectes) Speres, credas oino
te imperatuꝶ. [Vnicam) Sẽſus, plura in te beneficia conferam, q
tu cogitari poſſis. [A te) Noie tuo. [Nimis magnæ) pp cauſam
ſequentem, qa exiſtimabam mihi iniuriam fieri, cum a te roga-
bar. q potius vel petere familiariter, vel iubere debuiſſes. [Pom-
peium) Filiæ tuæ ſocerum. Brutum g.t. Hos .n. duos cum magni
ficaret Cic. pp eos ↄcedit neceſſe, eſſe vt & Ap. q eis affinitate cõ
iunctus erat in oi re mereri. [Quanq in conſuetudine quod.) q.d.
ẽt ſi non accidiſſet, vt nunc in prouincia oſtẽderem tibi meũ er-
ga Pomp. & Brut. amorẽ, & obſeruantia, tum ẽt rõne in cõſuetu-
dine, hoc eſt conuerſatione quotidiana tibi declaraſſem. [Sicuti
pſpicies) qa cum ero Romæ, faciã: ꝙ conoſce quanti faciam &
Pomp. & Brut. qa eoꝶ cauſa nihil erit, qđ pro te non ſuſcipiam.
[Sed qñ) .i. qm̃, nam qñ hoc loco cauſatiuũ eſt nõ tpale. [Ita ac.)
Ita euenit, vt pp negocia tua, & hic in ꝓuincia, & Romæ, pp ac-
cuſationẽ vel ereptionẽ triumphi perſpiceres, quãti facerẽ Põp.
& Brut. & te. [Facinus & ad) .i. confiteor me & male feciſſe, & fe-
ciſſe cõtra decus, & honorem meum, ſi qd ꝓtermiſero, qđ ꝓ te à
me fieri debeat. [Pontinus) Hic fuerat cũ Appio in Cil. & poſtea Quãdo
remãſerat cum Cic. hanc aũt ab Ap. optime tractatũ dicit Cic. eſ
ſe in eũ & gratũ, & beneuolũ. [Tui beneficij) Erga ipſum Ponti-
nũ. [Præſtat) Exhibet, oõdit. [Quã debet) pp ſingulare beneficiũ
à te acceptũ. [Coactus maximis) Suis re. .i. non libẽter, ſed cõpul-
ſus negocijs ſuis magni põderis, & momẽti. [A me inui.) .i. q oi-
no noluiſſem ipm̃ diſcedere. [Vt vidit) .i. poſtq cognouit. [Inter
eſſe tua) Tuũ eſſe cõmodum, ad rẽ tuam pertinere. [Reuertit) Re Reuerte & reuer tor
dit, dicimus ſũt reuerti, & reuerſus ſum. reuerto aũt raro legim⁹.
Reuertor .n. vtimur frequẽtius. [Talia) Sẽſus eſt ſatis clarus talis,
cũ videam te habituꝶ talia ſtudia, hoc eſt tales voluntates, & aios
prõptos talium viroꝶ, qualis eſt Pontinus, q oia diligenter facit,
q ad tuam vtilitatem ꝑtinere exiſtimat. [Non poſſum dubitare)
.i. oino cõfido, qđ hæc. [Solicitudo) .i. anxietas, quam nunc tibi
ꝓbent inuidi tui erit tibi. [Amplitudo) .i. incrementum dignita-
tis, & cõuertetur in honorem tuum. [Sin vero) Procurabat .n. Ap
pius vt cenſores crearent, inter quos & ipſe creari volebat. [Geſ
ſeris) Adminiſtraueris. [Vt debes) pp imitationem illius proaui
tui clariſſimi cẽſoris Appij cæci. [Et potes) Quia es ſapiẽtiſſimus
& doctiſſimus. [Præſidio) Adiumẽto, plurimum .n. prodeſt poſte-
ris virtus, & gloria maioꝶ ſuoꝶ: quoꝶ cauſa, & memoria multa
aſſequũtur, quæ alr̃ aſſr q non poſſent. [Pugna) Contende contra
eoꝶ ſniam: q in alteꝶ annum adminiſtrationem prouinciæ mi-
hi prorogari volunt. [Hic) In prouincia. [Iſtuc quoq;) ẽt Romæ Hic
vbi tu es nã vt ſupra diximus hic ad perſonã loquentis refertur, Iſtic
iſtic ad pſonam ſecundã, illic ad perſonã abſentẽ. [Satisfecerimus Illic
pro te, quæ debuerimus, & potuerimus. [Nauare) Diligenter ꝓ-
ſtare. [Volũtate) .ſ. bona & prõpta. [Minime mi.) Minime digna
admiratione. [Et) Pro ſed ponit. [Eadem) Quæ ſcripſi. [Cum ti- Et
bi) .i. & tribui. [Tum) .i. & ſed magis ſignat quam cum, vt ſæpius Cum
diximus. [Studia) voluntates promptas. [Quæ mihi) Qđ præmi. ſ. Tum
ſtudioꝶ. [Omnium ꝓpe conſenſu) Quia ſemper habuiſti ſtudia
prope oium bonoꝶ. Dicit aũt ſe duplici de cauſa gaudere, & qa
ea tribuunt Ap. quæ debent, & qa videat adhuc prõptas volunta-
tes ergo viros bonos remanere ferẽ oium conſenſu. [Laborum)
Quos pro tuenda rep. ſuſcepi. [Vigiliarum) pp ſtudia literaꝶ,
quæ maxime vigilijs cõſecutus ſum, vel vigiliaꝶ, cum diligentia
mea & vigilãtia oppreſſi cõiurationẽ Catil. Iuuen. Sed vigilat cõ
ſul, vexillaq. vr̃a coercet. [In eo adol.) qdã intelligũt Dolabellã
à quo App. fuiſſet accuſatus. Alij malunt Vatiniũ, qđ magis pro
bo licet & Dolabella fuerit acerrimus inimicus, & oppugnator
Ap. [Salutem) vitam. [Duobus patroni capitis) qa bis accuſatus
eſt capitis Vatinius, & bis à Cic. defenſus. [Obliuiſceretur) q cum
ſciret te à me amari debuerat rõne mei: q fueram eius patronus,
& defenſos deſiſtere à te accuſando, & oppugnando, & à ſuſcipiẽ
dis inimicis tuis. [Ornamentis) Propter honores à te adminiſtra
tos optime. [Vel pſidijs) pp nobilitatem familiæ, & multitudinẽ
propinquoꝶ & amicoꝶ, quæ oia ſolent eſſe pſidio. maior .n. re-
ſpectus ſolent hẽi hoꝶ ijs, qui oibus pdictis abundant. [Redunda
res) Abundares, plenus eſſes. [Illi) vatinio accuſatori tuo. [Vt le-
uiſſime dicam) .i. ne iniurioſe dicã acerbe. [Multa deeſſent) Ecce
quo leuiſſime dixit, noluit .n. dicere: cũ ille nihil eoꝶ hr̃et, quod
fuiſſet acerbius, & iniurioſius. [Stultus) Inſipiens. ſine cõſideratio
nem. [Puerilis) Sine rõne, qa puerorum loquacitas eſt ſine rõne.
[De quo) .ſ. ſermonẽ. [Item) Etiam. [Ego aũt) Sẽſus eſt. Si ille qui
tuas inimicitias ſuſcepiſſet, fuiſſet mihi coniũctiſſimus, potius di
remiſſem, & dimiſiſſem veterẽ coniunctionem cũ eo cauſa tui, q
conciliaſſem nouam, vt intelligeret quanti te facere. [Diremiſ-
ſem) Dimiſiſſem, abſtuliſſem. [Conciliaſſem) Coniunxiſſem. [Stu-
dio) voluntate. [Id) Studium meum. [Obſcuꝶ) incognitum. [In
ꝓuincia, & Rom.) vbi oñdi oibus quo aio in te eſſem. [Dubita-
tio) De meo ſtudio ergo te. [Alienũ) Non aptũ, nec congruum,
quia alia ſunt mihi facienda. [Expoſtulandi) Conquerendi. [Pue

 gandi)

ſandi)Excuſandi.[Neceſſarium)ne tacendo videar eſſe in culpa. [Vbi.n.)incipit excuſare qđ ei obijcerat Ap.ꝙ impediſſe legationes, q̃ pro laudibus eius Romã mittebaotur, quod ꝓbat optimis rõnibus, & argumentis oino eſſe falſum. [Quo minus) vt non. [Ad tuam laudem)vt te laudaret in ſenatu R. [Aut)rõ approbabilis, ſi inqt palam te odiſſem,in quo potui tibi minus nocere q̃ impediendo hmõi legationis.[Palã) aperte.[Sic) impediẽdo ea, quæ ptinerẽt ad laudem tuã.[Magis apte)magis clare, cũ debere quærere potius eſſe occulte inimicus.q a te palam non oderã. [Quod ſi)confutat rõne aduerſarioꝝ,q cũ eſſent pfidi nõ erubeſcebãt hæc dicere de Cic.& h.d.ſi ẽt,eſſem ita pfidus ſicut ſunt illi q in me hęc ꝯferunt,tñ nõ eſſem ita ſtultus, & demens,vt cũ odiũ meũ ſit in te occultũ, vellem in occulto odio ſumere inimicitias aptas,illud.n.eſſet ſtulti, nec ẽt eſſem ita ſtultus, vt vellem oſtendere me hře ſummam voluntatẽ nocendi in eo quo nihil tibi nocerẽ.[Sapiẽs.n.)ſi videt ſe nõ poſſe nocere,diſſimulat ẽt voluntatem nocẽdi,qđ ego ẽt feciſſẽ,quẽ ſcis non eſſe ſtultũ.[Nocere nihil) q a ſi ẽt impediuiſſem legationẽ,ni tñ nihil amiſiſſes de dignitate tua,& ita,nihil tibi nocuiſſet.[Ad me)has ferè ſnias ẽi dicit ſupra in epiſt.q̃ incipit.Etſi quantum.[Adire memini)notandum eſt eleganiſſime iũgi huic verbo memini pñs tps infinitiui,vt hic & memini audire, memini legere.Rariſſime aũt memini audiuiſſe me mini legiſſe,niſi oeceſſitate carminis,vt apud Virg.j.Georg. Nãque ſub œbaliæ memini me turribus altis Corycią vidiſſe ſenẽ. [Imperaui)iuſſi,qđ ſi feciſſem fortaſſe poſſes me accuſare.[Ceoſui)probaui,iudicaui.[Ad l.Cor.).i.ſm legẽ Corn.quæ ſumptum legatis diffiniebat.[In eo ipſo).i.io ea ſnia.i.vt ſumptus ad legem Cor.decerneretur.[Non pſeueraſſe) oon pmanſiſſe. [Rationes) comparationes.[In quibus)ciuitatibus.[Quantum vol.)noo aũt quantũ decernebat lex Cor.ſicut ego cõſueuerã prius,& ita apparet ꝙ non pſeueraui in ea ſnia. [Quibus) Qualibus,q.d.perde cõfectis,& cõpoſitis,& cũ admiratiooe legendũ eſt.[Onerarunt) impleuerunt.[Leuiſſimi) viliſſimi,nullo honore digni. [Sublatos)remotos ipſis legatis.[Repetitos)Exactos,reuocatos.[Procuratoribus) Geſtoribus oegocioꝝ, quos vulgus factores appellat.

Expoſtulo [Profecti eſſent)veniſſeot Romam.[Ablatos) Ereptos.[Eamq́ue cauſam) q a viderẽ me vel tollere ſumptus legatis pfecturis, vel

Quid ſit dilēma repetere a ꝓcuratoribus eoꝝ.q a iam eſſent profecti multos no luiſſe pficiſci Romã ad te laudandum. [Atq;) Pro & ponitur,nã expoſtulare quão ſignãt. [Id).ſ.pugnare me potius q̃ quæri. tecũ.[Rectius)honeſtius. [Nã ſi) Vtitur argõ quod græce dilemma dr̃,latine vero diuiſio, cum rem ſe mouẽtes a te vtranq; abſoluimus,rõne ſubiecta. Dicit.n.quod ſiue bonus vir,& ſincerus,ſiue malus,& aſtutus ab Ap.eſt exiſtimatus, nihil tñ oino fuiſſe facturus exiſtimandus eſt.[Nã ſi) Prima pars argumenti.[Studijs) humanitatis, & eloquentiæ, q̃ oon pñt niſi in viꝝ bonum cadere, q a oratorem viꝝ booũ eſſe oportet,& ad iuſtitiã hoc retulit, ꝑꝑ q̃ maxime,vt ipſe in officijs,inqt, viri boni nomioãtur. [Magni animi)ſatis fortẽ in grauitate cõſtantiaq.ſeruanda,qđ ad fortitudinẽ,& magnificentiã ptinet.[Noo nimini)vitauit arrogantiam ne diceret de ſe maximi cõſilij.[In maximis reb.) in quibus maxime cognoſci hois prudẽtia, maximis aũt dixit præcipue ꝑꝑ oppreſſam coniurationẽ.[Perſpectum) cognitũ,qđ plus eſt q exiſtimare.[Nihil)ſubijcit rõnem primę partis. [Perfidioſum,& inſidioſum)cum pfidia,& inſidijs factum,quod eſſet cõtra iuſtioã,& fortitudinẽ,q a quẽ fortẽ dicimus,eundem bonũ, & iuſtũ philoſophi ẽt volunt.[Ne humile) qđ eſſet ſimpliciter cõtra fortitudinẽ & magnificẽnã,cui' eſt vt res magnas, & excelſas expetere, & gerere,ita res humiles oioo ꝯtemnere,ergo humile retulit ad id qđ dixerat magni ai,aut ieiunũ.[Inſatiabile)vt ſupra diximus. Iuue. Hinc ieiunũ odiũ.[Sin aũt)altera pars.[Aſtutũ)ſimulatorem.[Occultum)diſſimulatorẽ.[Fingere)facere mẽtiri,cũ non ſim.[Quid eſt)ſubiectio rõnis huius ſecũdę partis, qua diluit ꝓpõnẽ.i.ſe oõ eſſe aſtutũ oee occultum. [Eiuſmodi n.).i.in oẽs talis nãq,q a aſtuti & occulti nõ aſpernant bñuolentiã hoim potentũ, & horẽtiſſimoꝝ,ſed potius eã captãt,ẽt ſi eos oderint.[Aſpernari) Reſpuere,cõtẽnere,faſtidire.[Aeſtimationẽ)auctoritatẽ,reputationem. [In pu.) vbi nimis poſſem tibi nocere.[Domi) Romæ.[Defenderis)ſecũda pſona pro tertia pro defenderit aliqs,hoc eſt defeoderim ego. [Aut) Alia rõ. [Nihil obſis) nihil nocere poſſis,quia hoc eſſet cõtra aſtutiam. [Aut) alia rõ.[Indicãdum odium) quod aſtutus potius occultaret.[Leuiſſimũ)minimum, q a ſi hoc feciſſem, indicaſſem apertiſſime odiũ meum io te,neq; tñ ibi multũ nocere potuiſſem. [Quid erat) Poſtq̃ Cic.arguit ex ingenio,& nã ſua hoc non fuiſſe faciẽdum, ꝙ Ap.ei obijciebat, nunc arguit ex partibus,& cauſis Appij,cõtra quem oppugnãdum oñdit nullã fuiſſe cauſam, cũ cognouerit eum nõ fuiſſe ſibi inimicum, tũc cũ maxime eſſe poſſet eo tpe,quo Cic. oppugnabat Clodiũ, qui erat de familia Appij.[Implacabilis)Iratus,inimicus.[In te)Cõtra te.[Fratre meo tunc)Cui oino credo.[Prope)ferre.[Neceſſe eſſet)q a ſine repræheoſione non poſſumus deſerere propinquũ, cũ agit de eius ſalute. [Eas partes agere).i.id facere, vt.ſ.eſſes mihi inimicus q a oppugnabã Cl.gentilẽm tuũ,cuius cauſa erat fere neceſſe te mihi inimicũ eſſe.[Cum ve.) Alia potior cauſa.[Vterque exp.)vterq; deſideraſſet,& quęſiſſet,tunc.n. maxime firma debet eſſe reconciliatio,cũ ex vtriuſq; voluntate prouenit.[Quid) q.d.nihil, oia.n.feci,q̃ me rogaſti.[Egiſti) Rogaſti. [Fruſtra) ſine effectu.[Sentire)Iudicare,ex ſnia mea in ſenatu dicere.[Mãdaſti) Mãdaſti puteolis dixiſti faciendum,commiſiſti,mandamus.n.verbis.[Puteolis)ciuitas Campaniæ, & ſm Feſtum dicta eſt ab aquæ calidæ putore, licet alij putent a multitudine puteoꝝ earundem aquaꝝ gr̃a factorum, dicta eſt aũt Dicæarchia à iuſtitia adminiſtrationis, & gubernationis, & cõdita eſt à Samijs vt voluit Euſebius eo tpe Tarquini a Bruto ab vrbe expulſi ſunt.[Proſequerer)Aſſidue ſequerer,tecũ venirem. [In quo) Quod mihi mãdaſſes. [Non vicerim expectationem).i.nõ facerem pluſq̃ ſperaſſet,& putaſſes me eſſe facturũ.[Quod ſi)cõmemoratio eſt exornatio,pmanet.n.in hoc vt ꝓbet cõtra aſtutiã fuiſſe,vt eum oppugnaret. [Si eſt).i.quia eſt, affirmatiue.n.ponit hæc dictio ſi.[Maxime)q a cũ alios curet,aut curaret videat aſtutus,maxime tñ vtilitatem ſuam quærit. [Tandem)compendioſam ſignãt concluſionem.[Apous) Conuenieotius. [Hominis)Tui appij.ſ.[Nobiliſſimi) Ex familia.[Hooorattiſſimi)ꝑꝑ doctrina,vel ꝑꝑ dignitates adminiſtratas.[Cuius o.) hæc oia quæ ſequuntur in Ap.eſſe ſignãt.[Opes) Ingenũ,articulus eſt,exornatio.[Ornamẽto) hooori. [Præſidio)Adiumẽto ad ꝯñda ea q̃ vellem.[Quæ tñ) Occurrit obiectioni,quia oegauerat ſe eſſe aſtutũ,ne reſpectus, & enumeratio ſupradictoꝝ videatur eum mouiſſe.dicit ſe eſſe ſecutuꝝ ſupradicta oia oon aſtutia, ſed ſapiẽtia,q a ſapientis eſt ea cõſiderare in amico. [Quid) Subaudi dicã.[Vincula)vrgẽtiſſimæ & ſtrictiſſimæ cauſæ.[Quãta,)q.d.maxima.ſ.[Studioꝝ)humanitatis,& philoſophiæ.[Similitudo) quia itẽ tu eis delectaris,ſicut ego. [Cõſuetudinis) cõuerſationis,quæ vt Cic.in Læl.de Amic.inqt,auget beneuolentiam. [Vitæ)Ac victus.vita cũ multa alia ſignãt,tum vero teſte Don. fortunam accidentẽ viuẽtibus,& accipit pro moribus viuendi,vt hic. Victus aũt verbo,vt eſt digeſtis de verboꝝ ſignatiooe continetur,q̃ eſui,potui cuiuſque corporis atq; hmõi neceſſaria ſunt, vtrunq; igitur dicit ſibi ſu ſſe cũ Ap.ſ.vitæ,& victus conſuetudinem.[Sermonis) collocutioonis,q̃ maxime,vel contingit,vel auget beneuolentiã. [Literæ int.)Secretiores.[Hæc) Supradicta.[Domeſtica).i ſunt. [Popularia) Magis nota populo,& quæ ſint declarat. [Reditus) reſtitutio in gr̃am, cum inter eos vt ſupra viſum eſt,fuiſſent Magnæ ſimultates.[Illuſtris)Clarus oibus ootus.[Per im.) per ignorantiam, & eſt ſenſus, in quo ẽt quidq̃ errare per imprudentiam poſſum putari pooius erraſſe pfidia quam imprudentia.[Sacerdotij) Auguralis dignitatis, quæ apud antiquos ſacerdotium erat. [Ampliſſimi)Maximi,& digniſſimi.[Violar.) offendi. [Fas) Licitum. [Sed oe o.).i.nec eligi quidem.quod minus eſt Sacerdotẽ augurem. [Ex collegio aug.) quia erat horum ſacerdotum collegium.[Quæ)Ante dicta oia.[Omittam) Prætere am.[Tam multa) Tot numero. [Tanta)Tam magna, tanti ponderis, quæ me poterant prohibere ab inferenda obi iniuria.[Quis vnquam) addit alias cauſas, qbus oſtendit ohi nullo pacto fuiſſe oſtendendũ Ap.ſ.reſpectu Pomp. & Bruti quos Cic. oſtendit ſibi eſſe cariſſimos,quorum cauſa innuit oportuiſſe ẽt Ap.eſſe ſibi carum, qui eſſet ei affinitate coniunctus. [Etenim,ſi mer.) Beneficia maxima. [Valent)Ad obligationem amoris. [Patriam,lib.)Articulus, quia cum opera Põp. ſit hæc oia conſecutus, ꝑꝑ reſtitutionem. Dicit ſe exiſtimare hæc oia ſibi a Pomp.reſtituta. [Si con.) Alia rõ de beneuolentia ſua erga Pomp.ſ.iucunda conſuetudo,quia fuerit oium ciuium R.coniunctiſſimi. [Iucunditas) Suæ vitæ,& ſubaudi valet.[Signa) Indicia.[Commiſit) credidit,meæ fidei tradidit, quod eſt ſignum amoris. [Cõicauit).ſ.mecum.i.q d eſt cuius me participẽ noo fecerit, qđ non feciſſet niſi me ſummopere amaſſet.[Agi)Tractari.[Maluit) Potius voluit.ſ.q̃ per me.[Cum abeſſet)Cum non eſſet in vrbe. [Quibus reb.)q.d.oibus. [Ornatiſſimum) Honoratiſſimum. [Ampliſſime) Cum magna dignitate. [Qua)Quali,admiratiue,q.d.incredibili.[Facilitate) Manſuetudine.Tulit)Paſſus eſt.[Contentionem)orationem vehementiſſimam pro defenſione Milonis,q Clodium interfecerat. [Actionibus)Inſtitutioo ibus,geſtis illius Pomp.[Quo ſtudio)Qua diligẽtia, q. d. maxima. [Inuidia) hoies inuidi.ſ.[Illius tpis) Quo defendebã homicidam Milonem.[Attingeret) Lederet,quia diſpoſuit armatos ad defenſionẽ meã,vt tuto poſſem dicere,hoc idem oſten

Vita · Victus

oſtendit in exordio orationis Milonianæ.[Cõſilio)Sapientia.[Armis)quæ pro templis diſpoſuerat,vt diximus. [Texit) Defendit. Virg. Nec Apollinis inſula texit. (Quibus tēpo bus) Clodianis. [Phrygi aut Lycaoni) Alicuius leui,homini, & mendaci, quales ſunt Phryges, & Lycaones, nam Phrygia, & Lycaonia regiones ſunt Aſiæ.[Quod)quam rem.ſ.credere leuiſſimis hoibus in legatis)qui dicebantur à me impediti.[Feciſſi)Credidiſſi.[Summorum) quorum dignitas potuiſſe excuſare Pomp.ſi eis de me, credidiſſet.[Maleuolis ſer.)Sermonibus maleuolorum.qui apud eum de me detrahebant,qbus quidem ille non credidit.[Huius) Pomp. [Quo,)q.d.optimo,& amiciſſimo. [Debeo)pp ſupradictas cauſas oẽs.[Cum preſertim)addidit aliam cauſam, quia Pomp.miſerat literas ad Cic.vt eius cauſa hēret cõmendatam dignitatem Appij.[Is)Pomp.[Placeret)Redderet amicus.[Conuerterem) Traducerẽ.[De me meritis)q tot & tãtis me effecit beneficijs. [Nutũ) ſignum,& ſignificationem,q mihi ſolo nutu faceret. [Hactenus dicta ſint.[Perfecta)Peracta ad exitum deducta.[Inſtituta) Incepta.[Pro di.) Pro honore tuo amplificando.[Quam ꝑ piculo) .i.q vt tibi noceamus,& periculum aliquod afferamus. [Propediem) Cito.[Cenſorem).ſ.factum,& creatum. [Cuius m.).ſ.cenſure. [Officia) Adminiſtrationem. [Quæ ſunt maximi animi) qa cenſuræ offm̃ ad viros maximi animi pertinet, quia cẽſores dnr magiſtri moꝝ, dicti à cẽſendo.i.arbitrando., quia illis ſummum erat arbitrium aliorum moꝝ, licet Feſtus dicat dictos,ꝙ quiſq; tanti ſuam exiſtimare ſolerent, quantum illi cenſuiſſet,quod quidem non eſt abſurdum,nam & regꝫ erant cenſores, & morum. [Agimus) Facimus.[Accuratius)Maiori cura,quia hoc magis pertinebit ad laudem tuam, ſi diligenter cogitaueris quomodo geras officia cenſuræ, potiuſquam quæ me contra te feciſſe dicis.

ASC. CVM eſt ad nos) Cum intellexiſſet Cic.Appiũ ambitus accuſari,conſolatur eum dicens, ſe conſidere eam curã, & iniuria aliqñ ad honorem eius facturum. Et qa triumphum ſibi inuidorum obtrectatione ereptum q̃ſtus erat,hortatur magno id aio ſerat,pollicetur ſe eius nomen in ꝓuincia protectuꝝ.Rogat deinde Appium, vt det operam ne quid ſibi tps ad prouinciam prorogetur. Dicitq. ſe non mirari fauorem omnium ordinũ in Appium,cum eo digniſſimus ſit. Poſtremo accuratiſſime atteſtatur ſe non impediuiſſe legatione ꝓuincialium ad laudandum Ap. in ſenatu mittendam, vt cum ordine patebit. Ordo eſt. Cum,.i.quãdo allatum eſt ad nos.Sunt qui legant cum nobis allatũ eſt,cuius eadem eſt ſnia,ſed forma dicendi minus Ciceroniana,de temeritate eoꝝ qui faceſſerint.i.fecerint tibi negocium.i.curam,& moleſtiam purgandi te de crimine ambitus,quo accuſabant,q largitionibus, precibus, minis, promiſſis,alijsq. corruptionibus magiſtratum petebant,cuius cõuicti de ſaxo Tarpeio, vt Malius Capitolinus olim, præcipitabantur.Etſi.i.qq cõmotus ſum grauiter primo nuncio, q.i.quia nihil potuit accidere, tam.i.tñ, contra opinionẽ meam,quam ſup.illud tñ, vt.i.poſtq. collegi me.i.vires animi mei ex ea cõmotione. Cetera.i.quæ reſtarent.ſ.vt abſolueris, videbantur mihi facillima, ꝙ habebam maximã ſpem in te ipſo.i.innocentia ac dignitate tua, & magnam ſpem in tuis.ſ.amicis, & neceſſarijs, & multa veniebant mihi in mentem.i.occurrebant cogitationi meæ, qobrem .i. ob quæ putarem illum laborem.ſ.purgandi, fore.i.futurum eſſe tibi ẽt.i.inſuper ꝓ honori.i.ad honorem.Ego tuli.i.paſſus ſum,illud plane.i.omnino moleſte,ꝙ videbam triumphum certiſſimum, & iuſtiſſimum eſſe ereptum tibi,hoc conſilio inuidorum. Quod.i.quam ereptionem triumphi factam eſſe tibi, ſi tu facies.i.æſtimabis tanti, quanti ego iudicaui ſemper faciendum eſſe,hoc eſt minimi. Quia Cic.nunq in talibus felicitatem conſtituit, nec triumphum inter expetenda locauit,tu facies ſapienter. & tu victor.i.vou cõpos ſpernẽdo,ſicut Chriſtiani boni vincunt mundum ages triumphum iuſtiſſimũ ex dolore inimicoꝝ.ſ.tuoꝝ,quibus dolebit,ꝙ tibi non doleat, & ꝙ tam conſtanter cõtumeliam erepti triumphi feras. Ego.n.video fore opus plane.i.oino,neruis.i.viribus,cõſtantia, & ſapiẽtia tua vehementer, vt pœniteat inimicos tuos,intẽperantiæ.i.immodeſtiæ,aut potius petulantiæ,& inſolentiæ.Ego obteſtans.i.in teſtimonium vocans oẽs deos promitto atq; confirmo tibi de me ſuſceptuꝝ pro dignitate tua, malo .n. dicere ſic, q pro ſalute.ſ.tua .i.q dicere me ſuſceptuꝝ pro ſalute tua, non.n. putat ſalutem in periculo eſſe, aut ſi putat,euitandi mali homini gratia dicere nõ vult, in hac ꝓuincia cui tu præfuiſti, officia atq; partes.i.munera & debita oſtēr quia deprecatoris.i.precantis,ne culpæ det, rogando.ſ.pro te,officia propinqui.ſ.conſanguinitate.laborando.ſ.pro te,officia hominis cari,vt ſpero.ſ.me eſſe apud ciuitates, auctoritate.i.per auctoritatem meam intercedendo, & officia, ac partes imperatoris, grauitate .i. per grauitatem, qua vtar in te laudando.

Ego volo ſup.vt poſtules, expectes omnia.ſ.officia à me,ego vincam.i.ſuperabo, cogitationes tuas officijs meis.i.plus faciam pro te q cogitare poteris. Q. Seruilius reddidit mihi à te.ſ.data per breues literas quæ tñ viſæ ſunt mihi nimis lõgæ,ego.n.putabam iniuriam fieri,cum rogabar.ſ.à te.Ego nollem,ſupp.vt tempus accidiſſet,in quo poſſes perſpicere.i.clare, videre,quãti ego facerem te, quanti ego facerem Pomp.ſ.ſocerum filiæ tuæ, quẽ vnum præ omnibus, ego facio, vt debeo plurimi, quanti facerẽ Brutum, qq̃ perſpexiſſes,in quotidiana cõſuetudine.i.conuerſatione.ſ.cum in vrbe fuiſſem,& ꝑſpicies.ſ.qm̃ adero. ſed qm̃,ſupp. tale tempus accidit, ſi q.d.ſ.officij,fuerit prætermiſſum à me,ego cõtebor facinus.i.factũ turpe cõmiſſum & dedecus admiſſum.ſ. à me.i.me incurriſſe in ipſum. Pontinus. Argumento à beneuolentia Pontini ſumpto,argumentatur multorum ſtudijs rem Appij adiutum iri.Fuerat is Pontinus cum Appio in Cilicia,& cum diſcederet pararet, quia intellexit Appij intereſſe, vt illic diutius eius nomẽ defenſurus maneret,ab itinere reuerſus eſt. Ordo eſt. Pontinus(opinor publicatum eſſe) qui tractatus eſt à te in Cilicia.ſ.præſtanti, & ſingulari fide,cuius beneficij tui.i.in eum, ego ſum teſtis.præſtat.i.exhibet tibi memoriam.i.gratitudinem,ſicut memores gratos dicimus,& beneuolentiam quam debet,qui cũ coactus maximis rebus ſuis deceſſiſſet à me inuitiſſimo, quia voluiſſem eũ retinere, tñ, vt.i.poſtquam. vidit.i.cognouit,intereſſe tua.i.in re,& vtilitate tua,eſſe reditum ſuum in prouinciam, conſcendens iam nauem .ſ. vt in Italiam transfretaret, reuertit.i.redijt Epheſo Laodiceam. Cum ego videam te habitum eſſe innumerabilia talia ſtudia.i.fauores in te. ego non poſſum plane.i.omnino dubitare quin iſta ſolicitudo ſit futura tibi amplitudini.i.ad amplitudinem,& maiorem dignitatem. Si vero efficis, vt cenſores creentur, etſi tu geſſeris cenſuram, ergo vr̄ ꝓñs eſſe, ſi cẽſores creentur,Appium cenſorem fore, quod ex eo forte argumentatur Cic.ꝙ nouit Appium id maximopere contendere,aut quia q anno præterito prouinciam laudabiliter rexerit, cenſuram ferè ademptus ſit,ita vt debes ne a maioribus tuis præcipue ab Appio Cæco degeneres, & potes,quia vir prudens,ego video id futuꝝ ſummo præſidio, non ſolum tibi,ſed ſupp.etiam omnibus tuis. Sunt qui legant ſummo te præſidio,vt ſit: Video te futurum ſummo præſidio, &c.ſed decẽtius dr̄ quæſturam laudabiliter geſſiſſe, futuꝝ Appio præſidio, quàm ipſum Appium ſibi. Pugna.i.quaſi pugnando contende,& enitere illud, videlicet ne quid tpis ꝓrogetur nobis.ſ.in prouincia,vt cũ ſatis fecerimus tibi hic,vbi nunc ſumus, poſſimus nauare.i.grauiter exercere, noſtram beneuolentiam in te quoque.i.ẽt iſtic.ſ.Romæ,vbi tu es.Ex hoc loco potuit Valla facile agnoſcere, quod de hic,& iſtic præcidit. Et quæ tu ſcribis ad me de ſtudijs omnium hominum, atq; ordinũ erga te, acciderũt mihi minime miranda,qa miramur qm̃ cauſam ignoramus,aut quæ tam magna ſunt,vt vix agnoſcamus,aut tam bona,vt imitemur,& acciderunt maxime iucunda,& eadẽ ſunt perſcripta ad me à familiaribus meis. Itaque capio magnam voluptatem,cum.ſ.ita ſit,ꝙ capiam voluptatem ea tribui,quæ debeãtur tibi cuius amicitia eſt mihi non ſolum ample .i.honorifica, ſed ẽt iucunda. tum vero.i.tunc magis verum eſt, ꝙ voluptatem capiam,ſtudia.ſ.hominum,remanere etiam nũc,q.d.in perditiſſimus tpibus in ciuitate noſtra, erga fortes,& induſtrios.i.ſolertes viros,propẽ.i.quaſi, cõſenſu omnium quæ merces.ſ.ꝙ ſtudia hominum ferè ſint erga fortes,& induſtrios,eſt tributa ſemper mihi ipſi,vna.i.ſola,laborum, & vigiliarum meaꝝ.Vero.i.ſed, illud accidit mihi permirum.i.valde mirum, tantam temeritatem fuiſſe in eo adoleſcẽte,cuius ſalutem.i.vitam ego defendi ſumma contentione in duobus iudicijs capitis.i.in quibus agebatur de periculo capitis eius, videlicet Vatinij,vt ipſe obliuiſceretur tuis inimicitijs ſuſcipiẽdis.i.dum tuas inimicitias ſuſciperet,patroni.i. protectoris omnium fortunaꝝ, & rationum, videlicet mei,q.d. Cicer.ſi ad me reſpexiſſet,cum ſciret me tibi ſummum eſſe amicum,non ſuſcipiſſet tecum inimicitias,preſertim cum tu redundares omnibus vel ornamentis, vel præſidijs, & ſup.multa deeſſent illi, vt dicã leuiſſime.i.minime grauiter in eum, quia ſi veꝝ vellet aperte dicere,diceret illi omnia deeſſe. Cuius.ſ.adoleſcentis,vtpote Vatinij ſermo ſtultus,& puerilis erat iam antea pſcriptus ad me a M. Cœlio familiari noſtro, de quo item ſermone multa ſcripta ſunt abs te.i.à te,ſed abs vetuſtæ præponitur q,& t. Ego aũt ſup.ſi Romæ fuiſſem citius diremiſſem.i.ſoluiſſem,& diruppiſſem, veterem coniunctione cum eo,qui ſuſcepiſſet tuas inimicitias, citius inquam, quam conciliaſſem nouam .ſ. cum eo, ſi non fuiſſet coniunctus.neque.n.debes dubitare de ſtudio meo erga te,neq; id.ſ.ſtudium meum in te eſt obſcurum cuiquam in prouincia, nec fuit.ſ.cũ illic eſſem,obſcuꝝ cuiquam Romæ.Sed tñ ſu

ſpicio quædam ſignatur tuis literis, & dubitatio tua, de qua tps eſt alienum .i. importunum, expoſtulandi tecum .i. arguendi te iniuriarum, quod inique ſuſpiceris, ac dubites, tps aiit purgandi mei, .i. vt me purgem, eſt neceſſarium. Nã quæ obiecit, vera non erãt. Vñ dicit. Enim .i. quia, vbi fui ego impedimento cuiq̃ legationi, quo minus .i. vt non mitteretur Romam ad tuam laudem? Aut ſi ego odiſſem te palàm, in quo potui minus facere, q̃ obeſſet .i. noceret ubi ſi eſſem tam magis aperte inimicus? qđ ſi eſſem ea perfidia, qua ſunt ij, qui conferunt hæc in nos, tñ ego certe nõn fuiſſem ea iniuſtitia, vt oñderem in odio obſcuro, ſi obſcure te odiſſem, inimicitias apertas, aut oñderem ſummam voluntatem nocendi .ſup. in eo, in quo nihil nocere tibi, vt in impediẽda legatione. Ad me &c. Memini, hoc verbum, vt dixi, pñte gaudet .i. memoriam teneo quoſdam adire .i. q̃ quidam adirent me qui dicerent nimis magnos ſumptus decerni .i. decreto prætorio attribui legatis .ſ. Romam mittendis quibus ego nõ tam imperaui .i. iuſſi auctoritate imperatoria, q̃ .i. quantum. cenſui .i. probaui, & iudicaui tanq̃ conſilij dator ſumptus decernendos quam maxime .ſ. fieri poſſet, aut proxime ad legem Coen .i. ſm legem Corneliam, quæ diffinierat ſumptus legatis decernendos. Atq; me non perſeueraſſe .i. permanſiſſe, in eo ipſo .ſ. iudicio, aut cõſilio meo, teſtes ſunt rationes .i. ſupputationes ciuitatum, in quibus .ſ. rationibus, quæq; ciuitatis induxit .i. inſcripſit ſupp. tñ quantum voluit gratũ ſup. eſſe legatis, non quãtum lex Corn. velit. Aũt pro ſed, quibus .i. qualibus mendacijs homines leuiſſimi .i. vaniſſimi onerarũt te, videlicet ſumptus legatorum non modo .i. non ſolum ſublatos .i. ſubductos, & immunitos, ſed etiam repetitos, & ablatos à procuratoribus eorum qui iam profecti eſſent .i. diſceſſiſſent, & eam cauſam fuiſſe multis, oĩno non eundi? Quæreret tecum .i. de te, atque expoſtularem tecum .i. agerẽ de iniurijs niſi vt ſupra ſcripſi, nollem purgare me tibi hoc tpe tuo .ſ. aduerſo, & periculoſo, cũ potius iuuandus ab amico, q̃ accuſandum ſis, q̃ accuſare te, & niſi putarem id .ſ. vt me purgem, eſſe rectius, q̃ vt te accuſem. Itaq; nihil ſup. dicam de te, q̃ credideris .ſ. non credenda de me, & ſup. dicam pauca, quamobrem non debueris credere .ſ. talia de me. Nã ſi tu habes perſpectum .i. euidenter cognitum, & exploratum in maxima rebus, me, ſup. virum bonum, & dignum ijs ſtudijs, & ea doctrina, cui dedi, aut dedidi .i. addixi me à pueritia, ſit, ſupp. perſpectum habes me eſſe virum ſatis magni animi, & non minimi conſilij in maximis rebus, quod ſuperiori quadrat, videlicet particulæ perſpectum, tu mihi debes agnoſcere in me, non modo .i. nõ ſolum perfidioſum .i. plenum perfidiæ, & inſidioſum: & fallax in amicitia. ſed ne q̃dem .i. non ſaltem humile .i. vile, & abiectum. Nunq̃ enim laudatur à veteribus aut ieiunium .i. timide, & diſſimulanter dictum, aut factum, ut viri minus integri ſolent. Sin aũt .i. ſed ſi libet .ſ. tibi fingere, non enim id vere dicere poſſet, me ſupp. virum etiam aſtutum .i. vt vſipellem, & pernicioſe callidum, & occultum .i. tectum, & fraudulentem, quid eſt q̃ minus poſſet cadere in naturam hmõi .ſ. tam aſtutam, & duplicem, q̃, aut aſpernari beneuolentiam hominis florentiſſimi, qualis erat Appius, aut oppugnare in prouincia exiſtimationem .i. auctoritatem, aut æſtimationem .i. famam eius cuius laudem defenderis domi aut oſtendere animum inimicum in ea re, in qua nihil .i. in nullo obſis .i. noceas? Id Cic. callide non ſemel aſſerit, vt ſaltem id credidiſſe putetur, nam Appius credidit plurimum obfuiſſe, ſi .n. legati ipſum laudaturi Romam veniſſent forte ambitus accuſatur non fuiſſet. Aut eligere id ad perfidiam .ſ. exercendam, quod ſi apertiſſimum, aut potius apertiſſimum ad iudicandum .i. prodendum odium latens .ſ. prius in animo, & ſup. leuiſſimum .i. minimi momenti, & valoris ac nocendum? Autem .i. ſed quid erat, cur .i. quã obrem ego eſſem tam implacabilis in te? cum cognouiſſem ex fratre me .ſ. Q. Cicerone, te ne quidem .i. non ſaltem tunc fuiſſe inimicum mihi, cum eſſet tibi prope .i. quaſi neceſſe agere eas partes .ſ. inimici, hoc eſt cum agerem reum P. Clodium propinquõ tuum, nam hic Appius dictus eſt Clodius, cognomento Pulcher. Cum vero vterq; noſtrum expetiſſet reditum in gratiam .i. reconciliationem, quid egiſti mecum modeſtius dicit, qui quid petiſti à me in conſulatu tuo .i. cum conſul eſſes fruſtra .i. ſiue obtentione eius, quod voluiſſes me facere, aut ſentire? q.d. nihil. Quod mandaſti mihi cum proſequerer .i. honorifice ſequerer te, Puteolis .i. cum eſſemus Puteolis vrbe Italiæ, in quo ego non vicerim .i. ſuperauerim diligentia mea expectationem tuam, q.d. nihil qđ ſit, .i. ſup. hominis aſtuti, maxime referre omnia ad vtilitatem ſuam, quid tandem erat mihi vtilius, quid aptius commodis meis, q̃ cõiunctio hominis nobiliſſimi, atque honoratiſſimi, cuius opes, ingenium, liberi, affines, propinqui, poſſent eſſe mihi magno, vel ornamento, vel præſidio? q. d. nihil quæ tñ omnia ego ſecutus ſum in expetenda amicitia tua, non aſtutia quadam .i. malitioſa calliditate, ſed potius ſapientia. Quid illa vincula .ſ. neceſſitudinis, quibus ego aſtringor libentiſſime, quanta ſunt? q. d. maxima nimirum, videlicet, ſimilitudo ſtudiorum, ſuauitas conſuetudinis, delectatio vitæ, atq; victus .i. coniunctus ſocietas ſermonis literæ interiores .i. ſecretiores. vt de re augurali, aut alia quæuis arcana, atque hæc domeſtica .i. negocia? Qui tandem ſup. ſunt dicenda aut cenſenda, illa popularia .i. populo nota, & plauſibilia, videlicet reditus in gratiam .i. reconciliatio noſtra .i. illuſtris .i. clara, & perſpicua omnibus. in quo .ſ. reditu, ne quidem .i. non etiam aut ſaltem. poteſt errari .ſ. ab aliquo .i. error aliquis committi per imprudentiam .i. licet eſſet per imprudentiam, & non per malitiam ſine ſuſpicione perfidiæ q. ſi quid peccetur poſt reconciliationẽ licet per ignorantiam factam fuerit, putabitur per perfidiam factum item collegium .i. compar munus, & ſocietas ſacerdotij ampliſsimi .ſ. auguratus, in quo .i. collegio, non modo .i. non ſolum, fas non erat apud maiores noſtros amicitiam violari .i. vt violetur, ſed ne quidem .i. non ſaltem aut non ẽt licebat, optari .i. eligi ſacerdotem, q eſſet inimicus cuiq̃ ex collegio. Notum eſt eleganter inter ne, & quidem id poni, cui quid conuenire maxime vr̃, & tñ non conuenit, vt ne Deus quidem facta infecta facere põt, ne optare quidem licebat &c. hac aũt Cic. frequenter, & eleganter vtitur. Quæ .ſ. popularia, aut neceſſitudinum vincula, vt omittam tam multa, Atq; tanta .i. tam magna .ſ. alia. Quis vnq̃ fecit, aut facere potuit, aut debuit vnq̃ tanti quenq̃, quãti ſup. feci Cn. Pomp. ſocerũ .i. prẽm mariti filiæ tuæ. Etenim ſi merita valent .i. ad aliquẽ magni faciendum, vt certe valere debent. Ego puto patr. à qua donatus erat, libertos, ſalutem, dignitatem memetipſum reſtitutum mihi per illum. Si iucunditas conſuetudinis ſup. valet ad hoc, quæ amicitia conſularium ſup. virorũ .i. eorũ, q aliqñ conſulatũ geſſerunt, fuit vnq̃ in nr̃a .i. Romana ciuitate coniunctior, q̃ .ſ. nr̃a .i. mea, & Põpeij? q.d. nulla. Si vlla ſigna amoris atq; officij repete valẽt ad hoc, Quid ille .ſ. Põp. nõ cõmiſit .i. credidit, ac mãdauit mihi? q.d. nihil & ita oĩa cõmiſit, qđ non cõicauit mecum? q.d. ẽr nihil, & ita oĩa cõicauit mecũ. Quid maluit agi per quenq̃ alium .ſ. q̃ p me, de ſe in ſenatu cũ ipſe abeſſet? q.d. nihil per quẽcunq;. In q̃bus rebus ille .ſ. Põp. non voluit me ornamentum ampliſſime? q.d. in nullis nõ voluit, & ita in oĩbus voluit. Legi poteſt ſine negatione in eadem tñ ſnia ſic. In q̃bus rebus ille voluit me ornatũ ampliſſime, q.d. in oĩbus. Et ſic quadrat cum ſequenti particula, priore modo quem magis ſequor cum præcedẽtibus. Deniq; .i. vt ſimul multa dicam, ac tandẽ concludam, qua felicitate, q.d. maxima, qua humanitate .i. mãſuetudine, ille tulit .i. paſſus eſt contentionem meam p Mil. aduerſantem interdum actionibus ſuis: q.d. ẽr maxima. Pomp. autem pp affinitatem cum Clodianis interdum pro Clodio egerat. Quo ſtudio .i. qua diligentia, ſupp. Pomp. puidit .i. proſpexit, & cauit, ne qua inuidia .i. moleſtia illius tpis, attingeret me, cũ texit .i. protexit me, conſilio .ſ. ſuo, cum texit me auctoritate .ſ. ſua, denique cum texit me armis ſupple ſuis, non eſt igitur ordo, texit cum armis ſuis, ſed cum .i. qñ. pro quo etiã cum ſcribitur, texit armis ſuis &c. q.d. maximo nimirum ſtudio. Quibus quidem tpis .ſ. pp factiones multorum periculoſas, hæc .i. hmõi grauitas, & hæc altitudo animi fuit in eo, non modo vt non crederet de me alicui Phrygi, aut Lycaone .i. nato in Phrygia, aut Lycaonia quod tu feciſti in legatis .ſ. quos illi credidiſſet a me prohibitos. ſanè Phrygia, & Lycaonia regiones ſunt Aſiæ, & plurimæ vrbes, in quibus ſe Cic. egiſſe in ſuperioribus cõmemorauit, ſunt Phrygiæ, ſed nec quidem, quod tñ magis debuiſſet, credidit maleuolis ſermonibus hominum ſummorũ de me. Priuſquam cetera proſequar, aperiendus eſt mihi locus de vſu negationum, nam cum Laurentius Valla argutiſſime doceat has particulas non ſolum, non tñ affirmatiuam conſtituere orationem, niſi altera ſubditur negatio, dum enim dico, nõ modo te diligo, ſed etiam amo, non nego me diligere te, ſed tantum diligere, & ita negatio non cadit in verbum, ſed in particulã reſtrictam. Guilielmus tamen Budæus vir acutiſſimo ingenio, & multa exercitatione prædítus, quamplurimis exemplis probat ſummos viros dictis particulis tanquam negatiuis vſus, vt videre eſt in annotationibus. Pandectarum. id aut mirum eſt aut Vallã non animaduertiſſet, aut illos cõmiſiſſe, niſi dicamus Vallã putaſſe errore imperitorũ librariorum negationem ſublatam, quæ tñ repetenda non eſt, vbi principali verbo negatio præponitur, vt hoc loco ſe ne ſummorum q̃dem, tunc .n. negatio pro vtraq; clauſula agere cenſebitur, quapropter cum repetij, & putem ſic loqui potuiſſe ſi voluiſſet, non modo, vt Phrygi alicui aut Lycaoni &c. Phryges aut & Lycaones, vt Cretes, & ceteri ferè Græci mẽdacis ſunt vnde Græca fide mercari apud comicos eſt præſenti pecunia:

Græcis

Græcis.n.pp mendacia,& pſidiam non credit.Igitur.i.vt ad rē redeā,filius huius Pompeij,cui tn̄ tribuo,cum ſit gener tuus.i.maritus filiæ tuæ,cumq́. intelligam,q̄.i.quantum carus, quamque.i.& quantū iucundus ſis Cn.Pōpeio præter hanc coniunctioné affinitatis,qa filius eius tibi gener eſt,quo tandem aio debeo eſſe in te pſertim cum is.ſ.Pōp.miſerit ad me eas.i.hmōi literas, qbus.ſ.cuiuſmodi, ēt ſi eſſem hoſtis tibi, cui ſum amiciſſimus,tn̄ .i. nihilominus placarer.i.fierē amicus,& tranqllo in eum aio,& conuerterē me totū ad voluntatē, & nutum.i.ſignum voluntatis eius.i.talis viri meriti,ita.i.taliter de me,ſed hæc ſup.ſcripta ſunt hactenus.i. in hāc vſq; partem,& hunc locum,aut hoc tps.Sunt.n.ſcripta fortaſſe pluribus verbis,q̄ fuit neceſſe.Nūc.i.deinceps cognoſce ea q̄ ſint pfecta.i.conſummata à me. Quæq́.i.& ea,q̄ ſint inſtituta.i.incepta.Atq; nos agimus,& agemus hæc magis pro dignitate.ſ.tua .i.vt nihil detrahat de dignitate tua, q̄ ,p periculo tuo .i. vt euites periculū ſalutis tuæ,quod nullum putamus tibi impēdere. Enim,pro qa,nos audiemus ,ppediem.i.ſtatim,quia ,ppē eſt dies (vt ſpero) te cenſorē,cuius.ſ.cenſuræ, magiſtratus.i.magiſtralis honoris & poteſtatis,officia,quæ ſunt maximi animi,ne.ſ.formidet potentes notare & ſummi conſilij,ne in meritos notet,ego cenſeo eſſe cogitanda tibi.i.à te diligentius .i. maiore opera, & accuratius .i. maiore cura, quàm hæc quæ nos agimus de te.i.vt accuſationem ambitus expugnes,aut q̄ hæc,quæ nos in prouincia agimus.i.diſputamus de te, de quibus ſupra conqueſtus erat quod nō amice agerentur à Cic.Cenſor dr̄ arbiter morum,& rerum,quia officij erat mores taxare,& ab ordine priſtino ſi meruerint amouere,& ornamenta,vt equos,& phaleras adimere, præterea quantum aliquis licet poſſideret æſtimare, & pro eo cenſum imponere.

PAVL. MAN. S I clam,magis aperte inimicus eſſe)Cū antea legeretur,ſic iā magis aperte inimicus eſſem: Petrus Danelius Pariſienſis,vir doctrinæ ſingularis,cuius ego iudicium,vt debeo plurimi facio,animaduertit corruptū eſſe locum,& ſniam ſecutus,nihil adiuuantibus vetuſtis libris, ex ingenio feliciſſime correxit. [Ad me adire quoſdā memini,nimirū ex Epicteto,q dicerent) Licet alij credāt q̄d cuiq; lubet ego tres illas dictiones,nimirū ex Epicteto, Ciceronis eſſe nō exiſtimo,neq; hactenus in vetuſtis libris inueni q̄q̄ & multos,& vetuſtiſſimos inſpexerim.[Quæ à me pſpecta,queq́. inſtituta ſint,cognoſce) Alij,quæ à me ,pfecta.placet,perfecta,cōſentientibus antiquis libris,vt hoc dicāt, exponere ſe velle nō ſolū quæ pro Appio iam perfecerit,ſed ēt quæ inſtituerit,expoſuit aūt,opinor, in commentario, quem literis adſcriptum mittebat.

ARGVMENTVM.

Primum dicit Cic. ſibi gratiſſimū,iucundiſſimumq́; fuiſſe,quod ex literis Appij intellexit.quod tamen antea ex nuncijs,& fama cognouerat,cū abſolutum eſſe maieſtatis,hoc eſt criminis ambitus : cuius,vt ſupra vidimus fuerat accuſatus:& eo magis ſe eſſe lætatum quod intellexit eum ab vniuerſa rep.eſſe defenſum,& quod Pompeij,& Bruti ſingularem fidem, & beneuolentiam laudauit. Deinde alteri eius literis reſpondens ſignificat gratiſſimum quoque ſibi fuiſſe, quod Appius formam reip. ad ſe miſiſſet epiſtola ſua expreſſam,vt facile poterit cognoſcere quo in ſtatu eſſet reſp. & quo animo eſſet Appius erga eam. poſtea vero dicit ſe in tantis negocijs non expectare libros augurales. quos promiſerat, ſed orationes eius expetere. Demum purgat,quod ſtomachoſas viſus erat ſcripſiſſe literas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Principium eſt gratulatorium, quod accuſatione aduerſariorum non ſuccubuerit,Deinde laudat Appium,& confirmat,quod bene de rep. ſentiat, & erga eam optime ſit affectus postremo veniam petit ſi forte quid ſtomacho maiore ad Appium ſcripſerit.

M. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO, VT SPERO, CENSORI S. D. II

CVm eſſem in caſtris ad fluuium Pyramum, redditæ mihi ſunt vno tpe à te epiſtolę duę,quas ad me Q.Seruilius Tarſo miſerat.earū in altera dies erat adſcripta non. Apr. in altera,quæ mihi recentior videbatur,dies non erat,rn̄debo igr̄ ſuperiori prius:in qua ſcribis ad me de abſolutione maieſtatis.de qua etſi per multum ante certior factus eram literis, nuncijs, fama denique ipſa: (nihil enim fuit clarius: non quo quiſq̄ aliter putaſſes: ſed nihil de inſignibus ad laudem viris obſcure nunciari ſolet) tn̄ eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ literę:non ſolum,qa planius loquebantur,& vberius,q̄ vulgi ſermo : ſed ēt,quia magis tibi videbar gratulari, cum de te ex te ipſo audiebam. complexus igr̄ ſum cogitatione te abſentem, epiſtolam vero oſculatus,ēt ipſe mihi gratulatus ſum. qnæ.n.à cūcto populo,à ſenatu, à iudicibus ingenio, induſtriæ, virtuti tribuunt:quia mihi ipſe aſſentor fortaſſe,tū ea eſſe in me fingo; mihi quoq; ipſi tribui puto. nec, tā glorioſum exitū tui iudicijs extitiſſe, ſed, tam prauā inimicorum tuorū mentem fuiſſe,mirabar. De ambitu vero quid intereſt,inqes,* an de maieſtate? ad rē nihil: alterum.n. nō attigiſti. alteram auxiſti,veruntn̄ eſt maieſtas,vt Sylla voluit, ne in quēuis impune declamare liceret.ambitus vero ita apertā vim habet, vt aut accuſet̄ improbe, aut defendatur.q.n.facta,aut nō facta largitio ignorari pōt? tuorum aūt honorum curſus cui ſuſpectus vnq̄ fuit? me miſerum,q non affuerim. quos ego riſus excitaſſem. Sed de maieſtatis iudicio duo mihi illa tuis literis iucūdisſima fuerunt:vnum,ꝙ te ab ipſa rep.defenſum ſcribis; quæ quidem ēt in ſumma bonorum,& fortium ciuiū copia tueri tales viros deberet;nūc vero eo magis,ꝙ tanta penuria eſt in omni,vel honoris,vel ętatis gradu, vt tam orba ciuitas tales tutores cōplecti debeat:alterum,ꝙ Pōpeij,& Bruti fidem,bn̄uolentiamq́. mirifice laudas. lætor virtute,& officio cum tuorū neceſſariorum,meorū amicisſimorum,tum maxime alterius oīum ſeculorum,& gētium principis,alterius iam pridē iuuētutis,celeriter,vt ſpero,ciuitatis. De mercēnarijs teſtibus à ſuis ciuitatibus notādis,niſi iā aliquid factum eſt p Flaccum, fiet à me, cum per Aſiam decedam. nunc ad alteram epiſtolam venio. Quòd ad me quaſi formam cōium tpm, & totius reip.miſiſti expreſſam prudētia literarum tuarum valde eſt mihi grata.video.n.& pericula leuiora,q̄ timebā, & maiora pſidia; ſiquidem,vt ſcribis, oēs vires ciuitatis ſe ad Pōpeij ductū applicauerunt:tuumque ſimul promptum aīum,& alacrem pſpexi ad defendendā remp.mirificamq́. cepi voluptatem ex hac tua diligentia,ꝙ in ſummis tuis occupationibus mihi tn̄ reip.ſtatum p te notum eſſe voluiſti. Nā augurales libris ad cōe vtriuſq; nr̄m ociū ſerua. ego.n.à te cum tua ,pmiſſa p literas flagitabam,ad vrbē te ocioſisſimum eſſe arbitrabar. nūc tn̄,vt ipſe polliceris, pro auguralibus libros rōnes tuas cōfectas oēs expectabo. Tullius,cui mādata ad me dederas,non conuenerat me,nec erat iam quiſq̄ mecum tuorum,pręter oēs meos; qui ſunt oēs tui. Stomachoſiores meas literas quas dicas eſſe,non intelligo. bis ad te, ſcripſi, me purgās diligenter,te leuiter accuſans in eo,ꝙ de me cito credidiſſes. qd̄ genus querelæ mihi quidē videbat̄ eſſe amici:ſin tibi diſplicet,non vtar eo poſthac. ſed ſi, vt ſcribis.eæ literæ non fuerunt diſertæ; ſcito meas nō fuiſſe. vt .n. Ariſtarchus Homeri verſum negat, quem non probat:ſic tu,(libet.n.mihi iocari) quod diſertum non erit,ne putarit meum. Vale,& in cenſura,ſi iam es cenſor, vt ſpero, de proauo multum cogitato tuo.

* alias, an maieſtatē ad ṙ nihil.

HVB. CVm eſſem) Cic.primum dicit ſibi gratiſſimum iucundiſſimumque fuiſſe, quod ex literis Appij intellexit, quod tamē antea nuncijs, & fama cognouerat eum abſolutum eſſe maieſtatis,cuius,vt ſupra vidimus,fuerat accuſatus,& eo magis ſe eſſe lætatum, ꝙ intellexit eum ab vniuerſa rep. eſſe defenſum,

ſum,& ꝙ Pomp.& Bruti ſingularem fidem,& beneuolẽtiam lau
dauit.Deinde alteris eius literis tñdens ſignificat gratiſſimũ quo-
que ſibi fuiſſe,ꝙ Appius formam reip.ita ad eum miſiſſet epiſtola
ſua expreſſa,vt facile potuerit cognoſcere,quo in ſtatu eſſet reſp.
& quo aio eſſet Appius erga eũ.Poſtea vero dicit ſe nũc tñ eis ma
gnis negocijs nõ expectare ab eo libros augurales,quos ſe miſſu
rum promiſerat,quoꝝ loco expectat eius orões. Poſtremo qui
Appius ſcripſerat ſe accepiſſe a Cic. quaſdã ſtomachoſas literas,
quas coguouerat cum animi perturbatione à Cic. ſcriptas,qa eſ
ſent minus elegãtes. Primo Cic. excuſat illam indignationẽ qua
ſcripſerat,& petit ab eo veniã. Deinde iocans dicit eum exiſtima
re debere quaſcunque literas viderit minus diſertas,& elegantes
Caſtra nõ eſſe Cic.[In caſtris) Apud milites,nã caſtra in plurali numero
dñr loca vbi ſtant milites,quaſi caſtrata,vel ꝙ ibi caſtretur libido
Ad. qa mulieres inde diſciplina militaris abeſſe iubebat.[Ad) Apud,
vt Virg. j. Aen. Prima quod ad Troiam ꝓ charis geſſerat Argis.
Idem:Phrygij,Simeontis ad vndam. [Pyramum) Fluuium Cili-
ciæ ad Amnodem ꝓmontorium,qui auctore Pomp. Mela vrbẽ
Maloſen præterfluit.[Tarſo) Ex Tarſo,de qua diximus ſupra fuiſ
ſe (auctore Solino) a Perſeo conſtitutam,licet Euſebius à Sardana
palo.[Dies) Qua nata erat.[Adſcripta) Subſcripta,notata. [No-
nas) Quæ ſunt die quinto. [Recentior) Poſterior,magis noua.
[Non erat).ſ.adſcripta.[Superiori) Priori.ſ. epiſtolæ.[Permultũ
antea) .i. valde antea, hoc eſt multo tpe ante. [Literis) Quia ad
me fuerat hoc ſcriptum te fuiſſe abſolutum.[Nũcijs) Qui verbis
id mihi retulerunt.[Fama) Publico rumore,quia vbique ferebat.
[Nihil enim) Parentheſis eſt vſque ad tñ. [Clarius) Magis notũ.
[Non quo) Non quia. [Aliter) Quàm eſt factum.i.ꝙ non abſol-
uereris,quia oẽs putabant te abſolutum iri,quia nulla te maieſta
tem læſeras.[Inſignibus) Præclaris,egregijs. [Ad laudem) Nam
ea,quæ nũciantur,ad vituperationem timidius nunciantur,& ob
ſcurius,quę vero ad cõmendationem inſignium virorum ſpectãt,
ea apertiſſime efferuntur.[Tamen) Quamuis literis,& nũcijs in
tellexiſſem. [Non ſolum) Duplici de cauſa oſtendit ea ſibi fuiſſe
lætiora ex eius literis quam ex nũcijs,& quia Appius apertius, &
abundantius ſcripſerat, quàm alij nunciaſſent, & quia videbat ei
magis gratulari, cum de eius rebus, ab eodem ipſo intellexiſſet.
[Planius) Apertius. [Vberius) Copioſius abſolutione tua. [Ser-
mo vulgi).i.fama ipſa ſ. loquebat. [Complexus ſum) Viſus ſum
te amplecti cogitatione,& imaginatione ipſa.eſt.n.voluptas quę
dam imaginaria,vt oſtẽdit Seruius in Buc.Virg. quæ etiam abſen-
tibus fruimur,vt patet in ij. ecl.de Corydone,& Alexi,ea aũt eſt,
& de rebus honeſtis, vt cum amicum abſentem cogitatione ipſa
alloquimur,oſculamur, cõplectimur, & de rebus turpibus, vt de
Biblide,quæ cum Chauno fratre cogitatione,& imaginatione ip
ſa concumbebat. [Cogitatione) Animo. [Oſculatur) Quod ſole
mus facere cauſa magni amoris, cũ literæ ab amicis de rebus læ-
tis nobis redduntur. [Gratulatus) Gauiſus ẽt mea cauſa. [Inge-
nio) Ingenioſis viris,& virtute præditus,qualis tu es.[A populo)
à ſenatu, horum.n.cõſenſu abſolutus fuerat Appius. [Aſſentior)
Blandior mihi,placeo mihi,melius.n.aſſentor,quàm aſſentio le-
gitur.[Fingo;) Puto.[Ea).ſ.ingenium,induſtriam,virtutem. [Mi-
hi quoque) Sicut tibi, quia ea quæ tribuuntur ſimilibus noſtris,
vñr tribui nobis, Ordo eſt,quæ.n.tribuuntur ingenio &c.a cun-
cto populo,a ſenatu,& iudicibus,puto ea quoque tribui mihi,qa
ipſe fortaſſe aſſentor mihi, cum fingo ea eſſe in me,ille vero ſibi-
ipſi dr̃ aſſentari qui ſibi perſuadet ea in ſe eſſe q̃ non ſunt,qđ ple
Glorio ſus runque faciunt aſſentatores alijs.[Glorioſum) Splendidum,cum
tanto tuo honore,& gloria. Et notabundũ glorioſum hic in bo-
nã partem accepi,cum alias iactabundũ ſignificet. [Iudicij) Quo
Exitus maieſtatis abſolutus es. [Exitum) Finem quia quanto maior fuit
oppugnatio,tanto glorioſior fuit abſolutio.[Tam prauam) Tam
Ambit⁹ iniquam, vt te innocentem,& immeritum oppugnarent. De am
bitu vero quia quidam dicebant Appium non ſolum maieſtatis,
ſed etiam ambitus accuſandum fuiſſe. Ideo nunc Cic. oſtendit ni
hil intereſſe vtrum ambitus an maieſtatis fuiſſet accuſatus, quia
vtrunque æque fuiſſe abſolutus. [Inquies) Dices mihi ò Appi.
[Quid intereſt) Quid refert,quæ differẽtia. [De ambitu).ſ.fuerit
accuſatus,qui erat crimen affectati honoris largitionibus,& cor-
ruptionibus.[Nihil intereſt) Quantũ ad te pertinet,quia in neu-
tro peccaſti,nihil.n.intereſt vtrum aliquid accuſetur furti,an ho
micidij, cum vtrunque eſt innocens. [Alterum) Ambitum quia
honores potius emere ſtuduiſti quàm petere. [Alteram) Maie-
ſtatem P.R.[Veruntamen) Ponit quandam differẽtiam inter am
bitum & maieſtatem.[Veruntamen) Quamuis dixerim nihil in-
tereſſe de maieſtate,an de ambitu &c.[Vt Sylla voluit).i.legibus,
cauit.[In quemuis) In quemlibet niſi omnino poſſet ꝓbari maie
ſtatẽ eſſe læſam.[Declamare) Dici,exhortationis cauſa.Solebant
enim Romani adoleſcentes eloquentiæ ſtudioſi exercendi inge
nij gratia inuehi orationibus ſuis in eos,quos ſcirent aliquo cri
mine poſſe notari,accuſabant.n.eos,vt dicit Q.& Cic.j. Off. Syl-
la vero lege cauit, ꝙ ſi quiſpiam accuſat alium maieſtatis, q non
poſſet probare crimen,teneretur ad pœnam talionis,& ideo di-
xit.[Impune) Sine pœna.[Declamari) Dici,nam declamare eſt in Declamare
ficto themate ſe exercere,vnde declamationes Q.& Senecæ.[De
clamari in quemuis).i.quemuis ſub prætextu exercitationis,& de Declamatiões
clamationis accuſari.[Apertam vim) Manifeſtam,nam ita aperte
cognoſcitur. [Aut accuſetur improbe).i.aut iniuſte fiat accuſatio
ita vt prima facie ab omnibus cognoſcat eſſe improba. [Aut de
fendatur) Sic ẽt non accuſet improbe. [Qui) Quo. Ratio,quare
accuſetur improbe,qa ſi quiſquam largitionibus corrumpit ſena
tum,aut populum, non pñt illæ largitiones eſſe occultæ, ergo ſi
nullis apparentibus largitionibus qſpiã accuſetur,improbe accu
ſatur,ſicut App. accuſabatur. [Largitio) Corruptio,quæ fit pecu-
nia, aut ceteris muneribus de ea dictum ea in prima epiſt. j. lib.
[Ignorari) Neſciri,q.d.nullo modo.[Curſus) Continua admini-
ſtratio, dr̃n. curſus honorum gradus, cũ honor honori ſuccedit, Honor
vt ædilitati prætura, conſului cenſura. [Suſpectus) .i. æſtimatus, Suſpect⁹
male quæſitas. [Cui,) q.d.nemini. [Me miſeꝝ) Ex magno affectu
amoris hoc dixit.[Affuerim) Romæ tunc,cum es accuſatus maie
ſtatis. [Quos riſus,) q.d.magnos. [Excitaſſem) Commouiſſem.ſ.
de accuſatoribus tuis quos oſtẽdiſſem ridicule feciſſe, cum te im
merito accuſarunt.[Illa duo) Illæ duæ partes. [Vnum).ſ.fuit mi-
hi iucundiſſimum,& eſt prima pars.[Ab ipſa rep.) Quod fuit ma-
ximi honoris, ꝙ reſp.ſuſciperet defenſionem tuam.[Quæ) Reſp.
[In ſumma ciuiu).i.quæ ẽt ſi abundaret viris bonis,& fortibus de
beret tñ tueri tales viros,qualis tu es,ergo multo magis cum ma
gna ſit penuria ſimiliũ tui.[Penuria) Inopia.[Honoris) Dignita- Penuria
tis,vt puta in ordine ædilitio,vel ptorio,vel ſenatorio, vel alioꝝ
honoꝝ. [Vel ætatis).i.& iuuenum,& ſenum. [Complecti) Amo- Cõplecti
re,fauore.[Alteꝝ) Subaudi fuit mihi iucundiſſimũ in literis tuis.
[Fidem) Erga te.[Virtute) Quantum ad fidem.[Officio) Quantũ
ad beneuolentiã,quę & amicis,& affinibus ex officio pſtanda eſt.
[Cũ tuoꝝ).i.& qui ſunt tui neceſſarij, & affines. [Tum ma.) .i. &
præcipue,quia ſunt viri clariſſimi.[Alterius) Põpei. [Principis)
omnium ſeculoꝝ,& gentium .i. qui antecellit oẽs,qui oibus ſecu
lis vnquam fuerunt, aut qui nunc in oibus gentibus vſquã ſunt.
[Alterius) Bruti. [Iuuentutis) Subaudi principis.i.q excellit iam
pridem oẽs iuuenes Romanos,erat.n.& ipſe iuuenis.[Celeriter) Celeriter
.i.mox cum erit paulo maturior. [Ciuitatis) Omnium ciuium R.
[De teſtibus) Quidam teſtes mercede conſpulſi falſum teſtificati
erant contra Appium,quos puniẽdos curauerat Appius,rogaue-
ratq. Cic.vt hoc faceret,cui Cic. reſpondet,ꝙ ſi Flaccus cui man
dauit,de hoc nihil egit,omnino ipſe faciet. Cum per Aſiam dece
det.[Notãdis) Ignominia probo afficiendis,notabãtur aũt igno-
minia,& probro quoties probant fuiſſe falſi,& cauere publice ne
amplius teſtes eſſe poſſint tanquam infames, & falſi conuicti.
Nota.n.vt inquit,Feſtus,nunc ſignum in pecoribus ſignat. Virg. Nota
in Georg.Continuoq. notas,& nomina gentis inurunt:Nunc li Quid
teras ſingulas aut binas,nunc ignominiã. Item Non.inquit. No- Lucil⁹
ta dr̃ probrũ.Lucil.lib. xxx.Quem ſcis ſcire tuas oẽs maculaſque Notare
notaſque, inde notare dr̃.Iuuen.Sed quæ Fabricius cenſor notet,
Horat. Magna cum libertate notabant. [Mercenarijs) Mercede
conductis non veritatis tuendæ gratia. [A ſuis ciuitatibus) Vt le-
bat.n.a ſingulis ciuitatibus de quibus fuiſſent hi teſtes, eos muta-
ri,& puniri.[Aliquid).i.niſi iã ſunt cœpit notari.[Fiet à me) No-
tabantur à me.[Decedam) Iter faciam decedens. [Quòd ad me)
Ad aliam partem epiſtolæ reſpondet, quia Appius ſcripſerat ad
Cic.formam ſtatus reip.[Quaſi) Trãſlatiue.[Formam) Deſigna- Forma
tionem,vt ſupra, vt cum formã reip. cognouero,quale ſit futurũ
reliquum ædificium intelligam.[Expreſſam) Aperte figuram,re- Expreſſa
præſentatam,quaſi viderim ipſam rep. prudentia qua mihi ipſam
formam reip.expreſſiſti.[Leuiora) Minora.[Præſidia;) Pro defen
ſione reip.[Maiora).ſ.quàm putabam.[Si quidem) Quoniam,& Si quidẽ
eſt ratio leuiorum periculorum,& maiorum præſidiorum. [Om
nes vires) .i. omnes,qui in ciuitate aliquid poſſunt. [Adductum)
Ad imperium, ad voluntatem. [Applicaurrunt) Adiunxerunt. Applicare
[Prõptum) Expoſitum,paratum. [Alacrem) Erectum,atque ſub- Prõpt⁹
limen.[Diligentia) Qua vſus es in ſcribendo.[In ſummis occu-
pationibus) Quibus niſi fuiſſes diligens,potueras reuocari à ſcri
bendo. [Augurales libros) Quos te miſſurum promiſeras. [Ad
cõe ocium) Cum vterque noſtrum nimis erit negocijs implici- Serua
tus.[Tu) Romæ ego in prouincia.[Serua) Differt,reſerua.[Flagi- Flagitare
tabam) Inſtanter poſcebam.[Ad vrbem).i.in vrbe. [Tuorum)
quos

quos ad me miſiſſet, exiſtimabat .n. Appius Tullium quendã ex ſuis eſſe apud Cic. [Qui).ſ.mei. [Sunt tui) qa amicoꝝ oia cõia. [Stomachoſiores) Iracundas, plenas iodignationis. [Literas) .ſ. meas. Bis vt viſum eſt in ꝑcedentibus epiſtolis. [Purgans) Excuſans, qa qoerebaris ꝙ ego impediuiſſem legationem, q̃ ad laudes tuas Romã erat profectura. [Leuiter) Non acerbe. [Accuſans) In ꝓxima ꝑcedenti epiſt. [Amici) qbus interdum licet repræhendere alium amicum beneuole. [Eo gñe) Qoerelæ.i.non vlterius, vt amplius quærat de te. [Vt ſcribis) qa ſcripſerat Appius eas literas non fuiſſe elegantes, quia erant cum ſtomacho ſcriptæ. [Diſerte) Eloquentes elegantes. [Meas) q neſcio ſcribere niſi eloquẽter, & quamuis videatur Cic. iocari, tñ ſe laudat. [Ariſtarchus) Is fuit optimus grãmaticus, q Homerum interpretatus eſt. [Homeri verſum).ſ.eſſe. [Quẽ) Verſum. [Non ꝓbat) Noo approbat iudicio ſuo.i.q ei nõ placet, multa.n.carmina credunt eſſe inſerta Rapſodiæ Homeri, q̃ ab eo poëta nunq̃ fuerunt condita. Dicit igr̃ quemadmodum Ariſtarchus verſum, q in Homero minus ei placet, negabat eſſe Homeri, ita tu quodcunque ſcriptũ minus diſertũ, & elegans videris, ne putes eſſe mecum. [Libet.n.iocari) Parentheſis, qua vtitur, vt vitet arrogantiam. [Quod).ſ.ſcriptũ. [Ne put.) Pro ne putes. [Io cenſura) Io adminiſtratione cenſuræ. [Si ex cenſor) Si iam creatus es cenſor. [Vt ſpero) qa ſcripſerat Appius ſe laborare vt cenſor crearetur. [Cogitato de ꝓauo tuo) Habeto proauum tuum clariſſimum cenſorem in animo, vt eum moribus, & re ipſa imiteris, is autem fuit Appius Cæcus.

Diſertæ Ariſtar.

ASC. CVM eſſem &c.) Gratulor primum, ꝙ abſolutus ſit maieſtatis vniuerſæ pene reip ſuffragio. Deinde alteris eius literis rñdẽs gratias agit formam reip. ab Appio ſibi expreſſam: Et qa in magno negocio ſuit Appius, non petit ab eo libros augurales, quos ſupra perficiendos monebat, ſed orõnes eius. Purgans demum quod viſus eſt ſcripſiſſe ad Appium literas ſtomachoſas. Ordo eſt. Cum ego eſſem in caſtris apud fluuium Pyramum, qui eſt in Cilicia, duæ epiſtolæ tuæ ſunt redditæ mihi vno tpe, quas Q. Seruilius miſerat Tarſo.i.ex ea vrbe Aſiæ. Dies .ſ. qua data erat adſcripta in altera earum, videlicet nonarum Aprilium, in altera q̃ videbatur mihi recentior, dies non erat.ſ.adſcripta. Rñdebo igitur prius ſuperior .ſ. in qua dies adſcripta erat. In qua ſcribis ad me de abſolutione maieſtatis .ſ. affectatæ. De qua .ſ. abſolutione, etſi q̃q̃ certior factus eram ꝑmultum.ſ.ꝑpis ante lr̃is.i.per literas, nuncijs.i.per nuncios, denique.i.tandem, fama ipſa .ſ. per famam ipſam. Nihil.n.fuit clarius.i.euidentius, aut illuſtrius nunciatum, non ſup. ita fuit clare nunciatum, ꝙ q ſq̃ putaſſet aliter.ſ. futuꝝ, ſed ꝙ nihil ſolet nunciari obſcure de viris inſignibus .i. inſignitis laude, aut non ſegnibus ad laudem, qa ſunt ẽt inſignes ad vitia. tñ literæ tuæ fecerunt mihi eadem illa.ſ.a te nunciata, lætiora.i.iucundiora, non ſolum, qa.ſ.literæ tuæ loquebantur planius.i.manifeſtius, eo ꝙ in plano ſita melius vñr, q inter colles, vberius .i. abundantius, q ſermo vulgi, ſed ẽt q ego videbar magis gratulari tibi, cum.i.qñ, ego audiebã.ſ.iã læta, de te ex te ipſo. Igitur ego complexus ſum cogitatione .i. per imaginationem, te abſente. Vero, pro ſed, ego oſculatus ſum epiſtolã, & ipſe .i. egomet, gratulatus ſum mihi .i. felicitati q̃ mihi in tua felicitate ſperanda erat. Quæ.n.tribuunt ingenio.i.bonæ indoli, & in nobis ingenitæ, induſtriæ.i.ſolertiæ, exercitatione ac q̃ſitæ, aut auctæ, & virtuti iam rõne ſtabilitæ, a cuncto populo, a ſenatu, à iudicibus q oium ſuffragijs abſolutus fuerat, ego puto tribui, quoq;.i.etiam mihi ipſi, quia ipſe .i. ego aſſentior.i.blandior fortaſſe mihi, cum ego fingo.i.imaginor ea.ſ.iam dicta ingenium, induſtriam, & virtutem eſſe in me. Nec mirabar tam glorioſum exitũ iudicij.ſ.de te habiti fuiſſe, ſed ſup. mirabar mentem tuoꝝ inimicorum, fuiſſe tam prauam, iniq̃ & peruerſam, tu vero qa ego prius dixi, ꝙ in epiſtola ad me ſcribis de abſolutione maieſtatis, inq es, qd intereſt de ambitu.ſ.ſim accuſatus, & abſolutus ne .i. q, aut an de maieſtate, q.d. nihil, vnde &c. rñdet. Nihil ſup. intereſt ad rem.i.ad litem, & negocium tuum, cum vtriuſque ſis innocens. Enim .i. qa tu non attigiſti alterum.ſ.ambitum, & auxiſti alterum.ſ.maieſtatem. quam tam glorioſe geſſiſti, alij exponunt ad rem.i. molẽ criminis, qa conuictus maieſtatis, nõ minus ponitur, quam ambitus, ſed facilius eſt conuincere ambitus, q̃ maieſtatis. Maieſtatis enim reus eſt, q arguit ambitione quadam affectaſſe maieſtatem, aut decerni ſibi, aut prorogari indecenter. Ambitus vero, q largitionibus, ꝑcibus minis, pollicitationibus, & alijs corruptionibus ad magiſtratũ viam affectabat. Vnde ambitio, & crimine maieſtatis in aïo eſt, ambitus in opere ipſo, & rebus exteriorib. & ideo q a de occultis non eſt agendum ſine teſtib. Sylla noluit declamationes fieri in reum maieſtatis, reum aũt ambitus licebat vnicuique agere dum in probationibus non deficeret. Vnde addit. Veruntñ maieſtati eſt ſup. talis vt Sylla voluit.i.lege cauit, & ſanciuit, & ne.i.vt non liceret declamari.i.declamatione fieri de crimine maieſtatis, in quemuis.i.quemlibet, impune .i. paſſim ſine punitione. Declamatio aũt eſt ad vtranq; partem de crimine & abſolutione alicuius, & de faciendo, aut non faciendo aliquo negocio diſputatio, quam exercitationis grã rhetoꝝ diſcipuli facere ſolebant, non ſine clamore, vt inducerent aïos, & formam in veris cauſis agẽdis, vero .i. ſed, ambitus habet vim ita apertã .i. manifeſtam, vt aut reuſ ratur improbe, vt ꝑote qñ accuſatur innocens, aut defendatur improbe.ſ.a patrono manifeſti criminis. Enim.i.qa, q.d.i.qñ ꝑoteſt largitio facta, & oon facta .i. an facta, an non facta ſit ignorari? q. d. nullo modo, cũ fiat publice, nec paucis, imperium.n.aut dñatio non poteſt à paucis dari. Sed dubiũ eſt dum largitiones fiunt quo aïo fiant, quod coniectura quadam ex verbis, & ceteris factis largientis perſpicitur. Aũt, ꝓ ſed, curſus .i. continuatio, honoꝝ.i.magiſtratuum, tuoꝝ, cui fuit vnq̃ ſuſpectus? q.d. nulli. Me miſeꝝ. Modeſte ne excandeſcere videat ſubijcit particulã ô, q non affuerim.ſ.in abſolutione tui, Quos riſus ego excitaſſem.ſ.in accuſationes tam temerarias? q.d. maximos. Sed de iudicio maieſtatis, quo.ſ.abſolutus erat illa duo fuerũt mihi iucũdiſſima ex lr̃is tuis. Vnũ qđ ſcribis te defenſum ab ipſa rep. q̃ .ſ. reſp. hoc eſt oẽs eius gubernatores, deberet tueri .i. ꝓtegere tales viros.ſ.qualis tu es, quidẽ.i. certe ẽt in ſumma copia ciuium bonoꝝ, & fortiũ, nũc vero ſup. debet eo magis, ꝙ tanta penuria .i. paucitas, & difficultas inueniẽdi tales viros, eſt iu oĩ gradu, vel honoris .i. tã magiſtratuũ, q̃ priuatoꝝ, vel ætatis.i. tam ſenũ, q̃ iuuenũ, vt ciuitas tã orba.i.priuata patronis, debeat, complecti.i.fouere tales tutores. Altꝝ.ſ. mihi iucundũ fuit, ꝙ laudas mirifice fidem, & beneuolentiam Pompeij & Bruti. lætor virtute, & officio.i. ꝓp virtutem, & offiñ, cum.ſ.ita ſit ꝙ tuorum neceſſariorum.ſ.Pompeij, & Bruti, q ſunt tibi affines, & ita neceſſarij, & amiciſſimoꝝ meoꝝ, tum maxime.ſ.lætor & virtute, & officio, alterius.ſ.Pompeij principis oium ſeculorum, & gentium.i.omnium hoium, q ſunt aut fuerunt in quauis natione. & ſup. virtute, & officio alterius.ſ.Bruti, iampridem.i.iã a pluſculo tpe, principis ſup. iuuentutis .ſ. Romanæ, & ſup. futuri celeriter vt ſpero, principis ciuitatis.ſ.totius excepto tñ Pompeio, hoc eſt lætor primum tñ virtutis, & officij eſſe in viris tibi maxime neceſſarijs, & mihi amiciſſimis, deinde & multo magis in viris ſummis, & principibus, altero totius mundi, & oium tpm, altero nunc iuuẽtis, & mox totius ciuitatis futuro. De teſtibus .i. quod ſcribis, de teſtibus mercenarijs .i. mercede conductis ad dandum contra te falſum teſtimonium notandis .ſ. nota infamiæ à ciuitatibus ſuis, niſi aliqd factum eſt iam per Flaccum.ſ.præſidem illis a me conſtitutum, fiet a me, cum decedam.ſ.de prouincia per Aſiam. Venio nunc ad alteram epiſtolam. Quòd miſiſti.ſ.in altera illa epiſtola, ad me quaſi formam.i.deſignationẽ, & ſpeciem tpm cõtum & totius reip. expreſſam.i.expreſſe deſcriptam, prudentia literaꝝ tuarum eſt mihi valde grata. Video enim, & pericula leuiora, q̃ timebam, maiora præſidia .ſ. reip. ſup. q̃ ſperabam, ſiquidem .i. qm̃, aut ſi duæ ſunt particulæ, quidem.ſ.certe, ſi vt ſcribis, oẽs vires ciuitates applicauerunt, ſe adductum .i. auſpicium, felicitatẽ, & prudentiam ducendi Pompeij, & proſpexi ſimul tuum animum promptum, & alacrem .i. acrem, & ſtrenuum, vt ſumus in rebus, quas alacres facimus, ad defendendam remp. & cepi mihi ſi eam voluptatem ex hac diligentia tua. Si dicas, ergo hic ad ſecundam quoque perſonam reſpicit dicam vnam rem à duobus poſſideri poſſe, & ita ad diuerſos fieri reſpectum. Vnde Cic. ad diligentiam Appij, quia ad ab eo profecta eſt, dicit, hac, q.d. quæ in his literis, quas teneo, ſcripta eſt, ꝙ in ſummis occupationibus tuis, voluiſti tamen .i. nihilominus, ſtatum reip. eſſe notum mihi per te. Nam ſerua.i.concedo vt ſerues libros augurales, quos ſupra perfici petijt, ad ocium commune vtriuſque .i. donec & tibi ſcribendi, & mihi legendi eos dabitur ocium. Ego enim flagitabam .i. exigebam per literas a te tua promiſſa .ſ. de perficiendis libris auguralibus, arbitrabar te eſſe ocioſiſſimum ad vrbem.i.in vrbe. Raro tamen ad pro in ponitur, ſæpius pro apud quo circa poſſet dici ad vrbem.i.circa res vrbanas. Nunc tamen expectabo, vt ipſe.i.tu polliceris, orationes tuas omnes confectas .i. abſolutas libris auguralibus, id eſt loco auguralium. Tullius, cui dediſti mandata ad me .i. quæ mihi diceret, non conuenerat me .i. non venerat allocuturus mecum, nec quiſquam tuorum .ſ. familiarium erat iam mecum, præter omnes meos, qui ſunt omnes tui. Ego non intelligo quas literas meas dicas eſſe ſtomachoſiores .i. ex nimis magno ſtomacho .i. indignatione ſcriptas. Ego ſcripſi ad te bis, purgans diligenter .ſ. de crimine perfidiæ ac læſæ amicitiæ, accuſans leuiter te in eo quòd credidiſſet

diſſet cito de me. Quod genus querelæ videbatur quidē.i. certe mihi eſſe amici.i.pertinere ad amicum hoiem, quia reconciliato ꝛia eſt amicitiæ potius.ꝗ offenſiua talis querela. Sin.i.ſed ſi, id genus querele diſplicet tibi, nō vtar eo amplius poſthac.i.poſt hoc tpſ. Sed ſi vt ſcribis, hæ literæ.ſ.ſtomachoſiores non fuerunt diſertæ, ſcito, nō fuiſſe meas. hoc iocoſe, & confidenter dicit. Vt enim Ariſtarchus negat verſum ſup.eſſe Homeri, quem non probat .i. non approbat, ſic tu, (libet.n.mihi iocari,) quod non erit diſertū, ne putaris.i.noli vt putes meū ſup. eſſe, Vale. & cogitato multo de proauo tuo .ſ. Appio Cæco, q clariſſimam geſſit cenſuram in cenſura .i. in gerenda cenſura ſi etiam cenſor, vt ſpero.ſ.te eſſe.

ARGVMENTVM.

In priore parte huius epiſtolæ gratulatur Cic. Appio de abſolutione ambitus. Deinde purgat diligenter, quod Tullia filia ſua data ſit nuptum Dolabellæ homini inimiciſſimo ipſi Appio, excuſatq́; præcipue abſentiam ſuam, quam matrimonium illud erat contractum. Et poſtremo affirmat ſe propter affinitatem illam nihil alienatum ab Appio, imo natura factu rum ad euitandam ſuſpicionem, quam fecisset.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Grauiter ferens Appio Tulliolam Ciceronis Dolabellæ, infeſtiſſimo Appij inimico deſponſam, expoſtulauerat cum Cicerone ob id excuſationem perans, totam culpam in abſentiam ſuam reijcit, & deinde Appij animum in amicitia confirmat.

M. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO S. P. D. 12

GRatulabor tibi prius, (ita enim rerum ordo poſtulat) deinde ad me conuertar. Ego vero vehementer gratulor de iudicio ambitus; neque id, quod nemini dubium fuit, abſolutū te eſſe; ſed illud, ꝙ, quo melior ciuis, quo vir clarior, quo fortior amicus es, quoq́. plura virtutis, & induſtriæ ornamēta in te ſunt, eo mirandnm eſt magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuiſſe abſconditam maleuolentiam, quæ te impugnare auderet. non horum temporum, non horum hominum, atque morum negocium. nihil iam ſum pridē admiratus magis. De me aūt, ſuſcipe paulisp meas partes; & eum te eſſe finge qui ego ſum. ſi facile inueneris, quod dicas; noli ignoſcere hæſitationi meæ. ego vero velim mihi. Tulliæque meæ, ſicut tu amiciſſime, & ſuauiſſime optas, proſpere euenire ea, ꝗ me inſciente facta ſunt à meis: ſed, ita cecidiſſe, vt ageretur eo tempore, ſpero omnino cum aliqua felicitate, & opto; veruntn̄ plus me in hac ſpe, tua ſapientia, & humanitas cō ſolatur, ꝗ oportunitas tpis. itaque quemadmodum expediam exitum huius inſtitutæ orationis. nō reperio. neque.n.triſtius dicere quidquā debeo * ea de re, quā tu ipſe omnibus optimis proſequeris. neque non me tn̄ mordet aliquid: in quo vnum non vereor, ne tu parum pſpicias, ea, quæ geſta ſunt, * ab illis eſſe geſta, quibus ego ita mandaram, vt, cum tam longe abfuturus eſſem, ad me ne referrent, agerent qđ probaſſent. In hoc aūt mihi illud occurrit: quid tu igitur, ſi affuiſſes? rem probaſſem: de tpe nihil te inuito, nihil ſine cōſilio egiſſem tuo. vides me ſudare, iandudum laborantem, quo modo ea tuear, quæ mihi tuenda ſunt, * & te non offendam. leua me igitur hoc onere: nunquam.n.mihi videor tractaſſe cauſam difficiliorem. ſed tn̄ ſic habeto: niſi iam tūc omnia negocia cum ſumma tua dignitate diligentiſſime confeciſſem: tametſi nihil videbat̄ ad meū erga te priſtinum ſtudium addi poſſe; tn̄, hac mihi affinitatem renunciata, non maiore equidē ſtudio, ſed acrius, apertius, ſignificātius dignitatem defendiſſem. decedenti mihi * & iam imperio annuo terminato, ante diem iij. non. Sex. cum ad Sidam naui accederē & mecū Q. Seruilius eſſet, literæ à meis ſunt redditæ. dixi ſtatim Seruilio, (etenim videbatur eſſe cōmotus) vt oīa a me maiora expectaret. qd multa? beneuolentior tibi, ꝗ fui, nihilo ſum factus, diligentior quidē ad declarandam beneuolentiam multo. nam vt vetus nr̄a ſimultas antea ſtimulabat me, vt cauerem, ne cui ſuſpicionem ficte reconciliatæ gratiæ darem; ſic affinitas noua curā mihi affert cauēdi, ne quid de ſummo meo erga te amore detractum eſſe videatur. Vale.

Margin notes: • alias, eā in rē · • alias, ab alijs · • alias, l. vt te. · • aliꝰ, Lampio

GRatulator) Huius epiſtolæ argm̄ in duas partes diuiditur, nam primo Cicer. gratulatur Appio de abſolutione ambitus, cuius, vt ſupra vidimus, fuerat accuſatus, deinde qoīa Cic. filia Tullia eo abſente, in prouincia locata fuerat Dolabellæ inimiciſſimo Appi, Appius vehementer queſtus erat de Cicer. quod contraxiſſet affinitatem cum eo, quem ſciret ſibi inimiciſſimum. Itaq; Cic. ſe excuſat quòd ſe abſente id factum ſit, ꝙ ſi fuiſſet domi nihil feciſſet ſine conſilio ipſius Appij. Et poſtremo affirmat ꝙ propter hanc affinitatem nihil omnino eſt alienatus ab Appio. Sed promittit ſe pro eo multo maiora eſſe facturum, quam antea feciſſet. [Tibi) Cauſa tui. Ita vt tibi gratuler prius. Ordo rerum prius de rebus amicorum, deinde de noſtris dicere debemus. Ad rem meam. Ad excuſationem meam. [Ambitus) Quo es abſolutus. [Neque id) Subaudi mirandum fuit quod paulo inferius ponit.ſ.eſſe abſolutum. [Nemini dubium) Nemo.n. dubitaſſet te abſolutum iri, qoīa ambitum nunquam attigiſti. [Quo) Quanto. [Melior vir) h.d. non eſt mirandum te fuiſſe abſolutum, quia nemini hoc dubium erat. Sed quāto es melior vir, & clarior, eo magis eſt mirandum ꝙ accuſatione tua vbique apparuerit maleuolentia hominum in te. [Ne in tabellæ latebra) hoc eſt ne in occultiſſima quidē parte tabellæ, in qua eſt ſcripta accuſatio tua. [Abſconditam) Occultam, quia erat apertiſſima. [Auderet) Quaſi contrarius. [Impugnare te) Te criminari, tibi eſſe aduerſarius. [Horum) Talium, tam corruptorum. [Non nego cium).ſ.fuiſſe abſconditum in latebra tabellæ. [Negocium) Qđ tibi faceſſerent. [Nihil magis) Quam hoc.ſ.ꝙ ita aperte fueris impugnatus, cum ſis vir clarus, fortis, cum habeas multa ornamenta induſtriæ, & virtutis. [De me) Nunc incipit de ſe dicere. [Suſcipe meas partes).i.finge te eſſe me. Pone te loco mei. [Et eum) Declaratio eſt ſuperioris orationis, ſuſcipe perſonam meam. [Quid dicas) Contra id, quod factum eſt quæreris. [Noli ignoſcere) q.d. nūc petam veniam. [Hæſitationi).i.dubitationi, vel melius ignorationi meæ. [Velim) Pro volo.i.cupio. [Me inſciente) Quia erā vt ſcis in pꝛuincia. [A meis) Ab vxore, & amicis. [Sed, ita cecidiſſe) Senſus eſt, ſpero ꝙ feliciter euenerit, vt fieret his contractus affinitatis eo tempore, quo eram abſens. [Cecidiſſe) Pro accidiſſe. [Cum aliqua felicitate,) q.d. non ſine numine diuum. [Veruntamen) Oſtēdit ꝙ plus conſolationis poteſt ei afferre de hac affinitate contracta Appij ſapientia, ſi non ægre tulerit, ſi conſiderauerit caſum. [Quam oportunitas temporis) .i. commoditas.ſ.qđ hoc factum ſit me inſciēte, propter quod non eſt, ꝙ de me queraris. Itaque demonſtrat Cic. ſolicitudinem, & anxietatem animi ſui, quia pp perturbationem animi dicit ſe neſcire inuenire concluſionem huius orationis. [Expediam) explicem, abſoluā. [Exitum) Finem, concluſionem. [Inſtitutæ) Inceptæ. [Triſtios) Infelicius; quod protendant malum futurum. nam qn̄ eſt factum, non debeo dicere mihi diſplicere hoc eſſe factum, quod fortaſſe eſſet ſignum infelicitatis futuræ, & pcipue parat in matrimonijs, quoties altera pars dicit ſe pœnitere facti habetur pro malo omine. [Eā rem) Id matrimonium eam affinitatem. [Quam) Rem. [Proſequeris optimis ominib.) .i. quam tu in literis tuis dicis optare felici auſpicio eſſe confectam, cui optas optima omnia, nulla .n. matrimonia fiebant, niſi prius captis auſpicijs. Lucan. Contentiq́ue auſpice Bruto. Iuuen. Veniat cum ſignatoribus auſpex. Idem; Signatæ tabulæ dictum feliciter. Virg. 3. Aen. Cui pater intactam dederat, primiſque locarat ominibus. [Mordet) Angit, cruciat. [In quo) In qua re. [Non vereor).i. in quo non dubito te parum perſpicere ea eſſe geſta non à me, ſed ab illis, quibus ita mandaram, vt me abſente facerent, quod eis videretur velle: [Non vereor) Non dubito, ſcio. [Ne).i.vt. [Parum perſpicias) Non conſideres diligenter. [Tam longe) In Cilicia, quæ eſt remotiſſima ab vrbe. [Ne referrem ad me) Non nunciarent mihi,

Margin notes: HVB · Impugnare. · Hæſitatio · Expedire. · Mordet

non

non redderẽt me certiorem, niſi inueniſſent vbi commode loca rent filiam meam. [Agerent) Subauditur, ſed mandatum, vt agerent. [Quod ꝓbaſſent) Quod eis placuiſſent, qđ vtile putaſſent. [In hoc) Rñdet obiectioni, quæ poſſet ſibi fieri ab Appio. In hoc, qđ dixi eſſe factum me inſciente, q̃a mandaueram vt nihil referrent ad me pp longinquitatem locoꝝ. [Occurrit) Obijcitur, venit in mentem à te poſſe dici ſic. [Quid igitur) Obiectio Appij. [Quid) .ſ. feciſſes ò Cic. [Si affuiſſes?) Si fuiſſes Romæ, dediſſes ne eam Dolabellæ? [Rem) Factum, conditionem, & eſt rñſio obiectionis. [Probaſſem) Laudaſſem. i. placuiſſet mihi cõditio. Et notãda prudentia Cic. cui q̃uis non multum placeret Dolabella, tñ poſt factũ non de eo maledicit. [De tpe) .ſ. conficiẽdi illius negocij. [Te inuito) Te nolente, q̃a diſtuliſſem quantũ voluiſſes. [Sudare,) Id eſt oſtendat hanc rẽ ſibi magnæ eſſe ſolicitudini, ſudamus .n. aut corporis defatigatione, aut calore, aut denique animi angore, & ſolicitudine. Alij legunt ſua de re, alij ſuadere, ſed neutrũ conuenit menti Cic. [Laborantẽ) Curantem, qũo defendam id, quod tuẽndum eſt mihi, hoc eſt id, quod iam eſt factum, & tñ nõ faciam contra voluntatẽ tuam, quod q̃a eſt difficiles, ideo dicit ſudare. [Leua me hoc onere) aufert mihi hoc onus, poteris .n. ſi acceperis excuſationem meam, & exiſtimaueris hoc à me dedita o pa factum non eſſe. [Tractaſſe) Egiſſe difficiliorem q̃ hanc .ſ. tuear quæ tuenda ſunt mihi, & te non offendam. [Sic habeto) Significat pp hanc affinitatem ſe nihil eſſe alienatum ab Appio, dicit .n. q̃ ſi iam egiſſet oĩa eius negocia, ſicut debuit, nũc nunciata ſibi hac affinitate, ageret ea nõ maiore ſtudio, q̃a non poſſet, ſed ſaltẽ clarius, & apertius vt intelligeret App. ipm Cic. nihil eſſe erga ſe immutatum. [Cõſeciſſem) Compoſuiſſem. [Negocia tua) quæ hic in prouincia habes, & de ædificatione tua, & de legatione ad laudes tuas Romam mittenda. [Priſtinum ſtudium) Priſtinam voluntatem, & amorem. [Nihil addi) Quia etsi ſummam. [Maiore ſtudio) Quia nõ potuiſſem, quia vt dixi nihil videbatur poſſe addi. [Acrius) Vehementius, inſtantius. [Significantius) Cũ maiori ſignificatione, & teſtificatione mei erga te animi. [Decedenti) Dicit Cic. ſe non ſolum nunc polliceri hoc Appio, verum etiam multo ante dixiſſe Seruilio, qui in prouincia agebat negocia Appij. [Terminato) Finito, iam .n. ferè finierat annum Cic. in prouincia, cum redditę ſunt ei literę de hac affinitate, quo q̃dem tpe dixit Seruilio, vt multo maiora beneficia a ſe expectaret q̃ ante videbatur .n. eſſe perturbatus, & ægre fere illam affinitatẽ, q̃a ſciebat Dolabellam eſſe inimiciſſimum Appio. [Sidam) Vrbẽ Lyciæ, quæ portum habet. [Cõmotus) Perturbatus hoc nuncio. [Maiora) q̃ ante præſtitiſſem. [Expectaret) Speratum me pro te facturum. [Nihilo beneuolentior) Nihil auctus in amore, quia nihil poterat ad meã erga te beneuolentiam addi. [Diligentior) Prõptior. [Vetus ſimultas) Quæ aliq̃n inter non fuerat. [Stimulabat) Hortabatur, eſt autem ſenſus, ſicut pp veterem ſimultatem quæ inter nos fuerat, cogebat ita facere, ne darem ſuſpicionem hominibus me eſſe tibi ficte, & non vere reconciliatum, ita nunc noua affinitas facit, vt caueam ne pp eam videatur aliquid de meo erga te amore eſſe deminutum. [Detractum) Diminutum.

Conſeciſſem.

ASC. GRATVLOR &c.) Gratulor Appio de abſolutione ambitus, purgatque q̃ Tullia ſe abſente data ſit nuptum Dolabellæ homini App. inimiciſſimo, & pollicet pp illam ſe nihil de amicitia Appiana detracturum. Ordo eſt. Ego, aut gratulabor tibi prius. i. priore parte epiſtolę, deinde ꝯuertar ad me. i. ad rẽ meam purgandam. Ordo .n. rerum poſtulat, ita, ſic fieri vt prius de amicis, deinde de nobis agamus. Ego vero gratulor ſup. tibi vehemẽter, te abſolutum eſſe de iudicio ambitus. i. in quo cauſam dicebas de ambitu. i. maieſtate malis artibus attenta, neq; id, quod nemini dubium fuit .ſ. futuꝝ, videlicet te abſolutum eſſe mirandum, ſed eſt illud, q̃ quo. i. quanto melior ciuis es, quo. i. quanto vir clarior, quo. i. quanto, amicus fortior. i. conſtantior es, eo eſt mirandum magis, nullam. i. non vllam beneuolentiam, quæ auderet .ſ. tam impudenter oppugnate te, non fuiſſe abſconditam, ne quidem. i. non ſaltem latebra. i. angulo aliquo. Tabellæ. i. libelli accuſatorij, hoc eſt q̃ ipſa præ verecundia, ſi quam habuiſſet, ſe nõ abſconderit in aliquo loco abdito tabellæ accuſatoriæ, & diffamatoriæ, ſed palam te accuſare auſa ſit. Nõ .n. negocium quod factum eſt tibi, fuit hoꝝ tpm, in quibus virtuti adhuc locus, & honos eſt, & boni florent, non hoꝝ bonum, qui boni ferè ſunt & tibi fere neceſſarij, atque moꝝ ſup. hoꝝ hominum, & tpm, & ita ego nihil ſum admiratus magis iãpridem. i. iam à pluſculo tpe .ſ. q̃ q̃ inuenti ſint tam impudentes, vt auderent non modo per occultam delationem, ſed ẽt per manifeſtam accuſationem in publico iudicio te ambitus poſtulare, quo Cic. ſatis aſſentanter dicat præcipue cum antea ei de eadem re gratulatus ſit, ſed vr̃ App. aſſentationis appetẽs, & potuerunt ſuperiores literæ non eſſe ꝓlatæ, idq̃. Cic. vereri. De me aũt, aggreditur ſecundam partẽ epiſtolæ dicens. Aũt. i. ſed de me. i. quantum ad nuptias filiæ meæ attinet, ſuſcipe pauliſper. i. ꝑ paulũ tpis, partes meas .ſ. purgatiuas, finge te eſſe eum q̃d ego ſum, ſi tu inueneris facile, q̃d dicas. i. rñdeas ad purgandũ factum ipſum ad dãnandum, noli ignoſcere. i. parcere, aut veniam dare hæſitationi. i. perplexitati, & tarditati meæ in loquendo. Ego vero. i. certe, velim ea q̃ facta ſunt à meis me inſciente, euenire ꝓſpere mihi, & Tulliæ meæ. i. filiæ, hoc eſt nuptias eius cum Dolabella ſicut tu optas amiciſſime, & ſuauiſſime, moris .n. eſt dũ de nouis nuptijs, aut loq̃mur, aut ſcribimus, dicere feliciter, vnde Iuuen. dictum eſt, feliciter aut dij bene vertãt, aut quas dij ſecundent, quod & Appius vr̃ ſcripſiſſe magis ex more, aut ꝑ ironiam quam ex animo, Cic. tñ callide interpretat̃ ex animo ſcriptum, ſed cecidiſſe. i. caſu eueniſſe ita vt agerentur eo tpe .ſ. quo abeſſem, aut quo diſſenſiones orirentur inter principes. Dolabella .n. Cæſ. adhæſurus videbatur, App. & Brutus Põpeio, ſpero oĩno, & opto, ſupp. cecidiſſe cum aliqua, ſed incerta mihi felicitate, veruntñ ſapientia, & humanitas tua conſolat̃ me plus hac in ſpe .ſ. de felicitate nuptiaꝝ, q̃ opportunitas tpis, quia difficile eſt in diſſenſione principum ciuitatis feliciter viuere. Itaque non reperio quemadmodum expediam. i. expedite faciã exitum. i. finem huius oronis inſtitutæ. i. inceptæ, de nuptijs filiæ. Neque .n. debeo dicere q̃dq̃ triſtius in eam rem. i. nuptijs filiæ, q̃ tu ipſe proſequeris ominibus. i. præcationibus auſpicijs, optationibus votis optimis, nã dum boni, & prudentes viri bona ꝑcantur, & optãt aliq̃bus cœptis omen eſt. i. indicium boni euentus, neque non. i. attñ aliq̃d mordet. i. triſtitia afficit me, in quo non vereor. i. nõ dubito, vnum, videlicet ne. i. aut q̃n. Notum eſt cum verbis vetandi timendique. idem facere negationem, & affirmationem, vt vereor ne facias, & vt facias, ꝑſpicias. i. cognoſcas paꝝ, ea q̃ geſta ſunt de contractu matrimoniali, eſſe geſta ab illis .ſ. amicis, & neceſſarijs meis q̃bus ego .ſ. diſcedens mãdaram ita, cũ eſſem abfuturus tã longe .ſ. ab eis, ne referrent ad me. i. ne conſulerent me ſup. illi agerẽt, quod ꝓbaſſent. In hoc aũt .ſ. dicto, ad oñdendum meo cõſilio non eſſe factum, occurrit. i. obijcitur, hoc obijci poteſt mihi illud. Igitur ò Cic. q̃d tu ſup. feciſſes ſi fuiſſes? rñdet. Ego ꝓbaſſem. i. approbaſſem rem. i. contractum matrimonialẽ. Sed ſup. q̃a dicis hoc tpe tam periculoſo non debuiſſe fieri, ego nihil egiſſem te inuito, & nihil egiſſem ſine cõſilio tuo de tpe .ſ. nuptiaꝝ celebrandarum. Vides me ſudare. i. angore quodam opprimi, iandudũ. i. ab eo tpe quo incepta eſt mentio de nuptijs filiæ, laborantẽ qũo tuear. i. defendam, ea quæ mihi ſunt tuenda. i. defendẽda, & non offendam. i. lædam te. igitur læua. i. libera me hoc onere, q. d. quod portare vix poſſum. Ego .n. nunquam. i. non vnq̃, non videor mihi tractaſſe vnquam cauſam difficiliorem. Tñ habeto ſic. i. pro certo teneto, niſi ego confeciſſem iam. i. perfeciſſem iam tunc .ſ. cum talia mihi nunciata ſunt diligentiſſime omnia negocia cum ſumma dignitate tua, tametſi nihil videbat̃ poſſe addi ad priſtinum ſtudium meum erga te, tñ hac affinitate .ſ. cum Dolabella inimico tuo nunciata mihi. i. ſi fuiſſet prius nunciata, equidem. i. ego quidem defendiſſem dignitatem tuam .ſ. in prouincia, non maiore ſtudio, quia id fieri non potuiſſet: ſed acrius, apertius ſignificantius. i. cum maiore euidentia, eo q̃ ſuſpectus fuiſſem. Sed ſup. literæ redditæ à meis. mihi decedenti .ſ. de prouincia, & annuo imperio iam terminato ante nonas Sext. i. Auguſti menſis. quia venerat in prouinciam prid. calend. Sextiles, vt ſupra dixit, cum accederem naui. i. in naui. ad Sidam vrbem Lyciæ, aut portum eius, vnde hic, & prius præpoſitionem poſuit, & Q. Seruilius eſſet mecum. Dixi ſtatim Seruilio, ideo ſtatim, etenim. i. quia ipſe videbatur eſſe commotus, q̃ talem nũcium accepiſſem vt expectaret a me omnis .ſ. officia maiora .ſ. q̃ prius. Quid multa ſup. dicam? ego nihilo. i. in illo ſum factus beneuolentior tibi quam fui, quia putant fieri non potuiſſe, ſed ſup. factus ſum multo diligentior ad beneuolentiam declarandam. Nam vt. i. quemadmodum, vetus, ſimultas noſtra. i. latens odium, & æmulatio, ſtimulabat. i. vrgebat me antes, vt cauerem ne darem cui. i. alicui, ſuſpicionem gratiæ reconciliare. i. iterum inite, & renouare, ficte. i. ſimulanter & non vere, ſic affinitas .ſ. cũ Dolabella, affert mihi nouam curam cauendi, ne qui videatur eſſe detractum de ſummo amore meo erga te. Vale.

ANTE diem iij. non. Sex.) Perinde eſt, ac ſi dixiſſet, iij. non Sex. id ex libri xvj. epiſt. v. ad Tironem intelligi facile poteſt. ante diem iij. non. veteres dicebant. i. die tertio ante nonas. nam cum dicitur iij. non conciſa locutio eſt, quæ integra eſſet, ſi diceres, iij. die ante nonas, qua non admodum vtebantur antiqui, ſed eius loco, ante diem iij. nonas. PAVL. MAN.

ARGVMENTVM.

Gratias quodammodo agit Appio, quòd interea dum in Cilicia ageret in familiam ſuam plurima contulerat beneficia, vnde hac epiſtola tota plena eſt beneuolentia. Nam profitetur ſe idem velle, & nolle conſtituiſſe cum Appio. Tacitèq; innuit ſe induċturum Dolabellam ad conſenſionem. Et demum dicit ſe ſperare Appium cenſorem eſſe.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Officium ſuum Appio commendat, & id rurſus vt faciat Appius, propter Dolabellæ inimicitias monet.

M. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO. S. D. 13

QVaſi diuinarem, tali in officio fore mihi aliquando expectãdum ſtudium tuum; ſic, cum de tuis rebus geſtis agebatur, inſeruiebam honori tuo. dicam tñ vere: plus, q̃ acceperas, reddidiſti. quis enim ad me non perſcripſit, te non ſolum auctoritate orationis, ſententia tua, quibus ego à tali viro contentus eram, ſed ẽt opera, conſilio, domũ veniendo, conueniẽdis meis, nullum onus officij cuiquam reliquum feciſſe? hæc mihi ampliora multo ſunt, q̃ illa ipſa, pp quæ hæc elaborantur. INSIGNIA enim virtutis multi etiam ſine virtute aſſecuti ſunt: talium virorum tanta ſtudia aſſequi ſola virtus poteſt. itaque mihi propono fructum amicitiæ noſtræ ipſam amicitiam, qua nihil eſt vberius, preſertim in ijs ſtudijs, quibus vterq; noſtrum deuinctus eſt. nam tibi me profiteor & in rep. ſocium, de qua idẽ ſentimus; & in quotidiana vita coniunctum cum ijs artibus, ſtudijsque, quæ colimus. velim ita fortuna tuliſſet, vt, quanti ego omnes tuos facio, tanti tu meos facere poſſes: quod tñ ipſum, neſcio qua permotus animi diuinatione, non deſpero. ſed hoc nihil ad te: noſtrum eſt onus. illud velim ſic habeas, quod intelliges; hac re nouata, additum potius aliquid ad meum erga te ſtudium, cui nihil videbatur addi poſſe, quam quidquam eſſe detractum. Cum hæc ſcribebam, cenſorem iam te eſſe ſperabam. eo breuior eſt hæc epiſtola, &, vt aduerſus magiſtrum morum, modeſtior. Vale.

HVB. QVaſi) Hae epiſt. oſtendit Cic. quàm grata habuerit, quę in abſentia ſua intellexit ab Appio ſibi præſtita fuiſſe quem in nullo gñe officij ſibi defuiſſe fatetur. Deinde pollicetur ſe fore ſocium, & coniunctum ipſi Appio in adminiſtratione reip. de qua dicit vtrunque idem ſentire, nec minus ẽt ſe fore cõiunctum in vita quotidiana, poſtea vẽ eum latenter rogare, vt eadem, deponat inimicitias ſuas in Dolabellam, quod eum facturum ſe ſperare dicit. Poſtremo pollicetur Cic. ſe facturum, vt intelligat Appius nihil eſſe detractum de amore ſuo erga eum. [Quaſi) Tanquam. [Diuinarem) Præſcirem, aĩo præuiderem. Et notandum hoc artificioſe eſſe dictũ à Cic. vt oſtẽdat beneficia Appij erga ſe non ità ſibi præſtita, quàm reddita fuiſſe, & eſt ſenſus, ego antea, cum agebatur de rebus tuis, ſic inſeruiebam honori tuo quaſi præſagirem, & præuiderem fore aliqñ opus, vt tu idem pro me facturus eſſes in tali officio. ſ. tuendi honoris. [Expectandum) Rogandum, exigendum. [Studium) Fauor tuus. Prompta voluntas. [Sic) Adaptio ſimilitudinis, refertur aũt ad quaſi. [Inſeruiebam) Præſtabam operam meam. Inſeruire aũt eſt voluntatis, & amoris. Seruirẽ vero neceſſitatis, & conditionis. [Honori tuo) vt eum tuerer. [Dicam tñ) Hoc ſubdit Cic. ne videatur obiceciſſe beneficiũ Appio. [Dicam vere) Ingenue fatebor, dicã veritatem. [Plus) In quo laudat eum iuſtitia, in qua vt iubet Heſiod. debemus imitari agros fertiles, q plus reddũt q acceperint. [Quis) q. d. qlibet. [Auctoritate orõnis) Grauiſſima orõne tua ꝓ me in ſenatu dicta. [Sñia) .i. ſentiendo de me optime. [Quibus) .i. auctoritate orõnis & ſentẽtia. A tali viro qualis tu es, qa loco maximi muneris nobis eſſe debet cum viri clariſſimi, & grauiſſimi nobis, vel orõnis ſuæ auctoritatem, vel ſñiam præſtant. [Cõtentus erã) Nihil vltra requirebã. [Sed ẽt) .i. ſed quod plus eſt & ſignũ maioris humanitatis, & beneuolentiæ. [Opera) Pro me laborando. [Conſilio) Sapientibus ſuaſionibus tuis domum veniẽdo, pp id, quod dixit opera. [Conueniendis meis) Alloquẽdis meis, & dando eis cõſilium quid nam ꝓ me agere deberent. [Nullum onus officij cuiquam reliquum feciſſe?) Hoc eſt nulli oĩno reliquiſſe aliquid de me, quia totum ſuſcepiſti, & oĩa pro me ita feciſti, vt nihil reliqueris alijs quod facerent. [Reliquum feciſſe) Pro reliquiſſe, eleganter dictũ, ſicut miſſum facere pro dimittere. [Hęc) q̃ à te pſtita ſunt mihi. ſ. opera, & ↄſilium tuũ. [Multo am.) Multo maiora, & pluris æſtimãda. [Illa ipſa) honores, & dignitates meę. [Propter quæ) ſ. illa ipſa. i. pp quos honores, & dignitatẽs. [Hæc) Quæ a te fiunt. [Elaborantur) Cũ labore fiunt. [Inſignia) Rõ eſt ſuperioris propoſitionis. [Inſignia vir) .i. honores, & dignitates, hæc. n. ſunt inſignia virtutis, qa honor præmium eſt virtutis. [Aſſecuti) Adepti. [Sine virtute) Quia fortunæ fauore multi ſine virtute magnas dignitates, adepti ſunt. [Talium) .i. clariſſimorum, & optimorũ, qualis tu es. [Sola virtus) Quia boni nõ poſſunt conciliari malis, qa ſunt omnino diuerſi. [Fructum) Vtilitatẽ, & voluptatem. [Ipſam amicitiam) Non aũt ea, quæ per te conſecutus ſum, quia noſtra amicitia vulgaris eſſent. Nã vt, inquit, Naſo. Vulgus amicitia vtilitate probat. [Qua) Amicitia. [Nihil vberius) Quia parit innumerabiles fructus, quia vera eſt. [Ijs ſtudijs) Philoſophiæ, & artes dicẽdi. [Deuinctus) Aſtrictus, omnino deditus. [Profiteor) Aperte denuncio, & polliceor. [Socium) Adiutorem, quia ſocius in periculis aut rebus magnis dr̃. [Idem ſentimus) Quia ambo volumus eum optime defendi, & cõſeruari. [Quotidiana) Familiari in rebus priuatis. [Colimus) Sequimur, ſeruamus. [Velim) Latẽter ab eo petit, vt tandem reconcilietur Dolabellæ gño ſuo, cui Appius erat inimiciſſimus. [Tuliſſet) Voluiſſet, permiſiſſet. [Oẽs tuos) Quos vehementer amo, & plurimi facio. [Poſſes) Omnibus odijs, & inimicitijs depoſitis. [Meos) pp Dolabellam, vt ſupra diximus. [Quod ipſum) ſ. poſſe te tanti facere meos, quanti ego facio tuos. [Non deſpero) Imò pene confido. [Neſcio qua,) q. d. latenti quadam, & non ſine cauſa excita. [Diuinatione) Præſagio, aĩmus. n. meus vĩ mihi dicere ita fore. [Nihil ad te) Noſtrum eſt opus. ſ. pertinet, quia parum tibi obeſſe poſſunt inimicitiæ Dolabellę, & parũ prodeſſe eius amicitiæ. [Onus noſtrum) .i. ad me pertinet, hoc mihi faciendum eſt, vt tu eis reconcilieris. [Habeas) .i. credas. [Quod intelliges;) Quod re ipſa cognoſces. [Nouata hac re) facta hac noua affinitate. [Additũ) .i. adiunctum. [Ad ſtudium) Ad amorem erga te. [Cui) Studio. [Addi) Quia erat ſummum, vt in præcedenti epiſtola dixit. [Detractũ) Diminutum. [Hæc) Hãc epiſtolam. [Eo) pp hanc cauſam, quia ſperabam te eſſe cenſorem. [Magiſtrum morũ) Cenſorem, nam cenſores apud Romanos præerant moribus corrigendis. [Modeſtior) Ne me aut loquacitatis aut imprudentiæ notes.

QVASI diuinarem) Cum adhuc Cic. in Cilicia cum imperio moraretur multorũ litteris intellexerat Appium plura in Cic. familiam beneficia contuliſſe, quod quam ſibi gratum fuerit, hac epiſtola ſignificauit, quæ tota plena eſt beneuolentiæ, & amoris. Inde profiteor, quod eſt amicorum proprium idem velle, & idem nolle cum Appio tã in re pub. quam in re priuata, in quibus omnibus ſe illi ſocium fore pollicetur. Tangit adhuc quædam obſcurius de Dolabella gño ſuo, cũ quo ſimultates Appius hẽre vĩ, aũt quas deponendas, tacito quodam ſenſu ab eo Cic. vñ expoſcere, & Appium cõfidere depoſiturũ. Demum oſtẽdit, cum hæc ſcriberẽ, eũ creatũ eſſe cenſorem. Qua ꝓ re cenſoriam dignitatẽ hic aliquãtulũ videamus. Cenſores eodem rogabantur auſpicio, quo ẽt conſules, atque prætores, & magiſtri morũ dicebantur, cẽſui & moribus regendis caſtigãdisq. luſtriſq. condendis præerãt, qbus ſub quinquennio tota ciuitas cum ſupplicijs publicis luſtrabatur, præcedebatq. cenſoris ſcriba, & ſeculare carmẽ decantabat, vt dij remp. in annos redderent meliores, quotq. Romani ciues in illo luſtro fuiſſent cenſebãtur, quod primo Seruius Tullius inſtituit, cum oẽm exercitum perfecto cenſu ſuæ, tauris rebus luſtrauit, quo qdem luſt. M. LXXX. ciuium cenſa dñr, qui arma ferre poſſent, hinc quinque annorum ſpatium luſtrum appellatum, quod Olympias græce dr̃. Duo tñ cenſores erant, ad quorum cenſionem. i. iudicium tota ciuitas cenſerentur. Eſt. n. cenſere iudicare arbitrari, & interdum ſuadere, & decernere, vnde cenſores nominati. Verum quid proprie fuerit cenſoris officium. Liu. xxiiij. lib. docet his verbis. Cenſores vacui ab operum locandorũ cura pp inopiam ærarij, ad mores hoium regendos animaduertunt, caſtigandaque vita, quæ velut diutius morbis ægra corpora ex ſe

Seruio Inſeruio

PHIL.

Cẽſores

Luſtrũ

Olympias

Cẽſere

ſe gignunt. Nata bello erant, & quenque à magiſtratu, ſen.ut q. abdicare poterat, ſi eo indignus videretur. Quòd ea Catone maiore cẽſorio, T. Flaminij frater expertus eſt, ex ſenatu eiectus, q. exhortatione meretricis quempiam reũ ſecuri ferire iuſſit, & in de mortui cenſoris loco alius ſubrogari non poterat. Is autem primum in vrbe magiſtratus inſtitutus eſt à ſenatu, cum nulla p̃ multos annos ciuium cenſura, nullum in vrbe luſtrum factũ fuiſſet, vt inuenirentur, qui huic rei gerundæ præeſſent, duo tamen cenſores creati ſunt, Papyrius, & Sempronius. Geganio Macrino, & T. Quintio Capitolino coss. per quinquennium id munus duraret, inſtitutum eſt, quod tãdem Mamertius Aemilius dictator ad annum redegit. Iulio Virg. & M. Appio coss. [Quaſi diuinarem) Tanquam prænoſcerem, & præuiderem, eſt autem id artificioſe dictum a Cicer. quo vult latenter intelligi Appium non tam beneficia in Cic. & eius familiam præſtitiſſe, quam reddidiſſe. Et eſt ſenſus. Cum in te aliquando beneficia conferebam, quaſi diuinabam quod neceſſe eſſet aliquãdo mihi, itidem in me faceres, quod ego in te feci & ipſa abs te beneficia acciperẽ. Sed dicit Appium lõge maiora ac plura, quam acceperat, reddidiſſe.

Diuinare Diuinare propriè eſt vera dicere de futuro, vnde prouerbium eſſe veteres voluerunt diuinare ſapientem. [Tali in officio) Defen-

Prouer. vetus dendi honoris. [Fore expectandum) Flagitandum, omnes Cic. epiſtolæ, quas ipſe legerim ſic habent, ſed fore cum participio fu

Seruio turi temporis iungi non ſatis dicam, licet quidam poſuerint, vt

Inſeruio ante diximus. [Inſeruiebam) Studium meum præbebam. Seruimus dominis inſeruimus amicis illud enim coacti facimus, hoc vero voluntate, & beneuolentia. [Dicam tamen) Hoc adduxit, ne Appio exprobraſſe beneficia videret. [Plus) Laus à gratitudine. [Orationis) Quam in ſenatu egit Appius in curando honore Cic. [Sententia) Bene de me ſentiendo. [Contentus) Nil vltra requirendo. [Domum) Nunc ipſum domicilium, & tam quartæ, quam ſecundæ inflexionis eſt, ſed quartæ parietes, ſecundæ locũ, quem quis tenet in domo ſignificat. [Conueniendis) Dando conſilium pro me ipſo. [Nullum onus officij cuiquam reliquum feciſſe?) Quod nihil omnino reliquerit alijs faciendum, quod ad honorem, & commodum Cic. pertineret, quid enim faciendum erat? ipſe ſolus Appius diligenter obiuit, & ſic dictum eſt reliquũ feciſſe pro reliquiſſe, vt ſæpiſſime apud Terẽt. miſſum facere pro dimittere. [Hæc) .ſ. quæ tu mihi præſtitiſti, & meis. [Amphora Pluris facienda. [Quam illa ipſa) .ſ. honoris mei. [Hæc) .ſ. quæ tu mihi & meis præſtitiſti. [Inſignia) Honores, & dignitates, & eſt exornatio ſententiæ, & ratio ſuperioris propoſitionis. [Sine virtute) Vt M. Terentius Varro, qui ſine virtute virtutis inſignia, hoc eſt conſulatum, quem cum Paulo Aemilio geſſit conſecutus eſt. [Talium virorum) Qualem te ipſum eſſe cognoſco. [Sola virtus) Quoniam virtute præditi non niſi cum præditis virtute conueniunt. [Itaque mihi propono fructum amicitiæ noſtræ ipſam amicitiam) Hoc eſt, ꝙ pluris facio ipſam amicitiam, quam illud quod a te conſecutus ſum, & fructum qui ex ipſa amicitia naſcitur, & ipſam amicitiam omnibus fructibus anteferendam puto. Non enim propter vtilitatem amici eſſe debemus, ſed propter ipſam amicitiam per ſe enim ipſam colenda eſt amicitia, non propter aliud. [Vberius) Quoniam etſi innumerabiles fructus ex ea naſcuntur, tamen non propter illud colitur amicitia, [Nam tibi) Aperit vim amicitiæ. [Rep.) Duobus conſtat, publico, & priuato. [Profiteor) Quaſi polliceor, atque demonſtro. Idem Criſpus. Idem velle, atque idem nolle ea demum firma amicitia eſt. [In quotidiana) Vita coniunctum in re priuata. Vterque ſimilibus ſtudijs, & moribus tenebatur. Amicus enim mihi aliquis eſſe non poteſt, niſi mei ſimilis extitat. Eſt enim amicus, vt ante diximus, qui mihi vſu vitæ ſimilis, pio ac fideli amore coniungitur. [Quæ colimus) Oratoria dicit, & philoſophica ſtu-

Studiũ dia. Eſt enim ſtudium ad aliquam rem aſſidua, & vehemens animi cum magna voluptate occupatio. [Velim) Propter Dolabellam id dicere videtur, quem ſciebat ab Appio non amari. [Tanti facere) Ea ſtimare. [Quod tamen ipſum) .ſ. quòd tu tanti meos facere poſſis, quanti ego tuos facio. [Nihil ad te,) q. d. parum refert, an Dolabella te amet, aut non amet, cum tibi parum eius amicitia prodeſſe, & parum inimicitiæ obeſſe poſſint. [Onus noſtrum) Ad ipſum attinet, qui rogo illum abs te ob amorem noſtrum non expellas. [Habeas) Tibi perſuadeas. [Re nouata) Facta affinitate cũ Dolabella, qui gener meus eſſe factus. [Quàm quid quàm eſſe detractum) Licet Dolabellam non ames, non tamen diminutum eſt aliquid de amore meo erga te. [Eo breuior) q. ſ. te cenſorem eſſe ſperabam, ne caderem in cẽſoriam notam, cum cenſorum ſit mores hominum iudicare, ne ſi longior extitiſſet epiſtola accuſatione digna videretur, nam vel leuiſſima ex cauſa cenſores nota afficere ſolebam homines. vnde equitem Rom. nimis comptum, & nitidum, & equum macilentum habentem à cẽſoribus interrogatum, cur ipſe tam ſplendidus, & equus tam macilentus eſſet, reſpondentem. quoniam ego me ipſum curo. equũ vero Statius meus, ignominia affecerunt. [Aduerſus) Pro apud Terent. Et id gratum fuiſſe aduerſum te habeo gratiam, dicitur enim & aduerſus, & aduerſum. [Magiſtrum morum) Cenſorem. Eſt enim mos tam bene, quam male viuendi conſuetudo, ſignificat interdum ſimilitudinem, vt in morem apri genuinum fregit. Magiſtri ideo appellati, quòd magis quàm ceteri omnes poſſint, vnde magiſtratus, qui per impia potentiores ſunt. Antiqui magiſtrare pro regere, & moderari dicebant.

QVASI diuinarem) Gratias quodammodo agit Appio, ꝙ se abſente plurima in familiam ſuam beneficia contulerat, quocirca profitetur ſe cum Appio in omnibus conaturum anniſurumq. vt Dolabellam in communes partes trahat. Et demum dicit ſe ſperare Appium Cenſorem eſſe, vnde epiſt. tota beneuolentiæ ſignificatiua eſt. Ordo autem eſt. Ego inſeruiebam honori tuo, cum agebatur .i. diſceptabatur de rebus tuis geſtis .ſ. in prouincia, ſic quaſi diuinarem ſtudium tuum fore aliquando expetendum mihi in tali .i. conſimili officio, vbi fore cum futuro videtur adhærere. Sed, tu reddidiſti plus quàm acceperas .ſ. beneficij. Quis enim non perſcripſit? q. d. nemo, hoc eſt vnuſquiſque perſcripſit ad me, te nullum onus officij feciſſe cuiquam reliquũ .i. reliquiſſe cuiquam faciẽdum, cum tu vniuerſum ſolus obires, nam ſolum auctoritate orationis, & ſentẽtia, quibus eram .i. fuiſſem, vt in Seru. decies centena dediſſes. Nil erat .i. fuiſſet in loculis. Virg. in Georg. Laurus erat pro eſſet. contentus à tali .i. tam excellenti viro, ſed etiam opera, conſilio, veniendo domum .ſ. mea, & ſup. conueniendis in viſitandis colloquendi gratia, meis .ſ. familiaribus. Hæc .ſ. officia tua ſunt .i. reputantur, aut æſtimantur, mihi ampliora multo, quàm illa ipſa .ſ. ſupplicationes, aut triumphos, propter quæ laboratur .i. cum labore fiunt. Enim pro quia, multi aſſecuti ſunt inſignia virtutis, vt honores, ſeu magiſtratus, & triumphos. Sine virtute, quia alij vi, alij malis artibus, alij fortuna, ſed ſup. ſola virtus poteſt aſſequi tanta ſtudia talium virorum, accurate loquitur, q̃a magni viri interdum in dignis leuia ſtudia impendunt, & tanta ſtudia interdum conferuntur, ſed non a talibus viris. Itaque ego propono .i. conſtituo mihi fructum .i. vltimum finem expetendæ amicitiæ, ipſam amicitiam .i. nihil amplius peto in amicitia, quàm ipſam amicitiã, qua .ſ. amicitia nihil eſt vberius .i. abundantius præſertim in ijs ſtudijs .ſ. auguralis, & legalis ſcientiæ, quibus vterq; noſtrum deuinctus .i. obligatus eſt. Nam ego profiteor me tibi, & .i. ſimul ſocium in rep. de qua ſentimus, & coniunctum ſup. fore in vita quotidiana, cum ijs artibus, & ſtudijs, quæ colimus. Ego velim fortuna tuliſſet ita vt tu poſſis facere omnes meos tãn quàm ego facio omnes tuos, h. d. propter Dolabellam generum ſuum Appio inimicum quod ipſum .ſ. te poſſe omnes meos tanti facere, tamen .i. nihilominus non deſpero .ſ. aliquando fore neſcio qua diuinatione .i. quo præſagio animi. Sed hoc nihil ad te ſupp. pertinet, onus hoc eſt noſtrum .i. nobis id curandum eſt vt ita fiat. Velim ſup. vt habeas .i. certum teneas, illud .ſ. quòd iam dicã, videlicet quòd intelligere, hac re nouata .i. per hanc rem nouatam, potius aliquid additum, quam detractum eſſe ad meũ ſtudium erga te, cui .ſ. ſtudio, nihil videbatur poſſe addi. Ego ſperabam cum ſcribebam hæc, te iam eſſe cenſorem, eo .i. &, propterea hæc epiſtola eſt breuior, & modeſtior .i. temperatior in verbis, vt .i. eſſe debet, aduerſus .i. erga magiſtrum morẽm, hoc eſt cenſorem.

À S C.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD SVLPICIVM, ET ALIOS, LIBER QVARTVS.

ARGVMENTVM.

Reuerſus Cicero è prouincia, offendit motus ciuilis belli inter Cæſarem, & Pompeium: qui vtriuſque amicos concilians ſibi, Pompeium miti gare ſatagebat vt compoſitis rebus triumpharet: qua ſpe depoſita, in Campanum agrum ſeceſsit, raróq; in vrbem rediit cum incertus eſſet vtrius partes ſequeretur. Nam Pompeij opes in iuſtiore cauſa fractas videbat, Cæſaris in minus iuſta florentes. Quocirca tandem à rep. & Pompeio contra Cæſarem ſtetit, ex manifeſte ſignificans nihil ſibi repub. carius. Itaque cum abeſſet ab vrbe, ſcripſit ad eum Trebatius, Seruium deſiderare eum, vt de repub. commodis inter ſe agerent. cui reſpondens nunc Cicero, innuit id ſero futurum, ſe facturum tamen, vbi Seruio conuenient videbitur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Suaſoria eſt epiſtola, vt Seruius om̃m curam iuuandæ reip. deponat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. D. 1

CAIVS Trebatius, familiaris meus, ad me ſcripſit, te ex ſe quæſiſſe, quibus in locis eſſem, moleſteque ferre, ꝗ me propter valetudinem tuam, cum ad vrbem acceſsiſſem, non vidiſſes; & hoc tempore velle te mecum, ſi propius acceſsiſſem, de officio vtriuſque noſtrum communicare. Vtinam Serui ſalui rebus (ſic enim eſt dicendum) colloqui potuiſſemus inter nos. profecto aliquid opis occidenti reip. tuliſſemus. cognoram enim iam abſens, te hæc mala multo ante *prouidentem, defenſorem pacis, & in conſulatu tuo, & poſt conſulatum fuiſſe. ego autem, cum conſilium tuum probarem, & idem ipſe ſentirem, nihil proficiebam. ſero enim veneram: ſolus eram: rudis eſſe videbar in cauſa: incideram in hominum pugnandi cupidorum inſanias. nunc, om̃ nihil iam videmur poſſe opitulari reib. ſi quid eſt, in quo nobiſmetipſis cõſulere poſſimus, non vt aliquid ex priſtino ſtatu noſtro retineamus, ſed vt quamhoneſtiſsime lugeamus: nemo eſt omnium, qui cum potius mihi, quàm tecum, cõmunicã dum putem. nec enim clariſsimorum virorum, quorum ſimiles eſſe debemus, exempla, neque doctiſsimorum, quos ſemper coluiſti. præcepta te fugiunt. atque ipſe antea ad te ſcripſiſſem, te fruſtra in ſenatum, ſiue potius in conuentum ſenatorum eſſe venturum, ni veritus eſſem, ne eius animum offenderem, q à me, vt te imitarer, petebat. cui quidem ego, cum me rogaret vt adeſſem in ſenatu, eadem omnia, quæ à te de pace, & de Hiſpanijs dicta ſunt, oſtendi me eſſe dicturum. rem vides, quo modo ſe habeat; orbem terrarum, imperijs diſtributis, ardere bello; vrbem ſine legibus, ſine iudicijs, ſine iure ſine fide, relictam direptioni, & incẽdijs. itaque mihi venire in mentem nihil poteſt, non modo quod ſperem, ſed vix iam quod audeam optare. ſin autem tibi, homini prudentiſsimo, videtur vtile eſse, nos colloqui: quanquam longius etiam cogitabam ab vrbe diſcedere, cuius iam etiam nomen inuitus audio; tamen propius accedam. Trebatio mandaui, * ſi quid tu eum velles ad me mittere, ne recuſaret: idque vt facias, velim: aut, ſi quem tuorum fidelium voles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex vrbe neceſſe ſit, aut mihi accedere. ego tibi tantum tribuo, * quantum mihi fortaſſe arrogo: vt exploratum habeam, quidquid nos communi ſententia ſtatuerimus, id omnes homines probaturos. Vale.

* alias, puidẽtẽ

* alias, ſiquidem

* alias, tantum

CAIVS Trebatius,) Reuerſus Cic. Romam ex Cilia, vbi cum maxima laude prouinciam geſſerat, cum offendiſſet ciuilium diſcordiarum motus, & Cæſaris atq; Pompeij diſſenſionem vtriuſque amicos concilians, Pompeium mitigare non deſiſtebat, ſed cum nihil proficere videret, abiecta ſpe triumphi in prædiol. ſua circa campaniam, & oram maritimam cum faſcibus, & lictoribus, quos populi R. ei conceſſerat, vt eſſet remotus ab oculis vulgi, & à populari tumultu ſe contulerat. Inde autem raro ad vrbem veniebat, qñ incertum erat quid ſibi eſſet agendum, ꝗ in Pompeio fractas opes, & non probanda conſilia, in Cæſare vero flagitioſam belli cauſam eſſe videbat. Itaque cum ad alterum rõne ſalutis inclinandum eſſe videret, cupiditate pacis ab vtroque reuocabatur. Tandem tñ honeſtatem vtilitati antepoſuit, & ita cũ Cæſ. poſt fugam Pompeij locutus eſt, vt aperte oſtẽderet nihil eſſe ſibi ipſa rep. carius. Itaque cum iam orbis terrarum arderet bellis ciuilibus, & ad eum ſcripſiſſet C. Trebatius Ser. Sulpicium moleſte tuliſſe, ꝗ eum, cum ad vrbem acceſsiſſe, videre non potuiſſet ꝗ mala valetudine laboraſſet, cupere aũt eum, & videre, & alloqui de eo, quod vtrique eſſet agendum. Reſpondet Cic. quòd ſi potuiſſent colloqui re integra, & ſalua, profuiſſent aliquid reip. quoniam eum ſemper cupidum pacis eſſe cognouit, ſicut & ipſe fuit. Sero autem nunc eſſe conuenturos pro rep. hortatur tamen conueniant, vt ſi reip. iam conſulere nõ poſſunt, ſaltem rebus ſuis conſulant, pollicetúrque ſe eſſe venturum ad vrbem, ſi opus fuerit, etſi Seruius cum eo colloquendum exiſtimauerit. (Trebatius) Is iuriſcõſultus fuit amiciſsimus Cic. à quo Cæſ. cum eſſet in Gallia diligentiſsime commendatus eſt, vt videbimus inf. lib. vij. (Quæſiſſe) Interrogaſſe vnde, & quæſtio pro interrogatione ponitur. (Valetudinem) ſ. malam, nam valetudo bona dicitur. Horat. lib. j. epiſt. Quid faueat dulci nutricula manus Alumno, Quam ſapere, & fari poſſit, quæ ſentiat cui Gratia, fama, valetudo contingat abunde. Diſtinguitur autem vel epitheto, vt bona valetudo, vel mala, vel diſtinguit locis, vt his duobus exemplis præcedentibus, nam in hac epiſtola neceſſario intelligimus malam valetudinem, apud Horat. vero bonam. (Ad vrbem) Ex prædijs meis. Velle te, ſubaudi ſcripſit. Hoc tempore tam turbulento. (De officio) De eo quod vtrunque noſtrum facere oporteat. (Vtinam) dolet Cicero perniciem publicam

HVB.

trebat

quæſi

Valetudo

publicā nimis progreſſam eſſe antequā colloqui potuerit. [Saluis) Integris, nondum ita afflictis. [Occidenti) Pereunti ad exitū labenti occaſus.n. de rebus maioribus dr. Virg.j. Aen. Teſtor in occaſu Troiæ oectela, nec vllas Vitauiſſe vices Danaū. [Abſens) Cum adhuc eſſem in Cilicia. [Hæc mala) Bellorum ciuiliū. [Prouidentem) A longe cognoſcentem. [In conſulatu) Fuerat.n. conſul cum M. Marcello eo anno, quo Cic. fuerat in ꝓuincia. [Probarem) Laudarem. [Conſilium tuum) De pace quærenda. [Idem ſentirem) Idem vellem quod tu.ſ. pacem. [Proficiebam) Aſſequebar, nihil poteram facere. [Sero) Quia iam erant inflāmati animi ita vt non facile reſtringi poſſent. Solus, alij.n. erant cupidiores belli q̄ pacis. [Rudis) Nouus, non inſtructus reꝶ, quæ Romæ geruntur, quia abfueram diu. [Incideram) Incurreram, caſu deuene ram. [Inſanias) Inſani.n. ſunt, qui bellum malunt q̄ pacem. [Opitulari) Opem ferre. ſubuenire. [Conſulere. [Prouidere. [Ex priſtino ſtatu) Ex ſolita dignitate, quia video ferè impoſſibile eſſe. [Quamhoneſtiſſime) Quanto maiore honore fieri poteri. [Lugeamus) Simus in mœrore ꝑꝑ calamitates reip. [Nemo omniū) Ad maiorē ſignificationem addidit omnium, q. d. ne ex amiciſſimis quidem. [Qui cum) .i. cum quo, eſt aūt anaſtrophe. [Cōicandum) Conferendum, colloquendum. Ordo aūt eſt. Nūc qm̄ videmur nihil opitulari poſſe reip. nemo omniū qui cum potius cōicandum putem, q̄ tecum, ſi quid eſt in quo & cetera. [Exempla) Propoſitiones claroꝶ dictoꝶ, aut factoꝶ quibus maxime excitantur animi hominum. [Quoꝶ) Claroꝶ) viroꝶ. [Similes) Imitatores, ſimilis aūt cum ad morum imitationem refertur genitiuo iūgitur. vt Pyrrhus non fuit ſimilis Achillis, & verſus Lucani non ſunt ſimiles verſuum Virgilij. Horat. in Serm. Similesq́. meorum Mille die verſus deſcribi poſſe Trebati. Cum vero ad formam refertur, datiuo iungitur. Virg.j. Aen. Os humerosque deo ſimilis. [Fugiunt) Ignorantur à te. eleganter.n. dicimus non fugiunt me præcepta Cic. pro quod eſt ſcio præcepta Cic. [Imò p.) Correctio. [In conuentum) Quia conueniebant quidem ſenatores, ſed nequaquam erat ſenatus, quia ibi non valebant ſententiæ, quę ꝓ rep. dicerentur. [Fruſtra) Quia non admitteretur quod ſentires, & agēdum eſſe diceres. [Ni veritus eſſem) Niſi timuiſſem. [Eius) .ſ. Cæſaris. [De Hiſpanijs) Quæ fuerant decretæ Pomp. & vniuerſa Africa ſimul, quam per legatos adminiſtrabat, auctor eſt Plut. in vita Cæſ. & idem in vita Cic. ſic inquit. Cic. in præſidijs cōmorantem Cæſ. vidit, & nonnulla aduerſus eum quæſtus, tandem rogauit vt ad vrbem adeſſet, cui Cic. nihil ſummiſiſſe, nihil niſi cum dignitate & magno animo reſpondit. oſtendens quas ſententias dicturus foret, ſi adeſſet, quas reip. calamitates ploraturus. non.n. placere ſenatui exercitum P.R. cōtra alium mitti. Item P.R. exercitum in Hiſpanias duci non in Græciam tranſportari, &c. [De Hiſpanijs) Quas nolebat Cæſar adminiſtrari a Pōp. per legatos, ſed volebat vt ipſe ꝓficiſceretur, de qua re, quod dixerat Ser. idē dicit Cic. ſe fuiſſe dicturum, quid aūt dixiſſet non exprimit, ſed poſſumus conijcere idem dictum fuiſſe Seruio de Hiſpanijs, quod ſcribit Hirc. j. cōm. belli ciuil. reſponſum à Pomp. ſi Cæſ. in Galliam reuertatur, ſi Arimino excedat, ſe in Hiſpanias profecturū. [Quo modo,) q. d. peſſime. [Ardere) Comparatur.n. frequenter bellum incendio. [Imperijs diſtributis) In diuerſas partes miſſis. nam vt App. lib. ij. inquit, Cæſ. Lep. Aemilium vrbi præfecerat, tribunum aūt M. Ant. Italiæ exercitibusque, qui circū eam eſſent præſidere voluit. Curionē Catonis loco Siliciæ imperare. Quintum Sardiniæ, ad Illyricos. Cæſ. miſit Antonium, Licinio Craſſo Galliam, quæ intra alpes eſt, regendam tradidit &c. Pomp. aūt ex Capua, Nuceriam, ex Nuceria deinde Brūduſium ſe contulerat, vt Ionio mari ſuperato in Epirum traijceret, in eum itaque locū delatus belli apparatum aggrediebatur, gentibus omnibus, prætoribus, dynaſtis, regibus, ac ciuitatibus per literas imperat, vt quam maxima quiſque poteſt celeritate ad bellum ſe conferat, & hæc quidem magna gentium multitudine diligentiaque parabantur. Pomp. exercitus in Hiberia conſederat, omnibus in promptu paratis &c. Ideo nunc Cic. dixit orbem terraꝶ ardere bellis, imperijs diſtributis. [Vrbem) .ſ. Romam. [Relictam) Quia Pomp. & ceteri ſenatores fugerant. [Direptioni) Depopulationi. Nā, vt, inq̄t App. theſauros vſque in illam diem à nemine contractos militibus Cæſ. rapere conceſſit. [Sine legibus) Qm̄ voluntate, aut potius libidine victoris, non aūt legibus oīa agebantur. Luc. lib. iij.

Phœbea palatia complet
Turba patrum, nullo cogendi iure ſenatus
E latebris educta ſuis. non conſule ſacra
Fulſerunt ſedes, non proxima lege poteſtas.
Prætor adeſt. vacuæq́; loco ceſſere curules.
Omnia Cæſar erat, &c.

[Quod ſperem) Quia omnia vñr deſperanda. [Optare) Quod eſt facilius qui ſperare, ſperamus.n. quæ vñr poſſibilia, optare aūt ēt impoſſibilia licet, ſed rem ad tantam calamitatem deductam dicit, vt non ſolum habeat quid ſperet, ſed neque ēt quid audeat optare, quia quamuis optare poſſimus quod fieri non poteſt, ſtultum eſt tñ. [Colloqui) ſimul loqui. [Longius) .ſ. quam nunc ſum. [Inuitus) Quia ſemper renouat mihi dolores. [Propius) Ad vrbem. [Mādatu) Commiſſi, vt ita dicam. [Ne recuſaret) Ne reſpueret .ſ. venire. [Quid) .i. ꝑꝑ aliquid. [Quem) Aliquem. [Accedere) Ad vrbem, ad quam inuitus venio. [Tribuo) Do auctoritatem, & fidem. [Arrogo) .i. mihi temere attribuo .i. ſicut fortaſſe arrogantes de me præſumo, ita vere de te exiſtimo & iudico. [Exploratum) Certum. [Communi ſententia) Tuo, & meo iudicio. [Probaturos) Approbaturos, & dicturos recte ſtatutum. Sperare Optare

CAIVS Trebatius, &c.) Reuerſus è Cilicia offendit Cicer. motus belli ciuilis inter Cæſ. & Pomp. attamen vtriuſque amicos ad cōcordiam ſolicitans Pompeium mitigare ſatagebat. vt compoſitis rebus triumpharet. Qua ſpe depoſita in Capanum agrum receſſit, raroq́. in vrbem redijt, cum incertus eſſet vtrius partes ſequeretur. Nam Pompeij opes in iuſtiori cauſa fractas videbat, Cæſaris in minus iuſta florentes. Quocirca tandem pro rep. cum Pompeio cōtra Cæſ. ſtetit, ei manifeſte ſignificans nihil ſibi rep. carius. Itaque cum abeſſet ab vrbe, ſcripſit ad eum Trebatius, Ser. Sulpitium deſiderare eundum de reip. cōmodis inter ſe agerent, cui reſpondens innuit id ſero futurum, ſe facturum tñ, vbi Seruio conueniens videatur. Ordo eſt. Caius Trebatius familiaris meus, qui ſub Auguſto poſtea propter legalem ſcientiam in honore ſuit, ſcripſit ad me, te quæſiſſe ex ſe in quibus locis eſſent, & ſup. te ferre moleſte, q̄ non vidiſſet me, cum ad vrbem acceſſiſſem ꝑꝑ valetudinem tuam .ſ. malam, & ſcripſit te velle hoc tp̄e cōicare mecum de officio vtriuſque noſtrum .ſ. circa reip. curam, ſi acceſſiſſem propius .ſ. ad vrbem aut ad te. O Serui vtinam potuiſſemus colloqui inter nos rebus .ſ. publicis. & noſtris ſaluis. Sic.n. eſt dicendum, hoc eſt, dixi rebus ſaluis, quia mihi ſaluæ non vñr, profecto nos tuliſſemus aliquid opis .i. auxilij, reip. occidēti .i. tendenti ad interitum. Ego enim abſens cognoram pro cognoueram, te prouidentem hæc mala, multo ante .ſ. quàm euenirent, fuiſſe defenſorem .i. protectorem pacis & .i. tum in conſulatu tuo & .i. tum poſt conſulatum .ſ. tuum. Ego aūt cum probarem conſilium tuum, & ipſe .i. egomet aut per me ſentirem idem, ego nihil proficiebam .i. vtilitatis faciebam. Enim pro quia, veneram .ſ. è prouincia, ſero .i. nimis tarde, ego eram ſolus .ſ. in ea ſententia, videbar eſſe rudis .i. minus expertus in cauſa, incideram .ſ. improuiſus in inſanias hominum .i. Cæſaris, & Pompeij, cupidorum pugnandi, alij legunt, rudis, etſi videbar, incideram tñ in hoium &c. Sed id minus placet non.n. illud tñ congruit cum propriori particula, nō.n. ideo minus videbatur incidere poſſe in inſanias illas, q̄ rudis eſſet. vnde potius legam, incideramq́. vel rudis, vt eſſe videbar, incideram &c. Nunc qm̄ nihil .i. non aliquid. Nos non videmur poſſe iam opitulari reip. i. auxiliari aliquid .i. in aliquo, ſi quid eſt in quo poſſimus, aut poſſumus conſulere .i. conſulto prodeſſe, & opitulari nobiſmetipſis, non ſup. id dico, vt retineamus .i. quaſi ſperem non poſſe retinere aliquid ex priſtino .i. priore, & prius à nobis habito, ſtatu noſtro, ſed, vt lugeamus .ſ. ſtatum noſtrum, ac reip. quamhoneſtiſſime .i. valde honeſte, nemo eſt omnium .ſ. mortalium, qui cum .i. cum quo ego putem potius cōicandum ſup. eſſe mihi ſup. conſilium meum, quam tecum. Nec enim exempla virorum clariſſimorum .i. nobiliſſimorum, quoꝶ ſimiles eſſe debemus .ſ. in moribus (vnde in genitiuo dixit) neque præcepta doctiſſimorum .i. nobiliſſimorum, quorum ſimiles eſſe debemus .ſ. in ſententiam tuam, hoc eſt te non latent, illis aūt duobus maxime prudentes euadimus. Atque ipſe .i. ego, ſcripſiſſem antea ad te, te venturum eſſe fruſtra in ſenatum, ſiue potius in cōuentum ſenatoꝶ. Non.n. ſenatum iam putat cum libertas decernendi ablata ſit. ni .i. niſi eſſem veritus, ne offenderem animū eius .ſ. Cæſaris, qui petebat a me, vt inuitarem te .ſ. ad veniendum in ſenatum, cui .ſ. Cæſari, qdem .i. certe, cum rogaret me, vt adeſſem in ſenatu, oſtendi me eſſe dicturum .i. decreturum omnia, quæ dicta ſunt à te, de pace, & de Hiſpanis .ſ. adminiſtrandis per legatos non per Pomp. ipſum, vt volebat Cæſar. Tu vides rem .i. ſtatum reip. quo habeat, aut habeat ſe, vt potes vides orbem terraꝶ ardere bello, imperijs diſtributis .ſ. Cæſarianis, & Pompeianis, & vides vrbem .ſ. Romam relictam direptioni, & incendijs, ſine legibus, ſine iudicijs, ſine iure, ſine fide. Itaque nihil poteſt venire mihi in mentem .i. nihil poſſum cogitare, non modo .i. non ſolum, quid ſperem .i. ſperare debeam, ſed iam vix ſup. in mentem venit, quid audeam optare, vt ſupra dixi, cum in plus ſe extendat, mino-

ris difficultatis eſt optare,q̃ ſperare. Optamus.n.omnia, quæ vtilia ſunt ſperamus duntaxat ea,quæ ob merita noſtra,aut ex benignitate eius, a quo ea ſperamus, nobis contingere poſſe confidimus.Sin aũt.i.ſed,ſi oos colloqui, videtur tibi homini prudentiſſimo eſſe vtile, quanquam ego cogitabam diſcedere ab vrbe,ẽt.i.adhuc longius,q̃ ſim,cuius.ſ.vrbis,ego audiam inuitus etiam nomen,tñ accedam proprius. Ego mãdaui Trebatio,ſi tu velles eũ mittere,quid.i.aliquid,ad me,ne recuſaret.ſ. mittere illud, & velim vt facias id.i. mittas ad me aliquid pee Trebatium, aut ſi voles mittas ad me quem.i.aliquem tuorum fidelium,ne neceſſe ſit, aut tibi exire ex vrbe aut mihi accedere.ſ.vrbem.Ego tribuo tibi tm̃.ſ prudentiæ,& auctoritatis, quantum arrogo.i.arroganter ſummo fortaſſe mihi vt habeam exploratum .i. certiſſimum quidq̃d nos ſtatuerimus , ſententia cõs omnes homines probaturos id .

ARGVMENTVM.

Sicut in ſuperiore epiſtola vidimus Seruius Sulpitius cupiebat loqui cum Cic.de officio commune in tumulto bellorum ciuilium de quare ſcripſerat ad Cic.breuiter per Philotimum, ſperans eundem plura cum Cic. communicaturum , ſed is literas per alium miſit quod in huius principio reprahendit Cicero, deinde docet, quòd Poſthumia Seruij vxor, & Seruius eius filius laudent , ſi ad ſe in Cumanum veniſſet Seruius. Deinde quia Seruius conſuluerat , quid eſſet optimum factu in rep. id dicit eſſe difficillimum dictu, ſi vtilitate conſulendum ſit, facillimum vero ſi bono ſtatu manent pro Rep. honeſte decertandum, & diſcendendum ab vrbe , ſed cõſultandum Seruio, ad quæ loca ſe potiſſimum conferat, quod ſi iam deliberatum habeat,quid agendum putet, non opus eſt ad Ciceronem veniat , ſi cum Cicerone id conſultare velit , eum in Cumano expectet .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conſulit Seruio , vt ab vrbe diſcedat .

M. CICERO SER. SVLPICIO s. D. 2

AD iij.cal.Maias,cum eſſem in Cumano,accepi tuas literas:quibus lectis, cognoui nõ ſatis prudenter feciſſe Philotimum;qui,cum abs te mãdata haberet,vt ſcribis, de omnibus rebus, ipſe ad me non veniſſet, literas tuas miſiſſet : quas intellexi breuiores, fuiſſe,ꝙ eum perlaturum putaſſes, ſed tamẽ,poſtquam literas tuas legi. Poſtumia tua me conuenit,& Seruius noſter. his placuit,vt tu in Cumanum venires : * quod etiã,mecum,vt ad te ſcriberem,egerunt. Quòd meum cõſilium exquiris:id eſt tale,vt capere facilius ipſe poſſim,q̃ alteri dare.quid enim eſt,quod audeam ſuadere tibi,homini ſumma auctoritate, ſummaque prudẽtia? ſi,quid rectiſsimum ſit,quærimus : perſpicuum eſt. ſi, quid maxime expediat, obſcurum, ſin ij ſumus, q profecto eſſe debemus, vt nihil arbitremur expedire, niſi quod rectum,honeſtumq. ſit: non poteſt eſſe dubium, quid faciendum nobis ſit. Quod exiſtimas meam cauſam coniunctam eſſe cum tua , certe ſimilis in vtroque nr̃m,cum * optime ſentiremus,error fuit. nam omnia vtriuſque cõſilia ad concordiam ſpectauerunt. qua cũ ipſi Cæſari nihil eſſet vtilius;gr̃am quoq; nos inire ab eo,defendenda pace,arbitrabamur.quãtum nos fefellerit,& quem in locum res deducta ſit,vides:neq; ſolum ea perſpicis,quæ geruntur,quæq. iam geſta ſunt,ſed ẽt qui curſus rerum,qui exitus futurus ſit.ergo aut probare oportet ea,quæ fiunt , aut intereſſe,ẽt ſi non probes. quarũ altera mihi turpis, altera ẽt periculoſa ratio vr̃. Reſtat,vt diſcedendũ putem: in quo reliqua vr̃ eſſe deliberatio,quod conſilium in diſceſſu,quæ loca ſequamus . oino cum miſerior res nunq̃ accidit,tum ne deliberatio quidem difficilior: nihil.n.cõſtitui poteſt,qđ non incurrat in magnam aliq̃ difficultatem.tu,ſi videbitur,ita cenſeo facias : vt,ſi habes iam ſtatutũ,quid tibi agendum putes,in quo non ſit coniunctum conſiliũ tuum cum meo,ſuperſedeas hoc labore itineris.ſin aũt eſt, quod mecum cõmunicare velis:ego te expectabo. tu, quod tuo, cõmodo fiat,quamprimũ velim venias, ſicut intellexi & Seruio , & Poſtumiæ placere . Vale .

* alias, qui,

* alias, idem

AD iij.cal.)Sicut in ſuperiori epiſtola vidimus.Ser.Sulpicius cupiebat loqui cum Cic. de officio vtriuſq; ipſorũ in tumultu bellorum ciuilium.& de hoc ſcripſerat ad Cicero.pee Philotimum quendã,ſed eo breuius,ꝙ putauerat ipſum Philotimum allaturum literas ad Cicero.eiq́ue reliqua expoſiturum coram,ſed cum Philotimus miſiſſet literas pee alium , Cic. oſtendit eum male feciſſe . Deinde dicit quemadmodum Poſtumia vxor Seruij, & Seruius eius filius laudabãt, vt ipſe Seruius veniret ad Cic. in Cumanum, vt cum eo loqueretur cogarentq. Cicero. vt ad eum ita ſcriberet. Deinde reſpondens Ser.Sulpicio q quærebat quod eſſet eius conſilium his miſeris temporibus, dicit id eſſe difficillimum, ſi vtilitati conſulendum ſit , ſi vero honeſtati, eſſe ſatis perſpicuũ. Et ita ſignificat omnia eſſe ſuſcipienda pro defenſione reip. & conſuluit eſſe diſcedendum Roma,ſed conſultandum eſſe ad quę loca maxime ſe conferre debeat. Quòd ſi idẽ Ser.ſentit,dicit non eſſe neceſſe, vt ad ſe veniat . Si vero habeat aliã ſententiam,eum ſe expectare dicit.[Cumano).i.in agro Cumano,habebat .n. iuxta Cumas Cic. prædia ſua, appellat autẽ locum abſolute Cumanum , eo ꝙ eſſet in agro Cumano ſicut Tuſculanum à Tuſculis oppido.Eſt autem Cumæ oppidum in littore campano conditum ab ijs,qui ex Chalcide vrbe Euboëę venerunt, quæ hodie dicitur Niger pons Comum vero vrbs eſt iuxta lacum Larium à qua ſit deriuatiuum, & Comanus, & Comenſis , à Cumis autem poſſeſſiuum tum Cumæus,tum Cumanus. [Mandatum abs te)Commiſſionem à te.i.cui tu dixiſſe omnia,quæ velles illum mihi referre. [Miſiſſet) Per alium,cum ipſe deberet afferre.[Eum) Philotimum,qui ſuppleuiſſet id, quod tu minus ſcripſeras,quia dederas ei de omnibus rebus mandata.[Cõuenit me) Locuta eſt mecum . [Tua).ſ.vxor. vt,Hanc tua Penelope . (Seruius)Filius tuus.[Noſter) Tuus natura meus amore.[His)Poſthumiæ & Seruio . (In Cumanum) Vbi ſum . [Egerunt mecum) Me rogarunt . [Scriberem).ſ.vt venires in Cumanum . [Quod iam) Incipit reſpondere ijs,quæ Seruius per literas à Cicer. quæſiuerat.[Meum conſilium) Mea conſultatio,mea deliberatio.[Id).ſ. conſilium meum. [Capere) Eligere. Virg. lib.1. Aen. Aut capere, aut captis iam deſpectare videntur. Idem : Atque oculis capere ante locum . [Facilius) Quia plerunque neceſſitate coacti capimus conſilium,quod alijs non daremus, præcipue viris, quos lõge prudentiores nobis exiſtimamus . [Quid eſt,) q.d.nihil,cum tu non indigeas ſuaſione mea & conſilio , qui melius potes alijs conſulere . [Suadere) Conſulere , hortari vt facias. [Si) Vtitur diuiſione,& concludit ſingula membra diuiſionis. [Rectiſſimũ) Optimum cum virtute & officio, attigit autem duas partes deliberationis.ſ.honeſtatem & vtilitatem. Rectum enim ſecundum Cicer.dicitur,quod cum virtute & officio ſit.[Perſpicuum) Clarum,apertum, q a veritas ipſa per ſe clucet . perſpicuum eſt enim quòd non debemus deſerere remp.cui omnia debemus . [Quid maxime expediat).i.quid vtiliſſimum ſit, & tangit ſecundam partem deliberationis . [Obſcurum) .ſ. eſt, hoc eſt non ſatis exploratum & manifeſtum . [Ij)Tales.[Qui) Quales. [Eſſe debemus) .i.boni ciues,& boni viri.[Vt nihil)Declaras.quales eſſe debeant .ſ. vt nihil exiſtiment eſſe vtile , niſi quod honeſtum ſit , nam ita debent exiſtimare viri boni,vt voluit Cic. in Officijs, in Paradoxis . [Quid faciendum ſit) Quia intelligamus, aut conſulendum reipub. ſi poterimus , ſi non poterimus , ſaltem conſulendum ſaluti noſtræ quàm honeſtiſſime fieri poterit . [Coniunctam cum tua).i.eſſe in eadem conditione qua tu. [Similis error)Quia ambo decepti ſumus,qui credebamus Cęſarem poſſe deduci ad conuentionem pacis , cuius ſimulabat eſſe cupidum , cum latenter bellum optaret. [Idem ſentiremus) Eandem haberemus ſententiam .ſ. de pace . [Spectauerunt) Reſpexerunt, directa ſunt. [Inire gratiam ab eo) Ei gratificari,& quaſi beneficium præſtare , quia ſicut erat inferior iuſtitia , & honeſtate cauſa , ita etiam putabatur futurus inferior victoria, ſed fortuna ei fauit, & vt inquit Lucanus .

Victrix cauſa dijs placuit , ſed victa Catoni .

[Quantum fefellerit nos)Quia longe aliter fuit,q̃a Cæſar mallebat bellum,quàm pacem.[In quem locum)In quem ſtatũ,q.d. in peſſimum,ita vt ferè nulla ſit amplius ſpes, [Geruntur) Nunc.

[Quę

[Qui curſus)Quæ diſpoſitio. [Exitus) Finis,quem pōt videre,& per picere tantūmodo vir prudētiſſimus, qualis tu es. [Ergo) Ex ſperioribus inſert qd videatur eſſe faciendum. [Probare)Laudare.affirmare,q̄ fiunt voluntate Cæſ. ſiue bona,ſiue mala. [Intereſſe)In ſenatu.[Etiā ſi non probes) Secunda perſona,pro prima, vel tertia.i.ēt ſi quibuſdam non probetur quod fit,oportet tamen intereſſe,vt in ſuperiori epiſtola oſtēdimus ex verbis Luc. [Turpis) Nō digno viro bono, quem non decet ꝓbare niſi quæ recta ſunt. [Altera periculoſa) Intereſſe,ſi non probes,q̄a ſi affueris,& non probaueris, quæ fiunt, offendes voluntatem Cæſ. ita vt poſtea tibi noceri poſſit,ob hanc igitur cauſam,vt ſcribit Plut. non dubitauit Cic. magno animo Cæſ. rñdere, vt in præced.epiſtola oſtendimus, & oſtendere quas ſnias dicturus eſſet, ſi adeſſet, quæ cum Cæſ. dici nolle rñdiſſet,ita putabā,inqt Cic. atque ego ideo nolo adeſſe,q aut mihi dicenda ſunt q̄ ſentio,& nullo modo ſile ce poſſum,aut non veniendum.[Reſtat) Ea ſufficienti enumeratione .ſ. cū ſit turpe probare quæcunq; fiunt ēt ſi ſint mala,vel cū periculo intereſſe,ſi non probes. [Reſtat) Sequitur. [In quo) in qua diſcedendi ſnia.[Quæ loca ſequamur)Ad quæ loca nos conferamus.[Difficilior) durior,& alter ſequitur ex altero,in rebus enim miſeris nō pōt eſſe niſi difficillima deliberatio. [Conſtitui) deliberaui.[Incurrat)Incidat.[Difficultatem) Periculum,ſequendo,ſiue Pomp.ſiue Cæſ.& item,ſiue manendo,ſiue diſcedēdo,qa adhuc non ſatis exploratum habemus,quid ſit futurum. [Si habes ſtat.) Si ſtatuiſti,& decreuiſti. [In quo) ſ.quod putes agendum.

Cōſiliū [Tuum conſilium) Tua deliberatio. [Non ſit coniunctum cum meo) .ſ. conſilio .i. in quo non idem conſtituas quod ego dixi conſtituiſſe .ſ. vt diſcedamus, & videamus q̄uo, & ad quæ loca.

Superſedere. [Superſedeas)Abſtineas,omittas. [Hoc labore itineris) .i. omittas ad me venire,quod non potes facere ſine labore ꝓp valetudinem tuam, ſuperſedeo autem cum ablatiuo iungitur,& ſignificat

Cōicare omittere.[Sin autem eſt).ſ.tibi.i.ſi habeas. [Communicare mecum)Mecum conferre. [Quod).ſ.venire ad me. [Fiat tuo commodo)Vt venias cum tibi fuerit commodum venire. [Sicut).ſ.te venire quamprimum. [Placere)Quia cogauerat Cic. vt ad Seru. ſcriberet. vt ad ſe veniret cauſa conſulendi de officijs vtriuſque.

ASC AD iij.cal. &c.) Accuſat Philotimum, q ad ſe non venerat cum mandatis Sulpitianis, deinde dicit vxorem, & filium Seruij conſulere, vt in Cumanum ad ſe veniat. Tum de reip. auxilio,q̄ difficile ſit,diſputat, & demū quo conſilio ad ſe in Cumanum venire poſſit explanat. Ordo eſt. Ego accepi literas tuas ad iij.cal. Maias.i. biduo ante primum diem Maij, cum eſſem in Cumano .ſ. agro,quibus lectis cognoui Philotimum feciſſe non ſatis prudenter. Qui cum hr̄et mandatum abs te ſup. loquendi mecum, de oībus rebus,vt ſcribis,ipſe .i. qd̄ dīt in pſona, non veniſſet ad me, & ſup. miſiſſet literas tuas, quas intellexi fuiſſe breuiores, q putaſſes eum platurum,& ita reliqua dicturum. Sed tñ poſtq legi literas tuas Poſtumia tua .ſ. vxor conuenit me.i.venit ad me & Seruius nr̄,qa tuus filius,& mihi carus, ſup. conuenit, me placuit ijs .ſ.vxori,& filio,vt tu venires in Cumanum.ſ.agrum,q etiam egerunt mecum.ſ.induxerunt me,vt ſcriberem ad te.Quòd tu exquiris.ſ.per lr̄as tuas,conſilium meum, eſt id .ſ. conſilium meū tale, vt ipſe.i.ego poſſum facilius capere.ſ.conſiliū,q̄ dare alteri. Quid enim eſt,qd audeā ſuadere hoī ſumma auctoritate,& ſumma prudentia,q.d.nihil. Si quærimus.i.diſquirimus,quid ſit rectiſſimum .ſ.factu. id ſup.eſſe perſpicuum.i.euidens,quia rectiſſimum eſt incep.ēt vſque ad mortem ſtare. Si ſup.quærimus, quid expediat.i. vtile ſit,maxime obſcurum ſup.eſt. S.n.i.ſed ſi,nos ſumus,qui debemus ꝓfecto eſſe,vtpote ij.i.tales, vt arbitremur nihil expedire .i. vtile eſſe niſi quod ſit & rectum, & honeſtū, nō pōt eſſe dubium, qd ſit faciendum nobis.i.qd facere debeamus, q.d. certum eſt,q debeamus pro rep. certare vſque ad mortem. Quod tu exiſtimas meam cauſam eſſe coniunctam cum tua. Certe ſimilis error fuit in vtroque nr̄m,cum ſentiremus idem. Nam oīa conſilia vtriuſque ſpectauerunt.i.attenderunt,ad concordiam.ſ.Cæſ. & Pōpeij. Quanquam nihil eſſet vtilius ipſi Cæſ. bello.i.qui bellum,tñ ſup. nos arbitramur nos inire quoque.i.ēt gratiam ab eo .ſ. Cæſ. defendenda pace .i. defendendo pacem. Vbi notabit grammaticus Cic. malle loqui per ablatiuos plurales in deſignatione ſequelæ poſitos, q ꝑ gerundium cum caſu ab eo recto, ſed frequentius ꝑ ablatiuos plurales,vt in pfat. offic. legendis noſtris,pro legendo noſtra,&c. Tu vides quantum.ſ.opinio aut ſpes fefellerit nos,& in quē locum.i.ſtatum res deducta ſit.Neq; perſpicis ſolum,quæ geruntur,quæq; .i. & q̄ geſta ſunt, ſed ēt qui curſus, & quis exitus eorum ſit futurus. Ergo oportet.ſ.te,q es in vrbe,& quēlibet alium, aut probare.i.approbare,& cōſenſu confirmare,ea quæ fiunt.ſ.in vrbe, & præcipue in ſenatu, aut intereſſe .i. pñtem eſſe, ēt ſi non ꝓbes.i.non approbes ea,quæ .ſ. rōnum ac conditionum,altera ratio.ſ.ꝓbantis ea,q̄ fiunt,cum non ſit ꝓbanda vr̄ mihi eſſe turpis,altera ratio.ſ.eius,q intereſt ijs quæ non probat, vr̄ ēt periculoſa,quia iram prouocat eorum, qui probari cupiunt. Reſtat .i. reliquum eſt,vt putem deſcendendum .ſ. à Roma,vbi ſine turpitudine aut periculo vitæ eſſe nō liceat, in quo .ſ. quod reſtat,hoc eſt in diſcedendo,vr̄ deliberatio eſſe reliqua.i.relicta,quod conſiliū,& quæ loca ſequamur in diſceſſu .i. diſcedendo, cum .ſ. ita ſit, q res miſerior .i. q̄ pēam fugere,& neſcire quò te recipias,nunquam accidit nobis,tum.ſ.multo verius eſt,q nequidem.i.non ēt deliberatio accidit ſup. nunq̄ difficilior. Nihil.n.poteſt conſtitui .i. deliberari,ſtatui,quod non incurrat .i. celeriter incidat in aliq̄ magnam,difficultatem. Si videbitur .ſ. conſultum, & vtile, ego cenſeo ſup.vt facias ita,vel ſi habes iam ſtatutum.i.decretum, quid putet agendum tibi, in quo .ſ. agendo conſilium meum non ſit coniunctū cum tuo,ſuperſedeas.i.nō,vtare hoc labore itineris.ſ. veniēdi ad me,ſin aūt .i. ſed ſi,eſt ſup. aliquid,quod velis cōicare mecū,ego expectabo te.ſ.in Cumano. Ego velim tu venias quāprimū.i.valde cito,q ſ' fiat tuo commodo,ſicut intellexi placere, & .i. ſimul Seruio.ſ.filio tuo,& .i. ſimul,Poſthumiæ .ſ. vxori tuæ.

ARGVMENTVM.

Cum præeſſent Ser. Sulp. Achaia, poſt bellum Pharſalicum grauiter angebatur multa per Cæſarem imperioſe geri in vrbe, quod cum Cic. ex multis intellexiſſet, eum hac epiſtola conſolatur. adducens multas cauſas conſolatorias, inter quas præcipue enumerat rectam conſcientiam. & ſtudia literarum, quibus oſtendit acquieſcendum eſſe. Poſtremo ſcribit Seruium Sulpicij filium ſtudioſum liberalium artium, ſeq; ab eo vehementer diligi.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conqueſtio de iniuria ſuorum temporum: mox conſolatio à recta conſcientia. & bonarum artium ſtudio. poſtremo filij commendatio, quo pari voluntate aliqua à doloribus afficiat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. D. 3

VEhementer te eſſe ſolicitum,& in communibus miſerijs præcipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt. quod quanquam minime miror,& meum quodammodo agnoſco: doleo tamen te ſapientia præditum prope ſingulari, non tuis bonis delectari potius,quàm alienis malis laborare. me quidem,etſi nemini concedo,qui maiorem ex pernicie,& peſte reip. moleſtiam traxerit; tamen multa iam conſolantur, maximeq. conſcientia cōſiliorum meorum. multo enim ante,tanquam ex aliqua ſpecula,proſpexi tempeſtatem futuram; neque id ſolum mea ſponte, ſed multo etiam magis monente, & denunciante te. etſi enim abſui magnam partem conſulatus tui:tamen & abſens cognoſcebam, quæ eſſet tua in hoc peſtifero bello cauendo, & prædicendo ſententia: & ipſe affui primis temporibus tui conſulatus, cum accuratiſſime monuiſti ſenatum collectis omnibus bellis ciuilibus, vt & illa timerent, quæ meminiſſent; & ſcirent, cum ſuperiores, nullo tali exēplo antea in repub. cognito, tam crudeles fuiſſent, quicunque poſtea rempub. oppreſſiſſet armis, multo intolerabiliorem futurum. * alias, l. ſed
NAM quod exemplo fit, id etiam iure fieri putent, • alias,
* & aliquid, atque adeo * multa addunt, & afferunt de l. multū
ſuo,quare meminiſſe debes,eos, qui auctoritatem. & • alias,
conſilium tuum non ſunt ſecuti,ſua ſtultitia occidiſſe, perditius, vel
cum tua prudentia ſalui eſſe potuiſſent, dices: Quid partetinis,&al.
me iſta res conſolatur in tantis tenebris, & quaſi * parietinis reip. eſt omnino vix conſolabilis dolor; tanta habet ꝑ pernis,
eſt omnium rerum amiſſio, & deſperatio recuperandi: ſed tamen & Cæſar ipſe ita de te iudicat, & omnes vel parricidijs.

ciues ſic exiſtimant, quaſi lumen aliquod, extinctis ceteris, elucere ſanctitatem, & prudentiam, & dignitatē tuam. hæc tibi ad leuandas moleſtias magna eſſe debēt. Quòd autem à tuis abes, id eo leuius ferendum eſt, ꝗ eodem tempore à multis, * ac magnis moleſtijs abes; quas ad te oēs perſcriberem, niſi vererer, ne ea cognoſceres abſens, quæ quia non vides, mihi videris * melio re eſſe cōditione, ꝗ nos, qui vidēmus. Hactenus exiſtimo noſtram conſolationem rectè adhibitam eſſe, qd certior ab hōmine amiciſſimo fiere ijs de rebus, qbus lauare poſſent moleſtiæ tuæ. reliqua ſunt in te ipſo, neque mihi ignota, nec minima ſolatiā, &, vt quidem ego ſentio. multo maxima: quæ ego ipſe experiens quotidie ſic probo, vt ea mihi ſalutem aſſerre videātur. te aūt ab īnitio ætatis memoria teneo ſumme omniū doctrinarum ſtudioſum fuiſſe, omniaque quæ à ſapiētiſſimis ad bene viuēdum tradita eſſent, ſummo ſtudio, curaq́. didiciſſe: quæ quidem vel optimis rebus & vſui, & delectationi eſſe poſſent: his vero tēporibus habemus aliud nihil in quo acquieſcamus. nihil faciem inſolenter: neque te, tali vel ſciētia, vel natura preditum, hortabor, vt ad eas tē referas artes, qbus à primis tēporibus ætatis, ſtudium tuum dediſti. tn̄ dicam, quod te ſpero approbaturum; me. poſteaquam illi arti, cui ſtuduerām, nihil eſſe loci neq; in curia, neq; in foro viderim, omnē meam curam: atq; operam ad philoſophiam cōtuliſſe. tuæ ſcientiæ excellenti, ac ſingulari non multo plus, ꝗ noſtræ relictū eſt loci. quare non equidem te moneo: ſed mihi ita perſuaſi, te quoque in ijſdē verſari rebus ꝗ etiam ſi minus, prodeſſent, animum tamen à ſolicitudine abducerant. Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus in primiſque in hac, in qua ego me ſcripſi acquieſcere, ita verſatur, vt excellat; à me vero ſic diligitur, vt tibi vni concedam, præterea nemini. mihique ab eo gratia refertur, in quo ille exiſtimat, quo facile appareat, quòd me colat, & obſeruet, tibi quoque in eo ſe facere gratiſſimum. Vale.

Marginal notes: * alias, & — * alias, melioris cōditionis.

NVB. VEhementer) Cum præeſſe: Seru. Sulp. Achaiæ poſt bellum Pharſalicum, attlictis & concuſſis partibus & Pompeianis & Cæſ. multa agente pro libidine ſua, grauiter multumque angebatur, quod cum Cic. multorum ſermone intellexiſſet, cum hac epiſtola conſolandum duxit, affert igitur, & enumerat multas cauſas conſolationis, inter quas præcipue enumerat rectam conſcientiam, & ſtudia literarum, quibus oſtendit eſſet acquieſcēndum. Poſtremo oſtendit Seru. eius filium ſtudioſum eſſe liberalium artium, ſeque vehementer ab eo diligi. [Solicitum) Anxium, commotum. [Communibus) Quæ ad omnes pertinent. [Miſerijs) Calamitatibus. [Præcipuo) Non vulgari, ſed maximo. [Deferunt) Renunciant. [Quod, ſcilicet te angi præcipuo dolore. [Minime miror) Quia ſcito quantum ames ipſam rempub. [Meum) ſcilicet dolorem. [Quodam modo) Quaſi quodam ſpeculo. [Agnoſco) Recordor, quia quando videmus aliquem dolore ea re qua nos dolemus, recognoſcimus quodam modo dolorem noſtrum, & educimus in memoriam, & nobiſcum dicimus, talis eſt dolor meus. [Prædium) Ornatum. [Prope) Ferè. [Singulari) Egregia, quaſi quæ in te ſolo ſit. [Tuis bonis) Tua ſapientia, & honore, quem tibi præſtat Cæſ. qui & dignitatem curat, & tuas res integras eſſe voluit. [Alienis malis) Quæ alijs acciderunt. [Laborare) Cruciari. [Me) Enumerat Cic. ea, ex quibus conſolationem capit, vt oſtendat ea poſſe etiam eſſe conſolationi ipſi Seruio. [Nemini concedo) A nemine vincor, nemine ſum inferior. [Traxeris) Accepit. [Maiorem) Quam ego. [Pernicie) Calamitate, excidio. [Conſiliorum) Quæ ſemper ſpectauerunt ad concordiam, & vtilitatem, reipub. [Multo ante) Quam mouerentur bella ciuilia. [Tempeſtatem futuram) .i. cladem belli ciuilis, quam comparauit tempeſtati. Virg. Quanta per idæos ſæuis effuſa Mycenis. Tempeſtas ierit campos &c. [Tanquam ex aliqua ſpecula) Tranſlatio ſumpta vel à ruſticis, vel à nautis, qui ex aliquo loco eminenti ſolent præuidere ventos, & tempeſtatem futuram. Specula non ſignificat ſimpliciter feneſtrā, vt vulgus imperitum vſurpat, ſed dicitur quilibet locus vnde longe ſpeculari poſſumus, ſiue ſit mōs, ſiue turris, ſiue quid aliud eminens. Virg. in Buc. Specula de montis in altum deferat. Idem in 3. Aen. Specula Miſenus ab alta dat ſignum. Ouid. in Heroid. In ſpeculis omnis Abidos erat &c. [Mea ſponte) Per me ipſum ſolum, conſilio meo. [Monente) Conſulente. [Denunciante) Apte ſignificante ipſam cladem futuram. [Multo magis) .ſ. quam mea ſponte. [Edi) Probatio qua monente Sulpicio præuiderit tempeſtatem, & eſt ſenſus, licet enim abfuerim maximam partem tp̄is, quo geſſiſti conſulatum tuum: tū ſemper cognoui, quæ eſſet ſententia tua de hoc pernicioſo & calamitoſo bello, quod & prædixiſti, & cauer. poſſe demonſtraſti. [Abfui) Quo tempore eram in Cilicia. [Magnam partem tui conſulatus) .i. magnam partem tp̄is tui conſulatus dicimus aūt abfui magnam partem, & magna parte. [Conſulatum) Quia eo tp̄e Sulpicius gerebat conſulatum, quo Cic. profectus eſt in prouinciam. [Cognoſcebam) Vel opinione quam de tua prudentia habebam, vel relatione multorū. [Cauendo) Vitando. [Primis tp̄ibus conſulatus) Eram Romæ. [Accuratiſſime) Diligentiſſime. [Collectis) Connumeratis, ante oculos audiētium poſitis. [Bellis ciuilibus) Superiore tp̄e geſtis. [Quæ meminiſſent) Quæ tenerent memoriæ accidiſſe ſuperioribus. [Et ſcirent) Ordo eſt, cum collectis bellis ciuilibus monuiſti, vt illa timērent quæ meminiſſent, & vt ſcirent, cum ſuperiores fuiſſent tam crudeles in rep. nullo exemplo, poſtea futurum intolerabiliorem, quicunque oppreſſiſſet remp. armis. [Intolerabiliorem) Crudeliorem. [Nam quod) Ratio ſuperioris propoſitionis, eſt autem ſententiæ exornatio. [Exemplo) Imitatione. [Iure) Sine reprehenſione. [Adeo multa) Valde multa, quia nemo repente fuit turpiſſimus. [Afferunt) De ſuo aliquid etiam ex ſe nouum addunt, quod ex imitatione nullius habent. [Quare) Concluſio huius conſolationis, quam ex conſcientia conſiliorum eſſe vult. [Occidiſſe) Periſſe. [Sua ſtultitia) Ignorantia, qa non cognouerunt quam recte eis conſuleres. [Salui) Incolumes. [Tua prudentia) Quæ eos monebat, quomodo poſſent pericula vitare ſi modo parere voluiſſent. [Dices) Ponit obiectionem quam poſſet facere. Seruius. [Quia) Ecce obiectio. [Iſta res) Quòd qui non ſunt ſecuti conſilium meum ſua ſtultitia perierunt, quia malum alterius nihil faciat ad conſolationem noſtram. [Vix conſolabilis) Qui vix vllam poſſit recipere conſolationem. [Et deſperatio recuperandi) Quia quæ amiſſa aliqn recuperari poſſe ſperantur, tolerabiliora ſunt, quam ea de quibus nulla ſpes eſt. [Sed tamen) Hucuſque fuit obiectio, nunc ponit reſponſionem. [Ipſe) Hoc pronomen habet maximam vim, q. d. cuius iudicio nullum poteſt eſſe præſtantius. [Quaſi) Tanquam. [Aliquod lumen) Nam virtutes ipſæ, & viri excellentes luminibus comparaūt .i. tanquā aliquam ſplendidam facem, & lucem. [Sanctitatem) Integritatē, fortitudinem. [Extinctis) Mortuis, & perſeuerauit in tranſlatione, dixerat enim lumen. [Ceteris) .ſ. luminibus, & intelligit præſtantiſſimos viros, qui in bello ciuili perierunt. [Hæc) Supra dicta omnia & ꝯſcia conſiliorum tuorum & iudicium, quod Cæſ. & ceteri ciues de te habent. [Magna) Efficacia. [Leuandas) Minuendas. Quod autem conſolatus Cic. eſt Seruium de cōibus miſerijs, nunc vero conſolatur eum de abſentia eius a patria, quam moleſtiſſime ferebat. [Eodem tp̄e) .i. cum abes a tuis ipſo eodē tēpore abes eē à multis & magnis moleſtijs, quas neceſſe eſſet te habere, ſi Romæ eſſes. [Quas) Moleſtijs, a quibus abes. [Niſi vererer) Niſi timerem, ne ſi ſcriberē tu abſens ea cognoſceres, quæ q̄a nō vides exiſtimo tibi magnæ eſſe felicitati, & eſſe in meliori cōditione, ꝗ nos ſimus, quia ea videmus. ergo vult ſigūare Cic. nolo hæc ad te ſcribere, ne meis literis cogaris cognoſcere, ea quæ ꝓdeſt tibi non videre. [Hactenus) Hucuſque, & eſt ſenſus, hucuſque exiſtimo me adhibuiſſe oēm cōſolationem vt tanquam amiciſſime te certiorem facerem de rebus oībus quæ poſſent tibi moleſtias, & dolores auferre. [Adhibitam) Adiunctam, appoſitam. [Certior) fieres) Admonereris, inſtruereris. [Recte) Iure amicitiæ. [Quoad) Quatenus, inquantū veiǝr. [Reliqua ſolatia) Præterea de quibus factus es à me certior. [In te ipſo) Non in alio, quia non ſunt externa bona, ſed animi & tua. [Neque ignota mihi) Quia noui virtutes & doctrinam tuam. [Nec minima) .i. neque paruæ efficaciæ ad conſolandū. [Et, vt) Eſt quaſi correctio, quia dixerat neque minima, ne putarent ēt mediocria, ſubdidit multo maxima. [Et notandum multo tā ſuperlatiuo, ꝗ comparatiuo iūgi. [Vt ego ſentio) Vt ego iudico, vt eſt mea ſnia. [Quæ) .ſ. quæ in te ipſo ſunt maxima

Marginal notes: Solicit[us] — Deferre — Prædit[us] — Singularis. — Pernicies. — Specu[la] — Abſu[m] — magn[am] par[tem] — Abſu[m] magn[a] parte — Accu[ra]tiſſime — Adeo. — Ipſe — Sāc[titas] — Hac[tenus] — Adh[ibi]tus. — Quo[ad] — Multo

ma. [Ego ipſe) Ne videatur alieno teſtimonio hæc dicere, dixit egomet. [Experiens) Probans, cognoſcens re ipſa. [Quotidie) quia Seru. aſſidue ad Cic. aliquid ſcribebat, & multo eum præmonebat. [Probo) Laudo, ſic mihi placet. [Salutem) Conſeruationē vitæ, & fortunarum mearum. [Teneo memoria) Recordor. [Studioſum) Cupidum, amatorem. [Omnium doct.) Omnium diſciplinarum liberalium. [A ſapientiſſimo) A philoſophis, a quibus traduntur præcepta bene viuendi. Horat. in epiſt. Inter cuncta leges, & percunctabere doctos. Qua ratione queas traducere leniter æuom, &c. Et paulò poſt: Quid minuat curas, & quid tibi reddat amicum. [Bene) Laudabiliter, & honeſte. [Quæ quidem) .ſ. tradita a ſapientiſſimis viris. [Vel optimis) .i. etiam ſecundiſſimis. [Vſui) Vtilitati, quanto ergo magis poteſt eſſe vtilitati rebus aduerſis. [His tpibus,) q. d. miſerrimis, & turbulentiſſimis. [Nihil aliud) Præter illa præcepta. [Acquieſcamus) Recreemur, deponamus curas, & ſolicitudines. quantum aût pro ſit ad deponendas curas ſtudium philoſophiæ, oſtendit Cic. in Tuſc. quæſt. & in proœmio lib. ij. Off. [Nihil faciam) Cum dicat ſe audere hortari Seruium, latenter tamen eum hortatur, vt ſe ad philoſophiam conferat, eſt aût occupatio, quia maxime dicit quod negat ſe dicturum. [Inſolenter) Arroganter, audacter, nam inſolens audacem ſignificat, & arrogantem, & ſuperbum, vt Cic. pro M. Marcello. Et victoria, quæ natura ſit inſolens eſt. ſignificat etiam inſuetum, & inſolitum. Cic. pro Deiot. Moneor etiam inſolentia loci. Sal. Inſolens vera audiendi. Terent. Quid tu Athenas inſolens. [Tali) Tam excellenti. [Scientia) Doctrina. [Vel natura) Subaudi tali .i. tam bona, & duo dixit naturam, & ſcientiam. [Quibus homines maxime d.) Quid in vita deceat, vt ipſe in j. Off. oſtendit. [Referas te) Recipias te, redeas. [Studium) Aium, carum. [Tantum,) q. d. vnum ſolum dicat. [Approbaturum) Confirmaturum, à me dictũ eſſe vere. [Illi arti) Dicendi. [Cui ſtudueram) Cui dabam operam. [Nihil loci) Nihil precij, nihil æſtimationis eſſe, neque admitti. [In curia) Quantum ad genus deliberatiuum. [Neque in foro) Quantum ad iudiciale genus, quia in curia deliberabant a ſenatu, quid reip. maxime conducerent, in foro vero agebantur cauſæ iudiciales, quæ ideo & forenſes dñr. [Curam) Animi intentionem. [Operam) Laborem. [Tuæ ſcientiæ) .i. cognitioni legum, quam ſæpe Cic. ſcientiam appellat, erat aût Ser. Sulpicius iuriſconſ. optimus. [Singulari) Egregiæ. [Non multo plus loci eſt rel.) .i. non multo plus ſunt in precio, q̃ ars mea oratoria, quia quod Cæſ. placebat, pro legibus erat. [Quare) concludit huiuſcemodi latentem exhortationem. [Non monere) Qui es me ſapientior, vtitur frequenter occupatiõne, & vt vitet arrogantiam, & ne ægre ferat Seruius, ſi aperte admoneatuē. [Ita perſuaſi mihi) Ita induxi in animum. [Te quoq;) Sicut me. [Verſari) Exerceri. [Quæ) Res. [Si minus prodeſſent) Si ēt nullã afferrent vtilitatem. [Abducerent) Amouerent, quanto ergo magis debes verſari, cum & proſint, & animum a ſolicitudine abducere poſſint. [Seruius) Vltima pars epiſtolæ, in qua cõmendat ſtudium Seruij eius filij, & eius amorē erga ſe. [Seruius) Filius tuus. [Ingenuis) Liberalibus, quæ ingenuos .i. liberos hoĩes decent. [In hac) .ſ. philoſophia morali. [Acquieſcere) Recreari, deponere curas. [Ita verſatur) Ita exercet, ita incumbit. [Vt excellat) Vt maxime emineat inter æquales. [Tibi vni concedam) Te vno ſim inferior, a te ſolo vincar in eo amãdo. [Præterea) .i. præterea. [Nemini) .ſ. cõcedam, & eſt ſenſus. ita cum amo, vt poſt te, qui es eius pater, nemo alius magis eum amet, q̃ ego. [Refertur gratia) .i. refert mihi vicem, quia ſicut ille à me amat, ita ego ab illo amor. ſic .n. refertur gr̃a amoris, cum ab iis redamamur, quos amamus. [In quo) In qua re .ſ. referendo mihi grãm. [Ille exiſtimat) Senſus eſt, in referenda mihi gratia amoris ille exiſtimat ſe facere ēt tibi rem gratiſſimam, quod facile appareas, & cognoſcatur q̃ colat me. [Tibi quoq;) Sicut. [Gratiſſimum) quia ſcit me à te amari, exiſtimat ſe tibi gratiſſimũ facere, ſi & ipſe amet. [Facile) Clare. [Appareat) Intelligatur. [Obſeruet) Reuereatur, eſt autem ordo, in quo ille exiſtimat ſe facere gratiſſimum, quod facile appareat, cũ me colat, & obſeruet. [In eo) .ſ. q̃ appareat q̃ me colat.

VEHEMENTER &c.) Cum præeſſet Ser. Sulp. Achaiæ poſt bellum Pharſalicum, grauiter angebatur multa p Cæſ. imperioſe geri in vrbe, quod cum Cic. ex multis intellexiſſet, cum hac epiſtola conſolatur, adducens multa cauſas cõſolatorias, inter quas præcipue adducit rectam conſcientiam, & ſtudia literarum, quibus oſtendit acquieſcendum eſſe. Poſtremo ſcribit Seru. Sulpitij filium ſtudioſum liberalium artium, ipſumq; a ſe, & ſe ab eo vehementer diligi. Ordo eſt. Multi deferunt ad nos quotidie .i. denunciant nobis te eſſe ſolicitum vehementer & angi .i. anguſtiari, & premi, quodam dolore præcipuo .i. ſingulari, & præter ceterorum dolores magnó, in miſerijs communibus. Quod quanquam miror minime, & agnoſco .ſ. in dolore tuo, quodam modo meum .ſ. dolorem, quia æqualis, & de conſimili cauſa eſt, doleo tñ te præditum ſapientia, prope .i. quaſi, ſingulari .i. tam magna vt tibi ſoli contingat, non delectari potuit tuis bonis .ſ. animi, hoc eſt virtutibus, & ſcientijs, quàm laborare .i. angi, malis .i. vitijs alienis, vt Cæſ. tyrannide. Quidem .i. certe, etſi .i. quanq̃, nemini concedo, qui .i. vt is traxerit maiorem moleſtiam .i. cruciatum animi, ex pernitie .i. ærumna, & peſte .i. calamitate reip. tñ multa conſolantur iam me, & maxime conſcientia conſiliorum meorum, hoc eſt, quia mihi conſcius ſum nihil me conſuluiſſe Pompeio, aut alteri, ob quod hæc mala ſubſecuta ſunt. Enim, pro quia, ego proſpexi. tanquam ex aliqua ſpecula .i. loco alio ad ſpeculandum apto multo ante .ſ. quam veniret, tempeſtatem futuram. Neque ſup. id .i. perſpexi tempeſtatem futuram, ſolum .i. ſolummodo, mea ſponte .i. propria natura, & inſtigatione, ſeu vt dicunt, meo ſolus inſtinctu, ſed etiam multo magis, te monente, & denunciante .i. ſignificante futurum, quaſi ex certo augurio vt pullarij denunciare ſolebant. Enim .i. quia, etſi .i. quanquam abfui .ſ. ab vrbe magnam partem .i. durante magna parte. (Vnde manifeſte patet Cic. tempus continuum in accuſatiuo libenter ponere) conſolatus tui .i. temporis, quo conſul eras tñ, & .i. partim, abſens .i. cum abeſſem, cognoſcebam, quæ .i. qualis ſententia tua eſſet in cauendo .i. fugiendo, & prædicendo .i. denunciando hoc bello peſtifero .ſ. Cæſaris, & Pompeij. quo reſp. petit, & .i. partim, affui primi temporibus conſulatus tui cum .i. qñ, monuiſti accuratiſſime .i. cum ſumma cura, & diligentia ſenatum .i. patres conſcriptos, omnibus bellis ciuilibus collectis .i. ſimul commoratis, in oratione, & admonitione tua monuiſti dico, vt .ſ. patres conſcripti, & .i. ſimul, timerent illa .i. ſimilia eorum, quæ meminiſſent .i. memoria tenerent iam tranſacta, & ſcirent, quicunq; poſtea .i. temporibus futuris. oppreſſiſſent armis remp. futurum intolerabiliorem multo .ſ. quam ſuperiores, cum ſuperiores .ſ. oppreſſiores reip. vt Sylla, & Marius fuiſſent tam crudeles, nullo tali exemplo cognito in reip. .i. licet nullum haberent, cuius crudelitatem imitarentur, eo q̃ primi libertatis oppreſſores erant & ita magis debebant vereri violare tam atrociter remp. quàm qui aliorum exempla ſectarentur. Nam ſup. ferè homines, putant, id quod fit exemplo .i. ad exemplum fieri etiam iure, ſed ipſi addunt, & afferunt, aliquid, atque adeo .i. ad hoc vſque, q̃ multa addunt de ſuo .i. proprio ingenio, atque more. Quare tu debes meminiſſe eos, qui non ſunt ſecuti auctoritatem, & conſilium tuum occidiſſe .i. periſſe ſtultitia ſua, cum potuiſſent eſſe ſalui, prudentia tua .i. per prudentiam tuam. Dices .i. reſpondebis. Quid .i. in quo, illa res conſolatur me in tantis, & quaſi perpetuis tenebris .i. obſcurationibus, & oppreſſionibus reip. Reſpondet Cicero. Dolor de amiſſione reipub. eſt omnino vix conſolabilis .i. conſolatione mitigabilis tanta eſt amiſſio omnium rerum, & deſperatio recuperandi ſup. earum aut eas, ſed tamen .i. nihilominus. & .i. tamen, Cæſar ipſe .i. caput omnium malorum, iudicat ita de te, & omnes ciues exiſtimant ſic ſanctitatem .i. incorruptionem vitæ, & prudentiam, & dignitatem tuam elucere .i. manifeſte lucere. tanquam aliquod lumen .ſ. magnum ceteris .ſ. luminibus, aut talibus viris extinctis. Hæc .ſ. quæ de te creduntur, debent eſſe tibi magna .i. magni momenti. ad moleſtias .ſ. animi tui leuandas .i. mitigandas, & minuendas. Quod autem abes à tuis (erat enim in Achaia) ſup. id ferendum .i. patiendum, & tolerandum eſt leuius .i. facilius. ideo quòd abes eodem tempore, a multis, & magnis moleſtijs, quas .ſ. moleſtias, ego perſcriberem ad te omnes, niſi vererer, ne .i. vt tu abſens cognoſceres ea .ſ. mala vrbis, quæ quia non vides, videris mihi eſſe meliore conditione .i. ſtatu vitæ, quàm nos, qui videmus ſup. Ego exiſtimo noſtram conſolationem eſſe adhibitam .ſ. rectè .i. decenter .i. adhunc finem. quoad .i. quatenus, aut quatinus, fieres certior, ſcientior, ab homine amiciſſimo, de iis rebus, quibus moleſtiæ tuæ poſſent leuari .i. minui. Reliqua. ſolatia ſunt in te ipſo nec minima, nec ignota mihi, & quidem .i. certe, vt ego ſentio, multo .i. longe maxima, quæ .ſ. ſolatia ipſe .i. ego experiens quotidie probo .i. comprobo ſic, vt ea .i. conſilia videantur afferre mihi ſalutem. Autem .i. ſed, vt rem de qua loquor aperiam, ego teneo memoria te fuiſſe ab initio ætatis, hoc eſt ab ineunte ætate ſtudioſum ſumme .i. ſummopere, omnium doctrinarum .ſ. liberalium, & didiciſſe ſummo ſtudio, & cura .ſ. ſumma omnia, quæ eſſent tradita à ſapientiſſimis ad viuendum bene. quæ .ſ. tradita a ſapientiſſimis, quidem .i. certe, poſſent eſſe. vel .i. etiam optimis .i. in lætiſſimis rebus, & .i. ſimul vſui .i. vtilitati, & .i. ſimul, delectationi .i. voluptati. vero pro ſed, nos nihil habemus aliud, in quo acquieſcamus, id eſt

contenti ſimus,his temporibus.ſ.malis. Ego nihil faciam inſolẽter.i.ſupra modum & ſuperbe, neque hortabor te præditum tali, vel ſcientia.ſ.acquiſita vel natura .i. naturali prudentia vt referas te ad eas artes, quibus dediſti .i. addixiſti · ſtudium tuum à primis temporibus ætatis .ſ. tuæ. Ego dicam tantum .i. tantummodo, ſupp.id,quod ſpero te approbaturum, videlicet me contuliſſe omnem curam meam,atque operam ad philoſophiam poſtquam viderim nihil loci eſſe,neque in curia .i. in ſenatu,neque in foro .ſ.iudiciali,illi arti .ſ. oratoriæ, aut benedicendi, cui ſtudueram. Solebant autem orationes in tribus locis fieri, in ſenatu, ad patres conſcriptos, in iudicio ad iudices, & in concione ad Quirites,vnde orantes ſup. compellant,aut partes conſcriptos,aut iudices,aut quirites.i.P. R. Non multum plus loci.i.expetitioni & vſus, relictum eſt ſcientiæ tuæ .ſ. legali, excellenti, ac ſingulari, quam noſtræ.ſ.oratoriæ,& cauſidicæ. Quare equidem.i.ego quidem.i.ego quidem,non moneo te, ſed perſuaſi ita mihi .i. indico ita mihi viſum eſſe,te quoque verſari .i. vtile eſſe, ſi etiam tu verſeris in iiſdem rebus .ſ. philoſophicis,quæ .ſ. res etiam ſi prodeſſent minus .i. non ſatis,tamen abducerent animum à ſolicitudine. Quidem.i.certe,q.d.quidquid tu facturus ſis,Seruius tuus.ſ.filius, verſatur in omnibus artibus ingenuis .i. ingenuo dignis, hoc eſt liberalibus,& in primis in hac ſup. arte hoc eſt in philoſophia,in qua ſcripſi.ſ.paulò ante, me acquieſcere .i. contentum eſſe,& quietem animi inuenire. Vero,pro ſed,ipſe diligitur ſic à me,vt concedam.i.locum dem,tibi vni.ſ.ſoli,præterea .i. præter te,memini. hoc eſt,vt plus tamen diligatur à te,ſed à nemine altero, & gratia refertur mihi ab eo.i.quantum amoris à me accipit tantum refert, & ita non minus me diligit, quam diligatur à me.In quo.ſ.facte,hoc eſt in gratia referendi,& in mutuo amore mihi præſtando, ille exiſtimat ſup. id,quod facile appareat.i.euidens ſatis eſt,ſe in eo quòd colat,& obſeruet me facere quoque, id etiam tibi gratiſſimum.

ARGVMENTVM.

Cum ex Achaia cui præfectus erat Seruius ſæpe eodem exemplo literas ad Ciceronem dediſſet, & Cic. id ſe mirari ſignificaſſet, excuſauerat factum ſuum Seruius dupliciter. Primò quod verebatur, ne non perlatæ eſſent priores,ideoq́; poſteriores eodem exemplo dediſſe,deinde aut per iocum aut per modeſtiam loquens dicit ſe id feciſſe inopia ſermonis, quia neſciebat rem vnam vario ſignificare: quod Ciceroni facillimum cenſet, vtpote oratori copioſiſſimo. Harum excuſationum dicit ſe Cicero priorem accipere, hoc eſt approbare: poſteriorem non poſſe credere, cum ſit tam peritus dicendi, & tam copioſus in ſcribendo. Deinde,quia ſcripſerat,quo conſilio Achaicum negocium ſuſceperit,laudat illud Cicero: cum rem futuram prudenter prauiderit. Scribit tamen de benignitate Cæſaris erga Marcellum, & cæteros: vt Seruium à reditu non deterreat: filiumq́; eius laudat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſpondet excuſationi Seruij,& illius negocium præ ſuo extollit: Narrat item, qua ratione in priſtinum locum per Cæſaris beneficia Marcellum reſtituerit. Poſtremo & Seruij filijq́; illius eruditionum & probitatum laudat, itaque mixta eſt epiſtola.

M. CICERO s. d. SER. SVLPICIO. 4

ACcipio excuſationem tuam, qua vſus es,cur ſæpius ad me literas vno exemplo dediſſes;ſed accipio ex ea parte. quatenus aut neglıgẽtia aut improbitate eorum, qui epiſtolas accipiant,fieri ſcribis, ne ad nos perferantur. illam partem excuſationis,qui te ſcribis orationis paupertate(ſi enim appellas)iiſdem verbis epiſtolas ſæpius mittere, nec agnoſco,nec probo. & ego ipſe,quem tu per iocum (ſic enim accipio) diuitias orationis hr̃e dicis, me eſſe verborum admodum inopem agnoſco;* εἰρωνεύεσθαι enim nõ neceſſe eſt:ſed tamẽ idem nec hoc * εἰρωνευόμενος facile cedo tuorum ſcriptorum ſubtilitati,& elegantiæ. Conſilium tuum, quo te vſum ſcribis hoc Achaicum negocium non recuſauiſſe, cum ſemper probauiſſem, tum multo magis probaui lectis tuis proximis literis: omnis enim cauſæ, quas commemoras, iuſtiſſimæ ſunt, tuaque & auctoritate, & prudentia digniſſimæ. Quod aliter cecidiſſe rem exiſtimas, atque opinatus ſis: id tibi nullo modo aſſentior. ſed,quia tanta perturbatio, & confuſio eſt rerum,ita percuſſa,& proſtrata fœdiſſimo bello iacent omnia, vt is cuique locus, vbi ipſe ſit, miſerrimus eſſe videatur: propterea & tui te conſilij pœnitet, & nos, qui domi ſimus, tibi beati videmur. at contra nobis non tu quidem vacuus moleſtijs, ſed præ nobis beatus.atque hoc ipſo melior eſt tua,quam noſtra conditio; quòd tu, quid doleat, ſcribere audes; nos ne id quidem tuto poſſumus; nec id victoris vitio,quo nihil moderatius, ſed ipſius victoriæ, quæ ciuibus bellis ſemper eſt inſolens. vno te vicimus, quod de Marcelli collegæ tui ſalute paulò ante, quàm tu, cognouimus: etiam me hercule,quòd, quemadmodum ea res ageretur,vidimus. nam ſic fac exiſtimes, poſt has miſerias, id eſt, poſtquam armis diſceptari cœptum eſt de iure publico,nihil eſſe actum aliud cum dignitate. nam, & ipſe Cæſar, accuſata acerbitate Marcelli, (ſic enim appellabat) laudataque honorificentiſſime, & æquitate tua,& prudentia, repente præter ſpem dixit, ſe ſenatui rogãti de Marcello ne hominis quidem cauſa negaturum. fecerat autem hos ſenatus, vt, cum à L. Piſone mentio eſſet facta de Marcello,& cum C. Marcellus ſe ad Cæſaris pedes abieciſſet, cunctus conſurgeret, & ad Cæſarem ſupplex accederet. noli quærere: ita mihi pulcher hic dies viſus eſt, vt ſpeciem aliquam viderer videre quaſi reuiuiſcentis reip. itaque cum omnes ante me rogati gratias Cæſari egiſſent, præter Vulcatium, (is enim ſi eo loco eſſet, negauit ſe facturum fuiſſe) ego rogatus mutaui meum conſiliũ: nam ſtatueram, non mehercule inertia, ſed deſiderio priſtinæ dignitatis, in perpetuum tacere. fregit hoc meum conſilium & Cæſaris magnitudo animi, & ſenatus officium. itaque pluribus verbis egi Cæſari gratias: meq́ue,metuo,ne etiam in ceteris rebus honeſto ocio priuarim: quod erat vnicum ſolatium in malis. ſed tamen,quando effugi eius offenſionem,qui fortaſſe arbitraretur, me hanc rempublicam non putare, ſi perpetuo tacerem; modice hoc faciam, aut etiam intra modum; vt & illius voluntati, & meis ſtudijs ſeruiam. nam etſi à prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis,& maxime philoſophia delectauit: tamen hoc ſtudium quotidie ingraueſcit,credo, & ætatis maturitate ad prudentiam,& his temporum vitijs, vt nulla res alia leuare animum moleſtijs poſſit. à quo ſtudio te abduci negocijs,intelligo ex tuis literis. ſed tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt. Seruius tuus, vel potius noſter ſumma me obſeruantia colit: cuius ego cum omni probitate, ſummaq́ue virtute, tum ſtudijs,doctrinaq́ue delector. is me cum ſæpe de tua manſione, aut deceſſione communicat. adhuc in hac ſum ſententia, nihil vt faciamus, niſi quod maxime Cæſar velle videatur. res ſunt eiuſmodi, vt, ſi Romæ ſis, nihil te præter tuos delectare poſſit, de reliquis, nihil melius ipſo eſt. ceteri, & cetera eiuſmodi, vt, ſi alterutrum neceſſe ſit, audire ea malis, quàm videre. hoc noſtrum conſilium nobis minime iucundum eſt, qui te videre cupimus: ſed conſulimus tibi. Vale.

* i. diſſimulare.
* i. ſimulans.

VB. ACcipio) Cum Seru. Sulp. Achaiæ præfectus, ſæpius ad Cicer. literas eodem exemplo ſcripſiſſet, idq; intellexiſſetq. Cic. id admirari, ſe excuſauerat, duplici de cauſa id feciſſe. Primum propter negligentiam, & improbitatem, eorum qui cum epiſtolas acceperint ferendas, ſæpenumero non reddant. Se igitur ſcripſiſſe multas eodem exemplo, vt ſaltem aliquæ redderentur. Deinde id feciſſe inopia dicendi & paupertate orationis, quia neſciret epiſtolas euſdem fere argumenti varijs modis ſcribere. ſicut poteſt facere Cicer. quem dicebat poſſe idem vario modo dicere, quia habere copiam magnam & diuitias orationis. Itaque Cicer. ei reſpondens dicit ſe accipe primam cauſam excuſationis de improbitate, eorum qui non reddant literas. alteram vero minime, quòd propter inopiam orationis eodem argumento ſæpe ſcribat, cum etiam ipſe cedat eius ſcriptorum ſubtilitati & elegantiæ. Deinde quia ſcripſerat quo conſilio, & qua ratione motus Achaicum negocium ſuſcepiſſet. Reſpondet Cicer. cum bene ſenſiſſe, nec rem aliter accidiſſe quam ipſe putaſſet, ſcilicet, q non eſſet libenter in Achaia, dicit hoc nõ eſſe propter moleſtiam prouinciæ, ſed quoniam res ita perturbatæ ſint & confuſæ & proſtratæ ciuilibus bellis, vt nullus locus etiam amœniſſimis cuiquam gratus eſſe poſſit aut iucũdus. Poſtea vero exponit qua humanitate & liberalitate C. Cæſ. ſenatui togato. M. Marcellum reſtituerit, dicitq. quo ſe egerit erga Cæſ. pro hac reſtitutione. Poſtremo laudat plurimum & pbitatem & doctrinam Seruij eius filij. [Accipio) Acceptam habeo, & approbo. [Eodem exẽplo) Eadem forma, i. ijſdem verbis. [Ex ea parte) Quia excuſationem in duas partes diuiſerat, vt diximus in argumento. [Quatenus) In quantum, alias vero ſignificat quando. [Negligentia) Incuria, cum non curant reddere. [Improbitate) Perfidia, cum nolũt reddere, q a ſint improbi. [Fieri) Accidere. [Illam partem) Secundam, quam notauimus in argumento. [Paupertate) Inopia quia non ſis copioſus in dicendo. [Sic enim ſcribis) Vſus enim fuerat Seru. hoc vocabulo, paupertate, quod magis eſt tranſlatum q proprium, & ideo ne videretur Cic. abuti eo vocabulo, attribuit id Ser. [Nec agnoſco) Quia video te hře copiam orationis. [Nec pbo) Nec approbo, nec affirmo [Per iocum) Serio hoc dixerat Ser. Cic. hře diuitias orationis, ſed ipſe vt arrogantiam vitet, dicit ſe accipere dictum ioco, non ſerio. [Diuitias) Copiam tranſlatiue, ſicut ẽt paupertatem poſuit, ſunt. n. hæc contraria diuitiæ & paupertas. [Admodũ inopem) Cum non poſſit negare omnino quod eſt manifeſtum, attenuat vt vitet arrogantiam, & aſſentatur aliquantulum Seruio. [Non admodum) Non valde εἰρωνεύεσθαι ſimulare, ironice loqui. [Non eſt neceſſe) Quia me noſti. [Idem) Ego ipſe. [Nec εἰρωνεύόμενος) Nec ſimulans, ſed vere & ſincere loquens. [Cedo ſubtilitati) Sum inferior ſubtilitate tuorũ ſcriptorũ. [Atque elegantiæ) Ornatui, ſubtilitatem aũt dixit quantum ad intẽtionem ſpectat, elegantiam ad elocutionem. [Conſilium) Alia pars epiſtolæ. [Conſilium) Ratio, cogitatio. [Te vſum non recuſauiſſe) i. te vſum vt non recuſares. [Negocium Achaicum) Prouinciam Achaicam, quã Cæſ. tibi obtulit. [Semper) Antequã ſcriberes aliquid. [Tuis literis) Quibus reddit rationem. quare non recuſaueris. [Digniſſimæ tua auctoritate) i. tales quales deceat auferri à viro eius auctoritatis, & prudentiæ, cuius es & haberis. [Quod) Ad aliam partem epiſtolæ. [Cecidiſſe) Veniſſe. [Atque) i. quã. [Opinatus ſis) Cum ſcripſiſti id negocium, ſcripſerat. n. Seru. cum eſt profectus in prouinciam ſe nunquam opinatum fore, vt ſibi moleſtũ eſſet cõmorari in Achaia, nunc vero eſſe ſibi moleſtum, quia in ea inuitus moratur, ad quod reſpondet Cic. q ſi ẽt eſſet Romæ, nõ minus inuitus eſſet. quia pp miſeriam temporum quiſque inuitus eſt vbicunque ſit. [Aſſentior) Sum tuæ ſententiæ. [Sed, quia) Sed quia omnia ita ſunt perculſa & proſtrata fœdiſſimo bello, vt is locus videatur cuique miſerrimus, vbi ipſe ſit, ideo pœnitet te ſuſcepiſſe negocium Achaicum & nos qui ſumus Romæ, videmur tibi eſſe beati. [Perculſa) Concuſſa, a percello, perculſi, perculſum. [Proſtrata) Violenter deiecta. [Fœdiſſimo) Crudeliſſimo, vt Sal. Fœdi oculi. [Iacent) In contemptu ſunt. [Is locus) Etiam optimus & amœniſſimus. [Videatur) Non aũt re vera ſit, quia infelicitas rerũ facit nobis ingratum eſſe quemlibet locum. [Propterea) Ideo pp hanc cauſã, quia omnia iacent. [Tui conſilij) quòd ſuſceperis Achaicum negocium, eſt aũt ordo, ſed quia tanta eſt perturbatio & confuſio omnium rerum, & quia omnia ita iacent perculſa & proſtrata fœdiſſimo bello, vt cuique videatur eſſe miſerrimus is locus, vbi ipſe ſit, ppea pœnitet te conſilij tui. [At contra) Viciſſim, & quod dr̃ econuerſo. [Nobis) Qui ſumus Romæ. [Non vacuus) Non carens. [Præ nobis) Comparatione & reſpectu noſtrum. [Hoc ipſo) Hac ipſa re, ſi ẽt nulla alia eſſet. [Quid doleas) i. pp quid doleas. i. cauſam tuorum dolorum. [Audes;) Quia non habes qui te apud Cæſ. accuſent, aut qui moleſte ferãt. [Tuto) Sine periculo. [Nec id) ſ. q non audemus ſcribere. [Vitio) Culpa ſ. hic. [Victoris) Cæſ. [Quo) Cæſ. [Moderatius) Humanius. [Inſolens) Superba & arrogãs, vt ſupra diximus. [Vno re vicimus) Vna re ſuorum ſe beatiores. [Salute) Reſtitutione, exultauerat enim quia fuerat aduerſarius Cæſ. in conſulatu ſuo, neque poſtea poterat æquo animo ferre oppreſſionem reip. Tandem deprecante ſenatu & C. Marc. eius fratre Cæſar liberaliter conceſſit, vt in patriam rediret, ſed cum ille nollet, etiam literis Cic. vt infra videbimus & ſuorum vehementer rogatus, differretq. reditum ſ. uum a Magio Chilone familiari ſuo pugione interemptus eſt. [Collegæ) Fuerat enim cõſul vna cum Seru. Sulp. [Vidimus) Quia interfuimus, cum a Cæſ. impetratus eſt eius reditus in patriam. [Cum dignitate) Cum honore. [Aliud) Quàm reſtitutionem Marcelli. [Diſceptare armis de iure publico) i. contendiſſe armis, cauſa eſſet iuſtior. Luc. Iuſque datum ſceleri canimus. i. ius armis ciuilibus quæſitum. [Accuſata acerbitate) i. cum dixiſſes Marcellum fuiſſe nimis acerbum erga ſe, & eſſe æquom virum & prudentem. [Acerbitate) Aſperitate & pertinacia. Sic enim dicit Cæſ. formaliter vſum eſſe hoc verbo acerbitate, quia Marcellus aduerſabatur ei dicebatque ſe non poſſe ferre eius tyrannidem. [Prudentia) Quia putaſti eſſe cedendum temporibus, & cum tu vidiſti te non poſſe ei reſiſtere, non putaſti aduerſandum. [Repente) Subito. [Roganti) Vt Marcellus reſtitueretur. [Præter ſpem) Quia cum dixiſſet verba ſupradicta, omnes credebant eum nunquam eſſe indultum Marcello. [De Marcello) Propter Marcellum. [Ne hominis quidem cauſa) i. non ſolum, non negaturum cauſa ſenatu rogãtis, ſed neque ẽt cauſa ipſius Marcelli, a quo fuiſſet offenſus. In quo oſtenditur maxima clementia Cæſ. & ſapientia, qui vt faceret gratam reſtitutionem Marcello, dixit non ſolum. concedere eam cauſa ſenatus rogãtis, ſed etiam cauſa ipſius Marcelli. [Hominis) i. Marcelli. [Fecerat) Quia dixerat ſuperius quemadmodum ea res ageretur, vidimus, ideo nũc oſtendit quẽadmodum acta ſit. [Fecerat) Conſtituerat hoc quod ſequitur. [Vt, cum mentio) Sentus eſt ita ordinauerat ſenatus, vt L. Piſo primo ita inijceret mentionem apud Cæſ. de Marcello, & C. Marcell. eius frater abijceret ſe ad pedes Cæſ. ſupplicaturus. Deinde totus ſenatus aſſurgeret, & ipſe etiam Cæſari, ſupplicaret pro Marcello. [Facta mentio) Iniecta verba. [A L. Piſone) Is in magna erat auctoritate apud Cæſ. qppe erat eius ſocer pater Calphurniæ vxoris Cæſ. [Marcellus) L. Marcellus. [Abieciſſet) Proieciſſet, proſtraſſet. [Ad pedes) Quod faciunt ſupplicantes, & petentes miſericordiam. Ouid. Et iacet ante pedes Græcia mœſta tuos. [Cunctus) Vniuerſus. [Noli quærere) Elegans dicendi modus, q. d. crede mihi. [Pulcher) Hoc eſt, lætus. [Viderer videre,) q. d. licet reſp. ſit oppreſſa, tamen hoc egit Cæſ. cum tanta dignitate, vt videretur reip. quodammodo reuiuiſcere, & recuperare priſtinam formam. [Reuiuiſcentis) Tranſlatio eſt. Dixit enim in j. epiſt. huius quarti. Occidenti reip. i. pereunti. ergo nunc dixit reuiuiſcenti. i. in vita reuertentis, hoc eſt in priſtinum ſtatum. [Speciem) Apparentiam. [Rogati) Quia, vt diximus in j. lib. Rogabantur ſinguli ſenatores ſententiam ſuam. [Ante me) Non in conſpectu meo, ſed antequam ei rogatus eſſem. [Is) Volcatius. [Eo loco) In ſenatu. [Facturum) Vt ageret gratias Cæſ. dedignabatur enim hoc facere in tali loco. [Conſilium) Propoſitum, deliberationem. [Nam ſtatueram) Dicit quod eſſet ſuum conſilium. ſ. nuſquam amplius habere orationem in publico pro quoquam. [Non inertia) i. ignauia, quia neſcirem, nam inertia contraria eſt induſtriæ, & ad animum refertur, poteſt tamen etiam hic accipi pro negligentia corporis, vt ſit. [Non inertia) i. non quia pigeret me. [Deſiderio priſtinæ dignitatis) i. amiſſione priſtinæ, & præteritæ dignitatis ? dicitur enim deſiderium proprie de rebus, aut amiſſis, aut quibus caremus Cic. in Lælio. Ego ſi Scipionis deſiderio me moueri negem &c. ergo dixit quia video me amiſiſſe priſtinam dignitatem. [Tacere) Nunquam amplius publice dicere. [Fregit) Vicit, mutauit. [Et Cæſaris) Duo dixit fregiſſe conſilium ſuum ne perpetuo taceret, magnitudinem animi Cæſ. qui motus eſt, vt parceret inimico, & ei in patriam redeundi poteſtatem daret. Deinde & officium ſenatus, quem pro tali viro ſupplicare, & gratias agere Cæſ. non puduerat. [Magnitudo animi) i. magnanimitas, quæ maxime cernitur in parcendo inimicis, vt ipſe lib. j. Off. Nec vero audiendi ſunt, qui grauiter inimicis iraſcendum putat, idque magni animi & fortis viri eſſe cenſent. nihil. n. laudabilius, nihil magno & præclaro viro dignius placabilitate, & clementia. [Officium) Humanitas in agendis gratijs. quia pro reſtitutione tanti viri non putauit turpe agere gratias Cæſ. [Pluribus verbis). Vel multis vel pluribus quam alij, nam habuit orationem, quæ hodie

Marginal notes: Quatenus; Negligentia; Improbitas; Conſilium; Atque; Perculſa; Proſtrata; Fœdiſſimus; Iacent; Præ nobis; Tuto; Repẽte; Pulcher; Species; Inertiæ; Deſiderium.

etiam extat, quæ pro M. Marcello inſcribitur, quæ incipit, Diu-
turni ſilentij. [Priuatim honeſto ocio) Exiſtimabat n. honeſtum
ocium non ire in ſenatu, neq; pro quoquam aliquid dicere, quo
videbatur ſe priuaſſe, quia nunc inceperat, & qui ſemel incepit a-
liquid agere, non vr̃ hr̃e honeſtam cauſam deſinendi. [In ceteris
rebus) Quibus exigat vt idem faciam, quod feci in reſtitutione
Marcelli. [Quod) .ſ. honeſtum ocium .i. tacere. [Erat vnicum ſo-
latium) Erat mihi ſolum leuamen dolorum, nam & ipſa oratio-
ne Marcellina, dicit ſe vſum diuturno ſilentio, partim dolore,
partim pudore. [Sed tñ) Adducit rationem quare adductus ſit. vt
priuaret ſe hoc ocio, ne oſtenderet voluntatem Cæſ. qui exiſti-
maret Cic. ſi perpetuo taceret hoc facere, quia exiſtimaret remp.
Cæſare eam tenente nullam eſſe. Ne ergo Cæſar hanc opinio-
nem de ſe caperet, dicit ſe dixiſſe pro M. Marcello, & eſſe dictum
interdum pro alijs, ſed non crebro. [Effugi) Vitaui offenſionem,
ne offenderem voluntatem Cæſ. & ei diſplicerem. [Non putare)
Hanc remp. .ſ. eſſe eo regnante, ſed eſſe penitus perditam. [Modi-
ce) Seruato modo, non frequentiſſime. [Hoc) Vt veniam ad exer
citationem dicendi. [Intra modum) .i. et minus, q̃ modice, q.d.
rariſſime. [Seruiam) Obſequar, obtempere, ſatisfaciam. [Et meis
ſtudijs) Quæ ſine exercitatione quodammodo exareſcerent, &
deficerent, quia cum omnia alia ſtudia, tum vero ſtudia eloquen-
tiæ magnam exigunt exercitationem: vt ipſe in j. lib. ad Heren.
Ars & in Oratore dicit. [Ars, & doctrina) Ars, quæ collectione præce
Doctri- ptorum conſtat, vt grammatica, & rhetorica. Doctrina vero exé-
na plis, & inſtitutionibus perficitur, vt doctrina philoſophiæ, & le-
gum, licet & iuriſconſultus artem appellet largo modo, quaſi vir
tuté quandam, artes igitur intellexit, grammaticam, rhetoricam,
geometriam, muſicam arithmeticam, quibus omnibus Cic. ope-
ram dedit, quia vt ipſe in Oratore oſtendit, & Quint. affirmat,
ſunt neceſſariæ oratori. [Philoſophia) .ſ. ethica .i. moralis. [Hoc
Ingraue ſtudium) Eloquentiæ & agendi cauſas. [Ingraueſcit) Augetur, fit
ſcit grauius, & magis perfectum. [Credo) Duas ſubdit rationes qua-
re hoc ſtudium quotidie magis ingraueſcat, & creſcat. Primum,
quia ætas eo fit prudentior, quo fit maturior. Deinde quia in
his miſeris temporibus nullum aliud habet ſolatium, & leuamen
moleſtiarum ſuarum. [Credo) Subaudi ingraueſcit magis quoti-
die [Maturitate) Perfectione, aptitudine, tractum à fructibus, qui
eo ſunt perfectiores, & meliores quo maturiores. Virg. Aen.
Maturus Aceſtes. [Aetatis) Senilis. [Ad prudentiam) Sicut enim
maturitas fructuum eſt ad dulcedinem, ita ætatis maturitas ad
prudentiam quæ eſt ſenectutis, ſicut temeritas adoleſcentię, quan
to autem quiſpiam prudentior eſt, tanto aptior eſt ſtudijs philo-
ſophiæ, cuius, vt inquit Ariſt. in j. Eth. Adoleſcens non eſt capax
auditor; propterea q̃ non eſt multa expertus. [Et his vitijs tpm)
.ſ. credo hoc ſtudium ingraueſcere. [His vitijs) Propter hæc vitia.
[Temporum) Quibus nullus locus eſt relictus arti dicendi, neq;
in foro, neque in curia, nec amplius retinemus noſtram priſtina
dignitatem. [Vt) Subaudi ita ingraueſcit. [Vt nulla alia res) Præ-
Leuare ter ſtudia literarum maxime philoſophiæ. [Leuare) Leuem face-
re. [Moleſtijs) Angoribus quos capio de oppreſſione reip. [A
quo ſtudio) .ſ. philoſophiæ. [Abduci) Abſtrahi, remoueri. [Ne
gocijs) Occupationibus, quæ ſunt tibi maxime in iſta prouincia.
[Noctes) Tempora nocturna, quibus reſarcies ſtudendo, quæ
ſubtrahuntur tibi negocijs diurnis, ita .n. facere ſolent ſtudioſi.
Iam [Iam noctes) Quia incipiunt eſſe longiores. [Seruius) Dicit quã-
Vel tum colatur a Seruio eius filio. [Vel potius) Correctio. [Noſter)
vtriuſque noſtrum, tuus, vt ſupra diximus, natura, meus amore.
[Omni probitate) Omni bonitate. [Quæ) Magis hic ponitur de
claratiue, quàm copulatiue vt ſit. [Quæ) Hoc eſt. [Summa virt.)
Præcipua, & egregia ante omnes æquales ſuos. [Delector) Capio
Tum voluptatem. [Tum maxime) Et præcipue. [Is) Seruius tuus fi-
lius. [Manſione) Commoratione in prouincia Achaia. [Et de-
ceſſione) .i. deceſſu, hoc eſt an ſis manſurus, an deceſſurus. [Me-
cum) Quaſi cum patre, quod eſt ſignum maximæ beneuolentiæ.
Adhuc [Adhuc) Hactenus vſque ad hunc diem. [Velle) Cupere, vt re-
gamus nos ſicut volet. [Res) Conditiones rerum. [Eiuſmodi) Ta-
les. [Nihil poſſit delectare te) Nihil poſſit tibi afferre voluptaté,
& eſſe iucundum. [Præter tuos) Exceptis tuis, quia de reliquis po
tius caperes moleſtiam, quàm voluptatem. [De reliquis) Quæ
Romæ ſunt. [Ipſo) Cæſ. cui natura dedit ſingularem clementiã.
[Cetera) Qui ſunt Cæſ. [Et cetera) Quæ ab eis geruntur. [Eiuſ-
modi) Talis conditionis. [Alterutrum) Vel audire, vel videre.
[Malis) Potius velis. [Quàm videre) Quia minor eſt dolor vt
inferius dicet, in ſenſu aurium, quàm in ſenſu oculorum, hoc eſt
in audiendo, quàm videndo. [Conſilium) Quod damus tibi, vt
malis audire, q̃ videre, hoc eſt vt malis abeſſe, q̃ venire Roman.

[Minime eſt iucundum) Minime eſt gratum, quia do tibi inuitus,
q̃m vellem te videre. [Sed conſulimus tibi) .i. proſpicimur tibi, &
vtilitatem tuam quærimus, quæ eſt vt abſis, non autem volupta-
tem noſtram, quæ eſſet ſi Romam venires, & te videre poſſemus.

ACCIPIO excuſationem) Purgauerat ſe Seru. Sulpicius, q̃ A S C
multas eiuſdem exempli literas miſiſſet, quia dubitaret an prio-
res eſſent perlatæ, & q̃ inopia ſermonis alterius exempli ſcribe-
re nequiret, quarum excuſationum priorem Cic. accipit, non
poſteriorem, laudat deinde conſilium Seruij, quo Achaicum ne
gocium non recuſauerat, hortaturque cum tacite Cæſ. clemen-
tiæ confidere, & filium rurſus laudat. Ordo eſt. Accipio .i. appro-
bo excuſationem tuam, qua vſus es, cur dediſſes ad me ſæpius li-
teras eodem exemplo .i. eadem forma verborum, ſed accipio .i.
approbo eam ex ea parte quatenus ſcribis, fieri aut negligentia,
aut improbitate eorum, qui epiſtolas accipiant .ſ. perferendas, ne
perferantur ad nos. Ego nec noſco .i. deprehendo in ſcriptis tuis,
nec probo illam partem excuſationis, quam tu ſcribis te mittere
ſæpius epiſtolas iiſdem verbis, paupertate .i. inopia, ſic enim ap-
pellas, orationis .i. rationis dicendi. Ego ipſe, quem tu dicis per
iocum, ego .n. accipio .i. intelligo ſic .ſ. te id dicere, habere diuitias
orationis, agnoſco me non eſſe admodum .i. valde, inopem ver-
borum. Enim .i. quia, non eſt neceſſe. εἰρωνικῶς .i. ironice, ac
diſſimulanter loqui, ſed tamen idem .ſ. ego, nec εἰρωνευόμενος .i. iro-
nice loquens, ſed vere, & ex animo, hoc .ſ. quod dicam, cedo faci
le .i. fateor me ſuccumbere, ſubtilitati & elegantiæ tuorum ſcri-
ptorum, q.d. ſincere loquens, nec te inopem ſermonis, nec ditio
rem, quam ego ſim æſtimo. Cum ego ſemper approbaſſem, hoc
conſilium tuum quo vſum .i. cum ſis eo vſus, ſcribis te non recu-
ſaſſe hoc negocium Achaicum .i. qđ publice geris in Achaia,
tum probaui multo magis proximis literis tuis lectis. Omnes enim
cauſæ, quas commemoras, ſunt iuſtiſſimæ, & digniſſimæ tua au-
ctoritate, & prudentia .i. quæ a te tali viro approbarentur, aut q̃
te tam prudentem, & magnum virum ad hoc adducerent. Quod
exiſtimas rem cecidiſſe aliter atque .i. quàm ſis opinatus, ego nul-
lo modo aſſentior .i. ſtipulor, & concedo tibi id, ſed quia tanta
perturbatio, & confuſio rerum eſt, omnia iacent ita perculſa, &
proſtrata fœdiſſimo, quia ciuili, & inter affines, bello, vt is locus
videatur cuique miſerrimus, vbi ipſe ſit, propterea .i. & ideo tui,
& .i. ſimul pœnitet te te conſilij tui, & .i. ſimul, nos qui ſumus do-
mi, videmur tibi beati. At .i. ſed, ſup. tu videris nobis contra .i. econ
trario, non quidam vacuus moleſtijs .i. omnino ſine moleſtijs,
ſed beatus præ nobis .i. reſpectu noſtri .i. atque tua conditio .i. for-
tuna, aut forma viuendi, eſt melior q̃ noſtra, hoc ipſo .i. pp hoc
ipſum, quod tu audes ſcribere quid doleas, nos ne quidem .i. non
ſaltem poſſumus. id .ſ. ſcribere quid doleamus, tuto .i. ſine pericu
lo, nec id ſup. accidit vitio victoris .ſ. Cæſ. quo nihil ſup. eſt mode
ratius .i. temperantius, vtens victoria, ſed ſup. vitio ipſius victo-
riæ, quæ eſt ſemper inſolens .i. immoderata, & ſuperba ſup. in bel
lis ciuilibus eo q̃ domi ſemper habet, qui victor eſt occultos
hoſtes reliquos. Nam vicimus te .i. beatitudinem tuam ſuperaui-
mus, vno .i. vna re, q̃ cognouimus de ſalute Marcelli collegæ
tui .ſ. in conſulatu, cui Cæſ. ignouit, paulo .i. modico ante quam
tu etiam, me hercle quod vidimus, quemadmodum ea res .i. re-
conciliatio Marcelli agebatur. Nam exiſtimes .i. cenſeas ſic, nihil
aliud actum eſſe cum dignitate, poſt has miſerias .i. poſtquam cœ-
ptum eſt diſcreparí armis de iure publico .i. imperij Romani, vn-
de Luc. Iuſque datum ſceleri. Nam & ipſe Cæſar, acerbitate .i.
pertinaci conſtantia Marcelli, ipſe enim Cæſar, appellabat ſupp.
conſtantiam Marcelli, ſic .i. acerbitatem, colligata .i. repræhenſa,
& æquitate, & prudentia tua, laudat honorificentiſſime, dixit re-
pente præter ſpem ſe ne quidem .i. non ſaltem cauſa hominis .i.
licet Marcellus nimis acerbus eſſet, ſe negaturum ſenatui rogan-
ti de Marcello .i. reductione Marcelli in vrbem cum bona venia
Cæſaris. Autem .i. ſed, ſenatus fecerat hoc .ſ. quod dicet, vt cum
mentio facta eſſet, de Marcello a L. Piſone. Et cum Marcellus
.ſ. Lucius frater M. Marcelli abieciſſet ſe ad pedes Cæſ. .ſ. Iulij, ip-
ſe .ſ. ſenatus, conſurgeret cunctus .i. ſimul totus, & accederet ſup-
plex ad Cæſ. Noli quærere ſupple quomodo Cæſar ſenatum ad
ſe accedentem acceperit. quia hic dies quo hæc contigerunt, vi-
ſus eſt mihi ita pulcher, vt viderer .ſ. mihi, videre aliquam ſpe-
ciem .i. repræſentationem, & effigiem, quaſi reuiuiſcentis .i. ite-
rum vitam capientis, & renaſcentis reip. itaque cum omnes ro-
gati .ſ. ſententiam, ante me .i. antequam ego, egiſſent gratias Cæſ.
de reuocatione M. Marcelli præter Volcatium. Is enim negauit
ſe eſſe facturum .i. rediturum ad Cæſarem, aut eius gratiam ſi eſ-
ſet eo loco .ſ. quo Marcellus .ſ. in eo ſtatu, ſunt qui intelligant
in eum locum .i. in ſenatu, & negauit ſe facturum, vt ageret gra-

tias

tias, ſe turpiter errant, quomodo enim rogari peterat ſententiam ſi non erat in ſenatu? Rogatum autem fuiſſe indicat particula præter. Ego rogatus.ſ.ſententiam de reditu Marcelli mutaui conſilium meum. Nam ſtatueram tacere io perpetuum .ſ. in ſenatu.i. nullam ſententiam dicere. non mehercule.ſ.ita iudicante ac tractante vt verum dico ſup.id ſtatueram inertia.i.propter inertiam.i.carentiam artis, & induſtriæ, ſed deſiderio dignitatis priſtinæ.i.prius habitæ. Et.i.ſimul magnitudo animi Cæſ.&.i.ſimul officium ſenatus, qui ita pro Marcello interceſſit, fregit hoc conſilium meum de perpetuo ſilentio in ſenatu habendo. itaque egi Cæſ.gratias pluribus verbis.ſ.quam conſtitueram, aut pluribus.i.verbis multis. Neque propterea quod ſemel ſententiam dixi metuo me priuari ocio honeſto .i. vacatione à negocio reip. decenti etiam in ceteris rebus quod.ſ.ocium, erat vnum.i.ſolum ſolatium in malis. Sed tamen quoniam effugi offenſionem eius .ſ. Cæſ. qui arbitraretur fortaſſe me non putare.i.cenſere, hanc quæ nunc eſt, ſup.eſſe remp.ſi tacerem perpetuo, ego ſaciam hoc modice .i. parce loquar in ſenatu, aut etiam intra, alij legunt infra aut circa.i.non vſque admodum.i.iuſtam menſuram, ſed ſicut dicimus extra modum pro ſupra modum, ita intra modum pro infra modum, vt ſeruiam.i.inſeruiam, & obſequar, &.i.ſimul voluntati eius, &.i.ſimul ſtudijs meis. Nam etſi.i.quanquam, omnia ars & doctrina liberalis, & maxime philoſophia.ſ.moralis, delectauit me à prima ætate, tamen hoc ſtudium.ſ.philoſophiæ, ingraueſcit, id eſt ſit grauius, & maioris auctoritatis quotidie, credo &, id eſt ſimul maturitate ætatis ad prudentiam, quia iuuenes auctore philoſopho ſunt philoſophiæ moralis inutiles auditores eo q mores probati eis non ſapiunt, & his vitijs .i. propter hæc vitia temporum, quæ tanta ſunt vt nulla alia res, præter philoſophiam poſſit leuare animum à moleſtijs. Conſulto in multis locis ab expoſitione Hubertini diſcedo. Is enim ita exponit hoc ſtudium eloquentię, & agendi gratias. Sed errat. Nam id eo intra modum dicit ſe dicturum ſententiam iam vt ſtudijs ſuis ſeruiat non quidem eloquentiæ, ſed philoſophiæ moralia. Quæ ſtudiat licet illi in prima ætate iucunda fuerint, tamen eorum auctoritas, & amor cum ætate creſcit, preſertim ea malitia temporum qua non licebat in ſenatu & iudicijs eloquentiam exercere. A quo ſtudio.ſ.philoſophiæ, ego intelligo ex tuis literis, te abduci, negocijs.i.per negocia, ſed tamen noctes, quę longiores tunc fiebant, adiuuabant te iam.i.deinceps, aliquid.i.io aliquo. Non ergo de eloquentiæ, ſed philoſophiæ ſtudio locutus eſt. non eñ eloquentia noctu exercetur. Seruius tuus.ſ.filius, vel potius noſter.ſ.communis filius, tuus per naturam, meus per amorem paternum, colit.i.veneratur me ſumma obſeruantia. Cuius.ſ.Serui tui, ego delector cum.ſ.ita ſit quòd delector, omni probitate, & ſumma virtute, tum ſup.multo verius eſt quòd delector ſtudijs, & doctrina. Is, ſcilicet Seru. communicat.i.cum familiaritate loquitur mecū ſæpe de manſione, aut diſceſſione tua.ſ.in aut de ꝓuincia. Ego ſum adhuc in hac ſententia, vt nihil faciamus niſi quòd Cæſar videatur velle maxime. Res ſunt eiuſmodi.i.ita ſe habent, vt ſi ſis Romæ, nihil poſſit delectare te præter tuos. de reliquis.i. inter reliquos, qui non ſunt tui, nihil eſt melius ipſo Cæſare, ceteri.i.homines, & cetera, negocia ſupp.ſunt, eiuſmodi.i.talia, vt ſi ſit neceſſe alterutrum.i.vnum duorum, aut videre, aut audire ea, tu malis.i.magis velis audire ea, quam videre. Hoc conſilium noſtrum, ſcilicet quo deterremus te à videndis, quę Romę fiant, eſt minime .i. omnino non iucundum nobis, qui cupimus videre te, ſed nos conſulimus, id eſt proſpicimus, & vtile conſilium damus tibi. Vale.

ARGVMENTVM.

Conſolatoria eſt hæc epiſtola. non quidem Cic. ſed Ser. Sulpicij vſque adeo tamen Ciceronianis in ſtylo ſimilis, vt, quod ait Valla adempto nomine, vix internoſcas. dico vix, quia nonnihil diſcriminis eſt. Conſolatur autem hac epiſtola Seruius Cic. dolentiſſime patientem mortem Tulliæ filiæ ſuæ, quæ primo Piſoni Crasſipedi, deinde Dolabellæ nupſerat, mulier adeo lepida, & adeo iucunda, vt Cic. eam animam ſuam appellaret, ea autem diem obijt iam rep. occupata, & oppreſſa à Cæſare. Super cuius vt dixi, inſperato obitu, cum Cic. inconſolabiliter dolore videretur argutiſſime, & doctiſſime conſolatur eum Seruius.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Perfectum conſolationum exemplum eſt illa epiſtola, eiuſcemodi argumentis inſtructa, vt non ſolum dolores luctuſq; quoſlibet leuare, ſed & plane tollere poſſit.

SER. SVLPICIVS, M. CICERONI S.

POſteaquam mihi renunciatum eſt de obitu Tulliæ filiæ tuæ; ſaneq̃ pro eo, ac debui grauiter, moleſteque tuli, cōemque eam calamitatem exiſtimaui: q ſi iſtic affuiſſem. neq; tibi defuiſſem, coramq. meum dolorem tibi declaraſſem etſi genus hoc cōſolationis miſerum, atq; acerbum eſt: ꝓpterea quia, per quos id fieri debet, propinquos, ac familiares, ipſi pari moleſtia afficiunt, neque ſine lacrymis multis id conari queūt; vt magis ipſi videantur aliorum cōſolatione indigere, q̃ alijs poſſe ſuum officium præſtare: tñ, quæ in p̃ſentia mihi in mentem venerunt, decreui breui ad te perſcribere: non q ea te fugere exiſtimem: ſed q forſitá dolore impeditus, minus ea perſpicias. Quid eſt q tátopere, tę cōmoueat tuus dolor inteſtinus? cogita, qué admodum adhuc fortuna nobiſcum egerit: ea nobis erepta eſſe, q̃ hominibus non minus, q̃ liberi, cara eſſe debent, patriam, honeſtatem, dignitatem, honores oés hoc vno incōmodo addito, quid ad dolorem adiungi potuit? * aūt qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet, atq; omnia minoris æſtimare? an illius vicem, credo, doles? quoties in eam cogitationem neceſſe eſt & tu veneris, vt nos ſæpe incidimus, hiſce tpibus non peſſime cum ijs eſſe actū, qbus ſine dolore licitum eſt mortem cum vita cōmutare. quid autem fuit, quod illam hoc tpe ad viuendū magnopere inuitare poſſet? q̃ res quę ſpes? quod animi ſolatium? vt cū aliquo adoleſcēte primario coniuncta ætatem ageret? licitum eſt tibi, credo ꝓ tua dignitate ex hac iuuētute gñm deligere, cuius fidei liberos tuos te tuto cómittere putares, an vt ea liberos ex ſeſe pareret, quos cū florentes videret, lætaretur? q rem à parente tradita p ſe tenere poſſent, honores ordinatim in rep. petituri eſſent, in amicorū negocijs * liberalitate ſua vterētur? qd horum fuit, quod nō prius, q̃ datum, ademptum ſit? at vero malū eſt liberos amittere; malū, niſi hoc peius ſit, hæc ſufferre, & ppeti. Quęres mihi non mediocré conſolationē attulit, volo tibi cōmemorare: ſi forte eadē res tibi minuere dolorē poſſit. Ex Aſia rediēs, cum ab Aegenia Megarā verſus nauigarem, cœpi regiones circūcirca ꝓſpicere. poſt me erat Aegina, ante Megara, dextra Pyræus. ſiniſtra Corinthus: q̃ oppida quodam tpe florentisſima fuerunt, nunc ꝓſtrata, & diruta ante oculos iacēt, cepi egomet mecū ſic cogitare. Hem, nos homúculi indignamur, ſi quis nr̃m interijt, aut occiſus eſt quorū vita breuior eſſe debet, cū vno loco tot oppidum cadauera ꝓiecta iaceant? vis ne tu te Serui cohiber̃, & meminiſſe hoiem te eſſe natū? crede mihi, cogitatiōe ea nō mediocriter ſum cōfirmatus. hoc idē, ſi tibi vr̃, fac ante oculos tibi ꝓponas. modo vno tpe tot viri clariſſimi interierūt: de imperio ꝑcepta tāta diminutio facta eſt: oīs ꝓuincia conquaſſatę ſunt: in vnius muliercul æ animula ſi iactura facta ſit, tātopere cómoueris; q̃ ſi hoc tpe non ſuū diem obijſſet: paucis poſt annis tñ ei moriēdū fuit, qm̃ homo nata fuerat. Etiam tu ab hiſce rebus aīum, ac cogitationem tuā auoca: atq; ea potius reminiſcere, q̃ digna tua perſona ſunt, illam quādiu ei opus fuerat, vixiſſe: vna cum rep. fuiſſe, te patrem ſuum prætorem, conſulem, augure vidiſſe: adoleſcētibus primarijs nuptam fuiſſe: oībus bonis ꝓpe perfunctam

* alias, aut qd? nō illis rebus

* alias, .i. libertate

contenti ſimus,his temporibus.ſ.malis. Ego nihil faciam inſolēter.i.ſupra modum & ſuperbe, neque hortaber te præditum tali, vel ſcientia.ſ.acquiſita vel natura .i. naturali prudentia vt referas te ad eas artes, quibus dediſti .i. addixiſti · ſtudium tuum à primis temporibus ætatis .ſ. tuæ. Ego dicam tantum .i. tantummodo, ſupp.id,quod ſpero te approbaturum,videlicet me contuliſſe omnem curam meam,atque operam ad philoſophiam poſtquam viderim nihil loci eſſe,neque in curia .i. in ſenatu,neque in foro ſ.iudiciali,illi arti .ſ. oratoriæ, aut benedicendi, cui ſtudueram. Solebant autem orationes in tribus locis fieri, in ſenatu, ad patres conſcriptos, in iudicio ad iudices, & in concione ad Quirites,vnde orantes ſup. compellant,aut partes conſcriptos,aut iudices,aut quirites.i.P. R. Non multum plus loci.i.expetitioni & vſus, relictum eſt ſcientiæ tuæ .ſ. legali, excellenti, ac ſingulari, quam noſtræ.ſ.oratoriæ,& cauſidicæ. Quare equidem.i.ego quidem.i.ego quidem,non moneo te, ſed perſuaſi ita mihi .i. indico ita mihi viſum eſſe,te quoque verſari .i. vtile eſſe, ſi etiam tu verſeris in iiſdem rebus .ſ. philoſophicis,quæ .ſ. res etiam ſi prodeſſent minus .i. non ſatis,tamen abducerent animum a ſolicitudine. Quidem.i.certe,q.d.quidquid tu facturus ſis,Seruius tuus.ſ.filius, verſatur in omnibus artibus ingenuis .i. ingenuo dignis, hoc eſt liberalibus,& in primis in hac ſup. arte hoc eſt in philoſophia,in qua ſcripſi.ſ.paulò ante, me acquieſcere .i. contentum eſſe,& quietem animi inuenire. Vero,pro ſed,ipſe diligitur ſic à me,vt concedam.i.locum dem,tibi vni.ſ.ſoli,præterea .i. præter te,memini. hoc eſt,vt plus tamen diligatur à te,ſed à nemine altero, & gratia refertur mihi ab eo.i.quantum amoris à me accipit tantum refert, & ita non minus me diligit, quàm diligatur à me. In quo.ſ.facie,hoc eſt in gratia referendi,& in mutuo amore mihi præſtando, ille exiſtimat ſup. id,quod facile appareat.i.euidens ſatis eſt,ſe in eo quòd colat,& obſeruet me facere quoque, id etiam tibi gratiſſimum.

ARGVMENTVM.

Cum ex Achaia cui præfectus erat Seruius ſæpe eodem exemplo literas ad Ciceronem dediſſet, & Cic. id ſe mirari ſignificaſſet, excuſauerat factum ſuum Seruius dupliciter. Primò quod verebatur, ne non perlatæ eſſent priores,ideoq; poſteriores eodem exemplo dediſſe,deinde aut per iocum aut per modeſtiam loquens dicit ſe id feciſſe inopia ſermonis, quia neſciebat rem vnam variè ſignificare: quod Ciceroni faciliimum cenſet, viro oratori copioſiſſimo. Harum excuſationum dicit ſe Cicero priorem accipere, hoc eſt approbare: poſteriorem non poſſe credere, cum ſit tam peritus dicendi,& tam copioſus in ſcribendo. Deinde,quia ſcripſerat,quo conſilio Achaicum negocium ſuſceperit,laudat illud Cicero: cum rem futuram prudenter præuiderit. Scribit tamen de benignitate Cæſaris erga Marcellum, & cæteros: vt Seruium à reditu non deterreat: filiumq; eius laudat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſpondet excuſationi Seruij,& illius negocium præ ſuo extollit:Narrat item, qua ratione in priſtinum locum per Cæſaris beneficia Marcellum reſtituerit. Poſtremo & Seruij filijq; illius eruditionem & probitatem laudat, atque mixta eſt epiſtola.

M. CICERO s. D. SER. SVLPICIO. 4

ACcipio excuſationem tuam, quauſus es,cur ſæpius ad me literas vno exemplo dediſſes;ſed accipio ex ea parte. quatenus aut negligētia aut improbitate eorum, qui epiſtolas accipiant,fieri ſcribis, ne ad nos perferantur. illam partem excuſationis,qui te ſcribis orationis paupertate(ſi enim appellas)iiſdem verbis epiſtolas ſæpius mittere, nec agnoſco,nec probo. & ego ipſe,quem tu per iocum (ſic enim accipio) diuitias orationis hr̄e dicis, me eſſe verborum admodum inopem agnoſco;* εἰρωνεύεσθαι enim nō neceſſe eſt:ſed tamē idem nec hoc * εἰρωνευόμενος facile cedo tuorum ſcriptorum ſubtilitati,& elegantiæ. Conſilium tuum, quo te vſum ſcribis hoc Achaicum negocium non recuſauiſſe, cum ſemper probauiſſem, tum multo magis probaui lectis tuis proximis literis: omnis enim cauſæ,quas commemoras, iuſtisſimæ ſunt, tuaque & auctoritate, & prudentia dignisſimæ. Quod aliter cecidiſſe rem exiſtimas, atque opinatus ſis: id tibi nullo modo aſſentior. ſed,quia tanta perturbatio, & confuſio eſt rerum,ita percuſſa,& proſtrata fœdisſimo bello iacent omnia, vt is cuique locus, vbi ipſe ſit, miſerrimus eſſe videatur: propterea & tui te conſilij pœnitet, & nos, qui domi ſimus, tibi beati videmur. at contra nobis non tu quidem vacuus moleſtijs, ſed præ nobis beatus.atque hoc ipſo melior eſt tua,quam noſtra conditio; quòd tu, quid doleat, ſcribere audes; nos ne id quidem tuto poſſumus; nec id victoris vitio,quo nihil moderatius, ſed ipſius victoriæ, quæ ciuibus bellis ſemper eſt inſolens. vno te vicimus, quod de Marcelli collegæ tui ſalute paulò ante,quàm tu, cognouimus: etiam me hercule,quòd, quemadmodum ea res ageretur,vidimus. nam ſic fac exiſtimes, poſt has miſerias, id eſt, poſtquam armis diſceptari cœptum eſt de iure publico,nihil eſſe actum aliud cum dignitate. nam, & ipſe Cæſar, accuſata acerbitate Marcelli, (ſic enim appellabat) laudataque honorificentisſime, & æquitate tua,& prudentia, repente præter ſpem dixit, ſe ſenatui rogāti de Marcello ne hominis quidem cauſa negaturum. fecerat autem hos ſenatus, vt, cum à L. Piſone mentio eſſet facta de Marcello,& cum C. Marcellus ſe ad Cæſaris pedes abieciſſet, cunctus conſurgeret, & ad Cæſarem ſupplex accederet. noli quærere: ita mihi pulcher hic dies viſus eſt, vt ſpeciem aliquam viderer videre quaſi reuiuiſcentis reip. itaque cum omnes ante me rogati gratias Cæſari egiſſent, præter Vulcatium, (is enim ſi eo loco eſſet, negauit ſe facturum fuiſſe) ego rogatus mutaui meum conſiliū: nam ſtatueram, non mehercule inertia, ſed deſiderio priſtinæ dignitatis, in perpetuum tacere. fregit hoc meum conſilium & Cæſaris magnitudo animi, & ſenatus officium. itaque pluribus verbis egi Cæſari gratias: meque, metuo, ne etiam in ceteris rebus honeſto ocio priuarim: quod erat vnicum ſolatium in malis. ſed tamen,quando effugi eius offenſionem,qui fortaſſe arbitraretur, me hanc rempublicam non putare, ſi perpetuo tacerem; modice hoc faciam, aut etiam intra modum; vt & illius voluntati, & meis ſtudijs ſeruiam. nam etſi à prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis,& maxime philoſophia delectauit: tamen hoc ſtudium quotidie ingraueſcit,credo, & ætatis maturitate ad prudentiam,& his temporum vitijs, vt nulla res alia leuare animum moleſtijs posſit. à quo ſtudio te abduci negocijs,intelligo ex tuis literis: ſed tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt. Seruius tuus, vel potius noſter ſumma me obſeruantia colit; cuius ego cum omni probitate, ſummaque virtute, tum ſtudijs, doctrinaque delector. is mecum ſæpe de tua manſione, aut deceſſione communicat. adhuc in hac ſum ſententia, nihil vt faciamus, niſi quod maxime Cæſar velle videatur. res ſunt eiuſmodi, vt, ſi Romæ ſis, nihil te præter tuos delectare posſit, de reliquis, nihil melius ipſo eſt. ceteri, & cetera eiuſmodi, vt, ſi alterutrum neceſſe ſit,audire ea malis,quàm videre. hoc noſtrum conſilium nobis minime iucundum eſt, qui te videre cupimus: ſed conſulimus tibi. Vale.

* i. diſſimulare.
* i. ſimulans.

Acci

ACcipio) Cum Seru. Sulp. Achaiæ præfectus, ſæpius ad Cicer. literas eodem exemplo ſcripſiſſet, intellexiſſetq́. Cic. id admirari, ſe excuſauerat, duplici de cauſa id feciſſe. Primum propter negligentiam, & improbitatem, eorum qui cum epiſtolas acceptant ferendas, ſæpenumero non reddant. Se igitur ſcripſiſſe multas eodem exemplo, vt ſaltem aliquæ redderentur. Deinde id feciſſe inopia dicendi & paupertate orationis, qu a neſciret epiſtolas eiuſdem fere argumenti varijs modis ſcribere. ſicut poteſt facere Cicer. quem dicebat poſſe idem vario modo dicere, quia habere copiam magnam & diuitias orationis. Itaque Cicer. ei reſpondens dicit ſe accipe primam cauſam excuſationis de improbitate, eorum qui non reddant literas, alteram vero minime, quòd propter inopiam orationis eodem argumento ſepe ſcribas, cum etiam ipſe cedat eius ſcriptorum ſubtilitati & elegantiæ. Deinde quia ſcripſerat quo conſilio, & qua ratione motus Achaicum negocium ſuſcepiſſet. Reſpondet Cicer. cum bene ſenſiſſe, nec rem aliter accidiſſe quam ipſe putaſſet, ſcilicet, q́ non eſſet libenter in Achaia, dicit hoc nõ eſſe propter moleſtiam prouinciæ, ſed quoniam reatta perturbatæ ſunt & confuſæ & proſtratæ ciuilibus bellis, vt nullus locus etiam amœniſſimus cuiquam gratus eſſe poſſit aut iucũdus. Poſtea vero exponit qua humanitate & liberalitate C. Cæſ. ſenatui roganti. M. Marcellum reſtituerit, dicitq́. q̃uo ſe egerit erga Cæſ. pro hac reſtitutione. Poſtremo laudat plurimum & ꝓbitatem & doctrinam Seruij eius filij. [Accipio) Acceptam habeo, & approbo. [Eodem exẽplo) Eadem forma, eiſdem verbis. [Ex ea parte) Quia excuſationem in duas partes diuiſerat, vt diximus in argumento. [Quatenus) In quantum, alias vero ſignificat quando. [Negligentia) Incuria, cum non curant reddere. [Improbitate) Perfidia, cum nolũt reddere, q́a ſint improbi. [Fieri) Accidere. [Illam partem) Secundam, quam notauimus in argumento. [Paupertate) Inopia quia non ſis copioſus in dicendo. [Sic enim ſcribis) Vſus enim fuerat Seru. hoc vocabulo, paupertate, quod magis eſt tranſlatum q̃ proprium, & ideo ne videretur Cic. abuti eo vocabulo, attribuit id Ser. [Nec agnoſco) Quia video te hr̃e copiam orationis. [Nec ꝓbo) Nec approbo, nec affirmo [Per iocum) Serio hoc dixerat Ser. Cic. hr̃e diuitias orationis, ſed ipſe vt arrogantiam vitet, dicit ſe accipere dictum ioco, non ſerio. [Diuitias) Copiam tranſlatiue, ſicut & paupertatem poſuit, ſunt. n. hæc contraria diuitiæ & paupertas. [Admodũ inopem) Cum non poſſit negare omnino quod eſt manifeſtum, attenuat vt vitet arrogantiam, & aſſentatur aliquantulum Seruio. [Non admodum) Non valde *εἰρωνικῶς* ſimulate, ironice loqui. [Non eſt neceſſe) Quia me noſti. [Idem) Ego ipſe. [Nec *εἰρωνικῶς*) Nec ſimulans, ſed vere & ſincere loquens. [Cedo ſubtilitati) Sum inferior ſubtilitate tuaꝶ ſcriptioꝶ. [Atque elegantiæ) Ornatui, ſubtilitatem aũt dixit quantum ad inuẽtionem ſpectat, elegantiam ad elocutionem. [Conſilium) Alia pars epiſtolæ. [Conſilium) Ratio, cogitatio. [Te viſum non recuſauiſſe). i. te viſum vt non recuſares. [Negocium Achaicum) Prouinciam Achaicam, quã Cæſ. tibi obtulit. [Semper) Antequã ſcriberes aliquid. [Tuis literis) Quibus reddit rationem. quare non recuſaueris. [Digniſſimæ tua auctoritate). i. tales quales deceat auferri à viro eius auctoritatis, & prudentiæ, cuius es & haberis. [Quod) Ad aliam partem epiſtolæ. [Cecidiſſe) Veniſſe. [Atque). i. qui. [Opinatus ſis) Cum ſcripſiſti id negocium ſcripſerat. n. Seru. cum eſt profectus in prouinciam ſe nunquam opinatum fore, vt ſibi moleſtũ eſſet cõmorari in Achaia, nunc vero eſſe tibi moleſtum, quia in ea inuitus moratur, ad quod reſpondet Cic. q́ ſi ẽt eſſet Romæ, nõ minus inuitus eſſet. quia ꝑ miſeriam temporum quiſque inuitus eſt vbicunque ſit. [Aſſentior) Sum tuæ ſententiæ. [Sed, quia) Sed quia omnia ita ſunt perculſa & proſtrata fœdiſſimo bello, vt is locus videatur cuique miſerrimus, vbi ipſe ſit, ideo pœnitet te ſuſcepiſſe negocium Achaicum & nos qui ſumus Romæ, videmur tibi eſſe beati. [Perculſa) Concuſſa, à percello, perculſi, perculſum. [Proſtrata) Violenter deiecta. [Fœdiſſimo) Crudeliſſimo, vt Sal. Fœdi oculi. [Iacent) In contemptu ſunt. [Is locus) Etiam optimus & amœniſſimus. [Videatur) Non aũt re vera ſit, quia infelicitas reꝶ facit nobis ingratum eſſe quemlibet locum. [Propterea) Ideo ꝑ hanc cauſam, quia omnia iacent. [Tui conſilij) quòd ſuſceperis Achaicum negocium, eſt aũt ordo, ſed quia tanta eſt perturbatio & confuſio omnium rerum, & quia omnia ita iacent percuſſa & proſtrata fœdiſſimo bello, vt cuique videatur eſſe miſerrimus is locus, vbi ipſe ſit, ꝓpea pœnitet te conſilij tui. [At contra) Viciſſim, & quod dr̃ econuerſo. [Nobis) Qui ſumus Romæ. [Non vacuus) Non carens. [Præ nobis) Comparatione & reſpectu noſtrum. [Hoc ipſo) Hac ipſa re, ſi ẽt nulla alia eſſet. [Quid doleas). i. ꝑ quid doleas. i. cauſam tuorum dolorum. [Audes;) Quia non habes qui te apud Cæſ. accuſent, aut qui moleſte ferãt. [Tuto) Sine periculo. [Nec id). ſ. q́ non audemus ſcribere. [Vi Tuto tio) Culpa. ſ. bt. [Victoris) Cæſ. [Quo) Cæſ. [Moderatius) Humanius. [Inſolens) Superba & arrogãs, vt ſupra diximus. [Vno te vicimus) Vna re ſumus te beatiores. [Salute) Reſtitutione, exultauerat enim quia fuerat aduerſarius Cæſ. in conſulatu ſuo, neque poſtea poterat æquo animo ferre oppreſſionem reip. Tandem deprecante ſenatu & C. Marc. eius fratre Cæſar liberaliter conceſſit, vt in patriam rediret, ſed cum ille nollet, etiam literis Cic. vt infra videbimus & ſuorum vehementer rogatus, differretq́. reditum ſ. um a Magio Chilone familiari ſuo pugione interemptus eſt. [Collegæ) Fuerat enim cõſul vna cum Seru. Sulp. [Vidimus) Quia interfuimus, cum a Cæſ. impetratus eſt eius reditus in patriam. [Cum dignitate) Cum honore. [Aliud) Quam reſtitutionem Marcelli. [Diſceptare armis de iure publico). i. contendiſſe armis, cauſa eſſet iuſtior. Luc. Iuſque datum ſceleri canimus. i. ius armis ciuilibus quæſitum. [Acculata acerbitate). i. cum dixiſſet Marcellum fuiſſe nimis acerbum erga ſe, & eſſe æquum virum & prudentem. [Acerbitate) Aſperitate & pertinacia. Sic enim dicit Cæſ. formaliter vſum eſſe hoc verbo acerbitate, quia Marcellus aduerſabatur ei dicebatque ſe non poſſe ferre eius tyrannidem. [Prudentia) Quia putauit eſſe cedendum temporibus, & cum tu vidiſſe te non poſſe ei reſiſtere, non putaſti aduerſandum. [Repente) Subito. Repẽte [Roganti) Vt Marcellus reſtitueretur. [Præter ſpem) Quia cum dixiſſet verba ſupradicta, omnes credebant eum nunquam eſſe indulturum Marcello. [De Marcello) Propter Marcellum. [Ne hominis quidem cauſa). i. non ſolum, non negaturum cauſa ſenatu rogãtis, ſed neque ẽt cauſa ipſius Marcelli, a quo fuiſſet offenſus. In quo oſtenditur maxima clementia Cæſ. & ſapientia, qui vt faceret gratam reſtitutionem Marcello, dixit non ſolum. concedere eam cãuſa ſenatus rogãtis, ſed etiam cauſa ipſius Marcelli. [Hominis). i. Marcelli. [Fecerat) Quia dixerat ſuperius quemadmodum ea res ageretur, vidimus, ideo nũc oſtendit quẽadmodum acta ſit. [Fecerat) Conſtituerat hoc quod ſequitur. [Vt, cum mentio) Senſus eſt ita ordinauerat ſenatus, vt L. Piſo primo ita iniiceret mentionem apud Cæſ. de Marcello, & C. Marcell. eius frater abiiceret ſe ad pedes Cæſ. ſupplicaturus. Deinde totus ſenatus aſſurgeret, & ipſe etiam Cæſari, ſupplicaret pro Marcello. [Facta mentio) Iniecta verba. [A L. Piſone) Is in magna erat auctoritate apud Cæſ. qppe erat eius ſocer pater Calphurnię vxoris Cæſ. [Marcellus) L. Marcellus. [Abieciſſet) Proieciſſet, proſtraſſet. [Ad pedes) Quod faciunt ſupplicantes, & petentes miſericordiam. Ouid. Et iacet ante pedes Græcia mœſta tuos. [Cunctus) Vniuerſus. [Noli quærere) Elegans dicendi modus, q. d. crede mihi. [Pulcher) Honeſtus, lætus. [Videret videre,) q. d. licet reſp. ſit Pulcher oppreſſa, tamen hoc egit Cæſ. cum tanta dignitate, vt videretur reſp. quodammodo reuiuiſcere, & recuperare priſtinam formam. [Reuiuiſcentis) Tranſlatio eſt. Dixit enim in j. epiſt. huius quarti. Occidenti reip. i. pereunti. ergo nunc dixit reuiuiſcenti. i. in vitam reuertentis, hoc eſt in priſtinum ſtatum. [Speciem) Apparen- Species tiam. [Rogati) Quia, vt diximus in j. lib. Rogabantur ſinguli ſenatores ſententiam ſuam. [Ante me) Non in conſpectu meo, ſed antequam ei rogatus eſſem. [Is) Vulcatius. [Eo loco) In ſenatu. [Facturum) Vt ageret gratias Cæſ. dedignabatur enim hoc facere in tali loco. [Conſilium) Propoſitum, deliberationem. [Nam ſtatueram) Dicit quod eſſet ſuum conſilium. ſ. nuſquam amplius habere orationem in publico pro quoquam. [Non inertia). i. ignauia, quia neſcirem, nam inertia contraria eſt induſtriæ, & ad animum refertur, poteſt tamen etiam hic accipi pro negligentia corporis, vt ſit. [Non inertia). i. non quia pigeret me. [Deſiderio priſtinæ dignitatis). i. amiſſione priſtinæ, & præteritæ dignitatis? dicitur enim deſiderium proprie de rebus, aut amiſſis, aut quibus caremus Cic. in Lælio. Ego ſi Scipionis deſiderio me moueri negem &c. ergo dixit quia video me amiſiſſe priſtinam dignitatem. [Tacere) Nunquam amplius publice dicere. [Fregit) Vicit, mutauit. [Et Cæſaris) Duo dixit fregiſſe conſilium ſuum ne perpetuo taceret, magnitudinem animi Cæſ. qui motus eſt, vt parceret inimico, & ei in patriam redeundi poteſtatem daret. Deinde & officium ſenatus, quem pro tali viro ſupplicare, & gratias agere Cæſ. non puduerat. [Magnitudo animi). i. magnanimitas, quæ maxime cernitur in parcendo inimicis, vt ipſe lib. j. Off. Nec vero audiendi ſunt, qui grauiter inimicis iraſcendum putat, idque magni animi & fortis viri eſſe cenſent. nihil. n. laudabilius, nihil magno & præclaro viro dignius placabilitate, & clementia. [Officium) Humanitas in agendis gratijs. quia pro reſtitutione tanti viri non putauit turpe agere gratias Cæſ. [Pluribus verbis). Vel multis vel pluribus quam alij, nam habuit orationem, quæ hodie

Inertiæ
Deſiderium.

etiam extat,quæ pro M. Marcello inſcribitur, quæ incipit, Diuturni ſilentij. [Priuatim honeſto ocio)Exiſtimabat n.honeſtum ocium non ire in ſenatu, neq; pro quoquam aliquid dicere, quo videbatur ſe priuaſſe,quia nunc inceperat,& qui ſemel incepit aliquid agere,non vř liřc honeſtam cauſam deſinendi. [In ceteris rebus) Quibus exigat vt idem faciam, quod feci in reſtitutione Marcelli. [Quod).ſ.honeſtum ocium.i.tacere. [Erat vnicum ſolatium) Erat mihi ſolum leuamen dolorum, nam & ipſa oratione Marcellina, dicit ſe vſum diuturno ſilentio, partim dolore, partim pudore.[Sed tñ)Adducit rationem quare adductus ſit. vt priuaret ſe hoc ocio, ne oſtenderet voluntatem Cæſ. qui exiſtimaret Cic. ſi perpetuo taceret hoc facere,quia exiſtimaret remp. Cæſare eam tenente nullam eſſe. Ne ergo Cæſar hanc opinionem de ſe caperet,dicit ſe dixiſſe pro M. Marcello,& eſſe dicturum interdum pro alijs,ſed non crebro. [Effugi) Vitaui offenſionem, ne offenderem voluntatem Cæſ.& ei diſplicerem.[Non putare) Hanc remp.ſ.eſſe eo regnante,ſed eſſe penitus perditam.[Modice)Seruato modo,non frequentiſſime.[Hoc) Vt veniam ad exercitationem dicendi. [Intra modum).i. & minus,q̃ modice,q.d. rariſſime.[Seruiam) Obſequar,obtempere,ſatisfaciam. [Et meis ſtudijs) Quæ ſine exercitatione quodammodo exareſcerent, & deficerent,quia cum omnia alia ſtudia,tum vero ſtudia eloquentiæ magnam exigunt exercitationem: vt ipſe in j. lib. ad Heren.

Ars & in Oratore dicit.[Ars,& doctrina) Ars,quæ collectione præce-

Doctrina ptorum conſtat,vt grammatica,& rhetorica. Doctrina vero exemplis, & inſtitutionibus perficitur,vt doctrina philoſophiæ, & legum,licet & iuriſconſultus artem appellet largo modo, quaſi virtuté quandam,artes igitur intellexit,grammaticam, rhetoricam, geometriam,muſicam arithmeticam, quibus omnibus Cic. operam dedit, quia vt ipſe in Oratore oſtendit, & Quint. affirmat, ſunt neceſſariæ oratori. [Philoſophia).ſ.ethica.i.moralis. [Hoc

Ingraueſcit ſtudium) Eloquentiæ & agendi cauſas. [Ingraueſcit)Augetur,fit grauius,& magis perfectum. [Credo) Duas ſubdit rationes quare hoc ſtudium quotidie magis ingraueſcat,& creſcat. Primum, quia ætas eo fit prudentior, quo fit maturior. Deinde quia in his miſeris temporibus nullum aliud habet ſolatium, & leuamen moleſtiarum ſuarum.[Credo) Subaudi ingraueſcit magis quotidie [Maturitate) Perfectione,aptitudine,tractum à fructibus,qui eo ſunt perfectiores, & meliores quo maturiores. Virg. Aen. Maturus Aceſtes. [Aetatis) Senilis. [Ad prudentiam) Sicut enim maturitas fructuum eſt ad dulcedinem, ita ætatis maturitas ad prudentiam quæ eſt ſenectutis,ſicut temeritas adoleſcentię,quanto autem quiſpiam prudentior eſt, tanto aptior eſt ſtudijs philoſophiæ,cuius,vt inquit Ariſt. in j. Eth. Adoleſcens non eſt capax auditor, propterea ꝙ non eſt multa expertus. [Et his vitijs tpm) .ſ.credo hoc ſtudium ingraueſcere.[His vitijs) Propter hæc vitia. [Temporum) Quibus nullus locus eſt relictus arti dicendi,neq; in foro,neque in curia, nec amplius retinemus noſtram priſtinam dignitatem.[Vt)Subaudi ita ingraueſcit. [Vt nulla alia res) Præ-

Leuare ter ſtudia literarum maxime philoſophiæ.[Leuare)Leuem facere. [Moleſtijs) Angoribus quos capio de oppreſſione reip. [A quo ſtudio).ſ. philoſophiæ. [Abduci) Abſtrahi, remoueri. [Negocijs) Occupationibus,quæ ſunt tibi maxime in iſta prouincia. [Noctes) Tempora nocturna, quibus eas ſarcies ſtudendo, quæ ſubtrahuntur tibi negocijs diurnis, ita .n. facere ſolent ſtudioſi.

Iam [Iam noctes)Quia incipiunt eſſe longiores.[Seruius)Dicit quā-

Vel tum colatur a Seruio eius filio.[Vel potius)Correctio. [Noſter) vtriuſque noſtrum, tuus, vt ſupra diximus, natura, meus amore. [Omni probitate)Omni bonitate. [Quæ) Magis hic ponitur declaratiue,quàm copulatiue vt ſit. [Quæ) Hic eſt. [Summa virt.) Præcipua,& egregia ante omnes æquales ſuos.[Delector)Capio

Tum voluptatem. [Tum maxime) Et præcipue. [Is) Seruius tuus filius. [Manſione) Commoratione in prouincia Achaia. [Et deceſſione).i. deceſſu,hoc eſt an ſis manſurus, an deceſſurus. [Mecum)Quaſi cum patre,quod eſt ſignum maximæ beneuolentiæ.

Adhuc [Adhuc) Hactenus vſque ad hunc diem. [Velle) Cupere, vt regamus nos ſicut volet.[Res)Conditiones rerum.[Eiuſmodi)Talea. [Nihil poſſit delectare te) Nihil poſſit tibi afferre voluptaté, & eſſe iucundum.[Præter tuos)Exceptis tuis,quia de reliquis potius caperes moleſtiam, quàm volupatem. [De reliquis) Quæ Romæ ſunt. [Ipſo)Cæſ.cui natura dedit ſingularem clementiā. [Cetera) Qui ſunt Cæſ. [Et cetera) Quæ ab eis geruntur. [Eiuſmodi) Talis conditionis. [Alterutrum) Vel audire, vel videre. [Malis) Potius velis. [Quàm videre) Quia minor eſt dolor vt inferius dicet,in ſenſu aurium, quàm in ſenſu oculorum, hoc eſt in audiendo,quàm videndo. [Conſilium) Quod damus tibi, ve malis audire, q̃ videre, hoc eſt vt malis abeſſe, q̃ venire Roman.

[Minime eſt iucundum)Minime eſt gratum,quia do tibi inuitus, qm vellem te videre. [Sed conſulimus tibi).i.proſpicimur tibi,& vtilitatem tuam quærimus, quæ eſt vt abſis, non autem voluptatem noſtram,quæ eſſet ſi Romam venires,& te videre poſſemus.

Accipio excuſationem) Purgauerat ſe Seru. Sulpicius, ꝙ multas eiuſdem exempli literas miſiſſet, quia dubitaret an priores eſſent perlatæ,& ꝙ inopia ſermonis alterius exempli ſcribere nequiret, quarum excuſationum priorem Cic. accipit, non poſteriorem, laudat deinde conſilium Seruij, quo Achaicum negocium non recuſauerat, hortaturque eum tacite Cæſ. clementiæ confidere,& filium rurſus laudat.Ordo eſt. Accipio.i.approbo excuſationem tuam, qua vſus es, cur dediſſes ad me ſæpius literas eodem exemplo .i. eadem forma verborum,ſed accipio .i. approbo eam ex ea parte quatenus ſcribis, fieri aut negligentia, aut improbitate eorum,qui epiſtolas accipiant.ſ.perferendas, ne perferantur ad nos.Ego nec noſco.i.deprehendo in ſcriptis tuis, nec probo illam partem excuſationis, quam tu ſcribis te mittere ſæpius epiſtolas iiſdem verbis,paupertate .i. inopia, ſic enim appellas,orationis .i. rationis dicendi. Ego ipſe,quem tu dicis per iocum,ego.n.accipio.i.intelligo ſic.ſ.te id dicere,habere diuitias orationis,agnoſco me non eſſe admodum .i. valde,inopem verborum. Enim .i. quia,non eſt neceſſe. εἰρωνικῶς .i. ironice, ac diſſimulanter loqui,ſed tamen idem.ſ.ego,nec εἰρωνευόμενος .i.ironice loquens,ſed vere,& ex animo,hoc.ſ.quod dicam, cedo facile .i. fateor me ſuccumbere, ſubtilitati & elegantiæ tuorum ſcriptorum,q.d. ſincere loquens,nec te inopem ſermonis,nec ditiorem, quàm ego ſim æſtimo. Cum ego ſemper approbaſſem,hoc conſilium tuum quo vſum .i. cum ſis eo vſus,ſcribis te non recuſauiſſe hoc negocium Achaicum .i. qđ publice geris in Achaia, tum probaui multo magis ꝓximis literis tuis lectis.Omnes enim cauſæ,quas commemoras, ſunt iuſtiſſimæ, & digniſſimæ tua auctoritate,& prudentia .i. quæ a te tali viro approbarentur, aut q̃ te tam prudentem,& magnum virum ad hoc adducerent. Quod exiſtimas rem cecidiſſe aliter atque.i.quàm ſis opinatus,ego nullo modo aſſentior .i. ſtipulor, & concedo tibi id, ſed quia tanta perturbatio, & confuſio rerum eſt, omnia iacent ita perculſa, & proſtrata fœdiſſimo,quia ciuili, & inter affines, bello, vt is locus videatur cuique miſerrimus, vbi ipſe ſit, propterea .i. & ideo tui, &.i.ſimul pœniteret te conſilij tui, &.i. ſimul,nos qui ſumus domi,videmur tibi beati.At.i.ſed.ſup.tu videris nobis contra.i.e contrario, non quidam vacuus moleſtijs .i. omnino ſine moleſtijs, ſed beatus præ nobis.i.reſpectu noſtri.i.atque tua conditio.i.fortuna,aut forma viuendi, eſt melior q̃ noſtra, hoc ipſo .i. ꝓp hoc ipſum,quod tu audes ſcribere quid doleas, nos ne quidem.i.non ſaltem poſſumus. id.ſ.ſcribere quid doleamus, tuto.i.ſine periculo,nec id ſup.accidit vitio victoris.ſ.Cæſ. quo nihil ſup.eſt moderatius .i. temperantius, vtens victoria, ſed ſup. vitio ipſius victoriæ,quæ eſt ſemper inſolens.i.immoderata,& ſuperba ſup.i.o bellis ciuilibus eo ꝙ domi ſemper habet, qui victor eſt occultos hoſtes reliquos. Nam vicimus te.i.beatitudinem tuam ſuperauimus, vno .i. vna re, ꝙ cognouimus de ſalute Marcelli collegæ tui .ſ. in conſulatu,cui Cæſ. ignouit,paulo .i. modico ante quam tu etiam, me hercle quod vidimus, quemadmodum ea res .i. reconciliatio Marcelli agebatur. Nam exiſtimes.i.cenſeas ſic,nihil aliud actum eſſe cum dignitate,poſt has miſerias.i.poſtquam cœptum eſt diſcrepari armis de iure publico.i.imperij Romani, vnde Luc. Iuſque datum ſceleri. Nam & ipſe Cæſar, acerbitate .i. pertinaci conſtantia Marcelli,ipſe enim Cæſar, appellabat ſupp. conſtantiam Marcelli,ſic.i.acerbitatem, caſtigata .i. repræhenſa, & æquitate, & prudentia ſua, laudat honorificentiſſime, dixit repente præter ſpem ſe ne quidem .i. non ſaltem cauſa hominis .i. licet Marcellus nimis acerbus eſſet,ſe negaturum ſenatui roganti de Marcello .i. reductione Marcelli in vrbem cum bona venia Cæſaria. Autem .i. ſed,ſenatus fecerat hoc .ſ. quod diceret,vt cum mentio facta eſſet, de Marcello a L. Piſone. Et cum Marcellus .ſ.Lucius frater M. Marcelli abiiceſſet ſe ad pedes Cæſ.ſ.Iulij,ipſe.ſ.ſenatus,conſurgeret cunctus .i. ſimul totus,& accederet ſupplex ad Cæſ. Noli quærere ſupple quomodo Cæſar ſenatum ad ſe accedentem acceperit. quia hic dies quo hæc contigerunt, viſus eſt mihi ita pulcher, vt viderer .ſ. mihi, videre aliquam ſpeciem .i. repræſentationem,& effigiem, quaſi reuiuiſcentis .i. iterum vitam capientis, & renaſcentis reip. itaque cum omnes rogati.ſ.ſententiam,ante me.i.antequam ego, egiſſent gratias Cæſ. de reuocatione M.Marcelli præter Volcatium. Is enim negauit ſe eſſe facturum .i. rediturum ad Cæſarem,aut eius gratiam ſi eſſet eo loco .ſ. quo Marcellus .ſ. in eo ſtatu, ſunt qui intelligant in eum locum .i. in ſenatu, & negauit ſe facturum, vt ageret gra-

tias.

tias, ſe turpiter errant, quomodo enim rogari poterat ſententiam ſi non erat in ſenatu? Rogatum autem fuiſſe indicat particula præter. Ego rogatus. ſ. ſententiam de reditu Marcelli mutaui conſilium meum. Nam ſtatueram tacere in perpetuum. ſ. in ſenatu. i. nullam ſententiam dicere. non mehercule. ſ. ita iudicante te ac tractante vt verum dico ſup. id ſtatueram inertia. i. propter inertiam. i. carentiam artis, & induſtriæ, ſed deſiderio dignitatis priſtinæ. i. prius habitæ. Et. i. ſimul magnitudo animi Cæſ. &. i. ſimul officium ſenatus, qui ita pro Marcello interceſſit, fregit hoc conſilium meum de perpetuo ſilentio in ſenatu habendo. itaque egi Cæſ. gratias pluribus verbis. ſ. quam conſtitueram, aut pluribus. i. verbis multis. Neque propterea quod ſemel ſententiam dixi metuo me priuari ocio honeſto. i. vacatione a negocio reip. decenti etiam in ceteris rebus quod. ſ. ocium, erat vnum. i. ſolum ſolatium in malis. Sed tamen quoniam effugi offenſionem eius. ſ. Cæſ. qui arbitraretur fortaſſe me non putare. i. cenſere, hanc quæ nunc eſt, ſup. eſſe remp. ſi tacerem perpetuo, ego faciam hoc modice. i. parce loquar in ſenatu, aut etiam intra, alij legunt infra aut circa. i. non vſque admodum. i. iuſtam menſuram, ſed ſicut dicimus extra modum pro ſupra modum, ita intra modum pro infra modum, vt ſeruiam. i. inſeruiam, & obſequar, &. i. ſimul voluntati eius, &. i. ſimul ſtudijs meis. Nam etſi. i. quanquam, omnis ars & doctrina liberalis, & maxime philoſophia. ſ. moralis, delectauit me a prima ætate, tamen hoc ſtudium. ſ. philoſophiæ, ingraueſcit, id eſt fit grauius, & maioris auctoritatis quotidie, credo &, id eſt ſimul maturitate ætatis ad prudentiam, quia iuuenes auctore philoſopho ſunt philoſophiæ moralis inutiles auditores eo q mores probati eis non ſapiunt, & his vitijs. i. propter hæc vitia temporum, quæ tanta ſunt vt nulla alia res, præter philoſophiam poſſit leuare animum à moleſtijs. Conſulto in multis locis ab expoſitione Hubertini diſcedo. Is enim ita exponit hoc ſtudium eloquentię, & agendi gratias. Sed errat. Nam id eo intra modum dicit ſe dicturum ſententiam iam vt ſtudijs ſuis ſeruiat non quidem eloquentiæ, ſed philoſophiæ moralis. Quæ ſtudia licet illi in prima ætate iucunda fuerint, tamen eorum auctoritas, & amor cum ætate creſcit, præſertim ea malitia temporum qua non licebat in ſenatu & iudicijs eloquentiam exercere. A quo ſtudio. ſ. philoſophiæ, ego intelligo ex tuis literis, te abduci, negocijs. i. per negocia, ſed tamen noctes, quę longiores tunc fiebant, adiuuabant te iam. i. deinceps, aliquid. i. in aliquo. Non ergo de eloquentiæ, ſed philoſophiæ ſtudio locutus eſt. non enĩ eloquentia noctu exercetur. Seruius tuus. ſ. filius, vel potius noſter. ſ. communis filius, tuus per naturam, meus per amorem paternum, colit. i. veneratur me ſumma obſeruantia. Cuius. ſ. Serui tui, ego delector cum. ſ. ita ſit quòd delector, omni probitate, & ſumma virtute, tum ſup. multo verius eſt quòd delector ſtudijs, & doctrina. Is, ſcilicet Seru. communicat. i. cum familiaritate loquitur mecũ ſæpe de manſione, aut diſceſſione tua. ſ. in aut de prouincia. Ego ſum adhuc in hac ſententia, vt nihil faciamus niſi quòd Cæſar videatur velle maxime. Res ſunt eiuſmodi. i. ita ſe habent, vt ſi ſis Romæ, nihil poſſit delectare te præter tuos. de reliquis. i. inter reliquos, qui non ſunt tui, nihil eſt melius ipſo Cæſare, ceteri. i. homines, & cetera, negocia ſupp. ſunt, eiuſmodi. i. talia, vt ſi ſit neceſſe alterutrum. i. vnum duorum, aut videre, aut audire ea, tu malis. i. magis velis audire ea, quam videre. Hoc conſilium noſtrum, ſcilicet quo deterremus te à videndis, quę Romę fiant, eſt minime. i. omnino non iucundum nobis, qui cupimus videre te, ſed nos conſulimus, id eſt proſpicimus, & vtile conſilium damus tibi. Vale.

ARGVMENTVM.

Conſolatoria eſt hæc epiſtola, non quidem Cic. ſed Ser. Sulpicij vſque adeo tamen Ciceronianis in ſtylo ſimilis, vt, quod ait Valla adempto nomine, vix internoſcas, dico vix, quia nonnihil diſcriminis eſt. Conſolatur autem hac epiſtola Seruius Cic. dolentiſſime patientem mortem Tulliæ filiæ ſuæ, quæ primo Piſoni Craſsipedi, deinde Dolabellæ nupſerat, mulier adeo lepida, & adeo iucunda, vt Cic. eam animam ſuam appellaret, ea autem diem obijt iam rep. occupata, & oppreſſa à Cæſare. Super cuius vt dixi, inſperato obitu, cum Cic. inconſolabiliter dolere videretur argutiſſime, & doctiſſime conſolatur eum Seruius.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Perfectum conſolationum exemplum eſt illa epiſtola, eiuſcemodi argumentis inſtructa, vt non ſolum dolores luctuſq; queſlibet leuire, ſed & plane tollere poſſit.

SER. SVLPICIVS, M. CICERONI S.

POſteaquam mihi renunciatum eſt de obitu Tulliæ filiæ tuæ; ſaneq̃ pro eo, ac debui grauiter, moleſteque tuli, cõemque eam calamitatem exiſtimaui: q ſi iſtic affuiſſem, neq; tibi defuiſſem, coramq. meum dolorem tibi declaraſſem etſi genus hoc cõſolationis miſerum, atq; acerbum eſt: ppea quia, per quos id fieri debet, propinquos, ac familiares, ipſi pari moleſtia afficiunt, neque ſine lacrymis multis id conari queũt; vt magis ipſi videantur aliorum cõſolatione indigere, q̃ alijs poſſe ſuum officium præſtare: tñ, quæ in pſentia mihi in mentem venerunt, decreui breui ad te perſcribere: non q ea te fugere exiſtimem: ſed q forſitã dolore impeditus, minus ea perſpicias. Quid eſt q tãtopere, te cõmoueat tuus dolor inteſtinus? cogita, quẽadmodum adhuc fortuna nobiſcum egerit: ea nobis erepta eſſe, q̃ hominibus non minus, q̃ liberi, cara eſſe debent, patriam, honeſtatem, dignitatem, honores oẽs hoc vno incõmodo addito, quid ad dolorem adiungi potuit? * aũt qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet, atq; omnia minoris æſtimare? an illius vicem, credo, doles? quoties in eam cogitationem neceſſe eſt & tu veneris, vt nos ſæpe incidimus, hiſce tpibus non peſſime cum ijs eſſe actũ, qbus ſine dolore licitum eſt mortem cum vita cõmutare. quid autem fuit, quod illam hoc tpe ad viuendũ magnopere inuitare poſſet? q res quę ſpes? quod animi ſolatium? vt cũ aliquo adoleſcẽte primario coniuncta ætatem ageret? licitum eſt tibi, credo p tua dignitate ex hac iuuẽtute gñm deligere, cuius fidei liberos tuos te tuto cõmittere putares, an vt ea liberos ex ſeſe pareret, quos cũ florentes videret, lætaretur? q rem à parente tradita p ſe tenere poſſent, honores ordinatim in rep. petituri eſſent, in amicorũ negocij * liberalitate ſua vterẽtur? qd horum fuit, quod nõ prius, q̃ datum, ademptum ſit? at vero malũ eſt liberos amittere; malũ, niſi hoc peius ſit, hæc ſufferre, & ppeti. Quę res mihi non mediocrẽ conſolationẽ attulit, volo tibi cõmemorare: ſi forte eadẽ res tibi minuere dolorẽ poſſit. Ex Aſia rediẽs, cum ab Aegina Megarã verſus nauigarem, cœpi regiones circũcirca pſpicere. poſt me erat Aegina, ante Megara, dextra Pyræus. ſiniſtra Corinthus: q oppida quodam tpe florentiſſima fuerunt, nunc pſtrata, & diruta ante oculos iacẽt, cepi egomet mecũ ſic cogitare. Hem, nos homũculi indignamur, ſi quis nrm interijt, aut occiſus eſt quorũ vita breuior eſſe debet, cũ vno loco tot oppidum cadauera piecta iaceant? vis ne tu te Serui cohiberẽ, & meminiſſe hoĩem te eſſe natũ? crede mihi, cogitatiõe ea nõ mediocriter ſum cõfirmatus. hoc idẽ, ſi tibi vr̃, fac ante oculos tibi pponas. modo vno tpe tot viri clariſſimi interierũt: de imperio pcepta tãta diminutio facta eſt: oĩs puincia conquaſſatę ſunt: in vnius mulierculæ animula ſi iactura facta ſit, tãtopere cõmoueris; q̃ ſi hoc tpe non ſuũ diem obijſſet: paucis poſt annis tñ ei moriẽdũ fuit, qm̃ homo nata fuerat. Etiam tu ab hiſce rebus aĩum, ac cogitationem tuã auoca: atq; ea potius reminiſcere, q̃ digna tua perſona ſunt, illam quãdiu ei opus fuerat, vixiſſe: vna cum rep. fuiſſe, te patrem ſuum prætorem, conſulem, augure vidiſſe: adoleſcẽtibus primarijs nuptam fuiſſe: oĩbus bonis ppe per

functam

* alias, aut qd? oõ illis rebus

* alias, .i. libertate

functã eſſe: cũ reſp. occideret, vita exceſſiſſe, quid eſt, qđ tu, aut illa cum fortuna hoc nomine queri poſſitis? deniq;, noli te obliuiſci Ciceronẽ eſſe, & eum, q alijs conſueueris pcipere, & dare conſiliũ; neq; imitari malos medicos, q in alienis morbis pfitent ſe tenere medicinæ ſcientiam, ipſi ſe curare non pñt: ſed potius, q̃ alijs tuis percipere ſoles, ea tute tibi ſubijce, atq; apud aĩum ppone. NVLLVS dolor eſt, quẽ non longinquitas tpis minuat, atq; molliat. hoc te expectare rps tibi turpe eſt, ac nõ ei rei ſapiẽtia tua te occurrere, ꝙ ſi qs ẽt in feris ſenſus eſt: q illius amor in te fuit, pietasq́. in oẽs ſuos, hoc certe illa te facer̃ nõ vult. da hoc illi mortuę: da ceteris amicis, & familiaribus, q tuo dolore merẽt: da patriæ: vt, ſi qua in re opus ſit, opera, & conſilio tuo vti poſſit. deniq;, qm̃ in eam fortunam deuenimus, vt ẽt huic rei nobis ſeruiendũ ſit. noli cõmittere, vt quiſquam te putet nõ tam filiam q̃ reip. tpa, & aliorum victoriã lugere. plura me ad te de hac re ſcribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ diffidere. quare, ſi hoc vnum pposuero, finẽ faciam ſcribẽdi. vidimus aliquories ſecũdã pulcherrime re ferre fortunam, magnamq́. ex ea re te laudẽ adipiſci: fac aliqñ intelligamus, aduerſam quoq; te ęque ferre poſſe, neq; id maius, q̃ debeat, tibi onus videri; ne ex oibus virtutibus hæc vna tibi videar̃ deeſſe. Quod ad me attinet, cũ te tranqlliore animo eſſe cognouero, de ijs rebus, quæ hic geruntur, quẽadmodumq́. ſe prouincia habeat, certiore faciam. Vale.

HVB. POſteaquam) Tulliola Cic. filia quę primo nupſerat Piſoni Craſſipedi, deinde Dolabellæ poſt mortem Piſonis, tanti fuit ingenij, & morum ſuauitatis, & elegantiæ, vt merito ita à patre amaretur, vt ſæpe animulam ſuam appellaret, nunq̃ tantis moleſtijs angeretur, qn eas omnes in ſermone filiæ deponeret. Ea mortua iam rep. occupata, & oppreſſa a Cæſ. cũ inconſolabilr doleret Cic. Seru. Sulpicius eius amiciſſimus vir magno ingenio, & pſtanti doctrina, hac epiſt. elegantiſſima eum conſolandum duxit, adductis & collectis vndique, & rõnibus, & exemplis, qui poſſent oẽm dolorem non modo lenire, verũ ẽt ferè penitus tollere, arguit .n. & a neceſſitate gñali moriendi, & ab auctoritate, & dignitate, & ſapientia Cic. quem non decet lacrymis luctuiq́. indulgere, deinde oñdit hunc obitum eo tpe vtilr filiæ ſuæ contigiſſe, vt magis quodammodo ei gratulandum ſit quàm dolendum. [Renuociatum) .i. nunciatum compoſitum pro ſim-
Obeo plici. [Obitu) morte, obire .n. quod nunc ſimpliciter mori ſignificat, apud antiquos cum additione ponebatur, vt obijt mortem Virg. Morte obitu qualis fama eſt volitare figuras. Iuuen. Sine additione poſuit. Magnus ciuis obit, & formidatus Othoni. Si-
Quã iũ gnificat enim adire, vnde obire mortem eſt ire ad mortem. Sa-
ctum cũ neq̃ pro eo) Ordo eſt, ſanè mihi q̃ grauiter ac moleſte pro eo ac
poſitiuo debui, vt aliquantulum durus ordo, & durior adaptatio verbo-
Ac rum, ſed quamuis hic fuerit doctiſſimus, non tñ habuit eam felicitatem, qua Cic. [Quam gr.) Notandum hic, q iunctum cum poſitiuo, quod apud Cic. aut nuſquam aut rariſſime reperitur. [Ac debui) Qui exponunt ſicut debui. non ſatis probant quod dicunt, cum ac non id ſignificet, ſed potius dicendum eſt, ac debui .i. & debui .ſ. ferre grauiter, & moleſte, qui ſum tibi amiciſſimus. [Cõem) non gñalem omnibus, vt quidam interpretantur, ſed & meam & tuam, vt ſupra in j. epiſt. huius iiij. libro quidquid cõi conſilio ſtatuerimus. Cõem autem, quia amicorum oĩa ſunt cõia. [Qui) .ſ. ego. [Illic) Romæ. [Defuiſſem) Conſulando. [Coram) Apud te, in conſpectu tuo. [Meum dolorem) vt intelligeres te à me amari, & tu æquius ferres tuum. nam, vt inqt, Cic. in Lel. de Amic. Aduerſa quo pacto ferre poſſemus, niſi eſſent, qui grauius ac nos ferrent. [Hoc genus) Quo ego vtor. [Durum) difficile. [Ipſi) .i. propinqui & familiares. [Ea) Quæ ad conſolationem pertinent. [Pari) Aequali ei, quem conſolaturi ſunt. [Id tu) .i. con
Conari ſolari. [Conari) Tentare, efficere. [Vt) Subauditur ita vt. [Suum officium) Conſulandi, quod ideo dixit officium, quia ad amicos pertinet. [Tamen) quamuis durum ſit hoc genus conſolationis, quia pari moleſtia afficior. [Venerunt in mentem) Quæ recordatione, & cogitatione cõplexus ſum. [Breui) .i. paucis verbis, & captat docilitatem .i. audiendi attentionem. [Non ꝙ) Non quia. [Ea fugere) .i. ea te ignorari. [Minus perſpicias) Minus nunc ea conſideres q ego. [Quid,) q.d. nihil, & eſt interrogatio. [Commoueat) commouere & pturbare debeat. [Dolor inteſtinus?) dolor interior animi qa eſt ẽt dolor exterior, vt eſt dolor capitis, & ceterorũ membrorũ, interdum eſt ex percuſſione aliqua. [Cogita) vult arguere ſæpius hoc incõmodum eſſe æquo animo ferendũ, cũ neceſſe fuerit ferre, quæ multo maior auferunt, quæ quidam enumerat. [Quemadmodum) Quam male & acerbe. [Egerit no
bis) Nos tractauerit. [Eſſe) .ſ. cognita. [Quam liberi) quos tu tan Liberi
topere luges, nam liberorũ appellatione, ẽt vna filia intelligitur, vt infra videbimus, & Terent. Cui tu liberos cõmittas tuos. [Patriam) .ſ. ereptam nobis, qa occupata, eſt à tyranno. [Honeſtatem) Rationem honeſte viuendi, quia nemini licet dicere quod
ſentit. [Dignitatem) Auctoritatem, & locum, quem quiſque ha- Digni-
beat pro conditione ſua. [Honores) Adminiſtrationes magiſtra tas
tuum, qui honores dñr, vt conſulatus, & pretura, quæ proprie ho Hono-
nos dr, vnde ius honorariũ .i. ius prætoris, Ouid. j. Faſt. Verbaque res
honoratus libera prætor habet. Reliq tñ magratus ẽt largo modo honores dñr, vt paulo infra honores ordinatum petituri eſſent. Luc. ille ſemel raptos nunq dimittet honores. [Hoc vno) hoc ſolo de obitu filiæ tuæ. [Quid adiungi p.) Quid addi ad dolorem, quem ex ſupradictis rebus capiebamus, q.d. nihil, quia tãtus erat dolor ex amiſſione prædictarum, rerũ vt addito hoc incõmodo filiæ tuæ, nihil tñ potuerit addi ad illum tñ dolorẽ, qa nihil eſt ferè in comparatione illius. [Aut qui) Alia ratio, quia ab aſſuetis nõ eſt tanta paſſio. dicit ergo animus illis incõmodis ex doloribus de amiſſione patriæ, honorem & dignitatis nonne iã debet feciſſe callum, & ita induruiſſe, vt non iam ſentiat hũc nouum dolorem. [Exercitatus) Aſſuetus, verſatus. [Tu illis reb.) In commodis reipub. & amiſſionibus prædictarum. [Qui) quo, aut
cui. Horat. Qui fit Mecœnas, vt nemo qua ſibi ſorte, Seu ratio Qui
dederit, ſeu ſors obiecerit vlla. Contentus viuat, qui enim accipitur pro quo aut cur. [Non debet callere) .i. iam feciſſe callum &
aſſuetudinem, & eſt tranſlatio. Eſt enim callus durities carnis, Callus
quæ fit propter aſſiduitatem laboris. [Omnia) Quæ accidunt aduerſa. [Minoris æſtimare?) .i. minoris facere quam ſi nunquam expertus eſſet mala. [An illius) Incipit confutare ſingula quę Cic. obijcere poſſit. [Vicem) Fortem, fortuna mortis. [Quoties,) q.d. ſæpiſſime. Eſt aũt ſenſus cum interrogatione. quàm ſæpe ò Cic. neceſſe fuit, vt tu deueneris, & ego inciderim in eam cogitationem, quod feliciter euenit ijs, qui potuerunt ijs temporibus mori ſine dolore. [Veneris) ſponte. [Et nos in.) .i. caſu deuenimus, cum non curaremus id cogitare. [Non eſſe actum peſſime cum
ijs) .i. non male, eleganter .n. dicimus. Bene eſt actum mecum, Bene eſt
pro eo quod eſt, mihi bene euenit. [Quibus lic.) .i. qui potuerũt actum
mortem cum vita cõmutare .i. mori. [Sine dolore) .ſ. amiſſæ pa- meum
triæ, & dignitatis &c. [Quid autem) Occurrit alteri obiectioni, oſtenditq́. nihil fuiſſe ijs temporibus quare valde debuiſſet optare vitam & commemorat. ferè, quæ ſolent homines ad vitæ cupi
ditatem inuitare. [Quid fuit,) q.d. nihil. [Inuitare) Allicere horta Inuitar
ri. [Quæ res) Præſentis temporis. [Quæ ſpes) Futuri. [Quod ſolatium?) quæ recreatis animi in multis malis. [Vt cum al.) quia dixit nihil eſſe. quod poſſet eam inuitare ad viuendum percurrit omnia, quæ potuiſſent inuitare. & oñdit partim ei contigiſſe partim talia, vt ne optanda quidem fuerint. [Ageret ætatem) viueret toto tempore vitæ ſuæ ſine diuortio. [Licitum eſt tibi) Reſpõdet ſupradictæ obiectioni, & vt multi volunt oſtendit eam non debuiſſe optare vitam ppter hoc quia in tota iuuentute Romana, quę erat valde corrupta non potuiſſet eligi maritus Tulliæ, ſicut exigebat dignitas ipſius Cic. licuit ergo licitum eſt tibi, cum in-
terrogatione .i. potuiſti. [Deligere) optare, excerpere, quaſi dicat Deligere
non. [Ex hac iuuentute,) q.d. tam mala & corrupta, placet tamen melius, vt affirmatiuæ dicat, potuiſti credo eligere ex iuuentute R. generum te dignum, vt ſi hoc debuerit ipſam inuitare ad vitã oſtendat, ei non primarijs defuiſſet, quia infra dicet, adoleſcentibus primarijs nuptam fuiſſe, & ſic ſenſio dicendũ. [Liberos tuos) Tuam filiam, vt ſupra diximus. [An) Subaudi hoc poterat eam inuitare ad videndũ. [Florentes) Proſpera fortuna vtentes. [Lętaretur?) quia nulla re magis lætantur parentes, quàm felicitate filiorum. Virg. Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus. [Rem)
Patrimonium. [Honores) Magiſtratus. [Ordinatim) Gradatim Ordina
quia primo petuntur minores, deinde maiores. [Liber) Defen- tum
dendo amicos, & adiuuando rempub. ex quibus duabus rebus maximam gloriam comparabant adoleſcentes Romani, vt docet. Cicero in offic. [Quid horum,) quaſi dicat nihil, & ita

oſten

Adem- oſtendit,ea non fuiſſe optanda.[Ademptum) Sublatum ereptum
ptus nobis.[Priuſquam datum ſit) Hoc eſt impoſſibile,vt aliquid no-
bis adimator priusq̃ detur,ſed philoſophice locutus eſt. Harum
enim rerum tam breuis eſt vſus, vt videantur nobis eripi priusq̃
dari.[Aut vero)Alia obiectio,q̃ malum ſit admittere filios. [Ni-
ſi,)q.d.concederem,niſi etiam eſſet peius pati,quæ nunc fiunt in
vrbe,quæ ſi patimur, quare non debemus pati amiſſionem filio-
Suffero rum. [Sufferre & perpeti) Plus ſemper ſignificant pati & perpeti,
Patior q̃ ſufferre, hoc enim moleſtiam ſolum corporis, alia vero etiam
Perpe- animi ſignificat. Horat.in epiſt.Rure meo poſſum,quiduis perfer
tior re patiq;. [Quæ res)Ordo eſt,volo tibi commemorare,quæ res
attulit mihi conſolationem &c.[Commemorare) exponere.[Ea
dem res) quæ mihi attulit conſolationem. [Ego) Oſtendit Ser.
omnia ſubiecta eſſe morti, & exitio neceſſitate naturæ vel caſu.
Aegina [Aegina) vrbs Aeaci quã nomine matris Aeginæ appellauit, in
qua habitarunt Myrmidones, qui ex formicis ſecundũ facti ſunt
homines,prius appellata eſt Aenopia teſte Ouid.lib.vij. Metam.
Oeno- Oenopiã veteres appellauere, ſed ipſe Aeacus Aeginam matris
pia de nomine dixit.Ea aũt fuit,teſte Pomp.circa Peloponneſum in
Megara Aegeo Epidaurico littori ꝓxima.Megara vera vrbs fuit olim in
Attica,auct.Strab.lib.ix. Pomp. dicit eſſe in Megaride quæ eſt in
Theſſalia,hæc olim dicta eſt Alchatoe nota eſt infortunio. Niſi
regis à Sylla filia crine purpureo ſpoliari,vt ſcrib. Ouid.late cir-
ca principium lib. viij.Metam.ſunt autem in Europa,ne videatur
inconueniens, quia dixerit erit ex Aſia rediens. Potuerat enim
ex Aſia rediens ad has vrbs Europæ peruenisſe, vt ſi quis dicat,ex
Hiſpania rediens cũ Mediolanum verſus iter, non tñ ſequitur,
Circum q̃ mediolanum ſit in Hiſpania. [Ab Aegina) ex Aſia enim redeñ
circa ti prius occurrit Aegina.[Circumcirca)omni parte.[Poſt me)re
Piræas tro me,quia ab eo diſceſſeram.[Piræus).i.in Attica,fuit vrbs por
Corin- tus Athenienſium.[Corinthus)Fuit vrbis Achaiæ ſub Iſthmo me
thus dio mari Ionij & Aegei, aliquando cognominata Corcyra, au-
ctor Strab.poſtea Ephyræ,deinde inſtaurata à Corintho Oreſtis
filio:Corinthus eſt appellata. Olim celeberrima,& ditiſſima,fre
quentata a nauis,& mercatoribus propter multitudinem mere-
tricum,quæ illic habitabant. [Quæ oppida).i.vrbes,nam & op-
pidum pro vrbe ponitur.Virg.lib.j.Georg. Aſcræumq. cano Ro
mana per oppida carmen.[Quodã tempora,)q.d.remoto à me-
moria ætatis noſtræ nlim. [Proſtrata) Deiecta. [Diruta) Ruino-
Hem ſa.[Hem)Interiectio corripientis ſeipſum,vel indignantis.[Ho-
munculi) viles homines, eſt enim dimin. Item & homuncio, &
homulus, & homullulus. [Indignamur) Moleſte ferimus. [No-
ſtrum hominum. [Interijt)Morte naturali conſumptus eſt. [Oc-
ciſus)Ab aliquo interemptus.[Quorum) Hominum. [Breuior)
Quia vrbs comparatione hominum videntur habituræ æternita
tem.[Cadaucra)De vrbibus dixit tranſlatiue ab hominibus. [Vis
Cohibe ne) Adhuc ſunt verba,quæ ſecum cogitauit. [Cohibere) Repri-
re mere,colligere te,& ad rõnem reducere.[Hominem,) q.d.mor-
Confir- talem, & corruptulem. [Crede) Iam conuertit ſermonem ſuum
matus ad Cic. [Confirmatus) Corroboratus contra dolorem. [Idem
Modo quod ego feci) Aut tu ſimiliter cogites. [Proponas ante oculos)
Fingas te videre. [Modo) Paulò ante,cum gerebatur bella ciui-
lia. [Tot viri) Pomp. M. Cato & alij quãplurimi. [De imperio)
Noſtro R.[Conquaſſatæ) Magna clade perculſæ.[Omnes) Luc.
Totus pugnatum eſt viribus orbis.[Mulierculæ) Conſolationis
gratia vſus eſt diminutio,& ad id refertur, qđ diſtertoc viri clariſ
ſimi. [Animula) q.d.quæ non erat ſi vixiſſet res vllas magnas fa-
ctura. [Iactura) Amiſſio. dicimus aũt feci iacturam in mortem
patris,non autem habui,vel accepi iacturam.[Tantopere)Tam
vehementer tam inconſolabiliter.[Fuit moriendum neceſſario)
Fuerat moritura.[Paucis poſt annis,) q.d.igitur acceſſio paucorũ
Etiam annorum cum iuuare potuiſſet. [Nota homo) Quòd animal ex
parte diffinitionis ſuæ mortale eſt. [Etiam) Non copulatiua eſt
particula in hoc loco,ſed hortantis, ponitur etiam pro ea. [Hi-
perſona ſce) Talibus quibus doles.[Auoca) Collige. [Reminiſcere) Re-
cordare reduc in memoriam.[Tua perſona) Conditione,& qua
litate tua.Cic.in offic. Intelligendum eſt è duabus nos à natura
indutos eſſe perſonis,alias ſignificat laruam. [Illam).ſ.reminiſce
re.[Vna cum rep.).i.vixiſſe,cum viueret reſpub. [Prætorem,con
ſulem, augurem) His omnibus magiſtratibus functus eſt Cic.
[Vidiſſe) Quod potuit ei multum ſatiſfeciſſe ad vitam, quia non
poterat te videre maiorem. [Primarijs) Exprimis, & optimis vr-
bis noſtræ,Piſonij, & Dolabellæ. [Bonis) commodis fortunæ.
[Perfunctam)Vſam.[Occideret)Periret,quia amiſſa rep.quid ſo-
lat, in vita habere potuerat? [Quid eſt,) q.d.nihil. [Hoc nomi-
ne)Hac cauſa mortis.[Denique poſt multas rationes) Deponen
di doloris.[Ciceronem,)q.d.tantum & talem virum,de quo tan-
ta eſt apud omnes opinio.[Et eum).ſ.te eſſe.[Præcipere) Præce
pta dare fortitudinis, & conſtantiæ, quod maxime fecit in libris
officiorum.[Neque imitari)Sequere,& eſt modi imperatiui,imi Imitari
tamur aũt mores, facta, & dicta, & geſtus,ſequimur vero corpus Sequi
& ſequi interdum pro imitari ponitur, vt Tullij filius non eſt ſe-
cutus patrem imitari vero nũquam pro ſequi ponitur,neque .n.
recte dicimus tu præcedis,ego te imitor,ſed potius ſequor dicen
dum eſt.[Malos)Imperitos.[Profitentur)Aperte dicunt.[Tene-
re)Habere.[Tute)Tu ipſe.Nam te adiectio eſt?[Subijce) Præpo Tute
ne ad conſolationem.[Longinquitas)Diuturnitas.[Molliat) mi Molliat
tiget,ſi penitus auferre non poteſt.[Hnc tempus) venturum. qđ
minuat dolorem.[Non occurrere ei, rei).i.non præuenire,& an
ticipare eam rem .ſ. medicinam temporum. [Tua ſapientia) Per
tuam ſapientiam,quæ debet tibi auferre cum dolore, quem tem
pus auferret. [Si quis ſenſus inferis).i.ſi in morte eſt aliquis ſen-
ſus,qui certe eſt.[Inferius) mortuis,quia ad inferos deſcendunt,
vt credebant antiqui,vt Ouid. Tendimus huc omnes. Iuuenal.
Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna:Et paulo poſt, illuc,
heu miſeri traducimur. [Qui) Ordo eſt, illa non vult te facere
hoc pro illo amore,quia amor illius fuit in te. & pro illa pieta-
te,quæ pietas illius fuit in omnes ſuos.[Da) Concede,quia non Da
vult te hoc facere.[Mœrent tuo dol.) Mœrent quia doles: Virg.
Et noſtro doluiſti ſæpe dolores. [Conſilio tuo) quo non poſſet,
vt ſi præmereris luctu filiæ amiſſæ.[Denique) vltima ratio con-
ſolationis,& eſt ſenſus. Denique quoniam deuenimus in eam
fortunam,vt ſecundum aliorum iudicium viuere oporteat, noli
facere vt quiſpiam exiſtimet ſi diutius fueris in luctu,te potius lu
gere quia Cæſ.occupauerit tempus, & victos fuerit, quàm quòd
filiam amiſeris.[In eam fortunam)In hanc conditionem malã,
nam cum fortuna, & bona, & malã dicatur, pro locis intelligere
debemus.[Seruiendum huic rei) Obtemperandum huic rei,vt ſe
quamur tempora.[Committere)Afficere.[Tempore reip.)Mu-
tata & mala. [Aliorum) Cæſarianorum, quos fortaſſe offende-
mus,ſi exiſtimabunt nos lugere,quia victores fuerint, & nobis ni
hil tamen proderimus. [Diffidere prudentiæ) Non credere te
ſatis prudentem,ſi plura præcepta ſubdidero. Nam intelligenti
pauca ſufficiunt.[Vnum)Quod ſequitur.[Pulcherrime) cum ma
gna laude,ſine elatione, & ſuperbia, quod ipſe Cic. præcepit in
j.offic.his verbis. Atque etiam in rebus proſperis, & ad volunta-
tem noſtram fluentibus ſuperbiam magnopere faſtidium, arro-
gantiamque fugiamus. [Aduerſam).ſ.fortunam,vt,id eſt ſic in ad
uerſis, qui fuiſti in proſperis, quoniam præclara eſt æqualitas in
omni vita,idemque ſemper vultus,eademq. frons. [Neque vid.)
Subaudi fac intelligamus non videri tibi maius onus, qui debeat
.i.te non magis moleſte ferre, quam poſtulat iactura tua, quod
fidem fieri non debet. Iuuen. Flagrantior æquo. Non debet do
lor eſſe viri,nec vulnere maior. [Ex omnibus virtutibus) Quæ
in te ſunt. Hæc vna fortitudo, & animi magnitudo in aduerſis
ſecundis.[Tranquilliore) Quietiore magis ſine dolore,qui per-
turbat ipſum animum.[Hic) In Achaia cui præſum. [Habeat ſe)
In quo ſtatu ſit.

POSTEAQVAM) Habuit Cic.Terentiam vxorem,ex ea libe PHIL.
ros Tulliolam,& Ciceronem procreaſſe,& illis parum felix fuiſ
ſe manifeſtum eſt. Nam filius haudquaquam bonæ expectatio-
nis eſt habitus. Filiam vero Tulliolam,cum propter ſuauitatem
vel animi,vel ingenij,& morum ipſius eam tantopere amaret,q̃
& animulam,& corculam,& animæ ſuæ dimidium ſæpenumero
appellarit. Mors acerbiſſima eo tpe intercepit, quo Cæſ.in Hi-
ſpania contra Pompeij filios bellum gerebat,cuius obitum Cic.
grauiſſime tulit, in eius conſolationem multi ſcripſere, vel ipſe
Cæſar,qui ex Hiſpania ad conſolandum Cic. literas miſit. Item
Brutus,& Seru. Sulpicius has ad eum literas dedit, conſolationis
plenas, & multi conſilij. Primo quantum ipſe Sulpitius dolo-
rem accepiſſet,oſtendit.Inde ſeipſum ad conſolationis genus ac
cõmodat,in quo multas rationes adducit,& argumentatur a ne-
ceſſitate naturæ,cum omnino moriendum ſit omnibus, & ab au
ctoritate, & ſapientia Cic. quẽ ita in luctu eſſe turpiſſimum vide
batur,& quædam adiuc exempla commemorat, quibus non aliꝰ
quoꝝ morte dolendum eſſe demonſtrat.[Renunciatum) Signifi Renun-
catum, multa a re compoſita contrariam a ſimplici ſignãtionem cio
accipiunt vt te ego retego,quod eſt aperio.Figo,refigo,quod fi- Retego
xum erat euello.Claudio recludo. Signo reſigno.Vello reuello. Refigo
Alia vero complura non ſunt hmõi vt eſt repeto, remaneo, re-
nello,reſcitco,q̃ proprie eſt aliquid,poſtq̃ geſtum ſcio,quod ne
ſciebam,& renuncio aliquid poſtquam factum eſt, alicui ſignifi-
co,vel dico,quod neſciebat. [De obitu) Morte,obire.n.mori ſi- Obire
gnificat ẽt ſine adiuncto. Sed ſolemus interdũ addere mortẽ vel
mor

mortis dič,vt obit mortem, obit mortis dič,& obire diem ſuum.
Quin etiam dicimus obire alias res, vt obire Romā, hoc eſt ire
Ob ad Romam. Enn. Ob Romam noctu legiones ducere cœpit. Ob-
Obitus ire legationem,fungi officio legationis. Et ob in compoſitione
non modo ſignat,ſed circum,vt obſidere vrbem,alias pp, vt obſi
des, quaſi obuides appellari,q ob fidem præſtandam datur, & obi
tus non modo mortem ſignificat,ſed occaſum ſignorum. Virg.
Nec fruſtra ſignorū obitus ſpeculamur, & ortus. Et obitus p adi-
Sanè q̃ tu legimus.[Sane q.) Hoc eſt multum,& valde aduerbia,vt oppi-
do, q poſitiuo iunguntur, vt ſanè q grauiter, & moleſte tuli. Et
Cecil.ad Cic.ſane q literis Cæſ.ſumus commoti. Et Brutus ad eū
dem. Sanè quàm gauiſus ſim. Liu. Oppido q̃ parua erant. In his
ſenſus eſt. Poſtquam intellexi filiam tuam eſſe mortuam, valde
grauiter, & moleſte tuli. [Cōem) Quia amicus,nam amicorum
omnia debent eſſe cōia. Cic.in Læl. Aduerſa quo pacto ferre poſ
ſemus,niſi eſſent,qui grauius ac nos ferrent? propt.e dictum in-
ter duos,à con,& munus,quaſi munus duorum,his verbis bene-
uolentiam collegit.[Calamitatem) Pro omni detrimento,& in-
felicitate calamitas dici pōt, ſed ,ppriè ruſtici calamitate grandi-
nem dīt,q καλαμη,hoc eſt ſtipulam,& calamum,ac ſegetem cō-
minuat. [Affuiſſem) pſis fuiſſem.[Deuiſſem) In te conſolando.
[Genus) more ſuo pro qualitate, dicit.n.genus hoc conſolat.o-
nis,quod affertur a me ibi eſt quid minimum, & acerbum, eo ,p
qui ſunt familiares,& propinqui, per quos ea conſolatio fieri de
beret,ipſe æque dolent ac tu ipſe.[Propterea)quia. Ordo eſt. Pro
pterea, quia ipſi.ſ.familiares, & propinqui, p quos propinquos,
& familiares,ea conſolatio fieri deberet. Quod aūt iungi videbat
ipſi,& ſic dicere ipſi ,ppinqui,ac familiares,ſumit relatiuo,quod
eſt p quos,& ornatius inqt,per quos ea fieri debet ,ppinquos ac
familiares. eſt.n.hæc rectior. atq; ornatior in relatiuis locutio,
qua multi ſunt vſi poetæ, & oratores,vel in primis Cic. Sic.n.ha-
bet de offic.j. Quorum aūt officiorum præcepta tradunt ea qđ
ptinent ad finem bonorū, & ſic intelligendum non figurate apud
Terent. Quas credis eſſe has,nō ſunt veræ nuptiæ,& populo quas
fecit ſet tabulas. Eodem modo.Virg. Vrbem quam ſtatuo vēa eſt.
[Id conari)conſolationem afferre.[Lacrymis) Gellius aſpiratio
nē addendam cenſet. Sed græci Δάκρυα dīt. [Vt) Intellige ita vt.
In præ- [Suum offm) conſolandi munus.[In pñtia) dī & in pñtiarum, &
ſentia tam præteriti ſunt tpis, q̃ futuri. Fabius, Quia pauci aderant,nō
In pſen putauit in pñtia diſſerendum. Lucius Annæus. Sed ſi calumnia-
tiarum tor aderit,diſſerendum in pñtia erit. [In mentē mihi venerunt)
Quæ cogitaui.[Non minus eleganter diceremus,ſi aut occurre-
re, aut ſuccurrere, aut ſubire in eadem ſignificatione vteremur.
[Decreui breui)Paucis verbis hmōi deſinentias fuge,inconcinnā
enim orationem efficiunt. Hoc loco attentum facit.[Te fugere)
multis iā modis venuſte dici pōt. [Te lat.) Neſcire,ignorare,la
te eſſe,ignarū eſſe,te fallere,non te capere,te præterire,& a ſenſu
contrario,non minus venuſte dicimus. [Perſpicias) Meditetis.
[Quid eſt)Conſolationis initium,& narratio earū rerum,quę ad
conſolationē pertinent. [Intelligimus)Adeo magnus,ꝙ intus præ
cordijs fixus eſſe videatur,q dolor eſt animi interior,quo ſit etiā
exterior corporis.[Cogita) argūn à cōi,& maiori iactura,quorū,
comparatione hæc quæ minora ſunt,æquiore ēt animo ferenda
ſunt. [Quemadmodum) quàm peſſime. [Fortunam) Hanc dicit
Criſpus in omni re dñari.Verum Cic.dixit. Virtuti fortuna ipſa
cèdit,quod à Xenophonte,accepiſſe vr. Inquit enim.

Et alibi Criſpus. Fortuna cum moribus immutatur,
eſt enim hæc inconſtans,fragilis, perfidia,lubrica,nec quos illu-
ſtrat perpetuo fouet,nec quos deſerit perpeto premit. [Egeris)
Liberi ſeſe habuerit,nos tractauerit. [Liberi)pro quibus tu tantopere
Arma lamentatis. Pro vno etiam filio vel filia numero multitudinis li-
Nuptiæ beros appellamus,vt arma,nuptiæ. Sed animaduerte,ꝙ vnos,bi
nos,ternos ue liberos non dicimus, ſed duos, tres, quattuor, vt
duos habeo liberos,vnum ex concubina,alterum ex vxore,& in-
tellige filium.[Patriam)Articulus eſt. Sed in huiuſmodi exorna-
tionibus adhibendis ſeruandum eſt, ne nimis crebre collocētur.
Inquit.n.ipſe ad Heren. Exornationes,ſi raro diſponentur,diſtin
ctum ſicut coloribus ſi crebro collocantur, obliquam reddunt
orōnem. Hæc aūt quæ ipſe commemorat, vel in primis patria,
non minus nobis cara,q̃ liberi eſſe debent. [Patriam) A Cæſare
occupatam.[Honeſtatem)bene & honeſte viuendi rationem. [Et
libertatem) Libere loquendi. [Dignitatem) Auctoritatem in ſe-
Hono- natu.[Honores) Magiſtratus,qui propriè honores appellantur.
res Luc.Ille ſemel raptos nunquam deponit honores.[Qui,quō) vt
Terent. Qui vocare. [Hoc vno incommodo) .ſ. mortæ filiæ.
[Quid ad dolorem adiungi potuit?) Quem ex honoribus amiſ-
ſis capiebam,q.d.nihil,cum is dolor comparatione nihil ſit. [In

illis rebus) Arrepta pſ ia,& ceteris.[Exercitatus)Aſſuetus,exerci Exerci-
tus vero fatigatus.Virg. Nate iliacis exercita fatis. [Callere)quaſi tatus
callum iam feciſſe,& ita induruiſſe,vt nullū dolorem nouum ſen Exerci-
tire poſſet. Sanè dictum μεταφορικῶς à callo pedum,vel manum ex tus
nimia exercitatione perueniente,inde callere etiā dicimus, quid Callere
optime noſſe.[An illius) confutatio in ea,q Cic.potuiſſet obijce-
re. [Vicem) locum, & ſortem, q eſt mortalis, & tu fortaſſe velles
non viuere ppea iſta mala reipub.[Cogitationem) .ſ.feliciter ijs
eueniſſe,qui poterunt ſine dolore ea hac vita decedere his miſe-
ris tp.bus.[Veneris)Ex te ipſo.[Incidamus) Caſu ducti,eum no
bis id cogitare curæ non eſſet. [Hiſce) Comicum eſt,quo etiam
oratores,& poetæ vtuntur. Cōſueuerunt antiqui de omnibus ar Hiſce
ticularibus pro oēs caſus addere,vt hicce,huiuſce, hæcce,hocce.
Nunc verō his additur caſibus, qui exeunt in s, vt huiuſce, hiſce
hoſce,haſce. Et animaduerte vnum,ꝙ etiam nominatiuum plura
lem hiſce antiqui ſolita ſunt dicere, quod in Eunucho legimus,
vt hiſce hoc munere arbitrantur ſuam Thaidem eſſe. [Non peſ.
actum)optime eueniſſe,modus loquendi elegantiſſimus,vt bene
eſt actum cum Philetico.i.bene Philetico euenit. [Sine dolore)
qui non viderunt perditam remp.[Licitum eſt)potuerunt.[Mor
tem cum vita commutare) Mori,quod multis dr modis,vt obire Mori
diem ſuum. Sulpicius. Nunciatum eſt Marcellum diem ſuum ob quos
iſſe, & oppetere. Virg. Contigit oppetere. Addimus,& mortem modis
Cic.de Diuin.æquius eſſe cēſuit ſe maturam oppetere mortem, dicimus
quam P.Africani filiam migrare de vita. Sine appoſito migrare
pro mori non dicimus. Cic.antequam ex hac vita migro,conſpi
cio,in meo regno,in his tectis.P.Cornelium Scipionem,alias ex
cedere,diſcedere,& decedere dicimus è vita. Cic. Antonius in ip
ſa cura,& meditatione adeundi ſui muneris exceſſit è vita. Idem
ad Cur. Si ei contigiſſet, vt te ante videret quam à vita diſcede-
ret. Et in Cat. maiore. Idem fieri de ſtatione,& præſidio vitæ
decederet. Alias defunctum vita,quaſi perfunctū vita viuendi mu
nere. Virg. Defunctaq. corpora vita. Albi. Neque adhuc crudeli-
bus occubant vmbris. Et nunc caſſum lumine lugent. [Quid?) ꝙ
agere animam eſt mori. Cœlius ad Cic. Hortenſius quando has
literas ſcripſit, animam agebat. Martial. Attale ne quid agas de-
ſit,agas animam. Item perire interire, extinctum, eſſe, expirare,
animam effundere, vitam cum ſanguine fundere, vitam fugere,
animam linquere, animam exhalare. Virg. Animam exhalaſſet
opimam,& alijs huiuſmodi innumerabilibus modis. [Hoc tem-
pore) Tam miſero,& infelici, argumentum ab vtili vtile fuit illi
mori,ne videret infelicia tpa.[Quin autem fuit) altera confuta-
tio obtrectionis, quam ei Cic. facere potuiſſet, & multa comme-
morat quibus homines ad viuendum magnopere mouentur.[In
uitare) inuoc exhortari,& trahere. [Quæ res) ad præſens. [Spes Inuitare
Ad futurum tempus refertur. [Licitum eſt) Potuiſti. [Generum Spes
deligere) Habuerat enim duos ex Tulliola generos, primum
Craſſipedem Piſonem,quem priuſquam in Ciliciam iret, extin-
ctum vidit,alterum Cor. Dolabellam. [Liberos tuos)Tulliolam
dicit.[Committere)plus eſt quàm commendare. Committimus Cōmit-
enim magna,& quæ periculo ſubiecta ſunt. [An) .ſ.poterat illā to
ad videndum inuitare hoc quod ſequitur.[Vt ea)Tulliola. [Flo- Cōmen
rentes) In aliqua dignitate,& honore. [Lætarentur) Lætantur.n. do
matres bona filiorum fortuna maiorem in modum.[Rem)Hære
ditatem. [Ordinatim) Ex ordine Senatorio in quo ante, quin-
tum & decimum annum admittebatur nemo, niſi quiſpiam ali-
qua præcellenti virtute ornatus, & primo minores petebantur
magiſtratus,inde maiores.[In amicorum negocijs)in defenden
dis amicis.[Quid horum fuit)Nihil.[Prius,q̃ datum) dari eīn ex
ijs,quæ diximus,aliquid non poterat, qm̄ in omne prius à Cæſ.
ademptum fuerat, vnde datum à parentibus ademptum a Cæſ.
[At vero)Alia confutatio obiectioni. [Hæc ſufferre, ac perpeti) Suffero
.ſ.quæ fiunt in vrbe & cum iſta,quæ in vrbe fiunt mala patimur, Patior
cur ēt filiorum amiſſionem non patimur. Sufferimus.n.corpore, Perpe-
patimur vero corpore,& animo, Itaque plus eſt pati, & perpeti, tio
quam ſufferre. Terent.in Andr. Facile oēs perferre,ac pati, cum
quibus erat.[Quæ res)melius vt cum inferiore ſententia coniun
gamus,quam cum ſuperiore,& ſic exponamus vt dicat.[Volo ti-
bi commemorare rem) Quæ res mihi non mediocrem conſola
tionem attulit ſi forte,&c.[Volo aūt ab eo dictum) Quod Græ- Volo
ci βούλομαι. [Ex Aſia) Aſia Europæ coniungitur ad Tanaim flu- Aſia
uium,eam diuidit Taurus mons biſariam,cuius partes ad Aquilo
nem, partem ad Meridiem relinquit. Vnam interiorem Græci,
alteram exteriorem appellant, bene ergo rediens ex Aſia ingreſ
ſus Europam vidit oppida,quæ dicit,& ſunt in Europa.[Aegina) Aegina
hæc vrbs & inſula primo Oenopia dicebatur, tamen ab Aegina
Aeſopi filia, quam Iupp.adamauit, & ex ea Rhadamanthum, &
Aeacum

Aeacum filios ſuſcepit, Aegina nominata, de qua Naſo ſic habet
Oeno-pia i Metam. Oenopia veteres appellauere, ſed ipſe Aeacus Aeginã
matris de nomine dixit. [Megara) Aliæ regionis pars vt ait Ser.
Megara Megaricum ſolum extitit. Sed vrbem ipſam Megaram Heracli-
dæ cum fuiſſent prœlio victi, & Megaricã terram tenuiſſent, mœ
nibus cinxere, & hæc Megarenſium ciuitas, vt idem inquit, multa
fortunæ varietate perſuncta eſt. Habuit & philoſophorũ ſtudia,
quos appellauere Megaricos, q Euclidi Socr. auditori ſucceſſere.
Eſt aũt Megarenſis ager, ſicut & Atticus, aſper nimimeq. ferax, cu-
ius partem ampliorem continent montes, quos oneos .i. Aſina-
rios vocant. Pomp. Mela non Attica regione, ſed in Megaride,
quæ quidem etiam in Theſſalia dicit eſſe, nota quidem eſt fabula
regis Niſi & Syllæ quaſi Minois amore corrupta aureum crinẽ
Verſus obrupit patris. [Verſus) Semper poſtponitur dictioni mutatq. ac-
Piręus centum in penult. [Dextra Piræus) Portum & vrbem in Attica
regione fuiſſe docent multi, vel in primis Strab. & Plin. locum
ipſum maximis laudibus extulerunt, & ibi ædẽ Iouis Saluatoris
eſſe dixerunt, & Mineruæ templum, de quo loco quo multa Ser.
verba feciſſent, tantem ſic finem fecit. Piræum quoq; portum in
habitaculorũ anguſtias cõtraxerunt, & ædẽ Iouis Seruatoris, por
ticus ipſa tẽpli admirabiles habet tabulas clariſſimorũ artificum,
in pluuiũ aũt ſpectabiles habet ſtatuas. Ceterorũ longi muri diſſi-
pati fuerũt. Primũ qdem Lacedæmonijs emollẽtibus, poſtea ve-
ro Romanis. Qua tẽpeſtate Sylla, & Pyreum, & oppidum per ob
ſidionẽ expugnauit, vrbs ipſa fixũ eſt in plano, quaquauerſus ha-
bitato, quo in ſaxo vetuſtũ Mineruæ templum ſurgit. In quo lu-
cis extinctæ lichnus eſt, & virginis domus, quam Ictinus condi-
Corith° dit, vbi palladiũ eſt ex ebore perfectũ opus Phidiæ. [Corinthus)
In Achaia vrbs quondã florentiſſima, quæ Cercyra primo dicta,
inde Ephyra, demũ cum deleta fuiſſet, & ab Oreſtis filio reſtituta
qui Corinthus vocabatur: Corinthi nomen accepit, quã deinde
Romani funditus deleuerunt. L. Mumio. Poſtremo iterum a Di-
uo Cæſ. reſtituta eſt, de quo Str. ſic ait. Corinthus vero deſerta diu
rius manens à D. Cæſare denuo reſtituta, pp bonum terræ ipſius
ingenium, miſſis eo coloris frequentibus generis libertinorum,
qui rudera ſolicitantes, & ſepulchra refodientes plurima inue-
niebat fictilia oſtraceaq. toreumata pmulta etiam Aenea, ornata
ſubinde mirati opera tam fabrefacta nullum indiſceſſum dimi-
ſere ſepulchrum, vnde inuentis talibus locupletati, multo q; diſpo
nẽtes precio, vrbem Romam mortuus repleuere Corinthus. Sic
enim de ſepulchris exceptam prædã nominabant oſtraceã. [Op
pida florentiſſima) Preſertim Piræus & Corintus, de qua Corin
tho ſic ẽt Str. loquitur. Ciuitas ipſa Corinthorũ ampliſſima vſque
fuit & opulentiſſima, ſeu viros innumerabiles ad ciuile regimens
Met peritiſſimos, ſiue exuuias opificum artes animo vertis. [Egomet)
Illudmet, aſſumptiue dicimus potiuſquam compoſitiue, & para-
goge eſt, & in prima perſona omnibus caſibus iungi preterito, in
ſecunda vero in nominatiuo non ponimus, ne ſi tumet diceremus,
verbum eſſe videretur, & ſciendum, qđ aũt dẽtæ, aut ſignan-
Hem tiæ cauſa adiungitur met. [Hem) Indignantis, & ſeipſum increpã
Homun-culus tis aduerb. Quidam vero en legunt, quod non probo. [Homun-
culi) Quæ in o, deſinunt ſi diminutiua ſunt o, in u, conuertunt, &
Homun-cio culus accipiunt, vt homo homunculus. Plaut. in rudente, homun-
culi quanti eſtis eiecti, dr̃ etiam homuncio, humulus, & homulu-
Homul° lus. Plaut. in eodem, humulus ex Argilla & luto factos. [Interijt)
Homu-lulus Natura. [Occiſus eſt) violentia. [Oppidorum) oẽs vrbes prætee
Romã hoc nomine appellantur. Roma vero ab excellẽtia pecu-
liare vrbis nomen accepit. Dictum ſanè oppidum, q illuc opes
cõferantur. [Cadauera) νεκροὶ ab animatibus. [Breuior) com
paratione oppidorum. [Viſne tu te Serui cohibere) quæ ſe, cum
dicebat Ser. illa cogitans. [Cohibere) Ad rationem te ducere &
colligere. [Hominem eſſe natum) Et intelligit ſe moriturũ, nam
oĩa orta occidunt, & Flac. Debemus morti nos noſtraque. Idem
mortalia facta peribunt. [Confirmatus) ad omnia æquo animo
perferẽda, quæ nobis affert neceſſitas naturæ inter quæ mori in
primis numerari põt ad euitandum arrogantiã, ne tanto viro pre
cipere videretur. [Tot viri) non modo de Rom. intelligendum
Interire eſſet, ſed gñaliter dictum. [Interierint) interire aũt eſt rerum om-
Perire nium finem hr̃e. Vnde leuior res eſt perire q̃ interire. Plaut. in ca
ptiuis duo, qui per virtutem perit, at non interit. [De imperio)
Non ſolum de Romano, ſed gñaliter de omnibus per totum or
bem terrarũ, ſed magis de Romano. [Conquaſſatæ) Non tam à
fortuna q̃ a natura, & morbis agitatæ, & percuſſæ magna ſtrage.
[Iactura) Perditio, feci facturam dicimus, habui vero, aut accepi
iacturam non dicimus. [Mulierculæ animula) Non ad diſplicen
tiam diminutione eſt vſus, ſed ad comparationem, tam præclariſ
ſimarum rerũ quæ omnes interierunt, & ad conſolationem eius,

quo tot viri excellentiſſimi interijſſent, interire etiã potuit iſta.
[Paucis poſt annis) qm̃ vita noſtra breuis eſt, hic Naſo. Cito pe-
de labitur ætas, & Flac. Heu Poſtume, Poſtume labuntur anni, &
nil eſt annis velocius. Poſt, clam, ante tam accuſatiuæ erãt prepo Poſt
ſitiones, q ablatiuæ, vt multis ante diebus, & longo poſt tpe ve- Clam
nit, & ſic dictum paucis poſt annis, quaſi q nihil profuiſſet proro Ante
gatio paucorum annorũ. [Qm̃ homo nata f.) .i. mortalis, omnia Etiam
.i. quæ naſcuntur occidunt & hac lege, inquit Cic. nati ſumus, vt Remini
omnibus telis fortunæ ppoſita ſit vita noſtra, neque eſſe recuſan ſcor
dum quã minus, quam nati ſum pdõne viuamus, ne ue tam gra-
uiter eos caſus feramus, quos nullo cõſilio vitare poſſum, euen-
tuq. aliorũ memoria repetendo nihil accidiſſe nobis noui cogite
mus. [Etiam) Nunc eſt hortantis. [Ea reminiſcere) Accuſatiuum
exigit, vt recordor. [Digna tua perſona) conditione, & qualitate, Perſona
qui philoſophus, qui orator, q a pater patriæ primus omniũ ap- Perſona
pellatus fuiſti. Alias perſona ſignat laruam. Vnde perſonari ap- tus
pellantur laruati. [Vixiſſe) Sijt deſinens, & articulus, vixit enim
tanto tpe, quanto reſp. in libertate, & pater indignitate perman
ſit, & ipſa in omni ſuauitate viuendi verſari potuit, nam ſi diutius
vixiſſet. profecto vidiſſet multa, quæ noluiſſet. Itaque vtile fuit
mori. [Prætorem) Primo quæſtor fuit in Sicilia, & tunc Romæ
penuria rei frumentariæ annonam mittendam curauit, ædilis vi
factus eſt, poſtea prætor vrbanus. Inde conſulatum conſecutus
in quo Catilinam, Galbam, C. Ant. & Q. Cornificium competito
res habuiſſe. Plut. oſtendit, a Catil. coniuratione patriam libera-
uit, quo tpe pater patriæ primus omnium Romanorũ nomina-
tus eſt. Fuit etiam Augur poſt Craſſi interitum. Inde paulo poſt
proconſul miſſus in Ciliciam. Augures .n. vt de muneribus pu- Augeres
blicis diximus, captandis augurijs auſpicijsq. faciundis ad incun
das res magnas. Præerant, & prudentiſſimi vir, & magnæ aucto
ritatis habebantur, a Numa primum quattuor ex gente patritia,
quattuor & plebe conſtituti, nihil .n. quodammodo moliebantur
Romani, preſertim in cunctis magiſtratibus, niſi prius ſumptum fu-
iſſet augurium. His aũt omnibus mirifica fides adhibebatur, q maxi
me L. Tarquin. Priſco Actius Næu. Cato, & Nouacula confirma
uit. qui vero ea ſpreuerunt, in maximas clades incidere. L. Craſ-
ſus cum ſpretis auſpicijs exercitũ duxit in Parthos, & Claudius
Pulcher. vt, inquit Suet. apud Ciliciam nõ paſcentibus in auſpicã
do pullis per contemptum religionis in mari demerſis, quaſi vt
biberent quando eſſe nollent, prælium nauale iniijt, ſuperatus,
cum dictatorem dicere a ſenatu iuberetur, vel iterum deludens
diſcrimini publico Hyliciam viatorem ſuum dixit. Manſit aut,
vt Dionyſ. inqt, diu Romanis his mos auſpiciorum nec ſub regi
bus tantum, cum eſſet vrbs, ſed poſt regum eiectionem in conſu-
lum, & prætorum creatione. obſoleuit aut ætate noſtra, niſi qua-
tenus imago eius quædam adhuc relicta eſt, quæ ſit huius cauſa.
Collocantur enim qui ſunt magiſtratus accepturi, exurgentes, q
ſub lucem piacationes quaſdam faciunt aperto Cœlo, præſen-
tiumque aliquis auſpicium, qui mercedem de publico accipiunt,
fulgur eis iudicare a ſiniſtra dicit etiam ſi nullum fuerit. Illi au-
tem capto auſpicio ex voce abeunt ad magiſtratus capeſcendos,
& ex auibus Caras primus, augurium reperit. Au Plin. [Adole-
ſcentibus) Piſoni, & Dol. [Hoc no.) Mortis cauſa. [Præcipere) do
cere, vnde præceptor doctor in omni gñe vitæ. Cic. dare pcepta
& conſilia conſueui, vel in conſulendis hoibus non pauca ſcripta
reliquit, vnde de conſolatione librum fecit, & in omni bene vi-
uendi officio libros, quos de officijs appellauit. [Imitari) ad fa- Imitari
cta, & dicta moreſq. aliorum refertur. Sequi vero ad perſonam. Sequi
Virg. Sequiturq. patrem non paſſibus æquis, & Omnibus, & ma- Malus
gnum vates imitatus Homerum. Nunquam .n. lectum eſt imita- pro in-
ri pro ſequi poſitum, vt ſi dicas præimitabor, ſed perſequar. [Ma docto
los) Indocto, & rudes. [Prohtentur) Denunciãt. [Curare) Mede- Curare
ri. Vnde curatio, quæ proprie mediocrum eſt, Medicinæ ſcien- Curatio
tiam hanc Hieron. inquit, in tres partes eſſe diuiſam, in doctrinã
rationem, & vſum, cuius inuentorem Apollinem fuiſſet dñt, vt,
Inuentum medicina meum eſt opifexq. per orbem Dicor, & her
barum ſubiecta potentia nobis. Socrates, & multi alij apud Ae-
gyptios inuentam eſſe commemorant. Plato in partes quinque
diuiſam eſſe confirmat Pharmaceutriam, Chirurgicam, Diæti-
cam, Niſognomonicam, & Veheticam, Hieron. inqt, medicinam
vtiliſſimam eſſe mortalibus. [Tute) Aſſumptiue, vt egomet, hic Tute
Cic. pro Mur. quaſi tute noris ita ſalutas. [Apud an.) intellectũ, & Animus
mentem. Nam aio ſapimus, anima viuimus. ſumen. Principio in- Anima
dulſis cõis conditur illis Tantum animas nobis animum quoq;
vt nos Affectus petere auxilium, & præſtare iuberet [Nullus do-
lor) Sententia eſt. Quod enim longinquitas tpis eſt allatura, id-
eſt nos ante caper prudentia, conſilio, tolerantia, ratione debe-
mus

mus. [Si quis etiam inferis ſenſus eſt) ꝙ anima ſit immortalis, & ſentiat quemadmodum Pherecides Syrus primus omnium tradidit. cuius opinionem Pythagoras, & item Plato, multiq́. alij excellentes viri ſecuti ſunt [Inferi.) Quid ad inferos, & Elyſios cãpos deſcendant. vt credidit antiquitas. Iuuen. Heu miſeri traducimur, Et Ouid. Tendimus huc oẽs. Veteres vmbras mortuorum inferos petere, aut corpore interire, & earum loca eſſe ſimulacrum ante inferos, animas vero cœlum aſcendere exiſtimabant. [Non vult) vt lacrymes & doleas eius mortes, quę potius immortalitas appellanda eſt, q̃ interitus, & illuc eſt profecta vbi æuo fruatur ſempiterno. Hęc autem vita mors eſt. Cum quis illuc peruenerit, tunc viuere incipiet. qua ratione adductus Socrates, cum ſibi mortale iudicium pararetur. Spes, inquit, me tenet haud mediocris bene mihi euenire, quod quamprimum mihi moriendum eſt, Nam videor cœlum aſcendere. Nolunt mortui nos eorum interitum deflere. Quod etiam Enn. dixit. Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu faxit. Hom. Nil proſunt lacrymæ vitali lumine functis, Nec vitam reuocare valent, nec fata moueri. [Da) ronrede, ner amplius doleas. [Mœrent) quia vident te mœrere, & dolere. Sic Virg. Et noſtro doluiſti ſæpe dolore. Mœrere vero cum diphthõgo dolere ſignificat, à morte vel mala parca deductum. Virg. Sola domo mœret, vacua, Sine diphthõgo autem idem eſt, ꝙ mereor, vt ſi bene quid ad te merui, alias ſignificat militare, vt ære merent paruo. Aliqñ quæſtum ſordidiſſimum capere, vnde meretrix appellatur. [Fortunam) Malam conditionem, vt conſilio, & iuſſu aliorum nos viuere oporteat. [Nobis ſe.) Obediendum, & id tu non aliter dicas, q̃ cum datiuo in hmõi ſermone, vt mihi dicendum eſt, mihi legendum, non à me dicendum, nec à me legendum. [Huic rei) Ne aliquis putet præſertim Cæſ. ad cuius voluntatem oĩa erant accommodanda, te non tam filię mortem, q̃ aliorum victoriam lugere, vtputa Cæſar & ſuorum.

Lugio [Lugere) quaſi in lucis egere dr̃. Cum. n. quis dolet, amat obſcurum. Vnde luctus, qui differt à dolore, vult. n. & habitu luctus oſtenditur.
Luctus
Dolor Dolor vero animi eſt. Dolorem vetare non poſſum, Luctum vetare poſſumus. [Secundũ) Non minus laboris eſt felicem ferre fortunam, ne quid committamus, quod accuſandum ſit, q̃ aduerſam. Ex quo Cic. off. j. ſic præcepit. Atque ẽt in rebus proſperis, & ad voluntatem noſtram fluentibus ſuperbia magnopere, faſtidium, arrogantiamq́. fugiamus, diu. n. eſt vſus ſecunda fortuna Tullius, vel præſertim cum conſul eſſet. [Pulcherrime) maxima cum laude. [Aduerſam) In proſperis, & in aduerſis eundem eſſe oportet, & Socratem imitari, qui nunq̃ mutabat frontem, vt in iſto caſu filiæ. Sed in omni aduerſa fortuna ſe conſtantiſſimum fuiſſe oſtendit, vel maxime qñ in exilium à Clodio deiectus eſt, & eius bona publicata ſunt, domus euerſa, villæ incenſæ, de quo in paradoxis ẽt meminit his verbis. At vide, q̃ tui latrocinij tela contempſerim, iactatam, & emiſſam à te nefariam in me iniuriam ſemper duxi, perueniſſe eam ad me nunquam putaui, & alia huiuſmodi multa, quibus ſe contempſiſſe aduerſam fortunam oſtendit. [Neque videri) vt Iuuen. Flagrantior æquo. Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere maior. [Hæc vna) .ſ. tolerantia doloris. [Quæ hic ger.) Græciam dicit, ibi. n. magiſtratum gerebat à Cęſare miſſus. de quo Cic. meminit ad Cec. Vt Caſſium ſibi leganit: Brutum Galliæ præfecit: Sulpic. Græciæ.

A S C. POSTQVAM &c.) Audita morte Tulliæ filiæ Cic. conſolatur eum Ser. Sulpitius cuius eſt hæc conſolatoria epiſtola vſque adeo Ciceronianis in ſtilo ſimilis, vt quod Valla ait, ſublato nomine vix internoſcas. Ordo eſt. Poſtquam renunciatum eſt mihi de obitu. Tulliæ filiæ tuę, ego tuli ſupp. eum ſanè q̃. i. perquam grauiter & moleſte pro eo, ac. i. ꝙ debui & exiſtimaui. i. iudicaui eam. ſ. amiſſionem liberorum ſup. eſſe cõem calamitatem oĩum parentum. Qui. ſ. ego, ſi affuiſſem, iſtic. i. Romæ aut vbi tu es, neque defuiſſem tibi. i. tibi affuiſſem auxilio, & conſolationi, & declaraſſem tibi coram. i. in præſentia, meum dolorem. Etſi. i. q̃q̃ genus hoc conſolationis eſt minimum, atque acerbum, quia de grauiſſima iactura, ppea quia ipſi per quos ea .ſ. gñia, aut officia conſolationis debent fieri, vtpote per propinquos ac familiares. Rñdet eleganter præcedenti, nam in cõi loquela diceretur, ppinqui ac familiares, afficiuntur pari. i. æquali moleſtia neq; pñt conari id .i. conſolari propinquum in morte liberorum ſint multis lacrymis, vt ipſi videatur magis indigere conſolatione aliorum, quàm præſtare alijs officium ſuum. ſ. conſolandi ſibi caros, tamẽ ego decreui perſcribere ad te breui. ſ. epiſtola, aut oratione ea q̃ venerunt ſup. mihi in mentem, præſentia. i. modo, nota ꝙ alij legunt quo, ſed minus placet. i. quia exiſtimem ſup. ea quæ venerũt mihi. in mentem, fugere .i. latere te, ſed ꝙ impeditus dolore perſpicias ea forte minus. i. non ſatis, aut minus. i. non perſpicias ea, aut minus ſup. quam ego. Quid eſt quod. i. pp quod dolor inteſtinus. i. intra viſcera tua inhærens, cõmoueat .i. conturbet, & afficiat tantopere. i. tam vehementer te? Cogita quemadmodum fortunã egerit adhuc nobiſcum, videlicet, ea erepta eſſe nobis, q̃ debent eſſe cara hoibus non minus, q̃ liberi, vtpote, pr̃iam, honeſtatẽ. ſ. vitæ, dignitatem. ſ. pſonæ, honores oẽs ab alijs impendi ſolitos, hoc vno incõmodo. ſ. de morte filiæ, quod reſpectu ſuperiorum paruum cenſet addito, qd potuit adiungi .ſ. addi ad dolorẽ, q. d. parum aut nihil, qa tantus eſſe debuit, vt non admittat acceſſionẽ, aut qui. i. qs aius exercitatus in illis rebus. ſ. malis, & multis ac diuturnis, non debeat iam callere. i. obdureſcere, & callũ contrahere, q. d. nullus nõ debet, & ita oĩs debet, atq; debet æſtimari .i. appreciari, oĩa minoris ſup. quã illa. An credo (quod p Ironiã inſerit) doles. i. dolẽter fers, tu vicem. i. ſortẽ, illius .ſ. filiæ tuæ defunctæ? Quoties neceſſe eſt, q. d. frequẽtiſſime, ſup. vt tu veneris. ſ. ordinatę pp obiecta tibi pñna. Vt nos incidimus. ſ. caſu, qñ aduerſa vrbis aſſeritur, aut occurrunt nobis ſæpe, in eam cogitationẽ. i. vt cogitẽmus non peſſime, imò bene actũ eſſe, his re. i. hmõi tã malis tp bus cum ijs, qbus licitum eſt cõmutare mortẽ cum vita .i. accipiendo mortẽ dare vitam ſine dolore .ſ. alio, vtpote amiſſæ pr̃iæ, honoris, dignitatis, &c. Quid aũt fuit, quod poſſet inuitare .i. illicere, magnopere illã. ſ. filiam tuam ad viuendum? quæ res? quæ ſpes? quod ſolatiũ animi? q. d. nulla, & nullũ. An ſup. vt ipſa cõiuncta. ſ. matrimonio, duo .n. viri eius mortui fuerant. Credo, inqt S. ru. licitũ eſt tibi pro dignitate tua. i. q̃ eſt dignitas tua, deligere. i. de multis legere, ggñm i. maritum filiæ, ſi adhuc viueret, cuius fidei tu putares cõmittere tuto liberos ſuos, & te. An ſup. ideo vt ea pareret ex ſeſe. ſ. ipſa, liberos quos cũ videre florẽtes. i. in ciuitate libera, lætarẽ? q. poſſent tenere p ſe .i. ſine pſidio alterius, rẽ traditam a pr̃e. i. patrimonium auitum, & q. eſſent perituri ordinatim. i. ex ordine, honores. i. magĩatus, & ſup. qui vterentur in negocijs amicorum libertate ſua. i. libere ſuos defenderent, q. d. fruſtra hæc ſperes. vnde addit. Quid horum fuit. ſ. ſperandum filiæ, qd nõ ſit prius adẽptum. i. ablatum, qa impeditum ne daretur, qui datum? q. d. nihil. At vero &c. Obijcit alia dolenda, q̃ mox purgat dicens. At. i. ſed, vero. i. p certo malum eſt amittere liberos. i. legitimam ꝓlem, vnde hic, & in Terent. de vnica filia liberi dñr. Malũ ſup. ſu, niſi hoc ſit peius, videlicet ſufferre & pei hæc. ſ. dicta modo. ſ. dicta de amiſſione libertatis, & honoris. Ego volo commemorare tibi, quæ res attulit mihi non mediocrẽ. i. excellẽtem conſolationẽ, ſi forte, eadem res poſſet minuere tibi dolorẽ. Ego rediens ex Aſia, cum nauigarem ab Aegina vrbe Aeaci in Aegeo mari circa Peloponneſum Epidaurico litori pxima, in qua habitaſſe dñr Mirmydones, ex formicis ſm fabulas homines facti dictaq́. prius erat Oenopia. vnde Ouid. Oenopiã veteres appellauere, ſed ipſe Aeacus Aeginam matris de nomine dixit. Megarã verſus. i. ad eam vrbem olim in Attica clarã cœpit circumſpicere regiones circũcirca. ſ. quæ iacebant in circuitu. Aegina .ſ. vrbs erat poſt me, Megara erat ante me, Piræus vrbs, & porticus in Attica olim non longe ab Athenis, erat ſup. dextra ſup. parte. Corinthus vrbs in Achaia olim floreutiſſima prius Cercyra, ac demum à Corintho Oreſtis filio, à quo erat inſtaurata Corinthus dicta ſup. erat ſiniſtra. ſ. parte florentiſſima, nunc iacet ante oculos .ſ. hominum proſtrata, Egomet cepit cogitare mecum ſic. Hem, indignantis particula, nos homunculi, indignamur .i. ægre patimur, ſi qs nr̃m interijt .ſ. propria morte, aut occiſus eſt, quæ mors eſt violenta, quorum vita debet eſſe breuior, cum cadauera .i. reliquiæ, & ruinæ, tot oppidorum, iaceant proiecta vno loco, hoc eſt ſpatio parum diſtante. O Serui alloquitur ſeipſum, vis ne tu cohibere. i. cõtinere intra terminos mortalitatis tuæ, te, & meminiſſe te eſſe natum hominem .i. animal mortale? Crede mihi ò Cic. ſup. ego ſum confirmatus. i. firmior factus ad mortem meam aut meorum, æquo animo ferendum non mediocriter, imò ſumme aut excellẽter ea i. eiuſmodi cogitatione de interitu oppidorum pſtantium. Fac ſi vr̃ tibi. ſ. vtile, aut faciendum, ſup. vt proponas tibi ante oculos. ſ. mentis, hoc idem .ſ. vrbium deſolationem, ſup. & ꝙ &c. aut hoc. ſ. quod dicã, item. i. cõſimiliter, aut hoc idem, i. conſimile, videlicet. Tot viri clariſſimi interierũt modo. i. paulò ante vno tpe. ſ. cõflictus Pharſalici, & ex illo ẽt alij, vt Põpeius & Cato, qui poſtea perierunt. Præterea tanta diminutio facta eſt de imperio .ſ. Rom. Oẽs puinciæ ſunt conquaſſatæ. i. frequenter concuſſæ cõmoueris. i. conturbaris, tu tantopere, ſi iactura. i. perditio facta eſt, in animula. i. vita, vnius mulierculæ. ſ. filiæ tuæ, omnia diminuit ad leuandum dolorem iacturæ. Quæ. ſ. muliercula, hoc eſt filia tua, ſi non obijſſet. i. conſummaſſet, diem ſuum. i. tempus vitæ ſuæ, tñ .i. nihilominus moriendum fuit .i. neceſſe fuit ei mori, poſt. i. poſt modum, paucis annis, id eſt intra paucos annos

nos qm̄ fuerat nata homo. Vbi homo de muliere dr̄. Etiā tu auoca.i.adhuc cogitationē tuā ab hiſce.i.hm̄ōi rebus quæ te cruciāt, atq; reminiſcere potius ea, quæ ſunt digna pſona tua.i.viri cōſulanis, & oratoris clariſſimi, philoſophiq. præſtantis, reminiſcere itaq; illam vixiſſe quādiu fuerat opus.i.vtile ei fuiſſe.ſ.in vita, vna .i.ſimul cū reſp.ſ.Romana, vidiſſe te patrem ſuum cōſulem ſup. & augurē.i.ſacerdotem in collegio augur̄, fuiſſe nuptā adoleſcentibus primarijs.ſ.in vrbe, vtpote Craſſipedi, & Dolabellæ, eſſe prope.i.quaſi pfunctam oibus bonis, qa bonis nāe, cum eſſet elegans & facūda, bonis fortunæ, vt honoribus diuitijsq. bonis animi, vt virtute & ſcientia præterea bonis matrimonij, liberis & fide matrimoniali, exceſſiſſe vita cū reſp. occideret. Quid eſt q̄ tu poſſis aut illa.i.filia tua poſſit quæri cū fortuna hoc nomine.i.cauſa talis mortis? q.d. nihil. Deniq; noli obliuiſci te eſſe Cic. & eum, qui cōſueueris præcipere alijs, & dare conſiliū, neq; imitare medicos malos, qui profitētur ſe tenere ſcientiā medicinæ in morbis alienis, & non ipſi pñt curare. Sed potius tute.i.tu ipſe, ſub.jce tibi ea quæ tutæ.i.tu ipſe, ſoles pcipere alijs, atq; propone ſupp. ea apud aium.ſ.tuum. Nullus dolor eſt.i.tā magnus, quē non longinquitas tpis minuat, atque molliat.i.mitiget. Turpe eſt tibi.ſ.viro prudenti expectare hoc tpš.ſ.longum, ac te nō occurrere ei rei.i.mitigationi doloris p longinquitatem tpis, hoc eſt puenire illā rōne mitigandi doloris ſapientia tua.i.p ſapientiā tuā. Quòd ſi qs ſenſus.i.perceptio rer̄ quæ hic fiant, eſt ēt inferis, q amor.i.is.n. fuit amor illius.ſ.filiæ tuæ in te, & ſup. quæ pietas, hoc eſt ea pietas fuit illius in oēs ſuos, illa certe non vult te facere hoc.i.expectare mitigationē doloris ex longinqtate tpis. Da.i.cōcede, hoc .ſ.vt dolorē mitiges illi.ſ.tā caræ filiæ tuæ mortuæ, & ceteris amicis & familiaribus q mœrēt tuo dolore, da patriæ, vt ſi opus ſit in qua.i.aliqua re, ipſa poſſit vti opa, & cōſilio tuo. Deniq; qm̄ deuenimus io eā fortunam .ſ. miſeram vt ēt ſeruiendū.i.proſpiciendū ſit ēt huic rei, noli cōmittere, vt quiſq putet, te lugere non tā filiam, q tpa reip.ſ.calamitoſa, & victoriā alior̄, pcipue Cæſ. Plura &c. pudet me ſcribere plura ad te de hac re.i.de ꝯſolatiōe tui ob mortē filię, ne videar diffidere prudētię tuæ. Quare ego faciā finē ſcribendi, ſit.i.poſtq̄, propoſuero hoc vnū Nos vidimus aliquoties te ferre pulcherrime fortunā ſecundam.i.proſperā, vt in cōſulatu, & reditu ab exilio, & te adipiſci.ſ.acqrere magnam laudē ex ea re, fac ſup. vt intelligamus aliqn̄.i.tandem te poſſe ferre æque.i.æquo aīo, aut æqualiter, ac ſecundam, Aduerſam ſup. fortunā, neque.i.& nō fac, vt & intelligamus, id videri tibi onus maius, q debeat ne hæc vna virtus.ſ.magnanimę patientiæ, videatur deeſſe tibi ex oibus virtutibus, hoc eſt cū aīas oēs habeas. Quod .i.qres, aut quantū, ſeu qtūs attinet ad me, ego faciā te certiorem de ijs rebus quæ geruntur hæc, hoc eſt in prouincia, & quēadmodū prouincia.ſ. Achaia ſe habet, nūc ſupp. certiorē te faciam cum cognouero te eſſe aio tranqlliore.i. hr̄e aīum tranquilliorem.

VL. N. AN illius vicem (credo) doles) Forte melior lectio, At illius vicem c.d. vt per ironiam ſine interrogatione dicta ſint. non .n. ſatis apte coniungi videntur. An credo.

ARGVMENTVM.

Reſpondet ſuperiori epiſtolæ Ser. Sulpicij, quem non ſine cauſa dicit optaſſe in ſuo grauiſſimo caſu propterea quod ſi abſens literis ſuis profuit multo magis præſentia ſua profuiſſet. dicit tamen nullum conſolationis officium prætermiſſum à Seruio Seruij filio. Deinde commemorat ea quæ faciant dolorem ſuum acerbiorem, & intolerabiliorem de morte filiæ poſtremo multis de cauſibus dicit, ſe cupere videre, & alloqui ipſum Seruium, & præcipue vt inter ſe conferant, & conſtituant quomodo vtrique ita incendum ſit illud tempus. quo reſp. erat in poteſtate Cæſaris, vt etiam ſcribit in 1. epiſt. huius quarti.

GIBERTI LONGOLII EMMA.

Quamuis Seruij conſolationem acceperit, reddit tamen alias cauſas vt doloribus ſedat.

M. CICERO S.D. SER. SVLPICIO. 6

EGO vero ſerui vellem, vt ſcribis, in meo grauiſſimo caſu affuiſſes; quantum enim præſens me adiuuare potueris, & conſolando, & prope æque dolendo, facile ex eo intelligo, q̄, literis tuis lectis, aliq̄tulum acquieui: nam & ea ſcripſiſti, quæ leuare luctū poſſent; & in me conſolando non mediocrem ipſe animi dolorem adhibuiſti. Seruius tñ tuus omnibus officijs, quæ illi tpi tribui potuerunt, declarauit, & quanti ipſe me faceret, & q̄ ſuum talem erga me, animum tibi gratum putaret fore, cuius officia iucundiora.ſ.ſæpe mihi fuerunt, nunq̄ tñ gratiora. me aūt non oratio tua ſolum, & ſocietas pene ægritudinis, ſed etiam auctoritas conſolatur. turpe .n. eſſe exiſtimo. me non ita ferre caſum meum; vt tu, tali ſapientia præditus, ferendum putas. ſed opprimor interdū, & vix reſiſto dolori; q̄ ea me ſolatia deficiunt, quæ ceteris, quorum mihi exēpla propono, ſimili in fortuna non defuerunt. nam, & Q. Maximus, qui filium cōſularem, clarum virum, & magnis rebus geſtis, amiſit, & L. Paulus, qui duos ſeptem diebus, & veſter Gallus, & M. Cato, qui ſummo ingenio, ſumma virtute filium pdidit; ijs * tpibus fuerunt, vt eos tum ipſorum dignitas conſolaretur ea, quam ex rep. conſequebatur. mihi aūt, amiſſis ornamentis ijs, quæ ipſe commemoras, quæq. erā maximis laboribus adeptus, vnum manebat illud ſolatium, qđ ereptum eſt. non amicorum negocijs, non reip. procuratione impediebantur cogitationes meæ. nihil in foro agere licebat. aſpicere curiam non poteram. exiſtimabam id qđ erat, oēs me, & induſtriæ meæ fructus, & fortunæ perdidiſſe ſed cum cogitarem hęc mihi tecum, & cum qbuſdam eſſe cōia, & cum frangerem iam ipſe me, cogeremq. illa ferre toleranter: habebam quo confugerem, vbi conquieſcerē, cuius in ſermone, & ſuauitate oēs curas, doloreſq. deponerem. nunc aūt hoc tā graui vulnere ēt illa, * quæ conſenuiſſe videbantur, recrudeſcunt. non .n. vt tum me à rep. mæſtum domus excipiebat, quæ leuaret; ſic nunc domo mœrens ad remp. confugere poſſum, vt in eius bonis acquieſcam. itaq; & domo abſum, & foro; q̄ nec cum dolorem, quem à rep. capio, domus iā cōſolari pōt, nec domeſticū reſp. quo magis te expecto, teque videre q̄primum cupio. major mihi leuatio afferri nulla poteſt, q̄ cōiūctio cōſuetudinis, ſermonumq. noſtrorum. q̄q̄ ſperabam tuū aduētum (ſic .n. audiebam) appropinquare. ego aūt cū multis de cauſis te excepto quamprimum videre, tum ēt, vt ante commentemur inter nos, qua rōne nobis traducendum ſit hoc tp̄s, quod eſt totum ad vnius voluntatem accōmodandum, & prudentis, & liberalis, &, vt perſpexiſſe mihi videor, nec à me alieni, & tibi amiciſſimi. quod cum ita ſit; magnæ tamen eſt deliberationis, quæ ratio ſit ineunda nobis, non agendi aliquid, ſed illius conceſſu, & beneficio quieſcendi. Vale.

* alias, tēp. fue. vt eos tum vel eor̄ tū
* alias, conſanuiſſe

HVB. EGo vero) Rñdet Cicero ſuperiori epiſtolæ Seruij Sulpicij, quem nō ſine cauſa dicit optaſſe in ſuo grauiſſimo caſu, ppea q̄ ſi abſens literis ei profuit, multo magis profuiſſet, ſi ſibi affuiſſet. Dicit tñ nullum officium conſolationis, quæ poſſet in tali caſu afferri, prætermiſſum eſſe à Seruio eius filio erga ſe. Deinde commemorat ea, quæ faciant dolorem ſuum grauiorem, & intolerabiliorem de morte filiæ. Poſtremo multis de cauſis dicit ſe cupere videre, & alloqui ipſum Seruium. & pcipue, vt inter ſe conferant, & conſtituant quo modo vtriq; traducendum ſit illud tp̄s quo reſp. erat in ptāte Cæſ. vt ēt ſcribit j. epiſt. iiij. lib. [Ego] vt ſupra notauimus, & veritatem, & grauitatem ſententiæ præ ſe fert in principio orationis. [Vt ſcribis] Qui vt ſcripſerat Seruius, qui illic affuiſſem &c. [Quantum] ratio quare vellet eum affuiſſe. [Præſentia] .ſ. tua.i. ſi pñs fuiſſes. Eſt aūt argm̄ a minori ad maius, & eſt ſenſus qm̄ potueris me iuuare conſolando, ſi pñs fuiſſes, clare ex hoc intellexi q̄ lectis lr̄is tuis, multum conſolationis accepi. [Propè] Aeque, ferè, æqualr̄, vt .n. præcedenti epiſt. nota notauimus communicatio doloris ſolet eum facere leuiorem. [Ex eo] Ex ea re. [Acquieui] Mitigatus ſum. [Ea] talia,

talia,adducit enim Seruius & exempla,& rationes efficaciſſimas,
vt viſum eſt ſupra. [Leuare) Minuere, & leuem facere. [Luctum)
Mœrorem. [Non mediocrem).i.maximum,liptote eſt. [Adhu-
buiſti) Adhuaiſti.[Dolorem)Diaerat.n.Seruius. Sanè quam pro
eo ad debui,grauiter moleſteq. tuli. Deinde paulo poſt.coramq.
meum dolorem tibi declaraſſem. [Tuus) Filius. [Officijs)Debi-
tis.[Illi tépori) Nam luctuoſo & triſti.[Declarauit)Aperte oſten
dit. [Quam gratum) quia demonſtrauit,ꝙ ſi ita faceret erga me,
faceret tib rem gratiſſimam.[Fore) Futurum.[Talem animum)
Tam officioſum & humanum. [Cuius) Seruij tui. [Iucundiora)
Cum non erat de rebus lugubribus. [Nunquam gratiora) Quia
nunquam ſunt gratiora beneficia quam cum in neceſſitate præ
ſtantur. (Oratio tua) Prudentiſſima abundans & exéplis,& ſentē
tijs. [Et ſocietas ægritudinis).i.communicatio quædam doloris
Auctoritas – tui cum meo propter caſum meum. [Auctoritas) Exiſtimatio &
opinio,quæ de te optima habetur.[Turpe)Non conueniens mi
hi,inhoneſtum.[Vt) Sicut. [Tali) Tam excellenti,quia auctoritas
hominis plurimum valet ad perſuadendum, vnde Virg. Tum pie
tate grauem ac meritis ſi forte virum quem Conſpexere, ſilent,
arrectisq. auribus aſtant.Ille regit dictis animos,& pectora mul
Opprimor – cet.[Opprimor)Deijcior,obruor ipſo dolore. [Via reſiſti dolo-
ri)vix fero & vinco dolorem.[Quòd)quia.[Deficiunt me) Dere
linquunt,abſunt à me. [Ceteris) Quos inferius nominat.[In ſi-
mili fortuna) In obitu filiorum. [Q. Maximus).ſ.Fabius qui An
nibalem mora fregit,de quo Ennius, Vnus qui nobis cunctando
reſtituit rem. De hoc & Liuius,& Plin.in viris il.uſtr.plene ſcri-
pſit,& Plut.plenius.[Conſularem virum) Qui conſulatum al.qñ
geſſerat. [Magnis rebus geſtis) Qui magna & præclara geſſerat,
quo fuerat magis dolendum, nam quanto pluris ſunt homines,
L. Paulus tanto grauius ferri ſolent eorum obitus. [L.Paulus).ſ.Aemilius,
is qui de Perſe rege Macedoniæ triumphauit. Is,vt inquit, Val.
Max. lib.5. cap.vlt.cum ex quatuor filijs duos iure adoptionis in
Corneliam Fabiamque gentem patris funere ſuo quartum ante
diem præceſſit, alter in triumphali curru conſpectu poſt diem
tertium expirauit. Itaque qui ad dandos vſque filios abundaue-
rat,in orbitate ſubito deſtitutus. quem caſum quo robore animi
ſuſtinuerit oratione quam de rebus à ſe geſtis apud populum ha
buit,hanc adijciendo clauſulam,nulli amb.guum reliquit. Cum
in maximo prouectu felicitatis noſtræ Quirites timerē, ne quid
mali fortuna moliretur, Iouē Opt. Max. Iunonemq. reginam &
Mineruam præcatus ſum, vt ſi quid aduerſi populo immineret,
totum in meam domum conuerteretur. quapropter bene habet,
annuendo enim votis id egerunt,vt vos potius meum caſum do-
M.Cato leatis,quam ego veſtrum ingemiſcam, hæc Vale. M. C. ſenior,
qui vt ſcr.Plut. in eius vita ex duobus filijs,alterum maiorem na-
tu cum imperator bella gereret amiſit.cuius mortem modice ac
ſapienter tulit,nec poſtea reip. minus inuentus fuit,de quo Cic.
in Læl.de amicitia,quomodo,vt alia omittam mortem filij tulit.
[Noſter Gallus)vtriuſq; amicus.[Ijs temporibus).i.talibus tempo-
ribus.[Eos tum ipſorum).i.propria. [Conſolaretur) Quia com-
penſabat amiſſionem filiorum honore dignitatis. [Ijs) Ei vel il-
li. [Commemorat) pro commemoraſti in epiſtola tua.ſ.prima
M.Cato dignitate,honeſtate &c. [Maximis laboribus) Studijs & vigilijs.
[Vnum)Solo. [Quod ereptum eſt).i.remanebat mibi filia, quæ
erat mihi ſolatium vnum poſt ea ornamenta amiſſa. [Negocijs
amicorum).i.defendendis amicis,ideo in Rheto. ad Heren. Etſi
negocijs familiaribus impediti.i.defenſionibus familiarum & a-
micorum non autem familiaribus,id eſt domeſticis quod decla-
ratur ex hoc loco. [Impediebantur) Occupabantur,detineban-
tur. amouent enim ſolicitudinem animi huiuſmodi negoci O-
uid. in epiſt. Herus ad Leandrum.

Vos modo venandos modo rus geniale colendo
Ponitis in varia tempora longa mora.
Aut fora vos retinent, aut vncta dona paleſtra, &c.

[Procuratione)Adminiſtratione. [In foro).i.non me delectabāt
cauſæ iudiciales,in quibus antea multum verſabar. [Aſpicere cu
riam) Quanto ergo minus adire eam, ſi ēt non poteram aſpice-
re,quia videbam nihil libere in ea agi poſſe, & ita oſtendit ſe o-
miſiſſe genus deliberatiuum, quod in curia agebatur. [Id, quod
erat).ſ.verum.[Me perdidiſſe)Amiſiſſe.[Fructus induſtriæ & for-
tunæ).i.oēs dignitates, & honores, quos partim mihi induſtria,
& ingenio meo comparauerā,partim fortuna ipſa mihi dederat.
[Ijs.n.duabus rebus)aut altera,eaſ.honores & dignitates com-
paramus,ſed vt plurimum plus valet fortuna ſine induſtria,q̄ in
duſtria ſine fortuna.[Sed)oñdit quam conſolationem de amiſſio
ne harum rerū acciperet, quod.ſ.videret hæc eadem alijs multis
accidiſſe, nam, vt vulgo fertur. Solatium eſt miſeris ſocios hēe
malorum. [Cū quibuſdā) Alijs,quibus eadem eſſent erepta, quæ
mihi. intelligit autem M.Marcellum,Brutum,& Caſſium,& reli-
quos,qui fuerant Pompeiani. [Frangerem me).i. animum meū
vincerem.[Quò confugerem).i.in quo eſſet mihi profugium ſo
lamē.ſ.filiam meam.[Etiam)Non ſolum noua.[Conſenuiſſe) Tē-
pore debilitata,tractum ab ætate,qua ſeneſcens debilitatur. [Re
crudeſcunt) Renouantur, tractum a vulneribus, quæ agitatione Recrudeſcunt
nimia interdum recrudeſcunt.i.cruda & noua fiunt.[Non enim)
Ratio quare ēt vetera recrudeſcant, & grauius ferat nūc amiſſio-
nem reip. quàm ante amiſſam filiā,& eſt ſenſus,ſicut tūc mœſtus
pp remp.habebam domi filiam, in cuius ſermone oē mœſtitiam
deponerem,ita nunc amiſſa filia,non habeo remp. ad quam poſ
ſim confugere,vt in ea deponā meos dolores. Ordo eſt. Vt cum
domus excipiebat me mœſtum à rep.quæ leuaret me, ſic nūc mœ
rens domo non poſſum cōfugere ad remp.vt quieſcā in eius bo
nis.[Non)adiungenda eſt hæc dictio non verbo poſſum,ſicut no
tauimus in ordine. [Tum).ſ.cum amiſimus ea ornamenta, quæ
cōmemoratus,& amiſſa rep.[Quæ)Domus.[Leuaret).ſ.me mœ-
ſtum. [Sic nunc) Amiſſa filia. [Domo) Domeſtico incommodo
obitus filiæ.[Confugere)Auxilij & ſolatij cauſa venire. Virg.Ad
te confugio & ſupplica tua numina poſco. [Bonis eius).ſ.reipub.
quia amiſſa ſunt. [Itaque) Refert ex ſupradictis, ꝙ neque iuuat
eum eſſe domi,nec in foro.[Domo) Propter mœrorem filiæ,cu
ius eſt neceſſe me meminiſſe cū ſum domi. [Et foro) Propter in
commodum reip. [Quòd) Quia, & eſt ratio quare abſit domo.
[Nec domeſticum)Ratio quare abſit foro,quia nec in domo in-
uenit amplius conſolationē de amiſſa repub.nec in foro habet
conſolationem amiſſæ filiæ quia amiſſæ ſunt dignitates, quæ po-
tuiſſent ipſum conſolari.[Quo)pp quam rem.[Magis)quam ex-
pectarem,ſi modo eſſem in hoc dolore. [Nulla ratio).ſ.conſo-
lationi.[Maior)Efficacior.[Conſuetudinis)Conuerſationis.[Ser
monum noſtrorum)Collocutionum.[Appropinquare) Propin- Appropinquare
quum eſſe.Appropinquare non ad locum hic, ſed ad tempus re Cōmentemur
fertur, vt ſupra notauimus alio loco. [Demultis) Propter mul-
tas.[Tum etiam)Maxime.[Commentemur) conferamus,collo
quamur,diſputemus. Cic.in Læl.de Am.Cum in hortos.D.Bruti
commentandi cauſa,vt aſſolet,veniſſemus. [Traducendum) A-
gendum,prætereundum.[Hoc tempore) Quo reſp.eſt in pote-
ſtate Cæſaris.[Vnum) Cæſ. vt ſupra. Adhuc ſum in hac ſententia
nihil vt faciamus,niſi ꝙ maxime Cæſ.velle videatur.[Et pruden
tes)Cæſ.[Nec à me alienus) Quia non me ſpernit,imò videtur a-
mare. [Cum ita ſit).i.quam ita ſit ꝙ Cæſ. neque a me ſit alienus,
& tibi ſit amiciſſimus.[Magnæ)Conſideratæ,& prudenter,& diu
cogitatæ. [Ineunda) Aggredienda ſuſcipienda. [Non agendi)
quia facultas agendi aliquid nobis erepta eſt. [Quieſcendi) viuē
di in ocio.vt in j.lib. Ocium nobis exoptandum eſt.

EGO vero) Quanti apud Cic. ponderis fuit huiuſmodi cō PHILIPPVS
ſolatio,quam expoſuimus,his literis facile cognoſci poteſt. De-
monſtrat in primis conſolationis effectum,qui lectis eius literis
aliquantulū acquieuit,multo magis ſi ipſe affuiſſet. Dicit præter-
ea ꝙ Seruius eius filius omnia præſtitit in illo acerbiſſimo caſu,
quæ a homine amiciſſimo præſtari potuiſſent. Inde doloris ſui
cauſas oſtendit & quæ languorem ſuum acerbiorem eſſe faciunt.
Demum reditum eius expectare ſe dicit,ac eum deſiderare maxi
me multas ob cauſas quam primū venire, vel potiſſimum vt in-
ter ſe conſtituant quonam pacto illud tempus vterque ipſorum
traducendū ſit,quo ad manus Cæſaris omnia peruenerūt.[Ego) Ego
cum ſuo pondere, & in principio orōnis maiorē grauitatem in
dicēdo præ ſe fert. [Vero) nūc conſentientis eſt,vt apud Terent. Vero
Ego vero maneo. [Quantum.n.) Rō quare voluiſſet,vt Seruius
affuiſſet.[Præſens)A minori ad maius eſt argū. [Aeq;) Similiter
nam cum quempiam ſitr dolore,vt nos dolemus, dolor nobis o-
mnino ſit leuior.[Facile) Caue dicas facilē,quo antiqui vtebātur Facul
pro benigne, dicebant ēt facul, & difficul, pro facile,& difficile. Difficul
[Leuare)leuem reddere.Virg.Noſtrumq.leues quæcunque labo Leuare
rem.rationes intellige,quibus Seruius eſt vſus.[Dolorem) ex eo
quod ſcripſerat Seruius. Sanè q̄ grauiter,& moleſte tuli.Et item,
coramque meum dolorem tibi declaraſſem. [Seruius tū tuus)
Ambo Seruij dicebantur pater,& filius.Quantam igitur iſte Ci-
ceroni conſolationem præſens attulerit, non paucis exponit.
[Illi tempori) Calamitoſo,inefficaci,& mœſto. [Quanti face-
ret).i. exiſtimaret tibi gratum. [Tibi gratum) Non ſolum mihi Iucūdum
ſed tibi gratum,cum ita ſe haberet in meo luctu. [Iucundiora ſæ Gratum
pe)nunquam tamen gratiora.i.iucundum in rebus lętis dicimus,
gratum in rebus aduerſis. Quod in epiſtola ad Luceium oſten-
dit.amor tuus ex omnibus partibus, ſed oſtendit in his literis,
quas à te proxime accepi,ſed ille quidem ignotus, ſed tamen gra
tus,

tus,& optatus,dicerem iucundũ,niſi id verbum in omne tempus perdidiſſem. Ineſt ēt in iucundo gratia quædam, oblectamentũ: Ingrato aũt quædã vtilitas & fructus. [Oratio tua] Suauiſſimis, & ſapientiſſimis ſententijs plena,& exempla. [Societas] Prope æque dolendo. [Auctoritas] Exiſtimatio tua quæ profecto apud omnes eſt maxima. [Turpe] Non mihi conueniens. [Præditus] tam virtute,quã vitio præditum hominum dicimus. Itaque non recte præditum pro ornato,ſed pro habente exponemus vt præditus ſum virtute,habeo virtutem,& præditus ſum vitio, habeo vitiũ. Teren. Qui haberem filium tali ingenio præditum. Et Cic. pro Sylla ſingulari inhumanitate,& crudelitate præditum,nec dicas,à te præditus ſum virtute,id.n.latinitas non admittit. [Reſiſto dolori] obluctor,& vix dolorem perpeti poſſum. [Exempla] Eſt enim exemplum, vt ait Cic. dicti aut facti certi auctoris nomine facta propoſitio. [Deficiunt] Deficio te,& deficio a te primum ſignificat relinquo te abſum tibi, alterũ recedo à fide tua, & quaſi rebello, vt Boi defecerunt a Romanis, vnde defectio pro rebellatione ponitur,& non deficiunt,pro relinquunt,quia poſt ſe tenet accuſatiuum. [Simili fortuna] Morteni filiorum. [Q. Fab. Max.] Hic eſt ille de quo Ennius: Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem, & multa de eo præclara leguntur, vel potiſſimum apud Liuium in Bel. Pun. cõtra Hannibalem Carthaginenſium ducum. filium habuit,qui conſul fuit & magnis rebus geſtis illuſtratus, & viuo patre extinctus eſt,in eius funere pater orauit in foro,& orationem inde,quam habuit in lucem edidit. Lege Plut. in vita Q. Fabij Max. [L. Paulus] Aemilium dicit,qui de Perſe Macedoniæ rege triumphum egit. Audi quæ de hoc hoīe Val. in quit lib.5. Ex quatuor filijs formæ inſignis, egregię indolis duos iure adoptionis in Corneliam Fabiamq. gentẽ tralatos, ſibi ipſe denegauit.duos et fortuna abſtulit. Quorum alter triumphum, patris funere ſuo quatriduo ante diem præceſſit,alter in triumphali curru conſpectus poſt diem tertium expirauit. Itaq; qui ad donandos vſque filios abundauerat,in orbitate ſubito deſtitutus eſt quem caſum quo robore animi ſuſtinuerit,oratione quam de rebus à ſe geſtis apud populum habuit, hãc adijciendo clauſulam, nulli ambiguum reliquit. Cum in maximo prouentu felicitatis veſtræ Quirites timerem, ne quid mali fortuna moliretur, Iouẽ Opt. Max. Iunonemq. reginam, & Mineruam precatus ſum,vt ſi quid aduerſi P. R. immineret,totum in meam domum conuerteretur. Quapropter bene habent ſe res,annuendo.n. votis meis id egerunt,vt vos potius meũ caſum doleatis, quã ego veſtrum ingemiſcerem. Sed vberioribus verbis hæc apud Plut. legimus in vita Pauli Aemilij. cuius ſententiam ita traduximus. Cum quatuor eſſent Aemilio liberi duos in adoptionẽ dedit alienæ familiæ Scipionem,& Fabiũ. Duos vero quos deinde ex altera vxore ſuſceperat in ſua familia retinere duxit. Sed eorum alter annos xvj.natus quinq; duntaxat ante diebus quã triumphũ ageret,extinctus eſt. Alter vero xij. annum agens tertiam die poſt triumphum obijt mortis diem. Triumphauit autem quamprimum poſt funus primi filij. Deinde vero poſt triũphum magnanime ductum altero extincto filio, P.R. in concionem vocauit,vbi luculentiſſimam orationem habuiſſe dr̃: quam etiam Plut. ſuis verbis complexus eſt,vbi eam leges. [Noſter Gallius] Ciuis Romanus iure conſultus. M.Cat. Cenſoriũ intelligit. duos hic filios habuit matribus diuerſis,& ætatibus longe diſpares,vt inquit Gellius. Nã iam adoleſcente altero,matre eius amiſſa, ipſa quoq; multum ſenex,Solonis clientis ſui filiam virginem duxit in matrimonium, ex qua natus eſt ei M. Cato Solonianus. Alter eius filius natu maior,de cuius morte nunc agitur,pretor deſignatus parte viuo mortuus eſt,egregios de iuris diſciplina libros reliquit. At Plut. in vita Catonis ait. Ex duobus filijs alterum maiorem natu, cum bella imperator gereret,amiſit, de quo etiam meminit Cic. in Lælio ſuo. quo,vt alia omittam, mortem filij tulit.i.tam æquo animo & ſapienter tulit. [His temporibus] Quibus reſp. florentibus erat. [Amicorum negotijs] In defendendis amicis,quorũ maximus numerus fuit. Inter quos defenſus eſt. L. Flaccus repetundarũ opinione omnium damnatus. Et alij innumerabiles. [Reip. procuratione] In adminiſtranda rep. in qua tantum gloriæ conſecutus eſt. [In foro] Genere iudiciali. [Aſpicere curiam non poteram] In genere deliberatiuo. Eſt enim forum quo iura tractantur, vñ forenſes Cic. orationes dictæ ſunt illæ, quas ẽgit in foro, vt pro Q. Ligario,pro Roſcio Sex. pro A. Cluentio, proq. multis alijs, quos hic eſſet longum dicere. In curia vero magna cũ laude verſatus eſt,& quas habuit in curia. & ad populum orationes has publicas appellamus,vt de lege Manilia,de lege agraria,de proſcriptorum filijs, deque multis alijs rebus, & perſonis qua in eius vita poſuimus. [Induſtriæ] Exercitationis in rebus honeſtis, ab indulgendo appellatam,hoc eſt operam dando ſiue abnuendo,qđ maximum habeat in rebus agendis ardorem. Hęc quæ dixi. [Fructus] honores dicit & dignitates,quas tum induſtria Cic. dederat, tum fortuna, his.n.iſta comparantur, ſed maiorem vim habet in his fortuna q̃ induſtria. [Seu cum cogitarem] demonſtrat quam conſolationem arrepiſſet. [Et cum quibuſdam,] q.d. cum omnibus. qui reip. ſtatum & libertatem colunt, vt Brutus, & Caſſius. [Frangerem] vicerem me ipſum. [Habebam quò confugerem] Tulliolam,apud quam omnem animi mei moleſtiam,& mœrorem deponebam. [Graui vulnere] Mortæ filiæ. [Conſenuiſſe] iam debilitatem eſſe,tranſlatio a ſenibus. [Recrudeſcunt] Renouantur. Tranſlatio à vulnere. [Non enim] Ratio eſt quare illa mala recrudeſcerent, & cur grauius nunc amiſſam remp. ferret, quã ante mortem filiæ. Senſus eſt,cum eram aliquã mœſtus à repub. confugiebam domum ad filiam,quæ leuaret mihi mœſtitiam. At nũc domo filia mœrens non habeo quod ad remp. cõfugere poſſim,quę leuet luctum mihi. Ordo, nõ poſſum ſic nunc domo mœrens ad remp. confugere, vt tum me a rep. &c. Domo abſum & foro,quia nec domi,nec in rep. aliquid tam conſolationis inuenio,quia & filiam perdiderim,& remp. [Maior rõ] Cum multas attuleris rationes,vt hunc dolorem,æquo animo feram, nulla vr̃ maior ratio afferri poſſe, quã quod quamprimum venias, & coniunctionem conſuetudinis,& ſermonum noſtrorũ habeamus. [Commentemur] Meditemur,& conferamus. [Traducendum] Percurrendũ. [Hoc tempus] .i. reip. calamitoſum & in ptãte Cæſaris poſitum. [Viuus] Cæſarem dicit. [Videor] Exigit elegãtia ſermonis latini,vt ſic dicamus videor tibi benedicere, videris mihi bene ſcribere, & ille vr̃ mihi optime diſputare,& videmur nobis errare, vos qđ mihi videmini,illi mihi videtur ludere,caue dicas vr̃ tibi,quod ego benedicam, & videtur mihi quod tu bene ſcribas, & vr̃ mihi quod nos male agamus,& huiuſmodi. [Nec a me alieni] Amabat eum Cæſ. atque Cic. amicitiam hĩc vehementer optabat. Principio.n. belli ciuilis honoratus eſt eum Cæſ. vt cum ipſo ſentiret. Sed maluit cum Pomp. vinci, quã cum Cæſare victorem eſſe, pulſo ex Italia Pomp. Romam profectus Cæſar multa de Cic. conqueſtus tandem orauit,vt Romæ vellet eſſe. cui Cic. reſpondit, ſibi adeſſe nõ poſſe,vbi quid dicendum eſſe,tacere oporteret,reſpondit Cæſar ſuper hoc deliberandum, paulo poſt iterum ſcripſit ſe illi ignoſcere,quod non adfuiſſet,idq. in optimam partem accipere. Inde poſt victoriam in Pharſalia Cæſar in Italia redeunti Cic. apud Tarentum factus eſt obuiam,quem Cæſ. perhumaniter complexus eſt, multa cum eo locutus. Inde Romam ſe contulerunt, & qm̃ ſumma rerũ arbitrio vnius tenebatur. Tullius ocio literario ſeſe tradidit,& in villa ſua morabatur, in vrbem non veniebat niſi ſalutandi gratia,aut alicuius amici ſui defendendi cauſa,vt pro Q. Ligario, pro Deiot. rege,pro M. Marcel. quos apud Cæſ. valde iratum detenſit. Illius conceſſu,& beneficio, vt ſi quis concedit,aut donat nobis Cæſ. in eo conquieſcamus,nec aliud agamus, vt alibi dixit Tullius, adhuc ſum in hac ſentẽtia, nihil vt faciamus niſi quod maxime Cæſ. velle videatur.

EGO vere &c.) Reſpondet ſuperiori epiſtolæ Seru. Sulpicij, eumq. preſentem libenter mire expoſcit, vt de ratione vitæ inter ſe cõſultent, vt cum ordine latius patebit. Ordo aũt eſt. O Serui, ego vero.i. pro certe, & circa ſimulationem, vellem ſup. vt affuiſſes,vt ſcribis,in meo dolore grauiſſimo.ſ. de morte filiæ. Enim pro quia, ego facile intelligo quantum potueris .i. potuiſſes me adiuuare præſens.i.ſi præſens fuiſſes. Alij legunt præſentia,ſupp. tua,quod quadrat cum particula literis,& conſolando,& dolendo prope.i. quaſi, æque.i. æqualiter, atque ego intelligo, inquam ex eo,quod acquieui aliquantulum literis tuis. Nã tu,&.i. ſimul ſcripſiſti ea,quæ poſſent ſeruare.i. diminuere luctũ, & ipſe.i. tute adhibuiſti,non mediocrem,ſed ingentem dolorẽ animi, in me cõſolando, Tamen.i. licet præſens non fuiſti,& abſens ſatisfeciſti. Seruius tuus.ſ. filius, declarauit omnibus officijs.i. quæ potuerũt tribui illi tempori. & .i. ſimul, quanti ipſe fecerat me,& quam.i. quantum,putaret talem animum ſuum ergã me, fore.i. futurum gratum tibi. Cuius.ſ. filij tui officia fuerunt.ſ. id eſt quod ſcire licet,cum ſit euidens ſæpe iucundiora mihi, quia in re læta,in qua eſt iucunditas,cũ nunquam fuerunt gratiora.i. acceptiora,& vtiliora mihi. Autem.i. ſed,non ſolum oratio tua penẽ.i. quaſi, ſocietas.i. æqualitas ægritudinis.ſ. animi ex dolore, ſed ẽt auctoritas tua conſolatur me. Ego enim exiſtimo turpe me non ferre ita caſum meum, vt præditus.i. præter cæter.i. deo & natura, ac ſtudio meo donatus tali ſapientia,putas ferendum,ſup. eſſe. Sed ego opprimor.ſ. dolore interdum, & vix.i. cũ difficultate reſiſto dolori, quod ea ſolatia.i. eæ res conſolatoriæ deficiunt.i. deſerunt me, quæ non defuerunt in ſimili fortuna cæteris, quorum propono

Exemplũ.
Defectio
Q. Fab. Max.
L. Paul.
Forum
Forẽſes orõnes.
Induſtria
A S C.

nobis exempla. Nam & quintus.ſ.Fabius Max. qui amiſit filium conſularem.i.qui conſulatum geſſerat,virum clarum.i.illuſtrem magnis rebus geſtis.i.poſtquam magnas res geſſerat. Et Lucius Paulus.ſ.Macedonicus, q Perſam regem in triumphum duxit,q ſeptem diebus.i.ſpatio ſeptem dieꝝ, amiſit duos.ſ.filios. precatus deos,vt ſi qd detrimenti reip.pararent,in domum ſuã deflecterent. Et Gallus noſter.ſ.familiaris, & M.Cato,qui perdidit filium,ſummo ingenio,& ſumma virtute.i.habentem ſummum ingenium,& ſummam virtutem,fuerunt.ſ.omnes dicti,ijs.i.talibus tp bus,vt dignitas ipſorum,quam conſequebantur ex rep.conſolaretur, tum.i.tunc, eos. Autem, ſed vnum illud ſolatium,quod ereptum eſt,videlicet filia indulgentiſſima manebat.i.reliquum, aut reliqua erat mihi ijs ornamentis,quæ ipſe.i.tu cõmemoras, hoc eſt conſolari,& augurali dignitate, & quæ eram adeptus maximis laboribus amiſi.ſ.per occupationem reip. a Cæſ.cogitationes meæ non impediebantur negotijs amicoꝝ,non impediebantur pro curatione reip.quia nihil libebat ſupp.mihi agere in foro.ſ. iudiciali pro amicis, & non poteram præ indignatione aſpicere curiam.i.ſenatum,vbi pro rep.ſtare ſolebam. Ego exiſtimabam.i.iudicabam,id quod erat.ſ.me perdidiſſe oẽs fructus, & .i.ſimul,induſtriæ.i.naturalis artis, & fortunæ meæ.i.per fortunã acqſitos. Sed cum ego cogitarem hæc.ſ.incommoda,& damna, eſſe mihi cõia tecum,& cum quibuſdam.ſ.alijs bonis,& cum ipſe .i.egomet, frangerem iã me.i.ꝓpoſitum meum dolendi de amiſſione honoꝝ,& bonoꝝ,non filiæ,& cogerem me ferre toleranter.i.patienter, illa.i.tam inſignia aduerſa, videlicet amiſſionem fructuum induſtriæ,& fortunæ, ego habebam.ſ.ante mortẽ filiæ quò.i.ad quã, confugerem.ſ.ſolatium habiturus, & vbi.i.in qua, conquieſcerem.i.tranquillitatem animi inuenirem, & in cuius ſermone,& ſuauitate.ſ.ſermonis,& moꝝ, ego deponerẽ.i.exuerem,& reijcerem oẽs curas,& dolores. Aut.i.ſed,nũc.ſ.poſt mortem filiæ,ẽt illa quæ videbãtur conſenuiſſe.i.antiquata, & ẽ memoria p longitudinem tpis deleta,recrudeſcunt.i.recentia, rurſus fiunt,& in priore ægritudine, hoc vulnere tã graui.ſ.de morte filiæ accepto.Non.n.&c.Ordo eſt.Enim.i.qa,vt quemadmodum,domus.i.familia, & præcipue filia excipiebat me,tum.i.tunc ante mortem filiæ,& ſtante rep. mœſtum.i.reuerſum mœſtum a rep.i.ſi qd aduerſi in rep.vidiſſem excipiebat, inquit, quæ.i.talis quæ,aut;quæ.i.vt leuaret me.ſ.ab ea ægritudine,ſic ego mœrens nunc domo pp mortem filiæ non poſſum confugere ad rẽp. vt acqeſcam.i.tranquillitatem animi accipiam,in bonis eius.Itaque .i.& ita, ego abſum, & domo, & foro,q.ſ.quia, nec domus põt iã conſolari.i.cõſolando leuare, eum dolore quem capio à rep. nec reſp.poteſt conſolari dolorẽ domeſticum.i.quem capio domi ob mortem filiæ. quo.i.quocirca, ego expecto te magis.ſ.q expectarem,ſi aliunde conſolationem inuenirem, & cupio videre te quamprimum.i.valde cito. Maior,rõ.ſ.ad conſolationem nulla poteſt afferri mihi, q̃ coniunctio conſuetudinis.i.frequentis conuerſationis,ſup.tuæ & ſermonum tuoꝝ, q̃q̃.i.tametſi,ſperabam aduentum tuum ꝓpinquare,audiebam.n.ſic.Ego aũt cum .ſ.ita ſit, q exopto te videre qprimum, de multis cauſis.i.ob multas cauſas, tum.i.multo magis ẽt vt cõmentemur.i.cõmiſcendo diſqramus inter nos ante.ſ.q tps,aut opportunitas elabatur, qua rõne.i.via & modo, hoc tps ſit traducendũ.i. tranſigendũ nobis, qd tps eſt accõmodandum.i.cõformandum totũ ad voluntatem vnius.ſ.hois.vtpote Cæſ. & prudentis, qa modeſte, & ſagaciter vſus eſt victoria,& liberalis, qa clementer multis ẽt gratis ignouit,& vt videor pſpexiſſe,nec.i.non ẽt alieni a me,qa Cæſ. Cic. monuerat,vt à bellis ciuilibus abſtineret, & poſt victoriam eum ſæpe amice ad curiã inuitarat, & amiciſſimi tibi,qa ſæpe abſentẽ laudarat. Quod cũ ſit ita,tñ eſt magna deliberationis,quæ rõ ſit incũda.i.inceptãda nobis,non agendi aliqd ſed perqeſcendi,cõceſſu.i.p cõceſſum, & beneficio.i.p beneficium illius.ſ.Cæſaris.

ARGVMENTVM.

Marcellus collega Seru. Sulpicij qui in conſulatu in initio belli ciuilis fuerat ſecutus Pompeium, & cum eo apud Pharſaliam in fugam verſus, Athenas ſe contulit, vt perpetuum exilium agere decreuerat, quia non putabat ſibi tutum Romæ fore, vbi Caſar hoſtis ſuus regnaret. Verum cum Cic. & alij multi eſſent à Caſare humane in vrbem excepti, agebat cum Caſare de Marcello reſtituendo,ad quod reſpondit Caſar, ſe id non grauatum facturum, ſed ſuſpectam habere voluntatem Marcelli in ſe,an videlicet reſtitui velit. Quod cum Marcello indicaſſet Cicero, ille perſiſtebat in propoſito,à quo eum nunc dehortatur idem Cicero, docens etiam illis eſſe periculum, cum ſub Caſaris ſit poteſtate, & eo grauius, quod Caſari magis abſens quam præſens ſit ſuſpectus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Suadet Marcello,vt relicta ſua ſententia,qua perpetuum exilium ſibi decreuerat, Romam redeat, & Caſaris humanitate fruatur.

M. CICERO S. D. M. MARCELLO. 7

ETſi,eo te adhuc conſilio vſum intelligo,vt id repræhendere non audeam; nõ quin ab eo ipſe diſſentiam;ſed q ea te ſapientia eſſe iudicem,vt meũ conſilium non anteponam tuo: tñ & amicitiæ noſtræ vetuſtas,& tua ſumma erga me beneuolẽtia, quę mihi iam à pueritia tua cognita eſt,me hortata eſt,vt ea ſcribere ad te,quæ & ſaluti tuæ cõducere arbitrarer,& non aliena eſſe ducerem à dignitate. ego cum te eſſe, q horum malorum initia multo ante videris, q conſulatum magnificẽtiſſime,atq; optime geſſeris,præclare memini. ſed idem ẽt illa vidi, neq; te conſilium ciuilis belli ita gerẽdi, neq; copias Cn.Pompeij, nec genus exercitus probare ſemperq. ſumme diffidere. qua in ſententia, me quoque fuiſſe memoria tenere te arbitror.itaq; neque tu multum interfuiſti rebus gerẽdis:& ego id ſemper egi,ne intereſſem.non.n.ijs rebus pugnabamus qbus valere poteramus,conſilio,auctoritate,cauſa quę erãt in nobis ſuperiora,ſed lacertis, & viribus, quibus pares non eramus.victi ſumus igitur,aut ſi vinci dignitas non poteſt fracti certe,& abiecti. in quo tuum conſilium nemo poteſt non maxime laudare qd cum ſpe vincendi ſimul abiecisti certandi ẽt cupiditatem;oſtẽdiſtiq;,ſapientem, & bonum ciuem initia belli ciuilis inuitum ſuſcipere, extrema non libenter perſequi. q non idem conſilium quod tu,ſecuti ſunt; eos video in duo gña eſſe diſtractos. aut enim renouare bellum conati ſunt. hique ſe in Africam contulerunt; aut quemadmodum nos,victori ſeſe crediderunt.mediũ quoddam tuum conſilium fuit, quia hoc fortaſſe humilis animi duceres,illud pertinacis. fateor, à pleriſq;, vel dicam ab omnibus ſapiens tuum cõſilium,à multis & magni ac fortis animi iudicatum: ſed habet iſta ratio, vt mihi quidem videtur,quendam modum: preſertim cum tibi nihil deeſſe arbitrer ad tuas fortunas omnes obtinendas,præter voluntatem. ſic enim intellexi,nihil aliud eſſe, qd dubitationem afferret ei, penes quẽ eſt poteſtas, niſi quod vereretur, ne tu illud beneficiũ omnino non putares. de quo quid ſentiam, nihil attinet dicere;cum appareat, ipſe quid fecerim.ſed tamen ſi iam ita conſtituiſſes,vt abeſſe perpetuo malles. quã ca,quæ nolles,videre: tñ id cogitare deberes,vbicunque eſſes,te fore in eius ipſius,quem fugeret, poteſtate.qui ſi facile paſſurus eſſet.te carerem patria,& fortunis tuis quiete,& libere viuere: cogitandum tibi tñ eſſet,Romę ne,& domi tuę,cuiuſmodi res eſſet,an Mytilenis,aut Rhodi malles viuere, ſed, cum ita late pateat eius poteſtas, quem veremur, vt terrarum orbem cõplexa ſit:non ne mauis ſine periculo domi tuæ eſſe, quam cum periculo alienæ? equidem, ẽt ſi oppetẽda mors eſſet, domi,atq; in patria mallem,q̃ in externis, atq; alienis locis,hoc idem oẽs,qui te diligũt, ſentiũt; quorũ eſt magna pro tuis maximis,clariſſimiſq. virtutibus multitudo,habemus ẽt rõnem rei familiaris tuę, quam diſſipari nolumus. nam etſi nullam põt accipere iniuriam,quæ futura perpetua ſit,ꝓpterea q neq; is, q

tenet

tenet remp. pateretur, neque ipſa reſp. tamen impetũ prædonum in tuas fortunas fieri nolo. ij autem qui eſſent, auderem ſcribere, niſi te intelligere conſiderem, hic te vnius ſolicitudines, vnius etiã multæ, & aſſidue lacrymæ, C. Marcelli, fratris optimi deprecantur. nos cura, & dolore proximi ſumus, precibus tardiores, ꝙ ius adeũdi, cum ipſi deprecatore eguerimus, nõ habemus. gratia tantum poſſumus, quantum victi: ſed tñ conſilio, ſtudio Marcello non deſumus, à tuis reliqs non adhibemur. ad omnia parati ſumus. Vale:

LVB. ETſi) M. Marcellus is, qui collega. S. Sulp. fuerat in conſulatu initio bellorũ ciuilium, tunc partes Pomp. maxime ſecutus eſſet, & audiuiſſet poſtea victo Põp. Pharſalico prælio contulerat ſe Athenas vbi conſtituerat agere exilium perpetuum, qa putabat ſe non poſſe eſſe tutũ Romæ, qa Cæſari aduerſarius fuiſſet. Verũ cum tam Cic. & pleriq; alij iam etiam reſtituti in patriam concedente Cæſare, Cic. id agebat, vt M. quoq; Marcel. reſtitueretur, quod quidem Cæſ. iam promiſerat ſe conceſſurum, licet diceret ſe adhuc habere ſuſpectam voluntatẽ Marcelli. Marcel. vero perſtabat in propoſito velle omnino abeſſe Roma & vt vitaret pericula, quæ ſibi Romæ eſſent, & ne videret oppreſſionem reip. Itaque Cic. hac epiſt. nititur perſuadere, vt omnino redeat in patriam exiſtimetque vbicunq; ſit ſe eſſe ſub poteſtate Cæſ. & ꝙ ſi non videret oppreſſionem reip. & tyrannidem Cæſ. cogetur tamen audire, tñ quo non erit multo minor dolor. Ne aũt indignetur Mar. ꝙ Cic. eũ conſolat, Cic. in principio epiſt. & prudentiam, & conſilium eius quod etſi hucuſque honeſtum fuit, tñ nunc mutandum dicit. [Adhuc) hucuſque. [Eo conſilium) vt. ſ. abeſſes à patria. [Quin) vt non. [Diſſentiam ab eo) quia te vera diſſentio, neq; mi placet. [Sed ꝙ) Ratio quare non audeat id rep̃hendere. cum ei non placeat. [Ea ſapientia) Tali ſapientia. [Nõ anteponam tuo) non exiſtimem eſſe melius tuo, qa puto te multo ſapientiorem eſſe q̃ me, & licet nõ probem tuum conſilium, exiſtimo tñ non ſine cauſa a te ſapientiſſimo viro eſſe ſuſceptũ. [Tamen) Licet non audeam reprehendere tuum conſilium. [Vetuſtas) Antiquitas qa iam multis annis eſt inchoata. Cic. in Læl. de Amic. maxima eſt. n. vis vetuſtatis, & conſuetudinis. [Quæ) Beneuolentiam tua erga me. [Hortata eſt) Induxit, quia tenemur, quærere vtilitatem eius à quo amamur. [Conducere) vtilia eſſe, conduco. n. datiuo iunctum ſignificat prodeſſe & vtile eſſe. [Non aliena) non abſurda. [A dignitate) ſ. tua quam exiſtimarem nõ eſſe contra dignitatem & honorem tuorũ. Nam conſilia omnia debent reſpicere non ſolum vtilitatem amici, ſed honeſtatem, quæ duo dicit Cic. à ſe ſeruata [Ego) Laudat Cic. prudentiã M. Marc. & cõſilia qbus vſus eſt, & ante bella ciuilia & in ipſis bellis, vt facilius pſuadeat qđ ei faciendũ ſit poſt finẽ horũ bellorũ ciuilium. [Conſulatum) In quõ habet collegã, vt diximus, Ser. Sulp. [Præclare) Optime. [Sed idem) .i. ego idem. qui memini ſupradicta. [Vidi illa) .ſ. quæ ſequuntur. Ordo eſt. Sed ego idem vidi illa te neque probare cõſilium belli ciuilis ita gerendi, nec copias &c. [Conſilium) Modum. [Ita) Sic vt geſtum. [Copias) Exercitum. Sic em̃ ſignat in plurali. Saluſt. In gentes hoſtiũ copias parua manu fuſas. Virg. tñ metri cauſa dixit. Quæ ſit me circum copia luſtro. [Neque copias) .ſ. quas habebat minores, quæ tanto bello eſſent neceſſariæ. [Genus exercitus) Qui magis eſſet ex togatis imperitis belli, & ex Cappadocibus, & Aſianis, & oĩbus peregrinis, q̃ ex militibus Italicis, cum Cæſ. hrẽt robur militum exercitatiſſimorum, qđ non placebat Marc. [Te non p.) te non laudare, tibi nõ placere. [Diffidere) Subaudi & memini te diffidere. i. nullam hẽre fiduciam victoriæ Põpeianæ pp ſupradicta. [Summe) Valde. [In qua ſuit) In opinione ꝙ Pomp. non eſſet futurus victor. [Te tenere memoria) te meminiſſe, qa tecum cõloquebar. [Itaque) quia neq; probabamus exercitum Pomp. ſemper diffidebamus. [Rebus gerendis) quia poſtquam vidiſti male cedere Pomp. diſceſſiſti a bello. [Egi, ne interceſſem) Non negat ſe interfuiſſe, ſed egiſſe ne intereſſet, ſi potuiſſet. [Quibus) Rebus. [Cõſilio) Auctoritate; hæ ſunt res, quibus dicit ſe potuiſſe valere, & contendere cum Cæſ. ſi his rebus eſſet pugnatũ, ſed pugnabatur viribus corporis, quibus longe erant inferiores; Cæſariani exercitatis, & induratis multis, & diuturnis bellis. [Cauſa) Honeſtate cauſę, qua potuiſſemus eſſe ſuperiores qa nos pro rep. illi contra remp. pugnabant. [Lacer) Subaudi pugnabimus. [Pares) .ſ. noſtris hoſtibus. i. æquales, & apti ad reſiſtendum. [Igitur) Propter ſupradictam cauſam, quia pugnabamus viribus, & lacertis. quibus non eramus pares hoſtibus nõ auctoritate & cauſa, qbus eramus ſuperiores. [Aut ſi) quaſi correctio eſt, qa occurrebat virtutẽ non poſſe vinci, ideo dixit. [Fracti) quaſſati, debilitati. Virg. Fracti bello fatiſq́. Fracti.
repulſi. Idem. Fractæ vires, auerſa deæ mens. [Certe) Saltem. [Ab Certe.
iecti) In contemptum deducti, & humiliati. [In quo) in qua re. [Nemo põt non laudare) .i. impoſſibile eſt, quin omnes laudent. [Abieciſti) Depoſuiſti. [Cupiditatem certandi) voluntatem pũgnæ, quia diſceſſiſti a bello. [Cum ſpe vincendi) Cum non ſperares victoriam poſſe amplius Pomp. contingere poſt cladem pharſalicam, ergo ſic intelligendum eſt, ꝙ cum ſpe vincendi abieciſti decertandi cupiditatem, id enim eſt ſapientis, quod declarat cum dicit. Oſtendiſti ſapientiam, & bonum &c. [Inuitum) Non libenter, ſed officio coactum. [Extrema) Finem bellorum. [Non libenter) Ne bellum videatur potius ſuſceptum cupiditate quàm officio. [Idem quod tu) .ſ. non perſequendi libenter extrema belli. [In duo genera) In duas conditiones. [Aut enim) Primum genus. [Conati ſunt) .i. fruſtra tentauerunt. Nam conari Conari
proprie eſt fruſtra aliquid tentare, & aggredi. Virg. Ter conata loqui. Niti aũt cum effectu, licet interdum cõfundantur. Iuuen. Niti.
Quid tanto dextro pede concupis, ut te Conatus non pœniteat votiq. peracti. [Renouare) Inſtaurare, qđ videbatur iam finitum Renouare.
morte Pomp. [In Africam) Cum Catone ad Iubam regem apud quem ſeparatæ ſunt vires, & maximi exercitus. [Contulerunt ſe) Acceperunt ſe. i. iuerunt. [Aut alterum g.) Quemadmodum nos. ſicut ego Cic. [Medium) quia noluiſti renouare bellum nulla ſpe victoriæ nec exiſtimare te victum. [Qui) Reddit rationem vtriuſque. [Hoc) .ſ. exiſtimare te victum. [Humilis) Abiecti, vilis ſicut fuerunt Marc. & Cato. [Illud) .ſ. renouare bellum nulla ſpe victoriæ. [Pertinacis) Obſtinati, ſicut Scipio ſocer. Pomp. & plerique alij. [Duceres) Exiſtimares. [Fateor) Deſcendit Cic. paulatim ad perſuadendum, vt iam velit flecti, & diſcedere ab eo propoſito, & Romam reuerti, præſertim cum tempus adiuuet hac mutationem conſilij. [A pleriſque) A multis. [Vel dicam) Correctio capiens quia exiſtimaſti ſine ſpe victoriæ eſſe pugnandum. [Magni ac fortis) Quia nunquam tñ exiſtimaſti te victum. [Iſta ratio) illa via tui propoſiti, ſiue conſilij ſupra dicti. [Quodam modum) Quendam terminum, ne minus progrediatur. [Præſertim) Ratio validiſſima ad mutandam rationem illius conſilij. [Oẽs fortunas) Patrimonium & dignitates tuas. [Præter voluntatem) .ſ. tuam. i. nihil deeſſe tibi vt tu velis, quia Cæſ. ei paratiſſimus omnia tibi reſtituere. [Ei) Cæſ. [Penes quem) In arbitrio, & Penes.
dominio cuius. Nã penes cum ad perſonam refertur, & dominium, & laudem, & vituperationem ſignat. Cic. penes quos laus adhuc fuit. Quint. Culpa videatur penes patrem. Ouid. 1. Faſt. Me penes eſt vnum vaſti cuſtodia mundi. ſeruit etiam loco. Cic. ſed penes ſcenam, & huiuſmodi locos exercitatus ſis .i. apud ſcenam, apud tamen locis melius ſeruit, vt apud forum te vidi. Iuuen. Aut apud Apud.
Iſiacæ potius ſacraria lætæ, & cum ad perſonam refertur familiaritatem ſignificat non dominium, vt fui apud te .i. tecum vel domi tuæ. [Quod vereretur) Timeret. [Ne non putares) .i. vt non putares. [Illud beneficium) .ſ. quòd te reſtituiſſet in patriam. [De quo) de qua re, vtrum debeas putare illud eſſe beneficiũ, vel nõ. [Nihil attinet) Nil opus eſt. [Quid ſentiam) Quid iudicem. [Appareat) omnibus ſit notũ. [Quid fecerim) quia reuerſum ſum in patriam, & quod ipſe feci, potes exiſtimare me alijs eſſe ſuaſurũ. [Sed tamen) Iam incipit confutare obiectiones, quas poſſet facere Marcel. & primum, quod conſtituerit abeſſe ne videat Rom. ea quæ ſine maximo dolore videre nõ poſſet, hoc eſt remp. quæ ſolebat eſſe libera, nunc eſſe in ptãte tyranni. [Perpetuo) Semper. [Malles) Potius velles. [Quam ea) Seruitutem patriæ & eſſe R. ſub poteſtate Cæſ. & ſimilia. [Tamen) Aduertendum eſt alterum tamen vacare in ſenſu. [Vbicunque eris) Quia iam ferè vniuerſus orbis eſt ei ſubiectus. [Eius) Ipſius. Cæſ. [Qui) Cęſ. probat aũt omnino eum debere reuerti, hoc argumento, ꝙ ſi etiã Cęſ. daret ei optionem, vt ibi eſſet vbi maxime vellet, debet tñ Marc. cogitare melius eſſe Rom. viuere. [Paſſurus) Permiſſurus. [Quiete) Sine perſecutione. [Cuiuſmodi res) Qualis res. [Eſſet) .ſ. viuere. [Et domi) Et declaratione ponitur pro .i. [An Mitylenis, aut Rhodi) po- Mitylene
ſui pro quibuſcunque locis externis. Mitylene inſula in Aegeo, Rhodos
q̃ & Lesbos dr. Vernacula lingua di Metalinũ. Rhodos. vrbs inqt Strab. ſuper orientali promõtorio ſita, & portubus, & vijs, & mœnibus &c. fabricata ita alijs excellit vt nullam ei æqualem nedũ præſtantiorem proferre valeamus. mira eſt eius iuſtitia, & diligentia, cũ circa reliq̃ reip. gubernatione, tum circa res venales, quibus multo tẽpore mari dominata eſt, & piratas ſuſtulit. & Rom. amica fuit, & regibus Rom. ac Græcorũ amiciſſima. ſ. Nã per eos

libera manſit, & multis donis fuit exornata dicta ait Rhodos, ꝙ capulo roſæ illic inuento ſit ædificata. Nam ῥόδον grece roſa di. [Cõp cxa ſit) romptæhetiderit, vt totus fere orbis ſub eius im.perio fuerit. [Quem veremur) quem timemus. [Mauis) Potius vis .i. potius debes velle. [Alienæ) .ſ. domi. [Equidē) Alia ſuaſio multo efficacior, ꝙ ſi ēt eſſet certus nō poſſe viuere ſine periculo, vel let tñ potius mori in patria ſua q̃ in aliena. [Oppetenda mors) iocunda .i. ſi mihi eſſet moriendum. [Externis) Peregrinis. [Sentiunt) idem quod ego nunc ſuadeo tibi. [Quorũ) .ſ. qui te diligunt. [Rationem) Reſpectum, cur tibi hæc ſuademus. [Rei famil.) Patrimonij, & bonorũ tuorum. [Diſſipari) diſpergi. [Perpetua) quia ſi quidq̃ amitteres, ſtatim recuperares. [Propterea) Ratio quare eius rei familiaris non poſſit accipere iniuriam, q̃ ſit futura perpetua. [Is) .ſ. Cæſ. [Patitur) Permittit imò prohibet. [Prædonum) Latronum, raptorum, qui in hmōi tumultibus, & mutationibus rerum gaudent diripere domos diuitum, & maxime eorũ, quos putant ſuſpectos Cæſ. [Qui eſſent) Hi prædones. [Conſiderem) certus eſſem. [Hic) In hoc, vt Romam venias. [Solicitudines) Curæ. [Proximi) Poſt Mar. q a poſt eũ nullus eſt q maiore cura de te afficiatur q̃ ego. [Tardiores) Segniores ad precandum Cæſ. [Quod) Ratio, non.n. ſatis, cõmode poſſumus eſſe deprecatores alterius apud eum apud quē neceſſe fuit adhibere deprecationē pro nobis qđ ſe feciſſe Cic. dicit. [Nō habemus ius adeundi) nō poſſumus eũ adire, cum opus fuerit nobis deprecatore apud eũ. [Gratia) Fauore. [Quãtum vicit) Qui parum pñt. [Studio) prompta voluntate. [Conſilio) Quo poſſumus eum iuuare. [Marcello) Fratri tuo, qui ſæpe cõicat mecum de tuis rebus. [A reliquis Præter Mar. fratrem. [Non adhibemur) Non vocamus ad res tuas, neque conſulimur. [Ad omnia) quæ pro te fieri poſſunt.

PHIL. ETSI eo) Poſt victoriam Cæſ. è bello ciuili aduerſus Pōp. Pompeiani diuerſa conſilia ſecuti ſunt, quibuſdam renouare bellũ, quibuſdam pati ſub Cæſ. ſeruitutem viſum eſt, qbuſdam neutrum placuit. In hac extrema ſorte Marcellus numerari poterat, q neq; Cæſ. obedire, neq; aduerſari decreuerat, ſed omnino carere patria, & domo, & quiete viueret ſi poſſet in exilio. Qđ cum Cic. accepiſſet, has ad eum literas miſit, qbus vehementer hortaŕ domi, & in patria eum malle viuere, q in externis locis. Athenas enim ſe contulerat, & ibi perpetuo in exilio permanere decreuerat. Putabat.n. Romæ .ſ. non poſſe, pp Cæſaris cõceſſium, & bene ſcium conquieſcere. Nec amplius dubitabat Tullius de Cæſaris voluntate erga Marcellum. Nam ei promiſerat velle Marcello parcere. Ex quo illi pſuadere conatur, vt redeat, putetq́ ſeipſum vbicunq; fuerit ſub poteſtate Cæſ. eſſe manſurum. [Ego conſilio) vt Romæ eſſe nolis. [Non audeam) pp auctoritatem, & ſapientiã tuam, cum tñ reprehendendum ſit. Laudat enim hac ob cauſam Marcelli conſilium, ne indignum putet a Cic. ſibi dari conſiliũ, cum ipſe maximi conſilij atq; ſapientiæ eſſe diceretur. [Quod te) quod non à conſilio tuo diſſentiam, qa vere diſſentio, vi .n. mihi te Romæ debere viuere cum tuis. Et aduerte, ꝙ in hoc exordio ad beneuolentiam, & attentionē colligendam multa dñr. Sapiētia eſt humanarũ atq; diuinarum rerum perfecta ſcientiã, quã Græci ſοφίαν dñt. [Non anteponam) Præferam qm te longe ſapientiorem exiſtimo, q̃ me ipſum, & quamuis conſilium tuum non pbem, tñ illud à te viro prudentiſſimo non ſine cauſa ſuſceptum puto. [Vetuſtas) Hæc maxima in amicitiã vim habet, & chariores eſſe dñr amici veteres q̃ noui. Ex quo Satyrus; inqt. Quam uis digreſſu veteris confiſus amici. [Amicitiæ) Inter amorem, & amicitiã hoc intereſt, ꝙ amor in eos eſſe pōt, quos ēt neſcimus, & nunq vidimus. Amicitia vero non eſt niſi inter eos, qui ſe nouerũt. Eſt amicitia reciprocus quidã amorũ affectus, & vtrunque nomen ab amando deductum eſt, & antiqui amicitiam per ſe dicebant, & amicum & beneuolentiam. [Salutis tuæ) attentum facit. [Conducere) vtile eſſe, datiuo iunctũ. [Non aliena ducerem) contraria honori tuo. [Duo d.) vtile & honeſtũ de quibus aliter philoſophi ſentiunt, aliť qui reip. ſtudent, & in ciuitate verſantur, Socrates, inqt, nihil eſſe vtile, quod non honeſtum ſit, & nihil honeſtum, qđ non vtile eſt, & apud ſtoicos diſputatio. hoc eſt qđ honeſtum ſit id ſolum bonum eſſe. id.n. per ſe ſolum placet, nulla adiuncta grã eſt aliud honeſtum, quod medium appellatur qđ eſt cum vtilitate coniunctum. Tertia eſt cõmoditas quædam, quæ ſolum lucris ſtudet. omni depulſa honeſtate. philoſophicũ, quod diximus honeſtũ ſoli virtuti intentũ eſt, omni abiecta vtilitate. hic erga vult; perſuadere Marcello non illud honeſtum, qđ philoſophicum eſt, non cõmoditatem, quæ ad peritos homines pertinet, ſed illud mediũ, quod diximus honeſtum & vtile, quod in ciuitate verſatur. Sunt aũt quædam verba, quæ nec oino ſunt pſonalia, nec omnino impersonalia, vt iuuat, decet, oportet, & conducit pro vtile eſt. [Ducerem) Exiſtimarem. Virg. Tanto me crimine dignum duxit. Cic. in Ver. hoc ſibi ampliſſimũ pulcherrimumq. ducebant. [Ego eũ te eſſe) Laus a prudentia, cuius pars eſt prouidentia, per quam aliquid futurum videamus anteq factum ſit. Laudat.n. Marcelli conſilium atq; prudentia, quibus in bello ciuili eſt vſus, vt illi, q poſt bella ciuilia faciendum ſit facilius perſuadere poſſit. [Conſulatũ) Conſul erat qñ, vt ait Tranquillus in vita Cæſ. retulit ad ſenatum, vt Cæſari ante tps ſuccederetur. Præuiderat enim Marcellus quorſum illa tēderent, quæ Cæſ. faciebat, oēs.n. quos poterat, beneficijs aſtringebat vel libertos & ſeruos, quibus planè palam bello ciuili opus eſſe dicebat, reges. quoq; & puincias per orbem alliciebat beneficijs, & exornabat præcipuis opibus, ex quo oēs ceperunt eſſe attoniti. Collegam habuit in eo conſulatu Sulp. [Illa vidi) te .ſ. non probare ciuilis belli conſilium, non Pompeij copias, nō deniq; genus exercitu noſtri, & in eadem ego ſnia permanebam. Vidimus.n. multo ante quod nunc patimur, vnde factum eſt a nobis, vt tu non multum interfuiſſes, & ego ne intereſſem ſemper fugiſſem. [Copias) ad bellum impares, ꝙ inſtabat. [Genus exercitus) Ex barbaris nationibus coactũ, & ex tyronibus Romanis, apud Cæſ. vero firmiſſimus militum apparatus, & ex hoc merito diffidere. Exercitus vero iſtorũ gña cuiuſmodi fuerint, Luc. oñdit. [Summe) vehementer. [Qua in ſententia) ꝙ Pompeiani futuri uun eſſent victores. [Memoriam tenere) te meminiſſe, & in memoria hēc, ꝙ plus eſt quã ſcire. Nam quæ ſcimus obliuiſci poſſumus, quæ vero memoria tenemus, nunq amittimus. Sanè notandum apud Cic. ſic dici memoria teneo, non memoriter, quo tñ dicendi modo vſus eſt Plin. vt tu facillime iudicabis, q tã memoriter tenes, & pcontrario dico narro, recito memoriter dicimus nō memoria, vt Cic. multa narrare de C. Lelio ſocero ſuo memoriter, & iucunde ſolebat. Repetere tñ & complecti memoria, & memoriter dicimus. Cic. ſi memoria repetere volumus, q̃ & dicimus & Liu. memoria omnia complecti poterat. Caue dicas, aut menti, aut mente tenus, vt quidem inepti dñt, vt didici menti & habeo mente tenus, quem ſermonem omnino latinitas fugit. Itaq; tum nō probando nr̃ exercitum, tum ēt diffidendo copijs nr̃is. [Interfuiſſ.) Id verbum datiuo iunctum pñtiam ſignificat. [Rebus gerendis) Bellis ciuilibus. [Ego) conatus ſum, non penitus dicit ſe non interfuiſſe, ſed ſe conatum fuiſſe, vt non intereſſet. [Non.n.) Ratio eſt cur Cic. non interſuit bello ciuili. [His rebus) .ſ. conſilio. auctoritate, & cauſa, quibus potētes eramus, & eſt articulus. Iuſtior em̃ erat cauſa nr̃a q Cæſ. & maior auctoritas, & non minus conſiliũ. [Sed acertis, & (?)ribus) Armis. [Pares) Pompeiani. Cæſariani. [Victi ſũmus) Cum pares Cæſari bello non eramus, victi ſumus, & in Phꝛſalia hmōi calamitatem duce Pomp. ſenatus accepit. vbicunq; ponimus ergo vel igitur neceſſario concluſionem oñdimus, & ad breuiores pertinent concluſiones q illa. Quare, qua pp, quamobrem. [Fracti) debilitati, vi. Fracti bello fatiſq. repulſi. [Dignitas) Stoice magis q̃ ciuiliter dixit, vt in Parad. de M. Regulo, quo corpus eius caperet, certe ipſū capi nō potuit, & eſt cõrrectio cũ ſpe vincend, ſi. ſpē non hñs poſſe vincere, pugnandi ēt cupiditatem abieciſti, nō ñ. multũ rebus gerendis intereſſ. [Sapienti) qui videbas non poſſe vincere. [Bonum ciuem) cui bella diſplicerent. [Inuitũ ſuſcipere) Al. quãuis ſiim intereſſum, ſed inuitus, & exēplum de ſe dedit ſapientis, & boni ciuis. Extrema libenter non proſequi. [Ad illud) qđ ait certandi cupiditatem cũ ſpe vincendi abieciſſe. [Non idē eōn) ꝙ cupiditatem rerũ cum ſpe vincendi amitteremus, & quod erat mediũ ſequerentur vetu. [Aut eni) expoſitio duorũ gñm quæ dixit. [Conati ſunt) Fruſtra tentauerunt, vt Terent. ſuit conari imponere Pelio Oſſam. [Renouare bellũ) Id vnum eſt quod dixit genus, quo in gñe Scipionem, & Iubam accipimus, & oēs qui eos ſecuti ſunt, quos in Africa, vt ait. Tranquillus te ſouentes Cæſ. deuicit, & Pompeij liberos in Hiſpania, cum qbus ancipiti fortuna dimicauit, adeo ꝙ deſperatis rebus de aſciſcenda ſibi morte cogitauit. [In Africam) vt Scipio, Iuba, & Cato Vticenſis. Nam apud Iubam regem reparatæ ſunt vires non parui exercitus contra Cæſar. vt Pomp. filij in Hiſpania, & an ipſe Pomp. in Alexandriam fugiens ab Ptolomæo fuerat iuſſu, occid. [Aut ſe victos) Alterum genus. [Nos ego Tullius & quidam alij. [Medium tuum conſilium) ꝙ nec te victum penitus credidiſti, nec bellum cum alijs renouaſti. [Quid) Ratio eſt. [Hoc) Humilis animi, abiecti, & vilis credere & facere te victum. [Illud pertinacis) renouare bellum aduerſus Cæſ. [Fateor) Laudat illud Marcelli conſilium, quod medium fuiſſe diximus, & et ſuadet vt iam redeat, argumenta ſumens ab vtili, & à tempore vel dicam. [Sapiens) ꝙ intereſſe noluiſti. [Magni) ꝙ medium ſecutus. [Iſta ratio) Qua tu motus, & via ſupradicti conſilij. [Modum)

Sapientia

Amor Amicitia

Conducere

Ducere

Memoriter

Intereſſe

Quare

[Modum)menſurã,ne protendat vlterius.[Præter voluntatem)
ꝙ tu non vis,nam ſi velles,hĩes omnia à Cæſ.[Ei)Cæſari.[Penes
quem)Circuitio ad Cæſ.ſignificandum.[Beneficium)vt teipſum
in gratiam & beneuolentiam acciperet.Cum appareat ipſe q̃d fe
cerim,à conſilio quod ipſe ſecutus eſt damnat Marcelli ꝯſilium,
qui non idem faciat. Conſilium ait Cic.fuit non agendi aliquid
in rep.ſed Cæſaris conceſſu,& beneficio quieſcendi, & in patria
permanendi. [Sed tñ)Argm̃ à neceſſario,& eſt confutatio obie-
ctionũ, quas M.facere potuiſſet,vel in primus,ꝙ abeſſet, ne ea vi
deret Romæ,quæ ſine dolore videre non poſſet,& iacẽtem rem
pub.[In eius ipſius poteſtate) Dominatione Cæſaris,vt alibi vbi
cunque es,in eadem es naui,cum,ferme totus orbis ſeruiret Cę
ſari. Qui Cæſar. argm̃ ab vtili, quo probat omnino Marcellum
reuerti debere,ẽt ſi Cæſar cõtentus eſſet,vt ibi viueret Marcellus
vbi vellet, debere tñ eligere Romæ velle viuere potius q̃ extra.

Fortunæ
[Fortunis tuis) Numero pluratiuo diuitias, & opes accipimus.
[Cuiuſmodi) Vel perdita vel ſalua. [Mytilenis) Has poſuit pro

Mitylenæ
omnibus locis externis, inter Metymnam & Maliam iacent ciui
tates,maxima eſt inſula in Aegeo, quæ & Lesbos dr̃, Aeolicarũ
vrbium metropolis,& duos,vt dicit,portus habet,quorum auſtra
lis clauſus eſt quinque triremium ac nauiũ capax, borealis vero
magnus eſt, ac ꝓbus aggere protectus, clariſſimos viros habuit,
inter quos Pyttacum fecit ſeptem,& Alceus poeta,& Antimeni
des Alcei frater & Sappho poetica,Diophanes orator, Potamõ,
Lesbos Grenagoras, & Theophanes rerum ſcriptor, Põpeij fa-

Rhodos
miliaris,& ab eo ciuitate Romana donatus. [Rhodi) Idem Stra-
bo dicit vrbem eſſe ſuper orientali promõtorio poſitam, & por
tubus,vijs,& mœnibus,& cetera fabrica tantum alias excellit, vt
nulla ei æqualem nedum præſtantiorem ꝓferre valeamus. mira
eſt eius iuſtitia; & diligentia, cum circa reliquam reip. guberna-
tionem,tum circa res nauales, quibus nullo tp̃e mari dominata
eſt,& piratas ſuſtulit,& Romanis amica fuit,& regibus Romano
rum,ac Græcorũ amiciſſima. Nam per eos libera manſit, & mul-
tis donis fuit exornata, à græco vocabulo dicta ῥόδος, q̃ roſam
ſignat,quam in fundanda ciuitate conditores inuenerunt. [Late
pateat)Per totam orbem terrarum,& vbicunque es in eadem es
naui,& necubi ſecurius eſſe poteris q̃ in patria.[Equidem)Aliud
ad ſuadendum efficacius argumentum, quorũ magna multitudo,
.ſ.illorum,qui te diligunt.[Rei fam.)Rerum,domeſticarum.[Ra-
tionem)conſiderationem.[Nam etſi laus Cæſ.)A benignitate,iu
ſtitia, & clementia, & ait ꝙ Cæſ. non pateretur ꝙ inimici tui res
tuas caperent,vnde, nulla vnquam iniuria in rebus tuis regnan-
te Cæſ.poſſet eſſe perpetua,& longo tempora duratura.[Qui te)
Remp.circuitio Cæſ. [Hoc te)vt Romã venias,& eſt argm̃ à pie
tate in ſuos.vt ſi rationibus moueri non poſſet, pietate mouere-
tur & lacrymis. [Marcelli fratris ſui) Erant enim duo germani
fratres M.Cl.Marc. qui conſul fuit,& C.Cl.Marc. qui Octauiam
nepotem Cæſ.duxerat vxorem proximi poſt Cic. Marc. Nullius
eñi poſt illum tanta cura afficiebatur q̃ Cic. [Quòd ius ad nõ ha
bemus)Ratio eſt quare tardiores ad ornandũ Cæſ. qñ opus fuit
pro re ſua apud Cęſ.deprecatores.[Adeundi)Conueniendi Cęſ.
[Gratia)Beneuolentia & fauore Cæſ.erga M. [Quantum uicti)
Hoc ait tantæ ſumus auctoritatis & gratiæ apud Cæſ.quantæ eſſe
ſolent qui uicti ſunt,q.d.ſe paruæ admodũ auctoritatis eſſe. [Sed
tñ) hoc eſt quamuis paruæ ſumus auctoritatis, tamen Marcello
tuo non deſumus. [A tuis reliquis non adhibemur) Quaſi dicas
ꝙ adhiberemur.ſ.ad res tuas, quia non eſt qui ad illas me uocet
præter Marcellum fratrem tuum. [Ad omnia) Quæ tuæ ſaluti
conducunt, & ad honorem tuum pertinere putamus.

ASC.
ETSI &c.)Marcellus collega S. Sulpitij in conſulatu Pompe-
ianas partes ſecutus,poſt Pharſalicum cladem ſe Athenas contu
lit,ut ibi reliquum uitæ ageret, ucrum cum Cic.& alij multi pro
eo interceſſiſſent,annuit Cæſar, modo ille redire uellent, quod
ut uelit,nunc agit Cic.hac epiſtola dicens. Etſi ò Marcelle,ego
intelligo te uſum adhuc.i.in hoc uſque tempus,eo.i.tali conſilio,
ut non audeam repræhendere,id,nõ quio.i.ꝙ non ipſe.i.ego diſ
ſentiam, ab eo.ſ.cõſilio tuo,ſed ꝙ iudicem te eſſe ea ſapientia, ut
non anteponam tuo conſilio,meum.ſ.conſilium,ui uetuſtas ami
citiæ noſtræ, & ſumma beneuolẽtia tua erga me,quæ cognita eſt
mihi iam pueritia tua nõ dicit,mea,quia minor erat Marcellus,
hortata eſt me, vt ſcriberem ea ad te,quæ arbitrarer conducere,
.i. vtilia eſſe, ſaluti tuæ, & quæ ducerem.i.exiſtimarem,eſſe non
aliena à dignitate tua .i. nihil factura contra dignitatem tuam.
Ego memini præclare.i.egregie te eſſe eum .i. talem, qui videris
initia horum malorum multo ante.ſ.quàm euenerunt,& q̃ geſ-
ſeris conſulatum magnificentiſſime,atque optime. Sed ſup.ego
idem vidi .i. animaduerti etiam illa, videlicet, neque probare .i.
approbare,& laudare,conſiliũ belli ciuilis gerendi ita,vt geſtum
eſt, neque copias.i.potentias exercitus, nec genus exercitus Cn.
Pompeij.& diffidere ſemper ſumme.i.ſummopere in qua ſenten
tia ego arbitror te tenere memoria,me quoque.i.etiam me fuiſ
ſe. itaque.i.& ita,neque tu interfuiſti multum rebus gerendis,
& ego egi ſemper id ne intereſſem .ſ. rebus bellicis gerendis.
Enim.i.q̃a,nos non oppugnabamus.i.certabamus,ijs rebus,qui-
bus poteramus valere,videlicet cõſilio,auctoritate, cauſa, quæ.ſ.
tria dicta erant ſuperiora.i.meliora,& propria,in uobis,ſed ſup.
pugnabamus.i.pugnabatur,laceratis .i. robuſtis brachijs, & viri-
bus,quibus non eramus pares. Igitur quia pares non eramus vi-
cti ſumus,aut ſi dignitas non poteſt vinci,nos certe ſumus fracti
.i.debilitati,& abiecti. In quo nemo poteſt non laudare.i.quiſq;
cogitur laudare maxime cõſilium tuum,ꝙ abiecisti cum ſpe vin-
cendi etiam cupiditatem certandi, & oſtendiſti.ſ.per factum tuũ
ciuem ſapiẽtem, & bonum ſuſcipere inuitum initia belli ciuilis,
& non perſequi libenter extrema, in quibus eſt multorum inno
centem trucidatio,vt victor ſecurior viuat. Ego video eos, qui
non ſunt ſecuti idem conſilium, quod tu.ſ.ſecutus es, eſſe diſtra-
ctos.i.diuiſos in duo genera:Aut enim conati ſunt renouare bel
lum.ſ.contra Cæſarem,vt Cato Vticenſis. Ijque.i.& ij,contule-
runt ſe in Africam ad Iubam regem, aut crediderunt ſe eſſe vi-
ctos,quemadmodum nos ſupp.credidimus, hoc eſt,ego credidi.
Non enim licet ad Marcellum loquatur Marc.demõſtrat, quod
nouum videretur ignorantibus in prima perſona licere pluralẽ
de vno loqui,in ſecunda non licere.ꝙ autem Marc. non demon
ſtret,patet ex eo,quod ſubdit Conſilium tuum fuit quoddã me-
dium,quia neque ſe planè victum fatebatur,neque renouare bel
lum ꝓbabat, vtpote, q̃ duceres.i.exiſtimares fortaſſe hoc.i.poſte
rius dictum .ſ. te victum fateri ſupp. eſſe animi humilis.i.abiecti,
illud.ſ.renouare bellum pertinacis .ſ. animi eſſe. Fateor tuum
conſilium iudicatum, ſupp.eſſe a pleriſq;, vel dicam ab omnibus
ſapiens.i.ſapientis hominis, & à multis etiam.i.inſuper,ſup.iudi
catum eſſe, animi magni,ac fortis, quod ad eam rem plus facit.
Nam ſapiens inquantum ſapiens,ſapit quid faciendum,magnani
mus & fortis,quod ſapit,audet.Sed iſta ratio.i.conſideratio conſi
lij tui.habet (vt quidem videtur mihi) quendam modum.i.quan
dam menſuram,aut formam faciendi.Preſertim cum arbitrer ni
hil deeſſe tibi, præter voluntatem ad obtinendas oẽs fortunas .i.
opes tuas.Ego enim intellexi ſic videlicet, nihil aliud eſſe, quod
afferret dubitationem ei.ſ. Cæſari, penes quẽ eſt poteſtas,niſi ꝙ
veretur ne.i.vt tu nõ putares.i.æſtimares omnino, illud.ſ.recipe
re fortunas tuas,beneficium,ſup.eſſe. De quo.ſ.conſilio tuo quid
ſentiam, nihil attinet dicere, cum appareat,quid ipſe.i.ego fece-
rim,q.d.non videar aliud conſulturus quam ipſe fecerim,recepi
autem fortunas meas à Cæſare.Sed tñ ſi tu conſtituiſſes.i.propo-
ſuiſſes iam ita,vt malles abeſſe.ſ.ab vrbe,perpetuo, quàm videre
ea quæ nolles tñ tu debes cogitare id vbicunque es, quia tũc fe-
rè mundi monarcha erat Cæſ. te fore in poteſtate eius quẽ fuge
res.i.fugere velles. Qui.ſ.Cæſar,ſi.i.tametſi,paſſurus eſſet, facile
te carentem patria,& fortunis tuis viuere.i.extorem,quiete & li-
bere.i.ſine perſecutione, tamen cogitandum eſſet,tibi, ne, ꝓ an
malles viuere Romæ & domi tuæ, cuiuſmodi.i.qualis res.i.vtili-
tas tua eſſet, videtur tamen ſcribendum cuiuſmodi.i.cuiuſcunq;
modi,hoc eſt qualiſcunq; res eſſet ſiue.perdita,ſiue ſalua,an My-
tylenis.i.in ea vrbe in Mitylene inſula in mari Aegeo, q̃ & Leſ-
bos dicitur clariſſima,aut Rhodi. In ea vrbe Rhodi inſulæ,nunc
quoque præclara. Sed cum poteſtas eius.ſ.Cæſaris quem vere-
mur,pateat,ita late,vt ſit complexa orbem terrarum,nonne ma-
uis.i.magis vis eſſe domi tuæ ſine periculo, quàm ſup.domi aliẽ
næ cum periculo? Ex hoc loco reor Vallam ſumpſiſſe genitiuum
domi admittere tantum adiectiua quæ loco congruant, vt meæ,
tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ propriæ vbi eſt mauis, legendum
credam malis .i. magis velis, equidem.i.ego q̃dem eoam ſi mors
eſſet oppetenda.i.fortiter obeunda,mallem ſup.oppetere mor-
tem, aut viuere domi, atque in patria, q̃ in locis externis, atque
alienis.Omnes qui diligunt te ſentiunt hoc idem.ſ.faciendum ti
bi, quorum.ſ.te diligentium, eſt magna multitudo pro tuis ma-
ximis, & clariſſimis virtutibus nos etiam habemus rationem .i.
bonum reſpectum, rei tuæ familiaris, quam nolumus diſſipari.
Nam etſi,ſup.res tua familiaris, nullam poteſt accipere.i.pati in
iuriam,quæ ſit perpetua,propterea ꝙ neque is.ſ.Cæſar quem ta-
meo,vt inuiſum Marcello non nominat, qui tenet remp.patie-
tur .ſ. iniuriam tibi perpetuam fieri, neque ipſa reſp. patietur tñ
nolo impetum prædonum, vt erant ſatellites Cæſariani, fieri in
fortunas tuas. Autem .i. ſed ego auderem ſcribere. qui eſſent, ij
.ſ.prædones, niſi conſiderem te intelligere.ſ.quæ ſint ſolicitudi-

nes vnius.i.ſc litus etiam ſi nõ eſſent plurium, etiam multæ, & aſſidue lacrymis vnius, videlicet C. Marcelli, fratris.ſ.tui optimi deprecantur te hoc.i. ne patiaris fortunas tuas diripi. Non ſumus proximi.i.ſimillimi fratris tui, aut facto eius, cura & dolore.ſ.pro te ſuſceptis, ſed ſup.ſumus tardiores.ſ.q̃ frater tuus precibus.ſ.faciendis pro te Cæſ.q; ipſi.i.noſmet.eguerimus.ſ.añ veniam obtẽtam, deprecatore.i.qui pro nobis intercedant, aut, vt alij legunt deprecatione.i. interceſſioue alicuius pro nobis, non habemus ius adeundi.ſ.Cæſaris, aut Cæſ. Nos poſſumus erga Cæſ.tm̃ gratia.i.per gratiam noſtram, quantum ſup.poſſunt victi. Sed tñ non deſumus Marcello.ſ.fratri tuo conſilio & ſup.ſtudio.nos nõ adhibemus.ſ.ad conſilium à reliquis tuis.ſ.amicis, ſed ſup.parati ſumus ad omnia.i.etiam ad alijs conſilia danda, ſi expoſcerent.

ARGVMENTVM.

Argumentum ex ſuperiore colligitur, nam cum M. Marcellus abeſſet dicit Cic. ſe non audere, neque monere eum, neque conſolari: & adducit eius dicti rationes. Deinde pollicetur ſe præſtaturum ipſi Marcello ac neceſſarijs eius quacunque poſsit, ac demum hortatur, vt velit in patriam reuerti, quod cur faciat docet.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iterum ſuadet vt mutata ſententia in patriam reuertatur: idq; propter temporum, & loci conditionem, & Cæſ. erga bonos viros voluntatẽ.

M. CICERO S. D. M. MARCELLO. 8

NEque monere te audeo, præſtanti prudentia virum; nec confirmare, maximi animi hominem, virumq. fortiſsimum; conſolari vero nullo modo. nã ſi ea quæ acciderunt, ita fers, vt audio: gratulari magis virtuti debeo, quàm conſolari dolorem tuum. ſin te tanta mala reip. frangunt: non ita abundo ingenio, vt te conſoler, cum ipſe me non poſsim. relinquũ eſt igitur, vt tibi me in omni re eum præbeam præſtemq́;, vt ad omnia, quæ tui velint, ita adſim præſto, vt me nõ ſolũ omnia debere tua cauſa, quæ poſſum, ſed ea quoque, quæ non poſſum, putent, illud vel tu me monuiſſe, vel cenſuiſſe puta, vel propter beneuolentiam tacere non potuiſſe; vt, quod ego facio, tu quoque animũ inducas: ſi ſit aliqua reſp. in ea te eſſe oportere, iudicio omnium, reiq; principem, neceſsitate cedentem tẽpori. ſi autem nulla ſit hunc tamen aptiſsimum eſſe etiam ad exulandum locum. ſi enim libertatem ſequimur; qui locus hoc dominatu vacat? ſin qualecunque locum; qui eſt domeſtica ſede iucundior? ſed, mihi crede, etiam is qui omnia tenet, fauet ingenijs nobilitatem vero, & dignitatem hominum, quantum ei res, & ipſius cauſa concedit, amplectitur. Sed plura, q̃ ſtatueram. redeo ergo ad vnum illud, me tuum fore cum tuis, ſi modo erũt tui; ſin minus, me certe in omnibus rebus ſatis nr̃æ coniunctioni, amoriq. facturum. Vale.

HVB. NEque monere) Huius epiſt. argm̃ ex ſuperiore colligitur, nam cum abeſſet M. Marcel. vt ſupra diximus: Primum Cic. oñdit ſe neq; audere monere eum, neq; conſolari, & adducit rõnes. Poſtea vero pollicetur ſe præſtaturũ Mar. ac ſuis oĩa quæ pro eo poſſit. Poſtremo eum hortatur vt velit in patriã reuerti, & cur hoc facere debeat, adducit rationes validiſſimas. monere [Monere) Conſilium dare. [Præſtanti prudentia) Qua potes melius alijs conſulere, q̃ aliorum expectare conſilium. Confirmare [Confirmare) corroborare ad ferenda aduerſa. [Maximi animi) q̃ nullis perturbationibus ſuccũbere debet. [Nam ſi ea) Ratio quare non audeat eum conſolari, & vtitur argumento dilemmate quod cõcludit extraq. parte.ſ.ſiue fortiter ferat aduerſa, ſiue opprimatur dolore, ſe tñ non audere eum conſolari. [Ita).ſ.forti & magno aio. [Virtuti) Fortitudinis tuæ, quæ eſt virtus. [Sin) Secunda pars. [Frangũt) Et deijciunt & opprimũt te, & à ſtatu rõnis remouent. [Nõ ita ab).i.nõ ita ſum ingenioſus, nõ habeo tm̃ ingenium. [Vt conſoler) vt conſolari poſſim. [Reliquum eſt).i.reſtat, & ſic concludit hanc particulã. [Igitur) q̃a te conſolari non poſſum. [Eum) talem. [Præſtem) Paratum me exhibeam, & plus eſt, q̃ præbeo, vñ & præſto dr̃ vt præſto ad ſum. [Debere) obligatũ eſſe, tacere. [Ea quæ non poſſim).i.etiam plura, q̃ poſſim præſtare. [Illud iõ) q̃a ſupra dixit ſe non audere eum monere, ne videatur ſibi cõtradicere, daturus conſilium Marcel. dicit Cic. vt Marc. accipiat id q̃d eſt dicturus ſiue nomine monitionis, ſiue iudicij, & opinionis ſuæ, ſiue quæ pp ſuam erga eum beneuolentiã tacere non potuerit, & hoc caute dicit, ne videatur velle dare conſilium ſapientiore. [Puta) Finge, pone. [Monuiſſe) Loco monitionis dixiſſe. [Cenſuiſſe. Iudicaſſe, & pro opinione quadã dixiſſe. Vel referuntur ad vltimus quod volebat eum potius credere.ſ.tacere non potuiſſe, quia amor cogit nos aperte dicere, quod putamus vtile fore amicis noſtris. [S. ſit) Hoc eſt quod non poteſt tacere. Et eſt ordo, puta me non potuiſſe tacere illud.ſ.ſi aliquid reſp. [Oportere iudicio hominum te in ea eſſe) Eſt ẽt hic dilemma.i.diuiſio, cuius prima pars eſt, ſi ſit aliqua reſp. [Aliqua) Aut parua, aut magna.i.ſi omnino non perierit. [Iudicio hominum) vt hoĩs iudicant. [Te principem.i.oportere eſſe. [Cedentem tempori) Sequentem tẽpus. [Neceſſitate) Quia non poſſis aliter facere, & ita nihil facis contra tuam dignitatem, cum non voluntate ſed neceſſitate ſubijcias te Cæſ. [Sin aũt) altera pars dilemmatis. [Nulla ſit) ſi penitus perierit. [Hunc locum).i.Romam. [Ad exul.) Per ſimilitudinem dixit exulare eum, qui in patria remp. & fortunas ſuas amiſerit, ſicut exulant, q̃ extra patriam ſunt. [Si enim) probat multo melius eſſe Rom. viuere etiam cum aliquo incõmodo, q̃ alibi, & occurrit obiectioni Marcelli, q̃ potuiſſet dicere ſe velle libertatẽ quam Cic. dicit nuſq̃ inueniri poſſe, cum nullus locus ſit, qui nõ ſit in poteſtate Cæſ. [Sequimur) Querimus. [Quis locus,) q.d. nullus. [Vacat) Vacus eſt caret. [Hos dominatu) hac dominatione Cæſ. [Qualemcunq,) vel liberum, vel ſubditum, ſubaudi ſequimur. [Sede domeſtica) habitatione domus ſuæ, & propria patria. Ouid. in Triſtibus. Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos Detinet. Idem, Non dubia eſt Ithaci prudentia, ſed tamen optat Fumum de patrijs poſſe videre focis. [Sed mi.) q̃ d. eſt hæc potiſſima cauſa quare redeas, quia Cæſ. delectatus viris ingenioſis, qualis tu es. [Is) Cæſ. [Fauet ingenijs) amat ingenia, & ea tuetur. [Amplectitur) Fouet, amat. [Nobilitatem) Et dignitatem.i.eos, qui & nobiles ſont, & aliqua dignitate ornati. [Res) vtilitas. [Et cauſa) .i.honeſtas cauſæ, quia non dicebat, vt eo modo amplecteretur, & adiuuaret eos, qui fuerant aduerſarij, quo eos, qui eius cauſam tutati erant. [Concedit) Permittit, patitur. [Plura).ſ.ſcripſi [Quã ſtatueram) Quam propoſueram, quia non putaueram te admonendum eſſe. [Redeo ad illud) Quia ſupra dixerat. Reliquum eſt igitur, vt tibi & Cæſ. [S. modo erunt tui).i.ſi non deſerent te, & ſi non diſcedent ab officio propinquitatis, & amicitiæ. [Sin minus) hoc eſt ſi non, ſubaudi erunt tui. [Satisfacturum) Fecit vnũ ſim, q̃a non diuiſit dictionem de, compoſitam. dixit ſatis noſtræ coniunctioni facturum. [Coniunctioni) Amicitiæ.

NEQVE monere) Idem propemodum in hac eſt argumentum, quod in ſuperior epiſt. Monet enim Marc. ſñiam mutet, in vrbem veniat, cũ ſuis viuat, ad illud inducat animum, quod Cic. faciebat, vt quomodocunque res ſeſe haberent ab vrbe non abiret. Laudat.n.Cæſ. Miꝝ in modum. vt animum Mar. ad redeundũ alliciat. Et tota hæc epiſt. plena eſt nõ modo conſilijs, ſed beneuolentia, & amore. [Monere) ad conſilium ſuſcipiendum cum prudẽs eſſet. [Cõfirmare) ad referendam fortunam aduerſam, cũ eſſet animi excellentis. [Si ea) Rõ eſt, cur eum monere, & cõſolari non audeat & duobus contrarijs id oñdit, vt quocunque Marcellus ſe habeat, vel q̃ æquo animo incommoda fortunæ, vel q̃d non fuerat, ſe tñ illum monere, & conſolari non audeat. Eſt igr̃ diuiſio & argm̃, q̃d dilẽma nuncupaĩ, quã accidere mala reip. vt audio. Intellexerat.n. Marcellũ æquo animo ferre calamitatem reip. ſed nõ ita eſſe credebat. [Frangunt) Perturbant, opprimunt. [Eum) Talem. [Præſtem) Faueam. Adeſſe & præſto eſſe ſignatione non differunt, ſignificat.n.fauere & præſentem eſſe. Verum adeſſe tã ablatiuo cum iſta præpoſitione in coniungitur, quam datiuo. Tullius. Vellẽ in meo grauiſſimo caſu affuiſſes. Et in Philippicis. Omnibus his pugnis Dolabella affuit. Ita & præſto eſſe ſignificat præſentem eſſe. Cic. pro Mur. Tu interea Romæ amicis præſto fuiſti. Idem in epiſt. Stator tuus mihi cum literis præſto fuit. Quocunq; etiam bene iunguntur, quoniam diuerſa ſignificant. Nam quoque ſimiliter ẽt aliqñ adhuc ſignificant. Teren. Nihil etiam ſuſpicans mali. Et Virg. Idemq́ue etiam. [Illud tamen) Paulatim acceſſit ad conſilium ſuum Marcello dandum, & ne ſe ipſum oſtẽderet Marcello prudentiorem eſſe, clanculum id egit

&

& quod ipſe faciendum cenſet, & ex beneuolentia tacere nō potuiſſe commemorat. [Monuiſſe) Loco conſilij dediſſe. [Cenſuiſſe) Iudicij loco dixiſſe. [Tacere) Tacemus conſilia recitemus dolores, obijcimus pudenda. [Quod ego facio) obſequebatur Cæſari. [Animum inducas) Inducere animum eſt animo ſuo deſuadere. [Si ſit) alterum dilemma ex duobus contrarijs? vt aut ſi ſit, aut ſi omnino non ſit aliqua reſp. Concludit, ꝙ omnino neceſſe ſit in ea, qualiſcunque fuerit, permanere. Iudicio hominum, qđ omnes ita iudicant. Teq. principem, repete oportere eſſe ... pudet adhuc enim oratio. Neceſſitate, hac demonſtrat Marcellum nihil eſſe facturum contra honorem ſuum, ſi Cæſ. ſeipſum dederit, quoniam id non voluntate, ſed neceſſitate coactus facit. [Cedentem tempori) Omnia pro tempore facere ſapientis eſt, hinc ait Socrates. Omne intempeſtiuum triſte, & Naſo. Temporibus medicina valet. Cedere vero proprie ſuperbiari ſignificat, & tpi cedere eſt quaſi neceſſitati obedire. [Nulla ſit) Plus eſt, quàm ſi dixiſſet perierit, & eſt altera pars argumenti. [Ad exulandum locum) Etſi ſolum non mutaſſent, exules eſſent à rep. Exul enim quaſi extra ſolum dictus eſt, ſed ſi libertate priuarentur, exulare etiam dicerentur. [Si enim libertatem) Confutatio obiectionis, quam facere potuiſſet Marcellus, & dicere ſe velle libertatem ſequi, ad quod inquit Cic. nec vbi libertatem inueniri poſſe, cum omnia ſint ſubiecta Cæſari. [Quis locus) Quaſi in toto orbe terrarum nullus. [Qualemcunque locum) ſupple ſequimur. [Sede) Domeſtica ad patriam, & natalem terram referendum, hinc Naſo. Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos Denit. Idem. Non dubia eſt Ithaci prudentia, ſed tamen optat. Fumum de patrijs poſſe videre focis. [Sed mihi crede) Laus Cæſaris à beneficentia, & humanitate in viros doctos. Argumentum ab vtili, ꝙ redire debeat. [Is qui omnia tenet Cæſ.) Circuitio eſt. [Fauet ingenijs) amat doctos. Idem in epiſt. ad Aul. Cecinnam, in Cæſ. hęc ſunt, mitis clemenſq. natura, accedit ꝙ mirifice ingenijs excellētibus, quale eſt tuum, delectatur. [Res) Status, & imperium. Tantum enim amplectitur hominum dignitates quantum ſibi obeſſe non poſſit. [Aut res) Hoc eſt vtilitas, & honeſta cauſa, vt omnes pro qualitate perſonarum complecteretur, & amaret. Nō enim honeſtum fuiſſet, ſic eis fauerer, qui Pompeiani fuerant, vt eis, qui partes Cæſ. ſecuti ſunt. [Amplectitur) Sine adiuncto etiam pro amare ponitur, vt ſi complecti hominem volueris. Cum adiuncto, ad alias res etiam refertur, vt mente, & ratione complector. i. conſidero, & amore complector, hoc eſt amo. [Statuerā) Non enim enim monere ſtatuerat, vt inquit, neque monere, &c. [Ad illud vnum) Dixerat enim reliquum eſt igitur. [Sin minus) ſi non erunt tui, vt dico, qui & amicitiæ, & propinquitatis, non ſequantur officia, & teipſum deſerant.

Taceo
Reticeo
Obiceo
Inducere aium
Cedere
Exul
Res
Cōplector

A S C. NEQVE monere, &c.) Argumentum quadrat cum ſuperiore, vt cum ordine patebit, qui talis eſt. Neque audeo monere te virum prudentia præſtanti, nec ſup. adeo confirmare hominē maximi animi, & virum fortiſſimum, indifferenter ergo dicimus virum præſtanti prudentia, & præſtantis prudentiæ. Nam poſtquam dixit virum præſtanti prudentia adiecit, hominem maximi animi. Vero pro ſed, nullo modo, ſupp. audeo conſolari. ſ. talem virum. Nam conſolamur deſolatos, & animi egentes. Nam ſi fers ea, quæ acciderunt, ita, vt audio. i. accidio, & intelligo te ea ferre, ego debeo magis gratulari virtuti ſingulari. ſ. tuæ quam cōſolari dolorem tuum. Sin. i. ſed ſi, tanta mala. i. incommoda reipubl. frangunt te, ego non abundo ingenio, ita. i. vſque adeo, vt conſoler. i. poſſum conſolari te, cum ipſe. i. egomet non poſſim. ſ. conſolari me. Igitur tum neque audeam te conſolari, ſi conſolationis non indiges, neque poſſim, ſi indiges, reliquum. i. relictum eſt. vt præbeam, & præſtem tibi me in omni re eum. i. talem, vt ita ſim præſto ad omnia quæ tui velint vt putent (ſunt qui putem legant) me debere cauſa tua. i. propter te non ſolum omnia ſupp. poſſum, ſed etiam quoque, quæ non poſſum. Illud tamen, &c. Tamen puta. i. exiſtima, me monuiſſe, vel ſi monere te non debuiſſem, cenſuiſſe. i. iudicaſſe pro opinione, multum, id eſt abundanter, vel ſi etiam cenſere non debuiſſe, non potuiſſe tacere. propter beneuolentiam, vt quod ego facio, qui tempori cedo tu quoque inducas animum, vt facias ſupple idem. monuiſſe, inquam, vel cenſuiſſe, vel non potuiſſe tacere illud, ſi aliqua. i. qualiſcunque reſp. ſit, te oportere eſſe in ea, iudicio. i. ſecundum iudicium hominum, teq. i. & te, oportere eſſe in ea principem. i. præcipuum, & quod dicunt principalem, cedentem temporis neceſſitati. i. quia aliter non poſſet eſſe. Sin autem. i. ſed ſi, nulla ſit. ſ. fortuna reip. tamen. i. nihilominus, hunc locum. ſ. in quo ego ſum, hoc eſt Romam, eſſe locum aptiſſimum ad exulandum, vt in ea ſis tanquam in exilio, eo quòd procul à repub. Probata aſſumptum ſuum, dicens. Enim. i. quia, ſi nos ſequimur. i. ſectamus. i. quærimus libertatem, quis locus vacat hoc dominatu. ſ. Cæſaris? q. d. nullus. Sin. i. ſed ſi ſequimur ſup. qualemcunque locum, quis. ſ. locus, eſt iucundior ſede domeſt ca. i. propriæ domus? q. d. nullus. Multi textus habent, qui locus, & qui eſt, ſed apertior locutio eſt quis. Scio tamen ſequente dictione incepta per ſ. litteram, venuſte dici, qui pro quis, vt, nec, qui ſim, quæris Alexi. Et, ſed tamē ille Deus qui ſit, da Tityre nobis, Sed ò Marcelle, crede mihi, etiā is. ſ. Cæſar, qui tenet omnia. ſ. in poteſtate ſua, fauet ingenijs. Vero pro ſed, amplectitur nobilitatem, & dignitatē hominum quantum res. i. vtilitas, aut opportunitas, & cauſa ipſius rei, concedit... permittit. Sed plura ſup. ſcripſi quam ſtatueram ſup. ſcribere. Ergo quia non ſunt plura dicēda, aut ſcribenda ego redeo ad illud vnum, me fore tuum cum tuis. ſ. amicis, & neceſſarijs, ſi modo. i. dummodo ſup. aliqui erunt tui, ſin minus. i. ſi non ſup. aliqui erūt tui. i. ſi nunquam recuperabis res tuas, & ita nulli erunt tui, redeo ſup. ad illud, me ſatisfacturum certe in omnibus rebus coniunctioni noſtræ, & amori ſup. noſtro.

ARGVMENTVM.

Rurſus hortatur Marcellum, vt omnino velit in patriam reuerti: nec, tam moleſte, ferat, omnia ad ſolum Cæſarem eſſe relata: tum modeſtiam & clementiam in victoria laudat. oſtenditq; vtilius eſſe quod Cæſar vicerit, quàm Pompeius quem dicit futurum fuiſſe multo crudeliorem: monetq; vitanda pericula vitæ, quia vbicunque ſit, in Cæſaris poteſtate ſit futurus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Eiuſdem eſt argumenti cum ſuperioribus duabus: in hac tamen efficaciora, & magis vrgentia argumenta ſunt, vt propemodum M. Marcellum redire cogat.

M. CICERO S. D. M. MARCELLO. 9

ETſi perpaucis ante diebus dederam Q. Mucio literas ad te, pluribus verbis ſcriptas; quibus declaraueram, quo te animo cēſerem eſſe oportere, & quod tibi faciēdum arbitrarer: tñ cum Theophilus libertus tuus proficiſceretur, cuius ego fidem erga te beneuolentiaq. perſpexeram; ſine meis literis eum ad te venire nolui. Iiſdem igitur de rebus etiam atque etiam hortor, quibus ſuperioribus literis hortatus ſum; vt in ea rep. quæcunq; eſt, quamprimum veris eſſe, multa videbis fortaſſe, quę nolis, non plura tñ, quàm audis quotidie. non eſt porrò tuum, vno ſenſu ſolum oculorū moueri; cum illud idem auribus percipias, quod etiā maius videri ſolet, minus laborare. At tibi ipſi dicendum erit aliqd, quod non ſentias; aut faciendum, quod non probes. Primum, TEMPORI cedere. i. neceſſitati parere ſemper ſapientis eſt habitum. deinde, non habet, vt nunc quidem eſt, id vitij res. dicere fortaſſe, quæ ſentias, non licet: tacere planè licet. omnia enim delata ad vnum ſunt. is vtitur conſilio ne ſuorum quidem ſed ſuo. quod non multo ſecus fieret, ſi is remp. teneret, quem ſecuti ſumus. an, qui in bello, cum omnino noſtrum coniunctum eſſe periculum ſuo cerneret, certorum hominum minime prudētium conſilio vteretur, eum magis communem cēſemus in victoria futurum fuiſſe, quàm in certis in rebus fuiſſet? & qui nec te cōſule, tuum ſapientisſimum conſiliū ſecutus eſſet; nec, fratre ſuo conſulatum ex auctoritate tua gerente, nobis auctoribus vti voluerit; nūc omnia tenentem noſtras ſententias deſideraturum cenſes fuiſſe? OMNIA ſunt miſera in bellis ciuilibus: quæ maiores noſtri ne ſemel quidem, noſtra ætas ſæpe iam ſenſit; ſed Mi-

SERIVS nihil, quàm ipſa victoria, quæ etiam ſi ad meliores, venit tamen eos ipſos ferociores, impotentioresq́ reddit; vt, etiam ſi natura tales non ſint, neceſſitate eſſe cogantur: MVLTA enim victori eorum arbitrio, per quos vicit, etiam inuito facienda ſunt. an tu non videbas mecum, ſimul quàm illa crudelis eſſet futuram victoria? igitur tunc quoque patria carere, ne, quæ nolles, videres? non inques: ego. n. ipſe tenerem opes, & dignitatem meam. at erat tuæ, virtutis, in minimis res tuas ponere, de rep. vehementius laborare. deinde, qui finis iſtius conſilij eſt? nam adhuc, & factum tuum ꝓbatur, &, vt in tali re, etiam fortuna laudatur: factum, quò & initiū belli neceſſario ſecutus ſis, & extrema ſapienter perſequi nolueris. fortuna, ꝙ honeſto ocio tenueris & ſtatum, & famam dignitatis tuæ. nunc vero ne locus tibi vllus dulcior eſſe debet patria: nec eam diligere minus debes, ꝙ deformior eſt, ſed miſereri potius; nec eam, multis claris viris orbatam, priuare etiam aſpectu tuo. denique, ſi fuit magni animi non eſſe ſupplicem victori: vide, ne ſuperbi ſit, aſpernari eiuſdem liberatem: &, ſi ſapientis eſt carere patria, duri non deſiderari: & ſi repub. non poſſit frui, ſtultū eſt nolle priuata. Caput illud eſt, vt, ſi iſta tibi vita cōmodior eſſe videatur cogitandum tamen ſit, ne tutior non ſit, magna gladiorum eſt licentia: ſed in externis locis minor etiam ad facinus verecundia. mihi ſalus tua tantæ curæ eſt, vt Marcello fratri tuo aut par, aut certe proximus ſim. Tuum eſt conſulere temporibus, & incolumitati, & vitæ, & fortunis tuis. Vale.

HVB. ETſi) Hortatur Cic. M. Marc. ſicut etiam ſuperius fecit, vt omnino velit reuerti in patriam, nec tam moleſte ferat omnia ad ſolum Cæſ. eſſe delata, cuius modeſtiam, & clementiam in victoria laudat, oſtenditque vtilius eſſe, ꝙ Cæſar fuerit victor, q̃ Pomp. quem dicit fuiſſe futurum multo crudeliorem Cæſ. ſi adeptus fuiſſet victoriam, ſicut Cæſar. Deinde nititur excuſare. Cæſ. ſi al quid fecit, quod minus, omnibus placeat, & validiſſimis rationibus arguit eum non ſolum debere reuerti Rom. verum etiam facturum contra officium, ſi non reuertatur. poſtremo dicit fugienda eſſe pericula vitæ, etſi vbicunque ſunt parata, oſtendit tamen paratiora eſſe in externis locis quam Rom. [Per paucis diebus) Ante paucis diebus præteritis, ita autem dixit añ diebus, ſicut Virg. Longo poſt tempore venit. [Ad te) ſ. ferendas. ſed magis intelligendum eſt, quam ponendum in oratione. [Plu
1 ribus verbis) Longiores, puto eam epiſtolam eſſe quæ incipit: Etſi eo adhuc te conſilio, quamuis multas etiam ſcripſerit quæ non ſunt in hoc volumine, neque vſquam reperiuntur. [Quia ta cendum) Quia hortabar, vt redires in patriam. [Proficiſceretur) Ad te, iret. [Cuius) Theophili. [Fidem) Fidelitatem. [Et bene.) hæc
Etiam duo maxime in libertis erga dominos eſſe debent. [Etiam atque
atque ét etiam) Plurimum. [Quæcunque eſt) Qualiſcunque eſt etiam ſi non ſit ea, quæ ante eſſe ſolebat. [Multa) ea ponit quæ poſſet dicere Marc. & eis reſpondet, atque confutat. [Quæ nolles) ſ. rem pub. oppreſſam, multos viros bonos non tenere locum, & dignitatem ſuam, & ſimilia quæ tibi diſplicebunt. [Non plura) ſ. videbis. [Audies) Quia rumor ad te multa deferret ex iis, quæ Romæ fiunt. [Non eſt porrò) Senſus eſt, non decet te moueri ſolo ſenſu oculorum cum illud idem auribus percipias, quod etiam ſolet
Porrò videri maius, quam id quod oculis videtur. [Porrò) Deinde. [Nō eſt tuum) Non te decet. [Moueri vno ſenſu oculorum) .i. moueri, & perturbari ſolum iis quæ videntur. nam per ſenſum oculorum intelligit viſum. [Auribus) Auditum. [Quod) ſ. auribus percipere. [Solet videri maius) quia ea quæ audimus ſemper maiora exiſtimamus quam ſunt. [Minus laborare) Subaudi ſolet. .i. minus angi, & cruciari, quia quamuis maiora exiſtimemus, q̃ audimus. tñ minus laboramus, iis quæ videmus. [At tibi) Alia obiectio. [Quod non ſentias) Quod non habeas in animo. [Quod non probes) Quod non putes rectum. [Primum) reſpondet huic obiectioni. [Cædere tempori) Obſequi tempori, & eſt prima ratio. Id eſt declarat quid ſit cedere tempori. [Parere neceſſitati) .i. facere quid cogaris. [Habitum) Exiſtimatum. [Deinde) Secunda ratio. [Res) Conditio rerum. [Vt nunc eſt) Qualis nunc. .i. ſecundum hæc tempora. [Non habet id vitij) .i. non habet eam repræhenſionem, ſi dicamus, quæ non ſentimus, vel faciamus, quæ non probamus, quia tempora ipſa nos excuſant. [Dicere) Oſtendit Cic. eum poſſe eſſe Romæ honeſte, quia non licebit dicere, quod ſentiet, licebit tamen tacere. [Non licet) .i. non potes, q̃a Cæſar non vult, licet enim per alios, poſſimus per nos. [Omnia) Ratio quare liceat tacere. [Ad vnum) Cæſ. [Is) Cæſar. [Ne ſuorum quidem) Quanto minus ergo volet conſilium tuum, ſi non vtitur conſilio ſuorum. [Ne multo ſecus) Non multo aliter. [Is) Pomp. [An) Adducit rationes, quibus probat, quo Pomp. idem facere quod Cæſar. ſi victoriam obtinuiſſet, & eſt ſenſus, cum Pomp. gereret bella communi periculo omnium noſtrum, & haberet cauſam coniunctam cum noſtra, non tamen vtebatur conſilio noſtro, ſed ſuo. quod ſi fecit tunc, quomodo ſperamus eum fuiſſe facturum, ſi obtinuiſſet victoriam? q. d. fuiſſe multo ſuperbior, & minus vſus eſſet noſtro conſilio. An primum argumentum, & prima ratio, ꝙ Pomp. non eſſet vſus conſilio ſuorum. [Coniunctum) .i. pertinere ad nos oẽs ageretur cauſa omnium noſtrum. [Minime prudentium) .i. qui etiam non eſſent prudentes, quia tu fuiſſent tolerabilius, ſi vſus fuiſſet conſilio prudentiū. [Vteretur) Pro vtebatur. [Magis communem) magis communicantem, & participantem nobiſcum. [Conſilia ſua) Et eſt ordo, an cenſemus eum fuiſſe futurum magis communem in victoria qui vteretur ſuo conſilio, & cæterorum hominum minime prudentium tunc cum periculum omnium noſtrū eſſe coniūctum? [Cenſemus) arbitrabamur, q. d. non. [Et qui) iungitur ſic cū ſuperiore, qui vteretur conſilio tuo, & qui nec ſecutus eſſe conſilium tuum &c. [Sapientiſſimum con.) quod ded ſti Pomp. cum eſſet conſul ante initium bellorum ciuilium. [Fratre tuo) L. Marc. Et eſt ordo, neque nobis auctoribus voluerit vti fratri tuo gerente conſulatum ex auctoritate tua. [Vti voluerit) .i. adhibere fratrem tuum ad res ſuas. [Gerente conſulatum) Quia fuit conſul vnam cum Lent. [Nobis auctoribus) .i. nobis ſuadentibus, vteretur fratre tuo. [Ex auctoritate) Tua, qui ita agebat, vt tu conſulebas. [Nunc tenentem) Omnia. ſ. Pomp. .i. ſi omnia teneret, & eſſet dominus. [Deſideraturum) quæſiturum, q. d. non deſideraſſet. [Nec ſemel qui) .i. nunquam. [Sæpe) Quia fuerunt bella Sertorii, Syllæ, & Marij, Carbonis, Catuli, Cinnæ, q̃ licet ante fuiſſent, fuerant tñ Cic. ætate. Poſtremo Cæſ. & Pomp. & mortuo Pomp. Catonis, & Scipionis aduerſus Cæſ. [Sed) Licet omnia ſint miſera. [Quæ) victoria. [Ad me) ad eos, quia ſunt mites, & iuſti. [Ferociores) Crudeliores. [Impotentiores) Incontinentiores, qui non pñt ſuis appetitibus imperare impotentes dñr. [Tales) crudeles. Impo-
tes [Neceſſitate) Quia aliter facere non poſſunt. [Muta) Ratio quare neceſſitate cogamus. [Arbitrio) iudicio, & voluntate. [Eorundem) Per quos vicit. .i. eorum quorum auxilio, & fauore fuit victor. [An) Oſtendit hæc, quæ fiunt a Cæſ. nunc non eueniſſe præter opinionem Mar. quia ſemper præuidit, & cognouit ea ita futura. [An non videbas) .i. an non cognoſcebas, q. d. imò aperiſſime videbas. [Illa) Siue Cæſ. Siue Pomp. [Igitur) Infert ex hac interrogatione, ꝙ non debeat carere patria, nunc quia videat multa quæ nolit, cum non curauerit ea tunc, cum videbat quam crudelis eſſet futura hæc victoria. [Igitur careres) .i. carere debueras, quod non feciſti. [Ne videres quæ nolles) Quæ iam videbas vſque tunc ſaltem animo, & cognitione. [Non) ponit reſponſionem, quam poſſet facere Marcellus. [Inques) Dices, reſpondebit. [Nō) Subaudi debueram carere patria. [Cum tenerem, opes, & dignitatem) .i. cum haberem omnia mea adhuc integra, & nihil diminuta. [At) confutatio huius obiectionis. [Tuæ virtutis) .i. erat pertinebat ad virtutem, & magnitudinem animi tui. [Ponere in minimis) Minimi facere & æſtimare. [Res tuas) .i. opes, quas dicis te retinuiſſe tunc, & dignitatem tuam. [Laborare) Curare, ſolicitum eſſe. [De rep.) .i. propter remp. [Deinde) Alia ratio quare debeat diſcedere à propoſito. Nam quod aliquod eſt neceſſe, melius eſt deponere, & cito & ſpōte, dicit ergo. [Qui finis iſtius conſilij) .i. qualis finis eſt iſtius tuæ deliberationis, & propoſiti carendi ſemper patria. [Adhuc) Hucuſque. [Factum) Quod feciſti ante hac. [Vt in tali re.) .i. pro qualitate, rei vt in tali re ſubaudi laudari poteſt. [Factum) Declarat eo duo quæ propoſuit. [Neceſſario) Non voluntate, vt ſupra in prima epiſt. ad M. oſtendit. [Fortuna) Subaudi laudatur. [Statum, & famam) Quia noluiſti videri humilis & abiecti animi ſupplicādo victori nec teipſum interficere, ſicut Ca. ſed cōſil uni fuit med um ſicut ſupra. [Nunc vero) quia dixit adhuc factum tuam probatur &c.

imò

Lic-
poſ-

imò dicit. nunc non probabitur factum tuum quia eſt alio ratio
temporum,& rerum,& hoc eſt,quod dicit. [Nunc) Hoc tẽpore.
[Eam)Patriam. [Minus diligere) Minus amare,& chara habere.
[Quod deformior eſt).i. quia eſt priuata multis ſuis dignitati-
bus. Eſt autem tranſlatio ſumpta a muliere,q.d.quemadmodum
mulier, vtputa mater tua,quæ tibi fuerit chara, etiã ſi facta ſit de-
formior,non debet minus diligi,ita etiam reſp.amiſſis multis or
namentis ſuis non debet tibi minus eſſe care.[Sed misereri)Sub-
audi debes. [Nec priuare).ſ.debes.i.cum ſit orbata & priuata tot
viris claris qui perierunt in his bellis ciuilibus nnn debes eam
priuare etiam aſpectu tuo,vt non magis poſſit videre te viuum,q
alius, qui mortui ſunt. [Denique) Arguit a decoro ſeruando in
mutatione propoſiti, re & tempore ſuadente, & eſt ſenſus, ſicut
huiuſque fuit magni animi nolle ſupplicare Cæſ. vide nunc,ne at
tribuatur tibi pertinaciæ & obſtinationi, ſpernere id, quod Cæſ.
liberalitate ſua tibi libenter concedit ſine precibus tuis. [Non eſ
ſe ſupplicem)Quod huciuſque facere noluiſti. [Victori) Cæſari.
Supbus [Vide) Conſidera diligenter. [Superbi) Elati & inflati, non au-
tem re vera fortis,& magni. [Aſpernari) Reſpuere. [Liberalita-
tem) Humanitatem, quam tibi præſtat in re reſtituendo. Et ſa-
pientis) Eſt quaſi alia obiectio. [Carcere patria) Abeſſe à patria
ſua oppreſſa.[Duri,)q.d.potius eſt duri,& inhumani viri nõ deſi-
derare patriam ſuam,quam ſapientis abeſſe. [Et,ſi re publica) qa
puſſet dicere Marcellus, cur debeo eſſe in patria, cum non poſſe
frui rep.quæ eſt in poteſtate vnius ſolius. Reſpondet Cic. quòd
ſi non poſſit frui rep. ſtultum eſt, nolle ſaltem frui re ſua priuata.
[Caput) Summa ipſa,& potiſſima ratio, terret autẽ ipſum Marc.
periculo vitæ.[Iſta vita)Commorandi in externis. & peregrinis
locis,commodior, quietior. quia non videas multa, quæ nolles
videre. [Ne tutior).i.an ſit tutior, magis ſine periculo q̃ eſſe Ro-
mæ. [Licentia) Impunitas gladiatorum interficiendi, homines.
[Minor verecundia)Minor reſpectus quam R. [Mihi,) h. d. Cic.
video pericula tibi eſſe magis parata in externis locis, quàm R.
tantam autem curam habeo ſalutis tuæ vt nemo maiorem ha-
beat præter Marcellum fratrem tuum. [Par) Aequalis,vt ab eo
Certe non vincas. [Aut proximus) Secundus ab eo. [Certe) Saltem.
[Conſulere temporibus) Habere rationum temporum. [Inco-
lumitati)Saluti. [Vitæ) Dignitati,& conditioni viuendi. [Fortu-
nis) Rebus, diuitijs, quæ diſſipabuntur te abſente.

PHIL. ETSI perpaucis) Argumentum non quærimus, eſt enim
idem ſcopus in hac,qui fuit in ſuperiore,hortatur Marcell. mutet
ſententiam,& Romam ſe conferat, vbi tutior eſſe poterit,quàm
alib,& contra officium eum eſſe facturum, ſi nõ redibit. [Quid)
De Pomp. ſi victor fuiſſet, intolerabiliorem enim ipſum cenſet
futurum fuiſſe, quam Cæſ. Quid item de bello ciuili ſentiat.
Quo denique animo in Marc. & omnes ſuos affectus ſi explicat
& Cæſ. excuſare conatur,ſi quid facit, aut dicit,quod multis non
placeat, & eum a clementia laudat & modeſtia, quibus maxime
Perpauci vtitur. in ipſa victoria. [Perpaucis) Cum volumus poſitis incre-
mentum,adiungere hanc præpoſitionem damus,vt permulti, p-
Theop. pauci. Terent. Res paucorum hominum. [Theophilus)Id latine
Timot. ſonat dei amator, vt Timotheus honor dei, & ſic hmõi ꝓpria a-
pud Græcos nomina,vt Nicolaus victoria populi, Hieronim' ſa
crum nomen,Demoſthenes populi potentia, Aſtyanax vrbis rex,
Agamemnon nimium tolerans, Adraſtus non conficiens, Phile-
ticus amator morum,& alia huiuſmodi,vt ſuperius diximus. [Fi-
dem) Quæ in libertis apud patronos debet eſſe ſincera,duæ in li
bertis virtutes appetuntur, peculiaris fides, vt ait Simon Teren-
tianus,& taciturnitas,adde & tertium beneuolentia.[Quæcunq;)
Quomodo nulla quodammodo ſit, habet enim huiuſmodi ver-
ba minutionem quandam, vt Virg.l. Tu mihi quodcunque hoc
regni. [Multa videbis) Confutatio eſt ad ea, quæ Marc. dicere
potuiſſet. [Non eſt porrò tuum) Ad te non attinet ſenſu ocu-
lorum moueri. [Nam quæ audies) Poteſt etiam videre. ſed in
epiſt. ad Torq. aliter ſentit, inquit enim equidem nos. q̃ Romæ
ſumus,miſerrimum eſſe dico, non ſolum, quod in omnibus ma-
lis acerbius eſt videre,quàm audire,ſed etiam q̃ ad oẽs caſus ſubi
torum periculorum magis obiecti ſumus, quam ſi abeſſemus.
Porrò [Porrò) Certe,græcum eſt,idem ferme,quod autem & vero,ſed
hæc duo nunquam primum locum in oratione ſortiuntur,ſed ſe-
cundum aut tertium, ſed porrò etiam primum locum ſibi vendi-
cat,& ſignificat longe,vltra,profecto,poſtea.[Oculoꝶ ſenſu)His
perturbari,quæ vñr. Quinque.n.ſunt ſenſus in homine,quos grę
ci αἰσθήσεις notant,vt auditus,viſus, guſtus, odoratus, tactus, quo-
rum primus oculorum eſt,e quibus ſit iter ad mentis oculos,qui-
Oculi bus intelligimus, atque cognoſcimus omnia. Oculi autem ab
oculendo, hoc eſt occultando appellati. Latent.n.ſubcilijs quas
partes Iunoni dicatas eſſe voluerunt. Nam ſupercilijs oculorum
proteguntur, oculis vero lucem accipimus quam Iunn dare na-
ſcentibus perhibetur, vnde à poëtis Iuno Lucina eſt appellata.
Terent. Iuno Lucina fer opem. Aures vero,quaſi audes nomi- Iuno
natæ ſunt. Nam R, & D, vt ait Papyrianus apud antiquos cede- Lucin.
bant inuicem ſibi,vt Auena Aduena. Aruenio Aduenio. Aruo
catus Aduocatus,quam vocem maiores aſperam iudicãtes peni-
tus deleuerunt,& nos hanc, & huiuſmodi nimis priſcas, & horri
das voces fugere,ac vitare debemus. Quod Cæſ. faciendum his
verbis oſtendit,tanquam ſcopulum ſic fugiendum eſſe inauditũ,
atque inſolens verbum. Sic,vt inquit, Lact.ab hauriendis voci-
bus aures appellantur cuius nominis etymologiæ Virg. alluſiſſe
videtur cum,inquit. Vocemq̃. his auribus hauſi. [Senſu oculoꝶ)
Intelligimus viſum. [Auribus percipias) Auditum dicit. [Quod Aures
etiam).ſ.ſæpe percipere auribus & audire. [Maius videri) Exiſti-
mantur.n. interdum,quæ audiuntur eſſe maiora,quàm illa quæ
vñr,hinc Iuuen.Vt perhibent qui,de magnis maiora loquuntur.
[Minus laborare)Minus perturbari,& cõmoueri ſup. ſolet,& eſt
ſenſus,q̃ tametſi maiora cenſeamus eſſe, quæ audiuimus, tamen
minus his angimur, & perturbamur, quam illis quæ cernimus.
[At tibi ipſi) Antipophora eſt, neceſſe, inquit, erit, vt tu aliquid
dicas, quod non ſentias, & aliquid facias, quod non laudes, qm
non pro ratione rerum. ſed pro voluntate Cæſ. & dicas,& facias
oportebit.[Primum,tpi cedere) Sententia eſt,& reſponſio Anti-
pophoræ. Tempus vero ſi quis quærat quid ſit Macr.legat. Si qui-
dem,inquit: Tempus eſt certa dimenſi, quæ ex cœli conuerſio- Tẽpus
ne colligitur. [Parere neceſſitati)Nil eſt aliud,quàm cogi id face
re,q̃ non vis. [Non habet,id vitij res) Non eſt hoc vitium nunc
in re,& in conditione rei & temporum ſi dicas,quæ non ſentias,
quia non licet aliquid dicere,quod ſentias. Tacere autem licet,ſi
offendit Cæſ.quod dicis,quæ non ſentis,non es in vitio,& in re-
præhenſione alicuius. Licet enim ſine vitio & repræhẽſione dice
re,quæ non ſentis, & Cæſ. in omnibus aſſentiri,cum ad vnum.ſ.
Cęſ.delata ſint omnia, atque vniuerſa ad eius voluntatem accom
modanda ſint. Res vero cum diffuſæ ſignificationis ſit,adiunctum
videt expoſcere,vt venuſtior atque dilucidior fiat oratio, poſſeſ-
ſiua igitur nomina aptiſſime dare poterimus, vel in primis, vt ita
dicamus.[Res ſa.)Reſp.Res militaris & huiuſmodi. [Is) Cæſ. hic Res
& is cũ ſint eiuſdem fermè ſignificationis,hoc tñ differunt,vt hoc Hic
demonſtrantis ſit,& de propinquiores. Is vero referentis,& de lõ Is
giore ſpatio dicat. [Dicere) Argũ ab honeſto,potes,inquit,Ro-
mæ honeſte viuere,cum ſit non licet dicere,quæ ſentis,licet tñ ta
cere. Quod tñ tacere liceat,rationem adducit, vt omnia &c. [Ne
ſuorũ quidem) Multo minus tuo vti volet. [Si is remp.) Pomp.
[Non multo ſecus) Argũ a ſimili. Secus idem eſt, quod aliter,
vtrunque libenter cum multo & longe coniungitur. Terent. Ve-
rum multo aliter euenire intelliget.[Quem ſecuti ſumus)Pomp.
Et docet quo animo in remp. & quo in amicos ſe habituꝶ fuiſſe
crediderit ſi viciſſet,quemadmodum Cæſ. vt vicit,quibus intelli-
git lõge intolerabiliorem futuꝶ fuiſſe Pomp.q eſſet Cæſ. qui vi-
ctor erat,quaꝶ reꝶ comparatione moleſtiam Marc. mollire co-
natur. [Suo conſilio) Cic.conſilio nunquam vti voluit,quod erat
Pomp. fideliſſimum,& vtrique admodum ſalutare,de quo Cic.ad
Cec. Dicerem,quæ ante futura dixiſſem,ni vererer,ne ex euentis
fingere viderer. Sed tñ plurimi ſunt teſtes,me & initio ne coniũ
geret ſe cum Cæſ.monuiſſe Pomp.& poſtea ne ſe iungeret coniũ
ctione frangi Senatus opes, diſiũctione ciuile bellum excitari vi-
debam,atq; vtebar familiariſſime Cæſ.& Pomp. faciebã plurimi.
Sed erat meum cõſilium,tum fidele Pomp. tum ſalutare vtrique,
quæ præterea præuiderim præterire. Nolo.n.hũc de me optime
meritum exiſtimare ea me ſuaſiſſe Pomp. qbus ille ſi paruiſſet,eſ
ſet hic quidẽ clarus in toga, & princeps, ſed tantas opes quantas
nunc habet,non hrẽt. Eundum in Hiſpaniam cenſui,quod ſi feciſ
ſet ciuile bellum oĩno nullum fuiſſet,rõnem hñi abſentis non tam
pugnam,vt liceret, q vt qñ ipſe conſule pugnante populus iuſſe-
rat hrẽtur,cauſa orta eſt belli,quid ego prætermiſi aut monitoꝶ,
aut querelaꝶ cum vel iniquiſſimum pacem iuſtiſſimo bello ante
ferrem. Victa eſt auctoritas mea non tam à Põp.nam is moueba-
tur,q ab ijs,q duce Pomp.freti ꝑ opportunam,& rebus domeſti
cis,& cupiditatibus ſuis illius belli victoriam fore putabant. Su-
ſceptum eſt bellum quieſcente me, depulſum ex Italia monente
me,quoad potui. Ergo vſus eſt ſuo, & alioꝶ imprudentium ho-
minum conſilio,non Cicero. & aliorum,qui ſapiebant. Vnde ſi
tunc in periculo, & in bello hoc fecit, quid in victoria feciſſe,
multo certe crudelior in victoria fuiſſet, quam fuit in bello, in
quo nunquam conſilio noſtro eſt vſus. [Fratre tuo) C. Claudio
Marcell. [Gerente conſulatum) In quo Lent. collega. [No-

bis

bis auſtoribus) Hortantibus vt tuo fratre vteretur. [Anctoritate tua)Vt tu volebas ita fratec tuus oia faciebat.[Tenentem) In oibus dñantem Pomp. [Delidecaturum) Periturum quaſi dicecet non oia ſunt miſera.[Snias)Damnat bella ciuilia, à qbus ſemper alienus fuit. [Maiores noſtri) Oẽs qui ante nos vixerunt, ſirur minores oẽs poſteros appellamus, in quo Seruius non mediocriter etraſſe vč, qui dixit minores non dicimus niſi quoties gradum deficit nomen,vt patec,filius,nepos,pronepos,abnepos,vbi iſti gradus deſererunt merito iam dicimus minores, ſicut etiam non dicimus maiores, niſi quando non amplius ipſis inuenit latinitas nomen. Cic. in Cac. maioce. Nec dubitat agricola quamuis & ſenex,quærenti cui ſerat, rñdere dijs immocialibus, q me non accipere modo hæc à maioribus voluerunt, ſed etiam poſteris prodeſſe, & Virg. Noſtcoſque huius memituiſſe minores. [Ne ſemel quidem)Hoc eſt nunquam. [Noſtra ætas ſæpe) Longum eſſet dicere bellorum ciuilium tempoca,vt Syllæ,Marij,Ser. Car. Cinnæ,Ca.Cæſ.Pomp.Ca.atq; Scipio hæc omnia Cic. ipſibus bella fuerunt. Quæ expoſitio victoriæ è bello ciuili,quid affecat mali. [Meliores)Vt mites ſint & benigni. [Impotentiores) crudeliores & qui nimium inſolentes ſunt, & qui ſibi ipſi, atque ſuis cupiditatibus imperare non poſſunt, & impotẽtia crudelitas dr̃ & inſolentia. [Tales)Aut ferociores,aut impotentiores. Sanè animaduertendum in his duobus talis,& qualis,ad orationes venuſtatem ſatis eſſe alterum ex his ponere. Virg. Qualis apes æſtate noua, & talia iactanti, & talibus Ilioneus. Iunguntur ẽt, ſed raro,vt Virg.Qualis in Eurothæ ripis,Talis erat Dido,talem læta ferebat.[Neceſſitate)Maxime propter illorum importunitatem quorum auxilia vicerunt. [M V L T A) Ratio quare coguntur id facere. [Au) Quaſi diceret: non præter opinionem euenit. Nam tu & ego ita futurum eſſe iudicauimus. [Quàm crudel.s) ſiue Cæſ. ſiue Pomp. vinceret. [Igitur) Ex quo videbas futuram eſſe victoriam crudelem,tunc quoque carere patria debuiſſes, ne ea quæ nolles aſpiceres. vnde qñ non caruiſti tunc patria,minime nunc carere debes.[Carcres) Carere debueras,quod minime abs te factum cognouimus. [Non inquies) .ſ. reſponderes,quòd non debuiſſes carere tunc patria,& cauſam afferres talem,ego.n. tenerem opes,& poſſiderem res meas omnes, &c. [At erat) Ait Cic. per confutationem obiectionis à Mac. [At erat tuæ virtut.) pertinebat ad virtutem tuam hoc quod ſequitur. [In minimis) Minime quidem exiſtimare res tuas, & magni remp. facere. [Deinde, qui) Argumenta ab vtili, & honeſto in mutando conſilio pro qualitate tpis.[Conſilij) Propoſiti tui carendæ patriæ. Et in tali re, pro qualitate negocij. [Factum) Exponit,quæ dixerat repetendo factum, & fortunam, & ſubaudi laudatur. in vtroque neceſſ.t in,vt in ſuperiore epiſt.dixit. [Perſequi nolueris) Quod tunc id oſtenderis.Si Romam veneris,& teipſum Cæſ.obſequentem præbueris. [Honeſto ocio) Duplex eſt.n.ocium,honeſtum quale ſtudium literarum, quod ocium literarum appellatur, vt Cic. quid dulcius ocio literario? & inhoneſtum quale eſt amatorium.Ouid.Ocia ſi tollas,periere Cupidinis arcus.Sig̃nat enim ocium vacationẽ quendam à labore. [Statum,& dignitate) Non

Ociũ literariũ

Ociũ amatoriũ

ſupplicando Cæſ.nec illi bellũ mouendo,ſed medium tenẽdo tõ filium vt antedictum eſt. [Deformior) Sine libertate.[Orbatam) Tanq̃ matrem dixit pñiam eſſe orbatã filijs,& illos intelligit,qui in bello ciuili ceciderunt.Metaphora à fœmina.[Denique)Aliud arg.a decoro ſumptũ in mutãdo ꝓpoſito pro ꝯdõne tpm, & re Cæſ.polli rente clementiã.[Liberalitatẽ)Qua te complecti vult, multis in locis de liberalitate Cæſ.agitur. Sapiẽtis eſt carere patria,Exulẽ eſſe à pñ i à tyrannis oppreſſa,pſeuerat.n.in cõfutando obiectiones Marc.& eſt color,q dẽ ſnia. [Duri) Inhumani,& ẽſt ſenſus, vide ne potius ſit, duri hoĩs non deſiderare in pñia viuere quã aliubi eſſe.[Sapiẽtis car.pa.)Hoc eſt abeſſe à patria.[Et,ſi rep.)Alia confutatio.[Dicere.n.) Marc.potuiſſet,cur non debeo carere patria cum rep.frui non liceat? Cui rñdet Tullius,ſtultum eſſe nolle ſaltem priuata re frui,cum rep.frui non poſſit,præſtan

Frui

tius eſt.n.aliquid hñe,q̃ nihil.[Frui) Fructum,& voluptatem rep. capere oblectãdo teipſum in ea. Nam his frui dicimus,ex quibus fructũ,& delectationem accipimus.[Non ab re Marc.)Victorem Cæſ.timebat.Is n.conſul erat qñ Cæſ.Gallia deuicta cediens alterum ſibi conſulatum decernere poſtulauit,& à Marc.in primis contradictum eſt,aſſentiente Pomp.Inde decretum eſt à Senatu, vt in vrbem Cæſ.niſi dimiſſo exercitu non veniret,& ex Mar.con ſilio,& auctoritate Põp.cum imperio miſſus Luceriã,vbi nũc le-

Caput

gionesr erant.Cæſ.tñe Rauennã ſe contulit.[Caput) Quaſi qđ po

Capitulum

ciſſimum rõnis tuæ. Tranſlatio eſt,caput.n.principale membrum eſt oium animantium, vnde totum hoiem ab ro dicimus, & vt capitulũ lepidiſſimum,& lepidũ caput dictum ſanè,vt ait Varro,ꝙ inde ſenſus initium capiant, & id totum ſubiacet arieti de quo M. Manilius,aries caput eſt ante omnia princeps ſortitus. [Vita) peregrinatio. [Commodior) Non videndo quæ videre nolles, perterrere enim his vult Marcellum, vt reddat. [Gladiatorum) Nunc ſicarios,& prædones intelligit.[Tantæ curæ eſt)Petue nuſte verbum ſubſtantiuum datiuo iungimus, quotieſcunque quid honeſtum, quid vtile, & voluptuoſum, & dulce ſignificare volumus,aut contrarium, vt magnæ mihi voluptati fuerunt literæ tuæ,& dolori mihi eſt caſus tuus.

E T S I perpaucis) Hortatur rurſus Marc.ad patriam reuerti A S

nec tam moleſte ferre q̃ Cæſ.omnia ceſſerint,cum Pomp.victoria moleſtior fuiſſet, mouetq. vitanda pericula quæ, vbicunque eſſet,niſi in Cæſ.gratia ſit,magna ſint. Ordo eſt. Etſi.i.quanquam, dederam perpaucis d ebus ante.ſ.harum dationem. Q. Mutio ad te literas ſcriptas,plurib.i.multis verbis, q bus ſup. literis ego declaraueram quo animo ego cenſere oportere te eſſe,&quid arbitrares faciendum tibi, cũ cum Theophilus libertus tuus proficiſceretur.i.hinc ad te,cuius .ſ. Theophili,ego perſpexeram fidem .i.fidelitatem,& beneuolentiam erga te,nolui eum venire ad te ſine literis meis. Igitur ego hortor te ẽt,atque ẽt.i.accuratiſſime, de ijſdem rebus,quibus.i.de qbus,ego hortatus ſum te literis ſuperioribus vt velis eſſe quamprimum.i.valde cito in ea rep.i.quam Cæſ.tenet,quæcunque eſt.i.ſiue aliqua,ſiue nulla. Tu videbis fortaſſe multa,q nol s.i.velis non videre,tñ non videbis plura, q au dis quotidie.porrò.i.ſed,non eſt tuum.i.tuæ naturæ,aut dignitatis,moueri.i.turbari,ſolum.i.duntaxat,vno ſenſu oculorum .i. in ijs,quæ vides,cum percipias illud idem aurib.i.audiendo ſup. illud, quod videri ſolet ẽt maius.i.euidentius,laborare.i.in periculo eſſe minus. At.i.ſed aliquid dicendum erit tibi ipſi.ſ.in curia, quod non ſentias.ſ.dicendum,aut aliqd erit faciendum,quod nõ ꝓbes.i.approbes faciendum. Primum cedere tpi. parere neceſſitati eſt habitum .i. exiſtimatum,ſemper ſapientis .ſ. viri factum. Deinde qdem .i. certe,vt nunc eſt, res non habet id vitij.i. mali, quod obijci ſolet.nam fortaſſe ſup.dices mihi. Non licet, cum æ dicere q̃ ſentias.Rñſio,licet plane.i.omnino tacere. Omnia enim ſunt delata.i.redacta,ad vnum.i.ptãtem vnius.ſ.Cæſ. Is vtit conſilio neqdem.i.non ſaltem ſuoꝵ.ſed ſuo.ſ.vnius, quod fieret non multo ſecus.i.aliter,ſi is.ſ.Pomp. quẽ ſumus ſecuti, teneret rem.p. vt tenuiſſet,ſi in Pharſalico conflictu viciſſet. Et qa dicere poteſt Marc.id malè de Põp.ſuſpicari,ꝓbat illud ex euidenti coniectura dicẽs.i.in cenſemus eũ.ſ.Pomp. q cum in bello periculũ oium hñm eſſet coniunctum ſuo.ſ.periculo, vteret minime pl.rio cetrorũ hoium prudẽtium, cenſemus, dico, eum fuiſſe futuꝵ magis cõem.i.cõicantem conſilia ſua, in victoria .i. ſi victus fuiſſet victoria,q̃ fuiſſet in ceteris rebus ſuis?q.d. id non eſſe cenſendum.Et cẽſes eum ſup.q te nec te conſule.i.cũ eſſes conſul,& ita a priuatio dignitatis in vrbe ſecutus eſſet conſiliũ tuũ ſapientiſſimum.i.licet ſapientiſſimum,nec voluerit vti fratre tuo.ſ.Cn.ſeu L. Marc. gerente conſulatũ ex auctoritate.i.approbatione tua, nobis auctorib.i.id factũ eius approbantib. cenſes inq cũ nunc tenentẽ oĩa.i. hñtem oĩa,ſi modo habuiſſet, vt Cæſ. tunc habebat in ptãte ſua, fuiſſe deſideraturꝵ.i.expectaturꝵ ſnias nr̃as.i.quid nos ſentiremus in ſenatu de ijs,q̃ ipſe ex ſnia ſua facere cõſtituiſſet? q.d.id nõ eſſe cenſendum.Omnia ſunt miſera.i.miſeranda. non tam quantum ad eos,q inferunt,q̃ qui ea patiuntur,ſed tñ ẽt quodãmodo quãtum ad inferentes, qa cum multos habeant inimicos in ciuitate ſua,coguntẽ tyrannũ agere in bellis ciuilibus, quæ.ſ.bella ciuilia, aut potius miſeriæ, q̃ contingunt in bellis ciuilib. maiores nr̃i ne quidẽm.i.nõ ſaltem ſemel ſup. ſenſerit,ætas noſtra ſenſit iam ſæpe,ſub Sylla & Mario ſub Sertorio Carbone, & Perpẽna ac Cinnã,ſub Cæſ.& Pomp. ſed nihil ſup. eſt in bellis ciuilibus miſerius q̃ ipſa victoria, quæ victoria ẽt ſi venit ad meliores.ſ.pro rep. tñ reddit.i.efficit eoſipſos ferociores & impotentiores .i. minus ſibi imperantes. & ſe ab illicitis minus coh.bentes poſt victoriam, vt ẽ: ſi non ſint tales.ſ.ferores, & impotentes,natura .i. per naturam,cogantur eſſe tales neceſſitate. Enim.i.quia. multa facienda ſunt victori ẽt inuito arbitrio.i.ad arbitrium eorum,per quos vicit. An tu videbas ſimul mecum,q̃.i.quantum,crudelis illa victoria eſſet futura? q.d. maxime. Igitur carceres.i. carere deberes, quoque.i.etiam nunc patria, ne videres qæ tu nolles .ſ. videre? Inquies.i.reſpondebis mihi. Non ſup.carerẽ tunc patria. Ego.n. tenerem opes ſup.meas,& dignitatem meam,Obiectio. At.i.ſed, erat virtutis tuæ. pertinebat ad virtutem tuam ponere tua in minimis.i.inter minima reputanda,& ſup. laborare vehemẽtius, de rep. Denique,aut potius deinde.i.vt ſecũdo loco obijciam qui .ſ. qs finis iſtius.ſ.tui conſilij eſt? Nã & factũ tuum probatur adhuc, & fortuna tua laudatur ẽt adhuc, vt in tali re.ſ.in qua nihil poſſet

lauda

laudabile contingit. Factum vnq̃ tuum probatur, ꝙ ſecutus ſis neceſſario in initiũ belli.ſ.contra Cæſ. & nolueris ſapiẽter.i.in quo feciſti ſapiẽter, perſequi extrema.ſ. belli ciuilis, vt illi, q in Africa perierũt. Fortuna ſup. tua laudat, ꝙ tenueris ſup. in ocio honeſto, q a literario, vtpote Athenis, & ſtatum ſup. tuum, & famã dignitatis tuæ. Nũc vero, nec vllus locus debet eſſe tibi dulcior patria.i. q̃ patria, nec debes diligere ea minus ſup. ꝓpea ꝙ eſt deformioꝫ .i.q̃ prius, ſe miſereri potius, ſup. eius nec priuare eam orbatã .i. ſpoliatam.ſ. multis claris viris ẽt aſpectu tuo.ſ.quo eam Aſpicias, aũt aſpectu tui quo aſpiciaris, aut potiſſimum aſpectu tuo .i. facie & pñtia tua. Deniq; ſi ſuit magni animi, non eſſe ſupplicem victori, vide.i.animaduerte, ne.i.an ſic, aut vide.i.caue ne.i.vt non ſit ſuperbi ſup. animi, aſpernari.i.cõtemnere liberalitatem eiuſdem.ſ. victoris. Etſi eſt ſapientis carere.ſ.patienter patria, eſt duri.i.pertiner ad durum, & immitem, nõ deſiderare ſup. patriam. Etſi nõ poſſis frui ee p. ſtultum eſt nolle, ſup. frui priuata ſup. re. Illud.ſ.quod modo dicetur, eſt caput.i. principale momentum, vt iſta.ſ. in ocio, & terra peregrina vita videatur tibi eſſe iucundior, tñ cogitandum ſit ſup. tibi ne ſit non tutior.ſ.quam eſſet in vrbe. Magna eſt licentia gladiatorum, nam facile poſſet aliquis Athenis mitti, vnde occidaris, & reuera paulò poſt à Magio Chilone familiari ſuo, pugione interemptus eſt, ſed minor etiam verecũdia ad facinus.ſ. tale perpetrandum eſt in locis externis. Salus tua eſt mihi tantæ curæ, vt ſim Marcello.ſ.C. aut Lucio fratri tuo, aut par.i.æqualis in cura tali, aut certe proximus. Tuum eſt.i.ad te pertinet. Raro aut nunquam legitur tua cum verbo eſt. Conſulere.i.conſilio ꝓſpicere, temporibus.i.ne tꝑa iſta periculoſa tibi noceant, & incolumitati, & vitæ, & fortunis tuis ne.ſ.eis noceatur. Vale.

AVL. IAN. CONIVNCTVM eſſe periculum ſuo cerneret) Alij hanc lectionem, videntur ſuſpectam habuiſſe. nos eam in vetuſto lib. Ioannis Scalæ, & in alijs manuſcriptis inuenimus.

ARGVMENTVM.

Eiuſdem ferè eſt argumenti cum ſuperiore. Hortatur enim paucis ad ſuos quamprimum redeat vt quibus expectatiſſimus ſit: petitq; ab eo certior fieri, quid facturus ſit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Eiuſdem eſt argumenti cum proxima.

M. CICERO M. MARCELLO. s. 10

ETſi nihil noui, quod ad te ſcriberem, habebam, magiſq. literas tuas iam expectare incipiebam, vel te potius ipſum: tamẽ, cum Theophilus proficiſceretur, non potui nihil ei literarum dare. Cura igitur, vt quamprimum venias: venies.n. mihi credem, expectatus, neq; ſolum nobis.i. tuis, ſed prorſus omnibus. venit.n. mihi in mentem ſubuereri interdum, nec te delectet tarda deceſſio. ꝙ ſi nullum hẽres ſenſum niſi oculorum; prorſus tibi ignoſcerem, ſi quoſdam nolles videre. ſed cum leuiora non multo eſſent, quæ audirentur quàm quæ viderentur; ſuſpicarer autem. & multum intereſſe rei familiaris tuæ, & quamprimum venire, idq. in omnes partes valere: putaui ea de re te eſſe admonẽdum ſed qñ, quid mihi placeret, oſtẽdi; reliqua tu pro tua prudentia conſiderabis. me tamen velim, quod ad tempus te expectemus, certiorem facias. Vale.

IVB. ETſi) Eiuſdem eſt argumenti, & ſententiæ hæc epiſtola, cuius eſt ſuperior, mutatis tantum quibuſdam verbis, hortatur enim Mar. vt quamprimũ in patriam redire velit expectatus multum à ſuis. [Nihil noui,) Præterquã, quæ à me alijs literis intellexiſti. [Magis) Potius qui tu expectares meas. [Vel potius) correctio. [Te ipſum) Non literas, ipſum habet emphaſim, q. d te præſentem, nã aut eſt iam literas tuas, aut aliũ pro te. [Nõ potui nihil dare).i. aliquid dedi, nõ potui facere, quin aliq d darem. [Cura) Da operã, cogita. [Expectatus).i. deſideratus. Virg. Expectate venis. [Oĩbus) His etiam qui nulla neceſſitudine tecũ coniuncti ſunt [Venit in mentem, ſubuereri).i. interdum aliquantulum vereor. [Tarda deceſſio) Serus deceſſus ab iſtis locis, vbi nũc

Expectatus

es. [Quòd eadem ratio) Qua vſus eſt in præcedenti epiſt. cum dixit. Non eſt porrò tuum, vno oculorũ, ſenſu moueri &c. & eſt ſenſus, ſi haberes tm̃ ſenſum oculorum, & non ẽt aurium, putarem tibi parcendũ, ſi nolles venire Romam, ne videres multa, quæ nolles, ſed cum neceſſe ſit te eadem audire, & vtile ſit te eſſe in patria putaui te admonendum. [Ignoſcerem) Indulgerem, parcerem. [Quoſdam) Cæſarẽ, & reliquos, qui eum cõtra remp. ſecuti ſunt. [Nõ multo leuiora) Nõ multo minus acerba. [Suſpicaret).i. exiſtimarem, & ſubaudi, cum ſuſpicaret. [Intereſſe) Vtile eſſe, pertinere ad rem tuam familiarem, quam pſens poteris conſeruare. Intereſſe [Quamprimum venire).i. vt ſubito venias. [Atq; valere) Subaudi cum ſuſpicarer. [Valere omnes partes).i. valere ad omnia, vt tu venires. [Admonendum) Meis literis exhortandum, & dandũ tibi conſilium. [Quando).i. quoniam. [Reliqua) Quæ non ſcripſi. [Pro tua prudentia).i. ſecundum tuam prudentiam, vt es valde prudens. [Ad quod tempus) An cito, an ſero ſis venturus. Quãdo.

PHIL. ETSI nihil) Marc. iam mutaſſe ſententiam Cic. cognoſcebat, & eſſe iam perſuaſum Romam venire, qua ꝓp his eum hortatur, quãprimum veniat, cum adhuc Cic. aliquantulum vereretur ne eum delectaret tarda deceſſio. Poſtremo eum rogat quo tꝑe ipſum expectẽt, det operam literis ſuis intelligat. [Vel te potius) Teipſum, cum põdere ſuo pronomen. [Expectatus) Deſideratus, vt expectate venis. ait Maro. [Omnibus) Vel ipſis, qui tibi nulla amicitia iuncti ſunt. [Subuereri.) Aliquantulũ timere. Sub.n. compoſitiue, qd clanculum, aut dimin. ſignificat. Virg. Olli ſubridens, & Cic. pudor penè ſubruſticus, alias ſub pro interdũ imponitur. Virg. Ipſe ſub ingenti luſtrat dum ſingula templo. Aliqñ ante, vel per, vel circa. Virg. Sub noctẽ cura recurſat, & poſteſq ſub ipſos nitũtur gradibus. Et in Georg. Sub lucem exportant calathis. Hoc eſt ante lucem. [Nec te delectet) Alteram exigit conſtructio ſine delecto, alteram oblecto, aliã delector. Sic.n. his vtimur. Delectarũt me mirum in modũ literæ tuæ, & oblecto me literis tuis. & ego plurimum te ipſo delector. [Tarda) Corporis eſt alias animi, & intellectus, vt huic tardus es. [Ignoſcerem) veniam darem, parcerẽ. Caue dicas indulgere pro ignoſcere, nam maximam hæc inter ſe diſtãtiam, cum indulgere ſit dare operã alicui rei peragẽde. Intũbere, vigilare, ſtudere, vel in primis cõcedere rem aliquã, rẽ mollem, & effœminatã, & quandam quaſi clementiã monſtrare, quã parentes in liberos ſuos plurimũ errare vñr, nimium illis indulgẽtes, & delicate tribuẽtes & eãdem dicit rõnem, quam ſuperius dixit de viſu, & auditu. [Quoſdã) Vt Cæſ. & ſuos. [Suſpicarer) Opinarer, & intellige iterũ cum. [Valere) Sup. cũ ſuſpicarer, & exiſtimarem. [In oẽs partes) In omnia ad te pertinẽ tia. [Admonendum) Adhortandum. [Reliqua) Quæ forte ſcribenda erant. [Pro tua prudentia) ſm tuam prudentiam. Nam pro loco, in ante & ſm aptiſſime collocamus, vt pro templo, ante templum, pro curia, ante curiam. Saluſt. Quod ni maturaſſet pro curia ſignum ſocijs dare. Pro viribus ſm vires. Virg. Sũmis incurruant viribus arcus, pro ſe quiſq; viri, pro roſtris, pro tribunali, in roſtris. ſungitur interdum interiectionis officio cũ accentu circunflexo, vt ꝓ Iuppiter, pro deum, atque hominum fidem. [Conſiderabis) Conſideramus futura, cogitamus præſentia, ſed iſta confunduntur.

Subuereri. Delecto Oblecto Delector Ignoſcere Indulgere Pro viribus

ASC. ETSI) Eiuſdem ferè argumenti eſt cum ſuperiore, hortatur enim Marcellum, quamprimum domum redire. Ordo eſt. Etſi.i. q̈q, nihil noui habebam, quod ſcriberẽ ad te, & incipiebã magis expectare literas tuas, vel potius teipſum, tñ cum Theophilus.ſ. familiaris tuus ꝓficiſceretur.ſ. Roma ad te, nõ potui nihil literarum dare.i. quin aliquid literarũ darem ei. Igitur, q a te tantopere expectamus, cura vt venias quamprimum. Enim.i. quia crede mihi, tu venies expectatus .i. deſideratus, & optatus, neq; ſolum nobis.i. tuis, q a nos tui ſumus, ſed ꝓrſus.i. oĩno, omnibus. Venit.n. mihi in mentem i. cogitando compellor, ſubuereri .i. aliquantulum vereri, interdum, ne deceſſio.ſ. ab Athenis, tarda.i. ſera, delectet te, hoc eſt ne tędio affinitatis Romam reuerti, quod ſi nullam hẽres ſenſum niſi oculorum, ego ignoſcerem prorſus .i. omnino tibi, ſi.ſ. nunc nullos videre quoſdam, vt reip. oppreſſores. Sed cũ ea, quæ audirentur.ſ. à te, eſſent non multo leuiora, q̈ quę viderẽtur.ſ. ſi Romæ eſſes, autem.i. ſed ſuſpicarer intereſſe.i. ad vtilitatẽ pertinere, rei familiaris tuæ, te venire.ſ. domum quamprimum idque valere.i. vtile eſſe, in.i. ad omnes partes, putaui te eſſe admonendum de ea re. Sed quando, aut qm̃, oſtendi ſup. id quod placeet mihi, tu conſiderabis reliqua .i. an recte ſentiam, pro tua prudentia.i. ſm prudentiam tuam. Velim tamen facias me certiorem ad quod tempus, expectemus .i. expectare debeamus te. Vale.

PAVL. MAN. BONIS) Nobis, emendaſſem, vt Hieron. Ferrario placet. niſi vetuſti oẽs libri repugnarẽt, q̈q & in orone xij. in Antonium vbi vulgata exẽplaria, oĩbus.n. bonis hñt, manuſcripta, oib'.n. nobis.

Argum

ARGVMENTVM.

Quid Cic. epiſtola apud Marcellum valuerint declarat Marcellus ipſe hac epiſtola, ſignificans ſe ab eo perſuaſum Romam venturum, & velle venire vbi clariſsimorum virorum conſuetudine vti poſſet, & maxime Cic. quem ſibi amiciſsimum fuiſſe cognouit gratâq; ſibi eſſe docet quæ pro ſe acta erant.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Collatione declarat Marcellus, ſuam erga Ciceronem voluntatem, & quod conſilio Ciceronis acquieſcere velit, ſignificat.

M. MARCELLVS M. CICERONI S. II

PLurimum valuiſſe apud me tuam ſemper auctoritatem, cum in omni re, tum in hoc maxime negocio potes exiſtimare. cum mihi C. Marcellus frater, amantiſſimus mei, non ſolum conſilium caret, ſed precibus quoq; me obſecraret; non prius mihi perſuadere potuit, q̄ tuis eſt effectum literis, vt vterer veſtro potiſſimum cõſilio. Res quemadmodum ſit acta, veſtræ literæ mihi declarãt. Gratulatio tua etſi eſt mihi probatiſſima, q̄ ab optimo ſit animo: tñ hoc mihi multo iucũdus eſt, & gratius, q̄ in ſumma paucitate amicorum, propinquorũ, ac neceſſariorum, qui vere meæ ſaluti fauerẽt, te cupidiſſimũ mei, ſingularemq́. mihi beneuolentiã præſtitiſſe cognoui. Reliqua ſunt eiuſmodi, quibus ego, qm̃ hæc erant tempora, facile, & æquo animo carebam: hoc vero eiuſmodi eſſe ſtatuo, vt, ſine talium virorum, & amicorum beneuolentia, neq; in aduerſa, neque in ſecunda fortuna quiſq̄ viuere poſſit. itaque hoc ego mihi gratulor. tu vero vt intelligas homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, re tibi præſtabo. Vale.

HVB. PLurimum) Mulóa epiſtolis, & in his quas ſupra vidimus, & alijs, quæ non reperiuntur, Cic. hortatus fuerat Marc. vt in patriam reuerteretur, neque liberalitatem Cæſ. aſpernaretur. Deinde gratulatus ẽt ei fuerat, q̄ ſenatus vniuerſus, & boni viri vno conſenſu ſupplicaſſent Cæſ. pro reſtitutione eius. Itaque reſpondens Marc. dicit ſe & ſemper hoc potiſſimum tpe tanti feciſſe auctoritatem Cic. q̄ eius eſt flexus, & ꝑſuaſus eius literis, vt mutaret propoſitum, & Romam veniret, q̄ & conſilijs, & precibus. C. M. fratris qui aſſidue obſecrabat eum, vt nollet perpetuo abeſſe, ſed vteretur conſilio amicoꝝ ſuadentium, vt rediret. Deinde oſtẽdit ſe habuiſſe gratam gratulationem. Cic. qa ex aio facta intelligebat, gratius tñ ſibi fuiſſe, q̄ inter paucos amicos, qui ei fauerent, cognouit Cic. ſibi amiciſſimum, ob quam cauſam oſtendit ſe potius redire Romam, vt poſſit eſſe cum Cic. & ceteris talibus amicis, quam ꝑꝑ aliquid aliud. [Plurimum valuiſſe) Habuiſſe maximum pondus, & multum potuiſſe. [Auctoritatem) Dignitatem, & exiſtimationem tuam. [Cum).i.&. [In omni re) Subaudi, alia. [Tñ maxime).i. ꝑcipue. [In hoc neg.) In hac cauſa mei reditus. [Amãtiſſimus mei) q̄ me valde amat. [Obſecraret precib.) adiuuaret ẽt precando, quod plus eſt, q̄ dare conſilium. [Perſuadere).i. aium inducere. [Quam effectum) Quam eſt ꝑſuaſum. [Vterer veſtro conſilio) Facerem ſicut vos conſulebatis mihi. [Potiſſimum) Præcipue potius q̄ conſilio alioꝝ, qui fortaſſe conſulebant ei, vt abeſſet. [Res acta).i. impetrata reſtitutio mea, quia Cic. ad eum ſcripſerat, ſicut ẽt ſupra ad Ser. Sulp. [Gratulatio) q̄ Cæſ. oſtenderit non me paruifacere, & q̄ Senatus pro me ſupplicauerit. [Optimo animo).i. cum beneuolentia ſine ſimulatione. [In ſumma paucitate).i. in valde paucis amicis. Erant aũt pauci reſpectu eoꝝ, qui debuerant ei fauere, neque tñ fauebant. [Neceſſarioꝝ) Neceſſarij, auctore Feſto, dñr cognati; aut affines, in quos neceſſaria officia conferuntur. [Cupidiſſimum) Amantiſſimum. [Præſtitiſſe) Oſtendiſſe. [Singularem) Præcipuam, pluſquam oẽs alij. [Reliqua) Cetera, præter te, & alios paucos, qui mihi fauerunt, reliqua igitur .i. fortunæ meæ, & dignitates, & ſimilia. [Eiuſmodi).i. talia, & talis ꝯdõnis. [Quibus).ſ. reliqs. [Carebam æquo aio).i. carebam ſine ſolicitudĩe, ſine dolore. [Tpa) ꝯdõnes tpm. [Hæc).i. talia ita miſera, & mala. [Hoc) Hanc rem.ſ. quæ ſeqtur. [Statuo) iudicio eſt aũt ordo, hoc ſtatuo eſſe eiuſmodi, vt quiſq̄, neque in aduerſa, neq; in ſecunda fortuna poſſit viuere ſine beneuolentia talium viroꝝ & amicoꝝ.ſ. qualis tu es. [Gratulor mihi) Gaudeo mihi. [In hoc) In hac re, q̄ talem habeam amicum. [Præſtabo) Oſtendam. [Re) Effectu, non verbis. [Officium) Beneficium.

Perſuadere. (margin)

Neceſſarij (margin)

PLVRIMVM valuiſſe) Quantam vim, quẽ etiam effectum habuerint apud Mar. Cic. epiſt. his Mar. literis facile cognoſci põt, eius conſilio ꝑſuaſus Romam ſe venturũ pollicetur, & ibi malle viuere, vbi clariſſimoꝝ viroꝝ cõſuetudine vti poſſet, & maxime Cic. quẽ ſibi amiciſſimum eſſe cognouerat, & q̄ nec Mar. frater, nec multi alij ex amicis illi perſuadere potuerunt, ꝑſuaſerat Cic. oſtendit etiam, quã ſibi grata fuerit gratulatio ipſius, q̄ S. P. Q. R. Cæſ. ſupplicatũ acceſſerat, vt Marc. reſtitueret in patriã. [Valuiſſe) habuiſſe põdus, vel potuiſſe, hẽt huc verbum in oõne multũ venuſtatis, vel in primis ſi cum ablatiuo iungamus hoc modo. M. Cic. plurimũ eloquentia valuiſſe nemo eſt, q̄ neſciat. Sine ablatiuo, ſic valet id qdem apud me multum ſicuti debet hoium amiciſſimoꝝ diligens cõmendatio. Exigit ẽt poſt ſe accuſatiuum, ſed qñ refertur ad ꝑcium in his vtimur genitiuo tanti, & quanti in reliqs accuſatiuo, vt valet, & tanti valet annona, aureos xx. valet annona. [Auctoritatem) Dignitatẽ, & exiſtimationem tuã. [Cum).i.&. [In omni re) Subaudi alia. [Tũ in).i. ꝑcipue. [In hoc negocio) In hac cauſa mei reditus. [Amantiſſimus mei) Qui me valde amat. [Hoc negocio) Mei reditus. [Conſiliũ) Quo intelligerem redeundũ eſſe mihi R. [Sed ꝑcibus) Vt hoc te vnius ſolicitudines, vnius ẽ: multæ lacrymæ C. Mar. fratris optimi deprecãtur. [Obſecraret ꝑcibus) Maiorem vim habet, q̄ dare conſilium. [Potiſſimum) Nolim dicas potiſſime, id .n. nunq̄ legi niſi apud Priſc. q̄ dicit a potius naſci potiſſime. [Res acta) Reſtitutio mea impetrata, vt à Cicer. epiſtolã acceperat. [Gratulatio) Qđ pro eo ſupplicauerat ſenatus, q̄ ei pepercerat Cæſ. ac eſſet Romã rediturus. [Optimo animo) Non ſimulata mente. [Paucitate am.) Pauci.n. erant, cũ multi eſſe debuiſſent, q̄ ei fauerent ꝑꝑ præſtantiam eius. [Cupidiſſimũ) amantiſſimũ. [Præſtitiſſe) Demõſtraſſe, numeroſæ ſignificationis verbum. Nã eſt dare, cõcedere, exhibere, cum quibus accuſatiuum iungimus, vt ſi meã fidem ꝑſtiterit, quod confido te eſſe facturũ, interdũ antecellere, & tunc vltra datiuũ ablatiuum damus, vt Cic. ceteris oĩbus ꝑſtabat ingenio, & doctrina. Aliqñ melius eſſe. Virg. Sed motos ꝑſtabat componere fluctus. [Quid) Quod ꝑſtaret iureconſulti volunt eſſe cauere neqd damni hat alicui Cic. de Off. Emptorẽ indemnem damno ꝑſtari oportere. [Reliqua) Tã fortunæ, q̄ dignitatis & ſimõi. [Aequo aio) Sine moleſtia, multis id modis dicere poſſumus moderate, facile, modice, modeſte, fortiter, quod quaſi vulgo dĩ patienter. Et à cõtrario ſenſu hoc modo. [Iniquo aio) Aegre, grauiter, moleſte, peracerbe, immodice. [Tpa) Nouitatis. [Hæc) Tã miſera. [Hoc) Qđ ſeqtur, & eſt ordo, hoc ſtatuo eſſe eiuſmodi eius conditionis ſtatus. [Talium viroꝝ) Qualis tu es. [Gratulor) Gaudio, afficior. [Hæc) Mala. [In hoc) Quòd talem amicum habeam. [Re) Effectu. Cic. in Parad. Cum te, ac factis longe aliter iudicaſſent. [Præſtabo) Efficaciam, demonſtrabo.

PH (margin)

Vale (margin)

Præſt (margin)

Aequ animi (margin)

A S C (margin)

PLVRIMVM &c.) Quid Cic. epiſtolæ apud Marc. valuerint, Marcellus ipſe hac epiſtola ſignãt, dicens ſe ab eo perſuaſum Romam venturum, & quæ pro ſe acta eſſent cũ Cæſ. grata hr̃e. Ordo eſt. O Cic. tu potes exiſtimare.i. iudicare, tuã auctoritatẽ valuiſſe ſemper plurimũ apud me, cum .ſ. ita ſit q̄ potes exiſtimare illud in oĩ re.ſ. alia, tum maxime in hoc negocium.ſ. domum redeũdi. Cum C. Marc. ſup. meus, amãtiſſimus mei non ſolum daret mihi ꝯſilium, ſed quoque.i. ẽt obſecraret.i. obſecra oraret me ꝑcibus non potuit prius ꝑſuadere mihi q̄ effectũ eſt literis tuis, vt vterer potiſſimũ conſilio veſtro.ſ. amboꝝ. Literæ veſtræ.i. tuæ & fratris, declarãt mihi queádmodum res.i. recõciliatio mea, aut veniæ datio, ſit acta.ſ. in ſenatu cum Cæſ. Gratulatio tua, etſi.i. q̄q̄ eſt mihi probatiſſima.i. maxime approbata, q̄.i. qa ſit ab optimo aio, tñ hoc eſt mihi iucundius, & gratius multo q̄ cognoui in ſumma paucitate amicoꝝ, ꝓpinquoꝝ, ac neceſſarioꝝ, qui fauerent vere.i. non ficte, ſaluti meæ, te cupidiſſimũ mei, & ꝑſtitiſſe mihi beneuolentiã ſingularem. Reliqua.ſ. bona, q̃ ante habebã, ſunt eiuſmodi, qbus.i. q̄ eis, ego carebam facile, & æquo aĩo, qm̃ hæc.i. hmõi erant tpa.ſ. tam mala. Vero.i. ſed, ego ſtatuo hoc.ſ. q̄ mihi præſtitiſtis, eſſe eiuſmodi, vt qſquam neque poſſit viuere in fortuna aduerſa, neq; in fortuna ſecunda .i. proſpera ſine beneuolẽtia taliũ viroꝝ, & amicorum, itaque ego gratulor mihi in hoc. Vero, profecto, ego præſtabo .ſ. effectũ ipſo vt intelligas te tribuiſſe homini amiciſſimo videlicet mihi officium .i. opportunum beneficium.

ARGVMENTVM.

Vt in ſuperiori vidimus, M. Marcellus perſuaſus à Cicer. decreuerat Romam reuerti, & cum Caſare viuere: verum, cũ diſceſſiſſet ex Græcia & adhuc Athenis parum abeſſet, à P. Magio Chilone familiari ſuo, pugio

ne

ne interemptus eſt. quod cum Ser. Sulpicius qui Achaiæ præerat intellexiſſet Ciceroni dolenter hac epiſtola denunciat ſignificant, quid pro commune amico egerit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Cadem Marcelli nunciat Ciceroni Sulpitius. & quibus officijs mortuum proſecutus ſit declarat.

SER. SVLPICIVS, CICERONI s. 12

alias, fortuna

ETſi ſcio non iucundiſsimum nuncium me vobis allaturum tamen, quoniam CASVS, & * natura in bonis dominatur; viſum eſt faciendum, quoquo modo res ſe haberet, vos certiores vt facerẽ. Ad v. cal. Iun. cum ab Epidauro Piræũ naui aduectus eſſem, ibi Marcellum collegam noſtrum, conueni, eumq́. diem ibi conſumpſit, vt cum eo eſſem. Poſtero die, cum ab eo digreſſus eſſem, eo conſilio, vt Athenis in Bœotiam irem, reliquamq́. iuriſdictionem abſoluerem. ille, vti aiebat, * ſupra Maleas Italiam verſus nauigaturus erat. poſtridie eius diei, cũ ab Athenis proficiſci in animo haberem, circiter horã decimam noctis Poſthumius, familiaris eius, ad me venit; & mihi nunciauit, M. Marcellum, collegam noſtrum, poſt cœnæ tempus à P. Magio Chilone, familiari eius, pugione percuſſum eſſe, & duo vulnera accepiſſe. vnum in ſtomacho, alterum in capite ſecundum aurem; ſperare tamen, eum viuere poſſe: Magium ſe ipſum interfeciſſe: poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, q hæc nũciaret, & rogaret, * vti cogerem medicos. coẽgi, & è veſtigio eo ſum profectus prima luce. cum non longe à Piræo abeſſem; puer Acidini obuiam mihi venit cum codicillis, in quibus erat ſcriptum, paulò ante lucem Marcellum diem ſuũ obijſſe. ita vir clariſsimus ab homine teterrimo acerbiſſima morte eſt affectus; & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inuentus eſt amicus, qui ei mortem afferret. ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: inueni duos libertos, & pauculos ſeruos: reliquos aiebãt profugiſſe, metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet. coactus ſum in eadẽ illa lectica, qua ipſe delatus erat, meiſq́. lecticarijs in vrbem eum referre: ibique pro ea copia, quæ Athenis erat, fũnus ei ſatis amplum faciendum curaui. ab Atheniensibus locum ſepulturæ intra vrbem vt darent, impetrare non potui, quòd religione ſe impediri dicerẽt: neque tamen id antea cuiquam conceſſerant. q proximum fuit; vti, in quo vellemus gymnaſio eum ſepeliremus, nobis permiſerũt. nos in nobiliſſimo orbis terrarum gymnaſio Academiæ locum delegimus: ibique eũ combuſſimus: poſteaq́. curauimus, vt iidem Atheniẽſes in eodẽm loco monumentum ei marmoreum faciẽdum locarent. ita, quæ noſtra officia fuerunt, pro collegio, & propinquitate, & viuo, & mortuo omnia ei præſtitimus. Vale. Datæ pridię cal. Iun. Athenis.

alias, pina hate

alias, à medicos cogi

IVB. ETſi M. Marc. multis lr̃is Cic. perſuaſus tandem decreuerat R. venire, cum Cæſ. liberaliter ei conceſſiſſet vt id facere poſſet, verum antequam diſceſſiſſet ex Græcia, cum non longe ab Athenis eſſet, a P. Magio Chilone eius familiare, pugione interemptus eſt, itaque cum Seruius, qui præerat Achaiæ intelligere quãtum Cic. dilexiſſet Marc. hac epiſtola nunciat ei grauiſſimum caſum mortis ipſius Mar. & ſimul oſtendit, quanta cura, & officio primũ curauerit ei ſubuenire, adductis me dicis. Deinde poſtquam eſt mortuus, vt honorifice ſepeliretur. [Etſi) Principium eſt accommodatum reb. triſtib. nunciandis. [Non iucundiſſimum) A contrario ſenſo. i. triſtiſſimum, & plenum doloris, & attentum facit. [Caſus, & natura) Trib. enim humana vita, vt inquit Honoratus, continetur. Natura, cui vltra centum & decem ſolſtitiales annos conceſſum nõ eſt fato cui nonaginta anni, hoc eſt Saturni tres, curſus exitum erant, niſi forte aliarũ ſtellarũ benignitas tertiũ eius ſuperet curſum, fortuna, hoc eſt caſus, q ad oĩa ptinet, q̃ extrinſecus ſunt, vt ad ruinã, incendia, naufragiũ, cædes verũ caſus differt à fortuna; vt Ariſt. verba demonſtrat ij. phyſ. c. 8. Tã .n. in agẽtibus p intellectũ vim habet caſus, q̃ in nõ agẽtib. per intellectum, & in plures res cadit, q̃ fortuna, vt diſcedens à recto tegula ptereuntem occidit, & Chilo, à quo nihil mali ſuſpicabatur Marc. eum occidit fortuna vero dũtaxat vim habet in agentibus per intellectum, vt arãti agricolæ argẽti lamina ſe offert. Et bene caſum, & naturam dixit in bonis dñari, omnia .n. inter iſta claudẽda ſunt, adeo qđ oĩa, aut ſm nãm fiant neceſſe ſit, vt nunc violentã, & inopinatã mortem Marc. caſu cõtingiſſe putemus. Verũ vt ait Gel. cũ apud Cic. egiſſet j. Philippicam, vt ſiquid mihi humanitas accidiſſet. Multa aũt impẽdere vnr præter nãm, & præter fatũ. Cõſiderandũ eqdem puto, atq; id maxime requirendum, qua rõne dixerit accidere multa humanitas poſſe pter fatum. Cum ſit rõ, & ordo, & inſuperabilis quædam neceſſitas fati. Itẽ Virg. Aen. iiij. de Phœniſſa. Nam quia nec fato, merita nec morte peribat. Tanquã in faciẽdi finẽ vitæ, quæ violenta ſunt nõ videanr̃ è fato euenire. Sed in hoc quid ſentimus in lib. Tuſ. explicauimus. Sed poſſet qs q̃rere, qd ſit nã q̃ tripartita ꝯſideratur in hoie ãi, corporis, extrinſecus. inqt Cic. nãm ipſam diffinire difficile eſt. Sed quę rõ ſit, cur naturæ diffinitio difficilis ſit Victorinus docet hoc modo. Apud ſapientes cõtentio eſt. Quid prius ſit deus, an natura. Si nã prior eſt, ergo deus natus eſt, atqui deum naſci non ponunt. Rurſus ſi deus prior eſt, nata eſt natura. Q̃ naſci potuit, natura incipit non eſſe nã. Itaque naturæ difficilis eſt diffõ, ſed cum dixerit eſſe difficile, nõ tñ negauit diffiniri non poſſe. Itaq; qdã philoſophi ſic diffiniendam putauerunt. Natura eſt ignis artifex quadã via vadens in res ſenſibiles procreãdas. Plato aũt ſic diffinit:

hoc eſt natura eſt Dei voluntas. [Viſum eſt faciendum, vos facere certiores) Hoc eſt putaui vt vobis ſignificarem, dicẽdi modus hmõi apud doctos viros. [Iunias) Narratio eſt, & animaduertere, q plus decoris habebit oĩo, ſi pro menſium genitiuis poſſeſſiua eorundẽ menſiũ ponemus, vt ii cal. Iunias dicemus nõ Iunij. Auguſtas non Auguſti. [Epidauro) In Achaia, vt ait Plin. eſt ciuitas, de qua ẽt Str. ſic ait Epidaurus aũt antea Epitaurus vocabatur, cum Cares, Ariſt. teſte occupauerunt, & non .parũ inſignis eſt ciuitas pſertim ex Aeſculapij claritate nobilitata, quẽ varia morborũ gña curaſſe ſomniati ſunt hoĩes. erat vero templum ægrotãtium multitudinẽ vſquequaq; refertum, pendentibusq. tabellis, in q̃bus ſanati, lãguores erat inſcripti. S.ta quidẽ vrbs eſt in ipſo Saronici ſinus receſſu intimo, Epitaurus nunc vrbs eſt Epiri quã & Dyrrhachiũ dicunt. [Collegam) Fuit .n. eius collega olim in cõſulatu. At tunc non erat. [Ab Athenis in Bœotiam irem) Nulla te regula grammaticorũ impedit, quin noibus locorũ propriis addas ppoſitionẽ, vel non addas quocũque ſpectantibus indifferenter .n. oẽs docti viri ſunt vſi vt ab Athenis & Athenis venio, ad Romã, & Romã vado. Sic Sulp. cum ab Aegina Megarã verſus nauigarẽ his exemplis plenus eſt Liu. Athenæ vero, vt inquit Str. à Poſſidone ſiue Neptuno, & Athena. i. Minerua appellationẽ deorũ ſortitæ ſunt. Regio, in qua ſunt, Attica noiař, de qua Cecrops primũ multitudine in ciuitates xij. habitandas digeſſit. Theſeus vero poſtea xij. illas in hanc vnã congregaſſe ciuitatẽ memorař. Bœotia coniuncta eſt Atticæ, à qua illam montanæ Atticæ plagã diſiungi, à boue, appellatã quã ibi Cadmus Agenoris filius, reperiens immolauit. Diod. vero Siculus à Boetio Neptuni filio ex Arne Aeoli filia dixit appellatã eſſe Boetiam. [Abſoluerem) Perficerem. [Reliquamq́. iuriſdictionem). i. reliquum quod reſtat de adminiſtratione ẽt in Bœotiam, nã Seruius habebat iuriſditionẽ non ſolũ in Achaia, ſed ẽt in regionib. finitimos. [Supra Maleas) Alij intelligunt ſupra Maias, vt ſubaudiamus dies, ſed dies in plurali conſtat maſculini tñ eſſe gñis, non aũt feminini, pterea non eſt mos doctorum ponere adiect. ſine ſubſtantiuo, ego huic ſnīæ minime aſſentior. Alij dicunt eſſe locum, q etſi adhuc apud neminem idoneum me legere memini tamen magis probo. [Poſtridie diei eius) Vt ſupra notauimus alio loco dici, abiectio eſt, vt vbiq; locorum, nam & poſtridie, & vbiq; per ſe plena ſunt. [Proficiſci) Diſcedere. [Circiter) Pro iuxta ponitur, quando ſignificat, ad tempus tamen ſolet pertinere & vt circiter calendas, interdum ad locum vt Caſſius Emina, lapidem fuiſſe quadratum circiter in media arce iunctum calendis, frequentius tamen ad numerum, vt

Epitaurus.

Athenæ

Bœotia

Poſtridie

Vbique

Circiter

Papia

Papia diſtat Mediolano circiter.xx.milia. Circiter ergo ꝓ circa.
[Decimam horam) Quia nona hora cœnabatur. Mart. Incipit
extructos frangere nonas toros. Iuuen. Carpit Marium Priſcum
quod ante oouam horam cœnaret. Exul ab octaua Marius bibit.
Dies aũt incipiebat apud Romanos à media nocte,vt.ff.de ferijs,
lege more R.[Chilone) Cognomentum à labris. nam(vt inquit
Ser.in arte)Chilones ſine aſpiratione dñr,quoꝝ capita longa,&
compreſſa ſunt. Chilones aũt cum aſpiratione ex græce à labris
Chilo- improbioribus, quæ illi vocant χεῖλη vnde & piſces improbis la
nes brati Chilones dñr. [Pugione) Pugio genus eſt teli,à pugno di-
Pugio ctus,quo tacite apprehenditur [Secundum).i.iuxta.Virg.lib.iiij.
Secũdũ Georg.Paſſuroue vero ſiluas,& plena ſecundum Flumina. [Spe-
rare ſe) Subaudi dixit,vel nunciauit ſe ſperare.i.ſpem ha e. [Eum)
Marcellum.[Seipſum) Propria manu. [Se miſſum) ſubaudi dixit,
Cogere C.Poſtumus. [Cogerem) In vnum colligerem,congregarem.
E veſti- Virg.in Buc. Tityre coge pecus.[E veſtigio)Statim. [Prima luce)
gio Prima parte lucis,hoc eſt circa ipſam lucem, elegant.er.n.dr pri-
ma nocte,vel multa nocte,& prima luce,& multa luce,vel ad mul
tam noctem,&ad multam lucem veni ad te.[Puer)Ser.[Acidini)
Codicil Nomen proprium. [Codicillis) Tabellis,literis codex.n.dimin.
li facit codicillus.[Paulò ante lucem) Paulò ante diem,cũ ego pri-
ma luce ad eũ irem.[Ita).q.d.ita crudeliter & miſerabiliter,eſt.n.
miſerantis.[Vir clariſſimus) M.Marcellus.[Coactus ſum)Non ab
aliquo, ſed à me ipſo, & eſt dicendi modus pro eo quod dr, fuit
Lectica mihi neceſſe. [Illa lectica) Et quia non habebam aliam quo poſ-
ſet deferri.Erat aũt lectica cathedra,& ſedes quędam,qua ferebã
tur diuites,& potentes, dicta quod pulainari, & lectulo eſſet ſtra
Hexa- ta,græce dr hexaphoron,quia a ſex ſeruis ferretur. Iuuen. Cum
phoron iam ſexta ceruice feratur. Hinc atque inde patẽs ac nuda penè ca
thedra. Idem. Cum veniat lectica Mathonis. Plena ipſo. Idem
etiam ſignificat lecto fuiſſe ſtratam. Cum dicit. Qui dedit ergo
tribus patruis aconita vehetur Penſilibus plumis.i.lectica. Item
alibi. Conducit comitem ſellam puluinar. Et item: Nanque fa-
Lectica cis ſomnum clauſa lectica feneſtra. [Meis lecticarijs).i.meis ſer-
uis,qui lecticam ipſam ferebãt.[Referre)Reportare. [In vrbem)
Athenas,vnde ego ad eum veneram. [Pro ea) ſm eam copiã,q̃
Funus non tam tanta,quam ea fuiſſet Romæ. [Pompam & hono
rem funeratiem.[Satis amplum).i.d gnum,& honorificum. [Im-
petrare)Obtinere. [Impediri) Prohiberi. [Religione).ſ.ſua,qua
prohibebantur quin non fuiſſent ciues intra vrbem ſuam ſepeliri.
[Neque id)Ne videretur hoc fuiſſe magis negatum Mart.q̃ alijs,
dicit ꝙ antea nemini vnq̃ id conceſſerant.[Id)Vt intra vrbem ſe
peliretur. [Permiſerunt) Conceſſerunt.[Quod ſuit proximum).i.
quod ſuit primum poſt hoc ne ſepeliretur intra vrbem.[Vt)Pro
Gymna vt.[Gymnaſio) Gymnaſium dicebatur locus vbi palæſtræ exerce
ſium bantur nudi & oleo vncti,nam γυμνὸς græce nudum ſignificat.Dr
tñ gymnaſium locus quilibet,vbi aliquis exercetur, vnde & gym
naſia literaꝝ dñr,erant aũt Athenis extra vrbem multa gymnaſia
philoſophoꝝ ſm varias eoꝝ ſectas, inter quæ nobiliſſimum erat
gymnaſium Academiæ,vbi Plato docuerat, quem locũ dicit Ser.
ſe elegiſſe ad ſepulturam Mar. quia in eius poteſtate fuerat elige
Delige- re ex multis quod vellet. [In quo vellemus) q̃a multa erant. [De
re legimus)Elegimus,accepimus ex multis,deligere.n.eſt ex multis
Taber- eligere.[Cuminnuci)Cæſariani cõtrarium exornatio. [Taberna
na culum) Diuerſorium à taberna fit tabernaculum. Eſt.n.taberna
Taber- non modo vbi vinum vendatur, verum ẽt locus ad habitandũ
naculũ & vbi quęq; res ad vendendum exponuntur. Iuuen. Ne pudeat
Offici- dũm monſtrare tabernæ.Officina vero eſt vbi res fiũt,quæ etiam
na poteſt eſſe taberna,ſi ibidem res venduntur. Cicer.ſed tñ vt ex ea
Monu- dem officina exiſſe appareat.[Monumentum]Inſigne ſepulchrũ,
mẽtum quod monumentum dr à monendo,ꝙ moneat nos & memoria
faciat. [Locarent faciendum) Mercede faciendum darent alicui
huius rei perito. [Omnia officia).ſ.mea.i.omnia quæ à me debe
Pro bantur Marc.[Pro collegio)vt decuit collegam. [Pro propinqui
tate).i.vt decuit propinquum,qualis ei eram,nam Seru.erat pro-
pinquus. Mar.fuerat q; eius collega in conſolatu. [Pro).i.ſecun-
dum. [Et viuo) Quem ſemper amauimus & honorauimus. [Et
mortuo)Quia cum honorifice ſepeliendum curaui. Supra vbi di
ximus ſupra Mitas,vt ex characteribus veteris codicis colecti pu-
to fuiſſe ſcripta ſuprema æſtate.i.vltimo tpe æſtatis, quod neque
auſim affirmare, quia non bene poterat legi text, neque tamen
improbo, volui tamen notaſſe, vt videant docti, quod probent.

PHIL. ETSI ſcio) Quemadmodum omnibus telis fortunæ pro-
poſita ſit vita noſtra. Inimicus.n.Marcello pepercerat, inuentus
eſt amicus P. Magio Chilo, qui eum occideret. Nunciat igitur
Cic. Sulpicius, qui tunc in Achaia magiſtratum gerebat,non ſine
magno dolore Marcellum Cic.amicum occiſum eſſe. Mortis ẽt

genus oſtendit,& officia, quæ in eum ita affectum contulit. Po-
ſtremo quibus eum ſepulturæ & exequiarum honoribus honeſta
rit.[Nuncium)Nuncius maſc.genere & renunciatam,& cum qui N...
nunciat ſignificat. Virg. Aeneid. Et nuncius ibis Pelidæ genitori. Nu...
Item in vj.Infelix Dido verus mihi nũcius ergo venerat. In neu-
tro vero gñe rem nunciatam tantum ſignificat. [Caſus) Euentus Caſ...
per accidens,qui vt oſtendit Ariſt.lib.ij.Phyſ. cap.vij. ſic differt a For...
fortuna, quia caſus habet eſſe tam in agentibus per intellectum,
quàm in non agentibus per intellectum, & in pluribus eſt quàm
fortuna, vt ſi lapis cadens de tecto frangat caput tranſeuntis, & ſi
quiſpiam ab aliquo interficiatur, à quo propter familiaritatẽ nul
lum periculũ timeret,ſicut M.Mar.à Chilone. Fortuna vero ha-
bet eſſe in agẽtibus per intellectum tm̃, vt ſi fodiens ſepulchrum
inueniat theſauros. [Et natura dominatur) Quia à iure naturæ
omnia orta occidunt,vt inquit Saluſt.[Dominatur) Impeꝛat, q̃a Dom...
& caſui,& naturæ ſubiecti ſumus.In bonis dominor,iungitur cũ
ablatiuo præpoſitione, vt hic & apud Virg. Aeneid.ij. Iocenſa Da
nai dominantur in vrbe. Iungitur datiuo. Virg. Et victis domi-
nabitur Agris. Iungitur etiam accuſatiuo cum propoſitione In.
Ouid.j.Metam.Et ꝙ dominari in cetera poſſet. Natus homo. Et
Cic.in Cat. maiore. Felix ſenectus ſi vſque ad vltimum ſpiritum
dominatur in ſuos. [Viſum eſt facie odum,facerem) Modus eſt di
cendi quo frequenter etiam Cic.vtitur. viſum aſt faciẽdum,vt te
admonerem,pro putaui te admonendum.[Ad Vt) Incipit narra-
re. [Epidauro) Epidaurus,vt ſcribit Sol.vrbs eſt Achaiæ,Aeſcula-
pij ſacello celebris,cui cubantes ægritudinem remedia capeſſunt
monitis ſomniorum. Inde Aeſculapius Epidaurius dr. Ouid.in j. Aeſc...
de Póp. Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas, Sanabit nulla Ep...
vulnera cordis ope Epidaurus aut vrbs in Epiro eſt Dyrrhacchiũ
appellata. [Piræeum) Portus Ath. vt oſtendit Ser. lib.ix. cui vrbs Piræ...
coniungebatur muro protracto ex oppido in modum duoꝝ cru
rum.[Collegam) Non nunc,ſed antea,cum ſimul geſſimus con-
ſulatum.[Ibi)In Piræo.[Poſtero die)Sequenti die.[Digreſſus eſ-
ſem) Virg. Hos ego digrediens lacrymis affabar abortis. Iuuen.
Quamuis digreſſu veteris confuſus amici.[Eo conſilio) Ea men-
te,ea deliberatione. [In Bœotiam) Quæ eſt finitima Atticæ, di- Bœo...
cta eſt autem Bœotia à boue à Cadmo inuenta, cuius auſpitio v-
bem condidit. Vnde Ouid. Mœnia facundus, Bœotiaque illa vo-
cato. Diod.tñ lib.v. dicit appellatum fuiſſe a Bœoto quem Ne-
ptunus genuit ex Arne filia Acli. [Iuriſdictionem) Ac miniſtra Iuriſ...
tionem,hanc enim non modo in Achaia,ſed in regionibus vic- ...ctio
nis habebat Seruius ſuprema æſtate Italiam verſus nauigaturus
erat,hoc eſt in fine æſtatis & circa principium autumni, quatuor
enim anni tempora tripliciter diuiduntur, in nouum adultum &
præceps,ſiue ſupremum,& nouam æſtatem dicimus initium æſta
tis,adultam æſtatem, æſtatis medium appellamus, & ſupremæ ſi-
ue præcipitem æſtatem nuncupamus finem æſtatis, & ſic de ſingulis
tpibus,vt,Ver nouum,adultũ,& præceps.[Poſtridie) Poſtera die, Poſtr...
cras erant qui poſtridie dñt poſt tres dies, adiunxit ẽt Sulp. diei die
eius & ſic legendum poſtridie diei eius, nec maioris, aut alterius
ſignationis eſt q̃ poſtridie,vt cum dicimus vbique gentiuum,vbi
que locoꝝ non aliud ſignificamus q̃ vbiq;. [Decimam hora) Ho-
ra nona dabatur cœna,hic ait Vale.Mart.Incipit extructos fran-
gere nona toros. Hic Marius Priſc.apud Iuuen.datur vitio ꝙ an
te horam nonam cœnaret,vt,Exul ab octaua Marius bibit. [Chi-
lone) P. Magius cognomine Chilo labris groſſioribus eſt. qui
Marcellum occidit. χεῖλος enim apud græcos labrum ſignat, hic Chilo
aſpiratur prima, ſed cum c, tenui Cilo illum ſignat qui oblongũ
& cõpreſſum caput habet,vt Genuenſes hic conſpicimus.[Circi Circi...
ter) Ad numerũ in primis refertur põr & ad tempus & ad locũ re
ferri. Tu ne dicas tantũmodo tpus eſſe Priſc.errore ductus. Hoc
adꝛ loco & ad tempus,& ad numeꝝ pertinet.[Pugione pcuſſum) Pugio
Genus eſt gladij.Nec dicas,cum pugione percuſſum. Nam qñ ſi-
gnificat inſtrm non apponit cum,nõ.n.latine diceremus. Scribo
cũ calamo. Vulnero te cũ gladio. Sed ſcribo calamo. Vulnero te
gladio,& hmõi.[Stomacho]Addo notã aſpirationis in fine. Sto- Stoma...
machus ẽt pro ira & odio ſepe ponitur Cic.in Tuſc.Intelliges ea chus
ſtomacho non agere. Hor. Manum ſtomachumque teneto. Vnde Stom...
ſtomachari eſt ꝓ indignari,& ira commoueri. Cic. Tuſc.iiij. An chari
vero vir fortis niſi ſtomachari cœpit,non põt fortis eſſe? Inde ẽ Stom...
ſtomachoſus indignatione & ira acceſſus.Hor.epiſt.j.Leuãſtoma choſus
choſus habena diceret eques. [Secundũ) Et frequẽtiſſime poſita eſt Secũ...
pro poſt apud Liu.Sic Quint. Nam quod vnum mihi ſm patrem
fortunã videbatur paraſſe præſidium,id ego ſeparare in illi forte
non poteram,altas pro iuxta ponitur,vt nunc,& Maro. Dulcibus
illa quidem illecebris,& plena ſecundum Flumina. Aliqñ ſigni-
ficat pro,vt ſm te ad Cæſ.ſcripſit,hoc eſt pro volũtate & ſententia
tua.

tua. In alijs vero ſignificationibus notum eſt. [Cogerem) In vnū colligerem, vt Virg. Tytire coge pecus. Cic. Tuſc. 3. Cœlum hoc in quo nubes imbreſq. coguntur alias ſignat vrgere, & non ſtringere. Terent. Iubeo, cogo, atque impero. [Cum codicillis) Literis. Prima poſitio eſt codex. Inde codiculus, ex quo naſcitur codicillus, quo in numero ſingulari nō vtimur, licet Iuſtinus ſit vſus. [Affectus eſt morte) Interfectus eſt. [Inimici) Cæſariani. [Pepercerant) Dederant, vitam, licet fuiſſet eis aduerſarius. [Dignitatē) Nobilitatem, & familiæ, & probitatis. [Amicus) Quia vt ſupra dixit, erat eius familiaris, & putabatur amicus. [Tamen) Licet ante aduentum meum audiuiſſem eum mortuum. [Ad tab.) Ad hoſpitium eius, ad locum vbi habitabat, nam vt, inquit, Iuriſc. ff. de verb. ſignific. Tabernæ appellatio declarat omne vtile ad habitum ædificium, dicta ex eo taberna, q tabulis claudebatur, inde tabernacula & contubernales dicti, neque eſt dimin. tabernaculum, ſicut nec cœnaculum. [Perrexi) Iui, à verbo pergo. [Reliquos) Qui cum eo eſſe ſolebant. [Perterritos) Timentes ne & ipſi interficerentur. [Coactus) A me ipſo, non ab alijs. eſt quidam hmōi dicendi modus. [Seruos) Mancipia. à ſeruando non aūt à ſeruiendo appellatos. Emebantur. n. bello ſeruatim. [Dominus) Ip Marc. ſunt. n. iſta correlatiua dn̄s, & ſeruus, vt libertus, & patronus, ſed eſt hoc tyrannicum, & odioſum nomē, quod ſibi Domitianus attribuit, & nō ſolum dn̄s, ſed deus voluit appellari. Tu principē dicito potius, q̄ dn̄m, ſi quem hac appellatione dignum videbis. Quantum. n. iſta diſcrepent demonſtrauit. Ouid. Vt dn̄i nomē principis ille tenet. [Lectica) Hac nobiles Romani, & clari viri plurimum vtebantur, & à numero Lecticariorum hexaphoron dixerunt, & hmōi, de quo Mart. Cum tibi non eſſent ſex milli Ceciliane, Ingenti latere vectus es hexaphoro. Et Iuuen. Qui ſexta ceruice feratur. Sed hunc lecticarum vſum Cæſar, vt, inquit, Tranquillus, & conchuliatæ veſtes, & margaritarum, niſi certis perſonis & ætatibus, perq. certos dies ademit. Et ideo Lectica eſt dicta, quia lecto, & puluinari ſternebant. vnde, inquit: Qui dedit ergo tribus patruis aconita vehetur Pēſilibus plumis. Et qui eam ferebant, Lecticarij dicebantur. [In vrbem) Athenas. [Pro ea copia,) q. d. non pro meritis & dignitate Marcelli, q maiorem honorem merebatur, ſed ſecundum copiam, quæ Athenis eſſe poterat minor q̄ Romæ. [Funus) Exequias. à funalibus appellatur, ſiue ab eo, quod magis placet, quod apud græco φόνος, mortem ac cædem ſignificat. [Satis amp.) Hmōi ſtatus eſt hæc dictio ſat, vt minuat potius q̄ augeat cum quo iungitur. plus enim fuiſſet, ſi dixiſſet amplum, q̄ ſatis amplum. [Intra vrbem) Qm̄ mos non erat apud eos intra vrbem quempiam ſepelire. [Neque tn̄) Ne videret hoc magis negatum fuiſſe Marcello, q̄ alijs. [Id) vt intra vrbem ſepeliretur. [Proximum) Ad honorem. [Gymnaſio) Tam corporis, q̄ animi exercitationis locus, ſed maxime, vbi palæſtræ ludus erat, q̄ qui certabant nudi, & oleo peruncti erant, vnde nomen accepit, γυμνὸς nudum ſignat. erant & philoſophi gymnoſophiſtæ appellati, de quibus Str. ſic habet: Oneſicritus miſſum ſe ſcribit, vt cum ſophiſtis colloqueretur, quod cum Alex. audiſſet nudos eos incedere, & tolerantiā exercentes in honore maxime hri, ad alios aūt, nec vocatos ire, ſed iubere, vt alij ad ſe venirent, ſiqd aſſequi vellent, quod ab eis ageretur, & diceretur, & cum tales eſſent, nec deorum videretur, vt Alex. ad illos accederet, ne ē: inuitos cogeret, qdquam facerent præter prima inſtituta. [Academiæ) Athenarum dicta ex inſtituto M. T. C. q Academica illa ſua conſcripſit. Academia locus nemoroſus ab Athenis mille paſſibus diſtās dicta ab Academo heroe, ſm Eupolidem gymnaſium Plat. celebratiſſimum. Horat. in epiſt. Atque inter ſyluas Academi quærere verum. Fuit & villa memoratu digna ab Auerno lacu Puteolos tendentibus impoſito littori celebrata porticu, & nemore, quā & vocabat M. Cic. Academiā ab exemplo Athenarum, ibi compoſitis voluminibus ijſdem nominibus in qua, & monumentum ſibi inſtaurauerat. Ceu vero non & in toto orbe terrarum feciſſet, hæc & plura Pli. de hac Academia Cic. lib. 31. c. 1. [Cōbuſſimus) Creauimus eius cadauer. Ita. n. ſolebat facere antiqui, & maxime Romani, cum Aegyptij odoribus condita cadauera diutius reſeruarent, de hac cōſuetudine, & eius cauſis vide Ser. in 3. Aen. ſuper eum locum. Animamq. ſepulchro condimus &c. [Academiæ) Locum in agro Athenienſi ab vrbe ipſa Athenarum diſtante mille paſſibus plurimum ſyluoſo, vt Horat. inquit: Atque inter ſyluas Academi quærere verum. Veterum Academiam Plato primus inſtituit, & ab Academo eius prædij dn̄o voluit appellari, ex quo illuſtris illa Academicorum ſecta multo poſt tpe ita floruit, vt omnibus alijs anteferri videretur. aceeſſit inde Archeſilaus, & mediocrem Academiam fecit. demum Acaeydes nouam conſtituendam curauit. erant & multa Athenis extra vrbem gymnaſia, varijs philoſophorum ſectis inſtituta, quorum omnium illuſtriſſimum fuit Academicorum, de quo nunc agitur. Fuit & altera Academia in terra Italia, haud lōge Puteolis impoſita, vt inquit, Plin. littori porticu, & nemore celebrata, & ab exēplo. [Cōbuſſimus) Inſtructa pyra. id vſque ab Hom. tp. bus factitatū, ex quo legitur 3. Il. [Monumentū) Dicimus munimētum, à muniēdo appellatum, qdqd vallo, foſſa, aggere murorum, aut lignorum ſtrue, & alia hmōi tē contra hoſtiū aduentum munitū eſt. Monumentū vero per o, & u, ſcriptū qđ in mortuorum memoriam factū eſt, à monendo deductum, q pn̄tes moneat pteritarum rerum, vt exempla, ſtatuæ, ſepulchrum, qđ & ſepultura, tumulus, tumba, pyramis dici poteſt. in qbus faciendis maximum apud antiquos ſtudiū fuit, preſertim apud externas nationes. Miranda qdē & incredibilia ſunt profecto q̄ de pyramidibus preſertim memphiticis legūtur. Poſſem de Mauſeoli ſepulchro, deque multis alijs magna impenſa factis, & multo labore ſtructis dicere, ſed hæc q̄ volent, Str. legāt, & Plin. Mirabuntur in Str. ſepulchrū meretrici ab amantibus fundatū, quā Sappho Doricā vocat, & fratris ſui Cara eiamicam. leges & ibi miraculum, qđ Str. memorat in pyramidib. ſe vidiſſe. Quod aceruí qdā ex tritura lapidū ante pyramides iacerent, in qbus lapilli, & forma, & magnitudine lētis inueniebantur, qdam vt hordei grana. [Pro) Secūdū. [Collegio) q meus collega fuerat in cōſulatu. [Propinqtate) Fuerat. n. Ser. Mar. conſanguinitate cōiunctus.

Munimētum
Monumētum
Sepulcrum
Tumul'
Tumba
Pyramis
Pro

ETSI ſcio &c.) Deflet M. Marcelli necem, à P. Magio Chilone familiari eius acceptam. recepta ſtudium ſuum in eius amici ſepultura dicens. Etſi. i. q̄q̄ ſcio me allaturum vobis. ſ. qui Romæ eſtis, nuncium non iucundiſſimum, modo triſtiſſimum, tn̄ qm̄ caſus & natura dominatur in bonis, qa ēt boni aut caſu, aut cogente ſæpe pereunt, viſum eſt. ſ. mihi faciendū, facere. i. vt facerem vos certiores, quoquo. i. quocunque, modo res hr̄et ſe. Cum ego aduectus eſſem naui ab Epidauro vrbe Achaiæ, Aeſculapij ſacello inſigni, Piræcum. i. ad portum illum Athenienſium ad. i. circiter, x. cal. Iun. ego cōueni. i. audiui, colloquendi & viſendi gr̄a, ibi. ſ. in Piræco, Marcellum collegam noſtrum. ſ. quondam in cōſulatu, & conſumpſi eum diem ibi, vt eſſem cum eo. ſ. Marc. Cum digreſſus eſſem ab eo die poſtero. i. ſequēti, cum quo conuenerā eo conſilio vt irem ab Athenis in Bœotiā, quæ Atticæ vicina eſt regio, & abſoluerent reliq iuriſdictionem. ſ. prouinciæ ſuſceptæ, ille. ſ. Marc. nauigaturus erat, vt aiebat, Italiā verſus ſupra Maias. i. Magio menſe peracto cuius adhuc ſex, aut ſeptem reſtabāt dies, Hub. qa dies in plurali maſc. eſt, cenſet de diebus intelligendum non eſſe, & licet apud nullū idoneum erit, probet locum maiorum noīc ſignari. Ego contra ſentio, nam licet vſitatius in maſc. vtamur, tn̄ nō futilis auctor dixit. Venit poſt multas vna ſerena dies. Præterea ſicut p cal. nonas, & idus dies ſignamus, ſic & p Maias, oēs Maij mēſis dies ſignatos intelligo. non tn̄ dixero dies Maias, ſicut nec calēdas, ſed Maiarum, vt calendarum. Quidam textus bis hn̄t ſupra Maias, ſicut ab Athenis ſupra Maias in Bœotiam irem, &c. quod ſi eſt, non poteſt accipi pro loco, ſed pro tpe, ſed non putē bis legendum eo q Seruius iā digreſſum ſe dicit, vt. ſ. ſtatim non ſupra Maias in Bœotiā iret nam addit poſtridie eius diei. i. die ſequēte eū diem, cum hēem in aio pficiſci ab Athenis, Poſtumius familiaris eius. ſ. Marc. aut familiaris meus, venit ad me, circiter horam decimā noctis. ſ. poſt meridiem computando horas, & nūciauit mihi M. Marc. collegam nr̄m perculſum eſſe poſt tps cœnæ, à P. Magio Chil. familiari eius, pugione. i. gladio acuto quo punctim vulnera fiūt, & accepiſſe duo vulnera, vnum in ſtomacho, alterum in capite, ſm. i. pone, & poſt aurē, tn̄ ſperare eū poſſe viuere. Magium interfeciſſe ſeipm, aut deſperatione vitæ. aut dolore, q ebrius amicum ſic vulneraſſet repete, & mihi nunciauit ſe poſtea miſſum à Marc. ad me. ergo fam. Marc. erat. q. i. vt nunciaret mihi hæc, & rogaret ſup. me, vt. i. vt cogerem. i. congregarē, & in vnū locū compellerē, medicos. ſ. manuales. i. chirurgicos. coegi, ſup. eos, & ſum pfectus eo. i. Athenas, ad Marc. è veſtigio. i. continuo, quaſi non mutato veſtigio, prima luce. i. prima parte diei, aut diluculo ipſo, cū nō abeſſem lōge à Piræeo. ſ. portu, puer. i. ſeruus Acidini, viri virisq; noti, venit obuiā mihi cum codicillis. i. tabulis, in quibus erat ſcriptū Marc. obijſſe diē ſuū paulò ante lucē. Ita vir clariſſimus affect' eſt morte acerbiſſima ab hoie deterrimo. i. pditiſſimo, & inuctus eſt amicus ſaltē ſimulatus aut ebri' q afferret ei mortē cui inimici vt Coſ. pepercerāt pp dignitatē. ſ. eius. Ego tn̄. i. licet obijſſet intellexerā, perrexi ad tabernaculū. i. diuerſorium, & hoſpitiū eius extra vrbem, inueni ſup. illic duos libertos, ſup. eius, & pauculos ſeruos, aiebāt. ſ. q aderant, reliquos. ſ. ſeruos pfugiſſe. i. pcul fugiſſe, pterritos metu, qa dn̄s eorum interfectus eſſet ante tabernaculū. ſ. ſuū. Nam ſerui tenebantur corpora ſua pro dn̄o obijcere. Coactus ſum. ſ. officio, eum. ſ. Marc. referre in vrbem. ſ. Athe nas

A S C

nas,in illa eadem lectica,qua ipſe.i.ego eram delatus.ſ.à Pirẹeo,
& lecticar'js meis.i.qui me portare in lectica.i.inſtſo ad modum
eat ·edræ ad portandum hominem in humeris ſuis apto , porta-
bantur.n.tunc à ſeruis potentiores,vt nunc à iumentis, vt corpo
ra ſanctoꝝ in ſupplicationibus circunferuntur . Et ego curaui ibi
.i. in vibe funus .i. pompam funrbrem,faciendum ei,ſatis amplú
pro ea copia.ſ. hominum, quæ erat Athenis . Ego non potui im-
petrare ab Athen.vt darent ſup.ei locum ſepulturæ intra vrbem,
ꝙ dicerent ſe impeditos religione,quia prohibitum erat quanq̃,
qui non eſſet ciuis natus, in vrbe ſepeliri,neque tamen, hoc eſt li
cet ſuperſtitioſum videretur, aut quæſitæ occaſionis, tñ non con-
ceſſerant id cuiquam antea . Permiſerunt nobis,ſup. id quod fuit
proximum.ſ.ad honorem ſepeliẽdi,intra vrbem, vti.i.vt ſepelire
mus eũ,in quo vellemus gymnaſio.i.exercitatorio literario,quæ
ſere extra vrbem erãt,& nos delegimus locum in nobiliſſimo gy
mnaſio orbis terrarũ.ſ.in gymnaſio Academiæ in quo Plato do-
cuerat,cum diſtaret ab vrbe mille paſſus,& ſpinis horreret,vnde
Horatius epiſt. Atque inter ſiluas Academi quærere verum . Di-
ctam autem volunt Academiam ab Academo heroe. & eius loci
quem Platoni conceſſit dño,& combuſſimus eum .ſ. Marcellum
ibi,& curauimus poſtea,vt ijdem Athen.locarent.i.mercede ſta-
tura opificibus darent monumentum marmoreum faciendũ ei.ſ.
Marcel.in eodem loco.Itaque nos præſtitimus ei.ſ.Marcel.& viuo
& mortuo ſup. ea quæ fuerunt officia noſtra pro collegio, q.a in
conſulatu collega illius fuerat,collegæ autem,vt cõcorditer rem
geſſiſſe viderentur , ſemper deinceps inter ſe amabantur & pro-
pinquitate .ſ. ſanguinis · Vale . Adſcriptum in quibuſdam eſt
D. pr. datum aut data eſt epiſtola pridie cal. Iunias Athenis .

ARGVMENTVM.

Publius Figulus Nigidius tum doctrina ſingulari tum auctoritate, & dignitate maxima,inter Romanos ciues ſecutus Pompeianas.& ita Reip. partes victo Pompeio,& oppreſſa Rep. non ſponte, ſed cogẽte Cæſare exulabat : angebaturq́; vehementer , non tam de ſua quã de Reip. calamitate. Quocirca Cicero hac epiſtola eum nititur conſolari,multis rationibus adductis : pollicetur q́; ei omnem operam, & gratiam , & auctoritatem apud Cæſarem , & Cæſarianos , pro ipſo quamprimum reſtituendo .

GIBERTI LONGOLII EMMA.

Conſolatur Figulum, quod patria careat , & officium illi ſuum apud Cæſarem promittit .

M. CIC. P. NIGIDIO FIGVLO s. D. 13

QVærenti mihi iãdiu, quid ad te potiſſimum ſcri
berem , non modo certa res vlla , ſed ne genus
quidem literarum vſitatum veniebat in mentem.vnam
enim partem , & conſuetudinem earum epiſtolarum,
quibus ſecundis rebus vti ſolebamus, tempus eripue-
rat : perfeceratq́ue fortuna, ne quid tale ſcribere poſ-
ſem,aut omnino cogitare. relinquebatur triſte quod-
dam,& miſerum,& his temporis conſentaneum genus
literarum,id quoque deficiebat me:in quo debebat eſ
ſe aut promiſſio auxilij alicuius,aut conſolatio dolo-
ris tui . quod pollicere,non erat.ipſe enim pari fortu-
na abiectus,aliorum opibus caſus meos ſuſtentabam:
ſæpiusque mihi veniebat in mentem, quæri, quòd ita
viuerem ; quàm gaudere, quòd viuerem . quanquam
• alias, pepulit enim nulla me ipſum priuatim * perculit inſignis iniu
ria;nec mihi quidquam tali tempore in mentem venit
optare , quod non vltro mihi Cæſar detulerit ; tamen
nihilo minus eis conficior curis, vt hoc ipſum , quòd
maneam in vita,peccare me exiſtimem. careo enim cũ
familiariſſimis multis , quos aut mors eripuit nobis ,
aut diſtraxit fuga,tum oĩbus amicis,quorum beneuo-
lentiam nobis conciliarat per me quondam, te ſocio ,
defenſa reſp. verſorq́ue in eorum naufragijs, & bono-
rum direptionibus : nec audio ſolum,quod ipſum eſ-
ſet miſerum,ſed etiam id ipſum video, quo nihil eſt a-
cerbius,eorum fortunas diſſipari,quibus nos olim ad
iutoribus illud incendium extinximus; & in qua vrbe
modo gratia, auctoritate, gloria floruimus, in ea nunc
ijs quidem omnibus caremus:obtinemus ipſius Cæſa
ris ſummam erga nos humanitatem:ſed ea plus nõ po
teſt, q̃ vis, & mutatio omnium rerum atque tpm . ita-
que orbus ijs rebus omnibus,quibus, & natura me,&
voluntas,& cõſuetudo aſſuefecerat;cum ceteris,vt qui
dem videor, tum ipſi mihi diſpliceo.natus .n. ad agen
dum ſemper aliquid dignũ viro,nunc non modo agen
di rõnem nullam habeo,ſe ne cogitandi quidem:& qui
antea aut obſcuris hoĩbus, aut etiã ſontibus opitulari
poteram ; nunc P. Nigidio , vni omnium doctiſſimo,
& ſantiſſimo,& maxima quõdam gratia, & mihi certe
amiciſſimo,ne benigne q̃dem polliceri poſſum . ergo
hoc ereptum eſt literarum genus, Reliquum eſt,vt cõ
ſoler , & afferam rationes , quibus te à moleſtijs con r
abducere.at ea quidem facultas vel tui vel alterius cõ-
ſolandi,in te ſumma eſt, ſi vnq̃ in vllo fuit . itaque eam
partem,quę ab exquiſita quadam rõne,& doctrina pro
ficiſcitur,non attingam,tibi totam relinq̃,quid ſit for-
ti,& ſapienti homine dignum,quid grauitas,quid alti
tudo animi,quid acta tua vita,quid ſtudia, quid artes,
quibus à pueritia floruiſti,à te flagitẽt,tu videbis.ego,
quod intelligere,& ſentire,quia ſum Romę,& quia cu
ro,attendoq́ue,poſſum,id tibi affirmo, te in iſtis mole
ſtijs, in quibus es hoc tpe, non diutius futurum, in ijs
autem,in quibus ẽt nos ſumus,ſortaſſe ſemper fore. vi
deor mihi perſpicere,primum ipſius animum,qui plu
rimum poteſt,propenſum ad ſalutem tuam . nõ ſcribo
hoc temere . quo minus familiaris ſum, hoc ſum ad in
ueſtigãdum curioſior.quo facilius,quibus eſt iratior,
rñdere triſtius poſſit;hoc eſt adhuc tardior ad te mole
ſtia liberandum familiares vero eius, & ij quidem,qui
illi iocundiſſimi ſunt, mirabiliter de te & loquũtur, &
ſentiunt.accedit eodem vulgi voluntas,vel potius con
ſenſus omnium . etiam illa . quæ minimum nunc qui-
dem poteſt,(ſed poſſit neceſſe eſt)reſp. quaſcunque vi
res habebit, ab ijs ipſis, quibus tenetur,de te propediẽ,
mihi crede,impetrabit. Redeo igitur ad id,vt iam tibi
ẽt pollicear aliquid,quod primò omiſſerã.nam & am-
plectar eius familiariſſimo;qui me admodum diligũt,
multumq́ue mecum ſunt: & in ipſius conſuetudinem,
quam adhuc meus,pudor mihi clauſit, * inſinuabo:&
certe oẽs uias perſequar,quibus putabo ad id,quod vo
lumus, * peruenire poſſe. in hoc toto gñe plura faciam,
quam ſcribere audeo. Cetera,quæ tibi à multis prom-
pta eſſe certo ſcio, à me ſunt paratiſſima. nihil in re fa-
miliari mea eſt,quod ego malim meum eſſe, q̃ tuum .
hac de re, & de hoc gñe toto hoc ſcribo parcius , ꝙ te,
id quod ipſe cõfido, ſperare malo eſſe vſurum tuis . Ex
tremum illud eſt,vt te horter,et obſecrẽ, animo vt ma-
ximo ſis;nec ea ſolum memineris,quæ ab alijs magnis
viris accepiſti;ſed ille ẽt,quæ ipſo ingeniũ,ſtudioq. pe
periſti q̇ ſi colliges ; et ſperabis omnia optime; et,quæ
accident,qualiacunque erunt,ſapienter feres . ſed hæc
tu melius,vel optime omnium. Ego,quæ pertinere ad
te intelligam,ſtudioſiſſime omnia,diligentiſſimeque
curabo ; tuorumq́ue triſtiſſimo meo tempore merito-
rum erga me memoriam conſeruabo . Vale .

Quæ

(V B. QVærenti) P. Figulus Nigidius, tum doctrina ſingulari, tum vero auctoritate, & dignitate maxime inter Rom. ciues, ſecutus Pompeianas, & reip. partes, victo Pomp. & oppreſſa patria ſua non ſponte quidem, ſed ita volente Cæſ. exulabat, aberatq. à patria, angebaturque vehementer non tam de fortuna ſua, quam de oppreſſione reip. Quamobrem Cic. hac epiſt. cum nititur cõſolari, adductis multis, & pulcherrimis rõnibus polliceturq. oẽm operam, & gratiam, & auctoritatem ſuam apud Cæſ. & Cæſarianos, vt Fig. reſtituatur in patria, quod dicit ſe ſperare cito fore. [Quærenti) Principia à participijs incipiẽtia grauitati, & deliberationi maxime conueniunt, ideoque vel orationibus artificioſis, vel longioribus epiſtolis accommodatum. [Iandiu) Iam multo tpe ante, & ita excuſat tarditatem, & varietatem ſuarũ literarũ. [Potiſſimum) Præcipue. [Certa res) Vtputa de rebus meis, vel de ſtatu reip. & de ceteris huiuſmodi. [Sed ne genus lit.) .i. nulla materia ſcribendi, cum multa ſint epiſtolarum genera, vt epiſt. 4 lib. 2. oſtendimus. [Vnam partem) Iocoſam, & familiarem. [Tempus) Hoc infelix, & miſerum, vt ibi ciuem me hercule non puto eſſe tpibus his, qui ridere poſſit. [Eripuerat) vim habet hoc verbum. [Cogitare) Qm̃ non de ioco & riſu, ſed oĩno de lacrymis cogitandum ſit. [Ne q̃d tale) Iocoſum, & familiare. [Relinquebatur) Reſtabat. [Triſte genus) Id aũt elegiacum poſſumus appellare, qđ in miſerijs verſatur. Aio mœſti ſumus, vultu vero triſtes. Et vtroque miſeri. [Deficiebat me) Deerat mihi. [Auxilij alic.) Polliceeer, auxilium, vt facere in rebus afflictis cunſueui. [Ipſe.n.) Ratio quare non erat quod polliceri poſſet. [Abiectus) Proſtratus. [Suſtentabam) Moliebat. [Pari fortuna) iniqua, & aduerſa, æquali tuæ. [Opibus) Auxilij conſolationum, ſed proprie numero multitudinis opes diuitias, opem auxiliũ, & poſſibilitatẽ appellamus. [Queri) Querelas afferre. prima breui. [Ita) Sine honore perdita libertate, & eſt ſenſus quaſi deſperati hois, cum oĩa animalia natura appetant viuere, & ipſe Cic. dicat conquerendum fuiſſe potius q̃ gaudẽdum, q̃ viueret, cum in tot miſerijs, & calamitatibus verſaretur. Mors pſtantior erat q̃ vita. [Indignus) Magoa & noſcibilis. [Priuatim) In rebus meis familiaribus hæc.n. mihi Cæſ. oẽs tutas eſſe voluit. De rõi igitur calamitate non de priuata conqueritur, optare.n. non modo eſt deſiderare, ſed eligere. Virg. Optare locũ tecto. [Perpulit) Percuſſit. [Nihilo minus) Nõ minus, & iungendũ eſt tñ. [Conficior) Paſſiua quidem literatur ſignat fermè qđ pereo, conſumor, torqueor. Vnde ſenior, & ætate confectum dicimus. Virg. Confectum ætate parentem. Alijs ẽt incõmoditatibus confectũ quaſi pereuntẽ appellamus, ac ẽt confectum iam factum dicimus, vt cõfecta res eſt in Senatu. [Careo.n.) Rõ eſt quare ſibi moleſtium ſit viuere. [Mors eripuit) in bello ciuili. [Peccare) Peccatum eſſe non mediocre, q̃ viuum extincta rep. Maioris culpæ eſt peccare, quàm cõmerere. Terent. Qđ feci, quod cõmerui? qđ peccaui pr̃? [Fuga) Partim in Aegyptum, partim in Libyam, partim in Hiſpaniam. [Quorũ be.) Quos mihi beneuolos fecerẽ ex defenſa rep. [Te ſocio) Adiutore ad defendendam remp. [Quondam) Catilinariam coniurationem intelligit, qua detecta, & punita ſaluam, & incolumẽ remp. cõſeruauerit. [Verſor) ſenſus eſt, careo non ſolũ amicis, ſed eorũ bona diſſipari video, q̃ r̃ æq; mihi moleſtum eſt. Verſor, duas id verbũ cõpoſitionis expoſcit aut in, aut circa, vt Cic. põt in pacata ciuitate verſari. Et æthica verſatur circa bene viuendi rõnem, hoc eſt pſtat in bene viuendi rõne. Eſt & aliud verbũ verſo freqñẽtatiuum à verto. Virg. Nunc fluctus hĩt, verſantq. in littore venti. [Naufragijs) trãſlatio à nautis, q naufragiũ faciũt, & pro dãno, aut malo capimus. [Direptionibus) Rapinis. [Quod ipſum) .ſ. audire eorũ bona diſſipari. [Quod) .ſ. videre bona eorũ diſſipari. [Eſſet miſ.) q̃a audire calamitates nr̃orũ amicorum miſerum eſt per ſe, ſed miſerius videre, nec poſſe eis ſubuenire, aut opitulari. [Quo) Quare. ſ. videre. [Acerbius) Durius. [Eorum) Amicorum. [Quibus adiutoribus) qbus adiuuantibus me, quorum auxilio. [Illud incendium) Catilinæ intelligit coniurationem, quam comparat incendio. [Extinximus) Perſeuerat in tranſlatione incendij .ſ. deleuimus, extinximus. [Gratia) Beneuolẽtia apud oẽs, qbus pretium amabantur. [Auctoritate) Quia multum poteramus. [Gloria) Splendore, q geſſi cõſulatum, & alios ampliſſimos magiſtratus. [Iiſ) .ſ. gr̃a auctoritate, & gloria. [In ea) .ſ. vrbe. [Obtinemus) Rñdet tacitæ obiectioni, q̃a poſſet dicere Figulus, dictum eſſe a Cic. ſupra, nihil venire tibi in mentem optandum eſſe, qđ Cæſ. vltro ad eum nõ detulerit, ergo eum nõ carere gratia, & auctoritate, &c. rñdet Cic. q̃ licet humaniſſime tractetur à Cæſ. tñ non plus nõ valet illa humanitas Cæſ. vt faciat atque ei placeant. [Omnes vis) .i. voluntas ſuo. ſtudi valet, vt ea fiant quibus doleat. [Orbus) Priuatus, tractum à parẽtibus, q libris priuati orbi dñr Iuuen. Tunc orba tigride peior. [Natura) Tria poſuit, quæ maximã hñt vim ad oĩa q̃ agimus. Cic. in Catil. admiratus eſſem Catilina, ſi ab eo amentia diſceſſiſſes, ad quã te natura creauit, voluntas exercuit, fortuna ſeruabit, fortuna .n. p conſuetudine poſuit, qm ſm fortunã, conſuetudinẽ facimus, eſt aũt conſuetudo vſus alicuius rei. [Cum ceteris) Et alijs. [Tum mihi) Maxime mihi. [Natus) Optima rõ, quare pœniteat eum vitæ ſuæ, q̃a cum ſit natus ad agendũ ſemper aliqd dignum viro, videt non ſolũ ſibi eſſe prã eſſe facultate agẽdi, ſ eſt ẽt facultatem cogitandi, qđ plus eſt. [Natus) .i. à natura inſtitutus, qui dedit mihi ingenium, & doctrinam. [Dignum viro) .i. honeſtũ, & vtile reip. id.n. viro dignũ dr̃, q̃ r̃ rectum eſt, & cũ offõ ſit. [Rõnem) Modum, facultatem. [Sed ne co.) q̃a cogitationes meæ, vanæ & irritæ futuræ ſunt, cum eo redacta ſit reſp. vt ei amplius opitulari nõ poſſim, & hæc eſt ratio, quare dixit cogitandi, nam aliter quiſque habet liberam cogitandi pſtãtem. [Et qui) Alia rõ, q̃a cum ante oppreſſam remp. potuiſſent Cic. opitulari oibus ignobilibus, & qui aliqd facinus admiſiſſent, dolebat q̃ nunc non poſſet, non modo pſtare, ſed nec polliceri qdẽ aliqd operis, & auxilij. [Obſcuris) Ignobilibus, non claris, qualis fuit C. Põp. Lenas Picenæ regionis homo, quẽ Cic. nõ minore cura, q̃ eloquentia defendit, à quo poſtea interẽptus eſt Cic. vt oñdit Val. Max. lib. v. c. iij. [Sontibus) Nocentibus, qui aliquid mali perpetraſſent, ſicut Miloni, q interfecerat Clodium. Sontes [Opitulari) Ferre opẽ, ſubuenire. [Nũc) Hoc tpe, quo Cæſ. omnia tenet. [P. Nig.) Maxima vis eſt in pprio noie. [Doctiſſimo) Præſtantiſſimo doctrina ſuper alios oẽs. [Sanctiſſimo) Integerrimo Sanctiſſimus optimo, & eſt contra id quod dixerat ſontib. [Maxima gr̃a) Apud populum .i. q eſſet valde gratus, & dilectus populo, & opponitur obſcuris hoib. [Et mihi certe amic.) q.d. quod ipſum ſolum ſatis eſſe deberet, q̃a amicitiæ oia debemus, quæ præſtari pñt. [Benigne) large, liberaliter. nã benignitas, vt docet Cic. j. off. Eademq. Benignitas. & liberalitas dr̃. [Ne polliceri qdem) Quod minus eſt q opitulari. [Hoc genus lit.) In quo debeat eſſe pmiſſio alicuius auxilij, vt ſupra dixit. [Reliquum eſt) Reſtat, relinquitur mihi. [Vt te con.) Quia duo gña poſuit ſuperius, & dixit in quo debeat eſſe aut promiſſio auxilij alicuius aut conſolatio doloris. [Coner) Tentem. [Abducere) Remouere, eripere. [Ad ea) Oñdit maximam partem Abducere huius conſolationis eſſe in ipſo Nigidio, qui & ſeipſum, & alios multo melius poſſet conſolari q̃ Cic. [Facultas) Ptãs, modus. [Si vnq̃ in vllo fuit) Si vnq̃ aliqs potuit alium conſolari, tu potes maxime. Itaq; infert ex ſupiori rõa nõ eſſe ſibi opus vti rõnibus ſumptis à philoſophis, & ab alijs viris doctiſſimis, cũ ea melius teneat Nigidius, q̃ ipſe. [Partẽ) .ſ. cõſolationis. [Proficiſcitur) Prouenit, ſumitur. [Exquiſita) Subtili, diligenter excuſſa, & diſputata. Exquiſita [Rõnem) Qualis eſt illo. eorũ, q̃ ſolus ſapientis ſit diues, q̃ qui amiſit pecuniã, domo pecora &c. ſimilia, non amiſerit bona, & ideo non eſſet talium rerũ iactura dolendum, & reliqua, q̃ diſputantũ à philoſophis validiſſimis, & efficaciſſimis argumẽtis, & rõnib. Rõ Ratio aũt cũ multa alia ſigñat, tũ vero q̃ aliqd ita eſſe pbat, vt eſt dicta. [Non att.) Non cõmemorabo, nullam faciam de ea mentionẽ. [Tibi) cui eſt doctiſſima. [Quid ſit) Declarat q̃ ſit illa cõſolatio, q ex rõne, & doctrina pficiſcitur. [Forti, dignũ) Eſt .n. vt volunt philoſophi forti & ſapienti hois dignũ, ſicut non extolli nimium proſperis, ita neq; frangi, neque deijci aduerſis. Eſt aũt ordo vt videbis qđ ſit dignum forti, & ſapiẽti hoie, &c. [Grauitas) Auctoritas, exiſtimatio, q̃ de aliquo hr̃. [Altitudo animi) Quæ debet ſuperare omnia aduerſa, & vincere ferendo. [Acta tua vita) .i. præterita tua vita, eſt.n. turpe eum q cum laude vixerit, & ſapienter ſe geſſerit, nõ ſeruare conſtantia, nec eundẽ eſſe ẽt ſi aliqua vis fortunæ ingruat. [Studia) q̃a ẽt turpe eſt eum, q ſequueſtudia philoſophiæ non parere ei, nec aliq̃ vtilitatem accipere ex ſtudijs ſuis. [Artes) Bonæ, & liberales. [Flagitent) Exigant, poſcãt, q̃a vñr poſcere à te, vt ita te geras, ne videaris fruſtra ea ſecutus, nec feciſſe contra dignitatem tuã, & inſtitutionem vitæ ante actæ. [Ego) Hæc conſolatio, quam ei potes afferre vt intelligat Nigidius ſe non poſſe diutius eſſe in his moleſtijs carẽdi patria. Eſt aũt ordo, Ego affirmo tibi, qđ poſſum intelligere, & ſentire, q̃a ſum Romæ, & quia curo & attendo. ſ. te non poſſe diutius eſſe in iſtis moleſtijs. [Sentire) Iudicare. Quia ſum Romæ, vbi de his rebus tractatur, vbi eſt Cæſ. ibi eius conſilia tractantur. [Curo) Ad animum refertur .i. aium adhibeo, & cogito. [Attendo) Conſidero, perſpicio, & ad Attẽdo corpus refertẽ. [Diutius) Longiori tpe. [In ijs ẽt) .i. præter, hoc, qđ affirmo tibi, te diutius non eſſe caritum pr̃ia, affirmo ẽt nos non futuros fortaſſe diutius in his moleſtijs in qbus non ſumus .i. vt ſemp careamus dignitate, & libertate. [Primum) Ratio quare Nigidius non ſit futurus diutius in illis moleſtijs. [Videor perſpicere) Cognoſcere. [Qui plurimum põt) .i. Cæſ. [Propenſum) Propenſus

Pronum,inclinatum. [Ad ſalutem tuam) Ad te reſtituẽdum & ſer
uandu incolumem. [Non ſcribo) Ne videatur hoc dicere magis,
Teme- cum conſuletur q̃ quod ita ſit. [Temere) Sine cauſa,fruſtra. Virg.
re Non temere eſt viſum conclamat ab aggere Volſcens. [Quo mi
nus) Senſus eſt, quanto minus ſum familiaris Cæſ. & minus cum
eo verſor, tanto ſum curioſior & diligentior ad inueſtigandum
eius aium, & voluntatem. [Familiaris ſum) ſ. Cæſ. quia Cic. parum
cum eo verſabatur. [Curioſior) Solertior, diligentior. [Inueſtigã
dum) Diligenter inquirendum, tractum à venatoribus qui per ve
ſtigia quærant ferunt. [Quo facilius) Rñſio ab obiectionem, quia
poſſet dicere Figul. ſi Cæſ. ppenſus eſt ad ſalutem meã, vt ais, quare
tãdiu differt reſtitutionem meã? Rñdit Cicer. q̃ hoc non facit pp
ipſum Figulum, ſed vt acerbius & liberius poſſit rñdere ijs, quibus
eſt iratus, qd̃ nõ poſſet faceret, ſi iã reſtituiſſet Figulum, quia dice-
rent alij id, qd̃ Cæſ. Figulo conceſſiſſet, alijs ẽt eſſe concedendũ.
Itaq; ne eripiatur ſibi hæc occaſio & libertas repræhendẽdi inimi
cos ſuos, dicit eum tardiorẽ fuiſſe ad reſtitutionẽ Figuli. [Quo)
Ordo eſt, Cæſ. adhuc eo tardior ad liberandũ te moleſtia, quo fa-
cilius poſſit rñdere ijs, qbus eſt iratior, pro iratus cõparatiuũ pro
poſitiuo. [Eodẽ pp ipm. [Quo) Vt. [Facilius) Liberius, nulla ſibi
facta obiectione, q̃a vni fecerit, quod alij nõ faciat. [Triſtius) A-
cerbius, cũ maiori ſtomacho, & indignatione qd̃ non poſſet, ſi te
reſtituiſſet, quia dicerent, qd̃ tibi conceſſiſſet Cæſ. idẽ ſibi conce-
dendũ. [Tardior) Lõgior ſerior. [Ad liberandũ te moleſtia) Qua
Accedit affeceris, q̃a cares patria .i. ad reſtituẽdũ te in patriã. [Accedit) Se
cunda cauſa, q̃ dixerat primum ipſius aium &c. ſubdit. [Accedit)
.i. additur, & adiungit. [Eodem) Ad id, q̃d eſt ſupradictu. ſ. pdictæ
rõni, ſiue cauſæ, q̃ putant te nõ poſſe eſſe diuius in ijs moleſtijs.
[Vulgi) Pleb.s. [Vel potius) Correctio, q̃a parũ videbatur eſſe vo-
lũtas vulgi, qd̃ parũ põt, ideo correxit & dixit. [Cõſenſum oium)
Coniunctus, q̃a oẽs in eadem ſũt volũtate, vt reſtituaris. [Etiã)
Præter conſenſum vulgi & oium. [Nũc minimum põt) Quia eſt
oppreſſa & oia mit ad libidinẽ vnius, vel paucorũ Cæſariana. [Sed
neceſſe eſt poſſit) Quia non poterit diutius eſſe in tanta oppreſ-
ſione, pdixit aũt hoc loco Cic. latenter cædem Cæſ. ſcribit. n. q̃d
cõſtituiſſent, q̃ fuiſſent amatores libertatis, Brutus, & Caſſius, &
alij quidam. [Quaſcunq; vires) Senſus ipſe reſp. quæ licet nũc pa
rũ poſſit, tñ eſt neceſſe, vt poſſit oibus viribus ſuis. [Impetrabit)
Reſtitutionẽ tuã. Ordo eſt, ẽt illa reſp. quæ nũc minimũ põt, ſed
eſt neceſſe vt poſſit, impetrabit propediẽ de te ab ijs ipſis, quibus
tenetur oibus viribus quaſcunq; habet. [Impetrabit) Obtinebit.
[De te) Propter te. [Quaſcunque vires habebit) Subaudi viribus
quaſcunq; vires habet. [Ab ijs ipſis) A Cæſare & Cæſarianis, ipſis
autem pluratiue protulit, vt oſtendat Cæſ. multa feciſſe ad arbi-
triũ eorum, per quos vicerat, vt ſupra dixit. [Igitũ) Quia eius aius
eſt ppenſus ad ſalutẽ tuam & q̃a reſp. de te impetrabit. [Redeo)
Reuertor, cõfero me. [Ad id, qd̃ o. ſu.) cũ eſt dictum quod polli-
Cõple- cerer nõ erat. [Complectar) Recõciliabo mihi aſtringã mihi. [Ip
ctar. ſius) Cæſ. [Conſuetudinẽ) Familiaritatẽ & conſeruationẽ. i. faciam
Conſue vt aliquo modo cõſequar cõſuetudinẽ eius, quæ mihi hucuſque
tudo. non contingit pp pudorem, non aũt ipſius culpa. [Pudore.) quẽ-
dã, erubeſco. n. cũ eo verſari, cui antea fuerim aduerſarius. [Clau
Inſinua ſit) Impediuit. [Inſinuabo) Latenter & cum arte me immittam.
re. Inſinuare. n. eſt latẽter, & ex obliquo ingredi, à ſinib. veſtiũ, aut ve
Inſinua- lorũ tractũ, inde inſinuatio pars exordij dicta eſt, quod artificioſa
tio & diſſimulanter ingrediatur ad cauſam. [Oẽs vias) Omnes rõnes
& modos. [Ad id, qd̃ volumus) Ad reſtitutionẽ tuam quã valde
curamus. [Toto gñe) Tota cauſa tuæ ſalutis & reſtitutionis curã
dæ. [Audeo) Ne videar iactare aium & officium meum. [Paratiſſi
ma à me) Quia alios volo longe ſuperare quantũ ſuperlatiuum
diſtat à poſitiuo. [Tibi) In auxiliũ & fauorem tuũ. [In re familia-
ri mea) In meis rebus priuatis & domeſticis. [Malim) Potius ve-
lim. [Eſſe meum, q̃ tuum) Quia ita volo eſſe tuũ, ſicut meum, quia
amicorum oia cõia. [De hac re, & toto gñe) .i. de tota hac mate-
ria, q̃ nihil habeo qd̃ malim eſſe meam, q̃ tuum. [Parcius) Bre-
uius, ſine pluribus pollicitationib. [Tuis) Rebus, potius q̃ meis.
[Quod) Quã rem. ſ. te vſurũ tuis, potius q̃ meis. [Confido te, ſpe-
rare) Certiſſimus ſum te ſperare. [Extremum) Vltimum, & con-
cluſio epiſtolæ veſtræ. [Et obſecrẽ) Quod plus eſt, quam hortari.
[Ab alijs) Philoſophis. & eruditis viris. [Accepiſti) Cognouiſti.
[Ingenio tuo) Acri & prõpio. [Peperiſti) Effeciſti pprie tua, ſcri
pſerat. n. multa Nigidi ex fonte philoſophiæ ſumpta. [Quæ oia)
Et ab alijs accepta, & ingenio, ac ſtudio tuo parta, & affecta. [Si
colliges) Si conſiderabis. [Et ſperabis) Hoc eſt verbum, qd̃ dirigit
clauſulam, nec impedit à dictione, & cũ duplicat &c. Sic mihi be-
nefeceris, & me cognoſces gratum, & lætaberis officio. [Sperabis
oia optime) .i. optima de rebus oibus ſpẽ habebis. [Quæcunque
erunt) .i. qualiacunque acciderint. [Sapienter) Vt decet ſapientes.
[Sed hæc tu) Subaudi intelligis vel noſti, eſt. n. eclipſis. [Melius
me) Melius, quã ego. [Vel) Correptio. [Optime oium) Multo me-
lius, q̃ oẽs alij q̃a es oium doctiſſimus. [Studioſiſſime) Libentiſſi
me, prõptiſſimo aio. [Tuorũ) .i. recordabor eorũ beneficiorũ q̃ cõ
tuliſti in me, meo triſtiſſimo tpe, cũ ex vrbe erectus irẽ in exiliũ.
[Meritorũ) Officiorũ, præſtitorũ. [Tpe tuorũ) infeliciſſimo, miſer-
rimo, cum ab his ẽt derelictus ſum, à quibus minime putaſſem.

QVÆRENTI quo aio ferret Tuli. cõem reip. calamita-
tem, his potiſſimum, quas ſcribit ad Figulum Nigidium literis
facile cognoſci põt. Deplorat. n. miſerrima tempora, & libertatẽ
omnino deperditam nullamq. de ea ſpem amplius ſupereſſe, vn-
de Fig. nõ tam ſuam q̃ reip. infelicitatem mœrentem conſolat, q̃
grãm eſſet à Cæſ. initurus, & in bonis ſuis domi & in vrbe Roma
victurus, hortaturque hoiem optimũ ſit aio ad oia perferenda, &
optimã in Cæſ. ſpem hñdam, q̃ vt clementiſſimus alijs pepercit,
parcet & Figulo q̃ ſingulari virtute ornatus, & maximæ autori-
tatis Pompeianas partes ſecutus, exilio vagabat inuitus, & in pa-
triã, reſtitui cupiebat, ad qd impetrandũ operam ſuã Cic. pollice
tur. [Quærẽti) Eandẽ ppemodũ ſniam in hac epiſt. cõplexus quã
in illa ad Cur. epiſtolarum gñã. Quo aiaduertendum in oi orõne
deniciendarum rerũ varietatem afferre, hmõi vero orationum ini
tia a participijs habita, vt eſt illud, cogitanti mihi ſæpenumero,
grauitatẽ quandam maiorẽ p̃ſe ſe ferunt, & longiorẽ oino futu-
ram orationẽ oñdunt. Quærere vero ad illud referre qd̃ præſto
nõ ẽſt. [Diu) Et tandiu longi tpis ſignationem oſtẽdunt, & ſolẽt
Cic. in hmõi ſermone illa duo coniungere. Sæpe & multum pro
tandiu, & ſæpe, & multũ hoc mecum cogitaui, & recte quidem hæc
duo coniunguntur. Quintil. ſola. Nam ſi vnum tantũmodo ponit,
diutinam cogitationẽ non ſatis oſtendit. [Certa) quod haberem
aliqd certi de re mea, aut de ſtatu reip. aut certa deliberati ppoſi
ti: vt, Interea medium Aeneas iam claſſe tenebat. Certus iter. [Vi
tatum,) q. d. nullam ſcribendi materiam, ne vſitata quidem venie-
bat in mentem. [Vnam. n. partem) .ſ. iocoſam, & familiarem. [Et
conſuetudinem) q̃a ſolebã ſcribere læta & iucunda. [Tps) Condi
tio tpm, vt ſupra neque. n. ciuem eſſe puto, q̃ his tpib. ridere poſ-
ſit. [Fortuna) Infelicitas, q̃ nobis & reip. accedit. [Quid tale) .i. ali-
quid tale. ſ. iocoſum & familiare. [Aut olim cogitare) quia his tem
poribus cogitandũ eſt de fletu, non aũt de ioco & riſu. [Relinque
bat) Reſtabat mihi. [Triſti) Mœſtũ. [Miſerum) Infelix. [Conſenta
neum) Conueniens. [His tpib.) Ita oialis & miſeris. [Id) .ſ. genus
triſte literarũ. [Deficiebat) Relinquebat me deerat mihi. [In quo)
.ſ. in eo in quo. [Promiſſio auxilij) quã ſolemus facere tẽ. vtib.
tr. ſtib. [Aut conſolatio doloris) quæ fit, vel adductis rationibus
quibuſdã, vel auctoritate & ſniã doctorũ virorũ. [Quod) Proba-
tio primæ partis. [Nõ erat) Subaudi aliqd qd polliceretur, prom
itterem me facturũ pro te. [Ipſe enim) Ratio quare non eſſet quid
polliceret. [Pari) Et ſimili & æquali tuæ. [Abiectus) Proſtratus.
[Suſtentabam) Tuebat ſubleuabam. [Caſus meos) Infortuna
mea. [Opibus) Auxilijs aliorum non meis qui nihil poteram.
[Veniebat in mentem, quæri) .i. ſæpius petabam eſſe quærẽdum.
[Quòd ita viuerem) .i. q̃ eſſem vnius in tantis malis, & miſerijs,
[Quam gaudere, q̃ viuerem) Et eſt ſenſus quamuis quiſque nali
ter gaudeat ſe eſſe viuum, tñ ſæpius putabam conquerendum, q̃
tã miſere viuerem, q̃ gaudẽdum q̃ eſſem viuus, ſicut clauſi in car-
cere magis queruntur & dolent q̃ ita viuant q̃ gaudeant q̃ viuant.
[Inſignis) Singularis, notabilis, magna, & ad laudem & vituperiũ
refertur. [Priuatim) Separatim, particulatim, in rebus meis ſolis
quia fortuna percuſſit me in iactura publica, non aũt in priuata,
q̃a nihil mihi ſoli accidit, ſed idem quod omnibus vt rep. oppreſ-
ſa libertate careremus. [Pepulit) Percuſſit. [Optare) Expetere.
[Quod) .ſ. optãdum a me. [Vltro) .ſ. ſponte ſua, me non petente.
[Nihilo minus) Non. [Conficior) Torqueor, conſumor. [Pecca
re) Idipſum q̃ maneam in vita .i. peccare, q̃ viuam. [Careo n.)
Ratio quare tædeat ipſum vitæ, & putet ſe peccare, q̃ hoc tpe vi
uat, q̃a caret his amicis, ſine quibus putat vitam nullo pacto eſſe
appetẽdum. [Mors eripuit) Nam multi in bellis ciuilibus interie-
rant. [Diſtraxit) Diſſipauit, & ſeparauit me, ſicut te & Marcellum,
& alios multos. [Fuga) Exilium. [Quorũ beneuolentiã) .i. quorũ
amorem mihi cõparaueram ex defenſione reip. cũ ẽt tu eſſes ſo-
cius & adiutor eiuſdẽ defenſionis, & ita oſtendit fideliores eſſe ta
lis amicos quibus amicis triſtiorẽ & magis ſolicitam eſſe vitam.
[Quorundam) Antea cum oppreſſi furorem Catilinæ & eius con
iurationem. [Verſorq.) Hic dicit non ſolũ eis amicis careo, verũ
etiã, quod eſt mihi grauius & moleſtius, video quotidie eorũ bo-
na diſſipari, & diripi. [Naufragijs) Calamitatibus, tractum ab eis
qui in mari periclitantur. [Bonorũ) Fortunarũ, vt diuitiarũ eorũ.

[Dice

Dire- io icipe- [(D]repdonibus)Rapinis,nã diripere eſt diuerſe capere,vnde vrbes dnr diripi,cũ in quædam veitunt Cic.in j.Off.De diripiendis aũt euertendiſq. vrbibus &c.[Nec audio)Ab aliis. [Quod ipm) audire eo℞ bona diſſipari. [Nihil eſt acerbius) Vt in epiſtola ad Torquatu Eqdem non q́ʃ Romæ ſumus miſerrimũ eſſe dico nõ ſolum,quod in oibus malis acerbius eſt videre q̃ audire,& eſt ſenſus.noſtro℞ amico℞ infortunia audire miſe℞ eſt & acerbum,ſed acerbius eſt,atque miſerius illa videre,& illi ſubuenire nõ poſſe. [Illud incendiu) Quod Catilina parauerat patriæ,cũ in exercitu in Etruriam exul confugiſſet. Lent.Cethego iuſſit cædem in vrbe & incendia pararẽt, & ſe cũ exercitu ꝓpediẽ affuturũ ſignificauit, pararũt igĩt,vt iuſſerat,futura nocte in xij.regionibus vrbem incẽderẽ.[Gratia)Amore & beneuolẽtia in nos P.R. [Auctoritate) nã multum poteramus in vrbe & cõſeruata rep. [Gloria) Quam ex oibus magiſtratibus reputauit maxime ex cõſulatu bello Cati-
reo linario,& eſt hic articulus. [Floruiſſ(ima)Tranſlatio,quæ multum ſplendoris affert in oratione,qñ pacce & accommodate ſit,floreo aũt ablatiuo coniungitur venuſtiſſime,vt clare ſulgeo,ſplendeo, luceo.[Obtinemus)Habemus,inqt,gratiam Cæſ.q me amat antipophora eſt,& cõfutatio quædam.Nam diceret.Figulus potuiſſet a Cic.dictum eſſe paulo ſuperius nihil ſibi optandũ venire in mente,quod vltro ſib. Cæſ. nõ afferat,ergo non carere gratia,ad q́ʃ Cic. rñdet obtinemus &c. [Quàm mutatio) Tpum qñ plus apud nos põt mutatio q̃ ꝑturbatio tpm ad dolorem cõmouendum,q beneuolentia,& gra Cæſ.ad lætitiã dandã,quod quamuis habeam Cæſ. grãm, tñ ea contentus & lætus eſſe non poſſum, cũ videam oẽ libertate priuatum. [Natura)Maximam hæc tria vim hñt in oibus,natura,voluntas,& conſuetudo de qbus in Catilinã Tull.ſic habet. Admiratus eſſem Catilinã ſi ab eo amentia deſtitiſſes, ad quã te natura creauit, voluntas exercuit, fortuna ſeruauit. [Natus.n.ad agendũ ſemp alqd dignũ viro) Sine arrogantia pro meritis ſuis iu dicere poterat homo vere natus ad agendũ ſemp aliqd claro viro digniſſimum tã domi q̃ foris,tam in rep.q̃ in doctrina nã in rep.patriã ſeruauit. In doctrina præcipuum linguæ latinæ lumen fuit.Duo maxima munera adimpleuit ociũ literarũ.& negocium re℞ geſta℞. Tria pclara in eo viro fuere. Magnitudo ingenij, vigilãtia naturæ, & excellentia omnium bona℞ artiũ diſciplinæ , qbus ampliſſima negocia,& ocia litera℞ obire potuit. [Natus)A natura inſtitutus,& eſt ratio quæ ſibi moleſtum facit in vita.[Dignum viro)Vtile & honeſtum reip.[Rationem) Facultatem,& modum. [Obſcuris)Ignobilibus qua em fuiſſe legimus.C.Pomp.Lenã Prætorem à Cic.defenſum,q poſtea in reſerenda grã Cic.occidit,& Sex.Roſcium Amerinum accuſatum de parricidio,dãnante L. Sylla, defenſum à Tullio nõ plurea quam tres & viginti annos nato,vt ait Corn. Nepos,ſed vt placet Feneſtellæ,annos natus ſex & viginti hanc cauſam dixit.[Aut ẽt fortibus) Vt T.Antonio Miloni,q Clodium interfecit. [P. Nigidio, viri Fig.)Emphaſim habet nomen ꝓpr um.[Abducere) Ducimus
uci quo volumus,abducimur, quò nolumus . [Conari) Leuius eſt co-
duci nari q̃ facere,aut niti. Raro.n.conari habet effectum,niti vero,&
onari facere vt plurimum ſortiuntur effectum . [Flagitent) Flagitamus
tri ardentius,poſtulamus remiſſius. Antea poſtulabant,inquit,Cic. nunc flagitant. [Sanctiſſimo) Contra illud,q́ʃ dixerat fontibus. [Maxima grã) Ad illud q́ʃ dixerat obſcuris,erat.n.is P.R. grat ſſimus. [Amiciſſimo) In hoc poſuit oẽ unis q́ʃ erat ampliſſimum, debemus.n.oia amicis . ergo hoc ereptum eſt literarum genus,in quo promiſſio alicuius officij debebat eſſe,vt ſuperius dixit. [Moleſtijs) Erat.n.in magna moleſtia Figulus, q̃ Cæſ. timebat iratum & ex hoc Romam venire non audebat. ſecutus.n.fuerat Pomp. Vnde tali moleſtia eum maxime cariturum oſtendit, ſed alijs moleſtijs,quæ ſibi cum ceteris oibus cões erant, nũquam oino ſe cariturum affirmat, hoc aũt erat , q̃ libertas reip. omnino perierat nunq̃ amplius reditura,nec dñatio Cæſ.peritura. [Hoc tpe)Qui R.nõ es.[At ea) Plurimũ ſuius conſolationis partem in Nigidio poſitã oſtendit,q ſeipſum melius conſolari poſſit q̃ Cic. [Si in vllo vnq fuit)Si quiſpiam vnq potuit aliquem conſolari tu potes. Itaque concludit non eſſe partes ſuæ Nigidium conſolari,qñ ipſe Nigidius oẽs conſolandi rõnes melius teneat q̃ Cic. [Exqſita) Diligenter diſputata.[Pacẽ)i.conſolãdi. [Tu videbis) Qui hæc omnia ex tuo & Stoicorum ſenſu diſputare,& in medium afferre potes ſcito v co dignum hře diſplicẽtiam re℞ humana℞, non extolli rebus ſecundis,& nõ opprimi aduerſis. [Grauitas) In exiſtimatione.[Altitudo)Ferendo res aduerſas. [Acta vita) Qui ſolitus es cum laude viuere, nunc vero ſtãgi aduerſis turpiſſimum videretur.[Studia)Philoſophiæ.[Flagitent)Expoſcant, vñc.n.expoſcere, vt in illis aduerſis ira te habeas , vt ex illis ſtudijs philoſophiæ,quæ ſecutus fuiſti,maximũ fructum te reportaſſe iudiceris.

flagitamus ardẽtius,poſtulamᵘ remiſſius. Antea poſtulabãt,inquit, Cic.nunc flagitant.Ergo conſolationis genus,qđ Cic. põt afferre Nigid.& ei denunciat non poſſe eũ eſſe diutius in illis moleſtijs carẽdæ patriæ,q̃ a carebat,& attẽdebat,quæ Rom.apud Cæſ.de reſtitutione Nigidij tractabant. [Non d.)qñ cito te Cæſ. amplectet, & iſta te moleſtia liberauit. [In qbus nos)i. pp amiſſam libertatẽ has tibi moleſtias non ſempiternas fore denuncio.[Qui plurimũ poteſt)Ciceroni.[Illis moleſtijs)Carendo patria. [Primum) Rõ eſt qua demonſtratur Nigidius non diutius eſſe patria cariturus,& eſſe in ijs moleſtijs.[Quo minus)Pal℞.n.cum Cæſ.verſabatur,ex quo dicit quãto minorem cũ Cæſ. conſuetudinem habeã, tanto ſum ad pſcrutandum eius aiũ diligentior, maxime in reductione tua.[Inueſtigandum)Tractum a veſtigijs fera℞.quæ canes,& venatores ſectãtur,& quærunt.[Quo facilius) Confutatio obiectionis,quã Figulus facere potuiſſet,& ita dicere,ſi Cæſ. vt dicis ꝓpenſus eſt ad ſalutem meã, quare me nõ ſinit Rom. venire? Ad quod Cic.ita rñdet.Cæſ.nõ id facere pp ipſum Fig.nam eius reditum cupit,ſed pp alios Pompeianos,qbus eſt ipſe valde iratus,& repræhendere eos cupit,& ſi tã facilem vidiſſent Cæſ. in Figulũ fuiſſe ardẽtius reſtitutionẽ a Cæſ. petiuiſſent,quo dignitas, Cæſ & repræhendẽdi poteſtas aliquantulũ minui videretur,& ex hoc tardiore ad reſtituendum Fig.dicit eſſe Cæſ. [Triſtius) Cum maiore indignatione, dicerẽt.n.q̃ Figulo cõceſſit Cæſ.cur non ẽt nobis cõcedendum putat?[Ad liberandũ te moleſtia) tunc.n.moleſtia liberatus fuiſſet Fig.qñ in patriam fuit reſtitutus . [Accedit) Accedit
Adiungitur eodẽ, quod te diutius eſſe in ijs moleſtijs nõ putem. [Vel potius) Correctio. [Sed neceſſe eſt poſſit) Quia hoc diutius durare nõ poterit,quaſi vatea Cæſ.mortem ſignauit,quam ei poſtea Brutus,& Caſſius attulerunt . [Etiã illa,reſp.) Vide quemadmodum creuit oco j.familiares ij. vulgus iij. tota remp.hoc idem velle demõſtrat.vt ei pareat Cæſ. & ſua cum manſuetudine cõple-
ctatur.[Admodum)Valde Terent. Nuper notitia admodum eſt. Admo-
[Inſinuabo) Per obliquas vias incedã,& me immittã in eius con dum
ſuetudinẽ.Vnde dr̃ inſinuatio.[Vias) Rõnes.Virg. Fata viam inue Inſinua
niẽt. Metaphoricos tñ ita dĩcum via ſit,per quã ambulamus,iter re
actio eundi. [Toto gñe) In iſta cauſa reſtitutionis tuæ . [Audeo) Inſinna
ne videar plura dicere, quẽ facerem.[Paratiſſima)Super cãuo in be- tio
neficijs erga te oẽs alios.[Tibi)In auxilium tuũ . [Malim meum Via
eſſe,qui tuum) Expreſſit apud græcos verbũ de amicis κοινὰ τὰ φίλων Iter
πάντα,hoc eſt amicorum oia cõia. [Parcius;) Remiſſius,non multa pollicendo,& quare q a ſpero,& opinio te vſu℞ rebus tuis,& q́ʃ alienis rebus non egebis . [Quòd).i.te vſurũ tuis potius,q̃ meis . [Animo maximo)Exhortatio ad oia fortiter pferenda, & ſicut dicimus bono,magno,maximo aĩo ſis,ſic ẽt pſenti aĩo ſis, pro forti aĩo. Terẽt.Fac hæc aĩo vt pñti dicas.[Accepiſti)Ab alijs philoſophia audiuiſti. Fuit.n.is Nigid.apprime doctus,& eruditus.[Peperiſti)Tranſlatio eſt q́ʃ aũt parturire . & parere diſtent,Liuius his
verbis oſtendit,q̃ diu parturit animus vr̃,aliqñ parias.Horat.Par Parturi
turiunt montes, naſcetur ridiculus mus . [Quæ omnia) Tam ab re
alijs accepta,q̃ per te ipſum inuenta.[Sperabis optime;)Spẽ opti- Pacere
matu habebis . [Sed hæc) Sup. noſtri . [Vel) .i. ẽt,& eſt correctio . Studioſiſ
[Optime omnia) Melius, quam oẽs alij, cum oẽs doctrina ſupe- ſime
ras.[Studioſiſſime)Quam libenti,& pcompto aĩo . [Teſtiſſimo) qñ in exilium eiectus.[Memoriã cõſeruabo)Non immemor ero & tibi pro beneficijs in me tuis grãm accumulatiſſime referam .

QVÆRENTI) P.Fig. Nigidius vir doctrina ſingulari A S C.
Põp. (cuius partes ſecutus erat) victo,exultabat,angebaturque cũ ſua,tum reip. calamitate, quocirca conſolatur eum Cic. polliceturq. operam ſuam in ipſo reſtituendo.Ordo eſt. Nõ modo nulla res certa, ſed ne quidem.i.non ẽt aut nõ ſaltem vſitatum genus līrarum , veniebat in mentem.i.occurrebat mihi,quærẽti.i.diſquirenti rãdiu,quid potiſſimum ſcriberem ad te. Etenim.i.quia,tempus eripuerat vnam partẽ,& cõſuetudinem earum literarum , quibus ſolebamus vti rebus ſecundis.i.cum eſſent ſecundæ, & fortuna.ſ.aduerſa pfecerat,ne poſſem ſcribere,qd.i.aliqd tale.ſ.lætum & iucundum,aut oino cogitare . Quoddã genus literarum triſte & miſerum,& conſentaneum his tpibus relinquebat .ſ. mihi,ſed id quodq́. deficiebat.i.relinquebat me in quo debebat eſſe,aut ꝓmiſſio auxilij alicuius,aut conſolatio doloris tui , nam non erat quod pollicerer . Enim.i.qa ipſe.i.ego,abiectus pari fortuna,qua tu, ſuſtentabam caſus meos.i.me inter multos caſus opibus.i.potentijs , & auxilijs aliorum , & veniebat mihi in mentem ſæpius querere.i.vt quærat,q̃ viuerem ita.i.tã miſere, quàm gauderem, q̃ viuerem . Quanquam.n.nulla inſignis iniuria pepulit.i.perculſit, me ipſum priuatum.i.peculiariter.Nec quidquam venit mihi tali tpe in mentem,optare .i. vt optem,quod Cæſar nõ detulerit.i. præſentauerit mihi vltro.i.ẽt prius, q̃ rogarem tñ ego nihilomi-

nus cōficior.i.cōſumor,eis.i.eiuſmodi curis,vt exiſtime me pec care,ipſum.i.ꝑ idipſum,aut in eo ipſo,ꝙ maneam in vita. Etenim.i.quia,ꝙ reo cum .ſ. ita ſit,ꝙ multis familiariſſimis, quos, aut mors eripuit nobis, aut fuga diſtraxit.i.in diuerſa loca traxit tum ſup.multo euidentius eſt,ꝙ careo omnibus amicis,quorum reſp.defenſa quondam per me,te ſocio,cōciliaret nobis beneuolētiam,& verſor.i.aſſiduus ſum,in naufragijs eoꝶ, & direptionibus bonoꝶ, nec ſolum audio,ꝙ ipſum .ſ. audire,eſſet miſeꝶ,ſed etiam video,quo nihil eſt acerbius, fortunas eoꝶ diſſipari, qbus non ſolum adiutoribus nos extinximus illud incendium .ſ. quod à cōiuratis paratum erat. Et in qua vrbe nos floruimus,modo.i. paulò ante,gr̄a,auctoritate, gloria, in ea nunc quidem caremus oībus his.ſ.gr̄a auctoritate,gloria. Nos obtinemus ſummam humanitatem,ipſius Cæſ. q .ſ. caput totius rei eſt erga .i. aduerſum nos,ſed ea.ſ.humanitas Cæſ. non poteſt plus q̄uis .i. violentia,& mutatio oīum reꝶ, atque tpm. Quibus verbis,innuit, perplexitatem,in qua qlibet tyrannus eſt q tametſi clemens per naturam ſit, tñ quia occupando remp. oēs offendit, cogitur ſi viuere, vult ſuos in ſubiectione tenere,quod ſine auſteritate non poſſit, cum neſciat quales ſint ſuoꝶ in ſe animi. Ideo aūt Cæſ. laudat,vt Nigidio ſpē reditus faciat. Itaq; ego ſup.orbus.i. priuatus,oībus ijs rebus,qbus & natura, & volūtas, & conſuetudo aſſuefecerat me, cum.ſ.ita ſit ꝙ,vt quidem video diſpliceo ceteris,tum multo magis eſt ꝙ diſpliceo mihi ipſi. Etenim.i.q̄a,ego natus.i.ꝑ naturam aptus ad agendum ſemper aliquid dignum viro,habeo nunc non modo nullam rōnem agendi,ſed ne qdem.i.non ſaltem,cogitandi,& q poteeam antea opitulari.i.opem ferre, aut hominibus obſcuris.i.ignobilibus,aut quoꝶ innocentia in obſcuro erat, aut ēt ſontibus.i.manifeſte nocētibus,vt Miloni,& Vatinio, nūc ne quidem.i.non ſaltem,poſſum polliceri.ſ.aliqd opis. P.Nigidio viro doctiſſimo, & ſanctiſſimo omnium, & quondam maxima gr̄a.i. q quondam maximam gr̄am habuerat,& certe .i. ꝙ indubitatum eſt,amiciſſimo mihi. Ergo hoc literarum genus.ſ.quo opē polliceamur eſt,ereptum. Reliquū eſt.i.id ſolum reſtat,vt conſoler .i. te,& afferam rōnes,qbus coner abducere te à moleſtijs. At.i.ſed, ea qdem facultas conſolandi,vel te, vel alterius,eſt ſumma.i.maxima,in te,ſi fuit vnq̄ in vllo.ſ.homine. Itaq; ego non attingam eam partem .ſ. conſolatoriam,q̄ ꝓficiſcitur .i. oritur ab rōne quidam exqſita.i.cogitata,ac ſingulari,& à doctrina,qa ea in re ſumma eſt,& ideo relīq̄ tibi ſup. eam totam. Tu videbis.i.conſiderabis per te ipſum qd ſit dignum hoie forti, & ſapienti .i. quid faciendum ſit decenter homini forti,& ſapienti in re aduerſa,& qd grauitas,qd altitudo animi,qd vita tua acta,qd ſtudia .ſ. tua,quid artes.ſ.tuæ,qbus floruiſti à pueritia,flagitent.i.acriter depoſcant à te. Ego quod poſſum intelligere, & ſentire.i. pcipere ſenſu,qa ſum Romæ,& qa curo, & attento.ſ.aīum ad eam rem, affirmo tibi id,te non futurum diutius in iſtis moleſtijs.ſ.exilij, in qbus ex hoc tpe,& ſup.fore.i.futurum eſſe fortaſſe ſemper in ijs .ſ. moleſtijs,in qbus ēt non ſumus,videntes.ſ.remp. ad vnum reuolutā. Ego videbor mihi pſpicere.i. clare videre,primum animū ipſius .ſ. Cæſ. qui pōt plurimum, propenſum.i.inclinatum ad ſalutem tuam. Ego nō ſcribo hoc temere.i.incōſiderate,& ſine rōne qua quo.i.quanto,ego ſum minus familiaris .ſ. Cæſ.hoc.i.tanto, ſum curioſior ad inueſtigandum.i.ſcrutandum aium eius. Quo .i. vt, poſſit rñdere triſtius ſup. ijs, qbus eſt iratior.i.dare rñſum triſtius hoc.i.ideo,eſt adhuc tardior ad liberandū te moleſtia, q.d.contētus fuerit te petentē veniam teſti rñſo affixiſſe, daturus mox veniam. Vero.i.ſed familiares eius,& qdem.i.certe ij,qui ſunt iucūdiſſimi illi,& .i. ſimul loquunt, & .i. ſimul ſentiunt mirabiliter de te. Voluntas vulgi, vel potius conſenſus oium accedit .i. additur, eodē.i.ad confirmationem eiuſdem rei. Etiā illa.ſ.reſp.quæ nunc qdem pōt minimum, ſed neceſſe eſt.ſ.ſup.vt poſſit.ſ.plurimum, quaſcunque vires habebit,ab ijſipſis,qbus tenetur .ſ. Cæſarianis, impetrabit,crede mihi propediem.i. ſtatim,aut intra paucos dies de te.ſ.reſtituendo priſt. Igitur ego redeo ad id,vt pollicear ēt tibi aliqd,quod omiſeram primo, qa dixerat ſe nihil polliceri poſſe. Nam,&.i.ſimul complectar familiariſſimo eius ſ.Cæſ.q.ſ.familiariſſimi eius diligunt me ad modum.i.valde,& ſunt multum mecum, & .i. ſimul, inſinuabo .i. ingeram me in conſuetudinem ipſius .ſ. Cæſ. q .ſ. conſuetudinem eius, pudor meus clauſit mihi adhuc,& certe perſequar oēs vias.i.omnia media, qbus putabo poſſe peruenire ad id,quod volumus. Ego faciam plura in hoc toto gn̄e.ſ.ambiendi pro te,quàm audeo ſcribere. Cetera.ſ.auxilia, quæ ego ſcio certo eſſe prompta .i. parata tibi a multis, ſunt paratiſſima à me. Nihil eſt in re mea familiari,quod ego malim eſſe meum,quàm tuum. Ego ſcribo parcius.i.magis ſobrie, & de hac re,& de toto gn̄e.ſ.ſubueniendi,per rem ſuam amico. ꝙ malo .i. magis volo te ſperare te vſurum eſſe tuis.ſ.rebus id,quod nunquam rem,ipſe .i. ego confido,illud.ſ.quod nunc dicā,eſt extremum vt horter & obſecrem te,vt ſis animo maximo,nec meminers ſolum ea,q̄ accepiſti .i. didiciſti ab alijs magnis viris, ſed ēt illa,quæ ipſe .i. tu peperiſti .i. excogitaſti, & inueniſti ingenio,& ſtudio.ſ.proprio,quæ.ſ.a te parata,ſi colliges.i.ad animum reduces tuum, & .i. ſimul ſperabis omnia optime,& feres .i. patiens, aut portabis ſapienter accident qualiacunque erunt. Sed tu ſup. dicerces hæc melius.ſ.quam ego,vel optime omnium. Ego curabo ſtudioſiſſime,& diligentiſſime omnia, quæ intelligam pertinere ad te, & conſeruabo .ſ. apud me, memoriam tuorum meritorum ergo me, tempore meo triſtiſſimo .i. quo exulabam.

CERTA res nulla) Scripſimus,vlla,vt in antiquioribus libris legitur. locutionem eſſe vſitatam intelliget, qui viderit ea, quæ diximus in illam epiſtolæ penultimæ libri primi, locum, Non modum præmijs [Vt te horter,& obſecreos) Nihil muto. ſic enim in viij. vetuſtiſſimis exemplaribus ſcriptum eſſe video. aliorum tamen lectionem non improbo, etſi eam in libris manuſcriptis eſſe quidem non dum inueni.

ARGVMENTVM.

Hic Plancus is eſt ad quem lib.x.multa extant Ciceronis epiſtolæ, ſed ſcriptæ poſt eodem Cæſare: hæ autem duæ ſcriptæ ſunt feruentibus bellis. Reſpondet itaque Planco, qui gratulatus fuerat, quod Cic. dignitatem ſuam retinet quod Cæſarem: quod hic oſtendit non ita eſſe Et quia optauerat feliciter euenire,quod egerat Cic.dicit,ſed id quoque conſidere pollicens donum Planco ſe, & operam ſuam omnem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratulatur Ciceroni Plancus fuerat,quod dignitatem priſtinam apud Cæſarem retineat: quod certis de cauſis negat Cicero, ſed alteram gratulationem iuſtam habet: poſtremo officium ſuum Planco commendat.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO. 14

BInas à te accepi literas, Corcyræ datas: quarum alteris mihi gratulabare, quòd audiſſes me meā priſtinam dignitatem obtinere: alteris dicebas,te velle, quæ egiſſem, bene ac feliciter euenire. Ego autem, ſi dignitas bene de rep. ſentire, & bonis viris probare, quod ſentias; obtineo dignitatem meam. ſin autem in eo dignitas eſt, quod ſentias, aut re efficere ſi poſſis, aut denique libera oratione defendere: ne veſtigium quidem viſum eſt reliquum nobis dignitatis: agiturq. præclare ſi noſmetipſos regere poſſumus; vt ea, quæ partim iam adſunt, partim impendent, moderate feramus: quod eſt difficile in eiuſmodi bello, cuius exitus eſt altera parte cædem oſtentat, ex altera ſeruitutem. quo in periculo non nihil me conſolatur, cū recordor, hæc me tum vidiſſe, cum ſecundas etiam res noſtras, non modo aduerſas, pertimeſcebam; videbamq́;, quanto periculo de iure publico: diſceptaretur armis quibus ſi ij viciſſent, ad quos ego, pacis ſpe, non belli cupiditate adductus, acceſſeram; intelligebam tñ, & iratorum hominum, & cupidorum & inſolentium q̄ crudelis eſſet futura victoria: ſin aūt victi eſſent; quantus interitus eſſet futurus ciuium partim ampliſſimorum, partim etiam optimorum: qui me, hæc prædicentem, atque optime conſulentem ſaluti ſuæ, malebant nimiū timidum, quam ſatis prudentem, exiſtimari. Quòd autem mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita velle, certo ſcio: ſed ego tam miſero tempore nihil noui conſilij cepiſſem, niſi in reditu meo nihilo meliores res domeſticas, quàm remp. offendiſſem. quibus enim pro meis immortalibus beneficijs cariſſima mea ſalus, & meæ fortunæ eſſe debebant; cum ꝓp eorum ſcelus nihil mihi intra meos parietes tutū, nihil inſidijs vacuū

vide

viderem; nouarum me neceſsitudinū fidelitate contra veterum perfidiam muniendum putaui. ſed de noſtris rebus ſatis, vel ēt nimiū multa. De tuis velim vt eo ſis aīo, quo debes eſſe, id eſt, vt ne qd tibi præcipue timendum putes. ſi.n. ſtatus erit aliquis ciuitatis; quicunque erit, te omnium periculorum video expertem fore. nā alteros tibi placatos eſſe intelligo, alteros nunq̄ iratos fuiſſe. De mea aūt in te voluntate ſic velim iudices, me quibuſcunque rebus opus eſſe intelligam, quanquā videam quis ſim hoc tpe & quid poſſim, opera tn̄ & conſilio, ſtudio quidem certe, rei, famæ, ſaluti tuæ pſto futurum. Tu velim, & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quam diligentiſſime certiorem. Vale.

TVR. Binas) Cn. Planc. ad quē nunc ſcribit Cic. idem eſt ad quem multæ Cic. epiſt. lib. ix. ſcriptæ ſunt, ſed illas poſt mortem Cæſ. has duas ſeruentibus bellis ciuilibus ſcriptas conſtāt, ideo diuerſis voluminibus poſitæ ſunt, nunc autem Cic. reſpōdet Planco, qui ei gratulatus fuerat, ꝙ intellexerat eum retinere dignitatem ſuam apud Cæſ. quod quidem oſtendit non ita eſſe multis rationibus. Deinde, quia optauerat Planc. Cic. feliciter euenire, quod egiſſet. Reſpondet Cic. ſe confidere ita eſſe, vt dicit, oſtēditque cauſam quare id egerit, quod quid, & quare fuerit dicam loco ſuo in epiſt. Poſtremo pollicetur ipſi Planco, quidquid opera conſilio, & ſtudio per eum fieri poſſit. [Binas literas) Eleganter dixit, & proprie, nam duas literas nō dicimus, nec binas epiſt. ſicut Cic. ad filium ſcribens oſtendit, auct. Str. nam binas iungitur cum iis, quæ tantum plurali numero declinantur. Qui tamen dixit, & binos pedes & quinas ſyllabas, lib. ix. [Alteris) Non autem altera. nam ſi totum pluralis eſt numeri tantum, partes quoque pluralis numeri eſſe debent, vt hic. Si vero totum, licet pluralis numeri ſit ſingularem habeat, tunc partes ſingulares eſſe debent, vt delector duobus poētis altero græco, altero latino. [Corcyræ) Quæ inſula eſt vicina Adriatico mari, non nūquam Phæacia appellata Alcinio regis patria, de qua lib. iij. plura diximus. [Priſtinam) Priorem ſolitam. [Alter). ſ. literis. [Velle) Optare. [Euenire) Succedere. [Bene feliciter) Erant verba, quibus vtebantur antiqui cōfectis matrimonijs. Iuuen. dictum feliciter. [Quod egiſſem) Fecerim. ſ. de matrimonio nouo, ita .n. puto intelligi. Nam, vt ait Plut. in vita Cic. cum præeſſet Ciliciæ, & illa mala fortuna, quæ in remp. ſæuierat, non minori impetu domum Cic. inuaſerat, ſiqdem & Q. F. & Q. Cic. fratris filius, inimico animo in ipſum Cic. facti ſunt, nec Terentia vxor in fide permanſit, quę præter cetera flagitia patrimonium Cic. paꝝ diligenter parumq. fideliter adminiſtratū ſumptibus iacturisq. exhauriut, peruerſę denique oia facere, moliriq. videbatur, qbus tādem rebus reuerſus Cic. Romam coactus eſt ſummoꝝ viroꝝ exemplo, eā dimittere. Super hæc oia grāde æs alienum ſub vſuris ſumptum in dies oia deuorabat, & accedebat reſtitutio dotis Terentię facienda, qbus cum aliter ſatisfieri non poſſet, eadem ex amicoꝝ ſententia Publiam, cui ampla hæreditas erat, vxorē accepit, de qua nunc intelligit. [Ego aūt) Rñdet primæ epiſt. de gratulatione dignitatis, arguens illam non appellandā dignitatem, dat. n. quandam diffinitionem dignitatis, quæ ſi eſſet vera, ſecundum eam dicit ſe obtinere dignitatem ſuam, ſed cum non ſit vera, innuit ſe non obtinere. [Bene ſentire) Bene ſuſpicari, animum bene diſpoſitum hr̄e pro rep. [Et pbare) Probabile facere, & oſtendere bonis viris. [Quod ſentias,) Sententiam tuam, Eſt aūt ſecunda perſona eleganter poſita p prima, & tertia ſecundum locos & ſenſus, ſi ita bene ſentiendo de rep. & pbando bonis viris bonam ſententiam de rep. conſiſtit dignitas, poſſum dicere me obtinere dignitatem meam. [Sin) Ponit alterā, & veram diffōnem dignitatis, ſecundum quā dicit ſe nullā obtinere dignitatem, nam cū dignitas ſit, non ſentire bene de rep. ſimpliciter, ſed efficere, & defendere libere id qđ ſentias & id facere Cic. nō poſſit, ſequitur ꝙ nullam oino retineat dignitatem. [Re) Effectu. [Libera) Sine reſpectu, & timore alicuius. [Ne veſtigium quidem reliquū eſt). i. non modo dignitas nulla relicta eſt nobis, ſed ne veſtigium qdem aliquod, quod minus eſt. [Veſtigium) Signum, apparentia, nā veſtigia proprie dīr ſigna pedum. [Reliquum eſt) .i. reſtat, relinquitur nobis ꝙ dignitatem penitus amiſſimus, quia non licet efficere & defendere libere, quod ſentimus, in quo conſiſtit ipſa dignitas. [Agitur pclare). ſ. nobiſcum. i. bene nobis ſuccedit. [Noſmetipſos) Et non alios neque remp. [Aſſunt) Præſentia ſunt. ſ. mala. [Impendent). i. imminent fortuna ſunt, ſed impendent & imminent tm̄ mala. Fortuna autē diximus, & bona, & mala. [Moderate) Sine pturbatione animi. [Qd) Ferre moderare hæc mala. [Eiuſmodi) Ciuili tā nefario, & miſero. [Cuius) Belli. [Exitus) Finis. [Ex altera cædem) Ea Pompeiana occiſione multoꝝ oſtendit. [Ex altera) Cæſariana, qa ſi vicerit Cæſ. actū erit de libertate Romana. [Periculo) Diſcrimine cædis. & ſeruimus. [Non nihil) Multum. [Pertimeſceres ſe). i. cum timebam ēt victoriam Pōp. [Non modo) Non tm̄. [De iure publico) .i. vter imperaret, vter meliorem hr̄et cauſam, vt ſupra ad S. Sulp. poſtq̄ de iure publ. diſceptari cœptū eſt &c. [Quanto periculo) q̄ magna, qa non agebatur ſolum Cæſ. & Pomp. & eoꝝ, qui eos ſequebant, ſed P. R. & totius orbis terraꝝ. [Si viciſſent hi). i. Pomp. quos ſecutus eram cupiditati pacis, non belli. [Iratoꝝ) Pompeianoꝝ, q erant irati Cæſarianis. [Cupidoꝝ) Qui cuperent res nouas [Inſolentium) Superboꝝ, & qui vellent ſe eſſe primos, & antecellere oēs. [Victi) Pompeiani à Cæſarianis. [Quantus in te) Quanta cædes ſubaudi intelligebam, nam ſupra dixit, cuius exitus, ea altera parte cædem oſtentat, ea altera ſeruitutem. [Ampliſſimoꝝ) Qui eſſent ornati dignitate, q eſſent princeps in vrbe noſtra quos videbant oēs crudeliter interituros. [Qui) Viri ampliſſimi, & optimi. [Prædicentē) Vaticinantē. [Hoc) Eos eſſe crudeliter interituros. [Conſulentē ſaluti ſuæ) Quia hortabat, vt pax cōponeretur inter Cæſ. & Pomp. [Malebant) Potius volebant. [Timidum q̄ prudentem) Exiſtimabant. n. me magis hoc dicere, quia timerem, quàm qa præuidentē, & cognoſcerem ita futuꝝ, nec voluerunt mihi credere. [Quod aūt) Secundæ epiſtolæ rñdet de gratulatione affinitatis, & nouæ neceſſitudinis. [Quod egerim) Vt ſupra diximus, intelligit matrimonium Publiæ. [Te ita velle) Te ita cupere, vt ſcribis. ſ. mihi bene feliciterq. eueniat. [Sed ego) Oſtendit ſe neceſſitate, non voluntate hoc feciſſe. [Nihil noui conſilij) Nouū nullum conſilium [Offendiſſem). inueniſſem. [In reditu meo) Ex Cil. ſupradiximus nā remp. & rem familiarē ſuā perturbatā, & imminutā inuenit. [Quibus) Notat Q. F. & eius filium, & vxorē Terentiam, quos oēs perfide ſe geſſiſſe erga Cic. oſtendimus, auctoritate Plut. [Immortalibus beneficijs). i. maximis & dignis æterna memoria. [Propter eoꝝ ſcelus) Nam Q. F. eum deſeruit, & orōnem ptra ipſum ſcripſit, quā apud Cæſ. recitaret & Q. F. filius de nece Cic. cogitauit. Terent. abſente marito impudice vixit, eiusq. patrimoniū diſſipauit. [Intra parietes) Intra domum meam, nā parietes tm̄ priuati ſunt, muri vero & publici priuati. [Nouaꝝ neceſſitudinum) Nouaꝝ ppinquitatum, & amicitiaꝝ, qa erant delectus à veteribus neceſſarijs. [Muniendū) Corroborandū. [Perfidiam) Improbitatem. [Satis) Subaudi diximus. [Vel ēt) Correctio. [Nimium multa) Qui dolet ſe habuiſſe cauſſam dicendi hæc de ſuis. [De tuis) Rebus. [Id eſt) Declarat quo aio eſſe debeat. [Præcipue) Seorſum ab alijs quod ab alijs ēt timendū nō ſit. [Quicunque) Qualiſcunq; vel bonus, vel malus, vel ſub Cæſ. vel ſub Pomp [Ex partim) Immunem, ſine parte. [Nam) Rō quare videat Planc. forte expertā omnium periculoꝝ. [Alteros placatos) Cæſ. factos tibi amicos qui erant tibi irati, quia eos non ſequebaris. [Alteros nunquam ita) Pompeianos nunquam tibi fuiſſe inimicos, cum nec tu quidem ei inimicus fueris. [De mea) Pollicetur nunc operam ſuam Plāco eſt aūt ordo .i. velim ſic iudices de mēa voluntate in te me futuꝝ præſto rei famæ, ſaluti tuæ, opera, pſilio, ſtudio; quibuſcunq; rebus intelligam eſſe opus, quanq̄ videam, quis ſim hoc tpe & quid poſſim. [Quanquam videam) qs ſim. i. quanquam intelligam me non eſſe magnæ auctoritatis. [Et qd potes) Quia valde paꝝ poſſum. [Opera) Labore, agendo pro te. [Conſilio) Conſulendo tibi, & tuis. Certe ſtudio ſaltem voluntate prompta. [Futuꝝ præſto) Futurum promptum, & paratum.

BINAS &c.) Scribitur ad Cn Plancum, ad quem lib. x. complures ſcribentur poſt cædem Cæſ. hęc aūt ſcripta eſt feruentibus bellis ciuilibus. Reſpondet aūt Planco, qui gratulatus fuerat Cic. ꝙ dignitatem ſuam retineret apud Cęſ. ꝙ Cic. Oſtendit aliter eſſe. Et quia optauerat feliciter euenire, quod Cic. egerat, dicit ſe id quoque confidere, pollicens demum Planco & ſe operam ſuā oēm. Ordo eſt. Ego accepi. ſ. à te binas literas .i. duas epiſtolas, data Curcyræ .i. in ea inſula, quæ eſt vicina Adriatico mari, quia tamen in genitiuo poſuit, putem eſſe nomen vrbis in ea inſula, quarum. ſ. literarum alteris, tu gratulabere mihi ꝙ audiſſes me obtinere priſtinam dignitatem meam. ſ. apud Cæſ. alteris dicebas te velle ea, quæ egiſſem euenire bene & feliciter. Ego autem ſi dignitas eſt bene ſentire de rep. & probare, quod ſentias bonis viris .i. ſententia bonorum virorum, obtineo dignitatem meam. Sin aūt .i. ſed ſi, dignitas eſt in eo, videlicet, aut poſſe efficere te quod ſentias, aut denique defendere, ꝙ ſentias voce libera, ne quidem .i. non ſaltem, vllum veſtigium dignitatis eſt reliquum nobis, agitur ASC.

tur.ſ.nobiſcum præclare,ſi poſſumus regere noſmetipſos,vt ſeramus moderate ea,quæ partim adſunt,& partim impendent,iam minent, quod eſt difficile in eiuſmodi bello cuius exitus oſtentat ex altera parte.ſ.Pompeiana, cædem.i.occiſionem omnium corum,qui contra remp.cum Cæſ.ſteterint,& ſup. oſtentat ſeruitutem,ex altera ſup. parte,videlicet Cæſ. qui ſi victor eſſet in ſeruitutem redacturus videbatur.Ergo dices,Cic.ſentit Pomp.crudeliorem fore ipſo Cæſ.certum eſt,quòd ſuperbior fuerit,quia noluit parem pati in rep. & Cæſ. parem quidem, ſed non ſuperiorem ferre poterat, & forte benignior etiam erat Cæſ. per naturam,ſed cauſæ diuerſitas hanc opinionem de exitu belli.Si enim Pomp. viciſſet,ſenatus decreto omnes Cæſ.hoſtes iudicaui fuiſſent,ſi Cæſ.cum ſolus regnaret,facile qbus impetraret, pepercisſet. In quo periculo non nihil .i. in aliquo conſolatur me,cum recordor me vidiſſe,& cognouiſſe hæc .ſ. mala, tum .i. tunc,cum .i.quando, ego pertimeſcebam etiam res noſtras ſecundas.i.proſperas,non modo.i.nedum aduerſus,& videbam quanto periculo diſceptaretur armis de iure publico .i. ad remp. pertinente, quibus.ſ.armis, filij .i. Pompeiani vieiſſent ad quos ego aceeſſeram adductus ſpe pacis.i.vt traherem Pomp. ad concordiam,nó cupiditate belli,tamen.i.nihilominus,intelligebam, qui.i.quantum crudelis eſſet futura victoria, hominum iratorum .ſ. ob illa tam iniuriam,& cupidorum .ſ. rerum . honorum, aut vindictæ,& inſolentium.i.ſuperbe agentium. Sin autem .i. ſed ſi,victi eſſent .ſ. Pompeiani, intelligebam,quantus interitus eſſet futurus, partim ciuium ampliſſimorum, partim etiam optimorum , qui malebant me prædicentem hæc , atque conſulentem optime ſaluti ſuæ, vt videlicet potentiæ Cæſ. cedant,exiſtimari .i. iudicari, aut exiſtimare .i. iudicare,nimium timidum,quàm ſatis prudentem. Quod autem gratularis mihi de eo , quod egerim .ſ. de nuptijs cum noua vxore,ſcio certo.i.pro certo,te velle ita. Sed ego nihil noui conſilij cœpiſſem , tam miſero tempore .ſ. bellorum ciuilium niſi offendiſſem in reditu meo.ſ.è Cil. prouincia, res domeſticas , quas vxor diſſipauerat nihilo .i. nullo meliores , quam remp.Enim .i. quia ſup.non videlicet . Q. F. qui in Cic. orationem ſcripſerat,quam Cæſ.recitaret,& Q. F.filius qui de nece Cicer. patrui ſui cogitarat , & Terentia , quæ impudice vixerat , & patrimonium diſſiparat , vnde eam repudiauit quam Saluſtius Cic. inimicus factus vt ex ea eius ſecreta ſciret , quæ criminaretur duxit,quibus mea ſalus,& meæ fortunæ debebant eſſe cariſſimæ pro immortalibus beneficijs meis , cum viderem nihil mihi tutum intra parietes meos .i. in propria domo , & nihil vacuum inſidijs , propter ſcelus eorum quia Cato nullam cenſuit adulterum,quæ non eadem ſi poſſet,venefica eſſet.Putaui me muniendum fidelitate nouarum neceſſitudinum .i. affinitatem cum noua vxore,contra perfidiam veterum.ſ.neceſſitudinum . Sed ſatis ſup. ſcripſimus de rebus noſtris , vel etiam nimium multa, vt de tuis .i. vt ſcribam de tuis,ego velim, ſis eo animo, quo debes eſſe .i. vt nequid .i. aliquid , non putes aliquid timendum tibi præcipue .i. ſingulariter, aut præ ceteris, ſi enim aliquis ſtatus ciuitatis .ſ. Rom. erit ſiue ſub Pomp. ſiue ſub Cæſ. ego video te fore.i.futurum , expertem .i. immunem omnium periculorum. Nam intelligo alteros.ſ.Cæſ. eſſe iam placatos tibi.i.remiſiſſe iram in te ſuam,alteros .ſ. Pompeianos, nunquam fuiſſe iratos .ſ. tibi. Autem.i.ſed,ego velim iudices,ſic de mea voluntate in te quanquam videam , qui .i. qualis ſim , alij legunt quis ſim , ſed honeſtius ad euitandum ſibilum deponitur s, vt in Bucol. Sed tamen iſte deus, qui ſit da Tityre nobis. Et , Deſpectus tibi ſum, nec qui ſim,quæri Alexi. Hoc tempore .ſ. tam periculoſo, & mihi aduerſo, & quid poſſim, q. d. video quòd minimum, tamen quibuſcunque rebus intelligam opus eſſe, ſup. tibi, opera, & conſilio, certe quidem ſtudio .i. indubitanter ſtudio , ſi parum opera , aut conſilio poſſet futurum præſto .i. paratum , & auxiliatrem rei famæ, ſup. & ſaluti tuæ . Tu velim, ſup. vt facias me certiorem , quam diligentiſſime,& quid ages .ſ. modo, & quid potes te acturum.ſ.deinceps . Admonui ſupra ex Laurentio Valla in oratione ſoluta, raro , aut nunquam dici facio te certum , ſed certiorem.

ARGVMENTVM.

Scripſerat Plancus quanto amore Ciceronem proſequeretur,quod quia proſpectum habuerat,dicit voluiſſe ſcripſiſſet , quanto animo ferret calamitatem publicam , monens , vt nihil ſibi pracipue timeat .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Monet Plancum, vt publicas calamitates, quemadmodum cæteri, fortiter ferat .

M. CICERO s. d. CN. PLANCIO. 15

ACcepi perbreues tuas literas: quibus id, quod ſcire cupiebam,cognoſcere non potui; cognoui autem id, quod mihi dubium non fuit . nam, quàm fortiter ferres communes miſerias,nõ intellexi: quàm me amares, facile perſpexi . ſed hoc ſcieram : illud ſi ſciſſem,ad id meas literas accommodaſſem. ſed tamẽ, etſi antea ſcripſi,quæ exiſtimaui ſcribi oportere: tamẽ hoc tempore breuiter commonendum putaui,ne quo periculo te proprio exiſtimares eſſe.in magno omnes, ſed tamen in communi ſumus . quare non debes aut propriam fortunam, & præcipuam poſtulare, aut communem recuſare . quapropter eo animo ſimus inter nos , quo ſemper fuimus . quod de te ſperare, de me præſtare poſſum. Vale.

HVBERTINVS.

ACcepi) Scripſerat Planc. ad Cicer. quanto amore eum complecteretur. Quod Cic. dicit ſibi cognitum eſſe, ſcripſiſſet, quam forti, & conſtanti animo ferret calamitates publicas quoniam ſi de eo ſcripſiſſet, accommodaſſet Cic. literas ſuas ad eam materiam breuiter tamen eum monet , id quod in ſuperiori epiſt. monuit . nihil eſſe, quod ſibi præcipue timendum putet , nec exiſtimet ſe eſſe in aliquo periculo , in quo alij non ſint. [Perbreues) Valde breues. Quod non fuit mihi dubium) De quo non dubitabam . [Nam, quam fortiter) Hoc eſt, quod maxime cupiebat,intelligere.[Communes miſerias)Calamitates reip. [Quàm me amares) Quantum me diligeres quanto amore me complectereris.[Facile)Aperte,quia id ad me ſcripſiſti . [Sed hoc ſcieram) Quia me amares. [Illud) Quàm fortiter ferres communes miſerias.[Ad id) Eam materiam. [Accommodaſſem)Adaptaſſem.i.reſcripſiſſem tibi ad id.[Oportere)ſcribi) Debere ſcribi à me . [Antea) Superiori epiſtola , & fortaſſe alijs, quæ non ſunt in hoc volumine . [Breuiter) Paucis verbis. [Proprio) Tuo ſolo, in quo alij non ſint . [In communi) Quod ad omnes pertinet,cuius nullus erit expers . [Propriam) Tuam, quæ nemini alij contingat . [Præcipuam) Specialem , quæ non nullis eueniat.[Poſtulare) Expoſcere,aut recuſare communem, aut eam nolle accipere,quæ omnibus euenire.[Eo animo)Amico,& conſtanti . [Sperare de te) Bene,& proprie dixit . Nam de alijs poſſumus ſperare,de nobis polliceri,ideo dixit.[De me præſtare) .i. re, & effectu oſtendere, & efficere .

ASCENSIVS.

ACCEPI &c.) Argumentum perſpicuum eſt . Ordo autem eſt . Ego accepi literas tuas perbreues,id eſt valde breues, quibus non potui cognoſcere id, quòd cupiebam ſcire , cognoui autem id,quod non fuit mihi dubium.Nam non intellexi,quam .i. quantum fortiter ferres miſerias communes , perſpexi facile, quàm .i. quantum amares me , ſed ſcieram hoc .ſ. poſterius dictum,ſi ſciſſem illud.i.prius dictum,videlicet,quàm fortiter ferres communes miſeria, accommodaſſem literas meas id . Sed tamen.i.nihilominus,& ſi .i. quanquam,ſcripſi antea,quæ exiſtimaui oportere ſcribi , tamen putaui te commonendum breuiter hoc tempore , ne exiſtimares te eſſe in quo .i. aliquo periculo proprio, nos ſumus omnes in magno.ſ.periculo,ſed tamen communi . Quare non debes poſtulare, aut fortunam propriam, aut præcipuam .i. præeminentem , aut recuſare .i. renuere communem .ſ. fortunam . Quapropter ſimus inter nos eo animo , hoc eſt beneuolo, quo fuimus ſemper , quod .ſ. ita fore, ego poſſum de te ſperare , & præſtare .i. exhibere, & efficere de me.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD METELLVM, ET ALIOS, LIBER QVINTVS.

ARGVMENTVM.

EPISTOLA hæc prima acerbe quidem eſt in Ciceronem ſcripta: ſed ideo propoſita, vt ſequentibus, quibus ſe purgabit Cicero argumentum aperiat: Scribitur à Metello agente imperatorem in Hiſpanijs, qui audierat fratrem ſuum Lucium, Metellum ob dictum, id eſt verbum vnum à Cicerone oppugnari.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Expoſtulatio Metelli cur præter reconciliationem, fratrẽ ſuum accuſaret.

Q. METELLVS Q. F. CELER PRO COS. S. D. M. CICERONI.

SI vales, bene eſt. Exiſtimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neque me abſentem ludibrio læſum iri nec Metellum fratrem, ob dictum, capite, ac fortunis p te oppugnatum iri. quẽ ſi parum pudor ipſius defendebat; vel familiæ debebat noſtræ dignitas, vel meum ſtudiũ erga vos, remque pub. ſatis ſubleuare. nunc video illum circunuentum, me deſertum à quibus minime cõueniebat. itaque in luctu, & ſqualore ſum, qui prouincia, qui exercitui præſum, qui bellum gero. quæ qm̃ nec rõne, nec maiorum noſtrorum clementia adminiſtratis, nõ erit mirandum, ſi vos pœnitebit. te tã mobili in me, meosq́. eſſe aio, non ſperabã. me interea nec domeſtic⁹ dolor, nec cuiusq̃ iniuria à rep. abducet. Vale.

HVBERTINVS.

Metellus

SI vales) Metellorũ familia virorum virtute, & titulis illuſtris fuit, inter quos præcipuè memorantur, Metellus à deuicta Macedonia Macedonicus cognominatus, & Numidicus qui de Iugurtha Numidiæ rege triumphauit. Huius filius quia patrem lacrymis, & aſſiduis precibus ab exilio reuocauit, prius cognominatus eſt. Fuit & Q. Metellus Creticus, & L. Metellus, & hic Q. Metellus Celer Lucij frater Babearicus cognominatus. Hic Celer, cum vlteriorem Hiſpaniam pcōs obtineret, intellexit fratrem ſuum L. Metellum a Cic. capite, & fortunis oppugnari. Itaque hac epiſt. minatur Cic. ne cum deterreat ad oppugnatione fratris, quamuis re vera Cic. non tam eum oppugnaret, quàm ei repugnaret, qui Cic. ſequebatur, & capite multãdum dicebat, quia ciues Rom. in coniuratione deprehenſos in dicta cauſa necaſſe, vt in ſequenti epiſt. plenius videbimus. [Si vales) Ex antiqua conſuetudine hoc principium epiſtolis præponebatur, deſueuit aũt multum Cic. tempore, non tñ omnino. [Mutuo animo) Meo in te, & tuo in me, de hac dictione mutuus diximus plenius in j. lib. [Reconciliata) Renouata inſtaurata, conciliamus. n. nouos, reconciliamus veteres. [Me abſentem) Quia abſentes, lædere mal[illegible] eſt hominis. [Læſum iri) Lædendum eſſe eſt futurum infinitiui paſſiui. [Ludibrio) Deriſione contemptu: [Oppugnatum iri) Oppugnandum eſſe. [Capite) Iudicio capitali. i. piculo capitis. [Et for.) diuitijs, hoc eſt vbi ageretur de capite & diuitijs eius. [Ob dictum) Propter verbum, quod contra ſe dixiſſet. [Quem fratrem) Meum, pudor, verecundia, quam fortaſſe

Conciliare
Reconciliare
Ludibrium

non ſeruauit in te. [Parum defendebat). i. ſi non videbatur haberi dus reſpectus eius pudoris, debebatis tñ hẽre reſpectum familiæ niæ, & mei, qui de vobis, & de rep. ſum optime meritus. [Subleuare) Iuuare. [Circunuentum iri.) Et periculis inuolutum, tractũ à venatoribus, qui feras laqueis, retibus, & canibus circũuehere ſolent. [Minime conueniebat). i. decebat. ſ. me eſſe deſertum. [Itaque) Quia video fratrem circumuentum, & me deſertum. [Luctu) Mœrore. [Et ſqualore) ſorde, & illuuie qualem hñt qui in mœrore verſantur: Dicitur aũt ſqualor a ſquamis. [Præſum) Præfectus ſum. [Prouinciæ) Hiſpaniæ vlteriori. [Qui bellum gero) Hoc dixit exaggerandum meritum ſuum in rep. & iniurias aliorum in ſe [Quæ) Quas res, oppugnare fratrem meum, & lædere me abſentem, vel me deſertum eſſe. [Clementia maiorũ). i. ſm clementiam maiorũ noſtrum, qui et grauiter offenſi, nunquam tñ quenquam capite oppugnaſſet. [Nõ erit mirandũ) Quia dediſtis mihi cauſam. [Etiam) Accuſat Cic. leuitatis, & inconſtantiæ. [Meosq́.) Propter fratrẽ. [Mobili) Mutabili, q[illegible] ſemp ante ea viſus ex amicus meus. [Me nec) Haberetur ſuſpectus, ꝙ propter hãc iniuriam minus præſtaret offm̃ reip. adeo ſubdidit. [Interea) Donec potero facere vt vos pœniteat. [Iniuria cuiuſquam) Vel in me, vel in fratrem illata. [Abducet) Remouebit. [A rep.) Ab vtilitatem reip.

Subleuare
Squalor

SI vales, &c.) Hæc v. lib. epiſtola acerbe quidem eſt in Cic. ſcripta, ſed ideo prepoſita, vt ſequentium, quibus ſe purgabit Cic. argumenta aperiat. Scribitur à Q. Metell. imperatore in Hiſpanijs agẽte, qui intellexerat fratrem ſuum à Cic. ne ob dictum ac verbum vnum grauiter oppugnari. Ordo eſt. Si vales bene eſt. i. recte ſe res habet. Ego exiſtimaueram pro mutuo animo inter nos, & pro grã reconciliata. i. pp beneuolentiam & reconciliationem neq; ſup. abſentem læſum iri. i. offendẽdum eſſe, ludibrio. ſ. tuo præcipue in fratrem. Nec Metellum fratrem. ſ. meum oppugnatum iri, ſ. er te capite ac fortunis. i. eiuſmodi accuſatione, vbi ageretur de periculo vitæ ac rerũ eius. Quem. ſ. fratrem meum, ſi pudor ipſius defendebat parum. ſ. a te, vel dignitas familiæ nĩæ, vel ſtudium meum erga vos. ſ. te & fratrem tuum, aut oẽs qui Romæ eſtis, & erga remp. pro qua in Hiſpania bellum gerebat, debebat ſubleuare. ſ. ab onere talia oppugnationis ſatis. Nũc video illum. ſ. fratrem meum circunuẽtum. i. inſidijs captum & ſeductũ, & me deſertum. ſ. auxilio & ope, aut honore, ſup ab illis, à quibus conueniebãt. i. concedens erat minime. i. nequaquam, q. d. à te, de quo optime meriti ſumus. Itaq;. i. & ita, ego ſum in luctu, & ſqualore. q. d. talis ſum qualis frater quàm capite oppugnabatur, tales enim rei, vt iudicium aut populi miſericordiã, promererant ſqualida, & demiſſa barba, & veſtibus ſitu & pudore victis e carcere pdibãt, ego inquit qui pſum prouinciæ, qui præſum exercitui, & q gero bellũ pro rep. in Hiſpania, vt dixi. Tales aũt debebant apparere [illegible] maieſtatis, ac dignitatis pleni. Quæ. ſ. prouinciam, exercitum, & bellum, qm̃ nec adminiſtratis. i. tractatus ratione, nec clemẽtia maiorũ. i. qualis erat priſcis Rom. maioribus noſtris in abſentes, nõ erit mirandum ſi penitebit vos. Pluraliter loqtur inuidioſe, quaſi a multis lædatur, non tñ honoris gratia ad vnũ Cic. pluraliter loquitur, ꝙ Galli linguam ſuam ſequentes, facile dicerent, ſed licet præcipue Cic. taxet, tñ ad iudices omnes loquitur. Etiam nõ ſperabam ſup. vos eſſe in me, & meos, pſertim in fratrẽ, animi mobili. i. tam variabili. Interea. ſ. dũ tales eritis, nec dolor domeſticus, nec iniuria cuiuſquam abducet me à rep. i. procuratione ſalutis eius. Facile apparet, a perturbato & iracũdo homine epiſtolam ſcriptam, preſertim cum vera non ſint quæ ſcribat.

A S C.

ARGVMENTVM.

Quid Cic. epiſtola apud Marcellum valuerit declarat Marcellus ipſe hac epiſtola, ſignificans ſe ab eo perſuaſum Romam venturum, & velle venire vbi clariſſimorum virorum conſuetudine vti poſſet, & maxime Cic. quem ſibi amiciſſimum fuiſſe cognouit gratiaq; ſibi eſſe docet quæ pro ſe acta erant.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Collatione declarat Marcellus, ſuam erga Ciceronem voluntatem, & quod conſilio Ciceronis acquieſcere velit, ſignificat.

M. MARCELLVS M. CICERONI s. II

PLurimum valuiſſe apud me tuam ſemper auctoritatem, cum in omni re, tum in hoc maxime negocio potes exiſtimare. cum mihi C. Marcellus frater, amantiſsimus mei, non ſolum conſilium caret, ſed precibus quoq; me obſecraret; non prius mihi perſuadere potuit, q̃ tuis eſt effectum literis, vt vterer veſtro potiſsimum cõſilio. Res quemadmodum ſit acta, veſtrę literæ mihi declarãt. Gratulatio tua etſi eſt mihi probatiſsima, ꝙ ab optimo fit animo: tñ hoc mihi multo iucũdius eſt, & gratius, ꝙ in ſumma paucitate amicorum, propinquorũ, ac neceſſariorum, qui vere meæ ſaluti fauerẽt, te cupidiſsimũ mei, ſingularemq́. mihi beneuolentiá præſtitiſſe cognoui. Reliqua ſunt eiuſmodi, quibus ego, qñ hæc erant tempora, facile, & æquo animo carebam: hoc vero eiuſmodi eſſe ſtatuo, vt, ſine talium virorum, & amicorum beneuolentia, neq; in aduerſa, neque in ſecunda fortuna quiſq̃ viuere poſſit. itaque hoc ego mihi gratulor. tu vero vt intelligas homini amiciſsimo te tribuiſſe officium, re tibi pręſtabo. Vale.

HVB. PLurimum) Multis epiſtolis, & in his quas ſupra vidimus, & alijs, quæ non reperiuntur, Cic. hortatus fuerat Marc. vt in patriam reuerteretur, neque liberalitatem Cæſ. aſpernaretur. Deinde gratulatus ẽt ei fuerat, ꝙ ſenatus vniuerſus, & boni viri vno conſenſu ſupplicaſſent Cæſ. pro reſtitutione eius. Itaque reſpondens Marc. dicit ſe & ſemper hoc potiſſimum tpe tanti feciſſe auctoritatem Cic. ꝙ citius eſt flexus, & pſuaſus eius literis, vt mutaret propoſitum, & Romam veniret, q̃ & conſilijs, & precibus. C. M. fratris qui aſſidue obſecrabat eum, vt nollet perpetuo abeſſe, ſed vteretur conſilio amicoꝶ ſuadentium, vt rediret. Deinde oſtẽdit ſe habuiſſe gratam gratulationem. Cic. qa ex aío facta intelligebat, gratius tñ ſibi fuiſſe, ꝙ inter paucos amicos, qui ei fauerent, cognouit Cic. ſibi amiciſſimum, ob quam cauſam oſtendit ſe potius redire Romam, vt poſſit eſſe cum Cic. & ceteris talibus amicis, quam pp aliquid aliud. [Plurimum valuiſſe) Habuiſſe maximum pondus, & multum potuiſſe. [Auctoritatem) Dignitatem, & exiſtimationem tuam. [Cum).i.&. [In omni re) Subaudi, alia. [Tũ maxime).i.pcipue. [In hoc neg.) In hac cauſa mei reditus. [Amãtiſſimus mei) q̃ me valde amat. [Obſecraret precib.) adiuuaret ẽt precando, quod plus eſt, q̃ dare conſilium. [Perſuadere).i.aium inducere. [Quam effectum) Quam eſt pſuaſum. [Vterer veſtro conſilio) Facerem ſicut vos conſulebatis mihi. [Potiſſimum) Præcipue potius q̃ conſilio alioꝶ, qui fortaſſe conſulebant ei, vt abeſſet. [Res acta).i.impetrata reſtitutio mea, quia Cic. ad eum ſcripſerat, ſicut ẽt ſupra ad Ser. Sulp. [Gratulatio) ꝙ Cæſ. oſtenderit non me paruiſacere, & ꝙ Senatus pro me ſupplicauerit. [Optimo animo).i.cum beneuolentia ſine ſimulatione. [In ſumma paucitate).i.in valde paucis amicis. Erant aũt pauci reſpectu eoꝶ, qui debuerant ei fauere, neque tñ fauebant. [Neceſſarioꝶ) Neceſſarij, auctore Feſto, dñr cognati; aut affines, in quos neceſſaria officia conferuntur. [Cupidiſſimum) Amantiſſimum. [Præſtitiſſe) Oſtendiſſe. [Singularem) Præcipuam, pluſquam oẽs alij. [Reliqua) Cetera, præter te, & alios paucos, qui mihi fauerunt, reliqua igitur .i. fortunæ meæ, & dignitates, & ſimilia. [Eiuſmodi) .i.talia, & talis ↄdõnia. [Quibus).ſ.reliqs. [Carebam æquo aio).i. carebam ſine ſolicitudine, ſine dolore. [T pa) ↄdõnes tpm. [Hæc) .i.talia ita miſera, & mala. [Hoc) Hanc rem.ſ.quæ ſeqtur. [Statuo) iudicio eſt aũt ordo, hoc ſtatuo eſſe eiuſmodi, vt quiſq̃, neque in aduerſa, neq; in ſecunda fortuna poſſit viuere ſine beneuolentia talium viroꝶ & amicoꝶ.ſ. qualis tu es. [Gratulor mihi) Gaudeo mihi. [In hoc) In hac re, ꝙ talem habeam amicum. [Præſtabo) Oſtendam. [Re) Effectu, non verbis. [Officium) Beneficium.

Perſuadere.

Neceſſarij

PHIL PLVRIMVM valuiſſe) Quantam vim, quẽ etiam effectum habuerint apud Mar. Cic. epiſt. his Mar. literis facile cognoſci põt, eius conſilio pſuaſus Romam ſe venturũ pollicetur, & ibi malle viuere, vbi clariſſimoꝶ viroꝶ cõſuetudine vti poſſet, & maxime Cic. quẽ ſibi amiciſſimum eſſe cognouerat, & ꝙ nec Mar. frater, nec multi alij ex amicis illi perſuadere potuerunt, pſuaſerat Cic. oſtendit etiam, qua ſibi grata fuerit gratulatio ipſius, ꝙ S.P.Q.R. Cæſ. ſupplicatũ acceſſerat, vt Marc. reſtitueret in patriá. [Valuiſſe) habuiſſe põdus, vel potuiſſe, hẽt huc verbum in oĩone multũ venuſtatis, vel in primis ſi cum ablatiuo iungamus hoc modo. M. Cic. plurimũ eloquentia valuiſſe nemo eſt, q̃ neſciat. Sine ablatiuo, ſic valet id qdem apud me multum ſicuti debet hoium amiciſſimoꝶ diligens cõmendatio. Exigit ẽt poſt ſe accuſatiuum, ſed qñ refertur ad priũ in his vtimur genitiuo tanti, & quanti in reliqs accuſatiuo, vt valet, & tanti valet annona, aureos xx. valet annona. [Auctoritatem) Dignitatẽ, & exiſtimationem tuá. [Cum).i.&. [In omni re) Subaudi alia. [Tũ in).i.pcipue. [In hoc negocio) In hac cauſa mei reditus. [Amantiſſimus mei) Qui me valde amat. [Hoc negocio) Mei reditus. [Conſiliũ) Quo intelligerem redeundũ eſſe mihi R. [Sed pcibus) Vt hoc te vnius ſolicitudinei, vnius ẽt multæ lacrymæ C. Mar. fratris optimi deprecãtur. [Obſecraret pcibus) Maiorem vim habet, q̃ dare conſilium. [Potiſſimum) Nolim dicas potiſſime, id .n. nunq̃ legi niſi apud Priſc. q̃ dicit á potius naſci potiſſime. [Res acta) Reſtitutio mea impetrata, vt á Cicer. epiſtolá acceperat. [Gratulatio) Qđ pro eo ſupplicauerat ſenatus, ꝙ ei pepercerat Cęſar eſſet Romá rediturus. [Optimo animo) Non ſimulata mente. [Paucitate am.) Pauci .n. erant, cũ multi eſſe debuiſſent, q̃ ei fauerent pp præſtantiam eius. [Cupidiſſimũ) amantiſſimũ. [Præſtitiſſe) Demõſtraſſe, numeroſæ ſignificationis verbum. Ná eſt dare, cõcedere, exhibere, cum quibus accuſatiuum iungimus, vt ſi meá fidem pſtiteris, quod confido te eſſe facturũ, interdũ antecellere, & tunc vltra datiuũ ablatiuum damus, vt Cic. ceteribus oibus pſtabat ingenio, & doctrina. Aliqñ melius eſſe. Virg. Sed motos pſtabat componere fluctus. [Quid) Quod pſtaret iureconſulti volunt eſſe cauere neqd damni fiat alicui Cic. de Off. Emptorẽ indemnem damno pſtari oportere. [Reliqua) Tá fortunæ, q̃ dignitatis & honõi. [Aequo aio) Sine moleſtia, multis id modis dicere poſſumus moderate, facile, modice, modeſte, fortiter, quod quaſi vulgo di patienter. Et á cõtrario ſenſu hoc modo. [Iniquo aio) Aegre, grauiter, moleſte, peracerbe, immodice. [T pa) Nouitates. [Hæc) Tá miſera. [Hoc) Qđ ſeqtur, & eſt ordo, hoc ſtatuo eſſe eiuſmodi eius conditionis ſtatus. [Talium viroꝶ) Qualis tu es. [Gratulor) Gaudio, afficior. [Hæc) Mala. [In hoc) Quòd talem amicum habeam. [Re) Effectu. Cic. in Parad. Cum te, ac factis longe aliter iudicaſſent. [Præſtabo) Efficaciam, demonſtrabo.

Valere

Præſtare

Aequo animo

ASC PLVRIMVM &c.) Quid Cic. epiſtolæ apud Marc. valuerint, Marcellus ipſe hac epiſtola ſignat, dicens ſe ab eo perſuaſum Romam venturum, & quæ pro ſe acta eſſent cũ Cæſ. grata hẽre. Ordo eſt. O Cic. tu potes exiſtimare .i. iudicare, tuá auctoritatẽ valuiſſe ſemper plurimũ apud me, cum .ſ. ita fit ꝙ potes exiſtimare illud in oi re .ſ. alia, tum maxime in hoc negocium .ſ. domum redeũdi. Cum C. Marc. ſup. meus, amãtiſſimus mei non ſolum daret mihi ↄſilium, ſed quoque .i. ẽt obſecraret .i. ob ſacra oraret me pcibus non potuit prius pſuadere mihi q̃ effectũ eſt literis tuis, vt vterer potiſſimũ conſilio veſtro .ſ. amboꝶ. Literæ veſtræ .i. tuæ & fratris, declarãt mihi quẽadmodum res .i. recõciliatio mea, aut veniæ datio, ſit acta .ſ. in ſenatu cum Cæſ. Gratulatio tua, etſi .i. q̃q̃ eſt mihi probatiſſima .i. maxime approbata, ꝙ .i. qa fit ab optimo aio, tñ hoc eſt mihi iucundius, & gratius multo ꝙ cognoui in ſumma paucitate amicoꝶ, ppinquoꝶ, ac neceſſarioꝶ, qui fauerent vere .i. non fictẽ, ſaluti meæ, te cupidiſſimũ mei, & pſtitiſſe mihi beneuolentiá ſingularem. Reliqua .ſ. bona, q̃ ante habebá, ſunt eiuſmodi, qbus .i. ꝙ eis, ego carebam facile, & æquo aío, qñ hæc .i. hmõi erant tpa .ſ. tam mala. Vero .i. ſed, ego ſtatuo hoc .ſ. ꝙ mihi præſtitiſtis, eſſe eiuſmodi, vt qſquam neque poſſit viuere in fortuna aduerſa, neq; in fortuna ſecunda .i. proſpera ſine beneuolẽtia taliũ viroꝶ, & amicorum, itaque ego gratulor mihi in hoc. Vero, pro ſed, ego præſtabo .ſ. effectũ ipſo vt intelligas te tribuiſſe homini amiciſſimo videlicet mihi officium .i. opportunum beneficium.

ARGVMENTVM.

Vt in ſuperiori vidimus. M. Marcellus perſuaſus à Cicer. decreuerat Romam reuerti, & cum Caſare viuere: verum, cũ diſceſſiſſet ex Græcia & adhuc Athenis parum abeſſet, à P. Magio Chilone familiari ſuo, pugio ne

*ne interemptus est, quod cum Ser. Sulpicius qui Achaia præerat intellexiſ
ſet Ciceroni dolenter hac epiſtola denunciat ſignificans, quid pro commu
ne amico egerit.*

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

*Cadem Marcelli nunciat Ciceroni Sulpitius. & quibus officijs mor-
tuum proſecutus ſit declarat.*

SER. SVLPICIVS, CICERONI s. 12

ETſi ſcio non iucundiſsimum nuncium me vobis
* alias, fortuna allaturum tamen, quoniam CASVS, & * natura
in bonis dominatur; viſum eſt faciendum, quoquo
modo res ſe haberet, vos certiores vt facerē. Ad v. cal.
Iun. cum ab Epidauro Piræū naui aduectus eſſem, ibi
Marcellum collegam noſtrum, conueni, eumq. diem
ibi conſumpſit, vt cum eo eſſem. Poſtero die, cum ab
eo digreſſus eſſem, eo conſilio, vt Athenis in Bœotiam
irem, reliquamq. iuriſdictionem abſoluerem. ille, vti
* alias, ſupina æſtate aiebat, * ſupra Maleas Italiam verſus nauigaturus erat.
poſtridie eius diei, cū ab Athenis proficiſci in animo
haberem, circiter horā decimam noctis Poſthumius,
familiaris eius, ad me venit; & mihi nunciauit, M. Mar
cellum, collegam noſtrum, poſt cœnæ tempus à P. Ma
gio Chilone, familiari eius, pugione percuſſum eſſe, &
duo vulnera accepiſſe. vnum in ſtomacho, alterum in
capite ſecundum aurem; ſperare tamen, eum viuere
poſſe: Magium ſe ipſum interfeciſſe: poſtea ſe à Mar
* alias, vti medicos coëgi cello ad me miſſum eſſe, q hæc nūciaret, & rogaret, * vti
cogerem medicos. coëgi, & è veſtigio eo ſum profe-
ctus prima luce. cum non longe à Piræo abeſſem; puer
Acidini obuiam mihi venit cum codicillis, in quibus
erat ſcriptum, paulò ante lucem Marcellum diem ſuū
obijſſe. ita vir clariſſimus ab homine teterrimo acerbiſ
ſima morte eſt affectus; & cui inimici propter dignita-
tem pepercerant, inuentus eſt amicus, qui ei mortem
afferret. ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: in-
ueni duos libertos, & pauculos ſeruos: reliquos aiebāt
profugiſſe, metu perterritos, quòd dominus eorum an
te tabernaculum interfectus eſſet. coactus ſum in eadē
illa lectica, qua ipſe delatus eram, meisq. lecticarijs in
vrbem eum referre: ibique pro ea copia, quæ Athenis
erat, funus ei ſatis amplum faciendum curaui. ab Athe
nienſibus locum ſepulturæ intra vrbem vt darent, im-
petrare non potui, quòd religione ſe impediri dicerēt:
neque tamen id antea cuiquam conceſſerant. q proxi-
mum fuit; vti, in quo vellemus gymnaſio eum ſepelire
mus, nobis permiſerūt. nos in nobiliſſimo orbis terra
rum gymnaſio Academiæ locum delegimus: ibique eū
combuſſimus: poſteaq. curauimus, vt iidem Athenieē-
ſes in eodem loco monumentum ei marmoreum faciē
dum locarent. ita, quæ noſtra officia fuerunt, pro col-
legio, & propinquitate, & viuo, & mortuo omnia ei prę
ſtitimus. Vale. Datæ pridię cal. Iun. Athenis.

HVB. ETſi M. Marc. multis lr̄is Cic. perſuaſus tandem decreuerat
R. venire, cum Cæſ. liberaliter ei conceſſiſſet vt id facere
poſſet, verum antequam diſceſſiſſet ex Græcia, cum non
longe ab Athenis eſſet, a P. Magio Chilone eius familiare, pugio
ne interemptus eſt, itaque cum Seruius, qui præerat Achaiæ in-
telligere quātum Cic. dilexiſſet Marc. hac epiſtola nunciat ei gra
uiſſimum caſum mortis ipſius Mar. & ſimul oſtendit, quanta cu-
ra, & officio primū curauerit ei ſubuenire, adductis me dicit. De
Etſi inde poſtquam eſt mortuus, vt honorifice ſepeliretur. [Etſi) Prin
cipium eſt accommodatum reb. triſtib. nunciandis. [Non iucun-
diſſimum) A contrario ſenſu. i. triſtiſſimum, & plenum doloris, &
attentum facit. [Caſus, & natura) Trib. enim humana vita, vt in-
quit Honoratus, continetur. Natura, cui vltra centum & decem
ſolſtitiales annos conceſſum nō eſt fato cui nonaginta anni, hoc
eſt Saturni tres, curſus exitum erant, niſi forte aliarū ſtellarū beni-
gnitas tertiò eius ſoperet curſum, fortuna, hoc eſt caſus, q ad oia
ptinet, q̄ extrinſecus ſunt, vt ad ruinā, incendia, naufragiū, cædes
verū caſus differt à fortuna; vt Ariſt. verba demonſtrat ij. phyſ. c.
8. Tā. n. in agētibus p intellectū vim habet caſus, q̄ in nō agētib.
per intellectum, & in plures res cadit, q̄ fortuna, vt diſcedens à te
cto tegula ptereuntem occidit, & Chilo, à quo nihil mali ſuſpica
batur Marc. eum occidit fortuna verò dūtaxat vim habet in agen
tibus per intellectum, vt arāti agricolæ argēti lamina ſe offert. Et
bene caſum, & naturam dixit in bonis dn̄ari, omnia. n. inter iſta
elaudēda ſunt, adeo qđ oia, aiūt ſm nām ſiant neceſſe ſit, vt nunc
violentā, & inopinatā mortem Marc. caſu cōtingiſſe putemus. Ve
rū vt ait Gel. cū apud Cic. egiſſet j. Philippicam, vt ſiqoid mihi hu-
manitas accidiſſet. Multa aiūt impēdere vīr præter nām, & pręter
fatū. Cōſiderandū eqdem puto, atq; id maxime reqrendum, qua
rōne dixerit accidere multa humanitas poſſe pter fatum. Cum ſit
rō, & ordo, & inſuperabilis quædam neceſſitas fati. Itē Virg. Aen.
iij. de Phœniſſa. Nam quia nec fato, merita nec morte peribat.
Tanquā in faciēdi finē vitæ, quæ violenta ſunt nō videant̄ ē fato
euenire. Sed in hoc quid ſentimus in lib. Tuſ. explicauimus. Sed
poſſet qs q̄rere, q d ſit nā q̄ tripartita ɔſideratur in hoie āi, corpo-
ris, extrinſecus. inqt Cic. nām ipſam diffinire difficile eſt. Sed quę
rō ſit, cur naturæ diffinitio difficilis ſit Victorinus docet hoc mo-
do. Apud ſapientes cōtentio eſt. Quid prius ſit deus, an natura. Si
nā prior eſt, ergo deus natus eſt, atqui deum naſci non ponunt.
Rurſus ſi deus prior eſt, nata eſt natura. Q̄ſ naſci potuit, natura
incipit non eſſe nā. Itaque naturæ difficilis eſt diffō, ſed cum dixe
rit eſſe difficile, nō tā negauit diffiniri non poſſe. Itaq; qdā philo
ſophi ſic diffiniendam putauerunt. Natura eſt ignis artifex quadā
via vadens in res ſenſibiles procreādas. Plato aūt ſic diffinit
hoc eſt natura eſt Dei voluntas. [Viſum eſt faciendum, vos
facere certiores) Hoc eſt potaui vt vobis ſignificarem, dicēdi mo-
dus hmōi apud doctos viros. [Iunias) Narratio eſt, & aotmaduer-
te, q plus decoris habebit ōro, ſi pro menſium genitiuis poſſeſſi-
ua eorundē menſiū ponemus, vt ſi cal. Iunias dicemus nō Iunij.
Auguſtas non Auguſti. [Epidauro) In Achaia, vt ait Plin. eſt ciui- Epidaurus.
tas, de qua ēt Str. hic ait Epidaurus aūt antea Epitaurus vocabatur,
eum Cares, Ariſt. teſte occupauerunt, & non parū inſignis eſt
ciuitas pſertim ex Aeſculapij claritate nobilitata, quē varia mor-
boꝝ gn̄a curaſſe ſomniati ſunt hoies. erat vero templum ægrotā
tium multitudinē vſquequaq; refertum, pendentibusq. tabellis,
in q̄bus ſanati, lāguores erāt inſcripti. S.ta quidē vrbs eſt in ipſo
Saronici ſinus receſſu intimo, Epitaurus nunc vrbs eſt Epiri quā
& Dyrrhachiū dicunt. [Collegam) Fuit. n. eius collega olim in cō
ſulatu. At tunc non erat. [Ab Athenis in Bœotiam irem) Nulla te Athenæ
regula grammaticoꝝ impedi[illegible], quin nobus locoꝝ proprijs ad-
das ppoſitionē, vel non addas quòcūque ſpectantibus indifferen-
ter. n. oēs docti viri ſunt vſi vt ab Athenis & Athenis venio, ad
Romā, & Romā vado. Sic Sulp. cum ab Aegina Megarā verſus na-
uigarē his exemplis plenus eſt Liu. Athenæ vero, vt inquit Str. à
Poſſidone ſiue Neptuno, & Athena. i. Minerua appellationē deo
rū ſortitæ ſunt. Regio, in qua ſunt, Attica noiat̄, de qua Cecrops
primū multitudine in ciuitates xij. habitandas digeſſit. Theſeus
vero poſtea xij. illas in hanc vnā congregaſſe ciuitatē memorat̄.
Bœotia coniuncta eſt Atticæ, à qua illam montanæ Atticæ plagā Bœotia.
diſiungi, à boue, appellatā quā ibi Cadmus Agenoris filius, repe-
riens immolauit. Diod. vero Siculus à Boetio Neptuni filio ex
Arne Aeoli filia dixit appellatā eſſe Boetiam. [Abſoluerem) Per-
ficerem. [Reliquamq. iuriſdictionem). i. reliquum quod reſtat de
adminiſtratione ēt in Bœotiam, nā Seruius habebat iuriſditionē
non ſolū in Achaia, ſed ēt in regionib. finitimos. [Supra Maleas)
Alij intelligunt ſupra Maias, vt ſubaudiamus dies, ſed dies in plu
rali conſtat maſculini tm̄ eſſe gn̄is, non aūt fœminini, pterea non
eſt mos doctorum ponere adiect. ſine ſubſtantiuo, ego huic ſniæ
minime aſſentior. Alij dicunt eſſe locum, q etſi adhuc apud nemi
nem idoneum me legere memini tamen magis probo. [Poſtridie Poſtridie
diei eius) Vt ſupra notauimus alio loco diei, abiectio eſt, vt vbiq; Vbique
locorum, nam & poſtridie, & vbiq; per ſe plena ſunt. [Proficiſci)
Diſcedere. [Circiter) Pro iuxta ponitur, quando rē ſignificat, Circiter
ad tempus tamen ſolet pertinere & vt circiter calendas, interdum
ad locum vt Caſſius Emina, lapidem fuiſſe quadratum circiter in
media arce iunctum calendis, frequentius tamen ad numerum, vt
Papia

Papia diſtat Mediolano circiter.xx.milia. Circiter ergo ꝑ circa.
[Decimam horam) Quia nona hora cœnabatur. Mart. Incipit
extructos frangere nonas toros.Iuuen. Carpit Marium Priſcum
quòd ante nonam horam cœnaret. Exul ab octaua Marius bibit.
Dies aũt incipiebat apud Romanos à media nocte,vt.ff.de ferijs,
lege more R.[Chilone) Cognomentum à labris. nam(vt inquit
Ser.in arte)Chilones ſine aſpiratione dñr,quoꝝ capita longa,&
compreſſa ſunt. Chilones aũt cum aſpiratione ex græce à labris
Chilones improbioribus, quæ illi vocant χεῖλη vnde & piſces improbius la
brati Chilones dñr. [Pugione) Pugio genus eſt teli,à pugno di-
Pugio ctus,quo tacite appræhenditur [Secundum).i.iuxta.Virg.lib.iiij.
Secudũ Georg.Paſcuntur vero ſiluas,& plena ſecundum Flumina. [Spe-
rare tñ)Subaudi dixit,vel nunciauit ſe ſperare.i.ſpem hr̃e. [Eum)
Marcellum. [Seipſum)Propria manu. [Se miſſum) ſubaudi dixit,
Cogere C.Poſtumius. [Cogerem) In vnum colligerem,congregarem.
E veſtigio Virg.in Buc. Tityre coge pecus,[E veſtigio)Statim. [Prima luce)
Prima parte lucis,hoc eſt circa ipſam lucem, eleganter.n.dr̃ pri-
ma nocte,vel multa nocte,& prima luce,& multa luce,vel ad mul
tam noctem,&ad multam lucem veni ad te.[Purr)Ser.[Acidini)
Codicilli Nomen proprium, [Codicillis) Tabellis,literis codex.n.dimin.
facit codicillus.[Paulò ante lucem) Paulò ante diem,cũ ego pri-
ma luce ad eũ irem.[Ita)q.d.ita crudeliter & miſerabiliter,eſt.n.
miſerantis.[Vir clariſſimus)M.Marcellus.[Coactus ſum)Non ab
aliquo, ſed à me ipſo, & eſt dicendi modus pro eo quod dr̃, fuit
Lectica mihi neceſſe. [Illa lectica) Et quia non habebam aliam quo poſ-
ſet deferri.Erat aũt lectica cathedra,& ſedes quędam,qua ferebã
tur diuites,& potentes, dicta quod puluinari, & lectulo eſſet ſtra
Hexaphoron ta,græce dr̃ hexaphoron,quia a ſex ſeruis ferretur. Iuuen. Cum
iam ſexta ceruice feratur. Hinc atque inde patẽs ac nuda penè ca
thedra. Idem. Cum veniat lectica Mathonis. Plena ipſo. Idem
etiam ſignificat lecto fuiſſe ſtratam. Cum dicit. Qui dedit ergo
tribus patruis aconita vehetur Penſilibus plumis.i.lectica. Item
alibi. Conducit comitem ſellam puluinar. Et item: Nanque fa-
Lectica cit ſomnum clauſa lectica feneſtra. [Meis lecticarijs).i.meis ſer-
uis,qui lecticam ipſam ferebãt.[Referre)Reportare. [In vrbem)
Athenas,vnde ego ad eum veneram. [Pro ea) ſm̃ eam copiã,q
Funus non fuit tanta quam ea fuiſſet Romæ.[Funus)Pompam & hono
rem funeralem.[Satis amplum).i.dignum,& honorificum. [Im-
petrare)Obtinere. [Impediri) Prohiberi. [Religione).ſ.ſua,qua
prohibebantur qui non fuiſſent ciues intra vrbem ſuam ſepeliri.
[Neque tñ)Ne videretur hoc fuiſſe magis negatum Mar.q̃ alijs,
dicit q antea nemini vnq̃ id conceſſerant.[Id)Vt intra vrbem ſe
peliretur. [Permiſerunt) Cõceſſerunt.[Quod fuit proximum).i.
quod fuit primum poſt hoc ne ſepeliretur intra vrbem.[Vti)Pro
Gymnaſium vt.[Gymnaſio) Gymnaſium dicebatur locus vbi palæſtræ exercẽ
bantur nudi & oleo vncti,nam γυμνὸς græce nudum ſignificat.Dr̃
tñ gymnaſium locus quilibet,vbi aliquis exercetur, vnde & gym
naſia literaꝝ dñr,erant aũt Athenis extra vrbem multa gymnaſia
philoſophoꝝ ſm̃ varias eoꝝ ſectas; inter quæ nobiliſſimum erat
gymnaſium Academiæ,vbi Plato docuerat, quem locũ dicit Ser.
ſe elegiſſe ad ſepulturam Mar. quia in eius poteſtate fuerat elige
Deligere re ex multis quod vellet. [In quo vellemus) qa multa erant. [De
legimus)Elegimus,accepimus ex multis,deligere.n.eſt ea multis
Taberna eligere.[Cui inimici)Cæſariani cõtrarium exornario.[Taberna
culum) Diuerſorium a taberna fit tabernaculum. Eſt.n.taberna
Tabernaculũ non modo vbi vinum venundatur, verum ẽt locus ad habitandũ
& vbi quæq; res ad vendendum exponuntur. Iuuen. Ne pudeat
Officina dñm monſtrare tabernæ.Officina vero eſt vbi res fiũt,quæ etiam
poteſt eſſe taberna,ſi ibidem res venduntur. Cicer.ſed tñ vt ea ea
Monumẽtum dem officina exiſſe appareat.[Monumentum)Inſigne ſepulchrũ,
quod monumentum dr̃ à monendo,q moneat nos & memoria
faciat. [Locarent faciendum) Mercede faciendum darent alicui
huius rei perito. [Omnia officia).ſ.mea.i.omnia quæ à me debe
Pro bantur Marc.[Pro collegio)vt decuit collegam. [Pro propinqui
tate).i.vt decuit propinquum,qualis ei eram,nam Seru.erat pro-
pinquus. Mar.fueratq. eius collega in conſolatu. [Pro).i.ſecun-
dum. [Et viuo) Quem ſemper amauimus & honorauimus. [Et
mortuo)Quia eum honorifice ſepeliendum curaui. Supra vbi di
ximus ſupra Maias,vt ea characteribus veteris codicis cõieci pu-
to fuiſſe ſcripta ſuprema æſtate.i.vltimo tpe æſtatis, quod neque
auſim affirmare, quia non bene poterat legi text. neque tamen
improbo, volui tamen notaſſe, vt videant docti, quod probent.

PHIL. ETSI ſcio) Quemadmodum omnibus telis fortunæ pro-
poſita ſit vita noſtra. Inimicus.n.Marcello pepercerat, inuentus
eſt amicus P. Magio Chilo, qui eum occideret. Nunciat igitur
Cic. Sulpicius, qui tunc in Achaia magiſtratum gerebat,non ſine
magno dolore Marcellum Cic.amicum occiſum eſſe. Mortis ẽt
genus oſtendit,& officia, quæ in eum ita affectum contulit. Po-
ſtremo quibus eum ſepulturæ & exequiarum honoribus honeſta
rit.[Nuncium)Nuncius maſc.genere & renunciatam,& eum qui Nũcius
nunciat ſignificat. Virg. Æneid. Et nuncius ibis Pelidæ genitori. Nunciũ
Item in vj.Infelix Dido verus mihi nũcius ergo venerat. In neu-
tro vero gñe rem nunciatam tantum ſignificat. [Caſus) Euentus Caſus
per accidens,qui vt oſtendit Ariſt.lib.ij.Phyſ. cap.viij. ſic differt à Fortuna
fortuna, quia caſus habet eſſe tam in agentibus per intellectum,
quàm in non agentibus per intellectum, & in pluribus eſt quàm
fortuna, vt ſi lapis cadens de tecto frangat caput tranſeuntis, & ſi
quiſpiam ab aliquo interficiatur, à quo propter familiaritatẽ nul
lum periculũ timeret,ſicut M.Mar.à Chilone. Fortuna vero ha-
bet eſſe in agẽtibus per intellectum tm̃, vt ſi fodiens ſepulchrum
inueniat theſauros. [Et natura dominatur) Quia à iure naturæ
omnia orta occidunt,vt inquit Saluſt.[Dominatur) Imperãt, qa Dñari
& caſui,& naturæ ſubiecti ſumus.In bonis dominor,iungitur cũ
ablatiuo præpoſitione,vt hic & apud Virg.Aeneid.ij. Incenſa Da
nai dominantur in vrbe. Iungitur datiuo. Virg. Et victis domi-
nabitur Agris. Iungitur etiam accuſatiuo cum propoſitione In.
Ouid.j.Metam.Et q dominari in cetera poſſet. Natus homo. Et
Cic. in Cat. maiore. Felix ſenectus ſi vſque ad vltimum ſpiritum
dominator in ſuos. [Viſum eſt faciendum,facerem) Modus eſt di
cendi quo frequenter etiam Cic.vtitur. viſum eſt faciẽdum,vt te
admonerem,pro putaui te admonendum.[Ad Vt) Incipit narra-
te. [Epidauro) Epidaurus,vt ſcribit Sol.vrbs eſt Achaiæ,Aeſcula-
pij ſacello celebris,cui cubantes ægritudinem remedia capeſſunt
monitis ſomniorum. Inde Aeſculapius Epidaurius dr̃. Ouid.in j. Aeſcul
de Pőp. Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas, Sanabit nulla Epid.
vulnera cordis ope Epidaurus aut vrbs in Epiro eſt Dyrrhacchiũ
appellata. [Piræeum) Portus Ath. vt oſtendit Ser. lib.ix. cui vrbs Piræu
coniungebatur muro protracto ex oppido in modum duoꝝ cru
rum.[Collegam) Non nunc,ſed antea,cum ſimul geſſimus con-
ſulatum.[Ibi)In Piræo.[Puſtero die)Sequenti die.[Digreſſus eſ-
ſem) Virg. Hos ego digrediens lacrymis affabar abortis. Iuuen.
Quamos digreſſu veteris confuſus amici.[Eo conſilio) Ea men-
te,ea deliberatione. [In Bœotiam) Quæ eſt finitima Atticæ, di- Bœotia
cta eſt autem Bœotia a boue à Cadmo inuenta, cuius auguſto vr-
bem condidit. Vnde Ouid. Mœnia facundus, Bœtiaque illa vo-
cato. Diod.tñ lib.v. dicit appellatum fuiſſe à Bœotio quem Ne-
ptunus genuit ea Arne filia Aeli. [Iuriſdictionem) Ac miniſtra Iuriſdictio
tionem,hanc enim non modo in Achaia,ſed in regionibus vici-
nis habebat Seruius ſuprema æſtate Italiam verſus nauigaturus
erat,hoc eſt in fine æſtatis & circa principium autumni, quatuor
enim anni tempora tripliciter diuiduntur, in nouum adultum &
præceps,ſiue ſupremum,& nouam æſtatem dicimus initium æſta
tis,adultam æſtatem,æſtatis medium appellamus, & ſupremæ ſi-
ue præcipitem æſtatem nuncupamus finem æſtatis, & ſic de ſingulis
tpibus,vt,Ver nouum,adultũ,& præceps.[Poſtridie)Poſtera die, Poſtridie
cras errant qui poſtridie dñt poſt tres dies, adiunxit ẽt Sulp. diei
eius & ſic legendum poſtridie diei eius, nec maioris, aut alterius
ſignationis eſt q̃ poſtridie,vt cum dicimus vbique genitiuum,vbi
que locoꝝ non aliud ſignificamus q̃ vbiq;. [Decimam horã Ho-
ra nona dabatur cœna,hic ait Vale.Mart. Incipit extructos fran-
gere nona toros. Hic Marius Priſc.apud Iuuen.datur vitio q an
te horam nonam cœnaret,vt,Exul,ab octaua Marius bibit. [Chi-
lone) P. Magios cognomine Chilo labris groſſioribus eſt. qui
Marcellum occidit. χεῖλος enim apud græcos labrum ſignat, hic Chilo
aſpiratur prima, ſed cum c, tenui Cilo illum ſignat qui oblongũ
& cõpreſſum caput habet,vt Genuenſes hr̃e conſpicimus.[Circi Circiter
ter) Ad numeꝝ in primis refertur pôt & ad tempus & ad locũ re
ferri. Tu ne dicas tantũmodo tpus eſſe Priſc.errore ductus. Hoc
aũt loco & ad tempus,& ad numeꝝ pertinet.[Pugione pcuſſum) Pugio
Genus eſt gladij.Nec dicas,cum pugione percuſſum. Nam qñ ſi-
gnificat inſtr̃m non apponit cum,nõ.n.latine diceremus. Scribo
cũ calamo. Vulnero te cũ gladio. Sed ſcribo calamo. Vulnero te
gladio,& hmõi.[Stomacho)Addo notã aſpirationis in fine. Sto- Stomachus
machus ẽt pro ira & odio ſepe ponitur Cic.in Tuſc.Intelligis ea
ſtomacho non agere.Hor.Manum ſtomachumque teneto.Vnde Stomachari
ſtomachari eſt ꝑ indignari,& ira commoueri. Cic. Tuſc.iiij. An
vero vir fortis niſi ſtomachari cœpit,non põt fortis eſſe? Inde ẽt Stomachoſus
ſtomachoſus indignatione & ira accẽſus.Hor.epiſt.j.Leua ſtoma
choſus gabena dicet eques. [Secundũ) Et frequẽntiſſime poſita eſt Secũdũ
pro poſt apud Liu.Sic Quint. Nam quod vnũm mihi ſm̃ patrem
fortunã videbatur paraſſe præſidium,Id ego ſeparare in illi: forte
non poteram,alias pro iuxta ponitur, vt nunc,& Maro.Dulcibus
illa quidem illecebris,& plena ſecundum Flumina. Aliqñ ſigni-
ficat pro,vt ſm̃ te ad Cæſ.ſcripſit,hoc eſt pro voluntate & ſentẽtia
tua.

Cogere nus. In alijs vero ſignificationibus notum eſt. [Cogerem] In vnu co ligerem, vt Virg. Tytire coge pecus. Cic. Tuſc. j. Cœlum hoc in quo nubes imbreſq. coguntur alias ſignat vrgere, & non ſtrin gere. Terent. Iubeo, cogo, atque impero. [Cum codicillis] Literis. Prima poſitio eſt codex. Inde codiculus, ex quo naſcitur codicillus, quo in numero ſingulari nõ vtimur, licet Iuſtinus ſit vſus. [Affectus eſt morte] Interfectus eſt. [Inimici] Cæſariani. [Pepercerant] Dederant, vitam, licet fuiſſet eis aduerſarius. [Dignitatẽ] Nobilitatem, & famıliæ, & probitatis. [Amicus] Quia vt ſupra dixit, erat eius familiaris, & putabatur amicus. [Tamen] Licet ante aduentum meum audiuiſſem eum mortuum. [Ad tab.] Ad hoſpitium eius, ad locum vbi habitabat, nam vt, inquit, Iuriſc. ff. de verb. ſignific. Tabernæ appellatio declarat omne vtile ad habitum ædificium, dicta ex eo taberna, qꝫ tabulis claudebatur, inde tabernacula & contubernales dicti, neque eſt dimin. tabernaculum, ſicut nec cœnaculum. [Perrexi] Iui, à verbo pergo. [Reliquos] Qui cum eo eſſe ſolebant. [Perterritos] Timentes ne & ipſi interficerentur. [Coactus] A me ipſo, non ab alijs. eſt quidam hmői dicendi modus. [Seruos] Mancipia, à ſeruando non aũt à ſeruiendo appellatos. Emebantur. n. bello ſeruatum. [Dominus] Ipſe Marc. ſunt. n. iſta correlatiua dñs, & ſeruus, vt libertus, & patronus, ſed eſt hoc tyrannicum, & odioſum nomẽ, quod ſibi Domitianus attribuit, & nõ ſolum dñs, ſed deus voluit appellari. Tu principẽ dicito potius, q̃ dñm, ſi quem hac appellatione dignum videbis. Quantum. n. iſta diſcrepent demonſtrauit. Ouid. Vt dñi nomẽ principis ille tenet. [Lectica] Hac nobiles Romani, & clari viri plurimum vtebantur, & à numero Lecticarioꝝ hexaphoron dixerunt, & hmői, de quo Mart. Cum ſibi non eſſent ſex millia Cecıliane, Ingenti latere vectus es hexaphoro. Et Iuuen. Qui ſexta ceruice feratur. Sed hunc lecticarum vſum Cæſar, vt, inquit, Tranquillus, & conchiliatæ veſtes, & margaritarum, niſi certis perſonis & ætatibus, perq. certos dies ademit. Et ideo Lectica eſt dicta, quia lecto, & puluinari ſternebant. vnde, inquit: Qui dedit ergo tribus patruis aconita vehetur Pẽſilibus plumis. E. qui eam ferebant, Lecticarij dicebantur. [In vrbem] Athenas. [Pro ea copia,] q. d. non pro meritis & dignitate Marcelli, q̃ maiorem honorem merebatur, ſed ſecundum copiam, quæ Athenis eſſe poterat minor q̃ Romæ. [Funus] Exequias. à funalibus appellatur, ſiue ab eo, quod magis placet, quod apud græco φόνος, mortem ac cædem ſignificat. [Satis amp.] Hmői ſtatus eſt hæc dictio ſat, vt minuat potius q̃ augeat cum quo iungitur. plus enim fuiſſet, ſi dixiſſet amplum, q̃ ſatis amplum. [Intra vrbem] Qm̃ mos non erat apud eos intra vrbem quempiam ſepelire. [Neque tñ] Ne videret hoc magis negatum fuiſſe Marcello, q̃ alijs. [Id] vt intra vrbem ſepeliretur. [Proximum] Ad honorem. [Gymnaſio] Tam corporis, q̃ animi exercitationis locus, ſed maxime, vbi palæſtræ ludus erat, q̃ qui certabant nudi, & oleo perūcti erant, vnde nomen accepit, γυμνὸς nudum ſignat. erant & philoſophi gymnoſophiſtæ appellati, de quibus Str. ſic habet: Oneſicritus miſſum ſe ſcribit, vt cum ſophiſtis colloqueretur, quod cum Alex. audiſſet nudos eos incedere, & tolerantiã exercentes in honore maxime hẽri, ad alios aũt, nec vocatos ire, ſed iubere, vt alij ad ſe venirent, ſi qd aſſequi vellent, quod ab eis ageretur, & diceretur, & cum tales eſſent, nec decorum videretur, vt Alex. ad illos accederet, ne ẽt inuitos cogeret, qdquam facerent præter prima inſtituta. [Academiæ] Athenaꝝ dicta ex inſtituto M. T. C. q̃ Academica illa ſua conſcripſit. Academia locus nemoroſus ab Athenis mille paſſibus diſtãs dicte ab Academo heroe, ſm̃ Eupolidem gymnaſium Plat. celebratiſſimum. Horat. in epiſt. Atque inter ſyluas Academi quærere veꝝ. Fuit & villa memoratu digna ab Auerno lacu Puteolos tendentibus impoſito littori celebrata porticu, & nemore, quã & vocabat M. Cic. Academiã ab exemplo Athenaꝝ, ibi compoſitis voluminibus iiſdem nominibus in qua, & monumentum ſibi inſtaurauerat. Ceu vero non & in toto orbe terraꝝ feciſſet, hæc & plura Pli. de hac Academia Cic. lib. 31. c. 1. [Cõbuſſimus] Cremauimus eius cadauer. Ita. n. ſolebat facere antiqui, & maxime Romani, cum Aegyptij odoribus condita cadauera diutius reſeruarent, de hac cõſuetudine, & eius cauſis vide Ser. in j. Aen. ſuper eum locum. Animumq. ſepulchro condimus &c. [Academiæ] Locum in agro Atheniēſi ab vrbe ipſa Athenarum diſtante mille paſſibus plurimum ſyluoſo, vt Horat. inquit: Atque inter ſyluas Academi quærere verum. Veterem Academiam Plato primus inſtituit, & ab Academo eius prædij dño voluit appellari, ex quo illuſtris illa Academicorum ſecta multo poſt tpe ita floruit, vt omnibus alijs anteferri videretur. acceſſit inde Archeſilaus, & mediocrem Academiam fecit. demum Carneades nouam conſtituendam curauit. erant & multa Athenis extra vrbem gymnaſia, varijs philoſophoꝝ ſectis inſtituta, quoꝝ omnium illuſtriſſimum fuit Academicoꝝ, de quo nunc agitur. Fuit & altera Academia in terra Italia, haud lõge Puteolis impoſita, vt inquit, Plin. litori porticu, & nemore celebrata, & ab exẽplo. [Cõbuſſimus] Inſtructa pyra ad vſque ab Hom. tpibus factitatũ, ex quo legitur j. Il. [Monumentũ] Dicimus munimẽtum, à muniẽdo appellatum, qdqd vallo, foſſa, aggere muroꝝ, aut lignoꝝ ſtrue, & alia hmői re contra hoſtiũ aduentum munitũ eſt. Monumentũ vero per o, & u, ſcriptũ qđ in mortuoꝝ memoriam factũ eſt, à monendo deductum, qꝫ pñtes moneat pteritaꝝ reꝝ, vt exempla, ſtatuæ, ſepulchrum, qđ & ſepultura, tumulus, tumba, pyramis dici poteſt. in qbus faciendis maximum apud antiquos ſtudiũ fuit, preſertim apud externas nationes. Miranda qdẽ & incredibilia ſunt profecto q̃ de pyramidibus preſertim memphiticis legũtur. Poſſem de Mauſeoli ſepulchro, deque multis alijs magna impenſa factis, & multo labore ſtructis dicere, ſed hæc q̃ volent, Str. legãt, & Plin. Mirabunẽ in Str. ſepulchrũ meretrici ab amantibus fundatũ, quã Sappho Doricã vocat, & fratris ſui Cara ei amicam. leges & ibi miraculum, qđ Str. memorat in pyramidib. ſe vidiſſe. Quod aceruũ qdã ex teſtura lapidũ ante pyramides iacerent, in qbus lapilli, & forma, & magnitudine leuis inueniebantur, qdam vt hordei grana. [Pro] Secũdũ. [Collegio] qꝫ meus collega fuerat in cõſolatu. [Propinquitate] Fuerat. n. Ser. Mar. conſanguinitate cõiunctus.

Monimẽtum
Monumẽtum
Sepulcrum
Tumulus
Tumba
Pyramis
Pro

ASC

ETSI ſcio &c.] Deflet M. Marcelli necem, à P. Magio Chilone familiari eius acceptam. recepta ſtudium ſuum in eius amici ſepultura dicens. Etſi. i. q̃q̃ ſcio me allaturum vobis. ſ. qui Romæ eſtis, nuncium non iucundiſſimum, modo triſtiſſimum, tñ qm̃ caſus & natura dominatur in bonis, qa ẽt boni aut caſu, aut cogente ſæpe pereunt, viſum eſt. ſ. mihi faciendũ, facere. i. vt facerem vos certiores, quoquo. i. quocunque, modo res hẽt ſe. Cum ego aduectus eſſem naui ab Epidauro vrbe Achaiæ, Aeſculapij ſacello inſigni, Piræeum. i. ad portum illum Athenienſium ad. i. exierit, x. cal. Iun. ego cõueni. i. adiui, colloquendi & viſendi grã, ibi. ſ. in Piræeo, Marcellum collegam noſtrum. ſ. quondam in cõſulatu, & conſumpſi eum diem ibi, vt eſſem cum eo. ſ. Marc. Cum digreſſus eſſem ab eo die poſtero. i. ſequẽti, cum quo conuenerã eo conſilio vt irem ab Athenis in Bœotiã, quæ Atticæ vicina eſt regio, & abſoluerent reliq̃ iuriſdictionem. ſ. prouinciæ ſuſceptæ, ille. ſ. Marc. nauigaturus erat, vt aiebat, Italiã verſus ſupra Maias. i. Magio menſe peracto cuius adhuc ſex, aut ſeptem reſtabãt dies, Hub. qa dies in plurali maſc. eſt, cenſet de diebus intelligendum non eſſe, & licet apud nullũ idoneum erit, probet iocum maioꝝ noie ſignati. Ego contra ſentio, nam licet vſitatius in maſc. vtamur, tñ nõ futilis auctor dixit. Venit poſt multas vna ſerena dies. Præterea ſicut p cal. nonas, & idus dies ſignamus, ſic & p Maias, oẽs Maij mẽſis dies ſignatos intelligo. non tñ dixero dies Maias, ſicut nec calẽdas, ſed Maiaꝝ, vt calendaꝝ. Quidam textus bis hñt. ſupra Maias, ſicut ab Athenis ſupra Maias in Bœotiam irem, &c. quod ſi eſt, non poteſt accipi pro loco, ſed pro tpe, ſed non putẽ bis legendum eo qꝫ Seruius iã digreſſum ſe dicit, vt. ſ. ſtatim non ſupra Maias in Bœotiã iret nam addit poſtridie eius diei. i. die ſequẽte eũ diem, cum hẽrem in aio pficiſci ab Athenis. Poſtumius familiaris eius. ſ. Marc. aut familiaris meus, venit ad me, circiter horam decimã noctis. ſ. poſt meridiem computando horas, & nũciauit mihi M. Marc. collegam nr̃m pcuſſum eſſe poſt tps cœnæ, à P. Magio Chil. familiari eius, pugione. i. gladio acuto quo punctim vulnera fiũt, & accepiſſe duo vulnera, vnum in ſtomacho, alteꝝ in capite, ſm̃. i. pone, & poſt aur ẽ, tñ ſperare eũ poſſe viuere. Magium interfeciſſe ſeipm̃, aut deſperatione vitæ. aut dolore, qꝫ ebrius amicum ſic vulneraſſet repete, & mihi nunciauit ſe poſtea miſſum à Marc. ad me. ergo ſam. Marc. erat. q. i. vt nunciaret mihi hæc, & rogaret ſup. me, vti. i. vt cogerem. i. congregarẽ, & in vnũ locũ compellerẽ, medicos. ſ. manuales. i. chirurgicos. coegi, ſup. eos, & ſum pfectus eo. i. Athenas, ad Marc. ẽ veſtigio. i. continuo, quaſi non mutato veſtigio, prima luce. i. prima parte diei, aut diluculo ipſo, cũ nõ abeſſem lõge à Piræeo. ſ. portu, puer. i. ſeruus Acidini, viri vtriq; noti, venit obuiã mihi cum codicillis. i. tabulis, in quibus erat ſcriptũ Marc. obijſſe diẽ ſuũ paulò ante lucẽ. Ita vir clariſſimus affect' eſt morte acerbiſſima ab hoie deterrimo. i. pdi tiſſimo, & inuẽtus eſt amicus ſaltẽ ſimulatus aut ebri' q̃ afferret ei mortẽ cui inimici vt Cęſ. pepercerãt p p dignitatẽ. ſ. eius. Ego tñ. i. licet obijſſet intellexerã, perreai ad tabernaculũ. i. diuerſoꝝ, & hoſpitiũ eius extra vrbem, inueni ſup. illic duos libertos, ſup. eius, & pauculos ſeruos, aiebãt. ſ. q̃ aderant, reliquos. ſ. ſeruos pfugiſſe. i. pcul fugiſſe, perterritos metu, qa dñs eoꝝ interfectus eſſet ante tabernaculũ. ſ. ſuũ. Nam ſerui tenebantur corpora ſua pro dño obijcere. Coactus ſum. ſ. officio, eum. ſ. Marc. referre in vrbem. ſ. Athe nas

Cogere
Taber-
aber-
Acad.

nas,in illa eadem lectica,qua ipſe.i.ego eram delatus.ſ.à Pirçeo, & lecticarijs meis.i.qui me portare in lectica.i.inſtro ad modum cat :edræ ad portandum hominem in humeris ſuis apto, portabantur.n.tunc a ſeruis potentiores,vt nunc à iumentis, vt corpora ſanctorum in ſupplicationibus circunferuntur. Et ego curaui ibi .i. in vrbe funus .i. pompam funebrem,faciendum ei,ſatis amplú pro ea copia.ſ. hominum, quæ erat Athenis. Ego non potui impetrare ab Athen.vt darent ſup.ei locum ſepulturæ intra vrbem, q̃ dicerent ſe impeditos religione,quia prohibitum erat quanq̃, qui non eſſet ciuis natus,in vrbe ſepeliri,neque tamen, hoc eſt licet ſuperſtitioſum videretur, aut quaſitæ occaſionis,tñ non conceſſerant id cuiquam antea. Permiſerunt nobis,ſup. id quod fuit proximum.ſ.ad honorem ſepeliēdi,intra vrbem, vtí.i.vt ſepeliremus eú,in quo vellemus gymnaſio.i.exercitatorio literario,quæ feré extra vrbem erãt,& nos delegimus locum in nobiliſſimo gymnaſio orbis terrarú.ſ.in gymnaſio Academiæ in quo Plato docuerat,cum diſtaret ab vrbe mille paſſus,& ſpinis horreret,vnde Horat.in epiſt. Atque inter ſiluas Academi quærere verum. Dictam autem volunt Academiam ab Academo heroe. & eius loci quem Platoni conceſſit dño,& combuſſimus eum .ſ. Marcellum ibi,& curauimus poſtea,vt ijdem Athen.locarent.i.mercede ſtatura opificibus darent monumentum marmoreum faciendú ei.ſ. Marcel.in eodem loco.Itaque nos præſtitimus ei.ſ.Marcel.& viuo & mortuo ſup. ea quæ fuerunt officia noſtra pro collegio, qa in conſulatu collega illius fuerat,collegæ autem,vt cōcorditer rem geſſiſſe viderentur, ſemper deinceps inter ſe amabantur & propinquitate .ſ. ſanguinis. Vale. Adſcriptum in quibuſdam eſt D. pr. datum aut data eſt epiſtola pridie cal. Iunias Athenis.

ARGVMENTVM.

Publius Figulus Nigidius cum doctrina ſingulari tum auctoritate, & dignitate maxima,inter Romanos ciues ſecutus Pompeianas.& ita Reſp. partes victo Pompeio,& oppreſſa Rep. non ſponte, ſed coactus à Cæſare exulabat: angebaturq; vehementer, non tam de ſua quàm de Reſp. calamitate. Quocirca Cicero hac epiſtola eum utitur conſolari.multis rationibus adducit: pollicetur q; ei omnem operam, & gratiam, & auctoritatem apud Cæſarem, & Cæſarianos, pro ipſo quamprimum reſtituendo.

GIBERTI LONGOLII EMMA.

Conſolatur Figulum, quod patria careat, & officium illi ſuum apud Cæſarem promittit.

M. CIC. P. NIGIDIO FIGVLO S. D. 13

QVærenti mihi iãdiu, quid ad te potiſſimum ſcriberem, non modo certa res vlla, ſed ne genus quidem literarum vſitatum veniebat in mentem.vnam enim partem, & conſuetudinem earum epiſtolarum, quibus ſecundis rebus vti ſolebamus, tempus eripuerat: perfeceratque fortuna, ne quid tale ſcribere poſſem,aut omnino cogitare. relinquebatur triſte quoddam,& miſerum,& his temporis conſentaneum genus literarum,id quoque deficiebat me:in quo debebat eſſe aut promiſſio auxilij alicuius,aut conſolatio doloris tui. quod pollicere,non erat.ipſe enim pari fortuna abiectus,aliorum opibus caſus meos ſuſtentabam: ſæpiusque mihi veniebat in mentem, quæri, quòd ita viuerem; quàm gaudere, quòd viuerem. quanquam enim nulla me ipſum priuatim * perculit inſignis iniuria; nec mihi quidquam tali tempore in mentem venit optare, quod non vltro mihi Cæſar detulerit; tamen nihilo minus eis conficior curis, vt hoc ipſum, quòd maneam in vita,peccare me exiſtimem. careo enim cũ familiariſſimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut diſtraxit fuga,tum oĩbus amicis,quorum beneuolentiam nobis conciliarat per me quondam, te ſocio, defenſa reſp. verſorque in eorum naufragijs, & bonorum direptionibus: nec audio ſolum,quod ipſum eſſet miſerum,ſed etiam id ipſum video, quo nihil eſt acerbius,eorum fortunas diſſipari,quibus nos olim adiutoribus illud incendium extinximus; & in qua vrbe modo gratia, auctoritate, gloria floruimus, in ea nunc ijs quidem omnibus caremus:obtinemus ipſius Cæſaris ſummam erga nos humanitatem:ſed ea plus nõ poteſt, q̃ vis, & mutatio omnium rerum atque tpm. itaque orbus ijs rebus omnibus,quibus, & natura me,& voluntas,& cõſuetudo aſſuefecerat;cum ceteris,vt quidem videor, tum ipſi mihi diſpliceo.natus .n. ad agendum ſemper aliquid dignũ viro,nunc non modo agendi rõnem nullam habeo,ſe ne cogitandi quidem:& qui antea aut obſcuris hoĩbus, aut etiã ſontibus opitulari poteram; nunc P. Nigidio, vni omnium doctiſſimo, & ſantiſſimo,& maxima quõdam gratia, & mihi certe amiciſſimo,ne benigne q̃dem polliceri poſſum. ergo hoc ereptum eſt literarum genus. Reliquum eſt,vt cõſoler, & afferam rationes, quibus te à moleſtijs coner abducere.at ea quidem facultas vel tui,vel alterius cõſolandi,in te ſumma eſt, ſi vnq̃ in vllo fuit. itaque eam partem,quę ab exquiſita quadam rõne,& doctrina proficiſcitur,non attingam,tibi totam relinq̃,quid ſit forti,& ſapienti homine dignum,quid grauitas,quid altitudo animi,quid acta tua vita,quid ſtudia, quid artes, quibus à pueritia floruiſti,à te flagitẽt,tu videbis.ego, quod intelligere,& ſentire,quia ſum Romę,& quia curo,attendoque,poſſum,id tibi affirmo, te in iſtis moleſtijs, in quibus es hoc tpe, non diutius futurum, in ijs autem,in quibus ẽt nos ſumus,fortaſſe ſemper fore. videor mihi perſpicere,primum ipſius animum,qui plurimum poteſt,propenſum ad ſalutem tuam. nõ ſcribo hoc temere. quo minus familiaris ſum,hoc ſum ad inueſtigãdum curioſior.quo facilius,quibus eſt iratior, rñdere triſtius poſſit;hoc eſt adhuc tardior ad te moleſtia liberandum familiares vero eius,& ij quidem, qui illi iocundiſſimi ſunt, mirabiliter de te & loquũtur, & ſentiunt.accedit eodem vulgi voluntas,vel potius conſenſus omnium. etiam illa. quæ minimum nunc quidem poteſt,(ſed poſſit neceſſe eſt)reſp.quaſcunque vires habebit, ab ijs ipſis,quibus tenetur,de re prope diẽ, mihi crede, impetrabit. Redeo igitur ad id,vt iam tibi ẽt pollicear aliquid,quod primo omiſſerã.nam & amplectar eius familiariſſimo;qui me admodum diligũt, multumque mecum ſunt: & in ipſius conſuetudinem, quam adhuc meus,pudor mihi clauſit, * inſinuabo:& certe oẽs uias perſequas,quibus putabo ad id,quod volumus,* peruenire poſſe.in hoc toto gñe plura faciam, quam ſcribere audeo.Cetera,quæ tibi à multis prompta eſſe certo ſcio,à me ſunt paratiſſima. nihil in re familiari mea eſt,quod ego malim meum eſſe, q̃ tuum. hac de re, & de hoc gñe toto hoc ſcribo parcius; q te, id quod ipſe cõfido, ſperare malo eſſe vſurum tuis. Extremum illud eſt,vt te horter,et obſecrẽ, animo vt maximo ſis;nec ea ſolum memineris,quæ ab alijs magnis viris accepiſti;ſed illa ẽt,quæ ipſo ingeniũ,ſtudioq. peperiſti q̃ ſi colliges; et ſperabis omnia optime; et,quæ accident,qualiacunque erunt,ſapienter feres. ſed hæc tu melius,vel optime omnium. Ego,quæ pertinere ad te intelligam,ſtudioſiſſime omnia,diligentiſſimeque curabo; tuorumque tritiſſimo meo tempore meritorum erga me memoriam conſeruabo. Vale.

• alias, pepulit

• alias, inſinua bor

• al. s. pue...

NVB. QVærenti) P. Figulus Nigidius, tum doctrina ſingulari, tum vero auctoritate, & dignitate maxime inter Rom. ciues, ſecutus Pompeianas, & reip. partes, victo Pomp. & oppreſſa patria ſua non ſponte quidem, ſed ita volente Cæſ. exulabat, aberatq. à patria, angebaturque vehementer non tam de fortuna ſua, quam de oppreſſione reip. Quamobrem Cic. hac epiſt. cum nititur cõſolari, adductis multis, & pulcherrimis rõnibus pollicetur q. oẽm operam, & gratiam, & auctoritatem ſuam apud Cæſ. & Cæſarianos, vt Fig. reſtituatur in patria, quod dicit ſe ſperare cito fore. [Quærenti) Principia à participijs incipiẽtia grauitati, & deliberationi maxime conueniunt, ideoque vel orationibus artificioſis, vel longioribus epiſtolis accommodatum. [Iandiu) Iam multo tpe ante, & ita excuſat tarditatem, & varietatem ſuaꝝ literaꝝ. [Potiſſimum) Præcipue. [Certa res) Vtputa de rebus meis, vel de ſtatu reip. & de ceteris huiuſmodi. [Sed ne genus lit.) .i. nulla materia ſcribendi, cum multa ſint epiſtolarum genera, vt epiſt. 4 lib. 2. oſtendimus. [Vnam partem) Iocoſam, & familiarem. [Tempus) Hoc infelix, & miſerum, vt ibi ciuem me hercule non puto eſſe tpibus his, qui ridere poſſit. [Eæ. puerat) vim habet hoc verbum. [Cogitare) Qm̃ non de ioco & riſu, ſed oĩno de lacrymis cogitandum ſit [Ne q̃d tale) Iocoſum, & familiare. [Relinquebatur) Reſtabat. [Triſte genus) Id aũt elegiacum

Mœſtus Triſtis potuimus appellare, qđ in miſerijs verſatur. Aio mœſti ſumus, vultu vero triſtes. Et vtroque miſeri. [Deficiebat me) Deerat mihi. [Auxilij alic.) Pollicerer, auxilium, vt facere in rebus afflictis

Abiect' Opes Ops conſueui. [Ipſe.n.) Ratio quare non erat quod polliceri poſſet. [Abiectus) Proſtratus. [Suſtentabam) Moliebar. [Pari fortuna) iniqua, & aduerſa, æquali tuæ. [Opibus) Auxilij conſolationum, ſed proprie numero multitudinis opes diuitias, opem auxiliũ, & poſſibilitatẽ appellamus. [Queri) Querelas afferre. prima breui. [Ita) Sine honore perdita libertate, & eſt ſenſus quaſi deſperatiuus, cum oĩa animalia natura appetant viuere, & ipſe Cic. dicat conquerendum fuiſſe potius q̃ gaudẽdum, q viueret, cum in tot miſerijs, & calamitatibus verſaretur. Mors pſtantior erat q̃ vita. [Insignis) Magna & noſcibilis. [Priuatim) In rebus meis familiaribus hæc.n. mihi Cæſ. oẽs tutas eſſe voluit. De cõi igitur calamitate non de priuata conquer.i, optare.n. non modo eſt deſiderare, ſed eligere. Virg. Optare locũ tecto. [Pepulit) Percuſſit. [Nihilo minus) Nõ minus, & iungendũ eſt cũ. [Conficior) Paſſiua quidem literatur ſignat fermè qđ pereo, conſumor, torqueor. Vnde ſenior, & ætate confectum dicimus. Virg. Confectum ætate parentem. Alijs ẽt incõmoditatibus confectũ quaſi pereuntẽ appellamus, ac ẽt confectum iam factum dicimus, vt cõfecta res eſt in Senatu. [Careo.n.) Rõ eſt quare ſibi moleſtiom ſit viuere. [Mors eripuit) In bello ciuili. [Peccare) Peccatum eſſe non mediocre, q viuum extincta rep. Maioris culpæ eſt peccare, quàm cõmerere. Terent. Qđ feci, quod cõmerui? qd peccaui pr? [Fuga) Partim in Aegyptum, partim in Libyam, partim in Hiſpaniam. [Quoꝝ be.) Quos mihi beneuolos facere ex defenſa rep. [Te ſocio) Adiutore ad defendendam remp. [Quondam) Catilinariam coniurationem intelligit, qua detecta, & punita ſaluam, & incolumẽ remp. cõſeruauerit. [Verſor) ſenſus eſt, careo non ſolũ amicis, ſed eoꝝ bona diſſipari video, q.d æq; mihi moleſtum eſt. Verſor, duas id verbũ cõpoſitionis expoſcit aut in, aut circa, vt Cic. põt in pacata ciuitate verſari. Et æthica verſatur circa bene viuendi rõnem, hoc eſt pſtat in bene viuendi rõne. Eſt & aliud verbũ verſo freqoẽtatiuum a verto. Virg. Nonne fluctus hiũt, verſantq. in littore venti. [Naufragijs) trãſlatio a nautis, q naufragiũ faciũt, & pro dãno, aut malo rapimus. [Direptionibus) Rapinis. [Quod ipſum) .ſ. audire eoꝝ bona diſſipari. [Quod) .ſ. videre bona eoꝝ diſſipari. [Eſſet miſ.) q̃a audire calamitates nr̃oꝝ amicorum miſerum eſt per ſe, ſed miſerius videre, nec poſſe eis ſubuenire, aut opitulari. [Quo) Quare .ſ. videre. [Acerbius) Durius. [Eorum) Amicorum. [Quibus adiutoribus) q̃bus adiuuantibus me, quorum auxilio. [Illud incendium) Catilinæ intelligit coniurationem, quam eom parat incendio. [Extinximus) Perſeuerat in tranſlatione incendij. i. deleuimus, abſtulimus. [Gratia) Beneuolẽtia apud oẽs, q̃bus plurimum amabantur. [Autoritate) Quia multum poteramus. [Gloria) Splendore, q geſſi cõſulatum, & alios ampliſſimos magiſtratus. [Ijs .ſ. gr̃a auctoritate, & gloria. [In ea) .ſ. vrbe. [Obtinemus) Rñdet tacitæ obiectioni, q̃a poſſet dicere Figulus, dictum eſſe a Cic. ſupra, nihil venire ſibi in mentem optandum eſſe, qđ Cæſ. vltro ad eum nõ retulerit, ergo eum nõ carere gratia, & auctoritate, &c. vñdet Cic. q licet humaniſſime tractetur à Cæſ. tñ non plus nõ valet illa humanitas Cæſ. vt faciat atque ei placeant. [Quominus) Violentia, ſubaudi valet, vt ea fiant quibus doleat.

Orbus [Orbus) Priuatus, tractum à parẽtibus, q liberis priuati orbi dñr Iuuen. Tunc orba tigride peior. [Natura) Tria poſuit, quæ maxima hñt vim ad oĩa q̃ agimus. Cic. in Catil. admiratus eſſe in Catilina, ſi ab ea amentia diſceſſiſſes, ad quã te natura creauit, voluntas exercuit, fortuna ſeruabit, fortuna .n. p conſuetudine poſuit, qm̃ ſm fortunã, conſuetudinẽ facimus, eſt aũt conſuetudo vſus alicuius rei. [Cum ceteris) Et alijs. [Tum mihi) Maxime mihi. [Natus) Optima rõ, quare pœniteat eum vitæ ſuæ, q̃a cum ſit natus ad agendũ ſemper aliq̃d dignum viro, videt non ſolũ ſibi ereptã eſſe facultate agẽdi, veꝝ ẽt facultatem cogitandi, qđ plus eſt. [Natus) .i. à natura inſtitutus, qui dedit mihi ingenium, & doctrinam. [Dignum viro) .i. honeſtũ, & vtile reip. id.n. viro dignũ dr̃, q̃ & rectum eſt, & cũ offõ ſit. [Rõnem) Modum, facultatem. [Sed ne co.) q̃a cogitationes meæ, vanæ & irritæ futuræ ſunt, cum eo redacta ſit reſp. vt ei amplius opitulari nõ poſſim, & hęc eſt ratio, quare dixit cogitandi, nam aliter quiſque habet liberam cogitandi pñtẽtem. [Et qui) Alia rõ, q̃a cum ante oppreſſam remp. potuiſſent Cic. opitulari oĩbus ignobilibus, & qui aliq̃d facinus admiſiſſent, dolebat q nunc non poſſet, non modo pſtare, ſed nec polliceri q̃dẽ aliq̃d operis, & auxilij. [Obſcuris) Ignobilibus, non claris, qualis fuit C. Põp. Lenas Picenæ regionis homo, quẽ Cic. nõ minore cura, q̃ eloquentia defendit, à quo poſtea interẽptus eſt Cic. vt oñdit Val. Max. lib. v. c. iij. [Sontibus) Nocentibus, qui aliquid mali perpetraſſent, ſicut Miloni, q interfecerat Clodium. Sontes [Opitulari) Ferre opẽ, ſubuenire. [Nũc) Hoc tpe, quo Cæſ. omnia tenet. [P. Nig.) Maxima vis eſt in pprio noĩe. [Doctiſſimo) Præſtantiſſimo doctrina ſuper alios oẽs. [Sanctiſſimo) Integerrimo Sanctiſſimus optimo, & eſt contra id quod dixerat ſontib. [Maxima gr̃a) Apud populum .i. q eſſet valde gratus, & dilectus populo, & opponitur obſcuris hoĩb. [Et mihi certe amic.) q.d. quod ipſum ſolum ſatis eſſe deberet, q̃a amicitiæ oĩa debemus, quæ præſtari pñt. [Benigne) large, liberaliter. nã benignitas, vt docet Cic. j. off. Eadẽmq. & liberalitas dr̃. [Ne polliceri q̃dem) Quòd minus eſt q̃ opitulari. [Hoc genus lit.) In quo debeat eſſe pmiſſio alicuius auxilij, vt ſupra dixit. [Reliquum eſt) Reſtat, relinquitur mihi. [Vt te con.) Quia duo gñã poſuit ſuperius, & dixit in quo debeat eſſe aut promiſſio auxilij alicuius aut conſolatio doloris. [Coner) Tentem. Benignitas [Abducere) Remouere, eripere. [Ad ea) Oñdit maximam partem Abducere huius conſolationis eſſe in ipſo Nigidio, qui & ſeipſum, & alios multo melius poſſet conſolari q̃ Cic. [Facultas) Pñas, modus. [Si vnq̃ in vllo fuit) Si vnq̃ aliq̃s potuit alium conſolari, tu potes maxime. Itaq; infert ex ſuperiori cl'a nõ eſſe ſibi opus vti rõnibus ſumptis à philoſophis, & ab alijs viris doctiſſimis, cũ ea melius teneat Nigidius, q̃ ipſe. [Partẽ) .ſ. cõſolationis. [Proficiſcitur) Prouenit, ſumitur. [Exquiſita) Subtilis, diligenter excuſſa, & diſputata. Exquiſita [Rõnem) Qualis eſt illo. rõn, q ſolus ſapientis ſit diues, q qui amiſit pecunia, domo pecora &c. ſimilia, non amiſerit bona, & ideo non eſſet talium reꝝ iactura dolendum, & reliqua, q̃ diſputaoẽ à philoſophis validiſſimis, & efficaciſſimis argumẽtis, & rõnib. Rõ Ratio aũt cũ multa alia ſignat, tũ vero q̃ aliq̃d ita eſſe pbat, vt eſt dicta. [Non att.) Non cõmemorabo, nullam faciam de ea mentionẽ. [Tibi) cui eſt doctiſſima. [Quid ſit) Declarat q̃ ſit illa cõſolatio, q̃ ex rõne, & doctrina pticiſcitur. [Forti, digno) Eſt .n. vt volunt philoſophi forti & ſapienti hoĩs dignũ, ſicut non extolli nimium proſperis, ita neq; frangi, neque deijci aduerſis. Eſt aũt ordo vt videbis qđ ſit dignum forti, & ſapiẽti hoĩe, &c. [Grauitas) Auctoritas, exiſtimatio, q̃ de aliquo hr̃. [Altitudo animi) Quæ debet ſuperare omnia aduerſa, & vincere ferendo. [Acta tua vita) .i. preterita tua vita, eſt.n. turpe eum q cum laude vixerit, & ſapienter ſe geſſerit, nõ ſeruare conſtantia, nec eundẽ eſſe ẽt ſi aliqua vis fortunæ ingruat. [Studia) q̃a ẽt turpe eſt eum, q ſeq̃tur ſtudia philoſophiæ non parere ei, nec aliq̃ vtilitatem accipere ex ſtudijs ſuis. [Artes) Bonæ, & liberales. [Flagitent) Exigant, poſcãt, q̃a vñr poſcere à te, vt ita te geras, ne videaris fruſtra ea ſecutus, nec feciſſe contra dignitatem tuã, & inſtitutionem vitæ ante actæ. [Ego) Hæc conſolatio, quam ei potes afferre vt intelligat Nigidius ſe non poſſe diutius eſſe in his moleſtijs carẽdi patria. Eſt aũt ordo, Ego affirmo tibi, qđ poſſum intelligere, & ſentire, q̃a ſum Romæ, & quia curo & attendo .ſ. te non poſſe diutius eſſe in iſtis moleſtijs. [Sentire) Iudicare. Quia ſum Romæ, vbi de his rebus tractatur, vbi eſt Cæſ. ibi eius conſilia tractantur. [Curo) Ad animum refertur .i. aĩum adhibeo, & cogito. [Attendo) Conſidero, perſpicio, & ad Attẽdo corpus refert. [Diutius) Longiori tpe. [In ijs ẽt) .i. præter, hoc, qđ affirmo tibi, te diutius non eſſe cariturũ pr̃ia, affirmo ẽt nos non futuros fortaſſe diutius in his moleſtijs in q̃bus non ſumus .i. vt ſemp careamus dignitate, & libertate. [Primum) Ratio quare Nigidius non ſit futurus diutius in illis moleſtijs. [Videor perſpicere) Cognoſcere. [Qui plurimum põt) .i. Cæſ. [Propenſum) ſus Propenſum

Pronum,inclinatum.[Ad ſalutem tuam) Ad te reſtituendum & ſeruendū incolumen. [Non ſcribo) Ne videatur hoc dicere magis, cum conſuletur q quod ita ſit.[Temere)Sine cauſa,fruſtra. Virg. Non temere eſt viſum conclamat ab aggere Volſcens. [Quo minus) Senſus eſt, quanto minus ſum familiaris Cæſ. & minus cum eo verſor, tanto ſum curioſior & diligentior ad inueſtigandum eius aium, & voluntatem.[Familiaris ſum).ſ.Cæſ.quia Cic.parum cum eo verſabatur.[Curioſior)Solertior,diligentior. [Inueſtigandum) Diligenter inquirendum,tractum à venatoribus qui per veſtigia quærant ferunt.[Quo facilius) Rñſio ad obiectionem,quia poſſet dicere Fig.ſi Cæſ.ppenſus eſt ad ſalutem meá,vt ais,quare tádiu differt reſtitutionem meá?Rñdit Cicer.q hoc non facit pp ipſum Figulum,ſed vt acerbius & liberius poſſit rñdere ijs,quibus eſt iratus,qđ nõ poſſet facere,ſi iã reſtituiſſet Figulum,quia dicerent aliquid,qđ Cæſ. Figulo conceſſiſſet, alijs ẽt eſſe concedendũ. Itaq; ne eripiatur ſibi hæc occaſio & libertas reprehendẽdi inimicos ſuos,dicit cum tardiorẽ fuiſſe ad reſtitutionẽ Figuli. [Quo) Ordo eſt,Cæſ.adhuc eo tardior ad liberandũ te moleſtia,quo facilius poſſit rñdere ijs,qbus eſt iratior, pro iratus cõparatiuũ pro poſitiuo.[Eodẽ pp ipm.[Quo) Vt. [Facilius) Liberius,nulla ſibi facta obiectione,qa vni fecerit,quod alij nõ faciat. [Tritius) Acerbius,cũ maiori ſtomacho, & indignatione qđ non poſſet,ſi te reſtituiſſet.quia dicerent,qđ tibi conceſſiſſet Cæſ.idẽ ſibi concedendũ.[Tardior)Lõgior ſerior.[Ad liberandũ te moleſtia) Qua afficeris,qa cares patria.i.ad reſtituẽdũ te in patriã.[Accedit) Secunda cauſa,q dixerat primum ipſius aiumi &c. ſubdit. [Accedit) .i.additur,& adiungit. [Eodem) Ad id,qđ eſt ſupradictũ.ſ.pdictæ rõni,ſiue cauſæ,q putant te nõ poſſe eſſe diutius in ijs moleſtijs. [Vulgi)Plebis.[Vel potius) Correctio,qa paꝝ videbatur eſſe voluntas vulgi,qđ paꝝ põt,ideo correxit & dixit. [Cõſenſu oium) Coniunctus,qa oẽs in eadem ſunt volũtate,vt reſtituaris. [Etiã) Præter conſenſum vulgi & oium. [Nũc minimum põt) Quia eſt oppreſſa & oia nũc ad libidinẽ vnius,vel paucoꝝ Cæſariana.[Sed neceſſe eſt poſſit) Quia non poterit diutius eſſe in tanta oppreſſione,pdixit aũt hoc loco Cic. latenter cædem Cæſ. fcẽ.n.qđ cõſtituiſſent, q fuiſſent amatores libertatis, Brutus, & Caſſius, & alij quidam. [Quaſcunq; vires) Senſus,ipſe reſp.quæ licet nũc parũ poſſit,tñ eſt neceſſe, vt poſſit oibus viribus ſuis. [Impetrabit) Reſtitutionẽ tuã. Ordo eſt,ẽt illa reſp. quæ nũc minimũ põt,ſed eſt neceſſe vt poſſit,impetrabit propediẽ de te ab ijs ipſis, quibus tenetur oibus viribus quaſcunq; habet. [Impetrabit) Obtinebit. [De te) Propter te. [Quaſcunque vires habebit) Subaudi viribus quaſcunq; vires habet. [Ab ijs ipſis)A Cæſare & Cæſarianis,ipſis autem pluratiue protulit, vt oſtendat Cæſ. multa feciſſe ad arbitriũ eorum,per quos vicerat, vt ſupra dixit.[Igit) Quia eius aius eſt ppenſius ad ſalutẽ tuam & qa reip. de te impetrabit. [Reden) Reuertor,cõfero me.[Ad id, qđ o.ſu.)cũ eſt dictum quod pollicerer nõ erat.[Complectar)Recõciliabo mihi aſtringã mihi.[Ipſius)Cæſ.[Conſuetudinẽ) Familiaritatẽ & conſeruationẽ.i.faciam vt aliquo modo cõſequar cõſuetudinẽ eius, quæ mibi hucuſque non contingit pp pudorem,non aũt ipſius culpa.[Pudore.)quædã,erubeſ.o.n.cũ eo verſari,cui antea fuerim aduerſarius. [Clauſi) Impediui.[Inſinuabo) Latenter & cum arte me immittam. Inſinuare.n.eſt latẽter,& ex obliquo ingredi,à ſinib.veſtiũ,aut velorũ tractũ,inde inſinuatio pars exõrdij dicta eſt,quod artificioſa & diſſimulanter ingrediatur ad cauſam.[Oẽs vias) Omnes rõnes & modos. [Ad id, qđ volumus) Ad reſtitutionẽ tuam quã valde curamus.[Toto gñe) Tota cauſa tuæ ſalutis & reſtitutionis curã dæ.[Audeo)Ne videat iactare aium & officium meũm. [Paratiſſima a me) Quia alios volo longe ſuperare quantũ ſuperlatiuum diſtat à poſitiuo.[Tibi)In auxiliũ & fauorem tuũ. [In re familiari mea)In meis rebus priuatis & domeſticis.[Malim) Potius velim.[Eſſe meum,q tuum)Quia ita volo eſſe tuũ,ſicut meum,quia amicorum oia cõia. [De hac re,& toto gñe).i.de tota hac materia,q nihil habeo qđ malim eſſe meam,q tuum. [Parcius) Breuius,ſine pluribus pollicitationib. [Tuis) Rebus,potius q̃ meis. [Quod)Quã rem.ſ.te vſurũ tuis,potius q meis.[Confido te,ſperare) Certiſſimus ſum te ſperare. [Extremum) Vltimum,& concluſio epiſtolæ veſtræ.[Et obſecrẽ)Quod plus eſt,quam hortari. [Ab alijs)Philoſophis. & eruditis viris.[Accepiſti) Cognouiſti. [Ingenio tuo)Acri & prõpio.[Peperiſti) Effeciſti ppriẽ tua,ſcripſerat.n.multa Nigidi ex fonte philoſophiæ ſumpta. [Quæ oia) Et ab alijs accepta, & ingenio, ac ſtudio tuo parta,& aſſecta. [Si colliges)Si conſiderabis.[Et ſperabis)Hoc eſt verbum,qđ dirigit clauſulam,nec impedit a dictione,& cũ duplicat &c.Sic mihi beneſeceris,& me cognoſces gratum,& lętaberis officio.[Sperabis oia optime).i.optima de rebus oibus ſpẽ habebis. [Quæcunque erunt).i.qualiacunque acciderint.[Sapienter)Vt decet ſapienter. [Sed hæc tu) Subaudi intelligis vel ooſti,eſt.n.eclipſis. [Melius me)Melius,quã ego.[Vel)Correptio.[Optime oium) Multo melius,q oẽs alij qa es oium,doctiſſimus.[Studioſiſſime) Libentiſſime,prõptiſſimo aio. [Tuoꝝ).i.recordabor eoꝝ beneficioꝝ q cõtuliſti in me,meo triſtiſſimo tpe, cũ ex vrbe erectus itẽ in exiliũ. [Meritoꝝ)Officioꝝ,præſtitoꝝ.[Tpe tuoꝝ) infeliciſſimo,miſerrimo, cum ab his ẽt derelictus ſum, à quibus minime putaſſem.

Teme-re

Accedit

Cõple-ctar.

Conſuetudo.

Inſinuare.

Inſinuatio

QVÆRENTI quo aio ferret Tuli. cõem reip. calamitatem, his potiſſimum, quas ſcribit ad Figulum Nigidium literis facile cognoſci põt. Deplorat.n.miſerrima tempora,& libertatẽ omnino deperditam nullamq. de ea ſpem amplius ſupereſſe,inde Fig.nõ tam ſuam q reip. infelicitatem mœrẽntem conſolai,q gr̃am eſſet à Cæſ. initurus,& in bonis ſuis domi & in vrbe Roma victurus,hortaturque hoiem optimo ſu aiõ ad oia perferenda,& optimã in Cæſ. ſpem hñdam,q vt clementiſſimus alijs pepercat, parcet & Figulo q ſingulari virtute ornatus,& maximæ auctoritatis Pompeianas partes ſecutus,exilio vagabai inuitus, & in patriã,reſtitui cupiebat,ad qđ impetrandũ operam ſuã Cic.pollicetur.[Quærẽti)Eanuẽ ppemodũ ſniam in hac epiſt.cõplexus quã in illa ad Cur.epiſtolarum gña.Quo aiaduertendum in oi orõne deñcte ndarum reꝝ varietatem afferre,hmõi vero orationum initia a participijs habita, vt eſt illud, cogitanti mihi ſæpenumero, grauitatẽ quandam maiorẽ præ ſe ferunt, & longiorẽ oino futuram orationẽ oñdunt. Quærere vero ad illud referre qđ præſto nõ ẽſt. [Diu) Et tandiu longis tpis ſignationem oſtẽdunt,& ſolẽt Cic.in hmõi ſermone illa duo contingere. Sæpe & multum pro tandiu,& ſæpe,& multũ hoc mecum cogitaui, & recte qdem hæc duo coniunguntur.Quiſt.ſnia. Nam ſi vnum tantũmodo poſuit, diutinam cogitationẽ non ſatis oſtendit. [Certa) quod haberem aliqd certi de re mea,aut de ſtatu reip. aut certa deliberati pꝓſiti:vt,Interea medium Aeneas iam claſſe tenebat.Certus iter.[Vlitatum,)q.d.nullam ſcribendi materiam,ne vſitata quidem veniebat in mentem. [Vnam.n.partem).ſ.iocoſam,& familiarem. [Et conſuetudinem)qa ſolebã ſcribere læta & iucunda.[Tps)Conditio tpm,vt ſupra neque.n.ciuem eſſe puto,q his tpib.ridere poſſit.[Fortuna)Infelicitas,q̃ nobis & reip.accidit. [Quid tale).i.aliquid tale.ſ.iocoſum & familiare.[Aut oino cogitare)quia his temporibus cogitandũ eſt de fletu,non aũt de ioco & riſu.[Relinquebat)Reſtabat mihi.[Triſti)Mœſtũ.[Miſerum) Infelix.[Conſentaneum)Concurrens. [His tpib.)Ita malis & miſeris. [Id).ſ.genus triſte literaꝝ.[Deficiebat)Relinquebat me deerat mihi.[In quo) .ſ.in eo in quo. [Promiſſio auxilij) quã ſolemus facere iẽ, oĩb. triſtib. [Aut conſolatio doloris)quæ fit,vel adductis rationibus quibuſdã,vel auctoritate & ſnia doctõrũ virorũ. [Quod)Probatio primæ partis.[Nõ erat) Subaudi aliqd qđ polliceretur,pmitterem me facturũ pro te.[Ipſe enim)Ratio quare non eſſet quid pollicerer.[Pari) Et ſimili & æquali tuæ. [Abiectus) Proſtratus. [Suſtentabam) Turbat ſubleuabam. [Caſus meos) In fortuna mea. [Opibus) Auxilijs aliorum non meis qui nihil poteram. [Veniebat in mentem, quæri).i.ſæpius petabam eſſe quærẽdum. [Quòd ita viuerem) .i. q eſſem viuus in tantis malis,& miſerijs, [Quam gaudere, q viuerem) Et eſt ſenſus quamuis quiſque naliter gaudeat ſe eſſe viuum, tñ ſæpius putabam conquerendum, q tã miſere viuerem,q gaudẽdum q eſſem viuus, ſicut clauſi in carcere magis quærunt & dolent q ita viuant q gaudeant q viuant. [Inſignis) Singularis,notabilis,magna, & ad laudem & vituperiũ refertur. [Priuatim) Separatim,particulatim,in rebus meis ſolis quia fortuna percuſſit me in iactura publica,non aũt in priuata, qa nihil mihi ſoli accidit,ſed idem quod omnibus vt rep.oppreſſa libertate careremus. [Pepulit) Percuſſit. [Optarẽ) Expeterẽ. [Quod).ſ.optãdum à me. [Vltro).ſ.ſponte ſua,me non petente. [Nihilo minus)Non.[Conficior)Torqueor,conſumor. [Peccare) Idipſum q maneam in vita .i. peccare,q viuam. [Caueo n.) Ratio quare tædeat ipſum vitæ,& putet ſe peccare, q hoc tpe viuat,qa caret his amicis, ſine quibus putat vitam nullo pacto eſſe appetẽdum.[Mors eripuit)Nam multi in bellis ciuilibus interierant.[Diſtraxit)Diſſipauit,& ſeparauit me,ſicut te & Marcellum, & alios multos.[Fuga) Exilium. [Quorũ beneuolentiã).i.quorũ amorem mihi cõparaueram ex defenſione reip. cũ ẽt tu eſſes ſocius & adiutor eiuſdẽ defenſionis, & ita oſtendit fideliores eſſe talis amicos quibus amicis triſtiorẽ & magis ſolicitam eſſe vitam. [Quorundam)Antea cum oppreſſi furorem Catilinæ & eius coniurationem. [Verſorq.) Hic dicit non ſolũ eis amicis careo,verũ etiã,quod eſt mihi grauius & moleſtius,video quotidie eorũ bona diſſipari,& diripi. [Naufragijs) Calamitatibus,tractum ab eis qui in mari periclitantur. [Bonorũ) Fortunarũ,vt diuitiaꝝ eoꝝ.

PHIL.

Quærente

Dn. Ianus.

Inſignis.

Priuatim.

Nihilominus.

Conficior.

Naufragijs.

Dire-
ptio
Diripe-
re

[Direptionibus) Rapinis, nã diripere eſt diuerſe rapere, vnde vrbes dñr diripi, cũ in quaſdam vertunt Cic. in j. Off. De diripiendis aũt euertendisq. vrbibus &c. [Nec audio) Ab alijs. [Quod ipm) audire eorũ bona diſſipari. [Nihil eſt acerbius) Vt in epiſtola ad Torquatũ. Eqdem non q: Romæ ſumus miſerrimũ eſſe dico nõ ſolum, quod in oibus malis acerbius eſt videre q̃ audire, & eſt ſenſus noſtrorũ amicorũ infortunia audire miſerũ eſt & acerbum, ſed acerbius eſt, atque miſerius illa videre, & illi ſubuenire nõ poſſe. [Illud incendiũ) Quod Catilina parauerat patriæ, cũ in exercitũ in Etruriam exul confugiſſet. Lent. Cethego iuſſit cædes in vrbe & incendia parare, & ſe cũ exercitu ꝓpediẽ affuturũ ſignificauit, parauerunt igit, vt iuſſerat, futura nocte in xij. regionibus vrbem incẽdere. [Gratia) Amore & beneuolẽtia in nos P.R. [Auctoritate) nã multum poteramus in vrbe & cõſeruata rep. [Gloria) Quam ex oibus magiſtratibus reputauit maxime ex cõſulatu bello Catilinario, & eſt hic articulus. [Fioruimus) Tranſlatio, quæ multum ſplendoris affer in oratione, qñ parce & accommodate fit, floreo aũt ablatiuo coniungitur venuſtiſſime, vt clare fulgeo, ſplendeo, luceo. [Obtinemus) Habemus, inqt, gratiam Cæſ. q me amat antipophora eſt, & ſolutatio quædam. Nam dicere. Figulus potuiſſet a Cic. dictum eſſe paulo ſuperius nihil ſibi optandũ veniſſe in mentẽ, quod vltro ſibi Cæſ. nõ afferat, ergo non carere gratia, ad q: Cic. rñdet obtinemus &c. [Quàm mutatio) Tpum qñ plus apud me põt mutatio q̃ perturbatio ipm ad dolorem cõmouendam, q̃ beneuolentia. & gr̃a Cæſ. ad lætitiã dandã, quod quamuis habeam Cæſ. gr̃am, tñ ea contentus & lætus eſſe non poſſum, cũ videam me libertate priuatum. [Natura) Maximam hæc tria vim hñt in oibus, natura, voluntas, & conſuetudo de qbus in Catilinã Tull. ſic habet. Admiratos eſſem Catilina ab eo amentia diſceſſiſſes, ad quã te natura creauit, voluntas exercuit, fortuna ſeruauit. [Natus. n. ad agendũ ſemp aliqd dignũ viro) Sine arrogantia pro meritis ſuis id dicere poterat homo vere natus ad agendũ ſemp aliqd claro viro digniſſimum tã domi q̃ foris, tam in rep. q̃ in doctrina nã in rep. patriã ſeruauit. In doctrina præcipuum linguæ latinæ luoien fuit. Duo maxima munera adimpleuit ociũ literarũ. & negocium rerũ geſtarũ. Tria ꝑclara in eo viro fuere. Magnitudo ingenij, vigilãtia naturæ, & excellentia omnium bonarũ artiũ diſciplinæ, qbus ampliſſima negocia, & ocia literarũ obire potuit. [Natus) A natura inſtitutus, & eſt ratio quæ ſibi moleſtum ſit eſſe in vita. [Dignum viro) Vtile & honeſtum reip. [Rationem) Facultatem, & modum. [Obſcuris) Ignobilibus qua em fuiſſe legimus. C. Pomp. Lenã Pręſ̃em à Cic. defenſum, q poſtea in reſe cendi gr̃a Cic. occidit, & Sex. Roſcium Amerinum accuſatum de parricidio, dãnante L. Sylla, defenſum a Tullio nõ plores quam tres & viginti annos nato, vt ait Curn. Nepos, ſed vt placet Feneſtellæ, annos natus ſex & viginti hanc cauſam dixit. [Aut ẽt frontibus) Vt T. Antonio Miloni, q Clodium interfecit. [P. Nigidio, viri F. g.) Emphãſim habet nomen ꝓprium. [Abducere) Ducimus quo volumus, abducimur, quò nolimus. [Coner) Leuius eſt conari q̃ facere, aut niti. Raro. n. conari habet effectum, niti vero, & facere vt plurimum ſortiuntur effectum. [Flagitent) Flagitamus ardentius, poſtulamus remiſſius. Antea poſtulabant, inquit, Cic. nunc flagitant. [Sanctiſſimo) Contra illud, q: dixerat fontibus. [Maxima gr̃a) Ad illud q: dixerat obſcuris, erat. n. is P.R. grat ſimus. [Amiciſſimo) In hnc poſuit oronis q: erat ampliſſimum, debemus. n. oia amicis. ergo hoc ereptum eſt literarum genus, in quo proin ſſiu alicuius officij debebat eſſe, vt ſuperius dixit. [Moleſtijs) Erat. n. in magna moleſtia Figulus, q̃ Cæſ. timebat iratum & ex hoc Romam venire non audebat. ſecutus. n. fuerat Pomp. Vnde tali moleſtia eum maxime cariturum oſtendit, ſed alijs moleſtijs, quæ ſibi eum cæteris oibus cões erant, nũquam oino ſe cariturum affirmat, hoc aũt erat, q̃ libertas reip. omnino perierat nunq̃ amplius reditura, nec dñatio Cæſ. peritura. [Hoc tpe) Qui R. nõ es. [At ea) Plurimũ huius conſolationis partem in Nigidio poſitã oſtendit, q ſeipſum melius conſolari poſſit q̃ Cic. [Si in vllo vnq̃ fuit) Si quiſpiam vnq̃ potuit aliquem conſolari tu potes. Itaque concludit non eſſe partis ſuæ Nigidium conſolari, qñ ipſe Nigidius oẽs conſolandi rõnes melius teneat q̃ Cic. [Exqſita) Diligenter diſputata. [Parãt) i. conſolãdi. [Tu videbis) Qui hæc omnia ex tuo & S. oꝛcurum ſenſu diſputare, & in medium afferre potes forti viro dignum hr̃e cõplicẽtiam rerũ humanarũ, non extolli rebus ſecundis, & nõ opprimi aduerſis. [Grauitas) In exiſtimatione. [Altitudo) Ferendo res aduerſas. [Acta vita) Qui ſolitus es cum laude viuere, nunc vero tragi aduerſis turpiſſimum videretur. [Studia) Philoſophiæ. [Flagitent) Expoſcant, vñr. n. expoſcere, vt in illis aduerſis ita te nabeas, vt ex illis ſtudijs philoſophiæ, quæ ſecutus fuiſti, maximũ fructum te reportaſſe iudiceris.

Flore-

Duci
Abduci
Conari
Niti

flagitamus ardẽtius, poſtulamꝰ remiſſius. Antea poſtulabãt, inquit, Cic. nunc flagitant. Ego conſolationis genus, qđ Cic. põt afferre Nigid. & ei renunciat non poſſe cũ eſſe diutius in illis moleſtijs carẽdi patriæ, q a curabat, & attẽdebat, quæ Rom. apud Cęſ. de reſtitutione Nigidij tractabant. [Non d.) qm̃ cito te Cæſ. amplectet, & iſta te moleſtia liberauit. [In qbus nos) i. ꝑp amiſſam libertatẽ has tibi moleſtias non ſempiternas fore denuncio. [Qui plurimũ poteſt) Circumo. [Illis moleſtijs) Carendo patria. [Primum) Rõ eſt qua demonſtratur Nigidius non diutius eſſe patria cariturus, & eſſe in ijs moleſtijs. [Quo minus) Paſs. n. cum Cæſ. verſabatur, ex quo dieſ quãto minorem cũ Cæſ. conſuetudinem habeã, tanto ſum ad ꝑſcrutandum eius aium diligentior, maxima in re ductione tua. [Inueſtigandum) Tractum a veſtigijs ferarũ. quæ canes, & venatores ſectãtur, & quærunt. [Quo facilius) Confutatio obiectionis, quã Figulus facere potuiſſet, & ita dicere, ſi Cæſ. vt dicis ꝓpenſus eſt ad ſalutem meã, quare me nõ ſinit Rom. venire? Ad quod Cic. ita rñdet. Cæſ. nõ id facere ꝑp ipſum Fig. nam eius reditum cupit, ſed ꝑp alios Pompeianos, qbus eſt ipſe valde iratus, & repræhendere eos cupit, & ſi tã facilem vidiſſent Cæſ. in Figulũ fuiſſe ardẽtius reſtitutionẽ a Cæſ. petiuiſſent, quo dignitas, Cæſ. & repræhendẽdi poteſtas aliquantulũ minui videretur, & ex hoc tardiore ad reſtituendum Fig. dicit eſſe Cæſ. [Triſtius) Cum maiore indignatione, dicerẽt. n. q̃ Figulo cõceſſit Cęſ. cur non ẽt nobis cõcedendum putatꝰ [Ad liberandũ te moleſtia) tunc. n. moleſtia liberatus fuiſſet Fig. qñ in patriam fuit reſtitutus. [Accedit) Adiungitur eodẽ, quod te diutius eſſe in ijs moleſtijs nõ putem. [Vel potius) Correctio. [Sed neceſſe eſt poſſit) Quia hoc diutius durare nõ poterit, quaſi vates Cæſ. mortem ſignauit, quam ei poſtea Brutus, & Caſſius attulerunt. [Etiã illa, i eſp.) Vide quemadmodum creuit oẽo j. familiares ij. vulgus iij. tota remp. hoc idem velle demõſtrat, vt ei pareat Cæſ. & ſua cum manſuetudine cõplectatur. [Admodum) Valde Terent. Nuper notitia admodum eſt. [Inſinuabo) Per obliquas vias incedã, & me immittã in eius conſuetudinẽ. Vnde dr̃ inſinuatio. [Vias) Rõnes. Virg. Fata viam inueniẽt. Metaphoricos tñ ita dr̃ cum via ſit, per quã ambulamus, iter actio eundi. [Toto gñe) In iſta cauſa reſtitutionis tuæ. [Audeo) ne videar plura dicere, quẽ facerem. [Paratiſſima) Superãdo in beneficijs erga te oẽs alios. [Tibi) In auxilium tuũ. [Malim meum eſſe, qui tuum) Expreſſit apud græcos verbũ de amicis κοινὰ τῶν φίλων πάντα, hoc eſt amicorum oia cõia. [Parcius) Remiſſius, non multa pollicendo, & quare q a ſpero, & opinio te vſurũ rebus tuis, & q: alienis rebus non egebis. [Quòd) i. te vſurũ tuis potius, q̃ meis. [Animo maximo) Exhortatio ad oia fortiter ꝑferenda, & ſicut dicimus bono, magno, maximo aio ſis, ſic ẽt ꝑſenti aio ſis, pro forti aio. Terẽ. Fac hæc aio vt ꝑñte dicas. [Accepiſti) Ab alijs philoſophis audiuiſti. Fuit. n. is Nigid. apprime doctus, & eruditus. [Pepeꝛiſti) Tranſlatio eſt qđ aũt parturire. & parere diſſent, Liuius his verbis oſtendit, q̃ diu parturit animus vr̃, aliqñ parias. Horat. Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus. [Quæ omnia) Tam ab alijs accepta, q per te ipſum inuenta. [Sperabis optime) Spẽ optimã tu habebis. [Sed hæc) Sup. noſti. [Vel) i. ẽt, & eſt correctio. [Optime omnia) Melius, quam oẽs alij, cum oẽs doctrina ſuperas. [Studioſiſſime) Quàm libenti, & prompto aio. [Triſtiſſimo) qñ in exilium eiectus. [Memoriã cõſeruabo) Non immemor ero & tibi pro beneficijs in me tuis gr̃am accumulatiſſime referam.

Accedit

Admo-
dum
Inſinua
re
Inſinua
tio
Via
Iter

Parturi
re
Parere
Studioſiſ
ſime

QVÆRENTI) P. Fig. Nigidius viri doctrina ſingulari Põp. (cuius parte ſecutus erat) victo, exultabat, angebaturque cũ ſua, tum reip. calamitate, quocirca conſolatur eum Cic. pollicetur q. operam ſuam in ipſo reſtituendo. Ordo eſt. Nõ modo nulla res certa, ſed ne quidem. i. non ẽt aut nõ ſaltem vitatum genus lr̃atum, veniebat in mentem. i. occurrebat mihi, quærẽti. i. diſquirenti tãdiu, quid potiſſimum ſcriberem ad te. Etenim. i. quia, tempus eripuerat vnam partẽ, & cõſuetudinem earum literarum, quibus ſolebamus vti rebus ſecundis. i. cum eſſent ſecundæ, & fortuna. ſ. aduerſa ꝑfecerat, ne poſſem ſcribere, qd. i. aliqd tale. ſ. lætum & iucundum, aut oino cogitare. Quoddã genus literarum triſte & miſerum, & conſentaneum his tpibus relinquebat. ſ. mihi, ſed id quodq̃. deficiebat. i. relinquebat me in quo debebat eſſe, aut ꝓmiſſio auxilij alicuius, aut conſolatio doloris tui, nam non erat quod pollicerer. Enim. i. qa ipſe. i. ego, abiectus pari fortuna, qua tu, ſuſtentabam caſus meos. i. me inter multos caſus opibus. i. potentijs, & auxilijs aliorum, & veniebat mihi in mentem ſæpius quæri. i. vt quærat, q̃ viuerem ita. i. tã miſere, quàm gaudere, q̃ viuerem. Quanquam. n. nulla inſignis iniuria pepulit. i. perculit, me ipſum priuatum. i. peculiariter. Nec quidquam venit mihi tali tpe in mentem, optare. i. vt optem, quod Cæſar nõ detulerit. i. præſentauerit mihi vltro. i. ẽt prius, q̃ rogarem tñ ego nihilomi-

A S C.

nus rõficior.i.cõſumor,eis.i.riuſmodi curis,vt exiſtime me pec care,ipſum.i.pp idipſum,aut in eo ipſo,q maneam in vita. Etenim.i.quia,c reo cum .ſ. ita ſit,q multis familiariſſimis, quos, aut mors eripuit nobis, aut fuga diſtraxit.i.in diuerſa loca traxit tum ſup.multo ruidentius eſt,q carco omnibus amicis,quorum reſp.defenſa quondam per me,te ſurio,rõciliaeat nobis beneuolẽtiam,& verſor.i.aſſiduus ſum,in naufragijs eoꝝ, & direptionibus bonoꝝ, nec ſolum audio,q ipſum .ſ. audire,eſſet miſeꝝ,ſed etiam video,quo nihil eſt acerbius, fortunas eoꝝ diſſipari, qbus non ſolum adiutoribus nos extinximus illud incendium .ſ. quod à cõiuratis paratum erat. Et in qua vrbe nos floruimus,modo.i. paulò ante,gr̃a,auctoritate, gloria, in ea nunc quidem caremus oĩbus his.ſ.gr̃a auctoritate,gloria. Nos obtinemus ſummam humanitatem,ipſius Cæſ. q .ſ. caput totius rei eſt erga .i. aduerſum nos,ſed ea.ſ.humanitas Cæſ. non poteſt plus quàm .i. violentia,& mutatio oĩum reꝝ, atque tpm. Quibus verbis,innuit, perplexitatem,in qua qlibet tyrannus eſt q tametſi clemens per naturam ſit, tñ quia occupando remp. oẽs offendit, cogitur ſi viuere, vult ſuos in ſubiectione tenere,quod ſine auſteritate non poſſit, cum neſciat quales ſint ſuoꝝ in ſe animi. Ideo aũt Cæſ. laudat,vt Nigidio ſpẽ reditus faciat. Itaq; ego ſup.orbus.i. priuatus,oĩbus ijs rebus,qbus & natura, & volũtas, & conſuetudo aſſuefecerat me, cum.ſ.ita ſit q,vt quidem videor diſpliceo ceteris,tum multo magis eſt q diſpliceo mihi ipſi. Etenim.i.q2,ego natus.i.p naturam aptus ad agendum ſemper aliquid dignum viro,habeo nunc non modo nullam rõnem agendi,ſed ne qdem.i.non ſaltem,cogitandi,& q poteram antea opitulari.i.opem ferre, aut hominibus obſcuris.i.ignobilibus,aut quoꝝ innocentia in obſcuro erat, aut ẽt ſontibus.i.man.feſte nocẽtibus,vt Miloni,& Vatinio, nũc ne quidem.i.non ſaltem,poſſum polliceri.ſ.aliqd opis. P.Nigidio viro doctiſſimo, & ſanctiſſimo omnium, & quondam maxima gr̃a .i. q quondam maximam gr̃am habuerat,& recte .i. q indubitatum eſt,amiciſſimo mihi. Ergo hoc literarum genus.ſ.quo opẽ polliceamur eſt,ereptum. Reliquũ eſt.i.id ſolum reſtat,vt conſoler .i. te,& afferam rõnes,qbus conee abducere te à moleſtijs. At.i.ſed, ea qdem facultas conſolandi,vel te, vel alterius,eſt ſumma.i.maxima,in te,ſi fuit vnq̃ in vllo.ſ.homine. Itaq; ego non attingam eam partem .ſ. conſolatoriam,q̃ ,pficiſcitur .i. oritur ab rõne quidam exqſita.i.cogitata,ac ſingulari,& à doctrina,qa ea in te ſumma eſt,& ideo reliq̃ tibi ſup. eam totam. Tu videbis.i.conſiderabis per te ipſum qd ſit dignum hoie forti, & ſapienti .i. quid faciendum ſit decenter homini forti,& ſapienti in re aduerſa,& qd grauitas,qd altitudo animi,qd vita tua acta,qd ſtudia .ſ. tua,quid artes.ſ.tuæ,qbus floruiſti à pueritia,flagitent.i.acriter depoſcant a te. Ego quod poſſum intelligere, & ſentire.i. pcipere ſenſu,qa ſum Romæ,& qa curo, & attento.ſ.aium ad eam rem, affirmo tibi id,te non futurum diutius in iſtis moleſtijs.ſ.exilij, in qbus ex hoc tpe,& ſup.fore.i.futurum eſſe fortaſſe ſemper in ijs .ſ. moleſtijs,in qbus ẽt nunc ſumus,videntes.ſ.remp. ad vnum reuolutã. Ego videboe mihi pſpicere .i. clare videre,primum animũ ipſius .ſ. Cæſ. qui põt plurimum, propenſum.i.inclinatum ad ſalutem tuam. Ego nõ ſcribo hoc temere.i.incõſiderate,& ſine rõne qua quo.i.quanto,ego ſum minus familiaris .ſ. Cæſ.hoc.i.tanto, ſum curioſior ad inueſtigandum.i.ſcrutandum aium eius. Quo .i. vt, poſſit ridere triſtius ſup. ijs qbus eſt iratior.i.dare riſum triſtius hoc.i.ideo,eſt adhuc tardior ad liberandũ te moleſtia, q.d.rontẽtus fuerit te petentẽ veniam triſti riſo aſtrinxiſſe, daturus mox veniam. Vero.i.ſed familiares eius,& qdem.i.certe ij,qui ſunt iucũdiſſimi illi,&.i. ſimul loquunt, &.i. ſimul ſentiunt mirabiliter de te. Voluntas vulgi, vel potius conſenſus oium accedit .i. additur, eodẽ.i.ad confirmationem eiuſdem rei. Etiã illa.ſ.reſp.quæ nunc qdem põt minimum, ſed neceſſe eſt.ſ.ſup.vt poſſit.ſ.plurimum, quaſcunque vires habebit,ab iſipſis,qbus tenetur .ſ. Cæſarianis, impetrarit,crede mihi propediem.i. ſtatim,aut intra paucos dies de te.ſ.reſtituendo p̃riæ. Igitur ego redeo ad id,vt pollicear ẽt tibi aliqd,quod omiſeram primo, qa dixerat ſe nihil polliceri poſſe. Nam,&.i.ſimul complectar familiariſſimo eius ſ.Cæſ.q.ſ.familiariſſimi eius diligunt me ad modum .i.valde,& ſunt multum mecum, & .i. ſimul, inſinuabo .i. ingeram me in conſuetudinem ipſius .ſ. Cæſ. q .ſ. conſuetudinem eius, pudor meus clauſit mihi adhuc,& certe perſequar oẽs vias.i.omnia media, qbus putabo poſſe peruenire ad id,quod volumus. Ego faciam plura in hoc toto gñr.ſ.ambiendi pro te,quàm audeo ſcribere. Cetera.ſ.auxilia, quæ ego ſcio certo eſſe prompta .i. parata tibi a multis, ſunt paratiſſima à me. Nihil eſt in re mea familiari,quod ego malim eſſe meum,quàm tuum. Ego ſcribo parcius.i.magis ſobrie, & de hac re,& de toto gñe.ſ.ſubueniendi,per rem ſuam amico. q malo .i. magis volo te ſperare te vſurum eſſe tuis.ſ.rebus id,quod in quam rem,ipſe .i. ego confido,illud.ſ.quod nunc dicã,eſt extremum vt hortr & obſecrem te,vt ſis animo maximo,nec meminers ſolum ea,q̃ accepiſti .i. didiciſti ab alijs magnis viris, ſed ẽt illa,quæ ipſe .i. tu peperiſti .i. excogitaſti, & inueniſti ingenio,& ſtudio.ſ.proprio,quæ.ſ.a te parata,ſi colliges.i.ad animum reduces tuum, & .i. ſimul ſperabis omnia optime,& feres .i. patieris, aut portabis ſapienter accidentia qualiacunque erunt. Sed tu ſup. diceres hæc melius.ſ.quam ego,vel optime omnium. Ego curabo ſtudioſiſſime,& diligentiſſime omnia, quæ intelligam pertinere ad te,& conſeruabo .ſ. apud me, memoriam tuorum meritorum erga me, tempore meo triſtiſſimo .i. quo exulabam.

CERTA res nulla) Scripſimus, vlla, vt in antiquioribus libris legitur. locutionem eſſe vſitatam intelliget, qui viderit ea, quæ diximus in illam epiſtolæ penultimæ libri primi, locum, Non modum præmijs [Vt te hortr,& obſecrem) Nihil muto. ſic enim in viij. vetuſtiſſimis exemplaribus ſcriptum eſſe video. aliorum tamen lectionem non improbo, etſi eam in libris manuſcriptis eſſe quidem non dum inueni. PAVL. MAN.

ARGVMENTVM.

Hic Plancus is eſt ad quem lib. x. multa extant Ciceronis epiſtolæ, ſed ſcriptæ poſt cædem Cæſaris: hæ autem duæ ſcriptæ ſunt feruentibus bellis. Reſpondet itaque Planco, qui gratulatus fuerat, quod Cic. dignitatem ſuam retineat apud Cæſarem: quod hic oſtendit non ita eſſe. Et quia optauerat feliciter euenire, quod egerat Cic. dicit, ſed id quoque conſidere pol licetur demum Planco ſe, & operam ſuam omnem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratulatur Ciceroni Plancus fuerat, quod dignitatem priſtinam apud Cæſarem retineat: quod certis de cauſis negat Cicero, ſed alteram gratulationem iuſtam habet: poſtremo officium ſuum Planco commendat.

M. CICERO s. d. CN. PLANCIO. 14

BInas à te accepi literas, Corcyræ datas: quarum alteris mihi gratulabare, quòd audiſſes me meã priſtinam dignitatem obtinere: alteris dicebas, te velle, quæ egiſſem, bene, ac feliciter euenire. Ego autem, ſi dignitas bene de rep. ſentire, & bonis viris probare, quod ſentias; obtineo dignitatem meam. ſin autem in eo dignitas eſt, quod ſentias, aut re efficere ſi poſſis, aut denique libera oratione defendere: ne veſtigium quidem viſum eſt reliquum nobis dignitatis: agiturq́ præclare ſi noſmetipſos regere poſſumus; vt ea, quæ partim iam adſunt, partim impendent, moderate feramus: quod eſt difficile in eiuſmodi bello, cuius exitus eſt altera parte cædem oſtentat, ex altera ſeruitutem. quo in periculo non nihil me conſolatur, cũ recordor, hæc me tum vidiſſe, cum ſecundas etiam res noſtras, non modo aduerſas, pertimeſcebam; videbamq́, quanto periculo de iure publico: diſceptaretur armis quibus ſi ij viciſſent, ad quos ego, pacis ſpe, non belli cupiditate adductus, acceſſeram; intelligebam tñ, & iratorum hominum, & cupidorum & inſolentium q̃ crudelis eſſet futura victoria: ſin aũt victi eſſent; quantus interitus eſſet futurus ciuium partim ampliſſimorum, partim etiam optimorum: qui me, hæc prædicentem, atque optime conſulentem ſaluti ſuæ, malebant nimiũ timidum, quam ſatis prudentem, exiſtimari. Quòd autem mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita velle, certo ſcio: ſed ego tam miſero tempore nihil noui conſilij cepiſſem, niſi in reditu meo nihilo meliores res domeſticas, quàm remp. offendiſſem. quibus enim pro meis immortalibus beneficijs cariſſima mea ſalus, & meæ fortunæ eſſe debebant; cum pp eorum ſcelus nihil mihi intra meos parietes tutũ, nihil inſidijs vacuũ

videre; nouarum me neceſſitudinũ fidelitate contra veterum perfidiam muniendum putaui. ſed de noſtris rebus ſatis, vel ẽt nimiũ multa. De tuis velim vt eo ſis aio, quo debes eſſe, id eſt, vt ne qd tibi præcipue timendum putes. ſi.n. ſtatus erit aliquis ciuitatis; quicunque erit, te omnium periculorum video expertem fore. nã alteros tibi placatos eſſe intelligo, alteros nunq̃ iratos fuiſſe. De mea aũt in te voluntate ſic velim iudices, me quibuſcunque rebus opus eſſe intelligam, quanquã videam quis ſim hoc tpe & quid poſſim, opera tñ & conſilio, ſtudio quidem certe, rei, famæ, ſaluti tuæ pſto futurum. Tu velim, & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quam diligentiſſime certiorem. Vale.

HVB. BInas) Cn. Planc. ad quẽ nunc ſcribit Cic. idem eſt ad quem multæ Cic. epiſt. lib. ix. ſcriptæ ſunt, ſed illas poſt mortem Cæſ. has duas feruentibus bellis ciuilibus ſcriptas conſtãt, ideo diuerſis voluminibus poſitæ ſunt, nunc autem Cic. reſpõdet Planco, qui ei gratulatus fuerat, ꝙ intellexerat eum retinere dignitatem ſuam apud Cæſ. quod quidem oſtendit non ita eſſe multis rationibus. Deinde, quia optauerat Planc. Cic. feliciter euenire, quod egiſſet. Reſpondet Cic. ſe conſidere ita eſſe, vt dicit, oſtẽditque cauſam quare id egerit, quod quid, & quare fuerit dicam loco ſuo in epiſt. Poſtremo pollicetur ipſi Planco, quidquid opera
Binę lrę conſilio, & ſtudio per eum fieri poſſit. [Binas literas) Eleganter dixit, & proprie, nam duas literas nõ dicimus, nec binas epiſt. ſicut Cic. ad filium ſcribens oſtendit, auct. Ser. nam binas iungitur cum iis, quæ tantum plurali numero declinantur. Qui tamen dixit, & binos pedes & quinas ſyllabas, lib. ix. [Alteris) Non autem altera. nam ſi totum pluralis eſt numeri tantum, partes quoque pluralis numeri eſſe debent, vt hic. Si vero totum, licet plurali numero ſit ſingularem habeat, tunc partes ſingulares eſſe debent,
Corcyra vt delector duobus poëtis altero græco, altero latino. [Corcyræ) Quæ inſula eſt vicina Adriatico mari, non nũquam Phæacia appellata Alcinio regis patria, de qua lib. .ij. plura diximus.
Priſtina [Priſtinam) Priorem ſolitam. [Alter). ſ. literis. [Velle) Optare. [Euenire) Succedere. [Bene feliciter) Erant verba, quibus vtebantur antiqui cõfectis matrimonijs. Iuuen. dictum feliciter. [Quod egiſſem) Fecerim. ſ. de matrimonio nouo, ita .n. puto intelligi. Nam, vt ait Plut. in vita Cic. cum præeſſet Ciliciæ, & illa mala fortuna, quæ in remp. ſæuierat, non minori impetu domum Cic. inuaſerat, ſiqdem & Q. F. & Q. Cic. fratris filius, inimico animo
Terẽtia in ipſum Cic. facti ſunt, nec Terentia vxor in fide permanſit, quę ꝓter cetera flagitia patrimonium Cic. parũ diligenter parumq. fideliter adminiſtratũ ſumptibus iacturisq. exinaniuit, peruerſę denique oia facere, moliriq. videbatur, qbus tãdem rebus reuerſus Cic. Romam coactus eſt ſummorũ virorũ exemplo, eã dimittere. Super hæc oia grãde æs alienum ſub vſuris ſumptum in dies oia deuorabat. & accedebat reſtitutio dotis Terentię facienda, qbus cum aliter ſatisfieri non poſſet, eadem ex amicorũ ſententia Publiam, cui ampla hæreditas erat, vxorẽ accepit, de qua nunc intelligit. [Ego aũt) Rñdet primæ epiſt. de gratulatione dignitatis, arguens illam non appellandã dignitatem, dat.n. quandam diffinitionem dignitatis, quæ ſi eſſet vera, ſecundum eam dicit ſe obtinere dignitatem ſuam, ſed cum non ſit vera, innuit ſe non obtinere. [Bene ſentire) Bene ſuſpicari, animum bene diſpoſitum hr̃e pro rep. [Et ꝓbare) Probabile facere, & oſtendere bonis viris. [Quod ſentias,) Sententiam tuam, Eſt aũt ſecunda perſona eleganter poſita ꝓ prima, & tertia ſecundum locos & ſenſus, ſi in bene ſentiendo de rep. & ꝓbando bonis viris bonam ſententiam de rep. conſiſtit dignitas, poſſum dicere me obtinere dignitatem meam. [Sin) Ponit alterã, & veram diffõnem dignitatis, ſecundum quã dicit ſe nullã obtinere dignitatem, nam cũ dignitas ſit, non ſentire bene de rep. ſimpliciter, ſed efficere, & defendere libere id qđ ſentias & id facere Cic. nõ poſſit, ſequitur ꝙ nullam oino retineat dignitatem. [Re) Effectu. [Libere) Sine reſpectu, & timore alicuius. [Ne veſtigium quidem reliquũ eſt) .i. non modo dignitas nulla relicta eſt nobis, ſed ne veſtigium qdem aliquod, quod minus eſt. [Veſti-
Veſtigiũ gium) Signum, apparentia, nã veſtigia proprie dñr ſigna pedum.
Reliquũ [Reliquum eſt) .i. reſtat, relinquitur nobis ꝙ dignitatem penitus amiſſimus, quia non licet efficere & defendere libere, quod ſentimus, in quo conſiſtit ipſa dignitas. [Agitur ꝓclare) ſ. nobiſcum .i.
Impendens. bene nobis ſuccedit. [Noſmetipſos) Et non alios neque remp. [Adſunt) Præſentia ſunt. ſ. mala. [Impendent) .i. imminent fortuna ſunt, ſed impendent & imminent tñ mala. Fortuna autẽ dicimus, & bona, & mala. [Moderate) Sine ꝑturbatione animi. [Qđ) Ferre moderate hæc mala. [Eiuſmodi) Ciuili tã nefario, & miſero. [Cuius) Belli. [Exitus) Finis. [Ex altera cædem) Ex Pompeiana occiſione multorũ oſtendit. [Ex altera) Cæſariana, qa ſi vicerit Cæſ. actũ erit de libertate Romana. [Periculo) Diſcrimine cædis. & ſeruitutis. [Non nihil) Multum. [Pertimeſceres ſe) .i. cum timebam ẽt victoriam Põp. [Non modo) Non tñ. [De iure publico) .i. vter impetraret, vter meliorem hr̃et cauſam, vt ſupra ad S. Sulp. poſtq̃ de iure publ. diſceptari cœptũ eſt &c. [Quanto periculo) q̃ magna, qa non agebatur ſolum Cæſ. & Pomp. & eorũ, qui eos ſequebant, ſed P. R. & totius orbis terrarũ. [Si viciſſent hi) .i. Pomp. quos ſecutus eram cupiditati pacis, non belli. [Iratorũ) Pompeianorũ, q erant irati Cæſarianis. [Cupidorũ) Qui cuperent res nouas [Inſolentium) Superborũ, & qui vellent ſe eſſe primos, & antecellere oẽs. [Victi) Pompeiani à Cæſarianis. [Quantus in te) Quanta cædes ſubaudi intelligebam, nam ſupra dixit, cuius exitus, ex altera parte cædem oſtentat, ex altera ſeruitutem. [Ampliſſimorũ) Qui eſſent ornati dignitate, q eſſent princeps in vrbe noſtra quos videbant oẽs crudeliter interituros. [Qui) Viri ampliſſimi, & optimi. [Prædicentẽ) Vaticinantẽ. [Hoc) Eos eſſe crudeliter interituros. [Conſulentẽ ſaluti ſuæ) Quia hortabat, vt pax cõponeretur inter Cæſ. & Pomp. [Malebant) Potius volebant. [Timidum q prudentem) Exiſtimabant. n. me magis hoc dicere, quia timerem, quam qa præuidentẽ, & cognoſcerem ita futurũ, nec voluerunt mihi credere. [Quod aũt) Secundæ epiſtolæ rñdet de gratulatione affinitatis, & nouæ neceſſitudinis. [Quod egerim) Vt ſupra diximus, intelligit matrimonium Publiæ. [Te ita velle) Te ita cupere, vt ſcribis. ſ. mihi bene feliciterq. eueniat. [Sed ego) Oſtendit ſe neceſſitate, non voluntate hoc feciſſe. [Nihil noui conſilij) Nouũ nullum conſilium [Offendiſſem) .nueniſſem. [In reditu meo) Ex Cil. ſupradiximus nã remp. & rem familiarẽ ſuũ perturbatã, & imminutã inuenit. [Quibus) Notat Q. F. & eius filium, & vxorẽ Terentiam, quos oẽs perfide ſe geſſiſſe erga Cic. oſtendimus, auctoritate Plut. [Immortalibus beneficijs) .i. maximis & dignis æterna memoria. [Propter eorũ ſcelus) Nam Q. F. eum deſeruit, & orõnem ꝯtra ipſum ſcripſit, quã apud Cæſ. recitaret & Q. F. filius de nece Cic. cogitauit. Terent. abſente marito impudice vixit, eiusq. patrimonium diſſipauit. [Intra parietes) Intra domum meam, nã parietes tñ priuati ſunt, muri vero & publici priuati. [Nouarũ neceſſitudinum) Nouarũ ꝓpinquitatum, & amicitiarũ, qa erant derelictus à veteribus neceſſarijs. [Muniendũ) Corroborandũ. [Perfidiam) Improbitatem. [Satis) Subaudi diximus. [Vel ẽt) Correctio. [Nimium multa) Qui dolet ſe habuiſſe cauſſam dicendi hæc de ſuis. [De tuis) Rebus. [Id eſt) Declarat quo aio eſſe debeat. [Præcipue) Scorſum ab alijs quod ab alijs ẽt timendũ nõ ſit. [Quicunque) Qualiſcunq; vel bonus, vel malus, vel ſub Cæſ. vel ſub Pomp [Expertem) Immunem, ſine parte. [Nam) Rõ quare videat Plan. forte expertã omnium periculorũ. [Alteros placatos) Cæſ. factos tibi amicos qui erant tibi irati, quia eos non ſequebaris. [Alteros nunquam ita) Pompeianos nunquam tibi fuiſſe inimicos, cum nec tu quidem ei inimicus fueris. [De mea) Pollicetur nunc operam ſuam Plãco eſt aũt ordo .i. velim ſic iudices de mea voluntate in te me futurũ præſto rei famæ, ſaluti tuæ, opera, ꝯſilio, ſtudio; quibuſcunq; rebus intelligam eſſe opus, quanq̃ videam, quis ſim hoc tpe & quid poſſim. [Quanquam videam) qs ſim .i. quanquam intelligam me non eſſe magnæ auctoritatis. [Et qd poteſ) Quia valde parũ poſſum. [Opera) Labore, agendo pro te. [Conſilio) Conſulendo tibi, & tuis. Certe ſtudio ſaltem voluntate prompta. [Futurũ præſto) Futurum promptum, & paratum.

BINAS &c.) Scribitur ad Cn. Plancum, ad quem lib. x. complures ſcribuntur poſt cædem Cæſ. hęc aũt ſcripta eſt ſeruentibus bellis ciuilibus. Reſpondet aũt Planco, qui gratulatus fuerat Cic. ꝙ dignitatem ſuam retineret apud Cæſ. ꝙ Cic. Oſtendit aliter eſſe. Et quia optauerat feliciter euenire, quod Cic. egerat, dicit ſe id quoque conſidere, pollicens demum Planco & ſe operam ſuã oẽm. Ordo eſt. Ego accepi. ſ. à te binas literas .i. duas epiſtolas, data Corcyræ .i. in ea inſula, quæ eſt vicina Adriatico mari, quia tamen in genitiuo poſuit, putem eſſe nomen vrbis in ea inſula, quarum .ſ. literarum alteris, tu gratulabere mihi ꝙ audiſſes me obtinere priſtinam dignitatem meam. ſ. apud Cæſ. alteris dicebas te velle ea, quæ egiſſem euenire bene & feliciter. Ego autem ſi dignitas eſt bene ſentire de rep. & probare, quod ſentias bonis viris .i. ſententia bonorum virorum, obtineo dignitatem meam. Sin aũt .i. ſed ſi, dignitas eſt in eo, videlicet, aut poſſe efficere te quod ſentias, aut denique defendere, ꝙ ſentias voce libera, ne quidem .i. non ſaltem, vllum veſtigium dignitatis eſt reliquum nobis, agi- ASC.

tur.ſ.nobiſcum prærlare,ſi poſſumus regere noſmetipſos,vt ſeramus moderate ea,quæ partim adſunt,& partim impendent,iam minent, quod eſt difficile in eiuſmodi bello cuius exitus oſtentat ex altera parte.ſ.Pompeiana, cædem.i.occiſionem omnium rorum,qui contra remp.cum Cæſ.ſteterint,& ſup. oſtentat ſeruitutem,ex altera ſup. parte,videlicet Cæſ. qui ſi victor eſſet in ſeruitutem redacturus videbatur.Ergo dices,Cic.ſentit Pomp.rrudeliorem fore ipſo Cæſ.rertum eſt,quòd ſuperbior fuerit,quia noluit parem pati in rep. & Cæſ. parem quidem, ſed non ſuperiorem ſerre poterat, & ſorte benignior etiam erat Cæſ. per naturam,ſed cauſæ diuerſitas hanc opinionem de exitu belli.Si enim Pomp. viciſſet,ſrnatus decreto omnes Cæſ. hoſtes iudicaui ſuiſſent,ſi Cæſ.cum ſolus regnaret,facile qbus impetraret, pepercisſet. In quo prriculo non nihil .i. in aliquo conſolatur me,cum recordor me vidiſſe,& cognouiſſe hæc .ſ. mala, tum .i. tunr,cum .i.quando, ego pertimeſcebam etiam res noſtras ſecundas.i.pro ſperas, non modo.i.nedum aduerſus,& videbam quanto periculo diſrepiaretur armis de iure publico .i. ad remp. pertinente, quibus.ſ.armis, filij .i. Pompeiani viriſſent ad quos rgo acceſſeram adductus ſpe pacis.i.vt traherem Pomp. ad concordiam,nó cupiditate belli,tamen.i.nihilominus,intelligebam, qui.i.quantum crudelis eſſet futura victoria, hominum iratorum .ſ. ob illa tam iniuriam,& cupidorum .ſ. rerum . honorum, aut vindictæ,& inſolentium.i.ſuperbe agentium. Sin autem .i. ſed ſi,victi eſſent .ſ. Pompeiani, intelligebam,quantus interitus eſſet futurus, partim ciuium ampliſſimorum, partim etiam optimorum, qui malebant me prædicentem hæc, atque conſulentem optime ſaluti ſuæ, vt videlicet potentiæ Cæſ. redant,exiſtimari .i iudicari, aut exiſtimare .i. iudicare,nimium timidum,quàm ſatis prudentem. Quod autem gratularis mihi de eo, quod egerim .ſ. de nuptijs cum noua vxore,ſrio certo.i.pro creto,te velle ita. Sed ego nihil noui ronſilij cœpiſſem, tam miſero tempore .ſ. bellorum ciuilium niſi offrndiſſem in reditu meo.ſ.è Cil. prouincia, res domeſticas, quas vxor diſſipaoerat nihilo .i. nullo meliores, quam remp.Enim .i. quia ſup.non videlicet. Q. F. qui in Cic. orationem ſrtipſerat,quam Cæſ.recitaret,& Q. F.filius qui de nece Cicer. patrui ſui rogitarat, & Terentia, quæ impudice vixerat, & patrimonium diſſiparat, vnde eam repudiauit quam Saluſtius Cic. inimicus factus vt ex ea eius ſecreta ſciret, quæ criminaretur duxit,quibus mea ſalus,& meæ fortunæ debebant eſſe cariſſimæ pro immortalibus beneficijs meis, cum viderem nihil mihi tutum intra parietes meos .i. in propria domo, & nihil vacuum inſidijs, propter ſcelus eorum quia Cato nullam cenſuit adulterum,quæ non eadem ſi poſſet,venefica eſſet. Putaui me muniendum fidelitate nouarum neceſſitudinum .i. affinitatem cum noua vxore,contra perfidiam veterum.ſ.necrſſitudinum. Sed ſatis ſup. ſcripſimus de rebus noſtris, vel etiam nimiom multa, vt de tuis .i. vt ſcribam de tuis,ego velim, ſis eo animo, quo debes eſſe .i. vt oequid .i. aliquid, non putes aliquid timendum tibi præcipue .i. ſingulariter, aut præ ceteris, ſi enim aliquis ſtatus ciuitatis .ſ. Rom. erit ſiue ſub Pomp. ſiue ſub Cæſ. ego video te fore.i.futurum, expertem .i. immunem omnium periculorum. Nam intelligo alteros.ſ.Cæſ. eſſe iam placatos tibi.i.remiſiſſe iram in te ſuam,alteros .ſ. Pompeianos, nunquam fuiſſe iratos .ſ. tibi. Autem.i.ſed,ego velim iudires,ſic de mea voluntate in te quanquam videam, qui .i. qualis ſim, alij legunt quis ſim, ſed honeſtius ad euitandum ſibilum deponitur s, vt in Bucol. Sed tamen iſte deus, qui ſit da Tityre nobis. Et, Deſpectus tibi ſum, nec qui ſim,quæri Alexi. Hoc tempore .ſ. tam periculoſo, & mihi aduerſo, & quid poſſim, q. d. video quòd minimum, tamen quibuſcunque rebus intelligam opus eſſe, ſup. tibi, oprra, & conſilio, rerte quidem ſtudio .i. indubitanter ſtudio, ſi parum opera, aut conſilio poſſet ſuturum præſto .i. paratum, & auxiliarem rei ſamæ, ſup. & ſaluti tuæ. Tu velim, ſup. vt facias me certiorem, quam diligentiſſime,& quid ages .ſ. modo, & quid potes te acturum.ſ.deinceps. Admonui ſupra ex Laurentio Valla in oratione ſoluta, raro, aut nunquam dici facio te certum, ſed certiorem.

ARGVMENTVM.

Scripſerat Plancus quanto amore Ciceronem proſequeretur,quod quia proſpectum habuerat,dicit maluiſſe ſcripſiſſet, quanto animo ferret calamitatem publicam, monens, vt nihil ſibi præcipue timeat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Monet Plancum, vt pub'icas calamitates, quemadmodum ceteri, fortiter ferat.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO. 15

ACcepi perbreues tuas literas: quibus id, quod ſcire cupiebam,cognoſcere non potui; cognoui autem id, quod mihi dubium non fuit. nam, quàm fortiter ferres communes miſerias,nõ intellexi: quàm me amares, facile perſpexi. ſed hoc ſcieram: illud ſi ſciſſem,ad id meas literas accommodaſſem. ſed tamẽ, etſi antea ſcripſi,quæ exiſtimaui ſcribi oportere: tamẽ hoc tempore breuiter commonendum putaui,ne quo periculo te proprio exiſtimares eſſe.in magno omnes, ſed tamen in communi ſumus. quare non debes aut propriam fortunam, & præcipuam poſtulare, aut communem recuſare. quapropter eo animo ſimus inter nos, quo ſemper fuimus. quod de te ſperare, de me præſtare poſſum. Vale.

HVBERTINVS.

ACcepi) Scripſerat Planc. ad Cicer. quanto amore cum complecteretur. Quod Cic. dicit ſibi cognitum eſſe, ſcripſiſſet, quam forti, & conſtanti animo ferret calamitates publicas quoniam ſi de eo ſcripſiſſet, accommodaſſet Cic. literas ſuas ad eam materiam breuiter tamen eum monet, id quod in ſuperiori epiſt. monuit. nihil eſſe, quod ſibi præcipue timendum putet, nec exiſtimet ſe eſſe in aliquo periculo, in quo alii non ſint. [Perbreues) Valde breues. Quod non fuit mihi dubium) De quo non dubitabam. [Nam, quam fortiter) Hoc eſt, quod maxime cupiebat intelligere.[Communes miſerias)Calamitates reip. [Quàm me amares) Quantum me diligeres quanto amore me complectereris.[Facile)Aperte,quia id ad me ſcripſiſti. [Sed hoc ſcieram) Quia me amares. [Illud) Qoàm fortiter ferres communes miſerias.[Ad id) Eam materiam. [Accommodaſſem)Adaptaſſem.i.reſcripſiſſem tibi ad id.[Oportere)ſcribi) Debere ſcribi à me. [Antea) Superiori epiſtola, & fortaſſe aliis, quæ non ſunt in hoc volumine. [Breuiter) Paucis verbis. [Proprio) Tuo ſolo,in quo alij non ſint. [In communi) Quod ad omnes pertinet,cuius nullus erit expers. [Propriam) Tuam, quæ nemini alij contingat. [Præcipuam) Specialem, quæ non multis eueniat.[Poſtulare) Expoſcere,aut recuſare communem, aut eam nolle accipere,quæ omnibus euenire.[Eo animo) Amico, & conſtanti. [Sperare de te) Bene, & proprie dixit. Nam de alijs poſſumus ſperare,de nobis polliceri,ideo dixit.[De me præſtare) .i. re, & effectu oſtendere, & efficere.

ASCENSIVS.

ACCEPI &c.) Argumentum perſpicuum eſt. Ordo autem eſt. Ego accepi literas tuas perbreues,id eſt valde breues, quibus non potui cognoſcere id, quòd cupiebam ſcire, cognoui autem id,quod non fuit mihi dubium.Nam non intellexi,quam .i. quantum fortiter ferres miſerias communes, perſpexi facile, quàm .i. quantum amares me, ſed ſcieram hoc .ſ. poſterius dictum,ſi ſciſſem illud.i.prius dictum,videlicet,quàm fortiter ferres communes miſeria, accommodaſſem literas meas id. Sed tamen.i.nihilominus,& ſi .i. quanquam,ſcripſi antea,quæ exiſtimaui oportere ſcribi, tamen putaui te commonendum breuiter hoc tempore, ne exiſtimares te eſſe in quo .i. aliquo periculo proprio, nos ſumus omnes in magno.ſ.periculo,ſed tamen communi. Quare non debes poſtulare, aut fortunam propriam, aut præcipuam .i. præeminentem, aut recuſare .i. renuere communem .ſ. fortunam. Quapropter ſimus inter nos eo animo, hoc eſt beneuolo, quo fuimus ſemper, quod .ſ. ita fore, ego poſſum de te ſperare, & præſtare .i. exhibere, & efficere de me.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD METELLVM, ET ALIOS, LIBER QVINTVS.

ARGVMENTVM.

EPISTOLA hæc prima acerbe quidem eſt in Ciceronem ſcripta: ſed ideo propoſita, vt ſequentibus, quibus ſe purgabit Cicero argumentum aperiat: Scribitur à Metello agente imperatorem in Hiſpaniis, quo audierat fratrem ſuum Lucium, Metellum ob dictum, id eſt verbum vnum à Cicerone oppugnari.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Expoſtulatio Metelli cur præter reconciliationem, fratrē illius accuſaret.

Q. METELLVS Q. F. CELER PRO COS. S. D. M. CICERONI. 1

SI vales, bene eſt. Exiſtimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neque me abſentem ludibrio læſum iri nec Metellum fratrem, ob dictum, capite, ac fortunis p te oppugnatum iri. quē ſi parum pudor ipſius defendebat; vel familiæ debebat noſtræ dignitas, vel meum ſtudiū erga vos, remque pub. ſatis ſubleuare. nunc video illum circunuentum, me deſertum à quibus minime cōueniebat. itaque in luctu, & ſqualore ſum, qui prouincia, qui exercitui præſum, qui bellum gero. quæ qm̄ nec rōne, nec maiorum noſtrorum clementia adminiſtratis, nō erit mirandum, ſi vos pœnitebit. te tā mobili in me, meosq́. eſſe aio, non ſperabā. me interea nec domeſtic⁹ dolor, nec cuiusq̄ iniuria à rep. abducet. Vale.

HVBERTINVS.

Metell⁹ pius

SI vales) Metellorū̄ familia virorum virtute, & titulis illuſtris fuit, inter quos præcipuè memorantur, Metellus à deuicta Macedonia Macedonicus cognominatus, & Numidicus qui de Iugurtha Numidiæ rege triumphauit. Huius filius quia patrem lacrymis, & aſſiduis precibus ab exilio reuocauit, prius cognominatus eſt. Fuit & Q. Metellus Creticus, & L. Metellus, & hic Q. Metellus Celer Lucij frater Babearicus cognominatus. Hic Celer, cum vlteriorem Hiſpaniam p̄cor obtineret, intellexit fratrem ſuum L. Metellum à Cic. capite, & fortunis oppugnari. Itaque hac epiſt. minatur Cic. vt eum deterreat ad oppugnatione fratris, quamuis re vera Cic. non tam eum oppugnaret, quàm ei repugnaret, qui Cic. ſequebatur, & capite mulctādum dicebat, quia ciues Rom. in coniuratione deprehenſos in dicta cauſa necaſſe, vt in ſequenti epiſt. plenius videbimus. [Si vales) Ex antiqua conſuetudine hoc principium epiſtolis præponebatur, deſueuit aūt multum Cic. tempore, non tñ omnino. [Mutuo animo) Meo in te, & tuo in me, de hac dictione mutuus diximus plenius in j. lib. [Reconciliata) Renouata inſtaurata, conciliamus. n. nouos, reconciliamus veteres. [Me abſentem) Quia abſentes, lædere mal gni eſt hominis. [Læſum iri) Lædendum eſſe eſt futurum infinitiui paſſiui. [Ludibrio) Deriſione contemptu. [Oppugnatum iri) Oppugnandum eſſe. [Capite) Iudicio capitali. i. periculo capitis. [Et for.) diuitijs, hoc eſt vbi. agereetur de capite & diuitijs eius. [Ob dictum) Propter verbum, quod contra ſe dixiſſet. [Quem fratrem) Meum, pudor, verecundia, quam fortaſſe non ſeruauit in te. [Parum defendebat) .i. ſi non videbatur habendus reſpectus eius pudoris, debebatis tñ hēre reſpectum familiæ nīæ, & mei, qui de vobis, & de rep. ſum optime meritus. [Subleuare) Iuuare. [Circunuentum iuſ.) Et periculis inuolutum, tractū à venatoribus, qui feras laqueis, retibus, & canibus circūuenire ſolent. [Minime conueniebat) .i. dicebat. ſ. me eſſe deſertum. [Itaque) Quia video fratrem circūuentum, & me deſertum. [Luctu) Mœrore. [Et ſqualore) ſorde, & illuuie qualem hñt qui in mœrore verſantur. Dicitur aūt ſqualor à ſquamis. [Præſum) Præfectus ſum. [Prouinciæ) Hiſpaniæ citeriori. [Qui bellum gero) Hoc dixit exaggerandum meritum ſuum in rep. & iniurias aliorum in ſe. [Quæ) Quas res, oppugnare fratrem meum, & lædere me abſentem, vel me deſertum, etc. [Clementia maiorū) .i. ſm clementiam maiorū noſtrorum, qui ē: grauiter offenſi, nunquam tñ quenquam capite oppugnaſſet. [Nō erit mirandū) Quia dediſtis mihi cauſam. [Etiam) Accuſat Cic. leuitatis, & inconſtantiæ. [Meosq́.) Propter fratrē. [Mobili) Mutabili, q̄ ſemp antea viſus ex amicus meus. [Me nec) Haberetur ſuſpectus, q̄ propter hāc iniuriam minus præſtaret officiū reip. ideo ſubdidit. [Interea) Donec potero facere vt vos pœniteat. [Iniuria cuiuſquam) Vel in me, vel in fratrem illata. [Abducet) Remouebit. [A rep.) Ab vtilitatem reip.

Conciliare

Reconciliare

Ludibrium

Subleuare

Squalor

SI vales, &c.) Hæc v. lib. epiſtola acerbe quidem eſt in Cic. ſcripta, ſed ideo prepoſita, vt ſequentium, quibus ſe purgabit Cic. argumenta aperiat. Scribitur a Q. Metelli. imperatore in Hiſpanijs agēte, qui intellexerat fratrem ſuum à Cic. ne ob dictum ac verbum vnum grauiter oppugnari. Ordo eſt. Si vales bene eſt. i. recte ſe res habet. Ego exiſtimaueram pro mutuo animo inter nos, & pro gr̃a reconciliata. i. pp. beneuolentiam & reconciliationem neq; ſup. abſentem læſum iri. i. offendēdum eſſe, ludibrio. ſ. tuo præcipue in fratrem. Nec Metellum fratrem. ſ. meum oppugnatum iri, per te capite ac fortunis. i. eiuſmodi accuſatione, vbi ageretur de periculo vitæ ac rep. eius. Quem. ſ. fratrem meum, ſi pudor ipſius defendebat parum. ſ. a te, vel dignitas familiæ nīæ, vel ſtudium meum erga vos. ſ. te & fratrem tuum, aut oēs qui Romæ eſtis, & erga remp. pro qua in Hiſpania bellum gerebat, debebat ſubleuare. ſ. ab onere talis oppugnationis ſatis. Nūc video illum. ſ. fratrem meum circunuētum. i. inſidijs captum & ſeductū, & me deſertum. ſ. auxilio & ope, aut honore, ſup ab illis, à quibus conueniebat. i. concedens erat minime. i. nequaquam, q. d. à te, de quo optime meriti ſumus. Itaq;. i. & ita, ego ſum in luctu, & ſqualore. q. d. talis ſum qualis frater quàm capite oppugnabatur, taleae enim rei, vt iudicum aut populi miſericordiā, promererent ſqualida, & demiſſa barba, & veſtibus ſitu & pudore victia è carcere p̄dibāt, ego inquit qui pſum prouinciæ, qui præſum exercitui, & q gero bellū pro rep. in Hiſpania, vt dixi. Tales aūt debebant apparere læti maieſtatis, ac dignitatis pleni. Quæ. ſ. prouinciam, exercitum, & bellum, qm̄ nec adminiſtratis. i. tractatus ratione, nec clementia maiorū. i. qualis erat priſcis Rom. maioribus noſtris in abſentes, nō erit mirandum ſi penitebit vos. Pluraliter loqtur inuidioſe, quaſi a multis lædatur, non tñ honoris gratia ad vnū Cic. pluraliter loquitur, q̄ Galli linguam ſuam ſequentes, facile dicerent, ſed licet præcipue Cic. taxet, tñ ad iudices omñes loquitur. Etiam nō ſperabam ſup. vos eſſe in me, & meos, p̄ſertim in fratrē, animi mobili. i. tam variabili. Interea. ſ. dū tales eritis, nec dolor domeſticus, nec iniuria cuiuſquam abducet me à rep. i. procuratione ſalutis eius. Facile apparet a perturbato & iracūdo homine epiſtolam ſcriptam, preſertim cum vera non ſint quæ ſcribat.

A S C.

ARGVMENTVM.

Reſpondet Cicero particulatim epiſtolæ ſuperiori ipſius Metelli, & primum probat animum Metelli, ac amorem fuiſſe mutuum nec ſe habuiſſe ſe ipſum ludibrio. nec gratiam reconciliatam agnoſcit, cum nunquã fuerit imminuta. Nec ſe fratrem eius oppugnaſſe capite, & fortunis ob dictũ aliquod ſed ſe aduerſus eum defendiſſe cũ dictaret Cic. eadem pœna afficiendum qua ipſe affeciſſet ciues Romanos, Lentulum videlicet, & Catilinã. oſtendit præterea ſe vſum erga fratrem eius omni humanitate, & clementia, ſ. q. amicitiam conſeruaturum, rogans vt eodem ſit in animo.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Defenſio Ciceronis contra Metelli expoſtulationem, Conſtitutio partim legitima, quod inimicum vlciſci liceat: partim inficiatoria, quod nulla iniuria Metellum fratrem affeciſſet tantum de illius improbitate queſtus eſſet. poſtremo Metelli animum mitigat, & amicitiam ſuam cum eo quam diu velit, conſtare poſſe docet.

M. CICERO Q. METELLO Q. F. CELERI PROCOS. S. D. 2

SI tu, exercituſque valetis, bene eſt. Scribis ad me,
te exiſtimaſſe pro mutuo inter nos animo, & pro
reconciliata gratia, nũquam te à me ludibrio læſum iri.
quod cuiuſmodi ſit, ſatis intelligere non poſſum: ſed
tñ ſuſpicor ad te eſſe allatum, me in ſenatu, cum diſpu-
tarem, permultos eſſe, qui remp. à me conſeruatam do
lerent, dixiſſe; à te propinquos tuos, quibus negare nõ
potuiſſes, impetraſſe, vt ea, quæ ſtatuiſſes tibi in ſenatu
de mea laude eſſe dicenda, reticeres. quod cum dice-
rem, illud adiunxi: mihi tecum ita diſpertitum officiũ
fuiſſe in reip. ſalute retinenda, vt ego vrbe à domeſticis
inſidijs, & ab inteſtino ſcelere, tu Italiam & ab armatis
hoſtibus & ab occulta coniuratione defenderes: atque
hanc noſtrum tanti & tam præclari muneris ſocietatẽ
à tuis propinquis labefactatam; qui cum tu à me rebus
ampliſſimis, atque honorificẽtiſſimis ornatu eſſes, ti-
muiſſent, ne qua mihi pars abs te voluntatis mutuæ tri
bueretur. hoc in ſermone cum à me exponeretur, quæ
mẽa expectatio fuiſſet orationis tuæ quantoq; in * er
rore verſatus eſſem: viſa eſt oro non iniucunda; & me-
diocris quidam eſt riſus conſecutus, non in te, ſed ma
gis in * errorẽ meum, & q̃, me abs te cupiſſe laudari,
aperte, atque ingenue confitebar. iam hoc non põt in
te nõ honorifice eſſe dictum, me in clariſſimis meis, at
que ampliſſimis rebus tñ aliquod teſtimonium tuæ vo
cis hr̃e voluiſſe; Quod aũt ita ſcribis, pro mutuo inter
nos animo: quid tu exiſtimes eſſe in amicitia mutuũ;
neſcio equidem hoc arbitror, cum par voluntas acci-
pitur & redditur. ego ſi hoc dicam, me tua cauſa præter
miſiſſe prouinciam, tibi ipſe leuior videar eſſe: meæ. n.
rõnes ita tulerunt: atque eius me conſilij maiorem in
dies ſingulos fructum, voluptatemq́. capio illud dico,
me, vt primũ in cõcione prouinciã depoſuerim, ſtatim,
quemadmodũ eam tibi traderẽ, cogitare cœpiſſe; Nihil
dico de ſortitione veſtra: tñ te ſuſpicari volo, nihil in
ea re per collegã meũ me inſciẽte eſſe factũ. Recordare
cetera; q̃ cito ſenatum illo die, facta ſortitione; coẽge-
rim; q̃ multa de te verba fecerim; cũ tu ipſe mihi dixi-
ſti orõnem meam non ſolũ in te honorificã, ſed etiã in
collegas tuos cõtumelioſam fuiſſe. Iam illud s. c. qđ eo
die factũ eſt, ea pſcriptione eſt, vt, dũ id extabit, officiũ
meũ in te obſcurũ eſſe no poſſit. Poſtea vero q̃ ꝓfect⁹
es, velim recordere, q̃ ego de te in ſenatu egerim, q̃ in
cõcionib. dixerim, quas ad te lr̃as miſerim. q̃ cũ oĩa col
legeris; tu ipſe velim iudices, ſatis ne videat his oĩbus
rebus tuus aduentus, cũ proxime Romã veniſti, mutuo
rñdiſſe. Quod ſcribis de reconciliata nr̃a gratia, non in
telligo, cur reconciliatã eſſẽ dicas, quæ nunquã * immu
tata eſt. Quod ſcribis, non oportuiſſe Metellum fratrẽ
tuum ob dictum à me oppugnari. primum hoc velim
exiſtimes. animum mihi iſtum tuũ vehementer proba
ri, & fraternã, plenã humanitatis, ac pietatis, voluntatẽ:
deinde, ſi qua ego in re fratri tuo reip. cauſa reſtiterim;
peto, vt mihi ignoſcas; tam. n. ſum amicus reip. q̃ q ma
xime. ſi vero meam ſalutem contra illius impetũ in me
crudeliſſimum defenderim; ſatis habeas, nihil me etiã
num tecũ de tui fratris iniuria conqueri. quem ego cũ
comperiſſem oẽm ſui tribunatus conatũ in meã perni
ciem parare, atq; meditari: egi cũ Claudia vxore tua, &
cum veſtra ſorore Mucia, cuius erga me ſtudiũ ꝓp̃ Cn.
Põpeij neceſſitudine multis in rebus perſpexerã, vt eũ
ab illa iniuria deterrerẽt. atq; ille, qđ te audiſſe credo,
pridie cal. Ian. qua iniuria nemo vnq̃ in aliquo magr̃a-
tu improbiſſimus ciuis affectus eſt, ea me cõſulem affe
cit, cũ remp. cõſeruaſſem; atq; abeuntẽ magr̃atu cõcio-
nis hñde poteſtate priuauit. cuius iniuria mihi tñ ho-
nori ſummo fuit. nã, cum ille mihi nihil, niſi vt iurarẽ,
permitteret; magna voce iuraui veriſſimum pulcherri
mumq́. iuſiurandum: quod populus, * itẽ magna voce,
me vere iuraſſe, iurauit. hac accepta tã inſigni iniuria,
tñ illo ipſo die miſi ad Metellũ cões amicos, q agerent
cũ eo, vt ab illa mẽte deſiſteret. qbus ille reſpondit, ſibi
nõ eſſe integrũ. & . n. paulò ante in concione dixerat, ei,
q in alios animaduertiſſet indicta cauſa, dicẽdi ipſi po-
teſtatẽ fieri nõ oportere. hoĩem grauem, & ciuem egre
gium; qui qua pœna ſenatus, conſenſu bonorũ oĩum,
eos affecerat, q vrbẽ incendere, magiſtratus, ac ſenatũ
trucidare, bellum maximũ conſtare voluiſſent, eadẽ di
gnum iudicaret eũ qui curiam cæde, vrbem incendijs,
Italiã bello liberaſſet. itaq; ego Metello fratri tuo pſen
ti reſtiti. nã in ſenatu cal. Ian. ſic cũ eo de rep. diſputaui,
vt ſentiret ſibi eũ viro forti & conſtanti eſſe pugnandũ.
Ad III. non. Ian. cũ agere cœpiſſet, tertio quoq; verbo
orõnis ſuæ me appellabat, mihi minabat: neq; illi, qd-
quam deliberatius fuit, q̃ me quacunq; rõne poſſet, nõ
iudicio, neque diſceptatione, ſed vi, atq; * impreſſione
euertere. huius ego temeritati ſi virtute, atq; aĩo nõ re-
ſtitiſſem: quis eſſet, q me in conſulatu non caſu potius
exiſtimaret, q̃ conſilio, fortẽ fuiſſe? hæc ſi Metellũ cogi
tare de me neſciſti: debes exiſtimare, te maximis de re
bus à fratre eſſe celatũ. ſin aliqd impertiuit tibi ſui con
ſilij: leuis à te, & facilis exiſtimari debeo, q nihil tecum
de his ipſius reb. expoſtulẽ. etſi intelligis non me dicto
Metelli, vt ſcribis, ſed cõſilio eius, aĩoq́. in me inimiciſ
ſimo eſſe cõmotũ. Cognoſce nũc humanitatẽ meã. ſi hu
manitas appellãda eſt ĩ acerbiſſima iniuria remiſſio aĩ
ac diſſolutio. nulla eſt à me vnq̃ ſnĩa dicta in frẽm tuũ.
quotieſcunq; aliqd eſt actũ, ſedens ijs aſſenſi. q mihi le
niſſime ſentire viſi ſunt. addam illuc ẽt; qđ iam ego cu
rare nõ debui, ſed tñ fieri nõ moleſte tuli, atq; ẽt, vt ita
fieret, ꝓ mea parte adiuui; vt s. c. meus inimicus, q a tu⁹
frater erat, ſubleuaret. quare non ego oppugnaui frẽm
tuũ, ſed fratri tuo repugnaui: nec in te. vt ſcribis, aĩo fui
mobili, ſed ita ſtabili, vt ĩ mea erga te volũtate, ẽt deſer
tus ab officijs tuis, pmanerẽ. Atq; hoc ipſo tpe tibi, pe
nè minitãti nobis p lr̃as; hoc reſcribo, atq; rñdeo. ego

dolori

* alias, merore
* alias, merorẽ
* alias, immunuta
* alias, idem
* alias, oppreſſione

dolori tuo nõ ſolum ignoſco, ſed ſummam etiam laudem tribuo: meus enim me ſenſus, quanta vis fraterni ſit amoris, admonet. à te peto, vt tu quoque æquum te iudicem dolori meo præbeas; ſi acerbe, ſi crudeliter, ſi ſine cauſa ſum à tuis oppugnatus, vt ſtatuas mihi non modo non credendum, ſed etiam tuo, atque exercitus tui auxilio in eiuſmodi cauſa vtendum fuiſſe. Ego te mihi ſemper amicum eſſe volui: me vt tibi amiciſſimum eſſe intelligeres, laboraui. maneo in voluntate, &, quo ad voles tu, permanebo: citiusq́. amore tui fratrem tuum odiſſe deſinam, quàm illius odio quidquã de noſtra beneuolentia detrahatur. Vale.

HVB. SI tu) Reſpondet Cic. particulatim epiſt. Metelli, & primum probat animum metelli nõ fuiſſe mutuum ſicut ille ſcripſerat, & ꝓbat ſe non habuiſſe ipm ludibrio, ſicut qſtus erat in epiſtola ſua, deinde miratur cur grãm reconciliatam dixerint, q nunq̃ fuerit imminuta. Poſtea vero oñdit ſe nõ oppugnaſſe eius fratrẽ capite, & fortunis ob dictũ, vt ille ſcripſerat, ſed defendiſſe ſe aduerſus eum, à quo ipſe oppugnaretur, dicebat.n. frater Metelli Cic. eadẽ pœna eſſe afficiendũ, qua ipſe affeciſſet ciues R. & multa egerat publice contra ipſum Cic. oñdit aũt Cic. ſe vſum eſſe potius erga eum officio, & clementia, q̃ iniuria aliqua. Poſtremo qm Metel. ei minatus fuerat, orat ipſum, vt æquũ iudicem ſe præbeat, & exiſtimet ipm Cic. nihil iniq; feciſſe, ſi ſe acerbe, & crudeliter oppugnatũ defendit, polliceturq́. ſe perſeueraturũ amicitia quo ad Met. volet. [Si tu) Eodem gñe ſalutationis vſus eſt, quo ipſe Met. vſus fuerat. [Q.I.) .ſ. læſum in ludibrio. [Cuiuſmodi) Quale ſit. [Sed tñ) oñdit in quo putet Metel. exiſtimaſſe ſe ludibrio læſum à Cic. quã ſuſpicionẽ probat eſſe falſam, cum potius eũ ſemper honorauerit q̃ ludibrio habuerit. [Allatum) nunciatũ. [Propinquos) Inſtituerat Metel. hr̃e orõnem de laudibus Cic. qui coniurationem Catilinæ oppreſſiſſet, poſtea vero, cũ mutaſſet ꝓpoſitum, Cic. q fuerat cupidiſſimus laudationis Metel. dixerat in ſenatu Metellum pp propinquos ſuos, qui eum rogaſſent, deſtitiſſe ab eius laudibus de quibus prius enſtituiſſet dicere, & addidiſſet Cic. quãta fuiſſet expectatio ſua de oratione Metel. multi ſenatores inceperunt ridere, q Cic. tã grauiter ferret ſe caruiſſe teſtimonio, & laudibus Metel. quod cũ nunciatum eſſet Metel. exiſtimauit illum riſum factum fuiſſe pp ſe, non aũt pp Cic. ideo dixit. [Ludibrio) Deriſione. [Dolerent) qa inuidebant gloriæ meæ, quã ex ea re mihi parauerant. [Propinquos) Conſanguineos. [Impetraſſe) Obtinuiſſe. [Vt reticeres) vt non diceres. [Statuiſſes) decreuiſſes, propoſuiſſes. [Quod) quam rem .ſ. tuos impetraſſe, vt ea taceres, quæ de mea laude ſtetuiſſe dicere. [Adiunxi) Audiui. [Diſpertitum) Diuiſum. [Ab inteſtino ſcelere) q intra vrbem eſſem. [Tu ab armatis hoſtibus) Quia, vt oñdit Saluſt. in Catil. hiſt. tpe coniurationis erat Q. Met. Cel. in agro Piceno prætor, cui permiſſum erat vt pro tpis periculo exercitum cõpararet. [Atq; hãc ſocietatem præclari muneris) .i. coniunctionem præclari officij erga remp. cũ tu ab armatis hoſtibus Italiam, ego vero à domeſticis inſidijs, & ab inteſtino ſcelere vrbẽ defendi. [Labefactatam) Cõmotam, perturbatã, & ſubaudi adiuxi, vel addix. [Qui cum) .i. qui timeret ne fortaſſe tu redderes mihi aliq̃ vicem, & partem mutuæ voluntatis in me laudando, cum ego te honorificentiſſimis rebus ornaſſem. [Mutatæ) Similis amicitiæ, ſicut mea fuerat erga te. [Hoc ſermone) Quem ſupradixi. [Quæ) Quanta. [Expectatio) Deſiderium. [Tuæ orationis) de laudibus meis .i. quantum expectaſſem, vt me tua oratione laudares. [In quãto mœrore verſatus eſſem) .i. cum à me exponeretur in quãto mœrore, & triſtitia fuiſſem, quia tu impulſus precibus tuorũ propinquorũ tacuiſſes ea, quæ de me fuiſſes dicturus. [Oratio mea) Quia iudicabam me cupidum laudationum de me tuarũ. [Eſt viſa) Senatoribus audientibus. [Non iucunda) .i. faceta, & digna riſu, qa oñdebam me tãtopere doluiſſe, q caruiſſem teſtimonio tuarũ laudationũ. [Et mediocris riſus eſt con.) Et omnes mediocriter ceperunt ridere. Non pp te, quem dixeram impulſum fuiſſe precibus propinquorum, vt de me taceres, quæ dicenda ſtatuiſſes. [Sed in mœrorem meum) Sed pp triſtitiam meam, in qua dixiſſe me verſatum, quia de me tacuiſſes. [Et q) .i. pp ſimplicitatẽ aut ambitionem meam, quia aperte, & ſincere confitebar me cupiſſe laudari abs te. [Aperte) clare, ſine ſimulatione & inſinuatione verborum vt multi faciunt. [Ingenue) Liberaliter, ſincere. [Iam) Dicit hanc ſuam orationem non potuiſſe ſine honore, & laude Metel. eſſe. [Non honorifice) ſine honore. [In te) pro te, vel de te. [Hoc) .ſ. [Me tuæ vocis) .i. quis mea facta eſſent & clara & magna, ita vt non egerent teſtimonium, me tñ deſideraſſe hr̃e teſtimonium tuæ orationis. [Quod) tñſio ad aliam eius epiſtolæ partẽ. [Neſcio) Quia, cum dicis pro mutuo inter nos animo, videras bene intelligere, quid dicatur mutuum, cum animus tuus non fuerit mutuus, vt tu ſcribis. [Equidem) Ponit iudiciũ ſuum, & diffinitionem huius dictionis mutui, quantũ pertinet ad amicitiam. [Par volũtas) vt ab eo ameris, quẽ ames, ab eo tibi beneficat, cui beneficias. [Ego) Incipit diſputare parẽ voluntatem nõ eſſe redditam. [Prætermiſiſſe) Tum ea hr̃e poſſẽ. [Leuior) Stultior. [Meæ rõnes) vtilitas, & res meæ. [Ita tulerunt) Ita poſtulauerunt, vt ea ptermitterẽ maxime tua cauſa. [Eius conſilij) Eius deliberationis, & propoſiti mei, q tua cauſa ptermiſiſſem prouinciam. [In dies ſing.) Per quolibet dies. [Illud,) q.d. veriſſimum, & certiſſimum. [Vt primum) Cum primum. [Depoſuerim) Reſeruauerim. [In con.) In conuentu, & congregatione populi. De concione dictum eſt alibi plene quot ſignificata habeat. [Traderem) ad te deferrem. [Nihil dico) occupatio color rhetoricus, qa maxime dixit, quod ſe dicturũ negat. [De ſortione) diuiſione prouinciarũ, quæ fiebat p ſortem, vt in penult. epiſt. .j. lib. patet. [Suſpicari) Putare. [Collegam meum) C. Ant. q meum conſul fuerat. [Me inſc.) Sed potius oia eſſe facta me ſciente, & hortãte. [Coegi) Congregauerim. [De te) In laudẽ tuam. [Honorificam in te) .i. iuſſe in honorem tuum. [Sed &
con.) Conuiciosam, plenã iniurijs. [In collegas tuos) cõtra alios prætores .i. in.n. te extulit, vt alij viderent vituperari. [S.C.) decretum Senatus de ꝓuincia tibi decernenda. [Perſcriptione) Titulo. [Vsque dum) .i. donec. [Extabit) durabit quod erit diu. qa ſeruabant diligentiſſime ſenatuſc. [Offm meum in te) Id quod pro te amiciſſimo aio. [Obſcurũ) Incognitum, qa ille perſcriptio ſenatuſc. qd egerim iudicabit. puto.n. fuiſſem ſcriptum. M.C. opera. & cau ſa dati fuiſſe prouinciam Metel. [Poſtea vero) commemorat alia beneficia, quæ in eum contulit, poſtq̃ profectus eſt in prouinciã. [Profectus es) diſceſſiſti in prouinciam. [Concionibus) conuenientibus populi. [Quas) Quales, & q̃ liberales. [Quæ oia) A me in te collata. [Cum coll.) Cũ diligenter conſideraueris, & in vnam cogitatiõnẽ reduxeris. [Tu ipſe iudices) Tu vt eſſes iudex. [Nr) An. [Rñdiſſe) Satiſfeciſſe, cõueniſſe. [Mutuo) Aequaliter, qa iudicabat tuum aduentum proximum non rñdiſſe ijs quæ pro te feci. [Imminuta) Fracta, & immutata, reconciliari.n. quod ſemel eſt mutatũ. [Quòd ſcribis) Rñdet pluribus verbis huic parti, pp quam videbat Metel. multum eſſe commotum. [Illum an.) .i. talem aium. qui multum doleat iniuria fraterna. [Probari) Laudari. [Mihi) A me. [Fraternã) voluntatem, quæ debet eſſe in mutuo amore. [Reſtiterim fratri tuo) Repulerim fratrẽ tuum, & ei aduerſatus ſim. [Cauſa reip.) qua videbat offendere Met. eũ iniuſte necatos, diceret eos, q eã opprimere voluiſſent, qui eius conſenſu fuiſſent necati. [Ignoſcas) parcas. [Quam q maxime) .ſ. eſt amic' .i. cã amo remp. q̃ ille qui plurimum amat. [Si vero) Incipit tueri cauſam ſuam, & oñdere ſe potius fuiſſe oppugnatum q̃ oppugnaſſe eius fratrẽ. [Salutem) vitam. [Impetum defenderim) Furorem, quo in me ſæuiebat. [Satis habeas) Suffirit tibi. [De iniuria fratris) in me collata. [Quem) Fratrem tuum. [Oẽm conatum) oẽs vires, quid quid poterat. [Sut trib.) Erat.n. tribunus, eum oppugnaret Cic. [In meã perniciem) In meum interitum, perditionem. [Parare) rebus. [Meditari) animo cogitare. [Egi cum Cl.) .i. rogaui Claudiã vxorem tuam. [Cmus) .i. Muciæ ſororis veſtræ, hæc aũt Mucia erat nurus Pomp. [Studium) Amorem. [Neceſſitudine) Amicitia, & coniunctione, quæ erat mihi cum Pomp. [Deterrerent) dehortarentur, remouerent. [Ab alia in.) quam in me inferebat. [Ille) Frater tuus. [In aliquo) Ne in minimo quidẽ. [Improbiſſimus) Cui iure & merito potuiſſet inferri iniuria. [Me con.) Qui eſt maximus magiſtratus. [Abeuntem magiſtratu) Diſcedendo à magiſtratu deponente ꝯſulatum nam cal. Ian. deponebant magiſtratus, & fiebant noui. Ouid. j. Faſt. Ecce noui præeunt faſces, nouia purpura fulget: Et noua ꝯſpicuum pódera ſentit ebur. [Priuauit ptãte hñdæ con.) Eripuit mihi ptãtem hñde orationis in fine magiſtratus mei, ſicut erat mos. [Cuius) fratris tui. [Iniuria) q me priuaret poteſtate hñdæ orationis. Nam dicit quare fuerit ſibi ſummo honori. nam Metel. trib. pl. noluit q Cic. aliud diceret, q̃ vt iuraret quæcunque feciſſet ſe feciſſe reip. cauſa ſperans populum idem approbaturũ, quod cum iuraſſet Cic. populus magna voce iuramento affirmauit eum vere iuraſſe. [Iuſiurandum) Iuramentum. [Quod) Iuſiurandum. [Iurauit) Iureiurando affirmauit. [Magna voce) vt omnes audirent. [Inſigni) Notabili, quæ nulli vnquam ciui improbiſſimo facta fuerat. [Communes amicos) Qui eſſent & illius & mei amici. [Agerent cum eo) Eum roga

Marginal notes: Allatum; Labefactus; Aperte; Ingenue; Contumelios; Senatus conſultu; Præſcriptio; Mucia; Deterrere; Iuſiurandi; Inſignis

Deſiſte- rogarent.[Deſiſtere)Ceſſaret.[Ab illa mente)ab illo in propoſito
re perſequendi me.[Quibus)Amicis.[Non eſſe integrum ſibi)non
eſſe in p̃tate ſua, dicebat.n.non licere ſibi perſequi ea, quæ iniu-
ſte feciſſet,imò ſubiit. [Etenim &c.) Dixerat.n.Met.frater tuus
non debere dari facultatem dicendi aliquid ei,q ciues R.ſine de
fenſione cauſæ ſuccẽdiſſet,ſicut ego feceram.[Animaduertiſſet)
Alios puniuiſſem.[Cauſa indicta).i.non dicta,non dato termino
ſe defendendi, in carcere.n.ſunt necati multi,vt oſtendit Saluſt.
[Hoiem grauẽ)Ironice,q.d.leuiſſimum,& improbiſſimum homi
nem, & peſſimum ciuem fratrem tuũ.[Qui)Frater tuus.[Iudica-
ret)Senſus eſt,& ordo.[Qui iudicare eum)q̃ liberaſſet curiã cæ-
de,vrbem incẽdijs,Italiam bello,eſſe dignum eadem pęna, qua
ſenatus omnium conſenſu affecerat, & punierat eosq voluiſſent
incendere vrbem & trucidare magiſtratus,& ſenatum,& cõflare
maximum bellum.[Senatus affecerat) non aũt ego ſicut ille dice
bat. Nam poſt orõnem Cat.in qua cenſuerat de p̃ſellis,ſicuti de
manifeſtis reꝝ capitalium more maioꝝ ſupplicium ſumendum
oẽs p̃ſulares, itemq́.ſenatus magna pars ſniam eius laudauerunt
[Senatus decretũ factũ eſt)ſicut ille cenſuerat.[Vrbem incẽdere)
q.a Cat.Ceth.Lent.cæteriſq;, quoꝝ promptam audaciã nouerat,
mandauerat,quibus rebus poſſent opes factionis p̃firmarent,ſuſi
dijs p̃ſuli maturarent,cædem,incendia,aliaq.belli facinora para
rent,& reliqua quæ plenius Saluſt.Proſequuntur.[Trucidare)ca
dere,interficere,ſicut narrat Saluſt.eos cõſtituiſſe.[Conflare)cõ
citare,facere,metaphora ſumpta a metallis,quæ conflando con-
ficiunt. Iuuen. An dubitet totum ſolitus conflare Tonantem,
[Curiam)Senatores,continens pro contento metonomia.[Ita
que) Quia ille ſic locutus erat de me.[Reſtiti) Obſtiti,a reſiſto,
[Præſenti)qui aderat,eum et rñdi.[Diſputaui)contendi ,feci ver-
ba.[Sentire)Cognoſceret.[Cum viro).i.cũ viro forti intrepido,
& maximi animi.[Ad iij.non.).i.tertio die ante nonas ianuarie,
hoc eſt die iij.Ian.[Agere) dicere orare.[Tertio quoque verbo)
Quiſq; Quolibet iij.verbo,quiſque enim (vt alio loco plenius diximus)
ſuperlatiuis iungitur,& nominibus ordinalibus vt quiſq; ſapien
tiſſimus,& quintus quiſque locus. [Appellabat)Nominabat me,
conuertebat in me ſermonem.[Ne qdquam).Senſus.Nihil erat
quod magis deliberaſſet,q̃ euerte me quacunq; via poſſet.[Non
iudicio)facit quandam exceptionem,quia iudicio,& diſceptatio
ne poſſumus euertere aliquẽ,dicit q́ neq; iudicio, neq; diſcepta
tione deliberauerat eam euertere,quia iudicium hic vita & cogni
ta cauſa, qua Cic.fuiſſet ſuperior, ego non iudicio.ſ.ſententia la-
ta,a iudicibus vel à ſenatu.[Neq; diſceptatione).i.contentione,
& diſputatione,quia non habebat, quod diceret pro tuenda par
te ſua.[Sed vi).i.violentia.[Impreſſione).i.oppreſſione,impetu,
quod quidem eſt belluarum.[Nam(vt inquit Cic.j.off.)Duo ge-
Diſcep- nera ſunt decertandi, vnum per diſceptationem,aliud per vim,
tatio quorum illud eſt hominum,hoc belluarum.[Euertere)deijcere,
Euerte- proſternere, tractum ab ædificijs, quæ cum diruuntur, dicuntur
re euerti.Virg. Aut quid in euerſa vidi crudelius vrbe? Item Cic.j.
offic.De diripiendis autem euertendiſque vrbibus &c.[Temeri-
tatis)ſtultæ audaciæ.[Virtute,atq; animo).i.fortitudinem animi.
[Fortem in conſilio) Cũ non timui inſidias coniuratorum, &
nullum periculum fugi pro rep.defendenda.[Caſu) Fortuna qua
dam,quia nihil mihi euenitſſet aduerſi, in quo poſſet probari ani
mus meus.[Quam conſilio).i.q̃ oratione,& ſapientia.[Te cæla-
tum fuiſſe de maximis rebus) Eum non communicaſſe tecũ res
maximas,quia etiam cõcaſſet hanc rem, vt ſupra notauimus,di-
Celo cimus Celo te hanc rem. Ouid.in Herod.in Hoc te celauimus
hanc rẽ vnum,& iungitur ablatiuo,vt hic.[Impertiuit)Participauit,cõica
Lenia uit.[Conſilij ſui) De me perſequendo.[Lenis) Mitis,benignus.
[Expoſtularem)Conquerar.[De his ipſis rebus)quas contra me fe
cit,de quibus poſſes etiam tu iure accuſari, ſi eas tibi impertiuit,
cum tu eas non curaueris prohibere.[Sed)probat ſe non eſſe cõ
motum in Metellum ob dictũ,vt Celer ſcripſerat,ſed ob inimi-
ciſſimum eius in ſe animum.[Conſilio) Deliberatione peſſima,
vt me euerteret.[Commotum)Iratum.[Humanitatem) Conſue
tudinem.[Si humanitas appellanda eſt) quia remiſſio animi acce
pta acerbiſſima iniuria potius eſt appellanda vel ſtultitia,vel ſim
plicitas quædam quàm humanitas. [Remiſſio animi) mollifica-
Diſſolu- tio,pacatio.[Diſſolutio) Plus eſt,quam remiſſio,eſt.n.libera re-
tio laxatio animi,& negligentia quædam. [Acerbiſſima iniuria) Quæ
non ſolum fieret in fortunas meas,ſed etiam in ſalutem.[Nulla)
Probat remiſſionem animi ſui.[Aſſenſi ſis).i.ſecutus ſum tantum
ſententiam eorum, qui mitius contra fratrem ſentire videban-
Leniſſi- tur.[Leniſſime) mitiſſime. [Addam etiam) Plus dicam & adiun-
me gam. Id quod nõ debui curare,quia nõ tenemur defendere ini
micos, quos ſi nolumus oppugnare,non tenemur tñ curare, vt

ſubleuentur,quod Cic.de Metello ſe feciſſe dicit. [Non moleſte
tuli)Non dolui,q́ frater tuus ſubleuaretur ſenatuſconſulto.[At-
que etiam, adiuui) Quod eſt pro mea parte plus, quantum ego
poſſem,& valerent ſuffragia mea.[Subleuaretur) fauorem hret
forteſſe accuſatus fuerat de adminiſtratione tribunatus ſui,aut a-
liquid petierat quod Cic.audiuit, vt obtineret. [Quia erat tuus
frater) Non alia cauſa eum adiuui, niſi tua, quia erat frater tuus.
[Quare) Concluſit ſe non oppugnaſſe Metellum vt eius frater
ſcripſerat,ſed repugnaſſe,nam oppugnare eſt cõtra pugnare no Oppu-
cendi cauſa, repugnare vero eſt contra pugnare defendendi cau gnare
ſa.[Repugnaui)Reſtiti.[Mobili)Mutabui.nam ſcripſit Metell. in Repu-
epiſt.ſuperiore.Etiam mobili in me,nec oſq. animo non fore ſpe gnare
rabam. rñdet igitur Cic. huic parti dicens. ſe non fuiſſe animo
mobili,ſed potius iſta ſtabili vt etiam deſertus ab officijs eius qui
debuerat eum defendere contra fratrem,à quo iniuſte oppugna
batur,tñ permaneret in priſtina voluntate erga eum.[Ab officijs
tuis) Qui debueras me tueri.[Minitanti) Frequentatiui verbi eſt
participium.[Minitanti).i.prædicenti,& prænuncianti mihi ma
la,quia ſcripſerit.[Non erit mirandum, ſi vos pęnitebit.[Igno-
ſco) Quia ex fraterno affectu prouenit.[Summam laudem tri-
buo)vehementer laudo,quia facis quod debet frater pro fratre.
[Meus ſenſus)Meus affectus,& motus animi naturalis.[Quanta
vis fraternitatis amoris) Quantum valeat amor is fratris,ideo igno-
ſco tibi,imò etiam laudo, q́ tantopere cõmouearis,pro pericu-
lo fratris. [A te peto) Et eſt ſero ſenſus. Sicut ignoſco tibi q́ pro
iniuria fraterna doleas,ita peto à te vt æq; etiam & iuſte iudices
de dolore meo,nec velis iudicare,aut exiſtimare me temere mo-
tum eſſe contra fratrem tuum.[Dolori meo) Quem accepi de
acerbiſſima iniuria à fratre tuo mihi illata.[Si acerbe) Sententia Si
eſt.Peto à te vt iudices non ſolum licuiſſe mihi defendere me.ve
rum etiam me defendendum tuo auxilio,& exercitus tui in tali
cauſa,vbi agebatur de ſalute mea, quia acerbe crudeliter, & ſine
cauſa ſum oppugnatus à fratre tuo.Si affirmatiue ponitur nõ du-
bitatiue.[Acerbe)Aſpere,crudeliter ad perſecutionem vitæ.[Si- Acerbe
ne cauſa) quia nec ipſe fuerat vnquam à me offenſus, nec quidq̃
etiam feceram contra remp.ſed potius pro rep.[Statuas)Iudices
exiſtimes.[Non credendum mihi fratri tuo).i.non repugnandũ
ei.nam cedere alicui oppugnanti eſt ei non repugnare.[Tuen-
dum)Defendendum,& à te,& ab exercitu tuo.[Laboraui) cura-
ui,dedi operam.[Maneo) Perſeuero.[In voluntate) vt ſum tibi
amiciſſimus.[Quoad) quantum, quandiu.[Cuius) quis odium Quoad
meum in fratre tuo iuſſum ſit, tamen eius cauſa, & amore tuo
eum deſinam habere odio,q̃ propter odium illius quidquam di-
minuatur de noſtro amore.[Detraham) Diminuam.

SI tu &c.) Reſpondet particularem epiſtolæ ſuperiori,refel A S C
litq́. ſingula ferè eius dicta,probans nec animi nec amorem Me
telli fuiſſe mutatum, nec ſe habuiſſe ipſum ludibrio,nec gratia re
conciliatam, nec ſe fratrem eius ob dictum capite oppugnaſſe,
ſed ſe aduerſus eum defendiſſe,cum dictaret ea pœna Cic. affeci
debere qua ipſe ciues Romanos affeciſſet, videlicet Catilinam,
Lentulum,Cethegum,& ceteros coniuratos. At contra ſignifi-
cat ſe vſum erga fratrem Metelli omni humanitate, & clemẽtia,
ſeq́. Metelli amicitiam conſeruaturum, rogans vt ſimili in ſe ſit
animo. Ordo eſt. Si tu & exercitus valetis bene.i.recte res ſe ha-
bet. Scribis ad me,te exiſtimaſſe pro multo inter nos animo, &
pro reconciliata gratia, te nunquam læſum iri.i.lædendum fuiſ-
ſe,à me ludibrio.i.contumelioſa irriſione præſertim in facto, cũ
iocus ſit in verbis, quod.ſ.ſcriptum, aut dictum tuum,cuiuſmodi
ſit,non poſſum intelligere ſatis, ſed tamen ſuſpicor eſſe allatum
ad te.i.tibi denunciatum me dixiſſe in ſenatu, cum diſputarem.i.
diſputando aſſerem, per multos eſſe, qui dolerent rempub. ſer-
uatam ſupp.eſſe à me propinquos tuos, quibus non poſſes.ſ.ne-
gare,hoc eſt fratrem tuum,impetraſſe a te,vt taceres ea.quæ ſta-
tuiſſe dicenda,ſupple eſſe,tibi,id eſt à te,in ſenatu de laude mea,
hoc eſt eos impediuiſſe,ne à te laudarer.Quod cum dicerem,ad
iunxi illud,officium fuiſſe mihi in retinenda ſalute reipublice di
ſpartitum.i.diuiſum tecum,vt ego ſup. defenderem vrbem.ſ.Ro-
mam ab inſidijs,& ab ſcelere inteſtino.i.qđ à ciuibus oriri poſ-
ſit, vtpote ab incendio ædium accede bonorum, tu defenderes
Italiam, & ab hoſtibus armatis.ſ.auctore Catilina, ſub Mallio
quodam. Nam Q. Metellus Celer, ad quem hæc ſcribuntur,
tempore belli Catilinarij prætor erat in agro Piceno, cui per-
miſſum erat exercitum comparare, vt ſcribit Saluſt.& ab occulta
coniuratione.i.nec aliæ ciuitates conſpirarent,atq; ſup.adiunxi,
hanc ſocietatẽ noſtram tanti.i.tam magni, & tam præclari mune
ris,vtpote conſeruationis reip.Romanæ,labefactatam.i.debilita
tam,& diſſolutam à propinquis tuis. fratrem vbique tangit. qui
cum

cum tu ornatus eſſes a rebus ampliſſimis atque honorificentiſſimis, q̃a prætura, & auctoritate exercitus diligendi, timuiſſent ne qua pars voluntatis.i.beneuolentiæ mutæ tribueretur mihi ab te .i.a te. Cum in hoc ſermone exponerẽ, à me, quæ.i.à qualis, aut quanta expectatio mea or̃onis tuæ eſſet.i.quantopere expectaſſem or̃onem tuam de laude mea, & in quanto errore verſatus eſſem ofo ſup. mea viſa eſt.ſ.audientibus non iucunda, & riſus quidã nõ mediocris cõnſecutus eſt nõ in te, ſed in errorem meum. Et q̃ confitebar aperte, atq; ingenue.i.ſimpliciter & ſine diſſimulatione, vt ingenuum decet me cupiſſe laudari ab te, p̃p quem riſum forte Metellus ſe diludrio habitum ſcripſerat, in quo errauit, vnde addit. Iam hoc non poteſt eſſe dictũ in te, non honorifice, me voluiſſe hi e aliquod teſtimonium vocis.i.orationis tuæ, tñ.i.tametſi, in clariſſimis, atq; ampliſſimis rebus meis, q.d. quæ laudibus non egerent. Quòd aũt ita ſcribis, pro mutuo inter nos ão, neſcio quod tu exiſtimes mutuum eſſe in amicitia. Equidem .i.ego q̃dem arbitror hoc.ſ.mutuum eſſe in amicitia, cum par.i. ſimilis, & æqualis voluntas accipitur, & redditur. Ego ſi dicam videlicet me prætermiſiſſe, prouinciam.ſ.Hiſpaniam, tua cauſa, vt.ſ. tu eam obtineres. ipſe.i.ego videar tibi eſſe leuior.i.omnis leuis, & inconſtans in amicitia, & iactantior in dicto. Rationes.n.meæ .i.diſpoſitiones, & ↄdõnes, ſtatus mei, tulerunt.i.exegerunt ita.ſ. vt tibi prouinciam p̃mitterem, atq; capio in dies ſingulos maiorem, fructum, & voluptatem eius conſilij mei. Ego dico.i.affirmo illud me vt primum depoſuerim in cõcione.i.reſeruauerim prouinciam cœpiſſe ſtatim cogitare, quemadmodum ego traderem eam tibi. Ego nihil dico de ſortitione veſtra.i.tua, & collegę, ego tñ.i.duntaxat, volo te ſuſpicari nihil eſſe factum ea re per collegam meum.i.C.Ant.q mecum cõſul fuit, me inſciente, & ita non minus per me, q̃ per collegam prouinciam ſorti es. Recordare .i.reduc ad memoriam cetera, q cito coegeri.i.congregari fecerim, ſenatum illo de ſortitione.ſ.prouinciarũ iacta, quam multa verba fecerim de te. Cum tu ipſe dixiſti mihi or̃onem meam fuiſſe, non ſolum honorificam in te, ſed ẽt contumelioſam in collegas tuos.i.competitores. Iam continuata eſt particula, illud ſenatuſconſultum, quod factum eſt eo die, eſt ea præſcriptione.i.habet eam præſcriptionem.i.titulum, vt dum.i.donec, id.ſ.ſenatuſconſultum, extabit.ſ.ſcriptum in publicis actis, offm̃ meum non poſſit eſſe obſcurũ in te. Vero.i.ſed, velim recordare, quę ego egerim in ſenatu de te poſtea q̃ profectus es, quæ ego dixerim de te in concionibus quas.i.quantum amicabiles ego miſerim lr̃as ad te. Quæ, cũ collegeris.i.ad memoriam reduxeris oĩa, velim ſupp. vt tu ipſe iudices, ne.i.an, tuus aduentus, cum veniſti proxime,.i. breuiſſime poſt Romam, videatur rñdiſſe mutuo, ſatis oĩbus his rebus.i.officijs meis in te, q.d.ſcio q̃ nequaq̃. Non intelligo ſup. id quod ſcribis de gr̃a nr̃a reconciliata, cur dicas ſup. gratiam noſtram reconciliatam, quę nunq̃ imminuta eſt. Quòd ſcribis non oportuiſſe Met. fratrem tuum oppugnari a me ob dictum, ego velim exiſtimes primum hoc iſtum animum tuum.ſ. in fratrem tam pium, & voluntatem fraternam plenam humanitatis, ac pietatis, probari.i.comprobari, & placere mihi vehementer. Deinde ſup velim, q̃ à ſuperiore repetitur, alij addiderunt peto, ſi ego reſtiterim fratri tuo, in qua.i.aliqua re, cauſa reip. vt ignoſcas mihi. Ego.n.ſum tam.i.tantopere amicus reip.q̃.i.quantopere ſupp. is eſt q maxime eſt amicus eius. Si vero defenderim ſalutem meam contra impetum eius crudeliſſimum in me, habeas ſatis.ſ.eſſe me nihil conqueri tecum ẽt non de fratris tui iniuria, quẽ.i.fratrem tuum cum ego cõperiſſem parare, atq; meditari.i.exercere, oẽm conatum tribunatus ſui in perniciem meam, egi cum Claudia, ſeu Clodia, vxore tua, & cum Mucia ſorore vr̃a cuius ſtudium.i. fauorẽ erga me ego p̃ſpexeram.i.cognoueram in multis rebus, pro neceſſitudine Cn. Pompeij.i.q̃ erat nobis cum Pompeio, vt deterrerent eũ ab illa iniuria.ſ.mihi inferenda. Atq; ille.ſ.frater tuus (quod credo te audiuiſſe) Affecit pridie.i.die p̃cedente. Cal. Ian. hoc eſt vlt. Decẽb. me conſulem ea iniuria, qua nemo cuius improbiſſimus.i.licet eſſe improbiſſimus, affectus eſt vnq̃ in aliquo magiſtratu.i.dum gereret aliquem magiſtratum, licet infirmum, affecit inq̃ me iniuria, cũ conſeruaſſem remp. atq; priuauit me abeuntem magiſtratu.ſ.conſulari, p̃tate concionis.i.orationis ad populum conuocatum hñdæ, cuius iniuria fuit tñ.i.nihilo minus, ſup. mihi ſummo honori. Nam cum ille.ſ.frater tuus, nihil permitteret mihi.ſ.agere, aut dicere, niſi vt iurarem.ſ.iuſte contra coniuratos p̃ceſſiſſe, ego iuraui magna voce, vt oẽs audirent, iuſiurandum.i.iur̃m veriſſimum. atque pulcherrimum.i. honeſtiſſimum, quod populus idem .ſ. cui coactus ſum iurare, aut quod idem populus iurauit magna voce, me iuraſſe vere. Hic.i.hoc tempore, & loco, ego tam inſigni iniuria accepta.i.poſtquam tã inſignem iniuriam acceperam, tñ .i. nihilominus, miſi illo ipſo die ad Metellum .ſ. fratrem tuum, amicos cões.ſ.nobis. qui agerent cum illo.i.rogarent, & monerent illum, vt deſiſteret ab illa mente.i.voluntate tam iniqua in me, q̃bus ille reſpondit non eſſe integrum ſibi.i.ſe non hr̃e amplius integram poteſtatem.ſ.deſiſtendi. Etenim.i.quia, ipſe dixerat paulo ante in concione.i.or̃one ad populum habita, non oportere poteſtatem ad dicendum fieri ei ipſi, qui animaduertiſſet in alios.i.acriter puniuiſſet alios.ſ.coniuratos, cauſa, indicta.i.non purgata. hoc eſt non dato reis ad ſe purgandum loco. Hominem, ironia, eſt, quæ vt non videatur ex ira naſci, non adiecit particulam ò.i.ò hominem grauem, & ciuẽ egregium, videlicet Metellum fratrem. Eſt (vt dixi) ironia. qui iudicaret dignum eadem pœna, qua ſenatu affecerat conſenſu omnium bonorum eos, q voluiſſent incendere vrbem, trucidare.i. truculenter occidere magr̃atus.ſ.annuos, & ſenatum.i.patres cõſcriptos, & voluiſſent conflare.i. conſtruere bellum maximum, eum, qui liberaſſet curiam.ſ.patrum conſcriptorũ cæde, & liberaſſet vrbem incendijs, & Italiam bello. Itaque ego reſtiti Metello fratri tui præſenti. Nam ego diſputaui in ſenatu cal. Ian. de repub. ſic, vt ſentiret pugnandum eſſe ſibi cum viro forti, & conſtanti, quod idem eſt, ac ſi dicat Cic. mecum diſputat. Cum.ſ.Metel. tuus, agere.i.diſceptare, cœpiſſet ad tertium nonas Ian. appellabat me certio quoq; verbo .i. de tribus verbis orationis ſuæ ſemper vno, & minabatur mihi. Neque quidquam fuit deliberatius ei.i.magis deliberate conſtitutum ab eo.ſ.fratre tuo, q̃ euertere, me quacũque rõne poſſet, non iudicio, neque diſceptatione, ſed vi atq; impreſſione.i.violento impetu. Si ego non reſtitiſſem virtute, atque aio temeritate huius.i.hmõi inimici, qs eſſet, q non exiſtimaret me fuiſſe fortem in conſulatu .ſ. meo potius caſu, q conſilio.i. p̃poſito deliberato, q.d.nullus. Si tu neſciſti Metellum.ſ.fratrem tuum, cogitare hæc de me, tu debes exiſtimare te eſſe celatum.i. occultationem ſibi factam a fratre.ſ.tuo de rebus.ſ.maximis. Sin aũt.i.ſed ſi, ſup. frater, impertiuit tibi.i.cõicauit, tecum aliquid cõſilij ſui, ego debeo exiſtimari a te lenis, & facilis.i.inconſtans, & minime ſtrenuus, qui non expoſtulem tecum.i.agim tecum iniuriaſ de ipſis rebus.i.p̃p ipſas res. Et ſi intelligis me non eſſe cõmotum dicto.ſ.ſolo verbo Metelli .ſ. fratris tui (vt ſcribis) ſed cõſilio eius, & animo inimiciſſimo in me. cognoſce nunc humanitatẽ meã, ſi remiſſio ac diſſolutio.i.fractio animi in iniuria acerbiſſima, eſt appellanda humanitas, q.d. potius appellabitur ignauia, aut inertia, ſeu puſillanimitas. nulla ſñia eſt dicta vnq̃ à me, in .i. contra fratrem tuum quotieſcunque aliquid eſt actum .ſ. in fratrem tuum. ego ſedens, & ita parum intentus aſſenſi his, qui viſi ſunt mihi ſentire leuiſſime.i.faciliime, & minimum grauiter in fratrem tuum. Ego addam ẽt illud, q̃ ego non debui, iam.ſ.animo eius cognito curare, ſed tñ tuli fieri.i.vt fieret, non moleſte.i.non grauate. atque ẽt adiui pro mea parte, vt fieret, videlicet vt inimicus meus, q erat frater tuus, ſubleuaretur.i.ab accuſatione liberaretur. S.C.i.decreto totius ſenatus. Quare ego non oppugnaui fratrẽ tuum, ſed repugnaui fratri tuo. Oppugnat.n. ille q prior inuadit, & aggreditur. Repugnat vero ille, qui repugnanti reſiſtit. Expugnat autem, q quos oppugnat, vincit, & capit. Nec fui in te (vt ſcribis) animo mobili.i.variabili hoc eſt non habui animum mobilem, ſed fui animo ita ſtabili, vt ego deſertus ab officijs tuis permanerem in mea voluntate.i.beneuolentia ergate, atq; reſcribo, atq; reſpondeo hoc ipſo tempore tibi pene minitanti nobis per lr̃as. Reſcribo inquam quæ ſequuntur. Ego non ſolum ignoſco dolori tuo, quem de fratris aduerſitate cepiſti, ſed tribuo, ſup. ei etiam ſumma laudem. Etenim.i.quia ſenſus meos.i.p̃prium ingenium, & propria natura, admonet me, quanta.i.q̃ magna ſit vis.i.poteſtas amoris fraterni. Expertus.n.erat in Q.F. ſuum, peto.i.(quod dicunt) requiro, quoque a te, vt præbeas te iudicem æquum dolori meo, ſi ego oppugnatus à tuis, acerbe & crudeliter, & ſine cauſa. V: ſtatuas.i.in animo tuo iudices. non modo non cedendum, ſup. fuiſſe mihi, ſed ẽt ſup. me fuiſſe tuendum.i.protegendum, in eiuſmodi cauſa.ſ.pro rep. auxilio tuo atq; exercitus tui. Ego volui te eſſe ſemper amicum mihi, & laboraui vt intelliges me eſſe amiciſſimum ubi maneo in voluntate, & p̃manebo quoad.i.donec votes, & ego deſinam citius amore tui.i. p̃p amorem meum in te, odiſſe fratrem tuum, quam quidquam detrahatur de beneuolentia noſtra odio illius. Notum eſt odiſſe licet preteritæ ſit vocis, etiam præſentis eſſe ſignificationis, à verbo odi, nam odio in vſu peritorum non eſt, niſi forte odias ſemel apud Cic. pro oderis ſcriptum velis.

MVCIA) Põpeij magni vxore, Scæuolæ filia, quam poſtea dimiſſam, quòd adulterium cum Cæſare commiſiſſet, M. Scaurus, Syllæ priuignus, in matrimonium duxit. Pedianus 69. Suet. 14. PAVL. MAN

[In

[In aliquo magiſtratu)Vetuſtiores libri habent,in animo,ex quo legendum eſſe,minimo, exiſtimat Vbaldinus Baldinellus, quam & nos veram huius loci lectionem eſſe credimus. more enim ſuo contrarijs contraria reddidit, cum dixit, ego conſul,qui rem pub.conſeruatam, ea ſum affectus iniuria,qua minimo magiſtratur nemo vnquam improbiſſimus.

ARGVMENTVM.

Reconciliata gratia,etiam ſpreto fratre, Ciceroni rem ſuam commendat quam ad Lælium praſcripſerat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Agnoſcit improbitatem fratris Metellus, & cur Ciceroni non plura ſcribat, rationem dicit.

Q. METELLVS NEPOS S. D. M. CICERONI. 3

HOminis importuniſſimi contumeliæ, quibus crebris concionibus onerat, tuis erga me offi-
alias, leues ab hmôi cijs leniuntur: &,vt ſunt * leues huiuſmodi homines, à me diſpiciunt: libenterque commutata perſona, te mihi fratris loco eſſe duco. de illo ne meminiſſe quidem volo: tametſi bis eum inuitum ſeruari. De me meiſque rebus, ne vobis multitudine literarum moleſtior eſſem, ad Lollium perſcripſi; de rationibus etiã prouinciæ quid vellem fieri,vt is vos doceret,& commone faceret. Si poteris, velim priſtinam tuam erga me voluntatem conſerues. Vale.

HVB. HOminis) L.Metellus Q.Met.frater,de quo in ſuperioribus epiſt.vidimus,non ſolum Romæ oppugnabat Cic.verum et crebro ad fratrem ſuũ ſcribebat literas contumelioſas de Cic. qui tñ nunq̃ deſiſtebat ab offõ erga Q. Metellum, ſed quanto magis eius frater Q.Met.contra Cic.irritate videbatur,tanto magis Cic.permanebat in voluntate,& quondie plura faciebat pro Q. Metello,q tandem cognita iniquitate fratris ſcribit ad Cic.ſe patuiſacere querelas fratris hominis importuniſſimi,& leuiſſimi,velleq; eum hr̃e loco fratris. Poſtremo dicit quare non ſcripſerit de rebus prouinciæ,niſi ad Lælium.[Hominis) Fratris mei.[Importuniſſimi)Infeſtiſſimi,tædioſiſſimi,qui nulla habita rõne tui, qui fueras laudandus,vbiq; damnat, aut mei,qui gero bellum,quotidie ſcribit ad me contumelioſe de te. [Contumeliæ)Iniuriæ de te.[Onerat) Faſtidit,obtundit,implet. [Concionibus crebris).i.crebris literis prolixis,quales ſunt cõciones. nam concio (vt ſupra diximus) ſignificat ſuggeſtum, vnde verba fiunt,& cõgregationem populi,& orationem quæ hr̃ ad populũ. ideo nunc appellauit literas Metelli fratris conciones,pp prolixitatem, vt ſupra alio loco literas longi ſubſellij, vt noſter Põp. dicere ſolebat.i.cõciones.[Tuis officijs)Ijs quæ quotidie pro me humaniſſime facis.[Leniuntur) Mitigantur, minoris à me fiunt, minus me mouent.[Leues)cõtemptibiles,nullius æſtimationis. [Commutata perſona) Poſito te loco fratris mei.[Duco) Pono puto. [Meminiſſe) Quia non poſſum meminiſſe eius ſine moleſtia.cum video eum ita leuem.[Bis)Fortaſſe enim bis fuerat oppugnatus,non ſolum à Cic.ſed ab alio.[Seruaui) Tutatus ſum,ne dãnaretur.[Meis rebus)Quas in prouincia geſſi.[Multitudine literarum)Scribendo ad ſingulos. [Doceret vos) redderet vos certiores (vt vulgo dicimus) Informaret vos. [Si poteris,) hoc dicit propter iniuriam,quam acceperat ab eius fratre.

Importuniſſimi — Concio — Leniri — Leuis

ASC. HOMINIS &c.) Hoc epiſt.Metellus reconciliata gratia forſitan epiſt.ſuperiore,etiã contempto fratre,commendat Cic. rem ſuam,quam ad Lælium perſcripſerat, dicens Contumeliæ, .i.contumelioſe de te querelæ, hominis importuniſſimi, videlicet fratris mei,qui cum tecum in gratia eſſe, mihi & gratum,& iucundum ſit,diſcordiam interſerere nititur, quibus onerat.i.vſque ad faſtidiũ me fatigat,crebris concionibus.i.literis tam prolixis, & accurate ſcriptis, quaſi ad populum cõtra te oraret, leniuntur .i.mitigantur tuis officijs.i.officioſis dictis,& factis erga me, & huiuſmodi homines tam frater, quàm alij vt ſunt leues.i.faciles, & in conſtantes,deſpiciuntur à me.& libenter duco.i.reputo te eſſe mihi loco fratris, perſona.ſ.fratris cõmutata.ſ.in tuam, vt tu ſis mihi fratris loco. & ille, quia leuis, & iniurius in te, ſit mihi pro hoſte habendus,vt te immeritum habueram. Ego ne quidem.i. non ſaltem,volo meminiſſe.i.mẽtionem amplius facere de illo. tametſi ſeruaui. eum bis inuitum.i.nolentem ſeruari,ſed ſe periculo committere geſtientem,ſiue in fore,ſiue in bello ignotum eſt. Ego ſcripſi ad Lælium de me, & rebus meis,ne eſſem moleſtior.i.plus q̃ decet moleſtus vobis, hoc eſt tibi & ceteris amicis multitudine literarum, vt is doceret vos,& commonefaceret q̃d velim fieri de rationibus prouinciæ.Velim ſi poteris,ſup.id facere. vt ſup.conſerues priſtinam voluntatem tuam erga me.

ARGVMENTVM.

Dicit ſe maximam ſpem de reſtituendo poſuiſſe in Metello,ob literas eius quas à fratre ſuo,et Pomponio acceperat ſed intellexiſſe illũ mutaſſe animum,& ſe deſerere quod ne faciat,rogat,& vt accurrat interea dum poteſt. Scripſi aũt has dum à Clodio,& Clodianis in exiliũ miſſus erat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Metelli auxilium in rebus ſuis aduerſis expoſcit.

M. CIC. S. D. Q. METELLO COS. 4

LIteræ Q. Fratris, & T. Pomponij neceſſarij mei tm̃ mihi ſpei dederant vt in te nõ minus auxilij, quam in tuo collega mihi conſtitutum fuerit. itaque ad te literas ſtatim miſi: per quas, vt fortuna poſtulabat,& gratias tibi egi,& de reliquo tempore auxilium petij.poſtea mihi non tam meorum literæ,quam ſermones eorum,qui hac iter faciebãt, animum tuum immutatum ſignificabant. quæ res fecit,vt tibi literis obſtrepere non auderem. nunc mihi Q.frater meus mitiſſimam tuam orationem,quam in ſenatu habuiſſes, pſcripſi: qua inductus,ad te ſcribere ſum coact⁹: & abs te,quantum tua fert voluntas.peto,quæſoque,vt tuos mecũm ſerues potius,quam pp arrogantiam,& crudelitatem tuorũ me oppugnes tu tuas inimicitias vt reip. donares, te viciſti:alienas vt contra remp. confirmes, adduceris?q̃ ſi mihi tua clementia opem tuleris; omnibus in rebus me fore in tua poteſtate tibi confirmo. ſin mihi neq; magiſtratum,neq; ſenatum,neq; populũ auxiliari pp eam vim,quæ me cum rep.vicit, licuerit: vide, ne,cum velis reuocare tempus omnium ſeruandorum,cum,qui ſeruetur,non erit,non poſſis. Vale.

LIteræ)Scribit Cic.ad Q.Metellum Celerem ſe primũ poſuiſſe maximã ſpem de reſtitutione, & ſalute in ſua in eo propter literas, quas à Q. Cic. fratre ſuo,& à T. Pomponio acceperat de optima mente ipſius Metelli.Sed poſtea intellexiſſe eum mutaſſe animum, deſtitiſſeq. ipſum tueri.Itaque eum rogat,vt velit eum ſeruare dum poteſt, ne eum velit poſtea referre,cum non poterit. Videtur autem hæc epiſtola ſcripta,cum Cic.eiectus fuiſſet in exilium per Clodium,& Clodianos. [Q. Fratris)Scilicet me appellabatur enim Q.Cic.frater Cic. [T.Põponij)Is eſt qui Atticus cognominatus eſt q̃ ab Athenis ſingularem ſapientiam reportarit, vt oſtendit in procemio Cat.maioris de Sen.[Neceſſarij)Amici familiaritati coniungi.[Conſtitutum) Poſitum, firmatum. [Quàm in collega) Alij Panſam dicunttur. ego Lentulum ſentio, qui conſul cum Metello fauit plurimum Cic.vt reſtitueretur in patriam,vt in j.lib.viſum eſt. [Minus auxilij) In meis miſerijs, & malis. [Itaque) Quia tantum ſpei in te conſtitueram. [Gratis egi) Dixi tibi gratias de eo,quòd feciſſes pro me. [Vt fortuna poſtulabat) Vt exigebat fortuna miſeris & exulis, quæ poſtulabat, vt eſſem ſubmiſſus, & ei gratias agerem, qui mihi benefeciſſet. [De reliquo tempore) De futuro, vt mihi non deeſſes. [Non tam meorum) Excipit ſuos, ne faciat eos ſuſpectos, aut inuiſos Metello. [Eorum) Romanorum. [Hac) Per hanc regionem exiſtimant quidam eum tunc

HVB — T. Pomponius

fuiſſe

fuiſſe Dyrrhachij.[Immutatum)Cõtra me valde mutatum,vt am plius mihi non faueres.[Obſtrepere literis) literis ubi aliquid dicere,& auribus tuis inſonare.[Non auderem) quia intelligerem te immutatũ,& factum,mihi inimicum. [Nunc) nuper. [Mitiſſimam)humaniſſimam.[Qua) oratione tua mitiſſima.[Inductus) motus pſuaſos. (Coactus) compulſus,qa alr̃ vſus fuiſſem ingratus.[Q:m tua voluntas fert).i.q̃tum vis.[Tuos)amicos,& ꝓpinquos,q non potuerunt eſſe ſatis tuti me pereunte. [Arrogantẽ) Superbã,temerariã.[Tuoꝝ)intelligit Metellũ eius fratrẽ,de quo in p̃cedentibus epiſt.vidimus,& Cic.diũ, q trib.pl.Cic. eiecerat in exiliũ.vt alibi diximus plenius.[Me oppug:)mihi noceas,mihi ſis inimicus.[Tu)argm̃ à maiore ad minus,& eſt ſenſus.[Tu) Inquit, ꝓprias inimicitias reip.cauſa depoſuiſti,& oblitus es,& poteris ſuſtinere & confirmare alienas contra rep. q.d.non facies. [Donares reip.).i.reip.cauſa depoſuiſti.[Viciſti te)ſupaſti animũ tuum,qui te ad vindictã trahebat.[Alienas) fratris tui & aliorum. [Contra rẽp.)qa qui me oppugnant faciunt contra remp. quam ego ſemper defendi,cuius ſum pr̃,& patronus.[Adduceris)Moneberis,q.d.non. [Quod ſi) oñdit q̃ grato animo ſit accepturus eius beneficium.[Opem tuleris) auxiliatus fueris.[Confirmo)certiſſime promitto.[Fore in tua ptãte)Facturũ quidquid iuſſeris.[Magiſtratus)prætores,conſules,& alios,qui honores,& officia hñt. Ordo eſt.Si neque licuerit magiſtratus,neq; ſenatum, neque populum auxiliari mihi ꝑp eam vim,quæ vicit me cum rep.vide ne cum velis te reuocare tempus omnium ſeruandorum non poſſis,cum non erit qui ſeruetur. [Si neque magiſtratum, licuerit, auxiliari) Si magiſtratus non poterunt mihi auxiliari. [Cũ rep.) Quia contra voluntatem reip.illata eſt mihi vis,& iniuria.

Coact⁹

Arrogans

A S C. LITERAE &c.) Verum eſt,quod Comicus dicit,rerum eſſe viciſſitudinem. in ſuperiori epiſtola, cum Cic. adhuc in Senatu ſtaret,& Metellus in Hiſpanijs ageret,eguit Metellus opera Cic. quã illi,qua erat humanitate,& prudentia præditus non grauate impenſam, nunc cum factione Clodij ob cædẽ ciuium exularet Dyrrhachij, repetit dicens ſe maximã ſpẽ de reſtitutione ſui Metello potuiſſe ob lr̃as, quas acceperat, ſe intellexiſſe illum mutaſſe animum,& ſe velle deſerere, quod ne faciat,rogat,& vt accuſaret,interea dum poteſt. Ordo eſt.Literæ Q.F.ſ.mei,T.Pomponij neceſſarij mei, dederunt mihi tm̃ ſpei,vt nõ minus auxilij fuerit cõſtitutum.i.aĩo conceptũ,mihi in te,q̃ in collega tuo.ſ.Lentulo.de quo in j.lib.j.epiſt.dictum eſt,Itaque.i.& ita ego miſi ſtatim literas ad te,per quas,vt fortuna poſtulabat,quia(vt dr̃ in Hecyra Terentiana) Profecto (vt puto) Hoc eſt omnibus nobis, vt res dant ſeſe ita magni, atque humiles ſumus, &.i.ſimul, egi tibi gratias,&.i.ſimul petij auxilium.ſ.tuũ,de.i.ꝑ reliquo tp̃e. Poſtea non tam lr̃æ meoꝝ, q̃ ſermones eorum, q faciebant iter hac.i.ꝑ hũc locum vbi ſum, hoc eſt vt plures volunt, ꝑ Dyrrhachium,ſignificabant mihi animũ tuum immutatum q̃ res fecit,vt non auderem obſtrepere .i. inuite audituro ſtrepitum facere, lr̃is meis, Nunc Q.F.meus,ſcripſit mihi or̃onem tuam mitiſſimam.i.placatiſſimi animi indicẽ,quam habuiſſes in ſenatu.qua or̃one.i.cuius orationis fiducia, ego inductus, ſum coactus.i.compulſus,ne p̃ter officium facerem,ſi ſcriberem ad te.peto abs te, quantũ voluntas tua fert.i.patitur.ſ.rogati, & quæſo.i.oro, vt ſerues potius tuos.i.neceſſarios, vt fratrem, & Clodium mecum, q̃ oppugnes me ꝑp arrogantiam.i.ſuperbam crudelitate tuorum. Tu viciſti teipſum.i.iram tuam, vt donares reip.ob amorem, & vtilitatem reip.inimicitias tuas.ſ.quas cõcepiſti in me, & adduceris.i.ſinis, aut ſines te adduci, vt confirmes alienas.ſ.inimicitias, vt Clodianas,contra remp.Quòd ſi tuleris mihi opem,clementia.i.ꝑp clemẽtiam tuam. ego confirmo.i.firmiter ꝓmitto,me fore in ptãte tua in oĩbus rebus.Si neque licuerit.i.licitum fuerit,magiſtratum .i.eos,q publicum egerunt honorem,neque ſenatum.i.ordinem patrum conſcriptorum,auxiliari mihi ꝑp eam vim.i.violentiam, quæ vicit me cum repub.hoc eſt tr bunitiam vim,quam Clodius exercuit,vide ne cum velis reuocare tempus omnium reſeruandorum.i.iterum ſeruandorum,quod vulgo dicitur Saluandorum non poſſis,ſup.reuocare,cum is,qui ſeruetur, non erit,q.d.cum Clodius effecerit,quod Catilina conatus fuerat.

ARGVMENTVM.

C. Antonius collega Cicerone in conſulatu tempore coniurationis Catilinæ ne forte contra coniuratos. negligentius ageret,prouinciam,vnde vberior prouentus erat expectandus volens accepit: verum vbi intellexit,quo animo à Cicerone factum eſſet, ægre tulit: & ſcripſit Ciceronem in ſe multa,& dixiſſe,& feciſſe inique. Quam rem nunc partim purgat,& partim negat Cicero.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Commendatoria eſt epiſtola. Verum cum Ciceroni data eſſet occaſio experiundi animum Antonij in gratitudinem illius, & animum beneficiorum immemorem egregie perſtringit.

M. CICERO S. D. C. ANTONIO M. F. IMP. 5

ETſi ſtatueram nũllas ad te literas mittere,niſi cõmendaticias;non quod eas intelligerẽ ſatis apud te valere;ſed ne ijs qui me rogarent,aliquid de noſtra cõiunctione imminutum eſſe oſtenderem: tñ cum T. Pomponius,homo omnium meorum in te ſtudiorum & officiorum maxime conſcius, tui cupidus,noſtri amantisſimus,ad te proficiſceretur,aliquid mihi ſcribẽdum putaui,preſertim eum aliter ipſi Pomponio ſatis facere non poſſem. Ego ſi abs te ſumma officia deſiderem mirum nemini videri debeat:omnia.n.à me in te profecta ſunt, quæ ad tuum cõmodum, quæ ad honorem,quæ ad dignitatem pertinerent.pro ijs rebus nullam mihi abs te relatam eſſe gratiam, tu es optimus teſtis.cõtra etiam eſſe aliquid abs te profectum, ex multis audiui: nam,comperiſſe me,non audeo dicere; ne forte id ipſum verbum ponam,quod abs te aiunt falſo in me ſolere cõferri. ſed ea,quæ ad me delata ſunt,malo te ex Pomponio, cui non minus moleſta fuerunt, quã ex meis literis,cognoſcere. meus in te animus quã ſingulari officio fuerit,& ſenatus,& P.R.teſtis eſt. tu quã gratus erga me fueris, ipſe exiſtimare potes.quãtum mihi debeas,ceteri exiſtimẽt. ego,quæ tua cauſa antea feci,voluntate ſum adductus poſteaq̃ cõſtantia, ſed reliqua,mihi crede,multo maius meum ſtudiũ,maioremq́. grauitatem,laboremq́. deſiderant:quæ ego ſi nõ profundere,ac perdere videbor omnibus meis viribus ſuſtinebo:ſin ingrata eſſe ſentiam,non cõmittam, vt tibi inſanire videar.ea quæ ſint,& cuiuſmodi, poteris ex Pomponio cognoſcere,atq; ipſum tibi Pomponium ita cõmendo,vt q̄q̄ ipſius cauſa confido te factu rum eſſe omnia,tñ abs te hoc petam,vt, ſi quid reſidet in te amoris erga me, id omne in Pomponij negocio oſtendas hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

H V B. ETſi)C. Antonius collega fuit Cic.quo tempore coniurauit Catilina contra patriam,quem cum Cic. pactione prouinciæ,vt Saluſt.ſcribit in agrum Piſtorienſem aduerſus Catil.cum exercitu miſiſſet,q ei diffidebat ne in defendẽda repub.& opprimendam coniuratione ab eo diſſentiret,ille cum agnouiſſet id a Cic. hac cauſa eſſe factum, alienatus eſt aliquantulum ab eo. & dicebat ſe comperiſſe Cic. multa in ſe & dixiſſe, & feciſſe indigna amicitia ſua. Itaque his de rebus Cic. eum corripit, & oſtendit longe contra eſſe, qui affecerit C. Ant. multis officijs, quibus ille nullam gratiam reddidit, ſuorum aũt in eum officiorum teſtem eſſe Senatum,& P.R.:in quibus dicit ſe conſtanter ꝑſeueratuꝝ,ſi modo ille non fuerit penitus ingratus. Poſtremo commendat ei T. Pomp.cuius cauſa dicit ſe ſcripſiſſe ea quæ ſcripſit præter commendationem,quia fuiſſet conſcius eoꝝ quæ Cic. contulit in C.Ant.[Statueram) Decreueram.[Niſi com.) Niſi in quibus aliquem tibi commendarem, coactus & compulſus non mea ſponte, quia literas commendaticias, vt plurimum ſcribimus rogati,& coacti ab amicis.[Satis valere)Multum ponderis habere,& prodeſſe ijs, quos commendarem. [Sed ne) Sed ne per me intelligeretur aliquid eſſe diminutum de noſtra amicitia, quod quidem fieret, ſi ijs, qui me rogarent, recuſarem ſcribere, quia dicerent me id facere,quia eſſem a te alienatus. [Coniunctione) Amicitiæ, quæ ex coniunctione conſulatus inter nos fuit. [Tamen) Licet ſtatuiſſem ſcribere ad te nullas literas, niſi commendaticias. [Studiorum) Beneuolentiæ. [Et officiorum) Quæ pro te feceram. [Maxime conſcius) Ma-

xime

xime gnarus.i.qui maxime ſcit.[Tui cupidus) qui tibi bene vult, vt oſtendat eum eſſe cōem amicum,& ideo magis credenda, quę ei dicet. [Præſertim) Licet putauerit credendum aliquid tñ dicit præcipuam cauſam fuiſſe Pomponium, qui inſtabat vt ſcriberet. [Satisfacere) Facere quod vellet. [Aliter) Niſi ad te ſcriberem. [Ego) Iam incipit exponere mentem ſuam. & eſt ſenſus, nemo, debet mirari, ſi ego à te deſidero maximam officia, quia ego pro te feci, quæ ad honorem, & commodum tuum pertinebant. [Debeat) Pro debet, vel debebit. [Videri mirum) .i. nemo debet mirari.

Deſidero

[Deſiderem) Expetam, tanquam quæ minime præſtes, nã deſideramus quæ abſunt. [Omnia.n.) Rō quare deſiderat ab eo ſumma officia. [Profecta ſunt à me in te) Collata ſunt, peruenerunt. [Ad dignitatem) Ad amplitudinem,& exiſtimationem tuã. [Pro ijs) quæ a me in te profecta ſunt. [Nullam gratiam red.) nullam vicem officij redditam, quia reddere gratiam eſt facto beneficiũ acceptũ referre, agere verbis, hr̃e animo.

Reddere gratiam
Agere gratiam
Habere gratiam

[Tu es optimus teſtis) Tu ipſe ſcis. [Aliquid contra) Per contrarium aliter q̃ debuiſſes facere. [Profectum) proceſſiſſe contra me. [Comperiſſe) cognouiſſe, probaſſe. Sal. Compertum habeo commilitonem &c. i. cognitum. [Ipſum u.) ſ. comperiſſe. [Quod) verbum. [Conferri in me) Aſcribi mihi. [Falſo) Contra veritatem, quia aiunt te dicere comperiſſe me, feciſſe quiddam contra te. Ego aũt nolo dicere me comperiſſe, ſed audiuiſſe. [Ex multis) q̃a vnus facilius poſſet fingere, & mentiri, q̃ multi nam in ore duorum, vel trium conſtat omne verbum teſtimonij. Sed quia non dixit quæ ſunt illa quæ audiuit, dicit ſe velle eum potius intelligere ex verbis T. Pōponij, quia coram narrabit, quam ex literis ſuis. [Malo) potius volo. [Non moleſta) Quam mihi, qui non minus ægre tulit & doluit q̃ ego, q̃ ea de me falſo diceres, cum ille ſciat aliter eſſe. [In te) erga te, pro te. [Singulari) Egregio, q̃ pro multis alijs nō feciſſem. [Ipſe) Tumet, q. d. do tibi optimos,& ampliſſimos teſtes, q̃ ſingulare fuerit officium meum in te, de tua aũt relatione gratiæ de tanto beneficio te ſolum volo teſtẽ, tu enim potes exiſtimare, qui ſcis in nulla re retuliſſe mihi gratiam. [Ceteri exiſtiment) Quantum debeas mihi, ceteri qui ſciunt quantum pro te egerim, exiſtiment quantum mihi ſis obligatus. Ergo ne videatur Cic. quæ fecit temere feciſſe, dicit ſe iudicio ea feciſſe, & pſeuerauturum in voluntate, ſi Antonius gratus fuerit. [Adductus voluntate) .i. certo iudicio, & mea ſponte motus non autem temeritate quadam, neq; tuis in me beneficijs adductus, quæ nulla fuerant. [Antea) Superiori tempore. [Poſteaq. conſtantia) & poſtea perſeuerantia, & ſtabilitate ſubaudi ſum adductus, ne viderer eſſe inſtabilis, ſi te deſeruiſſem pro quo multa antea feceram. [Reliqua &c.) contra, quæ pro te facienda à me ſunt. [Maius ſtudiũ) Maiorem diligentiam q̃ alia, quæ ante feci. [Deſiderant) Expoſcunt. [Quæ) Studium, grauitatẽ, & laborem. [Profundere) Abijcere, tractum ab aqua, quæ profunditur ex vaſis. [Perdere) amittere. [Suſtinebo) tuebor, efficiam. [Omnibus meis viribus) quantum per me fieri poterit. [Sentiam) Aduertam, cognoſcam. [Ingrata tibi) Non grata neque accepta ea, quæ faciam. [Non commitam) Non faciam, non patiar. [Inſanire videar) quia inſanus vr̃, qui inutum confert beneficium. Sal. in proœmio Iugurthinæ hiſt. [Fruſtra autem enui) Ac nihil aliud quam odium quærere, extremæ dementiæ eſt. [Ea) Quæ deſiderant maius meum ſtudium &c. [Cuiuſmodi) Qualia. [Ipſum) Ex quo poteris ea intelligere. Ordo eſt. Atque commendo tibi ipſum Pomponium, vt tñ te pe ram, vt ſi aliquid &c. [Quanquam) quaſi quædam interpoſitio. [Confido) Sum certiſſimus. [Cauſa ipſius) quia eſt vir, vt dixi, tui cupidus & bonus, qui omnem fauorem meretur.

Reſidet

[Reſidet) Remanet fixum eſt ſi quid me amans. [Id omne) .i. Amoris. [Negocio) Cauſa, in qua egebit auxilio tuo. [Hoc) hac re.

PHIL. ETSI ſtatueram) Cum innumerabilia in C. Antonium M. F. Cic. beneficia contuliſſet, ſanè q̃ pro eius ac nō indebebat ingratum eſſe cognouit. Quare ad eum has literas dedit quaſi in exprobationem quandam immemoris beneficijs, & pro eo q̃d egerit, quid ẽt acturus ſit ſi non ingratum eſſe ſenſerit, breui oratione demōſtrat. Teſtem vero ſuorũ in eum officiorũ dicit eſſe ſenatum, & P. R. & in calce literarũ T. Pōp. familiarem ſuum illi magnopere commendauit. Item ille Ant. qui in conſulatu, quo Cic. Catilinam in patriam cōiurantem oppreſſit, collega eius fuit, & cum Cic. aliquantulum vteretur, ne opprimendis coniuratoribus ab eo diſſentiret, & ex hoc ſaluam reddere remp. nō poſſet, in ſortiendo prouincias in agrum Piſtorienſem contra Catil. vt inquit Saluſt. eum cum exercitu mittendum curauit, quod cũ intellexiſſet Antonius hac ratione factum, grauiter, & moleſte tulit, & ab eius amicitia ſe diſiunxit, ac de Cic. non mediocriter cōqueſtus aiebat, multa in ſe, & dicta, & facta a Cic. fuiſſe indigna grati viro, & amico. Ex hoc aũt Cic. has ad eum literas miſit, quibus eum vehementer increpat, oſtenditq. longe alr̃ eſſe q̃ ſenſerat, quo eum plurimis maximiq. beneficijs ſemper affecerat, & ab eo nunq̃ ipſe aliq̃d officiorũ acceperat. Legatus is etiam poſtea Cæſ. fuit, de quo Suet. ſic. Nullam cladem paſſus eſt omnib. bellis ciuilibus præter per legatos ſuos, quorum Curio in Africa perijt C. Antonius in Illyrico in aduerſariorũ deuenit poteſtatẽ. [Commendatitias) quibus aliquid tibi cōmendarem. Sed quare tñ cōmendatitias, qm̃ has non ſponte noſtra, ſed rogati ad amicis ſcribere ſolemus, vult.n. his verbis referre q̃ ad eum non ſcriberet, niſi vt alijs oſtenderet ſe non eſſe factum ab Antonio alienum quem ſibi iratum eſſe videbat immerito. [Valere) multi ponderis eſſe apud te. [Satis) Finem amplectatur. [Multum finem nō habet. [Coniunctione) Amicitia & conſuetudine. [Conſcius) qui in primis ſciret, articulus eſt.

Satis
Multi

[Aliquid) Præter commendatitias. [Satisfacere) Niſi ſcribendo ad te in ſignum beneuolentiæ. [Sed ego) Expoſitio eſt animi & mentis ſuę in Antonium, & ait ne cui debet mirum videri, ſi abs te non modo deſiderem, ſed reputem beneficia. Multa.n. pro te geſſi quæ honori tuo, & vtilitati conduxerunt. [Deſiderem) Apto verbo eſt vſus ad ea, quæ dicit quaſi nō habiturus ſit ea, apud Liuium legimus deſiderata ſunt decem milia hominum. [Omnia.n.) Rō cur ab eo deſiderat ſumma beneficia. [In te profecta ſunt) ornatiſſimus loquendi modus naſcitur ex hoc verbo in diuerſam ſignificationem, vt profecta ſunt, hoc eſt feci. Sic alibi, omnia quæ a me profecta ſunt, & in te tibi acciderit gratiſſima. [Quæ) ad tuum repetitio. [His rebus) p̃ bñficijs maleficia retuliſti. [Id ipſum verbum) .ſ. cōperiſſe te a me aliquid contra te factum eſſe. [Malo) volo potius a T. Pomponio intelligas q̃ ex meis literis, ipſe tibi omnia poterit explicare, quæ ad me delata ſunt, te egiſſe ac dixiſſe, & tu non ignoras. [Contra) .ſ. honorem meum, vel per contrarium, & aliter q̃ facere debuiſſes. Nam comperiſſe me non audeo dicere. Noluit.n. dicere comperi. ſed audiui è multis, q̃ eſt minus ſuſpectum, in quo vocabulo .ſ. comperiſſe, accuſat Antonium, q̃ dicebat ſe comperiſſe Cic. contra Antonium feciſſe, vnde nunc Cic. dicit. Ego nolo dicere ſicut tu me comperiſſe, ſed audiuiſſe a multis te contra me aliquid feciſſe. [Ex multis) vt veriſimilius videatur q̃ ex vno, qui non facile probat, quod vult apud iudicem. Ergo ne id quod egit in Antoniũ temere egiſſe videre; aut ſe voluntate & ex animo id egiſſe, atq; in poſtremum eſſe facturũ, ſi eum non ingratum eſſe ſenſerit. Poſteaq. conſtantia, ſup. ſum motus, ne inſtabilis eſſe iudicaret, ſi te relinquerem. [Reliqua) Quæ à me pro teipſo facienda ſunt. [Tua cauſa) Differt a tui cauſa. Tunc.n. tua cauſa dicimus qñ ad tuam, vt ita loquar, petitionem, & reſpectum aliqui alteri contulero, vel boni, vel mali, verum tui cauſa qñ aliquid tibi præſtitero cum quo loquor, vnde hic tui cauſa potius q̃ tuę cauſa legendum puto.

Tua cauſa
Tui cauſa

[Poſteaq. conſtantia) Primo voluntate ductus multa pro te feci, inde vt in ſententia, & conſtantia permanerem, in te beneficia conferre non deſtiti. [Mihi crede) huiuſmodi interpoſitiones ſententiarum. quæ parentheſis appellantur plurimum venuſtatis afferunt, & leporis, ſi raro in oratione fuerint collocatæ. [Deſiderant) Expoſcunt. [Profundere) Ab aqua quæ profunditur ex vaſis, metaphora. [Ac perdere) Eſt quaſi expoſitio præcedentis. Nam in profundo eſt manis iactura, & pditio. [Inſanire) Si ingrato benefacere conaretur, apud P. Mimum legitur, beneficium dando accepit qui digno dedit, & ecōtrario, beneficium dando perdidit qui indigno dedit, & Sal. in Iug. Fruſtra autem eniti ac nihil aliud q̃ odium quærere, & extrema dementia eſt. [Ea) reliqua, quæ pro te fieri oporteret, ac poſcunt ſtudiũ meum. [Atque ipſum) commendatio admodum gratioſa. [Si quid amoris reſidet) Hoc eſt ſi quid me amas.

ASC. ETSI ſtatueram) Diximus ſupra epiſtolas Cic. non eſſe collectas pro ratione tp̃is. ſed perſonarum, nam huius epiſtolæ argumentum contigit longe ante ſuperiores a Metello, & ad Metellum epiſtolas, quia pro tempore Cic. adhuc conſulatũ geſſit. Vnde C. Antonius Cic. in conſulatu collega, cum Cic. rationis perſuaſione rem extra vrbem in agro Piſtorienſi gereret, eo cōſilio, vt minus pericuſi ab eo, cum foris eſſet reipub. immineret, & vt melius cōiuratos opprimeret, primum id æquo animo tulit, arbitrans & vberiorem, & non minus honorificam eam, eſſe cōditionem, ſed vbi cōſilium Cic. reſciuit, ægerrime tulit, ſcripſitq. Cic. in ſe multa iniqua dixiſſe, atque feciſſe, quæ Cic. partim purgat, partim negat. Ordo eſt. Etſi .i. quanquam ſtatueram nullas .i. non vllas, non mittere ad te vllas literas, niſi commendaticias .i. quibus tibi aliquem cōmendarem. non q̃ intelligerem eas valere ſatis apud te, ſed ne oſtenderem .ſ. renuendo, ijs qui rogarent me .ſ. vt ſe commendarem tibi, aliquid eſſe imminutum de con-

iun

iunctione noſtra.i.vinculo amicitiæ noſtræ, Tū cum Titus Pōp. homo maxime conſcius omnium ſtudiorū, & officiorū meorū in te,& cupidus tui,& amantiſſimus mei proficiſceretur ad te putaui aliquid ſcribendum mihi, p̄ſertim, cum non potuiſſem ſatiſfacere aliter ipſi Pomponio. Si ego deſiderem abs.i.a te ſumma officia, ſup.id nemini debeat videri mirum, omnia .n. quæ pertinerent ad commodum tuum, quæ ad honorem tuum, quæ ad dignitatem tuā, profecta ſunt a me in te, ſup. tu es optimus teſtis nullam gratiam eſſe relatā mihi abs te. Audiui ex multis, aliquid eſſe profectum ab te, ptr.a.i.in contrarium. Nam non audeo dicere me comperiſſe ne forte ponam ipſum verbum, quod aiūt ſolere conſerri falſo ab te in me dicentes.ſ.q dicere ſoles te comperiſſe multa mala à me in te profecta, quod vere dicere non potes. Sed malo.i.magis volo, te cognoſcere ex Pomponio, cui fuerunt nō minus moleſta.ſ.q mihi ex literis meis, ea quæ delata ſunt ad me. Et.i.ſimul, Senatus & P.R. teſtis eſt, q.i.quantum, ſingulari officio animus meus fuerit in te. Tu potes exiſtimare.i.iudicare ipſe.i.per teipſum, q.i.quantum, gratus fueris erga me, ceteri exiſtiment.i.iudicent quantum debeas mihi. Ego ſum adductus, ſupp. ad ea facienda, quæ feci antea.ſ.quam te ingratum offenderem, cauſa.i.in cauſa tuā, voluntate.i.beneuolentia mea in te & poſtea .i.quæ poſtea feci, ſup.ſum adductus cōſtantia.ſ.mea, ne arguar inconſtantiæ. Sed crede mihi, reliqua.i.ea quæ reſtant tibi peragenda, deſiderant.i.expetunt, ſtudium meum multo maius .ſ. quam, quod hactenus impēdi, & grauitatem, & laborem, ſup.multo maiorem, quæ.ſ.ſtudium grauitatem, laborem, ſi nō videbor profundere.ac perdere, ego ſuſtinebo.i.faciam, vt perſiſtam erga te omnibus viribus meis. Sin autem.i.ſed, ſi ego ſentiam eſſe in gratia, .ſ. tibi ego non cōmittam.i.nō efficiā id, vt ipſe.i.egomet videar tibi inſanire, vt faciunt qui inuitos gratia conferunt beneficia, ſi quidem ipſorū gratia, & non dei potius id præcipientis, aut conſulentis faciunt. Tu poteris cognoſcere ex Pomponio.i.Tito, quæ & cuiuſmodi ſint ea.ſ.quæ reſtant. Atq; ego commendo tibi ipſum Pomp. ita vt q̄q̄ ego confido te eſſe facturum omnia cauſa ipſius, tñ ego petam abs te hoc, vt ſi quid amoris erga me reſidet.i.reliquum manet in te, oſtendas id omne in negocio Pomponij. Tu nihil potes facere mihi gratius hoc i.quam ſit hoc.

ARGVMENTVM.

Hac epiſtola ad Lentulum, ad quem epiſtola primi libri ſcripta ſunt, miſſa eſt: & errore quodam inter has collocata. Significat autem ſe accepiſſe à Decio librario, quod Lentulus nollet ſibi ſuccedi: id autem non cred. diſſe, donec vxor ſua Terentia à Cornelia vxore Lentuli id quoque intellexiſſet: & deinde diligentem operam dediſſe, vt ita fieret: Deinde ſe emiſſe domum à M. Craſſo: gratulationem Lentuli probat, iocoq́; ſe ære alieno oppreſſum dicit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Officium ſuum in procurando ſucceſſore exponit: & vt Craſſi ædes emerit nunciat: vbi locu interſerit, quo ad coniurationem Catil. alludit.

M. CICERO S. D. P. SEXTIO L. F. PROCOS. 6

CVm ad me Decius * libertus tuus veniſſet; egiſſetq́. mecum, vt operam darem ne tibi hoc tpe ſuccederetur: q̄q̄ illum hominem frugi, & tibi amicū exiſtimabam; tñ, q̄ memoria tenebam, cuiuſmodi ad me literas antea miſiſſet, non ſatis credidi homini prudenti, tam valde eſſe mutatam voluntatem tuam. ſed poſteaq̄ & Cornelia tua Terentiam cōuenit; & ego cū Q. Cornelio locutus ſum: adhibui diligētiam, quotieſcunq; ſenatus fuit, vt adeſſem: plurimumq́. in eo negocij habui, vt Q. Fuliū trib. pl. & ceteros, ad quos tu ſcripſerat cogerem mihi potius credere, q̄ tuis literis. omnino res tota in menſem Ian. reiecta erat, ſed facile obtinebatur. Ego tua gratulatione cōmotus, q̄ ad me pridem ſcripſeras velle te bene euenire, q̄ de Craſſo domum emiſſem, emi eā ipſam domum xxxv. aliquanto poſt tuam gratulationem. Itaq; nunc me ſcito tm̄ hr̄e æris alieni, vt cupiam cōiurare, ſi quis me recipiat. ſed partim odio inducti me excludūt: & aperte vindicem cōiurationis oderunt: partim nō credunt; & a me inſidias metuūt; nec putant ei numos deeſſe poſſe, qui ex obſidione fœneratores exemerit. omo * ſemiſſibus magna copia eſt. ego aūt meis rebus geſtis hoc ſum aſſecutus, vt bonum nomē exiſtimer. Domum tuam, atque ædificationem oēm perſpexi, & vehementer pbaui. Antonium, etſi eius in me officia oēs deſiderant, tñ in ſenatu grauiſſime, ac diligentiſſime defendi; ſenatumq́. vehementer oratione mea, atq; auctoritate cōmoui. Tu ad me, velim, literas crebrius mittas. Vale.

* alias, librari*

* alias, Senuſſibus

HVBERTINVS.

CVm ad me) Hæc epiſt. neſcio quō in hunc librum traducta eſt, cum ſcribatur ad eundem. P. Lentulum, ad quem ſunt multæ, in j. lib. ſed, vt alibi diximus cōſtat non recte ſeruatum ordinem in multas alijs epiſt. Se ita diſpoſitas, & redactas in volumen a Tyrone liberto Cic. put ei ad manus veniebant. Erat igitur, vt in j. lib. oſtendimus, P. Lent. pconſul Ciliciæ, & Cypri, & quis primū ſcripſiſſet ad Cic. vt daret operam in ſenatu, ne ei ſuccederetur, tñ Decius librarius eius amicus eū rogauerat noīe Lent. vt daret operam, vt ei ſuccederetur, quod idem poſteaq̄ intellexit ēt à Cornelia eius vxorem, quæ cum Terent. Cic. locuta erat, dixit Cic. ſe diligenter ad id operā dediſſe. Deinde ſcribit quemadmodum ex eius gratulatione emerit domū a M. Craſſo, deinde iocatur cū Lent. de difficultate pecuniæ pro ſatisfactione eius domus. [Librarius) Proprie dr̄ ſcriptor librorum, interdum ponitur pro bibliopola.i.venditore librorū, ſed hic puto eſſe cognomen familiæ. [Egiſſet mecum) me rogaſſet nomine tuo. [Ne ſuccederetur tpe) daretur tibi ſucceſſor in prouincia. [Frugi) Donatus dicit, frugi vtilem & neceſſarium ſignificare, ſicut fruges neceſſariæ ſunt humano gñi, Cic. vero in Tuſc. dicit, frugalitate tres virtutes cōplecti fortitudinem, prudentiam, & iuſtitiam, ergo frugi hominem bonum, & virtute præditum intelligemus. [Amicū tibi) qui non dixiſſet, niſi ei ita mandaſſes. [Tamen) Licet Decius mecum egiſſet, vt dixi. [Quòd) Quia. [Tenebam memoria) Memineram. [Cuiuſmodi) Quales, cuius ſententiæ. [Antea) ſuperiori tpe, priuſquam Decius ad me veniſſet. [Non ſatis credidi) non facile habui fidem. [Homini prudenti) Decio frugi, & prudenti viro. [Mutatam) vt nunc velles ſuccedi tibi, cum antea ſcripſiſſes, vt darem operam, ne tibi ſuccederetur. [Cornelia tua) .ſ. vxor. [Terentiam) vxorem meam. [Conuenit) allocuta eſt, de hac re. vt curarem tibi ſuccedi. [Q. Cornelio) Affine tuo, fratre vxoris tuæ. [Vt adeſſem) Quotieſcunque ſenatus fuit.i.quotieſcunque ſenatus habitus, & congregatus eſt, vt adeſſem in ipſo ſenatu. [Plurimum negocij) Plurimum laboris.i.multum laboraui. [Vt cogerē credere) .i.facerem potius eos credere meis verbis, q̄ velles tibi ſuccedi, quā lr̄is tuis, quas ad eos ſcripſeras, vt darent operam ne tibi ſuccederetur. [Totas res) De eligendo ſucceſſores. [Reiecta) dilata, remiſſa. [In menſem Ian.) tunc enim vt alio loco ſupradiximus fiebant noui magiſtratus, ſed deponebantur veteres. [Facile obtinebatur) Facile impetrabat, & omnes aſſentiebatur, vt daretur tibi ſucceſſor. [Ego) Nunc dicit de emptione domus à M. Craſſo. [Tua gratulatione) Priuſquam Cic. emiſſet illam domum, iam ſparſus erat rumor eum emiſſe. Itaque P. Lentulus ex Cilicia per literas ſuas ei gratulatus fuerat de ea emptione, optaueratq. eam rem ei feliciter euenire, quare Cic. inductus huiuſce modi gratulatione, tandem emit eam domum. [Tua gratulatione) Quam miſeras ad me de emptione domus anteq̄ ego emiſſem. [Commotus) Adductus. [Pridem) Ante. [Te velle) Te optare. [Bene euenire) Bene ſuccedere mihi. [De M. Craſſo) .i. à M. Craſſo, ab eo, qui a Parthis eſt interemptus. [Eam ipſam) De qua gratulatus fueras mihi. [Seſtertij) Seſtertius dicitur & ſeſtertium, ſcribitur per S, continet autem duas libras, & ſemis. Dicitur enim ſeſtertius quaſi ſemis à tertia, de hoc alio loco plura diximus. [Itaque) Iocatur nunc Cic. vt quemadmodum erat glorioſus, ita habeat occaſionem commemorandi laudes ſuas, & maxime de oppreſſa coniuratione, quæ tantum gloriabatur, vt multis locis id dixerit, & in libris de temporibus ſuis non dubitauerit exclamare. O fortunatam natam me conſule Romam. [Me habere tantum æris alieni) .i.tantum pecuniæ debere, me oppreſſum tanto debito. [Vt cupiam coniurare) ecce quam optime fecit commemorationem de coniuratione in laudem ſuam nam inter alias cauſas coniurationis. Catilinæ dixit Sal. fuiſſe, q̄ ingens æs alienum per oēs terras perſoluendum erat, alluſit igitur

Librarius.

Frugi

Cic.

Cic.a. coniurationem Catilinæ, quæ maxime cauſa æris alieni, facta eſt. [Si q. s. ... recipiat] in coniurationem. [Odio inducti] Maleuolentia inducti in me. [Excludunt] Expellunt me a coniuratione. [Vindicem] Vltorem. [Non credunt] non habent fidem. [Inſidias] Dolos, quia non credunt me hic cauſam coniurandi. [Ei] Mihi Cic. [Fœneratores] Qui exercent fœnus, & nummos ad vſuram mutant. [Exemerit] Liberauerit. [Ex obſidione coniurationis] Qui decreuerant diripere pecuniam fœneratorum, dicit ergo q coniurati non credunt Cic. egere pecunia, quia habet

Fœnus fœneratorem amicos, qui non paterentur egere. fœnus autem (auct. Nonio) dictum eſt, q pecuniam pareat creſcente tpe, quaſi fœtus, & fœtura, græcè.n. fœnus ... parere. [Sum aſſecutus hoc) .i. hoc feci. [Meis rebus geſtis) Propter ea quæ in conſulatu mea geſſi. [Bonum nomen) .i. nomen viri boni & fidelis, & amatoris reip. & ideo coniuratores non credunt mihi, & ita Cic. hactenus locutus eſt, tñ cum laude ſua. [Domum) Iuſſerat Lent. fieri domum magnificam Romæ, quo tpe erat in Cilicia, quam Cic. dicit ſe vidiſſe, & ſibi placuiſſe. [Antonium) collegam meum in conſulatu, ad quem præcedentem epiſtolam ſcripſit. [Omnes deſiderant) .i. omnes vident deeſſe mihi, neque præſtari vt debent, deſiderantur enim quæ non fiunt, & fieri debent. [Grauiſſime) Cum ſumma auctoritate commoui induxi, vt ei fauerent. [Oratione mea) Meis verbis, quibus eum defendi.

A S C. CVM ad me, &c.) Hæc epiſtola ſm Hubertinum, & vetuſta quædam exemplaria ad Lentulum proconſulem ſcripta eſt his in ſuperſcriptione, P. Lent. vbi Ald. exempla habet P. Sex. quod cur potius ſequamur in fine huius particulæ dicam. Docet aũ ẽ q degerit pro Sextio in ſenatu, dicitq. ſe emiſſe domum Craſſi, ob quam ſe ære alieno oppreſſum ioco dicit. Ordo eſt. Cum Decius librarius. ſ. tuus .i. ſcriptor librorum tuorum, veniſſet ad me, & egiſſet me cum .i. rogaſſet, aut monuiſſet, me, vt darem operam diligenter curarem, ne ſuccederetur tibi. ſ. in prouinciam, hoc tpe, quanquam exiſtimabam illum ſ. Decium hominem frugi .i. non vanum, ſed ſedulum, & amicum tibi, tñ, q. .i. quia tenebam memoria cuiuſmodi literas miſiſſes antea ad me quia petentes vt tibi ſuccedatur. Ego non ſatis credidi voluntatem eſſe mutatam, tã valde, h ... vel hec tibi, cui non eſt cõmittendum, vt dicat non putabam, & c.S. ... & Cornelia tua. ſ. vxor conuenit Terentiam. ſ. vxorem meam, & ego locutus ſum cu Q. Corn. adhibui diligentiam, vt ... eſſem quicunq, ſenatus fuit, & habui ... plurimũ negocij ad ſtfculcatis. & vt cogerem Q. Fufiũ tribu. pl. & ceteros, ad quos tu ſcripſeras, credere potius mihi q lĩteris tuis. Res tua rei ecta .i. dilata omnino nunc in menſem Ian. ſed obtinebatur facile .i. vt tibi non ſuccederetur. Quia vero Lent. ſucceſſit Appius, & Appio Cic. non putem Lentulo, ſed Sextio ſcripſiam. Hubertinus tñ neſcio quo exponit. obtinebatur, vt tibi daret ſucceſſor, qui tã lege prius me ſuccederetur .i. ne daretur, inqt, tibi ſucceſſor, cum legendam eſſet vt ſuccederetur fuit illius ſententiã. Sed vide ſequentia. Ego tua gratulatione, & c. manifeſte arguit ad Lent. non ſcriptam eſſe hanc epiſtolam. Nõ enim ... domum Craſſi cum Lent. eſſet in prouincia, ſed ante quã in exilium abiſſet, Lent. aũt ſcripſit ab exilio reuocatus ſcribitur ergo ad Sextium. Ordo eſt. Ego commotus gratulatione tua, q ſcripſeras pridem ad me te velle bene venire .i. proſpere ſuccedere, q emiſſem domũ de Craſſo ditiſſimo illo ciue, q in Parthis poſtea perij, emi eam ipſam domum aliquanto poſt tuam gratulationem trig. ntaqu nque millibus nummum, pro nummorum. Hubertinus legis ſeſtertijs, ſunt qui nummorum ſcribant ſed cum nomine plurali apta eſt ſyncope. ITAQVE ſcito me hic nunc tñ æris alieni .i. tñ debiti contraxiſſe, vt cupiam coniurare .i. facere pirationem, cum alijs debitoribus multis æris in oẽs diuites, vt fecerat Catilina cum Lentulo, & Cethego alijsq. præcipue vt Sulla ... ob æs alienum ſubleuandum. Loquitur autem Ciceronicos, imò ſatis dicaciter & inſolenter quibuſdã rẽ occaſione ... coniurationis a ſe oppreſſæ ſi quibuſdam. ſ. perditorum hominum: recipiat me. ſ. in ſocietatem coniuratorum, ſed ſup. tales homines excludunt me. ſ. a coniuratione facienda, aut à ſocietate ſua partim .i. pro parte, inducti odio. ſ. in me ſumpto, eo q coniuratos perſecutus ſum, & oderunt aperte, ſup. me vindicẽ .i. vltorem coniurationis, partim .i. pro parte, non credunt. ſ. me cupere coniurare, & metuunt inſidias à me, quaſi velim eos indicare, nec puta nt nummos poſſe deeſſe ei q exemerit, hoc eſt mihi, q exemerim .i. ex obſidione. ſ. coniuratorum, quia iam animo d ... obſidebant, fœneratores. ad fœnus, & vſurã dare ſolitos, & q dederant Catilinæ, ac ſocijs eius. Magna copia .i. poteſtas huius. ſ. coniurationis faciendæ, aut ẽ huiuſmodi. ſ. recipiatium cupientem coniurare, eſt bonum ſe miſſi. ... qui nihil

emit, aut molitur, quod pluris ſit ſemiſſi .i. dimidio aſſis. Ego aũt aſſecutus ſum meis rebus geſtis, vt exiſtimer adeptus bonum nomen .i. hominis iuſti & potentis. Ego perſpexi domum tuam, atq; omnem ædificationem, quia locauerat eam ædificationem, & pbaui .i. commendaui, eam vehementer. Ego defendi Antonium. ſ. Caium collegam meum, in ſenatu grauiſſime, & diligentiſſime, etſi .i. qq, omnes deſiderant .i. omnes dñt, non extare officia eius in me. [Deſideramus.n. quæ abſunt, & non extant. Vnde in bello legimus tot ſunt deſiderata in militum millia .i. occiſa eſſe, & periiſſe, & commoui. ſ. ad faciendum, q orabam ſenatum vehementer oratione mea. Ego velim ſup. vt tu mittas ad me literas crebrius, quod etiam Len. non conuenit, qui ſatis crebro ſcripſerat.

ARGVMENTVM.

Quo tempore coniurationem repreſſit Romæ Cicero. Cn. Pompeius Mithridaticum duxit. vnde literas ad ſenatum dederat: à quibus nunc Cic. dicit, ſe ſperare otium i bello externo. Deinde quia in literis ad ſe datis Pomp. parum honorifice meminit de re bene geſta ab ipſo Cic. ſignificat in ea re deſiderare gratulationem eius, iocundas tamen fuiſſe literas preſertim cum putet gratulationem omiſſam ne offendat maleuolos.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ne abonaret à ſe Pompeij voluntatem, clam illum perſtringit, & propemodum accuſat de gratitudine, quod fortia illius conſilia, & pacta in coniuratione Catilinæ facta non agnouiſſet.

M. TVLLIVS M. F. CICERO S. D. CN. POMPEIO CN. F. MAGNO IMP. 7

SI tu, exercitusque valetis, bene eſt. Ex literis tuis, quas publice miſiſti, cepi vna cũ omnibus incredibilem voluptatem tãtam.n. ſpem ocij oſtendiſti, q̃tam ego ſemp omnibus, te vno fretus, pollicebar. ſed hoc ſcito tuos veteres hoſtes, nouos, amicos vehemẽter literis pculſos, atq; ex magna ſpe deturbatos, iacere. ad me aũt literas quas miſiſti, q̃q̃ exiguam ſignationem tuæ erga me voluntatis habebant, tñ mihi ſcito iucundas fuiſſe, nulla.n. re tam lætari ſoleo, q̃ meorum officiorum conſcientia. quibus ſi q̃n non mutuo rñdetur; apud me plus officij reſidere facillime patior. illud nõ dubito, quin, ſi te mea ſumma erga te ſtudia parũ mihi adiunxerunt, reſpub. nos iter nos conciliatura, coniuncturaque ſit. ac ne ignores, quid ego in tuis literis deſiderarim: ſcribam aperte, ſicut, & mea natura, & noſtra amicitia poſtulat. Res eas geſſi, quarum aliquam in tuis lr̃is, & noſtræ neceſſitudinis, & reip. cauſa gratulationem expectaui: quam ego abs te prætermiſſam eſſe arbitror. quod verebare, ne cuius animũ offenderes. ſed ſcito. ea, quæ nos pro ſalute propriæ geſſimus, orbis terræ iudicio, ac teſtimonio comprobari. q̃, cum veneris, tanto cõſilio, tantaq. animi magnitudine à me geſta eſſe cognoſces, vt tibi multo maiore, quàm Africanus fuit, me, non multo minorem, q̃ Lælius, facile, & in rep. & in amicitia adiunctum eſſe patiare. Vale.

SI tu,) Quo tempore Cic. remp. à coniuratione Catil. liberauit, Cn. Pomp. vt ſcrib. Saluſt. in extremis terris bellum gerebat, quod alij interpretantur in Hiſpania ego vero auctoritate Plut. & Cic. puto cum geſſiſſe bella aduerſus Mithridatẽ, quo victo de liberis eius, & Tigrane, & Tigranis filio auct. Liu. libro 100. & Plut. in vita Pomp. iij. & vlt. reportauit triumphum, quod & Cic. oſtendit. j. offic. his verbis, Mihi quidem certe vir abundans bellicis laudibus. Cn. Pomp. multis audientibus hoc tribuit, vt diceret fruſtra à ſe triumphum tertium deportatum fuiſſe, niſi meo in rempub. beneficio vbi triumphare eſſet habiturus. Præterea Liu. lib. 97. dicit Cn. Pomp. cum Mithridatem ſequeretur in vltimas, ignotaſque gentes penetrauit, Hiberos, Albanos, qui tranſitum non dabant, prœlio vicit, videtur igitur Pomp. geſſiſſe illud bellum, quo tempore Catil. coniurauit contra patriam ad quod bellum fuerat electus maxime hortante Cicero egregia oratione. quæ hodie ẽt extat. cum igitur ſcripſiſſet HVB

Pomp

Pomp.ad Sen.Populumq́. R. quæ egiſſet,& factuꝝ putaret, dicit Cic.ſe eius literis maxima ſpẽ pacis accepiſſe,accuſat tñ cũ latenter ingratitudinis, qđ cũ maiori ſignatione beneuolentiæ ad eũ nõ ſcripſerit. voluiſſet.n.Cic. ꝙ Põp.ei gratulatus fuiſſet de ijs q́ legiſſet Romæ in opprimenda cõiuratione,excuſat tñ eũ,quare putet id non feciſſet,ne fortaſſe offenderet aium reliquoꝝ,q do lerẽt gloria Cic.extollit aũt ipſe factũ ſuũ, vt oñdat neceſſe eſſe ſe nñ minus ab eo amatum iri, q́ Lælius olim a P.Scipione amatus eſt.[Publice)Ad oẽs,ad Senatũ populumq́. R. [Vnam) ſimul. [Incredibilem)Maximam.[Ocij)Pacis,& quietis,profugato Mithridate,& expulſo vltra Colchos,& Ethicos.[Quãtã) Spẽ. [Pollicebar) qa in orõne pro lege Manilia de eligendo imperatore Pomp.oñdit Cic. eum ſolum eſſe,q poſſet illud tñ bellum conficere.[Fretus te vno)te ſolo confiſus.[Sed ſcitus)Sed ſcias.[Hoſtes veteres)Luc.& Craſſum notat,quos ex inimicus Põp.ſibi recõciliauerat amicos,q nũc audita fama victorię Põp.pculſi ſunt, dolueruntq́. eũ eſſe victorẽ erant.n.eo tpe ſimultatea inter eos. [Iacere)Proſtratos eſſe.[Deturbatos deiectos,vt Virg. Puppi deturbat ab alia. [Magna ſpe) qua habebant,ſi fortuna tibi aduerſa fuiſſet.[Ad me) Quia Pomp.ſcripſerat ad Cic.priuatim,& ſeorſum à ſenatu,nunc Cic. oñdit eas lr̃as ſibi iucũdas fuiſſe quamuis non ſignarent illũ amorem erga ſe quẽ ſignare debuerant.[Exiguam)Paruam.[Signationem)Demonſtrationem.[Tuæ voluntatis)Parum.n.ſignabas tuam erga me aium cum nõ gratulabaris mihi de ijs q́ egiſſem Romæ,& maxima,& vtiliſſima reip.[Nulla enim)reddit rõnem quare fuerint ſibi iucundæ,ẽt ſine ſignatione eius voluntatis, & eſt ſenſus, nulla res ſolet mihi afferre maiorẽ lætitiam, q́ cum ſum mihi conſcius me benefeciſſe, ꝙ ſi fortaſſe non reddatur gr̃a beneficijs meis,tñ libẽter ſum cõtentus potius vincere alios officijs,vinci ab alijs. [Conſcientia meoꝝ officioꝝ .i.cum ſcio me contuliſſe officia.[Quibus)officijs meis.[Si non rñdetur mutuo).i.ſi nõ redditur par voluntas,& gr̃a.[Patior faciliime)ↄtentus ſum,nõ ægre fero.[Plus officij reſidere in me.i.eſſe in me plus officij erga alios,q̃ reddaẽ mihi ab alijs,& ita arguit latenter Pomp.ingrati animi,qui non mutuo rñderit officijs eius erga ſe.[Illud) commendat Cic.factũ ſuũ, & dicit ꝙ ſi Pompeius non amat eum pp ea officia,quæ in eũ contulit non dubitat q n ſit eum amaturus pp beneficia nuper in rẽp.collata, quia cum ſit bonus ciuis,& amet remp.amabit ẽt eum,q pro rep.maxima fecerit.[Studia)Fauores beneuolentia,& officia.[Conciliatura)Factura amicos.[Ac ne) Dicit Cic.quid ex eius literis deſiderauit.ſ. gratulationem de oppreſſa coniuratione. [Ne ignores) vt ſcias. [Quid deſiderauerim in tuis literis) Quid defuerit literis tuis, vel quid in literis eſſe optauerim.[Aperte)Sine circuitione verborum.[Mea nã) Quæ non ſolet eſſe ſimulta. [Noſtra amicitia) In qua omnia debent eſſe aperta. [Res eas) Res tales,& exponit quid deſiderauerit,in eius literis. [Aliquam gratulationem)Aliq̃ ſignationem ꝙ eis rebus gauderet. [Cauſa nr̃æ neceſſitudinis).i. amicitiæ,quæ poſtulabat,vt mihi gratulareris. [Reip.) Quam ſi amas, debueras eius cauſa mihi gratulari, ꝙ tñ ab ea periculum repuliſſem.[Expectaui)Deſideraui.expectare venis.[Quam gratulationem. [Prætermiſſam) Omiſſam in literis tuis. [Verebare) Timebas.[Cuius)Alicuius ex ijs,qui mihi inuiderunt. [Offenderes)diſpliceres,faceres qđ nollet.[Sed ſcito,)q.d.hoc non fuit timendum qa totus orbis terræ ea comprobat, & laudat quæ pro ſalute reip.geſſi. [Cum veneris) Redieris in patriam. [Conſilio) Prudentia detegendo coniurationẽ,& occurrendo inſidijs,& periculis,quæ mihi,& patriæ parabantur.Sic ipſe in j.off.Neque.n. in rep.periculum fuit grauius vnq̃,nec maius odii.Itaq; ſonſilio diligentiaq́. nr̃a de manibus audaciſſimoꝝ ciuium delapſa arma ipſa deciderunt.[Et ma.)Animi in contemnendis inimicitijs pro rep.& puniẽdis ſceleratis. [Tibi multa maiori,q̃ Africanus fuit) .i.tibi q gloria reꝝ geſtaꝝ, & bellicaꝝ Scipionẽ Africanum antecellis,me in adminiſtratione reip.non multo inferiorẽ Lælio,libenter amicũ accipies.Antepon it aũt Põp. Scipioni in reb.bellicis ſe aũt cõparat Lælio,qa negociũ ſuum in opprimenda ↄiuratione magis vrbanum, & domeſticũ fuit,q bellicũ, & militare,vt ipſe oñdit in j.off.Læl.aũt gloria magis domi qui militiæ claruit. Fuit autem par amicorum ſingulare Scipionis Afric.& Lælij.

III. SI tu) Ante bellum ciuile Pomp.ex toto ferme terraꝝ orbe victorias reportauit,in primis Syllã ſecutus eſt,Tres duces,Charinum,Cœlium,& Brutum contra ſeipſum ſentientes ita deuicit, vt,& ciuitates oẽs Põp.ceſſerint Carbonem in Sicilia perſecutus cepit,& ſpectante ſe iuſſit. In Celtiberia,quam illi prouinciam Metellus tradidit,præclariſſimas res geſſit. Siciliam à Pomp.geſtã,Perpennare occupatã recepit.Inde Mnminio ſuæ ſororis vito,in cuſtodia Siciliæ dimiſſo,in Africam ad ſuperandũ Domitiũ miſſus eſt,& cñ illuc appuliſſet, ſeptẽ millia hoſtiũ ad Pomp.deſecerunt, & ibi Domitius cum eius vallum Pompeianis oppugnare cẽ,interijt. Arabas res captus,q cũ Domitio ſentiebat,Hiẽpſali regnum datum eſt,Numidiam paucis poſt diebus ſubegit. omne belli Africani tempus,& victorię xl.dierum fuit 26.annos natus triumphum egit. In Hiſpania Sertoriũ ſuperauit,Mox intra xl.diem piratas mare,& terram vaſtantes ſubegit. Tigranẽ in deditionẽ accepit. Mithridatem Põti regem ita attriuit,vt ad necem,veneno aſciſcendam compulerit,de quo Luc. Prœlia barbarico vix ↄſummata veneno. In oriẽte,Parthos,Iudæos,Arabas. In ſeptentrione Caſpios,Colchos,Hiberos,Albanos magno terrore affecit.Inde cũ Cæſ.Bellũ ciuile ↄſeruit, quo ſuperatus,& in Aegyptum fugiens à Fothino iuſſu Ptolemæi occiſus eſt. ex quadam igr̃ iſtaꝝ reꝝ geſtaꝝ victoria lr̃as ad ſenatum miſerat, qbus Cic.nũc,ſe dixit maxima voluptate affectũ, & illi plurimũ cõgratulatur.Sed ipſe conijcio ex illa cõgratulari victoria,quam deuicto Mithridate reportauit.Qno.n.tpe Cic.nefariam coniurationem Catilinæ detexit,& ſaluam remp. reddidit tunc Cn. Pomp. aduerſus Mithridatẽ bella gerebat,ad qđ maxime hortante Tullio,& pro eo orante.in ſenatu electus eſt,& hãc ſniam in primis Plut.in vita Pomp.ſecutus eſſe vr̃,id preterea nobis qđ ſentimus facit eſſe ꝓbabile Cic.lib.de off.j.ait enim. Mihi qdem certe vir abundans bellicis laudibus Cn. Põp.multis audientibus hoc tribuit, vt diceret fruſtra ſe triumphum tertium deportatuꝝ fuiſſe. niſi meo in remp.beneficio vbi triumpharet,eſſet habiturus. Qđ aũt Saluſt.dicat Pomp.eo tpe quo Cic.patriã à coniuratione Catilinaria liberauit,bellum in extremis terris gerere, & multi Hiſpaniam intelligunt.[Ego vero Mithridatis regnũ intelligo.Qđ & Plut.oñdit,& Liu.ſic ait.C.Pomp.cum Mithridatem perſequeretur,in vltimas,ignotaſq́. gentes penetrauit. Inde tacite quodã modo ↄqueritur.& afficit hoiem ingratitudinis nota, qđ nõ idẽ ipſe nunc Pomp.egerit,ex rebus quas Cic.pro rep. geſſerat rẽp. enim gratiſſimã Cic.Pomp.feciſſet,ſit ita ei cõgratulat fuiſſet ex liberata ab eo rep.vt ipſe nunc Pomp. de adepta victoria contra Mithridatẽ & liberos eius Cic.Gratulatus. In calce tñ lr̃arum excuſat hoiem, dicitque ſe arbitrari id non feciſſe,ne aliquoꝝ aios offenderet,q Cic.gloriæ inuidebant.[Si vales bene eſt)valere,& bene eſſe ita differebant,qđ valere eſt ſanitatem hr̃e. At bene eſſe quaſi placere eſt,& rem ipſam bene ſe hr̃e.Ex,ab,de,a,e,præpoſitiones eiuſdem,& ſignationis,& conſtructionis ſunt, ſed differũt iunctura verboꝝ. Nam e,& a,nunq̃ vocali ſequente ponuntur. Ex vero, & ad vocalibus anteponi pñt, & conſonantibus,ſi nulla vetabit vocis aſperitas:Ex vero, &,e,ſunt vt plurimũ tpalia,vt ex quo Deucaliõ,& Virg.ex illo fluere.Sic,& apud grecos Hom. De,aũt idẽ eſt qđ apud Græcos.Pub.Ce.quaſi ad S. P. Q. R. & oẽs Romanos.[Vna) Idem eſt ꝙ ſimul,plerunque in orõne geminat idemq́. ſignat ꝙ tum,& tñ.Virg. Sic memorat,ſimul Aeneam in regia ducit Tecta,ſimul diuum tẽplis inducit honorẽ. [Ocij) Pacis,deuicto Mithridate,quem cum Pomp.proſequereẽ, vt inquit Liu.in vltimas ignotaſq́. terras penetrauit. [Hiberos)Albanos qui tranſitum non dabant prœlio vicit. [Pollicebar o.)de ea meminit orõnem,quã habuit de laudibus Pomp.quæ inſcribitur de lege Manilia,& eam nos inter 15 alias,expoſuimus.[Veteres hoſtes,nouos amicos) Qui nuper facti erant amici cũ antea fuiſſent inimici,& intelligit Craſſum & Luc.q tametſi oñderẽt ſe reconciliatos eſſe Põp.maximum tñ erat inter eos odium maleuolentia.& tunc audita Pomp.victoria grauiter dolebant,& perculſi erant.[Perculſos)Quia intellexerunt iſtã te conſecutum eſſe victoriam. Perculſum aio,Percuſſum corpore dicimus.[Tacere ita an.am.)vt quaſi mortui videantur,eſt id verbum profuſo ſignatione.Interdum.n.mortuum eſſe ſignat.Ouidius,iacet ecce Tibullus aliqñ in longũ porrigere.Vt Virg. Terraſq́. iacentes,Plerunque ſordere, vt ſine Cicerone lingua latina iaceret, in ſua ꝓpria ſignatione notum eſt omnibus.Virg. Sillenæ pueri ſomno videre iacentem.[Magna ſpe.) Quia ſperabant te vinci à Mithridate & te nunq̃ redituꝝ.[Deturbatos)Deiectos.[Exiguam) Quia parum ſignificabas voluntatem bonam erga me tuam, non gratulãdo mihi de rebus geſtis in rep.liberata,ſicut gratulari debebas. Nulla.n.rõ eſt, quare iucundæ fuerit eius literæ tametſi paruam eius voluntatis ſignationem tuliſſent.[Conſcientia) Cognoſcere me benefeciſſe,& male eſſe, vt Socrates aiebat, quem videri, & beneficia contuliſſe. [Quibus).i.officijs meis. [Facile patior) Quia video ſuperare amicos meos in benefaciendo. [Reſpondetur) Satisfit. [Illud non dubito) Commendat rem ſuam Cic. & eſt ſenſus. Quòd ſi non amat eum Pomp. ex beneficijs in eum collatis, amabit ex meritis in rempub. conſeruata. [Studia) Beneficia, quæ in te contuli. [Conciliatura) Noa ami-

Valere
Bñ eſſe
A,
E,
Ex,
Ab,

coi ſactura.[Reſp.)Quam ego liberaui.[Quid deſiderarim)vole
bat.n.Cic.quod Pomp.coogratulatus ei fuiſſet rebus geſtis ipſis,
quæ profecto non minoris eſſe videbantur, quam illæ,quas ipſe
Pomp.geſſerat,& hoc deſiut in lr̃is Pompeij. [Natura & amic.)
Tribuit id quod dicturus eſt naturæ,& neceſſitudini,ne videret
arroganter dictum,vt ſuis rebus geſtis congratulandum putaret.
[Natura) Quæ eſt ſimplex & apta. [Amicitia) In qua nihil ficti,
nihil ſimulari eſſe debet.[Eas) tales,tam magnificas,& eſt expoſi
tio deſiderij ſui.[Rep.) Debueras.n.ob amorẽ in remp.mihi con
gratulari,qñ eam tanto periculo liberaſſem. [Abs te prætermiſ-
ſam) Hoc addit in excuſationem Pomp.[Verebare arbitror) Ne
tali ꝯgratulatione animũ alicuius offenderes,qui res meas geſtas
non libenter audiret. [Sed ſcito) ꝯfirmatio argumenti,& ait hoc
nõ fuiſſe timendũ,cum ea quæ pro rep.geſſit,ab omnibus lauda-
rentur. [Teſtimonio orbis) hoc genus teſtimonij cæcum dicere
tur,vnde ante diximus.[Tanto conſilio) Sapientia qua tunc plu
rimũ vſus eſt in defendẽda, & liberãda patria à tot inſidijs, a tam
magno incendio,a perpetua ſeruitute,à tã maximis periculis,de
quibus ẽt meminit in lib.de off.j.his verbis.Neque.n.in rep.peri
culum fuit grauius vnq̃,nec maius odium. Itaq; conſilijs,diligen
tiaq.noſtra de manibus audaciſſimoꝝ ciuium delapſa arma ipſa
deciderunt. [Vt tibi) comparat Pomp.Scipioni Africano,& ſeip
ſum Lælio. quod vt olim illi & amici & ſocij in rep.fuerint. Sic
Pomp.& Cic.& audet Scipioni ante ferre Pomp.in rebus geſtis
& ſeipſum dicere in adminiſtratione reip. & iure amicitiæ non
multo minorem eſſe q̃ Lælium. Scimus vtriuſque res geſtas &
duos Scipiones Africanos,duos itẽ Lælios fuiſſe. Et in rep. & in
amicitia,vt L.Scipionibus fuere. Cum quatuor apud veteres ami
coꝝ patria memorentur de quo meminit in lib.de Amic. Tul.vt
vix tria aut quatuor paria, & intellexit, vt arbitror, Theſeum &
Pyrithoum, Achilem & Patroclum, Niſum & Eurialum,Damo
ne & Pythiam,ſed poſſum his addare Piladem & Horeſtem, Her
culem & Philoctetem.Quintum par eſſe voluit duos Scipiones &
Lælios,de quibus in eo lib.non pauca diximus. Sed Lælius ma-
gis domi clarait q̃ militiæ,quam.ſ.gratulationem, ergo arbitror
eſſe prætermiſſam à te,q̃ verebare.i.timebas,ne offenderes.i.læ-
deres,cuius.i.alicuius aĩum,ſed ſcito ea,quæ nos geſſimus pro ſa
lute patriæ, comprobari iudicio & teſtimonio orbis terrarum.

ASC. S I tu &c.) Quo tpe coniurationem repreſſit Romæ Cicero,
Cn.Pompeius Mithridatem Ponti regem diuicit,vnde lr̃as ad ſe
natũ dederat, e quibus nunc Cic. dicit ſe ſperare otium à bellis
externis.Deinde,quia in literis ad ſe datis Pomp. parũ honorifi
ce meminit de re bene geſta ab ipſo Cic.ſignificat ſe in ea re deſi
derare gratulationem eius, iucũdas tñ fuiſſe literas preſertim cũ.
putet gratulationem omiſſam ne offendat maleuolos. Ordo eſt.
Si tu, & exercitus tuus valetis,bene eſt. Ego cepi vna cum omni-
bus.ſ.Alijs, incredibilem voluptatem ex lr̃is tuis, quas miſiſti pu-
blice.i.ad ſenatũ publice legendas. Tu.n.oñdiſti tantã ſpem otij,
.i.ab externis bellis futuri, quantũ ego pollicebar ſemper omni
bus,fretus.i.cõfiſus & adiutus te vno.i.ſolo. Sed ſcito hoc,hoſtes
tuos veteres, amicos nouos.i. q̃ fortunam ſequentes ſe iandudũ
amicos ſimulant, percuſſos.i.attonitos & ſtupefactos vehemen-
ter literis.ſ.tuis atq; iacere deturbatos.i.conturbatione deiectos,
ex magna ſpe,quam conceperant de interitu tuo.Aũt.i.ſed,ſcito
has literas, quaſi miſiſſi ad me, q̃q̃ habebant exiguam.i.exilem,
& modicam ſignationem.i.notificationẽ voluntatis tuæ.ſ.bonæ
erga me,tñ fuiſſe mihi iucundas:Ẽm.i.quia, ego nulla.i.non vlla,
non ſoleo lætari vlla re tam.i.tantopere, quam.i.quantopere cõ
ſcientia meoꝝ officioꝝ.i.recenter factorum. Quibus.ſ. officijs
meis ſiqñ.i.aliqñ, non rñdetur mutuo.i.non ſatisfit ab his,qbus
ea impendi,patior facillime.i.æquiſſimo aĩo,plus officij reſidere
.ſ.quaſi ociolum eſſe apud me. Ego non dubito illud,qn ſi ſumma
ſtudia mea erga te,adiunxerunt parum mihi te.ſ.Reſp.ſit nos cõci-
liatura,& ꝯiunctura inter nos.Ac ne ignores,qd ego deſiderarim
.i.non inuenerim, inueniſſe tñ voluerim,in literis tuis, ſcribam
aperte,ſicut & natura mea,quæ nihil ſimulare nouit, & amicitia
nr̃a,quæ omnia manifeſta eſſe vult poſtulat. Ego geſſi eas.i.tam
inſignes res.ſ.in oppreſſione ꝯiuratorum,quarum,ego expecta
ui in tuis literis aliquam gratulationem cauſa & .i. ſimul neceſſi-
tudinis noſtræ, &.i.ſimul. Rei,quam.ſ.gratulationem, ego arbi-
tror eſſe prætermiſſam à te, q̃ verebare.i.timebas,ne offenderes
.i.lædcres, cuius.i.alicuius animũ.ſed ſcito ea, quæ nos geſſimus
pro ſalute patriæ, cõprobari iudicio & teſtimonio orbis terraꝝ.
Quæ.ſ.geſta mea, cũ veneris.ſ.Romam, tu cognoſces eſſe geſta
à me tanto cõſilio & tanta magnitudine animi, vt patiare facile,
me non multo minorem.i.inferioris virtutis q̃ Lælius, nobiliſ-
ſimus amicus. Scipionis,ſup.fuit,adiunctum eſſe tibi multo ma-
iori quàm Africanus.ſ. Scipio, ab Africa deuicta ſic dictus fuit &
in rep. & in amicitia.Modeſte ſe Lælio non multo minorem di
cit,ſed tamen ſatis iactanter geſta ſua commemorat.

ARGVMENTVM.

*Inter Ciceronem,et Craſſum poſt amicitiam magnam inciderat ſimul
tas,non parua.imò & diſſenſio ſtudiorum,et odium propter defenſionem
Gabinij,quam Craſſus ſuſceperat contra Ciceronem, cum eum antea op-
pugnaſſet,vt viſum eſt lib.1.tandem tamen cohortantibus Pompeio, &
Caſare, reconciliata eſt inter eos gratia, ita vt pene e domo Ciceronis
profectus ſit Craſſus ad Parthicum bellum,ad quem Cicero nunc ſcribit,
ſe ita pro eius honore,& dignitate contendiſſe in ſenatu,vt omnes intel
lexerint ſuum erga eum ſtudium oſtẽdiſſe ea quæ audierat non eſſe vera,
ſed à maleuolis ficta:vnde pollicetur, ſe illi conſtantem amicum fore,ro-
gat vt talis ſibi ſit Craſſus,& de rebus omnibus ad ſe ſcribat.*

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

*Prædicat animum ſuum erga Craſſum, & quem officioſius eſſe, cupiat
cribit.*

M. TVLLIVS CICERO M. LICINIO F. P. CRASSO S. D. 8

QVantum meum ſtudiũ extiterit dignitatis tuæ
vel tuenda:vel ẽt augendę,non dubito, quin ad
te oẽs tu perſcripſerint. non.n.fuit aut mediocre, aut
obſcurum,aut eiuſmodi,quod ſilẽtio poſſet præteriri.
nam & cum conſulibus,& cum multis conſularibus tã
ta cõtentione decertaui,quanta nunq̃ antea vlla in cau
ſa: ſuſcepiq. mihi perpetuam propugnatione pro o-
mnibus: ornamentis tuis: veteriq. noſtræ neceſſitudi
ni iãdiu debitum, ſed multa varietate temporum inter
ruptum officium cumulate reddidi. neque mehercule
vnq̃ mihi tui,aut colendi,aut ornandi voluntas defuit
ſed quędam peſtes hominum, laude aliena dolẽtium,
& te nunq̃ à me alienarunt, & me aliqñ immutarunt ti
bi.ſed extitit tempus, optatum mihi magis, quam ſpera
tum,vt florẽtiſſimis tuis rebus mea perſpici poſſet, &
memoria nr̃æ voluntatis,& amicitiæ fides.ſum n.cõſe
cutus,nõ modo vt domus tua tota, ſed vt cũcta ciuitas
me tibi amiciſſimũ eſſe cognoſceret. itaq; & præſtãtiſ
ſima oĩum fœminarum vxor tua,& eximia pietate, vir
tute,gr̃a tui Craſſi meis cõſilijs,monitis,ſtudijs:actio
nibuſq́. nitũtur:& ſenatus populuſq. R.intelligit,tibi
abſenti nihil eſſe tam prõptum, aut tam paratum, quã
in oĩbus rebus,quę ad te pertineãt,operam;curam dili
gẽtiam,auctoritatem meam. Quæ ſint acta, quæq. agã
tur,domeſticorũ tibi lr̃is declarari puto. De me ſic exi
ſtimes,ac tibi perſuadeas vehementer velim:nõ me re
pẽtina aliqua voluntate, aut fortuito ad tuam amplitu
dinem meis officijs amplectẽdam incidiſſe, ſed, vt pri
mum forum attigerim, ſpectare ſemper, vt tibi poſſem
q̃ maxime coniunctus. quo quidem ex tpe, memoria
teneo.neq; meam tibi obſeruãtiam,neq; mihi tuã ſum
mam beneuolentiã,ac liberalitatem defuiſſe. ſi qua in
terciderunt,non tam re,quã ſuſpicione * violata;ea cũ • al. viola[ta]
fuerint & falſa,& inania,ſint euulſa ex omni memoria
vitaq́.nr̃a. is.n.tu vir es, & eũ me eſſe cupio,vt, qm̃ in
eadẽ reip.tpa incidimus,cõiunctionẽ,amicitiamq́. no
ſtram vtrioq; nr̃m laudi ſperem fore.quãobrem tu, quã
tum tuo iudicio tribuẽdum nobis eſſe putes,ſtatues ip
ſe, &, vt ſpero, ſtatues ex nr̃a dignitate: ego vero tibi
ꝓfiteor,atq; polliceor eximium,& ſingulare meũ ſtu-
dium in omni gñe officij,quod ad honeſtatem, & glo-
riã tuam ſpectet,in quo, ẽtſi multi mecum contẽdent,
tñ,

tñ, cum reliquis oĩbus, cũ Craſſis tuis iudicibus; oẽs facile ſuperabo: quos qdem ego ambos vnice diligo, ſed in Marco ∗beneuulẽtia impari: hoc magis ſũm Publio deditus; q me, q̃q̃ à pueritia ſua ſemper, tñ hoc tpe maxime, ſicut alterũ parentẽ, & obſeruat, & diligit. has literas velim exiſtimes fœderis habituras eſſe vim, nõ epiſtolæ meq. ea, q̃ tibi ꝓmitto, ac recipio, ſanctiſſime eſſe obſeruaturũ, diligentiſſimeq. facturum. quæ à me ſuſcepta defenſio eſt te abſente dignitatis tuæ, ĩ ea iam ego no ſolum amicitiæ nr̃æ, ſed ẽt conſtantiæ meę cauſa ꝑmanebo. quamobrem ſatis eſſe hoc tpe arbitratus ſum, hoc ad te ſcribere: me, ſi qd ipſe intelligerem aut ad voluntatẽ, aut ad cõmodum, aut ad amplitudinẽ tuam ptinere, mea ſpõte id eſſe facturum: ſin quidpiã aut à te eſſem admonitus, aut à tuis, effecturũ, vt intelligeres. nihil neq; te ſcripſiſſe, neq; quenq̃ tuorũ ad me fruſtra detuliſſe. q̃obrem velim, & ita ipſe ad me ſcribas de oĩbus minimis, maximis, mediocribusq. rebus vt ad hoĩem amiciſſimũ; & tuis pcipias, vt opera, conſilio, auctoritate, grã mea ſic vtantur in oĩbus, publicis, priuatis, forẽſibus: domeſticis, tuis, amicorũ, hoſpitiũ, clientum tuorum negocij, vt quoad eius fieri poſſit, pſ̃tiæ tuæ deſiderium meo labore minuatur. Vale.

∗ alias, beneuolẽtia pa

RVB. QVantum) Inter Cic. & M. Craſſum ex magna gratia incidit ſimultas, imò & diſſenſio, & odium pp defenſionẽ Gabinij, quam Craſſus ſuſceperat contra Cic. cum eum ante oppugnaſſet, vt latius eſt declaratum in j. lib. in epiſt. longa, tandem inſtantibus Pomp. & Cæſ. reconciliata eſt inter eos gratia, ita vt pene a laribus Cic. Craſſus in ꝓuinciam aduerſus Parthos profectus ſit, ad quem gerentem bella in ꝓuincia Cic. hunc ſcribit, ſe ita pro eius honore, & dignitate contendiſſe in ſenatu, vt oẽs intellexerint ſuum erga eũ ſtudium, oſtenditq. ea quę de ſe ad eum delata fuerant ex inuidia maleuolentia quorunda fuiſſe delata, cum ſemper omnibus declarauerit ſe eſſe erga eum optimo aĩo, pollicetur que ita operam, & ſtudium ſuum Craſſo, vt ne filius qdem eius ſe rellũ dicat, & libenter ſe omnia factuꝝ, quæ admonitus fuerit ptinere ad eius amplitudinem. Itaq; rogat ipſum, vt non ſolum de rebus magnis, ſed ẽt de minimis ad ſe ſcribat, tanq ad amiciſſimum. [Studium) voluntas, & diligentia. [Extiterit) Apparuerit, fuerit. [Aut mediocre) Sed maximum. [Aut obſcuꝝ) Occultum. [Aut eiuſmodi) Tale vt puta vile aut tenue. [Silentio poſſet) nã res maximæ, & præclariſſimæ ſilentio ꝓteriri non pñt. [Decertaui) contendi verbis. [Contentione) vt verboꝝ & vehementi orone. [Ante) Superiori tpe. [Nunq) .ſ. decertaui. [Suſcepi) Aggreſſus ſum. [Propugnatione) Defenſionem. [Perpetuam) Quam ſemper ſeruabo. [Veteri) antiqua, quia, vt dixi in argumento, fuerat inter eos antea grã. [Debitum) quia amicis ſemper debemus offm̃. [Interruptum) Intermiſſum. [Varietate tpm) .i. mutationem tpm, quibus ẽt ſi voluiſſem non potuiſſem reddere officium debituꝫ. [Cumulate) ample, ita vt nihil deſit. [Neq; defuit vol) .i. licet non potuerim antea reddere offm̃ debitum, tñ nunq̃ defuit voluntas, & amandi, & honorandi, non contigiſſet. [Peſtes) Peſtẽ appellat detractores, & inuidos, qa ſunt peſtis .i. deſtructio, & calamitas amicitiaꝝ. [Dolentiam) nam ꝓprie inuidia eſt dolor alienæ felicitatis. [Alienarunt te à me) Te ab amicitia mea remouerunt. [Immutauerũt) modeſtius dixit ſe nõ alienatũ, ſed aliquantulum immutatũ. [Extitit) fuit. [Optatum) quia aſſidue optabã dari mihi opportunitatẽ. vt poſſes, & nr̃æ voluntatis priſtinæ memoriã & amicitiæ fidem, & pſpicere, quę qdem opportunitas tandẽ data eſt. [Magis q̃) .ſ. qa licet ita optarem, tñ te tñ ab inuidis, & detractoribus meis alienatũ à me videbam, vt non ſperarem poſſe euenire illud tps. [Sum conſecutus) Re ipſa effeci. [Tua domus) Tua familia. [Cuncta ciuitas) oẽs ciues noſtri. [Craſſi tui) Subaudi filij .ſ. Mar. & P. Craſſi. [Eximia) Præcipua egregia. [Pietate) Amore in te. [Virtute) .ſ. eximia. [Et grã) apud pplm̃ .i. valde grati omnibus. [Nituntur) vtuntur & fiduot. [Monitis) quibus dico quid vitent, & non agant. [Conſilijs) qu d agant. [Studijs) Fauoribus. [Actionibus) Negocijs, & defenſionibus meis. [Domeſticoꝝ) Familiarium tuoꝝ. [Exiſtimes) Iudices & opinionem habeas [Perſuadeas) certiſſime credas. [Incidiſſe) deueniſſe. [Amplectandam) Suſcipiendam defendendam. [Repẽtina voluntate aut fortuito) Duo poſuit, quæ minuunt merita beneficioꝝ, cum ꝓximis fortuito non putantes prodeſſe, vel cũ repentino quodã motu ſine cõſideratione, & iudicio, tunc.n. nõ hñda eſt magna gratia beneficij Cic. oſtõ. & lib. j. Multi.n. faciunt multa temeritate quandam ſine iudicio, vel modo repẽtino quodam quaſi venti impetu animi incitati, quæ beneficia æq; magna nõ ſunt hñda. His igitur duabus de cauſis dicit ſe nõ incidiſſe in defenſionẽ amplitudinis ipſius Craſſi, ſed conſideratione diligenti, quã declarat cum dicit. [Sed vt primum) .i. cum primũ. [Attigerim foꝝ) Pro attigi foꝝ .i. cum primum forenſes cauſas agere cœpi. [Spectaſſe) Habuiſſe animum. [Quo ex tpe) Poſt quod tẽpus, quo foꝝ attigi. [Obſeruantiã) reuerentiam, & honorem erga te. [Si qua) hortat Cic. Craſ. vt ea, quæ poſtea euenerunt inter ipſos, magis ſuſpicione q̃ re aliqua mandent obliuioni. [Interciderũt) interuenerunt. [Re) Effectu. [Quã ſuſpicione) quæ ẽt plerunque res optimas, & ſanctiſſimas in malã partem accepit. [Falſa) Non vera. [Inſania) Vana ſine fundamentis rationis. [Sint euulſa) Pro euellentur. & oino amoueant. [Memoria vitaq. nr̃a .i. ex memoria vite, vt nunq̃ amplius recordemur, aut de eis verbã faciamus. [Is) Talis. [Incidimus) Deuenimus. [Sperẽ fore laudi vtriq; no.) ſperem vtrunq; nr̃m comparatuꝝ eſſe laudem, ex coniunctione, & amicitia nr̃a. [Singulare) Præcipuum. [In omni gñe off.) In oi quod ꝓ te efficere potero. [Spectet) Pertineat. [Oẽs) Qui tibi officium præſtabunt. [Contenderint) Certauerint mecum vt plus faciant pro te qui ego. [Superabo oẽs) Vincam. [Cum omnibus iu.) .i. iudicio oium. [Tum) maxime. [Craſſis tuis iud.) .i. ẽt iudicio filiorum tuorum. [Vnice) Singulariter. [In M. Craſſo) Filio tuo. [Beneuolentia im.) Non æquali amore, ſubaudi ſum .i. non eum æque amo atq; Publium. [Hoc maxime) Affert rõnem quare magis P. amet, qa & hoc tpe, & alio tpe ſemp ab eo maxime eſt amatus, obſeruatus. [Alterum) Secundum poſt te. [Has lr̃as) Cic. ita affirmat ſe facturꝫ ea q̃ promiſit Craſſo, vt velit has ſuas literas hẽre vim & pondus fœderis, & ſolennis obligationis, nõ epiſtolæ ſolum. [Fœderis) Quod quidem ita ſolenniter ſerebatur apud antiquos, vt non liceret illud violare. [Vim) Pondus, & affectum. [Recipio) Plus eſt q̃ ꝓmitto, quaſi ſuſcipio faciendã, & cũ obligatione promitto. [Sanctiſſime) Inuiolate, integerrime, & conſtantiſſime. [Quæ a me) Dicit Cic. ſe perſeueraturum in defenſione dignitatis eius, non ſolum pp amicitiam, ſed ẽt pp conſtantiam, ne videatur, leuis. [Permanebo) Perſeuerabo. [Intelligerẽ) Per me ipſum cognoſcerem. [Mea ſponte) mea voluntate, a nullo rogatum. [Admonitus) Edoctus, factus certior. [Quippiam) Aliquid. [Nihil te ſcripſi) .ſ. fruſtra. [Detuliſſe ad me) Nunciaſſe aut dixiſſe de rebus tuis. [Vt ad hoiem amiciſſimum) .i. tanquam ad eum à quo ſcias te plurimum amari cui poſſis oĩa mandare. Nam niſi quiſpiam ſit nobis amiciſſimus, ſi ſit vir alicuius auctoritatis, non audemus ei mandare, vt aliquid paruũ ꝓ nobis faciat, ne videamur illũ paruifacere, neq; de rebus maximis, ne videamur impudentes, aut temerarij, impotentes ei tñ oneris. Petit igitur Cic. à Craſſo, vt ſe talem amicum exiſtimet, cui putet oĩa poſſe mandari, & minima, & maxima, & mediocria. [Et præcipias) Mandes, iubeas. [Tuis) Propinquis, & amicis, qui Romæ res tuas agunt, vt in omnibus negocijs vtantur opera, & conſilio meo. [Publicis) Diuiſtia per gña negociorum, quibus vult exigi operã ſuam. [Publicis) Quæ pertinebant ad remp. [Priuatis) Ad rem familiarem tuam, vel aliquorum tuorum. [Forenſibus) Ciuilibus, quæ agentur in foro. [Domeſticis) quæ ad domum tuam ſpectabunt. [Tuis) Quæ tua intereunt. [Amicorum) Tuorum. [Clientum) quos in patrocinio tuo hr̃e conſueuiſti nam cliens & patronus nomina ſunt ad aliqd dicta. [Opera) labore, agendo in ſupradictis negocijs. [Auctoritate) Exiſtimatione, quæ eſt mihi apud ſenatũ populum, quæ plurimum ꝓdeſt negocijs amicorũ. [Conſilio) Mouẽdo, & cõſulendo qd agere debeant. [Vt quoad eius) Sẽſus eſt. ita vtanẽ conſilio & opera, vt quantum per me fieri poterit, minus pigeat eos abñtiæ tuæ, cũ me videant vicem tuam gerere, & ita facere, vt ſi tu adeſſes. [Quoad eius) .i. inquantum. fieri poſſit qa ſcio quod penitus fieri no poſſet, vt ab eis nõ deſiderareris. [Deſiderium pꝛæſt. tuæ) .i. ſolicitudo, quam capiũt pro deſiderio præſtantiæ tuæ .i. deſiderantes vt adſis in vrbe. [Minuatur) Fiat leuior. [Meo labore) Quem eis pro te præſtabo.

Studiũ

Decertare

Cumulate

Quippiam

Cliens Patron⁹

Quoad

ASC. QVANTVM) Inter Cic. & Craſſum poſt amicitiam magnã inciderat ſimultas magna, preſertim ob defenſionem Gabinij, tandem per interceſſionem Cæſ. & Pomp. ſi facti ſunt amici, vt Craſſus in Particum bellum fere ex hortis Craſſipedis generi Cic. ſit progreſſus, ad quem nunc Cic. ſcribit, ſe ita pro eo in ſenatu contendiſſe, vt omnes intellexerint ſuum erga Craſſum ſtu

diū, ediditq;, quæ Craſſus audierat, nō̄ eſſe vera, pollicens ſe illi conſtantem ſeruaturum voluntatem, rogansq. vt tale erga ſe ſer uet, ſcribatq;. de rebus ſuis oibus. Ordo eſt. Ego non dubito, qn oēs tui ſcripſerint ad te q̄tum ſtudium meum extiterit.i.eminue rit aut fuerit dignitatis tuæ, vel tuendæ.i.protegendæ, vel ēt augē dæ. Enim.i.q a, ſup.ſtudium meum non fuit aut mediocre ſed in dignes, aut obſcurum.i.occultum, aut eiuſmodi.i.tale quod poſſit ꝓteriri.i.aboleri ſilentio. Nā ego decertaui.ſ.pro te, &.i.ſimul cū ꝯſulibus & cum multis conſularibus.i.q prius conſulatum geſſe rant, tanta contentione, quanta nunq̄.ſ. decertaui antea in vlla cauſa, & ſuſcepi mihi.i.ad placitum meū, perpetuā propugnatio nem.i.decertationem pro oibus ornamentis tuis, & reddidi cu mulate.i.abundanter offm debitum veteri neceſſitudini noſtrę.i. ꝯiunctioni quaſi neceſſariæ animorū, ſed interruptū multa varie tate tpm, q.d. non culpa noſtra, ſed tpm. Neq; mehercule volun tas mi aut colendi⁹ aut ornandi.i.honorandi defuit mihi vnquā. Sed quædam peſtes hoium.i.quidam hoies peſtiferi, qui non me rentur hoīes dici, dolentium laude aliena, &.i.ſimul alienauerunt .i.alienum fecerunt, nonnunq̄.i.interdum te à me & immutarūt aliqn̄ tibi.i.vt alius tibi vī. Sed tpus optatum mihi magis q̄ ſpera tum non .n. ſperare poterat, cum non hrēt p̄ſtita ad hoc merita, nec euidentis videlicet cauſas, optabat tn̄ quia bonum quodlibet optabile eſt extitit.i.emerſit & extortum eſt vt rebus tuis floren tiſſimis.i.in ſumma felicitate tua, &.i.ſimul, memoria mea nr̄æ voluntatis.i.beneuolentiæ priſtinæ, & fides amicitiæ.i.in amici tia ꝯſeruanda, poſſet, perſpici.i.clare videri & agnoſci. Sum.n. cō ſecutus.i.obtinui, vt non modo.i.non ſolum domus tua tota. ſed ſupp.ēt, cuncta.i.vniuerſa ciuitas.ſ.Romana, cognoſceret me eſſe amiciſſimum tibi. Itaque &.i.ſimul, vxor tua præſtantiſſima.i.quæ eſt præſtantiſſima oium fœminarū, Craſſi.ſ.filij tui, eximia pieta te, virtute, gratia.i.qui hn̄t eximiam pietatem.ſ. in te, eximiam virtutem & gratiam in oculis omnium, nitūtur.i.ſuffulciunt con ſilijs, monitis, ſtudijs & actionibus meis &.i.ſimul, ſenatus, & P.R. intelligit, nihil eſſe tam promptum aut tam paratum tibi abſen ti q̄ operam, curam, diligentiam, auctoritate meam, in oibus re bus quæ pertineant ad te. Ego puto declarari tibi literis domeſti corum quæ ſint acta, & quæ agam.ſ.pro te. Ego velim vehemen ter ſup.vt exiſtimes.i.iudices de me, ac perſuadeas tibi, me nō in cidiſſe aliqua volūtate repentina.i.ſubitanea, aut fortuito.ſ.caſu amplectendam.i.proſequendā amplitudinem tuam officijs meis, ſed vt primum attigerim forum.ſ.iudiciale.ſpectaſſe.i.tetendiſſe, ad hoc ſemper, vt poſſem eſſe q̄ maxime ꝯiunctus tibi. Quo qui dem tpe teneo memoria, neq; obſeruantiam meam.i.meam ve nerationem, & cautionem, ne te lædam defuiſſe tibi, neque ſum mam beneuolentiam ac liberalitatem tuam defuiſſe mihi. Si qua .i. aliqua.ſ.diſcordiæ ſemina inciderunt nō tam re q̄ ſuſpicio ne violenta, ea cum fuerint & falſa, & inania ſint euulſa ex om ni.i.totā memoria & vita noſtra. Tu.n.es is.i.talis vir, & ego cu pio eū eſſe.i.talem, vt qm̄ incidimus in eadē tpa reip. vt ſimul rē pub. tractemus, ego ſperem coniunctionem & amicitiam noſtrā fore.i.futuram eſſe, vtriq; nr̄m laudi.i.ad laudem, quia honeſtum eſt bonos inter ſe amare iuuare. Quamobrē tu ipſe ſtatues.i.con ſtitues in animo tuo. quantum putes.i.putare debeas, tribuēdum nobis iudicio tuo.i.ſm iudicium tuū, & vt ſpero, tu ſtatues ſupp. illud, ex dignitate noſtra.i.ſm dignitatē noſtram. Ego vero profi teor tibi atque polliceor eximium & ſingulare ſtudium, in omni gn̄e officij, quod ſpectet ad honeſtatem & gloriam tuam. In quo etſi multi contendent mecum, tn̄ ſuperabo facile oēs.ſ.conten dentes mecum cum.ſ.ſit, ꝙ ſuperabo reliquis omnibus iudicibus .i.ita iudicātibus, tum.i.multo euidentius, Craſſis tuis.ſ.filijs, iudi cibus, quos ambos.ſ.liberos. Ego diligo vnice.i.vt vnicos filios di ligerem, ſed beneuolentia impari.i.minore in Marco.ſ.filio tuo. ego ſum deditus .i. addictus magis Publio .ſ. filio tuo, q̄ Marco, hoc.i.pp hoc q̄ q̄ q̄, ſup.obſeruauit & dilexit me ſemper à pueri tia.ſ.ſua, tn̄ obſeruat & diligit me maxime hoc tpe, ſicut alterum parentem.i.patrem. Has &c. Velim ſup.vt exiſtimes has l̄ras ha bituras eſſe vim.i.poteſtatem fœderis.ſ.tecum icti, non epiſtolæ .ſ.duntaxat, & me obſeruaturū eſſe ſanctiſſime & diligentiſſime ea quæ promitto, ac recipio tibi. Recipere.n.interdum eſt promitte re, interdum reſeruare, interdum ſeruare, vn̄ canere receptui in terdum accipere debita. Ego permanebo non ſolum cauſa amici tiæ noſtræ, ſed ēt cauſa ꝯſtantiæ meæ.i.vt ꝯſtans ſim, & videar, in ea ſup.defenſione dignitatis tuę, quæ ſuſcepta ſup.eſt à me, te ab ſente. Quamobrem ego arbitratus ſum, ſatis eſſe hoc tpe ſcribe re ad te, hoc.ſ.ſequentia, ſi ipſe.i.ego intelligerem quid.i.aliquid pertinere, aut ad voluntatem ſup.tuam, aut cō̄modum ſup.tuum, aūt ad amplitudinem tuam, me facturū eſſe id ſponte mea.i.quod dicunt proprio inſtinctu. Sin aūt.i.ſed ſi, eſſem admonitus, aut à te, aut à tuis ſup.me affecturum, vt intelligeres, nihil neq; te ſcri pſiſſe, neq; quenquam tuorum detuliſſe.i.denunciaſſe ad me fru ſtra. Quamobrem velim ſup.vt, &.i.ſimul, ipſe.i.tute ſcribas ad me de omnibus rebus minimis, maximis, & mediocribus. vt.i.tā quam ad hominem amiciſſimum, &.i.ſimul, præcipias tuis.ſ.ne ceſſarijs & amicis, vt vtantur ſic opera, cō̄ſilio, auctoritate gratia mea, in omnibus negocijs tuis publicis, quæ magiſtratum concer nunt & remp. priuatis, quæ ad rem priuatam ſpectāt. forenſibus, quæ in foro iudiciali aguntur, domeſticis.i.familiaribus. & ſupp. amicorum hoſpitum, clientum tuorum, vt deſiderium præſentiæ tuæ minuatt quoad eius.i.quatenus id poſſit fieri labore meū.i. per laborem meum, cum faciam ferè quæ tu ſi adſis.

ARGVMENTVM.

Cum Vatinius gereret bellum in Illyrijs, & ob res bene geſtas optaſſet ſibi decerni ſupplicationes ſciretq; æmulos ſibi aduerſari, rogauit hac epiſt. Ciceronem, vt quemadmodum prius pro ſalute ſua certauerat (à ca pitis enim periculo eum librauerat; ita nunc pro honore certet. Deinde pollicetur, ſe daturum operam, vt Dionyſius ſeruus fugitiuus Ciceronis in ueniatur, & domino reſtituatur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit Vatinius, vt dignitatem illius contra maleuolorum inuidiam Cic. defendat.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO. S. D. 9

SI vales, bene eſt: ego valeo. Si tuam conſuetudinem in patrocinijs tuendis ſeruas, P. Vatinius cliēs ad te venit quam pro ſe cauſam dicier vult. non puto repudiabis in honore, quem in periculo, recepiſti. ego autem quem potius adoptem, aut inuocem, quā illū, quo defendente vincere didici; an verear. ne qui potentisſimorum hominum conſpirationem neglexerit pro mea ſalute, is pro honore meo, puſillorum, ac maleuolorum * obtrectationes, & inuidias non proſternat, atque obterat? quare, ſi me, ſicut ſoles, amas; ſuſcipe me totum; atque hoc quidquid eſt oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac ſuſtinēdum puta. ſcis meam fortunam, neſcio quo modo. facile obtrectatores inuenire, nō meo quidem mehercule merito: ſed quanti id refert, ſi tamen fato neſcio quo accidit? ſi quis forte fuerit, qui noſtræ dignitati obeſſe velit: peto à te, vt tuam conſuetudinem, & liberalitatē in me abſente defendendo mihi præſtes. Literas ad ſenatum nr̄is de rebus geſtis quo exemplo miſeram, infra tibi pſcripſi. Dicitur mihi tuus ſeruus anagnoſtes fugitiuus cū * Vardæis eſſe: de quo tu mihi nihil mandaſti; ego tn̄, terra, mariq. vt conquireretur, præmādaui: & ꝓfecto tibi illum reperiam, niſi in Dalmatiam aufugerit: & inde tn̄ aliqn̄ eruam. Tu nos facames. Vale. ad V. id. Quinct. ex caſtris, Narona.

* alias, Obtrectatio. & iniurias

* alias, Vardeis

HVB.

SI vales) Cum gereret bellum Vatinius in Illyrijs, & ob res bene geſtas optaret ſibi decerni ſupplicationes, quidā maleuoli & inuidi impugnabant eum, & honori eius detrahebāt. Quare in hac epiſt. rogat Cic. vt quemadmodum an̄ in periculo capitis eum defendit, ita nunc defendat in honore. Deinde pollicetur ſe daturum operā, vt Dionyſ. Cic. ſeruus fugitiuus aliquo modo inueniatur, profugerat enim eas regiones. [Conſuetudinem Cic.) Libenter in defenſionibus amicorum verſari conſueuit. [Patrocinijs) Defenſionibus aduocationibus nam patronus defenſor cauſarum dicitur.i. aduocatus patrocinij defenſio. [P. Vatinius) Ego Vatinius, loquitur.n. de ſe tanq̄ de tertia perſona. [Cliens) Defenſione egens, eſt.n. qui patronum colit, & ſequitur vt ab eo defendatur. [Cauſam dicier) Cauſam agi, & defendit

Patrocinia

Patron'

Dicier

dī,dicier pro dici. [Repudiabis) Reſpues.[In periculo).ſ.ſalutis,
cũ oppugnabar capite & a te ſum defenſus.[Ego)oſtendit quam
fiduciam in Cic.hic debeat.[Adoptem) Eligam patronum meũ.
[Quam illum).ſ.te. [Didici vincere) Obtinui victoriam contra
aduerſarios meos.[An verear)An dubitem,q.d.non. Ordo eſt.
An verear ne is non pſternat, atq; obterat obtrectatos puſillorũ
& maleuolorũ hominum, qui pro mea ſalute neglexerit conſpi-
rationem.potentiſſimorũ hominum. Conſpirationem coniura-
tionem,conſenſum contra me.[Neglexerit)contempſerit,neq;
ea territus ſit.[Pro mea ſalute)vt ſalutem,& vitam meam defen-
deret. [Puſillorũ) Impotentium,& paruæ auctoritatis,contra id
quod dixit potentiſſimorũ.[Obtrectationes)Maledicentias.[In-
uidias) Artificioſe oſtendit ſe innocentem eſſe, & iniuſte oppu-
Obterat gnari,ideoq́. defendẽdũ eſſe.[Proſternat)deiiciat.[Obterat)con
culcet,defundet,nã ſi maius feciſti,facies ẽt quod eſt minus. [Su-
ſcipe)In patrocinium tuum accipe.[Muneris) officij,qđ tibi im-
pono. [Scis) captat commiſerationem Vat.cũ dicit fortunas ſuas
expoſitas eſſe inuidiæ, & detractionibus maleuolorũ, ſine culpa
ſua cũ ſit innocẽs.[Obtrectatores)Maledicos.[Neſcio quo,)q.d.
Meritũ quodam fato,& infortunio meo. [Non meo merito) Non mea
culpa,nam meritum de malo,& bono dr̃.[Sed quanti refert) qđ
intereſt,q.d.nihil,cum nihilominus habeam inimicos innocen-
tes.[Neſcio quo for.) Neſcio qua triſti fortuna mea,& quaſi ma
lo ſidere. [Liberalitatem) naturæ benignitatem, quæ maxima in
præſtanda opera amicis perſpicitur.[Quo exemplo)Quibus ver
bis,qua copia.[Anagnoſtes) Non proprium,eſt nomen,ſed offi
cij.nam ἀναγινώσκω lego ſignificat,idẽ ἀναγνώστης lector dr̃,habebant
enim Romani ſeruos,qui cœnantibus aliquid legebant, & plerũ
que percurrebant quæ eſſent ad oẽs ſcripta, & interdum corrige
bant.[Fugitiuus)qui fugit à te.[De quo)Seruo tuo.[Nihil man-
Vardaci daſti mihi)vt quærerem ipſum.[Vardaci)Populi ſunt in Illyrijs.
Dalma- [Terra mariq́.)prouerbialiter,q d.vbique.[Tibi)Datiuus hic in
ia gram Cic.poſitus eſt. [Dalmatiam) Quæ eſt pars Illyriæ quam
Eruere parabat Vat.expugnare, cum primum data eſſet tpis cõmoditas.
[Eruam) Abſtraham eleganter dicimus eruere vetẽ,eruere etiam
oculos,& ad quidquid denique vti poſſumus, quod lateat nos,&
Aliqñ ſcire nos laboremus.[Illinc)Ex Dalmatia.[Aliquando) tandem,
nonnunquam aliquo tempore. [Fac ames) Fac valeas, fac ſcri-
bas,elegantiſſime hoc imperatiuo ſic vtimur in multis.
A S C. SI vales,&c.) Vatinius Cic.rogat, vt pro rebus bene in Illy-
ria geſtis ſupplicationẽ ſibi decernendam procuret,pollicetuŕq.
ſe curaturũ vt fugitiuus Cic. comprehendatur,dicens. Si vales ô
Cic.bene eſt,ego valeo.ſ.bene. Si tu ſeruas cõſuetudinem tuã in
tuendis.i.protegendis patrocinijs.i.clientibus patrocinio tuo cõ
miſſis:P.Vatinius cliẽs.i.tuus.i.te aduocatum, & patronum ſuum
colens,venit ad te,honeſtus dicit, q̃ ſi dicat,ego Publius,&c. ve-
nio, qui vult cauſam dicier, pro dici, pro ſe.i.pro ſupplicatione
ſibi imperanda. ego non puto ſupp.ꝙ repudiabis in honore.ſ.ob
tinẽdo aut in re honeſta,quem recepiſti.ſ.defendendũ, in pericu
lo.ſ.capitis. Aut.i.ſed quem ego adoptem,aut,inuocem potius q̃
illum,quo defendente didici vincere? q.d.nullum. An verear ne
qui neglexerit .i. parui fecerit.ſ.Cic.conſpirationem hominum
potentiſſimorum .ſ. mihi aduerſantium pro ſalute mea.i. vt me
ſaluum faciat,is non proſternat atque obterat,obtrectationes,&
inuidias puſillorũ ac maleuolorum,pro honore meo.ſ.augendo?
quaſi dicat nequaquam. Quare ſi amas me,ſicut,ſoles,ſuſcipe me
totum,atque puta.i.exiſtima hoc quid eſt oneris ac muneris.i.of
ficij tuendum ac ſuſtinendum, ſupp.eſſe tibi, pro dignitate mea.
Scis fortunam meam inuenire facile. neſcio quo obtrectatores
.i.maledicos qdem.i.certe, mehercule.ſ.ita iudicante, non meri
to.i.peccato meo ſed quanti refer .i.intereſt, id.ſ.an merito, an
immerito fiat,ſi tamen.i.nihilominus,accedit neſcio quo fato.i.
infortunio mihi ex aſtrorum aut Deorũ diſpoſitione impenden-
te?permittit.n.deus etiam bonis aduerſa contingere, vt inde me
liores euadant, ſed malum culpæ a fato non dependet,ſed arbi-
trio noſtro. Si forte quis.i.aliquis fuerit qui velit obeſſe.i.noce-
re, & obliſtere dignitati noſtræ, peto à te, vt præſtes mihi tuam
conſuetudinem,&.liberalitatem in me abſente defendendo,ego
pſcripſi tibi infra.i.inferiore parte tabellæ, literas ſupplicatorias, eo
exemplo, quo exemplo .i. qua forma, miſeram ad ſenatum, aut
perſcripſi tibi quo exemplo,&c. ſuperior expoſitio plus placet.
priore enim de modo diploma.i.quod duplum dicunt,& exem-
plum literarum ſuarum ſcripſerit, poſteriore tñ formam quo
ſcriptæ eſſent. Seruus tuus fugitiuus.ſ.Dionyſius nomine, Ana-
gnoſtes .i. lector tuus, aut menſa, aut lectica, non eſt ergo pro-
prium, ſed officij nomen à verbo ἀναγινώσκω quod eſt lego, vnde
ἀνάγνωσις Anagnoſis lectio, dr̃ eſſet Vardac.i.in eo oppido in Il-
lyris de quo tu mandaſti mihi.ſ.vt curem comprehendẽdum ego
tñ præ mandaui .i. anteq̃ eo perfugeret, vt enim quæreretur terra
marique. & profecto ego reperiam tibi.i.ad vtilitatem tuam il-
lum,niſi aufugerit in Dalmatiam,ſeu Dalmatiam,quæ eſt pars Il
lyriæ, & tñ.i.licet, eo ſugerit,ego eruam.i.auellam eum, aliqñ.i.
tandem,inde.i.ab eo loco. Tu fac ſup.vt ames nos.Vale. Ex ca-
ſtris Narona.i.in eo loco,ad tertium Idus Quintiles.i.Iulias.
CVM Vardæis)Antea,Vardacis,legebatur.nos in lib.vetuſtis P A V L.
lectionem,quam impreſſimus,inuenimus.neq; de ea dubitãdum M A N.
quidquam cenſuimus,cum a Plinio Vardæos inter Dalmatiæ po
pulos, in qua Vatinius bellum gerebat, numeratos videremus.
[Actione exp.)Ea forma dictum eſt,qua actione repetere,omni
no antiqui libri habent, actiones expoſtulant, ſed mihi quidem
magis probatur,actione expoſtulant;aut,actiones poſtulant.

ARGVMENTVM.

Idem Vatinius ex eadem prouincia hanc ad Ciceronem dedit epiſto lam,in qua primum ſcribit, ſe nihil adhuc certi habere de Dionyſio ſeruo fugitiuo Ciceronis ſperare tamen ſe eruturum illum aliquando e Dalmatia. Deinde quia Cicero, & Seruilius deprecati fuerant pro quodam pirata Catilio nomine,quem Vatinius bello ceperat,adducit multas cauſas,quare non debeat ei parcere, rogatq; Ciceronem vt cauſam ſuam defendat Romæ,quia petiuiſſent ſupplicationes ſibi decerni pro rebus in Dalmatia bene geſtis. Sed Caſ.qui debebat proponere in ſenatu de ea re, nihil adhuc propoſuerat, quod iniquum cenſet, commemorans quædam præclare geſta: Deinde ſe totum Cicer.ab eo defendendum tradit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſpondet Ciceronis petitioni de Catilio pirata Vatinius, quem propter immenſa ſcelera dimittere ſe non poſſe dicit deinde ſupplicationes pro rebus geſtis,vt à Cæſare referantur hortatore Cicerone, poſtulat.

P: VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO. S. D. 10

SI vales,bene eſt:ego quidem valeo. De Dionyſio tuo adhuc nihil extrico,& eo minus,ꝙ me frigus Dalmaticum quod illic eiecit,ẽt hic refrigerauit: ſed tñ non deſiſtam, quin illum aliqñ eruam. ſed tñ omnia mihi dura imperas. de Catilio neſcio qđ ad me ſcripſiſti deprecationis diligentiſſimæ. A page te cum noſtro Sex.Seruilio: nam mehercule ego illum quoq; amo. ſed huiuſcemodi vis clientes,huiuſmodi cauſas recipitis? hominem vnum omnium crudeliſſimũ,qui tot ingenuos,matres familias,ciues R.occidit, * arri- * alias, rapuit
puit,diſperdidit,regiones vaſtauit?ſimius;non ſemiſſis hõ, contra me arma tulit; & eum bello cepi. ſed tñ mi Cicero qđ facere poſſum? omnia mehercule cupio, q̃ tu mihi imperas. meam animaduerſionem, & ſupplicium,quo vſurus eram in eum,quem cepiſſem remitto tibi,& condono. quid illis rñdere poſſum qui ſua bona direpta,naues expugnatas;fratres,liberos,parentes occiſos,actione expoſtulãt?ſi mehercule Appij os hr̃em, in cuius locum ſuffectus ſum;tñ hoc ſuſtinere non poſſem. quid ergo eſt? faciam omnia ſedulo,quæ te ſciam velle. defenditur à Q.Voluſio,tuo diſcipulo.ſi fore ea res poterit aduerſarios fugare, in eo maxima ſpes eſt. Nos,ſi quid erit iſtic opus,defendes. Cęſar adhuc mihi iniuriá facit. de meis ſupplicationibus, & rebus geſtis Dalmaticis adhuc non refert:quaſi vero non iuſtiſſimi triumphi in Dalmatia res geſſerim.nam ſi hoc expectandam ſit, dum totum bellum conficiam: viginti oppida ſunt Dalmatiæ antiqua:quę ipſi ſibi aſciuerũt, amplius ſexaginta, hoc niſi omnia expugno, ſi mihi ſupplicationes non decernũtur,longe alia conditione ego ſum,ac ceteri imperatores. Ego poſt ſupplicationes mihi decretas in Dalmatiam profectus ſum: ſex

oppida vi oppugnando cepi: vnum hoc, quod erat maximum quater à me iam captum: quatuor.n.turres, & quatuor muros cepi, & arcem eorũ totam: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerunt: indigneq. mi Cicero oppidum captum, & bellum iam confectum relinquere ſum coactus. quare te rogo, ſi opus erit, ad Cæſarem meam cauſam agas, meq. tibi in omnes partes defendendum putes, hoc exiſtimans, neminem te tui amantiorem habere. Vale. Nonis Dec. Narona.

HVB. SI vales) Primum ſcribit Vatinius ad Cic. ſe nihil adhuc certi hr̃e de eius ſeruo fugitiuo nomine Dionyſio. Sperare, tñ ſe aliqñ eruiturum illum ex Dalmatia. Deinde quia Cic. & Seruilius deprecati fuerant ipſum pro quodam Catilio pirata, quẽ ille bello acceperat, adducit multas cauſas quare non debeat ei parcere, rogatq. Cic. vt eum defendat Romæ, quia potuiſſent ſupplicationes ſibi decerni ꝑ rebus Dalmaticis bene geſtis. Sed Cæſ. qui debebat proponere in ſenatu de ea re, nondum propoſuerat ob quam rem oſtendit tibi fieri iniuriam, & commemorat quędam à ſe in Dalmatia geſta, deinde ſe totum Cic. tradit, vt ab eo defendatur. [Dionyſio) Ita.n. vocabatur ſeruus fugitiuus Cic. erat autem nomen accõmodatum ſeruis, ſicut Syrus, Dauus &c. Horat. Tu me Syri Daue, aut Dio. filius audes deijcere ex ſaxo.

Extrico {Extrico) explico, expedio, libero, extrico.n. penultima ꝑducta, libero, ſoluo, & expedio ſignat. Horat. 3. car. Seu puget denſis extricata cerua plagis. Virg. & inextricabili error. Dicit igr̃ ſe nihil extricare.i. certũ hr̃e. [Eo minus) ſubaudi extrico. [Dalmaticũ) Eſt.n. regio ſatis frigida. [Eiecit) Expulit. [Illinc) Ex Dalmatia, nam Vatinius coactus fuerat diſcedere ꝑꝑ frigus. [Refrigerauit) Fecit frigus. [Non deſiſtam) non ceſſabo. [Dura) difficilia, non ꝑꝑ Dion. ſeruum hoc dixit, ſed ꝑꝑ Catilium. [Neſcio) q.d. non ſatis honeſte & iuſte, ita.n. ſolemus dicere in contemptum, dixiſti neſcio quid verboꝝ neſcio quid deprecationis &c. [Apagete)

Apagete Familiariter corripientis eſt, q.d. abi in bonam in rem. [Cũ noſtro Ser.) qui etiam idem à me petit, quod tu, vt hunc dimittam. [Vos) habet emphaſim, q.d. q habemini viri boni, & nõ deberitis defendere niſi bonos. [Hmõi) Tales ita ſceleratos, ſicut fuit hic Catilius. [Cauſas hmõi) Ita iniuſtas & inhoneſtas. [Hominem) ſubaudi, recipitis. [Ingenuas) Liberas, vñ maior eſt iniuria, ingenuas aũt dixit, quia & matres familiæ libertinæ eſſe pñt. vt paulo

Mr̃es f. Familia infra ex verbis iuriſcõſulti declarabit. [Matres familias) honeſtiſſimas mulieres, nã mãm. vt ſcribit. A.G. dr̃ ea ſola, q̃ in mariti manu mancipioq. ſit, qm̃ non in matrimonium tm̃, ſed in familiam quoq; mariti, & in ſui hæredis locum veniſſet, & Feſtus dicit materfamilias non añ dici, q vt eius paterfamilias appellaretur, nec multæ in vna domo eſſe pñt. nec vidua hoc nomine appellari poteſt, quæ ſine filijs eſt. Ite iuriſc. ff. de verb. ſignat. melius oñdit, q̃ materfamilias his verbis Matriſamiliã, accipere debemus, eã, quę nõ inhoneſte vixit. Matrem.n. familias a ceteris fęminis mores diſcernit, atq; ſeparant, ꝑinde nihil interierit nupta an vidua ſit, ingenua, libertina, nam neq; nuptiæ, neq; natales faciunt matresfamilias, ſed boni mores, vr̃ ergo male diffiniuiſſe Feſtus, cum dixit viduã eo nomine appellari non poſſe, familias aũt genitiuus eſt ad imitationẽ Græcoꝝ, q fęminoꝝ in a, puꝝ deſinentium genitiuos in as mittũt, dicimus rñ & materfamilias, & materfamiliaꝝ.

Semiſſis [Arripui:) captiuos fecit. [Semiſſis) quidam diſtinguũt ſic, vaſtauit ſemiſſis. vt ſit accuſatiui caſus.i. fecit monetam adulterinam, quia ſemiſſis genus eſt & menſuræ & monetæ, ſed nõ ꝑbandus eſt ille intellectus, quia violentus eſt, melius ergo intelligi ſic. [Simul) Deinde. [Vero) Expletiua eſt ꝯiunctio, ne.n. neganda eſt non. [Semiſſis hõ) .i. hõ vilis, & quaſi ſemihomo, ſicut ſemiſſem, ſemiaſſed dicimus. [Bello) cuius iure licet ipſum punire, ſed tñ ſignat ſe cauſa Cic. cupere ei indulgere vitã, ſed non licere, cum ille fuerit ſceleratiſſimus, & multos læſerit, q nũc ab eo pęnas exigũt poſſum facere? q.d. nihil, niſi eũ ꝯdẽnare, ſi modo iuſtitia ipſam ſequi velim. [Omnia cupio) ſubaudi facere. [Quæ tu imperas) .ſ. vt eũ

Animaduerſio dimittã. [Suppliciũ) pęnam. [Animaduerſionem) punitionem, ꝑꝑ offenſionem. [Remitto) Dimitto tibi. [Quid illis) dixit ſe condonare quæ ad ſe ꝑtinet, quæ vero ad alios ſpectant, qui iniuriam acceperũt, dicit ſe condonare non poſſe, inqt, ergo. [Quid rñdere poſſum,) q.d. nihil quod habeat honeſtatẽ aut æquitatem. [Direpta) id prędam ꝯuerſa. [Expugnatas) vi, ꝑlio victas. [Occiſos) Q̃ peius eſt quaſi arrepti fuiſſent. [Auctores) mouẽtes cauſam, & litẽ. [Expoſtulant) queruntur de damnis & iniurijs ſibi à Catilio illatis. [Appium) Qui vt ſupra vidimus, potens erat, & ſuperbus vir, q non ſatis curaret. quid de ſe homines loquerent. [Coitũs) Appij. [Suffectus) Subſtitutus, vẽ.n. fuiſſe prius imperator in ea Suffect. prouincia Appius. [Suſtinere) tueri. fuiſſet rectè factum ſi haberẽ Ap. defenſorẽ meum. [Hoc) qđ eum dimitterem impune ꝑꝑ eos quos offendit. [Quid ergo eſt) .ſ. qd velim pro te facere de Catilio. [Ea res) ea defenſio tui Q. Voluſij, diſcipuli tui. [Fugare) deterrere. [Aduerſarios) ne eum perſequantur amplius. [In eo) In ea re. [Hic) Romæ. [Cęſar) ꝯquerit de Cęſ. q eius culpa) qa noluerit referre in ſenatu) non fiant ei ſupplicationes. [Adhuc) nucuſque. Adhuc [Non refert) Non ponit in ſenatu. [Quaſi) tanq. [Vero) ironice dictũ. [Res iuſtiſſimi tr.) .i. res q̃ mereat. iuſtiſſimum triumphũ. [Nam ſi hoc) dicit ꝯtra ſniam Cæſ. q dicebat nõ eſſe ei dãdas ſupplicationes, donec totã Dalmatiam cepiſſet, qđ quidẽ dicit eſſe difficillimum, qa 20. oppida Dalmatiæ pluſq̃ ſexaginta alia oppida ſibi adiunxerũt, quæ omnia neceſſe eſt vincere, vt totũ bellum conficeretur. [Si expectandum eſt) vt mihi decernantur ſupplicationes. [Dum) Donec. [Conficiam) Finiam. [Aſciuerunt) Adiun Dum xerant. [Expugno) vinco. [Longe) valde Sal. Longe mihi aliena Longe mens. P. con. [Alia) Aduerſa. [Qoam ce.) Quibus decretæ ſunt ſupplicationes, cum etiam multum belli ſupereſſet.

SI vales) Idẽ Vatinius ex eadem prouincia hanc ad Cic. dedit A S C. epiſtolã, in qua primum ſcribit ſe nihil certi adhuc hr̃e de Dion. ſeruo fugitiuo, ſperare tñ poſſe eũ aliqñ eruere a Dalmatia. Deinde qa Cic. & Seruilius deprecati fuerant pro quodã Pirata Catilio nomine, quẽ Vatinius bello ceperat adducit multas cauſas, quare ei non debeat parcere, rogatq. Cic. vt cauſam ſuam defendat Romæ, qa potuiſſent ſupplicationes ſibi decerni ꝑ rebus in Dalmatia bñ geſtis, Sed Cæſar, q debebat referre de ea re, nihil adhuc retulerat, qđ iniquã cenſet, cõmemorans quædam præclare geſta. Deinde ſe totum Cic. ab eo defendendu tradit. Ordo eſt. Si vales, bene eſt, ego qdem valeo. Ego nihil adhuc extrico.i. expedio, & extricijs & inuolucris eruo, de Dion. tuo.ſ. ſeruo fugitiuo.i. nihil adhuc certi afferre poſſum, & eo.i. tanto minus, ſup. extrico aliquid, q̃ frigus Dalmaticum, quod eiecit, ſup. me illinc.i. è Dalmatia, refrigerauit.i. iterum frigus gñauit, & huc.ſ. vb. nunc ſum.i. in hac parte Illyriæ, q.d. ꝑꝑ frigus nihil hactenus potui agere, võ ẽt pigrum a Virg. dr̃, quia pigro facit, ſed non deſiſtam, quin eruã.i. extraham, quaſi feram è latebris illum.ſ. ſeruum tuũ, aliquando.i. tandem. Sed tamen tu imperas mihi omnia dura.i. difficilia factu. Scripſiſti neſcio quid deprecationis diligentiſſime .i. quam diligentiſſime precatus es, ne animaduertã in Catilium de Catilio.ſ. pirata à me capto. Apagete. Comicus & Plauto familiaris ſermo, quo more ſupra dixit dicier pro dici. Vr̃ aũt grę cũ verbũ ab apo & ago cõpoſitũ. Nam & ago græce dr̃, vt ſic a, agete.i. amouete, procul agite, vos ſup. cum S. Seruilio noſtro, nam mehercule ego amo quoque illũ.ſ. Seruiliũ, quare dixit noſtro Seruilio, ſed recipitis vos.ſ. tã ſancti & prudẽtes viri cauſas hmoi .i. rei.ſ. piratæ, q.d. id nõ decere. Suſcipitis inq̃ defendẽdũ hominem vnum.i. ſolum crudeliſſimum omnium. Qui ſtuprauit tot ingenuas.i. nulla ſeruitute ſua, aut maioꝝ ſuoꝝ notatas matres familias, & ſup. q occidit tot ciues Rom. qui arripuit, diſperdidit.ſ. tot ciues R. & ſup. qui vaſtauit regiones. Simul vero homo ſemiſſis .i. vexaſſe dimidio eius æſtimandus, vñ prius hois ſemiſſis legendũ dixit, tulit arma contra me, & cepi eũ.ſ. iuſto. Sed tñ mi Cic. quod poſſum facere.ſ. in hac re quidem.i. certe, ego cupio ſup. facere oia, mehercle, q̃ tu imperas. Ego remitto tibi.i. ad placitum tuum condono, meam animaduerſionem .i. iuſtam punitionem in Catilij, & ſupplicië, quo eram vſurus in eũ quem cepiſſem, qd poſſum rñdere illis q actores.i. cũ ſint actores & accuſatores, ex poſtulat.i. iuſte & manifeſte poſtulant, bona ſua direpta.ſ. a Catilio, naues expugnas, captas, & victas, ab eo, fratres, liberos, parentes occiſos.ſ. ab eodẽ q.d. nihil poſſum honeſte rñdere ſi eum abſoluo. Mehercle, ſi hr̃e in Appium.ſ. Pulchrũ, hoiem cauillatorium & cautũ ſup. adiutorẽ, aut defenſorem, in cuius locũ ego ſum ſuffectus.i. ſubſtitutus, tñ nõ poſſem ſuſtinere hoc.i. hãc iniquiſſimã abſolutionẽ, aut expoſtulationem tam iuſtã in Catiliũ agentiũ. Ergo ſup. inqes qd eſt.ſ. reliquum. Ego faciã ſedulo.i. ſeorſum à dolo, diligẽter oia quæ ſciã te velle ſup. Catilius defenditur ꝯtra actores, a Q. Voluſio diſcipulo, tuo ſi forte ea res.i. fama rñoni, poterit fugare aduerſarios.ſ. eius, ſpes eſt maxime in eo. Tu defendes nos iſtic.i. vbi tu es, hoc eſt Romæ, ſi qd erit opus Cæſ. facit mihi adhuc iniuriã de ſupplicationib. meis, & nõ refert adhuc .i. nõ affert in cõſultationem ſenatus, de rebus geſtis.ſ. a me Dalmaticis.i. in Dalmatia, quaſi vero non geſſerim in Dalmatia res iuſtiſſimi triumphi.i. triumpho digniſſimas. Nam ſi hoc.ſ. referre de rebus meis ſit expectandum, dum.i. donec conficiam.i. finiam. totũ bellum, viginti oppida ſunt Dalmatiæ antiqua quæ aſciuerunt

ſunt.i.attraxerũt ſibi amplius ſexaginta ſup. oppida quæ dñr Dalmatia noua,niſi ego expugna.i.capio,hec oia ſupplicationes nõ decernuntur mihi:q.d.id iniquũ eſſe. Ego ſum ſi hoc ſit,longe alia,qa deteriori ꝯdõne,ac.i.q ceteri imperatores.[Ego poſt] hoc vř eſſe ꝯtrarium eius,quod ſupea dixit,nã qſtus eſt,ꝙ nõ decernãtur ſibi ſupplicationes,nunc dicit fuiſſe decretas, ad quod alij rñdent eũ petiſſe multas ſupplicationes, & aliquas obtinuiſſe, qđ non placet,quia non multæ ſupplicationes petebant. alij dñt in terſcribendũ epiſtolam accepiſſe ſupplicationes ſibi fuiſſe decretas, quod ideo nõ vř veriſimile, q dicit poſt decretas ſupplicationes ſe profectum in Dalmatiã,& multa oppida expugnaſſe quod non potuit fieri eo tpe ſolo,quo ſcripſit, epiſtolã. Ego puto eſſe principium breuis epiſtolæ,aut potius chirographi alicuius ſubito ſcripti,quo bř cõmemorat,qđ egerit in Dalmatia poſt decretas ſupplicationes. [Oppugnando) ꝯtrabellando. [Vi) Per vim. [Vnum hoc) quod nũc oppugno. [Quare captum) quia quatuor turres, & quatuor muros cepit ideo dixit ſe quater cepiſſe. Virg. Ter vincendum eſſe dixit eum qui tris animas habebat. Cui tria animas Feronia mater Horrendũ dictu dederat, terna arma mouenda, Ter leto ſternendus erat. [Arcem) ἀκρόπολιν, locum eminentiorem,& munitiorem in vrbe. [Detruſerũt) expulerunt,& amouerunt. [Captum) Quod iam ceperam,qa expugnaueram loca munitiora. [Confectum) Finitum,qa victo illo oppido,qđ erat omnium maximum, vt dixit videbatur ſibi confeciſſe beliũ. [Agas cauſam meam) dicas, vt tuearis partes meas. [Apud Cæſ.) Is enim aliquantulum obſtabat honori Vatinij, neque erat Cæſ. tunc in Gallia,vt quidam volunt,dicentes cum oppugna Vatiniũ per alios,quod ſi riſet,non diceret nunc apud Cæſ. [In oẽs partes).i.per omnia. [Neminem amantiorem tui) Neminem qui te magis amet. Ego principium eſt nouæ epiſtolæ. Ego ſum profectus in Dalmatiam poſt ſupplicationes decretas mihi .ſ. a ſenatu,ego cepi ſex oppida oppugnando ſupp.ea vi. Vnum,ſupp.oppidum quod erat maximum captum, ſupp.eſt à me iam quater. cepi enim quatuor turres, & quatuor muros, & totam arcem .i. quod dicunt) fortelitium eorum ex qua .ſ. arce, niues, frigora, imbres, detruſerunt me, & ò mi Cicero coactus ſum indigne .i. quod indigne ferendum eſt. relinquere oppidum captum,& bellum iam confectum. Quare rogo te,agas cauſam meam, ad.i.apud Cæſ.ſi ſit opus,& putes me defendendũ tibi ſit oẽs partes. exiſtimans hoc,te neminem habere amantiorem tui: Vale, &c.

ARGVMENTVM.

Non tamen ſuperiori epiſtolæ, ſed alteri qua Vatinius egerat Cic. gratias, pro beneficijs in ſe impenſis. quod factum Vatinij commendat in hac Cicero, & pollicetur ſe in ea voluntate permanſurum, & Pompeiam vxorem Vatinij ſe commendatiſſimam habiturum, rogatq; vt Vatinius id illi ſcribat. Demum de fugitiuo perſequendo rurſum agit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Commendationem Vatinij ſibi cordi futuram ſcribit, & vt Dionyſium fugitiuum inquirat, petit.

M. CIC. P. VATINIO IMP. S. II

GRata tibi eſſe officia mea, non miror: cognoui enim te gratiſſimum omnium: idque nunquam deſtiti prædicare: nec enim tu mihi gratiam modo habuiſti, verum etiam cumulatiſſime retuliſti. quamobrem reliquis tuis rebus omnibus pari me ſtudio erga te, & eadem voluntate cognoſces. Qnod mihi fœminam primariam Pompeiam vxorem tuam cõmendas: cũ Sura noſtro ſtatim, tuis literis lectis, locutus ſum, vt ei meis verbis diceret, vt quidquid opus eſſet, mihi denunciaret; me omnia, quæ ea vellet, ſummo ſtudio, curaque facturum itaque faciam, eamque ſi opus eſſe videbitur, ipſe conueniam tu tamen ei velim ſcribas, vt nullam rem neq; tam magnam, neque tam paruam putet. quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna videatur. omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laborioſa mihi, & honeſta videbuntur. De Dionyſio, ſi me amas, confice. quamcunqne ei fidem dederis, prꝫſtabo. ſi vero improbus fuerit, vt eſt; duces eum captiuum in triumpho Dalmatis dij maleſaciant qui tibi moleſti ſunt. ſed, vt ſcribis, breui capientur, & illuſtrabũt res tuas geſtas: ſemper .n. habiti ſunt bellicoſi. Vale.

GRata) Scripſerat Vatinius, ſe intellexiſſe quæ Cic. pro ſe feciſſet Romæ, & de eis egerat gratiam, quare Cic. vehementer laudat eius gratulationẽ, & pollicetur ſe perſeueraturũ in eadem voluntate erga eum, in qua ante fuit, Deinde qa Vatinius ei commendauerat vxorem ſuam Pompeiam, ſcribit Cic. ſe diligenter dediſſe operam, vt illa intelligeret ſe omnia facturum, quæ illi opus eſſent, & ita hortatur, Vatinium, vt ad eã ſcribat, deinde de Dion. ſeruo rogat, vt quacunq; rõne poterit eũ adducat. [Gratiſſimum omnium) Super oẽs valde gratum, & ideo non eſt mirum ꝙ grata habeas, quæ pro te feci. [Id) Te eſſe gratiſſimum omnium. [Nunquam deſtiti prædicere) nunquam ceſſaui publice, & aperte dicere. [Non) Tantummodo. [Habuiſti gratiam).i. gratum habuiſti offm meum, quia vt ante, ſæpius diximus, agimus grãs verbis. habemus animo, referimus re. [Cumulatiſſime) Pleniſſime. [Retuliſti) Reddidi, quia gratitudo animi, apud me exiſtimatur plena ſatisfactio. [Reliquis) In quibus erit opus officio, & opera mea. [Pari ſimili) Sicut antefeci. [Studio) diligentia, & fauore. [Primariam) Principem, egregiam. [Sura) Proprium nomen vnius ex domeſticis Vatinij. [Noſtro) Cõi amico. [Meis verbis) Meo nomine, mea parte. [Denunciare) Significaret, notificaret. [Ea).ſ. vxor tua. [Itaque).i. & ita faciam, duæ partes ſunt. [Ipſe) Egomet. [Conueniam) Alloquar. [Difficili) Refert ad magnam, quia res magnæ difficiles eſſe ſolent. Aut parum me digna, ad paruam retulit quia plerunq; non audemus hoibus alicuius auctoritatis committere res paruas quia videantur eis indigni. Cicero aũt nunc non vult eum reſpectum de ſe hr̃e. Sic ſupra ad M. Craſſum. Quamobrem velim ita ad me ſcribas de omnibus minimis, maximis, mediocribusq́. rebus, vt ad hominẽ amiciſſimum. [Non laborioſa).i. facilia, quantum ad res magnas. [Et honeſta).i. me digna, & cum honore meo facta, quantum ad res paruas. [Si me amas) Modus eſt adiurandi. [Confice) Exequere, & efficé quod promiſiſti. [Quamcunque) Senſus quidquid ei promiſeris id efficiam. [Præſtabo) Reficiam, & ſeruabo. [Quamcunque fidem dederis ei) quamcunq; promiſſionẽ ei feceris data fide. [Improbus) Perfidus, vt cum promiſerit ſub fide ſua ſe redire poſtea noli. [In triumpho) Cum triumphabis, ducebantur enim captiui in triumpho poſt currum imperatoris. [Dalmatis) In gratiam Vatini. execratur nunc Cic. Dalmatas, qui et magnũ negocium, & laborem darent, laborabat.n. multum in vincendo eos. [Dij maleſaciant Dal.) dij perdant Dalmatas populos Illyricos. [Moleſti ſunt).i. qui afferunt tibi magnam moleſtiam, & laborẽ. [Illuſtrabunt) clariores facient, nam quanto eſt difficilior victoria, tanto eſt illuſtrior. [Habiti) Exiſtimati. [Bellicoſi) Apti bello, ideo erit tibi glorioſus eos vincere.

Primarius

Meis verbis

Denunciare

Conficere

Improbus

Illuſtrare

GRATA) Cum quiſpiam eſt de aliquo benemeritus, & accipienti quod facit gratam eſſe cognoſcit. Lætatur quidem, & magis atq; magis accẽditur ad alia conferenda. Cic. Vatinium. laudat à gratitudine cum multa in eum beneficia contuliſſet illi grata cognouit, vel maxime quod ad Cic. ſcripſerat, & de beneficijs in ſe collatis ſuaues ei gratias egerat. Itaque, & lætatur, plurimũ officia ſua bene collocaſſe, & illi atq; vxori. Põpeiæ, quã Cic. ꝑ litera cõmendarat, ac omnibus ſuis nunq̃ defuturum eſſe pollicetur. Eſt tota hæc epiſt. amoris plena, ſuauitatis, & gratiæ P. vero Vat. ciuis R. tunc aduerſus Dalmatas erat imperator exercitus, & ibi præclara multa geſſerat. de quo in epiſt. ad Cic. Vatinius ſic ait Cæſ. adhuc mihi iniuria fecit, de meis ſupplicationibus, & rebus geſtis Dalmaticis adhuc non refert, quaſi vero non iuſtiſſimi triumphi in Dalmatica res geſſerimus eſt ille Vatinius, quem olim Cic. à periculo capitis defenderat, qđ & ipſe Vatinius meminit in epiſtolis ſuis: Si tuam conſuetudinem in patrocinijs tuẽdis ſeruas P. Vatinius cliens ad te venit, qui pro ſe cauſam dicere vult, nõ puto repudiabis in honore, quem in periculo recepiſti, & quem potius adoptem q̃ illum quo defendente vincere didici. [Prædicare) Publice dicere. [Retuliſti) Nam reddere & referre gratiam idem eſt, ſed quo Vatinius gratiam tunc retulit Cic. pro relatione gratiaꝝ Cic. gratitudinem animi eius accepit, quam ẽt pluris fecit, q̃ alteram ſatisfactionem officiorũ. [Quamobrem) Ex quo mea officia tibi grata eſſe intelligo. [Reliquis) In quibus erit opus opera mea. [Studio) diligentia, & cura. [Primariã) quaſi principem. [Fœmina) A fœmine.i. fœmore, fœmine ſunt appellatæ, craſſioribus.n. ſunt fœminibus mulieres q̃ viri. [Vxorem) Quaſi vnxores ſunt vxores appellatæ, ab vngendis maritorum

PHIL.

Prædicare

Reddere gratiam

Referre gratiam

Fœmina

Vxores

poſtibus lanaq. figenda quod nubentes puellæ faciebant. [Sura) vtrique familiaris erat.[Statim) Quaſi vno ſtatu appellatum vo- de Plaut. ita ſtatim quaſi ſtant ignari, vt illico quaſi in loco, é ve- ſtigio ex primo motu pedum. [Itaque) Et ita, diuiſim legendum. [Neque tam paruam) Vt 10 epiſtola ad M.Craſſum. Veum ita ad me ſcrib·s de omnibus miominis, maximis, mediocribusq. rebus, vt ad hominem amiciſſimum. [Conueniam) Ibo, & alloquar. [Difficilis) Ad magna. [Parum digna) Ad paruam rem quæ ho- minibus ſummæ auctoritatis committi non ſolet, vnde & in illa epiſtola legimus hominem occidat oportet, qui veſtra opera vti velit. [Laborioſa) Ad magnam referas. [Honeſta) Ad paruam. [Confice) Quod per literas tuas promiſiſti. [De Dion.) Is erat qdam ſeruus Cic. fugitiuus Anagnoſtes, de quo Vatinius ad Cic. ſic ait. Dicitur mihi tuus ſeruus Anagnoſtes Vardaei eſſe, de quo tu mihi nihil mandaſti. Ego tñ̃ mari, terraq. vt conquireretur mã daui, & profecto illum tibi reperiam, niſi in Dalmatiam adfuge- rit, & inde eum aliqñ eruam. idem in alia ad eum epiſt. De Dio- nyſio tuo adhuc nihil extrico, & eo minus, q̃ me frigus Dalmati cum, quod illinc eiecit ét hic refrigerauit, ſed tñ̃ non deſiſtam q o illum aliqñ eruam. de quo Cic. nũc illi reſpondet. [Si me amas) Quaſi aduerbialiter dictum, vt amabo. [Quamcunque fidem ei dederis) Hoc eſt quodcunque ei promiſeris ego efficiam. Varius eſt. n. in hoc verbo ſignificandi modus, dicimus enim dare fidem pro quippiam ſpondere, aut iurare, aut confirmare. Vnde Terẽt. Thraſo. Do fidem futurum. adhibere, & hr̃e fidem eſt credere ali cui. Terent. Nam propemodum habeo iam tibi fidem, in quorũ verborum vſu atque ſignificatione audio multos errare. cum di-

Dare fidem — cat dare fidem, idem eſſe q̃ hr̃e fidem. Do vero cum alijs dictio- nibus coniunctum alias ſignificationes amplectitur, vt dare ver-

Adhibere fidẽ — ba eſt decipere, dare veniam eſt ignoſcere, & interdum quaſi cõ cedere. Date ptãtem eſt cõmittere alicuius arbitrio, & longe dif

Habere fidem — fert ab eo quod dr̃ facere ptãtem cum dicamus feci poteſtatem tibi meorum liberorum, feci copiam mearum pecuniarum tibi.

Dare verba — Non aũt dedi poteſtatem aut copiam. [Præſtabo) quaſi obſerua- bo, & (vt ita dicam) ratum habeo, vel efficiam. [Improbus) vt no-

Dare veniam — lit redire. [Dalmatis) Dalmatiæ populis. Plin. 4 nat. hiſt. Quæ pars ad mare Adriaticum ſpectat, appellatur Dalmatia, & Illyri-

Dare ptãtem — cum ad ſeptentriones Pannonica vergit. finitur inde Danubio, idem Liburniæ finis, & initium Dalmatiæ Scardona, mediam ve ro Dalmatiam (vt ait Strabo) mons diuidit Adrius, hinc ad ma- re, hinc ad terram reliq. [Qui tibi moleſti ſunt) qm̃ in eos ſperã do maximam moleſtiam, & laborem capiebant. [Maleſaciant) perdant. [Semper. n. hab. ſunt belli.) Bellum geſſerunt per multos annos cum Romanis ex quo ait Strabo. Ea gens annos complu res aduerſus Romanos bella geſſit. Vbi Vatinius ſex oppida vi expugnando cepiſſe cõmemorat. Et in eadem, inquit epiſt. Nã ſi hoc expectandũ ſit, dum totum bellum cõficiam: Viginti oppida ſunt Dalmatiæ antiqua, q̃ ipſi ſibi aſciuerũt amplius ſexaginta. [Belli.) Bello deditι, & ideo gloria tuã erit maior atq; pſtãtior.

ASC. GRATA &c.) Non reſpondet ſuperiori epiſt. ſed alteri, quã Vatinius egerat Cic. gratias pro impenſis beneficijs. pollicetur igitur ſe in officio, & voluntate permanſurum, monetq. vt vxori ſcribat eam ſibi commendatiſſimam eſſe, & demum monet vt fu gitiuum perſequatur, Dionyſium videlicet. Ordo eſt. Ego non miror officia mea eſſe grata. i. accepta tibi, cognoui. n. te gratiſſi mum, ſup. eſſe omnium. ſ. hominum. & ego nunquam deſtiti præ dicare id, aliter tñ̃ Appio ſcripſit. Et enim. i. quia, tu nec modo. i. non ſolum habuiſti. ſ. in animo, gratiam mihi. Verum ét retuliſti. i. reddidiſti, re ipſa, ſupp. gratiam cumulatiſſime. Quamobrem tu cognoſces pari me ſtudio, & eadem voluntate erga te, ſup. in reliquis rebus tuis omnibus, q̃. i. quia. tu commendas mihi fœ- minam primariam, Pompeiam. ſ. nomine, vxorem tuam. ego lo- cutus ſum ſtatim lectis literis tuis. i. poſtquam legeram literas tuas cum Sura noſtro. ſ. familiari, vt diceret, ei. i. vxori tuæ, verbis meis. i. nomine, aut ex mandato nr̃o, vt, ſupp. ipſa denunciaret mihi quidquid opus eſſet, ſup. illi, & me facturum, ſupp. eſſe, om- nia quæ ea vellet, ſummo ſtudio, & cura, ſup. ſumma, & ſi videbi- tur opus. i. operæpretium eſſe, ego ipſe. i. egomet, conueniã eã. i. ibo ad eam. Tamen ego velim, ſupp. vt tu ſcribas ei, vt nullam rem putet, neque tam magnam, neq; tam paruam, quæ videatur mihi aut difficilis, ſi ſit ſane magna, aut parum digna me. i. opera mea, ſi ſit nium parua, & facilis. Omnia q̃ agam in tuis rebus, vi- debunt mihi & non laborioſa. i. non difficilia, nec multi laboris, & honeſta, Confice. i. conſumma, & finem fac. De Dionyſio. ſ. ſer uo fugitiuo, vt reddeat, ſi amas, me. quamcunque fidem dederis. i. q̃dquid ei promiſeris de me, vtpote q̃ eum non cædas, nec mi nus amet, aut ꝑpea vituperet, & ſimilia. ego præſtabo. i. exhibe- bo, & ſeruabo, ſupp. eam. Si vero fuerit improbus. i. improban- dus, & incorrigibilis, vt eſt, duces eum captiuum in triumpho. Dij maleſaciant Dalmatis, qui ſunt moleſti tibi, ſed (vt ſcribis) ipſi capientur breui. Ridicula eſt, & aſſentatoria imprecatio in hoſtes, propterea quòd non ſinunt ſe capi ad voluntatem hoſti- lis imperatoris cupientis de eius triumphare, & illuſtrabunt. i. il- luſtriores, & clariores facient, res tuas geſtas, quia quanto victo ria fuerit difficilior, & quanto hoſtis fortior, & animoſior, tanto corona, ac triumphus continget glorioſior, vnde addit. Enim. i. quia, ipſi. i. Dalmatiæ, habiti. i. exiſtimati, & reputati, aut inuenti ſunt ſemper bellicoſi. Et eam ob rem dicunt Alexandrum regẽ noluiſſe cum Amazonibus confligere, cum victoria parum ho- noris, vtpote de mulierculis, haberet, & fuga æternum dedecus. Blanditur ergo Cic. Vatinio, imitanda tñ̃ eſt alioqui epiſtola.

ARGVMENTVM.

L. Lucceius vir dicẽdi peritiſſimi, Italici ciuiliq; belli hiſtoriam conſ ciebat, in qua ſe facturũ mentionem dẽ Cic. & eius geſtũ ſignificauerat, verum cum Cic. auidiſſimus eſſet gloriæ, videretq; Lucceium rem differre, nõ auſus præ pudore & coram diceret hac epiſt. aperte petit, vt ſuorũ ge- ſtorum commentatorios perſcribat, & breuiter commemorat quæ quo ab eo ſcribenda cenſeat quæ ſi ille penitus recuſauerit ſcribere, aſſerit ſe ip- ſum ſcripturũ à ſe geſta non ſine grauium virorum exemplo, docetq; præ ter ingenij Lucceij excellentiam eſſe alias cauſas, quare ab eo res ſuas tam ſopere cupiat perſcribi, & tam feſtinanter, quæ legentis obuiam erunt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hanc epiſtolam Cicero ad Atticum bellã vocat, in qua à Lucceio hiſto rico rerum à ſe geſtarum memoriam celebrari flagitat.

M. CIC. S. D. L. LVCCEIO Q. F. 12

CORam me tecum eadem hæc agere ſepe conãte deterruit pudor quidam penè ſubruſticus: quæ nunc expromam abſens audacius: epiſtola. n. non eru beſcit. Ardeo cupiditate incredibili, neque, vt ego ar- bitror, repræhendenda, nomen vt nr̃m ſcriptis illuſtre tur, & celebretur tuis. quod etſi mihi ſæpe oſtendis te eſſe facturum: tñ̃ ignoſcas velim huic feſtinationi meę genus enim ſcriptorum tuorum, etſi erat ſemper à me vehementer expectatum, tñ̃ vicit opinionem meam, meque ita vel cepit, vel incendit, vt cuperem quam ce lerrime res noſtras monimentis commendari tuis nõ enim me ſolum commemoratio poſteritatis, ad ſpem quãdam immortalitatis rapit, ſed etiam illa cupiditas: vt vel auctoritate teſtimonij tui, vel iudicio beneuolẽ tia, vel ſuauitate ĩgenij vini perfruamur. neque tñ̃, hec cum ſcribebam eram neſcius, quãtis oneribus præme rere ſuſceptarum rerum, & iam inſtitutarum, ſed quia videbam Italici belli, & ciuilis hiſtoriam iã penè à te eſſe perfectam; dixeras aũt mihi, te reliquas res ordi- ri, deeſſe mihi nolui, quin te admonerẽ, vt cogitares, coniunctè ne malles cum ceteris rebus noſtra cõtexe- re, an, vt multi Græci ferunt, Calliſthenes Troicũ bel lum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui oẽs à perpetuis ſuis hiſtorijs ea, quæ dixi, bella ſeparaue- rũt; tu quoque item ciuilem coniurationem ab hoſti bus, externiſq. bellis ſeiungeres. equidem ad noſtram laudem non multum video intereſſe: ſed ad propera- tionem meam quiddam intereſt, nõ te expectare dum ad locum venias, at ſtatim cauſam illam totam, & tps arripere, & ſimul, ſi vno in argumento, vnaq. in perſo- na mens tua tota verſabitur; cerno iam animo, quãto omnia vberiora, atque ornatiora futura ſint. neque tñ̃ ignoro, q̃ impudenter faciam; qui primum tibi tm̃ o- neris imponam: poteſt. n. mihi denegare occupatio tua: deinde etiam, vt ornes me, poſtulem. quid, ſi illa tibi

tibi non tantopere vñr ornanda? ſed tñ, qui ſemel vere-
cūdię fines tranſierit, eum bene, & nauiter oportet eſſe
impudētem itaq; te plane ēt atq; ēt rogo, vt & ornes ea
vehementius ēt, q̄ fortaſſe ſentis, & in eo leges hiſtorię
negligas; gratiamq́. illam, de qua ſuauiſsime quodā in
procemio ſcripſiſti, à qua te ✻ affici nō magis potuiſſe
demonſtras, q̄ Herculem Xenophontium illum à volu
ptate, ea ſi me tibi vehementius cōmendabit, ne aſper-
nere; amoriq́ue nr̄o pluſculum ēt, q̄ concedit veritas,
largiare. q̄ ſi te adducemus, vt hoc ſuſcipias: erit, vt
mihi perſuadeo, materſes digna facultate, & copia tua.
à principio .n. cōiurationis vſq; ad reditum nr̄m vr̄ mi
hi modicum quoddam corpus cōfici poſſe. in quo & il
la poteris vti conſilium cōmutationem ✻ ſciētia, vel in
explicādis cauſis rerum nouarū, vel in remedijs incom
modorū; cum & repræhendes ea, q̄ vituperāda duces;
&, quæ placebūt, exponendi rõnibus comprobabis &,
ſi liberius, vt cōſueuiſti, agendum putabis, multorū in
nos ꝑfidiam, inſidias ꝓditionem notabis. multam etiā
caſus nr̄i tibi varietatem in ſcribēdo ſuppeditabūt, ple
nā cuiuſdam voluptatis, q̄ vehementer animos hoīum
in ✻ legendo ſcripto retinere poſſit. NIHIL eſt. n. a-
ctius ad delectatiōnē lectoris, q̄ tpm varietates fortu-
næq́. viciſsitudines q̄ etſi nobis optabiles in experiēdo
nō fuerunt, in legendo tñ eruntiucundæ. HABET ēm
ꝓteriti doloris ſecura recordatio delectatiōnē, ceteris
vero nulla ꝑfunctis propria moleſtia, caſus alienos ſi
ne vllo dolore intuentibus. ēt ipſa miſericordia eſt iu-
cūda, quem. n. nr̄m ille moriens apud Mantineā Epami
nūdas non cum quadam miſeratione delectat? q̄ tum
deniq; ſibi auelli iubet ſpiculum, poſteaq̄ ei ꝑcontan-
ti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum; vt ēt in vulneris do
lore, æquo aīo cum laude moreretur. cuius ſtudium in
legēdo non erectum Themiſtoclis fuga, redituq́. reti-
netur? etenim ordo ipſe annaliū mediocriter nos reti-
net, quaſi enumeratione faſtorū: at viri ſæpe excellētis
ancipites, varijq́. caſus hn̄t admirationem, expectatio-
nem, lætitiam, moleſtiam, ſpem, timorem: ſi vero exitu
notabili concluduntur, expletur aīus iucundiſsimæ le
ctionis voluptate. quo mihi acciderit optatius, ſi ī hac
ſnīa fueris, vt à continētibus tuis ſcriptis, in quibus per
petuam rerum geſtarum hiſtoriam cōplecteris, ſecer-
nas, hác quaſi fabulum rerum, euentorumq́. nr̄orum:
habet. n. varios actus, multaſq́. actiones, & conſiliorū,
& tpm. Ac non vereor, ne aſſentiuncula quadam aucu-
pari tuam gratiam videat, cum hoc demonſtrēm, me à
te potiſsimum ornari, celebrariq́. velle. neq; n. tu is es,
qui, q̄d ſis, neſcias; & qui nos eos magis, q̄ te non admi
rentur, inuidos, q̄ eos, qui laudent, aſſentatores arbitre
re. neq; aūt ego ſum ita demens, vt me ſempiternæ glo-
riæ ꝑ eum cōmendari velim, qui non ipſe quoq; in me
cōmendando propriam ingenij gloriam conſequatur,
neque. n. Alexander ille græ cauſa an Apelle potiſsimū
pingi, & à Lyſippo fingi volebat, ſed q̄ illorum artem
cum ipſis, tum ēt ſibi gloriæ fore putabat. atque illi ar-
tifices, corporis ſimulacra ignotis nota faciebant: q̄ vel
ſi nulla ſint, nihilo ſunt tñ obſcuriores clari viri. nec mi
nus n eſt Spartiates Ageſilaus ille ✻ perhibendus, q̄ ne
que pictam. neq; fictam imaginem ſuam paſſus eſt eſ-
ſe, q̄ qui in eo gn̄e laborarunt. vnus enim Xenophōtis
libellus in eo rege laudando facile oēs imagines oīum,

✻ alias, illici

✻ alias, ſententia

✻ alias, legēdo retinere

✻ alias, ꝓbādus

ſtatuaſq́. ſuperauit. atque hoc præſtantius mihi fuerit
& ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, ſi in
tua ſcripta peruenero, q̄ ſi in ceterorum; q̄ non inge-
nium mihi ſolū ſuppeditatum fuerit tuum, ſicut Timo
leōti à Dimæo, aut ab Herodoto Themiſtocli, ſed etiā
auctoritas clariſsimi, & ſpectatiſsimi viri, & in rep. ma
ximis, grauiſsimiſq́. cauſis cogniti, atq; in primis pro-
bati: vt mihi nō ſolum præconium, quod, cum in Sigeū
veniſſet Alexander ab Homero Achilli tributum eſſe
dixit, ſed ēt graue teſtimonium impertitum clari hoīs,
magniq́ue videatur. placet enim Hector ille mihi, Næ-
uianus. qui non tm̄, laudari ſe lætatur, ſed addit etiā, à
laudato viro. quod ſi à te nō impetro, hoc eſt, ſi qua te
res impedierit, neq; .n. fas eſſe arbitror, quidq̄ me rogā
tem abs te non impetrare) cogar fortaſſe facere, quod
non nulli ſæpe repræhendunt: ſcribam ipſe de me, mul
torum tñ exemplo, & clarorum virorum. ſed, quod te
non fugit, hæc ſunt in hoc gn̄e vitia: & verecūdius ipſi
de ſeſe ſcribant, neceſſe eſt, ſi quid eſt laudandum; &
prætereant, ſi quid forte repræhendendum eſt. accedit
etiam, vt minor ſit fides, minor auctoritas; multi denīq;
reprehendant, & dicant, verecundiores eſſe præcones
ludorum gymnicorum, qui, cū ceteris coronas impo-
ſuerunt victoribus, eorumq́. nomina magna voce pro
nunciarint, cum ipſe ante ludorum miſsionem corona
donentur, alium ꝑconem adhibeant, ne ſua voce ipſi ſe
victores eſſe prædicent hæc nos vitare cupimus, &, ſi
recipis cauſam noſtram, vitabimus: idq́. vt facias, roga
mus. Ac ne forte mirere, cur, cum mihi ſæpe oſtende-
ris te accuratiſsime noſtrōrum tpm̄ conſilia; atq; euen
tus literis mandaturum, à te id nunc tantopere, & tam
multis verbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de
qua initio ſcripſi, feſtinationis: q̄ alacres animo ſum-
mus, vt & ceteri viuentibus nobis ex libris tuis nos co
gnoſcāt, & noſmetipſi viui glorioſa noſtra perfruamur
his de rebus quid acturus ſis, ſi tibi non eſt moleſtū, re
ſcribas mihi velim. ſi. n. ſuſcipis cauſam, conficiam cō
mētarios rerum omnium. ſin aūt differs me in tempus
aliud, corā tecum loquar. tu interea non ceſſabis, & ea,
quæ habes inſtituta, perpolies, noſque diliges. Vale.

Coram) L. Luceius vir dicendi peritiſſimus Italici ciui- MVB
liſq́. belli hiſtoriam conficiebat, in qua ſe facturum men
tionem de Cic. & eius rebus geſtis nonnunquam ſignifi-
cauerat, verum cum Cic. auidiſſimus eſſet gloriæ, & videret Luc-
ceium hanc rem differre, non auſus præ pudore ei coram dicere,
hac epiſt. aperte ab eo petit, vt ſuarum rerum geſtarum commen
tarios conficiat, & bř oſtendit quæ ab eo ſcribi velit, precipue de
coniuratione Catil. oppreſſa, & de patria ab eo liberata, & de exi
lio ſuo, quod per iniuriam, & inuidiam paſſus eſt, & denique de
glorioſo eius reditu in patriam, quam omnium bonorum con-
ſenſu reſtitutus ſit, & penè totius Italiæ humeris reportatus, lau-
dat aūt vehementer & ingenium, & genus ſcribendi Luceij, quo
ſe magna cupiditate incitatum ſcribit, vt res ſuæ geſtæ monumē
tis literarū ab eo mandentur, quod ſi ille facere noluit, oſtendit
Cic. ſemel de rebus ſuis ſcripturum, licet arrogantia habeatur res
ſuas cōmendare, & laudare, ſe tñ facturum exemplo aliorū virorū
clarorū. Poſtremo præter excellentiam ingenij Luc. quo ſe inflā-
matum dicit, ſubdit aliam cauſam quare tantopere feſtinet, vt do-
nec viuus eſt, videat res ſuas ſcriptas, & illuſtratas, & diuulgatas,
& ſic viuus poſſit ex gloria ſua voluptatē capere. [Coram) In pn̄- Corā Palam.
tia, & vt dicimus ad faciem, & hoc loco aduerbij vim habet, & ad
perſonas tm̄ referi, palā ad oīa, eſt ēt ſenſus, cū vellem coram, & in
pn̄tia tibi eadē hæc dicere, q̄ nunc ſcribā audacius ꝓhibitus ſum Ager te cum
a pudore timiditatis, plena & non ſatis rõnabili. [Agere tecum) te
rogare, verba tecū facere. [Conārē) tētātē. Virg. Ter conata loq. Conari
[Penè

Ruſtici- [Penè ſubruſticus)Penè alienus à viro ciuili qui nó debet vereri
tas in re honeſta,qualem a te petiturus ſum.Ruſticitas autem pro in
epta & timida verecundia accipitur. Ouid.in Artr: Etſi ruſticitas
non vetat,ipſa rogat.[Quidam)q.d.non ſatis eum ratione.[De-
Expro- terruit) Prohibuit. [Expromam) Proferram,enarrabo . [Nunc)
mere Cum ſcribo . [Audatius) Minus timide quam coram egiſſem .
[Epiſtola)Quæ ad abſentes loquitur. [Non erubeſcit) Non ha-
bet pudorem,quia non videt eum ad quem loquitur, neque ha-
bet ſenſum.Et ideo audacius loquitur.Ouid.in epiſt.Phædræ. Di
cere quę pudui,ſcribere iuſſit amor.[Ardeo)Incipit expromere
Ardeo quid velit à Luceio.[Ardeo)Inflammatus ſum. [Incredibilis)Ma-
iori quàm quiſpiam credere poſſit.[Neque repræhēdenda,) h.d.
Cic.quia meminit in j.Off.dixiſſe. Cauenda eſt etiam gloriæ cu-
piditas , eripit enim libertatem pro qua magnanimis viris omnis
debet eſſe contentio,ideo dicit hanc ſuam cupiditate gloriæ, nó
eſſe reprehendendam,q̄ ex recte factis requiritur,in officijs autem
intellexit non vere,ſed inanis gloriæ cupiditatem,& eā nimiam.
Celebra [Illuſtret)Fiat illuſtre & oībus notum. [Celebret) Diuulgetur &
re laudet.[Quòd)Vt celebres nomen meū. [Oſtēdis) Promiſſioni-
bus tuis.[Feſtinationi) accelerationi meæ,q tibi inſtē,neq; expe
ctē vt tu ſi ſponte facias.[Genus)Artificioſe trāſfert cauſam huius
feſtinationis in laudē Luceij.[Expectatū)deſideratum.[Vicit opi-
nionē meā).ſ.maius & p̄ſtantius eſt,q̄ opinatus ſum. [Cepit) Al-
lexit,alligauit me.[Vel incēdit) Inflāmauit,qđ plus eſt . [Res n.)
Famā quæ eſt de me,& meis rebus geſtis. [Monumētis tuis)Tuis
hiſtorijs,q̄ ſunt futuræ monumenta rerū. [Neq;) Abducit aliquot
cauſas pp quas oſtēdit ſe optare laudari a Luceio.[Cōmemora-
tio poſteritatis).i.laudatio,q̄ eſt futura de me apud poſteros, ſi de
meis rebus ſcripſeris. [Spē immortalitatis) Ad ſpem æternæ me-
moriæ,nā per ſcripta clarorū virorū,nō aūt per pictoras & ſtatuas
noīs immortalitatis comparatur.[Illa)Quæ ſequitur quaſi maxi-
ma.ſ. [Vt vel auctoritate).i.fide,exiſtimatione, plus.n.credimus
hoibus doctis & claris,q̄ imperitis. [Indici beneuolentiæ) Capiā
Suauitas enim voluptatē te ſignificaſſe tuū erga me amorem . [Suauitate)
Perfrui Facilitate,& prōptitudine eleganter exprimendi quæ velis. [Per
fruamur)Capiamus fructum,& voluptatē. [Neque tū) Oſtendit
Cic.non arrogantia , ſed opportunitate tpis ſe adductum eſſe, vt
hanc rem hoc potiſſimum tpe a Luceio petere.[Oneribus)Mo-
leſtijs & laborib. [Inſtitutaū)Inceptaū. [Italici) Quod in Italia
geſtum eſt,dictum ſociale, contra Latinos, Etruſcos, Marſos, &
Samnites . in quo bello, Cato Etruſcos domuit,Sabinus Mar-
ſos,Carbo Latinos.Sylla Sānites,Strabo vero, Pōpeius oia flam-
mis, & ferro populatus non prius cædiū finē fecit q̄ Aſculi euer-
ſionē.[Ciuilis belli)Non Pōp. & Cæſ. bellū qđ fuit poſt oppreſ-
ſam coniurationem,ſed Syllæ & Marij.[Ordiri)Inchoate. [Reli
quas)Quæ poſt bellū Italicū & ciuile fuerunt [Nolui deeſſe mi-
Qoin hi)Nolui culpa mea omittere & eſſe negligens.[Quin) Vt non .
[Malles)Potius velles. [Contexere) Coniungere, tractum à telis,
ſicut & ordiri.[An,vt multi) Oſtendit artificioſe ex eo quod dicit
alios hiſtoriographos feciſſe,Luceium quoque facere deberet,vt
ciuilem coniurationē a Cic.oppreſſam à reliqs bellis ſeparet.Or-
do eſt,vt cogitates an malles ɔtexere noſtra cū reliqs,an tu quo-
que malles ſeiungere ciuilem coniurationem ab hoſtilibus,& ex
ternis bellis vt multi Græci fecerunt Calliſthenes Troicū bellū,
Timæus Pyrrhi &c. [Calliſthenes) Subaudi ſeiūxit bellū Troicū
à reliquis bellis.[Troicū) Troianū,geſtū aduerſus Græcos x.an-
Calliſt. nos,qui Helenā à Paride raptam repetebāt,nota eſt fabula.[Cal
liſthenes)Philoſophus fuit & ſcriptor hiſtoriarum,Ariſt.diſcipu-
lus non ſolum ingenio,ſed ēt eloquentia p̄ſtanti,quem,vt ſcribit
Iuſt.lib.xv. cū Alex. Maced. pp ſalutationis Perſicæ interpellatū
morē inſidiarū,q̄ ſibi paratæ fuerant, conſciū fuiſſe iratus finxiſ-
ſet,truncatis crudeliter membris abſciſiſq. auribus ac naſo & la-
bijs,deforme, ac miſerandū ſpectaculum reddidit . Cum vero cū
cane clauſum cauea ad metum ceterorū circūferrēt, Lyſimachus
eius diſcipulus miſeratus tanti viri,non culpæ,ſed libertatis pœ-
nas pendentis, venenum ei in remedium calamitatū dedit. Ante
vero q̄ Alexādro ſuſpectus fuiſſet,cū eo militans ſcripſit bella,quę
Alex. geſſiſſet, & tū alia aliorum , ſeparauit aūt bellum Troianū
à reliqs,vtpote quod magnum,&memorabile p̄ter aliqua fuiſſet.
Timęus [Timæus) Philoſophus Locrenſis patria amiciſſimus Platonis .
Pyrrhus [Pyrrhi).ſ.bellū,Pyrrhum aūt intelligit non Achillis filium,ſed
Epirotarum regē,q multa bella aduerſus Rom.geſſit, tandē à M.
Curio Dentato ex Italia pulſus, & in Græciā reuerſus, dū Argos
Polybiꝰ oppugnauit,ictū regulæ interſectus eſt . [Polybius) Is licet Græ-
cus ſtudioſiſſimus nois Scipionis Africani , eius qui Numantiam
Hiſpaniæ vrbem deleuit cū hiſtoriam ſcriberet multorum bello-
rum. Numantinū bellum ſeparato volumine ſcripſit . [Perpetuis)
Continuis.Ouid.j.Met.Ad mea perpetuum deducite tēpora car-
men . [Tu quoque) Sicut ſupradict . [Ciuilem coniurationem)
Catilinæ,& Cethegi, & aliorum quorundam coniurationem di-
cit,quā Cic.ingenti animi magnitudine oppreſſit,quā vellet à re
liqua ſerie hiſtorię ita ſeparari a Luceio quaſi memorabile,& ma
ximum facinus,ſicut p̄dictis auctorib. p̄dicta bella ſeparata ſunt à
reliquis bellis.[Hoſtilibus) Quæ cōtra hoſtes geſſimus cum hæc
coniuratio fuerit inter ciues , neque bene conueniat cum bellis
hoſtilibus.[Externis) Peregrinis,ſicut contra Parthos,Carthagi-
nienſes, & alios qui extra Italiam ſunt. [Seiungeres) Separare.
[Equidem)Dicit ſe valde optare vt acceleret ſcribere has ſuas res
geſtas.antequā veniat ad locum illius hiſtoriæ . [Nō multi inter
eſſe) Non eſſe magni momenti, & ponderis, quia tanta erit laus
mea ſi ſcripſeris tu ordo hiſtoriæ poſtulabit , ſicut ſi perueneris ,
ſed expectando locū ordinis, nō ſatisfacies cupiditati meæ,quia
(vt ante dixi) vellē id quāprimum videre . [Quiddam) Aliquid.
[Ad exp.)A deſiderium & cupiditatē meam . [Ad locum) Ad ob-
ſeruationem ordinis, vt prius ſcribas,quæ geſta ſunt ante cōiura
tionem & conſulatū meum,deinde ſcribas de cōiuratione . [Illā
Arripe- cauſam)Illum tractatū coniurationis.[Arripere)Celeriter rape-
re re,& præocupare.[Et ſimul) Alia ratio quare cupiat res ſuas ge-
ſtas ab alijs ſeparari a Luc. quia ſi ingeniū Luceij verſabit ſolum
in vna materia multo vberius & elegantius eam ſcribet q̄ ſi in di
uerſis materijs & gn̄ibus hiſtoriarū verſetur . [Vno argō) Vna &
ſimplici materia coniurationis. [In vna) Per mea cōmendanda.
[Cerno animo)Præuideo & cognoſco.[Vberiora) Copioſiora.
[Quàm impudēter) Quam audacter & ſine verecūdia.[Tū one
ris) Tū laboris.vt totā hiſtoriam de meis rebus ſcribas. Duo di-
cit ſe facere impodēter , primum q̄ tm̄ laboris Luceio imponat:
deinde q̄ petat vt ab eo laudei. [Denegare) Vt ſuſcipias tm̄ one-
Denie ris pro me. [Deinde)Secundo loco. [Ornes) Laudes,& illuſtres
me tuis ſcriptis.[Quid).ſ.dicā. [Illa) Quæ ego geſſi,& à te lauda
ri & ornari poſtulo.[Sed tū) R̄nſio ad hanc obiectionem eſt aūt
ſententiæ exornatio,& eſt ſenſus, qui ſemel verecūdiæ terminos
tranſiuit,neceſſe eſt eum valde impudentē eſſe, neque poſtea fatl
le erubeſcere:ſic Iuuen. in Sat. Exemplo quocōque malo inquit .
Bene Qn̄ recepit Electum ſemel attrita de fonte ruborem.[Bene)Val-
Bonus de.quantitatem.n.nunc qualitatē ſignificat. nam bonus magnum
Bona & multū interdum ſignificat.Horat.At bona pars hoīum decepta
pars cupidine falſo . Bona pars.i.magna, ſic etiam Perſ. At bona pars
Nauiter procerum tacita libabit acerra . [Nauiter) Diligenter, audacter,
Etiā at- magno aīo.[Itaque)Igitur quia ſemel terminos verecundiæ tran
que etiā ſiui.[Plane)Aperte.[Etiam atque ēt)vehemētiſſime . Quam ſen-
tis) .i. quàm iudicas eſſe laudanda . [In eo) In ea re, in laudandis
meis geſtis. [Leges) Conditiones . [Hiſtoriæ) Quæ tm̄ res veras
ſcribit,volo.n.vt de me ēt plura ſcribis q̄ geſſerim, illud.n.eſt ne
gl gere leges hiſtorię,ſcribere ēt quę nō ſunt vera.[Gratiamque)
In quodā prooemio Luceius ſcripſerat ſe nunq̄ flexurum aium à
veritate pp gratiam , aut amicitiam alicuius . ſicuti nec Hercules
pp voluptatem deflexus eſt à via virtutis , vt ſcribit Xenophon
auct. græcus,nunc igitur petit Cic. a Luceio, ne aſpernetur hanc
gratiam,ſed eā potius ſequatur, & pp eam velit eum ēt vehemen
tius cōmendare,q̄ veritas exigit. Ordo pēdet à ſuperioribus pp
copulā,quæ ſic & rogo ne aſpernere gratiam . de qua in quodam
prooemio ſuauiſſime ſcripſit,a qua demonſtras te non magis po-
tuiſſe affici q̄ illum Her. Xenophontium à voluptate,ſubaudi affi
ci potuiſſe ſcribis. [Gratiā) Amicitiæ & beneuolentiæ reſpectū.
[Affici)Potuiſſe capi & delectari.[Xenophontium)De quo Xen.
ſcripſit qui Herc. cū exiſtet in ſolitudioē,vt inquit Cic.in j. Offic.
& ambas vias vidiſſet,alteram voluptatis,alterā virtutis, diu mul-
tumque ſecum dubitauit vtram melius eſſe ingredi. Tandem ta-
men non potuit allici a voluptate , vt à via virtutis diſcederet .
[Illius)q.d.ab oībus celebratū.[Ea).ſ.grā. [Si me tibi commenda
bit) Si videbitur hortari te , vt pro me aliquantum à veritate , &
à lege hiſtoriæ diſcedas.[Ne aſpernere) Ne reſpuas . [Largiare)
Pluſcu- Condones , indulgeas . [Pluſculum) Aliquanto plus . [Quod)
lum Quā rem . [Adducemus) Perſuadebimus tibi laudat materia rerū
ſuarū,quas dicit eſſe dignas facultate, & eloquentia Luceij.[Facul
tate)Ingenio,& doctrina.[Copia)Eloquentia,quæ copia verborū
maxime conſtat.[A principio) Artificioſe p̄ponit Luceio modū
quēdam & ordinē ſcribendæ hiſtoriæ ſuæ. [A principio coniura
tionis)Quo tpe neceſſitate deſignatus ſum ɔſul,pp maximū pe-
riculū reip.[Ad reditum)Ab exilio.[Corpus)Volumen,tranſlati-
ue dixit corpus . [Modicū) non paruū,ſed mediocre,paulò.n.poſt
oppreſſam coniurationē electus eſt Cic.in exiliū, à quo poſt mē
ſes xvj. reſtitutus eſt in patria . [Illa ſcia).ſ.mea.i.mea cognitione
& inueſtigatione qua vſus ſum in cognoſcēdis ɔſilijs coniuratorū.

[Vel in explicandis).i. aperiendis,& declarat quibus apparuerit eius ſcientia. [Te remedijs incommodorum).i.in prouidendo periculis poſtquam cognoui cauſas.[Duces;)Exiſtimabit.[Comprobabis)Collaudabis. [Agendum liberius) Loquendum liberius,& apertius. [Vt conſuerſti) Vt es ſolitus,& h. d. Cic. vt magis incitet Luceium ad loquendum, libere, & ſcribendum quod ipſe vult. [Perfidiam)Improbitatem.[Inſidias)Quæ paratę ſunt mihi a cõiurantibus cũ ſtatuiſſet me interficere, hæc omnia optime notauit Sal. [Caſus noſtri) Noſtræ fortunæ, q̃a cum patriam liberaſſem, functus ampliſſimo magiſtratu, & pater patriæ appellatus eſſem.Poſtea in exilium actus ſum,& inde reuocatus totius ſenatus & oium bonorum magno ꝯſenſu. [Suppeditabunt) Suggerent, ſubminiſtrabunt,& dabunt. [Varietatem) Quia modo felix,modo miſer viſus ſum. [Cuiuſdam)Certe. [Voluptatis) Quia lectores voluptatẽ capiunt ex varietate rerum. [Viciſſitudinea) Permutationes,quæ ſunt viciſſitudines fortunæ.[Optabiles in experiendo) Quia nemo velle q̃ vtitur fortuna ſecunda experiri eius viciſſitudinem. [Secura) Sine metu,ſine periculo, vnde illud Virg. Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.Et Sen. Quod fuit durum pati, dulce eſt meminiſſe. [Ceteris) Senſus eſt iunctus ſuperiori fortunæ,viciſſitudines ẽt ſi in experiendo nõ fuerunt optabiles, tñ in legendo ſunt iucundæ,ceteris vero qui nullam propriã moleſtiam habuerint, ſed alienos caſus ſine vllo dolore intuentur, ẽt ipſa miſericordia eſt iucunda. [Perfunctus nulla propria moleſtia).i.q̃ nullam moleſtiam aut periculum proprium habuerunt. [Intuentibus) Conſiderantibus legendo. [Alienos caſus) Qui alijs acciderunt. [Iucunda) q̃a non meminimus exilij Cic. & aliorum incõmodorum eius, quia ad nos ea nihil pertinent, ideo ipſa miſericordia nobis eſt iucũda.i.delectat nos miſereri. [Quẽ noſtrum,) q. d. quemlibet, probat quod dixit miſericordiam in alienis caſibus iucundam eſſe. [Ille)Vir celeberrimus,qui melior fuerit imperator an philoſophus incertum eſt, Thebanus patria. aduerſus Lacedæmonios pugnãs acerrime in prœlio vulneratus, poſtquã eſt in caſtra relatus, ſemianimis vocem ſpiritumque collegit,& id vnum à circunſtantibus exquiſiuit.Num cadenti ſibi ſcutum ademiſſet hoſtis quod vt ſeruatum audiuit, allatum velut laborum gloriæq́. ſocium oſculatus eſt. Iterum quæſiuit viri viciſſent, vt audiuit Thebanos.bene hẽre ſe rem dixit,atque velut gratulabũdus pſiæ expirauit, De hoc Epaminũda,vide plenius apud Iuſt.in fine lib.vi.[Cuius,) q. d. cuiuſlibet. [Themiſtoclis) Ducis Athenieñſum,cuius adoleſcentis prima gloria, & futuræ imperatoriæ virtutis prima nobiles apparuit eo prœlio, quo duce Melciade Perſæ ſub Dario rege victi fuſiq́. ſunt. Deinde dux belli aduerſus Xerxẽ non ſolum patriam, ſed vniuerſam Græciam a barbarorum periculo,& ſeruitute liberauit, vt apud Iuſt. lib.ij.ſcriptum eſt. Is poſtea per inuidiam à ſuis ciuibus in exilium actus,& deinde cum magna oium lætitia reuocatus eſt. [Ordo) Series,obſeruatio.[Annalium) Librorum,qui tantummodo quod quoquo anno geſtum ſit demonſtrant de dr̃ia annalium, hiſtoriarum, & diarij, A.G.ſcribens dicit.Annales tm̃modo eſſe cũ res geſtæ plurium annorum obſeruato cuiuſq; anni ordine componuntur.Cum vero non per annos ſe per dies ſingulos res geſtæ ſcribuntur,diarium eſt.Hiſtoriam vero aiunt rerum geſtarum eſſe vel expoſitionem, vel demõſtrationem,vel quoque alio modo dicendũ eſt. Denique hiſtoria tanq̃ genus eſt, Annales tanq̃ ſpecies,nã oẽs annales hiſtoriæ ſunt,ſed non ꝯtra. Taceo,qđ dicit Seru.in j.Aen.q̃a à nullo viro docto ꝓbatur,quod de ea dr̃ia ſentit. Faſti dies dicebant, q̃bus ſine periculo prætoribus licebat certa verba fari.ſ.do dico, abdico,dicti vt voluit Priſ. à fando.Faſti vero libri,teſte Feſto,in q̃bus totius anni ſit deſcriptio. Nã faſti dies feſti ſunt,& eſt ſecundæ declinationis,licet Luc. dixerit. Nec meus Eudoxi vincet faſtibus annus ꝓ ſuperbia vero & elatione quartæ eſt declinationis ſemper.[Ancipites)Dubij,pleni periculis.[Varij)Modo proſperi,modo aduerſi.[Admirationẽ)Audientiũ,& legentium.[Expectationẽ) Spem,vt cum legimus Cic.in exilium actũ ſperemus ꝓp eius excellentiam eum reuocatũ iri.[Lætitiam)lætamur enim cũ videmus virtuti dari pmia. [Moleſtia) De infortunijs excellẽtium virorum. [Exitus) Finem,vt viri boni vita exitũ habeat,vel felicẽ,vel plenum miſerationis,vt de Põp.de Cic. ipſo,cuius caput & manus amputata eſt. [Quod) Vt expleat animus iucundiſſima voluptate.[Secernas)Seiungas,ſepares. [Quaſi fab.) Tanq̃ fabulam,quãdam & comœdiam.[Euentorum)Caſuum,ſucceſſum euenta aũt ſecundæ,& euẽtus quartæ declinationis dr̃. [Habet.n.) Dicit hiſtoriã ſuam poſſe in partes diuidi, ſicut & comœdiã, partes aũt principales fabulæ dñr actus,quæ neque plures,neq; pauciores q̃nq; eſſe debent.Hor.in Arte Poe.Ne ue minor q̃nto nec ſit ꝓductior actu Fabula q̃ poſci vult & ſpectata reponi.Actus autem vnus interdum multa ſcenas habet, actio vero ẽſt pars ſecundaria,quæ qualibet ſcena cõtinetur,vtputa partus Glycerij.[Conſiliorum)Meorum,qui fuerunt varia pro neceſſitate rerum. [Ac non) Oſtẽdit Cic.ſe vero iudicio non aſſentatione aliqua cupere,ſe laudari potiſſimũ a Luc. neq; ſe vereri, vt Luc. eum habeat ſuſpectũ aſſentationis, cum ille ſeipſum optime cognoſcat, & potius eos inuidos exiſtimet,q̃ eum nõ admirentur,& laudent,q̃ eos aſſentatores a q̃bus laudetur.[Aucupari)Arte quærere,tractum ab ijs, q̃ auibus inſidiant,& q̃ arte vtuntur. [Qui ſis,neſcias) q̃ ſis ignarus,& non cognoſcas teipſum. [Admirentur) Plus eſt q̃ laudent. [Inuidos) Inuidere tibi, cũ cognoſcas doctrinã tuam merere admirationẽ [Aſſentatores) Blanditores,adulatores. [Neque)Alia rõ ex perſona ſua,& eſt ſenſus nõ ſum ita demens,vt niſi cognoſcerẽ te eum ꝑ quem poſſem vere laudari laudes tuas appeterẽ, non poteſt aũt alium veris,& ſempiternis laudibus celebrare,quĩ ipſe ꝓpriam gloriam ingenij nõ aſſequatur,q̃a cito pereunt eius ſcripta,cuius ingeniũ & doctrina nõ putatur excellens.[Neque) qđ non fuerit deſideraturus a Luc.ſempiternæ gloriæ monumenta, niſi noſcet eum ꝓpriam ingenij gloriã aſſecutum probat Cic. exẽplo ſumpto ea facto Alex. Magni, qui vt ẽt inq̃t,Hor. in epiſt. Edicto vetuit ne q̃s ſe præter Apellẽ Pingeret, aut alius Lyſippo duceret ære. Id eſt ne q̃ſq̃ faceret eius picturam ꝑter Apellẽ,aut ſtatuã ꝑter Lyſippum,non aſſentatione aliqua, ſed q̃ intelligebat artẽ rorum fore ſempiternæ gloriæ,& ipſis artificib.& ꝑcipue ſibi,q̃ eſſet à tã celebrib. artificibus pictus aut fictus. Apelles aũt patria Cous pictor eximius fuit,à Quint. lib. xij. & à Plin. lib.xxxv. & à multis alijs ſcriptoribus celebratus,de quo vide apud ꝑdictos auctores. Lyſippus quoq; ſtatuarius optimus,& arte ſculptoria clariſſimus,de quo eſt ẽt videre apud ꝑdictos auctores. Mart. quoq; eius meminit.Nobile Lyſippi munus opusq́. vides. Atque oſtendit.Cic.multo pluris facienda eſſe monimenta ſcriptorum,q̃ picturarum aut ſtatuarum,idq́. probat exemplis virorum clarorum,qui tm̃modo monimentis literarum ſine pictura,& ſtatus magnam gloriam adeptus ſunt. [Illi artifices) .i. pictores,& fictores ſiue ſtatuarij.ſ. Apelles,& Lyſippus.[Simulacra)Effigies. [Corporis)Non aũt animi,ſicut ſcriptores, q̃ nõ corporis ſolũ, ſed ẽ: animi dotes exprimũt.Hor.Neque.n.melius ꝑ ænea ſigna.Quã ꝑ vatis opus mores animique virorum.Clarorum apparent.[Quę) ſimulacra.[Vel).i.etiã. [Spartiates) Lacedæmonius a Sparta vrbe Laconiæ. [Ageſilaus) rex Lacedæmoniorum, q̃ ab eis dux conſtitutus eſt aduerſus Cononã Athenieñſem ꝓ Artaxerſe rege Perſarum bellũ gerente,q̃ multas & ꝑclares victorias in Aſia adeptus eſt,& pñæ plurimũ gloriæ peperit.De quo ſcripſit Iuſt.lib.vj [Nõ minus ꝓhibendus)Non minus laudãdus,& cõmemorãdus.[Fictã)Sculptã.[Laborarunt)Magnã curã poſuerũt.[In eo g.)Vt pingeret,aut fingerent. [Vnus) ſolus,& eſt rõ quare non minus ſit ꝓhibendus ſine pictura, aut fictura,q̃a plus valuit in eo laudando ſolus libellus Xenophontis, quem de eo ſcripſit, qui potuiſſet valere oẽs imagines, vel pictæ, vel fictæ. [Atque hoc) Dicit quare magis ſit habiturus gratum,q̃ ſcribat de ſe à Luc.q̃ ab alio,q̃a eſt habiturus,ab eo non ſolũ fructum ꝑſtantis ingenij & eloquentiæ, ſed ẽt teſtimoniũ auctoritatis viri clariſſimi,& in maximis rebus reip. ꝓbati, cuius laudatio eſt futura multo amplior,& grauior. [In ceterorum) Subaudi,ſcripta ſi puenero.[Suppeditatũ)Subminiſtratũ datũ. [Timoleonti à Timæo)Subaudi ſuppeditatũ eſt ſolum ingeniũ. Thimoleon vir Corinthius iudicio oium clariſſimus. vt.n. ait Cor. Nepos,huic vni ꝯtigit q̃ neſcio an vlli alij,vt pñam in qua erat natus à tyranno oppreſſam liberaret,& a Syracuſanis,q̃b⁹ auxilio miſſus erat, ſeruitutẽ depelleret,totamq́. Siciliam diu bello vexatã, à barbariſq́. oppreſſam ſuo aduẽtu in priſtinum reſtitueret, de eo ſcripſit Cor.Nepos,& plenius Plut. eius ẽt res geſtas ſcripſerat Timæus hiſtoriographus græcus,de quo ſupra.[Herodoto) Hiſtoriographo clariſſ.qui a Quint. ẽt cum laude cõmemoratur,qui & facta Themiſtoclis ſcripſit,ſed iſti duo auctores potuerũt his de quibus ſcripſerunt ſolũ ſuppeditare ingenium.Luceius vero Cic. non ſolum ingenium poterit ſuppeditare,ſed ẽt auctoritatem nominis, q̃a verſatus eſt multum in rep. [Spectatiſſimi) Probatiſſimi. [In primis)Præcipue,& ante alia.[Probati)Bonis moribus.[Præconiũ)Cõmendatio,laudatio magna,& aperta.[Sigæum)Promontorium apud Troiam, vbi erat ſepulchrum Achillis ad quod cũ veniſſet Alex. Magnus,dixiſſe fertur. O felix Achilles,cui magni Homeri diuino ingenio,& ore cani cõtigit. Præconium ergo dixit cõmendationem ingenij.[Impertitum)Cõicatum,& datum, laus .n. q̃ nobis offertur a viris bonis teſtimoniũ eſt virtutis noſtræ.[Næuianus)De quo Neu.poeta ſcripſit. & induxit rũ dicentẽ non cupere ſolum ſe laudari,ſed laudari à laudato viro. [Non impetro)Non obtineo.[Hoc eſt) Aſtute Cic.ſubdit cauſam,quæ poſſit

Them. Ordo Anna-les Variũ hiſtoriã Faſti dies Faſti li-bri Euentus euenta

Actus Actio Aſſentator Apelles Lyſipp⁹ Ageſila⁹ Thim. Herod. Præconium Sigæum

poſſit impedire Luceiũ, quominus de ſe ſcribat. ſi fuerit occupatus quod cũ non ſit, vult inferre oino eum dr̃e ſuſripere hoc negocium. [Multi re.da.) Imò & ipſe Cic. in Off. ſuis dicit. Turpe eſt ẽt de ſe prædicere. [Exemplo) Imitatione, vnde non videbnr ita repræhendendus cum fariam, quod ſecerunt multi alij viri clari. [Quod te non fugit) Quod nõ ignoras, quod optime ſcis. [In hoc gñe) Scribendi de ſeipſo. [Verecũdius) Modeſtius, & parcius. [Prætereant) Omittant, taceant. [Si quid repræhendendum) Si quod vitium eſt in nobis. nemo .n. oiſi admodum excors ſeipm vituperat, aut vitia rõmemorat. [Minor ſit fides) Minus credatur quod de oobiſmetipſis dicimus, qa nulli teſti de ipſo credit. [Auctoritas) Exiſtimatio, quia putatur leuis, q de ſeipſo ſcr. [Præcones) Tubicines.

Gymnici [Gymnicoꝝ) Palæſtritaꝝ, & athletaꝝ. [Magna) alta, vt ab oibus audiri poſſint, erat .n. mos vt declararet nomen victoris per præronem, & daretur corona, vt oſtendit Virg. in j. Aen. Victorem magna præconis voce Cloanthum Declarat, viridiq. aduelant tpa lauro. [Eorum) Victorum. [Ipſi) Præcones. [Coronentur rorona) Arcipiant & ipſi coronam, quia bene pronunciauerunt ooia victorum. [Ante mi. lu.) Anteq̃ dimittantur ludi, & finiantur. [Alium præconem) A quo ipſi pcones laudent bene pronunciaſſe. [Victores) In pronunciatione, & declaratione, non aũt in pugna. [Prædicent) Quod eſſet turpe. [Hæc) Vitia ſupradicta. [Cauſam) Negocium noſtrum, vt de me ſcribas. [Ac ne forte) Eas cauſas quas in principio dixit, cur tantopere feſtinet, atq; inſtet id, quod Luceius ſe facturũ oſtenderat, quam cauſam dixit pcipue, vt viuus volitet, per ora viroꝝ, & poſſit Perfrui

Cõmentarium glotia ſua, quam qdem non frueretur, ſi deo ſcriberet poſtq̃ eſſet mortuus. [Alacres) Arrecti, & valde læti. [Animo) Spe animi.

Cõmentarij [Cõmeotarios) Breuem collectionem. [Rerum omnium) Quas geſſi, vt poſſis inde ſumere materiam. Dicimus aũt commenta-

Perpolire rium in neutro genere in ſingulari, in plurali melius in maſculino. [Perpolies) Elimabis, exornabit. [Inſtituta) Incepta.

A S C. CORAM &c.) L. Luceius vir dicendi peritiſſimus Italici ciuiliſque belli hiſtoriam ſcribebat. in qua ſe facturum mentionem geſtorum à Cic. ſignificauerat, verum cum Cic. auidiſſimus eſſet gloriæ, videretq. Luceiũ rem differre, ſtimulat eum, monetque, quæ & qua forma de ſe ſcribi velit, quæ ſi Luceius recuſauerit, ipſe de ſe ſcripturus ſit magnoꝝ viroꝝ exemplo. Ordo eſt. Pudor quidã, pene.i. quaſi ſubruſticus.i. aliquantum ruſticus, & agreſtis. ruſtici aũt verentur ſæpe, vbi vereri non debebant, eo q neſciunt qñ bene faciant, deterruit me conantẽ ſæpe hæc eadẽ agere.i. tractare tecũ corã.i. in pñtia, quæ ego abſens exponam .i. declarabo nunc audacius. Etenim .i. qa epiſtola non erubeſcit, & ita longe audemus plura ſcripto, q̃ verbo petere. Ego ardeo.i. vror cupiditate incredibili, neq; reprehendenda, vt ego arbitror, qa de te honeſta, videlicet, vt nomẽ nr̃m illuſtretur .i. nobilitetur, & clarior fiat. Et celebretur.i. celebre fiat ſcriptis tuis. quod.i. quam rem, etſi.i. q̃q̃ oſteodis mihi ſæpe te eſſe facturũ, tñ velim, ſup. vt ignoſcas huic feſtinatioõi meæ. Enim.i. qa genus ſcriptoꝝ tuoꝝ, etſi .i. q̃q̃ erat ſemper ſpectatum .i. optatũ à me vehemẽter, tñ vicit .i. ſuperauit, opinioõem meam .i. elegantius, & melius eſt, q̃ opinabar, & vel rœpit.i. affecit quaſi captiuum, vel incendit.i. inflammauit, me ita, vt caperem rumores nr̃os.i. ſermones, incertoꝝ auctorum, qui hñr de rebus à me geſtis, cõmendari.i. laudari, aut commitit, monumentis tuis .i. teſtimonijs ſcriptoꝝ tuoꝝ, quæ legentem moneant reꝝ s me geſtaꝝ, q̃ pro per q̃ celeriter. raꝝ genus locutionis, pteſertim apud Cic. in quo q̃ pro valde ponatur cum poſitiuo, nam ẽm Vallam dicendum eſſet quamcelerrime, niſi fortaſſis dicas, q̃.i. ò quantum celeriter, ſicut in And. Terẽt. Reiecit ſe in eũ flens q familiariter.i. ò quantum familiariter vt exponit. Valla cũ poſſit dici q, pro per q̃ poſitũ, vt hoc loco. Non.n. ſolum rõmemoratio poſteritatis .i. eoꝝ q poſt noſtram ætatem futuri ſunt, rapit me ad quandã ſpẽ immortalitatis.ſ. famę, & nos, ſed ẽt illa cupiditas, vt viui pfruamur auctoritate teſtimonij tui, vel iudico beneuolentiæ.ſ. tuæ, in me, vel ſuauitate ingenij.ſ. tui, in contexendis hiſtorijs, viui inq̃.i. tantiſper dum viuamus. Nam non dubitat qn ceſſante inuidia, vt, poſt obitum inuiſoꝝ fieri ſolet, virtus defuncto in honore ſit. Neque tñ cum ſcribebam hæc .i. has literas, erã neſcius.i. non ignorabam, quantis ooeribus reꝝ ſuſceptaꝝ.ſ. à te, vt eas perſcribas, & in debitã formam hiſtoriæ digeras, & inſtitutaꝝ.i. inceptaꝝ iam, vnde inſtituere eſt quaſi à primordijs reꝝ erudite quenq̃, & inde inſtitutum dr̃ quaſi propoſitum, & inceptũ inſtitutam vero mores à principio alicuius ciuitatis inſtitutos. Inſtitutiones aũt ſunt formæ, & rõnes inſtituendi, ac pceptiones, vt Valla obſeruauit, tu præmerere.i. quaſi obrueras, hoc eſt quantæ molis ſit rẽ talem perficere. Sed qa videbam hiſtoriam belli Italici .i. ſocialis, quod cum Italis à Romanis geſtum eſt, & ciuilis, quod inter ciues R. geſtũ eſt, de quo App. ſcripſit, eſſe iam pene.i. quaſi perfectam à te, dixeras aũt mihi te velle ordiri.i. ex ordine aggredi, aut incipere reliquas res, nolui deeſſe mihi.i. honori meo, qnin admonere te vt cogitares, ne.i. an malles.i. magis velles, cõtexere .i. ſub vno filo, & ductu orationis per modum rhapſodiæ conſcribere, nr̃a.i. res à nobis geſtas, cum ceteris rebus, an vt multi Græci fecerũt vtpote Calliſthenes, ſupp. fecit ſeorſum bellũ Troicũ, Timæus ſup. bellum Pyrrhi Epirotarum regis cum Tarentinus contra Rom. bellum gerentis. Polyb. Numantinum ſup. bellum, qui oẽs ſeparauerunt ea quæ dixi bella, à perpetuis.i. continuatis hiſtorijs ſuis, hoc eſt ea bella ſeorſum ſcripſerunt, & in Rhapſodia aliorum non poſuerunt, vt nr̃is tpibus Ant. Sabellicus præter Rhapſodiam ab ordine mundi, ſcripſit ſeorſum res Venetoꝝ. tu quoque.i. ẽt, tu item .i. ſimiliter, ſeiũgeres.i. ſegregares, coniurationem ciuilẽ.ſ. Catilinæ, & ſocioni ab hoſtilibus, & à bellis externis, eqdem .ſ. ego qdẽ video intereſſe.i. referre non multũ ad laudem nr̃am.i. quantũ ſit ad laudem nr̃am, ſed qddam.i. q̃dam certa res, intereſt ad pperationẽ meam non expectare, donec.ſ. ſcribendo cetera, venias ad locum, vbi ciuilia bella eſſent ſcribenda, & arripere ſtatim cauſam illam totã .ſ. ſuſcepti ac oppreſſi belli ciuilis, & tps.i. quibus pſulibus oppreſſum ſit. Et ſimul.i. pter properationẽ meã, cui ſit facilius ſatiſfiat, ego cerno iã aio. Cernere.n. pprie ad exteriora ptinet, vnde ſdie cit aio, quanto oia futura ſint vberiora atque ornatiora, ſi meus tua verſabitur, tota in vno argõ.i. in vna materia, & in vna perſona, ſignat perſonam ſuam, quaſi vero collega, nihil egerit. Neque tñ ignoro, q̃ .i. quantum, impudenter faciam, q primum imponã tibi tm̃ oneris, occupatio.o. tua põt mihi denegare.ſ. qđ peto, deinde q poſtulẽ ẽt vt ornes me.i. hn noriſire de me ſcribas. Quid ſup. dicẽdũ ſit, ſi illa.ſ. q̃ peto, non videant tibi ornãda.i. laudibus decorãda, tãtopere.ſ. vt ego poſtulẽ, q. d. obmuteſcendũ ſit, ſed tñ oportet eũ, q̃ tranſierit ſemel fines verecundiæ.i. q ſemel inuerecũde egerit, aut perierit, eſſe impudentẽ bene .i. multũ, & nauiter .i. ſtrenue. alioq rubore ſuffunderet. Itaque, q. d. qa ſemel verecũdiæ fines tranſiui, ego rogo te plane.i. manifeſte ẽt, atque ẽt, vt & .i. ſimul ornes ea.ſ. q à me geſta ſunt. vehementius q ſentis fortaſſe .ſ. ornanda eſſe, & negligas in eo leges hiſtoriæ quaꝝ prima eſt, oia vere, & nihil ad gr̃am alicuius dicere, & ne aſpernere.i. ne contẽnas gr̃am illam, de qua ſcripſiſti ſuauiſſime in quodã proœmio.ſ. q multos ſubuertat, & à verbo deflectat, à qua demõſtras te non potuiſſe affici.i. moueri a vero magis q̃ Herculẽ illũ.ſ. nobiliſſimũ, Xenophontium.i. de quo ſcribit Xenophon. Q̃to.ſ. vt narrat in j. Off. Hercules in deſertum adductus, vult duas vias, alterã voluptatis. q̃ amœniſſima erat, ſed mortẽ habebat in exitu, alterã virtutis q̃ aſpera, & ardua in principio immortalitatẽ promittebat in exitu, grauibus verbis voluptatẽ increpitans virtutem eſt complexus, potuiſſe .ſ. affici à voluptate, q nullo modo affici potuit, ſi ea.ſ. gr̃a cõmẽdabit me vehemẽtius.ſ. quam deceat, & largiare.i. indulgeas, amori nr̃o pluſculũ.i. aliquanto plus ẽt q veritas pcedit. Quòd ſi adduremus te.i. pſuadebimus tibi, vt ſuſcipias hoc .ſ. bellũ Catilinarium perſcribendum, erit vt pſuadeo mihi: materies digna facultate.i. faculi ptãte, & copia .i. abundantia tua .ſ. in ſcribendo. Enim.i. qa quoddam corpus modicũ.i. quoddam volumen, aut quidã tractatus p ſe, vr̃ mihi poſſe confici.i. cõpleri à principio coniurationis, vſque ad reditum nr̃m .i. ab exilio, in quo.ſ. corpore poteris vti, &. .i. ẽt, illa ſnia ciuilium rõiurationum .i. q̃ lata eſt in coniurationes ciuiles, ſunt q legant ſcienna .i. rognitione, vel in explicãdis cauſis reꝝ nouaꝝ .i. cur res inoouatæ ſint à coniuratis.ſ. ob æs alienum, vel in remedijs incommodoꝝ, quæ.ſ. ſecuta fuiſſent, repete explicandis, cũ & .i. ſimul, repræhendes ea, q̃ duces.i. exiſtimabis vituperanda, & ſup. dum comprobabis, explicandis rõnibus.i. explicando rõnes, ſup. eoꝝ, quæ placebũt. Et ſi putabis agendum liberius, vt conſueuiſti ſup. agere in deſcriptione reꝝ, tu notabis perfidiã, inſidias, pditionem multorum in nos. Caſus ẽt nr̃i .i. varii euenta, aut ærumnæ ſuppeditabant .i. ſubminiſtrabunt tibi in ſcribendo varietatem plenam cuiuſdã voluptatis, quæ .ſ. voluptas poſſit retinere vehementer animos hoim in legẽdo ſcripto.i. in eo qđ ſcriptũ eſt. Nihil.n. eſt aptius ad delectationẽ lectoris, q̃ varietates tpm, & viciſſitudines fortunæ quæ .ſ. viciſſitudines, etſi .i. q̃q̃ non fuerunt optabiles nobis, experiendo .i. dum experiremur, erunt tñ iucundæ in legendo .i. dum à oobis legentur. Enim.i. qa, recordatio ſecura.i ſine timore, & cura, doloris pteriti habet delectationem. Vero, pro ſed, ẽt ipſa miſericordia eſt iucunda ceteris, nulla .i. non nulla non perfunctis vna propria moleſtia, intuẽtibus.i. dum vident caſus alienos ſine vllo dolore. Quem enim, &c. Probat iucundam eſſe lectioõẽ alienæ cladis, q̃ miſericordia proſequamur exemplo Epa

minondæ Thebani imperatoris fortiſſimi, & philoſophi acutiſſi
mi qui contra Lacedæmonios viriliter pugnans letale vulnus ac
cepit: relatusq. in caſtra quæſiuit, num ſcutum ademiſſet hoſtis;
quod vt ſaluum audiuit, oſculatus eſt ipſum tanquam ſocium la-
boris. deinde ſciſcitando audiens ſuos viciſſe, lubens expirauit.
Ordo eſt. Enim.i.quia Epaminondas ille.ſ.nobiliſſimus impera-
tor Thebanoꝝ moriens apud Mantiniam, vt Strabo ſcribit. Man
tineam. Eſt aūt locus vbi prœlium cum Lacedæmonijs cõmiſit,
quem noſtrum non delectat cum quadam miſeratione? q.d. nul
lum non, & ita vnumquenque delectat. Qui iubet.ſ.vt narratur
in hiſtorijs, quæ rem quaſi pſentem oculis legentium exhibent,
vnde præſenti vtitur tpe, tum denique.i.tūc primum ſpiculum .i.
telum acutum, auelli .ſ. à corpore ſuo, poſteaquam dictum eſt ei
percontanti .i. diſquirenti, num clypeus ablatus ſit, clypeum eſſe
ſaluum, ita ſup. auelli ſpiculum vt ēt moreretur in dolore vulne
ris æquo animo, cum laude. Cuius ſtudium non tenetur erectum
.i. vigilans, & attentum in legendo.i.dum legit hiſtoriam Themi
ſtoclis ducis Athenienſium fortiſſimi, cuius adoleſcentiæ prima
gloria, & futuræ imperatoriæ virtutis prima indoles apparuit eo
prœlio, quo duce Miltiade Perſe ſub Dario rege victi fuſiq. ſunt.
Deinde dux belli aduerſus Xerxem factus non ſolum patriā, ſed
vniuerſam Græciam à Barbaroꝝ ſeruitute liberauit, vt ſcr. Iuſt.
lib.ij. Is poſtea per inuidiam à ſuis ciuibus in exilium actus, dein
de cum magna omnium lætitia reuocatus eſt. Cuius inquam ſtu
dium non tenetur erectum in legendo, fuga.i.per fugam, & reditu
.i. per reditum honorificum Themiſtoclis? q.d. nullius non reti
netur, & ita vniuſcuiuſque retinetur. & eſt aptum exemplum pro
fuga reditusq. Cic. Etenim ordo ipſe.ſ.ſeries, annalium.i.libroꝝ,
quibus ſingulorum annos magiſtratus, & geſta per ſeriem ſcri-
buntur. Hoc.n.exigit ordo hiſtoriæ, vt primum geſta prima ſcri-
bantur, Poeſeos ſæpe contra. Vnde Flac. Ordinis hæc virtus eſt &
venus, aut ego fallor: Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici,
Pleraque differat, & præſens in tempus omittat. Id eſt, vt aliqua
quo ordine geſta ſunt dicat poeta, aliqua longe poſtea.i.inuento
loco ſibi narrandi. retinet nos in legendo mediocriter quaſi enu
meratione faſtoꝝ librorum, in quibus totius anni per ordinem
feſta cum cauſis eorum ſcribuntur. Talia.n.pro cuiuſq; affectio-
ne, & vt dicunt deuotione libenter leguntur. At caſus ancipites.i.
dubij, & varij viri excellentis habent ſæpe admirationem lætitiā,
moleſtiam, quia affecti illis dolemus aduerſis legendis, ſpem, ti-
morem. Vero.i.ſed, ſi ſup. tales caſus concluduntur exitu notabili
.i.inſigni, vt de ſuo exitu prætendit Cic. ſed finalem exitum nō vi
debat hæc ſcribens, animus expletur voluptate lectionis iucundiſ
ſimæ. Quod acciderit mihi .i. in hiſtoria mea optatus, ſi fueris
in hac ſententia, ſi ſecernas .i. ſepares à ſcriptis tuis continētibus
.i. continuatis, & perpetuo ſtilo currentibus in quibus cõplecteris
ꝑpetuam.i.non interruptam hiſtoriam reꝝ geſtaꝝ, hanc quaſi fa
bulam .i. vt fabuloſam narrationem, quæ a poetis ſolet interſeri
ad voluptatem legentium, reꝝ & euentoꝝ.i.eoꝝ quæ euenerunt
nobis. Vt Valla notat in ſingulari dr̄ hic euentus, tus tui.i. in plu-
rali hæc euenta, torum. ſed ēt euentus legimus, & euēta ſunt ſæpe
quæ euenerunt, euentus eſt modus eueniendi. Enim.i.quia ſup.
hæc hiſtoria noſtra habet varios actus, ſicut in comœdijs quinq;
ſolent eſſe actus, q tunc finiuntur dum proſcenium derelinquitur
vacuū, & multas actiones .ſ. in foro habitas, conſilioꝝ, & tpm.i.
pro varietate tpm, & quia varios actus habet, bene quaſi fabulam
dixit. Ac nō vereor ne videar aucupari.i.captare, quo aucupes ca
ptant, & ne ſeant aues, ſuam aliquo bono ꝓpoſito, quadam aſſen
tatiūcula .i. leui aſſentatione, gratiam tuam, cum demonſtrē hoc
videlicet me velle ornari, & celebrari potiſſimum à te. Neque tu
es is.i.talis, q .i. vt ſis neſcius, & qui non arbitrere magis inuidos
eos, qui nō admirentur te, q̄ aſſentatores eos, q laudent te. Neq;
aūt Valla diceret, neque vero, ego ſum ita demēs, vt velim me cō
mendari ſempiternæ gloriæ, per eum qui non conſequatur quoq;
.i. ēt propriam gloriam ingenij in me cõmendando.i.laudando,
aut cõmendando gloriæ ſempiternæ. Neque.n. Alexander ille.ſ.
nobiliſſimus Macedonum Rex volebat pingi .ſ. coloribus in ta-
bello, aut peplo, ſeu muro, potiſſimum .i. præcipue, imò ſecundū
quoſdam ſolum ab Apelle nobiliſſimo, & artificioſiſſimo picto-
re, cauſa gratiæ.i.beneuolentiæ, qua proſequebatur Apellem, & fin
gi .i. ſculpi, aut fundi, ſeu conflari, & ad viuum in imagine expri-
mi, a Lyſippo optimo plaſte & ſtatuario, repete cauſa gratiæ. Sed
q putabat artem illorum fore gloriæ.i.ad gloriam, cum.ſ.ita fue
rit q ipſis tum ēt ſibi, vnde Flac. in epiſt. Edictum fecit ne quis ſe
præter Apellem Pingeret, alius Lyſippo duceret ære. Atque illi
artifices faciebant ſimulacra.i.effigies corporis nota, ignotis.i.ex
ternis, & ignorātibus, quæ ſimulacra ſi vel.i.ēt, nulla ſint, tñ clari
viri nihilo.i.in nullo ſunt obſcuriores. Nec enim Ageſilaus ille.i.
notiſſimus. Spartiates.i.Lacedæmonioꝝ Rex Spartæ genitus. nā
Lacedæmō, & Sparta, ſeu Sparte vna eſt ciuitas. Perhibēdus.i.cō
memorandus eſt minus, q neq; paſſus eſt imaginem ſuam eſſe pi
ctam neque fictam, quàm ſup. ij, qui laborauerunt multum in eo
gñe.i. ijs, ſe fingi, & pingi anxie curauerūt. Enim.i.q.a, vnus libel-
lus Xenophontis ſuperauit in eo rege laudando facile oēs imagi
nes & ſtatuas hoium, quod poematis tribuit Horat. dicens. Neque
enim ꝑ Aenea ſigna. Quàm per vatis opus mores, animiq. viroꝝ
claroꝝ appareot. Atque hoc fuerit mihi præſtantius .i. efficacius
& aliæ etiam animi, & ad dignitatē memoriæ ſi puenero in tua
ſcripta.i.ſi a te ſcriptus fuero, q ſi ſup. peruenero in ceteroꝝ ſup.
ſcripta, q nō ſolum ingenium tuum fuerit ſuppeditarū.i. admi-
niſtratum & impēſum mihi, ſicut ingenium ſuppeditatum eſt Thy
moleonti à Timæo, qui Thymoleontem Corynthium viꝝ longe
clariſſimum, vt q patriam tyrannide & Siciliam ſeruitute libera-
uerit, deſcripſit. Aut Themiſtocli ab Herodoto, q Themiſtoclem
deſcripſit. vult dicere, q non ſolū hiſtoria ſua clarior & nobilior
erit, q à tali ingenio pſcripta ſit, vt hiſtoriæ Themiſtoclis & Thy
moleontis clariores ſunt pp ingenia deſcribentium, ſed ēt aucto
ritas viri clariſſimi & ſpectatiſſimi, & cogniti in rep. cauſis maxi-
mis & grauiſſimis atque in primis ꝓbati, ſup. erit mihi ſuppedita
ta vt non ſolum pconium .i. buccinato, quod .i. quale Alexander
.ſ. Magnus, cum veniſſet in Sigæum .i. Sigæi maris ꝓmontorium,
vbi erat ſepulchrum Achillis dixit eſſe tributum Achilli ab Ho-
mero dixit enim: O fœlix Achilles, cui magni Homeri diuino in
genio, & ore cane contigit. Sed ēt graue teſtimonium clari, & ma
gni hois, videatur impertitum.i.impenſum mihi, quod pulchrum
eſſe docet dicens. Placet.n.mihi Hector ille Næuianus.i.q à Næ-
uio in fabulis inducitur, q nō tñ lætatur ſe laudari. ſed addi ēt, a
laudato viro. Valla tñ in epiſtola nuncupatoria elegantiaꝝ dicit,
vt ille apud Acciū, inqt. Gaudeo abs te laudari pater laudato vi-
ro, vnde oportet aut idem ab Accio dictum eſſe, aut memoriam
Vallæ lapſum, cū Acciū ꝓ Næuio citet. Quod.ſ.abs te laudari, ſi
non impetro, hoc eſt ſiqua.i.aliqua res impedierit te, neque.n. ar
bitror fas eſſe me rogantem nō impetrare qdquam abs te.i.à te,
eogat fortaſſe facere id, quod nōnulli repræhendunt ſępe, hoc eſt
ipſe ſcribam de me, tñ ſup. id faciam exemplo multoꝝ, & claroꝝ
viroꝝ. Sed, quod te non fugit.i.quod bene ſcis, hæc vitia ſunt in
eo gñe.ſ.de ſe ſcribentium q.ſ.neceſſe eſt ſup. vt ipſi ſcribant vere
cundius de ſe ſiquid eſt laudandum & pretereant ſiqd eſt reprehē
dendum. Accedit ēt vt minor ſit fides, & ſup. minor auctoritas, &
ſup. deniq;, vt multi repræhēdant, & dicant pcones.i.cōmendato
res tubicines publicos ludoꝝ gymnicoꝝ .i. palæſtritaꝝ, qui nudi
ſeſe exercent, eſſe verecundiores .ſ. q reꝝ ſuaꝝ deſcriptores, q.ſ.
præcones gymnici cum.i.poſtquam, impoſuerut ceteris victori-
bus coronas, & pronunciauerūt nomina eorum magna voce, cū
ipſi.ſ. præcones donentur.ſ. ſi bene functi fuerint officio, corona,
ante miſſionem.i. dimiſſionem, & conſummationem ludoꝝ ad-
hibeant alium præconem, ne ipſi prædicent ſua voce, ſe eſſe victo
res.ſ. ſuo officio præconum. Nos cupimus vitare, hæc.ſ. vitia ſeip
ſos deſcribendo, & vitabimus ſi recipis cauſam noſtram .i. aggre-
deris onus deſcribendi res noſtras, & rogamus vt facias id. Ac ne
mirere forte, cur petamus à te id nunc tantopere, & tam multis
verbis, cum oſtenderis mihi ſæpe te mandaturum literis.i.deſcri-
pturum accuratiſſime conſilia tpm noſtrorum, atque euentus .i.
exitus fortuitos (vnde patet apud Cic. quóque euentus dici) Re-
ſponſio: Illa cupiditas incendit nos, de qua ſcripſit initio.ſ.epiſto-
læ, videlicet feſtinationis, q ſumus alacres.i.arrecti & læti animo
& vt .i. ſimul, ceteri cognoſcant nos ex libris tuis, nobis viuenti-
bus .i. dum adhuc viuimus, & noſmetipſi viui.i.adhuc viuentes ꝑ-
fruamur gloria noſtra .i. fructum vltimum, & voluptatem capia-
mus ex gloria noſtra. Velim ſup. vt reſcribas mihi quod acturus
ſis de his rebus ſi non eſt moleſtum tibi.ſ.reſcribere. Si.n.ſuſcipis
cauſam.i.negocium hoc perſcribendum, ego conficiam commē-
tarios.i.breuiaria & ſummaria, omnium rerum.ſ.à me geſtarum.
Sin autem .i. Sed, ſi differs me .i. voluntatem meam, aut res meas
in aliud tempus, ego loquar tecum coram .i. facie ad faciem, qd
nunc ſe dixit erubuiſſe. tu non ceſſabis .i. non eris non ocioſus
interea, & perpolies.i.ad ſummam politionem perduces, ea quæ
hábes inſtituta incepta, & diliges nos.

IGNOTIS nota faciebant) Ignotis, pro ijs, qui non no- PAVL.
uerant, actiue poſuit, vt etiam Liu. lib. iij. Nota gratia eorum, MAN.
turbam indignitas rei virginis conciliat. & Curtius, Ignoti iumen
ta, agebant. Plaut. autem in Pſeud. Noui, notis prædicas. notis,
dixit .i. ijs qui nouerant. itemq. Cic. in oratione pro M. Cœlio,
& in Verrem lib. vj.

ARGVMENTVM.

Bellis ciuilibus, & Caſaris tyrannide rep. afflicta, cum Cic. mœstiſſimus ſe in agrum, ne talia videret, abſtuliſſet, ſcripſit ad eum Lucceius conſolatorias literas quibus nunc Cic. reſpondens ait, ſe magnum fructum ex illis cepiſſe, & velle acquieſcere, & ſe ad literarum ſtudia transferre, ſicut Lucceius monuerat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Quid fructus ex conſolatione Lucei, acceperit, exponit.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F. 13

QVanquam ipſa conſolatio literarum tuarum mihi gratisſima eſt; declarat enim ſummam beneuolentiam, coniunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex his literis, vel maximum cepi, quod te præclare res humanas contemnentem, & optime contra fortunam paratum, armatumq́. cognoui. quam quidem laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam, NON aliunde pendere, nec extrinſecus aut bene, aut male viuendi ſuſpenſas habere rationes. quæ cogitatio cum mihi non omnino excidiſſet, (etenim penitus inſederat) vi tamē tempeſtatum, & concuſſu calamitatum erat aliquātum labefactata, atque conuulſa cui te opitulari, & video, & id feciſſe etiam proximis literis, multumq́. profeciſſe ſentio. itaq; hoc ſæpius dicendum, tibiq́. non ſignificādum ſolum, ſed etiam declarandum arbitror, nihil me eſſe potuiſſe tuis literis gratius. ad cōſolandum autem cum illa valent, quæ eleganter, copioſeq́. collegiſti: tū nihil plus, quàm quod firmitudinem, grauitatemq́. animi tui perſpexi; quàm nō imitari, turpisſimum exiſtimo. itaque hoc etiam fortiorem me puto, quàm te ipſum, præceptorem fortitudinis, quod tu mihi videre ſpem non nullam hēre, hæc aliqn̄ futura meliora: caſus.n. gladiatorij, ſimilitudinesq́. eæ, tum rōnes in ea diſputatione à te collectæ, vetabant me reip. penitus diffidere. itaq; alterum minus mirum, fortiorem te eſſe, cum aliquid ſperes: alterum mirum, ſpe vlla teneri. quid eſt.n. non ita affectum, vt id non deletum, extinctumq́. oē eſſe fateare? circunſpice omnia membra reip. quæ notisſima ſunt tibi: nullum reperies profecto, quod non fractū, debilitatum ue ſit. quæ perſequerer, ſi aut melius ea viderem, q̄ tu vides; aut cōmemorare poſſem ſine dolore, q̄q̄ tuis monitis, præceptisq́. omnis eſt abijciendus dolor. ego & domeſtica feremus, vt cenſes, & publica paulo ēt fortius fortaſſe, q̄ tu, ipſe, qui p̄cipis. te.n. ſpes aliqua conſolatur, vt ſcribis: nos aūt erimus ēt in omni deſperatione fortes, vt tu tn̄ idem & hortaris, & præcipis. das.n. mihi iucundas recordationes cōſcientiæ noſtræ, rerumq́. earū, quas te in primis auctore geſſimus præſtitimus.n. patriæ non * minus certe, q̄ debuimus, plus profecto, q̄ eſt ab animo cuiuſquam, aut conſilio hominis poſtulatum. ignoſces mihi de me ipſo aliqd prædicanti: quarum n. tu rerum cogitatione nos leuare ęgritudine voluiſti, earum etiam cōmemoratione lenimur. itaque, vt mones, quantum potero, me ab omnibus moleſtijs, & angoribus abducam, transferamq́. animum ab ea, quibus ſecundæ res ornantur, aduerſæ adiuuantur; tecumq́. & ero tm̄, quantum patietur vtriuſq; ætas, & valetudo: &, ſi eſſe vna minus poterimus, q̄ volumus, animorum tn̄ coniunctione iiſdem ſtudijs ita fruemur, vt nnuquam non vna eſſe videamur. Vale.

* alias, plus

QVanquam) Bellis ciuilibus, & Cæſ. tyrannide rep. afflicta cum Cic. vehementer mœreret, & vt ſupra ad Ser. Sulp. ſcripſit, in villas ſuas ſe recepiſſe ne videret reip. oppreſſiones, & iniurias. Lucceius ad eum literas conſolatorias miſerat, oſtenderatq́. q̄ fortiter ipſe ferret cōes miſerias. Itaque nūc rn̄det Cic. Luceio idem ſe ex eius lr̄is maximum fructum recepiſſe, velletq́. ita facere, vt ille p̄cepit, preſertim cum, vt ille ſcripſerat conſcius ſit, nullum offm̄ ſuum reip. defuiſſe. Poſtremo dicit Cic. velle ſe transferre ad ſtudia literaꝶ, ſicut Lucceius monebat, futurumq́. cum eo quantum licebit. [Beneuolentiam, coniunctā pari prud.) Duo dicit, q̄ in oi conſolatione exigimus, beneuolentia, & prudentiā. [Fructum) Vtilitatem. [Quòd te) Alioꝶ.n. exempla, & maxime eoꝶ, q ad nos ſcribunt, plurimum valent ad nos cōſolandos, q.n. vult alium cōſolari non debet ipſe mœrore cōfici, vnde apud Maronē Aeneas. Spē vultu ſimulat, p̄mit altū corde dolorem. Dicit quoq; Cic. ſe maximā vtilitatem cepiſſe ex cōſolatione Luceij, q̄ à viro forti, & optimis rōnibus contra fortunā armato profecta ſit. [Maximam) ſm̄ Peripateticos, q maxime virtutem expetendā dn̄t, non aūt ſm̄ Stoicos, q̄ in ſola virtute, & laudē, & ſummū bonum ponūt. [Statuo) Iudico. [Pendere) Talium ex alia re expectare p̄ſidium, vtputa bonis corporis aut fortunæ, ſed ex bonis animi. [Extrinſecus) Externis.i. in bonis externis, q̄ maxime appellant bona fortunæ, qa extra nos.i. extra ptātē noſtram ſunt. [Suſpenſas) Incertas, ad caſum accommodatas. ſed firmas, & rōne cōſtitutas. [Quæ cog.) Vt non p̄derem aliunde q̄ ex me ipſo, nec ſuſpenſus hr̄em viuendi rōnes. [Excidiſſe) Ex aio meo oīno eſſet elapſa. [Inſederat) Inhæſerat aio, & locata erat. [Vi) Impetu, & violentia. [Tēpeſtatum) Infelicium tpum. [Concuſſu) Agmine, & multitudine, qa multæ calamitates ſimul mihi acciderunt, amiſi.n. filiā, amiſi patriā, amiſi libertatē, honeſtatem, dignitatē, &c. [Labefactata) Cōmota. [Conuulſa) violenter extirpata. [Cui) Cogitationi. [Opitulari) Subuenire, opē ferre tuis ſapientiſſimis conſolationibus. [Id) Te opitulatum eſſe. [Proximis) Quas a te nuperrime accepi. [Profeciſſe) Profuiſſe, & maximum fructū attuliſſe. [Declarandū) Clare, & aperte demonſtrandū, qđ plus eſt ſignare. [Ad conſ.) Dicit nunc Cic. quod quamuis maximum fructū accepit ex rōnibus quas elegantiſſime, & copioſe Lucceius ad conſolandū adduxerat, tn̄ multo plus p̄fecit exēplū fortitudinis animi eius, quā exiſtimat ſibi turpe eſſe nō imitari. [Hoc) hac re. [Præceptorem for.) Qui mihi das præcepta fortitudinis. [Nō nullā ſpem) .i. quādā ſpem, & ideo habes cauſam fortitudinis. Caſus.n. ſcribebat Lucceius ſe ſperare res aliqn̄ fore meliores, adducebat caſus gladiatoꝶ, q modo fugiunt, modo inſequuntur, modo cadūt, modo ſurgunt, & modo cedunt, modo vincūt, adducebatq́. alias ſimilitudines & rōnes qbus oſtendebat ſperandū aliqn̄ fore melius. [Caſus glad.) Qui interdum cum victi putentur, tn̄ ēt vincunt. [Similitudines) Cōparationes. [Diffidere reip.) .i. relinquere fiduciā reip. eam aliqn̄ fore meliorē. [Alteꝶ) Vnum. [Te eſſe fort.) Non eſt mirādum quod ſis fortior me, qa habes aliq̄ ſpē. [Alteꝶ) Aliud. [Miꝶ, ſpe vlla teneri) .i. miꝶ eſt quod habeas aliquam ſpem. [Quid eſt.n.) Ponit rōnem quare non dr̄et hr̄e aliq̄ ſpem, qa oia reip. mēbra ſunt oīno quaſſata. [Affectum) Diſpoſitum. [Mēbra) Partes tranſlatio à corpore, qđ habet membra ſua, & ita reſp. Membra aūt reip. ſunt cōſulatus, p̄tura, ædilitas, & ceteri magiſtratus. [Perſequerer) Exponere. [Tuis monitis) Quia ita mones, & p̄cipis. [Domeſtica) Mea incōmoda priuata. [Vt cenſes) vt exiſtimas eſſe ferenda, in deſperatione oium cum nihil oino ſperemus. [Das) Addis. Iuuen. Da nunc & volucrē ſceptro q̄ ſurgit eburno. [Conſcientiæ nēæ) Bonæ, quæ ſemper recte ſenſit de rep. valet aūt conſcientia bona plurimum ad conſolandum, q̄ ſm̄ ſtoicos ēt ſine alia remuneratione ſatis p̄mij p ſe habet, vnde illud Virg. Dij tibi ſi qua pios reſpectāt numina, ſi q d. Vſq̄ iuſtitiæ eſt, & mens ſibi cōſcia recti, Præmia digna ferant. [Te auct.) te ſuadentē, & conſulente. [Præſtitimus) Beneficimus. [Animo) cogitatione.i. plus q̄ quiſquam potuiſſet cogitare. [Aut conſilio) prudētia.i. plus q̄ quiſque ſciuiſſet dicere eſſe præſtandum. [Prædicāti) Laudāti. [Quaꝶ.n.) Senſus eſt. Mea facta, quæ ſuades mihi vt cogitē ad leuandam ægritudinem meā, me non ſolū delectat cogitare, ſed ēt cōmemorare. [Lenimur) Demulcemur, delectamur. [Angoribus) Solicitudinibus, quæ aium angunt. [Abducam) remouebo. [Ad ea) .i. ad ſtudia literaꝶ. [Quibus) Sunt.n. ſtudia literaꝶ diuitib. & vtētibus fortuna p̄ſpera ornamēto, infelicioribus vero ēt adiumento. [Aetas vtriuſq;) Iā ſenilis q̄ non ita patitur conſuetudinē crebram, & conuerſationē ſicut iuuenilis. [Valetudo) Ambo.n. pp ætatē interdū mala valetudine laborabāt. [Coniunctione an.) Animi.n. interuallo locoꝶ diſiuncti cogitatione & beneuolentia facile coniungi p̄nt. [Nunq̄) Interdum. & ſæpe

ISC QVANQVAM &c.) Bellis ciuilibus, & Cæſaris tyrannis de rep. afflicta, cum Cic. mœſtiſſimus ſe in agrum, ne talia videret, abſtuliſſet, ſcripſit ad eum Luceius conſolatorias literas, quibus nunc Cic. reſpondens ait ſe magnum fructum ex illis cepiſſe, & velle acquieſcere, & ſe ad literarium ſtudia transferre, ſicut Luceius monuerat. Ordo eſt. Quanquam ipſa conſolatio literarum tuarum, & gratiſſima, mihi declarat. n. ſummam beneuolentiam coniunctam pari prudentia, vbi gratia præpoſitionis ablatiuus regitur, tamen ego cepi ex literis tuis illum fructum, vel .i. etiam maximum, q cognoui te contemnentem præclare res humanam, & paratum atque armatum optime contra fortunam. Quam laudem ſapientiæ quidem ſtatuo maximam. ſ. non pendere. i. non eſſe ſuſpenſam ad ſalutem habendam aliunde. ſ. q̃ à ſe, nec habere rõnee viuendi bene, aut male ſuſpenſas extrinſecus. Vnde illud Perſianum: Nec te quæſiueris extra. Quæ cogitatio cum non excidiſſet mihi omnino .i. cum adhuc in memoria aliquatenus eſſet, etenim. i. quia certe, iſta inſederat. i. ſedem occupauerat, penitus .i. penes interiora. ſ. cordis, tamen erat labefactata, atque cõuulſa aliquantulũ, vt. i. violentia, tempeſtatum. i. malorũ temporum & concurſu .i. ſubdita accumulatione calamitatum. Cui. ſ. cogitationi ego video te opitulari, & ſentio te feciſſe etiam proximis literis, & profeciſſe multum. Itaq;. i. & ita ego arbitror, hoc. ſ. quod ſequitur, dicendum ſup. eſſe ſæpius vbique, nõ ſolum ſignificandum. i. ſignis indicandum, ſed etiam declarandum. i. manifeſte exprimendum, nihil potuiſſe eſſe gratius mihi tuis literis. Aũt. i. ſed, cum. ſ. ita ſit, q illa, quæ collegiſti .i. citaſti, & adduxiſti, ſeu allegaſti elegãter & copioſe valent ad conſulandum. ſ. me. & quemlibet alium, tũ ſup. verius eſt, q nihil plus ſup. valet, ad conſolãdum me, q̃ q, peripexi firmitudinem, & grauitatẽ animi tui, quam. ſ. firmitudinẽ animi tui non imitari. ego exiſtimo ſup. eſſe turpiſſimũ. Itaq;. i. & ita, ego puto me fortiorem, q̃ teipſum præceptorẽ fortitudinis, hoc. i. in hoc, aut pp hoc, q tu videre. i. videris mihi hr̃e nonnullam. i. aliquam ſpem, hæc futura. i. vt ſint futura, aliqñ. i. aliquo tpe futuro, meliora. ſ. q nunc ſint. Enim. i. quia, caſus gladiatorij .i. quod adduxiſti mihi de caſibus gladiatorum, quorum nunc hi, nunc illi ſuperiores fiunt & hæ ſimilitudines, tu .i. multo magis rationes collectæ .i. collegatæ, à te in ea diſputatione .ſ. de mutatione ſtatuum etiam reip. vetebant me diffidere penitus reip. reſtitutioni eius. Itaque alterum. i. duorum, quæ dicet ſup. minus mirum te fortiorem eſſe ſup. nũc, cum aliquid ſperes. Alterum ſup. eſt magis mirum, videlicet te teneri nulla ſpe. d. co te fortiorem tunc non fortiorem me, quia prius contrariũ dixit Cic. videlicet ſe fortiorẽ eſſe, q̃ Luceium præceptorem fortitudinis, eo quòd nihil ille ipſe aliquid ſperet. quocirca poſſit hic ſubaudiri me, vt ſit alterum minus mirũ eſt, videlicet me fortiorum eſſe, cum. ſ. ita ſit, quòd tu aliquid ſperas, ego nihil, & hanc expoſitionem credam eſſe de mente Cic. vt infra dicam. Ratio tamen ſuperioris dicti ſubobſcura eſt. Non fortior eſt, qui aliquid audet ſine ſpe, ſed potius temerarius, ſed intelligimus ppea Cic. cenſere ſe fortiorem ſine ſpe, non q aliqd tentet, aut moliatur, ſed q decreuit infractũ aĩum tenere, & in philoſophiam eo attentius incũbere. q à foro ſine ſpe reuertendi excluſus ſibi videatur. Probat mirum eſſe Luceium aliquid adhuc ſperare, dicens. Quid enim eſt non ita affectum. i. concuſſum & ſancitum, vt non fatear e id omne deletum, & extinctum? q. d. nihil. Circunſpice omnia membra reip. quæ notiſſima ſunt tibi .i. omnes fauentes reip. & libertati communi ciuium, & profecto nullum .ſ. membrum inuenies, quod non ſit fractum, & debilitatum. Videtur non debito ordine id, quod alterũ includit, præponere nam dices ſi fractum, ergo debilitatum ſed nouimus fractum dici, quod eſt concuſſum, & debilitatum, etiam ſi non ſit ruptum, vt Aen. ij. Fracti animo ſatiſque repulſi. Ductores Danaum. Fractum erga, id eſt concuſſum, & pro. i. debilitatum. Quæ. ſ. membra, aut, quæ detrimenta, reip. ego proſequeret, ſi aut viderem ea melius, quam tu vides ea, aut ſi poſſem commemorare ea ſupple ſine dolore, quã quam omnis dolor eſt abijciẽdus tuis præceptis, & monitis. i. ſm præcepta, & monita tua. Ergo non feremus. i. tolerabimus, & patiemur, &. i. ſimul domeſtica. ſ. incommoda, vt cenſes. i. iudicas ea ferenda, & .i. ſimul feremus publica .ſ. incommoda, aut mala, fortaſſe etiam fortius quam tu ipſe, qui præcipis .ſ. ea ferenda. Enim. i. quia aliqua ſpes conſolatur te, vt ſcribis nos erimus fortes, etiam in omni deſperatione. tamen ſic erimus fortes, vt tu hortatis, & præcipis. Hinc patet exponendum illud fortiorem te eſſe ſic, me eſſe fortiorem te. i. q̃ tu ſis &c. Tu. n. das mihi iucũdas recordationes conſcientiæ noſtræ, & earũ rerum, quas geſſimus te auctore in primis. i. præcipue. Nos. n. præſtitimus patriæ. ſ. conſeruandæ in libertate, certe. i. indubitate, nõ minus, q debuimus, & ſup. profecto pluſquam eſt poſtulatum animo, aut conſilio cuiuſquam hominis. Tu ò Lucei ignoſces mihi prædicandi aliquid de me ipſo. Enim. i. quia, nos lenimur. i. demulcemur, & conſolamur, cõmemoratione. i. enarratione & recitatione earum rerum quarum rerum cogitatione tu voluiſti leuare .i. liberare, aut deonerare nnn ægritudine. ſ. animi, hoc eſt ideo dabis veniam prædicanti de me aliquid, quia ſicut monuiſti, vt recordarer, à me pclare geſta pro rep. ad leuandam ægritudinem animi, ſic eorum prędicatio & cõmemoratio lenit dolorem, aut animum meum. Itaque vt mones abducam me quantum potero ab omnibus moleſtijs, & angoribus & transferam .i. traducam animum. ſ. meum, ad ea, quibus ſecundæ. i. proſperę res ornantur, & aduerſę ſup. res adiuuantur, non vt maiores fiant, ſed vt tolerentur, aut minuantur, hoc eſt ad philoſophiam moralem, & ero tecum quantum ætas vtriuſque. ſ. noſtrum, & valetudo patietur, quia & ſenes, & valetudinarij ambo eſſe cœperant. Dicitur autem valetudo, quia ſecunda producitur quaſi à valendo nam à validus fieret valido. etſi .i. quanquam poterimus minus eſſe vna .i. ſimul, quam voluimus, tamen fruemur iiſdem ſtudijs coniunctione amicorum ita, vt nunquam non .i. ſemper videamur eſſe vna.

ITAQVE hoc etiam) Atque hoc etiam legendum putat Hieronymus Ferrarius, ſenſu omnino meliore, tñ nihil immutandũ dixi, cũ libris oẽs manuſcripti cum impreſſit conſentiant. PAVL. MAN.

ARGVMENTVM.

Hac epiſtola dicit Luceius ſe probare conſilium Ciceronis ſi eo animo in rus ſe abduxerit, vt legendo, & ſcribendo, alios iuuet in re literaria: ſin vt ſe lacrymis dedat, damnare, quod ita lugeat caſum reip. quaſi non prauiderit futurum. Praeterea docet inutile eſſe lugere, & in mœrore eſſe, cum res immutari nequeat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Suaſerat Cic. vt in prædijs ſe oblectaret leuationemq; malorum ex ſtudio literarum quæreret quod cum non faceret Cic. ſed in querelis & lamentationibus perpetuus eſſet grauiter Luceius illum accuſat, ſed ita tamen, vt aliquid conſolationis intermiſceat.

L. LVCEIVS, Q. F. S. D. M. CICERONI, M. F. 14

SI vales; bene eſt: ego valeo, ſicut ſoleo paulul tamen etiam deterius, quam ſoleo. Te requiſiui ſæpius, vt viderem Romæ quia poſtea non fuiſti, quam à me diſceſſeras, miratus ſum: quod item nunc miror. non habeo certum, quę te res hinc maxime retrahat. ſi ſolitudine delectare, cum ſcribas, & aliquid agas eorũ, quorum conſueſti; gaudeo, neque repræhendo tuum conſilium: nam nihil iſto poteſt eſſe iucundius, non modo miſeris his temporibus, & luctuoſis, ſed etiam tranquillis, & optatis, preſertim vel animo defatigato tuo, qui nunc requiem quærit ex magnis occupationibus, vel erudito, qui ſemper aliquid ex ſe pmat, quod alios delectet, te ipſum laudibus illuſtret. ſin autem, ſicut hic dum eras, lacrymis, & triſtitiæ te tradidiſti; doleo, quia doles, & angera: nec poſſum te, ſi concedit, quod ſentimus, vt liberius dicamus, non accuſare. qd enim? tu ſolus aperta non videbis, qui pp acumen occultiſſima perſpicis? tu non intelliges, te querelis quotidianis nihil proficere? non intelliges, duplicari ſolicitudines, quas eleuare tuæ te prudentia poſtulat? quod ſi non poſſumus aliquid proficere ſuadendo, gratia cõtendimus, & rogando ſi quid noſtra cauſa vis, tu iſtis te moleſtis laxes, & ad conuictum noſtrum redeas, & ad conſuetudinem, vel noſtram communem, vel tuam ſolius, ac propriam, cupio non obtundere te, ſi non delectare noſtro ſtudio. cupio deterre, ne permaneas in incepto: cum duæ res iſtæ contrariæ me conturbent: ex quibus aut in altera mihi velim, ſi potes, obtemperes: aut in altera non offendas. Vale.

HVB. SI vales) Qnia vt ſupra diximus Cic.rep.oppreſſa receperat ſerus. Luceius hac epiſtola dicit ſe laudare eius conſilium .i.hoc fecit vt aliquid eorum agat, quæ conſueuit legendo & ſcribendo aliquid quod ſit alijs profuturum. Sin vero dedit ſe lacrymis, & triſtitiæ repræhendit eum, & accuſat quòd ita moleſte ferat caſum reipub. quaſi id, quod accidit fuerit ei improuiſum, & oſtendit eum non debere mœrore luctuque vacare cum nihil proficere poſſit lugendo. [Sicut ſoleo) ſcilicet valere, ſolebat enim Luceius laborare interdum podagra. [Requiſiuite) Hoc in loco repetitionem, vel augmentum actus ſignificat, vel eequiſiui, pro quæſiui. Miratus ſum. te non fuiſſe Romæ poſteaquam à me diſceſſiſti. [Maxime) Præcipue, præter aliam cauſam. [Hinc) Roma. [Solitudine) Loco non frequentato, vbi non ſit multitudo hominum. [Scribas) Componas. [Quæ conſueſti) ſ. agere. [Conſilium) Deliberationem habitandi potius rus, quam vrbem, vel illic ſcribendi, & agendi aliquid eorum quę conſueuiſti. [Iſto) Conſilio tuo. [Optata) Quia bona tempora optata dicuntur. [Defatigato) Curis reip. qui nunc huiuſmodi ſtudijs poteſt recreari. [Requiem) Ceſſationem ocium. [Ex magnis occupationibus) Poſt magnas occupationes. [Vel erudito) ſ. animo tuo, nihil poteſt eſſe iucundius. [Promat) Emittat, proferat. [Illuſtret) Clarum faciat, ex ſcriptis enim quæ ex ingenio noſtro promuntur, clariores efficiuntur. [Sin autem) Laudauit Luceius ꝙ Cic. ferus receperit ſi ea fuit cauſa, vt aliquid ſcriberet & ex ingenio ſuo promeret, quod & alios delectaret, & ipſum illuſtraret: Nunc dicit ꝙ ſi eſt ruri ea cauſa vt doleat & lacrymis indulgeat. vehementes eſt repræhendendus, & accuſandus. [Sicut) Vel poſtquam, vel veluti diſceſſeras. i. cum deſperatione verum. [Lacrymis, ac triſtitiæ). i. ad lacrymandum, & dolendum, poſtquā hinc diſceſſiſti. [Angere) Pro augeris. i. cruciaris. [Non poſſum non accuſare) i. non poſſum facere, quin te accuſem. [Si cōcedis vt lib. di.) i. ſi pateris, & permittis at libere, & ſine reſpectu dicam quod ſentio. [Quid) Modus interrogandi. [Tu ſolus non videbis) i. in tanto numero hominum qui hoc præuidebat futura quę acciderunt, vt ſolus non videbas? interrogatiue, quaſi dicat imò videbas. [Aperta) Manifeſta, omnibus nota. [Occultiſſima) Etiam ſecretiſſima ergo multo magis aperta videbas. [Acumen) i. ſubtilitatem. ſ. ingenij. [Non intelliges) quaſi dicat imò debes intelligere. [Nihil proficere quotidianis qui telis) i. licet quotidie queraris, nihil tamen valent querelæ tuæ. [Duplicati) Augeri. Virg. in Bucol. Et ſol creſcentis decedens duplicat vmbras à Poſtulat, exigit, quaſi rem dubitam, quia prudentem decet ſolitudines ſibi minuere & tollere. [Quòd ſi) Senſus eſt, ſi non poſſum ſuadendo efficere, & tibi perſuadere, vt omittas ſolitudines, ſaltem peto à te hoc gratia. [Contendimus) Plus eſt quam petimus. [Rogando) Precibus. [Noſtra cauſa) Propter me. [Laxes) Liberes. [Conuictum) Sodalitatem, vel ſocietatem viuendi. [Conſuetudinem) Conuerſationem. [Vel communem) Qua vterque noſtrum vtebatur indulgendo ſtudijs literarum. [Tuam ſolius, ac propriam) i. ad conſuetudinem tuam ſolam. qui non es ſolitus indulgere lacrymis, ſed ſcribere & facere aliquid dignum viro plus q̄ ceteri, quaſi dicat ad eam ſaltem conſuetudinem, quam tu ſolus ſeruare conſueuiſti. [Cupio non obtunderr, ſi non) i. cupio non eſſe tibi moleſtus meis verbis, ſi non delectaris monitionibus meis. Obtundere autem tractum ab incude, quæ ſæpe malleis tunditur, ita obtundere eſt aliquam verbis lædere, & quodammodo ferire. [Studio) Meis ſcriptis quæ ex ſtudio, & amore proueniunt. [Cupio deterrere) Vellem remouere te ab hoc propoſito. [Ne permaneas) Ne perſeueres. [In incepto) In triſtitia, & lacrymis. [Duę ees contrariæ) Nam nolle obtundare aliquem, & velle deterrere ab incepto contraria ſunt, quia non poſſumus deterrere quin obtundamus, quia id multis verbis fieri neceſſe eſt. [Conturbent) Incertum faciant. [Et quibus) Duabus rebus. [Obtempetes) Morem geras, obſequeris, & facias quod volo. [In altera) i. ne permaneas in incepto. [In altero) Vt obtundaris verbis meis. [Non offendas) Qui enim amice, & beneuole non accipit admonitiones amicorum, ſed eis obtunditur, offendit, & rem ingratam amicis facit.

Maxime. Solitudo. Contendere. Cōuict⁹. Conſuetudo. Obtūdere. Obtempere.

ASCENSIVS.

SI vales, &c.) Hac epiſtola quid Luceius ſe approbare conſilium Cic. ſi eo ſe animo in rus abduxerit, vt legendo, & ſcribēdo alios in re literaria iuuet, ſin vt ſe lacrymis dedat, damnare, ꝙ ita lugeat caſum reipub. quaſi non præuiderit futurum. Præterea docet inutile eſſe, cum res immutari nequeant. Ordo eſt. Si vales, bene eſt: ergo valeo, ſicut ſoleo, & etiam paulo .i. modico deterius. i. minus bene, quàm ſoleo. Ego requiſiui ſæpius, vt viderem te, Ego miratus ſum, quod item .i. ſimiliter miror nunc, te non fuiſſe Romæ, poſteaquam diſceſſeras à me. Non habeo certum. i. exploratum, aut perſpectū, quæ res .i. quæ occaſio retrahat te, maxime. i. præcipue hinc. i. ab vrbe. Si delectare. i. delectaris ſolitudine, cum ſcribas, & agas aliquid eorum, quæ conſueuiſti ſ. agere (plurimi tamen textus habent, quorum conſueuiſti ſup. aliquid agere, ſed Hubertinus legit, quæ) gaudeo. neque repræhendo conſilium tuum. Nam nihil poteſt eſſe iucundius iſto. ſ. genere vitæ cum literis, & muſis non modo his temporibus miſeris & luctuoſis, ſed etiam tranquillis, & optatis, preſertim vel animo tuo lugere, & in mœrore eſſe fatigato, qui quærit nūc magnis occupationibus requiem, vel erudito, q ſemper promat aliquid ex ſe, quod delectet alios & ſup. illuſtret teipſum laudibus. Sin aūt. i. ſed ſi tradidit te, & lacrymis, & triſtitia ſicut dū eras hic .i. Romæ doleo, quia tu doles, & angere. i. angeris, hoc eſt afficeris, angore animi. Si tu concedis .i. permittis, vt dicam liberius, quod ſentimus .ſ. ego, & reliqui amici tui, alioqui numerum mutaret. Sed dicunt Grammatici licitum eſſe in prima perſona de vno, modo ſingulari, modo plurali, modo vtroque numero loqui, veruntamen aptior eſt ſermo. dum numerus obſeruetur idem, quocirca multi legunt dicamus, ſed poteſt, vt dixi, de ſe dicere dicam, & de ſe, ac alijs ſentimus, preſertim cū ſcribatur etiam ab illis, qui dicamus. legunt, poſſum non poſſumus: non poſſum non accuſare te .i. quin accuſem te. Quid enim? principium accuſandi ſumptū à particula indignatiua, tu ſolus non videbas aperta. i. manifeſtaria & euidēter futura, qui perſpicis occultiſſima. i. abditiſſima, ꝑpter acumen. ſ. oculorum tuorum mentalium, non. n. de externo re loquitur perſpectione. Et ſup. tu tam prudens homo non intelliges. i. permittetur, quòd non intelligas te, nihil. i. in nullo ꝓficere. i. commodum facere, aut remedium mali inuenire, querelis quotidianis? q. d. id non eſſe vero ſimile. Tu non intelliges ſolicitudines duplicari .i. geminari, quas tua prudentia poſtulat te eleuare. i. imminuere, tracta metaphora à bilāce, in qua res minoris ponderis eleuatur, vnde quia minoris quoque æſtimatur, ſolet eleuare pro diminuere, de laude ac precio alicuius vſurpari. Quod ſi nos non poſſumus proficere ſuadendo. ſ. tibi, vt à lugendo deſiſtas, non contendimus. i. inſtamus gratia. ſ. qua apud te valemus & rogando, ſi vis ſup. facere, quid. i. aliquid cauſa noſtra, vt laxes te iſtis moleſtijs, & redeas ad cōuinctum noſtrum. i. ad communionem vitæ, ſeu ad conuerſationem noſtram. Et ad conſuetudinem .i. conſuetam rationem viuendi, vel noſtram cōmunem .i. qua ſimul vti ſolemus, vel ſup. ad conſuetudinem tuam ſolius .i. vnius, ac propriam. i. peculiarem tibi. Notum eſt, quia in ſignificatione actiua poſſeſſiua genitiui, mei, tui, ſui, noſtri, & veſtri, q tantum paſſiue ſignificant conſtrui non poſſunt, pro illis poſſeſſiua pronomina poni, cum quibus vel continue, vel coniunctionis interuentum cetera, quæ recte in genitiuo regi poſſunt, conſtruuntur, vt mea vnius opera, tua ſolius cura &c. Ego cupio non obtundere. i. non hebetare te. i. auditum tuum mentalem. i. te non onerare multis verbis. Si tu non delectare. i. delectaris ſtudio noſtro te. i. quo nos delectamur. Ego cupio deterrere te ne permaneas in incepto. i. propoſito, lugendi procul ab vrbe. Cū iſtæ duæ ees contrariæ .ſ. nolle obtundere, & velle eum deterrere ab incepto, conturbent me, ex quibus. ſ. duabus rebus, ego velim ſupp. vt aut obtemperes mihi ſi potes in altera. i. non manendo in propoſito, non offendaris in altera .ſ. dum à nobis obtunderis.

PAVLVS MANVTIVS.

QVAM à me diſceſſeras) Vetuſtos libros, quibus ego nunc multis ad harum epiſtolarum emendationem vtor, ita, vt impreſſimus, habere omnes video. itaque aliorum lectionem non ſequor.

ARGVMENTVM.

Quia multis conſolatorijs damnarat. Luceius mœrorem Ciceronis dicit Cicero ſe cognoſcere amorem Lucceij in ſed eum non capere cauſam mœroris, qua erat quòd nullum videret remedium.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Querelis & hac epiſtola referta eſt, preſertim propter collationem diuerſorum temporum, ita grauiter Cicero angitur, quod in rep. locum priſtinum habere nequeat.

M. CIC.

M. CICERO L. LVCEIO Q. F. s. 15

OMnis amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtendit in ijs literis, quas à te proxime accepi, nõ ille quidem mihi ignotus, ſed tamen gratus, & optatus; dicerem, iucundus, niſi id verbum in omne tempus perdidiſſem, neque ob ea vnam cauſam, quam tu ſuſpicaris, & in qua me, leniſſimis, & amantiſſimis verbis vtẽs, re grauiter accuſas? ſed ꝙ illius tanti vulneris, quæ remedia eſſe debebant, ea nulla ſunt. quid enim? ad amicos ne confugiam? quam multi ſunt? habui enim ferè communes: quorum alij occiderunt, alij neſcio quo pacto obduruerunt. tecum viuere * poſſem equidem & maxime vellem. vetuſtas eſt, amor, conſuetudo, ſtudio paria: quod vinculum, quæ res deeſt noſtræ cõiunctioni? poſſumus ne igitur eſſe vna? nec mehercule intelligo quid impediat: ſed certe adhuc non fuimus, cum eſſemus vicini in Tuſculano: in Puteolano: nam quid dicam, in vrbe? in qua, cum forum cõmune ſit, vicinitas non requiritur. ſed caſu neſcio quo in ea tpa noſtra ætas incidit, vt cum maxime florere non oporteret, tum viuere ẽt puderet. quod.n. mihi poterat eſſe perfugiũ ſpoliato & domeſticis, & forenſibus ornamentis, atq; ſolatijs? literę, credo; quibus vtor aſſidue: quid enim aliud facere poſſum? ſed neſcio quo modo ipſæ illę excludere me à portu, & perfugio videntur, & quaſi exprobare, ꝙ in ea vita maneam, in qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi tpis. Hic tu es me abeſſe vrbe miraris, in qua domus nihil delectare poſſit, ſummum ſit odium tpum, hominum fori, curiæ; itaque ſic literis vtor, in quibus conſumo omne tempus, non vt ab his medicinam perpetuam, ſed vt exiguã doloris obliuionem petam. ꝙ ſi id egiſſemus ego atque tu, quod ne in mentem quidem nobis veniebat pp quotidianos * metus omne tempus vna fuiſſemus: neque me valetudo tua offenderet, neque te mœror meus. quòd quantum fieri poterit, cõſequamur: quid enim vtrique noſtrum aptius? propediem te igitur videbo. Vale.

V B. OMnis) Cum verſaretur Cic. in maximis mœroribus, & luctibus pp reip. calamitates L. Luceius non ſolum præcedenti epiſtola eum conſolatus eſt, ſed etiam multis alijs, quæ in hoc volumine non reperiuntur, neque hodie extant, ſed id ex verbis Cic. intelligimus. Dicebat autem Luceius ſe mirari, vt viſum eſt in præcedenti epiſt. ꝙ ab vrbe abeſſet, ſed tamen id laudare, ſi ea cauſa faceret, vt ſcriberet, & faceret aliquid eorũ quæ conſueuit, ſin autem pp mœrorem, & lacrymas ſe vehementer repræhẽdere & accuſare, hortabaturq. vt in vrbem rediret ad coniunctam & ſolitam conſuetudinem vtriuſque. Itaque Cic. reſpondens dicit ſe cognouiſſe amorem Luceij erga ſe, ſed eum non intelligere cauſam doloris ſui, dicit.n. ſe non tantopere angi pp damna quę reip. euenerunt, ſed ꝙ eorum nullum videat remedium, in quibus quidem miſerijs dicit ſolum literarum ſtudiũ eſſe ſibi relictum, à quibus non medicinam perpetuam malorum capit, ſed aliquam obliuionem, itaque dicit ſe eis dare operam. quod quidem ſi feciſſent ante ambo, dicit ꝙ potuiſſent eſſe vna omni tempore, fuiſſentq. literæ lenimento valetudinis Luceij & mœroris ipſius Cicer. [Ex omnibus partibus) Nulla.n. clauſula, vel potius nullum verbum eſt in epiſtola tua, vnde non percipiã magnum tuum erga me amorem. [Ille) Amor tuus. [Non ignotus) Imò multo ante perſpectus. [Iucundus) Delectabilis, plenus voluptatis. & tamen latenter oſtendit fuiſſe iucundum. [Id verbum) Iucundus. [Perdidiſſem) Quia nunquam amplius potero dicere aliquid eſſe mihi iucundum, pp maximas calamitates, quæ mihi acciderunt. [Eam vnam) Eam ſolam. [Suſpicatis) Arbitraris, exiſtimabat.n. Luceius eum tãtopere mœrore pp amiſſam filiam, pp quam amice & familiariter probat non eſſe tantopere dolendum. Re effectu ipſo quia quamuis verba nõ viderent acerba re tñ ipſa me grauiter accuſabas. [Vulneris) Damni & doloris. Virg. Aeternum ſeruãs ſub pectore vulnus. [Ea) Remedia. [Quid enim?) Probat nulla eſſe remedia, quę eſſe debebant, remedia aũt malorum noſtrorum & dolorum ſunt amici, ad quos poſſumus confugere conſolationis cauſa, ſibi autem dicit pręcipuum remedium potuiſſe eſſe Luceium, ſed non potuiſſe cum eo eſſe. ſupereſſe igitur ſolas literas, in quibus poſſit habere perfugium, ſed eas quoque non poſſe omnino eum conſolari. [Quàm multi ſunt?) q.d. pauciſſimi, vt tu noſti. [Ferè communes) Nam qui erant mei amici ẽt erant tui. [Occiderunt) Perierũt in bellis ciuilibus. [Obduruerunt) Facti ſunt duri contra me, vt non amplius miſereãtur mei, reliquerũt enim me pp mutationem fortunæ, qa vt, inquit, Ouid. Tempore felici multos numerabis amicos: Tẽpora ſi fuerint nubila, ſolus eris. [Tecum) Dicit ꝙ cum ex multis amicis qui partim obduruerunt, partim perierunt, Luc. permanſerit in fide & beneuolentia, ſupereſt vt cum eo viuere poſſet & vellet, latẽter tñ accuſat Luc. ꝙ eius culpa nõ ſimul viuunt, quia cum eſſent ambo in Tuſculano & Puteolano vicini, non tñ vna fuerũt, ex quo innuit eos multo minus fore ſimul nunc, cum locorum interuallo ſunt diſiuncti. [Vellem) Optarem. [Vetuſtus amor) Antiquus & iam multis annis ineptus, in quo magna eſt vis, vt ipſe oſtendit in Lælio de amicitia. [Paria) Similia, quia ambo verſati fuimus, & verſamur in ſtudijs literarum. [Quod vinculũ eſt) .i. quæ ſtudia paria ſunt vinculum noſtræ coniunctionis, quia nihil eſt quod magis alliciat atque attrahat ad amicitiam quam morum ſimilitudo & paritas ſtudiorũ. [Quid impediat) Quid prohibeat, quominus eſſe vna poſſimus. [Non fuimus) .ſ. vna. [Vicini) Propinqui habitatione, ex quo facilius vna eſſe poteramus. [Puteolano) Rus erat Cic. apud Puteolos in campania & ſic Tuſculanũ. [In vrbe?) Subaudi cum eſſemus, quod plus eſt. [Vicinitas non requiritur) Quia ex diuerſis partibus vrbis omnes ad forum conueniunt, ita vt illud habeatur pro vicinitate, forum autem cauſarum intelligit. [Caſu) Infortunio. [Oportere) Deceret. [Florere) Eſſe in fortuna ſecunda. [Prudenter etiam viuere) Quia amiſſimus dignitatem & libertatem, & denique remp. ſine quibus vir magni animi vitam optare non debet. [Quod.n.) Interrogatio. [Domeſticis ornamentis) Propter filiam propter rem familiarẽ a Terentia male adminiſtratam, quæ denique ab eo diſceſſit, & Saluſtium ſecuta eſt. [Forenſibus) Quia vt ſupra dixit nihil in foro agere debebat &c. [Literæ) Subiectio, & reſponſio ad interrogationem, & ſubaudi poterant eſſe perfugium mihi. (Aliud) q̃ vti literis. [Neſcio quo modo,) q.d. præter naturam ſuam cum ſoleant, felicibus tpibus ornamentis, & miſeris ſolatio eſſe. [Excludere) Prohibere expellere. [A portu) A quiete, à recreatione, trãſlatio ſumpta à nauibus quæ in portum quietẽ habent. Ouid. Tu citius venias portu & aura tuis. [Exprobare) .i. cum probro & contumelia obijcere. [In qua) Vita. [Propagatio) Dilatio, nam quanto diutius viuam, tanto plures miſerias expecto, quod quidem literæ, hoc eſt philoſophiæ præcepta, diſſuadent, quæ iubent. Potius moriendum in libertate & honeſtate, q̃ viuendum in ſeruitute. [Hic) Nunc. [Domus) Quia amiſi ornamẽta domeſtica, vt ante dixi. [Summum odium tpm) Subaudi in qua vrbe ſit ſummum odium tpm .i. ſummũ faſtidium & moleſtia, eaꝝ rerũ q̃ is tpibus ſiunt. [Hominum) .ſ. ſit ſummum odium quia nihil eorum agunt pro rep. quæ debent. [Fori) In quo nihil agere libet pp oppreſſa iudicia & leges. [Curiæ?) In qua non licet cuiquam dicere, quod ſentiat. [Medicinam) Remedium & medicamen maloꝝ meorũ, tranſlatio ſumpta ab ægrotantibus qbus datͬ medicina ad tollendum morbum. [Perpetuam) Ad omne tps. [Exiguã obliuionem) Vt interdum obliuiſcar doloris mei. nam ſaltem dum lego, non recordor malorum meorum. [Quòd) Quam rem. [Egiſſemus) vt eſſemus vſi literis. [Quod non veniebat in mentem) Quod non cogitabamus. [Metus) Quot turbationes & mutationes, q̃ quotidie fiebant in rep. [Valetudo) .ſ. mala. [Mœror) Quem ex miſerijs & domeſticis & publicis capio. [Quod) Vt neq; tua valetudo me offendat, nec te, mœror meus. [Conſequamur) Efficiamus .ſ. vtendo literis, & ſimul viuendo. [Aptius?) Quam literis vti vna eſſet quantum fieri poterat. [Propediem) Quamprimum, cito.

Vulnũ

Obduruerunt

Hic

Propediem

A S C. OMNIS amor &c.) Quia multis verbis conſolatorijs damnarat Luceius mœrorem Cic. dicit Cic. ſe agnoſcere amorem Luceij in ſe, ſed eum non capere cauſam mœroris, quę erat, ꝙ nullũ videret remedium. Ordo eſt. Omnis .i. totus amor tuus oſtendit ſe ex omnibus partibus in his literis, quas accepi pxime à te, non quidem ille .ſ. amor tuus ignarus mihi, ſed tñ gratus & optatus. dicerem iucundus, niſi perdidiſſem id verbũ .ſ. iucundus, qđ nõ niſi rei lætæ competit. Ex hoc autem loco accepit Valla differentiã,

quam ponit ioter iucundus,& gratus,allegans hæc Cic. verba,vt gratum ſit vtile,& acceptum,licet non habeat delectanonem annexam iucundum tm̃ voluptuoſum. Præterea ſignandum ꝙ oīs pars orationis verbum dicatur,nam iucundus,quod nomen eſt, hic verbum dr̃,in omne tp̃s.ſ.futurum. Neque,ſup.perdidit illud verbum ob eam voam cauſam,quam tu ſuſpicaris.ſ.ꝙ reſp. omiſſa ſit. Hubertinus exponit,ꝙ filia mortua ſit,ſed de filia nihil meminit in ſuperiori epiſtola Lucceius, & in qua .ſ. cauſa, vt vtens verbis leniſſimis,& amātiſſimis, accuſas me grauiter te .i. in ſnĩa ipſa. Nam turpe eſt viro forti lugere quæ neque vitare potuit priuſquam euenirent,neque emendare vbi euenirent,qualia erāt incommoda reip.ſed ꝙ ea,quæ debebant eſſe remedia tanti vulneris.i.tanti doloris,ſunt nulla.i.non extant. Quod enim.i.nam quid faciam? Confugiam ne ad amicos,q̃.i.quantum, multi ſunt ſup.amici? q. d. nimirum pauciſſimi. Etſi quærat Lucceius, cur id a ſe petat Cic.addi,ideo peto. Enim.i.quia, nos habuimus ſere.ſ.oēs ſup. amicos cōes, & ita ſi ſcis, q̃ pauci ſint tibi amici reliqui,facile ēt ſcias,q̃ pauci ſunt mihi. Quoꝝ .ſ. amicorum cōium, alij.i.aliqui, occiderunt .i. mortui ſunt,ab occido pen. breui. alij neſcio quo pacto.i.modo,obduruerunt .i. duriſſimi facti ſunt, vt non miſereantur mei,& ita me dereliquerunt. Equidem,ego quidem poſſem viuere tecum. Reſpicit id, quod Lucceius rogauerat, vt ad conuictum ſuum redeat. & vellem maxime .ſ. viuere tecum. Nam ſup.amor noſter eſt vetuſtus,conſuetudo ſup.eſt vetuſta,ſtudia ſup. noſtra ſunt paria.i.conſimilia, & ita quod vinculum,quæ res deeſt coniunctioni noſtræ? q.d.certe nullum,& nulla.Ergo poſſumus ne eſſe vna.i.in vno loco? Nec mehercule,ſup. ita iudicante,vt verum dico,intelligo.i.non perſpicio,quid impediat.ſ.nos vnà,eſſe,ſed certe.i.quod euidēter ſcio, nos nō fuimus adhuc.ſ.vnà cum eſſemus vicini in Tuſculano .ſ. agro,vbi Cic. & Tuſculanas ſcripſit qōnes, & ſup. in Puteolano ſupp. agro, vbi Luc. erat,Nam quid dicam in vrbe?.i. cum ambo eſſemus in vrbe.ſ.Roma,in̄ qua cum foꝝ ſit cōe,in quod oēs conueniant preſertim cauſidici (nam de ſoro iudiciali intelligit) vicinitas non requiritur, & non erant ſimul, q̃a nullus erat bonis viris in foro locus. Sed nr̃a ætas incidit neſcio quo caſu in ea tp̃a, vt cum oporteret.i.deceret, & iuſtum eſſet,nos florere maxime.ſ.in curia & ſoro,cum omnibus perfuncti eſſent honoribus puderet tum .i. tunc,ēt viuere,cum ſine dignitate viuant. Quod .n. profugium, quod dr̃ refugium,poterat eſſe mihi ſpoliato.i.violenter exacto & priuato,&.i.ſimul ornamentis domeſticis .i. q̃bus ornabar domi meæ,& ſorenſibus.i.q̃bus ornabar prius in foro, & ſolatijs .ſ. domeſticis,& forenſibus? q.d.nullum quod per locum à maiore declarat.Credo ſup.quod literæ.ſ.poterant mihi eſſe profugium quibus.ſ.literis,ego vtor aſſidue,quid .n. poſſum facere aliud.ſ.q̃ literis incumbere?q.d.nihil,ſed neſcio quo illæ ipſæ.ſ.literę,vīr excludere me à portu,& ꝓfugio .i. à requie,& ſecuritate,& quaſi exprobare.i.probo dare, ꝙ maneam in ea vita,in qua nihil inſit niſi propagatio .i. extenſio,temporis miſerrimi. Tu miraris hic .i. in hac conditione vitę,& temporum, me abeſſe,in qua domus .ſ. propria nihil poſſit delectare,& in qua ſup. ſit ſummum odiū, temporum,hominum,fori.ſ.iudicialis curiæ .ſ. ſenatus. Itaque quia in vrbe eſſe non licet, ego vtor literis ſic, in q̃bus conſumo omne tempus, non vt petam ab his .ſ. literis, medicinam perpetuam,ſed vt ſup. petam exiguam .i. modicam obliuionem doloris. Quod.ſ.ita vti literis,ſi ego,atque tu egiſſemus,quod.ſ.ageret ne quidem.i.non ſaltem,veniebat nobis in mentem, ꝑꝑ quotidianos metus, qui ſ ſum rationis impediebant, nos ſuiſſemus omne tempus vna.i.ſimul. Dixi ſignandum Cic. libenter vti accuſatiuo temporis continui, tam cum nota coniurationis, vt hic omne quàm ſine ea, vt alibi ſæpe. Neque valetudo tua .ſ. varia, & non bona,offenderet.i.læderet me, neque mœror meus ſupp. offenderet te. Quod conſequamur.i.obtineamus, quantum poterit fieri,quid.n.aptius ſup. eſt vtrique noſtrum? q.d. nihil. Igitur ego videbo te propediem .i. mox, ita vt prope ſit dies.

ARGVMENTVM.

Conſolatoria eſt hæc epiſtola,qua conſolatur Titium ciuem Romanum dolentem ſuper morte liberorum, quos ſub dominatu Cæſaris amiſerat, docens id non eſſe faciendum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conuenit hoc argumentum cum Sulpitiana,cum vtraq; in conſolationem doloris ob liberorum mortem accepti verſetur, iiſdemq; propemodum argumentis vtatur.

M. CICERO S. D. TITIO. 16

ETſi vnus ex omnibus minime ſum ad te conſulādum accommodatus,ꝙ tantum ex tuis moleſtijs cepi doloris,vt conſolatione ipſe egerem:tm̃,cum longius à ſummi luctus acerbitate meus abeſſet dolor.q̄ tuus,ſtatui nr̃ę neceſſitudinis eſſe,meęq. in te beneuolentiæ, nō tacere tanto in tuo mœrore tandiu, ſed adhibere aliq̃ modicam conſolationem,quæ leuare dolorē tuum poſſet,ſi minus ſanare potuiſſet.Eſt aūt conſolatio peruulgata quidem illa maxime, quam ſemper in̄ ore,atque in animo hr̃e debemus; HOMINES nos vt eſſe meminerimus,ea lege natos,vt omnibus telis fortunæ ꝓpoſita ſit vita nr̃a; neque eſſe recuſandum,quo minus ea,qua nati ſumus,conditione viuamus ne uetā grauiter eos caſus feramus, quo nullo conſilio vitare poſſumus: euentisq. aliorum memoria repetendis,nihil accidiſſe nobis noui cogitemus. neq; hæ,neq; ceteræ conſolationes,quæ ſunt à ſapiētiſſimis viris vſurpatæ,memoriæq. & literis ꝓditæ, tm̃ vīr proficere debere,quātum ſtatus ipſæ noſtræ ciuitatis,& hęc perturbatio tp̃m perditorum: cum beatiſſimi ſint,q̃ liberos nō ſuſceperūt; minus aūt miſeri,qui his tp̃ibus amiſerunt q̄ ſi eoſdem bona,aut deniq; aliqua rep.perdidiſſent.ꝙ ſi tuum te deſiderium mouet; aut ſi tuarum rerum cogitatione mœres,nō facile exhauriri tibi iſtum dolorē poſſe vniuerſum puto.ſin illa te res cruciat,quæ magis amoris eſt,vt eorum,qui occiderūt,miſerias lugeas: vt ea nō dicam,quę ſępiſſime & legi,& audiui nihil mali eſſe in morte;in qua ſi reſideat ſenſus,immortalitas illa potius:q̄ mors, ducenda ſit; ſin ſit amiſſus,nulla videri miſeria debeat,quæ non ſentiatur: hoc tm̃ non dubitans cōfirmare poſſum: ea miſceri,parari,impēdere reip. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus eſſe videatur. quid eſt.n.iam nō modo pudori, probitati, virtuti rectis ſtudijs,bonis artibus, ſed oīno libertati, ac ſaluti loci? non mehercule queṇq̄ audiui hoc grauiſſimo, & peſtilentiſſimo anno adoleſcentulū,aut puerum mortuum, q̃ mihi non à dijs immortalibus ereptus ex his miſerijs,atq; ex iniquiſſima cōditione vitæ videretur. quare,ſi tibi vnum hoc detrahi pōt, ne quis ijs,quos amaſti,mali putes cōtigiſſe.permultū erit ex mœrore tuo diminutū. relinquetur.n. ſimplex illa iam cura doloris tui,quę non cum illis cōicabitur, ſed ad te ipſum proprie referetur. in qua non eſt iam grauitatis,ac ſapientiæ tuæ, quam tu à puero ꝓſtitiſti, ferre immoderatius caſum incōmodorum tuorum, q̃ ſit ab eorum,quos dilexeris,miſeria, maloq. ſeiūctus. etenim cū ſemper te & priuatis in rebus,& publicis ꝓſtitiſti,tuēda tibi vt ſit grauitas,& conſtātię ſeruiendū. nā,quod allatura eſt ipſa diuturnitas,q̄ maximos luctus vetuſtate tollit, id nos præripere conſilio, prudentiaq. debemus. etenim ſi nulla vnq̄ fuit,liberis amiſſis,tam imbecillo mulier aīo,quæ non aliq̄n lugendi modū fecerit: certe nos,quod eſt dies allatura,id conſilio anteferre debemus,neq; expectare tp̄is medicinam,quā re præſentare rōne poſſimus.His ego literis ſi qd ꝓfeciſſem; exiſtimabā optandum quiddam me eſſe aſſecutū ſin minus forte valuiſſent,offō tm̃ eſſe functum beneuolentiſſimi,atq; amiciſſimi: quem me tibi & fuiſſe ſemper exiſtimes velim, & futurum eſſe confidas. Vale.

ETſi vous) Cum vehemeoter doleret Tit. ciuis R. amiſſis liberis, eo tpe, quo reſp. erat io poteſtate Cæſ. Cic. hac epiſtola eum conſolatus eſt, adductis multis rōnibus, & à lege naturæ, & a qualitate temporum, non eſſe lugendum mortem puerorum, aut adoleſcentium, qui videntur miſerijs erepti. denique arguit à tenore vitæ ipſius Tit. & à reliquis rationibus, quibus vſus eſt etiam S. Sulp. ad Cic. lib. iiij. epiſt. v. [Viuus) Ego ſolus. [Accommodatus) Aptus idoneus. [Quòd) Quia, & eſt ratio quare oon ſit accommodatus ad conſolandum. [Moleſtijs) Angoribus, ſolicitudinibus. [Lōgius, quàm t.) Quia proprior te attigit caſus tuus, q̃ meus. [Acerbitate) Vehementia, aſperitate. i. cū meus luctus eſſet mious acerbus q̄ tuus. [Statui) Iudicaui. [Modicam) Mediocrem. [Leuare) Leuem & minorē facere. [Si minus) .i. ſi non. [Sanare) .i. penitus amouere. [Peruulgata) Qua ferè omnes vtuntur. [In ore) Vt eum ſemper dicamus. [In animo) In cogitatione & recordatione. [Homioes) Mortales. [Telis) Ictibus, tranſlatio ab hoſtibus, tela autem fortunæ ſunt paupertas, repulſa, priuatio hooo℞ & magiſtratuū, amiſſio amico℞ & liberorum, & propinquo℞, & cetero℞ huiuſmodi. [Qua nati ſumus) Vt ſubiacemus omnibus telis fortunæ. [Nullo conſilio) Nulla prudentia, quia multi caſus ſunt, quos etiam vir prudens vitare non poteſt. [Euentus caſus) Nam ſi cogitamus quid alijs euenist, intelligemus oihil noui nobis accidere. [Hęc conſolatiooes) Quas oūc tibi affero. [Vſurpatæ) A ſapientiſſimis, quibus frequenter vſi ſunt viri. [Status) Conditio. [Perditorum) Miſerrimorum, de quibus nulla ferè eſt ſpes. [Beatiſſimi) Quia nullū omnino dolorem ex filijs ſuſceperunt, & neſciunt quid ſit amittere filios, nec proſperis, nec aduerſis temporibus. [Minus miſeri) Fecit duos gradus eo℞, qui non ſunt habendi infelices talibus tpibus, primum eorum qui nunquam ſuſceperūt liberos, quos etiam beatiſſimos dixit. Denique eorum qui potius amiſerunt eos tpibus miſeris q̃ felicibus. [Bona) Secunda. [Aut aliqua) .i. aut ſaltem non penitus deleta. [Quòd ſi) Facit Cic. dilēma quoddam. i. argm̄ diuiſum, dicit enim Titium moueri, & dolere, vel ꝑpria cauſa, vel cauſa eorum quos amiſit. Quòd ſi dolet propria cauſa dicit, ei facile noo poſſe adhiberi conſolationem. Sin vero dolet cauſa eorum, quos amiſit, quia exiſtimet eos eſſe miſeros & aliquid paſſus eſſe dici, nihil mali eſſe in morte, itaque nihil mali ei accidere potuiſſe. Præterea oſtendit ea imminere & futura eſſe, quæ qui reliquerit, non videatur deceptus oeque miſer, ſed potius beatus. [Tuū deſiderium) .i. proprium deſiderium, & amor tui ipſius, deſiderium enim pro vehemēti amore ponitur. ſi apud Iuuen. Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet, interdum pro abſeotia rei gratæ & optatæ, & pro morte. Cic. in Læl. Ego ſi Scipionis deſiderio me moueri negem, quàm id recte faciam viderint ſapiētes. [Mouet; pert.) dolore afficit. [Exhauriri) euacuari, penitus auferri. [Vniuerſum) totum, quin aliqua particula relinquatur quoniceſcunque cogitabis de rebus tuis. [Iſtum) Tuum. [Illa res) Quæ ſequitur. ſ. vt eo℞ qui occiderunt &c. [Occiderunt) Perierunt. [Legi) Apud philoſophos. [Audiui) A viris ſapientiſſimis, & præceptoribus. [Nihil mali) Huiuſcemodi diſputationem tractat Cic. io Lælio, & plenius in lib. j. Tuſc. quæſt. [Reſideat) Remaneat. [Senſus) Vt anima omnino nō deleatur, quod eſt verum. [Immortalitas) Aeternitas quædam viueodi. [Amiſſus) .i. ſenſus. [Debeat) Pro debebit. [Sētiatur) Senſu aliquo percipiatur, nam nemo poteſt eſſe miſer, qui nihil ſentiat, ſic Cic. in Læl. Sin autem illa vereor, vt idem interitus ſit animorum & corporum, nec vllus ſenſus maneat, vt nihil boni eſt in morte, ſic certe nihil mali, ſenſu enim amiſſio ſit homo quaſi natus non eſſet omnino. Tamen licet etiam nihil mali ſit in morte. [Non dubitans) Sine dubio. [Miſceri) Cooſundi, ſine ratione & perturbate fieri. Virg. Iotèrea magno miſceri &c. Et alibi. Miſcet agens telis nemora, &c. [Impeodere) Immioere, futura eſſe. [Reliquerit) .ſ. morte. [Nullo modo deceptus) .i. nullo videatur male ſibi conſultum eſſe, ſed potius ſibi bene euenilſe, decepti enim dicuotur quibus aliter euenit quam putabát. [Quid eſt. n.) Probat ea, vel miſceri vel imminuere. [Quæ qui rel.) Non videatur eſſe deceptus. [Quid loci) .i. quis locus. [Pudori) Verecundiæ, timori, infamiæ, & ignominiæ, eſt. n. virtus pudor. [Rectis) Probis. [Boois artibus) Quia ſunt etiam malæ. [Libertati) Quæ oppreſſa eſt. [Ereptus) Liberatus. [Inquinatiſſima) Sordidiſſima, & fœdiſſima. [A dijs immortalibus) Qui recte ſciuot conſulere homini, vt teſtatur Iuuen. Carior eſt illis homo, quam ſibi. [Hoc vnum) Hoc præcipuum, & quaſi ſolum. [Detrahi) Amoueri ex aoimo. [Contigiſſe) Eueniſſe, & notandū contingere de malo dictum, ſicut & apud Cic. accidere de bono dicto ootauimus. [Relinquetur) Supererit, reſtabit. [Simplex) Vnica. [Noo communicabitur cum illis) Non erit cōis cum illis, ſi enim ex ſtimabis eis nihil mali accidiſſe nullam curam doloris de eis capies. [Referetur) Retorquebitur. [Ad te ipſum) Cuius cauſa ſolum dolebis. [In qua) .ſ. cura doloris ꝑpter teipſum. [Grauitatis) Auctoritatis, & conſtantiæ. [Præſtitiſti) Exhibuiſti, oſtēdiſti. [Immoderatius) Vehemētius, ſine moderatione. [Qui) Caſus. [Seiunctus) Separatus, ſemotus. [Eum) Taleoi. [Tuenda) Seruanda, turpiſſimum enim non rn̄dere priſtinis virtutibus. [Seruiendum) Obſequēdum. [Conſtantiæ) Vt perſeueres eodem tenore vitæ, quam ante pſtitiſti. [Diuturnitas eſt allatura) .i. quod longinquitas temporum eſt factura, aut obliuiſcamur dolorum, id debemus conſilio ſapientiaque anticipare. Sic ſupra Seruius ad Cic. Nullus dolor eſt, quem temporis longinquitas noo minuat ac molliat, hoc te expectare tempus tibi turpe eſt, ac non ei rei ſapientia tua te occurrere. [Etenim) Facit argumentum à mioori ad maius dicens, ꝙ ſi mulieres quæ ſunt animi imbecilliores, amiſſis filijs aliquando lugendi finem faciunt, multo magis debēt viri conſilio & prudentia anticipare id, quod neceſſitate temporis aliqñ ſunt facturi. [Imbecillo) Infirmo. [Aliqñ) Tandem. [Lugendi) Mœrendi. [Repræſentare) Ad præſens afferre. [Profeciſſem) Profuiſſem tibi. i. ſi perſuaſiſſem, tibi vt dolorem depooeres. [Quiddam) .i. aliquid aſſecutum affeciſſe. [Valuiſſent) .ſ. literæ meæ ad te conſolandum. [Functum eſſe) Subaudi exiſtimabam. [Quem) .i. qualem .ſ. beneuolentiſſimum, & amiciſſimum.

Acerbitate — Dilēma — Deſiderium — Exhauriri — Impendere — Decepti — Seiūctus — Aliqñ

ETSI) Amiſerat liberos Titius ciuis Rom. & Cic. amicus, amiſſa rep. & qm̄ eo℞ morte pluſquam deceret grauem, & ſapientem virum dolorem videretur, has ad eum Cic. literas dedit, eiuſdem ſententiæ cuius illa Sulp. ad Cic. de obitu filiæ. [Accōmodatus) Aptus & idoneus. [Quòd) Ratio eſt quod aptus non ſim ad te conſolandum. [Longius) Qm̄ magis te tangit & perturbat q̃ me ipſum caſus tuus. [Acerbitate) Aſperitate. Tranſlatio quæ plurimū ſplendoris affert in oratione parce detorta. [Modicam) mediocrem. [Leuare) Mollem & leuem efficere. [Homines) hæc eſt illa peruulgata ſententia & diffuſa & gn̄alis conſolatio, quam dicit, & eſt argm̄ à lege oaturæ. Sed interſit ne aliquid inter homines & mortales Frooto Gallienus audiendus eſt. Ego, inquit, ſic exiſtimo longe itaque eſſe amplius prolixius, fuſius in ſignificanda totius propè multitudine ciuitatis mortales, q̃ hoies, nanque multo℞ hominum appellatio iter modicum propè nume℞ cohiberi atque includi poteſt. Multi aūt mortales neſcio quo pacto, & quodam ſenſu inenarrabiliorē ferè genus, quod in ciuitate eſt, & ordinem, & ætatem, & ſexus comprehenduni, & ex eo hæc diſputatio eſt orta. ꝙ apud Clodium Quadrigatum ſic legerant, concione dimiſſa. Mar. in capitolium veoit cum multis mortalibus inde cum domum proficiſceretur tota ciuitas eum reduxit. [Ea lege) Conſtitutione fato℞, & ſiderum. [Telis fortunæ) Metaphora à re militari. Sunt. n. tela fortunæ, omnia incōmoda, & oīa mala, quæ hoībus pn̄t accidere. [Propoſita) Tanq̃ ſignum ſagittandi, quod græci σκοπὸν dn̄t. [Nullo conſilio) Tria in hoīe ſpectare poſſumus, conſilium, factum, & ſucceſſum, quæ ſunt animi, corporis, & fortunæ, & multi ſunt caſus, qui nullis his rōnibus vitari pn̄t. [Euenijs) Multi non intelligentes corrumpunt hunc locū & pro euentis, legunt euentibus putantes tam in ſingulari, quàm io plurali quartæ inflexionis nomen. Sed in ſingulari eſt quartæ & maſculini gn̄is. Io plurali vero ſecundæ, & vt plurimum gn̄is neutri. Cic. ad Atticum ſemper. n. cauſæ euento℞ magis mouent, quam ipſa euenta. [Vſurpatæ) In frequenti vſu habitæ tam dictis, quam factis, Cic. in Parad. ꝓdicare. n. hoc eſt, vſurpatū à doctiſſimis. [Memoriæ proditæ) .i. ſcriptæ. Nam ſcribere multis modis apertiſſime dicitur, vt exarare, literis commendare, memoriæ ꝓdere, literis dare, ſcriptis mandare, literis committere, literarum monumentis tradere. [Status ipſe ciuitatis) Cū pondere ſuo dixit ipſe, q. eſt infeliciſſimus, & tanta calamitate oppreſſus vt omnino nō ſit amplius aliq̃s ſtatus ciuitatis, adeo ꝙ vt ais. Oēs illi beatiſſimi atq; fortunatiſſimi habendi ſunt, qui his tpibus perditis liberos nō habuerunt, & illos minus miſeros dicit eſſe q̃ cum liberos habuiſſent, illos amiſerūt, quā ſi eoſdē liberos in florente rep. perdidiſſent. [Quod ſi tuū te deſiderium mouet) Mordet & ſolicitat, vt nō ꝑp filium q. ſit extinctus, ſed ꝑp te ipſum q. careat vtilitate & dulcedine filij doleas. Id aūt deſiderium ſi te mouet, non puto oino tolli poſſe. Et facit argm̄ quod dr̄ dilēma ſiue diuiſio, quod ſit ex duabus contrarijs ſentētijs hoc modo aut doles ꝑp te ipſum & propriā vtilitatem, aut ꝑp liberos. S. quidem ꝑp teipſum doles, non facile conſolari poſſem. Si vero ꝑp liberos doles, qm̄ eos exiſtimes eſſe miſeros ꝑp mortē, dico tibi in morte nihil mali & miſeriæ. & illis ex hoc ꝙ mortui ſunt, nihil mali accidere potuiſſe, ex quo tibi concludo noo eſſe dolendum. [Deſiderium) Amor alias pro abſentia rei optatæ. [Exhauriri) Pœnitus auelli.

PHIL. — Leuare — Hic euētus tuis, tui. — Hęc cuſtatorum — Scribere — Deſiderium

tum elegantiſsima oratione qua adhuc extat defendit, tandem tamen in exilium miſſus eſt, quo ad eum ſcribens conſolatur Cic. excuſans primo quod non ſapius ſcripſerit, deinde filij ipſius Sextij pietatem laudat, & operam ſuam Sextio pollicetur, hortaturq; conſtans, ac forti ſit animo.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Sextium, vt exilium forti animo ferat, hortatur.

M. CICERO s. d. P. SEXTIO P. F. 17

NOn obliuione amicitiæ noſtræ, neque intermiſſione conſuetudinis meæ ſuperioribus temporibus ad te nullas literas, miſi, ſed quòd priora tempora in ruinis reip. noſtriſq. iacuerunt, poſteriora autem me à ſcribendo tuis iuſtiſsimis, atque acerbiſsimis incõmodis retardarunt. cum vero & interuallum iam ſatis longum fuiſſe; & tuam virtutem, animiq. magnitudinem diligentius eſſem mecum recordatus; non putaui eſſe alienum inſtitutis meis. hæc ad te ſcribere. Ego te P. Sexti, & primis temporibus illis, quibus in inuidiam abſens, & in crimen vocabare, defendi: &, cum in tui familiariſsimi iudicio, ac periculo tuum * nomen coniungeretur, quàm potui accuratiſsime te, tuamque cauſam tutatus ſum: & proxime recenti aduentu meo, cũ rem aliter inſtitutam offendiſſem, ac mihi placuiſſet, ſi affuiſſem, tamen nulla re ſaluti tuæ defui: cumque eo tempore inuidia annonæ inimici nõ ſolum tui, verum etiam amicorum tuorum, iniquitas totius iudicij, multaq. alia reip. vitia plus, quàm cauſa ipſa, veritaſq; valuiſſent, Publio tuo neque opera, neque conſilio, neque labore, neque gratia, neque teſtimonio defui. quamobrem, omnibus officijs amicitiæ diligenter à me, ſanctæq. ſeruatis, ne hoc quidem prætermittendum eſſe dixi te hortarer, rogaremque, vt & hominem te, & virum eſſe meminiſſes, id eſt vt & communem, incertumque caſum, quem neque vitare quiſquam noſtrum neque præſtare vllo pacto poteſt, ſapienter ferres; & dolori fortiter ac fortunæ reſiſteres; cogitareſque, & in noſtra ciuitate, & in ceteris, quæ rerum potite ſunt, multis fortiſsimis, atque optimis viris iniuſtis iudicijs tales caſus incidiſſe. illud vtinam ne vere ſcriberem, ea te rep. carere, in qua neminem prudentem hominem res vlla delectet. De tuo autem filio vereor, ne, ſi nihil ad te ſcripſerim, debitum eius virtuti videar * teſtimonium nõ cepiſſe: ſin autem omnia, quæ ſentio, perſcripſerim, ne refticem meis literis deſiderium, ac dolorem tuum. ſed tamen prudentiſsime facies, ſi illius pietatem, virtutem, induſtriam, vbicunque erit, tuam eſſe tecum eſſe duces. NEC enim minus noſtra ſunt, quæ animo cõplectimur, quá quæ oculis intuemur. quamobrem & illius eximia virtus, ſummusque in te amor magnæ tibi conſolationi debet eſſe, & nos, ceterique, qui te non ex fortuna, ſed ex virtute tua pendimus, ſemperq. pendemus; & maxime * animi tui conſcientia, cum tibi nihil merito accidiſſe reputabis, & illud adiunges, HOMINES ſapientes turpitudine, non caſu, & delicto ſuo, non aliorum iniuria commoueri. Ego & memoria noſtræ veteris amicitiæ, & virtute, atque obſeruantia filij tui monitus, nullo loco deero neque ad conſolandum, neque ad leuandum fortunam tuam. tu ſi quid ad me forte ſcripſeris; perficiam, ne te fruſtra ſcripſiſſe arbitrère. Vale.

alias, tamen,

alias, nõ de[...]iſſe

alias, [...]tiam ſi [...]æ con[...]ientiæ

NOn obliuione) P. Sextius Cic. amiciſſimus, cum Clodius Cic. inſequeretur, & rogatione ſua ex vrbe eijciendum iudicaſſet, pro eo acerrime vna cum Milone aduerſus Clodium, & Clodianos pugnauit, adeo vt etiam grauiter vulneratus in templo Caſtoris pro occiſo relictus ſit. Deinde accuſatus quòd homines emiſſet, coëgiſſet, paraſſet, cum id pro ſalute Cicer. feciſſet, Cic. poſt reditum ſuum elegantiſſima oratione defendit, quæ adhuc extat, tandem tamen iniquitate iudicum damnatus in exilium eiectus eſt, quem Cic. hac epiſtola conſolatur, excuſans intermiſſionem literarum ad eum ſuarum, oſtendens non fuiſſe propter obliuionem veteris amicitiæ, ſed tum propter calamitatem reip. tum propter acerbiſſima incommoda ipſius Sextij, quem ſemper, & amaſſe, & tutatum fuiſſe fatetur, hortaturque vt forti magnoque animo ferat hunc caſum, memor alijs etiã viris clariſſimis & Rom. & alijs ciuitatibus ſimiles caſus eueniſſe. Deinde laudat pietatem eius filij erga patrem, ex quo dicit eum debere magnam conſolationem accipere, ꝙ talem habeat filium, magnam etiam amicis quos habet fidiſſimos. Poſtremo Cic. pollicetur omnem operam, & officium ſuum ipſi Sextio. [Intermiſſione conſuetudinis).i. ceſſatione meæ conſuetudinis ſcribendi libenter ad amicos. [Priora) Cum eram in exilio. [Ruinis) Cladibus, tranſlatio ſumpta ab ædificijs. [Iacuerunt) Proſtrata fuerunt. [Poſteriora) Quæ ſecuta ſunt poſt reditum meum. [Retardarũt) Retinuerunt, fecerunt vt differrem ad te ſcribere. [Interuallum) ſpatium, diſtantia temporis. [Mecum) Intra me, in animo meo. [Alienum inſtitutis) Contrarium eſſe meæ conſuetudini, & volũtati. [Ego) Longius repetit & beneuolentiam, & officium ſuum erga Sextium. [In inuidiam).i. in odium. [In crimen) In cauſam, in iudicium. [Tui familiariſſimi) Puto intelligi Mil. cum quo Sext. ſenſerat contra Clod. [Periculo coniungeretur) Quia ſi dãnatus fuiſſet Milo, neceſſe erat, vt Sext. in eodem eſſet periculo. [Accuratiſſime) Diligentiſſime. [Proxime) Nuperrime. [Recẽti) Nouo. [Inſtitutam) Diſpoſitam. [Offendiſſem) Inueniſſem. [Ac) Quàm. [Inuidia annonæ) Quam contraxeras, ex liberalitate annonæ, quam populo diſtribuendam curaueras. [Inimici) Clod. & ceteri qui Clod. fauebant. [Iniquitas totius iudicij) Quia omnes inique iudicarunt. [Multa vitia) Multi defectus, vtpote mali magiſtratus, & ſimilia. [Publio tuo) Subaudi filio. [Teſtimonio) Teſtando te feciſſe cauſa reip. quæ feciſſes. [Sanctè) Sincere, & conſtanter. [Hominem,) q.d. ſubiectum telis fortunæ. [Virum) .i. fortem, & munitum ad ferenda aduerſa. [Id eſt) Declarat Cic. quid per hominem & virum intelligit. [Cõem, incertum) Id. n. hois eſt. [Et dolori fortiter) Id ad virum pertinet. [Præſtare) Superare. [In noſtra ciuitate).i. Roma. [Multis fortiſſimis) Et Furio Camillo Africano ſuperiori, Africano poſteriori, & alijs multis, quos Val. lib. v. c. iij. cõmemorat & Cic. in oratione ꝓ P. Sex. [In ceteris). ſ. ciuitatib. [Quæ potitæ ſunt rerũ).i. quæ imperauerunt, ſicut apud Athenienſes accidit Ariſtidi. Themiſtocli, Theſeo, Alcibiadi, & Phocioni, apud Lacedæmonios Lycurgo, apud Carthaginienſes Annibali, lege Val. lib. prædicto, & orationem Cic. pro hoc Sextio. [Vtinam) Dicit Cic. remp. Romanam talem nunc eſſe, vt nõ debeat Sextius omnino dolere, ꝙ ab ea abſit cum in ea nihil ſit, quod poſſit quempiam hoĩem prudẽtem delectare. [Vtinam ne ſcriberem).i. vtinam non poſſem hoc vere ſcribere. [Debitum teſtimonium).i. vereor, ne nõ videar teſtari eius virtutes, ſicut debeo [Refricẽ) Remouẽ, tractum à vulnere, quod plerunq; fricando renouatur. [Tuam eſſe, tecum).i. apud te habere. [Animo) Cogitatione. [Intuemur) Cernimus. [Amor in te).i. quo te proſequitur. Nam Cic. in oratione prædicta, ſic inquit. Neque hic vnquam pure, qui his lacrymis, qua ſit pietate declarat, amiſſo patre ſuo ꝓp me, meipſum incolumem videbit. [Et nos). ſ. debemus eſſe magnæ conſolationis. [Pendemus) Põderamus, æſtimamus. [Non ex fortuna) Nõ ex rebus externis. [Ex virtute) Quã cum ẽt exul retineas, nõ minoris æſtimamus te exulem, quam ſi eſſes in patria. [Merito) Iuſte, ſed ob inuidiã & iniquum iudicium inimicoꝝ tuoꝝ. [Adiunges) Ad conſolationem tuam. [Turpitudine) Flagitio aliquo.i. cum aliqua turpitudine deprehenſi ſunt. [Non caſu) Qui, vt dictum eſt, vitari non poteſt. [Delicto ſuo) Si quid peccaſſent. [Iniuria alioꝝ) Quæ ab alijs infertur. [Commoueri) Angi, & cruciari, perturbari. [Monitus memoria veteris amicitiæ) .i. quẽ vetus amicitia noſtra faciet memorem tui. [Obſeruantia filij tui).i. reuerentia qua mẽ proſequas. [Leuandum) Iuuandum. [Proficiam) Re ipſa faciam. [Fruſtra) Sine effectu, incaſſum. HVB.

Refricare

Fruſtra

NON obliuione) Quo tempore Clodius Cic. acerrime perſequebantur, eijciendumque vrbe ſatsgebatur, Pub. Sextius vna cum Milone aduerſus Clodium, & Clodianos reſtitit, non verbis modo. ſed armis, ita vt grauiter vulneratis in æde Ca- ASC.

ſtoris pro occiſo derelictus ſit. Deinde accuſatus factionis, elegãti oĩone, quæ adhuc extat à Cic. defenſus eſt, poſt modum tñ in exilium miſſus, quo ad eum nunc ſcribit Cic. conſolans eum, & primo ſe purgat ꝙ non ſæpius ſcripſerit, deinde filij ipſius Sextij pietatem laudat, & operam ſuam Sextio pollicet, hortaturque de mum forti, ac conſtanti ſit animo. Ordo eſt. Ego nullas .i. vllas, non dedi ad te vllas literas tpibus, ſuperioribus non obliuione .i. non pp obliuionem amicitiæ noſtræ, neque intermiſſione .i. pce tpis interruptionem, conſuetudinis meæ, qua cõſueui ad amicos ſcribere, ſed ꝙ priora tpa .ſ. poſtq̃ prætermiſſi ſcribere ad te, iacuerunt in ruinis reip. & noſtris. [Poſteriora aũt) .ſ. tempo ca retardarant me a ſcribendo, iniuſtiſſimis atque acerbiſſimis incommodis. Cum vero & .i. ſimul, interuallum tam ſatis longum fuiſſet, & recordatus eſſem mecum diligentius virtutem tuam, & magnitudinẽ animi, non putaui eſſe alienum inſtitutis .i. à moribus meis ſcribere ad te hæc .ſ. quę ſequuntur. Ego ò P. Sexti defendi te, & .i. ſimul primis illis tpibus, quibus abſens .ſ. ab vrbe vocabare .ſ. ab inimicis tuis, in inuidiam .i. odium, & in crimen .i. criminationẽ & accuſationem de crimine. & .i. ſimul cum tuum crimen cõiungeretur in iudicio, ac periculo familiariſſimi tui .ſ. Milonis, qui in ſimili cauſa ſi fuiſſet conuictus, etiam Sextius conuictus fuiſſet, qa de ſimilibus debet idem eſſe iudiciũ, tutatus ſum te, & cauſam tuã, vt .i. quantum potui accuratiſſime, & ꝓxime recenti aduentu meo .ſ. cum offendiſſem .i. pter ſpem inueniſſem rem .i. litem tuã, inſtitutam aliter .i. q placuiſſet, ſi affuiſſem, tñ nulla re .i. in nullo auxilio defui ſaluti tuæ .i. in oĩ re affui & auxilio fui. Cumque .i. & cum .ſ. ita fuerit, ꝙ inuidia annonæ .i. quam cõtraxiſti ex liberali largitione annonæ non ſolũ inimici tui .ſ. Cl. verũetiam amicoꝶ iuoꝶ, & ſup. iniquitas iudicij, quo condemnatus es, & multa alia vitia reip. .i. eoꝶ, q remp. tractabãt, valuiſſent plus q̃ cauſa ipſa, & veritas, nunquam defui Publio tuo .ſ. filio, neque opera .i. diligentia, neque conſilio, neque labore, neque grã, qua apud alios valebam, neque teſtimonio quod de illo perhibebam. Quamobrem oĩbus officijs amicitiæ ſeruatis diligenter, & ſanctæ .i. inuiolabiliter a me, ne quidem .i. non ſaltem, aut non ẽt, duxi .i. exiſtimaui hoc .ſ. quod modo faciam, eſſe prætermittendum vt hortarer, & rogarem, te vt meminiſſes te eſſe hoiem & virum .i. vt ferres ſapienter caſum cõem, & incertum, quem quiſq̃ noſtrum, neque poteſt vitare, neq; pſtare vllo pacto .i. modo, hoc eſt vim fortunæ, in quã non habemus poteſtatẽ. Et reſiſteres fortiter dolori, ac fortunæ, & cogitares tales caſus, vt exilia, incidiſſe iniuſtis iudicijs .i. per iniuſta iudicia multis fortiſſimis atque optimis viris, quod in noſtra ciuitate, vt Furio Camillo, vtrique Africano, Cicer. &c. & in ceteris .ſ. ciuitatibus quæ potitæ ſunt reꝶ .ſ. imperio, vt Themiſtocli, Ariſtidi, Theſeo, & Alcibiadi Athenienſibus apud Lacedæmonios Lycurgo, apud Carthaginienſes Annibali. Illud autem vtinam ne ſcriberem vere, te carere ea rep. in qua vlla res neminem prudentem hominem poſſit delectare. Aũt .i. ſed ego vereor ne ſi nihil ſcripſerim ad te de filio tuo, ego videar non cepiſſe teſtimonium debitum .i. non exhibuiſſe conueniens teſtimonium virtuti eius. Sin aũt .i. ſed ſi ego perſcr pſerim omnia, quæ ſentio, vereor ſup. vt refricem .i. renouem meis literis deſideriũ, ac dolorem tuum, qa graue eſſet tam excellentis filij pñtia carere. Sed tñ facies prudentiſſime, ſi vbicunq; eris duces .i. reputabis, pietatem, virtutem, induſtriam illius eſſe tuam tecum. Nec .n. minus noſtra ſunt, quæ complectimur aio .i. quæ contemplamur, q̃ quæ intuemur oculis .ſ. exterioribus. Ergo intueor dr̃ inſpicere. Quamobrem .i. ſimul eximia virtus illius .ſ. filij tui, & ſummus amor in te, debent eſſe tibi magnæ conſolationi .i. ad magnam cõſolationem, & nos ceteriq. qui pendimus .i. æſtimauimus, & pendemus .i. æſtimabimus ſemper te non ex fortuna tua, ſed ex virtute tua, & maxime amici conſciẽtiæ tuæ ſup. debemus eſſe tibi conſolationi cum reputabis nihil accidiſſe tibi merito .i. iuſte, & ob peccatum tuum, adiunges, & .i. ẽt illud hoĩs ſapientes commoueri turpitudine .i. aliquid turpe admiſerint, non caſu. Et commoueri delicto ſuo, nõ iniuria alioꝶ. Ego monitus memoria veteris amicitiæ noſtræ, & virtute, atq; obſeruantia .i. reuerentia, erga me, filij tui, nullo loco deero, neq; ad conſolandum, neq; ad leuandum fortunam tuam .i. infortunium tuum. Tu ſi forte ſcripſeris quid .i. aliquid ad me, perficiam ne arbitrere te ſcripſiſſe fruſtra.

ARGVMENTVM.

Conſolatur T. Fabium hominem quidem nouum, ſed qui præſtanti virtute, & induſtria ante Cæſaris tyrannidem ad ſummos honores euectus fuerat: ſed Cæſare regnante in exilio degebat in mœrore. Hortatur ergo, vt forti animo ferat communia damna, cum ſint qui grauiora patiantur. Nam fortunas, & liberos, atque amicos, adhuc incolumes habebat, omneſq; iudices de ſe bene iudicantes, vno dumtaxat dempto.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et hic ob inuidiam, & temporum iniurias exul erat quamobrem conſolando hortatur hominem Cic. vt eũ caſum fortiter ferat quem multi viri præclari ſubierunt. Vtitur autem octo argumentis, vt Fabium exulem conſoletur.

M. CICERO S. D. FABIO. 18

ETſi egomet, qui te conſolari cupio, conſolandus ipſe ſum, propterea ꝙ nullam rem grauius iandiu tuli, q̃ incommodum tuum: tamen te magnopere non hortor ſolum, ſed etiam pro amore noſtro rogo atque oro, te colligas, virumque præbeas, &, qua conditione omnes homines, & quibus temporibus • nati ſimus, cogites. plus tibi virtus tua dedit, q̃ fortuna abſtulit. propterea ꝙ adeptus es, quod non multi homines noui; amiſiſti, quod plurimi homines nobiliſſimi. ea denique videtur conditio impendere legum, iudiciorum, temporum, vt optime actum cum eo videatur eſſe, qui quam leuiſſima pœna ab hac rep. diſceſſerit. tu vero, qui & fortunas, & liberos habeas, & nos, ceteroſque neceſſitudine, & beneuolentia tecum coniunctiſſimos; quique magnam facultatem ſis habiturus nobiſcum, & cum omnibus tuis viuendi; & cum vnum ſit iudicium ex tam multis, quod repræhendatur, vt quod vna ſententia, eaque dubia, potentiæ alicuius condonatum exiſtimetur: omnibus his de cauſis debes iſtam moleſtiam quam leuiſſime ferre. Meus animus erit in te, liberoſque tuos ſemper, quem tu eſſe vis, & qui eſſe debet. Vale.

• alias nos

ETſi) T. Fab. vir nouus alioqn magno ingenio ſua virtute atque induſtria, & magnas fortunas, & amplas dignitates aſſecutus fuerat, ſed poſtea occupata rep. a Cæſ. priuatus dignitatibus omnibus in exilio viuebat in ſummo mœrore. Itaque Cic. eum hac epiſt. conſolatur, hortaturq. vt forti animo ferat incommoda ſua, cum ea amiſerit, quæ multi alij viri nobiliſſimi, & præterea conditionem temporum, quibus poſſunt exiſtimari felices, qui non grauiori pœna mulctarentur, quam mulctatus eſſet ipſe Fab. deinde quia adhuc remanſiſſent ei fortunæ ſuæ, & liberi, & amici. cum quibus aliqñ ſit habiturus facultatẽ viuendi, & cum oẽs bene de eo iudicent, vno excepto, cuius tñ ſententia repræhendat. [Conſolandus ſum) Conſolatione egeo. [Colligas te) Te diligentius conſideres. [Virum) Fortem. Terẽt. Fac te virum præbeas. [Qua conditione) Quia nati ſumus, vt ſubiaceamus omnibus telis fortunæ, vt ſæpius diximus. [Quibus) Quia malis & miſeris temporibus nati ſumus. [Dedit) Acquiſiuit. [Fortuna abſtulit) Quia virtute adeptus es laudem, & gloriam, fortuna vero abſtulit tantummodo patriam, & dignitatem. [Non multi) Pauci. [Noui) Non illuſtrati à maioribus ſuis. [Nobiliſſimi) Quia vt in præced. epiſt. vidimus, huiuſcemodi caſus multi viris clariſſimis acciderunt. [Ea) Talis. [Quam leuiſſima) Minima, & non valde graui, acerba. [Fortunas) Res tuas. [Facultatem) Commoditatem. [Nobiſcum) Qui ſumus tibi beneuolentia coniuncti. [Ex tam multis) .ſ. iudicijs alioꝶ. [Vnum ſolũ) .i. Cæſ. [Quod repræhendatur) q ſolus de te male iudicat, quod iuſte mulcteris exilio, cum alij aliter ſentiant. [Vt) Sicut, tanquam. [Quod) Iudicium. [Vna ſententia) Sententia vnus. [Dubia) Incerta. [Alicuius) Non nominat. ſed innuit Cæſ. [Iſtam moleſtiam) Tuum dolorem. [Quem) Qualem. HVI

ETSI ego) Fab. ciuis R. ſed homo inquilinus, Cic. amicus, cũ grandes diuitias & ampliſſimũ pſimoniũ ſua virtute comparaſſet, magnas ẽt dignitates cõſecutus fuiſſet, & occupata rep. oĩbus dignitatibus à Cæſ. priuatus, in exilio maxima cũ moleſtia vagaretur, eum hac epiſt. Cic. cõſolandum putauit, & eo vtitur ſcribẽdi modo, quo in hmõi ꝯſolationibus vti cõſueuit. Nã principio illius incõmodo ſe dolore oſtendit. Inde mœroris adhibet me- PHIL

dici

dicinam, multaſq. inducit cauſas, & rõnes, qbus illam animi moleſtiam oino deponendam eſſe cognoſcat, & eũ vehementer hortatur, oẽm aduerſam fortunã patienter ferat, cum ea q̃ ſibi multis acciderũt mala ſit ipſe pterea res ſuas liberos, & amicos ad cõmoditatem viuendi pro ꝓdõne tpum habiturus. [Colligas) Compeſcas dolorem tuum, & ne te abijcias, atq; proſternas. [Viꝝ) Emphaticos, intelligit. n. fortem, & reꝝ humanarum contemptorum. [Qua ꝓdõne) Hac .ſ. vt omnibus telis fortunæ præpoſita ſit vita noſtra, & oẽs res noſtræ, quæ modo huc, modo illuc tranſportantur. [Quibus tpibus) Malis & perditis. [Homines noui) Inquilinos accipimus. Sed ꝓprie nouum dicimus, quod nunquam fuit. Item recens, miꝝ & magnum, vt Pollio, & ipſe facit noua carmina. [Non multi) Pauci adepti ſunt, quod tu .ſ. virtutem, & amplas fortunas, & dignitates. [Quæ) .ſ. amiſerunt, puto dignitates, & honorea in rep. [Ea) Talis. [Nobiliſſimi) Patricios dicit. [Legũ) articulus, erant hæc omnia vnius voluntati ſubiecta, quæ voluntas pro rõne valebat. [Vt optime actum) Vt illud eſt Sulpicij, non peſſime cum his eſſe actum. [Fortunas) Diuitias, & res tuas. [Facultatem viu.) Commoditatem, & opportunitatem, remanſerant. enim Fabio fortunæ, liberi, & amicis, cum quibus viuendi facultatem hr̃e poterat. Id aũt verbum in oẽs res honeſtiſſime diffundi põt, vt facultatẽ dicendi eloquentiam dicamus, facultatẽ agri colendi agriculturam, & hmõi. [Reprehendatur) ꝙ ſolus Cæſ. te male iudicat exilio .ſ. puniendũ eſſe te, plus eſt corrigere, q̃ reprehendere. Nam qui reprehendit non ſtatim corrigit. Et eſt in hoc ſenſus, ꝙ oẽs de Fabio benedicent præter vnum .ſ. Cæſ. cuius tñ ſententia reprehendatur. [Vnum iudicium) Vnius Cæſ. qui te iudicat exilio puniendum. [Ex tam multis) Aliorum iudicijs, qui bene de te ſentiunt. [Vt) Tanquam. [Alicuius) Cæſ. intelligit.

Nouum

Facultas

Corrigere

Reprehendere

ASC. ETSI egomet) Conſolatur T. Fabium, hominem quidem nouum, ſed q̃ præſtanti virtute, & induſtria ad ſummos honorea ante Cæſ. tyrannidem euectus fuerat, ſed Cæſ. regnante in exilio degebat in mœrore. Hortatur ergo vt forti aĩo ferat cõia damna, cum ſint q̃ grauiora patiantur. Nã fortunas, & liberos, atq; amicos adhuc incolumea habebat & pp Cæſ. potentiam non ad peccatum aliquod exulabat. Ordo eſt. Etſi egomet, q̃ cupio conſolari te, ipſe vr̃ vacare, aut met, aut ipſe, ſed ad emphaſim vtrunque ponit, conſolandus ſum .ſ. ab alijs, ppea ꝙ nullam rem tuli .i. paſſus ſum, iandiu grauius .i. moleſtius, q̃ incõmodum tuum, tñ ego nõ ſolum hortor te magnopere, ſed ẽt rogo pro amore noſtro, atq; oro ſup. vt colligas te .i. vires animi tui, metaphora tracta à merce fracta ſic vt fragmẽta nullius ſint momenti, & ita proſtrata iacent, vt nullius colligere velit, & pbeas .i. exhibeas ſup. te virũ, & cogites qua ꝓdõne, qa ea, vt aliqñ, moriamur, & multa ſi diu viuimus patiamur, & qbus tpibus nati ſumus, qa peſſimis, in quibus oibus nobis neceſſe eſt pati plurima, virtus tua dedit tibi plus .ſ. veri boni & honoris, q̃ fortuna abſtulit, ppea ꝙ adeptus es, ſup. id, quod non multi hoies, noui .i. qui primi in familia ſua ad eũ honorem peruenerunt, ſup. adepti ſunt, hoc eſt ſummos quoſque magiſtratuus, amiſiſti ſup. id, qđ multi nobiliſſimi, videlicet adminiſtrationem reip. Denique .i. vt, quod ſummum eſt, dicam, ea .i. talis, qa peſſima ꝓdõ legum iudiciorum, tpm, vr̃ impendere .i. imminere, vt videatur actum eſſe optime cum eo .i. optime contigiſſe ei q̃ diſceſſerit ab hac .ſ. tã miſera rep. pœna leuiſſima, quale eſt exitium. Tu vero, q̃ habes, & fortunas .i. diuitias, & liberos, & noa ceteros coniunctiſſimos, tecũ neceſſitudines, & beneuolẽtia, & qui ſis habiturus magnã facultatem .i. cõmoditatem viuendi nobiſcũ, & cum oibus tuis, & enim vnum ſit iudicium ex tã multis, quod reprehendatur .ſ. de exilio tuo, cum de oibus eiectis in exilium tu vnus iniuſte eiectus iudiceris, id potius dicam, q̃ ꝙ vnius Cæſaris iudicio exulet, ſed tñ pp Cæſ. id pronunciatum innuit dicens, & id .ſ. iudiciũ exiſtimetur condonatum .i. indulgenter datum, vna ſnia .ſ. Cæſ. cui contradicere non audebant, & ea .ſ. ſnia dubia .i. non ſatis euidente potentia .i. pp potentiam alicuius videlicet Cæſ. Valla dixiſſet cuiuſdam, tu debeas de his oibus cauſis .i. ob has oẽs cauſas, ferre .i. tolerare, quamleuiſſime .i. facillime iſtam iniuriam .ſ. exilij tibi illatam. Animus meus erit in .i. erga te, & liberos tuos, ſemper, ſup. talis, quem .i. qualem, tu vis ſupp. eum eſſe, & qui .i. qualis debet eſſe, q. d. beneuolentiſſimus.

ARGVMENTVM.

Tit. Rufum, qui Cic. quæſtor in Cilicia fuerat ante C. Cæliũ quem diſcedens quæſtorem reliquerat, cohortatur, vt Põpeianis partibus adhæreat, Reuerſus enim e prouincia Cic. offendit ciuiles diſcordias inter Cæſarem, & Pompeium. Simulq; docet viri fortis, & boni ciuis partium eſſe fouere pias cauſas, & reip. fauentes, dicitq; ſi eo ſit animo, ad ſe veniat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Rufum, vt partem Pompeij ſequatur.

M. CICERO RVFO. S. 19

ETſi mihi nunq̃ dubium fuit, quin tibi eſſem cariſſimus: tñ quotidie magis id perſpicio; extatq́ue id, quod mihi oſtenderas quibuſdam literis, hoc te ſtudioſiorem in me colendo fore, q̃ in prouincia fuiſſes, (etſi, meo iudicio, nihil ad tuum prouinciale officium addi poteſt) quo liberius iudicium eſſe poſſet tuum. itaque me & ſuperiores literæ tuę admodum delectauerunt, quibus & expectatum meum aduentum abs te amanter videbam, &, cũ aliter res cecidiſſet, ac putaſſes, te meo conſilio magnopere eſſe lætatum, & his proximis literis magnum cepi fructum, & iudicij, & officij tui: iudicij, ꝙ intelligo te, id quod oẽs fortes, ac boni viri facere debent, nihil putare vtile eſſe, niſi quod rectum, honeſtumq́. ſit: officij, ꝙ te mecum, quodcunque cepiſſem cõſilij, polliceris fore: quo neque mihi gratus, neq;, vt ego arbitror, tibi honeſtius eſſe quidq̃ poteſt. mihi conſilium captum iandiu eſt. de quo ad te, non quo celandus eſſes, nihil ſcripſi antea, ſed quia communicatio conſilij tali tempore, quaſi quædam admonitio videtur eſſe officij, vel potius efflagitatio ad coëundam ſocietatem, vel periculi, vel laboris. cum vero ea tua ſit voluntas, humanitas, beneuolentia erga me: libenter amplector talem animum, ſed ita; (non enim dimittam pudorem in rogãdo meum) ſi feceris id, quod oſtenderis, magnam habebo gratiam: ſi non feceris, ignoſcam, & alterum timori, alterũ mihi te negare non potuiſſe arbitrabor. eſt enim res profecto maxima. quid rectum ſit, apparet: quid expediat, obſcurum eſt, ita tñ, vt, ſi nos ij ſumus, qui eſſe debemus .i. ſtudio digni, & literis noſtris, dubitare non poſſimus, quin ea maxime conducant, quæ ſunt rectiſſima. quare, tu ſi ſimul placebit, ſtatim ad me venies: ſin idem placebit, atque eodem, nec continuo poteris; omnia tibi vt nota ſint, faciam. quidquid ſtatueris, te mihi amicum; ſin id, quod opto, etiam amiciſſimum iudicabo. Vale.

ETſi mihi) T. Rufus Cic. q̃ſtor fuerat in Cilicia ante C. Cælium, quem Cic. diſcedens quæſtorem reliquerat, vt lib. ij. ad Celium Rufum ſcriptum vidimus, & vltima eiuſdem libri epiſt. Cum igitur, vt multis in locis diximus, Cic. ex prouinciam Romã reuerſus incidiſſet in diſcordiaa ciuiles, & diſſenſionem Cæſ. & Pomp. ſtudioſus reip. hortatus fuerat hũc T. Rufum, vt adhæreret partibus Pomp. reip. quod idem latenter hac epiſt. facit, & oſtendens id eſſe viri boni, & fortis, neq; eum aliter facere debere, qđ ſi inſtituerit facere, hortatur vt eſt ſe veniat. [Quin) vt non. [Extat) Apparet, emit. [Studioſiorem) Diligentiorem. [Quàm in ꝓuincia) In Cilicia vbi fueras quæſtor meus. [Ad officium prouin.) .i. ad id, quod in prouincia mihi tribuiſti ſicut debebas. [Nihil addi) Quia officio tuo erga me cumulatiſſime ſatiſfeci. [Quo) pp quod. [Liberius) Largius, & apertius. i. licet nihil poſſet addi ad id, quod feciſti erga me in prouincia, vt iudicium tuum, & bona voluntas in me poſſet eſſe clarior, & manifeſtior. [Expectatum) Deſideratum. [Amanter) Cum amore. [Cecidiſſet) Pro accediſſet. [Ac) Quàm. [Conſilio) Quod dediſſem tibi. [Iudicij) Opinionis certæ, & ꝓpoſiti cuiuſdam. [Officij) Debiti. [Iudicij) declarat vtrunque, quo & ex iudicio, & ex offõ eius magnum fructum acceperit. [Fortes) Magni animi. [Boni) Iuſti, quia iuſtitia ipſa eſt, ex qua viri boni dñr. [Rectum) Honeſtum, & cum virtute, id .n. ſolum à viro bono debet exiſtimari vtile. [Officij) ſubaudi, magnum fructum accepi. [Quod) Quia. [Polliceris fore) .i. quia promittit te futuꝝ mecum quidquid deliberaſſem facere.

MVR.

Quin

Extat

Quo

Amãter

cere.[Quo)Quare, ꝙ ſis futurus mecum.[Tibi honeſtius) Quia laudaberis eſſe ſecutus id, quod ego deliberauero, neque diſſenſiſſe à conſilio meo.[Mihi) Dicit Cic. ſe iandiu accepiſſe conſilium ſuum, & deliberaſſe quod ſit agendum, de quo dicit ſe hucuſque nihil ſcripſiſſe ad T. Rufum, non quod eum celare voluerit conſilium ſuum, ſed ne cõicando videretur eum vel potius petere, & efflagitare, vt idem ille faceret, quod Cic. decreuiſſet facere, nam cum alicui amico dicimus quid conſtituerimus facere videmur quodãmodo eum admonere, vel petere, vt idẽ ipſe faciat.[Cõicatio) Participatio tecum. [Tali tẽpe) Ita miſero, quo nõ poſſumus ſine labore, & periculo aliquid deliberare, vt oſtendit epiſt. ij. lib. iiij. ad Sulpiciũ. Omnino cum miſerior res nunq̃ accidit; tum ne deliberatio quidem difficilior, nihil. n. conſtitui poteſt, quod non incurrat in magnam aliquã difficultatem. [Quaſi) .i. quodãmodo tacita.[Admonitio) Significatio. [Coeundam) Coniungendam. [Cum vero) Dixit Cic. ſe antea voluiſſe ad eum ſcribere de conſilio ſuo, ne videretur eũ petere ad ſocietatem laboris, & periculi. Nũc vero dicit, ꝙ cum ex tuis literis, cognouerit eius voluntatẽ & beneuolentiam prõptam erga ſe, q̃a ſcripſerat Rufus ſe eſſe facturum quidquid Cic. placuiſſet libenter eius talẽ animũ amplectitur, & hortatur vt ita faciat, quod ſi fecerit, dicit ſe habiturũ magnã gratiam. [Ea voluntas) Ea diſpoſitio animi, vt ſis futurus mecum quidq̃d conſilij ceperim.[Amplector) Accipio & gratum habeo.[Talẽ aĩum) Talẽ diſpoſitionẽ animi tui. [Sed ita) Cum hac ꝯdõne ſubaudi, amplector talẽ aĩum.[Nõ.n.) Parẽtheſis eſt.[Nõn dimittã puderẽ) .i. non impudenter à te petam, ſed modeſte. [Habeo gratiam) Debeo, ero obligatus.[Ignoſcã) Dabo veniam. [Alterũ) .ſ. ſi nõ feceris.[Timori) .i. nõ potuiſſe negare. [Alterum) .ſ. ſi feceris.[Res maxima) Quam conſtitui facere.[Quid rectum ſit apparet) Sic ſupra ad S. Sulp. ſi q̃d rectiſſimum ſit quærimus, perſpicuum eſt, ſi q̃d maxime expediat, obſcurũ. ſin hi ſumus, qui eſſe debemus, vt nihil arbitremur expedire, niſi q̃d rectũ honeſtumq́. ſit, non põt eſſe dubiũ, q̃d nobis faciendũ ſit. Eundẽ igitur ſenſum hoc loco Cic. ꝓſequit. [Quæ ꝯſilia mea) Eodẽ modo. ſ. nihil placet.[Cõtinuo) Statim.[Poteris) .ſ. venire ad me. [Quidq̃d ſtatueris) .i. q̃dq̃d deliberaueris. ſ. vel ſequi ꝯſilium meũ, vel non ſequi. [Sin id quod opto) Subaudi, ſtatueris, vel ſequari conſilium meũ.

Amplector

Continuo

ASC. ETSI, mihi &c.) T. Rufum qui Cic. quæſtor .i. publici æris quæſitor, & receptor fuerat ante C. Cœlium quem diſcedens quæſtorem reliquerat, cohortatur, vt Pompeianis partibus adhæreat. Reuerſus. n. è ꝓuincia Cic. offendit ciuiles diſcordias inter Cæſ. Pompeium, ſimulq. docet viri forti, & ciuis boni partium eſſe ſo uere pias cauſas & re p. fauentes dicitq́ue, ſi eo ſit animo, ad ſe veniat. Ordo eſt. Etſi .i. quanquam, nunquam fuit dubium mihi quin eſſem cariſſimus tibi, tñ ego ꝑſpicio id quotidie magis, & id, q̃d oñderas mihi q̃buſdam literis, videlicet id fore hic .i. in vrbe me cum ſtudioſiorem .i. diligentiorem in me colẽdo, q̃ fuiſſes in ꝓuincia extat .i. apparet, & eminet, vt res, quæ extant .i. extra ſunt, & non intus latent & ſi meo iudicio nihil poteſt addi ad officium tuum prouinciale .i. quod in prouincia mihi impendiſti, quo .i. ꝓ quod, aut ꝓꝑ quod iudicium tuum. ſ. de me colendo poſſit eſſe liberius .i. apertius, & largius. Itaque, & .i. ſimul literæ tuæ ſuperiores .i. quas prius miſiſti, & q̃bus ſignificaſti te hic ſtudioſiore mei fore delectarunt admodum .i. valde me, q̃bus & .i. tum videbã aduentũ meum, expectatum amanter .i. vt ſit ab amante, abs te & cũ res cecidiſſet .i. accidiſſet aliter ac .i. quam mutaſſet videbam te lætatum magnopere conſilio meo, & .i. ſimul, cepi magnum fructũ .i. voluptatẽ, & iudicij, & officij tui, his lr̃is proximis .i. vlt. miſſis. Iudicij inquã fructũ capio, q̃ .i. q̃a, ego intelligo te ſup. facere id, quod oẽs fortes, & boni ciues facere debẽt, videlicet, putare nihil eſſe vtile niſi q̃d ſit rectum .i. iuſtum, & honeſtũ. Officij ſup. fructũ capio ꝙ tu pollicearis te fore mecum quodcunq; .i. q̃dq̃d conſilij cepiſſem. Quia q̃dq̃d reſoluitur in quodcunq;, nõ in quod q̃d. id. n. non dr̃. ideo quodcũq; dum ponitur, pro q̃dq̃d genitiuũ regit tanquã ſubſtantiuum, vt hoc loco, dum ꝓ quodquod adiectiue conſtruitur, vt ſi dicat quodcunq; conſiliũ &c. Quo. ſ. offõ, aut facto, quidq̃ neque põt eſſe gratius mihi, neque, vt ego arbitror, honeſtius tibi. Cõſilium eſt captũ .i. initũ mihi iãdudũ .i. à pluſculo tẽpe, decreui. n. partes Põpeianas ſeq., de quo. ſ. conſilio meo, nihil ſcripſi ad te antea, non q̃d .i. de quo, aut lege non ꝙ, celandus .i. occultandus eſſes. Noue id dictum vr̃, nam potius dicendũ fuit non quod celandum te, aut tibi eſſet, ſed q̃a cõicatio conſilij tali tẽpe vr̃ eſſe quædã admonitio officij, vel potius efflagitatio .i. ſ ſpeꝛta expoſtulatio ad coeundam .i. cõciliandam ſocietatem, vel periculi, vel laboris. Vero .i. ſed cum voluntas, humanitas, beneuolentia tua ſit ea .i. talis erga, me ego amplector .i. accipio libenter talem animum .i. ſe vltro offerentem. Sed ita, non enim dimittam pudorem meum .i. verecundiam meam in rogando, hoc eſt nõ rogabo te impudenter, ſi feceris id, quod oſtendis. ſ. te facturum habeo ſup. tibi magnã gratiam ſi non feceris ignoſcam .i. veniã dabo, & arbitrabor te non potuiſſe negare alterum. ſ. non facere, ꝙ oſtẽdis, hoc eſt nõ ſequi partes Põpeianas mecum, timori. ſ. quẽ de Cæſ. potentia cõceperis, & alterũ. ſ. ſi feceris, arbitrabor te non potuiſſe negare mihi. Enim .i. q̃a, res eſt profecto .i. re vera, maxima .i. maximi momenti. Apparet .i. euidens eſt quid ſit rectum .i. decẽs & honeſtum, q̃d expediat .i. vtile ſit, & tutum, eſt obſcurum quia licet Cæſ. videretur potentior, quia tñ iniquiorem habebat cum incertum erat an victor euaſurus eſſet, tñ ita eſt. ſ. obſcurũ, vt ſi nos ſumus ij, q̃ debemus eſſe .i. digni ſtudio. ſ. philoſophico & literis nr̃is, non poſſimus dubitare, q̃n ea conducant .i. vtilia fiant, maxime quæ ſunt rectiſſima .i. æq̃ſſima, & decentiſſima. Quod ſi placebit ſimul .i. pariter tibi. Alij legunt. Quare tu &c. venias ſtatim ad me. Sin .i. ſed, ſi idem placebit, atque eodem modo. ſ. quo mihi, nec poteris ſup. facere, aut ſequi continuo .i. ſtatim faciam, vt omnia ſint nota tibi. Quidq̃d ſtatueris. ſ. facere, ſiue timori, ſiue amori cedere. ego iudicabo te amicũ mihi. Sin .i. ſed ſi ſup. ſtatueris id, quod opto .i. ſequi partes Põpeianas, iudicabo te ẽt amiciſſimum mihi. Accurate inuitat hominẽ ad partes ſuas, vt ſi eas ſecutus non ſit, amicus tamen maneat, & ſe deſerre erubeſcat.

M. CICERO S. D. Ruſo) Aut mendoſus eſt huius, & ſequentis epiſt. titulus, & pro Ruſo, legendum, Meſſinio: aut Rufus Meſſinio cognomen fuit. Meſſinius quidem hic ſit, neceſſe eſt, cuius fratrem fuiſſe M. Mindium, ſcribit lib. xiiij. quem epiſt. ſequẽri, ad eundem hunc Rufum ſcribens, fratrem eius eſſe dicit.[Quare tu) Ita in impreſſis: ſed in antiquis, Que tu: aut, Quæ tu: quo modo legitur in libro Petri Bembi, cardinalis omni laude cumulati, & in lib. Mediceæ bibliotecæ, docti locum diligentius conſiderent. ego, hoc notare, mei officij eſſe duxi. PAVL MAR

ARGVMENTVM.

Cum facienda eſſe ratio pecuniarium prouincialium inter quæſtorem Rufum, & imperatorem Cic. Cicero id muneris reliquerat ſeruo ſcribæ ſuo, & ipſi Rufo obeundum: cum obiiſſent, ſcripſit ſe Rufus in ea re læſum. Cic. ergo hac epiſtola purgat ſe, & ſeruum, dicens neutrius culpa eſſe læſum? deinde reſpondet ad quadam alia eiuſdem epiſtola Rufi obiecta. Hæc autem epiſtola ſubobſcura eſt, propterea quòd res nota erat Rufo, nec operæpretium, vt aliis innoteſcat. Sunt autem qui ab eius lectione ſuperſedeant, cenſentes non legenda, quæ omnia plane intelligi non poſſint aliis autem negata placent.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rufus quæſtor Cic. in Cilicia fuerat, hic cum rõnem pecuniariam inire cum proconſule ſuo Cicerone cuperet, Cicero illi ſcribam miſit, vt cũ eo conferret quam rem ſiniſtre interpretatus Rufus, quod fraudis cauſa fieret, cũ Cic. expoſtulauerat. Ei expoſtulationi hæc præparata eſt purgatio.

CICERO RVFO S. 20

QVO modo potuiſſem, te conueniſſem, ſi eò, quo conſtitueras, venire voluiſſes. quare, etſi mei commodi cauſa * commouere me noluiſti, tamen ita exiſtimes velim, me antelaturum fuiſſe, ſi ad me miſiſſes, voluntatem tuam commodo meo. Ad ea, quæ ſcripſiſti. commodius equidẽ poſſem de ſingulis ad te rebus ſcribere, ſi M. Tullius, ſcriba meus, adeſſet à quo mihi exploratum eſt, in rationibus duntaxat referendis, (de ceteris rebus affirmare non poſſum) nihil eum feciſſe ſcientem, quod eſſet contra aut rem, aut exiſtimationem tuam; deinde, ſi rationum referendarum ius vetus, & mos antiquus maneret, me relaturum rationes, niſi tecum pro coniunctione noſtræ neceſſitudinis contuliſſem, confeciſſemq́;, non fuiſſe, quod igitur feciſſem ad vrbem, ſi conſuetudo priſtina maneret; id quando lege Iulia relinquere rationes in prouincia neceſſe erat, eaſdemq́ue totidem verbis referre ad ærarium, feci in prouincia, neque ita feci, vt te ad meum arbitrium adducerem: ſed tribui tibi tantum, quantum me tribuiſſe nunquam pœnitebit.

* alias, côuenire

* alias, tali ✱ totum.n.ſcribam meum,quem tibi video nūc eſſe ſu-
ſpectum,tibi tradidi.tu ei M.Mindium, fratrem tuum,
adiunxiſti. rōnes confectæ me abſente ſunt tecum : ad
quas ego nihil adhibui pter lectionem.ita accepi librū.
à meo ſeruo ſcribā,vt eūdem acceperim à fratre tuo . ſi
honos is fuit,maiorem tibi hr̄e non potui:ſi fides maio
rem tibi habui,q̄ pene ipſi mihi.ſi puidendum fuit . ne
quid aliter,ac tibi & honeſtum,& vtile eſſet,referretur :
non habui,cui potius id negocij dare,q̄ ſcribæ meo . il
lud quidem certe factum eſt,quod lex iubebat,vt apud
duas ciuitates, Laodicenſem, & Apamēſem,quæ nobis
maxime videbant̄,qm̄ ita neceſſe erat,rōnes confectas,
& conſulatos deponeremus . itaq; huic loco primū rn̄-
deo,me, q̄q̄ iuſtis de cauſis rōnes deferre properarim ,
tn̄ te expectaturum fuiſſe , niſi in prouincia relictas rō-
nes pro latis hr̄em. Quamobrem,de Voluſio quod ſcri
bis, non eſt id rōnum . docuerunt.n.me periti hoīes,in
his cum oīum peritiſſimus,tū mihi amiciſſimus C.Ca-
* alias, ipſique Valerio millus , ad Voluſium transferri nomen ✱ Valerio non
potuiſſe, ſed pdes Valerianos teneri neque : id erat H-S
* alias, cauta xxx, vt ſcribis, ſed xix. erat eīm ✱ curata nobis pecunia
Valerij mancipis nomine ; ex qua reliquū quod erat in
rōnibus,retuli . ſed ſic me & liberalitatis fructu priuas,
& diligentiæ,&,qd̄ minime tn̄ laboro,mediocris ēt pru
dentiæ : liberalitatis , q mauis ſcribæ mei beneficio , q̄
meo,legatum meum,ptectumq́. maxima calamitate le-
uatos;cum preſertim non deberet eſſe obligati: diligen
tiæ,q exiſtimas, de tāto officio meo, tanto ēt periculo
* alias, feciſſe nec ✱ ſciſſe me q dq̄ nec cogitaſſe,ſcribā, q dqd voluiſ-
ſet,cū id mihi ne recitaſſet,quidē,retuliſſe : prudētiæ,cū
* alias, res à me non inſipienter excogitata, ne cogitatā quidē putes ✱ rē à me ne inſipienter quidē cogitatā putas. nā & Vo-
luſij liberandi meū fuit conſiliū:&,vt multa tam grauis
Valerianis pdibus,ipſiq. T. Mario depelleret̄,à me inita
rō eſt:quam q dē oēs non ſolū probant.ſed ēt laudāt.&,
ſi verū ſcire vis hoc vni ſcribæ meo intellexi nō nimiū
placere . ſed ego putaui eſſe viri boni,cū populus ſuum
ſeruaret, conſulere fortunis tot vel amicorū vel ciuiū .
Nā de Lucceio eſt ita actum,vt auctore Cn. Pōpeio iſta
pecunia in fano poneret̄ . id ego agnoui meo iuſſu eſſe
factū.qua pecunia Pōpeius eſt vſus,vt tua,quā tu depo
ſueras,Sextius,ſed hoc ad te nihil intelligo ptinere . il-
lud me non animaduertiſſe moleſte ferrē, vt ad ſcribe-
rem te in fano pecuniā iuſſu meo depoſuiſſe niſi iſta pe
cunia grauiſſimis eſſet , certiſſimiſq. monimētis teſtata
cui data,quo S. C. qbus tuis,quibus meis lr̄is P. Sextio
tradita eſſet . q̄ cū viderē tot veſtigijs impreſſe, vt in his
errari nō poſſet;non adſcripſi id, quod tua nihil refere-
bat:ego tn̄ adſcripſiſſe mallē,qn̄ id te video deſiderare .
Sicut ſcribis tibi id eſſe referendū.id ipſe ſentio:neq; in
eo quidq̄ à meis rōnibus diſcrepabunt tuę . addes.n.tu
meo iuſſu: qd̄ ego nunq̄ addidi:nec cauſa eſt,cur negē :
nec,ſi eſſet,& tu nolles,negarē. Nam de H S nongentis
millibus, certe ita relatum eſt,vt tu, ſiue frater tuus re-
* alias, qn̄ de Logeo pauū gratuitū vel gratuitum, vel gratioſum ferri voluit.ſed ſi qd eſt, ✱ qn̄ de Logeio parū puiſum
eſt. qd̄ ego in rōnibus referendis etiānū corrigere poſ-
ſim·de eo mihi,cū S. C. non ſim vſus,qd p leges liceat,
cōſiderandū eſt, te certe in pecunia exacta ita efferre ex
meis rōnibus relatis nō oportuit: niſi qd me fallit: ſunt
eīm alij pitiores . illud caue dubites, qn ego oīa faciā, q̄
intereſſe tua, aut ēt velle te exiſtimē, ſi vllo modo face-
re poſſim . Quod ſcribis de bn̄ficijs,ſcito à me & trib.
mil.& pfectos,& cōtubernales dūtaxat meos delatos eſ
ſe.in quo quidē rō me fefellit. liberū.n.mihi tps ad eos
deferēdos exiſtimabā dari:poſtea certior ſum fact⁹,tri-
ginta diebus deferri neceſſe eſſe, qbus rōnes retuliſſem,
ſanè moleſte tuli, nō illa beneficia tuæ potius ambitio-
ni reſeruata eſſe,q̄ meæ,q ambitione nihil vterer. de cē
turionibus tn̄,& de tribunorū mil.& cōtubernalib⁹ res
eſt in integro genus .n. horū beneficiorū definitū leue
nō erat. Reliquū eſt de H S centū millibus de qbus me
mini mihi à te Myrina lr̄as eſſe allatas , non mei errati ,
ſed tui in quo pctm̄ videbatur eſſe,ſi modo erat,fratris
tui,& Tullij,ſed cū id corrigi non poſſet, q iā depoſitis
rōnibus,ex prouincia deceſſemus: credo me q dem tibi
pro animi mei volūtate,proq́. ea ſpe facultatū, quam tu
habebamus,q̄ humaniſſime potuerim,reſcripſiſſe. ſed
neq; tū me humanitate mearum literarū obligatum pu
to;neq; tuā hodie epiſtolam de H-S centum ſic accepiſ
ſe,vt ij accipiūt,qbus epiſtolæ.p hæc tpa moleſte ſunt.
ſimul illud cogitare debes , me oēs pecuniam , q́ ad me
ſaluis legibus perueniſſet , Epheſi apud publicanos de-
poſuiſſe:id fuiſſe H S xxxij: eam oēm pecuniā Pōpeiū
abſtuliſſe.quod ego ſine æquo aīo fero, ſiue iniquo : tu
de H-S cētum æquo aīo ferres debes , & exiſtimare, eo
minus ad te, vel de tuis cibarij , vel de mea liberalitate
perueniſſe . q ſi mihi expenſa iſta H S cētum tuliſſent:
tn̄, quæ tua eſt ſuauitas, quiq́. in me amor, nolles à me
hoc tpe æſtimationem accipere,nam, numeratum ſi cu
perem,non erat . ſed hæc iocatum,me putato,vt ego te
exiſtimo ego tamen , cū Tullius rure redierit, mittam
eum ad te,ſi quid ad rem putabis pertinere . Hanc epi-
ſtolam cur non ſcindi velim,cauſa nulla eſt .   Vale .

HVB. QVomodo) Vt id præced.epiſt.diximus· Rufus fuerat quæ
ſtor Cic. in prouincia , cum eſſet facienda rō pecuniarū
prouincialium inter quæſtorem & procōſulem vel im
peratorem Ciceronem, Cic.reliquerat id negocium ſeruo ſcri-
bæ cācellario ſuo,& ipſi Ruſo,ſed poſtea ſcr pſerat ſe Rufus fuiſ
ſe deceptum in rōnibus & factum eſſe contra vtilitatem,& aucto
ritatem ſuam,itaque Cic.hac epiſt.ſe excuſat, quod Rufus neque
à ſe , neque a ſeruo ſuo ſcienter ſit deceptus . Deinde reſpondet
ad quædam alia,quæ ad hanc pecuniam pertinebant . Hæc epi-
ſtola quamuis ſit inuoluta & oſcura , & a multis prætermitti ſo-
lent,quia parum habet ſuauitatis, tn̄ dabo operam,vt quamopti-
me fieri poterit,declaretur.[Quomodo) quacunque ratione.i.ēt
ſi cum maximo incommodo meo fuiſſem id facturus , & vt vul-
go dicimus,ſi quatuor pedibus ad te venire neceſſe fuiſſet. [Con
ſtitueras)Decreueras,conſtituerat.n.ſe venturum in quendā locū
ad Cic.neq; venit.[Cōmouere)eſſe mihi impedimento & pertur
bationi,ſi veniſſes,nā ſcripſerat Rufus ſe nō veniſſe,ne eſſet incō
modum Cic. aut dicit,q ſi veniſſet præpoſuiſſet eius voluntatem
Scriba omni cōmodo ſuo.[Antelatus} Prępoſitus.[Scriba).i.cancella-
rius,nomen eſt officij.[Exploratō) Certū,h.d.ſe certo ſcire ſcri-
bā ſuum nihil fecíſſe contra Rufum in rōnibus referendis. Nam de
ceteris dicit non audere affirmare [Rationibus)Calculationibus
Duntaxat pecuniarum prouincialiū.[Dūtaxat)Solūmodo.[Referendis) Red
dendis,computandis.[De ceteris affirmare nō poſſum)Parēthe-
ſis eſt. [Scienter) Quod ſciret, niſi fortaſſe fecerit per ignoran-
tiam.[Rem)Vtilitatem.[Exiſtimationem tuam)Auctoritatem,re
putationem.[Dein)pro deinde,dicit Cic.q ſi ſeruaretur ius & ve
tus mos ante quos referendarum rōnum,nunquam retuliſſet rō-
nes cū Rufo,niſi feciſſet grā coniunctionis,& amicitiæ,q a veteri
more non tenebat̄ imperator aut præſes puincię referre rōnem
cum qſtore, ſed poſtea lege Iulia id cautum eſt,vt relinquerent̄
rōnes in prouincia in aliqua ex primis vrbibus prouinciæ, vt ap
paret lib. 2.ad Canin. Salam epiſt. quæ incipit. Lateas a ter. ſed
copia ipſarum rōnum quæ relinquebatur in prouincia , deferebat
R. & deferebatur ad ærarium R. ita vt vnum exemplum eſſet in
Deinde puincia,alterū Romæ in ærario,vt paulo inf.videbitur . [Dein)
p deinde,& ſubaudi ſcito vel poſſum ſcribere me non fuiſſe rela
turum

turum rationes. [Contuliſſem) Simul calculaſſem,& tractaſſem.
[Quid igr̃) Ponit obiectionem ſibi ipſi & eã ſoluit. [Ad vrbem)
In vrbe,& eſt ſolutio obiectionis.i.cũ fuiſſem in vrbe,ſi conſue-
tudo priſtina maneret, feciſſem rõnem cum q̃ſtore vrbano, non
Qoãdo aũt cum meo prouinciali.[Qñ).i.qm̃.Et eſt ordo,feci id io pro-
uincia qñ lege Iul.neceſſe erat relinquere rões in prouincia,&
eeferre eaſdem totidem verbis ad ærariũ, vbi ſeruabatur publica
Aerariũ pecunia,& theſaurus Rom.nam ab ære dr̃ ærarium.[Totidẽ ver
bis) Vt nihil additum, nihil ue imminutum eſſet, vt ſolet fieri in
exemplaribus,quæ fideliter extrahuntur verbum de verbo. [Ita)
Ea cauſa [Adducerem) Traherem. [Ad me)Ad id qđ ego vellẽ.
[Tribui) Tm̃ auctoritatis dedi. [Totum) vt tu vtaris eo ſicut tibi
placeret. [Adiunxiſti) Dediſti ſocium,vt ipſi duas componerent
rões.[Adhibui)Appoſui.[Præter lectorem) Quia ſolum eas le
gi,nihil aliud addidi.[Ita) Nulla re addita,ſicot frater tuus oſten
derat mihi librum rõnum, ita oſtenderat mihi ſeruus meus ſcri-
ba,nulla re addita,aut imminuta. [Si honos) Nunc Cic.oſtendit
ſe feciſſe quidq d debuerit facere in ipſum Rufum.[Tullio)Scri-
bæ,q fuerat ſemper mecum in ꝓuincia, & nouerat optime oĩa.
[Confecta) Concluſa. [Conſolidatas) Calculatione hinc inde
confirmatas. alij libri hñt conſultas.i. conſiderare deliberatas.
Depo- [Deponeremus) Relinqueremus ſub fide, vnde, & depoſitum dr̃
nere qdq d ſub fide alicui traditur, vnde ſupra ad Caninium Sal.epiſt.
Depoſi- prædicta rões mei quæſtus nec veꝝ fuit me tibi mittere, nec tñ
tum erãt confectæ. eas nos Apameæ deponere cogitabamus,de Apa
mea,& Laodicea dictum eſt in eadem epiſt. [Neceſſe erat) ꝑ p l.
Iuliam, quæ ita cogebat. [Deferre) Romam. [Pro latis) In tan-
quam ſi fuiſſent lata in ærarium. Nam poſteaquam depoſuerat
eas Apameæ, nihil poterat immutari.Et idem erant quaſi fuiſſent
delatæ in ærarium.Itaq; fruſtra expectaſſet Rufum.[Quãobrem)
ſcripſerat quantũ conijcimus Rufus,ꝙ cum Valerius fuiſſet præ-
ſens, & fideiuſſor pecuniæ Cic. intellexerat Val. à Voluſio quid-
dã reuelatum fuiſſe fideiuſſione ꝙ Cic.negat eſſe veꝝ,quia dicit
ſe intellexiſſe a viris peritis,& pcipue à Camillo quodam,& peri
to & ſibi amiciſſimo, obliuione non poſſe transferri a Val.ad Vo
luſiũ, ſed Val. & Valerian. fideiuſſores teneri, & eſſe obligatos.
[Docuerunt) Demonſtrauerunt mihi. [In his) .ſ. peritis.i.inter
Nomen eos. [Nomen) Obligationem, debitum proprie,utitur & Cic.in
Prædes Topicis,& Suet.vſus eſt,& Aſconius interpretatur.[Prædes) Fi-
deiuſſores,de hoc nomine diximus lib.ij.in epiſt. quæ incipit. Li
teras a te,& eadem loco de Seſtertio.[Nomine) Cauſa.[Manci-
Mãceps pis) Manceps (vt ſcribit Feſtus) dr̃ qui quidquam a populo emit,
cõducitque,qa manu ſublata ſignificat ſe auctorem emptionis
eſſe, &c. Mancipes ẽ: ſunt publicanoꝝ princeps, qui quæſtus ſui
cauſa decimas redimunt.[Laboro) Curo.[Liberalitatis) Subau-
di,fructu priuas.[Legatum)Puto Voluſium intelligi.[Præfectum)
.ſ.fabrorum,vt viſum eſt ſupra in epiſt.ad Appium. [Leuatos ma
xima calamitate).i.magnis incommodis eſſe reuelatos.[Id autẽ)
Attribuebat Rufus potius ſcribæ Cic. q̃ ipſi Cic. Docuerat enim
Cic.obliuionẽ pecuniæ non potuiſſe a Valerio ad eos trãſferri.
[Diligentiæ) Subaudi,ẽi fructu priuas.Dicebat.n.offm̃ qđ fuerat
à Cic.ad ſupradictos,collatum,inſcienter ab eo eſſe collatũ,cum
id feciſſet eius ſcriba Cic.nihil ſciente.[Tanto periculo)Quia a-
gebatur de pecunia publica, pro qua fuiſſem obligatus pro eis,
niſi tu te eos leuaſſem.[Scribã te) Subaudi extimas.[Prudentiæ)
Mulcta Subaudi. fructu priuas,& ſic reſpondit omnibus partibus,quas ſu
pra propoſuit. [Inita eſt rõ) Inuentus modus. [Mulcta).i.pœna,
condẽnatio.[Depelleretur)Admoueretur,ne damnaretur.Hi.n.
ambo fideiuſſerant,& erant obligati pro ea pecunia. [Probant)
Animo & conſenſu.[Laudant)Verbis,& voce ipſa.[Verum ſcire,
h.d.)Cic.quaſi rem ſecretam.[Populum ſeruaret).i.non noceret
populo.[De Lucceio)hic etiam,vt conijcimus,tractabat hãc pe-
cunia.[Auctore)Suaſore.[In fano).i.in templo,illic enim ſerua
batur pecunia.[Meo iuſſu) non autẽ ſolũmodo iuſſu ſcribæ mei,
ſicut tu dicis.[Sextius) Subaudi,eſt vſus.[Adſcriberem) Scriptura
mea atteſtarer.[Grauiſſimis)maximis,quę non facile poſſunt cor
rumpi, nam fuerant multi teſtes, erant & alia ſigna quibus cogno-
ſcebat, quod iuſſu Cic. illa pecunia fuerat à Rufo poſita in fano,
Teſtata ſed voluiſſet Rufus quod Cic.aſcriberet ita eſſe.[Teſtata) Quo-
dam quaſi teſtimonio cõprobata. [Cui data) Subaudi,fuerint.i.
fui fuerit credita & commiſſa.[Quibus)Tuis,quia ambo ſcripſi-
mus, vt Sextio daret. [Veſtigijs) Signis. [Impreſſa) Notata,ſigna
ta. [Diſcrepabunt) Differunt. [Si cauſa eſſet).i.ſi ẽt hrem cauſam
negandi,non negarem,ſi tu nolles ꝙ negarem.[Nongentis) no
Nõgẽti uẽ centũ,ex integro & corrupto cõponitur, & qm̃ non præcedit
Quin- c.commutatur in g.vt quingenti pro quinque centũ.[Frater tuus
genti Mindius) Quem adhibuiſti cum ſcriba meo ad rões conficien-

das.[Qñ) Qm̃,cauſatiuum eſt.[De logeio) Quidam volunt no-
men eſſe viri proprium. Alij putant non abſurde locum eſſe, vbi
de rõnibus eſſet tractatum, nam λόγος cum alia multa, cum vero
rõnem ſignificat, inde λογεῖον rõnarium, vt ita dixerim. [Corrige
re) Emendare,ſiquid aliqbus non probatur. [Te certe)Cic.fami
liariter reprehendit Rufum,ꝙ noluerit eum corrigere in referẽ
dis rõnibus, quod non decuit. [Niſi quod me fallit) Niſi aliqua
ee fallor.[Peritiores).ſ.te.[Intereſſe tua) ad te pertinere.[Quod
ſcribis)Solebant imperatores denũciare,q ſe pręclare geſſiſſent
in bellis, vt poſtea a populo meritis muneribus vel certis pmijs
donarent,quod cum faciebat imperator, dicebatur beneficiũ fa-
cere,itaque Cic. dicit ſe feciſſe tantũmodo de quibuſdam ex ſuis.
Et dicit tibi moleſtum eſſe, ꝙ non reliquerit illud beneficiũ Ru-
ſo,vt iſtos deferret.[Deferri)denunciari,referre ſenatus,& P. R. Defer
Alias accuſare ſignificat, & alias pro loco. [Tribunoa) Diximus
ſupra de tribunus. [Quibus).ſ.diebus triginta. [Contubernales) Contu-
qui in caſtris in eodem erant tabernaculo,qui ſimul erant.[Am- berna-
bitioni tuæ) Tibi qui es ambitioſus, qui voluiſſes referre iſtos. les
[In integro)In poteſtate,vt adhuc poſſit & fieri,& omitti.[Defi- Defini-
nitum)determinatum, vt poſſem ſcire quid eis dari poſſet. [Smyr tum
ne)Vrbe,de qua ſupra diximus.[Errati) Fraudis erroris.[Fratris Errati
tui,& Tullij)qui ambo confecerunt rationes. [Depoſitis) Sub fi-
de relictis,vt ſupra vidimus apud Apamæã, & Laodiceã. [Quã)
ſpem,facultatem.[Tum)Eo tpe,cum redij ex Cilicia,erant.n.te-
nues,qa fuerant diſſipatæ facultates meæ a Terentia, vt alio lo-
co plenius notauimus.[Obligatum)quia licet eeſcripſerim huma
niſſime,non tñ me tibi obligatum puto.[Sic accepiſſe) cum mo
leſtia.[Ad me)tanquam ad imperatorem, præter illam quæ per-
ueniebat ad P. R. [Publicanos) Publicani ſunt q publica condu- Publi-
cunt,quos datarios vulgo dnr. [Abſtuliſſe) Rapuiſſe,vt vteretur, cani
vt paulo ſupra viſum eſt.[Eo minus)ꝙ Pomp.abſtulit.& non po
tuit tibi vel ſubminiſtrare cibaria tua, vel præſtare liberalitatem
meam ſicut oportuiſſet & voluiſſet. [Quod) nunc Cic.dicit ꝙ ſi
ẽt Rufus tuliſſet illa centum ſeſtertia expenſa fuiſſe à Cic. tñ con
ficit pro eius ſuauitate,& amore in ſe ꝙ nunc nollet ab eo exiſti
mationem.i.vt Cic.nunc reddere illa centũ ſeſtertia. [Quæ tua
eſt ſuauitas).i.ꝑ ea ſuauitate,q̃ tua eſt,vt ſupra Seruius ad Cic.qui
illius in te amor fuit, hoc te certe illa facere non vult, eſt fre-
quens,& elegans dicendi modus. [Si nu.)Vel.i.ſi vellem numera
rem ipſam pecuniam, quam tu diceres à me expreſſam fuiſſe.
[Non erat).i.non habebam quod numerarem. [Ad rem)Ad ho
norem nrm̃. [Scindi) Dilacerari. [Cauſa nulla eſt) Quia neque
elegantiam habet,& erit teſtimonium diſſenſionum noſtrarum.

QVOMODO potuiſſem,&c.)Cum facienda eſſet rõ pecu ASC
niaꝝ prouincialium inter Quæſtorem Rufum, & imperatorem
Cic. id numeris reliquerat ſeruo ſcribæ, & cancellario, vt aiunt
ſuo,& ipſi Ruſo,aut potius vt hic dicit fratri eius obeundum,q̃
cũ obijſſent ſcripſit Rufus ſe in ea rõne læſum Cic. ergo hac epi-
ſtola purgat ſe & ſeruum dicens neutrius culpa læſum. Deinde
eũdet ad quædam alia à Ruſo in eadẽ epiſtola obiecta, præſertim
de centum ſeſtertijs prætermiſſis. Eſt aũt epiſtola ſub obſcura,ꝙ
res nota erat Rufo,nec ſcriptã pluribus opus erat fuiſſe,nec ope
ræpretium erat vt alijs innoteſcat, quin ẽi Cic. ſcindendam, &
annihilandam cenſet. vnde ſunt q ab eius lectione ſuperſedeãt,
alijs negata placent. Ordo eſt. Ego conueniſſem te.i.veniſſem ad
te,quo potuiſſem ſi voluiſſes venire eo quo cõſtitueras.ſ.venire.
Quare etſi.i.q̃q̃,noluiſti me cõmouere. .diſturbare cauſam com
modi mei,alij legũt cauſa, vt ſit noluiſti commouere .i.impedire
me cauſa cõmodi mei.i.ꝑp cõmodum meũ. Tñ velim exiſtimes
.i.iudices de ea te ſic me antelatuꝝ.i.ꝑlatuꝝ fuiſſe cõmodo meo
volũtatem tuam,ſic veniſſes ad mea. Ad ea.i.quantum ad ea, quæ
ſcripſiſti,eqdem.i.ego qdem,poſſem ſcribere cõmodius ad te de
ſingulis rebus, ſi Tullius ſcriba.i.cancellarius, & rõnum ſcriptor
meus adeſſet.i.præſens eſſet mihi à quo .ſ.Tullio ſcriba meo ex-
ploratũ eſt mihi.i.certũ,& euidens, dũtaxat.i.ſolũmodo, in rõni
bus referendis.i.in reddendis,& recognoſcẽdis ſupputationibus
nõ poſſum affirmare de ceteribus rebus,qa in alijs non erat ſeru
tatus curam eius exploratum inquam eſt mihi, eum nihil feciſſe
ſcientem.i.quod ſcierit,quod eſſet cõtra,aut rem.i.vtilitatem,aut
exiſtimationẽ.i.auctoritatem tuam. Deinde.i.inſuper,ſi vetus ius
rõnum referendaꝝ.i.diſcutiendaꝝ,& mos antiquus maneret,me
non fuiſſe relaturum rões.i. quod dicunt, daturum computu,
niſi contuliſſem.i.cõicaſſem,& feciſſem tecum pro coniunctione
neceſſitudinis noſtrę. Igitur feci id,quod ego feciſſem ad vrbem
.i.in vrbe,cum quæſtore vrbano,ſi cõſuetudo priſtina.i.priſca,&
antiqua maneret,feci inquam in prouincia. Qñ.i.qñquidem,
neceſſe erat.ſ.lege Iulia,relinquere rationes in prouincia, & re-
ferre

ferre eaſdem.ſ.rõnes ad ærarium.i.fiſcum Romanum totidẽ verbis.i.vt nihil additũ,nihilq. detractum ſit. Neq; feci ita vt adducerem te ad arbitrium meum.i.coram te redderem,tales rõnes,quales,vellem,ſed tribus tibi tm̃.ſ.obſeruantiæ, q̃tum nunq̃ pœnitebit me tribuiſſe. Tradidit.n.tibi.ſ.diſcutiendũ totum ſcribam mei .ſ.Tullium, quem video eſſe ſuſpectũ nunc tibi, tu adiũxiſti ei.ſ. ſcribæ meo,M.Mindium fratrem tuum,& rõnes ſunt confectæ.i. ꝯſummatæ tecum me abſente, ad quas ego nihil adhibui præter lectionem,ita.n.accepi librum à ſeruo meo ſcriba,vt acceperim eundem à fratre tuo,nullo.ſ.immutato. Si is fuit bonos,ego nõ potui hic tibi maiorem.ſ.honorẽ ſi fides.i.crudelitas, & boni æſtimatio de te ſup. fuit, ego habui tibi maiorẽ.ſ.fidẽ.i.plus tibi credidi,pene.i.quaſi,q̃ mihi ipſi. Si fuit prouidẽdum ne quid referretur.i.recenſeretur, cõputaretur aliter, ac.i.quam honeſtum & vtile eſſet tibi,non habui,ſup.aliquem cui darẽ potius id negocij,q̃ Tullio ſcribæ.ſ.meo. Quidem.i.vt cetera omittam,certe illud factum eſt, qđ lex.ſ.Iulia iubebat, vt deponeremus.i.cuſtodiæ derelinqueremus,qm̃ ita erat neceſſe, apud duas ciuitates.ſ. Laodicenſem & Apamenſem ꝓ Apamæenſem,q̃ videbantur maxime. prouinciæ illius,rõnes confectas & conſolidatas.i.confirmatas. Itaq; rñdeo primum huic loco me quanq̃ properarim.i.feſtinauerim iuſti de cauſis.i. ob iuſtas cauſas deferre.ſ.Romam rationes,tñ fuiſſe expectaturum te, niſi hiẽm.i.exiſtimarẽ rõnes relictas in prouincia pro latis.i.tanq̃ latas. Quamobrẽ quod ſcribis de Voluſio, non eſt rõnum.i.non pertinet ad rõnes. Enim.i.qa, homines periti, & in his C. Camillus, cum.ſ.ita ſit ꝙ eſt peritiſſimus omniũ, tum.ſ.multo magis eſt amiciſſimus mihi,docuerunt nomen.i.debitũ, non potuiſſe transferri à Valerio ad Voluſiũ & ita prædes.i.fideiuſſores Valerianos, teneri.i.obligatos adhuc eſſe,neque id erat.i.non tenebantur ſcribit ſeſtertijs triginta lxxv. libris. ſed nouẽdecim ſup. ſeſtertijs xlviij.libris cum ſemis,nã ſeſtertius aut ſeſtertium dr̃ quaſi ſemitertiũ.i.duo cum dimidio tertij,vt ſeſtertia ſint quinque librę. Enim.i.qa, pecunia erat curata .i.cum cura aceruata nomine Valerij mancipis.i.q eam rẽ a populo manũ leuatũ tenente redemerat,ex qua pecunia quod erat reliquũ.i.nõ debitum. Valerio,retuli in rõnibus.i.vt dñt, cõputis.Sed tu priuas me ſic.ſ.ſentiẽdo aut cenſendo de me, fructu liberalitatis & diligentiæ,& qđ licet ſup.dico tñ minime laboro, nequaq̃ curo,ẽt mediocris prudẽtiæ. Liberalitatis inq̃ fructu me priuas,ꝙ maris.ſ.dicere legatũ meum, & Q.Leptam præfectum meum leuatos.i.liberatos,maxima calamitate,& beneficio ſcribę me .ſ.Tullij q̃ meo.preſertim cum ipſi non deberent eſſe obligati. Diligentiæ,quod exiſtima me nec ſciſſe nec cogitaſſe quidquã de tanto officio meo & etiam de tanto periculo. Prudẽtiæ repete fructu me priuas, cum putet rem ne cogitatam quidem à me nõ inſipienter,aut lege actam,ſic cũ putes rem actã a me non inſipienter,nec cogitatam quidẽ. Nam & conſilium liberandi Voluſij fuit meum, & vt mulcta.i.pœna tam grauis depellerẽ prædibus.i.fideiuſſoribus Valerianis,& ipſi Tito Mario. ratio.i.via eſt inita.i.inuenta à me,quam quidem.ſ.rõnem oẽs non ſolum probant,ſed ẽt laudant qđ plus eſt. Et ſi vis ſcire veꝝ, ego intellexi hoc non placere nimiũ,vni.i.ſoli,ſcribæ meo, cui tñ Rufus iam accepta tulerat,dicens ab eo,non a Cic.acta. Sed ego putaui eſſe viri boni.i.ptinere ad virũ bonum, cum ſeruaret populum ſuũ, cõſulere.i.proſpicere debito conſilio & ꝓuidentia, fortunis & facultatibus tot amicoꝝ vel ciuiũ. Nũ ita actum eſt de Lucceio auctore Cn. Põpeio iſta pecunia.ſ.quã mihi obijcis ponerẽ in fano.i.æde ſancta vbi publica aſſeruabatur pecunia. Ego agnoui id oẽ factum iuſſu meo,qua pecunia Põpeius eſt vſus,vt tua, tanq̃ à te depoſita quẽ tñ Sextius depoſuerat. Sed ego intelligo hæc nihil ptinere ad te. Ego fratrem illud moleſte,videlicet me nõ animaduertiſſe, vt ad ſcriberem.ſ.ad rõnes conſolidatas te depoſuiſſe iuſſu meo pecuniam in fano niſi iſta pecunia eſſet teſtata.i.corroborata & munita grauiſſimis & certiſſimis monumentis .i. teſtimonio,cui data eſſet quo S.C. quibus literis tuis & quibus literis meis eſſet tradita P. Sextio. Quæ.ſ.omnia cum viderem impreſſa tot veſtigijs .i. tot ſigillis ſignata,q̃ imprimendo ſignatis vt nõ poſſit errari.i.error fieri in his,nõ ad ſcripſi id .ſ. te iuſſu meo depoſuiſſe eam pecuniam,q đ nihil referebat.i.intereat tua, ego tũ mallem aſcripſiſſe, qñ.i.qñ, video te deſiderare id.ſicut ſcribis id eſſe referendum.i.reddendum & computandum contra, deputat.s,vt dũr tibi.i.à te,ipſe. i.ego ſentio idem neq; rõnes ſup.quæ diſcrepabunt quidquam.i.in aliquo à rõnibus meis. Tu.n.addes .ſ.ad ſcripta de rõnibus noſtris meo iuſſu.ſ.te depoſuiſſe aut feciſſe quod ego nunq addidi nec cauſa eſt cur negem.ſ.addidi poſſe nec ſi cauſa eſſe,& tu noller.ſ.eam cauſam eſſe negarem. Nam de nongentis.i.nouies centum milibus ſeſtertium ſunt q ſeſtertijs ſcribant,ſed puto Cic.ſeſter.duotaxat ſcripſiſſe,aut alijs ſignis eam ſummam expreſſiſſe. Verumtñ quia numeralia petunt genitiuum ſyncopatum,& neutra hñtia ſingulare in um, nolunt ſyncopari,ideo,ferè legimus expenſum quadragies ſeſtertium,vt ſit ſingularis numeri. legi tñ poteſt ſeſtertium ꝑ ſyncopam hoc loco, qa & ſeſtertius dr̃. certe relatum eſt.i.ſcriptum in lib.rõnum ita, vt tu ſup.voluiſti,ſiue vt frater tuus referri voluiſti. Sed ſi q̃d,eſt qñ.i.qm̃ paꝝ gratioſum.i.plauſibile eſt de Logeo.i.quod ſcribis de Logeo.i.ratiocinatio λογεῖον enim rõcinatorium,ſeu locus referendaꝝ rõnum dr̃, λόγος ratio, quod ego poſſum corrigere ẽt nunc in rõnibus referendis, de eo non ſum vſus mihi.i.placitum aut cõmodum meum,ſenatuſcõſulto i.decreto ſenatus, ſunt qui legant viſurus,ſed omnia ſunt obſcura. cõſiderandum eſt quid liceat per leges,certe quidq̃d leges,aut ſenatuſcõſulta permittant, nõ oportuit efferre.i.extollere te ita.i.in tãtopere. in pecunia exacta ex meis rationibus relatis.i.iam redditis. Niſi quid.i.aliquid iuris fallit me ſunt.n.peritiores in legali ſcientia,ſup.quàm ego. Caue dubites illud.ſ.quod ſequitur,q̃n ego faciam omnia.ſ.quæ reſtãt adhuc,quæ exiſtimẽ.i.iudicem, intereſſe.i.in re, & vtilitate eſſe tua,aut ẽt te velle,ſi poſſim facere vllo modo. Quod ſcribis .i.quantũ ad id quod ſcribis,de beneficijs.ſ.delatis non per te, Solebat.n.imperatores peracta prouincia denunciare,q ſe preclare geſſiſſent in bellis,vt à ſenatu populoq. R.ꝑmijs donarentur, qđ cũ faciebat imperator,dicebatur beneficiũ facere, ne ad hoc obligatus puteretur,id aũt voluiſſet. Rufus per ſe factũ fuiſſe,vnde dicit Cic.ſcito tribunos militares & ꝑfectos,& contubernales duntaxat meos eſſe delatos.i.denũciatos à me, in quo quidem ratio.i. ſupputatio fefellit me, quia debuiſſem ẽt Ruſum & alios denunciaſſe, aut rõ.i.opinio, exiſtimabam.n.libeꝝ tp̃s, ad deferendos .i.denunciandos eos dari mihi,poſtea ſum factus certior neceſſe eſſe deferri triginta diebus .i. poſt triginta dies q̃bus.i.poſt quos retuliſſem rõnes. Tuli ſanè.i.valde moleſte,illa beneficia.ſ.denũcianda,non eſſe reſeruata potius ambitioni.i.cupiditati honoris, tuæ,q̃ meæ,qui.ſ.ego,nihil vterer ambitione. Tamen res eſt in integro.i.adhuc ſui iuris ſine præſcriptione tp̃is de centurionib. & contubernalibus.i.cohabitatoribus tribunoꝝ militarium. Genus.n.hoꝝ beneficioꝝ non erat definitũ. .limitatum,lege. Reliquũ.ſ.querelæ tuæ,eſt de centũ millibus ſeſtertium,aut de ſeſtertijs centies mille, legunt tñ quidam de ſeſtretijs centũ millibus, forte ſignis deluſi,cũ ſcriptum fuerit C. M. Vallæ.n.non videret conſtante rõ cõgruitatis,vt dicat millibus ſeſtertijs, cũ mille declinatũ ſit ſubſtantiuum genitiuum exigens. Viſi tñ ſunt Liuius,& q̃dam alij non multũ differenter loqui ab eo q đ eſt in Euãgelio duodecim millia ſignati. de quibus meminí lr̃as eſſe allatas mihi à te Smyrna.i.ex eo oppido,in quo tunc eras,literas dico errati, non mei,ſed tui,quo videbat eſſe pc̃tm̃,ſi modo erat.ſ.pc̃tm̃ fratris tui & Tullij, qui inter ſe rõnes ſupputauerunt, ſed q̃uo erit erratũ Rufi .ſ.Tullij, nempe & Rufus, cui non debebat Ciceroni imputabat. Alij legunt erat vt ſit,nõ erat,mei,ſed tui,in quo &c. ſed Cic.dicere meũ & tuum &c. Sed cum id.ſ.erratum,nõ poſſet corrigi,ꝙ.i.quia deceſſimus ex prouincia rationibus depoſitis iã .ſ.apud Laodiceam & Apameam,credo equidẽ reſcripſiſſe tibi q̃ .i.quantũ, potui humaniſſime pro voluntate.i.beneuolentia animi mei,& pro ea ſpe facultatum.i.diuinaꝝ, quã habebamus tum .i.tunc,in proprijs diuitijs,quas Terentia paulò poſt diſſipauit. Scrpſiſſe aiit vr̃ ſiquid erratum fuerit in publicis rõnibus id ſe de proprio repoſituꝝ. Sed puta.i.exiſtima,te obligatum.i.deuinctum non fuiſſe tum.i.tunc,humanitate literaꝝ meaꝝ,neq; ne accepiſſe hodie epiſtolam.ſ.tuam,de centũ ſeſtertijs,non relatis, ſicut ſi quibus epiſtolæ ſunt moleſtæ, per tp̃a.ſ.periculoſa, accipiunt.ſ. epiſtolas,hoc eſt in deteriorem partem, ſimul debes cogitare illud me depoſuiſſe Epheſi apud publicanos.i.publicanoꝝ vectigalium redẽptores,oẽm pecuniam, quæ ꝑuenitiet ad me.i.ad poſſeſſionẽ meam.ſaluis legibus & debes cogitare id.ſ.pecunię fuiſſe vigintiduo millia ſeſtertium,aut,& vicies mille ſeſtertia. Sunt qui legunt ſolummodo vigintiduo ſeſtertia,ſed q̃uo diceret eam oẽm pecuniam,& Rufum debere de centum ſeſtertijs, æquo aio ferre,quaſi de longe minori ſumma,aũt q̃uo ad imperatorẽ non niſi vigintiduo ſeſtertia pertinerent, & Pomp.abſtuliſſe omnem eam pecuniam, quod ſiue ego fero æquo animo ſiue iniquo, tu debes ferre æquo animo de ſeſtertijs centum per errorem non abductis, & ex ſtimare eo minus, quia ablata erat tota pecunia, perueniſſet ad te,vel de cibarijs tuis.i.tibi ab Imperatore debitis, vel de liberalitate mea,quam tibi impendiſſem, quod ſi tuliſſes, expenſa mihi iſta centum ſeſtertia.i.ſi computaſſes, ea tanquam expenſa & à me recepta,hoc eſt ſi ea pro me expoſuiſſe, & in rõnem retuliſſes,tñ quæ.i.ea, eſt ſuauitas tua quiq;.i.& qui, hoe eſt

&

& is eſt amor.ſ.tuus in me,tu nolles accipere æſtimationem.i.valorem, centum ſeſtertium, à me hoc tpe.ſ.tam calamitoſo mihi, nam ſi cuperem numeratum ſupp.reddere,non erat. Sed putato me iocatum.i.per iocum ſcripſiſſe hæc, vt eo exiſtimo te.ſ.iocatum. Ego tamen cum Tullius.ſ.ſcriba,redierit rure,mittam eum ad te,ſiquid putabis pertinere ad rem.i.commodum ſuum. Nulla,cauſa eſt cur non velim hanc epiſtolam ſcindi.i.lacerari.

PAVL. MAN. M. TVLLIVS, ſcriba meus) Hic eſt M.Tullius cognomento Laurea Ciceronis libertus,qui Academiam villam verſibus,quos recitat Plin.lib.31.celebrauit. [Meo ſeruo ſcriba) tollenda vř dictio,ſeruo,vt gloſſema ab imperito additum,q putauit ſcribam Ciceronis eſſe ſeruum, cum libertus eſſet. quod perſpicuum eſt,cum M.Tullius appelletur.[Quam ſcribæ meo) vetuſti libri hñt,quam darem.vnus tñ eſt,& is quidem omnium ferè optimus,in quo ſcriptum ſit,quàm tibi. ego ita conijcio,cum olim in vetere libro ſcriptum eſſet, q̃ Tullio,librarior feciſſe, q̃ T; vt vna litera,quemadmodum ẽt in titulis epiſtolarum,Tullij nomen ſignificarent, qđ imperitiores poſtea,cum ignorarent, ſcripſiſſe,quàm tibi. vt fortaſſe ita ſit legendum,cui potius id negocijs,q̃ Tullios darem.voces illæ certe, ſcribæ meo, vetuſtis in libris non leguntur. [Legatum meum præfectumq́. Q. Leptam) Induxi has duas dictiones Q. Leptam, primum,ꝙ in antiquo libro non ſunt, deinde, ꝙ Ciceronem, ſi præfecti nomen ponere voluiſſet, legati fuiſſe omiſſurum , veriſimile non eſt, poſtremo cur nomen ponat, cum ad Meſſinium quæſtorem ſuum ſcribat, qui & præfectum, & alior, q cum Cic.in Cilicia fuiſſent, optime nouerat? [Vt tua,quam tu depoſueras,Sextius)Hæc eſt antiquiſſimi libri lectio, ex qua nihil immutandum. eſt aut ſenſus. quam ego pecuniam depoſui, Põpeius abſtulit,quam tu,Sextius. quod vero de tua,qua Sextius eſt vſus,ſolicitus eſt, ꝓpea ꝙ adſcriptum cuperes,à te iuſſu meo eſſe depoſitam. de hoc,inquit,ꝙ labores, nihil eſt.erit enim S.C. erunt tuæ literæ,quæ pecuniam iſtã Sextio traditam eſſe teſtabũtur.[In pecunia exacta ita afferre) Ex varietate duorum exemplarium hæc lectio ſumpta eſt.cuius hic eſt ſenſus. Prouinciæ rationes Cic.retulerat.id eius quæſtor Rufus ſe abſente fieri noluerat, pecuniæ enim neſcio qđ à ſe in ꝓuincia exactum in libro rationum ſcribi cupiebat,exiſtimans,niſi id cum reliquis Ciceronis rõnibus referretur, eius rei poteſtatẽ ſe deinceps non habiturum,quod ei fuiſſet inuidiæ,quaſi publicam pecuniam voluiſſet auertere. itaque commotus eſt.Cicero autem non eſſe ait,cur iraſcatur.nam licet ipſe rõnes iam retulerit,Ruſo tñ facultatem non ademi de pecunia referẽdi,quam exegiſſet. in pecunia,inquit,à te exacta non æquum fuit,ex eo, ꝙ ego meas orationes retulerim,vt ita te efferes,itaq́. mecũ inſolenter,& iracunde ageres.neque.n.cur id faciar,cauſa vlla eſt, niſi quid me fallit,ſunt.o.alij peritiores. [Delator eſſe) Magiſtratus è prouincia reuerſi, poſt relatas rationes,eorum nomina ad ærarium deferebant, quorum opera reip. videretur vtilis fuiſſe, deferebant autẽ ex ijs,quos ſecum adduxerant, in quo erant ambitio quędam,nã oſtendere volebant, cohortem apud ſe fuiſſe hominum lectiſſimorũ,qui beneficia in remp.contuliſſent. deoq́. dicebatur,deferre in beneficijs;qđ is,q deferebat,quaſi beneficium aliquod deferre videbatur. hinc illud in oratione pro Arch.in beneficijs ad ærarium delatus eſt à L.Lucullo prætore & ꝯſule. Et pro Balbo, In prætura,in conſulatu prçfectum fabrum detulit, Quod aũt infert, MOLESTE TVLI NON ILLA BENEFICIA TVAE POTIVS AMBITIONI RESERVATA ESSE QVA'M MEAE: ideo dicit, quia Rufus deferre, & ipſe voluiſſet. ex quo apparet, deferendi ius & quæſtores habuiſſe. quod etiam declaratur membro proxime ſubſequenti, DE CENTVRIONIBVS RES EST IN INTEGRO, q.d.poteris deferre,ſi voles, nam delati à me non ſunt; quoniam hos quidem triginta diebus deferre lex non cogebat.[Ex prouincia deceſſemus)Vetuſti libri omnes, deceſſimus,habent.nos,vna litera i,in e,commutata,deceſſemus, ſcripſimus.ante,deceſſiſſemus, legebatur.

ARGVMENTVM.

In tumultu bellorum ciuilium, cum exercitus eſſet in Africa rebus in poteſtatẽ Cæſaris Romæ redactis, L.Meſſinius mœrore oppreſſa libertatis ſeceſſerat rus, vt interea moleſtijs vrbanis leuaretur. Scripſerat autem ad Cic. ſe cupidum eſſe eius videndi. Itaque reſcribens Cicero,dicit ſe ita arbitrari,cum & ipſe ſit eius videndi cupidiſſimus. Nam ſi cum vim multorum amicorum habet, tamen eius conſuetudine oblectabatur multo magis nunc ea affici debeat:cum tot amicis orbatus ſit,præſertim cum in vrbe nihil ſit quo delectetur præter literas,& rectam conſcientiam. Deinde ad fortitudinem inuitat: & vt ocio fruatur in agro admonet.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Meſsinium,vt honeſtarum diſciplinarum ſtudio,tedium malorum,& periculoſorum temporum diſcutiat,& eum miſerijs, & luctibus oppreſſum,conſolando quantum poteſt erigit, Suadet etiam ne in vrbem redeat,ſed dulci receſſu Muſarum fruatur.

M. CICERO S. D. L. MESCINIO. 21

GRatæ mihi tuæ literæ fuerunt: ex quibus intellexi, quod ẽt ſine literis arbitrabar, videndi mei te ſumma cupiditate affectum eſſe. quod ego ita libẽter accipio, vt tñ tibi non concedam.nam, te cum eſſe, ita mihi cõmoda omnia,quę opto,contingant,vt vehemẽter velim.etenim,cum eſſet maior,& virorum,& ciuiũ bonorum,& iucundorum hominum,amantiũ mei copia,tñ erat nemo,quicum eſſem libentius, q̃ tecum, & pauci,quibuſcum æq; libenter. hoc vero tpe,cum alij interierunt,alij abſint,alij mutati voluntate ſint;vnum mediusfidius tecum diem libẽtius poſuerim,q̃ hoc oẽ tp̃s cum pleriſque eorum, quibuſcũ viuo neceſſario. noli .n. exiſtimare, mihi non ſolitudinem iucundiorẽ eſſe,qua tñ ipſa vti non licet,q̃ ſermones eorum, q frequentant domum meam, excepto vno,aut ad ſummũ altero. itaq; vtor eodem perfugio,quo tibi vtendũ cenſeo,literulis noſtris,pręterea ẽt conſcientia conſiliorũ meorum.ego.n.is ſum,quemadmodũ tu facillime potes exiſtimare,qui nihil vnq̃ mea potius, q̃ meorũ ciuiũ,cauſa fecerim: cui niſi inuidiſſet is, quem tu nunq̃ amaſti,(me.n.amabas)& ipſe beatus eſſet,& oẽs boni. ego ſum,q nullius vim plus valere volui,q̃ honeſtũ ociũ.idemq;,cum illa ipſa arma, q̃ ſemper timuerã,plus poſſe ſenſi,q̃ illum cõſenſum bonorum,quẽ ego idem effecerã;quauis tuta cõditione pacẽ accipere malui,q̃ viribus cũ valentiore pugnare.ſed & hæc,& multa alia corã breui tpe licebit. neq; me tñ vlla res alia Romæ tenet, niſi expectatio rerũ Africanarũ,vř.n.mihi res in ꝓpinquũ adducta diſcrimen. puto aũt mea nõ nihil intereſſe;q̃q̃,id ipm qd interſit,non ſanè intelligo; verũ tñ,qdqd illinc nũciatum ſit, non lõge abeſſe à cõſilijs amicorũ. eſt.n.res ipſa iam in eũ locũ adducta, vt, q̃q̃ multũ interſit inter eorũ cauſas, q dimicãt, tñ inter victorias nõ multũ interfuturũ putem, ſed planè aĩus,q dubijs reb⁹ forſitã fuerit infirmior, deſperatis cõfirmatus eſt multũ: quẽ ẽt ſuperiores tuæ lr̃æ cõfirmarũt: qbus ĩtellexi,q̃ fortiter iniuriã ferres: iuuitq́.me,tibi cũ ſummã humanitatẽ,cum ẽt tuas literas ꝓfuiſſe.verũ.n. ſcribã: teneriore mihi aĩo videbare,ſicut oẽs ferẽ,q,vita ingenua,in beata,& libera ciuitate vixim⁹,ſed vt illa ſecũda moderate tulimũ: ſic hãc nõ ſolũ aduerſã,ſed ẽt funditus euerſam fortunã fortiter ferre debem⁹;ut hoc ſaltẽ ĩ maximis malis boni cõſequamur, vt mortẽ, quã ẽt beati contẽnere debebamus, ꝓpea ꝙ nullũ ſenſum eſſet habitura, nũc ſic affecti nõ modo cõtẽnere debeamus,ſed ẽt optare, Tu,ſi me diligis,fruere iſto ocio; tibiq́. ꝑſuade, PRAETER culpã,ac pctm̃,quo ſemp caruiſti,& carebis,hoĩ accidere nihil poſſe,qđ ſit horribile,aut ꝑtimeſcẽdũ. Ego,ſi videbit rectè fieri poſſe,ad te veniã breui.ſi qd acciderit,vt mutandũ cõſiliũ ſit,te certiorẽ faciã ſtatĩ,tu ita fac cupidus mei vidẽdi, ſis vt iſtĩc te ne moueas tã ĩfirma valetudine, niſi ex me pri⁹ q̃ſieris p lr̃as,qd te velim facere. Me velim,vt facis,diligas,valetudiniſq́. tuę,& trãq̃llitati animi ſeruias.vale.

RVB. GRata) In tumultu bellorum ciuilium, cum exercitus eſſet in Africa rebus in poteſtatem Cæſ. redactis. T. Meſſinius merore oppreſſæ libertatis ſe ceſſerat rus, vt careret moleſtiis vrbanis tali tempore. Scripſerat ait ad Cic. ſe cupidum eſſe eum videndi. Itaque reſcribens Cic. dicit ſe ita arbitrari, q Meſſinus fuerit cupidus, eum videndi etiam ſi nihil ſcripſiſſet, q.a & ipſe eſſet cupidiſſimus eum videndi. Nam ſi ſemper libentiſſime cum eo fuit, cum haberet maiorem copiam amicorum, multo magis nunc cum multos amiſerit, dicit ſe deſiderare eius conſuetudinem, quia in vrbe dicit Cic. ſe nihil habere, quo delectetur, præter literas ad quas ſe retulit, & præter conſcientiam ſuorum recte factorum, & conſiliorum quæ ſemper ſpectauerunt ad pacem & vtilitatem reip. Deinde conſolatur ipſum Meſſinū, vt forti animo ferat fortunam aduerſam. Poſtremo ſuadet vt fruatur ocio ſeceſſionis, neque veniat ad vrbem. [Sine literis) .ſ. etiam ſi. et te nihil ſcribente, quia de tuo in me animo nunquam dubitaui. [Accipio) Admitto, credo. [Non concedam tibi) Non vincar à te, quia non minus cupio te videre quam tu me. [Nam, tecum) Senſus eſt, ita omnia quæ opto eueniant mihi cōmunia, vt vehementer velim eſſe tecum. [Vt enim) Facit Cic. argū. validiſſimum q cum Meſſino eſſe cupiat, quia ſi libentius cum eo quàm cum ceteris omnibus eſſe conſueuit cum erat maior copia bonorū virorū amicorum ſuorū, nunc cum pleroſque amiſerit dicit ſe libentius conſumpturum cum eo vnum diem, quàm totum illud tempus cū eis quibus conuenire cogitur. [Aeque libenter) Tam libenter .ſ. quàm tecū. [Abſint) Patria, vel voluntario, vel neceſſario exilio. [Mutati volūtat) Quia deſtiterunt mihi eſſe amici, & mutauerūt voluntatem poſtquā fortunam meā mutatam viderunt. [Medius fidius) Iuratio eſt. Significat aūt per Iouis filiū. [Neceſſario) Neceſſitate coactus non aūt voluntate. [Poſuerim) Proponam. [Solitudinē) Locum deſertū. [Quàm ſermones) qui non multum hīt, quod me delectet. [Perfugio) Refugio. [Literulis) .ſ. ſtudio literarū. [Cōſcientia cōſilio meorū) Subaudi, vtor. [Quàm meorum ciuiū) Id.n. proprium eſt eius q reip. pſic, vt omnia, quæ faciat, ad vtilitatem publicam & ſuorū ciuium referat, omittit priuatis commodis ſuorū. [Is) Cæſ. ſignificat potius q Clodius, vel M. Ant. [Ipſe beatus eſſet) Al. j ita. hīt eſſes, quod magis probo, vt ſit, & tu ipſe & oēs alij boni beati eſſetis. [Vim) violentiam. [Ociū) Pacem. [Honeſtum) quod eſſet cum honore ocio. [Idem) .i. ego idem. [Illa ar.) Ciuilia q Cæſ. mouit. [Illum cōſenſum bonorū) .i. iudicium & voluntatem bonorū ciuium. [Quem) Conſenſum. [Effeceram) quia meis perſuaſionibus oēs viri boni ad defenſionem patriæ conſentiebant. [Quamuis pacem) quamlibet et ſi ſatis honeſtam oobis. [Trita pōdne) .i. omni cōditione. [Cum val.) Cū potentiore. [Licebit) .i. dabit facultas. [Hæc) Subaudi, dicere. [Expectatio rerū Africanarum) Vt intelligam qui finis ſit illarum rerum, erant.n. tunc exercitus Romani in Africa. [Tenet Romæ) Facit nunc me eſſe in vrbe. [Propinquum diſcrimē) In propinquum periculum quia breui alter vincet. [Intereſſe mea) Ad me pertinere. [Quā quam) Correctio quædam. [Illinc) Ex Africa. [Abeſſe diſ.) Subaudi intelligo. [Cauſas) Bellorū. [Multum inter) quia altera .ſ. Pōp. eſt honeſta, vtpote pro rep. alt. .ſ. Cæſ. turpis eſt contra patriam ſuam. [Inter victorias) quia vterque vicerit, video victoriā fore crudelem. [Deſperatis .ſ. rebus. [Confirmatus) quia deſperatio plerunque addit fortitudinem. [Quem) Animum meum. [Iuuit me) Placuit mihi, gauiſus ſum. [Literas tuas) Quas didiciſti. a doctrinam tuam literarum. [Profuiſſe tibi) Ad te conſolandum. Scripſerat ad eum Meſſ. ſe accepiſſe magnum fructum eſt ſtudio literarū ſuarū, quę eum multum conſolatæ fuerant. [Verum.n. ſcribam) Non aſſentabor tibi, ſed dicam tibi verum. [Teneriore) per tenero .i. molli, & imbecillo ad reſiſtendum doloribus. [Ingenua) Libera, modeſtius.n. ferunt ſeruitutem, q nati ſunt ingenui, & duxerunt vitam ingenuam. [Beata) Opulenta, quæ alijs imperabat. [Funditus) Penitus, radicitus. [Euerſam) deiectam. [Hoc bonum) .i. hoc bonum, & hoc commodum. [Contemnere) Paruifacere, non timere. [Nullum .ſ.) Qui poſt mortem nihil mali ſentire poſſemus. [Sic affecti) Sic diſpoſiti, ſic infelices. [Sed etiā optare) Eligere vel et deſiderare, ita.n. vtuntur, ſuadere philoſophia, vt ſupra dixit in multis locis. [Fruere) Delectare, fructū capere. [Iſto ocio) Quem habes dum abes ab vrbe. [Tibi perſuade) Simile eſt illud ſupra ad P. Sext. & illud adiunges homines ſapientes turpitudine, non caſu & delicto ſuo, non aliorū iniuriam commoueri. [PRAETER culpam, ac peccatum) .i. niſi quid deliquerit & peccauerit. [Nihil) Neque amiſſionem fortunarū, neq; exilium, neq; mortem, neque cetera ſimilia. [Mutandum conſilium) Mutanda deliberatio .ſ. veniendi ad te. [Tu ita fac) Concludit epiſtulam ex ſententia principij, quia ſupra dixerat Meſſinus ſe eſſe cupidum videndi Cic. ſcribit Cic. vt ita ſit cupidus eum videndi, tamen nō diſcedat ex loco vbi erat præcipue, quia noo beoe habebat. [Infirma) Imbecilla. [Quæſieris) Interrogaueris. [Per literas) Scribendo ad me. [Seruias) Indulgeas, ſis intentus. [Tranquillitati animi) vt careas moleſtijs, & ſis animo tranquillo.

Accipio

Medius fidius

fiditus

Fruere

PHIL. GRATAE) Acceperat Tul. à T. Meſſino eiue R. literas, quibus certior factus quanta ille videndi Cic. cupiditate fuiſſet affectus, his eum alloquitur, qbus talē erga ſe animum ſibi vehementer gratum eſſe ſignificat, dicitq. non minori deſiderio ſe teneri videndi eius. Et qm quæ acciderunt reip. non niſi moleſte ferre poterat, non nihil de his miſeris tpibus querelarū adiungit. Et rerum Africanarum exitum expectare. Illud.n. ſe contulerat exercitus Pomp. occupata rep. Et ob hanc rem ſolum R. detineri ſe dicit. Ex ibi nihil aliud ſe hře cōmemorat, quo delectet, q literas & conſcientiam mentis ſuæ ad pacem ſpectantis & vtilitatē reip. Hortatur inde amicum ocio fruatur ſuo & quiete viuat ruri, ne Romam veniat, & ipſe ſi videbitur rectē fieri poſſe, ad illum ſe ruturum pollicetur. Seceſſerat.n. ab vrbe Meſſinus, & ruri ſe tenebat, ne ea videret quæ in vrbe oppreſſaq. rep. gerebantur. [Accipio) Admitto, intelligo. [Non concedam) Non abs te vincar vt magis tu me videre cupias q ego te. [Nam, tecum) Ordo eſt, nā ita omnia quæ opto cōtingant mihi cōia vt vehementer velim eſſe tecum. Vt enim argū a comparatione aliorum, q demonſtrat libentius cum eo eſſe velle q cum omnibus alijs. Nam cum eſſet ei maxima amicorum copia, iucundius erat ei cum Meſſino viuere, q cum, quouis alio. Nunc vero in tanta paucitate amicorum multo magis, & libentius ſe pſumpturum dicit, vnum diem cum Meſſinio, q omne tempus cum pleriſque eorum, quibus cum neceſſario viuere cogebatur. [Quàm tecum) Præponit ipſius cōſuetudinem omnibus alijs. [Aeque ſic) vel tā. [Alij) Repetitio. [Interierit) Maior pars perijt in bello ciuili. [Alij abſint) In Hiſpania, & Libya, vel alibi in exilio. [Mutati voluntate) Quod receſſerunt ab amicitia, & ſe mutauerunt cum fortuna. Voluntatis aūt effectus eſt ipſa ratio. Nec voluntas dici pōt ſine ratione & voluntas pro ſtuore ſæpe ponit. Terent. Voluntas noſtra ſi ad pne tam acceſſerit dare operam. At voluptas cum p. ſcriptum nomen quo Græci ἡδονὴν vocant, tam in bonam q in malam partem accipimus. cuius genera ſunt tria. Vnum naturale & neceſſarium. Alterum naturale & non neceſſarium. Tertium neque naturale, neque neceſſarium, quæ neque a natura data ſunt, & ſine illis vitam quiſque poſſet viuere. [Mediusfidius) Iurantis aduerbium. & compoſitum videtur μὰ, quod eſt apud Græcos per, vt μὰ Δία χάρις, & Δία cuius nominatiuus eſt Ζεὺς, & fidos quod antiqui pro filius dicebant. Nam loco ſ, literam d, ponebant. Vnde mediusfidius ſignificat per Iouis filium, & intelligimus Herculem plerique tamen intelligunt per diui fidem, nonnulli per diuini temporis fidem, cuius opinionis eſt Pomp. [Pleriſque) Antiqui plerus ra, tum, dicebant. Iuniores vero, que coniunctione adiunxerunt ſignificatione nominis non muta, vt pleriſque, pleraque, plerunque. [Solitudinem iucundiorem) Iucundius eſſet mihi eſſe ſoli quam cum iſtis verſari, qui frequentant domum meam, & eos vitare non poſſum, illos intelligebat, qui cum Cæſ. victores fuerunt. [Literulis noſtris) Studijs literarum. hæc erant profugia moleſtiæ Cic. & ſolamen mali. [Conſcientia conſiliorum) Quæ ſemper fuerunt ſalubria reip. recordatio autem multorum bene factorum iucundiſſima eſt. [Mei cauſa) Quòd feciſſet potius pro ſalute cōmuni, quàm pro ſeipſo huiuſmodi inſtituto eſſe debet tegentis remp. vt omnia ad remp. & vtilitatem communem pertinentia ſuis proprijs commodis præferenda exiſtimet, vt Cicer. facere conſueuit, & Brutus patriæ libertatem filijs non pepercit. [Quem tu nunquam amaſti) Cæſarem dicit. [Ipſe beatus eſſet) Cæſarem intelligit, nam & ipſe quoque fuiſſet beatus in repub. noo oppreſſa, & omnes homines boni publica libertate contenti. Multi legunt eſſes, vt ſit ſenſus, q tu & omnes boni beatique eſſet. [Vim) violentiam. [Ocium) Pacem. [Honeſtum) Pro dignitate ſenatus. [Aut vim) Potentiam. [Ego honeſtum ocium) Literarum ſtudium, quod pluris faciebat, quam Cæſ. potentiam, ſed melior ſenſus prior. [Arma) Cæſ. bella ciuilia. [Bonorum) Senatorum. [Effeceram;) Conſilio enim Cicer. effectum fuit, vt omnes boni viri ad defendendam patriam ſentirent. [Quamuis pacem) quamlibet pacem honeſtam, aut inhoneſtam pro voluntate victoris. [Tota) Pro omni. [Quam viribus cum valentiore pugnare) Rectum, & ſacrum conſilium, ſed non auditum à Pomp. Melius enim erat quacunque conditione pacem accipere quàm pugnare, & vinci. [Licebit hæc) poterimus hæc aliās dicere. [Rerum Africanarum) Illuc enim Scipio, Iuba, Cato, vt renouarent bellum acceſſere. [Diſcrimen) Nunc periculum

Accipio

Aeque

volūtas

Voluptas

Medius fidius

Diſcrimen diſcretus

eulum,alias dr̄ia ſignificat.Vnde diſcretum diuiſum dicimus. In quo caue ne erres,& hominem diſcretum dicas pro modeſto,vt multi inepti in epiſtolis dīit, vt Paulo diſcreto vero ſalutem. [Quanquam)Correctio eſt.[Id ipſum) Expectare rerum Africanarum euenturum. [Non ſane) Non valde intelligo,quoniam ſi illi in Africa viciſſent, non tamen ex eorum victoria libertas in rep.ſeruaretur ex victio victoriæ. [Quod) Subiungit tn̄ inter victorias,non multum interfuturum putem.[Quanquam) Correctio eſt.[Illinc) Ex Afric. [Abeſſe) diſſentire,& ſup.intelligo.[Interſit) Differētia ſit.[Cauſas) qm̄ Pomp.honeſta,Cæſ.in honeſta. [Deſperatis) vna ſalus victis nullam ſperarem ſalutem. Deſperatio.n.confirmare,& fortes reddere victos ſolet. [Iniuria)Magna & parua. Contumelia vero ſuper magna,iniuriæ ſunt, vt inquit Cic. quæ aut pulſatione corpus aut conuitio aures, aut aliquam turpitudine vitam cuiuſpiam violat. [Iuuitq. me)Delectaui me. [Profuiſſe t.) Volis fuiſſe ad conſolandum. Nam Meſſinus Cic. ſcripſerat, ꝙ ex ſtudio literarum magnam ipſe conſolationem capiebat in ſecenda iniqua fortuna.[Literas tuas) Doctrinam dr̄, qua fortiter iniuriam perferendam didicit. [Verum) Nunc veritatem.[Teneriore)quaſi molli, & effœminato ad perferenda aduerſa.[Ingenia)Grauius enim ferunt ſeruitutem qui nati ſunt liberi, q qui ſerui ſunt. [Illa ſecunda) vt Sulp. Vidimus aliquoties ſecundam pulcherrime referre fortunam,ſac aliquanto intelligamus aduerſum quoque te ęque ferre poſſe. [Aduerſam euerſam) Agnominatio eſt commutatio literarum. [Hoc boni) Hoc bonum, Scilicet vt mortem optemus cum mos ſit omnium malorum finis.Quam etiam debeat contemnere non ſolum miſeri,& & infelices vt nos ſumus.Saltem & ſaltim differunt.Maxima profecto ineſt vtilitas in cognoſcendis vocabulorum differentijs, vt pro verborum,qualitate eloqui poſſis. Saltem à captiuorū voce ſumptum eſt,qui cum ſalutem petere volebant,ex feſtinantia ſermonis ſaltem dicebāt,Saltim vero à ſaltu nominatum eſt.[Nullum ſenſum) vt epicurei ſentiunt, quibus cum morte omnia extinguntur,nec remanent ſenſus.[Sic affecti) Infelices,& diſpoſiti,vt omnia in reip.ornamenta ſint nobis extincta.[Pertimeſcendum)nihil poteſt inquit homini pertimeſcendū accidere niſi culpa,& peccati,ſed hoc tu timere non potes,in quo nulla,vt quam fuit culpa,nec futura eſt.eadem ferè ſnia eſt ad Sext. homines ſapientes turpitudine non caſu, & delictu non aliorum iniuria cō moueri. [Mutandum cōſilium) veniendi ad te. [Tu ita).ſ.admonet,quid pro ſua valetudine faciendum ſit. Nanque cum non recte valere ſenſerat, & quia dixerat ſe teneri cupiditate videndi Cic.admonet ne diſcedat prius,quam ab eo factus ſit certior.

Agnominatio

Saltem Saltim

ASC. GRATAE &c.) In tumultu belloꝝ ciuilium cum exercitus eſſet in Africa,rebus in poteſtatem Cæſ.Romæ redactis,L.Meſſinus mœrore oppreſſæ libertatis ſeceſſerat rus, vt interea moleſtijs vrbanis leuaretur, ſcripſerat autē ſe Cic. videre velle, ad qđ Cic.amice reſcribit dicens. Literæ tuę fuerunt mihi gratæ,ex quibus intellexi. quod etiam arbitrabar ſine literis affectum eſſe ſumma cupiditate.videndi mei,quod ego accipio libenter ita tamen vt non concedam obi.i. non vincar à te in conſimili cupiditate, vtpote tui videndi. Nam ita contingant mihi omnia communia quæ opto.i.quæ ad remp.ſpectant,quibus nihil gratius Cic.eſſet, vel omnia quæ opto eueniant mihi ita communia.i. mediocria, niſi commoda legendum putemus, aut priorem rationem amplectandum,vt velim vehementer eſſe tecū,Vt enim.i.nam,videtur.n.vna particula, nam vt aliter vacare videtur.cum.i.quis, eſſet maior copia & viroꝝ,& ciuium bonoꝝ, & hominum iucundoꝝ,& amantium mei.i.quæ me amabant,tn̄ nemo erat, q cum .i.cum quo ego eſſem,libentius, quam tecum & pauci ſup. erant, quibuſcum.i.cum qbus eſſem æque libenter ſup.ac tecum,vero.i. ſed,hoc tempore,cum alij.ſ.ex amicis interierint,alis abſint mutati voluntate, quia fortunam ſecuti mediusfidius.i.ita me hercules Iouis filius iudicet, aut mediāte fide mea. ego poſuerim libētius i.cum voluptate maiore tecum vnum diem,q hoc omne tp̄s cum pleriſque eorum,quibuſcum.i. cum quibus viuo neceſſario quia tempori inſeruiendum erat,aut quia alios nō habebat. Ego enī nolim te exiſtimare ſolitudinem non eſſe iucundiorem mihi qua tn̄ ipſa non licet vti, q ſermones eoꝝ qui frequentat domū meam excepto vno,aut ad ſummū altero.i.ſecūdo. Itaq;.i.& ita quia non lubet verſari cum ijs hominibus, qui Romæ ſunt, ego vtor eodem profugio.i.in lumine curaꝝ, ad quod profugiū, quo cenſeo.i.iudicio,viendū tibi,videlicet literulis nr̄is.i.ſtudijs philoſophiæ potiſſimum, q̄ literulas vocat,aut modeſtiæ gratia, aut ꝙ illis tp̄ibus modica eſſe permittebantur, aut ꝙ plus literaꝝ cenſeat in cauſis forenſibus expendendum ſi liceat.Præter ea.i.pter literulas noſtras, vtor ēt.ſ.ad ſe dandam animi moleſtiam ꝯſcientia conſilioꝝ meoꝝ.i.eo ꝙ mihi conſcius ſum, nihil cuiq̄ conſuluiſſe,vnde reſp.iacturam fecerit. Et ecōuerſo multa multis,quæ qui ſequi voluiſſent reſp.adhuc ſtaret. Ego.n.ſum is quem admodum tu potes exiſtimare.i.iudicare facillime, q nihil fecerim vnquam potius cauſa mea.i.proprium commodi gratia,q̄ cauſa ciuium meoꝝ, quod dicit qa conſul & Imperator iam tum fuerat aut quia viſitatum eſt ciuium meoꝝ pro ꝯciuius dici. Cui.ſ.mihi is .ſ. Clodius, vt opinor potius q̄ Cæſar, quem tu nunq̄ amaſti, ambas enim me,inuidiſſet, & procuraſſet.ſ.mittendū in exilium, &.i.ſimul ipſe eſſet beatus,& oēs boni. Alij legunt beatus eſſes eo ꝙ de Cæſare intelligunt,q tunc beatus videbatur, & ita non diceret beatus eſſet,ſed eſſes:veꝝ de Cæſ.non intelligi manifeſtū eſt, nunquam.n.Cic.apertas inimicitias cum Cæſ. habuit, quo circa potuit quis,vt etiam pluries ſupra vidimus, vtroſq; amaſſe, cū iā dictum ſit ideo Meſſinum nunq̄ amaſſe illū,ꝙ Cic.amabat. Ego ſum ſup.is qui nullius.i.non vllus.non volui vim.i.potentiam aut violentiam vllius valere pluſquam ocium honeſtum, vt eſt literarum,idemq.i.ego idem cum ſenſi illa ipſa arma.ſ.Cæſaris, quæ timueram ſemper, poſſe plus quam illum conſenſum bonorū.ſ.ciuium,quem.ſ.conſenſum, ego idē affeceram conuocaos.n.ſenatoribus Cic.ea fundamēta pacis iecerat, quæ nunq̄ interrūpi poſſe videbantur,malui accipere pacem ꝯdōne,quamuis.i.quantumuis torta.i.violenta & iniqua, qui pugnare viribus cum valētiore .i. potentiore viribus. Sunt qui legant tota, vt ſit, quamuis tota ꝯdōne pacis.i.nihilo detracto de conditionibus pacis, quas Cæſ. propoſuerit.Sunt ēt qui tum legunt idemque tum illa &c.ſed plures cum legunt.Sed licebit ſup.nobis dicere aut diſputare coram .i. in præſentia mutua breui tp̄e.i.intra breue tempus, hæc.ſ.iam dicta & multa alia. Neque tn̄ vlla alias res tenet me Romæ niſi expectatio rerum Africanarum.i. quid Cato & ceteri Pompeianu in Africa contra Cæſ. fecerint. enim.i.quia,res vr̄ mihi adducta in diſcrimen .i. periculum propinquū,ita vt paucis diebus de ſumma rerum in Africa cōcertandum ſit. Autem.i.ſed,ego puto nonnihil.i.aliquantulum intereſſe.i.referre mea.ſ.vtra pars victoriam habitura ſit, q̄q̄ non intelligo ſanè.i.multum, quid idipſum .ſ.vtra pars vicerit,interſit.i.diſcriminis habeat. Veruntn̄ quidqd nunciatum ſit illinc .i. ex Africa, ego velim non abeſſe conſilijs amicoꝝ. Res.n.adducta eſt in eum locum,vt qq̄ multum interſit .i. differentiæ ſit inter cauſas eorum, qui dimicant, quia melior eſt.Pompeianoꝝ fuiſſe victoriam: Sed plane.i.omnino,animus.ſ.meus,qui fuerit. permittamus,vt fuerit,forſitan infirmior rebus dubijs.i.cū res eſſent dubiæ; confirmatus eſt multum reb. deſperatis, quem ſup.animum, literæ tuæ ſuperiores ꝯfirmarunt etiam quibus.ſ.literis,intellexi q̄.i.quantum fortiter ferers iniuriam, & iuuit .i. delectauit mecum .ſ. ita ſit quod iuuit me ſummam humanitatem tuam profuiſſe.i.vtilem fuiſſe tibi,tum etiam ſup.iuuit me literas tuas profuiſſe tibi. Scribam.n.veꝝ. Tu videbare mihi fuiſſe animo teneriore.i.multum tenero, aut teneriorem,quam decuit,ſicut fere nos oēs,ſup.videbamur fuiſſe, qui viximus vita ingenua .i. nulla ſeruitute notata, in ciuitate beata .i. oppulenta,ac felici,& libera. Sed vt tulimus.i.portauimus,moderare.i.temperanter,illa ſecūda.i.proſpera,& leta,ſic debemur ferre fortiter, hanc fortunam non ſolum aduerſam, ſed etiam euerſam funditus.i.à primis fundamentis,quantum ad libertatem. Vt conſequamur in maximis malis, ſaltē hoc boni, vt debemus nūc affecti ſic.ſ.deſperatione ſalutis,aut libertatis, non modo.i.nō ſolum contemnere,ſed etiam optare mortem,q̄.ſ.mortem,nos debebamus contemnere etiam beati .i. cum eſſemus beati, ꝓpea, quod ipſa nullū ſenſum eſſe habitura,quod dicit, ſm̄ Epicureos, quos tamen alibi repræhendit,niſi forte putemus propterea dicere,ꝙ beatis tanta fuerat lætitia,vt tormenta mortis nō ſentiant. Vnde non dicit ſe in morte aut poſt mortem,nullum ſenſum habituros fuiſſe,ſed mortem ipſam. Tu ſi diligis me,fruere iſto ocio .i.cape fructum,& voluptatem ex iſto ocio,quod nactus es & perſuade tibi nihil poſſe accidere,aut accedere.i.addi homini,quod ſit horribile aut pertimeſcendum, præter culpam, ac peccatum. qua.ſ.culpa,tu caruiſti.i.vacuus fuiſti & carebis ſemper. Ego veniam breui.ſ.tp̄e,ad te,ſi videbitur poſſe fieri rectè.ſic quid acciderit,vt.i.ita,vt conſilium ſit mutandū,ego ſaciam,ſtatim te certiorem. Tu fac ſupp.vt ſis cupidus mei viuendi ita,vt ne.i.nō moueas te iſtinc.i.ab iſto loco valetudine ſup.tua, exiſtente tam infirma niſi quæſieris prius ex me per literas, quid velim te facere .i.vt tu facias,Velim,vt facias,ſup.vt diligas me,& ſeruias.i.inſeruias valetudini tuæ,& tranquillitati animi.ſ. tui.

ETENIM cum eſſet) Alij,vt.n.quam lectionem nos non admodum probamus,particulæ.n.vt,quæ reſpondeat, vox non erit.ex lib.igr̄ ſcripto Bernardini Maffei,etenim,emendauimus. PAVL MAN

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD TORQVATVM, ET ALIOS, LIBER SEXTVS.

ARGVMENTVM.

AVlus Torquatus poſt Pharſalicam cladem, dum inter Pompeianos, & Caeſarianos adhuc bella ſæuirent, ſe, vt plerique alij. Athenas contulerat, vbi deflebat communes miſerias, & valde angebatur cum de rebus ſuis priuatis (erant enim acciſa, ac diſperdita) tum de rep. Eum itaque Cic. hac epiſtola conſolatur ferè iiſdem rationibus, quibus ſupra Ser. Sulpitium, qui paulò antè ob conſimilem cauſam etiam Athenas ſe contulerat, nunc tamen abfuerat: quod ſe dolere dicit Cicero Torquati cauſa, cum, ex eius præſentia magnum fructum fuiſſet capturus. Operæpreciū autem eſſet, pro huius epiſtolæ intellectione, legere epiſtolam prius ad Seruium ſcriptam, quæ incipit: Vehementer te eſſe ſolicitum, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

A. Manlium Torquatum, qui cum alijs Pompeianis, in eadem erat naui, conſolando hortatur, vt tempeſtates reip. æquo, bonoq; animo ferat.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO. I

ETsi ea perturbatio eſt omnium rerum, vt ſuæ quenq; fortunæ maxime pœniteat, nemoq. ſit, quin vbiuis, q̃ ibi, vbi eſt, eſſe malit: tñ mihi dubiũ non eſt, quin hoc tpe bono viro Romæ eſſe miſerrimũ ſit. nam etſi quocunq; in loco quiſq; eſt, idem eſt ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerũ, & publicarum, & ſuarum: tñ oculi augent dolorẽ, q ea, quæ ceteri audiunt, intueri cogũtur, nec auertere à miſerijs cogitationem ſinunt, quare etſi multarum rerũ deſiderio te angi neceſſe eſt: tñ illo dolore, quo maxime te confici audio, ꝙ Romæ non ſis; animum tuum libera. etſi. n. cum magna moleſtia tuos, tuaq́. deſideras: tñ illa quidem, q̃ requiris, ſuum ſtatum tenẽt, nec melius, ſi tu adeſſes, tenerẽt, nec ſunt vllo in proprio periculo. nec debes tu cũ de tuis cogitas, aut præcipuam aliq̃ fortunã poſtulare, aut cõem recuſare. De te aũt ipſo Torquate eſt tuum ſic agitare aio, vt non adhibeas in conſiliũ cogitationum tuarũ deſperationem, aut timorẽ. nec. n. is, q in te adhuc iniuſtior, q̃ tua dignitas poſtulabat, fuit, nõ magna ſigna dedit animi erga te mitigari. nec tñ is ipſe, à quo ſalus petitur, habet explicatam, aut exploratam rõnem ſalutis ſuæ. cumq́. OMNIVM bellorũ exitus incerti ſint: ab altera victoria tibi periculũ nullum eſſe pſpicio, quod quidem ſeiũctum ſit ab oĩum interitu: ab altera te ipm nunq̃ timuiſſe, certo ſcio reliquũ eſt, vt te id ipm, quod ego quaſi cõſolationis loco pono. maxime excruciet, cõe periculũ reip. cuius tãti mali, q̃uis docti viri multa dicãt, tñ vereor, ne conſolatio nulla poſſit vera reperiri, pter illam, q́ tanta eſt, q̃tum in cuiuſq; aĩo roboris eſt. atq; neruorũ ſi enim, BENE ſentire, recteq́. facere, ſatis eſt ad bene, beateq́. viuendũ: vereor, ne eũ, q ſe optimorũ conſiliorum conſcientia ſuſtẽtare poſſit, miſerũ eſſe, nefas ſit dicere. nec. n. nos arbitror victoriæ pmijs ductos patriã olim, & liberos, & fortunas reliqſſe: ſed quoddam nobis offm iuſtũ, & pium, & debitum reip. nr̃ęq́. dignitati videbatur qui neque, cum id faciebamus, tam eramus amẽtes, vt explorata nobis eſſet victoria. quare ſi id euenit, quod ingredientibus nobis in cauſam ppoſitũ fuit accidere poſſe: nõ debem᷒ ita cadere aĩs, quaſi ad aliq̃d euenerit qđ fieri poſſe nunq̃ putarimus. ſimus igr̃ ea mẽte, quã ratio, & veritas pſcribit; vt nihil in vita nobis pſtandũ pter culpam putemus; eaq́. cũ careamus, oĩa humana placate, & moderate feramus. atq; hęc eò pertinet oĩo vt pditis rebus omnibus, tñ ipſa virtus ſe ſuſtẽtare poſſe videatur. ſed ſi eſt ſpes aliqua rebus oĩbus, ea tu, qcunq; ſtat᷒ eſt futurus, carere nõ debes. atq; hoc mihi ſcribẽti veniebat in mentẽ, me eum eſſe, cuius tu deſperationẽ accuſare ſolitus eſſes, quemq́. auctoritate tua cunctantẽ & diffidentẽ excitare. quo qdem tpe nõ ego cauſam nr̃am, ſed cõſilium improbabã. ſero n. nos ijs armis aduerſari videbã, quæ multo ante cõfirmata per noſmetipſos erãt: docebamq́. pilis, & gladijs, non cõſilij. neq; auctoritatibus nr̃is, de iure publico diſceptari neq; ego ea q̃ facta ſunt, fore cũ * dicebam, diuinabam futura: ſed, qđ & fieri poſſe, & exitioſum fore, ſi eueniſſet, videbã, id ne accederet, timebã; pſertim cum, ſi mihi alterutrũ de euẽtu, atq; exitu rerũ pmittẽdũ eſſet, id futurũ, qđ euenit, exploratius poſſem pmittere, ijs. n. rebus pſtabamus, q́ non pdeunt in aciẽ: vſu aũt armorũ, & militũ robore inferiores eramus. ſed tu illũ aĩum nũc adhibe, q̃ſo, quo me tũ eſſe oportere cenſebas. hęc eo ſcripſi, ꝙ mihi nũc Philargyrus tuus, oĩa de te reqrẽti, fideliſſimo aĩo, vt mihi qdẽ viſus eſt, narrauit. te ĩterdũ ſolicitũ ſolere eſſe vehemẽtius. qđ facere nõ debes; nec dubitare, qn aut, aliqua, rep. ſis futurus, q eſſe debes, aut, pdita, nõ afflictiore cõditione, q̃ ceteri. hoc vero tp̃s, quo exanimati oẽs, & ſuſpẽſi ſumus, hoc moderatione aĩo ferre debes, qđ & in ea vrbe es, vbi nata, & alta eſt rõ, ac moderatio vitæ; & hẽs S. Sulpitiũ, quẽ ſemp vnice dilexiſti: q te pfecto & bñuolẽtia, & ſapiẽtia cõſolatur. cuius ſi eſſemus & auctoritatẽ, & cõſiliũ ſecuti, togati potius potẽtiam, q̃ armati victoriã, ſubiſſemus. ſed hęc lõgiora fortaſſe fuerũt, q̃ neceſſe fuit. illa, q́ maiora ſunt, breuius exponã. Ego habeo, cui plus q̃ tibi, debeã, neminem. qbus tm̃ debebam quãtum tu intelligis, eos mihi huius belli caſus eripuit: q ſim aũt hoc tpe, intelligo. ſed, qa NEMO eſt tã afflictus, q, ſi nihil aliud ſtudeat, niſi id. quod agit, nõ poſſit nauare aliquid, & efficere: oẽ meum conſiliũ, operã, ſtudiũ certe velim exiſtimes tibi, tuiſq́. liberis eſſe debitum. Vale.

* alias, docebã.

ETSI

HVB. ETSI ea) Torquatorum gentem in vrbem non
obſcuram egregie quadam gloria,& nominis titu
lo illuſtrauit primus. T. Man. ob detractum au-
Torquati reum torquem Gallo quidam prouocatori. Tor-
quatus cognominatus, ex ea gente longa ordinis
ſerie fuit hic. A. Torq. ad quem nunc Cic.ſcribit,
nam cum fuiſſet Pomp. bello Pharſalico, & ob potentiã tyranni
demúque Cæſ.deducti,rebus in magnam deſperationem, cum ad
huc per Pomp.& Cęſ.aſſidue pugnaretur,contulerat ſe Athenas.
vbi deflebat cões miſerias, & valde angebatur cum de rebus ſuis
tum vero de rep.Itaq; Cic.hac epiſt.eum conſolatur, iiſdem ve-
eo rõnibus, quibus ſupra conſolatus eſt S.Sulp. fuerant .n. ambo
in eadem cauſa, ambo ſocij in bello, & ambo per ea tpa erant
Athenis,licet hac epiſt.ſignat Cic.ſe intellexiſſe Seru.pauló ante
Athenis diſceſſiſſe, quod dicit ſe dolere Torq. cauſa, ꝙ ex eius
conſuetudine maximum fructum percipere potuiſſet.Senſus to-
tius epiſt. erit clarior inſpicienti epiſtolam quam ſupra diximus
ſcriptam ad Ser.quę incipit.Vehementer te eſſe ſolicitum.Et nos
erimus minus verboſi in explanatione,quia quæ in multis ſupe-
rioribus epiſtolis diximus ſuperuacaneum videretur ſæpius com
memorare. Et ſic ſenſus,licet omnia ita ſint perturbata,cuiq; di-
ſpliceat ſortuna, & conditio ſua, & nemo ſit contentus loco vbi
eſt, ſed potius cupiat eſſe in quolibet alio loco, quã in eo vbi ſit
tñ non dubio quin hoc tpe ita miſero ſit miſerrimum viro bo-
no eſſe Rom. [Omnium rerum) Et publicarum,& priuatarum.
Quin [Fortunæ ſuæ)ſuæ conditionis.[Pœniteat)Pigeat. [Quin) Qui
Vbiuis non.[Vbiuis) In quocunque loco.[Bono viro) Cui nunq diſpli-
cent,& maxime calamitas reip. [Nam etſi) Ratio eſt quare viro
bono miſerrimum ſit eſſe Romæ. Nam licet quiſq; quocunq; lo
co,ſit habeat eundem dolorem ex amiſſione rerum pub.tñ acer-
bius eſt videre,ꝗ audire.[Acerbitas)angor,dolor.[Idem)Similis.
[Oculi).i. ſenſus oculorum, quia certior aure arbiter eſt oculus.
Auertere [Intueri) Aſpicere. [Auertere) Declinare,amouere. [Multarum
rerum) Sicut eſt videre tuos frui fortunis tuis,frui ſolita dignita-
Confici te,videre remp.in ſtatu ſuo,& ſimilium rerum.[Confici) Affligi.
[Quod Romæ) Dolebat enim præcipue Torq.ꝙ Rom. non eſ-
ſet,quod quidem dicit Cic.ei non eſſe dolendum. [Tuos) Pro-
pinquos,& amicos.[Illa) ſ.tui,& tua.[Tenent)Retinent & con-
ſeruant.[Adeſſes)Rom.[Proprio)Pręcipuo in quo alij non ſint.
[Poſtulare)Exigere.[Præcipuam).ſ.quæ alijs non accidat.[Com
munem)quæ omnibus accidat.[Recuſare)ſpernere.[De te ipſo)
Iam demonſtrauit Cic. quare Torq. angi non debeat pp ſuos,
aut ſua. Nunc oſtdit quõ debeat de ſe ipſo cogitare,& quale ani-
mum de ſeipſo habere debeat,dicit enim eum non debere,aut de
Agitare ſperare aut timere,& adducit rationes. [Agitare)verſare,cogita-
re. [Non adhibeas deſperationem).i.ne ita cogites de teipſo,vt
ſpem amittas.[Nec enim) ratio quare non ſit adhibenda deſpe-
ratio, quia Cæſ. qui fuit iniuſtus in ipſum Torq. dedit magna ſi-
gna animi ſui mitigati ergo Torq. & quia ipſe Cæſ.non eſt cer-
tus ſalutis tuæ.[Is)Cæſ.[Adhuc)Hactenus.[Iniuſtior)quia adhuc
non reuocauit in patriam. [Nec tamen,) q.d.cum alij,ab eo pe-
rant ſalutem,& vitam,poſſent fortaſſe interire, itaque non eſt de
ſperandum.[Exploratam) certam,nondum enim erat finis bello
rum ciuilium. [Cumque) Poſuit rationes,quare non debeat de-
ſperare,nunc vero declarat quare non debeat timere, quia vtra
pars vicerit vel Pompeian.vel Cæſ.dicit Torquatum non debe-
re ſibi timere.[Ab altera)Cæſ.[Seiunctum)Separatum.[Ab inte-
ritu omnium) A cæde,& calamitate, imò pernicie omnium, ita
nihil accidet tibi quod non accidat omnibus. [Ab altera) Pom-
peia.Nunquam tibi quia ſemper ei fauiſti.[Reliquum eſt) Proba
uit Cic.ꝙ Torq.neq; propter ſuos, neque propter res ſuas, neq;
propter ſeipſam debet vehementer dolere, nunc remouet etiam
ei dolorem ex parte reip. de qua Torq. vehementer angebatur.
[Id ipſum,) q.d.vt ex eo tu capias dolorem, & crucieris, qđ ego
pono loco conſolationis,nam Torquatus excruciabatur,ꝙ peri
culum reip. commune eſſet, Cic. vero ex ea re conſolationem
capiebat,quia quod ſæpius dixit,& dicet in epiſt.ſeq. non debe-
mus recuſare id periculum, qđ eſt nobis commune cum multis.
[Tanti mali)quod periculum reip.ſit commune.[Docti viri)Phi
loſophi.[Vera)Quæ poſſit omnino tollere dolorem. [Præter il
lam).i.excepta illa conſolatione, quam quiſque ſibi ipſi præſtare
poteſt ex fortitudine,& magnitudine,proprij animi.[Quantum
roboris)Quantum fortitudinis.[Neruorum)Conſtantiæ. Si eñ
ſententia eſt ſtoicorum,qui dicunt rectam conſcientiam,& actio
nem bonorum etiam ſine alijs adiumentis eſſe ad bene beateque
viuendum, & ipſam virtutem eſſe vnicuique pro præmio, quia
virtus propter ſeipſam expetenda eſt. hanc autem ſententiam
Cic.frequenter vſurpat,& Virg.1.Aeneid. Dij tibi ſi qua pios re-
ſpectant numina,ſi quid Vſquam iuſtitiæ eſt,& mens ſibi conſcia
recti: Præmia digna ferant. [Bene ſ.) Recta habere ſententiam,
neque precio,neque metu,neque alia re corrumpi,nec a verita-
te deflecti. [Recte facere) Quia ſecundum Cic. in 1.off. Virtutis
omnis laus in actione conſiſtit.[Non vereor ne ſit ne.).i.non du
bito quin ſit nefas.[Suſtentare)Suſtinere,defendere.[Nefas)Ini-
quum,& indignum.[Miſerum)Quia eſſet contra id. quod dixit,
ſatis eſſe ad bene beateq. viuẽdum.[Victoriæ præmijs) vt per ip
ſam victoriam efficerentur ditiores, & potentiores. [Reliquiſſe
patriam)Tunc cum diſceſſimus,vt bello intereſſemus cum Põp.
[Olim) Cum videremus vires Cæſ.metuendas. [Videbatur no-
bis officium) Actus nobis congruus, & conueniens, nam,vt Cic.
in 1.off.ſæpe oſtendit, prima officia debentur dijs immortalibus
ſecunda patriæ, tertia parentib. &c. Dicit ergo videbatur eſſe
quaſi quædam obligatio,quam haberemus erga patriam. [Qđ,)
q.d.præſcriptum,& quod non liceret effugere,aut prætermittere
ſine reprælienſione, quod declarat per adiuncta, cum dicit iu-
ſtum, pium, nam quæ iuſta, & pia ſunt ſine nefario ſcelere præ-
termitti non poſſunt.[Cum faciebamus id)Id eum relinquebã-
mus patriam,liberos &c. [Amentes).i.inconſiderati. [Explora-
ta)Certa,& indubitata. Amens enim eſt,qui cum bellum ingre- Amens
diatur,confidat, & indubitate ſperet,victoriam, quoniam, vt ſu-
pra dixit omnium bellorum exitus ſunt incerti. [Id, quod fuit)
Pro id quod cogitauibus ſ. vt ita poſſemus vinci ſicut vincere.
[Ingredientibus in cauſam) cum inciperemus reſiſtere Cæſ.rem
pub.oppugnanti. [In cauſam).ſ.Defenſionis patriæ. [Ita cadere
animis) .i. deficere & animos dimittere. [Quaſi) Tanquam.
[Poſſe fieri) Poſſe accidere. [Nunquam putarimus) Pro nun-
quam putaſſemus, quæ enim præter opinionem eueniunt, ſo-
lent moleſtius ferri,quàm ea quæ exiſtimata ſunt poſſe euenire.
[Simus) Hortatur Cicero. Torquatum,vt ſit eo animo,vt exiſti-
met nihil eſſe præcipue dolendum,niſi quod delicto,& culpa ſua
euenerint.[Simus) Imperatiui eſt modi. [Præſcribit) Deſignat,
proponit. [Nihil præſtandum præter culpam) ſic ſuper ad P.
Sextium.Cum tibi nihil merito accidiſſe reputabis,& illud adiun
ges homines ſapientes turpitudine non caſu, & delicto ſuo non
aliorum iniuria commoueri. Item ad T.Meſſinum epiſtola præ
cedenti. Tibique perſuade præter culpam ac peccatum,quo ſem
per caruiſti,& carebis,homini accidere nihil poſſe,quod ſit hor-
ribile,aut pertimeſcendum.[Præſtandum)Debendum.[Ego)Ad
id. [Vt perditis).i.vt etiam intelligas, ꝙ amiſſis omnibus rebus,
tamen ipſa virtus ſeipſam ſuſtentare poteſt. [Perditis) Am ſſis
deſperatis. [Sed ſi) Dixi quòd etiam rebus deſperatis ipſa virtus
ſe ſuſtentare poteſt, ſed ſi eſt aliqua ſpes in rebus communibus
tu non debes ea carere. [Quicunque ſtatus eſt futurus) Siue im-
perent Cęſariani,ſiue Pomp.[Atque)Occurrit obiectioni Tor-
quati,cogitabam,inquit,Cic.ò Torquate,cum hæc ad te ſcribe-
rem, & conarer conſolari, tanquam haberem aliquam ſpem te
ſolitum eſſe dicere me vnum olim fuiſſe, qui in his bellis deſpe-
rarem, & noſtris rebus diffidere. [Cunctantem) Tardantem in-
gredi in hoc bellum. [Excitare) Commouere,& quaſi ſimulare, Excitare
& ſubaudi ſolitus eſſe. [Auctoritate) Tua exiſtimatione, quam
non ſequi mihi turpe exiſtimabam. [Non improbabam) Non
repræhendendam. [Cauſam) Quæ erat honeſta pro defenſione
reipub. [Conſilium) .i. malum gerendi belli, quia togati contra
armatos pugnabamus, vt ſupra ad M.Marc. Sed idem etiam illa
vidi, neque te conſilium ciuilis belli ita gerendi, neque copias.
Cn. Pomp. nec genus exerciti, probare, ſemperque ſumme diſ-
fidere, & paulo poſt. Non his rebus pugnabamus, quibus valere
poteramus,conſilio,auctoritate,cauſa,quæ erant nobis ſuperio-
ra ſed literis,& virtutibus,quibus pares non eramus. [His armis)
Cæſar. [Confirmata per noſmetipſos) Pomp. quia ei fauimus
intercedente etiam Pomp.vt ei prorogaretur prouincia in aliud
quinquennium. quo tempore aſſumpſit tantum virium,vt poſt-
ea difficile fuerit ei obſiſtere. [Neque ego di.) Prædicebam ex
certa ſcientia quaſi deus. [Sed) Dicit ex ſe prudentia,non autem
ex diuinatione hæc prædixiſſe fore,quæ euenerunt. [Poſſe fieri)
Cum eſſet in potentia vt fierent,dicebam fore.[Exitioſum)Peſti- Exitioſum
ferum,& calamitoſum. [Alterutrum) Vtrum eſſemus futuri vi-
ctores,an victi.[Id,quod euenit)Vt Cæſ.vinceret.[Exploratius)
Certius. [Ijs enim rebus) Vt diximus ſupra ſcriptum ad Marc.
[Vſu) Experientia. [Robore militum,) Id eſt robuſtis mi-
litibus. [Sed tu illum animum) Senſus eſt vtere nunc in mœ-
rore tuo animi fortitudine, qua hortabaris me, vt vterer
cum eſſem in deſperatione, & differentia rerum, quam pauló
ante dixi. [Adhibe) Aſſume, ad conſolandum te. [Cenſebas) Cenſere

iudica

iudicabis, hortabaris. [Phylargyrus) Nomen liberti, interpretatur autem phylargyros auarus, vel amator argenti. [Requirenti) ſ. mihi. [Quod) Quam rem. ſ. eſſe ſolicitum. [Aliqua) i. nō omnino ꝑdita retinēre aliquam partem ſtatus ſui. [Qui eſſe debes) ſ. ex primis noſtræ ciuitatis & qui retineas dignitatem tuam. [Aut ꝑdita) i. omnino deleta. ſ. rep. [Afflictione) i. triſtiore, debiliori, ſubaudi ſis futurus. [Examinati) Cōſternati metu. [Suſpenſi) Solicitꝭ. [Ea vrbe) Athenis. [Alita) Nutrita, ab alendo, quia dicuntur oēs artes liberales Athenis, & natę, & perfecte fuiſſe. [Ser. Sulpicium) Qui, vt viſum eſt lib. 4. & ipſe Athenis erat. [Sapientia) Erat. n. vir ſapiētiſſimus. [Cuius) Seruij. [Togati) Sine bello, nam conſilia Seruij ſpectauerūt ad pacem, & concordiam, vt Cic. ſupra ad ipſum Seruium, Cognoram. n. iam abſens te hæc mala multo ante prudentem defenſore pacis, & in conſulatu tuo, & poſt conſolatum. [Maiora) Maioris momenti, & ponderis. [Caſus belli) Calamitas belli ciuilis. [Eripuit) Quia plerique interierunt, plerique me deſeruerunt. [Qui ſim.) Quia ſum paruæ auctoritatis, & parum poſſum. [Sed quia) Sententia eſt exornatio rhetorica, & eſt ſenſus, ſed q nemo eſt tam afflictus, qui ſtudi rei tantummodo intendat, non poſſit aliquid præſtare, & efficere, velim exiſtimes, quidquid conſilio opere, & ſtudio efficere poſſim, id eſſe debitum, & obligatum tibi & tuis. [Nihil aliud) Niſi id, quod agit. i. non intendant niſi ei rei quam agat. [Nauare) Diligenter præſtare. [Debitum) Obligatum, & ideo nulla modo defuturum.

§ C. ET, ſi &c.) A. Torq. poſt Pharſalicam cladem ſe Athenas contulit, vt pleriq; alij, interea dum bella adhuc ſæuirent inter Cæſarianos, & Pompeianos ipſe communes miſerias deflebat, & valde de ſuis rebus angebatur, eum ergo Cic. hac epiſtola conſolatur ſerè iiſdem rationibus, quibus ſupra S. Sulpicium, qui paulò ante ob conſimilem cauſam & Athenas ſe cōtulerat, & eum a mœrore auocat, dicens. Etſi ea perturbatio eſt omnium rerū, vt quenq; pœniteat maxime fortunæ ſuæ, vt nemo ſit quin malit eſſe vbiuis. i. vbilibet, q̄ ibi, vbi eſt tñ non eſt dubium mihi, quin miſerrimū ſit bono viro eſſe hoc t̄pe Romæ. Nam etſi quocunque in loco quiſquis eſt, idem ſenſus eſt ei, & eadem acerbitas ex interitu rerum, & publicarum ſuarum. ſ. priuatim, tñ oculi. i. viſus, augēt dolorē, q̄ cogunt. ſ. nos intueri. i. inſpicere ea quę ceteri audiut, nec. ſ. oculi, ſinunt. i. permittunt, ſupp. nos auertere cogitationem a miſerijs. Quare. i. quamobrem, etſi. i. quāquam neceſſe eſt te angi. i. premi, affici vehementer, deſiderio, multarum rerū tū libera. i. ſolue animum tuum illo dolore, quo audio te confici maxime. ſ. ꝙ non ſis Romæ. Enim. i. quia, eſſ uideras cum magna moleſtia. i. magna moleſtia animi concomitante, tuos. ſ. amicos, & neceſſarios. & tua ſ. bona tamen ſua quidem quę requiris. i. exigis, tenet ſtatum ſuū. i. ſibi debitum, nec tenerent, melius ſi tu adeſſes, nec ſunt in vllo periculo ꝓprio. Nec tu debes, cum cogitas de tuis. ſ. amicis, & rebus, aut poſtulare. ſ. a deo, fortunam aliquam præcipuam. i. excellētem, aut recuſare communem. ſ. fortunam. Autem. i. ſed, ò Torquate tuum eſt. i. officij tui agitare animo ſic de te ipſo, vt nō adhibeas in conſilium cogitationum tuarum deſperationem. ſ. melioris fortunæ aliqā habenæ, aut timorem. ſ. de peiore. Nec. n. is, videlicet Cæſ. qui fuit adhuc iniuſtior in te, q̄ dignitas tua poſtulabat, nō dedit. i. dedit, nam nec non affirmatiua vox eſt magna ſigna. i. indicia animi. i. ſui, mitigati erga te. Nec tñ is ipſe, videlicet Cæſ. à quo ſalus petitur, habet rationem. i. viam, & modum ſalutis ſuæ explicatam. i. promptam, aut exploratam. i. euidētem, quod paulò poſt patuit in ſenatu ꝙ tribus & viginti vulneribus interēptus eſt. Cumque. i. & cum, exitus omnium bellorum ſint incerti, quia nō dum finitum erat bellū ciuile, q. d. ego perſpicio. i. intelligo clare, nullum periculum eſſe tibi ab altera victoria. ſ. Cæſaris, q tibi placato eſt animo. quidem. i. certe, quod periculum ſit ſeiunctum. i. ſeparatum ab interitu. ſ. libertatis omnium, & certe ſcio te nunquā timuiſſe ab altera. i. victoria. vtpote Pompeianorum. Reliquum eſt. i. reſtat, vt commune periculum reip. excruciet maxime reipſum, quod. ſ. ſolum a cōi periculo cruciari, ego pono quaſi loco conſolationis. Cuius, tanti mali, quamuis. is. i. licet docti viri, videlicet philoſophi, aut docti ciues, dicant multa. ſ. remedia, aut legamus multa. vt ſit, quamuis dicant multa ſupp. conſolationis ab eo quod ſequitur, tamē vereor vt vlla conſolatio vera poſſit reperiri, hoc eſt vereor nullam veram poſſe reperiri. Idem enim efficit verbum vereor cum negatione & ſine ea, præter illam. ſ. cōſolationem, quæ eſt tanta, quantum roboris. i. fortitudinis, atq; neruorum. i. virium firmatum eſt in animo cuiuſque. Si. n. ſentire bene, & facere recte eſt ſatis ad viuendum bene, & beate, ſecundum Stoicos qui in virtute beatitudinem ponunt, nō vereor ne nefas ſit dicere eum eſſe miſerum, qui poſſit ſuſtentare ſeſe conſciētia. i. eo quod ſibi conſcius eſt optimorum conſiliorum. Ne enim arbitror nos ductos. i. inductos, præmijs victoriæ. i. quā victoria talis afferre ſolet, reliquiſſe olim. ſ. dum Pompeium ſecuti ſumus, patriā & liberos, & fortunas. i. diuitias, ſed videbatur nobis quoddam officium iuſtum, & pium & debitum reip. & dignitati noſtrę, qui nec cum faciebamus id. i. cum derelinquebamus noſtros, & noſtea, eramus tam amentes. i. inſani, vt victoria eſſet. i. reputaretur nobis explorata. i. certa. Quare ſi id quod propoſitum fuit poſſe accidere nobis ingredientibus cauſam. i. quod videbamus ante, oculos, hoc eſt Cæſarem victorem fore euenit, nos non debemus cadere animis, ita, quaſi aliqd euenerit, quod putauimus nunquam poſſe fieri. Igitur ſimus eā mente. i. habeamus eā mentem, quam ratio, & veritas præſcribit. i. ſtatuit nobis, vt putemus. i. exiſtimemus nihil præſtandum. i. emendandum à nobis, in vita. ſ. iſta. i. eorum quæ contingunt vita noſtra durante, præter culpam. ſ. noſtram, & cum careamus ea. ſ. culpa (ergo caremus etiam iis, quæ habere nolimus) feramus omnia humana. i. quę omni hominu accidere poſſunt incommoda, placate, & moderatę. Atque hec oratio. ſ. mea pertinet eo. i. ad id, vt perditis omnibus rebus. i. licet omnes res ſint perditæ, tamen ipſa virtus videatur poſſe ſuſtentare eſſe. Sed ſi aliqua ſpes, eſt rebus. i. de rebus communibus tu non debes carere ea. ſ. ſpe, quicunque ſtatus eſt futurus. Atque veniebat mihi ſcribente hæc in mentem. i. cogitationem, me eſſe eum cuius deſperationem tu ſolitus eſſes accuſare, quemque. i. & quem (ſunt. n. duæ partes) tu ſolitus eſſes excitare tua auctoritate, cunctantem. i. hæſitantem, & diffidentem. i. quaſi deſperantem de rep. Quo quidem tempore. ſ. quo tu me accuſabas ſic, & excitabas, ego non improbabam cauſam noſtram, quæ ſemper iuſta viſa eſt, ſed conſilium ſup. noſtrorum. quia dixi nos male conſultos eſſe, qui tantæ Ceſaris potentiæ aduerſaremur, cum tamen iuſtiſſima eſſet ratio belli contra eum, vnde addit dicti ſui rationē, dicens. Enim. i. quia, ego videbam. i. intelligebam, nos aduerſari ſero. i. nimis tarde, iis armis, quæ erant confirmata per noſmetipſos multo ante, quia tunc cum Cæſari decretum eſt imperium in Gallia, & dolebam diſceptari de iure publico. i. de principatu Romano, pilis. i. telis longis, Romanorum proprijs, & gladijs, non conſilijs, nequa auctoritatis noſtris. Neque ego, cum dicebam ea fore. i. futura eſſe, & dimittere, quæ facta ſunt, videlicet nunc, diuinabam. i. quaſi diuino inflatus ſpiritu prædicebam futura, ſed timebam ne id accideret, quod videbā, &. i. ſimul poſſe fieri, & fore exitioſum. i. pernicioſum, ſi eueniſſet, preſertim cum ſi promittendum eſſet nihil alterutrum. i. alterum duorum, de euētu, atque exitu rerum, poſſem promittere exploratius. i. certius id, quod euenit, videlicet Cæſarem victorum in conflictu Pharſalico, aut ſimilis, ſi contigiſſet confligere cum Pompeianis. Nos enim qui Pompeium ſecuti ſumus, præſtabamus. i. meliores eramus his. i. huiuſmodi rebus, quæ non prodeunt in aciem. i. contra armatam manum hoſtium. Autem. i. ſed, nos eramus inferiores vſu armorum, & robore militum. Sed quæſo tu adhibe nunc illum animum, quo cenſebas me oportere eſſe tunc. Ego ſcripſi hęc eo. i. propterea ꝙ Philargyrus (nomen eſt liberti ipſius Torquatis quando autem appellatiuum eſt dicitur, amator argenti, hoc eſt auarus) tuus. ſ. libertus, narrauit mihi requirenti omnia de re, narrauit dico animo fideliſſimo, vt quidem viſus eſt mihi. ſ. narrare, quia fraus interdum occulitur, te ſolere eſſe interdū ſolicitū vehementius. i. vehementer, aut vehementius, quàm deceat, quod non deberes facere, nec dubitare, quin ſis futurus, ſupp. is, q debēs eſſe, aliqua rep. ſ. futura, aut rep. ſup. perdita. i. ſi ſic perdita, futurus ſis conditione. i. ſtatu vitæ, non afflictiore quàm ceteri. Vero. i. ſed, tu debes ferre hoc tēpus, quo nos omnes ſumus exanimati. i. priuati animo. Et ſuſpenſi. i. ſtupefacti, animo moderatione. ſ. quam, reliqui, hoc. i. propter, hoc ꝙ. i. quia, tu es. i. ſimul in ea vrbe. ſ. Athenienſi, vbi ratio & moderatio vitæ eſt nata, & alita. i. nutrita. Et. i. ſimul, habes Ser. Sulpicium, quem dilexiſti ſemper vnice, qui profecto conſolatur te, & beneuolentia, & ſapientia, cuius ſi nos eſſemus ſecuti auctoritatem & conſilium, nos ſubiſſemus potius togati. i. in pace potentiam, quam armati victoriam. Sed hæc. ſ. conſolatoria verba fuerunt fortaſſe longiora quā fuit neceſſe, & ego exponam breuius illa, quæ ſunt maiora. Ego neminem habeo, cui debeam plus quam tibi. caſus belli eripuit mihi eos, quibus debebam. ſ. ſi viuant, tantum quantum tu intelligis. Autem. i. ſed, ego intelligo qui. i. qualis, & quam miſer ſim hoc tempore, ſed quia nemo eſt tam afflictus, q ſi nihil ſtudeat aliud quam id, quod agit vbi ſtudeo cum accuſatiuo conſtruitur, non poſſit, & ita quilibet poſſit nauare, & efficere aliquid. ſ. aduerſus Cæſ. Ego velim ſupp. vt exiſtimes, omne conſilium, meam operam. ſ. meam omnem, certe. i. haud dubie, ſtudium ſup. meum omne eſſe debitum tibi, & liberis tuis.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et hæc conſolatio eiuſdem cum ſuperiori argumenti, non eſſe cuiquam priuatim de tanto caſu reip. dolendum, cum omnes ex æquo boni habeát, quod conquerantur.

M. CICERO s. d. A. TORQVATO. 2

PEto à te, ne me putes obliuione tui rarius ad te ſcribere, q̃ ſolebam, ſed aut grauitate valetudinis, qua tñ iam paululũ videor leuari, aut ꝙ abſim ab vrbe, vt, q ád te proficiſcátur, ſcire non poſſim. quare velim, ita ſtatutũ habeas, me tui memoriam ſumma cum beneuolẽtia tenere, tuasq́. oẽs res non minori mihi, curę, quám meas, eſſe. Quod maiore in varietate verſata eſt adhuc tua cauſa, q̃ homines aũt volebant, aut opinabátur: mihi crede, nõ eſt pro malis tpm, quod moleſte feras. neceſſe eſt. n. aut armis vrgeri remp. ſempiternis, aut, his poſitis, recreari aliqñ, aut funditus interire. ſi arma valebunt: nec eos: à quibus reciperis, vereri debes, nec eos, quos adiuuiſti. ſi armis aut cõditione poſitis, aut defatigatione abiectis, aut victoria detractis, ciuitas reſpirauerit: & dignitate tua frui tibi, & fortunis licebit. ſin oĩno interierint oĩa, fueritq́. is exitus, quem vir prudentiſſimus M. Antonius iam tum timebat, cum tm̃ inſtare malorum ſuſpicabatur: miſera eſt illa quidem cõſolatio, tali preſertim ciui, & viro, ſed tñ neceſſaria; NIHIL eſſe præcipue cuiq̃ dolendum in eo, qd' accidat vniuerſis, q̃ vis inſit in his paucis verbis, (plura enim cõmittenda epiſtolæ non erant) ſi attẽdes, quod facis: pro fecto ẽt ſine meis literis intelliges, te aliqd hr̃e, quod ſperes: nihil, quod aut hoc, aut aliquo reip. ſtatu timeas: omnia ſi interierint, cum ſuperſtitem te eſſe reip. ne ſi liceat quidem, velis, ferendam eſſe fortunam, preſertim quæ abſit à culpa. ſed hæc hactenus. Tu velim ſcribas ad me, quid agas, & vbi futurus ſis: vt, aut quò ſcribã, aut quò veniam, ſcire poſſim. Vale.

HVB. PEto à te) Eodem ferè argumento ſcripta eſt hæc epiſtola, quo & ſuperior, adducit. n. Cic. multas rationes, quibus probat nihil eſſe, quod Torquatus moleſte ferat, ꝙ adhuc non ſit conſecutus, quod volebat, & ꝙ cauſa ſua verſata ſit in maiore varietate, qui quiſquam opinatus eſſet. In principio epiſt. excuſat ſe Cicero. de raritate literarum ſuarum ad Torquatum. [Peto te,) q. d. iure amicitiæ noſtræ hoc à te exigo. [Obliuione). i. quia ſum oblitus tui, aut amicitiæ noſtræ. [Sed aut) Duas ponit cauſas, quare rarius ſcribat. [Aut grauitate). i. magnitudine. [Valetudinis). ſ. malæ, & aduerſæ, & eſt prima cauſa, aut ſecũda cauſa. [Qui proficiſcantur) Qui veniant, nam cum non ſim in vrbe, multi me inſciente diſcedunt. [Quare) Concludit Cic. ſe nulla obliuione pretermiſiſſe ſcribere. [Statutum) Iudicatum, & certũ. [Quod) Incipit nunc conſolari Torquatum. [Varietate) Diuerſitate fortunæ, quia fuiſti varie exagitatus. [Volebant) Cupiebant. [Aut opinabantur). i. exiſtimabant. quia nemo vnquam opinatus fuiſſet cauſam tuam, ita varie verſatum iri. [Pro malis temporum). i. ſecundum mala temporum, quia quando tempora generaliter ſunt mala, minus moleſte ſolemus ferre incõmoda, quę nobis accidunt, quàm temporibus bonis. [Non eſt) Non habes. [Neceſſe eſt) Facit Cic. diuiſionem tripartitam, & ex ſingulis partibus probat nihil eſſe quod Torq. moleſte ferat. [Vrgeri) Premi. [Sempiternis) Perpetuis, ita vt nunquam amplius emergat, vt libertatem recuperet, & eſt prima pars. [Poſitis) pro depoſitis, aphęreſis. [Recreari) Reſumere vires, & reſpirare. [Aliquando tandem) Eſt autem ſecunda pars. [Aut funditus) Radicitus. [Interire) Ita vt ne veſtigia quidem reipub. remaneant, eſt autem tertia, & vltima pars. [Si arma) Reſpondet primæ parti, & dicit, quòd ſi reſp. armis fuerit oppreſſa non erit quòd Torquatum timeat, vel à Cęſarianis vel à Pomp. [Eos) Cæſarianos. [A quibus reciperit) quos non ſis ſecutus. [Nec eos,) q. d. nec Pompeianos, quibus præſtitiſti auxilium. [Si armis) Reſpondet ſecundæ parti dicens, ꝙ ſi aliqua ratione depoſitis armis reſp. recreata fuerit, ipſe Torquatus poterit retinere dignitatem, & fortunas ſuas. [Conditione) Aliqua conuentione. [Defatigatione) Tædio, cum vtraque pars ita erit defatigata, vt cogatur deponere arma, quod ſæpe ſolet accidere, cum diu durante bello neutra pars poteſt vincere, ſed equo prœlio ſe ſuſtinet. [Detractis) Ablatis, amotis, nam victores ſæpe ſolẽt detrahere arma victis, ne poſtea poſſint amplius inſurgere. [Reſpirauerit) recreata fuerit, & eſt tranſlatio ſumpta à corpore ſemianimo. [Licebit tibi) Permittetur tibi ab omnibus. [Frui dignitate tua) Habere & poſſidere dignitatem tuam. [Sin) Tertia pars, quam propoſuerat. [Interierint) Deleta fuerint. [Exitus) Finis. M. Ant. auus M. Antonij, inimici Cic. orator ſummus, & ciuis optimus, & ſapientiſſimus. [Iam) Tunc temporibus ſuis. [Cũ malis) Cum diſcendentibus Martij, & Syllæ præuidebat malos regnaturos: dicebat. i. bella ciuilia non habitura finem, donec reſpub. penitus eſſet euerſa, & deleta. [Suſpicabatur) Puta. [Inſtare) Imminere propè eſſe. [Illa quidem con.). ſ. nihil eſſe dolendum, præcipue, quod omnibus accidat. [Eſt miſera) Infælix, & quæ ſolet extremis rebus dari, nam malum aliorum nihil nobis prodeſſe videtur ad conſolationem. [Neceſſaria) Quia aliter non ferremus mala noſtra, niſi videremus alios, vel eiſdem vel maioribus mali verſari. Sic Iuuen. conſolatur Caluitium his verbis.

Intercepta decem quareris ſeſtertia fraude
Sacrilega, quid ſi bis centum perdidit alter?
Hoc arcana modo maiorem terruit ille.
Summam, quam patula vix ceperat angulus arca.
Et idem.
Te nunc diuitias extra communia cenſes
Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ, &c.

[Quæ). i. quanta. [Vis) Poteſtas, & ſententia. [Inſit) Includatur. i. quantum ponderis habeant hęc pauca verba. [Plura. n.) Parentheſis eſt. [Attendes) Diligenter conſiderabis. [Quod facis) Quia certe attendis, quid ſignificent. hæc pauca verba. [Etiam ſine meis literis) Etiam me nihil ſcribente. [Nihil ſubaudi) Intelligeres te hr̃e. [Hoc ſtatu) Talis, qualis nunc eſt. [Aut aliquo) Vt non oĩno deleto ſex ex aliqua parte permanente. [Omnia ſi) Senſus eſt, ſi omnia interierint, intelliges fortunam, in qua nõ ſit culpa tua ſerendam eſſe equo animo, cum non velis viuere etiã ſi poſſis rep. amiſſa. Ordo eſt, intelliges fortunam eſſe ferendam. preſertim, quæ abſit à culpa, cum ne velis, & eſſe ſuperſtitem reip. ſi liceat, ſi oĩa interierint. [Superſtitẽ reip.). i. viuere poſt remp. quia bono ciui, & magnanimo qualem te ſemper preſtitiſti, grata oĩno nõ debet eſſe vita amiſſa rep. [Si liceat). i. poſſis ſi permittatur. [Fortunam fer. eſſe) Subaudi, intelliges. [Hæc hact.) Subaudi dicta ſint. [Vbi futurus ſis) Supra vidimus eum feciſſe Athenis, ſed fortaſſe decreuerat diſcedere. [Quo ſcribam) Ad quem locum debeã mittere literas meas. [Aut quo ve.) Si velim te videre, & conuenire.

ASC. PETO) Argumentum eſt, quales ſuperiores epiſtolæ. Adducit. n. Cic. multas rationes, quibus, probat nihil eſſe, ꝙ Torquatus merito moleſte ferat ꝙ non ſit adhuc conſecutus id qd' volebat, & cauſa eius ſit obſeruata in maiora varietate, q̃ quiuis opinatus eſſet. Purgat aũt in principio, ꝙ raro ad eum ſcripſerat, dicẽs. Peto à te ne putes me ſcribere ad te rarius, q̃ ſoleam obliuione. i. pp obliuionem tui, ſed aut grauitate valetudinis. i. ægritudinis, qua tamen ego videor leuari. i. liberari, iam paululum. i. modicũ, aut modicule, aut ſup. in eo ꝙ abſum ab vrbe, vt non poſſim ſcire qui proficiſcantur ad te. ſ. Athenas. Quare ego velim, vt ſup. habeas ſtatutũ. i. conſtitutum, & firmatum me tenere memoriã tui, cum beneuolentia ſumma. i. maxima, & omnes res tuas eſſe mihi non minori curæ, q̃ meas. ſ. res. Quod. ſ. vt ſcribis, cauſa tua verſata eſt adhuc in maiore varietate, quàm homines aut volebãt, aut opinabantur, crede mihi non eſt ſupp. aliquid tibi pro malis. i. ſm mala temporum qd' feras. i. ferre debeas moleſte. Neceſſe eſt. n. aut remp. vrgeri armis ſempiterni, aut remp recreari aliqñ his. ſ. armis poſitis. i. depoſitis, aut ſup. eam interire funditus. i. a fundo vel ad fundum vſque. Si arma valebũt, nec debes vereri eos. ſ. Cæſ. & Cæſarianos, à quibus receſſeris, nec eos, qd' adiuuiſti videlicet Pompeianos, ſi aut armis poſitis. i. depoſitis conditione. i. pactione aut abiectis defatigatione aut detractis victoria. ſ. alterius, partis ciuitas. ſ. Romana reſpirauerit, licebit tibi frui, & dignitate tua, & fortunis tuis. Si omnia. ſ. reip. iura interierint omnino. i. ex omni parte, & is exitus. ſ. bellorum fuerit. quem M. Antonius orator inſignis qui fuit auus illius M. Antonij, qui triumuir Cic. poſtea proſcribendo curauit, & proſcriptum comprehendendum

ac trucidādum pcipue ob Philippica orationes in eum ſcriptas, vir prudentiſſimus, timebat tam tum.i.tunc, cum ſuſpicabatur tūi maloꝝ inſtare cōſolatio illa eſt quidem miſera pſertim tali ciui, & viro, ſed neceſſaria, videlicet nihil eſſe dolēdum, cuiq; pręcipue .i.ſingulariter, aut peculiariter in eo, quod accidit vniuerſis. Quæ vis, &c. Si tu attendes, quod facis quæ vis ſit in his paucis.ſ.proximo loco iam habitis, pauca aūt ideo ſcripſit enim.i.quia, plura, non erant cōmittenda epiſtolæ, quæ breuitate gaudet, tu pfecto intelliges ēt ſine literis meis, te hr̄e aliqd quod, ſperes.i.ſperare poſſis, & nihil ſup. hr̄e, quod timeas.i.timere debeas, aut hoc, aut aliquo ſtatu reip. ſup. extāte. Si oīa interierint, cum ne velis quidē ſi liceat te eſſe ſuperſtitem.i.ſuperuicturū reip. intelliges ſup. fortunam eſſe ferendam, preſertim, quæ abſit à culpa. Sed hæc ſup. ſcripta, ſint hactenus. Velim ſup. vt tu ſcribas ad me qd agas, & vbi ſis futurus, vt poſſim ſcire, aut quò ſcribam, aut quò veniam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et hæc eiuſdem eſt argumenti epiſtola, in qua communi cum ſuperioribus conſolatione eſt vſus, idq; omnino à temporum, & loci ratione.

M. CICERO s. D. A. TORQVATO. 3

SVPERIORIBVS literis, beneuolentia magis adductus, q̄ quo res ita poſtularet, fuit longior. neque.n. confirmatione nr̄a egebat virtus tua: neq; erat ea mea cauſa, atq; fortuna, vt, cui ipſi omnia deeſſent, alterum confirmarem. hoc item tpe breuior eſſe debeo. ſiue enim tum nihil opus fuit tam multis verbis; nihilo magis nunc opus eſt: ſiue tum opus fuit; illud ſatis eſt: preſertim cum acceſſerit nihil noui. nam etſi quotidie aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri exiſtimo: ſumma tamen eadem eſt, & idem exitus, quem ego tam video animo, quam ea, quæ oculis cernimus. nec vero quidq̄ video, quod non idem te videre certo ſciam. nam etſi, quē exitum acies habitura ſit, diuinare nemo poteſt: tn̄, & belli exitū video: &, ſi id minus hoc quidem certe, cum ſit neceſſe alterutrū vincere, qualis futura ſit vel hæc vel ita victoria. idq́. cum optime perſpexi, tale video, nihil vt mali videat̄ eſſe futurum, ſi id vel ante * acciderit, quod vel maximū ad timorem proponitur. ITA enim viuere, vt nō ſit viuendum, miſerrimum eſt: mori aūt nemo ſapiens miſerū duxit, ne beato quidem. ſed in ea es vrbe, in qua hęc vel plura, & ornatiora parietes ipſi loqui poſſe videantur: ego tibi hoc cōfirmo, ETSI leuis eſt conſolatio ex miſerijs aliorū, nihilo te nunc maiore in diſcrimine eſſe, quàm * quemuis aut eorum, qui diſceſſerint, aut eorum, qui remanſerint. alteri dimicant: alteri victorem timent. ſed hęc cōſolatio leuis: illa grauior, qua te vti ſpero, ego certe vtor. nec enim dum ero, angar vlla re, cum omni vacem culpa: &, ſi non ero, ſenſu omnino carebo. ſed rurſus * γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας, qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia maximæ curæ ſunt, &, dum viuam, erunt. Vale.

SVperioribus literis) Hæc epiſt. vr̄ iure optimo preponenda ſuperiori, quia vr̄ eſſe ſcripta, poſt primam, in qua plura, vt viſum eſt, adduxit ad conſolandum epiſcopum Torq. propter quæ dixit ſe nunc debere eſſem breuiorem, conſolatur tn̄ etiam cum hac epiſt. quantum poteſt, licet dicat eum in ea vrbe, vbi vel ipſi parietes ornatoria loqui poſſint, quam ipſe Cic. quod dicit ad laudem Athenarum, in qua vrbe maxime florebant ſtudia philoſophiæ. (Superioribus) Quas ante ipſi, puto autem eas eſſe, quæ incipiunt, etſi ea perturbatio. [Quanquam res ita poſtulare) Quàm q̄ eſſet opus apud te ita facere, & multis verbis loqui, vt te conſolarer. [Neque enim) Ratio quare res non poſtularet, vt eſſe longior. [Virtus) Fortitudo animi tui. [Ea) Talis. [Cui ipſi).ſ.mihi. [Siue enim) Quodam dilemmate.i. duplici diuiſione probat Cic. ſe hoc tempore debere eſſe breuiorem, dicit enim q̄ ſiue tunc cum ſcripſit illam longiorem epiſtolam, non fuit opus vti multis verbis, nihilo magis etiam nunc debet vti, ſi nam tunc opus fuit, ſatis debet eſſe id quod ſemel fecit. preſertim cum nihil noui additū ſit ad id, quod ſupra ſcripſit. [Nihilo magis nūc) Non magis nunc, ſubaudi eſt opus tam multis verbis. [Acceſſerit) Additum ſit. [Nam etſi) Diluit obiectionem quam poſſet facere Torquatus, q̄ non acceſſerit, dicit.n. quod quāuis aliqd quotidie audiatur, tn̄ idem eſt in ſumma quod auditum eſt ſupius. [Sūma eadem eſt) Ad idem reddit, eadem eſt, concluſio, vt puta ſi heri audiui remp. oppreſſam eſſe, & hodie videatur nouum, idem tn̄ eſt in ſumma, quod fuerat id, quod fieri auditum eſt. [Idem exitus) Quem ante pdixit. [Video) Cognoſco. [Animo) Anima quadam puidētia. [Nec vero) Senſus eſt, nec ego quicquā video, aut cognoſco futuꝝ, quod idem non certo ſciam te videre. [Nemo pōt diuinare) Quia, vt ſupra dixit, omnium belloꝝ exitus incerti ſunt. [Video) Quadam rōne, & prouidentia cognoſco. Et ſi duæ partes ſunt. [Minus) Nō ſubaudi video. [Id) Eam rē.i. exitus belli. [Certe) Saltem. [Hoc quidem) Subaudi video, quod ſequitur.ſ. Certe.
[Qualis futura) Sit &c. Ordo eſt, etſi minus id video, certe hoc quidē video qualis futura ſit, vel hæc, vel illa victoria. cū neceſſe ſit alterutrū vincere. [Hæc vel illa) Vel Pōpeiana, vel Cæſariana. [Id).ſ. qualis futura ſit, vel hæc vel illa victoria. [Vita) Cognoſco tale quidam eſſe. [Si) Quamuis. [Ceciderit) Acciderit, euenerit. Si.
[Vel).i. ēt vt, Vel Priamo miſerāda manus. [Id) Quod pponitur Vel.
ad timorem.i. ēt ſi euenerit mors, quæ pponitur nobis à noſtris inimicis. vt vehementer timeamus. [Ita) Enim oſtendit. Cic. vitam, quæ non ſit certa, & tuta, miſeram eſſe. [Vt ſi viuum) Vt tunc tantūmodo poſſis viuere, tunc cum ſis in timore maloꝝ, & belloꝝ, ciuilium, neq; poſtea expectatur vita libera. [Miſerrimum) Infeliciſſimum, peſſime conditionis. [Mori aūt) Dicit à ſapientibus mortem non exiſtimari miſeram. [Ne Beato quidem).i. nec etiam qui ſecunda fortuna vtatur, multo ergo minus miſeꝝ erit homini infelici mori. [In ea vrbe) Erudita, & docta, & intelligit Athenas. [Vel plura).i. ēt plura. [Parietes) Ipſi muri, prouerbialis hyperbole. [Leuis) Parua vt in precedenti epiſt. Miſera eſt illa quidem cōſolatio, tali preſertim, & ciui, & viro, ſed tn̄ neceſſario, nihil eſſe pręcipue dolendū cuiquam in eo, quod accidit vniuerſis. [Alteri dimicant) Qui ſunt cum Cæſ. [Alteri timent victorem) q̄ diſceſſerunt à bello, timent ne Cæſ. ſit victor. [Grauior) Maior. [Illa grauior) Sequitur. [Nec) Enim hæc eſt illa conſolatio, hominem non debere vehementer angi vlla re, niſi culpa, & delicto ſuo, vtitur ait ſæpe Cic. hac conſolatione rectæ conſciētiæ. [Angar) Excruciabor. [Dum ero) Dum viuam. [Cum vacem) Cū caream. [Omni culpa) Quia nihil ſenſi, aut feci vnquam contra remp. ſub ſemper ei optime cōſului. [Si non ero).i. ſi non viuam. [Omnino carebo ſenſu) Non ſentiam hæc mala. Sed rurſus quia ſupra dixit. Sed in tali es vrbe in qua hęc, vel plura ornatiora, ipſi parietes loqui poſſe videantur. & poſtea rurſus reuerſus eſt ad cōſolandum Torquatum ideo nunc dicit, ſed rurſus γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας Prouer.
.i. noctuas ad Athenas. ſubaudi porto. Erat autem prouerbium, Noctua
quali ſolemus vti cū deferimus aliquas res ad locū vbi ea res abūdet, vt dicamus aquā mari addis. Abundat enim Attica regio noctuis, vnde finxerunt Poetæ noctuam eſſe in tutela Mineruæ, q̄ maxime colitur Athenis. Dicit ergo nunc Cic. noctuas Athenas porto.ſ. pcepta philoſophica ad te ſcribo, q̄ es in vrbe, vbi vel ipſi muti ea ſciunt, γλαῦξ γλαυκὸς ſignat noctuam. [Qui).ſ. ego. [Ad te) Subaudi, ſcribam. [Mihi) Concludit epiſtolam dicēs, & ipſum Torq. & omnia ſua eſſe ſibi maximæ curæ, foreque dum viuet.

MVLTA ſuperius dixi in ea epiſtola, cuius initium eſt etſi ea PHIL.
perturbatio, quibus A. Torquatum conſolatus eſt, & maxime cōfirmauit ad omnia æquo animo toleranda, quæ accidiſſe detrimenta reip. videbantur, idem in hac tractat epiſt. ſicque breuior in dicendo, cuius breuitatis cauſas oſtendit, & qualis belli finis futurus ſit, ſe videre commemorat, illiusq. calamitatem ſola morte vitari poſſe, ſimul, & in tali rerum perturbatione viuere dicit eſſe miſerrimū, & mori eſſe miſerum, ſed quid felix, & beatū ....
Aul. Torquatus ex illa illuſtri familia longo poſt tpe oriundus Torquatus.
T. Manlij, qui ob torquem cuidam Gallo ad pugnam prouocāti ſingulari certamine abreptum Torquati cognomē accepi, à quo poſtea oēs ex familia Torquati appellati ſunt. cuius hiſtoriam P. R. Claudius ſcripſit, nec obſcurata gens eſt Torquatorum hoc homine, ſed cum doctrina, tum etiam ceterarum eius virtutum præſtantia, & rebus eſt admodum illuſtrata, & bello ciuili Pompeianas partes ſecutus acerrimum ſe reip. defenſorem oſtendit. Deuicto tandem eorum duce Pomp. oppreſſaq. libertate P. R. à Cæſare Athenas ſe concludit, vbi miſerias reip. deplorabit. Cōſolatur

ſolatue autem ipſum nunc Cic. vt diximus, tametſi eum dicat Athenis eſſe, cuius ciuitatis, vel ipſi parietes magis ſapere videâtur, quam Cic.[Superioribus) In illis, quæ incipiunt. Etſi ea perturbatio.[Neque enim) Ratio eſt quare non eſſet opus vt lôgior eſſet. [Virtus tua) Magnitudo animi, atque diſpicientia rerum humanarum.[Ea) Talis, & proſpera ſiue cauſa, ſiue fortuna, vt alios conſolari poſſem quõ mihi omnia deſint, & aliorum côſolatione indi

Breuius

geam.[Cui ipſi).ſ.mihi.[Alterum ipe) Torquatu.[Breuior) Quá fuimus in ſuperioribus literis. breuis, & item longus. tam ad oratorem, quam ad orationem referri poſſunt Flaccus. Breuis eſſe laboro. Obſcurus fio, & quidquid preceperis eſto breuis. Cic. ad Herenn. Nunc ne nimium longa noſtra ſumatur oratio, de re dicere incipiemus. Id eſt, vt breui oratione côplectar. Qualia ſint de breuitate præcepta, Cic. & Quint. oſtendunt.[Siue) Dilemma eſt qđ duplici ratione colligitur. [Nam etſi) Confutatio obiectionis, q̃

Tum
Tunc

facere potuiſſet Torquatus.[Tum) Ordinis eſt. tunc vero temporis, & eſt ſenſus ſi non fuit opus multis tunc verbis ſcribere minime eſt nunc opus his paucis ſcribere, aut ſi tunc opus fuit longis verbis ſcribere, non amplius eſt opus ſcribere, cum illud ſatis ſit quod ſcripſimus.[Nihil no.) Cum maius malum euenire non poſſet, quàm quod venit, & id quotidie ad te perferri exiſtimo. Vnde ſatis eſt, id quod ſuperius ſcripſit. [Summa eadẽ) Concluſio eadẽ, & idem finis.[Earum rerum) Calamitatum, & miſeriarum.[Video animo) Oculis cernimus. Videre proprie animorum eſt, cernere oculorum. Virg. Miſcetq́. viris, neque cernitur vlli. Et nati coram me cernere letam feciſti. certo ſcio, melius quàm certe ſcio.[Etſi mi.) ſup. video. & belli finem intelligit.[Hoc qui certe) Sup. video hoc videlicet, qualis futura ſit, victoria, quę nobis omnino futura eſt miſera, vt in alia ad Torquatum. Si inter cauſas armorum aliquantulum interſit, tamen interſit victorias, non multum interfuturum, alteros propemodum iam ſumus, experti, de altero nemo eſt, quin cogitet, cum ſit mitiuendus iratus, victor, armatus. [Hæc) Pompeij.[Illa) Cæſaris. [Idq́.) Refert ſe tandem ad mortem, quæ ſola poſſet eos a miſerijs liberare.[Ante acciderit) Vt moriamur,

Video
Cerno

& dicit.[Id).ſ. qualis futura ſit victoria, vel hæc, vel illa.[Video) Si quid tale futurum. [Si id quod proponitur ad timorem).ſ. mors, hæc.n. ſola nobis proponitur ab inimicis noſtris ad perterrefaciẽdum nos.[Ita.n. viuere miſerrimum eſt,) Hoc eſt vita omniũ hominum eſt miſerrima, qñ non tuta & libera, & in timore malorũ eſt. [Vt nõ ſit viuendum) Cum in timore malorum ſuerit, neq; expectatur libere poſſe viuere, & qñ omnia nobis patriæ ornamẽta defuerint.[Ne Beato quidem) Nõ modo infelici, ſed ne beato q-

Beatus

dem miſerum eſt mori. Beatus vero ille dicitur proprie qui multa poſſidet bona, ab habendo eſt appellatus.[Sed in ea es vrbe) Qm̃ iſta quæ ad conſolationẽ eius de morte toleranda in aduerſa fortuna dicebat magis, philoſophica videbantur, q̃ ciuilia, dicit illum eſſe Athenis vbi parietes iſta ſapere, & loqui videbantur. Multis in locis hãc laudem Athenis attribuit.[Nihilo maiore diſcrimine) Confirmo, inquit, tibi hoc Aule te nõ eſſe in maiori periculo, q̃ quemuis illorum, qui in caſtris remanſerunt, aut illorum qui re-

Caſtrũ
Caſtellũ
Vicus

ceſſerunt. Caue dicas caſtrũ pro loco, in quo tẽtoria ſunt militũ. ab eo diminutiuũ dices caſtellũ pro vico muris auctũ, ſine muris vero vicum dices.[Leuis) Vt alibi. Nihil eſt præcipue dolendum, cuiquã in eo, quod accidit vniuerſis.[Illa grauior) Maior q̃ ſequitur videlicet.[Dum ero) Quoad dixero.[Angor vlla ee) Cõmouebor aliquo dolore.[Cum omni vacẽ culpa) De hoc plurib. in locis mentionem facit, quod in ſuſcipiendo bello ciuili nullã culpã cõmiſerit, vel in alia ad Torq. epiſt. Conſciẽtiam rectę voluntatis maximam côſolationem eſſe rerum incômodarum, nec eſſe vllũ magnum malum præter culpam, à qua qñ tantum abſumus, vt ẽt optime ſenſerimus, euentusq́. magis noſtri ꝯſilij, q̃ conſilium reprehendatur, & qñ præſtimus, quod debuimus, moderate quod euenit feramus.[Non ero) Mortuus fuero. [Senſu carebo) Non ſentiam amplius aliquid, vel mali, vel boni [illegible]. Id prouerbium in eos dici ſolet. qui ſapientioribus dare conſilium volunt. Sonant enim verba latino ſermone, noctuam ad Athenas, & ſupplendum eſt verbum porto, & ſic dicendum porto noctuam ad Athenas, hoc eſt philoſophica præcepta ad te virum ſapientiſſimum mitto, qui es Athenis vbi eſt ſtudium ſapientię & in eos etiam tale prouerbium dici poteſt, qui res venales aliquò deferunt nihil ſibi fructus allaturas tanquam ſi noctuas Athenas ducant ad vendendum, quod tamen non multum facit ad rem, [illegible] autem noctuam ſignificat, quamplurimum abundare dñr Athenę. hinc datus eſt locus huius prouerbij, & fabulæ, vt noctua in tutela Mineruæ, quæ Athenis colitur, eſſe dicatur, vt coruus in tutela eſt Apollinis, & pauo Iunonis, ciconia Concordiæ. Et tale prouerb. eſt illud, quod vt ait Cleander in 2. prouerbiorum Hercules Adonis ſtatuam conſpicatus dixit quod poſtea in eos dici cœpit. qui potentioribus, & ſapientioribus aduerſari volunt. Quod Theocritus poſuit in æpolico, vt [illegible], quæ nos latinũ fecimus, & hunc verſum ita traduximus. Cecropiam cõtra ſus eſt, tenditque Mineruam, eſt aliud, vt dr̃, Sus Mineruam dicet. Et item aliud ab Hercule tractum quod idem Theocritus ſcripſit: vt, Is.n. cum in Macedonia Dion vrbẽ intraſſet, vidit mulieres ex quodam ſacello prodeuntes, & volens ipſe etiam ingredi, cui nam dicatum eſſet interrogauit. cumq́. audiuiſſet Adoni, r̃ndit [illegible]. i. nihil ſacrum quod eſt nulla re dignũ. delectantur Græci hmôi prouerbijs multum, vt eſt illud. Ad Scolũ nec ipſe vades, nec alteri comes ſis. Eſt.n. Scolus in ora Aeſopia Pagus ſub Citherone locus iniucũdus & aſper. Item q Crotoniatarũ poſtremus eſt, is reliquorũ Græcorũ primus. Item Crotone ſalubrius aſſerit, & aduerſus incredulos. Tales prouerb. .i. hoc, te apud Saceam geſta verius eſt. Item hero eſt. Themeſe higriũ ſibi dicat nemo, itẽ in eos, qui diſſimulant ſcire, quod ſciunt. Cretes neſcit pelagus.[Tu) Articulus, & ait Torquatum, & omnia eius ſibi fore quoad vixerit maximæ curæ.

.SVPERIORIBVS literis, &c.) Hæc epiſtola, inqt Hubert. vr̃ præponenda ſuperioribus, quia ſcripta videtur poſt primam, in qua Cic. multa adduxit ad conſolandum Torquatum, pp quæ dicit ſe nunc breuiorem debere eſſe. Conſolatur tamen eũ etiam hac epiſtola, quantum poteſt, licet dicat Torquatũ eſſe in ea vrbe, vtpote Athenienſi, vbi vel ipſi parietes ornatius, quàm Cic. ipſe loqui poſſint. Ordo eſt. Ego fui lôgior. ſ. quàm decuit, aut aliquantulum longus ſuperioribus literis, quarũ initium eſt. Etſi ea perturbatio, &c. adductus. ſ. ad hoc, magis beneuolentia, quam q res. i. neceſſitas, poſtularet ita. Neq;.n. virtus tua egebat confirmatione nr̃a. Neque ea. i. talis, erat cauſa, mea, atq; fortuna, vt cui ipſi omnia deeſſent, confirmarem aliez, debeo item. i. ſimiliter, eſſe breuior hoc tpe, enim. i. qa, ſiue nihil opus fuit, tũ. i. tunc tã multis verbis, nihilo. i. in nullo eſt nunc magis opus. ſ. tam multis verbis, ſiue tũ. i. tunc, opus illud. ſ. qđ tunc ſcripſit ſatis eſt preſertim, cum nihil nodi acciderit. Nam etſi. i. quâquam nos audimus quotidie. i. ſingulis diebus, aliquid earum rerũ quas ego exiſtimo perferri. i. complere nunciari ad te, tamen ſumma. i. finalis ſententia, & concluſio de ſtatu ee ip. eſt eadem, & exitu eſt idem. i. ad eundem finem omnia tendunt, quem. ſ. exitum, ego video animo tam. i. tam perfecte, & euidenter, hoc eſt perſpicio futurũ, q. i. quãtum, perfecte ſup. video, aut videmus ea quæ cernimus oculis .ſ. exterioribus. Ex hoc loco traxerunt quidam differentiã inter cerno, & video, dicentes cernere ad oculos exteriores videre ẽt ad interiores pertinere. Nec vero video quidquã, quod non ſcio certo. i. pro certo, te videre idẽ. Nam etſi nemo poteſt diuinare, quem exitum acies. i. conflictus duarum acierum ſit habitura. ſ. in Philippicis, campo Pharſalię, tamen video, &. i. ſimul exitũ belli, .i. id, quod bellum ſequetur, vtpote oppreſſionẽ Reipub. & ſi ſup. video minus, id eſt nõ ſatis clare, id ſcilicet quod dictum eſt, hoc eſt exitum belli, certe video, quidem. i. ſaltem, hoc. ſ. quòd, cum ſit neceſſe alterutrum, id eſt vnum duorum, aut Cæſarem, aut Põpeianos vincere, video ſup. qualis victoria vel hæc. ſ. Põpeianorũ, vel illa. ſ. Cæſaris, ſit futura, q. d. cũ am ſſioãe libertatis, cum vtrique velint opprimere aduerſarios ſuos. Et cum. i. poſtquam, perſpexi id, id eſt qualis futura ſit victoria, optime, id eſt pfectiſſime, ego video ſup. ipſum tale, vt nihil. i. non aliquid, vt aliqd mali nõ videatur futurũ, ſi, vel. i. etiam id, quod proponitur. ſ. nobis ab inimicis, vel. i. etiam maxime ad timorem, id eſt ad incutiendũ nobis timorem, hoc eſt mori, aut occidi, ceciderit ante. ſ. pfectã alterutrius victoriam. Enim. i. quia viuere ita, id eſt in ſeruitute quadam publica, vt. i. qualiter, viuendum ſit tunc. ſ. poſt alterutrius victoriam eſt miſerrimum. Autem. i. ſed, nemo ſapiens dixit, aut duxit mori miſerum. Vnde Maro: Vſque adeo ne mori miſerum eſt? Ne quidem. i. non ſaltem, beato, hoc eſt cum vt Flaccus dicit, mors vltima linea rerũ ſit, & ita finis malorũ ſaltem huius mũdi, ita videtur mors miſeris optanda, beatis fugienda, vnde Boethius mortem cenſet felicem, quæ ſe nec dulcibus annis Inſerit, & mœſtis ſæpe vocata venit, tamen ſapientes ne beato quidẽ miſerum putant mortem interuenire, cum ſit ineuitabilis & citra culpam noſtram, ob culpam tñ primi parentis accidere poſſit, verum Chriſtianis placet, quod dicitur Precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. &, Beati, qui in dño moriuntur, & contra, Mors peccatorum peſſima, ſed reuertamur ad ordinem. Sed tu es in ea vrbe. ſ. Athenienſi, in quaſi ipſi parietes videantur poſſe propter frequentem lectionem philoſophiæ, vnde Iuuen. ſimili hyperbole vtitur Satyra I. Frontonis platani conuulſæq́. marmore clamant, Semper & aſſiduo ruptæ lectore columnę,

Loqui

Loqui hæc,vel plura,& ornatiora. Ego confirmo tibi hoc,etſi.i. quàquam, conſolatio ex miſerijs alioꝝ eſt leuis.i.modici ponderis,& momenti, q̃a licet Solatium eſt miſeris ſocium hr̃e in pœnis,tñ non minus cruciantur,q cum multis cruciantur, q ſi ſoli eſſent,te nihilo.i.nullo modo,eſſe nũc in diſcrimine.i.periculo, maiore,q̃ quemuis.aut eoꝝ,qui,diſceſſerunt.ſ.ab vrbe,aut eoꝝ, qui remanſerant. Alteri.ſ.q receſſerunt ab vrbe ſecuti alteꝝ ducem dimicant.i.certẽt pro victoriam,& ita in periculo vitæ ſunt alteri.ſ.qui remanſerunt tanquam neutrius ſactionem approbãtes,timent victorem.ſ.tam Cæſ. quàm Põp.Sed vt iam dictũ eſt, hæc.i.huiuſmodi conſolatio,eſt ſenis.i.modici momenti, illa.ſ. quã dicet,eſt ſup.grauior.i.maioris ponderis,qua.ſ.cõſolatione, ego ſpero te vti,ego certe vtor ſup.ea. Nec.n.angar vlla re,dũ.i. donec,aut quandiu ero.ſ.in hac vita,cum vacem.i.vacuus, & purus ſim,omni culpa etſi non ero.ſ.in hoc mundo, carebo omnino ſenſu.i.perceptione earum rerum.quæ hic gerentur. Eſt ergo magni momenti conſolatio, qua dilẽmate quodam conuincit virum bonum,& ſapientem non debere angi pro rebus,quę hic accidant.Nam aũt interierit malis huius vitæ aũt non,ſi interit, nõ augetur eis,quæ citra culpam ſuam contigerunt,vt mala belli ciuilis,cuius Cic.neutri fuerat auctor,aut non interierit, & ita nõ ſentit,ſaltem cum dolore, cum ſine culpa ſua contigerint. videtur tamen Epicurice innuere, nullum manere poſt mortem in homine ſenſum,cuius contrarium alibi docet.Sed rurſus ſup.mitto γλαῦκας .i. noctuas εἰς.i.ad ἀθήνας .i. Athenas , vbi maxima vis noctuarum,hoc eſt prudentiorem me doceo,quaſi ſus Mineruã, qui.ſ.ſcribo hæc ad te.ſ.hominem,tam doctum.tu,tui,& tua omnia ſunt mihi curæ,& erunt,dum.i.quandiu vitam.Eſt aũt Zeugma ab inferiora . nam per conceptionem diceret,eſtis & eritis.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et hæc eſt conſolatori, perfectumq́ exemplum eius argumẽti epiſtola. Habet enim exordium aptum ad ipſam intentionem,à periculorũ prædictione,& præcognitione. Deinde ſubycitur ipſa conſolatio à varijs locis inuenta, ſed pleriſque locis communibus, & ijs qui huic materiæ conueniunt. Epilogus aũt ſimplex eſt,& officioſus,vt huic negocio adhibetur.

M. CICERO s. d. A. TORQVATO. 4

NOVI, quod ad te ſcriberẽ,nihil erat:& tñ, ſi q̃d eſſet, ſciebam te à tuis certiorem fieri ſolere.de futuris aũt rebus & ſi ſemper diffi cile eſt dicere,tñ interdum coniectura poſſis proprius accedere, cum res eſt eiuſmodi,cuius exitus ꝓuideri poſſit,nunc tm̃ videmur intelligere,non diuturnum bellum: etſi id ipſum non nullis videatur ſecus. equidem cum hæc ſcribebam, aliquid iam actum putabam * nõ quo ego certe ſcirem; ſed ꝙ non difficilis erat coniectura. nam cum omnis belli Mars cõis,& cum ſemper incerti exitus prœliorũ ſunt: tum hoc tpe ita magnæ vtrinque copiæ, ita paratæ ad depugnandum eſſe dicuntur,vt,vtrercunq; vicerit,non ſit mirum futurum. illa in dies ſingulorum magis, magisq́.opinio hoĩum confirmatur,ēt ſi inter cauſas armorum aliquantum interſit, tñ inter victorias non multũ interfuturum. alteros propemodum iam ſumus experti. de altero, nemo eſt quin cogitet, q̃ ſit metuendus iratus victor armatus,hoc loco ſi videor augere dolorem tuum,quem conſolando leuare debebam? fateor me cõium malorum conſolationem nullam inuenire, prẹter illam,quę tñ,ſi poſſis eam ſuſcipere,maxima eſt, quaque ego quotidie magis vtor; CONSCIENTIAM rectæ voluntatis maximam conſolationem eſſe rerũ incõmodarum,nec eſſe vllam magnum malum prẹter culpam. à qua qñ tm̃ abſumus, vt ēt optime ſenſerimus, euentusq. magis noſtri conſilij,q̃ conſilium, reprehẽdatur; & qñ præſtitimus,quod debuimus: moderate,qđ euenit,feramus. ſed hoc mihi tñ non ſumo,vt te conſoler de cõibus miſerijs,quæ,& ad conſolandũ maioris ingenij,& ad ferendũ ſingularis virtutis indigẽt. illud cuiuis facile eſt docere,cur ꝑcipue tu dolere nihil debeas. eius.n.q tardior in te leuãdo fuit,q̃ fore putaramus, nõ eſt mihi dubia de tua ſalute ſñia:de alijs aũt,nõ arbitror te expectare,quid ſentiam.reliquũ eſt.vt te angat,ꝙ abſis à tuis tandiu.res moleſta,ꝑſertim ab ijs pueris, q̃bus nihil põt eſſe feſtiuus: ſed, vt antea ad te ſcripſi, ips eſt hmõi,vt ſuam quiſq; conditionem miſerrimã putet;&, vbi quiſq;,ſit tibi eſſe minime velit. eq̃dem,nos ꝙ Romæ ſumus; miſerrimũ eſſe duco; nõ ſolum ꝙ in oĩbus malis acerbius eſt videre, q̃ audire; ſed ēt ꝙ ad oẽs caſus ſubitorũ periculorũ magis obiecti ſumus, q̃ ſi abeſſemus.etſi me ipm conſolatorem tuũ non tm̃ literæ, q̃bus ſemꝑ ſtudui,quantum longinq̃tas tp̃is, mitigauit. quãto fuerim dolore, meminiſti in quo prima illa cõſolatio eſt,vidiſſe me plus,q̃ ceteros,cũ cupiebam quãuis iniqua cõditione pacem. qđ etſi caſu,non diuinatione mea,factũ eſt:tũ hac inani prudẽtiæ laude delector. deinde,qđ mihi ad conſolationem cõe tecum eſt, ſi iã vocer ad exitũ vitę,non ab ea rep.auellar,qua carendũ eſſe doleam,ꝑſertim cum id ſine vllo ſenſu futurũ ſit.adiuuat ēt ætas,& acta iam vita,q̃ cum curſu ſuo bene confecto delectat,tũ vetat in eo vim timere,quò nos iã natura ipſa penè ꝑduxerit.poſtremos is vir,vel ēt ij viri hoc bello occiderunt,vt impudentia videat̃,eadem fortunã, ſi res cogat,recuſare, eq̃dem mihi oĩa ꝓpono: nec vllũ eſt tm̃,malum,quod non putẽ impẽdere: ſed,cum plus in metuẽdo malli ſit,q̃ in illo ipſo,qđ timetur,deſino; ꝑſertim cũ id impendeat, in quo non modo dolor nullus,verũ finis etiã doloris futurus ſit.ſed hęc ſatis multa vel plura potius,q̃ neceſſe fuit. facit aũt non loquacitas mea,ſed bñuolentia longiores epiſtolas. Seruiũ diſceſſiſſe Athenis moleſte tuli.non.n.dubito,q̃n magnę tibi leuationi ſit ſolitus eſſet quotidianus congreſſus, & ſermo cum familiariſſimi hoĩs,tum optimi, & prudentiſſimi viri.tu, velim,te,vt debes,& ſoles, tua virtute ſuſtentes,ego,quæ te velle,quæq́. ad te,& ad tuos ꝑtinere arbitrabor,oĩa ſtudioſe diligenterq́. curabo;q́ cũ faciã bñuolẽtiã tuã erga me imitabor,merita nõ ãſſequar. Vale.

* alias, nõ quo, ſed ꝙ diffic.

NOui,quod) Huius epiſt.argũ parum diſtat à ſuperiorib. oſtendit.n.Cic. magnum impendere periculum ex bellis ciuilibus,vtercunque ſit futurus victor poſtea vero cõſolatur Torquatum ferè ijſdem rõnibus,quibus conſolatus eſt in alijs epiſtolis,& maxime in prima huius lib.[Si quid eſſet) .ſ.noui.[Difficile)Quia futuroꝝ nulla eſt ſciẽtia.[Poſſis)Pro poſſit aliquis.[Accedere proprius).ſ.non oĩno diuinare,veruntñ non lõge aberrare.[Coniectura) Collatione multarum rerum,nam cõijcere eſt ſimul iacere, inde coniectura dr̃ quoties multa concurrunt ad demõſtrationem alicuius rei: vide Cic.3.lib.Rhet. ad Heren.vbi tractat de partibus coniecturalis cõſtitutionis.[Eiuſmodi)Talis naturæ,& conditionis.[Exitus) Finis,multa.n.ſunt quorũ exitus non põt coniecturis dꝑhendi,multa quoq; põt.[Prouideri)Proſpici,multo ante aduerti. [Non diut.).i.longum.i.fore. [Secus)Aliter,q putant fore diuturnum.[Mars cõis) Subaudi ſit. [Vtrinque) Ex vtraq; parte,& Pompeianoꝝ, & Cæſarianorum. [Vtercunq;)Vel Cæſ.vel Pompeianis, quamuis multi ſentiant eũ iam interijſſe,&filium,Quint.Pompeium ſuſcepiſſe bellum poſt mortem patris,nam in epiſt.ſeq.dicit Cic.[Poſtremo is vir interijt,&c.) non ſit mirum quia vtercunque habet maximaa copias. [Inter victorias)Quia vtercunque vicerit opinantur hoĩes victoriam fore crudelẽ.[Alteros)Põpeianos.[Sumus experti)Re ipſa cognouimus,quãſint inſolentes.[Iratus)q̃a negatus ei eſt triumphus. [Victor) quia ēt ſi ſit bonus,neceſſe eſt quodã modo,vt fiat inſolens, & immoderatus. [Armatus) Et ob id erit, crudelior, omnia.n.emphaſim hñt. [Hoc loco) Cum debeat Cic.conſolari

H V B.

Colligere.
Coniectura.

Torquatum,& hæc dicat,quæ dolorem afferant,excuſat ſe,quare id faciat,& affert conſolationē,quā diximus ab eo vſurpari de cōſcientia rectæ voluntatis.[A qua)Culpa.[Abſumus) Sumus remotis.[Euentus)Quia quamuis bonum conſilium ceperimus,tñ nobis male euenit.[Præſtitimus) Effecimus.ſ.patriæ,& ciuibus noſtris.[Non ſumo)Non aſſumo,nec capio.[Maioris .g.)q̃ ſit meū, quia dixi ad Marcellum,ſin tanta mala reip. te frangunt,non tam abundo ingenio vt te cōſoler. [Virtutis) Fortitudinis. [Cuius) Cuilibet etiam,qui non ſit valde doctus.[Docere)Probare,oſten

Sentētia dere rationibus [Eius)Cæſ.[Sententia)Iudicium,vel deliberatio. [Non eſt dubia)Quia non dubito,quin ſentiat te omnino reſtituendum in patriam.[De illis)Pōpeianis.[Non arbitror te exp.) Quia tu ipſe ſcis,quid ſentiam.[Reliquum eſt)Cūm non debeas deſperare de ſalute tua,reliquū eſt,vt nihil debeat te cruciare,niſi, q̄ abſis a tuis,& præcipue à filijs tuis,qui ſunt iucundiſſimi pueri. [Ab his pueris)Filijs ſuis.[Feſtiuius)Iucundius,lætius. [Vt ſcripſi antea)In prima epiſt.[Videre,q̃ audire)Quia vt ſupra dixit,oculi augent dolorem.[Obiecti)Suppoſiti.[Literę)Studium literarum, vt ſæpe ſupra dixit.[Longinquitas tpis)Quia vt ſupra ſcripſit Ser. Sulp. Nullus eſt dolor, quem longinquitas tpis.non minuat,atq; molliat.[Me vidiſſe).ſ.mala reip.futura.[Quamuis)Qualibet.[In qua pditione)Etiam cum aliquo damno noſtro [Caſu nō diuinatione mea) Non.n.ita euenit,quia diuinauerim,ſed caſu.i.qa, ita fortuna tulit. [Inani laude) Quo dicas ante alios præuidiſſe hæc futura.[Deinde) Alia conſolatio,quæ ad vtrunque pertines,dicit Cic.q̄ ſi eſſet moriturus non videt remp. ita florentē,vt piget eā relinquere magis.n.inuiti deſerimus res proſperas, & quibus delectantur q̃ aduerſas.Hor.Si quid mirabere pones inuitus. [Cōmune)Quia hæc conſolatio ita pertinet ad me,ſicut ad te.[Ad exitū vitæ)Ad mortē.[Non auellar)Non abſtrahar,non ſeparabor. [Ab ea à tali)Qua doleam eſſe carendum. quia eſt miſeria,& nullus eſt dolor carere rebus miſeris.[Sine vllo ſenſu)Quia in præcedēti epiſt.dixit.Si non ero,ſenſu omnino carebo. [Aetas)Senili q̃ magis contemnit mortem,vt Anchiſes apud Virg. Acta,curſu naturali functa. [Curſu ſuo) Eſt.n.vita hominis quaſi curſus quidā, vt Paulus Apoſtolus. Omnes quidem currimus,ſed vnus accipit brauium.[Vim)Violētiam.ſ.mortis.[In eo) In ea re,in ſenecta,vt ipſe in Catone maiore inquit: Nihil eſt tam nāle,q̃ ſenib. mori. [Is vir)Pompeius.[Vel ij viri) Correctio eſt,qa alij multi interierant,non q̄ Pomp.in pugna ſit interēptus, ſed quod mortuus eſt

Bellum tpe belli in Aegypto à Ptolomeo iuſſus interfici bellum autē pro

Prœliū toto tpe quo pugnatur & geruntur pˡlia accipitur vt bellū Troianum fuit decem annorum.[Prælium vero eſt ipſe conflictus. [Impudentia)Temeritas.[Recuſare)Nō accipere.[Propono mihi) Animo cogito.[Impēdere)Imminere.[Defino).ſ.metuere.[Id impēdeat)Id immineat,id ſit futurum.ſ.mors.[In quo) In qua morte. [Finis doloris)Quia vt dicit Horat.Mors vltima linea rerum eſt. [Plura q̃ fuit neceſſe)Quia ſcio te eſſe animi fortiſſimi,& es in ea vrbe,vbi hæc optime traduntur.[Loquacitas)Naturalis loquendi abundantia.[Beneuolentia) Qua te complector:ex abundātia.n. cordis os loquitur. S.Sulp. [Leuationi) Diminutioni curarum,&

Cōgreſſūs recreationi.[Congreſſus)Conſuetudo,conſeruatio. [Tum).i.&. [Suſtentes)Fortem præbeas,non ſinas te cadere animo.[Quæ cū faciam)Vt ſtudioſe,& diligēter curem omnia,quę ad te ptineant. [Imitabor beneuolentiam tuam erga me).i.oſtēdam me beneuolum in te,ſicut tu fuiſti in me. [Non aſſequar) Non æquabo.ſ.ſtudio,& diligentia mea. [Merita) Officia mihi præſtita.i.nunquam potero facere tantum quantum tu de me meritus es.

A S C. NOVI quod ad te ſcriberem &c.)Conſimili ferè argumēto cum ſuperioribus oſtendis Cicero magnum impendere periculū ex bellis ciuilibus,ſiue Pōp.ſiue Cęſ.victor futurus ſit.deinde conſolatur Torquatum ferè iiſdem rationibus, quibus in ſuperiorib. & pcipue in prima epiſt.Ordo eſt.Nihil noui erat,ſup.mihi,quod ſcriberem ad te,&tamen ſi quid ſupp.noui eſſet,ſciebam te ſolere fieri certiorem.i.te edoceri a tuis.ſ.familiaribus,& neceſſarijs.Autem.i.ſed,etſi.i.quanquam dicere de rebus futuris eſt ſemper difficile,preſertim de contingentibus, qualis eſt exitus belli,ad quem fortuna multum poteſt. tamē cum poſſit.i.quilibet poſſit accedere .ſ. ad veram cognitionem,propius.i.aliquātum,aut multum prope,coniectura.i.per coniecturam,tunc ſupp. cum.i.qñ res eſt eiuſmodi,cuius.i.eius vt exitus poſſit præuideri. Non videmur nunc intelligere tantum bellum non diuturnum,ſup.futurū,etſi.i.licet idipſum.ſ.bellum non futurum diuturnum,videatur nonnullis.i. aliquibus,aut quibuſdam,ſecus.i.aliter,hoc eſt, etſi videatur quibuſdam diuturnum fore,vbi etſi conſtruitur cum ſubiunctiuo verbo. Equidem.i.ego quidē,cum.i.qñ ſcribebam hæc,putabam iam aliquid.ſ.de bello finiendo,actū,non,ſup.id ſcribo,quo.i.q̄,legā, aut quo.i.per quod,ſciam certo,ſed q̄.i.quia cōiectura erat haud .i.nō difficilis,hoc eſt quia facile poteram per coniecturā conſequi,qđ ſequentibus probat,vnde non ſubſcribam tollentibus negationē nam cū omnis Mars.i.auctor victoriæ,belli ſup. ſit cōia.i. neutri parti adiuratus,&cum exitus prœlioꝝ ſint ſemper incerti tñ magnæ copiæ dñr eſſe hoc tpe paratæ vtrinq;.ſ.ab vtraq; parte;ad pugnandum,ita vt vtercunq;.ſ.exercitus vicerit,non ſit futuꝝ miru.i. mirandum, vtercunq;.i.quicunq; duoꝝ,vicerit quia vterq; exercitus optime inſtructus erat,illa opinio optima, quā dicturus eſt,cōfirmatur.i.augetur & roborat in ſingulos dies magis,& magis,opinio aūt eſt,etiam ſi.i.quamuis, inſit.i.dīr ſit aliquātum inter cauſas armorum,quia Pompeiani iuſtiorē cauſam, eo q̄ à Rep.ſtabant habebāt,tamen non multum interfoturum.i. differētiæ futurum inter victorias,eo q̄ vtraque pars victoria inſolenter vſura videbatur.Nos ſumus experti propemodū.i.quaſi, alteros.ſ.Pōpeianos. Nemo eſt quin cogitet de altero.ſ.Cæſare .ſ.qa inſolenter ſit vſus victoria,cū ſit metuendus iratus eo q̄ eſt iratus,ob negatū triumphum & imperij prorogationem, victor.i. ſi fuerit victor,eo q̄ victoria inſolētiores facere ſolet, armatus.i. cū ſit victurus vi armoꝝ præditus. Si ego videor augere dolorem tuū hoc loco.i.dicto huius loci quē.ſ.dolorem debebam, aut debeā leuare.i.minuere. Fateor me nullā.i.non inuenire nō vllam cōſolationem maloꝝ cōium.i.reip.preter illam quam dicet,quę tñ eſt maxima,ſi poſſis ſuſcipere.i.in vſu tuū conuertere eam, & qua ego vtor quotidie magis,videlicet conſcientiam voluntatis rectæ,eſſe maximā conſolationem reꝝ incōmodaꝝ.i.nociuaꝝ, hoc eſt ſiqs ſibi conſcius ſit, q̄ ad mala, euenerunt non pbuerit cōſenſum, nec vllum malum eſſe magnum pter culpam.i.ſi non adſit culpa,de qua.ſ.culpa,qñ.i.qm̄,nos abſumus tñ,vt ēt ſenſerimus optime,qa pacem qualemcūq; potius,q̃ bellum ſuſcipiēdū, & euentus conſilij noſtri,quo duximus Cæſ.reſiſtendum,reprehendatur magis,q̃ cōſilium.ſ.noſtrum qa licet male euenit, bene tñ conſuluimus, vnde Phyllis Ouidiana ęgre ferens cōſilium ſuum damnari ab illis qui dñt.Exitus acta probat,addit,careat ſucceſſibus opto.Quiſquis ab euentu facta notāda putat.Qñ.i.qm̄,præſtitimus.i.exhibuimus,& effecimus,qđ debuimus, feramus.i.patiamur,moderate.i.tēperato animo id,ſup.qđ euenit,licet malū ſit,ſed tñ ego non ſumo.i.non attribuo,& arrogo mihi,vnde rectius dicatur vir ſibi multa ſumens,q̃ vir præſumptuoſus,vt vulgo dñt,hoc,vt conſoler te de miſerijs cōibus,quæ.ſ.miſeriæ cōes indigent maioris ingenij ſup.q̃ meum ſit ad conſolandū.i.vt conſolētur,paſſiue,hoc eſt,vt de eis cōſolemur, & indigent ſingularis virtutis ad ferēdum.i.vt ferantur. Facile eſt cuiuis.i.cuilibet, docere illud cur tu nihil debeas dolore precipue.i.præter ceteros.Enim.i.qa,ſentētia de tua ſalute,eius.ſ.Cęſaris,q fuit tardior in leuādo.ſ.ab exilio,aut timore, q̃ putaremus fore.i.futuꝝ eſſe, nō eſt dubia mihi,hoc eſt,eſt mihi pſpecta, ſcio.n.q̄ te ſaluū eſſe cupit.Aūt.i.ſed,nō arbitror te eſpectare,quid ſentiā de illis.ſ.Pōpeianis,ſi forte vicerint, quia oēs ſciunt te Pomp. ſemper fauiſſe. Reliquum eſt.i.ſolum reſtat,vt q̄ abſis tandiu a tuis, angat.i. cruciet,& torqueat te, appoſitorie res moleſta.i.q̄ eſt res moleſta,preſertim ſup.abeſſe,ab ijs pueris.i.filijs, quibus nihil pōt eſſe feſtiuius.i.lætius,& lepidius. Sed vt ſcripſi antea ad te, tempus eſt huiuſmodi.i.tale, vt quiſq; putet conditionem ſuam.i.ſtatum vitæ ſuę,miſerrimā,vt quiſque minime.i.nequaquam,velit eſſe ibi, vbi ſit.Equidem.i.ego quidē,hoc eſt certe,duco.i.exiſtimo, miſerrimū.i.rem miſerrimam eſſe,q̄ ſumus Romæ,non ſolum,q.i. qa,in omnibus malis acerbius eſt videre,ſup.ea,q̃ audire, ſed ēt q̄ nos q Romæ ſumus, ſumus magis obiecti ad oēs caſus periculoſoꝝ ſubitoꝝ,quàm ſi abeſſemus.Etſi literæ.ſ.ſciētiæ philoſophicę literis cōmendatæ,quibus ſtudui.i.operam diligentē dedi ſemp, non ſup.mitigauerunt tñ.i.intantum,aut tātopere, me ipſum cōſolatorem tuum. Valla diceret,tui,niſi quodāmodo poſſeſſio importetur quantum longinquitas.i.prolixitas temporis mitigauit meipſum &c.tu meminiſti.i.memoriam tenes,ſup. in quanto dolore fuerim in quo.ſ.dolore, illa eſt prima conſolatio me vidiſſe prius,q̃ ceteri,ſup.viderint. Aliter diceret,q̃ ceteros,cum cupiebā pacem conditione quāuis.i.quantumuis,iniqua, ſup.id,quod etſi.i.quanquā factum eſt caſu.i.alea belli, nō diuinatione mea.i, Cæſ.victore fore tñ ego delector hac inani.i. friuola laude prudētiæ.i.prouidentiæ q̄ ita fore prꝑuidebā.Deinde ſup.cōſolatur me aut mihi cōſolationi eſt id,quod eſt mihi cōe tecū ad conſolationē,videlicet q̄ ſi ego vocer iam ad exitum vitæ.i,ad mortē, ego non auellar inuitus ab ea.i.eiuſmodi rep. quæ.i. cuiuſmodi doleam carendum eſſe.i.quòd carere debeam, preſertim cum vt ſit futurū ſine vllo ſenſu.Videtur iterum Epicurice loqui,forte q̄ Torquatus eius ſectæ erat. Epicurei .n. dictitabant omnem ſen-

ſum

ſum hominis in morte perire. Nam Epicurus impie iactabat ſe genus humanum liberaſſe, duobus maximis malis timore.ſ.deorum in vita. cũ doceret deos non curare mortalia, & cruciatu poſt hãc vitam, cũ doceret animos eum corporibus interituros more pecunio. Aetas.ſ.ſenilis adiuuat me, & vita iam acta.i.conſumata ferè, quæ.ſ.vita, cum.ſ.ita ſit, ꝙ delectatur curſu ſuo confecto.i.con ſummato bene.i.decẽter, tum.i.multo magis, vetat timere vim in eo.i.in morte, quo, ad quã ipſa natura produxerit iam penè nos. Poſtremo.i.vltimo loco, me conſolatur, ꝙ is ſup. Pomp. occidit .i. occubuit. Vel etiã.i.tales viri, ceciderunt.i.cæſi, & mortui ſunt hoc bello.ſ.ciuili vt impudentia videatur, vel, vt videatur impudentiæ recuſare eandem fortunam, quã illi paſſi ſunt, ſi res cogat. Equidẽ.i.ego quidem ꝓpono mihi omnia.ſ.mala obeunda, nec vllũ malum eſt, quod nõ putem impendere.i.in perniciem meã imminere, ſed cũ plus mali ſit in metuendo.ſ.in metu mortis quã in illo ipſo quod timetur, hoc eſt quam in morte ipſa, deſino, ſupp. metuere, preſertim.i.præcipue, cũ id impendeat.i.immineat, videlicet interitus. In quo nõ modo.i.non ſolum, nullus dolor ſit futurus, verum ẽt.i.inſuper, finis doloris ſit futurus. Sed hæc, ſup. ſunt ſatis multa, vel fortaſſe plura, quem fuit neceſſe. Aut.i.ſed, nõ loquacitas mea.i.auiditas loquendi, ſed beneuolentia mea facit epiſtolas longiores.ſ.quàm alioqui eſſent. Ego tuli moleſte. Seruium.ſ.Sulpicium diſceſſiſſe Athenis. non.n.dubito quin ſolitus ſit eſſe tibi magnæ leuationi.ſ.de miſerijs animi congreſſus, & ſermo quotidianus, tum.i.ſimul, hominis familiariſſimi.ſ.ubi, tum .i.ſimul viri optimi, & prudentiſſimi. Velim, ſup. vt tu ſuſtentes te tua virtute, vt debes, & vt ſoles. Ego curabo ſtudioſe, quæ, pro &, diligẽter, omnia quæ arbitrabor, te velle, quæque.i.& quæ arbitrabor, ptinere ad te, & ad tuos, q.ſ.omnia cum faciam, imitabor beneuolentiã tuam erga me, non aſſequar.i.non æquiparabo, me tua.ſ.tua, erga me, conferendo.ſ.paria in te, quia id non potero.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conſolatio amici exulis, & patria carentis, conſtans, & ſuis argumentis, à Cæcina, & Cæſare, cuius potentiam fugerat attributis. Epilogus eſt adhortatorius ad fortune vim ſuſtinendam. Canones, & hec orationis pars tractata conſolationis.

M. CICERO S. D. A. CAECINAE.

QVotieſcunque filium tuum video, (video aũt ferè quotidie) polliceor ei ſtudium quidem meũ, & operam ſine vlla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis; gratiam aũt, atque auctoritatem cũ hac exceptione, quantum valeam, quantumq́. poſſim. Liber tuus, & lectus eſt, & legitur à mi diligenter, & cuſtoditur diligentiſſime. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ ſunt, quæ quidem quotidie faciliores mihi, & meliores vñr. multisq́. video magnæ eſſe curæ: quorũ de ſtudio, & de ſua ſpe filium ad te perſcripſiſſe certo ſcio. ijs aũt de rebus, quas coniectura conſequi poſſumus, non mihi ſumo, vt plus ipſe prospiciam, q̃ te videre, atque intelligere mihi perſuaſerim. ſed tñ quia fieri poteſt, vt tu ea perturbatione animo cogites: puto eſſe meum, quid ſentiam, exponere, ea natura rerum eſt, & is temporum curſus, vt non poſſit iſta aut tibi, aut ceteris fortuna eſſe diuturna; neque hærere in tã bona cauſa, & in tam bonis ciuibus tam acerba iniuria quare ad eam ſpẽ, quam extra ordinem de te ipſo habemus nõ ſolum propter dignitatem, & virtutem tuam, (hæc.n. ornamenta ſunt tibi etiam cum alijs cõia) accedunt tua ꝑcipua, ꝑꝑ eximium ingenium, ſummamq́. virtutem: cui mehercule hic, cuius in poteſtate ſumus, multũ tribuit: itaq; ne punctum quidem tpis in iſta fortuna, fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe violatũ putaret. quod ipſum lenitur quotidie: ſignaturq́; nobis ab ijs q ſimul cum eo viuunt, tibi hanc ipſam opinionem ingenij apud ipſum plurimum profuturam. quaꝑꝑ primum fac animo forti, atque magno ſis: ita.n. natus, ita educatus, ita doctus es, ita ẽt cognitus, vt tibi id faciẽdũ ſit: deinde ſpẽ quoq; hẽas firmiſſimã ꝑꝑ eas cauſas, quas ſcripſi, à me vero tibi oĩa, liberiſq́. tuis paratiſſima eſſe cõfidas velim: id.n. & vetuſtas nr̃i amoris, & mea conſuetudo in meos, & tua multa erga mea officia poſtulat. Vale.

alias ſpiciã

QVotieſcunque) A. Cæcina, vir preſtantiſſimi ingenij Pompeianorum partium ſtudioſiſſimus, ſcripſerat quæ ſuis tẽporibus eſſent geſta, & laudauerat multos ciues, qui reip. ſtudioſi fuiſſent, multos qui eam oppugnaſſent notauerat, damnauerat, & precipue Cæſ. qui contra eam arma mouiſſet, & oppugnaſſet. Quamobrem Cæſ. interdixerat ei patriam, ſicut, & multis alijs. Cum igitur vehementer angeretur, & cruciaretur Cæcina deſiderio patriæ, & ſuorum Cic. hac epiſtola eum conſolatur ſerè iiſdem rationibus, quibus conſolatus eſt Torquatum, oſtendẽs eum non poſſe eſſe diutius in his malis. Poſtremo pollicetur omnia ſua ipſi Cæcinnæ, & eius filio. [Video autem fere quotidie) Parentheſis eſt, quia potuiſſet dicere Cæcina filium ſuum raro videri à Cic. & ideo raro promitti ſtudium ſuum. [Studium) Diligentiam, & voluntatem. [Sine exceptione).i. non excipiẽdo laborem, aut occupationem aliq. meam. aut tempus aliquod q. a nolo ꝙ habeat reſpectum alicuius rei. [Gratiam) Quæ eſt mihi apud Cæſ. & alios, ſubaudi, polliceor. [Cum hæc exceptione).i. non abſolute ei promitto, ſed ſolum inquantũ poſſum, quia minuta eſt aliquantulum auctoritas mea. [Liber tuus) Quem miſiſti mihi videndum. [Cuſtoditur) Seruatur, ne exeat in manus alicuius. [Meliores).i. melioris conditionis. [Video magnæ eſſe cura).ſ. res, & fortunas tuas. [De ſtudio quo).ſ. multorum, quibus res tuæ ſunt curæ. [Filium) Tuum. [Fieri poteſt).i. eſt poſſibile. [Ea) Eas res tuas. [Perturbatione).ſ. quam ego. [Quid ſentiam) Quid iudicem, quid in animo habeam. [Curſus) Diſpoſitio. [Is) talis. [Iſta) Mala, & aduerſa. [Et ce.) Qui ſunt exules ſicut tu. [Hærere) Permanere, fixa eſſe. [Tam acerba) Vt priuet te patria, & aſpectu tuorum. [Extra ordinem).i. præter ordinem, & numerum aliorum. [Accedunt) Adiunguntur. [Hæc enim ornamenta).ſ. dignitas, & virtus, eſt autem parentheſis. [Præcipua tua) Quæ ſunt tua peculiaria, & non communia cum alijs. [Ingenium) Vim innatam ad omnia percipienda. [Virtutem) Hic accepit virtutem pro animi fortitudine, vt ſæpe ſupra vidimus. eſt autẽ ordo, quare tua præcipua propter eximium ingenium atque virtute accedunt ad eam ſpem, quam habemus, &c. [Cui ingenio & virtuti. nam ſupra ad Mar. dixit. Sed, mihi crede, etiã is qui omnia tenet, fauet ingenijs. [Hic) Cæſ. [Tribuitur) præbet auctio. & ho. [Punctum) Momentum, punctus.n. & punctum, vtrunque.n. dr̃, res eſt minima, itaque ponitur pro momẽto, & particula tpis vel horę. Horat. in epiſt. Nihil ꝓprium cuique puncto quod nobilis horæ. Nunc prece nunc precio. nunc vi, nunc mo. ſu. Per. do. &c. [Bono tuo) Ingenio. [Se violatum) Se offenſum, quia ſcripſiſti contra eũ. [Quod ipſum) Quę ipſa res.ſ. ꝙ putet ſe violatum à te. [Lenitur) mitigatur, quia quotidie ęquiori animo fert, quod in eum ſcripſiſti. [Opinionem ing.) quam habet de ingenio tuo. [Ita natus ex) Tali gñe ortus. [Educatus) Nutritus. [Eas cauſas).i. naturam rerum, curſum temporum, & opinionem quam Cæſ. habet de ingenio tuo. [Vetuſtas) Antiquitas, quæ maiorem debet habere vim, q̃ nouitas amoris, ponit aũt tria, quibus oſtendit ſe id facere debere vetuſtatem amoris ſui in ipſum Cæſ. conſuetudinem ſuam in omnes amicos quibus ſemper ſolitus eſt libenter eſſe paratus, & poſtremo beneficia ſibi percepta a Cæc.

Pũctus Punctũ

HVB.

QVOTIESCVNQVE) A. Cæcinna Pompeianæ factionis vir, inſignis, ſcribendo tpis ſui geſta laudauerat Pompeianos, & carpſerat Cęſarem, quamobrem Cęſ. ei vrbe interdixerat, cuius cum deſiderio angeretur, conſolatur eum Cic. dicens. Quotieſcunque, video filium tuum, video autem ferè.i. quaſi quotidie ſup. toties polliceor ei quidem.i. certe ſtudium meum, & operam ſine vlla exceptione, aut laboris, aut occupationis, aut temporis. Autem.i. ſed, ego polliceor ei gratiam, atque auctoritatem, ſupp. meam, apud Cæſ.ſ. cum hac exceptione.i. cum hac clauſula exceptiua, aut reſtrictiua, quantum valeam, quantumq;.i. & quantum poſſum. Liber tuus.ſ. de geſtis tui temporis &.i. ſimul, lectus eſt, & legitur à me diligenter, & cuſtoditur diligentiſſime, Res.i. negocia, & fortunæ.i. diuitiæ tuæ, ſunt mihi maximæ curæ, quæ.ſ. res, & fortunæ, qdem.i. certe. videntur mihi quotidie faciliores, & meliores, faciliores quidem res.i. negocia, meliores autem fortunę, & ego video in animaduerto, ſupple res, & fortunas tuas eſſe multis magnæ curæ. De quorum ſtudio ſcio certo filium.ſ. tuũ perſcripſiſſe.i. complete ſcripſiſſe ad te, & de ſpe ſua.ſ. quam habet de re-

ASC.

ſtitutione tui. Autem.i.ſed, ego non ſumo.i.attribuo, aut arrogo mihi vt ipſe.i.ego pſpiciam plus de his rebus quas poſſumus conſequi.i.intelligere futuras coniectura.i.per coniecturam, plus in quanquã perſuaſerim mihi te videre, atq; intelligere. Sed tñ, quia fieri põt vt tu cogites ea animo perturbatione.ſ.quam ego, puto eſſe meum.i.mei officij, exponere.i.declarare tibi quid ſentiam. Ea natura recũ, & is curſus tempoꝝ eſt, vt illa.ſ.aduerſa fortuna, non poſſit eſſe diuturna, nec tibi, aut ceteris. Neque tam acerba iniuria vt eſt exulare a patria, ſup. poſſit hærere.i.firmiter ineſſe. in tam bona cauſa, & in tam bonis ciuibus. Quare tua. ſup. ornamenta præcipua in peculiaria, propter eximium ingenium, ſummamque virtutem, ſup. tuam, cui mehercule.ſ.ita iudicante, vt ex animo loquor luc.ſ.Cæſar, in cuius poteſtate nos ſumus, tribuit multum, accedũt.i.adduntur ad eam ſpem, quam habemus de te ipſo, extra ordinem.i.ſingulariter, non ſolum.i.nedum pp dignitatem, & virtutem tuam, hæc.n.ornamenta.ſ.dignitas, & virtus, ſunt tibi cõia etiam cum multis. Itaque.i.& ita, quia Cæſ. tibi tm̃ tribuit, fuiſſe ne quidem.i.non ſaltem punctum.i.minimam partem tpis in iſta.ſ.aduerſa fortuna, niſi.ſ.Cæſar putaſſet ſe violatũ eo ipſo bono tuo.ſ.eximio ingenio in ſcribenda hiſtoria, quod delectatur, quod.ſ.ſe violatũ putare ingenio tuo, lenitur.i.minuitur quotidie, qꝫ ſignificatur nobis ab ijs qui viuunt ſimul cum eo .ſ.Cæſ. hanc ipſam opinionem ingenij profuturam ſup. tibi plurimum apud ipſum.ſ.Ceſ. Quapropter fac primum, ſup. vt ſis animo forti, atque magno. Enim.i.quia, tu es natus ita, educatus ita, doctus, & cognitus et ita, vt id ſit faciendum tibi.i.vt te deceat ita facere.i.forti & magno aio eſſe. Deinde, ſup. fac, vt habeas quoq; .i.etiam, ſpem firmiſſimã pp eas cauſas, quas ſcripſi. Vero.i.ſed, aut pro vt eo velim, ſup. vt confidas omnia paratiſſima eſſe tibi, & liberis tuis a me. Enim.i.quia, &.i.ſimul vetuſtas amoris nr̃is conſuetudo mea, in.i.erga meos & multa officia tua erga me poſtulant id.ſ.vt mea omnia ſint tibi tuiſque liberis paratiſſima.

PAVL. MAN. QVARE ad eam ſpem, &c.) Inconſequens, & obſcura locutio, ex quo vereor, ne corrupte totus hic locus legatur. ac fieri tamen potes, vt ita ſcripſerit Cicero, & inciderit in vitium, quod Græci [illegible] appellant. cuius generis nonnulla cum in reliquis eius ſcriptis, tum in libris maxime contra Verrem deprehenduntur, quæ Pedianus notauit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et hac epiſtola eiuſdem cum ſuperioribus eſt argumenti. Exordium eſt à ſua perſona ſumptum, quo certam pollicitationem ſuam futuram cõfirmat, confirmatur ea argumentis notiſſimis, à teſtibus, ab eruditione ab vſu. poſtremo exemplo tanquam certiſſimo indicio, vbi narrat quid in Caſarn Pompeijq; cauſa pradixerit. Deinde ad conſolationem dilabitur, reſolutis coniecturalibus argumentis à Caſ. clementia humanitateq;, de qua nihil ſibi non promittere audet. Poſtremo conſolatur eum communibus argumentis à temporum, & rerum conditione, & Cacina attributis. Concluſio eſt officioſa particula.

M. CICERO A. CAECINAE S. D. 6

VEREOR, ne deſideres officium meum qđ tibi pro noſtra, & meritorum multorum, & ſtudiorum, & partium cõiunctione deeſſe non debet: ſed tñ vereor, ne literarum à me officium requiras, quas tibi, & iampridem, & ſæpe miſiſſem, niſi quotidie melius expectãs, gratulationem, quã confirmationem animi, tui cõplecti literis maluiſſem. nunc aũt, vt ſpero, breui gratulabimur: itaque in aliud tempus id argumentum epiſtolæ differo: his aũt literis animum tuũ, quem minime imbecillum eſſe & audio, & ſpero, etſi non ſapiẽtiſsimi, & amiciſsimi hoĩs auctoritate cõfirmandũ etiam atque ẽt puto, nec ijs quidem verbis, qbus te conſoler vt afflictum, & iam omni ſpe ſalutis orbatũ, ſed vt eum, de cuius incolumitate nõ plus dubitem, q̃ te memini dubitare de mea. nã cum me ex repub. expuliſſent ij, q illam cadere poſſe, ſtante me, nõ putarũt: memini me ex multis hoſpitibus, q ad me ex Aſia in qua tu eras, venerant, audire; te de glorioſo, & celeri reditu meo cõfirmare. ſi te rõ quędam Etruſcæ diſciplinæ, quàm à patre, nobiliſsimo atque optimo viro acceperas, nõ feſellit: nec nos qdem noſtra diuinatio fallet, quam tum ſapientiſsimorũ virorum monimentis, atq; præceptis, plurimoq. vt tu ſcis, doctrinæ ſtudio, iũ magno ẽt vſu tractandæ reip. magnaq. noſtrorum tpm varietate cõſecuti ſumus. cui quidẽ diuinationi hoc plus cõfidimus, qꝫ ea nos nihil in his tã obſcuris rebus, tamq. perturbatis vnq̃ omnino feſellit. dicerem, quę antea futurã dixiſſe, ni verer, ne ex euẽtis fingere viderer. ſed tñ plurimi ſunt teſtes, me & initio, ne coniungeret ſe cum Cæſare, monuiſſe Põpeium, & poſtea, ne ſeiungeret cõiunctione frãgi ſenatus opes, diſiũctione ciuile bellum excitari videbã. atq; vtebar familiariſsime Cæſare: Põpeium faciebam plurimi: ſed erat meũ conſilium cum fidele Põpeio, tum ſalutare vtrique. quæ pterea prouiderim, ptereai uolo.n. hunc de me optime meritum exiſtimare, ea me ſuaſiſſe Pompeio, qbus ille ſi paruiſſet, eſſet hic quidẽ clarus in toga, & princeps, ſed tãtas opes, quãtas nunc habet, non hr̃et. eundum in Hiſpaniam cẽſui. quod ſi feciſſet, ciuile bellũ nullum omnino fuiſſet. rõnem hr̃i abſentis, nõ tam pugnaui, vt liceret, q̃ vt, qñ ipſo cõſule pugnante populos iuſſerat, hr̃etur cauſa belli orta eſt. qd ego prætermiſsi aut monitorũ, aut querelarũ? cum vel iniquiſsimam pacẽ iuſtiſsimo bello anteferrẽ. victa eſt auctoritas mea nõ tam à Põpeio, (nam is mouebatur) q̃ ab ijs, qui duce Põpeio freti, peropportunã & rebus domeſticis, & cupiditatibus ſuis illius belli victoria fore putabant. ſuſceptum bellũ eſt, quieſcente me: depulſum ex Italia, manente me, quo ad potui. ſed valuit apud me plus pudor meus, q̃ timor. veritus ſum deeſſe Põpeij ſaluti, cum ille * aliqñ non defuiſſet meæ. itaq; vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, vt in fabulis Amphiaraus, ſic ego prudẽs, & ſciens ad peſtem ante oculos poſitã ſum profectus, quo in bello nihil aduerſi accidit nõ prædicente me. quare, qñ, vt augures, & aſtrologi ſolẽt, ego quoq; augur public⁹ ex meis ſuperioribus pdictis conſtitui apud te auctoritatẽ augurij, & diuinationis meæ: debet hr̃e fidem noſtra prędictio. nõ igitur ex alitis in volatu, nec à cãtu ſiniſtro oſcinis, vt in nr̃a diſciplina eſt, nec è tripudijs ſoliſtimis, aut ſoniuijs tibi auguror, ſed habeo alia ſigna, quę obſeruem: quæ etſi nõ ſunt certiora illis, minus tñ hñt vel obſcuritatis, vel erroris. notantur aũt miſsi ad diuinandũ ſigna duplici quadam via: quarũ alteram duco è Cæſare ipſo, alteram è tpm ciuilium natura, atq; rõne. In Cæſare hæc ſunt: mitis, clemensq. natura, qualis exprimitꝰ pclare illo libro querelarum tuarũ. accedit, qꝫ mirifice ingenijs excellẽtibus, quare eſt tuum, delectatur. pterea accedit multorũ iuſtis, & officio incenſis, nõ inanibus, aut ambitioſis volũtatibus. in quo vehemẽter eum conſentiens * Etruria mouebit. cur hæc igitur adhuc parũ profecerũt? quia non putat ſe ſuſtinere cauſas poſſe multorũ, ſi tibi, cui iuſtius vr̃ iraſci poſſe, cõceſſerit. Quæ igitur, inqes, ſpes ab irato? eodem fonte ſe hauſturũ intelligit laudes ſuas, è quo ſit leuiter aſperſus, poſtremo hõ eſt valde acutus, & multum prouidens: intelligit, te, hominem in parte Italię minime cõtemnenda facile oĩum nobiliſsimum, & in cõi rep. cuiuis ſummorũ tuæ ætatis, vel ingenio, vel gratia, vel famam populi R. parem, non poſſe prohibere à rep. diutius: nolet hoc tpis potius eſſe aliqñ beneficium, quàm iam ſuum. dixi de Cæſare: nunc dicam de temporum, rerumq. natura. Nemo eſt

tam

tam inimici ei cauſæ. quam Pōpeius animatus melius q̄ paratus, ſuſceperat, q nos malos ciues dicere, aut homines improbos audeat. in quo admirari ſoleo grauitatē, & iuſtitiā, & ſapientiā Cæſaris: nunq̄ niſi honorificentisſime Pompeium appellat, at in eius perſonam multa facit aſperius. armorū iſta, & victoriæ ſunt facta, non Cæſaris. at nos quēadmodum eſt cōplexus? Caſſium ſibi legauit: Brutū Galliæ præfecit, Sulpiciū Græciæ Marcellū cui maxime ſuccenſebat, cum ſumma illius dignitate reſtituit, quò igitur hæc ſpectant? rerum hoc natura, & ciuiliū tpum non patietur: nec manēs, nec mutata nō feret, primum vt non in cauſa pari eadē ſit & conditio, & fortuna oīum. deinde vt in eā ciuitatē boni viri, & boni ciues, nulla ignominia notati, non reuertantur, in quā tot, nefariorum ſcelerū condemnati, reuerterūt. Habes augurium meū. quo, ſi quid addubitarē, non potius vterer, q̄ illa cōſolatione, quā facile fortē virum ſuſtentarē, te, ſi explorata victoria arma ſumpſiſſe pro rep. (ita.n. tū putabas) non nimis eſſe laudandum: ſin pp incertos exitus, euentusq́. bellorū poſſe accidere, vt vinceremur, putaſſe; nō debere ad ſecundā fortunā bene paratū fuiſſe, aduerſam ferre nullo modo poſſe, diſputarem ēt, quanto ſolatio tibi conſciētia tui facti, quātæ delectationi in rebus aduerſis literæ eſſe deberent. cōmemorarē non ſolū veterū, ſe, & horum ēt recentium vel ducum, vel comitum tuorum grauisſimos caſus ēt externos multos, claros viros nominarē: LEVAT enim dolorē cōis quaſi legis, & humanæ cōditionis recordatio, exponerē ēt, quemadmodū hic, & quāta in turba, quantaq́. in confuſione rerū oīum viueremus: neceſſe eſt.n. minore deſiderio pdita rep. carere, q̄ bona. ſed hoc gñe nihil opus eſt. incolumē te cito, vt ſpero, vel potius vt pſpicio, videbimus, interea tibi abſenti, & huic, q adeſt, imagini animi, & corporis tui, conſtantisſimo, atq; optimo filio tuo ſtudium, officium, operam, laborem meū iampridem, & pollicitus ſum, & detuli nūc hoc amplius, q me amiciſſime, quotidie magis Cæſar amplectitē, familiares qdē eius ſicuti neminē. apud quē quidquid valebo vel auctoritate, vel gr̄a, valebo tibi. tu cura, vt cum firmitudine te animi, tum etiam ſpe optima ſuſtentes. Vale.

NON vereor) Cum Cic. iandiu intermiſiſſet literas ſuas ad A. Cæcinam, ſperans quotidie ſe ei gratulaturum fore de reſtitutione, & reditu eius in patriam, poſteaquam vidit rem longius quam putabat protrahi, eum hac epiſt. vel conſolari, vel confirmare ſtatuit, diuinans eum breui rediturum in patriam, acceptis augurijs ſuis, & à natura temporum, & à natura Cæſ. quæ eſt clementiſſima, & prona ad indulgendum, dicit autem Cæſ. hactenus diſtuliſſe eius reſtitutionem, propter alios, quibus cum eſſet iratus non potuiſſet eis denegare reditum in patriam, ſi conceſſiſſet Cæc. à quo magis fuerat offenſus. Poſtremo conſolatur eum à conſcientia rectorum cōſiliorum, & factorum, & pollicetur Cæc. & eius filio omne ſtudium, & operam ſuam apud Cæſ. & familiares Cæſ. à quibus dicit ſe quotidie magis amari. [Deſideres) Requiras, tanquam deſit tibi. [Meritorum) Beneficiorum, quæ mutua inter nos fuerunt. [Pro coniunctione) Reſpectu coniunctionis. [Studiorum) Voluntatum. [Partium) Pompeianarum, & reip. quia ambo ſtuduimus iiſdem partibus. [Sed tamen) Licet non debeat tibi deeſt propter ſupra dictas cauſas. [Officium literarum) Vt ſcribam ad te ſæpius, ſicut eſt officium amici. [Melius).ſ. aliquid de rebus tuis. [Complecti) Comprehendere. [Gratulationem) Lætitiam quandam de rebus tuis melioribus. [Argūi epiſtolæ) Materiam epiſt. gratulatoriæ. [His literis) Quas nunc ad te ſcribo. [Minime imbecillum) Non infirmum, & debilem, ſed fortem, & conſtantem. [Etſi non ſapientiſſimi).ſ. mei, qui non ſum ſapientiſſimus [At).ſ. certe, vel ſaltē. [Nec iis) Verbis ſubaudi, puto confirmandum. [Vt) Tanquam. [Afflictum) Deiectum, & proſtratum ore voce. [Orbatum) Priuatū. [Omni ſpe) Quia adhuc multæ, & magnæ ſpes tibi ſuperſunt. [De mea).ſ. incolumitate.i. ſalute, tūc cum ego etiam eram in exilio, ſicut tu nunc es. [Ii) Clodius, & alij ſcelerati, qui ei fauebant. [Qui non putarunt).i. cupidi euertendæ reip. putauerunt eā non poſſe cadere, ſi ego eſſem incolumis. [Me ſtante) Me incolumi. [Cadere) Ruere euerti. [Hoſpitibus) Peregrinis. [In qua tu eras) Illis.n. temporibus, quibus Cic. exulauit, Cæcina erat in Aſia, ex qua multi hoſpites, qui ad Cic. veniebant, dicebant, ipſum Cæc. nihil dubitare de eius ſalute, & de glorioſo, & celeri eius reditu in ptiam, quod idem dicit nunc ſe facere de Cæc. aſſirmat.n. fore, vt celeriter redeat in patriam. [Diſciplinæ) Scientiæ auguralis. [Vetuſtæ) Antiquæ quæ ab Etruſcis habuit originem, vnde, & Tuſci eius artis peritiſſimi fuerunt, quorū libris, & ceremoniæ deorū, & omnia dubia explicabantur auctor eſt Val. Max. lib. j. cap. j. & Lucan. Hæc pp placuit Tuſcos de more vetuſto Acciri vates. Et Ouid. Augur erat, nomen longis intercidit annis, Nuper ab Etruſca venerat exul humo. [A patre) Tuo, q fuit peritiſſimus augur. [Acceperas) Didiceras. [Non feſellit te) Sed certiſſimam tribuit tibi cognitionem meæ ſalutis, feſelli autem deus, quia multi fortaſſe non bene periti artis fallebantur, vnde Virg. Ni fruſtra augurium vani docuere parentes. [Diuinatio nra) Quam facie mus de ſalute tua, & de celeri reditu tuo in quam diuinationem non ſum cōſecutus per diſciplinam auguralem, ſicut tu, ſed per libros ſapientiſſimorum hominum, qui ſcripſerunt de varietate, & mutatione temporum rerum, & fortunę, & conſecutus ſum magna experientia tractandę reip. & denique ex magna varietate noſtrorū tpum. [Cum) Partim. [Monimentis) Scriptis. [Tum) Partim, & præcipue, nam plus ſignificat, q̄ cum. [Vſu) Experientia. [Tractandæ) Gubernandę. [Noſtrorum temporum) Quibus interdum florui, interdum fui in ſumma felicitate, &c. [Conſilium) Credimus & damus maiorem fidem. [Obſcuris) Difficilibus iudicatu, de exitu bellorū Cæſ. & Pomp. [Ex euentis) Ex iis, quæ euenerunt, non autem quia ita prę uiderim eſſe futura, quia.n. poſt factum dicit ſe aliquid prę uidiſſe, creditur fingere magis quia euenerit, q̄ ita euenīſſe præuiderit. [Seiungeret) Separaret. [Frangi) Imminui, ſi ipſi duo coniuncti eſſent, & conſueuiſſent, obtinuiſſent multum contra ſenatum, ita quòd poteſtas ſenatus multum fuiſſet immutata. [Ciuile b.) Sicut excitatum. [Salutare) Vtile quia ambos hortabar ad pacem. [Hunc) Cæſ. [Inter toga) Inter togatos. [In p.) Sine bello. [Tantas opes) Tantas vires, quia omnia ſolus poteſt. [Eundem in Hiſpaniam) Vt Pomp. iret in Hiſp. quæ prouincia erat ei decreta, quo ſi Pomp. feciſſet, dicebat Cæſ. ſe venturū ad vrbem ſine exercitu. [Rationem) Reſpectum. [Abſentis) Cæſ. vt ei decerneretur conſulatus ſequentis anni. [Licet abſentis) Hoc enim ipſe per amicos ſuos petiuerat. [Vt liceret) Vt permitteretur, & concederetur etiam contra conſuetudinem. [Ipſo cōſule) Paulo Aemil. quem Cæſar mille, & quingentiis ſeſtertiis facile corruperat, & in partes ſuas traxerat, cum ante aduerſaretur ei. [Anteferrem) Præponerem.i. cum mallem, & pacem cū incommodo nro, q̄ gerere bellum. [Iuſtiſſimum) Sic ſupra ad T. Meſſ. quamuis tota ꝯdōne pacem accipere malui, q̄ viribus cum valentiore pugnare. [Mouebatur) Meis monitis.i. aſſentiebatur meis ſuaſionibus. [Putabant victoriam illius).i. putabant q̄d ſi Pōp. fuiſſet victor potuiſſent ipſi augere rem familiarem ſuam, & ꝯſequi omnia quæ cupiebant. [Quieſcente me).i. nihil agente, nec faciente verba de hoc bello. [Manente) Remanente. [Domi) Cū non irem ad illud bel. vt ſup. ad M. Marc. epiſt. quæ incipit. Etſi itaque, neque tu multum interfuiſti, & ego id ſemper egi, ne intereſſem. [Pudor) Verecundia, pudebat.n. me non ſequi Pomp. & eius ſalutē non tueri, q meæ ſaluti non defuiſſet, cum me in exilium eiectum reſtituendum curauit. [Aliqn̄) Aliquo tpe. [Itaque) Dicit Cic. ſe honeſtis & excuſabilibus cauſis motum profectum fuiſſe ad illud bellum, ſciens, & cognoſcens omnes Pompeianos ſuccubituros. & comparat ſe Amphiarao vati filio Oeclei vnde, & Oeclides dicitur ab Ouid. & à Stat. Hic cum ſciret ſe eſſe periturum in bello Thebano latebris ſe occoluerat, id nemine ſciente præter Eriphylē vxorem, quæ corrupta à Polynice monili aureo argiæ vxoris ſuæ, indicauit maritum, q compulſus profectus eſt ad bellū Thebanum, licet ſciret ſe eſſe periturū, & ibi hiatu terræ abſorptus eſt vt latè ſcribit Stat. Dicit ergo Cic. ſe imitatū fuiſſe Amphiaraū, qa licet videret exitum belli, & ſibi, & Pompeianis aduerſum, tamē ad id profectus eſt. [Prudens) Per me intelligens. [Sciens) Per alios. [Peſtem) Cladem. [Prædictis) Superioribus diuinationibus, quas feci antè hæc bella. [Conſtitui)

Col-

Collocaui.[Augures) Qui ex garritu auium futura prædicebãt, hæc ſcientia nunc omnino interijt.[Aſtrologi)Qui ex curſu motuq́, & natura aſtrorum plerunque iniura deprehendunt, ſed interdum etiam fallunt, dicit ergo Cic.[Non igitur).i. non facio tibi diuinationem meam de rebus tuis ex volatu vel garritu auiũ, vel ex alijs rebus,quas obſeruant augures. [Sed habeo alia ſigna multo certiora) .ſ. naturam & mores Cæſ. & natura temporum ciuilium.[Ex volatu alitis)Virg. Et præpetis omnia pennæ.[Oſcinis)Volucris.quæ voce,& ore dat augurium.[Nam volatu) Ex qbus capitur augurium,aut dñr oſcines, quod ore canant,aut præpetis.i.volantes,q̃ volato dent augurium.[Diſciplina) Scientia augurali.[Ex tripudijs) Ex ſalationibus quibuſdam,quæ quadam obſeruatione in ſacris fiebant, vnde cum in dedicatione capitolij,vt ſcribit Liuius,nunciato aduentu hoſtium,ceteri omnes acceptis armis,relicto ſacrificio eis occurriſſent, ſolus ſenex inuentus eſt ſaltans,quæ res effecit,vt piaculum admiſſum non eſſet,vnde natum eſt prouerbium ſalua res eſt,ſaltat ſenex. Tripudiũ aũt dr̃,quaſi tritio pedum.[Soliſtimis) Terrenis, à ſolo quod in ſolo fierent huiuſmodi tripudia,alij dicunt locum eſſe vbi aues verſantur,quod non ſatis probo. Soliſtimus autem dicitur,ſicut legitimus,vbi additio nihil ſignificat.[Somnijs) Quæ vt ſcribit Val. lib.j.certis interdum imaginibus velata ſunt, ſicut probat exemplis de generibus eorum,quæ vidimus in ſomnijs,ſcribit abunde Macr.[Obſeruem) Inſpiciam.[Illis).ſ. ſignis,quæ ex cantu,vel ex volatu auium capiuntur,& ex ceteris, quæ ſupra dixit. [Via) rõne.[Hæc ſunt).ſ. ſigna.[Clemens) Dicitur qui etiam remittit de eo quod poſſet perſequi iure.[Querelarum tuarum)Nam Cæcina quærebatur,illo lib.quod cum Cæſar eſſet tam mitis, & clementis ingenij, inductus eſſet ad occupandam remp. [Delectatur) Cæſ.[Cedit) Indulget, obtemperat.[Incẽſis officio) Quæ ex officio,& debito,proueniunt,ſicut ſunt, quæ pro te à me & ceteris amicis tuis fiunt ex officio,quia ita tenemur.[Non inanibus)Vanis ſine cauſa.[Ambitioſis) Quæ ex ambitione proueniũt non autem ex officio.[Etruria)Thuſcia, vnde eſt tuæ gentis origo.[Conſentiens)Potens nobiſcum,vt tu exiſtimaris.[Mouebit) Flectet ipſum Cæſ.[Cur hęc) Ponit obiectionem,quam poſſet facere Cæſ. quare his rationibus, quas ſupra dixit adhuc non ſit reuocatus.[Profecerunt?) Valuerunt.[Quia) Reſponſio obiectionis.[Iultius) Qua non ſolum fauiſti Pompeio contra eum, ſed etiam ſcripſiſti in eum.[Quæ,ſpes ab irato?)Quid ergo ſperare ab eo poſſes.ſi mihi iratus eſt?[Eodem) Reſponſio obiectionis,& dicit cur ſpes ſit habenda, quia Cæſ. ſperat ſe poſſe laudari aliqñ ab eo,à quo notatus fuerat & vituperatus,& idem ingeniũ etiã aliqñ profuturum, à quo ante ſit læſum.[Acutus) Subtilis ad intelligendum.[Parte Italiæ minime contemnenda).i. Etruria egregia regione,& induſtria hominum præſtanti, erat enim Cæcina Etruſcus gente.[Parem)Cui vis ſummorum tuæ ætatis.i.q. ſuperat quolibet eorum,qui in ætate tua ſunt ſummi.[Nolit) Senſus eſt, cum Cæſ. intelligat ſe non poſſe diutius prohibere te patria,& neceſſe eſſe,vt te aliqñ reſtituat,nolet,ne videatur magis facere ex neceſſitate tpis quam ex beneficio ſuo.[Dixi de Cæſ.).i. de ſignis quæ ex Cæ. capiebã.[Melius animatus,quam paratus) .i.maiori animo,& voluntate defendendæ reip.quam apparatu armorum & militum.[Qui audeat dicere nos malos ciues) q. audeat dicere male feciſſe,& eſſe ciues malos quãuis .n. fortuna nobis male riſerit, tñ nemo audet reprehendere id,quod fecimus,licet ſit inimicus cauſæ Pompeianæ.[Admirari) Cum quadam admiratione laudare.[Appellat) Nominat.[Niſi honorificentiſſime).i.cum ſummo honore,quod quidem ſignum magnę eſt grauitatis, nam ferè oẽs ſolent de inimicis ſuis maledicere. [At) Obiectio, q.d. quid prodeſt quod eum honorificentiſſime appellet,ſi in eius perſonam multa acerba fecit, qa eũ oppugnauit,& perſecutus eſt ad mortem.[Armorum) Diluit obiectionẽ dicens Cæſ. ea feciſſe contra Pomp. non natura ſua, ſed natura bellorum,& victoriæ,quæ faciunt, vt interdum inſolentiores ſimus,q̃ deceat.[Illa ſunt armorum).i. iſta ex armis proueniunt. [Nos) Me Cic. & alios,qui fuimus ſibi aduerſarij.[Legauit ſibi) legatum ſuum fecit.licet fuiſſet Põpeianus.[Brutum) M.Brutũ. [Præfecit Galliæ).ſ.fecit,præfectum & prætorem Galliæ,nam ei à Cæſ. magna fides habebatur, qui hanc præturam aſſecutus erat quartum in annum conſul futuros competitori Caſſio prælatus, auctor Plutar.in vita Cæſ.[Marcellum) M. de quo ſupra lib.iiij. [Reſtituit)Conceſſit reditum in patriam,vt ſupra lib.iiij.ad Ser. Sulpicium epiſtola quæ incipit. Accipio excuſationem, & epiſtola Serui quæ incipit. Etſi non iucundiſſimum.[Quò)Quorſum, ad quid.[Spectant?) Pertinent.[Hæc)Quæ dixi.[Nec manens) permanens in eodem ſtatu.[Nec mutata)Nec tacens,ſed loquẽs pro te.[Feret) Patietur.[Vt non in cauſa pari).i.vt cum Brutus, Marcellus,Caſſius,& Seruius fuerint in eadem cauſa, & Cæſ. eis placatus ſit, in eadem cauſa non placetur, & mitigetur ẽt tibi, & eandẽ habeas fortunã,quam ipſi habuerũt.[Deinde)Subaudi nõ faceret rõ.[Notati)Infecti.[Nulla ignominia) Nulla infamia,q. nihil mali admiſerunt.[In quam)Ciuitatem.[Tot condemnati ſcelerũ).i.tot homicidæ,& alij ſcelerati viri.[Quo, non vterer) .i.quod non dicerem tibi,ſi de eo hr̃ent aliquod dubium, ſed potius conſolarer te ex conſcientia tuorũ conſiliorũ,& factorũ.[Exploratа)Certa,non dubia.[Non minus laudandũ) Quia non eſt magni animi offerre ſe tm̃ his rebus,de qbus nullum oino videt eſſe periculum,ſed obijcere ſe periculis cum rõne vtilitatis.[Poſſe accidere,vt vincere).i.eſſe poſſibile,vt ita poſſemus vinci, ſicut vincere.[Nõ debere)Subaudi, vterer ea conſolatione.ſ.te nõ debere eſſe paratum,&c.[Literæ).i.ſtudia literarũ.[Recentium)nouorũ.[Externos)Peregrinos vt puta Grecos Carthaginiẽſes,Athenienſes,Thebanos,qbus peſſimi,& infeliciſſimi caſus euenerũt, ſicut Annibali,Themiſtocli,Cimoni,Epaminundæ, & alijs quãplurimis.[Quaſi)Tanq̃,& quodãmodo.[Cõis)Gñalis oibus,cũ videmus neminẽ eſſe immunem caſuũ fortunæ.[Turba) Turbatione.[Hic)Rom.[Perdita)Amiſſa.[Quam bona) q̃ pſpera, q̃ ſi eſſet in flore.[Hoc gñc).ſ.ꝯſolationis.[Huic ſi.) habebat.n.filium Romæ,cui Cic.dicit ſe pollicitum eſſe,& pſtit ipſe oẽm operam. [Animi)Quãtum ad cõſilia,& cogitationes.[Corporis)Eundo in ſenatum ad Cæſ.& ad alios pro eo,& agendo reliqua,quæ opus eſſent.[Detuli)Præſtiti.[Hoc amplius)Tanto magis,ſubaudi polliceor.[Amplectitur)Fouet,capit in numerũ ſuorum.[Familiares eius)Subaudi amplectunt me.[Sicuti neminem).i.ita,vt neminẽ alium ſic amplectãtur.[Apud quem).ſ.Cæſar.[Quidqd valebo) quidquid potero.[Tibi)Pro te,in fauorem tuum.[Cum fortitudine)Conſtantia,& fortitudine.[Spe optima) Quæ ſolet maxime ſuſtinere homines.[Suſtẽtes) Tuearis,te fortem præſtes.

VEREOR &c.) Purgat primo loco,q̃ ad A.Cæcinã diu nõ ſcripſerat,q̃ ſperabat ob reditum Cæ.ei gratulatorias potius, q. conſolatorias propediem ſcripturũ.Deinde promiſſo ex augurali ſcientia cito reditu,cur reconciliatio eius tñ dilata ſit, docet, videlicet q̃ Cæſ.nollet vna cum Cæcina reliqs Pomp. à qbus magis offenſus erat,tam cito ignoſcere,quod tñ fieri decuiſſet,vt potentium pari ferè cauſa.Tum conſolatur Cæcinam à conſcientia rectorũ conſiliorum polliceturq́. demum Cæcinæ,& eius filio oẽm quam poſſit operam.Ordo eſt.Vereor ne,idem eſſet ſi dicere vt, deſideret offm̃ meum,hoc eſt ne dicas me non functum eſſe offõ meo in te,& aut confirmando,aut iuuãdo,& deſideramus.n.quæ non adſunt,quod .ſ. offm̃,non debet deeſſe tibi,pro cõiunctione noſtra.i.pp coniunctionem noſtram,& ſtudiorum .ſ. literariorũ, præſertim auguralis ſcientiæ,& partium.ſ.bellicarũ,quia vterque Pomp.ſecutus fuerat. ſed tñ vereor ne requiras.i.exigas à me officium lrãrũ.i. epiſtolarũ ad te miſſarũ quas.ſ.literas,ego miſiſſem tibi pridem,ẽt Eſedi. Sic quæ vidi exemplaria hñt omnia,ſed cõmentarij nihil exponunt, vt aut loci nomen, quo vtitur Strabo, & plerique alij non meminerunt: neque ſi maxime locus eſſet recte dici videretur,nam ſi, quò mittitur literæ ſignificare dicere, Eſedum,ſi vnde, Eſedo niſi ſit Eſio legendum quod oppidum Italiæ eſt vnde ſunt,qui Eſſedis.i.vehiculis legendum putent aut è ſede, ſicut è veſtigio .i. ſtatim, vt ſedens ſcripſerim literas,locus certe obſcurus eſt, ſi certius qd inuenero, in tabula dicã in vocabulo Eſedum, niſi ego expectans quotidie melius.ſ.quiddam de te maluiſſem complecti lr̃is.i. ſcribere gratulationem .ſ. de reditu tibi conceſſo,q̃ confirmationem.i.corroborationem animi tui ꝯtra dolorem de exilio contractum,nunc vt ſpero, gratulabimur.ſ.tibi breui.i.inter paucos dies.Itaque.i.& ita,argm̃.i.materia epiſtolæ.ſ.gratulatorię, differetur in aliud tps. Aut.i.ſed,ego puto animum tuũ quem,& audio,& ſpero eſſe minime.i.nequaq.imbecillem .i. fragilẽ,aut infirmum confirmandũ eſſe his literis,ẽt atque ẽt auctoritate hois,etſi.i.q̃q̃,non ſapientiſſimi,at .i. tñ, aut certe, amiciſſimi,q.d.auctoritate mea,ſed modeſtius de ſe tanq̃ de alio loquitur. Nec qdem.ſ.puto animum tuum confirmãdum,ijs.ſ.eiuſmodi verbis,q bus conſoler te,vt afflictum,& orbatum iam omni ſpe ſalutis,talis.n.non erat,ſed vt eum de cuius incolumitate.i.ſalute non dubitem.i.non debeam dubitare, plus quàm memini te dubitare.i.cum dubitares de mea. Valla diceret dubitaſſe. Nã cũ ij expuliſſent me ex rep.i.adminiſtratione eius qui putarant.i.putauerant illam .ſ. remp. non poſſe cadere, me ſtante.i. tantiſper dum ego ſtarem in ea, memini me, audire, iterum cum præſenti ponit memini iuxta regulam Agretianam ex multis hoſpitibus qui venerant ad me ex Aſia,in qua tu eras,te confirmare .i. quòd tu confirmares, & aſſereres firmiter, de reditu meo, ſcilicet in

vrbem

vrbem ab exilio glorioſo,& celeri. Si ratio quædā diſciplinæ vetuſtæ.i.diu obſeruatæ, videlicet augurali apud Etruſcos repertæ. Vnde Lucan. Hæc pp placuit Tuſcos de more vetuſto Acciri vates. Et Ouid. Augur erāt nomen longis intercidit annis, Nuper ab Etruſca venerat exul homo,&c. Quam acceperas a patre,ſup. tuo viro nobiliſſimo, atq; optimo non fefellit cum diceret me cito rediturum, nec quidem noſtra diuinatio fallet nos.ſ.de reditu tuo, quam.ſ.diuinationem, hoc eſt diuinandi peritiam, nos conſecuti ſumus.i.obtinuimus tum .i. partim monimentis, atque ꝓ, &, preceptis virorum ſapientiſſimorum,& plurimo ſtudio doctrinę .ſ.auguralis, vt tu ſcis, tum .i. partim magna varietate temporum noſtrorum, in qua multa experiri licuit. Cui quidem diuinationi nos confidimus plus hoc.i. pp hoc ꝙ ea, nihil fefellit omnino nos vnq̄ in his rebus tam obſcuris tamque.i.& tam perturbatis. Dicerem.i.recitarem tibi quæ dixiſſem antea futura, ni.i.niſi vererer, ne viderer fingere, ſup. ea ex euentis.i.ijs, quæ euenerūt. Sed tñ plurimi ſunt teſtes, me &.i.ſimul, commonuiſſe initio.i.ab initio belli, Pompeium ne coniungeret ſe .ſ. per affinitatem cum Cæſ.& poſtea ne ſeiungeret.i.ſepararet ſe a Cęſ. qa ſup. videbam opes ſenatus frangi coniunctione.ſ.duorum principium viroꝝ, & bellum ciuile excitari diſiunctione.i.diſſenſione eorum. Atq.i. ſed, qño ego vtebar Cæſ.familiariſſime,& faciebam Pomp. plurimi. Sed meum conſilium erat tum .i. ſimul, fidele Pompeio, tum .i. ſimul ſalutare vtrique.ſ.tam Pomp.q̄ Cæſ. ego.i.prætereo quæ prouiderim.i.prænouerim, prætereа.i.præter iam dicta. Enim.i. qa, ego nolo hunc.ſ.Cæſ. meritum optime de me, exiſtimare me ſuaſiſſe Pomp. ea, qbus ſi ille.ſ.Pomp. paruiſſet .i. obediuſſet, hic .i. Cæſ eſſet quidem clarus in toga.i.in ſenatu pacifico, ſed nō haberet tantas opes quantas nunc habet. Ego cenſui, dicit, quæ negauit ſe dictuꝝ Pomp. eundum, ſup. fuiſſe in Hiſpaniam, quod ſi feciſſet.i.ſi iuiſſet in Hiſpaniam, bellum ciuile nullum fuiſſet. Ego non tam.i.tantopere, pugnaui.i.quaſi pugnando aſſerui, vt liceret hrī rōnem.i.reſpectum beneuolum in conſulatu conferendo, abſentis.ſ.Ceſaris quia Cæſ.abſens petijt ſibi conſulatum ſibi deferri, quod illi lege negatum eſt quam ſup. pugnaui, vt hrētur .ſ. rō abſentis poſtquam licuit, qm̄ ipſe populus iuſſerat, ipſo conſule .ſ. Paulo Aemylio pugnante.i.acriter decertante pro eo, quia Cæſar eum pecunia in ſententiam ſuā traxerat. Cauſa belli orta eſt eo, ꝙ conſulatus,& ꝓrogatio imperij Cæſ. negata. Quid aut monitorum, aut querelarum ego prætermiſi? q.d. nihil, cum anteferrem bello iniuſtiſſimo, pacē, vel.i.ēt iniquiſſimam? Auctoritas mea eſt victa.i.oppreſſa non tam à Pomp. nam is mouebatur.ſ.auctoritate mea, quàm ab ijs, q freti duce Pomp. vt Cato, Marcellus, Seruius,&c. putabant victoriam belli fore per opportunam.i.valde accōmodatam,&.i.ſimul, rebus domeſticis ſuis,&.i.ſimul, cupiditatibus ſuis. Bellum eſt ſuſceptum.ſ.contra Cæſ. me quieſcente, bellū, ſup. eſt depulſum ex Italia, qa in Epiꝝ,& deinde in Pharſaliam tranſlatum me manente.ſ.in Italia, quoad.i.quandiu potui, ſed pudor meus valuit apud me plus quàm timor, hoc eſt plus feci pp pudorem, qui ne deeſſem Pomp. me traxit ad bellum, q̄ timor, quem de infelici exitu conceperam, retraxit, nam ſup. veritus ſum deeſſe ſaluti Pompeij, cum ille .ſ. Pomp. non defuiſſet aliqñ meæ.ſ.ſaluti, quia eo rogante reductus ſum. Itaque ego victus, alij legunt inuitus, vel officio .ſ. Pompeio debito, vel fama bonorum.ſ.virorum, qui Pomp. ſequebantur, vel pudore, ego vt Amphiaraus, aut Amphiareus, ſup. ꝓfectus eſt, ad bellum Thebanum, cum Argiuis, vt in fabulis.i.ſicut hr̄ in fabulis, ꝙ coactus eſt ire ad id bellum, vnde præuiderat ſe non rediturum. Cum enim Amphiaraus Oeclei filius eſſet diuinandi peritiſſimus & vidiſſet, ſi ad id bellum quod Argioi Thebani inferebant, iret, ſe non rediturum, occuluit ſe, ſola vxore Eriphyle noīe conſcia, q̄ corrupta à Polynice monili aureo Argiæ vxoris eius indicauit maritum, atque ita compulſus ad bellum profectus eſt, in quo p̄uiderat ſe periturū, perijtq., nam vt Ouid. tangit, & ad longum in Thebaide Statius narrat, hiatu terrę ibi abſortus eſt. ꝓfectus ſum ſic prudēs & ſciens ad peſtem.i.perniciem, ante oculos.ſ.mentales poſitā in quo bello nihil aduerſi accidit me non prædicente .i. quod non fuerit à me prædictum. Quare qñ.i.qñquidem, aut qño .i. qm̄, vt Augures, & Aſtrologi ſolent ego quoque.i.ēt augur publicus, qa in augurum collegio ſacerdos cōſtitui apud te ex prædictis meis ſuperioribus, quæ .ſ. vera comperta ſunt auctoritatem augurij .ſ. ſcientiæ auguralis, & diuinationis meæ prædictio .i. prophetia noſtra debet hr̄e fidem.i.credulitatem paſſiue. igitur ergo non auguror tibi ex volatu alitis.i.auis, nec ex cātu ſiniſtro.i.à ſiniſtra parte, aut aduerſo oſcinis.i.ore canentis auis. Vt eſt in diſciplina noſtra.ſ.augurali, nec ex tripudijs ſoliſtimis.i.ſolo tenus, aut ſup ſolum factis. Aut ex ſomnijs, ſed habeo alia ſigna, quæ obſeruem. Quæ.ſ.ſigna, etſi.i.quanquam, non ſunt certiora illis.ſ.auguralib. quod dicit, quia illi ſcientiæ iuratus erat, habent tamen minus, vel obſcuritatis, vel erroris. hoc quoq; aſtrologi prætendere ſolent, ſcientiam, videlicet, eſſe certiſſimam, ſed multos per errorē pp obſcuritatem labi,& cum vix quiſquam ſit, qui non erret, Deū excuſant, q aſtra imperet. Autem.i.ſed, ſigna notatur mihi ad diuinandum quadam via duplici quarum.ſ.viarum, ego duco alterā à Cæſ. ipſo.ſ.capite rei, alteram à natura, & rōne tpum ciuilium. Hæc.ſ.ſigna reconciliationis tuæ ſunt in Cæſ.natura mitis,& clemens qualis exprimitur præclare illo lib. querelarum tuaꝝ accedit.i.additur, ꝙ Cæſ.delectatur mirifice, ingenijs excellentib. quale eſt tuum. Præterea Cæſ.cedit voluntatibus multoꝝ iuſtis, incēſis officio, non inanibus, aut ambitioſis. In quo.ſ. ꝓpoſito Etruria .ſ. pēia tua conſentiens.ſ.reductioni tuæ, mouebit, ſup. eum vehementer. Igitur ſup. dices, cur hæc.ſ.ſigna, quæ in Cæſ. ſunt, ꝓfecerunt adhuc parum.ſ.ad te reſtituendum? Rñſio. Quia Cæſ. putat ſe non poſſe ſuſtinere cauſas multorum, ſi conceſſerit tibi, cui vr̄ poſſe iraſci iuſtius.ſ.q̄ illis, cum tñ minus iraſcatur. Igitur, inqes, quæ ſpes eſt ab irato.ſ.Cæſare? Rñſio: Cæſ intelligit ſe hauſturꝰ laudes ſuas eodē fonte.ſ.ingenij tui ē quo ſit aſperſus.i.ſparſim notatus, leuiter.i.modice. Poſtremo homo.ſ Cæſ. eſt acutus valde, & ꝓuidens multum intelligit, ſup. ſe non poſſe ꝓhibere diutius à rep. te hominem facile nobiliſſimum omnium in parte Italiæ cōtemnenda minime, videlicet in Etruria, & intelligit in rep. cōi .ſ. Romanis,& Etruſcis municipibus, hoc eſt Romana. Alij legunt in communi rep. te parem, cuiuis .i. cuilibet, ſummorum .ſ. viroꝝ ætatis tuæ, vel ingenio, vel gratia, vel fama populi R.& nolet hoc .ſ.reſtitutum eſſe reip. eſſe aliqñ.i.tandem, potius beneficiū tpis, quia prohibere diutius non poſſet, q̄ ſuum ſi, cum poſſet prohibere, noluerit. Dixi de Cæſ. dicam nunc de natura tpum & rerum. duas.n. has diuinādi vias præſcripſit. Nemo eſt tā inimicus ei cauſæ, quam Pompeius ſuſceperat.ſ.tuendam eſſe, ſup. animatus melius, quam paratus.i.inſtructus, qui audeat dicere nos.ſ.Pompeianos ciues malos, aut hoīes improbos, in quo .ſ. verecundiæ gñe, ego ſoleo admirari grauitatē,& iuſtitiam,& ſapientiam Cæſ. qui ſup. nunq̄ appellat.i.nominat. Pomp. niſi honorificentiſſime. At.i. ſed dices, ſup. ꝙ Cæſ fecit in.i.aduerſus perſonam eius .ſ. Pōpeij, multa aſperius.i.valde, aut nimis aſpere. Rñſio. Iſta.ſ.quæ durior ea ſunt, ſunt facta armoꝝ,& victoriæ, non Cæſ. At.i.ſed, econtrario, quemadmodum eſt complexus nos .ſ. Pompeianos, q.d. humaniſſime, qa legauit .i. legatum conſtituit ſibi Caſſium prefecit Galliæ Brutum, a quibus duobus potiſſimum poſtea occiſus eſt, præfecit, ſup. Græciæ, Sulp.ſ.Seruium, reſtituit Marcellū cui maxime ſuccenſebat.i.iraſcebatur, cum ſumma dignitate illius.ſ.Marcelli, qui tñ patriam videre non potuit à familiari ſuo Athenis interfectus. Igitur quo.i.ad q̄d, ſpectant hæc? Natura reꝝ & tpum ciuilium .ſ. belloꝝ, quæ tandem ſedari debent, non patietur, nec rō manens.ſ.in pectoribus hominum, nec muta .i. quæ non eſt ſcripta, ſed in aīo locata, feret .i. patietur, primum.i.id primū non patietur, nec feret, vt non ſit eadem & conditio, & fortuna oīum in cauſa pari, deinde, vt viri boni,& nulla ignominia notati, nō reuertantur in eam ciuitatem, in quam reuerterunt. Ergo vtrunq; dr̄, & reuertor,& reuerto, ſed reuertit quis quaſi ſe, hoc eſt ſponte ſua, reuertitur quodammodo ab alio, ſed vt ex hoc loco patet, confunduntur, tot.ſ.ciues condemnati, ſup. crimine ſcelerum nefariorum, hoc eſt in ciuitatem Rom. Tu habes.i.intelliges augurium meum, quo.ſ.augurio, non vterer potius ſi addubitare q̄d.i. aliquid, quàm illa conſolatione, qua ſuſtentarem, ne labatur animo, facile virum fortem. Conſolatio autem eſt, te non eſſe nimis laudandum, ſi ſumpſiſſes arma, victoria parta pro rep. tu .n. putabas tunc .ſ. cum arma ſumeres, ita .ſ. pro rep. arma tu ſumere, & à rep. victoriam ſtatutā. Sin.i.ſed ſi putaſſes poſſe accidere, vt vinceremur, pp incertos exitus,& euentus bellorum, te non debere fuiſſe paratum bene .i. decenter, aut multum, ad fortunam ſecundam.i.proſperam,& ſupp. nullo.i.non vllo, non poſſe ferre vllo modo aduerſam .ſ. fortunam. Enam ſi quid addubitarem de augurio meo diſputarem.i.diſputando adducerem contra te, quanto ſolatio conſcientia.ſ.recta facti tui, ſupp. deberet eſſe tibi. Ve, pro vel, quantæ delectationi, literæ, id eſt ſciētię,& doctrinę tuæ, deberent eſſe tibi in rebus aduerſis, quia maximæ. Turpe enim eſt homini docto id non poſſe facere, quod faciendum ex philoſophiæ præceptis didicerit, ac alij faciendum eſſe ſubinde præceperit, preſertim in moralibus, quæ non diſcimus, vt ſciamus, ſed vt non efficiamur. Commemoram, ſup. etiam grauiſſimos caſus non ſolum veterum, ſcilicet ducum, ſed etiam horum, recentiū, vel ducum, vel comitum tuorum eoām nominarem multos claros viros externos, vt Lacedæmonios, Thebanos, Athenienſes.

Enim

Enim.i.quia recordatio quaſi cõis legis, & conditionis humanę, leuat.i.minuit, aut mitigat dolorem. etiam exponerem tibi quẽadmodum viueremus hic.ſ.Romæ, & in quanta turba, & in quãta confuſione rerum omnium. Enim.i.quia neceſſe eſt carere, ſup. cum minore deſiderio, rep. perdita, q̃ bona.i.ſalua, & locuplete. ſed nihil opus eſt, ſup. tibi hoc genere.ſ.conſolationis. nos videbimus (vt ſpero) vel potius (vt proſpicio) te cito.i.propediem incolumem. Interea ego iampridem.i. iam à pluſculis diebus, & pollicitus ſum, & detuli.i. exhibui tibi abſenti, & huic imagini animi tui, & corporis tui.ſ.filio tui conſtantiſſimo.ſ. in paterna pietate, aut virtute, & optimorum, qui adeſt.i. pręſens eſt nobis, ſtudium, officium, operam, laborem meum. Nunc ſup. deferam, vel eſt, hoc amplius, ꝙ Cæſar amplectitur me amiciſſime quotidie magis quidem.i.certe, familiares eius.ſ.Cæſaris ſup. amplectuntur me, ſicuti neminem.i. ita, vt neminem tantopere, apud quem.ſ.Cæſarem, quidquid valebo, vel auctoritate, vel gratia, ego valebo tibi.i. ad vtilitatem tuam. Tu cura, vt ſuſtentes te, cũ.ſ.ita ſit, quòd ſuſtentes te fortitudine animi tui, tum.i.tunc, magis decet, quòd ſuſtentes te ſpe optima.ſ. de reditu habenda.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Scripſerat in Cæſarem librum Cæcina. meminit enim Suetonius in Cæſare Iulio libri à Cæcina editi. ob hoc infenſior illi multo Cæſar erat. Cum autem reditum cuperet ſæpe ob literatum eum eſſe deſiderauit. Sed quando emiſſus reuocari non poterat, poterat è Cic. limam illum. qua cũ nihil prodeſſe poſſe videbatur, paucis verbis rationem editionis, & defenſionem præſcribit. Poſtremo petit, vt officium Ciceronis illi non deſit.

A. CAECINA M. CICERONI s. 7

QVOD tibi non tam celeriter liber eſt redditus, ignoſce timori noſtro, & miſerere tpis. filius, vt audeo, pertimuit, (neque iniuria) ſi liber exiſſet; qñ non tam intereſt, quo animo ſcribatur, q̃ quo accipiatur, ne ea res inepte mihi noceret; cum preſertim adhuc ſtyli pœnas dem. qua quidem in re, ſingulari ſum fato, nam cũ mẽdum ſcripturæ litura tollatur, ſtultitia fama multetur: meus error exilio corrigitur: cuius ſumma criminis, eſt ꝙ armatus aduerſario male dixi. nemo nr̃m eſt, vt opinor, quin vota victoriæ ſuę fecerit: nemo, quin, ẽt, cum de alia re immolaret, tñ eo quidem ipſe tpe, vt quamprimum Cæſar ſuperaretur, optarit. hoc ſi nõ cogitat, oĩbus rebus felix eſt. ſi ſcit, & perſuaſus eſt: qd iraſcitur ei, qui aliquid ſcripſit contra ſuam voluntatẽ, cum ignorit oĩbus, qui multa deos venerati ſint cõtra eius ſalutem? ſed, vt eodem reuertar, cauſa hæc fuit timoris: ſcripſi de te, parce mediusfidius, & timide, non reuocans me ipſe, ſed penè refugiẽs. genus autem hoc ſcripturæ non modo liberum, ſed incitatum, atq; elatum eſſe debere, quis ignorat? ſolutum exiſtimatur eſſe, alteri maledicere; tñ cauendum eſt, ne in petulantiam incidat. impeditum, ſeipſum laudare, ne vitium arrogantiæ ſubſequatur, ſolum vero liberum, alterum laudare. de quo quidquid detrahas, neceſſe eſt, aut infirmitati, aut inuidiæ aſſignetur. ac neſcio, an tibi gratius, opportuniusq́. acciderit. nam quid * præſtare nõ poteram, primum erat non attingere; ſecundum beneficium: quamparciſſime facere, ſed tñ ego me quidem ſuſtinui: multa minui: multa ſuſtuli: complura ne poſui quidem. QVEMADMODVM igitur, ſcalarũ gradus ſi alios tollas, alios incidas, non nullos male herentes relinquas, ruinæ periculum ſtruas, non aſcenſum pares: ſic tot malis tum victum, tum fractum ſtudium ſcribendi, quid dignum auribus, aut probabile poteſt afferre? cum vero ad ipſius Cæſaris nomen veni toto corpore contremiſco, non pœnæ metu, ſed ipſius iudicij: totum.n. Cæſarem non noui. quem putas aĩum eſſe, vbi ſecum loquitur? hoc probabit: hoc verbum ſuſpicioſum eſt. quid, ſi muto? at vereor ne peius ſit. age vero, laudo aliquẽ num offendo? cum porrò offendã, quid ſi non vult? armati ſtylum perſequitur: victi, & nondum reſtituti qd faciet: auges et tu mihi timorem, qui in Oratore tuo caues tibi per Brutũ, & ad excuſationem ſocium quæris. vbi hoc omnium patronus facis: quid me, veterem tuum nunc oĩum clientem, ſentire oportet? in hac igitur calũnia timoris, & cæcæ ſuſpicionis tormento cum plurima ad alieni ſenſus coniecturã, non ad ſuum iudicium, ſcribantur, q̃ difficile ſit euadere, ſi minus expertus es, ꝙ te ad oĩa ſummum, atque excellẽs armauit ingenium, nos ſentimus. ſed tñ ego filio dixerã, librum tibi legeret, & auferret; aut ea cõditione daret, ſi reciperes te correcturum, hoc eſt, ſi totum alium faceres. De Aſiatico itinere, q̃q̃ ſumma neceſſitas premebat, vt imperaſti, feci. Te pro me qd horter? vides tps veniſſe, quo neceſſe ſit de nobis conſtitui. nihil eſt mi Cicero, ꝙ bellum meum expectes. adoleſcens eſt: oĩa excogitare vel ſtudio, vel ætate, vel metu non pót. totum negocium tu ſuſtineas oportet. in te mihi oĩs ſpes eſt. tu pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Cæſar, tenes. à te oĩa proficiſcantur, & per te ad exitum perducãtur, neceſſe eſt. apud ipſum multum, apud eius oẽs plurimum potes. vnum ſi tibi perſuaſeris, nõ hoc eſſe tui muneris, ſi qd rogatus fueris, vt facias, (q̃q̃ id magnum, & amplum eſt) ſed totum tuum eſſe onus, perficies. niſi forte aut in miſeria nimis ſtulte, aut in amicitia nimis impudẽter tibi onus impono. ſed vtriq; rei excuſationẽ tuę vitæ cõſuetudo dat: nã ꝙ ita cõſueuiſti pro amicis laborare, non iã ſic ſperãt abs te, ſed ẽt ſic imperãt tibi familiares. Quod ad librũ attinet, quẽ tibi filius dabit; peto à te, ne exeat; aut ita corrigas, ne mihi noceat. Vale.

• alias, p̄clare

QVòd tibi) Eiectus fuerat in exilium Cæc. vt ſupra diximus quia nõ ſolum ſecutus fuerat partes Pompeianas, ſed ẽt quia ſcripſerat contra Cæſ. petiuerat aut Cic. ſæpe eum librum à Cæc. Itaque Cęc. ſe excuſat, ꝙ tardius hic liber redditus ſit Cic. quia eius filius, ad quem miſerat, non auſus fuerat eũ edere, ne fortaſſe noceret patri, ſi in alicuius ex inimicis ſuis manus perueniſſet. Poſtea vero oſtendit, q difficile genus ſcribẽdi aggreſſus ſit, & præcipue, cũ non auſus ſit laudare, quod debuerat, neque ẽt reprehendere, quæ reprehendenda fuerant. Poſtremo erat Cic. vt eius defenſionem ſuſcipiat, neque reſpiciat filiũ ſuum, qñ eſt adoleſcens, & imperitus rerum, neque expectet dũ rogetur, ſed ſpõte faciat quidquid putabit intereſſe ipſius Cæc. [Tã celeriter) Tam cito, vt volebas. [Miſerere tpis) Indulge conditioni temporis. [Filius) Meus, ad quem miſeram librum. [Pertimuit) Senſus, & ordo eſt, filius meus timuit ne ea res noceret mihi inepte, ſi liber exiſſet ex manibus ſuis. [Inepte) Stulte. [Ea res).ſ. dare librum. [Qñ) Qm. [Non tam intereſt) Non tã refert. [Quo animo) Multa.n. bono animo ſimpliciter ſcribuntur, quæ interdum in malam partem accipiũtur. [Dem pœnas) Patiar pœnas. [Styli) Scripturæ. [In qua re) .ſ. quòd dem pœna ſtyli. [Sum fato ſingulari) Sum infortunio præcipuo, & quod nulli alij euenit, niſi mihi. [Mendum) Vitium, dicitur enim, & hoc mendum, & hæc menda fœminini generis. [Tollatur litura) Nam quoties aliqua ſcriptura habet mendam, ſolet tolli mẽda liniendo, & fœdando ipſam ſcripturam. [Stultitia) Subaudi, cum ſtultitia. [Mulcetur fama).i. patiatur pœnas fama, quia de ſtulto oẽs libere loquuntur. [Fama) .i. infamia maledicendo in ea. [Meus error) Quem admiſi ſcribendo male de Cæſ. [Corrigitur) Multatur. [Exilio) Quia eiectus ſum è patria. [Cuius) Erroris. [Summa eſt).i. vniuerſa cauſa, & omnium rationum collectio. [Armatus) HVI Nondi Mendi

Cum

Cum pugnarem aduerſus eũ.[Aduerſario)Cæſ.[Male dixi)Scribendo.[Nemo)Probat ſe fuiſſe omnium infeliciſſimum,q̃a punitus ſit ob minorem culpam,q̃ alij,dicit.n.omnes feciſſe vota dijs, vt Cæſ. vinceretur,& tñ de huiõi votis neminem eſſe multatũ, ſe aũt multatum ſola ſcriptura. [Noſtrum) Ciuium Rom. [Quin) Qui non.[Victoriæ ſuæ)Vt eſſent victores.[Cum) Qñ. [Immolaret)Sacrificaret dijs [De alia re)pp aliam rem.[Quin optaret) .i. qui non optaret,& à deo peteret,vt optandum eſt,vt ſit mens ſana in corpore ſano.[Hoc)Quòd multi fecerint vota contra eũ. [Felix in omnibus rebus) Quia felix eſt,qui nulla re angitur. [Si ſcit)Si intelligit.[Et eſt perſuaſus)Et firmiter credit.[Quid) Cur. [Ignorit)Pepercerit. [Venerati deos).i.cum veneratione precati deos.[Contra ſalutem?) Quod plus eſt quàm ſcripſiſſe contra voluntatem.[Eodem)Ad id quod primo inceperam.[Parce) Modice,minus quàm debueram. [Non reuocans me) Nõ trahens me voluntate mea à tua laudatione.[Sed penè)Ferè.[Refugiens)Timore quodam recedens: vt,Quanquam animus meminiſſe,horret,luctuq. refugit.Et item Virg. Trepiduſq. repente refugit Attollentem iras.[Hoc genus ſcripturæ)Vituperandi aliquẽ. [Liberum) Sine reſpectu,& timore. [Incitatum) Quaſi ẽt ſtimulatum. [Elatũ)Amplum. [Solutum) Oſtendit vituperandi genus nõ eſſe liberum,licet q̃buſdam videatur eſſe, diſcurrit autem per tria gña ſcribendi primum ꝯtra alios,deinde de ſeipſo, poſtremo de aliorum laudibus quoꝝ nullum liberũ eſſe oſtendit,niſi alios laudare, quod tñ etiam oſtendit eſſe difficile,quia ſiue minus,ſiue plus dicas,non deeſt cauſa reprenſionis,vt patet in textu. [Solutum) In libertate. [In petulantiã) In dicacitatem,ne fortaſſe nimiũ male dicas.[Impeditum).i.inuolutum.[Aſſequatur)Comparet.[Arrogantiæ)Quia de ſeipſo prędicare arrogantiæ ęſt. &,vt inq̃t Seuerinus,Laus in proprio ore ſordeſcit. [De quo).ſ.de aliena,laudatione.[Detrahas)Minus dicas.[Infirmitati)Imbecillitati ingenij, quod nõ potuerit aſſequi tantas laudes. [Vel inuidiæ) Quod pp inuidiam nolueris dicere.[Aſſignetur)Attribuatur.[Gratius).ſ.id quod ſcripſi. [Non attingere) Quod non poteram facere pclare .i.nullam oino facere mentionem de eo,quod non poſſem præclare exeq,ſicut Sal.Nam de Carthagine melius ſilere puto,q̃ parum dicere.[Secũdum beneficium)ſm munus,quod tibi in hac re facere poteram. [Quampareiſſime).i.doctiſſime,& elegãtiſſime. [Facere).ſ.ſcribere de te.[Suſtinui)Repreſſi,continui. [Quemadmodum) Ex ſimilitudine quadam oſtendit Cæcina impfectionẽ ſuoꝝ ſcriptoꝝ.dicit.n.ꝙ ſicut ſcalæ,q̃bus alij gradus male ſunt fixi,alij deſunt,alij incifi ſunt, potius ruinam,q̃ aſcenſum parãt, & nihil tutum hñt,ſic ſcripta ſua, q̃bus pp timorem multa ſunt imminuta,multa ſublata,multa ve poſita,ꝙ nihil hñt dignũ auditu, & quod ſatis pbari poſſit. [Male hærentes) Male fixor. [Struas) efficias,& eſt ſecunda perſona, pro tertia,& ſtruas,pro ſtrues,eleganter poſitum tempus pro tpe.[Non pares)Non parabis.[Aſcẽſum)Cuius cauſa maxime efficiuntur ſcalæ.[Sic) Adaptatio ſimilitudinis.[Victum) Fangatum. [Et fractum) Penitus debilitatum. [Quid,)q.d.nihil.[Dignum aurib.)Dignum auditu. [Probabile) quod probari,placere poſſit. [Vero) Ad nomen Cæſ.i.cum fuit mihi nominandus Cæſ. [Contremiſco) pp timorem. [Non illius) Dicit ſe non tremere pp timorem pœnæ quem expectat à Cæſare, ſed pp timorem eius iudicij,de quo voluntate,& propoſito ſcriptoꝝ,ne fortaſſe in aliam partem accipiat,q̃ ſcripſerit Cęcina, & iudicet aliter,q̃ ipſe ſenſerit. [Pœnæ) Punitionis. [Totũ Cæſ.).i.totum animum Cæſ.[Loquitur ſecum?)Dicit intra ſe ea, quæ de eo ſcripſi.[Hoc probabit)Aliud dicit bene ſcriptum eſſe. [Suſpicioſum eſt) quia poteſt trahi ad vituperium ſuum. [Quid ſi) Ratiocinatur ſecum Cæcina, & dicit, ſe non poſſe non timere iudicium Cæſ.q̃a ſi ẽt mutet id,quod eſt ſuſpicioſum,veretur ne peius ſit.[Age,laudo).ſ.Cæſ. vel laudo aliquem.i.ſcribo de laudibus alicuius.[Non offendo?).ſ.cum laudo aliquem. [Cum offendam) .i.quãuis offendam. [Quid ſi) Ratio eſt quare offendatur,cum tñ non offendat,quia fortaſſe non vult Cæſ. Cæcinam aliquẽ laudare.[Armati).i.mei,q adhuc gero bellum cum eo. [Victi).ſ.mei .i. q̃d faciet,cum ero victus.[Auges timorem)Facis me magis timere.[In Oratore)In lib.quem de Oratore ſcripſiſti.[Caues)Prouides tibi.[Per Brutum)quem facis loqui de Cæſ.times ne tu videaris de eo locutus eſſe.[Sociũ)Nam quod multis peccatur, multũ eſt,quæris ergo ſocium Brutum,ne videaris ſolum eũ offendiſſe. [Vbi) Senſus eſt, ſi tu patronus, & defenſus omnium times loqui de Cæſ.quid oportet me facere,qui nullus ſum patronus, ſed verus cliens tuus,& à te ſæpe defenſus?[Sentire) Exiſtimare,iudicare,q.d.oportet me multo magis timere. [Calumnia)Vexatione, calumniari.n.interdum ſignificat per fraudem,& rationem ſubdoloſam vincendi cauſa litibus aliũ vexare.[Tormento) Cruciatu.

[Cæcæ)Occultæ.[Ad coniecturam)Ad exiſtimationem. [Alieni ſenſus)alienę interpretationis,& intellectus.[Euadere)Effugere, ne quenquam offendam,& periculum incurrem. [Minus) Non. [Sentimus)Cognoſcimus cum damno nr̃o.[Auferret)A te poſtquã legiſſes,reciperes,& promitteres, & ſuſciperes onus corrigẽdi. [Hoc eſt) Declarat quam correctionem vellet fieri libro ſuo à Cic.ſ.vt totus fieret nouus. [De itinere Aſiatico)Habebat Cæcina quædam negocia in Aſia,vt in ſeq.epiſt.videbimus,ad quæ pficienda cupiebat proficiſci, quo q̃dem itinere dicit ſe ſuperſediſſe,q̃a Cic.ita iuſſerat. [Feci vt imperaſti).i.ſuperſedi eo itinere ſicut tu voluiſti.[Quid horret?)q.d.nihil,quia ſcio non eſſe opus. [Tempus).i.ita infelix.[Conſtitui)Cępi cõſilium,& deliberationem aliq̃. [Nec expectes) Filium meum.i.ne reſpicias filium, & ſperes,vt ipſe pro me agat. [Omnia) Dicit filium ſuum varijs rebus impediri,quo minus poſſit omnia cogitare,quæ debet ꝓ patre.[Aetate)Quia puer eſt,& imperitus rerum. [Studio literaꝝ) quo eſt occupatus.[Tenes)Intelligis. [Capiatur) Delectetur,& maxime inueſcetur.Horat.in Serm. Te coniux aliena capit meretricula Dauum.[Proficiſcantur)Exeãt,& initium capiãt. [Per te) opera tua, eſt aũt ſenſus, oportet vt oĩa incipias,& finias. [Tui muneris)Tui officij.[Vt facias,rogatus)Vt facias pcib. vel meis, vel filij mei,nã vt ipſe Cic.in Lxl. certãdum eſt beneficij,nec expectandum rogemur. [Magnum) ſ.ꝙ rogatus facias,de dr̃ia magni & ampli diximus,lib.j. epiſt. iij.ad P. Lent. [Sed totũ tuum) onus,ſubaudi perſuaſeris,eſt aũt ordo, perficies.ſ.omnia de me, ſi perſuaſeris tibi non eſſe tuum munus vt facias, ſi fueris rogatus,id q̃q̃ &c.ſed pſuaſeris tibi totum onus eſſe tuum,&c. [Niſi forte)Modeſtiſſimus eſt excuſationis modus.[Stulte) Inſipienter. [In miſeria)Quæ facit hoiem minus conſideratum.[Aut impudenter in amicitia).i.nimis audacter fretus amicitia nr̃a. [Vtriq; rei.ſ.ſtultitiæ in miſeria,& impudentiæ in amicitia. [Cõſuetudo tuæ vitæ.i.vita tua,quæ conſueuit eſſe humaniſſima.[Laborare ꝓ amicis)Suſcipere negocia,& cauſas, amicorum cauſa. [Non iã ſic ſperant) .i.non hñt ſpem amici tui,vt eos defendas, ſed quod plus eſt imperant tibi.[Ne exeat)Ille liber è manibus tuis. [Aut Subaudi ſi vis,ꝙ exeat.[Ita corrigas)Ita amoueas omnia errata. [Ne noceat mihi) Etiam ſi venerit in manus inimicorum.

QVOD tibi &c.) Excuſat ꝙ libros à Cic.expetitos ei nõdũ exhibuerat, eo ꝙ filius eos edere non auſus fuerat. oſtenditq́., q̃ difficile genus ſcribendi aggreſſus ſit,ac demum Cic.pꝛocinium implorat.Ordo eſt.Ignoſce timori nr̃o ꝙ liber.ſ.de hiſtorijs belli ciuilis,non eſt redditus tibi tam cito.ſ.vt volueras, & miſerere tpis.ſ.calamitoſi,& ſuſpecti.Vt audio filius pertimuit .i. multum timuit,ſi liber exiſſet.ſ.in manum Cæſ. neque iniuria,qñ quidem non intereſt.i.refert,tam.i.tantopere,quo animo ſcribatur.i.deſcriptio rerum fiat,quam.i.quantopere intereſt, quo.ſ.animo accipiatur.ſ.ab ijs de quibus ſcriptum eſt, pertimuit inquam, ne ea res.i.editio libri noceret mihi inepte,quia potuiſſem cauere preſertim cum adhuc pœnas ſtyli.i.patiar adhuc incommoda, & addam male, ob ſtyli immaturitatem, in qua quidem re, ego ſum fato.i.infortunio ſingulari, nã cum mendum.i.vitium,aut erratũ ſcripturæ tollatur litura.i.deletione eius,quod male ſcriptũ eſt, & cum ſtultitia.ſ.ſcribẽtis,multetur.i.puniatur fama .i. per infamiã error meus quo dicor non bene ſcripſiſſe,corrigitur exilio, cuius criminis ſumma.i.principalis ratio eſt, quod armatur.i.cũ eſſem armatus ꝓ rep. contra Cæſ.maledixi aduerſario.ſ.Cæſari, quem iure belli tũc interficere licuiſſet ſi potuiſſet,nedum verbis laceſſere. Nemo noſtrorum.i.de nr̃is dr̃ ẽt nemo noſtrum.i.de nobis,eſt vt opinor quin fecerit vota victoriæ ſuæ, quin ẽt cum imolaret de alia re.i.ob aliam rem,tñ optaret q̃dem .i. certe,eo ipſo tpe,vt Cæſ.ſuperaretur quamprimũ. Si ſup.Cæſ.non cogitat hoc.i.oẽs contra ſe vota feciſſe, ipſe eſt felix in oĩbus rebus, quia in bello vbi ſuperauit, & poſt bellũ vbi nulla cura augi̇t, ſi ſcit ſup.oẽs contra ſe vota feciſſe,& pſuaſus eſt.i.firmiter credit, q.d.i.ad q̃d naſcitur ei,q ſcripſit aliq̃d contra voluntatem ſuã cũ ignorit.i.veniam dederit oĩbus,q venerati ſunt.i.venerando pcati deos multa ꝯtra ſalutem eius.Sed vt reuertar eodem.ſ.quo ceperam, hoc eſt ad purgandũ ꝙ non celerius eſt tibi liber redditus,hæc cauſa fuit timoris.Scripſi medius fidius.i.ita me Iouis filius, iuuet Hercules, aut Deus fidei ita me iudicet, vt verũ dicã, ſcripſi de te.i.de geſtis tuis parce.i.modice & timide, q̃a non audebat Cæſ. taxare,ipſe non reuocans .i. excitans me ad priſtinos aĩos,ſed penè refugiens. Aũt.i.ſed qui ignorat hoc genus ſcripturæ,quo publice geſta ſcribuntur,dr̃e eſſe non modo .i. non ſolũ liberum.ſ.ab omni formidine,& pauore,ſed ſup. ẽt incitatum .i. ſtimulatũ,& vehemens,atque latum.i.diffuſum? q.d.nemo. Male dicere,alieri putatur eſſe ſolutũ.i.liberum legib. tñ cauẽdum eſt

ASC.

ne

ne incidas in petulantiã. Laudare ſe ipſum putatur eſſe impeditũ ne vitiũ arrogãtiæ ſubſequatur, ve℞.i.ſed ſolũ laudare, alte℞ putatur liberum, de quo.ſ.genere laudandi quidquid detrahas, neceſſe eſt ſup. vt aſſignetur, aut infirmitati, aut inuid æ. At neſcio an accideret tibi ô Cic. gratius.i. vilius & opportunus.ſ.ꝙ parce, quàm ſi prolixe te laudarim. Nam primum.i. prima lex, aut primum decorum erat, non attingere, quod non poteramus.ſ.perficere præclare, quales putat laudes Cic.ſecundum ſup. erat faſtere beneficium quam peritiſſime.i. calidiſſime. hoc aũe fit diſſimulanter laudando, nã q in laudẽ ꝑpenſior eſt, minus ꝑfic t, ꝙ deuinctus putatur, ſed tñ, ego qdem ſuſtinui me.i. ꝑſonam hiſtoriographi iuſſi minus multa, & neqdem.i. nõ ſaltem poſui.i. attigi complura. Quẽadmodum, &c. Probat ſe in ea ꝑturbatione nõ potuiſſe ſeruare deco℞ ſcribendi, dicens. Igitur quẽadmodum ſi gradus ſcala℞ tollas.i. auferas, alios.i. quoſdã & incidas alios, relinquas non nullos male herẽtes.i. infixos, tu ſtruas periculũ ruinæ, & nõ pares aſcenſum, ſic ſtudium ſcribendi tũ.i. partim victum partim .i. fractum, tot malis.i. aduerſis rebus, qd põt afferre dignum auribus aut ꝓbabile? q.d. nimirum nihil. Vero.i. ſed, cum veni ad nomen ipſius Cæſ. ego contremiſco, plus eſt quàm ſi dicat ego contremui, q.d. adhue timorẽ perſeuerare. toto corpore, oõ metu pœnæ, inferendæ à Cæſ. ſed iudicio, aut metu iudicij ipſius.i. p iudicium faciendum de ſeipſo Cæſ. noo .n. ooui totum Cæſ.i. animũ eius aut pp iudicium, quod de ſcriptis mei ſacturus ſit Cæſ. Nam quem aium putas eſſe ſup. ſcriptori, vbi loqtur ſecum, dicens ſup. Cæſ. ꝓbabit hoc verbũ: hoc verbũ eſt ſuſpicioſum.i. quod in malã parte interpretari poſſit, quod ſup. erit ſi ego muto hoc.ſ. verbũ at vereor ne ſit peius.ſ. quod in illius locũ inſerẽ. Age vero, eſt in deliberãdo adhortãtis, & diſputãtis cõtra remorſum ꝯſciæ, ſi ego laudo aliquẽ, nũ.i. nunqd offendo? q.d. nõ alij textus hñt oon, & in idẽ redit. Porrò.i. ſed, cum.i. quamuis offendam. quod ſup. fiet, ſi non vult.i. noo admittit genus ſcribendi. Ipſe pſequitur ſtylum armati.ſ. adhoc cõtra ſe, & ita publici hoſtis, qd faciet ſup. de ſtylo victi, & oondũ reſtituti, q.d. multo magis pſequetur. Tu etiã ô Cic. auges mihi timorem, qui caues.i. ꝑſpicis tibi in Oratore nõ .i. in lib. de Or. per Br. & qris ſociũ ad excuſatiõnẽ.ſ. ſcripti. Vbi tu ꝑ̃onus.i. deſenſor hoium.ſ. reo℞, facis hoc.i. quæris ſocium ad excuſationem, qd oportet me veterem elientem tuum nune cliẽtẽ oium, qoia oium egentem patrocinio ſentire? Igitur eũ plurima ſcribãt in hac caluoia timoris, & in tormẽto ſuſpicionis cæcæ .i. occultæ, ad coniectutã ſenſus alieni, oõ ad iudiciu ſuũ.i. ꝑprũ, q̃.i. quantũ, difficile ſit euadere.ſ. culpam ſi es minus.i. nõ ſatis expertus, q.d. difficillimũ, ſed oos ſentimus ꝙ ingeniũ ſummũ & excellens, armauit.i. muniuit te ad iudiciu.ſ.q velis ſcribẽda, & obeũda. Sed tñ ego dixerã filio ſup. vt legeret tibi librũ, & auferret.ſ. lectũ, aut daret .ſ. tibi, ea ꝯdõne ſi reciperes .i. ꝓmitteres te correctum, hoc eſt ſi facere totũ alium, hoe p modeſtiã dicit. Ego feci de itinere Aſiatico.i. quod in Aſiã mihi aſſignaſti vi .i. quemadmodũ, imperaſti, q̃q.i. tametſi, ſumma neceſſitas .i. penuria re℞ ꝓmebat me. Quid horter te ſup. facere pro me, tu vides tp̃s veniſſe, quo ſit neceſſe ꝑſtitui de oobis, aut reducẽdo, aut ꝑpetuo exilio damnando. O Cic. nihil eſt, qd .i. pp quod expectes filiũ meum.i. officiũ filij mei. ipſe eſt adoleſcẽs, non oia põt exeogitare, vel ſtudio, aut quia, alijs rebus adhue ſtudet, aut quia nondum ſatis ſtuduit, vel ætate, qa per ætatem non licuit. Senſibus.n. maior eſt re℞ experientia, vel metu.i. qa metuit Cæſarem, vt quem pati iratum ſcit, oportet ſup. vt tu ſuſtineas totũ negociũ. ſup. meũ, aut de me reſtituendo. Omnis ſpes eſt mihi in te cum tenes.i. intelligis pro tua prudẽtia.i. pp prudentiã tuã, quibus rebus Cæſar gaudeat, & quibus capiatur.i. afficiat, oblectetur vehemẽter ita vt captus videat, neceſſe eſt, ſup. vt oia.ſ. q pro me fiant, ꝓficiſcantur.i. originẽ capiant, & veniat, & ꝑducaotur ad exitũ.i. optatum finẽ p te, Tu potes multũ apud ipſum.ſ. Cæſarẽ, & potes plurimum apud amicos eius, quod Cic. ipſe ſcripſerat epiſt. ſuperiore his verbis; Nũc hoc amplius, ꝙ me amiciſſime quotidie magis Cæſar amplectitur, familiares qdem eius ſicuti nemineẽ. Si pluaſeri tibi vnũ .ſ. hoc, q ꝑ ſequr, hoc non muneris tui .i. oon ptinere ad munificẽtiam tuã, vt facias ſi fueris rogatus qd.i. aliqd, & ſup. aliter non, q̃q id.i. facere, quod rogatus fueris eſt magnum & amplũ, ſed ſi perſuaſeris tibi, oe onus eſſe tuum, tu perficies.ſ. votum meum de reditu, niſi forte ego impooo tibi onus, nimis ſtultum in miſeria.i. eo, ꝙ ſum miſer, & miſeris vicina eſt ſtultitia.i. nimia affectio felicioris ſtatus, aut nimis impudenter.i. iouerecundie in amicitia.i. eo, ꝙ ſum tibi cõiunctus vetere amicitia, licet aũt amieo℞ debereot omnia eſſe cõia, impudentis tñ eſſe oia expoſtulare. Sed conſuetudo tuæ vitæ, ꝙ facilis & beneficus io oẽs eſſe ſoles, dat vtriq; rei.ſ. & ſtultitiæ, & impudentiæ excuſatiõnẽ. Nam ꝙ.i. qa tu conſueuiſti laborare pro amicis ita .i. tam attente, & accurate, vt oia pro ipſis audeas, vt putauit de Milone, & alijs multis, quos in cauſa difficillima defendit, & abſolutos reddidit, familiares.ſ. tui oon ſperant, iam ſic.ſ. te pro ſe factu℞, quod tñ magnum eſſe, nã nõ ſperamus niſi de qbus ſpes ſit, ſed imperant ẽt tibi, ſic.i.& ſtulte, & impudenter, ꝙ felicitér, qa, quæ imperant, impetrant. Eſt ergo epiſtola imitatiooe digna, & ideo à Tyrone Cic. liberto cum Ciceroniaois collecta, & ꝑpetuitate donata. Nam noo eſt dubiũ longe plures ræſiuas, à Cic. ſcriptas fuiſſe, ſed eas duntaxat conſeruatas in qbus, aut dicendi maior eſt venuſtas, aut ad eas, q cõſeruatę ſunt, intelligendas maior opportunitas. Quod attinet ad librũ. ſ. hiſtoriã bellorum ciuilium, quem filius dabit tibi, peto ne exeat à te aut vt corrigas ita ne oocear mihi. Prius aũt dictũ eſt. Sed tñ ego filio dixeram librum tibi legeret, & auferret, aut ea cõditione daret: ſi reciperes te correctu℞, hoc eſt ſi totum aliud faceres. Modeſtus es erga in ſua perſona de libro ſtatuit in filio, nam non auferendum, ſed ſic duntaxat corrigendum, vt non noceat, monet.

MVLTA deos venerari) Nihil eſt immutandum, vt alij credidcrunt, nam etiam alibi nomen pro aduerbiõ poſitum eſt, vt cum dicitur, multa peccata, & multa egeo. Cic. de nat. deorũ iij. & pro Muræna, Topicorum autem initio, Cum, inquit, mihi, meiſq. multa ſæpe cauſſes Gel. lib. xiij. c. xxiij. [Elatum) A. tea, latum, nos, elatum toeltorem, vt opinamus, ſenſu noſtram autem lectionem accepimus ex libro manuſcripto Bernardini Maffei. PAVL. MAN

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Fuerat in Sicilia Cacina vſque ad præſtitutum à Cæſare tempus, cum iam id adeſſet, veritus Cæcina, ne Cæſaris animum abalienaret, conſuluit Ciceronem, an relicta Sicilia in Aſiam ſe transferret. Huic conſultationi Cicero reſpondens, ſuadens, ſuo in conſilio in Sicilia maneat, idq argumentis à loci natura ſumptis, & ab vtili.

M. CICERO A. CAECINAE S. D. 8

CVM eſſet mecum Largus, homo tui ſtudioſus, locutus, cal. Ian. tibi pfinitas eſſe: ꝙ oĩbus in rebus perſpexerã, q Balbus & Oppius abſente Cæſare egiſſent, ea ſolere illi rata eſſe, egi vehemẽter cum his, vt hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad vellemur, vt eſſe liceret. q mihi cũ ſuceſſent aut libenter polliceri, ſi qd eſſet ciuſmodi, ꝙ eorum animos non offenderet, aut ẽt negare, & afferre rõnem, cur negarent; huic meæ rogationi potius non continuo rñderunt: eodem die tñ ad me reuerterunt, mihiq; hoc dederunt, vt eſſes in Sicilia, quoad velles, ſe pſtiturus nihil ex eo te offenſionis habiturum. qñ, quid tibi permittatur, cognouiſti: quid mihi placeat, puto te ſcire oportere. actis his rebus, lræ à te mihi ſunt reddit: quibus à me conſiliũ petis, qd ſim tibi auctor, ĩ Sicilia ne ſubſidias, an vt ad reliqas Aſiaticæ negociationis ꝓficiſcare. hec tua deliberatio non mihi cõuenire viſa eſt cũ orõne Largi. ille n. mecũ, quaſi tibi non liceret in Sicilia diutius cõmorari, ita locutus erat: tu aũt, quaſi cõceſſum ſit, ita deliberas. ſed ego, ſiue hoc, ſiue illud eſt, in Sicilia cenſeo cõmorandũ. ꝓpinquitas locorũ vel ad impetrandũ adiuuat crebris lris, & nuncijs; vel ad reditur celeritatem, re aut impetrata, qđ ſpero aut aliqua rõ confecti. quã obrẽ cenſeo magnopere cõmorãdũ. T. Furfano Poſtumio, familiari meo, legatiſq. eius, itẽ meis familiarib⁹, diligẽtiſſime te cõmẽdabo, cũ venerint. erat.n. oẽs Mutinæ. viri ſunt optimi, & tui ſimiliũ ſtudioſi, & mei neceſſarij, q mihi veniẽt in mentẽ, qad te ptinere arbitrabor, ea mea ſpõte faciã. ſi qd ignorabo, de eo admonitũ oim ſtudia vincã. ego, etſi corã de tecũ Furfano ita loquar, vt tibi lris meis ad eũ nihil opus ſit; tñ, qm tuis placuit, te hre meas lras. quas ei redderes, morem eis geſſis. earum lrarum exemplum infraſcriptũ eſt. Vale.

Cum

HVBERTINVS.

CVm eſſet) Cæcina, vt ſupra diximus, vrbe prohibitus edicto Cæſ. erat in Sicilia, conſuluerat autem Cic. cenſeret ne ſibi diutius commorandum ipſa Sicilia, an in Aſiam proficiſcendum quaſi permitteretur ei eſſe in ipſa Sicilia, ſi vellet, cũ per edictum Cæſ. non liceret eſſe vltra cal. Ian. Id enim tempus præfinitum ei ſuerat a Cæſare. Cicer. qui interrogauerat Balbum & Oppium intimos Cæſ. qui eius mentem noſſent, & exequerentur, ſcribit quod ei liceat facere, quantum audiuit ab illis. Deinde dat conſilium ſuum, vt commoretur in Sicilia potius quàm eat in Aſiam, & adducit rationes huius conſilij. Poſtremo pollicetur ſe commendaturum cum T. Furſano, & ceteris familiaribus ſuis, cum primum Mutina redierit, dicit expetitione amicorum Cæcinæ ſcripſiſſe literas commendatitias ad Furſanum pro ipſo Cæcinæ, quorum exemplum infra ſcribit. [Studioſus) Tui amator. [Præfinitas) Aſſignatas, determinatas. [Quòd) Quia. [Rata) Firma, ſtabilitas. [Illi) Cæſari. i. Cæſarem approbare omnia, quæ illi egiſſent. [Egi cum his) Rogaui eos. [Darent) Concederent, facerent mihi hanc gratiam. [Liceret tibi) Permitteretur tibi, daretur tibi licentia. [Eſſe) Commorari. [Quoad) Quouſque, quandiu. [Qui mihi) Subaudi ipſi. [Non offenderet) .i. qui non conſueuiſſent mihi promittere, & concedere libenter, ſi quid eſſet, quod nõ diſpliceret eis. [Et afferre rationem) Quod ſignum grauium virorum, & amicorum. [Huic) Rogationi, quam de te feceram, vt liceret tibi eſſe in Sicilia. [Non continuo) Non ſtatim, reſponderũt, vt ſolebant. petiuerunt enim ſpacium ad reſpondendum. [Tamen) Licet non continuo reſpondiſſent. [Eodem die) Quo de te rogaueram. [Dederunt?) Vel dixerunt, vt Virg. Sed tamen iſte deus qui ſit da Tityre nobis. i. dic, vel permiſerunt, & conceſſerunt, nam ſupra dixit, vt darent hoc mihi. [Præſtaturos) Effecturos. [Nihil offenſionis habiturum) .i. quod nemo te offendet. [Ex eo) .ſ. quod moreris in Gallia, quandiu voles. [Quando) Quoniam. [Oportere) Decere. [Quid placeat mihi) Quid cenſeam tibi eſſe faciendum. [Actis his rebus) Impetrata à Balbo, & Oppio commoratione tua in Gallia. [A te) Nomine tuo. [Sum auctor tibi) Conſulam tibi, & dicitur ſum tibi auctor huius rei, & huic rei. Terent. in Adelph. His rebus quis auctor. [Subſidas) Remaneas. Virg. Ima galea ſubſedit Aceſtes. Licet eo loco alij ſenſus afferantur. [Reliquas) .i. ad ea, quæ ex negociatione, quam habes in Africa tibi reſtant agenda, vt epiſt. ſuperiori de Aſiatico itinere, &c. [De liberatio) Vtrum remaneas in Sicilia, an proficiſcare in Aſiam. [Conuenire) Concordare, conſentire, vt illud Ouidianum. Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur Maieſtas, & Amor. [Ille) Largus locutus eſt mecum, tanquam non permitteretur tibi remanere in Sicilia, tu vero petis conſilium, quaſi ſit in tua poteſtate remanere, vel non. [Siue hoc) Quòd tibi ſit conceſſum. [Siue illud) ꝙ non liceret tibi diutius commorari, vt locutus eſt mecum Largus. [Cenſeo) Iudico, conſolo. [Propinquitas) Ratio quare cenſeat commorandum in Sicilia, & eſt duplex, quia propter propinquitatem crebriores literas, & nuncios mittere poterit ad impetrandum reditum, deinde quia impetrato reditu celerius poterit Romam redire ex Sicilia, q̃ ex Aſia. [Impetrandum) Obtinẽdum ſ. reditum tuum à Cęſare. [T. Furſano) Is erat ea tempeſtate prætor in Sicilia. [Legatis) Qui dabantur prætoribus, conſulibus, proconſulibus, & imperatoribus. [Mutinæ) Quæ vrbs eſt Italiæ non longe à regione Lepidi. [Similium tui) .i. doctorum, & bonorum. [Studioſi) Amatores. [Venient in mentem) Cogitabo. [Mea ſponte) Per me ipſum. [De eo) .ſ. quod ignorabo. [Admonitus) Factus certior, vel à te, vel ab alijs. [Vincam ſtudia omnium) .i. ero omnium ſtudioſiſſimus, & diligentiſſimus pro te. [Corã) Verbis, & vt ita dixerim, præſentialiter. [Ita vt nihil ſit opus literis meis) .i. & ſi ita diligẽter de te ei dicam, vt nõ ſit neceſſe me ſcribere ad eum literas cõmendaticias de te tñ, vt tuis morem gererem, ſcripſi literas, quas ei redderes. [Earum literarũ) Mearum. [Exemplum) Copia, exemplum autem poſterius, exemplar prius, vnde exemplum ſumitur.

ASC. CVM eſſet mecum, &c.) Cæcina vrbe prohibitus, & in Sicilia ad cal. vſque Ian. manere permiſſus, conſuluerat Cic. an contra prohibitionem Cæſaris in Sicilia amplius maneret, an in Aſiam proficiſcatur. Cicero itaque cum amicis Cæſaris ſe egiſſe ſignificat, vt illic manere poſſit, licet non bene impetrarit, conſulit tñ vt potius immoretur, pollicetúrque ſe commendaturum Cæcinam familiaribus Cæſ. & pro eo ad ipſum ſcripturum. Ordo eſt. Cum largus homo ſtudioſus tui. i. ſtudens, multum ſaluti & vtilitati tuæ, & eſſet locutus mecum, cal. Ian. eſſe perfinitas .i. limitatas, & præfixas tibi, ne amplius eſſes in Sicilia, ꝙ .i. quia, ego perſpexeram. i. cognoueram, ea quæ Balbus, & Oppius egiſſent. Cæſ. abſente, ſolere eſſe rata. i. firma, & approbata illi. ſ. Cæſ. ego egi vehementer cum ijs, vt darent .i. concederẽt tibi hoc vti liceret tibi eſſe in Sicilia, quoad. i. quandiu vellemus. Qui. ſ. Balbus, & Oppius, cum conſuluiſſent, aut polliceri mihi libenter, ſi quid eſſet eiuſmodi, quod non offenderet animos eorum, aut ẽt negare, & afferre rationem cur negarent, potius .i. libentius, non reſponderunt huic rationi meæ. ipſi tamen reuerterunt eodem die ad me, & ſup. dederunt. i. permiſerunt, aut conceſſerunt mihi hoc, vt eſſes in Sicilia quoad velles, & ſup. præſtaturos (dicitur ergo vtrunque præſtaturus, & præſtiturus) te nihil offenſionis habiturum ſup. eſſe, ex ea re. Quando. i. quoniam, tu cognouiſti, quid permittatur tibi, puto oportere te ſcire quid placeat mihi, his rebus actis .i. poſtquam hæ res eſſent actæ, literæ ſunt redditæ mihi à te. i. quæ miſſæ erant a te, quibus petis conſilium à me, ꝙ ſim tibi auctor. i. approbator, & conſultor, ne. i. an. ſubſidas .i. locum manendi capias in Sicilia prouincia, an vt proficiſcare ad reliquas negociationis Aſiaticæ. i. quæ in Aſia obeunda ſuſceperas. Hęc deliberatio tua non eſt viſa mihi conuenire cum oratione. i. ſermone Largi, ille enim locutus erat mecum ita, quaſi non liceret tibi commorari diutius in Sicilia, tu autem deliberas ita, quaſi conceſſum ſit tibi. Sed ſiue hoc. ſ. quod tu innuiſti, ſiue illud quod Largus dixit, eſt: ego cenſeo commorandum tibi in Sicilia. Nam ſup. propinquitas locorum adiuuat, vel ad impetrandum. ſ. reditum, crebris literis, & nuncijs, vel ad celeritatem reditus, re aut impetrata, aut confecta .i. tranſacta, quod ſpero, aliqua ratione. Quamobrem cenſeo magnopere commorandum, ſup. eſſe in Sicilia. Ego commendabo te diligentiſſime T. Furſano Poſtumio familiari meo, & legatis eius, item .i. ſimiliter familiaribus meis, cum venero. ſ. in vrbem. Erant enim. ſ. cum hæc ſcriberem, omnes Mutinæ .i. in ea vrbe Italiæ non longe à Bononia, viri ſunt optimi, & ſtudioſi ſimilium tui, ingenioſi, & neceſſarij mei. i. neceſſitate coniuncti. Ego faciam mea ſponte. i. etiam non rogatus à te, ea quæ arbitrabor pertinere ad te. Si ego ignorabo quid. i. aliquid .ſ. pertinens ad te, ego admonitus. i. cum fuero admonitus, vincam. i. ſuperabo, ſtudia omnium. Ego etſi loquar cum T. Furſano. ſ. Poſtumio de te, coram. i. in præſentia eius vt nihil opus ſit tibi literis meis ad eum, tamen quoniam placuit tuis .ſ. neceſſarijs, & amicis, habere literas meas, quas redderes ei, ego geſſi ita his. ſ. tuis morem .i. illis, obſecutus ſum. Exemplum earum literarum eſt ſcriptum infra .i. quod ſequitur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Commendatio Cæcinæ à tribus conſis. à familiaritate, quam cum illius patre habuit, à neceſſitudine, quam cum Cæcina à pueritia eius annos exercuit, deinde à communibus ſtudijs. Poſtremo petitio, quæ eſt tanquam vmbra commendationum omnium.

M. CICERO T. FVRFANO PROCOS. S. D. 9

CVM A. Cæcina tanti mihi familiaritas, conſuetudoque ſemper fuit, vt nulla maior eſſe poſſit, nam et patre eius, claro homine, et forti viro, plurimum vſi ſumus: et hunc à puero, quod et ſpem mihi magnam afferebat ſummæ probitatis, ſummæque eloquentiæ, et viuebat mecum coniunctiſſime, non ſolum officijs amicitiæ, ſed etiam ſtudijs communibus, ſic ſemper dilexi, vt non vllo cum homine coniunctius viuerem. nihil attinet me plura ſcribero. quam mihi neceſſe ſit eius ſalutem, et fortunas, quibuſcunque rebus poſſim, tueri vides. reliquum eſt, vt, cum cognorim pluribus rebus, quid tu, et de bonorum fortuna, et de reip. calamitatibus ſentires, nihil à te petam, niſi vt ad eam voluntatem, quam tua ſponte erga Cæcinam habiturus eſſes, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

Dederunt

Auctor ſubſidas

Cum

HVB. CVm A.) Hac epiſt. Cic. cômendat Tito Furſano Cæcinã, oſtendens cauſam eſſe ſibi iuſtiſſimæ cômẽdationis, & ex amicitia, quæ ſibi fuit cum eius patre viro claro, ex côſuetudine, & familiaritate, quam cum eo habuerit vſque a pueritia, & poſtremo ratione côium ſtudiorum. Itaque rogat Cic. T. Furſanum, vt ad id, q. ſ. ſua ſponte eſſet facturus ergo Cæcinã, tantus cumulus accedat eius cômẽdatione, quâti ſcit ſe fieri ab ipſo Furſano, id fore ſibi gratiſſimum. [Conſuetudo) Côuerſatio. [Et ſpẽ) Rhetorice de puero ſpẽ dixit, non aût facta. [Eloquentiæ) In eo futuræ. [Probitatis) Virtutis [Studijs cô.bus) Literaꝝ, quibus ambo operã damus. [Attinet) Opus eſt. [Neceſſe ſit) Pro amicitia q̃ mihi cû eo eſt. [Salutem) Vitam, incolumitatẽ eius Cæcinæ. [Fortunas) Res, patrimoniû. [Tueri) Defendere. [Reliquû eſt) Reſtat. [Bonoꝝ) Ciuium. [Fortuna) Statu, ꝯdône. [Sentires) Iudicares, q. a cognoui te exiſtimare indignum eſſe bonos viros aduerſa fortuna vexari. [Voluntatem) Benefaciendi Cæcinæ. [Cumulus) Augmentum. [Accedat) Adiungatur. [Quanti) .i. quanti me facis, & quantû me amas, tanto plus cauſa mea augeas voluntatem, quantum per te ipſum. [Habiturus eſſet) Erga ipſum bene diſpoſitum.

ASC. CVM A. &c.) Cômendatio eſt, quam in fine ſuperioris epiſtolę promiſit. Ordo eſt. Tanta familiaritas, & conſuetudo fuit mihi ſemper cum A. Cæcina, vt nulla eſſet maior. Nã nos vſi ſumus plurimum patre eius homine claro, & viro forti, & ſemp dilexi à puero, hunc .ſ. Aulum, q. i. qa, &. i. ſimul, afferebat mihi ſpẽ ſummę eloquentię, &. i. ſimul viuębat mecû coniunctiſſime, non ſolû officijs amicitiæ, ſed ẽt ſtudijs côibus .ſ. eloquentiæ, & poſtea auguralis ſciæ, ſic inq̃ dilexi, vt cum nullo hoie viuerem coniunctius, nihil attinet .ſ. ad rem, me ſcribere plura, q neceſſe eſt mihi tueri .i. ꝓtegere, ſalutẽ & fortunas eius, qbuſcunq; rebus poſſim, vt vides. Reliquum eſt, vt cum .i. poſtq cognorim .i. cognouerim, plurib. rebus quid tu ſentires de fortuna bonoꝝ .ſ. viroꝝ, & de calamitatib. reip. nihil petam à te, niſi vt tantus cumulus accedat cômendatione mea ad voluntatẽ, quam habiturus es tua ſponte erga Cæcinã quanti ego intelligo me fieri .i. æſtimari à te, q. d. quidquid pro me facturus ſis pro illa facias. Nihil gratius potes facere mihi, quàm hoc .i. habere Cæcinam tibi quam commendatiſſimum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conſolatio Trebatij. Exorditur à prædicatione ſui amoris & officij erga Trebatium, quem vt melius declaret, nihil ſibi omittendum dixit, quod illius cauſam iuuare poſſe exiſtimet. poſtremo argumentis conſolationum ſuperioribus vtitur, à Trebatij Cæſariſq; attributis, à temporum qualitate ab exilij conditione, &c.

M. CICERO * TREBATIO S. D. 10

* aliàs, Trebiano, vel Trebeliano

EGO, quâti te faciam, ſemperq̃. fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, ſum mihi ipſe teſtis. nam & conſilium tuum, vel caſus potius diutius in armis ciuilibus cõmorandi, ſemper mihi magno dolori fuit: & hic euentus, quòd tardius, quàm eſt æquum, & quàm ego vellem, * recuperes fortunam & dignitatem tuam, mihi non minori curæ eſt. quàm tibi ſemper fuerint caſus mei, itaque & Poſtumuleno, & Sextio, & ſæpiſſime Attico noſtro, proximeq̃. Theudæ liberto tuo totum me pateſeci: & his ſingulis ſępe dixi, quacunq; re poſſem, me tibi, & liberis tuis ſatisfacere cupere: idq̃. tu ad tuos velim ſcribas, hæc quidẽ certe, quæ in poteſtate mea ſunt, vt operam, ſtudium, conſilium, rem, fidem meam ſibi ad omnes res paratum putent. ſi auctoritate, & gratia tm̃ poſſem, quantum in ea rep. de qua ita meritus ſum, poſſe deberem: tu quoq; is eſſes, qui fuiſti, cum omni gradu ampliſſimo digniſſimus, tum certe ordinis tui facile princeps. ſed quando eadem tempore. eademq̃. de cauſa noſtrum vterq; cecidit: tibi & illa polliceor, quæ ſupra ſcripſi, quæ ſunt adhuc mea, & ea quæ ꝑterea videor mihi ex aliqua parte retinere tanquam ex reliquijs priſtinæ dignitatis. neque enim ipſe Cæſar, vt multis rebus intelligere potui, eſt alienus à nobis: & omnes ferè familiariſſimi eius, caſu deuincti magnis meis veteribus officijs, me diligenter obſeruant, et colunt. itaque, ſiquis mihi erit aditus de tuis fortunis, id eſt de tua incolumitate, in qua ſunt omnia, agendi; quod quidem quotidie magis ex eorũ ſermonibus adducor vt ſperem: agam per me ipſe, et moliar. ſingula perſequi non eſt neceſſe: vniuerſum ſtudium meum, et beneuolentiam ad te defero. ſed magni mea intereſt, hoc tuos omnes ſcire, quod tuis literis fieri poteſt, vt intelligant, omnia Ciceronis patere Trebatio. hoc eo pertinet, vt nihil exiſtiment eſſe tam difficile, quod non, pro te mihi ſuſceptum, iucundum ſit futurum. Vale.

* aliàs, recepis

HVB. EGo,) Trebatius ciuis R. eadem cauſa, qua Marcellus, Sulpicius, Figulus, & pleriq; alij, & patria, & fortunis ſuis carebat, prohibebatur aût eo magis à Cæſare reditu in p̃triam, quia non ſtatim diſceſſerat à bello Pomp. ſed diutius perſeuerauerat, licet ſemper maluiſſet pacem, q̃ bellum. Itaq; Cic. declarat, q̃ cupidus ſit ſatisfacere, & eius liberis quacunque re poſſit. Deinde dicit, q ſi poſſet tm̃ gratia, & auctoritate, quantum deberet poſſet in ea patria, de qua eſt optime meritus, non paſſus aſſet Trebatium diutius carere patria, & fortunis ſuis, pollicetur autem quidquid poteſt apud Cæſ. & eius familiares. Poſtremo excuſat quare antea ad eum non ſcripſerit, quod neque putabat eum conſolandum, qui fortiter, & ſapienter, ferret fortunam, neque erat quod polliceretur, quod nunc ſe habere dicit. [Sum teſtis mihi) .i. ſcio. [Quanti faciam) Quanti exiſtimam. [Vel caſus potius) Correctio, q. d. quodam caſu, & infortunio potius cõmoratus es in bellis ciuilibus, q̃ conſilio, quod doleo. [Euentus) Hoc eſt mala fortuna. [Quod) Quia, & eſt declaratio huius euẽtus. [Aequum) Iuſtum, & debitum. [Recuperes) Recuperares. [Minori curæ) Minori moleſtiæ. [Quam fuerint caſus mei tibi) .i. q̃ fuerint tibi infortunia mea, cum iniuſte eiectus ſum è patria. [Poſtumuleno, & Sextio) Hi omnes amici erant Trebatio, quibus. Cic. aperuit, quo animo eſſet in ipſum Trebatium. [Proxime) Nuperrime. [Pateſeci) Me totum indicaui, oẽm aium meum aperui, vt ita dixerim, pectus meum. [Singulis) Oibus ad vnû omnibus ſeparatim. [Satisfacere) Officium meum præſtare, facere quod à me expectas. [Id) .ſ. a mei cupere ſatisfacere tibi, & tuis liberis quacunq; re poſſim. [Hæc) .ſ. quæ ſequuntur operam, fidem &a. [Quæ in poteſtate mea ſunt) Quæ poſſum præſtare. [Paratũ) Eleganter p ocultrum genus adiecti. videtur pluribus ſubſtãtiuis, vnius vel diuerſi gñis, vt hic & Saluſt. in Iug. Pleroſque velocitas, & regio hoſtibus ignara tutata ſunt, & multis alijs locis inuenitur ſimilis conſtructio. [Ita meritus ſum) ꝑp immortalia mea in ea beneficia. [Is) Talis. [Qui) Qualis. [Cum) Etc. [Tum) Maxime. [Ordinis) Senatorij. [Princeps) Primus. [Eadem cauſa) Defendendæ patriæ. [Cecidit) Ex gradu dignitatis ſuæ delapſus eſt. [Illa) Quæ ſupra ſcripſi, operam, conſilium, rem, fidem. [Ex aliqua parte) Nõ integre, neque plenè in poteſtate mea. [Ex reliquijs priſtinæ dignitatis) .i. ex ijs, quæ mihi de priſtina dignitate ſunt relicta. [Priſtinæ) Prioris, ſolitæ. [Neque. n. alienus) A perſona Cæſ. à qua dicit non eſſe ſe alienum. [Deuincti) Aſtricti, obligati. [Caſu) Quia eis præſtiteram beneficia nulla tali intentione, & cauſa. [Obſeruant) Reſpiciunt i. reuerentur. [Siquis aditus erit) Si potero ipm̃ adire, & alloq. [Incolumitate) Salute, vt reſtituatur tibi, & p̃ria, & priſtina dignitas. [Quod) Quam rem, vt ꝓ tua incolumitate agam. [Abducor) Perſuadeo. [Per me) Mea ſponte. [Et moliar) .i. enixe, & oibus viribus vtar. Ordo eſt. Itaque ſiquis aditus erit mihi, ipſe agam per me, & moliar de tuis fortunis .i. de tua incolumitate, in qua ſunt oia s geoda, quod quidem, vt ſperem, adducor magis ex ſermonibus eoꝝ. [Perſequi) Dicere. [Singula) Pro te facturus ſum. [Vniuerſum ſtudium) Totam diligentiam, & fauorem meum. [Defero ad te) Tibi attribuo. [Intereſt mea) Magni eſt momenti, multum ad me attinet. [Quod) .ſ. omnes tuus ſcire. [Poteſt fieri) Lr̃is tuis, ſi tu ad eos ſcripſeris. [Patere) Expoſita eſſe, parata. [Eo) .i. ad id. [Tam difficile) Tam graue, & laborioſum. [Pro te tua) Cauſa tui.

ASC. EGO, quanti &c.) Trebatius ciuis Romanus egregius, ob eandem cauſam, ob quam Marc. Sulp. Figulus, Cæcina, & pleriq; alij patria, & fortunis ſuis carebant, vrbe exulabat à qua prohibebatur eo magis, q victo Pompeio eius cauſam non deſeruerat.

Hunc

Hunc Cic. docet quantum cupidus ſit, & ſatisfaciendi, & eius libe ris ſubueniendi, polliceturq́. ſe pro eo interceſſurum, purgás q̃ non prius ſcripſerit. Ordo eſt. Ego ipſe ſum mihi teſtis quanti fa ciam te, & ſemper fecerim, & quanti intellexerim me fieri à te. Nam, & conſilium tuum, vel potius caſus manẽdi ſemper. ſ. poſt victum Pomp. in armis, fuit mihi magno dolori, & hic euentus. i. opinatus exitus, q̃ receperis fortunam & dignitatem tuã tardius, quã æquum .i. iuſtum eſt, & quam ego vellem, eſt mihi non minori curæ, q̃ caſus mei. i. ærumnæ meæ, fuerint tibi ſemper. Itaque. i. & ita, ego pateſeci me totum .i. aperui penitus animũ meũ Poſtumuleno, & Sextio, & ſæpiſſime Attico noſtro. ſ. inımo amico, & proxime. i. diebus proxime præteritis, Theudæ liberto tuo .i. a te libertate donato, & dixi ſæpe his ſingulis hæc, me cupere ſatisfacere tibi, & liberi, quacunque rẽ poſſem. Et velim ſupp. vt tu ſcribas id ad tuos, vt putẽt qdem. i. ſalutem, hæc certe. i. indubitáter, quæ ſunt in poteſtate mea, vtpote operam, ſtudium, cõſilium, rem. i. diuitias, fidem, meam eſſe ſup. paratã tibi ad omnes res. Si ego poſſem auctoritate, gratia tñ, quantum deberem poſſe in ea rep. i. Romana, de qua ſum meritus ita. i. tam egregie, tu quoque eſſes is, qui. i. talis, qualis fuiſti, cum. ſ. ita eſſet, q̃ eſſes, aut q̃ eſſes, aut q̃ es digniſſimus omni gradu ampliſſimo, tũ certe ſup. eſſes, aut digniſſimus es, qui eſſes facile princeps tui ordinis. ſ. ſenatorij aut potius iuriſperitorum. Sed qm, aut quando. i. qm̃, vterque noſtrum occidit eodem tempore & eadẽ de cauſa ego polliceor tibi illa quæ ſcripſi ſupra, operam, ſtudium, conſilium, rem, fidẽ, quæ ſunt adhuc mea. i. mihi non erepta, & ea quæ videor, præter ea retinere ex aliqua parte, tanquam ex reliquijs dignitatis priſtinæ. Neq; .n. ipſe Cæſar, vt potui intelligere multis rebus, eſt alienus à nobis, & omnes ferè familiariſſimi eius, vbi rurſus omnis cum ſuperlatiuo, quaſi deuincti. i. obligati, magnis meis officijs veteribus, vbi duo adiectiua ſine cõiunctione media, obſeruant. ſ. ne offendant, & colunt diligenter me. Itaq; ſiquis aditus erit mihi. ſ. ad Cæſarem, ipſe agam, & moliar. i. cum difficultate nitar, per me. i. ſine interceſſore, & precatore, de fortunis tuis. i. de incolumitate .i. ſalute tua. in qua. ſ. incolumitate tua omnia ſunt agenda. Nõ eſt neceſſe perſequi ſingula. ego defero ad te. i. in poteſtatem aut vtilitatem tuam, vniuerſum ſtudium meum, & beneuolentiam. ſ. meam. Sed magni intereſt mea. i. in re mea eſt omnes tuos. ſ. familiares, & amicos. ſ. hoc. ſ. quod, omnia defero ad te, quod. i. quę res, poteſt fieri tuis literis vt intelligant omnia. i. omnes facultates Cic. parere Trebatio. Hoc. ſ. dictum pertinet eò. i. ad id, vt ſupple tui nihil exiſtiment eſſe, tam difficile, quod non ſit futurum iucundum mihi, ſuſceptum. i. ſi fuerit pro te.

AVL. IAN. RECVPERES) Antea, receperis: nos, recuperes, aliquot iam annis emendauimus, & impreſſimus. liber vetuſtus habet, reciperes, & in alijs etiam exemplaribus, i, literam pro, u, ſæpiſſime reperias.

M. CICERO TREBATIO S. D. II

ANtea miſiſſem ad te literas, ſi genus ſcribẽdi inuenirem. tali enim tempore aut conſolari amicorum eſt, aut polliceri. Conſolatione nõ vtebar, q̃ ex multis audiebam, quàm fortiter, ſapienterq́. ferres iniuriam temporum, quamq́ue te vehemẽter conſolaretur conſcientia factorum, & conſiliorum tuorum. qđ quidem ſi facis, magnum fructum ſtudiorum optimorum capis: in quibus te ſcio ſemper eſſe verſatum: idq́. vt facias, etiam atque ẽt te hortor. Simul, & illud tibi, homini peritiſſimo rerum, & exemplorum, & omnis vetuſtatis, ne ipſe quidem rudis, ſed in ſtudio minus fortaſſe, quam vellem, at in rebus, atque vſu plus etiã, quem vellem, verſatus, ſpondeo, tibi acerbitatem iſtã & iniuriam non diuturnam fore. nam, & ipſe, qui plurimum poteſt, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam videtur: & ipſa cauſa ea eſt, vt iam ſimul cum rep. quę in perpetuum iacere non poteſt, neceſſario reuiuiſcat, atque recreetur: quotidieq́. fit aliquid lenius, & liberalius, quàm timebamus. quæ quoniam in temporum inclinationibus ſæpe paruis poſita ſunt: omnia momenta obſeruabimus, neq; vllum prætermittemus tui iuuandi, & leuandi locum. itaq; illud alterum, quod dixi, literarum genus quotidie mihi, vt ſpero, fiet procliuius, vt etiam polliceri poſſim. id re, q̃ verbi, faciam libẽtius, Tu velim exiſtimes, & plures te amicos habere, q̃ qui in iſto caſu ſint, ac fuerint, quãtum quidem ego intelligere potuerim; & me concedere eorum nemini. fortem fac animum habeas, & magnum: quod eſt in vno te. quæ ſunt in fortuna, temporibus regentur, & conſilijs noſtris prouidebantẽ. Vale.

ANtea) Excuſat ſe Cic. q̃ antea non ſcripſerit. [Genus) argumentum, mãm. [Inuenirem) Pro inueniſſem. [Tali tpe) Tam miſero, eadem ſententia Cic. lib. 4. ad P. Nigidium epiſt. quæ incipit. [Quærenti) Mihi. [Polliceri) Promittere aliquod auxilium. [Iniuriam tpm) fortunam aduerſam, quam fers his temporibus, quibus Cæſ. plurimum poteſt, & omnia ſub poteſtate ſua tenet, quæ enim vel bene vel male fiunt, interdum temporibus aſcribuntur. [Conſcientia) Vſitatiſſima conſolatio Cic. ad omnes amicos ad quos ſcribit in calamitatibus poſitos. [Quod ſi facis) Vt conſcientia tuorum, & factorum, & conſiliorum te conſoletur. [Capis fructum) Colligis, & accipis magnum fructum, & ſtudijs literarum. quibus operam dediſti, quæ nihil aliud præcipiunt, quàm res aduerſas fortiter ſapienterq́. ferre. [Etiam atque etiam) Vehementer. [Vt facias id) Vt conſolationem capias ex bona conſcientia tua. [Simul) Etiam, & præteres, & eſt ſenſus, præterea homini doctiſſimo, & rerum, & exemplorum, ego qui nõ ſum omnino rudis, ſed fortaſſe minus verſatus in eis quam vellem, polliceor, & affirmo iſtam acerbitatem, & iniuriã, quam nunc pateris, non fore diuturnam. [Rerum) Quas vidiſti. [Exemplorum) Quæ maxime ſunt demonſtratiua rerum, plurimum valẽt ad imitationem, ſic ad Sulpitium, cuius epiſt. in lib. 4. nec enim clarorum, quorum ſimiles eſſe debemus exempla, nec doctiſſimorum, quos ſemper coluiſti, præcepta fugiunt. [Ipſe Cæſ. [Delab.) Deſcendere. [Ad naturam rerum) Quæ tempore ipſo maturantur, & quotidie minores fiunt. [Ipſa cauſa) Quam ſecuti ſumus. [Reuiuiſcat) reſuſcitet, quaſi iam mortua, eſt autem tranſlatio ſumpta ab animalibus. [Lenius) Mitius. [Quàm timebam). i. quam id quod timebamus. [Paruis inclinationibus temporum) Paruis mutationibus temporum, quia breui tempore homo mutatur. [Momenta) Puncta. Perſius, Momento temporis exit Seruius Dama. [Obſeruabimus). i. diligenter inſpiciemus, quid in ſingulas horas mutetur, & fiat. [Leuandi) Minuendi tibi labores. [Locum) Occaſionem, opportunitatem. [Illud alterum). ſ. pollicendi aliquid. [Procliuius) Pronius magis raptum, quia cum hæc ſit natura Cæſ. quam dixi & rerum quotidie, vt ſpero, magis potero polliceri. [Id). ſ. qđ poſſum polliceri. [Re) Effectum. [Quam verbis). i. libentius faciam, quam dicam. [Tu velim) Hortatur ipſum Trebatium, vt ſibi perſuadeat ſe plures amicos habere, q̃ alios omnes qui ſunt vel fuerint in tali caſu. Eſt autem mos ita dicendi eis, quos volumus conſolari. etiam ſi ita non ſit. [Quantũ) Pro inquantum. [Et me concedere) . ſ. velim exiſtimes inter tot amicos, me nemine eorum eſſe inferiorem. [Quod). ſ. habere animum fortem, & magnum. [Eſt in te vno) Eſt poſitum in te ſolo, quia eſt ex bonis animi. [Quæ ſunt in fortuna) Quæ ſunt ex bonis externis, vtpura, quod reſtituaris, & recipias dignitatem tuã. [Temporibus) Quæ ſolent mitigare res omnes. [Conſilijs noſtris) Quibus vtemur, vt rebus tuis prouideamus. HVB.

Reuiuiſcat

EGO miſiſſem antea literas ad te, ſi inuenirem genus ſcribẽdi. Enim. i. quia, aut conſolari eſt amicorum. i. pertinet ad amicos tali tempore. ſ. tam calamitoſo, aut polliceri. ſ. opem, aut operam & gratiam. Ego non vtebar conſolatione. ſ. tui, hoc eſt non ſum te conſolatus, q̃ audiebam ex multis, q̃. i. quantum fortiter, & ſapienter ferres. i. patereris, & portares iniuriam tpm quamq́; . i. & quam vehementer, conſcientia factorum, & conſiliorum, tuorum. ſ. rectorum conſolaretur te, Quod quidem ſi facis. i. conſolationem rectorum cõſiliorum, & facto recipis: Tu capis magnum fructum. i. vtilitatem ſtudiorum optimorum, quibus ita faciundum didiciſti, in quibus. ſ. optimis ſtudijs, ego ſcio te eſſe verſatum, ſemper idq́; . i. & id, & hortor te ẽt atque ẽt, vt facias id. i. magnum fructum ſic capias. Simul ipſe nequidem. i. non, ẽt, rudis. i. minus exercitatus, ſed eruditus, & tantis tritus, ſed minus. i. rarius in ſtudio, fortaſſe, quam vellem, & verſatus in rebus, atque vſu fortaſſe etiã plus q̃ vellem, ſpõdeo tibi homini peritiſſimo rerũ, & exemplorum, & oĩs vetuſtatis, iſtam acerbitatem, & iniuriam nõ fore diuturnam nam, & ipſe Cæſ. qui poteſt plurimum, vr̃ mihi delabi ASC.

quotidie ad æquitatem, & ad naturam rerum quæ bonis bene eſſe vult, ipſa cauſa.ſ.exilij eſt ea.i.talis vt reuiniſcat, atque recreetur neceſſario iam cum rep. quæ non poteſt iacere in perpetuũ. & aliquid fit quotidie leuius, & liberalius, q̃ timebamus.ſ.à Cæſ. faciendum eſſe. Quæ.ſ.lenia, & liberalia quoniam poſita ſunt ſæpe in paruis inclinationibus .i. vt dicunt, influentijs temporum. Vnde Iuuen. Plus etenim fati valet hora benigni. Quam ſi te Veneris cõmendet epiſtola Marti. Ad hos autem tempeſtiuos Cæſ. aditus putatur alluſiſſe Virg. in 4. Aen. cum ad Annam dicit Dido de Aenea. Sola viri molles aditus, & tempora noras. Nam obſeruabimus omnia momenta, neque prætermittemus vllum locum .i. opportunitatem, iuuandi, & leuandi te. itaque illud alterum genus literarum, quod dixi.ſ.quo polliceamur auxilium, duo .n. propoſuit, alterum quo conſolamur, alterum quo polliceemur opem, fiet mihi vt ſpero quotidie procliuius.i.facilius, vt poſſim etiam polliceri. Sed ſupple ego faciam id, quod.ſ.quæritur in eo genere, hoc eſt auxiliabor libentius re, quam verbis. Velim ſupp. vt tu exiſtimes &.i.ſimul, te habere plures amicos, quàm qui ſint, ac fuerint in iſto caſo .i. in quo tu es, hoe eſt in exilio, propter fauorem Pomp. præſtitum, quantum quidem.i.certe ego potuerim intelligere, &.i.ſimul, tu exiſtimes me concedere.i.locum dare tanquam victum, hoc eſt ſuccumbere nemini eorum. Fac ſupple vt habeas animum fortem, & magnum, quod .ſ. habere animum fortem, & magnum, eſt in te vno.i.in poteſtate tua ſolitus. ea quæ ſunt in fortuna.i.in poteſtate fortunæ, regentur temporibus, & prouidebuntur conſilijs noſtris.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Epiſtola partim gratulatoria, quod Trebatius reſtitutus ſit, partim hortatoria vt rei familiaris diſpendium non æſtimet. Eſtq́; hoc argumentum à comparatione ſumptum.

M. CICERO TREBATIO S. 12

DOlabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram. nec enim acciderat mihi opus eſſe: ille mihi debebat, quod non defueram eius periculis. nunc tanto ſum deuinctus eius beneficio, quod, & antea in re, & hoc tempore in ſalute tua cumulatiſſime mihi ſatisfecit, vt nemini plus debeã. qua in re tibi gratulor ita vehementer: vt te quoque mihi gratulari, quam gratias agere, malim. alterum omnino non deſidero: alterum vere facere poteris. quod reliquum eſt, quando tibi virtus, & dignitas tua reditum ad tuos aperuit: eſt tuæ ſapientiæ, magnitudinisq. animi, quid amiſeris, obliuiſci; quid recuperauis, cogitare. viues cum tuis: viues nobiſcum. plus acquiſiuiſti qui dignitatis, amiſiſti rei familiaris. quæ ipſa tum eſſet iucundior, ſi vlla res eſſet publica. Veſtorius, noſter familiaris, ad me ſcripſit, te mihi maximas gratias agere. hæc prædicatio tua mihi valde grata eſt: eaq́. te vti facile patior cum apud, alios, tum mehercule apud Sironem noſtrum amicum. quæ enim facimus, ea prudentiſſimo cuique maxima probata eſſe volumus. Ire cupio videre quamprimum. Vale.

HVB. DOlabellam) Cũ fauore, & interceſſione Dolabellæ apud Cęſ. Trebatius obtinuiſſet reditum in patriam. Cic. ita ſibi hanc rem gratam eſſe oſtendit, vt ſe etiam Dolab. obligatum dicat, cuius opera id impetrauerit. Deinde ei gratulatur, hortatur vt obliuiſcatur eorum, quæ amiſit. Poſtremo dicit ſe gaudere ea eſſe grata Treb. quæ pro eo fecit. [Obligatus) Quia nullum in me beneficium contulerat. Nec.n. hoc ſubiunxit Cic. ne videretur non eſſe obligatus Dolabel. eius culpa, ſed quod non acciderat Cic. vt opus eſſet eius opera, & officio. [Opus eſſe).ſ.eius. [Beneficio) In me. [Debebat) Erat obligatus. [Eius periculus) Cum eum defendi bis, vt lib. iij. epiſt. quæ incipit. Cum eſt ad nos allatum, illud vero permirum accidit tantam temeritatem fuiſſe in eo adoleſcente, cuius ego ſalutem duobus captis iudicijs ſumma contentione defendi, licet eo loco alij aliũ intelligant. [Deuinctus) Aſtrictus. [Tanto) Tam magno. [Quòd) Quia, & eſt cauſa obligationis, qui, & alias in re, & nunc in ſalute Trebatij fecit ipſe Dolabella, quod Cic. optauit. [Satisfecit mihi) Reſpondit voluntati meæ. [Cumulatiſſime) Pleniſſime, ita vt nihil deſit Cic. ſubaudi, ita vt. [Gratulor) Gaudeo cauſa tua. [Malim) potius velim. [Alterum nõ deſidero).ſ.te agere gratias mihi. [Alterum facere potes) .ſ. gratulari mihi. [Quod reliquum eſt) Quod reſtat. [Dignitas, & virtus).i. quoniam propter virtutem, & dignitatem tuam eſt conceſſus tibi reditus ad tuos. [Quando) quoniam. [Eſt tuæ ſapientiæ) pertinet ad ſapientiam tuam. [Quid recuperaris) Quia plus recuperaſti q̃ amiſiſti. [Viues) Ecce quod recupecauit. [Quæ) Dignitas. [Si res publica eſſet vlla).i. ſi haberet aliquem ſtatum. [Neſtorius) Proprium viri. [Agere gratias) Quòd in rebus tuis fuerim diligentiſſimus. [Prædicatio tua) commendatio tua de me, quod prædices, & aperte fatearis me fuiſſe in rebus tuis promptiſſimum [Facile patior) Permitto libentes, & vt dicam, ſum contentus. [Sironem) Hic fuit epicureæ philoſophus, præceptor Virgilij, vt oſtendit Seru. in Buc. [Maxime probata eſſe) Maxima placere, & laudari.

A S C E N S I V S.

DOLABELLAM &c.) Cum per interceſſionem Dol. qui inuitu Cic. partes Cæſaris ſecutus fuerat, Trebatius reditum in vrbem obtinuiſſet, dicit Cic. ſibi gratum eſſe gratulaturq́. Trebatio, monens eum, vt amiſſorum obliuiſcatur, ac demum dicit ſe gaudere q̃ grata eſſent Treb. quæ pro eo fecerat. Ordo eſt. Ego diligebam tantummodo.i.duntaxat, quod minus eſt quam amaſſe, Dolabellam.ſ.generum Cic. q̃.i.quia nihil eam obligatus ei, nec enim acciderat mihi eſſe opus.ſ.auxilio illius, & ille.ſ.Dolabella debebat mihi, q̃.i.quia non defueram, imò auxilio aderam, periculis eius. Nec ſum deuictus .i. obligatus tanto beneficio eius, q̃.i.quia ipſe ſatisfecit mihi cumulatiſſime, &.i.ſimul antea in re.ſ.tua ſeruanda, & hoc tempore in ſalute tua, ſup. ita vt nemini debeam plus.ſ.quam ipſi debeo, licet alijs etiam debeam. In qua re.ſ.in ſalutis tuæ receptione ego gratulor tibi ita vehementer, vt malim te quoque gratulari mihi ob rem lætam, quæ mihi in ſalute tua contingit, quam agere gratias, q̃ per generum meũ contingit, quia non deſidero omnino alterum.ſ.te agere gratias mihi, & tu poſſis facere vere alterum .ſ. gratulari mihi ob verum gaudium, quod contigit. Quod celiquum eſt.i.quantum ad hoc, quod adhuc reſtat, qñ.i.quando quidem, virtus & dignitas tua, aperuit tibi reditum ad tuos eſt ſapientiæ tuæ, & magnitudinis animi pertinet ad ſapientiam tuam & magnitudinem animi, obliuiſci quid amiſeris, & cogitare quid recuperaueris. Tu viues cum tuis viues nobiſcum, tu acquiſiuiſti plus dignitatis, quam amiſiſti rei familiaris, quæ ipſa res .ſ. familiaris, eſſet tamen iucundior, ſi vlla reſp. eſſet. Neſtorius familiaris noſter ſcripſit ad me te agere mihi maximas gratias. Hæc predicatio tua.ſ.de meritis meis in te, eſt mihi valde grata & patior facile .i. libenter fero, vti ea.i. eiuſmodi re, cum.ſ.ita ſit, q̃ apud alios, tum mehercule, apud Sironem amicum noſtrum. Enim.i.quia, nos volumus ea quæ facimus eſſe probata.i.approbata maxime, cuique prudentiſſimo .i. omni valde prudenti. Ego cupio videre te quamprimum.

A R G V M E N T V M.

Conſolatoria eſt epiſtola. vt exiguum illud tempus, donec literas reſtitutionis accipiat, fortiter ferat, quamuis omnem conſolationem Cic. inutilem nunc ferè dicit, cum potius ei gratulandum ſit. Primo autem narrat, audacius, & apertius cauſam Balbi egerit. deinde de reſtitutione literis quod actum ſit oſtendit.

M. CICERO AMPIO BALBO S. D. 13

GRatulor tibi mi Balbe, vereq́. gratulor; nec ſum tam ſtultus, vt te vſura falſi gaudij frui velim, deinde frangi repente, atque ita cadere, vt nulla res te ad æquitatem animi poſtea poſſit extollere. egi tuam cauſam apertius quã tpe noſtra ferebãt. vincebat.n. fortuna ipſa debilitatæ gratię noſtræ tui caritate, & meo pƥpetuo erga te amore, culto à te diligentiſſime. oĩa promiſſa, confirmata, certa, & rata ſunt, quæ ad reditũ, & ſalutem tuam pertinẽt. vidi, cognoui, interfui. etenim

omnes

oẽs Cæſaris familiaris ſatis opportune habeo implicatos conſuetudine, & beneuolentia, ſic, vt, cum ab illo diſceſſerint, me proximum habeãt. hoc Pãſa, Hircius, Balbus, Oppius, Matius, Poſtumius planè ita faciũt, vt me vnice diligant. ꝙ ſi mihi pro me efficiẽdum fuiſſet non me pœniteret pro rõne tpm ita eſſe molitum. ſed nihil eſt à me inſeruitũ tpis * cauſa veteres mihi neceſſitudines cum his hoĩbus intercedũt. quibuſcum ago agere de te nõ deſtiti: principẽ tñ habuimus Panſam, tui ſtudioſiſſimũ, mei cupidũ: q valet apud illũ nõ minus auctoritate, q̃ gratia. Cimber aũt Tullius mihi planè ſatisfecit. valent tñ apud Cęſarẽ non tam ambitioſæ rogationes, quã neceſſariæ, quas qa Cimber habebat, plus valuit, q̃ ꝓ vllo alio valere potuiſſet. diploma ſtatim non eſt datũ; ꝙ mirifica eſt improbitas in qbuſdã, q tuliſſent acerbius, veniã tibi dari, quẽ illi appellãt tubam belli ciuili: multaq́. ita dñt, quaſi non gaudeãt id bellũ incidiſſe. quare viſum eſt occultius agendũ, neq; vllo modo diuulgandũ, de te iam eſſe perfectũ: ſed id erit perbreui: nec dubito, quin, legente te has literas, confecta iã res futura ſit. Pãſa qdẽ mihi, grauius hõ, & certus, non ſolũ confirmauit, verũ ẽt recepit, perceleriter ſe ablaturũ diploma. mihi tñ placuit, hæc ad te perſcribi. minus. n. te firmũ ſermo Appuleiæ, lacrymæque * Ampiæ declarabant, q̃ ſigñant literæ tuæ. atque illæ arbitrabantur, cũ à te abeſſent ipſæ, multo in grauiore te cura futurũ. quare magnopere putaui, angoris, & doloris tui leuandi cauſa, ꝓ certis ad te ea, quæ eſſent certa, perſcribi oportere. Scis me antea ſic ſolitũ eſſe ſcribere ad te, magis vt conſolarer fortẽ virũ, atque ſapientẽ, q̃ vt exploratã ſpẽ ſalutis oſtenderẽ, niſi eã, quã ab ipſa rep. cũ hic ardor extinctus eſſet, ſperari oportere cenſerẽ. recordare tuas literas, quibus & magnũ animũ mihi ſemper oſtendiſti, & ad oẽs caſus ferendos conſtantem, atque paratũ. quod ego non mirabar; cũ recordarer te & à primis tpibus ætatis in rep. eſſe verſatum; et tuos magiſtratus in ipſa diſcrimina incidiſſe ſalutis fortunarumq́. cõium; et in hoc ipſum bellum eſſe ingreſſum, non ſolum vt victor beatos, ſed ẽt, ſi ita accidiſſet, victus vt ſapiens eſſe. deinde, cũ ſtudiũ tuũ conſumas in virorũ fortiũ factis memoriæ prodendis; conſiderare debes, nihil tibi eſſe cõmittendũ, quãobrẽ eorũ, quos laudas non te ſimilẽ præbeas. ſed hæc oratio magis eſſet apta ad illa tẽpora, quæ iã effugiſti nunc vero tantũ te para ad hæc nobiſcũ ferenda quibus ego ſi quã medicinam inuenirem, tibi quoque eandẽ traderent, ſed eſt vnũ perfugium doctrina, ac literæ, quibus ſemper vſi ſumus: quæ ſecundis rebus delectationem modo hr̃e videbantur, nunc vero etiam ſalutem. ſed vt ad initium reuertar, caue dubites, qn omnia de ſalute, ac reditu tuo perfecta ſint. Vale.

* alias, cauſa

* alias, ipſæ

GRatulor) Balbus hic, ad quem nunc Cic. ſcribat, alius eſt ab eo, de quo vlt. epiſt. ad Cæcinam mentionem facit, ille. n. amiciſſimus Cæſ. & eius vices in multis rebus gerebat. hic autẽ cum Pompeianas partes ſecutus tandiu exulaſſet à patria, tandem reditum à Cæſ. impetrauit, intercedentibus Pãſa, Hircio, Oppio, & Balbo, & quibuſdam alijs familiaribus Cæſ. ſimul cum Cic. licet nondum eſſent impetratæ literæ reſtitutionis in patriam. Itaque Cic. ei gratulatur primum, deinde oſtendit, q̃ aperte egerit eius cauſam cõtra tpm conditionem. Poſtea vero dicit quare Cæſ. ſtatim conceſſerit literas reſtitutionis, quas quidem affirmaſſe dicit Panſa ſe celeriter allaturum. Deinde oſtendit eum ſemper fuiſſe magni animi, vt ſignificet ita ẽt nunc eſſe oportere, licet ſubdat ea tali conſolatione potius alio tpe opus fuiſſe qui nuoc. [Vere) .i. ex vera cauſa, ꝓꝑ impetratam promiſſionem Cæſ. de reſtitutione tua. [Stultus) Inſipiens [Vt te vſura) .i. vt te velim in falſum gaudium conijcere. Falſum enim gaudium dr̃, cum ſine iuſta cauſa gaudemus. [Frui) Fructum, & voluptatem capere. [Vſura) vſu. [Deiode) Poſtquam vſus fueris falſo gaudio. [Frangi) Rumpi, vbi cognoueris gaudium eſſe falſum. [Cadere) Proſterni. [Vt nulla res poſſit extollere ad æquitatem) quia qui cognoſcit ſe ſemel falſo gaudium eſſe, non facile poteſt poſtea erigi, vt æquo animo ferat quæ accidit. [Extollere) erigere. [Aequitatem) moderationem. [Apertius) Promptius. [Mea tẽpora) Quæ non erant ſatis felicia, quia carebant dignitate, gr̃a, & auctoritate ſolita. [Ferebant) Exigebant. [Tuam cauſam) Reſtitutiones tuæ. [Vincebatur) Ratio quare apertius egerit eius cauſam q̃ ſua tpa ferebant. & eſt ſenſus fortuoa debilis gr̃æ meæ vincebat à caritate tua, & beneuolentia mea erga te ita vt plus cogeretur facere q̃ poſſet. [Fortuna). ſ. mala. [Gratiæ debilitatæ) .i. imminutæ. [Caritate tui) .i. beneuolentia tua in me. [Culto) Obſeruato. [Promiſſa) A Cæſ. [Certa) Indubitata. [Cara) Firmata, ſtabilita. [Reditum) In patriam. [Salutem) Incolumitatem. [Cognoui) Intellexi, eſt aũt articulus. [Opportune) Commode. [Implicatos) Alligatos, aſtrictos. [Cum ab illo diſceſſerint) Modus eſt dicendi .i. poſt illum, vtitur aũt interdum Cic. ẽt alio loco hoc genere dicendi. [Ab illo). ſ. Cæſ. [Proximum) .i. me ament poſt Cæſ. nullo ante me poſito. proximus enim dr̃, cui nullus interponitur. [Panſa, Hircius) hi omnes quos enumerat in textu erant familiariſſimus Cæſ. & apud eum plurimum poterãt, a quibus Cic. dicit ſe vehementer amari. [Ita faciunt, vt me, &c.) .i. me vnice diligunt. Eſt etiam genus dicendi ornate, ego faciam, vt te plurimum amem .i. plurimum amabo, faciam, vt tibi proſim .i. prodero. [Quòd) Dicit Cic. ſe tñ feciſſe pro Balbo, ꝙ ſi pro ſalute ſua efficiendum euiſſet, nõ videretur ſibi parum ita feciſſe, ſicut fecit pro Balbo. [Non pœniteret) Non parum videretur. Terent. Quantum hic operis fiat me pœnitet. Virgil. Nec te pœniteat calamo triuiſſe labellum. [Pro rõne tpm) .i. ẽm conſideratione, & conditionem tpm. [Eſſe molitum) .i. feciſſe, nam moliri inter cetera facere ſignificat. Virg. Moliri ue moram. [Nihil eſt inſeruitium) Nullum commodum tibi factum, nulla opera tibi præſtita. [Neceſſitudines) amicitiæ, coniunctiones. [Intercedunt) ſunt. [Cum his omnibus) Panſa, Hircio, & ceteris ſupra memoratus. [Agere de te) Tuam cauſam tractare. [Cymber) Alias eſt nomen gentis. Sunt. n. Cymbri populi Galliæ, quos Marius apud aquas Sextias vicit. Idem auct. Appiano in lib. qui Illyrius inſcribitur, Celtæ dicti ſunt à Celto filio Polyphemi, & Galathe, alij tñ malunt à claritudine dictos, hic aũt Cymber proprium eſt viri. [Satiſfecit) Functus eſt officio ſuo, fecit quod ab eo expectabam. [Valent tñ,) h. d. Cæſ. moueri magis iuſtis precibus amicorum, & propinquorum alicuius, q̃ ambitioſis, & inanibus, ſicut ſupra A. Cæcina. Præterea cedit multorum iſtis, & officio incenſis, non inanibus, aut ambitioſis voluntatibus. [Neceſſariæ) Quæ ex officio perueniunt. [Quas) Neceſſarias rogationes. [Quia Cymber habuit) Erit eoim propinquus Balbi. [Plus valuit) Pro te. [Diploma) Pro literis, reſtitutionis ponitur hic diploma, licet gẽneraliter ſignificet oẽs literas, a verbo græco διπλόω. i. duplico, inde δίπλωμα, duplicatio literæ, eo ꝙ duplicentur. [Non eſt datum) Nobis à Cæſ. [Mirifica) Maxima. [Veniam dari tibi) Tibi indulgeri, tibi concedi reditum. [Quem) Te. [Appellant tubam) .i. dñt incitatorem belli ciuilis, nam tubæ vſus incendendorum militum gratia repertus creditur. [Quaſi) Tanquam. [Non gaudeant) Cum te vehementer læti ſint. [Id bellum) Ciuile. [Incidiſſe) Eueniſſe. [Quare) Quamobrem quia multi erant qui moleſte tuliſſent, ſi tibi per literas conceſſus eſſet reditus. [Occultius) Secretius, ne omoe. intelligerent da reditu tuo tibi promiſſo. [Diuulgandum) Publica fama ſpargendum. [Eſſe perfectum de te) .i. iam eſſe impetratum quod de te voluiſſemus. [Id) vt diuulgetur de te eſſe perfectum. [Perbreui) . ſ. tpe, ſed abſolutum ex per ſe, vt perbreui ad te veniam, ſubauditur, tpe, quod tñ interdum additur a Cic. & ab alijs. [Legente te) .i. cum habueris has literas in manibus, & eas leges. [Certus) Fidelis, cui vere eſt credendum. [Recepit) Promiſit, ſuſcepto hoc onere in ſe. [Tñ) Licet res adhuc occulte agatur, & nondum allatũ ſit diploma. [Epuliæ) Vxori tuæ, cum qua locutus ſum. [Minus fir.) In ferenda iniuria, & exilio iſto. [Quam) Literæ tuæ declarabant .i. q̃ ſcripſeras ad nos. [Appiæ) Filiæ tuæ. [Cũ à te abe.) .i. eis remotis à te, multo maiori ſolitudine futurum cum illi præſentibus eſſes in magna. [Leuãdi) Minuendi. [Pro certis) Quæ eſſent certa .i. vt ſint certa, ita cer-

Falſum gaudiũ

Proximus

Pœnitet

Moliri

cymbri

Celtæ

Galatæ

Diploma

Tubæ vſus

 ta

ta ad te perſcribendam putaui. (Exploratam) Certam, qui antea non habebam certam ſpem ſalutis tuę ſicuti nunc, ſed ita ſcribebam, vt conſolarer te. (Niſi eam) .ſ. ſpem ſalutis. (Hic ardor) Hoc incendium belli ciuilis. (Eſſet extinctus) eſſet deletus, quia amoto bello videbam ſperare remp. allaturam ſalutem, & tibi, & alijs bonis ciuibus. (Recordare) Redige ad memoriam. (Animum magnum) quem nunc non ſeruare eundem tibi turpe eſt. (Quod) .ſ. te hr̄e talem animum. (A primis tēpibus) nam vt Macrob. inquit, adeo à teneris cõſueſcere multa eſt. (In diſcrimina) In pericula, quibus es aſſuefactus ad labores ferendos. (In hoc bellum) Ciuile. (Victor beatus) .i. vt non ſolum eſſes fortunatus victor. (Sed ſapiens victus) .i. ēt victus ſapienter ferres fortunam, & in hoc oſtēderes ſapientiam tuam. (Prodendis) Tradendis. (Memoriæ prodendis) .i. cum ſcribas facta virorum fortium. (Cõmittendum eſſiciēdum. (Quamobrem) pp quod. (Quos laudas) In tuis ſcriptis. (Similem) Fortem, ſicut ipſi fuerunt. (Quæ effugiſti) quæ præteri erunt quibus indigebas confirmationem. (Hæc ferenda) q̄ reſp. noſtra tacet. & oppreſſa ſit. (Vnum) Solum. ſ. doctrina, & literæ. i. doctrina literarum. (Modo) Tantummodo. (Hunc) His temporibus aduerſis. (Etiam ſalutem) Quia ſine eis non poſſemus viuere. (Caue dubites) Vide ne dubites. Caue. n. negationem in ſe habet: vt, Caue facias. i. vide ne facias. poteſt etiam addi ne.

ASC. Caue GRATVLOR &c.) Scribit ad Balbum, non quidem eum, de quo vltima in epiſtola ad Cæc. meminit, vtpote, qui Cęſ. partes ſecutus fuerat, ſed ad alterum alienum a Cæſare, exulantem prius, nunc autem reſtitutum patriæ, quanquam literas reſtitutionis nondum haberet. Gratulaturq. ei de reſtitutione, docẽs q̃ſo contra tpis qualitatem p eo orauerit, & cur literæ reſtitutionis dilatæ ſint. Ordo eſt. O mi Balbe, ego gratulor tibi, & gratulor vere. i. ob veram cauſam, Nec ſum tā ſtultus, vt velim te frui vſura .i. fructu immodico falſi gaudij, deinde .i. poſtq́ perceperis te deceptum, te frangi repente, atq; cadere ita vt nulla res poſſit extollere te poſtea ad æquitatem animi. Ego egi cauſam tuam apertius q̃ tpa. ſ. periculoſa, ferebant. i. expoſcebant aut patiebantur. Enim .q. a ipſa fortuna vincebatur debilitate gratiæ noſtræ. Alij legunt debilitatem, vt ſit participium genitiui caſus, ſic fortuna gratiæ noſtræ debilitatæ vincebatur caritate tui. i. q̃q debilis erat mihi gratiā tñ pp caritatẽ tui ipſa reſumpſit vires, & amore meo ppetuo erga te. culto diligentiſſime a te. Oia quæ pertineant ad reditum, & ſalutem tua ſunt promiſſa, confirmata certa, & rata. Ego vidi, cognoui, interfui. i. dum tibi reditus cõcederetur. Et. n. ego habeo ſatis opportune oẽs familiares Cęſaris implicitos conſuetudine. i. familiaritate, & beneuolentia ſic, vt cum diſceſſerint ab illo. ſ. Cæſare, habeant me proximum. i. coniunctiſſimum ſibi. Panſa, Hirtius, Balbus, Oppius, Matius, Poſtumius, qui oẽs ſunt Cæſaris amici faciunt hoc ita, vt diligant me vnice. i. ſingulariter. Quod. ſ. factum Panſę, Hirtij, Balbi, & ceterorum pro te ſi efficiẽdū fuiſſet mihi p me. i. quod dñt in propria perſona. Hubertinus exponit pro me. i. pro ſalute mea, ſed veri textus hñt per me. nõ pœniteret me. i. non videretur mihi parum eſſe molitu. i. q̄ eſſem molitus ita pro rõne tpm, quia illis tpibus non erat opportunitas, inſtandi, ēt ſi qs velit vrgentius anniti. ſenſus aūt eſt, ita amicos illos pro Appio Balbo interceſſiſſe, vt ſi ipſe Cic. ita feciſſet, contentus eſſe potuiſſe. Sed nihil eſt inſeruitum à me, vbi imperſonale ablatiuū habet loco ſuppoſitiui .i. nihil inſeruitur, nec cui quam ſupplex ſui cauſa temporis, nam conſuetudines veteres, videlicet ante ciuile bellum contractæ, intercedunt. i. ſunt, conciliatæ mihi cū his omnibus, quibuſcum. i. cum quibus ego nõ deſtiti agere de te, tñ nos habuimus Pāſam principem. i. pcipuū, vtpote ſtudioſiſſimum tui cupidum mei, qui. ſ. Panſa valet apud illum. videlicet Cæſarem, non minus auctoritate q̃ gratia, Aūt. i. ſed, Cimber, vt ille Tullius cognomēto, ſatisfacit mihi plane. i. omnino. Tñ. i. nihilominus quis vrgenter illi intercẽſſerint, rogationes ambitioſæ .i. ambitioſæ factæ, valent tā. i. tñ, apud Cæſ. q̃ .i. quantum valent rogationes neceſſariæ, quas. ſ. rogationes, qa Cimber habebat, ipſe valuit. ſ. pro te pluſq̃ potuiſſet valere pro vllo alio. Diploma. i. duplū actoꝝ, non eſt datum ſtatim. ſ. poſtq̃ reditus tibi conceſſus eſt, q̄. i. qa, mira improbitas eſt in qbuſdā, qui tuliſſent acerbius. i. nimis acerbe veniam dari tibi, quem illi, appellāt tubam. i. buccinatorem, & prouocatorem ſummū belli ciuilis, & dicunt multa, ita .i. in deteſtationem belli ciuilis quaſi non gaudeant id bellum incidiſſe, cum tñ in tāto honore non eſſent. Quare viſum eſt, ſup. nobis tibi fauentibus, agendum ſupp. eſſe occultius neq; diuulgandum eſſe vllo modo, ſup. negociū de te. i. de reditu tuo, eſſe iam perfectū, ſed id. ſ. q̄ non diuulgabitur, aut q̄ diuulgabit, vtrunq;. n. in idem recidit, erit perbreui, ſupp. tpe, nec dubito quin te legente. i. cum legebas has literas, res ſit futura iam confecta. i. penitus tranſacta. Quidem. i. certe. Panſa homo gratus mihi, & certus, non ſolum confirmauit, verumetiā recepit. i. pmiſit, & ad ſe onus accepit, ſe allaturū ſ. è manibus inuidoꝝ diploma. vt dixi duplum, inſtrū, quo continetur veniam tibi datam eſſe perceleriter. i. valde cito. Tñ placuit mihi hæc perſcribi ad te, enim. i. qa ſermo Epuleiæ, alij legunt, Epuleiæ tuæ. ſ. vxoris, & lacrymæ Appiæ. ſ. filiæ tuæ, declarabant, te ſup. eſſe minus. i. non tam firmum. i. forti animo ad ferendū longum exiliū, q̃. i. quantū firmū literæ tuæ ſignabant te eſſe, atq; illæ. i. vxor & filia, arbitrari, cum ipſæ abeſſent a te, te futuꝝ cura multo grauiore. Quare ego putaui magnopere ea quæ eſſent certa pſcribi ad te pro certis. i. tanquā certa cauſa angoris. i. anguſtiæ animi, & doloris tui leuandi. i. minuendi. Tu ſcis me ſolitum eſſe ſcribere antea ad te ſic, vt magis conſolarer virum fortem atq; ſapientem, q̃ vt oſtenderem ſpē ſalutis. ſ. tuæ, exploratam. i. certam, & comprehenſam mihi, eam. i. ſpem, quā cenſerē oportere ſpectāri ab ipſa rep. cum hic ardor. ſ. belli ciuilis, & iraꝝ inde cõtractarum eſſet extinctus. Recordare. i. reduc ad memoriam, literas tuas, qbus oſtendiſti mihi ſemper, &. i. ſimul, magnum aīum, &. i. ſimul conſtantem, atq; paratam ad oẽs caſus ferendos. Quod ego non mirabar, cū recordarer te, &. i. ſimul, eſſe verſatū à primis tpibus ætatis. ſ. tuę. in rep. &. i. ſimul, magiſtratus tuos incidiſſe in ipſa diſcrimina .i. pericula, ſalutis, & fortunarum cõium, & eſſe ingreſſum in hoc ipſum bellum non ſolum vt. i. vt eſſes victor beatus, ſed ēt, vt ſi accidiſſet ita eſſes victor. & .i. ēt, ſap ēter. i. ſapiens laturus aduerſitatem. Deinde cum conſumat ſtudium tuum in factis virorum fortium prodendis memoriæ .i. in ſcribendis geſtis viroꝝ fortium, tu debes conſiderare nihil eſſe cõmittendum tibi, q̃obrem. i. ob quod non præbeas te, ſimilem eoꝝ quos laudas. hoc eſt fortiū viroꝝ. Sed hæc oratio eſſet magis apta ad illa tpa. ſ. ante reconciliationem, quæ effugiſti. i. euaſiſti, & trāſegiſti ſine incõmodo. Vero .i. ſed para te nūc tm̄ ad ferenda. i. toleranda nobiſcū hæc. ſ. incõmoda reip. oppreſſæ, quibus ſi ego inuenirem. i. inuenire poſſem. quam. i. aliquam, medicinam. i. aliquod remedium, ego traderem quoque. i. etiam tibi eandem, ſed vnum eſt perfugium. ſ. à pñtibus miſerijs, doctrina, ac literæ, qbus ſuimus ſemper vſi, quæ videbantur habere modo. i. ſolummodo, delectationem rebus ſecundis. i. cum res eſſent proſperæ, vero. i. ſed vñr nunc habere etiam ſalutem. Sed vt ego reuertar ad initium. i. ad id, quod in initio dixi, aut dicere inſtitui, caue dubites quin omnia ſint perfecta. i. plene tranſacta, & compromiſſa de ſalute, ac reditu tuo. i. in vrbem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ligarium conſolatur à Cæſaris cum animo, item natura, & ratione temporum cum officij ſui commedatione, & hortatione, vt iniuriam temporis fortiter ferat.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D. 14

ETſi ſi tali tuo tempore me aut conſolandi, aut iuuandi tui cauſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat, tamen adhuc id non feci, qa neq; lenire videbar oratione, neque leuare poſſe dolorem tuum, poſtea vero quam magnam ſpem habere cœpi, fore, vt te breui tempore incolumen haberemus; facere non potui, quin tibi, & ſententiam, & volūtatem declararem meam. Primum igitur ſcribam, quod intelligo, & perſpicio, non fore in te Cæſarem duriorem. nā, & res eum quotidie, & dies & opinio hominum, &, vt mihi vr̄, etiam ſua natura mitiorem facit: idq́. cum de reliquis ſentio, tum de etiam audio ex familiariſſimis eius: quibus ego ex eo tempore, quo primum ex Africa nuncius venit, ſupplicare vna cum fratribus tuis nõ deſtiti: quorum quidem, & virtus, & pietas, & amor in te ſingularis, & aſſidua, & perpetua ſalutis tuæ cura tātum proficit, vt nihil ſit, quod non ipſum Cæſarem tributorum exiſtimem: &, ſi tardius ſit, quam volumus; magnis occupationibus eius, à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: & ſimul Africanę cauſæ iratior, diutius velle videtur eos hr̄e ſolicitos, &

qui

quibus ſe putat diuturnioribus eſſe moleſtijs conflicta tum. ſed hoc ipm intelligimus eũ quotidie remiſſius, & placatius ferre. quare mihi crede, & memoriȩ mãda, me tibi id affirmaſſe, te in iſtis moleſtijs diutius nõn fu turum. qñ,qd ſentirem, expoſui: quid vellẽ tua cauſa, re potius declarabo, q̃ oratione. &, ſi tñ poſſem, quantũ in ea rep. de qua ita meritus ſum, vt tu exiſtimas, poſſe debebã: ne tu quidem in iſtis incõmodis eſſes. eadẽ.n. cauſa opes meas fregit, quæ tuã ſalutem in diſcrimẽ ad duxit. ſed tñ, quidquid imago veteris meæ dignitatis, quidqđ reliquiȩ grȩ valebunt, ſtudium, cõſilium opa, grã fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus, tu fac habeas fortem aĩum, quẽ ſemp habuiſti; primum ob eas cauſas quas ſcripſi; deindeq; ea rep. ſemp voluiſti, atq; ſenſiſti, vt non modo non ſecunda ſperare debeas, ſed ẽt, ſi omnia aduerſa eſſent, tñ conſcientia, & ſa ctorum, & conſiliorum tuorum, quæcunq; acciderent, fortiſſimo, & maximo animo ferre deberes. Vale.

vna cum fratribus tuis ex eo tpe .i. ſtatim poſt illud tempus, quo nuncius.ſ.tuus, venit primum ex Africa, quorum ſ.familiariſſimo rum eius quidem.i.certe, & virtute, & pietate, & amor ſingularis in te, & aſſidua, & perpetua.i.non intermiſſa cura ſalutis tuæ, pro fecit tñ vt nihil ſit, quod non exiſtimem ipſum Cæſ.tributurum, ſup.eſſe tibi, etſi.i.q̃q̃, ſit tardius, qui volumus, quia ſup.magis occupationibus.i.pp magnas occupationes eius.ſ.Cæſ.à quo omnia petuntur, aditus ad eum fuerunt difficiliore, & ſimul, ſup.fuit iratior.ſ.q̃ ceteris, cauſæ Africanæ.i.ijs qui deuicto Pomp. bellũ in Africa, reparauerunt. vr̃ velle habere ſolicitos diutius eos, à quibus putas ſe eſſe conflictam moleſtijs, diuturnioribus. Sed oõa intelligimus ipſum ferre hoc quotidie remiſſius, & placatius. quare, crede mihi, & manda memoriæ, me affirmaſſe tibi id.ſ.te noo futurum diutius.i.multum, diu in iſtis moleſtijs.ſ. te quibus nunc es. Qñ.i.qñquidem. ego expoſui quid ſentirem, declarabo potius re, quàm oratione.i.quàm verbis quid velim cauſa tua.i. pro vtilitate tua. Etſi ego poſſem tñ quantum debeam poſſe, vt exiſtimas in ea rep.de qua ſum meritus ita.i.tam bene, vt parens patriæ primus meruerit appellare oe quidem.i. non ſaltem, aut non etiam tu eſſes in iſtis incommodis. Enim.i.quia, eadem cauſa.ſ.fauor in remp. fregit opes meas, quæ adduxit ſalutem tuam in diſcrimen.i.in periculum. Sed tñ quidquid imago, q.d. aliud non reſtare veteris.i.priſtinæ dignitatis meæ, & quidquid gratiȩ reliquæ.i.quæ reſtant adhuc valebunt, ſtudium, conſilium, opera grata, fides mea.nullo loco deerit fratribus tuis optimis.ſ.in cau ſa tua. Tu fac, ſup.vt habeas fortem animum, quem habuiſti ſemper primum ob eas cauſas, quas ſcripſi, deinde q̃.i.quia tu voluiſti, & ſenſiſti, ſemper de rep.ea.i.eiuſmodi res, vt debeas non modo.i.non ſolum ſperare, ſecunda.i.proſpera. ſed etiam ſi omnia eſſent aduerſa, tamen deberes ferre animo fortiſſimo, & maximo quæcunque acciderent, conſcientia.i.propter conſcientiam, &.i. pariter, factorum, & conſiliorum tuorum.

HVB. ET ſi tali) Q. Ligarium ante bellorum ciuilium initia, cum C. Conſidio conſul legatus in Africam pfectus eſt. Deinde Conſidio ex prouincia diſcedente, Ligarius prouinciȩ ptuit. Poſtea vero inter Cæſ. & Pomp. ciuilibus diſcordijs, & bellis, Ligarius nullo negocio ſe implicuit, ſed arrepto imperio prouinciæ a P. Varro prætore, Ligarius in ipſa prouincia ex neceſſitate permanſit, ad quam cum L. Tubero iuſto ſibi imperio a ſenatu dato veniſſet, phibitus eſt à Q. Ligario, vt ipſe Tubero aſſerebat, q poſtea ad Pomp. in Maced. ſe contulit, ſed poſtea reſtituto L. Tuberone in patriam Q. T. L. filius apud Cæſ. Lig. accuſauit, q contra eum in Africa fuiſſet, ob quam cauſam Ligarius exilio multabatur, eius cũ fratribus Romæ manentibus, ita Cic. hac epiſtola excuſat tarditatem ſuarum ad eum literarum, quam ideo fuiſſe dicit q non videbat quo pacto poſſet lenire eius dolorẽ. Sed poſtea quam cœpta eſt hr̃i ſpes eius incolumitatis, dicit ſe paraſſe aliqd ad eum ſcribeodum. Scribit igitur ſe pſpicere Cæſ. noo futurum io eum diutius durum, aut acerbum, idq́. arguit ex eius natura, quam mitem eſſe dicit, & ex tpe oſtendit ſe cum fratribus Ligarij ita feciſſe apud Cæſ. vt nihil ſit quod eum tributurum non ſperet, adducitq́. ratiooes, quare tardius hoc fecerit, pollicetur aũt omnem operam ſuam fratribus Ligarij pro eo. Poſtremo hortatur eum vt forti animo ſit, & eum conſolatur maxime, & conſcientia recti factorum pro hoc Q. Ligario extat oratio egregia Cic. qua eum defendit apud Cæſ. [Tali tpe) Tam miſero, quo exulas a patria, & à tuis. [Non feci) oon ſcripſi. [Quia ratio quare non ſcripſerit. [Lenire) Mitigare. [Oratione) Meis verbis. [Fore) Futurũ eſſe. [Haberemus) In patriam reciperemus. [Sententiam) Opinionem, iudicium. [Dies) Tempus. [Opinio hoium) Quam videt erga ſe bonam. [Mitioȓe) molliorem, benigniorem. [Quibus) Familiariſſimis eius. [Ex eo tpe) Poſt id tps. [Quorũ) Fratrum tuorũ. [Virtute) Fortitudine animi. [Pietatem) Incredibili in te affectu. [Tantum profecit) Tantum valuit.

SC. ET ſi tali &c.) Scribit ad Q. Ligarium, qui ante bella ciuilia cum Conſidio conſule in Africa legatus eius profectus fuerat, & poſt conſulis abitum, puinciæ præfectus fuerat, poſt bella exilio damnatus, fratribus eius in vrbe manentibus. Eum itaque docet cur tardius ſcripſerit, pollicetur q́. Cæſ. placatiorem futurum, & ſe interceſſurũ eidem, monens vt forti ſit animo. Extat aũt Cic. p hoc Ligario oratio. Ordo eſt. tali.i.q̃q̃ oportebat pro noſtra amicitia.i.pp noſtram amicitiam, me ſcribere aliquid ad te, tali tpe tuo.ſ.tam calamitoſo cauſa tui, aut conſolandi, aut iuuandi, tñ ego non feci adhuc quia neq; videbar poſſe lenire, neq; leuare dolorem tuum oratione.ſ.mea. Vero.i.ſed, poſtea q̃ cœpi, hr̃e magnam ſpem, fore.i.futurum eſſe, vt haberemus te incolumeo breui tpe, non potui facere quin declararem tibi, & ſñiam, & voluntatem meam. Igitur ego ſcribam primum.quod intelligo, & perſpicio .i. deprehendo, Cæſ. non fore.i.futurum duriorem.ſ. quam eſt, aut multum durũ in te, nam & res.i.vtilitas, & ſtatus rerum, & dies.i.tpis prolixitas, & opinio hoium, qui eenſent iram remittendam, & vt vr̃ mihi ẽt natura ſua facit eum.ſ.Cæſ.mitiorem quotidie, & cum.ſ.ita ſit, q ſentio idẽe reliquis.ſ.exulibus, tum .i. multo magis eſt, q etiam audio ex familiariſſimis eius.ſ. Cæſ. de te qbus.ſ.familiariſſimis eius ego noo deſtiti ſupplicare

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria eſt epiſtola. Exordium eſt officioſum, deinde quid ſpei habeas de reditu Ligarij à Cæſaris voluntate, vultu, natura aperit. Poſtremo hortatur, vt exilium fortiter ferat.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D. 15

ME ſcito omnem meum laborem, omnem operam, curam, ſtudium in tua ſalute conſumere. nam cum te ſemper maxime dilexi: tum fratrum tuorum, quos æque, atq; te, ſumma beneuolentia ſum com plexus, ſingularis pietas, amorq́ue fraternus nullum me patitur officij erga te ſtudijq́. munus aut tempus prætermittere. ſed, quæ, faciam, fecerimq́. pro te, ex illorũ te literis, q̃ ex meis, malo, cognoſcere. qd aut ſperem, aut confidam, & exploratum habeam de ſalute tua, id tibi à me declarari volo. nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis, periculoſiſq́. rebus, ſemperq́. magis aduerſos rerum exitus metuens, quam ſperans ſecundos, is ego ſum: &, ſi hoc vitium eſt, eo me non carere confiteor. ego idem tñ, cum ad I I. cal. intercalares priores rogatu fratrum tuorum veniſſem mane ad Cæſarem; atq; omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatẽ, & moleſtiam pertuliſſem; cum fratres & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego eſſem locutus, quæ cauſæ, quæ tuum tempus poſtulabat; non ſolum ex oratione Cæſaris, quæ ſanè mollis, & liberalis fuit, ſed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea ſignis, quæ facilius perſpicere potui, quam ſcribere, hanc in opinione diſceſſi vt mihi tua ſalus dubia non eſſet. quamobrem fac animo magno, fortiq́. ſis: &, ſi turbidiſſima ſapienter ferebas, tranquilliora læte feras. ego tã tuis rebus ſic adero, vt difficillimis; neque Cæſari ſolum, ſed etiam amicis eius omnibus quos mihi amiciſſimos eſſe cognoui, pro te, ſicut adhuc feci, libentiſſime ſupplicabo. Vale.

HVB. ME ſcito)Oſtendit Cic.ſe diligenter laborare pro ſalute Ligarij,idq́. facere ex ſua in eum veteri beneuolētia, & in eius fratres, à quibus aſſidue dicit ſe rogari pro eius ſalute. Deinde declarat,quam ſpem,& fiduciam de eius reditu,& incolumitate acceperit non ſolū ex verbis Cæſ.ſed ēt ex vultu,& multis alijs ſignis, & hortatur,vt eundem animum præſtet rebus redactis in tranquilliorem locum quem animum præſtitit rebus turbatiſſimus.[Me ſcito,)q. d.noli dubitare.[Conſumere) Pone re. [In tua ſalute) Vt incolumis reſtituas in patriam.[Cum) Copulatiua eſt particula,vt ſupra diximus, ſignificat aut, & ſed minus ſignificat quam tum,& iungitur indicatiuo. [Aeque)tam. [At que) quam. [Patitur) ſinit,quia aſſidue me monet,vt omnia ꝑ te agam quę debeo.[Munus)Onus.[Malo) Potius volo.Honeſtius enim puto officium meum ab alijs laudari,quam meipſo. [Confidam)Certum habeam,& credā.[Exploratum)Cognitum. [Nā ſi) Ne videtur Cic. temere hæc ſperare de ligario,dicit ſe eſſe timidum in rebus magnis, & periculoſis, & ſemper magis timere aduerſa,quam ſperare ſecunda,ſed cum audiuiſſe Cæſ.te cognouiſſe ex eius verbis, & multis alijs ſignis nihil eſſe dubitandum de ſalute Ligarij.[Aduerſos)Infelices.[Exitus)fines.[Is).ſ.timidus. & magis metuens aduerſos exitus quam ſperans ſecundos. [Hoc vitium)In magnis rebus,&c.[Et vitium) Quia vr̄ eſſe contra fortitudinem,quæ à ſe amouet oēm deſperationem.[Ego idem) qa ſum timidus &c.[Cal.intercalares)de rōne intercalationis Mac. in Satur.abunde ſcribit. Itaque non puto hic eſſe opus tam multa referre. Appellabat aūt menſis intercalarius ſiue intercalaris, vtrunque.n.dr̄, quo interferebantur dies qui deerat ad complēdum annum, diuerſis qdem rōnibus diuerſo tpe, vt idem Macr. oſtendit. Is aūt menſis erat Februarius, qui erat vltimus menſis anni non tū intercalabant in fine menſis,ſed poſt vigeſimum,& tertium terminalibus iā pactis,deinde reliquos Februarij mēſis dies diē,qui erant qnque,poſt intercalationem ſubiungebant vetere religionis ſuæ more,vt Februarium omnino Martius ſequeretur. Intercalares igitur calendæ dicutur Cal.men.intercalaris .i.Februarij. Alij intelligunt etiam appellatas Cal.intercalares: Cal.Martias, non ꝙ eo menſe intercalaretur dies, ſed ꝙ eſſent proximæ diebus intercalaris.i.ꝙ ſtatim ſequerentur intercalationem quinque tantum diebus interpoſitis,vt diximus. Intercalarium autem menſem dici Februarium, & Macr.vt oſtēdimus,declarat,& Aſc.Pedianus his verbis: Pomp.interrogatur à S. Sulp. v.cal. Martias intercalario me conſul creatus eſt, ſtatimq́. conſulatum iniit. [Indignitatem) Quia non habita eſt maior ratio mei quam ſi fuiſſem minimus ciuis. [Et moleſtiæ) Quia difficillimum habui ad eum aditum. [Iacerent) Proſtrati eſſent,vt eſt mos ſupplicantium, ſicut viſum eſt ſupra S. Sulp. de reſtitutione Marcel.& cum Marcel. ſe ad Cæſ. pedes abiecit, &c. [Tuum tempus)conditioni temporis.[Mollis) Non acerba.[Liberalis) Benigna,& quę veniæ ſe promptam oſtenderet. [Oculis)vultu, quibus ſæpe cognoſcimus animi qualitatem, & iram, vel placabiliorem.Iuuen. Deprehendas animi tormenta latentis in ægro Corpore deprehendas,& gaudia,ſumet vtrunque. Inde habitum facies. [Quam ſcribere) Quia non facile eſt ſcribere omnia ſigna vultus,& oculorum.[Opinionem) Spem.[Et ſi) Duæ partes ſunt.[Turbidiſſima) Infeliciſſima,plena perturbationis. [Tranquilliora læte feras) .i. vt ab rea ſapienti animo tuliſti aduerſa,ita nunc proſperioribus lætare.[Adeo)Fauebo ſubueniam. [Vt difficillimis).i.tanquam difficillimis.i.licet res tuæ factæ ſint tranquilliores,non tamen minori cura,& diligentia in eius vtar. quam eſſent difficillimæ.

Interca laris mē ſis

ASC. ME ſcito, &c. Rurſus oſtendit ſe totis viribus contendere pro ſalute Ligarij,deinde ſpei ſuæ cauſās aperit,ac demū, vt fortior ſit,monet. Ordo eſt. Scito me conſumere omnem laborem meum.omnem operam,curam,ſtudium ſupp.omne,in ſalute tue .ſ.procuranda. Nam cum.ſ.ita ſit, ꝙ dilexi ſemper maxime te, tum.ſ.magis, verum eſt, ꝙ ſingularis pietas, & amor fraternus.ſ. in te,fratrem tuorum, quos ſum complexus ſumma beneuolentia,æque.i.æqualiter atque.i.ac te nullum.i.non vllum,non patitur me prætermittere vllum munus officij, & ſtudij erga te, aut vllum tempus. Sed malo te cognoſcere ex literis illoꝝ.i.fratrum tuorum, q̄ ex meis,quid faciam.ſ.modo, & quid fecerim pro te. Autem.i.ſed, quid ſperem, aut confidam & habeam exploratum .i. compertum de ſalute tua volo id declarari tibi a me. Nam ſi quiſquam timidus in rebus magnis, & periculoſis,& ſemper metuens magis exitus rerum aduerſos,quam ſperās ſecundos.i.proſperos,ego ſum is.i.talis,etſi hoc eſt vitium.ſ.meticuloſitatis,aut puſillanimitatis ego confiteor me non carere eo. Ergo,vt alibi notaui,caremus etiam ijs,quæ habere nolumus. Ego tū idem.ſ. qui propenſior ad timorem ſum cum veniſſem ad ſecundum cal. intercalares.i.biſſextiles,priores.i.in Febr.locus videtur non ſatis integer, nam ſecundo cal.negant dicendum eo, ꝙ pro illo dicimus pridie,verum illud facile purgatur, nam licet aptius dixeris prid.cal.quàm ſecundo,non ꝙ, vt dicunt,calendæ,precedūt, & ſecundus a ſequendo dicitur,nam licet ſecundus dies cal. præcedat,ſequitur tamen tertium,ſed ꝙ magis proprium eſt vocabulum,tamen pro eo quod eſt ſecundum cal.non recte dixeris pridie cal.tunc enim ad ſecundum dicitur,cum iuxta ſecundum ſis. ſiue ipſo ſecundo, ſiue tertio, pridie autem duntaxat de die immediate præcedente. Præterea cum intercalatio .i. vnius diei, qui biſſextus dicitur, interpoſitio, duntaxat in Feb.fiat, videtur non recte addi priores, preſertim cum cal. Febr. ſint præter primum diem in Ian. vnde videtur ideo additum priores vt cal.præcedentes intercalationem intelligamus,& ita de penul. Martij cuius ſunt priores intercalares cal.licet in Feb.ſint præter primum diem, & poſteriores ſit April.ſed in Martio,ad Cæſ.mane. Rogatu.i.ex rogatione, & requiſitione fratrum tuorum atque pertuliſſem omnem indignitatem.i.humiliationem contra dignitatem meam,& moleſtia illius.ſ.Cæſ.adeundi,& conueniēdi.i.colloquendi, & cum eo agendi,gratia vitandi cum fratres, & propinqui tui iacerent ad pedes,& ego eſſem locutus,ſupple ea,quę cauſa, & tempus poſtulabat tum.i.tunc ego diſceſſi, non ſolum, ex oratione Cæſ. quæ fuit ſanè .i. valde mollis, & liberalis, ſed etiam ex oculis, & vultu, & pterea ex ſignis mutis.i.tacitis, quàm potui .ſ.tunc perſpicere .i. agnoſcere facilius quam ſcribere .ſ. nunc, diſceſſi, inquit, in hanc opinionem, vt ſalus tua non eſſet mihi dubia. Quamobrem fac,ſupp.vt ſis animo magno, & forti, etſi tu ferebas ſapienter turbidiſſima, feras læte tranquilliora. Ego tamen adero.i.auxilio ero,rebus tuis ſic, vt difficillimis.q.d. vigilantiſſime, neque.i.& non,& ſupplicabo pro te, non ſolum Cæſ.ſed etiam amicis eius,quos ego cognoui amiciſſimos mihi, ſicut feci adhuc libentiſſime.

CICERO BASILIO s. 16

TIbi gratulor: mihi gaudeo. te amo: tua tueor. à me amari,& quid agas,quidq́ue iſtic agatur, certior fieri volo. Vale.

HVB. TIbi gratulor:) Baſilius ciuis Romanus debuerat aliquid præclare in aliqua prouincia,cui præeſſet, feciſſet. Vnde Cic.ei nunc gratulatur.

ASC. TIBI &c.) Breuis eſt gratulatio,& admonitio de re ſcribenti,& lecturo duntaxat nota. Ordo tamen eſt. Gratulor tibi .ſ. pro re feliciter geſta aut quæ feliciter euenit,gaudeo mihi.i.pro commodo meo,eo quòd tua bona mea ſunt, ego amo te,tueor .i.protego tua,volo amari à te, & fieri certior,quid agas, & quid agatur .ſ. ab alijs qui iſtic ſunt. Vale. Ex hoc loco trahi poteſt nota differentia inter gratulor,& gaudeo,quia gratulamur alienis commodis,gaudemus noſtris.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reddit cauſam Bithynicus,cur iuſte à Cicerone petere debeat,deinde quid petat ſubijcit.

BITHYNICVS CICERONI s. 17

SI mihi tecum non, & multæ, & iuſtæ cauſæ amicitiæ priuatim eſſent, repeterem initia amicitiæ ex parentibus noſtris: quod faciendum ijs exiſtimo,qui paternam amicitiam nullis ipſi officijs proſecuti ſunt. itaque contentus ero noſtra ipſorum amicitia: cuius fiducia peto à te, vt abſentem me, quibuſcunque in rebus opus fuerit,tueare;ſi nullum officium tuum apud me intermoriturum exiſtimas: Vale.

ASC. SI mihi)Cum abeſſet Bithynius ab vrbe,rogauit Cic.hac epiſtola,vt abſentem quibuſcunque rebus poſſet tueretur,idq́. eū facere debere oſtendit ex amicitia nō ſolum parentū ipſorum, ſed multo magis ex amicitia vtriuſq; ipſoꝝ multis, & iuſtis cauſis confirmata.[Si non).i.niſi. [Et iuſtæ) Honeſtæ vtputa cau-

ſæ

ſæ virtutis, & morum, & ſimilitudinis ſtudiorum. [Repeterem) reuocarem, reſumerem. [Ex parentibus noſtris) Qui inter ſe fuerunt amiciſſimi. [Quid) Quam rem. ſ. vt reputantur initia amicitiæ à parentibus. [Sunt proſecuti nullis officijs). i. q paternæ amicitiæ nulla propria, & ſua officia addiderunt, ſicut nos addidimus per ipſam amicitiam paternam, multis officijs proſecuti ſumus. [Noſtra ipſorum). i. noſtrorum metipſorum neq; nunc per amicitiam paternam aliquid à te petam. [Cuius) . ſ. amicitiæ noſtræ ipſorum. [Fiducia) bona eſt, confidentia mala, licet Virg. fiduciam, pro confidentia poſuerit. Tanta ne vos generis tenuit fiducia veſtri. [Officium) Beneficium, quod in me ſit, collatum. [Intermoriturum) Periturum, tanquam conferatur in ingratum.

Fiducia Confidentia

ASC. SI mihi &c.) Commendat ſe, & ſua Bithynicus Ciceroni, lepide quidem ac docte, dicens. Si cauſæ amicitiæ, & multæ, & iuſtæ, non eſſent mihi tecum, repeterem initia amicitiæ ex parentibus .i. progenitoribus noſtris, quod. ſ. petere initia amicitiæ ex parétibus .i. proprijs perſonis, aut per ſe nullis officijs proſecuti ſunt .i. continuare pro genitoribus noſtris ego exiſtimo faciendũ ijs, qui ipſi. i. in prorunt amicitiam paternam, Itaque. i. & ita quia aliter inter nos eſt ego contentus ero amicitia noſtra ipſorum, & .i. quæ nobis eſt propria. Sic dicimus noſtra omniũ, mea vnius, &c. cuius . ſ. amicitiæ noſtræ, ipſorum fiducia .i. per cuius fiduciam ego peto a te vt tueare. i. protegas me abſentem, in quibuſcunq; rebus opus fuerit, ſi exiſtimas nullum officium tuum intermoriturum. i. periturum, & obliuioni perpetuæ dandum apud me.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Inter cauſas cur remp. conſtitutam velit. & hanc quoque adfert. vti cum Bithynico viuere familiarius poſſet. Laudat deinde eius voluntatem & quantopere illi faueat, dicit.

M. CICERO BITHYNICO S. 18

CVm ceterarum rerum cauſa cupio eſſe aliquando remp. conſtitutam: tum velim, mihi credas, accidere id etiam, quo magis expetam promiſſum tuum, quo in literis vteris. ſcribis enim ſi ita ſit, te mecum eſſe victurum. gratiſſima mihi tua voluntas eſt: faciſque nihil alienum neceſſitudine noſtra, iudicijſque patris tui de me, ſummi viri. nam ſic habeto, beneficiorum, magnitudine eos, qui temporibus valuerunt, aut valeant, coniunctiores tecum eſſe, quam me neceſſitudine neminem. quamobrem grata mihi eſt, & memoria tua noſtræ coniunctionis, & eius etiam augendæ voluntas. Vale.

HVB. CVm ceterarum) Scripſerat Bithynicus ad Cic. ſe cupere cum eo viuere, ſi aliqñ reſp. quæ diu agitabatur, conſtitueretur. Itaq; Cic. reſcribit ſe vehementer cupere. vt reſp. tãdem conſtituatur, & in bonum ſtatum reducatur, & aliaꝝ cauſa & hac præcipue, vt poſſit exigere Bithynico promiſſum, vt ſecũ viuat. Deinde dicit Cic. eſſe aliquos, qui q̃a plurimum potuerit. ſint cõiunctiones Bithynico magnitudine officiorum quam ipſe Cic. neceſſitudine vero, & beneuolentia neminẽ eſſe coniunctiorem. [Ceterarum) Aliorum multarum. [Conſtitutam) firmatam, in ſtatu ſuo collatam. [Aliqñ) Tandem, aliquo tempore. [Tum) Præcipue. [Accedere) Adiungi ad illas ceteras res. [Id) quod ſequitur. ſ. [Quo). i. vt. [Expetam) Exigam à te. [Quo). i. promiſſo. [Si ita ſit) . ſ. vt reſp. ſit conſtituta. [Tua voluntas) Viuendi mecum. [Alienũ neceſſitudine noſtra) . i. nihil facis contra neceſſitudinẽ noſtram. i. nihil facis. quod ſit contra amicitiam noſtram cum petis mecum viuere. [Nam ſic) Senſus eſt credo eos, qui habuerunt gratiam, aut auctoritatem, his temporibus, cõtuliſſe in te maiora beneficia, quam ego qui non valui, ſed neceſſitudine, & beneuolentia neminem eſſe tibi coniunctiorem. [Neceſſitudine neminem) Subaudi, coniunctiorem eſſe. [Eius) Coniunctionis. [Augendæ voluntas). i. cupio eam augere.

ASC. CVM ceterarum, &c.) Reſpondet epiſtolæ Bithynici, nõ q̃dem ſuperiori, ſed alteri, quæ non extat, ſignificans gratã ſibi cũ eo conſuetudinem ſi reſp. vigeret fore. Ordo eſt. Cum. ſ. ita ſit, ꝗ cupio cauſa ceterarum rerum remp. conſtitutam, ſup. eſſe aliquãdo. i. tandem, tum. i. multo magis velim credas mihi, id etiam accidere. i. addi, aut accidere. i. contingere, vt reſp. ſit ꝯſtituta. i. ſtabilita, quo. i. ideo, vt expetam. i. exigam à te magis promiſſum tuũ, quo. ſ. promiſſo, vteris in literis tuis non tamen (vt dixi in ſuperioribus) ſcribis enim ſi ita te eſſe victurum mecum. Volũtas tua eſt gratiſſima mihi. & facis nihil alienum. i. diuerſum à neceſſitudine noſtra, & iudicijs pr̃is tui viri ſummi, de me. i. quæ habuit de me. Nam habeto ſic. i. teneto id ratiſſimum, eor q valuerunt temporibus. i. q̃bus tempora fuerunt ſecunda, aut qui valeant. ſ. modo temporibus, eſſe cõiunctiores tecum magnitudine beneficiorum, q me q̃a cum illis tempora eſſent, proſpera potuerunt facilẽ in te conferre beneficia q̃ ego. ſed, ſup. neminem, ſup. eſſe cõiunctio rem tecum, quàm me neceſſitudine. i. vinculo neceſſariæ coniunctionis ex parentibus contractę. Quamobrem. i. ſimul memoria tua. ſ. actiue. cõiunctionis noſtræ, paſſiue. i. quam habes de coniunctione noſtra, & grata mihi, & voluntas eius. ſ. coniunctionis noſtræ etiam augendæ eſt mihi. i. habeo eam. Sæpe Cic. vni ſubſtantiuo potiſſimum verbali adiungit aut duos genitiuos, aut loco alterius pronomẽ poſſeſſiuum, quoꝝ alter paſſiue, alter, ſiue alterum actiue, aut paſſiue ſignificat, vt ſtudium Seruij iuris ciuilis prior. genitiuus actiue, poſterior paſſiue accipitur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Miſſa hac epiſtola eſt. Primum enim reſpondet de iure haruſpicum legendorum in decuriones deinde de rebus Hiſpanicis. quid certi habeat, edifferit. mox Oratoris ſui laudem liberaliter agnoſcit. & vt Lepta filius eo delectetur exoptat. Poſtremo ad gloriæ, & virtutis ſtudium Lepta filium exhortatur.

M. CICERO LEPTAE S. D. 19

SImul accepi à Seleuco tuo literas, ſtatim quæſiui è Balbo per codicillos, quid eſſet in lege, reſcripſit eos, qui facerent præconium, vetari eſſe in decurionibus; feciſſent, non vetari. quare bono animo ſint & tui & mei familiares. neq; enim erat ferendum, cum, qui hodie auriſpicinam facerent, in ſenatu Romæ legerẽtur, eos, qui aliquando preconium feciſſent, in municipijs decuriones eſſe nõ licere. De hiſpanijs noui nihil: magnum tñ exercitum Pompeium habere conſtant. nam Ceſar ipſe ad nos miſit exemplum Paciæci, literarum, in quo erat, illi xj. eſſe legiones. ſcripſerat etiam Meſſalla Q. Salaſſo, Q. Curtium fratrem eius, iuſſu Põpeij, inſpectante exercitu, interfectum quòd conſenſiſſet cum Hiſpanis quibuſdam, ſi in oppidum neſcio qđ Pompeius rei frumentariæ cauſa veniſſet, eum cõprehendere, ad Cæſaremque deducere. De negocio tuo quòd ſponſor es pro Pompeio; ſi Balbus conſponſor tuus redierit, homo in re familiari non parũ diligens, non deſinam cum illo cõicare, ſi quid expediri poſſit: quod videbatur mihi ille confidere, Oratorem meum tantopere à te probari, vehementer gaudeo. mihi quidem ſic perſuadeo, me, quidquid habueram iudicij de dicendo, in illum librum contuliſſe. qui ſi eſt talis, qualem tibi videri ſcribis; ego quoque aliquid ſum: ſin aliter; non recuſo, quin quantum de illo libro, tantũdem de mei iudicij fama detrahatur. Leptam noſtrum cupio delectari iam talibus ſcriptis. etſi abeſt maturitas ætatis: iam tñ perſonare aures eius hmói vocibus, nõ eſt inutile. Me Romæ tenuit omnino Tulliæ meę partus. ſed, cum ea, quemadmodum ſpero, ſatis firma ſit, teneor tñ dum à Dolabellæ procuratoribus exigã primam penſionem. & mehercule non tam ſum peregrinator iam, q̃ ſolebam. ædificia mea me delectabãt, & ocium. domus eſt, quæ nulli villarum mearum cedãt: ocium omni deſertiſſima regione maius. itaque ne literæ quidem meæ impediuntur; in quibus ſine

vlla interpretatione verſor. quare, vt arbitror, prius hic te nos, quàm iſtic tu nos videbis. Lepta ſuauiſſimus ediſcat Heſiodum; & habeat in ore;

.i. virtutis vero ſudorem

" * τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα, &c.

H V B.

Simul accepi) Interrogauerat Lepta Cic. vtrum præcones, & haruſpices poſſent per leges fieri decuriones municipiorũ, de quo Cic. ſcribit ſe conſuluiſſe Balbum iuriſconſultum, expoſitq. eius ſententiam. deinde facit eum certiorem quid audierit de rebus Hiſpanis, erant enim eo tempore in Hiſpania exercitus Cæſ. & Pőp. deinde quia Lepta laudarat opus Cic. de Oratore dicit Cic. vehementer gaudere, dicitq. ſe cupere, vt Lepta filius Leptæ eo delectetur, & poſtremo hortatur eum, vt filium ad ediſcendum Heſiodum inducat, & præcipue quatuor eius carmina, quæ iti ſint epiſtolæ ſubdit. [Simul accepi) poſteaquam, cũ primum. [Quæſiui) Interrogaui. [Ex Balbo) Pro ex Balbo iuriſc. qui nouit quid leges ſtatuant. [Codicillos) Breues literas, vt lib. 4. in epiſt. Sulpicij de morte Marcelli. Puer Acydini obuiam mihi venit cum codicillis, eſt enim diminutiuum a diminutiuo, codex enim facit codiculus, inde codicillus. Iuriſconſulti pro gñe quodam teſtamentorum, accipiunt. [Quid eſſet in lege).i. quid lex ſtatuerit de eo quod petiſti. [Qui facerent præconium) Qui nunc eſſent præcones in municipijs, præcones autem qui publice aliquid, &c. & verbis denunciant, vt apud Virg. in 5. Aen.

Simul. Codicilli. Codiculus. Præcones.

Victorem Aeneas præconis voce Cloanthum.

Declarat,

Idem tubicines, & cornicines dicuntur, quòd ſonitu tubæ populum ad ſe dicunt. Iuuen.

Tubicines. Cornicines.

Quondam hi cornices, & municipalis arena

Perpetui comites, notaq; per oppida bucca.

Dĩr aũt à præ & cano, q̃ ante canunt, & denunciant quod eſt ſaciendum; hi aũt viles erant, vnde nunc dicit reſcriptum eſſe à Balbo, qui exercent præconium, vetari per leges eſſe in decurionibus, decuriones aut auctoribus Feſto, & Nonio a numero militiæ cui præerant dicti ſunt q̃ denis equitibus præeſſent, ſicut cẽturiones. Erant tñ decuriones, alij vrbani, alij municipales. Vrbanus decurio turmæ præerat, quæ duobus triginta equitibus conſtabat, neque vero belli ſolum, ſed domi quoque, Decurio dicitur nomen quoddam prępoſituræ turmæ ſignificans, vt, Suet. in Domit. vita Saturius Decurio cubiculariorum. In municipijs autem decurio idem creditur, qui & Senator. nam qui in ſenatu, & concilijs reip. municipalis intereſſe poterant. Decuriones erant, vt Cic. in oratione pro P. Sextio. Recita quæſo Sexti quid decreuerint Capuæ decuriones. Romanorum aũt & municipalem decurionem differre, declarat Plin. iunior epiſt. quadam lib. 1. puto aũt varius dictos decuriones, vt ſenſit Pomp. iuriſconſ. de verb. ſignif. quod initio deducerentur coloniæ conſilij publici gratia decima deductorum conſcribi ſolita ſit. Decuriones igitur in hoc loco non pro equitibus, aut qui præeſſent decem equitibus accipiuntur, ſed pro ijs, qui in ſenatu & concilijs reip. municipali intereſſent, vt declarat Cic. ipſe hac epiſtola, decurias aũt nobiliorem, centurias inferiorum dici Pædianus voluit, ergo. [Eſſe in decurionibus).i. eſſe in ſenatoribus municipalibus. [Quia feciſſent) Subaudi, præconium, nam quidam fruſtra, & falſo addunt, qui haruſpicinam feciſſent, cum haruſpicina ſuperfluum eſſe conſtet, hoc. n. ſentit Cic. reſcripſiſſet Balbum eos, qui nunc facerent præconium, prohiberi eſſe in decurionibus, qui vero alias feciſſent, & nunc non facerent non prohiberi. [Familiares) Amicos, pp quos fortaſſe quæſiuerat hoc Lepta a Cic. [Neque .n.) Arguit à minori ad maius. q̃ ſi illi, qui in pñti faciunt haruſpicinam pñt eligi ſenatores in vrbe Roma, multo magis poterunt eligi Decuriones, qui in municipijs præconum feciſſent, & in pñti non facerent, cum minus ſit eſſe Decurionem in municipijs, q̃ ſenatorẽ Romanum. [Haruſpicinam facerent).i. qui eſſent haruſpices. Haruſpicina erat diuinandi diſciplina per inſpectionem extorum, & viſcerum animalium, quæ non ſatis honeſta putabatur, ergo dicit, non erat tolerandum cum illi eligerentur in Senatu Rom. qui facerent hoc tpe haruſpicinam, q̃ illi non poſſent eſſe Decuriones in municipijs, quia antea feciſſent præconium. [Legerentur) Eligerentur [In ſenatu Romæ) Vt poſſent eſſe Rom. [Senatores. [Aliqñ) Aliquo tpe non nunc. [Non licere) Vetari per leges. [Eſſe decuriones in municipijs) q̃ minus eſt q̃ eligi in Senatu Roman. [Conſtat) Apparet, manifeſtum eſt. [Illas).ſ. legiones Pomp. [Inſpectante exercitu) In conſpectu totius exercitus. [Conſenſiſſet) Coniuraſſet. [Neſcio quod) Ita ſolemus dicere, cum ignoramus nomen. [Cauſa rei frumentariæ).i. cauſa prouiſionis frumenti. [Comprehendere) Capere, ligere. [Quo) Neſcio. [Et ſponte pro Pompeio).i. quo Pompeio fideiuſſiſti, fideiuſſerat enim Lepta ſimul cum Galba quodam pro Pomp. dare pecuniam, & quærebat ſe liberari illa fideiuſſione, ſcripſeratque ad Cic. vt id communicaret cum Galba, quod ſe facturum dicit. [Conſponſor) Simul ſponſor. [Expediri) Explicari, & liberari. [Oratorem) Alij volunt eſſe oratorem quem ad Brut. ſcripſit, ego ſentio eſſe libros de oratore, de quibus fecit mentionẽ epiſtola pen. ij. libri. quos dialogo ſcripſiſſe dixit, & magnopere commendauit ſicut etiam hic, vtrunque tamen opus elegantiſſimum. [A te probari) Tibi placere. [De dicendo) De arte dicendi. [Cõtuliſſe) Poſuiſſe. [Aliquid ſum).i. alicuius precij. [Detrahatur) Diminuatur. [Leptam) Filium tuum. [Etſi) Quanquam. [Maturitas ætatis) Quia iudicium non poteſt eſſe maturum adoleſcentibus, propterea q̃ pee ætatem non ſunt multa experti. [Abeſt) deeſt ei. [Perſonare huiuſmodi vocibus) .i. audire aſſidue huiuſmodi voces. Nam quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem Teſta diu. [Partus) Quia nuper peperit, nec propter id licuit mihi hoſte diſcedere. [Satis firma) Satis valida. [Teneor) Impedior venire. [Procuratoribus Dolabellæ) Qui gerunt negocia Dolabellæ, aberat enim eo tempore Dolabella, & mandauerat Cic. vt a procuratoribus ſuis exigeret primam penſionem rerum ſuarum, pẽſio autem a pendendo dicitur, quæ datur pro vſu alicuius rei, vt agri, aut domus. [Et mehercule) Alia cauſa, quare moratus ſit diutius Romæ. dicit enim Cicero ſe non ita delectari peragrare loca multa, & ire peregre, ſicut ante delectatus eſt, eſt enim magis iuuenum, quàm ſenum. [Aedificia mea me delectabant).i. delector eſſe domi meæ. [Ocium damus) Quies domeſtica. [Quæ) Domus. [Cedat).i. ſit inferior, quia non minus ocium eſt mihi domi meæ, q̃ in meis villis. Maius omni regione diſertiſſima .i. ocium maius, quam vbi ferè nulli habitant, loca enim minus habitata plus habent ocij. [Interpellatione) Intermiſſione temporis.i. aſſidue. [Quare) concludit Cic. ex ſupradictis cauſis, quod potius veniet Lepta Romam, quam Cic. eat ad eum. [Ediſcat) Non ſolum cognoſcet, ſed & memoriæ mandet, id enim ſignificat ediſcere. [Heſiodum;) Poetã, quem quidam volunt antiquiorem fuiſſe Homero ſcripſit autem de agricultura apud Græcos, quem noſter Virg. in Georg. Cum magna laude imitatus creditur ſuperaſſe. Fuit aũt ex Aſcra, vico Bœotiæ, admodum paruo, & aſpero, vt ſcr. Strab. vnde Maro noſter.

Penſio. Ediſcere. Heſiod.

Aſcræumq; cano Romana per oppida carmen. Et alibi:

Aſcræo quot ante ſenẽ.

[Habeat in ore).i. aſſidue memoret, & pronunciet carmina, quæ ſequuntur, quia maxime hortantur ad amplectendas virtutes.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν

Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,

Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,

Ῥηϊδίη δ' ἔπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.

Horum autem carminum, vt ferè verbum de verbo interpretemur, Hic eſt ſenſus. Virtutis ſudorem dij immortales ante poſuerunt, longa autem, & ardua via ad ipſam, & aſpera primum, vbi enim in cacumen ventum eſt, facilis eſt, quę dura, & aſpera exiſterat ea carmina multi varie traducunt verſibus, ſed non interpretantur verem ſenſum poetæ, nos igitur ita traduximus.

Verſus

Virtutem poſuere dei ſudore parandam.

Arduus eſt ad eam, longuſq; per ardua callis.

Aſper & eſt primum, ſed vbi alta cacumina tanges.

Fit facilis quæ dura prius fuit inclyta virtus.

A S C E N S I V S.

SIMVL accepi, &c.) Interrogauerat Lepta Cic. vtrum præcones poſſent per leges fieri Decuriones municipiorum. De quo dicit ſe conſuluiſſe Balbum iuriſconſ. expoſitq. eius ſententiam, deinde ſcribit quid audierit de rebus Cæſaris, & Pomp. in Hiſpania, & hortatur vt filius Leptę ediſcat lib. de Oratore, & carmina illa Heſiodica, quæ ponit. Ordo autem eſt. Simul ac accepi literas tuas a Seleuco, ſtatim quæſiui e Balbo .ſ. iuriſconſ. per codicillos .i. per literulas, quid eſſet in lege .ſ. quid iuris eſſet, de eo quod quæſiuiſti. Reſcripſit eos, qui facerent præconium, id eſt præcones publicos adhuc officium exercentes, vetari eſſe in Decurionibus.i. in numero Decurionum, eos ſupp. qui feciſſent, ſcilicet præconium, & non amplius facerent, non vetari. Quare & tui & mei familiares ſint bono animo. Neque enim ferat ferendum.i. tolerandum, eo quòd eſſet iniquum, cum ſupple.i. qui facerent hodie haruſpicinam .i. qui eſſent haruſpices.i. inſpectores oblatorum, legerentur Romæ in ſenatu .i. vt ſint in numero ſenatorum, & non licere eos, qui feciſſent aliquando præconiũ, eſſe Decuriones in municipijs .i. in vrbibus Italiæ quorum

ciues eſſent numerum Romanorum capaces. Nihil noui ſup. eſt de Hiſpanijs, conſtat tamen Pomp. habere magnum exercitum. Nam Cæſar ipſe miſit ad nos exemplum.i.diploma,aut duplum literarum Pariatij.i. quas Pariatius ex Hiſpania miſerat, in quo .ſ. exemplo erat, illas legiones .ſ. quas Pompeius in Hiſpania habebat,eſſe vndecim. Enim.i.quia, Meſſala ſcripſerat Q.Salaſſo,Pompeium Curtium fratrem eius interfectum iuſſu Pomp. exercitu inſpectante, q.i. quia ipſe interfectus conſenſiſſet cum quibuſdam Hiſpanis, ſi Pomp. veniſſet cauſa rei frumentariæ .i. ab obtinendum frumentum, in neſcio quod oppidum.i.in oppidum,cuius nomen ignoto,comprehendere eum .ſ. Pomp.& deducere ad Cæſ.q inimicus eius erat, q.i.q.a,ſponſores pro Pompeio, ſi Galba conſponſor tuus .i. qui tecum ſponſor pro eodem eſt homo non par .i. multum diligens in re familiari redierit, nõ deſinam cõtare cum illo de negotio tuo.Siquid poſſit expediri.i.tranſigi,& abſolui,q ille .ſ. Galba videbatur mihi confidere .ſ. q aliquid poſſet expediri. Ego gaudeo vehementer,oratorem meum .i. opus de oratore, ſiue quod ad Brutum ſcripſit,ſiue potius alterum, probari.i. approbari, tantopere à te,quidem .i. certe,ego perſuadeo mihi ſic,me conſuluiſſe in illum librum quidquid habuerim iudicij de dicendo.i.de arte loquenti,qui.ſ.liber, ſi eſt talis,qualem tu ſcribis, ſup. eum videri tibi, ego quoq; ſum aliquid. Sin autem.i.ſed,ſi aliud ſup. eſt.i.ſi non eſt talis,ego non recuſo, quin quantum detrahatur de illo libro .i. de laude illius libri,tantundem detrahatur de fama iudicij mei. Ego cupio Leptam noſtrum.ſ.filium,tibi per naturam,mihi per curam,& amorem,delectari iam talibus ſcriptis. etſi .i. quanquam, maturitas ætatis abeſt .ſ. in ſtilo,tamen non eſt inutile aures eius perſonare huiuſmodi vocibus. Vnde erant qui barbaris, & ineptis vocibus vtentes rhetoricem,aut poeticem, aut etiam grammaticem doceant.Partus Tulliæ meæ.ſ.filiæ,tenuit me omnino Romæ. Sed cum ea ſit ſatis firma, quemadmodum ſpero. Tamen ego teneor .ſ.Romæ dum.i.donec. ego exigam, à procuratoribu. Dolabellæ mariti, eius,primam pẽſionem .i. precium pro vſu rerum eius quòd a pendendo dum reponitur,penſio dicitur. Et mehercule, ego iam non ſum tam.i.tantopere,peregrinatos,q̃ .i. quantopere, aut quantum ſolebam ædificia mea delectant me, & ocium domus, quæ nulli villarum mearum cedat quæ nulli inferior ſit cum ocium maius omni regione deſertiſſima. Itaque .i. & ita ne quidem.i.non ſaltem,literæ meæ impediuntur .ſ. ſtrepitu,aut vulgo. in quibus .ſ. literis ego verſor ſine vllo interpellatore .i. obturbatore. Interpellator enim eſt qui in medio opere aliquẽ compellit,ac turbat. Quare (vt arbitror) nos ſup. videbimus te hic .i. Romæ, vbi nos ſumus, prius quam tu videbit nos iſtic .ſ. vbi tu es, Vbi inuenitur differentia, quam ponit Valla inter hic, & iſtic,&c. Lepta ſuauiſſimus .ſ. filius tuus, ediſcat .i. memoriter diſcat, Heſiodum .ſ. poetam Græcum,qui opera,& dies,& deorum generationem ſcripſit,&habeat in ore.ſup.illud carmen Heſiodicum, quod de verbum ad verbum tranſlatum ſubieci, conferat, qui venit,latina Græcis, ſed Græcorum penitus ignarus ſciat τῆς eſſe articulum,quo Latini caremus, ad ſignificare autem,ſed ſequẽte voeali colliditur,& dicitur pro de aretes,daretes.vertitur ergo τῆς δ᾽ ἀρετῆς virtutis autem,ἱδρῶτα,ſudorem,θεοὶ .i. dei, & ita conſequenter. Carmina autem ſic vertit Hubert.

Virtutem poſuere dei ſudore parandam.
Arduus eſt ad eam, longuſq; per ardua callis.
Aſper & eſt primum, ſed vbi alta cacumina tanges:
Fit facilis, quæ dura prius fuit, inclyta virtus.

VL. SIMVL accepi) Vetuſtorum librorum hæc eſt lectio, & eſt
AN. ſimul,pro ſimul ac. cuius vocis ex ijs, qui ſoluta in oratione ſcripſerunt, exempla non afferam: (nam ſi quis erit, qui locum vbique deprauatum eſſe contendat,& pro ſimul,vel ſimul ac, vel ſimul atque, legendum dicat: quibus argumentis contra pugnabimus?) ſed è poetis; in quibus eam vocem in aliam mutari carminis ratio non patitur. dixit igitur Virg. lib. Georg.4.

Taygete ſimul os terris oſtendit honeſtum:
Pleias:

Et Lucret. lib. 1.

Cui ſimul infula virgineos circundata comptus,
Ex vtraque pari malarum parte profuſa eſt.

Et Horat. epiſt. 10. lib. 1. viuo, & regno,ſimul iſta reliqui.& Catullus non ſemel. quibus in locis, ſimul, dictum eſſe pro, ſimul ac, licet animaduertere.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Leptam, ne ambitioſius Cæſaris amicitiam ambiat.

CICERO LEPTAE S. 20

MAculam officio functum eſſe gaudeo, eius Falernum mihi ſemper idoneum viſum eſt diuerſorio: ſi modo tecti ſatis eſt ad comitatum noſtrum recipiendum.cetero qui is mihi locus non diſplice.nec ea re Petrinum tuum deſeram. nam & villa,& amœnitas illa commorationis eſt,non diuerſorij. De curatione aliqua munerum regionum cum Oppio locutus ſum.nam Balbus,poſteaquam tu es profectus,non vidi. tantis pedum doloribus afficitur,vt ſe conueniri nolit. omnino de tota re,vt mihi videris,ſapientius faceres,ſi non curares.quod enim eo labore aſſeq vis,nullo modo aſſequere. tanta eſt enim intimorum multitudo, vt ex his potius aliquis effluat,quàm nouo ſit aditus, preſertim qui nihil afferat præter operam: in qua ille ſe dediſſe beneficium putabit,(ſi modo ipſum ſciet)non accepiſſe.ſed tamen aliquid videbimus, in quo ſit ſpes. aliter quidem non modo non appetendum,ſed etiam ſugiendum puto.Ego me Aſturę diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque veniat. Valè.

MAculam) Macula quidam ciuis Romanus inuitauerat Leptam, & Cic. ad villam ſuam, itaque Cic. eum laudat,erat autem in Falerno Campaniæ loco optimi vini veracisſimo: deinde,quia Lepta cupiebat eſſe in familiaribus. Cæſ. & ob eam cauſam parauerat munera, & Cæſ. & ceteris, qui apud eum plurimum poterant, hortatur Cic. Leptam, vt neque curet eſſe apud Cæſ. nec faciat ea munera, & adducit rationes, pollicetur tamen, ſi quid fuerit, in quo ſic ſpes ſe tentaturum, & facturum, quod poterit. [Functum officio) Non finiuiſſe officium quoddam. quod geſſerat,vt quidam male interpretantur, ſed feciſſe officium, & debitum ſuum. [Falernum eius) Vbi habet villam, inter ſex enim loca, quæ ſcribit M. Varro præcipuis quibuſdam rebus abundare, affirmat Falernum vini feraciſſimum eſſe,quæ vt facilius memoriæ mandentur,infraſcripto epigrammate meo placuit complecti, quod iam multis annis ſcripſeram ad Octauianum Vicomercatum, nunc iuriſconſultorum Mediolanenſium decus, & ornamentum maximum, quem mihi diſcipulum fuiſſe, & meorum elegantia, & literarum doctrina facit, vt me non pœniteat. HVB. Falernũ

Verſus

Sex cognoſce ſuis inſignes fructibus agros:
Carminibus vates quos celebraſſe leges.
Dat Cererem Campanus ager, dat vina Falernus:
Caſinas olea dicitur eſſe ferax,
At de Tuſculeo molles tibi ſumere ficus.
Dríq; Tarentino dulcia mella potes.
Præcipuos Tyberina dabunt tibi flumina piſces.
Has tibi, quem malis, nat lupus inter aquas:
Piſce lupo melius multi nihil eſſe probarunt.
Inter ſi pontes vixerint ille natans.

[Diuerſorio).i.iucundo & grato hoſpitio, diuerſorium .n. locus quilibet dicitur, quo homines de via quieſcendi, aut reficiendi corporis cauſa ad tempus diuertere ſolent, nam diuortia, & diuerticula,alia dicuntur,vt ſupra alio loco diximus. [Si modo ſatis recti eſt).i.ſi habet tantum recti,quantum ſufficit ad recipiendos comites noſtros,quos nobiſcũ ducemus.[Cetera).i.per cetera, vel ſecundum cetera. Virg. Cetera graius. Horat. in epiſt. Diuerſorium Diuortia Diuerticula

Hæc ego dictabam poſt templum putre vacunæ.

[Petrinum)Nomen villæ apud Sinueſſum. Horat.in epiſt.Sinueſſanumq. Petrinum. [Nam & villa Iulia) Comparat nunc villam Iuliã Falerno,& Petrino, quas villas dixit eſſe aptas diuerſorio, Iuliæ aũt villæ amœnitatem,non diuerſorium ſolum eſſe, ſed & cõmemorationis.i.habitationis,& pmanſionis. [Regionum) Quæ Cæſ. pars,ſed inſidioſe dicit regionum, qm & illud nomen erat inuiſum Rom. [Curatione) Improprie dixit quia proprie,vt voluit Don. curatio eſt medicorum, cura reliquorum. [Tantis) Tam magis.[De tota re).i.neq; de dãdis munerib.neq; de quęrendo loco apud ipſum Cæſ. [Tanta eſt multitudo intimorum) .i. tam multos habet apud ſe intimos,& familiariſſimos. [Effluat) Eijciatur ab ipſo Cæſar.[Aditus)Subaudi,ad ipſum Cæſar. [Qui) .ſ. nouus. Petrinũ Curatio Cura

[Nihil

[Nihil afferat)Nihil præſtet Cæſari.[In qua ille ſe)Opera.[Nõ accepiſſe).ſ.operam tuam,qui putabit te ſibi obligatum,ſi nõ acceperit operam tuam, quam ei allaturus eſſes , eſt enim hæc natura potentum, & diuitum virorum, vt oſtendit Cic. lib.ij. offic. Videbimus experiemur . [In quo ſit ſpes) In quo ſperemus poſſe aliquid tibi prodeſſe. [Aliter) Si non erit ſpes. Sed etiam fugiendum quia turpius repelli,quam non tentaſſe.[Aſturæ) Oppidum eſt non longe à Terracina , & eius cognomine fluuius. [Quoad) Quouſque. [Ille) Cæſar.

Aſtura

ASC. MACVLAM &c.) Maculam ciuis Rom. inuitauerat Leptam,& Cic.in villam ſuam.Itaq; Cicero eum laudat. Dehortatur autem Leptam, ne ſe inſinuet in amicitiam Cæſaris, & Cæſarianorum per munera . Ordo eſt . Ego gaudeo Maculam (proprium eſt nomen ciuis R.) eſſe functum officio.i.feciſſe (vt dñr) Debitum ſuum.Falernum eius.i.hoſpitium,quod habet in Falerno agro vicino Campaniæ , optimi vini feraciſſimo . viſum eſt ſemper mihi idoneum diuerſorio.i.vt ſit nobis diuerſoriũ . Modo.i.dummodo,ſatis tecti.i.ędificij eſt, ſup. in eo ad recipiendum comitatum noſtrum. Ceterum.i.ſed quidem.i.certe locus nõ diſpiicet mihi,nec deſeram ea re .i. pp eam rem, Petrinum tuum .ſ.hoſpitium apud Sinueſſam : vñ Horat. in epiſt. Sinueſſanumq. Petrinum . Nam & villa.i.domus in agro, & amœnitas illa.ſ.quæ eſt præcipue in Falerno Maculæ, eſt commorationis.i.ad cõmorandum apta,non diuerſorij.i.ad tempus illic agendi,vt in diuerſorio ſolemus,& ita Petrinum nõ deſeret · pro vocabulo illa,legit Hubertinus Iulia,ſed non recipitur. Ego locutus ſum cũ Oppio,amico Cæſaris,de curatione munerum regiorum,quæ Cæſari paraſti, tanquam regi donanda . Nam non vidi Balbum poſteaquam,tu es profectus .i. diſceſſiſti hinc, & ita non potui cum eo loqui . ſup. Balbus afficitur tantis doloribus pedum , vt nolit ſe conueniri.ſ.viſitari . Tu faceres omnino de tota re ſapientius, vt videtur mihi,ſi non curares . & ita nihil faceres. Tu enim nullo modo aſſequere.i.obtinebis, id ſup. quod vis aſſequi eo labore.i.vt ſis de familiaribus Cæſaris . Enim .i. quia, multitudo intimorum.ſ.amicorum Cæſ. eſt tanta, q̃ aliquis affluat.i.demanat vt liquore vaſe nimis pleno , potius ex ijs.ſ. qui ſunt . quam aditus.i.acceſſus ſit nouo: preſertim qui nihil afferat præter operam .i.laborem,& induſtriam ſuam,in qua ille.ſ.Cæſar,putabit ſe dediſſe beneficium,.ſi modo ſciet ſe non accepiſſe ipſum .ſ. beneficium operæ tuæ. Sed tamen nos videbimus .i. experiemur aliquid,in quo ſit ſpes,aliter quidem puto non modo non appetendum , ſed etiam fugiendum . Ego arbitror me commoraturum diutius,Aſturæ.i.in eo oppido non longe à Terracina, quoad .i. donec , ille .ſ. Cæſ. veniat,quandoque .i. aliquando.

PAVL. MAN. MVNERVM regionum) Aliquot iam annis ita impreſſimus , cum ea antiquiſſimis exẽplaribus hæc lectio ſumpta eſſet in quibuſdam tamen libris, regiorum , cuius vocis quæ poſſit eſſe ſententia,non intelligo.de muneribus autem regionum, id eſt de ludis regionatim vrbe tota edẽdi,Suetonius in Cæſ. [In quo ſit ſpes) Non video,cur quidquam mutari debeat : cum & ita legatur in libris vetuſtiſſimis , ſenſus meo iudicio ſit apprime commodus. nam cum dixiſſet,quod eo labore aſſequi vis ; nullo modo aſſequere ; intulit,aliquid videbimus,in quo ſit ſpes.i.qđ nos aſſecuturus ſperare poſſimus . deinde illud : Aliter quidem, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Monet Toranium , vt in Sicilia maneat nec aliquo diſcedat , propter opportunitatem loci, vbi omnia Cæſaris facta, voluntatem animumq; facile percipere poſſit,& quid de reditu ſperandum ſit intelligere. Poſtremo conſolatur notiſſimis argumentis .

CICERO TORANIO S. 21

DEderam triduo ante pueris Cn. Planci litera ad te: eo nunc ero breuior : teque , vt antea conſolabor , hoc tempore monebo. Nihil puto tibi eſſe vtilius, quam ibidem opperiri, quoad ſcire poſſis, quid tibi agendum ſit. nam præter nauigationis longæ, & hiemalis, & minime portuoſæ periculum, quod vitaueris : ne illud quidem non quamuis ſubito, cum certi, aliqd audieris , te iſtinc poſſe proficiſci: nihil eſt præterea, cur aduenientibus te offerre geſtias . multa præterea metuo , quæ cum Chilone noſtro communicaui . quid multa? loco opportuniore in his malis nullo eſſe potuiſti, ex quo te, quocunque opus erit, facillime, & expeditiſſime conferas . quod ſi recipiet ille ſe : ad tempus aderis , ſin , quantum multa accidere poſſunt , aliqua res eum vel impediet , vel morabitur : tu ibi eris , vbi omnia ſcire poſſit hoc mihi prorſus valde placet . De reliquo vt te ſæpe per literas hortatus ſum, ita velim tibi perſuades ; re in hac cauſa nihil habere , quod timendum ſit , præter communem cauſam ciuitatis. qui etſi eſt grauiſſimus : tamen ita viximus, & id ætatis iam ſumus , vt omnia , quæ non noſtra culpa nobis accident , fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes valent ſummaq. pietate te deſiderant, & diligunt, & colunt . Tu & cura vt valeas ; & te iſtinc ne temere commoueas. Vale.

HVB. DEderam)Toranius eandem cauſam ſecutus, quam Cæcina,& pleriq; alij cum exilio.mulctaretur, eſſetq. vt puto in Sicilia,ſicut Cæcina,decreuerat inde diſcedere , quod Cic.ſuadet ne faciat propter opportunitatem loci vicini· ex quo facile poterit intelligere quidquid de reſtitutione ſua actum fuerit,& ſubito diſcedere.Deinde quia Cæſari ex Hiſpania redeunti volebat Toranius ſe offerre,idq. Cic.ea diſſuadet.Deinde conſolatur eum,vt forti animo ferat communem caſum. [Triduo) Ante tribus diebus ſuperioribus.[Pueris)Seruis. [Eo) propter id quia dedi literas pueris Planci ad te deferendas. [Vt)Sicut. [Antea)Superiori tempore.[Monebo)Dabo conſilium . [Ibidem).i. ibi.ſ.vbi tu es. [Opperiri)expectare, vt Virg. Reginam opperies, ſcribitur aũt gemino p,& eſt deponẽs, nam operio actiuum ſimplici p,ſcriptum tegere ſignificat.[Præter periculũ)Excepto periculo.[Hiemales) Tempeſtuoſæ.[Minime portuoſæ)Quæ non habet multos, & idoneos portus. Incommodiſſimum eſt enim nauigare per ea loca vbi non reperiuntur portus. [Quod) Periculum.[Vitaueris)Si expectaueris ibidem.[Ne illud quidem) nõ negligendum,non contemnendum,eſt aũt liptote .i. illud quoq; plurimi faciendum . [Quantuis,ſubito).i. valde ſubito,ponitur enim pro quantumuis.[Proficiſci)Diſcedere iſtinc. [Aduenientibus) Cæſarianis . [Geſtias) vehementer cupias . Eſt enim geſtire motu quodam corporis animi lætitiam ſignificare . Virg.

Oper Opero Geſtu

Incaſſum videas ſtudio geſtire lauandi.

[Offerre te)Obuiam dare,occurrere.[Noſtro communicaui)Familiari,& amico.[Opportuniore in his malis)Commodiore rebus tuis. [Quocunq;) aduerbium eſt,in quemcunq; locum . [Opus erit).ſ.te conferre.[Ille)Cæſar.[Recipiet ſe)Redierit.ſ.in patriam . [Omnia ſcire).Quæ de te agentur, & ad te pertinebunt. [Hoc mihi).ſ.q̃ ſis tibi. [Prorſus valde placet) Omnino . [In hac cauſa)Quam ſecutus eſt ſimul cum Pomp.& multis alijs. [Communem)Cuius nemo,eſt expers,aut immunis.[Ita viximus)cum ea honeſtate,& rectitudine,eſt aũt conſolatio a conſcientia, qua Cic.ſæpe vtitur . [Id ætatis ſumus).i.in ea ætate ſumus,eſt autem ornatur quidam dicendi modus , quaſi dicat ita ſumus iam ſenes , vt fortem animum omnibus rebus præſtare debeamus,quæ, noſtro culpa non acciderunt , ſenes enim magis debent contemnere mortem,quàm iuuenes, propterea q̃ parum vitæ ſupereſt eis, qui viuere poſſint . [Hic) Romæ.

Quoċ que

ASCENSIVS.

DEDERAM &c.) Toranius eãdem cum Cæcina cauſam ſecutus,& cum eo in Sicilia exultans decreuerat inde diſcedere, à quo Cicero eum dehortatur,ſuadensque ne Cæſari ex Hiſpania redeunti obuius fiat, fortitudinis eum admonet . Ordo eſt . Dederam triduo ante.ſ.quam hæc ſcriberet pueris.ſ.ſeruis Cn. Plancij,literas ad te,eo.i.eam ob rem,ego ero nunc breuior,& vt cõſolabor te antea.ſ.in dictis epiſtolis,ita,ſup. monebo te hoc tempore . Ego nihil puto vtilius tibi,q̃ operi.i.expectare, ibidem .ſ. vbi nunc es,quoad .i. donec, poſſis ſcire , quid ſit agendum tibi : nam præter periculum nauigationis longæ,& hiemalis, & minime portuoſæ.i.vbi pauciſſimi ſunt portus, quod .ſ. periculum tu vitaris .i. vitueris operiendo,& manendo in Sicilia,ne quidem.i. non ẽt aũt non ſaltem illud.ſ.quod dicam, eſt negligendũ te poſſe proficiſci.i.diſcedere iſtinc.i. ab iſto loco vbi es,quamuis .i. q̃tumuis cito cum audieris aliquid certi. Præterea nihil eſt.i.nulla eſt cauſa cur geſtias .i. nimium cupias , ita , vt geſtu cupiditatem iudices , offerre te aduenientibus , ſcilicet Cæſarianis ex Hiſpania. Præterea ego metuo multa,quæ communicaui cum Chilone

ne noſtro.ſ.amico. Quid ſup.ſcr.bam tibi multa? Tu nullo loco opportuniore potuiſſi eſſe, in his malis.i.durantibus his malis, q ſupple vbi es, cõferas.i.traduceas te ſatiſſime, & expeditiſſime ex eo.ſ.loco quocunque erit opus .i. vtile, aut expediens quoquo.i. ad quem locum, ſi ille.i.quem metuis, hoc eſt Cæſ. recipiet.i.tanquam in locum tutiorem conuertet ſe, tu aderis ad tempus. S.n, .i. ſed ſi, quoniam multa.ſ.impedimenta poſſunt accidere, aliqua res impediet eum vel morabitur .i. retinebit, cum tu eris ibi vbi poſſis ſcire omnia hoc.ſ.conſilium placet mihi prorſus .i. omnino, valde. De reliquo vt ſum hortatus te ſæpe per literas, velim ſupp. vt perſuadeas tibi ita, te nihil habere in hac cauſa, quod ſic timendum, præter communem caſum ciuitatis .ſ. Romanæ, qui .ſ. caſus communis, etſi eſt, grauiſſimus, tamen nos viximus, ta, & ſumus iam id ætatis .i. in ea ætate, vt debeamus ferre fortiter omnia, quæ non accident culpa noſtra. Omnes tui.i.neceſſarij, & amici, valent hic.ſ.Romæ, & deſiderant te ſumma pietate.i.caritate cum obſeruantia, quam debent inferiores, maioribus, vt liberi parentibus, & nos omnes Deo, & diligunt, & colunt te. Tu cura, &.i.ſimul, vt maleas, & .i. ſimul, ne commoueas te iſtinc.i.à loco vbi nunc es temere .i. inconſulte.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conſolatur Toranium, in eandem cum reliquis Pompeianis conditione exiſtentem, primum quod nihil inordinatum acciderit, vt qui cum alijs hæc euentura preuidiſſet. deinde à morte, quæ ſit omnium malorum extrema defunctio. Poſtremo à conſcientia rectè factorum.

CICERO TORANIO S. D. 22

ETſi, cum hæc ad te ſcriberem, aut appropinquare exitus huius calamitoſiſsimi belli, aut iam aliquid actum, & confectum videbatur: tamen quotidie commemorabam, te vnum in tanto exercitu mihi fuiſſe aſſenſorem, me tibi; ſoloſq. nos vidiſſe, quantum eſſet in eo bello mali, in quo ſpe pacis excluſa, ipſa victoria futura eſſet acerbiſsima; quæ aut interitum allatura eſſet ſi victus eſſes, aut, ſi viciſſes ſeruiturem. itaque ego, quem tum fortes illi viri & ſapientes, Domitij, & Lentuli timidum eſſe dicebant, (& eram plane: timebam enim ne euenirent ea, quæ ceciderunt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem euentum paratus ſum. cum aliquid videbatur caueri poſſe, tum id negligi dolebã. nunc vero, euerſis omnibus rebus, tum conſilio proficí nihil poſſit, vna ratio videtur, quidquid euenerit, ferre moderate: preſertim cum omnium rerum mors ſit extremum; & mihi ſi conſcius, ne, quoad licuerit, dignitati reip. conſuluiſſe, &, hac amiſſa, ſalutem retinere voluiſſe. Hæc ſcripſi, non vt de meipſe dicerem, ſed vt tu, qui coniunctiſsima fuiſti mecum & ſententia, & voluntate, eadem cogitares. MAGNA enim conſolatio eſt, cum recordare, etiam ſi ſecus acciderit, te tamen recte, vereque ſenſiſſe: atque vtinam liceat aliquando aliquo reip. ſtatu nos frui, interque nos conferre ſolicitudines noſtras, quas pertulimus tum, cum timidi putabamus, quia dicebamus ea futura, quam facta ſunt. De tuis rebus nihil eſſe, quod timeas, præter vniuerſæ reip. interitum tibi confirmo. De me aũt ſic velim iudicet; quantum ego poſſim, me tibi, ſaluti tuæ, liberiſq. tuis ſummo cum ſtudio præſto ſemper futurum. Vale.

S V B. ETſi cum) Conſolatur Cic. hac epiſt. Toranium, vt forti animo ferat ea, quæ acciderunt, preſertim cum ipſi ſoli pꝛ͂uiderint quid eſſet futurum. ſiue Pomp. ſiue Cæſ. victurus foret, oñditq. fuiſſe timendum, cum aliquid caueri potuit. Nunc ſero cum nulla ſpes rebus euerſis ſuperſit, oia fereda moderate. præcipue cum mors ſit omnium extremum, & finis laborum, & miſeriarum, Poſtremo addit conſolationem ſibi aſſuetam rectè cõſcientiæ. [Calamitoſiſſimi) Pernicioſiſſime. [Belli) Africani: nam mortuo Pomp. Cato in Africam ſe contulit ad Iubam, contra quem poſtea pugnauit: Cæſar. [Confectum) Finitum. [Commemorabam) Referebam, dicebam. [Aſſenſorem) Quia idem dicebas quod ego. [Non ſolos) Duos, me, & te. [In eo bello) Ciuili, quod gerebatur inter Cæſ. & Pomp. [Excluſa) Eiecta, quia nulla erat ſpes pacis. [Ipſa victoria) vtriuſcunque futura eſſet ſiue Cæſ. ſiue Pomp. [Interitum maximum cladem, & perniciem ciuium. [Domitium) Cn. Domitium dicit, & Lent. qui Cic. timidum appellabant quia bellum timere dicit aĩt Cic. ſe non timuiſſe bellum, ſed euentum belli, & ne ea acciderent, quæ acciderunt. [Erã planè) .ſ. timidus. [Idem) Ego. [Ad omnem euentum) .i. ad oĩa, quæ euenerint. [Caueri) vitari, aut pꝛouideri. [Dolebam negligi) Dolebam, ꝙ non prouideretur aliquid, & pꝛ nõ curaretur. [Euerſis) Proſtratis, tractum ab ędificijs. [Conſilio) Prudentia quia nullus eſt adeo ſapiens, qui amplius poſſit pꝛouidere. [Vna ratio) vna via, vnus modus. [Ferre moderate) Quidquid erit, tale illud Maronis. Quidquid erit ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt. Extremum. Horat. Mors vltima linea rerum. [Mihi ſim conſcius) Scio. [Quoad licuerit) Quantum potuerim. [Conſuluiſſe) Prouidiſſe. [Hac amiſſa) dignitate reip. oppreſſa, & perdita. [Eadem cogitares) Eandem conſolationem acciperes. Recordare.i.recordaris, & in memoriam redigis. [Etiam ſi acciderit ſeſe) .i. etiam ſi aliter, euenerit, quàm volebas, & ſentiebas. Conferre ſolicitudines noſtras, vt enim Cic. ſuperius dixit ad Lucceium. Habet pręteriti doloris ſecura recordatio delectationem. Virg.

Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit. Idem:
Iuuat euaſiſſe tot vrbes
Argolicas, medioſq; fugam tenuiſſe per hoſtes.

[Conferre) Simul colloqui. [Tum) Eo tpe. præter interitum vniuerſæ.i. præter id qđ omnibus accidit, & præter cõem calamitatem, & perniciem reip. [Futurũ præſto) .i. paratum, & promptũ.

A S C. ETSI, &c.) Conſolatur eundem Toranium ferè conſuetudn modo conſolandi dicens: Etſi.i.quanquam, cum ego ſcribã hæc ad te aut exitus huius belli calamitoſiſſimi. quia ciuilis, & in perniciem reip. vergentis, videbatur appropinquare, aut aliquid videbatur iam actum, & confectum.ſ.de bello, tamen ego commemorabam .i. memoria reuolucbã, quotidie te vnum fuiſſe in tanto exercitu aſſenſorem mihi, & me tibi quia ambo ſentiebãt potius pacis iniquę conditiones ſuſcipiendas, quam belli obeundum, & nos ſolos vidiſſe.i.conſideraſſe, quantum mali eſſet in eo bello. in quo ſpe pacis excluſa, ipſa victoria vtriuſq;.ſ.partis eſſet futura acerbiſſima, quæ aut eſſet allatura tibi interdum ſi eſſes victus, aut ſeruitutem ſiia dominationem Pompeianorũ ſi viciſſet; aut accipiatur generaliter ſecunda perſona pro quacunque, non vtriuſq; partis victi interitum paſſuri erant, & victores ſeruitutẽ, cũ alteruter victos videbatur temp. oppreſſurus. Ita ꝙ ego quem illi viri.ſ.nobiliſſimi Domitij, & Lẽtuli fortes, & ſapientes tum, .i. vt tunc videbatur dicebant eſſet timidum, eram plane :ſ. timidum, eram plane.ſ.timidus. Timebam enim ne ea, quæ acciderũt euenerint. Loquitur ergo de bello Africano, aut alio poſt Pharſalicum conflictum geſto, idem nunc nihil timeo, & ſum paratus ad omnem euentum. Cauſam affert cur tunc timuerit, & nũc non timeat. Cum.i. quandiu, aliquid videbatur poſſe caueri, tũ.i. tunc, dolebam .i. ægre ferebam illud negligi, nũc vero omnibus rebus euerſis, cum nihil poſſit proficiſci .i. nullus poſſit fieri profectus conſilio, vna.i.ſola ratio videtur .ſ. amplectẽda, vtpote ferre moderate quidquid euenerit: preſertim cum mors ſit extremum omnium rerum, vnde Flaccus in epiſtola. Mors vltima linea rerum eſt. & ſup. cum ſim conſcius mihi me conſuluiſſe reip. quoad licuerit, & voluiſſe retinere ſalutẽ, hac.ſ.rep. amiſſa. Ego ſcripſi hæc, non vt ipſe dicerem de me, ſed vt tu qui fuiſti, & ſententia, & voluntate cõiunctiſſima mecum, cogitares eadem. Magna enim conſolatio eſt, cum recordare .i. recorderis, & etiam ſi acciderit ſecus.i.aliter te tamen ſenſiſſe recte, & vere.i. iuſte. Atq; vtinam liceat aliquando nos frui aliено ſtatu reip. & conferre inter nos ſolicitudines noſtras, quas pertulimus. Id enim iucundum eſſe innuit. Aeneas apud Maro. ſic.

Forſan, & hæc olim meminiſſe iuuabit,

Tunc cum putabamur, timidi ſupp. ideo quia dicebamus futura ea, quæ facta ſunt. Ego confirmo.i. firmiter aſſero tibi nihil eſſe, quod timeas .i. timere debeas, de rebus tuis, præter interitum vniuerſæ reip. q. d. non eſſe ſpecialiter notatum aut inuiſum cuiquam. Autem.ſ.ſed ego velim ſup. vt iudices de me ſi me futurũ ſemper præſto .i. paratum auxilio tibi ſaluti tuæ, & liberis tuis, cum ſummo ſtudio .i. ſummo ſtudio concomitante, ſi enim pro inſtrumento acciperet non adderet præpoſitionem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Domitius hic in bello Pharſalico fuerat atque acerrime pro Pompeio dimicauerat, vt ex Lucano conſtat. Deuicto autem Pompeio, & Catone mortuo, Domitius ſe in Italiam receperat, vt in patria amore patriæ animam funderet, itaque ſibi ipſe manus inferre ſtatuerat, niſi Hortilia coniuge prohibente, & Cicerone diſſuadente in aliam ſententiam perductus fuiſſet. Eius diſſuaſionis exemplum hæc eſt epiſtola.

CICERO DOMITIO S. D. 25

NOn ea res me deterruit, quo minus, poſteaquam in Italiam veniſti, literas ad te mitterem, quòd tu ad me nullas miſeras; ſed quia nec quid tibi pollicerer, ipſe egens rebus omnibus, nec quid ſuaderem, cum mihimet ipſi conſilium deeſſet, nec quid conſolationis afferrem in tantis malis, reperiebam. hæc quanquam nihilo meliora ſunt, nunc etiam atque etiam multo deſperatiora: tamen inanes eſſe meas literas, quàm nullas, malui. Ego ſi te intelligerem plus conatum eſſe ſuſcipere reip. cauſa muneris, quàm quantum præſtare potuiſſes, tamen, quibuſcunque rebus poſſem, ad eam conditionem te viuendi, quæ daretur, quæque eſſet, hortarer, ſed cum conſilij tui bene, fortiterque ſuſcepti eum tibi finem ſtatueris, quem ipſa fortuna terminum noſtrarum contentionum eſſe voluiſſet. oro, obteſtorque te pro noſtra vetere, coniunctione, ac neceſſitudine, proque ſumma mea in te beneuolentia, & tuæ in me pari, te vt nobis, parenti, coniugi, tuiſque omnibus quibus es, fuiſtique ſemper cariſsimus, ſaluum conſerues; incolumitate tuæ, tuorumque, qui ex te pendent, conſulas; quæ didiciſti, quæque ab adoleſcentia, pulcherrime à ſapientiſsimis viris tradita, memoria, & ſcientia comprehendiſti, ijs hoc tempore vtare; quos coniunctos ſumma beneuolentia, plurimiſque officijs amiſiſti, eorum deſiderium ſi non æquo animo, at forti feras. Ego, quid poſsim, neſcio, vel potius me parum poſſe ſentio. illud tamen tibi polliceor, me, quæcunque ſaluti, dignitatique tuæ conducere arbitrabor, tanto ſtudio eſſe facturum, quanto ſemper tu & ſtudio, & officio in meis rebus fuiſti. hanc meam voluntatem ad matrem ſuam, optimam fœminam, tuique amantiſſimam, detuli. ſi quid ad me ſcripſeris, ita faciam vt te velle intellexero. ſin tu minus ſcripſeris; ego tamen omnia, quæ tibi vtilia eſſe arbitrabor, ſummo ſtudio, diligenterque curabo. Vale.

HVB. NOn ea) Poſt cladem Pharſalicam, cum hic Domitius in Italiam ſe recepiſſet, neque Cic. ad eum quidquam ſcripſiſſet, hac epiſtola ſe excuſat, oſtendens eam ſolam fuiſſe cauſam, quòd in tantis malis nullam haberet conſolationem, quam ad eum ſcriberet, cum ipſe conſolatione indigeret nunc tamen eum conſolatur, quòd hoc bellum ingreſſus ſit in ea intentione, vt reip. prodeſſet quantum poteſt, quòd ſi ſecus accideret, ſtatuiſſe ſibi finem propoſiti ſui quem ortum ab ipſa dediſſet, hortatur deinde eum, vt caueat diligenter ſalutem, & incolumitatem ſuam. Poſtremo pollicetur ei Cic. quidquid pro eo efficere poterit. [Non ea res,) h. d. Cicero ſe non prætermiſiſſe ſcribere ad ipſum Domitium ob eam cauſam, quia nullas ab eo accepiſſet literas. [Deterruit) Detinuit, remouit. [Quo minus) Vt non. [Suaderem) Conſulerem. [Hæc) ſ. tempora, vel conditiones horum temporum. [Nihilo meliora) Quàm erant ante. [Etiam atque etiam multo deſperatoria) Sine comparatione magis ſine ſpe, & in deteriori conditione, & vt apertius declarem, quod vulgo dicimus, centies millies magis ſine ſpe. [Inanes) Vacuas, ſine eo pondere, vel pollicitationem, vel ſuaſionem, vel conſolationem, quas voluiſſem poſſe afferre. [Quàm nullas) Quam nihil ſcribere. [Ego) Adducit rationes validiſſimas, qua ee debeat ferre ea, quæ acciderunt, preſertim cum ſecutus ſit illud bellum ea mente, vt ſibi conſtitueret eum finem, quem fortuna voluiſſet. [Conatum) Tentauiſſe. [Muneris) Honoris. [Præſtare) Efficere. [Terminum) Finem. [Noſtrarum contentionum) noſtrarum diſcordiarum, & bellorum. [Qui pendent ex te) Qui ſine te non poſſunt eſſe incolumes, quia eorum incolumitas eſt ex te. [Quæ didiciſti) Hortatur, vt vtatur ijs præceptis, quæ ex philoſophia didicit. [Si non æquo) Si non quieto, & contento. [At certe) Saltem. [Forti) Conſtanti, & magno, qui vincat perturbationes omnes. [Vel potius) Correctio. [Conducere) Vtilia eſſe. [Detuli) Significaui. [Minus ſcripſeris) Non ſcripſeris aliqd.

ASC NON ea me res, &c.) Cum Domitius poſt cladem Pharſalicam in Italiam ſe recepiſſet, neque Cic. quidquam ad eum ſcripſiſſet, hac ſe epiſtola excuſat, & operam ſuam illi pollicetur, dicens. Ea res, q̃ tu nullas literas miſeras ad me poſteaquam veniſti in Italiam, non deterruit me quo minus mitterem literas ad te. hoc eſt non ideo niſi ad te poſtea literas. Sed quia nec reperiebam quid pollicerer tibi, ipſe ingens rebus omnibus, nec quid ſuaderem tibi cum conſilium deeſſet mihimetipſi, nec quid conſolationis afferrem in tantis malis. Hæc ſ. omnia iam dicta, quanquam nihilo .i. in nullo ſunt meliora nunc, & ſupple ſunt etiam, atque etiam .i. cumulate, deſperatiora multo, tamen malui meas literas eſſe inanes .i. friuolas, & inefficaces, quam nullas. Ego ſi intelligerem te conatum eſſe ſuſcipere cauſa reip. plus numeris .i. obſequij, & laboris, quàm quantum potuiſſes .ſ. veriſimiliter præſtare .i. exhibere, tamen .i. nihilominus, ego hortarer te quibuſcunque rebus poſſem ad eam conditionem viuendi, quæ daretur .i. concederetur tibi, & quæ eſſet. ſed cum tu ſtatueris, tibi eum finem conſilij tibi ſuſcepti bene .i. decenter, & fortiter, quem ipſa fortuna voluiſſet eſſe terminum .i. exitum contentionem noſtrarum. Ego oro & obteſtor te pro noſtra vetere coniunctione, à neceſſitudine, & pro ſumma beneuolentia mea in te, & pariter tua .ſ. beneuolentia in me, vt conſerues te ſaluum nobis, parenti, coniugi, & omnibus tuis. quibus es, & fuiſti ſemper cariſſimus, & ſup. vt conſulas .i. conſilio tuo, auxilio ſis, & proſpicias incolumitati tuæ, & tuorum. qui pendent .i. quorum ſalus pendet ex te, & ſup. vt vtare hoc temporis ijs, quæ didiciſti comprehendiſti memoria, & ſcientia pulcherrime ab adoleſcentia .ſ. tua tradita .ſ. tibi, à viris ſapientiſſimis, hoc eſt feras deſiderium .i. mortem, & abſentiam eorum, quos coniunctos .ſ. tibi ſumma beneuolentia. & plurimis officijs amaſti, feras inquam ſi non æquo animo, at .i. ſaltem forti .ſ. animo. ego neſcio quid poſſim, vel potius ſentio me poſſe parum, tamen ego polliceor tibi illud me eſſe facturum, quæcunque arbitrabor conducere .i. vtilia fore ſaluti, & dignitati tuæ tanto ſtudio, quanto ſtudio, & officio, tu fuiſti ſemper in rebus meis. Ego detuli .i. denunciaui, hanc voluntatem meam, ad matrem tuam, fœminam optimam, & amantiſſimam tui. Si ſcripſeris quid .i. aliquid ad me, ego faciam ita, vt intellexero te velle. Sin autem .i. ſed ſi, tu minime .i. nequaquam ſcripſeris, ego tamen .i. nihilominus curabo ſummo ſtudio, & diligenter omnia quæ arbitrabor eſſe vtilia tibi.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD MARIVM, ET ALIOS, LIBER SEPTIMVS.

ARGVMENTVM.

Reſponſoria ad petitionem Marij, pro ludorum, & ſpectaculorum deſcriptione, à Cicerone ſibi mittenda, in qua quantum poteſt elegantiſſime omnem iſtarum rerum voluptatem extenuat. ſed tamen quales fuerunt, interim ſcribit: oſtenditq́; quam poſſit melioribus voluptatibus tranquillus animus ſe oblectare.

M. CICERO M. MARIO. S. D. 1

SI te dolor aliquis corporis, aut infirmitas valetudinis tuæ tenuit, quo minus ad ludos venires: fortunę magis tribuo, q̄ ſapientiæ tuæ. ſin hæc, quæ ceteri mirantur, contemnenda duxiſti, & cum per valetudinem poſſes, venire tñ noluiſti: vtrunque lætor, & ſine dolore corporis te fuiſſe, & aĩo valuiſſe, cum ea, quæ ſine cauſa mirantur alii, neglexeris: modo vt tibi conſtiterit fructus ocij tui: quo quidem tibi perſui mirifice licuit, cum eſſes in iſta amœnitate penè ſolus relictus. neque tñ dubito, q̄n tu ex illo cubiculo tuo ex quo tibi Stabianum perforaſti, & pateſeciſti Seianum, per eos dies matutina tpa lectiunculis conſumpſeris: cum illi interea, qui te iſtic reliquerunt, ſpectarent cões mimos ſemiſomni. reliquas vero partes diei tu cõſumebas ijs delectationibus, quas tibi ipſi ad arbitrium tuum compararas. nobis aũt erant ea perpetienda, q̄ ſ. P. Mæcius probauiſſes. oĩno, ſi quæris, ludi apparatiſſimi, ſed non tui ſtomachi: coniecturam. n. facio de meo. nam primũ honoris cauſa in ſcenam redierãt ij, quos ego honoris cauſa de ſcena deſceſſiſſe arbitrabar, delicię vero tuę, noſter Aeſopus eiuſmodi fuit, vt ei deſinere per omnes homines liceret. is iurare cum cœpiſſet, vox eum defecit in illo loco, SI ſciens fallo. quid tibi ego alia narrem? noſti. n. reliquos ludos: quid? ne id quidem leporis habuerũt, quod ſolent mediocres ludi. apparatus. n. ſpectatio tollebat oẽm hilaritatem quo quidem apparatu, nõ dubito, quin aĩo æquiſſimo carueris. quid. n. delectationis hñt ſexcenti muli in Clytemneſtra? aut in Equo Troiano craterarum tria millia? aut armatura varia peditatus, & equitatus in aliqua pugna? quæ popularem admirationẽ habuerunt, delectationem tibi nullam attuliſſent. ꝙ ſi tu per eos dies operam dediſti Protogeni tuo: dum modo is tibi quiduis potius, q̄ orationes meas, legerit, næ tu haud paulo plus, q̄ quiſq̄ nr̃m, delectationis habuiſti. non. n. te puto Græcos, aut Oſcos ludos deſideraſſe; preſertim cum Oſcos ludos vel in ſenatu nr̃o ſpectare poſſis, Græcos vero ita non ames, vt ne ad villam quidem tuam via Græca ire ſoleas. nam quid ego te athletas putem deſiderare, qui gladiatores contempſeris; in quibus ipſe Pompeius confitetur ſe, & operam, & oleum perdidiſſe. Reliquæ ſunt venationes binæ per dies quinque, magnificæ, nemo negat: ſed quæ põt eſſe homini polito delectatio, cum aut hõ imbecillus à valentiſſima beſtia laniatur, aut ꝑclara beſtia venabulo tranſuerberatur? quę tñ ſi videnda ſint, ſæpe vidiſti: neq; nos qui hęc ſpectauimus, quidq̄ noui vidimus. elephantorũ extremus dies fuit: in quo admiratio magna vulgi, atq; turbæ, delectatio nulla extitit: quin ẽt miſericordia quædã cõſecuta eſt atq; opinio eiuſmodi, eſſe quandã illi belluæ cum gñe humano ſocietatem. his ego tñ diebus ludis ſcenicis, ne forte videar tibi non modo beatus, ſed liber oĩno fuiſſe, dirupi penè me in iudicio Galli Caninij, familiaris tui. ꝙ ſi tam facilem populum hr̃em, q̄ Aeſopus habuit; libenter mehercule artem deſinerem, tecumq́; & cum ſimilibus nr̃i viuerem. nam me cum antea tædebat, cũ & ætas, & ambitio hortabant̃, & licebat denique, quem nolebam, non defendere: tũ vero hoc te vita nulla eſt. neq;. n. fructum vllũ laboris expecto; & cogor nõnunq̄ hoĩes nõ optime de me meritos, rogatu eorum, q̄ bñ meriti ſunt, defendere. itaq; quæro cauſas oẽs aliq̄n viuendi arbitratu meo: teq́; & iſtam rõnem ocij tui & laudo vehementer, & ꝓbo: quodq́. nos minus interuiſis, hoc fero aĩo æquiore, ꝙ, ſi Romæ eſſes, tñ neque nos lepore tuo, neq; te, ſi q̄s eſt in me, meo frui liceret ꝓꝑ moleſtiſſimas occupationes meas: quibus ſi me relaxaro; (nam vt plane exoluam, non poſtulo) te ip̃m quidem, q̄ multos annos nihil aliud commentaris, docebo profecto, q̄d ſit humaniter viuere. tu modo iſtam imbecillitatẽ valetudinis tuæ ſuſtenta, & tuere, vt facis, vt noſtras villas obire, & mecũ ſimul lecticula concurſare poſſis. Hæc ad te pluribus verbis ſcripſi, q̄ ſoleo, nõ ocij abundãtia, ſed amoris erga te, ꝙ me quadã epiſtola ſubinuitaras, ſi memoria tenes, vt ad te aliq̄d eiuſmodi ſcriberẽ, quo minus te ꝑtermiſiſſe ludos pœniteret, q̄d ſi aſſecutus ſum; gaudeo: ſin minus hoc me tñ conſolor, ꝙ poſthac ad ludos venies, noſq́. viſes, neque in epiſtolis relinques meis ſpem aliquam delectationis tuæ. Vale.

SI te dolor) M. Marius ciuis ampliſſimus, cum podagre laboraret, receperat ſeſe, verũ cum intellexiſſet interea Romæ celebratos eſſe magnificentiſſimos ludos, ſcripſerat ad Cic. vt aliquid ad ſe ſcriberet, quod minus eos ludos prætermiſiſſet, neque eis interfuiſſe pœniteret. Itaque Cicer. hac epiſtol. attenuat voluptatem illorum ludorum quantum poteſt non tamen quòd neget eos magnificentiſſimos fuiſſe, ſed quod viris grauibus, qui, & alijs ſtudijs grauioribus delectari ſolent, dicit potius fuiſſe allaturos moleſtiam, quam voluptatem: eſſeque HVB.

eſſeq. animi magni,& excelſi ea contemnere,quæ ceteri admirã tur. Laudat aũt ocium ipſius Marij,ſicut modo id tranſtulit in literarum,& lectiones rerum egragiarum. Deſcribit aũt ferè totũ apparatum,& magnificentiam ipſorum ludorum . Poſtremo dicit ſe cupere ita leuari quibuſdam negocijs,quibus impeditur,vt poſſit cum eo in villa victitare . [Si te) Facit argũ in duas partes diuiſum,eſt aũt ſenſus,ſi non veniſti ad ludos, quia per valetudinem malam tibi non licuerit,non attribuo id ſapientiæ tuæ, ſed fortunæ potius,quæ te infirmitate detinuit,ſi aũt non veniſti qa eo contemnenda,& paruiſacienda putaueris,quæ ceteri admirã tur,etſi pp hanc cauſam,ꝙ ea contemnas non veniſti, cum non impediente valetudine venire,poſſes,duplici cauſa lætor,& ꝙ ſine dolore corporis fueris . & ꝙ magnum animum habueris ad hæc contemnenda.[Infirmitas) Debilitas,quia,poteſt ẽt eſſe bona valetudo.[Fortunæ) Caſui . [Quam ſap. tuæ) qa ſi impeditus mala valatudine pp eam prætermiſiſti, venire, non autem quia, vt ſapiens non curaueris,non conſilio,ſed fortuna hoc feciſſe videris.[Sin)Alia pars. [Ceteri)q̃ vulgares. [Duxiſti) Exiſtimaſti . [Per valetudinem) Valetudine permittente,& non impediente . [Taman)Quamuis poſſes . [Vtrunque).i.vtraque cauſa . [Et ſine dol.) Prima cauſa . [Et animo valuiſſe).i.habuiſſe animum magnum,nec victum ab huiuſmodi inanibus cupiditatibus,& eſt ſecunda cauſa . [Sunt cauſa) Quia ſunt res vanæ,neque admiratione vignæ.[Neglexeris)Non curaueris. [Modo)Vt pro dummodo,vel ſic diſtinguendum,cum neglexeris ea,quæ alij mirantur modo pro dummodo.ſ.neglexeris.ſ.ita. [Vt fructus) Vi vtilitas . [Conſtiterit)Pro extiterit,vel apparuerit,vel ſuppetierit. [Quo) ocio.[Licuit tibi) Permiſſum eſt tibi,potuiſti. [In iſta) In ea vbi tu es.[Neque)h.d.Cic.ꝙ quis Marius paraſſet ſibi villas,ad amenitatem aptas, non tñ dubitat, quin conſumpſerit tpa matutina

Cubiculum

in lectiunculis aliquibus.[Cubiculo) Locus vbi cubatur, & dormitur,& cubiculum dr̃ . [Stabianum, & Seianum) Nomina ſunt

Stabianum

villarum . [Perforaſti) Fecerat.n.feneſtras,vt ea cubiculo longe poſſet proſpicere . [Patefeciſti) Aperuiſti deiecto aliquo modo.

Scyanũ

[Lectiunculis) Vſus eſt diminutiuo, vt oſtendat eum,val aliquid legere debuiſſe.[Interea)Dum tu legebas.[Illi) Amici tui.[Illic) turi . [Semiſomni) Cum.n.ſpectamus aliquid quo non delectamur obrepit nobis ſomnus.[Cões)Vulgares,quotidianos. [Mimos)Hiſtriones,geſticolatores,ſcenicos.[Reliquas partes) Præter matutina tpa. [Ad arbit.) Vt volebas. [Comparatas) Conſtitueras.[Nobis)Qui eramus Romæ,& ſpectabamus ludos.[Perpatienda)Cum magna moleſtia ferenda.[Scilicet) Ironice dictũ & indignationem,& ſtomachationem animi oſtendit.[P.Mæc.) Is arat prætor, qui & hiſtriones, & cantores, & alios huiuſmodi conducebat ad ludos celebrandos . Iuuan. Nullius fibula durat Vocem vendentis prætoribus.[Si quæris)Modus alt dicendi pro, ſi ſcire vis . [Tui ſtom.) .i. appetitus animi tui qui tibi potuiſſent placere,eſt aũt tranſlatio à corpora. [Coniecturam .n. facio) .i. conijcio ex ſtomacho meo,cui non placuerit iſta, ꝙ non placuiſſent ẽ tuo . [De meo ſtomacho) Nam primum oſtendit quare hec non placuerunt,dicit.n.ꝙ quidam,qui diſceſſerant ex ſcena, & putabantur diſceſſiſſe, & ciſe amori honoris cauſa,ne eſſent dedecori,redierunt poſtea in ſcenam,vt honeſtarent ludos.[Diſceſſiſſe cauſa ho.).i.diſceſſiſſe ne dehoneſtarẽt ludos. [Deliciæ tuæ)

Aeſop'

quem habes cariſſimum.[Aeſopus) Mimi,& auctoris ſcenici nomen eſt hoc loco , nam alius fuit fabulator in Phrygia , da quo ſcribit Gell.cuius extant ſuauiſſimi apologi . [Eiuſmodi fuit) Ita ſe geſſit.[Vt liceret ei per oẽs homines deſi.).i.vt oẽs eſſent contenti quod deſineret a recitationa,quia male ſe geſſit.[Is)Declaeat quare oẽs æquo animo ferrent,vt deſineret , [Cum cœpiſſet iurare) Erat locus in tragœdia quam pronunciabat,vbi erat aliquod iuramentum , quod cum ille incepiſſet , ſtatim vox eum defecit.i.dereliquit ita ꝙ non potuit pronunciare.[In eo loco)Dicit qui fuerit locus tragœdiæ . [SI ſciens fallo) Hic erat locus, in quo incipiebat iurare , cum vox eum defecit . [Reliquos ludos) In quibus non recitabantur comœdiæ,ſed fiebant,aut gladiatorum certamina,aut venationes aliquæ. [Leporis) Suauitatis . [Apparatus.n.) Dicit tñ fuiſſe rerum apparatum,ꝙ ludi ipſi ſpectari cum delectatione non poterant . [Animo æquiſſimo).i. valde libenter,ſine dolore aliquo.[Quid enim) Iam deſcribit ap

Clytẽnaſtra

paratum . [Clytemneſtra?) Clytemneſtra vxor Agamemnonis maritum interfecit, da qua tragœdia facta eſt , & ab aa appellata quam nunc intelligit,dicitur igitur repræſentatione huius tragœdiæ fuiſſe apparatum ſeacẽtorum mulorum, ſicuti viſum eſt Mediolani ſæpe in oblationibus portorum,vbi val currus,vel equi multi, & muli etiam onerati auro , & argento , & veſtibus ſericis ducuntur.[In aquo Tro.) Alia tragœdia, quæ continabat proditionem,quam fecerunt Græci Troianis per æquum æreum,ſiue ligneum,ſicut ſcribit Virg.lib.2.Aen. [Crateratum) Paterarum, vidi etiam Mediolani quamplurimas crateras ferri ad pompam cum fiunt oblationes.[Varia) diuerſi gñis .[Popularem admirationem habuerunt).i.quæ populus tantum admiratus eſt. [Tibi) viro grauiſſimo. [Protogeni) Nomen eſt liberti. [Agnoſtæ Marij).i.qui Mario legebat. [Quiduis) Quamlibet. [Potius,quam) vitat arrogantiam.[Dediſti operam)Intendiſti.[Ne)Hic non ponitur pro certe.vt quidam putant,quia ſenſus nõ patitur,ſed ſic . [Næ tu haud paulo plus).i.paulo plus, nam duæ negationes affirmant.[Non enim) Occurrit obiectioni,ne fortaſſe diceret Marius ſa deſideraſſe alios fortaſſe ludos,vtputa græcos,& oſcos, reſpondet Cic. ſe non credere eum tales ludos deſiderara, & adducit eationes cum ioco, aut etiam ſcommate quodam, dicit enim Cic.ꝙ non credit Marium deſideraſſe ludos,vel oſcos, vel græcos,quia oſcos nõ modo in theatro,ſed etiam in ſenatu ipſo ſpactare poſſit,tangit aũt quoſdam ſenatores,qui fœde, & obſcœnæ loquerentur,quos dicit quodãmodo repræſentare ludos Oſcos

ſcenicos.Nam Oſci,qui & Capuenſes dñr appellati,ſunt aucto- Oſci

re Feſto ab oris fœditata.Dicit argo Cic. credo te non deſideraſ- Oſce

ſe ludos Oſcos,qa eos, ſpectare potes in ſenatu noſtro vbi ſunt, qui oſce loquuntur.i.fœde . Addit præterea eum non deſiderara græcos ludos, quia ita oderat Marius Græcos, vt cum eſſet via , quæ ad villa eius ducebat quæ græca appellabatur,pp odiũ græcorum nollet ire per eam viam . Romani aũt ludorum morem ex diuerſi gentibus, & patrijs acceperunt . [Athletas) certatores . [Pugiles)Luctatores. [Qui cont.glad.) Qui paruifeceris,ſpectare gladiatores, in quibus poterat eſſa maior delectatio , quam in

Athletis .[Operam,& oleum) Prouerbium eſt quod Macr. ſcri- Prou.

bit,quendam docuiſſe picam proferre . Eſt aũt tractum, vel a palæſtritis,quibus dabatur oleum,vt vngerentur, vel ab ijs,q multum, & fruſtra vigilantes oleum conſumunt , vnde eſt prouerbio ſtudioſorum, plus olei q vim conſumpſi , vnde Iuuen. de hiſtoriographis . Veſter porrò labor fœcundior hiſtoriarum ſcriptores. parit hic plus tpis,atque olei plus.[Binæ) Duæ,quod in vſu, & apud Cic.& apud Quint.& Liuium inueni etiam cum ijs,quæ declinantur in ſingulari.[Magnificæ).i.fuerunt.[Sed quæ)Quamuis fuerunt magnificæ,dicit tñ aas homini ciuili non fuiſſe allaturas delectationem.[Politico)Ciuili,nam Polis,ciuitatem ſignificat.[Valentiſſima) Vi Leone,aut Vrſo,qui ſæpe in eiuſmodi ſpectacula ducebantur.Horat.in epiſt. Ducunt apud Vrſum,aut pugiles,plebecula gaudet.[Tranſuerberatur?) Transfigitur. [Videnda) Digna vt videatur . [Sæpe) Alio tpe,itaq; nunc debes minus ea deſiderare . [Quidq nouí).i.aliquid quod non vidatemus alio tpe.[Extremus dies).i.ſpectaculorum. [Fuit alephantorum) Fuit quo elephanti exhibiti ſunt. [In quo) In qua re.i.ꝙ elephãti exhibiti ſunt in ſpectacula . [Vulgi) Quod omnia etiam minima ſo-

let admirari,& ſtupera. [Quin etiam)Inſuper,imò . [Miſericor- Quin

dia) Commotio quædam animi. [Eiuſmodi) Talis . [Quandam ſo.) .i. quandam conuenientiam . [Cum gñe hu.).i.cum homini

bus.De elephantibus,Solinus ſic ſcribit. Elephanti iuxta ſenſum Elephã

humanum intellectus hñt,memoria pollent,fidelr ſeruant diſci- ti

plinam,& poſt multa de ais miranda rurſus,ſic inqt,pp fœminas nunq̃ dimicant,nulla.n nouerunt adulteria , ineſt in illis clementiæ bonum.Quippe ſi pee deſerta vagabundum hoiem fore vidarint,ductus ad vſq; notas vias præbent,val ſi confertis pecoribus occurſitẽ:,itinera ſibi blanda, & placida manu faciunt , neq; alal interimunt,conflicto fortuito. Si qñ pugnatur non mediocrem hñt curã ſauciorũ, nam feſſos vulneratoſq. in medium receptant, cum captiuitata venerint in manus hoium , manſueſcunt bordei ſucca , maria tranſmeaturi naues non prius ſubeunt, q̃ da reditu illis ſacrm̃ iurat.Dicit ergo nũc Cic.ꝙ in illa vanatione,vbi exhibiti ſunt elephanti,cognitum eſt,ꝙ alephãti viderentur hr̃e quandam conuenientiam cum hoibus de elephantis ẽt multa ſcribit Plin. [His ergo) Dicit nunc ſa his diebus quibus ludi ſcenici acti ſunt,non tñ caruiſſe moleſtia,qa neceſſe fuit . vt defenderet cauſam Caninij cuiuſdã. [Scenicis)Theatralibus,nam ſcena pars eſt theatri . [Sed h.)qa ſui in officio alieno,& non in arbitrio meo , [Dirupi) Nimia contentiona dicẽdi vexaui . [Iudicio) Cauſa iudiciali.[Tã ſa. q̃ Aeſ.).i.ſi tum mihi permitteretur à populo deſinere ab agẽdis cauſis , ſicut permittit Aeſopo deſinere ab actione hiſtrionica pfecto libenter deſinerẽ. [Artem).ſ.dicẽdi,& agendi cauſas . [Dronerem).i.omitterem . [Similibus nr̃is).i.viris doctis & lr̃aꝝ ſtudioſis.[Nam cum)Probat ꝙ libenter deſineret artem, ſi liceret ei p populũ,dicit.n.ꝙ cum cederet eum ante agere cauſas,cum aratiuuenis,& ambitioſus, & cum non cogebatur defendere,quem nolebat, nunc multo magis tædet eum qa, & nullum

fructum

fructum capit ex eis, quos defendit, & ſepe cogitur defendere inimicos ſuos rogatu amicorum. [Licebat nõ d.) .i. poteram non defendere. [Tu n vero, Multo magis. [Hoc tempore) quo ætas eſt maturior, & minus ambitioſa, & vitio ad arbitriũ meorum. [Vita nulla eſt) .i. ingrata, & inſuauis. [Peto) Capio. [Non optime) .i. peſſime. [Rogatu) Precibus. [Qui bene meriti) .ſ. de me, q mihi beneficium præſtiterunt, quibus non liceret vllo pacto negaret. [Arbitratu meo) .i. vt volo, meo modo. [Rationem) Propoſitum. [Laudo, & probo) laudamus verbis, probamus ēt re. [Interuerſis) Interdum viſitas. [Lepore) Suauitate, & facetijs. [Neque l.) Quia vterq; ſumus occupatiſſimi. [Moleſtiſſimas) Grauiſſimas. [Relaxaro) Leuauero, & immutus fuero. [Exoluam plane) .i. liberé penitus. [Non poſtulo) q̃a ſcio, q̄ non poſſem. [Commentor) Exerceo, cogito meditor. [Humanitate) More hoium. [Imbecillitaté) Infirmitaté. [Obire) adire. [Concurſare) conuenire, frequentare. [Nũ ocij ab.) .i. non q̄ ſupſit mihi tp̃s, quo caream negocijs. [Sed am.) .ſ. abundantiam. [Sub inuitaras) Latenter inuitaras, ſignificaras. [Si aſſecutus ſum;) Si effeci, vt non pœniteat te p̃termiſiſſe ludos. [Sin minus) .ſ. aſſecutus ſum. [Neq; celin. ſpem) .i. venies ad videndos ludos, neq; expectabis vt ego meis literis tibi afferã delectationem, ſed eam quæres veniendo ad ipſos ludos videndos.

SC. SI dolor, &c.) M. Marius ciuis ampliſſimus podagra laborans ruri agebat, quocirca, cum audiſſet Romæ celebrator eſſe ludos magnificẽtiſſimos, abſentiam ſuam ægre ferẽs, ſcripſerat ad Cic. vt de eis ad ſe ſcriberet. Cui nunc reſpõdens Cic. extenuat illorũ magnificentiam, laudatq; ocium Marij, deſcribitq; ferè totũ apparatum ludorum ſuperuacuũ. Et poſtremo dicit ſe velle expeditus negocijs cum eo in villa ocio vacare. Ordo eſt. Si aliquis dolor corporis aut infirmitas .i. debilitas valetudinis .i. ſanitatis tuæ tenuit te quo minus .i. vt non venires ad ludos .ſ. Romæ exhibitor, ego tribuo magis fortunæ tuæ, q̃ noluit te fruſtra acciri Romam, q̃ ſapientiæ tuæ, quia per ipſam non ſteterit q̄ nõ veniſti. Sin .i. ſed ſi, tu duxiſti .i. exiſtimaſti hæc .ſ. ludrica, quæ ceteri, vt populi plebeij, mirantur, eſſe contemnenda, ego lætor vtrunque .i. & ſimul te fuiſſe ſine dolore corporis, & .i. ſimul, te valuiſſe aio cum neglexeris ea, quæ alij mirentur ſine cauſa, eo q̄ nõ ſunt admiratione digna, modo vt .i. dummodo ita ſit, vt fructus .i. vtilitas ocij tui, conſtiterit .i. notus fuerit tibi, qui non oẽs, qui beati eſſe pñt continuo beati ſunt, eo quod neſciunt, vñ Maro. O fortunatos nimiũ ſua ſi bona norint, Agricolas. Quo .ſ. ocio, licuit tibi perfrui .i. ad plenum frui mirifice cum eſſes relictus pene .i. quaſi ſolus in iſta amœnitate .ſ. rurali. Neq; tñ dubito quin conſumpſeris per eos dies tempora matutina lectiunculis .i. legẽdo ſubinde libros aliquos, eſt illo cubiculo tuo, ex quo per ſocaſti mihi .i. ad votum meum, alij, tñ hñt tibi, Stabianum, partem villæ ſic nominatam, & patefeciſti Seyanum, alterum locũ villæ, forte à σκιᾷ ſcia .i. vmbra dictum, vnde patefecit eum faciendo feneſtras, cum ante eſſet vmbroſus, cum illi, qui reliquerunt te iſtic .i. ruri, aut in villa tua, ſpectarent interea cões .i. vulgarea, mimos .i. hiſtriones, & actores ludorũ geſtu corporum. ſemiſomni .i. ſemiſomni .i. q̃ non niſi ad dimidium ſatis dormierant, aut pp lenta actionem ſomno oppreſſi. Vero .i. ſed, vt conſumebas reliquas partes diei .i. præter matutina temporis, his delectationibus quas tibi ipſi cõparatas .i. conquiſueras ad arbitrium tuum. Ea aũt quæ .ſ. Spurius Mecius, prætor Vrbanus. Prætor .n. ludos celebrandos producebat. Iu uen. Nullius fabula durat. Vocem vendentis prætoribus interdũ tñ Aediles cur. ludos curabat, vt patet de comœdijs Terentianis, Sunt qui pro Spurio Publium legant. Scilicet aũt per indignationem ponitur, q. d. ſi dijs placet, probauiſſent, erant nobis perpetienda ea, q̃ inductis placent ſunt doctis cruciatui. Si quæris omnino .ſ. ſcire quales fuerint ludi, ludi ſup. fuerunt apparatiſſimi .i. maximo ſumptu, & apparatu inſtructi, ſed nõ ſup. fuerunt ſtomachi tui .i. q̃ tibi ſaperẽ., ac placerẽt, facio .n. cõiecturam de meo .ſ. ſtomacho, cui non ſapuerunt. Nã primũ ij, quos ego arbitrabar deceſſiſſe de ſcena .i. de proſcenio, hoc eſt loco in quo agebat ludi cauſa honoris, ne .ſ. p̃ntia ſua ludos dehoneſtent, cum eſſent inhoneſti, cedierunt in ſcenam cauſa honoris .i. vt ludos honorificent. Vero .i. ſed, Aeſopus noſter .i. Hiſtrio nobiliſſimus, appoſitæ deliciæ tuæ .i. in quo tantopere oblectaris, fuit eiuſmodi .i. talis in agẽdo, vt liceret ei per oẽs homines .i. nullo reclamante, cum oẽs ſatiati eſſent ante finem ludorũ deſinere .ſ. ab agendo, is cũ cœpiſſet iurare, vt ſic in fabulis, vox defecit .i. deſeruit eũ in illo loco .i. cum diceret illa verba. S. ſciens fallo. Quid .i. ad qd ego narrẽ tibi alia? Tu .n. noſti reliquos ludos, in quibus .ſ. parũ decoris eſſe ſolet. Quid? ſup. dico reliquos, hi ſup. ne quidem .i. nõ ſaltẽ, habuerunt id decoris, quod ludi mediocres ſolent .ſ. hr̃e. Enim .i. q̃a, ſpectatio .i. frequẽs inſpectio apparatus, tollebat, oẽm hilaritaté.

Quo quidem apparatu non dubito quin carueris æquiſſimo aĩo? Enim .i. q̃a, qd delectationis hũt ſexcenti muli in Clytemneſtra .ſ. per pompam deducenda in fabula, aut tria millia craterarũ .i. id genus poculorum. Dr̃ hic crater, in accuſatiuo hũc cratera, vñ hr̃ nominatiuus hæc cratera. Hi nõ aũt crateræ nõtabantur incluſis in equo ad vſum potandi niſi ſic legendum cratium, q̃bus equus intrinſecus intexebatur. Ceterum eſt, q̄ Clytemneſtra eſt nomen fabulæ, ſicut equus Troianus quæ denominatur à re præcipua ibi ea acta. Clytemneſtra aũt erat vxor Agamẽnonis, principis exercitus Græcorũ, quæ cũ Aegiſtho adulterium cõmiſit abſente marito, & reuerſum eius conſilio interfecit, vñ ab Oreſte filio interfecta eſt. Cum ergo ageret imperatricem ſexcentis mulis in Fabula vſa fingebatur. In equo aũt Troiano, q̃ plurimi Græcorũ fuerant incluſi, vñ ad pompam illis tria millia craterarum in fabula aſſignabantur, aut armatura varia peditatus, & equitatus in aliqua pugna, quid delectationis habet? q. d. nihil. Quæ .ſ. ſupradicta in apparatu ſuperfluo conſiſtentia, aut ea, quæ habuerunt admirationem popularem nulla delectationẽ attuliſſent tibi q̄ ſi tu operam dediſti, per eos dies .ſ. quibus ludi tales exhibebant, Protogeni .ſ. Liberto, & Anagnoſtæ .i. lectori tuo, ſonat autem Protogenes .i. quos primus gñis dummodo is .ſ. Protogenes, Anagnoſtes tuus, legerit tibi potius q̃duis .i. quamcunq; aliam rem, q̃ orationes, meas, ne .i. certe, tu habuiſti haud .i. non paulo plus, imò multo plus delectationis, q̃ quiſquam noſtrũ. Modeſte aũt dicit, q oratiões meas, quaſi vero nullis, aut operam perdidiſſet, aut minus delectationis habuiſſet. Nõ .n. puto te deſideraſſe ludos Græcos, aut Oſcos .i. aut apud Græcos inuẽtos, vt ſunt ferè comœdiæ, & tragœdiæ; aut Oſcos, vt ſunt Atellanæ fabulæ, ſed per locum rões affert. cur tales non debeat deſiderare, præſertim cum poſſis ſpectare ludos Oſcos .i. ab obſcœnitate oris denominandos, vel .i. ẽt, in ſenatu noſtro .i. Romano, in quo vterq; erat, q. d. illic eſſe, qui obſcœnitate loquendi Oſcos repræſentent. Vero .i. ſed, cum tu ames Græcos ita .i. tanto odio proſequaris, vt ne q̃dem .i. non ſaltem, ſoleas ire ad villam tuam via Græca. Nam quid .i. ad quid ego putem te deſiderare athletas .i. pugiles, & luctatores, qui contempſeris gladiatores, quorum tñ ſpectaculum vr̃ delectabilius, cum ſit periculoſius, & artificioſius in quibus .ſ. gladiatoribus ipſe Pomp. qui eis plurimum oblectari ſolebat, confitetur ſe perdidiſſe, & operã, & oleum .i. impenſam & laborem. Reliquæ ſunt .i. præter dictos apparatos ſunt venationes p dies quinque, binæ .i. ſingulis à quinque diebus duæ, & ita x. magnificæ, q. d. dices forte ex aliorũ relatum, q̄ fuerint magnificæ, nemo negat .ſ. magnificas fuiſſe. Sed quæ delectatio poteſt eſſe homini politico .i. ciuili, cum aut homo imbecillis laniatur à beſtia valẽtiſſima, aut beſtia præclara transuerberatur venabulo .i. cuſpide venatoria? q. d. nulla talia autem fiebant in venationibus in arena exhibitis, nam ad beſtias damnati obijciebãtur beſtijs, aut ad hoc exercitati ſeſe locabant ad transfingendas feras. Quæ .ſ. ſpectacula, tñ .i. nihilominus ſi ſint videnda, tu vidiſti ſepe. Neque nos, q ſpectauimus, hęc vidimus q̃dquam noui. Extremus .i. vltimus dies ludorũ, fuit elephãtorũ .ſ. exhibitorũ ſpectaculo, in quo .ſ. die magna admiratio vulgi, atque turbæ extitit, nulla delectatio extitit .i. emerſit quin etiã quidam miſericordia eſt conſecuta, atque opinio eiuſmodi, quandam ſocietatem eſſe illi beluæ .i. elephanto, cum gñe humano, qa cum potuiſſent ſæuire in homines victas, noluerunt. vnde Soli. Elephanti iuxta ſenſum humanum intellectus hñt, memoria pollent, ſiderũ ſeruant diſciplinam. ineſt illis clementię bonũ, q̃ppe ſi per deſerta vagabundum hominem forte viderint, ductus ad notas vſque vias p̃bent, vel ſi confertis pecoribus occurſit ẽt itinera ſibi blanda, & placida mano faciunt, neque animal interimunt conflictu fortuito. Si q̃n pugnat, non mediocrem hñt curam ſauciorũ, nam feſſos vulneratosq. medium recuperant, &c. Tñ ne videar tibi fuiſſe his diebus non modo .i. nõ ſolum beatus ludis ſcenicis .i. pp ludos ſcenicos, ſed oĩno liber .ſ. ab omni cura, ego dirupi pene me, in iudicio Galli Caninij familiaris tui quẽ defendĩ, ne contra eũ iud eiũ fieret; quod ſi hr̃em populum tam facilẽ, q .i. quantum, ſicilem habuit Aeſopus, q ob malam actionem ſtatim dimiſſus eſt, mehercule, ego libẽter deſinere artẽ .ſ. cauſidicorum, & viuerem tecum, & cum ſimilibus noſtri .i. viris ſtudioſis. Nã cũ .ſ. ita ſit, q̄ tædebat me antea .ſ. ſolicitudinis in cauſis dicendis, cũ .i. q̃n, & ætas .ſ. valida, & iuuenilis & ambitio .i. cupiditas, & perueniendi ad magnos honores, hortabantur me .ſ. tali officio, p quod emergere poſſem, incumbere, & licebat deniq; non defendere, quem nolebam .ſ. defendere, quia nulli erat obnoxius. tum vero .n. tunc ita eſt pro vero, quòd vita eſt in hi nulla hoc tempore hoc eſt q̄ ſic cogor agendo tot cauſas inuite, vt videar mihi non viuere. Neque .n. peto ex his vllum fructum laboris, & cogor

nonnun

nonnunquam .i. interdum, defendere homines non optime, imò nequaquam meritos de me, rogatu .i. propter preces eorum, qui bene meriti ſunt. ſ. de me. Itaq; .i. & ita quæro, aut quæſo. ſ. à dijs omnes cauſas .i. viuas, viuendi aliqñ. i. tandem arbitratu meo. & lando vehementer, & peobo .i. appeobo te, & iſtam rationem ocij tui, quodque .i. & ꝗ minus .i. non, interuiſis .i. interdum viſitas nos, fero hoc animo æquiore, ꝗ .i. quia, ſi tu eſſes Romæ, tñ non liceret nos ſtui lepore .i. venuſto ſermone tuo. neque te meo, ſi quis .ſ. lepor eſt in me, proptee occupationes meas moleſtiſſimas, Quibus. ſ. occupationes, ſi relaxaro .i. leuauero me, nam non poſtulo, vt exoluam .i. liberem me planè .i. omnino, & quidem, .i. certe, commentoe .i. animo, agito, multos annos, ipſum .i. vt abſolui poſſim, nihil aliud. Alij legunt ſic, & ipſum quidem ꝗ multos annos nihil aliud commentor, docebo te profecto, &c. ſed non placet, vt dicat ſe talem virum docete, velle preſertim id quod non ipſe faciat, docebo proſecto .i. reueta, quod, quid ſic, viuere humaniter .i. benigne, & vt homine dignum eſt. Tu modo .i. ſolummodo, aut nunc ſuſtēta, & tuere .i. protege, ne quid deterius patiatur, iſta .i. tuam imbecillitatem .i. infirmitatem valetudinis, vt facis, vt poſſis obire .i. circumuenite noſtras villas .i. domos in agro poſitas, & concurſare mecum ſimul lecticula, in qua ſenes, & potentes portabantur à ſeruis. Ego ſcripſi hoc ad te pluribus verbis, quam ſoleo, non abundantia ocij, ſed amoris erga te quo .i. pee quem amorem, tu ſubinuitas .i. occulte inuitauetas ne. quadam epiſtola, ſi tene memoria .i. ſi non, & oblitus, vt ſcriberem ad te aliquid huiuſmodi, quo .i. per quod minus .i. non, aut non tantopeee pœniteret te prætermiſiſſe ludos. ſ. Romæ celebratos. Qđ .ſ. ſcripſiſſe, quo te minus pœniteret ſi ſum aſſecutus .i. ſi obtinui, & officij, gaudeo, ſin minus .i. ſi non ſum aſſecutus, tamen ego cōſolabor me, hoc .i. hac re, ꝗ venis poſt hac ad ludos, & viſes nos, neque relinquens aliquam, ſpem delectationis tuæ in epiſtolis .i. quam capies, ex eis, cum hæc non delectent.

PAVL. MAN. P. MÆCIVS) Hic eſt P. Mæcius cognomento Tarpa, qui ea quæ in ſcena eecitanda etant, prius iudicabat. eius meminit Horat. in epiſt. de Arte Poetica, & Sat. x. lib. j. [Homini pollitico) vetuſtos libros, in quibus ita legatur, ego habeo, habet Vbaldinus Bandinellus, Ioannes Scala, Hieronymus Ferrarius, Beenardinus Maſicus, Paulus Borus, alij, quos non neceſſe eſt commemorare. itaque nihil muto quibuſdam tamen placuit. [Fructum vllum laboris expecto) veteres omnes libri pro, expecto, habent, ex his peto. alij legunt, ex his expecto. mihi noſtra lectio magis, probatur, vt quæ à veteri ſcriptuta minus eecedat: nam reponere, Poſito. & exſpecto, & exſcribo, & exſupero, & alia huiuſmodi cum ſ, litera veteres, ſeribebant, vt eſt antiquis monumentis licet cognoſcere. vide Quint. lib. j.

Cel. rh. Antiq. Lect. li. xj. c.42. APVD Feſtum Pompeium legi, iuraturos pet Iouem Lapidem, tenere ſilicem ſolitos, eiuſmodi ferè verba enunciantes: Si ſciens fallo, qui me deſpicit, ſalua vrbe arceque, bonis eijciat, vt ego hunc lapidem. Ad quam verborum conceptionem amplius penſitatiusque inſpicienti, alluſiſſe M. Tullium liquet Epiſtolarum famiiliarum ſeptimo, pet maximam intetpeetum hallucinationem. Ita enim ſcriptum inuenias: Deliciæ veeo tuæ noſtee Aeſopus eiuſmodi fuit, vt ei deſinete per omnes homines liceret. Is iutare cum cœpiſſet, vos enim defecit, in loco illo. Si fallens ſcio. Meminit T. Liuius ab vrbe cond. lib. j. & xx. Eaque, inquit, vt rata ſcieent fore, agnum læua manu, dextra ſilicem eetinent: Si falleret, Iouem ceterosque precatus deos, ita ſe mactarent, quodammodo ipſe agnum mactaſſet, & ſecundum precationem, caput peculis ſaxo eliſit. Sed, & alibi T. Liuius idem huiuſmodi iuſiurandi formulam latius exequitur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſpondet petitioni amici de prædio emendo per Ciceronem.

M. CICERO M. MARIO. S. D. 2

MAndatum tuum curabo diligenter. ſed homo acutus ei mandaſti potiſſimum, cui expediret, illud venire quã plurimo: ſed vidiſti multum, quod præfiniſti, quo ne pluris emerem. Quòd ſi mihi permiſiſſet: qui meus in te eſt, confeciſſem cum cohæredibus. nunc quando tuum precium, noui, licitatorem potius apponam, quam illud minoris veneat. ſed de ioco ſatis eſt. Tuum negocium agam, ſicuti debeo, diligenter. De burſa te gaudere certo ſcio. ſed nimis verecundiæ mihi gratularis: putas enim vt ſcribis, propter hominis ſordes minus me magnam illam lætitiam putare. credas mihi velim, magis me iudicio hoc, quam morte inimìci, lætatum. primum enim iudicio malo, quam gladio: deinde gloria potius amici, quam calamitate in primiſque me delectaui tantum ſtudium bonorum in me * extitiſſe cōtra incredibilem contentionem clariſſimi, ac potentiſſimi viri, poſtremo, qđ vix veriſimile fortaſſe videatur, operam, multo peius hunc, quam illum Clodium. illum enim oppugnaram: hunc defenderem. & ille, cum omnis reſp. in meo capite diſcrimen eſſe habitura, magnum quidem ſpectauit, nec ſua quidem ſponte, ſed eorum auxilio, qui me ſtante ſtare non poterant: hic ſimiolus animi cauſa me, inueheretur, delegerat: perſuaſeratque non nullis inuidis meis, ſe in me emiſſarium ſemper fore, quamobrem valde iubeo gaudere te. magna res geſta eſt. nunquam vlli fortiores ciues fuerunt, quàm qui auſi ſunt eum contra tanta opes eius, à quo ipſi lecti iudices erant, condēnare. quod feciſſent nunquam, niſi ijs dolori meus fuiſſet dolor. Nos hic multitudine, & celebritate iudiciorum. & nouis legibus ita diſtinemur, vt quotidie nota faciamus, ne intercaletur, vt quamprimum te videre poſſumus. Vale.

MAndatum tuum) Scriptus fuerat Cic. teſtamento cuiuſdam prædij hæres cū qbuſdam alijs cohæeedibus. hoc prædium cum Marius emere cuperet mandaeat Cic. vt illud emeret. Præfinieratq. ei precium quod non præteriect, vel ꝗ impendetet pro eo prædio. quare Cic. iocans eum carpit, imprudentiæ, quod mandaſſet id negocium ipſi Cic. cuius intereſſet illud prædium vendi quamplurimo ferio, tamen poſtea dicit ſe curaturum diligenter eius negocium. Deinde ſcribit ſe viciſſe in iudicio Burſam quendam, de quo dicit ſe ſcire Marium vehementer lætari, quia conatus fuerat omni vi oppugnare Cicero. [Mandatum tuum) id quod mihi mandaſti, & commiſiſti, vt pro te facetem. [Sed homo acutus) Subaudi es, ironice dixit. [Potiſſimum) Præcipue præter ceteros, quia maximam habeo in partē, & minus debueras mihi mandare, qui alijs, quia erat in parte res mea. [Expediret) vtile eſſet. [Venire) Vendi. eſt enim infinitiuus à væneo vænis. [Quamplurimo) quanto maximo precio poſſe. [Illud) vel prædium, vel abſolute illud, ilia ees, vt nolle declarare quid fuerit. Sed eo, quia dixit dum erraſſe in hoc, quod mandaſſet negocium ei, cuius intereſſet illud vendi quam maximo precio poſſet, dicit tamen quod in hoc fuit cautus, quia præfiniuit ei precium, quod non præteriret, in quo tamen irridet ipſum, quia ſi permiſiſſet ipſum precium in poteſtate Cic. dicit, ꝗ iam emiſſet. [Eo) proptee id. vel in eo. [Vidiſti multum) Fuiſti multum cautus, & prudens. [Præfiniſti) Præſcripſiſti, determinaſti, vt tantum impenderet, quantum ſcripſiſſes, non plus. [Quo) vt. [Ne) Non. [Pluris) Quam ſcripſiſſes. [Permiſiſſes) Reliquiſſem poteſtate mea. [Confeciſſe cum cohæredibus) .i. concluſiſſem cum alijs, qui ſunt inſtituti hæredes mecum, quod tibi reliquiſſem ipſum prædium. [Qui meus amoe eſt in te) .i. per eum amorem, qui meus amoe eſt in te, eſt aūt conſtructio vſitata apud Cic. vt ſæpe oſtendimus. [Nunc) adhuc iocat Cic. & dicit, quod nunc cum intelligat precium Marij, quod vult impendere pro eo pdio, potius adhibebit licitatorem .i. æſtimatorē, quam quod vendatur minoris. [Tuum precium) Summam tui precij, quod vis impendere. [Licitatorem) æſtimatoeem, qui precium facit, a liceoe verbo, quod ſignificat æſtimare, precium deſerre, inde licitator. Cic. 3. offic. non licitatoeia venditor, nec contra ſequi liceatur emptoe apponet. [Væneat) vendatur. [Minoris) Quam, ſcilicet præfiniſti mihi. [Sed de ioco) Hoc ſubdit Cic. ne videatur ſerio dixiſſe, & velle id carius emere., quia præfinitum eſſet ſibi precium. [Tuum neg.) Emendi, quod mandaſti mihi. [De burſa) Quem ſuperaui in iudicio. [Nimis verecunde) Nimis parce, & modice, vt ſcribit, ſcribebat. Marius ſe putare Cic. non multum gaudere, ꝗ viciſſet Burſam, qa erat homo vilis, & ſordidus, laus autem

H V

Venire

autem victoriæ pendet ex precio hominis.[Hoc iudicio) Quo vici Burſam.[Inimici)Vel Clodij,vt quidam volunt vel ipſius Burſæ, vt ſit ſenſus, magis lætatus ſum viciſſe inimicum meo iudicio, qui ſi eſſet mortuus. [Primum) Vna ex multis rationibus. [Malo).ſ.vincere.[Gloria amici)Quis fuerit hic amicus non ſatis conſtat,ſed intelligimus aliquem eſſe oppugnatu ab illo Burſa.[Studium) Fauorem. [Contentionem) Orationem aduerſariam.[Clariſſimi viri)M.Craſſum ſignificat,qui hunc Burſam tuebatur. [Poſtremo) Vltima ratio, quare vehementer lætatus ſit hoc iudicio. [Multo peius) Multo magis,[multo vehementius. Ouid.Quæ venit exacto tpe peius amat.[Illum ipſum,) q.d.inimiciſſimum meum.[Illum)Clodium.[Hunc)Burſam. [Habitura diſcr.)Habitura periculum,& cladem. [In capite meo).i. in vita mea,ſi ego periſſem.[Spectauit)Specauit,conſiderauit. [Quiddam magnum)Quandam rem magnam. [Sua ſponte) Per ſe ipſum.[Illorum)Inimicorum meorum,& reip. [Auxiliorum).i.fauore illorum. [Qui ſtare non poterant) Me ſtante,qui non potuiſſent obtinere ſtatum ſuum me incolumi; & obtinere ſtatum meum.[Hic Simiolus).ſ.Burſa, per contemptum aũt appellauit eum Simiolum. [Delegerat amicum) Acceperat ſibi Clodium amicum. [Cauſa mei) Quia ſciebat eum inimicum meum. [In quem).ſ.me. [Inueheretur).i.quem inſequeretur. & criminationibus laceraret. [Emiſſarium) Prõptum,& paratum ad hoc,nam emiſſarij dicuntur equi qui ſeruantur ad procreandum ſobolẽ, & emittuntur ad equas,unde tranſlatiue emiſſarij in aliquos dñe, qui ſunt parati inuehi in aliquos.[Iubeo)Volo. [Geſta eſt) Cum victus eſt hinc Burſa.[Fortiores)Maioris animi. [Eius) Craſſi,q elegerat iudices, & tamen illum condemnauerunt contra fauorem Craſſi. [Niſi meus dolor fuiſſet dolori ijs) Niſi doluiſſent, meo dolore.i. niſi doluiſſent, quia ego dolebam. [Multitudine, & celebritate).i. multis,& celebribus,hoc eſt claris iudicijs,quia ſemper vincimus. [Detinemur) Sumus occupati. [Intercaletur) Fiat intermiſſio. nam intercalare eſt interſerere, ſiue interponere,ſiue interuocare, vt ſupra declarauimus plenius.

MANDATVM tuum, &c.) Cic. acceperat ex teſtõ prædium,de quo Marius ſcripſerat,vt ſibi emaretur à Cic.quàm minimo queat,vnde locans Cic. dicit ſua intereſſe, vt quam maximo vendatur, dicit tamen ſe curaturum eius negocium, ac demum dicit ſe viciſſe aduerſarium ſuum nomine Burſa de quo ſperat Marium gauiſurum. Ordo eſt. Ego curabo diligenter mandatũ tuum.ſ. vt prædium tibi ematur,ſed tu homo acutus, quod ioco ſe dixit,tu mandaſti.ſ. prædium tibi emi, quam minimo potiſſimum.i. maxime ei,cui expediret.i.vtile eſſet,illud.ſ. prædium, venire.i.vendi,quãplurimo.i.maximo precio,hoc eſt mihi, eius ex teſtõ poſſeſſori. Sed tu vidiſti.i.proſpexiſti multum,eo q̃ præſtituſti ne emerẽ pluris.ſ. quàm ſcripſerat,quod ſi ſcripſiſſet,eme quam minimo poteris,ſine quibus paulò, aut quanti quibus potuiſſet Cic.maximo vendidiſſe precio,ipſe tñ per iocum dicit ſe ſe contra fuiſſe facturum,addens q̃ ſi permiſiſſes mihi.i.arbitrio meo,& non præfiniuiſſes mihi precium,q̃ meus amor eſt in te.i. ſecundum amorem quo te proſequor, ego feciſſem.ſ. emptionem cum cohæredibus, quia ipſe non erat ſolus hæres. Nunc quoniam ego,qui ſum in parte hæres,noui precium.i. quanti tibi ſit,ego ponam potius in licitationem.i. venditionem,q̃ cedat plus ceteris offerenti,q̃ illud.ſ. præditum,veneat.i.vendatur minoris.ſ.q præſiniuiſti, ſed ſatis eſt de ioco. Ego agam negocium tuum diligenter ſicut debeo, q.d. pp partem meam non curabo, vt pluris veniat quam par ſit. Ego certo ſcire gaudere de Burſa.i. q̃ Burſam vicerim, ſed tu gratularis mihi nimis verecunde. Putas.n. vt ſcribis,me putare illa lætitiam minus magnam propter ſordes hominis.ſ.victi. Velim,ſup.vt credas mihi,me magis lætatum hoc iudicio,quod contra Burſam latum eſt, q̃ morte inimici. Enim.i.quia,primo malo.ſ.victum eſſe,iudicio q̃ gladio dein de gloria.i.cum gloria amici,pro quo Cic.contra eum egit, calamitate, quæ ſecuta fuiſſet ſi gladio vindictam ſumpſiſſet. Et in primis delectauit me tantum ſtudium bonorum extitiſſe in me contra incredibilem contentionem viri clariſſimi, & potentiſſimi craſſi,qui pro Burſa ſteterat. Poſtremo,quod videtur fortaſſe incredibile,ego oderam multo peius.i.grauius, & cum maiore,exe cratione,& mali in illum opinione,hunc.ſ.inimicum, q̃ illum ipſum Clodium.ſ.ſingularem inimicum,& huius amicum. Enim.i. quia oppugnaram.ſ.prius illum.ſ.Clodium, & ita merito inimicus fui, & defenderam hunc.ſ. Burſam, q poſtea factus eſt inimicus. Et ille.ſ.Clodius cum oĩs reip.eſſet habitura diſcrimen.i.periculum in meo capite.i.ſi ego in periculo eſſem,ſpectauit.i.prætendit, quiddam magnum.i.quoddam emolumentum ſingulare nec q̃dem ſua ſponte.i. proprio ingenio,aut naturali induſtria, ſed auxilio eorum,qui non poterant ſtare me ſtante.i.ſi ego mãſiſſem in ſtatu meo. Hic.ſ. Burſa, Simulis.i.turpis imitator Clodij, delegerat cauſa mei.i. vt ſatisfaceret malitiæ animi ſui me in quem inueheretur, & perſuaſerat nonnullis inuidis mei ſe fore ſemper emiſſarium in me.i. qui inueheretur in me, & ſemper pro eſſet,vt emitteretur in me. Quamobrem ego iubeo.i.volo,ſed tamen aliquantulum imperioſe,quod ex gaudio dicit, Seruius autem ad illud Aen. Infandum regina iubes,dicit.i. vis,ſed tamen Aeneas modeſte potuit dicere Reginam iubere, te gaudere valde,quia ſup.magna res geſta. nunquam fuerunt vlli ciues fortiores,q qui auſi ſunt condemnare eum.ſ. Burſam, contra tantas opes eius.ſ. Craſſi, a quo ipſi erant lecti iudices quod ipſi nunquã feciſſent, niſi dolor meus fuiſſet ijs dolori. Nos detinemur hic multitudine,& celebritate iudiciorum,& nouis legibus,ita vt faciamus quotidie vota, ne intercaletur.i. ne fiat intermiſſio,& ſuſpenſio iudiciorum, vt poſſimus videre te quamprimum, quod non liceret,niſi iudicijs abſolutis.

DE Burſa)Hic eſt T.Plancus Burſa,frater L.Planci ad quem ſunt epiſt. lib.x. accuſatus eſt de vi,& condemnatus à Cicerone, cui antea tr.b.pl.in cauſa Milonis aduerſatus fuerat, & in concionibus magnam inuidiam concitaret. poſtea rerum potius Cæſar eum, & omnes lege Pompeia damnatos reſtituit. Dio, Pedianus, & alij. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conſolatoria eſt epiſtola, ſed alioqui multa dicuntur, quæ ad prudentiam Ciceronis magis referenda videntur, vtpote tota iſta narratio belli qua dicit quàm prudenter omnia præcogitarit, & prauiderit, & quo conſilio Pompeium deſeruerit, & in vrbem redierit. Poſtremo ipſa eadem conſolatione, qua vſum eſſe dicit, Marium ſolatur.

CICERO M. MARIO S. D. 3

PErſæpe mihi cogitaui de cõibus miſerijs, in quibus tot annos verſamur,&,vt video,verſabimus, ſolet in mentem venirẽ * illius rpis, quo proxime fuimus vna. quin etiam ipſum diem memoria teneo. nã a d iij. idus Maias Lentulo,& Marcello coſ.cum in Põpeianum veſperi veniſſem,tu mihi ſolicito animo præſto fuiſti, ſolicitum autem te habebat cogitatio tum officij,tum etiam periculi mei. ſi manerem in Italiã; verebare,ne officio deeſſem. ſi proficiſcerer ad bellũ; periculum te meum commouebat. quo tempore vidiſti profecto me quoque ita conturbatum,vt non explicarem,quid eſſe, optimum factu. pudori tñ malui, famæq; cedere, q̃ ſalutis meæ rationem ducere. cuius me mei facti pœnituit,non tam propter periculũ, meũ q̃ propter vitia multa, quæ ibi offendi, quo veneram: primum neque magnas copias,neque bellicoſas: deinde, extra ducem, paucoſq; præter ea, (de principibus loquor) * reliqui primo in ipſo bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles,vt ipſam victoriam horrerem: maximum aũt æs alienum ampliſſimorum virorum. quid quæris? nihil boni præter cauſam. quæ cum vidiſſem deſperans victoriam, primum cœpi ſuadere pacem, cuius fueram ſemper auctor, deinde, cum ab ea ſententia Pompeius valde abhorreret, ſuadere inſtitui vt bellum duceret, hoc interdum pbabat, & in ea ſñia videbatur fore, & fuiſſet fortaſſe niſi quadam ex pugna cœpiſſet ſuis militibus cõfidere. ex eo tpe vir ille ſummus, nullus imperator fuit. ſigna tirone & collectio exercitu cum legionibus robuſtiſſimis contulit. victus, turpiſsime, amiſis ẽt caſtris, ſolus fugit. huc ego belli mihi finem feci, nec putaui, cum integri pares non fuiſſemus, fractos, ſuperiores fore. diſceſſi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas inſidias incidendum, aut deueniendum in victoris ma-

* alias, illius temporis recordatio

* alias, reliquos

nus,aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanq̃ exilio locos, aut cõſciſcenda mors volũtaria certe mihi fuit p̃terea,ſi te victori nolles,aut non auderes committere.ex omnibus aũt ijs,quæ dixi,incõmodis,nihil tolerabilius exilio,preſertim innocẽti.vbi nulla adiũcta eſt turpitudo: addo etiam, cum ea vrbe careas, in qua nihil ſit, quod videre poſſis ſine dolore. ego cum meis,(ſi quidq̃ nunc cuiuſpiam eſt) etiam in meis eſſe malui.quę acciderunt,omnia dixi futura. veni domũ, non ꝙ optima viuendi conditio eſſet,ſed tñ, ſi eſſet aliqua forma reip. tanq̃ in p̃ria vt eſſem; ſi nulla, tanquã in exilio mortem mihi cur conſciſcerem, cauſa nulla viſa; cur optarem multæ. vetus eſt enim VBI nõ ſis, qui fueris,non eſſe, cur velis viuere. ſed tñ VACARE culpa, magnum eſt ſolatium: preſertim cum habeam duas res,quibus me ſuſtentem,optimarũ artium ſcientiam,&maximarum rerum gloriam quarum altera mihi viuo nunq̃ eripietur,altera ne mortuo qdem. Hæc ad te ſcripſi verboſius:& tibi moleſtus fui,ꝙ te cũ mei tum reip. cognoui amantiſſimum. notum tibi omne conſilium meum eſſe volui, vt primum ſcires, me nunquam voluiſſe, plus quenq̃ poſſe, q̃ vniuerſam remp. poſtea autem quàm alicuius culpa tãtum valeret vnus vt obſiſti non poſſet,me voluiſſe pacem: amiſſo exercitu,& eo duce,in quo ſpes fuerat vnõ, me voluiſſe, ẽt reliquis omnibus; poſtquam non potuerim,mihi ipſi finem feciſſe belli: nunc aũt ſi hæc ciuitas eſt, ciuem eſſe me; ſi non,exulem eſſe non in commodiore loco, q̃ ſi me Rhodum,aut Mytilenus contuliſſem: Hæc tecum coram malueram: ſed quia longius fiebat, volui per literas eadem: vt haberes,quid diceres, ſi quando in vituperatores meos incidiſſes. ſunt.n.qui, cũ meus interitus nihil fuerit reip.ꝓfuturus,criminis loco putent eſſe, pro vitam quibus ego certo ſcio non videri ſatis multos periſſe: qui ſi me audiſſent,quamuis iniqua pace,honeſte tamen viuerent: armis enim inferiores,non cauſa,fuiſſent. Habes epiſtolam verboſiorem fortaſſe quàm velles, quod tibi ita videri putabo, niſi mihi longiorem remiſeris. Ego, ſi,quæ volo, expedire,breui tempore te,vt ſpero, videbo. Vale.

HVB. PErſæpe)Quo tpe Cæſ.ab illo vniuerſæ Galliæ bello reuerſus eſt,creati erant conſules.L.Lent. & M. Marc. infeſti,& aduerſi eius dignitati, qui cum in Italiam profectus intellexiſſet duas legiones ad ſe remiſſas,quæ ex S.C.ad Parthicum bellum duci deberent,per M.Marc.Cn.Pomp.traditas,atque in Italia retentas eſſe,poſteaq̃ aliquantulum paſſus eſt. in multis acerrimis in ſe Pomp. & alioꝝ ſententijs, tum infamia duaꝝ legionum, quas diximus a Põp. in Italia retentas rem ad arma deduci ſtudebat. Itaq; data ſibi opportunitate, & diſceſſu ſuga tribunoꝝ, q ſe ad eum Rauennam contulerant,incenſis orõne ſua militum animis, tandem occupato Arimino bellum incepit: quod poſtea extra Italia tranſlatum eſt in Theſſaliam, vbi Põp. ſuperatus eſt, cui bello dicit Cic. ſe interfuiſſe magis officio q̃ voluntate. diſceſſiſſe aũt poſteaq̃ vidit nullam eſſe ſpẽ victorię, elegiſſe ex multis ꝯdõnibus potiſſimum eſſe R. quis id quoque miſerum ſit. oſtendit aut, ſe maximã conſolationem capere ex conſcientia rectoꝝ conſil. oꝝ ſuoꝝ bẽq;. duas res quibus maxime in his aduerſitatibus ſe ſuſtentet ſcientiam liberalium,& optimaꝝ artium,& gloriam reꝝ geſtaꝝ [Tot annos)Poſtq̃ Cæſ.reuerſus è Gallia incepit eſſe ꝯtra patriam. [Verſabimur) qa victo Pomp. Cato ad Iubam cõfugit, vbi reparabat exercitũ, itaq; nondum erat finis belloꝝ ciuilium. [Proxime) nõ nuperrime, nam iam multũ tps erat quo non fuerant vna,ſed ꝓxime poſtq̃ non conuenimus,nec ſimul fuimus, nam ꝓximũ dr̃ quod ẽt longe poſitum eſt,longe interuenit,e,vnde ſi duobus anta præteritis a te literas accepetam, poſt quas nihil poſtea ſcripſeris, rectè dicam ꝓximas literas tuas qa re vera ſunt ꝓximæ ſi nullas alias poſt eas miſiſti. [Quin ẽt) Imò,inſuper. [Lentulo,& Marc. coss.) Hi.n.vt diximus in initio belloꝝ ciuilium conſules erant. [In Põpeianum).i. villã meam. [Præſto fuiſti)Statim veniſti obtuliſti te mihi. [Solicito) Anxio. [Solicitum) Dicit Cic. Marium fuiſſe anxium duplici de cauſa, & ꝑp periculum Cic. ſi ꝓfectus fuiſſet ad bellum, & ꝑp eius offm, quod videbatur negare Pomp. & p̃riæ ſi in Italia manſiſſet,neq; ad bellum iuiſſet.[Tum officij).i.& officij mei .i. eius, qđ debere facere.[Tum ẽt)Et præcipue. [Ne officio deeſſem) Vt facerem, quod deberẽ,& erga p̃riam, & erga Pomp. [Non explicare) Nõ diſcernerẽ,nec cognoſcerẽ. [Pudori)Verecundiæ honeſtati, quia pudebat me, & deeſſe à quo in ſalute fuiſſem adiutus. [Et ſ.) qa fuiſſem dictus malus ciuis,niſi ſaluti reip. ſubueniſſem. [Cedere) obſeq,obtẽperare. [Cuius facti) Quod ꝑpoſuerim pudorẽ,& famam meæ ſaluti.[Vitia multas)Multas cauſas vitioſas.[Offendi) inueni.[Ibi)In caſtris Pomp.Primum enumerat vitia,quæ inuenit in caſtris Põp.[Neq; bellicoſas)Neq; fortes in bello vt ſcribit Appius.[Extra ducem) .i. excepto duce .ſ. Pomp. [Paucoſq.) .ſ.extra paucos.i.exceptis paucis. eſt aũt ornatum dicendi genus apud Cic. vt ſic dixero, extra Hom. nullus poeta Græcus Virgilio ante fertur.i.excepto Hom.[Præterea)Præter eum.ſ.ducem. [De prin.)De primis,& optimatibus.[Rapaces)Auari,prædatores. [Crudeles) In oratione minabantur.n.multis Cæſ. cædem. [Horrerem)Vehementer timerem. [Aes alienũ) Pecunia,q̃ alijs debetur nam æs alienum dr̃ quod non nr̃um eſt cum alijs debemus ob cauſam.[Quid quæris,) q.d.vt paucis concludam. [Nihil boni)Subaudi erat in caſtris.[Præter cãm)Excepta cauſa,quę eſt honeſtiſſima pro defenſione p̃riæ.[Auctor)Suaſor. [Abhorreret) Alienus eſſet neque vllo pacto vellet ei aſſentiri. [Duceret) ꝓtraheret, ne deſcenderet,ad pugnã cũ Cæſ. [Ex quadã pugna) qua viſus eſt hẽre fortunam fauentem. [Vir ille) Pomp. [Suorius) tot victorijs, & triumphis inſignis. [Nullus fuit) .i. amiſit qdqd antea fecerat. [Contulit ſigna) Congreſſus eſt,cõſeruit manum. [Tirone)Pro tyronibus.i.nouis militibus,& inexercitatis. [Collectitio)Vndiq; contracto,ex omni gñe hoium. [Cum legioni.) .ſ. Cæſ. q̃ erant exercitatę decẽnali bello in Gallia, & robuſtiſſimæ.[Turpiſſime)Cum magno dedecore.[Amiſſis caſtris) Quia non potuit ẽt tutari locum, vbi erant milites. [Solus fugit) Vſq; ad tpa Theſſalica, vt ſcribit Plut. & Luc. deinde per tpa ad mare delatus eſt,&c. [Hũc ſi.) Cum Pomp. eſt ſuperatus. [Nec putaui) ſenſus eſt cum nõ potuiſſemus eſſe pares Cæſarianis, qñ eramus integri,& nondũ clade affecti, putaui non eſſe poſſibile, vt eſſemus ſuperiores poſtq̃ eſſemus fracti,& diminuti. Itaque putaui bello diſcedendum. [Superiores)Victores. [Aut in acie cadẽdũ) .i. moriendũ pugnando. Cõmemorat aut multas ꝯdõnes malas, q̃ fuerant neceſſariæ,niſi diſceſſiſſet ab eo bello. [In manus victoris)In captiuitatem. [Iubam) Regem Numidiæ amiciſſimum P. R. [Cupiendus) Eligendus a me, ſponte mea. [Tanq̃ exilio) .i. tanq̃ miſſus ſim in exilium. [Conſciſcenda) Tribuenda,capienda.[Nihil fuit præterea) .i. nihil fuit vltra prædictas ꝯdõnes. [Si te)Ponit vnam ꝯdõnem,quæ poterat eſſe cum reliqua. ſed oſtendit eam,neq; tutam,neq; honeſtam fuiſſe. [Nolles) Pro nollet aliquis, more ſuo ponit ſecundam perſonam pro tertia. [Innocenti).i.ei qui nulla eſſet culpa. [Vbi) Vel qñ,vel in quo innocẽti.[Addo).i.accedit & alia cauſa,quod exiliũ ſit tolerabilius, qa ſi exul ſis, nihil ſit quare debeas carere vrbe R. in qua omnia ſint miſera.[Si quidq̃)Correctio.[Cuiuſpiam)Quia nemo poteſt dicere quidq̃ eſſe ſua. [Dixi) Exiſtimaui. [Optima) Feliciſſima, quia ſciebam cauſam mihi eſſe non poſſe. [Tanquam in patria) quaſi in patria,quia Cic. non audet amplius vere nominare Romam p̃riam,ſed tanq̃ p̃riam. [Si nulla) Subaudi eſſet forma reip. [Tanq̃ ex).i. tanq̃ fuiſſe exul,& extra p̃riam. [Nulla viſa eſt cauſa).ſ.idonea,vt meipſum interficerẽ. [Optarẽ) Cuperẽ. [Multæ) qa amiſeram ea ꝑp quæ maxime iuuabat me viuere. [Vetus eſt enim)Subaudi dictũ,vel prouerbium,& eſt rõ, quare eſſent multæ cauſæ cur optaret ſibi mortem, qa qñ homo deſinit eſſe is,q ꝯſueuit,non eſt quare multum debeat appetere vitã. [Vbi) Qñ. [Qui fueris)Qualis eſſe cõſueueris.[Cur velis viuere) cur optes vitã,qa viuimus,ꝑp honores,& dignitates, quibus amiſſis deficit cauſa optandæ vitæ.[Vacare)Carere.[Altera ne erip.)Vt.ſ.ſcientia optimaꝝ artium,qa remanet,& hois vitam nunq̃ deſerit,quocunq; ierit,ſola .n. morte auſertur. [Altera ne mortuo quidem) qa gloria reꝝ geſtarum, eſt æterna,& immortalis. [Verboſius) pluribus verbis. [Plus quenq̃ poſſe) .i. me voluiſſe, ꝙ aliquis tñ poſſet vt ipſa reſp. non retineret ſtatutum, & dignitatem ſuam.i. plus amaui q̃ quenq̃ alius.[Vnus Cæſ.) qa omnia ſolus poterat.

[Ali-

[Alicuius) Non dicit, qui fuerit, ſed innuit ipſum Pomp. q antea ſm ſluduerat patribus Ceſ. q poſtea cognouit ſe malefeciſſe. eius enim cauſa fuerat Ceſ. ꝯfirmata prouincia in alterꝫ quinquenniu [Eo duce) Pomp. [In quo vno) In quo ſolo. [Voluiſſe) Eſt ordo, volui vt ſcires me ēt voluiſſe feciſſe finem belli mihi ipſi. [Poſtq non potuerim reliqs oibus). ſ. feciſſe finem belli. i. poſtq̃ non potui facere, vt reliq oēs diſcederent à bello, volui ego ipſe diſcedere, hæc oia declarant in vita Cic. ſcripta à Plut. [Ciuē eſſe me) Subaudi, volui vt ſcires me voluiſſe eſſe ciuē, &c. [Si non) . ſ. hæc ciuitas. [Exulem) ēi Romæ. [Mitylenas) Lesbum, de Rhodo, & Mitylenis diximus abūde alio loco. [Malueram) Subaudi loqui. [Fiebat longius). i. trahebatur in longum, vt tecum coram loqui poſſem. [Eadem). ſ. dicere, quæ dicturus fuerā coram. [Nihil profuturus) nullam vtilitatem allaturus imò potius nociturus. [Loco criminis). i. putent me peccare, qa vellent q potius me interimerem q vincerē. [Satis mul.) qa vellent & alios perire. [Quāuis iniqua) Quia iniqua pax eſt, vbi qui meliorem habet cauſam ſubdit conditiones eius, q iniuſtam cauſam fouet. [Niſi longiorem remiſeris) Nam ſi tu quoque ad me multa reſcribes intelligam meam epiſtolam non viſam fuiſſe tibi nimium verboſam.

C. PERSAEPE &c.) Commemorat quo ꝯſilio aduerſus Cæſ. in bellū Pharſalicum abiuerat, & ſe poſt victoriam Cæſ. in vrbē receperat, docens miſerū eſſe illic verſari, ſed alibi lōge miſerius, maximam tū ſe conſolationem capere ꝯſcientia rectorū conſiliorum, habereq. quibus ſe confirmet, ſcientiam bonarū artium, & gloriam rerum geſtarū, quibus argumentis in omnibus ferè epiſtolis ſemper ꝯſimiliſ & conſolatorijs vtitur. Ordo eſt. Solet venire mihi cogitanti perſæpe de miſerijs cōibus, in qbus verſamur tot annos, & verſabimur, vt v. deo. i. quantum perſpici, in mentē. i. mētionem, & memoriam illius tpis, quo fuimus proxime. i. ꝓxime elapſis diebus, vnà. i. ſimul, & in vno loco, quin ēt te ne. i. cōplector memoria ipſum diē. Nam ad. i. circiter tertium. ſ. diem Idus. i. q eſt inter Idus, aut añ idus Maias, & ita eſt xj. dies Maij Lent. & Marcello conſulibus, cum veniſſem veſperi Pōpeianum. ſ. agrū tu fuiſti mihi præſto. i. affuiſti mihi, animo ſolicito. i. hñs animum ſolicitum, dicerem hñti animum ſolicitum niſi ſequeretur. Aūt. i. ſed, cogitatio tum officij, tum ēt periculi mei habebat te ſolicitum. Nam ſup. te verebare ne deeſſem. i. non ſatiſfacerē offō, ſi manerem in Italia, & periculum meum cōmouebat. i. anxietate efficiebat te, ſi proficiſcerer ad bellum. i. Pharſalicum cum Pomp. Quo tpe tu vidiſti, profecto. i. reuera me quoq; . i. ēt conturbatum, vt non explicarem. i. dijudicarem, quid eſſet optimum factu. vī optimum de duobus dicere. Non duo erant, aut eundū in bellum, aut manendum in vrbe. malui tñ cedere. i. ſuccumbere pudori, & famæ. i. facere, quod pudor & fama exigebant quā ducere rōnem. i. hic reſpectū ſalutis meæ, cuius facti mei pœnituit me non tam ꝓꝑ periculum meum, q̃ ꝓꝑ multa vitia, q offendi. i. præter ſpē reperi, ibi, quò veneram. Primū ſup. oſtendi copias, neq; magnas, neq; bellicoſas, deinde reliq extra. i. præter ducem & præterea. i. eum, paucis. Loquor de principibus. i. vt dñt nunc de capitaneis, ſup. fuerunt primum rapaces in ipſo bello deinde ita crudeles in oratione, vt horrerem ipſam victoriam, quia ſi victores euaſiſſent, multo crudeliores futuri videbantur. Aūt. i. ſed, ſup. oſtendi, aut ibi fuit maximum æs alienum. i. debitum, virorū ampliſſimorū. ſ. ante bellum. Quid quæris? . ſ. plura, Nihil boni, ſup. fuit illic, præter cauſam, quæ ꝯtra Cæſ. iuſta erat. Quem cum vidiſſem, ego deſperans victoriā, cœpi primū ſuadere pacē cuius fueram ſemper auctor. i. approbatur. Deinde cū Pōp. abhorreret. i. alienus eſſet & diſſentiret valde ab ea ſnia. ſ. pacis cōponendæ, inſtitui. i. cœpi ſuadere, vt duceret. i. ꝓduceret, & extēderet bellū, donec meliorem hrē exercitum. Pompeius, probat interdū hoc. ſ. producendum. & videbat fore in ea ſnia, & fuiſſet fortaſſe, niſi cœpiſſet confidere ſuis militibus ex quadā pugna. ſ. proſpere cōtra Cæſarianos geſta. Ex eo tpe. i. poſt illud tps, vir ille ſummus. ſ. Pōpeius fuit nullus. i. nullius valoris imperator, ꝯtulit ſigna. ſ. militiam. i. vexilla ad committendum prelium, exercitu tyrone. i. nouitio, & collecto. i. ex varijs collecto, cum legionibus robuſtiſſimis qa veteranis, & ex Galliga gente bellicoſiſſima, & ipſe victus turpiſſime ēt caſtris amiſſis fugit ſolus, vt Luc. cecinit, ad Regē Aegypti, cuius aſſenſu obtruncatus eſt. Tunc ego feci mihi, finē belli, nec putaui, ſup. nos fractos, fore. i. futuros ſuperiores, cū non fuiſſemus pares integri. Ego diſceſſi ab eo bello, in quo aut fuit cadendū. i. moriendū cadendo in acie, aut incidendum in aliquas inſidias, aut deueniendū in manus victoris, aut ꝯfugiendū ad Iubā. ſ. Regem in Africam, aut locus. ſ. aliquis erat capiēdus. i. eligēdus tanq̃ exilio, aut mors volūtaria. i. ꝓpria manu, aut iuſſu illata, conficienda. i. peragenda ſup. erat. Certe nihil fuit ꝑterea. i. ꝑter dictas ꝯdōnes belli, ſi nolles, aut non auderes committere victori. ſ. Cæſari te. Aūt. i. ſed, nihil eſt tolerabilius, ex oībus his incommodi, quæ dixi, exilio. i. q̃ exilium, præſertim innocenti, vbi nulla turpitudo. ſ. proprij peccati eſt adiunctio, addo ēt cū careas ea vrbe. ſ. Roma, in qua nihil ſit quod poſſis videre ſine dolore. Ego malui eſſe cū meis. ſ. neceſſarijs, etſi qdq nūc eſt cuiuſq, malui eſſe ēt in meis. ſ. regionibus. Ego dixi oia futura, q accidérunt. Veni domum, non q optima ꝯdō viuendi eſſet. ſ. domi, ſed tñ ſi eſſet aliqua forma reip. vt eſſem tanq̃ in pr̃ia, ſi nulla. ſ. forma reipub. eſſet, eſſem tanq̃ in exilio, Cauſa. ſ. iuſta, nō eſt viſa. ſ. mihi cui conſciſcere. i. accelerarem, & concitarē mihi mortē. multæ cauſæ ſup. viſæ ſunt. cur optarē. ſ. mortem honeſtā. Eſt. n. vetus. ſ. dictū, vbi. i. poſtq̃ non ſis, q fueris. i. in ea dignitate in qua fueris non eſſe. ſ. cauſam, cur velis viuere, aut ibi, aut ſimpliciter. Sed tñ licet triſte eſt amiſiſſe dignitatem, tñ magnum ſolatiū eſt vacare. i. vacuum, & purū eſſe culpa, præſertim cū habeam duas res, quibus ſuſtentem me. ſ. ne in deſperationem, aut ſummā miſeriā cadam, videlicet ſcientiā optimarū artium vt legalis, auguralis, oratoriæ, & philoſophiæ, & gloriam maximarū rerū. ſ. geſtarū in ꝯſulatu, in quo in toga non minus gloriæ nactus, eſt q quis imperatorū in armis, præterea Ciliciam prouinciam glorioſe rexerat. Quarū. ſ. duarū rerum altera. ſ. optimarū artium ſcientia, nunq̃ eripietur mihi viuo, quin ēt bonæ ſcientiæ, quibus hic Deum veneramur, ne mortuis qdem eripiuntur, vnde Hieronymus noſter, Diſcamus ſniam in terris, quæ vobiſcū manebit, & in cœlis. Caſu tñ vt vulnere capitis, aut morbo pōt labi memoria, & perire ſcientia in terris, altera. ſ. maximarū rerum gloria, nunq̃ eripiet mihi ne quidem. i. non ſaltem mortuo, imò mortuis auget gloria, q̃ quiuis detraxerat liuor. Hæc, &c. Ego ſcripſi hæc. ſ. ſupradicta verboſius. i. nimis verboſe ad te, & fui moleſtus tibi. ſ. multitudine verborū, ſed ſcripſi ideo q cognoui te amantiſſimum. i. maximū amatorem, cum mei, tum. i. pariter reip. Ego volui oē cōſilium meū eſſe notum tibi, vt ſcires primū me nunq̃ voluiſſe quēquam neq; Pōp. neq; alterum poſſe plus q̃ vniuerſam remp. licet in rep. voluerit vnum plus poſſe q alium. Aūt. i. ſed, poſteaq̃ vnus. ſ. Cæſ. valeret culpa. i. ꝓꝑ culpam alicuius, q. d. vnius qſquis ille fuerit certum tñ eſt q de Pomp. loquat, cuius primū fauore in Cæſ. Cæſari confirmata erat ꝓuincia in alterū quinquennium, deinde eius culpa vt vidimus, male pugnatū fuerat, maluit tñ alicuius q cuiuſdam dicere, ne de certo videat loqui, vt non poſſet obliti. ſ. illi, ſcires me voluiſſe pacē exercitu amiſſo, & eo duce. ſ. Pomp. amiſſo, in quo vno ſpes. ſ. victoriæ fuerat, ſcires ēt me voluiſſe feciſſe finē belli mihi ipſi, poſtq̃ nō potuerim. ſ. feciſſe pacē reliquis oibus. Nunc aūt ſi hæc ciuitas eſt repete, ſcires me eſſe ciuē, ſi non, ſup. eſt ciuitas, ſcires me eſſe exulē loco non incōmodiore. i. non magis incōmodo, ſed æq; cōmodo, q̃ ſi tu ꝯtuliſſem me Rhodū, aut Mitylenas: Mitylenæ in Lesbo ſunt inſulæ. Rhodus aūt, & vrbis, & inſulæ nomen notum. Ego maluerā, ſup. agere, aut narrare tecū hæc, coram. ſ. te. i. pñtia tua, ſed qa. ſ. corā agere fiebat longius. i. differebatur, nimis volui. ſ. agere aut cōminiſci eadē ꝑ lr̃as, vt hres qd, aut, qđ diceres, ſi qñ incidiſſes in vituperatores meos. Valla, diceret mei. i. qui me ꝓpea vituperant, q poſt Pharſalicum ꝯflictum me Romam ꝯtulerim, Sunt. n q cū. i. quis, interitus meus nihil fuerit profuturus reip. putāt eſſe loco criminis. i. pro crimine habendum q viuam. Quibus ego certo ſcio videri non ſatis multos perijſſe, q. ſ. extincti, aut interēpti, ſi audiuiſſent me. i. obediuiſſet mihi. Non. n. ſemꝑ audio ꝓ obedio datiuo iungitur, ſed audiens participium frequentius, quis viuerent pace iniqua. i. iniquis ꝯdōnibus comparata, viuerent tñ. i. nihilominus honeſte, fuiſſent. n. inferiores armis non cauſa. S. dicas non modo fuiſſet, ſed, & nunc fuerunt res quia pro iuſta cauſa perierunt, dicam, vt fuerunt ita fuiſſe ſi audiuiſſent Cic. ſed honeſte vixiſſent, quod cū vincere nequirent, pacem accepiſſent. Habes epiſtolam fortaſſe verboſiorem q̃ velles quod ego putabo videri tibi ita. i. q verboſior ſit hæc epiſtola, niſi miſeris mihi longiorem. Ego videbo te breui tempore, vt ſpero ſi expediero, ſup. ea, quæ volo. ſ. prius expedire. i. tranſigere, & conſummare.

OPTAREM, multæ cauſæ) Sic antea. nos ex libris antiquis vocem, cauſiæ ſuſtulimus, vt purior, & elegantior ſit lectio. [Me voluiſſe etiam reliquis omnibus poſteaquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli) Hic locus antea in omnibus impreſſis perperam diſtinctus ſenſum peruertebat. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Marium, vt cum podagra paciſcatur ne vexetur ad ea dum cum Cicerone viuet, & illi ob id operam dare non poſſit.

M. CICERO M. MARIO S. D. 4

AD viij.cal. in Cumanum veni cũ Libone tuo, vel nr̃o potius: in Pompeianum ſtatim cogato: ſed faciam ſe ante certior. te cum ſemper valere cupio, tũ certe, dum hic ſumus: vides.n. quanto poſt vna futuri ſimus. quare, ſi quod conſtitutum cum podagra habes, fac in alium diem differas. cura igitur, vt valeas, & me hoc biduo, aut triduo expecta. Vale.

HVB. AD 8.cal.) Iocatur Cic. cum Mario qui laborabat podagra, nam cum dicat ſe ad eum iturum hortatur, vt conſtituat cum podagra, vt per id tempus eum non vexet. [Tuo) Amico vel propinquo. [Cogito).ſ. venire. [Ante) Quàm veniam. [Cum ſemper) Et ſemper, & omni tempore. [Dum ſumus hic) In Cumano. [Quanto poſt,) q.d. non multo.i. quàm cito. [Quare) Nunc iocatur cum eo, vt ſi habet conſtitutionem aliquam cum podagra differat eam conſtitutionem in aliud tempus, conſtituere autem eſt locum vel tempus determinare. [Biduo, aut triduo) Intra duos, aut tres dies.

Conſtituere

ASC. AD viij.&c.) Scribit ex agro ad Marium ad quem ſe profecturum pollicetur, monens vt cum podagra paciſcatur, ne ab ea, dum adierit, vexetur. Sanè quia nondũ erant Cal. Iuliæ, ſed Sextiles, aut certe etiam Cæſare viuente Iuliæ cœperant appellari, ſunt qui Iunias legant. Ordo eſt. Ego veni cum Libone tuo vel potius noſtro.i. cõmuni amico, in Cumanum.ſ. agrum, vbi Cic. villam habebat, ad ix. Cal. Iulias aut Iunias cogito ſupp. ire aut proficiſci ſtatim in Pompeianum, vbi Mario erat villas, ſed faciã certiorem ante.ſ. quam venero. Cum.ſ. ita ſit, quòd cupio te valere ſemper tũm.i. tunc maxime ita eſt ꝙ dum.i. quandiu, nos ſumus hic.i. in agro. Tu enim vides quanto.ſ. tempore poſt.ſ. hoc tempus non ſumus futuri vna.i. pariter, in vnis ædibus. Quare ſi habes, quid conſtitutum cum podagra.i. habes aliqood commercium tranſigendum cum ea, hoc eſt cum dolore pedum tuorum, & ita conſtitueris ei diem fac differam in alium diem. Igitur, hoc eſt vt aperte dicam cura vt valeas, & expecta me hoc biduo, aut triduo.i. intra biduum, aut triduum proximum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Commendant Cæſari Trebatium diligentiſſime.

M. CICERO C. CAESARI IMP. S. 5.

VIde quã mihi perſuaſerim, te me eſſe alterum, non modo in ijs rebus, quæ ad me ipſum, ſed ẽt in ijs, quæ ad meos pertinent. C. Trebatium cogitarã, quocunque exirem, mecum ducere, vt eum meis omnibus ſtudij, & beneficijs quam ornatiſſimum domũ reducerem. ſed poſteaquam, & Pompeij commoratio diuturnior erat, quam putaram; & mea quædam tibi non ignota dubitatio aut impedire ꝓfectione meam videbatur, aut certe tardare: vide, quid mihi ſumpſerim: cœpi velle ea Trebatium expectare à te, quæ ſperaſſet à me: neq; mehercule minus ei ꝓlixe de tua voluntate ꝓmiſi, ꝙ eram ſolitus de mea polliceri. caſus vero mirificus quidam interuenit, quaſi vel teſtis opinionis meæ, vel ſponſor humanitatis tuæ. nam cum de hoc ipſo Trebatio cũ Balbo nr̃o loquerer accuratius domi meæ, literæ mihi dantur à te, quibus in extremis ſcriptum erat: * M. Furium: quem mihi cõmendas, vel regem Galliæ faciam, * vel hunc Leptæ de legam: ſivi tu ad me alium mitte, quẽ ornem ſuſtulimus manus, & ego & Balbus; tanta fuit opportunitas, vt illud neſcio quid nõ fortuitum, ſed diuinum videretur. mitto igitur ad Trebatiũ, atq; ita mitto, vt initio mea ſpõte, poſt autem inuitato tuo mittendum duxerim. hunc mi Cæſar ſic velim omni tua comitate complectare, vt omnia, quæ, per me poſſis adduci, vt in meos conferre,

• alias, M. Ruſum, vel M. Vrſiuium,
• alias, vt hunc Leptæ

velis, in vnum hunc conferas. de quo tibi hoïe * hoc ſpondeo, non illo vetere verbo meo, quod, cum ad te de Milone ſcripſiſſem, iure luſiſti, ſed more Romano, quo modo homines non inepti loquuntur, probiorẽ, hominem, meliorem, virum, pudentiorem eſſe neminem. accedit etiam, quod familiam ducit, in iure ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia. huic ego neq; tribunatum, neque præfecturam, neq; vllius beneficij certum nomen peto: beneuolentiam tuam, & liberalitatem peto; neq; impedio, quo minus, ſi tibi ita placuerit, etiam hiſce eum ornes glorioſæ inſignibus. totum denique hominem tibi trado de manu, vt aiunt, in manum tuam iſtam, & victoria, & fide præſtantem. ſumus enim * putidiuſculi, quàm per te vix licet: verum, vt video, licebit. Cura vt valeas: & me, vt amas, ama.

HVB. VIde) Cæſar ſemper magnifecit Cic. itaqoe cupiens ei gratificari humaniſſime ſcripſerat ſibi eſſe vehementer gratum M. Myrtium quendam, quem Cic. ad eum ad miſerat. quod ſi haberet alium, aliquem amicum ad ſe mitteret, ſe.n. ornaturum eum. Inuitatus igitur Cic. hac humanitate Cæſ. commendat ei hac epiſt. C. Trebatium iuriſconſultum. Vtiturq. ſingulari quodam genere commendatioois. [Perſuaſerim mihi) Confiſus ſim. [Te eſſe alterum me).i. eſſe mihi vere amiciſſimum, nã vetus amicus dicitur alter ego. [Quocunque exirem) Quocunquẽ. mitterer extra vrbem. [Mecum ducere) Occulta quædam commendatio hominis. [Studijs) Fauoribus. [Beneficijs) commodis. [Domum) Romam. [Cõmoratio) Tardatio. [Non ignota tibi) Quam tu optime noſti. [Profectionem) Diſceſſum ab vrbe in prouincia. [Aut certe) Correctio. [Quid ſumpſerim) Quid attribuerim mihi qui de te mihi ſumpſerim. [Expectare à te quæ à me).i. ſperaret te ei facturum eadem quę ego ei feciſſem ſi eum me cum duxiſſem: [Prolixi) Large, nam prolixus largom ſignificat. Terent. in Eun. Accipit nemo melius neque prolixius. [Caſus) Opportunitas fortuita. [Opinionis) Spei, quam de te habebam. [Quibus in extremis) Pro quarum in extremo eleganter dictum.i. in fine quarum. [Vel regem Galliæ) Erat enim in poteſtate Cæſ. tanquam imperatoris Romani facere regem Galliæ. [Quem ornem) Cui dem aliquam dignitatem [Suſtulimus) Eleuauimus ad cœlum, quaſi agentes gratias dijs. qui nobis tã optatum caſum attuliſſent mittendi ad te Trebatium, quia petebat vt mitteretur ad te alius qoem ornares. [Non uideretur) non putaretur à nobis. [Fortuitum) A caſu, & a fortuna datum. [Sed diuinum) Sed ex diuina quadam inſtitutione. [Mitto igitur) Optime præparato, & lenito animo Cæſ. Cic. ei commendat Trebatium. [Inuitatu) Inuitatione, & petitione. [Comitate) Humanitate, facilitate. [Complectare) Suſpicias. [Per me) Cauſa mea. [Adduci) moueri, incitari. [In hunc vnum) In hunc ſolum, quæ pro omnibus meis amicis faceres, velim pro hoc ſolo facias. [Spondeo) Promitto, & quaſi fideiubeo. [Verbo) Sententia. [Luſiſti) deriſiſti me. [Iure) Scripſerat enim Cic. Milonem eſſe virum bonum, & fortem propter quod Cæſ. eum iuuaret. Cæſ. aũt reſcripſit hanc commẽdationem eſſe vulgarem, quæ ſimpliciter amicum laudaret. Itaque nunc laudat Trebatium comparatiuæ, & oſtendit eo neminem eſſe vel meliorem, vel prudeotiorem. [Accedit. [Additur ad illas virtutes eius. [Ducit familiam).i. ducit genus, neque placet, vt dicatur, ducit.i. nutrit, quia habere familiam pauperem quæ ipſe nutriet, quia eſt inepta ſentẽtia, neque ſignificatio verbi id patitur. [Singulari me) fuerant enim multi ex familia iuriſc. [Huic ego) Hac modeſtia petitionis, qua ſe nihil certum petere dicit; plus obligat Cæſ. ad preſtandum (quàm ſi diceret quid ab eo vellet. [Neque impedio) Significat Cic. ſe contentum eſſe, vt Trebatius ornetur Cæſ. Tribunatum vel præfecturam, licet dixerit ſe nihil certi petere. [Inſignibus) Ornamentis [De manu in manum) prouerbialiter dictum. [Iſtam) Tuam. [Victoria) quam conſecutus es in iſto bello gallico. [Et fide) Qua plurimum polles. [Sumus enim) Quia tantopere extulit Cæſ. ſubdidit. [Sumus putidiuſculi) Hic locus, vt plurimum ita legitur, & exponitur. [Putidiuſculi,) Id eſt faſtidioſi, & auribus triſtiores, inſuaues, auſteri, rancidi, ſicut ſcribit. No. Mar. verum hic ſenſus non videtur conuenire: melius ergo legitur pudentiuſculi, vt ſit à pudendus pudentiuſculus.i. verecundiuſculus, puto aũt factum errorem in tranſmutatione literaꝝ.

[Quam

[Quàm licet per te).i.q̃ poſtulet facilitas,& humanitas tua.[Verum licebit) Significabat enim ſe aduertere quo ſpectaret Cæſ.
SC. VIDE &c.)Vt Cæſar,vt Cic. gratificaretur,ante bellũ ciuile ſcripſerat ſibi M. Myrtium aut potius M. Ruſum à Cic. miſſum gratum eſſe,monueratq́. ſi alium amicum hẽret quam ad ſe mitteret,ſe eundem ornaturum,qua beneuolentia erectus Cic.cõmendat eidẽ C. Trebatium iuriſc. vtriuſq́. exquiſito cõmendationis gñe ꝓpea,ꝙ doctus ad doctũ, & de homine docto ſcribit. Ordo eſt.Vide.i.conſidera,agnoſce ò Cæſ.quam.i.quantũ,perſuaſerim mihi te eſſe alteꝝ me .i. vt veꝝ amicum vnum velle, & nolle mecum,non modo.i.non ſolum in ijs rebus. quæ pertinent ad me, ipſum, ſed ẽt in ijs, quæ pertinent ad meos .ſ. amicos,& neceſſarios.Cogitaram ducere mecum quocunque irem, tanq̃ fideliſſimum,& iucundiſſimum hominem,vnde dixi, callide eſt commẽdaturus C.Trebatium, vt reducerem eum domum.ſ.ſuã,ornatiſſimũ oibus ſtudijs,& beneficijs meis.Sed poſtea q̃,&.i.ſimul. cõmoratio .i. tardatio Pompeij, qui tunc adhuc amicus cõis erat, erat diuturnior,q̃ putaram.ſ.futuram.Et quædam dubitatio forte de voluntate Põpeij,non ignota tibi.i.quam bene noſti,videbatur aut impedire profectione meam,aut certe .i. ſaltẽ, tardare .i.differre,vide quid.i.quantum ſumpſerim.i.arrogauerim mihi. cepi velle Trebatium expectare ea.ſ.beneficia,& ornamẽta à te, quæ expectaſſet à me,ſi.ſ.mecum profectus fuiſſet.Neq; mehercule promiſi ei minus prolixe .i. ampliter de volũtate tua.ſ.erga eum,q̃ eram ſolitus polliceri de mea .i. voluntate. Vr̃ cum res ſit eadem pro eovẽ accipere,promittere,& polliceri. Niſi forte rogatus a Trebatio promiſerit, quæ ſponte de ſe pollicitus fuerat. Caſus vero q̃dam mirificus interuenit.ſ.inter ſupra dictas cogitationes,quaſi vel teſtis opinionis meæ, qua opinabar te eſſe alterum me,& factuꝝ pro me Trebatio,quantũ facturus fuiſſem, vel ſponſor.i.quodãmodo obſes humanitatis tuæ. Nã cum loqueret accuratius.i.diligentius cum Balbo nr̃o.ſ.cõi amico de hoc ipſo Trebatio.ſ.de quo nunc mentio eſt, literæ dantur mihi domi.i. cum eſſem domi à te.ſ.miſſæ, quibus.ſ.lr̃is ſcriptum erat in extremis.ſ.partibus M. Ruſum, &c. verba ſunt Cæſ. vſque ad eum locũ. Suſtulimus manus,&c. Ordo eſt. Ego faciam inq̃t Cæſar M. Ruſum quem commendas mihi, vel regem Galliæ, q̃ Gallos regat nomine imperatoris Rom. vt reges eos ſuo nomine regere ſolebant,vel legatũ Leptæ,quem in Galliã imperatorem mittere ↄſtituerat. Si tu vis, mitte alium ad me,quem ornẽ .ſ. honoribus & magiſtratibus. Nos,hoc eſt,& ego,& Balbus,q tunc aderat ſuſtulimus .i. ſurſum,hoc eſt ad cœlos, extulimus manus,vt faciunt q deo grãs agunt, tanta opportunitas fuit .i. munificentiæ oblatæ,vt illud neſcio quid.i.incertum oblatum tuum, qa de quocunque vellem, videretur non fortuitũ.i.à fortuna cecidiſſe,ſed diuinum.i.à diuina prouidẽtia datum.Nã dei propriũ eſt prouidere, vnde interdũm prouidentia pro deo ponitur, & deus græce ϑεὸς theos à theoro quod eſt inſpicio,quia oia videt,dr̃. Igitur q̃a ita polliceris,mitto ad te Trebatium,atq; mitto ita,vt dixerim.i.iudicauerim,initio mittendũ ſponte mea.i. propria,vt dñt,inſtinctu aũt.i.ſed poſt.i.poſtq̃ legi.i.literas tuas,tuo inuitatu.i. quia ad hoc me inuitaſti.O mi Cæſar,ego velim, ſup.vt cõplectare hunc omni comitate.i.benigna affabilitate tua,hunc.i.Trebatium ſic, vt conferas in hunc vnum oia, quæ vt velis ꝓferre in meos, poſſis adduci.i.perſuaderi per me.De quo hoie.ſ.Trebatio ego ſpõdeo hæc nõ illo vetere .i. ↄſueto verbo meo qđ cum ſcripſiſſem ad te de Milone,tu luſiſti .i. ludendo reſtiti iure.i.merito,ſed more Romano quo hoies non inepti loquuntur, videlicet neminẽ eſſe hoiem probiorem,virum meliorem, prudentiorẽ.ſ. q̃ Trebatium.Accedit.i.additur etiam ad eius cõmendationem ſingularis memoria in iure ciuili,& ſumma ſcientia,quod.i.quæ res, inducit familiaritatem, qa ex tali homine, quia ſi ex promptuario quodam poſſis quælibet haurire. Ego neq; peto huic tribunatũ, neq; præfecturã,neq; certum nomen.i.inſigne vllius officij,peto beneuolentiam,& liberalitatem tuam. Neque impedio.i.obſto,quo minus.i.vt non,ornes, eum etiam hiſce .i. huiuſcemodi inſignibus gloriæ,vt ſunt tribunatos,& præfectura,ſi placuerit tibi ita. Denique.i.vt vno verbo concludã,ego trado tibi totũ hominẽ de manũ,aut (vt aiunt) in manum tuã iſtam præſtantem.i. quæ manus tua præſtat,& victoria,& fide.Sumus.n.pudentiuſculi.i.aliquanto plus prudentes,& verecundi,q̃ vix licet per te,veꝝ licebit.vt video.i.conſidero. Locus vr̃ mihi obſcurus. Nam ꝑ illud,verum licebit putem legendum impudentiuſculi .i. aliquãto plus impudentes,q̃ vix licet per te, verum licebit alıq̃ñ prioris tñ clauſulæ bonus eſt ſenſus legendo pudentiuſculi, vt ſit quia omnia obtuliſti,vt licet nobis eſſe prudentibus; ſed quomodo licebit? niſi ad aliud referas. Cura, vt valeas, & me ama vt amas.

M. FVRIVM) Varie legitur in libris ſcriptis, M.Inſinium, PAVL.
Mirſium,Idſium,M. Liſium,vt difficilis ad deligendam,aut inue MAN.
niendam veritatem conjectura ſit. alij,M. Orſium,impreſſerunt, arbitrati eum eſſe,de quo in epiſt.xj. lib.ij.ad Q. F. qđ mihi ſecus vr̃. ex hac .n. epiſtola, qua Trebatium cõmendat,eum ante Trebatium iuiſſe ad Cæſ.manifeſtum eſt,cum aũt ad Q. F.ſcribit dicit ſe eas literas M.Orſio dediſſe,cum iam Trebatius in exercitus Cæſ.eſſet. quod in iiſdem literis poſtea ſignificat. cum inq̃t, Trebatium vt valde ames,vehementer te rogo. [Hunc Lepta delegam)Ita video ſcriptum eſſe in quattuor antiq̃s libris.locus ꝑſpicue mẽdoſus,nec mihi ipſe aſſentior in vetere conjectura infirmo.n.nititur argumento. nec mirum eſt,non probari aliquid iam ſeneſcent,quod ſcripſerim adoleſcens. [Quod familiam ducit)Quod caput eſt,quod in eo ſummum eſt,vt referantur nõ ad Trebatium,ſed ad id,quod dicit, in iure ciuili ſingularis memoria,ſumma ſcientia. cum.n.Trebatium à multis rebus laudaſſet, memoriam, & ſcientiam in iure ciuili ceteraꝝ laudum, quibus Trebatius abundaret,quibus familiam duxit, ducere, tranſlatione ſumpta à rectoribus familiaꝝ, quos domeſtici omnes, veluti duces ſequuntur.[Putidiuſculi)Paulò,quàm ſatis eſt. diligentiores excuſat enim ſe, ꝙ in Trebatio commendando plura verba conſumpſeris,q̃ Cæſaris humanitas patiatur. putidum autem appellat Cic.in quo nimia diligentia repræhendi poſſit, vt de oratore lib.iij.Nolo exprimi potidius,nolo obſcurari diligentius. & de offic.lib.j.Literæ neque expreſſæ,neque oppreſſæ; ne aut obſcurum eſſet nimis putidum. legitur autem in non nullis vetuſtis libris,blandiuſculi; ſed in antiquioribus,quos ſecuti ſumus, putidiuſculi.[Didiciſſe)Hoc dicit,quia Trebatius Cornelij auditor fuerat in iure ciuili,digeſtorum lib.j.Titulo xj.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Trebatium,vt in prouincia perſeueret,nec in patriam redire feſtinet.

M. CICERO TREBATIO S. D. 6

IN omnibus meis epiſtolis, quas ad Cæſarem, aut ad Balbum mittem, legitima quædam eſt acceſsio commendationis tuæ nec ea vulgaris, ſed cum aliquo inſigni indicio meæ erga te beneuolentiæ. tu modo ineptias iſtas. & deſideria vrbis,et vrbanitas depone; et,quo cõſilio profectus es,id aſsiduitate,et virtute cõſequere. hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, q̃ ignouerunt Medeæ, quæ Corinthi arcem altam habebant, matronæ opulẽtæ optimates: quibus illa manibus gypſatiſsimis perſuaſit,ne ſibi illæ vitio verterent,ꝙ abeſſet à patria. Nam MVLTI ſuam rem bene geſſere, et publicam patria procul: Multi, qui domi ætatem agerent,propterea ſunt improbati. quo in numero tu certe fuiſſes, niſi te ex truſiſſemus. ſed plura ſcribemus alias. Tu qui ceteris cauere didiciſti,in Britãnia ne ab eſſedarijs decipiaris,caueto. et qñ Medeam agere cœpi,illud ſemper memento: QVI ipſe ſibi ſapiens prodeſſe nequit, nequidquam ſapit. Cura, vt valeas.

IN omnibus)Pœnituerat Treb.profectum fuiſſe in Galliam HVB.
ſcripſerat ſe cupere reuerti R.qđ cum Cic. diſpliceret à quo fuerat miſſus, hortatur eum,vt deponat hmôi cupiditates, & ineptias redeundi R. & quo animo profectus eſt,eo velit perſeuerare,laudabiliusq́. eſſe oñdit rem bene foris agere,q̃ male domi. [Ad Bal.) Qui plurimum põt apud Cæſ. [Legitima) Iuſta. [Acceſsio) Adiunctio, nam præterea quæ de alijs rebus ad eos ſcribo,addo ẽt cõmẽdationes de te.[Indicio)declaratione. [Ineptias)Stultitias.[Vrbanitatem) Ciuilitatis cõmorandi in ciuitate. [Conſequere) Perfice.[Id)Conſilium. [Profectus es) Diſceſſiſti R.in Galliam,hoc vt quo conſilio diſceſſiſti id perficias. [Ignouerunt)Concedemus.[Medeæ) Adducit fabulam. Medea.n.cum à patre fugiſſet, intẽtempto fratre ſecuta Iaſonem, ab eo deinde ẽt expulſa: Corinthum peruenit, vbi admirantibus mulieribus Corinthijs,ꝙ mulier regia domo abeſſet, & per alienas vrbes vagaretur,Illa eis perſuaſit ſeſe rectè facere,ꝙ patria abeſſet. [Me-

dex)Fideliæ Oetæ regis Colchoꝝ.[Matronæ)Mulieres.[Habe-
bant) Habitabant.[Corinthi) vrbem Achaiæ in Iſthmo ſitam,vt
Acrocorinthus alio loco diximus.[Altam arcem) Quam,& Acrocorinthon ap-
pellauerunt,eſt aũt Corinthus locupletiſſima Iſthmo imminens
Chorit' vt ſcr.Str. eius aſcenſus eſt ſtadia xxx. in acutum terminatu cacu-
Gypſus men, Acrocorinthon aũt eam nominant, cuius quidem pars in
Aquilonem verſa maxime in arduum recta conſurgit. [Opuleo
tæ)Diuites.[Manibus gyp.)Notanda eſt diſtinctio,non.n.dicen-
dum eſt perſuaſit manibus gypſatiſſimis, ſed illa manibus .i. hñs
manus gypſatiſſima.i.candidiſſima gypſus.n.genus eſt cretæ, in-
de Tibullus. Nota loquor regnum ipſe tenet,quem ſæpe coegit
Barba gypſatos ferre catasta pedes. Alij malunt intelligi gypſa-
tiſſimis rapaciſſimis,nam gyros vulturem ſignãt, ſed magis ꝓbo
priorẽ ſenſum.[Ne ver.v.)Ne culparẽt.ne vitio darent. [N.i m.)
ſententia eſt ad ꝯfirmationem allata.[Propterea)ꝑp id eam cau-
ſam.[Improbati)vituperari. [In quo numero) Eorum qui domi
ætatẽ agentes improbanẽ. [Extruſiſſemus) Extruſſemus, & quaſi
Cauere iouitum emiſſemus extra domũ.[Cauere)Verbum eſt legale.i.da
re cautiones in iure. [In Britãnia)Tunc.n. Cæſ.erant in ea pro-
Eſſedũ uincia.[Eſſedarijs) cartucarijs.i.ab ijs q eſſeda vehuot aut ducũt',
Eſſedarius eſt.n.eſſedum genus vehiculi gallici. Horat.Eſſeda ducuntur pi-
lenta petorita naues.Inde eſſedarij dñr,ſicut,& carrucarij q car-
Carrucarius rucas ducunt.[Cœpi agere Medeam) .i. cœpi facere mentionem
de Medea. [Qui ipſe) Sententia,exornatio.ſenſus aũt eſt,qui ſa-
piens ſibi non prodeſt fruſtra ſapiens eſt,vt oſtendit Cic. ſapien
tis eſſe primum ſibi prodeſſe præcipue, deinde alijs,hoc autem
prouerbium ſic græce dicitur μάτ' ἐστιν ὁ σοφὸς οὐκ αὐτῷ σοφός.

A S C. IN omnibus) Pęnituerat Trebatium profectionis in Galliã
quod Cic.damnat,docens honeſtius eſſe rem bene curare foris,
quã domi male. Ordo eſt. Acceſſio.i.augmentatio quædam legi
tima .i. iuſta. cõmendatioois tuæ eſt in omnibus epiſtolis meis,
quas mitto ad Cęſ.aut ad Balbũ. nec ea.ſ.acceſſio eſt vulgatis,ſed
cũ aliquo inſigni.ſ.ſingulari indicio .i. ſignatione beneuolentiæ
meæ erga te. Tu modo.i.ſolũmodo depone iſtas.ſ.tuas ineptias
& deſideria vrbis .ſ. Romæ. & vrbanitatis.i.vrbanæ ciuitatis ꝑR.
& conſequere aſſiduitate,& virtute id qđ.i.qđ profectus conſilio
.ſ.tuo. Nos amici.ſ.tui, ignoſcemus tibi, hoc.ſ.ꝙ rem beoe geras
foris,tam .i. tñ,quam .i. quantum matronæ opulentæ .i. diuites
optimates.i.inter optimas habitæ. Quæ habebant .i. habitabant,
Coriothũ,vrbẽ Achaiæ in Iſthmo altã, Vnde Acrocorinthus ea
pars dr, ignouerũt Medeæ .ſ. ꝙ extra patriam ageret, prodito.n.
theſauro paterno,ſeu aureo vellere,&interſecto fratre,Iaſooem
ſecuta eſt,q Creuſam Corinthi regis ſuperduxit filiam quibus .ſ.
matronis illa.ſ.Medea,manibus gypſatiſſimis.i.maxime indican-
tibus eã eſſe quaſi ſeruam venalem eo ꝙ tali amatori inſeruiret,
nã ſerui dum venundabantur,habebant pedes gypſatos, vnde Ti
bullus, Nota loquor,regnũ ipſe tenet, quẽ ſæpe coegit Barbara
gypſatos ferre catasta pedes, ingenui aũt ligulam nigræ alutæ in-
texabant,ancillæ vero vñr oe in honeſtũ ſit pedes, oſtentare ma-
nus habuiſſe gypſatas, aut gypſatas intelligem' ex opere aſſiduo
perſuaſit.i.ad hoc induxit,oe illæ.ſ.matronæ verterent ſibi vitio,
ꝙ abeſſet à patria, docuit.n.q mores hominum multorum vide-
rint,& vrbes,meliores euadere.Nã multi bene geſſere rẽ ſuam.i.
propriam,procul patria,multi q agerent ætatem domi ſunt im-
probitati propterea. In quo numero .ſ. improbatorum, tu certe
fuiſſes,ni extruſiſſemus te.i.vi quadã exire coẽgiſſemus. Sed nos
ſcribemus alias plura. Tu qui didiciſti cauere ceteris, eo ꝙ ſit iu-
riſperitus, in Britannia,vbi tũc Cæſar agebat, nunc dr Anglia, ca
ueto ne decidiaris ab eſſedarijs .i. carucarijs, hoc eſt qui eſſeda .i.
vehicula anguot, quibus hoĩes in Anglia vehuntur de oppido in
oppidum, quod geous hominum vbiq; cauillosum eſſe ſolet, ne
dum in Anglia, Et qñ.i.qm,cœpi agere Medeam.i.citare, quæ in
fabula Medeæ hñr, memẽto ſemper illud. Qui ſapiẽs nequit ipſe
ꝓdeſſe ſibi ſapit nequidq̃.i.nullo modo ſapiens. Cura vt valeas.

Ex miſcellaneis Angel. Pol. cap. 27. HOC tibi tam ignoſcemus nos amici, quàm ignouerunt
Medeæ quæ Corinthum altam arcem habebant matronæ opu-
lentæ optimates, quibus illa manibus gypſatiſſimis perſuaſit, ne
ſibi vitio illæ verterent, quod abeſſet à patria.

Nam multi ſuam rẽ bene geſſere, & publicam, patria procul.

Multi q domi ętatem agerẽt, propterea ſunt improbati: Ne-
mo ex his,quoꝝ edita ſunt,ſententia,ſuſpicatus eſt adhuc non eſ-
ſe iſta plane Ciceronis verba, ſed poetæ alicuius magis cui lice-
ret vii vocibus iſtiuſmodi. figuriſque,ceu ſunt illa,Quæ Corin-
thũ arcem altam habebãt,& matronę opulentæ optimates, neq;
falſẽ hoc viderunt, iambos adhuc in his verſibus extare integros
duos aliorumq. quaſi diſcerpta mẽbra veluti noſcitari. Nos hæc
ex Ennij Medea verba eſſe collegimus, nõ quidã ſuo prorſus or-
dine,ſed quo cõmodiſſimum Cic.ſuit,allegata. Nam cũ de Græ-
ca Euripidis verſam ab Ennio Medeam in Latinum cognouiſſe-
mus ſeotentiam protinus horum verborum de ipſa ninuum Eu-
ripis tragœdia(qñ illius Ennianæ iacturam fecimus) libuit aucu-
pari.Sic igitur in ea fabula cum matroois Corinthijs loquens io
ducitur Medea, vt perſuadeat non ſibi verti vitio oportere, ꝙ ab
ſit à patria qñ multi,inquit, honeſti etiam procul à patria,multi
contra domi fuerunt inglorij. Nam male audebat peregrinæ fœ
minæ,Vnde illud Comicum, Adeon eſt demens,ea peregrina?
Similiter taceri poſſe Ait Parmeno, Samiam fuiſſe Thaidis ma-
trem, tunc Athenis victitantis. Verſiculos, autẽ Euripidis ipſos,
ex Medeæ perſona,ne quis fortaſſe deſideret, hic adſcribemus.

Κορίνθιαι γυναῖκες ἐξῆλθον δόμων,
Μή μοί τι μέμψησθ', οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν
Σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο,
Τοὺς δ' ἐν θυραίοις, οἱ δ' ἀφ' ἡσύχου ποδὸς
Δύσκλειαν ἐκτήσαντο, καὶ ῥᾳθυμίαν,

Plura vide apud ipſum Politianum, loco iam indicato.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Epiſtola familiaris, & iocoſa. Exponit enim qua diligentia Trebatium commendas, Dat, & rationem, qua in Caſaris familiaritatem citius aſſeri poſſit.

M. CICERO TREBATIO S. D. 7

EGo te commendare non eſiſto: ſed, quid profi-
ciam,ex te ſcire cupio.ſpem maximam habeo in
Balbo: ad quem de te diligentisſime,& ſæpisſime ſcri
bo. illud ſoleo mirari,non me toties accipere tuas lite
ras, quoties à Q. fratre mihi aſſeruntur. In Britannia
nihil eſſe audio neque auri,neque argenti: id ſi ita eſt,
eſſedum aliquod ſuadeo rapias & ad nos quamprimũ
recurras. ſin autem ſine Britannia tamen aſſequi id,
quod volumus, poſſumus: perfice,vt ſis in familiari-
bus Cæſaris.multum enim in eo frater adiuuabit me-
us,multum Balbus, ſed,mihi crede,tuus pudor, & la-
bor plurimum. imperatorem liberaliſſimum habes,
ætatem opportunisſimam, commendationem certe
ſingularem: vt tibi vnum timendum ſit,ne ipſe tibi de
fuiſſe videare. Vale.

HV EGo te) Expooit Cic. diligentiam ſuam in commendando
Trebatio.Deinde cum eo iocatur,petijtque ab eo,vt ſtu-
deat quàm plurimum Cæſ.commendatus eſſe,quod facile
poſſe facere probat. [Quid proficiam).ſ.commendationibus
meis.i.quod valeat meæ commendationes. [A Q. fratre) Is .n.
erat legatus Cæſ. & in Britannia, ſicut Trebatius, dicit igitur,ꝙ
miratur, quòd Trebatius non ſcribat ad ſe toties quoties. Q.F.
ſuus.[In Britannia)locatur Cic.quia ſciebat Trebatium adiuicu
lum pecuniæ. [Si id ita eſt) Quod non ſit aurum,aut argentum.
[Rapias eſſedum)Vehiculum.[Recurras)Reuertaris.[Id quod vo
lumus) Vt diceris [In eo) Sis in familiaribus Cæſ. [Frater meus)
Qui eſt legatus Cæſ. & apud eum plurimum poteſt.[Pudor,& la
bor plurimum,) Id eſt magis proderit tibi, & honeſte vixeris,
& laborauerit multum. [Pudor) Honeſtas. [Imperatorem)
Oſtendit Cic. omnia ita eſſe Trebatio opportuna, vt debeat ti-
mere ne ipſe ſolus ſibi defuiſſe videatur. [Imperatorem) Cæſ.
per quem poteris omnia maxima conſequi. [Aetatem) Iuue-
nilem,& aptam laboribus. [Commendationem) Meam,quam
de te apud eum feci,& quotidie facio. [Singularem) Egregiam,
& non vulgarem. [Vnum) Vna ſola. [Ipſe) Tu met, quia
reliqua omnia habes opportuniſſima,ita quod ſi non conſecutus
fueris Cæſ. gratiam, & fortunam bonam, videbitur fuiſſe culpa
tua.

A S C. EGO te cõmendare) Declarat diligentiam ſuam in cõmen
dando Trebatio,iocaturq. cũ eo,vt legendo patere poterit.Or-
do eſt.Ego non deſiſto commendare te.ſ. Cæſari,ſed cupio ſcire
ex te quid proficiam.i.quantum commendatus ſis Cæſ. ego ſcri-
bo ſæpiſſime. ſpem maximam habeo.ſ.de te conceptam. Soleo
mirari illud videlicet,me nõ accipere toties literas tuas. quoties
afferuntur mihi, ſupp. literæ noo tuæ ſed illius, à Q.F. Ego au-
dio

dio nihil eſſe in Britannia,neq; auri,neq; argenti,q.d.per iocum te illic nihil lucrari. id ſi eſt ita.i.ſi nihil eſt auri ac argenti,ſuadeo,ſupp.vt capias aliquod eſſedum.i. pilentum,aut vehiculum, & recurras ad nos quamprimum.i. valde cito. Sin autẽ.i.ſed ſi tñ.i.nihilominus,nos poſſumus aſſequi quod volumus.i.te per Cęſ. ad gloriam,& honorem promoueri,perfice vt ſis in familiaribus.i.in numero familiarium Cæſ. En.m.i.quia,frater meus.ſ.Quintus, adiuuabit te multum in eo.ſ. vt ſis in familiaribus Cæſ. Balbus adiuuabit te multum,ſed crede mihi, pudor.i.verecundi mores,& labor tuus.ſup.iuuabant te plurimum in eo Tu habes imperatorem.ſ.Cæſ.liberaliſſimum, ætatem.ſ. tuam iuuenilem opportuniſſimam.ſ.ad laborem,habes certe.i. haud dubitanter, commendationem ſingularẽ.ſ. à me,vt vnum ſit timendũ tibi videlicet ne ipſe.i. tute videare,ꝓ videaris,defuiſſe tibi.i. vtilitati tuæ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Obiurgatio Trebatiam. quod commoda tribunatu contempſerit.

M. CICERO TREBATIO S. D. 8

SCripſit ad me Cæſar perhumaniter, nondum te ſibi ſatis eſſe familiarem ꝓp occupationes ſuas, ſed certe fore. cui quidem ego reſcripſi, quàm mihi gratum eſſet futurum,ſi quamplurimum in te ſtudij,officij, liberalitatis ſuæ contuliſſet. ſed ex tuis literis cognoui præproperam quandam feſtinationem tuam: & ſimul ſum admiratus,cur tribunatus cõmoda, dempto præſertim labore militiæ,contempſeris.querar cũ Vacerra,& Manilio. nam Cornelio nihil audeo dicere: cuius tu periculo ſtultus es,quando te ab eo ſapere didiciſſe profiteris. quin tu vrges iſtam occaſionẽ, & facultatem,qua melior nunquam reperietur.Quod ſcribis de illo Præciano iureconſulto; ego te ei non deſino commẽdare. ſcribis etiam ipſe mihi te ſibi gratias agere debere. de eo quid ſit,cura vt ſciam,Ego veſtras Britannicas literas expecto. Vale.

HVB. SCripſit) Accuſat Cic.latenter Trebatium quod nondũ inſinuauerit ſe Cæſ.Cui dicit ſe cõmendaſſe,deinde eundem repræhendit ꝙ tribunatum à Cæſ. ſibi oblatũ ſpreuiſſet,preſertim, cum poſſet hęc ipſius tribunatus commoda ſine labore, in quo iocatus oſtendit eum ſtulte feciſſe.[Sed certe fore).ſ.te ei familiarem ſcripſit.[Studij)Amoris,& fauoris. [Officij) Beneficij. [Præproperam)Nimis ꝓperam,& ſubitam. [Feſtinationem) q̃a non potes expectare tp̃s. [Tribunatus cõmoda)Vtilitates,& ſtipendia,quæ dantur tribuno. Potuerat.n. Trebatius fieri Tribunus militum,hęcq. commoda ipſius magiſtratus ſine labore, ſed ſpreuit. [Vacerra,& Manilio) Erant.n.amici, vt propinqui ipſius Trebatij. [Querar) De ſtultitia tua, qui ſpreueris magiſtratum ſine opere. [Cuius) Cornelij. [Periculo) Experientia conſilio. [Stultus es) Quia tibi conſuluit vt eum magiſtratum ſperneres. [Qñ) Qm̃. [Sapere didiciſſe) .i. didiciſſe ſapientiam cum nullam habeas.[Quin)Hortatur eum Cic.vt omnino accipiat hunc magiſtratum neq; omittat hanc opportunitatem, quia fortaſſe non poterit eum conſequi alias ita facile,cum voluerit. [Qui) Cur non.[Vrges)Arripis,ſequeris.[Occaſione)Opportunitatem habendi nunc tribunatus.[Præciano) Aut nomen proprium,aut deriuatum à loco. [Britannicas) De rebus Britannicis.

ASC. SCRIPSIT ad me,&c.) Argũ patet.Ordo eſt. Cæſar ſcripſit ad me perhumaniter, ſe nõdum eſſe ſatis familiarem tibi ꝓp occupationes ſuas,ſed fore.i.futurum certe.i. infallibiliter. Cui qdem ego reſcripſit, q̃.i. quantum gratum eſſe futurum mihi ſi contuliſſet in te.i.ſi beneſice tribuiſſet. quamplurimum.i. valde multum ſtudij, officij ſup. & liberalitatis ſuæ. Sed ego cognoui ex lr̃is tuis quandam feſtinationem tuam præproperam.i.nimis ꝓperantem, & admiratus ſum ſimul, cur contempſeris cõmoda tribunatus, preſertim labore militiæ dempto. Hoc ꝑ iocum dicit. ꝙ vero Trebatius tribunatum affectauerat priuſq̃ meruerit, alijs ſerio dictum placet. Querar cum Vacerra, & Manilio.ſ. cõibus amicis,quibus te cõmendaui.ſ.ꝙ te permittunt ita deſipere.Nam nihil audeo dicere Corn. cuius cum periculo tu ſtultus es, qñ.i. qñquidem,tu profiteris te didiciſſe ſapere ab eo,& ita ſi tu erras, ẽt ille errat, vnde cum periculo eius ſtultus es, ſiue eo conſultore tribunatus oblatum ſpreueris, ſiue immeritum affectaueris. Quin.i.cur non,cur tu non vrges.i.inſtanter ꝑſequeris iſtã occaſionem, & facultatẽ.ſ. obtinendi tribunatus, qua nunq̃ reꝑiet melior.Quod ſcribis de illo Prætiano, aut ꝓpriũ eſt nomẽ aut à loco,aut à ꝓcio deductum,notũ Trebatio, q petit ſe ei cõmendari iureconſulto ego nõ deſino cõmendare ei te. Ipſe ẽt ſcribit mihi te debere agere gr̃as ſibi, eo q̃d de te bene meritus ſit.Cura vt ſciam,de eo qd ſit. Egó expecto lr̃as veſtras Britannicas.i.ẽ Britannia,& de rebus Britannicis,à te, & a fratre ſcriptas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hac epiſtola reſpondit ſuperiori, cuius initium, In omnibus meis epiſtolis, &c.

CICERO TREBATIO S. D. 9

IAndiu ignoro,quid agas: nihil enim ſcribis; neq; ego ad te his duobus menſibus ſcripſeram.quia cũ Q. fratre meo non eras; quò mitterem, aut cui darẽ, neſciebam. cupio ſcire quid agas, & vbi ſis hiematurus. equidem velim,cum Cæſare:ſed ad eum propter eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere: ad Balbũ tamen ſcripſi. tu ibi deeſſe noli. ſerius potius ad nos, dum plenior. quod huc properes,nihil eſt, preſertim Vacerra mortuo. ſed tibi conſilium non deeſt: quid conſtitueris,cupio ſcire.Cn.Octauius,an Cn.Cornelius quidem,tuus familiaris, ſummo genere natus,terræ filius. is me,quia ſcit tuum familiarem eſſe,crebro ad cœnam inuitat adhuc non potuit perducere; ſed mihi tamen gratum eſt. Vale.

IAndiu)Hortatur ẽt Cic. Trebatium ne feſtinet Romam redire,primum tñ dicit ſe exoptare eius literas.[Non eras) Cum Q. F. meo,ad quem cum ſæpe ſcriberem,miſiſſem ẽt aliquas ad te lr̃as. [Quò) Ad quem locum,q̃a neſciebam vbi eſſes.[Hiematurus) Futurus in hybernis,moraturus in hieme.[Cum Cæſ.) .ſ. te hiemare. [Noli deeſſe tibi) Noli eſſe negligens, & amittere opportunitates quas habes amplificandæ fortunæ tuæ. [Serius) Tardius.[Ad nos)Subaudi,reuertere. [Dum) Dummodo. [Plenior)Ditior & magis pecunioſus. [Quod) ꝓp quod. [Vacerra) In eo fortaſſe plurimũ confidebat,& ſperabat Trebatius.[Quid conſtitueris)Venire an remanere in ꝓuincia cum Cæſ. [Cn. Octauius) Ita debet eſſe ſolũ,nam ſuperfluo additum eſt. [An Cn. Cornelius Terræ filius)Alij legunt Leræ,vt ſit nomen ꝓprium, puto tñ ironice & iocoſe dictum eſt ſummo gñe natum,quia eſſet ignobilis:deinde additum terræ filius, vt oſtendatur nouus, & ignobilis eſſe,nam terræ filij dñr,quoꝝ ferè parentes ignorantur,& q nullis maiorib.claris nati ſunt: alij volunt terræ filios dici, quoꝝ origo maiorum ignoratur ꝓp longam ſeriem proſapiæ. Perſ.Sat.6. Præſto eſt mihi Manius hæres Progenies terræ. Et paulò poſt: Adde etiam vnum, Vnum etiam terræ eſt filius. HVB. Terræ

IANDIV ignoro qd agas) Nihil.n.ſcribis, neque ego ſcripſeram ad te his duobus menſibus, q̃a non eras cum Q.F. meo: neſciebam quò.i.ad quẽ locum mittere, aut cui darẽ. cupio ſcire qd agas, & vbi ſis hiematurus.i.hyberna tp̃a tranſacturus.Eqdem.i. ego qdem,velim ſup. vt ſis hiematurus cum Cæſ. ſed nihil auſus ſum ſcribere ad eum ꝓp occupationes eius, ſcripſit tñ ad Balbum. Nolitu deeſſe tibi.i.vtilitati tuæ.Redi ſup.ad nos potius ſerius.i.tardius,quam ſup.citius,dum.i.dummodo,ſup. redeas plenior.ſ.rebus,& honorib.Nihil eſt quod.i.ꝓp quod,aut qd.i.cur. ꝓperes.i.feſtines.huc.i.Roma ꝑſertim Vacerra,q tibi ꝓdeſſe poterat,mortuo.Sed cõſilium non deeſt tibi.Cupio ſcire qd conſtitueris,ſup.facere. Cn.Octauius,aut Cn.Corn.ſup.incertum eſt. Quidem.i.certe,familiaris tuus natus ſummo gñe, q̃a filius terræ.i.homo minime gñoſus, q neſcit an ſe Octauioꝝ an Corneliorum familiæ mentiat, cum ꝓximiorem neſciat ciuitate ꝓpinquitatẽ, q ꝙ ſit filius terræ, filij aũt terræ habebantur q originem ſuã neſciuerũt ignobiliſſimi,vt gigantes q cum vaſto eſſent corpore filij terræ dicebant,ad quod alludens Iuuen.dicit. Vnde fit vt malim fraterculus eſſe gigantũ.i. ignobiliſſimus, q̃ ob nobilitatem periclitari. Is.ſ.homo vanus,quia ſcit me eſſe familiarem tuum, inuitat me crebro ad cœnã,ſed ſup. non potuit adhuc ꝑducere.ſ. ASC.

me ad cœnam ſuam. Sed tñ gratum eſt mihi q eo. ſ. aio ſit. multa aũt ad Treb. ſic ſcr. Cic. vt neſcias ioco ne an ſerio loquatur.

PAVL. MAN. PROPTER eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere) In duobus vetuſtiſſimis libris non eſt vox illa occupationes; ſed eius loco ſpacij aliquantulum eſt relictus, ex quo credimus, à recentioribus quorum inſcientia, deprauati leguntur veterũ ſcriptorum libri, vocem, occupationes, eſſe repoſitam nos, qđ ea dictio, quã in exſcribendo librarius omiſit, ſignare potuerit, aſſequi coniectura non poſſumus. græcam qdem deeſſe crederim. id. n. veriſimilius eſt, q̃ latinam: vt ẽt alibi cognoſcitur in ipſius Cic. ſcriptis, vbi græcum deſideratur ex librariorũ inſcitia, qui cum id legere non poſſent, omittebant, relicto ſpacio, vt ab alijs aliquãdo reponeretur. in Vbaldini lib. apparet ſpacium fuiſſe. quo in loco repoſita eſt vox, occupationes, ooo eiuſdem librarij manu.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Vrbanis quibuſdã iocis ſubinuehitur in arrogantiam, auaritiam, timiditatemq; à Trebatiq. Deinde petit, vt à Trebatio certior fiat, quo in ſtatu res illius ſint, quidq; commendationes apud Cæſarem promouerint.

M. CICERO TREBATIO S. D. 10

LEgi tuas literas; ex quibus intellexi, te Cæſari nr̃o valde iureconſultum videri. eſt quod gaudeas, te in iſta loca veniſſe, vbi aliquid ſapere videre. q ſi in Britanniam quoq; profectus eſſe; profecto nemo in illa tanta inſula peritior te fuiſſet. veruntamen (rideamus licet; ſum. n. à te inuitatus) ſubinuideo tibi, vltro te etiam acerſitum ab eo, ad quem ceteri, non propter eius ſuperbiam, ſed pp occupationem, aſpirare non poſſunt. ſed tu in iſta epiſtola nihil mihi ſcripſiſti de tuis rebus: quæ mehercule mihi non minori curæ ſunt q̃ meæ. valde metuo, ne frigeas in hibernis q̃obrẽ camino luculento vtendum cenſeo. idem, & Mucio, & Manilio placebat, preſertim qui ſagis non abundares. quanquam vos nunc iſtic ſatis calere audio. quo quidem nũcio valde mehercule de te timueram. ſed tu in re militari multo eos cautior, q̃ in aduocationibus q neq; in Oceano natare volueris ſtudioſisſimus homo natandi, neq; ſpectare eſſedarios, quem antea ne* andabatam quidem defraudare poteramus, ſed iam ſatis iocati ſumus. Ego de te ad Cæſarem q̃ diligenter ſcripſerim, tute ſcis; q̃ ſæpe, ego ſed mehercule iam intermiſeram; ne viderer liberalisſimi hominis, meiq. amãtisſimi voluntati erga me diffidere: ſed tñ his literis, quas proxime dedi, putaui eſſe hominem commonendum. id feci. quid profecerim, facias me velim certiorem, & ſimul de toto ſtatu tuo, conſilijq́. omnibus ſcire. n. cupio, quid agas, qd expectes, q̃ longum iſtum tuum diſceſſum à nobis futurum putes. ſic. n. tibi pſuadeas velim, vnum mihi eſſe ſolatiũ, quare facilius posſim pati te eſſe ſine nobis, ſi tibi eſſe in emolumẽto ſciam. ſin aũt id non eſt, nihil duobus nobis eſt ſtultius; me, q te non Romam attraham; te, qui non huc aduoles. vna mehercule noſtra, vel ſeuera, vel iocoſa cõgresſio pluris erit, quam nõ modo hoſtes, ſed etiam fratres noſtri Edui. quare omnibus de rebus, fac, vt quamprimum ſciã: Aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero. Vale.

* alias, anabata

HVB. LEgi tuas) Scripſerat Treb. magnã eſſe de ſe apud Cæſ. opinionem ſeq. exiſtimari ab eo in iure ciuili peritiſſimum, in quo Cic. iocatur cum Treb. & eum familiariter irridet de multis rebus. Deinde quia ſæpius cõmendauerat eum Cæſ. dicit ſe cupere intelligere qd profecerint in eius cõmendationes. Poſtremo dicit ſe ferre æquo aio eius abſentiam, ſi eſt ei emolumento, & vtilitati. Sin minus. ſuadet vt Romam reuertatur. [Valde iur.) valde ſapientẽ in iure ciuili. [Quod) pp quod. [In iſta loca) Galliæ. tunc. n. nondum iuerat in Britanniã, qđ aũt ſuperius dixit expecto veſtras lr̃as Britannicas, non eſt mirũ, qa non ſunt epiſtolæ poſitæ eo ordine. quo ſunt ſcriptæ, nam ex ijs q ſunt in hoc volumine, alias in Galliã, alias in Britanniam miſſas cõſtat. [Inſula). i. Britãnia, eſt. n. inſula. [Peritior). ſ. iuris. [Rideamus licet) Signat Cic. ſe iocaturũ cum Trebatio. [Sũ inuitatus a te) Dediſti mihi cauſam, vt riderẽ. [Subinuideo) Aliquantulũ inuideo. [Accerſitũ) vocatũ admiſſum. [Ab eo) Cæſ. [Nõ pp ſuperbiã) Nã eſt humaniſſimus. [Aſpirare) accedere. [Ne frigeas) Iocat Cic. qa ſciebat Trebatium eſſe auarũ. [Camino luculento). i. magno foco, & ſplendido igni. nã caminus dr̃ fornax vbi ignis fit, alij legũt Camino vt ſit nomen proprium, ſed male. [Sagis) Veſtimentis eſt. n. ſagũ veſtis militaris. [Satis calere) vel pp timorẽ belli, vel pp auaritiã, qđ magis placet. [De te) pp te qa ſcito te eſſe auidũ, & rapacem, & iſti populi capitales ſunt, vt infra dicetur. [Sed tu) Qua diceret, non eſt opus timere, qa cum ſis cautus in aduocationib. & ꝯſultationib' cauſarũ, es tñ cautior in re militari, & hoc ironice dictũ. [Natare) exercebant. n. iuuenes ad natãdũ, vt aptiores eſſent militię. Hor. lo j. carm. Cur timet flauũ Tyberim tãgere, & ẽt milites interdũ natabãt. q ẽt erãt periti natãdi, dicit nũc Trebatiũ noluiſſe natare, qđ aliq volũt allegorice intelligi. i. noluiſſe ſumere res magnas. ſed placet melius vt itelligamus, ſimplr̃ eũ noluiſſe natare, neq; expectare eſſe darios exercẽtes certamẽ curẽdi, vt ſignificet eũ timidũ, neq; aptũ militaris. [Quẽ) te. [Ne Andabatã qdẽ) apud ſolũ ſanctũ Hier. memini legere hoc nomẽ, q ſignat andabatas quoſdam fuiſſe fortaſſe pplos, q oculis clauſis pugnarẽt, ſic. n. inqt epiſt. j. ꝯtra Iouinianũ: Melius eſt qđ dicit oculis clauſis andabatarũ more pugnare, q directa ſpicula clypeo nõ repellere veritatis. dicit ergo, quẽ ne claudentẽ qdẽ oculos decipere poteramus, q̃to ergo minus aperiens oculos, & tibi caueſ fraudari poteris, alij dñt a Plin. mẽtionẽ fieri de his populis, ſed nõ memini. [Quã ſæpe). i. ſcripſeri. [Ego). i. ſcio. [Intermiſerã). i. minus raro ſcribere inceperã. [Diffidere) Si ei fuiſſem moleſtus multitudine lr̃arũ. [Cõmouendũ) reuocãdũ in memoria tui. [Vnum) ſolum. [Quare). i. pp qđ ſolatiũ. [Id). ſ. te eſſe ſine nobis. [Emolumento) Vtilitati. [Non eſt). ſ. emolumento. [Nihil nobis duobus eſt ſtultius). i. nos duo ſtultiſſimi ſumus. [Me). ſ. nihil eſt ſtultius. [Qui ego. [Te) Nihil eſt ſtultius. [Aduoles huc) celeriter huc venias, ſi non eſt tibi vtile abeſſe. [Vna) Dicit Cic. quãti faciẽda ſit ipſorũ conſuetudo. [Cõgreſſio) Collocutio. conuerſatio. [Non modo hoſtes) Quos magnifacis, poſſe ſupari. [Edui) populi Galliæ, de qbus Corn. Tac. lib. xj. ſic inqt. Edui primi ſenatorũ ius in vrbe adepti ſunt, datũ id federi antiquo, & qa ſoli Gallorũ fraternitatis nomen cũ P. R. vſurpant, & Plut. in vita Cæſ. deinde receptis in fidem, quos facti pigeret haud deſtitit, quoad Eduorũ gentem, q aduerſus bellũ ſuſceperant, deuicit, in ſuperiore tpe, fratres ſe Rom. prædicantea magnificentiſſimis habebantur honoribus, &c. [Aut conſolando) Siquid fuerit quod doleas. [Aut conſilio) Si quid agendum deliberabis. [Aut re). i. opera, ſi quid minus per te efficere poteris. [Iuuero) Pro iuuabo.

Sagis

Edui.

ASC. LEGI literas, &c.) Scripſerat Trebatius magnam eſſe de ſe apud Cæſ. opinionem de peritia iuri ciuilis, in quo Cic. iocatur nunc cũ Trebatio, & cum familiariter ridet multis de rebus, deinde dicit ſe vele ſcire quantũ profecerim commendationes ſuę, ac demũ ꝯſulit vt vtilitati ſuæ conſulat aut manendo diutius cũ Cæſ. aut redeundo quamprimũ. Ordo eſt: legi lr̃as tuas, ex qbus intellexi te videri Cæſari noſtro. ſ. cõi amico, & patrono, valde iuriſc. i. ꝯſultum in iure dicendo, aut conſultum. i. peritum iuris. Eſt qđ. i. pp qđ gaudeas. i. gaudere poſſis, te veniſſe in iſta loca, vbi videare ſapere aliquid, q. d. p iocũ, cũ ſi Romę eſſes, nihil ſapere videreris. Quòd ſi pfectus eſſe quoq;. i. ẽt in Britanniã, profecto nemo fuiſſet peritior te in illa tanta inſula, quę reuera maxima, & potentiſſima eſt. Verumtñ licet. i. licitum eſt, ſup. vt rideamus. i. ioco loquamur, ſum. n. inuitamus. ſ. ad ridendũ à te. ſ. p lr̃as tuas ridiculas. Subinuideo. i. latenter aut aliquantulũ inuideo tibi te eſſe accerſitum. i. aduocatum, & aſſumptũ in familiaritatem ab. ſ. Cæſare, id quẽ ceteri nõ pñt aſpirare. i. ſpem perueniendi hr̃e, non pp ſuperbiam eius, ſed pp occupationem eius. Sed tu nihil ſcripſiſti mihi de tuis rebus in iſta epiſtola. ſ. tua quæ. ſ. res tuæ ſunt mihi, mehercule non minori curæ q̃ meæ. ſ. res. Ego metuo valde ne frigeas. i. torpeas potius ocio quã frigore in hybernis. i. locis vbi hiemalis, quamobrẽ cenſeo vtendum. ſ. tibi camino. i. igni luculento. i. claro allegoricos, vt reor, aut adhortatorẽ ad virtutem intelligit, aut igniculum gloriæ. Eſt autem caminus ignis ipſe in foco, nõ fumariũ qđ vulgus caminũ vocat. Idẽ. ſ. vt camino vtaris, placebat Mutio, & Manilio cõibus amicis meis, pſertim ſup. tibi, q nõ abundares ſagis. i. tegminibus militaribus

quæ

quæ villoſa ſunt, q̃q̃ ego audio vos ſatis calere iſtic. ſ. vbi eſtis, calore quidẽ auaritiæ, aut potius metu nauigationis, & belli quo licet ꝯcordia frigeãt, facies tñ laudare ſolei. Quo nũcio. ſ. de metu belli ineũdi, ego mehercule timueram valde de te. Sed tu es multo cautior in re militari, q̃ in aduocationibus. Quia in re militari, non cõmiſit ſe ꝑiculo aut labori, in aduocationibus ꝓſtãdis ſæpe operam ꝑdiderat, q̃a melius alijs q̃ ſibi ꝓſpexit, vñ addit Cic. q̃ neq; volueris natare in Oceano, hõ. i. cũ ſis hõ ſtudioſiſſimus natãdi, ſed in Tyberi. Oceano aũt natare non ſolẽt niſi q̃ naufragiũ fecerint, vñ ſenſus mihi vr̃. Trebat. nõ eſſe ingreſſum Oceanũ, nec Britanniam ꝓfectum timore naufragij, vñ prius dixerat. Quod ſi in Britãniam quoq; ꝓfectus eſſes, &c. Neq; volueris expectare Eſſedarias. i. gubernatores curuũ q̃ ꝯtumelioſi, & iniurioſi ferè ſunt, quem nõ antea ne q̃dem. i. non ſaltẽ, andabatã. i. more andabatarũ qui (auctore Hier. in j. epiſt. ad Iou.) oculis clauſis pugnãt. clauſos oculos hñtem, poteramus defraudare cũ eſſes cailidiſſimus, vñ nũc cautior factus vr̃, eo q̃ ne vidẽs quidem auſus ſit expectare, Eſſedarios Britãnicos ridet ergo q̃ non ſit ꝓfectus in Angliã, aut ꝓꝑ ꝑiculũ maris aut ꝓꝑ petulantiã Eſſedariorũ, q̃ ſunt in Britannia. Sed nos ſumus iã ſatis iocati. i. ꝑ iocum locuti. Tute. i. tu ipſe ſcis, q̃. i. quantũ diligenter ego ſcripſerim de te ad Cæſ. q. d. tu ſcis quãtũ id tibi ꝓfuit. qđ ſi multũ ꝓfuit ẽt me multũ diligenter ſcripſiſſe ſcis, aut iudicas. Ego ſcio q̃. i. quantũ, ſæpe ſup. ſcripſerim, q. d. ſepiſſime. Sed mehercule ego iã intermiſerã. i. ad tp̃s omiſerã ad Ceſ. de te ſcribere, ne viderer diffidere volũtati erga me, hois liberaliſſimi, & amãtiſſimi mei. ſ. Ceſ. ſed iñ putaui hoiem eſſe cõmonẽdũ his lr̃is, quas dedi. ſ. ad eũ ꝓxime. i. nuꝑrime, & feci. i. cõmoui eũ. Velim ſup. vt facias, me certiorẽ, q̃d ꝓfecerim. i. vtilitatis tibi fecerim, mittendo ad eũ lr̃as cõmonitorias. & ſimul ſup. facias me certiorẽ de toto ſtatu tuo, & ꝯſilijs oibus. Cupio. ſ. ſcire q̃d agas q̃d expectes. i. q̃d boni ſperes tibi futurũ, q̃ longum putes futurũ iſtũ diſceſſum tuũ à nobis. Vel m. n. ſup. vt ꝑſuadeas tibi. i. firmiter credas ſic, vnũ ſolatium eſſe mihi. i. me hr̃e vnum ſolatiũ de abſñtia tua, quare. i. ob qđ, poſſim pati, facilius. i. minus moleſte, te eſſe ſine nobis, ſi videlicet ſciã id, videlicet te ſine nobis eſſe, eſſe tibi emolumẽto. i. lucro, & cõmodo. Sin aũt. i. ſed ſi, id nõ eſt. i. nullũ eſt tibi emolumentũ ex abſñtia nihil eſt ſtultius nobis duob. me. ſ. nihil eſt ſtultius, q̃ nõ attrahã te Romã, & te, q̃ nõ aduoles. i. quã celerrime venias Romã. Mehercule vna ꝯgreſſio nr̃a vel ſeuera, vel iocoſa, erit pluris. i. maioris ꝑcij ac valoris ſeu æſtimationis, ꝓꝑ voluptatẽ, quã es ea capimus, quã ſup. ſint non modo. i. non ſolũ hoſtes. ſ. Britanni, quorũ cõgreſſio, ſi victi fuerint, plurimi eſſet facienda, ſed ridet Treb. q̃ viſus eſt eorũ ꝯgreſſũ vitauiſſe, ſed ẽt Hedui populi in Burgũdia frẽs nr̃i. i. P. R. antiquo iure, vñ grata dr̃et eſſe Treb. ꝯgreſſio hoſpitalis cũ illis, aut ſenſus eſt, pluris faciẽdũ Cic. & Treb. ꝯgreſſũ, q̃ illius, & hoſtiũ aut ſociorũ pop. R. cũ hoſtes timeat, ſociũ parum carus, aut elat⁹ ſit. Sane vt Corn. Tacitus lib. xj. ſcrib. Hedui primi ſenatorũ ius in vrbe adepti ſunt, datũ id ſęderi antiquo, & q̃a ſoli Gallorũ fraternitatis nomẽ cũ P. R. vſurpãt, qđ ẽt Plut. i vita Cæſ. atteſtat: Quare fac. vt ſciã q̃ primũ. i. valde cito, de rebus tuis, nã ſup. iuuero, te aut ꝯſolãdo, aut ꝯſilio, aut re. i. auxilio & ope. Vale.

[P]AVL. MAN. AVT conſolando aut conſilio, aut re iuuero) Senarius integer, à Terentij Heautontimorumenon tranſlatus in hũc locum. hic enim in ea fabula, actu j. ſcena j. cũ Menedemo loquens Curemes induc. ẽ; Iſtuc, quidq̃d eſt, fac me, vt ſciam. Ne reticc; ne vere re; crede inq̃ mihi: Aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero. Terent. porrò, vt opinor, à Plauto, paucis immutatis, accepit. apud quẽ in Pſeudolo, actu j. ita loquitur Pſeudolus ſeruus, Fac me certũ, quid tibi ſit, iuuabo aut re, aut opera, aut cõſilio bono.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatoria eſt epiſtola, qua conſulues Trebatio, vt ad vrbem non temere ſe conferat.

M. CICERO TREBATIO S. D. II

NIſi ante Roma profectus eſſes, nunc eam certe relinquere: quis. n. tot interregnis iure conſultum deſiderat? ego omnibus, vnde petitur, hoc conſilij dederim, vt à ſingulis interregibus binas aduocationes poſtulẽt. ſatis ne tibi videor abs te ius ciuile didiciſſe? Sed heus tu, q̃d agis? ecquid fit? video. n. te iam iocari per literas. hæc ſigna meliora ſunt, quam in meo Tuſculano. ſed, q̃d, ſcire cupio. conſuli quidem te à Cæſare ſcribis: ſed ego tibi ab illo conſuli mallem. quod ſi aut ſit, aut futurũ putas: perfer iſtam militiam, & permane: ego enim deſiderium tui ſpe tuorũ commodorum conſolabor. ſin iſta ſunt inaniora, recipe te ad nos. nam aut erit hic aliquid aliq̃ñ: aut ſi minus, vna mehercule collocutio nr̃a pluris erit, q̃ omnes Samarobrinæ. denique, ſi te cito retuleris, ſermo nullus erit: ſin fruſtra diutius abfueris, nõ modo Laberiũ. ſed ẽt ſodalẽ nr̃m Valerium pertimeſco: miræ. n. perſona induci põt Britannici iure cõſulti. hęc ego non rideo, quamuis tu rideas. ſed de re ſeueriſſima tecũ, vt, ſoleo, iocor. remoto ioco, tibi hoc amiciſſimo aio præcipio, vt ſi iſtic mea cõmendatione tuã dignitatem obtinebis, ꝑferas nr̃i deſiderium; honeſtatẽ, & facultates tuas augeas: ſin aũt iſti frigebunt, recipias te ad nos. omnia tñ, quæ vis, & tua virtute profecto, & noſtro ſummo erga te ſtudio conſequere. Vale.

NIſi) Hortatur Cic. Treb. hac epiſtola ſicut & ſuperiori, vt libẽter abſit ab vrbe, preſertim tot ſeditionibus, & tumultibus ciuilibus deinde latẽter innuit. vt agat diligenter rẽ ſuam. [Profectus eſſes) Diſceſſiſſes. [Ante) Et alias ſuperiori tpe. HVB.
[Quis deſiderat) q. d. nullus. [Tot interregnis) Tot ſeditionibus q̃ ſiut interregnorũ cauſas. Interreges aũt dicti ſunt ꝓprie apud maiores centum patres, ꝑmortuo rege Romulo, donec alius rex crearet, rẽp. gubernabãt, ex ijs. n. vnus auct. Feneſtella, decernebãt, cuius q̃nq; dierũ ſpatio hñret imperiũ, & ita ꝑ totũ annum oẽs finiebãt imꝑium, apud minores vero Rom. cũ reip. cauſa abeſſent ꝯſules, neq; comitijs intereſſe, poſſent q̃ tamen creari ꝯſules eſſent, ſi dictatorẽ comitiorũ cauſa dici nõ potuiſſet, res ad interregnũ deducebatur, ac ꝑ interregem cõſularia comitia habebantur hic igitur interregna nunc intelligit Cic. in q̃bus cum eſſent diſcordię, dicit nõ deſiderari alios iuriſc. q̃a dictis, & rñſis nõ paretur. [Vnde) A q̃bus aduerb. pro nomine, vt genus, vnde latinũ. Interreges. Vnde
[Dederim) Pro dabo. [A ſingulis) Q̃m cum multi eligerentur, ſingulis tñ imperabãt, & ius reddebant. [Binas) Iocatur, cũ vix vna ꝑ quinq; dies poſſit peti. [Satis) Quia fortaſſe hoc non poterat ꝑ legem fieri. [Sed heus) Iam incipit familiarius agere, & iocari cũ Treb. ſcripſerat. n. quemadmodum ei magna fides à Ceſ. hr̃etur. [Hæc ſigna) Q̃ꝛ video te iocari. [Meliora, q̃ in meo Tuſc.) Vbi eras triſtior, & nõ poteras iocari. [Quid). ſ. q̃ ita ioceris. [Conſuli). i. de iure, vnde iuriſc. dñr, & iuriſc. rñſa, q̃a interrogabantur, & rñdebant. [Conſuli ab illo) Alludit ad verbum, quod duo ſignificat interrogari, & cõſilium dare, ſiue prouidere, ſed tn poſtremo iungitur datiuo. hoc aũt dicit mallem quod Cæſ. conſuleret tibi. i. prouideret tibi, q̃ interrogaret te faci. e aũt iocamur ꝑ hmõi verba homonyma, tale eſt in Neronẽ diſtichon. Quis negat Aeneæ magna de ſtirpe Neronem? Suſtulit hic matrem, ſuſtulit ille patrem, nam ſuſtulit, & portauit, & interfecit ſignat. [Quod) Quæres, vt tibi cõſulat. [Perfer) Tolera. [Iſtam militiam) Iſtum laborem militiæ, & cõmorandi in caſtris. [Ego. n.) Talis fuit in ſuperiore epiſt. ſententia. Sic. n. tibi perſuadeas velim, vnum mihi eſſe ſolatiu, quare facilius poſſim pati te eſſe ſine nobis, ſi tibi eſſe emolumẽto id ſciam. [Deſiderium) Abſentiam tuã. [Iſta ſunt inaniora). i. ſine emolumentis. [Recipe te) Reuertere. [Aut erit hic aliquid). i. aut hic aliq̃d commodi conſequeris. [Aliq̃ñ) Tandẽ aliquo tpe. [Aut ſi minus). ſ. erit aliq̃d emolumẽtũ: [Samarobrinæ). i. quaſi oẽs vrbes talis qualis eſt Samarobrina, ſi multę eſſent Samarobrinę, eſt. n. Samarobrina vrbs Britanniæ. [Retuleris) Receperis in patriam. [Sermo nullus erit) nemo de te loquetur, oibus linguam auelles. [Diutius) Per longum tempus. [Fruſtra) q̃ñ aliquod emolumẽtum cõſequaris. [Non modo Lab.) Eq̃tem R. virum magnæ libertatis in loquendo, q̃ neque Ceſ. pepercit acerrimis verbis in eũ inuectus, cum iam admodũ ſenex iuſſus eſſet à Cæſ. agere mimos, vt ſcribit Macr. in Satur. [Sed ẽt Valerium) Qui licet ſic moleſtior in loquendi, tñ ſi diu abfueris, quin aliq̃d agas, te maledictis lacerabit. [Mira. n.) h. d. ſicut repræſentatur ꝑſonæ ex comœdijs ad iocum, & delectationem, ita ſumet ꝑſonã tuam ad ridendum, q. d. poterũt facere de te comœdiam, & abducere ꝑſonã tuam, quaſi pro perſona comica, qua rideãt. [Britannici iurecõſulti). i. tui qui in Britãnia fuiſti. [Sed de re ſeueriſſima. i. de re grauiſſima, & nõ negligenda. [Remoto ioco). i. ſine ioco. i. ſerio loquar. [Præcipio) Nõ iubeo, ſed potius admoneo te, do tibi hoc præceptum. [Mea commendatione) Quia Cæſ. propter Conſuli Iuriſcõſultus Suſtulit. Samarobrinæ. Liberi⁹.

commen

cômendationem me.in te cap habeat. [Perferas deſiderium nři) .i. ęquo animo feras nobis carere. [Hon ſtatem) Honorem, & dignitatẽ. [Facultates) vtilitatem. [Iſta) Dignitas, & facultas. [Frigebunt) Ceſſabunt, deerunt tibi. Terent. Nimirum hi hoîes frigẽt. [Oia quæ uis) .i. quæcunq; cupis ẽt maxima, & difficillima. [Studio) Amore, & fauore, qui non deſiſtemus te cômendari Cæſari.

ASC. NISI) Hortatur Trebatium vt libenter abſit ab vrbe, quia ſi adeſſet cuperet abeſſe, pp ſeditiones ciuiles, monetq; vt res ſuas diligenter curet. Ordo eſt. Niſi profectus eſſes .i. diſceſſiſſes Roma, tu certe relinqueres nunc eam. Quis .n. deſiderat iuriſconſultum tot interregnis .i. vacationibus regno℞ cum oẽs in ſenatu regnare velint, & nulli ab alijs admittant, aut vacationibus in cõſulatu, cum q conſules, dicerentur interreges, inter ſe cõcordari non poſſint? Ego dederim .i. velim dediſſe oibus, vnde .i. à qbus petitur ſup. conſilium ſup. hoc conſilij, vt poſtulent binas aduocationes .ſ. patrocina aduocato℞, aut iura aduocãdi, à ſingulis interregibus .i. magiſtratibus, ad quos conſulatu, & olim regno vacante ius conſulis, ac regis ptinebat, ideo aũt binas, qa cu toties mutarentur p ſeditionem ſingulæ non ſuffeciſſent, & tñ dicit, vt dicit Hubert. vix vna pro qnq; dieb. aduocatio peti poſſet, vnde iocando addit. Videor ne tibi didiciſſe ſatis ius ciuile abs te, hoc eſt dederim ne tale conſilium ſatis ex ſnia iuriſconſultorum? Sed heus tu, qd agis? ecqd fit .ſ. à te? Video .n. te iam iocari p literas. Hæc ſigna .i. indicia animi tui ſunt maiora, q̃ ſup. erant in Tuſculano meo .ſ. agro cũ villa, vbi triſtis Trebatius longe aberat à iocis. Sed cupio ſcire qd ſit .ſ. ꝙ ita animum mutaſti. Scribis quidem te conſuli .i. conſilium peti a Cæſ. ſed ego mallẽ conſuli .i. proſpici, & prouideri, ac rem vtilem fieri tibi à Cæſ. Quod .ſ. à Cæſ. tibi cõſuli, ſi aut fit, aut putas futu℞ perfer .i. ad finẽ vſq; fer iſtam militiam, & pmane .ſ. apud Cæſ. vſq; ad finem belli. Ego .n. conſolabor .i. quaſi p conſolationem medicabo, & ſuſtinebo deſiderium tui .i. qd habeo ex abſentia tua ſpe tuo℞ commodo℞ .i. quam habuero de cõmodis tuis. Sin aũt .i. ſed ſi, iſta .ſ. q̃ ſperẽ ſunt inaniora .i. nimis inania, recipe .i. reduc quaſi in locũ vtiliorẽ te ad nos; aũt aliqd .ſ. cõmodi erit hic .ſ. Romæ aliqñ, aut ſi minus .i. ſi non ſup. erit hic aliqd, mehercule vna collocutio nřa erit, pluris .i. amoris, emolumẽti & voluptatis, q̃ oẽs Samarobrinæ .i. ciues eius vrbis in Britãnia, ſi fuerint à te capti, aut cæſi. Deniq; ſi retuleris .ſ. è Britãnia te cito, ſermo .ſ. de te, ac cõſtantia tua, erit nullus qa oẽs putabunt te remiſſum à Cæſ. aut noluiſſe ſuſcipere ꝓdões ab illo oblatas, ſi abfueris diutius fruſtra .i. nihil conceſſo à Cæſ. ego ptimeſco non modo Laberium eqtem Rom. in loquendo, & mordendo liberrimum, q ne Cæſ. quidem pepercit acerrimus verbis in eum inuectus, cum iam admodum ſenex iuſſus eſſet à Cæſ. mimos agere, vt auctor eſt Macr. in Sat. ſed ẽt Valerium ſodalem .i. conuictorem nřm, qa mira .i. multum ridicula perſona iuriſconſulti Britannici, hoc eſt tui poteſt induci .ſ. in fabulam de te factam. Ego non rideo .i. non ridendo puto, aut non dico ioco, quãuis tu rideas, ſed iocor tecum, vt ſoleo de re ſeueriſſima, q. d. illud Horatianum. Quanq̃ ridentem dicere verum Quid vetat? Ego præcipio tibi hæc animo amiciſſimo, ioco remoto .ſ. tũm remitto, vt ſi obtinebis .ſ. apud Cæſ. vbi nunc es tuam dignitatem .i. locum honoris te digni, cõmendatione mea .i. p cõmendationẽ meam, pferas .i. ad finem vſq; feras deſideriũ nři, & ſup. augeas honeſtatẽ, & facultates. Sin aũt .i. ſed ſi, iſta .i. dignitas, & facultates frigebunt .i. frigide obuenient tibi, recipias te ad nos. Tu .n. conſequere .i. obtinebis .ſ. Romæ, omnia quæ vis, profecto, & .i. ſimul virtute tua, & ſtudio noſtro ſummo .i. maximo, erga te.

PAUL. MAN. OMNIBVS, vnde petitur) Debitoribus. ita etiam de oratore lib. 1. Homo ex diſertorum numero poſtulabat, vt illi, vnde peteretur, vetus atque vſitata exceptio daretur, cuius pecuniæ dies fuiſſet: apud iuriſconſultos frequens eſt locutio.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocatur Cicero in diſſentientes Trebatij profeſſiones fieri enim non poteſt, vt Epicureus, qui vtilitatis gratia omnia facit, recte iuſtitiam adminiſtrare poſſit.

M. CICERO TREBATIO S. D. 12

MIrabar, quid eſſet, ꝙ tu mihi literas mittere intermiſiſſes. indicauit mihi Panſa meus Epicureum te eſſe factum. ô caſtra præclara! quid tu feciſſes, ſi te Tarentum, & non Samarobrinam, miſiſſem? iam tum mihi nõ placebas, cum idem intuebare, quod & Titius, familiaris meus, ſed quonam modo ius ciuile defendes cum omnia tua cauſa * facias. non ciuium? vbi porro illa erit formula fiduciæ, VT inter bonos bene agier oportet? quis enim eſt bonus, qui facit nihil, niſi ſua cauſa? quod ius ſtatues communi diuidundo, cum commune nihil poſſit eſſe apud eos, qui omnia voluptate ſua metiuntur? quo modo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare, cum ſcias Iouem iratum eſſe nemini poſſe? quid fiet porro populo Vlubrano, ſi tu ſtatueris * πολιτεύεσθαι non oportere? quare; ſi plane à nobis deficis, moleſte fero: ſin Panſæ aſſentari commodum eſt; ignoſco modo ſcribas aliquãdo ad nos quid agas, & à nobis quid agi, quid fieri, aut curari velis. Vale.

* ab. facias, vbi

*.i. rempu. tere

HVB. MIrabar,) Intellexerat Cic. Treb. effectum Epicureum, quod qdem oſtendit eſſe tũ peſſimum, preſertim iuriſconſulto, quẽ æquum eſſe decet, quod eſſe non poterit, ſi oĩa ſata vtilitate metietur, ſicut faciunt Epicurei, & licet ſimulet ſe iocari, tñ ſerio loquitur. [Epicureum) Et hæc erat cauſa quare literas intermiſerat, quia illa ſecta nullum omnino vult laborẽ. [O caſtra præclara) Ironice, q. d. vbi cum deberes eſſe factus laborioſus tradidiſti te delicijs, & voluptatibus. [Quid tu feciſſes) q. d. multo mollior & delicatior factus eſſes. [Si te Tarentum, mi ſiſſem?) Quæ ciuitas eſt Calabriæ, primum à Tara filio Neptuni condita, & nominatã, vt volunt Ser. deinde à Phalãto octauo ab Hercule expulſis veteribus colis occupata, & habitata. Inde Virg.

Tarẽ.

Hinc ſinus Herculeus, ſi vera eſt fama Tarenti, Cernitur,

Sunt aũt ciues eius vetmis admodum delicioli. Inde Iuuen. dicit:

Atque coronatum, & petulans madidumq; Tarentum.

[Non Samarobrinam) Quæ eſt magis barbara, & ruſtica, & quæ minus inuitat ad voluptates. [Idem intuebare) Idem ſpectabas, habebas eandem ſniam. [Quod & Titius) Hic .n. ſentiebat voluptatem eſſe appetendam. [Quonam modo,) q. d. nullo modo. [Tua cauſa) epicurei .n. dñt fugiendas eſſe multas amicitias, qm non poſſint eſſe ſine laboribus, & eſſe conſulendum ocio, & vtilitati propriæ. [Non ciuium) .ſ. cauſa, cum decet omnia referri ad vtilitatem ciuium, & obliuiſci cõmodorum nío℞ ſi volumus viri boni, & iuſti eſſe, vt ipſe Cic. in 3. Off. [Porro) Deinde. [Illa formula fiduciæ) .i. lex fiduciaria. [Inter bonos bene agier) .i. vt inter bonos ſeruetur æquitas, & iuſtitia, vitetur iniuria, formula aũt pro lege, & inſtitutione ponitur Cic. in 3. Off. Nondum .n. Aquilius protulerat de dolo malo formulas. [Inter bonos bene agier) Verba ſunt legis, vt idem Cic. oſtendit loco ſupradicto in 3. off. vbi tractatur plenius hæc materia. [Quis eſt) Pro qualis eſt; quaſi diceret ſimilimus pecoribus, quæ natura prona, & ventri obedientia finxit: non .n. interrogat de ſubſtantia, ſed de qualitate; ergo non eſt qs, quaſi diceret nullus, ſicut quidam male interpretantur, nam a multi ſunt. [Cõi diuidendo) Diuiſioni re℞ cõium, quæ quo iure diuidebant, tractant iuriſc. tit. de re℞ diuiſ. [Quod ius) quaſi diceret peſſimum, & iniqſſimum. [Nihil cõe) ſed potius omnia ꝓpria. [Iouem lapidem) lapidem ſilicem tenebant iuraturi p Iouem, hæc verba dicentes. Si ſciens fallam, me dieſpiter ſalua vrbe arceq; bonis eijciat, vt ego hũc lapidẽ, auctor Feſtus Põp. dicit ergo nunc Iouem lapidem .i. q repẽtat Iouem. [Iouem eſſe iratum nemini poſſe?) qa Epicurei tenent, & arcte defendunt, deos non curare mortalia: vt, Nec curare deũ credis mortalia, nec pcibus, aut ira moueri. [Vlubrano) Eſt .n. Vlubræ ciuitas Italiç, vbi fortaſſe habebat Treb. agros, & res ſuas, de ea Iuuen. Vacuis ędilis Vlubris. Horat. Eſt Vlubris aius, ſi te non deficit æquus. [Quid fiet) .ſ. à te, q. d. peſſime, & inutiliſſime. [Πολιτεύεσθαι) .i. adminiſtrare remp. verſari in rebus ciuilibus. [Si deficis; à nobis) Tractum eſt a ſubditis, q dñr à dñis deficere, cũ diſcedunt ab eo℞ gubernatione, & imperio. [Plane) Oino. [Sin eſt cõmodum) Si tibi eſt, vtile. [Aſſentari Panſæ) Blandiri Panſæ, & ei dicere ꝙ ſis factus epicureus, cum nõ ſis, vt ei complaceas, qm & ipſe gaudet voluptate, vel ſi Pãſæ eſt cõmodum aſſentari .ſ. mihi, ſed hũc poſteriorem ſenſum minus ꝓbo. [Modo) dummodo.

Formula.

Iouem Lapidẽ.

Vlubræ.

ASC. MIRABAR, &c.) Intellexerat Cic. Trebatium effectum Epicureũ, quod deteſtatur, dicẽs. Mirabar quid eſſet, ꝙ tu intermiſiſſes mittere literas mihi. Panſa meus .ſ. amicus vetus indicauit mihi te factũ eſſe epicureum .i. voluptati ſtudentem, & oĩa ad cõmoda propria referentum. O caſtra præclare. Ironia eſt, q. d. ô ꝓclare tecum in caſtris actum, cũ in tantam dementiã deueneris. qd feciſſes, ſi miſiſſem te Tarentum .i. in eã ciuitatem Calabriæ,

briæ, vbi voluptuoſe viuitur? vnde Iuuen. Atque coronarum, & petulans madidumq́. Tarentum. Non Samarobrinā.i.in eā vrbē Britanniæ religionis frigidæ, & bellicoſæ. Tu nō placebas mihi tūc.i. ab eo ſtatim tpe, cū intuebare .i. iſpectabas inhiādo, qđ & .i. & Titius alij legunt Ethitius, familiaris meus.i.ad lucrum, aut voluptatē vt ille. Sed quonā modo defendes ius ciuile.ſ. qđ ꝓfiteris? cum facias oīa cauſa tua .i. proprij cōmodi, non ciuiū, cū ius ciuile dictum ſit, eo ꝙ ciuiū vtilitati cōſulat. Porro.i. ſed ꝑfecto, vbi erat illa formula fiduciæ.i. illa lex, & regula iuris, è quā fiduciā habeamus, videlicet inter bonos, &c. Quidā textus hñt, vt inter, &c. ſed vr̄ particula vt redūdare, niſi ſit oportet agier.i. bene, vt.i. veluti inter bonos.i. ꝑinde ac decet inter bonos agi. Formula aūt eſt vt dixi lex aūt regula, vt lib. 3. Off. Nondū enim Aquilius ꝓtulerat, de dolo malo formulas. Qui.n.eſt ſup. bonus, q nihil facit niſi cauſa ſua? q.d. nullus, & ita formulæ illi non eſſet locus aut quis.i. qualis eſt? q.d. inhumanus, & auarus eſt, &c. Qđ ius ſtatuere ſup. de cōi diuidendo, cum nihil poſſit eſſe cōe apud eos, qui metiuntur omnia.ſ. bona ſua voluptate.i.q nihil dicunt bonum, niſi vnde ſingulariter captent voluptatem? q.d. nullum. Aūt.i. ſed quō placebit tibi.ſ. ex iure Romano, iurare Iouem lapidem.i. repræſentatum p lapidem, quem iurans in manu tenebat? Sicut.n. nunc qdā iurant, brachium S. Antonij, aut ignem ſacrū, ita olim Iouem lapidem, tenentes.ſ. lapidem, ac dicētes, vt Feſtus Pompeius dicit: Si ſciens fallam, me diſpiter ſalua vrbe, arceq́. bonis eijciat, vt ego hūc lapidē, quo dicto, lapidē eijciebāt cū ſcias.ſ. ex paradoxo Epicuri, qui dicebat Deum non curare mortalia, & ꝙ deus, vt dicit Luc. Nec bene pro meritis capiatur, nec tangitur ira. Iouem nemini poſſe eſſe iratum? Porrò quid fiet populo Vlubrano.i. colenti Vlubras, oppidum Italiæ ſatis deſertum, de quo Horat. Eſt Vlubris, animus ſi te non deficit æquus. Si tu ſtatueris non oportere πολιτεύεσθαι.i. adminiſtrare rep. q.d. ab omni Politia deſereri. Quare fero moleſte, ſi deficis.i. deſciſcis, plane a nobis.ſ. Stoicis ſin.i. ſed, ſi commodum eſt.ſ. tibi aſſentari Pāſæ.ſ. Epicureo, ignoſco, modo.i. dūmodo ſcribas aliquando, quid agas, & quid velis, agi quid fieri, aut curari à nobis. Vale.

PAVL. MAN. FIDVCIÆ inter bonos bene agier? quis) Ita legitur in vetere lib. & ſanè crederim, non aliter hunc locum eſſe ſcribendum, etſi priorem lectionem conſeruarim. voces.n. illæ. VT, & OPORTET, quæ ſunt in impreſſis, additæ ſunt ab imperito, qui locutionem parum integram crederet, cum alibi a Cicerone iuriſconſultorum formulas ſine verbo citari non animaduertiſſet, vt de off. lib. iij. In fiducia, inquit, inter bonos bene agier. vetuſti.n. libri non hñt, V T. & ibidem paulò poſt: Cum dr̄, Inter bonos bene agier, quidquā agi doloſo, aut malitioſe poteſt? Libro etiam topicorum vbi eadem hæc vſurpantur verba, veteres libri ab impreſſa lectione diſſentientes, noſtram ſententiam confirmant, quam etiam Romæ doctiſſimis hominibus probauimus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Diuturni ſilentij cauſam dicit, quam cum Trebatius non accipere velle videatur, ex occaſione in aptiſſimam iocandi materiam deſcendit.

CICERO TREBATIO S. D. 13

ADeo ne me iniuſtum eſſe exiſtimaſti vt tibi iraſcerer, quòd parum mihi conſtans, & nimium cupidus decedendi viderere, ob eamq́. cauſam me arbitrarere literas ad te iandiu non miſiſſe? mihi perturbatio animi tui, quam * primis literis perſpiciebam, moleſtiam attulit. neque alia fuit vlla cauſa intermiſſionis literarum, niſi quod, vbi eſſes, plane neſciebam. hic tu me etiam inſimulas, nec ſatisfactionem meam accipio. audi me Teſta: vtrum ſuperbiorem te pecunia facit, an quod te imperator conſulit? moriar, ni, quæ tua gloria eſt, puto te malle à Cæſare conſuli, quam inaurari. ſi vero vtrunque eſt: quis te feret præter me, qui omnia ferre poſſum? ſed, vt ad re redeam, te iſtic inuitum non eſſe, vehementur gaudeo; & vt illud erat moleſtum ſic hoc eſt iucundum. tantum metuo, ne artificium tuum tibi parum proſit. nam, vt audio iſtic,

Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro
Rem repetunt: & tū ſoler ad vim faciendam adhiberi?

* alias, ꝓximis

neque eſt. quòd illam exceptionem interdicto pertimeſcas, quòd tu prior vi hominibus armatis conueneris. ſcio enim te non eſſe procacem in laceſſendo. ſed, vt ego quoque te aliquid de noſtris cautionibus admoneam, treuiros vites cenſo: audio capitales eſſe: mallem auro, argento, ære eſſent. ſed alias iocabimur. Tu ad me de iſtis rebus omnibus ſcribas velim quàm diligentiſſime. Ad iij. non. Mart. Vale.

HVB. ADeo me) Quia repræhendat Cic. Trebatium ꝙ eſſet iā cupidus redeundi Romam, & poſtea intermiſerat diu ad eum literas. Exiſtimauis Treb. eum ſibi iratum fuiſſe, & ppea intermiſiſſe ad eum ſcribere, ꝙ quidem oſtendit Cic. non fuiſſe cauſam ſuę intermiſſionis literarum, ſed ꝙ ignorabat vbi eſſet, Deinde cū eo iocatur, appellās eum ſuperbū. Poſtremo hortatur vt caueat illos populos, & precipue Treuiros, quos audit eſſe feros. [Parum conſtans).i. aliquantulum inſtabilis. [Perturbatio animi tui) Quem pœnitebit in iſta loca ꝓfectum eſſe. [Hic) Nunc vel in hoc. [Inſimulas) Accuſas. [Satiſfactionem) Excuſationem. [Audi me Teſta) Blanditur ei, vt æquius ferat ꝙ ſuperbus appelletur. [Teſta) Appellabatur enim Treb. Teſta, vt infra ego tamen Scæuolæ, & Teſtæ aſſentio. [Vtrum).i. es ne magis ſuperbus, quia factus es diues, an qa Cæſar te conſulit.i. interrogat, & à te conſilium capit. [Pecunia facit ſuperbus) Sic Terent. Quia paulū tibi acceſſit pecuniæ, elati ſunt animi. [Moriar) Dicit Cic. ſe cognoſcere Treb. ita eſſe glorioſum, vt maluit cōſuli a Cæſ. q ditari. [Moriar) Mos eſt dicendi cum volumus aliquid affirmare ita eſſe. [Inaurari) Auro impleri, vel ditari. [Si vero vtrūque eſt) .ſ. & te conſulat, & te inauret. [Quis te ferret) Quis te tolerabit. q.d. nullus, quia efficeres ſuperbiſſimus. [Qui poſſum ferre omnia?) Quia ſum patientiſſimus. [Non inuitum).i. libenter, ſcripſerat enim poſtea Treb. ſe libēter eſſe foris, cum initio lōge aliter ſcripſiſſet. [Vt illud).ſ. ꝙ eſſes animo ꝑturbato, & inuito. [Sic hoc) ꝙ nunc non ſis inuitus. [Tantum) Solum. [Artificium) Induſtria vel ſcientia legum. [Tuum) Ius ciuile. [Iſtic) In iſtis regionibus vbi tu es. [Non ex iure manu conſertum).i. non ex legitimis actionibus, & ex iure ipſo. Ex iure manu conſertum, inquit A. G. lib. vlt. noct. Atticaꝝ, verba ſunt ex antiquis actionibus, &c. qui vult videre cauſam, & originem horum verborum videat ipſum Gell. lib. prædicto, à quo multis verbis declarantur. [Sed mage) Potius. [Ferro) Armis. [Adhiberi facundiam?) Ad vim, quæ nō habet locum, vt Ennius, Pellitur è medio ſapientia vigeritur res. Spernitur orator bonus, horridus miles amatur. Haud doctis dictis certantes nec maledictis. Miſcent inter ſe inimicia agitantes. [Non ex iure manu conſertum) Sed magis ferro rē repetūt, regnumq́. petunt, vadunt ſolida vi, à quibuſdam legitur, & tu ſoles ad vim faciendum adhiberi quod minus probo, neque.n. eſt conſentaneum iuriſconſultum ad vim inferendam adhiberi, ſed, potius, facundiam eloquentiam, ornatum, & grauitatem verboꝝ quæ non proſunt inter arma, vt ex verbis Ennij declaratur, & Cic. Silent. enim leges inter arma. [Neque eſt).i. non oportet. [Exceptionem) Sunt enim exceptiones quædam prætoriæ, vt iuriſcōſulti declarant. [Interdicto) Interdicta dicebantur formæ, & conceptiones verboꝝ, qbus prætor aut iubebat aliquid fieri, aut ꝓhibebat, & dr̄ interdum prohibitio à poſſeſſionis turbatione. Prior antequam prouocareris, nam grauius puniendos eſt q incipit cōtentionem aliquam, quam qui ſuperuenit iam inceptę. [Procacem) Impudentem. [In laceſſendo) In prouocando, & irritando alios. [De noſtris cautionibus) Quia cautiones propriæ dicuntur legales, ideo nunc Cic. dicit de noſtris, q.d. quæ nō ſunt legales, ſed tantum oratoriæ. [Treuiros) Ineptias, quorundam, qui hoc loco expuſuerunt treuiros quoſdam fuiſſe, qui auctoritatem iudicandi non haberent niſi tres ſimul eſſent, & præerant rebus capitalibus, ò ſupremam ignorantiam, hi triumuiri non treuiri dicebantur, nam treuiri de quibus nunc Cic. dicit, populi ſunt Galliæ Tranſalpinæ. Lucan. Te quoque lætatus veniſſem in prœlia Treuir. Et de his Cæſ. in Commentarijs. [Capitales) .i. manu promptas ad cædem, id enim ſignificat inter dum capitalis, inter dum autem dignum puniri capite. [Mallem auro) Nō eſt intelligendum mallem eſſe capitales auro, ſed mallem auro contenderent, vel carerent. [Alias) Alio tempore.

Ex iure manis ꝯſertum

Facūdia

Exceptiones.

Interdicta.

Cautiones.

Teruiri

Capitales.

ASC. ADEO ne) Dicit ſe intermiſiſſe dare literas ad Trebatiū, non quia iraſcabatur illi, ſed quòd neſciebat vbi, nam ille eſſe, iocanſque vocant eum ſuperbum, monetque, vt Treuiros preſertim prouocare timeat. Ordo eſt. Ne.i. an, exiſtimaſti.i. indicaſti

me

me eſſe adeo iniuſtũ, vt iraſcerer, tibi ꝙ viderere.i.videreris mihi parũ conſtans, & nimium cupidus decedẽdi, & arbitrarere me nõ miſiſſe iandiu literas ad te ob eã cauſam.ſ.ꝙ tibi iraſcerer. Perturbatio animi tui, quam perſpiciebam primis literis tuis, attulit mihi moleſtiam, neq; vlla alia cauſa intermiſſionis literaꝝ fuit, niſi ꝙ neſciebam plane.i.oĩno vbi eſſes. Tu inſimulas.i. occulte arguis, & accuſas ẽt hic.i.in hac purgatione mea, nec accipis ſatisfactionem meam.i.purgationem qua tibi conor ſatisfacere. O mi, blandiendi vox, Teſta.i.tu Trebati, q. & Teſta appellatus appellatur.n. Trebatius Teſta, ſed affectante Teſtam nunc vocat quaſi durum, & fragilem & ita inaniter de iuribus ſuperbientem, audi, ſup. quod quæro, & dic verum.i. qđ duorum facit te ſuperbiorẽ pecunia, an ꝙ Cæſar cõſulit te.i.petit conſilium à te? Moriar ni.i.niſi, puto te malle cõſuli.i.conſilium peti, à Cæſ. q̃ inaurari.i. honore portandi, aurei ornamẽti decorari, quę.i.q̃a, ita magna eſt gloria.i.cupiditas gloriæ tuæ. Si vero vtrunque eſt.ſ.ꝙ pecunia, & ꝙ Cæſar te conſulit, te ſuperbum facit, q̃s feret.ſ.tolerabit te præter me, q̃ poſſem ferre oĩa.i. ẽt ſuperbimus mores tuos? q.d.nemo. Sed vt redeã ad rẽ, ego gaudeo vehementer te nõ eſſe iſtic inuitum, & vt.i.quẽadmodum, illud.ſ.te ſuperbum factũ eſſe erat moleſtum, ſic hoc ſup.eſt iucundũ. Ego tm̃.i.duntaxat, me tuo, ne artificiũ tuum.i.peritia iuris ꝓut tibi parũ. Nã vt audio, nõ manu conſertum ex iure ſup.eſt iſtic.i.in Anglia, hoc eſt non iudicantur res legitime ex iniectione manus per legitimas actiones, more ciuili, ſed repetũt eem.ſ.ablatum, aut debitam alioqui, magis.ſ.frequẽtius, ferro.i.vi armorũ, & tu ſoles adhibere facũdiã.i.nãlem eloquentiam tuam, ad vim.i.violentiam, hoc eſt tu ſoles vim aliorũ reprimere eloquentia tua. Neque eſt ſup.cauſa, aut legitima rõ, hoc eſt non oportet, ꝙ tu pertimeſcas.ſ.agendo in Britannia, illã exceptionem.i.prohibitionem quæ nota eſt in actionibus Romanis, ꝙ tu non veneris prior in oĩbus armatis.i.vt nõ occupes rem vi armata, ſed ex iure procedas, q̃a vi illic omnia aguntur. Scio.n.te non eſſe procacem in laceſſendo.i.prouocãdo, hoc eſt petulantem, & nimis moleſtum prouocatorem ad iram. Sed vt ego quoq; moneam te aliquid de cautionibus.i. vt dicũt, cautelis noſtris, cẽſeo ſup. vt vites Treuiros.i.populos illos Germaniæ trans Rhenum, quia audio ſup.eos eſſe capitales.ſ.hoſtes, hoc eſt caput potius quàm rem hoſtium petentes. Mallem ſup. eos eſſe capitales.i.pernicioſos in auferendo, non capite, ſed auro, ſed argento, ære, aut mallem eos eſſe ex auro, argento, ære.i. materia, vnde fierent (quas amas) pecuniæ, tunc enim facilius, & libentius eos inuaderes. Sed nos iocabimur alias.i.alio tempore. Velim ſup. vt tu ſcribas ad me, de omnibus rebus iſtis quamdiligentiſſime. Scriptum ſupple Romæ, ad iij. non. Martias.

PAVL. MAN. TREVIROS vites, cenſeo, audio capitales eſſe) Vt vnicuique, quod ſuum eſt, tribuamus, Petri Bembi, hominis & dignitate, & oĩum laude virtutum pœne clariſſimi, epiſtolam, qua huius loci ſententiam diligentiſſime, & ornatiſſime expoſuit, adſcribemus. non.n.eos imitari placet, qui ex aliena induſtria ſibi laudem aucupantes, quæ ab alijs didicerunt, edunt pro ſuis. Petrus Bembus Bernardino Sandro S. Quod hodie mane quærenti tibi à me de illis Ciceronis ad Trebatiũ verbis: Treuiros vites cenſeo: audio capitales eſſe. mallem, auro, argento, ære eſſent. reſpondi, iocum eſſe & multiplicem, & feſtiuum: qui quidem iocus in antiquis & nummis, & ſcriptoribus deprehenderetur: itaque qm̃ eramus in via, vt neque libros, neque nummos hr̃emus, reieci te in alium diem. id, ne te diutius torqueat, eſt eiuſmodi, vt ioci cauſa, quod quidem Cicero ad illum ſcribens more ſuo ferè ſemper facit, & Treuiri, & capitales in ambigui gñe ſint poſita. nam cum videatur monere illum, vt vitet Treuiros Galliæ populos, qui capitales, bellicoſiq. ſint; ludit cum in Treuirorum, tum in capitaliũ verbo. erant.n. Romę magiſtratus, Triumuiri capitales, qui etiam Treuiri dicebantur. ſed qm̃ hoc ipſum Triumuirum nomen iterum in ambiguo poni poterat, cum eſſent etiam apud Romanos Triumuiri pecuniæ cudendæ, quos ita inſcribebant, A. A. A.F.F. hoc eſt, Auro, Argento, Ære Flando Feriundo, iocatur iterum in hoc verbo, luditq. Cicero, vt mihi quidem vr̃, belliſſime, addens, mallem Treuiros iſtos eſſe pecunioſos, q̃ bellicoſos; vt, Cæſare eos vicẽte, tu diteſceres. itaque infert, mallẽ eſſe treuiros auro, argẽto, ære, q̃.ſ.capitales. Triumuiros aũt Treuiros ſolitos dici, Liuius ſatis locuples eſſe teſtis poteſt. cuius ſunt hæc in lib.xl. Colonia Grauiſcæ eo anno deducta eſt in agrũ Etruſcum, de Tarquinienſibus quondã captum, quina iugera agri data. Treuiri deduxerunt C. Calphurnius Piſo, P. Claudius Pulcher, C. Terẽtius Hiſter. Qđ vero Triũuiri pecuniæ ſic, vt dixit inſcriberẽtur; eſt apud me nummus æreus per antiquus ita inſcriptus, C. PLOTIVS III VIR A. A. A. F. F. ſunt & alij nummi aliorum nominum, eiuſdem tamen tituli; quos inſpicies, cum voles. Hæc ad te ſcripſi, cum domum rediſſem, & numos, ac librum ſumpſiſſem amicæ tui admonitus. Vale. Prid. idus Iun. M. D. XXXII,

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Accuſat iocoſe Trebatium quod nihil ad eum ſcribat.

CICERO TREBATIO S. D. 14

CHryſippus Vectius, Cyri architecti libertus, fecit, vt te non immemorem putarem mei: ſalutẽ enim mihi verbis tuis nunciauit. valde iam lautus es, q grauere literas ad me dare, homini preſertim prope domeſtico. ꝙ ſi ſcribere oblitus es; minus multi iam te aduocato cauſa cadent. ſin noſtri oblitus es; dabo operam, vt iſtuc veniam ante, quam planè ex animo tuo effluam. ſin æſtiuorum timor te debilitat; aliquid excogita, vt feciſti de Britannia. illud quidem per libẽter audiui ex eodem Chryſippo, te eſſe Cæſari familiarẽ. ſed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quamſæpiſſime cognoſcere. quod certe ita fieret, ſi tu maluiſſes beneuolentiæ, quam litium, iura perdiſcere, ſed hæc iocati ſumus, & tuo more, & non nihil etiam noſtro. Te valde amamus, noſq. à te amari tum volumus, tum etiam confidimus. Vale.

CHryſippus) Oſtendit ſe conqueri Cic. iocoſe & familiariter de Treb. quòd nihil ad eum ſcriberet, ſed tamen re vera ſerio eum accuſat. [Architecti) Principis fabrorum. [Tuis verbis) Tuo nomine. [Valde iam lautus es).i.valde delicatus, & irridet eum Cic. & latenter accuſat. [Qui grauere) Quem pigeat. [Quòd ſi) h.d. Cic. ſi omnino oblitus es ſcribere ita vt amplius neſcias non eris amplius aduocatus, & pauci perdent. Item te aduocato ſin autem es oblitus tantummodo ſcribere ad me veniam ad te anteq̃ excidam penitus ex memoria tua. [Minus multi) Non multi, pauci. [Cadent) cauſa, amittent litem, quod faciũt qui non recte egerint. [Te aduocato) Te litem agente. [Noſtri) Mei Cic. [Effluam) Excido [Sin æſtiuorum) Confutat aliam cauſam quam poſſet afferre Trebatius. [Timor æſtiuorum) Timor cõmorandi in æſtiuis. [Excogita) Inueni, meditare. [Vt feciſti de Britãnia) In qua ne morareris cauſas inueniſti. [Mallẽ ex tuis literis).ſ.quam ex verbis aliorũ. [Cognoſcere) Deeſt vt cognoſcerẽ. [Id quod erat æquius).i.id quod magis decebat, nã debueras potius ſcribere de reb. tuis. [Iura beneuolẽtiæ, q̃ li.[illegible] ita ſi voluiſſes ſtudere quõ ſeruet bñuolentia, ſicut didiciſti quõ agantur lites.

HVB

ASC CHRYSIPPVS &c.) Cõqueritur, vt vr̃, ioco, ſed tñ ſerio ꝙ Treb. nihil ſcripſerat dicens, Chryſippus Vectius libertus Cyri architecti.i.principis ædificatoꝝ, fecit vt non putarem te immemorem mei, nũciauit.n.mihi verbis tuis ſalutẽ. Tu es iam valde lautus.i.delicatus, q grauare.i.grauaris, dare literas ad me preſertem homini ꝓpè.i.quaſi domeſtico, videlicet Chryſippo. Quòd ſi oblitus es ſcribere, minus multi cadẽt, ſup. à cauſa ſua.i.amittent rem in lite, te aduocato, cum aduocati ſoleãt defenſiones ſcribere. Sin tu es oblitus noſtri, dabo operã vt veniã iſtuc.ſ. vbi tu es. anteq̃ efſluo.i.celeriter elabor, planè.i.oĩno, ex aĩo tuo. Sin.i.ſed ſi timor ęſtiuoꝝ.i. belloꝝ, quæ proxima ætate gerenda ſint, debilitat te, excogita aliq̃d.i.aliquam occaſionem non proficiſcendi ad locum prœlij, vt feciſti de Britãnia, iam.n.in Germaniam res tranſlata erat. Audiui quidem illud libenter ex eodem Chryſippo te, eſſe familiarem Cæſ. ſed mehercule mallem id quod erat ęquius.i.iuſtius videlicet, me cognoſcere quãſæpiſſime ex tuis literis, quã ex relatu alioꝝ, de rebus tuis quod certe fieret ita.i.qđ tu faceres, ſi maluiſſet prædiſcere, iura beneuolẽtiæ.ſ.in amicos, quam litium.i.ſi etiã legem amicitiæ, quam iuridicam calleres. Sed nos iocati ſumus hæc & tuo more, qui libenter iocaris, & nõ nihil etiam noſtro.ſ.more. Nos amamus valde te, & tum.i.ſimul volumus, tum.i.ſimul confidimus etiam nos amare à te.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Familiaris epiſtola, qua dicit ſe abſentia Trebatij propter amorem torqueri. Gratulatur deinde illic, quod Marió ſe inſinuauerit.

ÇIC

CICERO TREBATIO s. d. 15

QVàm ſint moroſi, qui amant, vel ex hoc intelligi poteſt. moleſte ferebam antea, te inuitũ iſtic eſſe: pungit me rurſus, ꝙ ſcribis te eſſe iſtic libenter. neque.n. mea cõmendationem te non delectari, facile patiebar: & nunc angor, quidquam tibi ſine me iucundũ. ſed tñ hoc malo nos ferre deſiderium, quam te non ea, quæ ſpero conſequi. Quòd vero in C. Marij, ſuauiſſimi, doctiſſimiq. hominis, familiaritatem veniſti; nõ dici poteſt, quam valde gaudeam: qui, fac, vt te quammaxime diligat. mihi crede, nihil ex iſta prouincia potes, quod iucundius ſit, deportare. Cura vt valeas.

HVB. QVàm ſint) Primum moleſte tulerat Cic. vt viſum eſt ſuperius, ꝙ Trebatius inuitus eſſet in Gallia, nunc aũt ſibi ẽt moleſtum eſſe dicit quam ſcripſerit ſe libenter eſſe; quæ quidem vñr eſſe cõtraria, ſed hoc ex amore fieri aſſerit. [Quàm) Quantum. [Moroſi) Varijs moribus mutabiles. [Qui amãt) Qui proſequũtur aliquem amorem. [Vel) .i. maxime. [Pungit) Oſtendit diſplicet mihi. [Neq; enim) Ratio primæ partis, quare moleſte ferret, ꝙ inuitus eſſet cum Cæſ. [Non delectari cõmendatione mea) .i. non hr̃e commendationem meam gratã, quod ita eſſe videbatur, qñ volebas ea vti. [Et nunc) Ratio ſecundæ partis. [Sine me) .i. me abſentes, vellem enim vt eſſemus vna. [Malo) Potius volo. [Hoc deſiderium) Abſentiæ. [Quæ ſpero) Honorem & facultates. [Veniſti in familiaritatem) Iudicio tuo non caſu feciſti eum tibi amicũ, & es familiaris. [Qui) Marius. [Quid iucundius ſit) .ſ. vt diligaris ab ipſo Mario tali viro.

ASC. QVA'M ſit, &c.) Iocando dicit ſe moleſte ferre id, qđ peius placuit Galliam videlicet placere Trebatio deinde laudat, & cõmeodat familiaritatem eius cum C. Mario, quem, vt ex ſuperioribus epiſt. patet, Cic. ipſe magnopere obſeruabat. Moroſus à moribus prima longa dr̃, qui difficilis eſt, & varius & moribus, vt cuius mores alij ferre non pñt, vtpote cui nunc hoc, nunc illud placet, & vtrunque ſine comitate. Sed ordo eſt. Poteſt intelligi, vtrunq; Impersonaliter capitur, quam .i. quãtum moroſi .i. anxij & variorũ & difficilium morũ ſint ſup. .i. qui amant, vel .i. etiam, ex hoc .i. ex hac re quam dicturus eſt. Ego ferebam .ſ. antea moleſte te eſſe iſtic .i. in Gallia, aut apud Ceſ. inuitum, pungit .i. dolore afficit me rurſus .i. è cõtrario, ꝙ ſcribis te eſſe iſtic libenter. Probat vtrunque addes. Neque.n. patiebar facile te non delectari commendatione mea .ſ. qua te cõmendabam Cæſari, hoc aũt ideo fiebat, quia inuitur apud illum erat, quod Cic. tunc moleſte ferebat, & ego angoe nunc, quidquam eſſe iucundum tibi ſine me. ſed tñ ego malo .i. magis volo, nos ferre .i. pati, hoc deſiderium .ſ. tui abſentis, qui te non conſequi .i. obtinere a Cæſ. ea qui ſpero .ſ. te cõſecuturum. Vero, pro ſed, non poteſt dici, quàm .i. quantum, valde gaudeam, quia veniſti in familiaritatem Caij Marij hominis ſuauiſſimi, & doctiſſimi, qui .ſ. Marius, fac vt diligat te quammaxime. Satis conſueto more poſitus qui, ſed non conſtruitur cum verbo fac, ſed cum diligat conſuetius diceretur, ſed non elegantius, fac igitur vt is te quammaxime diligat, &c. Crede mihi tu nihil potes portare ex iſta prouincia .ſ. in qua apud Cæſ. militas, quod ſi iucundius .ſ. quàm diligi à tali viro. Cura vt valeas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocatur in Trebatium, qui conqueſtus fuerat ſe non ſine honorum, quos Romæ adipiſci citius potuerat, damno in prouincia hærere. Deinde petit, vt ſcribat Trebatius, quando in vrbem ſit venturus.

CICERO TREBATIO s. d. 16

IN equo Troiano ſcis eſſe in extremo, SERO SAPIVNT. tu tamen mi vetule non ſero. * primum illas rabioſulas ſat fatuas dediſti. deinde, ꝙ in Britannia non * nimis φιλοθεώρον te præbuiſti, plane non reprehendo. nunc vero in hibernis iniectus mihi videris itaque te commouere non curas. VSQVEQVAQVE ſapere oportet. id erit telum acerrimum. Ego, ſi foris comitarem, Cneo Octauio, familiari tuo, nõ defuiſſẽ: cui tñ dixi, cum me aliquoties inuitaret, oro te, qs tu es? ſed mehercule, extra iocum, homo bellus eſt: vellem eum tecum adduxiſſes. Quid agatis, ecquid in Italiam veturi ſitis hac hieme, fac plane ſciam. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum. id vtrum Romano more locutus ſit, bene nũmatum te futurũ, an, quomodo Stoici dicunt, omnis eſſe diuites, q cælo, & terra frui poſſunt, poſtea videro. Qui iſtinc veniũt, ſuperbiam tuam accuſant, ꝙ negant te percunctantibus reſpondere. ſed tñ eſt, quod gaudeas: cõſtant.n. inter oẽs, neminẽ te vno Samarobrinæ iuris peritiorẽ eſſe. Vale.

* alias, primas
* alias, minus, quã Philoctetẽ

IN equo Troiano) Cupiebat Trebatius cito conſequi aliquem magiſtratum, quod cũ fieret ſerius, quam volebat, queſtus fuerat de Cic. qui eum miſiſſet in prouinciam, vbi tantopere nihil adhuc egiſſet, ad quod Cic. reſpondet ſatisfacere. Deinde petit, vt ſcribat quando in Italia venturus ſit. Poſtremo ſe intellexiſſe à Balbo eum futurum diuitem, ſed cupere intelligere quo intelligat diuitem, an opinione philoſophica, an opinione communi, & maxime Romanorum. [In equo Troiano) Nomen eſt tragœdiæ, vt diximus ſupra in epiſt. j. huius lib. rij. [In extremo) In fine. [Sero Sapiunt) .i. homines ſerò cognoſcunt qđ vtile ſit, cum non pñt prouidere. eſt aũt ſententia in oẽs, quos facti minus conſiderati pœnitet, ſicut Troianis accidit, qui ſero cognouerunt non fuiſſe fidendum equo, & hoſtibus hanc ſententiam Græci ſic dicunt ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω .i. paſſus ſtultus cognouit. [Tu tñ) Accõmodata ſententia Trebatio p contrarium. Pigebat.n. cũ expectare opportunitatem temporis, quo ſibi a Cæſ. prouideretur, quare dicit eum non ſero ſapere, quia cito vellet rebus ſuis conſulere. [Non ſero) Subaudi ſapis deeſt.n. verbum. [Primum illas) .ſ. literas tuas. [Rabioſulas) Aſperas, mordaces, & pro me conquerentes vehementius. [Fatuas) Inſipidas, neque enim erat iuſta cauſa querelæ, dicuntur enim fatui multum loquentes, & qui nec quod ipſi, nec quod alij fantur, intelligunt. Deinde ſcripſerat Trebatius ſe fuiſſe Cæſari in Britannia fideliſſimum, ſicut olim fuerat Philoctetes Herculi, q fuerat amiciſſimus, nota eſt fabula. [Non minus, quam Philocteten) .i. non minus fidelem, & ſocium Cæſ. Philoctetes Herculi. [Non reprehẽdo) .i. laudo, liptote. [Iniectus) Impoſitus, incluſus. [Vſquequaque) Aſſidue, ſemper. [Telum) Tranſlatio eſt, telum enim p defenſione ponitur, & tutamine. [Acerrimum) Validiſſimum. [Foris) apud alios, extra domum meam. [Non defuiſſem) In cœna .i. et obtem peſtatem. [Cui) Cn. Octauio. [Aliquoties) Sæpiuſcule. [Oro te) Interrogatus eſt. [Quis tu es) .ſ. qui velis haberi in cœna apud te talem, qualis ego ſum. [Sed mehercule) Vt vitet arrogantiam oſtẽdit Cic. ſe potius ea verba ioco quam ſerio dixiſſe. [Extra iocum) .i. ſine ioco. [Bellus) Nõ pulcher intelligitur, ſed bonus, eſt .n. bellus diminut. à bono. [Ecq̃d) .i. an, vel ne, vel nunq̃d. Dion. in Eun [Romano more) Romani.n. qui pecunijs abundat, eos diuites dicũt. [Bene nũmatũ) Bene pecunioſum. Horat. At bene nũmatum decorat ſuadela Venuſque. [Frui cælo & terra) .i. vita. Virg. Quẽ ſi fata virũ ſeruãt, ſi veſcitur aura Aetheria. [Percũctãtibus) Interrogantibus ſic ſupra ad L. Val. Qui iſtinc veniunt partim te ſuperbũ põt, ꝙ nihil reſpondeas. [Sed tamen eſt) Deridet eum Cic. nulla.n. aut parua laus eſt inter imperitos peritiſſimum iudicari. [Samarobrinæ) Vbi nullus eſt, q iuris cognitionem habet. [Iuris peritiorem) .i. qui melius intelligat ius ciuile, is .n. dẽ iuriſperitus. Horat. Agricolam laudat Legum iuriſque peritus.

Bellus

Ecquid

Iuriſperitus.

ASC. IN equo Troiano, &c.) Quæſtus fuerat Trebat. ꝙ nondum magiſtratum aſſecutus erat, cui reſpondet Cic. hac epiſt. iocando diſputatque quomodo intelligat Trebat. futurum diuitem. Sine controuerſia eſt inter doctos delectione huius epiſtolæ. Angelus .n. Polit. homo anxie doctus nõ Philoctetẽ, ſed Philoteorũ legendum eſſe contẽdit, quod eius imitatori Petro Cri. nõ placet. qui lib. uj. c. xij. diciplinæ honeſtæ ita ſcribit M. C. locus expõẽdus eſt in epiſt. ad Trebat. iureconſ. quo loco de Philoctete agit; cui ſimilem dicit Trebat. in locis varijs peragendis, deinde in Britãnia, inquit non minus q Philocteten te pbuiſti, plane non reprẽhẽdo. Quibus verbis Cic. ſignificat Trebat. ipſum pañ certo loco pſiſtere, ſed pegre vagari, & ſpelunca cõplura qritare ad exẽplũ Philoctetæ, vt ex Græcis, quoq; fabulis colligimus, in qb. Philoctetes inducit poſt acceptã iniuriã p varias vrbes, ac regiones deferri. Sed eiuſdẽ Cic. verba repetenda ſunt ex epiſtola ad Q. fr. vt apertius intelligamus q̃ ſit abſurda hoc loco mentio de Philoteorum.

theorũ,de rep. inqt, nimium te labore doleo, & meliorum ciuẽ
eſſe,q Philoctetẽ, qui accepta iniuria illa ſpectacula quærebat,
quæ tibi,acerba eſſe video. Ex his aũt verbis nemo eſt, qui non
videat Philocteten eſſe legendum,non Philotheoꝝ,qñ, & vete-
res,quoque codices huic ſententiæ aſtipulantur. Quod ego cum
Politiano retuliſſem, ingenue quidem, & amice profeſſus eſt,nõ
fines modo ſe hac in re. ſed ipſam quoque poſſeſſionem cõcede
re.Hæc ille,quibus aſtipulandum cenſeo. Ordo autem eſt . Tu ò
Trebati, ſcia eſſe in equo Troiano , in ea fabula ; quæ ab equo
Troiano nomen ſumpſit,in extremo.i.in extrema parte fabulæ.
Sero ſapiunt ſupp. Phryges,quod in prouerbium abijt,de ijs qui
poſt rem prudentem fiunt,eum ſerum eſt.Vnde naſcitur in Simi
lem ſententiam alteꝝ adagium , paſtus ſtultus cognouit . hoc eſt
accepto vulnere,aut incõmodo cognouit primũ ſe male agere,
prudentis aũt eſt,vt Cic. alibi docet,non cõmittere,vt dicendum
ſit,non putaram.Sed ordinem proſequamur. Tñ tu mihi vetule.i.
aliquantulum veterane, & experte non ſerò ſup. ſapuiſti, primũ
ſup. q dediſti illas, &c. aut non ſerò .i. non minus tarde dediſtĩ,
illas primas.ſ.literas tuas rabioſulas.i.mordaces,& litigioſas,vn-
de tales hoies more canino mordacea Rabulas vocãt,ſat .i. ſatis,
ſatuas.i.inſulſas,& ſine ratione mordentes. Deinde non repræhẽ
do plane,quæ præbuiſti te in Britannia non minus q̃ Philoctetẽ
.i.ſolertem comitem Cæſaris,vt Philoctetes erat Herculis,& in-
dagatorem locoꝝ minoꝝ , & varioꝝ ſpectaculoꝝ , vt ex verbis à
Crinito citatis iam clare patuit. Vero.i.ſed,tu videris mihi nunc
in hibernis . cum ſis in hibernis .i. locis tuis vbi milites hiemare
ſolent.dum per tempeſtatem rem gerere non licet,iniectus.i.tor
pens, & immobilis, vt iniectus, aut in ſacrum, aut in antrum ſuo
tpe hiemali,quod dormitãdo abſumit . Itaque.i.& ita cũ ſis quaſi
iniectus ſecutus & torpens,tum non curas te commouere, quod
laudabile nõ eſt,quia oportet ſapere vſquequaque .i. omni loco
& tpe,id tellum.i.id verbum repræhenſorum erit acerrimũ.ſ.cui
reſiſtere nequeas,cum nõ poſſis inficiare quin verum ſit,etſi veꝝ
eſt nullus erit locus,nullumq. tempus inertiæ,& ignauiæ. Nunc
redit ad aliã partem epiſtolæ Trebatiane.ſcripſerat.n. Trebatius
gratũ ſibi fore,ſi Cic. familiaritatem cũ Cn. Octauio cõtraheret,
ad quod apud Cic.more ſuo iocans dicit. Si ego cenitatẽ.i.eſſem
eius conſuetudinia,vt cœnarem frequenter foris. extra domum
meã,non deſuiſſem .ſ. in cœna Cn. Octauio familiari tuo, cui tñ
dixi.ſ.ſatis ſuperbe,& contumelioſe,cũ inuitaret me.ſ.ad cœnam
aliquoties.i.aliquantulum frequenter,oro te .i. quæſo,dic mihi,
qs es tu? ſ.vt apud te cœnem . Sed mehercule extra iocum ſupp.
loquor,aut dẽpto ioco,quo vti neſcit,ipſe eſt homo bellus.i.ali-
quantulũ bonus,& lepidus.vellem abduxiſſes eum tecũ.ſ.in expe
ditionem,vt te oblectet,q.d.mihi.n.voluptatẽ afferre nequit. Fac
ſciam plane .i. oĩno,quid agatis .ſ. vos oẽs,Cæſar,tu,& reliquus
exercitus,& ecquid.i.an ne,venturi ſitis hac hieme in Italiã Bal-
bus confirmaui mihi .i. firmiter aſſeruit te futuꝝ diuitem,ego vi-
dero.i.diſquiſiuero,hoc eſt diſquiram,aut permitte vt diſquiram
poſtea, vtrum .ſ. Balbus locutus ſit te diuitem futuꝝ more Rom.
.i. quo Romani aliquẽ diuitem cenſent , vtpote te futurum bene
.i.multum numatum .i. numia abundantem,an quo modo Stoici
dñt oẽs eſſe diuites,qui pñt frui cœlo,& terra.i.hac vita,in qua ve
ſcimur,& aura ætherea, & terra creſcentibus,aut quæcũque con
tinguit, & in hac vita quæ per terram ſignificatur , & futura quæ
per cœlum,ſi modo dixero , Stoicos cognouiſſe vitam hoium in
cœlo futuram.Sup.hoies aut nuncij, qui veniunt iſtinc.i.è Gallia
vbi tu es,accuſant .i. arguunt,& repræhendunt ſuperbiam tuam,q
negent te reſpondere.i.quia dicunt te non reſpondere percũctã
tibus .i. te ſciendi cauſa aliquid interrogantibus . Sed tñ eſt quod
.i.pp quod gaudeas . Enim.i.qa,conſtat.i.ſine controuerſia tene-
tur inter oẽs, neminẽ eſſe peritiorem iuris te vno.i.ſolo,Samaro
brinæ.i.in ea vrbe Britanniæ,per quam totam inſulam intelligit,

PAVL. MAN. NON nimia φιλοθέωρον) Aliter antea in omnibus impreſſis.
nos,vt in noſtro libro legitur,emendauimus, & impreſſimus ali
quit abhinc annis . iocans.n.vt ſolet,dicit ſe Trebatium non re-
præhendere,q non nimis ſpectandi cupidus fuerit.i.q in Britan
niam profectus non ſit , vt eſſedarios ſpectaret , tacite autem vt
ignauum, & puſilli animi ſubaccuſat, qui Cæſarem in Britanniã
ſequi ad bellum noluerit. [Reſpondere) Negant,inquit,eſſe qui
percunctentur,cum homines te iureconſultum imperitum exiſti
ment . iocatur enim in verbo reſpondere,q.d.negant te habere.
Ex miſcellaneis Angel.Pol. c. 87. cui reſpondeas , cum .ſ. nemo te conſulat .
IN equo Troiano ſcis eſſe,in extremo,Sero Sapiunt)Ita ſcri
ptum fere in cunctis exemplaribus inuenitur . [Deinde, quòd in
Britannia non minus quàm Philocteten te præbuiſti, plane non
repræhendo) Diu me torſeram maceraueramque eliciendo ſen-
ſum de verbis his,neque procedebat.Quorſum.n.de Philoctete
hic Cicero? Sed enim poſtea codicem illum vetuſtiſſimum, i.au
rẽtij Medicis opera ſum nactus, quem,& ſuperius citaui , minus
multo,quam ceteri, deformatum, inquinatum,peruerſum,con-
turbatum,nam in eo ſic erat.[Deinde,q in Britannia non minus
Philoteorum te præbuiſti, planè non repræhendo)Nam Philo-
theorus is eſt, qui ſpectationum ſtudioſus , qualem ſe Trebatius
in Britannia præbuerat,dum prœlium fugitans otio ſe affert, in
armis medijs . Ex quo Ciceroni materia ioci , & cauſſæ .

M. Ciceronis locus exponẽdis eſt in epiſtola ad Trebatium Pe.Cr. li.3.
iureconſultum , quo loco de Philoctete agitur,cui ſimilem dicit
Trebatium in locis varijs peragendis . (Deinde,q in Britannia,
inquit,non minus,quam Philocteten te præbuiſti,planè non re
præhẽdo)Quibus verbis Cicero ſignificat Trebatium ipſum pa-
rum certo loco conſiſtere,ſed peregre vagari, & ſpectacula com
plura queritare, ad exemplum Philoctetis,vt ex Græcis quoque
fabulis colligimus.in quibus Philoctetes inducitur,poſt acceptã
iniuriam per varias vrbes,ac regiones deferri. Sed eiuſdem Cic.
verba repetẽda ſunt ex epiſtola ad Q.F.vt apertius intelligamus,
quam ſit hoc loco abſurda mentione Philotheoro : De rep. in-
quit,nimium te laborare doleo,& meliorem ciuem eſſe , quàm
Philocteten,qui accepta iniuria,illa ſpectacula quærebat quæ ti
bi acerba eſſe video . Ex his aũt verbis nemo eſt qui non videat
Philocteten eſſe legendũ,non Philotheorum qñ,& veteres quo
que codices huic ſententiæ aſtipulantur . Quod ego cum Poli-
tiano retuliſſem,ingenue quidem,& amice profeſſus eſt , nõ fi-
nes modo ſe hac in re,ſed ipſam quoq; poſſeſſionem cõcedere.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Laudat Trebatium, quod iam conſtantiam quandam induerit, & in prouincia libenter maneat . deinde Trebatij præſentia ſe egere poſſe carere dicit ; &,quantum illum Cæſari commendarit, exponit . poſtremo hortatur, vt commode Cæſare fruatur .

CICERO TREBATIO S. D. 17

EX tuis literis,& Quinto fratri gratias egi & te ali
quando collaudare poſſum q iam videbis certa
aliqua in ſententia conſtitiſſe. nam primorum menſiũ
literis tuis vehementer commouebat , q mihi interdũ
(pace tua dixerim) leuis in verbis,vrbanitatisq. deſide
rio ; interdum piget,interdum timidus in labore mili-
tari,ſæpe autem etiam,quod à te alieniſſimum eſt,ſub-
impudens videbare. tanquam enim ſyngrapham ad im
peratorem,non epiſtolam,attuliſſes,ſic pecunia ablata,
domum redire properabas: nec tibi in mentem venie-
bat, eos ipſos,qui cum ſyngraphis veniſſent * Alexan- * alias, Alexa
driam , nullum adhuc numum auferre potuiſſe . ego ſi
mei commodi rationem ducerem , te mecum eſſe maxi
me vellem : non enim mediocri afficiebar vel volupta-
te ex conſuetudine noſtra,vel vtilitate ex conſilio, atq;
opera tua: ſed cum te ex adoleſcentia tua in amicitiam,
& fidem meam contuliſſet ; ſemper te non modo tuen-
dum mihi,ſed etiam augendum, atque ornandum puta
ui . itaque quoad opinatus ſum me in prouinciam exi-
turum ; quę ad te vltro attulerim , meminiſſe te credo .
poſteaq̃ mea mutata ratio eſt:cum viderem me à Cęſa-
re honorificẽtiſſime tractari,& vnice diligi, hominiſq.
liberalitatem incredibilem , & ſingularem fidẽ noſſem ;
ſic ei te commendaui,& tradidi,vt grauiſſime,diligen-
tiſſimeque potui.quod ille ita, & accepit ; & mihi ſæpe
literis ſignificauit,& tibi verbis,& re oſtendit,mea com
mendatione ſeſe valde eſſe commotum.hunc tu virum
nactus , ſi me aut ſapere aliquid, aut velle tua cauſa pu-
tas , ne dimiſeris : & , ſi qua te forte res aliquando of-
fenderit,cum ille aut occupatione , aut difficultate tar-
dior tibi erit viſus , perſecto , & vltima expectato quæ

rgo

ego tibi & jucunda, & honeſta pſtabo. pluribus te hortari non debeo; tm̄ moneo, neq; amicitiæ confirmādæ clariſſimi, ac liberaliſſimi viri, neq; vberioris ꝓuinciæ, neq; ætatis magis idoneū tempus, hoc ſi amiſeris, te eſſe vllum vnq̄ repertutū. hoc quemadmodum vos ſcribere ſoletis in veſtris libris, idem Q. Cornelio videbatur. In Britanniam te non eſſe profectum, vehementer gaudeo; quòd & tu labore caruiſti, & ego te de rebus illis non audiam. vbi ſis hibernaturus, & qua ſpe, aut conditione, perſcribas ad me velim. Vale.

HVB. EX tuis) Opera Q. fratris Cic. Trebatius, q anteà inuitus fuerat in Gallia, mutauerat aīum, & ſcripſerat ſe libenter eſſe, de quo dicit Cic. ſe egiſſe grās Q. fratri ſuo, & laudare ipſum Trebatium, q conſtātis animi eſſe cœpit. Deinde dicit ſe ferre eius deſideriū ꝓp eius vtilitatem, & cōmemorat q̄ diligenter eum cōmendauerit Cæſ. & quanti fecerit Cæſ. cōmendationes ſuas. Itaq; eū hortatur, vt fruatur cōmoditate hoīs, tp̄is, & loci. [Ex tuis lr̄is) ꝓp tuas literas, quibus ad me ſcripſiſti te ab eo adiutum fuiſſe. [Aliqñ) Tandem. [Conſtitiſſe) Feciſſe conſtātiam, cōfirmatum eſſe. [Primorum menſium) Quibus in ꝓuinciam, ꝓfectus fueras. [Cōmouebar) Indignabar. [Pace tua dixerim) Honeſtius reprehendendi mos, prius captata venia. [Pace tua) .i. tua venia, te nō iraſcente. [Leuis) Mutabilis. [Vrbanitatis] Vitæ ciuilis viuēdi in vrbe. [Impiger) Promptus. [Timidus) Ecce leuitas, qa q impigrum ſe interdum oſtendebat, interdum timidus videbat. [Sepe ēt) Subaudi, cōmouebat. [Alieniſſimum à te) .i. extra te, & ferè ſine rōne, neq; is q eſſe cōſueuerat. [Subimpudēs) .i. aliquantulum ſine verecūdia. [Tanquam. n.) Probat ꝙ videretur ſubimpudens, qa voluiſſet ſtatim ditari à Cæſ. tanquā attuliſſet ad eum cedulam, & ſcriptū aliquod de accipiendis pecunijs, & non literas cōmendaticias. [Syngrapham) Scriptum de capiēda pecunia faciens fidem. [Ablata) Quaſi abrepta, & ſubito accepta. [Nec veniebat in mētem) .i. nec cogitabis. [Alexandriā) Vbi ſcripti fuerant milites. [Ego) Oſtendit Cic. ſe ferre deſiderium Trebatij ꝓp eius vtilitate, nam ſi ſuā reſpiceret, debere magis optaret eius pñtiam. [Ducerem rōnem mei cōmodi) .i. ſi reſpicerem, & æſtimarem cōmodum meum. [Mecum) Apud me. [Ex cōſuetudine) Ex conuerſatione, & conſilio, quod mihi dabas vtiliſſimum. [Opera) Auxilio, quod mihi præſtabas. [Cōtuliſſes te) Dediſſet te. [Tuendum) Defendendum. [Ornandum) Dignitatibus decorādum. [Quoad) .ſ. tp̄e. [Opinatus ſum) Exiſtimaui. [In prouinciam) Quæ erat mihi decreta. [Exiturū) Profectū Roma. [Ratio) Inſtitutio. [Eſt; cum) qa decreui nō exire, in prouinciam. [Tradidi) Eius fidei credidi. Virg. Nuper mihi tradidit Aegon. Horat. in Epiſt. Scilicet vt tibi ſe laudare, & tradere conet. & ipſe ſupra ad Cæſ. Totum denique hominem tibi trado. [Grauiſſime) Honorificentiſſime. [Quod) quam rem. ſ. ꝙ ei recōmendauerim, & tradiderim. [Accepit) carum habuit. [Verbis) Dicēdo tibi. [Et re) .i. effectu, qa te multum ſubleuabit. [Hunc) Talem. Virg. Hūc ego te Euryale aſpicio. [Nactus) Qui inueniſti. [Ne dimiſeris) Pro ne dimittas. ſ. ne relinquas. [Et, ſi qua) duæ partes ſunt. [Offenderit te) Diſplicuerit tibi affecerit te moleſtia. [Occupatione) Cū erit intentus maioribus negocijs. [Aut difficultate) Cū erit durior in te admittendo, & eō non ita tibi aſſequetur vt velles. [Perferto) Tolerato. [Vltima) Finē. Eſt aūt optimum ꝑceptum ad eos, q apud magnos viros viuūt, vt tolerēt ſi qua in principio minus ꝓſpera eueniunt, & expectēt finē, qa modo bene agas, quod differtur, non aufertur, cū agas apud viros liberales qualis erat Cæſ. [Iucūda & honeſta) .i. & læta plena honoris. [Præſtabo) Efficiam. [Tm̄) Solūmodo. [Moneo te) Dico tibi. [Vberioris) Ditioris. [Neque ætatis) Qua nunquam eris aptior laboribus quā nunc. [Vt vos) Iuriſcōſulti. [In veſtris lib.) Legaūbus vbi ſoletis ita dicere, hoc Sceuolæ placet, & affirmatis ſententias vr̄as auctoritate aliorꝫ. [Idem videbatur Q. Cornel.) .i. idem exiſtimabat Q. Corn. ſ. vt tu expectares vltima, & finem rerū, quem tibi lætum, & honeſtum reddam. [Te non ꝓfectum) Non iuiſſe, ſcripſerat. n. Trebatius ſe noluiſſe ire in Britāniā, ſed remanſiſſe in Gallia. Quod & dicit duas cauſas eſſe, quare gaudeat Treb. non iuiſſe in Britāniam, quia Treb. labore caruit, q fuiſſet ferendus in Britannia, & ipſe Cic. nō audiuit Treb. quærentem, de illis rebus Britannicis. [De rebus illis) Aſperis, & periculoſis. [Hibernaturus) Manſurus hac hyeme. [Qua ſpe) .ſ. melioris, vel deterioris fortunæ. [Conditione) Præſenti ſtatu.

EX tuis literis, &c.) Laudat Cic. ꝙ Treb. ex conſilio Q. fratris ſui Gallis placeat, monetq; vt valitat. ſuæ conſulat, & vtatur cōmoditate tp̄is, & Cæſ. cui eum diligenter cōmendat. Ordo aūt eſt. Ego, & .i. ſimul, egi ex lr̄is tuis .i. poſtq̄ legi .i. ... tuas, ex ijs, quæ in literis tuis erant, grā Q. fratri .ſ. meo. eſt. n. Cic. frater, & & poſſum collaudare te aliqñ .i. tandem, ꝙ videris iam conſtitiſſe in ſententia certa .i. propoſito firmo. Nam ego cōmouebar vehementer lr̄is primorum menſium .i. quas primis menſibus poſt quam hinc profectus eras ad nos dediſti, ꝙ videbare mihi interdū dixerim .i. liceat mihi id dixiſſe, pace tua .ſ. ſalua, leuis .i. mobilis, & incōſtās, in deſiderio vrbis .i. Romę, & vrbanitatis .i. vrbanæ vitæ, & politiæ Romæ, & videbare interdū impiger .i. acer, & ſtrenuus interdū timidus in labore militari, & ita inconſtans, ac leuis fuit, aūt .i. ſed, videbare ēt ſæpe ſubimpudens .i. aliquantulum, licet non plane impudens, qa ea, quod debebat petebat, vt ſupra patuit, tribunatus cōmoda ſine labore militiæ, quod .ſ. eſſe impudē. ē, eſt alieniſſimum à te .i. à conſuetis moribus tuis. Probat impudentē fuiſſe. Enim .i. qa, tu ꝓpetabas pecunia .ſ. ex ſtipēdio aſſignata, ablatā, domum ſic, tanq attuliſſes ad imperatorem .ſ. Cæſ. ſyngrapham .i. ſcheduiam, expectatione cōſcriptā, in qua obligatus eſſet Cæſ. eam afferenti ſtatim pecuniam numerare, & non ſup. attuliſſet epiſtolam .ſ. cōmendaticiam, qua te illi cōmēdaueram, vt in militia te humaniter tractaret, non vt recepta pecunia ſtatim abires. Nec veniebat tibi in mentē nos ipſos, q veniſſent Alexandriā .i. in eam vrbē, vbi ſcripti fuerant milites, cū ſyngraphis .i. ſcriptis obligatorijs, nullum potuiſſe adhuc auferre numum. Ego ſi ducerē rōnem .i. hīrem reſpectum cōmodi mei vellē maxime te eſſe mecum, non. n. aſſiciebat mediocri, vel voluptate, ex cōſuetudine .i. cōuerſatione. & cōione nr̄a, vel vtilitate ex cōſilio .ſ. tuo, & opera tua .ſ. labore, & induſtria. Sed cum cōtuliſſes te ex .i. ab adoleſcentia tua in amicitiam, & fidē mei, ego putaui te ſemper, nō modo tuēdum .i. ꝓtegendum mihi .i. à me, ſed ēt augendum, atq; ornandum .ſ. honorib. & diuitijs. Itaq; .i. & ita, quoad .i. quandiu, opinatus ſumme exiturū in prouinciam, credo te meminiſſe, q̄ attulerim vltro .i. non rogatus, ad te, q. d. promiſi te mihi Legatū, aut Quæſtorem ore. Poſteaquā mea ratio .i. cōditio eſt immutata, qa prouincia nō erat mihi cōmiſſa, cum viderē me tractari honorificētiſſime à Cæſ. diligi vnice .i. ſingulariter vt parentes vnicum diligunt filium, & noſſem .i. cognouiſſem liberalitatē hoīs .ſ. Cæſ. & incredibilē, & ſingularē fidem .i. fidelitatē, in amicitia ꝯſeruandas aut pollicitis exequēdis. Ego cōmendaui, & tradidi .i. fideicōmiſſi, ei .ſ. Cæſ. te ſic, vt potui, grauiſſime, & diligentiſſime, quod .i. quam cōmendationem meā, ille .ſ. Cæſ. & .i. ſimul, accepit ita .i. grauiſſime, & diligentiſſime a me factam, & ſignificauit .ſ. indicauit mihi ſæpe lr̄is .ſ. ſuis, & oſtēdit tibi verbis, & re, ſeſe eſſe valde cōmotum .i. affectum erga te, cōmēdatione mea. Tu nactus .i. adeptus hunc .i. talem virū, ne dimiſeris .i. caue dimittas, ſi putas me, aut ſapere aliquid, aut velle aliquid cauſa tua .i. ꝓ vtilitate tua. Vr̄ hoc loco aut, copulatiue debere accipi, nam alterꝫ non ſufficeret. Si. n. maxime ſaperet Cic. & non bene vellet Treb. ſtultus eſſet ſi illi acqeſceret, & cōtra, ſi optime vellet, nec qdq ſaperet, non eſſet illius conſilio ſtandum. Et ſi qua .i. aliqua res, offenderit .i. læſerit, & diſplicētia affecerit forte aliqñ te .ſ. apud Cæſ. Cum ille .ſ. Cæſ. erit viſus tibi tardior .ſ. ad vota tua perficienda, aut occupatione .ſ. ſua, aut difficultate .ſ. rei quam petieris, pferto .i. ad finē vſq; ferto, & expectato vltima .i. exitum rei, q̇ .ſ. vltima, ego pſtabo .i. efficiam, aut exhibebo tibi, iucūda, & honeſta. Ego nō debeo exhortari te pluribus .ſ. verbis tm̄ .i. duntaxat, moneo .ſ. te, tp̄s ſupp. nullum eſſe, aut fore, magis idoneum .i. aptū, neq; amicitię viri clariſſimi, ac liberaliſſimi, videlicet Cæſ. ꝯfirmandę .i. ſtabiliendæ, neq; ꝓuincia vberioris .i. pinguioris, in qua tibi poſſet cōſulere, neq; ætatis, cum ſis in ætate in qua, & labores obire, & grām ꝓmereri facillime poſſis. Si tu amiſeris hoc .ſ. tp̄is .i. hanc opportunitatem, & occaſionē, quia, Fronte capillata poſt eſt occaſio calua, ſup. moneo te, te nullum repertum eſſe vnq̄ .ſ. aliud tp̄s tantæ cōmoditatis. Hoc idem .ſ. quod te moneo, videbatur Q. Cornelio viro prudenti, & tibi amico, quod ſupp. per eius auctoritatē confirmo, quemadmodū vos .ſ. iuriſconſulti, ſoletis ſcribere in libris .i. noſtris veſtris, dum opiniones vr̄as cōfirmatis opinionibus aliorꝫ iuriſconſultorꝫ ſubſcribentiū vobis. Ego gaudeo vehementer, & tm̄ prius riſit, te non eſſe profectum in Britāniam, ſuperius tm̄ iocando dixit eum Philocteten, ob talem deambulationem, quod & .i. ſimul caruiſti labore. Et ego ſi illic eſſes non audiam te de rebus illis, quas illic agas, velim, ſup. vt pſcribas .i. ad perfectum, & planè ſcribas, ad me vbi ſis hiematurus .i. hiemem in hibernis trāſacturus, & qua ſpe, aut conditione .i. quam conditionem tibi Cæſ. obtulerit, de qua ſperes.

ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Scopus epiſt. adhortatorius eſt, vt Trebatius in propoſito perſeuerandi in prouincia maneat, Aſperſi ſunt aliquot ioci ſuis ex locis petiti, vt notis.

CICERO TREBATIO S. D. 18

ACcepi à te aliquot epiſtolas vno tempore, quas tu diuerſis tpibus dederas. in quibus me cetera delectarunt: ſignificabant enim te iſtam militiam iam firmo animo ferre,& eſſe fortem virum,& conſtantem quæ ego pauliſper in te ita deſideraui, non imbecillitate animi tui,ſed magis vt deſiderio noſtri te æſtuare putarem. quare perge, vt cœpiſti: forti animo iſtam tolera militiam.multa,mihi crede,aſſequere: ego enim renouabo commendationem, ſed tempore, ſic habeto, non tibi maiori eſſe curæ, vt iſte tuus à me diſceſſus fructuoſiſſimus tibi ſit,q̃ mihi.itaque, quando veſtræ cautiones infirmæ ſunt,Græculam tibi miſi cautionem chirographi mei. tu me,velim,de ratione Gallici belli certiorem facias: ego enim ignauiſſimo cuique maximam fidem habeo.Sed vt ad epiſtolas tuas,redeã, cetera belle: illud miror: quis ſolet eodem exemplo plures dare, qui ſua manu ſcribit? nam q; in palimpſeſto,laudo equidem parſimoniam: ſed miror, quid tu illa chartula fue-
* alias, ex rit,qđ delere malueris,q̃ * hac ſcribere: niſi forte tuas formulas: nõ enim puto te meas epiſtolas delere, vt reponas tuas, an hoc ſignificas, nihil fieri, frigere te, ne chartam quidem tibi ſuppeditare? iã iſta tua culpa eſt, qui verecundiam tecum extuleris, & non hic nobiſcũ reliqueris. ego te Balbo,cum ad vos proficiſcetur,more Romano commendabo. tu, ſi interuallum longius erit mearum literarum, ne ſis admiratus, eram enim abfuturus menſe Apr. has literas ſcripſi in Pontino, cum ad villam M. Aemilij Philemonis diuertiſſem, ex qua iam audieram fremitum clientium meorum,quos quidem tu mihi conciliaſti; nam Vlubris honoris mei cauſa vim maximam ranunculorum ſe commoſſe conſtabat. Cura vt valeas. vj. id. Apr. de Pontino.

HVB. ACcepi) Cum antea Trebat. inuitus eſſet in prouincia, & Cic. ad quem ſcripſerat de hac re moleſtia attuliſſet. Poſtea multis epiſtolis eodem exemplo ſcriptis vt ſaltem vna redderet,ei ſignificauit ſe iam forti animo ferre labores militię,& libenter eſſe cũ Cę. quod quidem reſcr.bit Cic.ſibi eſſe gratum & ſæpe ab eo deſideraſſe, non quòd æſtimaret eũ eſſe animo imbecilli, ſed fortaſſe, qa nimio amore ipſius Cic. abeſſe nõ poſſe. Itaq; eum hortatur, vt perſeueret in propoſito,ſe enim denuo cum opus fuerit, commendaturũ eũ Cęſ. Poſtea vero iocatur cum ipſo Treb. qui raſerat quadam chartam, vt in ea rurſus ſcriberet. Poſtremo quędam de ſe ipſo cum laude dicit,ſimulans iocari. [Aliquot) Multas. [Cetera) Pendet ſenſus vſque ad eum locum, ſed vt ad epiſtolas,&c. [Significabant) Oſtendebant literæ meæ. [Fortem) In toleranda militia. [Cõſtantem) In perſeuerãdo propoſito. [Pauliſper) Aliquantulum. [Deſideraui) A te optaui te facere. [Non imbecillitate) Excuſat Treb ne videatur eũ accuſare leuitatis. Dicit enim ſe ab eo ita deſideraſſe, nõ propter imbecillitatem eius animi,ſed q; putaret eum vehemẽter incenſum eſſe eius amore, ita vt nõ facile poſſet abeſſe. [Vt putarem).i.quod putarem. [Aeſtuare) ardere incendi. [Vt cœpiſti) Ferre iſtam militiam,& ſeruare conſtãtiam. [Aſſequere) Adipiſceris,comparabis. [Renouabo commendationem).i.rurſum, & denuo te commendabo Cæſ. [Sed tpe) Subaudi renouabo cõmendationem.i.cum videbo eſſe opus. [Fructuoſiſſimus) Vtiliſſimus. [Quam mihi).ſ.eſt curæ. [Itaque) Dicit ſe manu propria ſcripſiſſe græcę cautionem quãdam ad ipſam Treb. qa videbat eius cautiones legales non multum valere ad pẽdã ea, quæ cupiebat. [Cautiones) Scientiæ legales. [Cautionem Græculam) .i. præceptum,& inſtitutionem græce ſcriptam. [Chirographi) Scripti manus meæ, nam χεὶρ, magnum ſignificat, γράφω ſcribo. [De ratione Gallici belli).i.quo geratur illud bellum in Gallis. [Cetera) Illud eſt ſupra dixit cetera me delectarunt. [Belle).i.ſatis bene,eſt autẽ eclipſis,deeſt enim ſcripſiſti,vel feciſti. [Plures) .ſ. literas vel epiſtolas. [Nam q; in palimpſeſto) Quidam habiti non eruditi expoſuerũt palimpſeſtum librum eſſe, in quo Treb. de parſimonia ſcripſiſſet. Quidam aũt vir doctrina & fide grauis, mihiq. familiaris, & literis notauit, & mihi dixit, atque affirmauit ſe vidiſſe,ſcriptum manu Guarrini Veronenſis viri eruditiſſimi,in quodam eius codice epiſt. vj. genus ciborum quos conſortinos appellant. Palimpſeſta autem conſortinos recoctos. quod quidem miror dictum eſſe à tali viro, quia nulla eſt huius ſenſus ratio, & tñ vt ab eo dictum credam, facit auctoritas eius qui retulit,& codici ſuo ab illius manu inſeruit, quaſi Delphici Apollinis rñſum. Sed non omnia poſſumus omnes,& qñque bonus dormitat Hom. Verus igitur eſt hic ſenſus: pſeſtum tabulam dici ſiue chartam, qua raditur poſtquam eſt ſcripta, nam ψάω, rado ſignificat, inde ψῆ, & tabella raſa, qualis ſolet eſſe tabella abaci, palimpſeſtus aũt tabella iterum raſa,nam πάλιν iterum ſignificat, coniicimus igitur Treb. caſiſſe chartam quæ ſemel fuerat raſa. Latenter autem Cic. notat eum auaritiæ. Quod in palimpſeſto ſubaudi ſcripſiſti.ſ.in charta iterum raſa. [Parſimoniam) Parcitatem,diligentiam in conſeruandis rebus, nã parſimonia eſt virtus diligenter res ſuas ſeruans,eſt aũt medium inter auaritiam,& prodigalitatem, ironice tñ locutus eſt. [Delete) Tollere,abradere. [Niſi forte) Iocatur Cic. dicit ſe credere epiſt. ſuas deleri a Treb. vt illis chartis reponat Treb. non epiſt. ſuas,ſed formulas legales .i. capita vel titulos legum. [Reponas) Scribas, iterum ponas. [Tuas).ſ.epiſt. vbi erant meæ. [An hoc) Dicit Cic. fortaſſe hoc fieri a Treb. vt ſignificet ſe nihil facere,& nihil lucrari in prouincia,q; ſi ita eſt,dicit hoc fieri ex eius verecũdia, q non audeat petere a Cæſ. [An ſignificar hoc) Ac fortaſſe vis hoc mihi ſignificare, & oſtendere. [Nihil fieri) A te. [Frigere te) Te ceſſare, te ocioſum eſſe. Terẽt. Nimirum hic homines frigent. [Ne chartam quidem) Ego multo minus maiora. [Suppeditare?) Subaudi te ſuppeditare tibi.ſ.ſurgere,ſufficere,ſubminiſtrare. (Tua culpa) Qđ nihil facias. [Extuleris) Exportaueris. [Verecundiam) Pudorem. & timore quendam in petendo. [More Rom.).i. diligentiſſime. ſicut etiam ſupra dixit. [Te) Petit excuſationem tarditatis,& dilationis ſuarum ad eum literarũ. Ordo eſt. [Tu ne ſis admiratus) Pro ne admireris ſi interuallum mearum literarum erit longius. [Abfuturus).i.diſceſſurus ab vrbe. [In Põtino) rus in ſinu Cumano,vbi,& Pontina palus erat,de qua Iuuen. Et Pontina palus, & Gallinaria pinus. Illuc enim ſe contulerat ad villam amici vt ipſe dicit. [Diuertiſſem) grã recreationis iuiſſem. [M. Aemilij Phillomenas) Nomen proprium viri. [Ex qua villa) Metrilij. [Clientium meorum) Qui moleſte ferrent diſceſſum meum. [Quos cõciliaſti mihi) Quos tu mihi coniunxiſti ante diſceſſum tuum ita Galliam. [Vlubris) Oppido Campaniæ, vt ſupra diximus. [Vim) .i. copia. [Ranunculoſum) Iocatur Cic. vocat enim per iocum ranunculus Vlubrenſes,qui de Cic. loquerentur,eo,q; clamarent tãquam ranæ,quæ proprie dicuntur coaxare. [Conſtabat) Manifeſtum erat. [Commoſſe) Pro commouiſſe,a rana autem cum diminutiuum deberet eſſe ranulã vſurpatum eſt, cannicul.us, quod neque formationem, neque genus ſeruat.

ASC. ACCEPI à te,&c.) Aegre tulerat Cic. q; Treb. ſignauerat ſe inuitum eſſe in prouincia quod cum accepiſſet, ſcripſit multas epiſt. Cic. ſignificans ſe fortiter militiam ferre, & libenter, cum Cæſ. eſſe. Quod Cic. nunc ſibi placere dicit, iocoſe tñ more ſuo cũ eo agens. Ordo eſt. Ego accepi à te vno tpe aliquot epiſtolas, quas tu dederas .ſ. miſſas ad me, vt dederas tabellarijs diuerſis temporibus,in quibus cetera.i. præterquam q; non eſſent ſuo tẽpora perlatæ placebant mihi. Significabant.n. te ferre iam animo firmo iſtum militiam.ſ.ſub Cæſ.& eſſe virum fortem, & conſtantẽ quę.ſ.duo iam dicta ego deſideraui pauliſper.i.per parum temporis, ita vt nõ putarem te æſtuare imbecillitate animi tui.i.puſillanimitate,ſed magis putarẽ te æſtuare .i. ardere, deſiderio noſtri. Quare perge.i.procede,& perage inceptum, vt cœpiſti,& ſupporta iſtam militiam aio forti, vt crede mihi aſſequere multa.ſ.commoda p eam ego.n. renouabo commendationem.i.tui apud Cæſ. ſed tpe.i.tempeſtiue. Habeto ſic.i. firmiter tibi pſuade nõ eſſe tibi maiori curæ,q̃ mihi, vt iſte diſceſſus tuus à me ſit tibi fructuoſiſſimus.i.vtiliſſimus. Itaq; qñ.i.qñquidem cautiones veſtræ .i. quas vos milites facitis imperatori vro de militia perſ.rẽda, ſunt infirmæ.i.parum creditæ apud imperatorem, miſi tibi quam Cæſ. dares, cautionẽ græculã.i. more Græco, non literis, vt Hub. interpretatur ſcriptã, hoc eſt qua p te me, & mea obligo. Nã Græci nulli ſo-

Jẽꝫ adhiberc fidẽ, nec qdq̃ vẽdere niſi pn̄ti pecuoia q̃ q, qd emũt dñr ſe apud Comicos Græca fide mercari, chirographi mei.i.obligaiorij manus mea ſcripti. Ego velim ſup.vt tu facias me certiorẽ, de rõne.ſ.forma & ɔdone belli Gall. Ego.n.habeo fidẽ maximã.i.maxime credo, cuiq; ignauiſſimo.i.nihil valenti ad rẽ bellicã. Sed vt redeã ad epiſt.tuas cetera ſup.ſcripſiſti, aut ſcripta ſunt belle.i.bene, & decẽter, illud miror.ſ.q plures tuo exemplo ſcriptas ad me dediſti lr̄as, q.s.n.q ſcribit ſua manu, & nõ dictat, q alij excipiãt, & ſcribãt ſolet dare plures.i.epiſt. aut lr̄as, eodẽ exemplo.i.eiſdẽ verbis, & forma ſcriptas? q. d. nemo, accidit tñ aliqñ dũ tabellarij incerti ſunt. Nã ſup.q ſcripſiſti in palimpſeſto.i.in iteꝝ raſo, ſiue tabella, ſiue cartula, aut mẽbranula, eqdẽ.i.ego certo laudo parſimoniã tuã, q noluiſti tabellas noua pdere dando eas ad me, & ita tacite notat Treb. auaritiæ. Sanè pſao, rado ſignificat, inde pſeſtos, res vt tabella, aut alia raſa, & palim, iteꝝ ſignat. Vñ palimpſeſtos, res iteꝝ raſa. Sed miror qd fuit in illa cartula.ſ. raſa, qd̃ mulieris delere, q̃ ſcribere huic.i. ad nos, niſi forte malueris delere formulas tuas.i.rl̄as iuri, aut formas inſtĩ oꝝ ɔficiendoꝝ. Nõ.n.puto te delere epiſt.meas radiẽdo.ſ.mẽbranas, in qb⁹ ſcribo vt reponas.i.iteꝝ eiſdẽ ſcribas tuas.ſ.epiſt. An ſignas hoc, nihil fieri.ſ.lucroꝝ tibi in exercitu: te frigere.i.ocioſum eſſe? nec qdẽ.i.& non ſaltẽ, ſuppeditare.i.adminiſtrare tibi cartẽ? aut ſi eſt ſuppeditari, lege, ne qdem.i.nõ ſaltem cartem ſuppeditari.i.ſubminiſtrari tibi, ad ſcribẽdum? Iam iſta culpa.ſ.qua te tam prudenter taxo, eſt tua, q extuleris.i.extra vrbem tuleris tecum, & nõ reliqueris hic nobiſcum verecundiam. Ego cõmendabo te Balbo more R.i.ingenue, & fideliter, vt Rom.decet, cum.i.qñ, ſup. Balbus pficiſcetur.i.illinc diſcedet ad nos. Tu, ſi interuallum.i.intercapedo, & intermiſſio lr̄aꝝ meaꝝ, erit lõgius .i. diuturnioe ne ſis admirat, eram.n.abfuturus .ſ. domo mẽſe Apr. ego ſcripſi has lr̄as in Pontino.i.agro illo in ſinu Cumano, cum diuertiſſem .i. cauſa hoſpitij à via me vertiſſem ad villã.i. domum io agro ſitã, Metrilij Philemonis, viri ſic dicti, & vtrique noti, ex qua.ſ. villa, ego audieram iã ſtrepitum clientum meoꝝ.i. hoium liberorum me colentium, vt illis patrocinium pſtarem, quos qdem clientes tu ɔciliaſti.i.cõparaſti mihi eo q pro eis Cic. Treb. ɔſulere ſolebat. Nam conſtabat.i.manifeſtum, & in confeſſo erat maximam vim.i.multitudinẽ, ranunculoꝝ.i.paruuloꝝ hoium, ruſtice ſimul loquentiũ, in more ranaꝝ, cõmoſſe.i.cõmouiſſe, ſe Vlubris .i. in eo oppidulo inculto, cauſa honoris mei, vt n.ᵒ honorifice acciperẽt. cura vt valeas. Scriptũ ſup.de Põtino.i.de eo loco 6.id Apr.

VL. AN. GRAECVLAM tibi miſi cautionem chirographi mei) Puto ſenſum eſſe. commendaui te Cæſ. lr̄is græce ſcriptis. [Quam hæc ſcribere) Suſpicor mendum ſubeſſe. mihi.n.perobſcurus eſt ſenſus. &, vt libere dicã, quod ſentio, legendum crederem, q exſcribere, nulla ppemodo mutatione facta. deprauationis .n. origo, vt opinor, ea fuit, deſcribendis lib. ſæpe duos pficimus, q legat, & de legente excipiat, vt.ſ.celerius, & certius id muneris pficiatur. cum aũt is, qui legeret, protuliſſet, exſcribere; credidit ſcriptor, ex ſcribere, dictum eſſe, itaq. fecit in libro. alius deinde errorẽ, quẽ p imprudentiam cõmiſſum debuit tollere, temeritate auxit, repoſuitq;, vna dictione in duas diuiſa, hæc, ſcribere, ſenſu, vt dixi, mihi per obſcuro. Sunt ẽt, qui addendum putent, Noo: vt, legatur, Hæc nõ ſcribere. a qbus æque diſſentio. q ſi legatur, exſcribere, hoc dicet, video te paꝝ diteſcere, cui charta deſit, in qua tuas formulas, aut aliud quippiam exſcribas. ea.n. ſi ſuppeditaret, nunq̃ profecto ad nos in palimpſeſto. infert.n. An hoc ſignas. nihil fieri, ſrigere te, ne chartam quẽ tibi ſuppeditare? dixit aũt, Quod delere malueris, q exſcribere, p iocum ſignans, non habuiſſe Treb. in quo exſcribere id, quod delerat; itaq; ſe mirari, q d fuerit in illa chartula; quaſi moleſte ferat id periiſſe, chartæ .n. inopiã oñdi, cũ ſcribat in palimpſeſto. idem error in 3.epiſt.8.lib.ad Att. irrepſerat, vbi.n.antea legebatur, faſces lauratos hæc ferre ex Italia, nemo non videt legendum eſſe, efferre. [M.Aemilij Phil.) Cum in lib.antiqs varie legeretur: quidam.n.Meuilij, qdam Metilli, alij Metrinij, hũt) auſus ſum emendare, M. Aemilij procul.n.dubio libertus fuit, adoptatus in Romanam familiam, vt alij multi. cum aũt Metriliorum mentionem non dum inuenerim; & vetuſtorum exemplarium varietate, in qbus veræ lectionis quaſi quædam veſtigia cernuntur (qd.n.diſtat, Meuilij, à M. Aemili?) & Pediani verbis, q eiuſdẽ, vt opinor, liberti meminit, adductus ſuum, vt M. Aemilij, repooerem. liber aũt ipſius Pediani locum recitare, vt ſtudioſis quærendi labor abſit. is igitur ita in argõ orationis pro Milone. Munatius Plancus trib.pl. produxerat io concionem M.Aemilium Philemonem, nouum hominem, & libertum M. Lepidi, ita tamen hoc ſentimus, vt, afferentibus alij meliora, per libenter de noſtra ſententia diſceſſuri ſimus.

M. CICERO TREBATIO S. D. 19

EPiſtolam tuam, quã accepi ab L. Aruntio, cõſcidi innocentẽ: nihil.n.habebat, qd' non vel in concione recte legi poſſet. ſed & Arũtius ita te mãdaſſe aiebat, & tu adſcripſeras. verum illud eſto. nihil te ad me poſtea ſcripſiſſe demiror, pſertim * tã nouis rebus. Vale. * alias, tantis

EPiſtolam) Mãdarat Treb.epiſt. quandã, quã ad Cic. ſcripſerat lacerari, qd̃ Cic. ſe feciſſe ſcribit, licet nihil hr̄et pp q᷑ dr̄et lacerari. [Conſcidi) Laceraui. [Innocentem) Sine culpa non merentem lacerari, qa in ea nihil erat male ſcriptum. [Vel).i.ẽt. [In ɔcione) In medio populo, palam. [Mandaſſe) Et dixiſſe. [Ita) Vt laceraretur. [Illud eſt) Cõcedentis eſt, q.d. factũ ſit non curemus. HVB.

EPISTOLAM &c.) Mandarat Treb.epiſt. quandam quam ad Cic. ſcripſerat, ab eo lacerari, qd̃ ſe Cic. feciſſe dicit, cum nullam agnoſceret cauſam cur reſcindi dr̄et, ſuſpicans forte aliã miſiſſe, q̃ ad ſe nõ ſit plata. Ordo eſt. Ego conſcidi.i.dilaceraui, innocẽter .i.ſine culpa mea, ac epiſt. niſi ſit legendum innocentem.i.rem ſic meritã. Illa.n.nihil habebat.i.ſcriptũ continebat, quod nõ poſſet legi recte.i.decẽter, & impune, vel.i.ẽt, io cõcione.i.cõcilio, & cętu totius populi, &.i.ẽt Aruntius, & q eam attulit, aiebat, te mandaſſe ita.i.vt ita facerẽ, & tu adſcripſeras .ſ. ad cetera mandata tua in fine epiſtolæ ſcripſeras, ſup. ita. Veꝝ eſto illud.ſ.q mandaras, illam a me reſcindi ſine cauſa, q non potius aliam quam non viderim, demiror.i.multum miror. [Nam de) Nunc auget, nũc diminuit, nunc contrarium indicat te nihil ſcripſiſſe poſtea ad me, preſertim rebus tam nouis.i.cum res iam nouæ contigerunt. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petierat Trebatius, vt Ariſtotelis Topica Cicero Latine interpretaretur quod per occaſionem à ſe factum Cicero reſcribit.

M. CICERO TREBATIO S. D. 20

VIde quanti apud me ſcis. etſi iure id quidem: nõ enim amore te vinco. veruntñ quod præſenti tibi prope ſubnegaram, non tribueram certe, id abſenti debere non potui. itaq; vt primum Velia nauigare cœpi inſtitui Topica Ariſtotelica conſcribere, ab ipſa vrbe cõmonitus amantiſſima tui. eum librum tibi miſi Rhegio, ſcriptum q̃ planiſſime res illa ſcribi potuit. ſin tibi quædam videbũtur obſcuriora; cogitare debebis, NVLLAM artem literis, ſine interprete, & ſine aliqua exercitatione, percipi poſſe. nõ longe abieris. num ius ciuile vr̄m ex libris cognoſci poteſt? qui q̄q̄ plurimi ſunt, doctorem tñ, lumenq. deſiderant. quanq̃ tu, ſi attente leges, ſi ſępius, per te omnia conſequere, vt certe intelligas. vt vero etiam ipſi tibi loci propoſita quæſtione occurrant, exercitatione conſequere: in qua quidem nos te continebimus, ſi & ſalui redierimus, & ſalua iſta offenderimus. Vale. v. cal. Sext. Rhegio.

VIde) Dicit Cic. q id, quod ferè negaret, vel certe non retribueret Treb. ſi pñs eſſet, tribuit abſenti, nã cũ Velia in quo oppido Treb. vehementer diligebaſ, diſcederet Cic. recordatus Trebatij pp illud oppidũ, tranſtulit illud opus in latinũ, quod qdem vehemẽter cõmendat. dicitq. eũ non dr̄e mirari, ſi aliqua videbuntur obſcuriora, qa in qualibet arte neceſſe eſt hr̄e interpretes. Oñdit tñ eum poſſe multa per ſe cõſequi, ſi modo voluerit ſe exercere. [Quãti apud me ſis).i.quanti te faciã. [Id quidẽ).ſ.eſt. [Iure) Merito. [Nõ vinco te amore) qa par eſt amor oř. [Prope) Fere. [Subnegarẽ) A quo modo oegarẽ. [Certe) Saltẽ. [Nõ tribuerem) Noo cõcederẽ, non facerẽ. [Non potui non dr̄e tibi abſenti).i.nõ potui facere q n abſenti tibi drem & tribuerẽ. Alij cod. hñt ſolam oegationẽ, & delere, vt ſit nõ potui delere.i.tollere tibi, ſed melius placet prior ſenſus. [Velia) ex Velia, eſt aũt oppidum Lucaniæ. [Inſtitui) Decreui, propoſui. [Cõmonitus) In memoriam tui adductus. [Eum librum) Librum topicoꝝ ἀπὸ τῶν τόπων.i.à locis, de quibus in eo opere tractatur, non tñ intelligendum eſt de locis terrarum, ſed logicis, & ad philoſophos pertinentibus. [Rhegio) Ex Rhegio oppido Siciliæ, nam aliud eſt Rhegium Lepidi HVB.

In Italia non longe à Mutina.[Quam planiſſime)q̃ apertiſſime: [Illa res)Que natura ſui eſt obſcura,& difficilis.[Obſcuriora)Aliquantulum obſcura. [Sine interprete) Quantum pertinet,ad artes liberales [Sine exercitatione) Tã ad liberales,q̃ ad mœchanicas,qñ vtræq; exercitatione indigent. [Percipi) Intelligi. [Non lõge abieris)Non longe diſcedas,q.d.exempla petanť. [Nũ an.) Ex libris.ſ.ſolis ſine interprete,q.d.nõ põt intelligi.[Deſiderãt) .ſ.libri ius ciuilis.[Doctorem) Qui viua voce declaret. [Lumen) Expoſitionem aliqui,& commentationem,q̃ aperiat mẽtẽ iureſconſultorũ,quaſi lumen quoddã. [Si attente,ſi ſæpius) Duo dixit, q̃ neceſſaria ſunt diſcere volẽti,vt ſtudioſe attenteq. legatq. & ſæpe,neque.n.ſatis eſt oculo pcorrere,ſed mẽte reſpicere,neque ſemel,ſed ſæpius. [Per te) Sine doctore,& lumine aliquo. [Ipſi loci) Tractat in eo libro de locis artis,vt ſupra notauimus. [Occurrant)S.n obuij,& prompti.[Exercitatione) Quæ vincit,oia præcepta magiſtrorũ.[In qua)Exercitatione.[Cõtinebimus te)Quia interdũ de his rebus tecũ agã.[Redierimus)Romã.[Illa)Res Romanas.[Salua)Integra,i ſtatu ſuo.[Offenderimus)Inuenerimus.

ASC. VIDE &c.)Dicit Cic.q id,qđ ferè negaret,vel certe nõ tribueret Treb.ſi pñs eſſet,tribuit abñti.Nam cũ Velia in quo oppido Treb.vehementer diligebatur,diſcederet Cic.recordans Trebatij pp illud oppidũ,tranſtulit Topica Ariſt. in latinũ,qđ opus ad Treb.miſſum vehementer commendat. dicitq. eum non dẽe mirari,ſi aliqua videbunt obſcuriora, cum in qualibet,arte opus ſit interprete,& doctore,oñdit tamen Treb.poſſe multa conſeq per ſe,ſi modo voluerit ſe exercere. Ordo eſt. Vide.i.conſidera, quãti.i.q magnæ æſtimationis tu ſis apud me, etſi.i. qq id qdem ſup.ſit iure.i.merito tuo,nõ.n.vinco te amore.i.nõ plus te amo, q amer a te. Veruntñ quod ,ppe.i.quaſi ſubnegarem.i.aliquantulum negarẽ tibi pñti,certe.i.ſaltẽ,aut qđ certũ eſt nõ tribuerẽ.i. non ſpõte offerrẽ,tibi pñti,nõ potui ſup. negare,aut, vt aliq hñt nõ deſſe. Alij tñ hñt non dẽe,ſed non placet,tibi abſenti id. Itaque vt primũ.i.cũ primũ,aut vbi primũ.i.ſtatim poſtq̃ cępi nauigare.i.diſcedere nauigãdo Velia.i.ab eo oppido,in quo Treb.vt dictum eſt,multũ diligebat, inſtitui ꝯſcribere.ſ.latino ſermone, Topica Ariſtotelica.i. lib. Ariſt.philoſophi nobiliſſimi de totis locis argumentationũ cõmonitus ab ipſa vrbe amantiſſima tui. Ego miſi tibi cũ librum.ſ. Topicorũ à me tralatorũ,ſcripſi Rhegij.i.in eo oppido,q̃.i.quãtũ,potuit illa res ſcribi pleniſſime. Sin aũ.ſed ſi,q̃dam videbuntur ſup. in eo obſcuriora.ſ.ad intelligendũ prima lectione, tu debebis cogitare nullã artẽ poſſe pcipi litteris .i.ex ſcripto ſine interprete,& ſine aliqua exercitatione. Nõ abieris longe à profeſſione tua ad ꝯfirmandũ,qđ dixi in exẽplo. Nũ aũ. nunqd ius ciuile veſtrũ.i.qđ vos iurecõſulti ,pfitemini,põt cognoſci.i.pfecte diſci ex libris?q.d.ſcio,q nequaq,vñ addit q.ſ.libri q̃q̃ ſunt plurimi,tñ deſiderat doctorẽ & lumẽ.i.elucidationẽ, q̃q.i.tametſi,tu ſi leges.ſ.librũ Top.attẽte.i.cum accuratione, & diligẽtia,& ſup.ſi leges ſępius, qa qđ prima lectione capere non poſſumus iterata lectione,nõ raro cõſequiť, atq; cõſequere.i.obtines per te.i.ſine interprete,aut doctore,certe, vt intelligas oia, qa perſpicaciſſimo erat ingenio,& ex legali ſcia ad Topica viam muniuerat,vero.i.ſed,vt ẽt qõne propoſita.i.poſtq qõ ac mã aliqua fuerit tibi ,ppoſita,ipſi loci occurrant tibi,ſicut eis ſtatim vti poſſis ꝯſequere ſup.id exercitatione.ſ.ſola in qua qdem.ſ.exercitatione,nos continebimus te, qa qñ aderis, quotidie te exercebimus, & qões tibi ,pponemus ad quos locos congruos applices ſi, &.i.ſimul redierimus.ſ.Romam,ſalui, & offenderimus.i. quaſi pter ſpẽ inuenerimus,iſta.ſ.quæ ſunt vbi nũc es.i.res vrbanas,ſalua.i.nõ corrupta nec occupata bello ciuili, qđ iã tũc inſtarẽ formidabat. Iã.n. Treb.à Gallia redierat,& Romæ agebat,vt ſequentes ẽt epiſt.indicabunt. Vale. Rhegio.i.ex eo oppido. Scribit aũt Cic.ſere locum è quo,non in quo,& ita in ablatiuo. V. cal. Sext.

PAVL. MAN. DOCTOREM tam,lumenq. deſiderant)Oino in oibus, antiqs lib.,p,lomenq. legitur, vnumq. ego tñ libentius legerim, vſumq;.i.exercitationemq;: vt dicat idem,quod ſupra,nullã artẽ literis ſine interprete,& ſine aliqua exercitatione pcipi poſſe. ita.n. vnius literulæ mutatione, apta in primis,& perſpicua efficiť ſnĩa. Mouet oino me,ſi quẽ alium, librorũ veterũ auctoritas,neq; tñ ita,vt non eos quoq; ipſos interdũ coniectura,& ingenio modice adiuuandos putem,quæ vero nuper alij attulerũt, ad vetere illam ſcripturam confirmandam,etiamque exemplo, vt ipſis viſum,eſt ſimili comprobãdam,leuiora ſunt,q vt aut me, aut quenquam, qui rem ipſam ex veritate pendat, mouere debebant.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Diſſuaſeriat eſt epiſtola. Dehortatur enim Trebatium à Velienſium poſſeſſionum; quod ille in animo habebat, venditione;

M. CICERO TREBATIO S. D. 21

AMabilior mihi Velia fuit, q te ab ea ſenſi amari,ſed qd ego dicã te,quem qs non amat? Rñſio mediusfidius tuus ita deſiderabatur,vt ſi eſſet vnus è nobis. ſed ego te non rephendo,qui illum ad ædificationẽ tuam traduxeris.q̃q̃.n.Velia non eſt vilior,q̃ Lupercal,tñ iſtuc malo,quã hæc oĩa,tñ,ſi me audies, quẽ ſoles,has paternas poſſeſſiones tenebis, (neſcio qd n. Valiẽſes verebantur)neq; Helethem nobilẽ amnem relinques,nec Papirianã domum deſeres: q̃q̃ illa qdem habet locum,à quo ẽt aduenæ teneri ſolent:quem tñ ſi excideris,multum ,pſpexeris.ſed in primis opportuni vř.his preſertim tpibus, hře perfugium primum eorũ vrbem,qbus carus ſis, deinde ẽt tuam domum, tuoſq. agros,eaq: remoto,ſalubri,amœnoq. loco;idq. ẽt mea intereſſe mittebari arbitror.ſed valebis.meaque negocia videbis,meq. dijs iuuantibus, ante brumam expectabis. Ego à Sex.Fabio Niconis diſcipulo,librum abſtulit *Νίκωνος περὶ πολυφαγίας*. ò medicum ſuauem meq. docilem ad hanc diſciplinam. ſed Baſſus noſter me de hoc libro celauit: te quidem non videtur. Ventus increbreſcit. Cura vt valeas. xiij. cal. Sext. Velia.

AMabilior)Laudat Cic.Veliam,vt Treb.magis perſuadeat ne vendat ea, q̃ Veliæ habebat, quemadmodũ illũ factu rum ſeſe intellexiſſe dicit.Deinde more ſuo iocans dicit ſe vidiſſe librum quẽdam Niconis de voracitate,ſeq. eo delectatum,cum lõge aliter ſit,qa Cic.ſemper fuit cibi parciſſimus. [Velia)Vrbs Lucaniæ,vt ſupra dictum eſt. [Amabilior) Magis amore digna.[Sed quid dicã te).ſ.amari.[Quem) Te. [Quis non amat?) q.d.quilibet.[Ruſus)Vel,vt alij,vt cod.hñt Rufius. [Traduxeris) Tranſtuleris.[Ad ædificationem)Quã facis cui vis eũ pęſſe.[Vilior)Abiectior.[Quẽ Lupercal)Locus Romæ ſub monte Palatino,de cuius nominis rõne, & der uatione.vide Quint.& Varr.& Ser in vij. Aen. In eo loco fortaſſe edificabat domũ Treb.[Iſtuc) Vel ,pnomen ſit illud.ſ. Lupercal,vel aduerb. & ſubaudiť venire. [Quã hæc oia)q̃ habeo Velię.[Tu) Hoc ,pnomen in princ huius clauſulæ,hẽt hanc vim,vt ita intelligat Cic. licet malim Lupercal qui hęc oia,tñ tu conſilio meo non vendas has poſſeſſiones,quas př tuus ibi Veliæ reliqt. [Si me audies) Si patebis conſilijs meis. [Verebatur)Timebant.[Neſcio qd) De venditione tuarũ poſſeſſionum,alij cod.hñt. [Neſcio q).i.qdam Velienſes. [Helethem) Fluuium Lucaniæ,iuxta quem erant poſſeſſiones Trebatij. [Papirianam)quę olim fuit Papirij & adhuc retinebat nomẽ.[Quem) Locum. [Exciderit)Patefeceris vel vt ego puto iocans.Cic.et bñ conſulens. Dicit.n. ſi excideris.i.deieceris,vel diruerts,ab eo qđ eſt excido vt illud Virg. Et negat exciſam vitam ,pducere Troia. [Multum ,pſpexeris) Vſus eſt verbo ambiguo,nam ſignĩt,& videre,& ,puidere;re vera aut intelligit multũ ,puideris.i.magnum tibi cõmodum feceris,qa dixit aduenas ab ea loco teneri.i.eo loco delectari q erãt ei magnæ impenſæ, ideo p iocum conſulit vt eum diruat ad cõmodum ſuum. [Preſertim his tpibus).i.talibus tpibus quibus multa triſtitia vř imminere. [Tuã domũ) In qua ſine reſpectu poſſis eſſe,ſi aliqd occidat.[Salubri) Sano. [Intereſſe mea) Vt poſſim interdum tecũ eſſe,ſi opus fuerit,& iſtis commodis frui.[Dij iuuãtibus)Dijs ꝯcedentib.& fauentibus. [Abſtuli)Ex.orſi.& cum difficultate habui. [Νίκωνος) Niconis. [Περὶ πολυφαγίας)Voracitate,& multa comeſtione. [O medicum ſuauẽ).i. facetum,& iucundũ,q̃ pceperit voracitatẽ.[Docilẽ)Attentũ.[Celauit me)Nihil mihi dixit cum ſciret iam eſſe ſcriptum.[Te non vř).ſ.celaſſe.[Ventus increbreſcit).i.felix eſt,& me vocat.erat.n. Cic.ſcripta epiſtola nauigaturus ex Velia,ideo dixit ventus increbreſcit,q.d.iã nauigaturus ſum. Virg. Crebreſcunt optatæ auræ.

AMABILIOR &c.) Laudat Veliã vrbẽ Lucaniæ, in qua Treb.domum amenam habebat,eo vt vř aio,ne Trebat. eum vẽdat.Ordo eſt.Velia.ſ.vrbs,& portus.Võ Aen.vj.Portuſq. require Velinos,fuit mihi amabilior.i.magis amabilis.i. magis amari ab ea.i.ab eius incolis.Sed qd ego dicã te.ſ.amari ab ea,quem qs nõ amat? q.d.nemo,& ita nõ eſſe mirum,ſi ab ea amať. Buſius,aut vt alij legunt Rufius, tuus mediusfidius.i. ita mehercules Iouis filius

ſius amet,aut deus fidei,vt verum dico deſiderabatur ita,vt ſi eſſet vnus è nobis ſi q illic poſſeſſiones habemus.Sed ego nō repræhē do te,q traduxeris illū.ſ.Buſium,ad Ruſum ad ædificationē tuā. Enim.i.qa, quanquam Velia nīi eſt vilior q̄ Lupercal.i.locus ille Romæ ſub Palatino monte, tū ego malo illuc.ſ.iſtud ipm Lupercal,quā hæc oīa.ſ.quæ Veliæ ſunt,& ita nō rephendit, ꝙ ad illius ædificationē traduxerit Buſium. Tu ſi audies me.i.ſi obedies mihi quē ſoles.ſ.audire,tenebis.i.nō vendes has poſſeſſiones paternas .i.à patre obtentas qd̄ ſup. ſcribo enim.i.qa Velienſes verebātur neſcio quid.ſ.ꝙ audierint te velle alienare,neq; relinquens Aiacē ab alex alexis,vt Strabo legis,aut Haleſthē, ab hales, vt Theocritus amnē nobilem iuxta domō tuā,nec deſeres domū Papirianā .i. quæ olim Papirij fuit q̄q̄ illa.ſ.domus quidem .i. certe hēt locū,à quo aduenę ſolēt teneri.i.immorari delectatione capin, aut inſidijs,quē.ſ.loci,aut periculoſum,aut delectabile,ſi excideris .i. dirueris,proſpexeris.i.porrò inſpexeris è domo tua multum, aut ꝯſuluetis vtilitati tuæ,ſi periculom dēpſeris. Sed vī opportunū in primis.i.ꝑcipue.ꝑſertim his tꝑibus periculoſis,aut ꝑꝑ ſeditiones aut ꝑꝑ peſtes,hīe ꝓfugiam.i.ad locū ad quē ꝯfugias,primum vrbem eoꝝ qbus ſic carus,deinde ēt domum tuā, & agros tuos,hīe ea loco remoto.ſ.a ſtrepitu populari, aut ab vrbe ſalubri & amœno & arbitrio ò mi Trebati id.ſ.temere,eas poſſeſſiones, intereſſe.i.in te & vtilitate eſſe,ēt mea,vt.ſ.tecū habeam cōfugium. Sed tu valebis, & videbis meā negocia & expectabis me ante brumā .i.ſolſtitium hyemale,quo dies ſunt breuiſſimi, dijs iuuantibus .ſ. me, ſine quo adiecto qdq̄ de ſe polliceri turpe ſit Chriſtiano homini,cū ethnicus id adijciat. Ego abſtuli a S.Fabio diſcipulo Niconis librū, Νίκωνος.i.Niconis,περὶ.i.de,πολυφαγίας.i. multa comeſtione. O medicū.ſ.Nicomē ſuauem,& me docilē ad hāc diſciplinā .ſ. multæ comeſtionis quo dicto potius Trebatium taxat quā ſe. Sed Balbus noſter.ſ.amicus celauit me de hoc lib.i.nullā mihi mentionem fecit,q.d.ē.i.certe,non videtur ſupp. celaſſe te,de hoc lib.q.d.tu eius diſciplinā egregie calles. Vētus.ſ.auſter,aut alius, ventri tibi onuſto pernicioſus, increbreſcit.i.fit crebrior cura vt valeas. Velia.i. ex ea vrbe xiij. cal. Sext.i.quæ nunc Aug.ſunt.

AVL. IAN. RVFIO medius fidius tuus) Tuus,inqt, ꝙ eiuſdē eſſet gentis:Ruſio.n.Trebatiorū cognomen fuit. id ex lapide ꝯſtat,qui Romæ eſt in porta Latina,ſic.n.in eo ſcriptū legitur. C. VERIVS, C. B. MACER, C. TREBATIVS RVFIO FACIVND. CVRAVERVNT. [Habet locum) Sunt,qui, locum, ideo male legi credant, ꝙ neque luci capax eſſet priuata domus, & luci, q̄ ſacri eſſent,non ſine ſcelere incidi poſſent. non exiſtimamus,lucum nō intra parietes, ſed ante ædes Trebatij fuiſſe;neque Ciceronē impie ꝯſuluiſſe,qui eum a Trebatio cædi vellet. quo modo.n.recte, & ſine piaculo id fieri poſſit, doceri M. Cato in j. de re ruſtica.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Cōmendat Siliū Trebatio, & vt cauſam illius curet diligēter poſtulat.

CICERO TREBATIO S. D. 22

SIlij cauſam te docui.is poſtea fuit apud me cum ei dicerem,tibi videri,ſponſionem:illam non ſine periculo facere poſſe,* SI bonorum Turpiliæ poſſeſſionem Q. Cepio prætor ex edicto ſuo mihi dedit: negare aiebat Seruium tabulas teſtamenti eſſe eas,quas inſtituiſſet is, qui factionem teſtamenti non habuerit: hoc idem Officium dicere: tecum ſe locutum negabat: meque rogauit, vt ſe, cauſamque ſuam tibi commendarem. ne vir melior mi Teſta, nec mihi amicior P. Silio quiſquam eſt, te tamen excepto grauiſſimum igitur mihi feceris,ſi ad eum vltro veneris,eique pollicitus eris: ſed,ſi me amas quamprimum.hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

HVB. SIlij) Siluis quidam amicus Cic. habebat litem de hæreditate quadam,cum Cic. hac epiſt. commendat Treb. rogatq; vt ad eum vltro veniat,eique polliceatur,operam ſuam. [Docui) Plane aperui. [Sponſionem) obligatoriam promiſſionem. Videri tibi) Te exiſtimare,tuam eſſe ſniam. [Si bonorum) Ponit verba de quibus erat lis,& erat futura ſponſiō. [Prætor) Ad prætorem enim pertinebit dare,& bonorum poſſeſſionem, & poſſeſſionem bonorū. Hæc enim inter ſe,& ſm iuriſc. dſnt,qa bonorū poſſeſſio ex iuris.Poſſeſſio vero bonoꝝ eſt facti. [Es edicto).i.ex conſtituto prætorio.Negare aiebat. Senſus eſt,aiebat Silius ꝙ S. Sulp.dicebat illud teſtm̄ eſſe nullum,ꝙ eſſet factum ab eo,q non habuiſſe: factionē teſtamenti.i.qui iure nō potuiſſet facere teſtm̄. Tredecim ait ſunt caſus ſm iuriſconſultos, qbus non licet facere teſtm̄, quos qui velit videre legāt inſtituta in titulo qbus non eſt permiſſum facere teſtm̄,& in gloſſa Accurſij eiuſdē tituli.[Eas eſſe tabulas teſtamēti).i.eas tabulas hīe vim teſtamenti. [Factionem)Poteſtatem faciendi.[Vltro)Nō rogatus ab eo. [Pollicitus erit) Operam, & conſilium tuum. [Quamprimum) Subito.

ASC. SILII cauſam &c.) Cōmendat Silij amici cōis cauſam Trebatio,dicens.Ego docui te cauſam Silij.i.qd tutet hīet. Is.ſ.Silius poſtea apud me,cum dicerē ei videri tibi.i.ꝙ viderer tibi nos poſſe facere illam ſpōſionem.ſ.quam volebat facere,ſine periculo,ſi Cepio ꝑtor dedit mihi ex edicto ſuo bonoꝝ poſſeſſionē,quę iuris eſt,cum poſſeſſio bonoꝝ ſit facti,vnde præpoſuit genitiuū bonoꝝ. Turpiliæ.ſ.mulieris teſtātis.aiebat.ſ.Silius,Seruium.ſ.Sulpitium iuriſperitiſſimum, negare eas tabulas eſſe teſtamenti .i. hīe vim legitime legationis,quas is inſtituiſſet,q non habuerit factionem.i.ius faciendi teſtamenti,& aiebat.ſ.filium.i.iuriſperitum,dicere hoc negabat ſe locutum ſup. eſſe tecum,& rogauit me vt cōmendarem tibi ſe,& cauſam ſuam. Nec ò mi Teſta.ſ.T.Trebati, quiſq̄ eſt melior vir,nec amicior mihi Silio,te tū excepto.Feceris igr̄ mihi gratiſſimū ſi veneris vltro.i.non reqſitus ab eo ad eū, & pollicitus fueris ei,ſup.operam,aut cōſilium tuum ſed quāprimum.i. ſtatim,ſi amas me ego rogo vehemēter ēt, atque ēt hoc.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Diſputatoria eſt epiſtola,qua adductis auctoribus,Trebatii ſententiam reprehendit Cicero.

CICERO TREBATIO S. D. 23

ILluſeras heri inter ſyphos, quòd dixeram controuerſiam eſſe,poſſet ne hæres,quod furtum antea factum eſſet,rectè furtim agere. itaque etſi domum bene potus, ſeroque redieram. tamen id caput, vbi hæc eſt controuerſia eſt notaui,& deſcriptum,tibi miſi: vt ſcires,id,quod tu neminem ſenſiſſe dicebas,Sex. Aelium, M. Manilium, M. Brutum ſenſiſſe. ego tamen Scæuolæ, & Teſtæ aſſentior. Vale.

HVB. ILluſeras)Cum cœnaſſet Cic.apud Treb.propoſuerat hoc dubium vtrum qui eſſet inſtitutus hæres ab aliquo hīet actionē furti quod fuiſſet factū,anteq̄ ipſe eſſet inſtitutus hæres, negauerat Trebatius,& dixerat neminem id ſentire, contra,cuius opinionem affert Cic.ſnias quorūdam iuriſcōſultorum. [Illuſeras) Deriſeras,ꝯtempſeras quaſi vel ignarū iuris vel ebriū. [Inter ſcyphos)Inter cyathos.i.in conuiuio.[Factum antea) De bonis eius a quo eſſet inſtitutus hæres.[Bene potus)Vino plenus.[Id caput) Eum titulum,id capitalium.[Notaui)Signaui.[Neminem ſenſiſſe)Neminem ſnia ſua,&opinionem ſub tenuiſſe. [Sextum Heliū, M.Manilium)Hæc oīa ſunt noīa iuriſconſultorū. [Scæuolæ) qui tenet ſniam tuam.[Teſtæ).i.tibi,nam Treb.ēt Teſta dicebatur vt præcedenti epiſtola patet, & ſuperioribus epiſtolis alio loco.

ASC. ILLVSERAS &c.)Cum cœnaſſet Cic.apud Treb.propoſuerat ei hoc dubiū,vtrū q eſſet inſtitutus hęres ab aliquo,hīet actionem furti,qd̄ fuiſſet factū anteq̄ ipſe eſſet inſtitutus hæres,ad qd̄ Treb.negatione rn̄dit addiditq̄. nemine iuriſcōſultorum id ſentire,cōtra cuius opinionē affert nunc Cic. ſnias quorundā iuriſcōſultorū. Ordo eſt. Illuſeras.i.irriſeras heri inter ſcyphos.i.pocula hoc eſt interpotandum, qd̄ dixeram eſſe controuerſiā.i.rem dubiā,ad vtranq; partem ꝓbabilē,ne.i.an, hæres poſſet agere recte furti.i.aliquem furti accuſare in iudicio,qd̄ futurū eſſet factum antea.ſ.q̄ hæres inſtitutus eſſet.Itaq; etſi redierā domū bene.i.multū potus.i.potu oppletus,& ſero.i.tarde, tū notaui id caput,vbi hæc ꝯtrouerſia.i. diſputatio,& miſi tibi deſcriptū,vt ſcires Sex.Aeliū, M.Maniliū,M.Brutū ſenſiſſe id,quod tu dicebas neminē ſenſiſſe. Ego tū aſſentior Scæuolæ,& Tedæ.i.Trebatio,qa ꝯtra ſentiunt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Grata ſibi ſcribit fuiſſe ſigna,quæ emerit Gallus in ornamentum bibliothecæ grauiora tamen futura fuiſſe ſi ea emiſſet, quæ Cicero mandaſſet. Fuiſſet autem per ſtudioſus ſignorum elegantiam Cic. preſertim eorum quæ eruditionis auiſtrium erant, vt lib. 1. epiſt. ad Attic. declarauit.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D. 24

TAntum * ex Arpinati veneram, cum mihi à te literæ redditæ ſunt: ab eodemque accepi Auiani literas: in quibus hoc erat liberaliſsimum, nomina ſe facturum, cum veniſſet, qua ego vellem die. fac quæſo, q̃ ego ſum, eſſe te. eſt ne aut tui pudoris, aut nr̃i, primum rogare de die, deinde plus annua poſtulare? ſed eſſent mi Galle omnia facilia, ſi & ea mercatus eſſe, q̃ ego deſiderabam, & ad eam ſummam, quam volueram * ac tñ iſtæc ipſa, quæ te emiſſe ſcribis, non ſolum rata mihi erunt, ſed ét grata. plane.n. intelligo, te, non modo ſtudio, ſed ét amore viſum, quæ te delectarint, hominem, vt ego ſemper iudicaui, in omni iudicio elegantiſsimũ, quæque me digna putaris, coëmiſſe. ſed velim maneat Damaſippus in ſententia. prorſus.n. ex iſtis emptionibus nullam deſidero. tu aũt ignarus inſtituti mei, quanti ego genus oẽ ſignorum omnium non æſtimo, tali iſta quatuor, aut quinq; ſumpſiſti. ſed Bacchas iſtas cũ Muſis Metelli comparas; quid ſimile? primum ipſas ego Muſas nunq̃ tanti putaſſem: atque id feciſſem Muſis oĩbus approbantibus. ſed tñ * erat aptum bibliothecæ, ſtudijsq́. nr̃is congruens. Bacchis vero vbi eſt apud me locus? at pulchellæ ſunt. noui optime, & ſæpe vidi. nominatim tibi ſigna mihi nota mandaſſem, ſi probaſſem: ea.n. ſigna ego emere ſoleo, q̃ ad ſimilitudinem gymnaſiorum exornent mihi in palæſtra locũ. Martis vero ſignũ quo mihi pacis auctori? gaudeo nullum Saturni ſignũ fuiſſe. hæc.n. duo ſigna putarẽ mihi æs alienũ attuliſſe. Mercurij mallẽ aliquod fuiſſet. felicius, puto cum Auiano tranſigere poſſemus. Quòd tibi deſtinaras Trapezophorõ. ſi te delectat, habebis. ſin aũt ſententiam mutaſti: ego habeo ſcilicet. iſta quidem ſumma ne ego multo libentius emerim diuerſorum Tarracinæ, ne ſem per hoſpiti moleſtus ſim. oĩno liberti mei video, eſſe culpã, cui plane res certes mandaram; itemq́. Iunij quẽ puto tibi notum eſſe, Auiani familiarem. exhedria quædam mihi noua ſunt inſtituta in particula Tuſculani ea valebam tabellis ornare. etenim ſi quid gñis iſtiuſmodi me delectat, pictura delectat. ſed tñ ſi iſta mihi ſunt hñda, certiorem velim me facies, vbi ſint, qñ accerſantur, quo gñe. vecturæ ſi.n. Damaſippus in ſententia non manebit; aliquem pſeudodamaſippum vel cum iactura reperiemus. Quod ad me de domo ſcribis iterum. iam id ego ꝓficiſcens mandatam meæ Tulliæ. ea.n. ipſa hora acceperam tuas literas. egeram ét cum tuo Nicia. q̃ᵈ is vtitur, vt ſcis, familiariter Caſſio, vt redij aũt prius, quam tuas legi has ꝓximas literas, quæſiui de mea Tullia qd egiſſet. per Liciniam ſe egiſſe dicebat. ſed opinor * Caſsium vti non ita multum ſorore: ea porrò negare ſe audere, cum vir abeſſet, (eſt.n. profectus in Hiſpaniam Decius) illo & abſente, & inſciẽte migrate eſt mihi gratiſsimum, tanti à te æſtimatam cõſuetudinem vitæ, victusq́. noſtri, primum vt eam domum ſumeres, vt nõ modo prope me, ſed plane mecum habitare poſſes: deinde vt migrare tantopere feſtines. ſed ne viuam, ſi tibi concedo, vt eius rei tu cupidior ſis, quã ego ſum itaque omnia experiar video enim quid mea interſit. quid vtriuſque noſtrum. ſi quid egero, faciam vt ſcias; tu & ad omnia reſcribes; &, quando te expectem, facies me, ſi tibi videbitur, certiorem. Vale.

* alias, ex
* alias, attamẽ
* alias, erant
* alias, Craſsũ

TAntum) Cum inſtituiſſet, Cic. ornare bibliothecam ſuam aliquibus imaginibus mandarat Fabio Gallo amico, vt eas ſibi emeret ille vero emit Bacchas, hoc eſt Baccharum imagines, quas Cic. oſtendit ꝓfeſsioni ſuæ non conuenire, qa potius cõueniunt, ijs q vino & ebrietate delectantur, deinde dicit ſe cupere exornare ét porticum quandam picturis, quibus maxime fatetur ſe delectari. Poſtremo qa Gal. ua erat empturus domum iuxta Cic. ædes, oñdit quantam operã dederit, vt fieret, deinde q̃ gratum ſibi futurũ ſit, ꝙ eam domum habeat. [Ex Arp.) .i. ex agro Arpinati, abſolute poſuit, & ſubſtantiue, vt ſi dicam veni ex Mediolaneñ, ſubauditur agro, Arpinum aũt Volſcoꝝ oppidum, vnde Cic. oriundus fuit. [Tm̃) Solũmodo ꝓxime tunc. [Ab eodem) .ſ.q reddidit mihi literas tuas. [Liberaliſsimum) Plenum liberalitatis. [Se facturũ nomina) .i. debita. nam nomen vt ſupra alio loco diximus, ſignat & debitũ, & debitorem, de quibus aũt rebus eſſent hæc noĩa, verũ de ſignis, an de alijs rebus ambiguũ eſt, puto tñ de ſignis quãtum ex hoc textu conijcimus. [Fac te eſſe, q ſum ego) .i. finge te eſſe me, pone te loco mei. [Eſt ne tui pudoris) Tuę modeſtiæ, & verecundiæ, q.d. nõ. [Rogare de die) .i. rogare vt det nobis ſpatium, aut terminum aliquẽ ad ſoluendũ. [Plus annua) .ſ. die .i. poſtulare terminũ vltra annũ. [Ad eam ſummã) Ad eã quantitatem. [Rata) Firma, accepta. [Studio) Diligentia. [Coemiſſe) Intelligo Damaſippus is, vt conijcio fecerat ea ſigna, & ſe acqeturũ honeſto ꝑcio, aut recepturũ ſigna ſua ꝓmiſeras. [In ſnia) Io propoſito, aut accipiendi honeſti ꝑcij, aut recipiendi ſigna ſua. [Inſtituti) Voluntati, propoſito. [Sumpſiſti) Em iſti. [Genus oẽ ſig.) .i. ſigna, & ſtatuas cuiuſlibet gñis. [Bacchas) Scripſerat Gallus iſta ſigna bacchaꝝ, q̇ emerat, non minus eſſe pulchra, q̃ muſaꝝ ſigna, q̇ emerat Metellus. Itaq; Cic. dicit nullã eſſe cõparationẽ, neque ſigna bacchaꝝ, ſuæ bibliothecæ ꝯuenire. [Quid ſimile?) q.d. nihil tanti, quãti ꝯſtiterunt bacchæ. [Approbantibus) Affirmantibus ſententiã meam. [Sed tñ erat aptum bib.) .ſ. hic muſas, q̇ conueniunt profeſſoribus liťaꝝ. [Vbi eſt locus apud me?) q.d. nuſq̃, cum bacchæ conueniant ebrioſis, & ego ſim moleſtiſſimus, & parciſſimus vini, hoc aũt Cic. cum quadam ſtomachatione dixit. [At pul.) .ſ. ſunt, & eſt obiectio ex parte Galli. [Nou.) Scio .ſ. eſſe pulchellas. [Nominatim) Per nomina. [Ad ſimilitudinem gy.) ſicut in gymnaſijs ſolet fieri, vbi ponuntur ſigna ſm̃ profeſſionem exercitij. Iuuen. Quanq plena omnia gypſo Chryſippi inuenias, nam profectiſſimus hoꝝ eſt. Si quis Ariſt. ſimilem vel Pittacon emit, &c. [In palæſtra) In bibliotheca, scanſlatiue poſuit. [Martis) Scripſerat Gallus ſe voluiſſe emere ſignum Martis, quod qdem Cic. dicit ſibi non cõuenire, qa Mars deus eſt belli, ipſe vero auctor pacis. [Quò mihi) Subaudi, conuenit, q.d. nullo modo. [Saturni) eſt.n. triſtis deus, & dãnoſus. Perſ. Saturnumque grauem nr̃o Ioue frãgimus vna. Iuuen. Hæc tñ ignorat quos ſidus triſte moueret Saturni. Et Maro nr̃: Frigida Saturni ſeſe quò ſtella receptet. [Hæc duo ſi.) Et Martis & Saturnus. [Attuliſſe mihi æs alienum) .i. attuliſſe mihi debitũ pecuniæ. [Aliquod) Signũ. [Mercurij) qui eſt deus lucroꝝ Ouid. 5. Faſt. Te quicunq; ſuas profitetur vẽdere merces. Thure dato tribuas vt ſibi lucra rogat. Et poſt aliquos verſus. Da modo lucra mihi, da facto gaudio lucro, &c. Idem ét ſentit Horat. in Serm. [Cũ Auiano) De noĩbus, quæ ſe facturũ dixit. [Tranſigere) Conuenire, concordare, qa darẽ ei pecunias, neque peterem terminum ad ſoluẽdum. [Trapezophoron) Alij exponunt menſiferum à deriuatione græca, ſed qd ſit, neq; intelligunt, neq; alijs declarãt, alij dñt eſſe vas, quod cacabũ. ſiue caldare appellãt, ce aũt vera ſignum erat ſacerdotis cuiuſdã huius oominis, q cum alio Coſmo nomine omnia ſacra) Mineruæ adminiſtcabat, auct. Suidas. [Ne) .i. certe. [Tarracinæ) apud Terracinã, aduerbialiter ponitur, eſt aũt vrbs Circæo proxima, ante Trachina .i. aſpera vocata. [Hoſpiti) Apud quem ſæpius diuerto. [Moleſtus) Grauis, odioſus. [Eſſe culpã) ꝙ nondum emerim diuerſoriũ Tarracinæ. [Itẽ Iunij) .ſ. culpam eſſe video. [Exhedria) Sedile. conde a qdã vetuſtiſſimus habebat exhedria, quod ſic intelligemus, video eſſe culpam Iunij familiaris Auiani exhedria .i. qui eſſet hedriarius, ſed magis ꝓbo ſuperiorem ſniam. [Inſtituta) Inchoata. [Tabellis) Pictis. [Iſtiuſmodi gñis) .i. tale reputa pictura, vel ſcriptura. [Iſta) Talia .ſ. tabellæ pictæ. [Qñ acc.) Qñ trahantur & ducãtur ad me. [Quo gñe vecturæ) Qui ꝯdõne .ſ. an naui, an curru, an in aliquo iumento. [Damaſippus) De quo ſupra ét mentionem fecit. [Pſeudo) Fallacem, eſt aũt nomen cõe trium gñm, & inuariabile permutationes caſuum. [Cum iactura) Cum damno meo. [De domo) Quam es empturus tuc. [Proficiſcens) Diſcedẽs Roma. [Mandaram) Dabam negocium. [Meæ Tulliæ) Filiæ meæ. [Quæſiui) Interrogaui. [De mea Tullia) .i. à mea Tullia. [Egiſſe per Liciniam) .i. ſe vſam eſſe Licinio ad hanc rem, &

HY[...]
Arp[...]
Noi[...]
Mars
Satur[...]
Trapezophoron
Na
Terracina
Trachina
Exhedra

& per eum tractaſſe. [Caſſium) Is frater erat vxoris eius, qui erat venditurus domum, neq;.n. probo qđ quidam dīt Caſſiū nomeo proprium mulieris declinatum ſicut, Glycerium. (Eam) Sororē. (Illo) Caſſio. (Primum) Duas adducit cauſas qbus oſtendit plurimo æſtimatam conſuetudinē eius vitæ à Fabio Gallo. [Sed planè mecū) Quia ita eſt ꝓpigua domui meæ ꝙ non modo ſimus vicini ſed pene in eadem domo. [Deinde) Secūda cauſa. [Migrare) diſcederet ad hāc domū venias. [Sed ne viuā). i. moriar. eſt aſſeuerātis. (Experiar) Tēſtabo, vt habeas hāc domū. (Quid int. mea &c.) Quātum vtilitatis, & mihi & vtriq; noſtrum hæc res ſit allatura.

S C. TANTVM &c.) Cum inſtituiſſet Cic. ornare bibliothecam ſuam imaginibus mandarat Fabio Gallo amico ſuo, vt eas ſibi emeret, ille vero emit Bacchas, hoc eſt Baccharū Bacchi ſacerdotularū imagines, quas Cic. oſtendit profeſſioni ſuæ non ꝯuenire, qa potu conueniāt ijs, qui vino & ebrietate oblectantur. Deinde dicit ſe velle exornare porticū picturis. Poſtremo quia Gallus erat empturus domum iuxta Cic. ædes, oſtēdit quantam operā dederit, vt id fieret, deinde quam gratū ſibi futurum ſit, ꝙ eam domum Gallus habeat. Ordo eſt. Ego tm̄. i. ſolummodo veneram ex Arpinati. ſ. agro cū literæ redditæ ſunt mihi à te. ſ. miſſæ, & accepi ab eodem. i. tabellarios literas Auianas, in quibus hoc erat liberaliſſimum ſe facturum nomina. i. debitores inſcriptis nominibus, eoꝝ in libro debitoꝝ aut debita, hoc eſt ſe crediturū mihi pecuniam, cum. i. poſtquam veniſſet qua die ego vellem. Queſo fac. i. finge te eſſe ſup. eum, q ego ſum. eſt ne pudoris tui, aut nr̄i primum rogare de die. i. vt credatur nobis vſq; ad certum diem. Deinde poſtulare ſup. diē. i. dilationē, plus. i. longiorem annua. ſ. die. i. quæ poſt annum venerit. Sed ò mi Galle omnia eſſent facilia, ſi &. i. ſimul mercatus eſſes ea. ſ. ſigna, q ego deſiderabam, & ad eam ſummam quam volueram, q. d. te ea poſſe pn̄ti pecunia ſoluere. Attamē. i. licet, alia q̄ deſiderabam emeris, tn̄ iſta ipſa quæ ſcribis te emiſſe, erunt mihi non ſolū rata. i. approbata, q. d. nolim reſcindere, qđ per te factū eſt, ſed ēt grata. i. vtilia, & accepta. Intelligo. n. planè te vſum modo. i. non ſolum, ſtudio. i. diligenti mihi obſequendi conatu, ſed ēt amore, emiſſe, q̄ delectant te hominē, vt ego iudicaui ſemper, elegātiſſimum. i. curioſiſſimum & politiſſimum in omni iudicio, quæque. i. quæ, putaris pro putaueris digna me. i. ſtatu meo, & dignitate mea. Sed velim, ſup. vt Damaſippus, q eadem ſigna redimere, aut recipere ſi Ciceroni non placerēt ꝓmiſit, maneat in ſentētia. i. propoſito. Ego. n. nullā prorſus. i. oīno, deſidero ex omnibus iſtis emptionibus. i. ex omnibus q̄ emiſti mihi. Tu aūt ignarus inſtituti. i. moris & propoſiti mei qa tu ſuſcepiſti. i. accepiſti, mihi ꝓſoluēda, certa die, iſta quatuor aut quinque ſup. ſigna tanti. i. tam caro precio, quanti. i. quam magno precio ego non æſtimo. i. apprecior omnino genus omniū ſignorum. Tu comparas iſtas. ſ. quas emiſti Bacchas. ſ. imagines Bacchi ſacerdotum, & cōparas ſup. eas muſis Metelli. i. imagines, aut ſigna muſarum, q̄ Metellus comparauerat ſibi. Quid ſimile ſupp. eſt inter ipſas? q. d. nihil, quod & ſequentibus probat. Primum ergo nunquam putaſſem ipſas muſas. i. muſarum imagines. ſ. quāti emiſti Bacchas longe viliores, atq; feciſſem id omnibus muſis approbantibus eū. ſ. verū ſit, ſe tn̄ ſup. hr̄e muſas, erat aptum bibliothecæ & congruens ſtudij noſtris. Vero pro ſed, vbi eſt locus Bacchis. i. ſacerdotibus Bacchi apud me? q. d. nuſquam. At. i. ſed ſup. Bacchæ ſunt pulchellæ. i. aliquantulum pulchræ. Ego noui optime & vidi ſup. eas ſæpe, ſi ꝓbaſſem. ſ. emptionem, mandaſſem tibi nominatim. i. per propria nomina ſigna nota mihi. Ego. n. ſoleo emere ea ſigna, quæ exornent mihi locū in palæſtra. i. exercitatorio meo, hoc eſt in bibliotheca mea, ad ſimilitudinē gymnaſiorū. i. locorū exercitationis publicæ, ſiue literariæ, ſiue alterius. Vero. i. ſed, quod. i. ad qđ, aut ad quem vſum, ſignum Martis ſup. eſt, aut ſit mihi auctori pacis? i. cum Mars ſit Deus belli, ego aūt ſemper amator pacis. Gaudeo nullum ſignum Saturni ſup. fuiſſe inter ea quæ emiſti. Ego. n. putarem hæc duo ſigna. ſ. Martis & Saturni attuliſſe æs alienam. i. debitum, aut qa Martis & Saturni planetaꝝ ea vis eſt, aut q̄ʳ per bellum, cui Mars præeſt pecuniæ, ſæpe exhauriunt, & Saturnus, tanquam ſenex & auarus ærarium publicum in æde ſua ꝯſeruet. Mallem aliquod ſup. ſignum Mercurij. ſ. Dei mercatorem, reconciliationum, facundiæ tactorum &c. fuiſſet. puto ſupp. q ꝑ Mercurium poſſemus transfigere. i. paciſci, cum Auiano felicius. i. cum minore damno. Tu habebis Trapezophorō. i. ſignum cuiuſdam ſacerdotis, q cum alio ſacerdote nois Coſmo oia ſacra Mineruæ adminiſtrabat, auct. Suida, dr̄ aūt quaſi manſiſſe. i. menſam nummulariorū ferens qđ. ſ. ſignū tibi deſtinaras. i. oino adiudicaueras tibi. Sin aū. i. ſed ſi mutaſti ſētiam. i. ſi nō amplius petis, ego habebo ſup. ipſum. Scilicet. i. vt ſcire licet. iſta quidem ſumma ſup. eſt. i. præcipua ſententia. Næ. i. certe, ego emerim libentius multo diuerſorium. i. hoſpitio, aut ædes ad quas ab itinere me diuertam Tarracinæ. i. apud Tarracinā vrbem iuxta Circeum, ne ſim ſemper moleſtus hoſpiti. ſ. meo ad quem frequenter accedere ſolebat iure hoſpitalitatis non mercede apud eum victurus. Nam tunc paucæ erant cauponæ, mercenariæ, aut diuerſoria omnibus ꝑcio potentia. Ego video culpā ſup. aliquam eſſe omnino liberti mei cui mādaram planè. i. aperte res certas, hoc eſt vt, aut cunctanter domum emeret, aut res certas, quas tu mihi emeres, itemque. i. & conſimiliter video culpam eſſe Iunij, quem familiarem Auiani, ego puto eſſe notum tibi. Quædā noua ſunt inſtituta. i. incepta mihi exhedria. i. in ſedili, aut loco ad ſedendum, in particula. i. parua porticū, Tuſculani. i. villæ Tuſculanæ, dici poſſet qdam exhedra niſi exhedra fœmininum ſit, ego volebam ornare, tabellis. ſ. depictis ea videlicet noua. Etenim ſi quid iſtiuſmodi gn̄is, quod ad ornatum pertinet, delectet ſup. me delectat. Sed tn̄ ſi iſta. ſ. ſigna quæ emiſti ſunt, habenda mihi. i. ſi debeo ea habere, velim ſupp. facias me certiorem vbi ſint, qn̄ acceſſantur. i. afferantur, & quo genere vecturæ. Si enim Damaſippus non manebit in ſententia, quia dicebat ſe ea velle recipere, nos reperiemus aliquem pſeudo. i. falſum. Damaſippum. i. q ea ſigna recipiet, vel. i. etiam, cum iactura. i. damno, rei noſtræ, quia minoris illi vendemus quàm nobis conſtent. Quod ſcribis iterum ad me de domo. ſ. tibi emenda aut potius cōducenda, ego iam proficiſcens mandaram id Tulliæ meæ. ſ. filiæ. Ego. n. acceperam literas tuas ea ipſa hora. ſ. qua proficiſcebatur. Egeram etiam cum Nicia tuo. ſ. liberto, aut amico, q. i. quia, is. ſ. Nicia, vtitur familiariter Caſſio, vt ſcis. Autem. i. ſed, vt. i. poſtquam redij, prius quam legi has literas tuas proximas, quæſiui de Tullia mea. ſ. filia, quid egiſſet. ſ. de negocio tuo dicebat ſe egiſſe per Licinium. Sed opinor Caſſium. ſ. familiarem Niciæ, non vtitata multū ſoro re. ſ. ſua, aut tua. Res inter eos, nota nobis ꝓpterea obſcurior eſt. Porrò. i. ſed ea. ſ. ſoror, negare. i. negabat, audere ſe cum vir abeſſet. Decius enim. i. vir, maritus eius profectus eſt in Hiſpaniam, migrare. i. mutare habitationem. ſ. viro, & abſente, & inſciente.

MANEAT Damaſippus in ſententia) Vt emat à me, quemadmodum dixit, quæ mihi non placuerunt. eſt aūt is, de quo Horat. Sat. iij. lib. ij. Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo.

Cel. lib. Antiq. Lect. li. 2. c. 12.

CVM M. Tullij epiſtolas familiares enarrarem Patauij maxima prouincialium frequentia, nec abdicatis tamē noſtratibus, incidi in epiſtolam ad Fabium Gallum ex lib. (Ni fallor) ſeptimo, in quem ita legebamus, Trapezophoron, ſi te delectat, habebis. Id verbum tanquam obex moleſtior, multum iniecit moram menti quod non ita frequens videretur, & interprete. vt plerunque autibus paulo erectioribus minus ſatisfaceret. Sed cum in Græcorum penu diuertiſſem vaſarijs omnibus quod aiunt, excuſſis, tandem quod inquiſitioni diuturnæ & ſolicitæ fuerat, ſum viſus reperiſſe. Siquidem in libro Iulij Pollucis decimo ita legi: Licet porrò menſam, in qua pocula reponuntur, tetrapū dicere, aut etiam monopum, vel ſi quis ambitioſe ne nouis quidem abſtineat, Trapezophorum, velus qui menſam, geſtet. Hæc Pollux. Qui etſi non omnino vetus verbum putat Trapezophorum, interpretis tn̄ refellit inſcitiam, in eo hallucinantis maxime. Nam etiam ſi in veteribus Græcorū libris in ea natione Trapezophorus non ferè comperiatur, quis tn̄ inficiat eat, Ciceronis ætate in vſu fuiſſe. Pollux certe negare non videtur. Nam alibi menſam coquinariam ab iunioribus dici Epicopanon ſcribit, & tn̄ infert ſtatum, verbum id extare in Menandri Meſſenia. Verum & apud iureconſ. Florentinum Digeſtis de ſuppellectili legata, id verbū reperias natione, quam ꝓſtruximus. Porrò qs vnq̄ vel legit, vel audiuit ſacerdotus, q̄ dicta ſit Trapezophorus ſtatuā, vt rē planè viſendā, ac velut obrizatū omino nūmum, circūferri ſolitam. Quid tam ꝓſigne in Palladis miniſterio vel fecit illa, vel excogitauit, vt non abſonū ſit, hmō. honores illi fuiſſe cōtributos? Preter nomē vix aliud reperias. quidquam de ea in literia qđ ita eſſe ſignare vē Harpocratio, à quo exponit ea dictio. Ego vero Trapezophorū intelligo Apud Cic. ſtatuam, quæ poculorum mēſam ſuſtineret. nā ex Vitruuij doctrina manifeſto liquere omnibus puto, imagines hominū exculpi ſolitas quæ columniæ ſubiectæ fulcirent, aut tigna, vel id genus alia, quas Græci Atlantas vocant, Latini Telamones. Quo in gn̄e hūr, quæ Caryatides vocantur, necnon Epiſtylia ſuſtinentes ſtatuæ Perſicæ. Quod & noſtris temporibus nullo non in loco conſpicitur. Sed in re confeſſa nimis multa.

PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Importunitatem Tigellij exponit Gallo. Sunt qui hunc Tigellium tanto virum illum Horatio celebratum exiſtiment. Ego autem C. Tigellium Norbanum, virum quæſtorem accipio, cuius aſſentationes alibi contemnit.

M. CICERO M. FABIO GALLO s. d. 25

AMoris quidem tui, quoquò me verto, veſtigia, vel proxime de Tigellio: ſenſi enim ex literis tuis valde te laboraſſe. amo igitur voluntatem. ſed pauca de re. Cappius, opinor, olim, Non omnibus dormio ſic ego non omnibus mi Galle ſeruio. etſi quæ eſt hæc ſeruitus? olim, cum regnare exiſtimabamur, non tam ab vllis, quàm hoc tempore obſeruor à familiariſſimis Cæſaris omnibus, præter iſtum. id ego in lucris pono non ferre hominem peſtilentiorem patria ſua: eumq́. addictum iam tum puto eſſe Calui Licinij Hipponacteo præconio. at vide, quid ſuccenſeat. Phameæ cauſam ſuſceperam, ipſius quidem cauſa: erat enim mihi ſane familiaris. is ad me venit, dixitque iudicem ſibi operam dare conſtituiſſe eo ipſo die, quo de P. Sextio in conſilium iri neceſſe erat. reſpondi, nullo modo me facere poſſe, cum vellem: alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum. ille autem, qui ſciret ſe nepotem bellum tibi ciuem habere, & ſat bonum * vnctorem, diſceſſit à me, vt mihi videbatur iratior. habes Sardos venales, alium alio nequiorem. cognoſti meam cauſam, & iſtius Saloconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte: cupio enim legere. me adhuc non legiſſe, turpe vtrique noſtrum eſt. Vale.

* alias, cantore

HVB. AMoris) Cooqueritur Cicer. de leuitate Tigellij Sardij cantoris, & muſici, de quo Horat. in Serm. inentionem fecit. Is enim commotus fuerat in Cic. quod quo die eius operam exigeret in iudicio, dixiſſet Cic. ſe præſtare non poſſe, quia neceſſe fuiſſet ei ire in conſilium pro P. Seruio, quocunque autem alio die voluiſſet ſe præſtaturum, quare Tigell. diſceſſit à Cic. iratiſſimus. Deinde io fine epiſt. petit Cic. a Gallo quendam qnem ipſe Gallus de Cat. ſcr. pſerat. [Veſtigia) Signa, ſubaudi, video. [Quoquo me verto) .i. quacunque parte me verti, quocunque aſpexi. [Vel) Etiam. [Proxime) Nuperrime. [De Tigellio) .i. in cauſa Tigel. i. ſ. vidi veſtigia amoris tui. [Pauca) .ſ. dicam. [Capius, opinor) Deeſt, vel dicendum fuit, vel aliquid tale. [Non dormio omnibus) .i. non nego omnibus operam meã. [Non ſeruio omnibus) .i. non expono me omnium arbitrio. [Quæ eſt hæc) .ſ. q. d. parua, aut nulla. [Olim) Libera ciuitate, & rep. nondum a Cæſ. oppreſſa. [Regnare) Obtinere principatum. [Non tam ab vllis) .ſ. obſeruabat, quam obſeruor .i. honoror. [Præter illum) Excepto iſto Tigellio Sardo. Iſtum aũt ad contemptum dictum eſt. Fuit aũt, vt ſcribit Acron, gratiſſimus Cæſ. [Id in lucris pono) .i. exiſtimo mihi eſſe, magno lucrum habere inimicum hunc. Tigellium maledicum, & peſtilentem, ſicut eſt patria ſua. Sardinia autem a Sardo Herculis filio dicta eſt auct. Solino, duabus rebus maxime peſtilens. Soli fuga, ſerpente perexiguo, & herba Sardonia, quæ io defluis fontanis prouenit. largius tuſto, ea ſi edulio fuerit neſcientibus neruos contrahit. Diducit ora rictu, vt qui mortem oppetunt, intereant facie ridentium, vnde in prouerbio erat riſus Sardonius, vt io ſeq. epiſt. videbimus. [Noo ferre) Noo tolerare, non hře amicum, ſed dixit ferre, quaſi cum moleſtia, & tædio. [Eumq́.) Tigellium. [Addictum) Aſtrictum, deſtinatum. [Calui Licinij) Hunc conijcimus fuiſſe hominem mordacem, & maledicum. [Præcooio) Publicæ detractationi. [Hipponacteo) .i. aſperrimum, quali vtebatur Hipponax poeta Iambographus. Strab. lib. 14. & Plin. lib. 36. auctor. b. Epheſius patria fuit notabili vultus fœditate, qui io ſtatuarios Bubalum, & Atheniden. qui ſtatuas ipſius deformoſiſſimas in eius contumeliam affixerant, acerrime inuectus eſt, & qui imaginem eius laſciuia forom propoſuerat ridentium circulis, eoa Hipponax indignatus tanta amaritudine carminum diſtrinxit, vt crederetur aliquos ad laqueum compuliſſe, quod falſum eſt, & Ioannes cognomento Cæcus auctor græcus, io Heſiodum ſcripſit, qui in catalogo omnium poetarum, cum Iambographos mentionem faceret, inquit. [illegible]. Iambographos lingua ferientes. vide Parium, & Archilochum turpem in verbis, & grauem Hipponacta amaritudinis plenum. [Vide) Intellige. [Quid) Cur, ob quam cauſam. [Succenſeat) Raſcatur mihi. [Suſceperam) Receperam defendendam. [Dare operam) Curaturum auditum. [De P. Sextio) .i. propter Sextium. [Iri) A me. [Cum vellem) Quem cuperet pro eo facere. [Ne noo defuturum ei) Me futurum ei paratum. [Sumpſiſſet) Elegiſſet. [Alium diem) Præter illum. [Ille autem) Per contemptum, h. d. q. d. vide quid feciſſet, ſi habuiſſet aliquos ex ſuis magnos, eum ita eſſet ſuperbus, qui haberet ſuos viliſſimos. ſ. tibicines, & vnctores. [Bellum) Ironice. [Tibicioem) Peritum tibi. [Bonum vnctorem) Vnctor dicebatur, qui in gymnaſio palæſtritas vngebat. Mart. Nec rapit immeritas ſordidus vnctor opes. Græce dicitur aliptes. Erant autem inter vilis officij homines. [Diſceſſit) Ita quia non impetrauit, vt vellem dimittere cauſam P. Sextij pro qua neceſſe erat iri in conſilium vt agerem cauſam Phameæ, pro qua ipſe me adiuuerat. [Habes) Cognoſcis, intelligis. [Venales,) q. d. ſeruilis conditiones. [Alium alio nequiorem;) q. d. omnes peſſimos. [Iniquitatem) Iniuſtitiam in ſuſcipiendis inimicitijs contra me ob hanc cauſam. [Salaconis) .i. arrogantis ſuperbi. Salacon enim vir fuit, qui cum pauper eſſet, ſe diuitem ſimulabat, vnde Salacones ſuperbi, & Salaconia ſuperbia dicta eſt, auct. Suida. [Canonem) Librum quem de Cat. ſcripſiſti. [Turpe vtrique noſtrum) Quia tu videris negligere amicitiam meam cui nondum oſtenderis, ego eſſe negligens, qui nondum curauerim videre.

Sardinia · Hipponax · Vades · Alipt. · Salacō · Salacones · Salaconia

A S C. AMORIS &c.) Conqueritur de leuitate Tigelli Sardi cantoris, & muſici de quo Horat. lib. 1. Serm. Omnibus hoc vitium cantoribus inter amicos, Vt nunquam inducant animos cantare rogati: Iniuſſi nunquam deſiſtant. Sardus habebat. Ille Tigellius hoc &c.) Petit deinde librum quem Gallus de Catone ſcripſerat. Ordo eſt: Ego perſpexi quoquò. i. quocunque verti me, quidem. i. certe, veſtigia amoris tui, vel .i. etiam, proxime de Tigellio. i. in eo quod egiſti pro me de Tigellio. Senſi. o. ex literis tuis ſe laboraſſe valde. Igitur amo voluntatem. ſ. tuam, licet parum effeciſti, ſed ſup. loquar pauca de re. i. de negocio, quod mihi cum illo eſt, opinor citius ſup. quam credat cogendum, quod iuſtum eſt facere Olim non omnibus dormio, alijs placet ſe eſſe verbum Cic. vt ſubauditur particula, vt ſic, vt mi Galle ego, olim .i. iam a multo tempore, non dormio omnibus .ſ. non ego omnibus operam meam, ſic nõ ſeruio omnibus, quia Tigellio, ſi opera mea eguerit, non ſeruiero. Alij vũt, vt ẽt mihi, verba ſuperba Tigelli dicentis cum illi exprobatum eſſet à Cic. quod ad cœnam inuitatus loco cantus dormiebat, olim nõ omnibus dormio vt ſit, ſicut dixit ſup. Tigellius, ego olim non omnibus dormio, ſic ego ò mi Galle non omnibus ſeruio. Etſi. i. tametſi, quæ .i. qualis eſt hæc ſeruitus. ſ. mea in patrocinio præſtando? q. d. nulla, quia ego non obſeruabar olim, eum exiſtimabar regnare, eo quod ex ſententia mea omnia fiebant, tam. i. tam vehementer ab illis. ſ. clientibus, aut ciuibus, quàm .i. quantum, ego obſeruor. i. color, & honoror, nunc ab omnibus familiariſſimis Cæſ. præter iſtum. ſ. Tigellium. Ego pono id in lucris, aut in lucrum, non ferre. i. quod non fero, aut non cogor ferre. i. tolerare, cum nulla ſit mihi familiaritas, cum eo, hominem peſtilentiorem patria ſua .i. qui ſit peſtilentior, quam Sardinia patria ſua, quæ tamen peſtilens eſt præcipue duabus rebus. Soli fuga ſerpente perexiguo, & herba Sardonia, quæ ſi edulio admiſceatur, neruos veſcentibus contrahit: & diducit ora rictu, ſic vt morſentes ridere videantur, vnde eſt riſus Sardonicus in Adagio. Præterea in ea eſt vis taxi, vnde mel inficitur. Et puto eum addictum. i. deſtinatum, iam tum .i. iam ab eo tempore, quo mihi inimicari cœpit. præconio Hipponacteo .i. carmini iambico graui, & mordaci. quaſi Hipponax vſus eſt. Calui Licinij .i. quo Gallus Licinius Hipponacti imitator eum proſcindet. At .i. ſed, vide .i. animaduerte, aut agnoſce. quid. i. propter quid, ſuccenſeat. i. iraſcatur mihi. Ego receperam, aut ſuſceperam. ſ. protegendam cauſam Phameæ, quidem. i. certe cauſa ipſius. ſ. Phameæ, erat .n. mihi familiaris, ſanè. i. valde. Is .ſ. Phamea venit ad me, dixitq́. iudicem conſtituiſſe dare operam ſibi, eo ipſo die, quo. ſ. die neceſſe erat iri in conſilium de P. Seſtio. i. propter negocium P. Seſtij. reſpondi me nullo modo poſſe facere .i. agere cauſam ipſius, & reſpondi ſi ſumpſiſſet, alium diem, quem vellet me non defuturum ei. Ille autem, qui .i. vtpote qui ſcire ſe habere tibicinem. i. canentem in tibijs bellum .i. aliquantulum bonum, & vnctorem .ſ. palæſtritarum, hoc eſt aliptem, quod vile, & ſordidum erat officium, ſat .i. ſatis bonum .i. peritum vtpote Tigellium nepotem .i. qui ſibi nepos eſſet, diſceſſit à me iratior. i. aliquantulum iratus. quaſi qui minitaretur ſe expoſtulaturum eam iniuriam coram nepote ſuo, vt videbatur mihi, ſcilicet ex vultu eius. Habes Sardos .ſ. duos, Phameam & Tigellium

[Ti]gellium, venales.i.facili precio corruptibiles, & quaſi ſeruilis cõditionis alium nequiorem alio. Valla diceret alterum altero, niſi plures ſint, q̃ duo. Tu ò Galle cognouiſti cauſam meam, & iniquitatem iſtius Salaconius.i.arrogantis, & inaniter ſuperbientis, vtpote de propinqtate Tigellij. Salacon.n.vir fuit, q cum pauper eſſet, ſe diuitem ſimulabat, vnde Salacones inaniter ſuperbi, & Salaconia ſuperbia dicitur, auctore Suida. Mitte mihi Catonem tuum.i.librum qué de Catone ſcripſiſti, cupio.n.legere, ſup..cum quem ſup. me non legiſſe adhuc, eſt turpe vtrique noſtrum.

AVL. IAN. CAPIVS, opinor, olim, Non omnibus dormio) Alias ita emendauimus, cum libri omnes non modo impreſſi. ſed etiã manuſcripti hoc in loco mendoſi legerentur. quidam.n. Citius, quidam Cæpio, alij aliter habebant. nos ex Feſto Pompeio locum reſtituimus, qui adagium, Noo omnibus dormio, natum eſſe à Capio quodam ſcribit, qui pararencho diceretur, q̃ ſimularet dormientem, vt impunius vxor mœcharetur.

Cælius Rhod. antiq. lec. lib. 7. c. 16. CICERO ad Fabium Gallum ſeptimo familiarium epiſtolarum ſcribẽs: Amo, inquit, voluntatem, ſed pauca de reciuis opinor, olim nõ omnibus dormio, ſic ego non omnibus mi Galle ſeruio. Hæc Cic. In cuius loci enarratione, Deus bone, in quæ deliramenta procurrunt, qui locum mendoſum ne ſuſpicantur quidem, nec omnino remotiorem videntur odorati hiſtoriam quãuis à Grammaticis quadam tenus illuſtratam. Igitur meo periculo, fremant licet noſtrates Lyncei, Ciceronis ſtudioſi ſic legent, atque interpretabuntur: Amo volũtatem, ſed pauca de re Cepius opinor, olim oon omnibus dormio, ſic ego nõ omnibus ſeruio. Senſus autem hic: Cepius, inquit, niſi memoria labor, olim diccbat, noo omnibus dormio. Nam Pompeius Feſtus ad verbum ferè ita ſcribit: Non omnibus dormio natum videtur à Cepio quodam, qui Pararenchon dictus eſt, q̃ dormientem ſimularet. quo impunitius vxor mœcharetur, cuius etiam Lucilius meminerit. Ad quem ſenſum illud Satyricum interpretautur Grammatici. Doctus, & ad calicem vigilaoti ſtertere naſo. In quo tamen loco ſunt, q vigilantem naſum pro ſonanti, & ronchis obſtrepero accipiat, nulla huius hiſtoriæ habita ratione, cum in Milite Plautus quoque feſtiuiter, & ſcite admodum ita ſcribat. An dormit Sceledrus intus? non naſo quidem, nã eo magnũ clamat. Legimus vero, & in Greco penu pertinentẽ ad hoc ipſum hiſtoriam. Quippe Mecœnatem conuiuio exceperat Cabbas quidam, vt videtur, ridicularius procedẽre potu, vbi ea nutibus, tenutibusque in vxorculæ amorem prolapſum, vidit Mœcenatem, atque illam ꝓlixius adhibeſcere, caput ceu dormiturus, proclinauit. Accedente vero imprudentius ſeruo ac vinum ſuſtollente, placide inſuſurrauit, [Greek] .i. Inſelix, an ignoras, quia ſol, Mecœnati domio? Quod autem Tigelliũ epiſtola eadem patria ſua peſtilentiorem dicit Cicero, ad Sardiniam quidem referendum putant, ſed peſtilentem intelligunt propter Salpugam formicę genus venenatum & Sardoniam herbam. Ego ad aerem noxium referri oportere contenderim. quod vt credam, facit L. Florus, cum ait: Sardiniam peſtilentem fortuitus. Sed, & Val. Martialis eleganti epigrammate hoc ipſum comprobat aptiſſime. Nullo fata loco poſſis excludere, mors Venerit in medio Tybure Sardinia eſt. Sed, & Silius Italicus etiamnum apertius, vt hæſitaſſe iam pudeat. Serpentum tellus pura, ac viduata veneno, Sed triſtis cœlo, & multa vitiata pallude. Ad ea vero, quæ de Salacone dicuntur epiſtola eadem, amplius ſciendum. Salaconem fuiſſe Autolici patrem, molliculum quendam, & delicijs diffluentem, propterea in Veſpis Ariſtophaoes, [Greek]. Sed, & in quadam epiſtola Menander ad Glycerium [Greek]. Hoc eſt, Conſuetam mihi imbecillitatem noſtri, quam qui me minus amant, delicias vocant, & Salaconias Ariſtoteles io rhetoricis à delicato diſparare. Salacooem videt, nam diuitum mores exprimens, eos eſſe ait trypheros.i.delicioſos, & ſalaconas. Et trypheros quidem ob delicias, & felicitatis oſtentationem: Salaconas autem, & Solœcos, quia inſueuerint omnes circa id, quod amant immorari, quodque admirantur, ac putare eiſdem ceteros affici quibus ipſi. Quidam porrò deſſectum inde verbum [Greek] exponuot, [Greek] .i.ſedem parum decore agitare, quod nos Ceuere dicimus. Id, & [Greek] dicere Ariſtophanes videtur. [Greek] enim dicunt vitioſum, fluxumque.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſpondet monitioni Galli, de Ciceronis in Cæſarem ſub nomine Catonis inuectione.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D. 26

QVòd epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare; ſalua eſt domi: petes, cum libebit. Quòd autem me monet, valde gratum eſt: idque vt ſemper facias, rogo. videris enim mihi vereri, * ne, ſi iſtum habuerimus, rideamus * γέλωτα σαρδώνιον. ſed heus tu, manum de tabula: magiſter adeſt citius, q̃ putaramus. vereor, ne in Catonem, Cato in nos. Mi Galle caue putes quidquam melius, quàm epiſtolæ tuæ partem ab eo loco, Cetera labuntur. ſecreto hoc audi: tecum habeto, ne Apelle, quidem liberto tuo dixeris. præter duo nos, loquitur iſto modo nemo bene, male ue, videro: ſed quidquid eſt, noſtrum eſt. vrge igitur, nec tranſuerſum vnguem, quod aiunt; à ſtylo: is enim eſt dicendi opifex. atque ego quidem aliquantum iam etiam noctis aſſumo. Vale.

* alias, niſi
* .i. riſũ ſardonium

HVB. QVòd) Mandarat Gallus Cic. vt quandam ſua ad eũ epiſt. lacerarer. Deinde pœnituerat, & ſcripſerat ſe dolere illã epiſt. laceratam. Itaque adhuc Cic. oſtendit epiſt. integrã eſſe apud ſe, & nondum ſciſſam, deinde quædã dicere vr̃ Cæſ. nouo quodam more, & ſibi inuſitato, ne ab vllo præterquam ab ipſo Gallo intelligai, & re vera obſcura eſt hæc epiſt. [Noli laborare) noli angi, noli cruciari. [Salua) Integra. [Petes).ſ.eam cui libebit. [Me mones) Quaotum poſſumus conijcere mouebat eum Gall. vt videret quo loqueretur de Cæſ. [Vereri mihi) Mea cauſa vereri, & timere. Iſtum quidam intelligunt. Cæſ. [Rideamus γέλωτα σαρδώνιον).i. rideamus riſum Sardonium, quem a 1qui dñt eos tenere vſque ad mortem, quos tarcontela animal momorderit puto tñ intelligi riſum Sardoniam, ꝑp herbam Sardoniam, quam qui inſciens comederit, mortem obit facie ridentis, vt in præcedenti epiſt. diximus. [Sed heus) Non tam vocantis, q̃ momentis eſt. [Manum).ſ. aufer. [De tabula).ſ. ne ſcribas contra eum. [Magiſter) Cæſ. intelligit, quem magiſtrum appellat quia eum timeat tanquam diſcipuli magiſtrum. [In Catonem, Cato) Ita ſcriptum erat in cod. vetuſtiſſimo quidam hoc loco ſomniant. Catonis intelligit ſeueros, vt ſit vereor ne Catonis in Catonium.ſ. Cæſ. ſeuerum. ſubaudi videamus, aut moneamus, ego autem nihil adhuc inueni, aut audiui, aut excogitaui, quod mihi ſatisſaciat, puto.n. Cic. ita de induſtria locutum eſſe, ne intelligeretur, ſunt tñ qui ita legunt, vereor ne in Catonem Cato in nos, quæ lectio eſt tolerabilior, ſed, vt dicam, fateor me non ſatis intelligere quid Cic. ſentiat. [Quidq̃ melius).ſ. eſſe. [Ab eo loco) In eo loco, & in ea parte epiſt. q incipit. [Cetera labũtur) Hæc.n. verba erãt in epiſt. Galli. [Hoc) Quod dicat, nihil eſſe melius, q̃ partem tuæ ab epiſt. eo loco. Cetera labuntur. [Præter nos duo) Duo ꝓ duos dixit, in accuſatiuo more greco, ſic Horat. Duo ſi diſcordia vexet inertis. Et Virg. Si duo præterea talis ideo tuliſſet terra viros. [Iſto) Modo ita obſcuro. [Nemo) An. [Quidquid).ſ. quod loquimur iſto modo. [Noſtrum eſt) Noſtræ inuentionis eſt. [Vrge).ſ. me alij intelligunt, vrge, quod minus placet. [Tranſuerſum vnguem).ſ. moneam, & eſt tranſlatio à marmorarijs, qui lapidum commiſuram, & æqualitatem digito experiuntur, vnde hoies ad vnguam facti dñr ad perfectionem. Horat. Fonteis ad vnguem factus homo. [Quod aiunt) Quod eſt in ꝓuerbio. Is Cæſ. ſignificat, vt diximus. [Opifex) Magiſter. [Aſſumo aliquantulum noctis).i. etiam multam vigilo in nocte, quia video q̃ cum hoc nomine mihi ſit res aliqui volunt allegorice intelligi. [Aliquantum noctis).i. aliquantulum obſcuritas .i. obſcure loquor propter hoc, placet tamen melius. [Aliquantulum noctis).i. aliquantulum vigilarum, ne negligentiæ ab eo noterur, qui eſt dicendi artiſex.

ASC. QVOD epiſtolam, &c.) Mandarat Gallus Cic. quandam epiſt. lacerare, deinde pecierat id eũ nõ facere, vnde ſcribit ſe eã integram hr̃e. Deinde quædam obſcura, q̃ erant in illa epiſt. ſic tãgit, vt ꝑter eos vix quiſquam intelligere poſſit, nec mirum cum ſecretum id hr̃i velint. Veruntñ illud, quod Huber. penitus incognitum cenſet, ne in Catonũ, &c. Beroald. explicare vr̃, dicit.n. Catonium Laberianum eſſe vocabulum, hoc eſt quo Laberius vſus, eſt ꝓ inferno, in illo verſu. Tollet bona fide vos orcus nudas in Catonium .i. infernum. Et legit non Catooios, ſed Cato nos vt ſit, vereor ne Cato, nos ſup. deducat in Catonium.i. quaſi ad orcũ aut mortem. Si quis tñ Catonios malis legere noo abſurdus fue-

hic ſenſus,vt cũ ordine aperiã.Ordo aũt eſt. Quòd doles epiſtolã .ſ.quã iuſſeras ꝓſcindendã ꝓſciſſam ſup. eſſe,noli laborare.i.ppea dolori affici,ipſa ſup.eſt domi.ſ.meæ,ſalua .i. adhuc integra petes ſup.eã à me,cũ.i.qñ Iubebit.Valde gratũ eſt ſup.mihi,ꝙ monens me.ſ.cauere,aut ꝓſpicere mihi,& rogo,vt facias id ſemper. Tu.n. videris mihi veteri,niſi habuerimus iſtum.ſ. defenſorem,aut aliũ quẽ impune ridere poſſemus,rideamus .i. ꝙ redeamus, τὸν γέλωτα .i.riſum σαρδάνιον .i. pernicioſum,qualẽ rident, q herbã Sardoniã comederũt,& facie ridentib.ſimili moriunt aperto ore. Sed heus tu,reuocãtis eſt vox,& adhortãtis,ſup. retrahe manũ de tabula .ſ. luſoria,aut, vt qdã opinant .i. noli iocari,cũ lupus ſit in fabula, aut de tabula in qua qdq̃ in Cæſ.ſcribas.Magr̃.i.quem,vt magr̃m timere debeamus,Cæſ.adeſt citius q̃ putaramus.ſ.affuturũ.Vereor ne Cato.ſ.cuius nos imitatores ſumus,trahat,aut ducat,aut ꝓ̃ipt ter in Catoniũ.i.circũ,aut barathrũ inferni, hoc eſt ne eius imitatio ſit nobis cauſa mortis. Si legatur Catonios,pro Catonium, ſenſus eſt,vereor ne ſupp.Cæſ.mittat Catonios.i.Catonis partes ſequẽtes, aut facta ꝓbãtes, vt Gallus, q in Catonis laudem librũ cõpoſuerat,vt patet in fine ſuperioris epiſt.& Cic.ob quẽ Anticatones ſcripſerat Cæſ. Alludit ergo ad vocabulũ Catoniũ, vocant Catonios Catonis amicos,id aũt potius dixero q Cato nos, iam .n.mortuus fuerat,ſed tñ Cato.i.laus quæ de eo ſcribebatur,& ſtudiũ eius,poterat mittere in Catoniũ,quod vocabulũ nõ eſt à Catone deductum qñ infernum ſignat. O mi Galle caue putes q dq̃ melius q̃ partem epiſt.tuæ ab eo loco,cetera leguntur. Audi hoc ſecreto,& habeto tecũ,ne qdẽ.i.non ſaltẽ, dixeris Apellæ liberto tuo: Nemo loqtur iſto modo,ꝓ̃ter nos duo .i. duos,antiquus eſt accuſatiuus,auctore Priſc.quo & Virg.vtitur in Aen.Si duo præterea tales Idea tuliſſet Terra viros. & Horat.in Serm. Duo ſi diſcordia vexet inertes &c. Videro.i.pmitte vt videã,ne.i.an ſupple nos ita loquamur,bñ an male. Sed qdqd eſt.i.ſiue rectũ, ſiue prauum genus loquẽdi,ſup.ipſum eſt nrm̃.i.nobis peculiare. Vrgeo igit ne ſupp.qdẽ,vnguẽ trãſuerſum à ſtylo.i.non exorbito à ſtylo in trãſuerſum ad latitudinem vnguis,qd eſt in prouerbio,hoc eſt ego ſine ſtylũ libere fluere,& nõ cogo cũ vllius metu. Is.n.ſcilicet ſtylus,& opifex.ſ.optimus,ꝙ ẽt Fabius ait,dicẽdi, atq; equidẽ aſſumo tam etiã aliquantum noctia .i. aut noctu ſcribo aut obſcure.

PAVL. MAN. VEREOR, ne in Catonẽ, Cato in nos) Hanc lectionẽ cũ alij vetuſti libri hñt, tũ is,q eſt, apud Bernardinũ Maffeũ. ſenſus eſt.vereor,ne non ſcribamus in Catonem,& eum noſtris ſcriptis laudemus Cato aũt laudamus exitio nobis ſit,Cæſ. nos, ꝙ ipſius inimicum laudemus,male multãte,q.d.vereor,ne Catonẽ extollamus,ipſi aũt deprimamur.& dixit,in Catonem,(ſubaudi,ſcribere).i.in Catonis laudem,vt de orat. lib.ij. & de nat. deorum lib.j. Alij malunt legere. Vereor ne in Catoniũ Cato nos,hoc ſenſu. vereor,ne Cato in Catonium .ſ. ſedem inferorum, nos trahat.

Cęl.rh. Antiq. Lect. li. 12.c.17. ET quia in Cic. epiſtolas peruenimus,in quibus pleraque recõdita hñt doctrinam,perindeq. illotis,quod dr̃,non adeũda,pedibus ſubtexemus,inſequẽtiũ lr̃arũ obſcuriora nõnulla quæ Delius regrece notatorẽ imperitioribus forte vñ lucemq. ꝓ virili inferemus. Sed heus tu,inqt,manũ de tabula. Magr̃ adeſt citius,q̃ putaramus.Deſinamus,ioqt,Cæſ.laceſſere.diſcriminis haud paruũ ogruit ab eo,q ꝓ̃ter q fueramus opinati,&ꝓcinctura monere vi debat dictaturã arripuit. Vnus deniq; eſt oia isq. eſt ſine prouocatione magẽatus,nec vsq præſidij ſpes niſi in cura parẽdi.Sum veritus, ne ſi libere ac Catonis morẽ mẽtem nr̃am retegere ꝓ̃texerimus,in Catoniũ ꝓtrudamus.i.in euidẽs ꝓcipitemur exitiũ. id ipm ſcripſerat ad Cic.Gallus,vt ſtylo parceret,nec Cæſ.irritaret.Hoc etenim illa verba ſignãt.Videris.o.mihi veteri.ne ſi iſtũ habuerimus.ſic.n.legendũ eſt.i.ſi Cæſ. ꝓſciderimus,& epiſtolarũ argm̃ ab eo duxerimus,rideamus γέλωτα σαρδάνιον .i. dum illũ ridemus, ipſi pereamus. Qđ vero magr̃m ꝓdictatore accipiamus,forte ridiculũ ſciolis haud ita multa verſantibus videſt.Ceterum ſcribit Senecũ, quẽ modo dictatorẽ dicimus, & in hiſtorijs ita noiari lectitamus,apud antiquos magr̃m populi vocatũ. &id in libris adnotatũ auguralibus præterea eſſe argõ,ꝙ q ab illo noiabat,magr̃ equitum erat &dicebatur.Porrò T.quoq; Liuius dictatorẽ refert moderatorẽ,atq; magẽm ꝓſulibus appoſitũ. Sed de Fin.itẽ iij. lib.de ſapiẽte: Rectius,inqt,appellabit magr̃ populi (is.n.eſt) dictator, q Sylla,q triũ peſtiferoꝝ vitioꝝ luxuriæ,auaritię,crudelitatis magiſter fuit.Recte ergo Cic.ait: Sed heus tu manum de tabula,magiſter adeſt,qđ cũ hẽt ſenſum: Ne hoc qdẽ forſaſſis recte ſcribo, nõ eſſe diſtinguendũ ſtylũ in Cæſ.nã ſi hoc feciſſe ſignaremus,verendũ eſt ne libertas nimia fraudi ſit,ac in mortẽ trudat.Si qdem Catoniũ pro inferis recte poni,ex Laberio cõprubauit Gell. Noct.ũ.Att.lib.xvj. ẽt ſi inter ſordida abſoleatq;,ac maculãtia,id eſſe vocabulũ putat: Nec eo verbo eſſet vſus orator, niſi de induſtria ex obſcuritate iocũ captaſſet.Qđ vero eſt in epiſt.calce,ita legendum eſt: Vrgeo igitur,nec trãſuerſum vnguẽ,qđ aiunt,à ſtylo) is .n.eſt dicẽdi opifex) atq; eqdẽ aliquãtũ ta ẽt noctis aſſumo. Ego inqt,ad ſyntaxin & cõpoſitionẽ totũ me dedi,feſtinoq. ita, vt mihi ipſe ociũ negẽ, à ſtylo enim.i.à ſcribẽdo, & de ingenij ſeralitate qppiã ꝓmẽdo ne minimũ qdã reuellor, qñ aſſiduitas exercitationis dicẽdi copiã maxima parit.Confirmatur ſnia hæc Cic.ꝓcẽpto ex j.de Or.Caput aũt eſt inqt,qđ(vt vere dicã) minime facimus. eſt.n.magni laboris,quẽ pleriq; fugimus, q̃ plurimũ ſcribere,ſtylus optimus & ꝓ̃ſtantiſſimus dicendi effector,atq; magiſter. Quæ omnia repetens Fab. lib. x. Vt laboris, inquit, ſic vtilitatis etiam longe plurimum adfert ſtylus. nec immerito M. Tull. hunc optimum effectorem ac magiſtrum dicendi vocat. Cui ſententiæ perſonam L. Craſſi,in diſputationibus,quæ ſunt de Oratore,aſſignando, iudicium ſuum cum illius auctoritate coniunxit. Quòd vero ad Cæſ. iſta referunt enarratores, plane ridiculum eſt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat amico,quo pacto in morbũ inciderit,& quo pacto ſe habeat

CICERO GALLO S. D. 27

CVm decimum iam diem grauiter ex inteſtino laborarem; neque ijs,qui mea opera vti volebãt probarem me non valere,quia febrim nõ haberem;fugi in Tuſculanum; cum quidem biduum ita ieiunus fuiſſem, vt aquam quidem guſtarem. itaque confectus languore & fame, magis tuum officium deſideraui, q̃ abs te requiri putaui meum: ego aũt cum omnes morbos reformido, tum quo Epicurum tuum Stoici male accipiunt, quia dicat * δυσεντερικὰ καὶ δυσουρικὰ πάθη ſibi moleſta eſſe quorũ alterũ morbũ edacitatis eſſe putãt,alterũ ẽt turpioris intẽperantiæ. ſanè * δυσεντερίαν pertimueram.ſed viſa eſt mihi vel loci mutatio,vel animi ẽt relaxatio, vel ipſa fortaſſe iam feneſcentis morbi remiſſio profuiſſe. attamẽ,ne mirere,vnde hoc acciderit quo ue commiſerim: lex ſumptuaria, quæ vr̃ * λιτότητα attuliſſe, ea mihi fraudi fuit. nã dũ volũt iſti lauti terra nata,q̃ lege excepta ſunt,in honorẽ adducere;fungos,heluellas,herbas oẽs ita cõdiũt,vt nihil poſſit eſſe ſuauius.in eas cũ incidiſſem in cęna augurali apud Lẽtulum, tanta me * διάῤῥοια arripuit,vt hodie primum videatur cępiſſe conſiſtere ita ego,q me oſtreis,& murenis facile abſtinebã à beta ẽt,& malua decept⁹ ſum poſt hac igitur erimus cautiores.tu tñ,cum audiſſes ab Anitio,(vidit.n.me nauſeantem)nõ modo mittẽdi cauſam iuſtã habuiſti.ſed ẽt viſendi.ego hic cogito cõmorari, quoad me reficiã. nam & vires,& corpus amiſi. ſed,ſi morbum depulero,facile,vt ſpero,illa reuocabo.Vale.

CVm iam) Scribit Cic. ſe petiuiſſe Tuſculanum rus ſuum quia cum iam decem dies laboraſſet. ex fluxu ventris, & febre tñ caruiſſet, non poterat perſuadere ijs,qui ſuam operam exigebat ſe eſſe ægrotum,qa careret febre.exponit autem quemadmodum in quadam cœna augurali contraxit, hunc morbum,holuſculis qbuſquam auidius comeſtis.Poſtremo dicit ſe cõmoraturum in Tuſculano, donec ſe refecerit qa erat, admodum debilitatus eo morbo. [Ex inteſtino).i.ex morbo inteſtinoꝝ .i. ex fluxu ventris. [Neq; ꝓbarem).i.ne que oñderem,& perſuaderem.[Non valere).i.me non eſſe ſanum. [Quia febrim non haberẽ) Multi. n.putant eum,qui non habeat febrem,nõ eſſe ægrotũ, cũ tñ multæ ægritudines ſunt ſine febribus.[Ne aq̃ qdem)q̃ maxime ſolet ægrotãtibus cõcedi,& maxime cocta. [Confectus) Debilitatus.[Languore)Aegritudine. [Et fame) Media,qa per duos dies nihil penitus guſtaueꝝ. [Tm̃ offm̃)Vt tũ ad me ſcriberes,vel vt ad me viſendũ venires.[Quã meũ req.abs te)qa in tali caſu debueras exiſtimare me nõ poſſe ꝓ̃ſtare offm̃, & iõ nõ putaui illud à te requiri.[Ego aũt)Dicit Cic.ſe timere oẽs morbos,ſed ꝓcipue duos.ſ.dyſuriã.i.difficultatem vrinæ, vel (vt alij volunt) excoriatio

ctionẽ veſicæ, & dyſenteriam.i.inteſtinorum morbum, vel vẽtris fluxũ, q̃a ſtoici adſcribunt hos duos morbus duobus turpiſſimis cauſis, alteꝝ intemperantiæ, alterum edacitati. [Male accipiunt) Deprehendunt, notant. [Tuum) Latenter accuſat Gallum voluptatis. [Dicant ſtoici) Δυς in compoſitione apud Græcos malum. ſemper aliquid ſignificat, οὐρῶ vrino, vnde Δυσουρία.i. grauitas ſiue difficultas vrinandi, vel (vt diximus) excoriatio veſicæ, eadem rõne Δυσεντερία morbus inteſtinorum, nam ἔντερον inteſtinum ſignificat, πάθη.i. paſſione, dyſurica & dyſenterica adiectiua ſunt.i. paſſiones vrinales & inteſtinales, vt ita dixerim. [Alteꝝ edacitatis).ſ. dyſenteriam.i. crapulæ, & nimiæ comeſtionis, q̃a ex nimia repletione plerunq; prouenit fluxu ventris. [Intemperantiæ turpioris).i. libidinis & actus veneres, ex quo prouenit excoriatio ſicut homo. [Remiſſio) Imminutio. [Ne mirere) cum dixerim hæc ex duabus rebus turpiſſimis prouenire, quibus veſicæ. [Iam ſeneſcentis) quia vincitur tpe morbus. ſcis me non delectari. [Commiſerim) peccauerim. [Lex ſumptuaria).i. de ſumptu, quæ moderabatur ſumptum conuiuiorum & victus, & numerũ conuiuarum præſcribebat, fuit aũt prima lex Orchia, deinde fannia, & poſtea aliæ multæ, vt ſcr. Macr. in Saturn. [λιτότητα) frugalitate, λιτότης, frugalitatem ſignat. [Iſti lauti).i. illi qui lautæ, & ſplẽdide viuunt. [Terra nata).i. ea quæ ex terra nata ſunt, qualia ſunt ea, quæ ſubdit. fungos &c. [Quæ excepta ſunt lege) Quæ non continentur in lege ſumptuaria, quia per eam non prohibetur

Heluellæ eis veſci. [Heluellas) heluellæ (auc. Feſto) dñt olera minuta. [Herbas oẽs) poſt ſpẽm tranſiuit ad genus, ne ſingula cõmemoraret. [Condiunt) Conficiunt, ſapide componunt. [In cœna augurali) aut quæ fiebat inter augures, aut quæ fiebat cauſa noui auguris. [διάῤῥοια) Fluxus, effluio ventris. [Hodie primum) Tantum hodie, nã ſuperioribus decem diebus coactus ſum iacere. [Oſtreis,

Oſtreæ & mur.) Cibis delicatoribus oſtreæ enim in magno luxu, & exprobatione apud antiquos fuerunt. Sergius Orata, vt ſcr. Plin. in baiano oſtrearum viuaria inſtituit. primumq́ue docuit optimũ

Murænæ ſaporem eſſe Lucris. Murænæ vero anguillis ſimiles, olim in delicijs fuerunt, præcipue ex freto ſiculo miſſæ, illic.n. ſaginabatur, vt in ſummo pelagi emergerent, & fluuitarent, inde ẽ Græcis plo-

Plotæ Flutæ tæ, à πλέω.i. nauigo, a noſtris flutæ a fluendo dñt, nam torrefacta pelle ſole mergi iterum non poſſunt, & manu capiunt. Mart. Quæ natat in ſiculo grandis muræna profundo. Non valet exuſtam mergere ſole cutem. Murænarem aut viuaria primus (auct. Plin.) excogitauit Curius, qui triumphalibus cœnis Cæſ. dicta-

Beta Maluæ toris ſeptem millia murænarum appendit. [Beta, & Maluæ) herbe ſunt viles, & quibuſlibet, hortis familiares. [Deceptus ſum) q̃a comeſſem auidius, eo q̃ non viderentur eſſe guloſitatis, mouerunt fluxum ventris. [Cautiores) neq; credemus facile quibuſli-

Nauſeæ bet cibis. [Nauſeantem) Nauſea dr ex graui odore perturbatio ſtomachi ad vomitum, dicta a naui, ex cuius ſententia mouentur vomitus, inde nauſeare ſtomacho perturbari, & ad vomitum moueri dicitur. Iuuen. Ergo maritus nauſeat. [Mittendi) aliquem ad me. [Hic) In Tuſc. [Quoad) Quouſque, donec. [Et vires, & cor.) Vires corporis. [Morbum) Hunc fluxum ventris. [Reuocabo) Recipiam, reſumam. [Illa) Vires, & corpus.

ASC. CVM decimũ, &c.) Dicit ſe petiſſe Tuſculanũ ſuum, q̃a iam decẽ dies laborauerat ex fluxu ventris, quẽ in cœna augurali contraxerat, docetq́. ſe inde non habituꝝ donec cõualeat. Ordo eſt. Cum ego laborarem grauiter ex inteſtinis.i. dolore, & profluuio alui, iam decimum neq; probare.i. perſuaderem, ijs qui volebant vti opera mea, nõ valere.i. nã ſanum, & validũ eſſe, q̃a non hrẽm febrim, non.n. putabam morbum alui ſine febre ſatis grauẽ, vt à cauſis dicendis abſtineam, fugi.ſ. a frequentia populi, in Tuſculanũ.ſ. agrum, & villam, cum quidẽ fuiſſem iã ita ieiunus, vt ne quidẽ guſtarem aquam. Itaq;.i. & ita, ego confectus.i. fere conſumptus languore, & fame, deſideraui magis officiũ tuum, vt.ſ. me ſuſtentes, q̃ putaui officiũ meum requiri abs te. Ego aũt cum.ſ. ita ſit, q̃ reformido oẽs morbos, tum q.i. q̃a Stoici male accipiunt.i. tractant. hoc eſt carpunt, & arguunt Epicuꝝ tuũ.i. cuius ſectam ſequeris, quia dicant.ſ. ſtoici πάθη.i. paſſiones, & morbos, Δυσουρία.i. male vrinãdi aut mingendi, cũ grauitate, & excoriatione veſicæ, καὶ.i. & Δυσεντερία.i. inteſtinoꝝ male ſe habentiũ, eſſe moleſtiæ, pp vitia vñ procedunt, ſanẽ particula Δυς dys, græcis in compoſitione malũ notat, ſicut interdũ p nobis vt peruerſus perfidus, &c. Vnde Δυσουρία dyſuria.i. mala aut difficilis vrinatio, & mictio, cum veſicæ excoratione. adiectiue aũt dẽ dyſuricus. Vnde q̃a pathus neutri eſt gñis, & in plurali dr pathe, dixit dyſurice pathe moleſta, ſimilr entera dñr inteſtina, vñ dyſenterica inteſtinoꝝ morb. & adiectiue dyſenterica pathæ, aut Græci pronunciant path, quoꝝ.ſ. dictoꝝ ipſi putant. Alteꝝ.ſ. dyſentericũ pathos, eſſe morbũ edacitatis.i. auidæ ac nimiæ comeſtionis, alteꝝ.ſ. dyſuricum pathos, intẽperantiæ etiam turpioris, vtpote veneris. quæ nimiam potationem ſequitur. Sane ego pertimueram dyſenteriam.i. malum inteſtinorum, & alui profluuium, ſed viſa eſt mihi profuiſſe vel mutatio loci, vel relaxatio etiam animi, vel etiam fortaſſis remiſſio morbi iam ſeneſcenti.i. debilitati per diuturnitatem. Attamen ne mirere.i. mireris, vnde hoc.ſ. genus morbi aut pathos acciderit, ve pro vel, q̃io cõmiſerim, lex ſumptuaria.i. lata de ſumptib. in conuiuijs imminuendis, quæ.ſ. lex vr attuliſſe λιτότητα litoteta profertur tñ græcis litotita.i. frugalitaté, nã λιτότης litoteto, &c. frugalitas eſt, ea fuit mihi fraudi.i. detrimento ſoſpitatis.i. impoſuit mihi. Nam dum iſti lauti.i. elegantes, & exquiſiti conuiuiorum inſtructos volunt adducere in honoré nata terra.i. fruges, herbas, & ſimilia, quæ ſunt excepta lege, quia de eoꝝ ſumptu lex non loquitur, ipſi cõdiunt fungos, heluellas.i. minuta holera, auctore Feſto, & herbas omnes ita vt nihil poſſit eſſe ſuauius. Cum incidiſſe in eas.ſ. herbas dictas, aut in ea.ſ. terra nata, in cœna augurali.i. quæ augurum collegio erat poſita, apud Lentulum, tanta diarrhæa.i. effuſio aut profuſio alui arripuit me, vt videar cœpiſſe primum hodie conſiſtere.i. fluxum repreſſiſſe, ſtare ſe ciſſe. Itaque.i. & ita, ego qui abſtinebam me oſtreis.i. dilicatis illis, & lubricis conchylijs, murænis.i. delicatis piſcibus quas, lampredas quidam, alij flutas, græci plotas, vocat, deceptus ſum etiã à beta, & malua, herbis notis, & vulgaribus. Igitur nos erimus poſt hac.i. deinceps cautiore. Tu tamen cum audiſti.ſ. morbum meum ab Anitio, enim.i. quia Anitius vidit me nauſantem.ſ. ẽ languore, habuiſti cauſam iuſtam, non modo mittendi.ſ. aliquẽ ad me, ſed etiam viſendi.i. veniendi viſum, q.d. quorum neutrum feciſti. Ego cogito commorari hic.i. in Tuſculano, quod.i. donec reficiam me. Nam amiſi, & vires, & corpus.i. corpulentiã, ſe reuocabo.i. recuperabo, facile ille.ſ. vires, & corpus, vt ſpero, ſi depulero, morbum videlicet fluxum alui.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ad capita accuſationis Galli reſpondet. & ita vt ſe innoxium, illum vero dignum accuſatione dicat.

M. CICERO GALLO S. D. 28

MIror, cur me accuſes, cum tibi id facere non liceat, quòd ſi liceret, tamen non debebas. Ego enim te in conſulatu obſeruaram. & ais fore, vt te Cæſar reſtituat. multa tu quidum dicis, ſed tibi nemo credit. Tribunatum plebis dicis te mea cauſa petiſſe. vtinam ſemper eſſes tribuno: interceſſorem non quæreres. negas me audere, quod ſentiam, dicere. quaſi tibi, cum parum pudenter me rogares, parum fortiter reſponderim. Hæc tibi ſcripſi vt iſto ipſo in genere in quo aliquid poſſe vis, te nihil eſſe cognoſceres q̃ ſi humaniter mecum quæſtus eſſes, libenter tibi me, & facile purgaſſem. non enim mihi ingrata ſunt, quæ feciſti, ſed quæ ſcripſiſti, moleſta. me autem, propter quem ceteri liberi ſunt, tibi liberum non viſum, demiror, nam ſi falſa fuerunt, quæ tu ad me, vt ais, detuliſti: qd ego tibi debeo? ſin vera: tu es optimus teſtis, quid mihi populos Rom. debeat. Vale.

MIror) M. Gallus cum eſſet in exilio, quia Pompeij partibus fauiſſet, acerbius quæſtus fuerat de Cic. accuſaueratq́. grauiter quamobrem Cic. ei reſcribit ẽt acerbius & huius acerbitatis cauſam in eum transfert, à quo fuerit laceſſitus. [Non liceat tibi) non deceat te. [Obſeruaram) honorauerã. [Et ais) Senſus eſt dicis q̃ Cæſ. te reſtituet in patriam. [Interceſſorẽ) apud Cæſ. vt ipſe te reſtituat. [Quaſi rñderim paꝝ for.).i. tanq̃ non rñderim tibi magno animo, cum tu ſine verecũdia me rogares. [Purgaſſem) excuſaſſem. [Quæ feciſti) contra me. [Moleſta) grauia. [Quæ ſcripſiſti) acerbius de me conquerendo. [Propter quem ceteri) quia liberaui patriam, & vniuerſos ciues a coniuratoribus. [Non viſum) non exiſtimatum. [Libeꝝ) liberi animi, qui non audeam dicere q̃ ſentiam, ſicut tu ſcrib. [Quæ de. ad me).i. quæ mihi attribuiſti, nã Gallus multas laudes attribuebat Cic. & pſertim deliberatione pñiæ, deinde dicebat ſe admirari talẽ hominem MVR.

mine eſſe ita timidũ, vt non auderet ſñiam ſuã dicere. Dicit ergo Cic. q̃ ſi ea ſunt falſa, quæ ei attribuit Gallus, nihil ei debet. Sin aũt ſunt vera, non debet ignorare qd ei debeat P.R. quod aũt ex ponatur. [Detuliſti) denunciaſti, non ſatis probo, quia nõ video qua rõne. [Tu es optimus teſtis) tu optime ſcis. [Quid) quantũ.

ASC. MIROR &c.) Reijcit culpam acerbitatis epiſtolæ ſcriptæ in Gallum ſic meritum, dicens. Miror cur accuſes me, cum non liceat tibi facere id. i. accuſare me quia in me culpa non eſt, qđ ſi liceret, tñ non debebas. ſ. accuſare me. Ego enim obſeruaueram i. honorauera, te in conſulatu. Et ais fore. i. futurum, vt Cæſ. reſtituat, te. ſ. patriæ, aut priſtinæ dignitati. Tu quidem dicis multa, ſed nemo credit tibi. Tu dicis te petiſſe mea cauſa tribunatum, vtinam tu eſſes ſemper tribunus, quia ſup. nõ quæreres interceſſorem. Negas me audere dicere quod ſentiam, quaſi rñderim tibi parum fortiter, cum rogares me parum pudenter. Ego ſcripſi tibi hæc. i. has acerbas literas, vt cognoſceres te nihil eſſe. i. nihil poſſe aut valere, in iſto ipſo genere. ſ. accuſandi, & maledicendi aut minitandi, in quo vis poſſe aliquid, quod ſi queſtus eſſes me tũ. i. de me, ſed mecum. i. ſcribendo ad me, humaniter. i. manſuete, & benigne, ego purgaſſem me tibi libenter, & facile. Non enim ea quæ feciſti, ſunt ingrata mihi, ſed ea moleſta ſunt, quæ ſcripſiſti. Autem. i. ſed ego demiror me non viſum tibi liberum, ſed more ſeruili ſub Cæſare degere, propter quem. i. cuius in cõſulatu vigilantiam ceteri liberi ſunt. Nam ſi falſa fuerunt ea. ſ. præconia, quæ tu detuliſti ad me, vt ais, quid debeo ego tibi? q. d. nihil boni, ſin vera ſup. fuerunt, tu es optimus teſtis quid P.R. debeat mihi, quia dixiſti q̃ plurimum, cum per me ſaluus ſit.

PAVL. MAN. GALLO S. D.) Alij credunt, hunc eſſe M. Fabium Gallum, qui de coniuratione Catilinæ, quæ ab Allobrogibus acceperat, ad Cic. detulit. ſed Octauius Patagathus, vir ſane his literis quæ humaniores appellant, inſtructus, ſed maxima doctrinæ cognitione longe præſtantior, hunc potius exiſtimas eſſe P. Sextium, p quo extat oratio, cui cognomẽ fuerit Gallo. fuiſſe. n. hoc Sextiæ gentis cognomẽ, intelligitur ex oratione pro Milone, vbi ita ſcriptum eſt: Sacrariũ, qđ eſt in fundo T. Sextij Galli. Tribunatum aũt plebis, & petiſſe Sextiũ Ciceronis reſtituedi cauſſa, & p eius ſalute geſſiſſe, ex ipſius Cic. oratione notiſſimũ eſt. qđ idem de M. Fabio dici non põt. neq;. n. is, quo tpe Cic. exulauit, tribunus fuit. ne alijs quidem tpibus, quo ſciri poſſit: nam qd infra dixit, ſi falſa fuerunt, quæ tu ad me detuliſti, ſignat ea, quæ Sext. C. Antonij conſulis quæſtor, ad Cic. conſulem de ipſo Antonio, conſule ſuo, detulit. ſic. n. in oratione pro eodem Sextio habita. Quæſtor C. Antonij, collegæ mei, fuit forte, ſed ſocietate conſiliorũ meus. impedior non nullus officij, vt ego interpretor, religione quo minus exponam, quanta ad me detulerit. Hæc rõnes faciũt, vt amiciſſimi hominis ſententiæ libenter acquieſcam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Curij conſilium, quod antea improbauerat, nunc probat, & quid Romæ agat, nunciat.

M. CICERO CVRIO S. D. 29

MEmini, cum mihi deſipere videbare, q̃ iſtic potius viueres, q̃ nobiſcũ: erat. n. multo domicilium huius vrbis, cũ quidem hæc vrbs, aptius humanitati, & ſuauitati tuæ, q̃ tota Peloponneſus, nedũ Patræ. nunc contra, & vidiſſe mihi multum videris, cum, prope deſperatis his rebus, te in Græciã contuliſti; & hoc tpe nõ ſolum ſapiens, qui hinc abſis, ſed ẽt beatus q̃q̃ quis, qui aliquid ſapiat, nunc beatus eſſe põt? ſed qđ tu, cui licebat, pedibꝰ es cõſecutus, vt ibi eſſes, vbi nec Pelopidarũ: noſti cetera: nos idem propemodũ cõſequmur alia. rõne. cum n. ſalutationi nos dedimus amicorũ, quæ fit hoc ẽt frequẽtius, q̃ ſolebat, q̃ quaſi auem albam vñr bene ſentientem ciue videre: abdo me in bibliothecã: itaq; opera efficio tanta, quanta fortaſſe tu ſenties. intellexi. n. ex tuo ſermone quodam, cum mœſtitiam meam, & deſperationem accuſares, domi tuæ dicere te, ex meis libris aĩum meũ deſiderare. ſed mehercule, & tum rẽp. lugebam, quæ non ſolũ ſuis erga me, ſed ẽt meis erga ſe bñficijs erat mihi carior: & hoc tpe: q̃q̃ me non rõ ſolũ cõſolatur, quæ plurimũ debet valere, ſed ẽt dies, q̃ ſtultis quoq; mederi ſolet, tñ doleo ita cõem rẽ eſſe dilapſam, vt ne ſpes qdem melius aliqñ fore, relinquatur. nec vero nũc quidem culpa in eo eſt, in cuius poteſtate omnia ſunt: (niſi forte id ipſum eſſe non debuit) ſed alia caſu, alia ẽt noſtra culpa ſic occiderunt, vt de præteritis non ſit querendum reliquam ſpẽ nullam video. quare ad prima redeo. ſapienter hæc reliquiſti, ſi conſilio; feliciter, ſi caſu. Vale.

MEmini Curius) Cæſ. rerum potiore, ſe in gratiam contulerat, neque curabat R. reuerti, quod propoſitum ſcrib. Cic. ſed prius improbaſſe, & exiſtimaſſe Curium de mẽtem, quin mallet viuerem in aliena patria quàm in ſua. Nunc autem dicit ſe laudare, quia non videat multa, quæ R. crudeliter fiunt. Oſtendit autem Cic. ſe omiſſis negocijs publicis dare operam ſtudijs literarum, quibus dicit curas ſuas vehementer leuari, dicit enim ſe ſcribere multa, quibus oſtendit animum ſuum magnum, & fortem in rebus aduerſis. [Deſipere) i. parum ſapiens eſſe, inſanire. [Iſtic) In Græcia. [Domicilium) Habitatio. [Humanitati) doctrinæ. [Peloponneſus) Inſula eſt à Pelope, qui in ea regnauit dicta, de ea Plin. 4. & Str. ſcribunt. [Nedum) Multo minus, & vt alio loco ſupra notauimus, & docet Laur. Valla ſemper poſt ponitur. [Patræ) Nomen eſt vrbis Peloponenſi. [Nedum Patræ) ſ. ſunt aptæ tuæ humanitati. [Nunc contra) i. e contrario, aliter atque primo. [Vidiſſe) prouidiſſe, proſpexiſſe. [Prope) fere. [Non ſolum ſup.) ſ. videris. [Beatus) felix. [Quanquam) Corrigit quod dixit eum eſſe beatum. dicit enim neminem qui aliquid ſapiat poſſe eſſe beatum amiſſa rep. ſua. [Sed) ſ. videris mihi beatus. [Quod) i. quia. [Cui licebat) Qui poterat, cui erat permiſſum. ſ. diſcedere. [Es conſecutus ped.) i. perfectione, & diſceſſu tuo ab vrbe Roma, hoc effeciſti, vt eſſe vbi nec Pelopidarum, &c. [Pelopodiarum) vel ſubaudi mores, aut ſcelerata, aut nomen, & intelligemus Pelopidarum. i. ſceleratiſſimorum hominum, quales fuerunt, Atreus, & Thyeſtes fratres, qui cum in diſceſſione ſibi nocere non poſſent, ſimulata gratia ſceleratiſſima egerunt. nam Thyeſtes Atrei fratris vxorem Aeropem nomine turpiter amauit, & cum ea concubit. Atreus autem filios fratri comedendo appoſuit, quam rem cum vidiſſet ſol dr̃ fugiſſe, vt ſcribit Seneca in Thyeſte. & Virg. Nec tam auerſus equos Tyria ſol iungit ab vrbe, Ouid. lib. 3. Triſt. Si non Aeropem frater ſceleratus amaſſet, Auerſos ſolis non legeremus equos, vel vt alij volunt Pelopidarum. ſ. animos, & cauſam, nã Pelopidas vir Thebanus fuit, q̃ patria pulſus, vt ſcr. Plut. eam ope quorundam aliorum exulũ liberauit, ſed prior ſenſus magis conuenit, & eſt verus, vt ſecũda ſequenti epiſt. videbimus. [Propemodum) Fere. [Conſequimur) Efficimus. [Idem) ſ. quod tu, vt non audiamus nomen aut facta Pelopidarum. [Alia rõne) alia via, alio modo, tu. n. hæc conſecutus diſcedendo Roma, nos aũt manendo Romæ. ſed latendo in bibliotheca nr̃a. [Dedimus nos) Exhibuimus nos. [Amicorum) Salutantium, & viſentiũ nos. [Quaſi auem al.) vel prouerbialiter dixit rariſſimum tanq̃ corum album, vt Iuu. Felix illa tñ, coruo quoq; rarior albo, vel certe. [Quaſi auem albam) i. tanq̃ auem felicitiſſimi augurij quales ſolet eſſe Cignus, de quo ſcriptum legimus. Cygnus in augurijs nautis gratiſſimus ales. Hũc optat ſemper, qa nunq̃ mergitur vndis, q. d. vñr videre rem egregiam, & venerandã, cum videt ciuem bonũ. [Ciuem bene ſentientẽ) i. ciuẽ bene affectũ erga remp. qa fere nullus repetĩ. [Abdo) occulto, recipio. [In bibliothecã) in pluteum meũ. vbi ſunt libri mei, nam [illegible] librum ſignat, [illegible] repoſitionem. [Tanta) tam magna, vt ipſe in pœmio 3. off. Nos aũt q̃ non tñ laboris habemus, vt cogitatione tacita a ſolicitudine abſtrahamur, ad hanc ſcribendi operam omne ſtudium curamq. conuertimus. Itaque plura breui tpe euerſa, quam multis annis ſtante rep. ſcripſimus. [Ex ſermone quodam tuo) ex quibuſdam verbis, quæ de me habuiſti. [Cum acc.) Reprehenderes. [Deſperationem) meam quam hẽem de amiſſa rep. [Te deſiderare animum meum ex meis lib.) i. te cupere, vt talis eſſet animus, meus qualem eum oſtendem in meis libris, in quibus ſemper laudarem fortitudinem & animi magnitudinẽ in rebus aduerſis. [Tum) cum tu accuſares meam mœſtitiam. [Ratio) Prudentia. [Dies) tempus. [Mederi ſtultis quo.) ergo multo magis ſapientibus. [Dilapſam) diſſipatam. [Aliqñ fore melius) i. ei cõi, & P. i. vt nulla ſit ſpes, quod vnq̃ ſit habitura melius. [In eo) Cæſ. [Idipſum) ſ. vt omnia eſſent in eius ptãte, quia ipſe ſolus non debuit ſibi ſubmittere tot ciues. [Caſu) Fortuna,

quæ

HVI Peloponeſus Nedum Patræ Pelopida Pelopidas

quæ multum in rebus humanis dñatur. [Noſtra culpa) qui tarde puidimus rebus noſtris, neq; obſtitimus potentiæ Cæſ. antequã tãtas aſſumere vires. [Reliq. ſpem).i. reliquum & in futurũ. [Ad prima) Ad ea q̃ dixi circa initiũ epiſtolæ.ſ. nunc contra, & vidiſſe mihi multũ; videris &c. [Sapienter) cũ magna ſapientia. [Si conſilio).ſ. reliquiſti.i. conſideratione diligẽtis prius facta. [Feliciter).i. reliquiſti. [Si caſu) Si fortuito, ſine alia conſideratione.i. fuiſti ſapiens, ſi conſideraſti ita relinquenda, ſin aũt non conſideraſti, & caſu quodam reliquiſti, fuiſti felix, quia tibi bene euenit.

A S C. MEMINI &c.) Dicit ſe laudare abſentiam Curij pp acerba quæ Romæ cõtingebant, licet prius eam cõdemnauerat, dicitq; ſe ad literas ꝑtuliſſe, Ordo eſt. Memini.i. memoria teneo ꝙ videbare.i. videbaris mihi deſipere.i. male ſapere, ꝙ viueres potius iſtic.ſ. in Græcia vbi nũc es, q̃ nobiſcum, hoc eſt Romæ. Etenim.i. q̃a, domicilium.i. habitatio huius vrbis.ſ. Romæ, qdem.i. certe, cum.i. qñ, hæc ſup. erat vrbs, & nõ ſpelunca latronum, vt regum, dñorum, aut quid ſimile intelligit aptius humanitati, & ſuauitati tuæ, q̃ tota Peloponneſus.i. inſula a Pelope dicta, nedũ.i. non ſolum, ſup. q̃ Patræ, q̃ ſunt in ea vrbs vna. Nunc contra.i. econtra mo tu videris mihi, &.i. ſimul, vidiſſe.i. perſpexiſſe multũ, cũ contuliſti te in Græciã his rebus.ſ. vrbanis, prope.i. quaſi, deſperatis, &.i. ſimul videris hoc tpe non ſolũ ſapiens, q.i. quod abſis, hinc.i. ab his malis, ſed ẽt beatus, q̃q̃ quis, qui ſapiat aliquid, poteſt nunc eſſe beatus, q.d. nemo. inſipientes aũt qui neſciunt quantum amiſerunt rep. oppreſſa ſibi beati fruſtra vñr. Sed quod tu cui licebat.ſ. abire, conſecutus es pedibus.i. abeundo, hoc eſt otium ſecurum, vt eſſes ibi, vbi, nec Pelopi, q inſulam à ſe denominauit, datum eſt, ſecure vitam agere, aut quid ſimile. noſti cetera.ſ. quæ ad hiſtoriam Pelopis pertinent. Nos cõſequimur idem ꝓpemodum.i. quaſi, Alia ratione.ſ. q̃ pedibus. Enim.i. quia, cum.i. poſtq̃ dedimus.i. adhibuimus nos ſalutationi amicoꝵ, quæ prima diei hora fiebat, quæ ſalutatio amicorum fit ẽt frequentius, q̃ ſolebat hoc.i. pp hoc ꝙ.ſ. diuites amicis quos ſaluto, vñr videre ciuẽ bene ſentientẽ.ſ. de rep. quaſi auem albam.i. auſpicatiſſimam vt eſt Cygnus nautis, ꝙ nunq̃ mergitur, aut rariſſimam vt eſt, coruus albus, abdo.i. abſcondo, & includo, me in bibliothecam quam, librariam dñt. Itaq; officio tãta opera, quãta tu ſenties.i. percipies fortaſſe, q̃a miſſurus erat ad Curium.i. intellexi.n. quodam ſermone tuo, cũ accuſares mœſtitiã meã, & deſperationem.ſ. de ſalute reip. te dicere.i. ꝙ tu diceres, domi tuæ.i. inter familiares tuos, te deſiderare aium meũ ex libris meis. vt talẽ aium hñem, qualẽ ſcribendo oñderẽ, aut potius vt aium meum ſcribendo indicarem. Sed mehercule ego lugebã, &.i. ſimul, tum.i. tunc, remp. quæ erat car. or.ſ.q. reliquis non ſolum beneficijs ſuis erga me, quia per eam conſulatum, obtinuerat. Sed ẽt meis erga ſe, quia in conſulatu eam ab iniuria coniuratoꝵ defenderat. res aũt quibus multa impendimus nobis cariores ſunt, & .i. ſimul, ſup. lugeo, hoc tpe q̃q̃ non ſolum rõ.i. prudentia, quæ debet valere plurimum. ſed ẽt dies.i. diuturnitas, quæ ſolet mederi quoque.i. etiam ſtultis, cõſolatur me. tñ doleo rem cõem.i. publicam, ita delapſam, vt ne ſpes quidem relinquatur, fore.i. futurũ eſſe, ſup. aliquid melius. Nec vero culpa eſt nunc in eo, in cuius poteſtate ſunt omnia, hoc eſt in Cæſ. niſi forte idipſum.ſ. vt omnia in eius poteſtate ſint, non debuit eſſe, ſed alia acciderunt caſu, alia etiam culpa noſtra, ſic vt non ſit quærendum de præteritis. Ego nulla ſpem video.i. reliquam.i. relictã, quare ego redeo ad prima.i. quæ in principio epiſtolæ tibi commendaui, & in te laudaui. Tu reliquiſti hęc.i. vrbana, ſapienter, ſi reliquiſti ea conſilio, & feliciter, ſi caſu.

AVL. IAN. NON ſolum ſuis erga me) Has voces vetuſtis in libris alij dixerunt ſe non inueniſſe, nos inuenimus in lib. Bernardini Maffei, Hieronymi Ferrarij, Ioan. Scalæ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hæc epiſtola partim officioſa partim petitoria, qua literas petit commendaticias ad Sulpicij ſucceſſorem in Græcia.

M. CVRIVS M. CICERONI SVO S. D. 30

i. vſu quidem i. mancipio ãt SI vales, bene eſt: ſum enim * χρήσει μὲν tuus, * κτήσει δὲ Attici noſtri. ergo fructus eſt tuus, mancipium illius. quod quidem ſi inter ſenes exemptionales venale proſcripſerit, egerit non multam. at illa noſtra prædicatio quanti eſt? nos, ꝙ ſimus, ꝙ habeamus ꝙ hominis exiſtimemur, id omne abs te hre, quare Cicero mi perſeuera conſtanter nos conſeruare: & Sulpicij ſucceſſori nos de meliora nota commenda, quo facilius tuis præceptis obtẽperare poſſimus, teq. ad * vrbem lubentes videre, & noſtra defigere, deportareque tuto poſſimus. ſed amice magne noli hanc epiſtolam Attico oſtendere, ſine eum errare, & putare me virum bonum eſſe, nec ſolere duos parietes de eadem fidelia dealbare. ergo patrone mi bene vale, Tironemq. meũ ſaluta noſtris verbis. D. A. D. IIII. cal. Nou. * alias, Ver

H V B. SI vales) Curius cum eſſet in Græcia, vt ſupra diximus, cupiebat impetrare à Cic. literas commendaticias ad eum qui erat ſucceſſurus Seru. Sulpicio, qui præfuerat ipſi Græciæ, vt ſupra in epiſtolis ad eum ſcriptis vidimus, quare ablãditur Cic. & oſtendit qua ſe illi obligatum putet, deinde ab eo petit literas, commendaticias ad ipſum ſucceſſorem Sulpicij, poſtremo iocãs cum Cic. dixit ne oſtendat has literas, Attico, ne intelligat ſe deceptum, quia credebat ſe magis amari à Curio, q̃ alium quem libet, quod cognoſceret, non ita eſſe ex hac epiſtola, in quam Curius fatetur ſe debere Cic. quidquid ſit. [Sum enim) Enim, hic nõ male locatur, quia non eſt principium epiſtolæ, ſed iungitur cũ ſuperiori clauſula ſic. Si vales, bene eſt. [Sum enim, &c.) Sicut diximus in vltima epiſt. j. lib. [χρήσει) Vſu, à χρῶμαι.i. vtor. [μὲν) Quidem. [κτήσει δὲ) Poſſeſſione autem. [Fructus eſt tuus).i. tu es fructuarius, quia habes me ad vſum tuum. [Mancipium) Seruitus, obligatio, proprietas. [Illius).ſ. Attici, quia habet poſſeſſione tantum iuris non etiam facti dicitur autem mancipium, ꝙ manu capitur. [Quòd) Mancipium. [Si inter nos) Vidi in quodam libro non infideli ſcriptum, qui inter nos. [Qui proſcripſerit) Propoſuerit, ſubhaſtauerit, proſcribebantur .n. bona vænalia, vt etiam nunc. [Coemptionales) Quid delectamitu cõcionibus, in libro vetuſtiſſimo ſcriptum erat compertionales, ſed nõ placet, niſi intelligamus, qui ambo partem habetis de mea, alter in vſu, alter in poſſeſſione. [Non egerit multum) Quia ſum parui precij, neque multũ poterit de me lucrari. [Quanti eſt,) q.d. plurimi facienda. [Perſeuera) Vt cœpiſti. [De melioria nota) De meliori ſcriptura, & vt dicitur de meliori atramento, nam nota pro literis ponitur. Quid. Mani-pium

Incipit acceptas hoſtis ab hoſte notas.

[Obtemperare) Obſequi, obedire. [Ad vrbem) Pro in vrbe. [Defigere) Collocare, firmare. [Tuto) Sine periculo. [Sed amice) Iocatur Curius. Non vis ei, eſſe in errore. [Et putare) Subaudi vis. [Nec ſolere) Prouerbialiter dixit, q.d. ſi vis eum putare me non ſolere eundem amorem duobus promittere, ſicut qui de vno colore duos muros dealbat. [Fidelia) Genus eſt vaſis. Perſius.

Diſce nec inuideas, quod multa fidelia putet.

In loco pro. hic ponitur pro vaſe, vbi tenentur colores ad pingẽdũ. [Tyronẽ) Libertũ tuum. [Meis verbis) Meo noĩe, mea parte.

A S C. SI vales, &c.) M. Curius Cic. blandiens dicit ſe totum eſſe ipſius, & Attici, petitque literas commendaticias, iocans in fine. Principium autem epiſtolæ exponit vir doctiſſimus Gulielmus Budæ in annot. in Pand. legales argute dicens. Mancipium, & κτῆμα ſignificat.i. ἀνδράποδον, & αἰχμάλωτον, hoc eſt hominem in bello captum, & ſeruituti mancipatum, & κτῆσιν.i. dominij comparationem poſſidendiq. ius atque etiam [illegible].i. dominium, & χρῆσιν.i. mancipationem. Mancipium latine dici debet id qđ Seſinam lingua vernacula dicimus, & mancipare Seſinæ. cum.ſ. aliquem rei ſibi titulo iuſto quæſitæ poſſeſſorem efficere volemus, &c. Ordo eſt. Si vales, bene eſt, q.d. omnes valemus. Sum enim μὲν.i. quidem χρήσει.i. vſufructu tuus, quia tueris me qñ vales, δὲ.i. aũt, κτήσει.i. mancipio, hoc eſt dñio, & iure poſſeſſionis, Attici noſtri.ſ. cõis amici. Ergo fru.i. vſufructus eſt tuus, mancipium.i. ius poſſidendi & dominium mei illius.ſ. Attici eſt. Quod.ſ. dñium, & ius poſſidendi, quidem.i. certe, is qui proſcripſerit venale inter nos coocionales.i. qui frequentant conciones, & præconia ſcitisq. q̃ venalia ſunt, egerit non multum, quia neuter veſtrum velit me emiſſe. At quanti eſt.i. æſtimatur à te illa prædicatio.i. confeſſio noſtra? q.d. merito plurimi, prędicatio aut eſt, nos ꝙ ſimus in rerum natura, quid habeamus.ſ. aliquid quid exiſtimemur, homines, habere id omne abs te. Quare ò mi Cic. perſeuera conſtanter nos conſeruare, & cõmendare nos de meliore nota.i. qua vinum optimum ſignari ſolet.i. verbo ex animo ꝓlato, Sulpicio ſucceſſori.ſ. tuo, quo.i. vt potiſſimus facilius obtemperare præceptis tuis, & videre te lubenter ad.i. prope ver. alij vrbem legunt & deficere.i. tranſmutare, & deportare tuto nr̃a.i. res noſtras

nr̃as.i.ad alium dñm tranſigere.Sed ò magne amice,noli oſtẽdere Attico hanc epiſtolã,ſinc.i.permitte,eũ errare, & putare me eſſe viꝝ bonũ,nec ſolere dealbare de eadẽ fidelia.i.teſta, qua colores continẽtur,duos parietes.i.duobus inſeruire,ergo ò pñone mi bene vale,& ſaluta Tyronem libertũ tuũ verbis noſtris,&c.

SED amice magne,noli hãc epiſt. Attico oñdere,ſine eũ errare, & putare me bonũ viꝝ eſſe, nec ſolere duos parietes de eadẽ fidelia dealbare)volebat.n.Curius pariter & Attico,& Cic.videri ſummus,ac de ſe vno fructũ qdẽ Cic.mancipiũ aũt Attici facere.

GVL. BVD. SI vales,bene eſt,ſum.n. χρήσει μὲν τuus,κτήσει δὲ Attici,noſtri: ergo fructus eſt tuus, mancipiom illius) vſu quidem, inquit tuus ſum,poſſeſſione vero,Attici. Mancipium autem pro iure dominij poſuit,quod ab vſu diſtinguitur. Vide Budæi annotationes.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat quid geſſerit in campo Martio, & ad petitorian commendatiua reſpondet.

CICERO CVRIO S. D. 31

EGo vero iam te nec hortor, nec rogo, vt domum redeas: quin hinc ipſe euolare cupio. & aliquò peruenire, vbi nec Pelopidarum nomen, nec facta audiam. incredibile eſt, q̃ turpiter mihi facere videar, q his rebus interſim: nec tu videris multo ante prouidiſſe,quid impenderet,tum,cũ hinc profugiſti. q̃q̃ enim hæc etiam auditu acerba ſunt: tñ audire tolerabilius eſt,q̃ videre. in campo certe non fuiſti, cum hora ſecũda,comitijs quæſtoris inſtitutis,ſella Q. Maximi,quem illi conſulem eſſe dicebant, poſita eſſet.quo mortuo nũciato, ſella ſublata eſt.ille aũt qui comitijs tributis eſſet auſpicatus, centuriata habuit, conſulem hora ſeptima renunciauit,qui vſque ad cal.Ian. eſſet,quæ erant futuræ mane poſtridie, ita Caninio conſule ſcito neminem prandiſſe. nihil tñ eo conſule mali factum eſt: fuit em mirifica vigilantia, qui ſuo toto conſulatu ſomnũ non viderit: hæc tibi ridicula vñr: non.n.ades: quæ ſi videres lacrymas non teneras. quid,ſi cetera ſcribam? ſunt enim innumerabilia gñis eiuſdem: q̃ quidem ego non ferrem niſi me in philoſophiæ portum contuliſſem, & niſi hr̃em ſocium ſtudiorum meorum Atticum nr̃m. cuius qñ proprium te eſſe ſcribis mãcipio & nexu, meũ aũt vſu & fructu: contentus iſto ſum: ID ENIM cuiuſque eſt proprium, quo quiſque fruitur, atq; vtitur. ſed hæc alias pluribus. Acilius,qui in Græciam cum legionibus miſſus eſt. maximo meo beneficio eſt: bis.n. eſt à me iudicio capitis rebus ſaluis defenſus: & eſt homo non ingratus, meque vehementer obſeruat. ad eũ de te diligentiſsime ſcripſi: eamque epiſtolam cum hac coniunxi.quam ille cum acceperit, es quid tibi pollicitus ſit, velim ad me ſcribas. Vale.

HVB. EGO vero)Secut alia epiſt.iij.ab hac Cic.Laudat propoſitũ Curij qui in deſperatione reip.malit abeſſe Româ,quam videre multa,q̃ inīq; fiunt,cum et dicat ſe cupidum abeundi,ne ea videat. Deinde narrat quædam ridicula facta in campo Martio comitij quæſtorij dicitq́.ſe tantis perturbationibus contuliſſe ad portum philoſophiæ,habereq. ſocium ſtudiorum Atticum virum doctiſſimum. Poſtremo ſcribit ſe eum commendaſſe diligenter Atilio,qui proficiſcebatur in Græciam cum exercitu. [Iam nec hortor) ſicut antea feci cum mirabar, & accuſabam te q abeſſes.[Quin).i.imò.[Euolare)celeriter diſcedere.[Hinc)Roma.[Pelopidarum) diximus ſupra in epiſtolam ante præcedentem. [Quam turpiter).i.contra dignitatem,& honorem meum. [His rebus)quæ Romæ inique, & inhoneſte ſiunt. [Næ) Certe. [Quid impenderent) qd imminerent,quod mali futurum eſſet. [Audire tolerabilius) Sententiæ pro locis variantur,hic enim dicit tolerabilius audire qui videre, quia vult perſuadere Curio,vt abſit.Supra vero lib.4,ad M.Marcellum,cui volebat perſuadere, vt reuerteretur in patriã,dixit: Sed dũ leuiora non multo eſſent, quæ audirentur,q quæ viderent.Idem in alio loco ad eundẽ. Non eſt porrò tuũ vno oculorũ ſenſu moueri, cũ illud idẽ auribus percipias,&c.[In cãpo).ſ.Martio.vbi congregabatur populus ad comitia.[Inſtitutis comitijs quæſtorijs).i.paratis comitijs quæſtorẽ cauſa.[Sella,ſedes.[Sublata)Remota.[Qui eſſet auſpicatus)q cœpiſſet auſpicia.[Centuriata).ſ.comitia,de qbus diximus abundæ lib.1.[Cõſulem).ſ.Caniniũ.[Renunciauit) declarauit.[Qui eſſet).i.futurus.[Quæ)Calendæ [Mane poſtridie).i.mane ſequẽtis diei.[Scito neminem prandiſſe Caninio conſule)qa fuit tm̃ modo conſul per vnam noctem,quo tpe nullum eſt prandiũ.[Nihil tñ mirifica)Iocatur Cic.fuit.n.vigilãtia mirifica.i.valde vigil.eſt aũt ſcõma in hunc Caninium, qui tã breui tpe conſul fuit, vt nunq̃ in cõſulatu ſuo dormierit:hmõi.n.ſcõmatibus, & Plut. & Macr. ſcribunt Cic.prõptiſſimum fuiſſe.[Ridicula)digna riſu.[Nõ teneres lacrymas)non putares ridicula,ſed lacrymabilia,qa oñdũt ciuitatem male gubernari.[Generis eiuſdẽ).i.talia.[Portũ) quaſi profugiũ quoddam,& locum quietis,qualis ſolet eſſe portus nauibus.[Cuius)Attici.[Qñ)Qm̃.[Scribunt)vt in præcedenti epiſt. viſum eſt.[Nexu) vel nexu, vtrunq;.n.dr̃ in obligatione Cic.pro Mur. Quod in his repetundis, quæ mancipij ſunt ijs periculum iudicij præſtare debet,qui ſe nexu obligabit,&c. [Contẽtus iſto) ex ſequenti clauſula,quæ non recte huic coniungitur,vr̃ hic aliquid deeſſe,ſiue.n.contentus ſiue contemptus legas, non poteſt perfectus elici ſenſus. [Iudicio capitis) in pœna capitali.[Rebus ſaluis).i.ſine diminutione,aut amiſſione rerum ſuarum. [De te) propter te,ad commendationem tui. [Coniunxi) alligaui,poſui in eodem faſciculo. [Et quid pollicitus ſit) Quod promiſerit ſe pro te facturum propter meam commendationem.

ASC. EGO vero,&c.) Laudat iterum q Curius tanta mala, quanta Romæ contingebant,non videat, recitatq. ridiculum facinus in comitijs eueniſſe,& ſe ad philoſophiæ portum collatum. Ordo eſt. Ego vero.i.pro vero,& certe,nec cohortor,iã te,nec rogo,vt redeas domum.i.in vrbem, quin.i.quinimò, ipſe.i.egomet cupio euolare.i.celeriter diſcedere hinc.i.ab vrbe vbi ſum,& peruenire aliquò, vbi nec audiam nomen Pelopidarum.i.nepotum Pelopis Thyeſtis, & Atrei, de quibus frequens in Peloponneſo fit mentio,nec facta. eo q turpiſſimo inter ſe odio,inter ſe certarũt cũ eſſent fratres,nam Thyeſtes Aeropẽ Atrei cõiugem inceſtu polluit, & Atreus Thyeſti proprios filios epulandos appoſuit. Simile aũt quiddam inter Cæſar ſocerum, & Pompeiũ generum eius contigit,& quotidie tunc inter Cæſarianos,& Pompeianos contingebat, incredibile eſt quam.i.quantum turpiter videar mihi facere,qui interſim his rebus.ſ.penè tragicis. Næ.i.certe tu videris prouidiſſe multo ante, quid.ſ.mali, impenderet.i.immineret,ab impẽdo,vnde media ex longa, tracta metaphora à gladio in caput familiaris Dionyſij tyranni Syracuſani impendente tũ.i.tunc,cum.i.quando, profugiſti hinc, quanquam hæc.ſ.quæ Romæ fiunt,licet ea non videas,ſed etiam acerba auditu.i.dum audiuntur vel ad audiendum, tamen tolerabilius eſt audire ſup. ea quam videre. Certe licet forte audiſti quid actum ſit,tu non fuiſti in campo.i.Martio tempore comitiorum, cum.i.qñ comitijs quæſtoris.i.conuocationibus populi ad eligendos quæſtores,ſella Q. Maximi, quem illi.ſ.fautores eius dicebant eſſe conſulem, eſſet poſita hora ſecunda, qua.ſ.Q.Maximo, nunciato,mortuo, ſella.i.ſedes illi poſita,eſt ſublata.i.clauſula ablata, Aũt.i.ſed ille qui eſſet auſpicatus.i. per auſpicia initiatus, & habilis factus, comitijs tribunitijs.i.ad comitia tribunitia habenda. Habuit centuriata.i.comitia.i.per centurias,plebe vocata ad conſules eligendos. renunciauit.i. ſuffragijs declarauit conſulem.ſ. Caninium hora ſeptima.ſ.diei.Renunciare dicitur, quam quod alijs accepit alijs renunciat. Qui.ſ.conſul,eſſet futurus vſque ad cal.Ian.i.primum Ianuarij diem,quæ.ſ.calendæ erant futuræ poſtridie.i. die ſequente diẽ,electionis mane.i.prima luce, & ita paulo vna nocte plus conſul futurus erat. Itaque ſcio neminem prandiſſe.i.prandium feciſſe, Caninio conſule,quia poſt prandium erat creatus,& ante prandium ſequens abrogatus.Prima enim hora in ortu ſolis erat,& ad quintam ea tempeſtatem meridies erat,tñ nihil mali factum eſt eo cõſule,quod difficile eſſet probare. Enim.i.qa mirifica vigilantia fuit.ſ. Caninij, qui curis diſtentus non viderit.i.perceperit ſomnum toto conſulatu ſuo. Hæc vñr tibi ridicula.i.digna riſu,non.n.ades,quę ſi videres,non teneres.i.cõtineres lacrymas.Quid ſup.faceres ſi ſcribam cetera? Sunt.i.innumerabilia eiuſdem gñis, quæ ego quidem nõ ferrem.i.tolerarem,niſi contuliſſem me in portum philoſophiæ.i.ſtudium eius, & niſi haberem. Atticum noſtrum ſocium ſtudiorum meorum,cuius qñ.i.

quoniam,

quoniam, tu ſcribis te eſſe proprium mancipium.i. dominio, & nexi.i. deuinctione, meum autem vſo & fructu, id enim eſt cuiuſque proprium, quouſque fruitur. Sed ſup. Sciebam hæc alias pluribus.ſ. verbis. Acilius qui miſſus eſt in Græcia cum legionibus aſfectus eſt maximo beneficio meo. Enim.i. quia, defenſus eſt bis à me iudicio capitis .i. in vitæ periculo, rebus ſaluis, & eſt homo non ingratus, & obſeruat.i. veneratur me. Scripſi ad eum diligentiſſime de te, & coniunxi eam epiſtolam cum hac, quam velim ſcribas ad me, quomodo ille acceperit, & quid ſit pollicitus tibi, aut quando accepit, ecquid.i. quid ſit pollicitus tibi, &c.

PAVL. MAN. SALVIS rebus) Potius, reip. nondum afflicta, q. vt quidā volunt, ſine bonorum imminutione. ſic.n. dixit etiam ad Sulp. epiſt. 2. lib. 4. Vtinam Serui, ſaluis rebus, colloqui potuiſſemus inter nos. & Acad. lib. 2. Deli fuiſſe permultos ſaluis rebus illis.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſponſoria ad epiſt. Curij, & hortatoria iocoſa, vt in vrbem redeat.

CICERO CVRIO S. D. 32

FAcile perſpexi ex tuis literis, qđ ſemper ſtudui et me à te plurimi fieri, et te intelligere q̄ mihi carus eſſes. qđ qñ vterq; noſtrum conſecutus eſt: reliquum eſt, vt officijs certemus inter nos: q̄bus ęquo animo vel vincā te, vel vincar abs te. Acilio nō fuiſſe neceſſe meas dari literas facile patior. Sulpitij tibi operā intelligo ex tuis literis: nō multum opus fuiſſe, ꝑꝑ res tuas ita contractas, vt quemadmodum ſcribis, nec caput, nec pedes: equidem vellem vti pedes hr̄ent, vt aliqñ redires. vides enim exaruiſſe iam veterem vrbanitatem, Vt Pomponius noſter ſuo iure poſſit dicere, niſi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. ergo is tibi, nos ei ſuccedimus veni igitur, quæſo; ne tantum ſemen vrbanitatis vna cum rep intereat. Vale.

VB. FAcile) Teſtatus fuerat Curius ſuis literis ſuam erga Cic. beneuolentiam, admoueratq́. eum ſe oia fuiſſe obtenturum ab Attilio, quæ voluiſſet etiam ſine literis Cic. quibus omnibus reſpondet Cic. ſe gaudere. Deinde cum eo iocatur, hortaturque, vt domum redeat, ne omnino illa vrbanitas, & Attica dicendi gratia, qua ſe Curium, & Atticum præcipue valere dicit, amittatur. [Studui) Optaui.ſ. [Et me) &c. [Quod) Quam rem.ſ. .ſ. vt ego intelligerem me a te plurimum fieri, & tu intelligeres, quam mihi carus eſſes. [Eſt conſecutus) Efficit. [Officijs) Beneficijs. [Certemus) Amice contendamus, & videamus vter vtri poſſit plura præſtare. [Quibus) Officijs, declarat aūt quo ſit certandum. [Facile patior) Valde contentus ſum. [Meas literas de te commendaticias) quas in præcedenti epiſt. vidimus eſſe ſcriptas. [Non fuiſſe) Opus, non fuiſſe neceſſarium. [Operam) Fauorem, laborem. [Contractas) Implicatas. [Nec caput, nec pedes). ſ. habeant, prouerbialiter dixit. i. nullum ordinem, nec principium, nec finem. [Equidem) Iocatur Cic. [Haberent pedes) Vt eis poſſes vti ad redeundum. [Exaruiſſe) Exiccaſſe, & exhauſtam eſſe, & defeciſſe, metaphora ab aquis. [Pomponins) Qui cognominatus eſt Atticus. [Suo iure) Merito quodam, & quadam prærogatiua. [Atticam) Cultam, terſam quali vtuntur Attici, qui ceteris omnibus græcis cultiores habentur, vnde & eloquentia Attica. κατ' ἐξοχὴν dicitur. i. per excellentiam. [Ergo is). ſ. Atticus. [Tibi). ſ. ſuccedit, quia tu es primus in vrbanitate. [Nos ei) Attico ſuccedimus poſt ipſum. [Semen) Materia, copia. [Tantum). ſ. quantum. ſ. eſt in te. [Intereat) Pereat. & penitus amittatur.

SC. FACILE perſpexi ex literis tuis) Sup. id, qđ ſtudui. ſ. aſſequ ſemper, videlicet, &. i. ſimul, me fieri plurimi à te, & te intelligere quam. i. quantum carus eſſes mihi. Quod qñ. i. qm̄. vterque noſtrum eſt aſſecutus. reliquum eſt. i. reſtat. vt certemus officijs inter nos. i. mutuis. quibus ego, vel vincam te, vel vincar à te, æquo aio. i. inoffenſo. Facile patior non fuiſſe neceſſe dari lr̄as meas ad Attilium. Intelligo ex lr̄is tuis, non fuiſſe tibi opus multum opera. i. labore, & induſtria Sulpitij. ꝑꝑ res tuas contractas ita. i. attractas, vt nec hr̄ent caput nec pedes. i. nec principium, nec finem, quemadmodum. ſ. Sulpitius ſcribit. Equidem. i. ego quidem vellem vti. i. vt, hr̄ent pedes, vt redires aliqñ. i. tandem. Tu vides. n. veterem vrbanitatem. i. leporem, & ſaltem vrbis exaruiſſe iam, vt Pomponius nr̄. ſ. Atticus, poſſit dicere iure ſuo. i. auctoritate ſibi debita quod aliqñ dixiſſe vi: Niſi nos pauci retineamus gloriā antiquam Atticam. i. Athenienſem. Ergo is. ſ. Atticus, ſuccedit tibi. ſ. in vrbanitate, nos ſuccedimus ei. ſ. Attico. Veni igitur quęſo, ne tantum ſemen vrbanitatis intereat vna cum repub.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ad iocoſam epiſtolam partim iocoſa reſpondet, partim etiam ſeria, quare petit vt Volumnius ſæpius ad ſe ſcribat.

CICERO VOLVMNIO S. D. 33

QVòd ſine prænomine familiariter, vt debebas, ad me epiſtolam miſiſti: primum addubitaui, nū à Volumnio ſenatore eſſet, quocū mihi eſt magnus vſus: deinde * εὐτραπελία literarū fecit, vt intelligerem tuas eſſe. q̄bus in literis omnia mihi periucunda fuerunt, p̄ter illud, ꝙ parum diligenter poſſeſſio ſalinarū mearum à te ꝓcuratore defenditur. ais. n. vt ego diſceſſerim, omnia omniū dicta, in his ēt Sextiana, in me cō ferri. quid? tu id pateris? non ne defendis? non reſiſtis? equidem ſperabam, ita notata me reliq̄ſſe gn̄a dictorū meorum, vt cognoſci ſua ſponte poſſent. ſed qñ tanta ſpes eſt in vrbe, vt nihil ſit iam * ἄκυρον, quod nō alicui venuſtum eſſe videatur: pugna, ſi me amas, niſi acuta * ἀμφιβολία, niſi elegās * ὑπερβολὴ, niſi * παράγραμμα bellum, niſi ridiculum * παρὰ προσδοκίαν, niſi cetera, q̄ ſunt à me in ſecūdo libro de oratore ꝑ Antoni? perſonam diſputata de ridiculis: * σὺν τέχνα et arguta apparebunt. vt ſacrō contēdas, mea nō eſſe. Ne de iudicijs qđ quæreris, multo laboro minus. trahantur per me pedibus oēs rei. ſit vel Selies tam eloquēs, vt poſſis ꝓbare ſe liberum: nō laboro: vrbanitatis poſſeſſionē, amabo, q̄buſuis interdictis defendamus. in qua te vnū metuo, cōtemno ceteros. derideri te putas? nūc demum intelligo te ſapere. ſed mehercule, extra iocum, valde mihi tuæ literæ facetæ, elegātesq́. viſæ ſunt. illa, q̄uis ridicula eſſent, ſicut erāt, mihi tñ riſum non mouerūt. cupio enim nr̄m illum amicū in tribunatu quāplurimū hr̄e grauitatis, idq́. cum ipſius cauſa, (eſt. n. mihi, vt ſcis, in * amoribus) tū mehercule ēt reip. quam quidem, q̄uis in me ingrata ſit, tñ amare nō deſinam. Tu mi Volūni, qñ & inſtituiſti, & mihi vides eſſe gratū, ſcribe ad me q̄ ſæpiſſime de rebus vrbanis. de rep. iucundus eſt mihi ſermo literarū tuarum. præterea Dolabellam, quē ego perſpicio, & iudicio cupidiſſimum eſſe, atq; amātiſſimum mei, cohortare, & confirma, & redde plane meum. non mehercule quo quidquam deſit, ſed quia valde cupio, * non videor nimium laborare. Vale.

*.i. feſtiuitas
*.i. alienum
*.i. ambiguum
*.i. ſuglatio
*.i. cōmutatio literæ
*.i. ꝑter expectationem
*.i. artificioſa
* alias, maioribus
* alias, videor nō mi[...]

H V B. QVod ſine) Laudat Cic. Volumniam facetiarum præſtantia, cum enim duo eſſent Volumnij, alter ſenator, & hic qui ſcripſerat epiſtolam de Cic. ſine prænomine, dicit Cic. ſe cognouiſſe eius epiſtolam tm̄modo ex facetijs, deinde commendat etiam Cic. facetias ſuas, quas oſtendit eſſe non ineptias, ſed artificioſas, & quales 2. lib. de Orat. dicit eſſe oportere, quas dicit ſe velle a Volumnio defendi, quem ceteris oibus anteponit. Poſtremo petit ab eo vt ſæpe ad te ſcribat. ſibi. n. gratiſſimas dicit eſſe eius literas. [Sine prænomine) Sine præpoſitione prænominis tui, quod ad dr̄ia ponitur, ſunt. n. propriorum hominum ſpecies quatuor. Nomen, quod vnicuique eſt neceſſarium, prænomen quod ponitur dr̄iæ cauſa, vt puta filij Cn. Pomp. Magni, cum proprio nomine dicerentur ambo Pomp. vt diſcernerentur p̄nominibus alteri fuit prænomē Cn. alteri Sext. Reliquæ duæ ſpecies cognomē, & agnomē, quorū primū eſt familiæ, alterum fortunæ, licet interdu abutantur auct. & p̄cipue poetæ. Virg.

Nomē
Prænomen
Cognomen
Agnomen

Cui nunc cognomen Iulo.[Debeas) quia ſcribebas ad amiciſſimum.[Eſſet).ſ.epiſt.miſſa,vel data.[Vſus) conſuetudo,conuerſatio.Deinde poſt hanc dubitationem. [ἀστεϊσμὸς) vrbanitas, vel feſtiuitas, vel faceta comitas.[Tuas eſſe)quem ſciebam nā facetiſſimum.

Poſſeſſio [Poſſeſſio)Proprietas,trāſlatio a rebus,de quibus proprie poſſeſſio dr̄. [Salinarium) Salina proprie dr̄ locus vbi ſal fit,ſed

Salina ſed qm̄ ſal pro facetijs ponit Cic.intelligit ſalinas tranſlatiue apophthegmata & facetias ſuas.[Te procuratore).i.à te quē reliq quaſi procuratorem mearū facetiarū.[Vt)poſtq.[Omnia omniū dicta).i.oia apophthegmata cuiuſq; .ſ. comata & facetias omnium mihi attribui cum meam dicta poſſint ab alijs facile diſcerni, pp quandā elegantiam.[Etiam Sextiana).i.ēt dicta Sextijs,quæ nullam hn̄t comparationem cum eis.[Quid?) cur.[Pateris id) vt omnia omnium dicta attribuantur mihi, & præcipue Sextiana . q̄ maxime ſunt inepta.[Reſiſtis?) Ijs qui ea in me conferunt,& negas eſſe mea.[Ita nota)ita ſignata.[Sua ſponte) per ſeipſa,vt q ea videret aut audiret ēt ſine inſcriptione mei nominis poſſet noſſe & dicere,hæc ſunt Cic. [Tanta fæx) tāta vtilitas,& ſordes.[Tam ἄκυρον)hæc eſt cōis lectio,ſed qd ſignificet ἀκύκυρον nec ex libris, nec ex viris grecis, ſatis mihi cognoſci potuit,puto aūt melius legi,vel ἄκυρον .i. abrogatum, non autenticum. impropriam, abſonum, vel ἄπυρον .i. ſordidum, impurum, immundum. [Pugna) Enitere.Ordo eſt.Pugna vt ꝯtendas ſacramento,non eſſe mea.ſ. dicta niſi acuta &c. [ἀμφιβολία) Ambiguitas. [Acuta) Ingenioſa qualis fuit in eū cuius matrem cum vellet ſignificare impudicam & quæſitum eſſet,qs fuiſſet eius pater,rn̄dit Cic. tuſionem hanc difficiliorem efficit mater tua.[Elegans) non vulgaris.[ὑπερβολὴ) Superlatio.[ἐπίγραμμα).i.inſcriptio.[Ridiculum)Res ridicula,vt in eum, qui tres filias deformoſiſſimas habebat, de quo cum ſibi obuius eſſet ita ſubmiſſa voce apud quoſdam dixit, hic aut orien te ſole liberos genuit. [παρὰ προσδοκίαν) præter expectationem. [Per Antonij perſonam) .i. introducto Antonio qui in eo lib.de his diſputat.[ἔντεχνα)Artificioſa.[Arguta)ſubtilia,callida,quodam certo iudicio probata. [Sacramento) Iureiurando.[Contendas) Aſſeras.[Nam de iudicijs)Dicit ſe his vrbanis dictis delectari,iudicijs vero,hoc eſt cauſis iudicialibus nō multum.[Amabo) blandientis eſt. [Quibuſuis interdictis)Tractum à iure quo quidem ſolent fieri interdicta ad prohibendam turbationem poſſeſſionū vnde dicit facienda eſſe interdicta,ne quiſpiam vſurpet vrbanitatem ſuam.[In qua) vrbanitate.[Te vnum)Te ſolum,ne à te vio- car.[Contemno) paruifacio.[Ceteros) Quos non video multū valere.[Derideri) quia dico te ſolum a me metui. [Extra iocum) Siue ioco.i.vt ſerio loquar. [Illa,quamuis ridicula) Scripſerat,vt conijcimus de aliquo qd' leuiſſime aliquid egiſſet , de quo Cic. dicit ſe non riſiſſe , licet videretur ſimile ridendum. [Illum amicum)Ignotum,de quo dicat reip.ſ.cauſa,cuius intereſt habere viros & graues & optimos.[Quam)remp.[Ingrata) quia non cognoſcit,& quātum ei profuerim,& prodeſſe poſſint.[Sermo tuarum literarum).i.quod mecum colloquaris,per literas,cohortare,vt in amore meo perſeueret. [Redde) Effice. [Quidquam de ſit)Quominus ſit meus.[Laborare) Curare.

ASC. (QVòd &c.) Laudat Volumnium ob facetiarum præſtantia, cum.n.dubio eſſet Volumnij , dicit ſe cognouiſſe vtrum eſſet epiſtola ex ſolis facetijs, quas cōmendans monuit libros ſuos de oratore velle defendi a Volumnio,monetq. vt ad ſe ſcribat. Ordo eſt. Quod miſiſti ad me epiſtolam familiariter, vt debebas, ſine prænomine,& quo euſdem nominis homine diſcerni ſolebant, primum addubitaui,num.i.nunquid,ſupp.epiſtola eſſet a Volumnio ſenatore,cum quo eſt mihi magnus vſus.i.magna conſuetudo viuendi. Deinde ἀστεϊσμὸς.i.faceta vrbanitas & comitas literarum, facit vt intelligerem eſſe tuas. In quibus literis omnia fuerunt mihi periucunda præter id quod poſſeſſio.i.ius poſſidēdi . ſiluarum mearum, aut ſalinarum.i.locorum in quibus ſal fiebat,ſed malim ſiluarū legere, & pro variarum rerum congerie,in vnum lib.potius, quam pro ſiluis arboreis , defenditur parum diligenter à te procuratore. Ais.n.oia dicta.i.apophthegmata & ſcōmata oium conferri in me , vt.i.poſtq̄ ego diſceſſerim, & ais in his.ſ.dictis,ēt Seſtiana.ſ.dicta conferri.i.iaculari,in.i.contra me. Quid? modus interrogandi ex indignatione,tu pateris id?q.d.non deberes res pati,nonne defendis? non ne reſiſtis? Equidem.i.ego quidem ſperabam oīe reliquiſſe gn̄a dictorum.ſ.vrbanorum, ita notata .i. ſignata,vt poſſent cognoſci ſua ſpōte.i.per ſe ſine defenſore, cuius eſſet poſſeſſionis,hoc eſt vt poſſent,agnoſci mea,vn̄ de ſiluis dictorum prius locutus eſt.Sed qi.i.qm̄,tanta fæx.i.corruptio,& infectio linguæ Romanæ eſt in vrbe.ſ.Roma , vt nihil ſit ἄκυρον akiron.i.abrogatum, aut ἄτεχνον aKriſton.i.infabricatum,aut ἄκριτον aKriton.i.imperfectum,quod non videatur alicui eſſe venuſtum, pugna.i.acriter.inſta,ſi amas me niſi, ſup.in dictis meis ſit amphibolia.i.dubia locutio,aut ambiguitas ſententia acutæ.i.ſubtilis,& niſi ſit hyperbole .i. ſuperlatio ſententiæ, ſeu locutio per hyperbolen,elegans.i.apta & culta, niſi pergramma.i.inſcriptio venuſta,niſi bellum,niſi ridiculum.i.riſum excitans, παρὰ προσδοκίαν .i. præter expectationem , niſi cetera quæ ſunt diſputata à me in ij. lib.de Orat.per perſonā Antonij.ſ.oratoris clariſſimi,de ridiculis dictis appareant ἔντεχνα.i.artificioſa & arguta.i.ſubtilia & callida, vt contendas ſacramento .i. affirmes iuramento non eſſe mea. Nam quod quæreris de iudicijs.i.ꝙ in eis dicat dormitaſſe,laboro multo minus,non laboro,trahantur.i.etiam ſi trahantur, omnes rei .i. accuſari per me .i. quantum eſt de iudicijs per me traditis, pedibus.ſ.anterioribus iniecto vnco,vel.i.etiam , Sp. lius tamen eloquens,vt poſſit probari,ſicut iactat,ſe liberum ſupi. Amabo, blandientis vox.ò Volumnij,defendamus poſſeſſionem vrbanitatis .i. vt noſtra dicatur propria, quibuſuis interdictis, in qua.ſ.poſſeſſione,metuo te vnum.ſ.ne eripias eam mihi,contemno ceteros.Putas te deriderī?q.d.etiam.Vnde dicit.Ego intelligo nunc demum te ſapere ſed mehercule ſupp.loquor extra iocum, tuæ literæ viſæ ſunt mihi valde facetæ & elegantes . Illa.ſ.alia in epiſtola tua ſcripta,quamuis eſſent ridicula,ſicut erant, tamen nō mouerunt mihi riſum. Cupio.n.illum amicum noſtrum habere quamplurimum grauitatis in tribunatu , cum.ſ.ita ſit,ꝙ velim id cauſa ipſius eſt enim mihi vt ſcis in maioribus.ſ.amicis, tum mehercule etiam reip.ſ.cauſa , quam.ſ.temp. quamuis ſit in ingrata in me tamen non deſinam amare. Tu ò Volumni,quando.i.qm̄, & .i.ſimul inſtituiſti, id incepiſti, & vides eſſe gratum mihi ſcribe ad me quam ſæpiſſime de rebus vrbanis, de tēp. Sermo literarū tuarum eſt iucundus mihi.Preterea cohortare & confirma & red de planè meum Dolabellam.ſ.generum meum quem ego video eſſe cupidiſſimum atque amantiſſimum meo . Mehercule , non ſupp.id peto quo legam quod quin.ſ.amoris eius in me deat,ſed quia cupio valde,non video labore nimium.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Primo reſpondet ad capita quædam epiſtolæ. Cur̄q;,deinde aduentum Volumnij ſe deſiderare dicit, & de amatoribus ſuis Caßio Dolabella. Itemq; de ſtudijs ſuis narrat.

M. CICERO VOLVMNIO S.D. 34

QVòd declamationibus noſtris cares, dām̄i nihil facis. Quod Hirtio inuideres,niſi eum amares? nō, erat cauſa inuidendi : niſi forte ipſius eloquentiæ magis,quam ꝙ me audiret, inuideres.nos.n plane mi ſuauisſime Volumni,aut nihil ſumus,aut nobis quidē ipſis diſplicemus, gregalibus illis, quibus te plaudēte vigebamus,*amisſis:vt,etiam ſi aliquando dignum noſtro nomine emiſimus, ingemiſcamus, quod hæc pennigero, non armigero in corpore tela exerceantur, vt ait Philoctetes apud Accium, abiecta gloria,ſed tamē omnia mihi erunt, ſi tu veneris,hilariore : quanquam venias,vt ipſe intelligis,in maximarum quaſi concurſum occupationum:quas ſi,vt volumus,exceperimus; ego vero multam ſalutem & foro dicam,& curiæ; viuamq. tecum multum. et cum cōibus noſtris amatoribus nam et Casſius,tuus et Dolabella noſter,vel potius vterq; noſter,ſtudijs ijſdem tenentur,et meis æqſſimis vtuntur auribus . opus eſt huc limatulo,et politulo tuo iudicio, et illis interioribus literis meis, quibus ſæpe verecundiorem me in loquendo facis. mihi enim iudicatum eſt; ſi modo hoc Cæſar aut patietur, aut volet,deponere illam iam perſonam. in qua me ſæpe illi ipſi probaui,ac me totum in literas abderem,tecumque, et cum ceteris earum ſtudioſi honeſtisſimo ocio perfrui . Tu vellem,ne veritus eſſes,ne ꝑ inuitus legere tuas literas mihi quemadmodum ſcribis, longiores forte miſiſſes. ac velim, poſthac ſic ſtatuas tuas mihi literas longisſimas quaſq; gratisſimas fore.vale.

* aliàs emiſsis

Quòd

IVB. QVod declamationibus) Scripſerat Volumnius ad Cic. ſe cupidum eius declamationum. Deinde quod niſi eſſet amicus Hircij, ei inuideret, quia eſſet auditor Cic. itaque Cic. reſcribit declamationes ſuas non eſſe tales, vt damnum ſit Volumnio eis carere, & nullam eſſe cauſam quare inuideat Hircio, quod ſit auditor ſuus, quia non ſit ipſe Cic. prætor inuidioſus, ſed potius fortunam ſuam talem dicit, vt ſibi ipſe diſpliceat, maxime amiſſis ſodalibus, & æqualibus ſuis, quorum conſuetudine frui ſolebat. Deinde dicit ſe deſiderare aduentum Volumnij, ſeq. habere adiutores etiam Caſſium, & Dolabellam, quibus ipſe Volumnius ſuo polito iudicio plurimum prodeſſe poſſit. Poſtremo oſtendit ſe cupidum reliquendi taedem cauſam, & ne gocia ciuilia, & tradendi ſe totum literis. [Declamationibus) De clamationes dicuntur exercitationes addicendũ in ficto themate, ſumuntur autem interdum ex fabulis, nonnunquam etiam ex hiſtoria, vt de Iaſone, & Medea. De Annibale, vt oſtendit Iuu. I nunc, & ſæuus curre per alpes. Vt pueris placeas, & declamatio fiat. [Damni nihil facis) Nullum eſt tibi damnum, quia non ſunt tante vtilitatis. [Inuidendi) Ei quod me audiret. [Diſplicemus oo bis) Non ſumus contenti ſorte noſtra. [Gregalibus) ſodalibus æqualibus ex eodem grege. [Te plaudente) Te gaudente, & gra tulante nobis [Vigebamus) ſtabamus in ſta u noſtro. [Emiſimus) Edidimus, diuulgauimus. [Pennigero) pleno pennis, & cruciatibus, quidam legunt pennigero. i. apto pennæ. i. clauo, hoc eſt ad ſcribendum, ſed priorem ſenſum verum puto. [Philoctetes) is fuit Pœantis filius Herculis ſocius, & eius ſagittarum hæres, quarum vna lapſa ita pedem lernæo veneno, quo erat infecta corrupit, vt odor ferri non poſſet, ob quam cauſam a Græcis in Lemno relictus eſt, vt oſtendit Ouid. lib. 14. Metam. eum autem in tragœdia quadam inducit Accius poeta, dicentem telã exerceri in corpore ſuo pennigero, non aũt armigero. [Abiecta) ſ. nos. [Concurſum) congregationem multitudinem, quia vndique ad te concurrent. [Exceperimus) ſuperauerimus, vt excipit incautum. [Dicam ſalutem) ſalutabo. i. dicam curiæ, & ſoro valete. [Iiſdem ſtudijs) quibus ego quoque delector. [Vruntur meis æquiſſimis auribus) .i. me libentiſſime audiunt, & ſine vlla moleſtia. [Limatulo) Terſo, & ſubtili. blandimenti gratia vſus eſt diminutiuo. [Quibus ſæpe me verecundiorem) quia eas tantum laudas, vt plerunque eru beſcam loqui. [Iudicatum) decretum. [Perſonam) Oratoriam. [Probari) cum laude, honeſte. [Ocio literas) quo nullum poteſt eſſe honeſtius. [Ac velim) Dicit literas Volumnij non poſſe ſibi videri nimis longas, ſed quanto fuerunt longiores, tanto gratiores fore. Hoc autem dixit, quia ſcripſerat Volum. ſe vereri, vt Cic. faſtid o quodam ooo legeret epiſtolas ſuas, ſi forent. Longiores, ideoque ſe breuiores ſcribere.

NON minore equidem aliorum vtilitate, q̃ labore meo Done Accurſi mi doctiſſime atq; optime puto me ſeptem M. C. Epiſt. Fam. libros explicaſſe, vt te, & noſſe, & prædicare audio, in quo non iam mea quam communi omnium cauſa tibi gratias ago. Non enim tam noſtræ cauſa, quam te multum velle ſcio qui communi omnium vtilitate ſtudium laboremque noſtrum à te probari intelligo, q̃ vides me adoleſcentibus noſtris, qui prius fragili inermique quadam cymba fluitabant, nunc remigium, & tutam firmamque nauem ædificaſſe, atque dediſſe, quam per hoc ingens, & dubium epiſtolarum pelagus non modo nauigare, ve eum etiam ad optatum portum peruen re poſſint, ex quo non tam mihi gratiam haberi opto, q̃ ne inuidia magis q̃ merito meo in detractores in curram, vt ſi opus hoc minime laudandum putabitue, certe ſtudium voluntasque mea non improbetur: quæ profe cto tantum negocij non ſuſcepiſſet, niſi magis pub. quam priuatæ vtilitatis cauſa ſuaſiſſet atq; impuliſſet. Quamobrem, qui meã cauſam aduerſus inuidos detractoresq; meos non tuebitur, is communis vtilitatis ſe non amicum eſſe arguet, qui ooo magis fauore digna exiſtimabit, ſi quibus locis defecimus, q̃ repræhenſione. Nam cuiuſuis hominis caſtigationem æquiſſimo animo me accepturum polliceor, ſi modo liuore caruerit, ſi exiſtimaue rit quanto plura bona q̃ mala in hoc tempore ſin, ſi quæ alij ſcripſerunt, ita cum noſtris comparaꝛet, vt ad iudicandum non hominum, ſed rerum ratio habeatur, ſunt enim qui magis auctoritate quorundam q̃ rerum veritate ducantur, qui vt ſine ratione mouentur, ita, & contemnend ſunt, itaque eos omittamus, atq; ad re, iqua pergamus in qu bus ve ut obex quidam ſi nobis offert octauus hic liber epiſtolarum non Cic. ſed Cœlij, qui & tetſ plurimarum obſcuritate, & vitio librariorum ita difficilis, atq; ſo ſragoſus eſt, vt inter noſtrum, cuius celeritatem exigis, oon, impenditurus, ſed certe aliquantulum tardaturus videatur. Accelerabimus tã quantum fieri poterit, & qm̃ vtilitati cõſulimus, non quolibet ſcopulo immorabimur, ſed altum petemus, & remis ve liſq. (vt ſpero) plenius, ad portum properabimus, vt qui ſtudijs noſtris ſ. uent, eis aliqñ, & frui, & gaudere poſſint, qui vere dolẽt veram dolendi cauſam habeant, inuidia rumpantur, vt illa Codro. Tu interea vale, & nos arma, nos ad inſtituta pergemus.

QVOD declamationibus &c.) Scripſerat Volumnius ſe cupi dum eſſe declamationum Cic. & q̃ niſi eſſet amicus Hircij ei inuideret q̃ eſſet auditor Cic. Reſpondet igitur Cic. ſe, & ſua non eſſe tanti. Oratio eſt. Quod cares declamationibus noſtris, nihil ſa cis damni. Quod inuideres Hircio niſi amares eum: non erat cauſa inuidendi, niſi forte inuideres magis eloquentiæ ipſius, q̃ q̃ audiret me. Sunt autem declamationes orationes in ſcholis rhetorum habitæ, quibus oratore ſtudentes ad vtraoque partem argumentãtes ſe exercẽt inſictis cauſis, vt ad veras habiles fiant. Se aũt extenuat, dicens. Enim. i. quia, ô mi ſuauiſſimi Volumni, nos aut nihil ſumus. i. nullius artificij aut diſplicentius nobiſipſis, & hoc gregalibus. i. ſodalibus illis gregatim nos frequentare ſolitis, quibus vigebamus te plaudente. i. applaudẽte, amiſſis. i. poſt quam eos amiſimus, vt ingemiſcamus etiam ſi quando. i. aliqñ emiſimus aliquid dignum nomine noſtro, quod tunc celebre erat, & nunc celeberrimum eſt ingemiſcamus inquam. Quod hæc tela, allegoricos loquitur, alludens ad verba Accianam Phi loct. vnde dupliciter exponam primo ſm hiſtoriam accipienda ſunt, deinde vt ſecundum allegoriam. Secundum hiſtoriam igitur ſic. ſ. talia aduerſionem Troiæ deſtinata exercantur, vt ait Philoctetes apud Accium poetam Tragicum, in corpore penni gero. i. auibus ſagitta petendis non in corpore armigero. i. belli gero glor. a abie ta, quia aſt detexiſſe parum eſt gloriæ, virum bellicoſum multum. Alij in corpore pennigero legunt quia in ſuo corpore erunt uolo exercuit. Secundum allegoriam ait ſic, q̃ hæc tela. i. verba acuta, & oratoria exerceantur in corpore pẽnigero. i. io adiutorio molli, & indocto, & non in corpore belligero. i. adiutorio acri, & ad oratoriam apto gloria amiſſa. vt ait, licet in alio ſenſu Philoctetes comes Herculis apud Acciũ in tabula. Sed tamen omnia erunt mihi hilatoria. i. lætiora quia nunc ſinſ ſi tu veneris, quanquam venis, vt. i. quemadmodum, ipſe. i. tute intelligis quaſi in concurſum maximarum occupationum, quas. ſ. occupationes ſi exceperimus. i. ſuperauerimus, vt apud Virg. Excipit incautum, aut exploratum eximus, vt volumus. Ego dicam vero. i. ex animo, & pro vero multam ſalutem, & ſoro. ſ. iudiciali, & curiæ. i. ſenatui: coram illis enim orandum eſt, & in cõ cione, & viuam tecum, & cum omnibus amatoribus. i. quos poſſidemus, aut noſtri. i. qui nos amant. Nam & Caſſius tuus. ſ. amicus, & Dolabella noſter, vel potius vterq, noſter tenentur cũdẽ, . i. iiſ ipſis ſtudijs, & vtuntur me aur bus æquiſſimis. i. libentiſſime audiunt me. Opus eſt huic, videlicet Dolabellæ, iudicio tuo limatulo. i. bello limato, & terſo, & pro. i. polito. quia non eſt tanto iudicio vt tuo, & illi. ſ. Caſſio opus eſt literis meis interioribus i. ſecretis, & arcanis, quas non omnibus communico, aut quas nõ omnes imitari poſſunt, quibus. ſ. literis, & facis me ſæpe verecundiorem in loquendo, vt q̃ ea ſic imiteris vt me ſuperes, aut q̃ me incommode ob eas extollas. Enim. i. quia iudicatum. i. penitus decretum eſt mihi ſi modo. i. dum modo, Cæſ. patietur, aut volet hanc deponere iam. i. deinceps illam perſonam. ſ. oratoriam, & cauſidicam, in qua. ſ. perſona, ego probaui. i. commendatum feci me ſæpe illi. ſ. Cæſari, ac iudicatum eſt mihi abdere. i. abſcondere, me totum in literis. ſ. ocio literario, & perfrui honeſtiſſimo ocio tecum, & ceteris ſtudioſis earum. ſ. literarum, præci yee theicarum. Vellem ne. i. vt non, eſſes veritus, ne. i. q̃ non legerem literas tuas, pluribus ſup. verbis ſcriptas, ſi forte miſſes mihi longiores, quemadmodum ſcribis, aut pluribus ſupp. vicibus, & non ſemel, ac velim ſtatuas. i. conſtituas, & perſuadeas tibi poſthac hæc literas tuas longiſſimas quaſque. i. vt quæque erunt longiſſimæ fore mihi gratiſſimas, i. futuras mihi gratiſſimas.

PENNIGERO, non armigero in corpore) Non dubium eſt intelligit de auibus, quas Philoctetes configebat tardius celeres, ſtans vo. antes. Alij tamen, pinnigero maluerunt, contra Quintiliani ſententiam, qui pinas de auibus dici non vult. [Illis interioribus literis meis, quibus ſæpe verecundiorem me in loquendo facis) Iam diu ſuſpicatus ſum, hunc locum eſſe deprauatum, neque enim ſi ita legatur, ſenſus elici bonus poſſit. Hieronymus autem Ferrarius Corrigenſis arbitrantur eſſe legendum illis interioribus literis eis, quibus ſæpe verecundiorem me in loquendo facis. cuius ſententiæ nos facile acquieſcimus. ita enim & aptus colligetur ſenſus, & erit locutio ſane quam elegans, qua in ſuis ſcriptis ita frequenter Cicero eſt vſus, vt eius exempla huc afferre putidum prope ſit.

Margin notes: ASC. (beside "QVOD declamationibus"); PAVL. MAN. (beside "PENNIGERO"); Declamationes (beside "Declamationibus"); Penniger (beside "Pennigero"); Philoctetes (beside "Philoctetes").

EPISTOLARVM M. COELII AD CICERONEM, LIBER OCTAVVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petierat Cælio Tullius vt acta omnia vrbana ad illum. ſcriberet, quod cum fieri vix poſſe videretur, reſpondet Cælius, ſe Ciceroni librum miſiſſe, ex quo eorum partem exciperat. Poſtremo quę ſint rumores de Pompeio, & Cæſare nunciat.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 1

QVOD tibi decedenti pollicitus ſum, me oēs res vrbanas diligentiſſime tibi perſcripturum: data opera paraui, qui ſic omnia perſequeretur, vt verear, ne tibi arguta nimium hæc ſedulitas videatur: tametſi tu, ſcio, q̄ ſis curioſus, & q̄ omnibus peregrinantibus gratum ſit. minimarum quoq; rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores. tñ in hoc te deprecor, ne meum hoc offiñ arrogantiæ condẽnes, ꝙ hunc laborē alteri delegaui: nō quin mihi ſuauiſſimū ſit & occupato, & ad literas ſcribēdas, vt tu noſti, pigerrimo, tuæ memoriæ dare operam, ſed ipm volumē, qđ tibi miſi, facile, vt ego arbitror, me excuſat. neſcio, cuius ocij eſſet, nō modo pſcribere hęc, ſed oīno animaduertere. oīa.n. ſunt tibi S. C. edicta, fabulæ, rumores, qđ exēplū ſi forte minus te delectarit: ne moleſtiā tibi cū impenſa mea exhibeā, fac me certiorē, ſi qd in rep. maius actū erit, quod iſti operarij minus cōmode pſequi poſſint: & quēadmodū actū ſit, & exiſtimatio conſecuta quæq́. de eo ſpes eſt, diligēter tibi pſcribemus, vt nūc eſt, nulla magnope expectatio eſt. nā & illi rumores de comitijs trāſpadanorū *Cumarū ten' caluerūt Romam cū veniſſem, ne tenuiſſimā quidem auditionē de ea re accepi pterea Marcellus qdē adhuc nihil retulit de ſucceſſione puinciarū Galliarū. in cal. Iun. vt mihi ipſe dixit eā diſtulit relationē. ſaneq̄ eos ſermones repſlit q de eo tū fuerant, cū Romæ nos eſſemus. Tu, ſi Pōpeium, vt volebas, offendiſti, q tibi viſus: & quam orōnem habuerit tecum, quamq́. oñderet volūtatem, (ſolet.n. aliud ſentire, & loqui, neq; tñ tm̄ valere ingenio, vt nō appareat, qd cupiat) fac mihi perſcribas. Qđ ad Cęſarē attinet, crebri, & nō belli de eo rumores, ſed ſuſurrationes dūtaxat veniūt, alius, eqtem perdidiſſe; qđ opinor certe factū: alius, ſeptimā legionē vapulaſſe ipm apud Bellouacos circūſideri, intercluſum ab reliquo exercitu. neq; adhuc certi quidq̄ eſt; neq; hæc incerta, tñ vulgo iactātur, ſed inter paucos, quos tu noſti planè, ſecreto narrant at Domitius, cū manus ad os apſuit? Te ad ix. cal. Iun. ſubroſtrani, qđ' illorū capiti ſit, diſſiparat pijſſe: ita vt in vrbe ac foro toto maxim' rumor fuerit, te à Q Pōpeio in itinere occiſum. ego, q ſcirē Q. Pōpeiū Baulis *embænēticā facere, & vſq; eò, vt ego milererer eius eſuriei, nō ſum cōmot': & hoc mēdacio, ſi qua pericula tibi impenderent, vt defungeremur, optaui. Plancus quidem tuus Rauennæ eſt: & magno cogitatio donatus à Cæſare, nec beatus, nec bñ inſtructus eſt. Tui politici libri omnibus vigent. Vale.

Margin: * alias, Comū

Margin: * alias, ſchœnobaticam

HVI

QVOD tibi) Hic eſt Cœlius ad quem Cic. multas epiſt. ſcripſit lib. 2. cui cum Cic. mandaſſet, vt ad ſe diligenter perſcriberet quæcunque in vrbe fierent, hac epiſt. ſcribit Cœlius ſe vſum omni diligentia, vt cum ipſe manu propria ſcribere non poſſet, per quoſdam omnia ēt minutiſſima ad ipſum Cic. perſcribentur, dicit tñ ſe ad eū emiſiſſe volumen quoddam in quo oīa complexus ſit quod ſi minus ei placuerit, rogat ſe fieri certiorem. Deinde ſcribit q rumores ſint in vrbe de Pōp. & Cæſ. & poſtremo vbi ſit Plancus quem Cic. plurimum diligebat. [Decedenti) A te. [Data opera) Adhibito ſtudio. [Proſequeretur) Tractaret. [Sedulitas) diligentia. [Arguta) Studioſa, calida. [Curioſus) Diligens inueſtigator rerum. [Peregrinantibus) abſentibus a patria. [Arrogantiæ) Superbiæ, elationis. [Delegaui) Mandaui, tradidi. [Excuſat me) q a teſtatur, ꝙ ego non dedignor ad te ſcribere. [Neſcio cuius ocij eſſet,) q. d. nullius, aut certe paucorum. i. neſcio cui poſſet eſſe tantum ocium. [Ibi) In volumine meo ad te miſſo. [Omnia S.C.) Quidquid ſenatus conſultauit & decreuit. [Fabulæ) Sermones vulgi, a fando. Iuuen.

Et noua nec triſtis percunctas fabulas cœnas.

[Rumores) rumor fama eſt ſine certo auctore. [Quod exemplū) Quæ copia voluminis mei. [Moleſtiam) i. tædium. [Exhibeam) Præbeam. [Cum ea impenſa) Profundendum laborem, & chartā. [Iſti operarij) Iſti quibus dedi negotium, vt ad te ſcribant, & qui a me ſunt conducti ad hanc operam. [Exiſtimatio) Opinio. [De eo) Quod erit actum magis in rep. [Tranſpadanorum) i. eorum qui colunt tranſpadanum. [Caluerunt) Feruerunt, frequentes, & celebres fuerunt. [Cumarum tenus) i. vſque Cumas. Tenus autem genitiuo iunxit in ore græco, ſic Virg. 3. Georg. — Margin: Rumor, Tenus

Et crurum tenus, à mento palearia pendent.

[Tenuiſſimam auditionem) i. audiuiſſe. [Marcellus) ſ. M. Marc. qui conſuluerat. [Retulit) Propoſuit in Sen. [De ſucceſſione in Galliarum) i. quia ſucceſſor mitteretur in Gallias, quibus iam multos annos præfuerat Cæſ. [Repreſſit) Aperuit, declarauit. [Offendiſti) Inueniſti. [Qui) Qualis. [Aliud ſentire, & loqui) i. aliud hēre in animo, & aliud dicere. [Valere tm̄ ingenio) i. eſſe ita ingenioſum. [Vt non appareat qd cupiat) Vt non detegatur eius voluntatis, multi.n. ſolent ſimulare ita, vt non appareat quid cupiant, qđ Pomp. non poſſe facere dicit. [Quod ad Cæſ.) ſ. attinet. [Non belli) boni. [Suſurratores) Murmuratores, q non audent aperte dicere, nam ſuſurrus dr̄ paruum, & ſubmiſſum murmur. [Duntaxat) tantummodo. [Alius) ſ. ſuſurrator, ſubaudi dicit. [Vapulaſſe) Cæſam & percuſſam eſſe ab hoſtibus. [Bellouacos) Populos Galliæ in Belgis auct. Strab. [Circunſideri) Obſideri. [Neque iactantur vulgo) i. neque paſſim, & vbiq; dūr, & ſparguntur. [Inter paucos) Inimicos Cæſ. q vellent ita eſſe. [Secreto) occulte, non multis pñtibus. [At Domitius cum manus) Irridet hunc Domitium, cuius erat mox cum loqueretur manus ad os opponere. [At Domitius) Deeſt verbum, q. d. quid iactat. [Subroſtrani) Qui erant infra ſenatores, hoc eſt qui ſub roſtris ſedebāt. [Diſſiparant) Diuulgauerant, diſparſerant famam. [Quod) Quæ res. ſ. vt pateant. [Sit) Accidat. [Capiti) Vitæ. Virg. — Margin: Suſurrator, Suſur', Bellouaci, Subroſtrani

Quod dij prius omnem ipſum conuertant.

[Illorum) i. ſubroſtrariorum: roſtra. n. erant ſedes ante curiam, vbi concionabantur, a roſtris nauium captarū, de quibus primo fixæ ſunt, auct. Varr. Pomp. [Q. Pomp. Baulis) i. locus apud Baias dictus, quaſi boauli, ꝙ illic Hercules boum ſtabulum fecit, quas Geryoni abſtulit. [Embæneticam facere) artem. i. q ſcire cū pp paupertatē factum ſchœnobatem. i. funabulum, nam ſchœnobates dr̄, q per funes graditur, nam ſchœnos, funem ſignificat, bæna, gradior. [Vſque eo) Adeo, in tm̄. [Eſuriei) Inediæ, famis. [Et hoc mendacio) i. etiam hoc mendacio. [Impenderent) Imminerent. [In defungeremur) Alij codices habent, vt defungeremur — Margin: Roſtra, Bauli, Schœnobates

mur

mut optaui.[Defungeremur)Non moreremur:vt,quidam intet pretantur,ſed potius liberaremur : vt apud Virg. O :andem magnis pelagi defunctę periclis. Et Teré. Defunctus iam ſum.[Rauennæ)Quæ vrbs eſt Italiæ à Theſſalis condita,auct. Str. [Congiario)Congiarium proprie dicitur munus principum ſiue imperatorũ , vt ſæpe apud Tranquillum in vitis Cæſ. Macr. in Satur. Auguſtus cum ab eo.[Pacuuius) Taurus congiarium peteret,diceretq́. iam hoc homines , vulgi loqui non paruam ſibi ab illo pecuniam datam,ſed tu,inquit,noli credere. [Nec beatus).ſ.illo congiario.[Nec bene inſtructus) Quia pluribus eget. [Politici) De rep.quos ſcripſiſti, nam πόλις ciuitatem,ſignificat , inde libri politici dicuntur qui de ciuitate & adminiſtratione reip.tractant . [Vigent) Puto melius legendum eſſe vigent,vt ſic tui libri politici vigent omnibus . NE mireris lector,ſicubi variat hic & item deinceps epiſtolarum ſeries,aut verborum,ab exemplaribus ceteris,cauſam vero intelliges,ac probabis arbitror,ſi xxv. caput primæ Centuriæ miſcellaneorum Politiani legeris.

C. · QVOD tibi decedens &c.) Totus hic octauus liber eſt M. Cœlij,eius videlicet,ad quē lib.ij.à Cic. ſcriptæ ſunt complures epiſtolæ. verũ , quia ad C. ſcriptæ ſunt,& ad Ciceronianum ſtylum accedunt, inter Ciceronianas computantur.Huius aũt argm̃ eſt huiuſcemodi. Cum Cic.manens in ꝓuincia mandaſſet Cœlio proficiſcenti Romam vt ad ſe diligenter ſcriberet quęcunque in vrbe fierent,ſcribit ſe ſeparaſſe,qui omnia ēt minima quæq; ſcriberet,quam diligentiam,ſic Cic.non ꝓbaret,monet vt reſcribat. Deinde quæ ab illo ꝓtermiſſa putat, ſcribit q́ rumores ſunt in vrbe de Pōpeio,& Cæſ.& poſtremo vbi ſit Plancus quem Cic.plurimum diligebat . Ordo eſt. Quōd.i.q̃a,ego decedens.ſ.à te in vrbem, pollicitus ſum me perſcripturũ tibi diligentiſſime oēs res vrbanas.i.quæ in vrbe fierēt, paraui.i.comparaui & diſpoſui operā datā.i.ex cōpoſito & deliberato propoſito,ſup.ſcribam,qui perſequeretur.i.planè perſcriberet hæc omnia, ſic vt verear, ne hæc ſedulitas.i.diligentia mea,& fidelitas in ſeruandis ꝓmiſſis : (dr̃.n. quaſi ſeorſum à dolo)videatur tibi nimiũ arguta .i. callide interpretata mandatum tuum. Tametſi ſcio q̃.i.quantum, tu ſis curioſus.i.rerũ,nouarum, & q̃.i.quantum gratum ſit oībus peregrinantibus.i.in externis regionibus agentibus ſupp. eos fieri certiores quoque.i.ēt minimarum rerũ,quæ gerantur domi in ſua cuiuſque patria . Tñ ego deprecor te in hoc ne condemnes hoc officium meum arrogantiæ.ſ.vitio,quod delegaui.i.cōmiſi alteri, hunc laborem.ſ.ad te ſcribendi,quæ hic gerantur. Non ſup.delegaui alteri hoc offm̃,quin.i.q̃ non ſit ſuauiſſimum mihi,&c.i.ſimul,aut ſit ēt occupato,& pigerrimo ad literas ſcribendas, vt noſti.ſ.experientiam,dare operam tuæ memoriæ.i.excitandæ.Sed ipſum volumen.ſ.rerũ vrbanarum quod miſi tibi excuſat me facile, vt ego arbitror,q.d.alia ſcripta in eo eſſe,vt Cic.non cenſeat ea a Cælio fuiſſe ſcribenda. Nam neſcio cuius ocij eſſet.i.qs tanto ocio redūdaret,vt vacet, non modo .i. non ſolum perſcribere hæc .i. hm̃oi nugas & res nullius momenti, ſed oino animaduertere.i.aio comprecti,& cōſiderare . Omnia.n.ſunt ibi.i.in eo volumine, vtpote Senatuſcōſulta.i.decreta,fabulæ dictæ.ſ.in ſenatu,rumores .i. incerto auctore perlati.Quod exemplum.i.quæ forma ſcribēdi res vrbanas ēt minimas,ſi non delectat te,fac me certiorem.i.ne exhibeam tibi moleſtiam.i.tędium,cum impenſa mea.i.pecunia,quã his rebus ſcribendis impendi & impenda. Siquid.i.aliquid maius .i.maioris momēti erit actum in rep. quod illi operarij.i.ſcriptores rerũ leuium,poſſint perſequi minus.i.non ſatis commode &.i. ſimul quēadmodum ſit actum, & quæ exiſtimatio .i. opinio ſit cōſecuta.i.actionem talem, & quæ ſpes eſt de eo.ſ.quod inceptũ eſt nos perſcribemus tibi ſup.hæc oīa diligenter. Vt nunc eſt.i.vt q̃r res nunc hñt,nulla expectatio.ſ.magnæ rei eſt magnopere.Nam & illi rumores .i. ſermones ab incerto auctores orti,de comitijs Tranſpadanorũ.i.eorũ qui trans Padum incolũt,ſ.an debe-rent in ciuitatem recipi,aut ad bellũ mitti,aut q.d.ſimile,caluerũt .i.intreboerunt Cumarũ tenus .i. vſque ad Cumas quæ vrbs eſt in litore Tyrrheni maris . Cum ego veniſſem Romā, nē quidem.i. non ſaltem,accepi auditionē tenuem.i.quantumuis exilem de ea re. Præterea Marcellus quidem nihil retulit.ſ.ad ſenatum.i.nihil egit adhuc in ſenatu, de ſucceſſione prouinciarũ Galliarũ & diſtulit eam relationem, vt ipſe dixit mihi,in .i. vſque ad Cal. Iunij .ſ. menſis,qui.ſ.Marcellus expreſſit.i.explicauit,ſane.i.oino, ſermones meos,qui fuerant de eo,tũ.i.tunc,cum.i.q̃n nos eſſemus Romæ. Tu ſi offendiſti.i.conueniſti obuiam habitum Pōpeium,vt volebas,fac perſcribas,mihi,qui.i.qualis ſit tibi viſus,& quam orōnem qualem ſermonem habuerit tecum,& quam.i.qua eſt,volūtatem.ſ.ſuam,oſtenderit.ſ.vultu &alijs iudicijs inter loquendum. Solet.n.aliud ſentire & loqui, neq; valere ingenio tm̃.i.tam mul-

tum.i. nō eſſe tam callidus,& cautus,vt non appareat q̃d cupiat Quod.ſ.attinet,aut ſpectat ad Cæſ. crebri & non belli.i.nō boni ſermones,ſed duntaxat ſuſurratores.i.quę in aures dñr,veniunt .i. afferũtur,ad nos de eo. alius ſup. dicit Cæſarem ꝑdidiſſe equitem.i.eq̃tatum, quod opinor certe factũ eſſe,alius ſupp.dicit aut ſuſtinet ſeptimā legionem vapulaſſe.i.cæſam aut ꝑculſam eſſe & ſup.ipm̃ circũſederi .ſ. à Gallis interclusum ab reliquo exercitu apud Bellouacos populos Galliæ olim tam bellicoſos, quorũ fama & nomen adhuc durat,neque quidq̃ certi eſt adhuc, neq; tñ hęc icerta iactãtur vulgo,ſup.narrant ſecreto inter paucos,quos tu noſti plane,q.d.Cæſ. inimicos. At.i. ſed Domitius ſupp. talia narrat,fingēs ſe nolle aut nōn audere talia dicere, cum appoſuit manũ ad os.i.cũ digito compeſcuit labellum,ne quidq̃ perperā dicat.ſubroſtrarij .i. q ſub roſtris ſedent nouarũ rerũ captatores . nam a roſtris oia Romæ edicebantur, diſſiparant.i.in vulgũ diſſeminauerãt te periiſſe ad nonum Cal.Iunij,quod.ſ.periiſſe ſit.i. eueniat,capiti.i.in caput eorũ,vt An.ij.Quod dij prius omen in ipſum Conuertãt.ita ſuri. diſſiparãt vt maximus rumor fuerit in vrbe ac foro toto,atq; ſup.diſſiparant Pompeium.ſ.Q.nō Cneũ occiſum,in itinere.Ego q ſcirem Q.Pompeium facere Baulis.i. in eo loco,apud Baias vbi Hercules bouũ ſtabulũ fecit,vnde Bauli quaſi Boauli.i.bouum aula.i.caula dicti, ſunt facere ſcœnobaticam .i.artem funambulorũ.i.ambulantium ac gradientium ſuper funem extentum . σχοῖνος ſcœnos.n.dr̃ funis : βαίνω bæno grad.or ambulo q talia facit,græce ſchœnobates,latine funambulus dicitur.& ſcirem eum facere ſchœnabaticam vſque eo.i.in tm̃ artificij,quod nullum illi eſt,vt ego miſerer eſuriei.i.famis eius.non ſum cōmotus .ſ. ex tali rumore, & optaui ſupp.vt nos defungeremur hoc mēdacio.i.liberaremur & abſolueremur vt apud Maro. O tandē magnis pelagi defunctę periclis.i.illis tranſactis liberate. Credebant autem miſeri gentiles malum,quod dij pararent, alio malo poſſe deuitari,vt mendacio preuiſo quod impenderet malum,ſup. periculis,ſi quā pericula impenderent tibi . Plancus tuus quidē .i. certe,q.d.q ſine mendacio dicitur,eſt Rauennę,in ea vrbe Italiæ à Theſſalis condita, & donatus a Cæſare magno congiario.i.munere , vt à principe & imperatore in eum collato,nec beatus eſt,nec bene inſtructus . libri tui politici, quos de rep. & politia ſcripſiſti, vigent omnibus.i.omnibus eos legentibus ſunt in vigore, hoc eſt placent & tractantur .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat,quemadmodum,abſolute Meſſalla, Hortenſius ſiniſtre deſenſionē riſum ſuſceperit . deinde petit,vt pantheras in Cilicia ad ornādam ædilitatem Cæ.conquirat. Huic epiſtolā reſpondet lib. 2. Putares ne,etc.

M. COELIVS CICERONI S. D. 2

CErte inquam,abſolutus * eſt. me pręſentante ꝓnunciatum eſt,& quidem omnibus ordinibus,ſed & ſingulis in vno quoque ordine ſentētijs . vide modo, inquis . non mehercules. nihil enim vnq̃ tam pręter opinionem,tam quod videretur omnibus indignum,accidit . quin ego,cũ pro amicitia validisſime fauerē ei, & me iam ad dolendum præparaſſem ; poſtquam factum eſt, obſtupui, & mihi viſus ſum captus eſſe . quid alios putas? clamoribus, ſcilicet maximis iudices corripuerunt ; & oſtenderunt planè eſſe,quod ferri non poſſet . itaque relictus lege Licinia , maiore eſſe periculo videtur . acceſſit huc , quod poſtridie eius abſolutionis in theatrum Curionis Hortenſius introijt : puto,vt ſuum gauderemus, hic tibi ſtrepitus, fremitus, clamor tonitruum,& rudentum ſibilus . hoc magis animaduerſum eſt,quod intactus à ſibilo peruenerat Hortenſius ad ſenectute : ſed tum ita bene , vt in totam vitam cuiuis ſatis eſſet,& pœniteret eum iam viciſſe . De rep. quod tibi ſcribam,nihil habeo . Marcelli impetus reſederunt , non inertia,ſed,vt mihi videbatur, conſilio . De comitijs conſularibus in certisſima eſt exiſtimatio . Ego incidi in competitorem nobilem , & nobilem agentem . nam M. Octauius,Cn.F.& C. Hirrus mecum petit.hoc

* alias , eſt mat- reprehē ſante , vel me reprehē ſante

ideo ſcripſi, quòd ſcio te acriter, propter Hirrum, nuncium noſtrorum comitiorum expectaturum. tu tamen ſimul ac me deſignatum audieris, vt tibi curæ ſit, quod ad pantheras attinet rogo. Syngrapham Sitianam tibi commendo. Commentarium rerum vrbanarum primum dedi L. Caſtrinio Pæto, ſecundum ei, qui has literas tibi reddet.

HVB. CErte) Scribitur primo quendam abſolutum eſſe præter omnium opinionem ex qua re oſtendit Hort. oratorem, qui eius cauſam ſuſceperat multum exibilatum. Deinde quia petebat ædilitatem, dicit quem competitorem habeat, & rogat Cic. vt cum primum intellexerit eum deſignatu ædi'ē quærat pantheras, de quibus ad eum ſcripſerat, vt patet lib. 2. epiſt. quæ incipit. Putares ne vnquam. Dicit. n. Cic. de pantheris per eos q venari ſolent, agitur mādato meo diligenter. Poſtremo qa Cic. ad eū ſcripſerat, vt ſe certiorem faceret de reb. vrbanis, dicit ſe ſeciſſe cōmentarios rerū vrbanarū, dediſſeq́. primum L. Caſtrinio, ſm vero ei, qui attulit has literas ad ipſum Cic. [Certe inquam) q. d. admiratiue affirmat abſolutum quendam, quem nun nominat. poteſt tñ intelligi Meſſala, de quo dicit in epiſt. quę incipit: Inuideo tibi. [Pronūciatum eſt) De eius abſolutione. [Omnibus ordinibus). ſ. iudicū, vel ordinib' ſenatorio, equeſtri & plebeio, licet iudices eligerentur maxime ex ordine equeſtri. [Singulis) Non . n. ſententia fuit vniuerſalis pronunciata ab omnibus ordinibus, ſed ſingulæ ſentētiæ ab vno quoq; ordine decem ſunt. [Vide modo) Inueni hūc locum ita mendoſum & varie ſcriptum, vt non putem eſſe fruſtra laborandum ad interpretandum. [Præparaſſem ad dolendum) Inſtituiſſem fortiter pati dolorem, q putarem illum nō poſſe impetrare, quod vellet, præparaſſeo aut dixi, quia leuius dolet, cum ita eſt omnino inſtitutum. vode Dido apud Virg. Dum mea me victam doceat fortuna dolere. [Obſtupui) Fui quodammodo alienus à me ipſo. [Quid alios putas?) Feciſſe cum ego qui ei fauebam pro amicitia ita obſtupuerim. [Scilicet) Certe. [Corripuerunt) Accuſauerunt, reprehenderunt. [Iudices) Qui eum abſoluiſſent. [Eſſe quod ferri non poſſet). i. non tolerabile quod egiſſent. [Lege Licinia) Neſcio an fortaſſe hic quereret ius ciuitatis Romanæ. i. fieret ciuis R. id qđ prohibebatur per legem quam Licinius Craſſus tulerat. [Horrenſius) Orator qui egerat cauſam eius qui fuerit, abſolutus. [Suum gaudium) Gaudium ad æmulationē Terent. qui in Andr. ſic inquit. Nam hunc ſcio mea Solide ſolum gauiſurum gaudia: [Hic) Tunc. [Strepitus) Dicit multos infremuiſſe & ſibilaſſe viſo Hort. quod animaduerſum eſt maxime quia Hort. nunquam an-

Rudere tea tota vita ſua fuerat exhibilatus. [Tonitruum). i. quaſi tonitruum. i. magna voce clamabant. [Et rudentum) Vel eſt participium & ſignificat aſinorum more rudentium. i. clamātium, nam rudere aſinorum eſt. Perſius. Findor vt Arcadiæ pecuaria rudere dicas, Qood magis probo ſubſtantiuum eſt, & exponitur

Sibilus. rudentum. i. funium, vt quaſi ſtudior funium. Virg. 1. Aeoeid. Inſequitur clamorq́ue virum ſtridorq́ue rudentum. [Sibilus) Exibilatio, ſibilo enim maxime cōtemnebantur homines, vnde exhibilari dicebantur hiſtriones, aut actores imperiti, cum è ſcena p contemptum expellebantur, & Horat. I. ſerm. Populus me ſibi-

Exibilor. lat, At mihi plaudo Ipſe domi, ſimulac nummos contemplor in arca. [Animaduerſum) Cognitum. [Intactus à ſibilo). i. nunquā exhibilatus & ſibilo deriſus. [Sed tot bene) Et mendoſus & obſcurus textus. [Pœniteret viciſſe). i. obtinuiſſe cauſaoi illius, qui fuerat abſolutus, quia propter hoc exhibilabatur, vel vixiſſe, quia videbat ſe in ſenectute exhibilari, quod nunquam ei ante acciderat. [Reſederunt) Quieuerunt, vt, Omniſq́oe repente reſedit flatus. [Non inertia) Non quia ei deſit animus. [Conſilio) Prudentia. [Exiſtimatio) Opinio: naſcitur enim quando ſint futura. [Competitorem) Qui ſimul ædilitatem mecum petit. [Agentem) Alij libris habent agentem. [Comitiorum). i. quæ fient cau-

Simul ac. ſa noſtræ ædilitatis. [Simul ac) Vt primum, poſtquam. [Deſignatum). i. ædilem curulem. [Ad pantheras) Quas a te petiui mihi

Syngrapha. mitti. [Syngrapham) Bulletam, notam. [Commentarium) Dicit miſiſſe duos commentarios rerum vrbanarum, & primum dediſſe Caſtrinio. [Secundum,) Scilicet commentarium.

ASC. CERTE inquam) Scripſerat Cic. ſe mirari quendam vtrique notum abſolutum, vnde confirmans id dicit Cœlius. certe inquam abſolutus eſt, pronunciatum eſt. ſ. iudicium de eius abſolutiooe, ne preſentante. i. exhibente reum, aut ſupplicationem & quidem ſup. abſolutus eſt, omnibus ordinibus. i. ab iudicibus omnis ordinibus, ſed & . i. etiam ſingulis ſententij, In vno quoque genere. ſ. iudicium. Vide modo inquis. ſ. an ne quid vtrum verū addas, aut quod ſimile. Reſponſio. Noo, ne mehercule ſupp. quidquam addo, aut mentior, nihil. n. accidit vnquam tam pręter opinionem, & quod videretur omnibus tam indigoum. Hæc eſt vera lectio, quain non intelligentes, credebant deeſſe verba, quæ alij ſuppoſuerunt ſic. vide modo inquis mihi literis, oſtendens me iſto miſſurum alios. alij ſic vide modo inquis mihi &c. habentq́. ante hanc epiſtolas octo, quas alijs poſtponunt. Quin. i. quinetiam, ego cum fauerem ei validiſſime pro amicitia. ſ. noſtra & præparaſſem me ad dolendum. ſ. cōmendatione eius, obſtupui. i. de eius abſolutione, & viſus ſum mihi eſſe raptus. i. priuatus ſenſu, aut intellectu præ ſtupore. Quid putas alios ſup. feciſſe? Reſponſio, alij ſup. corripuerunt. i. reprehenderunt iudices maximis clamoribus, & oſtenderunt planè eſſe. ſ. iudicatum, aut iudicium, aut facinus, quod non poſſet ferri. i. tolerari, æquis animis Itaque ſupp., abſolutos illo iudicio, relictus. ſ. à iudicibus videtur eſſe maiore periculo, lege Licinia per quam contra ſententiam populi abſoluti iterum in iudicium vocabantur. Acceſſit hic. i. ad hanc rem. q Hurtenſius. ſ. orator inſignis, qui abſolutum defenderit, introijt poſtri die eius abſolutionis. i. die qui proxime abſolutionem eius ſecutus eſt, in theatrum Curpuio ſup. iotroiſſet vt gauderemus gaudium ſuum. i. vt ſibi gratularemur. Sic & Comicus in Andria locutus eſt. Nullum eſt. n. verbum, quod nō rogat accuſatiuum proportionabilis ſignificationis, vt gaudeo gaudium, eo iter, curro curſum, viuo vitam miſera, &c. Hic ſup. factus, & factum eſt tibi. vacat tibi, quod tamen ex more loquendi apte addictū eſt, quo modo dicimus. Hic mihi ſemp dormit, &c. ſtrepitus. ſ. peſtum, fremitus. ſ. oris, clamor tonitruum. i. tātus ſonus ex reflexione vocum in theatro, vt tonitruum putetur, & ſibilus rudentum. i. more aſinorum obſtrepitum. Hoc animaduerſum. i. aonotatum eſt à populo magis, q Hort. peruenerat ad ſenectutem. i. ſeoex factus erat, intactus a ſibilo. i. nunquam adhuc exploſus exhibilatus, aut irriſus ob turpem, aut iniquam actionē. Sed ſup. egerat tot bene. i. decenter, vt ſatis eſſet. ſ. ei laudis in totam vitam, quamuis. i. quantumuis ſupp. longam, & pœniteret eū viciſſe iam. i. in cauſa illius rei inique abſoluti, quia niſi viciſſet, ſibilum paſſus non eſſet. Nihil habeo de Rep. quod ſcribam tibi, aut ſi eſt quid, legi ſit. Quid ſcribam tibi de Rep. oihil habeo. Impetus Marcelli reſederunt. i. ſedati ſunt, non inertia. ſ. Marcelli, ſed conſilio, vt videbatur mihi. Exiſtimatio. i. dijudicatio de Comitijs conſularibus. ſ. habendis eſt incertiſſima. Ego incidi in competitorem. ſ. ædilitatis mecum, nubilem & ignobilem, qa egeotem, alij legunt, & nobilem agentem. ſ. præ ſe ferentem. Nam M. Octauius filius, Cnei, & Caius Hirtius, petit mecum. ſ. ædilitatem. Ego ſcripſi hoc ideo, quod ſcio expectaturū acritee propter Hirrum, nuncium comitiorū noſtrorum. ſ. ędilitiorum. Tu tñ ſimulac. i. eodem tempore, quo aut ſtatim poſt, quam audieris me deſignatum. ſ. ædilem, fac, ſup. alij hīt rogo, ſed ſic diceretur te, niſi Græco more, quem Comici ſequuntur proximo dederit, quod ſequentis eſt dnt. n. me ſcis, quid velim, pro eo quo eſt, ſcis qd ego velim. Hoc aūt loco, quia Cœlius multa ſubaudire ſolet, credam verbam omiſſum, vt curæ ſit tibi, ſup. id quod attinet ad pantheras. ſ. in C. I. capiendas, & ad ædilitatis pompam Cœlio mittendas de quibus lib. xij. ſæpe meminit Cic. ego commendo tibi, vt. ſ. abſoluas ſyngrapham Sictianam. i. quam Sictius ad te afferret. petiturus pecuniam vulgus Buletam. aut Schedulam obligatoriam vocat, vt lib. vij. in epiſt. ad Treb. patuit. Ego dedi primum commentarium, rerum vrbanarum Lucio Caſtrinio Pæto, Secundam ſup. dedi ei, qui reddet tibi has literas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ex ſtipulatione ſcribit Cœlius, ſe diligentius ſcribere: & nunciat, quæ integra geſta ſunt. Poſtremo hortatur ad mutuum officium ſcribendarum literarum.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 3

EST ne? vici, & tibi ſæpe, quod negaras diſcedēs curaturum, literas mitto? eſt, ſi quidem perferuntur, quas do. atque hoc eo diligentius factito, quòd, cum ocioſus ſum, planè, vbi delectem ociolum meum, non habeo. tu cum Romæ eras, hoc mihi

mihi certum, ac iucundiſſimum vagãti negocium erat, tecum id ocii tempus conſumere; idq́. non mediocriter deſiderio: vt non modo mihi ſolus eſſe, ſed Romæ, te profecto, ſolitudo videatur facta: & qui, quæ mea negligentia eſt, multos ſæpe dies ad te, cum hic eras, non accedebam nunc, quotidie non eſſe te, ac quem curſitẽ, diſcrucior. maxime vero, vt te dies noctesq́. quæram. competitor Hirrus curat, quo modo illum putas auguratus tuum competitorem dolere, & diſſimulare, me certiorem, quàm ſe canditatum; de quo vt quem optas quamprimum nuncium accipias, tua mediusfidius magis, quàm mea, cauſa cupio. nam mea, ſi fio, * forſitan cum locupletiore referam: ſed hoc vſque eò ſuaue eſt: quod ſi acciderit, tota vita riſus nobis deeſſe non poterit. ſed tanti? ſed eſt mehercule. nec multum M. Octauius eorum odia, qui Hirrum premunt, quæ permulta ſunt, ſubleuat. Quod eſt Philotimi liberti officium, & bona Milonis attinet: dedimus operam, vt & Philotimus quam honeſtiſſime Miloni abſenti, eiusq́. neceſſarijs ſatisfaceret; & lacũdum eius fidem, & ſedulitatem æſtimatio tu conſeruaretur. Illud nunc à te peto; ſi eris, vt ſpero ocioſus, aliquod ad nos, vt intelligamus nos tibi curæ eſſe, σύνταγμα conſcribas qui tibi iſtuc, inquis, in mentem venit, homini non inepto? aliquid, ex tam multis tuis monumentis, extare quod noſtræ amicitiæ memoriam poſteris quoque prodat, velim. cuiuſmodi, puto quæris. tu aptius, qui omnem, noſtri diſciplinam, quod maxime conueniat, excogitabis: genere tamen, quod & ad nos pertineat, & * διδασκαλίας quandam, vt verſetur inter manus, habeat. Vale.

(margin: ...lias, ...ſcâ; .diſci nam)

EST ne?) Primum Cœlius ſcr. ſe eo diligentius ad Cicer. ſcribere, quod nihil habet quo ocium ſuum delectet, accuſatq́. ſeipſum, quòd, cum eſſet apud eum, non vſus ſit frequentius eius conſuetudine, deinde ſcribit de cõpetitione Hirri, & poſt quædam alia eum hortatur, vt aliquid ſcribat, quod teſtificetur eorum amicitiam. [Eſt ne) Cũ diſcederet Cic. ab vrbe dixerat Cœlium non curaturum, ad ſe ſcribere, & dixerat ſe curaturum, & intelligimus eos, quaſi ſponſionem de hac re feciſſe: vnde cũ Cœlius nunc ad eum ſcribere, quaſi conuincat Cic. mendacij dicat. [Eſt ne).i. vt tu dixeras, quod ego non curarẽ ad te ſcribere? [Vici) Sum victor ſponſionis, quam fecimus. [Quod) Quam rẽ .i. mittere literas. [Curaturum).ſ. me. [Et quidem) Pro ſi. [Tu) ordo eſt, cũ tu eras Romæ, hoc negocium erat certum, ac iucundiſſimum mihi vaganti.i. conſumere tecum id tempus ocij, puto tñ melius legi vacanti.ſ. ocioſo. [Id).ſ. conſumere tecum tempus ocij. [Et mihi) Senſus eſt, non ſolum videtur mihi me eſſe ſolum, ſed te abſente ſolitudo videtur eſſe facta Romæ.i. Roma videtur eſſe deſerta. [Te profecto).i. te digreſſo Roma. poſtquam es ꝓfectus.i. diſceſſiſti. [Quæ mea neg.).i. ea negligentia.i. propter eã negligentiã quæ negligentia eſt mea.i. ea erat negligentia mea, ꝙ ad te non accedebam, cum eras hic. [Diſcrucior) Valde crucior. [Te non eſſe).ſ. hic. [Auguratus tunc competitorem).i. fingens eſſe competitorem tuum. [Quo putas dolere).i. quo dolore eum affici putas. [Et diſſimulare, ſe incertiorem).i. magis incertum de eo quod intelligit ſe non poſſe obtinere. [Quẽ optas) Qualẽ deſideras, vt ille habeat repulſam, & ego deſignet ædilis. [Nam mea, ſi fio) ſic eſt legendum. [Nam mea).ſ. cauſa. [Si fio).ſ. ædilis, nam quidam cod. mendoſe habent, nam me, ſi fio. [Forſitan, &c.) Ex verbis non video poſſe elici ſenſum, qui mihi ſatisfaciat. [Vſque eò) In tantum. [Quod ſi acciderit).ſ. eſt vt poſſumus ridere tota vita noſtra. [Sed mehercule) Iurantis eſt. [M. Octauius) h. d. ꝙ M. Octauius, qui etiam erat cõpetitor, multum ſubleuat, & ſuſtinet odia eorum qui premebant Hirrum. [Officium) Debitum erga Milonem. [Aeſtimatio) Auctoritas. [Illud) Nunc petit a Cic. ſi erit ocioſus, vt aliquid ſcribat vt intelligat ſe ei curę eſſe. [Aliquod ſyn.) Aliquam ordinationem rerum, nã ſyntaſſo, ordino, conſtituo. Inde ſyntagma, id eſt ordo, conſtitutio. [Qui tibi) Obiectio, q. d. quomodo hoc cogitaſti, quia es homo nõ ineptus. [Aliquid, es tam) Quaſi reſponſio obiectionis. [Tuis monumentis) Tuis ſcriptis. [Prodat) Tradat. [Cuiuſmodi velim).i. poſſes fortaſſe quærere cuiuſmodi, & quale monumẽtum velim à te prodi in memoriam amicitiæ noſtræ. [Tu aptus) Dicit Cœlius Cic. melius poſſe cognoſcere quo genere ſcriptorum debeat vti, qui optime nouerit omnem diſciplinam. [Generè).i. in generali. [Habeat quod pertineat ad nos) Quod ſit accommodatum. [διδασκαλίαν) Doctrinã, didaſca.n. doceo ſignificat: inde didaſcalos.i. doctior magiſter, & didaſcalia, doctrina. [Vt verſetur inter manus).i. vt multi delectentur hẽc in manibus, & frequenter legere. Didaſcalia.

(margin: cog-)

ASCENSIVS.

EST ne?) Cœlius geſtit, & penè exultat ex voto ſuo, vt conſtituerat, veniſſe, & viciſſe. Cic. enim abiens dixerat, & quaſi ſponſionem fecerat & depoſuerat non nihil, Cœlius ad ſe abſentem non daturum literas quod cum Cœlius curaſſet faciendũ, ſe viciſſe geſtis, & cauſam affert cur diligentius ſcribat, videlicet ꝙ aliud non habeat, quo ocium ſuum oblectet. Nam cum Cic. Romæ eſſet, interdum negligebat vti eius conſuetudine, qua nunc vti velit, demum nõnihil de competitore Hirro locutus, monet Cic. vt ad ſe ſcribat. Ordo eſt. Eſt ne.i. euenit ne vt dixeram, hoc eſt ſcribo ne ad te? q. d. planiſſime, vnde addit vici, & pro.i. mitto literas tibi, quod tu diſcedens negaras, ſupp. me curaturum, reſpondet autem ipſe ad interrogatum illud. eſt ne? dicens. Eſt.i. euenit, vt dixeram, quidem.i. certe, ſi ſupp. literæ quas do.i. mitto ad te proferuntur. Atque facio hoc.i. curo ad te literas dandas, eo .i. propterea libẽtius, ꝙ cum.i. qñ, ſum ocioſus, nõ habeo plane.i. omnino, vbi delectam.i. cum delectatione tranſigam ocium meum. Cum.i. quãdo tu eras Romę, hoc negocium erat mihi vacãti.ſ. à ceteris negocijs certum, ac iucundiſſimum, videlicet conſumere tecum id tempus ocij.i. vacationis à publico præſertim negocio & deſidero nõ mediocriter, imò vehementer, id, videlicet cõſumere ocium tecũ ita ſupp. vt non modo.i. vt non ſolũ, ſupp. videar mihi eſſe ſolus, ſed ſolitudo videatur eſſe facta Romæ, te profecto.i. poſtquam tu es profectus, & diſceſſiſti Romæ, q. d. quia tecum non ſum, ſolus mihi eſſe videor, & eſt adamanter dictum. Et qui, quæ negligentia méa eſt non accedebam ad té, ſæpe multos dies.i. per ſpatium multorum dierum, cum eras hic.i. vbi nũc ſum, hoc eſt Romæ, diſcrucior.i. varijs tormentis animi, & quaſi cruciatibus quibuſdam torqueor, nunc quotidie, te non eſſe.ſ. Romæ.i. non adeſſe, ad quem curſitem.i. frequenter curam. Id aũt frequenter vſu venit, vt dum copiam rerum habemus, eas contemnamus, quas eis carentes deſideramus poſtea. Vero.i. ſed, Hirrus competitor.ſ. ædilitatis mecum, curat.i. efficit etiam, ſi non curet, maxime.i. præcipue, vt quæram te dies & noctes. Quomodo putas illum.i. temerarium & inſanum competitorem tuum Auguratus.i. qui auſus eſt tecum petere Auguratum, videlicet Hirrum, dolore, & diſſimulare? q. d. ęgerrime, licet plurimum conetur, me candidatum.i. deſignatum futurum ędilitatis competitorem, accepto candido habitu, quem accipiebat præcipue duabus de cauſis, altera vt candido animo, & è rep. petere indicarent, altera vt non ex meritis tuis, quæ in veſtibus inſignibus conſpici poterant, ſed ex mero populi dono ſperare profiterentur. De quo .ſ. Hirro, vt accipias nuncium ſupp. eum talem, quem.i. qualem, optas, hoc eſt eum eſſe à me victum, ego cupio mediusfidius magis tua cauſa, quàm mea, q. d. ſcio te magis gauiſurum, quàm meipſum. Nam, affert cauſam dicti ſuperioris, quæ ſane obſcura eſt, dicens, ſi forſitan fio .ſ. ædilis, mea.ſ. quantum ex ea re vtilitatis capiam, ego feram.ſ. vtilitatem cum re locupletiore.i. abundantiore vtilitate, aut ſi referam, vna eſt dictio ſic, referam .i. recenſebo, & commemorabo forſitan cũ locupletiore .i. tecum, qui plus commodi ex ea re capies, quàm ego, eo quòd victus fueris etiam inimicum tuum in petitione auguratus. Sed hoc.ſ. viciſſe Hirrum, eſt ſuaue.i. delectabile, vſque eò .i. valde, ꝙ ſi acciderit, riſus .i. occaſio ridendi, non poterit deeſſe nobis tota vita.i. per totam vitam. Alij legunt poſſit, & quòd ſic vſque eò.i. in tantum, quòd ſi acciderit .ſ. Hirrum vinci, riſus non poſſit deeſſe nobis tota vita, ſed tanti ſup. fuerit riſus .i. tanti momenti, vt ſemper ridere velimus. Sed mehercule, M. Octauius, qui & competitor erat, & ita odio habendus tamen non multũ ſubleuat.i. imminuit odia eorum, qui premunt.i. opprimunt Hirrum, quæ .ſ. odia ſunt permulta, & tamen minus ſolet eſſe odium in aliquem ſi ſocium habuerit culpæ, q̃ ſi ſolus peccauerit, parcitur enim ſæpe multitudini. Quod attinet ad officium, i. debitum obſequium, Philotimi liberti.ſ. tui, & ab bona Milonis.ſ. amici tui, quos contra Clodium defenderat Cic. nos dedimus operam, id eſt curauimus, vt &, id eſt ſimul, Philotimus ſatisfaceret, quàm ho

neſtiſſime.i.decentiſſime, Maloni abſenti,& neceſſarijs eius, &.i. ſimul exiſtimatio tua.i.auctoritas,& reputatio,conſeruaretur ſm fidem.i.fidelitatem,& ſedulitatem eius.ſ.Philotimi,hoc eſt,vt ſides quidem eius ſedulitas agnoſceretur, ſed tñ totum oſm̃ tibi acceptũ ferretur. Ego peto nunc illud à te ſi eris, vt ſpero ocioſus vt ſcribas ad nos aliquod ſyntagma.i.aliquam ordinationem rerũ & aliquod opus præceptorium, vt intelligamus non eſſe t.bi curæ.Inqs.ſ.ſcio ꝙ modo dicis,qui.i.qño,iſtuc.i.iſta res, vt iſtud petas venit in mentem tibi homini non inepto. Rñdet Cœlius, venit ſup. in mente aliquid ex tam multis monimentis tuis.ſ.literarijs,hoc eſt ſcriptis tuis, extare.i.vt aliquid extat,quod ꝓdat .i.manifeſtet,quoq;.i.etiam poſteris.i.poſt nos venturis hominibus,memoriam amicitiæ noſtræ. Puto ſup.ꝙ tu nunc quæris,cuiuſmodi velim ſupp.ſcriptum,aut ſyntagma. Rñſio, tu qui noſti omnem diſciplinam,excogitabis aptius ſupp.id, quod conuenit maxime ſupp.nobis,tñ ſup.id habeat,genere.i.in generali, aut ſit in eo gñe ſcribendi,vt habeat ſup.illud aũt aliquid,quod,&.i.ſimul pertineat ad nos, &.i.ſimul,habeat quandam didaſcaliam.i. doctrinam, vt verſetur inter manus.i.ſit nobis tanquam enchiridion. Nam libri in quibus bonæ doctrinæ continentur debent nobis aſſidui eſſe in manibus. Sanè διδάσκω didaſco,dicitur doceo διδάσκαλος magiſter, doctor : hypodidaſcalus magiſter,hoc eſt ſub alio docens. Diſcalia doctrina, διδασκαλικός didaſcalicus pceptoribus,doctrinalis.didaſcalice liber doctrinã tradens,&c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciationis perfectum exemplum,dum ea exponit,quæ Romæ gerũtur. item de Pompeij,Cæſariſq; rebus certiorem facit, Ciceronem poſtremo,& ipſe vicißim certior fieri cupit de Ptolomæi morte,regis Aegypti.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 4

INuideo tibi : tam multa quotidie,quæ mirere,iſtoc perferuntur: primum illud,abſolutum Meſſallã,deinde eundem cõdemnatum: C.Marcellum cõſulem factũ: M.Claudium à repulſa poſtulatũ à Gallis duobus; P.Dolabellam quindecimuirum factum. hoc tibi non Curis repulſi vultum non vidiſſe. at qua ſpe, q̃ certa opinione deſcenderat? q̃ ipſo diſfidente Dolabella? & hercules, niſi noſtri equites acutius vidiſſent,pene concedente aduerſario ſuperaſſet.illud te non arbitror miratum,Seruium tribunum pl.des condemnatum: cuius locum C.Curio petijt. sanè q̃ multis incutit,qui eum, facilitatemq́. eius non norunt, magnum metum,ſed, vt ſpero,& volo,& vt ſe fert ipſe,bonos,& ſenatũ male. totus,vt nũc eſt,hoc ſcaturit.huius aũt voluntatis initiũ & cauſa eſt,ꝙ eum non mediocriter Cæſar, qũi ſolet infimorũ hoĩum amicitias ſibi qualibet impenſa adiũgere, valde contẽpſit.qua in re mihi vr̃ illud perquam venuſte cecidiſſe, qđ à reliqs quoque vſque eò eſt animaduerſum,vt Curio,q̃ nihil conſilio facit,rõne, & inſidijs vſus videretur in euitandis his conſilijs, qui ſe intenderant aduerſarios in eius Tribunatum: Lælios,& Antonios,& id genus valẽtes dico. Has ego tibi literas eo maiore miſi interuallo: ꝙ comitiorum dilationes occupationẽ me habebant,& expectare in dies exitũ cogebant, vt,confectis oĩbus,te facerem certiorẽ.ad cal.Sext. vſq; expectaui prætorijs moræ quadã inciderũt. mea porro que euentum ſint habitura, neſcio: opinionem quidẽ, quod ad Hirrũ attinet, incredibilem ædiliũ pl.comitijs nacta ſunt.nã M.Cœlium Vicinianũ mentio illa fatua, quã deriſeramus olim, & ꝓmulgatio de dictatore ſubito deiecit,& deiectũ magno clamore inſecuta eſt, inde Hirrũ cuncti iã non faciendum flagitare,ſpero te celeriter,& de nobis,quod ſperaſti,& de illo,quod, vix ſperare auſus es,auditurum. De rep.iam noui quidq̃ expectare deſieramus: ſed,cũ ſenatus habitus eſſet ad Apollinis ad xj.cal.Sext.& referretur de ſtipẽdio Cn.Põpeij,mentio facta eſt de legione ea,quã expenſam tulit C.Cęſari Põpeius,quo numero eſſet,quo appeteretur,cũ ex Gallia coactus eſſet dicere Põpeius ſe legionem abducturũ ſed nõ ſtatim ſub mentionem, & cõuicium obtrectatorũ.inde interrogatus de ſucceſſione C.Cæſaris de qua, hoc eſt de prouincijs,placitum eſt,vt, q̃ primum ad vrbem reuerteretur Cn.Põpeius; coram eo de ſucceſſione ꝓuinciarum ageretur. nam Ariminum ad exercitũ Põpeius erat iturus,&ſtatim ijt.puto Idib.Sext.de ea re factũ iri,profecto aut tranſigetur al.qd,aut turpiter intercedetur. nã in diſputando coniecit illam vocem Cn. Põpeius,oẽs oportere ſenatui dicto audientes eſſe. ego tñ ſic nihil expecto,quo modo Paulũ cos.des. primum ſniam dicentem. Sæpius te admoneo de ſyngrapha Sitiana: cupio .n. te intelligere,eã rem ad me valde pertinere:itẽ de pantheris,vt Cybiratas accerſas, cureſque, mihi vt vehantur. Præterea nunciatũ vobis, & pro certo iam hr̃,regem Alexandrinum mortuum. quid mihi ſuadeas,quo modo regnum illud ſeſe habeat,quis procuret,diligenter mihi perſcribas. Calend.Sext. Vale.

INuideo tibi) Scripſerat Cic.ad ſe multa deferri facta eſſe in vrbe, quæ quidem enumerauerat. Itaque Cœlius ſcribit ſe ei inuidere tam multa ad eum deferri, quæ ipſe miretur, & dicit quæ ſint ea, deinde multa narrat, quæ Romæ agantur, & de rebus Cæſ.& Pomp. Poſtremo ab eo petijt pantheras ad ſe mitti, & ſe certiorem fieri,quomodo habeat ſe Aegyptus poſt mortem Ptolomæi, quem dicit ſe audiuiſſe eſſe mortuum. [Inuideo tibi) Placet mihi ſors tua. [Quòd) Quia. [Iſtoc) Pro iſtuc. [A repulſa) Poſt repulſam. [Quindecimuirum) Nomen magiſtratus,ſicut enim dicimus triumuirum,& decemuirum,ita, & quindecimuirum, ideo quòd in eo magiſtratus xv.eſſent. [Caruiſſe te) .i. quod carueris. [Et non vidiſſe vultum) quia erat triſtiſſimus, videbatur enim lacrymari pp repulſam. [At qua ſpe,) q.d. certiſſima, non enim dubitauerat, quin impetraret. [Diffidentem) Non ſperante ſe impetraturum quindecimuiratum. [Deſcenderat) Ad petendum quindecimuiratum contra Dolabellam. [Noſtri equites) Fauebant Dolab. [Quam acutius) Codex vetuſtus habebat,quæ acutius, vt ſit ſenſus, niſi noſtri vidiſſent quæ.i.aliqua. [Concedente aduerſario) Non repugnante Dolabella eius aduerſario. [Seruium) Nomen proprium,alibi ſcriptum eſt Seruæum. [Cuius) Seruij. [Locum) Vt deſignaretur tribunus pro eo. [Quam magnum metum incutit).i.magnum timorem iniecit. [Facilitatem) Manſuetudinem. [Vt fert ipſe) Vt ait, ſiue vt ſegerit. [Bonos) .ſ. mallet, melius autem legitur bonos quàm bono,ſic,ſed vt ſpero. & volo,& vt fert ipſe bonus,& ſenatus mallet. [Totus ſcaturit) Tractum à fontibus, qui aquam ſcaturire.i. abunde effundere dicuntur. [Vt nunc eſt) .i. pro tempore. [Infirmorum) Nam Cæſ. ſemper quæſiuit conciliari ſibi plebem. [His conſilijs) .i.conſilijs eorum. [Intenderant) Appoſuerant. [In eius tribunatum) Contra, tribunatum eius in quo dixit eum fuiſſe condemnatum. [Lælios, & Ant.) Nominat qui intenderant ſe aduerſarios tribunatui Cic. [Valentis) Pro valentes.i.potentes. [Maiore interuallum) Longiore ſpatio. [Expectare exitum) Videre qui finis eſſet futurus. [Confectis omnibus) Quæ in comitijs fuiſſent acta. [Sextiles) Auguſtas. [Prætorijs moræ) Sic eſt ſcribendum,& intelligendum ſic. [Quædam moræ).i.quędam dilationes. [Inciderunt) Inuenerunt. [Prætorijs) Subaudi, comitijs. [Mea) Quæ propter meam ædilitatem ſunt futura. [Quod) Quantum. [Deiecit) Proſtrauit. [Ad non faciendum) Vt non faceret. [De illo Hirro) Eum eſſe victum. [De nobis) Quòd obtinuerimus ædilitatem. [Abducturum) A Cæſ. [Cõuicium) Contumeliam in Cæſ. [De qua) Succeſſione. [Hoc eſt) Declarat quæ ſit hæc ſucceſſio. [Tranſigeretur) Perficeretur. [Intercederetur) Fieret interceſſio & prohibitio aliqua vt ſupra in j.lib. Cui Cato,& Caninius interceſſerunt. [Coniecit) obtulit, emiſit. [Audientes) obedientes. [Sic).i.ita. [Nihil tñ expecto) qui Paulũ deſignatum conſulem. [Dicentem ſententiam) Sciebat.n. Cęlius illũ animatum eſſe cõtra Ceſ. [Syngrapha Sitiana) de qua in ij.epiſt.huius viij.lib.diximus. [Cybiratas).i.ex Cybira,quę eſt

vrbs Aſiæ auſtralis, vt ſcribit Str.lib.iij.& Horat.in epiſt. Ne Cybiratica, oe ue. Bithynia negocia perdas. [Regem Alex.) i. Ptolemæû regem Aegypti, erat.n. Alexādria regû Aegypti, vt vidimus in 5.lib. [Mihi ſuadeas) Puto legendum eſſe ſi audeas, vt ſit ſenſus, & ordo. [Perſcribas mihi diligenter) Si audeas, quomodo illud regnum, & habeat ſe, & quis procuret .i. tueatur nomine regis.

S C. INVIDEO &c.) Scripſerat Cic. multa ad ſe afferri, quæ facta erant in vrbe, quapropter nunc ſcribit Cœlius ſe inuidere Cic. quòd tanta ad eum deſcrentur, narratque, multa quæ Romę aut agebantur, aut iam acta erant, & nonnihil de rebus Cæſ. & Pomp. Et poſtremo petit à Cicerone vt Pantheras è prouincia ſibi mittat & ſe certiorem faciat, quid Aegyptij poſt mortem Ptolomæi regis agāt. Ordo eſt. Inuideo tibi, hoc eſt puto te nimis fortunatum, ꝙ multa quæ mireris (ſunt qui legunt mirer) perferuntur quotidie iſtoc pro iſtuc .i. in Ciliciam, vbi tu es. Primum illud ſup. perfertur aut per latum eſt, Meſſalam abſolutum .ſ. in iudicio, deinde eundem condemnatur, Caium Marc. factum ſupple eſſe conſulem M. Claudium ſeu Clodium poſtulatum .i. in ius vocatum, a duobus Gallis .ſ. cognomento, à repulſa .i. poſt repulſam. Dolabellam factum quindecimuirum .i. vnum in magiſtratum quindecimuirorum, vt erant, quibus libri Sibyllini curæ erant. Ego non inuideo tibi hoc .i. in ea re fuiſti minus felix, quia felicibus inuidemus & non miſeris, te caruiſſe ſpectaculo pulcherrimo, & non vidiſſe vultum Lentuli Suræ repulſa .ſ. a quindecimuiratu. At .i. attamē, qua .i. ò quali ſpe, quàm .i. ò quantum, certa opinione, deſcēderat ſupple ipſe in campum Martium, locum Comitiorum & diſceptationis cum Dolabella? q.d. cum euidentiſſima ſpe, & certiſſima opinione victoriæ, quàm .i. quātum, ipſo Dolabella diffidente? q.d. plurimum. Et hercule niſi noſtri .ſ. amici, vidiſſent quia .i. aliqua .ſ. parte, acutius, Lentulus ſupple ſuperaſſet, penè .i. quaſi, aduerſario .ſ. Dolabella, concedente .i. locum dante. Ego arbitror te non miratum illud. Ergo in principio legendum eſt mireris non mirer, videlicet Seruium deſignatum .i. declaratum à populo tribunum, condemnatum ſcilicet à Cæſ. vt veriſimile eſt. Cuius Seruij condemnati locum Cuius Curio petit. Et ſupple Curio, qui orator fuit, & Cæſari primum aduerſarius, deinde ſic amicus, preſertim pecunia corruptus, vt pro eo occiſus ſit, incurrit ſanequam multis .i. valde multis quàm ſuperlatiuo cōſtrui vult, ſed præcedentibus oppido, ſanè, per, poſitiuo. qui non norunt .i. nouerunt, eum, & facilitatem .ſ. ad veniam dādam, id eſt benignitatem eius, magnū metum. Sed vt ſpero, & volo, & vt .i. ſimul, ipſe .ſ. Curio fert .i. gerit ſe, bono .i. in bono, aut ad bonum, & ſupple ſenatus totus mallet. hoc ſcaturit .i. pullulat, in aures omnium, & diuulgatur, vt nunc eſt. Hubert. legit bonos quo modo non eſt legendum ſe, ſed vt ipſe fert bonos, vtcunque legatur obſcura eſt locutio, ſenſus autem videtur: Licet multi meruerint tribunatum Curionis, tamen ſicut præfert & ſenatus mallet eum eſſe, ita fama diuulgatur ipſum fore. Autem .i. ſed, initium & cauſa voluntatis huius .ſ. nouæ à Curione acceptæ, eſt quòd Cæſar, qui ſolet adiūgere valde ſibi qualibet .i. quantaſibet impenſa, amicitias hominum infimorum .i. minus potentium, contempſit eum .ſ. Curionem, non mediocriter .i. vehementer. Qua in te .i. in qua ſe iam dicta, illud videtur mihi cecidiſſe .i. accidiſſe, perquam, id eſt valde venuſte .i. pulchre, quod animaduerſum .i. conſideratum eſt, quoque .i. etiam eo vſque .i. conſumate a reliquis .ſ. ciuibus, vt Curio, qui nihil facit conſilio .ſ. aliorum, videretur vſus ratione .i. conſideratione propria, & inſidijs .ſ. aliorum, hoc eſt conuertiſſe inſidias aliorum in vtilitatem ſuam, nam cum ſenſerit ſibi inſidias tendi, acutior factus eſt in euitandis conſilijs eorum, qui intenderant ſe .i. acriter exhibuerant aduerſarios in tribunatū eius .ſ. Curionis, dico Lęlios & Antonios & valentes .ſ. viros, id genus .i. eius generis, hoc eſt nobiles & egregios. Ego miſi tibi has literas maiorem interuallo .i. dilatione poſt rem geſtam, eo .i. propterea, quòd dilationes comitiorum .i. temporum, quibus noui eligerentur magiſtratus, quaſi dicat electionum habebant me occupatiorem .ſ. in ſolicitandis rebus meis, quos Gallibrigas vocāt, & cogebant me expectare exitum .ſ. comitiorum .i. declarationem eorum, qui electi eſſent, vt omnibus cōfectis .i. plene factis & electis, ego facerem te certiorem .ſ. de electis. Ego expectaui .ſ. exitū rerum vſque ad Calend. Sext. i. primum diem Auguſti, quædā moræ .i. dilationes, inciderunt prætorijs .ſ. comitijs .i. habendis de prætore eligendo. Porrò .ſ. de neſcio quem .i. qualem, euentum .i. exitum fortuitum, cum ſit in voluntate plebis, comitia mea .ſ. ædilitia, in quibus competitor ero, ſint habituram. Quidem .i. certe, ſupple comitia mea nacta ſunt comitijs ad plebem .ſ. habitis, antequam electio fieret, opinionem incredibilem .ſ. difficilem credini, quòd .i. quantum, attinet ad Hirrum, quia omnes opinatur eum cum deriſione exhibilandum & explodendum. Nam illa fatua mētio .i. commemoratio rei, quam tacuiſſe melius fuiſſet, quam nos deſideramus olim, & promulgatio de Dictatore .ſ. creando, deiecit .ſ. ab ſpe, & petitione M. Cœlium Vicinianum, q alioqui competitor fuiſſet, & inſecuta .i. proſecuta eſt magno clamore .ſ. populi explodētis deiectum .ſ. M. Cœlium. Inde .i. deinde hoc viſo, aut inde .i. ex ea re cuncti flagitare ſup. cœperūt, aut flagitare .i. flagitabant, Hirrum ad non faciendum .i. vt non faceret, id eſt non peteret mecum ædilitatem. Spero ſupple itaque id te aditurum celeriter, & .i. ſimul de nobis quod ſperaſti) .ſ. nos ædiles deſignatos, & de illo .ſ. Hirro, ꝙ vix auſus es ſperare, videlicet, aut expulſam cum ignominia aut dominatum. Nos deſieramus, aut potius deſideramus, iam expectare, quidquam noui de rep. Sed cū ſenatus habitus eſſet ad Apollinis .ſ. ædem .i. iuxta vndecimum Calend. Sext. Auguſti, & referretur .i. conſultaretur de ſtipendio Cn. Pompeij, mentio facta eſt de ea legione .ſ. multū, quam Pompeius tulit expēſam .i. tanquam eſſet expenſa, C. Cæſ. quo numero eſſet .ſ. legio illa, quo .ſ. numero appareret .i. exigeretur eſſe, aut quo .i. ad quid appeteretur, cum Pōpeius coactus eſt dicere, ſe abducturum legionem ex Gallia, ſed nō ſtatim ſup. coactus eſt dicere, aut dixit id, ſub .i. poſt mentionem & conuicium obtrectatorum .ſ. Cæſaris, inde .i. deinde, Pompeius interrogatus ſupp. eſt de ſucceſſione Cæſaris .i. an Cæſari ſuccederetur, de qua .ſ. ſucceſſione, hoc eſt de prouincijs omnibus placitum eſt .ſ. ſenatui, vt cum primum Cn. Pompeius reuerteretur ad vrbem, ageretur coram eo de ſucceſſione prouinciarum. Nam Pomp. erat iturus Ariminum ad exercitum .ſ. Romanum, vt puto illic locatum, ne Cæſar Rubiconem armatus tranſiret, & puto. S.C. id eſt ſenatuſc. factum iri .i. faciendum eſſe de ea rem, Idib. Sext. id eſt Aug. Profecto .i. reuera, ſup. tunc aut aliquid tranſigetur, aut intercedetur .i. opponetur ab aliquibus, turpiter .i. inhoneſte: Nam Cn. Pompeius, coniecit .i. cum alijs verbis in medium, iecit diſputando .i. conſultando de rep. illam vocem, oportere omnes, erga etiam Cæſarem eſſe audientes .i. obedientes, dicto .i. decreto, & mandato ſenatus .ſ. Romani. Ego tamen nihil expecto ſic .i. eo modo, quomodo .ſ. expecto Paulum .ſ. Aemilium deſignatum .i. declaratum conſulem dicentem primum .i. vt dicunt, prima vice, ſententiam .ſ. ſuam de re ſuper qua conſultabitur. Deinde ad priuata negocia rediens dicit. Ego admoneo te ſæpius de ſyngrapha .i. ſchœdula obligatoria conſcripta à duobus, Sictiana .i. per quam Sictius à te pecuniam poſtulauit, cupio enim te intelligere, eam rem .ſ. vt Sictius pecuniam recipiat: pertinere valde ad me. Item admoneo te ſæpius de pantheris .ſ. pro ædilitatis pompa mittendis, vt accerſas .i. ad te venire facias, Cybiratas .i. ex Cybira vrbe Aſiæ auſtralis (auctore Str. lib. 3.) & cures, vt .ſ. pantheræ vehantur mihi. Præterea nunciatum eſt nobis, & habetur .i. tenetur iam pro certo, Regem Alexandrinum .i. Ptolomæum regem Aegypti cuius regia erat Alexandriæ, mortuum eſſe, ſcribas ſup. igitur mihi diligenter quid ſuadeas mihi, tentandum propter mortem eius, quomodo regnum illud habeat ſe .ſ. poſt mortem regis. Quis procuret .ſ. regnum illud. & ita quæſiuit quid ſibi ſuaderet Cic. an videlicet eius procurationem ſibi depoſcat. Quarto cal. Sext. I. Aug.

LENTVLI Cruris) Hic eſt, opinor, L. Lentulus Cruſcellus, qui anno ſequenti conſul fuit cum C. Marcello, puto autem illum & Cruris, & Cruſcelli cognomine indifferentur appellari ſolitum. [Noſtri equites) Cum in libro manuſcripto legeretur, eq. facile in eam opinionem deſcendi, vt, equites, legendum eſſe exiſtimarem, noſtri autem, inquit, quòd erat ipſe ex ordine equeſtri, vt ex oratione, qua eum Cicero defendit cognoſcitur. [Ratione, & inſidijs vſus videretur in euitandis eorum conſilijs) Force melius, Ratione, & conſilio vſus videretur in euitandis eorum inſidijs. [Lælios) Forte, Lollios; qui Cæſaris amici fuerunt, quemadmodum Antonij: nam Lęlij Pompeiani, qua in opinione magis ſum confirmatus, poſtea quam in epiſtola iij. libro v. vbi Lælium, impreſſum erat, vetuſtiſſimos libros, Lollium, habere vidi. [Mea porrò comitia quem euentum ſint habitura) Sic antea in omnibus impreſſis. nos vocem, comitia, ſuſtulimus, quæ ſubintelligitur; vt etiam cum dixit, Prætorijs moræ quædam inciderunt. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Diſſuadet Ciceroni confligatur cum Parthis, quod illius copia exigua ſint, & nihil ſubſidij ſperandum ſit. Deinde excuſat ſe, quod nihil ſcribat, cum non habeat, quod ſcribat de geſtis in vrbe. Poſtremo narrat, quid Marcellus de prouincijs conſtituat.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 5

QVa tu cura ſis, quod ad pacem prouinciæ tuæ, finitimarumque regionum attinet, neſcio. ego quidem vehementer animi pendeo. * nam ſi hoc moderari poſſemus, vt pro viribus copiarum tuarum belli quoque exiſteret magnitudo; &, quantum gloriæ triumphumque opus eſſet, aſſequeremur; periculoſamque & grauem illam dimicationem euitaremus: nihil tam eſſet optandum. nunc, ſi Parthus mouet aliquid, ſcio non mediocrem fore contentionem. tuus porrò exercitus vix vnum ſaltum tueri poteſt. hanc autem nemo ducit rationem: ſed omnia deſiderantur ab eo, (tanquam nihil denegatum ſit ei, quo minus quam paratiſſimus eſſet) qui publico negotio præpoſitus eſt. accedit huc, quod ſucceſſionem futuram, propter Galliarum controuerſiam non video. tametſi hac de re puto te conſtitutum, quid facturus eſſes, habere: tamẽ, quo maturius conſtitueres: cum hunc euentum prouidebã viſum eſt vt te facerem certiorem. noſtri.n. hæc tralaticia: de Gallis conſtituetur; erit, qui intercedat: deinde alius exiſtet, qui, niſi liberè liceat de omnibus prouincijs decernere ſenatui, reliquas impediat: ſic multum, ac diu ludetur, atque ita diu, vt plus biennium in his tricis moretur. Si quid noui de rep. quod tibi ſcriberẽ, haberem, vſus eſſem mea conſuetudine, vt diligenter, & quid actum eſſet, & quid ex eo futurum ſperarem, perſcriberem. ſanè tanquam in quodam ſilice iam omnia adhæſerunt. Marcellus idem illud de prouincijs vrget: ſed neque adhuc frequentem ſenatum efficere potuit. quòd ſi, hoc non præterito, Curio tribunus. & eadem actio de prouincijs introibit; quàm facile tunc ſit omnia impedire, & quàm hoc Cæſari, & ijs, qui ſuam, non reip. current, ſuperet non te fallit. Vale.

* alias, Nam ſi hoc mô

HVB. QVa tu cura) Cum dubitaretur de bello Parthico, & alij pacem conficiendam putarent, alij prœlio decertandum ſcribit Cœlius ſe vehementer eſſe de hac re ſolicitum, & latenter monet Cic. vt fugiat dimicationem. Oſtendit.n. eius exercitum paruum eſſe ad tantum bellum. neque expectandum auxilium a ſucceſſoribus, quos negat futuros propter cõtrouerſiam, quæ erat in ſenatu de Gallis. Poſtremo dicit, quod ſi haberet, quæ ſcriberet de rep. ſcriberet diligentiſſime, ſicut ſolitus eſt, tũ dicit, quod agat Mar. de prouincijs. [Qua cura) Qua ſolicitudine. [Pendeo animi).i. animo pendeo, & ſolicitus ſum figurate autẽ dixit pendeo animi, ſicut præſtans animi, & diſcrucior animi. [Hoc modo) Hac via. [Vt pro viribus, &c.) Senſus eſt. ſi ſolum eſſet tantum bellum. quantum copiarum habes. [Copiarum) Exercitus. [Aſſequeremur) Efficeremus, haberemus. Illam dimicationem. aduerſus Parthos, quam etiam Cicero libenter cupiebat euitare, vt lib. ij. Magni belli timor impendet, quod videmur effugere, ſi ad diem ſtatuam diſcedemus. [Tam optandum quàm) ſ. vt euitaremus ipſam dimicationem. [Nõ mediocrem) Sed maximam. [Vnum) ſ. qua ad ſaltus tuendos ſolent opponi milites cõtra hoſtes. [Hanc rõnem) quod tuus exercitus vix poſſit tueri tuum ſaltum propter paucitatem. Saltus autem, ſecundum Seru. Campi ſpatium & locus ſiluæ eſt. Virg. Georg. iij. Saltibus in vacuis paſcuntur plena ſecundum Fiumina, à ſaltando autem dicitur, quod ibi arbores ſaliant. i. creſcant, inde ſaltatius camporum cuſtos. [Deſiderantur) Expectantur. [Ab eo) ſ. exercitu tuo. [Tanquam nihil denegatum ſit ei). i. tanquam omnia poſſit. [Publico negotio). i. cura, & conſeruatione reip. [Hunc) Ad hoc. [Futuram tibi controuerſiam) Gal. quæ eſt de ſucceſſione Galliarum. [Te habere cõſtitutũ). i. iam decreuiſſe. [Maturius) Prudentius, & grauius. [Hunc euentum) quod nemo ſit tibi ſucceſſurus. [Tralatitia) Fictitia, ad rem non pertinẽtia. [De Gallijs) Hæc omnia, quæ narrat, ſunt, quæ tralatitia eſſe dicit. [Qui). i. alius. [Impediat reliquas) Succeſſiones, ſi quiſquã interceſſerit gallicis ſucceſſionibus. [Niſi liberè ſenatui). i. niſi

Saltus Saltan*.

plena libertas permittatur ſenatui. [Ludetur) Fruſtra conteret tempus. Perſius. tibi luditur. [Atque ita diu) ſ. detur. [Vt moretur ſtet) Conteratur. [Plus biennium). i. vltra duos annos. [In his tricis) In his inuolutionibus, & impedimentis. Nam (auct. Nonio) tricæ dicuntur impedimenta, & intricationes, & intricare impedire morari, & per contrarium expedire, explicare, vide apud Nonium plura. [Vſus eſſem mea conſuetudine) Feciſſem, vt ſoleo. [Vt diligenter) Hanc dicit ſuam conſuetudinem. [Omnia adhæſerunt in Cil.) Omnia ſunt redacta in Ciliciam. [Tanquam vi.) Quaſi moleſtia quadam propter periculum belli Parthici. [Illud idem) Quod antea retulit. vt detur ſucceſſor Cæſ. [Hoc ſi) Puto legendum hoc ſic, vt ſit ſenſus. [Curtio trib. hoc ſic). ſ. egit. [Et eadem actio). i. eadem mentio, & relatio. [Introibit) Facta eſt. [Vt) Ordo eſt. vt te non fallat, qui facile nunc ſit impedire omnia, & quàm ſupereſt Cæſ. qui nõ curet etiam remp. ſua cauſa. [Suppetat) Super ſit Cæſari. ſ. impedire omnia.

Tria Intricare

ASC. QVA tu cura, &c.) Cum dubitaretur de bello Parthico, ſcribit Cœlius ſe vehementer de eo eſſe ſolicitum monetq́. Cic. dimicare tam paruis copijs fretus caueat. Ordo eſt: Neſcio quæ cura tu ſis. i. quam curam habeas, quod. i. quantum attinet ad pacem prouinciæ tuæ. ſ. Ciliciæ, & regionum finitimarum, vt Anthiochiæ, Aegypti &c. Ego quidem pẽdeo animi ſup. cura, ſicut diſcrucior animi apud Comicum vehementer. Nam ſi poſſumus moderari hoc more. i. hoc modo, aut hoc. i. hãc rem, mora. i. dilatione, & magnitudo belli exiſteret pro viribus. i. ſecundum vires copiarum tuarum, & ſup. non amplius, & aſſequeremur ſup. tantum quãtum opus eſſet gloriæ, & triumpho. i. ad impetrationem gloriæ, & triumphi. Nihil eſſet optandum tam. i. tantoperæ. Nunc. ſ. vbi tibi tam paruæ ſunt copiæ, ſi Parthus. i. populus Parthicus mouet aliquid. ſ. belli, ſcio contentionem. i. concertationem, fore. i. futuram, non mediocrem. i. vehementem. Porrò. i. ſed, tuus exercitus vix poteſt tueri. i. defendere à tranſitu Parthorum, vnum ſaltum. i. locum ſiluoſum, & ſpatioſum, vbi feræ, & pecora ſaliant. Autem. i. ſed, nemo. ſ. ſenatorum, aut P.R. ducit hãc rationem. i. habet hanc conſiderationem de paucitate exercitus tui, ſed omnia deſiderantur. i. expetuntur ab eo qui præpoſitus eſſet negocio publico, hoc eſt ab imperatore in prouincia agente, q. d. à te, tanquam nihil ſit de negatum ei, quo minus. i. vt non eſſet quàm paratiſſimus. i. valde paratus ad omnem caſum, & ad omnem vim hoſtilem repellendam. Accedit. i. additur, huc. i. ad hanc difficultatem, prouinciæ quam obiuiſti, quod non video ſucceſſionem futuram. ſ. tibi, propter controuerſia. i. diſſenſionem Galliarum, quas Cæſar amplius regere volebat, vetante id Pomp. cum bona parte ſenatus, tametſi ego puto conſtitutum. i. decretum a te de hac re, quid facturus eſſes. i. an tibi ſuccedi velis nec ne, tamen viſum eſt. ſ. operæprecium, vt facerem te certiorem quo. i. ideo, vt conſtitueres maturius. i. citius, ſed cum maturitatem, cum prouidebam. i. proſpiciebam futurum, hunc euentum. i. exitum rerũ Gallicarum. Tu enim noſti hæc tranſlatitia. i. de vna re ad aliam accommodaticia. Hubert. dicit fictitia, quod mihi non placet. Conſtituetur. ſ. in ſenatu de Gallis, vt. ſ. ſucceſſio illic fiat. erit ſupp. aliquid nomine Cæſaris, qui intercedat. i. obſiſtat, deinde alius exiſtet. i. emerget, in exorietur, qui impediat reliquas. i. vel quarum prouinciarum ſucceſſiones, niſi liceat ſenatui decernere libere de omnibus prouincijs. Sic. i. hoc modo, ludetur. i. fruſtra certabitur, multum, ac diu, atque ita diu, vt moretur, id eſt mora fiat in his tricis, id eſt difficultatibus, & vexibus, prouinciarum, inextricabilibus plus biennio. i. quàm biennium. Si haberem quid. i. aliquid, noui de rep. quod ſcriberem. i. ſcribere poſſem tibi, vſus eſſem conſuetudine mea, vt perſcriberem diligenter. & quod actum eſſet & quid ſperarem futurũ ex eo. ſ. quod actum eſſet, Sanè omnia adhęſerunt in Cilicia. i. firma manſerunt, & immutata tanq̃ vi quadam Marcellus vrget. i. vrgenter procurat illud idem. ſ. quod antea vrgebat de prouincijs. ſ. ſucceſſoribus decernẽdis, ſed neque potuit efficere adhuc ſenatum frequentem, vt. ſ. de ea re ſenatuſconſ. fiat. Hoc. ſ. factum fuiſſet, ſi Curio ſup. fuiſſe tribunus anno præterito, & ſupp. non iſto, & eadem actio de prouincijs introiji. ſ. in curiam, vt non fallat. i. lateat te quam. i. quantum facile ſit nunc impedire, omnia. i. omnium prouinciarum ſucceſſionem, & quam. i. quantum, hoc ſuppetet. i. ſuppeditet Cæſ. qui nõ curet remp. ſua cauſa. i. proprium commodum.

PAVL. MA. QVODAM ſilice iam omnia) Liber vetuſtus Ioannis Scalæ ſic habet, quodam omnia in Sicilia: Bernardini Maffei, Quodam victilicia omnia: Qui eſt in Medicea bibliotheca, & q apud Vbaldinum Bandinellum, Quodam incilicia omnia. vulgata lectio non eſt in antiquis libris. videndum an ita legi poſſit, Quodam incili iam omnia. notum autem, incile quid ſit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Prior pars epiſtolæ Appij cauſam Ciceroni indicat: & quid in ea ab ipſo faciendum ſit, monet poſterior vero narrationem habet earum rerum, quæ à Curione in Cæſaris gratiam facta ſunt, aliasq; narrationes feſtinas. poſt hæc redit ad Appium, & ad pantheras, de quibus multis epiſtolis agit.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 6

NON dubito, quin perlatum ad te ſit, Appium à Dolabella reum factum; ſanequam non ea qua exiſtimaueram, inuidia. neq;.n. ſtulte Appius; qui, ſimul atque Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in vrbem, triumphique poſtulationem abiecerat. quo facto retudit ſermones; paratiorq;. viſus eſt, quàm ſperauerat accuſatur. is nunc in te maximam ſpem habet. ſcio tibi eum non eſſe odio. quàm velis eum obligare, in tua manu eſt: cũ quo ſimultates ſi tibi non fuſſent, liberius tibi de tota re eſſent. nunc, ſi ad illam ſummam ſeueritatem legitimum ius exegeris; cauendum tibi erit, ne parum ſimpliciter & candide poſuiſſe inimicitias videaris. in hanc partem porrò tutum tibi erit, ſi quid voluerit, gratificari nemo enim neceſſitudine, & amicitia te deterritum ab officio dicet. Illud mihi occurrit, quòd inter poſtulationem, & nominis delationem vxor à Dolabella diſceſſit. quid mihi diſcedens mandaris, memini: quid ego tibi ſcripſerim, te non arbitror oblitum. non eſt iam tempus plura narrandi. vnum illud monere te poſſum: ſi res tibi non diſplicebit. tamen hoc tempore nihil de tua voluntate oſtendas; & expectes, quemadmodum exeat ex hac cauſa; ne qua inuidioſum tibi ſit, ſi emanarit. porrò ſignificatio vlla ſi interceſſerit; clarius, quàm deceat aut expediat, fiat. neque ille tacere eam rem poterit, quæ ſuæ ſpei tam opportuna acciderit, quæque in negocio conficiendo tanto illuſtrior erit: cum preſertim is ſit, qui, ſi pernicioſum ſciret eſſe loqui de hac re, vix tamen ſe contineret. Pompeius dicitur valde pro Appio laborare, vt etiam putent alterutrum de filijs ad te miſſurum. hic nos omnes abſoluimus, & hercule * confecta, omnia fœda, & inhoneſta ſunt. Conſules autem habemus ſumma diligentia. adhuc S.C. niſi de ferijs Latinis, nullum facere potuerunt. Curioni noſtro tribunatus conglaciat. ſed dici non poteſt, quo modo hic omnia iaceant, niſi ego cum tabernarijs, & aquarijs pugnarem, veternus ciuitatem occupaſſet. ſi Parthi vos nihil calfaciunt, nos * hic frigore, frigeſcimus. tñ, quoquo modo hic omnia iaceant, potuit ſine Parthis. Bibulus in Amano neſcio quid cohorticularum amiſit. hoc ſic nũciatum eſt. Quod tibi ſupra ſcripſi, Curionem frigere: iam calet: nam feruentiſſime concerpitur: * belliſſime enim quia de intercalando non obtinuerat, transfugit ad populum, & pro Cæſare loqui cœpit, legemq́. viaria non diſſimilem agrariæ Rullij, & alimentariam, quas iubet ædiles metiri, iactauit. hoc non dum fecerat, cum priorem epiſtolæ partem ſcripſi. Amabo te, ſi quid, quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in gratiam. De Dolabella integrum tibi reſerues, ſuadeo. & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ, æquitatiſque opinioni hoc ita facere expendit. Turpe tibi erit pantheras Græcas me non habere. Vale.

alias, recepta à fœra, | alias, vel frige | alias, ... iſſi.

NOn dubito) Quemadmodum patet lib. iij. epiſt. quæ incipit. Cum eſt ad nos allatum, &c. Et alijs duabus ſequentibus prædictum, accuſatus fuerat Appius a Dolabella, & à quibuſdam fautoribus. Dolab. ambitus, & maieſtatis, ex quo cum triumphum de rebus geſtis in Cil. eſſe petiturus amiſerat eius habendi ſpẽ, quam rem hac epiſt. Cœlius indicat Cic. oſtenditque eum plurimum prodeſſe poſſe App. ſed monet eum, vt ita ei proſit, vt videatur omnino depoſuiſſe omnes inimicitias & ſimultates, quas ante habuit cum ipſo Appio, dicit autem Põp. ei plurimum fauere. & pro eius cauſa laborare. Narrat præterea quædam, quæ fecit Curio in fauorem Cic. poſtremo rogat Cic. Cœlius, vt eum in gratia Appij ponat, & rurſus ab eo pantheras græcas petit. [Factum reum) Accuſatum ambitus, & maieſtatis. [Non ea) Non tanta. [Inuidia) Maleuolentia. [Neque enim ſtulte). ſ. fecit. [Simulatque) Cum primum ſtatim. [Ad trib.) Vbi ſedebant iudices, apud quos eum accuſantur. [Abiecerat) Depoſuerat. [Triumphu) De rebus in Cil. geſtis, cui præfuerat ante Cic. vt lib. iij. viſum eſt. [Accuſator) Dolabella. [Is) Appius. [Eum) Appium. [In tua manu). i. in poteſtate. [Quam). i. quantum. [Vel is eum obligare) Adiuuando eum contra Dol. [Liberius) Magis in poteſtate tua, vt etiam non faueres ei ſi nolles, quia nemo diceret te fauere hoc odio. [Nunc) Dicit omnino ei, eſſe fauendum ne videatur aliquid retinuiſſe de veteribus inimicitijs. [Ius legitimum) Iuſtum ius reconciliationis. [Parum ſimpliciter). i. parum ſincere. [Et parum candide). i. parum benigne, & pure. Horat. Albi noſtrorum ſermonum candide lector. [Tutum) Sine periculo, & infamia tua. [Deterritum) Ab off. i. prætermiſiſſe officium tuum erga App. [Neceſſitudine) Quæ eſt tibi cum Dolab. [Occurrit) In mentem venit. [Diſceſſit) A Dolabella, reliquit Dolabellam, fecit cum eo diuortium. [Qui mandaris mihi) Non dicit quid ſit, intelligimus ei mandatum fuiſſe à Cic. vt ſi quis inueniretur apius cuius matrimonio Tullia locaretur, ſe certiorem faceret, vel daret operam, vt etiam non admonito patre locaretur, ſicut ipſe Cic. lib. iij. ad Appium ſcribens teſtatus eſt. Vnde nunc Cœlius ſignificat Dolabellam eſſe ſine vxore, & ſe memorem eius mandati. [Quid ſcripſerim) Coniicimus eum ſcripſiſſe multa de Dolab. [Hoc tempore) Nunc ex hac cauſa, quam habet cum Appio. [Quemadmodum). An eum honore, an turpiter. [Inuidioſum) Earum. [Emanarit) Effluxerit. [Porrò) Deinde. [Significatio) Demonſtratio tuæ voluntatis. [Clarius) Manifeſtius. [Quam deceat) Aut q̃ expediat, neque decet, neque expedit res matrimoniales a multis ſciri, priuſquam conficiantur. [Ille) Dolabella. [Tam opportuna) Accommodata vtilia. [Cum is ſit). i. talis naturæ. [Vix ſe contineret) Quin loqueretur. [Alterutrum) Alterum. [De filijs). ſ. ſuis vel Sex. Pomp. vel Cn. Pomp. [Hic) Romæ. [Nos omnes) Conſules prouinciarum. [Confecta) Facta, inſtituta. [Et). i. etiam. [Summa diligentia) Ironice, q. d. negligentiſſimos. [Ferijs Latinis) Latinæ feriæ, vt ſcribit Var. dicebatur dies conceptiuus, dictus à Latinis populis, quibus ex Albo monte ex ſacris carnem petere fuit ius cum Rom. à quibus Latinis latinæ dictæ ſunt. [Conglaciat) Friget. [Iaceant) Sint proſtrata, & deiecta. [Niſi ego) Significat Cic. iocoſe homines deditos eſſe pigritiæ, ita vt ea marceſcant. [Aquarijs) Ijs qui vendunt aquam. Iuuen. Veniat conductus aquarius. [Et tabernarijs). i. cauponibus qui vinum vendunt. [Pugnarem) Reſiſterem ne facerent copiam aquæ, & vini. [Veternus) (auctore Seruio) morbus eſt intercus. i. hydros, qui homines efficit pigros, vnde & pigritia ponitur apud Virg. in Georg. Nec torpore diu paſſus ſua regna veterno, bibit autem multum veternoſus, vt oſtendit Horat. Creſcit indulgẽs ſibi dirus hydrops. Nec ſitim pellit niſi cauſa morbi Fugerit venis, & aquoſus albo Corpore lãguor, & Cato ait, veternoſus quamplurimum bibit, tam plurimum ſitit. [Occupaſſet) Inuaſiſſet. i. omnes iam eſſent veternoſi. [Parthi aff. nos nihil). i. nihil curamus, in quo codice ſcriptum erat, ſed Parthi vos calefaciunt. [Potuit ſine Parthis). ſ. eſſe, vt omnia iacerentur. [Bibulus) Qui præerat Syriæ. [In Amano monte) De quo diximus in iij. lib. [Cohorticularum). i. paruarum cohortium. [Sic). ſ. eum amiſiſſe. [Quod ſupra) Conſtat hanc epiſtolam ſcriptam eſſe quodam interuallo temporis. quia ergo ſupra dixerat, quòd tribunatus glaciat Curioni, nunc ſe corrigit, & dicit multum calere. [Concerpitur) Dilaceratur. [Leuiſſime) Stultiſſime. [Viariam) De vijs, quæ quid contineret, non facile ſcitur. [Alimentariam) Lege de alimentis. [Agrariæ Rulli). i. legi quam Rullus de agris diuidundis tulerat. [Iactauit) Publice nominauit. [Quas leges) Viariam, & alimentariam. [Iubet ædiles) Mentiri, falſo dicere eſſe probatas. [Hoc) Quòd iactaſſet has leges. [Ponito me in gratiam) Dicito ei perſuaſum à me, vt ita faceres. [Integrum)

H V B. | A | Veterũ. | Cohorticula.

grum)Vt mihi oſtendas de voluntate tua collocandæ filię.[Huic rei) Matrimonio filiæ. [Dignitati æquitatis tuæ) Quantum expectat ad Appium.

ASC. NON dubito)Viſum eſt lib.iij.accuſatus fuerat Appius Pulcher ambitus à Dolabella, & fautoribus eius, quare triumphum amiſit, quod nunc Cœlius ſcribit, monēs Cic. vt depoſita ſimultate Appio reconcilietur. Ordo eſt.Non dubito quin perlatum ſit ad te,Appium.ſ.Pulchrum,qui ante Cic.Ciliciam ceperat factum reum.ſ.ambitus,& maieſtatis à Dolabella, qui poſtea gñr Ciceroni fuit,ſane nō ea.i.tanta inuidia quam.i.quantum,exiſtimaueram.ſ.Appio futuram. Neque.n.Appius ſtulte ſupr.egit,q ſimul atque.i.ſtatim,poſtquam Dolabella acceſſit ad tribunal.ſ.accuſaturus Appium,intro erit in vrbem,&abiecerat poſtulationem triumphi,quam qui ſperabat,foris manebat,donec decretū ſenatus fieret,quo facto Appius retulit ſermones.i.reſpondit,& viſus eſt paratior.ſ.ad ſeſe purgandum,q̄ accuſator.ſ.Dolabella ſperauerat.Is.ſ.Appius,habet nunc maximam ſpē in te.Scio eum.i.Appium non eſſe tibi odio. eſt in manu.i.poteſtate tua,obligare eum.ſ.tibi quam.i.quantum velis,cum quo.ſ.Appio,ſi ſimultates non fuiſſent tibi.ſ.prius,eſſet tibi liberius.ſ.agere. de tota re, quia poſſes eum iuuare,& deſerere,vt velles. Nunc ſi exegeris legitimum ius.i. rigorem iuris,ad illam ſummam veritatem.i.iuſtitiam,ſicut verū pro iuſto ſæpe ponitur,cauendū erit tibi,ne videaris poſuiſſe.i. depoſuiſſe inimicitias parum ſimpliciter.i.ſine dolore & parū candide.i.ſine liuore.In hanc &c.Ordo eſt.Porro.i. ſed tutum erit ſi quid volueris gratificari.i. gratū facere Appio, in hanc partem.ſ.mitiorem.Nemo.n.dicet te deterritum ab officio,neceſſitudine,& amicitia,quæ.ſ.tibi eſt cum Dolabella,videtur tamen nondum, hęc cum ſcriberētur,Cic.gener factus, quia id poſt Appij liberationē purgauit lib. iij. quod etiam ſequens clauſula comprobat, vnde intelligam, ideo id neminem dicturū eo,q tunc nullā fuerat Ciceroni. Cum Dolabella neceſſitudo, aut amicitia. Illud.ſ.quod ſequitur,occurrit mihi, q vxor.ſ.Dolabellę diſceſſiſſet.ſ.per diuortium,à Dolabella,inter poſtulationem.i.vocationem in ius,& delationem nominis.ſ.rei. Memini.i.memoria teneo,q tu diſcedens.ſ.in prouinciam, mandaris pro mādaueris mihi,q.d.q Tulliam tuam idoneo marito locarem,te inconſulto. Et arbitror te non oblitum,quid ego ſcripſerim tibi.ſ. de Dolabella, quā eſſet idoneus gener futurus. Tempus narrandi plura nō eſt iam.Ego poſſem monere te illud vnum, ſi res nō diſplicebit tibi,ſup. cum Dolabella poſſe matrimonium cōtrahi tamen nihil oſtendas de voluntate tuam hoc tempore.ſ.lite pendente,& expectes quemadmodum.ſ.Dolabella accuſator, exeat ex hac cauſa.ſ.accuſatione Appij.Denique ſi emanarit.i.diuulgatum fuerit filiam tuam nubere Dolabellæ, Appij accuſatori, id ſup.ſit tibi inuidioſum.Porrò.i.ſed,ſi vlla ſignificatio.ſ. voluntatis tuæ,interceſſerit.i.interuenerit,id ſup. ſiat clarius.i. manifeſtius,quam deceat,aut expediat.i.vtile ſit,& ita monet,vt occultiſſimum habeas.Neque ille.ſ. Dolabella, poterit tacere eam rē.i. tua voluntate filiam tuā tibi deſponſatam, quæ.ſ. res, acciderit, tam opportuna ſpei ſuæ.ſ.de condemnatione Appi,quæque.i.& quæ.ſ.res,erit tanto illuſtrior.i.clarior &magis perſpicua,in negocio,conficiundo.i.perficiundo preſertim cum.ſ.Dolabella,ſit is.i.talis,qui ſi.i.etſi ſciret pernicioſum eſſe loqui de hac re.ſ.quā inter nos agimus,hoc eſt de matrimonio filiæ tuæ,tñ.i.nihilominus vix.i.cum ſumma difficultate,contineret ſe.i.abſtineret è loquendo. Pompeius videtur valde laborare pro Appio.i. vt Appius abſoluatur quod etiam contigit vt etiam putent.ſ.homines Pomp.ſup.miſſurum ad te alterutrum de filijs.ſ.ſuis,vel Sextum, vel Cneum,ideo autem miſſurus putabatur,vt Cic. qui tunc erat in prouincia, vbi Appius crimen commiſiſſe accuſabatur, facta quęſtione,& vt dñt, informatione, beneuole rē interpretetur & ad ſenatum reſcribat.Nos oēs abſoluimus.ſ.quodam preiudicio, hic.i.Romę,ſup.Appium,hoc eſt opinamur eum abſoluendum, & Hercule.i.per Herculem, oia concepta.ſ. crimina, de Appio.i.quæ in eius accuſationis libello continentur: ſup. ſunt fœda & moleſta. Autem.i.ſed,nos habemus conſules ſumma diligentia.ſ.præditos,quod (vt Hubertino placet) per ironiam dicit, nam addit,ipſi ſup.nullum.i.non vllum non potuerunt facere adhuc ſenatuſc.i.decretum ex ſenatus ſententia factum,niſi deferijs latinis.ſ.celebrandis Tribunatus conglaciat.i.friget plurimum, hoc eſt abolitur,Curioni noſtro, ſed non poteſt dicit quō omnia iaceant.i. neglecta ſunt,& torpeant.hic.i.Romę,niſi ego pugnarem cū tabernarijs & aquarijs.i.vendentibus vinum, aut portantibus aquam precio, luuen.Veniat conductus aquarius.veternus.i.torpor ex morbo intercute,&hydrope,occupaſſet ciuitatem, nimio potu,quocirca dicit ſe pugnare cum tabernarijs.i.cauponibus & aquarijs,ne.ſ.tamen vini potus venditent, aut ex torpore. Vnde Philippus Beroaldus,ex hoc loco argumentatur lib. xj. in epiſt. cuius principium eſt, Raras tuas quidem &c. vbi vulgo legitur. Erat in eadem in epiſtola veteranus ciuitatis, legendum eſſe, veternus ciuitatis. Hic.n.inquit,Pompeium appellat quo regionū Romanarum præfecto nullum exercitamentum P. R. dabatur. Hæc ex illo. Veruntamen nō videtur dicta epiſtola huic reſpondere,propterea q dicit in eadem epiſtola ſcriptū eſſe manu Cœlij,Cic.non deſendi a Curio, ſed potuit illa pars ſeorſum ſcr.pta deleta eſſe. Veruntamen minus placet,q dicat Pomp.Veternum dici cum dicat ſe gaudere quod amicus in ocio ſit.Intelligam ergo de ocio totius ciuitatis,aut intercute, vt dixi,aut nimia potatione,melius tamen de torpore,eo q præmiſit quō hic omnia iaceant,q.d.nullam litem agitari,niſi cum tabernarijs,& aquarijs pugnaret.ſ.in foro iudiciali,accuſando nos pluris iuſto precio operam ſuam,aut aquam vendere, illas res corruptas.Si Parthi nihil calfaciunt nos aut vos.i.ſi nullum incutiunt timorem, nos nihil frigeſcimus.i. frigidiſſimus, aut ſumus, frigore.i. metu, eo q metus frigus inducit, vſque adeo vt frigus,pro metu ponatur, A n. I. Exemplo Aeneæ ſoluuntur frigore membra,tamen quoquō.i. quomodocunque omnia iaceant hic,potuit.ſ. Veternus eſſe,ſine Parthis.i. niſi Parthi nos ſolicitos facerent. Bibulus,qui Antiochiam curabat,amiſit neſcio quid cohorticularum in Amano.ſ. monte,in confinio Ciliciæ,hoc eſt nunciatum.ſ.ſenatui nunc ſic, quod.i. quanq ſcripſi tibi ſupra. Curionem frigere.i. in ocio eſſe,ipſe calet iā.ſ.rubore, nam concerpitur.i.à multis carpitur ferventiſſime. Enim.i. quia,ipſi non obtinuerat intercalando.i. remittēdo,ipſe transfugit leuiſſime.i.inconſtantiſſime,ad populum,& cœpit loqui pro Cæſ. & iactauit legem viariam.i. de vijs faciendis,non diſſimilem Agrariæ.ſ.legi,Rulli.i.quam Rullus tulit & iactauit legem alimentariam.i.de alimentis faciendis,quas.ſ. leges,ipſe iubet ædiles metiri. metiendo exercere,& in vſum adducere. Hubertinus legit mentiri.quod non placet.Cum ego ſcripſi priorem partem epiſtolę.ſ.huius (nam prius vnam partē ſcripſerat, deinde poſt aliquot dies eā abſoluit; nō deletis prius ſcriptis)ſup.Curio nondum fecerat hoc.i. nondum iactauerat. Amabo te,blandientis dictum,ſi facies quid.i.aliquid, quod fuerit opus.i.vtile Appio,ponito me in gratiam.ſ. Appij.ſuadeo ſup. vt ſerues tibi.ſupple negocium de Dolabella integrum, ita vt eum,& ſuſcipere geneſu,& refutare libere poſſis. Expedit enim & huic rei de qua loquor.i.matrimonio filiæ tuæ, aut gratiæ Appij conſecuandæ,& dignitati æquitatis tuæ facere hoc ita. quod opinio eſt. Me non habere.i.ſi non habuero,cūm munera ædilicia dabo,Pantheras Græcis,erit turpe tibi quia cupaberis defuiſſe amico.

CONFECTA, omnia fœda, & inhoneſta ſunt) Hoc in loco vetuſti libri inter ſe diſcrepant, nos eū, quem habet Ioannes Scala,vt minus deprauatum ſecuti ſumus,hic.n. ita legitur. conſecta omnia fœda, & inhoneſta ſunt.ex quo adducti ſumus, vt,vna littera immutata,legeremus: confecta;omnia fœda,&inhoneſta ſunt. poſt in Petri Bembi libro,confecta omnia, diſerte ſcriptum animaduerti.[Tabernarijs)Aquarum ius penes ædiles & cenſores erat. itaque,cum tabernarij publicas aquas in ſuum vſum deducerent,Cœlius, qui tunc ædilitatem gerebat, ea de re cum tabernarijs aquarijs pugnauit, concionem etiam de aquis ſcripſit, cuius meminit Frontinus lib.ij.de aquæ ductibus. [Viariam)Dicit neſcio quid Appianus de vijs à Curione inſtauratis: tamen,Vinariam,magis probarem,quam Viariam &poſt,Quęis iubet ædiles metiri: vt hoc dicat: iubet ædiles legibus, quas ipſe fert,vinum,& alimenta populo metiri,legem & P.Clodius tulerat de annona de qua in orōne p Sexto,& Aſconius in Piſonē. PAVL MA

APVD Cic.in Epiſt.Fam.à Cœlio cōcinnatis videntur eſſe aquarij,qui aquam circumferunt venalem: Niſi ego,inquit,cum aquarijs &tabernarijs pugnarem,ciuitatem Veternus occupaſſet Iuuen. Veniat conductus aquarius. Aquarias prouincia in Cic. aduerſus Vatinium, cura eſt Quæſtoris, præfecta mercibus, quæ mari vel omnino aquis ſubuehuntur,ne quid exportetur. Sed & publicis aquis præfici ſolitos quoſdam ſcimus De quibus quandoque ſit Sen.Coſ.factum,vt cū eius, rei cauſas extra vrbem ſorent, lictores binos,& ſeruos publicos ternos,architectos ſingulos,& ſcribas,& librarios accenſos, & præcones totidem habere liceret. Hoſce dici quādoque aquarum curatores animaduerto, interdum, & aquarios. Iulius Frontinus: Ille aquariorum tollendus reditus,quem vocant punctam. Et mox docet fuiſſet quēdam qui appellaretur à punctis. Pertinebant & ad eandem aquarum rationem,qui vocabātur villici,caſtellani,ſilicarij,tectores. Sed hic fermè miniſteria erant. Alibi Frontinus, aquariorum fraudem Cel. An. Lect. 18.

fraudem nominat, quos aqua ex publicis ductibus in priuatorũ vſum deriuare deprehendiſſet. Super qua re Cœlij Ruſi edita quoque legebatur oratio, cui titulus fuit. De aquis, vbi aquariorum dolo, irriguos agros, tabernas, cœnacula perpetuis ſalientibus coarguebat inſtructa. Vnde illuſtratur Cœlij eiuſdem locus de qua diximus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Habet hæc epiſtola nouarũ rerum nuntiationem vrbanam, & feſtiuã.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 7

QVAM cito tu iſtinc decedere cupias, neſcio: ego quidem eo magis, quo adhuc felicius rem geſſiſti. dum iſtic eris, de belli Parthici periculo eruciabor, ne hunc riſum meum metus aliquis perturbet. Breuiores has literas properanti publicanorum tabellario ſubito dedi. tuo liberto pluribus verbis ſcriptas pridie dederam. Res autem nouæ nullæ ſanè acciderunt, niſi hæc vis tibi ſcribi, quæ certe vis. * Cornificius adoleſcens Oreſtillæ filiam ſibi deſpondit. Paula Valeria ſoror Triarij diuortiũ ſine cauſa, quo die vir è prouincia venturus erat, fecit. nuptura eſt D. Bruto. nondum retulerat. multa in hoc genere incredibilia te abſente acciderunt. Ser. Ocella nemini perſuaſiſſet ſe mœchum eſſe, niſi triduo bis deprehenſus eſſet. quæris, vbi? vbi hercules ego minime vellem, relinquo tibi, quod ab alijs quæras. neque enim diſplicet mihi, imperatorem ſingulos percontari, cum qua ſit aliquis deprehenſus. Vale.

* alias, Cornifi... adoleſcen... ſoror eſt Syllæ f... iam

IVR. QVam cito) Cœlius primum ſe cupere dicit, vt Cic. ex prouincia diſcedat, & ſua & ipſius Cic. cauſa deinde quædam ioroſa, & riſu digna ſcribit, & præcipue Ocellam repertum in adulterio, ſed non dicit cum qua muliere vultu ut Cic. id ab alio perquirere. Hæc epiſtola ſatis faceta & facilis eſt. [Iſtinc) Ex Cilicia. [Ego magis) .ſ. cupio, diſcedas. [Quo) Quãto. [Aliquis metus) De iſto bello, & periculo parthico tui cauſa. [Hunc riſum meum) De ijs rebus quæ ridendæ acciderunt. [Pridie) Heri. [Quæ certe vis) .ſ. ſcribi tibi. Deſpondit tibi filium, nõ intelligo, quod fecerit filium ſponſum ſuum, ſed quod fecerit eũ ſponſum. vt dicam, ego feci mihi ſponſum filium meum, non intelligo, quòd ſit ſponſus meus, ſed ꝙ in gratiam meam & lætitiã ſit factus, ſponſus. [Diuortium) Diſceſſionem, ſeparationem à marito. [Triarij) Nomen proprium. [Sine cauſa) Quia nullæ erant cauſæ diuortij vt exponunt iuriſc. ff. diuor. [Nondum retulerat) Ad ſeipſum dicit qui nondum dixerat hoc. [In hoc genere) Talia qualia hæc ſunt. [Ocella) Hic eſt ille, de quo Cic. lib. 2. ad Cœlium ſcribens dicit, de Ocella parum ad me ſcripſerat, & in actis non erat. [Nemini perſuaſit) Nemini feciſſet credibile. [Triduo) In tribus diebus. [Deprehenſus) In adulterio, & proprie deprehendi dicuntur nautæ, & adulteri. De nautis. Virg. Aen. Hunc ego ſi Getulis agerem ſi, ſyrtibus exul. Argolico ue mari deprehenſus, & vrbe Mycenæ. De adulteris Horat. in Serm. Deprehenſi non bella eſt fama Treboni. [Quæris) Voles ſcire. [Vbi?) In qua domo, vel in qua muliere. [Minime vellem) .ſ. eſſe deprehenſum, vbi deprehenſus eſt, erat enim fortaſſe deprehenſus apud amicum. [Relinquo tibi) .ſ. hoc. [Imperatorem) Sicut es tu. [Percontari) Interrogare. [Singulos) Qui Roma illuc veniunt. Cum qua mulieres, nam hoc pacto aliquis tandẽ tibi dicet.

ASCENSIVS.

VR. QVAM &c.) Dicit ſe cupere, vt Cic. ex prouincia diſcedat, affertq. iocoſa quædam, vtpote Ocellam deprehenſum in adulterio, nec tamen dicit cum qua volens Cic. id ex alio inquirere. Ordo eſt, neſcio quàm .i. quantum cito tu cupias diſcedere iſtinc .i. ex prouincia vbi nunc es. ego quidem cruciabor de periculo .ſ. propter periculum belli Parthici, dum .i. donec eris illic .i. in Cilicia, eo .i. tanto magis, quo .i. quãto felicius geſſiſti adhuc res, quia fortuna ſolet mutari, nec cuiquam eſſe perpetuo bona. Vnde Philippus, Macedo cum tres lætos nuncios vno, die accepiſſet, deos precatus eſt vt modicum ſupplicij pro tantis bonis reponunt. Ne aliquis metus perturbet hunc .i. quem hic habeo, riſum meum. Ego dedi tabellario .i. ad tabellarium, hoc eſt literarum, perferendarum miniſtro, publicanorum .i. qui publica conduxerunt properanti .i. feſtinanti ſubito has literas breuiores, dederam pridie .i. die præcedenti hanc tuo liberto literas ſup. ſcriptas pluribus verbis. Autem .i. ſed res ſanè .i. multum, nouæ nullæ acciderunt, niſi vir hæc .i. huiuſmodi res ſcribi tibi, quæ certe vis, quia ridicula putat. Cornificius adoleſcens deſpondit ſibi filiam Oreſtillæ. Paula Valeria ſoror Triarij fecit diuortium .i. diſſolutionem matrimonij, & ſeparationem à viro, ſine cauſa, ſup. eo die, quo die vir .i. maritus, venturus erat è prouincia, vnde Cic. reuerſus etiam repudium facturus erat, eo ſupp. nuptura eſt D. Bruto, ipſa nondum retulerat .i. ad ſenatum tulerat, an ſenatui placeret. Multa incredibilia in hoc genere .ſ. matrimoniali, acciderunt, te abſente. Seruius Ocella nemini perſuaſiſſet ſe eſſe mœchum, niſi deprehenſus eſſet .ſ. in adulterio bis triduo .i. intra treis dies. Quæ res vbi .ſ. deprehenſus ſit .i. in cuius domo, & cum cuius vxore. Hercule ſup. illic, vbi ego minime vellem. Relinquo tibi, quòd quæras ab alijs. Neque enim diſplicet mihi, imperatorem .ſ. te percunctari .i. interrogare ſingulos cum qua aliquis ſit deprehenſus, q. d. ſic Cic. quoque vxoris ſuæ culpam noſciturum.

PAVL. MAN. PAVLA Valeria) Alij, an hæc Bruto nupſerit, dubitare videntur, propterea ꝙ lib. xj. Pollam Bruti vxorem fuiſſe perſpiciant. ego nupſiſſe exiſtimo, & eam ipſam eſſe, quæ lib. xj. appellatur Polla: vt, quemadmodum ab aula olla, ſic a Paula Pol.a dicta ſit. [Non dum retulerat) Si ita legatur, ſub intelliga poterit, dotem. ſed mihi non diſplicet amiciſſimi mei coniectura, qui ita legendum putat, mundum retulerant. mundus autem muliebris qui ſit, exponit Liu. lib. xxxiiij. Munditiæ inquit, ornatus, & cultus, fœminarum inſignia ſunt. hunc mundum muliebrem appellarunt maiores noſtri.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Varia nunciat hæc epiſtola, quæ in multorum cauſis agantur. Quod M. Marcellus. Hinc aliam vulgo epiſtolam auſpicantur. Narrat autem, quid Marcellus conſul in ſenatu fecerat.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 8

ETSI de rep. quæ tibi ſcribam, habeo: tamen nihil, quo magis gauiſurum te putem, habeo, quàm hoc. Scito C. Sempronium Rufum, Rufum, mel, ac delitias tuas, calumniam maximo plauſu tuliſſe. quæris. * qua in cauſa? M. Tutium accuſatorem ſuum, poſt ludos Romanos reum lege Plotia de vi fecit hoc conſilio, quòd videbat, ſi extraordinarius nemo reus acceſſiſſet, ſibi hoc anno cauſam eſſe dicendam. dubium porrò illi non erat, quod futurum eſſet. nemini hoc deferre munuſculum maluit, quàm ſuo accuſatori. itaque ſine vllo ſubſcriptore deſcendit, & Tutium reum fecit. at ego, ſimul atque audiui, inuocatus ad ſubſellia rei accurro: ſurgo, neque verbum de te facio; totum Sempronium vſque eò perago, vt Veſtorium quoque interponam, & illam fabulam narrẽ, quemadmodum tibi pro beneficio dederit, ſi * quid iniurijs ſuis eſſet, * quo Veſtorius teneretur. Hęc quoque magna nunc contentio forum tenet. M. Seruilius, poſtquam, vt cęperat, omnibus in rebus turbarat, nec, quod non venderet, quidquam reliquerat; maxima nobis traditus erat inuidia. neque Laterenſis prætor, poſtulante Pauſania, nobis patronis, quò ea pecunia perueniſſet, recipere voluit. quòd Pilius, neceſſarius

* alias, qd' is in

* alias, quod

* alias, vt Veſtorius teneret

Attici

Attici noſtri, de repetundis eum poſtulauit: magna il
lico ſama ſurrexit, & de dănatione ſeruenter loqui eſt
cœptum. quo vento proijcitur Appius minor, vt indi
cet, pecuniam ex bonis pr̃nis perueniſſe ad Seruiliũ,
* alias, indicet ꝑuaricationiſq́. cauſa * diceret depoſitũ H-S LXXXI. ad
miraris amentiam. quid, ſi actiones ſtultiſſimas, quid,
ſi neſarias patris conſeſſiones audiſſes? mittit in cõſi-
lium eoſdem illos, q litis æſtimarãt, iudices. cũ æquo
numero ſnĩæ fuiſſent, Laterenſis, leges ignorans, pro-
nunciauit quid ſinguli ordines iudicaſſent: & ad ex-
tremum, vt ſolent, Non redigam. poſtquã diſceſſit, &
pro abſoluto Seruilius hr̃i cœptus; legiſq́. vnum & cẽ
teſimum caput legit, in quo ita erat; QVOD eorum iu
dicum maior pars iudicarit, id ius, ratumq́. eſto: in ta
bulas abſolutũ nõ retulit, ordinũ iudicia ꝑſcripſit. po
ſtulante rurſus Appio, cũ L. Lollio tranſegit, & ſe rela
turũ dixit. ſic nunc neq; abſolutus, neq; damnatus Ser
uilius, de repetundis, ſaucius, Pilio tradetur. nam, de
* alias, vitaſſe, diuinatione, Appius, cũ calumniam * iuraſſet, conten
dere auſus non eſt, Pilioq́. ceſſit; & ipſe de pecunijs re
petundis à Seruilijs eſt poſtulatus, & ꝑterea de vi reus
à quodã ſuo emiſſario eſt factus. rectè hoc par habet.
Quod ad remp. pertinet, oĩno multis diebus, expecta-
tione Galliarũ actũ nihil eſt. aliqñ tñ, re ſæpe relata, &
grauiter acta, & planè ꝑſpecta Cn. Pompeij voluntate
in eã partem, vt eum decedere poſt cal. Mart. placeret,
S.C. qđ tibi miſi, ſactum eſt, auctoritateſq́. ꝑſcriptæ.
S.C. auctoritas. Pridie cal. Oct. in æde Apollinis. ſcri-
bendo aſſuerunt, L. Domitius Cn. F. Aenobarbus, Q.
Cilius Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Villius L. F. Põp.
Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Lucceius C. F.
Pup. Hirrus, C. Scribonius C. F. Pop. Curio, L. Ateius
L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod
M. Marcellus cos. V. F. de ꝓuincijs cõſularibus: D. E.
R. I. C. vti L. Paulus, C. Marcellus cos. cũ magiſtratum
ĩniſſent, ad ex cal. Mart. q̃ in ſuo magr̃atu futuræ eſſent
de conſularibus prouincijs ad ſenatũ referrent, ne ue
qđ prius ex cal. Mart. ne ue quid cõiunctim de eã re re
ſerretur à conſulibus: vtiq; ejus rei cauſa per dies cõ-
mitiales ſenatum hr̃ent, S.Q.C. ſacerent: & cum de ea
* alias, conſul lib. q. cos. i CCC. re ad ſenatum referretur à * conſulibus, qui eorum in
CCC. iudicibus eſſent, ſex abducere liceret: ſi qđ de
ea re ad populum, plebem ue lato opus eſſet, vt Ser. Sul
picius, M. Marcellus cos. præt. trib. pl. quibus eorum
videretur, ad populum, plebem ue ſerrent: quod ij nõ
tuliſſent, vti quicunque deinceps eſſent, ad populum,
plebem ue ferrẽt. I. V. Pridie cal. Oct. in ęde Apollinis:
ſcribẽdo affuerunt, L. Domitius Cn. F. Ahenobarbus,
Q. Cæcilius Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Villius L. F.
Pomp. Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Scribo-
nius C. F. Pop. Curio. L. Ateius L. F. An. Capito, M. Op
pius M. F. Terentina. Quod M. Marcellus cos. V. F.
de prouincijs: D. E. R. I. C. ſenatum exiſtimare, nemi-
nem eorum, q poteſtatem hñt intercedendi, impedien
di, moram afferre oportere, quo minus de rep. quãpri
mũ ad ſenatum referri, S.Q.C. fieri poſſit: qui impe-
dierit, eum ſenatum exiſtimare contra remp. ſeciſſe; ſi
quis huic S.C. interceſſerit; ſenatui placere, auctorita-
tẽ perſcribi, & de ea re ad ſenatum, populumq́. referri.
Huic S.C. interceſſit C. Cœlius, L. Vicinius, P. Corne-
lius, C. Vibius Panſa. Itẽ ſenatui placere, de militibus,
qui in exercitu C. Cæſaris ſunt, qui eorum ſtipendia
emerita, cauſas, quibus de cauſis miſſi fieri debeãt, ha
beant, ad hunc ordinem referri, vt eorum ratio habea-
tur, cauſæq́. cognoſcantur. ſi quis huic S.C. interceſſe
rit; ſenatui placere, auctoritatem perſcribi, & de ea re
ad * ſenatum, populumq́. referri. Huic S.C. interceſſit * alias, hunc ordinem
C. Cœlius, C. Panſa trib. pl. Itemq́. ſenatui placere, in
Ciliciam prouinciam, inque viij. reliquas prouincias,
quas prætorij proprætores obtinerent, eos, qui ꝑtores
fuerunt, neq; in prouincia cum imperio fuerũt, quos
eorum ex S.C. cum imperio in ꝓuincias proprętores
mitti oporteret, eos ſortito in ꝓuincias mitti placere:
ſi ex eo numero, quos S.C. in ꝓuincias ire oporteret,
ad numerum non eſſent, qui in eas prouincias profici
ſcerentur; tum, vti quodque collegium primum ꝑto-
rum ſuiſſet, neque in prouincias profecti eſſent, ita ſor
te in ꝓuincias proficiſcerentur: ſi ad numerum ij nõ
eſſent; ita ſorte in prouincias proficiſcerentur: ſi ad
numerũ ij non eſſent; tunc deinceps proximi cuiuſq;
collegij, q prętores ſuiſſent, neque in prouincias pro-
fecti eſſent, in ſortem conijcerẽtur, quoad is numerus
effectus eſſet, quẽ ad numerũ in ꝓuincias mitti opor-
teret: ſi qs huic S.C. interceſſiſſet, auctoritas perſcri-
beretur. Huic S.C. interceſſit C. Cœlius, C. Panſa trib.
pl. Illa præterea Cn. Pompeij ſunt animaduerſa, quæ
maxime confidentiam attulerunt hominibus; vt dice
ret, ſe ante cal. Mart. non poſſe ſine iniuria de prouin-
cijs Cæſaris ſtatuere; poſt cal. Mart. ſe non dubitatu-
rum. Cum interrogaretur, ſi qui tum intercederent; di
xit, hoc nihil intereſſe, vtrum Cæſar ſenatui dicto au-
diẽs futurus nõ eſſet, an pararet, qui ſenatum decerne
re non pateretur. Quid ſi, inquit alius, & conſul eſſe, &
exercitum hr̃e volet? at ille, quàm clementer: Quid, ſi
filius meus ſuſtẽ mihi impingere volet? his vocibus,
vt exiſtimarent hoĩes Pompeio cum Cęſare eſſe nego
cium, effecit. itaque iam, vt video, alterutram ad cõdi
tionem deſcendere vult Cæſar; vt aut maneat, neque
hoc anno ſui rõ habeatur; aut, ſi deſignari poterit, de-
cedat. Curio ſe contra eum totum parat. quid aſſequi
poſſit, neſcio. illud video, bene ſentientem, etſi nihil ef
fecerit, cadere nõ poſſe. Me tractat liberaliter; & mihi
ſuo munere negocium impoſuit. nam ſi mihi non de-
diſſet eas, quæ ad ludos ei aduectæ erant Africanæ;
potuit ſuperſedere. nunc, quando dare neceſſe eſt; ve
lim tibi curę ſit, quod à te ſemper petij, vt aliqd iſtinc
beſtiarum habeamus: Sitianamq́. ſyngrapham tibi cõ
mendo. libertum Philonem iſtuc miſi, & Diogenem
Græcum, quibus mandata, & literas ad te dedi. eos ti
bi, & rem, de qua miſi, velim curæ habeas. nam, quàm
vehementer ad me pertineat, in ijs, quas tibi illi red-
dent, literis deſcripſi. Vale.

ETſi de rep. &c.) Dicit Sempronium calumnias cum XVI
plauſu ſuſtuliſſe, aſſertque multa de rep. de S.C. & qui ſcri-
bæ fuerint in eo, quæ cum ſint ipſis duntaxat nota, ob-
ſcuriora viſa ſunt Hubet. quam vt à ſe explanentur. Nobis
tamen breuiter explicanda videntur, ſi non planè, at qualiter
poterimus. Ordo itaque eſt. Etſi, id eſt quanquam habeo
quæ ſcribam, id eſt ſcribere poſſim tibi de rep. tamen nihil ha-
beo, quo putem te gauiſurum, magis, quàm hoc ſ. quòd ſequi-
tur. Scito C. Sempronium Ruſum, mel ac dulcedinem, ac deli-
cias

tias tuas tuliſſe .i. accepiſſe calumniam.i.contumeliam, maximo plauſu,nõ ſuo,ſed populi eum libenter videntis.Queris qua cauſa.ſ.affectus ſit calumnia. Ea ſup.eſt,ꝙ fecit M.Tutium accuſatorem ſuum .i. vnde prius accuſatus fuerat,reum poſt ludos Rom. lege Plotia de vi.ſ.illata, hoc conſilio,ꝙ videbat ſi nemo acceſſiſſet reus extraordinarius cauſam eſſe dicendam ſibi .i. ſe eſſe.i.defendendum hoc anno.Nam cauſam dicit,qui ſe purgat,& defendit,ſententiam dicit,q iudicat. Porrò.i.aũt ſup.id non erat dubiũ illi.Nemini.i.non alicui,non maluit.i.non magis voluit,deferre .i.pñtare hoc munuſculum .ſ. vt reus extraordinarius fieret,vlli, aut alicui,quàm accuſatori ſuo .ſ. M.Tutio. peramaram aũt irriſionem vocat talem delationem,& accuſationem munuſculum. Itaque .i. & ita,Sempronius deſcendit .ſ. in foꝝ cauſaꝝ ad litem fauendam ſine vllo ſubſcriptore.i.aſſenſore,aut aſtipulatore, q ſecum ſentirent. Solent.n.idem ſentientes nomina ſua ſcribere vnde tractum,vt ſubſcriptores ſint ſuperioris ſcripti approbatores, & ſubſcribere ſuperius ſcripta probare,& fecit Tutium reũ. atq; ego ſimul,atque .i. eodem tpe quo aut ſtatim poſtq̃ audiui.ſ.Tutium à Sempronio reũ factum,accurro inuocatus.i.licet non eſſem vocatus,ad ſubſellia rei .i. vbi reus ſedebat cauſam dicturus, ſurgo vt more aduocati cauſam dicturus , neq; verbum facio de re.i.cauſa Tutij,aut lege de reo.ſ.Tutio.Ego perago.i.conuinco. Peragere .n. eſt,ad finem vſq; agere,tunc aũt peractum eſt qñ qs victus,& condemnatus eſt . Sempronium toto.i.ex omni parte, vſque eo.i.in tm̃,vt interponam quoque.i.etiam. Neſtorium.i. calumniam Sempronij in Neſtorium, & narrem.i.recitem,illam fabulam,quemadmodum dederit tibi pro beneficio.i.loco beneficij,ſi qd eſſet iniurijs ſuis,quo Neſtorius tenetur .i. afficeretur . Hæc quoq; magna contentio tenet .i. occupat,nunc foꝝ.ſ.iudiciale.M.Seruius.i.Sempronius inceperat.ſ.agere.turbarat ſup.eũ in omnibus rebus, neq; reliquerat quidquam quod nõ véderet . vt dixi,obſcure loquitur,neq; operepretium eſſet menté eius indagaſſe . Maxime.i.& ſup. Seruilius,aut potius Sempronius,erat traditus maxime.i.pcipue nobis inuidiæ.i.inuidiam.i.moleſtiam illi excitandam,neq; Laterenſis(propriũ eſt nomen)Pauſania poſtulate .i. cum Pauſanias poſtularet prætoré nobis patronis ſup.entibus . alij legunt Laterenſe, ꝑtore Pauſania poſtulante nobis patronis,voluit recipere.i.approbare quo ea pecunia puenisſet. Quod Pilius neceſſarij Attici noſtri.ſ.cõis amici poſtulauit cum reũ de repetundis.i.pecunijs,mala arte prouincialibus ablatis,& ita iure repetundis. Magna fama ſurrexit illico,& cœptum eſt loqui feruenter,de dãnatione.ſ.Sempronij. Quo vento.i.qua obiectione,Appius minor proijcitur.i.obruitur,vt implicet .i. innuat de pecunia ex bonis patris perueniſſe ad Seruiliũ & diceret cauſam præuaricationis.i.quare fecerit præuaricationem . Seſtertiũ ſemel & octogies eſſe depoſitum . Dixi alibi,quia ſeſtertium,etiã neutri eſt gñ a, & genitiui nominum neutri gñis habentium ſingularem non ſolent ſyncopari,ne cum ſingularibus caſibus coincidant , cum tñ venuſta ſit cum numerabilibus ſyncope decẽtius dici ſemel, & octogies ſeſtertium quàm octogintaꝝ ſeſtertia , & ſeſtertioꝝ. Scribitur aũt ſeſtertium I I. S.i.duæ lib. cum ſemis . Tu admiraris dementiam,imò actiones ſtultiſſimas . Quid ſup. faceres,aut diceres,ſi audiſſes neſarias ꝯdõnas patris.ſ.Appij? Ipſe mirat in conſilium illos eoſdem iudices,qui æſtimarant litis pro lites, cum ſententiæ fuiſſent æquo .i. æquali numero.i.tot abſoluentium quot condemnantium,& econuerſo . Laterenſis ignorans leges pronunciauit , quid ſinguli ordines iudicaſſent , & ad poſtremum non redigant .ſ. iudices ſnias varias ad vnam certã , vt ſolent.ſ.redigere, poſtquam .ſ. Laterenſis diſceſſit,& Seruilius cœptus eſt hri pro abſoluto,& legit vnum,aut primum,& centeſimum caput legis,in quo.ſ.capite erat ita.ſ.ſcriptum . Id quod maior pars eoꝝ iudicum iudicarit,eſto ius & ratum.i.certum,& approbatum.Laterenſis ſup.non retulit abſolutum in tabulas.i.inſtrumenta publicoꝝ actoꝝ,perſcripſit iudicia ordinum.&Appio poſtulante .i. in ius vocante rurſus tranſegit cum Lucio Lollio, & dixit ſup.ſe relaturum .ſ. ad ſenatum, aut ad iudices . Sic Seruilius nunc neque abſolutus, neque damnatus de repetundis tradetur Seruio Pilio.ſ.diſcutiendus.ſunt qui legant,tradetur ſaucius.i. læſus in fama,ſed(vt dixi)omnia obſcura ſunt.Nam cum Appius iuraſſet de calumnia .i. calumniam factam , de diuinatione non eſt auſus contendere.ſ.vltra, & ceſſit.i.traditus eſt,aut locum dedit Pilio,& ipſe poſtulatus eſt à Seruilio de pecunijs repetundis , & præterea reus factus eſt de iure vſuum de quodam emiſſario ſuo.ſ.equo cuius vſum alter ſibi vendicarat,hoc par.ſ.contendétium habet ſe rectè quia vterque cautelosus,& litium amans eſt . Quod.i.quantum, pertinet ad remp.nihil actũ eſt,omnino multis diebus expectatione pp expectationem Galliaꝝ.ſ.ſniæ danda de Gallis, aut ſucceſſoribus cõmittendis aut Cæſ.,progandis, tñ re relata ſæpe,& acta grauiter,& voluntate Cn.Pompeij perſpecta aliqñ .i. tandem in eam partem,vt placeret eum decedere .ſ.in Galliam ad ſuccedendum Cæſ. poſt cal. Mart. S.C. qđ miſi tibi,eſt factum,& auctoritates perſcriptæ ſup. ſunt .i. qui eius rei auctores fuerunt . Auctoritas S.C.id eſt ſenatuſconſulti, ſup.ſcripta eſt prid.cal.Oct.in æde Apollinis.Scribæ.i.vt dicunt notarij, aut ſubſcriptores affuere ſequentes, Lucius Domitius,&c.

M. TVTIVM, accuſatorem ſuum, &c.) Huius loci ſenſum,etſi obſcuriſſimus eſt,tamen declarare conabimur.Reorum cauſſæ ordine agebantur . nam quæ tempore prior fuerat , eius prior item locus erat. excipiebantur tñ eæ cauſſæ,quæ cum cauſſis iam iudicatis coniunctionem aliquam habebant, vt eaꝝ quaſi appendices quædam viderentur. eiuſmodi enim cauſſis,etiam ſi poſt multas alias delatæ eſſent,tamen primus locus erat conſtitutus . itaque in oratione pro Cluent. Fabricium,inquit,reum ſtatim fecit ; vtq. ei locus primus conſtitueretur,propter cauſſæ cõiunctionem impetrauit . Propter cauſſæ coniunctionem,inquit, ꝙ Fabricij cauſa eadem erat,quæ Scamandri,qui antea condẽnatus erat . & infra in eodem oratione: Apud eoſdem iudices reus eſt factos Oppianicus, cum is duobus præiudicijs iam damnatus eſſet. ab iiſdem aũt iudicibus locus ei primus eſt cõſtitutus.Hoc ideo factum eſt , ꝙ Oppianici cauſa coniunctionem habebat cũ Fabricij,& Scamandri cauſa,quos iudices iam damnauerant. Excipiebantur ẽt cauſſæ de ui, quæ primo loco agebantur, reiectis alijs cauſſis,quæ tpe priores fuerant. ſic Milonis cauſa, ꝙ erat de vi,extra ordinem eſt acta.ſic M.Cœlius,cum Atratini patrem de ambitu reum feciſſet , de vi poſtea accuſatus, cauſſam ipſe prior dicere coactus eſt . ſic ẽt C. Sempronius cum à M. Tutio eſſet accuſatus, & cauſam ſuam eo anno nollet agi , (forte, ꝙ ex iis, qui tunc iudices erant, complures ſibi inſenſos intelligeret) accuſauit accuſatorem ſuum lege Plotia de vi,eo conſilio,vt interpoſita extraordinaria cauſa,tempus tereretur,& ſuæ cauſſæ iudiciũ , cum eius agendę ſpatium non eſſet,in annum ſequentem neceſſario reijceretur. Extraordinarius aũt reus is dicebat,cuius cauſa non ordine,vt aliæ cauſſæ,ſed primo loco ſemper ageretur,& inde extraordinaria cauſa, quæ ſtatim ante oẽs cauſſas ageretur , vt cum erat de vi,vel coniunctionem habebat cum aliqua cauſa antea iudicata . [Laterenſis leges ignorans , pronunciauit quod ſinguli ordines iudicaſſent)cũ ex tribus ordinibus,qui res iudicabant,duo Seruilium abſoluiſſent,vnus condemnaſſet ; vniuerſoꝝ aũt iudicum ęquo numero ſententiæ fuiſſent ; Laterenſis, q ordines,non ſententias, ſpectaret, abſolutum credidit, ſicque eum in tabulas dixit abſolutum relaturum ; poſtea, cum in lege repeririſſet, non ex ordinum numero , ſed e iudicum maiori parte vel abſoluendos,vel condemnandos eſſe reos; nõ retulit,vt dixerat, in tabulas abſolutum;ordinum iudicia perſcripſit . Fuſius aũt explicabimus, ꝑpea ꝙ obſcurior eſt ſenſus , ita vt cum pauci viderint,nemo certe oſtenderit.non.n.in quo Laterenſis prætor deceptus ſit,animaduerterunt . quod nos pluribus verbis, vt ẽt tardiores intelligant,oſtendemus.Iudicia penes tres ordines erant: qui quidem tres ordines ex ſenatoribus, equitibus,tribunis ærarijs conſtabat . fieri aũt poterat, vt , quem duo ordines abſoluiſſent , vnus condemnaſſet,is tñ non abſolutus , ſed condemnatus iudicaretur,hoc modo. Eunt in conſilium ſenatores xxvj.equites xxv.tribuni ærarij xxiv. ex ſenatoribus abſoluunt reum xiv. condemnant xij.ex equitibus abſoluunt xiij.condemnant xij. ex tribunis ærarijs abſoluunt iv.condemnant xx. ſi ex ordinum numero iudicaretur reus, abſolutum appareret, quippe cum ex tribus ordinibus abſoluerint duo,ſenatorius, & equeſter . cum aũt lex , quod iudicum maior pars iudicarit,id ius ratum eſſe velit,condẽnatum reum nemo eſt,quin videat,cum ſententias graues habuerit xliiij. abſolutorias xxxj. prætor aũt Laterenſis cum ex more pronunciare deberet,quot ſententijs abſolutus, quot eſſet condẽnatus reus; leges ignorans,de numero iudicum nihil,de ordinibus,quod ſinguli iudicaſſet,pronunciauit, ac ſe in tabulas abſolutum dixit relatuꝝ. poſtea cum,lege perſpecta,erratum intelligeret,dubius animi,qd ageret; ꝙ neque contra legem,neq; cõtra id,quod ꝓnunciarat,vellet facere; neq; abſolutum,neq; damnatum retulit;tm̃ ordinum iudicia,perſcripſit. ex quo paulò poſt infert Cœlius : Sic nunc neq; abſolutus,neq; dãnatus Seruilius, de repetũdis ſaucius Pilio tradetur.(Emiſſario eſt factus)in antiquo libro medicea bibliothecæ,& in duobus ꝑterea, Petri Bembi Cardinalis,& Vbaldini Bãdinelli legit̃, emiſſa ruſtetio factus. ſorte corrigendum,emiſſario,S.Tetio factus,vt exiſtimat amiciſſimus meus. Tertios auté & libertos, & amicos Claudioꝝ fuiſſe, de qua gente erat Appius,oſtendit Aſconius,vbi in oratione pro Milone

PAVL. MAN.

Milonem locum illum exponit: Hæc inſidiata Pompeio eſt, q̃q̃ ibi tm̃ de Damione Clodij liberto loquitur. ſed Damionem Tetiæ gentis fuiſſe, oſ̃ditur in lib. iiij. ad Att. epiſt. iij. itaq; hic Cælius, de Appio loquẽs, Accuſatus, inquit, eſt à quodam ſuo Sexto Tetio. nam cum, Sextus, antiqui ſignare volebant, vel Sex. ſcribebant, vel S. ita patebit & vera lectio, & ſnīa. quò quidem eo magis inclino, q̃ ẽt in libro peruetere Caroli Sigonij ſcriptũ video, Emiſſa iuſtitia, vt in hac varietate augeat̃ mendi ſuſpicio, & ad varietatem indagandã quaſi latior via pateſiat. [L. Iulius L. F. Põp. Annalis) Villius, pro Iulius, repoſuimus. nam Annales plebeij, & Iulij patricij. ſic ẽt in Liuio, vbi erat Iulius, correxit, & repoſuit, ingenio doctrinaq. excellẽs, ſumma mihi ꝯiunctus amicitia, Carolus Sigonius. P O M. tribus Põptina fuit. nam ex xxxv tribubus, aliq, vt inquit Pedianus, neceſſe erat, cuiuſcũq; eſſet ordinis, ciuis R. obtineret. is aũt oſtendebatur à p̃nomine ſuo, à nomine, (nomine aũt familia ſignatur) à patris prænomine, à tribu, a cognomine, vt Philip. ix. Ser. Sulpicius Q. F. Lemonia Rufus: Lemonia .n. tribus eſt ablatiui caſus, vt ſit, ex Lemonia, vt inqt Aſcon. in lapidib. lib. aũt antiquis ferè ſemper, in libris aliqñ prioribus tantũmodo lr̃is ſignari tribus animaduertas, vt in hoc S. C. vbi .n. legitur. Pom. ſciendum eſt Põptinam intelligi: vbi Pop. Popilia: vbi Pup. Pupiniam: vbi An. Aniẽſem, quod cum antea nõ eſſet exploratũ, alij pro An. Capito, duabus vocibus coniunctis legebãt Ancapito: Bernardinus aũt Rutilius, in ſuis annotationibus credit, antiquas notas fuiſſe, quę ſignarent, Atcij nepos. in quo q̃ deceptus ſit, nõ attinet dicere. ſi .n. ab auo oſtendendus aliqs erat, non ab eius noīe, ſed à p̃nomine oſ̃debatur. ſed incidit in errorem, q̃a tribum Anienſem non agnouit, q̃ duabus modo litteris, vt iã dixi, ſcripta fuerat. quæ me rõ mouit, vt vbi, Puphirrus, vno tm̃ verbo antea legebatur, duabus in nr̃o lib. ſcriberem, Pup. Hirrus .i. Pupinia Hirrus. tribus .n. ante cognomẽ ponebatur, vt & hic, & alibi licet videre. qm̃ aũt hanc tribuum cognitionem non ita facilem eſſe ꝑſpicimus, (nam & Volaterranus, & Alexãder, q dies Geniales ſcripſit, & alij, quos nõ neceſſe eſt cõmemorare, parum vr̃r in ſuis libris eaꝝ numcꝝ, & noīa tenuiſſe) ſtudioſis non fore prorſus inutile, aut iniucundum arbitramur, ſi quæ in hanc rõnem diſperſa in veteꝝ monumentis leguntur, coacta huc afferamus. quæ cũ olim ſcripſerim adoleſcens, cũ hæc noua videbantur; nunc eadem correctione quadam, breuiſſime colligã. Fuerunt igitur Romanæ tribus omnino xxxv. quarum nomina infra ſcripſimus, & ſcriptores aliquot, qui de ijs meminerunt, appoſuimus, vt inde facilior earum, ac certior vnicuique cognitio ſit.

ÆM L Aemilia. Cic. ad Att. lib. ij. Liu. lib. xxxviij. antiquæ inſcriptiones.

A N I. Anienſis. Cic. pro Plancio. Liu. lib. x. antiq. inſcr.

A R N I E N S I S. Cic. in Agr. ij. in Rullum, Liu. lib. vj. & lib. xxix. vbi corrupte legi putamus Narnienſis. nam lapis antiquus, quem Vulſinijs in templi parietibus vidimus, expreſſam Arnienſis mentionem continet.

C L A. Claudia. Liu. lib. ij. Virg. lib. vij. Dionyſ. Halic. lib. v. antiquæ inſcript.

C LV. Cluſtumina. Cic. pro Plancio, pro Balbo, antiq. inſcr.

C O L. Collina. Varro lib. iv. de lingua latina, Plin. lib. xviij. cap. iij. Feſt. antiquæ inſcript.

C O R. Cornelia. Liu. lib. xxxviij. antiq. inſcript.

E S Q V. Eſquilina. Varro lib. iv. de lingua lat. Plin. lib. xviij cap. iij. Feſtus. antiq. inſcr. eſt præterea in ædibus viri optimi, valdeq. eruditi, Gentilis Delphinij Romani fragmentum antiqui lapidis cum hac tribu.

F A B. Fabia. Horat. epiſt. vj. lib. j. Suet. in Aug. antiq. inſcr.

F A L. Falerina. Liu. lib. ix. Neapoli antiquus lapis eſt ita inſcriptus: C. P I S T O R I O. C. F. F A L. F I R M O. ÆDIL. I I V I R. C V R A T O R I. O P E R. P V B L I C O R. item Ioſephus ἐν τῷ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγῳ ιγ, κεφαλ. ιζ.

G A L. Galeria. Liu. lib. xxvij. Plin. lib. vij. cap. xlix. etſi, pro Galeria, legitur Galerius. ſed corrigendus locus eſt ex antiquo libro auunculi mei Franciſci Aſulani. & antiq. inſcr.

H O R. vel H O R A T. Horatia. Scriptum in libris de hac tribu nihil eſt: in lapidibus tamen nouies nominatur. deductam ſatis conſtat a vetere familia patricia, vt alias non paucas.

L E M. Lemonia. Cic. pro Plan. Phil. ix. Feſtus. antiq. inſcr.

M Æ C. Mæcia. hanc in antiquis lapidibus duobus inuenimus: C. O C T A V I O. C. F. M Æ C. V E R O. C. H E R B A C I O. M Æ C. R O M A N O. in libris quinquies nominatam obſeruauimus, à Tullio lib. iv. ad Att. epiſt. xiv. à Liu. lib. viij. & xxix. à Valer. Max. lib. ij. cap. iv. à Feſto.

M E M. Mentina. Cic. lib. xiij. epiſt. fam. Ioſephus ἐν τῷ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγῳ ιγ, κεφαλ. ιζ. cum quibus lapides tres conſentiunt: C. V A L E R I O. C. F. M E N. D O L V T I O. M A R C I A N O. A. M V N I O. A. F. M E N. E V A R I S T O. C. C A T I O. C. F. M E N. B A L B O. C. C A T I V S. C. F. M E N. G A L L V S. & hic epiſt. ix. lib. xiij. puto tamen hanc tribum fuiſſe Meneniam potius, quàm Mentinam, & corruptum eſſe Ioſephi locum. deducetur enim ab antiqua familia patricia, vt aliæ octo, Aemilia, Claudia, Cornelia, Fabia, Horatia, Papiria, Sergia, Veturia. nam Publilia nomen accepit a plebeia gente.

O V F. Oufentina. Liu. lib. ix. Feſtus. antiq. inſcript.

P A L. Palatina. Cic. in Ver. Pedianus, Varro lib. iv. de lingua latina. Plin. lib. xviij. cap. iij. Liu. lib. xx. Feſtus. antiq. inſcr.

P A P. Papiria. Liu. lib. viij. Feſtus. antiq. inſcrip.

P O B. Poblilia, quæ deinde Publilia ſcripta eſt. ſicuti ex Poblius Publius factus eſt. reperitur in lapidibus & P V. & P V B. & P V B L. & P V B L I L. & P O B. Liu. lib. vij. antiquæ inſcript. Puto hanc eſſe, quam Feſtus Popilliam nominat: de qua Valer. lib. ix. cap. x. & antiq. inſcript.

P O L. Pollia. Liu. lib. xxix. Valer. Max. lib. ij. cap. iv. & lib. ix. cap. x. antiquæ inſcript.

P O M. Pomptina. Cic. ad Att. lib. iv. Liu. lib. vij. Feſtus. antiquæ inſcrip.

P V P. Pupinia. Cic. ad Q. Fr. lib. iij. Liu. lib. xxvj. Feſtus. duo antiquorum lapidum exempla extant, alterum Capuæ, D. V I B I D I. D. F. P V B. N I G R I; alterum Patauij, C L A V S I O. C. F. P V P.

Q V I R. Quirina. Cic. pro Quinctio. Aſconius, Feſtus. antiquæ inſcrip.

R O M. Romilia. Cic. in Ver. idemq. in Agrar. j. Aſconius. Varro lib. iv. de lingua latina. Feſtus. Seruius in cõment. iij. Aen. antiquæ inſcript. eſt etiam Ferrariæ ſemifractus lapis, in imis ſummi templi parietibus inſtratus, in quo ita ſcriptum vidimus, —I T I O. T. F. Rom.

S A B. Sabatina. Liu. lib. vj. Feſtus. lapis antiquus Romæ in ædibus eximij Cardinalis Carpenſis; C N. C O R N E L I O. C N. F. S A B. M V S Æ O. M A N C I P I. V I A E. A P P I A E.

S C A. Scaptia. Liu. lib. viij. Suet. in Auguſto, Feſtus. lapidis antiqui exemplum Romæ extat in regione Pantheonis: C. A V F E L I V S. C. F. S C A. S E V E R V S. & item aliud, C. G R A N T A N I V S. S C A P T I A. M A C E R.

S E R. Sergia. Aſconius. antiquæ inſcript.

S T E L. Stellatina. Liu. lib. vj. antiquæ inſcript.

S V B. Suburana. Varro lib. iv. de lingua latina. Cic. etiam Agrar. ij. quo in loco videtur corrupte legi, ab Ocriculana: cum in libris quinque antiquis, legatur, ab vſuranam. vnde mihi orta coniectura eſt, legi poſſe, A Suburana, mutatione fere nulla. Plin. lib. xviij. cap. iij. Feſtus. antiq. inſcr. & alibi.

T E R. Terentiana. Cicero pro Plancio. Liuius lib. x. antiquæ inſcript.

T R O. Tromentina. Feſtus. Liuius etiam lib. vj. ſcripſit, Tromentina, vt opinor, non, vt impreſſum eſt, Promentina. antiquæ inſcript.

V E I E N. Veientina. pro Planelo.

V E L. Velina. Cic. ad Att. lib. iv. & in Bruto. Horat. epiſt. vj. lib. j. Perſius, antiq. inſcript.

V E T. Veturia, hoc lapide notata, C. C A S S I V S. C. F. V E T. & hoc, S E X. A P V S I V S. S E X. F. V E T. & hoc, S E X. C A L P V R N I V S. S E X. F. V E T V R I A.

V O L. Voltinia. Cic. pro Plan. antiq. inſcript. & in antiquo lapide, qui eſt Venetijs in turri S. Vitalis, C N. N V M E R I V S. C N. F. V O L. F R O N T O.

Ex hoc numero quattuor tantum vrbanæ fuerunt, Palãtina, Eſquilina, Collina, Suburana, in quas, vt inquit Plinius, transferri ignominiæ eſſet, dictæ à partibus vrbis, in queis habitabant. reliquæ omnes ruſticæ, laudatiſſimæ, eorum, qui rura haberent: quæ propriæ ingenuorum erant; cum vrbanæ libertinorum eſſent: vt in Aſconio, & in epitome Liuiana lib. xx. Aſconium autem, vbi illud in Verrem exponit, V. E T X X X. T R I B V S, cur de nominibus Sabinarum plures tribus eſſe factas dixerit, mirari non ſatis poſſum; cum à Sabinis non tribus, ſed curiæ nomina acceperint, vt inquit Liu. lib. j. & Feſtus.

Ad ex Kal. Mart.) liber Sigonij, A. D. Ex Kal. Martias, mihi placeret, ex ante diem Kal. Mart. i. ex Kal. Mart. ſic .n. loquebãtur. dixit etiam paulò ante, Vt eũ decedere poſt Kal. Mart. placeret: & infra ſubiungit: Ne ue quid prius ex cal. Mart. Vſus eſt hoc

loquendi

ioquendi modo, & M. Varro lib. j. de re ruſtica: Ex a.d. vij. id. Feb. ex a.d. vij. id Mai. i. ex eo die, qui dr̃, ante diem vij. idus. Liu. aũt lib. xlv. ſupplicatio pro concione populi indicta eſt ex ante diem v. idus Oct. cum eo die in quinque dies.. Similiter Cic. epiſt. xvj. lib. iij. ad Att. Nuncij nobis triſtes, nec varij, venerant ex ante diẽ non. Iun. quod idem eſt, ac ſi dixiſſet, ex nonis Iun. Sic & epiſt. j. lib. xv. ante diem viij. idus Nou. quod imperiti librarij cũ ignorarent, ſæpe pro a.d. ſcripſerunt, ad. [Sex abducere) A iudicijs, vt in ſenatum venirent. malim aũt, Eos, quàm Sex. vt intelligatur non de ſex iudicibus, ſed planè de oĩbus in ſenatum adducendis. ꝑterea ita loquebantur in ſenatus conſultis. itaque infra. Quos eoꝝ ex S.C. cum imperio in ꝓuincias pro prætore mitti oportere, eos ſortito in prouincias mitti placere. [Intercedendi, impediendi) Aut, impediendi, abundat, additum ab aliquo, q. dictionẽ, intercedendi, exponeret: aũt dic, Intercedendi, ad tribunos pl. referri, Impediendi aũt, ad augures. quos habuiſſe poteſtatẽ impediendi, tum alioꝝ exemplo declarant, tum Cic. ipſe de Legib. [Vibius Panſa) Antea, Iulius, mendoſe: nam Iulij oẽs patricij, nec patricij tribuni pl. eſſe pñt. nos hac rõne adducti, & lapidũ ac nummoꝝ auctoritate impulſi, in quibus Panſa Vibioꝝ cognomen legitur, Vibius, repoſuimus. [Collegium primum) Ferri poteſt: malim tñ, Proximũ: quo locutus eſt infra, poſt duos verſus.

IO. BA. EGN. QVOD M. Marcellus N. F. me ad ſe vel inuitum traxit) In hac epiſt. ſunt hæ in fronte ſtatim appoſitæ notæ, D.E.R.I.C. q̃ ſanè, vt video, ſic oẽs hactenus torſerunt, vt cum multum in illis percipiendis inſudarint, tandem velut animum deſponderẽt, aut inenarratas reliquere, aut, (qui morbus iam late ſerpit) cum minus intelligerent, tanq̃ nihil caſſaſq. eraſerunt. Eſt quidem hac tempeſtate quorundam ea, inſcitia dicam, an inſania: vt quæ nõ ipſi intelligant, ſtatim immutari, ſtatim tolli iubeant, æque ac ſi Cenſores, apud quos ne oſcedo quidem tuta à multa fuerit, oẽs notare, oĩbus equum adimere, vel non adſcripta cauſa, valeant. Nos vero, quos non iſtuc prorigo, vel potius rabies (vt alia ſint) tenet, perquiſitis diligentius multoꝝ ſcriptis, aduertimus eas notas ex veteꝝ frequentiore vſu ſic adſcribi ſæpe ſolitum. quæ cum id t̃pis notiſſimæ eſſent, nunc deſuetudine aut obſcuriores, aut ſuperfluæ, ſi dijs placet, æſtimantur. Interpretantur aũt notæ illę ad hanc fermè rõnem, D. de. E. ea. R. re. I. ita. C. cenſuerunt. tametſi Probus eſt auctor (hunc credo, cuius Gellius libellum de notis citat) pluribus maiores noſtros vſos, vt. ſ. ſemper ita plebiſcitis, & ſenatuſconſultis ſingulares haſce adſcriberent lr̃as Q.D.E.R.F.P.D.E.R.V.I.C. id eſt, Quòd de ea re fieri placeret, de ea re vniuerſa ita cenſuerunt. vt facile in eam ſñiam veniam, quod, & Cœlium haſce oẽs appoſuerit, ſed ſequẽti ſæculo a ſcriptoribus, quod bis repetitum videbatur, abraſum, amputatumq́. Quod vitium, ſed non æque tñ inſigne, & Frontini libellum. De aquę ductibus occupauit quibuſdam in locis: quos tu ad hunc modum reſtitutas oẽs iam facillime, Atque hæc Romanæ vrbi ſcribendi rõ probata eſt: illa vero Aegypto, vt animalia depingentes, quidquid vellent, ſignificarent, &c. Ceterum, & illud addimus veluti corollarium, duas illas in eadem Cœlij epiſt. notas N, & F, nouis Februarijs ſignificare, qood addimus. ne quis hoc ita quoque attentare auſit, vt has quoque, quemadmodum in epiſt. Mediolani, nuper impreſſis, priores, illas eraſere, ſic tradat aliquid. Niſi dixeris, Nobilis familiæ potius, quod diſplicet, impetrandum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et nunciatoria, & petitoria, & commendatoria hæc epiſtola eſt, narrat enim quæ Romæ agantur, & pantheras admodum ſolicitus petit. & M. Feridium equitem Rom. ei commendat.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 9

SIC tu, inquis, Hirrum tractaſti; imò, ſi ſcias, q̃ facile, q̃ ne contentionis quidem minimæ fuerit; pudeat te, auſum illum vnquam eſſe incedere, tanq̃ tuum competitorem. poſt repulſam vero riſus facit: ciuem bonum ludit, & contra Cæſarem ſententias dicit: expectationem corripit: Curionem prorſus non mediocriter obiurgatus, has repulſa ſe mutauit. præterea q nunquam in foro apparuerit. non multum in iudicijs verſatus ſit, agit cauſam liberaliter, ſed raro poſt meridiem. De prouincijs quod tibi ſcripſeram idibus Sex. actum iri, interpellat iudiciũ Marcelli coſ. des, in cal. reiecta cauſa eſt. ne frequentiam quidem efficere potuerant. has literas ad iiij. non. Sep. dedi. cum ad eam diem ne * profligatum quidem quidq̃ eſſet. vt video, cauſa hæc integra in proximum annum transferetur: & quantum diuino, relinquendus tibi erit, qui prouinciam obtineat, nam non expedietur ſucceſſio: qñ Galliæ, quæ hñt interceſſorem, in eandem conditionem, quam ceteræ prouinciæ, vocantur. hoc mihi non eſt dubium: quo tibi magis ſcripſi, vt ad hunc euentum te parares. Ferè literis omnibus tibi de pantheris ſcripſi. turpe tibi erit, Patiſcum Curioni decem miſiſſe, te non multis partibus plures quas ipſas Curio mihi, & alias Africanas decem donauit: ne putes illum tantũ prædia ruſtica dare ſcire. tu, ſi modo memoria tenueris, & Cybiratas accerſieris, itemq́. in Pamphyliam literas miſeris: (nam ibi plures capi aiunt) quod volles, efficier. hoc vehementius laboro nunc, quòd ſeorſum à collega puto mihi omnia paranda. Amabo te, impera tibi, hoc curare. ſoles libenter, vt ego maiorẽ partem nihil curare. in hoc negocio nulla tua, niſi loquendi cura eſt, hoc eſt impetrandi, & mandandi. nã ſimul atque erunt captæ; qui alant eas, & deportent, habes eos, quos ad Sitianam ſyngrapham miſi. puto etiam, ſi nullam ſpem mihi literis oſtenderit me iſto miſſurum alios M. Feridium, equitem Romanũ, amici mei filium, bonum, & ſtrenuum adoleſcentem, qui ad ſuum negocium iſtuc venit, tibi commendo: & te rogo, vt eum in tuorum numero habeas. agros, quos fructuarios habent * ciuitates, vult tuo beneficio, qđ tibi facile, & honeſtum factum eſt, immunes eſſe gratos, & bonos viros tibi obligaris. Nolo te putare Fauonium à columnarijs præteritum eſſe. optimus quiſque cum non fecit. Pompeius tuus aperte Cæſarem vetat prouinciam tenere cum exercitu, & conſulem eſſe: tamen hanc ſententiam dixit; nullum hoc tempore S.C faciendum: Scipio hanc, vt cal. Mart. de prouincijs Gallis, neu quid coniunctim, referretur. contriſtauit hæc ſententia Balbum Cornelium: & ſcio eum conqueſtum eſſe cum Scipione. Calidus in defenſione ſua fuit diſertiſſimus, in accuſatione ſatis frigidus. Vale.

* alias, promulgatum

* alias, Cybiratæ

HVB. SIc tu) In duabus ſuperioribus epiſtolis, cum longe plus difficultatibus videam q̃ vtilitatis, non putaui fruſtra elaborandum, præſertim cum multa ſint, q̃ nullo pacto intelligi poſſe puto. hac aũt epiſtola, quæ ẽt quibuſdam locis eſt mendoſa, edocet Cœlius Cic. multa, quæ Romæ agantur, & inſtanter ab eo petit rurſus pantheras, quas dicit ei facillimum eſſe parare. Deinde commendat ei M. Feridium equitem R. [Sic) Vt eum viceris in contentione, & competitione ædilitatis. [Quam facile) ſ. tractaueram. [Ne minimæ qdem) .i. nullius. [Poſt repulſam) Poſtq̃ non obtinuit ædilitatem. [Corripit) Accuſat. [Obiurgatus) Hic actiuæ eſt ſignificationis. [Profligatum) .i. confectum nam id pcipue ſignat, vt profligatum eſt bellum. i. confectum. [Integra) Sine deliberatione. [Diuino) .i. præuideo, præcognoſco, vel prænuncio. eſt. n. verbum. [Obtineat) Adminiſtret loco tui. [Vocantur) Trahuntur. [Te non plures) ſ. mittere. [Ne putes) locat, q. d. forſitaſſe Curio donauerat aliquod præmiũ. [Et Cybiratas) ſ. pantheras. i. ex Cibyra vrbe Aſiæ, vt ſupra diximus. [Pamphyliam) Quæ eſt finitima Ciliciæ. [Plures) Pantheras. [Laboro) Curo. [Seorſum) Separatim. [Amabo) Blãdientis eſt. [Impera tibi) .i. velis hoc facere. [Nulla cura) Nullus labo. [Mandandi) Dandi mandata. [Simul atque) Statim, vt poſtq̃. [Deportent) Aduehant. [Ad Sittianam ſyngrapham) .i. propter Sittianam ſyngrapham, de qua iam bis fecit mentionem ſuperius. fortaſſe erat hæc ſyngrapha

de

de pecunijs aliquibus. [M. Feridium) Alia pars epiſtolæ, in qua
cómendat ei M.Feridium amicú.[Strenuum)Forté.[Iſtuc)Iſtuc.
[Ad ſuum negocium)Vt agat negocium ſuum. [Immunes) Sine
onere, ſine tributo.[Obligaris)pro obligaueris.[Fauonium)No
men propriú.[Præteritum)Omiſſum. [Columnarijs) Licet à co
lumna columnarius deſcendat, obſcurum tamen eſt, quid Cic. in
telligat.[Pompeius tuus)Hec clauſula ita claudicat, puto defectu
aliquorum verborum, vt nihil perfecti ſenſus afferat.[Hic).ſ.ſen
tentiã dixit. [Coniunctim) Simul, ſed ſeparatim de Gallis ſolú.
[Contriſtauit) Triſtem reddidit perturbauit. [Diſertiſſimus) Fa-
cundiſſimus. [Frigidus) Negligens.

ASC. SIC tu inquis,&c.) Hac epiſt. etiam ſubobſcura docet Cœ-
lius, quid Romæ agebatur, inſtat de Pantheris captandis, & com
mendat Cic.M.Feridium. Ordo eſt: Tu inquis.ſ.in epiſt. quæ
non extat. Tu ò Cœli tractaſti Hirrũ ſic.i.ſuperaſti eũ cum explo
ſione. Imò ſup. id dicas, aut mireris, ſi ſcias q̃.i. quantum facile
ſup. tractauerim ſic Hirrum quamque.i.& quantum fuerit ne qui
dem.i.non ſaltem minimæ contentionis.i. laboris, ac difficulta-
tis. pudeat te illum.ſ.Hirrum auſum eſſe vnq̃ incedere.ſ. pom-
poſe, tanq̃ competitorem tuum, hoc eſt ꝙ eum non ſic viciſti, vt
non auſus ſit ſe amplius tecum conſerre. Vero.i.ſed, Hirrus ſupp.
facit nobis riſus.i.præbet materiam riſus, poſt repulſam, ludit.i.
ad ludum nobis faciendum agit bonum ciuem.i.reip. fauentem,
& dicit ſententias contra Cæſ. & corripit expectationem.i.dila-
tionem executionis ſententiarum contra Cæſ.latarum obiurga-
tus deponẽtaliter ponit, cum etiam actiue dicatur obiurgo, pror
ſus.i.in omnem partem, Curionem, non mediocriter.i.vehemen
ter, ꝙ.ſ.lentius in Ceſ. agat. Nam in ſuperiore epiſt. dictum eſt.
Curio ſe ꝯtra eũ, videlicet Cæſ. totum parat, ſed tñ idem poſtea
corruptus pecunia Cæſaris, totus à Cæſ.ſteterit. Vnde Lucan. Ve-
nalis Curio linguæ, Hirrus ſup. mutauit ſe.i. mores ſuos hac re-
pulſa.ſ.in ædilitatis petitione accepta. Preterea ipſe, qui nunq̃ ap
paruerit in foro, non verſatus multum in iudicijs, agit cauſam li
beraliter, q.d. ſine exactione magnæ pecuniẹ, qa ſi eam exigeret,
nullam cauſam agendam hr̃et, ſed raro agit poſt meridiem, aut
qa ventris cauſa agit, & ita pranſus nihil facit, aut qa potus agere
nihil poteſt, aut qa hora nona claudebatur forum, vnde meretrix
tunc ꝓſtaẽ promiſſa, Nonaria, dicta eſt. Quod ſcripſeram tibi
actum iri.i.ꝙ agatur de prouincijs, idib. Sextilis, aut Sextilib.i.Au
guſti menſis, iudicium Marcelli conſulis deſignati reiectũ in cal.
Feb. eiuſdem menſis, interpellat.i.impedit, ne qdem.i.vt non ſal
tem potuerit efficere frequentiam.ſ.ſenatus. Ego dedi.i.miſi, tibi
has lr̃as ad iiij.non.Sept. cum ne qdem.i.non ſaltem, qdquam eſ
ſet ꝓfligatum.i.confectum ad eam diem.i.vſq; ad iiij. non. Sept.
Vt.i.quantum video, hæc cauſa transferẽ integra.i.intacta in pro
ximum annum, & quantum diuino.i.futuꝝ autumno, ſup. aliquis
locum tuum tenturus, erit relinquendus tibi q obtineat prouin
ciam.i.regat eam, donec ſucceſſor mittatur. nã ſucceſſio non ex-
peditur.i.non fit mature.i.qñ.i. qm̃, Galliæ, quæ hñt interceſſoré
.i.oppoſitorem, & impeditorem ſucceſſionis, videlicet Cæſ.vocã
tur in eandem ꝯdõnem, in quam ceteræ prouinciæ, & ita ſi Gal-
lis non detur ſucceſſor, nec alijs dabitur. Hoc non eſt mihi du-
bium, quo.i.quocirca, aut quanto magis ſcripſi tibi vt parares te
ad hunc euentum. Ego ſcripſi tibi fere oibus lr̃is de Pantheris.ſ.
capiendis, & mittendis ad ædilitatis pompam exhibendã. Turpe
erit tibi Patiſchum.i.minus potentem amicum miſiſſe Curioni
decem Pantheras, te non ſup. miſiſſe, aut mittere plures.ſ. q̃ de-
cem, multis partibus.i. è multis locis prouinciæ tuæ. Quas ipſas
.ſ. decem pantheras, Curio donauit mihi, & alias decem Africa-
nas. Ne putes illum.ſ. Curionem. ſ.dare tñ prædia ruſtica quæ
vẽ Curio in detrimentum ſuum dediſſe, vnde tacite ridet eũ. Tu
ſi modo tenueris, memoria, accerſieris.i.aduocaris, & .i. ẽt, Cybira
tas.ſ.venatores ex Cybiea vrbe Aſiæ, aut vt Hub. vult, accerſieris
.i.adduci feceris, & .i. Cybiratas.ſ. Pantheras, iuxta Cybira captas
itemq. miſeris lr̃as in Pamphyliam, quæ nõ procul a Cilicia eſt.
Nam aiunt.ſ. q illinc veniunt plures capi ibi tu efficies qđ vo-
les. Ego laboro.i.curo hoc nunc vehementius, ꝙ puto oia paran
da mihi ſeorſum à collega.i.coẹdili. Amabo te, blandientis vox,
impera tibi cura.i.vt cures hoc, tu ſoles libenter nihil curare, vt
ego maioré partem, ſup. curare ſoleo, & non totum negociũ, aut
vt ego nihil curare ſoleo maiorem partem, Nulla cura tua eſt in
hoc negocio.ſ mittẽdi pantheras, niſi loquendi.i.mandandi. Nã
ſimul atque.i.ſtatim poſtq̃ captæ erunt, habe eos qui alant, & de
portent eas, quos miſi ad Syngrapham Sitianam.i.ex pecunia ex
illius obligatione recipienda impenſas faciant. Puto ẽt ſi nullam
ſpem.ſ. in ſyngrapha hr̃em ſup. te pecuniam expenſurum, aut qđ
ſimile more ſuo, inuoluit, deinde obſcurius addit, vel in tecto vitij
ſup. nihil eſt, cetera ꝓbabuntur mihi.i.mihi placebunt. Mar. &c.
Aggeeditur ſecundam partem epiſtolæ, dicens. Commendo tibi
M. Feridium, equitem R. filium amici mei adoleſcentem bonũ,
& ſtrenuum, qui venit iſtuc.i.ad te ad negocium ſuum.ſ.curandũ.
Et rogo te vt habeas eum in numero tuorum, vult agros.ſ. ſuos,
quos ciuitates.ſ.Ciliciæ hñt fructuarios.i.fructum pendere obli
gatos eſſe immunes.i.liberos, ab ea penſione pro beneficio.i.per
beneficium tuum, quod eſt tibi facile, & honeſtum factu.i.vt fiat,
videtur tñ hic accipi, vt facias. Tu ſup. ſi id feceris, obligaris pro
obligaueris tibi viros.ſ.patrem & filium gratos, & bonos. Nolo
te putare Fauonium, aut, vt alij legunt Fauo lum eſſe præteritũ.i.
neglectum à columnarijs.i.aut ad colũnas ſcribentibus, aut opus
columnarum curantibus optimus quiſque non fecit eum.ſ. ob-
noxium, aut tanti. Pompeius tuus, aperte ſup. pronunciauit Ceſ.
& .i. ſimul tenere prouinciam cum exercitu, & conſulatũ, ipſe tñ
dixit hanc, ſniam, videlicet S.C. faciendum hoc tpe. Scipio ſup. tu
lit, hanc.ſ.ſententiam, vt referretur.i.conſultaretur cal. Martijs, &
prouincijs Gallicis, neu.i.ne ue, quid referretur coniunctum.ſ.de
alijs prouincijs, hoc eſt quamuis in Galliam non mitteretur ſuc
ceſſor, non ideo in alias prouincias non eſſe mittendum. Hæc
ſnia.ſ.Scipionis contriſtauit Balbum Cornelium, & ſcio eum cõ-
queſtum eſſe cum Scipione.ſ.eius ſniæ auctore. Callidus fuit di-
ſertiſſimus.i.facundiſſimus in defenſione ſua.i.in defendendo, &
fuit ſatis frigidus.i.negligens in accuſatione.ſ.aduerſarij ſui. Om
nia autem obſcure dicit, quia de rebus Cic. facile notis loquitur.

CVRIONEM prorſus non mediocriter obiurgatus. hac PAVL. MAN
repulſa ſe mutauit) obiurgatus, videtur hic eſſe verbũ deponens.
quod alibi nõ memini me legiſſe. itaq; libentius ita legerim, Cu
rionem prorſus non mediocriter obiurgat is. hac repulſa ſe muta
uit. vt vna litera s, ſignificetur ſcilicet nihil tñ mutandum ſine ve
teribus libris. [Soles libenter, vt ego, maiorem partem nihil cu-
rare) Locus ita interpungendus. & eſt antiqua locutio, qua etiã
vſus eſt in epiſt. xv. lib. ix. mihi licere, res has non omnino quidẽ,
ſed magnam partem relinquere. & alibi ſæpius. Cæſ. aũt initio
lib. i v. de bello Gal. Magnam partem lacte viuunt. & Lucr. lib. 3.

Nam minimam partem mortis formidine aluntur.

Agros, quos fructuarios hñt ciuitates) Ita legitur in duobus ve
tuſtis libris Ioannis Scalæ, & in libro Petri Bembi, etiam in vno
Caroli Sigonij, itaque nihil muto, cum ſit aperta ſententia.

COLONARIOS in epiſtola Cœlij humiliores intelligi Cœlius
mus homines, forteq. ruſticanas tribus. Nolo te putare, inq; Fa- Rhod.
uonium à colonarijs præteritum, optimus quiſque nihil eum fe Antiq.
cit. Sic enim videtur legendum. In epiſt. ad Att. colonarium eſ- Lect.
ſe arbitror publicum, vnde publicanis aſcitum nomen: ſeu vecti li. c.
gal, quod pro re penderetur ruſtica. De aquæ ductu, inquit, pro
be feciſti, colonarium vide ne vllum debeamus, quanquam au-
dio, eam illic commutatam eſſe legem. Lege illud caput.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

*Exponit Cic. quis rumor in vrbe ſit de Parthorum copijs, & vt certio-
rem eius rei faciat petit. Deinde quod deliberauerit ſenatus in ea re, edo-
cet. poſtremo operam ſuam Ciceroni de ſuccedendo & pollicetur.*

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 10

SANEQVAM literis C. Caſſij, & Deiotari ſumus
commoti. Nam Caſſius, cis Euphratem copias
Parthorum eſſe, ſcripſit: Deiotarus, profectas per Co
magenem in prouinciam noſtram. ego quidem præci
puum metum, quod ad te attinebat, habui, qui ſci-
rem, quàm paratus ab exercitu eſſes, ne quod hic
tumultus dignitati tuæ periculum afferret nam de vi-
ta, ſi paratior ab exercitu, eſſes timuiſſem. nunc hæc
exiguitas copiarum, receſſum, non dimicationem mi
hi tuam, præſagiebat. hoc quo modo accipient homi
nes, q̃ probabilis neceſsitas futura eſſet, vereor etiam
nunc, neque prius deſinam formidare, quàm tetigiſſe
te Italiam audiero. ſed de Parthorum tranſitu nuncij
varios ſermones excitarunt alius enim Pompeiũ mi-
tendum; alius, ab vrbe non remouendum; alius, Cæ-
ſarem cum ſuo exercitu; alius, conſules; nemo tamen a

ex S.C. priuatos. cõſules aũt, q̃a verẽtur ne illud S.C. fiat, vt paludati exeãt, *aut cõtumelioſe, præter eos, ad alium res transferatur; oĩno ſenatum hr̃i nolunt; vſq; eò, vt parum diligẽtes in rep. videantur. ſed honeſte, ſiue negligẽtia, ſiue inertia eſt, ſiue ille, quem ꝓpoſui, metus latet ſub hac temperantiæ exiſtimatione, nolle prouinciam. à te lr̃æ non venerunt: &, niſi Deiotari ſubſecutæ eſſent in eam opinionem Caſſius venerat; quæ diripuiſſet ipſe, vt viderentur ab hoſte vaſtata; finxiſſe bellum, & Arabas in ꝓuinciam immiſiſſe, eoſq́. Parthos eſſe, ſenatui renunciaſſe. quare tibi ſuadeo, q̃cunq; eſt iſtic ſtatus rerũ, diligenter, & caute ꝑſcribas; ne aut velificatus alicui dicaris, aut aliquid, qđ referret ſcire, reticuiſſe. Non exitus eſt anni: nã ego has literas ad xiiij. cal. Dec. ſcripſi. planè nihil video ante cal. Ian. agi poſſe. noſti Marcellum. q̃ tardus, & parum efficax ſit; itemq́. Seruium, q̃ cunctator. cuiuſmodi putas hoc eſſe? aut q̃ id, quod nolint, conficere poſſe, qui, q̃ cupiunt, tñ ite frigide agunt, vt nolle exiſtimentur? nouis magiſtratibus aut, ſi Parthicum bellum erit, hęc cauſa primos menſes occupabit. ſin aũt aut non erit iſtic bellũ, aut tm̃ erit, vt vos aut ſucceſſores paruis additis copijs, ſuſtinere poſſint: Curionẽ video ſe dupliciter iactaturũ; primũ, vt aliquid Cæſari admittat; inde vt aliq̃d Põpeio tribuãt, quoduis, quãlibet tenue munuſculũ, Paulus porrò nõ humane de ꝓuincia loq̃tur. huius cupiditati occurſurus eſt Furnius nr̃: plures ſuſpicari nõ poſſum. hęc noui. alia, q̃ pñt accidere, nõ cerno. multa tp̃s afferre, & ꝑparata multa ſcio: ſed intra fines hos, quęcunq; acciderint, vertent. i lud addo, actiones C. Curionis de agro Cãpano. de quo negãt Cęſarẽ laborare; ſed Põpeiũ valde *velle; ne vacuus aduenienti Cæſari pateat. Qđ ad tuũ deceſſum attinet, illud tibi nõ poſſũ polliceri, me curaturũ, vt tibi ſuccedat? illud certe ꝑſtabo, ne q̃d amplius ꝓrogetur. tui cõſilij eſt, ſi tp̃s, ſi ſenatus coget, ſi honeſte à nobis recuſari nõ poterit; velis ne ꝑſeuerare. mei officij eſt, meminiſſe, q̃ obteſtatiõe decedẽs mihi, ne paterer fieri mãdaris. Vale.

[margin: alias, & — alias, olle]

IVB. SAnequam) Scribit Cœlius ſe commotum eſſe vehementer nuncio quem acceperat de Parthis, qui ferebantur tranſiſſe Euphratem, idq́. maxime cauſa Cic. quem ſciebat, non eſſe paratu idoneo exercitu aduerſus tm̃ bellum. Exponit deinde q̃ ſermones eſſent in vrbe ꝑꝑ hmõi nuncios de tranſitu Parthoꝝ. Itaque rogat Cic. vt ſcribat diligenter, q̃uo ſe habeat in prouincia. Deinde dicit q̃d putet deliberatum iri Romæ. Poſtremũ q̃a ſcripſerat Cic. ad Cel. vt daret operã, vt ſibi ſuccederetur, pollicetur ſe eſſe facturum diligenter. [Quam commoti) Valde cõmoti. [Cis) Citra. [Euphratẽ) Fluuiũ Armeniæ maioris, vt ſcr. Sol. cuius ortus eſt ſupra Zuaniã ſub radicibus montis, quẽ Catonẽ accolæ noiant, Scythis ꝓximũ. Hic receptis in ſe aliquot amnibus cõualeſcit, & ſtipatus cõuenis aq̃s luctatur cũ montis Tauri obiectu, quẽ apud Elegeã ſcindit, licet reſidat xij. mill. paſſ. latitudine longisq́. excurſib. dextra Comagenẽ, Arabiã læua relinq̃t. Deinde ꝑlabẽs plurimas gentes Babyloniã quondã Chaldæoꝝ caput diuidit &c. [Deiotarus) .ſ. ſcripſit, is fuit rex Armeniæ, vt ſcr. Cęſ. lib. iiij. Alex. belli. [Comagenẽ) Pars eſt Syriæ. [Quod) .i. quia. [Quàm pa.) .ſ. ſciebat ſe male paratũ, vt ſupra: Tuus porrò exercitus vix vnũ ſaltũ tueri põt. [Quod) Aliq̃d. [Tumultus) Proprie dixit de ſubito, & repentino bello. [Dignitati) Honori, ſi eſſes ſuſus, aut fugatus. [De vita) Ne fortaſſe obijceres te nimiũ periculis, ſi hr̃es maiorem exercitum. [Exiguitas) Paucitas. [Præſagiebat) Prędiuinabat. [Potius receſſum, q̃ di.) .i. potius q̃ eſſes diſceſſurus, q̃ dimicaturus. [Quo) In quã partẽ exiſt. marent, ne id a te cõſilio an timore fieri. [Neceſſitas tua) Diſcedẽdi potius q̃ dimicandi. [Sed de Parth.) Dicit quæ ſnĩæ fuerint Romæ de ꝓuidẽdo huic bello. [Alius, ꝯſules) .ſ. mittẽdos cenſet. [Priuatos) .ſ. cenſet mittendos. [Paludati) .i. paludamento ornati, Nam paludamẽta inſignia ſunt, ac ornamenta militaria ex croco, & purpura, q̃bus imperatores induebantur. Iuuen. Cumq́. paludatis ducibus præſente marito Anſa loqui. Ideò ad bellũ cum exit imperator ac lictores mutarunt veſtem & ſigna incinuerunt, paludatus dr̃ proficiſci, quæ ꝑpea, q̃ conſpiciuntur, qui ea hñt ac fiunt palam, paludamenta ſunt dicta, ergo conſules timentes ne paludati exirent, qui mitterentur nolebant q̃ ſenatus hr̃etur. Ordo eſt, conſules aut nolunt ſenatum hr̃i. quia verentur, ne fiat illud ſenatuſconſultum vt paludati &c. [Alij præter eos) .i. ad alium q̃ ad ipſos, voluiſſent. .i. ipſi mitti. [Vſque eò) Intantum .ſ. volunt ſenatum hr̃i. [Ille metus) Ne exeant paludati, qui mittantur. [Exiſtimatione) Opinione, prętextu. [Nolle prouinciam) .i. quod non videantur curare velle prouinciam. [Diripuiſſet) Depopulaſſet, prædatus eſſet. [Arabas) Populos finitimos Ciliciæ. [Eos Parthos) Quos immiſiſſet prouinciam. [Renunciaſſe) Significaſſe. [Velificatus) .i. nauigaſſe. [Velificor enim) Nauigare ſignificet, interdũ paſſiue accipit, vt apud Iuuen. Creditur olim vel ficatus Athos. In quibuſdã codicibus erat bellificatus, quod ita intelligetur, ne dicaris bellificatus .i. feciſſe bellum & pugnaſſe. [Quod referret) Quod intereſſet. quod vtile eſſet. [Exitus) Finis. [Poſſe agi.) De ſucceſſoribus mittendis. [Tardus) Negligens .ſ. [Parum efficax) Parum vehemens in agendo. [Seru. Sulpitius) Is. n. erat collega Marcelli. [Cũctator) Morator, dubius. [Cuiuſmodi) Quale. [Aut qui) .i. q̃uo, & eſt ſenſus, q̃uo putas eos poſſe efficere id, quod nolint. i. quod fiat contra eoꝝ voluntatem, cum ea, quæ cupiunt, ita frigide ab eis agantur, vt nos exiſtimemus eos nolle ea fieri. [Occupabit primos menſes magiſtratibus) .i. detinebit primos mẽſes anni in magiſtratibus deligendis. [Succeſſores) Qui mittuntur in prouincia loco veſtro. [Suſtinere) Tueri, defendere. [Additis) Deiunctis ad veſtras. [Iactaturũ) Exercitatuꝝ. [Admittat) Auferat, minuat. [Quoduis munuſculum) Quodlibet paruum munus. [Quamlibet) .i. quantũlibet. [Non humane) Acerbe. [Occurſurus) Oppoſitus impedimẽtum. [Plures) .ſ. occurſuros cupiditati Pauli, ꝑter Furnium. [Noui) Scio. [Cerno) Manifeſte. [Multa) ſententia eſt exornatio, & eſt ſenſus, ſcio te perſpicere, quod tẽpus multa affert noua, multa, quæ iam ſunt præparata, mutat. [Intra hos fines) .i. vel ita, vt dixi, vel non procul ab ijs, quæ dixi. [De agro Campano) Quem, vt oſtendimus lib. j. curabat Cæſ. diuidẽdum. [Vacuus) Non occupatus. [Prorogetur) Differatur. [Tui cõſilij) .i. tuæ deliberationis, & eſt ordo, tui conſilij eſt, velis ne perſeuerare ſi tp̃s, ſi ſenatus coget, &c. [Qua obteſtatione) Quibus precibus, q̃ rogatione, & quodammodo adiuratione. [Ne paterer) Ne finerem. [Fieri) .ſ. vt perſeuerates vltra tp̃s tibi decretũ.

ASC. SANEQVAM &c.) Scribit Cœlius ſe commotum eſſe vehementer ob nuncium, quem acceperat de Parthis, q̃ ferebãtur tranſiſſe Euphratem idq́. cauſa Cic. quẽ ſciebat nõ hr̃e exercitum idoneum ad tm̃ hoſtem repellendum. Deinde exponunt, q̃ ſermones eſſent in vrbe ſuper hmõi terrore. Rogatq́. Cic. vt ad ſe ſcribat diligẽter q̃uo ſeſe res habebat, pollicetur q́. ſe curatuꝝ, vt ipſi ſuccedat. Ordo eſt. Nos ſumus ſaneq̃. i. valde, cõmoti, lr̃is C. Caſſij, & Deiotari .ſ. regis Armeniæ. Nam Caſſius ſcripſit copias .i. exercitus copioſos Parthoꝝ, eſſe eis Euphratem .i. tranſiſſe Euphratem R. prouinciam verſus. Deiotarus ſup. ſcripſit profectas .ſ. copias Parthoꝝ in prouinciam nr̃am .ſ. Rom. per Comagenam .ſ. partem illam Syriæ, ego q̃dem habui præcipuum metum, q̃d .i. quantum attinebat ad te .i. ſpectaret ad periculũ tuum, q̃ ſcirem, q̃ .i. quantum, hoc eſt quantũ paꝝ paratus eſſes ab exercitu .i. quantũ ab exercitu auxilij ſperares, ne hic tumultus afferret dignitati tuæ, q̃d .i. aliq̃d periculum .ſ. aut vitæ, aut famæ. Nã ſi eſſes paratior ab exercitu .i. ſi hr̃es exercitum ſatis inſtructum, & copioſum, timuiſſem de vita .ſ. tua, q̃a ſciebam te pugnam non detractatuꝝ. Nunc exiguitas copiaꝝ præſagiebat .i. quodam ꝑſagio futuꝝ denunciabat, receſſum .ſ. tuum, non dimicationẽ tuam vereor et q̃uo hoies acciperẽt .i. interpretarentur hic .ſ. te, ob paucitatem copiaꝝ receſſiſſe, ſi forte receſſeris. & q̃ .i. quanti, probabilis neceſſitas .ſ. recedendi futura eſſet. Neque definã formidare priuſquã audiero te tetigiſſe Italiam. Sed nunc ij excitatũt ſermones varios, & ita minus cõſtantes, de tranſitu Parthoꝝ. Enim, ꝓ quia alius ſup. cenſet, aut dicit, Pompeium mittendum .ſ. contra Parthos, alius ſup. cenſet Pompeium non remouendum ab vrbe alius ſup. cenſet Cæſ. ſup. mittendum, cum ſuo exercitu .ſ. quem haber in prouincia. Alius, ſup. cenſet conſules mittendos, nemo tñ ex ſenatuſconſulto cenſet, ſup. priuatus .i. non fungentes magiſtratu ſup. mittẽdos. Conſules aũt nolunt oĩno ſenatũ hr̃i .i. ꝯſultationem de ea re fieri, quia verentur ne illud ſenatuſconſultum, id eſt decretum ſenatus fiat .ſ. vt conſules exeant in bellum paludati

[margin: Paludamenta. — Vſq; eò — Arabes. — Velificor. — omana — ſimul.]

dati .i. veſte imperiali, vt ad publicos hoſtes ꝓficiſcẽtes inſigniti, & vel aut verentur, ne res transferatur ad aliũ .ſ. imperatorẽ pier eos contumelioſe .i. q in contumeliam eoꝝ dederet, ſi ſenatus plus ſpes in alio reponeret, vſque eo .i. intñ, ſup. nolunt ſenatum hr̃i, vt videantur paꝝ diligenter in rep. Sed hoc negligentia eſt, ſiue inertia, ſiue ille metus quem propoſui .i. modo dixi ſupp. ea, aut is latet .i. occultatur honeſte, ſub hac exiſtimatione .i. opinione tẽperantiæ nolle .i. ꝙ ipſi nollent obire, aut eripere tibi ꝓuinciã. Literę nõ venerunt .i. non ſunt miſſę ad ſenatũ à te, & niſi lr̃ę, ſup. Deiotari .ſ. regis eſſent ſubſecutæ .ſ. literas Caſſij, Caſſius venerat .i. veniſſet in eã opinionem, finxiſſe .i. quod finxiſſe bellũ, vt ea quæ ipſe rapuiſſet, viderẽtur vaſtata ab hoſte, & immiſiſſe Arabas in prouinciam, Cic. aũt confirmauit Arabas fuiſſe in habitu Parthico, & renunctaſſe .i. ſignaſſe ſenatui eos eſſe Parthos. Quare ego ſuadeo tibi qcunque iſte ſtatus reꝝ eſt, ſup. vt pſcribas diligẽter, & caute, ne videaris alicui, aut velificatus .i. velo tectus detuliſſe, ſicut apud Iumen. Velificatus, Athos p velum aũt tentoriũ intelligo. Hub. nauigaſſe exponit, aut reticuiſſe aliquid, quod referret .i. expediret ſcire, Exitus anni .ſ. tui in prouincia, eſt .i. appropinquat nunc. Nam ego ſcripſi has literas ad xiiij. cal. Dec. & planè .i. oĩno nihil video poſſe agi ante cal. Ian. in quibus eſt noui anni principium. Tu noſti Marcellum q̃ .i. quantum tardus ſit, & q̃ parum efficax .ſ. ad procurandum tibi ſucceſſorem, itemque .i. & ſir, noſti, q̃ .i. quantum, Seruius .ſ. Sulp. ſit cunctator .i. immorator. Cuiuſmodi putas hos eſſe, aut qui .i. q̃uo, putas eos, ſupp. poſſe conficere .i. perficere id, quod velint .ſ. confici, qui agunt ita frigide ea quæ cupiunt vt exiſtimentur nolle. Autem .i. ſed ſi bellum Parthicum erit, hæc cauſa occupabit nouis magiſtratibus primos menſes. Sin aũt .i. ſed ſi, aut non erit iſtic bellum, aut tum .i. tunc poſt nouos magiſtratus erit, vt ſucceſſores .ſ. veſtri, poſſint ſuſtinere .i. defendere contra Parthos vos, paruis copijs additis. Ego video .i. cõſidero, Curionem iactaturum .i. periculo obiecturum ſe dupliciter. primum vt adimat .i. auferat aliquid Cæſ. cui tunc aduerſabantur .i. deinde, vt tribuat Pompeio aliquod munuſculum, quoduis .i. quodlibet, & quamlibet .i. quantumlibet, tenue .i. exile, & modicum. Porrò .i. ſed, Paulus .ſ. Aemil. loquitur de ꝓuincia non humane. Furnius nr̃ .ſ. cõis amicus, occurſurus eſt .i. obſtabit cupiditati huius .ſ. Pauli, ego non poſſum ſuſpicari plures .ſ. occurſuros. Ego noui hæc, & non cerno .ſ. animo alia quæ poſſunt accidere. Scio tempus .ſ. noui anni, afferre multa .ſ. noua. & multa eſſe præparata .ſ. vt fiant, ſed quæcunque acciderint, vertentur intra hos fines .ſ. ꝑſitis, anni. Illud addo ad actiones C. Curionis de agro Cãpano .ſ. ad voluntatem Cæſ. diuidendo, de quo .ſ. agro negant .ſ. pleriq; Cæſ. laborare .i. ſolicitũ eſſe, ſed Põpeiũ valde nolle .ſ. vt diuidatur, ne pateat Cæſ. venienti .ſ. ex Gallis vacuus .ſ. Romano milite. Quod .i. quãtũ, attinet ad deceſſum tuũ .ſ. ex ꝓuincia, ego non poſſum polliceri me curatuꝝ illud, vt ſuccedatur, tibi certe .i. haud dubie pſtabo .i. exhibebo, illud, ne .ſ. ꝓuincia prorogetur .i. extendatur tibi, amplius. Eſt tui conſilij .i. pertinet ad conſilium tuum, ſi tẽpos coget, etſi non poterit recuſari à nobis .ſ. q pro te precamur honeſte, ne .i. an, velis pſeuerare .ſ. in ꝓuincia. Mei officij eſt meminiſſe, qua obteſtatione tu decedẽs mãdatis ꝓmãdaueris mihi, ne paterer fieri .ſ. ꝓrogationẽ impij.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Ciceroni Cælius, quàm fuerit, contentio in Senatu, ob relationem ſupplicationum, pro re geſta feliciter pro Cicerone.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 11

NON diu, ſed acriter nos tuæ ſupplicationes torſerunt. incideramus .n. in difficilem nodum. nam Curio, tui cupidisſimus, cui omnibus rationibus * comitiales eripiebantur, negabat ſe vllo modo pati poſſe, decerni ſupplicationes: ne, ſi quid furore Pauli adeptus eſſet boni, ſua culpa videretur amiſiſſe, & præuaricator cauſæ publicæ exiſtimaretur. itaque ad pactionem deſcendimus: & confirmarunt conſules, ſe his ſupplicationibus in hunc annum non vſuros. plane, ꝙ vtriſque conſulibus gr̃as agas, eſt; Paulo magis certe: nam Marcellus ſic r̃ndit ei, ſpem in iſtis ſupplicationibus non hr̃e: Paulus, ſe omnino in hunc annũ non edicturum. renunciatum nobis erat, Hirrum diutius dicturum: prendimus eum: non modo non fecit, ſed, cum de hoſtibus ageretur, & poſſet rẽ impedire, ſi, vt numeraretur, poſtularet, tacuit: tñ Catoni aſſenſus eſt; qui, de te & locutus honorifice. non decrerat ſupplicationes. tertius ad hos Fauonius acceſſit. quare pro cuiuſque natura, & inſtituto gr̃æ ſunt agendæ: his, ꝙ tñ voluntatem oſtenderunt pro ſn̄ia; cum impedire poſſent, non pugnarunt: Curioni vero, ꝙ de ſuarũ actionum curſu tua cauſa deflexit. nam Furnius, & Lẽtulus, vt debuerunt, quaſi eorum res eſſet, vna nobiſcũ circumierunt, & laborarunt. Balbi quoque Cornelij operam, & ſedulitatem laudare poſſum. nam cum Curione vehementer locutus eſt: & eum, ſi aliter feciſſet, iniuriam Cæſari facturũ dixit, tum eius fidem in ſuſpicionem adduxit. decrerant, qui * inique tranſigi volebant, Domitij, Scipiones. qbus hac re ad intercesſionem euocandam interpellãtibus, venuſtisſime Curio r̃ndit, ſe eo libentius non intercedere, ꝙ quoſdam, qui decernerent, videret confici nolle. Quod ad remp. attinet, in vnam cauſam omnis contentio coniecta eſt, de ꝓuincijs inq̃ adhuc. incubuiſſe cũ ſenatu Pompeius vr̃, vt Cęſar ante id. Nou. decedat Curio oĩa potius ſubire conſtituit, q̃ id pati: ceteras ſuas abiecit actiones. nr̃i porrò, quos tu bene noſti, ad extremum certamen rem deducere non audent. * Scena rei totius hæc. Põpeius, tanq̃ Cæſarem non impugnet, ſed, quod illi æquũ putet, conſtituat, ait Curionẽ quærere diſcordias. valde aũt non vult, & planè timet, Cæſarem conſulem deſignari prius, q̃ exercitum, & ꝓuinciam tradiderit. accipitur ſatis male à Curione: & totus eius ſecũdus cõſulatus exagitatur. hoc tibi dico: ſi oĩbus rebus prę ment Curionẽ, Cæſar defendetur: interceſſorem ſi, qd vr̃r, reformidabunt, Cęſar, quoad volet, manebit. quã quiſq; ſn̄iam dixerit, in cõmentario eſt rerum vrbanarũ: è quo tu, quæ digna ſunt, ſelige: multa tranſi, in primis ludorum exploſiones: & funerum, & ceterarũ ineptiarum plura habet inutilia. denique malo in hãc partẽ errare, vt, quæ non deſideras, audias, q̃ quicq̃, quod opus eſt prætermittatur. Tibi curæ fuiſſe de Sittiano negocio, gaudeo. ſed, qñ ſuſpicaris, minus certa fide eos tibi viſos; tanq̃ procurator, ſic agas, rogo. Vale.

Margin notes: * alias, cõciões — * alias, nunquam — * alias, ſumma

NON diu,) Rebus bene geſtis à Cic. in Cil. vt lib. ij. viſum eſt, rogauerat Cic. Cœl. vt daret operã ſupplicationes ſibi decerni, ſcripſerat q. idem ad alios quoſdam amicos ſuos: Itaque Cœl. oñdit, qd quiſque aut dixerit, aut fecerit pro Cic. exponitq. contentiones, quæ in ſenatu fuerunt, maximeq. dicit qd Curio pro Cæl. egerit. (Non diu) q. a cito expeditæ ſunt, vt ipſe Cęſ. lib. ij. Nõ potuit accuratius agi nec prudẽtius q̃ eſt actũ a te cũ Cur. de ſupplicatione & hercule confecta res mea ex ſn̄ia eſt tum celeritate, quod tum is &c. (Torſerunt) Cruciarũt. (Nodũ difficilẽ) Impedimentũ. (Comitiales) Dies, q. a nolebãt, ꝙ pp eiuſmodi res fierent comitia. (Præuaricator) Deſertor, nam præuaricatores eos dicimus, qui aduerſarijs ſuis, cauſam dõnant, & ex parte actoris in partẽ rei concedunt, à varicari aũt dr̃ præuaricari. Varicari vero, a varicibus quæ (auct. Nonio) dñr venæ inferius inflexæ & obtortæ. (Eſt; ꝙ agas gr̃as) .i. debes agere gratias. (Paulò magis) .i. eſt ꝙ agas gratias. (R̃nd tet) .ſ. Paulo. (Dictum) .ſ. dicere de ſupplicationibus tuis. (Diutius) Longius quàm in hũc annum. (Non fecit) Non dixit diutius. (Prendimus) familiariter allocuti ſumus. (Cum ageretur de hoſtibus) .i. cum fieret, mẽtio de hoſtibus a te victis. (Vt numeraretur) Nam cum ſupplicationes præcederent triũphum, lege cautum erat, vt ꝓbaret de numero hoſtiũ, & neq; triumpharet, niſi qui quinq; millia hoſtium in acie cecidiſſet, de his moribus, & inſtitutis, vide Val. Max. lib. ij. c. iiij. de iure triũphandi. (Tacuit) Non poſtulauit, vt numeraren-

tur

tur.[Honorifice)de te.[Acceſſit)Additus eſt [Non pugnarunt) .i.nõ contenderunt,vt impedirent.[Curioni vero).ſ.agẽdæ ſunt gratiæ.[Deflexit de curſu ſuarum actionum).i.prætermiſit actiones ſuas.[Tua cauſa)Vt ageretur de ſupplicationibus tuis.[Circumierunt).i.hunc & illum ambierunt,& allocuti ſunt pro te.[Sedulitatem)Diligentiam.[Interpellantibus) Impedientibus,interrũpentibus.[Venuſtiſſime) Faceciſſime.[Non int.) Non prohibere.[In vnam cauſam)Incubuiſſe dediſſe operam,intendiſſe.dicimus aũt incumbo huic,& in hanc rẽ.[Decedat) Ex Gallia.[Quã pati id)vt Cæſ.diſcedat ante idus Nouemb.[Abiecit) Depoſuit.[Quos tu bene no.) Non vult eos noiare. [Scena) Actio, & eſt tranſlatio,q̃a actiones fabularum in ſcenis fiebant.[Tradiderit)Depoſuerit hanc materiam,vide apud App.lib.3. & apud Plut.io vita Cæſ.& Põp.[Accipitur)Tractatur.[Exagitatur)Vexatur,impugnatur. [Quod vi) quam rem.ſ.interceſſorem vñr reformidare. [Quoad) q̃diu,quouſque.[Manebit) In prouincia.[Commentario.)Regiſtro.[E quo).i.ex quo.ſ.commentario.[Selige)ſecerne excipe.[Tranſi)Omitte.[Exploſiones)Explodere eſt eijcere,vituperare.Hocat.Exploſa arbuſcula dixit Cic.3.Off.Ariſtonis. Pyronis & Herili.iampridem exploſa ſententia eſt,facti.n.fuerãt ludi, q multi improbarũt.[Et funerum exploſiones) Funerum autem.i.funebrum pomparum. [Ineptiarum cet.).i.ceterorum,quæ inepte ſunt acta,& in ipſo cõmentario eerum vrbanarum ſcripta.[Habet).ſ.cõmentarium.[Plura vti).ſ.quam inutilia,vel q ea quæ dicit de ludis & de funeribus &c.[Quæ nõ deſideras).i.quæ nõ cures dire. [Quod opus eſt)quod vtile eſt.[De negocio Sitt.)De quo ſupra dixit Sittianam Syngrapham.[Minus certa fide).i.non ſatis fideles.[Tanquam procurator)Tanquam geſtor alieni negocij.

S C. NON diu) Rebus bene geſtis in Cilicia, vt viſum eſt lib.ij. Rogauerat Cic.Cœliũ, vt ille curaret ſibi ſupplicationes decerni, idq.alios inde rogauerat non ignorante Cœlio,qui nunc ſcribit quid quiſque,aut dixerit,aut fecerit pro Cic.exponitq. cõtentiones, quæ in ſenatu factæ erant, & quid pro Cæſ. Curio fecerat. Ordo eſt. Supplicationes tuæ.i.quas petiſti tibi decerni, torſerunt.ſ.angore,nos non diu ſed acriter. Enim.i.quia,nos inciderãmus in nodum difficiles erat exitus. Nam Curio cupidiſſimus tui,cui comitiales.ſ.dies eripiebantur, quia differebant,aut abſumebantur,omnibus rationibus.negabat ſe poſſe pati vllo modo ſupplicationes decerni. [Ne ſi adeptus eſſet quid).i.aliquid boni fauor.i.p fauorem Pauli.ſ.Aemilij,videretur amiſiſſe,ſup.illud ſua culpa, & exiſtimaretur.i.iudicaretur præuaricator.i.deſertor cauſæ publicæ.i.ad remp.ſpectantis. Itaque.i.& ita nos deſcendimus.i.deuenimus ad pactionẽ.i.vt dñt compoſitionẽ, & cõfirmarunt,pro cõfirmauerũt, ſup.ſe nõ viſuros in hũc annũ de his ſupplicationibus.Planè.i.oino eſt,quod.i.pp quod agas gratias vtriſque conſulibus certe magis Paulo. Nam Marcellus rñdit et ſic ſup.ſe non hr̃e ſpẽ in iſtis ſupplicationibus Paulus,ſupp.rñdit,ſe non dicturum.ſ.ſententiam de ſupplicationibus oino in hunc annum.Renunciatum erat nobis Hirrum dicturum diutius.i.q velLet dicere,q in hunc annum. Nos præhendimus eum.i.obuiam, factum cõplecti ſumus,deprecantes ne id faceret, & ipſe nõ modo.i.non ſolum, non fecit.ſ.q renunciatum erat eum facturum, ſed cũ ageretur de hoſtibus.i.à te deuictis, & poſſet impedire rẽ .ſ.quam petis,hoc eſt ſupplicat.oem ſi poſtularet, vt ſup. hoſtes numerarentur, tacuit.i.noluit hoc poſtulãdo impedire tñ.i.ſolũ modo aſſenſus eſt Catoni.qui etſi locutus honorifice.ſ.de te,non decreuerat,ſup.tñ ſupplicat.oes. Fauonius acceſſit ad hos.ſ.duos & Hirrum,& Catonem,tertius.i.eiuſdem cũ eis ſententiæ. Quare grã ſunt agendæ, ſupp.à te pro natura, & inſtituto.i.moribus vniuſcuiuſque.His.ſ.poſterius nominatis, ſunt agendæ gratiæ,q tñ.i.duntaxat,oſtenderunt voluntatem.ſ.ſui,& ſup.nõ pugnarunt .i.non acriter contenderunt pro ſententia.ſ.tua ſtabilienda,cum poſſent impedire.ſ.ſupplicationẽ Curioni vero, ſup. agẽdæ ſunt grã.q deflexit,ſup.ſe,cauſa tua.i.pp te, de curſu ſuarum actionum, quæ differebantur eo q de rebus tuis referebatur.Nã Furnius & Lentulus circumierunt,& laborarunt,pro laborauerunt,vna.i.pariter,nobiſcum vt debuerũt,quia tibi,obnoxij erant,quã eſſet ius .i.negocium eorum. Ego poſſum quoq; laudare operã,& ſedulitatem Balbi Cornelij, nã ipſe locutus eſt,vehementer cũ Curione .ſ. pro te & dixit eum facturum iniuriam Cæſari ſi feciſſet alr̃ q̃ dictũ eſt. Tũ.i.inſuper,addixit fidẽ eius.ſ.Curionis in ſuſpicionẽ,vt ſi nocere voluiſſet,non potuiſſet. Quidẽ.i.certe,nõ deerãt q volebant rem tranſigi iniq, vtpote Domitij & Scipiones, qb. interpellantibus.i.inter agendum aſſerentibus, hanc rem euocãdam,ſup.eſſe ad interceſſionem.i.impeditionẽ,Curio rñdit venuſtiſſime,ſe non intercedere.i.impedimentum facere,eo libẽtius, q videret quoſdã,qui decernerẽt.i.adiudicarent mihi ſupplicationem,molle ſup.eam confici.i.executioni mandari. Quod.i.quãtum attinet ad remp.omnis contentio.ſ.Cæſaria & Põpeij conuecta eſt.i.redacta, in vnã cauſam.i.actionem de puincijs.ſ.nõ prorogandis,in quam.ſ.cauſam, Põpeius vr̃ adhuc incubuiſſe.i.inclinatus eſſe, cũ ſenatu.i.vt ſentit ſenatus.ſ.vt Cæſ.decedat.ſ.de prouincia,ante id.Nou.Curio conſtituit potius ſubire oia q̃ pati, id & adiecit ceteras actiones ſuas,quas ſupra dixit dilatas. Porrò.i. ſed,noſtri.ſ.amici,quos tu noſti bene,non audent deducere rem ad extremum certamen.ſ.cum Cæſ.futurum.Summa.i.finalis ſententia totius rei ſup.eſt hæc, Pomp.tanq non impugnet Cæſ.ſed conſtituat;quod putet æquum illi, aut Curionem quærere diſcordias,ſup.negando Cæſ.debere decedere. Ait.i.ſe Pomp.nõ vult, valde,& timet plane.i.manifeſte, Cæſ.deſignatum,ſup.iri conſuleni prius q̃ tradiderit exercitum & prouinciam. Sup. Põpeius, accipitur.i.tractatur ſatis male a Curione,& totius ſecundus conſulatus eius.ſ.Põpeij,exagitatur.i.ab eo turpiter depellitur. Ego dico.i.denuncio tanquam certum, tibi hoc ſi.ſ.Pompeius & ſenatus præment Curionem omnibus rebus, Cæſ.defendetur.ſ.à prouinciæ continuatione,ſi reformidarint interceſſorem.ſ.Curionẽ quod vñr.ſ.facturi,Cæſar manebit.ſ.in puincia,quoad.i.quandiu volet. Eſt.i.hr̃ in commentario rerum vrbanarum ad Cic.tunc miſſo, quam ſniam quiſq; dixerit,è quo.ſ.cõmentario tu ſelige.i.ſeorſum ab alijs lige,quæ ſunt digna.ſ.lectione. tranſi multa in primis exploſiones.i.contumelioſas excogitationes,ludorum.i.actorum fabularum,& ſup.narrationes funerum, & ceterarum ineptiarũ, ſupp.cõmentarium,aut cõmentarius, habet plura.i.multa, vtilis, Denique ego malo.i.magis volo,errare in hanc partem.ſ.nimis, multa ſcribendo,vt audias ea quæ non deſideres, q̃ ſupp. vt qdq̃ quod ſit opus.ſ.ſcitu, prætermittatur. Gaudeo fuiſſe tibi curæ de negocio Sitiano,vt Syngrapha Sittiana perſoluatur.Sed qñ.i.qm̃, ſuſpicaris eos.ſ. qui attulerunt, viſos tibi fide minus .i. non ſatis certo,rogo agas ſic tãquam procurator.ſ.eorum,nõ iudex. Vale.

DECRERANT qui inique tranſigi volebant) veteres libri,quidã,deerant,alij,deferant,alij aliter habent.ex tam varia lectione adducti ſumus,vt decrerant, legendum crederemus. loci autem ſenſus hic eſt. Domitius,& Scipio,cum,de Ciceronis ſupplicationibus tranſigi,moleſte,& inique ferent,eaſque Curionis tribuni pl.interceſſione impediri caperent; ſimulatione beneuolentiæ ſupplicationes Ciceroni decreuerunt,vt ea re Curionem, qui omnibus eorum actionibus acriter aduerſari ſolitus erat, ad intercedendum elicerent. quibus interpellantibus venuſtiſſime Curio reſpondit,ſe eo libentius non intercedere, q quoſdã, qui decernerem, (ſignificabat autem Domitium, & Scipionem) eo animo eſſe intelligeret, vt confici minime vellent.&,Decrerant, imminutum, dixit, vt, Decreſſet, Cicero in Verrem. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Grauiter de Appio calumniatore et vigilatore hac epiſtola conqueritur.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 12

PVdet me tibi confiteri,& quæri de Appij,hominis ingratiſſimi,iniurijs; qui me odiſſe,quia magna mihi debebat beneficia,cœpit: & cum homo auarus,vt ea ſolueret,ſibi imperare nõ poſſet: occultum bellum mihi indixit,ita occultum tñ,vt multi mihi renunciarent, & ipſe facile animaduerterem,male eum de me cogitare. poſteaq̃ vero comperi,eum collegium tentaſſe; deinde aperte cum quibuſdam locutum, cum L. Domitio,vt nunc eſt,mihi inimiciſſimo homine, deliberare velle,hoc munuſculum deferre Cn.Pompeio: ipſum reprehẽderem,& ab eo deprecarer iniuriam, quem vitam mihi debere putarem,impetrare à me non potui. quid ergo eſt? tñ quaſi aliquid,amicis,qui teſtes erant meorum in illum meritorum, locutus ſum. poſteaquam illum,ne cui ſatisfaceret quidem,me dignum hr̃e ſenſi: malui collegæ eius,homini alieniſſimo mihi,&, ppter amicitiam tuã,non æquiſtimo,me obligare, q̃ illius ſimiæ vultum ſubire. id poſtq̃ reſcijt, incanduit; & me cauſam inimicitiarum quærere clamitauit; vt ſi mihi

in pecunia minus ſatisfeciſſet, per hanc ſpeciem ſimultatis eum conſectarer. poſtea non deſtitit accerſere Polã Seruium accuſatorem, Inire cum Domitio conſilia qui-

• alias, illa bus cum parum procederet, vt * vlla lege mihi poneret accuſatorẽ: compellari ea lege me voluerunt, qua * di-

• alias, obijceret cere non poterant. inſolẽtiſſimi homines ſummis Circenſibus ludis meis poſtulandum me lege Scantinia curant, vix hoc erat Pola elocutus, cum ego Appium cenſorẽ eadem lege poſtulaui. quod melius caderet, nihil vidi. nam ſic eſt à populo, & non infimo quoq; approbatum, vt maiorem Appio dolorem fama, quàm poſtulatio, attulerit. præterea cœpi ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere. Conturbat me mora ſerui huius, qui tibi literas attulit: nam, acceptis prioribus literis, amplius quadraginta manſit. Quid tibi ſcribã, neſcio, ſcis Domitio diẽ timori eſſe? expecto te valde, & quamprimum videre cupio. A te peto, vt meas iniurias perinde doleas, vt me exiſtimas & dolere, & tuas vlciſci ſolere. Vale.

HVB. PVdet) Primum Cœlius exponit magnam Appi erga ſe ingratitudinem, qui cum ei plurimum deberet cœpit eũ odiſſe, & bellum gerere. exponitq́. quo id fecerit. Deinde narrat quemadmodum Appius ſubornauit, qui eum accuſaret, contra quem dicit ſe defenſum eſſe retorquẽdo accuſationem in eũ cum magna eius infamia. [Confiteri) dicere. [Impetrare ſibi) Se adducere. [Ind. xit) denunciauit, vel innotuit. [Et ipſe) ego. [Male cogitare de me). i. malam hẽre de me opinionem, male effectũ eſſe erga me. Ouid: Non tñ Aeneam, quamuis male cogitet, odi. [Tentaſſe) Sollicitaſſe contra me. (Vt nunc eſt) Inimiciſſimus. [Deferre hoc munuſculum Cn. Pomp.) Facere hanc gratiam Pomp. [Deprecarer iniuriam ab eo) .i. cum ab eo peterem ne hanc iniuriam mihi inferret. [Nõ potui) .ſ. impetrare. Ordo eſt, cum ab eo deprecarer iniuriam, putaram me impetrare. [Quòd) .i. quia, debere mihi vita. [Quaſi am.) Tanq̃ amicis. [Aliquot) quibuſdam. [Qui teſtes erant meritoꝶ) qui ſciebant mea erga illum merita & beneficia. [Satisfacere illi) Facere quod illi ſe vellet. [Dignum me) quod me diceret. [Non æquiſſimo mi.) .i. iniquiſſimo & inimiciſſimo, & peſſimo aio. [Quàm ſubire vultum) qui adire conſpectum. [Illius) ſi pee contemptum appellauit eum ſimiam.

Incanduit [Excanduit) incenſus eſt, tractum a ferro quod cum calet, candet. [Per hanc ſp.) Per hunc prætextum. [Accerſere) Incitare, ſubornare. [Inire conſilia) Capere conſilia. ſ. non deſtitit. [Cũ Domitio) Inimiciſſimo meo. [Quibus) Conſilijs. [Cum procedeſet parum) .i. cum non efficeret, quod volebat. [Vt poneret mihi accuſatorẽ) .i. vt accuſaret me. [Vlla lege) .i. aliqua lege. [Cõpellari) Accuſari. [Poſtulandum) Accuſandũ. [Ludis meis) quos ego exhibui. [Inſolentiſſimi) Supp. ſ. App. & Domit. [Lege Scantinia)

Scantinia lex quid hæc lex ferret contra Cœlium nõ facile ſcitur. Alia fuit lex Scantinia contra concubitores puerorꝶ, de qua Iuuen. Quòd ſi vexantur leges ac iura citari, Ante oẽs debet Scantinia. Poteſt tñ intelligi hæc lex, de qua nunc dicit contra immoderatos ſumptus ludoꝶ. [Eadem lege) Qua me accuſauerat. [Caderet) Accideret. Ordo eſt. [Nihil vidi, quod melius caderet) .i. qđ melius eſſet ad propoſitum, q̃ vt ille accuſaretur a me, ea lege, qua me accuſaret. [Approbatũ) Affirmatum. ſ. quod dixit contra Appiũ. [Fama) Infamia. [Sacellũ) Locus erat ſacer, in quo ſeruabant imagines deorum penatũ, & colebantur. [Conturbat) Affert mihi moleſtiam. [Mora) qa nõ reuertitur. [Scis diem) .ſ. dictum, qa accuſatus eſt. [Timori eſſe) De eo die. [Videre) Illum diem. [A te peto) Senſus eſt, velim eum dolorem de iniurijs in me illatis capias, quem ego de tuis capio, & ita doleas, ſicut ego vlciſcor iniurias tuas.

ASC. PVDET me &c.) Cœlius primo loco huius epiſtolæ exponit magnam Appij cognomento Pulchri erga ſe ingratitudinẽ, q cum plurimum deberet gratie, cœperat odiſſe. Deinde narrat, quẽadmodum idem Appius ſubornauerat quendam q ipſum Cœlium accuſaret, contra quem dicit ſe defenſum eſſe, retorquẽdo accuſationẽ eiuſdem actionis in eum q accuſarat cũ inſigni eius infamia. Erat aũt Appius, vt ex ſuperioribus patet, hõ ſuperbo, & mobili ingenio, Ciceroni magis pp nobilitatem & potentia, q̃ ob virtutẽ obſeruatus. Ordo eſt. Pudet me pfiteri tibi. ſ. rei veritatem, & queri .i. cõqueri, de iniurijs App. i. ſcilicet Pulchri, hoĩs ingratiſſimi, q cœpit odiſſe me qa debebat mihi beneficia maxima iſ. à me recepta, qui. n. accepit beneficium ẽt gratis collatum obligatur ſi põt ſaltem paria referre. Et cum hõ auarus. ſ. ipſe Appius nõ poſſet imperare ſibi. i. adducere aĩum ſuum, auaritia captũ ad hoc, vt ſolueret ea. ſ. debita beneficia, indixit mihi bellũ occultũ .i. ſimultates latentes, tñ. i. nihilominus, ita occultum vt multi renũciarent mihi, & ipſe. i. egomet, animaduerterẽ facile eũ cogitare male de me. i. vt faciat mihi malũ. Vero. i. ſed, poſteaq̃ cõperi eũ tentaſſe. i. ſollicitaſſe contra me collegium, vt opinor augurũ, nã, ipſe augur fuit, vt prius viſum eſt, deinde locutum aperte cum qbuſdam. i. ẽt mihi notis, & animaduerterẽ deliberare cũ Lucio Domitio hoĩe inimiciſſimo mihi, vt nunc eſt qa non ſemper ita fuit, velle deferre Cn. Pomp. ẽt inimico, qa Cæſ. fauebat Cœlius hõc munuſculũ. i. facere hanc gratiolam, libenter. n. vidiſſet Cœlium accuſari, tũ repræhendente ipſum. ſ. App. nõ potui impetrare, vt deprecarer. i. pcando amouerẽ ab eo iniuriam. ſ. mihi inferẽdã, quem putarã debere mihi vitã. Quid ergo eſt? ſup. inqes. i. qđ contigit poſteaq̃ miſſio. Tum. i. tunc quidem locutus ſum aliquot amicis, qui teſtes erant meoꝶ meritoꝶ in. i. erga illum, poſteaq̃ ſenſi. ſ. Appium, ne quidem. i. non ſaltem, habere. i. æſtimare me dignum, cui ſatisfaceret. i. reponeret debitũ, malui, me obligare .ſ. deuincere, collegæ. i. cõcenſori eius homini alieniſſimo mihi, & non æquiſſimo. i. non plurimum fauẽti, nec rectiſſimo in me aĩo, pp amicitiam tuam. i. qa nouit me tibi eſſe amicum, q̃ ſubire vultu. i. me offerre tanq̃ ſupplicem, cõſpectui illius ſimiæ. i. turpiſſimi hoĩs nihil præter figuram hoĩs habentis, vt aũt inuidioſe ſimiam dicere, cui illi cognomentum Pulchri fuerit. Poſtq̃ ſup. Appius reſciit. i. poſtq̃ cognouit id. ſ. me obligatũ collegæ ſuo. Reſciri ꝓprie eſt percipere rem aliquam poſtq̃ facta eſt: Deprehẽdere aũt in ipſo facto, vt in adulterio, aut furto. Et ideo qa nautæ, in mari ſunt quaſi in alieno elemẽto, dñr à tempeſtate deprehẽdi, vnde Maro, deprehenſis olim ſtatio tutiſſima nautis. Excanduit. ſ. inflãmatus eſt, & multa ira incenſus & clamitauit. i. frequẽter clamauit, me quærere cauſam inimicitiaꝶ, vt ſi ipſe Appius minus. i. non ſatiſfeciſſet mihi in pecunia, quam vr mutuo accepiſſe a Cœlio, eũ cõſectare. i. perſequerer eum p hanc ſpeciem ſimultatis. i. latentis odij. Poſtea. ſ. q̃ in apertas inimicitias rei deuenit, ipſe Appius nõ deſtitit accerſere. i. incitare, aut auxilium ſuum aduocare, palam. i. manifeſte. Seruium accuſatorẽ, & inire conſilia eſt Domitio. ſ. hoĩe inimiciſſimo, quibus. ſ. conſilijs cum procederet parꝶ, vt poneret mihi accuſatorẽ, vlla lege. i. per vllam legem, voluerunt me cõpellari. i. in ius vocari ea lege, qua. i. per quam, ipſi nõ poterant dicere. i. agere cõtra me. Inſolentiſſimi &c. Probat, quod dixerat eos iuſta lege ſe accuſare non poſſe, ſed iniuſte agere, quia ipſi hoĩs inſolentiſſimi. i. proteruiſſimi, & ſuperbiſſimi, curãt me poſtulandum. i. in ius vocandum, & accuſandũ ſummis Circenſibus, ludis meis. i. quo tpe ſummo ædilitatis meę honore fungar quia Circenſes ludos populo exhibebo, lege Scantinia, quæ lata eſt in pædicones, & maſculoꝶ concubitores, omnũ facile turpiſſimos, ſed Romæ ſaltam illis tpibus frequentiſſimos, vnde Iuuen. Quòd ſi vexãtur leges, & iura citari. Ante oẽs debet Scantinia &c. ſup. Appius vix erat prælocutus hoc. i. vt me lege Scantinia poſtularent, cũ ego poſtulaui eadem lege .ſ. Scantinia Appium cẽſorem. Nihil vid. quod caderet melius, qa ea lege in altum curabat, qua ipſe, reus faciendus erat, nam ſupp. id factum meum eſt approbatum ſic à populo, & à quoq; non infimo. i. à ſummo quoque hoĩe vt fama. i. diffamatio, attulerit Appio maiorem dolorem q̃ poſtulatio. i. vocatio in ius, aut accuſatio. Præterea. i. inſuper, cœpi petere ab eo ſacellum. i. locum ſacris addictũ, vulgus Capellam vocat, quod eſt in domo. ſ. Appij, aut quia eius ornamenta Cœlij erant, aut quia in eo turpiter vixerat, & pueros ad ſacra inuitatos corruperat, vt ſit cœpi petere ab eo, qđ. i. quale ſacellum eſt in domo. ſ. eius, q. d. Bacchanalium, aut impudicorum. Hactenus aũt de App. & eius inuidia locutus conuertit ſermonem ad alia negocia dicens Mora Seruij huius mei, qui attulit tibi literas conturbat. i. multum turbat me. Nã prioribus literis acceptis. i. poſtquam acceperat priores literas, mãſit amplius 40. diebus. Neſcio quid ſcribam tibi. ſ. de exitu litis noſtræ. Tu ſcis diem. ſ. iudicij futuri eſſe timori. i. ad timorẽ, Domitio. Expecto valde te, & cupio videre quamprimum. i. valde cito, quia iam expleta fuerat Cicero. prouincia. Peto à te vt doleas. i. dolentur & cum dolore feras iniurias meas. i. mihi illatas ab App. vt exiſtimas. i. iudicas, & cẽſes, ac opinaris me ſolere & dolere, & vlciſci tuas. ſ. iniurias. i. tibi illatas. Notum eſt doleo cum datiuo, & cum accuſatiuo conſtrui poſſe, ſed cum datiuo quaſi abſolote poſitũ, vnde dicimus, dolet mihi aduerſus caſus tuus. i. dolori eſt, & ita verbum ipſum adiungitur rei dolorem inferenti, interdũ ẽt dolorem patienti, vt dolet mihi caput, dolent tibi illa &c. quod nõ

dice

diſcemus poetice, doleo caput, doles ilia, &c. Cum accuſatiuo aũt additur rei accipienti dolorem, vt doleo iniurias tuas, &c.

AVL. AN. VIX hoc erat Pola elocutus) In vetuſto lib. qui eſt Florentiæ in medicea bibliotheca, ita legitur, vt in impreſſis. huius lectionis alij quoque meminerant. ſed eam minus integram exiſtimarunt, offenſi, vt opinor, in voce, Pola, ꝙ eam ſe alibi vidiſſe nõ meminerant. eſt aũt id Seruij accuſatoris cognomen, de quo ad Q.F. epiſt. ante vltimam ij. lib. his verbis. Vereor, homo ne teter, & ferus, Pola Seru. ad accuſationem veniat. Via igitur, inquit Cœlius hoc, elocutus erat Pola, Appium. ſ. & Domitium ſummis Circenſibus ludis meis lege Scantinia me poſtulandum curare; cum ego eadem lege Appium cenſorem poſtulaui. hac de lege meminimus in lib. noſtro de legib. Addo illud, vbi paulo ante legitur, Palam Seru. legendum fortaſſe, Polam Seru. [Cœpi ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere) Cenſorum erat curare, vt ſacella non in domo cuiuſquam eſſent, ſed populo paterẽt. Itaq; Liu. lib. xl. vbi loquitur de Lepido, & Fuluio cenſoribus, Complura, inquit, ſacella, publicaq. ſacra, occupata à priuatis, vt paterent, eſſentq. populo, curarunt. Cœlius aũt, vt oſtenderet, Appium cenſorem officio ſuo deeſſe, petere cœpit ab eo, vt ſacellum in domo priuata ne relinqueretur, cuius rei cura Appij, qui cenſor erat eſſe debuerat. ſed libentius intellexim de ſacello, qđ ipſe Appius occupaſſet, ex quo grauior ei cõcitata eſſet inuidia occupatus reb. à cenſore, quas cenſor ab alijs occupatas populo reſtituere dẽret.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratulatoria partim eſt hac epiſtola, ob affinitatem nouam Dolabellæ partim nunciatoria, dum res exponit quæ in vrbe geruntur.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 13

GRatulor tibi affinitate viri mediusfidius optimi, nam hoc ego de illo exiſtimo. cetera porrò, quibus adhuc ille ſibi parum vtilis fuit, & ætate iam ſunt decurſa, & conſuetudine, atq; auctoritate tua, * pudore Tulliæ, ſi qua reſtabũt, confido celeriter ſublatum iri. non eſt. n. pugnax vitijs, neq; hebes ad id quod melius ſit, intelligendum. deinde, quod maximũ eſt, ego illum valde amo. Vides Cicero Curionem noſtrum lautum interceſsionis de prouincijs exitum habuiſſe? nam cum de interceſsione referretur, quæ relatio fiebat ex S.C. primaq. M. Marcelli ſententia pronunciata eſſet, qui agendum cum trib. pl. cenſebat, frequens ſenatus in alia omnia ijs, ſtomacho eſt. ſ. Pompeius Magnus nunc ita languenti, vt vix id quod ſibi placeat reperiat. tranſierant illuc, vt ratio eſſet eius hñda, qui neq; exercitum, neq; prouincias tradere vellet. quemadmodum hoc Põpeius laturus ſit cum * cognoſcat, quidnam reip. futurum ſit, ſi aut non poſſit, aut non curet, vos ſenẽs diuites videritis. Q Hortenſius, cum has literas ſcripſi, animam agebat. Vale.

V R. GRatulor) Cum Cic. præeſſet Ciliciæ, eius filia Tullia Dolab. matrimonio coniuncta eſt opera amicoꝝ, quibus id mandauerat quẽmadmodum ipſe ſupra ad Appium ſcripſit. Itaq; ei hac epiſt. Cœlius gratulatur laudatq. Dolab. & oñdit à ſe amari. Deinde ſcripſit de Curione, quid egerit de prouincijs & de Cn. Põp. [Mediusfidius) Per Iouis filium, iurantis eſt. [Exiſtimo hoc.) habeo hanc de eo opin. ſ. ꝙ ſit optimus. [Cetera) alia quædam vitia. [Aetate) per ætatem quia erat iuuenis, & penè adoleſcens. [Decurſa) participiũ ſine verbi origine. [Pudore) Verecũdia, Prudentia, ſic lib. ij. Nam ea, quæ ſperas, Tulliæ meæ prudentia temperari poſſe ſcio, eſt. n. illa epiſt. quæ incipit. Non potuit accuratius, rñſua ad hanc, & ad ſuperiorem, quæ incipit, Nõ diu, ſed acriter. [Sublatum) remouenda ab eo. [Non eſt. n.) Laudat Dolab. [Pugnax) contumax perſeuerans. [Neq; hebes) tardus obtuſus. [Maximum) Præcipuum. [Interceſſionibus) puto melius legendum, interceſſionis, vt ſit ſenſus. Vides ò Cic. noſtrum Curionem lautum habuiſſe exitum interceſſionis de prouincijs, ironice dixit, quia cum interceſſiſſet, non ei bene ceſſit. [Interceſſione). i. de interceſſione. [In alia oĩa). i. hanc ſniam penitus aſpernatus eſt. [Stomacho) translatio eſt. [Languẽti) debilitatio. [Trãſierant) trib. pl. [Eius) Cæſ. [Quemadmodum) quo animo ꝙ patior, q. d. male. [Vos ſenes diuites) q. d. q, & ætate debetis plus ſapere, & multum habetis quod poſſitis amittere. [Q. Hortenſius) Orator fuit clariſſimus. [Agebat animã) efflabat vitam expirabat.

GRATVLOR &c.) Cum Cic. præeſſet Ciliciæ Tullia filia eius poſt mortem Craſſipedis nupſit Dolabellæ, opera amicorum, quibus id oneris abiens dederat, vt etiam iureconſulto filiam locarent, ſi virum illa dignum inuenerint, vt Cic. ipſe ſupra ad Appium ſcripſit purgans, quod Dolabellæ Appij inimico nupſerit. Itaque Cœlius Appij inimicus vt proxima epiſt. viſum eſt gratulatur id ei, laudatq. Dolabellam, & oſtendit ſe ab eo amari, deinde ſcribit de Curione quid egerit de prouincijs, & addit nonnulla de Cn. Pompeio. Ordo eſt. Gratulor tibi. i. felicitatem tuam mihi gratam prędico, affinitate. i. pp affinitatem, aut de affinitate, viri. medius fidius. i. ita me deus fidei, aut Iouis filius Hercules iuuet, vt verum dico, optimi. ſ. Dolabellæ. Nam ego exiſtimo. i. iudico hoc de illo. ſ. quod ſit vir optimus. Porrò. i. ſed cetera. ſ. inſtituta eius, quæ ad rem domeſticam pertinent, aut ad bona fortunæ augenda, quibus ille fuit adhuc parum vtilis ſibi, ſunt decurſa. i. tranſacta, & oblita iam, &. i. ſimul, ętate, quia non eſt amplius adoleſcens. adoleſcentibus autem raro eſt animus ad rem auidior, & conſuetudine. i. conuerſatione cum maturis viris, atq; ſiqua. i. aliqua reſtabunt, ego confido, ſup. ea ſublatum iri. i. abolẽda celeriter, auctoritate, tua q averebitur ſub tali ſocero luxurioſe aut prodigaliter viuere, & pudore Tulliæ. ſ. filiæ tuæ prudentiſſimæ, in cuius põtia non audebit poſt hac peccare. Enim. i. quia, ipſe nõ eſt pugnax. i. pertinaciter addictus vitijs, aut pugnax. i. cõtumax in vitij. neque eſt hebes. i. tardus, & obtuſus ad intelligendum id, quod ſit melius deinde quod maximũ eſt, quia quos amamus non ſinimus faciliter corrumpi, & optimos iudicamus, ego amo illum valde. O Cic. tu vides Curionem noſtrum, ironice dicit, quia contra ſentiebat habuiſſe exitum interceſſionis. i. obſtaculi de prouincijs lautum. i. pulchrum. Nã cum referretur. i. conſultaretur, de interceſſione, quæ relatio fiebat ex ſenatuſcõſulto, & ſententia M. Marcelli, eſſet pronunciata prima, qui cẽſebat agendum cũ trib. pl. ſenatus ijs frequens in alia omnia. i. aliter cenſuit. Scilicet. i. ſcire licet, cui id viderint. Põpeius magnus. ſ. cuius habitus eſt nunc ſtomacho. i. animo, ita languenti, vt vix reperiat quod placeat ſibi. Tranſierat. i. confugerat illuc, vt ne ratio eſſet habenda illius. ſ. Cæſ. qui neque traderet exercitum neq; prouincias. Vos ſenes diuites videritis quemadmodum. i. quomodo Põpeius laturus ſit hoc cum cognoſcat, quid nam futurum ſit reip. ſi aut non poſſit, aut nõn curet. ſ. iuuare eam. Q. Hortenſius agebat animam. i. expirabat, cum ſcripſi has. ſ. literas.

STOMACHO eſt. ſ. Põpeius Magnus) Libentius legerẽ, Stomacho eſt Magnus, vt duæ illæ dictiones. ſ. Põpeius, inducantur, tanꝙ inanes, & ſuperuacaneæ, non à Cœlio, ſed ab imperito ſcriptæ; qui cum inter legendum in eam vocem, Magnus incidiſſet, exiſtimans eam obſcuriorẽ fore, niſi alijs ipſe verbis illuſtraſſet, ſupra ſcripſit. ſ. Pompeius. poſtea qui librũ exſcripſerunt, imperiti, vt id genus hominum eſſe ſolet, neque, quod adulterinũ fuit, agnoſcentes, gloſſema ad verba Ciceronis admiſcuerunt. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat, quæ Domitio in repulſa contigerint. deinde ſuſpiciones ſuas certiſſimas inter Cæſarem, & Pompeium Ciceroni perſcribit.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 14

TAnti non fuit Arſacen capere, Seleuciam expugnare, vt earum rerum, quæ hic geſtæ ſunt ſpectaculo careres. nunꝙ tibi oculi doluiſſent, ſi in repulſa Domitij vultum vidiſſes. magna illa comitia fuerunt & plane ſtudia ex partium ſenſu apparuerunt. perpauci neceſſitudinem ſecuti, officium præſtiterunt. itaq; mihi eſt Domitius inimiciſsimus: vt ne familiarẽ quidem ſuum, quenꝙ tam oderit, ꝙ me: atq; eo magis, ꝙ per iniuriam ſibi putat ereptum, cuius ego auctor fuerim. nunc furit, tam gauiſuros homines ſuum dolorẽ, vnumq; me ſtudioſiorem Antonij. nam Cn. Saturninum adoleſcentem ipſe Cn. Domitius reum fecit, ſaneq; ſuperiore à vita inuidioſum qđ iudicium nunc in

expectatione eſt ẽtiã bona ſpe, poſt Sex. Peducei abſolutionem. De ſumma rep. ſæpe tibi ſcripſi, me annũ pacẽ non videre: & quo ꝓprius ea cõtentio, q̃ fieri neceſſe eſt, accedit: eo clarius id periculũ apparet. ꝓpoſitũ hoc eſt, de quo, q rerũ potiuntur, ſunt dimicaturi: ꝙ Põpeius cõſtituit nõ pati, C. Cæſarẽ cõſulẽ alr̃ fieri. niſi exercitum, & ꝓuincias tradiderit: Cæſari aũt perſuaſum eſt, ſe ſaluum eſſe non poſſe, ſi ab exercitu receſſerit. fert illam tñ cõditionẽ, vt ambo exercitus tradãt ſic illi amores, & inuidioſa cõiunctio non ad occultã
● alias, ſi erupit recedit obtrectationẽ, ſed ad bellũ * ſe erũpit: neque, mearũ rerũ qd conſilij capiã, reperio: neq; dubito, qn te quoq; hęc deliberatio ſit perturbatura. nam mihi cũ hoibus his, & gr̃a, & neceſſitudo eſt. tum cauſam illã, non hoies, odi. illud te non arbitror, fugere, QVI ※ homines in diſſenſione domeſtica debeant, q̃diu ciuilr̃
● alias, cernat ſine armis * certet, honeſtiorẽ ſequi partẽ; vbi ad bellũ, & caſtra ventũ ſit, firmiorẽ; & id melius ſtatuere, qđ tutius ſit, in hac diſcordia video Cn. Pompeium ſenatũ, quiq; res iudicãt, ſecũ habiturũ; ad Cæſarẽ oẽs, qui cũ timore, aut mala ſpe viuant acceſſuros: exercitũ conferendũ nõ eſſe oĩno ſat ſpatij ſit; ad cõſiderandas vtriuſque copias, & ad eligendã partem. Prope oblitus ſum, qđ maxime fuit ſcribendũ, Scis Appiũ cenſorem hic oſtenta facere? de ſignis, & tabulis, de agri modo, de ære alieno acerrime agere? ꝑſuaſum eſt ei, cenſurã lomentum, aut nitrũ eſſe. errare mihi vr̃: nã ſordes eluere vult: venas ſibi oẽs, & viſcera aperit. curre ꝑ deos, atque hoies; & q̃primum hæc riſum veni; legis Scãtiniæ iudicium apud Druſum fieri: Appium de tabulis, & ſignis agere, crede mihi eſt properãdũ. Curio nr̃ ſapienter, id, ꝙ remiſit de ſtipẽdio Põpeij, feciſſe exiſtimat. ad ſumma q̃ris qd putẽ futurũ? ſi alteruter eorũ ad Parthicum bellũ non eat, video magnas impẽdere diſcor-
● alias, vindicabit dias: quas ferrum, & vis * iudicabit vterq; & aĩo, & copijs eſt paratus. ſi ſine ſommo periculo fieri poſſet, magnũ, & iucundũ tibi fortuna ſpectaculũ parabat. Vale.

HVB. TAnti non fuit) Exponit Cœlius q̃ lurundum ſpectaculum ꝓbuerit Com. q. egirrimæ tul. t repulſam de quodam magiſtratu, optatq. Cic. interfuiſſe, deinde dicit queãdmodũ nõ ſolum ſuſpicatur, ſed etiam ap. rte quodammodo videt bellũ
Arſacidæ futurũ inter Cæſ. & Pomp. dicit qd putet futurũ in hoc bello. [Arſacem) Regem Perſarũ, vñ oẽs reges Perſarũ, Arſacidæ dicti ſunt. [Seleuciam) Vrbe Syriæ. [Expugnare) Pugnando vincere. [Non fuit tanti). i. tantæ gloriæ. [Spectaculo careres). i. vt nõ videres ea
Repulſa quæ hic geſta ſunt. [Repulſa) Dicitur quoties quis a magiſtratu, vel honore quem petit, repellitur. [Illa comitia) qbus Domitio data eſt repulſa. [Magna) Præclara. [Ex ſenſu) ea aio, ex voluntate. [Partium) Factionum. [Secuti neceſſitudinem). i. valde pauci habentes reſpectum neceſſitudines ſuæ cum Domitio fecerunt, quod debuerunt. [Quenq. familiarem) Quem cognouit non habu ſſe rõnem neceſſitudinis. [Ereptum). ſ. magiſtratum quẽ ſperabat hîc. [Cuius) Erepti magiſtratus. [Ego fuerim auctor). i. cauſa vt ipſe putat. [Nunc furit) inſanit, impatienter dolet. [Hoies tã gauiſos ſuum dolorem). i. impatienter fert, ꝙ homines ita gauiſi ſint, quia viderint eum dolore. [Vnumq. nio.) Huius particulæ verba intelligi quidem vix pñt, ſenſus aut minime. [Ineſt bona ſpe). ſ. Saturninus, vt abſoluatur, qa Sext. Peduceus de eadem cauſa abſolutus eſt. [Annum). i. per annum. [Non videre) nõ ſperare. [Id periculum) Belli futuri, & perturbationis reip. [Qui potiunẽ rerum) Qui obtinent ſumma imperij. [Non pati) non permittere. [Aliter) Alia conditione. [Prouincias) Gallias. [Saluum) incolumen, & integra dignitate. [Fert) Patitur. [Ambo) Ipſe Cæſ. & Pomp. [Illi amores) qui erant inter Cæſ. & Põp. [Coniunctio) Affinitas quia Iulia filia Cæſ. vxor erat Pompeij. [Occultam obtrectationem). i. ad ſimultatem, ad occultam maleuolentiã. [Erũpit) Exit. [His hominibus) Cæſ. & Pomp. [Et gratia, & neceſſitudo). ſ. eſt. [Tñ) Præterea. [Odi) Cauſam qua mouentur ad diſcordiam. [Non hoies). ſ. odi. i. non odi ipſos, ſed cauſam. [Illud nũc) quodammodo dat conſilium Cic. quid ei ſit agendum. [Domeſtica) ciuili. [Sine armis) tñ verbis, & ſententijs. [Honeſtiorem) Iuſtiorem. [Firmiorem). i. fortiorem. ſ. partem debeant ſequi. [Statuere) Iudicare. [Melius) Honeſtius, & ita innuit, vt potius ſequatur Cæſ. q Pomp. [Senatum) Senatores. [Ad Cæſarẽ). ſ. video. [Acceſſuros) Ituros. [Conferendũ) comparationi, q a robuſtior erit exercitus Cæſ. q Pomp. [Sat ſpatij ſit). i. ſatis ſpatium datur nobis ad conſiderandũ exercitum vtriuſq;, & ad eligendum eũ, q videbitur poſſe nos magis defendere. [Prope) fere. [Oſtenta) prodigia, monſtra. [De ſignis, & tabulis). i. de imaginibus, & tabulis pictis, qbus ita Romani delectabantur, vt eas magna pecunia cõpararent hanc aũt impenſam volebat moderari App. creatur cẽſor. [De ære alieno) de debito pecuniæ, vt remitteretur debitoribus,
Lomenti quemadmodũ ſcribit ipſe Cic. lib. ij. Off. eſſe factũ, cum eſſet ꝯſul cui ordinationi teſtaſ ſe reſtitiſſe, qa erat inique, ꝙ alij eriperet, quod alij daretur. [Lomentum). i. rem quadam mollem, quam poſſet flectere in quicuoq; partem velit, a loco. n. dr̃ lomentũ. [Aut vitrũ). i. fragilẽ vt vitrum. [Nam) textus hic erat mendoſus, debet aũt ita legi, nam ſordeſcat vere vultu, & venas ſibi oẽs, & viſcera, apit, metaphorice aũt ita intelligit, detegis iſtis malis actionibus malos, & corruptos animi ſui ſenſus, ita vt ex exteerioribus iudicet quid habeat interius. [Per deos, atq; homines) Subaudi, oro, vel obſecro. [R ſum) ad ridendum. [Ad ſummam) denique, in concluſione. [Eorũ). ſ. Cæſ. & Pomp. [Impendere) imminere. [Iudicabit) victor finiet. [Iucũdũ ſi poſſet fieri ſine periculo) quia cum ſit ſumm cum periculo, memini viro bono poterit eſſe iucũdũ. [Spectaculũ) res digna ſpectari. [Fortuna) quia non vincet q iuſtiorẽ habebit cauſam, ſed quem fortuna volet. [Parabit) dabit.

ASC. TANTI &c.) Narrat riſum, quem Domitius repulſa accepta præbuerat, denunciatq; bellũ futurum inter Cæſ. & Põp. Ordo eſt, capere Arſacẽ regem Perſarũ, & expugnare. i. pugnãdo ſuperare, Seleuciã, non fuit tanti. i. tanto precio æſtimandũ vt careres. i. deberes velle carere, ſpectaculo rarũ rerũ, quæ geſtæ ſunt hic. ſ. Romæ. Oculi nunq̃ doluiſſent tibi, ſed ſemp excitaſſet te ad riſum, ſi vidiſſes vultum Domitij in repulſa. ſ. magiſtratu petito. Illa comitia quibus populus coluerat ad creandos magiſtratus, fuerũt magna, quia multi ꝯuenerant, & ſtudia. i. fauores apparuerunt plane. i. omnino, aut euidentes ex ſenſu. i. ſnia partiũ. ſ. competitorũ, ꝙ pauci ſecuti neceſſitudinẽ. i. eo ꝙ eſſẽt neceſſarij ꝑſtiterũt offm. Triplex eſt ſenſus, aut ꝙ pauci præſtiterunt offm alicui, qa plurimi ſecuti erãt neceſſitudinẽ, aut ꝙ pauci ꝑſtiterũt offm Domitio vtpote ſoli ſecuti neceſſitudinem, aut ꝙ ꝑpauci ſecuti neceſſitudinem. i. etiam de neceſſarijs Domitij, ꝑſtiterũt offm Domitio, qui ſenſus congruit ei qđ ſequitur. Itaq; Domit. eſt inimiciſſimus mihi vt ne qdẽ. i. non ſaltẽ oderit quenq̃ familiarem ſuum, tã. i. tm̃, q̃. i. quantum me. Ideo aũt odit familiares, ꝙ licet eſſent neceſſarij non tñ præſtiterunt offm Domitio. Atq; Domit. odit eo magis me, ꝙ putat. ſ. magiſtratum, ereptum ſibi ꝑ iniuriã, cuius. ſ. iniuriæ, ego fuerim auctor. Nũc Domitius furit hoies, tam. i. tm̃ gauiſus dolorem ſuum. i. pp dolorẽ ſuum. quia ſicut dicimus gaudeo gaudium tuũ, ita, & dolorẽ tuũ. i. cũ gaudeo video, ſup. ſurit me vnũ. ſ. gauiſum dolorem ſuum vt ſtudioſiorẽ Antonij. i. magis fauẽtẽ Antonio. Nam ipſe Cn. Domitius fecit Cn. Saturninũ adoleſcentem, reum. i. accuſauit eũ. Vna, ſup. erit ei inuidioſũ, ſineq̃. i. multo magis, quam ſuper. or, qđ iudicium. ſ. de Saturnino, eſt nũc in expectatiõe, ſup. Saturninus ineſt ẽt in bona ſpe. ſ. abſoluẽdi, poſt abſolutionẽ Sexti Peducei, ſcripſi tibi ſæpe de ſumma reip. me nõ videre pacem annuam. i. quæ duret annũ, aut intra hunc annũ. Et quo. i. q̃to, ea ꝯtentio, ſ. Cæſ. & Pomp. accedit ꝓprius, q̃ neceſſe eſt fieri, eo. i. tanto, id periculũ apparet clarius. i. euidentius. Propoſitum, de quo ſunt dimicaturi q potiuntur rerum, eſt hoc. huiuſmodi, qđ Cn. Pomp. conſtituit non pati. C. Cæſarem conſulẽ fieri aliter, niſi tradidet. t exercitum, & ꝓuincias, Cęſari aut ꝑſuaſum eſt, ſe non poſſe eſſe ſaluum ſi receſſerit ab exercitu tñ ipſe fert. i. offert illam ꝯdõnem, vt ambo tam ipſe q Pomp. tradant exercitus. ſ. ſenatui. Sic, i. intm̃, illi amores. ſ. ſoceri, & gñi, & coniunctio. ſ. affinitatis. inuidioſa. ſ. cui plurimi inuiderũt, nõ recedit ad obtrectationem occultũ, ſed erũpit. i. extẽdit ſe ad bellũ. Neq; reperio qd ꝯſilij mearũ rerũ capiam, quod. i. pp, quod ne ſup. quidem dubito, quin hæc liberatio perturbatura quoq; te ſic. ſ. vt me. Nam, & gratia, & neceſſitudo eſt mihi cum his oibus. ſ. q bellũ aceeptant. Tum. i. inſuper, ego odi cauſam illam, ſ. certaminis, non homines. ſ. ipſos. Ego non arbitror illud fugere te. i. nõ dubito te ſcire qa hoiẽ debeant, ſeq partẽ honeſtiorẽ in diſſenſione domeſtica

ſtica.i.ciuili, q̃diu certetur ciuiliter ſine armis vbi.i.poſtq̃, ventū ſit ad bellum, & caſtra, ſup.ſequi partem firmiorem.i.fortiorem, & ſtatuere.i.exiſtimare id melius, quod ſit tutius, Ego video Cn. Pompeium habiturum ſecum in hanc diſcordia, ſenatum .i. oẽs ſenatores, & qui iudicent res.i.iudices, & oẽs qui viuant in timore, aut mala.i.dubia ſpe, acceſſuros ad Cæſarem. Exercitū, ſup. eorum non eſſe conferendum.i.comparandum oino, cum lõge melior ſit Cæſarianus, aut conferendum ad dimicandū, modo.i.dūmodo ſit.i.ſatis ſpatij ſit ad conſiderandas copias vtriuſque, & ad partem eligendam. Ego ,ppe.i.quaſi oblitus ſum, quod erat maxime ſcribendū. Sis Appium cenſorem facere hic oſtenta.i.mõſtra in cenſendo & agere acerrime de ſignis.i.effigiebus rerū, de tabulis.ſ.pictis, de agris modo.i.interdū, de ære alieno.i.debito. piaculum eſt ei cenſuram eſſe loramentum.i.extendi poſſe vt loramenta, aut vitrū.i.frangi poſſe, vt vitrum. Nam.ſ.Appius ſordeſcit.i.ſic ſordidus vere vultu, & aperit ſibi venas oẽs, & viſcerā.i.intima animi ſui manifeſtat. Curre.ſ.admonitus, per deos atq; hoies, & veni riſum hæc quamplurimum, Iudicium legis Scantiniæ.i. de turpi libidine, fieri apud Druſum.ſ.turpiſſimū. Appium.ſ.cenſorē agere de ſignis, & tabulis.ſ.nõ poſſidendis. Crede mihi properandum.ſ.eſt tibi. Curio noſter exiſtimatur feciſſe ſapienter id, qđ remiſit.i.detraxit de ſtipēd.o Põpeij. Ad ſummam.i.finaliter quæris, quid putem futurum, ſi alteruter.ſ.aut Cæſ.aut Pomp.non exit ad bellum Parthicum, video impendere.i.imminere magnas diſcordias, quas ferrum, & vis.i.violentia, vindicabit.i.vlciſcetur. Vterq; eſt paratus & animo, & copijs, ſi poſſit fieri ſine periculo .ſ.reip.fortuna parabit tibi ſpectaculum magnum, & iucundum, qui.n.in arena dimicantes ſpectant, extra periculum ſunt. Vale.

PAVL. MAN. DE agri modo, de ære alieno) Libentius ita lego, q̃, vt alij, de agris modo. forte autem id fieri volebat Appius, quod maiorū memoria voluerant C. Licinius, & L. Sextius trib. pl. qui leges promulgarunt, vnam de ære alieno, vt deducto de capite quod vſuris pernumeratum eſſet, id, quod ſupereſſet triennio æquis portionibus perſolueretur; alteram de modo agrorum, ne quis vltra D iugera agri poſſideret. epitome Liu.lib.58.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Pompeium facta collatione vituperat, Cæſarem vero ad cælum tollit. Adijcit, ſe magnopere exoptare, vt cum Cicerone conferre poſſit. Poſtremo narrat, quemadmodum ob ſubitos Gallos motus iter facere in prouinciam cogatur.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 15

ECquando tu hominem ineptiorem, q̃ tuum Cn. Pompeium, vidiſti, qui tantas turbas, qui tam nugax eſſet, cõmotit? ecquem aūt Cæſare nr̃o acriorem in rebus gerendis, eodem in victoria tẽperatiorē aut legiſti, aut audiſti? quid eſt? nunc tibi nr̃i milites, q duriſſimis, & frigidiſſimis locis teterrima hieme bellū ambulando confecerunt, malis orbiculatis eſſe paſti vīr. quid iam, inquis? glorioſe omnia. ſic ſcias q̃ ſolicitus ſum; tum hanc meam gloriam, quæ ad me nihil ptinet, derideas q̃ tibi exponere niſi corā nõ poſsū: idq́ celeriter fore ſpero: nā me, cū expuliſſet ex Italia Pompeium conſtituit ad vrbē vocare: id qđ iā exiſtimo cõfectum, niſi maluit Põpeius Brundiſij circunſedere. peream, ſi minima cauſa eſt properandum iſto mihi, ꝙ te videre, & oīa intima conferre diſcupio. habeo aūt q multa? hui. vereor, qđ ſolet fieri, ne, cum te videro, oīa obliuiſcar. ſed tanq ob ſcelus iter mihi neceſſariū retro ad Alpes verſus incidit? adeo, ꝙ Intemelij in armis ſunt, neq; de magna cauſa. Bellienus, verna Demetrij, q ibi cū pſidio erat, Domitiū quendam, nobilem illi Cæſaris hoſpitē, à contraria factione numis acceptis, comprehendit, & ſtrangulauit. ciuitas ad arma. & eo nūc cohortibus mihi per niues eundum eſt. Vſquequaq;, inqs, ſe Domitij male dāt. Vellē quidē Venere ,ppugnatus tm̃ animi habuiſſet in vr̃o Domitio, q̃tū pſecade natus in hoc habuit Ciceroni F. S. D. Vale.

HVB. ECquando) Laudat Cœlius & Cæſ. & vituperat Pomp. qui P.R. ad arma excitauerit. Deinde ſcribit ſe valde ſolicitū eſſe, optareq. aduentum ſubitum Cic. vt cum eo poſſit omnia ſecreta conferre. Poſtea dic. accid eſſe, vbi ſibi ſit eundum trans alpis ,pp tumultus quoſdam motos in Gallia ,pp quendam Domitium gallicum virum nobiles interfectum. [Ecqñ).i.nunqñ. iam hæc particula adiuncta dictionibus incipientibus a.q. interrogatiue poſitis, ſignificat an, vel num, vt ecquis.i.nunquis, vt dicit Don. ergo ecqñ.i.an aliqñ, & aliquo tpe. [Ineptiorem).i. ſtultiorem. [Tuū) quem tu tanti facis. [Turbas) turbationes. [Acriorem) Sapientiorem. [Confecerunt) Finierunt. [Teterrima) Peſſima. [Malis) Pomis. [Orbiculatis) Rotundis vel ſunt gña pomorum, quæ orbicularia dñr, ſignificat autem eos macilentos eſſe. [Inquis) Obiectio. [Quod iam).ſ.quæris. [Glorioſe omnia).ſ. euenerunt. [Quæ) Quas res. [Fore) Futurum, vt tibi, coram exponam. [Expuliſſet) Eieciſſet. [Circunſideri).i.obſidere, & detinere .ſ.me. [Peream) Moriar, optantis eſt. [Iſto) Iſtuc, eſt.n.aduerbiū. [Diſcupio) valde cupio. [Intima) Secreta. [Quàm multa?).ſ.quæ tecum conferre cupiam. [Hui) quaſi timētis eſt interiectio. [Qđ ſolet fieri) nam cum parauimus nos dicturos multa alicui, accidit plerunque, vt cum ſumus in eius præſentia obliuiſcamur multa. [Tanq̃ ob ſcelus).i.,pp tanq̃ ſcelus, & flagitium. [Adeo) valde. [Intimidi) Audaces. Sūt populi Tranſalpini, alij volunt. Intimidos nomen eſſe ipſorum populorum, vt ſit. Intimidi ſunt in armis.i.ſumpſerunt arma. [De) ,pp. [Bellienus) Nomen proprium. [Verna) Signat ſeruum, ſed hic puto eſſe cognomen. [Ibi) Tranſ alpes. [Cum præſidio) cum militibus poſitis ad tutelam loci. [Quendam) ne putetur eſſe Domitius Romanus. [Hoſpitem) Amicum, apud quem Cæſ. ſolebat hoſpitari. [Factione) parte. [Ad arma).ſ.ſurrexit, vel mota eſt: eſt.n.eclipſis. [Vſquequaque) Semper. [Domitij male) quia de altero Domitio dixit ſuperius, qui Cn.Saturninum adoleſcentem accuſauit. [Prognatus) pugnando defenſurus. [In veſtro) Romano. [Cadenatus) Ligandus. [In hoc) Domitio Gallico. [Ipſe Bel.) vel Domitius.

Ecqñ Ecquis

Diſcupio

Verna

Vſquequaque

ASC. ECQVANDO) Laudando Cæſarem vituperat Põpeium, q excitauerat P.R. ad arma, dicit ſe optare aduentum Cic. & quæritur ſibi trans alpes proficiſcendum eſſe. Ordo eſt. Ecqñ.i.nunq̃ aliqñ, vidiſti hominem ineptiorem, q̃ Cn.Pompeium tuum, qui cõmotit pro cõmouerit; tantas turbas.i.turbationes rerum, qui eſſet tā nugax.i.tā vanus, & futilis q.d.nõ, ſicque nunqd, aliquem aut legiſti, aut audiuiſti acriorē Cæſ.i.nr̃o, in rebus gerendis.ſ.fortiter, & tẽperatiorem eodem in victoria? q.d.ſcio ꝙ nullū. Quid eſt? hoc eſt quæris cur ſit geſtū? milites nr̃i.i.Cæſariani, q ambulādo locis duriſſimis, & frigidiſſimis, hieme teterrime.i.aſperrima pfecerunt.i.finiuerint, nūc tibi, ad nullā perſonā ſpectat illud tibi, bellū, vīr eſſe paſti malis orbiculatis.i.pomis rotundis. ſunt, q allegorice mundū intelligere dicant, q.d.mundi imperiū obtinuiſſe, alij a pomorū paſtu macilentos factos, Quid inqs iam ſint pſtiti? Rñdet oia glorioſe, ſi ſcias, q̃.i.quantū ſolicitus ſum, cū derides hāc gloriā mrā quæ nihil pertineat ad me. Quæ.i.quales res ego nõ poſſum exponere tibi, niſi coram.i.in præſentia, & ſpero id.ſ.ꝙ poſſim coram exponere fore celeriter. Nam cū Cæſar expuliſſet ex Italia Põp. conſtituit vocare me ad vrbem.ſ.Romā, & exiſtimo id eſſe confectū.i.peractū modo, niſi maluit ſup. me circūſederet.i.obſidere Põp. Brūduſij. Pereā eſt cauſa oīnima. Properandū eſt mihi iſto.i.ad iſtū locum vbi tu es, q.i.q.i. diſcupio.i. anxiæ cupio videre te, & pferre.ſ.tecū oia intima. Habeo aūt, q̃.i. ò quantū multa. hui vereor ne obliuiſcar oia. cum video te, qđ ſolet fieri. Sed tū.i.inſuper, iter neceſſariū incidit mihi, ob quoddam ſcelus retro.i.retrorſum ad alios verſus adeo.ſ.neceſſarij, ꝙ intemelij populi tranſalpini, ſunt in armis. neq; de magna cauſa .i. ob magnam cauſam. Bellienus, Verna.i.ſeruus Demetrij, qui erat ibi cum pſidio, comprehendit, & ſtrangulauit illic Domitiū quendā nobilem hoſpitem Cæſ. numis acceptis. ideo eo, qđ numos acceperat factione cõtraria. Ciuitat.s.ſt.i.cū fluxit, ad arma eundum eſt mihi.i.debeo ire eò.i.ad eum locum, cū quatuor cohortibus per niues, quia hieme. Inquis.i.tu forte modo dicis. Vſquequaque.i.an ſemper tibi laborandū erit? q.d. vellē quidem aliter eſſe, ſed Domitij mali.i.pernicioſi dant.ſ.id mali, aut negocij. Vellē quidē ſup. vt Verna.ſ. Bellienus ,ppugnaturus, habuiſſe tm̃ animi in Domitio nr̃o.ſ.Rom. aut hoſpite, & amico, quantū ipſe catenatus, alij legunt catenandus habuit in hoc Cic. fratris filio.

PAVL. MAN. QVANTVM ipſe catenatus) Legit octauius Pantagathus, quantum Pſecade natus, vt ſignificetur Bellienus verna. pſecas.n. ancilla eſt, vernas autem eos eſſe, qui ancillis naſcātur, nemo neſcit. itaque dixit: Si Bellienus, ancilla natus, Domitium comprehendere, & ſtrangulare non dubitauit, quid Cæſari, Venere prognato,

gnato,in vřo Domitio faciendũ fuit? Hæc amiciſſimi hominis lectio, nõ dubito,q̃n a doctis ꝓbet,cũ & ſenſum hẽat optimũ,& à vetuſto lib.pariſ.ac pene nihil diſcrepet. De ſpe eade meminerũt Iuu.ſat.6. & Ouid.Met.lib.3. Cũ hæc iã ſcripſiſſem, liber eſt allatus ad me pantiquus,in quo ſcriptũ erat, ipſe cadenatus,poſt eaq; eodẽ modo in lib.Pet.Bẽbi ſcriptũ aiaduerti;itemq. in alio, quem Cypro aduectũ chirurgus mihi quidã cõmodauit;& duob. Caroli Sigonij,itẽ alio,q eſt apud me.itaq; cũ hanc lectionẽ & antithetoꝝ gratia cõmendetꝫ (nã Cœlius Cœliano illo ſuo more, hoc eſt,pargute, pſecade natus,& Venere ꝓgnatus,oppoſuit) & veteꝝ librorum cõfirmet auctoritas;non eſt,qđ quiſquam,niſi ſi quis ob:ectãdi ſtudiũ nimis amet, de illius integritate dubitare amplius debeat. qua in ſnia eo magis cõfirmor,ꝙ eã ſummo cõſenſu eorũ oium,qui de literis optime iudicãt,quibusq. ego plurimũ tribuo,cõprobari aiaduerto. Vtinamq. Pãtagatho meo tñ eſſet a grauioribus ſtudijs ocij,vt ſimilia multa excogitare,aut ea potius,q iã pridẽ in hoc gñe inumerabilia excogitauit, cõmodo ſuo colligere,& cũ ſtudioſis cõicare poſſet.ſperarẽ fore,vt,veteꝝ ſcriptis magna eã parte integritati ſuæ reſtitutis multoꝝ,q nunc ſeſe inani labore torquẽtes,nihil omnino niſi qđ ipſi pepererint, approbare animum inducunt, ſuperuacanea opera videretur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Suadet Ciceroni,ne ſe ad Pompeium transferat,idq; pulcherrimus quibuſdam argumentis à metu & exitu victoria. In fine conſilium dat,quo pacto ſe in hu anguſtiis tutum conſeruet. Huic autem epiſtola reſpondet lib.q.epiſt xvi. Magno dolore &c.

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 16

EXaminatus ſum tuis literis:quibus te nihil niſi triſte cogitare oñdiſti:neq;,id quid eſſet,perſcripſiſti:neq; non tñ,quale eſſet cogitares,aperuiſti. has ad te illico lr̃as ſcripſi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro,& obſecro,ne q̃d grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas.nam deos, homineſq́ue, amicitiamq́. noſtram teſtificor,me neq; temere tibi prædixiſſe,neq; temere monuiſſe:ſed,poſtq̃ Cæſarem cõuenirẽ, ſententiamq́. eius,qualis futura eſſet parta victoria,cognouerim,te certiorẽ feciſſe.ſi exiſtimas eandem rõnem fore Cæſari in dimittendis aduerſarijs, & condõnibus ferẽdis,erras.nihil niſi atrox,& ſæuũ cogitat,atq; ẽt loquitur. iratus ſenatui exijt.his interceſſionibus plane incitatus eſt.nõ mehercule erit deprecationi locus. quare,ſi tibi tu,ſi filius vnicus,ſi domus ſi ſpes tuæ reliquę tibi caræ ſunt;ſi aliqd apud te nos. ſi vir optimus gener tuus valet:eoꝝ fortunas nõ debes velle cõturbare, vt eã cauſã, in cuius victoria ſalus nr̃a eſt,odiſſe,aut relinquere cogamur.aut impiã cupiditatẽ cõtra ſalutẽ tã habemus.deniq; illud cogita:qđ offenſæ fuerit,in iſta cũctatione te priue ſubiſſe.nũc te contra victorẽ facere, quem dubijs, rebus lædere noluiſti?& ad eos fugatos accedere, quos reſiſtentes ſequi nolueris,ſummæ ſtultitiæ eſt.vide,ne, dũ pudet te parũ optimatẽ eſſe,parũ diligenter,quid optimũ ſit eligas.ꝙ ſi totũ tibi perſuadere nõ poſſum: ſaltem,dũ qd de Hiſpanijs agamus,ſcit. expecta:quas tibi nũcio aduentu Cęſaris fore nr̃as. quã iſti ſpẽ hẽant amiſſis Hiſpanis,neſcio, qđ porrò tuum cõſilium ſit ad deſperatos accedere,nõ mediusfidius reperio.hoc,qđ tu nõ dicẽdo mihi ſignaſti,Cęſar audierat:ac,ſimul atque, aue,mihi dixit,ſtatim,qd de te audiſſet,expoſuit.negaui me ſcire:ſed tñ ab eo petij,vt ad te lr̃as mitteret, quibus maxime ad remanẽdum cõmoueri poſſes. me ſecũ in Hiſpaniã ducit,nã niſi ita faceret; ego priusq̃ ad vrbẽ accederem,vbicunq; eſſes,ad te pcurriſſem,& hoc à te pñs contendiſſem,atq; omni vi te retinuiſſem.ẽt atq; etiã mi Cicero cogita,ne te,tuoſq́.oẽs funditus euertas, ne te ſciẽs,prudenſq́. eò demittas, vñ exitum vides nullũ eſſe. ꝙ ſi te aut voces optimatũ cõmouent;aut nõnullorũ hoium inſolentiã,& iactationem ferre nõ potes,digas,cẽſeo,aliquod oppidũ vacuũ à bello,dum hęc decernũtur,quæ iam erunt confecta.id ſi feceris;& ego te ſapiẽter feciſſe iudicabo; & Cęſarem non offendes.Vale.

EXanimatus) Cum verſaretur reſp.in magnis periculis ꝓpter diſcordias Cęſ.& Pomp.quæſtus fuerat Cic.de miſeria ipſorum,dixeratq́. ſibi incertum eſſe,& difficile, quod cõſilium ſuis rebus caperet. Itaque ſuſpicatus eſt Cœlius Cic. aliquid mali cogitare, & maxime ne ſe transferret ad Põp. qđ ne faciat nititur multis cauſis diſſuadere,ne euertat, & ſe, & omnes ſuos,ſi ad deſperatos acceſſerit cenſet autem Cęlius potius ei eligendum eſſe aliquem locum ſolum,& vacuũ quò ſe conferat,donec bellũ cõfectum fuerit.huic epiſtolę Cic.rñdet lib.ij.epiſt.16. quæ incipit.Magno dolore me affeciſſent lr̃æ tuæ &c. [Examinatus)Territus,perturbatus.[Aperuiſti)Declaraſti.[Illico) Statim. [Per fortunas)Adiurat Cœlius Cic.ne aliquid faciat contra ſalutem ſuam.[Per liberos) Per filios. [Conſulas) Delibeces,conſilium capias.[Prædixiſſe)Quæ eſſent futura,& maxime de victoria Cæſ. [Cognouerim)Allocutus ſim. [Feciſſe te certiorem).i. teſtificor deos,& homines.[Dimittendis aduerſarijs).i.in dimittendis ijs,qui eum perſecuti fuerit.[Atrox)Crudelẽ.[Senatui)qa aſſentitur Pomp.magis quam ſibi.[His interceſſionibus, quæ factæ ſunt, ne decernatur conſul, niſi tradat exercitum,& prouincias.[Non deprecationi locus) Nullius precibus flectetur,neminem deprecantem exaudit.[Quare)concludit ex vtilitate oium ſuorum ne à Cæſ.diſcedat ad Põp.[Eam cauſam).ſ.Cęſarianam. [Sequere)Adiuua partibus & fauoribus tuis.[Odiſſe).ſ.te.[Aut relinquere).ſ.tu ſuceis Põpeianis, cum nos ſimus Cæſariani.[Aut habeamus impiam cupiditatem cõtra ſalutem tuam).i. optemus mortẽ tuam,quod eſt impiũ,qa te paterno,amore proſequi debeo.[Cũctatione)mora,cũ nondũ,eſſent aperta bella,alias legit cõcitatione.i.pturbatione,ſed magis probo priorem lectionem. [Quod offenſæ)quæ iniuria,quæ læſio.[Nunc) cum res eſt non in cunctatione,ſed diſcrimine Pompeianoꝝ.[Victorem Cęſ.[Noluiſti lædere)qa Cic.in princ.bellorum ciuilium neutrum ſequebatur.[Dubijs)cum nulla ſpes eſt de victoria Pompeij.[Fugatos) Pompeianos iam victos a Cæſ.[Parum optimatem).ſ.non electum.ſ a Cæſ. [Expecta)priusq ſequaris Pomp.[De Hiſpanijs) vbi erat exercitus Cæſ.contra Petreiũ, & Afraniũ duces Pomp. [Quas)Hiſpanias.[Nuncio)Certifico.[Fore)futuras.[Noſtras) .i.Cæſarianas,qa Cœlius Cæſarianus erat.[Iſti) Pompeiani, ſed per cõtemptũ dixit iſti.[Porrò)certe,vel deinde [Qđ)quale,q.d. niſi ſtulium.[Deſperatos)Pro quibus nulla eſt ſpes,tranſlatio eſt ſumpta ab ægrotis, qui in extremis laborantes, & iam morituri deſperati dñr.[Hoc) te ſecuturũ Põpeianos.[Audierat) ab alijs. [Simulatque)cum primum.[Negaui me ſcire)dixi me non intelligere,qd eſſes facturus.[Quibus i.)Cæſ.[Commoueri)perſuaderi,incitari.[Ad remanendum)ne accederet ad Põpeianos,id aũt diximus alio loco factum fuiſſet à Cæſ. q hortatus eſt Cic.ne exiret,ad bellũ,& neutrũ omniuo ſequeretur,cui Cic.maximo aio rñdit,vt ſcr.Plut.in ei° vita.[Niſi ita faceret)niſi duceret me Cęſ. ſecum in Hiſpaniam.[Contendiſſem)vehementiſſime poſtulaſſem.[Omni vi)omni violencia.i.contra voluntatẽ tuam. [Etiam atq; ẽt)repetit Cœlius admonitionẽ ſuã ne Cic.ſequatur Pomp. [Funditus)Penitus,tractũ ab ædificijs.[Sciens)a me admonitus. [Prudens)per te ipſum intelligens.[Demittas)cõmittas.[Eo) ad id.[Vnde)ex quo.[Nullũ)exitũ.i.vñ vides te nõ poſſe exire,cũ ingreſſus fueris.eſt.n.cauſa Pomp.quaſi labyrinthus quidã vñ non eſt regreſſurus.[Voces)ſermones,exortationes.[Optimatum).i. principum in ciuitate, & eſt confutatio ꝯtra id, qđ poſſet dicere Cic. qđ non põt ſuſtinere vocẽ optimatum increpãtiũ ipſum,ꝙ ipſe ſolus diſſentiat ab vniuerſo ſenatu dicit Cœlius ad fugendas has voces,eligendũ eſſe aliquẽ locum vacuũ.[Inſolentiã)ſuperbiã.[Vacuũ a bello)qđ non ſit Cæſarianũ,aut Pomp.[Decernuntur) bello determinantur. [Quæ iã erunt)quæ ad te ptinebunt, in cod.ſcriptũ legi,q̃ cũ erunt cõfecta. [Et te ſapiẽter).i.& iudicaberis ſapiens ſi nihil feceris contra Cæſ. qđ eum offenderit,quia dũmodo nõ ſequeris Põp.nõ curat vt ei faueas, aut cũ ſequeris.

EXAMIMATVS &c.) Cum verſaret̃ reſp.in magnis periculis pp diſcordias Cæſ.& Põp.idq́. quæſtus eſſet Cic.ſuſpicatus Cœlius ipſum à Cæſ.ad Pomp.defecturum, monet ne id faciat. Huic autẽ epiſtolæ rñdet illa lib.2.Magno dolore &c.Ordo eſt.

Ego

Ego ſum exanimatus.i.factus expers animi tuis literis .i. p lr̃as, quibus oñdiſti te nihil cogitare niſi triſte, neq; ſcripſiſti,qd id eſſet. Non.n.aperuiſti quale eſſet,qđ cogitares. Scripſi illico has lr̃as ad te,qbus,ſup.ò Cic.oro te, & obſecro per fortunas.i.facultates tuas,& p liberos tuos, vt ne conſulas.i.p deliberationẽ incipias,ac facias quid.i.aliqd,grauius de ſalute,& incolumitate tua, hoc eſt ne aut tibi p deſperationẽ manũ inferas, aut ea incipias, vñ ſaluti tuæ timendũ eſſet . Nã ego teſtificor.i.teſtes facio,deos & hoies, & amicitiã nr̃am,me neq; temere ꝓdixiſſe.ſ.qdq̃, neq; monuiſſe.Sed poſtq̃ cõuenerim.i.allocutus fuerim Cęſ. & cognouerim, ſnizm eius qualis oẽs futura parta victoria.i.ſi obtinuerit victoriã, teſtificor ſup.me feciſſe te certiorẽ.i.tibi eã ſignaſſe; Si exiſtimas eandẽ rõoẽ fore Cæſ.in dimittẽdis aduerſarijs.i.ijs,qui eũ pſecuti fuerit,& ſup.inferendis.i.oſtẽtendis ꝯdõnib.ſ.ꝯcordię, erras, qa ſi victor fuerit in eos nihil aget, niſi atrox, & ſæuũ,atq; ẽt nihil loquit ipſe iratus ſenatui exitu.i.ſe ꝓpter ẽ ſenatu , ipſe eſt plane.i.oino incitatus.i.ad irã.His intercesſionib.i.obſtaculis à ſenatu factis locus nõ erit deprecationi.i.purgationi culpę,aut petitioni veniæ ſi vicerit . Quare ſi tu ſup.es curæ tibi ſi filius vnicus.ſ.M.Cic.ſi domus.i.familia,etſi reliquæ ſpes tuæ ſunt tibi curę,ſi nos ſup.valemus,etſi gener tuus.ſ.Dolab.amicus Cęſ. vir optimus, nõ talis tñ omnibus viſus , valet aliqd apud te.i.habemus aliqd auctoritatis, tu nõ debes velle cõturbare fortunas eoꝝ.i.tibi cariſſimoꝝ & maxime neceſſarioꝝ,ne cogamur,aut odiſſe,aut relinquere eã cauſam Cæſ.in cuius victoria ſalus nr̃a eſt , aut ne habeamus impiã cupiditatẽ cõtra ſalutẽ tuã .ſ.adhærendo Cæſ. & inimicis eius omnibus exitii optando. Denique cogita illud,videlicet qd offenſę.i.læſionis,Cæſ.fuerit io iſta.ſ.tua cũctatione.i. mora,te ſubijſſe.i.paruiſſe prius,& ſup.facere nunc contra victorẽ,quẽ noluiſti lædere rebus dubijs.i.cum adhuc dubius eſſet belli exitus,& accedere, ad eos.ſ.Põpeianos , fugatos.ſ.à Cæſ. quos nolueris ſequi reſiſtentes .i.cũ adhuc reſiſterent,nc eſt ſummæ ſtultitiæ. Vide.i.attende,& proſpice,nedũ pudet, te eſſe paꝝ.i.nõ ſatis optimatẽ .i. hr̃i in numero optimatũ & primoꝝ ciuitatis eligeres paꝝ diligẽter ſup.id, qđ ſit optimũ, qa melius eſſet in media dignitate ſecure viuere q̃ ad ſummam ꝓperantem interfici. Qđ ſi non poſſum pſuadere tibi totũ.i.vt omnino Cæſ.reconcilieris, expecta ſaltem dum .i. donec, ſciatur quid agamus de Hiſpanijs, quas.ſ.Hiſpanias,ego nuncio.i.indico tibi,fore nr̃as.i.nr̃aꝝ partium,aduẽtu Cæſ.ſ.in eas,quod ẽt euenit. Neſcio quã ſpẽ,iſti.i.temerarij,Põp.ſequẽtes hr̃e poſſint,Hiſpanijs amiſſis. Porrò.i.ſed, mediusfidius nõ reperio.i.nõ poſſum cogitare, qđ.i.quale ꝯſiliũ tuum ſit,accedere ad deſperatos.ſ.de ſalute tuenda.Cæſ.audierat hoc, qđ tu ſignaſti mihi non dicẽdo.i.vehementẽ dolorẽ tuũ pp Pomp.aduerſitatem,aut debilitatẽ, quam non es auſus mihi ſcribere,ſed ſolũmodo ſignis oñdere,ac ſimul atq; dixit mihi,hęc ex poſuit ſtatim,qd audiſſet de te,negaui me ſcire,ſed tñ petij ab eo vt mitteret lr̃as ad te qbus.ſ.literis,poſſes cõmoueri maxime ad remanendũ.ſ.in ꝓuincia,donec res cũ Pomp.tranſigatur.Cæſ.dũ ext me in Hiſpaniã ſecũ,nã niſi faceret ita, ego ꝓcurriſſem ad te, prius,q̃ accederẽ ad vrbẽ,vbicunq; eſſes,& ego pñs.i.corã,ꝯtendiſſem .i. diligẽter impetrare ſtuduiſſẽ hoc à te,atq; retinuiſſẽ te omni vi.O Cic.cogita ẽt,atq; ẽt.i.ſepe,& diligẽter,ne euertas funditus te, & tuos oẽs neſciẽs & prudẽs.i.ꝓuidẽs periculũ dimittas eo.i.ad id periculũ, vñ vides nullũ exitũ eſſe . Quod ſi aut voces optimatũ te ad Põp.inuitantiũ, & cõmouent te, aut potes ferre.i. tolerare, inſolẽtia.i.ſupbiam, & iactationẽ.i.quorundã hominũ Cæſ.adulantium,cenſeo ſup.vt eligas aliquod oppidũ vacuum.i. immune a bello,dum.i.donec,& quandiu hæc.ſ.negocia bellicã decernũtur.ſ.vtri cedant,quæ cum.i.poſtq̃, aut qñ confecta.i.ex pleta,&.i.pariter, ego iudicabo te feciſſe ſapiẽter, & nõ offendes .i.non lædes Cæſarem qui permittet te,neutrius partes ſequi .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conqueritur multum de Cicerone Cœlius,& pœnitentia ſe duci ſcribit quod Pompeium non ſecutus ſit , poſtremo quod contra Cæſari moliatur , exponit .

M. COELIVS M. CICERONI S. D. 17

ERgo me potius in Hiſpania ſuiſſe tũ, q̃ Formijs, cum tu profectus es ad Pompeium ? ꝙ vtinã aut App.Claudius in iſta parte,aut C.Curio; cuius amicitia me paulatim in hanc * partem cauſæ impoſuit. nã mihi ſentio bonam mentem iracundia, & amore ablatam.tu porrò,cum ad te, proficiſcens noctu Ariminũ, veniſſem : dum mihi pacis mandata das ad Cæſarem, & mirificum ciuem agis,amici officium neglexiſti.neque mihi cõſuluiſti.neq; hæc dico,ꝙ diffidã huic cauſæ : ſed,crede mihi,perire ſatius eſt,q̃ hos videre. ꝙ ſi timor veſtræ crudelitatis non eſſet; eiecti iam pridem hinc eſſemus . nam hic nunc præter fœneratores paucos,nec homo,nec ordo quiſq̃ eſt,niſi Põpeianos eqdem iam effeci,vt maxime plebs, &, qui antea nr̃ fuit, populus veſter eſſet cur hoc, inquis? imò reliqui expectant vos inuitos vincere * coegero. arruntanũ me Catonẽ.vos dormitis;nec hæc adhuc mihi videmini intelligere,qua nos pateamus, & quã ſimus imbecilli. atq; hoc nullius præmij ſpe faciam , ſed ꝙ apud me plurimũ ſolet valere doloris, atq; indignitatis cauſa . quid iſtic facitis? prœlium expectatis,quod firmiſſimũ eſt ? veſtras copias non noui: noſtri valde depugnare,& facile algere, & eſurire conſuerunt. Vale.

alias, ortá, l partium

* alias, coegere arrúcanũ me crabones

ERgo me) Cœl.cum ſcripſiſſet in ſuperiore epiſt. ſeduci à Cæſ.in Hiſpaniã,non iuerat,ſed remanſerat Formijs,mãdato Cæſ. Cic: aũt qui ſe iam ad Põp. ꝯtulerat, ſcripſerat, ꝙ melius feciſſet Cœl.ire io Hiſp.q̃ remanere Formijs,ad qđ cu quadam indignatione Cęl.rñdet.Deinde conqueritur de Cic.ꝙ cum ante fuiſſet, in propoſito pacis,non petiuerit ab eo ꝯſilium, qd eſſet agendũ.Deinde ſignat ſe pęnitere,ꝙ locutus fuerit Cęſ. & dediſſe operã,vt multi, qui erant Cæſariani efficerentur Põpeiani,poſtremo ſe optare, vt Põpeiani ſint victores, non ſpe alicꝰ pmij,ſed pp indignitatẽ cauſæ,& incitat Põpeianos aduerſus Cæſarianos. [Ergo) nõ eſt hoc loco illatiua ꝯiunctio,ſed inceptiua maxime ꝯueniẽs indignationi.Iuuen.Impune ergo mihi recitauerat ille togatas.[Fuiſſet potius). i.melius.[Formijs) qđ eſt oppidũ Cãpaniæ.[Profectus es)diſceſſiſti. [Prohibuiſſet).ſ.te ꝓficiſci ad Põp.vel melius.ſ.me eſſe Formijs.[Cuius) Curionis.[Impoſuit)ſeduxit.Cur.n.vt ſupra diximus in epiſt.ad Cur.& Cæſ.in partes ſuas tractus fuerat,cu antea ei eſſet inimiciſſimꝰ,hic Curio poſtea traxit ẽt in partes Cęſ.Cœliũ.[Paulatim)multis ſuſionib. [Bonã mentẽ) Bonam diſpõnem animi, & iã dãnat cauſam Cæſ. [Tumore it.)Ira.n.facit hoiem tumidũ.[Tu porrò) accuſat nũc Cœlius Cic.ꝙ ab eo conſiliũ non petiuerit,cũ ipſe ad eũ veniſſet Ariminũ, & Cic.dixiſſet ei,vt cõſuleret Cæſ.qđ potius ſequeretur pacẽ,q̃ bellũ. [Offm amici) quia noluiſti cõicare res tuas mecũ . [Neq; mihi ꝯſuluiſti).i.nõ petiuiſti a me cõſiliũ,& eſt declaratio neglecti officij.[Huic cauſæ) Cæſ.[Satius)melius.[Hos)Cæſ.pœnitebat.n.ſe ſecutũ Cæſ.qđ declarauit,cũ dixit,mihi ſentio bonã mentẽ iracundiæ tumore ablatã,ſed timore crudelitatis Põp.nõ audebat diſcedere,& hoc eſt,q̃ r̃ dicit, Quod ſi timor &c.[Vr̃æ) Pompeianoꝝ.[Hic)à Cæſ.[Eiecti eſſemus)diſceſſiſſemus. [Hic) In parte Cæſ. [Nec ordo quiſq̃).i.nullus magiſtratus,nam ſupradixit,in hac diſcordia video ad Cn.Põp.Senatu, quiq; res iudicãt ſecũ obituros, ad Cæſ.aũt oẽs,q̃ cũ timore,aut mala ſpe viuãt acceſſuros.[Niſi eſt Põp.).i.n ſi fauet Põp.[Nr̃) Cæſarianus.[Eſſet veſter) Fieret Põpeianos.[Cur hoc inqs)Obiectio,q̃ poſſet fieri ſic,quare hoc feciſti , vt q̃ erãt Cæſariani fierent p te Põpeiani . [Reliq)qui adhuc ſunt cũ Cæſ.[Vel reliqui) quæ ſunt apud Cęſ. [Inuitos)ẽt contra voluntatẽ nr̃am.[Corrũcanos) Puto mendoſum eſſe textũ,alibi ſcriptũ erat irrutauit . M.Catoẽ.[Vos) Põpeiani.[Dormitis) Eſtis negligẽtes.[Nos) Cæſ.[Qua pateamus) .i.qua ſimus expoſiti,vt à vobis,vicamur.[Imbecilli)debiles.[Atque hoc ſ.)vt vos ſitis victores.[Nõ ſpe ꝓmij)non expectatione alicꝰ remunerationis,id.n.mihi turpe putarẽ. [Doloris) ꝙ videã rẽp.opprimi.[Indignitatis) Iniuſtitiæ.[Quid facitis) vos Põp.excitat.n.eos ad pliũ.[Qđ firmiſſimũ eſt).i.qđ eſt certiſſimũ.[Noſtri)Cæſariani.[Algere)Pati frigus.[Eſurire) tolerare famem .

ERGO me &c,) Scripſerat Cœl.ſe cum Cæſ.abducendum in Hiſp.quò tñ adductus non erat,ſed Formijs manſerat,ꝙ Cic. improbarat, vnde Cœl.nunc dure ad eum ſcribit incuſans eũ neglectæ amicitiæ,ſe tñ Pompeianum effectũ dicit, ſed vt riſiſſe putari poſſit. Ordo eſt . Ergo ne fuiſſet potius proficiſci in Hiſp.q̃ eſſe Formijs?q.d.ſic licet Cic.aliter conſuluerat,anteq̃ tu profectus es ad Pomp. tñ nõ eras profectus ad eum . Quod vtinam, aut App.Claudius prohibuiſſet in iſta parte,aut Caius Curio, cuius

ius amicitia impoſuit me paulatim in hanc partẽ.ſ.cauſæ.ſ.Pompeianæ. Nam ſentio mentem bonam ablatam mihi tumore.i.inflatione iracundiæ. Nam impedit ira animum. Tum.i.inſup,tu porrò eum proficiſcens ad te veniſſem noctu Ariminũ,dum das mihi mandata pacis.i.vt te pacificum nunciarem ad Cæſarem,& agis ciuem mirificum (ironica eſt) neglexiſti offm̃ amici, neq;.i.q.n, non conſuluiſti.i.conſilio perſpexiſti mihi. Neque dico hoc, ꝙ diffidam huic cauſa.ſ.Cæſ. Sed (crede mihi) ſatius.i.melius eſt perire,q̃ videre hos.i.noſtros milites,& fautores tam inſolẽtes. Quod ſi timor crudelitatis veſtræ.i.quam exercetis in victos, vt Cic.ipſe non ſemel futuꝶ fuiſſe teſtatus eſt,nõ eſſet,nos eſſemus iampridem.i.à pluribus diebus eiecti hinc.i.ex vrbe,aut per ſup ſtiam Cæſarianorum, aut ſponte, ſed inuidioſe eiectos fuiſſe dicit. Nam nec homo,nec ordo quiſquam eſt nunc hic,præter paucos fœneratos niſi Pompeianis. Equidem.i.ego quidem,effeci iã maxime, vt partes ſup. ſint veſtræ, & populus,qui fuit antea noſter,eſſet veſter. Cur inquis,imò reliqui expectant ſupp.ſcire, cur hoc.ſ.effecerim. Ego coegero vos inuitos vincere.ſ.nos,vos inquam Coruncanum,& M.Catonem in me,vt expergiſcatur. Vos dormitis nec videmini mihi intelligere adhuc, q.i.quantũ, nos pateamus.ſ.iniuriæ,& quàm.i.quantum,ſimus imbecilli.i.debiles. Atque faciam hoc.i.cogiam vos inuitos vincere, nullius.i.non alicuius non ſpe alicuius præmij,ſed ꝙ.i.quia,aut qđ.i.quæ res ſolent valere plurimum apud me cauſa doloris,atq; indignitatis.i.indignationis. Quid facitis iſtic. Expectatis prœlium,quod eſt firmiſſimũ.i.certiſſimum futuꝶ. Ego non noui copias veſtras noſtri.ſ.milites, videlicet Cæſariani,conſueuerũt valde depugnare.i.detractare pugnam,vt finire pugnam fugiẽdo, vt innuit, ſed ſic tñ, vt neſcias vtri parti faueat, propterea ꝙ alea belli incerta erat,& conſueuerunt algere,& eſurire.i.pati frigus, & inediam, quod etiam duplicem habet ſenſum,aut per inertiam,aũt p fortitudinem. quia aſſueti ſint malo, & ita ad militiam aptiores.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD VARRONEM, ET ALIOS, LIBER NONVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Cupit aduentum Varronis: &, quòd ad priſtina ſtudia literarum ſe contulerit, nunciat.

M. CIC. M. TER. VARRONI S. D. 1

EX ijs literis, quas Atticus à te miſſas mihi legit, q̃d ageres, & vbi eſſes, cognoui; qñ aũt te viſuri eſſemus,nihil ſanè ex eiſdem literis potui ſuſpicari. in ſpem tñ venio,appropinquare tuum aduentum. qui mihi vtinam ſolatio ſit. etſi tot,tantisq́. rebus vrgemur,vt nullam alleuationem quiſquam non ſtultisſimus ſperare debeat. ſed tñ aut tu potes me, aut ego te fortaſſe aliqua re iuuare. ſcito enim me, poſtea q̃ in vrbem venerim,rediſſe cum veteribus amicis, id eſt cum libris noſtris in gratiam. etſi non iccirco eorum vſum dimiſeram,ꝙ ijs ſuccenſerẽ,ſed ꝙ eorum me ſuppudebat. videbar.n.mihi,cum me in res turbulẽtisſimas,infidelisſimis ſocijs,demiſiſſem, pręceptis illorum non ſatis paruiſſe. ignoſcunt mihi,& reuocant in conſuetudinem priſtinam; teq́ue,ꝙ in ea permanſeris,ſapientiorem,q̃ me, dicunt fuiſſe. quamobrem, qñ placatis his vtor,videor ſperare debere,ſi te viderim & ea,quæ premant, & ea,quæ impendeant,me facile tranſiturum. quamobrem,ſiue in Tuſculano, ſiue in Cumano ad te placebit,ſiue,quod minime velim,Romæ; dũmodo ſimul ſimus, perficiam profecto,vt id vtriq; noſtrum commodisſimum eſſe videatur. Vale.

HVB. EX ijs literis) M. Varro vir doctiſſimus fuit qui de ling.Lat.lib. ad Cic.ſcripſit. is ſtudioſiſſimus reip. ſecutus fuerat Pomp.partes, ſicut,& multi alij boni ciues. cum igitur abeſſet ab vrbe, ſcr.Cic. ſe ex eius literis ſibi ad Attico redditis, intellexiſſe vbi eſſet, ſed non qñ venturus eſſet. optat aũt eius aduentum fore ſibi ſolatio in tantis malis, & miſerijs reip. quæ iã tenebatur oppreſſa à Cæſ.ſuperatis Põpeianis. deinde dicit quẽadmodum reuulit ſe ad libros quos aliquantulum intermiſerat. ex quibus dicit ſperare magnum adiumentum ad ferenda aduerſa,preſertim ſi ipſe Varr.venerit,& oſtendit quò maxime velit cũ venire. [Atticus) Pomponius qui pp ſingularem doctrinam literarum græcarum,quibus Athenis operam dedit,Atticus cognominatus eſt,vt teſtatur Cic.in proœmio Cat.maioris. [Suſpicari) Conijcere,putare. [Appropinquare) Propinquum eſſe. [Qui) Aduentus tuus. [Quiſquam non ſtultiſſimus).i.quiſquam,q aliquid ſapiat. [Alleuationem) Recreationem. ſed dixit alleuationem,quia dixit. [Vrgemur).i.premimur. [Aut ego) .ſ.poſſum. [Id eſt,cum libris) Declarat,qui ſunt veteres amici,hoc eſt libri. [Succenſerem ijs) Eſſem eis iratus. [Suppudebat) Aliquantulum pudebat. [Præceptis illorum) qui me monebant nequid temere facerem. ex libris enim philoſophorum diſcimus,quid nobis ſit agendum. [Socijs) pp ſocios. [Ignoſcunt) dant veniam. iocatur autem Cic. qui dat libris quaſi ſenſum quendam. [In conſuetudinem) Quæ mihi fuerat cum eis. [In ea conſ.) quia non intermiſiſti eos,ſicut ego. [Quando) Quoniam. [His) Libris. [Placatis) Factis amicis,quia ei do operam ſicut ante conſueueram. [Tranſiturum) Superaturum,euaſurum. [Quæ premant) quæ nunc ſentimus. [Quæ impendeant) quæ imminent, & futura ſint nobis mala. [Cumano,& Tuſculano) In his enim habebat Cic. prædia ſua. [Quod minime velim) qđ non valde placet. [Simul ſimus).i.dummodo conueniamus. [Vt).i.ſicut eſt enim hoc loco aduerbium,non autem coniunctio. Atticus Suppudere

EX ijs, &c.) M. Terent. Varro vir doctiſſimus, qui de ling. Lat. libros ad Cic.ſcripſerat, cũ eſſet ſtudioſiſſimus reip.ſecutus erat partes Pomp.vt plurimi alij. cum igitur abeſſet ab vrbe, ſcripſit Cic.ſe eius literis ab Attico acceptis intellexiſſe vbi eſſet ſed non qñ venturus eſſet. Optat aũt eius ſibi aduentum ſolatio fore in tantis reip. malis. deinde ſe contuliſſe ad literarum ſtudia, docetq́. quò eum venire velit. Ordo eſt. Ego cognoui ex ijs literis quas miſſas a te Atticus legit mihi,q̃d ageres,& vbi eſſes. Autem.i.ſed, nihil ſanè.i.nullo modo potuit ſuſpicari ex iiſdẽ literis qñ eſſemus viſuri,te tñ venio in ſpem.i.incipio ſperare,aduẽtum tuum appropinquare,qui.ſ.aduentus tuus,vtinam ſit ſolatio .i.ad ſolatium.i.ſibi tam proſper vt mihi ſolatium afferat. Etſi.i.quanquam vrgemur.i.premimur tot, & tantis rebus.ſ.aduerſis,vt quiſquam non.i.qui non ſit ſtultiſſimus nullam.i.non vllã, non debeat ſperare,poſſit tñ optare,vllam alleuationem.i.diminutionem mali,& recreationem animi. ſed tñ aut tu potes iuuare me, aũt ego fortaſſe ſup.poſſum iuuare te aliqua re. Scito.n.me poſtquam venerim in vrbem, rediſſe cum veteribus amicis.i.cum libris noſtris,in gratiam.i.cum eis conſuetudinem innouaſſe. Etſi .i.quanquam,non dimiſeram vſum eorum, iccirco,quod ſuccenſerem.i.ſubiratus eſſem ijs.ſ.libris noſtris, ſed qđ ſuppudebat.i.aliquantulum pudebat me eorum.i.ꝙ ex eis pudorem contraxerim,ſicut ſolemus ab ijs,quos oſtendimus,nõ qui nobis dedecori A S

ri ſint quod probat dicens. Videbat enim mihi cum dimiſiſſem me in res turbulentiſſimas.i.in bellum contra Cæſ. socijs fideliſſimis.aut,qui temere remp.periculo obiecerunt. aut,qui eam defendere non potuerunt, non paruiſſe.i.non obediuiſſe ſatis præceptis illorum.ſ.librorum noſtrorum, vetantium nil timere agere.Libri ſup.ignoſcunt mihi,& reuocant ſup.me. in conſuetudinem priſtinam. hoc eſt libenter mecum côuerſantur,hoc eſt ego cum illis libenter verſor,& dicunt te fuiſſe ſapientiorem,q̃ me,ꝙ permanſeris in ea.ſ.conſuetudine cum libris. Quam ob rẽ qñ.i. quoniã,ego vtor iis.ſ.libris,placatis.i.pacificatis, ego videor debere ſperare,ſi viderim te,me facile tranſiturum,& ea.ſ.mala,quę premant.i.in præſentia nos vrgeant,& ea,quæ impendeant.i.immineant. Quamobrem ſiue placebit te adire,ſup.me,ſiue in Cumano ſup. agro,vbi villam habebat Cicer. ſiue in Tuſculano, vbi alteram habuit,& Tuſculanas quæſtiones ſcripſit, ſiue ꝙ minime velim Romæ,dummodo.i.ſi modo ſimus ſimul, perficiam profecto, vt id videatur commodiſſimum eſſe vtrique noſtrum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reddit rationem,cur epiſtolam,multis ante diebus ſcriptam, Varroni tamen non miſerit. Deinde ſuadet,vt à conſpectu inimicorum ſe transferat.Se autem valde cupere,vt ſimul in ocio literario viuere poſſint,&c.,vt Varro operam det, vt id fiat, hortatur.

CICERO VARRONI S. D. 2

CAninius, idem tuus,& idem noſter, cum ad me peruesperi veniſſet,& ſe poſtridie mane ad te iturum eſſe dixiſſet; dixi ei me daturum * aliquid mane, & vt peteret,rogaui. conſcripſi epiſtolam noctu nec ille ad me rediit.oblitum credidi.attamẽ eam ipſam epiſtolam miſiſſem per meos, niſi audiſſem ex eodem poſtridie te mane è Tuſculano exiturum. at tibi repente paucis poſt diebus,cum minime expectarem, venit ad me Caninius mane: ꝓficiſci ad te ſtatim dixit.etſi erat * ἕωλος illa epiſtola,preſertim tãtis poſteą nouis rebus allatis: tñ aperire meam lucubrationem nolui, & eam ipſam Caninio dedi. ſed cum eo, & homine docto,& amantiſſimo tui, locutus ea ſum, quæ pertuliſſe illum ad te exiſtimo.tibi aũt idem conſilij do,& quod mihimet ipſi: vt vitemus oculos hoĩum,ſi linguas minus facile poſſumus. qui .n. victoria ſe efferunt,quaſi victos non intuentur: qui aũt victos eſſe noſtros moleſte ferunt,nos dolent viuere.quęres fortaſſe,cur,cum hęc in vrbe ſint,non abſim,quemadmodum tu,tu enim ipſe, qui,& me,& alios prudentia vincis,omnia credo vidiſti:nihil omnino te fefellit. quis eſt tam Lynceus,qui in tantis tenebris nihil offendat? nusq̃ incurrat? ac mihi quidem iampridem venit in mentem,bellum eſſe aliquo exire,vt ea,quæ agebantur hic,quæque dicebant, nec viderem,nec audirem. ſed calumniabar ipſe:putabam,qui obuiam mihi veniſſet,vt cuique commodum eſſet,ſuſpicaturum, aut dicturum ẽt, ſi non ſuſpicaretur: Hic aut metuit,& ea re fugit: aut aliquid cogitat, & habet nauem paratam. denique,leuiſſime qui ſuſpicaretur,& qui fortaſſe me nouiſſet optime, putare me iccirco diſcedere ꝙ quoſdam hoĩes oculi mei ferre nõ poſſent.hæc ego ſuſpicans,adhuc Romæ maneo.& tamen * λεληθότως conſuetudo diuturna callum iam obduxit ſtomacho meo. Habes rõnem mei conſilij. tibi igitur hæc. Cenſeo latendum tantiſper ibidem, dum deferueſcat hæc gratulatio, & ſimul dum audiamus, quemadmodum negocium confectum ſit: confectum .n.eſſe exiſtimo. magni aũt interierit,qui fuerit victoris aĩus,qui exitus rerum. q̃q̃,quò me coniectura ducat,habeo: ſed expecto tñ.te vero nolo,niſi ipſe rumor iam raucus erit factus,ad Baias venire; erit.n.nobis honeſtius ẽt,cum hinc diſceſſerimus, videri veniſſe in illa loca ploratum potius,q̃ natatum.ſed hæc tu melius: modo ſtet nobis illud, vna viuere in ſtudijs noſtris; à quibus antea delectationem modo petebamus. nunc vero ẽt ſalutem; non deeſſe,ſi quis adhibere volet non modo vt architectos, verum ẽt vt fabros ad ædificandã remp.potius libenter accurrere; ſin nemo vtetur opera,tñ,& ſcribere,& legere * πολιτείας;&,ſi minus in curia,atque in foro,ac in literis,& libris, vt doctiſſimi veteres * fecerunt,nauare reip. & de moribus,ac legibus quærere.Mihi hæc vñr,tu quid ſis acturus,& quid tibi placeat, pergratum erit, ſi ad me ſcripſeris. Vale.

Margin notes: * alias, d ma- … — * .i.reꝝ publicarum rectiones — * alias, grauare reip.

CAninius)Primom Cic.excuſat ſe de epiſt.ad Var.miſſa quę iam multis diebus antea fuerat ſcripta.Deinde ei conſulit vt oppreſſa rep. conferat ſe in aliquem locum, vbi non videatur a ſuis inimicis, quemadmodũ dixit ſe etiã facere decreuiſſe. Reddit autem rationes quare adhuc non diſceſſerit Roma. deinde hortatur eum,vt ſtet in propoſito viuendi ſimul cum ipſo Cic. oſtendit.n.quantum ſint profutura ſtudia ipſa literarũ,ſi his dederint operam,vt conſueuerunt.[Idem tu,& idem noſter).i. & tuus, & noſter, ornate, & ſignificantur dictum. Virg. Rex Anius,rex idem,hominum Phœbique ſacerdos. [Veſperi) Aduerbialiter ponitur.i.circa noctem.[Poſtridie)Sequenti die daturum aliquid, quod ad te deferret. [Rogaui) Ipſum. [Vt peteret) A me. [Oblitum).ſ.ad me redire. [Exiturum) Diſceſſurum. [Etſi erat ἕωλος) Vana, inanis. [Preſertim) Oſtendit quare eſſet illa epiſtola inanis, quia poſtquam fuerat ſcripta,multa erant nouata. [Lucubrationem meam) Vigilias meas.i. meam epiſtolam,quam lucubraueram.i. noctu ſcripſeram. [Pertuliſſe ad te) Nunciaſſe tibi. [Quod) Conſilium. [Mihimet).ſ.do. [Vitemus oculos hominum) Fugiamus conſpectum hominum,ne ab eis videantur. [Si minus linguas poſſumus).ſ.vitare,ſi nihil poſſumus facere,quin de nobis loquantur.[Efferunt ſe) Superbiunt. [Noſtros)Pompeianos. [Dolent nos viuere) Vellent,nos eſſe mortuos. [Quæres) Facit obiectionem,& ei reſpondet. [Lynceus) Acutis oculis.Lynx enim animal acutiſſimo viſu eſſe perhibetur. [Nihil offendat?) Id eſt nihil ceſpitet. [Incurrat nuſquam?) Id eſt qui in nullum malum non incidat. [Venit in mentem) Cogitaui. [Bellum eſſe).i. bonum, & vtile. [Aliquo) In aliquem locum. [Hic) Rom. [Calumniabar) Recuſabat,repræhendebat. [Vt cuique commodum eſſet)ſicut cuique viſum fuiſſe,alium alio modo. & alium alio. [Hic) Cic. [Nauem paratam) Quia diſcedat ex Italia. [Qui ſuſpicaretur leuiſs.) Id eſt qui minus male de me opinaretur.[Oculi mei non poſſent ferre quoſdam)Id eſt qui non poſſet quoſdam videre. [Hæc) Quæ de me poſſunt aut dici aut putari. [λεληθότως,) Id eſt latenter. [Obduxit) Superpoſuit. [Callum)Quandam duritiem,vt nihil faſtidiam,eſt trãſlatio ſumpta a corpore, quod exercitatione crebra callum.i.duritiem carnis facit. [Tantiſper) Tandiu. [Deferueſcat) Refrigeratur, ceſſat.[Gratulatio) Cæſar. [Confectum) Finitum. [Qui) Qualis. [Quo coniectura ducat).i.quod coniectura aſſequa futurum eſſe. [Rumor) Fama, quæ eſt de iis, qui ſecuti ſunt hoc bellum. [Raucus) Defeſſus,nam ex aſſiduo clamore, rauci efficimur, dicit ergo, niſi, cum ipſe rumor iam defecerit. [Hinc) Roma. [In illa loca).i.Baias. [Quàm natatum) Quia Baiæ erant in litore loca amœna propter mare, balneas quibus abundat, dicit ergo Cic.erit honeſtius veniſſe illuc cauſa deflendæ miſeriæ reip. q̃ cauſa voluptatis. [Tu melius).ſ.iudicas vel noſti. [Modo ſtet nobis)Dummodo conſtet,& permaneat nobis hoc firmum.[Modo petebamus,)Id eſt tantum modo capiebamus delectationem, cum res erant proſperiores, vt ſupra ad Oppium Balbum. Sed vnum eſt, profugium doctrina ac literæ, quibus ſemper vſi fuimus, quæ in ſecũdis rebus delectationem modo hr̃e videbantur, nunc vero ẽt ſalutem.[Non modo,vt arc.)Non modo,vt cõſiliarios in rep. ſed trãſlatione vſus eſt,Architecti.n.dñe qui fabricandi artem hñt. Fabri vero qui ipſi manu aliqd faciunt in ædificijs, alteri igitur ingenio,alteri opera valent. [Vtei)Opera.ſ.noſtra. [πολιτείας) Ciuilitates, nam πόλις ciuitatem ſignificat. [Si minus in curia) In genere deliberatiuo. [Atque in foro).i. forenſibus cauſis,& in genere iudiciali. [At) certe,ſaltem. [Nauare) Diligenter agere,& tractare remp. [Hæc videntur mihi).ſ.facienda.

Margin notes: H V B. — Veſperi — Lynx — Calũniã — Tãtiſp — Efferueſcit — Raucus — Architecti — Fabri.

ASC. CANINIVS tuus &c.) Excuſat ſe de epiſtola tardius ad Varrunem miſſa, deinde conſulit Varroni, vt oppreſſa rep. conferat ſe in aliquem locum, vbi non videatur a ſuis amicis. quod ſe facturum dicit. Reddit ad hoc rationes quare adhuc non diſceſſerat Romā, & demum monet, vt perſiſtat in propoſito viuendi ſecū literarum ſtudijs, quæ cōmendat. Ordo eſt. Caninius tuus. ſ. amicus & idē noſter, cum veniſſet nuper. i. paulò ante hac ad me, veſperi. i. tpe veſpertino, & dixiſſet ſe eſſe iturum ad te poſtridie. i. die proxime ſequēte, mane, dixi me daturum aliquid literarū, & rogaui, vt peteret. ſ. eas à me. Conſcripſi epiſtolam noctu, nec ille. ſ. Caninius rediꝫ ad me. ego credidi oblitū. ſ. promiſſi, aut ad me redire. attamen miſiſſem eam ipſam. i. eandem epiſtolam ꝑ meos, niſi audiſſem ex eodē te exiturum poſtridie. i. die proxime ſubſequēte, è Tuſculano. ſ. agro cum villa. At. i. ſed tibi, vacat illud tibi, cum ad nullum referet. ſed tñ ex modo loquendi additum ſit: non oēs tñ textus ipſum hñt. Caninius venit ad me repēte. i. celeriter, paucis diebus poſt, cū expectarē minime, dixit ſe proficiſci ſtatim ad te, & ſi illa epiſtola. ſ. quam noctu ſcripſeram erat ἕωλος, eolos. i. antiqua non recens, & marcida, & ita vana preſertim tantis rebus nouis allatis poſtea. i. cū eſſent tantæ res nouæ allatæ poſtea. Tñ nolui meā lucubrationem. i. operationem, quaſi ad lucernam, perire. i. perditū ire, etſi nullo vſus eſſet, illa epiſtola, & dedi Caninio eā. Eam tñ his inſertam nō puto ſorte, ꝙ fuit raptim ſcripta, de reb. autem ſcitu dignis. Sed locutus ſum, cum eo. ſ. Caninio, &. i. ſimul homine docto, &. i. ſimul amātiſſimo tui. i. qui te maxime amat, ea quæ exiſtimo illū pertuliſſe ad te. i. denūciaſſe tibi, q. d. ſe ideo nunc breuiorē eſſe, ꝙ illius verbis multa Varroni nūciata putet. Affert tñ conſilij ſui rōnem coniungēs Tibi &c. Autem. i. ſed, ego do mehercule. ſ. ua conſeruante, verum dico tibi id conſilij, quod mihimetipſi, videlicet, vt vitemus. i. fugiamus, oculos hominū, ſi minus. i. nō ſatis facile poſſumus. ſ. vitare linguas hominū. Enim. i. qa ſup. ij, qui efferūt. i. extollūt ſe victoria. i. ꝑꝑ victoriam Cæſ. intuentur. i. inſpiciunt nos quaſi, victos, & ita deſpiciunt nos. Aūt. i. ſed, ij qui moleſte ferunt noſtros. i. Pompeianos, eſſe victos, dolent. i. ægre ferunt, nos viuere aut qa nos in culpa putant, aut qa indignus vita cenſent, ꝙ cum alij, non perimus. Tu forte quæres, cū hæc. ſ. mala ſint in vrbe. ſ. Roma, cur non abſim. ſ. ab vrbe, quemadmodum in ſup. abes. Tu. n. ipſe, q vincis, & me, & alios prudētia, vidiſti credo omnia. nihil omnino feſellit. i. fugit prudētiam tuā. Quis eſt tam lynceus. i. tam acute videns tracta, metaphora, aut à Lynce animali acutiſſimi viſus, aut a Lynceo viro, qui in portu Carthaginienſi ſtans naues a Sicilia proficiſcē. es cernebat, vnde Horat. in ep. ſt. Nō poteris oculis quantū contēdere Lynceus &c. qui nihil offendat. i. peccet, aut erret in tātis tenebris. i. ignoratione rerum futurarū, & qui nuſquā incurrat. ſ. damnum, q. d. nullus. Ac quidē. i. certe, in mentem venit iampridē mihi. i. cogitaui, eſſe bellū. i. aliquatulū bonum, exire. ſ. vrbe, aliquo. i. in aliquē locū, vt nec viderē ea, quæ agebantur hic, nec audirem quę dicebantur hic, ipſe. i. egomet, calūniabar. i. ꝑ modū cauillanīis, licet me ſcirē recte ſentire, arguebam tñ meipſum, qa putabam eum qui veniſſet obuiam mihi. ſ. egredienti vrbem, ſuſpicaturum, aut dicturum ēt ſi non ſuſpicaretur, vt cuiꝫ eſſet cōmodum. i. opportunum viſum, hic. ſ. Cic. ex vrbe fugiens, aut metuit, & fugit ea re. i. ob eam cauſam, aut cogitat aliquid. i. mali in Cæſ. & habet nauem paratam. ſ. qua ad hoſtes transfugiat. Deniꝫ is, qui ſuſpicaretur leuiſſime. i. de leuiſſima culpa, & qui fortaſſe nouiſſet me optime, putaret me diſcedere iccirco, ꝙ oculi mei non poſſent ferre. i. pati quoſdā homines. ſ. inſolentes ꝑꝑ victoriam. Ego ſuſpicans hęc. ſ. de me ſuſpicāda, maneo adhuc Romæ, & tñ conſuetudo diuturna obduxit. i. opprimendo impoſuit, λανθάνως. i. latēter, iam ſtomacho meo callum. i. partem induratam ex frequentia malorum. Tu habēs rationem conſilij mei. Igitur ſup. ſcribo, aut conſulo tibi hæc, alij dñt cenſeo tibi hoc cenſeo. i. iudicio, latendum ſup. eſſe tibi tantiſper ibidem. ſ. vbi es, tantiſper. i. tandiu, dum. i. donec, hæc gratulatio. ſ. quæ fit Cæſ. & Cæſarianis de victoria, efferueſcit. i. frequenter fit, aut donec feruorem amittit, & refrigeratur, & dū. i. donec, audiamus, quemadmodum. i. qualiter negocium ſit confectum. i. abſolutum, exiſtimo. n. eſſe confectum. Autem. i. ſed, intererit magni. i. multum referret, qui. i. qualis fuerit animus victoria. ſ. Cæſ. qui. i. qualis, exitus rerum. ſ. bellicarum, q̄q̄ habeo, quò cōiectura ducat me. i. quod per coniecturam de exitu iudicem, ſed tñ. i. attamen, expecto. ſ. exitum rerū. Vero, pro ſed, nolo te venire ad Baias. i. locum illum amœniſſimum. vnde Satyricus, Ianua Baiarum, & gratum littus amœni Succeſſus &c. niſi ipſe rumor. ſ. de victoria, erit iam factus raucus. i. defeſſus, multo clamore, ita vt nō amplius diuulget. Enim. i. quia, honeſtius erit nobis, cū diſceſſerimus hinc. i. ab vrbe, videri veniſſe in illa loca. ſ. amœna, potius plorarū. ſ. calamitatem reip. quam natarum. i. balnearum. Sed tu melius ſup. cōſiderabis, aut iudicabis hęc. Iſta ſunt pēſanda nobis, modo. i. in hoc rerum ſtatu, Illud. i. firmum ſit propoſitū, & ſtet. i. placeat, ac conſtitutum ſit, nos viuere vna. i. pariter, in ſtudijs noſtris à quibus. ſ. ſtudijs nos petebamus, aut vt plures habent, cupiebamus antea. ſ. dum reſp. floreret, & nos in ea delectationem, & modo. i. paulò ante ſolatium. ſ. malorum. Vero pro ſed, a quibus nos arbitramur ēt nunc ſalutem nō deeſſe. Si quis volet adhibere. ſ. literatos, nō modo. i. nō ſolum vt architectos. i. magiſtros artificiorū, & principes in ædificando, verumetiā, vt fabros. i. operarios, ad remp. ædificādā, poterimus. &. i. ēt, nos accurrere libēter. Sin. i. ſed ſi, nemo vtetur opera. ſ. nr̄a, tñ ſup. poterimus & degere, & ſcribere politias. i. gubernationes ciuitatū, etſi minus. i. nō poterimus id facere in curia. i. corā ſenatu, atq; in foro. i. corā iudicib. at. i. ſaltē, poterimus in literis, & libris, veteres doctiſſimi. ſ. Plato, Ariſt. & alij philoſophi fecerunt, nauare. i. dare operā reip. & quęrere. i. diſquirere & diſputare de morib. ac legib. Hęc vr̄r mihi. ſ. veriſimilia, aut faciēda. Peragratum erit ſi tu perſcripſeris ad me qd ſis acturus, & qd placeat tibi.

CANINIVS idem tuus, & idem noſter) Ita in quibuſdam exemplarib. antiquis, in alijs autem, Caninius idē, & idē noſter, Priorem lectionem non immutauimus, ꝙ etiam alibi eodem loquendi modo Cic. eſſe vſum animaduertimus, vt de Diuin. lib. 5. M Marcellus idem imperator, idem augur optimus. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLIJ LEMMA.

Promittit aduentum ſuum Varroni ſed locum, in quo heret Varro, reijcit: in fine de fructu literarum diſſerit.

CICERO VARRONI S. D. 3

ETſi, quid ſcriberem, non habebam: tamen Caninio ad eunti non potui nihil dare. quid ego potiſſimum ſcribam? quod velle te puto, cito me ad te eſſe venturum. etſi vide quæſo, ſatis ne rectum ſit, nos hoc tanto incendio ciuitatis in iſtis locis eſſe. dabimus ſermonem ijs, qui neſciunt, nobis, quocunque in loco ſimus, eundem cultum, eundem victum eſſe, quid refert? tñ in ſermonem incidemus valde id, credo laborandum eſt. ne, cum omnes in omni gn̄e & ſcelerum & flagitiorum volutentur, noſtra nobiſcum, aut inter nos ceſſatio vituperetur. ego vero, neglecta barbarorum inſcitia, te perſequar. quamuis enim hæc ſint miſera, quę ſunt miſerrima: tñ artes noſtræ, neſcio quo modo, nūc vberiores fructus ferre videntur, quàm olim ferebant: ſiue quia nulla nunc in re alia acquieſcimus: ſiue ꝙ grauitas morbi facit, vt medicinæ egeamus, eaq́. nunc appareat, cuius vim non ſentiebamus, cum valebamus. ſed quid ego hæc ad te, cuius domi naſcuntur? *γλαῦκ εἰς ἀθήνας? nihil. ſcilicet, niſi vt reſcribens aliquid, me expectares. ſic igitur facies. Vale. *.i. ar[...] ctui [...] them[...]

ETſi) Pollicetur Cic. ſe celeriter venturum ad Varr. oſtendit tamē ſibi nō placere, vt ſint in locis vbi tunc erat Varr. & adducit huius ſuæ ſententiæ rationem, poſtremo oſtendit ſe capere magnum fructum ex ſtudijs. literarum. [Quid igitur) Interrogatiue. [Potiſſimum) Præcipue. [Quod puto te velle) .i. deſiderare, ſcilicet ſcribam. [Cito) Hoc eſt, quod putat eum velle. [Incendio) Vt diximus ſæpius comparat miſerias ciuitatis, aut tempeſtatibus, aut incendio. [Dabimus ſermonem) Dabimus cauſam loquendi de nobis. [Cultum) Obſeruationem vitæ. [Quid refert?) Quid intereſt, quid hoc prodeſt, quòd idem ſit nobis cultus. & victus vbicunque ſimus. [Tamen incidemus in ſermonem) .i. nihilominus loquentur de nobis. [Laborandum) Curandum. [Volutentur) Verſentur, ſed volutari proprie dicuntur in ſordibus, & rebus turpibus. Inde volutabra dicuntur loca, vbi ſues voluntantur. [Nobiſcum) Per nos ſolos. [Aut inter nos) Inter te, & me. [Inſcitia) Ignorantia. [Barbarorum) Inuidorum noſtrorum? qui indocti ſunt, & quaſi barbari. [Quę ſunt miſerrima) Quæ non poſſent eſſe miſeriora. [Artes noſtræ) Liberales. [Neſcio quo) q. d. occulta quadā ratione. [Vberiores) Maiores,

maiores, fertiliores. [Siue] Ponit rōnes quare fertiliore fructus aſferant artes ſuæ, q̃ ante. [Grauitas morbi] Per quam intelligit maximam miſeriā, & calamitatē ciuitatis. [Cuius] Medicinæ. [Vim] virtutē, vtāte in qa nō facile apparet in ſano, q̃d poſſit medicina. [Hæc] Præcepta philoſophic. [Cuius domi naſcuntur] apud que abundant, & q aliis dare conſueuiſti. [γλαῦκας] Noctuas. [εἰς] In, [Ἀθήνας] Athena, prouerbium erat, qm Attica regio abundat noctuis, ideo puerbialiter dixit, porrò noctuas Athenas, q.d. aq̃ mari addo, q̃ tibi hæc dico, qui melius me noſti. [Scilicet] Certe. [Nihil s.] Fuit ſcribendum a te. [Sic] Vt reſcribens aliqd me expecto.

S C. ETSI) Pollicetur ſe celeriter venturū ad Var. ſignificat tñ lo cum, vbi tunc erat Var. ſibi diſplicere, & demū dicit ſe magnū fructum ex literis capere. Ordo eſt. Etſi.i. quanquā, non habebam qd ſcriberem, tñ non potui nihil .ſ. literarū dare amico cunti ad te, Quid ergo ſcribam potiſſimum? ſcribam ſup. id quod puto te velle, videlicet me ventuꝝ eſſe cito. Etſi.i. tamen, qſo vide .i. pſidera, ne.i. an ſit rectū, i. non erroneum nō eſſe in iſtis locis. ſ. tam nolia aut deliciofis, tanto incendio.i. ardore iraꝝ, & perſecutionū ciuitatis .ſ. Romanæ. Nos dabimus ſermonem.i. occaſionem de nobis loquēdi, iis q neſciunt eundū cultum, & eundē victū eſſe nobis in quocunq; loco ſumus, hoc eſt philoſophiæ vacare, & putabūt nos ptra ſe .ſ. tilia agere. Quid refert? ſup. inq, q̃d de te loquani hoies dummodo tu bonus ſis? nī.i. nihilominus, incidemus in ſermonē, quem bonum eſſe deuitare, qa cura hnda de bono, & ideo, liceat & nſa aſſerre, Diuus pater Aug. dicit bonā vitam nr̃am nobis eſſe neceſſariam, bonam famā nr̃am primo. Eſt tñ & aliena expoſitio ſic, Quid refert. ſ. an vna ſimus nec ne? Tñ.i. nihilominus, incidemus in ſermonem. Choium de nobis. Ego eredo, inqt Cic. id labo randum.i. ananq̃ dum eſt nobis valde. Nā cum oēs. ſ. alii, voluenē .i. frequenter inuoluantur, in omni gn̄e, & ſcelcꝝ, & flagitiorum: ceſſatio nr̃a vituperetur nobis, aut inter nos. Vero pro ſed, ego perſequar.i. donec te cōuenero ſequar te inſcitia Barbarorum.i. ineptia hominum neglecta.i. cōtempta. Emmā qa quamuis hęc quæ ſunt miſerrima, qa remp. poſſum dederunt, ſunt miſera. ſ. nobis, qum artes noſtræ. ſ. liberales, & philoſophicę vñr nunc neſcio ōno ſerre fructus.i. vtilitates vberiores, quàm ferebant olim ſiue quia nunc in nulla alia re q eſcimus, ſiue q grauitas morbi facit, vt egeamus medicinæ, & ea. ſ. medicina appareat nunc, cuius vim .i. potentiam, non ſentiebamus cum valebamus.i. ſani eramus. Sed quid.i. ad quid, ego ſup. ſcribo hæc ad te cuius domi.i. in cuius do mo naſcuntur γλαῦκας εἰς Ἀθήνας.i. an vt fera, γλαῦκα i. noctuam, εἰς .i. in Athenas, vbi plurimæ ſunt noctuę, q.d. fruſtra laborem, ſicut qui noctuam inferat Athenas, aut aquam in mare. Nihil.i. ad nullum commodum id facio, niſi vt tu reſcribens aliquid expectares me. Facies igitur ſic .i. me expectans aliquid reſcribes.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocatur cum Varroni, de Stoicorum, & dialecticorum poſſibilitate ac neceſſitate.

CICERO VARRONI S. D. 4

Περὶ δυνατῶν me ſcito * κατὰ Διόδωρον κρίνειν, quapp, ſi venturus es, ſcito neceſſe eſſe te venire. ſin aūt non es, * τῶν ἀδυνάτων eſt te venire. nunc vide, vtra te * κρίσις magis delectet. * χρυσιππεία * ne, an hæc, quā noſter Diodorus non concoquebat. ſed de his & rebus, ocioſi cum erimus, loquemur. hoc & eſt. * κατὰ Χρύσιππον δυνατόν De * Coſtio mihi gratū eſt; nam id et Attico mādarā. Tu ſi minus ad nos, nos accurremus ad te. hortū i bibliotheca hēs, nihil deerit. Vale.

V B. Περὶ δυνατῶν) Iocatur Cic. cum Var. de eius aduentus introductiōq, duas ſentētias de poſſibilitate, & neceſſitate. [περὶ] De. [δυνατῶν] Po i. bil. bus. [κατὰ] Secundum. [Διόδωρον] Diodorum philoſophorū. [κρίνειν] iudicare, dicebat enim Diodorus, q quidquid erat venturum neceſſe erat.i. non poterat aliter eſſe. Chryſippus vero dicebat non eſſe neceſſe, quod eſſet venturum, licet eſſe poſſibile. [S. n aūt] .ſ. non eſſet venturus [Nō es, τῶν ἀδυνάτων] .i. non eſt poſſibilium. ſ. te venire. [χρυσιππεία] Sententias Chryſippi. [Non ꝯcoquebat] .i. admittebat, tractum à ſtomacho, qui non concoquit, hoc eſt non digerit ea, quæ aſpernantur. [κατὰ χρύσιππον δυνατόν] ſm Chryſippum impoſſibile. [De Coſtio] Quod egiſti. [Si minus] Si non. [Ad nos] Subaudi accurre. [Hortum] Delectationem, amœnitatem.

Περὶ &c.) Iocoſe ad Var. ſcribit de eius aduentu, inducens A S C. ſententias de futuris contingentibus vt cum ordine aperiam. Ordo autem eſt: Scito me, κρίνειν .i. iudicare, περὶ peri .i. de, δυνατῶν .i. poſſibilibus, aut cōtingentibus, κατὰ cata .i. ſm Διόδωρον Diodorum, qui dicit quidquid venturum eſt, neceſſe eſt euenire. Quapp ſi es ven. ſcito neceſſe te venire: Sin autē .ſ. ſed ſi, non. ſ. es venturus, eſt, τῶν ἀδυνάτων i. contingentium te venire. Nūc vide.i. conſidera vtra, κρίσις .i. iudicatio, & ſententia delectet magis, te an hæc. ſ. poſter. or, quā & ſi non ſit venturus contingentium, eſſet te venire, χρυσιππεία .i. a Chryſippo edita. Eſt autem Chryſippias forma patronymici fœminini pro nomine poſſeſſiuo poſiti, quaſi ſit Chr ſippea, aut Chryſippica, an .ſ. prior, quam Diodorus noſter .ſ. preceptor in philoſophia, non concoquebat.i. non ſatis digerebat, & ad verit enucleabat. Sed nos loquemur & de his rebus cum erimus ocioſi. Hoc.i. nos locuturos eſſe de his rebus eſt etiā κατὰ χρύσιππον .i. ſecundū Chryſippū, δυνατόν .i. pnngens, vt dixit ad vtrū libet, ſup. quod ſcripſiſti te ſecuſe. De Coſtio, vt opinor vnguentario et Coſtio, eſt mihi gratum, nam ego mandaram & id Attico .ſ. vt emat, aut tranſigat, ſi de negocio cum Coſtio traulgendo loquitur. Si tu minus.i. non ſup. accurres ad nos accurremus ad te. Si habes hortum.i. locum amœnum, aut deambulatorium in Bibliotheca.i. loco bibliothecæ vicino, nihil deerit .ſ. ad voluptatē.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Probat diem, quo conuenturi eſſent, & excuſat ſe cum Varrone quod Pompeio adhæſerint, deuicto vero, eo, ocio ſeſe dederint.

CICERO VARRONI S. D. 5

Mihi vero ad nonas bene maturum videtur fore, neque ſolum propter temp. ſed etiam propter anni tempus. quare diem iſtum probo. itaque eundem ipſe ſequar. conſilii noſtri, ne ſi eos quidem, qui id ſecuti non ſunt, non pœniteret, nobis pœnitendum putarē. ſecuti enim ſumus non ſpē, ſed officium: relinquimus autem non officium, ſed deſperationem. ita verecundiores fuimus, quàm qui ſe domo non commouerunt; ſaniores, quàm qui, amiſſis opibus, domum non reuerterunt. ſed nihil minus fero, quàm ſeueritatem ocioſum: &, quoquo modo res ſe habet, magis illos vereor, qui in bello occiderunt, quàm hos curo, quibus non ſatis facimus. quia viuimus. Mihi ſi ſpatium fuerit in Tuſculanum ante nonas veniendi, iſtic te videbo: ſin minus, perſequar in Cumanum, & ante te certiorem faciam, vt lauatio parata ſit. Vale.

Mihi vero) Conſtituerat Var. cum Cic. ſe venturum ad no H V B. nas menſis, quem non nominat. Itaque Cic. probat cum diem, deinde excuſat Cic. factum vtriuſque, qd̄ ſecuti eſſent Pomp. partes, & mortuo Pomp. depoſuiſſent arma. [Vero Vero ro] Expletiua particula, quæ ad ornatum tantum ponitur. [Bene Maturū maturum] Bene in tempore tempeſtiuum, nam vt alio loco ex autoritate A. G. diximus, maturum dicitur, quod nec tardius nec citius ſit, quam debet. [Tempus anni] Intelligimus enim ſuiſſe ſatis commodum ad veniendum. [Probo] Affirmo, laudo. [Eundem] Diem nonarum. [Niſi non p.] id eſt niſi non reprehendere tur ab iis, qui non ſunt ſecuti illud: quia etiam qui non facerent, quod nos dicunt, tamen non non male feciſſe. [Non ſpem] Victoriæ aut prædę. [Sed officium] Quo cogebamur defendere patriā, ſi boni ciues eſſe volebamus. [Reliquimus] Cum diſceſſimus ab armis. [Deſperationem] Defendæ patriæ: vnde illud Virg. Sat patriæ Priamoque datum: vt honeſtior videatur diſceſſus amiſſa ſpe ſubueniendi patriæ. [Verecūdiores] Modeſtiores, quia puduit nos ſequi officium patr. ę. [Saniores] Sapientiores. [Non reuerterunt domum] Sed contulerunt ſe ad Cat. & Iubam, & bellum renouare conati ſunt. [Nihil minus fero,]id eſt nihil eſt, mihi moleſtius. [Seueritatem] Deriſiue dixit. [Ocioſorum] Horum qui nihil habent, quod curent, qui de nobis loquuntur, cauendum ne legatur ocioſorum. [Occiderunt] Perierunt. [Quibus non ſatisfacimus quia viuimus] .i. qui non poſſunt bene ſentire de nobis quia viuimus amiſſa rep. [Iſtic] In Tuſcul ano. [Lauatio] Balneum, eſt Lautum autem formatum ab antiquo participio lauatus lauati.

Mihi

ASC. MIHI vero, &c.) Conſtituerat Var. Cic. cōuenire ad nnnas cuiuſdam menſis, quem nō nominat, vnde rñdet ſe diem illū probare. Deinde purgat factum vtriuſque, ꝙ ſecuti eſſent Pompeianas partes, & ꝙ eo occiſo arma deſeruiſſent, in qbus noo erat ſalus. Ordo eſt. Vero. i. pro certo, quidquid tibi vī, vī mihi bene. i. multum matu&. i. tempeſtiuum, neque citius, neque ſerius ſup. te venire ad nouas. ſ. menſis per Varronem ſignificaui. neq; ſolum, ſup. vī, id pp tempus. i. opportunitatem reip. ſed ēt pp tempus anni quare. i. quamobrem, ego probo. i. approbo illum diem itaque. i. & ita, ego ſequar eundem. ſ. diem Nonarum. Ego putaram pęnitendum eſſe. i. pœnitendum hūdam eſſe nobis conſilij noſtri, niſi non pœniteret eos, qui non ſunt ſecuti id, quia ēt alij, qui ſeq noluerunt, vel auſi non ſunt, dnt ſequendum fuiſſe. Nos. n. ſecuti ſumus non ſpem, quia maior ſpes erat de victoria Cęſaris, ſed offiin. ſ. debitum reip. Autem. i. ſed, nos reliquimus non officium, quia nemo vltra quàm pōt tenetur. ſed deſperationem qua alij vltima audebant. Itaque nos fuimus verecundiores. ſ. erga remp. quàm q non commouerunt ſe domo. i. ab vrbe, & fuimus ſaniores. i. prudentiores, quam qui non reuertetur domum opibus. i. facultatibus bellis amiſſis. Sed nihil fero minus. ſ. patienter quam ſeueritatem ocioſorum. i. qui nihil egerunt, & tamen alios taxant, & quo quo. i. quocunque modo res habet ſe, ego magis, vereor tanquam iuſtiores cenſores, illos qui occiderunt, in bello, quam curo hos quibus non ſatisfacimus, quia viuimus. Si ſpacium fuerit mihi veniendi in Tuſculanū ante Nonas, videbo te iſtic, ſic omnus. i. non perſequar te in Cumanum, & faciam certiorem antea vt lauatio ſit parata. Et ita de Coſtio vnguento locutus videtur.

PAVL. MAN. CONSILII noſtri, ne ſi eos quidem, qui id ſecuti nō ſunt, non peniteret nobis pp.) Vetuſti libri ſic hñt oēs, tñ in eo differunt, ꝙ vbi oos, ne ſi, ſcripſimus, hñt, niſi: quam vocem non temere immutauimus. qui. n. aliter fuiſſet abſurdiſſimus, is nūc vt mihi quidem videtur, aptiſſimus eſt ſenſus: quem pluribus verbis oſtendemus vt, ſi quis cum probabit, (probabit aūt, niſi fallor, quicunque recte iudicat) acceptam referat huius loci emendationē diligentiæ, & iudicio Hieronymi Ferrarij præſtantiſſimi iuuenis, qui reſtituēdę antiquitatis ſtudio quodam addictus incredibili, quotidie ferè præclarum aliqd in literis à ſe aut animaduerſum, aut excogitatum, vltro ad me defert, vt id aliquando meis typis in communem ſtudioſorum vtilitatem diuulgetur, ſed ad rem. Cūſi ij, inquit, noſtri, quòd, & Pompeium in bellum ſecuti ſimus, & eo in Pharſalia ſuperato, victori nos crediderimus, ne tum quidem nobis pœnitendum putarem, ſi eos, qui minus id ſecuti ſunt, noo pęniteret. ſignificat. n. qui ſecus ſecerint, eos iam pœnituiſſe. quos ſi non pœniteret, ego tñ inquit, nobis pœnitendum non putarem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat Varroni Cæſaris aduentum laudatq; amplius eum quod ocio literarum, relicta turba bellorum, ſeſe tradiderit.

CICERO VARRONI S. D. 6

CAninius noſter me tuis verbis admonuit, vt ſcriberem ad te, ſi quid eſſet, quod putarem te ſcire oportere. Eſt igitur aduentus in expectatione. neque tu ad ignoras. ſed tñ, cum ille ſcripſiſſet, vt opinor, ſe in Alſicuſe venturum, ſcripſerunt ad eum ſui. ne id faceret, multos ei moleſtos fore, ipſumq. multis: * Oſtiæ videri commodius eum exire poſſe. id ego non intelligebā, quid intereſſet. ſed tñ Hirtius mihi dixit, & ſe ad eum, & Balbum, & Oppium ſcripſiſſe, vt ita faceret, hoīes, vt cognoui amantes tui. hoc ego iccirco noſſe te volui, vt ſcires, hoſpitium tibi vbi parares, • vel potius vtrobique: quid. n. ille facturus, incertum eſt: & ſimul oſtentaui tibi, me iſtis eſſe familiarem, & conſilijs eorum intereſſe quod ego cur nolim, mihi video: NON enim eſt idem, ferre, ſi quid ferendum eſt; & probare, ſi quid probandum nō eſt. etſi, quid non probem quidem neſcio, præter initia rerum. nam hæc in voluntate fuerunt. vidi enim (nam tu aberas) noſtros amicos cupere bellū, hunc aūt non tam opere, q̄ non timere. ergo hæc conſilij fuerunt, reliqua neceſſaria. vincere aūt aut hos, aut illos, neceſſe eſt, ſcio te ſemper mecum in luctu fuiſſe, cum videremus, q̄ illud ingens malum alterutrius exercitus ex ducum interitu: tum vero, extremum malorum oīum eſſe ciuilis belli victoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam: ad quos veneramus: crudeliter enim ocioſis minabantur: eratque ijs, & tua inuiſa voluntas, & mea oratio. nunc vero, ſi eſſent noſtri potiti, valde intemperantes fuiſſent. erant enim nobis perirati, quaſi quidquam de noſtra ſalute decreuiſſemus, quod non idem illis cenſuiſſemus: aut quaſi vtilius reip. fuerit: eos ēt ad beſtiarum auxilium confugere, q̄ vel mori, vel cum ſpe ſi non optima, at aliqua tñ viuere. at in perturbata reip. viuimus quis negat? ſed hæc viderint ij, q nulla ſibi ſubſidia ab oēs vitæ ſtatus parauerunt. huc. n. vt venirem. ſuperius longius, q̄ volui fluxit orō, cum. n. te ſemper magnum hoīem duxi; tum, ꝙ his tempeſtatibus es prope ſolus in portu, fructusq. doctrinæ percipis eos, qui maximi ſunt, vt ea conſideres. eaq. tractes, quorum, & vſus & delectatio eſt omnibus iſtorum, & actis, & voluptatibus anteponenda. equidem hos tuos Tuſculanēſes dies * inſtar eſſe vitæ puto: libenterq. oībus oēs opes conceſſerim, vt mihi liceat, vi nulla interpellante, iſto modo viuere. qđ nos quoque imitamur, vt poſſumus, & in nr̄is ſtudijs libentiſſime conquieſcimus. QVIS enim hoc nō dederis nobis, vt, cū opera nr̄a patria ſiue non poſſit vti, ſiue nolit, ad eam vitā reuertamur, quā multi docti hoīes fortaſſe nō recte, ſed tñ multi, ēt reip. præponendā putauerunt? quæ igitur ſtudia magnorū hoīum ſnīa vocationem hñt ēt publici muneris, ijs, concedente rep. cur non abutamur? ſed plus facio, ꝙ Caninius mandauit. is. n. ſi qd ego ſcirem rogarat, quod tu neſcires: ego tibi ea narro, quæ tu melius ſcis, q̄ ipſe, qui narro. faciā ergo illud. quod rogatus ſum, vt eorum quæ ipis huius ſint, quæ tua intereſſe audiero, ne quid ignotes. Vale.

* alias, Oſtiam vide

• alias, potius vtrobique

CAninius) Diuertatur Var. in Tuſc. vbi cum ageret, miſerat ad Cic. p Caninium amicum communem vt aliquid ad ſe ſcriberet, quod putaret ei, cū ſcire oporteret. Quamobrē ſcribit Cic. aduentum Cæſ. ex Gallia expectari, ſed dicit nō placere quibuſdam eius amicis, in Alſienſem agrū ſicut ille ſtatuerat, veniret deinde dicit quare vtatur familiariter Cæſarianis. Poſtea vero dicit, ꝙ quamuis viuat in perturbata rep. tñ æquius fert, q a parauit ſe ad oēm ſtatum vitæ, laudatq. cōſilium Varr. q in Tuſc. daret operam literis. non aut voluptatibus ſicut quidā ocioſi, cuius vitæ dicit ſe eſſe cupidiſſimum. [Admonuit) In memoriam adduxit [Alſienſe) Abſolute dixit pro in me Alſienſem agrū, vel in Alſienſem ſolum, ſicut ſupra tatuum ex Arpinati veneram. ſ. agro eſt autem Aſia nomen loci in Italia. [Ne faceret i.). i. veniret in Alſienſe. [In expectatione eſſe aduentus). ſ. ſcripſerunt. i. qđ eius aduentus expectatur Romæ. [Quid intereſſet) Vtrum veniret in Alſienſe, an Romam. [Amantes tui.). i. qui te diligunt. [Hoc). ſ. ſcriptum eſſe ad Cæſ. ne in Alſienſe veniat. [Vel potius vtrob:q;) Correctio. q a dixerat tibi, ideo ſubſit, vel potius vtriq;. ſ. tibi, & omni. [Ille) Cæſ. [Oſtētaui) Iactaui, dixi. [Iſtis) Cæſarianis. [Quod) Quam rem. ſ. eſſe familiarem iſtis. [NON eſt) Ratio quare liceat ei eſſe familiarem Cæſarianis, quia illud eſt ferre, qđ eſt ferendum, & probare, quod non eſt probandum, quia alterum viri ſapientis, & fortis, alterum non boni ciuis. Dicit ergo Cic. non eſt idem, &c. quia licet ferat, quod eſt ferendum. nō tamē probat. quod non ſit probandum. [Quid non probem) Quia dixerat, quod licet ferat, quod ferendum eſt, tamen non probat ſi quid nō eſt probandum, ne videatur aliquid fieri, quod non ſit probandum, dicit quid non probem, id eſt quid eſt. quod non debeam probare. [Quid enim ſcio,) ſcilicet de rebus Cæſarianis. [Hæc initia) Potuimus enim non ingredi bellum. [Nam tu aberas) Romam, & eſt parentheſis. [Noſtros) Pompeianos. [Hunc) Cæſarem. [Hæc) Initia. [Conſilij) Deliberationis, quia potuimus deſiderare facienda, an non facienda eſſent. [Reliqua) Quæ poſtea ſunt conſecuta. [Neceſſaria) Quia poſtquam ingreſſi ſumus,

ſimus, neceſſe fuit ſequi. [Aut hos, aut illos) Aut Põpeianos, aut Cæſar. [Interim) Amiſſionem. [Alterutrius) Cæſar. & Pomp. [Illoꝝ). ſ. victoriam. [Ocioſis) Qui non immiſerãt ſe bello. [Noſtri) Pompeiani. [Eſſent potiti) .i. obtinuiſſent victoriam. [Intemperãtes) Incõtinentes in ipſa victoria, & crudeles. [Quod idem). ſ. qđ eſſet decretum de nr̃a ſalute. [Non cenſuiſſemus illis) Nõ ſuiſſet etiam decretum pro eis. [Bos) Qui Pomp. ſecuti fuerãt. [Beſtiaꝝ) Elephantoꝝ ꝑꝑ Iubam regem Africæ, qui elephantis in bello vtebat, ad quem mortuo Põpeio Pompeiani ſe contulerunt. [Vel viuere) .i. vel quaſi vtilius fuerit viuere cum ſpe, &c. [Cum ſpe) qa ſaltem aliqua erat nobis ꝓpoſita ſpes. [At) Obiectio, quod ducã vitam in rep perturbata, & oppreſſa. [Sed hoc viderint). ſ. q̃ rep. perturbata viuent. [Qui parauerũt nulla ſubſidia) .i. qui nõ ita ſe inſtituerint, vt tam aduerſa, q̃ proſpera ferre poſſent. quod faciunt tantummodo ſapientes. Nam conſcientia rectoꝝ conſilioꝝ, & factoꝝ, & ſtudium ac doctrina bonoꝝ artium dñr ſubſidia .i. præparationes, & munitiones quędam cõtra res aduerſas. Hor. in carm. Sperat infeſtis metuit ſecundis. Alteram ſortem bene præparatũ pectus, ſignificat ergo Cic. q̃ ſi viuit perturbata rep. habet tñ qũo ferat hanc reip. perturbationem, ſicut ſæpe antea ſcripſit. [Fluxit). Deſcend. i. [Vt venirem huc) Vt tangerem hanc ſententiam. [Magnum) Excellentem, & dignum laude. [In portu) In tranquillitate, in tuto tractum à nauigãtibus qui portum hñt ſalutis locũ. [Qui maximi) Sunt, quia, vt ſupra vidimus, in proſperis rebus afferunt tantũmodo delectationem, in aduerſis aut etiam ſalutẽ ... per antiphraſin: excogitas inuentus es. [Vſus) Vtilitas. [Illorum) Qui maluit ſequi bellum. [Dies tuos) Quos agis in Tuſcul. [Inſtar vitæ) .i. poſſe proprie vitam dici. [Conceſſerim) Pro concedam, vt oẽs alij ſint diuites, dum modo poſſim ita viuere, ſicut in ſtudijs literarum. [Interpellante) Impediente, prohibente. [Imitamur) Sequimur. [Non dederit) Non cõceſſerit. [Ad eam vitam) Contemplatiuam, & quietam, quæ vertitur in ſtudijs literarum. [Multi docti) vt Plato, & alij Academici. [Fortaſſe nõ recte) vt ipſe in 1. off. diſputat his verbis. [Itaque videndum eſt) Te non ſatis ſi id, q̃ apud Platonem eſt in philoſophos dictum, quod inueſtigatione verſentur, quodq. ea quæ plerique vehementer expectant, de q̃bus inter ſe digladiari ſolent, contemnant, & pro nihilo ducant, propterea iuſtos eſſe, nam enim alterum iuſtitiæ genus aſſequuntur in inferenda ne cui noceant iniuria, in alterum incidunt, diſcendi ſtudio impediti quos tueri debent deſerũt, itaque eos ne ad remp. quidem acceſſuros putat niſi coactus, æquius aũt erat id voluntarie fieri, &c. [Vacationem) Ceſſationẽ, intermiſſionem. [Ea de) Puto melius legẽdum eſſe tandem, vt ſi ſenſus, cur non abutamur rep. cõcedente ijs ſtudijs, quæ ſtudia tandem hñt vocationẽ publicæ, muneris ſñia magnorum hominum, oſtendit .n. Cic. in off. vt diximus, fuiſſe ſententiã Platonis, vt liceat deſerere remp. & tradere ſe ſtudijs literarum, & philoſophiæ. [Muneris publici) .i. adminiſtrationis reip. [Abutamur) .i. vtamur præter conſuetudinem noſtram. [Rogarat). ſ. vt ſcriberem. [Tua) .i. ad te pertinere.

CANINIVS, Admonitus per Caninium Cic. à Varrone q̃ in Tuſculano erat deſiderare, ſi qđ noui acceperit velle certiorem fieri, ſcribit aduẽtum Cæſaris ex belli reliquijs expectari, docetq. vt Cæſarianis vtatur, & q̃ in re turbata cõſolationem rapiat, ex eo, q̃ ſe ad oẽm ſtatum præparauerat, laudatq. Varronem q̃ ocio ſe dederit. Ordo eſt. Caninius noſter admonuit me verbis .i. mandatis tuis, vt ſcriberem ad te ſi qđ eſſet quod putarẽ oportere te ſcire. Igitur, hoc eſt vt aliquid eiuſmodi ſcribam, aduẽtus Cæſ. eſt in expectatione. ſ. multorum, neq; tu ignoras id. Sed tñ cum ille. ſ. Cæſ. ſcripſiſſet, vt opinor, ſe venturũ in Alſienſe. ſ. ſolum, aut in Alſienſem agrũ Italiæ, ſui. ſ. amici, & neceſſarij, ſcripſerunt ad eum, ne .i. vt non faceret id, hoc eſt ne diuerteret ſe ad Alſienſem agrũ, ſcripſerunt .n. aut dixerunt, aduentũ eius eſſe in expectatione, & multos fore moleſtus ei, & ipſum fore moleſtum ſup. multis, & ſcripſerit eũ poſſe exire cõmodius in Pontianũ. ſ. agrũ. vnde nõ placet, quod Hubert. dicit ex Gallia expectari Cæſ. Ego non intelligebam qđ intereſſet. ſ. in Alſienſem agrũ, an in Pontianum exiret .i. ẽ naui, Sed tñ Hircius dixit mihi, & dixit ſe ſcripſiſſe ad eũ, hoc eſt ad Cæſ. & Balbum, & Oppium, q̃ cum Cæſare erãt, vt faceret ita, Balbum inq, & Oppium hoies, vt cognoui, amantes tui .i. q̃ te amant. Ego volui te noſſe hoc iccirco, vt ſcires vbi parares tibi hoſpitium. ſ. procul à Cæſ. itinere, vel potius, ſup. vt parares hoſpitium vtrique. ſ. nẽm. Incertum .n. eſt, quid ille ſit facturus, & ſimul oſtẽdi me eſſe familiarẽ iſtis. ſ. Cæſarianis, & intereſſe cõſilijs eorũ. Quod. ſ. eſſe illis familiarẽ nihil video cur nobis. Non .n. idem eſt ferre .i. tolerare, & pati, ſi qđ eſt ferendum .i. neceſſe, vt ferat, & probare .i. approbare ſi qđ .i. aliqđ non eſt probandum. Etſi .i. tametſi, qđ non probem .i. qđ eſt, quod dicere poſſim me non ꝓbare, q. d. neſcio. Enim .i. quia, quid ſcio iam præter initia rerũ, q̃ ſ. nihil, & de initijs nihil eſt. quod recte dãnare poſſit in Cæſ. Nam hæc. ſ. initia fuerũt in volũtate .i. libera electione. Vidi .n. nam tu aberas, q. d. dixiſſem nos vidiſſe, ſed nõ dico te vidiſſe quia aberas amicos nr̃os. ſ. Pompeianos cupere bellum. Aũt. ſ. ſed hunc. ſ. Cæſ. nõ tam .i. intantum, cupere. ſ. bellum, qui nõ timere ſi neceſſe eſſet gerere. Ergo hæc. ſ. initia fuerũt cõſilij. ſ. deliberatione liberæ reliqua. ſ. quæ ſecuta ſunt, ſup. fuerũt neceſſaria. Aũt .i. ſed vbi duo pugnãt neceſſe eſt, aut hos, aut illos vincere, aut applicemus nos, aut hos. ſ. Põpeianos, aut illos. ſ. Cæſar. Scio te ſemper fuiſſe mecũ in luctu, cum videremus, quam .i. quantũ, ingens, ſup. forte illud malum exercitus alterius ex interitu ducum. Vero .i. ſed, nos vidimus, tum .i. ꝑcipuæ ſup. vidimus extremũ .i. maximum omnium malorũ eſſe victoriam belli ciuilis, qui. ſ. victoriã, ego quidem timebam ẽt illoꝝ .i. ſi contingiſſe illis ad quod veneramus. ſ. Põpeianis ipſi .n. minabant crudeliter ocioſis .i. non gerentibus ſe cũ bella aduerſus Cæſ. & tua volũtas & oratio mea. ſ. cohortantis ad pacẽ, erat inuiſa ijs. ſ. cupientibus bellũ. Nunc vero ſi ni .i. Põpeiani eſſent potiti. ſ. victoria, aut imperio, ipſi fuiſſent valde intẽperantes. ſ. vltione faciẽda. Ipſi .n. erant periratí nobis, quaſi decreuiſſemus quidquam de ſalute nr̃a, quod non idem cenſuiſſemus .i. adiudicaſſemus illis. ſ. bella gerentibus, vt quaſi fuerit vtilius reip. eos confugere ẽt ad auxilium beſtiarũ. ſ. elephantorũ regis Iubę q̃ rex erat in Africa, aut ẽt ſerpentium Africæ, ꝑ quos Cato traiicit bellũ in Cęſarianos geſturus qua vel mori, vel viuere cũ ſpe, ſi nõ optima, attamen aliqua. At .i. ſed nos viuimus. ſ. nũc, vt illi dñt, in rep. perturbata, q̃s negat, ſup. illud, q. d. nemo. Sed ij viderint hæc. ſ. nia a reip. q̃ nulla .i. nõ vlla, nõ parauerunt, ſup. ſibi vlla ſubſidia .i. ſubterfugia, aut ſubleuacula, ad oẽs caſus vitæ, hoc eſt, qui in ſolo toro vita tutari poterãt, Oratio ſuperior fluxit .i. deducta eſt lõgius q̃ volui, vt venirem huc .i. ad hoc dicẽdum. Cum .n. ita ſit, q̃ dix .i. æſtimaui ſemper te hoiem magnum, tum ſup. verũ eſt quod te ducũ magnũ hoiem his tẽpeſtatibus q̃ ex propẽ .i. quaſi ſolus in portu, & percipis eos fructus doctrinæ, q̃ maximi ſunt vt conſideres ea, & tractes ea. Quorũ, & vſus & delectatio eſt ante ponẽda omnibus, & actis, q̃ voluptatibus illorũ. ſ. contẽnendorum, cũ ſe beatos putãt. Equidem .i. ego quidem, puto hos dies tuos Tuſculanenſes .i. quos in Tuſc. cum literis ducis eſſe inſtar .i. ad ſtatũ, & æquiualent vitæ, & ego conceſſerim libẽter omnibus, q. d. ẽt inimicis, oẽs opes .i. facultates meas, vt liceat mihi viuere iſto modo .i. in ocio literario, nulla vi .i. violentia, interpellãte .i. impediẽte. Quod .i. quã rem nos quoq; imitamur, vt poſſumus, & cõquieſcimus libẽter in ſtudijs nr̃is. Quis .n. non dederit .i. permiſerit & cõceſſerit nobis hoc, vt cũ patria ſiue non poſſit, ſiue nolit vti opera nr̃a. ſ. in rep. adminiſtratione, nos reuertamur ad eam vitam. ſ. philoſophicã quã multi hoies docti, vt Plato, & alij fortaſſe nõ recte .i. nõ decenter, vt diſputat in lib. Off. Sed tñ multi putauerunt præponendam ẽt reip. .i. adminiſtrationi eius, q. d. nullus iuſtus iudex non dederit, ſed oẽs dederit. Igitur quæ ſtudia hñt vacationẽ .i. ceſſationẽ, & intermiſſionẽ, ſñiam .i. ſm ſententiam magnorũ hominũ. ſ. Platonis, & alioꝝ cur nõ abutamur eadẽ. ſ. vacatione muneris publici, reip. concẽdente ijs. ſ. ſtudijs. ſ. vacationẽ, hoc eſt cũ philoſophi plurimi dicãt ab rep. ceſſãdũ, interdũ ꝑꝑ viri, inquiſitionẽ, quare nõ poſſimus ceſſare ab eadẽ, eadem cõcedente, cũ nolit, aut nõ poſſit vti opera nr̃a. Sed ego facio plus quam Caninius mandauit. Is .n. rogarat, ſup. vt ſcriberem ad te, ſi ego ſcirẽ quid .i. aliquid. quo tu neſcires. Ego autẽ narro tibi ea, quæ tu ſcis melius, quam ipſe .i. egomet, quid narro. ſ. ea. Fariam ergo illud, quo rogatus ſum, vt nequid .i. non aliquid non ignores aliquid eorũ, quæ ſint huius tpis .i. tempeſtatis, quæ audiero tua. ſ. intereſſe.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reddit rationem Cicero, cur tantopere accelerarit, vt Varronem conueniret. Deinde de aduentu Cæſaris rumores varios aperit.

CICERO VARRONI S. D. 7

CEnabam apud Seium, cum vtrique noſtrum reddit æ ſunt à te literæ. Mihi vero iam maturum videtur: nam, quod antea te calumniatus ſum, indicabo malitiam meam. volebam prope * alicubi eſſe, ſi quid bonæ ſalutis * σὺν τε δύ' ἐρχομένω nunc, quando confecta ſunt omnia, dubitandum non eſt, quãdo equis iris. nam, vt audiui de L. Cęſare filio, mecum ipſe, Quid hic mihi

* alias, alicubi, ſi quid
* i. ſimulque duo cũ ſes

mihi faciet patri? itaq; non deſino apud iſtos, qui nunc dñantur, cœnitare. quid faciam? tpi ſeruiendũ eſt. Sed ridicula miſſa, preſertim cum ſit nihil, quod rideamus. Africa terribili tremit horrida terra tumultu. itaq; nullum eſt ἀπο προηγμένοι, quod nõ verear. ſed, quod quæris, qñ, qua, quò. nihil adhuc ſcimus: iſtuc ipm de Baijs. nõ nulli dubitant, an per Sardiniam veniat. illud. n. adhuc prædium ſuum non inſpexit: nec vllum habet deterius, ſed tñ non cõtemnit. ego oĩno magis arbitror per Siciliam: vel iam ſciemus. aduẽtat. n. Dolabella. eũ puto magr̃m fore. ἢ πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων, ſed tñ, ſi ſciam, qd tu cõſtitueris, meũ conſiliũ accõmodabo potiſſimũ ad tuum. quare expecto tuas lr̃as. Vale.

Ci. multi diſcipoli meliores magiſtri.

H V B. COenabam) Scripſerat Cic. ad Varronem nõdum eſſet tẽpus veniendi ad eũ: accuſauerat q́. eum, quod tanto tpe ac celeraret. Itaq; nunc ſcribit id feciſſe, vt videret, ſi interea aliquid ſalutis accidiſſet, vt puta per mortẽ Cæſ. de cuius aduẽtu ſcribit ſe ignorare per quæ loca ſit futurus. [Vtrique) Mihi, & Seio. [Maturum) Tempeſtiuum, ſcilicet venire. [Calumniatus ſum) Te accuſaui. [Iudicabo malitiam meam) Dicam qua cauſa, & aſtutia id fecerim. [Propè) Non longe ab vrbe. [Si quid bonæ ſalutis). ſ. eueniſſet nobis, q. d. ſi interea dij voluiſſent nobis prouidere per mortem Cæſ. [σύν τε δύ' ἐρχομένω) id eſt duobus ſimul euntibus, & cum tmeſis. σύν' ἐρχομένω ſimul euntibus δύο duobus, eſt aũt apud Hom. ſenſus perfectus, quem Cic. abſciſſum ꝓtulit quia loquebatur apud eum q optime tenebat Hom. vt ſi apud aliquem Virg. familiarem dicam. Si qua fata ſinant, intelliget, quid pcedat, & ſequatur ex x. Il. Homeri, ſunt autẽ verba Vlyſſis renuentis ire exploratum res Troianorum niſi habeat ſocium, & comitem, eſt aũt dualis numerus, & nominatiuus pro genitiuo, qui apud eos ponit eo loco, quo nos ponimus ablatiuum abſolutæ, vel pñtia. voluit ergo dicere Cic. ſimus ſimul. quia tutiores erimus duo quã vnus. [Confecta ſunt omnia) Datus finis belli. [Aequis amicis). ſ. Cæſar. anis, & ſub aus putamur, & tñ ironice dicit. [De filio L. Cæſar.) Quõ eum tractauerit Cæſ. [Mecum ipſe) Dixi vel cogitaui. [Quid mihi faciet patri?) Verba ſunt Simonis apud Terent. in Andr. de filio familiariter flentis nomen Chryſidis, quæ nũc Cic. accõmodat propoſitio ſuo, q. d. ſi tractauit ita L. Cæſ. filium, quid faceret mihi, q. d. multo peius, eſt. n. ſenſus hic contrarius Terentiano ſenſui. [Cœnitare) Freq. cœnare, vt eos retineam mihi amicos. [Iſtos) Cæſar. [Quid faciam?) q. d. neceſſe eſt ita facere, quod declarat dicens. [Seruiendum) Obſequeodum. [Miſſa ſ.) i. dimittamus. [Africa terribili) Verſus eſt Ennij quem Cic. ponit ad probandum, quod nihil ſit ridendum, quia tumultus bellicus, omnia perturbauerit. [Nullum ἀποπροηγμένον) Ita inueni ſcriptum in multis codicibus, & declaratum electum. nam προάγω præcedo ſignificat præcedor προάγομαι. inde ἀποπροηγμένον. i. non propoſitum. ergo reiectũ, reiecta. n. à philoſophis dñt bona externa. [Quod non verear) Quod non timeam. [Qñ). ſ. ſit venturus Cæſ. [Qua) Per quã regionem. [Quò) Ad quem locum. [Illud pdium ſuum) h. d. Cic. qa Cæſ. poſſidebat totam Sardiniam, ideo appellauit eam pdium Cæſ. [Deterius) qa ſupra dixit Sardos, eſſe peſſimos. [Non cõ.). i. diligit. [Per Siciliam) Venturũ. [Vel) Etiam. [Iam). i. mox. ſtatim. [Dolabella) Quia erat ex intimis Cæſ. [Magiſtrum fore) Qui inſtruat Cæſ. qua ſit venturus. [πολλοὶ) Multi. [μαθηταὶ) Diſcipoli. [κρείττονες) Meliores. præſtantiores. [διδασκάλων) Magiſtris. [Quid cõſtitueris) Quid decreueris facere. [Accõmodabo) Aptabo. [Ad tuum conſilium). i. faciam quod tu conſulueris.

Reiecta

Iam

A S C. COENABAM &c.) Dixit ſe non probaſſe properationẽ Var. in vrbem propter ſperatam necem Cæſ. quem dicit venturũ, ſed neſcire qũ. Ordo eſt. Ego cœnabam apud Seium, cum literæ redditæ ſunt a te. ſ. miſſæ, vtrique nr̃m, hoc eſt, & Seio, & mihi. Vero pro ſed, aut certe ſup. te venire in vrbem. vẽ mihi iam maturum. i. tempeſtiuũ. Nam quod calũniatus ſum. i. iniuſte arguerim te antea, iudicabo malitiam meam. Ego volebam eſſe alicubi propè. ſ. te, ſi quid bonæ ſalutis. ſup. contingere poſſit σύν τε δύ' ἐρχομένω. i. duobus ſimul euntibus, aut dum duo ſimul eunt, vt apud Hom. inqt Vlyſſes nunc qm omnia ſunt confecta. i. ſopita bella, non eſt dubitandũ quin. ſ. aliquid bonæ ſalutis ſit viris equis. i. iuſtis & integris, q. d. tibi, & mihi, aut nõ eſt dubitandum qn omnia ſint confecta viris bonis, & integris. i. p bonos &c. Nã vt. i. poſtq̃ ego audiui de filio L. Cæſ. ſ. qũo benigne tractauerit aliquẽ ex hoſtibus ipſe. i. egomet ſup. aiebam mecũ, quod Simo Ter. in And. ait de Pamphilo ſuo qui nimis familiariter complexus fuerat Glycerium, quam Simo non putauit illi notam, niſi pp familiaritatẽ eorũ qui Chryſidem amabant. Qui hic. ſ. tam plus in hoſtes faciet mihi patris loco, poſt reconciliationem hñdo? Itaque non deſino cœnitare apud iſtos, qui dñantur nunc. Fingit autẽ per imaginationem id Varronem repræhendere, vnde addit. Quid faciam? Seruiendũ. i. inſeruiendum eſt tẽpori. Sed faciamus miſſa. i. omittamus ridicula, preſertim cũ nihil ſit quod rideamus. i. recte ridere poſſimus. ergo ſuperiora per riſum dixit, nam vt cecinit Ennius prius de bello, quod Scipio in Africa geſſit Africa terra horrida tremit terribili tumultu. Itaque. i. & ita, nullum eſt, apoproegmenon. i. non propoſitum, ſed reiectum quod non verear. Sed quod quæris qñ, quã, quò. i. Cæſ. veniet nihil ſcimus adhuc. Iſtud ipm. ſ. quod dicis te audiuiſſe de Baijs, nõnulli dubitant, an veniat per Sardiniam. Ipſe. n. non inſpexit adhuc illud pdium ſuum. ſ. quod in Sardiniam per victoriam acquiſiuit, nec habet vllum deterius, quia terra veneni feras eſt, ſed tñ non contemnit. Ego arbitror omnino. ſ. magis venturum per Siciliam, vel. i. etiam iam ſciemus Enim. ∴ quia, Dolabella. ſ. gener meus, aduentat. i. appropinquat. Ego puto eum fore magiſtrum. ſ. itineris, polli. i. multi, mathetæ. i. diſcipuli, creittones. i. meliores, didaſcalõ. i. magiſtris, ſup. ſunt. Apud Græcos comparatiua genitiuos regunt, apud nos ablatiuũ comparatiue poſita, itaque genitiuum in ablatiuum conuerti. Sed tamen ſi ſciam quid tu conſtitueris, ego accommodabo conſilium meum potiſſimum ad tuum, quare expecto literas tuas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Exigit promiſſum literarum à Varroni, dicitq́; quomodo Academicas quæſtiones tractarit. Poſtremo pollicetur ſe plura editurum.

CICERO VARRONI S. D. 8

ETſi munus flagitare, quamuis quis oſtenderit, ne populus quidem ſolet, niſi concitatus: tamen ego expectatione promiſſi tui moueor, vt admoneam te, non vt flagitem. miſi autem ad te quattuor admonitores non nimis verecũdos, noſti enim profecto os eius adoleſcentioris Academiæ. ex ea igitur media excitatos miſi: qui, metuo, ne te forte flagitent: ego aũt mandaui, vt rogarent. expectabam omniũ iandiu, meque ſuſtinebam, ne ad te prius ipſe quid ſcriberem, quam aliquid accepiſſem, vt poſſem te remunerari quamſimillimo munere. ſed, cum tu tardius faceres, id eſt, vt ego interpretor, diligentius: teneri non potuit, quin coniunctionem ſtudiorum amoriſque noſtri quo poſſem literarum genere declararem. feci igitur ſermonem inter nos habitum in Cumano, cum eſſet vna Pomponius. tibi dedi partes Antiochinas, quas à te probari intellexiſſe mihi videbar; mihi ſumpſi Philonis puto fore. vt, cũ legeris, mirere id nos locutos eſſe inter nos, qđ nunq̃ locuti ſumus: ſed noſti morẽ dialogorum. poſthac aũt mi Varro quãplurima, ſi videbitur, & de nobis, & inter nos: ſero fortaſſe; ſed ſuperiorum tpm fortuna reip. cauſam ſuſtineat. hæc ipſi pſtare debemus. atq; vtinã quietis tpibus, atque aliquo ſi non bono, at ſaltem certo ſtatu ciuitatis hæc inter nos ſtudia exercere poſſemus. q̃q̃ tum quidem vel aliæ quæpiam rõnes honeſtas nobis & curas, & actiones darent. nunc aũt quid eſt, ſine his cur viuere velimus? mihi vero cum his, ipſi vix: his autem detractis, ne vix quidem. ſed hæc corã, & ſæpius.

Migrationem, & emptionem feliciter euenire volo; tuumque in ea re conſilium probo. Cura vt valeas.

ETſi munus) Quia M. Varro promiſerat ſe ſcripturum aliquid, quod ad Cic. mitteret, idq́. diſtulerat. Ideo Cic. nunc, exigit promiſſum, quod ideo magis dicit eſſe debitum, qa ad eum miſerat lib. iiij. Acad. quos dicit eſſe tanquam admonitores obligationis Varronis, oſtendit igitur illud opus Academicorum H V B.

eorum

torum factum eſſe per dialogum, qa introductæ ſunt perſonę loquentes, polliceturq. ſe ſcripturum alias plura, & preſertim qa cum alio tpe poſſit fortaſſe hę honeſtas aliquas curas vel actiones, nunc dicit ſe ſine literis nullo modo viuere poſſe. [Etſi) Ponit ſimilitudinem, cuius contrarium dicit ſe eſſe facturum, eſt aũt ſenſus, licet populus non audeat poſtulare munus aliquod ludorum ět ab aliquo propoſitum & promiſſum, niſi aliquis incitauerit ipſum populũ vt flagitet, tñ ſpe muneris ipſius Varronis ſe ita moueri ſcribit, vt audeat eum non flagitare, ſed admonere, vt preſtet promiſſum. [Munus) Intelligimus non pecuniarium, ſed ludoꝝ, q̃ populo exhibebantur, vt diximus lib. ij. ea epiſtola quę incipit. Nempe non defuit ſtudium declarandoꝝ muneꝝ. [Flagitare) Exigere, inſtanter petere. [Niſi concitatus) Niſi compulſus perſuaſione tribunoꝝ, aut alicuius viri grauis. [Quis) Aliquis. [Oſtẽderit) Declararet, proponeret eſſe exhibitum. [Expectatione) Spe. [Moueor) Abducor. [Admoneam) Faciam te memorem. [Quatuor admonitores) Intelligit iiij. lib. Acad. quos ad Varronem ſcripſit. [Non nimis verecundos) Aliquantũ audaces in petendo. [Noſti enim hos) .ſ. libros vel admonitores, in alio codice ſcriptum erat, os ſine aſpiratione, qđ mihi nõ diſplicet, vt ſit ſenſus, noſti os .i. audaciã loquẽdi. [Adoleſcentes) .i. iunior, qa vetuſtior, cuius fuit auctor Plato, erat verecundior mediam ferunt fuiſſe Archeſilai, vltimam Carneadis. [Ex ěa) Adoleſcentiore. [Excitatos) Cõmotos. [Media) .ſ. Academia .i. miſi eos libros ex adoleſcentiore Academia, ſed excitatos ex media .i. capiẽtes audaciã ex media Academia, quæ eſt ět liberior veteri. [Qui) .ſ. monitores. [Nẽ flagitent) aſtute Cic. oſtendit obligationem Varro. cum dicit vereri ne libri ſui eum flagitent, qa acceptis iis libris intelligat obligationẽ ſuam. [Suſtinebam) Me reprimebam, ne ſcriberem aliquid ad te. [Remunerari) Actiua ſignificatione dixit .i. redonare, vt ita dicã. [Tardius faceres) .i. cũ differres in longum, ſed ne videatur eum accuſare negligentiæ, quæ differt promiſſa, ſtatim correxit dicẽs. [Id eſt, diligentius) Nã plerunque differimus aliqd eo ꝙ diligentius volumus id facere. [Teneri) Prohiberi. [Feci) Finxi. [Pomponius) Atticus. [Parthes Antiochinas) .i. vt tu defenderes, quod Antiochus ſentiebat. [Quis) Partes. [Probari à te) Quia intelligebã tibi placere eius ſententias. [Philonis) Is .n. doctus vir fuit. [Nos locutus eſſe) .ſ. in ipſis libris. [Quod nunquam ſumus locuti) Cũ eſſemus in Tuſculano, quia multa finxit nos locutus, & addidit, quæ tñ non locuti ſumus. [Dialogoꝝ) .i. quibus multa adduntur, præter ea, quæ antedicta ſunt. [Quamplurima) .ſ. dicemus vel colloquemur. [Fortaſſe ſero) Nimis longum. [Suſtineat) Defendat, tueatur. [Præſtare) Efficere. [Certo) Stabili non ita dubio, vt nũc eſt. [Tum) Si ſtatus reip. eſſet, vel bonus, vel certus. [Quæpiam) Aliquæ. [Rationes) Viæ, modi. [Curas) Cogitationes. [Actiones) negocia, operationes. [Nũc) His miſeris temporibus. [Quid eſt) q. d. nihil. [Vix) .ſ. eſt cur velim viuere. [Cum his) Studijs. [Detractis) Remotis .i. ſi non eſſent hic ſtudia. [Ne vix quidem) .ſ. viuerem ſed prorſus nullo modo. [Migrationem) Diſceſſum tuum ex Tuſculano. [Emptionem) Emerat enim villam, ad quam ſe conſerebat. [Volo) Opto. [Tuum conſilium) .i. iudicium.

C. ETSI &c.) Quia M. Varro promiſerat ſe ſcripturũ aliquid quod ad Cic. mitteret, idq. diſtulerat, Cicer. nunc exigit promiſſum, quod ideo magis dicit eſſe debitum, quod ad eum miſerãt libros, quatuor Academicoꝝ, quos dicit eſſe tanquam admonitores obligationis Varronianæ. Oſtendit aũt opus Academicoꝝ factum eſſe per dialogum, qa introductæ ſunt perſonæ loquentes, polliceturq. ſe ſcripturum plora alias. Ordo eſt. Etſi .i. q̃q, ut populus quidem tñ inuerecũdior eſſe vř quam viri graues, ſolet flagitare .i. inſtanter, & vrgenter exigere munus .ſ. publicum, vt ludorum ſcenicoꝝ, & gladiatoꝝ aut circenſium, quãuis oſtenderit .ſ. ludos, paratos, aut munus paratum, niſi, ſup. ſit cõcitatus .ſ. ad flagitandũ, aut a tribunis, aut ab rei ſpectabilitate, tñ ego moueor expectatione promiſſi tui .ſ. de libris ad me ſcribẽdis, vt admoueam te, non vt flagitem. Miſi aũt, ad te quatuor admonitores, videlicet quatuor libris Academicaꝝ diſputationum. Non nimis verecundos, q. d. ſatis audaces exactores promiſſi, qa ꝗ munus accipit ſe ad referendum obligat. tu .n. profecto noſti os .i. impudentiam Academiæ aduleſcentioris .i. recentioris. Igitur ego miſi .ſ. quatuor admonitores excitatos ex ea media .i. recentiore Academię, q metuo ne forte flagitent te. ego aũt mandaui, vt rogarent te, quod modeſtius eſt. Expectabã omnino iandiu .ſ. vt per te ꝓmiſſum exhiberes, & ſuſtinebam me .i. repreſſi auiditatem meam ne ipſe ſcribere, quid .i. aliquid prius ad te, q accepiſſem aliqd .ſ. a te, vt poſſem remunerari .i. redonare te, munere quam ſimillimo .i. perquam ſimili, quia ět literario, & philoſophico, ſed cum tum faceres tardius .ſ. ꝓmiſſam .i. vt ego interpretor, cũ faceres diligentius, nõ potui teneri .i. contineri, q n declarem coniunctionẽ ſtudioꝝ, & amoris noſtri ſup. eo gñe literarum, quo poſſem. Feci igitur ſermonẽ habitum inter nos, in Cumano .i. villa noſtra Cumãni agri cũ Pomponius .ſ. Atticus eſſet vna .ſ. nobiſcum ego dedi .i. aſſignaui. tibi .ſ. in diſputando, partes Antiochenas .i. munus defenuendi ea, quæ ab Antiocho dicta afferentur, quas .ſ. partes, ego videbar intellexiſſe probari a te, quia viſus eſt tibi bene locutus, ego ſumpſi mihi, ſup. partes Philonis .ſ. defendendas. Puto fore .i. futurum eſſe. vt mirere cũ legeris nos locutos eſſe .i. introductos eſſe, tanq loquentes id quod nunq̃ locuti ſumus. Sed tu noſti morem dialogoꝝ .i. varioꝝ ſermonum, & diſputationum fictarũ. Autem .i. ſed õ mi Varro, ſup. ego ſcribã ad te, aut nos colloquamur, qđ verbum quidam adiecerunt, alij maluerunt intelligere, eo qđ verba ad loquelã ſpectantia ſæpe ſubaudiẽtur, poſt hæc quãplurima .ſ. alia .ſi videbitur .ſ. congruum, aut opportunum, & colloquemur, ſup. aut cõmentabimur inter nos de nobis .i. de rebus noſtris, & calamitatibus tpm noſtrorum, fortaſſe ſero .i. nobis tarde, ſed fortuna ſuperioꝝ tpm .ſ. triſtiſſimorum ſuſtineat cauſam reip. i. faciat vt reip. ſatisfiat de iactura accepta, ipſi .i. nos, debemus præſtare, hæc .ſ. noſtra, hoc eſt vt ſcribendo ſuſtineamus cõmoda noſtra. Atque vtinam nos poſſemus exercere inter nos hec ſtudia .i. literaria tpibus quietis, atque aliquo ſtatu ciuitatis .ſ. Romæ, ſi non bono. At .i. ſed, ſaltem certo, vt poſſit quis licet miſere, ſecurus tñ viuere. Quanq̃ tametſi vel .i. etiam aliæ quæpiam rationes, darent nobis, tum .i. tunc, certus eſſet reip. ſtatus honeſtas curas, & actiones. Aũt .i. ſed, quid eſt nunc cur velimus viuere, ſine his .ſ. curis & actionibus literarijs, q. d. nihil. Vero .i. pro certo, vix eſt mihi cur velim viuere. cum his ipſis .ſ. literis. Autem .i. ſed, his detractis, nec quidem vix, ſed nullo modo, quod .n. vix fit, fit quidem licet cum difficultate, quod quaſi ſit non ſit. Sed, ſup. dicam hæc coram .ſ. te. & ſæpius. Ego volo .i. opto, migrationem .i. mutationem habitationis, & emptionem .ſ. nouæ domus, euenire feliciter tibi, & probo conſilium tuum in ea re. Cura vt valeas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Suadet ſocero gener, vt à Pompeio ad Cæſarem ſe transferat.

DOLABELLA CICERONI S. D. 9

Si vales, gaudeo, & ipſe valeo, & Tullia noſtra recta valet. Terentia minus belle habuit: ſed certum ſcio, iam conualuiſſe eam. præterea rectiſſime ſunt apud te omnia. Etſi nullo tpe in ſuſpicionem tibi debui venire, partium cauſa potius, q̃ tua tibi ſuadere, vt te aut cum Cæſare, nobiſcumque coniungeres, aut certe in ocium referres: præcipue nunc iam inclinata victoria, ne poſſum quidem in vllam aliam incidere opinionem, niſi in eam, in qua .ſ. tua de re tibi ſuadere videar, quod pie tacere non poſſum tu aũt mi Cicero ſic hæc accipies, vt, ſiue probabuntur tibi, ſiue non probabuntur, ab optimo certe animo, ac deditiſſimo tibi & cogitata, & ſcripta eſſe iudices. Animaduertis, Cn. Pompeium nec nominis ſui, nec rerum geſtarum gloria, nec ět regum, aut nationum clientelis, quas oſtentare crebro ſolebat, eſſe tutũ; & hoc ět, quod infimo cuique contigit, illi non poſſe cõtingere, vt honeſte effugere poſſit, pulſo Italia, amiſſis Hiſpanijs, capto exercitu veterano, circunuallato nunc denique: quod, neſcio, an vlli vnq̃ noſtro accidetit imperatori. quamobrem, quid aut ille ſperare poſſit, aut tu, aium aduerte ꝙ tua prudentia. ſic .n. facillime ꝙ tibi vtiliſſimũ erit cõſiliȷ capies. illud aũt à te peto, vt, ſi iam ille euitauerit hoc periculũ, & ſe abdiderit in claſſem, tu tuis rebus cõſulas, & aliqñ tibi potius, q̃ cuius, ſis amicus. ſatisfactũ eſt iã à te vel offõ, vel familiaritati: ſatisfactũ ět partibus, & ei reip. quã tu probabas. reliquũ eſt, vbi nũc eſt reſp. ibi ſimus potius, q̃, dum illam veterẽ ſeqmur, ſimus in nulla. quare velim mi iucũdiſſime Cicero; ſi forte Põpeius, pulſus his quoq; locis, rurſus alias regiones petere cogař vt tu te vel Athenas, vel in q̃uis quietã recipias

cipias ciuitatem: q ſi eris facturus, velim mihi ſcribas: vt ego, ſi vllo modo potero, ad te aduolem. quæcunq; de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda; qua eſt humanitate Cæſar, facillimũ erit ab eo tibi ipſi impetrare: & meas tñ preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. erit tuæ quoque fidei, & humanitatis, curare, vt is tabellarius, quem ad te miſi, reuerti poſſit ad me, & à te mihi literas referat. Vale.

H V B. SI vales,) Poſtquam Pomp. aliquot cladibus bellicis perculſus eſt, expulſusque eſt Italia, amiſsiſque Hiſpaniis, ſuperatis ducibus ſuis, Dolabella gener Cic. hac epiſtola conatus eſt perſuadere Cic. qui erat in caſtris. Pomp. vt diſcedat ab ipſo Pomp. in quo iam nullam videret eſſe ſpẽ, transferretque ſe vel Athenas, vel in aliquem alium locum vacuum bello. pollicetur aũt ſe impetraturum omnia à Cæſ. quæ ad Ciceronis dignitatem pertinerent, & de his rebus petit ſibi reſcribi per eundem tabellariũ. [Minus belle) Non ſatis bene. [Iam conualuiſſe) Iam bene hr̃e, & iam eſſe bene valentem, & ſana. [Apud te) Domi tuę in rebus tuis. [Etſi) h. d. quamuis Cic. nunquam debuerit ſuſpicari Dolabellam ſuadere ei, vt eſſet potius cũ Cæſ. q̃ cum Pomp. magis, quia ipſe Dolab. eſſet Cæſarianus, q ꝙ eius vtilitatem cupidus eſſet, nunc tñ dicit ſe multo magis eandem hr̃e opinionem, cum videat victoriã inclinatam erga Cæſ. [Cauſa partium) .i. cauſa Cæſ. .i. quia ſequar partes ipſius Cæſ. [Quam tua) .ſ. cauſa. [Nobiſcum) Mecum. [Certe) Saltem, ſi nolles te coniungere Cæſari. [In ocium) In pacem, non ſequeteris caſtra. [Inclinata) Pendere. [Pie) ex pietate, quia ſumus affinitate coniuncti, & eam pietatem tibi debeo, quam patri. [Siue ꝓbabuntur) .i. ſiue placebunt. [Ab optimo aio) Ab optima intẽtione. [Animaduertis) Iã enumerat cauſas, qbus ſuadeat diſcedẽdum à Pomp. [Gloria reꝝ geſtaꝝ) Quæ eſt iam imminuta, vt nullus iam multum eũ admiretur. [Chẽtelis) Amicitiis. obſequiis. [Oſtentare) Iactare. [Cuique infimo) Cuique ẽt minimo viro. [Honeſte) Quia ſine maxima infamia fugere non põt. [Veterano) Optimo, laboribus militiæ exercitato. [Circunuallato) Obſeſſo à Cæſ. Brundufij. [Sic an.) Et tuam & illius ſpem. [Hoc periculum) Præſentis obſidionis. [Abdiderit) Artificioſe dixit nõ contulerit, ſed abdiderit quaſi fugiẽs, & timens occultauerit. [Cõſulas) Prouideas, conſilium capias. [Aliqñ) Tandem. [Cuiuis) cuilibet, ẽt iis, qui non curant ſalutem tuam. [Satisfactum) Occurrit obiectioni, quia ſciebat ſe loqui cum viro forti, & amico rep. ſic illud ad Aeneam apud Virg. Sat. patriæ Priamoq. dañ. [Officio) Quo eras aſtrictus erga Pomp. ꝑꝑ beneficia ab eo in te collata. [Familiaritati) Erga Pomp. [Partibus) Quia oſtendiſti te malle defendere eam partem, quæ eſſet iuſtior. [Vbi eſt reſp.) Quia eſt cum victore. [Illam veterem) Quæ olim eſſe cõſueuerat. [Simus in nulla) Amittamus & veterem & nouam. [Mi iucũdiſſime Cic.) Blanditur ei. [Quauis) Quamlibet potius quàm ſis cum Pomp. [Quod) Vt recipias te Athenas vel in alium quẽuis locum quietũ. [Aduolem) Celeriter accurram, & veniam. [Imperatore) Cæſ. Qua eſt humanitate) .i. pro ea humanitate, qua eſt. [Tibi ipſi) .i.

Tabellus tibi ſine alterius auxilio. [Et meas) Pollicetur ſe tñ peccaturum Cæſ. pro eo. [Tabellarius) Qui fert literas. [Referat) Reportet.

S C. SI vales, &c.) Vbi res Cæſaris creſcere, & Pompeij decreſcere cœperunt Dolabella Ciceronis q in caſtris Pompeianis erat, gener, cohortatur hac epiſtola eum, vt diſcedat illinc vbi nullam ſpẽ ſalutis videat, transferatq. ſe Athenas, vel in aliquem aliũ locũ bello vacuum, pollicetur que, ſe imperatuꝝ omnia à Cæſ. quę ad Ciceronis dignitatem pertineãt, petitq;, vt Cicero rñdeat. Videtur aũt hæc epiſtola ſcripta ante pugnam Pharſalicam, ſed Põpeio iam obſeſſo. Ordo eſt. O Cicero gaudeo ſi vales. ſ. bene, eqdẽ. .i. ego qdem, valeo, & Tullia nr̃a, quia filia tua, & cõiux mea & Cicero. ſ. filius, tuus valet. Terentia. ſ. vxor tua, & ſocrus mea, habuit, ſup. ſe minus belle .i. bene, quia valetudinaria fui aut finxit. turpiter. n. vixit. Sed ſcio certũ, ſup. eſſe eam conualuiſſe iam. Præterea. .i. præter valetudinem Terentiæ, oĩa ſunt rectiſſime apud te .i. in domo tua. Etſi. .i. q̃q̃, ego nullo tpe debui venire tibi in ſuſpicionẽ. .i. vt ſuſpiceres me ſuadere tibi potius cauſa partiũ. .i. vt parti Cæſarianæ proſim, q̃ cauſa tua .i. vt tibi cõſulam, vt coniungeres te, aut cũ Cæſ. nobiſcum, aut certe referres. ſ. te in ocium. ſ. literarũ, & vacationem à bello. Ego ne quidem. .i. non ſaltem poſſum, præcipue tunc iam victoria inclinata. ſ. ad Cæſ. incidere in vllam aliam opinionẽ, niſi in eam in quã ego videar. ſ. ſuadere tibi, ſup. id quod nõ poſſum tacere pie. ſ. ſalua pietate in te ſoceꝝ meum. Tu aũt ò mi Cic. accipies hæc ſic in eam partẽ, vt ſiue probabunt .i. placebunt tibi, ſiue non probabuntur, iudices certe. .i. nihilominus eſſe, & cogitata, & ſcripta ab aio optimo, & deditiſſimo tibi, animaduertis. bene cõſideras. Cn. Pomp. non eſſe tutũ, nec gloria nominis ſui quæ tãta eſt vt magnus ab omnibus nominetur, nec gloria reꝝ geſtaꝝ, qui ẽt incomparabilis erat, nec ẽt clientelis .i. obſeruantiis, & cultoribus tanq patroni debitis, regũ & nationũ, quas ſolebat oſtẽtare. .i. iactanter oſtẽdere, crebro .i. frequẽter, dũ Rom. floreret, & animaduertis hoc ẽt, quod contingit infimo cuique. nõ poſſe contingere illi, videlicet vt poſſit honeſte effugere, illi inquã pulſo. .i. expulſo Italia. ſ. patria ſua, ad qua non auderet ſe recipere, Hiſpaniis quas prius tenuerat, amiſſis, qa Cæſ. Pompeianos ante bella Pharſalicum illinc expulerat, & Hiſpaniam totã in deditionẽ receperat, & illi capto, qa veterani exercitu circũuallato. .i. obſeſſo nunc deniq;. .i. tãdem, vt Hubert. ſentit, circa Brũduſiũ, quod. ſ. capte um exercitu veterano. .i. cũ obſideri, & circũuallari neſcio an acciderit vnq vlli Imperatori qa veterani milites ea erãt animi præſtantia, vt mori maluerint, q̃ obſideri. Quamobrẽ aduerte animũ. .i. conſidera, pro tua prudẽtia. .i. ſm prudẽtiam tuã. qd aut ille. ſ. Pompeius poſſit ſperare, aut tu. n. capies facillime hic. ſup. id cõſilij, quod erit vtiliſſimum tibi. Aũt. .i. ſed ego peto à te illud, vt ſi ille. .i. Põpeianus, euitauerit hoc periculũ. .i. ab obſidione liberatus fuerit, & abdiderit ſe in claſſem. .i. p mare aufugerit meticuloſus, tu conſulas. .i. proſpicias tuis rebus, & ſis aliqñ. .i. tandem potius amicus tibi. .i. plus facias pro ſalute tua, q̃ cuiuis. ſ. alteri .i. q facias pro amicitia alterius. Satisfactum eſt iam à te, vel officio ſi fuiſti obnoxius Põpeio. Vel familiaritati, ſi nihil debes præter conſuetudinis vicem, ſatiſfactum ẽt eſt. ſ. à te partibus & reip. quã tu probabis .ſ. pro qua Põpeius ſe dicit militare, reliquum eſt .i. id reſtat, vt nos ſimus ibi. .i. in illis partibus, vbi. .i. in cuius poteſtate reſp. eſt tunc, hoc eſt ſimus cum Cæſare potius, q dum ſequamur illã veterem. ſ. remp. .i. collegiũ illoꝝ qui iãdiu remp. tenuerũt, ſimus in nulla. ſ. rep. qa vetus periit, & nouæ expertes ſimus. Quare velim ò mi Cic. iucũdiſſime, ſi forte Pompeius pulſus his quoq;. .i. ẽt locis. quia aliis multis, vt Hiſpaniis totis. & Italia iam pulſus fuerat, cogatur rurſus petere alias regiones, vt tu recipias te vel Athenas, vel in quãuis. .i. quamlibet aliã, ſup. ciuitatem quietam. ſ. ab hoc bello. Quod ſi eris facturus, velim ſcribas mihi, vt ego aduolẽ ad te, ſi potero vllo modo, Facillimũ erit impetrare tibi ipſi quæcũque erunt impetrãda ab imperatore de tua dignitate, qua humanitate Cæſ. eſt .i. tam magna eſt Cæſ. humanitate ab eo. ſ. imperatore Cæſ. quod relatiuã, poſtpoſuit vt habeat quò referatur. Et tñ. .i. licet, facillimũ fuerit impetrare tibi ipſi. .i. per teipſum, omnia a Cæſ. qa tibi bene velit, ſi Pomp. deſerueris, tñ ego puto preces meas habituras apud eum non minimum, imò plurimũ auctoritatis. Erit quoque. .i. ẽt fidei, & humanitatis tuæ. .i. pertinebit ad fidem, & ad humanitatem tuam, vt is tabellarius. .i. nuncius, qui tabellas, hoc eſt literas, quia olim in tabellis ſcriptitabant perferendas ſuſcepit quem ego miſi, ad te, poſſit reuerti ad me, quia periculum erat ne detineretur captus, eo quòd ab aduerſæ patris homine miſſus venerat. Et referat mihi literas à te.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Animi cauſa Cicero litem Nicia Vidijq; inter quos conſtitutus iudex erat, ſcribit.

CICERO P. DOLABELLAE S. D. 10

NOn ſum auſus Saluio noſtro nihil ad te literarum dare: nec mehercule habebam, quid ſcriberem, niſi te à me mirabiliter amari: de quo etiam nihil ſcribente me, te non dubitare certo ſcio. omnino mihi magis literæ ſunt expectandæ à te, quàm à me tibi. nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare. niſi forte ſcire vis, me inter Niciam noſtrum, & Vidium iudicem eſſe. profert alter, vt opinor, duobus verſiculis expenſum Niciæ; alter Ariſtarchus hos * ὀβελίζει, ego, tanquam criticus antiquus, iudicaturus ſum, vtrum ſint τοῦ ποιητοῦ, an * παρεμβεβλημένοι. puto te nunc dicere. oblitus ne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? & * ingentium culinarum cum Sophia Septimiæ? quid ergo: tu adeo mihi excuſam ſe veritatem veterem putas, vt ne in foro quidem reliquiæ priſtinæ frontis appareant? ſed tñ ſuauiſſimum

ſimum ✦ συμβιώτην noſtrum prę̨ſtabo intellegum nec cõmittam, vt, ſi ego eum condemnaro, tu reſtituas; ne habeat Plancus Burſa, apud quẽ literas diſcat. Sed q̃d ago? cum mihi ſit incertum tranquillo ne ſis animo, an, vt in bello, in aliqua maiuſcula cura, negocio ue verſere, labor longius. cũ igitur mihi erit exploratũ, te libenter eſſe riſurum; ſcribam ad te pluribus. te tñ hoc ſcire volo, vehementer populum ſolicitum, fuiſſe de P. Syllæ morte ante, quàm certum ſcierit. nunc quę rere deſierunt, quo modo perierit. ſatis putant ſe ſcire, quod ſciunt. ego cetero qui animo æquo fero: vnũ vereor, ne haſta Cæſaris refixerit. Vale.

NOn ſum) Cum non hr̃et Cic. aliquid graue, quod ad Dolabellam ſcriberet, & tñ Saluio ad eum proficiſcenti non auderet negare lr̃as, ſcribit rem facetam. ſe delectũ iudicem inter Niciam, & quendam Vidium, de quadam controuerſia pecuniaria, quam alter duobus verſiculis probare volebat, alter negabat, ſignãtq. cauſam eſſe pro Vidio, idq; ſe iudicaturum, licet à Nicia aliq̃n cœna fungoꝝ fuerit acceptus, dicit tñ ſe ita dãnaturum Niciam, vt non ferat magnum damnum, hæc aũt ioco quodam dicit, deinde oſtendit ſe breuius ſcribere, quia incertum habet, an Dolabella læto an ſolicito ſit animo. Poſtremo dicit ſum accepiſſe P.R. mortem P. Syllæ. [Mirabiliter) Vehementiſſime. [Nihil) Scribere me. i. ẽt ſi ego nihil ſcriberem. [Romæ) Vbi ego ſum. [Niſi forte,) q.d. quod eſt dignum riſu. [Noſtrum) Amicum, & familiarem. [Duobus verſiculis) .i. breui ſcripto, quaſi verſiculis q̃buſdam. [Expenſum profert) .i. ſcripti, & ſcripto, & oſtendit ſe pecuniam dediſſe, id .n. (auct. Aſconio) ſignificat expenſum ferre. [Alter) Nicia. [Ariſtarchus) .i. tanq̃ Ariſtarchus. [ὀβελίζει) .i. negat, obliterat. Ariſtarchus .n. vt diximus lib. iij. ad Appium, interpretatus eſt Homerum, & q̃m multi verſus putantur additi Homero, qui ab eo facti non ſunt, quos minime probabat, Homeri eſſe negabat, ſic Cic. vt enim Ariſtarchus Homeri verſum negat quem non probat, Sic tu, libet .n. iocari, ꝙ directum non erit, ne putaris meum, ὀβελὸς aũt vero ſignificat, vel haſtam, ὀβελίζω vero iugulo, ſed hoc loco ſignãt oblitero, deleo, reprobo, nam antiqui corrigentes codices, quod improbabant ſigno oblongo notabant in modum haſtæ, idq. appellabant obelum .i. veruum à ſimilitudine, quod vero probabant ſigno paruæ ſtellæ, qd̃ appellabant aſteriſcum, vt oñdit D. Hier. in epiſt. ad Deſiderium, ergo nunc dicit Cic. ſicut Ariſtarchus verſus Homeri, quos non probat, obelo notabat, ſic alter Nicia improbans verſiculos Vidij de expenſo ὀβελίζει .i. notat obelo, & obliterat. [Criticus) Iudex. nam critici proprie dicebantur, qui iudicabãt de poematib. Horat. Ennius & ſapiens, & fortis, & alter Homerus, Vt critici dĩt, leuiter curare vr̃. Quo promiſſa cadunt, & ſomnia pytagorea. [τοῦ ποιητοῦ) .i. poetæ ſicut Ariſtarchus iudicabat vtrum eſſent Homeri. [An παρεμβεβλημένοι) .i. interpoſiti, & inſerti, cum non ſint poetæ. [Puto nunc) q̃a Nicia dederat cœnam Cic. ideo dicit, poſſes fortaſſe mihi dicere, oblitus ne es fungoꝝ quos dedit Nicias, vt velis contra eum iudicare. Quos apud Niciam. ſ. edisti. [Et ingentium cul.) .i. pleniſſimaꝝ culinaꝝ, alij codices hñt cochleaꝝ, eſt aũt cochlea teſtudo, quam limacam appellant, [Cum Sophia Septimiæ) .ſ. filia, ſunt aũt Sophia & Septimia noĩa propria. Erat aũt Sophia vel vxor, vel ꝓpinqua Nicię, apud quem Cic. cœnauerat, & comederat cochleas. [Quid ergo) Rñdet Cic. credis ne me ita allectum his cibis, & cœnis, vt non ſeruem grauitatem meam iudicando? corrumpebantur .n. iudices carminum cœnis, & alijs muneribus. Perſius: Calidũ ſcis cum ponere ſumẽ. Scis comitem horridulũ trita donare lacerna. Horat. in epiſt. Nõ ego ventoſæ plebis ſuffragia venor. Impenſis cœnaꝝ, & tritæ munere veſtis. [Quid ergo) .ſ. dicis. [Excuſſam) Eiectam, amiſſam. [Seueritatem) grauitatem. [Priſtinæ) Frontis quæ ſolebat eſſe grauis, neq; mutari hmõi illecebris cœnarum. [Vt non appareant) Vt non oſtendam me eundem eſſe, qui eram. [Sed tñ) Licet velim retinere priſtinam ſeueritatem. [συμβιώτην) Conuiuam .ſ. Niciam apud quem comedimus fungos. [Præſtabo) Reddam. [Intellegũ) .i. indẽnẽ, diminutiuum .n. eſt, ab integro. [Nec cõmittam) Non ſinam. [Tu reſtituas) Tu facias eum indẽnem. [Ne habeat) .ſ. nõ immittam ne. [Plancus Burſa) Nomen proprium alio codice erat Burſæ, & tunc intelligitur filius. [Apud quem) Iocatur Cic. erat .n. vt cõijcimus. [Nicia) Præceptor Planci imperitus. [Sed quid ago) Corripit ſeipſum, ꝙ ſcribat iocoſa ad Dolabellam, quẽ ignorat, quo animo ſit. [In aliqua cura maiuſcula) In aliqua grandiuſcula ſolicitudine, & triſtitia. [Vt in bello) .ſ. ſolet fieri, in quo nunq̃ poſſumus eſſe ſine cura. [Labor) Defluo, deſcendo .i. ſcribendo, & loquendo, eſt .n. verbum labor. [Exploratum) Certum. [Riſurum) te eſſe animo tranquillo, vt ridere poſſis. [P. Syllæ) Hic erat de genere L. Syllæ. [Scierit certum) .ſ. eum eſſe mortuum. [Deſierunt) omiſerunt, ceſſarunt eſt aũt ſyntheſis populus deſierunt, & quia cum ſignificatione non cũ voce concordet verbũ. [Quod ſciũt) .ſ. eſſe mortuum. [Vnum tñ) Solum. [Vereor) Timeo. [Ne haſta Cæſ. refrixerit) .i. quod adhuc fuerat haſta Cæſ. non adhuc refrixerit .i. ceſſauerit, incertum aũt vtrum intelligat haſtam Cæſ. de bello, an de ſubhaſtatione bonorum proſcriptorum, quam fecit Cęſ. Cic. ij. Off. Sic par eſt agere cum ciuibus non vt iam bis vidimus haſtã in foro ponere, & bona ciuiũ voci ſubiacere p̃conijs. Labor

NON ſum auſus, &c.) Cum nihil ſcribere non audeat, rem ridiculam ſcribit, ſed ideo br̃, quod neſciat quo aĩo ſit Dolabella. Ordo eſt. Non ſum auſus nihil literarum dare Saluio .ſ. venienti ad te. Nec mehercule habebam, q̃d ſcriberem niſi te amari mirabiliter à me, de quo ſcio certo te non dubitare ẽt me nihil ſcribente. Literæ ſunt omnino, mihi magis expectandæ à te q̃ tibi à me. Nihil .n. geritur Romæ quod putem te curare ſcire .i. vtrũ ſcias niſi forte ſcire vis me eſſe iudicem inter Niciam noſtrum, & Vidium. Opinor alter .ſ. Vidius, ꝓfert .ſ. in l. bello poſtulatorio expenſum Niciæ .i. pecuniam in rem eius expoſitam, & ita ſibi debitam? alter .ſ. Nicias, Ariſtarchus .i. tanq̃ eſſet Ariſtarchus, ſicut Horatius dicit de eo q̃ carmina non placentia veru, aut ſtella hoc eſt obeliſco, aut aſteriſcis notaret, fiet Ariſtarchus .i. Ariſtarchi ſimilis, ὀβελίζει .i. veru transfigit hos .ſ. verſiculos, hoc eſt negat debitum, & dicit delendum, ὀβελὸς dr̃ veru, vel haſta, ὀβελίζω, iugulo, hoc eſt veru transfigo. Ego iudicaturus ſum tanq̃ criticus .i. iudex literarum antiquus, vtrum .ſ. verſiculi illi, quibus Vidius ſibi Niciam obligatum dixit, ſint, τοῦ ποιητοῦ .i. poetæ, hoc eſt Homeri. Nam Ariſtarchus receperat verſus Homeri recognoſcendos. erãt .n. plurimi Homero aſcripti, q eius non erant, ea lege, vt additios transfigat, & deleat, hoc eſt an ſi Niciæ ſcuere obligantis, an παρεμβεβλημένοι .i. interpoſiti, & ab alio inſerti .i. nõ ſcripti à Nicia, ſed Vidio, aut altero eius nomine. Puto ſup. te nunc dicere ò Cic. es ne igitur, q a te ſeuere dicis iudicaturum. oblitus fungoꝝ illorum .ſ. tam delicatorum? ſunt autem fungi boleti, quos .ſ. cœnaſti, aut comediſti apud Niciam, & ingentium cochleaꝝ .i. limachum, ſupp. comeſaꝝ cum Sophia .ſ. matre Septimiæ? quæ erat vxor Niciæ, ſunt q legant culinaꝝ .i. coquinaꝝ, ſed aptius laudãtur ingentes cochleæ, q culinæ. Quid ergo ò Dolabella tu putas veterem ſeueritatem .i. obſeruationem, & ſequelam veri, & æqui eſſe excuſſam mihi adeo .i. intm̃, vt nunc .i. non ſaltem in foro .ſ. iudiciali appareant reliq̃ę frõtis .i. ſeueritatis priſtinę? Sed tñ .i. licet, nolim ob cęnas perperam iudicare, ego pręſtabo .i. exhibebo iudicando συμβιώτην .i. conuiuam nr̃um .ſ. Niciam, ſuauiſſimum .i. iucundiſſimum integellum .i. in modica illa re indemnem, q d. iudicabo ſcriptum illud eſſe adulterinum, nec committam, vt ſi ego condẽnaro eum, tu reſtituas .i. facias eum indemnem, ne Plancus Burſa, aut Burſæ .ſ. filius habeat .ſ. Niciam, apud quem diſcat lr̃as, q.d. per riſum inuidere Planço talem præceptorem, tñ non dubito q n ſi litem amiſerit, ad te confugiturus ſit, & ita ad Plancũ, vt ab illo iteꝝ audiatur, acceſſus, vnde vr̃ Plancus vir multo doctior aliq̃n Niciam præceptorem habuiſſe, aut conſtituiſſe hr̃e, quod Cic. nunc ridet. Sed quid ago, alij hñt ego, ſed opinor legendum ego, vt per parentheſim multa ſint incerta, & ordo ſit, labor .i. dicendo ꝓgredior longius cum certum ſit mihi, ne .i. an, ſis aĩo tranquillo, an verſeris, vt in bello in aliqua cura maiuſcula .i. aliquantulum magna, ve, pro vel, in negocio. Igitur cum erit exploratum mihi te riſuꝝ eſſe libenter, ſcribam ad te pluribus. Tñ volo te ſcire hoc populum fuiſſe ſolicitum vehementer de morte Pub. Syllæ q erat de gñe L. Syllæ anteq̃ ſciuerit certum. nunc .ſ. poſtq̃ ſciunt mortuum eſſe deſierunt quærere quo modo perierit, ſatis putant ſe ſcire quod ſciũt .i. mortuũ eſſe, vnde vñe ſolicitã fuiſſe, q a timerent ꝙ non eſſet mortuus. Ego q fero cetera æquo animo, vereor, vnum, ne .i. vt non haſta Cæſ. ſub qua ipſe proſcriptoꝝ bona, vendebat, non refrixerit, ſed adhuc ferueat .i. feruenter exerceat. Sanè q a idem dicimus cum verbo vereor, cũ negatione, & ſine negatione, dubius eſt ſenſus, Nã ſi dicit ſe vereri, ꝙ refrigerit, ironia eſt, certũ .n. eſt ꝙ mallet refrixiſſe, & ideo expoſui ſui. ſic vt negatio in particula, ne, referat ad verbum refrixerit, vt ſit vereor ꝙ nõ refrixerit. Mutauit aũt ſupra numeꝝ dicẽs ſciuerit, & ſtatim poſt deſierũt, eo ꝙ duplex eſt numerus in vocabulo populus, & ſil. bus, collectiuis, ſingularis in voce, vnde dixit ſcierit, & pluralis in re, vnde p ſyntheſim addidit, deſierunt. A S C.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conqueſtio de morte Tulliolę, & imitatio Dolabellæ, vt ad ſe veniat.

CICERO DOLABELLAE SVO S.D. II

VEL meo ipſius interitu, mallem, lr̃as meas deſi derares, quã eo caſu, quo ſum grauiſsime afflictus: quem ferrem certe moderatius, ſi te hr̃em. nam & or̃o tua prudens, & amor erga me ſingularis multum leuaret. ſed qm̃ breui tpe, vt opinio noſtra eſt, te ſum viſurus: ita me affectum offendes, vt multum à te poſsim iuuari: non quo ita ſim fractus. vt aut hoĩem me eſſe oblitus ſim, aut fortunæ ſuccumbondum putem: ſed tñ hilaritatis illa noſtra & ſuauitatis, quę te pręter ceteros delectabat, erepta mihi * omnis eſt: firmitatem tamen, & conſtantiam, ſi modo fuit aliquando in nobis, eandem cognoſces, quam reliquiſti. Quod ſcribis, prœlia te mea cauſa ſuſtinere. non tam id laboro, vt, ſi qui mihi obtrectent, à te refutentur; quam intelligi cupio, quod certe intelligitur, me à te amari, quod vt facias, te etiam atque etiam rogo; ignoſcasq́; breuitati mearum literarum. nam & celeriter vna futuros nos arbitros; & nondum ſatis confirmatus ſum ad ſcribendum. Vale.

* alias, oĩno.

HVB. VEL meo) Tñ, vt alio loco diximus, amauit Tulliam filiam vxorem Dolab. vt quidam ẽt de eo falſo turpiſſime ſuſpicati ſint, eius.n. mortem, vt ipſe ſupra ad Sulp. ſcrib. moleſtiſſime tulit, quid idem hae epiſtola oſtendit. Dicit.n. quòd mallet Dolab. accipere literas de interitu ſuo, quam de obitu filiæ ſuæ, cuius caſu dicit ſe grauiſſime affectum, oſtendit aut ſe deſiderare aduentum Dolab. Poſtremo, quia Dolab. ſcripſerat ſe ſuſtinere multa bella, vt defenderet Cic. aduerſus obtrectatores, dicit Cic. ſe gaudere non tam, ꝙ Dolab. refutet ſi qd falſo adſcribitur ſibi, quam ꝙ cognoſcit ſe ab amari. [Vel) Etiam. [Meo ipſius) Meo proprio. [Interitu) Morte. [Eo caſu) .ſ. de morte Tulliæ filiæ meæ, vxoris tuæ. [Afflictus) Perculſus. [Moderatius) æquius, modeſtius. [Si te hr̃em) .i. ſi adeſſes. [Multum leuaret) .ſ. de dolore. [Offendes) Inuenies. [Ita affectum) Ita diſpoſitum, ita dolore commotum. [Hominem,) q. d. ſubiectum omnibus telis fortunæ, & legibus naturæ. [Succumbendum fortunæ) Vincendum à fortuna. [Hilaritas) Iucunditas, quæ mihi aſpectu Tulliæ offerrebatur. [Et ſuauitas) Propter elegantiſſimos mores, & mirabilem facundiam, vt ipſe ſupra ad Sulp. Habebam quo conf. vbi conquieſcerem, cuius in ſermone, & ſuauitate omnes curas, doloresque deponerem. [Firmitatem) Conſtantiam, fortitudinem in ferendo hoc caſu, ſic etiam ad S. Sulp. Turpe enim eſſe exiſtime me nõ ita ferre hunc caſum meum, vt tu tali ſapientia præditus ferendum putas, ſed opprimos interdum, & vix reſiſto dolori. [Eandẽ quam reliquiſti) .i. talem qualem reliquiſti. [Prœlia) Contentiones cum multis, qui mihi detrahunt. [Mea cauſa) Quia amas me. [Laboro) Curo. [Refutentur) Conuincantur. [Obtrectant) Detrahunt, male dicunt. [Intelligitur) Ab omnibus. [Quod) Vt intelligatur, me à te amari. [Vna) Simul. [Confirmatus) Propter dolorem quem accepi de obitu filiæ meæ.

ASC. VEL meo, &c.) Oſtendit mortem Tulliæ filiæ ſuæ ſibi maximo eſſe dolori, vſqueadeo, vt ad ſcribendum inutilis ſit, gratum præterea ſibi eſſe, ꝙ à Dolabella contra detractores defenditur, non tam ꝙ maleuoli refutantur, q̃ ꝙ per hoc ſe a Dolabella amari intelligat. Ordo eſt. Ac ſi dicat Cic. ſcio ò Dolabella ꝙ tu deſideras literas meas, quia multis diebus ad te non ſcripſi, verum mallem, ſup. vt deſiderares literas meas, vel .i. etiam, interitu meo ipſius .i. pp interitum proprium, quia ſi interiiſſet, amplius ſcribere non poſſet, quam eo caſu .i. pp eum caſum .ſ. mortis filiæ, quo ſum afflictus grauiſſime, q. d. quod ad te non ſcripſi pluſculi diebus, eſt propter mortem filiæ meæ. Velim autem ſit potius propter mortem meam. Quem .ſ. caſum de morte filiæ meę, ferrem certe moderatius .i. temperantius, ſi haberem te .i. ſi mecum eſſes. Nam & oratio tua prudens, & amor .ſ. tuus ſingularis erga me leuaret multum ſup. dolorem meum. Sed qm̃ ego ſum viſurus te breui tpe, vt opinio noſtra eſt, tu offendes .i. inuenies me affectum .ſ. dolore, ita, vt poſſim iuuari multum à te non ꝙ ſim fractus, ita vt aut ſim oblitus me eſſe hominem, aut vt putem ſuccumbendum ſup. eſſe .i. neceſſe eſt ſuccumbere fortunæ. Sed tñ illa hilaritas nr̃a, & ſua .i. comitas, & affabilitas morum, quæ delectabat te præter ceteros eſt mihi omnis .i. tota erepta. tñ tu cognoſces in nobis eandem firmitatem, & conſtantiam quam reliquiſti, ſi modo .i. mododemus, ꝙ ita ſit, quod firmitas, & conſtantia fuit aliqñ in nobis. Quod ſcribis te ſuſtine prœlia .i. certamina, mea cauſa .i. pro me ab obtrectatoribus defendendo ego non tam laboro id, vt ſi qui obtrectent mihi .i. de laude mea ob inuidiam detractent, refutentur à te, q. d. non ſum appeteos vindictæ, aut non tanti eos facio, vt magni faciam eorum refutationem, quàm .i. quantum cupio intelligi .ſ. ab omnibus, q. d. ego .n. certe ſcio ſup. id quod certe intelligitur, me amari te. Quod vt facias .i. vt me ames, ego rogo etiam atque etiam, & ſup. vt ignoſcas breuitati mearum literarum. Nam & .i. ſimul arbitror nos futuros celeriter breuiter, vna .i. pariter, & nondum ſum ſatis confirmatus ad ſcribendum, propter dolorem de morte filiæ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Familiaris eſt epiſtola, amorem Cic. erga Dolabellam declarans. Eſt autem reſponſoria ad duo capita epiſtolæ illius, de Baiarum, ſcilicet aëre mutato, & oratione pro Deiotaro, quam ſe mittere dicit.

CICERO DOLABELLAE S.D. 12

GRatulor Baijs noſtris, ſi quidem vt ſcribis, ſalubres repente factæ ſunt: niſi forte te amãt, & tibi aſſentant, & tandiu dum tu ades, ſunt oblitæ ſui. quod qdem ſi ita eſt; minime miror, cęlum etiam, & terras vim ſuam, ſi tibi ita conueniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecũ, quod non putaram, itaque eam tibi miſi. velim ſic legas, vt cauſam tenuem, & inopem nec ſcriptione maguopere dignam. ſed ego hoſpiti veteri, & amico munuſculum mittere volui leuidenſe Craſſo filio, cuiuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. Tu velim animo ſapienti, fortiq́ue ſis; vt tua moderatio, grauitas aliorum infamet iniuriam. Vale.

HV[B.] GRatulor) Contulerat ſe Dolab. Baias ad balnea; ſed cum antea ea fuiſſet ille aliquantulum morboſus, & moleſtus, ſcripſerat Dolab. factum eſſe ſalubrem. Itaque hac epiſtola Cic. ei gratulatur, & ei aſſentantur, cum dicit ſe non mirari aerem, & terras mutare naturam ſuam ad commodum ipſius Dolab. Deinde quia petiuerat Dolab. orationem, quam Cic. habuerat pro Deiot. rege. Reſponderatq́. Cic. ſe non habere eam, hac epiſt. dicit ſe habuiſſe apud ſe, ſed non leuiſſet, extenuatque Cic. orationem illam, vt vitet arrogantiam. [Si quidem) Quoniam. [Salubres) Sanæ, ſalutiferæ. [Niſi forte) Ac ſi dicat niſi id fiat in gratiam tuam. [Aſſentantur) Blandiuntur. [Oblitę ſui) .i. niſi reliquerunt naturam ſuam propter te. Virg.

Oblitus ne ſui eſt Ithacus.

[Cęlum) æra. [Vim) Ptãtem. [Dimittere) Non exercere. [Si ita cõueniens tibi) Si ita tibi conducat, & vtile ſit. [Oratiunculã) vſus eſt diminutiuo arrogantiæ vitandæ gratia. [Deiotaro) Quã habui p Deiot. rege Armenię q accuſatus fuerat a nepote ſuo apud Cæſ. qd ei paraſſet inſidias, & ꝙ dixiſſet Ceſ. plauſum nõ eſſe factũ à P. R. tanq̃ tyranno. [Requirebas) Exigebas. [Quod) hr̃e eam mecum. [Tenuem) Paruam, nõ multum, locupletum copia or̃onis. [Nec dignam ſcriptione) Nec valde dignam, cuius exemplũ accidias eam tranſcribendo. [Hoſpiti) Deiotarõ, q eſt vetus hoſpes & amicus meus. [Munuſculum) Vt hr̃et hanc or̃onem qualemcunque pro munuſculo meo. [Leuidenſæ) Leuidenſa genus veſtis eſt, auct. Ser. ita dictæ, qm̃ filo admodum raro, & leuiter denſata, & texta ſit. & pertenuis. Ordo eſt. Sed ego volo mittere veteri hoſpiti, & amico munuſculum leuidenſe .i. hanc orationem tanquam munuſculum leuidenſe .i. vilis teſtis, tranſlatiue intelligit or̃onem Craſſo filio ſermonis contextam, non ꝙ ita ſit, ſed qu non vult extollere res ſuas. [Ipſius) Deiotari, quia & ipſe dabat munera parua. [Infamet aliorum iniuriam) .i. faciat vt q tibi iniuriam faciunt, infames ſint faciat dedecus aliorum iniuriæ.

Gra

C. GRATVLOR &c.) Gratulaẽ Cic. Dol. ꝙ apud Baias priſtinam receperit ſoſpitatẽ, deinde dicit orõnem pro Deiot. a rege à ſe habitam, quam ſecum habere non putarat, ſe ad cũ mittere, ſed non plurimi faciendam. Vnde modeſte ſua extenuat. Ordo aũt eſt. Gratulor Baijs nr̃is.i.nobis, aut familiaribus, qdem.i. certe, ſi vt ſcribis factæ ſunt ſupp. tibi repente.i. ſtatim, vbi in Balnea earum te immiſeris, ſalubres.i. ſalutem, & ſoſpitatem afferentes, niſi forte ſupp. Baiæ, aut balnea apud Baias, amant te.i. captæ ſunt amore tui, & ſunt oblitæ ſui.i. naturæ ſuæ, tantiſper.i. tandiu, dum.i. donec tu ædes. Latenter aũt quantum perſpicere poſſum, h.d. Baias qdem corporibus ſoſpitatem afferre, ſed cum delitias immodicas afferant animos eneruare. Grauior aũt eſt animoꝝ, quam corpoꝝ morbus. Vnde ſi plenam ſoſpitatem attulerunt, Dolabellæ, dicit eas mutaſſe natura ſum aut potius, nam ſi Dol. niſi manifeſte carperet Dolab. eo genere morbi laboraſſe, qui apud Baias potius augeri, ꝗ. leuari ſoleret. Vnde ſi leuatus eſt, Baiæ naturam ſuam mutauerant. Quod qdem.ſ. eas oblitas ſui, ſi eſt ita, ego miro minime cœlum etiam, & terras dimittere vim ſuã, ſi conueniat ita tibi .i. ſi tibi vtile ſit. Ego habebam mecum oratiunculã.i. paruam orationem pro Deiot. pe.bre. rege Armeoiæ habitam, quam requirebas.i. exigebas à me. Quòd non putaram. Itaque.i. & ita miſi tibi eam quam.ſ. oratiunculam, velim ſupp. vt legas ſic, vt cauſam tenuem.i. exilem, & inopem.i. non argumentoſam, de qua difficile ſit copioſe dicere, nec dignam magnopere ſcriptione.i. vt ſcribatur. Sed ego volui mittere hoſpiti veteri, & amico .ſ. Deiotaro, munuſculum leuidenſe.i. habens formam leuidenſem.i. veſtis leuiter denſatæ craſſo filo, hoc eſt orationẽ leuiter contextam, & rationibus parum acutis. cuiuſmodi munera ipſius .ſ. Deiotari ſolent eſſe, hoc eſt modici valoris, & parum elegantia. Leuidenſa genus eſt veſtis, auct. Seruio, ita dicta ꝙ leuiter deoſata, & texta ſit. Ego velim ſup. vt tu ſis animo ſapienti, & forti, vt moderato, & grauitas tua in infamet .i. infamia afficiat iniuriam aliorum.ſ. qui de te male loquuntur.

L. N. MVNVSCVLVM mittere volui) Verbum, volui, vetuſtis in libris alij negant eſſe. Nos inuenimus in antiquiſſimo codice Vincentij Ricij, & in eo, quem habet Paulus Bocas, & in alijs, quos Romæ cum impreſſis contulimus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à Dolabella, vt apud Caſarem Suberini cauſam agat, cum excuſatione artificioſa Caleni, quòd neceſſitate Pompeij partes ſecutus ſit.

CICERO DOLABELLAE S. D. 13

CAius Suberinus Calenus & meus eſt familiaris, & Leptæ, noſtri familiariſsimi, perneceſſarius. is cũ vitandi belli cauſa profectus eſſet in Hiſpaniam cum M. Varrone ante bellum, vt in ea ꝓuincia eſſet in qua nemo nr̃um, poſt Afranium ſuperatum, bellum vllum fore putarat: incidit in ea ipſa mala, quæ ſummo ſtudio vitauerat: oppreſſus eſt enim bello repentino: quod bellum cõmotum à Scapula, ita poſtea confirmatum eſt à Põpeio, vt nulla ratione ſe ab illa miſeria eripere poſſet. Eadem cauſa ferè eſt M. Planij Hęredis, qui eſt item Calenus, Leptę noſtri familiariſſimus. hoſce igitur ambos ſic tibi cõmẽdo, vt maiore cura, ſtudio, ſolicitudine animi cõmẽdare, non poſſim. volo ipſorum cauſa: meq. in eo vehementer & amicitia mouet, & humanitas. Lepta vero cum ita laboret, vt eius fortunæ videantur in diſcrimen venire: non poſſum ego non aut proxime, atque ille, aut etiam æque laborare. quapp etſi ſæpe expertus ſum, quantum me amares: tñ ſic velim tibi perſuadeas, id me in hac re maxime iudicaturum. peto igitur à te, vel, ſi pateris, oro, vt hoïes miſeros, & fortuna, quam vitare nemo poteſt, magis quàm culpa, calamitoſos, conſerues incolumes: veliſq; per te me hoc muneris cum ipſis amicis hoïbus, tum municipio Caleno, quicum mihi magna neceſſitudo eſt, tum Leptæ, quem omnibus antepono, dare. quod dicturus ſum, puto equidem non valde ad rem pertinere, ſed tamen nihil obeſt dicere. res familiaris alteri eorum valde exigua eſt, alteri vix equeſtris, qua propter quando his Cæſar vita ſua liberalitate conceſſit; neceſt, quod iis præterea magnopere poſſit adimi: reditum, ſi me tantum amas, quantum certe amas, hominibus confice, in quo nihil eſt, præter viam longã: quam iccirco non fugiunt, vt & viuant cum ſuis, & moriantur domi. quod vt enitare, contendaſque, vel potius vt perficias, (poſſe enim te, mihi perſuaſi) vehementer te etiam atque etiam rogo. Vale.

HVB. SVberinus) Cum plurimus poſſet Dol. apud Cæſ. commendas ei. Cic. C. Suberinum, & M. Planium nõ ſolum familiares ſuos, ſed ẽt Leptæ, quẽ Cic. plurimũ diligebat. Cum igr̃ poſt deuictum Afranium hi confugiſſent in Hiſpaniã tanꝗ in locũ tutum, & ibi repentino bello fuiſſent oppreſſi, rogat Cic. Dolab. vt eos cõmendatos habeat, & qui prohibebantur patria, quia ſecuti erant Pomp. partes, rogarẽt, vt, & ſua, & Leptæ cauſa det operam, cum Cæſ. vt reſtituantur in patriam preſertim cum non ſint diuites, vt Cæſ. poſſit eis multum adimeee. [Calenus) Ex Caleno, quæ eſt, vt ſcr. Str. vrbs Cãpaniæ adiuncta Caſilino vtroq; ex latinæ latere dextorſum. [Noſtri) Vtriuſq; amiciſſimi. [Perneceſſarius) magna neceſſitudine ꝯiunctus. [M. Varrone) .i. ad quem Cic. ſupraſcripſit epiſtolas. [In ea prouincia) Hiſpania. [Afraniũ) Ducem Pomp. [Superatum) Victum ſimul cum Petreio ab exercitu Cæſ. [Putarat) Quia exiſtimabamus illa prouinciam ſuperatis illis duobus fore vacuam bello. [In ea ipſa mala) In bella. [Vitauerat) vitare curauerat. [Oppeeſſo) Circunuentus. [Cõmotum) Excitatum. [A Scapula) Is vnus ex Pomp. factionis ducibus fuit, qui bellum in Hiſpaniam excitauit, quod poſtea Sex. Pomp. filius. [Confirmaium) Confirmauit, & ſecutus eſt, ſuperatus poſtea apud Mundam. [Nulla ratiooe) Nulla via, nullo modo. [Eripere) Liberare. [Ab illa miſeria) Infelicitate bellorum. [Eadem cauſa) .i. ſimilis, qa, & ipſe profectus eſt in Hiſpania, vt etiam vitaret bellum, in qd̃ incidit. [Hæredis) Puto eſſe cognomen. [Item ẽt) Sicut Suberinus. [Studio) Amore. [Hoſce ambos) Suberinum, & Planium. [Volo) Cupio. [Ipſorum cauſa) .i. eorum reſpecto .ſ. vt ſint tibi commendati, vel volo ipſorum cauſa.i. ipſis bene cupio. [Io eo) Vt ipſorum cauſa velim. [Amicitia) Quæ eſt mihi cum eis. [Et humanitas) Quia hominis eſt homini prodeſſe. [Lepta vero) Addit, & aliam cauſam, quia vides hanc rem magnæ curæ eſſe Leptæ. [Cum Lepta ita laboret) .i. ita curet, & ita ſit ſolicitus pro eis. [Eius fortunæ) Res eius. [In diſcr.) In periculum.i. vt ita videatur agi de periculo rerum ſuarum. [Proxime atque ille) .i. paulò minus aut æque.i. tantum, & æqualiter. [Laborare) Angi, curare. [Id quod me maxime amares) In hac re, ſi habueris commendatos hos duos. [Vel) Correctio. [Si pateris) Quia amicus non debet pati ſe orari. [Calamitoſus) Infelices, infortunatos. [Nemo vitare põt) Quia omnes ſumus ſubiecti fortunæ, & ita excuſat eos ne videatur incidiſſe in calamitatem culpa ſua, quid ſi ita eſſet, eſſent minus digni fauore, & auxilio. [Veliſq.) Oſtẽdit Cic. hoc beneficio non ſolũ illos ludos in quos conferret, ſed ẽe totum oppidum Calenum, & maxime Leptam obligatum iri, eſt igitur ordo, & peto vt velis me dare. hoc muneris per te. [Cum) .i. &. [Ipſis amicis) Suberino, & Planio. [Municipio) Oppido. [Tum) Maxime, & præcipue. [Leptæ) Cui hi duo ſunt familiariſſimi. [Nihil obeſt) Nihil nocet. [Res fa.) Patrimonium. [Exigua) tenuis, parua. [Vix equeſtris) .ſ. eſt res familiaris.i. vix tanta quanta exigit cenſus equeſtris, quam oportebat eſſe quadrigentorum milium ſeſtertium. [Vita quam po. eis eq.) Quia fuerant eis hoſtes, & ſecuti fuerant Pomp. [Sua lib.) Laudat eum Cic. vt ab eo impetret, vt q donauit vitam donec ẽt quod eſt minus.ſ. reditum in patriam. [Adimi) Eripi. [Confice) Impetra. [In quo) Reditu. [Quam) .ſ. viam longam. [Non fug.) Quia potuiſſet dicere Dol. quare ergo volunt redire, ſi via eſt longa, dicit eos hoc curare tãtum vt viuant cum ſuis. [Et moriantur domi) Quod ſolet eſſe magnum ſolatium viuere, & mori apud ſuos. [Perficias) Re ipſa facias, poſſe enim parenthesis per quam occurrit obiectioni.

ASC. CAIVS Suberinus, &c.) Cum apud Cæſ. plurimum poſſet Dolab. commendat ei Cic. C. Suberinum, & M. Planium tã ſuos, ꝗ Leptæ familiares rogatq;, vt io Hiſpania cõmendatos habeat. & apud Cæſ. pro eis reſtituendis priæ diligenter agat. Ordo eſt. Cic. Suberinus Calenus .i. Caleno vrbe Campaniæ Italiæ eſt, &

ſimul familiaris meus,& pneceſſarius.i.valde neceſſarius Leptæ, familiatiſſimi nři. Is.ſ.Suberinus cum pſectus eſſet in Hiſpaniã cũ M.Varrone,cauſa vitandi belli,ante bellum,vt in ea puincia, in qua nemo poſt Afranium nřm .i. R.Imperatorẽ ſuperatũ, putaret vllũ bellũ,fore.i. futurũ eſſe incidit in ea ipſa mala .ſ. belli,q̃ vitauerat ſummo ſtudio. Ipſe.n.oppreſſus eſt bello repẽtino,qd bellum cõmotum.i.incitatum à Scapula.ſ duce a Põp.miſſo,cõfirmatum eſt poſtea à Põp.ſ.Sex. Cnei filio,ita vt nulla rõne poſſet eripere ſe ab illa miſeria.Eadẽ cauſa ferè M.Planij Hæredis.ſ. cognominati. Niſi ſit legendũ Plãci,hrdis.i.q eſt hæres Plãci,ſed ſi id eſſet,Cic. cũ potius pp Plancum , q̃ Leptam cõmendaſſet,q eſt itẽ.i.ſiĺr Calenus familiariſſimus Leptæ nři. Igř eo cõmendo tibi hos,aut hoſce ambos.ſic vt nõ poſſim cõmẽdare ſup. eos maiore cura,ſtudio,ſolicitudine animi. Volo.ſ.eos tibi cõmẽdatos eſſe cauſa ipſoꝝ,qa ita de me meriti ſunt,& amicitia,& humanitas mouet me vehemẽter .ſ. vt velim cauſa ipſoꝝ ẽt ſi nõ eſſent familiares Leptę.Lepta vero cũ laboret.ſ.p,eis,ita,vt fortunæ.i.diuitiæ eius videanť venire in diſcrimen.i.periculum,ego nõ poſſum nõ laborare,aut pxime ſup.tm̃,atq; .i. ẽt ſicut,ille,aut ẽt eq; .i.æqualiter.Quapp etſi.i.q̃q̃,expertus ſum ſæpe quantũ amares me,tñ ego velim pſuadeas tibi ſic, me iudicatuꝝ id.ſ.quantũ me ames, maxime in hac re.i. in ſuſceptione huius cõmendationis. Igitur peto à te,vel oro,ſi patieris .ſ. a me orari,vt ɔſerues incolumes.i.ſaluos,& illęſos hoies miſeros,& calamitoſos .i. ærũnoſos,magis fortuna.ſ.aduerſa quá nemo põt vitare,q̃ culpa.ſ.ſua. Et velis me dare.i.vt ego dem.ſ.p interceſſionem tuam. hoc muneris.i.beneficij,cũ.ſ.ita ſit ꝙ ipſis hoibus amicis.ſ.Suber. & Plan. tum.i.multo magis Caleno municipio,q cum.i.cum quo hoc eſt cum qbus ciuibus eſt mihi magna neceſſitudo .i. oblatio mutui officij. Tũ.i.adhuc magis velis me dare hoc muneris Leptæ quẽ antepono oibus equidem.i.ego certe puto, ſup. id qđ ſum dicturus,non ptinere valde ad rem,ſed tñ nihil obeſt .i. nocet dicere. Res familiaris eſt alteri eoꝝ valde exigua.i.modica,& eſt alteri.i. reliquo vix equeſtris.i.quę ſatis ſit ad cenſem equeſtrem,hoc eſt quadringentoꝝ millium ſeſtertium. Quapp qñ.i.qm̃ Cæſ. conceſſit his vitã liberalitate ſua,nec eſt ꝙ poſſit pterea.i.præter vitam,adimi.i.auferri ijs,magnope.i.magni æſtimãdũ ɔfice.i.plenè impetra hoib. reditũ .ſ. in pǐam ſuã,videlicet Calenũ,ſi tu amas me tm̃,quantũ certe amas. In quo.ſ.reditu nihil eſt.ſ.difficile,aut potius ipſis obtinẽdum, quia in pǐa parum , aut nihil hñt præter viã longã.ſ.ex Hiſpanijs Calenum, vſque quam.ſ.viam longum, ipſi nõ refugiunt iccirco, vt viuant cum ſuis, & moriantur domi qđ vt enitare,& cõtendas vel potius pficias, pſuaſi.n.mihi te poſſe.ſ.perficere,rogo te vehementer ẽt atque ẽt.i.iteꝝ atq; iterum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Laudat hac epiſtola fortitudinem prudentiamq; Dolabellæ, & vt deinceps, ſibi ſimilis ſit, hortatur.

CIC. DOLABELLAE COS. S. D. 14

ETſi contentus eram mi Dolabella tua gloria; ſatisq. ex ea magnam lætitiã,voluptatemq. capiebam:tñ non poſſum non confiteri,cumulari me maximo gaudio, ꝙ vulgo hoĩum opinio ſocium me aſcribat tuis laudibus. neminem conueni, (conuenio aũt quotidie plurimos : ſunt .n. permulti optimi viri,q valetudinis cauſa in hæc loca conueniant, pterea ex municipijs frequẽtes neceſſarij mei) qn,oẽs cum te ſummis laudibus ad cœlum extulerunt, mihi cõtinuo maximas grãs agant. negant.n.ſe dubitare, quin tu meis pceptis,& conſilijs obtemperans, præſtantiſſimum te ciuẽ,& ſingularem conſulem prębeas,quibus ego q̃q̃ veriſſime poſſum rñdere,te,quæ facias,tuo iudicio,& tua ſponte facere,nec cuiusq̃ egere conſilio. tñ neque plane aſſentior, ne imminuã laudem tuam, ſi omnis à meis conſilijs pfecta videatur; neq; valde nego : ſum enim auidior ẽt,q̃ ſatis eſt, gloriæ. eſt tñ non alienum à dignitate tua, quod ipſi Agamẽnoni, regũ regi, fuit honeſtum, hře aliquẽ in conſilijs capiundis Neſtorẽ. mihi vero glorioſum,te iuuenẽ conſulem florere laudibus,quaſi alũnum diſciplinæ meæ. L.qdem Cæſar, cũ ad eum ægrotũ Neapolim veniſſem, q̃q̃ erat oppſſus totius corporis dolorib. tñ ante,q̃ me planè ſalutauit,ò mi Cicero inqt, gratulor tibi, cũ tm̃ vales apud Dolabellã,quantũ ſi ego apud ſororis filium valerem, iam ſalui eſſe poſſemus. Dolabellę vero tuo & gratulor & grãs ago : quẽ qdẽ poſt te cõſulẽ ſolũ poſſumus vere cõſulẽ dicere. deinde multa de facto, ac de re geſta : tũ nihil magnificentius, nihil pclarius actum vnq̃ nihil reip. ſalutarius : atq; hæc vna vox oĩum eſt. à te aũt peto, vt me hãc quaſi falſam hęreditatẽ alienæ glorię ſinas cernere,meq. aliqua ex parte in ſocietatẽ tuarũ laudũ venire patiere q̃q̃ mi Dolabella (hæc .n. iocatos ſum)libẽtius oẽs meas,ſi modo ſunt aliquę meę laudes,ad te trãsfuderim, q aliq̃ partẽ exhauſerim ex tuis. nã cũ te ſemper tm̃ dilexerim,quantum tu intelligere potuiſti : tũ his tuis factis ſic incẽſus ſum,vt nihil vnq̃ in amore fuerit ardẽtius. NIHIL eſt.n.mihi crede,virtute formoſius nihil pulchrius,nihil amabilius, ſemp amaui,vt ſcis M. Brutũ pp eius ſummũ ingeniũ. ſuauiſſimus mores, ſingularẽ pbitatem, atque conſtiam:tñ idib. Mart. tm̃ acceſſit ad amorẽ,& mirarer locũ fuiſſe augẽdi in eo, qđ mihi iampridem cumulatiſ * eſſe videbatur. qs erat, q putaret ad eũ amorem,quẽ erga te habebã,poſſe aliqd accedere ẽtm̃ acceſſit,vt mihi nũc deniq; amare videar, antea dilexiſſe. quare qd eſt,qđ ego te horter.vt dignitati,& gloriæ ſeruias? pponã tibi claros viros, qđ facere ſolent, q hortanť? neminẽ habeo clariorẽ q̃ te ipm. te imitere,oportet, tecũ ipſe certes, nec licet qdẽ tibi, iã tantis rebus geſtis, nõ tui ſimilem eſſe. qđ cũ ita ſit, hortatio non eſt neceſſaria; gratulatione magis vtendum eſt contigit.n tibi, qđ haud ſcio an nemini, vt ſumma ſeueritas aĩaduerſionis nõ modo nõ inuidioſe, ſed ẽt popularis eſſet,& cũ bonis,oibus,tum infimo cuiq; gratiſſima. hoc ſi tibi fortuna quadã contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudinẽ tum animi,tũ ẽt ingenij,atq; conſilij legi .n. cõcionem tuã : nihil illa ſapiẽtius: ita pedetẽtim,& gradatim tũ acceſſus à te ad cauſam facti, tũ receſſus, vt res ipſa * maturitatẽ tibi animaduertẽdi oĩum cõceſſu daret.liberaſti igř & vrbẽ periculo,& ciuitatẽ metu neq; ſolũ ad tps maximam vtilitatẽ attuliſti,ſed ẽt ad exemplum quo facto intelligere debes,in te repoſitam eſſe remp. tibiq. nõ modo tuendo, ſed ẽt ornandos eſſe illos viros, à quibus initium libertatis profectum eſt. ſed his de rebus coram plura propediẽ vt ſpero. Tu qñ remp.noſq. conſeruas, fac vt diligentiſſime te ipſum mi Dolabella cuſtodias. Vale.

ETſi) Iulio Cęſ. in ſenatu interfecto, cum quidam ei aram, & magnos honores decernerent. Dolab. conſul ſingulari animi magnitudine ei reſtitit,& puniendos curauit,q tanta iuſtitia ab oibus factum exiſtimatum eſt, vt vehementer a toto populo probaretur, in quo Cic. nũc vehementer gratulatur ipſi Dolab. oſtẽdens laudem, & gloriã eius ſapientiæ ſibi à multis ex magna parte attribui,q exſtimabant.Dolab. talẽ eſſe. qa ita fuiſſet inſtitutis pceptis, & monitis Cic. licet ipſe Dolab. ea faceret ſpõte ſua,& proprio iudicio. Itaq; Cic. dicit multũ additũ eſſe ad amorẽ, quo antea pſequebať eũ, ſicut ẽt erga Brutũ poſtq̃ Cæſ. interficit,hortař aũt eum vt pgat quemadmodũ incepit, & imitetur ſeipſum,deinde vt non ſolu tueatur interfectores Cæſ. q fuerunt auctores libertatis, ſed ẽt ornet, & honoribus amplificet, poſtremo eũ monet vt ſalutẽ diligenter cuſtodiat cũ reip. ɔſeruatio ex eo pendeat.Aduertendũ eſt tñ Cic. ſeipſum,latenter laudare,

re licet diſſimulet.[Tua).ſ.ſola,& ꝓpria. [Non poſſum)nõ poſſum negare,nõ poſſum facere,qn aperte dicam. [Cumulari)Impleri tractũ a mẽſuris, qbus nil põt addi. [Socium)Participem. [Cõuenio)Aũt parentheſis. [Valetudinis cauſa).ſ.curandæ,q veniunt huc tanq̃ ad loca ſalubria vt curent valetudinem aut vt bene valeant. [Municipijs) ex ciuitatibus qbus ab vrbe Roma tãmodo muneris partem non ẽt magiſtratum licebat accipere, diximus alio loco plura ex auctoritate Feſti.& A.Gel.[Quin) qui non.[Continuo)Statim.[Obtemperans)Parens,auſcultans.[Te ſp.)p teipſum ſine monitis meis.[Tuo iudicio)tuo cõſilio.[Neque aſſentior e.)q̃ meis, ꝓceptis obtemperans te præbuiſti, ſic ſingularem conſulem.[Omnis)Tota,ſit laus tua [Profecta) Deducta ꝓceſſiſſe.[Neq; neg.)Neq; recuſo, [Etiam q ſatis).i.ẽt aliquanto plus q̃ deceat. [Eſt tñ) Probat Cic.exemplo quod non modo Dol. non debere indignari,ſi Cic.cõſilio multa rectè facere dr̃,& putetur,verumetiam potius debeat gaudere.[Nõ alienũ à dig.).i.non cõtra honorem.[Quod ipſi)Argm̃ à maiori ad minus.[ipſi)Emphaſim habet. [Regum regi) Sic Ouid. in Heroid. Tantalidas oẽs ipſumq. regebat Achillem.Hic pars militiæ,duxeras ille ducum.[Aliquẽ Neſtorem).i.aliquem ſilẽm Neſtori,q ſepe dabat ꝯſilia Agamẽnoni,ex cuius Neſt. lingua, vt ait Horat. dulcior melle fluebat orõ, & dux ille Græciæ nunq̃ optauit vt Aiacis ſimiles hr̃et, at vt Neſtoris,quod ſibi ſi accideret,non dubitabat qn breui eſſet Troia peritura. [Mihi vero,) q.d.nec tibi eſt turpe, & mihi eſt magnæ gloriæ. [Quaſi alũnũ diſciplinæ meæ) .i.tanq̃ mea diſciplina inſtitutum. L.Cæſ.auunculus M.Antonij. [Tm̃ vales)Tñ potes,tm̃ habes auctoritatis.[Apud filium ſororis) Apud M.Ant.natũ ex ſorore mea. [Vere).i.reipſam nã multi ꝯſules ſunt ſolo nomine, q tñ reipſa non ꝯſulũt reip.ſicut tu feciſti,& nunc Dol.[De facto)De eo quod egiſti in puniẽdis ijs,q videbantur cõtra libertatem Rom.ſentire,& facere. [Salutarius) Vtilius.[Vna vox oium).i.oẽs vno ore ita dĩt.[Atq;) Nunc Cic. petit admitti. in partem,gloriæ ipſius Dol.[Hanc falſam h.).i.licet non merear,nec debeam eſſe particeps gloriæ, tuæ tñ patiaris me eſſe hæredem,licet falſo,huius tuæ gloriæ.[Quanq̃) Nũc Cic. artificioſe ſe corrigit, dicẽs ſe potius daturũ oẽs,laudes ſuas ſi quas habet, Dolab. q̃ diminuturum aliquid de illius laudibus. [Transfuderim) Pro transfundam,& tranſmittam,vel transfunderem.[Exhauſerim)Attulerim,amouerim.[His)Quę geſſiſti in hoc ꝯſulatu tuo. [Nihil fuerit ardentius in amore).i. nihil magis fuerit incenſum amore,q̃ ego ſum incenſus amore tuo. [Nihil eſt.n.) Oſtendit Cic. amorem ſuum excitatum eſſe erga Dol. ꝑꝑ ſolam virtutem.[Amabilius)Qđ magis mereatur amari. [Sẽpce amaui) Probat quod nihil ſit virtute amabilius,quia ꝑꝑ eam dicit, Brutum à ſe plurimum amari, & præcipue poſtq̃ interfecit Cæſ. qa eo die oſtendit virtutem ſuam, cum patriam tyranni deliberauit.[Idibus Mar.)xv.die Martij cum Cæſ.interfecit. [Acceſſit)Additum eſt.[Augendi) Amorem.Cumulatum,pleniſſimum quod nullũ augmentum accipere poſſe videretur. [Quis erat) Sicut dixit auctum fuiſſe amorem ſuum erga Brutum ꝑꝑ mortem Cæſ.ita dicit auctum amorem, qui videbit cumulatiſſimum erga Dol.[Nunc amare)Ponit apertiſſimam drĩam inter amare,& diligere,qm amare maiorẽ vim habet.[Seruias) obtẽꝑres.i.facias id,quod,& dignitas,& gloria tua exigit.[Proponã) Subaudiendũ eſt,qd eſt qd horter te,vt ꝓponas tibi,&c. [Quod).ſ. ꝓponere, claros viros. [Tecũ c.) Studeas vincere,teipſum,& quotidie,aliqd melius facere.[Nec licet non eſſe tui ſilẽm).i. non potes nõ eſſe is q es.i.clariſſimus.[Hortatio)Ad dignitatem,& gloriam comparandam.[Magis)Potius q̃ hortatione.[An nemini) .ſ. contigerit.[Seueritas)Aſperitas.[Animaduerſionis) Punitionis in eos,q aram,& columnam,& reliquos honores Cæſ.decreuiſſent vel in eos,q ꝯtra libertatem priſæ ſentirent.[Non inuidioſa).i.nõ odioſa,nã inuidia, & alio loco diximus,interdum pro odio ponitur. [Popularia)Grata populo,fauoribus plena. [Infirmo).i.ẽt plebeia.[Conſilij)Sapientiæ.[Concionem)Orõnem licet alia ẽt interdum ſignificet,vt alio loco diximus.[Acceſſus) Ingreſſus exordium.[Receſſus)Concluſio.[Pedetentim) Paulatim. [Res).i. rei honeſtas. [Conceſſu om.).i. oibus ꝯcedentibus,& probantibus. [Vrbem)ædificia ipſa.[Ciuitatem)Ciues.[Ad tempus).ſ.aliqd.i. ad pñs. [Repoſitam in te).i.in te hr̃e magnum præſidium,& eſſe ſub tutela tua. [Illos viros) Brutum,& Caſſium. [Profectum eſt) proceſſit,factum eſt.[Plura).ſ.dicam.[Qñ)Qm̃.[Noſq.)Ciues R.

C. ETSI contentus) Cæſare in ſenatu interfecto cum quidam eidem aras,& diuinos honores decernerent.Dolabella cõſul ſingulari animi magnitudine eis reſtitit,& puniẽdos curauit,quod factum ſumma æquitate populus cenſuit,vnde nunc eiſdem Cic. vehementer gratulatur,docetq. laudem quodam modo in ſe cõuerti,atq; ita ſe multum adiecisse ad amorem ſuum in eum. Ordo eſt.Etſi.i.q̃q̃ ò mi Dolabella,ego ꝯtentus erã gloria tua,& capiebam ex ea ſatis magnã voluptatem,& lætitiã, tñ ego non poſſum non fiteri.i.qn cõfitear, me cumulari.i.augere maximo gaudio,q opinio hoium adſcribat me vulgo.i.paſſim quaſi ꝑ totum vulgus, ſocium tuis laudibus.i.participem eſſe debere in laudibus tuis tanq̃ ſociũ,& adiutorem præclari facti. Ego neminem ꝯuem.i.colloquendi grã adij. Conuenio aũt quotidie plurimos. Sunt.n. ꝑmulti viri optimi q cauſa valetudinis.ſ.malæ.i.ægritudinis ꝯueniant in hæc loca.ſ.vbi ſum, vr̃ aũt Baijs tunc fuiſſe,aut in Cumano,ſeu Tuſculano,præterea neceſſarij mei conueniũt frequenter ex municipijs.ſ.proximis,qn oẽs tum.i.poſtq̃ extulerunt te ſummis laudibus ad cœlũ, agunt mihi ꝯtinuo maximas grãs: Negant enim.ſ.oẽs ſe dubitare,qn tu obtemperas ꝓceptis, & ꝯſilijs meis ꝓbeas.i.exhibeas te ciuem ꝓſtantiſſimum, & ꝯſulem ſingularẽ.i.egregie excellentẽ. Quibus ego q̃q̃ poſſum videre veriſſime te facere ea q̃ facias iudicio tuo, & ſponte tua qđ dĩt proprio inſtinctu,nec agere ꝯſilio cuiuſq̃ tñ neq; planã.i.oino,& aperte aſſentio,ne imminuã laudẽ tuã,q.a vt docuit Heſiodus, primus virtutis gradus eſt per ſe bene agere.Secũdus ꝯſilio alterius. ſi ois.ſ.laus tua videatur profecta.i.orta a ꝯſilijs meis, neq; nego valde. Sunt.n.auidior gloriæ ẽt q̃ ſatis eſt. Eſt tm̃ non alienum a dignitate tua hr̃e aliquẽ Neſtorem .i. ſenem prudentẽ vt Neſtor erat q iam tertiam viuebat ætatẽ,in capiundis conſilijs, q ẽ.ſ.hr̃e Neſtorem,fuit honeſtum.i.pulchrum,& honore dignum Agamẽnoni regi regum.i.ſummo imperatori Græcoꝝ in quoꝝ exercitu multi erant reges. Vero,pro ſed,glorioſum eſt mihi te iuuenẽ ꝯſulem florere laudibus quaſi alumnum diſciplinæ meæ, L.Cæſ. auũculus M. Antonij qdem.i.certe,q.d. vt de alijs taceam cũ veniſſem Neapolim ad eũ ægrotũ, q̃q̃ eſſe oppreſſus doloribus totius,corporis,tñ anteq̃ me ſalutauerit plane.i.planè,inquit,ò mi Cic.ego gratulor tibi cum.i.qm̃ tm̃ vales apud Dolabellã, quantum ſi ego valerem apud filium ſororis.ſ. meæ, hoc eſt apud M. Antonium, q Cæſ. occiſum mirifice extulit. nos poſſemus eſſe ſalui,qa reſp.reciperet priſtinas vires.Vero.i.ſed,ad veꝝ,ego gratulor,& ago grãs Dolab.tuo.ſ.quondã gño,& adhuc neceſſario. Quẽ qdẽ.ſ.Dolab. nos poſſumus dicere.i.appellare vere ꝯſulem ſolũ, poſt te ꝯſulem, quaſi oẽs intermedij nõ fuerint veri ꝯſules, qa non conſuluerint reip.ſed nocuerint. Deinde ſup.adiecit aut locutus eſt multa,de facto .ſ. tuo ac de re geſta,tũ ſup.adiecit nihil actum ſup.eſſe magnificentius nihil ꝓclarius, nihil ſalutarius reip.Atq; hæc vna vox oiũm.i.qđ L.Cæſ. de te præiudicauit,oẽs prædicant. Aũt.i.ſed,ego peto a te vt ſinas.i.permittas me cernere hãc quaſi falſam hæreditatẽ gloriæ alienæ, hoc eſt gloriæ à te partæ, me ſuccedere tanq̃ hæredem cum non ſim verus hæres, nõ.n.è me nata eſt,& ita non debet ad me reuerti, & patiare me venire ex aliqua parte,in ſocietatẽ tuarum laudum,q̃q ò mi Dolabella.Sum.n.iocatur.i.locũ locutus,hæc.ſ.ſupꝛiora, ego transfuderim.i.de vaſe in vas fundẽdo adduxerim libetius ad te,oẽs laudes meas,ſi modo aliquæ ſunt laudes meæ,q̃ exhauſerim aliquã partẽ ex tuis.ſ.laudib. Nr̃ cum ego dilexerim te ſemp tm̃,quãtũ tu potuiſti intelligere. Valla dicit. Cũ & tũ ſic poſita ſolo,indicatiuo cõgruere, vnde hic legendũ putaret dilexi,tum.i.multo magis incenſus ſum his factis tuis. Si quætas à Valla quo his dicat & tuis,dicet his de quibus loquor,& tuis, q̃ feciſti,ſic,vt nihil fuerit mihi vnq̃ ardentius in amore. Enim .i. quia,crede mihi nihil eſt formoſius virtute,quæ,vt ex ſnĩa Platonis,inquit,in officijs,ſi oculis cerni poſſet,admirabiles excitaret amores ſui. Nihil eſt pulchrius,nihil amabilius virtute.i.animi fortitudine quę à viribus ꝓprie virtus dr̃.Ego amaui ſemper,vt tu ſcis M. Brutum interfectorem Cæſ. ꝑꝑ ſummũ ingeniũ eius,ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem, atq; conſtantiam eius, tñ tm̃ acceſſit ad amorẽ .ſ.eius,Idib. Martij,q bus cum Caſſio,& alijs cõiuratis Cæſ. interemit,vt mirater,locũ augendi.i.vt augeat,fuiſſe in eo.i.in re,hoc eſt vehementiſſimo amore,quod videbatur mihi iampridem .i. à plurimus diebus ẽt cumulatũ.i.ſic refertum, & plenũ vt nihil poſſet ſup addi.metaphora eſt à menſura referta,& cumulo deſupee aucta. Quis erat q putarat aliquid poſſe accidere .i. addi ad eum amorem quem habebam erga te? q. d. nullus tñ.i.attñ tm̃ acceſſit,vt videar mihi nunc denique.i.tandem amare.ſ.te, quod longe plus eſt quã diligere nã diligere.i.ſeorſum quemuis legere,vt eũ ſi dignus ſit,amemus,& ſup. videar dilexiſſe ſup.te antea.i.ante hoc tp̃s. Quare qd eſt,ſ.cauſæ aut rõnis,quod.i. ꝑꝑ quod,ego hortor te vt ſeruias.i.inſeruies dignitati,& glorię,& ſup. ꝓponas tanq̃ exẽplar,claros viros? quod ſolent facere ſup.ij qui hortantur,q. d. nihil eſt cauſæ,qa nemineẽ habeo clariorem q̃ teipſum, oportet ſup.vt imittere te.ſ.ipm̃,& ſup. vt ipſe certes tecũ,nec q-

dem.i.certe,licet tibi tantis rebus geſtis.i.poſt tantas res geſſiſti, non eſſe ſiſem tui.i.degn̄are deinceps,a preclaris inceptis tuis,ſę pe admonui cum de moribus loquitur,non ſimile apius geniti-uo iungi,vnde hic ſimilem tui dixit, de corporis ſimilitudine, cũ datiuo. Quod.i.quæ res,non ſit ita.ſ.vt dictum eſt, hortatio.ſ.tui non eſt neceſſaria,ſed ſup. vtendũ eſt magis gratulatione.ſ.ob p̄-clara incepta,à quibus degn̄are non liceat. Contingit.n.tibi,qđ haud ſcio.i.neſcio an nemini.ſ.alteri contigerit,vt dicendum ali-cui.ſ.alteri,ſed vtrunq; neſciſſe,& dubitaſſe poteſt Cic.an.ſ.alicui alteri.ſ.ꝯtigerit,& an nemini,ſup.alteri,q a duarum contradictio-riarũ veritas eſt æque incerta,nota.n.veritate vnius, ſtatim ſciuit falſitas alterius.Et ita qcunq; neſcit an alicui,ẽt neſcit an nemini, nam altero ſcito alterum ignari non poteſt. Conſuetior tñ mo-dus loquendi eſſet,an alicui,ſed interdũ duæ negationes nõ plus efficiũt,q̃ vna. Contigit aũt vt ſumma ſeueritas .i. ſummus rigor animaduerſionis.i.iuſtæ punitionis in eos.q Cæſari diuinos ho-nores decreuerant non modo.i.non ſolũ nõ eſſet inuidioſa, ſed eſſet ẽt popularis .i. plauſibilis,& placens populo.& ita ſi q eſſet gratiſſima omnibus bonis. tum.i.multo magis fuit gratiſſima in-fimo cuique.i.maxime plebeio. Si ꝯtigiſſet hoc tibi quadã fortu-na.i.felici euentu. ego gratularer felicitati tuæ, ſed contigit ma-gnitudine.i.pp magnitudinem,tum animi.ſ.tui,tum ẽt ingenij, atq; conſilij.Ego.n.legi concionem tuam.i.orationem quam ha-buiſti ad populum nihil, ſup. fuit,hui legi ſapiẽtius illa.ſ.cõcione tua. Ergo ẽt,ſapientia dici põt, ita .i. vſque adeo, pedetentim .ſ. quaſi tenẽdo ingreſſum pede,hoc eſt ita gradatim,ſupp.factus eſt tũ acceſſus à te ad cauſam facti,tum regreſſus .ſ. facti ad te.vt ipſa res.i.caſus q euenerat. dare tibi maturitatem .i. celeritatem ani-maduertendi .i. puniendi,ꝯceſſu.i.permiſſione,ſeu (vt alij legũt) conſenſu oĩum. Notum eſt ex præceptis rhetoricis,qñ cauſa tur pis eſt à cauſa ad perſonam tranſeundum eſſe,& rurſus qñ perſo na inuidioſa,ad neceſſitatem facti.itaq; Dolabellę nunc acceſſus cauſæ ad ſe fuit, nunc receſſus à ſe ad cauſam facti,vt perſuaderet maturandum fuiſſe. Igitur hoc faciendo,tu liberaſti,& vrbem pe riculis.ſ.pereundi,& ciuitatem.ſ.pplm metu.neque.i.& non,& at tuliſti non ſolum ad tps .i. pro tpis parte maximam vtilitatem, ſed ẽt debes intelligere rẽp .i.ſalutem reip. eſſe repoſitam.i.collo catam in te,ad exemplum facti.ſ.tui, qa facto tuo oſtendiſti alijs quid facere debeãt. & debes ẽt intelligere illos,viros.ſ.Brutum, Caſſiũ,& reliquos coniuratos,à quibus initium libertatis .ſ. à ty-rannide Cæſ.eſt ꝓfectum.i.ortum.non ſolum tuendos.i.ꝓtegen dos eſſe tibi,ſed ẽt ornandos.ſ.dignitatibus,& honoribus publi-cis. Sed,ſup.nos loquemur propediem de his rebus plura,vt ſpe-ro. Tu ò mi Dolab. qũ,id qñquidem conſeruas remp.& nos,fac vt cuſtodias .ſ. ab inſidijs Antonij,& Aug. diligenter teipſum?

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Duabus epiſtolis Pæti reſpondet, duabus partibus. priore per aſſeuerationem illarum rerum, quas prius Pæto de eius valetudine curanda ſcripſerat, poſteriore autem de Neapolitana domo quam dicit ſe tempeſtiue emiſſe, cum rectè eſſe non liceat.

M. CIC. L. PAPIRIO PAETO S. D. 15

DVabus tuis epiſtolis rñdebo; vni, quam triduo ante acceperam à Zetho,alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. Ex prioribus tuis literis intellexi, p gratam tibi eſſe curam meã valetudinis tuæ: quã tibi perſpectam eſſe gaudeo: ſed,mihi crede,nõ perinde, vt eſt reapſe, ex lr̃is perſpicere potuiſti. nam cum à ſatis multi (non.n.poſſum aliter dicere) & coli me videam, et diligi;nemo eſt illorum oĩum mihi te iucundior. nam ꝙ me amas,ꝙ id et iampridem,et cõſtãter facis; eſt id qdem magnum, atq; haud ſcio, an maximum,ſed tibi cõe cum multis. ꝙ tu ipſe tam amandus es,tamq́. dulcis, tamq́. in oĩ gñe iucundus; id eſt proprie tuum. accedunt,nõ Attici,ſed ſalſiores,q̃ illi Atticorũ,Romani veteres,atq; vrbani ſales. ego aũt (existimes,licet,quod lubet)mirifice capior facetijs,maxime nr̃atibus, preſertim cum eas videam primum obliĩtas Latio tum,cũ in vrbem nr̃am eſt infuſa peregrinitas,nunc vero ẽt brachatis, et tranſalpinis nationibus; vt nullum veteris leporis veſtigium appareat. itaq; tecum video,oẽs mihi Granios,oẽs Lucilios, vere vt dicã,Craſſus quoq; et Lælios videre videor,moriar,ſi p̄-ter te quenq̃ reliquum habeo, in quo poſſim imaginẽ antiquæ,et vernaculę feſtiuitatis agnoſcere. ad hos lepores cũ amor erga me tãtus accedat; miraris me tanta perturbatione valetudinis tuæ tã grauiter exanimatum fuiſſe? Quod aũt altera epiſtola purgas, te nõ diſſuaſorẽ mihi emptionis Neapolitanæ fuiſſe, ſed auctorem cõmorationis vrbanæ: neq; ego aliter accepi: intellexi tñ idem,quod his intelligo lr̃is,non exiſtimaſſe te mihi licere, id qđ ego arbitrabar,res has non oĩno quidem,ſed magnã partem relinquere.Catulũ mihi narras,et illa tpa: quid ſimile? ne mihi quidem ipſi tunc placebat diutius abeſſe ab reip.cuſtodia. ſedebamus.n.in puppi: clauumque tenebamus: nunc aũt vix eſt in ſentina locus. an minus multa S.C.futura putas, ſi ego ſim Neapoli? Romæ cũ ſum,et vrgeo forũ: S.C. ſcribunt apud amatorem tuum,familiarem meũ.et qdem,cũ in mentem venit, ponor ad ſcribendũ: et ante audio S.C.in Armeniam,et Syriã eſſe perlatum, quod in meam ſn̄iam factũ eſſe dicatur, q̃ oĩno mentionem vllã de ea re eſſe factam. atq; hoc,nolim,me iocari putes: nam mihi ſcito iam à regibus vltimis allatas eſſe lr̃as, quibus mihi gratias agant, ꝙ ſe mea ſn̄ia reges appellauerim: quos ego non modo reges appellatos, ſed oĩno natos neſciebam. quid ego eſt? tñ, quandiu hic erit nr̃ hic præfectus moribus, parebo auctoritati tuæ: cum vero abierit, ad fungos me tuos conferam. domum ſi habebo; in denos dies, ſingulos ſumptuariæ legi conferam. ſin minus inuenero,quod placeat; decreui habitare apud te. ſcio .n. me nihil gratius tibi facere poſſe,* domũ Sullanã deſperabam iã,vt tibi proxime ſcribi,ſed tñ non abieci. tu velim,vt ſcribis,cum fabris eam perſpicias. ſi .n. nihil eſt in parietibus, aut intecto vitij; cetera mihi probabuntur. Vale.

DVabus)Vna epiſtola ſcripſerat Pætus ad Cic. gratum eſſe demũ erga ſe animum,quem eius literis perſpexiſſet precipue quod ei eſſet magnæ curę valetudo ſua quare rñdẽs Cic. dicit maiorem eſſe re ipſa,q̃ ille abſens literis perſpicere potuiſſet,deinde eum vehementer laudat, quod tñ dignus eſſet amari, cõmendatq́. plurimum eius ſales,& facetias,ita vt eum cõparem clariſſimis oratoribus, ex quo merito dicit ſe pturbatum eſſe qđ intellexiſſet talem virum male hr̃e quod Papirius ſcripſerat ſe admirari. Altera aũt epl̃a excuſauerat ſe Pætus,ꝙ non diſſuaſiſſet.Cic.vt emeret domum Neapoli,ſicut inſtituerat,ſed exhortatus fuerat, vt conſeruaret quæ Romæ hr̃et,ad quæ omnia ſcripſit Cic.& oſtendit nullam cauſam eſſe,quare nunc debeat notare eſſe Rom. quamuis oſtendat ſe in magna eſſe exiſtimatione Romæ. Poſtremo petit ſe reddi certiorẽ de Syllano domo qualis ſit. erat.n.Cic.eã empturus. [Quã triduo ante) .ſ. q̃ ſcriberẽ ad te.i. quatuor diebus pteritis.[A Zetho;) Nomen ꝓprium. [Phileros tabellarius) Cuius offm̃ eſt ferre tabellas.i.lr̃as. [Ex prioribus) Incipere rñdere primo prioribus lr̃is.hic textus reperitur variatus,inueni.n.codicem,in quo ita ſcriptum erat. [Ex prioribus literis tuis intellexi) Tibi pergratam eſſe curam meam valetudinis tuæ,quã tibi proſpectam eſſe gaudeo, alij codices hñt aliter, ſed mihi magis ꝓbatur ea lectio,quam notaui,nam Cic.ſcripſerat ſibi magnæ curæ eſſe valetudinem Pæti,quod ẽt patebit inferius.[Periode,vt eſt reapſe).i.ita vt eſt in effectu. [Perſpicere literis)Cognoſcere meis ſcriptis,quia maior eſt,quam poſſim exprimere lr̃is. [A ſatis multis) .i. à valde multis.[Non.n.)Parentheſis,quæ oſtendit ita eſſe quod intelligat ſe à multis amari.[Illorum oĩum) A quibus video me diligi. [Nam ꝙ) Probat quod nemo ſit ſe iucundior ipſo Pæto, non tantum quia ab eo ametur, quia etiam id habet ab alijs, ſed quod ipſe ſit dignus amari. [Pridiem

diu

diu.).i.iam multo tpe.[Conſtanter) Perſeueranter.[Sed tibi cõe cum multis).i.quod multi alij faciunt ſicut tu. [Quòd tu).i.nunc dicit,id quod eſt ꝓprium ipſius Pæti. [Sales) Facetiæ. [Salſiores) Suaſiores, ſapidiores, ꝓponit aũt ſales Romanos ſalibus Atticis. [Vrbani)Ciuiles,ornati.[Licet,exiſtimes,quod lubet).i.licet putes de me quid velis.[Capioe)Delector.[Noſtratibus) Romanis nr̃æ gẽtis,& patriæ.[Oblitas Latio) .i. latijs moribus rẽfertas ab oblinor participium.i.cum videam eas eſſe vetuſtiſſimas,& ſapere latinum.i.tales quales erant tũc,cum primum peregrini immiſſi ſunt in Italiã,nam poſtea superueniente copia Gallorũ, & ceterorũ barbarorũ incepit perire gr̃a vetuſtarum facetiarũ. [Peregrinitas).i.peregrini q in vrbem veniunt.[Infuſa)Immiſſa. [Bracatis ẽt) .i. gallicis à brachis lõgioribus quibus vtebantur, dicit aũt nunc corruptas eſſe veteres facetias Romanas in emiſſione trãſalpinarũ,& barbararũ. ita vt veſtigia veteris leporis in nullo remaneant aut niſi in ſolo Pæto. [Et tranſalpinis).i.omnino barbaris & ſubauditur video eſſe oblitas. [Veſtigium) Signũ.reliquias,tractum a pedibus, quorum ſaltem apparent ſigna. [Oẽs Granios) Sẽpronium Gracchum,& Tyberium,& C.Gracchos viros eruditiſſimos facetos. [Vere vt dicam,Cr.).i.Craſſum oratorem intelligit,de quo ipſe. in j. off. erat in L. Craſſo, & L. Philippo multus lepor.[Et Lælios)pp C.Cęlium,de quo eod.lib.de off. At iiſdem tpibus in M. Scauro, & in M. Druſo adoleſcente ſingularis ſeueritas, in C. Lælio multas hilaritas cõparat igitur Pætũ Cic. his claris oratoribus.[Moriar)Iurantis eſt.[Vernaculę) domeſticæ,tractum à ſeruis,q in domo naſcuntur,q vernæ appellantur, inde vernacula lingua dr̃.qui alij maternam,alij vulgarem appellant.[Ad hos lepores).ſ.ad tales facetia.[Accedat) Addatur.[Tãta perturbatione)Supra dixit curam.i.ſolicitudinem. [Examinatam)Attonitum perculſum. [Quod aũt) Rñdet ſecundæ epiſtolæ.[Purgas)Excuſas.[Emptionis Neapolitanę).i.eius,quod Neapoli etam empturus. [Auctorem) Suaſorem,conſultorem. [Alter) In aliam partem .ſ. q̃ tu dixiſti. [Non licere mihi) Non me poſſe facere id. [Quod arbitrabar) .ſ. me facturum. [Has res) .ſ. quas habeo Romæ. [Non omnino) Non in totum. [Catulum) Confutat rõnem, quam Pætus confirmauerat, exemplo Catuli. qui nunq̃ cenſuit vendendum eſſe Romę, vt emeretur alibi,dicit ergo ꝙ illa tpa alia erant q̃ nunc. illis.n.tpibus dicit talem fuiſſe ſtatum reip. ꝙ ipſi placebat abeſſe diutius ab vrbe, quemadmodum nec Catulo.[Sedebamus in puppi) In loco honoratiore nauis, q.d. eramus tunc magiſtri,& gubernatores nauis. per quam intelligit remp.[Clauumq.) Gubernaculum,Temonẽ,quem tenet gubernator. Virg.v.Aen. Tala dicta dabat,clauumq. affixus, & hærens.Nuſq̃ amittebat.Idem lib.vj. Nanque gubernaculum multa vi forte reuulſum. Cui datus hærediã cuſtos. [Nunc) Hoc in tpe. [In ſentina) In loco viliſſimo nauis,eſt.n.ſentina pars in fundo nauis quo ſordes defluunt, dicta ꝙ grauiter ſentiatur eius odor. Iuuen. Tũc ſentina grauis,intelligit aũt Cic.ſe vix hr̃e locum inter infirmos ciuitatis. [Minus multa) .i. pauciora, hic aũt dixit,q̃a eo abſente,multa ſenatuſc.fiebant, q̃ ei aſcribantur,cum eſſet oĩno corũ ignarus.[Vrgeo) Frequento. [Amatorem) Ridicule dixit amatorem quem non noiauit. [Cum in mente venit) Cũ cogito.[Ponor)Adhibeor.[Ad ſcribẽdum)Senatuſc.[In Armeniam,& Syriam)Has duas poſuit pro omnibus regionibus remotis. [In meam ſententiam) .i. pro mea ſnia, ſin ſniam meam, nam vt in alio hoc loco exemplis probauimus, & pro, & ꝯtra ſignificat. [Eſſe factam) .ſ. audiam.i.celerius,audio S.C.ſniæ meæ ante eſſe delatum in remotas regiones,q̃ facta ſit, aliqua mẽtio, ita oĩa mihi aſcribuntur ẽt quæ non facta ſunt.[Iocari)E a ioco dicere.[Vltimis)Remotiſſimis.[Appellauerim ſnia)Appellauerim eos reges.[Neſciebam natos).i. quos neſciebam eſſe in mundo. [Præfectus) Præpoſitus moribus .i. cenſor, & magiſter morum, quem intelligat non ſatis conijcimus. [Probo auctoritati tuæ) Faci vt tu conſules, alij codices habent probo auctoritatem tua, ſed melius placet prior lectio.[Tuos)Quibus delectaris,& quos ſoles mihi apponere.Conferam in denos dies.i.impendã in decem dies tm̃ quantum lex ſumptuaria decernit in ſingulos dies. [Lex ſumptuariæ) Quæ ſumptibus modũ perſcribebat. ſũt aũt leges ſumptuariæ vt docet Macr. in Saturn. j. Orchia à Cic. Orchio trib.pl.in qua perſcribebatur numerus conuiuarum. Secunda lex Fania, quæ non vt prima cohibebat numerũ conuiuarum. ſed ſumptibus modum fecit centum aſſibus. huic ſucceſſit lex Didia, deinde Licinia, & multæ aliæ de qbus vide planè apud Macrob.quia nimis in longum eſſet hic cenſere. [Minus).i.non. [Nihil gratius)q̃ habitare apud te.[Deſperabam)Nõ ſperabã me poſſe aſſequi.[Non abieci)nõ depoſui ex aio cum eam,cupiam. [Fabris) Murarijs,& lignarijs. [Nihil vitij) Nihil defectus,vtputa quod ſit male materiata, vitium autem etiam ad alia transfertur q̃ ad homines, vt hic de domo dixit vitium, vt Ouid. dè domo Pirami,& Tysbæ,quæ rimoſa erat,dixit. Id vitium nulli per ſæcula longa notatum. [Mihi probabuntur) Placebunt mihi.

DVABVS &c.) Reſpondens Cic. duabus epiſtolis Papyrij,primo dicit incolumitatem ſibi curę eſſe,deinde laudat eum, & eius ſales ac leporem in dicendo. demum, quia conſuluerat ne vendita domo quam Romæ habuerat: Neapolim migeret, reſpondet nullam cauſam eſſe,cur Romæ eſſe velit. Ordo eſt. Ego rñdebo.ſ.hac vna epiſt.duabus epiſtolis tuis, vni.ſ.epiſtolæ, quam acceperam à Zetho triduo ante.ſ.q̃ ſecunda eſſet allata, alteri quã Phileros tabellarius .i. tabellariũ, hoc eſt literarũ portator attulerat. Ego intellexi ea prioribus literis tuis ſniam meã eſſe pergratam tibi. & animũ meum perſpectum ſup. eſſe.i.planè cognitũ circa curam valetudinis tuæ, quam.ſ.valetudinem.ſ.bonã, ego gaudeo tibi eſſe. Sed crede mihi tu abſens non potuiſti perſpicere.i.pfecte videre, & cognoſcere literis perinde .i. ita vt eſt re.ſ.ipſa,hoc eſt quantum de valetudine ſua ſolicitus fuerim. Nam cũ videam me, & coli diligi à ſatis multis, non .n. poſſum dicere aliter,q.d. non poſſum dicere ab omnibus,tñ,ſup.i.nemo omnium illorũ .ſ. q me colunt,& diligunt eſt iucundior mihi te .i. quã tu ſis. Nam ꝙ tu amas me,& quod facis.i.quod amas me, ẽt pridem.i.à pluribus diebus,&cõſtanter.i.perſeueranter,eſt q̃dem.i.certe magnũ,atq; haud.i.non ſcio,an .ſ. ſit maximũ,ſed eſt tibi cõmune cum multis,quia multi me,& colunt,& amant. Sed quod tu ipſe es tam amandus.i.amabilis,tamq̃; .i. & tam dulcis, tamq̃;.i.& tam iocundus in eo gñe.ſ.dotium,& caritatum .i. proprie.i.peculiariter tuũ accedunt.ſ.ad mores tuos iucundiſſimos. ſales.i.lepores dicendi,hoc eſt ſermones bene conditi lepore, & acrimonia,non Attici.i.Athen. ſed veteres Romani atq; Vrbani .i. Vrbe Romana.i.ſalſiores.i.aptius cõditi q̃ illi.ſ. nobiliſſimi ſales Attici. Ego aũt,licet exiſtimes.i.vt iudices,q̃dlibet .i. quidq̃d lubet, capior.i.afficior delectatione mirifice facetijs maxime noſtratibus .i. Romanis,preſertim cum videam eas oblitas .i. obliuioni traditas Latio.i.in Latio, Hubert. aũt exponit oblitas Latio .i. Latijs moribus refertas ab oblinor participio .i. cũ videas eas eſſe vetuſtiſſimas,& ſapere Latium .i. tales,inq̃t,quales erant tũc cum primum peregrini immiſſi ſunt in Italiã,&c.Quæ expoſitio mihi nõ placet,primum ꝙ non diceres oblitas media breui de facetijs,q̃bus nihil tam alienum q̃ eſſe oblitum deinde,ꝙ manifeſte dicat, paulatim oblitas, & demum quod aptior eſt ſnia, ſi obliuioni traditas,quam ſi illatas Latijs moribus dicas. Nam penuria rerũ ſolet earũ excitare caritatem,neque poſſent eſſe vrbanæ,ſi non eſſent latinis moribus congruæ,Accipitur ergo ab obliuiſcor paſſiue, ſicut in Bucol. Virg. Nunc oblita mihi tot carmina. Tum.i.tunc primum cum peregrinitas.i.oratio loquendi externa,preſertim græcanica.eſt infuſe in noſtram vrbem.ſ.Romam,nũc vero videam eas oblitas nationibus ẽt brachatis.i.brachis,hoc eſt lõgioribus tunicis vtentibus,a quibus dicta eſt Gallia brachata.Et pro.i.nationibus trãſalpinis,vnde vñr ſicut nunc clerus,ita nunc totus P.R.Gallicanus Romanam linguam accepiſſe,quæ in eam,nunc eſt, gñauerit,ita vt nullum veſtigiũ veteris leporis appareat.ſ.alibi,itaq;.i.& ita,eum .i. qñ,ego video te, ego videor mihi videre oẽs Gracchos, oẽs Lucilios, vt dicã vere .i.ſincere & nõ ficte,ego videor mihi videre,oẽs Craſſos quoq;, & Lælios.i.oẽs priſcos Romanos facũdia & lepore dicendi nobilitatos,quales fuerunt Gracchi,Lucilij,Craſſi, & Lælij. Moriar .i. ꝓmitto vt moriar, ſi habeo quenq̃ reliquum præter te, in quo ego poſſim agnoſcere imaginem.i.imitatricem ſpeciem feſtiuitatis.i.vt dñt,ſolennitatis loquendi antiquæ.i.priſcæ,& vernaculę .i. natiuæ & domeſticæ,nõ peregrinæ,ſed quaſi inter vernas.i.natos domi noſtræ ea ancillis noſtris. Cum tantus amor.ſ.tuus erga me accedat.i.addatur ad hos lepores.i.ſales & feſtiuitates dicẽdi,miraeis me fuiſſe exanimatũ.i.animo priuatum tam grauiter, tanta ꝑturbatione.i.ob tantam perturbationem valetudinis tuæ, q.d.non debes mirari.Deinde tranſiens ad alteram epiſtolam dicit,ꝙ autem purgas.i.excuſas te altera epiſtola, te nõ fuiſſe mihi diſſuaſorẽ.i.dehortatorem emptionis Neapolitanæ .i. nouæ domus Neapoli hñdæ. Sed auctorem.i.approbatorem cõmorationis vrbanę.i.quæ eſſet in vrbe Roma,neq; ego accept.i.interpretatu,ſum aliter.ſ.quàm tu ducis intelligendum,intellexi tñ idem quod intelligo his literis.ſ.vltimo datis, te nõ exiſtimaſſe.i.iudicaſſe licere mihi id quod ego arbitrabar, videlicet non licere relinquere has res.ſ. vrbanas oĩno .i. penitus,ſed magnam partem .ſ.earũ,tu narras.i.adducis mihi in exemplum Catulum,qui nunquam voluit penitus rem ſuam vrbanam diſtrahere, & alienare. Quid ſimile ſup.eſt de Catulo,& de me,q.d.nihil,q̃a,ne quidẽ .i.

A S C.

non etiam aut non ſaltem. placebat mihi ipſi uiſc cum eſſem exilio damnatus, abeſſe diutius ab cuſtodia reip. Nos .n. ſedebamus .ſ. tunc in puppi, & tenebamus clauum.i.gubernaculum, nauis .i. regebamus ad nutum remp. vt Nauclerus, ſeu patronum nauē. Nunc aūt vix locus eſt.ſ.nobis in ſententia.i.inimo, & viliſſimo loco nauis, quo oēs ſordes defluūt. An putas minus multa ſenatuſconſulta futura.ſ.Romæ, etſi ego ſim Neapoli: q. d. non eſſe putandum, cum nulla ſint per eum futura, ſiue Romæ, ſiue alibi futurus ſit. Cū ego ſum Romæ, & vrgeo.i.cogo ſorte.i.iudices, ſenatuſconſulta ſcribuntur apud amatorem tui familiarē meum, q.d. quem bene noſti. & ſunt q ironicæ locutum velint. Equidē .i. ego qdem, cum venit in mentem.i.cum cogito, ponor.i.adhibeor ad ſcribendum .ſ. ſniam, & audio ante ſenatuſc. eſſe perlatū in Armenia, & Syriam, quod .ſ. ſenatuſconſultum dicatur eſſe factum, in .i. ſm ſententiam meam, quam omnino vllam mentionem eſſe factum de ea re. Atque nolim ſup. vt putes me iocari.i. per iocum dicere hoc. Nam ſcio literas eſſe allatas mihi iam ab vltimis.i.vltimarū regionum regibus, quibus agunt gratias mihi, quod appellauerim ſe reges mea ſententia.i.pronunciando ſententiam meam, quos ego neſciebam non modo reges appellatos, ſed omnino natos. Ergo quid eſt?.i.quæris quid decreuerim facere, tñ.i. nihilominus quamuis triſte ſit Romæ eſſe. quandiu hic noſter præfectus moribus.i.cenſor quem noſti erit hic.ſ.Romæ, ego parebo auctoritati tuæ .i. non migrabo, nec diſcedā ab vrbe. Vero.i. ſed cum.i.qñ ipſe aberit, conferā me ad fungos tuos .i. boletos, optime conditos, hoc eſt veniam ad te. Si ego habebo.ſ.Neapoli domum ego cōferam ſingulos dies legis ſumptuariæ.ſcriptæ de ſumptibus moderandis in dies denos.i.tam parcus ero, vt quæ lex ſumptuaria permittit expendere in ſingulos dies expendam tñ in denos. ſin autem.i.ſed ſi minus.i.non inuenero quod placeat.i.domū quæ placeat, ego decreui habitare apud te. Scio.n.me nihil poſſe facere grās tibi. Ego deſperabā.i. nullo modo ſperabā iam, vt ſcripſi ubi pxime, domum Syllanā ſed tñ nō abieci eam.i.ſi præter ſpē mihi offeratur, acceptare eā ego velim ſup. vt tu pſpicias eam cum ſabris.ſ.mutarijs, vt ſcribis.i.te facturum. Si enim nihil vitij.i.corruptionis eſt in parietibus, aut in recto, cetera probabuntur.i.placebunt mihi.

PAVL. MAN. INTELLEXI pergratam tibi eſſe curam meam valetudinis tuæ) Hunc locum ex antiquis libris reſtituimus, cum antea mendoſe legeretur. [Ad ſcribendum) Quid, ſi, ADF. SCRIB. vt ſit, adfuiſſe ſcribendo? quo modo, & alibi locutus eſt, cum eos ſignificaret, qui ſcribendo ſenatus conſulto affuerant.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Cicero, qua moderatione, & prudentia vtatur in viuendo, & loquendo cum Caſare Caſarianiſq;. deinde conſolationum ſuarum capita aliqua illi perſcribit. poſtremo iocos aliquos feſtiuos de victu vtriuſque adijcit.

M. CIC. L. PAPIRIO PAETO S. D. 16

DElectauerunt me literæ tuæ: in quibus primū amaui amorem tuum, q te ad ſcribendum incitauit, verentem, ne Silius ſuo nuncio aliquid mihi ſolicitudinis attuliſſet. de quo, et tu mihi antea ſcripſeras, bis qdem eodem exemplo, facile vt intelligerem te eſſe commotum: et ego tibi accurate reſcripſeram, vt quoquo modo in tali re, atq; tpe aut liberarē te iſta cura, aut certe leuarem. ſed, qñ proximis quoq; literis oſtendis, quantæ curæ tibi ſit ea res; ſic mi Pæte habeto; qdquid arte fieri potuerit, (non.n.iam ſatis eſt cōſilio pugnare: artificium quoddam excogitandū eſt) ſed tñ quidquid elaborari, aut effici potuerit ad iſtorū beneuolentiā conciliandam, et colligendam, ſummo ſtudio me conſecutum eſſe nec fruſtra, vt arbitror. ſic enim color, ſic obſeruor ab oībus ijs, qui à Cæſare diliguntur, vt ab eis me amari putem. nam (& ſi NON facile dijudicatur amor verus, et fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tps, vt, quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit) cetera ſunt ſigna cōia: ſed ego vno vtor argū quamobrem me ex aīo, vereq. arbiter diligi, ꝙ et nr̄a fortuna ea eſt, et illorum, vt ſimulandi cauſa non ſit. de illo aūt, quem penes eſt oēs ptās, nihil video, quod timeam, niſi ꝙ oīa ſunt incerta, cum à iure diſceſſum eſt; nec preſtari qdquam poteſt, quale futurum ſit, quod poſitum eſt in alterius voluntate, ne dicam libidine. ſed tñ eius ipſius nulla re à me offenſus eſt animus. eſt.n.adhibita in ea re ipſa ſumma à nobis moderatio. vt .n. olim arbitrabar eſſe meum, libere loqui, cuius opera eſſet in ciuitate libertas; ſic, ea nunc amiſſa, nihil loqui, quod offendat aut illius aut eorum, q ab illo diliguntur, volūtatem. effugere aūt ſi velim nonnullorum acute, aut facere dictorum offenſionem, ſama ingenij mihi eſt abijcienda. quod ſi poſſem, nō recuſarem. ſed tñ ipſe Cęſar habet peracre iudicium: et Seruius frater tuus, quem literatiſſimum fuiſſe iudicio, facile diceret, hic verſus Plauti non eſt, hic eſt; ꝙ tritas aures hr̄et notandis gñibus poëtarum, * et conſuetudine legendi: ſic audio Cęſarem, cū volumina iam cōfecerit * ἀποφθεγμάτων, ſi qd afferatur ad eum pro meo, quod meū non ſit, reijcere ſolere. qđ eo nunc magis facit, qa viuunt mecum ferè quotidie illius familiares. incidūt aūt in ſermone vario multa. q̄ fortaſſe illis, cū dixi, nec illiterata, nec inſulta eſſe videanť. hæc ad illum cum reliqs actis perferuntur: ita.n.ipſe mandauit. ſic fit, vt, ſi quid præterea de me audiat, nō audiendum putet. quāobrem Cenomao tuo nihil vtor. etſi poſuiſti * ioco verſus Accianos. ſed q̄ eſt inuidia? aut quid nūc mihi inuideri pōt? verum fac eſſe omnia. ſic video philoſophis placuiſſe, ijs, qui mihi ſoli vīr vim virtutis tenere: NIHIL eſſe ſapientis pſtare, niſi culpam. qua videor mihi dupliciter carere: & ꝙ ea ſenſerim, quæ rectiſſima fuerunt: & ꝙ, cū viderem pſidij non ſatis eſſe ad eam obtinenda, viribus certādum cū valentioribus non putarim. ergo in officio boni ciuis certe nō ſum repræhēdendus. reliquū eſt, ne quid ſtulte, ne quid temere dicā, faciā ue cōtra potētes. id quoq; puto eſſe ſapiētis. cetera vero, qd qſq; me dixiſſe dicat, aut quo modo ille accipiat, aut qua fide mecū viuant ij. qui me aſſidue colūt, & obſeruant, pſtare non poſſum. ita fit, vt, & ſuperiorū conſiliorum cōſcientia, & pn̄tis tpis moderatione me cōſoler; & illā Accij ſimilitudinem non modo iam ad inuidiā, ſed ad fortunā transferam: quā exiſtimo leuem, et imbecillā, ab aīo firmo, et graui, tanq̄ fluctū à ſaxo, ſi angi oportere etenim, cū plena ſint monumēta Grecorū, quēadmodū ſapiētiſſimi viri regna tulerint, vel Athenis, vel Syracuſis, cū ſeruientibus ſuis ciuitatibus fuerint, ipſi quodāmodo liberi: ego me non putem tueri meū ſtatum ſic poſſe, vt neq; offendam aīum cuiuſq̄, nec frāgam dignitatem meam? Nunc venio ad iocationes tuas: qñ tu ſecundū Oenomaum Accij, nō vt olim ſolebat, Atellanū, ſed, vt nūc ſit, Mimum introduxiſti. Quē tu mihi * Popilium, quē denarium narras? quā tyrotarichi patinā? facilitate mea iſta ferebanť antea: nūc mutata res eſt. Hirtiū ego, et Dolabellā dicendi diſcipulos habeo, cœnandi magiſtros. puto.n.te audiſſe, (ſi forte ad vos oīa perferuntur) illos apud me declamitare, me apud illos cœnitare. tu aūt ꝙ mihi bonam copiā eiures, nihil eſt. tum.n.cum rem * augebas, quæſtiunculis te faciebā attentiorem: nunc, cum tam æquo aīo bona pdas, nō eo ſis conſilio, vt, cum me hoſpitio recipras,

• alias, ex, • [illegible]

• alias, ioco

• alias, Pompilium,

• alias, habebas.

pias, æſtimationẽ te aliq̃ putes accipe. ẽt hæc leuior eſt plaga ab amico. q̃ à debitore. nec tñ eas cœnas q̃ro, vt magnæ reliq̃æ fiãt. qđ magnificum ſit, & lautum. meminí, te mihi Phameæ cœnã narrare;

* alias, tempetatius

* temperius fiat: cetera eodẽ modo. q̃ ſi pſeueras me ad mr̃is tuæ cœnã vocare; feram id quoque. volo .n. videre aĩum q̃ mihi audeat iſta, quæ ſcribis apponere, aut ẽt polypum Miniani Iouis ſimilem, crede mihi, non audebis. ante meũ aduentum fama ad te de mea noua lautitia veniet. eam extimeſces. neq; eſt, q̃ in promulſide ſpei ponas aliq̃d: quã totam ſuſtuli. ſolebam .n. antea

* alias, debilita

* delectari oleis, & lucanicis tuis. ſed q̃d hæc loquimur? liceat modo iſto venire. tu vero (volo .n. abſtergere animi tui metum) ad tyrotarichum antiquum redi. ego tibi vnum ſumptuũ afferam, q̃, balneũ calfacias, oportebit: cetera more noſtro. ſuperiora illa luſimus. De villa

* alias, Zecilia

* Seliciana & curaſti diligẽter, & ſcripſiſti facetiſſime. itaq; puto me ptermiſſurum: ſalis .n. ſatis eſt, ſãnionum parum. Vale.

IVB.

DElectauerunt) Cum noſter Pætus libertatem Cic. in loquendo, & dicendo ſententiam ſuam vereba͂t ne fortaſſe aliquid diceret, quod animum Cæſ. aut eius amicorũ offenderet, qui tunc rerum potiebatur Cæſ. qui multis Pompeianis male erat amicus. Itaque cum de ea re locutus eſſet cum Selicio timens ne Selicius ei aliquid ſolicitudinis afferret, ſi ei hoc nunciaſſet, ſcripſerat ad Cic. bonas literas eodem exemplo, vt ſaltẽ vnæ redderentur, ſi alteræ amiſſæ fuiſſent, q̃bus ei ſtimulabat quid eſſet agendum, ad quas primum Cic. dixit ſe reſcripſiſſe diligenter. Deinde narrat quo artificio, & moderatione vtatur in viuendo. Cum Cæſ. & Cæſarianis, à quibus dicit ſe, & coli, & amari, quoniam nihil dicat quod merito eorum amicos offendat. quod ſi fortaſſe aliqua ſua dicta acuta & faceta, quæ videantur habere, aliq̃d aculei ad Cæſ. referantur, dicit eum nõ capere in malam partem & facile ſe cernere dicta Cic. à dictis aliorũ, deinde dicita quibus rebus cõſolationem capiat his t̃pibus. Poſtremo iocatur multum cum ipſo Peto de victu & cibarijs vtriuſque. [Amaui amorem tuũ) .i. fuit mihi gratus & iucundus amor tuus. [Bis q̃dem) .ſ. ſcripſeras. [Eodem exemplo) Eadem, vt ita dicam, copia. [Commotum) pp me, neq̃d ſolicitudinis mihi nunciaretur. [Quoquo modo) Qualicunq; cõne. [Liberarem) Penitus tollerem. [Leuarem) Minuerem, alleuiarẽ. [Iſta cura) Quam de me habebas. [Sic habeto) Sic tibi perſuade. [Non .n.) Parentheſis vſq; ad eum locũ, ſe tñ. [Conſilio) Prudentia. [Artificium) Induſtria: [Excogitandum) Inueniẽdũ cogitatione. [Elaborari) Summo laborare curari. [Iſtorũ) Cæſarianorũ. [Me cõſecutũ eſſe) Ordo eſt. Sic mi Pæte habeto, me conſecutum eſſe ſummo ſtudio quidq̃d arte fieri poterit, q̃dq̃d elaborari aut effici poterit ad cõciliandã, & colligẽdã beneuolentiã iſtorũ, reliqua dicta ſunt per parentheſim. ſeu q̃m pp parentheſim clauſula videbatur longius, repetijt dicens, ſed tñ quod ſæpe apud alios idoneos inuenitur. [Nec fruſtra) Sum conſecutus. [Nam etſi) Snīa eſt per ſimilitudinem. Sic Ouid. lib. j. qui inſcribitur Triſtium. Scilicet vt fuluũ ſpectat in ignibus aurum, Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides. [Periculo) Experientia. Terent. fac periculũ in literis. [Cetera) Præter tempus aliq̃d malum, & aduerſum. [Signa cõia) ... oẽs poſſunt oſtendere, quæ non hñt multum certitudinis. [Sed) .i. tñ. [Argumento) Signo, probatione. [Quamobrem) Propter quod argm̃. [Vere) Non ficte. [Ea) Talis quia ſimulatur amor ab iis, qui ſunt in aduerſa, vel tenui fortuna erga eos, qui vtuntur rebus ſecũdis. Itaq; ex hoc cognoſco eorum amorem erga me verum eſſe, q̃a nec ego vtor rebus ſecũdis & magnis. nec ipſi ſunt in humili fortuna, vt debeãt ſimulare. [Penes) q.d. apud quem, intelligit autem Cæſ. [Præſtari) Præuideri, præcognoſci. [Ne dicam libidine) Occupatio, exornatio libidine, appetitu ſine rõne. [Eius) Ipſius Cæſ. [In ea re ipſa) Nec offenderem aĩum eius. [Olim) Alias ſuperiori tempore. [Cuius) .ſ. mei. [Opera) .i. cauſa & beneficio. [Eſſet libertas in ciuitate) .i. qui feciſſem opprimendam coniurationem ſceleratiſſimorum hominũ vt ciuitas noſtras eſſe libera. Iuuen. Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit. [Ea) Libertate. [Nihil loqui) Subaudi eſſe meum arbitror. [Illius) Cæſ. [Effugere autem) Occurrit obiectioni, quod vereretur quibuſdam ſcommatibus, & apophthegmatis, quæ fortaſſe offendant dixit enim

icu-
lo.

ſciri

era.

ſe nõ poſſe aliter facere, niſi abijcias famam ingenij prompti ad talia dicta, quod eſt impoſſibile. [Effugere offenſionem dictorum) .i. ſi velim fugere & vitare, ne quædã mea dicta acuta, aut faceta offendant, faciẽdam eſſet, ne dicas eſſe ingenioſus & doctus, q̃ fieri non poteſt. [Peracre) Seuerum, vel velox, & promptum, & intelligens. [Et vt) Habuit Pætus ſecundum fratrem literatiſſimum & ita aſſuetum in lectione poetarum, & maxime Plauti, vt ſi q̃s verſus allatus fuiſſet pro verſu Plauti q̃ non fuiſſet Plauti; ſtatim iudicaret, & negaret eſſe Plauti compatat ig. ingenium Cæſ. in iudicandis apophthegmatis ingenio, & doctrinę Ser. in iudicãdis verſibus, dicit .n. ſicut frater tuus Seruius pp magnam conſuetudinem legendi diceret, hic verſus non eſt Plauti, ita Cæſ. eum audit aliq̃d dictum aut apophthegma, quod mihi adſcribatur, q̃d non ſit meum, ſtatim ſolet reijcere & cognoſcere nõ eſſe meum. [Tritas) .i. vſitatas, tractum à rebus quæ vſu teruntẽ, vnde, & vĩis, trita dicitur longo ferè vſu conſumpta. [Notandis) Iudicandis inſpiciendis, ſic adaptat ſimilitudinem Cæſ. ad Seruium. [Confecerit) Compoſuerit. ἀπόφθεγμα ſentẽtia breuis, acutum dictum, alius codex habebat ἀσύνετον .i. obſcurũs. nam ἀσύνετος ſignificat ſine intellectu. Reijcere, reſpuere familiares illius, qui teſtificantur ei de facetis, & acumine meorum dictorum. [Incidunt) Caſu dñr. [Vario ſermone) Interloquendum varijs de rebus. [Nec inſulſa) Inſipida aut infaceta. [Nec illiterata) Non illiterati hominis. [Cum reliquis actis) .ſ. publicis, quæ vult ad ſe deferri. [Præterea) Quæ ſint nec inſulſa, nec illiterata. [Non putet audiendum) Non delectetur audire. [Oenomao tuo) Oenomaus, nomen eſt tragœdiæ ſicut & Oreſtes, fuit autem Martis filius, rex Elidis & Piſę, & Hippodamię pater, quem Accius poeta in tragœdia introducit de inuidia conquerentem, de qua dicit Cic. non eſſe ſibi quęrendum, quia nihil habebat, quod ſibi inuidendum ſit. [Poſui iſti loco) .i. notaſti. [Quid poteſt inuideri) Quid eſt, quod ſit mihi inuidendum, q.d. nihil. [Fac) Pone, finge. [Iis) Stoicos intelligit. [Vim virtutis) Quia valeat virtus. [Nihil præſtare) Nihil eſſe, ad quod ſit obligatus. [Qua) Culpa. [Dupliciter) Duplici rõne. [Et q̃) Prima ratio. [Senſerim) Iudicauerim. [Et q̃, cum) Secunda ratio. [Ad obtinenda ea) .i. ad ſuſtinenda, quæ eſſent rectiſſima. [In officio boni ciuis) In eo quod debet facere bonus ciuis. [Temere) Inconſiderate. [Potentes) Cæſ. & Cæſarianos. [Cetera vero) Hæc ſunt, quæ ſequuntur. [Quo modo) In quam partem. [Præſtare non poſſum) .i. non eſt in poteſtate mea. [Conſcientia) quia rectiſſime ſenſi. [Moderatione) Modeſtiſſimo regimine quo vtor. [Illã ſimilitudinẽ Accij) .ſ. de inuidia quã adducis. [Non modo) non ſolum. [Leuẽ, & imbecillem) .i. tanquam leuem, & imbecillem. [Tanquam fluctum a ſaxo) Nam ſcopuli repellũt, & retundunt fluctus ita, vt eos frangant ita fortis animus debet retũdere, & frangere fortunam. [Monumenta) Scripta hiſtoriæ. [Tulerint regna) Paſſi ſint reges, & tyrannos. [Athenis) Vbi aliquando fuerũt etiam tyranni. [Syracuſis) Quæ vrbis eſt Siciliæ Dioniſi tyrannide nota. [Ipſi viri) Sapientiſſimi. [Liberi) In libertate, quia continebant fortunam. [Suis Cic. ſeruientibus) .i. cum ſuæ ciuitates eſſent in ſeruitute, ipſi tamẽ erant quodammodo liberi. [Non putem) q.d. imò putabo. [Tueri) Conſeruare. [Nec frangam) Nec minuam. [Nũc venio) Incipit Cic. agere iocis cũ Pæto. [Quãdo) Qñ. [Vt ſolebat olim) Vt olim fieri ſolebat. [Atellanum) Ab oppido Atellano, comœdiæ Atellanæ appellatæ ſunt. [Quem tu) Hoc genus iocationis magis intelligebat ab iis inter quos agebatur, q̃ exprimeretur. [Quam tyrotarichi patinam) .ſ. narras Tyrotarichum. Alij dñt genus eſſe ſalſamenti, alij placentã ſiue, vt vulgus ait, artocream, deriuatio aũt vẽ ſignificare genus eſſe caſei ſalſi, nam τυρὸς caſeus dr̃, ταριχεύω ſalſo, & τάριχος, ſalſus. poterat tñ eſſe condimentum aliquod ex caſeo ſalſo, quod nõ erat valde ſumptuoſum. [Facilitate mea illa ferebantur) .ſ. cum eſſem ditior, & res mihi eſſent meliores illa ferebantur. .i. talia cibaria. Alij legunt facilitate mea quod magis probo. [Mutata) Quia non ſunt in eo ſtatu, in quo ſolebam. [Hirtium, & Dolabellã) Hi duo adoleſcentes erant nobiliſſimi Cæſ. gcariſſimi. [Dicendi diſcipulos) Iocatur Cic. dicit enim hos duos ſibi diſcipulos in arte dicendi, in arte autem cœnandi eſſe magiſtros. [Eiures) Affirmes iurando. [Bonam copiam) Aut per bonam copiam deam, aut bonam copiam. ſ. eſſe tibi conijcimus Cic. fuiſſe iouitatum à Pæto. [Cum rem habeas) Cum eras ditior. Nunc oſtendit Pætum male agere rem ſuam. [Tam æquo) Tam ſine ſolicitudine, & cura. [Tam) .i. non ſis eo conſilio, non hoc credas, non tibi hoc pſuadeas. [Vt conſilio) id eſt vt putes augere reputationem ſuam ſi accipias me hoſpitio, & des mihi cœnas. vult etiam Cicer. ſignificare ſe excipiendum familiaritate, ſi ambitione, & impenſa Pæti ab amico, qui erat ſponte, & non inuitatus. [Quam à debi

Tritas.

Oenomaus.

Monumenta.

Atellanæ comœdiæ.

Tyrotarichum.

Eiures.

à debitore).i.ꝙ ab eo,qui ex debito erat.[Eas] Tales.[Fiant magnæ reliquiæ).i.vt multa ſuperſint, vt ſolet fieri in magnis conuiuijs.[Et).i.&.[Lautum) Mundū.[Fia: tēperius).i.tempeſtiuius, ꝙ.ſ.cœna Phaniæ.i.minori impenſa vel melius.[Tēperius).i.magis in tpe vel citius. Ouid.4.Met. Modo ſurgis eo tēperius cœlo .i.citius. [Cœna matris tuæ) Quā intelligimus eſſe ſumptuoſam. [Ferā)Iocatur,q.d.veniā ad ea. [Videre) Experiri. [Audeat) Quaſi
polypus in rē magnā. [Polypū)Genus eſt à piſcis multitudine pedū ſic dictū.[Miniani Io.) Sitem ex aliqua comœdia eſt hic locus vbi forſitaſſe polypus Ioui appoſitus ſcribebat aut qualis polypus,qui appoſitus eſt in cœnam Iouis Miniani,quem Minius aliqs ſcripſit, aut repñtauit, alij legunt minuam, vt ſit ſenſus minuam.i.conſumam.[Non audebis).ſ.inuitare ad cœnā matris. [De mea noua lautitia) Nunciatur tibi, quod ſim nimis lautus. [Iam) Lauti-
Promulſidæ. tiā. [Promulſide) Genus eſt,liquaminis,vt quidam voluit ex mulſo.[Suſtuli)Amoui,q̃ non amplius delectos.[Oleis)A qua,& ſa-
Lucanica. le cōditis.[Lucanicis)Lucanica genus eſt farciminis ex porcinis carnibus a Lucanis populis,vnde primum fuit inuenta ſic dicta. [Abſtergere) Penitus amouere antiquū, quo ſolebāt delectari.i. paratyrotaricū erat.n. cibus pauci ſumptus quē prius dixit Cic. ſe iam faſtidire cum antea ferret,nunc aut dicit Pæto,vt illud ſibi paret. (Vnum) Pręcipuū.[More noſtro)vt conſueuimus.i.moderate. [Illa ſuperiora).Cum diximus non eſſe lautos. [Luſimus) Ex ioco diximus. [Prætermiſſurum).ſ.villam Cæliciatā.[Satis) Facetiarum. [Samnionum) Samniones,qui ſunt in dictis fatui,& moribus obſcœnis.Cic.lib.ij.de Or. qd porrò tam ridiculū,q Sā-
Samniones. nio hos Græci appellant [illegible] quorſum aut ſubdiderit. [Satis) Enim ſatis eſt. [Samnionū parum)Nō facile poteſt intelligi.

ASC. DELECTAVERVNT &c.) Veritus erat Papirius Pætus ne Cic.libertate nimis in loquendo efferretur contra Cæſ. aut amicos eius. Itaque cum de eo locutus eſſet cum Silio,timens ne Silius aliquid ſolicitudinem afferret, ſe ei renūciaſſet, ſcripſerat ad Cic.binas literas eodem exemplo,vt ſaltem alteræ redderentur. Ad quas Cic. primum dicit reſcripſiſſe diligenter, deinde narrat qua arte vtatur in viuendo cū Cæſare,& Cæſarianis, ita vt libere dicta non accipiātur in malā partē. Demū declarat,vnde illis temporibus ꝯſolationē accipiat iocās cū ipſo Pæto, & victū vtriuſq;. Ordo eſt. Literæ tuæ delectauerunt me, in qbus primum amaui amorem tuū,q te incitauit ad ſcribendū verentē.i.timentē,ne Silius attuliſſet mihi aliqd ſolicitudinis.i. negocij ſuo nuncio.i.denunciatione,de quo, & tu ſcripſeras mihi antea bis qdem eodem exemplo.i.ijſdem verbis,&rōnibus vt intelligerē facilē te eſſe cōmotum.ſ.timore. Et ego reſcripſeram tibi accurate.i.adhibita cura, vt aut liberarem te iſta cura.i.ſolicitudine, quoque.i.quocunque modo, in tali re atque tpe,aut certe.i.ſaltem, ſi liberare non poſſem aut nollem leuarem te.i.deonerarē te.ſ.iſta cura. Sed qm tu oſtendis quoque.i. ēt,proximis literis.ſ. tuis,quantæ curæ ca res ſit tibi,ô mi Pete habeto ſic.i.teneto ꝓ certo, qdqd potuerit fieri arte,non.n.eſt iam ſatis pugnare conſilio,quia quoddam artificium eſt excogitandū.i.cogitādo inueniendum.Sed tñ.i.nihilominus quidquid potuerint elaborari aut effici, me conſecutum eſſe.i.obtinuiſſe ſummo ſtudio ad conciliandā.i.de nouo acqrendā,& colligendam.ſ.ex occaſionibus quantūlibet paruis beneuolentiā iſtorum.ſ.Cæſarianorum. Nec ſup.cōſecutus ſum fruſtra, vt arbitror. Ego.n.color paſſiuū verbū color caleris.i.veneror, & obſeruor.i.timeor lædi, ſic ab oībus ijs,ꝗ diliguntur a Cæſ. vt putem me amari ab his, Nam etſi.i.qꝗ amor verus,& fictus, non dijudicatur.i.decernitur facile niſi aliquod tp̄s eiuſmodi incidat, vt quaſi.i.perinde,atq; aurū poteſt perſpici.i.probari igne,ſic beneuolentia fidelis poſſit perſpici.i. pfecte noſci,periculo aliquo, cetera.ſ.extra periculū ſunt ſigna cōia.ſ.tam vero,ꝗ ficto amico. Sed ego vtor,vnō argumēto, quamobrem ego arbitror me diligi ex animo,& vere. Quia,& nr̃a fortuna eſt ea,& illorū,vt non ſit cauſa ſimulandi.i.cur ſimulent.ſ. me amare ſi non amarent,aūt a.ſed ego nihil video, q̄ timeā de illo penes quē.i.in cuius manibus eſt ōis poteſtas,hoc eſt de Cæſ.Niſi ꝙ omnia ſunt incerta, cum d.ſceſſum eſt a iure.i. cum quis regit Pomp.non ſm leges, ſed pro arbitrio ſuō nec qdꝗ pōt ꝑſtari.i.firmiter polliceri cautione data. quale ſit futurum,quod poſitum eſt in voluntate,ne dicam in libidine alterius. Sed tñ animus ipſius,videlicet Cæſaris, nulla re eſt offenſus a me.n. pro quia,vt.i. quemadmodum ergo arbitrabar olim meum eſſe loq libere, cuius.ſ.mea opera.i. diligentia,& labore libertas eſſet in ciuitate.ſ. Roma,quæ aliter periijſſet,ſic ſup. meum eſt, ea.ſ. libertate ciuitatis amiſſa nunc nihil loqui quod offendat voluntatem, aut illius.ſ.Cæſ. aut eorum qui diliguntur,ab illo. Autem.i.ſed,ſi ego velim effugere offenſionem nōnullorū dictorū acute aut facere, fama ingenij eſt abijciēda mihi quod.ſ.abijcere famam ingenij ſi ego poſſem,id ego nō recuſarem.Sed tñ ipſe Cęſar habet peracre iudicium,& vt Seruius frater tuus quem iudicio fuiſſe literatiſſimum diceret fac.le hic verſus non eſt.Plauti,ꝙ.ſ.Seruius haberet aures tritas.i.aſſuetas notandis generibus.i.notando genera poetarum, & conſuetudine legendi.ſic audio Cæſ.cum iam confecerit.i.ex diuerſis collegerit,volumina.i.libellos,apophthegmaton.i.acute & ſententioſe, ac mordaciter dictorū,ſolere.i.ꝙ ipſe Cęſ. ſoleat reijcere.i.abijcere,& non recipere,ſi quid.i.ſi aliquid dictum afferatur ad eum pro meo.quod,nō ſit meum.i.a me dictum & excogitatum.Qđ .i.quam rem ipſe facit nunc eo.i.tanto magis,quia fere.ſ.omnes familiares eius viuūt mecum quotidie.Autem.i. ſed multa incidunt in ſermone vario.i.in loquendo,aut dū loquimur de varijs rebus nō dicit in ſermonem qa de vno eodemq. ſermone loquimur,circa tranſitionem in alium,quæ fortaſſe cum dixi illis.ſ.familiaribus Cęſ.videantur nec illiterata nec inſulſa, imò ſapere literaturum,& ſales.Hæc.ſ. dicta mea perferuntur ad illum videlicet Cęſ.cum reliquis actis.i.publicis,meis dictis & iam in acta relatis,ipſe.n.mandauit.ſ.ſuis, ita ſup.facere.Sic ſit vt ſi Cæſ.audiat præterea.i.præter ea quæ a ſuis afferuntur quid.i.aliquid de me, ipſe putet non audiendum ſup.eſſe. Quamobrem ego nihil vtor Oenomao tuo.i. tragœdia tua ſcripta de Oenomao Martis filio rege Elidis & Piſæ,& patre Hippodamiæ quem Accius in tragœdia inducit, de inuidia conquerentem de qua dicit Cic.non eſſe ſibi querendum cum nihil habeat cui inuidendum ſit,etſi quanꝗ potuiſti.i. inſeruiſti verſus Accianos.i. Accij poëtæ tragici. Sed quę eſt inuidia,aut quid poteſt inuideri nunc mihi? q.d.nulla, & nihil. Verū fac eſſe.i.eſto vt ſint omnia.i.inuideat mihi immerito. Ego video ſic placuiſſe ijs philoſophis,videlicet Stoicis, qui ſoli vir tenere mihi vim.i.poteſtatē virtutis.i. cognoſcere quātū valeat,& qd ſit virtus,nihil eſſe ſapientis pertinere ad ſapiētem, pręſtare.i.perſoluere,& quod dūt facere bonum,eſt enim pręſtare quod ab alio aut a ſe peccatum eſt emendare,& reparare, niſi culpam.i.ſapiētem nulli rei eſſe obnoxium quam præter culpam ſuam euenit,qua.ſ.culpa ego videor mihi carere dupliciter, &.i. ſimul, ꝙ ſenſerim ea.ſ.de bello ciuili fugiendo, quæ fuerunt rectiſſima,& cum viderem non ſatis præſidijs.i.roboris militaris ad obtinenda ea.ſ. quæ ſenſi obtinenda putarim, pro putauerim non ſup. eſſe certandum cum viribus valentioribus quales erant Cæſ.Ergo cum.ſ.ita ſit, ego nō ſum certe reprehendendus in officio.i.facto ciuis boni. Reliquum eſt.i.reſtat cum nihil male fecerim in remp.neqd dicam ſtulte, neqd dicam temere, vel ꝓ vel, neqd faciem ſtulte,& temere contra potentes,quales ſunt Cæſariani,& ego puto id quoque.ſ.nihil dicere,aut facere temere [illegible]ſe ſapientis,vero,pro ſed,non poſſum præſtare.i.exhibere cetera vtpote qd qſque dicat me dixiſſe,aut quomodo ille.ſ. Cæſar accipiat,aut qua fide viuant mecum ijs,q colunt & obſeruant.i. venerantur me aſſidue. Ita.i.& ſic ſit vt ego conſoler me,&.i.ſimul conſcientia conſiliorum ſuperiorum.i.ſuperioris temporis quæ recta fuerunt,& moderatione.i.temperatione in dictis & fa[illegible], temporis præſentis, & transferam illam ſimilitudinem Accij.i. quam adduxiſti ex tragœdia Accij,non modo non,ad inuidiam .i.non imputabo factum meum.i.inuidiæ, ſed transferam ad fortunam.i.imputabo fortunæ, quam.ſ.fortunam, ego exiſtimo leuem & imbecillem.i. debilem oportere frangi ab animo firmo, & graui tanquam fluctum à ſaxo.i. à ſcopulo in mari poſito. Etenim.i. nam certe,cum plena ſint monumenta.i.ſcripta ad memoriam rerum. Græcorum.ſ.auctorum, quemadmodum viri ſapientiſſimi tulerunt regna.i.dominia,& tyrannides,vel Athenis vel Syracuſis.Cum ipſi.ſ.ſapientiſſimi viri fuerint quodāmodo liberi,qa animus eorum non ſeruiebat, cum liberaliter quæ imperarentur facerent ciuitatibus ſuis.i. reliquis ciuibus,qbus præſidere debebant,ſeruientibus, qa inuite imperata obruntibus ego non putem? ſup.me poſſe tueri ſtatum meum, ſic vt neque offendam.i.lædam, & ad ſucceſſionem prouocem animum cuiuſquam,nec frangam.i.non imminuam dignitatem meam. Quia neceſſe eſt ſub tyranno alterum facere, aut illum offendere ſeruando dignitatem, aut illi obſequendo dignitatem diminuere Nunc venio ad iocationes tuas.Quando.i.quandoquidem tu introduxiſti ſm Oenomaum.i.fabulam illam ab Oenomao(vt iam dixi) denominatum, Accij.ſ.poetæ, non Attellanam.ſ.actorem verbis rudibus,& in cōpoſito geſtu,vt ſolebat olim.ſ. introduci, ſed vt nunc ſit,mimum.i.geſticulatorem,qui geſtu verba,& mores eorum quos agit,imitatur. Quem Popilium narras tu mihi, quem Denarium ſup.narras tu mihi,locus obſcurus eſt,quia deſiderantur Accij tragœdiæ,quibus notis,locus erit apertiſſimus. ſicut qui diceret Gnathonem Terentij plane agis, ſi per

Eunuchus Terentij planè obſcurus eſſet locus, nũc clariſſimus. Dubium eſt an denarium pro homine, an potius ꝑ numo accipias, & dicat Cic. more Epicuri emiſſe denario patinã Tyrotarichi. i. caſei ſalſi, & vetuſti, vnde ait quam patinã Tyrotarichi ſup. narras mihi? iſta, ſcõmata amata ferebantur facilitate. i. leuitate mea, nunc res eſt mutata. Ego habeo Hircium, & Dolabellam diſcipulos dicendi, & ſup. magiſtros cœnandi, qa ſumptus faciunt, aut coquendi peritiores ſunt. Puto. n. audiſſe te, ſi forte oia. ſ. quę Romæ fiũt perferantur ad vos, illos declamitare. i. frequenter ſe exercere in dicẽdo ꝑ cauſas fictas apud me, & me cœnitare. i. frequenter cœnare apud eos. Autem. i. ſed, nihil eſt ꝙ tu eiures. i. iurando eripias, & extorqueas mihi bonam copiam. ſ. obſonioꝝ. Huber. intelligit eiures. i. expreſſe iures ꝑ bonam copiam deam. Ego. n. faciebã te attentionem q̃ſtiunculis. i. paruis q̃onibus tũc, cum habebas rem. i. diuitias, hoc eſt te exercebam, vt hoiem qui mihi curæ eſſet, nunc eſt cum ꝑdas bona. ſ. tua tã ęquo. i. in vtranque ſortem, parato aĩo, non ſis eo conſilio. i. ne hoc tibi perſuadeas, vt cũ recipias me hoſpito, putes te accipe aliq̃ exiſtimationem, aut potius ęſtimationem. ſ. obſonioꝝ tuoꝝ. Etiam. i. pręter hoc ꝙ bona tua mihi facis, hęc plaga. i. pena, & mulcta, eſt leuior ab amico, q̃ à debitore, qa leuius eſt nihil ab amico, q̃ à debitore recipere. Nec tñ q̃ro. i. exigo eas cœnas, vt magnæ reliq̃æ fiant. Id q̃d erit, ſic magnificum, & lautum, omnia accipi debent ioco dicta. Memini te narrare mihi cœnam Phameæ. ſ. lautam, & immẽſam, ſup. cœna tua ſit tempertius. i. non ſit tam magnam, cetera, ſup. fiant eodem modo, atque lautè. Quod ſi perſeueras vocare me ad cœnam matris. ſ. tuæ, ego feram. i. patiar quoque. i. ẽt id, volo. n. videre aĩum ſup. eius, qui audeat apponere mihi iſta q̃ ſcribis, aut ẽt polypum. i. piſcem multoꝝ pedum ſimilem Iouis Miniani. i. rubicundi quaſi minio tincti, aut mimiani à mimo introducti in fabula. crede mihi nõ audebis ſup. talẽ apponere. Fama de mea lautitia veniet ad te ante aduentum meum, tu extimeſces eam. Neq; eſt ꝙ ponas aliqd ſpei in promulſide. i. dulciatio illo aut liquamine ex mulſo. hoc eſt quod putes me promulſide contentum fore, quã. ſ. ꝓmulſidẽ ego ſuſtuli. i. depoſui de cęna mea totã. Ego. n. ſolebam delectari antea oleis, & lucanicis. ſ. illis tuis ſalſis ex carne ſuilla rubente. Sed qd. i. ad qd loq̃mur hæc? liceat modo venire illo. i. ad illum locũ vbi tu es. Tu vero redi ad Tyrotaricum. i. caſeum ſalſum antiquũ, volo. n. abſtergere metũ animi tui. Ego afferam tibi vnum ſumptum, qa oportebit quod calefacias balneum, cetera ſup. facias, & pares, mare noſtro, nos luſimus. i. per locum diximus illa ſuperiora. Tu & curaſti diligenter & ſcripſiſti facetiſſima de villa Seliciana. Itaq; ego puto me prætermiſſum. i. dimiſſum eã. Salis. n. fatis. i. facetiaꝝ eſt, parum ſupp. eſt Sarionioꝝ. i. fatuoꝝ, obſcęnioꝝ, quos Græci [illegible] vocant.

AVL. IAN. TV aũt ꝙ mihi bonã copiam eiures, nihil eſt) Hieronymus Ferrarius, legendũ arbitratur, bonam copiã iures, hoc ſenſu, nõ eſt, quod te mihi ſemper ꝓſlo fore. tuiq. bonam copiam facturum eſſe iures. vt reſpexerit ad id, qd M. Varro ſcribit lib. 6. de lingua Lat. Debitores nonnulli ꝑ pecunia, quam debebant, operas in ſeruitutem dabant, dum ſoluerent. id Sylla dictator ſuſtulit, voluitq. vt ij bonã copiam iurarẽt. i. vt, ſui facultatem creditoribus ſemper eſſe facturos, iureiurando promitterẽt. Ferrarius ſic accipiebat. ego aũt puto hic dictum eſſe, Quòd mihi bonam copiã eiures, pro, ꝙ iures mihi, te non hře, vnde ſumptũ facias, tantumq. abeſt, vt ex Varrone Cic. locum emendem, vt potius ex Cic. Varronis locũ putem eſſe corrigendum, vt legatur, voluitq. vt ij bonã copiam eiurarent. i. vt iurarent, ſe non hře, vnde creditoribus ſatisfacerẽt. hoc multis argumentis ꝓbare non conabor. recitabo locũ Sex. Pompeij, qui nřam ſententiam ita cõfirmat, vt dubitatio ꝑſus nulla relinquatur. Eiuratio, inquit lib. 5. ſignat id qd deſideretur, nõ poſſe præſtari. Plaut. Eiurauit militiam. Eſt igit, Eiurare, iureiurãdo recuſare. idq. ſatis tum, q̃ attulimus, tum alia quoq; exempla declarant. [Aeſtimationem te aliquã putes accipere) Alluſit ad æſtimationẽ poſſeſſionum, quam Cæſ. ꝑ arbitros debitoꝝ cauſa fieri voluerat, vt ij creditoribus facilius ſatisfacerent, qua de re initio lib. iij. de bellis ciuilib. his verbis. Cum fides tota Italia eſſet anguſtior, neq; creditæ pecuniæ ſoluerẽtur, conſtituit, vt arbitri darentur; ꝑ eos fierent æſtimationes poſſeſſionum, & reꝝ, quanti quæq; eaꝝ ante bellum fuiſſent, atq; eæ creditoribus traderẽtur, hoc & ad timorem, nouaꝝ tabulaꝝ tollendum, minuẽdum ue, qui ferè bella, & ciuiles diſſenſiones ſequi cõſueuit, & ad debitoꝝ tuendam exiſtimationem eſſe aptiſſimũ exiſtimauit. Suet. etiam in Cæſ. De pecunijs, inqt, mutuis, diſiecta nouaꝝ tabulaꝝ expectatione, quæ crebro mouebatur, decreuit tandem, vt debitores creditoribus ſatisfacerent per æſtimationem poſſeſſionum, quanti quaſque ante ciuile bellum cõparaſſent, deducta ſumma æris alieni, ſi quid vſuræ nomine numeratũ, aut ꝑſcriptum fuiſſet. qua cõditione quarta pars ferè debiti deperibat. Cũ igitur Papirius ex eo Cæſ. decreto magnam a debitoribus plagam accepiſſet, æſtimatis eorum poſſeſſionibus, non quãti venire tunc poſſent, ſed quanti ante ciuile bellum fuiſſent; iocans, vt ſolet Cic. Ne credas, inqt, cum me hoſpitio recipias, æſtimationem te aliq̃ acceptuꝝ. & dixit, æſtimationem aliquam, tanquã ſi, magnum aliquod damnũ dixiſſet. Papirius. n. æſtimationes. i. prædia, per arbitros inique æſtimata, à debitoribus accipiens, crediti iacturã non minimam fecerat. deinde ſeqtur. Etiã hæc leuior eſt plaga ab amico, q̃ à debitore, hoc eſt, & tñ, ꝙ ab amico bona tua comedantur, non id tibi æque graue eſſe debet, atque illud eſt, quod debitorum cauſa deperdis, à quibus poſſeſſiones, quanti vendere nunquam poteris, accipiendæ tibi ſunt.

CICERO in quandã ad Pætum epiſtola, Quam mihi, inqt, tyrotarichi patinã narras? facilitate mea iſta ferebant antea, nũc mutata res eſt) Quæri ſcio inter eloquentiæ Cic. candidatos, qd verbum non admodũ frequens apud Latinos ſibi velit, tam hic. q̃ epiſtolis ad Att. Inuenio apud Græco edici q̃dẽ tarichos ſalſamentũ, Suid. tñ, carnẽ intelligere muuli ſale ꝓſperſam, addito ẽt etymo [illegible], qd eliquetur inde tabes gari modo. nam ichor tabes eſt. ac cruor. id fuiſſe annonæ viliores, vt credã, facit Ariſtophanis interpres, cũ in comœdia, cui titulus eſt [illegible], ita ſcribat, [illegible]. Vbi, inqt, eſt taricho poleũ, hoc eſt, vbi tenuia vẽdunt. Tarichos Phrygiũ, & Gadiricũ eſt apud Eupolin, in Marica. Iul. Pollux Aegyptia addit, & Sardoa quoq;. Sed & Tilti, Tarichos dr ab eodẽ, & [illegible] qd ſquãmatũ intelligit, qd ſeruile cibariũ fuiſſe monſtrat comicus Plato, [illegible]. Ex ijs ducor coniectura nõ iã (vt monicoꝝ pleriſq; eſt viſum) à Caſso duci Tyrotarichũ, q à loco, vbi cõficeret, moxq. Romã ſubuectaret, vti ex Hiſpania, & locis alijs. Nec me fallit Apic ũ ſcribere, q̃ſq̃s is eſt, patellã Tyrotaricho ex quocũq; volueris ſalſo coques ex oleo exoſſabis, & cerebella cocta, pulpas piſciũ, iecuſcula pulloꝝ, caſeũ mollem excaldatũ, hæc oia calefacies in patella. Apud Philippidẽ, Euſtathio referẽte, legit, [illegible]. vbi auctori idẽ ꝓbare nitit, tarichos neutro dici gñe. vt apud Menand. [illegible]. i. ſale inſperſi tarichos. & maſc. apud Ariſtoph. [illegible]. i. tarichũ abluens hũc. Horæum tarichos inueni apud Pollucẽ li. 7. ſiue horatarichos. ſicuti ẽt tarichopolas, quos latine ſalarios dixit Martialis, hoc eſt, q ſalſamẽta vendũt.

Cœlius Rhod. Antiq. Lec. lib. 7. c. 47.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à Papirio, vt ſcribat illi, quid de agris diuidendis futurum cenſeat: ſimul exponit, quam ſpem de ſuis Cicero propter Cæſaris beneuolentiam obtinebat.

M. CIC. L. PAPIRIO PAETO S. D. 17

NOn tu homo ridiculus es, qui, cum Balbus noſter apud te fuerit. ex me quæras, quid de iſtis municipijs, & agris futurum putem? quaſi aut ego qdquam ſciam, quod iſte neſciat; aut, ſi quid aliqñ ſcio, non ex iſto ſoleam ſcire. imò vero, ſi me amas, tu fac, vt ſciam, quid de nobis futurum ſit. habuiſti. n. in tua poteſtate, ex quo vel ex ſobrio, vel certe ex ebrio ſcire poſſes. ſed ego iſta mi Pæte non quæro: primum quia de lucro prope iam quadriennium viuimus; ſi aut hoc lucrum eſt, aut hæc vita, ſuperſtitem reip. viuere: deinde quòd ſcire quoque mihi videor, quid futurum ſit. fiet. n. quodcunque volent, qui valebunt: valebunt aũt ſemper arma. nobis igitur ſatis eſſe debet, quidquid conciditur. hoc ſi quis pati non potuit, mori debuit. Veiente quidem agrum, & Capennatem metiuntur. hic non longe abeſt à Tuſculano. nihil tñ timeo: fruor, dum licet: opto, vt ſemper liceat. ſi id minus contigerit: tamen, qñ ego, vir fortis, * idemq. philoſophus, viuere pulcherrimum duxi, non poſſum eum non diligere; cuius beneficio id conſecutus ſum. qui ſi cupiat eſſe repub. qualem fortaſſe, & ille vult, & omnes optare debemus: quid faciat, tamen non habet; ita ſe cũ mul-

* alias, idẽ q̃d

tis

tis colligauit.ſed lõgius progredior:ſcribo.n.ad te hoc tñ ſcito,non modo me,qui conſilijs non interſum, ſed ne ipſm quidem principem ſcire, quid futurum ſit. nos enim illi ſeruimus,ipſe tpibus.ita nec ille,quid tpa poſtulatura ſint;nec nos qd ille cogitet,ſcire poſſim⁹.hęc tibi antea non reſcripſi non quo ceſſator eſſe ſolerem, preſertim literis: ſed cum explorati nihil hrẽm,nec tibi ſolicitudinẽ ex dubitatione mea nec ſpẽ ex affirmatione afferre volui. illud tñ aſcribam,quod eſt veriſſimum,me his tẽporibus adhuc de iſto periculo nihil audiſſe. tu tamen pro tua ſapiẽtia debebis optare optima, cogitare difficillima,ferre quæcunque erunt. Vale.

HVB. NOn tu) Romani moris fuit militibus veteranis poſt confectam militiam agros aliquos dare, quorum pro ventibus poſſent ſenectutem ſuam, & familiam ſuſtentare; vt oſtendit Iuuen. Tandem pro multis vix iugera bina dabant Vulneribus. Et Luc.lib.1.Pharſ. Quę ſedes erit e meritis,quæ iura dabuntur,Quæ noſter veteranus arte. Id igitur cum Cæſ. facturus diceretur petiuerat Pætus à Cic. quid putaret eſſe facturũ de his agris.Itaque Cic.reſcribẽs oſtendit eum melius ſcire debere qui Balbum,Cæſ. intimum & familiarem apud ſe habuerit,à quo potuit omnia multo melius intelligere.Itaque à Pæto petit qd putet non de agris,ſed de ſe ipſius eſſe futurũ Cæſ. tenẽte omnia, deinde tñ dicit Cic. qd intelligat de diuiſione agrorũ licet ager ſuus Tuſc. pp vicinitatem immineat periculo diuiſionis,dicit tamen ſe non timere, ſed vt virum fortem & philoſophum exiſtimare ſatis ſibi eſſe quod viuat,ſeq.mare Cæſ.cuius beneficio habeat vita. Poſtremo dicit non ſolum ſibi,ſed ẽt ipſi Cæſ.qui omnia regit,incertum eſſe quid ſi futurum,qa res ipſæ pro tẽporibus mutantur.[Non tu)Interrogatiue legendum eſt. non ne homo ex dignus videri,q.d.ſimplex.[Balbus) qui Cæſ. conſil a nouit.

Munici pia. [Municipijs) oppidis, quæ aſſignabantur ad habitationẽ militum Lucan.An melius fiẽt piratæ magnæ coloni.[Et agris)Diuidundis.[Iſte) Balb. [Ex iſto) Quia quidqd de factis Cæſ. ſcio, Balbus mihi dicit. imò petit à Pæto quid putet futurum de ſeipſis.[Si me amas)Adiuratio.[Habuiſti)Balbum.[Vel ebrio) Quia bene poti facilius reuelant ſecreta.Horat. Quid non ebrietas deſignat,operata recludit. Vult aũt intelligere,habuiſti eum apud te qui vel deliberata mẽte quod faciunt ſobrij,vel ex caſu, & temere,vt faciunt ebrij tibi dixit quid ſit Cæſ.facturus. [Iſta).i.talia. [De lucro).i.vltra quã ſperabamus & optamus. Terent. Quidquid præter ſpẽ euenerit,in lucrum deputato.[Quadriennium) quatuor annos preteritos.[Si aut) quaſi correctio eſt. qa dixit lucrũ eſſe quod viuat.[Aut vita)ſi vita poteſt appellari viuere poſt remp.amiſſam,q.d.quæ potius eſt mors.[Deinde).ſ.non quæro iſta.[Quod).i.qa. [Videor ſcire) Conijcio quodãmodo quid ſit futurũ.[Fiet.n.) Id,quod vř ſcire quod omnia regentur arbitrio eorũ qui habebunt potentiam.[Valebũt)Poterunt.Valebunt arma ſignat quod magis regẽtur res vi quadã quàm iuſtitia. [Quid quid conceditur,) q.d.ſola vita ẽt ſub imperio Cæſ. qñ viuendo aliter facere non poſſumus. [Hoc) Sic oſtendit Catonem nõ ſine cauſa periſſe,ne veniret in hanc ſeruitutem. [Si quis)Signat Cat. qui ſeipſum Vticæ interemit, ne Cæſ. tyrannidem videret. [Veientem agrum) Agrum Veiorũ qui populi ſunt finitimi Ro

Capẽna porta. manis.[Capenatem)A Capena oppido,vnde & porta,quæ illuc ducebat capena appellata eſt. Iuuen. Subſtitit ad veteres arcus madidamq; capenam.[Metiuntur)Menſurant,vt diuidant.ſ.Cæſariani. [Hoc).ſ.quod metiuntur. Iſtos agros. [Non abeſt longe à Tuſc.) Quia propinquum eſt,imminet periculo Tuſc.pp vicini

Fruor. tatem.Virg.Mantua ue miſeræ nimiũ vicina Cremonę.[Fruor) Capio voluptatem,& fructum ex eo agro. [Dum licet) Dum permittitur mihi,dum poſſum. [Semper liceat).ſ.frui. [Id) Vt fruar

Minus, pro nõ. meo agro.[Minus) Non. [Qñ) Qm. [Vir fortis) Bene armatus contra oĩa aduerſa.[Duxi)Exiſtimaui.[Pulcherrimũ viuere)Vitam eſſe pulcherrimã omnium,quæ nobis contingũt, pro loci mutat Cic.ſententias, alibi.n.oſtendit vitam amiſſa dignitate & honeſtate nullo pacto eſſe appetendam.[Eum) Cæſ.beneficio,liberalitate, quia poterat mihi eripere,ſi voluiſſet. [Id).ſ.viuere. [Qui) Excuſat Cæſ.ꝙ licet bonam habeat volũtatem, neceſſe tñ ſit eum multa facere ad arbitrium aliorũ, quos habet ſibi coniunctos & amicos.[Quid faciat).i.al.qd quod poſſit facere,vt vult. [Colligauit,) q.d.implicauit.[Longius pg.) Plura dico,ꝙ opus erat.[Ipſum principem) Ipſum Cæſ.qui eſt princeps conſiliorũ.

[Nos.n.) Rõ quare Cæſ. neſciat futura. [Ipſe tpibus).ſ.ſeruit. [Tpa) Quæ aſſidue mutantur. [Ille) Cæſ. [Cogitet) Habeat in animo,qa cogitationes alieni corporis nobis ſunt ignotæ.[Non reſcripſi)Cum a me petiſſes.[Antea).Olim.[Ceſſator) Piger.[Nihil explorati)Nihil certi.[Nec)Duplicẽ aſſignat rõnem quare citius non reſcripſerit, quia cum nihil haberet explorati, noluit exponere tẽ in dubio,ne ex dubitatione daret ei ſolicitudinem, nec voluit ẽt affirmare,qđ erat incertum.ne ex affirmatione darẽt ſpẽ vanam.[Aſcribam)Subiungam,quaſi poſt oĩa ſcribã. [De iſto periculo)Quod tu times imminere nobis. [Tu tñ) Conſiliũ ſapientis, vt optemus ad eis ſemper optima, & tñ cogitemus potius mala poſſe euenire,ꝙ bona, quia ſi ita cogitabimus, minus nos opprimẽt,qa præcognita euenient ẽt ſi erunt mala.Si autem euenient bona,id erit in lucro. quia cum cogitatio noſtra eſſet de malis ſupeuenerit. [Quæcunque erunt)Siue bona ſiue mala. Virg. Quidquid erit ſuperanda omnia fortuna ferendo eſt.

NVM tu homo &c.) Mos erat Romanis vt veteranis militibus aliquot agros ad vitæ ſuſtentationem darent,quod Cæſ.ſe facturũ decreuerat.quod cum Pætus à Cic. doceri voluit,ſcribit eũ melius debere ſcire,qui Balbum conſulere potuerit, aperit tñ qđ ſentiat,& quo animo quod euenerit, ferendum ſit docet. Ordo eſt. Num.i.nõne tu ò Pæte es homo ridiculus.i.riſum excitans ridẽdus,qa cum Balbus noſter fuerit apud te,quæras ex me qd putem facturũ de iſtis municipijs.i.oppidis municipalibus & agris.ſ. illis adiacentibus quos rumor erat Cæſ. velle veteranis ſuis diſtribuere quaſi aut ego ſciam quidquam ꝙ iſte.ſ. Balbi neſciat,aut ſi ego ſcio qd.i.aliquid aliqñ,ego non ſoleam ſcire ſup. ex iſto.ſ.q apud te fuit, hoc eſt ex Balbo. Imò vero.i.econtrario ſi tu amas me,tu fac vt ſciam qd ſit futurũ de nobis.i.de agris noſtris. Tu.n. habuiſti in tua poteſtate.ſ. Balbum, ex quo tu nõ poſſes ſcire vel ex ſobrio,vel certe ex ebrio,qa ebrius, inſipiens, pueri dicẽt tibi verũ. Sed ò mi. Pæte ego non q̃ro iſta.i.non ſum ſolicitus de iſtis rebus.Primum qa viuimus,iam ꝑpe.i.quaſi quadriẽnium,de lucro.i.vltra ꝙ putauimus nos viuere poſſe,ſi aut hoc eſt lucrũ, aut hic eſt vita videlicet, viuere ſuperſtitem reip.i.poſt interitũ reip. Deinde non quæro,ſup.q.i.eo ꝙ ego videor mihi ſcire,quoq;.i. ẽt quid ſit futurũ.Enim.i.quia,id ſup.fiet quodcunque volẽt,q valebunt.i. plus poterunt aũo.i. ſed armis.i. iñ armis pſtantiores,vt Cęſariani valebũt ſemper. Igitur ſatis debet,eſſe nobis qdqd conceditur. Siquis non potuit pati hoc.i. vt habeat ſatis ex eo quod ſibi cõceditur,ipſa debuit mori. Quidem.i.certe ſup.Cæſariani, metiunt.i.metiendo inter ſe diuidunt agrum Veientẽ & Capẽnatem.i.iuxta Veios & Capẽnas iacentes, n.i.ſi ager nõ abeſt longe a Tuſculano.ſ. agro,vbi Cic.erat poſſeſſio. Tñ.i. nihilominus, ego nihil timeo.i.de ablatione agri mei. Ego fruor.i.ex eo fructũ capio,dum.i.quandiu licet opto vt liceat ſemper.Si id.i.ſemper licere frui meis minus.i.non cõtigerit.i.datum ſit,tñ qñ.i. qm,ego vir fortis.ſ.habitus,aut hñi cupidus.i.philoſoph⁹,duxi.i.exiſtimaui viuere eſſe pulcherrimum,non poſſum nõ diligere eũ.ſ.Cæſarem,cuius beneficio ego conſecutus ſum id.ſ.vt viuam. Quiſi cupiat remp. eſſe qualẽ &.i.ẽ: ille vult fortaſſe & nos oẽs debemus optare: tñ non habet quid faciat,quia non poſſet ẽt ſi vellet,remp. reſtituere priſtinæ libertati,ita.i.vſque adeo colligauit.i.deuinxit ſe cum multis,q.ſ.ſi reſp.vigeret,deponendi eſſent. Sed ego progredior longius.ſ.ꝙ neceſſe eſt. Scribo.n.ad te,cui.ſ.pauca ſufficeret,cum ſis vir prudens,& perſpicaci ingenio. Tñ ſcito hoc non modo me,q non interſum conſilijs,non ſcire quid futurũ ſit, ſed nequidem.i.non ẽt ipſum principem.ſ.Cæſ.ſcire quid ſit futurũ. Vbi eſt non modo, non me legi poſſet non modo me,vt illa negatio ne vtrique particulæ ſeruiret. Nos ſeruimus illi.ſ.Cæſ.ipſe ſup.ſeruit.i.inſeruit tpibus.i.rebus ſe pro tpe hñtibus. Ita nec ille ſup. ſcire potes quid tpa ſint poſtulatura,nec nos poſſumus ſcire quid ille cogitet.Ego non ſcripſi hæc antea,non ꝙ melius ꝙ non ſolerem eſſe ceſſator.i.pigritãs,preſertim in literis.ſ. ſcribendis, ſed cum nihil hrẽm explorati.i.certi, nec volui afferre tibi ſolicitudinem ex dubitatione mea, nec ſpẽ ex affirmatione.ſ.de re dubia. Ego tñ adſcribam.i.ſcribendo addam illud,quod eſt veriſſimum,me nihil audiſſe adhuc his temporibus de periculo iſto.ſ. quod times de agris nobis eripiendis, tu tamen debebis optare optima pro ſapientia tua.i.ſecundum quod exigit ſapientia tua, & debebis cogitare difficillima.ſ.explicata poſſe euenire, & debebis ferre quæcunque erunt ſiue difficillima, ſiue mediocria.

ASC

NON modo me) Libri omnes vetuſti hanc lectionem habent;quam,vt incorruptam,ſecuti ſumus. qui autem eo ſunt offenſi,ex ingenio particulam, non, interiecerunt. vide quæ diximus in illum locum epiſtolæ penultimæ libri 1. Non modo præmijs, ſed ne periculis quidem.

IAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Dicit ſe omnibus modis non modo vti, ſed & frui ſuo conſilio, & prudentia, quia bonarum artium ſtudia ſibi cordi eſſe aſſerit, & de ludo quoque ſuo iocatur.

CICERO S. D. PAPIRIO PAETO. 18

CVm eſſem ocioſus in Tuſculano, propterea ꝙ diſcipulos obuiam miſeram, vt ijdem me quammaxime conciliarent familiari ſuo: accepi tuas literas pleniſſimas ſuauitatis: ex quibus intellexi, probari tibi meum conſilium, ꝙ, vt Dionyſius tyrannus, cum Syracuſis expulſus eſſet, Corinthi dicitur ludum aperuiſſe, ſic ego, ſublatis iudicijs, amiſſo regnos forenſi, ludum quaſi hr̄e cœperim. quid quæris? me quoq; delectet conſilium, multa.n.conſequor. primum id, quod maxime nunc opus eſt, munio me ad hæc tp̄a. id cuiuſmodi ſit, neſcio: tm̄ video, nullus adhuc conſilia me huic anteponere: niſi forte mori melius fuit: in lectulo, fateor; ſed non accidit: in acie non fui. ceteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius fœde perierunt. at Cato præclare. iam iſtuc quidem, cum volemus, licebit: demus modo operá, ve tam neceſſe nobis ſit, q̄ illi fuit: id quod agimus. ergo hoc primum. ſeqtur illud: ipſe melior fio, primũ valetudine, quam, intermiſſis exercitationibus amiſſerã: deinde ipſa ille, ſi qua fuit in me, facultas orõnis, niſi me ad has exercitationes retuliſſem extruiſſet. Extremũ illud eſt, qd᷑ tu, neſcio, an primũ putes plures iam pauones confeci, q̄ tu pullos columbinos. tu iſtic te Atteriano iure delectato, ergo me hic Hirtiano. veni igitur, ſi vir es, & diſce iam * προλεγόμενα, quæ quęris. etſi ſus Mineruã. ſed, qn̄ vt video, æſtimationes tuas vendere non potes, neque ollam denariorum implere: Romã tibi remigrandũ eſt. ſatius eſt hic cruditate, q̄ iſtic fame. video te bona perdidiſſe: ſpero idẽ iſtuc familiares tuos. actũ igitur de te eſt, niſi ꝓuides. potes mulo iſto, quem tibi reliquum dicis eſſe. qn̄ cantherium comediſt, Romam peruehi. ſella tibi erit in ludo, tanquam hypodidaſcalo, proxima: eam puluinus ſequetur. Vale.

*.i. ante acta.

IVB.

CVm eſſem) Occupata rep. à Cæſ. cũ Cic. arti nullus eſſet locus in curia, aut in foro, vt ipſe multis locis cõqueſtus eſt, ſe totum abdit in ſtudia lr̄aꝝ, vt ex eis aliquam medicinam miſeriaꝝ acciperet, & quoſdã adoleſcentes nobiliſſimos, in arte dicẽdi docẽdos acceperit, non tñ multos, vt multi ſuſpicãtur, q credunt eum aperuiſſe ludum oĩbus venire volentibus, habebat .n. paucos, vt Balbum, Hirtium, & Dolabellam, licet ipſe gr̄a ioci dicat ſe aperuiſſe ludum. itaq; hac epiſt. iocatur cum Pęto, & oſtendit ſe ſapientius feciſſe, q ſecutus ſit tp̄a, q̄ eos, q ſeipſos interemerunt. Cõmemorat cõmoditates, quas ex hoc exercitio conſeqtur. Poſtremo irridet Pætum, q bona ſua paulatim cõſumeret, ſignat.n. eum aliqñ deuenturum ad eundem exitum, ad quem ipſe ꝑuenit vt aperiat ludum literaꝝ, ſed minore tñ auctoritate. [Ocioſe) Sine occupatione. [Diſcipulos) Hirtiũ, & Dolab. quos ſupra dixit ſe hr̄e dicendi diſcipulos, & cęnandi magiſtros. [Familiari) Cęſ. cui miſerat eos obuiam cum intelligeret eũ venire Romam vt conciliarent ipſum alienatum ꝑꝑ partes Pomp. quas ſecutus fuerat. [Probari) Laudari. [Conſilium meum) Id, quod inſtitui facere. [Quòd) q2. [Vt Dionyſius) Honeſtat Cic. factũ ſuum illuſtri exemplo à rege ſumpto, & ſimul per tranſitũ oſtendit principibus, & regibus prodeſſe interdum ẽt ſcientiam, & literaꝝ cognitionem. [Dionyſius) Filius prioris Dionyſij, de quo Cic. mentionem facit lib. 3. Tuſc. q̄ſt. quod ludũ aperuerit Corynthi cum Syracuſis expulſus fuiſſet, & Ouid. lib. 4. de Põto:

Ille Syracuſia modo formidatus in vrbe.
Vix humili duram repulit arte famem.

Diony- ſius.

[Corinthi) In Corintho aduerbialiter, poſuit erant vrbs Achaiæ, de qua ſupra alio loco plura memoranda diximus. [Ludum) Scholam, ponit .n. ludos pro loco vbi exercet aliqua ars vnde diximus ludum palæſtræ, ludum literaꝝ. [Sublatis) Amotis. [Iudicijs) Cauſis iudicialibus, quas ſolebam agere. [Regno forenſi) Ad laudem ſuam dixit, q2 ita obtinebat principatum inter oratores Cic. vt diceretur regnare in cauſis. [Quaſi) Vt oſtenderet ſe penitus eſſe magiſtrum docendi. [Quid quæris) Genus dicendi cum volumus br̄ aliquid concludere, q.d. non eſt opus pluribus, ſic Horat. in epiſt. Quid q̄ris? viuo, & regno, ſimul iſta reliqui. Quæ vos ad cœlũ fertis rumore ſeuero. [Multa) .ſ. cõmodas. [Munio) facio me fortem. [Ad hæc tp̄a) Contra conditionem hoꝝ tp̄m, quę eſt peſſima. [Cuiuſmodi) Quale. [Id) .ſ. quod ſequor literas. [Me anteponere) .ſ. plus laudo conſilium meum, q̄ alio cum q d quid alij faciunt. [Niſi forte) Occurrit obiectioni. [In lectulo, fateor) .i. ſi mortuus eſſem in lecto meo, vt dici ſolet febri, vel alio morbo cõſumptus fateor quod melius fuit mori. Sed nõ accidit e fortuna noluit, vt in lecto morerer. [In acie) .i. in bello, q2 poterat ẽt obijci quare nõ potius voluiſti perire in bello pugnãdo ꝓ libertate, quod fuiſſet tibi ſummæ laudi, vt pulchrumq. mori ſuccurrit in armis, rñdet ſe non fuiſſe in bello. [Lẽtulus, Afranius) iſti fuerunt duces Põp. [Pompeius) .ſ. Magnus. [Fœde) Crudeliter, vel certe turpiter, & ignaue. Mors Pomp. à Plut. & App. & ab alijs ita ſcribitur, vt hic nõ ſit memoranda, vide ẽt Luc. [Scipio) Pater Corneliæ vxoris Pomp. cum .n. eſſet Cæſ. poſt mortem Cat. q ſeipſum Vticæ interemerat ex trecentis, q ſenatus formã præferebã quoſcunq; reperiret, morti traderet. [Lẽtulus, Scip.) q eo in bello imperator erat in hiemem, in mari agens hoſtibus nauib. caſu obuius peregregie ſe geſſit, donec fortuna aduerſante eius naue ſeparata ſeipſum interemit, ſponteq. in mare ꝓcipitem ſe dedit. [At Cato ꝑclare) .ſ. perijt .i. cum magna laude, qm̃ maluit mori liber q̄ viuere ſeruus. [Iſtuc) .ſ. perire. [Licebit .n. cũ volemus) Erit ſemper in poteſtate nr̄a quotieſcunque placebit. [Demus operam) Curemus. [Illi Cato) .i. ne ita ſit nobis neceſſitas nos interficiendi, ſicut illi fuit. [Id) Ne ſit nobis neceſſe. [Primum) ꝙ diximus munire nos ad hæc tp̄a. [Illud) Quod mox dicam. [Melior) .ſ. melius habeo, & vulgarius dicam melius ſto. [Valetudine bona) .ſ. fio melior .i. quantum ad ſanitatẽ. [Exercitationibus) Quæ plurimũ conferunt ad conſeruationem humani corporis, vt infra ipſe ſcribet, ad Tyr. [Deinde) Alia rõ, quod niſi dediſſe ſe exercitationi, amiſiſſet oẽm facultatẽ dicendi, quã habebat. [Audiat .n. de l.) Imò, & ocioſa iuuentus, q̄ ſatis putat ſemel in alio ſcribere epiſtolã aut carmẽ, & poſſe retinere dicẽdi facultatẽ, cum fons eloquẽtiæ vereur, ne parua intermiſſione exareſceret. [Exaruiſſet) Exiccata eſſet, tractum ab annis. [Extremum) vltimum, & incipit iocari. [Primum) .i. præcipuum, & anteponẽdum oĩbus alijs cõmodis. [Pauones) Qui ita erant in delicijs, vt pontificali cœnæ apponerẽtur. Primus aũt poſuiſſe dr̄ Hortenſ. cũ augur eſſet, vt ſcr. Plin. apud quem vide plura de pauonibus. [Cõfeci) Conſumpſi, q mihi ſunt donati à diſcipulis meis. [Pullos colũbinos) q ſunt viliores. [Atteriano) Quidam ſomniauit Atterium, & Hircium fuiſſe coquos, q bene fercula condirent, re aũt vera Atterius familiaris erat Pæti. Hircio vero Cic. vt ſupra dixi dicit ergo Cic. vtere tu iure, qd᷑ dabit tibi Atterius tuus, ego aũt iure qd᷑ dabit mihi Hircius meus. [Delectato) Fruitor. [Iure) Brodio, aqua condita, & pingui. [προλεγόμενα) προλέγω, prædico ſignificat. Intelligit aũt Cic. propoſitiones .i. ſn̄ias quas Hirc. & Balb. ꝓponebat, ad quas audiendas inuitat. Pæt. ſed ne eũ ad indignationẽ moueret, ſubdit. [Etſi ſus Min.) .i. licet ego imperitus doctiſſimũ velim docere. Sus.n. ad Mineruã deã ſapiẽtię nullam habet cõparationem. [Sus) .i. ego imperitus, tanq̄ ſus. erat autem prouerbium. [Qn̄) Qm̃. [Æſtimationes) qdã diuinant ſignare, q̄ vulgo præcipue Mediolani appellant, libella vel augmẽta facta ſup bonis emphiteoticis, ego aũt puto Cic. intelligere ꝑ æſtimationes. cenſum oẽm, quẽ ꝑ iocum dicit Pætum nõ poſſe vẽdere, q2 illa conſumpſerat ferè omnia bona, vt paulo poſt apertius dicet. [Nõ potes vendere) q2 nullæ iam tibi relictæ ſunt. [Ollam) venam. [Remigrandũ) Reuertendũ. [Hic) Romæ. ſ. laborare, vel perire. [Cruditate) Ingurgitate, & repletione ciboꝝ. nam crudos dr̄, qui tm̃ comedit, vt non facile concoquat. Iuuen. Et crudum pauonẽ in balnea portas. Pauonẽ.n. dicit crudum nõ duræ digeſtionis, vt quidẽ putant, cũ ſit cibus delicatiſſimus, ſed ꝑꝑ nimiã repletionẽ, ſic Horat. Crudi tumidiq. lauemur. [Spero) ꝓ timeo eſt aũt acyrologia: vt, Hunc ego ſi tm̃ potui ſperare dolorẽ. [Factum de te) .i. actum de te .i. nulla ſpes eſt de te, & rebus tuis. [Prouides) Portari. [Mulo iſto) Iocatur Cic. quia Pætus vendiderat equum, & ſcripſerat, reſeruaſſe ſibi tantum mulum. [Cãtherium) Equum,

Corinthus. Ludus. Fœde. Pauones. Spero. Cantherius.

Equum cui teſticuli amputati ſunt, qui ideo ſit manſuetior, diſtat aũt ab equo, qđ Maialis à vere, capus à Gallo, veruex ab ariete. [Reliquum) Relictum ſuperfuiſſe tibi. [Comediſti) Facere, quia pecuniam quã ex cantherio vẽdito contraxerat, in ventre conſumpſerat, ſic Iuuen. Quis.o.te deficiente crumena, Ex creſcente gula manet exitus ære paterno? Ac rebus merſis in ventre fœnoris at que Argenti grauis, & pecorum agrorumq. capacem [Sella) Incipit iam eam deridere, quia dixiſſet ſe aperuiſſe ludum, ſignificat Cic. quod etiam cogetur Pætus idem facere. Dicitur ergo Sella

Hypodidaſcalus cathedra à ſedendo. [Hypodidaſcalo) Secundo magiſtro, qui cum primo, & generali magiſtro ſubeſt, dicitur hypodidaſcalus ab ὑπὸ ſub & διδάσκαλος magiſter, vulgo appellant repetitorem.

Puluin' [Proxima) Poſt me. [Puluinus) Torus quaſi pluminus, ſolet autem ſupponi cathedris, vt mollior ſit ſeſſio.

ASC. CVM eſſem) Amiſſa rep. ſe dicit ad literarũ ſtudia cõuerſum Balbo, Hirtio, Dolabellæ ludum aperuiſſe, eo q illos in arte dicendi exercuit, non tñ poſt conſulatum mercede præcepit. Ordo eſt. Cum eſſem ocioſus in Tuſc.ſ. agro cum domo ppea q miſeram diſcipulos.ſ. meos obuiã.ſ. officijs grã vt opinor Cæſ. vt ijdẽ.ſ. diſcipuli mei Balbus, Hirtius, & Dolabella cõciliarent.i. amicitia coniungerent me, q maxime familiari ſuo.ſ. Cæſ. accepi, lr̃as tuas pleniſſimas ſuauitatis. Ex quibus intellexi conſilium meum pbari.i. approbari, tibi à te.i. qđ vt.i. quemadmodum Dion. tyrãnus cum expulſus Syracuſis, vrbe Siciliæ, vbi tyrannidem exercuerat, dr̃ aperuiſſe.i. omnibus pateſeciſſe, ludum.ſ. literarium, hoc eſt ſcholas publicas, ſic ego iudicijs.ſ. fori ſublatis, & regno forenſi.i. actione cauſarum in qua Cic. nuper regnauerat amiſſo, cœperim hr̃e quaſi locum.i. locum exercitationis in arte dicẽdi. Quid quæris.i. quid vis vt amplius dicam? conſilium ſupp. hoc delectat quoque.i. ẽt me. Ego.n. conſequor.i. obtineo multa. Primum munio me ad hæc tempora, vitam tuẽdo, & amicos comparando, quod eſt maxime opus nũc. Id cuiuſmodi &c. Ordo eſt. Neſcio cuiuſmodi.i. quale ſit id.ſ. ſe munire ad tpa, tñ.i. duntaxat video.i. cognoſco me nullius cõſilia anteponere.i. præferre adhuc huic.ſ. conſilio meo niſi forte melius fuit mori in lectulo.i. non violenta morte, fateor.ſ. melior fuiſſe ſi accidiſſet, ſed non accidit, & non fui in acie.ſ. vt violenta morte perirem. Ceteri quidem ſup. nobiles viri vt Pompeius. Lentulus tuus, Scipio, Afranius perierunt fœde.i. ignominioſe aũt.i. ſed Cato ſup. dices, q perijt præclare, qa Vticæ ne in poteſtatem Cæſ. veniret, ſibi manũ intulit, Alij aũt aut fugam meditantes, aut non fortiter bellantes perierunt. Aug. tñ ſanctus in lib. de ciuit. Dei, docet Catonem, neque fortiter, neq; prudentes, neq; iuſte egiſſe inferendo ſibi manum. Iam qdem iſtuc.i. ſic pclare perire, vt Cato Vtic. perijt, licebit.i. concedet ſup. nobis cũ volemus, modo.i. ſolũmodo demus operã.i. efficiamus ne ſit tã neceſſe nobis.ſ. ſic perire, quam fuit illi.ſ. Catoni, q perpetuum tenorem vitæ ſuæ conſeruare non potuiſſet niſi mortem ſibi conſciuiſſet id, quod.i. quã rem agimus.i. curamus. ergo hoc.ſ. qđ dixi me munire ad hæc tpa eſt ſup. primũ, illud.ſ. manum inferre in ſumma neceſſitate, ſequitur.i. eſt ſecundarium. Ipſe.i. ego ſio melior, primum valetudine qa ſanior ſio, quam.ſ. valetudinem amiſeram exercitationibus.ſ. in dicẽdi arte amiſſis, deinde illa ipſa facultas.i. facilitas & poteſtas orationis, ſi qua fuit in me, exaruiſſet.i. extincta fuiſſet, niſi retuliſſem me ad has exercitationes.ſ. dicendi, declamandi, ſcribendi. Illud.ſ. quod iã dicam, eſt extremum, qđ neſcio an tu putes primum.i. primo eligẽdum, ego iam cõfeci.i. aſſumpſi, deuoraui iam plureis pauones, quam tu ſup. cõfeciſti pullos colũbinos. Delectatio tu iſtic.ſ. vbi es tu, iure.i. ſucco, ſeu brodio, hoc eſt aqua, in qua carnes ſunt decoctæ, Aiteriano.i. quod Atterius tibi apponit. Ego ſup. delectabo me his ſup. iure Hirtiano.i. quod Hirtius, familiaris meus, & Cæſ. amicus mihi apponet: Igitur veni ſi es vir.i. virilis animi, & diſce πpolegomenas.i. prædicationes, & declamationes præuias, quas, qris. Etſi.i. qq hoc ego videor, facere qđ ſus.i. imperitiſſimũ animal, ſup. faceret docẽdo Mineruã.i. deam ſcientiæ, & artificij, omnis inuentricem. Sed qñ.i. qm̃ vt video.i. cognoſcò, tu non potes vendere æſtimationis tuas.i. precia rerũ tuarũ, neque implere, ollam.i. fideliam, hoc eſt vas terreum in terram defodiẽdum, denariorũ.i. nũmis, remigrandum ſup. eſt tibi Romã. Satius eſt, ſup. perire hic.i. Romæ cruditate.i. cibo indigeſto pp crapulam, quã iſtic.ſ. vbi es, fame ego video.i. intelligo te perdidiſſe bona, & ſpero iſtos familiares tuos idem.ſ. feciſſe. Igitur actum eſt de te.i. tu per. ſti, niſi prouideas. Omnia iocoſe ſunt dicta, non tñ ſine notatione Pæti. Tu poteris peruehi Romam iſto mulo, quem dicis relictum fuiſſe tibi quando.i. qm̃, comediſti.i. precia in obſonijs abſumpſiſti, cantherum.i. equum caſtratum, & molliter ingredientem, ideo autem caſtratum ne inter equas petulantior ſit. Sella.i. ſedes erit tibi in ludo literario, hoc eſt in ſcholis meis, proxima.ſ. mihi præceptori, tanq hypodidaſcalo.i. ſubmonitori, ſeu ſubmagiſtro puluinus.i. plumis oppletum ſedis fulcamentum ſequetur eam.ſ. ſellam, hoc eſt habebis ſuper ſellam puluinum.

AESTIMATIONES tuas vẽdere non potes) Hunc locum qui recte interpretaretur, neminem video fuiſſe. ſignificat autem poſſeſſiones p æſtimationẽ à debitoribus acceptas, &, quem ad modum ſupra, poſuit æſtimationes pro rebus æſtimatis. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ioroſa epiſtola, qua accuſat Pætum, qui negauerat Balbum magnifice à ſe exceptum, cum aliud Balbus confeſſus ſit.

M. CIC. L. PAPIRIO PAETO S. D. 19

TAmen à militia non diſcedis: tenuiculo apparatu ſignificas Balbum fuiſſe contentum. hoc videris diceres, cum reges tam ſint continentes, multo magis conſulares eſſe oportere. neſcis, me ab illo omnia expiſcatum: recta enim à porta domum meam veniſſe. neque hoc admiror, quòd non ad tuam potius: ſe illud, quòd nec ad ſuam. ego autem tribus primus verbis, Quid noſter Pætus? at ille adiurans, nuſquam, ſe vnquam libentius. hoc ſi verbis aſſecutus es; aures ad te afferam non minus elegantes: ſin autem obſonio; peto à te, ne pluris eſſe Balbos, quam diſertos, putes. me quotidie aliud ex alio impedit. ſed, ſi me expediero, vt in iſta loca venire poſſim: non committam, vt te ſero à me certiorem factum putes. Vale.

TAmen) Scripſerat Pætus ad Cic. Balbum à ſe conuiuio modico, & tenui acceptum contentum fuiſſe, ſed quoniam ipſe Cic. iturus erat ad Pætum, dicit eum hoc aſtute, & malitioſe ſcripſiſſe, vt ſignificare quòd ſi Balbus. qui erat vir magnæ auctoritatis apud Cæſ. fuerat contentus tenui apparatu, multo minori deberet eſſe contentus ipſe Cic. dicit autem ſe locutum eſſe cum Balbo, & omnino ab eo cognouiſſe, qui multum laudauit Pætum, vnde non videtur eſſe verum, quod apparatus fuerit tenuit. Petit aũt ab eo, ne eum minoris æſtimet quam Balb. hęc autem omnia ex ioco dicta ſunt. [Tamen) Inceptiua eſt particula, ſicut etiam ſæpe hæc dictio ergo. [Non diſcedis a malitia) Pergis in malitia, & aſtutia tua. [Tenuiculo) Modico, paruulo. [Hoc videris dicere) Das mihi hoc intelligendum. [Reges) Diuites, vt eſt Balb. nam rex pro diuite ponebatur. [Continentes) Moderati frugales in victu. [Conſulares) Sicut ego ſum, ſunt enim conſulares minores regibus. [Expiſcatum) Id eſt diligẽter inueſtigaſſe. tractum a piſcatoribus qui arte piſces inquirunt, & capiunt. [Veniſſe,) ſcilicet neſcis. [Recta,) ſcilicet via, ſed magis intelligit, quã apponitur. [A porta vrbis) Illic.o. accepit inter domum meam [Ad ſuã) ſ. venerit. [Quid) ſ. facit. [Adiurans) ſ. dixit. [Nuſquam) Apud aliquem. [Libentius) Fuiſſe. [Hoc ſi) Iocatur Cic. & h. d. q Balb. tñ te laudet, aut verbis blandis, & dulcibus q ei dixiſti, hoc aſſecutus, aut abſonijs.i. delicata cœna, ſi verbis aſſecutus es, ego ẽt pſtabo tibi aures nõ minus ad audiendũ elegãtes, q ipſe, ſi aut fuerunt obſonia qbus eum ita ceperis, noli me minor. s facere, q ipſum. [Balbus quam diſertos) i. ipſum q me, q. d. ſi ipſe eſt Balb. ego ſum Cic. iocatus eſt aũt in noie proprio illius, trahens ad appellatiuũ, Balbus.n. dr̃ qui non bene exprimit verba, diſertus aũt, q eleganter, & expedire dicit, ita aũt plerunque ſolemus iocari, vt puta ſi quiſpiam longioris dicat corporis de eo, q proprio nomine vocet Picininus noli pluri facere picininos q magnos.i. q me, q ſum magnus, & ita Cic. q diſertos.i. q me, q ſum diſertus. [Aliud ex alio) i. innumerabilia negocia.i. aliud poſt aliud. Sic Virg. Nos alia ex alijs in fata vocamur. [Nõ cõmittam) non faciã, ſed quaſi de malo dixit cõmittam. [Sero) Ne poſſis poſtea te excuſare, qđ melius paraſſes, ſi citius eſſes factus certior.

Rex. Continentes. Expiſcatum. Balbus Diſertus.

HVB.

TAMEN à militia &c.) Scripſerat Pætus Balbũ à ſe tenui menſa acceptũ, & contentũ fuiſſe. Sed qm̃ Cic. iturus erat ad Pætum ipſum dicit eũ hoc feciſſe aſtute, vt Cic. q minor Balbo erat cogatur minore ſumptu contentus eſſe. Verum quia Balbo laudata eſt cœna, petit ſe non minoris à Pæto fieri, q Balbum fecerit. Omnia aũt per iocũ ſcripta puto. Ordo eſt. Tñ.i. tametſi, te ſæpe admonui, vt ſimplicius, & benignius mecũ agas, tu nõ diſcedis à militia.i. fraude, & verſutia tua. Tu ſignificas Bal. fuiſſe con AS.

tenitam apparatu tenuiculo.i.aliquantulum tenui,& hoc dicẽdo, videris. dicere,hoc cum reges.i.opulentiſſimi viri, & magnifici cenarum datores,aut reges,hoc eſt Caeſ.familiares, ſint continẽtes.i.modicis ſumptus,oportere conſulares,ſup.viros,qualis erat Cic.multo magis,ſup.continentes. Tu neſcis me expiſcatum.i. quaſi per ineſcationem qua piſces capiuntur omnia ſubtiliter ea torſiſſe ab illo.ſ.Hirtio. Enim.i.quia, neſcis ſupp.veniſſe domum meam,rectà.i.nullam partem exorbitando à porta.ſ.vrbis. Neq; admiror,hoc ꝙ non potius,ſup. venerit ad tuam.ſ.domum. Sed illud,ſup.admiror,quòd nec ſup.veneret prius ad ſuam, ſup. domum quàm ad meam. Ego autem,ſup.allocutus ſum,aut percunctatus tribus primis verbis. Quid noſter Pætus,ſup. egit te recipiendo at ille Bald.adiutam,ſupp.dixit nuſquam libentius.ſ.ſeruaturum,aut cœnatum fuiſſe. Si tu aſſecutus,es hoc.i.tale teſtimonium Balbi,aut talem prædicationem Balbi verbis.i.ſermonibus ego afferam ad te non minus elegantes aures.ſ.quàm Balbus. Sin autem.i.ſed ſi ſupp. aſſecutus es,obſonio.i.genere cibi, ego peto.i.exigo à te,ne putes Balbos,q.d.Balbutientes. alludit enim ad vocabulum, cum Balbus minime balbutiret, quàm diſertos, q.d.quàm me deſerte loquentem. Aliud.ſ.impedimentum,ſupp.ortum ex alio.i.vnum natum ex alio Impedit quotidie me,ſed ſi expediero me.i.liberauero his impedimentis. ita, ſup. vt poſſim venire,in iſta loca.ſ.vbi tu es,non committam.i.non faciam, aut non dabo occaſionem, vt putes.i.putare poſſis te factum certiorem à me.ſ.de aduentu meo ſero.i.nimis tarde,ne.ſ. excuſandus ſit, ſi nihil parauerit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocoſa, & hac epiſtola, dum de ſtudio ſuo culinaris Pætum certiorem facit.

CICERO S. D. PAPIRIO PAETO. 20

DVpliciter delectatus ſum tuis literis; & ꝙ ipſe riſi; & ꝙ te intellexi iam poſſe ridere. me autem à te,vt ſcurram velitem,malis oneratum eſſe, non moleſte tuli. illud doleo,in iſta loca venire me,vt conſtitueram non potuiſſe. habuiſſes enim non hoſpitem, ſed contubernalem: at quem virum? non eum, quem tu es ſolitus promulſide conficere, integram famem ad ouum afferro: itaque ad aſſum vitulinum opera perducitur. illa mea, quæ ſolebas antea laudare; ò hominem facilem, ò hoſpitem non grauem abierunt. nam omnem noſtram de rep. curam, cogitationem de dicẽnda in ſenatu ſententia, commentationem cauſarum abiecimus: in Epicuri nos,aduerſarij noſtri,caſtra coniecimus,nec tamen ad hanc * inſolẽtiam,ſed ad illam tuam lautitiam,veterem dico, cum in ſumptum habebas: etſi nunquam plura * prædia habuiſti. proinde te para. cum homine edaci tibi res eſt; & qui iam aliquid intelligat. * ὀψιμαθεῖς autem homines, ſcis, quàm inſolentes ſint. dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ, artolagani tui, * nos iam ex areis tantum habemus, vt Verrium tuum, & Camillum; qua munditia homines? qua elegantia? vocare ſæpius audeamus. ſed vide audaciam: etiam Hirtio cœnam dedi; ſine pauone tamen. in ea cœna cocus meus præter ius feruens nihil potuit imitari. hæc igitur eſt nunc vita noſtra. mane ſalutamus domi, & bonos viros multos, ſed triſtes, & hos lætos victores; qui me quidem perofficioſe, & peramanter obſeruant. vbi ſalutatio defluxit,literis me inuoluo, aut ſcribo, aut lego. veniunt etiam,qui me audiant, quaſi doctum hominem,quia paulo ſum; q̃ ipſi,doctior. inde corpori omne tempus datur patriam eluxi iam,& grauius,& diutius, q̃ vlla mater vnicum filium. ſed cura,ſi me amas,vt valeas; ne ego te iacente bona tua comedã. ſ- ...ui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Vale.

DVpliciter) Iocatus fuerat liberius cum Cic. Pętus,& tum aliquantulum,vt conijcimus ex hac epiſt.itemgerat,quod Cic.non ſibi moleſtum ſuiſſe ſignificat,deinde quia promiſerat ſe iturum ad pætum, dicit ſe nunc non poſſe ire, & cum eo iocatur de ſe faceta quædam narrans. Poſtremo ſcribit quæ vita ſit ſua.i. quid agat in miſerijs patriæ, quam dicit ſe plus luxiſſe, q̃ mater ſoleat lugere filium mortuum.[Dupliciter) Duabus de cauſis.[Vt).ſ.tanquam minimum.[Velitem) Iocularibus verbis expoſitum.nã velitatio (teſte Feſto) dicta eſt vltro citroq́. probrorũ obiectatio,ab exemplo velitaris pugnæ. Velites.n.erat milites ad pugnam agiles,qui prælium laceſſebant,& inchoabãt. Naſo in Ibin:Vtq. petit primo plenũ flauentis arenæ, Nondũ calfacti velitis haſta ſolum.Inde velitari,agiliter pugnare,& contendere ſignificat.[Malis)Maledictis probris.[In iſta)Vbi tu es. [Nõ hoſpitem).i.non commoratus eſſem apud te paucos dies, vt hoſpes,ſed multos,vt contubernalis,qui ideo dictus eſt, quod iiſdem tabernis vtatur.Dñr autem tabernæ(auctore Vlp.iuriſc.) omne vtile ad habitandum ædificium,ex eo,quod taberna tabulis claudebatur.[Conſtitueram) Tecum perpigeram.[Atq; vir). ſ.habuiſſes.[Promulſide)Diximus ſupra eſſe genus liquaminis, vel ſalſamenti.[Conficere)Saturare,implere.[Integram) Totam. [Vitellus) Oui pars rubra. Horat.in Serm. Quatenus ima petit voluens aliena vitellus. Idem: Nanque marem cohibent calloſa vitellum. [Opera mea) Edendi. [Illa) Dicit nunc Cic.ſe amplius non habere,quæ ſolebant in ſe laudari à Pæto,quæ cõmemorat.ſ.[O hominẽ facilem)Solebat.n.ita dicere Pętus de Cic. [Nõ grauem)Lætum,& facetũ,depoſita omni ſeueritate cum es apud me, ita dicebat Pætus. [Nunc hoſpitem) Verba Cic. nunc non ſunt amplius in me illa.[Cõmentationem).i.mẽtionem, & ſermonem. [Abiecimus) Depoſuimus. [In caſtra Epicuri) Facti ſumus milites Epicurei,qui antea erat aduerſarius noſter,factus ſum transfuga, de quo accuſauit ſuperius Trebatium. [Nec tñ) Ordo male intellectus,& diſtinctus facit textum obſcurum, puto aũt ſic ordinãdum,nec tñ prouide te para ad hanc inſolentiã ſ.Epicurei,ſed ad illam tuam lautitiam. deinde correxit,dicens, veterem dico.ſ.lautinam, non aũt qua nunc vteris,ſi.n.ad hãc inſolentiam ſubaudis dico,que erit hec inſolentiam cum nullã nominaueris? & hic ꝓnomen ſu demõſtratiuum. [Cum in ſumptũ habebas).i.cum certabas mecum conuiuijs. [Et ſi nunquam).i.licet nunquam feceris plures ſumptus,quàm nunc.[Plura pdia).i. plures impenſas,tranſlatiue dicit. [Cum homine edaci).i.comedone,voraci,& multi cibi.[Qui aliquid intel.) Qui nouit differentiam ciborũ,& ſcit qui ſint delicati,& qui viles, quem nõ facile poſſis fallere [Inſolentes) Arrogantes.[Dediſcendæ)Obliuiſcendæ.[Sportellę)Conuiuiola ſua.dimin.enim eſt ſportula,de qua,& Iuuen.mentionem facit,& Tranquill.dicit Neronem cœnas ad ſportulas reuocaſſe, & Domitianum ſportulas ad rectas cœnas.[Artolagani) Genus tibi ab ἄρτου.i. panis,& λάγανον,quod græce dicitur, vt exponit Heſychius auctor græcus, genus placẽtæ ex ſimula i oleo coctæ in patella,eſt etiam eodem auctore genus panis oleo aſperſi.[Nos) Locatur Cic.& dicit ſe tantos habere reditus ex areis ſuis,vt audeat inuitare lautiſſimos, & elegantiſſimos homines Verrium, & Camillum. [Qua munditia) Magis admiratiue,q̃ interrogatiue dictum eſt,q.d.maxima, quia aſpernantur cibos n ſi delicatiſſimos, & elegantiſſimos. [Ex æreis) Areæ proprie loca in vrbe puta, ab arẽdo,quod ardore ſolis areſcant. Ser.quoque dicit Aream locum eſſe in vrbe ſine ædificio, q rure ager appellat idẽ,& Feſt.ſcr.ea areis aũt locatis magni pꝛouẽtus capiebant,vt oſtẽdit Cic.vlt.parad.his verbis. etenim ſi iſti callidi rerũ æſtimatores prata, & areas quaſdã magni æſtimat,ꝙ ei gñi quaſi nocere nihil pôt,quanti ęſtimanda eſt virtus,quę neque naufragio,neq; incẽdio amittitur,dñr tñ etiam areę in agris vbi frumẽta areſcunt,& terunt,de qbus Virg.in Georg.& Var.de re ruſt.quidam corrupit hũc locum,& ꝓ areis facit areis, vt eſſet ablatiuus ab area nõ intelligens areas fuiſſe in ſumma æſtimatione,vt ꝓbauimus ea ſnia Cic.[Sed vide audaciã).ſ.meam,q.d.maius ẽt feci q dedi cęnã Hirtio ſine pauone, cũ eo libẽter verſcretur.[Ius) ꝯdimentũ eſt ex aqua adipata.[Feruens)Calidũ.[Nihil potuit imitari) Nihil potuit facere ex eis,qbus libenter,ſolet veſci Hirt. præter ius calidum. [Hæc) Talis,qualem mox dicam. [Mane ſalutamus)Id.n.ſolebat fieri prima,& ſecũda hora,Mart. Prima ſalutantes atque altera continet hora. Virg. Mane ſalutantum totis vomit ædibus vndam.[Sed tr.) pp oppreſſam remp.& quia fuerunt victi.[Hos lætos).ſ.Cæſ.[Perofficioſe)Valde humane.[Vbi)poſtq̃.[Defluxit)prętereiti.[Literis me).i.trado me totũ literis. Horat. in Serm. Aut ego lecto,aut ſcripto quod me tacitum iuuet.[Paulo d.) Quam ipſi,qa ſcio aliquanto pluſquã ipſi audiunt

HVB.

Velitatio.

Velites.

Velitari

Tabernæ.

Promulſis.

Vitellus

Sportellæ.

Artolaganus.

Area.

Ius.

Perofficioſe.

ſones : quorum quidem tu omnium patriciorum imagine habeas, volo. deinde Carbones, & Turdi inſequuntur. hi plebei fuerunt: quos contemnar, cenſeo. nam præter hunc Cn. Carbonem, quem Damaſippus occidit, ciuis è rep. Carbonum nemo fuit. cognouimus Cn. Carbonem; & eius fratrem ſcurram : quid his improbius? de hoc amico meo, Rubriæ filio, nihil dico. tres illi fratres fuere P. C. M. Carbones. Publius Flacco accuſante condemnatus : fugit Marcus ex Sicilia. Caius, accuſante L. Craſſo, cantharidas ſumpſiſſe dicitur. is tribunus pl. ſeditioſus, & P. Africano vim attuliſſe exiſtimatus eſt. hoc vero, qui Lilybei à Pompeio noſtro interfectus eſt, improbior nemo, meo iudicio, fuit. iam pater eius accuſatus à M. Antonio, ſutorio atramento abſolutus putatur. quare ad patres, cenſeo, reuertare: plebeij quàm fuerint importuni, vides. Vale.

IVB. AIn' tandem?) Scripſerat Pætus Cic. vti tanta vi, & vehementia dicẽdi, vt ipſe inſanus videretur, dum vellet eum imitari, cui reſpondens Cic. ei adulatur dicens, quod inſaniret, ſi non poſſet aſſequi, & æquare eius orationem. ſed cum longe ſuperet, dicit ſe potius irridendum, qui tali genere orationis, vtatur, quam ipſum Pætum, oſtendit tamen epiſtolas ſuas non habere fulmina, & vehementiam orationis, vt dicebat Pætus, ſed potius eſſe in humili genere dicendi, & quotidianis verbis contextas, deinde quia Papirius Pætus dicebat nullum ex Papyrijs vnquam fuiſſe niſi plebeium, id confutat Cic. & recenſet familiam Papiriorum. cuius originem longius repẽtes ſumit a L. Papirio Mugillano vſque ad tẽpora ſua. [Ain' tandem,) id eſt ainus ne. eſt autem mos quidam repræhendendi, & inuehendi in aliquem cum ita dicimus, eſt enim comicum, quo vtitur Terent. [Quod mitere) Quod velis ſequi. [Fulmina) Vim vehementiam, tranſlatio eſt. hoc enim vocabulo vſus fuerat Pætus. videtur autẽ dictum eſſe quaſi ad iniuriam Cic. idem dixit ſicut tu ſcribis, non & ita ſit. [Conſequi) Aequare. [Vincas me) qui vehementior es in dicendo quam ego. [Irrideas me) Qui tibi cedam. [Quare) Concludit, quod non inſaniendum ei ſit propter fulmẽ eius orationis. [Illud à Trabea) Genus vis qua primum vſi ſunt reges, deinde & conſules. hic autem videtur eſſe nomen viri ſiue poetæ ſiue oratoris, licet de eo non meminerim apud aliquẽ tactam eſſe mentionem, illud autem à trabea pro illud trabeæ dicitur, ſicut dicimus a vobis eſt pro veſter & verbũ à Cic. pro verborum Cic. [ἀνεπίτευγμα,) id eſt non aſſecutionem, id eſt nõ aſſequaris me. τυχεῖν enim aſſequi cum ἀν negationem ſignificat. [Veruntamẽ) Dic: ſe nullo fulmine, & vehementia orationis vti in epiſt. [Agere) Loqui. [Plebeio) Vulgari. [Nec ſemper eodem modo,) ſcilicet ago. [Quid habet ſimile iudicio,) id eſt in quo habet cõparationem cum gñe iudiciali. [Aut concioni) Demonſtratiuo, & deliberatiuo gñi, quod in concionibus habebatur. [Ipſa iudicia) Ipſas cauſas iudiciales, quæ magis deſiderant graue genus. [Et priuatis) Priuatorũ hominum. [Eas tenues) .i. tenuis. eas. n. à Cic. ad ornatum additur, vt ſupra alio loco diximus plenius. [Tenues) .i. nõ magnas, neq; valde periculoſas. [Capitis) .ſ. cauſas. [Ornatius) .ſ. agimus agi cum maiori elegantia verborũ ſniarũ. [Texere) Componere, tractum à telis, vnde & filum orationis dicimus. [Sed tñ) Tranſit ad aliam partem epiſtolæ, in qua repetit originem Papiriorũ. [Quid venit in mentẽ) Quod cogitaueris. [Quẽquam Papirium) .i. aliquem ex familia Papiriorũ. [Niſi plebeiũ) De ordine plebeio. [Patritij) Nobiles, quorũ maiores partes appellati ſunt. [De gentium minorũ) Quia erant & de gente maiore à Romulo inſtituta. [Cum eodem) Sempronio. [Tum) Eo tpẽ xiij. ſ. fuerunt. [Sella curuli) .ſ. decorati. i. fuerunt ædiles curules. [Q. L. Papirius) Craſſus. [Eſt deſitus vocari Papiſius) .i. fuit vltionis qui vocatus eſt Papirius. [Dictator) Cui ſumma poteſtas fuit & non creabatur niſi cum aliqua vis maior oborta de improuiſo ingentem vrbi cladem minari videretur, de quo vide plura apud Feneſtellam, & de officio magiſtri equitum, cui ita in omnes milites ius fuit, ſicut dictator in populum. [Cum C. Duillio) Is fuit qui primus Carthaginienſes bello nauali ſuperauit, cui permiſſum eſt primum & tibicine funali vti. [Aedilicius) Aediliciæ dignitatis. [Inſequuntur) Sunt poſt hos. [Contemnas) Paruifacias. [Repub.) .i. de rep. hoc eſt amicus reip. [Is Cn. Carbonem, & eius fratrem ſcurram) Addducit in contemptum familiam Papiriorum qui fuerunt plebeij, oſtendit eos fuiſſe, & viles, & improbos. [De hoc amico) Ironice, non erat amicus, ſed ita eſt mos dicendi, cum aliquem volumus nominare pro indignatione. [Rubriæ) Nomen mulieris. [Tres) Commemorat tres Carbones improbos, & malo exitu abſumptos. [Cantharidas) Vermes quidem ſunt terreni, quorum ſuccus in venas ingreſſus vt venenum interimit. hoc genere mortis interiit Magnetes filius Gelonia, & Nereidos filiæ Pirrhi, vt Ouid. in Ibin: Vtq; nepos dicti noſtro modo carmine, regis Cantharidum ſuccos dante parentes bibas. A matre enim propter negatum ei inceſtum dato populo cantharidarum interemptus eſt. [Vim attuliſſe) Exiſtimaturis eſſe qui Scipio Africanum nocte necauit. [Lilybæi) Promõtorium eſſe Siciliæ, ſed hic pro oppido eiuſdem regionis ponit. [Sutorio attramento,) q. d. vano iudicio. ſutorium attramentum appellauit tincturam, qua ſutores, hoc eſt calceary pelles & calceos ongunt, eſt autem peſſimi coloris, hortatur nunc Cic. Pætũ vt malit eſſe de Papirijs patritijs, quam de plebeijs, qui fuerunt peſſimi. [Ad patres) Ad patricios. [Inportuni) Mali improbi. Inciderat in manus impreſſoris exemplar quoddam meum mendoſum, vbi erat circa principium huius epiſtolæ locus male expoſitus, cum aduerti non eſſe datum exemplum fidum. Itaque ſtatim reuocaui, & correxi. antequam omnes chartæ fuiſſent impreſſæ eum locum declarandum putaui fideliter. ne qſpiam ex ignorantis factum eſſe putaret, ſimul ne ij, ad quos peruenient priores impreſſiones fallantur. Locus eſt vbi ἀπόφθεγμα erat ſcriptum, debuerat. n. eſſe ἀνεπίτευγμα .i. inaſſecutio, vt ita dicam, quod illa verba græca, quæ ſuppoſuimus, declarabant .ſ. ἀντιποιεῖσθαι, hoc eſt aſſequi .ſ. me, vel quod magis placet, opus eſt tibi ἀνεπίτευγμα meum .i. opus eſt tibi inaſſecutio, & quodammodo impoſſibilitas mea, quia non aſſequor illa fulmina, quæ ſcribis deriuatur enim à verbo ἀποτυγχάνω quod ſignificat impos ſum, non aſſequor.

Cantharides
Lilybeius
Sutoriũ Attramẽtum

ASC. AIN' tandem?) Scripſerat Pætus ſe imitando vehementiam dicendi Cic. vſum ſibi inſanire ad quãdo reſpondet Cic. ſimulq; redarguit quòd dixerat Papirios oẽs plebeios fuiſſe. Ordo eſt. Ain' .i. ais ne tandem, vt tu videris ibi inſanire, quòd mirere, vt ſcribis fulmina .i. vehementem impetum verborum meorum tũ inſanires, tum .i. tunc ſi non poſſes, & ſup. velles conſequi .i. obtinere vim meam dicendi. Vero pro ſed, cum .ſ. ita ſit, quod vincas .i. ſuperes me, oportet ſup. vt irrideas prius me, quàm te. Quare cum ſis in dicendo acrior quam ego, nihil opus eſt tibi illud à Trabea .i. ſumptũ ab oratione habita in Trabea, id eſt in veſte regali, & augurali, & ita tranquillum, & ſedatam, ſed potius apophthegma .ſ. acre dictum meum, & ſententioſum. Veruntamen qd videor, tibi agere in epiſtolis, non ne videor agere tecum ſermone plebeio .i. vulgari? Nec enim ſup. decet loqui ſemper eodem modo. Enim .i. quia, quid ſimile habet epiſtola aut iudicio, aut concioni · q. d. nihil, & ita licet ſimus in iudicio, aut concione acuti & vehementes, non cõtinuo tales erimus in epiſtolis. Quia .i. quia etiam nos non ſolemus tractare ipſa iudicia vno modo etiam omnia, qa nos agimus cauſas priuatas, & omnes tenues .i. modici momenti ſubtilius .i. deductius, & magis tenuiter .ſ. id eſt ſcire licet cur id faciamus, quia agimus cauſas capitis aut famæ .i. vbi, aut vita, aut fama in periculo eſt, ornatius, vero .i. ſed nos ſolemus texere .i. componere epiſtolas verbis quotidianis. Sed tamẽ ò ou Pæte quid .i. ad quid, aut legamus qua .i. quomodo, venit tibi in mentem negare quẽquam Papirium fuiſſe vnquam niſi plebeium .i. humilem & ignobilem? fuerunt. n. ſæpe Papirij, patricij .i. de genere patrum conſcriptorum, ſeu ſenatorum gentium minorum .i. poſteriorum nõ ab illis centum, quos Romulus patres legerat orti, quorum L. Papirius Mugilanus ſup. fuit princeps .i. principium capiẽs & primus, qui fuit conſul cum L. Sempronio Atracino, cum fuiſſet antea cenſor cum eodem .ſ. Sempronio annis trecenti duodecim, ſed vos qui eſtis de gñe Papiriorũ dicebamini tum .i. tunc Papiſij. Sic Valeſij dicebantur, qui poſtea Valerij, & Fuſij q fuerunt. Tredecim .ſ. magiſtratus de gñe Papiriorũ fuerunt ſella curuli .i. qui ædiles facti eo quòd nobiles ſella curuli gaudebat poſt hunc .ſ. Sempronium ante L. Papirium Craſſum. qui primus eſt deſitus .i. deſinit vocari Papiſius, quia ſumpſit cognomentum Craſſi. Is Papirius factus eſt dictator cum L. Papirio Curſore magiſtro equitum annis quadrigentis, ſeu trecentis quindecim poſt Romam cõditam, & factus eſt conſul cũ C. Duillio quadriennio .i. ſpatio quatuor annorũ poſt Curſor .ſ. alter de gñe Papiriorum hñ valde honoratus ſecutus eſt .ſ. in magiſtratu, hũc .ſ. L. Papiriũ. Deinde ſup. ſecutus eſt L. Maſſo ædilicius .i. ædiliciæ dignitatis, inde ſup. ſecuti ſunt multi Maſſones, quorũ qdem omnium ego volo ſup. vt tu habeas imagines .ſ. cereas in ſtemmate tuo, quia omnes ſunt de progenio tua. Deinde inſequuntur .ſ.

in locum Papirio. Carbones, & Turdi .i. ſic cognominati, hi .ſ. Carbones, & Turdi, fuerunt Plebei quos cenſeo ſup. vt contēnas .i. vilipendas. Nam nemo Carbonum fuit ciuis è rep. per publicū magiſtratum quem geſſerit, præter hunc Cn. Carbonē quem Damaſippus occidit. Nos cognouimus Cn. Carbonem & eius fratrem ſcurram .i. infami vita, & ſermone victum quæritantem. Quid, ſup. fuit improbius iis? q.d. nihil. Ego nihil dicō de hoc .ſ. Carbone amico meo, filio Rubriæ. Tres fratres fuerunt illi, Publius Caius, M. Carbones Publius cōdemnatus Flacco accuſatore .i. accuſante, fugit .ſ. ab vrbe Marcus ſup. fugit ex Sicilia. C. Lucio Craſſo accuſante .i. cū ab illo accuſaretur, dr̄ ſumpſiſſe cantharidas .i. vermiculos venenatos in ficu interdum naſcentes, quorum ſucco homines cito enecantur. Is .ſ. Caius ſup. erat trib. pl. ſeditioſus, & exiſtimatus eſt attuliſſe vim .i. necem Africano, qui domi ſuæ inuentus eſt extinctus. Vero pro ſed, nemo fuit meo iudicio .i. quantum ego iudicio, improbior hoc .ſ. M. Carbone, q interfectus eſt Lilybæi cum fugam pararet, à Pomp. noſtro .ſ. amico. Ii .i. deinde pater eius accuſatus à M. Antonio putatur abſolutus atramento ſutorio .i. cum nota infamiæ ſicut improbi ſutorio atramēto .i. quo ſutores pelles denigrant ſugillari ſolent. quare ego cenſeo ſup. vt reuertere ad patres .i. ad primos illos Papirios, qui patricij ac viri boni fuerunt, hoc eſt te de illorum genere etiam moribus aſſeras quia tu vides quam .i. quantum importuni fuerint plebei .ſ. Papirij .i. qui è plebe in familiam Papiriorum aſciti ſunt.

PAVL. MAN. ILLVD à Trabea) Cum Papirius oſtendere vellet Ciceroni, ſe fruſtra ipſius orationem imitari, Trabeæ poetę verbis id oſtenderat, quod reijcit Cicero, ac potius ſibi illud ipſum à Trabea opus eſſe affirmat. nam cum Papirius non ſolum conſequatur, ſed etiam vincat; ſuum eſſe, fruſtra conari, affirmat. ἀνέπαθημα igitur meum: ſubaudi, eſt. tu n. oīa quæ vis, conſequeris. quod ego non poſſum: itaq; ἀνέπαθημα meū eſt, non tuum. [CCCXII.) diſcrepat à Liuio qui conſules fuiſſe Papirium, & Sempronium tradit anno CCCIX. quod ſi quis annorum numerum ad cenſuram, non ad conſulatum, referat ne ſic quidem inter eos conueniret: cum anno poſt, conſulatum proximo cenſores fuiſſe, idem Liuius narret.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Feteta diſputatio, non, vt apparet, affectata, eſt aūt tota pro ſnīa Stoicorum, qui nullum verbum inhoneſtum putabant, cuius ſignificatio erat honeſta. Laudat tamen poſtea Academicos, vtpote verecundiæ, amatores.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D. 22

AMO verecundiam, vel potius libertatem loquēdi, atque hoc Zenoni placuit, homini mehercule acuto. etſi Academiæ noſtræ cum eo magna rixa eſt. ſed, vt dico placet Stoicis ſuo quanque rem nomine appellare. ſic enim diſſerunt: nihil eſſe obſcœnum nihil turpe dictu: nam ſi quod ſit in obſcœnitate flagitium, id aut in re eſſe, aut in verbo; nihil eſſe tertium. in re non eſt: itaque non modo in comœdijs res ipſa narratur, vt, ille in Demiurgo; Modo (forte noſti canticum: meministi Roſcium) ita me deſtituit nudum: totus eſt ſermo verbis tectus re impudentior: ſed etiam in tragœdijs. quid eſt enim illud? Quæ mulier vna? quid, inquam, eſt? Vſurpata duplex cubile? quid illud? Pheræi hic cubile inire eſt auſus. quid eſt? Virginem me quondam inuitam per vim violat. Iupiter *bone, violat? atqui idem ſignificat, ſed alterum nemo tuliſſet. vides igitur, cum eadem res ſit, quia verba non ſint, nihil videri turpe. ego in re non eſt; multa minus in verbis. ſi enim quod verbo ſignificatur, id turpe nō eſt verbum, quid ſignificat, turpe eſſe non poteſt. anum appellas alieno nomine: cur non ſuo potius? ſi turpe eſt, ne alieno quidem: ſi non eſt, ſuo potius. caudam antiqui penem vocabant, ex quo eſt pp ſimilitudinem peniculus: at hodie penis eſt in obſcenis. at vero Piſo ille Frugi in annalibus ſuis queritur, adoleſcentes peni deditos eſſe, quod tu in epiſtola appellas ſuo nomine, ille tectius penem. ſed quia, multi, factum eſt tam obſcenum, q̄ id verbum, quo tu vſus es. quid quod vulgo dr̄, cum nos te volumus, conuenire num obſcœnū eſt? memini in ſenatu diſertum conſularē ita eloqui, hanc culpam maiorem, an illam dicam? potuit obſcœnius? non, inquis: non enim ita ſenſit. non ergo in verbo eſt. docui aūt in re non eſſe: nuſq̄ igitur eſt; liberis dare operam, q̄ honeſte dr̄. ēt patres rogant filios: eius operæ nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobiliſſimus fidicen, is Connus vocitatus eſt. num id obſcœnum putas? cum loquimur, terni, nihil flagitij dicimus. at cum bini, obſcœnum eſt. Græcis quidē, inquies. nihil eſt ergo in verbo. qn̄, & ego Græce ſcio: & tñ tibi dico bini: idq. tu facis, quaſi ego Græce, non Latine, dixerim. Ruta & menta, recte vtrunque. volo mentā puſillam ita appellare, vt rutulam: non licet bella tectoriola dicis. dic ergo ēt pauimenta iſto modo. nō potes. vides igitur nihil eſſe, niſi ineptias, turpitudinem nec in verbo eſſe. nec in re, itaque nuſq̄ eſſe. ergo in verbis honeſtis obſcœna ponimus. qd. n. nō honeſtū verbū eſt *diuiſio? at ineſt obſcœnum, cur nō dcī intercapedo. nū hæc ergo obſcœna ſunt? nos autem ridicule, ſi dicimus, ille patrem ſtrangulauit, honorē non præfamur; ſin de Aurelia aliquid, aut Lollia, honos præfandus eſt, & quidem iam non eſt obſcœna verba pro obſcœnis ſunt. batuit, inquit impudenter: depſit multo impudentius atqui neutrum eſt obſcœnum. STVLTORVM plena ſunt oīa, teſtes, verbum honeſtiſſimum in iudicio, alio loco non nimis. at honeſti Colei, Lanuini, Clitemnini nō honeſti. quid? ipſa res modo honeſta, modo *turpis. ſuppedit, flagitium eſt. iam erit nudus in balneo; non reprehendes. Habes ſcholam Stoicam. *ὁ σοφὸς εὐθυῤῥημονήσει. Quàm multa ex vno verbo tuo? te aduerſus me omnia audere, gratum eſt. ego ſeruo, & ſeruabo (ſic enim aſſueui) Platonis verecundiam. itaque tectis verbis ea ad te ſcripſi, quę apertiſſimus agunt Stoici, ſed illi ēt crepitus aiunt æque liberos, ac ructus eſſe oportere. honorem igitur calendis Martijs. Tu me diliges, & valebis.

* alias, bene

* alias, diuiſio

* alias, ſuppeditet, diſſoluta

* alias, ſpreta, ſoluta

AMO verecundiam) Sicut de rebus, & ſententijs magna fuit inter diuerſarum ſectarum philoſophos diſſentio, ita ēt de verbis. Academici. n. & peripatetici exiſtimauerunt multa eſſe, quæ licet eſſent re honeſta, tñ ſuis vocabulis non eſſent appellanda, cōtra ſtoici nihil eſſe re honeſtum, quod ſuo vocabulo non eſſet appellandum, idq. probabant argumento ſumpta à contrario, nam ſi res turpes vt adulterium, & furtum, & homicidium, & ſimilia ꝓprio vocabulo non inhoneſte dr̄, quanto honeſtius erit ſuo vocabulo appellare rem honeſtam. Quæſiuerat igitur Pętus à Cic. vera ſnīa videretur honeſtior. & ſcripſerat, ad eum quædam obſcœna ſuis nominibus. Itaque Cic. primom excuſat in quibuſdam ſnīam ſtoicorum. Dicit tñ ſe malle imitari ſcholam, & opinionem Academicorum, qui ſunt verecundiores. eſt aūt tota faceta hæc epiſtola. [Vel potius) Correctio. [Zenoni) Hic. n. ſtoicæ ſectæ princeps, & magiſter fuit, ex Cypro. [Acuto) Ingenioſo, ſubtili. [Noſtræ) Quam nos imitamur, nam Cic. interdum fuit ſtoicus, in multis ēt Academicus vt ipſe in proœmio j. Off. qm̄ vtrique Socratici, & Platonici eſſe volumus. [Rixa) Contentio. [Stoicis) Hoc idem, & Cynicis, quia ſtoicis tñ veſtibus diſtabant, qm̄ nullis vtebantur. Iuuen. Dolia nudi non ardent Cynici. Idem: Et qui nec Cynicos, nec ſtoica dogmata legit. A Cynicis tunica diſtantia Cic. j. Off. Quæ. n. nam occultauit, eadem omnes, qui ſana mente ſunt, remouent ab oculis, ipſique, neceſſitati dant operam, vt q̄ occultiſſime pareant, quarumque partium corporis vſus ſunt, neceſſarij, eas neque partes, neq; earum vſus ſuis noibus appellāt quodq. facere nō turpe eſt, modo occulte, id dicere obſcenū eſt. Itaq; nec actio rerum illarum aperta petulātia vacat, nec oro obſcenitate. Nec vero audiēdi ſūt Cynici, aut ſi q fuerūt Stoici pene Cynici, q reprehēdūt, & irridēt q ea, q̄ turpis nō ſunt, verbis

bis flagitioſa dicamus. Illa autem quæ turpia ſunt noībus appellemus ſuis, &c. [Nam ſi) Vtitur argō, quod dilēma appellant, quod ex vtraq; parte ꝯcludit, obſcœnitatem. n. oēm dicit eſſe aut in re, aut in verbis, nihil eſſe tertium, ſed neq; in re, neq; in verbis probat eſſe obſcœnitatem, ergo nulla eſt, idq́. exemplis probat, vt patebit. [Itaq;) Probat ꝙ in re non ſit obſcœnitas, quia non ſolum in comœdijs narratur res ipſa, verum ēt in tragœdijs, quæ ſunt, ſeueriores. [Trinummo) Nomen eſt comœdiæ. [Forte noſti canticum) .i. forte ſcis ô Pæte carmen illud. [Meminiſti) quia aderas cum egit, iſtam comœdiam. [Roſcium) Comœdum. de quo diximus lib. 7. [Ita me) Hæc ſunt comœdiæ verba quæ Roſcios pronunciauit. [Nudum) Erat. n. aliquis introductus in comœdia qui dicebat, ita me deſtituit nudum, quæ verba ex antecedentibus, & ſequentibus ſi inueniretur comœdia, facilius intelligerentur, habent. n. neſcio quam turpitudinem quæ verbis regitur, ſicut apud Terent. in Eun. Quid tum ſatue. Et apud Virg. Fuit aut tibi quidquam Dulce meum. Et item: Speluncam Dido dux, & Troianus eandem Deueniunt. Subticuit enim quod videbatur obſcœnum dictu. [Re) Quia aliud intelligitur, q deſtitutum eſſe nudū. [Sed ēt in tragœdijs) Quæ ſunt ſeueriores. [Quid eſt. n.) Qua eſt, q. d. ſatis obſcœnum. [Quæ mulier vna?) .ſ. concubuit, vel aliud ēt turpius intelligitur. eſt. n. eclipſis. [Quid, inquam) Repetit Cic. interrogationem ex admiratione obſcœnitatis. [Vſurpata duplex cubile?) Eſt ne aliud dicere, q̄ obſequi duobus viris, vel ſi de viro intelligimus, duabus ꝯcubito mulieribus. [Quid illud? Pheræi) Quos hactenus audiui, & quoꝝ ſcripta ad manus meas peruenerunt, affirmauerunt Pheræum nomen eſſe poetæ de quo nuſq̄ legi. ego vero affirmo non temere, ſed magna auctoritate niſus, ita diſtinguendam eſſe. [Quid illud?) .ſ. quale illud. ſ. dictū erat aūt alicuius comicij, qui qm̄ eo tpe erat triſtis, & familiaris non nominatur à Cic. erat autem hoc dictum quod ſequitur. ſ.

Pheræus [Pheræi) Hic cubile inire auſus eſt, hæc. n. verba licet videantur honeſta, ſignant Pheræi vxorem vitiatā fuiſſe. inire. n. cubile alicuius viri ſignāt vim eius vxori afferre, de hoc autem Pheræo, q Alexander appellatus eſt. Cic. 2. Off. ita inqꝛ. [Quid) Alexandrū Pheræū quo aīo vixiſſe arbitramur, qui, vt ſcriptum legimus, cū vxorē Theben admodum diligeret, tñ ad eā ex epulis in cubiculum veniens barbaꝝ, & eum qdem, vt ſcriptum eſt, compunctum notis threicijs diſtincto gladio iubebat anteire, præmittebatq́. de ſtipatoribus ſuis, q ſcrutarentur arculas muliebres, & neqd in veſtimentis telum occultaretur, exquirerent, ô miſerum, qui fideliorem, & barbaꝝ, & ſtigmaticū putaret, q̄ coniugē, nec eū ſefellit opinio, ab ea. n. ipſe pp pellicatus ſuſpicionē interēptus eſt, vt ēt Ouid. in Ibin. teſtatur. Inq. tuo thalamo iugularis more Pheræi, Qui datus eſt leto coniugis enſæ ſuę. Poſſumus tñ intelligere, qđ illud Pheræi .i. ꝙ Pheræus in tragœdia dicit, vt q̇ratur Pheræus quod aliqa cubile ſuum inire auſus ſit. [Quid eſt? Virginem me) aliud exemplum. [Iupiter bone) Exclamatio. [Verba non ſunt) .ſ. turpia. [Ergo) Concluſio huius partis. [Si. n.) Rō quare turpitudo non ſit in verbo. [Aoum) Podicem. [Cur nō ſuo potius?) Vt puta culum. [Ne alieno quidem) Quia ēt alieno vocabulo non poterit vitari obſcœnitas, quæ eſt. [Si non eſt) .ſ. turpe. [Suo potius) .ſ. appellandum eſt, qa ſi res non eſt turpis, ne vocabulū quidem erit turpe. [Penē caudam vocabant) .i. ab antiquis cauda appellabatur pœnis, inde & peniculos dicimus, qbus calciamenta texuntur, quæ de caudarum extremitate ſiunt, & inde ēt peniculi ſpongiæ longæ pp ſimilitudinem caudarum appellatæ. Vnde Teren. in Eun. Quid ignaue peniculum pugnare q iſtuc huc portes cogitas. [Hodie) Tpe nr̄o. [In obſcœnis) qa ſignificat membrum virile. Sal. in Catil. Nā qcunq; impudicus adulter, ganeo, manu, ventre, alea, pene bona pt̄ia lacerauerat. [Piſo) Non gener Cic. ſed alius vir doctus q ſcripſit annales. [Peniculus) .i. libidini, coitui. [Tectius) qa penis ſignificat caudam, & tranſlatiue, non aūt ppea intelligit membrum, ſicut etiam cauda hodie interdum ponitur pro membro. Horat. in Serm. Quæcunque excepit patiēter verbera caudæ. Idem: Quin ēt illud accidit, vt qdā teſtes caudamq́. ſalacē Demeteret ferro. [Verbum) Vocabulum, qđ autem vocabulū, ſit neq; dicit, neq; poſſumus intelligere. [Cū nos) Fit enim cacephaton ꝓnunciatione haꝝ duarum dictionum. [Num obſcœnum eſt?) q. d. non tñ vr̄ obſcœnum, quia videmur dicere

Cōnus cum nos. Coonus. n. eſt mulierum rima. Horat. Nam fuit ante Helenam connus teterrima belli cauſa. [Memini) Probat ab auctoritate viētis quod non ſit obſcœnum. quia vir grauis, & diſeretus in ſenatu vbi erant viri grauiſſimi, dixit cum, &c. quod non feciſſet in eo, ſi exiſtimaſſet obſcœnum. [Illam culpā) Illius viri conſularis, quia ita elocutus eſt. [An) An tua qui in epiſtola tua obſcœno verbo vſus es. [Potuit obſcœnius) .ſ. dici. [Non) Reſpōſio, & excuſatio, ꝙ nonnulla ſit obſcœnitas. [Non. n. ita ſenſit) .i. non putabat ſe dicere cum nos. [Nuſquam igitur) Concluſio, & ꝯñs bonum, ſi. n. obſcœnitas nō eſt in re, neq; in verbo. nuſq̄ eſt, qa nihil eſt tertiū, & in alio eſſe nō pōt. [Liberis dare operā) hoc eodem exemplo vtitur. Cic. lib. 1. Off. contra quā hic liberis, inqt, dare operā re honeſtum eſt, noīe obſcœnum liberis. n. dare operam eſt mulierem ſubagitare liberoꝝ creandoꝝ cauſa. [Nomen eius op.) Qua. ſ. ſuſceperunt filios. [Non audeant) Quia opera ſuſcipiendoꝝ liberoꝝ eſt mulierē futuere quod non audent dicere, qa putant turpe. [Socratē) Aliud exēplum quod quædā videantur turpia dictu q̄ non ſunt. [Docuit f.) Subauditur canere .i. docuit eū canere cithara. nā ſidis pro cithara ſæpe ponit̃, vnde & ſidicē .i. citharœdus, vt nunc intelligit̃ hic. [Is) Fidicē. [Vocitatus Cōnus) Proprie noīe appellabat̃. [Cōnus. n. nū) An, q. d. minime. [Cum loqmur) Hoc exēplum ſatis eſt obſcurum ignorātibus græcitatē, licet qdam conati ſint interpretari contra mentem Cic. vt oſtendemus inquiunt. n. [Cum loqmur terni) .i. tres. [Nihil flagitij) Nihil obſcœnitatis, & turpitudinis. [At cū bini) .ſ. loqmur, qa p binos intelligimus teſticulos q duo ſunt, ꝙ ſi quis habeat tris, vt qdam dn̄t hr̄e, ridiculus eſt hic ſenſus, præcipue cum ſubdat, græcis qdem, inqt, nam bini cum duo ſignāt non eſt græcum, puto aūt ſic intelligi, quædam verba vr̄ hr̄e obſcœnitatē voce ipſa, q̇dam non hn̄t, vt cum loqmur terni .i. cum diximus hanc dictionē terni, nullam facimus obſcœnitatē, at cum bini, cum dicimus bini obſcœnū eſt, bineo ſignāt futuo, bini tertia pſona vr̄ dicere bini, & ſignāt futuit, vel futue, pōt. n. eſſe ēt prima perſona imperatiui p ſynæreſim, & ideo dicit. [Græcis) .ſ. obſcœnū, qa apud eos ſignāt futuit, vel futue, non aūt Latinis, qa ſignāt duos. [In verbo) In vocabulo, ſed in ſignificato. [Scio græce) .i. græci citatis cognitionē habeo. [Ruta, & menta) Pergit oſtēdere in alijs verbis nullā eſſe obſcœnitatē. in alijs eſſe, cum tñ ſint eiuſdē formæ ruta, & menta noīa herbaꝝ honeſte dn̄r primitiua, at in diminutiuis rutula honeſte dr̄, mētula vr̄ obſcœnitatem hr̄e, qa aliud vr̄ ſignificare. ſ. mēbrum virile. Mart. Mentula cū doleat puero, tibi Neuole culus, Non ſum diuinus, ſed ſcio qd facias. [Non licēt) Nō decet. [Bella tectoriola) Senſus eſt, tectoriola bella .i. honeſta ſunt noīa, ſed pauimentum non ita honeſte dici poteſt, licet ferè id ſignificet. dōr. n. tectoria illimenta quædam, & quaſi pauimenta parietis, atq; incruſtationes. Iuuen. Tectoria prima reponit. Tectoriū à tegendo dr̄, pauimentum à pauiendo .i. feriendo, quod licet ſignificet incruſtationem, tñ quia à feriēdo dr̄, poterit iñ videri hr̄e ſignificationem minus honeſtam, quia partes muliebres actu venereo feriuntur, vt ex verſu Horatiano ſupra adducto oſtenditur. Quæcunque exceperit patiēter verbera cauſæ. Id ſignificat Iuuen. Antiquum & vetus eſt alienum poſthume lectum Concutere. [Ineptias) Stultitias, quia putamus ea turpia quæ non ſunt. [Non honeſtum) Probat Cic. ꝙ in verbis honeſtis obſcœna putant. [Non eſt qd) .i. imò eſt. [Diuiſio?) Quod non habet turpitudinis. [Cui rn̄det) Cui æquiualet. [Intercapedo) ſignificat interſtitium, interuallum, & denique idē quod diuiſio. Cic. filius ad Tyronem lib. vlt. itaque me iam non pœnitebat intercapedinem ſcribendi feciſſe. [Ineſt obſcœnum) Quia vr̄ ſignificare rimam ſciſſuram muliebrem. [Nos aūt) Oſtendit Cic. ineptias eſſe noſtras, qui præbeamus honorem turpibus, & honeſta turpia putemus. Ordo eſt. Nos ridicule non præfamur honorem, ſi dicimus ille ſtrangulauit patrem, quod quidē re turpe eſt. [Si dicimus aliquid de Aurelia, & Lollia, honos præfandus eſt) præfari honorē eſt, quod dicimus loqui cum reuerentia eius qui audit Aurelia, & Lollia noīs impudicarum mulierum. [Inquit) Academicus vel qſpiam. [Batuit) Verberauit, quia ſub agitando verberant̄ nates, vt ſupra diximus. [Depſit) Calcauit. [Multo impudentius) .ſ. dr̄. [Atque) Certe. [Neutrum) Nec batuit, nec depſit. [Stultoꝝ) qa omnia peruertunt. Simile eſt illud Iuuen. Non vnus mentes agitat furor. [Teſtes) Probat quod dixit verba non obſcœna iam eſſe pro obſcœnis. ſi in iudicio nominemus teſtes, intelligimus eos, qui dictum ſuum ad alicuius rei probationem deponuntur, ſin vero extra iudicium, non vr̄ honeſtum, quia videmur coleos, ſiue teſticulos, vt diximus eſſe apud Horat. Accidit vt quidam teſtes caudamq́. ſalacem Demeteret ferro. [At honeſti) Secundum ea tpa coleos vaginam ſignificat, colei etiam, vel colij dicuntur teſticuli. [Lanuuini) Cliternini ita. n. tunc honeſte vocabantur teſticuli, lanuuini autem à lana, eo ꝙ lana, hoc eſt pilis circundentur. [Cliternini) Vero à clio .i. claudo, aut quaſi cliternini nam cliterna ſignificat ſarcinam, aut quaſi cliternini, nam clinitr, lectum ſignificat, quòd eis maxime in lecto vtamur concubitus gratia. [Non honeſti) Sicut nunc cacius pro pene in obſcœnis eſt, licet latine docti non vtantur. [Modo honeſta) Per

Tectoria Pauimētum

Intercapedo

Præfari honorē

Colei Lanuuini

ſe.n.nullã habet turpitudine ſicut gladius,neque bonus, neq; malus eſt,ſed ſicut qs eo vtit ita eſt. ſic ẽt,& hæc ſunt ſupra nominata.[Suppellit)verbũ erat obſcœnũ cõpoſitum eſt ſub,& pello ſuppellit capiebaſ,ꝑ ſupponit vel ex inferiori parte ſurſum agit.[Nõ rep.)qs ex ꝯſuetudine vr̃ hoc licere. [Habes) Cognoſcis. [Shoiã Sto.)i.ſnia ſectæ ſtoici q̃ ſuis verbis oĩa putat appellãda. [ὀρθῶς ἐρεῖ ὁ σοφὸς] ἀναιδῶς ἐρεῖ) .i. ſapiens recti loquus erit.i.ſi fueris,ſapiens,ſcies recte loqui.i.cognoſces qd deceat,& qd nõ deceat. [Quam multa ex vno verbo tuo) .ſ. ſunt à me ſcripta,qa ſcripſiſti vnũ verbũ, qd' videbaſ obſcœnũ, & petiuiſti qd ſentirem tam multa poſtea ſcripſi.[Audere)Audẽter ſcribere. [Grauũ eſt) Sic ẽt ſupra me aũt vt ſcurrã,vel itẽ malis oneratum eſſe nõ moleſte tuli. [Tectis)occultis.[Sed illi.)q.d.ſunt inuerecũdi.[Crepitus).ſ.ventris.[Aeque lib.) Ita dicere,& licere ſicut ructus q ore emittũtur,ꝑꝑ frigiditatẽ,& repletionem ſtomachi.Iuuen.Si bene ructauit,rectũ ſi minxit amicus. [Honorẽ igitur)quidã expoſuit,ꝙ qñ emittimus crepitus vẽtris,aut ructus dicimus ad honorẽ calendarũ Martij , ego nunq̃ ſum ſolitus ita dicere,nec audiui quenq̃ ita dicentem, itaq; ſic eſt diſtinguendum . [Honorem igitur) .ſ. ſeruemus,vel præfamur,deinde . [Cal. Martijs) .ſ. ſcripta eſt , vel data hæc epiſtola.

ASC. AMO verecundiam,&c.) Sicut de rebus ita de verbis erat inter philoſophos controuerſia. Academici.n.& peripatetici exiſtimauerũt multas eſſe res non inhoneſtas cũ ſint naturales & neceſſariæ,quæ tñ non ſint ꝓprijs vocabulis appellãdæ.Contra ſentiebãt Stoici,qa ſi turpia,vt ſunt adulteriũ,inceſtus, homicidiũ, parricidiũ,furtum,ſacrilegiũ, & ſimilia, inhoneſte ſuis vocabulis exprimunẽ quæ turpia nõ ſunt, inhoneſte explicari non pñt , ſi ſuis explicenẽ . De quibus ſentẽtijs cum Pætus q̃ſiuiſſet,vtra placeret , Cic. excuſatis nõnihil Stoicis dicit ſe in Academicoꝝ potius iturum ſniam,qui verecundiores q̃ Cynici ſunt.Ordo eſt.Ego amo verecundiã loquendi,quã Academici commendant,vel potius libertatẽ quã Stoici. Alij legunt,vel potius libertatẽ .i. q̃ libertatẽ , qs Cic. alibi ſignificat verecundiã ſibi potius placere q̃ libertatẽ loquendi.Atqui,obiectio eſt,ſed quo hæc.ſ.rem quoq; appellare ſuo i.ꝓprio nomine placuit Zenoni.ſ.principi,Stoicæ ſectæ,hoi, mehercule,acuto.i.ſubtili,etſi.i.q̃q̃ magna rixa.i.lis,& cõtrouerſia eſt Academiæ nr̃æ.i.quam frequẽtius imitamus cũ eo.ſ.Zenone.ſed,vt dico,placet Stoicis,qs Zenoni placuit.ipſi.n.Stoici diſſerũt.i.argumentantur ſic,Nihil eſſe obſcœnõ,nihil eſſe turpe dictu.i.dum dr̃,aut ad dicendum . Nã ſi quod.i.aliquod flagitium.i. pctm̃ magnũ ſit in obſcœnitate, ipſi ſup. differũt,id eſſe aut in re, aũt in verbo,nihil eſſe tertiũ.ſ.præter rem,aut verbũ,quod poſſit eſſe obſcœnũ,ſup. obſcœnitas non eſt in re . Itaq;.i.& ita res,ipſa narrat non modo.i.non ſolũ in comœdijs, vt ille ſup. inducit dicere in Trinumo in comœdia, illa à qua Plautus titulũ Trinumi mutuaẽ eſt. Virgo.i.puella modo.i.paulò ante,deſtituit.i.fugiens dereliqt me nudũ. Tu forte noſti canticum.i.carmen poetę in comœdia, & meminiſti Roſciũ.i.cum Roſcius illud recitaret agẽdo ꝑſonam iuuenis id dicẽtis . Sermo totus eſt rectus verbis,ſed ſup. eſt impudẽtior re , qs ſignãdo ſe nudũ à virgine nuda deſtitutũ , innuit,ſe prius rẽ cum ea habuiſſe, ſed ẽt in tragœdijs ſup.narraẽ res ipſa,eo,ꝙ turpis non ſit. Quid.n.eſt illud ? qd' dicit in tragœdia?Quæ mulier vna?.i.cũ ſit vna,qd,inq̃,eſt?vſurpata.i.vſum cõuertit duplex cubile? q.d.vr̃ quidẽ res turpis,& tñ nõ eſt ſm̃ Stoicos,qa tã in comœdijs,q̃ in tragœdijs ſatis exprimiẽ . nã dicẽdo, q̃ muliere cũ ſit vna,intelligit, aut à duobus ſimul ſtuprum paſſa , aut duobus viris ſuccubuiſſe,cũ duplex vſurpet cubile? quaſi de cubili mariti dormiẽtis ad cubile mechi ſe trãſtulerit. Itaq; poterit vnũ eſſe exẽplũ , & duo ſi vnũ,ſenſus eſt, qd' mulier cũ ſit vna,duplex cubile vſurpet.i.duos viros appetat . ſi duo , ſenſus eſt prioris, ꝙ mulier vna duob' ſimul operã turpẽ nauarit, poſterioris ꝙ mulier vna duplex cubile frequẽtarit.Quid illud?.ſ.in alia tragœdia?hic auſus eſt intrare cubile Pheræi.ſ.tyranni,& zelotypi,q oũ quã ad vxorem ingreſſus eſſe ferẽ,niſi ſtipatus armatis , & excuſſa muliere & toto cubili,ſn telũ, aut ferrũ aliqd' lateret, & tñ ab ea interfectus eſt. alij legũt,vt inducaẽ Pheræus dicere in tragœdia, hoc modo. Quid illud Pheræi.i.qd dicit Pheræus in tragœdia .ſ. hic auſus eſt inire cubile? q.d.certũ eſt ꝙ ſignãt ꝯiugem eius violatã.Quid eſt ? ſup.illud in tragœdia?Violat ꝑ vim me quondã Virginẽ . Iupiter bone violat ? Atqui.i.ſed,quo idẽ ſignãt.ſ.qd' dr̃ ſicut verbis tectis,& aptis,ſed nemo tuliſſet.i.paſſus fuiſſet,alteꝝ .ſ. verbũ qd propriũ eſt,forte,honor ſit auribus,futuit,aut qd ſimile. Tu igr̃ vides cũ res ſit eadẽ,qa verba nõ ſint .ſ. turpis nihil videri turpe ego ſup.turpitudo aut obſcœnitas nõ eſt in re,qa re ſatis indicaẽ, & multo mitius eſt in verbis . Si.n.id qd' ſignãt verbo.i.res ſignata nõ eſt turpis,verbũ quod ſignãt ſup.illud non põt eſſe turpe . Tu appellas anũ.i.podicem,aut culũ,alio nomine.ſ.circũlocutione,vt poſterior aut clunes,&c.cur non appellas ſup. eũ potius ſuo.i.ꝓprio nomine . Si turpe eſt.ſ.quod dr̃,ne qdem.i.non ſaltẽ ſup.dici aut nominari debeat alieno.ſ.noie,ſi nõ eſt ſup.turpe,dici aut vocari debet potius ſuo.ſ.nomine. Antiq.ſ.Romani,vocabãt caudam penẽ,ex quo eſt penicillus, quo pictores vtũtur ꝑꝑ ſimilitudinẽ.ſ.cum cauda. At penis eſt.i.cõnumeratur,hodie in obſcœnis.ſ.vocabulis,qa accipiẽ pro cauda ſalaci, hoc eſt pro mentula . At.i.ſed,Piſo ille frugi.i.parcus,& ad ſcugẽ intentus,quærit .i.cõqueritur in annalibus ſuis,adoleſcentes eſſe deditos peni.i.libidini,& virgi ſalaci. Id,quod tu appellas in epiſtola nomine ſuo .i.ꝓprio,vtpote mentulã,ille.ſ.Piſo,ſup.appellat tectius.i.coopertius,pene,ſed ſup.nomẽ penis,factum eſt iã multis tam obſcœnũ, q̃ illud verbum.ſ.mentula,quo tu vſus es . Quid ſup.dices de illo quod dr̃ vulgo eum nos volumus cõuenire te, num.i.nunqd obſcœnũ eſt? q.d.minime,qa memini ꝯſularem.ſ.virũ diſertũ eloqui in ſenatu ita.ſ.ꝯuenire te volumus, & tñ conuenire vulgo accipitur ſicut a nobis coire,vnde ſunt q putant hic legẽdum coire pro cõuenire. Dicã,Hãc culpam maiorẽ an illam,potuit.ſ.dicere obſcœnius?non inquis. Non.n.ſenſit ita. Ergo ſup.obſcœnitas eſt in verbo,qa idem verbum ſignãt rẽ honeſta & inhoneſtã,aũt ꝑ ſed, docui ſup.obſcœnitatẽ non eſſe in re. Igitur nuſq̃ eſt per locũ ab induciſione ſufficiẽtẽ,qa non eſt dabile tertium. Eũã patres rogãt filios dare.i,vt dẽt operam liberis.& tñ dare operã liberis,eſt gñare, & nõ audẽt dicere nomẽ eius operæ .ſ. quã rogant vt filij dẽt , hoc eſt hñdi rem cum muliere. Nobiliſſimus fidicẽ docuit Socratẽ fidibus.ſ.canere.Is.ſ.fidicẽ,vocitatus eſt Cõnus,aut, vt alij ſcribũt,Cũnus,quod mẽbri mulieris nomẽ eſt,ſed Græci u,non hñt, vel eodẽ ferẽ modo ꝓfertur, licet per u , ſcribatur mẽbrũ illud , nũ.i.nunqd id ſup. eſt obſcœnũ?q.d.nequaq̃,qa proprium eſt viri nomẽ, Cum nos loquimur.i.loquẽdo proferimus terni.i.illud nomẽ,nihil dicimus flagitij.i.turpi flagitio digni. at cũ ſup. loquimur bini.i.dicendo illud verbum,qd' Græce ſcribit βινεῖ .i. futuit . aut futue.i.egi,aut agi rẽ veneream,inq̃ es, obſcœnum eſt qdem Græcis,licet nõ Latinis. Ergo.nihil eſt.ſ.obſcœni in verbo nõ,& .i.ẽt ego ſcio Græce.ſ.loq, & tñ dico tibi bini,& tu facis id,quaſi ego dixerim Græce non Latine.Ruta,& mẽta vtrunq;,dr̃ recte.i. honeſte,ego volo.i.demus,vt velim mentam puſillã.i.ꝑ diminutionẽ appellare ita vt ſatulã.ſ.puſillam appello,non licet qa mentula obſcœnũ eſt vocabulũ . Volo ſup.appellare tectoriola.i.parua tectoria,hoc eſt incruſtationes, & coopertimẽta bella.i.bona, & venuſta, dic ergo ẽt pauimẽta iſto modo.i.ꝑ diminutionẽ vide licet pauimentula,non potes, qa ſic iterum proferẽ mentula nomẽ obſcœnum. Tu igitur vides nihil eſſe.ſ.in vitanda tali turpitudine niſi ineptias,qa licet dicendo pauimentula ſignet in fine id, quod turpe putatur,tñ non illud ſignificatur. vides igitur turpitudinẽ,nec in verbo eſſe,nec in re,& ita nuſq̃ eſſe quod pro Stoicis cõcludit.Ergo nos q dicimus in verbis obſcœnitatem eſſe ponimus obſcœna.i.res obſcœnas in verbis honeſtis.i.dicimus ꝑ verba honeſta ſignificari.Quid enim.i.quo nõ ponamus? diuiſio nõ .i.nõne eſt verbum.i.vocabulũ honeſtum?q d.ẽt.At.i.attamen obſcœnũ ineſt.ſ.in eo,aut qa capitur ꝑ circũlocutionem pro rima , & fiſſura muliebri,vt ſentit Hubert. aut qa.ſ.dare vt à Græcis ꝓfertur prolata,diuiſio ſonat,vt diuiſio.i.in diuerſis vitio, & corrupo,quod nimirum obſcœnum eſt,cui.ſ.vocabulo rñdet.i.ſynonymũ eſt,intercapedo.i.diſtãtia, ſpatium aut loci,aut tpis intermedij,nunqd hæc quoq;.ſ.intercapedo obſcœna,ſup.eſt ſicut diuiſio? q.d.minime,& tñ idem ſunt . Aut.i.ſed,ſi nos dicimus ridicule .i. ad excitandũ riſum,ille ſtrangulauit patrem,nõ ꝑfamur .i. fando nõ præmittimus honorẽ.i.honor ſit auribus veſtris, aut tuis,aut ſaluo honore ita loquar, cum tñ turpiſſimum ſit quia immaniſſimum pctm̃,ſtrangulare patrem ſuum.Sin.i.ſed ſi ſup.nos dicimus aliqd.ſ.libidinoſum de Aurelia, aut Lollia.i.meretriculis illis famoſis,ſed minus flagitij admittentibus honos eſt ꝑfandus.i.ne aures audiẽtis lædamus,præmittẽdus. Et quidem verba nõ obſcœna ſunt.i.hñr iam pro obſcœnis. Inq̃t.ſ.Comicus qdam,aut Tragicus,batuit.i.percuſſit,vt opinor. Salacis verbere caudæ,qa admur impudẽter,& ſuppreſſit.i.ſubagitauit multo impudentius . Atqui .i. ſed quo pro obſcœnis hñt ? neutrũ.i.nec batuere,quod eſt percutere,nec ſupprimere eſt obſcœnum.ſ.ex ꝓpria ſignificatione . Sed oĩa ſunt plena ſtultoꝝ.i.turpitudinem cenſentium, vbi nulla eſt. Teſtes eſt verbum.i.vocabulum honeſtiſſimum in iudicio vbi citantur, & audiuntur teſtes,alio loco.i.extra illam ſignãtionem eſt.ſ.verbũ nominis.ſ.honeſtũ quia teſtes, & teſticulis ſunt virilitatis indicia,& quaſi teſtes videlicet colei. At.i.ſed,colei ſup.ſunt honeſti.i.honeſte nominatur,aut quia κολεός,coleos græce vaginam ſignãt,aut quia in cõſuetudine loquẽdi non inhoneſte nominabantur ẽt pro teſtibus ſeu teſticulis . Lanuuini.i.colei lanugine

gine.i.pube tecti,& eliternini.i.colei,ſic alio noīe dicti,ſup. ſunt non honeſti. Quid ſup.dices in ipſa res eſt modo honeſta modo turpis.ſ.ſm æſtimationem hoium. Suppeodit cū flagitium.i.qui dicit hoc vocabulum ſuppendit aut,vt alij legunt, ſuppedit quaſi flagitium cōmittit tam obſcœnum eſt dicta, ſonat .n. idem quod ſubagitat,& quaſi pellam ſubigit, aut qui deſuper pependit. Iam erat nudus in balneo .i. ſiquis hoc dixerit, tu non repræhendes, quia non vr̄ obſcœnum, cum tñ nudum eſſe homini pudori ſit, taceo,ſi quid turpius celat,nam pro eodem ſuppellere,aut ſuppēdere,& eſſe nudum in balneo accipit,cum dicat eandem rem modo honeſtam modo turpem. Tu habes ſcholam Stoicam, ē, articulus,& ſicut gallicele,& theutonice, de σοφὸς .i. ſapiēs, εὐθυῤῥημονεῖν .i. eris, hoc eſt ex Stoicoꝝ ſchola poteris rectiloquus euadere. Quam .i. ò quantum multa ſup. attulimus verba, ex tuo verbo tuo.ſ.quo vſus ea obſcœne putans quod in verbis nō ſit obſcœnitas gratum eſt .i. acceptum mihi te audere oīa aduerſus me.i. auſum eſſe obſcœnis verbis vti. Ego ſeruo,& ſeruabo verecundiā Platonis.ſ.in loquendo.ego.n.aſſueui ſic.ſ.facere. Itaq; ego ſcripſi ad te verbis tectis .i. coopertis ea ſup. q̄ Stoici agunt apertiſſimis ſup.verbis. Sed illi.i.Stoici aiunt crepitus.ſ.natium aut culi, hoc eſt pedendi ſonitus oportere eſſe æque liberos, ac ructus .ſ. oris Igitur honor eſt cal. Martijs,qbus rei vxoriæ operā dabant, vnde Flaccus, Martijs cœlebs quid agam calendis? q.d.loqui obſcœne,& re venerea,eſt apud Stoicos honeſtum,cum nullum cēſeot verbum turpe,cui res ſit licita. Tu diliges me,& valebis. Nō ergo ſemꝑ ponit in fine vale,nec ſolæ ſunt voces,vale, & valete.

AVL. AN. PER vim violat) Antiqui,violauit virginem, ꝓ,vitiauit. &, cum muliere fuit, pro, concubuit, modeſte dicebant. auctor M. Varro lib.5.de lingua Lat. ſunt autem hæc veteris poetæ verba. [Peniculus) In omnibus ferè antiquis libris ita legitur. cuncti tñ impreſſi, penicillus, hn̄t, quam lectionem ab ijs repoſitam exiſtimo, qui, quid peniculus ſignificaret,non intellexerunt. quæ quidem vox a Sex. Pompeio lib. 14.bis exponitur. Peniculi,inquit, ſpongiæ longæ pp ſimilitudinem caudarum appellatæ. penes.n. vocabantur caudæ. & infra. Penem caudam vocabant. hinc peniculos diximus, quibus calceamenta terguntur. ex quo vel maxime vetuſti libri lectio comprobatur, eundem .n. ſenſum Sex. Pom.p.iiſdem verbis,quibus Cic.complexus eſt. Plautus quoque in Menæchmis,actu v. Iuuentus,inquit ſub perſona paraſiti, nomen fecit Peniculo mihi, Ideo quia menſam,qn̄ edo,detergeo. vt eius vocis ſignificatio obſcura iam eſſe non poſſit. hunc autē locus ingenioſiſſimo, iuueni Hieronymo Ferrario debemus.

Cl.ah. noq. ect. li. c.39. TESTES à Græcis δίδυμοι appellantur. Dīr & colei ab eo dictis,atque item Lanuini,& Cliternini,vt eſt in Cic.epiſt.ad Pætum. Ad quem tamen arriſerit magis,ſi clitorios legas potius,qui cliternīnos,dictione ab Græcis ꝑducta, apud quos clitorium eſt muliebre pudendum. quod & ſacandrus dicitur.vnde κλειτοριάζειν, turpiter membrum id attrectare ſignificat. Pollux per κ ſcribere mauult,vbi ait lib. 11. Onomaſtici: Totum in virginali,ſiue inter fœmineo vocatur κτεὶς.i.pecten, aut epiſion rima vero dicitur ſcluſina,quod arctum illatenus quandoque eſt, vt mulier fieri neqīat,ſicuti commemioit Vlp.quæ interiacet ſubſultans caruncula, nympha nuncupatur, aut myrthon, ſiue epideris,aut κλειτορίς. cletoris. Eſt & κλειτόριον.i.cletorium,apud illos:ſed id verbum,quādoque menſam indicat regiam, quandoque etiam gloriam. Iam opinor reſtitutus eſt candori ſuo M. Tullius.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocatur cum Pæto, quid ſcripſerat ſe pedibus ægrum, ait ſiquidem, ſe venturum,quòd coquus illius adhuc membris integer ſit, & cum eo liberalius conuicturum.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D. 23

HEri veni in Cumanum: cras ad te fortaſſe, ſed, cum certum ſciam, faciam te paulo ante certiorem. etſi M. Ceparius cum mihi in ſilua Gallinaria obuiam veniſſet, quæſiſſemque, quid ageres, dixit te in lecto eſſe, q̄ ex pedibus laborares. tuli, ſcilicet moleſte, vt debui: ſed tñ conſtitui ad te venire, vt & viderem te, & viſerem,& cœnarem etiam. non.n.arbitror coquum etiam te arthriticum hr̄e. expecta igitur hoſpitem eum minime edacē,tum inimicum cœnis ſumptuoſis. Vale.

HVB. HEri)Laborabat Pætus pedibus. Itaq; Cic.cum eo iocans dicit ſe nihilominus ad eum iturum, quia licet ipſe laboret podagra,non tñ credit eum hr̄e coquum laborantem eodem morbo,poſſit parare cœnas.[Ad te fortaſſe,faciam certiorem)Ita.n.promiſit ſupra. Sed ſi me expedieto vt in illa loca venire poſſim, non committam, vt te ſero a me certiorem factum putes. [In ſilua Gallinaria) Quidam expoſuerunt ſiluam eſſe non longe ab vrbe olim latronibus refertam,eam videlicet, quæ erat ad nouum vrbe lapidum in villa, quæ Cæſarum dicebatur, ſed non aduertunt q̄ illic propter locum celebrem latrones eſſe nō poterant. eſt ergo hæc Gallinaria ſilua in ſinu Cumano, vt ſcribit Str. lib.5. his verbis. In hoc ſinu Cumano fructicoſis virgultis frequens, & arboribus ſilua eſt multis porrecta ſtadijs aquarum indiga, ceterum fabuloſa quam gallinariam vocant ſiluam. hic Sex. Pompeij, clades præfecti pyratica ſtruxere nauigia, qua tempeſtate Sicilia ab Romano deſciſſe refecit imperio. de qua Iuu. Et pontina palus,& gallinaria pinus. [Laborares ex pedib.) .i.ægrotares morbo pedum.i.podagra. [Viderem, & viſ.) Videre eſt naturę,viſere eſt officij.[Non enim)Iocatur.[Arthriticum).i. articulari morbo laborantem,intelligit autem vel chiragram,vel podagram,nam vtraque articulos ſolet vexare.Perſ.Sed cum lapidoſa chieagra Fregerit articulos veteria ramalia ſagi.ἄρθρον.n.grece articulum ſignificat.[Minime edacem.i.non multi cibi.[Sumptuoſis) In quibus multum expenditur. (margin: Videre, Viſere)

ASC. HERI &c.) Laborabat Pætus vt Cic. audiuerat,pedibus,ipſe tñ more ſuo iocans dicit. ſe nihilominus ad eum iturum, quia credit coquū eius non laborare eodem morbo,nec lectio teneri quo minus valeat cœnam parare.Ordo eſt. Ego veni heri in Cumanum.i. in poſſeſſionem meam,apud Cumas, cras ſup. veniam fortaſſe ad te.ſed,cum ſciam certum.i.vt rem certam,ego faciam te certiorem.i.ſignificabo tibi paulò ante .ſ. quàm venturus ſim. etſi M. Ceparius cum veniſſet mihi obuiam in ſilua Gallinaria, & quæſiſſem pro quæſiuiſſem ſup. ab eo, quid ageres, dixit te eſſe in lecto, q̄ laborares ex pedibus.i. dolore pedum,ſcilicet .i. ſcire licet, quid fecerim eo audito. quia tuli.i. portaui, vt dicunt,ſeu paſſus ſum,moleſte,vt debui .i. portare morbum amici, ſed tñ .i. nihilominus conſtitui venire ad te,vt &.i.ſimul viderem te, tanquam amicum cuius viſendi eſſem cupidus, & viſerem .ſ. tanq̄ ægrotum, cęnarem ēt, tanq̄ apud bonum conuiuatorum inſtructorum. Non.n. arbitror te hr̄e coquum arthriticum .i. articulari morbo laborantem. Nam ἄρθρον dr̄ articulus igitur expecta hominem minime .i. nequaq̄ edacem.i.multum comedentem,tum .i. inſuper inimicum cœnis ſumptuoſis .i. magnoꝝ ſumptum, in quibus .ſ. multæ maneant reliquiæ. nam vt alibi iocoſe dixit, tales cœnas odit innuens ſe potius gaudere cibo,& delicato, & modico, q̄ multo,& vulgari. Nam licet pluris bos,q̄ turdus conſtet, delicatus tamen malit ad turdum inuitari,quàm ad bouem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Monet Pætum,vt conſuetudinem cœnandi intermiſſam & relictam pœ dintegret,& animi cauſa concœnationes,conuiuiaq; amicorum celebret.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D. 24

RVſum iſtum, amicum tuum, de quo iterum iam ad me ſcribis, adiuuarem, quantum poſſem, etiā ſi ab eo læſus eſſem, cum te tantopere viderem eius cauſa laborare. cum vero & ex tuis literis, & illius ad me miſſis intelligam, & iudicem, magnæ curæ ei ſalutem meam fuiſſe; non poſſum ei non amicus eſſe, neq; ſolum tua,cōmendatione,quæ apud me, vt debet, valet plurimum, ſed etiam voluntate, ac iudicio meo, volo enim te ſcire mi Pæte,initium mihi ſuſpicionis,& cautionis,& diligentiæ fuiſſe literas tuas.quibus literis congruentes fuerunt aliæ poſtea multorum. nam & Aquini,& Fabrateriæ conſilia ſunt inita de me, quæ te video inaudiſſe; &, quaſi diuinarent, quàm is moleſtus eſſem futurus, nihil aliud egerunt, niſi me vt opprimerent. quod ego non ſuſpicans incautior fuiſſe,niſi à te admonitus eſſem. quamobrem iſte tuus amicus apud me cōmendatione non eget vtinam ea fortuna reip. ſit, vt ille

ſe.n.nullã habet turpitudinẽ ſicut gladius,neque bonus, neq; malus eſt,ſed ſicut qs eo vtit ita eſt. ſic ẽt,& hæc ſunt ſupra nominata.[Suppellit)verbũ erat obſcœnũ cõpoſitum eſt ſub,& pello ſuppellit capiebaẽ,ꝓ ſupponit vel ex inferiori parte ſurſum agit.[Nõ rep.)qa ex ↄſuetudine vr̃ hoc licere. [Habes) Cognoſcis. [Sholã Sto.).i.ſniã ſectæ ſtoici ꝗ ſuis verbis oĩa putat appellãda. [ὁ σοφὸς ἀνθρώπων ἔσῃ).i. ſapiens recte loquus eris.i.ſi fueris,ſapiens,ſcies recte loqui.i.cognoſces qd deceat,& qd nõ deceat.[Quam multa ex vno verbo tuo) .ſ. ſunt à me ſcripta,qa ſcripſiſti vnũ verbũ, qđ videbaẽ obſcœnũ, & petiuiſti qd ſentirem tam multa poſtea ſcripſi.[Audere)Audẽter ſcribere. [Gratũ eſt) Sic ẽt ſupra me aũt vt ſcurrã,vel itẽ malis oneratum eſſe nõ moleſte tuli. [Tectis)operculis.[Sed illi.)q.d.ſunt inuerecũdi.[Crepitus).ſ.ventris.[Aeque lib.) Ita dicere,& licere ſicut ructus q ore emittũtur,ꝓꝓ frigiditatẽ,& repletionem ſtomachi.Iuuen.Si bene ructauit,rectũ ſi minxit amicus. [Honorẽ igitur)quidã expoſuit,ꝙ qñ emittimus crepitus vẽtris,aut ructus dicimus ad honorẽ calendaꝝ Martij ,ego nunꝗ ſum ſolitus ita dicere,nec audiui quenꝗ ita dicentem, itaq; ſic eſt diſtinguendum. [Honorem igitur) .ſ. ſeruemus,vel præfamur,deinde. [Cal. Martijs) .ſ. ſcripta eſt, vel data hæc epiſtola.

ASC. AMO verecundiam,&c.) Sicut de rebus ita de verbis erat inter philoſophos controuerſia. Academici.n.& peripatetici exiſtimauerũt multas eſſe res non inhoneſtas cũ ſint naturales & neceſſariæ,quæ tñ non ſint ꝓprijs vocabulis appellãdæ.Contra ſentiebãt Stoici,qa ſi turpia,vt ſunt adulteriũ,inceſtus, homicidiũ, parricidiũ,ſurtum,ſacrilegiũ, & ſimilia, inhoneſte ſuis vocabulis exprimuuẽ quæ turpia nõ ſunt, inhoneſte explicari non poſſit, ſi ſuis expliceuẽ. De quibus ſentẽtijs cum Pætus ꝗſiuiſſet,vtra placeret, Cic. excuſatis nõnihil Stoicis dicit ſe in Academicoꝝ potius iturum ſniam,qui verecundiores ꝗ Cynici ſunt.Ordo eſt.Ego amo verecundiã loquendi,quã Academici commendant,vel potius libertatẽ quã Stoici. Alij legunt,vel potius libertatẽ .i. ꝗ libertatẽ, qa Cic. alibi ſignificat verecundiã ſibi potius placere ꝗ libertatẽ loquendi.Atqui,obiectio eſt,ſed qũo hæc.ſ.rem quoq; appellare ſuo i.ꝓprio nomine placuit Zenoni.ſ.principi,Stoicæ ſectæ,hoi, mehercule,acuto.i.ſubtili,etſi.i.ꝗꝗ magna rixa.i.lis,& cõtrouerſia eſt Academiæ nr̃æ.i.quam frequẽtius imitamur cũ eo.ſ.Zenone.ſed,vt dico,placet Stoicis,qa Zenoni placuit.ipſi.n.Stoici diſſerũt.i.argumentantur ſic,Nihil eſſe obſcœnũ,nihil eſſe turpe dictu.i.dum dr̃,aut ad dicendum. Nã ſi quod.i.aliquod flagitium.i. pctm magnũ ſit in obſcœnitate, ipſi ſup. diſſerũt,id eſſe aut in re, aũt in verbo,nihil eſſe tertiũ.ſ.præter rem,aut verbũ,quod poſſit eſſe obſcœnũ,ſup. obſcœnitas non eſt in re. Itaq;.i.& ita res,ipſa narrat non modo.i.non ſolũ in comœdijs, vt ille ſup. inducit dicere in Trinumo in comœdia, illa à qua Plautus titulũ Trinumi mutuat eſt. Virgo.i.puella modo.i.paulò ante,deſtituit.i.fugiens dereliqt me nudũ.Tu forte noſti canticum.i.carmen poetę in eo mœdia, & meminiſti Roſciũ.i.cum Roſcius illud recitaret agẽdo pſonam iuuenis id dicẽtis. Sermo totus eſt rectus verbis,ſed ſup. eſt impudẽtior re, qa ſignãndo ſe nudũ à virgine nuda deſtitutũ, innuit,ſe prius rẽ cum ea habuiſſe, ſed ẽt in tragœdijs ſup.narrat res ipſa,eo,ꝙ turpis non ſit. Quid.n.eſt illud? qđ dicit in tragœdia?Quæ mulier vna?.i.cũ ſit vna,qd,inꝗ,eſt?vſurpata.i.vſum cõuertit duplex cubile? q.d.vr̃ quidẽ res turpis,& tñ nõ eſt ſm Stoicos,qa tã in comœdijs,ꝗ in tragœdijs ſatis exprimit. nã dicẽdo, ꝗ muliere cũ ſit vna,intelligit, aut à duobus ſimul ſtuprum paſſa, aut duobus viris ſuccubuiſſe,cũ duplex vſurpet cubile? quaſi de cubili mariti dormiẽtis ad cubile mechi ſe trãſtulerit. Itaq; poterit vnũ eſſe exẽplũ, & duo ſi vnũ,ſenſus eſt, qđ mulier cũ ſit vna,duplex cubile vſurpet.i.duos viros appetat. ſi duo , ſenſus eſt prioris, ꝙ mulier vna duobꝰ ſimul operã turpẽ nauarit, poſterioris ꝙ mulier vna duplex cubile frequẽtarit.Quid illud?.ſ.in alia tragœdia?hic auſus eſt intrare cubile Pheræi.ſ.tyranni,& zelotypi,q nũquã ad vxorem ingreſſus eſſe ſeri,niſi ſtipatus armatis , & excuſſa muliere & toro cubili,an telũ, aut ferrũ aliqđ lateret, & tñ ab ea interſectus eſt. alij legũt,vt inducat Pheræus dicere in tragœdia, hoc modo. Quid illud Pheræi.i.qd dicit Pheræus in tragœdia .ſ. hic auſus eſt inire cubile? q.d.certũ eſt ꝙ ſignãt ↄiugem eius violatã.Quid eſt ? ſup.illud in tragœdia?Violat ꝑ vim me quondã Virginẽ .Iupiter bone violat? Atqui.i.ſed, qũo idẽ ſignãt.ſ.qđ dr̃ ſicut verbis tectis,& aptis,ſed nemo tuliſſet.i.paſſus fuiſſet,alteꝝ .ſ. verbũ qd propriũ eſt,forte,honor ſit auribus,ſuiuit,aut qd ſimile. Tu igr̃ vides cũ res ſit eadẽ,qa verba nõ ſint .ſ. turpia nihil videri turpe ego ſup.turpitudo aut obſcœnitas nõ eſt in re,qa re ſatis indicat, & multo minus eſt in verbis. Si.n.id qđ ſignãt verbo.i.res ſignãta nõ eſt turpis,verbũ quod ſignãt ſup.illud non põt eſſe turpe. Tu appellas anũ.i.podicem,aut culũ,alio nomine.ſ.circũlocutione,vt poſterior aut clunes,&c.cur non appellas ſup. eũ potius ſuo.i.ꝓprio nomine . Si turpe eſt.ſ.quod dr̃,ne qdem.i.non ſaltẽ ſup.dici aut nominari debeat alieno.ſ.noie,ſi nõ eſt ſup.turpe,dici aut vocari debet potius ſuo.ſ.nomine. Antiq.ſ.Romani,vocabãt caudam penẽ,ex quo eſt penicillus, quo pictores vtũtur ꝓꝓ ſimilitudinẽ.ſ.cum cauda. At penis eſt.i.connumeratur,hodie in obſcœnis.ſ.vocabulis,qa accipit pro cauda ſalaci, hoc eſt pro mentula . At.i.ſed,Piſo ille frugi.i.parcus,& ad frugẽ intentus,queritur.i.cõqueritur in annalibus ſuis,adoleſcentes eſſe deditos peni.i.libidini,& virgi ſalaci.Id,quod tu appellas in epiſtola nomine ſuo .i.ꝓprio,vtpote mentulã,ille.ſ.Piſo,ſup.appellat tectius.i.coopertius,pene,ſed ſup.nomẽ penis,factum eſt iã multis tam obſcœnũ, ꝗ illud verbum.ſ.mentula,quo tu uſus es . Quid ſup.dices de illo quod dr̃ vulgo cum nos volumus cõuenire te, num.i.nunqd obſcœnũ eſt? q.d.minime,qa memini ↄſuluiſſe.ſ. virũ diſertũ eloqui in ſenatu ita.ſ.ↄuenire te volumus, & tñ conuenire vulgo accipitur ſicut a nobis coire,vnde ſunt q putant hic legẽdum coire pro cõuenire. Dicã,Hãc culpam maiorẽ an illam,potuit.ſ.dicere obſcœnius?non inquis. Non.n.ſenſit ita. Ergo ſup.obſcœnitas eſt in verbo,qa idem verbum ſignãt rẽ honeſtã & inhoneſtã,aũt ꝑ ſed, docui ſup.obſcœnitatẽ non eſſe in re. Igitur nuſꝗ eſt per locũ ab inductione ſufficiẽti,qa non eſt dabile tertium. Etiã patres rogãt filios dare.i.vt dẽt operam liberis,& tñ dare operã liberis,eſt gnãre, & nõ audẽt dicere nomẽ eius operæ .ſ. quã rogant vt filij dẽt, hoc eſt hñdi rem cum muliere. Nobiliſſimus fidicẽ docuit Socratẽ fidibus.ſ.canere.Is.ſ.fidicẽ,vocitatus eſt Cõnus,aut, vt alij ſcribũt,Cũnus,quod mẽbri mulieris nomẽ eſt,ſed Græci u,non hñt, vel eodẽ ferẽ modo ꝓfertur, licet per u , ſcribatur mẽbrũ illud, nũ.i.nunqd id ſup. eſt obſcœnũ?q.d.nequaꝗ,qa proprium eſt viri nomẽ. Cum nos loquimur.i.loquẽdo proferimus terni.i.illud nomẽ,nihil dicimus flegitij.i.turpi flagitio digni. at cũ ſup. loquimur bini.i.dicendo illud verbum,qđ Græce ſcribit βινεῖ .i. futui . aut futue.i.egi,aut agi rẽ veneream,inꝗ es, obſcœnum eſt qdem Græcis,licet nõ Latinis. Ergo.nihil eſt.ſ.obſcœni in verbo qñ,& .i.ẽt ego ſcio Græce.ſ.loq, & tñ dico tibi bini,& tu facis id,quaſi ego dixerim Græce non Latine.Ruta,& mẽta vtrunq; dr̃ recte.i. honeſte,ego volo.i.demus,vt velim mentam puſillã.i.ꝑ diminutionẽ appellare ita vt rutulã.ſ.puſillam appello,non licet qa mentula obſcœnũ eſt vocabulũ . Volo ſup.appellare tectoriola.i.parua tectoria,hoc eſt incruſtationes, & coopertimẽta bella.i.bona, & venuſta, dic ergo ẽt pauimẽta iſto modo.i.ꝑ diminutionẽ vide licet pauimentula,non potes, qa ſic iterum proferẽ mentula nomẽ obſcœnum. Tu igitur vides nihil eſſe.ſ.in vitanda tali turpitudine niſi ineptias,qa licet dicendo pauimentula ſignet in fine id, quod turpe putatur,tñ non illud ſignificatur. vides igitur turpitudinẽ,nec in verbo eſſe,nec in re,& ita nuſꝗ eſſe quod pro Stoicis cõcludit.Ergo nos q dicimus in verbis obſcœnitatem eſſe ponimus obſcœna.i.res obſcœnas in verbis honeſtis.i. dicimus ꝑ verba honeſta ſignificari.Quid enim.i.quo nõ ponamus? diuiſio nõ .i.nõne eſt verbum.i.vocabulũ honeſtum?q d.ẽt.At.i.a:tamen obſcœnũ ineſt.ſ.in eo,aut qa capitur ꝑ circũlocutionem pro rima, & fiſſura muliebri.vt ſentit Hubert. aut qa.ſ.dure vt à Græcis ꝓfertur prolata,diuiſio ſonat,vt diuiſio.i.in diuerſis vitio, & coerupo,quod nimirum obſcœnum eſt,cui.ſ.vocabulo rñdet.i.ſynonymũ eſt,intercapedo.i.diſtãtia, ſpatium aut loci,aut tpis intermedij,nunqd hæc quoq;.ſ.intercapedo obſcœna,ſup.eſt ſicut diuiſio? q.d.minime,& tñ idem ſunt . Aũt.i.ſed,ſi nos dicimus ridicule .i. ad excitandũ riſum,ille ſtrangulauit patrem,nõ ꝓfamur .i. fando nõ præmittimus honorẽ.i.honor ſit auribus veſtris, aut tuis,aut ſaluo honore ita loquar, cum tñ turpiſſimum ſit quia immaniſſimum pctm,ſtrangulare patrem ſuum.Sin.i.ſed ſi ſup.nos dicimus aliqd.ſ.libidinoſum de Aurelia, aut Lollia.i.meretriculus illis famoſis,ſed minus flegidij admittentibus honos eſt ꝓfandus.i.ne aures audiẽtis lædamus,præmittẽdus.Et quidem verba nõ obſcœna ſunt.i.hñt iam pro obſcœnis. Inqt.ſ.Comicus qdam,aut Tragicus,batuit.i.percuſſit, vt opinor. Salacis verbere caudæ,qa aditur impudẽter,& ſuppreſſit.i.ſubagitauit multo impudentius . Atqui .i. ſed qũo pro obſcœnis hñt ? neutrũ.i.nec batuere,quod eſt percutere,nec ſupprimere eſt obſcœnum.ſ.ex ꝓpria ſignificatione. Sed oĩa ſunt plena ſtultoꝝ.i.turpitudinem cenſentium, vbi nulla eſt. Teſtes eſt verbum.i.vocabulum honeſtiſſimum in iudicio vbi citantur, & audiuntur teſtes,alio loco.i.extra illam ſignãtionem eſt.ſ.verbũ nominis.ſ.honeſtũ quia teſtes, & teſticulus ſunt virilitatis indicia,& quaſi teſtes videlicet colei. At.i.ſed,colei ſup.ſunt honeſti.i.honeſte nominatur,aut quia κολεὸς,coleos græce vaginam ſignãt,aut quia in cõſuetudine loquentiũ non inhoneſte nominabantur ẽt pro teſtibus ſeu teſticulis . Lanuuini.i.colei lanupine.

gine.i.pube tecti,& cliternini.i.colei,ſic alio noie dicti,ſup. ſunt non honeſti. Quid ſup.dices in ipſa res eſt modo honeſta modo turpis.ſ.ſm æſtimationem hoium. Suppendit eſt flagitium.i.qui dicit hoc vocabulum ſuppendit aut,vt alij legunt, ſuppedit quaſi flagitium cõmittit tam obſcœnum eſt dicta, ſonat.n.idem quod ſub agitat,& quaſi pellam ſubigit, aut qui deſuper pependit. Iam erat nudus in balneo.i.ſiquis hoc dixerit, tu non repræhendes, quia non vr̃ obſcœnum, cum tñ nudum eſſe homini pudori ſit, taceo,ſi quid turpius celat,nam pro eodem ſuppellere,aut ſuppẽdere,& eſſe nudum in balneo accipit,cum dicat eandem rem modo honeſtam modo turpem. Tu habes ſcholam Stoicam,.ſ., articulus,& ſicut gallicele,& theutonice, de σοφὸς.i. ſapiẽs, [illegible] .i. eris, hoc eſt ea Stoicorum ſchola poteris rectiloquus euadere. Quam .i. ô quantum multa ſup. attulimus verba, ea vno verbo tuo.ſ.quo vſus es obſcœne putans quod in verbis non ſit obſcœnitas gratum eſt.i. acceptum mihi te audere oia aduerſus me.i. auſum eſſe obſcœnis verbis vti. Ego ſeruo,& ſeruabo verecundiã Platonis.ſ.in loquẽdo.ego.n.aſſueui ſic.ſ.facere. Itaq; ego ſcripſi ad te verbis tectis.i. coopertis ea ſup. q̃ Stoici agunt apertiſſimis ſup.verbis. Sed illi.ſ.Stoici aiunt crepitus.ſ.natium aut culi, hoc eſt pedendi ſonitus oportere eſſe æque liberos, ac ructus.ſ.oris. Igitur honor eſt cal. Martijs,qbus rei vxoriæ operã dabant. vnde Flaccus, Martijs cœlebs quid agam calendis? q.d. loqui obſcœne, & re venerea,eſt apud Stoicos honeſtum, cum nullum cẽſent verbum turpe, cui res ſit licita. Tu diliges me,& valebis. Nõ ergo ſemp ponit in fine vale, nec ſolæ ſunt voces, vale, & valete.

AVL. AN. PER vim violat) Antiqui, violauit virginem, ꝓ, vitiauit. &, cum muliere fuit, pro, concubuit, modeſte dicebant. auctor M. Varro lib.5.de lingua Lat. ſunt autem hæc veteris poetæ verba. [Peniculus)In omnibus ferè antiquis libris ita legitur. cuncti tñ impreſſi, penicillus, hñt, quam lectionem ab ijs repoſitam exiſtimo, qui, quid peniculus ſignificaret, non intellexerunt. quæ quidem vox a Sex. Pompeio lib. 14.bis exponitur. Peniculi, inquit, ſpongiæ longæ pp ſimilitudinem caudarum appellatæ. penes.n. vocabantur caudæ. & infra. Penem caudam vocabant. hinc peniculos diximus, quibus calceamenta terguntur. ex quo vel maxime vetuſti libri lectio comprobatur, eundem.n. ſenſum Sex. Pomp. iiſdem verbis, quibus Cic. complexus eſt. Plautus quoque in Menæchmis, actu v. Iuuentus, inquit ſub perſona paraſiti, nomen fecit Peniculo mihi, Ideo quia menſam, qñ edo, detergeo. vt eius vocis ſignificatio obſcura iam eſſe non poſſit. hunc autẽ locum ingenioſiſſimo, iuueni Hieronymo Ferrario debemus.

Gel. lib. antiq. lect. li. 2. c. 39. TESTES à Græcis διδυμοι appellantur. Dñr & colei ab eruditis, atque item Lanuini, & Cliternini, vt eſt in Cic. epiſt. ad Pætum. Ad quem tamen arriſerit magis, ſi clitorios legas potius, qui cliterninos, dictione ab Græcis ꝓducta, apud quos clitorium eſt muliebre pudendum. quod & ſicandrus dicitur. vnde [illegible], turpiter membrum id attrectare ſignificat. Pollux per κ ſcribere mauult, vbi ait lib. 11. Onomaſtici: Totum in virginali, ſiue inter fœmineo vocatur κτεὶς.i.pecten, aut epiſion rima vero dicitur ſchiſma, quod arctum illatenus quandoque eſt, vt mulier fieri nequeat, ſicuti commeminit Vlp. quæ interiacet ſubſultans caruncula, nympha nuncupatur, aut myrthon, ſiue epideris, aut κλειτορίς, cletoris. Eſt & κλειτοριάζειν.i. cletorium, apud illos: ſed id verbum, quãdoque menſam indicat regiam, quandoque etiam gloriam. Iam opinor reſtitutus eſt candori ſuo M. Tullius.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocatur cum Pæto, quod ſcripſerat ſe pedibus ægrum, aut ſiquidem, ſe venturum, quod coquus illius adhuc membris integer ſit, & cum eo liberaliter conuiuaturum.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D. 23

HEri veni in Cumanum: cras ad te fortaſſe. ſed, cum certum ſciam, faciam te paulo ante certiorem. etſi M. Ceparius cum mihi in ſilua Gallinaria obuiam veniſſet, quæſiſſemque, quid ageres, dixit te in lecto eſſe, quod ex pedibus laborares. tuli, ſcilicet moleſte, vt debui: ſed tñ conſtitui ad te venire, vt & viderem te, & viſerem, & cœnarem etiam. non.n. arbitror coquum etiam te arthriticum hr̃e. expecta igitur hoſpitem eum minime edacẽ, tum inimicum cœnis ſumptuoſis. Vale.

HVB. HEri)Laborabat Pætus pedibus. Itaq; Cic. cum eo iocans dicit ſe nihilominus ad eum iturum, quia licet ipſe laborẽt podagra, non tñ credit eum hr̃e coquum laborantem eodem morbo, poſſit parare cœnas. [Ad te fortaſſe, faciam certiorem) ſta.n. promiſit ſupra. Sed ſi me expediero vt in iſta loca venire poſſim, non committam, vt te ſero à me certiorem factum putes. [In ſilua Gallinaria) Quidam eapoſuerant ſiluam eſſe non longe ab vrbe olim latronibus refertam, eam videlicet, quæ erat ad nouum vrbe lapidum in villa, quæ Cæſarum dicebatur, ſed non aduertunt q̃ illic propter locum celebrem latrones eſſe nõ poterant. eſt ergo hæc Gallinaria ſilua in ſinu Cumano, vt ſcribit Str. lib. 5. his verbis. In hoc ſinu Cumano fructicoſis virgultis frequens, & arboribus ſilua eſt multis porrecta ſtadijs aquarum indiga, ceterum fabuloſa quam gallinariam vocant ſiluam. hic Sex. Pompeij, cladis præfecti pyratica ſtruxere nauigia, qua tempeſtate Sicilia ab Romano deſciſſe refecit imperio. de qua Iuu. Et pontina palus, & gallinaria pinus. [Laborares ex pedib.) .i. ægrotares morbo pedum.i. podagra. [Viderem, & viſ.) Videre eſt naturę, viſere eſt officij. [Non enim) iocatur. [Arthriticum).i. articulari morbo laborantem, intelligit autem vel chiragram, vel podagram, nam vtraque articulos ſolet vexare. Perſ. Sed cum lapidoſa chiragra Fregerit articulos veteris ramalia fagi. ἄρθρον.n. gręce articulum ſignificat. [Minime edacem.i. non multi cibi. [Sumptuoſis) In quibus multum expenditur. Videre Viſere

ASC. HERI &c.) Laborabat Pætus vt Cic. audiuerat, pedibus, ipſe tñ more ſuo iocans dicit. ſe nihilominus ad eum iturum, quia credit coquũ eius non laborare eodem morbo, nec lectio teneri quo minus valeat cœnam parare. Ordo eſt. Ego veni heri in Cumanum .i. in poſſeſſionem meam, apud Cumas, cras ſup. veniam fortaſſe ad te. ſed, cum ſciam certum.i. vt rem certam, ego faciam te certiorem.i. ſignificabo tibi paulò ante.ſ. quàm venturus ſim. etſi M. Ceparius cum veniſſet mihi obuiam in ſilua Gallinaria, & quæſiſſem pro quæſiuiſſem ſup. ab eo, quid ageres, dixit te eſſe in lecto, q̃ laborares ex pedibus.i. dolore pedum, ſcilicet.i. ſcire licet, quid fecerim eo audito. quia tuli.i. portaui, vt dicunt, ſeu paſſus ſum, moleſte, vt debui.i. portare morbum amici, ſed tñ.i. nihilominus conſtitui venire ad te, vt &.i. ſimul viderem te, tanquam amicum cuius viſendi eſſem cupidus, & viſerem.ſ. tanq̃ ægrotum, cęnarem ẽt, tanq̃ apud bonum conuiuiorum inſtructorum. Non.n. arbitror te hr̃e coquum arthriticum .i. articulari morbo laborantem. Nam ἄρθρον dr̃ articulus igitur expecta hominem minime.i. nequaq̃ edacem.i. multum comedentem, tum .i. inſuper inimicum cœnis ſumptuoſis.i. magnorum ſumptum, in quibus.ſ. multæ maneant reliq̃æ. nam vt alibi iocoſe dixit, tales cœnas odit innuens ſe potius gaudere cibo, & delicato, & modico, q̃ multo, & vulgari. Nam licet pluris bos, q̃ turdus conſtet, delicatus tamen malit ad turdum inuitari, quàm ad bouem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Monet Pætum, vt conſuetudinem cœnandi intermiſſam & relictam ꝓ diuerſo ret, & animi cauſa concœnationes, conuiuiaq̃ amicorum celebret.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D. 24

RVſum iſtum, amicum tuum, de quo iterum iam ad me ſcribis, adiuuarem, quantum poſſem, etiã ſi ab eo læſus eſſem, cum te tantopere viderem eius cauſa laborarę. cum vero & ex tuis literis, & illius ad me miſſis intelligam, & iudicem, magnæ curæ ei ſalutem meam fuiſſe; non poſſum ei non amicus eſſe, neq; ſolum tua cõmendatione, quæ apud me, vt debet, valet plurimum, ſed etiam voluntate, ac iudicio meo, volo enim te ſcire mi Pæte, initium mihi ſuſpicionis, & cautionis, & diligentiæ fuiſſe literas tuas. quibus literis congruentes fuerunt aliæ poſtea multorum. nam & Aquini, & Fabrateriæ conſilia ſunt inita de me, quæ te video inaudiſſe: &, quaſi diuinarent, quàm is moleſtus eſſem futurus, nihil aliud egerunt, niſi me vt opprimerent. quod ego non ſuſpicans incautior fuiſſem, niſi à te admonitus eſſem. quamobrem iſte tuus amicus apud me cõmendatione non eget vtinam ea fortuna reip. ſit, vt ille

me q̃ gratiſsimum poſſit cognoſcere. ſed hæc hacte-
nus. Te ad cęnus itare deſiſſe moleſte fero. magna enim
te delectatione, & voluptate priuaſti: deinde ẽt vereor,
(licet.n. verũ dicere) ne neſcio qui illud, quod ſolebas,
dediſcas, & obliuiſcare cœnulas facere. nam ſi tum, cũ
habebas, quos imitarere, non multum proficiebas: quid
nunc te facturum putem? Spurina quidem, cum ei rem
demonſtraſſem, & vitam tuã ſuperiorem expoſuiſſem:
magnum periculum ſummæ reip. demonſtrabat niſi ad
ſuperiorem conſuetudinem tum, cum fauonius flaret,
• alias, reuertiſſes. hoc tpe ferri * poſſe: ſi forte tu frigus ferre
ferre te non poſſes. ſed mehercule mi Pæte, extra iocum, mo-
neo te, qđ pertinere ad beatæ viuendũ arbitror, vt cum
viris bonis, iucũdis, amantibus tui viuas. nihil eſt aptius
vitæ. nihil ad beatæ viuendum accõmodatius. nec id ad
• alias, voluptatem refero, ſed ad * cõitatem vitæ, atq; victus,
comita remiſſionemq́. aĩorum, quæ maxime ſermone efficitur
rem familiari qui. q eſt in cõuiuijs dulciſſimus: vt ſapientius
nři. q̃ Græci illi συμπόσια, aut σύνδειπνα. i. compotatio-
nes, aut cõcœnationes: nos cõuiuia, ꝙ tu maxime ſimul
viuimus. Vides: vt te philoſophãdo reuocare coner ad
cœnas? Cura vt valeas. id foris cœnitãdo facillime conſe
quere. ſed caue, ſi me amas, exiſtimes me, ꝙ iocoſi⁹ ſcri-
bam, abieciſſe curam reip. ſic tibi mi Pæte perſuade, me
dies, & noctes nihil aliud agere, nihil curare, niſi vt mei
ciues ſalui, liberique ſint. nullũ locum prætermitto mo-
uendi, agendi, prouidendi. hoc deniq; aĩo ſum, vt, ſi in
hac cura, atque adminiſtratione vita mihi ponenda ſit,
præclare actum mecũ putem. Etiam atque etiam. Vale.

HVB. RVſum) Scribit Cic. quam iuſtis cauſis debeat habere com-
mendatum Rufum quendam: quem Pætus ſuis literis com
mendauerat, deinde q̃a ſcripſerat Pætus ſe omiſiſſe ire ad
cœnas amicorum Cic. iocando nititur eum reuocare ad morem
ſolitum cœnarum, idq́ue dicit faciendum eſſe non tam cauſa cibi
quam conuictus, & conſuetudinis, & collocutionis amicorum.
poſtremo dicit ſe non abieciſſe curam reip. licet iocetur. [Iterũ)
Secundo. [Si læſus eſſem ab eo) Si accepiſſem ab eo iniuriam.
[Cum te,) id eſt cum viderem, quòd tantam curam de eo ſuſcipe
res. [Eius,) ſcilicet Rufi. [Iudicio) Propria diſpoſitione. [Ini-
tium) Principium. [Cautionis) Vt cauerem mihi, nam vt ipſe ſcri
bit. Equinates Frabaterni conſilia acceperant de opprimẽdo Cic.
quod cum intellexiſſet Pætus, ſcribit ad eum, vt ſibi caueret, qđ
idem poſtea multi alij ſcripſerunt dicit ergo initio ſuæ cautionis
profectum eſſe ex literis ipſius Pæti, quibus eſt admonitus de inſi
Aquinũ dijs, quæ ſibi parabantur. [Opprimerent) Interimerent. [Aqui-
Frabate ni, & Frabateriæ) Vrbs Italiæ. Frabateria autem teſt e Priſc. Fra-
ria baternus facit poſſeſſiuum. [Non ſuſpicans) Non putans. [Incau
tior fuiſſem) Nõ prouidiſſem mihi. [Fortuna) Conditio, ſtatus.
[Ire deſ iſſe) Ire omiſiſſe. [Illud neſcio, quid quod ſolebas,) q. d.
nihil, par ũm eſſet. [Nam ſi) ſenſus eſt, ſi non faciebas cœnas mul-
tũ lautas, cum habebas quos poſſes imitari, q̃d putem te nunc fa-
cturũ, cum deſieris ire ad cœnas. [Non multũ proficiebas) Nõ tñ
multũ laudabaris in cœnis faciẽdis, q̃a eras parcus. [Quid putẽ?)
Spurina q. d. multo peius. [Spurina) Aruſpex fuit, qui Cæſari diem mortis
pdixit, vt ſcribit Tranq. [Superiorem) Ex anteacta. n. vita põt iudi
Fauoni⁹ cari aliquid de futuris. [Fauonius) Ventus qui tpe veris maxime
flat. [Ferri poſſe) Demõſtrabat. Spurina vt reuerteres ad priſcam
ꝯſuetudinem cœnarum. [Aptius vitæ) Quia hõ natura eſt animal
ſociale. [Ad voluptatem) Cibi, & potius quod eſſet ferè belluaꝝ.
[Remiſſionem) Relationem. [Quæ) Remiſſio animoꝝ. [Dulciſſi
mus) Plus. n. ſapit q̃ omnia gña ferculoꝝ, vt oſtendit Macr. in Sa-
turn. & ipſe Cic. in Cat. maiore his verbis. Neq;. n. ipſoꝝ conui-
uioꝝ delectationẽ voluptatibus corporis magis q̃ cœtu amicoꝝ,
& ſermonibus metiebar. Bene. n. maiores accubationem epularẽ
amicoꝝ, q̃a vitæ coniunctionem hr̃et conuiuium nominauerunt
melius q̃ Græci, q̃ hoc idem tum concœnationẽ, tum cõpotatio-
nem vocant, vt quod in eo gñe minimũ eſt, id maxime ꝓbare vi
deanẽ. Ego vero pp ſermonis delectationẽ tẽpeſtiuis quoq; con-
uiuijs delector, nunc igitur eandem ferè ſententiam exequitur
Cic. quod Latini ſapientius appellauerint accubationes epulares
quam Græci, noſtri enim conuiuia dixerunt, quod vitæ coniun-
ctionem habebant, Græci vero σύνδειπνα, id eſt concœnationes, vel
συμπόσια. i. compotationes. [Philoſophando) Afferendo rationes
philoſophicas. [Reuocare) Reducere. [Foris) Apud amicos. [Id)
Vt valeas. Sed caue remouet à ſe ſuſpicionem neglectæ reip. quæ
poſſet haberi de eo, quia ſcribit iocoſe. [Quòd) Quia. [Abieciſ-
ſe) Omiſiſſe. [Vita mihi ponenda ſit) .i. mihi bene cuenitſſe.
RVFVM iſtum &c.) Scribit quam iuſtis de cauſis debeat AS
hr̃e Rufum, cõmendatum, quem Pætus commendauerat. Deinde
quia ſcripſerat ſe ꝑtermiſiſſe ire ac cœnas amicorum, cum ioco
reuocat & inuitat eum ad priſtinam cõſuetudinem, quam appro
bat non tam cauſa cibi q̃ conuictus, dicitq́. ſe reip. curam non ab
ieciſſe. Ordo eſt. Ego adiuuarem quantum poſſem Rufum iſtum
amicum tuum, de quo ſcribis iterum ad me, ẽt ſi eſſem læſus ab il
lo, cum. i. q̃n quidem ego viderem te laborare tantopere. i. tam
diligẽter & operoſe, cauſa eius. i. vt eum cõmendatum hr̃em. Ve-
ro, pro ſed, cum ego intelligam. i. cum ita ſit ꝙ intelligam, & iudi
cem. i. cenſeã, &. i. ſimul literis tuis & illius. ſ. Rufi miſſis ad me ſa-
lutem meas. ſ. cum eſſem in exilio, fuiſſe ei magnæ curæ, non poſ
ſum non eſſe. i. non poſſum facere, q̃n ſim amicus ei, neque ſolã
commẽdatione tua. i. pp cõmendationem tuam, quæ valet pluri-
mũ apud me, vt debeat. ſ. valere, ſed ẽt voluntate. i. ꝓpria inclina-
tione & ſpõte mea ac iudicio. Enim. i. q̃a, ò mi Pæte ego volo te
ſcire literas tuas fuiſſe mihi initium ſuſpicionis, & cautionis. i. cau
telæ, & cuſtodiæ, & diligentiæ, q̃bus. ſ. literis tuis mulæ aliæ. ſ. li-
teræ multoꝝ, fuerũt poſtmodum congruẽtes. i. concordes & con
ſonæ. Nam conſilia ſunt inita de me. ſ. opprimẽdo aut capiendo,
&. i. ſimul Aquini. i. in eo oppido Italiæ per S. Thomam nobili-
tato, & Frabateriæ ẽt oppido Italiæ. quæ. ſ. cõſilia ego video. i. in-
telligo ẽt te audiſſe, & quaſi diuinarẽt, quàm. i. quantum moleſtus
eſſem futurus his, nihil egerunt aliud niſi, vt opprimerẽt me. Qđ
. i. quãrem, ego non ſuſpicans, fuiſſem incautior, niſi eſſem admo
nitus à te. Quãobrem ille amicus tuus. i. tam beneuolus, & fauo-
rabilis mihi non eget cõmendatione apud me. Vtinã ea. i. talis ſit
fortuna reip. vt ille. ſ. Rufus quem mihi cõmẽdaſti, poſſit cogno-
ſcere me quãgratiſſimum. i. valde gratũ. Sed hæc hactenus ſup. de
Rufi commendatione dicta ſunt. Fero moleſte te deſiſſe ire ad cę
nas. Tu. n. priuaſti te magna delectatione & voluptate. Deinde. i.
inſuper ẽt vereor, licet. n. dicere verũ ne dediſcas illud neſcio qđ
qđ ſolebas, hoc eſt laute inſtruere, cœnam, & obliuiſcare. i. obliui
ſcaris facere cœnulas. ſ. modicas. Vnde diminutiuo vtiẽ quaſi per
contẽptum. Nam ſi non ꝓficiebas multũ, tu. i. tũc cum. i. q̃n habe
bas quos imitarere. i. poſſes imitari. ſ. frequẽtando eorum cœnas,
ſed modicas ꝓ opiparis reponendo, q̃d putem te facturum nunc
. ſ. cũ non amplius alioꝝ cœnas frequentes? q. d. nihil aliud q̃ obli
uiſci conuiuandi rõnem. Quidem. i. certe Spurina. ſ. medicus, &
aruſpex peritiſſimum cum demõſtraſſem ei, & expoſuiſſem. i. de
claraſſem vitã tuam ſuperiorem, demõſtrabat magnum periculũ
ſummæ rei. i. vitæ tuæ impẽdere, niſi reuertiſſes ad ſuperiorem. i.
priorem conſuetudinem. ſ. cõuiuandi, tum. i. tunc, cum Fauonius
. i. ventus ille à fauendo, aut fouẽdo dictus, ab occidente tpe ver-
no ſtãs, flare, quod (vt iam dixi) in Veris principio fieri ſolet, ſup.
demonſtrabat q̃d nunc facis. i. non ire ad cœnas alioꝝ poſſe fieri
hoc tpe, ſi tu non poſſes ferre frigus. Sed ò mi Pæte mehercule,
modus eſt iurandi ſæpe à nobis expoſitus, ego moneo te extra io-
cum, vt viuas cũ viris bonis iucundis, & ſup. amantibus tui. Nihil
enim ſup. eſt aptius vitæ, nihil eſt accõmodatius ad viuẽdum bea-
te. ſ. in hac vita, nec ego refero. i. reduco id ad voluptatẽ, ſed ad co
mitatem. i. affabilitatem & manſuetudinem vitæ, atque victus, &
ad remiſſionem. i. relaxationem aĩorum, quæ. ſ. remiſſio fit maxi-
me. i. pcipue ſermone familiari, quæ. ſ. ſermo familiaris eſt dulciſ-
ſimus in cõuiuijs, vt nři. i. Romani, aut Latini ſapiẽtius ſup. voca-
uerunt q̃ Græci, nam illi ſup. vocauerunt συμπόσια. i. compotatio-
nes, aut σύνδειπνα. i. concœnationes nos ſup. vocamus conuiuia,
ꝙ viuitur ſimul maxime tum. ſ. dum comeditur, aut compotatur.
Tu vides. i. intelligis, vt qualiter ego philoſophando coner reuo-
care te ad cœnas. ſ. ſolito more frequentandas. Cura vt valeas,
tu conſequere. i. obtinebis faciliſſime id. ſ. vt valeas cœnitando fo
ris. i. frequenter cœnando foris, qđ q dem verum ſi ſobriæ. Sed ſi
tu amas me, caue ſup. vt aut exiſtimes me abieciſſe curã reip eo ꝙ
ſcribam iocoſius. O mi Pæte ꝑſuade tibi ſic. i. fac vt ſic credas me
nihil aliud agere dies, & noctes. Admonui ſæpe contra Valle o-
pinionem, vbi tempus eſſe continuatum, frequentior eſſe pet ac
cuſatiuum tẽporis locutionẽ etiam apud Cic. vt hoc loco cui ſi-
mile eſt illud vj. Aeneid. Noctes atque dies patet atri ianua ditis.

Nihil

Nihil curare ſupp. aliud, niſi vt ciues mei .i. quorũ iam conſul fui, ſint ſalui & liberi. Ego nullum .i. non nullum, nõ prætermitto vllum locum monendi, agendi, prouidendi .ſ. vt ſalus & libertas ciuium ſeruetur. Denique vt vno verbo concludam, ego ſum hoc animo .i. habeo hunc .i. tibi animum, vt ſi vita ſit ponenda mihi .i. deponenda, in hac cura atq; adminiſtratione .ſ. reip. Et reuera non multo poſt pro rep. extinctus eſt, ſed iam oppreſſa, primũ à Cæſare, & deinde à triũuiris, & potiſſimum ab Antonio, ego putem .i. exiſtimem, & cenſeam, etiam atque etiam .i. frequenter, & accumulare actum mecum præclare .i. præclare mihi contigiſſe, quia dulce, & decorum eſt pro patria mori. Non opus eſt admonitore. Sæpe tibi dixi Romanos gaudere ſuo caſu .i. ablatiuo, quo Græci carent. quo circa dixi, hoc denique ſum animo .i. huius ſum animi. quod etiam dicere liceat. ſed minus Romane, magis tñ fortaſſis grammatice, ſi quid Seruio credimus. Notum præterea puto tunc quemuis apte dicere. vt ciues mei & cetera, cum ipſe eſt eorum princeps, aliter diceret cum ciues mei &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocatur cum Pato quod de re militari præcepta quædam ad eum ſcripſerit, deinde commendat M. Fabium quendam, qui cum fratre controuerſiam habebat petitq; vt litem illam ſopiat, ne diſcordia inter eos gliſcat.

M. CIC. IMP. L. PAPIRIO PAETO S.D. 25

SVmmum me ducem literæ tuæ reddidere plane neſciebam te tam peritum eſſe rei militaris. Pyrrhi tẽ libros, & Cineæ video lectitaſſe. itaq; obtemperare cogito præceptis tuis, hoc amplius nauicularum hr̃e aliquid in ora maritima. contra equitem Parthum negãt vllam armaturam meliorem inueniri poſſe. ſed quid ludimus? neſcis, quo cum imperatore tibi negociũ ſit. τὴν Κύρου παιδείαν, quam contriueram legendo, totam in hoc imperio explicaui. ſed iocabimur alias coram, &, vt ſpero, breui, nunc ades ad imperandum, vel ad parẽdum potius: ſic enim antiqui loquebantur, cum M. Fabio, quod ſcire te arbitror, ſummus mihi eſt vſus: valdeq. eum, diligo cum propter ſummã probitatẽ eius, ac ſingularem modeſtiam, tum quod in ijs controuerſijs, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera eius vti ſoleo. is cum ad me Laodiceã veniſſet; mecumq. eum ego eſſe vellem: repente percuſſus eſt atrociſſimis literis; in quibus ſcriptum erat, fundum Herculanenſem à Q. Fabio fratre proſcriptũ eſſe, qui fundus cum eo cõmunis eſſet. id M. Fabius pergrauiter tulit; exiſtimauitque, fratrem ſuum, hominẽ non ſapientem, impulſu inimicorũ ſuorum eò progreſſum eſſe. nunc ſi me amas, mi Pæte negocium totum ſuſcipe, moleſtia Fabium libera auctoritate tua nobis opus eſt, & conſilio, & etiam gratia. noli pati, litigare fratres, & iudicijs, turbibus conflictari. Matonem, & Pollionem inimicos habet Fabius. quid multa? non mehercule tam perſcribere poſſum, quàm mihi gratum feceris, ſi ociosum Fabium reddideris. id ille in te poſitum eſſe putat, mihique perſuadet. Vale.

.i. Cyri diſcipulum.

HVB. SVmmum) Quia Pætus ſcripſerat ad Cic. multa pͤcepta de re militari, Cic. cum eo iocãs ſcripſit ſe multum adiutum de literis. in quibus ſcripſerat illa præcepta. Poſtea vero commendat ei M. Fab. quendam amicum ſuum, qui habebat controuerſiam cum fratre de agro quodam. [Reddiderunt me ſummum ducem) .i. erudierunt me, vt iam ſim ſummus imperator rei militaris. [Reddiderunt) Effecerunt. [Plane) Profecto, iocatur Cic. [Pyrrhi Regis) Epirotarum, q̃ videtur ſcripſiſſe de re militari, eũ enim optimum imperatorem fuiſſe conſtat. cum .n. vt ſcrib. Liu. lib. iiij. belli Maced. Annibal a Scipione Afr. legato Epheſum ad Antiochum miſſo interrogatus eſſet quem primum imperatorẽ crederet reſpondit. Alexandrum Macedonũ regem, & quod parua manu innumerabiles exercitus fudiſſet, quodq. vltimas oras quas viſere ſupra ſpem humanam eſſet, peragraſſet, quærenti deinde quem ſecundum poneret, Pyrrhũ, inquit, q̃ caſtrametari primum docuiſſet, ab hoc neminem loca elegantius cepiſſe, præſidia diſpoſuiſſe. Vnde, & apud Terẽt. Gnato glorioſo militi adulatus ait. Sic olim Pyrrhus factitauit, qui locus non fuit fortaſſe à multis ante hac intellectus. [Cineæ) Hic Theſſalus fuit, vt ſcribit Cic. in Catone maiore, qui, vt ait Sol. tanta vi memoriæ fuit, quòd Pyrrhi legatus Roma miſſus poſtero die quam ingreſſus Romam fuerat, & equeſtrem ordinem, & ſenatum proprijs nominibus ſalutauit, fuit vir doctus, & ſapiẽs, q de re militari, ſicut & Pyrrhus, libros ſcripſit. [Hoc amplius) .ſ. cogito facere. [Habere aliqd nauicularum) .i. aliquas nauiculas. [In ora maritima) In regione vicina mari, & iocatur Cic. nam cum Parthi pugnent tm̃modo terreſtre prœlio, naues paratæ potius eſſent ad fugam q̃ ad pugnam. [Meliorem) Ironice. [Parthi maxime equis pugnant, & ſagittis) Contra quæ omnia nihil valent naues. Virg. Fidentemq. fugam Parthũ, verſisq. ſagittis. Item, Ocyor, & miſſa Parthi poſt terga ſagitta. [Ludimus) Iocamur. [Quo cum) .i. cum quali, q.d. peritiſſimo, hoc de ſe dicit παιδείαν Κύρου .i. prædiam Cyri, quam Xenophõ ſcripſit græce, quæ hodie latina facta eſt à viro ætatis noſtræ doctiſſimo Franciſco Philelpho: παιδεία autem eruditionem ſignificat. deſcripſit enim qualis in omni genere vitæ, & preſertim in adminiſtratione imperij, & rei militaris fuerit Cyrus rex Perſarũ, non tamen quod omnino talis fuerit. qualem ſcripſit, ſed quod talem oportere eſſe optimum regem voluerit ſignificare. [Contriueram) Contractaueram aſſidua lectione. Ita vt pene contritam reddidiſſem. [Explicaui) Aperui, oſtendi, &, vt ita dicam, experientia ipſe declaraui, hoc imperio quod in Cilicia nunc gero. [Ades) Veni. [Vel potius) Correctio. [Cum M. Fabio) Altera pars epiſt. in qua cõmendat Fabium. [Summus vſus) Maxima conſuetudo. [Propter ſummam probitatem) Laudat perſonam amici, vt probet, eum dignum cõmendatione ſua. [Combibonibus) Compotoribus, quos græci συμπότας dicunt, oſtendit autem, & Pætum epicureum fuiſſe. [Vellem eum eſſe mecum) Cum vellẽ eum habere apud me. [Percuſſus) Perturbatus. [Atrociſſimis) Acerbiſſimis literis. [Fundum Herculanenſem) Ita etiam appellabatur ille fundus fortaſſe ab aliquo templo Herculis illi vicino aut à loco. [Proſcriptum) Expoſitum venalem. quia quæ erant vendenda ſcribebantur publice, vt etiam hodie ſolet. [Communis) Nondum diuiſus. [Non ſapientem) Stultum. [Eò) Ad id, vt proſcriberet quod eſſet etiam ei commune cum fratre. [Inimicorũ) Qui vellent, diſcordiam inter duos fratres eſſe. [Auctoritate) Qua ſuadeas qui velint emere ne id faciant. [Conſilio) Quomodo poſſit explicari hæc res. [Gratia) Quam habes maximã apud omnes. [Turpibus) Nihil enim eſt turpius quam quos natura coniunxit, eos cupiditate, & ſtultitia diuelli, & inter ſe contendere. [Conflictari) Contendere. [Matonem, & Pollionem) Nomina oratorum ſiue cauſidicorum. [Non tam perſcribere poſſum) .i. non tam poſſum explicare ſcribendo quam erit mihi re ipſa gratum ſi feceris, vt Fabius non litiget. [Ocioſum) Sine lite. [Eſſe poſitum in te) .i. eſſe in poteſtate tua vt non litiget.

ASC. SVMMVM me ducem) Quia Pætus ſcripſerat ad Cic. multa præcepta de re militari, quam non exercuerat, Cic. iocans ſcribit ſe multum adiutum illius præceptis, quæ ex alicuius magni ducis ex Pyrrhi Cineæ libris eum excerpſiſſe autumat, innuens plane experimento ea non didiciſſe. Deinde commendat ei M. Fabium quendam amicum ſuum, qui habebat controuerſiam de agro, rogatque eum adiuuet. eſt autem non vulgaris commendatio, ſeu digna quæ ab legentibus memoriæ mandetur. Ordo autem eſt. Literæ tuæ quibus plurima præcepta rei militaris ſcripſiſti, reddiderunt .i. effecerunt. Tracta metaphora a ludi magiſtro qui cum puerum erudiendum acceperit, reddit eruditum, hic autem Cic. è literis Pæti lectitandis, didicerat. vnde reddiderunt ipſum ſummum quia peritiſſimum ducem .ſ. exercitus, Ego plane .i. omnino neſciebam te eſſe tam peritum rei militaris. Ego video te lectitaſſe .i. frequenter legiſſe libros Pyrrhi .ſ. regis Epirotarum, quem Annibal ſecundum in præſtantia rei militaris cenſuit, eo quòd caſtrametari primus docuiſſet, vnde de ea re, aut libros ſcripſiſſe, an ſcribere potuiſſet verisimile eſt. Præterea optime diſpoſuiſſe præſidia indicat illud Gnathonis Terentiani in Eunnco. Sic olim Pyrrhus factitauit, id eſt ſic depoſuit, & inſtruxit aciem, vt tu ò Thraſo nunc feciſti, & Cyneæ qui Pyrrhum videtur docuiſſe, & de re militari ſcripſiſſe. Fuit auctore Cicer. in lib. de ſenect. Theſſalus vir, vt ait Solinus tanta memoria vi præditus, vt Tyatim legatus

Romam miſſus, poſtero quàm ingreſſus erat die,& ſenatorium, equeſtrem ordinem totum proprijs nominibus ſalutauerit. Itaque.i.& ita, quia in præceptis tuis optimos præceptores ſecutum arbitror,& cogito obtemperare .i. obedire præceptis tuis, & ſup. cogito, quod ridirule dicit hor amplius.ſ.quàm præcepiſti, habere aliquid nauicularum in ora maritima .i. iuxta littora quia .ſ. eius rei periti, negant vllam armaturam poſſe inueniri meliorem contra equitem Parthum, non.n.equis in nauiculis quibus aufugitur, pugnatur. Vnde non reſiſtendo, ſed fugiendo Parthum vicerit. Sed quid.i.ad quid ludimus.i.ioco tecum agimus? Tu neſcis cum quo.i. quali imperatore negocium ſit tibi .i. qualis ego ſim imperator. ego explicaui .i. exercui in hoc imperio Pædiam Cyri.i.librum Xenophontis de eruditione Cyri regis Perſarum, quæ adhuc extat, & his diebus cum alijs tum à Franciſco Philelpho tranſlata eſt. Eſt autem παιδεία cum ι, diphthongo in media, diſciplina,& eruditio preſertim puerorum. Nam παιδία, ſine diphthongo in media dicitur, infantia, & παῖς, pæs, pædos, puer. In eo autem libro Xenophon non tam qualis Cyrus fuit, qui qualem eſſe decuit, deſcripſit, quam.ſ.prædiam ego contriueram .i.frequenti attrectatu abſumpſeram totam, legendo .i. cum eam legerem. Sed nos iocabimur, alias .i. alio tempore, coram .i. in mutua præſentia quaſi à facie ad faciem, vt ſpeco breui. Nunc ades.i.adſis, adueni ad impetrandum .ſ. mecum, vel potius ad parendum .i. obediendum, ſic .n. antiqui loquebantur, libere .ſ. loquentes, & ſe cum alijs imperarent, alij vtpote ſenatu, & legibus parere dictitantes. Summus vſus .i. ſumma conſuetudo vitæ, eſt mihi cum M. Fab, quod.i.quam rem ego arbitror te ſcire,& diligo eum valde. Tum .i. ſimul propter probitatem ac ſingularem modeſtiam eius, tum ꝙ ſoleo vti optime opera eius in his controuerſijs.i.contentionibus quas habeo cum Epicureis .i. hominibus gulæ,& voluptati deditis, combibonibus .i. compotoribus tuis, hoc eſt ꝙ potens potator eſt vini & æqualis hauſtus quod ipſe epotare non poſſum, & pro me ebibit. Omnia autem ioco dicit. Is cum veniſſet Laodiceam .i. ad eam vrbem in prouincia Ciliciana, ad me,& vellem eum eſſe mecum ipſe, percuſſus eſt.i.attonitus factus repente literis atrociſſimis, hoc eſt inimiciſſimis quibus ſcriptum erat fundum Herculanenſem eſſe proſcriptum .i. venalem inſcriptum à Q. Fabio fratre .ſ. ſuo. Qui fundus eſt cōis.ſ.M.Fabio cum eo .ſ. Q. Fabio. M. Fabius tulit id pergrauiter, & exiſtimauit fratrem ſuum hominem non ſapientem progreſſum eſſe eò .i. ad eam impudentiam,& iniquitatem impulſu inimicorum ſuorum. Nunc ò mi Pæte ſi amas me ſuſcipe .ſ. ad te rape totum negocium .ſ. Marci, & libera Fabium .ſ. Marcum moleſtia .ſ. litis, aut contra venditionem, aut contra emptores accipiendæ. Opus eſt nobis auctoritate tua,& conſilia, & etiam gratia. Noli pati fratres litigare,& conflictari turpibus iudicijs. Fabius.ſ.Marcus habet Maronem, & Pollionem.ſ.aduoratos inimicos. Quid multa ſup. ſcribam de eo ad te? Mehercule ego non poſſum perſcribere tam.i.tam diligenter, aut tam plene, q.i. quantum gratum feceris .ſ. mihi, ſi reddideris .i. effeceris Fabium ocioſum .i. abſolutum omni negocio ille .ſ. Fabius putat & perſuadet mihi id poſitum eſſe in te .i. in tua poteſtate.

PAVL. MAN. NVNC ades ad imperandum, vel ad parendum potius. ſic enim antiqui loquebantur) Difficilis locus, qui me diu valde torſit. interpretes enim omnes, alij eum, vt ſcopulum, euitarunt, alij, dum videri volunt intelligere, quod minime omnium intelligunt, ineptiarum neſcio quid attulerunt, quod ridere magis, quam refelli, debeat. comperi igitur, locutionem eſſe veterem, & antiquis vſitatam, licet eius non multa habeamus exempla. quibus enim in ſcriptis, veteres illi dicendi modi frequentius potuiſſent deprehendi, ea ferme omnia deperierit, itaque ex vnius Saluſtij verbis locus hic ad Pætum exponitur. facile enim colligitur antiquos, ad imperandum, paſſiue dicere ſolitos, vt etiam Cic. ipſe exponit, ſed ponamus Saluſtij verba, quæ ſunt in Iugurthino. Iugurtha, inquit, vbi armis, viriſque, & pecunia ſpoliatus eſt, cum ipſe ad imperandum Tiſidium vocaretur, rurſus cœpit flectere animum ſuum, & ex mala conſcientia digna timere, ad imperandum, dixit .i. ad parendum, & ad imperata facienda: quemadmodum Cic. ades ad imperandum, pro ades, vt ego tibi imperem. hunc loquendi modum, & Seruius agnouit in illo Bucolicorum verſu apud Virgil. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Cantando, inquit, dum incantatur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Deſcriptio cœnæ, cui excuſatio interſeritur. quid tum meretricula vſus fuerit eadem menſa.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D. 26

ACcubueram hora nona, cum te harum exemplum in codicillis exarui. dices, vbi? apud Volumnium Eutrapellum: & quidem ſupra me Atticus, infra Verrius, familiares tui. miraris tam exhilaratam eſſe ſeueritatem noſtram? quid ego faciam? te conſulo, qui philoſophum audis. angar? excruciem ne me? quid aſſequar, deinde, quem ad finem? viuas, inquis, in literis. an quidquam me aliud agere cenſes? * haud poſſem viuere, niſi in literis viuerem: ſed eſt earum etiam non ſatietas, ſed quidam modus. à quibus cum diſceſſi, etſi minimum mihi eſt in cœna, quod tu vnum * ζήτημα Dioni philoſopho potuiſti: tamen, quid potius faciam prius quàm me dormitum conferam, non reperio. audi reliqua. infra Eutrapelum Cyteris accubuit. in eo igitur, inquis, conuiuio Cicero ille, Quem aſpectabant, cuius ob os Graij ora obuertebant ſua? non mehercule ſuſpicatus ſum illam affore: ſed tamen ne Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit, cum eſſet obiectum, habere eum Laida: habeo, inquit: non habeo à Laide. græce hoc melius. tu, ſi voles, interpretabere. me vero nihil iſtorum ne iuuenem quidem mouit vnquam, ne nunc ſenem conuiuio delector. ibi loquor aliquid, quod in * ſolum, vt dicitur: & gemitum & in riſus maximos transfero. an tu id melius, qui etiam philoſophum irriſeris? cum ille, ſi quis quid quæreret, dixiſſet, cœnam te quærere à mane dixeris. ille Baro te putabat quæſiturum, vnum cœlum eſſet, an innumerabilia. quid ad te at hercule cœna nunquid ad te? ibi preſertim? ſic igitur viuitur: quotidie aliquid legitur, aut ſcribitur: deinde, ne amicis nihil tribuamus, epulamur vna, non modo non contra legem, ſi vlla nunc lex eſt, ſed etiam intra legem, & quidem aliquanto. quare nihil eſt, quod aduentum noſtrum extimeſcas. non multi cibi hoſpitem accipies, ſed multi ioci. Vale.

* alias, vt poſſe me

* alias, quæſtiuncula

* alias, ſolum (vt ei) & gemitum

HVBERTINVS.

ACcubueram) Iocatur Cic. cum Pæto ſcribens ſe acceptū fuiſſe ab Eutrapelo in cœna admodum iocoſa, in qua inter fuerunt & familiares eius Atticus, & Verrius, & Cyteris meretrix, in qua cœna dicit ſe præſtitiſſe miram fortitudinem,& continentiam, quia ad nullam turpitudinem, aut libidinē potuit commoueri ab ea meretrice, poſtremo quædam faceta commemorat de Pæto. [Accubueram).i.eram in conuiuio, cubabant enim antiqui veſcentes, & cœnantes. Virg. Tu das epulis accumbere diuum. Valer. de inſt. antiq. Fœminæ cum viris cubantibus ſedentibus cœnitabant. [Hora nona) Tunc.n.incipiebant cœnare. Mart. Incipit extructos frangere nona toros. Horat. Poſt cœnam venies. [Exaraui) Scripſi. [Codicillis) Tabellis. [Vbi) .ſ. accubueram. [Eutrapelum) Alias ſignificat facetum, hic eſt nomen proprium, de quo etiam Horat. Eutrapelus cuicunque nocere volebat. Veſtimenta dabat precioſa. [Supra) deſcribit ordinem diſcumbentium, ſic Horat. in vlt. Serm. Summus ego, & prope me Viſcus Turinus, & infra, Si memini, Varius, cum Seruilio Balatrone Vibidius: quos Mecœnas adduxerat vmbras. Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infra, Ridiculus totas ſimul abſorbere placentas. [Tā exhilaratam) Tam in hilaritatem,& lætitiam effuſam, & ſeruitutem meam ita ſeruā & ſubiectam. [Quid aſſequar) .ſ. ſi excruciam me .i. quid proficiam, quid lucrabor, ad quem finem.i.ad quid, licet .n. angi quoties,& angore noſtro, aut honoris aliquid poteſt peruenire. [Viuas) Reſponſio quam poſſet facere Pætus. aliud quàm viuere in literis. [Non ſatietas) Non faſtidium. [Sed modus) Menſura moderatio. [A quibus,) q.d. quas literas cum aliquantum reliqui.

Eutrapelus

[Etſi

[Etſi minimum).i.licet in cœna hiem minimam quæſtionem, q̃ tu propoſuiſti Dioni philoſopho, tñ vellem ipſas literas ſequi, quia non reperio quod potius faciam priuſquam eam dormitũ, ſignificat autem quæſtionem Pæti propoſitam Dioni fuiſſe paruam, & nugatoriam. [ζήτημα)Quæſtionem.nam ζητῶ ſignificat q̃ro. [Vnum)Solum. [Prius q̃ conferam me dormitum).ſ.prius q̃ dormiam quod eſt ocioſorum, & ignauorum. Horat.

Ni melius dormire putem quam ſcribere verſus.

[Reliqua) quia nõdum deſcripſerat totum ordinem conuiuali. [Cyteris)tres vno tpe noſſimæ meretrices fuerũt hæc Cyteris, quam Virg. Ecl. vlt. Lycorim appellauit, origo, de qua Horat.

Vt quondam Marſeus amator Originis ille.

&, Arbuſcula. de qua idem Horat. Exploſa Arbuſcula dixit. [In eo)Quia dixit ei conuiuio interfuiſſe meretricem, ne videat ipſe feciſſe contra dignitatem ſuam laudat ſuam continentiam. [In quis)O Pæte. [Ille,)q.d.tam celebris. [In eo)In tali vbi eſſet meretrix.ſ.interfuit. [Quem Graij)Ad quem Græci aſpiciebant prę admiratione, dicitur Cic.tantum profeciſſe, non ſolum cognitione literarum græcarum cum eſſet Athenis, ſed etiam imitatione vocis, & geſtus, vt Græcis ipſis eſſet admiratione. [Ob os) Ob oris, & vultus aptiſſimos motus, & elegantiſſimam pronunciationem. [Obuertebant) Quia dolebant aſpicientes. [Non hercule) Prima excuſatio per iuſiurandum, quod non credidit ipſam Cyteridem interfuturam ei conuiuio. [Sedtamen) Alia excuſatio cum laude ſua exemplo Ariſtippi philoſophi Socratici, qui vixit apud Dionyſium Syracuſanum. [Non erubuit)non veritus eſt, neque exiſtimauit ſibi turpe. [Obiectum) vitio datum. [Habere eũ Laida)cum ambigue hoc dicatur verum eũ habere Laida, an Laidã habere eum intelligamus, ille expreſſit his verbis, habeo Laida, non habeor a Laide.i.ego ſum in poteſtate mea, quia nõ poteſt me peruertere.fuit autem Lais ſcortum Corinthium notiſſimum. Ouid.in I. Amorum.

Qualiter in thalamos formoſa Semiramis iſſe
Dicitur, & multis Lais amata viris,

Græce hoc melius, ſic .n. dicitur, ἔχω μὲν Λαΐδα, οὐκ ἀπὸ τῆς Λαΐδος ἔχομαι. [Iſtorum)talium ſicut eſt verſari cum mulieribus. [Ne iuuenem qui d.)cum magis calebam ſanguine debueram eſſe ad talia pronior. [In gemitus, & riſus)quia pro doleo incommodis reip. & irrideo, qui ſtulte agunt, cum ſe ſapientes putent. poſſumus tamen legere, & in gemitus, & in riſus.i.quod faciat me, & ridere, & flere, ideo interpoſuit vt dicitur, quia ita ſolemus, plerunque dicere, loquor quod faciat mihi, & fletum, & riſum, & hãc lectionem magis probo. [Id melius).ſ.feciſti. [Philoſophum)quidam intelligunt Dionem de quo ſupra. [Diaſſet ſi quis quæ).i.dixiſſet ſiquis vellet aliquid quærere, vt.ſ.quæreret.te.n.reſponſurum. [Quærere cœnam a me).i.dixeris te quærere, an ego cœnã darem. Alij legunt amœne. vt ſit iucundæ & facete dixeris te quęrere cœnam. [Ille vero) vtpote qui erat philoſophus credebat te quæſiturum ab eo res philoſophicas, non autem cœnam. [Vnũ cœlum) an innumerabilia, hæc.n.quæſtio ad philoſophum pertinet. Aduertendum eſt autem cœlum neutri generis in plurali. cum dixit innumerabilia, vbi ſubaudiendum eſt cœla, niſi velimus credere Seruio, qui dicit in ſubauditione ea poni, quæ dicit non poſſunt, vt apud Virg. in Buc.

Biſq; die numerant, ambo pecus alter & hædos.

Vbi vult alter de nouerca intelligendum eſſe apud idoneos tñ in plurali raro reperitur. [Quid ad te?) .ſ.pertinebat quærere eſſet ne vnum cœlum an plura? [An cœnam nunquid ad te).ſ.pertinebat quærere. [Tibi)Pro te, q.d.imò pertinebat. [Sic igitur)Redit ad concluſionem ſuæ vitæ. [Sic) vt dixi in conuiuijs amicorum. vel ſic, vt iam dicam. [Ne nihil tribuamus amicis) vt ẽt obſequamur amicis, & ne videamur eos omnino negligere. [Epulamur) faciamus conuiuia. [Non contra legem).i.non ſolum non pluſquam concedat lex ſumptuaria de conuiuijs. [Sed etiam intra legem).i. frugaliſſime, & parciſſime. [Si vlla nunc lex) quia vt alio loco ſupra diximus ea auctoritate Macr. cum multæ leges ſumptuariæ latæ eſſent, ita tñ obſoluerant pp luxuriam gulæ illius ſeculi, vt fere abrogatæ viderentur. [Aduentum nr̃m) promiſerat enim ſe iturum, vt eum viſeret. [Non multi cibi)quod dicit in alio loco non edacem. [Sed multi ioci).ſ.facetum, & iocoſum.i. habetis hominem valde facetum, non autem valde, & eadem.

ASCENSIVS.

ACCVBVERAM &c.) Iocatur rurſus Cic. cum Pæto ſcribẽs ſe acceptum fuiſſe ab Eutrapelo in cœna admodum iocoſa, in qua interfuerunt familiares eius Atticus, & Valerius, & Cyteris meretricula. In qua cœna dicit ſe præſtitiſſe magnam fortitudinem, ac continentiã, addens nonnulla faceta de Pæto. Ordo eſt. Ego accubueram .i. in conuiuio ſeram. nam veteres accubabant comedentes, hora nona quæ conuiuijs addicta erat. vnde Mart.

Imperat extructos frangere nona toros.

Cum exaraui.i.ſcripſi ſtylo proſcindendo ceram, vt aratro ſulcamus terram in codicillis .i. tabellis ceratis exemplum literarum ad te.ſ.mittendatum. Dices.i.quæres, vbi.ſ.accubueram ſup.accubueram apud Volumnium Eutrapelum, & quidem Atticus ſupp. accubabant ſupra me.i.in parte ſuperiore, & Verius infra.ſ.me.i. in parte inferiore, familiares tui.i.qui duo ſunt familiares tui. Miraris ſeruitutem noſtram. quia tunc quodammodo ſeruiebant Romani eſſe, tam.i.intantum exhilaratam.i.lætificatam. Ergo ſi non licet læte viuere, conſulo te.i.peto conſilium à te, qui audis philoſophum.ſ.in ea re, hoc eſt Epicureum, quid faciam.i.q̃d conſulis vt faciam, negat.i.dolore cõſtringat, excruciem ne me. Quid aſſequar.i.qui lucrer? Deinde ad quem finem ſupp.faciam id: Tu inquis.i.reſpondere potes, viuas, in literis. An cenſes me agere quidquam aliud? Ego haud.i.non poſſum viuere. niſi viuerem in literis.i.in ſtudio literario. Sed eſt etiam non ſatietas, ſed modus quidam.i.menſura certa, earum.ſ.literarum. à quibus.ſ.literis in libris cum diſceſſi. etſi.i.quanquam. minimum.i.minima pars eſſet mihi in cœna quod ζήτημα.i.qua quæſtionem, vnum .i. ſolum, tu poſuiſti.i.propoſuiſti, Dioni philoſopho, hoc eſt ſi minimum eſſet in cœna, quid faciendum ſit, tñ.i.licet minimum, ſit non reperio quid faciam prius q̃ conferam me dormitum .ſ. ꝓ melius eſſet, q̃ cœnare, vtcunque, ſi non lautiſſime, Audi reliqua, Cyteris meretricula famoſiſſima, accubuit infra, Eutrapelum.ſ. Volumnium, quod vocabulum ſignificat facetum. Igitur, inquis, Cicero ille .ſ. nobiliſſimus orator, quem expectabam .i. de quo quidem in eius laudem, vt tunc notum erat, retulit quod eum vnum expectabat.i.ex omnibus vnum aſpiciebat, & ob cuius os .i. oris facundiam, & vultus eloquentiam Graij.i.Græci obuertebant ora ſua dolebant.ſ.ſe etiam eloquentia ab Romanis vinci, ſup.accubuit aut fuit in eo conuiuio. in quo.ſ.meretricula aderat? Mehercule, inquit Cic. ego ſum ſuſpicatus illam affouere, ſed tamen.i.nihilominus, ſup.non fuit tanto dedecori mihi, nam Ariſtippus quidem ille.ſ.notiſſimus, Socraticus.i.Socraticæ diſciplinæ non tamen vitæ ſectator, quia Socrates ſummopere continẽtiam laudabat, vnde in eos qui verbo, & non facto eum imitabantur dicit Iuuen.

Cum ſis inter Socraticos notiſſima foſſa cinædos.

Non erubuit cum eſſet obiectum, eum habere Laida meretricẽ Corinthiam ſuperbiſſimam, quia, inquit, habeo Laida, non habeor a Laide. quia non cepit me. hoc ſup. dr̃ melius.i.elegantius græce, tu interpretabere.ſ.latine ſi voles. me vero nihil horũ mouit.i.affecit vnquam, ne quidem .i. non etiam iuuenem cũ eſſem iuuenis, ne.i.nedum nunc ſenem. Ego delector non meretrice, ſed conuiuio. Ego loquor ibi aliquid quod.ſ.dictum in ſolum vt dr̃.i.quod nullius teſtimonio poſſit redargui, cum vnius teſtimonium nullum ſit, ſolent autem qui liberius loquuntur in mappã ſe inuoluere, ſicque dicta ſui præfari, & transfero.ſ.in cœnam, & gemitus, & riſus maximos.i.omnia tam triſtia, quàm læta. An tu feciſti melius, qui &c. Reliqua aperta ſunt.

PAVLVS MANVTIVS.

HARVM exemplum)Cum Cic. apud Volumnium Eutrapelum cœnaret, hanc epiſtolam ad Papirium in codicillis conſcripſerat, eo conſilio, vt, cum domum rediſſet, eam in charta ea ſcriberet, & ad Papirium mitteret. propterea, harum exemplum, dixit. non .n. in animo habebat, eas ipſas mittere, quas ſcribebat, quas vocat exemplum, ſed eas, quas inde exſcribere cogitabat. [Etſi minimum mihi eſt in cœna)Poſtea quàm in literis ſatis verſatus ſum, etſi cœnam in minimis pono; tamen, cum aliud, quod agam, non habeam, ad cœnas me confero, Iocatur autem in his verbis, Minimum mihi eſt in cœna, referens verba Papirij, qui eum Dioni philoſopho poſuiſſet illud ζήτημα, eſſet ne aliquid minimum, negaſſetq́. Dio; (negant.n. philoſophi quidquam eſſe in magnitudine minimum; cum tam parua magnitudo nulla ſit, quę non diuidi queat) iocans Papirius adiecit, Mihi vero minimum eſt in cœna; cum cœnam ſibi tenuiter admodum paratam eſſe indicaret. [Et gemitum etiam in riſus maximos transfero)hunc locum alij ita, vt nos, iam ante emendarunt, ſed interpunctis aliter diſtinxerant, vt ſenſum plane alium efficerent. nos Cic. credimus hoc dicere. in conuiuio cum patriam ſatis luxi, à mœſtitia, & gemitu vel maximã ad hilaritatem, maximosq́. riſus me conuerto. [Ille Baro)Baro mulier fuit philoſophiæ dedita, vt ſcribat Suida. ex eo philoſophos, qui ſtolidiores eſſent, non philoſophos, ꝙ eo nomine viderentur indigni, ſed Barones vocabant, vt quaſi muliercula per contemptum appellarentur.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD PLANCVM, ET ALIOS,

LIBER DECIMVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur hac epiſtola Plancum ad remp. capeſſendam Cicero, omnemq; operam ſuam illi pollicetur,

M. CICERO L. MVNATIO PLANCO, IMP. COS. DES. S. D. 1

ET abſui, proficiſcens, in Greciam; & poſteaquã de medio curſu reip. ſum voce reuocatus, nunquam per M. Antonium quietus ſui. cuius tanta eſt non inſolentia, (nam id quidẽ vulgare vitium eſt) ſed immanitas, non modo vt vocem, ſed ne vultum quidem liberum poſſit ferre cuiuſquam. itaque mihi maxima cura eſt, nõ de mea quidem vita, cui ſatisfeci vel ætate, vel factis, vel, ſi quid ẽt hoc ad rem pertinet gloria: ſed me patria ſolicitat, in primiſq; mi Plãce ex pectatio conſulatus tui: quę ita longa eſt vt optandum ſit, vt poſſimus ad id tempus reip. ſpiritum ducere. q̃ poteſt, n. ſpes eſſe in ea rep. in qua hominis impotentiſſimi, atq; intẽperatiſſimi armis oppreſſa ſunt omnia? & in qua nec ſenatus, nec populus vim habet vllã? nec leges vllæ ſunt, nec iudicia, nec omnino ſimulacrũ aliquod, aut veſtigium ciuitatis? ſed qñ acta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat, quod ſingulis de rebus ſcriberem. Illud autem erat amoris mei, quem à tua pueritia ſuſceptũ non ſeruaui ſolum, ſed etiam auxi, monere te, atq; hortari, vt in remp. omni cogitatione, curaq. incũberes, quæ ſi ad tuum tempus perducitur, facilis gubernatio eſt: vt perducatur autem, magnę tum diligentiæ, eſt tum etiam fortunæ. ſed, & te aliquanto ante. vt ſpero, habebimus: & præterquam q̃ reip. conſulere debemus, tamen tuæ dignitati ita fauemus, vt omne noſtrum conſilium, ſtudium officium, operã, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam cõferamus. ita facillimę, & reip. quæ mihi cariſſima eſt, & amicitiæ nr̃æ, quam ſanctiſſime nobis colendam puto, me intelligo ſatiſfacturum. Furnium noſtrum tãti à te fieri, quãtum ipſius humanitas, & dignitas poſtulat, nec miror, & gaudeo: teq. hoc exiſtimare volo, quidquid in eum iudicij. officijque contuleris, id ita me accipere, vt in me ipſum te putem contuliſſe. Valę.

HVB. ET abſui) Qñ huius libri, & ſequẽtis epiſtolarum omnium argumenta ex hiſtoria ſumuntur ne in qualibet epiſt. idem narrare opus ſit hiſtoriæ ſerie paulo altius repetendam putaui, quo facilius omnium epiſtolarum argumenta pateant, quæ multis aut incognita ſunt, aut falſo expoſita propter ignorantiam hiſtoriæ quanbreuiſſime igitur fieri poteſt enarrẽmus, maxime Appianũ ſecuti occiſo C. Iulio Cæſ. in ſenatu cum varij motus animoꝝ eſſent, & alij laudarent interfectores, a quibus, videretur initium libertatis profectum eſſe, alij irritati oratione M. Ant. qui explicata veſte Cæſ. cruenta, & emibus ploratã, detaotem viri crudeli cæde ꝯqueſtus erat, ortæ ſunt magnæ ſeditiones, & deinde etiam inter ipſos bella ciuilia, de prouincijs enim contendebant. Siquidem M. Ant. D. Bruto diffidens Celtas ei eripere conatus eſt, ac pro eis Macedoniam tradere, vt ipſe teſtatus eſt in oratione, quam habuit ad populum. Factæ igitur ſunt variæ partes, nã Ant. Bellicoſiſſimorum viroꝝ legiones quatuor adhæſerant. Lepidus vero quatuor in Iberia legiones habebat, Aſinius Pollio duas. Plancus in altera Celtaꝝ prouincia tres, qui Antonij partes, vt ſcribit Appianus, electuri videbantur. Cæſ. aũt Octauianum duæ legiones delectorum ſequebantur quæ ab Antonio ad ipſum tranſierant. Tyronum item vna. Duæ ex patribus cũ eo militantibus, oẽs hæ numero ꝑfectæ, aut armis inſtructæ oẽs. Sed ex nouiter delectis ſuppletæ fuerant. M. aũt Ant. in Celtas profectus cum Decio ꝑſuadere nequiſſet, vt in Macedoniam tranſiret, vbi eum ſuperauit, ad ciuitates ire ꝑperauit, à quibus cũ eſſet acceptus, veritus eſt Decius, ne ipſe ab oĩbus ꝓhiberetur introitu itaque fictis lr̃is ſibi a ſenatu redditis, a quo cũ exercitus prope Romam euocaretur, eo modo in Italiam ire ꝑtexit. Recipientibus illam cunctis veluti redeuntem vſque Mutinam progreſſus eſt, vbi ſtatim portas occludi impetrauit, & Mutinenſium oĩa ad victum neceſſaria in medium afferri, & eo modo Ant. expectauit, contra quẽ Ant. ira delatus, Mutinæ vrbẽ muro foſſaq. præcinxit, ſic vt Decius obſidione premeretur. Quare Cic. pro Decio agente. vt Ant. hoſtis iudicaretur cũ Piſone, Ant. partes defendentẽ, id impetrari potuiſſet, permiſſum eſt tñ Cic. vt legatis mandata tradenda perſcriberet, q̃ ita dr̃ ſcripſiſſet, vt Ant. ꝓfeſtim Mutina diſcederet Celtica prouincia Decio cõcederetur, quæ intra Rubiconem amnẽ, q̃ Italiam Celtis definit, ſita eſt, his mandatis Ant. traditis, Ant. vehementi ira concitus multa in ſenatum, multa ẽt in Cic. acerbiſſime dixit, & cum mandatis parere noluiſſet, ſenatus eum ſtatim hoſtem iudicauit, & omnẽ exercitum, qui cum eo erat, iuſſi ſtatim ab eo diſcederet. Veruntñ diſcendente Ant. Ab obſidione inclinante iam hyeme Decius fame laborat. Itaq; Hirtius, & Cæſ. proprius Mutinam caſtra mouent, ne deficiente Dec. exercitum Ant. ſibi vendicaret. Liberato itaq; Dec. Mutinenſi obſidione à Cæſ. ſenatus non ſatis gratus in eum fuit, qui decreto honore triumphi Cæſ. militumque eius, mentionem non ſatis gratiam, habuit, ob quæ Cæſ. reconciliata per M. Lepidum eum M. Ant. gratia Romam cum exercitu venit, & perculſus aduentus eius ijs qui in eum iniqui erant, cum 18. annos ſiẽt conſul creatus eſt. qui ſtatim tulit legem de quæſtione hñda in eos, quorum opera pater occiſus eſt, poſtulatq. vt ea lege. M. Brut. C. Caſ. D. Brutus abſentes damnati ſunt, cum M. Ant. & Aſinius Poll. & Munatius Plancus cum exercitibus ſuis coniuncti vires ampliaſſent, D. Brut. cui ſenatus, vt ſequeretur Ant. mandauerat relictus a legionibus ſuis cum profugiſſet iuſſu Ant. in cuius poteſtatem venerat cæſus à Capeno Sequanõ interfectus eſt, reliqua quæ ſequuntur ſunt de triumuiratu Cæſ. & Ant. & Lep. quæ quia non multum pertinent ad hunc locum & ad has epiſtolas, ſilentio præteribo. Quæ autem hoc loco narrata ſunt partim ad decimi, & partim ad vndecimi libri argumenta pertinebunt, aliſq. pars vni epiſtolæ pertinet, alia alij cum igitur in his tantis periculis reip. vereretur Cic. ne Plancus coniungeret ſe cum M. Ant. neq; id aperte auderet dicere. M. Ant. in odium adducens hortatur Plancum, vt in remp. tuendam, & cõſeruandam incumbat, præcipue cum ſperaret habituꝝ conſulatum in annum ſequentem, ſe autem pollicetur habiturum cum curã tum eius cauſa, tum etiam cauſa reip. Poſtremo oſtendit ea ſibi gratiſſima eſſe quæ Planc. in Furnium conſerat. [Et abſui) quidã dñt Cic. tædio diſcordiarum vrbanarum ſe in Græciam cõſulto contuliſſe, ſed hoc conſtat eſſe falſum. nam legatus in Græciam

pro

profectus eſt, vt ipſe ad Atticũ ſcribit ea epiſt.q̃ incipit. Mi Attice vereor, ſic.n.loquit, proficiſcor, vt conſtitueram, legatus in Græciam, impendentis periculi non nihil vitare videor, ſed caſurus in aliquam vituperationem, q̃ reip. defuerim, tam graui tpe, &c. [Ergo proficiſcens) .i. abiens .ſ. legatus, non aũt dixit profectus, qa anteq̃ fonctus eſſet legatione coactus eſt redire vt reip. prodeſſet, ideo dixit nõ hoium, ſed reip. ſe voce reuocatum. [Nunq̃ per M. Ant. qetus fui) .i. nunq̃ M. Ant. reliqt me quietum, ſed aſſidue vexauit.

Inſolentia [Inſolentia) Arrogantia, temeritas, immanitas, feritas. [Vt non modo) .i. non ſolum non poſſit pati, q̃ quiſq̃ libere loquatur, ſed nec ẽt q̃ quiſq̃ vultu ipſo oſtendat hilaritatẽ, & cõſtantiam aliq̃. vellet.n. oẽs eſſe mutos, & exanimatos. [Vel ætate) quia iam ſenex. [Vel factis) quia qõcunque mori contigerit, non moriar ſine gloria, & laude rerum geſtarum, mors aũt terribilis eſt iis, quorum cum vita omnia extinguuntur. non iis quorũ laus emori non põt. [Patris) amori patriæ. [Expectatio) Spes ita longa eſt, ad effectum.n. hoc dixit. erat.n. futura in ſequentẽ annum. [Spiritum ducere) viuere, proferre vitam. [Hominis) M. Ant. ſignificat. [Vllam vim) vllam poteſtatem. [Simulacrum) imago.

Ciuitas. [Veſtigium) Signum. [Ciuitatis) Ciuitatis.n. eſt hominum cœtus

Acta. congregatus ad iure viuendum hic aũt nullo iure viuitur. [Acta omnia) Geſta quæ ſcripta ſunt appellabantur.n. acta. Iuuen. Cupiẽt, & in acta referri. [Suſceptum) Inchoatum. [Incumberes in remp. [Eniteretis, pro rep. [Tuum tps) .i. ad tps tui conſulatus. [Facilis gubernatio eſt) quia ſapiens, & bonus ciuis. [Vt per aũt) Senſus eſt, ſi poterit reſp. perduci conſulatum tuum, optime gubernabitur, ſed opus eſt magna diligentia noſtra, & ẽt fauore fortunæ vt perducatur, vt ne ante opprimatur penitus. [Aliquãto) Ante q̃ geras conſolatum. [Habebimus) hic Romæ. [Et præterquam) .i. & licet ꝓpter rem. cui es ꝓfuturus, debeam curare dignitatem tuam, tñ etiam ꝓpter te hoc facio, quia ita, & reip. ſatisfaciam, & amicitiæ noſtræ. [Humanitatis) vel manſuetudo, vel doctrina. [Nec miror) Quia noui te ſapientiſſimum. [Iudicij) bene de eo ſentiendo. [Officij) benefaciendo. [Ita in eam) Partem.

PHIL. ET abfui) Igitur de inſolentia atq; crudelitate M. Ant. quem admodum tũc conſul oẽs leges, iudicia, & ſanctos ciuitatis mores ita peſſundabat, vt ne veſtigium q̃dem vllum ciuitatis relinqueretur, & ſic eum adducit in odium, veritus ne Plancus cum M. Ant. coniungeretur aduerſus remp. agitur inde de expectatione conſulatus Planci in anoum ſequentem, & quantopere cõſulem ipſum videre cuperet, vt reip. ſubueniret, quam M. Ant. occupare conabatur. Poſtremo Furnium familiarem ſuũ illi valde cõmendat, & dicit eſſe ſibi grata quæ in illum contulerat. Cn. Plancus ciuis Rom. fuit, & qui Cic. in Macedonia exulantẽ hoſpitio ſuo benigne ſuſcepit. Sed qm̃ ficta Romanorũ nomina, & audiuimus ſæpe, & legimus, vt Plancus Plotus, eorum originem noſſe non iniucundum puto. Plancus q̃ planis ſit pedibus eſt appel-

Plãcus. latus. Planca.n. planæ cuiuſdam tabulæ ſignationẽ capit. Plotus

Plotus. qui ſpatioſus eſt plantis, & amplis. vt illa Virgilij ſpatioſa prodi-

Plautus gat planta. Vnde Plautus eſt dictus, quaſi plotus, vt plauſtrum plo-

Sym- ſtrum. Vnde ſymphotium calciamẽti genus, quo venatores vtun-

photij. tur, vtrique pedi aptum. Cõſius qui rugoſus eſſet. Sunt enim Coſ-

Coſſus. ſi vermes quidam rugoſi, qui in codice reſident. Agrippa quia an-

Agrippa. te pedibus q̃ capite ex vtero matris oritur, quem partum difficilem, & periculoſum eſſe commemorant, quod ægre naſcitur.

Panſa. Panſa à propenſo ventre, Flaccus à flaccidis, & languidis auri-

Flaccus. bus. Item à leguminum generibus illa ſunt inuenta virorum no-

Lentuli mina Lentuli, Piſonis, Fabij. At Plut. in vita Fabij Max. dicit quẽ-

Piſones dam tradidiſſe ab agrorũ foſſione Fodios olim appellatos, fuiſ-

Fabij. ſe, poſtea duabus literis cõmutatis, Fabios dictos. Item Maxi-

Cicero. mum appellatum dicit illum, q̃ nobis cunctando reſtituit rem, à

Naſo. maximo Rytio a quo Fab.orũ genus deſcendit. Cicero vero di-

Nero. ctus q̃ neſcio qd in ſpeciem ciceris in extrema parte naſi ortum

Cato. ſit illi, qui primus, ex illa familia Cicero nominatus eſt, à quo o-

Scipio. mnes deinde Cic. appellati. Naſoni Ouidius nomen indidit naſi

Tudi- magnitudo. Sabini viros fortes Neronis nomine appellabant,

tes. & ſapientes Catonis appellatione dicebantur. Scipionis nomen

Cæcilij. dederunt Græci, qui baculum Scipionem dicunt, & is Corne-

Cæciliæ lium patrem luminibus, captum tanquam baculus regebat. Tudi-

Serpẽs. tani à capitis forma nomen acceperunt. Antiquitus enim mal-

Lucij. lei tudides dicebantur, & mallei ſimilitudinem caput illius fami-

Lucani. liæ primus hẽre viſus eſt, à cæcutientibus oculis Cæcilij. Vnde ſer-

Manij. pens ſine oculis Cæcilia nominatur. Lucij Lucani à luce. Ma-

Sextij. nij a Mane. Sexti, Quinti, Decij, à numero appellati, a Quinti-

Quinti lio Quintiliani ipſi Luperci nij, quibus præerat Quintilius. Titi

liani. à titis auibus, qui à tutando patriam Titi ſunt appellati, vt Per-

Titi. ſius. Ingentes trepidare Titos. Lege Feſtum. Tullij ab aquarum riuis. qui Tullij nuncupantur. Cæſares qui, & Cæſones à cæſo ventre matris appellantur. Meſſani à Meſſana vrbe Sicil iæ nobiliſſima, qua Valerius Max. cepit nomen adiunxit. vt Scipionibus Africanis deuicta Carthago in Africa, Metello Numidico Numidia. Item Aſia auri pondus 10 ſolũ deferens dedit Cornelius cognomenũ. Quid quod ẽt vero inſigni Tremellio Scropha, qua famuli ſui occiderant, cognomenium fecit? Lege Macrobium huius nominis appellationem, inueniens, & factu Caij a gaudio partũ dicti. Hæc aũt nomina quæ diximus, ferme, omniũ in epiſtolis Cic. leguntur. ideo hoc apponenda putaui, vt quod ꝓmiſimus in principio huius opis ſeruaremus. Sed redeamus ad inceptum.

Tullij. Cæſares Meſſinæ Africani. Numidicus. Caij.

[Abſui) Agnominatio. [In Græciam) Quando vidit Antonium conſ. poſt mortẽ Cæſ. mutaſſe voluntatẽ, & rem rurſus ad ſeruitutem ſpectare Caſſiumq;, & Brutum Cæſ. interfectores tuto Romæ eſſe non poſſe, & ipſe hoc videns in Græciam proficiſci ꝯſtituit cum legatus fuiſſet à ſenatu electus, vt iret in Græcia, cuius legationis in epiſt. ad Atticũ meminit his verbis. Mi Attice ꝓficiſcor, vt ꝯſtitueram legatus in Græciam impendentis periculi nõ nihil vitare videor, ſed caſurus in aliq̃ vituperationẽ q̃ reip. defuerim tam graui tpe, & in Leucopetrã tunc vento aſportatus Romã redire decreuit, Imò à ſenatu reuocatus eſt in vrbem. vt in præſidio eſſet labanti reip. & ſic nondum functus legatione, reuerſus eſt, vt inqt, nõ hoium voce, ſed reip. reuocatus, verũ nõ meliorẽ inuenit quam diſcedens reliquerat. Tunc.n. Ant. ſi non obſcure dñatum parabat, & reditũ Cic. moleſtiſſime ferens multa minatus eſt. Acceſſit in ſenatum Cic. & de Ant. ꝯqueſtus eſt, ac de rep. retulit lõga quadam oratione a morte repetẽs Cæſ. vſq; ad illũ diem, & mutatam Ant. voluntatẽ oõ trepide accuſauit & ſniam ſuam de rep. oĩbus pateſecit, q̃ orõne Antonius vehementer accenſus inuectiuã in Cic. per 18. dies meditatus in curia recitauit, poſtea in ſcriptis edidit. nec amplius a maleuolẽtia deſtitit. [Per M. Ant.) q̃ me nunq̃ quietum eſſe permiſit. [De medio curſu) vſq; adeo à Leucopetra. [Voce reip.) quam ꝯſtem, & me reuocantẽ audiui. [Fui) Abſui, & fuit, agnominatio. [Inſolentia) Arrogantia, ſuperbia. [Vulgare) Omnibus notũ q̃ ſit inſolens, & ſupbus. [Immanitas) ab in, & manio quod antiq̃ dicebant bonũ. [Ferre) vellet.n. vt oẽs eſſent muti, & quaſi mortui. Vel ætate, qm̃ ſum iam ſenex ſatisfeci, inqt, vitæ meæ, his tribus ætate, factis, & gloria quod dum vixi multa feci, & maximã gloriam cõſecutus ſum. [Vel factis) Rebus geſtis, quæ immortalitatis gloriam pollicentur. [Solicitat) Mordet me patria, quam video in ſeruitutem cadere. [Longa) In futurũ proxime annum, ſed lõga videbatur expectati. [Spiritum du.) Viuere vſq; ad diem conſulatus tui. [Homini) M. Antonij. [Nec ſenatus) Repertorio. Sic in paradoxis. [Vim) Poteſtatem. [Ciuitatis) quia ciuitas non eſt niſi iure viuentiũ. [De ſingulis rebus) Particulatim. [Nihil erat) Inquit, quod particulatim ad te ſcriberẽ, cum oĩa gñaliter acta ad te mitti arbitrabar. [Verũ ad me ptinebat) vt in monerẽ. [Incumberes) pro ſtatu reip. ſtuderes. [Ad tuum tps) Ad conſulatum tuum. [Ante) .ſ. quam veniat tps conſulatus. [Vt perducatur) Hoc opus hic labor eſt, vt deduci poſſit ad conſulatũ tuum quod ſi poterit, optime gubernabitur. [Præterquam,) Hoc eſt tametſi pro rep. debeã omnia facere, tñ dignitas tua in primis me mouet, vt hoc faciã, & ſic tam reip. quam tibi me ſatisfacturam intelligo. [Cõſilium) Articulus. [Sanctiſſime) Sine corruptione. [Colendam) Amandam. Terent. Quippe forma impulſi noſtro nos amatores colunt. [Furnium) Gratioſa commendatio. [Iudici) De eo bene iudicando. [Officij) Magna in eum beneficia conferendo.

ET abſui) Si argumenta huius libri, & vndecimi agnoſcere vis, Hubert. legito, q̃ plura narrat. Igitur de inſolẽtia atq; crudelitate M. Ant. quẽadmodum tunc conſul oẽs leges iudicia, & ſanctos mores ita peſſundabat, vt ne veſtigiũ quidem vllum ciuitatis relinqueretur, & ſic adducit in odiũ veritus ne Plancus cum M. Ant. coniungeret̃ aduerſus rem p. deinde de expectatione ꝯſulatus Planci, in annũ ſequentem, & quãtopere eum conſulẽ videre cuperet, vt reip. ſubueniret, quã M. Ant. occupare conabatur. Poſtremo Furniũ familiarem ſuum illi cõmendat Cn. Plãcus ciuis R. q̃ Cic. in Macedonia exulantẽ hoſpitio ſuo ſuſcepit. Plancus aũt, vt inqt cõmentarius, à plantis pedibus cognomen ſumptũ, nã planca eſt tabula. Ordo eſt. Et abſui .i. vtrũq; verũ eſt, & q̃ abſui .ſ. Roma ꝓficiſcens in Græciã, vt vero ſimile eſt Athenas, & q̃ poſtea q̃ reuocatus ſum de meo curſu .i. incepto itinere, voce reipub. nõ q̃ reſp. vocẽ habeat, ſed q̃ pñtiam ſuã reip. neceſſariã, & ab ea expeti noſſet. Nunq̃ fui qetus p M. Ant. i. ꝓpter moleſtiã M. Antonij, cuius .ſ. M. Ant. tanta eſt inſolentia .ſ. in dicendo. nam id quidẽ .ſ. inſolentiæ vitium, eſt vitium vulgare, ſed tanta eſt immanitas .i. ferocitas efferata, vt non modo non poſſit ferre .i. pati

ASC. (margin, beside "ET abſui")

vocem

vocem.i.loquelam cuiuſquam ſup.liberam, ſed ne quidem.i.nõ ſaltem vultum liberum.i.libertatis animi indicem,q.d.lætum, & ingenuum. Itaque.i.& ita,maxima cura eſt mihi,non quidem de vita mea cui ſatisfeci,hoe eſt quam conſumaui,vel ætate, vel factis,vel gloria, ſi ẽt hoc.ſ.gloriam aſſecutum eſſe pertinet, q.d.i. aliqd, aut in aliquo, ad rem nõ dicit qd ſibi curæ ſit,ſed intelligimus, Antonij immanitatem frangere, aut remp.liberari ab eo, aut qd ſimile,quod ad alia trãſiens neglexit dicere.Sed pris ſollicitat me,& in primis.i.ſeipue ò mi Plance,expectatio eſt ita lõga vt ſit optandum.i. vt habeamus optare, vt poſſimus ducere .i. ꝑtrahere ſpiritum.ſ.vitalem.i.ꝓducere vitam, ſup. vſq; ad id tp̃s .ſ.quo cõſuleris,quod paulo poſt euenit.Docet aũt cur eius conſulatum tantopere deſideret dicẽs. Enim.i.quia, quæ ſpes.ſ.libertatis poteſt eſſe in ea rep.in qua omnia ſunt oppreſſa armis hois impudẽtiſſime atq; intemperantiſſimi.ſ.M.Antonij? q.d. nulla. Et in qua.ſ.rep. nec ſenatus, nec populus habet vllam vim.i. poteſtatem, cum tñ per ſenatum ſenatuſconſulta, & per populum plebeſcita ſoleant,& debeant fieri.Et in qua ſupp.nec vllę leges ſunt,ſup.quæ ſeruarẽtur.nec iudicia.ſ.iuſta, & libere,ac legitime prolata,nec oĩno ſimulacrum.i.imago, ac veſtigium aliquod ciuitatis.i.cõitatis ciuium ſub vnis mœnibus legibus viuentũ. Sed qñ.i.qm̃ ego arbitrabar oĩa acta.ſ.in rep.hoc eſt publica iuſſa,& ſcripta actoꝝ mitti ad te.ſ. per amicos,& familiares tuos. nihil erat ꝙ ſcribere deberem de reb.ſingulis.i. ſeorſum de vnaquaq; re.Tranſit aũt ad alteram partem epiſtolæ, quæ eſt amoris conſormatiua,dicens, illud aũt.ſ.quod ſequitur, erat amoris mei.ſ. in te,quẽ ſ.amore ſuſceptum.i.pie, & beneuole receptum à pueritia.ſ.tua, nam Plancus longe iunior erat. non ſolum ſeruaui, ſed ẽt auxi, illud inquam, videlicet monere, atque hortari te, vt incumberes.i.innitaris in remp.omni cogitatione, & cura quæ.ſ. reſp.ſi producitur.i.manet in vigore, & libertate ſua,ad tempus tuum.i.donec conſul eris, gubernatio eſt facilis.ſ.deinceps futura.Autem.i.ſed,eſt magnæ.tum.i.pariter diligẽtiæ, tum.i. pariter fortunæ.i.proſperi euentus,qa non omnia,quæ diligenter conamur,aſſequimur,refragante fortuna, vt.ſ.reſp.perducatur vſq; ad tempus tuum. Sed & habebimus te aliqñ ante.ſ.qui conſul has. vt ſpero,& pręterquam ꝙ debemus conſulere.i.prodeſſe,& proſpicere reip.tamen eum.i. inſuper, fauemus dignitati tuæ, ita vt conferamus omne conſilium,ſtudium,officium noſtrum, & ſup. omnem operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam .ſ.fouendam. Ita.i.& ſic intelligo facillime me ſatisfacturum,& .i.ſimul reip.quæ eſt cariſſima mihi,& amicitiæ noſtræ,quam puto colendam nobis ſanctiſſime.i.inuiolatiſſime. Ego nec miror, & gaudeo.ſ.inſuper. Furnium noſtrum.ſ.cõem amicum fieri à te tanti quantum humanitas, & dignitas ipſius poſtulat. & volo te. exiſtimare.i.opinari hoc, quidquid iudicij.i.bonæ æſtimationis, & officijs.i.beneficijs contuleris in eum,me accipere id ita vt putem te contuliſſe in me ipſum.i.beneficium impendiſſe mihipſi.

PAVL. MAN. DE medio curſu)Ex vetere libro ita emendauimus.ſic aũt locutus eſt in fine lib 3.de officijs,eadem de re loquens. Si ipſe,inquit,veniſſem Athenas, quod quidem eſſet factum,niſi me de medio curſu clara voce patria reuocaſſt.item ad M. Brutum epiſtola,cuius initium eſt, Meſſallam habes: Itaq; in medio Achaico curſu,cum Eteſiarum diebus auſter me in Italiam retuliſſet.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſat ſe,quod Plancum non defenderit, vt ſuperiore epiſtola pollicitus fuerat,rationes ſunt à noua Antonij crudelitate,& periculorum præſentia ſumpta. poſtremo callide operam ſuam rurſus pollicetur.

M. CIC. L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D. 2

MEum ſtudium honori tuo pro neceſſitudine noſtra nõ defuiſſet,ſi aut tuto in ſenatum, aut honeſte venire potuiſſem. ſed nec ſine periculo quiſquam, libere de rep. ſentiens,verſari poteſt in ſumma impunitate gladiorum: nec noſtræ dignitatis videtur, eſſe,ibi ſententiam de rep.dicere,vbi me & melius,& propius audiant armati,quàm ſenatores. quapropter in priuatis rebus nullum neque officium, neq; ſtudiũ meum deſiderabis: ne in publicis quidem, ſi qd erit, in quo me intereſſe neceſſe ſit,vnquam deero,ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. in ijs autem rebus quæ nihilominus,vt ego abſim.confici poſſunt,peto à te,vt me rationem habere velis,& ſalutis,& dignitatis meæ. Vale.

MEum ſtudiũ)Scripſerat Planc. ad Cic.ſe intellexiſſe honorem ſuum non fuiſſe ab eo defenſum, ſicut promiſerat.Itaque Cic.hac epiſtola ſe purgat,& dicit nulla alia cauſa id prætermiſſum eſſe,niſi quia non licuiſſet ei tuto in ſenatum ire,aut libere ſñiam diceret ꝑp M.Ant.qui armatos in ſenatum introducebat, contra quem ſi quiſpiam dixiſſet, videbat ſibi manifeſtiſſimum periculum vitæ.In ijs autem in quibus, & cum honore,& ſine periculo vitæ poſſit ei prodeſſe, pollicetur omnẽ operam ſuam,& etiam cum periculo,ſi fuerit neceſſe eum intereſſe.In ijs autem,quibus non fuerit neceſſe eum intereſſe, petit,vt habeatur excuſatus habeaturq. reſpectus eius honoris,& dignitatis.[Studium)Fauor,diligentia.[Tuto) Sine periculo propter armatos,qui impune interficiebãt aduerſantes.M.Ant. [Honeſte) Quia contra dignitatem eſt eò venire,vbi ſententia tua condemnatur.[Sed)Probatio vtriuſque cauſæ.[Impunitate)Licentia,temeritate,ſine punitione. [In priuatis) Tuis domeſticis, propter quas non ſit opus venire in ſenatum.[Deſiderabis) deerit tibi,id enim deſideratur à nobis, quod nobis deeſt. [Ne in publicis) Quia fortaſſe poſſet ille dicere ſe in priuatis non egere. [Neceſſe)Si non poterit fieri ſine me.[Ne cum periculo quidem).ſ.deſiderabis officium meum, ſi tales erant res in quibus neceſſe ſit me intereſſe. [Vt) Quamuis. [Nihilo minus).i.quæ poſſint fieri non minus abſentia mea quam ſi eſſem præſens.[Rationem)reſpectum. [Et ſalutis,& dignitatis).i.vt velis me nihil facere contra ſalutem, aut dignitatem meam. HVB.

MEVM ſtudium)Cõmendauerat Cic.dignitatem ſuã Plancus,vt in ſenatu laudarentur q̃ ipſe pro rep.faciebat. Imperator enim erat exercitus in Gallia.At Cic.cum Antonius ꝯſul eſſet,& ipſis ac libertatis inimicus nullam habebat in curia poteſtatem. [Qua pro te) Planco ſeipſum excuſat.Tantumq. illi pollicetur quantum poteſt, ſed parum ſe poſſe demonſtrat Antonio ꝯſule, quem ipſe latrocinij ducem appellat,à quo,& armatos in ſenatũ duci ꝯſpiciebat, inde eum rogat tm̃ ſibi oneris imponat, quãtum pro eius dignitate moliri poterit,& ſuæ ſaluti,atq; dignitati conſolat.[Honori) Famæ & dignitati.[Tuto) Ideo qm̃ tenebant oĩa Antoniani obſeſſa armis.[Conuocauerat.n.vndiq; p Italiã Antonius veterano milites.[In Sen.) Eo die potiſſimum,quo Ant. inuectiuam contra Cic. ... in ſenatum ire voluit,ſed amici noluerunt,qm̃ Ant. cum magna armatoꝝ copia in ſenatum aſcenderat.[Armati)contra mortem ciuitatis. In ſenatũ.n.armati ꝓdi ee non poterant.[Sed)vtriuſq; cauſæ ꝓbatio.[Deſiderabis) Non deerit tibi,id.n.deſiderari dr̃ quod deeſt. [In priuatis) Ob quas venire in ſenatum neceſſe nõ erat.[In priuatis)qm̃ dicere potuiſſe in publicis egeo opera tua, non in priuatis, quaſi obiectioni rñſio.[Ne in periculo qdẽ).ſ.deero tuo dignitati.[Nunq̃ deero) pollicetur ſe nunq̃ defuturum dignitati ipſius Planci,vel ſi neceſſe fuerit mortem adire. Sed vnum orat,velit Cic.ſaluti conſulere,noluq. eum illis intereſſe negocijs,quæ vel abſente ipſo Cic. conſequi poterit. Timebat.n.arma Antonij non parum.[Vt ego abſim) Tanquam abſis ſim,nihilo minus hic omnia confici pñt. PHIL.

MEVM ſtudium,&c.)Scripſerat Plancus ad Cic.ſe intellexiſſe honorem ſuum nõ fuiſſe ab eo defenſum.Quocirca ſe purgat hac epiſt. Cic. & dicit nulla alia cauſa id prætermiſſum a ſe, niſi quod non licuiſſet ſibi tuto in ſenatum ire, aut libere ſententiam dicere ꝑp M. Ant, pollicetur aũt operam ſuam. Ordo eſt. Studium meum.i.diligens fauor,& concertatio,non defuiſſet honori tuo.ſ.protegẽdo, ſi potuiſſem venire in ſenatum aut tuto .i. ſine periculo,aut honeſte, tuto autem non potuit tantiſper dum Antonio obſtitit, honeſte vero non potuiſſet, ſi aſſipulatus fuiſſet.Sed nec quiſq̃ ſentiens libere.i. vt liberum hominem decet, de rep. poteſt verſari.ſ.in ſenatu, ſine periculo.ſ.vitæ, in ſumma impunitate.i.vbi ſumma eſt impunitas gladiorum.i.violentiæ armis illatæ,nec vr̃ eſſe nr̃æ dignitatis.i.pertinere ad noſtrã dignitatem,dicere ibi ſententiam de rep.vbi armati audiant, & melius & propius.i.de minore diſtantia me,quàm ſenatores. Quapp tu nullum.i.non vllum,non deſiderabis,quia præſens erit tibi, deſideramus autem abſentia, aũt non extantia, vllum neq; officium neq; ſtudiũ meum,in rebus priuatis.i.non pertinentibus ad rep. quæ in ſenatu agantur, ne quidem.i. non etiam deero vnquam dignitati tuæ in publicis.ſi qd erit in quo neceſſe ſit me intereſſe nec quidem.i.non etiam cũ periculo meo.Sunt qui legant, nunquam,quod ſi legendũ eſt,ita diſtinguam.Nec in publicis quidẽ, ASC

ſi quid

ſi quid ſit, in quo neceſſe ſit me intereſſe; qa nunq̃ deero dignitati tuæ nec quidẽ cum periculo meo. Aũt.i.ſed ego peto à te vt velis hr̃e rationem.i.beneuolii reſpectũ, & curam & ſalutis & dignitatis meæ, en his.i.huiuſmodi rebus quæ pñt conſici.i.complete fieri. nihilominus vt.ſ.demus quod ego abſim.i.licet abſim.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et hæc hortatoria eſt. vt reip. iuuandæ ſtudeat laudes autem principio Plancum, vt beneuolentiam, & gratiam illius, quod non ſatis fideret ei, venetur.

CIC. PLANCO, IMP. COS. DES. S. P. D. 3

CVm ipſum Furnium per ſe vidi libentiſsime, tum hoc libentius, ꝙ, illum audiẽs, te videbar audire. nam & in re militari virtutem, & in adminiſtranda prouincia iuſtitiam, & in omni gñe prudentiam mihi tuam expoſuit, & ꝑterea, mihi non ignotam in cõſuetudine, & familiaritate ſuauitatem tuam, adiũxit: præterea ſummã erga ſe liberalitatem. q̃ omnia mihi iucũda, hoc extremum ẽt gratum fuit. Ego Plance neceſsitudine conſtitutam habui cũ domo vr̃a ante aliquanto, q̃ tu natus es; amorem aũt erga te ab ineũte pueritia tua, cõfirmata iam ætate familiaritatem, cũ ſtudio meo, tum iudicio tuo cõſtitutam, his de cauſis mirabiliter faueo dignitati tuæ. quã mihi tecum * ſtatuo eſſe cõem. omnia ſumma conſecutus es, virtute duce, comite fortuna: eaq́. es adeptus adoleſcẽs, multis inuidẽtibus, quos ingenio, induſtriaq́. fregiſti. nunc me amantiſsimum tui, nemini cõcedentem, q tibi vetuſtate neceſsitudinis potior poſſit eſſe, ſi audies. oẽm tibi reliquæ vitæ dignitatẽ ex optimo reip. ſtatu acq̃res. ſcis profectò, (nihil.n. te fugere potuit) fuiſſe quoddam tp̃s, cum homines exiſtimarent te nimis ſeruire tp̃ibus. quod ego quoq; exiſtimarem ſi te ea, q̃ patiebare, probaſſe ẽt arbitrarer. ſed, cum intelligerem, quid ſentires: prudẽter te arbitrabar videre, q d poſſes. nunc alia ratio eſt oĩum rerum. tuum iudicium eſt, idq́. liberum. conſules deſignatus, optima ætate, ſumma eloquẽtia, maxima orbitate rep. virorũ talium. incumbe, ꝑ deos immortales, in eam curam, cogitationem, q̃ tibi ſummam dignitatem, & gloriã afferat. vnus aũt eſt, hoc preſertim tp̃e, per tot annos rep. deuexata. reip. bene gerendæ curſus ad gloriam. hæc amore magis impulſus, ſcribenda ad te putaui, q̃ ꝙ arbitrarer, te monitis, & præceptis meis egere: ſciebam enim ex iiſdem te hæc aurire fontibus, ex quibus ipſe hauſeram. quare modum faciam. hoc tñ̃ ſignificandum putaui, vt potius amorem tibi oſtẽderem meum, q̃ oſtentarem prudentiam. interea, quæ ad dignitatem tuam pertinere, arbitrabor, ſtudioſe, diligenterque curabo. Vale.

alias, ...atuo ...udeo- ...que hr̃e ...oẽm, ...el ſta- ...uo hr̃e ...ſſe cõ- ...unẽ vt ...ion ab ...arde q ...ã legẽ ...am pu ...r, ſta- ...o de- ...ere eſ- ...cõem

IVB. CVm) Cum eſſet Plancus in Celtis cum tribus legionibus, vt diximus. neq; Cic. ſatis ei ſideret, idq́. non auderet aperte dicere, nititur eum occulte retinere in amore reip. primum igitur dicit ſe libenter vidiſſe Furnium, tũ per ſeipſum, tum quia narrauerat iucundiſſime de Plan. & in re militari & adminiſtratione prouinciæ, poſtea vero ex beneuolẽtia quam ſibi vetuſtiſſimam iuiſſe dicit cum Planc. eum hortatur, vt incumbat diligenter tutuenda, & conſeruandam patriam, ex quare dicit eũ ſummam & dignitatẽ & gloriam adepturum. poſtremo ne videatur ex diffidentia ſcripſiſſe, dicit ſe amore compulſum eſſe hæc ſcribere. [Furnium) Is erat in exercitu cum Planco eius legatus. vt infra videbimus. [Per ſe).i. ſui ipſius cauſa. [Hoc) ꝑꝑ hoc. [Prouincia) Celtica. [Non ignotam mihi) quia ſum tam expertus. [Suauitatem).ſ. expoſuit .i. expoſuit mihi ſuauis, & iucunda ſit conſuetudo, & familiaritas tua. [Summam liberalitatem erga ſe) q̃ fueris in eo tractando liberalis & benignus. [Quæ oia).ſ. de virtute tua in re militari de iuſtitia & prudentia, in adminiſtranda prouincia, & de ſuauitate conſuetudinis tuæ. [Hoc extremũ) de liberalitate tua in eum. [Ego) Artificioſe allicit Planc. ad ſententiam ſuam longius repetens initium amicitiæ. [Domo) Familia. [Ab ineunte pueritia) .i. ab initio pueritiæ Cœpi amare te. [Familiaritate).i. huius. [Aetate confirmata).i. poſtq̃ factus eſt adultus, hoc aũt dicit vt oñdat eum maxime debere durare, & eſſe perpetuam, nam ipſe in Lel. ſic percipit. Omnino amicitiæ corroboratis iam cõfirmatisq́. ingeniis, & ętatibus iudicandæ ſunt. [Conſtitutam) confirmatam. [Studio meo) Quia diligenter ea colui. [Iudicio tuo) quia exiſtimaſti me dignum familiaritate tua. [Conſecutus) Adeptus. [Duce) Quaſi præcipua cauſa. [Comite for.) Fauente, qa fortuna cum virtute coniuncta multum valet. [Adoleſcens) Cum adhuc eſſes iuuenis. [Multi inuidentibus) cũ inuidia multorum. [Fregiſti) viciſti, deieciſti. [Ingenio & ind.) præclare re gerendo, non aũt vindicta. [Nemini concedentem, qui).i. qui non ſum inferior amore erga te aliquo, qui poſſit eſſe vetuſtior neceſſitudine tibi coniunctus. [Reliquæ).i. futuræ. [Fugere te) Latere te. tibi eſſe ignotũ. [Te nimis ſeruire tp̃ibus) Te nimium ſequi tp̃a, & reſpectu quorundam qui plurimum poterant, te non audere facere, quod decebat virum bonum. [Q.f.) .ſ. te nimium ſeruire tp̃ibus. [Ego quoq;) Sicut quidam alii. [Si ea).i. ſi exiſtimarem ea placuiſſe tibi, quæ ferebas. [Probare) Tibi placere. [Ea, quæ patiebare) Seruitutem ciuium & oppreſſionem legum & iudicioꝝ. [Quid ſentires) quid iudicaret, & in animo hr̃es, qui bene ſentiebas de rep. licet taceres & videris nimis ſequi tp̃a. [Alia) Quia petit Cæſ. [Tuum iudicium) vt facias quod ſentis. [Et id liberum) quia nullũ habemus dñm. [Deſignatus) In annum ſequentem. Dicebatur.n. deſignati cõſules qui erant electi in futurum. [Optima ætate) Iuuenta iam matura. [Maxima orb.).i. quo tp̃e reſp. eſt orbata, & priuata talibus viris.ſ. bonis, & ſapientibus. qualis tu es. [Orbitate) Tranſlatio ſumpta a parentibus q̃ propria filiis orbati dñt. Cõmodo igitur tranſtulit ad patriam, quæ omnium parens eſt. [Incumbe) Iam incipit cum ortatis. [Per deos) Adiuratio. [Vnus c.).i. ſola via eſt ad gloriam comparandã hoc tp̃e remp. bene gerere. [Hæc) remouet C.c. à ſe ſuſpicionem diffidẽtiæ. [Ex iiſdem fon.).ſ. philoſophiæ. [Haurire) Sumẽre. [Modum) Finem. [Significandum) Ineundum. [Oſtentare) Iactare. [Prudentia) dãdo & monito & præcepta & bene gerenda rep. vt videret prudens. [Interea) Donec ad nos veneris. Deſignati. Conſules

PHIL. CVM ipſum Furnium) Clariſſimas tñ primis & Planci virtutes oñdit ex eo ꝙ à Furnio audiuit, poſtea vetuſtam amicitiã, quam Cic. cum parente ipſius inierat. Inde cum eo ipſo ab ineunte pueritia cõfirmauerat, & hominem ad capeſſendam reip. defenſionem vehementer hortatus, & itẽ ille denũciat ſe deſignatum eſſe ꝯſulem, atq; oſtendit ampliſſimã viam non modo ſempiternæ laudis & gloriæ cõſequendæ, ſed immortalitatis. Poſtremo hæc oia amore coactus ad eũ ſcripſiſſe demõſtrat, & ſeipſum oia ꝑ honore ipſius ſtudioſe facturꝫ eſſe polliceri. Verebat aliquãtulũ Cic. ne Plãcus à rep. deficeret, & M. Ant. adhæreret. Cũ qnque Plãcus legiones apud Celtas hr̃et. Erãt.n. tunc in armis multæ Rom. legiones, quaꝝ quinque Plancus, quatuor Lepidus in Hiſpania, quatuor M. Ant. in Italia, & duas Aſinius Pollio. Item qntq; Octauius, duas qdem veteranorum Cæſ. militum, qui ab Antonio ad ipſum ſe contulerant tanq̃ Iulium Cæſ. iuuenẽ, Huiuſmõdi aũt variæ factiones poſt Cæſ. mortem ſecutæ ſunt, ex quo M. Ant. explicata Cæſ. veſte cruenta de nefaria cęde illius cõqueſtus eſt. Bella deinde ciuilia inter eos nata ſunt. Cœpit in primis M. Ant. velle. D. Bruto Celtas eripere, & eoꝝ loco Macedoniam tradere, quod cum perſuadere nequiſſet, ad eum ꝓfectus vicit. Fugiens Brutus Mutinam ſe recepit, & ibi ab Antonio obſeſſus, & vix fauente Cic. per Hirtium & Octauiũ liberatus eſt, & Antonius cũ exercitu hoſtis à Senatu iudicatus, ꝙ ſenatui parere noluiſſet. inde fugere coactus eſt: ob quod eſſet beneficium in remp. collocatum a Cæſ. Octauio haud ſatis gratus in eum Senatus viſus eſt cum de triumpho Cæſ. & militum eius iam decreto mentionẽ feciſſet, nõ benigne auditus eſt, & ex eo iratus Cæſ. cum M. Ant. & M. Lep. ſocietatem iniuit, & Romam cũ exercitu reuerſus non plures q̃ decem, & octo annos natus cõſul creatus eſt, & quãprimum de quæſtione habenda ꝯtra Cæſ. patris eius interfectores legẽ tulit. Qua lege D. Brutus, C. Caſſius, & M. Brutus abſentes poſtulati & dãnati ſunt & quo Senatu. D. Bruto iuſſiſſet vt inſequeretur Antonium: a legionibus relictis fugere coactus eſt, & Antonii iuſſu: cum in eius poteſtatem deueniſſet, à Capeno Sequanæ occiſus eſt. Inde triumuiratus donunat o ſecuta eſt Antonii, Cæſ. & Lepidi de qua loco ſuo aliqua dicturi ſumus nũc ad Plancũ redeamus. [Furniũ) Legatum Plãci. [Per ſe)

Grana

Gratia ſuijpſius.[Libentius) aduerte aium,ꝙ qòo primum dicerat libentiſſime addidit inde libentius. ſit autem hoc licenter, vt comparatiuũ tranſcendat aliqñ ſuperlatiuum.[Virtutem)fortitudinem, quam illis verbis oñdit, quibus eſt vſus in epiſtola ad Senatũ.Vt ipſe ita ſum aio paratus,vel prouinciã tueri,vel ire quò reſp.vocet,vel tradere exercitũ,auxilia,ꝓuinciamque,vt vel oẽm impetũ belli in me ꝯuertere nõ recuſem,ſi modo meo caſu , aut ꝯfirmare pr̃iæ,ſalutem aut periculum morari poſſim.erat.n.tunc imperator exercitus in Gallia Celtica , & in caſtris qnq; legiones habebat.Legiones,inqt,habeo quinq; ſub ſignis. & ſua fide,virtuteq. coniunctiſſimas. [In adminiſtranda prouincia iuſtitiam) vnicuiq; tribuendo quod ſuum erat. Vnde paratiſſimi prouinciales erant ad omnia obeunda pro rep. Rom. Ex quo illud eſt in eius epiſtola ad Senatum,prouinciam,omnium ciuitatem ꝯſenſu paratiſſimam habeo , & ſumma ꝯtentione ad officia certantẽ. [Liberalitatẽ)qua nõ ſolum Furnium obligauerat,ſed totam ꝓuinciam,quod ipſe in eadem epiſt.de ſe dicit. Et nr̃a liberalitate nobis obſequentes. [Hoc) ex quo,& es tam liberalis in Furniũ. [Neceſſitudinẽ)amicitiam vetuſtã repetit. In hoc illud Iſocratis dici poteſt.Quod non ſolum patrimonij,ſed amicitiæ pr̃næ hæ-

Amor amicitia redes eſſe debemus,cuius verba ſunt hæc.[Amorem) duo dicit ſe hr̃e à Planco. Amorẽ à teneris annis,& familiaritatem iam ætate ꝓuecta.Amor ſine amicitia eſſe põt.Amicitia vero ſine amore eſſe non põt.[Confirmata iã ætate)vt demonſtrat tam fore perpetuam,vt ait in Lælio, omnino amicitiæ corroboratis iam confirmatisq.ingenijs,& ætatibus iudicandæ ſunt.[Studio meo)eam me colentẽ diligẽter iudicio tuo te maxime iudicante me dignũ amicitia tua.[Comite fortuna)Ita vt virtus ꝑcederet fortuna ſequeretẽ.[Nunc ſi me audies)conſilium meum ſequi voles.[Concedere me)vt in te amando vincar ab aliquo.[Et)Incipit hortari ad capeſſendã reip.defenſionem,quã M.Ant.occupare conabat. [Seruire tpib.) vt quocunq; tpe ſeſe hr̃ent te non curare, & alibi ſine te,ſine animi tui ꝑturbatione. Nunc vero alia rõ eſt hñda; vt nullo pacto patiaris iſta tpa hoe pacto ſeſe hr̃e , ꝙ Antonius occuparet remp. [Patiebare).ſ.oppreſſionem legum de iudiciorum,atq; ſeruitutẽ ciuium tpe Caij Cæſ. [Quid ſent.) qm̃ bene de rep.ſentiebas,licet tacendo nimus ſequi tpm ꝯdõnem videreris. [Te pr.) Non arbitror te nunc laudare,quæ olim patiebaris mala. [Inſurges.n.cõtra latronum ducem)hoc eſt, M.Antonium libertatis occupatorem.[Quid poſſes)arbitrabar etiam te videre quid facere poſſes. [Alia ratio) qm̃ Cæſar non extat amplius. [Omnium rerum) publicarum rerum,nõ ſub tuo iudicio iacet. [Taliũ)qualem,& eſſe cognoſcimus.[Optima ætate)adulta iuuẽta.[Orbitate)Cum priuata ſit talibus viris qualis es tu,& eſt aperta metaphora à parentibus ad patriam. [Incumbe) non modo hortantis eſt,ſed impellentis.[In eam curam) In defendendam patriam contra latronum ducem, in quo ſummam gloriam conſequeris. [Curſus ad gloriam) A facilitate gloriæ comparandæ, & dicit vnã eſſe viam ad gloriam comparanda hoc tpe.i.bñ gerere remp. [Hæc)concluſio eſt quæ remouet ſuſpicionem,qua forte habebat Cic.ne à rep.ad Antonium deficeret. [Ex iiſdem fontibus)doctrina virtutis amore,& deſiderio immortalitatis.[Modum)Finem ſcribendi.[Oſtentarem prudentiam) demõſtrarem me aliqd ſapere,& de his publicis intelligere quid faciendã ſit.

Oſtare [Oſtentare)Enim ſemper eſt ad inanem quandam gloriã,atque iactantiam.[Terent.Cicatrices ſuas oſtendat.[Interea) dum iſta tractabuntur,& ad nos te contuleris.Superiorem.n.& inferiorẽ tpis conditionem amplectitur,vt Virg. Interea medium Aeneas iam claſſe tenebat Certus inter.& interea loci,& interim dicitur.

A S C. CVM ipſum, &c.) Cum eſſet Plancus in Celtis cum tribus legionibus neq; Cic.ei ſatis fideret,neque tñ auderet id apte dicere,nititur eum occulte retine in amore. Primum ita dicit ſe libenter vidiſſe Furnium narrantẽ iucunda de Planco,quod ex arte facit,qua præcipimus ea quæ ab aliquo deſideramus, aut obtinere volumus ſignificare penes illum eſſe , vnde qui miſericordiam petunt, miſericordiam laudare ſolent , ſicut ẽt in Pſalmo.

Pſalm° MISERERE *mei* DEVS *ſecundùm magnam miſericordiã tuam.* Quinetiam quẽ immittem putamus,ſi opus ſit ab eo miſericordiã implorare,miſericordem fingimus.Quia ergo Plancũ in fide,& ſtudio erga rẽp. maximo ꝑe manere cupit, dicit ſe bene de eo ſperare,monetq.qđ ex more ſe facere dicit,vt patriã tueatur. Ordo eſt. Cñ.ſ.ita ſit ꝙ vidi Furniũ libentiſſime p ſe.i.ſua ipſius cauſa,tum.ſ.multo magis eſt, ꝙ vidi ẽt libentius,hoc.i.ꝑ hoc,ꝙ ego audiẽs illũ videbar.ſ.mihi te audire.Nã ipſe expoſuit.i.expſſe narrauit mihi, &.i.ſimul, virtutẽ tuam in re militari, & iuſtitiã tuã in ꝓuincia adminiſtranda,& prudentiã tuam in oi gñe. Pulchre aſſignat rebus qualitates ꝯgruas. Nã in re militari,maxime vtilis eſt virtus.i.fortitudo,q̃ ꝓpriæ virtus à viribus dr̃, in prouincia adminiſtranda,vt in alia omni adminiſtratione poblica, maxime opus eſt iuſtitia, prudẽtia aũt ad oẽm rem gerendã vtilis eſt. Nam fortitudo ſine prudẽtia temeritas eſt. Iuſtitia aũt ſine prudẽtia eſſe non põt, nõ.n.põt ius ſuum cuiq; reddere,qui neſcit qd ſuum cuiuſq; ſit.Sicut & fortitudo,q̃ virtus eſt, ſine iuſtitia nõ eſt,imò virtutes illæ quatuor principales Fortitudo , Prudentia, Iuſtitia,& Temperantia ſic ſe hñt,vt alia nulli ſine alijs plene cõtingat. Et præterea.i.præter dictas virtutes tuas,ipſe adiunxit .ſ. narrando mihi ſuauitatẽ tuã in conſuetudine,& familiaritate nõ ignotam,imò notiſſima mihi.Præterea.i.ꝑter hæc omnia adiunxit ſummã liberalitatem.ſ.tuam erga ſe, quæ oia ſup.fuerunt iucunda mihi,qa attulerunt voluptatẽ.Hoc extremum.ſ.ꝙ liberalis in amicũ fuiſti,fuit ẽt gratum,qa attulit vtilitatẽ. Ego ò Plãce habui neceſſitudinẽ.i.neceſſariam coniunctionẽ amicitiæ ꝯſtitutam.i. cõi cõſenſu ſtatutã,cum domo.i.familia veſtra.i.maiorum tuoꝝ.aliquanto anteq̃ tu natus ẽs.aũt.i.ſed , habui ſup.conſtitutũ amorẽ erga te,ab pueritia ineũte.i.ab eo tpe quo puer eſſe incipiebas trãſacta infantia,& ſup.habui familiaritatem ætate.ſ.tua, iã ꝯfirmata.i.ſtabilita.ꝯſtituta tũ.i.ſimul ſtudio meo, tũ.i.ſimul iudicio tuo.ſ.qoo ſtudio meum cõprobaſti. Ego faueo de his cauſis.i.ob has cauſas,mirabiliter dignitati tuæ, quã.ſ.dignitatẽ, ego ſtatuo.i.ꝯſtituo & ꝓpono hr̃e cõem mihi tecum. Tu conſecutus es oia ſumma, ita verius legitur , cum ſint qui legant omnia ſum conſecutus ſed de ſe non loqtur Cic. veꝝ de Planco.qui iã conſolatũ adeptus erat.Notandũ aũt oia interdũ cũ ſuperlatiuo cõgruere.virtute ſup.exñte tibi duce,& fortuna comite,& ita quaſi inſeruiẽte,& tu adeptus es ea.ſ.ſumma, adoleſcẽs.i.adhuc in adoleſcẽtia,multis inuidentibus quos fregiſti ingenio , & induſtria, Nũc ſi audies me amantiſſimũ tui, & nemini cedentẽ,q poſſet eſſe tibi potior vetuſtate neceſſitudinis, tu acqres tibi oẽs dignitatẽ vitæ reliquæ ex optimo ſtatu reip. Tu pfecto.ſ.nihil.n.potuit fugere te.i.latere, quoddã tps fuiſſe cũ hoies exiſtimarent.i.iudicarent te nimis ſeruire.i.obſequi tpibus.i.diſpoſitioni tpm, hoc eſt hominibus tunc plurimum potentibus quod ego quoq; exiſtimarẽ.i.iudicarẽ te feciſſe, ſi ego arbitrarer te ẽt ꝓbare.i.approbare , & ex iudicio tuo facere, q patiebare.i.patiebaris.i.coactus faciebas, Sed cũ ego intelligerem qd ſentires.ſ.faciendi,ego arbitrabar te videre.i.cognoſcere qd poſſes, q.d.cum plura potuiſſe q̃ putaret,qa aliter non feciſſet quæ fecit.Nunc alia eſt rõ,omnium rerum,iudicium eſt tuum,& id iudicium eſt liberũ.i.tu potes libere ex ſnĩa tua omnia iudicare , & facere , tu es deſignatus .i.declaratus conſul, ætate optima, qa adhuc ferè adoleſcẽs eloquẽtia,& maxima orbitate.i.ſpoliatione, aut carẽtia reip.i. quam paſſa eſt aut accẽpit reſp.taliũ, videlicet fortiũ viroꝝ.Incumbe.i. toto pectore conatũ intende,p deos.imortales .ſ. rogamus in eã curã, & cogitationem, q̃ afferat tibi ſummã dignitatẽ, & gloriã. Aũt.i.ſed , vnus curſus eſt ad gloriã ꝓſertim hoc tpe rep. deiecta .i.peſſundata.i.eo ꝙ fuit p tot annos de ꝑdita.ſ.curſus reip. gerẽdæ bene,hoc eſt p ſolam reip. rectam adminiſtrationẽ põt nunc qſpiam celeriter ad gloriam ꝑuenire. Ego putaui hæc ſcribẽda ſup. eſſe ad te, magis impulſus .i. eo ꝙ eſſem impulſus amore.ſ. tui,q̃ ꝙ arbitrarer te egere præceptis,& monitis.i.cuiuſpiã. Ego enim ſciebam te haurire hæc iiſdem fontibus,ex quibus ego hauſeram; quia ex libris philoſophorum, & ex conſideratione reip. Rom.quare.i.quamobrem ego faciam modum.i.finem. Ego putaui nunc tñ.i.duntaxat ſignificandum.ſ.quid ſentirem,vt oſtenderem tibi potius amorem meum, quàm oſtentarem .i. iactãter demonſtrarem prudentiam.ſ.meam. Ego curabo interea ſtudioſe, & diligenter ea quæ arbitrabor pertinere ad dignitatẽ tuam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortationem Ciceronis ſibi gratam fuiſſe dicit : &,cur tam hoc animo acceperit , exponit.

PLANCVS CICERONI S. D. 4

GRatiſſime mihi tuæ literæ fuerunt, quas ex Furnij ſermone te ſcripſiſſe animaduerti. ego autem præteriti temporis excuſationem affero, quòd te profectum audieram, nec multo ante rediiſſe ſciui , quàm ex epiſtola tua cognoui . nullum enim in te officium, ne minimum quidem , ſine maxima culpa videor poſ-

ſe

ſe præterire. in quo tuendo habeo cauſas plurimas, vel paternæ neceſſitudinis, vel meę à pueritia obſeruantiæ, vel tui erga me mutui amoris. quare mi Cicero, quod mea, tuaq́. patitur ætas, pſuade tibi, te vnum eſſe, in quo ego colendo patriã mihi conſtituerim ſanctitatem. oĩa igitur tua cõſilia mihi non magis prudentiæ plena, quæ ſumma eſt, vñr q̃ fidelitatis, quã ego ex mea conſcientia metior. quare, ſi aut aliter ſentirẽ, certe admonitio tua me reprimere; aut, ſi dubitarem, hortatio impellere poſſet, vt id ſequerer, qđ tu optimũ putares. nunc vero qđ eſt, quod me in aliam partem trahere poſſit? quęcũque in me bona ſunt, aut fortunę beneficio tributa, aut meo labore parta, etſi à te pp amorem carius ſunt æſtimata, tñ vel inimiciſſimi iudicio tãta ſunt. vt pręter bonã famam nihil deſiderare videantur. quare hoc vnũ tibi perſuade, quãtum viribus eniti, conſilio pꝛuidere, auctoritate mouere potuero, hoc oẽ reip. ſemper futurũ. nõ eſt ignotus mihi ſenſus tuus; neq;, ſi facultas, optabilis mihi quidem, tui pñtis eſſet, vnq̃ à tuis conſilijs diſcreparẽ. nec nunc cõmittam, vt vllum meũ factum reprehẽdere iure poſſit. Sum in expectatione oĩum rerũ, qđ in Galliæ citeriore, qđ in vrbe Ianuario menſe geratur, vt ſciã. interim maximã hic ſolicitudinẽ curamq. ſuſtineo, ne inter aliena vitia hæ gentes nr̃a mala ſuam putent occaſionem ꝙ ſi perinde, vt ipſe mereor, mihi ſucceſſerit: certe & tibi, cui maxime cupio, & omnibus viris bonis ſatisfaciam. Fac valeas, meq́. mutuo diligas.

IVB. GRatiſſimæ) Hæc epiſt. rñſiua eſt ad ſuperiorem. ſ. inquam ſcripſerat Cic. ſe intellexiſſe ex Furnio virtutẽ Planc. in re militari, & iuſtitiam in adminiſtranda prouincia. Deinde eum hortatus fuerat ad curam, & defenſionem patriæ. Itaque reſcribens Planc. dicit ea ſibi fuiſſe gratiſſima, quæ Cic. ex verbis Furnij ad ſe ſcripſerat. Quod aũt ipſe antea nõ ſcripſiſſet, dicit ſe habendum excuſatum ppca quod intellexerat Cic. profectum in Græciam, nec prius cognouit eum rediſſe, q Cic. ad cũ ſcripſi poſtremo pollicetur ſe in omnibus obtemperaturũ præceptis ipſius Cic. oſtẽditq. optimas, & iuſtiſſimas cauſas eſſe, quare id facere debeat, ſe tñ dicit eſſe ſolicitum, & de rebus vrbanis, & de ipſa prouincia pp diſcordiam quæ erat inter ipſos Rom. [Ex ſermone Furnij) .i. propter ea quæ Furnius de me locutus eſt tecum. [Excuſationem) quod nihil ad te ſcripſerim. [Profectum) Abijſſe .i. in Græciam. [Ne minimum quidem) multo minus, ergo maximum. [Præterire) omittere. [In quo) officio. [Tuendo) Seruando. [Paternæ) Quam habuiſti cum patre meo, vt ipſe ſupra ſcripſit. [Obſeruantiæ) honoris reuerentia erga te. [Mutui) Qualem tibi præſto. [Mea, & tua ætas) Quia ego ſum iuuenis, & tu ſenex, vnde debeo habere te loco patris. [Patriam) Paternã. [Sanctitatem) pietatẽ, venerationem. [Quam fidelitatis metior ex mea conſcientia) .i. q̃ puto ita eſſe, quia ſcio me ſemper meruiſſe, vt mihi fideliter conſuleres, qa te ſemper, colui. [Metior) æſtimo. [Aliter) .ſ. q̃ ſentio, & tu ſuades. i. ſi eſſem male affectus erga remp. [Reprimere;) Retrahe à mala ſententia. [Impellere) Mouere, incitare. [Quid eſt) Quaſi diceret nihil. [Fortunæ beneficio) Quia ipſe dixerat omnia ſumma adeptus es virtute duce, comite fortuna. [Carius) Quia a te dicũtur eſſe ſumma. [Vel) .i. etiam. [Inimiciſſimi) M. Ant. [Quare) Concluſio. [Viribus) corporis. [Conſilio) Prudentia. [Senſus) Sententia, cogitatio. [Neq; ſi) hoc eſt ſi te poſſem habere præſentem, ſicut opto, nunquam diſcederem à conſilijs tuis. [Diſcrepare) diſſentirem, facerem aliter quàm tu conſulere. [Nec nunc) Cum abſum à te. [Vrbe) Rom. [Menſe Ianuario) Quo ſolebant noui magiſtratus creari, vt alio loco plenius dictum eſt. [Hæ gentes Celticæ) In quibus ſum. [Noſtra mala) Noſtras diſcordias.

Metior

PHIL. GRATISSIMAE) Non minori eloquentia, & verborũ atq; ſententiarũ grauiter literas Plan. q̃ Cic. eſſe iudicio. Aduertiſ re queſo animũ paulumper quanta ſuauitate dicendi, quanta prudentia rerũ omnium in his ad Cic. literis eſt vſus. Reſpondit. n. omnibus illis partibus, quas Cic. ſuperiore epiſt. dixerat, excuſans ſe ẽt, quod non antea ad eum ſcripſerat cũ audiuerit in Grę-ciam fuiſſe profectum. Et plurimas in eo agendo rõnes eſſe demonſtrat Cic. cõſilia vehementer extollit, & ſe illa ſecuturũ, atq; pro rep. facturũ eſſe pollicetur. Poſtremo in maxima rerũ oĩum expectatione ſe dicit eſſe vt quid in Gallia Ciſalpina, quid ue in vrbe agatur, intelligat, & ſe præterea ſperare non parum Cic. & omnibus bonis ſatisfacturũ. [Animaduerti) Aduerti vel aduerti animum ẽt dicimus pro cognoui, intellexi, vidi. Cic. aduerti hercle animũ, & animaduerti Brutum. Qñ vero cum præpoſitione in accuſatiuũ damus punire ſignificat, vt animaduerto in te, hoc eſt punio. [Excuſationem) ꝙ nihil ad te ſcripſerim. [Profectum) vt abiui proficiſcens in Græciam. [Sine culpa) præmitterẽ ego maximam ſcelus ſi qđ officij præterirem, quod tibi præſtare poſſem. [Vel paternæ amicitiæ) ad illud retulit, quod inquit, ipſe neceſſitudinem conſtitutam habuit cum domo veſtra. [A pueritia) ad illud quod, inquit Cic. Amorem erga te ab ineunte pueritia tua. [Obſeruantiæ) Pietatis, reuerentiæ ac venerationis. Nam obſeruare interdum ſignificat colere venerari. Cic. ſic vt al. quo honore aut imperio affectos obſerua, & colere debemus. Vnde naſcitur obſeruãtia. alias eſt cognoſcere. Virg. Veſtigia retro obſeruata ſequor. Plerunque vero diligenter aſpicere, atq; cuſtodire. Plaut. oculos ego tibi iſtos effodiam, improbe ne me obſeruare poſſis. [Quid rerũ gerã) vnde dr̃ obſeruatio quæ oĩno differt ab obſeruantia. [Mi Cic.) Habet talis vocatiuus grãm conciliandæ beneuolentiæ. [Sanctita. ẽ) Obſeruantiam quandam, & pietatem tanq̃ in patrem meum. [Oĩa conſilia tua) Quæ literis tuis accepi in defendẽdę libertate, & in capiſſenda mihi gloria. Cõmẽdat ipſa conſilia, & prudentia, atq; fidelitate. [Ex mea conſcientia) cum ego te ſemper loco patris coluerim, ſcio me dignum fuiſſe, vt fideliter cõſuleres. [Metior) Puto. [Aliter) .ſ. q ſentio, & tu me admones. [Reprimere?) admonere mea ſnia. [Quæcunq; in me bona ſunt) Ad illud rñdit, quod dixit. Nam, & in re militari virtutem, & in adminiſtranda puincia iuſtitiã, & in omni gñe prudẽtiam mihi tuam expoſuit. [Beneficio fortunæ) ad illud retulit, quod dixit Cic. videlicet omnia pſecutus es virtute duce, comite fortuna. [Inimiciſſimi) .ſ. M. Antonij. [Quare) concluſio, & quod ipſe facere pollicetur oſtendit. [Gallia citeriore) Ciſalpinam dicit, vbi Brutus erat ſuus collega. [Neque, ſi facultas) Senſus eſt. Si te præſentem hr̃e poſſem, nunq̃ à tuis conſilijs diſſentirem. [Nec nunc) A te ſum abſens. [Hic) vltra Rhod. Vbi habebat exercitum, vt cum Rhodanum copia traieciſſem. [Menſe Ian.) hoc. n. mẽſe magiſtratus noui creari ſolebãt. [Noſtra mala) diſcordias dicit. [Occaſionẽ) opportunitatem faciendi quod volunt nobis diſſentientibus perinde ſignat ideo qñ ex ſe ponitur. vt Tranq. in Galba. Aduentus eius non perinde gratus fuit. Qñ aũt iungitur cũ ac ſi vel atq;, tunc ſignificat tanq̃, vt perinde ac ſi Eunuchus foret. Subinde vero ſignat crebro, & ſępe quo frequẽter vtit̃ Mart. alia vero ſtatim poſt Horat. ſic dicet, Recte primum gaudere ſubinde Perceptum auricula hoc inſtillare memento. [Succeſſerit) Proſpere euenerit. Terent. Hac non ſucceſſit, alia aggrediamur via.

Aduerti animũ aiduerto cũ in

Obſeruare Obſeruantia

perinde Subinde

ASC. GRATISSIMAE &c.) Rñdet Plancus ſuperiori epiſtolæ oſtendens gratam ſibi eſſe admonitionem Cic. & ſe libenter pariturum, dicens Literæ tuæ fuerunt mihi gratiſſimæ, quas. ſ. lras ego animaduerti te ſcripſiſſe ex ſermone. i. vt dñt relatione Furnij. Ego aũt affero excuſationem tpis præteriti. i. ꝙ prætermiſerim hactenus reſpondere, & ita multum tps ſit præteritum, ꝙ audieram profectum. i. diſceſſiſſe, nec ſciui multo antequam cognoui ex epiſtola tua. ſ. poſt reditum ad me ſcripta, te rediſſe. Enim .i. quia, nullum .i. non vllum ego non videor poſſe præterire ſine maxima culpa vllum officium in te, nec quidem. i. non ſaltẽ, aut non etiam minimum, in quo. i. officio in te tuendo. i. conſeruando, ego habeo cauſas plurimas, vel .ſ. cauſam neceſſitudinis paternæ. i. quam cum patre meo cõtraxiſti vel obſeruantiæ meæ .i. qua te obſeruaui & veneratus ſum à pueritia, vel mutui amoris tui erga me videtur redundare erga me, aut particula mutaui, nam erga vnum non eſt mutuus amor ſed vtriuſque duorum erga alterũ. Quare ò mi Cic. quod mea ætas patitur, perſuade tibi te vnum eſſe in quo colendo ego conſtituerim .i. velim conſtituiſſe, & ſanctitatem patriam. i. patri debitam. Igitur omnia conſilia tua vñr mihi non magis plena prudentiæ quæ ſumma eſt quam fidelitatis qoam .ſ. fidelitatem ſeruatam patri in me, ego metior ex mea conſcientia. i. tam magnam iudicio, quantam volo tibi ſeruare. Quare. i. quam ſi aut ſentirem aliter. i. qui tu iudicas ſentiẽdum, preſertim de rep. certe admonitio tua poſſet me reprimere, ne. ſ. quod ſentirem executioni mandarem, aut ſi dubitarem. i. anceps & dubius eſſem vtram partem debeam ſequi, adhortatio tua poſſet impellere me vt ſequerer id, quod, tu putares optimũ .ſ. ex omnibus. Honeſta eſt locutio, & amoris plena,

plena,ſi forma dicendi cõſpiciatur. Nunc vero.ſ.cum neq; aliter ſentiam neq; dubitem,q.d eſt quod poſſit trahere me in aliã par tem? q.d.nihil. qa quæcunq; bona ſunt in me,aut tributa.ſ.mihi beneficio fortunæ, cui Romani ſemper plurimum tribuebãt, vt docet Plut.in libello de fortuna Romanoꝝ, & virtuti Alexãdri, aut parta meo labore,debebat loco fortunæ patrem luminũ ponere a quo omne datum optimum,& oẽ donum pfectum,ſed vanum erat illi añ lucem ſurgere.Etſi.i.q̃q̃ ſup.bona mea ſunt æſtimata.i.appreciata à te carius.i.pluris, q̃ ſint, pp amorem.ſ.tuum in me,tñ tanta ſunt,judicio vel.i.ẽt inimiciſſimi,vt nihil videant deſiderare.i.putare ſibi deeſſe p̃ter bonam famam.Quare perſuade tibi hoc vnum, quantum potuero, alij legunt potero.i.datũ fuerit,enim viribus prouidere conſilio tuo, mouere auctoritate .ſ.mea,hoc omne futurum, ſupp.eſſe ſemper reip.i.ad vtilitatem reip.ſenſus tuus non eſt ignotus.i.pſpectus eſt mihi, neq; diſcreparem vnq̃ à conſilijs,tuis ſi facultas optabilis mihi quidem licet forte non omnibus,tuis pñtis eſſet mihi.Nec cõmittam.i.& non patiar,nunc.ſ.cum abero, vt poſſis repræhendere iure vllum factum meũ.Ego ſum in expectatione omnium rerum,vt ſcientiã quid geratur in Gallia citeriore .i. cis alpes Italiam verſus, vbi ſunt Ligures,& Inſubres & vbi tunc D.Brut,erat quid geratur in vrbe.ſ.Rom.Ian.Menſe.ſ.pxime futuro,in quo comitia hñi ſolebant.Ego ſuſtineo interim hic.i.in Gallia vlteriore maximã ſolicitudinem, & curam, ne agẽtes.ſ.Romæ inter aliena vitia.i.qui in hoc bello neutris fauent,putent mala noſtra.ſ.quæ ob diſcordiam patimur coacti abeſſe ab vrbe eſſe occaſionem, ſuam.ſ.petendi conſulatus nobis debiti, quod ſi ſucceſſerit mihi perinde .i.ita vt mereor, ego certe ſatisfaciam,& tibi cui maxime me cupio.ſ.ſatisfacere, & omnibus viris bonis.ſ.alijs,nam Cic.quoque virum bonum,putat.Fac valeas,& diligas me muto.ſ.vt diligo.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rurſus hortatur Plancum, vt remp. defendat, vſus maxime argumento à ſpe laudis, & gloriæ.

CIC. PLANCO, IMP. COS. DES. S.P.D. 5

Binas à te accepi literas eodem exemplo : quod ipſum argumento mihi fuit diligentiæ tuæ : intellexi.n.te laborare, vt ad me tuæ expectatisſimæ lrã perferentur. ex quibus cepi fructum duplicem, mihiq́. in comparatione difficilem ad iudicandum, amoremne erga me tuum, an animum in remp. pluris æſtimãdum putarem. eſt omnino patriæ caritas, meo quidem iudicio, maxima : ſed amor,voluntatisque coniunctio plus certe habet ſuauitatis. itaq; cõmemoratio tua paternæ neceſſitudinis,beneuolentiæq́. eius quã erga me à pueritia contuliſſes, ceterarumq́. rerum, quæ ad eã ſententiam pertinebant, incredibilem mihi lætitiam attulerat rurſus declaratio animi tui, quem hñes de rep. quemq́. habiturus eſſe,mihi erat iucundisſimus, eoq́. maior erat hæc lætitia,q̃ ad illa ſuperiora accedat. itaq; te nõ hortor ſolum mi Plance,ſed plane ẽt oro, quod feci ijs literis,quibus tu humaniſſime rñdiſti ; vt tota mente,omniq́. animi impetu in remp. incumbas. nihil eſt. quod tibi maiori fructui, gloriæq́. eſſe poſſit : Nec quidq̃ ex omnibus rebus humanis eſt præclarius,aut præſtantius,q̃ de rep.bene mereri. adhuc.n.patitur tua ſumma humanitas,& ſapientia,me,quod ſentiam, libere dicere.fortuna ſuffragante videris res maximas cõſecutus. quod q̃q̃ ſine virtute non potuiſſes: tamen ex maxima parte ea, quæ es adeptus,fortunæ, temporibusq́. tribuũtur his tẽporibus difficillimis reip.quidquid ſubueneris,id erit totum,& proprium tuum. incredibile eſt omnium ciuium, latronibus exceptis, odium in Antonium. magna ſpes in te,& in tuo exercitu,magna expectatio. cuius per deos gratiæ, gloriæq́. caue tempus amittas. ſic moneo,vt filium:ſic faueo,vt mihi:ſic hortor,vt & pro patria, & amiciſſimum. Vale.

Binas) Superiori epiſtolæ vſ Cic.rñdere, oſtendens quam H \
gratus ſibi ſit amor, quem Planc. erga eum ſe hñe oñdit, deinde ẽt erga remp. poſtea vero iterum eum hortatur ſicut. & in alia epiſtola, vt tota mente totisq́. viribus incumbat in rem. ex qua re affirmat eum conſecuturum maximam gloriam. [Quod ipſum).ſ.ſcripſiſſe binas literas eodem exemplo. [Laborare)vehementer curare,dare operam.[Expectatiſſime) deſideratiſſime. [Difficile in comparationem ad iudicandum).i.qui ſi ponitur in cõparationem,difficilis ſit iudicatu.[Amor) mihi à te p̃ſtitus. [Patriæ neceſſitudinis ceterarumq́.) Hæc enim omnia in epiſt.Planc.cõmemorata ſunt,declaratio,demõſtratio,quia ſcripſerat Planc.ſe omnia reip.præſtiturum quæ viribus,conſilio,& auctoritate poſſet. [Accedebat) Adiungebatur. [Ad illa ſuperiora)quæ erant erga me.[Impetu)motu,impulſu.[Fructus)vtilitatis.[Præclarius)Pulchrius.[Bene mereri de rep.) bene facere reipub.[Patitur)quia non dedignaris,neque moleſte fers,q̃ omnia tibi libere dicam,vt filio. [Suffragante) Fauente. [Temporibus) Conditionibus temporum. [Id erit totum proprium,& tuum) De quo fortuna nullam parte habebit, ſe totum vendicabit ſibi virtus tua incredibile eſt,ſenſus eſt,non poſſet ſatis credi quanti omnes oderint M.Ant.exceptis latronibus,qui ei fauent,qm̃, & ipſe eſt tanquam latro.& omne ſimile appetit ſuum ſimile.[Cuius gratiæ,& gloriæ).i.comparandæ.[Tempus)opportunitatem, quia facillime poteris eam cõparare,ſi M.Ant.oppreſſeris.[Moneo) Conſulo.[Proprium) Si eſſes meus.

BINAS) Rñdet nunc Cic.literis,quas illi Planc.miſerat,de PHI. monſtrat enim in primis quantum, & lætitiæ,& fructus, & ex illis acceperat,cum intelligeret quo animo in eum, & in rẽp.ſuiſſet affectus.Inde ad remp.defendendam,immortalemq́.ſibi gloriam comparandam vehementer hortatur.Poſtremo de odio in M.Ant.de ſpe in Planc. de ſingulari ẽt expectatione ipſius apud exercitatum certiorem facit, & ne captandæ gloriæ tempus omittat,vehementer rogat. [Eodem exemplo) eiuſdẽ formæ,atq; ſententiæ. Eſt enim exemplum quod continetur,exemplar vero quod continet,vel pagina ſit exemplar.Sententia ſit exemplum. Itaq; dicimus. Multa epiſtolarum exemplaria fecimus eodẽ exẽplo,hoc eſt multas epiſtolas eiuſdem ſententiæ.Sed apud auctores indifferenter iſta poni comperimus.Item exemplarium pro exemplaria apud Plinium legimus. Quod aũ græci. noſtri, vt inquit Quintil. ferè ſimilitudinem vocare maluerunt, quod enim non proprie vocamus exemplũ,eſt rei geſtæ, aut nõ geſtæ vtilis ad perſuadendum id quod intenderit eo.nme oratio.Feſtus tñ,inquit, exemplũ eſſe quod ſequamur,aut vitemus: exemplar quo ſimile aliquid faciamus. Illud animo exiſtimatur, hoc oculis conſpicitur.[Quod ipſum).i.binas te literas ſcripſiſſe eodem exemplo.[Argumento)Ad intelligentiam.Diligentiæ ac curati laboris eſt.Sed hæc diſtant cura opera, diligentia,quod cura ad animum,opera ad corpus diligentia ad vtrunque refertur. [In comparationem difficilem) Quod ſit mihi difficile iudicare pluris ne amor in me tuus, an animus rempub. exiſtimandus ſit. [Eſt omnino)Aperit iudicium,quod dicit eſſe difficile,& ait caritatem patriæ eſſe profecto maximam. Sed amicitiam plus omnino ſuauitatis habere. [Amor) voluntatis coniunctio. Circuitio eſt amicitiæ. [Commemoratio tua) Repetit paucis, quæ Planc. ſcripſerat. [Nihil eſt) Quantum inde vtilitatis,& gloriæ capere poſſet paucis oſtendit,quo attentum,& diligentem facit. [De rempub. bene mer.) In rempub. beneficia conferre, vt ſi bene quid de te merui.[Suffragante)Auxiliante. [Libere dicere) Excuſatio verecunda, cum in eo quod dicturus erat aliquantulum virtuti detrahere videbatur,attribuens temporibus,& fortunæ gloriam potius quàm virtuti cum Plancus virtute magis, quàm fortuna fuerat gloriam conſecutus. Sed intelligendum ſanè de præteritis temporibus,& fortuna, quæ ad comparandam gloriam molliſſima fuerunt. Sed hæc ciuili belli tempora dicit eſſe aſperrima, & in his quidquid egerit, ſibi totum, & proprium,non fortunæ,& temporibus tribuendum putet.[Latronibus) Iſtorum ducem Antonium dicit eſſe vt idem ait in paradoxis. [Magna ſpes) Sunt enim iſta duo ſic iungenda. Magna ſpes, magna expectatio eſt in te, & in tuo exercitu. Speramus incerta, expectamus certa.Speramus longinqua,expectamus propinqua. [Tempus) Opportunitatem,quam in opprimendo M.Ant. habere poteris & tibi ex eo maximam gloriam comparare. [Sic)Reperito.[Filium)Quaſi φίλον, carum,& amatum. [Proprium) Quod eſt vnicuique ſuum. Virg. Hunc mihi da proprium virgo ſata nocte laborem alias perpetuam. Terent. Ego vitam propterea deorum ſempiterna arbitror, quod voluptates eorum propriæ ſint.

Expectamus.

5 C. BINAS &c.) Rñdens Cic.literis à Planco receptis dicit ſe ex illis plurimum gauiſum ob illius beneuolentiam in ſe, deinde ad remp.defendendam & ad immortalem gloriam comparãdã,cohortatur,& poſtremo de odio in M.Ant.& de ſpe atq; expectatione Planci agit, dicẽs.Ego accepi à te binas literas.i.duas epiſtolas,eodem exemplo.i.eadem forma,& iiſdem verbis ſcriptas quod ipſum fuit mihi argumento.i. approbationi diligentiæ tuæ.Intellexi.n.te laborare.i.affectanter,curare vt literæ expectatiſſimę perferrentur ad me, deinde.i.de eo loco, aut de ea re, vnde ſcriptæ ſunt. Ex quibus.ſ.literis cepi duplicem fructum, difficilem mihi ad iudicandum in comparatione.i. ad diſcernendum vter fuit maior, hoc eſt ne pro an putarem amorem tuum erga me,an animum tuum in remp. æſtimandum.i.appreciandũ eſſe pluris. Charitas patriæ eſt omnino meo quidẽ iudicio, maxima, ſed amor & coniunctio voluntati habet certe plus ſuauitatis.i.honeſtæ delectationis. Itaq; cõmemoratio tua neceſſitudinis paternæ .i. quæ fuit cum patre tuo, & beneuolentiæ eius quam tu contuliſſes erga me,à pueritia.ſ.tua & ſup. cõmemoratio ceterarum rerum quæ pertinebãt ad eandem ſententiam attulerunt,mihi incredibilem lætitiam.Ruſus.i.ex altera parte declaratio, animi tui quem hũem de rep. & quem eſſes habiturus ſi .ſ.pro meritis tibi ſucceſſeris,erat mihi iucundiſſimas,& hæc letitia erat eo maior q aut quo.i.quanto ſup.magis accedebat ad illa ſuperiora.ſ.neceſſitudine patris tui & obſeruantia tua,in me. Itaque ò mi Plance ego non ſolum hortor te, ſed plane ẽt oro, quod.i.quam rem feci his literis, qbus rñdiſti humaniſſime, vt incũbas in remp. .i. ſis procliuis ad eam ſeruandam tota mente,& omni impetu animi tui. Nihil eſt quod poſſit eſſe tibi maioris fructus.i.vtilitatis,& glorię,nec quidq̃ ex omnibus rebus, humanis eſt præclarius,aut præſtantius,q̃ bene mereri de rep.Enim.i. quia, ſumma humanitatis,& ſapientia tua patitur adhuc dicere libere quod ſentiam tu videris conſecutus maximas res fortuna ſuffragante.i.aſpirante & fauente tibi, quod.ſ.maximas res conſequi, q̃q̃ non potuiſſes ſine virtute, tñ ea quæ adeptus es ex tribuuntur fortunę & temporibus, ſed ſup.q dquid ſubueneris reip. his temporibus difficiliſſimis.i.periculoſiſſimis reip. quia alij eã defendere, alij inuadere moliuntur, id erit totum tuũ & propriũ. Odium in Antonium omnium ciuium exceptis latronibus eſt incredibile, magna ſpes eſt in te, & magna expectatio in exercitu tuo. Cuius gratiæ & gloriæ tempus, caue per deos.ſ.rogatus, ne amittas. Ego moneo ſup.te, ſicut filium, & ego faueo ſup.tibi vt mihi, ego hortor ſup.te vt proprium & amiciſſimum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Diſſuadet Planco, ne pacem componat inter Brutum, & Antonium, quod non ſit ea futura ex vſu, & republica, & ipſius Planci.

CIC. PLANCO, IMP. COS. DES. S. P. D. 6

QVæ locutus eſt Furnius noſter de animo tuo in remp. ea gratiſſima fuerunt ſenatui, populoq́.R. probatiſſima. quæ aũt recitatæ ſunt literæ in ſenatu, nequaq̃ conſentire cum Furnij oratione viſæ ſunt. pacis enim auctor eras, cum collega tuus, vir clariſſimus, fœdiſſimis latronibus obſideretur q aut poſitis armis pacem petere debent: aut, ſi pugnantes eam poſtulant, victoria pax, non pactione, parienda eſt. ſed, de pace literæ vel Lepidi, vel tuæ quam in partem acceptæ ſint, ex viro optimo, fratre tuo, & C. Furnio poteris cognoſcere. me aũt impulit tui caritas, vt q̃q̃ nec tibi ipſi conſilium deeſſet, & fratris, Furnijq́. beneuolentia, fidelisq́. prudentiam tibi præſto eſſet futura, vellẽ tñ, meæ quoque auctoritatis. pro plurimis nr̃is neceſſitudinibus, præceptum ad te aliquod peruenire. Crede igitur mihi Plance, oẽs, quos adhuc gradus dignitatis conſecutus ſis, (es aũt adeptus ampliſſimos) eos honorum vocabula habituras, non dignitatis inſigna, niſi te cum libertate P.R. & cum ſenatu auctoritate coniunxeris. ſeiungere, quæſo aliqñ ab ijs, cum quibus te non tuum iudiciũ, ſed temporum vincula coniunxerunt. complures in perturbatione reip. conſules dicti: quorum nemo conſolaris habitu, niſi qui animo extitit in remp. conſulari. talem igitur te eſſe oportet, q primum te ab impiorum ciuium, tui diſſimillimorum, ſocietate ſeiungas: deinde te ſenatui, bonisq́. omnibus auctore, principem, ducem præbeas: poſtremo, vt pacem eſſe iudices, non in armis poſitis, ſed in abiecto armorum, & ſeruitutis metu. hæc ſi & ages, & ſenties: tum eris non modo conſul, & conſularis, ſed magnus etiam conſul, & conſularis. ſin aliter: * tum in iſtis ampliſſimis nominibus honorum non modo dignitas nulla erit, ſed erit ſumma deformitas. hæc, impulſus beneuolentia, ſcripſi paulo ſeuerius. quæ tu in * experiendo, ea ratione, quæ te digna eſt, vera eſſe cognoſces, viij. cal. Apr.

* alias, tua.

* alias, expeodeodo.

HVB. QVæ locutus ſum) Cum Furnius retuliſſet Romæ Planc. eſſe paratiſſimo animo ad omnia pericula pro defenſione rep. ſuperuenerunt poſtea literæ Planc. quibus dicebat ſe ſuadere, vt fieret pax cum M.Ant. qui D.Brutũ Mutinę obſederat. Itaq; veritus Cic. ne Planc. ſe cum M.Ant. coniungeret: quod ſemper timuerat, ei diſſuadet hanc pacem faciendam, & ſocietatem ineũdam cum M.Ant. quam dicit fore turpiſſimam, & iniquiſſimam, qua ſit futura contra ſalutem reip. neq; eſſe faciendam vllo modo pacem: donec reſp. in eo ſit ſtatu, vt nullo ſeruitutis metu prematur, aliter omnes honores, quos ante adeptus ſit, fore ei ſummæ turpitudini. [Probatiſſima) Acceptiſſima: quæ valde ei placuerunt. [Literæ) Tuæ. [Nequaq̃) Minime. [Conſentire) conuenire, cõcordare. [Auctor) Suaſor. ſ. in literis tuis. [Collega) D.Brutus, qui fuerat deſignatus conſul cum Planc. [Fœdiſſimis) crudeliſſimis. [Latronibus) Ant. & Antonianis militibus. [Obſideretur) Mutinæ. [Qui). ſ. Antonius: probat aũt pacem nõ fuiſſe eis concedendam ſecundum eius voluntatem. nam dicit eũ aut debuiſſe deponere arma, aut fuiſſe vincendum. [Vel). i. etiam [Lepidi vel tuæ) vtriq; enim ſcripſerant. [Caritas) Amor. [Præſto) Prompta, parata. [Meæ auctoritatis). i. mei, cui plurimũ tribuit. [Crede) repetit quæ in alijs epiſtolis ſuperioribus dixit, vt eum incitet ad tuendam remp. [Vocabula) Nomina tantũm modo. [Auctoritate) Graui ſententia & iudicio. [Seiungæ). i. ſepara. [Ab ijs) Significat Antonianos, & omnes qui fuerant Cæſariani. [Tempora) Neceſſitas temporum, quia cum ipſi omnia poſſent, videbatur ita eſſe faciendum. [Non tuum iudicium) non quia iudicares eos dignos tua coniunctione. [Conſularis) Dignus conſulatu. [Impiorum) Impugnãtium patriam ſuam. [Diſſimillimorum tui) Sceleſtiſſimorum, cum tu ſis bonus. [Ducem) vt non ſolum ſequaris ipſum ſenatum, ſed etiam regas tanquam dux. [Abiecto metu ſeruitutis. i. reip. in eo ſtatu collocata, vt patriam nullam ſeruitutem timeat, hoc eſt remotis tyrannis & oppugnatoribus reip. [Honorum) Conſolatus. [Difformitas) turpitudo & infamia. [Seuerius) Inſtantius, & grauius. [Quæ te dignus eſt) Quæ te decet. ſ. recte faciendo & agendo quæ ſcripſit.

QVAE locutus) M.Ant. Mutinæ D.Brutum eo tempore tenebat obſeſſum, quo Furnius Romam reuerſus, retulit Planc. omnia pro rep. facturum, vel vitæ periculum aditurum, vt ſaluã remp. redderet, allatæ poſtea ſunt literæ, quæ pacẽ cum M.Ant. faciendum ſenatui ſuaderent, & Planc. huius pacis auctorem pollicerentur, quo Cic. perturbatus eſt non parum, veritus quidem ne Planc. M. Ant. ſeipſum cum copijs ſuis adiungeret. Quare hac ad eum epiſtola huiuſmodi pacem magnopere fugiendam eſſe demonſtrat. Cum propter ſalutem reip. cui & turpiſſimum, hoc facere, & pernicioſiſſimum eſſe putatur etiam propter honores Planci, qui huiuſmodi pace pollui videbantur, vel maxime q eius collega D.Brut. ab Ant. obſideretur. Dat inde Planco præceptum, & quod in hac ſibi & tanta rerum perturbatione fieri oporteret, hoc ad argumentum. Sed vt facilius quod ſcrib. t. intelligas aliquantulum ex hiſtoria repetendum eſt. Cic. ſingulari odio M. Ant perſequens iuſſu ſenatus ad eum literas dedit, vt à Mutinenſi obiectione ceſſaret, & Celticam prouinciam Decio cederet, quod cum facere noluiſſet, hoſtis iudicatus, dedit, & ad Brut. literas, vt prouinciam pro repub. retineret. Antonioque, tametſi conſul eſſet, armis omnino reſiſteret, nec Senatus ſententiam expectaret. quæ omnia Brut. effecit, & cum propter longam obſidione iam fame laboraret, Hirtius & Cæſar. Octauius cum copijs ſuis acceſſerunt timentes ne ſibi Anton. deficientem Bruti exercitum vendicaret, & ſic Brutum acceſſerunt, & liberarunt. Sed nondum intellecta victoria, cum

PHIL.

ad ſubueniendum tres illuc legiones mitterent, in itinere hoſtes fuſos audiuerunt. Ex quo frater inquit. Cum iter ad Mutinam dirigerem, in itinere de prœlio facto Brutumq. & Mutinam obſidione liberatis audiui, Et in alia ad eum epiſtola Cic. ſic habet. O gratam famam biduo ante victoriam de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copijs atqui etiam ſuſis hoſtibus nobis innotuit. Spes omnis in te eſt. Fugiſſe.n.ex prœlio Mutinenſi dñr notiſſimi latronum duces. In quo iñ prœlio Panſa, & Hircius conſules cecidere, Ant. cum omnibus copijs præter equitatum in fugam ſe dedit, Apenninum tranſgreſſus ad vada ſe recipit. cum vero copias trans alpes ducturum ſe dixiſſet, oẽs negauerant ſequi velle, iam Brut. cum exercitu appropinquabant. Sic.n.ad Cic. ſcripſerat ſe facturum. Ego .n. inquit, ne conſiſtere poſſit, in Italia Ant. dabo operam, ſequar eum confeſtim. Ant. deſperatis rebus ad M.Lep. mutata velle confugit orauit, vt à perſecutionibus defenderet. In caſtris ab eo receptus ab integro bellum cum Lepido reparatum: de quo idem Brut. dubitans ad Cic. ſic ait. In primis rogo te ad hominem ventoſiſſimum Lep. mittas, ne bellum nobis reintegrare poſſit, Ant. ſibi coniunctio multæ, & bonæ, & firmæ ſunt legiones Lepidi, & Aſinij. Idem perſuaſiſſimum eſt, inquit, Lepidum recte facturum nunquam: & tunc Octauius ad dñatus adipiſcendi opportunitatem expectans ſententiam mutauit, copiasque contra ſenatum, & remp. conuertit inita cum M. Ant. & M.Lep. ad delendam libertatem. & ſibi tyrannidem vendicandam, ſocietate in agro Bononienſi conuenerunt, atque facta ciuium proſcriptione remp. occuparunt. [Furnius) Legatus tuus. [Probatiſſima) Acceptiſſima, & quæ multum ſenatus commendaret, cum ab eo accepiſſent mentem Planci non eſſe diſpoſitam ad pacem cum M.Ant. [Auctor) Suaſor pacis eras in tuis literis. [Latronibus) Antonio, & ſuis vt ſupra. [Poſitis armis) Ratio quare non eſſet cum eo pax facienda. [Collega) D.Brutus, qui deſignatus erat conſul cum Planc. [Vel Lepidi) Nondum.n. Lepidus Antonium in caſtris acceperat, ne adhuc omnino contra remp. ſentiebat, de quo in alia epiſtola ſic hr̃. Sperabam ẽt Lepidum tpibus admonitum te cum, & reip. ſatis eſſe facturum. & Planc. Nanque aſſiduis internuncijs cum Lep. egi, vt omiſſa omni contentione, reconciliataq. voluntate nr̃a cõi conſilio reip. ſuccurreret. Vterque.n.ad Senatum ſcripſerat. [Vellem) Vult dace conſilium. Planc. quid in tale re ſibi faciundum eſſe videretur. [Eos) Honorum vocabula habituros. es inquit ampliſſimos dignitatis gradus conſecutus. Sed ſic habeto niſi cum auctoritate ſenatus te coniunxeris: duntaxat vocabula honoris, non autem inſignia, & effectum dignitatis ipſius habebis. Hoc autem ideo dicebat, vt eorum conſuetudinem, atque coniunctionem fugeret, qui dubij in rep. eſſe videbantur. Inter quos Lep. ſentiebat quem inconſtantem, & ancipitem eſſe cognoſcebat, de cuius voluntate multa in alijs epiſtolis ſcripta ſunt. [Honorum vocabula) Nomina tantummodo, non effectus, de vero aũt honore ſic ait. Honos mihi videri ſolet, qui non pp ſpem futuri beneficij, ſed pp magna interita claris viri defertur, & datur. Quare ſit modo aliqua res in qua honos elucere poſſit, omnium mihi crede ampliſſimis honoribus abundabis. Is aũt qui vere honos appellari poteſt non inuitamentum ad tempus, ſed perpetuæ virtutis eſt præmium. [Ab ijs).ſ. Antoniatus. [Iudicium) Vt tu iudicares illos eſſe dignos coniunctione tua. [Nemo conſularis) Qui bene conſuleret: non ad dignitatem nunc refertur, ſed ad conſilium. [Animo conſulari) Qui bene de rep. ſenſerit. [Talem) Vt animo ſis in rep. conſularis, & teipſum ab ijs ſeiungas, qui non ſunt in rep. Conſulares, ſed impij inimici. [Auctorem) Articulus. [Conſul) In magiſtratu. [Conſularis) In bene ſentiendo de rep. [Ducem) Tanquam qui regat ſenatum, & remp. & habeat reſp. quem ſequatur. [Seuerius) Quaſi velit dicere, hoc ego non ſcripſiſſem ad te, niſi me ipſum beneuolentia coegiſſet, & cura honoris tui. [Abiecto metu ſeruitutis) In tuto rep. collocata, vt reſp. nullam ſeruitutem timeat à tyrannis. [Deformitas) Turpitudo ignominia. [Te digna) Bene agendo quæ ſcripſimus.

ASC. QVÆ locutus, &c.) Cum Furnius retuliſſet Romæ Planc. eſſe paratiſſimum ad omnia pro reip. defenſione ſuſtinenda, ſuperuenerunt literæ Planci ſuadentis, vt pax cum Antonio fiat, quam pacem Cic. ne Plancus adhæreat Antonio, nunc improbat, adducens Antonium in odium. Ordo eſt. Ea quæ Furnius locutus eſt de animo tuo in remp. fuerunt gratiſſima, ſup. mihi, & ꝓbatiſſima S. P. Q. R. Aũt.i. ſed literæ.ſ. tuæ, ſed caute ſupprimit pronomen, quæ fuerunt recitatæ in ſenatu, nequaq̃ viſæ ſunt conſentice cum oratione Furnij. Eras enim.ſ. in illis lr̃is, auctor.i. approbator pacis.ſ. cum Ant. cũ collega tuus vir clariſſimus .ſ. D. Brutus tecum conſul deſignatus obſideretur .ſ. Mutinæ, à latronibus fœdiſſimis.i. Antonianis. Qui.ſ. latrones debent aut petere pacẽ, armis depoſitis.i. prius, aut ſi poſtulant, eam.ſ. pacem pugnantes, pax eſt petenda.i. acquirenda eis, victoria.i. per victoriam, non pactione.i. non ex conditionibus pacis ante victoriam oblatis. Sed tu poteris, cognoſcere ex viro optimo fratre tuo, & ex C. Furnio inq̃ patrẽ literæ, vel Lepidi, vel tuę de pace ſint acceptę, q.d. in peſſimam. Aũt.i. ſed charitas tui.i.q̃ eſt mihi in te, impedit me, vt q̃q̃ nec conſilium deeſſet tibi ipſi, quia potes tibi ipſi conſulere, & beneuolentia, & fidelis prudentia fratris, & Furnij eſſet futura tibi præſto.i. parata auxilio. Tamen vellem pro pluribus neceſſitudinibus noſtris, aliquod præceptum quoque.i. & noſtræ auctoritatis peruenire ad te. Igitur ò mi Planc. crede eos gradus dignitatis quos conſecutus ſis adhuc.i. ad hanc vſq; diem (tu ait adeptus es quam ampliſſimos).i. in primis amplos.ſ. gradus eos habituros vocabula honorum, non inſignia dignitatis hoc eſt magiſtratus quidem, & honores vocabuntur, ſed nihil ex eis tibi dignitatis accedet, niſi coniunxeris te cum libertate P.R. & cum auctoritate ſenatus. Quæſo.i. exigo & requiro à te ſeiunge.i. ſeparate aliqñ.i. tandem, ab his.ſ. fauentibus Antonij, & Cæſaris interempti, cum quibus non iudicium tuum ſup. coniunxit te, ſed vincula.i. neceſſitas temporum coniunxerunt te. Complures dicti ſup. ſunt conſules in conturbatione reip. quorum nemo habitus ſup. eſt.i. reputamus, conſularis.i. conſulari poteſtate dignus niſi qui extiterit.i. emerſerit animo conſulari .i. conſule digno, in.i. erga remp. Igitur oportet te eſſe talem qui ſeiungas.i. ſepares primum te ab ſocietate ciuium impiorum diſſimilimorũ tui .ſ. in moribus, deinde qui ſup. præbeas ſup. te, & ſenatui & oĩbus bonis auctorem, principem, ducem, poſtremo vt iudices pacem eſſe non in armi poſitis.i. depoſitis, & dimiſſis, ſed in metu armorum, & ſeruitutis abiecto, hoc eſt in abiectione talis metus. Si tu ages, & ſenties.i. iudicabis ſup. agenda hæc, tu eris tum .i. tunc non modo conſul & conſularis, ſed etiam magnus conſul & conſularis. Sin.i. ſed ſi, ſup. ages, & ſenties aliter, non modo nulla erit dignitas tua in illis ampliſſimis nominibus bonorum, vt ſunt nomina Imperatoris, & conſulis, ſed etiam ſumma deformitas. Quia vt dicit Iuuen. Omne animi vitium tanto cõſpectus in ſe Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur. Ego ſcripſi hæc, impulſus.i. mitigatus beneuolentia, paulo .i. modico ſeuerius .i. nimis ſeuere, quæ tu cognoſces eſſe vera, experiendo in ea oratione .i. forma quæ digna eſt te. Datum, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Cur breuius illi de re ſua ſcribat, exponit: deinde operam ſuam omnem reip polliceetur, petens à Cicerone, vt ſe dignitatem eius defendat.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D. 7

PLura tibi de meis conſilijs ſcriberem, rationemq. omnium rerum redderem verboſius, quo magis iudicares omnia me reip. præſtitiſſe, quæ & tua exhortatione excepi, & mea affirmatione tibi recepi: (nõ minus enim à te probari, quàm diligi, ſemper volui: nec te magis in culpa defenſorem mihi paraui, quàm prædicatorem meritorum meorũ eſſe volui) ſed breuiorem me duæ res faciunt; vna, ꝙ publicis literis omnia ſum perſecutus; altera, quòd M. Variſidium, equitem Romanum, familiarem meum, ad te ipſius tranſire iuſſi, ex quo omnia cognoſcere poſſes. non mediusfidius mediocri dolore afficiebar, cum alij occupare poſſeſſionem laudis viderentur: ſed vſque mihi temperaui, dum perducerem eo rem, vt dignum aliquid & conſulatu meo, & veſtra expectatione efficerem. quod ſpero, ſi me fortuna non fefellerit, me conſecuturum: vt, maximo præſidio reipub. nos fuiſſe, & nunc ſentiant homines, & in poſterum memoria teneant. A te peto, vt dignitati meæ ſuffrageris; & quarum rerum ſpe ad laudem me vocaſti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. non minus poſſe te, quàm velle, exploratum mihi eſt. Fac valeas, meque mutuo diligas.

Plura

PLura tibi) Admonitus Plancus,& ſtimulatus exortatione Cic. ad remp. tuendam, dicit ſe fuiſſe ſcripturum pluribus verbis qui eſſeracturus, niſi & ſcripſiſſet publice,& dediſſet mandata M.Variſidio cuidam. Bř tñ dixi ſe ita eſſe diſpoſitum: vt ſperet ſe ita eſſe facturum, vt & homines in præſentia perſpicient eius voluntatem, & in futurum meminerint, poſtremo petit à Cic. vt dignitas ſua ab eo defendat. [Recipi) Promiſi. [A te pro.) à te laudari, tibi re ipſa placere. [Perſecutus) Tractaui, & expediui. [Tranſire) Venire. [Occupare) Inuadere, vſurpare. [Laudis) Quæ mihi debebatur. [Temperaui mihi) Suſtinui me. [Eo) Ad id. [Veſtra expectatione) Quam de me conſeparans. [Sentiant) Iudicent, cognoſcant. [Alacriorem) Promptiorem.

PLVRA tibi) Excuſat breuem epiſtolam, & duas breuitatis cauſas fuiſſe cõmemorat. Vnam ꝙ publicis literis ad ſenatum omnia ſcripſerat, quæ Cic. adhortatione ſuſceperat pro rep. Alteram ꝙ M.Variſidium ad eũ miſerat, à quo oia cognoſcere poterat, dicit tñ ſe eo animo eſſe affectum in rep. vt ſperet ſe conſecuturum, quod tam hodierni q̃ poſteri iudicabunt ſe maximo præſidio reip. fuiſſe prætereadicit ſe non parum dolere, & alij laudes eios occupaſſe videbantur. Demom dignitatem & honotem ſuũ Cic. cõmendat, vt ab eo defendatur. Plura antiqui, & plurima dicebant, in quo quidam grãmaticus apud Gellium deridetur. dicimus & complura, ſed vim comparatiuam amittit. Item plura de duobus & pluribus ẽt q̃ duobus. Complura vero nunquam de duobus dici põt. [Excepi) Capio multa componit inter quæ numeratur excipio diffuſæ ſignationis verbum. Nam eſt aliqñ inſidijs opprimere. Virg. Exceptum Triton ſi credere dignum eſt, inter ſaxa virum ſpumoſa immerſerat vnda. ſubſequi, vt tunc ſic excepit regia Iuno. Et ſuſcipere, vt qs te caſus deiectam coniungere tanto excipit & remouere. Cicero, Platonem ſemper excipio. [Tibi recipio) Hoc eſt promiſi. [Publicis literis) Ad Senatũ, quarum initium eſt. Si cui forte videor. [Perſecutus literis) Hoc eſt ſcripſi, vt perſecutus conuitio. i. vituperaui. Eodem modo dicimus in proſequor te laudibus ſignificat te laudo. Proſequor te amore, te amo. Et multum hñt venuſtatis in dicendo. [Equidem R.) ad ordinẽ equeſtrẽ, & ad militarem diſciplinam referri põt. Nam eques is eſt q equo militat, & qui ordine equeſtri nobilitatus eſt. Nec tu milite in pro eo dices, qui ordine equeſtri eſt. Sunt .n. milites oẽs, qui militant à millenario numero appellati, Sed proprie qui pedibus militant nuhtis appellantur, ſed iſta confunduntur. [Iuſſi, vo.) Iubeo Chremetẽ ſaluere. Et ẽt hortari. Virg. Sed votis precibusq́. iubent expoſcere pacem, & Inſandum regina iubes renouare dolorem, alia decernere. Liu. Ratum haberetis, ſi populus iuberet. In prima vero ſignificatione imperare. Sed aliquantulum plus eſt imperare q̃ iubere. Terent. Iubes ne ?iobeto, imò cogo, atque impero differunt ẽt conſtructione. Nam imperio mihi tibi ſibi rem hanc dicimus. Quint. imperauit ſibi ne qui admitteret, amplius preces. Sed iubeo mihi non dicimus. [Præſidio) Auxilio, ſed proprie eſt cuſtodia militum alicui oppido, & hmõi loco impoſitum præſidio appellatum. Sicut auxilium ab augendo dictum, & qui in auxilium ſuccedunt. Subſidium appellantur. [Temperatur m.) Suſtinui meipſum. [Eo) Ad id. [Expectationem) Quam de me habebaris. [Sentiant) Cognoſcant. & iudicent. [Alacriorem) Promptiorem. [Exploratum) diligẽter obſeruatum & cognitum & inuentum. Cicero hac vi non mutatur, niſi exploratum quidem habeat, id oino neminem vnquam ſuſpicaturum. Et idem eſt, quod exploraui. vt compertum eſt mihi & comperti idem ſunt. Sed explorare proprie eſt diligẽter inquirere. Vnde exploratores nominatur in caſtris.

PLVRA tibi &c.) Admonitus Plancus & ſtimulatus adhortatione Ciceronis ad remp. tuendam dicit ſe ſcriptuꝝ fuiſſe pluribus verbis quid eſſer acutus, niſi & ſcripſiſſet publice, & dediſſet mandata Variſidio, paucis tñ dicit ſe ita factuꝝ vt homines perſpiciant beneuolentiam ſuam in remp. rogatq́. vt dignitatem ſuã defendat. Ordo eſt. Ego ſcriberẽ tibi plura de ꝯſilijs meis, & ceddẽre verboſius. i. pluribus verbis, rõnem oium reꝝ, quo. i. vt iudicares magis me præſtitiſſe. i. exhibuiſſe, cauſa reip. oĩa quæ, &. i. ſi mul excepi. i. ex multis intellexi præcipue facienda exhortatione tua. Et cecepi. i. ꝓmiſi tibi. ſ. perficienda, affirmatione. i. ꝑ affirmationem meam, non. n. volui minus probari. i. approbari & cõmendari a te. ſ. in hoc facto q̃ diligi ſemper. Nec putaui magis mihi & defenſorem in culpa. i. ſi admiſiſſem culpam q̃ volui eſſe prædicatore. i. buccinatorem meritoꝝ meorum. Sed duæ res faciunt me breuiorem. ſ. in ſcribendo, vna. ſ. res facit me breuiorẽ ꝙ ſum perſecutus omnia literis publicis. i. publice ad Senatum miſſis. Altera ꝙ iuſſi M. Variſidium equitem Romanum familiarem meum, tranſire ipſum. i. in propria (vt dñt) perſona ad te, ex quo poſſes cognoſcere oia. Ego mediusfidius afficiebar dolore non mediocri, ſed ingenti, cum alijs viderentur occupare. i. tãquam vacuam ſibi vindicare poſſeſſionem laudis. Sed temperaui mihi. i. compeſcui impetum meum, vſq; dum perducerem rem eo. i. ad id, vt afficerem aliquid dignum & conſulatu meo & expectatione veſtra, quod ſpero me conſecuti, ſi fortuna non feſellerit. i. deceperit me vt homines, & . i. pariter ſentiant, & nunc, & teneant in memoria in poſterum. ſ. tempus adueniens, nos fuiſſe reip. maximo præſidio. i. protectione ab ingruentibus occupatoribus. Ego peto à te vt ſuffrageris. auxilium & fauorem prębeas dignitati meę, & quarum rerum ſpe tu vocaſti me laudem, facias me alacriorem in reliquum. ſ. tempus fructu harum. ſ. rerum. Exploratum eſt, ſup. mihi. i. certo ſcio te non minus quam velle. Fac vt valeas, & diligas me mutuo.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat ſenatus Plancus, quid in Gallia, quod ad dignitatem Reip. defendendam pertinere putauerit egerit, petitq́; vt omnia illius conſilia, facta, dicta, ita accipiant, vt perſuadeant ſibi omnia ad Remp. defendendam deſignata fuiſſe.

L. PLANCVS IMP. COS. DES. S. D. COS. PRAET. TRIB. P. L. S. P. PL. Q. R. 8

SI cui forte videor diutius, & hominum expectationem, & ſpem reip. de mea voluntate tenuiſſe ſuſpẽſam, huic prius excuſandum me eſſe arbitror, quam de inſequenti officio quidq̃ vlli pollicendum, non. n. ꝓteritam culpã videri, volo redemiſſe, ſed optimæ mentis cogitata iampridem, maturo tpe enunciare. Non me præteribat, in tãta ſolicitudine hominum, & tam perturbatio ſtatu ciuitatis fructuoſiſſimam eſſe profeſſionem bonæ voluntatis: magnosq́. honores ex ea re complures cõſecutos videam. ſed cum in eum caſum me fortuna demiſiſſet, vt aut celeriter pollicẽdo magna in ſpe ad * ꝓficiendum impedimenta opponerem; aut, ſi in eo mihi temperauiſſem, maiores occaſiones ad opitulãdum hrẽm: expeditius iter cõis ſalutis, q̃ meæ laudis, eſſe volui. nam qs in ea fortuna, quæ mea eſt, & ab ea vita, quam in me cognitam hominibus arbitror, & cũ ea ſpe, quam in manibus habeo, aut ſordidum quidq̃ pati, aut pernicioſum concupiſcere põt? ſed aliquantulũ nobis tpis. & magni laboris, & multæ impenſæ opus fuit, vt, q̃ reip. bonisq́. omnibus polliceremur, exitu ꝓſtaremus; neq; ad auxilium patriæ nudi cũ bona voluntate, ſed cum facultatibus accederemus, confirmandus erat exercitus nobis magnis ſæpe præmijs ſolicitatus; vt ab rep. potius moderata, q̃ ab vno infinita, ſperaret confirmãdæ complures ciuitates, q̃ ſuperiore anno largitionibus, cõceſſionibusq́. præmiorum erãt obligatæ; vt & illa vana putarẽt, & eadem à melioribus auctoribus petẽda exiſtimarẽt. * alliciendæ ẽt voluntates reliquorum, q finitimis prouincij, exercitibusq́. ꝓfuerunt, vt potius cũ pluribus ſocietatem defendẽdæ libertatis iniremus, q̃ cum paucioribus funeſtam orbis terrarum victoriam * pararemus. muniendi vero noſmetipſi fuimus, aucto exercitu, auxilijq́. multiplicatis; vt cum ꝓferremus ſenſus aperte, tum, ẽt inuitis quibuſdam, ſciri qd defenſuri eſſemus, non eſſet periculoſum. itaq; nunq̃ diffitebor, multa me, vt ad effectũ horum cõſiliorum peruenirem, & ſimulaſſe inuitũ, & diſſimulaſſe eum dolore: ꝙ, ꝓmatura denũciatio boni ciuis imparati q̃ periculoſa eſſet, ex caſu collegæ videbã. quo nomine ẽt C. Furnio legato, viro forti, atq; ſtrenuo, plura etiã verbo, q̃ ſcriptura, mãdata dedimus; vt & tectius ad vos ꝓferrentur, & nos eſſemus tutiores: quibusq́. rebus & cõem ſalutem mu-

* alias, ꝓficiendum
* alias, eliciendæ
* alias, pareremus

niri,& nos armari conueniret,ꝓcepimus. ex quo intelli
gi pōt,curam reip. ſummæ delendendæ iāpridem apud
nos excubare nunc,cū deum benignitate ab omni re ſi-
mus paratiores,nō ſolum bene ſperare de nobis hoīes ,
ſed explorata iudicare volumus. legiones habeo quin-
que ſub ſignis,& ſua fide,virtuteq́. reip.cōiunctiſſimas
& nr̄a liberalitate nobis obſequentes : ꝓuinciam oīum
ciuitatum cōſenſu paratiſſimam, & ſumma cōtentione
ad officia certātem:eqtatus,auxiliorumq́. tātas copias,
quātas hæ gentes ad defendendam ſuā ſalutem,liberta-
temq́. conficere pn̄t.ipſe ita ſum aīo paratus,vel prouin
ciā tueri,vel ire quo reſp.vocet,vel tradere exercitū,au-
xilia,ꝓuinciamq́.; vt vel oēm impetum belli in me con
uertere nō recuſem, ſi modo meo caſu aut confirmare
patriæ ſalutē,aut periculū morari poſſim.hęc ſi,iā expe
ditis oībus rebus,tranqlloq́. ſtatu ciuitatis,polliceor,in
dāno meę laudis:reip.cōmodo lętabor. ſin ad ſocietatē
integerrimorū,& maximorū periculorum accedā: con-
ſilia mea ęqs iudicib. ad obtrectatione inuidorū defen-
dēda cōmendo.mihi qdem ipſi fructus meritorū meo-
rū in reip.incolumitate ſatis magnus eſt paratus. eos ve
ro,q meā auctoritatē, & multo magis vr̄am fidem ſecu
ti,nec vlla ſpe decipi,nec vllo metu terreri potuerūt, vt
cōmendatos vobis habeatis,petendum videtur. Valete.

HVB. SI cui ſorte) Plan. abſens ꝯſul deſignatus cum diu poſt deſi-
gnationem conſulatus tacuiſſe, neque qnidq̄ ad ſenatu po-
pulumq́. R. ſcripſiſſet de aīo ſuo erga remp.qualem deceret
conſulem pſtare, hac epiſtola excuſat tarditatem ſuatum literaꝝ
& pmiſſionis animi ſui erga remp. oſtendens optima cauſa eſſe
diſatas,vt ante confirmarentur ciuitates, quę ſuperioribus annis
fuerant ab aduerſarijs ſpe præmiorum ſolicitatę,& allicerentur
animi pręfectorum, prouinciarum finitimaꝝ vt potius ſecum,
& cum rep.ſentirent,& coniungerentur,q̄ paucis latronibus prę
terea vt ſeipſum muniret aucto exercitu, & multiplicatis auxi-
lijs,quæ omnia poſtq̄ nunc ſe feciſſe dicit, pollicetur oēm bonā
ſpem,& certiſſimum iudicio de aīo ſuo in rep.hn̄dum eſſe. De-
clarat.n.qualem, & quantum exercitum ſibi comparauerit. po-
ſtremo petit à Rom. vt ęqui iudices ſint eius conſilioꝝ,& animi
optime affecti, & vt eos habeant commendatos, qui nulla re mo
ti à rep.defecerunt.[Suſpenſam)Dubiam,pendentem. [Huic).ſ.
cui viſus ſum tenuiſſe ſuſpenſam expectationem, & ſpem reip.
[Inſequenti)Futuro.[Redimiſſe)Emendaſſe,ille .n. dr̄ redimere
culpam præteritam, q aliquo egregio facto eam emendat, & cō
penſat.[Maturo)Tempeſtino,apto neq; nimia accelerato,neq;
nimis tardo.[Cogitata)Cogitationes,& conſilia.[Non præteri
bat me)Non ignorabam.[Fructuoſiſſimam)Vtiliſſimam.[Ea ea)
Qui eam facerent.[Profeſſionem)Expoſitionem.[Sed)oſtendit
ſe pp vtilitatem rei, diſtuliſſe profeſſionem ſuæ voluntatis, quia
ſi celeriter promiſiſſet, videbat magna impedimenta ſibi opponi
poſſe. ſin aūt diſtuliſſet ſe habiturum maiorem opportunitatem
ad auxiliandum reip. Itaque maluit conſulere reip. q̄ honori.
[Proficiendum) Iuuādum dandum vtilitatem. [Temperauiſſem
m.).i.ꝯtinuiſſem me.[In eo)ne celeriter polliceter.[Expeditus)
paratius.[Iter)viam,rōnem.[Quę mea eſt).i.qualis eſt mea. [Vi
ta) Semper plorata, & remota ab omni auaritia, & turpitudine.
[Quam)Spem.[Habeo)In manibus, qa omnia ſunt mihi parata
ad optimam ſpem. [Sordidum) Turpe,hoc aūt dixi, ne putetur
quidq̄ eſſe facturus pp auaritiam vtputa, quod magno aliquo
pmio M. Ant.corrumperetur,vt cum eo coniungeretur.[Perni-
tioſum) Dānoſum reip. [Aliquantulum tpis) Ad cogitandum.
[Et multæ impenſæ).i. fuit nobis opus.[Exitu)Sine effectu. [Nu
di)Sine conſilio,ſine rebus.[Facultatibus)Exercitu,& ceteris re
bus ſimul cū voluntate,quæ per ſe non ſufficit. [Confirmandus)
enumerat ea, quæ fuerunt facienda anteq̄ polliceretur volunta-
tem ſuam.[Solicitatus)Factus dubius, & tentatus à M.Ant. [Mo
derata) Honeſta,qualis ſolebat dare reſp. Rom. [Infinita)Innu-
merabilia maria montes,vt aiunt,ſicut promittit Ant. qui.n. pro
mittit moderata,facile credendus eſt eſſe pręſtaturus,q vero in-
numerabilia,& infinita non vr̄. [Largitionibua) Tributis,dona-
tionibus. [Illa) Præmia, & largitiones,quæ accepiſſent ab Ant.

vel à Cæſ.& Cæſarianis antea.[A melioribus auctoribus)Hoc à
ſenatu,& P.R. à quibus iuſtitiori iure dari deberent. [Eliciendę)
attrahendæ,adducendæ.[Finitimis)Vicinis huic Galliæ. [Com-
plures)Cum toto P.R. [Societatem)Fędus,aut coniunctionem.
[Paucioribus)Qui ſequerentur Ant. [Funeſtam)Calamitoſam.
[Muniendi) Corroborando.[Auxilijs) Subſidijs,quæ ab amicis,
& ſocijs mittuntur.[Præferemus)Oſtenderemus. [Senſus)Volū
tatem nr̄am,ordo eſt. Noſmet ēt ſuimus,muniendi exercitu nr̄o
aucto, & auxilijs multiplicantis,vt cum pferemus ſenſus ēt apte,
tū ēt non eſſet periculoſum ſciri, qđ eſſemus defenſuri inuitis q-
busque. [Non eſſet periculo) Non poſſent nos impedire, bene
paratis oibus,q̇ dixi. [Diffitebor)Negabo. [Simulaſſe) Oſtendiſ
ſe me facere.[Et diſſimulaſſe).i.occultaſſe. Vt peruenirem ad ef
fectum horum ꝯſil.) .i. vt poſſem hæc mea conſilia, & has meas
deliberationes ad effectum pducere. [Quòd) qa. [Prępmatura) Præma tura
Accelerata.Iuuen. Non pmaturi cineres,nec funus acerbum Lu
xuriæ,ſed morte magis metuenda ſenectus.[Denūciatio) Decla
ratio,& pmiſſio.[Boni ciuis imparati).i.ciuis hn̄tia bonam volū
tatem,ſed nō parati rebus neceſſarijs.[Ea caſu) infortunio.[Col
legæ) D.Brut.q Mutinæ obſeſſus eſt,qa aperte oſtēdit ſe eſſe de-
fenſuꝝ remp. anteq paraſſet quæ erant neceſſaria ad reſiſtendum
hoſtibus. [Quo noīe).i.qua cauſa,ob quam rem. [Tectius) Se-
cretius q̄ per literas quæ pn̄t intercepi. [Muniri) Corroborari.
[Ex quo) Ex qua re.[Excubare)Vigilare,aſſidua eſſe. [Nunciā)
dicit tempus eſſe declarandi voluntatem ſuam,quam oſtendit eſ
ſe paratiſſimam erga remp.qn̄ quod oīa habet parata.[Deū)deo
rum.[Explorate)Indubitate. [Legiones) Exponit apparatū ſuū.
[Sub ſignis).l.in caſtris,ſub vexillis. Vexilla.n.nō tollebant,niſi
cū iam erat deueniēdum ad manus. Luc. Tollite iāpridem victri
cia tollite ſigna.[Obſequentes)obedientes promptos ad mea iuſ
ſa. [Prouinciam)Galliam. [Omnium ciuitatum conſenſu) Oēs
enim ciuitates ꝓuinciæ conueniunt, & conſentiunt ad faciendū
oīa,quę velim. [Certamen ad officia) Enitentem vt faciat quod
debet erga mę,& P. R. qa certant oēs ciuitates inter ſe, q̇ magis
poſſit præſtare offm̄ ſuum.[Hæ gentes)Gallicæ.[Conficere) Si-
mul ponere.[Reſp.).i.cauſa reip.[Vocet tradere)Et egeat operā
meam.[Vel).i.ēt. [Conuertere)In me.ſ. ſuper me, vt ita dicā ſu-
ſcipere,& vt audem ego ſolus reſiſtere oībus hoſtibus cum peri-
culo vitæ meæ. [Morari) Differre,in longus ducere. [Periculū)
quod eſt in rep.euenturū. [In damno meæ laudis) Quia nimiū
tardauerim declarationem huius meæ voluntatis. [Lætaboe cō-
modo reip.)Gaudebo profuiſſe reip.licet ego nullam laudem aſ
ſecutus ſim.[Accedam)Adiungar. [Integerrimoꝝ) Optimorum
ciuium,qui omnino remp. defendere velint. [Commendo mea
ꝯſ.&c.)Velim vt de meis ꝯſilijs æquum iudicium afferatis. [Mihi
quidem) Senſus eſt ego ſatis magnoa fructus pro meritis meis
me adeptū putabo,ſi reſp.fuerit incolumis. [Vlla ſpe)Promiſſo
rum quæ faciebat. M. Ant. [Vllo metu)Amittendarum fortuna-
rum ſuarum, niſi ſequerentur. M. Ant. vt ille eis minabatur.

SI cui ſorte) Plancus abſens conſul deſignatus cum diu poſt ASC.
deſignationem conſulatus tacuiſſet, neq; quidq̄ ad ſenatum po-
pulumq́. R. ſcripſiſſet de animo ſuo erga remp. qualem deceret
conſulem pręſtare. hac epiſtola excuſat tarditatem epiſtolaꝝ ſua
rū,ca. lide indicans eā in tem cum ſuam tum reip.fuiſſe. Indicat
pterea qualem exercitum habeat,& qd pro rep.decreuerit.Salu-
tatio ſic legitur Cn. Plancus imperator conſul deſignatus ſalutē
dicit Cōſulibus,Prætori,Trib.pl. Senatui populo plebiq́. Rom.
Ordo eſt. Si ego videor ſorte cui.i.alicui tenuiſſe ſuſpēſam,&.i.
ſimul expectationem hoium, & ſpem reip. de voluntate mea.ſ.
erga ſe,ego arbitror me excuſandū eſſe huic prius,quā pollicen-
dū quidquam vlli de officio inſequēti.i.quod deinceps impēde-
re decreui.Nō.n.volo videri redemiſſe.i.recōpēſaſſe aliquo me-
rito culpam pteritam,q a vult nullam,in ſe culpā fuiſſe,ſed ſupp.
volo videri enunciare tpe maturo.i.opportuno neq; nimis tar-
dato, neq, nimis feſtinato cogitata iampridē.i.à multo tpe men
tis,optime.i.beneuolentiſſime in rēp. Non preteribat me.i.bene
ſciebam ꝓfeſſionem bonæ voluntatis eſſe fructuoſiſſimam.i.vti-
liſſimam,in tanta ſolicitudine hoium,& tam pturbato ſtatu ciui
tatis,& videbam complures conſecutos rep.eſſe magnos hono-
res ex re.ſ.quam ꝓfeſſi fuerant,& declarauerant voluntates ſuas,
ſed cū fortuna dimiſiſſet me in eum caſum,vt ant opponerē im-
pedimenta,ad proficiſcendū in magna,ſpe,pollicēdo celeriter,
aut tēperauiſſem mihi.i.opportunitatē tpis ſeruaſſem in eo.i.in
ea re hr̄em maiores occaſiones ad opitulandum.i.opem ferendā
reip.volui hr̄i,expeditus.i.facilius,& paratius iret.i.ingreſſū ſalu
tis cōis,quàm meæ laudis,hoc eſt maluit tardando facere, vnde
reip.prodeſſem, quàm cito pollicendo mihi laudem conſequi.

Nam

Nam quis pôt aut pari ſordidam, aut concupiſcere pernicioſum .ſ. in rep. in ea fortuna quæ mea eſt, hoc eſt qui imperium P. R. adeptus ſit, & ab ea vita quam ego arbitror cognitam oĩbus in me, q. d. honeſtiſſima, & innocentiſſima, & cum ea ſpe quam habeo in manibus, quia videor poſſe conſtituere aut euertere rēp. Sed opus fuit nobis aliquantulum tpi, & magni laboris, & multæ impenſæ vbi opus cum genitiuo conſtruitur, & cũ nominatiuo, aut accuſatiuo, niſi aliquantulum aduerbium ſit: ſic.n.cum genitiuo locutio errat, nam nõ poſſumus dicere, opus eſt aliquantulũ magni laboris, &c. vt præſtaremus exitu.i.in fine, ea quæ polliceremur.ſ.nunc reip. & omnibus bonis.ſ.ciuibus, neq; accederemus nudi cum bona voluntate ad auxiliũ patriæ, ſed cũ facultatę .ſ. auxiliandi. Ad hoc aiit, Exercitus, quia dubiæ fide, erat confirmandus, ſolicitatus ſæpe nobis.i.à nobis magnis præmijs, vt ſperaret potius ab rep. moderata.ſ.munera, q̃ infinita ab vno.ſ.tyranno Antonio. Complures ciuitates quæ erant obligatæ.ſ. Antonio ſuperiore anno largitionibus, & cõceſſionibus præmiorum ſup. erant confirmandæ, vt putarent, & illa.ſ.promiſſa vana, & exiſtimarent eadem petenda melioribus auctor, quia reip. fautoribus. Etiam voluntates reliquorum, qui præfuerunt prouincijs finitimis.i.à finibus, & exercitibus, ſup. erant eliciendæ.i.ex hominibus iam Antonio addictis eliciendæ. Vt ſup. nos oẽs, hoc eſt nos ſimul cum illis iniremus.i.contraheremus, & faceremus potius ſocietatem libertatis defendendæ.i.ad defendendam libertatem P. R. hoc eſt noſtram q̃ pateremur cum pautioribus.ſ. Ant. Lep. Auguſto, & eorum fautoribus, victoriarum funeſtam.i. pniecioſam orbi terrarum. Muniendi. Proſequitur reliqua quæ neceſſaria viſa erant, priuſquam animum ſuum in remp. aperiret, dicens. Vero.i.ſed, noſmetipſi fuimus muniendi.ſ.ab inimicorũ incurſione, exercitu aucto, & auxilijs multiplicatis vt cum proferremus.i.publicaremus, aperte ſenſu.i. ſniãs noſtras tunc nõ eſſet pericuLoſum ſciri quid eſſemus defenſuri ẽt ſup. à quibuſdam inuitis.i.inuite audientibus nos à rep. ſtare, & reip. fauere. Itaq; qa hoc conſilio mentem celaui nunquam diffitebor .i. negabo, me, & ſimulaſſe multa.ſ.quæ non eſſent, eſſe inuitum.i.contra voluntatem meam, & diſſimulaſſe.i.finxiſſe non eſſe, quæ erant, cũ dolore qa doluit non audere aperte fauorem tuum in remp. oſtendere, vt peruenirem ad effectum hoꝝ conſilioꝝ .ſ. ꝓxime dictoꝝ, hoc eſt vt interea ſic ſe muniret, & inſtrueret, vt vel mulris hoſtibus remp. defendere poſſet. Ideo aũt diſſimulaui, inquit, q.i.quia, ego videbã.i.cognoſcebã ex caſu collegæ.ſ.D.Brut. q.i. quantum periculoſa eſſet præmatura.i.accelerata, & ante maturitatẽ oſtenſa, denunciatio.i.declaratio ciuis bonis, qa reip. ſtudioſi, imparati .ſ.ad reſiſtendum inimicis. Quo noie.i.ſub quo prætextu aut rurſus rõne, nos dedimus ẽt C. Furnio legato viro forti atq; ſtrenuo plura mãdata verbo, q̃ ſcriptura, ſcripto.i. publicãda, vt.ſ.ea mandata, & .i. ſimul, præferrentur tectius, qa tutius ad vos, & nos eſſemus tutiores, quia minus ſuſpecti, ſi literæ fuiſſent depræhendæ. Et nos ꝑcipimus.ſ.Furnio, vt diceret qbus rebus conueniret.i.vtile eſſet & .i. ſimul, ſalutem communem muniri, & nos armari, & protegi. Ex quo.i.ex qua re, poteſt intelligi.ſ.ab oibus curã reip. defendendæ ſummæ.i.ſummopere excubare.i.vigilare iampridẽ .i. iam a pluribus diebus apud nos. Nunc cũ benignitate deum.i. deoꝝ nos ſimus paratiores.i. inſtructiores ad bellũ ab omni re .i. ex omni parte, & re neceſſaria volumus hoies non ſolum bene ſperare de nobis.i.de victoria nr̃a, ſed iudicare explorate .i. certe tanq̃ de re explorata. Ego habeo quinq; legiones ſub ſignis.ſ.militaribus coniunctiſſimas reip. & fide, & virtute ſua, & obſequentes.i.obedientes, & in ſeruientes nobis nr̃a liberalitate. Et habemus prouinciam paratiſſimam conſenſu oium ciuitatum, & certantem contentione ſumma ad officia .ſ. præſtanda, hoc eſt quæ prima aut maxima præſtare poſſit, & habemus tantas copias equitatus, & auxiliorum.i.auxiliariorum militum, quantas .ſ. copias hæ gentes.ſ.in prouincia Gallicana põt conficere.i.ſimul facere, & præſtare ad ſalutem, & libertatem ſuam defendendam ipſe .i. egomet, ita ſum paratus animo vel tueri prouinciam .ſ. contra Antonianos, vel ire ſup. eo quò reſp. vocet, vel tradere .ſ. ſucceſſori a ſenatu miſſo exercitum, auxilia, & prouinciam vt non recuſem conuertere in me, vel .i. etiam omnem impetum belli, ſi modo .i. dummodo poſſim, aut confirmare ſalutem patriæ, aut morari.i.mora tenere periculum.ſ.patriæ caſu.i.interitu meo. Si ego polliceror, hæc iam omnibus rebus expeditus, & ſtatu ciuitatis tranquillo.i.ſi forte iam debellatum eſt aut peractum cum Antonio, ego lætabar commodo rep. in damno laudis meæ, qa adhuc nihil præclari egerat, ſed deduntaxat accinxerat, & inſtruxerat, Sin .i. ſed ſi accedam ad ſocietatem integerrimorum .i. nulla parte imminutorum, & maximorum periculorum, ego committendo mea conſilia defendenda æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum. Quidem.i.certe fructus ſatis magnus eſt paratus mihi ipſi in incolumitate .i. proſpero ſtatu reip. Vero, pro ſed, videtur petendum ſup. eſſe .i. oportere peti vt habeatis commendatos vobis eos, qui ſecuti meam auctoritatem, & multo magis fidem veſtram, nec potuerunt decipi vlla ſpe.ſ. remunerationis ab aduerſarijs pollicitę, nec terreri vllo metu.ſ.ijſdem illato, quales erant Furnius, & frater eius ac Laterenſis.

VICTORIAM pateremus) Hæc lectio cum neque ſenſu careat, & in libro Vincentij Riccij ſit, itemq. in eo, quem Vbaldinus Bandinellus habet: vt (omittam alios) non video, cur q̃d quam immutetur. in alijs antiquis libris tum, pararemus, tum, pateremur, tum, patiremur. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Principio teſtatum facit amorem ſuum erga Ciceronem: deinde operam ſuam omnem reipub. pollicetur: poſtremo de exercitu ſuo illum certiorem facit.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. P. D. 9

NIhil me tibi temere ſcripſiſſe, aut te ceteris de me fruſtra recepiſſe, lætor. certe hoc maius habes teſtimonium amoris mei, quo maturius tibi, q̃ ceteris, conſilia mea volui eſſe nota. in dies vero meritorum meorum fieri acceſſiones, peruidere te ſpero, cognitum magis recipio. Quod ad me attinet mi Cicero (ita ab imminentibus malis reſp. me adiuuante liberetur) ſic honores, præmiaq. veſtra ſuſpicio, conferenda certe cum immortalitate, vt ſine his nihil de meo ſtudio, perſeuerantiaq. ſim remiſſurus. niſi in multitudine optimorum ciuium impetus animi mei fuerit ſingularis, & opera præcipua: nihil ad meam dignitatem accedere volo ſuffragatione veſtra. concupiſco aũt nihil mihi, contraq. ipſe pugno. ſed, & tpis, & rei te moderatorẽ facile patior eſſe. NIHIL aut ſero, aut exigue à pr̃ia ciui tributũ põt videri. Exercitũ ad vj. cal. Maias Rhodanum tranſieci magnis itineribus Viennã equites mille via breuiore præmiſi ipſe, ſi à Lepido nõ impediar, celeritate ſatisfaciam. ſin aũt in itinere meo ſe oppoſuerit; ad tp̃s conſilium capiam. copias adduco, & genere, & numero, & fidelitate firmiſſimas. Te, vt diligas me, ſi mutuo te facturum id ſcis rogo. Vale. alias, Vienna

NIhil me) Primum oſtendit Planc. Cic. debere habere certiſſimum amoris ſui teſtimonium, quia ei prius indicabit conſilia ſua q̃ alijs, quibus ſe lætari dicit q̃ non fuerint à Cic. temere promiſſa alijs, poſtea vero dicit ſe quotidie magis auctiturum eſſe merita ſua erga remp. Poſtremo ſcribit vbi habebat exercitum. [Temere) Inconſulto, improuide, qa priuſq̃ ſcripſerit Planc vt viſum eſt in præcedenti epiſt. diligenter oia cõſultauit, & prouidit, & textus aũt ita legendus eſt. Nihil me tibi temere ſcripſiſſe, aut ceteris de me fruſtra recepiſſe lætor. [Recepiſſe) Promiſiſſe. [Maturius) Celerius. [Meritorum) Beneficioꝝ ergs remp. [Acceſſiones) Augumẽta. [Recipio) Promitto, affirmo. [Cogniturum) .ſ. futurum, q̃ videris hactenus. [Ita reſp.) Eſt quędam adiuratio .i. ſic auxilio meo fiat libera reſp. Iurat aũt Planc. ſe ita eximare immortalia præmia, quæ à ſenatu, & à P.R. conferantur, vt tñ ſine his nihil imminuturus de ſtudio, & perſeuerantia ſua erga remp. & nolle vllam dignitatem eorum fauore ſibi dare, niſi opera ſua appareat ſingularis erga remp. inter viros optimos. [Imminentibus) Arcaſuris. [Suſpirio) Miror, magnifacio. [Remiſſurus) Diminuturus. [Impetus) Effectus. [Opera) Factum. [Accedere) Addi. Adiungi. [Mihi) Sed reip. [Contraque) .ſ. ne concupiſcam mihi. [Pugno) Reſiſto, quia omnia facio pro rep. & pugno, ne cupiditas meorum commodorum me vincat. [Moderatorem) Tpis, & rei qui diſponas, & tempus, & res meas, vt qñ voles, & quod voles, facias pro me iudicio tuo. [Nihil aut) Sententia eſt. [Sero) Tarde. [Aut exigue) Minus q̃ det, quia quandocunque tribuas patria, aut quodcunque tribuas, NVL.

Rhodanum. debet videri bono ciui, & ſatis & cito tributum. [Traieci Rhodanum) Miſi vltra Rhodanum fluuium, qui eſt Galliæ Narbonēſis ex alpibus præcipitatus per Heluetios ruens inter Europe maximos fluuius nominatus, dr̄ autem ſurgere non longe ab Hiſtri Rheniq. fontibus & Lemano lacu acceptus tenet impetum? ſeq. per medium integer agens, quãtus venit egreditur, de quo plura

Vienna vide apud coſmographos. [Vienna) vrbs eſt in Allobrogibus, vt ſcr. Pomp. [Celeritatem) quia cito aliquid egregij faciam. [Opposuerit) vt me impediat. [Ad tempus) Pro tpe. [Copias) Exercitum. [Si) Quia: affirmantis enim non dubitantis eſt.

ASC. NIHIL &c.) Primo oſtendit Plancus amoris ſui certitudinem ex conſilijs apertione, deinde pollicetur ſe in dies magis de rep. meriturum, & demum ſcribit vbi nam habet exercitum. Ordo eſt. Ego lætor me nihil ſcripſiſſe tibi temere .i. inconſiderate ac vane aut te recepiſſe .i. promiſiſſe de me fruſtra, hoc eſt ſic euenisse, vt ego tibi, vt alijs promiſiſti. Certe tu habes hoc .i. tanto maius teſtimonium amoris mei, quo .i. quanto maturius .i. citius volui conſilia mea eſſe nota tibi quàm ceteris. Vero .i. ſed ſpero, te præuidere acceſſiones .i. incrementa meorum meritorum .ſ. in rēp. fieri in dies .ſ. ſingulos, & recipio .i. polliceor te cogniturum .ſ. adhuc magis. Quod .i. quantum attinet ad me ô mi Cic. ita ſup. opto vt reip. liberetur ab malis imminentibus me adiuuante, ſic ſuſpicio .i. cū veneratione tanquam ſupra me polita aſpicio, veſtra præmia conferenda certe cum immortalitate, nam cuicunq; cōſulatus ob merita in remp. decretus fuit, immortali honore donatus videretur, vt nihil ſim remiſſurus de ſtudio meo iuuandæ reip. & perſeuerantia mea in fide, ſine his .ſ. præmijs, hoc eſt etiã ſi nulla præmia contuleris. Niſi impetus animi mei fuerit ſingularis, & opera mea præcipua, in multitudine optimorum ciuiū, ego nihil .i. non aliquid, non volo aliquid accedere .i. addi ad dignitatem meam ſuffragatione veſtra .i. veſtro fauore, & ſuffragio. Autem .i. ſed, concupiſco nihil mihi ſup. eorum contraq. quidem ipſe pugno, q.d. non volo per vim quidquam præmij extorquere, aut honores aſſequi quia contra eos qui talia volunt pugno, ſed ego patior facile te eſſe moderatorem, & temporis, & rei .i. te diſcernere & qn̄, & quid mihi conferendum ſit. Aūt .i. ſed, nihil pōt videri tributum ciui à patria, aut ſero .i. nimis tarde quo ad tempus, aut exigue .i. nimis modice quo ad rem. Ego traieci .i. traduxi Rhodanū .i. ad alteram partem Rhodani, exercitū .ſ. meum ad vj. cal. Maias, hoc eſt xxv. diem Aprilis, magnis itineribus, ſ. vt dñr dietis. Ego præmiſi via breuiore .i. per viam breuiorem, Viēnam .i. ad eam vrbem ſuper Rhodanum ſitam, milles equites, ipſe .i. ego ſatisfaciam, celeritate .i. longiorem viam celeritate ſuperabo, ſi non impediar à Lepido ſi autem Lepidus oppoſuerit ſe in itinere meo, ego capiam conſilium ad tempus .i. pro qualitate temporis rei. Ego adduco copias firmiſſimas, & genere, quia veteranos aut Gallos, & numero, quia copioſas, & fidelitate, quia libertate deuictas. Ego te rogo vt diligas me, ſi ſcis .i. confidis te facturum mutuo .i. in eum à quo tantundem amaris.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Plancum quem prius laudat vt remp. tueatur. ſperamq; nam pro Planci dignitate promouenda pollicetur.

CIC. PLANCO IMP. COS. DES. S. D. 10

ETſi ſatis ex Furnio noſtro cognoueram, quę tua voluntas, quod conſilium de rep. eſſet: tñ, lectis tuis literis, liquidius de toto ſenſu tuo iudicaui. quamobrē q̄q̄ in vno prœlio omnis fortuna reip. diſceptat; qđ quidem, cum hęc legeres, iam decretum arbitrabar fore: tñ ipſa fama, quę de tua voluntate percrebuit, magnam es laudem conſecutus. itaq; ſi conſulem Romæ habuiſſemus, declaratum eſſet à ſenatu cum tuis magnis honoribus, q̄ gratus eſſet conatus, & apparatus tuus. cuius rei non modo non prætcrijt tempus, ſed ne maturum quidem etiamnum, meo quidem iudicio, fuit. IS ENIM denique honos mihi videri ſolet; qui non propter ſpem futuri beneficij, ſed propter magna merita claris viris defertur, & datur. quare, ſit modo aliqua reſp. in qua honos elucere poſſit: omnibus, mihi crede, ampliſſimis honoribus abundabis. IS AVTEM, q vere appellari pōt honos, nō inuitamentum ad tps, ſed perpetuæ virtutis eſt præmium. quamobrem mi Plance incumbe toto pectore ad laudem: ſubueni patriæ: opitulare collegæ: omnium gentium conſenſum, & incredibilem conſpirationem adiuua. me tuorum conſiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amiciſſimum, fideliſſimumq́. cognoſces: ad eas enim cauſas, qbus inter nos amore ſumus officijs, vetuſtate coniuncti. patriæ caritas acceſſit, eaque effecit vt tuam vitam anteferrem meæ. iiij. cal. Apr.

ETſi ſatis) Cum poſt Furnij relationē de voluntate Plan. erga rēp. ipſe ēt Plan. ſcripſiſſe ſenſus, & cōſilia ſua Cic. eū ſummopere laudat, oñditq. eum non cariturū meritis pręmijs, ſi modo ſit aliqua reſp. Itaq; hortatur vt pergat ſubuenire patriæ, & opitulari. D. Brut. qui erat obſeſſus Mutinæ ab Ant. Se autem pollicetur Cic. fore fautorem dignitatis Planci, & amiciſſimum in omnibus, textus ſatis eſt planus. [Liquidius) Clarius. [In vno prelio) Si vincantur Ant. [Diſceptat) Periclitatur certat. [Decretum) .ſ. tibi, nam ſenatuſc. mandatum eſt Planco. vt perſequeretur M. Ant. [Percrebuit) Notius fuit, & vulgatū. [Si habuiſſemus conſulem) Qui aberat, ſine cuius præſentia non licuit declarari de apparatu tuo. [Cuius) Conſulator ipſum ꝙ nondum fuerit declaratum de eius apparatu, quia dicit tempus nō ſolum adhuc non præteriſſe, ſed neq; ēt adhuc eſſe maturum declarandi quę Plan. pro rep. apparaſſet. [Is deniq;) Sententia eſt exornatio, eſt aūt ſenſus .i. vř mihi vere honor, qui non datur pp ſpem beneficij, quod aliquis ſit facturus, ſed pp beneficium iam acceptum, qualis erit honor, qui tibi conferetur pp beneficia iam in remp. præſtita. [Modo) Dummodo. [Inuitamentum) Incitamentum. [Ad tempus) .ſ. certum. [Incumbe) Subueni, diſſolutum, eſt exornatio. [Opitulare) Auxiliare, opem fer. [Conſenſum & cōſpirationem) .i. coniunctam voluntatem omnium gentium ad defendendam remp. [Anteferre) Proponerem. HVB. Inuitamentum.

ETSI &c.) Cum poſt Furnij legati relationem de volūtate Planci erga remp. ipſe Plancus ſcripſiſſet ſua conſilia Ciceroni, ipſe Cic. eū hac epiſt. ſummopere laudat, oſtenditq́. cum non cariturum meritis præmijs, ſi modo aliqua ſit reſp. futura quod nunc merito vereri potuit, cum paulo poſt ſi à triūuiris occupata, & Cic. ipſe proſcriptus, & mox depræhenſus capite cū plenus. Ordo eſt: Etſi .i. quanquam ego cognouerā ſatis ex Furnio noſtro .ſ. cōi amico, quæ voluntas tua, & quod conſilium .ſ. tuum eſſet de rep. tñ literis tuis lectis .i. poſtquam legerā literas tuas, iudicaui liquidius .i. clarius, & defecatius de toto ſenſu tuo .i. ſententia de rep. Quamobrem quanq̄ omnis fortuna reip. diſceptat .i. verſatur in ambiguo, vt qui in iudicio diſceptant ante ſententiā latam, in vno prœlio .ſ. ad Mutinam cōmittendo, quod quidem .ſ. prœlium ego arbitrabar .ſ. cum hæc ſcriberem, fore .i. futurum iam decretum .i. alteri parti adiudicatum & ita profligatum & finitum. Hub. intelligit a ſenatu per decretum mandato Planco. quod non placet, ſi enim ſenatus mandaſſet, fruſtra Cicero indicaſſet, prætcrea decernitur armis vtrius partis res ſit, aut vtra viuat. vnde illud Maronis, inter ſe coijſſe viros, & decernere ferro licet Seneca cernere pro decernere legat. vult ergo dicere ꝙ propediem futurum eſſe prœlium cum Antonianis, in quo decernatur vtrum reſp. an tyranni rerum potituri ſint, decretum ergo .i. profligatum & finitum iam cum leges hæc .i. has literas. tamen tu es conſecutus magnam laudem ipſam fama .i. per ipſam famā, quæ percrebuit multum .i. diuulgata eſt de voluntate tua .ſ. procliui in remp. Itaq; ſi ego habuiſſem Romæ conſulem, declaratum eſſet, à ſenatu .i. publico decreto cum auctoritate conſulis cum magnis honoribus tuis, q̄ .i. quantum gratus eſſet conatus, & apparatus tuus .ſ. pro iuuanda rep. quia vt viſum eſt ſcripſeras ſe collegiſſe maximas & fideliſſimas copias. Cuius rei .ſ. faciendæ, tempus non modo .i. non ſolum, non præterit, ſed ne quidem non fuit maturum .i. tempeſtiuum ēt nunc iudicio meo, quia melius fieret rep. ſtabilita, quod propediem futurum ſperauit Cic. nunquam tamen vidit. Enim .i. quia, Is denique honor ſolet videri mihi .ſ. verus, quia defertur & datur claris viris, non propter ſpem futuri beneficij, cum nihil adhuc præclari fecerint, ſed propter magna merita, quaſi dicat expectandum eſſe donec quod paratus erat facere fecerit. Quare modo, id eſt dummodo aliqua reſpub. ſit in qua honos poſſit elucere .i. reſplendere, crede mihi

tu abundabis oĩbus ampliſſimis.i.ſummi honoribus. Vbi omnis cum ſuperlatiuo nõ inepte iungitur, quod Vallam notaſſe mireris. Autem.i.ſed,is.ſ.honos,qui poteſt appellari vere honos.i.honor,idẽ.n.ſunt,non eſt inuitamẽtum.i.prouocamentum ad tpˢ .ſ. duratuꝝ,ſed præmium virtutis ppetuæ.Quamobrẽ,ò mi Plance incumbe toto pectore ad laudem.Subueni patriæ.Opitulare.i.opem fer collegæ.ſ.tuo iam obſeſſo,adiuua conſenſum oium gentium bene de rep.ſentientium & conſpirationẽ incredibile oium gentium , vbi conſpiratio dicitur de cõi ſtudio in remp. & ita in bonam partẽ accipitur.Tu cognoſces me adiutorẽ conſilioꝝ tuorum,fautorẽ dignitatis tuæ, & amiciſſimum, & fideliſſimũ tibi in oĩbus rebus. intelligit,ſi toto pectore ad veram laudem incubueris. Cauſam hmõi fauoris affert ſubdens . Enim.i.q̃a,charitas patriæ.i.quam ſimul habemus in patriam acceſſit.i.addita eſt,aduenit ad eas cauſas, quibus ſumus coniuncti inter nos,amore.ſ.mutuo,officijs,beneficijs ex debito mutuo,& vetuſtate .ſ. amoris,& neceſſitudinis,nã vt ſupra viſum eſt, pr̃ Planci erat Cic. ñi maxime neceſſarius,& Plancus ipſe à puero chariſſimus. Et ea.ſ.caritas patriæ efficit vt ante ferrem.i.præponerem tuam vitã meæ .ſ. vitæ quod difficile eſt creditu , & difficilius factu , facile tñ dictu. veruntñ quia non pauci Romanorum vitam ſuam pro patria expoſuerunt, & vitam Planci Cic. putat magis patriæ neceſſariam, q̃ ſuam,nõ eſt omnino incredibile, ſup. ſcriptum aut datum eſt. quod tamen non putem à Cic. additum. iij. cal. April.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratias agit Plancus pro officijs,quibus à Cicerone officitur,nunciatq; Ciceroni,quantum onus pro defenſione reip.humeris ſuis incumbat.

PLANCVS CICERONI S. P. D. II

IMmortales ago tibi gratias, agamq́ue dum viuam: nam,relaturum me,affirmare non pñt: tantis.n.tui officijs nõ videor mihi rñdere poſſe:niſi forte,vt tu grauiſſime,diſertiſſimeq́.ſcripſiſti,ita ſenſurus es,vt me referre gratiam putes; cum memoria tenebo. Si de filij tui dignitate eſſet actũ, amabilius certe nihil facere potuiſſes. Primæ tuæ ſententiæ infinitis cum muneribus poſteriores ad tempus arbitriumq́. amicorum meorum compoſito,oratio aſſidua & perpetua de me, iurgia cũ obtrectatoribus pp me,notiſſima mihi ſunt,quare non mediocris adhibẽda mihi eſt cura,vt reip. me ciuem dignum tuis laudibus præſtem, in amicitia tua memore, atq; gratum,quod reliquum eſt,tuum munus tuere; & me,ſi quem eſſe voluiſti,cũ exitu,rebusq́. cognoſcis,defende,ac ſuſcipe. Cum Rhodanum copias traieciſſem, fratremq́. cum tribus millibus equitum, præmiſiſſem, ipſe iter ad Mutinam dirigerem: in itinere de prœlio facto, Brutoque & Mutina obſidione libertatis audiui. animaduerti nullum alium receptum Antonium, reliquisq́ue, quæ cum eo eſſent, hr̃e, niſi in his partibus: duasq́. ei ſpes eſſe propoſitus,vnam Lepidi, ipſius alteram exercitus: ꝙ quędam pars exercitus non minus furioſa eſt,q̃ qui cum Antonio fuerunt. * equitatum reuocaui: ipſe in Allobrogibus * conſtiti, vt proinde ad omnia paratus eſſem, ac res me moneret: ſi nudus huc ſe Antonius conferet,facile mihi videor per me ſuſtinere poſſe,remq́. publicam ex veſtra ſententia adminiſtrare, quamuis ab exercitu Lepidi recipiatur. ſi vero copiarum aliquid ſecũ adducet, & ſi decimãs legio veteranam , quæ noſtra opera reuocata cum reliquis eſt, ad eundem furore redierit: tñ, ne quid detrimẽti fiat, dabitur opera à me: idq́. me præſtaturum ſpero, dum iſtinc copiæ traijcientur,cõiunctæq́. nobiſcum facilius perditos opprimant. hoc tibi ſpondeo mi Cicero,neq; animum,neq; diligentiam mihi defuturam. cupio mehercule nullam reſiduam ſolicitudinem eſſe: ſed, ſi fuerit,nec animo, nec beneuolentiæ, nec patientiæ cuiusq̃ pro vobis cedam. do quidem ego operam, vt etiam Lepidum ad huius rei ſocietate incite; omniaq́. ei obſequia polliceor, ſi modo remp. reſpicere volet. vtor in hac re adiutoribus,interpretibusq́. fratre meo, & Laterenſe,& Furnio noſtro. non me impedient priuatæ offenſiones,quo minus pro reip.ſalute etiam cum inimiciſſimo conſentiam. ꝙ ſi nihil profecero,nihilominus maximo ſum animo,& maiore fortaſſe cum mea gloria vobis ſatisfaciam. Fac valeas, meq́ue mutuo diligas.

[margin: alias, … eq … cum … alias, … r cõ … tui]

IMmortales) Scripſerat Cic. ad Planc.ſe diligenter oĩa feciſſe pro tuẽda eius dignitate,dixiſſe enim ſnĩas multas in ſenatu, pro eo ſuſcepiſſe iurgia cum eius obtrectatoribus, q̃ oĩa ſcr. Planc.eſſe ſibi notiſſima,neq; poſſe referre dignas gr̃as,incumbere aũt ſibi magnum onus tuẽdæ reip.pp laudes ipſius Cic. admonet præterea Cic.qd ſperet ſe factuꝝ aduerſus Ant. q̃bus in rebus dicit ſe hr̃e adiutores,& interpretes Laterenſem,& Furniũ. [Immortales)æternas.[Ago)Dico.[Relatuꝝ) Redditũꝝ te ipſa, Alio loco diximus de hac dñia.[Rñdere) Satisfacere,vel par referre. [Sẽſurus)Iudicaturus.[Primæ tuæ ſnĩæ)Quas ꝑ me dixiſti.[Poſteriores).ſ.ſnĩæ.[Compoſitæ)Accõmudatæ.[Arbitrium) Voluntatem vt ipſi voluerunt.[Orõ) q̃ ſemꝑ habuiſti de me honorificẽtiſſima.[Iurgia)Cõtentiones lites.[Obtrectatoribus)Inuidis,maledicis meis.[Præſtẽ)Exhibeam,reddã.[Memorẽ)Tuoꝝ beneficioꝝ erga me ſubaudi præſtem. [Tuere) Serua.[Munus) Offm̃. [Quod reliquũ eſt).i.in eo quod reſtat ꝑ me agendum.[Quem) Quale.[Defende eum exitu).i.defendendo fac vt habeant cũ exitum.[Cũ Rhodanum) Dicit qñ factus ſit certior deliberatione D.Bruti ex obſidioni Mutinẽſi.[Prætermiſiſſem).ſ.Viennã vt ſupra viſum eſt.[Ad Mutinam)vt ſuccurrerẽ.[De Bruto) Liberatis ope Oct.Cæſ.vt diximus in argm̃ epiſt. [Receptum) Redactum. [Reliquiasq́.)Paucos illos milites q̃ ei relicti eſſent.[Partibus) Galliæ vbi ſum.[Exercitus)Noſtri Romani.[Quædam pars)quæ olim militauerat ſup. Cæſ. quam appellat furioſam, q̃a erga rẽp. male eſſet affecta.[Equitatum)Quem ꝓmiſeram.[Reuocaui)Iuſſi redire.[Conſtiti)Commoratus ſum.[In Allobrogib.)Ij populi ſunt Galliæ q̃ olim,vt ſcribit Strab. militandi ſtudio multis mortalium millib. tenebant,hac aũt ætate rei ruſticæ dediti cãpos,& alpinas valles arant, Viennam metropolim hñtes. hæc aũt vrbs ſita eſt ad Rhodanum, à qua vrbe non longe abeſt Lugdunum. hæc Str.[Proinde)Ita.[Ac res moneret)vt viderẽ eſſe vtile. [Nudus) Sine exercitus multitudine.[Per me).i.ſine alioꝝ auxilijs, aut ꝯiunctione alterius.[Lepidi) De quo dubitabat ne cũ Ant.cõiungeres.[Copiaꝝ)Exercitus. [Veterana) q̃ ex veteranis militib. [Reuocata)Ne trãſiret ad Ant. [Ad eundem furorem) vt ẽt nunc ſit contra rẽp.ſicut fuit viuẽte Cæſ.[Detrimẽti)Dãni. [Fiat)reſp. ꝑ trãſitum decimæ legionis ad M.Ant.[Traijciant) Tranſmittãt vltra alpes.[Iſtinc)Ex Italia.[Reſidua).i.reliquam eſſe,remanere. [Nec cedã patientiã).i.nemo vincet me patientia. [Obſequia).i.me factuꝝ quidq̃d voluerit Laterenſis hunc App. appellat. Laterenſem virum clarum.[Priuatæ) Quæ mihi factæ ſunt in rebus meis priuatis. [Etiam cum inimiciſſimo) Vel generaliter cum quolibet,quo ſit mihi inimiciſſimus,vel cũ Lepidu.[Si nihil profecero) Si nõ potuero trahere Lepidum in hanc ſocietatem.[Cũ mea maiore gloria) Si fuero ſolus quam ſi habuero alios ſocios. qui volunt partem gloriæ meæ ſi quid præclari fecero. HVB. Iurgia. Allobroges. Vienna Proinde.

IMMORTALES &c.)Scripſerat Cic.ad Plancũ ſe oĩa diligenter feciſſe ꝓ tuẽda eius dignitate,& ꝓ eo fortiter certaſſe, de quo Planc.gr̃as agit,dicitq́. ſibi rẽp.eo maiori curæ futura,ſimulq́. docet qd ſperet ſe factuꝝ aduerſus Ant. adiuuantibus Laterenſe, & Furnio.Ordo eſt: Ego ago tibi.ſ.verbis,aut ſcriptis,gr̃as immortales.i.nõ intermorituras nec è memoria abolendas, & agã dum.i. donec viuã, nam non poſſum affirmare me relatuꝝ.i.reipſa paria beneficia reddituꝝ.Ego.n.nõ videor mihi poſſe rñdere.i.ſatisfacere,tãtis officijs tuis,niſi forte vt tu ſcripſiſti grauiſſime, & diſertiſſime, vt tu ſenſurus es.i. iudicaturus. ita vt putes me referre gr̃am.i.re ipſa ſatisfacere,cũ.i.qñ tenebo memoria.ſ.beneficia in me collata, hoc eſt qñ habebo gr̃as, vt memorẽ eſſe ſit inſtar relationis beneficij.Si actum.i.tranſactum,& ꝯſtitutum eſſet de dignitate filij tui,tu nihil potuiſſes facere amabilius ſup.mihi.Primæ ſnĩæ tuæ ſup.de me conpoſitæ ſunt.i.conſtitutę cum muneribus.i.officijs,infinitis.i.plurimis in me liberaliter collatis, poſte- ASC.

riores.ſ.ſententiæ tuæ compoſitæ ſunt ad tempus .i. pro ratione tpis.ſ.ad arbitrium amicoꝝ meoꝝ. Oratio.ſ.tua, aſſidua.i.ſermo quotidianos,& iurgia.ſ.tua, perpetua.i.continua cum obtrectatoribus ſupp. meis pp me.ſ.habita ſunt mihi notiſſima. Quare non medioeri cura adhibeoda eſt,niſi vt præſtē.i.exhibeā reip. me ciuem dignum laodabis, & ſup.memorem,atque.i.& gratum io amicitia tua. Quod reliquum eſt tuere.i.defende munus tuū.i. partes,& offm,& defende ac,ſuſcipe me,ſi cognoſces.i.cognoſcere voles eum exitum rebus,quem voluiſti eſſe. Cum traieciſſem copias Rhodanū,q fluuius eſt Gallię Lugdunē.& pmiſiſſem fratrem cū tribus millibus equitum,& ipſe .i. ego dirigerem iter ad Mutinam,vbi D.Brutus obſidebatur. Notandum aūt propria nomini ciuitatis licere ppoſitionem addere audiui in itinere de prę lio facto,& de Bruto,& Mutioa liberatis obſidio oe. Animaduerti nullum.i. non vllū, Aotonium, & reliqas.ſ.copiaꝝ quæ eſſent cū eo,non hrē vllō aliū receptum.i.locū refugij, niſi io his partibus.ſ.in quibus eſſem. Et duas ſpes eſſe propoſitas ei.ſ.Antonio, vnam Lepidi.ſ.ad ſe trahendi,alter exercitus ipſius, quod quędā pars exercitus nō minus furioſa eſt.i.male ſentiens de rep.q̄ qui fuerunt cū Ant.reuocaui equitatum .i. eqtum exercitum ipſe .i. egomet manſi ſtans in Allobrogibus.i. Gallis circa Vieonam, & Lugdunū,vt eſſem paratus ad omnia. Protode.i.perinde ac.i.ſic, vt res.i.vtilitas rei oioneret me. ſi Antonius cōferret ſe huc.i.ad hūc locū vbi eſſem,nudus .i. inermis, Ego videor poſſe ſuſcipere .ſ.negotium capiendi aut debellandi Antonij facile p me .i. ſine adiutorio,& adminiſtrare rem, ex ſententia .i. voluotate noſtra q̄uis ſup.Antonius recipiatur ab exercitu Lepidi. Si vero adducet ſecum aliqd copiaꝝ, etſi decima legio veterana.i.veteranoꝝ militum,quæ pcipue fortitudinis habebatur,quę reuocata eſt cū reliquis.ſ.legionibus,opera.i. diligentia nr̄a,quia volebat ad Antonium tranſire,redierit ad eundem furorem.ſ.tranſeundi ad Antonium,tn̄.i.nihilominus opera dabitur à me, ne quid detrimenti.i.damni fiat.ſ.reip.& ſpero me præſtaturum .i. exhibiturum,& effectuꝝ id, dūmodo copiæ.ſ.nouæ traijciantur iſtinc .i. ex Italia trans alpes,& coniunctæ nobiſcum opprimant facilios perditoa .ſ.milites,qui remp.perdant. O mi Cicero ego ſpōdeo tibi hoc, neq; animum,neq; diligentiam deſuturam mihi cupio mehercule oullā ſolicitudinem eſſe reliduam.i.reliq̄,hoc eſt volo penitus extirpare inimicos reip. Sed ſi fuerit.ſ.aliqua ſolicitudo reſidua, ego ne cedam animo,nec beneuolentiæ, nec patientiæ .i. perſeuerantiæ cuiusq̄ pro vobis .i. derelictis vobis. Ego quidem do operam, vt incitem ēt Lepidum ad ſocietatem huius rei.ſ.opprimendi . Antonij, & polliceor ei oia obſequi,ſi modo volet reſpicere.ſ.miſericorditer, & fauente remp. Ego vtor in hac re fratre meo, & Laterenſe nr̄o,& Furnio nr̄ .ſ. cōibus amicis adiutoribus. & ioterpretibus .i. quaſi interceſſoribus, & ſignificatoribus voluntatis meæ. Offenſiones priuatæ.i.læſiones priuatorum hominum,aut quas priuatim fecero,non impedient me quo minus ſeotiam pro ſalute reip. etiam cum inimiciſſimo. Quod ſi nihil profecero .ſ. enitendo pro rep. oihilominus ego ſum maximo aio, & ſatisfaciam vobis.i.veſtræ cupiditati fortaſſe maiore aio, cum gloria mea,hoc eſt ſi vincere non potero. & alios in ſententiam meam attrahere, paratus ſum pro Rep. fortiter pugnando ſi ſors dabit cadere. quod glorioſius erit qui verbis viciſſe. Fac ſup. vt valeas, & diligas me mutuo .i. quod mutuo facturus es.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Scribit Planco quàm grata fuerint, & ſibi, & ſenatui literæ illius: hortaturq; eodem illo ſuperiore argumento ad remp. defendendam.

CIC. PLANCO IMP. COS. DES. s. 12

ETſi reip.cauſa maxime gaudere debeo, tm̄ ei te præſidij, tm̄ opis attuliſſe extremis penè tpibus; tn̄,ita te victorē complectar rep. recuperata, vt magnā partem mihi lætitiæ tua dignitas affert: quam, & eſſe iam,& futuram ampliſſimam intelligo. caue enim putes,vllas literas vnq̄ * gratiores,q̄ tuas, in ſenatu eſſe recitatas. idq́. contigit tum meritorum tuorum in remp. eximia quadam magnitudine, tum verborum,ſententiarumq́. grauitate. quod mihi quidem minime nouū qui,& te noſſem, & tuarum literarum ad me miſſarum promiſſa meminiſſem, & hrē̄m à Furnio noſtro tua pęnitus conſilia cognita: ſed ſenatui maiora viſa ſunt, q̄ erant expectata: non q̄ vnq̄ de tua voluntate dubitaſſet: ſed nec,quantum facere poſſes, nec, quò progredi velles, exploratum ſatis habebat. itaq; cum ad vij. id. Apr. mane mihi tuas literas M.Variſidius reddidiſſet, easq́.legiſſem,incredibili gaudio ſum elatus.cumq́. magna multitudo optimorum virorum, & ciuium me deduceret, feci cōtinuo oēs participes meæ voluptatis. interim ad me venit Munatius nr̄,vt conſueuerat: & ego ei literas tuas * oſtendi: nihil dū.n.ſciebat: nam ad me primum Variſidius: idq́. ſibi à te mandatū eſſe dicebat. paulo poſt idē mihi Munatius eas literas legēdas dedit, quas ipſi miſeras,& eas,quas publice. placuit nobis, vt ſtatim ad Cornutum, ptorem vrb. literas deferremus, qui,q̄ conſules aberant, cōſulare munus ſuſtinebat mare maiorū,ſenatus eſt cōtinuo conuocatus, frequensq́. conuenit,pp famam,atq; expectationem tuarum literarū. recitatis literis,oblata religio Cornuto eſt,pullariorum admonitu, nō ſatis diligenter eum auſpicijs operā dediſſe. idq́. à nr̄o collegio comprobatum eſt. itaq; res dilata eſt in poſterum. eo aūt die magna mihi fuit pro tua dignitate cōtentio cum Seruilio. q cum gr̄a effeciſſet, vt ſua ſnīa prima pronūciaretur: frequens eū ſenatus reliqt,& in alia omnia diſceſſit,meæq́. ſententiæ, q́ ſecūda pronunciata erat,cū frequens aſſentiret ſenatus, rogatu Seruilij P.Titius interceſſit. res in poſterum dilata. venit paratus Seruilius, Ioui ipſi iniquus, cuius in tēplo res agebatur. hūc quemadmodum fregerim,quā taq́. cōtentione Titium interceſſorē abiecerim, ex aliorū te literis malo cognoſcere: vnū hoc ex meis: ſenatus grauior, cōſtātior amicior tuis laudibus eſſe nō potuit, q tum fuit. nec vero tibi ſenatus amicior, q̄ cuncta ciuitas: mirabiliter.n.populus R. vniuerſus, & oīum generū, ordinumq́. cōſenſus ad liberandam remp. cōſpirauit. perge igr̄, vt agis nomenq́. tuum cōmenda immortalitati; atq; hæc oīa,quę hn̄t ſpeciem gloriæ,collecta inaniſſimis ſplēdoris inſignibus, cōtemne: breuia, fugacia,caduca exiſtima verū, DECVS in virtute poſitū eſt; quæ maxime illuſtratur magnis in remp. meritis. eā facultatem habes maximā. qua qn̄ complexus es, & tenes; pfice,vt ne minus reſp.tibi, q tu reip.debeas. me tuæ dignitatis nō modò fautorem, ſed ēt amplificatorē cognoſces. id tuū reip.quę mihi eſt mea vita carior,tn̄ nr̄æ neceſſitudini debere me iudico. Atq; in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam voluptatem,q̄ bene cognitam mihi T. Munatij prudētiam, & fidem, magis etiam perſpexi in eius incredibili erga te beneuolentia,& diligentia. iij. id Apr. Vale.

* alias, gratiores

* alias, dedi

ETſi reip.) Cum ſcripſiſſet Planc. primū ad Cic. de voluntate ſua erga rēp. Deinde ad S.P.Q.R. oñdit Cic. qoanti fecerit illas literas ad ſe ſcriptas, deinde quanti etiam ſenatus eas quas publice ſcripſerat, vnde hortatur eum vt pergat ita facerem, ſicut inſtituit; & exiſtimet veram gloriam io virtute poſitam. poſtremo declarat Munatij incredibilem erga eum beneuolentia. (Præſidij) Tutelæ ad terreodum hoſtes. [Opis attuliſſe) Ad eos frāgendum, qui reip.oppugnarent. [Penè extremis temporibus) Cum videretur eum in ſumma deſperatiooe. [Ita complectar) Ita carum habeo. [Ampliſſimam) Maximam. [Caue.n.putes,literas).i.noli puta. [Magnitudinem tum meritorum) qa contuliſti maxima beneficia in remp.ex quo omnia tua videoiur maioris grauitatis. [Promiſſa tuarum literarum) .i.ea, quæ mihi in tuis literis promiſeras. [A Furnio) Cui tua conſilia mihi exponenda mandaueras: vt ſupra viſum eſt. [Expectata,) Sperata

Sperata.[Quo)Quouſque. [Elatus) Subleuatus,eſt aũt mos ita dicendi.[Deduceret)Comitaretur. [Feci participes oẽs) Omnibus oſtendi literas tuas ex qbus tantum voluptatis capiebam. [Nihil ſciebat)Te ad me ſcripſiſſe.[Primum)Anteq̃ ad Munatiũ.[Quas publice).ſ.miſeras. [Cornutum,p̃torem) Is fuit q poſtea,vt ſcribit App ſeipſum interemit.[Cõſulare munus) Onus & offiũ conſolum.[Cõſules)Hirtius,& Panſa,q Mutinam verſus ierant,frequens,ois.[Famam)Quæ iam erat li'is tuis. [Expectationem)De aliquibus rebus nouis.[Oblata)Obiecta.[Religio)Ne eo die recitarẽtur lẽę tuæ,quia eſſet ꝯtra auſpicia,ſicut pullarij admonnerant,erant aũt pullarij aruſpices,q pullis ex qbus auſpicia captabant. præerant, pullis aũt in auſpicijs, vt ſcribit Feſtus potiſſimũ dabatur plus. [Non dediſſe operam auſpicijs).i.non rectè captaſſe auſpicia.[Collegio)Augurum,inter quod Cic.erat. [Gratia feciſſet).i.gratia obtinuiſſet.[Aſſentiretur)Approbaret eam. [Intercesſit) Impediuit,de quo verbo diximus ſatis multa in 1. lib. [In templo) Qnia eramus in capitolio,quod eſt conſecratũ Ioui.[Fregerim)Vicerim,deiecerim.[Interceſſorem) Impeditorẽ ſententiæ meę,vt ſupra Titius interceſſit.[Ex meis).ſ.volo te cognoſcere.[Tũ)Eo die. [Omnium generum) Nobilium,& plebeiorum.[Ordinum)Senatorum equeſtrium,&c.[Cõſpirauit)Cõſenſit.[Speciem)Apparentiam non.n.ſunt vera bona,ſed opinatina.[Inanibus)Vanis. [Verum Decus) Sententia,& exornatio. [Maxime)Præcipue,licet,& alijs rebus.[Id tum).i. exiſtimo me eſſe obligatum ita pro te facerer tum cauſa reip. cuius es defenſor,tum propter neceſſitudinem,quæ inter nos eſt.

Pullarij

ASC. ETSI reip.) Cum ſcripſiſſet Plancus ad Cic. & ſenatum de voluntate ſua in remp.oſtẽdit Cic.quãti literas illas fecerit,hortaturq́oe vt pergat veram gloriam virtute aſſequi, docetq́. Munatij erga ipſum beneuolentiam.Ordo eſt. Etſi.i.quanquam ego debeo maxime gaudere cauſa.Reip.attuliſſe ei penè.i.quaſi extremis.i.vltimis tpibus.i.quibus prouincia habenda eſt, tunc autem cum ſentirent ad ſucceſſorem perfectæ rei peruẽturam raro magna inceptare,ſolebant,tm̃ præſidij, & protectionis honorificæ, & cuſtodiæ tm̃ opis.i.auxilij, tm̃ ita.i.ſic,&.i.comprecatiua locutio,complectar te.i.præcor vt detur mihi te complecti rep. recuperata,vt tua dignitas.ſ.quam ex victoria conſequeris,afferat mihi magnam partem lætitiæ,.quam.ſ.dignitatem tuam ego intelligo,& eſſe iam,& futuram ampliſſimam. Enim.i.quia,caue ſup. vt aut ne putas vllas literas vnquam grauiores eſſe recitatas in ſenatu q̃ tuas.Et id.ſ.ꝙ grauiſſimæ æſtimatæ ſunt,contigit tum.i.ſimul eximia quadam magnitudine meritorum tuorum in remp. tum.i.ſimul grauitate verborum & ſententiarum. quod minime nouum ſup.fuit quidem.i.certe, aut ſaltem vt de alijs taceam mihi qui,&.i.ſimul noſſem te,& meminiſſem.i. memoria tenerem, promiſſa literarum tuarum miſſarum ad me. & hẽem à Furnio, noſtro conſilia tuo penitus cognita. Sed ſup. quæ ſcripſiſti,erant viſa ſenatui maiora,q̃ erant expectata,non ꝙ .ſ. ſenatus dubitaſſet vnq̃ de voluntate tua,ſed ſupp. ꝙ nec habebat ſatis exploratũ .i.cognitum quantum poſſes facere,nec quò .i. vſque, ac quantũ laboris,& periculi velles progredi .ſ. pro rep. Scripſerat enim ꝙ ad mortem vſque pro ea certare vellet.Itaq; cum Variſidius reddidiſſet mihi literas tuas ad vij. Idus, hoc eſt ad vj. diem Aprilis, & ego legiſſem eas, ego ſum elatus.i.ſupra me raptus incredibili gaudio. Cumque .i. &. cum magna multitudo optimorum,virorum,& ciuium deduceret me .ſ. in ſenatum,aut forum de domo .ſ. priuata,ego feci continuo oẽs participes voluptatis meæ.i.iudicaui,omnibus tuam voluntatem in remp. de qua æqoe gauiſi ſunt,ac ego. Interim Munatius noſter venit ad me,vt conſueuerat,ac ego dedi ei literas tuas, nihil enim ſciebat dum.i.tunc adhuc. Nam Variſidius,ſup. venerat primum ad me,& dicebat id .ſ. vt primum ad me veniret, eſſe mandatum ſibi à te. Idem Munatius dedit mihi paulò poſt legendas eas literas,quas tu miſeras ipſi.Et eas quas miſeras publice.ſ.recitandas in ſenatu.Placuit nobis vt deferremus ſtatim literas ad Cornutum prætorem vrbis.ſ. Romæ, qui.ſ.Cornutus ſubſtinebat munus conſulare.i.fungebatur,officio conſulares,eo ꝙ conſules aberant, more maiorum .i. ſicut apud maiores, & priſcos Romanos, prætor vrbanus fungebatur officio,conſulum abſentium.Senatus eſt continuo conuocatus, & conuenit frequens ꝑp famam atque expectationem literarum tuaꝝ. Literis.ſ.tuis recitatis.i.poſtq̃ erant recitatæ,religio .i. metus de non ſeruato auſpicio, eſt oblatus.i.obiectus Cornuto, admonitu pullariorum.i.eorum qui pullos ad auguria,& auſpicia nutritos obſeruabant,cum non ſatis diligenter operam dediſſe,eſt comprobatum ſupp. à collegio noſtro,videlicet augurali.Itaq;.i.& ita res eſt dilata in poſteꝝ.i.in diem ſequentem. Aũt .i. ſed magna contentio ſupp.fuit mihi,eo die.ſ.poſtero cum Seruilio pro dignitate tua .ſ. tuenda, qui .ſ. Seruilius cum effeciſſet gratia .i. fauore quorundam, vt ſnia ſoa pronunciaretur prima, frequens ſenatus .i. plurima pars ſenatus, reliquit eum.i.nõ eſt ſecutus aut ſecuta ſniam eius,& diſceſſit in alia oia.i.probaſſet potius alia oia q̃ quæ à Seruilio,dicebantur,& cum frequẽs ſenatus aſſentiretur meæ ſniæ quę pronunciata erat ſecunda,B. Titius interceſſit.i.ſe appoſuit,rogatu.i.ob preces Seruilij. Res eſt dilata in poſteꝝ.i.in diem rurſus ſequentem. Seruilius venit paratus .ſ. ad reſiſtendum ſniæ Cic. iniquus ipſi Ioui.ſ.auctori reip.Romanæ,in cuius templo res agebatur. Ego malo.i.magis volo te cognoſcere,ea literis aliorum ſup.q̃ ex meis, quemadmodum ego fregerim hunc .i. impetum huius .ſ. Seruilij,& quanta ꝯtentione abiecerim Titium interceſſorem.i.repugnatorem ſniæ meæ.Volo ſup.te cognoſcere,aut cognoſce,hoc vnũ ex meis ſup.lr̃is. Senatus non potuit eſſe grauior,ꝯſtantior,amicior tuis laudibus, q̃ fuit tum.i.tunc. Nec vero ſenatus ſup.eſt amicior.i.fauentior tibi,q̃ tota ciuitas. Enim.i.quia,populus R.vniuerſus,& conſenſus oium gñum,& ordinum conſpirauit.i.conſenſit mirabiliter ad liberandum remp. Perge.i.ꝑcede, & perfice inceptum igitur vt agis,& commenda nomen tuum immortalitati,quia conſtituerat Plancus aut rẽp.cum ſolicitudine liberare,aut pro ea mori. Atq; contemne hæc omnia quæ hñt ſpeciem.i.ſimilitudinem gloriæ, ſed non verum gloriam,vtpote lecta inſignibus inanibus.i.friuolis,ſplendoris.i.magiſtratus elari,hoc eſt ex honoribus,ſine virtute acquiſitis, & exiſtima breuia, quia diu durare non pñt, cum breuis ſit hois vita, fugacia, quia ẽt ſi vita perduraret hominum deſtituere ſolent,& cito ad alium transfugere, & caduca, quia per naturam ſuam ſunt inſtabile, ſplendor enim ille q in principio magiſtratum eſt cito lãgueſcit. Verum.i.ſolidum, & perpetuum decus eſt poſitum in virtute,quę.ſ.virtus illuſtratur maxime magnis meritus in remp.Tu habes eam facultatem.ſ.conferendi magna merita in remp. maximam, quam .ſ. facultatem, quando .i. quoniam complexus .i. aggreſſus es,tene,& perfice,vt ne .i. non minus reſp. debeat tibi, q tu debeas reip. tu cognoſces me non modo.i.non ſolum fautorem,ſed etiam amplificatorem dignitatis tuæ. Ego iudico me debere id.ſ.vt ſim amplificator dignitatis tuæ,tum.i.ſimul,reip. quæ eſt mihi carior vita mea,tum .i. ſimul neceſſitudini noſtræ.ſ.a parte tuo primum contractæ.Atque ego cepi magnam voluptatem in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, ꝙ perſpexi prudentiam, & fidem Titi Munatij cognitam mihi bene.i.multum etiam magis .i. amplius q̃ prius,incredibili beneuolentia,& diligentia eius erga te. Datum,&c.

TVA dignitas affert) Antea legebatur,afferat. nos, affert,ex vetuſto libro, quem habet Ioannes Scala.eſt aũt ſenſus. ita mihi deĩ te victorem complecti rep.recuperata,vt mihi magnam lætitiæ partẽ tua dignitas affert. verbum, complectar,q crediderunt eſſe indicatiui modi; vocem,affert,vt ipſi putabant,emendarũt; vt ego exiſtimo,deprauarunt. [Breuia,fugacia,caduca exiſtima) In voce fugacia,vetuſti libri diſſentiont alij,fugacia,alij, fugatocia;alij,fugato,habent. ego,etſi vulgata lectio ſenſu non caret,tamen libentius legerem,fucata, vt tranſlatio ſit à mulieribus,quarum ſæpe nitor non naturalis,ſed fucatus eſt,ideoq́. breuis, & caducus. hæc,inquit,fucata exiſtima,quoniam verum ſplendorem non habent, ſed collecta ſunt inaniſſimi ſplendoris inſignibus. PAVL. MAN.

APVD Plin.præmiſſa vini vocantur primitiæ. Hermolaus emendans,promiſſa reponit,publica lectione capũcta. mihi aũt mire arridet verbum,p̃miſſa,vt intelligamus primitias quaſdam, ſicuti præmiſſu ſacrorum dñr. Vtitur eo vocabulo,& M. Tullius epiſt. quadam ad Plancum.Et tuarum, inqt,literaꝝ præmiſſa me miniſſem. Etiam ſi in vulgaris modo codicibus paſſim ſcriptum inuenias, promiſſa,non præmiſſa: ſenſu nullo,aut leuiſſimo. Cœlius Rhod. Antiq. Lec.lib. 3. c.20.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Cupit teſtatam Planco ſuam erga illum voluntatem in augenda dignitate facere: hortaturq́; bellum cum Antonio inchoatum conficiat.

CIC. PLANCO IMP. COS. DES. S.P.D. 13

VT primum poteſtas data eſt augendæ dignitatis tuę,nihil prætermiſi in te ornando,quod poſitum eſſet aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. id ex ipſo S. C. poteris cognoſcere: ita enim eſt perſcriptum, vt à me deſcripto dicta ſententia eſt: quam ſenatus frequens ſecutus eſt ſummo ſtudio,

ſtudio, magnoq. conſenſu . ego quanq̃ ex tuis literis, quas mihi miſiſti, perſpexeram, te magis iudicio bonorum, q̃ inſignibus gloriæ, delectari : tñ conſiderandum nobis exiſtimaui, etiã ſi tu nihil poſtulares, quantum tibi à rep. deberetur. tu contexes extrema cum primis : qui enim M. Antonium oppreſſerit, is bellum confecerit . itaque Homerus non Aiacem, nec Achillem, ſed Vlyſſem appellauit * πτολίπορθον . Vale .

* .i. verbis direptoré .

HVB. VT primum) Scribit Cic. ſatis cognoſci poſſe ex S. C. qđ de Planco perſcriptum eſt, quãta diligentia vſus ſit in augenda eius dignitate . Poſtremo eum hortat, vt conficiat bellum inceptum, hoc eſt vt M. Ant. opprimat, ſi velit ſummam gloriam aſſequi. [Ornando) Cõmendando . Terent. munus noſtrum ornato verbis. [Senatuſconſulto) Quod de tua dignitate factum eſt, pſcriptum, notatum cum conſenſu totius ſenatus . [Vt à me dicta eſt ſnia) Sicut ego ſenſi, & dixi. [Iudicio bonorum) Qđ boni viri de te rectè ſentiant. [Inſignibus) Ornamentis ſunt laudes ſenatorum ſtatuæ, & ſimilia ornamenta. [Oppreſſerit) Deuicerit, ſubegerit. [Confecerit) Finicrit. [Itaque Homerus) Oſtendit ſummam gloriam eſſe in fine rei, non in principio . [Aiacẽ, nec Achillem) Licet fuerint fortiſſimi . [πτολίπορθον) Vrbis expugnatorem, q finem dedit bello , πορθεῖν .n. pugno ſignificat , πόλις vrbs, poetæ interdum addunt, πτόλεμος pro πόλεμος, & ita πτόλις, p πόλις , dr etiam πτολίπορθος ſumpſit ex Homero colorem . Ouid. lib. 13. Metam. vt introduceret Vlyſſem iactantem ſe his verbis .

Iam labor in fine eſt obſtantia fata remoui.

Altaq; poſſe capi faciendo pergama cepi.

ASC. VT primum, &c.) Dicit Plancum eſſ S. C. perſpicere poſſe quantum ipſe Cic. pro eius dignitate contenderit. Hortaturq́. vt bellum cum Antonio conficiat. Ordo eſt. Vt .i. vbi primum, poteſtas augendæ dignitatis tuæ eſt data .i. conceſſa, & facta mihi, nihil pt̃ermiſi in re ornando, quod poſitum eſſet, aut in pręmio virtutis, aut in honore verborum. Tu poteris cognoſcere id .i. quod ita fecerim ex ipſo S. C. quod, miſſum erat ad Plancum, & de Plãco augendo. Ita n. ſup. S. C. eſt perſcriptum, vt ſnia dicta eſt à me de ſcripto .i. de eo ſcribendo quam .ſ. ſententiam meam ſenatus frequens .i. plurima pars ſenatorum ſecutus eſt ſummo ſtudio, & magno conſenſu. Ego q̃q̃ perſpexeram ex literis tuis quas miſiſti, te magis delectari, iudicio bonorum, vt ſunt reip. fautores , q̃ inſignibus gloriæ, tñ exiſtimaui conſiderandum ſupp. eſſe nobis, ẽt ſi tu nihil poſtules, quantum deberetur tibi à rep. Tu contexes .i. conferes extrema .i. præmia, & gloriam, cum primis .i. cum ſudore, & labore, ac periculis. Labor aũt erit in opprimendo Antonio, Præmium, ſummus in rep. locus. Qui .n. oppreſſerit M. Antonium, is confecerit .i. finierit bellum. Itaq; Homerus, non Aiacẽ, nec Achillem, appellauit πτολίπορθον .i. vrbis populatorem, & expugnatorem, q̃uis vterq; eſſet fortiſſimus bellator, ſed Vlyſſem, qui callido conſilio plus valuit, q̃ illi viribus, q. d. conſilio potius quàm viribus contra Ant. contendendum πτολίπορθος, & pro eodem πτολιπόρθος dicitur à nomine πτολίεθρον , q eſt oppidum , ſeu vrbs, & verbo πορθεῖν, quod eſt populo .i. oppugno .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Laudat voluntatem Planci: hortaturq́; , vt in eo propoſito perſeueret .

CIC. PLANCO IMP. COS. DES. S. D. 14

O Gratam famam biduo ante victoriam, de ſubſiduo tuo, de ſtudio, de celeritate, de copijs. atqui, etiam hoſtibus fuſis , ſpes omnis in te eſt : fugiſſe enim ex prelio Mutinenſi dñr notiſſimi latronum duces . ESт autem non minus gratum extrema delere , quàm prima depellere . equidem expectabam iã tuas literas. idque cum multis; ſperabamq. etiam Lepidũ, temporibus admonitum, tecum, & reip. ſatis eſſe facturum . in illam igitur curam incumbe mi Plance . vt ne qua ſcintilla teterrimi belli relinquatur. quod ſi erit factum; & remp. diuino beneficio affeceris. & ipſe æternam gloriam conſequere iij. id. Maij. Vale .

HVB. O Gratam) Sicut Planc. ſupra ſcripſit ad Cic. direxerat inter Mutinam verſus, vt ſuccurreret Brut. obſeſſo cum in itinere factus eſt certior M. Ant. fuſum, & Brut. liberatũ . Cic. igitur ita laudat eius propoſitum, & voluntatem ſuccurrendi Brut. vt præ lætitia exclamet, oſtendit autem quanta ſpes ſit in eo, & in eius exercitu , hortaturq́. vt ita incumbat in curam reip. vt nullæ reliquiæ belli reſtent . [O gratam famam) Exclamatio præ lætitia. [Victoriam) Contra M. Ant. apud Mutinam. [De celeritate) Veniendi vt Brut. ſubuenires. [Hoſtibus fuſis) A te in Gallia. [Latronum) Qui contra remp. pugnat. [Delere) Tollere. [Extrema) Finem, Cum .ſ. expectabam literas tuas . [Temporibus) Cum videret M. Ant. male ſucceſſiſſe . [Scintilla) Particula, bellum enim comparatur igni, ſiue incendio , particula igitur belli rectè comparata eſt ſcintillæ, quæ eſt particula ignis .

ASC. O' GRATAM) Gratulatur Planco, q bonam famam conſecutus ſit ſine diſpendio, nam bellum ad quod operam ſuam pollicitus erat , confectum erat biduo poſt. Hortatur tñ ad reliquias delendas, dicens, O famam gratam ſup. ſparſam biduo ante victoriam de ſubſidio tuo, de ſtudio in rẽp. de celeritate, de copijs, atq; ẽt de hoſtibus fuſis .ſ. à te in Gallia. Spes omnis eſt in te . Enim .i. quia, nouiſſimi duces, latronum .i. Antonianarum dñr fugiſſe ex prœlio Mutinenſi .i. apud Mutinam cõmiſſo . Aũt .i. ſed, non minus gratum .i. vtile, & acceptum eſt delere extrema .ſ. belli, q̃ depellere prima. Eqdem .i. ego qdem expectabam iam literas tuas, idq́, .i. & id, ſup. feci cum multis, quia ẽt alij multi eas expectabant. Et ſperabam ẽt Lepidum admonitum tpibus, quia res Antoniana ceperat lapi, eſſe ſup. tecum, & ſatisfacturum reip. Igitur ò mi Plãce incumbe in illam curam vt nequa .i. non aliqua ſcintilla .i. particula , vel minima pars quæ vt ſcintilla magnum poſſet incendium excitare. bellum aũt nunc diluuio nunc incendio comparari ſolet . belli teterrimi .i. execrandi eo q contra remp. cepti relinquatur. Quod ſi erit factum .ſ. per te, tu affeceris .i. afficies remp. beneficio diuino .i. æterno, aut diuino incomparabili , & ipſe conſequere .i. obtinebis gloriam æternam datum, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat Ciceroni, quid pro rep. vt Antonium opprimeret, egerit cum Lepido .

PLANCVS IMP. CICERONI S. D. 15

HIs literis ſcriptis, quæ poſtea accidiſſent, ſcire te, ad rẽp. putaui ptinere . Sedulitas mea, vt ſpero, & mihi, & reip. tulit fructum . nanque aſsiduis internuncijs cum Lepido egi, vt, omiſſa omni contentione, reconciliataq́. voluntate noſtra, cõi conſilio reip. ſuccurreret; ſe, liberos, vrbem, pluris, q̃ vnum perditũ abiectũmque, latronem putaret : obſequioq. meo, ſi ita faceret, ad oẽs res abuteretur . profeci itaque per Laterenſem internuncium : fidem mihi dedit, ſe Antonium, ſi prohibere ſua prouincia non potuiſſet, bello perſecuturum : me, vt venirem, copiaſque coniungerem, rogauit, eoque magis, q & Antonius ab equitatu firmus eſſe dicebatur, & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat nam etiam ex paucitate eius, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me tranſierunt . quibus rebus ego cognitis, cũctatus non ſum; in curſu bonorum conſiliorum Lepidum adiuuandum putaui . aduentus meus quid profecturus eſſet, vidi : vel q equitatu meo perſequi, atque opprimere equitatum eius poſſem : vel q exercitus Lepidi eam partem, quę corrupta eſt, & ab rep. alienata, & corrigere, & coërcere pñtia mei exercitus poſſem. itaq; in Iſara, flumine maximo, quod in finibus eſt Allobrogum, ponte vno die facto, exercitum ad iiij. id. Maij traduxi. cum vero mihi nunciatum eſſet, L. Antonium præmiſſum cum equitibus, & cohortibus ad Forum Iulij veniſſe : fratrem cum equitum quatuor mil

libus,

libus, vt occurreret ei, miſi ad pridie id. Maij: ipſe maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu ſubſequar. ſi nos mediocris modo fortuna reip. adiuuerit: & audaciæ perditorum: & nr̃æ ſolicitudinis hic finem reperiemus, quod ſi latro, præcognito nr̃o aduentu, rurſus in Italiam ſe recipere cœperit Bruti erit officium, occurrere ei: cui ſcio nec conſilium nec aīum defuturum, ego tñ, ſi id acciderit, fratrẽ cum equitatu mittam, qui ſequatur, Italiã à Vaſtatione defendat. Fac valeas, meque mutuo diligas.

HVB. HIs literis ſcriptis) Quidquid alij dicant ego ita ſentio hác epiſt. ponendam fuiſſe ſtatim poſt illam quæ incipit. Immortales ago tibi gratias. idq. vtriuſq; epiſtolæ materia facile declarat, imò vr̃ hoc potius fuiſſe finis, & pars illius epiſtolæ q̃ epiſt. ſeparata. Nam cum illic ſcripſiſſet ſe datum operam, vt traheret Lep. in ſocietatẽ ſuam ad tuendam remp. depoſitis omnes priuatas offenſiones ꝓ reip. ſalute, in hac parte ſcribit ſe id effeciſſe, ſe. n. cum Lep. coniūctum eſſe quod cur fecerit, reddit rōnẽ, dicit qd egerit, & acturus ſit, vt M. Ant. opprimat. [His) Intelligit eas quas diximus, poſt quas ẽt ante, q̃ miſiſſet, ſubiūxerat hác partem de cōiunctione ſuam cum Lep. [Internūcijs) Mediatoribus. ſ. Laterenſe, & Furnio. [Omni contentione) Quam mecum habebat. [Liberos) Cum, qbus male eſſet actum ſi reſp. periſſet. [Vnum latronem) Antonium. [Abuterẽ).i. & bene, & male vteretur dum modo reip. ſuccurreret. [Prouincia) Hyberia, vt ſcr. App. [Firmus ab equitatu).i. munitus eqtibus firmus ꝑ equites. Eſt aũt ornatus dicendi mos, vt Cic. fuit clarus ab eloquentia. i. per eloquentiam. [Ne medrocrem qdem).i. etiam nimium. [Ex paucitate).i. ex paucis quos habebat. [Decem) Eqtes. [Non ſum) Non feci moram. [In curſu bohorum cōſiliorum) In expediendis bonis conſilijs. [Eam partem) Exercitus Lep. q̃ eſt corrupta, qdam. n. ex militibus Lep. male ſentiebant de rep. quos videbas ſe poſſe corrigere, & ad remp. reducere, ſi ad Lep. veniſſet. [Forum Iulij) Vrbs Gall. Octauianorum colonia non longe ab Antipoli, q̃ Alpes tangit, neque vt quidam expoſuit, ex qua nunc vulgo appellãt Friuolũ cum longiſſime à Gallia diſtet, vbi nũc erat Planc. [Occurreret ei) Opponeret ſe ei. [Maximis itineribus).i. celerrimis, ꝑfectis multis miliaribus in vno die. [Legionibus) Peditum. [Modo) Tantummodo. [Perditorum) Sceleratorum, qui remp. oppugnant. [Latro) Ant. quem vbique per contumeliam appellat latronem. [Rurſus) Sicut fecerat, cum ex Gallia ſecutus fuerat Brut. cum eum obſedit Mutinæ. [Animam) Audaciam. [Qui ſequatur) . ſ. ipſum Ant. [A vaſtatione) A depopulatione quam facturus eſſet Ant. ſi rurſus in Italiam ſe recepiſſet.

ASC. HIS literis &c.) Dicit ſe feciſſe ꝙ pollicitus erat in epiſt. cuius principiũ eſt. Immortales &c. Vnde vr̃ poſt illam ponendũ. Ordo eſt. Ego putaui pertinere ad remp. ſe ſcire ea quæ accidiſſent his. ſ. ſuperioribus literis. Immortales, &c. ſcriptis. Sedulitas mea tolit. i. attulit, vt ſpero fructũ. i. vtilitatem, & mihi & reip. Nã que egi cum Lepido aſſiduis internūcijs vt omni cōtẽtione omiſſa, & volũtate noſtra, beneuolentia inter nos reconciliata ipſe ſuccurreret reip. conſilio cōmuni, & putaret. i. exiſtimaret pluris, ſe. ſ. ipſum. liberos. ſ. ſuos, & vrbem . ſ. totam quàm vnum latronem perditum, & abiectum, videlicet Ant. & ſup. dixi agendo cũ eo quod abuteret. i. ad voluntatem, ſuam non parcendo vteretur. nam abuti eſt abſumere res vtendo eis, vnde abutimur vino, oleo, &c. vtimur veſtibus, & domo, &c. neq; capiẽ hic in malam partẽ, ſed in liberã, obſequio meo ad oẽs res ſi faceret ita. Itaq; ego ꝑfeci per Laterẽſem inter nuncium, nam ſup. dedit mihi fidem. i. ſancte ꝓmiſit ſe perſecuturũ bello Antonium ſi non poſſet ꝓhibere. i. arcere ꝓuincia ſua. Rogauit me vt venirẽ, & coniũgerem copias. ſ. meas cum ſuis, & eo magis ſup. rogauit ꝙ & Antonius dicebat eſſe firmus . i. firmiter munitus ab equitatu, & Lepidus ne qdem. i. non ſaltem mediocrem habebat equitatum. Nam ẽt decem. ſ. eqtes q fuerant optimi, tranſierunt ad me ex paucitate eius. i. quã ipſe habebat, nõ multis dieb⁹ ante. ſ. q̃ me rogaret. Quibus rebus cognitis, ego non ſum cũctatus. i. immoratus, putaui Lepidũ adiuuandum in curſu . i. tantiſper dum eſſet in curſu bonoꝝ conſiliorum. Vidi. i. animaduerti, quid aduentus meus eſſet ꝑfectorus. i. vtilitatis facturus, vel qđ poſſem perſeq, atq; opprimere eqitatum eius eqtatu meo, vel ꝙ poſſem, & corrigere, & coercere pñtia. i. per pñtiam exercitus mei, eã partem, & exercitus Lepidi q̃ eſt corrupta. ſ. donis aut pollicitationibus Antonianis & alienata ab rep. Itaque ponte facto vno die in Iſara flumine maximo qđ eſt in fiõibus Allobrogũ eſt, tñ minus Rhodano, ſed Rhodanus ſecat Allobrõgus ad Gallis traduxi exercitum ad iiij. id. Maij. Cũ vero nũciatum eſſet mihi Luc. Antonium fratrẽ Marci ꝓmiſſum cum eqtibus, & cohortibus veniſſe ad Foꝝ Iulij vrbẽ Galliæ non longe ab alpibus miſi fratrẽ ſup. meum cũ quatuor millibus eqtum ad ij. idus Maij, vt occurreret, & ei ſubſiſteret, ei . ſ. Luc. Antonio: Ipſe. i. ego ſubſequar maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu. Si modo . i. dummodo mediocris fortuna reip. adiuuerit, nos reperiemus hic. i. in hoc conflictu finem, &. i. ſimul audaciæ perditorum. ſ. hominum, & ſolicitudinis noſtræ, quod ſi latro. ſ. Antonius ceperit recipere ſe. i. redire tanq̃ in locum tutiorem in Italiam, rurſus . i. iterum cognito aduentu noſtro, erit officium Bruti occurrere ei cui. ſ. Bruto, ſcio nec conſilium, nec animum defuturum. Ego tñ ſi id acciderit. i. ſi redierit in Italiã, mittam fratrem ſup. meum cũ eqtatu, qui ſequatur ſup. eum, & defendat Italiam à vaſtatione, quam Antonius eſſet facturus. Fac valeas, & diligas me mutuo.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Quanta fuerit ſenatus erga Lepidum voluntas poſt recitatas literas, narrat: hortaturq; Plancum, vt ſtrenue pro rep. laboret.

CICERO PLANCO S. D. 16

NIhil poſt hominum memoriã glorioſius, nihil gratius, ne tẽpe quidem ipſo opportunius accidere vidi, quam tuas Plance literas: redditæ ſunt. n. frequenti ſenatu Cornuto, cum is frigidis ſanè, & inconſtantes recitaſſet literis Lepidi. ſub eas ſtatim recitatæ ſunt tuæ non ſine magnis quidem clamoribus: cum rebus. n. ipſis eſſent, & ſtudijs, beneficijsq; in remp. gratiſſimæ; tum erant gratiſſimis verbis, & ſententijs. flagitare ſenatus inſtitit Cornutum, vt referret ſtatim de tuis literis. ille ſe conſiderare ait velle. cum ei magnum conuicium fieret cuncto à ſenatu, quinque trib. pl. retulerunt. Seruilius rogatus rem diſtulit. ego eam ſententiam dixi, cui ſunt aſſenſi ad vnum. ex qua ſuerit, ex S.C. cognoſces. Tu, quanquam cõſilio nõ eges, vel abundas potius tamen hoc animo eſſe debes, vt nihil huc reijcias, ne ue in rebus tam ſubitis, tamq. anguſtis à ſenatu conſilium petendum putes. ipſe tibi ſis ſenatus. quocunque te ratio reip. duces ſequare: cures, vt ante factum aliquod à te egregium audiamus, qui futurum putarimus. illud tibi promitto, quidqd erit à te factum id ſenatum non modo vt fideliter, ſed etiam vt ſapienter factum comprobaturum. Vale.

NIhil) Hæc epiſt. eiuſdem ferè eſt argumẽti, cuius illa quæ incipit, etſi reip. cauſa oſtendit. n. q̃ gratæ fuerint Planci literæ in ſenatu, quibus declarauerat animum ſuum, & voluntatem erga remp. hortatur aũt vt pergat, neque petat conſilium à ſenatu quid ſit facturus, quia quidquid ſecerit affirmat approbatum iri a ſenatu tanq̃, & fideliter, & ſapienter geſtum. [Cornuto) Prætori qui vt ſupra vidimus gerebat vices conſulum abſentium. [Frigidas) Non multum graues, vel certe in quibus nõ declarabitur promptus animus Lepidi. [Sub eas) . ſ. literas frigidas Lepidi. [Clamoribus) Fremitibus ex lætitiæ plauſibus. [Studijs) Quia oſtendebas voluntatem tuam promptiſſimam. [Referret) Proponeret. [Ad vnum) . i. omnes, nemine excepto ſic Virg. Iupiter omnipotens, ſi nondum exoſus ad vnum Troianos. [Ex S.C.) quod eſt perſcriptum. [Reijcias) Huc remittas huc. Rom. vt non remittas ad ſenatum R. quando aliquid eris facturus, vt ipſe deliberet. [Anguſtis) Parui temporis. [Ipſe tibi ſis ſenatus) . i. cape conſilium à te ipſo loco ſenatus. [Ratio) Vtilitas. [Nõ modo vt fideliter, &c.) . i. promitto ſenatum comprobaturum quidquid fecerit non ſolum quid feceris fideliter, ſed ẽt quid feceris ſapienter. [Comprobaturum) Confirmaturum. HVB.

NIHIL) Eiuſdẽ eſt ferè argumenti cum illa. Etſi reip. cauſa oſtendit. n. quam gratæ fuerunt. ſenatui Planci literę hortatur vt ASC.

pergat hoſtes perſequi, neque differat donec conſil.um à ſenatu acceperit. Ordo eſt. Nihil vidi accidere glorioſius, nihil gratius ne quidem.i.& oō etiam tempore ipſo opportunius poſt memoriam bominum .i. poſt tantum temporis quantum homo poſſet memoria complecti, quàm ò Plance literas tuas. Sunt.n. redditæ, ſenatu ſup.frequenti, Cornuto.i.à Cornuto prætore vrbis, & cōſulis officio fungense. Cum is .ſ. Cornutus recitaſſet literas Lepidi, frigidas ſanè.i.valde frigide operam ſuam pollicentis, & incōſtantes q̃a ambigue ſcriptas, tuæ.ſ.lr̄æ recitatæ ſunt ſtatim, ſub .ſ. poſt eas quidem id certe non ſine magnis clamoribus .i. clamationibus. Cum.n.lr̄æ tuæ eſſent gratiſſimæ, rebus ipſis, & ſtudijs, & beneficijs in remp.tum.i.multo magis etāt plenæ grauiſſimis verbus ac ſententijs, vbi plenæ cum ablatiuo contra Vallæ opinionem. Senatus inſtituit.i.cœpit flagitare Cornutum, vt referret.i.conſultationem faceret ſtatim de literis tuis. Ille ait.i.reſpōdit ſe velle conſiderare, & cum magnum conuicium fieret ei à cūcto.i.ſimul toto ſenatu, quinque tribuni pl. retulerunt .i. in conſultationem attulerunt quid de literis tuis ſentiēdum eſſet. Seruilius quia aduerſarius rogatus.ſ.ſententiam diſtulit rem.i.noluit ſunc dicere. Ego dixi eam ſententiam cui aſſenſi ſunt.ſ.ſenatores ad vnum.i.vno dūtaxat Seruilio excepto. Tu cognoſces ex ſenatuſconſulto.ſ.ad te miſſo, quæ fueris ea.ſ.ſententia mea. Tu quāquam non eges vel potius abundas conſilio, tamē debes eſſe hoc animo, vt nihil rejcias.i.ex humeris tuis excuſſum trāſferas huc .i.ad nos.ne ue putes conſilium petendum à ſenatu in rebus tam ſubitis .i. ſubito faciendis, & tam anguſtis .i. tam modicum tempus ad deliberationem habentibus. Ipſe.i.tute ſis tibi ſenatus, ſequere te.i.conſilium tuum, quocunque ratio reip.deducet te. Cura vt audiamus aliquod factum egregie à te antequam putaremus futurum. Ego promitto tibi illud quidquid factum erit à te, id ſenatum comprobaturum non modo vt factum fideliter, ſed etiam vt factum ſapienter.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Ciceroni, quomodo inſtituerit Antonium victum perſequi bello, vt finem tandem hiſce malis imponat.

PLANCVS IMP. CICERONI S. D. 17

Antonius idib. Maij ad Forum Iulij cum primis copijs venit. Vētidius bidui ſpatio abeſt ab eo. Lepidus ad forum Voconij caſtra habet. qui locus à Foro Iulij quatuor, & viginti millia paſſuū abeſt: ibiq́. me expectare conſtituit, quēadmodum ipſe mihi ſcripſit. ꝙ ſi omnia mihi integra, & ipſe, & fortuna ſeruauerit: recipio vobis, celeriter me negocium ex ſententia confecturum. Fratrem meum, aſsiduis laboribus, concurſationibusq́ue confectum grauiter ſe habuiſſe, antea tibi ſcripſi. ſed tamen, cum primum poſſe ingredi cœpit; non magis ſibi, quàm reip. conualuiſſe ſe exiſtimans, ad omnia pericula princeps eſſe non recuſabat. ſed ego eum non ſolum hortatus ſum, verum etiā coëgi iſto proficiſci: quòd illa valetudine magis conficere ſe, quàm * me tueri poſſet in caſtris: & ꝙ acerbiſsimo interitu conſulum rep. nudatam, tali ciue prætore in vrbanis officijs indigere exiſtimabam. quod ſi quis veſtrum non probabit, mihi prudentiam in conſilio defuiſſe ſciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tandem, quod ego deſiderabam, fecit, vt Apellam ad me mitteret, quo obſide fide illius, & ſocietatis in rep. adminiſtranda vterer. ſtudium in ea re ſuū mihi L. Gellius; de tribus fratribus, Segauino probauit; quo ego interprete nouiſsime ad Lepidum ſum vſus. amicum eum reip. cognoſcere videor. libenterq́. ei ſum teſtimonio, & omnibus ero, qui bene merentur. Fac valeas, meq́ue mutuo diligas, dignitatemq́ue meam, ſi mereor, tuearis, ſicut adhuc ſingulari cum beneuolentia feciſti.

* alias, luuare

HVB. Antonius) Poſtq̃ Ant. apud Mutinam ſuperatus eſt, celeri curſu ad alpes ſe proripuit, ſperans fore vt Ventidius ei amiciſſimus ex Piceno vbi erat cū tribus legionibus ad ſe veniret, & Lep. & Plancus ſecum conjungerent, ſin aūs ꝑgeret morari circa Mutinam ſicut q̃dam eius amici ei conſulabāt, fore, vt contēneret à Lepido, & à Planco. Scriptum.n. fuerat à ſenatum ad Lepidi. Pl. & Aſinij Pol. vt cum Ant. ꝓximi forent cum illo depugnarent. Pl. igr̄ ſcribit ad Cic. vbi ſit Ant. & vbi ſit Lep. & quemadmodum ſperat ſe omnia confectum ad vtilitatem reip. Deinde quia miſerat fratrem ſuū Rom. dicit quare miſerit, q̃d ſi quiſpiam improbaret id factum, dicit ſe non fratrē ſuum accuſandum. [Id. Maij) Puto deeſſe ad vt ſit ad id. Maias. [Primis) Electis vel q̃a Ventidius erat poſtea venturus ex Piceno cum trib. legionibus, vt ſcr. App. [Ventidius) His primū fuerat mulio, deinde militauerat ſub Ceſ. eratq́. amiciſſimus M. Ant. his fuit q poſtea de Parthis triumphauit, de quo Iuu. Ventidius q.d.n.q̃d Tullius an ne aliud q̃ Sydus, & occulti miranda potētia fati. [Spatio bidui).i.quantum duobus diebus poſſit ad eum accedere. [Ad forum).i.apud: vt, Prima q̃ ſ' ad Troiam pro caris geſſerat Argis. Eſt aūt forum Voconij, vt hic docet Cic. oppidum trās alpes. [Integra) Sine aliquo impedimēto, vel ita vt ego deliberaui, vt nihil aliud innouetur. [Ipſe) Lepidus, vt non mutet ſniam. [Recipio) Promitto. [Ex ſnia) Vt volumus. [Concurſationibus) Itinerationibus eundo modo huc, modo illuc. [Confectum) Debilitatum. [Grauiter ſe habuiſſe).i.vehementer, & periculoſa ægrotaſſe. [Ingredi) Incidere. [Sibi) pp ſe. [Princeps pericula) Vt, Primus ante oēs denſum Palinurus agebat Agmē. [Iſto).i.illuc.ſ.R. vbi tu es. [Conficere) Debilitare. [Conſulum) Hirtij, & Panſæ. [Tali) Qualis eſt frater meus, qui poſſet eſſe optimus prætor deficientibus conſulibus. [Quod) .ſ. fratrem meum eſſe miſſum Romā. [Mihi prudentiam).i.ad ſcribas imprudentiæ meæ, non aūt fidelitati illius erga patriam. [Apellam) Nomen proprium fortaſſe legati Lepidi, vel alicuius ei chariſſimi. [Obſide).i.apud me manente loco obſidis. dr̄.n. obſides q̄ dātur in tutelam fidei. [Illius).i.Lepidi. [Studium) Voluntatem. [Quo) Gellio. [Interprete) Nuncio. [Sum teſtimonio) Quòd ſit amicus reip. [Quin bene merentur) de rep.i.qui ei benefaciont. [Singulari) Maxima, præcipua. Obſide

ASC. ANTONIVS &c.) Poſtq̃ Ant. apud Mutinam ſuperatus eſt, celeri curſu ad alpes ſe ꝓripuit ſperās Ventidium ad ſe ventum ex Piceno cum tribus legionibus Lep. ac Plancū ſibi coniungendos. Scribis ergo ad Cic. Plancus vbi ſit Ant. & vbi Lep. & q̃d ſperat ſe pro rep. facturum, deinde docet cur fratrē Romam miſerit. Ordo eſt. Antonius venit ad Forū Iulij .i. vrbem illā Galliæ Ciſalpinæ.i.Italiæ, id Maijs, cum primis .i. expeditiſſimis copijs. Ventidius abeſt ab eo ſpatio bidui.i.itineris duorū dierum Lepidus habet caſtra ad forū Voconis oppidum trans alpes, qui locus abeſt à Foro Iulij, xxiiij. mil. paſſ. & ꝯſtituit expectare me ibi quēadmodum ipſe ſcripſit mihi. quod ſi, & ipſe.ſ.Lepidus, & fortuna ſeruauerit mihi oīa integra .i. nō impedita, nec violata aliqua ꝑfidia, recipio .i. polliceor vobis ꝯfectum celeriter negociū .i.totum bellū ex ſnia.i.arbitrio nr̄o. Ego ſcripſi tibi antea, et tū lr̄æ non extant, fratrem meum confectum .i. debilitatum defatigatum aſſiduis laboribus, & concurſationibus (præmiſerat .n. eū vt vidimus) habuiſſe ſe grauiter.i.multum ægrotaſſe ſe tū cū primum cœpit poſſe ingredi, extimās ſe conualuiſſe non magis ſibi .i. ad vtilitatē ſuam, quam reip.i.ad vtilitatem reip. nō recuſabat eſſe princeps ad oīa pericula. Sed ego non ſolum hortatus ſum eum verum etiam coegi ꝓficiſci iſto .i. iſtuc eſt ad vos Romā, ꝙ ipſe, &.i.ſimul, poſſet magis cōficere.i.interimere ſe illa valetudine.ſ.tam aduerſa, q̃ tueri me in caſtris, & ꝙ exiſtimabam rep. nudatam.i.orbatam, & ſpoliatam, acerbiſſimo interitu conſulum .ſ. Hirtij, & Panſæ, qui in conflictum Antonianis ceciderāt, vt App. late recitat, indigere in officijs vrbanis, tali.i.tam fideli, & prudenti ciue prætore. Quod.ſ.conſilium meum, & factum fratris, ſi q̃s veſtrum non probabit.i.non approbabit, ſciat prudētiam defuiſſe mihi in conſilio, non fidelitatem illi .ſ. fratri meo, erga patriam Lepidus tū fecit quod ego deſiderabam, vt mitteret Apellam legatum ſuum ad me, quo obſide ſupplēte, aut habito ego vterer fide illius, & ſocietate in rep. adminiſtranda. L. Gellius probauit .i. oſtendit mihi in ea re ſtudium ſuum.ſ.in remp. Segauiano.ſ. vno de tribus fratribus, hoc eſt, vt intelligo, Segauiano mihi obſide dato quo.ſ.Gellio interprete.i.internūcio, ego ſum vſus nouiſſime.i.vltime ad Lepidū. Ego videor cognoſcere eū.ſ.Gelliū amicum reip. & libenter ſum ei teſtimonio.ſ.fidelitatis, & ero omnibus qui bene merentur. Fac valeas, & diligas me mutuo, & tuearis dignitatem meam ſi mereor, ſicut feciſti adhuc.i.in hunc vſq; diem cum ſingulari beneuolentia .i. ea comitante.

PAVL. MAN. OBSIDE fide) Sic in omnibus vetuſtis exẽplaribus. & di ait, fide, pro fidei, generandi caſu, quemadmodum etiam Sal. in Iug x. parte die reliqua, pro diei. id quod Gell. notauit, qui etiã C. Cæſ. huius die, & huius ſpecie, dicendum putaſſe tradit. [De trib. fratrib. Segauiano probauit) Ita legitur in pleriſq; antiquis libris. forte melius, S. Gauiano, vt ſignificetur Sex. Atilius Gauianus, de quo in oratione pro Sextio. Senſus erit: In ea re (vt. ſ. Lepidus Appellam ad me mitteret) ſtudium mihi ſuum Gellius probauit; de tribus autem fratribus, (quippiam ſignificat nobis minus notum, cuiuſmodi in epiſtolis ad Atticum ſcriptis multa ſunt) Sexto Gauiano. Poſtea in Vbaldini libro animaduerti ſcriptum eſſe, Gauiano, pro Segauiano. in meo autem ſic: Studium mihi ſuum de tribus fratribus ſe Gauianus probauit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Ciceroni conſilium ſuum, de ſua Lepidiq; coniunctione.

PLANCVS CICERONI S. D. 18

* alias. Leern',

QVid id animo habuerim, cum * læuus, Neruaq. diſceſſerũt à me, & ex literis, quas eis dedi, & ex ipſis cognoſcere potuiſti qui oĩbus rebus, conſilijsq. meis interfuerunt. accidit mihi quod homini pudẽti, & cupido ſatisfaciendi reip. bonisq. oĩbus accidere ſolet; vt conſilium ſequerer periculoſum magis, dum me ꝓbarem, q̃ tutum, quod hr̃e poſſet obtrectationẽ. itaque poſt diſceſſum legatorum cum binis continuis literis & Lepidus me, vt venirem, rogaret; & Laterenſis multo ẽt magis, propè implorans, obteſtaretur, nõ vllam rem aliam extimeſcens, quàm eãdem, quæ mihi quoque facit timorem, varietatem, atque infidelitatẽ exercitus eius: non dubitandum putaui quin ſuccurrerem, meq. cõi periculo offerrem. ſciebam enim: & cautius illud erat conſilium, expectare me ad Iſaram, dum Brutus traijceret exercitum, & cum collega conſentiente, ſicut milites faciunt, hoſtibus obuiam ire. tñ, ſi quid lepidus bene ſentiens detrimenti cœpiſſet, hoc omne aſsignatum iri aut pertinaciæ meæ, aut timori videbam, ſi aut hominem offenſum mihi, coniũctum cum rep. non ſubleuaſſem; aut ipſe à certamine belli tam neceſſarij me remouiſſem. itaq; potius periclitari volui, ſi poſſem mea pñtia et Lepidum tueri, et exercitum facere meliorem, quam nimis cautus videri. ſolicitiorem certe hominem non ſuis contractis neminem puto fuiſſe. nam quæ res nullam habebat dubitationem; ſi exercitus Lepidi abſit, ea nunc magnam affert ſolicitudinem, magnumq. habet caſum. mihi.n. ſi contingiſſet, vt prior occurrerem Antonio non mehercule horam conſtitiſſet: tantum ego, et mihi confido, et ſic perculſas illius copias Ventidijq. Mulionis caſtra deſpicio. ſed non poſſum non exhorreſcere, ſi qd intra cutem ſubeſt vulneris: quod prius nocere poteſt, q̃ ſciri, curaq. poſsit. ſed certe, niſi vno loco * me taremur, magnũ periculũ ipſe Lepidus, magnum eas pars exercitus adiret, quę bene de rep. ſentit. magnã ẽt pditi hoſtes acceſsionem ſibi feciſſent, ſi quas copias à Lepido abſtraxiſsẽt. q̃ ſi aduẽtus meus repreſſerit, agã gratis fortunæ, conſtantiæq; meæ, q̃ me ad hanc experientiam excitauit. itaq; ad xij. cal. Iun. ab Iſara caſtra moui potentem tñ, quem in Iſara fecerã, caſtellis duóbus ad capita poſitis reliqui; præſidiaq. ibi firma poſui; vt venienti Bruto, exercituiq. eius ſine mora tranſitus eſſet paratus. ipſe, vt ſpero, diebus octo, qbus has literas dabam, cum Lepidi copijs me coniungam. Vale.

* alias, me tenerem,

H V B. QVid in animo) Cum rogatus fuiſſet à Planc. à Lep. vt ad ſe veniret, ſe cumq. coniungeretur, vt M. Ant. poſſet occurrere, licet Plãc. ei diffideret ſuſpicareturq. aliqd fraudis ſubeſſe, tamen ne poſtea ſibi imputaretur, ſi Lep. quia multis credebatur bene ſentire, aliquid detrimenti accepiſſet, dicit ſe maluiſſe ſequi conſilium ſibi periculoſum, dummodo reſp. probaret fidem ſuam, & animum, quam tutum, de quo poſſet ab aliquo accuſari, quod autem eſſet periculoſum, & tutum declarat. Itaque dicit ſe coniunctum iri cum Lep. quòd ſperat fore octo diebus poſt has literas ſcriptas eius ferè argumentum eſt ſuperior illa epiſt. quàm incipit. his literis ſcripſi vbi narrat ſere idem conſilium. [Leernus & Nerua) Quos ad vos miſi cum literis meis, & mãdatis. [Pudẽti) .i. verecundo timenti, dedecus. [Dũ probarem me) Dũ oñderem me virũ bonũ. [Obtrectationem) Reꝑhẽſionẽ. [Cõtinuis lr̃is) Poſt alteras ſtatim miſſis. [Implorans) Cũ miſericordia petens. [Obteſtaret) Adiuuaret. [Varietatem) Hæc eſt illa res, quæ & laterenſi, & ipſi Pl. timorẽ faciebat, q̄ exercitus Lep. erat varius & infidelis. [Cõi) Et Lep. mẽn. [Sciebam) Iam incipit exponere tutum conſilium. [Traijceret) Tranſmitteret exercitũ ſum huc ex Italia. [Brutus) Decius. [Collega) Decio. [Sicut milites faciunt) .i. armis intentis, & animis attectis vt eſt mos militũ. [Aſſignatũ) .i. aſſignandũ, eſt.n. futurũ infinitiui paſſiui. [Pertinaciæ ob.) q̄ non voluiſſem ſuccurrere. [Aut) .i. q. ſ. timuiſſem. [Si aut hoiem offenſum) Hæc eſt ratio pertinaciæ. [Aut) .i. a certamine ratio timoris. [Periclitari) Experiri, inde periculum experimẽtũ, vt fac periculũ in lr̃is, inde aũt dr̃, quia rerum eſt experimentũ ſine periculo. [Meliorem) q. vt ſupra dixit, erat corruptus, & à rep. alienatus. [Nimis cautus) Nimis aſtutus oñdens me videre omnia pericula, quæ imminebant. [Solicitiorem) .ſ. q̃ me, eſt aũt ſenſus, nunq̃ puto fuiſſe hoiem, q maiorẽ capiat ſolicitudinẽ vbi nihil admiſit, q̃ ego facio, vel q magis ſic ſolicitus ſuis cõtractis .i. ſuis rebus nõ congregatis, nõ compoſitis. Et hic eſt fortaſſe melior ſenſus q̃ dicere ꝯtractis. [Admiſ.) .i. non potuiſſet per vnam horã ſe ſuſtinere ꝯtra me & exercitũ meum q ſuiſſet victus. [Mihi) Meis conſilijs, quæ aduerſus eum præparaui. [Illius) Antonij. [Perculſas) Iã terrore concuſſas, qa fuerunt victæ apud Mutinã. [Ventidij Mulionis) Ad ꝯtemptum dixit. fuerat .n. Mulio, nõ añc tunc erat. [Deſpico) Paruifacio. [Si quid intra cutem) .i. ſi qđ eſt occultum, & latet tractũ à moribus, qa intra cutem latentes ſunt periculoſiores, vñ illud Perſij. Ego te intus, & in cute noui. [Subeſt) Latet. [Quod) Vulnus. [Nocere) Vt puta ſi putreſcat, & vt vulgo dñt chirurgi, ſi infiſtuletur. [Perditi hoſtes) Antoniani. [Acceſſionem) Incrementum .i. auxiliſent res ſuas. [Quas) Aliquas. [Quæ bene rep. ne) Qui bene reip. ſentiunt. periculum adeunt, & ne hoſtes nr̃i augeantur abſtractis aliquibus copijs à Lepido. [Excitauit) Cõmouit. [Ab Iſara) Fluuio, quẽ ſupra dixit eſſe in finibus Allobrogum. [Pontẽ) Supra.n. dixit. Itaque in flumine Iſara quod in finibus eſt Allobrogũ, ponte vno die facto exercitũ ad iiij. id. Maij traduxi. [Caſtellis) Turribus propugnaculis. [Pręſidia) Milites ad cuſtodiam illius pontis. [Tranſitus eſſet paratus) Vt poſſet tranſire nullo impediente. [Octo diebus) Ad octo dies. [Quibus) .i. ea quibus .ſ. diebus. [Copijs) Exercitui.

A S C. QVID in animo, &c.) Rogatus fuerat a Lepido Plancus vt ſe cum eo adiungeret aduerſus Antonium, quod conſiliũ licet ſuſpectum hr̃et Planc. dicit ſe maluiſſe ſequi quàm accuſari detrimento fuiſſe reip. ſi per ſe ſtetiſſet quo minus Antonium Lepidus perſecutus fuiſſet, dicit ergo ſe cõiunctum iri cum Lepido octo diebus poſtquam has dederat. Ordo eſt. Tu potuiſti cognoſcere quid habuerim in animo, cum Leernus, & Nerua, diſceſſerunt à me, &. i. ſimul, ex literis quas dedit ei ſup. ad te, & ex ipſis. i. ex eorum relatione, q interfuerũt oĩbus rebus, & conſilijs meis. Accidit mihi .ſ. deinde ſup. id, quod ſolet accidere hoi pudenti .i. verecundo, & cupido ſatisfaciendi reip. omnibus bonis, vt ſequeret magis ꝯſilium periculoſum dum. i. dummodo probarẽ. i. probatum, aut probum facerẽ, & oſtenderem me, q̃. ſ. conſilium tutũ .i. ſine periculo, quod poſſet hr̃e obtrectationem. Conſilium aũt, aperui in argõ, & ſtatim explanabit. Itaq; poſt diſceſſum legatorũ, videlicet Leerni, & Nerue, cũ. ſ. ita eſſet, q̄, & Lepidus rogaret me binis lr̃is continuis .i. alteris ſuper alteras miſſis, & Lateren. multo magis ẽt propè. i. quaſi plorans obteſtaret .i. deos, & fidem meam in teſtes adducens rogaret vt venirem. ſ. ad Lep. obteſtaret inquã Lateren. nullã aliã rẽ extimeſcẽs q eandẽ, quæ mihi quoq; facit timorẽ. Multi textus hñt implorans, & nõnullã ꝓ nullam, ſed minus ꝓbantur qa ſi quam aliã extimuiſſet Laterenſis, nõ tã excuſabilis eſſet Plãcus. qđ inquã eandẽ quæ, &c. hoc eſt q̃ varietatem .i. variabilitatem. Nam varium quoque dicitur, quod eſt variabile, vt Aeneid. iiij. Varium, & mutabile ſemper Fœmina.

Vnde varietas mutabilitas atq; infidelitatē exercitus eius .i. Lepidi,q pollicitationibus Antonij,ferè corruptus erat nō putaui dubitandum, quin.i.quo minus,ſuccurrerem.ſ.Lepido quem fidum vterque exiſtimabat,& offerrem me periculo cō.i.ſ.nulli, & Lepido,ſi non poſſent inducere exercitum in ſēiam ſuam,tulil aūt de Lepido tunc timebat.Scrbam.n.& conſilium erat cautius.i.hois magis caute agentis,me expectare ad.i.iuxta Iſaram , aut Iſaram flumen,dum.i.donec Brutus.ſ.Decius traijceret exercitum.ſ.trās alpes,& iret obuiam hoſtibus cum collega.ſ.Bruto conſentiēte, ſicut milites faciunt.ſ.dum pari conſenſu in hoſtem inſerūtur .i. tunc videbam ſi Lepidus bene ſentiens.ſ.de rep.vt putabatur,cepiſſet quid.i.aliquid detrimenti , hoc oē aſſignatum iri .i. ꝙ aſſigneret,aut ptinaciæ meæ,aut timori.ſ.meo pertinaciæ , ſi aut nō ſubleuaſſem.i.adiuuiſſem in onere belli portando . hoiem offenſum.i.inuiſum mihi cō iunctū cū rep.i.licet eſſe cōiunctus cū rep. noluerim tñ iuuare eo ꝙ eſſet inuiſus multis,aut ſup. timori,ſi remouiſſem me à certamine belli tam neceſſarij.Itaque ego volui potius periclitari.i.experiri , ſi.i.an,mea pñtia poſſet,& .i. ſimul, tueri.i.ptegere Lepidum, & facere exercitum ſup. eius meliorē , ꝯiungere.Ego puto certe neminem fuiſſe hoim ſolicitiorē.i.magis ſolicitū ſup. q̄ me nō ſuis cōtractis.i.ob res quas ipſe non cōtraxit. Nā ea res q̄ nullam dubitationē habebat,ſi exercitus Lepidi abſit.ſ. lōge à ꝓuincia qa tunc certū fuiſſet ꝙ Bruto ꝯiungi deberet,aut Ant.oppugnaret,affert nunc magnā ſolicitudinē,& habet magnū caſum,qa incertum eſt an Lepidus Ant.iūgi velit, qđ ſi faciat,non tutū ſit vtriuſq; exercitui occurrere, ſicut ſolus Ant. Enim .i. qa, ſi cōtigiſſet mihi vt occurrerē prior Ant.ſ.anteq̄ ille cū Lepido coniungeret,mehercule,ſup. Ant.nō ꝯſtitiſſet.i.manſiſſet ſtans,horā.i.p ſpatiū vnius horæ,tm.i.tā multa,&.i.ſil',confido mihi.i.viribus meis, & deſpicio.i.contemno,& vilipendo,copias illius.ſ.Ant.pculſas.ſ.ex clade apud Mutinam accepta,& caſtra.i.exercitus,q in caſtris ſunt.Ventidij Mutilonis.i.q aut Mulio fuerat.i.agitator muloꝝ,aut ſic cognominatus, aut p ꝯtēptum dictus,ꝙ nihil militare ſciret,q̄ multos clitellarios agere. Sed nō poſſum non exhorreſcere,qa quod latet timere neqmus,veꝝ id ipſum exhorreſcere poſſumus,hoc eſt neqd latrat,vnde legendū putē pp particulam aduerſatiuā, ſed nō exhorreſcere,negauit .n. ſe aut Ant. aut Ventidiū timere.Sed inqt,non poſſum non exhorreſcere.i.qn exhorreſcam .i.cū horrore quodā formidē, ſiqd vulneris ſubeſt intractū.i.latet in Lepidi volūtate, quod nocere poteſt prius q̄ poſſit curari,qa non pōt ſciri niſi cum ſummo piculo.Sed certe niſi tenerem me vno loco.ſ.cū Lepidi.ipſe Lep.adiret magnum periculum.ſ.ab Ant. & ea pars exercitus .ſ. Lepidi, quæ bene ſentiret de rep.adiret magnum periculum,qa ab Ant. cum alijs non bene ſentientibus oppugnaretur.Et hoſtes perditi .i. in quibus nihil eſt boni feciſſent etiam ſibi magnam acceſſionem.i.magnum incrementum,ſi abſtraxiſſent à Lep.quas .i. aliquas copias. Abſtracturi autem non ſunt,ſed omnes cum Lep. attracturi,quæ .ſ. dicta,hoc eſt periculum bonorum, & acceſſionē malorum, ſi aduentus meus repreſſerit, agam gratias fortunæ,& conſtantiæ meæ quæ excitauit me ad hanc experientiam.i ſaciēdam . Itaque .i. & ita,in hoc propoſito,ego moui caſtra ab Iſara ad xij.cal.Iun. tamen reliqui pontem quem feceram in Iſara duobus caſtellis .i. vt dīt fortelicijs poſitis ad capita.i.extremas partes pontis, & poſui ibi pſidia firma , vt tranſitus eſſet paratus ſine mora Bruto,& exercitui eius . Ipſe.i.egomet,vt ſpero,coniungā me cū copijs Lepidi,octo dies ſup.poſt illos,qbus dabā has lr̄as.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat Planco , quàm grata fuerint ſenatus literæ , deinde ſolicitatione hortatur ad reip. ſtudium .

CICERO PLANCO IMP. s. 19

QVanquam gratiarum actionem à te non deſiderabam , cum te re ipſa, atque animo ſcirem eſſe gratiſsimum : tamen (fatēdum eſt enim) fuit ea mihi periucunda . ſic enim vidi,quaſi ea quę oculis cernuntur,me à te amari. dices, Quid antea? Semper quidem, ſed nunquam illuſtrius . Literæ tuæ mirabiliter gratæ ſunt ſenatui cum rebus ipſis, quæ erant grauiſsimæ, & maxime,fortiſsimi animi, ſummique conſilij : tum et grauitate ſententiarum, atque verborum . ſed mi Plance incumbe,vt belli extrema perficias. in hoc erit ſumma,& gratia,& gloria. cupio omnia reip. cauſa: ſed me hercule in ea conſeruanda iam defatigatus , nō multo plus faueo patriæ, q̄ tuæ gloriæ: cuius maximam facultate tibi dij immortales, vt ſpero, dedere: quam cōplectare, obſecro. qui.n. Antoniū oppreſſerit, is hoc teterrimum bellum, periculoſiſſimumq́. confecerit. Vale .

HVL. QVanquam gratiarum) Quia Pl.egerat gratias Cic.per literas de ijs quæ pro eius dignitate egerat. Scribit Cic.ꝙ licet ab eo non expectaret gratiarum actionem, qa ſciebat eum reipſa, & animo eſſe gratum,tamen ſibi fuit iucunda illa actio gratiarum . Deinde dicit quam gratæ fuerint eius literæ ſenatui , poſtremo hortatur vt incumbat dare finem huic bello . [Re)Effectu ſine verbis.[Animo)Voluntate. [Quaſi)Tanquam . [Quid antea).ſ.non vidiſti te à me amari.[Semper quidem) Reſponſio,ſubaudi vidi me à te amarj . [Extrema) Finem . [In hoc) Vt extrema perficias . [Deſangatus) Feſſus aſſidue pro eo laborando.[Non multo plus) Senſus eſt licet omnia cupiam reip.cauſa , tamen non multo plus cupio eius cauſa, q̄ tui, vt gloria aſſequaris.[Cuius).ſ.gloriæ.[Quam)Facultatem. [Complectere)Accipe . [Confice) Finiuerit .

ASC. QVANQVAM dicit ſe non expectaſſe à Planco gratiaꝝ actiones,gratum tñ fuiſſe cohortaturq́. cum ad reip.defenſionē, dicens . Quanquam non deſiderabam à te actionem gratiaꝝ, cū ſcirem te eſſe gratiſſimum re ipſa, & animo,tñ.ſ.gratiarum actio fuit mihi periucunda,quod ſup.dico (fatendum eſt enim) qa verum eſt.Ego.n.vidi ſic quaſi ea quæ cernuntur oculis.ſ.exterioribus,me amari à te dices,qđ antea ſup.tibi viſum eſt ? Semper quidem ſup. idem viſum eſt,ſed nunquam illuſtrius.i.clarius, Literæ tuæ ſunt gratæ ſenatui mirabiliter , cum .ſ. ita ſit ꝙ fuerant gratæ rebus ipſis.i.pp res ipſas,quæ erant gratiſſimæ,& maximæ,& fortiſſimi animi , & ſummi ꝯſilij , tum etiam grauitate verborum , & ſententiarum.Sed ò mi Plance incumbe .i. eniterevt perficias,extrema belli ſumma,& gratia & gloria erit in hoc.i.hac re . Ego cupio omnia.ſ.proſpera cauſa reip.ſed mehercule ego iam defatigatus.i.vſque ad extremum fatigatus in ea .ſ. rep. conſeruanda non faueo multo plus patriæ quam gloriæ tuæ,cuius.ſ.gloriæ Dij immortales dedere tibi,vt ſpero maximam facultatem, quam complectere obſecro.Qui enim oppreſſerit Ant.is cōfecerit.i.finierit hoc bellum teterrimum .i. execrabile , & periculoſiſſimum .

PAVL. MAN. GRAVISSIMAE, & maximæ fortiſſimi animi , ſummiq́. conſilij)Sic habent oēs impreſſi libri.nos in noſtro ita legi,& interpungi volumus,grauiſſimæ,& maximæ,fortiſſimi animi,ſummiq́. conſilij,vt animæ maximæ res ſint,conſilij grauiſſimæ. Leuia ſunt hæc ; eo igitur videtur eſſe turpius, non animaduerti .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit vt de incerto rumore coniunctionis Lepidi cum Antonio ſenatum certiorem faciat , hortaturq́; vt finem bello imponat .

PLANCVS CICERONI s. 20

ITa erant omnia,quę iſtinc afferebantur, incerta,vt, quid ad te ſcriberem, non occurreret . modo enim quę vellemus,de Lepido,modo contra nunciabantur. de te tñ conſtans fama,nec decipi poſſe,nec vinci. quorum alterius fortuna fortem habet quandam : alterū proprium eſt prudentiæ tuę . ſed accepi literas à collega tuo,datas idibus Maij:in quibus erat, te ad ſe ſcripſiſſe,à Lepido non recipi Antonium. quod erat certius,ſi tu ad nos idem ſcripſeris . ſed minus audes fortaſſe pp inanem lętitiam literarum ſuperiorum . verū vt errare mi Plance potuiſti: (quis enim id effugerit?) ſic, decipi te non potuiſſe , quis non videt ? nunc vero ēt erroris cauſa ſublata eſt : culpa enim illa , Bis ad eundem, vulgari repræhenſa prouerbio eſt. ſin,vt ſcripſiſti ad collegā, ita ſe res hēt : oī cura liberati ſumus . nec tñ erimus prius, quàm, ita eſſe, tu nos feceris certiores.

tiores. mea quidem, vt ad te ſępius ſcripſit, hæc ſnīa eſt; qui reliquias huius belli oppreſſerit, eum totius belli cōfectorem fore: quem te & opto eſſe, & cōfido futurum. Studia mea erga te, qbus certe nulla eſſe maiora potuerūt, tibi tam grata eſſe, q̃ ego putaui fore, minime miror, vehemēterq́. lætor. q̃ quidē tu, ſi rectè iſtic erit, maiora, & grauiora cognoſces. iiij. cal. Iun.

VVL. ITa erant) Binis līis declarauerat Planc. ſe coniunctum iri cū Lepido, idq́. fore pp vtilitatem reip. M. Ant. facilius opprimeretur qua re intellecta vehementer lætatus fuerat ſenatus, ſed poſtea nunciatum eſt, Lep. cum M. Ant. cōiunctum eſſe, quæ cū diu fuiſſent incerta, quia vario modo nūciabatur. Scribit Cic. ſcriptum fuiſſe à Brut. collega a Planc. non eſſe verum quod Lepid. eſſet coniunctus cum M. Ant. id. n. ſibi a Planc. ſcriptū fuiſſe, quare Cic. ab eo petit, vt ſi ita eſt, ſuis literis P. R. & ſenatum certiorem reddat. Deinde hortatur, vt incumbat finire hoc bellum. [Iſtinc) Ex Gallia vbi tu es. [Incerta) Varia. [Quæ velle) Quæ optaremus. ſ. quod tecum coniungeretur. [Modo) Interdum. [Contra) Aliter. ſ. q̃ vellemus. [Conſtans) Firma, certa. [Alterius for.). i. quoꝝ alteꝝ eſt magna ex parte in fortuna. ſ. vt non vincaris. [Alteꝝ eſt ꝓprium). ſ. te non poſſe decipi. [A collega) D. Brutū. [Nō recipi). ſ. in ſocietatē ſuam, vel in ꝓuinciam. [Adſcripſiſſe) Annotaſſe tuis līis. i. te ad eū ſcripſiſſe. [Quod). ſ. Ant. non recipi a Lep. [Idē) Qd̄ ſcripſit Brut. [Minus). i. nō. [Inanē læt.) Superioꝝ līaꝝ. i. qa ſuperioribus tuis literis feciſti nos fruſtra lætari, cū ſcripſiſti te ꝯiunctum cū Lep. cū poſtea ille mutauerit ꝓpoſitū. [Veꝝ ex Plance) Qd̄ ſponte deceptus ſit, non imprudentiā, & qd̄ voluerit & ipm̄ Cic. errare. [Quis. n. id effugerit?) Vt interdū nō erraret, quaſi diceret, nemo. [Sic). ſ. vt velles me errare credendo tibi. [Quis non videt?) q. d. qlibet. [Sublata) Remota. [Illa culpa). ſ. errandi. [Bis ad eundē, vulgari ꝓuerbio). ſ. vt ſemel deceptus, non credat. ſecundo, niſi velit hēri imprudens, qa ſecūdo fallit vitiū eſt, ſm̄ illod qd̄ vulgo dr̄, ſemel falli humanam eſſe, ſecundo incōſiderati, tertio vel dementiſſimi, vel obſtinati. [Ad collegā) D. Brutum. [Ita ſe habet) Quod Ant. nō recipiatur à Lepido. [Nec tñ eri.). ſ. liberati. [Reliqas) qa fuerat iam fuſus Ant. apud Mutinā. [Cōfectorē) Finitorē. [Quē). ſ. ꝯfectorē belli. [Cōfido) Indubitāter credo. [Studia) Rn̄det nūc particulæ ep̄læ Planci q ſcripſerat officia Cic. erga ſe ſibi gratiſſima, qd̄ Cic. ſcripſit ſe non admirari, vehementer aūt lætari. [Quæ) Studia mea erga te. [Si rectè iſtic erit) Si rectè egeris res in iſta prouincia, vbi tu es.

ASC. ITA erat &c.) Binis literis declarauerat Planc. ſe coniungēdum breui cum Lepido, ſed intellexiſſe Lepidom ad Ant. tranſiſſe, quod Cic. nunc ſcribit non ita eſſe. Monet ergo vt bellum ꝯficiat dicens. Omnia quæ afferebanī iſtinc. i. à te, & exercitu tuo, erant ita incerta, vt nō occurreret qd ſcriberem. i. ſcribere dr̄em ad te. Em̄. i. qa, modo. i. interdū ea nunciabantur de Lepido q̃ vellemus, modo. i. interdū ꝯtra. i. ꝯtraria, vtpote, q̃ nollemus, tñ conſtās ſama eſt de te. ſ. te nec poſſe decipi. i. capi p inſidias, nec vinci. i. p vim aptam, quoꝝ. ſ. duoꝝ fortuna habet partē quādam alterius. ſ. eius qd̄ eſt vinci non poſſe, alteꝝ. ſ. decepi nō poſſe, eſt ꝓpriū prudentiæ tuæ. Sed accepi līas datas à collega tuo. ſ. D. Br. Idib. Maijs, in qbus erat te ſcripſiſſe. Ant. nō recipi à Lepido, qd̄ erit certius ſi tu ſcripſeris idē ad nos, ſed fortaſſe minus. i. non, audes, pp inanē lætinam līaꝝ ſupioꝝ. in qbus ſcripſerat ſe ꝓpediē coniungendū cū Lep. Veꝝ ò Plāce tu noluiſti id. ſ. vt errarē, vel, vt errarē id. i. in ea re. Quis. n. effugerit, id. ſ. aliqñ errare aut potius id, qd̄ ſcriptū erat in līis tuis nobis, qa eas nō habemus, ignotum. qs nō viderit te potuiſſe decipi ſic. ſ. p tantā fraudē, cū hēres obſides, & Laterēſem interpretē & auctorē, ſed qa prius dixit famā ꝯſtante eſſe ipm̄ nō poſſe decipi. Legūt hic qdā non potuiſſe. Veꝝ qa dicit ſic, ſtarē pōt ipm̄ non planè deceptū, ſed ſic. i. ex parte. Nunc vero ēt cauſa erroris eſt ſublata iam, hoc eſt credulitas, q̃ nulla eſſe debet de hoie ſcel̄ fœdiſrago. Culpa. n. illa bis ad eundē. ſ. ſcopulū nauē impingere, aut ad eundē inſidiaꝝ locū incidere, aut ad eādē cauſam erroris eijcere, eſt repræhēſa ꝓuerbio vulgari. ſ. dictān nō dandā veniā excuſantibus eundē errorē. Sin. i. ſed, ſi ſup. prius nō erraſti, ſed res hēt ſe ita vt ſcripſiſti ad collegā. ſ. Bru. nos ſumus liberati oī cura. Nec tñ erimus. ſ. ſecuri, aut certiores, priuſq̃ feceris nos certiores ita eſſe. Snīa mea qdē eſt hæc vt ſcripſi ſæpius ad te, q oppſſerit reliqas huius belli. ſ. cū Ant. eū fore ꝯfectorē. i. finitore totius belli, quē. ſ. ꝯfectorem totius belli ego, & opto, & ꝯfido te futuꝝ eſſe. Ego minime miror, & vehemēter lætor, ſtudia mea erga te qbus certe nulla potuerunt eſſe maiora, eſſe tibi tam gratā, q̃. i. quantum ego putaui, fore. i. futura eſſe. Quæ quidem. ſ. ſtudia mea erga te, tu cognoſces maiora, & grauiora, ſi rectè erit illic. i. tecū & cum exercitu tuo, 4. cal. Iun.

ERRARE) Potuiſſi errare, decipi nō potuiſti, error. n. facile in mentē irrepit, neq; id cuiq̃ licet effugere, qñ aūt qui decipiunī, oſtendunt ſe minus valere prudentia, q̃ ſatis ſit, iccirco tu, q prudētiſſimus es, decipi nō potuiſti. & eſt turpius decipi, q̃ errare. nā erramus ipſi, opinione lapſi; decipimur ab alio, prudētia victi. ſed qñ, inqt Cic. credulitas te in errorē induxit, cū ſperares, Lepido te eſſe bono vſuꝝ, q deinde tuā ſpē feſellit; eadē credulitas non iam te amplius in eundē errorem inducet, nam te expertus es, Lepidū eſſe infidū, neq; eū rectè factuꝝ. ergo ēt erroris cauſa ſublata iā eſt, vt iam non modo decipi, ſed ne errare qdē poſſis. niſi ſi in eadem re iteꝝ errare, hoc eſt iterum Lepido velles credere, hoi fallentiſſimo, & à reip. partibus alieno, qd̄ ſi cōmitteres, magnā infamiam ſubires, ꝙ quaſi ad eundem lapidem, vt dr̄, offendiſſes. quā culpam ſcis vulgari ꝓuerbio eſſe repræhenſam. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat Ciceroni, quo pacto fruſtratus ſit cum Lepidus, & qua ratione perfidiam eius deprehenderit.

PLANCVS CICERONI S. 21

PVderet me inconſtantiæ mearum literarum, ſi nō hęc ex aliena leuitate penderent. omnia fecit, qua re, Lepido cōiuncto ad remp. defendēdam, minore ſolicitudine vr̄a perditis reſiſterem. oīa ei & petenti recepi, & vltro pollicitus ſum: ſcripſiq́. tibi biduo ante, confidere me bono Lepido eſſe vſurum, cōiq́. cōſilio bellū adminiſtraturū. credidi chirographis eius, affirmationi pñtis Laterenſi, q tum apud me erat, reconciliaremq́. me Lepido, fidemq́ hr̄em, orabat. nō licuit diutius bene de eo ſperare. illud certe caui, & cauebo, ne mea credulitate reip. ſumma fallatur. Cū Iſarā flumē, vno die ponte confecto, exercitū traduxiſſem, pro magnitudine rei celeritatem adhibēs, ꝙ petierat per literas ipſe, vt maturarem venire. pſto mihi fuit ſtator eius cum līis, quibus, ne venirē, denunciabat: ſe poſſe cōficere per ſe negocium: interea ad Iſaram expectare. indicabo temerarium meum conſilium tibi: nihilo minus ire decreueram, exiſtimās eum ſociū gloriæ vitare. putabā poſſe me nec de laude ieiuni hoīs delibare qdq̃, & ſubeſſe tñ propinquis locis; vt, ſi durius aliquid eſſet, ſuccurrere celeriter poſſem. ego non malus hō hoc ſuſpicabar. at Laterenſis, vir ſanctiſſimus, ſuo chirographo mittit mihi līas, meiſq́, deſperans de ſe, de exercitu, de Lepidi fide, quærēſq́. ſe deſtitutū, aperte denunciat, videam ne fallar: ſuam fidem ſolutam eſſe: reip. ne deſim. exemplar eius chirographi Titio dedi. ipſa chirographa omnia, & quibus credidi, & ea, quibus fidem non habendam putaui, Læuo Ciſpio dabo perferenda, qui omnibus his interfuit rebus. acceſſit eò, vt milites eius, cum Lepidus concionaretur, improbi per ſe, corrupti etiam per eos, qui præſunt, Cantidios, Rufrenoſq́; & ceteros, quos, cum opus erit, ſcietis, conclamarint viri boni, pacem ſe velle, neq; eſſe cū vllis pugnaturos, duobus iam cōſulibus ſingularibus occiſis, tot ciuibus pro patria amiſſis, hoſtibus deniq; oībus iudicatis, boniſq́. publicatis neq; hoc aut vindicarat Lepidus, aut ſanarat. huc me venire, & duobus exercitibus cōiunctis obijcere exercitum fidéliſſimū, maxima auxilia, principes Galliæ, ꝓuinciam cunctā, ſummæ dementiæ, & temeritatis eſſe vidi, mihiq́; ſi ita oppreſſus eſſem, remq́. pub. mecū *pdidiſſem, mortuo non modo honorē, ſed miſericordiam quoq; defuturā * alias, prodidiſſem,

itaque

itaque rediturus ſum: nec tanta munera perditis hoībus dari poſſe ſinam exercitum locis vt habeā opportunis, ꝓuinciam tuear, ēt ſi ille exercitus deſciuerit, oīa vt integra ſeruē, dabo operā, quoad exercitus huc ſummitatis, pariq́. felicitate remp. hic vindicetis. nec depugnare, ſi occaſio tulerit: nec obſideri, ſi neceſſe fuerit; nec mori, ſi caſus inciderit. pro vobis patior fuerit qſquam. quare hortor te mi Cicero, exercitum huc traijciendū quāprimum cures, & matures prius, q̄ hoſpes magis corroborentur, & nr̄i perturbarentur. in quo ſi celeritas erit adhita, reſp. in poſſeſſione victorię, deletis ſceleratis, ꝑmanebit. Fac valeas, meq́. diligas. Fr̄em meū tibi, fortiſſimū ciuem, & ad oīa paratiſſimū, excuſem. lr̄is? q ex labore in febriculam incidit aſſiduam, & ſatis moleſtam. cū primum poterit iſtuc recurrere, non dubitabit; ne quo loco reip. deſit. Meam dignitatem cōmendatam habeas, rogo. concupiſcere me nihil oportet. habeo te, & amantiſſimū mei, &, qđ optaui, ſummæ auctoritatis. tu videris, quantum & qn̄ tuū munus apud me velis eſſe. tm̄ te rogo, i Hirtij locū me ſubdas, & ad tuū amorem, & ad meam obſeruantiam.

HVB. PVderet me) Quia vt ſupra diximus, ſcripſerat Pl. ſe ſperare habere Lep. & coniunctum, & fidum ad remp. defendendā, cum inueniſſet ſe ab eo deceptum, hac epiſt. ſe excuſauit, omnemq́. culpam tranſtulit in leuitatem, & ꝑfidiam Lep. a quo dicit ſibi oia demōſtrata fuiſſe qbus facile potuiſſet credere. Narrat aūt qun deprehendent eius ꝑfidiam, tum ea eius Statore, tum ex literis Laterēſis. Deinde exponit quo aio eſſent quidam ex militibus Lepidi, viſq́. ſe ꝯſtituiſſe qn ad eum veneri, ſed vidiſſe eſſe ſummæ dementiæ obijcere ſe, & exercitum ſuū tantis periculis, ſi Lep. cū Ant. cōiunctus fuiſſet, pollicec̄ tn̄ ſe defenſuꝶ ꝓunciam quantū poterit, ſeruaturumq́. oia integra, donec ad eum trāſmittat exercitus, qa erat in Italia, qd vt quamprimū fiat, rogat Cic. Poſtremo excuſat fratrē ſuū ꝙ nō citius veneri, q a laborauerat febri, quem oñdit eſſe paratū ad oia cōmoda reip. petitq́. à Cic. vt eum cōmendatū habeat, & ſi poterit, ſubſtituat eū in locū Hirtij conſulis, q perierat in bello Mutinenſi. [Inconſtātiæ] Inſtabilitatis, varietatis, qa eum ſcripſeeim in primum. Lep. cōiunctū eſſe mecum, poſtea ſcribam nnn ita eſſe. [Penderent) Procederēt. [Aliena). ſ. Lepidi. [Quare] Ob quam rem. [Perditis) Sceleratis. [Recepi) Promiſi cū obligatione. [Pollicitus ſum) Obtuli. [Bono) Fido amico reip. [Cōi) Et ſuo, & meo. [Chirographis) Scriptis manu eius. [Affirmationi) Atteſtationi, qui dicebat eum omnino ita eſſe facturum. [Reconciliarem) Vt redirem in gr̄am. [Fidem hr̄em). i. vt crederē Lep. [Non licuit) Non potui qa ſtatim mutabit ꝓpoſitum. [Summa reip.) . i. ſtatus ipſe rei. [Cum Iſarā) nunc Pl. dicit quō mutationem Lepidi intellexerit, qa cum iret ad eius auxilium, ſicut ab eo rogatus fuerat, ſtatim admonitus eſt ab eius nuntio ne iret, ſed eum ad Iſaram expectaret. [Quod petierat per literas) Quia ipſe ad me ſcripſerat, vt quamprimum ad eū venirem. [Præſto fuit) Obtulit ſe mihi, occurrit. [Stator) Cubicularius, eſt. n. nomen officij. dr̄ aūt ſtator, vt ſupra plenius diximus, q apud imperatorem, vel prętorem aſſidue ſtat, quales ſunt cubicularij. [Se poſſe). ſ. ſcribebat. [Per ſe) Sine auxilio meo. [Conficere negociū) Reſiſtere. M. Ant. & ſuſtinere oium impetū belli. [Indicabo) Fatebor. [Nihilo minus) Licet ſcripſiſſet ne irem. [Socium gloriæ) Participem gloriæ. i. exiſtimans ꝙ ipſe ſolus vellet hre gloriam de ſuperato M. Ant. [Delibare) Deguſtare ſumere. [Ieiunij) Inſatiabilia, q a oīa ſibi appetit, ſicut ieiunij. [Subeſſe) Latenter eſſe. ſ. putabam. [Durius) Aſperius. i. ſiquid periculoſius ei immineret. [Non malus hō). i. bonæ intentionis. [Suo chirographo) Propria manuſcriptas. [Deſperās) Spē amittēs. [Deſtitutū) Acceptum, derelictum Lepido. [Ne fallar) A Lepido. [Suā fidē ſolutam eſſe) Suā fidem quam mihi dederat, cū affirmaret de Lepido eſſe fractam, qa nō poſſet eam prętare, q a Lep. eū decepiſſet ſup. a. n. dixi credidi chirographis eius affirmationi ꝑtis Laterēſis. [Leuo C.). i. legato meo, de quo ſupra in epiſt. q incipit. Quid in aio habuerim. [Perferēda) Ad vos. [Concionaretur) Oīonem hr̄et pro concione. [Improbi per ſe) . i. ſua nā mali corrupo facti mali. [Per eos, q ꝑſunt) . i. ab ijs q ex ꝑſunt, & declarat qui ſint,

[Canidios, & Rufrenos) Pluralē poſuit pro ſingulari inuidioſe. Nam Canidios, & Rufrenos mali v. ci tribuni corruperant milites, & eos à rep. alienauerant. [Quos ceteros) Viri boni ironice. [Duobus ꝯſulibus) Hircio, & Pania. [Occiſis) In bello Mutinēſi. [Amiſſis) Mortuis. [Indicatis) A ſenatu. [Hoc qđ dixerant milites ſe nolle pugnare aduerſus aliquem pro rep. ꝑp cauſas ſupradicta. [Vindicarat) Punierat. [Aut ſanarat) Mitigauerat aliquis ex lenitatione, vnde, & ipſe vr̄ aſſentiri volūtati militum ne pugnēt contra Ant. [Huc) Pro illuc. ſ. ad Lep. [Duobus) Lepido, & Ant. [Obijcere) Tāquam vilem. [Maxima auxilia). ſ. obijcere. i. eos q venirent in auxilium meum. [Principes Galliæ) Qui fauebant mihi. [Ita). ſ. obijciendo temere duobus exercitibus coniunctis. [Oppreſſus) Fuſus, deletus cum exercitus. [Perdidiſſem) Deleuiſſem. [Non modo honorem mortuo) Quia ijs, q pro rep. mortui fuiſſent, magnificentiſſima funera fiebant, qui vero eam perdidiſſent, nulla oro. [Miſericordiam defuturā l.) Foce vt nemo miſereretur mei, ſed potius dicerent me merito periſſe. [Rediturus) reuerſuros vt nullo pacto eam ad ipm Lepidum. [Tanta munera) Tantas occaſiones. ſ. vt obijcerem eia exercitu meum, ꝓuinciā, & principes Galliæ Cæſ. q ipſi munera exiſtimarent. [Perditis) Sceleratis. [Opportunis) Cōmodis. [Ille exercitus). ſ. Lepidi. [Deſciuerit. [Defecerit) Rebellauerit. [Integra) Sine detrimēto in eo ſtatu, in quo nūc ſunt. [Quoad) Quouſque. [Summitatis) Celeritatē mittatis. [Exercitus) Brut. & Cæſ. Octauiani. [Pari) Sicut vindicaſtis apud Mutinam. [Nec depugnare) Pollicet Plancus ſe paratiſſimū eſſe pro rep. ad oia ad mortem vſque, nec cuiquam ceſſuꝶ. [Traijciendum) Trāſmittendum. [Corroborarentur) Cōfirmarentur, capiant vires nobis quieſcentibus. [Perturbarentur) Vīr ꝙ non mittantur auxilio. [In quo) In qua re. ſ. vt traijciantur exercitus. [In poſſeſſiones) qa iā habuerat vnam victoriā apud Mutinā. [Fratrem meum) Planc. [In febriculā) Sic ſupra. fratrē meum aſſiduis laboribus cōuerſationibus confectū grauiter ſe habuiſſe ante tibi ſcripſi. [Concupiſcere). i. mihi optare. [Habeo te). i. relinquo iudicio tuo. qui me plurimum amas, vt quantum tu velis, & qn̄ tu velis muſſi conferat, ſic ſupra. Cōcupiſco aūt mihi nihil cōtra qđ ipſe pugno, ſed, & tpis. & tei te moderatorē facile patiorē eſſe. [Subdas) Subſtituas. [Hirtij) Conſulis, qui in bello interit. Quoad

ASC. PVDERET me &c.) Quia ſcripſerat Plancus ſe ſperare vt hr̄et Lepidum, & coniunctum, & fidum ad remp. defendēdam, id ea cum inueniſſet ſe ab eo deceptum, hac epl̄a ſe excuſauit omnemq. culpā tranſtulit in leuitatem, & ꝑfidia Lepidi, quā quo deprehenderit, ēt ſcribit, & ſe vix cōtinere potuiſſe qn ad eū iret, ſed vidiſſe fore ſummæ dementiæ obijcere, & ſe, & ſuos tātis periculis. Purgatq́. fratrē quod non citius venerit. cōmendatq. eū rogat q, vt ipſemet in Hirtij locū ſubſtituat. Ordo eſt. Puderet me inconſtātiæ literaꝶ meaꝶ, ſi ſup. literæ meæ non penderet ex leuitate. i. inconſtantia aliena. ſ. Lepidi. Mallem tn̄ tegere pēderet vt ſit, ſi inconſtantia lr̄aꝶ meaꝶ, non penderet ex leuitate aliena, Feci oia, quare. i. quamobrem. Lepido coniuncto. ſ. mihi eſt ad defendendam remp. ergo conſulerem perditis. ſ. ciuibus, Antonio, & eius fautoribus, ſup. rū minore ſolicitudine veſtra. Ego &. i. ſit, cecepi. i. ꝑmiſi oia ſup. Lepido petēti & ſcripſi tibi biduo ante, me ꝯfidere, me vſuꝶ Lep. bono. i. amico, & fauorabili, & adminiſtraturꝶ belliū ꝯſilio cōi. i. cōicato cum Lepido, Credidi. i. fidem adhibui, chirographis. ſ. ſcripta manu eius. ſ. Lepidi, credidi affirmationi Lateren. q erat tū. i. tunc apud me & orabat, ſup. vt recōciliarem. i. in amicitiā coniūgerem me Lepido, & hr̄em fidem. i. ꝯfiderē. Non licuit. i. non eſt datū aut conceſſum ſperare bene de eo. ſ. Lepido diutius. i. multum diu. Ego certe caui. i. cauēdo inſidias eſſeci & cauebo. ſ. deinceps, ne ſumma. i. ſuprema ſalus reip. fallat. i. decipiat, & fraudet, credulitate mea. i. p crudelitatem meā, hoc eſt facilitate credendi. Cum traduxiſſem exercitum H ſaram, aut Iſarā. i. duxiſſem trans Iſaram flumen in Delphinatu pōte effecto vno die, in quo cōmēdat celeritatē, miꝶ eſt tn̄ qđ alibi dicit duobus caſtellis, & multo ꝑſidio capita pōtis munita reliquiſſe, ſi vno die pōtem fecerit adhibens celeritatem, pro magnitudine rei, q̇. ſ. id exigebat, vtpote acceſſio Lepidi, & exercitus eius ad cēp. va ſperabat, ꝙ. i. qa, ipſe. ſ. Lepidus caput, rei petierat p lr̄as vt maturarē venire. Stator. i. miniſter publicus, dictus a ſtādo, ꝙ ſtet paratus ad eundum quō mittat, fuit ꝑſto. i. ꝑńs cum lr̄is, eius, qbus denūtiabat. i. ꝯtrariæ ſniæ factus ſignabat ne venirē. ſ. ad ipm. Et denūtiabat ſe poſſe ꝯficere. ſ. abſoluere negociū. i. expugnationē Antonij, & liberationē reip. p ſe, & ſup. vt ſpectare ſup. eū ad Iſarā indicabo tibi: ò Cic ꝯſiliū meū temerariū. ego decreuerā ire. ſ. ad Lepidū, nihilominꝰ. i. q̇uis denūciaſſet mihi ne irē exiſtimās eū vitare. i. fugere ſociū glorię, hoc eſt velle ſe ſolū hr̄e laudē delicti Antonij. Putabā. ſ. ſecundo loco, me nec delibare. i. deguſtare qdq

de

de laude hominis ieiuni.i.ſic audiui ad laudem.vt ieiunus eſt ad cibum. & putabam tñ ſubeſſe.i.clam ineſſe propinquis, vt ſi aliquid eſſet.i.accideret durius, hoc eſt ſi ſorte ſuccũbere Lepidus, poſſem ſuccurrere celeriter. Ego homo non malus.i.minime aſtutus ſuſpirabat hoc, vt Laterenſis vir ſanctiſſimæ.i.integerrime fidei, mittit mihi literas ſuo chirographo.i.ſcripto manus ſuæ, & deſperans meas.i.copijs, de ſe, de exercitu, de fide Lepidi, & q̃rens ſe deſtitutum.i.derelictum ſolum in fide. In quibus.ſ.literis ipſe denunciat aperte, ſup. vt videam.i.pſpiciam, ne fallat, fidem ſuam eſſe ſolutam, aut à ſe, aut à Lepido. ſi à ſe, ſenſus eſt, fidem ſuam non eſſe obligatam ad præſtanda, quæ non poſſet, cum denunciaret ſe amplius non poſſe. ſi a Lepido, dic ſolutam.i.violatam, & interruptam, ne deciperer.i.vt conſulam reip. Ego miſi Tyno, exemplar.i.vt dñt duplum chirographi.i.manuſcripti eius. Ego dabo Læuo Ciſpio perferenda.i.ad ſenatum, omnia chirographa.i.ſcripta manibus Lepidi, Laterenſis, & aliorum ex qbus credidi.ſ.promiſſis eo℞, & à qbus putaui, fidẽ non hñdam.i.non credẽdum eſſe, q.ſ. Læuo Ciſpius interfuit oĩbus his rebus acceſſit.i.additum eſt, eo.i.ad eam infidelitatem Lepidi, vt cum Lepidus concionaretur.i. oĩonem hr̃et ad milites ſuos, milites eius improbi per ſe.i. propria natura, & corrupti etiam per eos, qui præſunt, vtpote per Canidios, Rufrenos, & ceteros quos ſcietis cum opus fuerit, conclamarint, ſup. tanq̃ viri boni ſe velle pacem. Neq; eſſe pugnaturos cum illis, & hoc duobus conſulibus ſingularibus.ſ. Hirtio, & Panſa iam occiſis, tot ciuibus amiſſis, pro patria. Denique omnibus.ſ. Antonianis iudicatis.ſ.à ſenatu hoſtibus, & bonis.ſ.eorum publicatis, neque Lepidus, aut vindicarat hoc, aut ſanarat.i.ad ſanum conſilium conuerterat, Ego vidi.i. conſideraui me venire huc.i.ad talem exercitum, & obijcere.ſ. trucidandum duobus exercitibus coniunctis.ſ. Antonij, & Lepidi, exercitum fideliſſimum, & ita diligendum, & maxime auxilia Galliæ, & cunctam prouinciam, eſſe ſummæ dementiæ, & temeritatis. & vidi ſi oppreſſus eſſem ita, & perdidiſſem remp. mecum non modo honorem, ſed quoque.i.etiam, miſericordiam defuturam mihi mortuo. Itaque rediturus ſum.ſ.in prouinciam, nec ſinam.i. patiar, tanta munera.i. tam fidelem, & bene inſtructum exercitum poſſe dari.i.obijci, hominibus perditis. Ego habebo exercitum locis opportunis, tuear.i.protegam prouinciam, etiã ſi ille.ſ. Lepidi exercitus deſciuerit.i.defecerit à rep. ad Antoniũ & dabo operam vt ſeruem omnia integra.i. neque imminuta, Quoad.i.donec mittatis hoc exercitum, & vindicetis.i.libertati reſtituatis remp. pari felicitate, qua.ſ.apud Mutinam. Nec quiſq̃ fuerit paratior.ſ.quàm ego, depugnare.i.extridionarem pugnam obire, ſi occaſio tulerit.i. dederit, nec obſideri, ſi neceſſe fuerit, nec mori ꝓ vobis, ſi caſus inciderit. Quare ò mi Cic. ego hortor te ſup. vt cures exercitum traijciendum.i.trans Alpes mittendum huc.i.ad nos, quamprimum.i.valde cito, & matures.i.accelſres priuſquam hoſtes corroborentur, nam & noſtri, qui pauciores, & debiliores ſunt, perturbantur. In quo.i.in qua re, hoc eſt exercitus traiectione, ſi celeritas erit adhibita, reſp. manebit in poſſeſſione victoriæ.ſ.apud Mutinam initæ, & hoc ſceleratis.ſ. reliquis deletis. Fac ſup. vt valeas, & diligas me. Hic videtur fini ſuperioris epiſtolæ, vt ſequentia nouam conſtituant, aut ſaltem ſeorſum ſcripta cenſeantur. Sunt enim alterius argumenti, & quæ ſic ſcripta videntur, vt a ſolo Cic. legantur, cum ſuperiora ab omnibus legi poſſint. Ordo autem eſt. Earundem literis.ſ.mittendis ad ſenatum fratrem meum ciuem fortiſſimum tibi, & paratiſſimum ad omnia.ſ.mandata obeunda? qui.ſ.frater tocidit e a labore.i. fatigatione, in febriculam aſſiduam, & ſatis moleſtam. Cum primum poterit non dubitabit recurrere iſtuc.i.ad vos, ne quo.i. aliquo loco deſit reipub. Ego rogo ſupp. vt habeas dignitatem meam commendatam.ſ.tibi, hoc eſt ſuſpietas eam protegendam ab obtrectatoribus. Sed ſup. nihil oportet me concupiſcere nam ſup. habeo te, &.i.ſimul amantiſſimum mei & quod optaui, ſummæ auctoritatis, q.d. qui velis cum ſis amantiſſimus mei, & poſſis me defendere, cum ſis ſummæ auctoritatis. Tu videris.i.tuum fuerit videre, & indicare, quantum.i.quam magnum, & quando .i.quo tempore, velis tuum munus eſſe apud me.i.me tibi eſſe obnoxium, aut tuum munus eſſe apud me.i. me obire munus, & partes tuas, q.d. fuero ſemper, & omnibus paratus, vt ſit ſimile illi poſtea ab Aeolo apud Virg. ad Iunonem dicto. Tuus ò regina quid optes. Explorare labor, mihi iuſſa capeſſere fas eſt. Et rogo te tantum.i.duntaxat ſup. vt ſubdas.i.ſufficias, & ſubſtituas me in locum Hirtij.i.ſin pro Hirtio conſul, &.i.ſimul ad amorem tuum agendum in me, & ad obſeruantiam meam.ſ.augendam in te obſeruando, quaſi dicat cum id & amor tuus in me, & obſeruantia mea in te exigat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

De agris diuidundis agebatur Romæ: quod cum Plancus accepiſſet, vt militibus ſuis gratior eſſet, ipſe quoque petere inſtituit: & de ea re literas Ciceroni ſcripſerat: ad quas reſpondet Tullius.

CICERO PLANCO S. D. 22

IN te, & in collega omnis ſpes eſt dijs approbantibus. concordia veſtra, quę ſenatui declarata literis veſtris eſt, mirifice & ſenatus, & cuncta ciuitas delectata eſt. Quod ad me ſcripſeras de re agraria: ſi conſultis ſenatus eſſet, vt quiſque de te honorificentiſſimũ ſententiam dixiſſet, eam ſecutus eſſem: qui certe ego fuiſſem: ſed propter tarditatem ſententiarum, moramq́ue rerum cum ea, quæ conſulebantur, ad exitum non peruenirent, commodiſſimam mihi, Plancoq́. fratri viſum eſt, vti eo, quod ne noſtro arbitratu componeretur. quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci literis cognouiſſe. ſed ſiue in S.C. ſiue in ceteris rebus deſideras aliq̃d, ſic tibi perſuadẽ, tantam eſſe apud omnes bonos tui caritatem, vt nullum genus ampliſſimæ dignitatis excogitari poſſit, quod tibi nõ paratum ſit. Literas tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maxime opto. Vale.

IN te, & in collega) Cum Brut. recepiſſet ſe in Galliam ad Planc. ſcripſerat Planc magnam eſſe inter ſe concordiam ad defendendam patriam, quare dicit Cic. & ſenatum, & totam ciuitatem vehementer delectatam eſſe. Deinde quia rogauerat Planc. Cic. vt ſi ſenatus fuiſſet interrogatus de re agraria, aſſentiretur ipſe Cic. ijs, qui honorifice dixiſſet pro Planc. qui hanc curabat magis propter milites ſuos, quàm propter ſe, vt infra alio loco dicet, reſpondet Cic. ſe fuiſſe paratiſſimum, ſed cum nihil concluderetur in ſenatu propter tarditatem eorũ, qui dicebant, ſententias, viſum fuiſſe & ſibi Pl. Planci fratri vt facerent id, quod non potuit componi arbitratu ipſorum quodam impediente, de quo dicit ſe putare eſſe ad eum ſcriptum à Plan. eius fratre. Poſtremo dicit eum non debere dubitare tantam eſſe ei caritatem apud omnes bonos, vt non poſſit omnia obtinere. [Collega) D. Brut. [Omnis ſpes) Conficiendi belli. [Dijs approbantibus) dijs fauentibus. [Concordia veſtra) tua & collegæ Brut. [De re agraria) quærebat enim Pl. vt in diſtributione agrorum, qui erant viritim diuidendi inter bonos ciues, ipſe eſſet, commendatus. [Conſultus) Interrogatus, vt diximus in lib. j. [Vt) Sicut. [Honorificentiſſimam) cum laude, & commeodatione tua. [Eam ſecutus eſſem) .i. eam approbaſſem. [Qui fuiſſem).i. qui fuiſſem ille, qui dixiſſet, ſententiam honorificentiſſimam pro te, & non ſolum eſſem ſecutus ſententiam aliorum. [Sed) dicit Cic. quare nõ potuerit dicere ſententiam pro Plan. [Quæ conſolebantur) quæ interrogabantur in ſenatu, vel quę deliberantur. [Fratri) tuo. [Vti eo).i.id cape. [Quod ne).i. quod quidam de quo ad te puto fratrem tuum ſcripſiſſe, impediuit nos ne fieret, vt volebamus. Eſt autem ordo, viſum eſt mihi & Pl. fratri vti eo, quod vt ne componeretur arbitratu noſtro, nõ arbitror te cognouiſſe literis PL. fratris, qui fuerit impedimento, impediti enim fuerant à quodam, quem non nominat, ne illa res agraria componeretur, vt volebant ipſi Cic. & Pl. frater. [In S.C.).i. in ijs, quæ à ſenatu deliberanda ſunt. [Caritatem tui) amorem erga te. [Tales).ſ. quę declarent mihi Ant. oppreſſum. HVB.

IN te, &c.) Cum Br. recepiſſet ſe in Galliam ad Plancum, ſcripſerat Plancus ſe cũ eo ad priæ defenſioẽ conſentire, de qua re nũc dixit Cic. S.P.Q.R. mirifice lætatum. Deinde quod de Agraria lege rogatus erat, dicit ſe ad id paratum fuiſſe opportunitatem defuiſſe, iterum inflammans hominem ad reipub. protectionem, & ad literarum ſcriptionem. Ordo eſt: Omnis ſpes.ſ. reip. aut ſalutis eſt in te ò Plance, & in collega.ſ. tuo Bruto, dijs approbantibus.i. voca noſtra, & veſtra ſecundantibus. Et.i.ſimul ſenatus, & cuncta ciuitas.ſ. Romana, delectata eſt mirifice, concordia veſtra.i. propter veſtram concordiam, quæ declarata eſt, id eſt clare ſignificata ſenatui literis veſtris. Quod tu ſcripſeras ad me de re agraria.i. de agris diuidendis militibus tuis, vt bene de ASC.

rep. meritis, ſi ſenatus eſſet conſultus.i.rogatus ſnias, vt quiſque dixiſſet ſeniétiam honoratiſſimam.ſ.tibi, ſecutus eſſem eam, qua .ſ.ſnia honoratiſſima tibi aut de te, ego certe iuſſem, ſed ea quæ conſulebantur.i.de quibus fiebat pſuitatio, non pueniſrent ad exitum.i.ad decretionẽ, viſum eſt mihi, & fratri.ſ.ſuo Planco, cõmodiſſimũ vti eo.ſ.quo vt ſcis vſi ſumus, qđ.ſ.decretũ quo vſi ſumus. ego arbitror te cognouiſſe ex lr̃is Planci.ſ.fratris ſui, quis fuerit impedimento.i.impediuerit, ne cõponeretur.i.fieret, & abſolueretur, arbitratu nr̃o.i.ſm arbitratum, & voluntatẽ nr̃am, hoc eſt Planci, & meã, Sicut in multis alijs epiſt. quia res erat nota ſcribenti, & ei ad quẽ ſcribit, bonis manſit ignota. Quis.n.diuinauerit, qđ fuerit quo vſi ſint, aut quis impediuerit, quo minus S.C.& ſnia vtriuſq; fuerit factũ? Sed ſiue tu deſideras aliquid in S.C.ſiue in ceteris rebus, perſuadet tibi ſic, charitatem tui.i.in te eſſe tantá apud oẽs bonos, vtpote reip.amatores, vt nullum genus dignitatis ampliſſime, poſſit excogitari.ſ.à te quod non ſit paratum tibi. Plus eſt quod dicit excogitari, q̃ ſi diceret poſci, facilius enim eſt aliquid excogitare q̃ poſcere. Plus ẽt eſt quod dicit quod tibi cõparatum ſit, q̃ ſi diceret, quod tibi non detur, quia quod paratum eſt, expectat habiturum ẽt ſi non petierit. Ego expecto vehemẽter literas tuas, & quidem tales quales maxime opto, hoc eſt quibus ſignificas te hoſtes deleuiſſe, aut quid ſimile.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et ſe Laterenſemq; excuſat, ne temere credidiſſe Lepido exiſtimentur hortaturq; Ciceronem, vt det operam apud Senatum, at Octauius cum exercitu ad eum mittatur.

PLANCVS CICERONI S. D. 23

NVnquam mehercule mi Cicero me pœnitebit, maxima pericula pro patria ſubire, dum ſi quid acciderit mihi à repræhenſione temeritatis abſim. Cõfiterer imprudentia me lapſum; ſi vnq̃ Lepido ex animo credidiſſem. CREDVLITAS enim error eſt magis, q̃ culpa; & quidem in optimi cuiuſque mentem facillime irrepit. ſed ego non hoc vitio pene ſum deceptus: Lepidum enim pulchre noram. quid ergo eſt? pudor me, qui in bello maxime eſt periculoſus, hunc caſum coëgit ſubire. nam niſi vno loco eſſem, verebar ne cui obtrectatorum viderer, & nimiũ pertinaciter Lepido offenſus. & mea patientia ẽt alere bellum. itaq; copias prope in aſpectum Lepidi, Antonijq. adduxi; quadragintaque millium paſſuum ſpatio relicto, conſedi, eo conſilio, vt vel celeriter accedere, vel ſalutariter recipere me poſſem. adiunxi hæc in loco eligẽdo, flumẽ oppoſitum, vt hr̃em, in quo mora tranſitus eſſet: Vocõtij ſub manu vt eſſent, per quorũ loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus, deſperato aduẽtu meo. quẽ nõ mediocriter captabat, ſe cum Antonio cõiũxit ad iiij. cal: Iun. eodemque die ad me caſtra mouerunt. viginti milia paſſuum cum abeſſent, res mihi nunciata eſt. dedi operam deum benignitate, vt, & celeriter me reciperẽ & hic diſceſſus nihil fugæ ſimile hr̃et, non miles vllus, nõ eques, non quidq̃ impedimentorum amitteretur, aut ab illis * furentibus latronibus interciperetur. itaque prid non. Iun. oẽs copias Iſaram traieci, ponteſq; quos fecerá, interrupi vt, & ſpatium ad ſe colligẽdum hoĩes hr̃ent, & ego me interea cũ collega cõiungerẽ; quẽ triduo, cum has dabã literas, expectabam. Laterenſis nr̃i, & fidem, & aĩum ſingularẽ in remp. ſemper fatebor. ſed certe nimia eius indulgentia in Lepidum, ad hæc pericula perſpiciunda fecit eum minus ſagacem. q quidem cum in fraudem ſe deductũ viderer, manus, quas iuſtius in Lepidi, pniciẽ armaſſet, ſibi afferre conatus eſt. in quo caſu tñ interpellatus, adhuc viuit, & dr̃ victurus. ſed tñ de hoc mihi parum certum eſt, & magno cum dolore parricidarum elapſus ſum ijs: veniebant n. eodem furore in me, quo in patriam. incitati. iracundias aũt harum rerum, recentes habebunt, q Lepidũ caſtigare non deſtiteram, vt extingueret bellũ q colloquia facta improbabam: q legatos fide Lepidi * miſſos ad me, in conſpectum venire vetueram: q C * Catinium Veſtinum trib. mil. miſſum ab Antonio ad eum cum literis, exceperam. in quo hanc capio voluptatem, q certe, quo magis me petiuerũt, tãto maiorẽ ijs fruſtratio dolorem attulit. Tu mi Cicero, quod adhuc feciſti, idem pſta, vt vigilanter, neruoſeq; nos, qui ſtamus in acie, ſubornes. veniat Cæſar cũ copijs, quas hẽt firmisſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impedit, exercitus eius mittatur: cuius ipſius magnum periculũ agitur. quidquid aliqñ futurum fuit in caſtris perditorũ contra patriam, hoc omne iam conuenit pro vrbis vero ſalute cur nõ oĩbus facultatibus, quas habemus, vtamur? q ſi vos iſtinc non defueritis; profecto, quod ad me attinet, oĩbus rebus abunde reip. ſatisfaciam. Te quidem mi Cicero in dies mehercule habeo cariorẽ: ſolicitudineſq. meas quotidie magis tua merita exacuũt, ne qđ aut ex amore, aut ex iudicio tuo perdam. opto, vt mihi liceat iam pręſenti pietate meorũ officiorum tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale. viij. idus Iun. * Ciuarione, ex finibus Allobrogum.

* alias, feruentibus
* alias, miſſum ab A. ad me cum
* alias, Catinium
* alias, Anerone, HVB.

NVnquam) Quia cum Plan. putaret ſe coniunctũ eſſe cum Lep. fuerat ab eo deceptus hac epiſtola primum ſe excuſat, ne videatur per imprudentiam fuiſſe deceptus. Deinde ſcribit quemadmodum, & ſibi, & exercitui ſuo prouiderit, poſtea quam cognouit perfidiam Lepidi, & excuſat Laterenſem, q affirmauerat de Lepido nõ malitioſe vt deciperet Planc. ſed pp nimiam indulgentiam ſuam erga Lepidum, à quod poſteaquam vidit ſe deceptum dicit eum tñ dolorem accepiſſe, vt voluerit ſe ipſum interficere. incertumq. adhuc ſibi eſſe vtrum ſit victurus. Narrat quantum doluerit Lepidus, & M. Ant. q non potuerint intercipere ipſum Plancũ, & exponit aliquas cauſas odij Lepidi erga ſe. Hortatur poſtremo Cic. vt det operam Cæſ. Octauianũ ad ſe mitti cum exercitu, aut ſaltem eius exercitum, dicit enim q ſi ipſi recte geſſerint res Romæ, ipſe bene tuebitur prouinciam. [Acciderit) male euenerit. [Abſim a repræhenſione temeritatis). i. non reprehendar fuiſſe temerarius, & imprudẽter feciſſe. [Lapſum). i. cecipitaſſe. [Credulitas) Facile credere. [Error) cũ caſu quiſpiam decipitur, & aliud pro alio accipitur, culpa vero cũ ob negligentiam quiſpiam peccat. [Irrepat) ingreditur. [Cuiuſq; optimi) Vt enim quiſque optimus eſt, ita facillime credit qm alios ex ingenio ſuo iudicat, & plerunq; errat. [Pene hoc vitio nõ ſum deceptus). i. ferè non peccaui etiam p errorem credulitatis, quia nunquam credidi Lepidum bonum. [Noram). ſ. malum, & inconſtantem. [Quid). ſ. eſt, ſi non fuit credulitatis error, quid ergo eſt quod te decepit. [Pudor) Rñdetur ſicut ſupra accidit mihi quod homini prudẽti, & cupido ſatisfaciendi rep. accidere ſolet. [Vno loco) Ne coniungerem mecum Lepidi ſicut ille orabat. [Pertinaciter) Obſtinare, indurare. [Alere) Fauere, in lõgum deducere. [Offenſus) Iratus, inimicus. [Mea patientia) Si paterer ipſum eſſe ſolum aduerſus Ant. [Propè) Fere. [Conſedi) conſtiti cum exercitu. [Eo conſilio) Ea deliberatione. [Accedere) Ad ipſos, vel recipere, retrahere. [Cũ ſalute) Et me, & exercitu meo incolumi. [Adiunxi) Pergit ſe pbare ſe omni prudentia vſum eſſe ne captaretur inſidijs a Lepido. [Oppoſitum) A Lepido. [Mora) Aliqua dilatio, ne tã cito poſſet tranſire. [Vt eſſent) Subaudi, adiunxi hoc, vel prouidi, vt eſſent. [Vocontij) Populi Galliæ, ſuper Quæros non longe à Druentia fluuio. De quibus Strab. lib. iiij. [Sub manu) Prouerbialiter, dixit. i. apud prope. [Pateret) Eſſet apertum, & facile ſine cuiusq̃ impedimento. [Fideliter) Sine inſidijs cuiusquã. [Captabat) Inſidioſe quærebat. [Res) q erant coniuncti, & q mouerent caſtra contra me. [Deum) Deorũ. [Reciperem.) retraherem in locũ tuum. [Nihil ſimile fugæ). i. ne viderer fugere, timore eorũ. [Impedimentorũ) ſarcinarũ dñr. n. impedimẽ

ta

q; onera militaria.[Interrupi]Fregi,diſieci.[Colligendū ſe) Intra vrbes ſuas prius q̃ opprimerentur repentino aduentu hoſtiū. [Fatebor)dicam,proteſtabor,licet deceptus ſit a Lep. [Indulgentia) obſequia. [Minus ſagacem) Minus acutum,& diligentem. [Iuſtius)honeſtius.[In Lepidū)Quia fuit perfidius contra eum. [Afferre manus) Inijcere manus.i. violenter ſe manibus pprijs interficere. [Conatus eſt) Tentauit.[Interpellatus) Impeditus, [De hoc) q̃ ſit victurus.[Parricidaꝝ)proditoꝝ dñr.n.quaſi parricidæ & interfectores parentum & patriæ proditores,quia patria parens eſt vnuſcuiuſque. [Cum dol.) Dolent.i.ſummopere q̃ non potuerint me excipere & opprimere.[His) Eis.ſ.parricidis. [Recentes)Nouas.exponit aũt cauſas iracundiarum.[Caſtigare) obiurgare,repræhẽdere.[Extingueret) Sopiret,penitus tolleret. [Improbabam)Accuſabam.[Collega)Ipſius Lep.ca Ant.ſecreta contra remp.[Fide Lepidi)Data eis fide a Lep.[Veſtinū) ex Veſtinis populis,qui ſunt Italiæ vltra Picenum finitimi Amiternis, vt ſc..Sit.[Petiuerunt me)Inſidias in me intenderunt.nam petitiones propere gladiatorū dñr,& petere eſt inuidioſe aut violenter aggredi,vt apud Virg. Reginam petit. Cic. Q.Lig. Quid cui Tubero tuus ille deſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat?[Fruſtratio) Inanis conatus eoꝝ. [Neruoſe)Fortiter. [Subornes) adiuues,inſtruas. [Cæſar) Octauianus adoleſcens. [Cuius ipſius) vel Cæſ.vel exercitus eius,ſed melius Cæſ.q̃ a fuderat Ant.apud Mutinam.[Agitur) Eſt impendens.[Quicquid)Senſus eſt,quicqd neceſſarium fuit ſceleratis & perditis cõtra patriam,oẽ paratum eſt,ita,vt nihil deſit. Nos aũt pro defendenda ſalute, cur non ponamus oẽs facultates noſtras quas habemus?[Peditoꝝ)Parricidarum.[Id o.)Id totũ conuenit.i.accordauit,congregatum & compoſitum eſt.[Illic) Romæ. [In dies)Per ſingulos dies.i.dietã.[Merita)beneficia.[Exacuunt) incitant. legitur tñ & excruciant,vt ſit ſenſus,tua merita quotidie magis amouent mihi ſolicitudines.i.anxietates meas, ſi autem legitur exacuunt,intelligemus ſolicitudines.i.curas bene adminiſtrandæ reip. & hic ſenſus eſt verior,vt declarant ſequentia,cum dicit quæ ſint ſolicitudines.ſ.ne perdat aliquid de amore, aut de opinione Cic.erga ſe.[Iudicio tuo).ſ.de me quia ſcio te bene de me ſentire. [Præſenti pietate) .i. de præſenti animi affectione.i. opto facere,vt cum videas nunc meam pietatem erga te, & erga patriam,iucundius ſibi ſit in me beneficia contuliſſe.

ASC. NVNQVAM &c.) Quia Plancus ab Lepido,vt vidimus, deceptus erat,hac epiſtola ſe purgat,ne putetur per imprudentiam ſuam fuiſſe deceptus. Deinde ſcribit quemadmodum ſibi & ſuis proſpexerit,poſtquam perfidiam Lepidi cognouerat,purgatq; Laterenſem qui Lepidum cõmendarat non malitioſe quo Plancum deciperet,ſed pp nimiam indulgentiam ſuam erga Lepidum. Dicit aũt ex ea fraude ſic tm̃ doluiſſe vt parum abfuerit q̃n ſibi mortem inferret. Narrat ẽt quã ægre tulerit Lepidus & Antonius q̃ ſe.i.Plancum non circumuenerint. Hortaturq; vt Cæſarem Octauium ad ſe mittat. Ordo eſt. Nunquam ò mi Cic.non pœnitebit vnq; mehercule me ſubire maxima pericula pro patria, dũmodo.i.dũmodo. ſi quid.ſ.aduerſitatis acciderit mihi: ego abſim.i.immunis ſim a repræhenſione temeritatis.i. ſi non verear temeritatis argui ſi preter opinionem quidquam acciderit. Ego confiterer me lapſum imprudentia, ſi vnq; crediſſem ex animo.i.ſincere, & plene Lepido,dico,ſup.me lapſum fuiſſe non peccaſſe. Enim credulitas,i.facilitas in credẽdo, eſt magis error,quã culpa & quidem.i.certe, ipſe error.ſ.mente illabitur, facillime in mentẽ optimi cuiuſque. Quod perq; verũ eſt. Nam mali.cum credant oẽs ſui ſimiles,non facile decipiuntur. Sed ego ſum penẽ.i.quaſi deceptus non hoc vitio.ſ.credulitatis. dices ſupp.ergo quid eſt.ſ. quod errauit? Rñtio. Pudor qui eſt maxime periculoſus in bello, quia audacem fortuna iuuat.coegit me ad hunc caſum. Nã ſi eſſem vno loco.i.ſi manerem in puincia mea,verebar ne viderer cui.i.alicui obtrectatoꝝ.i.inuidorum famæ meæ detrahentiũ infenſus.i.iratus Lepido nimis pertinaciter ſi.ſ. pro cõi ſalute nollem me illi coniungere,& viderer ẽt alere bellũ,mea patientia.i.longanimitate,aut tarditate,q̃ paterer hoſtem tandiu viuere, quem coniunctus cum Lepido poſſem ſtatim opprimere. Itaque adduxi copias,ſup.meas.prope.i.quaſi in conſpectum Lepidi,& Antonij.Conſedi.i.locum quietis reperi,a conſido,quod ſic accipitur Aen.j.Vultis & his mecum pariter cõſidere regnis? Vnde verum eſt ſido quoque ſedi hr̃e in pterito, quod docet Valla, ſpatio 45. mil.paſſ.relicto.ſ.a caſtris Lepido,eo cõſilio, vt poſſem vel accedere celeriter.ſ.ad Lepidum,ſi fuiſſet in ea ſententia, in qua eſſe debebat.vel poſſem recipere me.i.ã conflictu eripere,cum ſalute ſ.mea & exercitus. Ego adiunxi.i.addidi,hæc.i.has res,quas res dicam in loco.ſ.cõſidendi.eligẽdo.i.in eligendo.vt hr̃em flumen, oppoſitum.ſ.exercitui Lep. in quo.ſ.flumen, eſſet mora tranſitus .i.in quo tranſeundo moram traheret Lepidi exercitus. Et ſupp. adiunxi, hoc eſt effeci, vt Voconij (alij legunt Vocontij) populi in illis partibus Galliæ,eſſent ſub manu.i.in poteſtate mea, per quorum loca iter pareret mihi fideliter. Lep.aduentu meo,quẽ captabat non mediocriter,imò ardenter deſperato,coniunxit ſe cum Ant.ad 11.kal.Iun. &.ſ.ipſi coniuncti mouerũt caſtra.ſ.ſua, ad me.ſ.procedendo,res eſt nunciata mihi,cum abeſſent xx.mil. paſſ.Ego dedi operam benignitate deum.i.deorum,qui eã mentem dederãt vt & .i.ſimul reciperem .i. in loca tua retraherẽ me celeriter,& hic diſceſſus nihil hr̃et ſimile fugæ,& vllus miles, nõ amitteretur, eques vllus amitteretur, quidquid impedimentorũ .ſ.itineris,hoc eſt machinarum & ſarcinarum bellicarum non amitteretur,aut interciperetur.i.in medio itinere per inſidias caperetur ab illis latronibus feruentibus.i.ardentibus ad prędã.Itaque ego traieci prid.non.Iunias.i.die præeunte nonas Iunias .i. quarto die Iunij,copias meas Iſaram.ſ.flumen Galliȩ in Delphinatu,& interrũpi pontes quos feceram,vt homines.i.milites mei hr̃ent ſpatium ad colligendum ſe.i.ad reſumendum animum, & ad componendas res turbatas celeri profectione. Ego coniũgerem me interea.ſ.cum hoſtes pontes reficerent,cũ colleg.i.ſ.Bruto,quem ego expectabam triduo.i.intra triduum affuturum cum ego dabam.ſ.ad te has literas. Ego fatebor. i.proteſtabor ſemper & fidem & animum ſingularem in.i.erga remp. Laterenſis nr̃i.ſ. cõis amici. Sed certe nimia indulgentia .i. immoderatus amor eius in Lep.fecit eum minus ſagacem.i.prouidentem ad hæc pericula perſpicienda. Qui.i.Laterenſis,quidem.i.certe,cũ viderit ſe deductum in fraudẽ .i. deceptum a Lepido, conatus eſt afferre ſibi manus.i.ſeipſum interficere inferẽdo ſibi manus, quas amaſſet iuſtius in perniciem.i.cædem,& interitum Lepidi, in quo tñ caſu ipſe interpellatus.i.impeditus viuit adhuc,& dr̃ victurus,quia non adegerat adhuc vulnus ſatis altum. Sed tñ parum certum eſt mihi de hoc.ſ.an victurus, & conualiturus ſit, & ego elapſus ſum his.ſ.malis & inſidijs, cum magno dolore parricidarum.ſ.Antonij & Lepidi.patriam perſequentium,& eius defenſores trucidãtium. Ipſi.n.ferebant incitati in me eodem furore,quo in patriam.i.vt me penitus opprimerent. Autem.i.ſed,ipſi habebant iracundias liaꝝ rerum.i.ob has res recentes, q̃ nõ deſtiteram .i. deſiueram,aut pretermiſeram, caſtigare .i. obiurgando monere Lep. vt extingueret bellum,q̃ improbabam colloquia facta.ſ.inter ipſum & miſſos ab Ant.aut potius Ant.& ipſum,q̃ vetueram legatos dimiſſos .i. ã diuerſis miſſos ad me fide Lepidi.i.data eis fide a Lepido, nihil moleſtiæ ã me paſſuris, venire in conſpectũ .ſ.meum,& q̃ inter ceperam.i.in medio itinere ceperam C. Catinium Veſtinum.i.ex Veſtinis populis Italiæ vltra Picenum iuxta Amiternos miſſum ad oẽ ab Ant. In quo.ſ.facto, aut in qua re ego capio hanc voluptatem q̃ certe quo.i.quanto magis petiuerunt me.ſ.capere aut occidere, tanto maiorem dolorem fruſtratio.i.irritus conatus attulit ijs. Tu ò mi Cic. præſta ſupp.mihi id ſup.quod feciſti adhuc,vt ſubornes.i.pro ſubſidia adiuues vigilanter & neruoſe.i.firmiter & ſolide,nos q̃ ſtamus in acie.ſ.pro patria contra hoſtes. Veniat Cæſ.Octau us adoleſcens tunc adhuc, & ab rep. ſtare viſus,ſed mox cum Ant.& Lep. conſpiratus,cũ copijs quas habet firmiſſimas,aut ſi aliqua res impedit eũ,quo minus poſſit venire,mittat exercitus.ſ.eius. Cuius ipſius.ſ.Cæſaris magnum periculũ agitur.i.impẽdet, fuderat.n.Ant. copias apud Mutinam, & ita putauit Pl. q̃ non eſſet cum illo in gratiam rediturus,& hoſtes oẽs vires ſuas collegerant. Vnde addit. Quidquid fuit aliqn.i.quouis tpis,in caſtra proditorum contra patriam, hoc omne conuenit tam.i.congregatum eſt vero .i. ſed econtrario,cur nõ vtamur omnibus facultatibus.i.copijs, & opibus quas habemus,pro ſalute vrbis,q.d.nullam eſſe rationem tacite in ſalute ſuæ conſulere videtur. Quod ſi vos nos defuerint.ſ.reip.illic .ſ.Romæ,aut illic.i.in iſta re, profecto ego ſatiſfaciam abũde reipub.in omnibus rebus quod.i.quantum attinet ad me. Quidẽ.i. certe,ò mi Cic.ego habeo te in dies chariorem.i.te diligo p ſingulos dies cum quodam incremento & merita tua.ſ.in me exacuunt.i.vegetant,& inſtigãt quotidie magis ſolicitudines meas, ne quod perdam,aut ex amore tuo.ſ.in me, aut ex iudicio tuo .ſ. de me. Opto vt liceat mihi facere beneficia tua in me,iucundiora.ſ.tibi, & etiam mihi pietate.i.pia exhibitione meorum officiorum iam præſenti,quæ nunc eſt futura,iucundum autem eſt ingratos beneficium conferre,& gratos referre.

ELAPSVS ſum his) Dictio,his cum oleret mendum ſcripſi ad amiciſſimum meum. vt is mihi,de ea quid ſentiret, exponeret,reſcripſi,corruptam ſe iampridem iudicaſſe,ſuper autem cariſſimæ virtutis,& ſummæ nobilitatis hominem, Benedictum PAVL. MAN.

Accoltum Rauennæ Card. quẽ ego honoris amplitudiniſq́. cauſa nomino, cum has Cic. epiſtolas ſucceſſiuis tpibus legendo ꝑcurreret, cã emendaſſe, nempe ſic, Elapſus ſum bis, vt ſe dicat Plãcus periculum bis effugiſſe, ſemel, cũ ad Lepidum non acceſſit, neq; ſe vnq̃ cum eo voluit coniungere, quod ſi feciſſet, ipſe cum vniuerſo exercitu in Ant. ꝑtãtem Lepido ꝓdente deueniſſet, iterum, cum audito Lepidi Antoniɉq́. aduentu, celeriter ſe recepit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ciceronem certiorem facit & de exercitu, & de ſuſpicione, quam habet de Caſare, ne cum Antonio conſpiret.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D. 24

FAcere non poſſum, quin in ſingulas res, meritaq́. tua tibi gratias agam: ſed mehercule facio cũ pudore. neque.n. tanta neceſſitudo, quantam tu mihi tecũ eſſe voluiſti, deſiderare vr̃ gratiarum actionem; neq; ego lubenter pro maximis tuis beneficijs tam vili munere defungor orationis; & malo pñs obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate memorem me tibi probare. ꝙ ſi mihi vita contigerit; oẽs gratas amicitias, atque ẽt pias ꝓpinquitates in tua obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate vincam. amor.n. tuus, ac iudiciũm de me vtrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie ſit allaturus, non facile dixerim. De militum cõmodis fuit tibi curæ: quos ego non potentiæ meæ cauſa (nihil.n. me non ſalutariter cogitari ſcio) ornari volui à Senatu, ſed primũ, ꝙ ita meritos iudicabam; deinde, ꝙ ad oẽs caſus coniunctiores reip. eſſe volebam; nouiſſime, vt ab omni omnium ſolicitatione auerſos eos, tales vobis præſtare poſſem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic oĩa integra ſuſtinuimus. quod conſilium nr̃m; etſi, quãta ſit auiditas hominum, non ſine cauſa, talis victoriæ, ſcio; tñ vobis probari ſpero. non.n. ſi quid in his exercitibus ſit offenſum, magna ſubſidia reſp. habet expedita, quibus ſubito impetu, ac latrocinio parricidarũ reſiſtat. copias vero nr̃as notas tibi eſſe arbitror. in caſtris meis legiones ſunt veteranæ tres, tironũ vel luculentiſſima ex omnibus vna. in caſtris Bruti vna veterana legio, altera bima, * octo trironum. ita vniuerſus exercitus numero ampliſſimus eſt, firmitate exiguus. quãtum aut in acie tironi ſit cõmittendum, nimium ſępe expertum habemus. ad hoc robur noſtrorũ exercituum ſiue Africanus exercitus, q ex veteranus, ſiue Cæſaris acceſſiſſet, æquo aĩo ſummam rẽp. in diſcrimen deduceremus. aliquanto aũt propius eſſe, quod ad Cæſarem attinet, videbamus. nihil deſtiti eũ literis hortari: neq; ille intermiſit affirmare, ſe ſine mora venire: cũ interim aduerſum illum ab hac cogitatione, ad alia cõſilia video ſe cõtuliſſe. ego tñ ad eum Furnium nr̃m cum mandatis, literiſq́. miſi, ſi quid forte ꝓficere poſſet. ſcis tu mi Cicero, qđ ad Cæſaris amorem attinet, ſocietatem mihi eſſe tecũ: vel ꝙ in familiaritate Cæſaris, viuo illo iam tueri eũ, & diligere mihi fuit neceſſe: vel ꝙ ipſe, quo ad ego noſſe potui, moderatiſſime, atq; humaniſſime fuit ſenſus: vel ꝙ ex tam inſigni amicitia mea, atque Cæſaris, hunc, filiũ loco illius, & veſtro iudicio ſubſtitutum, non perinde hr̃e mihi turpe vr̃. ſed quidqnid tibi ſcribo, dolenter mehercule magis, q̃ inimice, facio. ꝙ viuit Antonius hodie, ꝙ Lepidus vna eſt, ꝙ exercitus hñt non cõtemnendos, ꝙ ſperant, ꝙ audent; id eſt Cæſari acceptum referre pñt; neq; ego ſuperiora repetam, ſed ex eo tpe, quo ipſe mihi ꝓfeſſus eſt ſe venire, ſi venire voluiſſet, aut oppreſſum iam bellũ eſſet, aut in aduerſiſſimam illis Hiſpaniam cum detrimento eorum maximo extruſum. q̃ mens eum, aut quorum cõſilia à tanta gloria, ſibi vero ẽt neceſſaria, ac ſalutari auocarint, & ad cogitationem cõſulatus bimeſtris ſummo cum terrore hominũ, & inſula cum efflagitatione trãſtulerint: exputare non poſſum. multũ in hac re mihi vr̃ neceſſarij eius & reip. & ipſius cauſa proficere poſſe: plurimũ, vt puto, tu quoque: cuius ille tanta merita habet, quanta nemo prẹter me: nunquam enim obliuiſcar, maxima, ac plurima me tibi debere. de his rebus, vt exigeret cum eo, Furnio mãdaui. ꝙ ſi, quanta debeo, habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipſum iuuero: nos interea duriori conditione bellum ſuſtinemus; ꝙ neque expeditiſſimam dimicationem putamus; neque tamen refugiendo cõmiſſuri ſumus, vt maius detrimentum reſpub. accipere poſſit. ꝙ ſi aut Cæſar ſe reſpexerit; aut Africanæ legiones celeriter venerint; ſecuros vos ab hac parte reddemus. Tu, vt inſtituiſti, me diligas, rogo, proprieque tuum eſſe, tibi perſuadeas. V. cal. Sext. ex Caſtris.

* alias, octo milliũ

HVB.

FAcere) Cum egiſſet Cic. omnia diligenter ꝓ dignitate Plãci, & maxime de re agraria, de qua in alia epiſt. mentio facta eſt, Pl. artificioſo quodammodo ſe erga Cic. memorẽ, & gratum oſtendit. Nam dum ſignat non eſſe ei ſatisfaciendum actione grãꝝ, agit quidem, & habet maximas grãs poſtea vero oſtendit, q diffidat copijs ſuis, in quibus maxima pars ſit tyronũ, dicitq́. Cæſ. Oct. cauſam eſſe quare M. Ant. & Lep. nondum ſint oppreſſi, ſignificat.n. latenter ſe intelligere cum conſentire cum Anton. dicit aut ſe miſiſſe ad ipſum Cæſ. Furnium cum mandatis ſuis. [In ſingulas) i. pro ſingulis. [Neque.n.) rõ quare faciat cum pudore, qa amicitia magna, qa erat inter eos non patitur grãꝝ actionem. præterea qa dicit ſe nolle maximis beneficijs verbis ſatisfacere. [Ego) qui ſum & magno, & grato aio. [Vili munere) eſt.n. vile munus orõnis, & verboꝝ pro beneficijs acceptis, quia non ſunt reddenda verba pro rebus. [Probare) cum laude oſtendere. [Defungor) vtor. [Et malo) Senſus eſt, potius volo cum ero R. in pñtia tua tibi obtemperando in oĩbus, quæ a me voles, & honorando te, oſtendere me eſſe memorem beneficioꝝ tuoꝝ, q̃ nunc ſatisfacere verbis. [Obſeruantia) honore, reuerẽtia erga te. [Indulgentia) obſequio. [Quòd ſi) ſenſus eſt, ſi deus conceſſerit mihi vitam, pſtabo tibi maiorem obſeruantiam, indulgentiam, & aſſiduitatem, quam oẽs grati amici amicis ſuis, aut ꝓpinqui propinquis ſuis vnquam oſtenderint. [Amor, ac iudicium) quæ duo dixit ſuperius afferre ſibi magnas ſolicitudines, ne imminuatur. [Cõmodis) i. qđ ſupra dixit de agraria. Curabat Pl. vt militibus ſuis darentur, cum ob remunerationem priſtinoꝝ laborum tum vero vt magis excitarent in futuꝝ ad defendendam remp. nati, honorati muneribus agrarijs ei datis. [Cauſa potentiæ) vt videretur eſſe potentior. [Nihil enim) Parentheſis eſt. eſt autem ſenſus. nihil cogito, quod non ſit vtile reipub. [Ita mer.) ſ. milites meos. [Coniunctiores) Magis aſtrictos ꝑ maxima præmia accepta. [Nouiſſime) i. poſtremo, hoc eſt finalis cauſa. [Auerſos) Motos. [Ab omni ſollicitatione) quam faciebat aſſidue M. Ant. qui ſolicitabat eos aſſidue ꝓmittendo maxima, quæ videbam eos eſſe aſpernaturos, ſi à ſenatu fuiſſent nunc ornatis eos aũt ſolicitatos fuiſſe ab Ant. ſupra oſtendit his verbis confirmãdis erat exercitus nobis magnus ſæpe præmijs ſolicitatus, vt à rep. moderata potius q̃ ab vno infinita ſperaret. [Præſtare) Reddere, oſtendere. [Tales) .i. promptos manu pro rep. & fidos. [Adhuc) hucuſque. [Suſtinuimus) Tutati ſumus. [Quod conſilium) Quod ſuſtinuerim omnia integra potius ſapiẽter defendendo, quam periculo ſe cum hoſte dimicando. [Scio probari a vobis) Scio vobis placere, ſcio à vobis laudari. licet aliqui ita ſint auidi huius victoriæ, q nollent me amplius ſuſtinere, ſed iam dare finem. [Non n.) dicit quare potius hactenus ſuſtinuerit quàm extremo prœlio expertus ſit fortunam, quia ſi male ei conueniſſet, non videbat rem publ. habere alia ſubſidia parata quæ poſſent reſiſtere impetui

Defungor

Præſtare

Adhuc.

Anto

Antonij & Lepido, & ideo dicit noluiſſe ſe exponere periculo. (Si qd eſſet offenſum) Si qd nobis male accidiſſet. (In his exercitibus) Noſtris qbus ego præſum. (Subſidia) Auxilia ad ſuccurrendum. (Expedita) Parata. (Notas) quales ſint. (Veteranæ) veteranorum militum, licet eſſet cognitæ. Cic. tñ dicit copias habeat. (Tironum) nouitiorum militum. (Luculentiſſima) ſplendidiſſima. Nã luculentus à luce dr̃, luculeotus vero à luto, .i. cœno, & ſignificat immundum, fœdatum. (Bima) Duorũ annorũ .i. quæ duos annos iã militauit, & exercuit ſe. (Firmitate) Fortitudine. (Exiguus) Quia ex maxima parte ſunt tirones. Contra eſt illud Virg. Exigui numero, ſed bello viuida virtus. (Nimium) Quia cũ clade nr̃a. (Ad hoc robur) .i. ad has vires, quas habemus, maxime pp paucos veteranos. (Acceſſiſſet) Adiunctus eſſet. (Africanus) q fuerat in Africa. (Aliquãto aũt) Senſus eſt. Videbamus ſub Cæſ. eſſe nobis proprius quam Africanum. (Quod attinet ad Cæſarẽ) .ſ. vt nobis ſuccurrat. (Siue Cæſaris) .ſ. Octa. (Aequo animo) Nõ magna cura aut timore. (In diſcrimen) in periculum qa minus dubitaremus ſuſcipere prœlium aduerſus hoſtes. (Eum) .ſ. Cæſ. Octaui. (Intermiſit) Deſtitit, ceſſauit. (Auerſum) Amorum. (Ab hac cogitatione) Veniendi ad me. (Ad alia conſilia) Vt Ant. conſentiret. (Proficere) Perſuadere ei. (Scis) Remouet Plancus à ſe ſuſpicionem odij erga Octauium, ne videatur hæc ex maleuolẽtia dicere. (Societatem eſſe mihi tecum) .i. me eſſe coniunctum tecum ad eum amandũ. (Cæſaris) .ſ. Iulij. (Viuo illo) .i. cũ viueret Iulius Cæſ. (Quòd) .i. inquantum. (Loco filij) quia Cæſ. adoptauerat Octau. in filium iudicio & ſũia ſenatus. (Dolenter magis, q inimicè) .i. magis cũ dolore, q cum odio, & inimicitijs .i. vt hæc dicam, magis mouet me dolor, quem capio pro rep. quã odium, aut inimicitiæ, quæ mihi ſint cũ Cæſ. (Quod) repetito eſt, hæc aũt omnia, quæ hñt hoſtes, dicit aſcribenda eſſe Octauiano, quia ſi voluiſſet, iam fuiſſent oppreſſi. (Quòd viuit) q habet vitam, quia potuiſſet eum interficere. (Eſt vna) .i. coniunctus cum Ant. (Non contemnendos) .i. fortiſſimos. (Quòd ſperant) de victoria & de opprimẽda patria. (Quòd audẽt) Quod habet animos, & non fugiunt. (Id oẽ Cæſari acceptum referre pñt) .i. pñt id oẽ attribuere Cæſ. a quo acceperunt .i. pñt dicere ſe accepiſſe id oẽ á Cæſ. Octauiano (Neq; reperã) .i. neque recenſebo. (Superiora) Quæ antea feci. (Profeſſus) Pollicitus. (Oppreſſum) Extinctum. (Aut in aduerſiſſimã) Inimiciſſimam ſubaudi fugiſſent, vel eſſent expulſi, & rurſum ſenſus, & ẽt non poſſum ſatis putare q mente ſua, aut quorũ conſilijs ſit adductos, vt eſſlagitet conſulatum tantũmodo duorũ menſiũ, q ſuperant ad finiendũ conſulatũ Panſæ, & Hir. q perierant in bello Mutinẽſi, in horũm aũt locũ ſubſtitus petiuerat Plan. vt ſupra viſum eſt: &, vt ſcribit Appianus, petiuerat ẽt D. Brut. & itidem petiuerat Cæſ. adoleſcens non ad ſenatũ, ſed ad Cic. priuatim mittens. (Auocarint) auerterint, amouerint. (A tanta) quanta erat comparaturus, ſi perrexiſſet, vt ceperat. (Salutari) vtili. (Cum ſummo terrore hominum) vt ſcr. App. percuſſorum cognati, & amici veriti ne Cæſ. conſul effectus ſupplicium de illis ſumeret, dilationibus in creatione factis varijs de cauſis ex legerem pertrahebant. (Inſula) vel quia ad ſolum Cic. ſcribebat, vel certe qa per ætatem non licebat ei gerere conſulatũ, qa adhue erat adoleſcens. (Exputare) Diligenter putare, excogitare. (Quorũ) at qui turmarũ eius duces ad ſenatũ venerunt Cæſ. cõſulatũ petens, & ſenatu eius ætatem accuſante illi, q edocti fuerãt, exponunt Coruinum iampridẽ ætate iuniorẽ geſſiſſe cõſulatum. Dehinc Scipiones primũ ac ſecundum, cum adhuc vterq; adoleſcẽs eſſet, multa patriæ adeptos eſſe. Ad recẽtiora deinde pgreſſi Põp. magnum & Dolabellam ptulere, ipſi ẽt Cæſ. p Decennium ante tps conceſſum eſſe vt conſulatum peteret. Hæc App. (In hac re) Ne perſter in eſſlagitatione conſulatus. (Eius) Cæſaris. (Neceſſarij) amici. (Proficere) Retrahendo eum. (Tu quoque) ò Cic. plurimũ .ſ. poteris proficere qa multum tuis conſilijs parebit, qm̃ tibi plurimum debet, cui aũt plurimum debemus, ei plurimũ credimus. (Merita) Præſtita beneficia. (Exigeret) tractaret. (Iuuero ipſum) Si potero cũ retrahere ab hanc ſũia, quæ eſt cõtra eius & honorẽ & ſalutem. (Duriori) Aſperiore. (Quod neq;) .i. qa nõ putamus oò eſſe expeditos & apertos ad dimicandũ neq; tñ volumus fugere, ne reſp. ex fuga nr̃a maius detrimentũ caperet. (Reſpexerit) .i. habuerit reſpectũ ſui, vt nihil agat niſi qd' eſt ſe dignũ. (Africanæ legiones) Exercitus qui eſt in Africa, de quo ſupra. (Securus) vt nihil timeatis. (Inſtituiſti) Incepiſti. (Proprieq. tuum) .i. omnino & iure tuum tanquam res, quarũdam proprietas ſit tua.

ASC. FACERE &c.) Cum egiſſet Cic. omnia diligenter pro dignitate Planci & potiſſimũ de re agraria, Plancus ſe artificio arguto memorem oſtendit. Nam ſignificans nõ eſſe ſatisfaciẽdũ Cic. per actionem gratiarum gratias agit. & ſe hĩc indicat maximas, deinde oſtendit quam diffidat copijs ſuis, in quibus plurimi erant tirones. Dicitq. Cæſ. Octauium eſſe cauſam, quare Ant. & Lep. nondum ſint oppreſſi, ſignificat .n. cum latenter conſentire cũ Ant. Dicit aũt ſe miſiſſe ad Cæſ. cum mandatis ſuis. Ordo eſt. Ego non poſſum facere qo agam gratias tibi in .i. ob ſingulas res merita tua. Sed mehercule facio, ſup. illud cum pudore. Neq; .n. tanta neceſſitudo .i. neceſſaria conciliatio amicitiæ, quantam tu voluiſti eſſe mecum, vĩ deſiderare .i. poſcere actionem gratiarũ. Neq; ego defungor libenter tam vili munere orationis .i. verborum pro maximis beneficijs tuis .i. agendo, pro beneficijs gratias quas referre deberem, & malo .i. magis volo probare .i. oſtendere me tibi memorem .ſ. beneficiorũ .i. gratum pñs .i. qñ ero pñs, obſeruantia .i. veneratione & cultu, quibus ſic obſeruamus aliquẽ, vt caueamus quidquam, aut dicere aut facere quod illum offendat, indulgentia .i. conceſſione obſequi ẽt vltra quam oporteat, aſſiduitate .ſ. obſequiorũ. Quod .ſ. pñtem eſſe, ſi contigeerit mihi in vita, ego vincam .i. ſuperabo, oĩs amicitias gratas. alij legunt oẽs gratias, amicitias &c. vtrunq; placet, ſed qa ad propinquitates addidit pias, puto, ad amicitias ẽt gratas addidiſſe, atq; ẽt oẽs propinquitates .i. conſanguinitates & coniunctiones ſanguinis, pias .i. pietate obſequioſas in maiores ſuos vincam, inqt in obſeruantia tua. Valla diceret tui, ſed tua quam tibi impenſam a me poſſidebis, in indulgentia & aſſiduitate. quibus ſe memorem probare iam dixit. Enim .i. quia, ego non dixerim .i. dijudicauerim facile vtrum amor tuus, ac iudicium .ſ. tuũ de me ſit allaturus, nouæ figuræ locutio, nam per zeugma diceret allatum, & per ſyllepſim allaturi, aut quia res ſunt inanimes, allatura .ſ. amor, vnde pcedit iudiciũ, mihi plus dignitatis in perpetuum .i. quæ ſit in perpetuũ duratura, an voluptatis, quotidie .i. quæ quotidie innouabit. Fuit tibi curæ .i. habuiſti curam de cõmodis militũ. Rogauerat .n. Pl. vt per Cic. militibus diuiderentur agri, quos .ſ. milites ego volui ornari à ſenatu non cauſa potentiæ meæ .i. vt potentior euadam. Scio .n. me nihil cogitare non ſalutariter .i. quod non ſit cum ſalute reip. coniunctum. Sed ſup. volui eos ornari, primum q iudicabam eos merito eſſe ita, deinde q volebam eos eſſe cõiunctiores reip. ad oẽs caſus, nouiſſime .i. poſtremo loco, vt poſſem præſtare .i. exhibere nobis, eos auerſus .i. abhorrentes ab omni ſollicitatione omnium tales quales fuerunt adhuc .i. reip. fideles. Nos ſuſtinuimus hic .i. in prouincia adhuc omnia integra .i. ſalua, & nulla imminuta quod conſilium noſtrum .ſ. ſuſtinẽdo omnia integra, & ſi .i. quanquã ſcio quanta ſit auiditas hominum talis victoriæ .ſ. hñdæ non ſine cauſa quia in ea tota ſalus reip. pẽdebat, tñ ſpero probari .i. approbari vobis .i. à vobis. Non .n. &c. Affert rõnem quare probabile putet conſilium ſuũ. q nondum cõmiſerit pugnam dicẽs. Enim .i. quia, ſi quid ſit offenſum .i. pc̃tm̃ & erratum in his exercitibus .ſ. quos habemus, hoc eſt ſi male eſſet nobis pugnatum, mitioribus tñ id verbis, ad vitandum malum omẽ proſequitur, reſp. non habet magna ſubſidia .i. magnas copias ſubſidio venturas expedita .i. parata, qbus .ſ. ſubſidijs ipſa reſiſtat .i. reſiſtere poſſit ad latrocinia parricidarũ, impetu ſubito, alij legunt ac latrocinio, vt ſit quibus, reſiſtat ſubito impetu pro impetui declinatione antiqua, ac latrocinio parricidarum .ſ. Antonij Lepidi, & aliorũ patriam perſequentium. Vero pro ſed, ego arbitror .copias noſtras eſſe notas tibi. In caſtris meis ſunt legiones veteranæ tres tironum .i. nouitiorũ militum vna .ſ. legio, vel .i. etiam luculentiſſima .i. clariſſima ex omnibus. In caſtris Bruti eſt, ſupp. vna legio veterana .i. veteranorũ militum .i. qui multos annos in militia exegerũt, altera .i. adhuc vna bina .i. duorũ annorum .i. eorum q biennũ militauerunt, octo ſup. legiones tironũ ſup. ſunt. Itaque vniuerſus exercitus eſt ampliſſimus numero, exiguus firmitate, quia plurima pars tironum eſt aũt .i. ſed nos habemus nimium expertum .i. cõpertum cum malo noſtro, quãtum ſit committendũ tironi .i. nouo militi in acie. Siue exercitus Africanus .i. ex Africa reductus, qui eſt veteranus, ſiue exercitus Cæſaris .ſ. Octauij, acceſſiſſet .i. additus fuiſſet, ad hoc robur exercituũ noſtrorũ, nos deduceremus in diſcrimen .i. periculum ſummã reip. hoc eſt ſalutem eius, æquo animo .i. libenter congreſſi eſſemus cum hoſtibus, conflictu pernicioſo. Autem .i. ſed, nos videbamus .i. conſiderabamus id, quod attinet .i. ſpectat ad Cæſ. eſſe aliquanto proprius .i. cõiunctius ſaluti reip. et ita ego nihil .i. in nulla re aut nullo modo deſtiti .i. prætermiſi, ſeu intermiſi hortari eum lr̃is, neq; ille .ſ. Cæſar, loquitur vt notum de Octauio, qui poſtea Auguſtus dictus eſt, intermiſit .i. intermiſſum omiſit, affirmare ſe venire, ſine mora, hoc eſt ad ſingulas literas meas rñdit ſe venire, cũ ego video illum .ſ. Cæſ. auerſum .i. alienatũ interim .i. interea tpis ab hac cogitatione .ſ. ſeruandæ reip. contuliſſe ſe ad alia conſilia. Ego tñ miſi ad eum Furnium noſtrum .ſ. amicum, & vt opi-

uor legatum,cum mandatis, & literis ſupp.noſtris, ſi forte poſſit proficere quid.i.aliquo. Scis tu ô mi Cic.q.i.quatenus aut quæ res attinet ad amorem Cæſ.ſ.Octauij, ſocietatem eſſe mihi tecū .i.me hic in ea re te ſocium, vel q.i. quia in familiaritate Cæſ.ſ. Iulij ſup.fuerim viuo illo.i.dum ille viueret, neceſſe fuit mihi, ſi videlicet vir bonus, & fidelis amicus velim hři, tueri & diligere iam.ſ.poſt cædem eius,eum, vel q.i.quia ipſe.ſ. Cæſar, quoad.i. quatenus potui noſſe.i. nouiſſe, fuit ſenſus moderatiſſimi atque humaniſſimi, quia non ſuperbe nec immaniter dñatus eſt, imò fuit vſque ad pœnitudinem clemens,vel q turpe vř mihi ex tam inſigni amicitia mea.i.poſt tam inſignem amicitiam meam, atq; Cæſaris.ſ. Iulij,non hře.i.æſtimare,& amplecti hunc.ſ.Oct.Cæſ. ſubſtitutum.ſ. teſtamento Iulij Cæſ. loco filij iudicio, & illius.ſ. Cæſaris cæſi,& veſtro,perinde.i.ita vt ſuo ſubſtitutus eſt, hoc eſt vt filium Cæſ. nobis dum viueret amiciſſimi. Sed quidquid ſcribo tibi, ego facio mehercule magis dolenter.i. quia dolet mihi Cæſ.non recte ſentire de rep.quam inimice.i.quaſi ſim inimicus Cæſ. Quod Antonius viuit hodie.i. adhuc, & Lepidus eſt vna.i. ſimul cum Antonio,q hñt exercitus non contemnendos,q ſperant.ſ. victoriam q audent.ſ.nos laceſſere, poſſunt referre acceptum.i.agnoſcere ſe debere vt à quo acceperint,id omne Cæſ.ſ. Octauio. Acceptum ferre,eſt facere ſe accepiſſet,ēt ſiquis non acceperint.Pulchre autem cum datiuo dř qñ volumus, innuere beneficio alterius nos aliquid hře vt hoc loco. Neque ego repetā ſuperiora.i.quæ multum præceſſerunt, ſed ex eo tpe quo ipſe.ſ. Cæſar profeſſus eſt mihi ſe venire,ſi voluiſſet venire, aut bellum eſſet iam oppreſſum.i.ſopitum, aut extruſum.i.vi eiectum ex Italia cum maximo detrimento eorum.ſ.Antonij,& Lepidi,in Hiſpaniam aduerſiſſimam illam.ſ.bello gerendo. Ego non poſſum exputare.i.excogitare, aut cōminiſci quæ mens,aut quorum cōſilia auocarint eum à tanta gloria.ſ.libertate patriæ neceſſaria ēt ac ſalutari ſibi,& tranſtulerunt eam cogitationem conſulatus bimeſtris.i.duos tm̄ menſes duraturi per mortem conſulum obtinendi,cum ſummo terrore hominum.ſ.qui verebantur ne conſul effectus percuſſores Iulij Cæſ. perſequeretur, quod ēt eſſent eisq́. deletis monarchiam inuaſit,& cum efflagitatione inſulſa.i. inſipienti. Neceſſarij.i.coniunctiſſimi amici,& cōſanguinei eius vñr poſſe proficere.i. profectum facere multum in hac re.ſ.vt à conſulatu deſiſtat,& Ant.non adhereat, &.i.ſimul,cauſa,reip. & ipſius.ſ.Octauij. & vt puto tu quoque,ſup.videris poſſe proficere plurimum, cuius ille.ſ. Octauius habet tanta merita, quanta nemo ſup.habet præter me,ſup.quod dico. Enim.i.quia ego nūquam obliuiſcar me debere tibi maxima ac plurima.ſ.à te ſuſcepta beneficia. Ego mandaui Furnio.ſ.legato meo,vt exigeret.i. poſtularet & quaſi quæreretur cum eo.ſ.Octauio, de his rebus.ſ. vt ad ſaniorem mentem redeat. Quòd ſi habuero apud eum tantam auctoritatem quantum debeo.ſ.habere.i.meritus ſum de eo vt habeam: Ego iuuero ipſum plurimum, quia ad ſaniora conſilia reduxero. Nos ſuſtinemus interea.ſ.dum Furnius cum eo aget, bellum conditione duriorem.i.multum aſpera, q neque putamus dimicationem.i. prœliationem expeditiſſimum.i. maxime vtilem fore, neque tamen commiſſuri.i.paſſuri ſumus, reſugiendo.ſ.dimicationem,vt reſp.poſſit accipere maius detrimentum. Quod ſi aut Cæſ.ſ.Octauius,reſpexerit.i. miſeratus remp. aſpexerit,aut lege reſipuerit,aut legiones Africanæ.i.quæ in Africa nunc ſunt,venerint celeriter,nos reddemus vos ſecuros ab hac parte.ſ.quam tuendam recepimus. Rogo ſup.vt diliges me, vt inſtituiſti.i.data opera cœpi, & perſuadeas,ſup. me eſſe tuum propria.i.peculiariter ſicut non alterius. Quinto, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Diſſuades Furnio petitionem præturæ, quod facilius aſſequetur cum Plancus fuerit conſul.

M. CICERO C. FVRNIO S. P. D. 25

SI intereſt,id quod homines arbitrantur, reip.te,vt inſtituiſti,atq; feciſti,nauare operam, rebusq́. maximis,quæ ad extinguendas reliquias belli pertinent, intereſſe:nihil videris melius,neque laudabilius,neq; honeſtius facere poſſe: iſtamq́. operam tuam, * nauitatem,animum in remp. celeritas præturæ anteponendam cenſeo.nolo.n.te ignorare,quantam laudem conſecutus ſis: mihi crede,proximam Planco, idq́. ipſius Plāci teſtimonio, pręterea fama, ſcientiaq́.* omnium. quamobrem ſi quid operis tibi etiam nūc reſtat,id maximopere cenſeo,perſequendū.quid enim honeſtius? aut quid honeſto anteponendum? ſin aūt ſatisfactum reip.putas:celeriter ad comitia,quando mature futura ſunt,veniendum cēſeo;dummodo ne quid hæc ambitioſa feſtinatio imminuat,eius gloriæ,quam cōſecuti ſumus.multi clariſſimi viri,cum reip. darent operā, annum petitionis ſuæ non obierunt.quod eo facilius nobis eſt,quòd non eſt annus hic tibi deſtinatus: vt,ſi ædilis fuiſſes,poſt biennium tuus annus eſſet.nunc nihil prætermittere videbare vſitati,& quaſi legitimi tēporis ad petendum.video autem.Planco conſule, etſi etiam ſine eo rationes expeditas haberes,tñ ſplēdidiorem petitionem tuā fore,ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſent. omnino plura me ſcribere, cum tuum tm̄ conſilium,iudiciumq́. ſint,non ita neceſſe arbitrabar, ſed tñ ſententiam meam tibi ignotam eſſe nolebam,cuius eſt hæc ſumma, vt oīa te metiri dignitate malim, quàm ambitione maioremq́.fructum ponere in perpetuitate laudis,quàm in celeritate præturæ. hæc eadem locutus ſum domi meæ,adhibito Quinto,fratre meo, & Cecina, & Caluiſio,ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus,libertus tuus,intereſſet, omnibus probari videbatur,oratio mea:ſed tu optime iudicabis. Vale.

* alias, nauatā
* alias, laisque

SI intereſt) Furnius Planci legatus, de quo ſupra ſæpe mentio facta eſt,diligentiſſime ſe pro rep.geſſerat, & in Galliaq́. Narbonenſi multa prœlia egerat, itaque cum appropinquātibus comitijs cuperet petere pręturam velletq́. delicto negocio prouinciæ Romam ad comitia venire. Cic.hac epiſt. ei diſſuadet,ne veniat oſtendens fore cōtra honorem & dignitatem eius,ſi omiſerit rem magnæ gloriæ pro cupiditate præturæ, fore autem cum maiore honore ſuo petat præturam, cum Plancus fuerit conſul, quod erat futurum breui, idem autem dicit ſentire Q. F.ſuum, Cæcinnam; & Caluiſium eius amiciſſimos. [Si intereſt) Si vtile eſt.[Id quod).i.quod.[Nauare)diligenter & ſtudio,ſe pręſtare.[Intereſſe)Præſentem eſſe.[Reliquas)particulas. quæ reſtant in bello.[Nauitatem)Induſtriam,tractum à naui. [Anteponendam celeritati præturæ).i.pluris faciendam quam quod celeriter aſſequaris præturam.[Cenſeo)Iudicio. [Proximam Planco).i.ſecundam poſt Plan.[Fama) Sermone. [Sententiaque) Iudicio. [Operis) Negocij. [Perſequendum) ad exitum deducendum.[Satisfactum)Præſtitutum, à te quod debuerat. [Quando) quoniam. [Mature) Cito.[Comitia) de quibus ſatis multa diximus lib.j. Hic autem intelligit comitia,quæ erant futura prætorum creandorum cauſa.[Quid) Aliquid. Conſecuti adepti perſonam autem ſuam tanquam amiciſſimi inſerunt laudibus Furnij,quoniam amicorum omnia ſunt communia. [Cum darent operam reip.).i. cum agerent negocia reip. & pro ea laborent. [Non obierunt)Non adierunt,nam antiqui interdum ob,pro ad, ponebant,vnde obire mortem, eſt ad mortem ire, vnde & apud Virg. Hectora circum. Et lituo pugnas inſignis obibat & haſta. Et Cic. in Lælio. Qui illum diem & illud munus ſemper ſolitus es obire. [Annuum petitionis ſuæ).i.annum ſibi deſtinatum, & deputatum ad petendum magiſtratum ſuum. [Deſtinatus)Deputatus,vt putas nunc præturam. Ordo eſt. Hic annus non deſtinatus tibi,vt eſſet tuus annus poſt biennium,id eſt duobus annis poſt ædilitatem adminiſtrandam poſſes petere præturam. [Si,) Id eſt quamuis fuiſſes ædilis hoc vult dicere, quòd quamuis poſt ędilitatem ſequeretur præturam,tñ non erat hic annus ei deſtinatus,vt poſt biēnium peteret præturam, licet geſſiſſet ædilitatem. [Nihil vſitati).i.nihil conſueti,ſed id quod, & alij ſoliti ſunt prætermittere, vt poſt ædilitatem non petant præturam. [Video autem) hortatur vt differat petitionem præturæ vſque ad conſulatum Planci, quia licet haberet Furnius optimas rationes petendi præturam ſine Planc. tamen dicit eius petitionem fore ſplendidiorem ſub eius conſulatu, qui poterit eſſe teſtis virtutum ipſius Furnij, & eorum, quæ pro republicæ geſſit. [Iſta) Quæ agitis in Gallia contra hoſtes. [Confecta) Finita.

HVB.
Nauare
Nauitatem

Finita.[Cum tuum iudicium,& conſilium ſit tantum)Cum ita ſis ſapiens . & habeas tam magnum iudicium de rebus omnibus . [Cuius)Sententiæ meæ.[Hæc eſt ſumma)Hæc concluſio.[Metiri)Diffinire,conſiderare. [Dignitate malim q̃ ambitione).i.magis reſpicere quid ſit te dignum,quam quid tu cupias.[Fructum) voluptatem,vt lucrum.[In perpetuitate laudis) .i.ꝑpetua laude, quam comparabis,ſi feceris, q̃ inſtituiſti pro rep.[Quàm in celeritate præturæ).i.q̃ in obtinende præture potius hoc anno quã in anno ſequenti.[Adhib.) Aſſumptus in cõicationem ſermonis mei. [Studioſiſſimis tui) Amantiſſimis tui. [Dardanus) Nomina ſeruorum plerunque a regionibus ſumebantur , vt ſæpius diximus,hic autem factus erat libertus nomine Dardanus . [Probari omnibus) Placere omnibus. (Iudicabis) An rectè conſulam . (Optime).ſ.omnium.i.melius quam ceteri omnes .

ASC. SI intereſt,&c.)Furnius Planci legatus diligentiſſime ſe pro rep.geſſerat,preſertim in Gallia Narbonenſi,itaque cum proximis comitijs præturam eſſet,petiturus,velletq́. ob id relicta prouincia in vrbem venire,Cic.hac epiſt.ſuadet ne id faciat,cum honori non ſit futurum, & facilius aſſequatur ſub conſulatu Planci proximo . Ordo eſt . Si id quod homines arbitrantur,intereſt.i. refert,& in vtilitate eſt reip.te,vt inſtituiſti.i.cepiſti,aut propoſuiſti,atque feciſti.ſ.hactenus nauare.i.abũde dare operam, & intereſſe rebus maximis que pertinent ad extinguendas reliquas belli .ſ.contra. Aut ſumpſi,tu nihil videris poſſe facere,neq; laudabilius,neque honeſt.us.ſ.q̃ hoc & ego cenſeo iſta operam tuam,natiu tatem .ſtrenuitatẽ operæ,& animũ.i.ſtudium in rep.anteponendum eſſe priori celeritati præturæ . Nolo enim te ignorare, quantam laudem cõſecutus ſis , proximam Planco.i.Plãci laudi, id eſt.i.& id teſtimonio ipſius Planci ꝑterea.i.inſuper fama & ſciẽtia omnium . Quamobrem ſi q̃d operis reſtat tibi ẽt nunc.i.adhuc,ego cenſeo magnopere id perſequendum.i.perficiendũ tibi. Quid enim eſt honeſtius,aut quid eſt anteponendum honeſto ? q.d.nihil.Sin aũt.i.ſed ſi tu putas ſatisfactum ſup.eſſe reip. ego cẽſeo.i.iudicio veniendum ſupp.eſſe tibi ad comitia.i.ꝯgregationes & cõciones populi ad magiſtratus eligendos , celeriter,qñ.i.qm̃ futura ſunt mature.i.cito. Dummodo hæc feſtinatio ambitioſe.i. plena ambitionis & ſuſpecte de ambitione nequid.i.aliquid,non imminuat aliquid,eius gloriæ quam ſumus conſecuti. Multi viri clariſſimi cum darent operam reip.i.cum eſſent militiæ aut in legatione,aut alio officio publico non obierunt.i.non adiuerunt ſeu inierunt annum petitionis ſuæ.i.quo poterant legitime petere magiſtratum.Nam per ordinem ferè quaſi gradatim ad ſummos honores aſcendebant,quod.ſ.non obire annum petitionis veſtræ eſt facilius vobis.ſ.qui in caſtris egitis,ꝙ hic.i.præſens annus non eſt deſtinatus.i.adiudicatus & addictus tibi ò Furni, vt.i. quemadmodum annus tuus eſſet poſt biennium, ſi fuiſſes ædilis, ſed quia non fuiſtis ædilis biennio ante,non eſt nunc petitionis tuæ. Nunc.i.qñ non eſt annus tuus,tu nihil.i.nõ aliquod non vi debere prætermittere aliquid vtilitati , & tp̃is quaſi legitimi ad petendum.Aũt.i.ſed ego video petitionem tuam.ſ.præturæ, Plãco conſule.i.ſi differres eam donec Plancus imperator tuus eſſet cõſul, etſi.i.quãquam hr̃es etiam ſine eo.i.eius auxilio & ſuffragio , rõnes.i.vias & media impetrandæ præturæ expeditas.i.nullo impeditas,ſed paratas ad manum,tñ.i.nihilominus ſplendidiorem , ſup.futuram,quia ſplẽdidum eſſet legatum ſic ab imperatore ſuo commendari,vt dignus cenſeatur qui magiſtratu obtineat ſi modo.i.dummodo.ſ.quæ nunc pro rep.geris, eſſent confecta perfecta & abſoluta . Ego non arbitrabar ita.i.multum neceſſe me ſcribere omnino plura cum tantum.i.duntaxat conſilium & iudicium tuum,vtrum.ſ.hoc anno in alio petere malis,ſed tñ nolebã ſententiam meam eſſe ignotam tibi. Cuius.ſ.ſententiæ meæ.i.iudicij de petitione tua.hæc eſt ſumma.i.breuis expreſſio caput cõſilij complectens,vt malim.i.magis velim te metiri.i.æſtimare dignitate.i.ſecundum dignitatem, q̃ ambitione.i.ſm̃ ambitionem .i.te iudicare id maxime vtile & expetendum tibi,quod ex dignitate tue ſit , non quod ambitionem tuã expleat , & te ponere maiorem fructum in perpetuitate laudis q̃ celeritate præturæ . Ego locutus,ſum hæc eadem .ſ. quæ ſcribo domi meæ adhibito .ſ. conſilio meo, & Cæcinna & Caluiſio ſtudioſiſſimis tui .i. tibi ſummæ fauentibus cum Dardanus libertus tuus intereſſet.Oratio mea.i.ſententia, videbatur probari omnibus .i. ab omnibus, ſed tu iudicabis optime quia potuiſti rem optime noſſe .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rurſus diſſuadet Furnio petitionem præturæ. hortatur autem,vt rempub. quantum poſſit adiuuare pergat .

M. CICERO C. FVRNIO s.p.d. 26

LEctis tuis literis, quibus declarabas aut omittendos Narbonenſes,aut cum periculo dimicãdum ; illud magis timui,quod vitatum non moleſte fero. Q̃d de Planci,& Bruti cõcordia ſcribis,in eo vel maximam ſpem pono victoriæ . De Gallorum ſtudio,nos aliquando cognoſcemus,vt ſcribis,cuius id opera maxime excitatum ſit : ſed iam , mihi crede , cognouimus . itaque iucundisſimis tuis literis ſtomachatus ſum in extremo. ſcribis enim , ſi in Sextilem comitia,cito te : ſi iam confecta, citius ; ne diutius cum periculo ſtultus ſis . ò mi Furni, quàm tu cauſam tuam non noſti,qui alienas tam facile diſcas. tu nunc candidatum te putas : & id cogitas, vt aut ad comitia curras ; aut,ſi iam confecta, domi tuæ ſis. ſcilicet ne cum maximo periculo,vt ſcribis,ſtultisſimum ſis. non arbitror te ita ſentire . omnes.n.tuos ad laudem impetus noui . ꝙ ſi,vt ſcribis,ita ſentis : non magis te,q̃ de te iudicium repræhendo meum . te adipiſcendi magiſtratus leuisſimi,& diuulgatisſimi,ſi ita adipiſcare,vt plerique,præpropera feſtinatio abducet à tãtis laudibus,quibus te omnes in cœlum iure, & vere tulerunt? ſcilicet id agitur,vtrum hac petitione, an proxima prætor fias,non vt ita de rep. mereare , omni honore vt dignisſimus iudicere . vtrum neſcis, q̃ alte aſcenderit ; an pro nihilo id putas? ſi neſcis : tibi ignoſco : nos in culpa ſumus. ſin intelligis : vlla tibi eſt prætura vel officio,quod pauci,vel gloria,quam omnes ſequuntur,dulcior? hac de re & ego,& Caluiſius , homo magni iudicij,tuiq́. amantisſimus,te accuſamus quotidie : comitia tñ,quando ex his pendes, quantum,facere poſſumus,ꝙ multis de cauſis reip. arbitramur conducere , in Ianuarium menſem protrudimus . Vince igitur,& vale .

LEctis) Hac epiſt. ſicut ſuperior deterret Cic. à petitione præturæ, hortaturque vt potius expediret quæ pro repub. inſtituerat,ex eo enim maiorem laudem eum conſecuturum. Et qm̃ ſcripſerat Fur.ꝙ ſi non poſſet aſſequi præturam,volebat ſe conferre domum,vbi in ocio viueret,Cic. rñdit ſe nõ credere eum eſſe hoc animo,licet ita dicat,deterretque eum ab hoc propoſito , oſtenditq́. non pertinere ad eius laudem vtrum hoc anno prætor, an in ſequenti, intereſſe aũt plurimum, vt ita mereatur de rep. vt non ſolum honore præturæ,ſed ẽt omni honore digniſſimus iudicetur. Dicit te ſe dare operã eius cauſa vt comitia in menſe Ian.differantur.[Narbonenſes) Gallos.[Narbonenſis enim Gallia ea dr̃ , quæ ſtatim poſt Italiã ab ea Varro flamine diuiſa eſt,vt ſcr.Strab.[Cognominata)A Narbone ciuitate eius prouinciæ . Cum periculo cladis tuæ & exercitus.[Illud).ſ. quod cum periculo eſſe dimicandum.[Non moleſte fero).i.gaudeo.[In ea re)Quod ſint inter ſe concordes.[Studio)voluntate fauore erga Ant. [Cuius opere maxime excitatum ſit).i.quis fuerit ille,qui eos excitauit ad partes Ant. [Itaque) Senſus eſt, cum literæ tuę fuerint mihi iucundiſſimæ,tñ in fine fecerunt mihi indignationem.[In ſextilem).i.in auguſtum menſem ſubaudi differantur.[Cito te).ſ.venturum ad ipſa comitia. [Si iam ꝯfecta).ſ. ẽt celerius te venturo q̃ ſi differentur in auguſtum. [Ne ſis ſtultus cum periculo).i.ne ſis ſtultus dimittendo petitionem præture,& pugnando cum periculo tuo.[O mi Furni)Familiaris repræhenſio.[Quàm).i.quãtum.[Alienas)cauſas.[Candidatum).i.paratum ad petendam præturam . Nam qui magiſtratus petebant, candidis veſtibus induti candidati dicebantur . [Et id cogitas) Repræhendit cogitationem Furnij,q̃ putaret aut ſe celeriter venturum ad comitia,vt præturam obtineret,aut ſi comitia iam eſſent confecta,ſe manſurum domi ſuæ . [Domi tuæ).ſ.maneas. [Ita ſentire).i.hr̃e eum aium quẽ dicit.[Impetus)motus animi.[Meum iudicium) qui ſemper de te recte iudicauerim te eſſe hoiem magis cupidũ laudis q̃ ambitionis.[Te adipiſcendi) argm̃ ab honeſto, eſt autem ſenſus ſi tu velis adipiſci hunc magiſtratũ leuiſſimum ,

HVB.

Gallia Narbonenſis

Candidati

& vulgatiſſimum eo modo, quo multi alij ita feſtinatio ita properat abducet, & abſtrahet te a tantis laudibus quibus omnes te iure extollebant. [Scilicet id igitur) Ironia eſt, q. d. non agitur. Virg. Scilicet is ſuperis labor eſt. Idem, Scilicet id magnum ſperans fore munus amanti. [Quàm alte) In quantam æſtimationē apud populum & ſenatum deueneris. [An putas id pro nihilo) An id nihil impedis, ꝙ in tanta ſis exiſtimatione. [Nos ſumus in culpa) qui tibi non declarauimus, quàm alte aſcenderis. [Tibi vlla) cum interrogatione legendum eſt ſic, ſin intelligis quàm alte aſcenderis, debet ne vlla prætura eſſe tibi dulcior & charior officio & debito tuo erga remp. [Quod pauci ſequūtur) .i. pauci quærunt & præſtanti. [Vel debes oē eſſe dulcior gloria, quam omnes ſequuntur) .i. quærunt, nam omnes trahimur cupiditate gloriæ. [Quando) quoniam. [Pendes ex his) Ea expectas, propterea ſolicitus es. [Quòd) quia. [Conducere) vtile eſſe. [Protrudimus) Reijcimus differenda mittimus.

ASC. LECTIS &c.) Rurſus deterret Furnius à petitione præturæ. Hortaturq. eū vt potius & prius expediat quæ pro rep. inſtituerat, ex eo. n. dicit eū maiorem laudem aſſecutuꝝ. Hortaturq. ne domum re nondum confecta redeat, cum non minus, honorifice aītas pretor fieri poſſit. Pollicetur aūt ſe daturꝝ operam vt comitia in Ianuarium differantur. Ordo eſt. Literis tuis lectis .i. poſtquam lectæ ſunt literæ tuæ, quibus declarabas aut Narbonenſes .ſ. Gallos dimittendos, aut dimicandum, ſup. eſſe cū periculo, Ego magis timui illud .ſ. pugnari cū periculo, quod ego ſpero nō moleſte vitatum ſup. eſſe. Ego pono, vel .i. ēt maximam ſpē victoriæ in eo quod ſcribis de cōcordia Planci, & Bruti nos cognoſcemus .i. diſcremus al qn̄ de ſtudio Galloꝝ, quos Furnius ad defectionem ſpectare ſcripſerat, & ideo ab exercitu amouendos cognoſcemus inquam cuius opera id .ſ. ſtudium Galloꝝ in Ant. maxime excitatum. Sed crede mihi nos iam cognouimus, q. d. propter ambitionem tuam ab æmulo tuo ad hoc ſunt incitati. Itaq; ſtomachatus .i. indignatus, & ira cōmotus ſum literis tuis iucundiſſimis, in extremo .i. calce earꝝ. Scrib. s. n. ſi comitia ſunt differenda in Sextilem .ſ. menſem, hoc eſt qui nunc Auguſtus uř, te cito .ſ. affuturꝝ, ſi comitia ſup. ſunt iam confecta, te ſupp. rediturꝝ citius ne ſis diutius ſtatuus cum periculo .ſ. tuo, quia ſtatuus vř, qui neglecto proprio, bono cōi inſeruit, cum cōe quodam modo proprium ſit. O tu Furni, quam .i. ò quantum tu noſti cauſam tuam qui diſcas tam facile, alienas .ſ. cauſas, tu putas me nunc cādidatum .i. candida veſte ad petitionem præturæ indutum. Et cogitas .i. ſolū id in animo habet .ſ. vt aut curras ad comitia, aut ſis domi tuæ, ſi comitia ſupple ſint iam confecta .ſ. Ironiæ apta vox, te ſis ſtultiſſimus, vt ſcribis cum maximo periculo, quia in bello periculoſiſſimo. Ego non arbitror te ſentire ita. Ego. n. noui oēs impetus tuos ad laudem. Quod ſi ſentis ita vt ſcribis, ego non magis repræhendo te, quàm iudicium meum de te, quo .i. te bonum ciuem & prudentem virum exiſtimo. Feſtinatio prepropera .i. ante tempus properata adipiſcendi magiſtratus leuiſſimi, diuulgatiſſimi, adipiſcare .i. obtineas ſup. enoi vt pleriſque ꝑ importunas preces, aut per ambitum aliquem occultum, abducet te a tantis laudibus, quibus oēs ferunt te in cœlum iure, quia ꝑ ipſum præcipue Plancus in fide manſerat, Scilicet, uerū indignanter & ironicos loquentis vox, q. d. ſcio cur ita properes, quia .ſ. id agitur .i. in eo omnis vis iacet, vtrum fias prætor hac petitione .ſ. quæ nunc fiet, an proxima .i. in proximis comitijs, & non ſup. id agiť, vt ita mereare de rep. vt audirere .i. iudiceris digniſſimus omni honore. Vtrum neſcis quàm alte aſcenderis? an putas .i. reputas, id pro nihilo? ſi neſcis .i. quam alte aſcenderis ego ignoſco tibi, nos ſumus in culpa, quia tibi non ſignificauimus. Si intelligis, eſt vlla prætura dulcior tibi, vel officio quod pauci aſſequuntur vel gloria, quam omnes aſſequuntur .i. ad obtinendam ſequūtur? q. d. certe nulla eſſe debet, quia melius eſt officium ſecuiſſe, aut gloriam meruiſſe ſine prætura, quàm præturam ſine illis. Et ego & Caluiſius homo magni iudicij & amantiſſimus tui, accuſamus te quotidie de hac re .i. ob hanc rem. Nos tamen protrudimus aut protendimus comitia in menſem Ianuarium, quātum poſſumus facere, quod arbitramur conducere .i. vtile eſſe reipub. multis de cauſis .i. ob multas cauſas, quod ſup. dico aut facio, quādo .i. quando quidem, tu pendes .i. ſuſpenſus es ex his .ſ. comitijs. Igitur vince .ſ. ambitionem tuam & hoſtes, & Vale.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Lepidum primo accuſat, quòd in similis ſenatui pro datis honoribus gratias non erit. Deinde ſuadet, vt illa pacem faciat inter ſenatum & Antonium, ne tandem in ſeruitutem remp. propellat.

M. CICERO M. LEPIDO S. P. D. 27

QVòd mihi pro mea ſummam erga te beneuolentia magnæ curæ eſt. vt quam ampliſſima dignitate ſis; moleſte tuli te ſenatui gratias non egiſſe, cum eſſes ab eo ordine ornatus ſummis honoribus. Pacis inter ciues conciliandæ te cupidum eſſe, lætor. pacem ſi à ſeruitute ſeiungis, conſules & rep. & dignitati tuæ. ſin iſta pax perditum hominem in poſſeſſionem impotentiſſimi dominatus reſtitutura eſt: hoc animo ſcito eſſe omnes ſanos, vt mortem ſeruituti anteponant. itaque ſapientius meo quidem iudicio, facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones, quæ neque ſenatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. ſed hæc audies ex alijs, aut certior fies literis. tu pro tua prudentia, quid optimum factu ſit, videbis.

HVB. QVòd mihi) Lepido à ſenatu mandatum erat, vt Antonium oppugnaret, ille vero animo corruptus, & male reip. affectus, cum iam decreuiſſet ſe cum Antonio coniungere, priuſquam id faceret, ſcripſerat Romam ſe cupidum eſſe conciliandæ pacis inter ciues R. facturusq. vt Ant. deſiſteret à bello. Itaque Cic. qui intelligebat quorſum intenderet intentio Lepidi, q Ant. fauebat & eum ſuſtinere cupiebat, reſcribit aliquando acerbius primum accuſans Lep. quòd non egerit gratias ſenatui. à quo eſſet ornatus, cum erat factus imperator aduerſus Ant. Deinde dicit ſe lætari, quòd velit eſſe auctor pacis, ſi modo illa pax non afferat periculum ſeruitutis P. R. q ſi eſt futura in rē M. Ant. contra P. R. hortatur vt eam omittat, neq; ſe tali paci immiſceat, quia ſapientius faciet. [Quod mihi) Senſus eſt, quia valde curo, & laboro, vt tu ſis magna dignitate, ideo dolui ꝙ non egeris gřas ſenatui, a quo ordine ornatus es, & accepiſti dignitatem. [Maximis honoribus) quia præter exerc i bus R. conciliandæ componendæ. [Si ſeiungis eam pacem) .i. ſi facis quod per eam pacem nos redigamur in ſeruitute Ant. [Conſules) Prouidebis, facies, ꝙ reip. & tibi ſit vtile. [Perditum) Sceleratum Ant. [Impotentiſſimi) Incontinentiſſimi, ſuperbiſſimi, nam impotentes dicuntur qui ab appetitibus vincuntur. [Dominatus) Tyrannidis & violenti imperij. [Reſtitutum) Repoſitura. [Sanos) Sanæ mentis, bene ſentientes. [Vt mortem) .i. vt malit mori, q ſe effici ſeruus. [Interpones) Intermitteres. [Iſtam) Talem. [Probatur) Placet. [Ex alijs) Quam ex me. [Literis) Quia ad te ſcribetur ab alijs ſicut ego nunc dico.

ASCENSIVS.

QVòD mihi &c.) Lepido à ſenatu mādatum erat, vt Ant. oppugnaret. Ille vero corrupto animo & rempub. male affecto ſe cum Ant. coniuncturum decreuit. Scripſit autem ſe velle Romā venire conciliandæ pacis inter ciues gratia, quam vanam cū intellexiſſet Cic. acerbe accuſat Lep. ingratitudinis, & pacē laudat modo bona ſit. Ordo eſt. Quòd .i. quia ſummæ curæ eſt mihi, vt ſis quàm ampliſſima dignitate .i. habeas ampliſſimā dignitatem, pro ſumma beneuolentia mea erga te, ſupp. ideo, tuli moleſte, te non egiſſe ſenatui gratias cum eſſes ornatus ab eo ordine .ſ. ſenatoris ſummis honoribus. Ego lætor te eſſe cupidum pacis conciliandæ .i. componendo inter ciues, ſi tu ſeiungis .i. ſeparas eam pacem à ſeruitute, boc eſt ſi vis vt illi cum pace remp. tractēt qui eam liberam eſſe uelint, tu conſules .i. prodeeris & reip. & dignitati tuæ. Sin .i. ſed ſi iſta pax .ſ. quam conciliare uis, eſt reſtitutura hominem perditum .ſ. Ant. in poſſeſſionem dominatus .i. tyrannidis impotētiſſimi .i. ſuperbiſſimi, ſcito omnes ſanos hoc animo ſup. eſſe, ut anteponant ſeruituti mortem .i. potius moriantur quam illi ſeruiant. itaque tu facies, meo quidem iudicio, ſapientius, ſi nō interpones te in iſta pacificatione quæ neque probatur .i. bona uidetur ſenatui, neque populo, neque cuiquam bono. Sed tu audies hæc ex alijs aut fies certior .i. diſces literas. Tu uidebis .i. conſiderabis pro prudentia tua .i. ſecundum prudentiam tuam, quid ſit optimum factu .i. ut fiat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat Trebonio, quam forti animo ſit pro defenſione reip. Oportet autem animaduertere principium ænigmaticum de epulis, hoc eſt abſumptione, & Cæſaris morte.

M. CIC

M. CICERO C. TREBONIO s. d. 28

QVàm vellem, ad illas pulcherrimas epulas me id. Mart. inuitaſſe. reliquiarum nihil haberemus. at nunc cum his tantum negocij eſt, vt veſtrum illud diuinum in remp. beneficium non nullam habeat querelam. ꝙ vero à te, viro optimo ſeductus eſt, tuoque beneficio adhuc viuit hæc peſtis: interdum, quod mihi vix fas eſt, tibi ſubiraſcor. mihi enim negocij plus reliquiſti vni, q̃ præter me omnibus, vt .n. primum poſt Antonij fœdiſſimum diſceſſum ſenatum hri libere potuit; ad illum animum meum reuerti priſtinum, quem tu cum ciue accerrimo, patre tuo, in ore, & amore ſemper habuiſti. nam cum ſenatum ad xiij. cal. Ian. trib. pl. vocauiſſent; deq. alia re referrent; totam remp. ſum complexus, egiq. acerrime; ſenatumque iam languentem, & defeſſum, ad priſtinam virtutem, cõſuetudinemq. reuocaui, magis animi, q̃ ingenij viribus. hic dies, meaque contentio, atq; actio ſpem primũ P. R. attulit libertatis recuperandæ nec vero ipſe poſtea tp̃s vllum, intermiſi de rep. non cogitandi ſolum, ſed ẽt agendi. ꝙ niſi res vrbanas, actaq. omnia ad te perferri arbitrarer, ipſe perſcriberẽ. q̃q̃ eram maximis occupationibus impeditus. ſed illa cognoſces ex alijs, à me pauca, & ea ſummatim. Habemus fortẽ ſenatum, conſulares partim timidos, partim male ſentientes. magnum damnum factũ eſt in Seruio: L. Cæſar optime ſentit: ſed, ꝙ auunculus eſt, non acerrimas dicit ſentẽtias. conſules egregij p̃clarus D. Brutus: egregius puer Cæſar: de quo ſpero eqdem reliqua: hoc vero certũ habeto, niſi ille veteranos celeriter conſcripſiſſet, legionesq. duę de exercitu Antonij ad eius ſe auctoritatem cõtuliſſent, atq; is oppoſitus eſſet terror Antonio, nihil Antoniũ ſceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuiſſe. Hæc tibi, etſi audita eſſe arbitrabar, volui tñ notiora eſſe. plura ſcribã, ſi plus ocij habuero. Vale.

H V.B. QVàm vellem) Cum videret Cic. quantũ M. Ant. vexaret remp. poſt mortem Cæſ. conqueritur de Trebonio, qui eum detinuerat fores ſenatus. donec Cæſ. interficeretur, ꝙ & illũ non interfeciſſent ne ſupereſſe aliquæ reliqæ tyrannidis quas dicit non fuiſſe ſuperfutura, ſi ipſe Cic. interfuiſſet illi coniurationi, quam appellat epulas, & quaſi conuiuium quoddam. Deinde dicit q fortiter dixerit in ſenatu pro rep. præcipue aduerſus Antonium Enumerat aũt quoſdam, quales ſint erga remp. inter quos præcipue laudat Bru. & Cæſ. iuniorem. [Inuitaſſes) vocaſſes, eſt aũt verbum epulis, & conuiuio aptum. [Idibus Mart.) Eo .n. die, vt Tranquil. & Plut. & Ap. ſcribunt interẽptus eſt Cæſ. [Nihil reliquiarum) Perſeuerauit in trãſlatione. Reliquias .n. de epulis dicit, epulas aũt intelligit cædem Cæſ. reliquias vero M. Ant. qa & ipſe iurat Cæſarianus, eodem aũt argumento epiſt. vide lib. xij. ad Caſſium, quæ incipit. Vellem idib Mart. me ad cœnam inuitaſſes, reliquiarum nihil fuiſſet &c. [Cum his) .ſ. reliquijs .i. cum Ant. & ceteris amicis Cæſ. [Tm̃ negocij) Tm̃ laboris. [Beneficium) Liberaoo a ſeruitute & tyrannide. [Nonnullam) quandã vt poſtit ex aliqua parte accuſari. [Seductus) Scorſum ab alijs ductus, quia vt ſcr. App. relictus fuerat Trebon. vt Ant. ante fores ſenatus detineret, donec Cæſ. interficeret. [Tuoq. beneficio) qa ſi fuiſſet ingreſſus, voluiſſet fortaſſe defendere Cæſ. & fuiſſet cum eo trucidatus. [Quod vix fas eſt) Quod vix poſſum, aut vix decet, quia ſum tibi amicus, & tu pro ſalute patriæ hoc feciſti. [Præter me) Me excepto .i. plus infeſtat me Ant. q̃ omnes alij. [Reliquiſti) .ſ. ſeruando ipſum à morte. [Illum animum) Priſtinum amatorem, & defenſorem libertatis. [Habuiſti in ore) .i. laudaſti, & extuliſti ſemper verbis. [Habuiſti in amore) .i. amaſti. [Vocauiſſent) Congregaſſent. [De alia re) q̃ de libertate tuenda. [Cõplexus) Suſcepi defendendam. [Egi) dixi. [Acerrime) Animoſiſſime. [Languentem) Quaſi debilitatum. [Virtutem) Fortitudinem. [Conſuetudinem) Tuendæ libertatis, quæ propriæ eſt P. R. [Animi viribus) quam oſtendebam inflammatum, & promptiſſimum erga remp. [Quàm viribus ing.) Eloquentia & vi dicendi. [Summatim) Breuiter. [Fortem) Magno & prompto animo. [Timidos) Qui non audent defendere quod eſt defendendam. [Male ſentientes) Male affectos erga remp. [In Ser. Sulp.) Is .n. optime de rep. ſentiebat. & ex labore nimio: cum ad M. Ant. miſſus fuiſſet legatos interijt. [Auunculus) .ſ. Cæſ. .n. frater matris. [Egregij) Optimi. [Puer) Cæſ. [Octauianus) Qui adhuc erat pene puer. [De quo) Cæſ. [Spero reliqua) .i. quod etiam in futurum egregius, & opprimet Ant. [Conſcripſiſſet) Stipendio conduxiſſet. [Is error) .ſ. Cæſ. ita inſtructi. [Prætriturum) Omiſſurum.

[Notiora) Ex ſermone & ex literis aliorum.

Seduct° — Protrudimus A S C.

QVA'M vellem &c.) Cum videret Cic. quantum Ant. vexaret remp. poſt mortem Cæſaris conqueritur de Trebonio q eũ detinuerat ante fores ſenatus, donec Cæſ. interficeretur, per hoc eñ factum ex quo minus ille quoq; occideretur, & reſp. mere liberraretur. quod factum velit, ſcribitque q̃ fortiter in Antonium in ſenatu dixerit, laudans bonos. Ordo eſt. Quam .i. ò quantum vellem ſup. vt inuitaſſet me, id. Mart. quibus Cæſ. à coniurans diſceptus eſt ad illas pulcherrimus epulas .ſ. quibus Cæſ. abſumpſerunt coniurati. nos nihil hr̃emus reliquiarum, quia ẽt Ant. delendum curaſſet. Satis aũt crudeliter Cæſ. cædem epulis comparat. At .i. ſed tm̃ .i. tam multum negocij eſt nunc cum his, .ſ. reliquis, vt illud diuinum beneficium veſtrum in remp. habeat nonnullam .i. quandam querelam .ſ. non conſummationis. Quod vero .ſ. Ant. ſeductus eſt .i. ab oculis coniuratorum adductus, capitur enim in bonum, à te viro optimo .i. de rep. optime ſentiente, & quod hęc peſtis viuit adhuc beneficio tuo, ergo ſubiraſcor tibi interdum. Quod vix eſt mihi fas .i. licitum & permiſſum. Tu eñ reliquiſti mihi plus negocij .i. curæ, & laboris, quam omnibus præter me. Enim .i. quia, vt .i. poſtquam ſenatus potuit libere primum poſt diſceſſum fœdiſſimum Ant. .ſ. Marci: ego reuerti .i. iterum conuerti, priſtinum animum meum ad illum .ſ. ſenatum, quẽ .ſ. ſenatum tu habuiſti ſemper in ore, & amore, cũ patre tuo ciue acerrimo .i. maxime ſtrenuo. Nam cum trib. pl. vocauiſſent ſenatum ad xiij. cal. Ian. & ſi tribuni referrent .i. conſilerent ſenatum de alia re ergo ſum complexus totam remp. & egi acerrime .ſ. pro remp. contra Ant. & reuocaui ſenatum iam languentem & defeſſum .i. extreme feſſum, ad virtutem & conſuetudinem priſtinam, magis viribus, animi .i. actionis, q̃ viribus ingenij. Hic dies & contentio mea .ſ. in Ant. attulit P. R. ſpem libertatis recuperandæ. Nec vero ipſe .i. ego prætermiſi poſtea .i. deinceps vllũ tp̃s, non ſolum cogitandi, ſed ẽt agẽdi .ſ. in ſenatu de rep. .i. de eius libertate tuenda. Quod niſi arbitrarer res vrbanas & omnia acta .ſ. in ſenatu & iudicio p̃ferri .ſ. ſcripto ad te, ipſe .i. egomet perſcriberem quanquam eram impeditos .ſ. cum hæc ſcriberem occupationibus maximis. Sed tu cognoſcens illam ex alijs, ſup. cognoſces pauca à me, aut ex me. Et ea ſup. cognoſces ſummatim .i. et ſummas non per ſingulas particulas. Nos habemus ſenatum fortem & habemus conſulares .i. qui aliqñ conſules fuerunt partim ſentientes male, quia ꝯtra bonum publicum. Magnũ damnum factum eſt in Seruio .i. Seruij morte, Lucius Cæſ. ſentit optime, ſed quia ipſe eſt auunculus .ſ. M. Ant. ipſe non dicit ſententias acerrimas. Conſules ſup. ſunt egregij .ſ. Hirtius & Panſa, Decius Brut. eſt præclarius, Cæſ. .ſ. Octauius eſt puer egregius, de quo .ſ. Cæſ. equidem .i. ego quidem, ſpero reliqua, hoc eſt ꝙ perſeuerabit in amore reip. qui tñ ſolum dñaturus eſt, ſed clementer. Vero pro ſed, habeto hoc certum, n. ſi ille .ſ. Cæſ. ſcripſiſſet celeriter veteranos .ſ. milites & niſi duæ legiones de exercitu Ant. contuliſſent ſe ad auctoritatem eius, atq; is .ſ. Cæſ. eſſet oppoſitus terror Ant. Antonium nihil ſceleris & nihil crudelitatis fuiſſe præteriturum .i. prætermiſſurum. Ego etſi arbitrabar hæc eſſe audita tibi, tamen volui eſſe notiora tibi. Ego ſcribam plura ſi habuero plus ocij.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Approbat ſtudium ſuum in Appio defendendo.

M. CICERO AMPIO s. d. 29

DE meo ſtudio erga ſalutem, & incolumitatem tuam credo te cognoſcere ex literis tuorum, a quibus me cumulatiſſime ſatisfeciſſe certo ſcio, nec ijs concedo quanquam ſunt ſingulari in te beneuolentia, vt te ſaluum malint quàm ego. illi mihi, neceſſe eſt, concedant, vt tibi plus, quàm ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim.

poſſim. quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam, & iam in maxima re feci, & fundamẽta ieci ſalutis tuæ. tu fac bono animo, magnoque ſis, meque tibi nulla re defuturum eſſe confidas. Pridie non. Quint. Vale.

HVB. DE meo) Ad eũdem Appium puto Cic. ſcribere ad quem ſcripſiſti lib. iij. Sed neſcio quo pacto hæc epiſt. in hunc librũ reiecta eſt, niſi quod illa de rebus prouinciæ tractât, in hanc aũt cum ageretur de ſalute & incolumitate Appij, quia patria aberat Cic. ſcr. ſtudium in defendenda eius ſalute, ſeq. iam ieciſſe optima fundamenta, nec defuturum poſthac. [Salute) vita. [Incolumitatem) tui corporis & fortunarum tuarum quibuſdam placet hanc epiſt. ſcriptam fuiſſe quo tempore reſp. opprimebatur à Cæſ. [Satisfeciſſe) Quia non põt plus exigere a me quàm præſtiti. ijs .ſ. tuis propinquis. [Concedo) vincor ab eis. [Poſſim prodeſſe) Quia maior eſt mea auctoritas, quàm ipſorum. [Ieci fundamenta,) Id eſt feci optima initia: tractum ab edificijs, quorum prius fundamenta iaciuntur.

ASC. DE meo &c.) Ad eundem Appium vr̃ ſcribere, ad quem ſcr. lib. iij. agens de rebus prouinciæ, nunc aũt de ſalute eius ſcribens dicit ſe pro ea ieciſſe optima fundamenta, nec ceſſaturum deinceps. Ordo eſt. Ego credo te cognoſcere de ſtudio mea erga ſalutem & incolumitatem tuam, ex literis tuoꝝ, quibus ego ſcio certo me ſatisfeciſſe cumulatiſſime .i. abundantiſſime, nec ↄcedo ijs .i. eis .i. non fateor me ab eis vinci quanquam ſunt ſingulari beneuolentia in te vt malint .i. magis velint te ſupp. eſſe ſaluum q̃ ego. Neceſſe eſt ſup. vt concedant .i. attribuant mihi illud .ſ. vt .i. ꝙ poſſim prodeſſe tibi hoc tempore pluſquã ipſi. Quod .ſ. tibi prodeſſe quidem .i. certe, ego nec deſtitit facere nec deſiſtam, & feci iam in maxima re .i. pro maxima parte, & ieci fundamenta .i. poſui initia ſalutis tuæ, tracta metaphora a fundamentis ædificioꝝ quæ ꝙ in imò fiunt deſuper iaci ſolent. Tu fac ſup. vt animo bono & magno, & confidas me nulla re defuturum tibi. Pridie non. Quintiles .i. quæ poſtea Iuliæ dictæ ſunt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat conflictum cum Antonio, vires recenſendo, victoriamq; ſperatam Ciceroni, bonisq; omnibus annuncians.

GALBA CICERONI S. D. 30

DEcimoſeptimo cal. Maij, quo die Panſa in caſtris Hirtij erat futurus, cum quo ego eram, (nam ei obuiam proceſſeram millia paſſuum centum, quo maturius veniret) Antonius legiones eduxit duas, ſecundam, & quintamtrigeſimam, & cohortes prætorias duas, vnam ſuam, alteram Silani, & euocatorũ partem. ita obuiam venit nobis, ꝙ nos quatuor legiones tironum hr̃e ſolum arbitrabatur. ſed noctu, quo tutius venire in caſtra poſſemus, legionem Martiam, cui ego præeſſe ſolebã, & duas cohortes prætorias miſerat Hirtius nobis. cũ equites Antonij apparuiſſent, cõtineri neque legio Martia, neque cohortes prætoriæ potuerunt: quas ſequi cœpimus coacti, qñ eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorum ſuas copias continebat: neque ſciri volebat, ſe legiones hr̃e: tm̃ equitatum, & leuem armaturam oſtendebat. poſteaq̃ vidi ſe inuito legionem ire Panſa; ſeq ſe, duas legiones iuſſit tironũ: poſteaq̃ anguſtias paludis, & ſiluarũ tranſiuimus; acies eſt inſtructa à nobis duodecim cohortium. nondum venerant legiones duæ, cum repente Antonius in aciem ſuas copias de vico produxit, & ſine mora cõcurrit. primo ita pugnatum eſt, vt acrius nõ poſſet ex vtraque parte pugnari. ſed dexterius cornu, in quo ego eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionẽ trigeſimamquintam Antonij, vt amplius paſſus * quingẽto vltra aciem, quo loco ſteterat, proceſſerit. itaque, cũm equites nr̃m cornu circuire vellent, re-

* alias, CC

cipere me cœpi, & leuem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne auerſos nr̃os aggrederentur. interim video, me eſſe inter Antonianos, Antoniumq́. poſt me eſſe aliquãto. repente equum immiſi ad eam legionẽ tironum, q̃ veniebat ex caſtris, ſcuto reiecto. Antoniani me inſequi: nr̃i pila conijcere velle. ita neſcio quo fato, ſum ſeruatus, ꝙ cito ſum à nr̃is cognitus. in ipſa Aemilia, vbi cohors Cæſaris ꝑtoria erat, diu pugnatũ eſt. cornu ſiniſterius, quod erat infirmius, vbi Martiæ legionis duæ cohortes erant, & cohor ꝑtoria, pedem referre cœperunt, ꝙ ab equitatu circuibantur, quo vel plurimũ valet Antonius. cum oẽs ſe recepiſſent nr̃i ordines, recipere me nouiſſimus cœpi ad caſtra. Antonius, tanq̃ victor, caſtre putauit ſe poſſe capere: quo cũ venit, cõplures ibi amiſit, nec egit quidq̃. audita re, Hirtius cũ cohortibus viginti veteranis redeunti Antonio in ſua caſtra occurrit, copiasq́. oẽs eius deleuit, fugauitq́. eodem loco, vbi erat pugnatũ, ad Forum Galloꝝ. Antonius cum equitibus hora noctis, quarta ſe in caſtra ſua ad Mutinã recepit, Hirtius in ea caſtra redijt, vñ Panſa exierat, vbi duas legiones reliquerat, q̃ ab Antonio erat oppugnatæ. ſic partem maiorem ſuarum copiarum Antonius amiſit veteranarum: nec id tñ ſine aliqua iactura cohortium prætoriarum noſtrarum, & legionis Martiæ fieri potuit. Aquilæ duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata Antonij, res bene geſta eſt. Ad xij. cal. Maij, ex caſtris. Vale.

DEcimoſeptimo) Galba vnus fuit ex ijs, qui in cædẽ Cæſ. coniurauerat, cui poſt eius mortem, cum Ant. deſciuit et a voluntate ſenatus, commiſſæ fuerant quædam legiones aduerſus eum, qui Mutinæ Brutum obſidebat. Narrat igitur Galba quemadmodum eo die, quo Panſa, & Hirtius conſules erant futuri in caſtris contra Ant. Antonius exiſtimans hos habere tantummodo iiij. legiones Tironum eos aggreſſus eſt, exponitque vires Ant. & ſuas, & conflictum inter ſe acerrimum, ex quo dicit Ant. ſuperatum cum magna iactura, & amiſſione ſuarum copiarum veteranarum recepiſſe ſe in caſtra ſua ad Mutinam. [Nam ei) Parentheſis. [Proceſſerem) progreſſus eram. [Veniret) .ſ. in caſtra, in quibus ego eram anteq̃ ipſe. [Secundam, & quintamtrigeſimam) Ita erãt apud Romanos nomina legionum. [Syllani) Is erat vnus ex ducibus. [Partem) .i. quæ legio Syllani erat pars euocatorum, qui autem dicerentur milites euocati, ſupra diximus. [Apparuiſſent) de improuiſo ſe oſtendiſſent. [Contineri) A nobis quin irruerent in hoſtes. [Continebat) Seruabat. Scir. a nobis. [Forum Gallorum) Nomen eſt oppidi in Italia ita dicti, qm̃ a Gallis fuit conditum. Appianus appellat Celtarum forum, ſeu villam. [Leuem) Armaturam .i. milites leuis armaturæ, qui præmittebantur vt eſſent agiliores ad incipiendum prœlium. [Tm̃) Solũmodo. [Anguſtias) difficultatea, loca anguſta, & difficilia, ſic .n. ſunt vbi commiſſum eſt prœlium, vt declarat App. his verbis de hoc ipſo prœlio loquens. Antonius anguſtias locorum nõ multi faciẽs quaſi nihil amplius quam ab acceſſu eos eſſet prohibiturus, & pugnæ ductus deſiderio, cum equitatu ante iret per campum paluſtrẽ, & foſſis præpeditũm duas ex præſtantioribus legiones in occulto collocata verſus iter. quod anguſtum, & manu factum vtraque ex parte harundinibus circum ſeptem adhæreat. [Duæ legiones) quas Panſa iuſſerat ſe ſequi. [De vico) de foro Galloꝝ. [Martiæ) Ita appellabatur fortaſſe quaſi bellicoſa. [Cornu) diuidit .n. exercitus in duo cornua dextrũ, & ſiniſtrum. Lucan. Cornus tibi cura ſiniſtri Lentule. [Proceſſerit) Progreſſum ſit .ſ. cornu dextrum. [Circumuenire) Inſidijs, circumuallare. [Recipere) retrahere. [Equitibus Maurorum) Quos habebat M. Ant. [Auerſos) A tergo. quia ſe recipiebant, vt iuſſeram. [Reiecto) poſt terga poſito ne feriretur à ſequentibus hoſtibus. [Pila) Proprie ſunt tela Rom. vt, & pila minantia pilis. [Velle) Volebant. [Conijcere in me) quem credebant eſſe hoſtem, quia viderant me in medio Antonianorum. [Neſcio quo fato) Neſcio, qua fortuna, ita dijs volentibus. [Referre pedem) Retrahere ſeſe retro. [Equitatu) Equitibus Antonianis. [Quo) Equitatu. [Noſtri ordines) Noſtræ acies. [Nouiſſimus) Vltimus omnium. [Quò) Ad quæ caſtra.

[Iactura)

(Iactura) Amiſſione. (Prætoriarum noſtrarum) Nam prætoria Cæſ. cohors. integra conciſa eſt, & cecidit in prima pugna ad dimidiam ferè partē ex vtroque exercitu. ex Hirtij militibus pauci interiere. (Signa) Vexilla. (Relate) Reportata. ſ. a noſtris. (Bene) feliciter. (Geſta) A noſtris. hanc pugnam ſcribit pleniſſime App. lib. iij. ſed tamen non nominat hunc Galbam.

ASC. DECIMO ſeptimo &c.) Galba vnus fuit ex his qui in Cæſ. cō iurauerant, cui poſt eius mortem cum Ant. deſciuiſſet à volun tate ſenatus, commiſſæ ſunt quædam legiones aduerſus eundem Ant. qui Mutinæ obſidebat Brutum. Narrat autem hac epiſtola quemadmodum eo die de quo Panſa, & Hirtius conſules erant futuri, in caſtris Ant. eos aggreſſus ſit, & qd in eo ꝯflictu effectū. Ordo eſt. Ant. eduxit legiones duas xvij. cal. Maij, hoc eſt in Aprili ſeptemdecim diebus ante primum diem Maij, quo die Panſa erat futurus in caſtris, & ſup. et Hirtius, qui conſules erant. cum quo. ſ. Panſa ego eram. Nam proceſſeram ei obuiam. ſ. officij, & honoris gratia centum millia paſſuum, quo. i. vt ipſe veniret maturius. i. citius, ſed tñ in tpe opportuno. Antonius inquam eduxit legiones duas. ſ. ſecundam, & trigeſimam quintam, & duas cohortes prætorias, vnam. ſ. cohortem ſuam alteram Syllani. i. cui præerat Syllanus, appoſitorie partem euocatorum. Ita qa bene inſtructus venit obuiā nobis. i. qa arbitrabar nos hr̄e tm̄. i. duntaxat quatuor legiones tyronum. i. nouiciorum militum. Sed Hirtius miſerat nobis noctu. i. tpe nocturno quo. i. ideo vt poſſemus venire tutius in caſtra, legionē Martiam quæ ꝑſtātiſſima habebatur, & duas cohortes prætorias quæ veteranorum erant. Cum. i. poſtq. eqtes Ant. apparuiſſent, neque legio Martia, neq; cohortes prætoriæ ab Hirtio miſſæ, potuerunt contineri. ſ. q in hoſtes irruerēt. Quas. ſ. legiones, nos coacti, ne eos turpiter deſeremus cœpimus. i. incepimus ſequi. Docet quo coacti, qn̄. i. qñquidem nos nō poteramus retinere. ſ. ſub ſignis, & in ſtatione ſua eas. Antonius obtinebat copias ſuas ad foꝝ Galloꝝ, q Galli in ea regione cō ſiderant oppidulum dictum Celtaꝝ foꝝ, ſeu vilam ab Appiano eo quod Celtæ cōdiderant aut frequentare ſolebant, neq; volebant ſciri. i. vt ſciretur. Eſt aūt verbum imperſonale ſe hr̄e. i. quod ipſe hr̄et legiones. i. exercitum pedeſtrem, qa oſtendebat. ſ. nobis tm̄. i. duntaxat aut ſolūmodo, equitatum. i. exercitum equeſtrem, aut eqtatum, ſeu equo merentiū, & armaturam leuem. i. velites, q equitatum comitabantur, qa cum leuiter eſſent armati cū eqs fugere, & inuadere poterant, deo aūt noluit ſciri vt inciderē in inſidias. Poſteaquam Panſa vidit legionem ire. i. proficiſci in Ant. ſe inuito inſſit duas legiones tironum ſequi ſe. Poſteaq̄ trāſiuimus anguſtias paludis, & ſiluaꝝ, acies duodecim cohortiū eſt inſtructa a nobis. Nam ſup. duæ legiones, vt opinor, prætoriæ nondū venerant, Ant. ꝑduxit de vico. ſ. fori Galloꝝ, repente copias ſuas in aciem, & ꝯcurrit. ſ. nobiſcū ſine mora. i. dilatione facta. Pugnatum eſt primo. ſ. ꝯcurſu, ita vt non poſſit pugnari ex vtraq; parte acrius. Etſi. i. tametſi cornua & dexterius. i. dexterum, in quo ego eram, inqt Cic. cum octo cohortib legionis Martiæ, fugauerat trigeſimamquintam legionem Antonio, ita ſup. vt proceſſerit amplius centum paſſus vltra aciem, quo loco ſteterat. ſ. prius. Itaq; cum equites vellent circumire cornu nr̄m quod perſequendo hoſtem proceſſerit longius, ego cœpi recipere me. i. retrocedere ad caſtra tanq̄ loca tutiora, & opponere eqtibus Mauroꝝ armaturam leuem. i. velites leuiter armatos ne aggrederent aduerſus noſtros. Interim. i. inter ad faciendum video. i. agnoſco me eſſe inter Antonianos, & Antoniū eſſe aliquāto poſt me, ego immiſi repente equum. ſ. meū ad eam legionem tironum, q̇ veniebat ex caſtris ſcuto reiecto. i. poſt tergū iacto, ne feriret ab inſequentibus Antonianis, ſup. cœperunt inſeq me, aut inſequi pro inſequebant me. Noſtri. ſ. milites velle ſup. cœpecūt aut velle ꝓ volebant, conijcere. i. ſimul iacere in me pila. i. tela ſua oblonga. Ita neſcio quo facto ſum ſenatus, quia petitus tam à meis q̄ ab hoſtibus ſum aūt ſeruatus, qd̄. i. qa ſum cognitus cito à nr̄is. Pugnatū eſt diu in ipſa Aemylia. ſ. via, vbi erat cohors ꝑtoria Cæſ. ſ. Octauij Cornu ſiniſterius. i. quia erant in cornu ſiniſtro. capit. n. collectiue ꝓ ijs q in cornu ſunt, vnde cœperunt dicere, quod. ſ. cornu erat infirmius. i. q̇ erāt infirmiores, vbi erāt duæ cohortes legionis Martiæ, & cohors ꝑtoria, cœperunt referre. i. retrocedere, quod. i. qa circumbantur. i. concludebant ab equitatu quo Ant. valet vel. i. ēt, plurimum cum oēs ordines nr̄i. i. milites in ordines diſpoſiti recepiſſent ſe. ſ. in caſtra, ego nouiſſimus. i. vltimus cœpi recipere me ad caſtra Ant. tā, q̄ victor. ſ. eſſet, putauit ſe poſſe capere caſtra. quo. i. ad quæ, cum. i. poſtq̄ venit, amiſit ibi complures nec egit qdq̇. i. nihil cepit. Hirtius audita re occurrit cum viginti cohortibus Ant. redeunti in ſua caſtra, & deleuit oēs copias eius fugauitq. ab eodem loco vbi erat pugnatum, ſup. vſque ad forum Gallorum. Ant. recepit ſe cum equitibus hora quarta noctis in caſtra ſua ad. i. apud Mutinā Hirtius redi, t. in caſtra vnde. i. è qbus Panſa exierat, vbi. ſ. Panſa reliquerat duas legiones, quæ erant oppugnatæ ab Ant. Sic Ant. amiſit maiorem partem copiarum ſuarum veteranarum. Nec tamen id potuit fieri ſine aliqua iactura. i. detrimento cohortum prætoriarum noſtrarum, & legionis Martiæ. Duæ aquilæ. i. vexilla magna, ſexaginta ſigna. ſ. minora vexilla Ant. ſunt relata. ſ. ex conflictu. Res eſt geſta bene. i. feliciter. Ad xij. cal. Maij, ſup. dedimus has ex caſtris.

AMPLIVS paſſus quingentos) Paſſuum numerum, quem alijs ſcriptis in libris ſe non vidiſſe dixerunt, comperimus in libro perantiquo Vincentij Riccij. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſat ſe cur manus ſcripſerit, cōqueriturq; de Balbo prætore ſuo, & quem animum habeat, erga remp. oſtendit. Poſtremo cōſilium captat à Cicero. num in prouincia manſurus ſit, an in Italiam ſe transferre debeat.

C. ASINIVS POLLIO M. CICERONI S. P. D. 31

MInime mirum debet tibi videri, nihil me ſcripſiſſe de rep. poſteaq̄ itum eſt ad arma. nam ſaltus Caſtulonenſis, qui ſemper tenuit noſtros tabellarios, etſi nunc frequentioribus latrocinijs infeſtior factus eſt, tñ nequaquam tanta in mora eſt, quanta q locis omnibus diſpoſiti, ab vtraque parte ſcrutātur tabellarios, & retinent. itaque, niſi naue perlatæ literæ eſſent, omnino neſcirem, qd iſtic fieret. nunc vero nactus occaſionem, poſteaq̄ nauigari cœptum eſt, cupidiſſime & q̄ creberrime potero: ſcribā ad te. Ne mouear eius ſermonibus, quem, tametſi nemo eſt qui videre velit, tñ nequaquam perinde, ac dignus eſt, oderūt homines, periculum non eſt. adeo eſt. n. inuiſus mihi, vt nihil non acerbū putem, quod cōe cum illo ſit. natura aūt mea, & ſtudia trahunt me ad pacis, & libertatis cupiditatem. itaque illud initium ciuilis belli ſæpe defleui. cum vero non liceret mihi nullius partis eſſe, quia vtrobiq; magnos inimicos habebam: ea caſtra fugi, in quibus planè tutum me ab inſidijs inimici ſciebam non futurum. compulſus eò, quo minime volebam; ne in extremis eſſem, planè pericula nō dubitanter adij, Cæſarem vero, quod me in tanta fortuna, modo cognitū vetuſtiſſimorum familiarium loco habuit, dilexi ſumma cum pietate, & fide. quæ meæ ſnia gerere mihi licuit, ita feci, vt optimus quiſque maxime probarit. quod iuſſus ſum eo tpe, id ita feci, vt appareret, inuito imperatum eſſe. cuius facti iniuſtiſſima inuidia erudire me potuit. q̄ iucunda libertas, & q̄ miſera ſub dñatione vita eſſet. ita, ſi id agitur, vt rurſus in poteſtate oia vnius ſint: quicunq; is eſt, ei me ꝓfiteor inimicū; nec periculum eſt vllū, quod pro libertate aut refugiā, aut deprecer. ſed conſules neq; S.C. neque literis ſuis ꝑceperant mihi, qd facerem. vnas. n. poſt id. Mart. demū à Panſa literas accepi: in quibus hortatur me. vt ſenatui ſcribā, me, & exercitum in ꝑtāte eius futurum. quod, cū Lepidus cōcionaretur, atq; omnibus ſcriberet, ſe cōſentire cum Antonio, maxime contrarium fuit. nā quibus cōmeatibus, inuito illo, per illius ꝓuinciā legiones ducerē. aut, ſi cetera trāſiſſem, num ēt Alpes poterā tranſuolare, quæ præſidio illius tenentur? adde huc, ꝙ perferri literæ nulla cōditione potuerunt: ſexcentis. n. locis excutiuntur; deinde ēt retinentur à Lepido tabellarij. illud me Cordubæ pro cōcione dixiſſe, nemo vocabit in dubium, prouinciam me nulli, niſi qui à ſenatu miſſus veniſſet, traditurum. nam de legione trigeſima

trad

tradenda quantas habuerim contentiones, q̄d ego ſcribam? qua tradita, quāto pro rep. infirmior futurus fuerim, quis ignorat? hac.n. legione noli acrius, aut pugnacius quidq̄ putare eſſe. quare me eum exiſtima eſſe, q primum pacis cupidiſſimus ſim, (oēs.n. ciues plane ſtudeo eſſe ſaluos) deinde qui & me, & remp. vindicare in libertatem paratus ſim. Quod familiarem meum in tuo eum numero habes; opinione tua mihi gratius eſt. inuideo illi tñ, q̄ ambulat, & iocatur tecum. quæres quanti eſtimem. ſi vnquam licuerit viuere in ocio, experies: nullum enim veſtigium abs te diſceſſurus ſum. Illud vehementer admiror, non ſcripſiſſe te mihi, manēdo in prouincia ne, an ducēdo exercitum in Italiam, reip. magis ſatisfacere poſſim. ego quidem, etſi mihi tutius, ac minus laborioſum eſt manere; tamen, quia video, tali tempore multo magis legionibus opus eſſe, quàm prouincijs, quæ preſertim recuperari nullo negocio pñt, conſtitui, vt nunc eſt, cum exercitu proficiſci. deinde ex literis quas Panſæ miſi. cognoſces omnia: nam earum tibi exemplar miſi, xvij. cal. April. Cordubæ.

H V B. MInime) Cum tumultibus bellorũ ciuilium aduerſus M. Ant. poſt cædem Cæſ. Aſin. Pollio eſſe Cordubæ, quæ vrbs eſt in Hiſpania Bœtica, neq; poſtq̄ illuc uerat q̄d quam ſcripſiſſet Romam, ne h̃retur ſuſpectus, quia fuerat Cæſarianus hac epiſt. ſe excuſauit transferens culpam ſuæ ceſſationis in latrones, a quibus literæ intercipiebantur. Poſtq̄ vero cœptū eſt nauigari, ita vt literę poſſit naui deferri, dicit ſe quamcreberrime ſcripturum, conqueritur aūt de Balbo quæſtore ſuo, de quo ſequenti epiſtola plura dicet, oſtenditq. ſe cupidiſſimum eſſe pacis & dicit ſe olim neceſſitate non voluntate ſecutum fuiſſe partes Cæſ. quas quanta moderatione ſeruauerit declarat, ex quo oſtendit quem animum nunc habeat, ne rurſus omnia in poteſtate vnius veniant. Dicit aūt ſe prohibitum à Lep. ne tranſiret in Italiam, aut ēt ſcriberet, ex hoc aūt teſtatur fidem ſuam erga remp. q̄ cum iuſſent q vellent ei ſuccedere, in prouincia peteret dari ſibi ab eo legionem trigeſimam ducendam contra Ant. rñdit ſe nemini traditurum prouincia, niſi ſenatus miſiſſet eum, neq; etiā traditurum legionem trigeſimam, quæ erat pugnaciſſima, dubitabat, n. Pollio de eorũ animo, & fide erga remp. qui venirent nō miſſi à ſenatu, concludit aut ſe cupidiſſimum pacis, & vindicandæ reip. in libertatem. Poſtremo dicit quantum cupiat conſuetudinem ipſius Cic. quanti faciat, oſtendet, ſi aliqñ pax fuerit. petit autem à Cic. fieri certior, an vtilius ſit futurum q̄ veniat in Italiam, an q̄ remaneat in prouincia. [Itum eſt ad arma). i. veni ad bella, vt in hac prouincia obſiſterem Antonianis, & omnibus hoſtibus reip. [Nam ſaltus) ponit cauſam, quare non ſcripſeris, quia apud Caſtulonem oppidum Hiſpaniæ ſilua, quædam, per quam neceſſe erat tranſire, ita eſſet referta latronibus, qui intercipiebant tabellarios & literas, vt nemo poſſet tuto tranſire. Saltus aūt pro ſilua & loco nemorsſo ponit, vbi ſolent inſidiari latrones. Iuuen, Quoties tuto cuſtode tenentur, Et pontina palus, & gallinaria pinus. Nam quod ſatis legendum ſit, & ſit nomen ſicarij, qui apud Caſtulonem latrocinabatur, abſurdiſſimum eſt, quod & verba textus declarant quibus oſtendit ſaltum omnem non vno latrone, ſed multis latronibus fuiſſe infeſtum, cum dicit latrocinis, & dicit alijs ēt in locis diſpoſitos eſſe multos latrones. [Tenuit) Impediuit. [Frequentioribus) qui ſolebat. [Infeſtior) Periculoſior. [Tanta mora ſit) .ſ. ſaltus Caſtulonenſis tantum moratur, & detinet noſtros tabellarios. [Diſpoſiti) Collocati. ſ. latrones. [Scrutantur) Inquirunt. [Iſtic) In Italia, quia non potuiſſent perferri mihi literæ ex Italia, niſi perlatæ eſſent nauæ [Cupidiſſime) Libētiſſime. [Perinde) Ita quia maiore etiam odio hominum dignus eſt q eum proſequantur. Vr autem ſignificare Calbum quæſtorē ſuum peſſimo ingenio qui quantum conijcimus maledixerat de Pollione. [Periculū non eſt). ſ. in eo quod ipſe de me dicit. [Non acerbum) Graue. i. nihil eſt quod non videatur infelix, quod cum illo ſum geſturus. [Natura aūt) Significat Balbum diſcordiarum amatorem: ſe vero pacis & concordiæ cupidum, quod probat ex ante acta vita ēt tpibus Iulij Cæſ. & Pomp. [Defleui) Indolui. [Illud). i. cum orta ſunt bella inter Cæſ. & Pōp. [Vtrobiq,) & apud Cæſ. & Pomp. [In ea) Cæſ. [Inimici). ſ. cuiuſlibet inimici mei. [Eō) ad Cæſ. [In extremis). i. omnino contemptus. [Non dubitanter) Sine dubio, certiſſime. [Modo cognitum) .i. paulò ante cognitum, non aūt multo ante. [Vetuſtiſſimorum) Quos iandiu cognouerat & expertus erat. [Mea ſententia) Iudicio mea. Ita ea moderatione. [Probarit) affirmarit me bene feciſſe. [Iuſſus ſum) A Cæſ. [Ita) Eo modo, vt homines intelligere poſſent me non gaudere, quod imperatum eſſet mihi. [Cuius facti) .ſ. quod licet inuitus, tñ feciſſem quæ imperaſſet. [Inuidia iniuſtiſſima) Odium quo me homines iniuſtiſſime proſequebātur, quia facerem quæ mihi imperaret. iniuſtiſſimam aūt inuidiam dixit, qm̄ quod ſponte non faceres, non merebatur odium, quod licet non mereret, quia non potuit effugere: dicit ſe nunc intelligere ex eo q iucundum ſi viuere in libertate: vbi nullius imperio cogaris aliquid facere quod nolis. itaq; profitetur ſe fore inimicum ei, qui remp. opprimere voluerit, quicunq; is fuerit. [Erudire) Docere. [In poteſtate vnius) vt vnus ſit omnium dñs ſicut fuit Cæſ. [Quicunque is eſt) q. d. nullo excepto, etiam ſi eſſet mihi frater refugiam) vitē. [Aut deprecer) aut recuſem precando ne mihi imponatur, ſicut equidem merui, nec deprecor inquit. [Poſt id. Mar.). i. poſtquam Cæſ. eſt interfectus. [Quod) Dicit valde ſibi nocuiſſe, quod Lep. in concione dixit ſuis militibus Pollionem eſſe in poteſtate ſenatu, & ſcripſit etiam ad multos ſe conſentire cum Ant. [Fuit contrarium). i. nocuit. [Quibus) Interrogatiuũ, q. d. nullis: quia nulli dari eſſent mihi, cum ille iam diuulgaſſet ſe conſentire cum Ant. [Cōmeatibus) Cibarijs datis exercitu me. [Illius) Lep. [Cetera) Cōmeatus. Eius prouinciam, & vim militum Lep. [Num) An. [Poteram tranſuolare) Tanquam volucris, q. d. non, quia non habeo alas. [Præſidio) Militibus. [Illius) Lep. qui depoſuit milites ad ſeruandas alpes ne quiſpiam poſſit tranſire. [Adde) ſubiungit aliam cauſam, quare non potuerit declarare ſenatui ſe & exercitum ſuum in poteſtate eius futurum [Huc). i. ad hæc. [Sexcentis) Numerus finitus pro infinito. i. in plurimis locis. Secentis aūt non ſexcentis legendum eſt, quia numerales dictione inter ſe integræ compoſitæ inuariabiles ſunt per caſus: vt, Hic iam tercentum totos regnabitur annos: Sic vero cum corruptis componantur, variantur, vt Virg. x. Aen. Sescentos illi dederat Populonia mater Expertos belli, iuuenes, eſt illa trecentos. Et ſic ducentos, & bis centum quatercentum, & quadringenti, & ſic de reliquis. [Excutiuntur) violentes inquirutur. [Cordubæ) In Corduba, quæ vrbs Corduba. eſt Hiſpaniæ Bæticæ ædificiū Marcelli hodie duntum Senecarū, & Lucan. poetæ nomine percelebris. [Pro concione). i. in concione. [Nemo vocabit in dubium). i. non dubitauit. [Prouinciam me) Hiſpania, qui præſum. [Conciones) Orationes, qui dicebant me nunquam cuiquam traditurum eſſe. [Hac legione) Trigeſima. [Tradita) Alij data. [Pugnacius) Bellicoſius. [Acrius) Animoſius & fortius. [Deinde) Poſt cupiditatem pacis. [Qui). i. eum qui velim me libertatem meam defendere & reſtituere. [Familiarem meum) De quo dicat, non ſatis intelligitur. [Quæres) Petes, interrogabis. [Quanti æſtimem) Quanti faciam. ſ. ambulare & iocari tecum. [Si licuerit viuere in ocio) Si vnquam potero in tranquillitate viuere. [Experieris) Reipſa cognoſces. [Nullum veſtigiū). i. Nullum paſſum. i. non mouebis pedem ſine me. [Magis ſatiſ.) magis prodeſſe, & præſtare officium meum, & facere quod illa me exigat. [Nullo negocio) .i. nullo labore, hoc eſt ſine difficultate. [Tutius) Quia non ita exponam me periculis bellorum. [Etſi mihi). i. quia non ibo per hoſtes; & per alpes. [Legionibus) Exercitibus, qui ſubueniat reip. [Vt nunc). i. ſecundum conditionem horum temporum. [Proficiſci) Diſcedere in Italiā. [Panſæ) Conſuli ad eum enim ſcripſerat Pollio plenius. [Exemplum). i. eas literas tranſcriptas, ſic enim appellamus exemplum, quod eſt ad ſimilitudinem alterius, neque ſolum factorum. ſed etiam rerum dicimus exempla, vtputa ſi velim vendere vinum, aut frumentum, aut pannum, quod damus, & monſtramus pro ſimilitudine illius, appellatur exemplum, quod vulgo appellant monſtrationem vedabo tibi exemplum panni, quem ſum venditurus. i. monſtrabo tibi qualis ſit. [Cordubæ) Subaudi, ſcripta eſt hæc epiſtola vel data.

MINIME &c.) Cum in tumultibus bellorũ ciuilium poſt cædem Cæſ. ꝯtra Ant. Aſinius Poll. eſſet Cordubæ in Hiſpania, neq; quidquam à profectione ſua Romam ſcripſiſſe, ne haberetur ſuſpectus, quia fuerit Cæſarianos, hac epiſtola ſe excuſat trāſferrens culpam ceſſationis ſuæ in latrones, à quibus literæ intercipiebantur. Poſtquam vero cœptum eſt nauigari, dicit ſe quam primum ſcripſiſſe. Scribit autem ſe cupidiſſimum pacis & Cæſ. partes neceſſitate ſecutum. Dicit etiam ſe à Lepido ne in Italiam tranſiret prohibitum, nec cuiquam ſe traditurum prouinciam ſine iuſſu ſenatus, demum ſe cupere vehementer conſuetudinem A S C.

Cic.

Cic. facit. Ordo eſt. Minime mirum debet videri tibi me nihil ſcripſiſſe de rep. poſteaq̃ itum eſt ad arma .ſ. contra Ant. Nam ſaltus Caſtulonem .i. locus ſiluoſus, & etiam ſaltuoſus in Hiſpania iuxta Caſtulonem, oppidum, q tenuit ſemper .i. omni tp̃e tabellarios nr̃os .i. eos qui ferunt tabellas, hoc eſt literas noſtras, etſi .i. qq̃ factus eſt nunc infeſtior .i. maiorem vim inferẽs frequentioribus iis, tñ ipſe nequaq̃ eſt in tanta mora .i. impedimento noſtros remoranti, quanta ſup. ſunt ij qui diſpoſiti omnibus locis ſcrutantur ab vtraque parte, aut factionis, aut regionis tabellarius, & retinent. Itaque niſi literæ eſſent perlatæ naui .i. nauigio, ego ne ſcirem oino quid fieret iſtic .ſ. Romæ vbi tu es. Nunc vero nactus occaſionem, poſteaquàm cœptum eſt nauigari, ſcribã ad te cupidiſſime, & q .i. quantum potero creberrime. Ne mouear ſermonibus eius .ſ. peſſimi delatoris, videlicet vt opinio eſt, Balbi quæſtoris eius, quem tametſi nemo eſt qui velit videre, tñ homines non oderunt perinde ac .i. tm̃ quantum dignus eſt. periculum non eſt .ſ. ſi eum oderint, aut ſi male de me loquatur. Ipſe eſt mihi adeo inuiſus .i. in odio habitus, vt nihil putem non acerbum quod ſit cõe cum illo, Aût .i. ſed natura mea, & ſtudia mea .i. inclinationes naturales, & exercitia mea trahunt me ad cupiditatem pacis, & libertatis. Itaque ego defleui ſæpe illud initiũ belli ciuilis .ſ. inter Cæſ. & Pompeium. Vero .i. ſed, cum non liceret mihi eſſe nullius .i. neutrius partis, quia tales pro hoſtibus Pompeianis iudicabantur, ſed hic affert aliam occaſionem dicens, quia habebam vtrobique .i. ab vtraque parte magnos inimicos ego fugi in ea caſtra .ſ. Cæſ. in quibus ſciebam me non futurum tutum plane .i. oino, ab inſidijs inimici .ſ. à Pompeio ſtantis compulſus eo quò volebam minime .i. ad bella ciuilia gerenda, ne eſſem plane .i. oino in extremis .i. deputarer cum abiectiſſimis, & peſſimis militibus adij non dubitanter pericula. Vero pro ſed, ego dilexi cum ſumma pietate, & fide Cæſ. ſ. Iulium, q .i. quia, ipſe habuit me cognitum. Modo .i. paulò ante, in tota fortuna, loco .i. æſtimatione familiarium .i. ſuor. vetuſtiſſimor. Ego feci ea quæ licuit mihi gerere ſnia mea .i. ex arbitrio, & iudicio proprio, ita vt optimus quiſque probarit .i. laudarit, maxime ego feci id quod iuſſus ſum ſup. facere eo tp̃e, ita vt appareret imperatum eſſe inuito, q. d. ſi quid hoſtile geſſi id coactus feci, & ita frigide feci vt coactus, viderer. Cuius facti inuidia iuſtiſſima, qa quod potuit fecerat, potuit erudire .i. docere me, q̃ .i. quantum iucunda ſup. eſſet libertas, & q̃ .i. quantum miſera vita eſſet ſub dñatione .i. tyrannide. Ita pro itaque .i. & ſic, id agitur .i. prætenditur, vt omnia ſint rurſus .i. iterũ in poteſtate vnius, ego profiteor me inimicum ei quicunque is eſt. Sciebat autem Antonium eſſe. Veruntñ poſtea ſub Auguſto rerum dño ſuauiſſime vixit. Nec vllum eſt periculum quod aut fugiam, aut deprecer .i. precer ne ſit mihi obeundũ, pro libertate .ſ. publica. Sed conſules .ſ. Panſa, & Hirtius, neque præceperant mihi quid facerem per ſenatuſconſultum .i. mittendo ad me ſenatuſconſultum .i. decretum ſenatus, neq; literis ſuis. Ego .n. accepi demum poſt id. Martias vnas lr̃as a Panſa .ſ. conſule, in quibus hortatur me vt ſcribam ſenatui me, & exercitum .ſ. meum, futurum in ptãte eius .ſ. ſenatus, quod .ſ. ſignificaſſe me futurum in ptãte ſenatus fuit maxime contrarium .i. nociuum, cum Lepidus concionaretur .i. verba ad milites ſuos faceret atq; ſcriberet omnibus ſe conſentire cum Ant. Nam quibus cõmeatibus .i. vt dñt victualibus pro itinere neceſſarijs ego ducerem .i. ducere poſſem legiones pro prouinciam illius .ſ. Lep. illo inuito, q. d. nullius aut ſi ſup. Lep. vitans tranſiſſem cetera .ſ. loca, vnde .i. num quid poteram tranſuolare ẽs alpes, quæ tenentur præſidio illius .ſ. Lep. q. d. minime. Adde huc .i. ad hanc rõnem, aut excuſationẽ, q literæ nulla conditione potuerunt perferri. literæ .n. excutiuntur .i. inueſtigantur, & leguntur ſexcentis .i. plurimis locis, deinde .i. inſuper tabellarij retinentur ẽt a Lepido. Nemo vocabit illud in dubium .ſ. nemo poterit aſſerere illud dubium me dixiſſe Cordubæ quæ ciuitas eſt Hiſpaniæ Bæticæ pro concione .i. ante oẽs ad concionem concitatos me traditurum nulli prouinciam n. i. qui veniſſet miſſus a ſenatu .ſ. Romano. Nam quid .i. ad quid ſcribam quantas conciones habuerim de legione trigeſima tradẽda .i. quod nolim cuiq tradere: Qua .ſ. legione tradita .ſ. ſi fuiſſet alteri vt Lepido, aut Antonio tradita quis ignorat quanto infirmior pro rep. fuiſſem futurus? q. d. nemo. Enim .i. quia, ò Cic. noli putare quidq̃ eſſe acrius, aut pugnacius .ſ. efficacius ad pugnam, hac .ſ. legione trigeſima. Quare exiſtima .i. iudica me eſſe cum primum, q ſim cupidiſſimus pacis. Ego .n. ſtudio .i. ſtudioſe cupio oẽs ciues eſſe ſaluos. Deinde ſup. dum, q ſim paratus vindicare .i. aſſerere, & me & rẽp. in libertatem, quod habes familiarem meum opinor de Appio loqui, in numero tuorum eſt mihi gratius opinione tua .i. quam opinatis. Inuideo tñ illi q ambulat & iocatur tecum, hoc eſt velim id mihi contingere. Quod .ſ. tecum ambulari, & iocari quanti æſtimem .i. appreciandum iudicẽ, tu experieris ſi licuerit ſup. nobis viuere vnquam in ocio. Ego .n. nullum veſtigium diſceſſurus ſum à te. Ego admiror vehemente illud te non ſcripſiſſe mihi vtrum ſup. ego poſſim magis ſatisfacere reip. manendo in prouincia hoc eſt in Hiſpania, an ducendo exercitum in Italiam. Ego quidem, etſi .i. qq tutius ac minus laborioſum eſt mihi manere .ſ. in prouincia, tñ quia video multo magis opus eſſe .ſ. reip. tali tp̃e .i. quo diſceptatur pro libertate legionibus .i. quibus defendatur reſp. quam prouincijs quibus augeatur, præſertim ſupp. illis prouincijs, quæ poſſunt recuperari nullo negocio, conſtitui vt nunc eſt .i. vt res ſe nunc habent, proficiſci .i. diſcedere hinc in Italiam cum exercitu. Deinde .i. inſuper, tu cognoſces ea .ſ. quæ decreuerim facere ex literis, quas miſi Panſæ .ſ. conſuli, à quo literas acceperat. Sunt qui legant quas Panſa mihi, ſed non procedit, nouit enim quæ Panſa ſcripſerat etiam prius Cic. Nam miſi tibi exemplar .i. diſploma, aut duplum earum. Datum ſup. aut ſcriptum Cordubæ. xvij. cal. Apr.

PAVLVS MANVTIVS.

QVANTAS habuerim contentiones) Antea, conciones. nos, contentiones, emendauimus ex vetuſto libro Pauli Boti, & ex epiſtola ſequenti. in qua idem Pollio ita ſcribit: Nec vero minus Lepidus vrſit me, & ſuis, & Antonij literis, vt legionem trigeſimam mittere ſibi.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conqueritur de Balbo flagitia eius recenſens, & quo animo erga Senatum rempublicamq; ſit: poſtremo quid apud exercitum agat exponit.

ASINIVS POLLIO M. CICERONI s. 32

BAlbus quæſtor, magna numerata pecunia, magno pondere auri, maiore argenti coacto de publicis exactionibus. ne ſtipendio quidem militibus reddito, duxit ſe à Gadibus; & triduum tempeſtate retentus ad Calpen, cal. Iunij traiecit ſeſe in regnum Bugudis, planè bene peculiatus. his rumoribus vtrum Gades referatur, an Romam, (ad ſingulos enim nuncios turpiſſime conſilia mutat) nondum ſcio. ſed, præter furta, & rapinas, & virgis cæſos ſocios, hæc quoque fecit, vt ipſe gloriari ſolet, eadem, quæ C. Cæſar: ludis, quos Gadibus fecit, Herennium Gallum, hiſtrionem, ſummo ludorum die, annulo aureo donatum, in quatuordecim ſeſſum deduxit: tot enim fecerat ordines equeſtris loci. quatuoruiratum ſibi prorogauit: comitia biennij biduo habuit, hoc eſt renũciauit quos ei viſum eſt: exules reduxit, non horum temporum. ſed illorum quibus à ſeditioſis ſenatus trucidatus, aut expulſus eſt Sex. Varro proconſule. Illa vero iam ne Cæſaris quidem exemplo, quòd ludis prætextam de ſuo itinere ad * L. Lentulum prò conſule ſolicitandum poſuit; & quidẽ, cum ageretur, fleuit. memoria rerum geſtarum commotus. gladiatoribus autem Fadium quendam, militem Pompeianum, quia, cum, depreſſus in ludum, bis gratis depugnaſſet, auctore ſeſe nolebat, & ad populum confugeret; primum Gallos equites immiſit in populum, (coniecti enim ſunt lapides in eum, cum ſrriperetur Fadius) deinde abſtractum defodit in ludo, & viuum combuſſit; cum quidem, pranſus, nudis pedibus, tunica ſoluta, manibus ad tergum reiectis, in ambularet, & illi miſero quiritanti, Ciuis Romanus ſum, reſponderet, Abi nunc, populi fidem implora, beſtijs vero ciues Romanos. etiam in his circulatorem quendam auctionum, notiſſimum hominem Hiſpali, quia deformis erat, obiecit. Cum huiuſmodi portento res mihi fuit. ſed de illo plura coram. Nunc, quod præſtat, quid me

* alias, Leotulũ Coſ.

velitis

velitis facere, conſtituite. tres legiones firmas habeo: quarum vnam vigeſimamoctauam cum ad ſe initio belli arceſsiſſet Antonius hac pollicitatione, quo die in caſtra veniſſet, denarios quingenos ſingulis militibus daturum, in victoria vero eadem præmia, quæ ſuis legionibus: (quorum quis vllum finem, aut modum futurum putauit?) incitatiſsimam retinui, ægre mehercule; nec retinuiſſem, ſi vno loco habuiſſem; vtpote cum ſingulæ quædam cohortes ſeditionem fecerint. reliquas quoque legiones non deſtitit literis, atque infinitis pollicitationibus incitare. nec vero minus Lepidus vrſit me & ſuis, & Antonij literis, vt legionem trigeſimam mitterem ſibi. itaque quem exercitum neq; vendere vllis præmijs volui, nec eorum periculorum metu, quæ victoribus illis portendebantur, diminuere, debetis exiſtimare retentum, & conſeruatum reip. eſſe; atque ita credere, quodcunque imperaſſetis, facturũ fuiſſe, ſi, quod iuſsiſtis, feci. nam & prouinciam in ocio, & exercitum in mea poteſtate tenui: finibus meæ prouinciæ nuſquam exceſsi: militem non modo legionariũ, ſed ne auxiliarium quidem vllum quoquam miſi; &, ſi quos equites decedentes nactus ſum, ſupplicio affeci. quarum rerum fructum ſatis magnum reip. ſalua tuliſſe me putabo. ſed repub. ſi me ſatis nouiſſet, & maior pars ſenatus; maiores ex me fructus tuliſſet. Epiſtolam: quàm Balbo, cum etiamnum in prouincia eſſet, ſcripſi, legendam tibi miſi, etiam prætextam, ſi voles legere, Gallum Cornelium, familiarem meum poſcito. vj. id. Iun. Cordubæ. Vale.

HVB. Balbos) Commemorat Pollio Balbi quæſtoris ſui fugam ex Hiſpania, & rapinas, & quaſdam crudelitates quas exercuit in quoſdam. deinde & ineptias in ludis, quas iactabat ſe feciſſe exemplo Cæſ. Poſtea vero Pollio exponit ſe totum arbitrio ſenatus, & P.R. dicitq. ſe facturum quidquid ab his conſtitutum fuerit, oſtenditq. quem exercitum habebat, & quemadmodum eum vix retinuerit aduerſus pollicitationes quas ei faciebat M. Ant. Poſtremo declarat qua moderatione vſus ſit, & in retinendo exercitu, & in conſeruanda prouincia. [Quæſtor meus)
Coactus — In hanc prouinciam. [Numerata) ſibi. [Coacto) Congregato, vt, Tityre coge pecus. [De exactionibus) Publicis. ſ. de vectigalibus
Exigere — quæ fuerant nomine P.R. exigere. n. eſt ex debito petere, licet & alia pro loco ſignificet. [Ne ſtipendio quidem militibus reddito) .i. defraudaris & militibus ſuo ſtipendio, quia eis non dedit,
Gades — quod debuerat. [Duxit) Mouit. [A Gadibus) Gados vt ſcribit Str. lib. iij. anguſto diſcreta freto inſula diſtans a Turdetania Calpe ſtadia circiter ſexaginta, & quinquaginta, ſeu, vt alij perhibent, octingenta, eſt autem eadem Turdentania Hiſpaniæ regio quæ & Betica. Calpe vero mons eſt circuitu quidem non admodum magnus, altitudine vero ingens, & arrectus, in cuius radicibus ſita eſt vrbs Calpe vetuſtum, & haud abiectum oppidum. [Bene peculiatus) Bene nummatus, pecunia bene munitus. [His tumoribus) Qui ex Italia referuntur de M. Ant. ſuperato. [Referatur) Euertatur. [Ad ſingulos) Parentheſis eſt. [Præter furta) Exceptus
Furta — furtis, quæ fecit in prouincia. Furta dicuntur, quæ occulte fiunt,
Rapina — rapinæ, quæ per vim. [Socio) Amicos P.R. fœdere nobis coniunctos. [Cæſos) Acriter diuerberatos virgis publice, quod ſolet fieri ijs, qui aliquid ſceleris admiſerunt. [Gloriari) Cum ſua gloria iactare. quaſi potuerit æquari factis ſuis virum maximum C. Cæſ. [Fecit Gadibus) In Hiſpania, cum in ea fuiſſet quæſtor. [Herennium Gallum) .i. quod iactabat Balbus ſe feciſſe exemplo Cæſ. nam vltimo die, quo ludi facti ſunt, donauit Herẽnium Hiſtrionem annulo aureo. & deduxit eum ad ſedendum in quartodecimo gradu, quo ſolebant tantummodo ſedere equites Rom. qui quadraginta millia ſeſternum poſſiderent, Cæſ. autem vt ſcribit tranquillus, edidit ſpectacula varij generis, munus gladiatorum. ludos etiam regionatim vrbe tota, & quidem per omnium linguarum hiſtriones, quibus ludis Laberius eques Rom. mimum ſuum egit, donatusq. eſt quingentis ſeſtertijs, annulo aureo ſeſſum in xiiij. ſcena per orcheſtram tranſit, in quo dicebat Balbus ſe imitatum Cæſ. qui idem feciſſet Herennio Gallo hiſtrioni.
[Quatuor viratum) Magiſtratus erat ita dictus, quia quatuor viri ad eum gerendum eligerentur. [Prorogauit) Prolongauit ita longius tempus produxit. [Domitia bienoij biduo habuit) .i. duobus diebus fecit comitia quæ in duobus annis ſolebãt fieri. [Renunciauit) pro denunciauit ſe facere comitia. [Quos eſt viſum ei) .ſ. reducere. i. quos ipſe ſuo iudicio putauit reducendos, reduxit. [Non horum temporum) .ſ. exules reduxit. [Sed illorum,) q. d. non reduxit exules horum tempor, qui parum ſontes ſunt, ſed eos, qui per ſeditionem olim aut trucidauerunt ſenatum aut expulerunt. [Illa) Dicit quætiam à Balbo facta, quæ non pốt iactare ſe feciſſe ad exemplum Cæſ. quia tentauit ſolicitare L. Lẽtulum proficiſcentem pro cõſulem in Hiſpaniam: quominus iret. [Illa vero ne exemplo quidem Cæſaris) Subaudi fecit. [Poſuit) Expoſuit. [Prætextam) veſtem. [Sollicitandum de ſuo itinere) vt de ſuo itinere reuocaretur. Hanc aũt prætextam poſuerat in ludis, quia poſſet ſolicitare, ipſum Lẽtulum ab itinere. [Ageretur) .i. cum ludi agerentur. [Depreſſus) compulſus. [Gratis) Sine mercede, & aliquo munere. [Seſe auctore) Seſe impulſore. [Nolebat) .ſ. amplios pugnare. [Immiſit) .ſ. Balbus. [Gallos equites) quos ſecum habebat. [In populum) vt eſſ eriperent Fadium. [Coniecti) .ſ. a populo. [In eum) In Balbum. [Defodit) demiſit in foueam. [Viuum) Adhuc viuentem, vt maiorem ſentiret pœnam. [Cum eo idem) .i. cum interea dum combureretur Fadius ipſe ambularet circa pyram bene potus & pranſus. [Nudis pedibus) Sine calceis. [Tunica ſoluta) veſte reciſa, aut more furioſi, aut more ſacrificantis, quaſi illum immolaret, vt Virg. de Didone,

Quatuor viratum — Gratis (margin)

Ipſa mola, manibusq; pijs altaria iuxta.
Vnum exuta pedem vinclis, in veſte recincta.
Teſtatur moritura deos. Et alibi,
Aut ante ora deum pingues ſpatiatur ad aras.

[Manibus reiectis ad tergum) quod apud quoſdam hr̃ inurbanum licet is mos ſit ſatis familiaris Genuenſibus. [Quiritantis) conquerentis, lamentantis, vel certe melius legatur quiritantis, nam vt ſcr. Varro, quiritante dr̃ is, qui quiritum fidem clamans implorat, ergo quiritanti fidem populi inuocanti. [Ciuis Romanus) quem non licet tali ſuſpicione afficere. [Reſponderet) Balbus. [Abnuno) vade nũc, & inuoca populi fidem, vt te defendat.
[Implora) Implorare eſt cum miſeratione auxilium petere in re — Implorare
bus malis & aduerſis, neque e. n. recte diceretur, implorare ad nuptias. [Vero) Indignationem quandam indicat. [Beſtijs) Obiecit & non eſt legendum beſtias, ſicut à quibuſdam deprauatur textus. [Circulatorem) Circumforaneum hi enim circulatores dñr, — Circulator
qui circa fora concionari ſolent, & multis fabellis & adulationibus victum mendicare. [Hiſpali) quæ vrbs eſt, vt ſcr. Pomp. in Betica Hiſpania. fuit autẽ auct. Str. olim inſignis, & Romana colonia. [Quia deformis erat) quia aliquantulum monſtruoſo corpore quaſi ideo non eſſet homo. [Huiuſmodi) Talia, quo homines tam crudeliter necarentur. [Res mihi fuit cũ huiuſmodi portento) .i. monſtro .i. fuit mihi tolerandum tale monſtrum potius quàm homo, monſtrum autem appellat propter ſæuitatem. [Plura) .ſ. dicam. [Arceſſiſſet) Aduocaſſet, inuitaſſet. [Singulis militibus) vnicuiq; militi. [Denarius) Denarius genus eſt monetæ, inde dictos, vt voluit Var. quod denos æris valebat. [Quingentos) quinque centum; nam quinquaginta dicimus de quinquies decem: quingentes vero de quinquies centum. [Quorum) Quarum rerum ab eo Ant. promiſſarum. [Modum) Menſuram. [Incitatiſſimam) Inclinatiſſimam, valde motam & ſtimulatam erga Ant. [Aegre) Difficile. [Vtpote) declaratiuum eſt verbum. [Seditionem) Tumultum, quod fuiſſet periculoſius, ſi fuiſſent omnes vno loco. [Reliquas) Præter vigeſimamoctauam, de qua dixi. [Deſtitit) Ceſſauit. ſ. Ant. [Vrſit) Stimulauit. [Portendebatur) Denonciabantur, intelligebantur futura. [Illis victoribus) .i. ſi illi habuiſſent victoriam, eſt enim ablatiuus caſus. [Reip.) .i. pro rep. [Credere) .ſ. debetis. [Si feci) Quia iam feci. [In ocio) .i. pace. [Nuſquam) In nullum locum, ſignificat enim in loco & ad locum, vt alio loco probauimus alijs exemplis. [Legionarium) Qui eſſet adſcriptus alicui legioni, qui eſſet de legione. [Auxiliarium) Ex ijs qui in auxilium venere, dicuntur autem & auxiliarij & auxiliares. [Quoquam) In aliquem locum. [Nactus) Inuenit, depræhendi. [Fructum) vtilitatem, remunerationem. [Tuliſſe) Percepiſſet. [Prætextam) Comœdiam aliquam dicit. nam erant comœdiæ quæ prætextatæ ſiue prætextæ dicebantur à prætexta ornamento nobilium Romanorum. Horat. Et qui prætextas, & qui docuere togatas. Sunt & alia genera comœdiarum, de quibus non eſt nunc dicendi locus.

Denarios — Nusq̃ — Auxiliarij — Auxiliare — Prætextam (margin)

Balbus

ASC. BALBVS &c.) Commemorat Pollio Balbi quæſtoris ſui fugam ex Hiſpania, & quaſdã crudelitates, quas exercuit in quoſdam. Deinde etiam ineptias eius in ludis quos iactabat ſe feciſſe exemplo Cæſaris, poſtea vero exponit ſe totum arbitrio ſenatus populiq. R. dicitq. ſe facturum, quidquid ab his conſtitutum fuerit. oſtenditque quem exercitum habeat, & quemadmodum eum vix retinuerit propter pollicationem quas ei M. Antonius fecerat. Et poſtremo declarat qua moderatione vſus ſit, & in retinendo exercitu, & in conſeruanda prouincia, quæ omnia ad ſui commendationes & ſtudij ſui in remp. oſtentationem facit. Ordo autem eſt. Balbus quæſtor .i. receptor, accumulator pecuniæ publicæ in Hiſpania duxit .i. proripuit ſe a Gadibus .i. vltima parte Hiſpaniarum, magna pecunia numerata .i. vt dñt moneta ſup. coacta .i. coaceruata, & magno pondere auri, & maiore pondere argẽti coacto de exactionib. publicis .i. quas publico nomina fecerat, ne quidem .i. non ſaltem ſtipendio .i. mercede militari reddito militibus, & ipſe retentus tempeſtate .ſ. aduerſa triduum .i. per tres dies. ad Calpen .i. montem illũ in finibus Hiſpaniæ, traiecit ſe cal. Iun. regnum Bogudis .i. in Mauritania, peculiatus .i. numatus, aut peculiatus .i. depredatur prouinciam plane .i. omnino, bene .i. multum. Ego nondum ſcio his rumoribus. ſup. diuulgatis virum referatur Gades an Romam mutata .n. turpiſſime, vt vir nullius fidei & conſtantiæ, conſilia ad ſingulos nuncios .ſ. quos mittit diuerſa nunciantes, Sed ſup. Balbus fecit præter furta, & rapinas, & ſocios cæſos virgis quoque .i. et, hæc eadẽ quæ C. Cæſar ſup. fact. taui, vt ipſe ſolet gloria .i. iactanter dicere. fecit dico ludos quos fecit Gadibus. Ipſe deduxit Herennium Gallum Hiſtrionem, donatum .i. pro dono auctum & decoratum annulo aureo ſummo .i. vltimo die, ludorum in decimum quartum ſeſſum .i. ſedile, aut deduxit ſeſſum vt ſederet in quatuordecim .ſ. gradibus theatri. Enim .i. quia tot .i. xiiij. erant ordines .i. gradus loci equeſtris .i. in quibus habentes cenſum equeſtrem .i. quadragies mille ſeſtertium, ſolũmodo ſedebant lege lata ab Othone, vnde Iuuen. Sic libitum vano, qui non diſtinxit Othoni. Reliqui autẽ in ea cauea ſedebant. Ipſe prorogauit ſibi, q. d. propria auctoritate, quatuoruiratum .i. magiſtratum quem quatuor viri ſimul gerunt. Ipſe habuit biduo .i. ſpatio duorum dierum comitia biennij .i. duorum annorum. hoc eſt renunciauit .i. ſignificauit ſaltem ſe habuiſſe comitia. ipſe reduxit exules quos viſum eſt .i. placitũ eſt ei reducere, non horum temporum .ſ. in quibus etiam boni viri exulant, ſed illorum .ſ. temporum, quibus ſenatus .ſ. prouincialis eſt trucidatus aut expulſus à ſeditioſis. Sexto Varro proconſule .i. conſulari poteſtate in Hiſpania fungente. Vero pro ſed, ipſe fecit illa .i. quæ ſequuntur ne quidem .i. non etiam exemplo .i. ad exemplum Cæſaris quod poſuit, aut propoſuit ludis .ſ. factus prætextatum .i. veſtem illam nobilem, ad ſolicitandum Luc. Lentulum proconſulem de itinere ſuo. Id eſt proferret iter ſuum donec ludi eſſent peracti, aut poſuit de itinere ſuo .i. qua iter eſſet facturus ad ſolicitandum .i. afficiendum forte inuidia Lucium. Et quidem .i. certe, ipſe commotus memoria rerum geſtarum .ſ. ab ipſo Cæſare ſicuti cum ageretur .i. inter agendum. Autem .i. ſed, poſuit gladiatoribus .i. inter gladiatores quendam militem Pompeianũ Fadium .ſ. nomine, quia cum ipſe Fadius depreſſus .i. vi intruſus in ludum .i. in arenam depugnaſſet .i. ad finem vſque, hoc eſt ad victoriam pugnaſſet, bis gratis .i. ſine mercede, nolebat .i. amplius pugnare, auctore ſeſe .i. Balbo, & .ſ. Fadius confugerat ad populũ, vt ab eo defenderetur. ipſe Balbus immiſit primum in populum Gallos equites .ſ. ad recipiendum Fadium, ideo autem immiſit Gallos enim .i. quia, lapides ſunt coniecti .i. a populo in eum .ſ. Balbum, cum .i. quando, Fadius acciperetur .ſ. ab eo. Deinde ipſe Balbus defodit .i. in terra fodit .ſ. Fadium abſtractum .ſ. per Gallos è populo, & combuſſit viuum, in ludo .i. in publico ſpectaculo, quidem .i. certe, cum pranſus, & ita potus ac ebrius inambularet .ſ. circa rogum. perinde ac ſacrificium facturus nudis pedibus, quia ſaltem alterum nudum habebant ſacrificantes, vt Aen. quarto de Eliſſa dr̃. Vnum exuta pedem vinclis in veſte recincta .i. ſoluta, ne quid non ſolutum .i. non liberum videretur in ſacrificio vnde addit. Tunica ſol .i. habens tunicam ſolutam, & manibus reiectis ad tergum, vt .ſ. nullam hoſtiæ vim inferre putaretur reſponderet illi miſero .ſ. Fadio quiritanti .i. inuocando quiritanti .i. inuocando quiritum nomen, & opem clamanti ac dicenti, natus ſum ciuis Rom. reſponderit inquam, abi nunc, implora fidem populi .ſ. vt te a dimicando defendat, qui non poſſunt ab igne defendere. Bellijs vero ſup. obiecit ciues Rom. & obiecit his .i. inter hos ciues Rom. Hiſpali .i. in eo oppido Hiſpaniæ Bœticæ quendam circulatorem .i. circumforaneum exercitatorem auctionũ, .i. venditionum ſub auctione, hoc eſt ſectorem, aut auctionum .i. fabularum ridicularum, hominem notiſſimum, qa erat deformis, quæ cauſa erat, quod notiſſimus eſſet, aut quod obiectus beſtijs deuorandus ab eis. Cum &c. Ordo eſt. Res .i. commercium, fuit mihi, quia quæſtorem eum ſortitus erat, cum huiuſmodi portento .i. monſtro hominis. Sed ſup. dicam plura de illo coram .i. cum adero. Nunc quod præſtat .i. de quo vtilius eſt loqui, conſtituite quid velitis me facere. Ego habeo tres legiones firmas. quarum vnam, videlicet vigeſimamoctauam cum Ant. acceriſſe .i. allexiſſet, & vocaſſet ad ſe initio belli ac pollicitatione .ſ. ſe daturum ſingulis militibus quingentos denarios, ſup. eo die quo .ſ. legio illa veniſſet in caſtra. Vero pro ſed, pollicitus eſt ſe daturum in victoria eadem præmia qua legionibus ſuis. Quorum .ſ. militum ſic ſolicitatorum quis putauit, vllam fidem aut modum .i. moderamen futurum? q. d. nemo & tamen retinui, inquit, citatiſſimam .ſ. legionem .i. maxime inclinatam ad præmia illa, hercule .i. per Herculem, ægre .i. cum difficultate, nec retinuiſſem ſi habuiſſem .ſ. oẽs legiones vno in loco, vt puta cum ſingulæ cohortes ſeiunctæ .ſ. ad cautelam ab alijs fecerunt quandam ſeditionem, ſed non perfecerunt timentes alias in fide manſiſſe, & in ſe immittendas, ſed ſi ſimul fuiſſent, conſpirare impune potuiſſent, quia Antonius nõ deſtitit incitare quoque .i. etiam reliquas legiones literis atque infinitis pollicitationibus. Nec vero minus .i. & æque Lepidus vrſit .i. vrgenter ſolicitauit me literis, & ſuis, & Antonij, vt mitterem ſibi legionem trigeſimam, quæ firmiſſima erat. Itaque vos debetis exiſtimare exercitum, quem neque volui vendere vllis præmijs, nec diminuere metu eorum periculorum, quæ portendebantur illis victoribus .i. ſi forte fuerint victores eſſe retentum .i. à me, & conſeruatum reip. atque ita ſup. debetis credere ſup. me fuiſſe facturum, quocunque imperaſſetis, ſi feci quod iuſſiſtis. Nam ego tenui & .i. ſimul prouinciam in ocio .ſ. pacis, & exercitum in poteſtate mea, nuſquam exceſſi finibus prouinciæ meæ. Non modo .i. non ſolum ſup. non miſi quoquam .i. ad quemuis locum militem legionarium .i. ad legionem pertinentem, qui ſub ſacramento legitime militabant, ſed ne quidem .i. non ſaltem miſi quoquam vllum auxiliarium .i. miſſum auxilio, & qui, cum eius auxilio opus non eſſet, alio mitti poſſe videbatur. Sanè negatio, quæ eſt in particula ne, debet vtrique particulæ ſeruire. etſi nactus ſum .i. deprehendi quos .i. aliquos milites decedentes .ſ. de prouincia ego affeci ſup. eos ſupplicio. Quarum rerum .i. quorum ſtudiorum in remp. Ego putabo me tuliſſe .i. reportaſſe, aut accepiſſe ſatis magnum fructum .i. vtilitatem rep. ſalua .i. reſp. fuerit ſalua. Sed reſp. ſi nouiſſet me, & maior pars ſenatus nouiſſet ſupp. me .i. animum meum, tuliſſent ex me maiores fructus. Ego miſi tibi legendam epiſtolam quam ſcripſi Balbo, cum eſſet etiam nunc .i. adhuc in prouincia. Si etiam voles legere prætextam .i. comœdiam, & fabulam agendam in prætexta, quia eſt de argumento Romano preſertim hominis nobilis, vtpote Balbi, hoc eſt de Balbi inſolentia in quæſtura, poſcito ſup. eam Corn. Gallum familiarem meum, qui Virgilio ſumme dilectus erat poeta inſignis. Scriptum ſup. Cordubæ vj. id. Iun.

PAVL. MAN. DVXIT ſe a Gadibus) Locutio quibuſdam vr̃ durior, qua tamen & Terentius in Hecyra vſus eſt: Vxor, inquit, vbi me ad filiam ire ſenſit, ſe duxit foras: & Plautus in Aulularia cum dixit, Ego me deorſum duco de arbore. & in Bacchi. Duc te ab ædibus. [Sexto Varro proconſule) Hiſtoria mihi quidem ignota. &, vt, dicam, quod ſentio, mendum ſubeſſe crediderim. nam ẽt librum habeo vetuſtiſſimum, in quo hæc verba non leguntur. [Ciuis Romanus natus ſum) Cum mihi Hieronymus Ferrarius hunc locum ſe mendoſum ſuſpicari dixiſſet; &, vt veteres libros inſpiceremus, rogaſſet; collatis cum impreſſa lectione ſcriptis libris, dictionem, natus, ita vt ipſe exiſtimauerat, abundare comperimus. quo factum eſt, vt eam in noſtro inducere ne dubitarem. hanc autem coniecturam ea ratione Ferrarius faciebat, quòd Ciceronem V. in Verrem libro ita locutum eſſe meminiſſet. Cerusces, inquit, in carcere frangebantur indigniſſime ciuium Romanorum, vt etiam illa vox, & illa imploratio, Ciuis Romanus ſum, quæ ſæpe multis in vltimis terris opem inter barbaros, & ſalutem tulit, ea mortem illis acerbiorem, & ſupplicium maturius ferret. & infra eodem libro: Nulla vox audiebatur, niſi hæc, Ciuis Romanus. & item paulò poſt ſæpiſſime: vt ſibi quiſque legendo facile reperiet.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Scribit Ciceroni Pollio ſe tardius accepiſſe nuncios de conflictu Mutinenſi, grauiterq; conqueritur de clade illata reip. per Coſſ. mortem: cui quam primum ſuccurrendum conſulit.

C. Aſinius

C. ASINIVS POLLIO M. CICERONI S. P. D. 33

QVo tardius certior fierem de prœlijs apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios nouem dies retinuit. tametſi, tantam calamitatem reip. q̃ tardiſſime audire, oprandum eſt, ſed illis, qui prodeſſe nihil pñt, neque mederi, atque vtinam eodem S. C. quo Plãcum, & Lepidum in Italiam accerſiſtis, me quoque iuſſiſſetis venire. profecto non accepiſſet reſp. hoc vulnus. quo ſi q̃ lætantur in pñtia, quia vñr & duces, & veterani Cæſaris partium interijſſe; tñ poſtmodum neceſſe eſt doleant, cum vaſtitatem Italię reſpexerint. nam & robur, & ſoboles militum interijt: ſiquidem, quæ nunciantur, vlla ex parte vera ſunt. Neque ego non videbã, quanto vſui reip. eſſem futurus, ſi ad Lepidũ veniſſem: oẽm. n. cunctationem eius diſcuſſiſſem, p̃ſertim adiutore Planco. ſed ſcribenti ad me eiuſmodi literas, quas lege, & concionibus videlicet, quas Narbone habuiſſe dr̃, ſimiles, palparer, neceſſe erat, ſi vellem commeatum, per ꝓuinciam eius iter faciens, hr̃e. Præterea verebar, ne, ſi ante, q̃ ego incepta perficerem, p̃lium confectum eſſet, pium meum conſilium raperent in cõtrariam partẽ obtrectatores mei, ꝑꝑ amicitiam, q̃ mihi cum Antonio, non maior tñ, * q̃ Planco, fuit. itaque à Gadibus menſe Aprilis binos tabellarios in duas naues impoſui, & tibi, & cõſulibus, & Octauiano ſcripſi, vt me faceretis certiorem, quonã modo * plurimũ poſſem prodeſſe reip. ſed, vt rõnem meo, quo die p̃lium Panſa commiſit, eodem à Gadibus naues ꝓfectæ ſunt. nulla. n. poſt hiemem fuit ante eã diem nauigatio. & hercule longe remotus ab oĩ ſuſpicione futuri ciuilis tumultus, penitus in Luſitania legiones in hibernis collocarã ita porrò feſtinauit vterque cõfligere, tanq̃ nihil peius timerent, q̃ ne ſine maximo reip. detrimẽto bellum cõponeremus. ſed, ſi properandũ fuit, nihil nõ ſummi ducis conſilio geſtiſſe Hirtiũ video. nam hæc mihi ſcribuntur ex Gallia Lepidi, & nunciantur. Panſæ exercitum conciſum eſſe. Panſam ex vulneribus mortuũ: eodem pręlio Martiam legionẽ interijſſe, & L. Fabatũ, & C. Peduceũ, & D. Carfulenũ. Hirtiano aũt prœlio & quartam legionem, & oẽs * peræque Antonij cæſas: itẽ Hirtij quartam, cũ caſtra quoque Antonij cepiſſet, à quinta legione cõciſam eſſe: ibi Hirtium quoq; perijſſe, & Pontium Aq̃lam: dici ẽt, Octauianũ cecidiſſe: q̃ ſi, quod dij ꝓhibeant, vera ſunt, nõ mediocriter doleo t Antoniũ turpiter Mutinæ obſeſſionem reliquiſſe, ſed hr̃e equitatum, ac legiones ſub ſignis armatas tres. & P. Vagieni vnã, inermes bene multos: Ventidium quoq; ſe cũ legione ſeptima, octaua, nona coniũxiſſe: ſi nihil in Lepido ſpei ſit, deſcẽſurum ad extrema, & non modo nationes, ſed ẽt ſeruitia cõcitaturum: Parmam direptã: L. Antonium Alpes occupaſſe. q̃ ſi vera ſunt; nemini nr̃m ceſſandum eſt; neq; expectãdum, quid decernat ſenatus. res. n. cogit, huic tanto incẽdio ſuccurrere oẽs, q aut imperium, aut nomen deniq; populi R. ſaluũ eſſe volũt. Brutum. n. decem & ſeptẽ cohortes, & duas non frequentes tironum legiones, quas conſcripſerat Antonius, hr̃e audio. neque tñ dubito, quin oẽs, qui ſuperſint de Hirtij exercitu, confluant ad eum. nã in delectu non multum ſpei puto eſſe; preſertim cum nihil ſit periculo ſius, q̃ ſpatium confirmãdi ſeſe Antonio dari. anni aũt tempus libertatẽ maiorem mihi dat; ꝑꝑea quia frumenta aut in agris, aut in villis ſunt. itaq; proximis literis cõſilium meum expedietur: nam neque deeſſe, neque ſupereſſe reip. volo. maxime tñ doleo, adeo & lõgo, & infeſto itinere ad me veniri, vt die quadrageſimo poſt, aut vltra ẽt, quam facta ſunt, omnia nuncientur. Vale.

Marginal notes: * alias, q̃ cum Planco, — * alias, primum — * alias, ꝑ eqtes

QVo tardius) De M. Ant. apud Mutinam ab Octauiano Cæſ. & conſulibus ſuperato, interfectis tñ in prœlio ipſis conſulibus Pollio ſe tardius intellexiſſe ſcribit ꝑꝑ Lep. q tabellarios ex Italia venientes nouem dies retinuit. Dicit aũt quæ audierit de illo cõflictu. ob quæ cum decreuiſſet ad Lep. venire, dicit ſe à propoſito reuocatum, ne obtrectatores ſui in aliam partẽ eius ꝯſilium acciperent, oſtendit aũt acerbiſſima multa de reip. calamitate ad ſe delata eſſe, quibus dr̃ ab oĩbus, qui pñt ſuccurrendum eſſe. [Qui). i. vt. [Meos tabellarios) Qui ex Italia veniebant. [Quam tardiſſime) Quæque. n. tardiſſima ſemper debemus, vt tardiſſime nuncientur, & qua diutiſſime pñt, differanť. [Eodem S. C.) Nam ꝑ S. C. Lep. & Planc. q erant in Gallia iuſſi ſunt in Italiam venire, vt ſuccurrerẽt Bruto obſeſſo. [Vulnus). i. cladem, eſt aũt tranſlatio ſumpta à corpore. [Quo) Vulnere. [In pñtia). i. hoc tpe. & eſt recte dictũ, male. n. quidam dñt in præſentiarum. [Cæſaris partium). i. ex ijs, q fuerant Cæſariani: ſignificat aũt quoſdam ex ijs, q fuerant Pompeiani gauiſos fuiſſe clade Romanoꝝ, qui perierant apud Mutinam, qm̃ fuerant vel duces, vel milites Cæſariani. [Vaſtitatem) Deſtructionem, calamitatem, [Robur). i. militum. i. robuſtiſſimi milites. [Soboles) Succeſſio, dicta eſt aũt a ſuboleſcendo. i. creſcendo. [Si quidẽ) Pro ſi. [Vſui) vtilitati. [Cunctationem) Dubitationem, tardationem, diſcuſſionem. [Diſcuſſiſſem) Detecuiſſem, amouiſſem. [Scribẽti) Lep. [Eiuſmodi) Tales, & ſimiles concionibus. i. tales quales fuerunt conciones, & orõnes, quas dr̃ habuiſſe. [Narbone) Quæ vrbs eſt Galliæ, quæ aliqñ Brachata Gallia appellata eſt, nunc a ciuitate Narbone Narbonenſis dr̃. [Commeatum) Cibaria victus. [Per eius ꝓuinciam) Per Galliam Narbonem. [Incepta) Vt ad Planc. veniſſem. [Prœlium) Mutinenſe. [Pium) Reip. officioſum, & patrię debitum. [In contrariam partẽ). ſ. atque ego feciſſem. i, dicerent me feciſſe, ꝯtra remp. [Binos) duos notandum aũt iunctum cum nomine ẽt ſingulari declinato. [In duas) Vt ſi vna capta, aut detenta fuiſſent, ſaltem altera ad vos veniret cũ tabellario. [Quonã modo) an manendo in ꝓuincia an veniendo in Italiam, ad alio modo. [Vt in eo rõnem). i. ſicut computo. in eo. aũt verbum eſt, legendum eſt. n. ſic, ſed vt rõnem in eo, quo die, &c. [Profecte ſunt) diſceſſerunt. [Remotus ab omni). ſ. nihil o ino ſuſpicans de ciuili tumulto futuro in Luſitania, eſt aũt Luſitania pars Hiſpaniæ, diuiditur. n. Hiſpania in Bæticam, ſiue Turdetaniam Terraconenſem, & Luſitaniam: auct. Pomp. [In hibernis). i. vt hiemarent, ſunt. n. Hibernia loca, vbi milites tpe hiemis eſſe ſolent dñr tñ ẽt abuſiue vbicunq; ſolent eſſe milites ocij, & quietis gr̃a. [Vterque). ſ. conſilij. i. Hirtius, & Panſa. [Componeretur) Finiretur. [Nihil nõ ſummi ducis ꝯſilio). i. omnia prudentiſſime, & eo ꝯſilio quo ſummus dux gñe debet. [Gallia Lepidi). ſ. Narbonenſi. cui p̃erat Lep. [Conciſum) Cõminutum, ex magna parte trucidatum. [Hirtiano p̃lio). i. p̃lio quod Hirtius fecit, qui erat collega Panſæ. [L. Fabatu, C. Peduceum, &c.) Hæc oĩa ſunt noĩa ductoꝝ, qui erant in caſtris conſulum aduerſus Antonium. [Oẽs Ant.). ſ. legiones. [Peræque). i. æqualiter, ſicut & quartam legionem nr̃am. [A quinta legione) Antonij. [Dici) Subaudi, nunciantur. [Quod dij prohibeant) Quod dij auertant, vt ita non ſit, eſt aũt parentheſis. [Antonium). ſ. nunciabatur. [Turpiter) Cum magno dedecore ſuo. [Pupilli Bieni) Nomen proprium ducis cuiuſdam. [Bene) Valde. [Ventidium) De quo diximus ſupra, qui fuerat ante multo. [Se nihil ſpei ſit in Lep. Vt ſecum coniungat. ſicut tentauerat, & tandem, vt ſupra vidimus, effectum eſt. [Deſcenſuꝝ ad ex.). i. expertuꝝ oĩa, poſituꝝ ad omnia pericula. [Seruitia). i. ſeruos. [Parmã) vrbẽ. [Direptam) Depopulatã. [Occupaſſe) Inuaſiſſe, & in p̃tatem ſuã redegiſſe. [Ceſſandũ) Morandũ. [Non frequentes) Non integras, non plenas. [Qui ſupſint) Poſt prœlium Mutinenſe. [Confluant) Vndiq; concurrant. [In de.) Quẽ decreuerant facere per Italiam, dicitur aũt delectus militum collectio ex varijs locis à diligendo, quod ex quolibet oppido aliquot deligantur. [Spatium) Moram. [Confirmandi ſeſe) Colligendi vires ſuas, qđ fortaſſe faciet interea dum fiet delectus. [Tempus) Opportunitas, erat enim æſtas. [Proximis) quas mox ſcribam poſt has deeſſe ad ſuccurrendam. [Supereſſe) Superſtites eſſe, quia ſi ipſa interierit,

Marginal notes: HVR — Quo — Soboles — Cunctatio — Luſitania — Hyberna — Cõciſ — Perææ — Delect militu

& ego

& ego volo vna interire. [Infeſto) Difficili, periculoſo propter hoſtes & latrones, qui retinent tabellarios. [Aut vera etiam) .i. etiam poſt quadraginta dies intelligam, quæ iſtic facta ſunt, & quæ multo citius deberem intelligere, ſi iter non eſſe ita longū, & infeſtum.

ASC. QVO tardius.&c.) De M. Ant. apud Mutinam vbi Brut. obſeſſum tenuerat, ab Octauio Cæſ. & conſulibus ſuperato interfectis tñ in prœlio ipſis conſulibus, Pollio ſe tardius intellexiſſe rem omnem dicit pp Lepidum, qui tabellarios ex Italia venientes nouem dies retinuerat. Vicit aūt quæ audierit de illo conflictu, ob quæ decreuiſſet ad Lepidum venire, ſed dicit ſe reuocatū à propoſito, ne obtrectatores ſui in aliam partem eius conſilium acciperent. Oſtendit autem acerbiſſima de reip. calamitate ad ſe delata eſſe, quibus ſentit ſuccurrendum eſſe ab omnibus quibus facultas fuerit. Ordo eſt. Lepidus effecit, q̄.i. vt fierem certior.i. cognoſcerem tardius de prœlijs factis apud Mutinam, qui.ſ. Lepidus retinuit tabellarios meos.i. à me miſſos, nouem dies, tametſi.i. quanquam tñ optandam eſt audire tantam calamitatē reip. quamtardiſſime. Sed nequeo mederi illis iut occiſis, aut perditis hominibus, qui nullo modo pñt prodeſſe. Atq; vtinam iuſſiſſetis me quoq; venire in Italiam eodem S.C. quo accerſiſtis.i. aduocaſtis Plancum, & Lepidum in Italiam .ſ. ex Gallia, profecto reſp. non accepiſſet hoc vulnus.i. hoc detrimentum, quia innuit ſe Antonium aut abſterruiſſe aut recōciliaſſe reip. ſi interfuiſſet. quo.ſ. vulnere .i. ſtrage tot ciuium ſi qui lætantur in præſentia .i. præſenti tpe, quia & duces, & veterani milites partium Cæſaris vñr interijſſe, tñ neceſſe eſt ſup. vt doleant poſtmodum, cum reſpexerint vaſtitatem.i. deſolationem Italiæ. Nam & robur, & ſoboles.i. propagatiua virtus militum interijt, quidem.i. certe, ſi illa, quæ nunciantur, ſunt vera ex vlla parte. Neq; ego non videbam.i. & ego bene cognoſcebam quāto vſui futurus eſſem reip. ſi veniſſem ad Lepidum. Enim.i. quia, diſcuſſiſſem.i. amouiſſem omnem cunctationem .i. moram aut dubitationem eius, preſertim Planco adiutore. Sed neceſſe erat ſup. vt ſimularem Planco .ſ. me in illius ſententiam conceſſurum, ſcribenti.i. cum Lepidus ſcriberet ad me eiuſmodi literas, quas leges, quia eas ad Cic. aūt miſſurus, aut allaturus erat, & concionibus.i. pp conciones quas dr̄ habuiſſe Narbone, ſi vellem hr̄e cōmeatum .i. viaticum cibū, faciens iter per prouinciam eius. Si hæc vera eſt lectio, illud, ſcribenti, meo iudicio, poſitum eſt abſolute, ſicut Aen.j. dr̄. Talia iactanti .i. cum talia iactaret. nam ſi in datiuo cum verbo, ſimularet, poſueris, dure poneretur vox concionibus niſi ſunt concionibus vtenti vbi eſt, videlicet. Sunt tñ, qui legant, non ſimularem, ſed ſimilis parerem: vt ſit, neceſſe eſt parerem ſcribenti eiuſmodi literas, quas leges, & ſimiles concionibus, videlicet, quas, &c. Præterea.i. inſuper verebar, ne ſi prœlium eſſet ꝯfectum antequā ego perficerem incepta.i. pertraherem Lepidū in partes noſtras obtrectatores mei caperent conſilium meum pium.ſ. in patriam, in partem contrariam.i. ad impietatem, contra remp. pp amicitiam, quæ fuit mihi cum Antonio, non tñ maior q̄ cum Planco. Itaq; impoſui mente Aprili binos tabellarios in duas naues.i. in ſingulas duos, a Gadibus vltima parte Hiſpaniarum. Scripſi & tibi & conſulibus, & Octauiano .ſ. Cæſari, qui raro alibi Octauianus, ſed fere Octauius dr̄. Virg. Luſimus Octaui, &c. vt faceretis me certiorem quonam modo poſſem prodeſſe plurimum reip. Sed vt in eo rationem.i. vt coniectura conſequor, naues profectę ſunt a Gadibus eodem die, quo die Panſa commiſit prœlium. Nulla .n. nauigatio .i. facultas nauigandi fuit poſt hiemem ante eam diem.i. ad tempus. Et hercule, ego remotus longe ab omni ſuſpicione tumultus ciuilis collocatam legiones in hibernis.i. locis tutis in quibus hieme tranſigerent penitus .i. omnino intus, in Luſitania. Porrò .i. vterque.ſ. tam Panſa q̄ Antonius feſtinauit confligere.i. pugnare ita, tanq̄ nihil timerent peius .i. grauius, & tanquam magis malum, q̄ ne bellum componeretur .i. finiretur ſine maximo detrimento reip. Sed ſi fuit properandum.i. neceſſe properare, ego nihil video Hircium geſſiſſe nō conſilio .i. qđ non geſſiſſet conſilio ſummi ducis. Nam hæc ſcribuntur & nunciantur mihi ex Gallia Lepidi.i. Narbonenſi, cui Lepidus præeſt, exercitum Panſæ eſſe conciſum.i. ſimul cæſum, Pāſam eſſe mortuum ex vulneribus, Martiam legionem interijſſe eodē prœlio, & L. Fabatum, & C. Pæduceum, & D. Carſulenum, ſup. interijſſe. aūt.i. ſed, & quartam legionem, & oēs ſup. legiones Antonij eſſe cæſas, peræq̄;.i. conſimiliter ſup. in prœlio Hirtiano.i. quod Hirtius commiſit, item quartam ſup. legionem Hirtij, ergo ſuperior Antonio erat, cum cœpiſſet quoque.i. etiam caſtra Antonij, eſſe conciſam .i. totam ſimul cæſam à quinta legione .ſ. Antonij: & ſup. ſcribitur mihi, Hirtium quoq; perijſſe ibi, & Pontium Aquilam: dici etiam, quod tñ verum non fuit, Octauianum etiam cecidiſſe ibi. Quæ ſi vera ſunt, quod dij prohibeant, dolo non mediocriter: & ſupp. ſcribitur Ant. reliquiſſe turpiter obſeſſionem Mutinæ, ſed habeat equitum, & tres legiones armatas ſub ſignis, & vnam .ſ. legionem P. Vagieni.i. quam ille dixerat, & ſup. milites inermes, bene.i. valde multos: Ventidium, quoq; ſe coniunxiſſe.ſ. Antonio cum legione ſeptima, octaua, nona: & ſupp. Antonium diſcenſurum ad extrema.i. vltimam fortunam tentaturum, ſi nihil ſpei ſit in Lepido.ſ. attrahendo: Parmam direptam ſup. eſſe. L. Antonium fratrem.ſ. Antonij occupaſſe alpes, ita vt Antonius per eas liberum habeat tranſitum. Quæ ſi ſunt vera, nemini noſtrum .ſ. qui reip. fauemus eſt ceſſandum; nec expectandum eſt, quid ſenatus decernat. Res.n. cogit oēs, qui volunt, aut imperium, aut deinde nomen P.R. eſſe ſaluum, ſuccurrere .ſ. ad extinguendum, huic tanto incendio .i. tumultui bellico, quo vt ædificia incendio, reſp. ſit ſubito peritura. Enim.i. quia, ego audio Brutum hr̄e decem, & ſeptem cohortes, & duas legiones tironum .i. nouitiorum militum, non frequentes.i. non plenas, aut militum non ſemper præſentium, quas Antonius conſcripſerat .ſ. ſibi nō Bruto. Neq; tñ dubito, quin oēs, q ſuperſint de exercitu Hirtij, confluant ad eum, videlicet Brutum. Nam non modo puto multum ſpei eſſe in delectu.i. conſcriptione nouorum militum, preſertim cum nihil ſit periculoſius q̄ dare Antonio ſpatium confirmandi.i. corroborandi ſeſe. Aūt.i. ſed, tempus anni dat mihi maiorem libertatem, propterea q̄.i. quia frumenta, vt triticum, hordeum, auena, ſiligo, & ſimilia ſunt aut in agris.ſ. matura & demeſſa, aut in villis.i. domibus in agro poſitis. Itaq; ꝯſilium meum expedietur.i. explicabitur proximis literis. Nam neque volo deeſſe.i. quod dicunt deficere reip. neq; ſupereſſe.i. ſuperſtes eſſe illa cadente. Significat etiam (vt Gellius docet) ſuperfluum eſſe, ſed ſic non videtur hic accipiendam. Doleo tamen maxime veniri .i. q̄ venitur ad me itinere adeo, & longo, & infeſto.i. vim inferēte, quia ab latronibus obſeſſo, vt omnia nuncientur die quadrageſimo. Scriptum reperi quadrageſima, poſt aut etiam vltra.i. ſupra quadrageſimum diem, quam facta ſunt.

NON maior tñ, quàm Planco, fuit) Hoc dicit. Sanè mecum iniquiſſime agatur, ſi propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio fuit, durius quidquam homines de me ſuſpicentur; cum eundem Antonium non minus, quàm ego, dilexerit Plancus; cui tamen exercitum crediditis, vt cum Antonio, reliquiſque bonarum partium inimicis bellum gerat. Scripſi autem hoc cum indignatione quadam, grauiter ferens, inimicum ſuum melius erga remp. animatum exiſtimari. inimicitias autem inter Aſiniū, & Plancum fuiſſe, cum alij, tum Plin. in præfatione librorum ſuorum ad Veſpaſianum oſtendit. [P. Vagieni) Hanc lectionem in extremo olim adiutaueram, è coniectura tantum, vetuſtis libris nihil adiuuantibus, poſtea in antiquo exemplari, quod Bernardinus Maffrus habet, tam reperi. PAVL. MAN.

NAM neque deeſſe reip. volo, neque ſupereſſe) Supereſſe pro ſuperſtitem eſſe dixit. Significat enim ſi reſp. emoriatur & pereat, nolle ſe viuere. Sic Plaut. in Aſin. Sicut tuum vis vnicum gnatum tuæ ſupereſſe vitæ ſoſpitem, & ſuperſtitem. A. Gel. li.j.c.22

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Purgatoria eſt epiſtola, ſe pepercisse Antonio, non illius gratia, ſed ne in ſuos, & ciues Romanos ſæuiret. • De Lepido ſic Velleius lib. 2. Lepidus Pont. Max. in locum Cæſaris furto creatus, decreta ſibi Hiſpania, adhuc in Gallia morabatur. & Phil. 13.

M. LEPIDVS IMP. ITERVM, PONT. MAX. M. CICERONI S.P.D. 34

SI vales, bene eſt: ego quoque valeo. Cum audiſſem, Antonium cum ſuis copijs, præmiſſo. L. Antonio cum parte equitatus, in prouinciam meam venire; cum exercitu meo à cōfluente Rhodano caſtra moui, ac contra eos venire inſtitui. itaque continuis itineribus ad Forum Vocontium veni, & vltra caſtra ad flumen Argenteū contra Antonios feci P. Ventidius ſuas legiones tres coniunxit cum eo, & vltra me caſtra poſuit. habebat antea legionem ſecundam, & ex reliqs legionibus magnam multitudinem, ſed inermium eq

tatum hñ magnum; nam omnis ex prœlio integer diſceſſit, ita vt ſint amplius equitum xxx. itaque ad me complures milites, & equites ab eo tranſierunt: et in dies ſingulos eius copiæ minuũtur. Silanus, et Culeo ab eo diſceſſerunt. nos, etſi grauiter ab his læſi eramus, ꝙ contra noſtram voluntatem ad Antonium ierant: tamen, noſtræ humanitatis, et neceſſitudinis cauſa, eorũ ſalutis rationem habuimus. nec tñ eorum opera vtimur; neque in caſtris habemus; neque vlli negocio ꝓfecimus. quod ad bellum hoc attinet, nec ſenatui, nec reip. deerimus quę poſtea egerimus, faciã te certiorẽ. Etſi omni tpe ſumma ſtudia, officij mutuo inter nos certatim conſtiterunt pro noſtra inter nos familiaritate, et proinde diligenter ab vtroque conſeruata ſunt: tñ non dubito, in tanto, et tam repentino motu reip. quin nõ nulla de me ſalſis rumoribus à meis obtrectatoribus me indigna ad te delata ſint, quæ tuum aĩum magnopere mouerent ꝓ tuo amore in remp. ea te moderate accepiſſe, neque temere credendum iudicaſſe, à meis procuratoribus certior ſum factus: quæ mihi, vt debent, gratiſſima ſunt. memini autem et illa ſuperiora, quæ abs tua voluntate profecta ſunt ad meam dignitatem augendam, et ornandam: quæ perpetuo animo meo fixa manebunt. abs te mi Cicero magnopere peto, ſi meam vitam, ſtudium diligẽtiſſime ſuperioribus temporibus in rep. adminiſtranda, quę Lepido digna ſunt, perſpecta habes, vt paria, aut eo ampliora reliquo tpe expectes, et proinde tua auctoritate metuendũ exiſtimes, quo tibi plura tuo merito debeo. Vale. xij. kal. Iun. ex caſtris, ex Ponte Argenteo.

HVB. CVm audiſſem) Quia Ant. apud Mutinam ſuperatos in tranſalpinam Galliam ſe conuerterat, ſpe coniungendi ſe cum Lep. hac epiſt. docet Cic. quid egerit in aduentu Ant. & vbi aduerſus eum caſtra fecerit, & quantum & qualẽ exercitum habeat Ant. à quo dicit ad ſe fugiſſe, & multos milites, & duos duces Syllanum & Culleonem, quibus tñ dicit ſe non fidere, licet eos receperit. Pollicetur deinde ſe non defuturum reip. Et qm̃ quidam ſuſpicati fuerant, de eius leuitate quod eſſet ꝯiuncturus ſecum Ant. idq́. Romæ fuerat diuulgatum cum Cic. eum defendiſſet contra obtrectatores, Lep. admonitus ſuis a procuratoribus quod à Cic. fuiſſet defenſus, oſtendit eius beneficia ſibi gratiſſima fuiſſe & in ſe defendendo, & in credendo moderate, q̃ de eo dicerentur, pollicetur aũt ſe non minora præſtaturũ quam adhuc fecerit. Itaque rogat, vt pergat eum tueri. [L. Ant.) Fratre
Cõfluẽs ſuo. [Prouinciam meam) Galliam Narbonenſem. [A confluente Rhodano) Confluentes fluuij dicuntur vbi alijs fluminibus admiſcentur, vel a cõfluente Rhodano pro à fluuio Rhodani. [Ad
Argenteus fluuius. flumen Argenteum) Argenteus fluuius eſt non longe à foro Vocontio, de quo oppido ſupra diximus in epiſtolis Pl. figurate autẽm dixit Argenteum flumen, ſicut Horat. Aut flumen Rhenum aut pluuius deſcribitur arcus, & idem 4. carm. teſtis Metaurus flumen. [Integer) Sine diminutione. [Ab his) Syllano & Culleone. [Læſi) Offenſa, iniuria affecti, quia à nobis ad ipſum antea tranſierant. [Neceſſitudinis) Quæ mihi cum eis fuerit. [Rationem ſalutis eorum habuimus) .i. voluimus prouidere, vt eſſent ſalui recipiendi ipſos. [Neque habemus in caſtris) Neque tenemus ipſos in caſtris, quia non fidimus eis. [Præfecimus) Præpoſuimus. [Certatim) Studioſe. [Falſis rumoribus) Falſa fama, falſis nuncijs. [Mouerent) Turbarent. [Moderate) Neque cum omni perturbatione, neque cum omni ſecuritate. [Temere) Inconſiderate ſine ratione. [Procuratoribus meis) Ab ijs, qui Romæ gerunt negocia mea. [Illa ſuperiora) .i. ſuperiorum & præteritorum temporum. [Abs tua) Sponte tua, nemine te rogante. [Fixa) Immobilia. [Spectata) Cognita, probata: notanda eſt conſtructio vitam, & ſtudium ſpectata, quia vt alibi diximus, diuerſorum generum dictionibus congrue neutrum adiectiuum reſpondetur. [Paria) Æqualia, ſimilia. [Ampliora eo) Pro eis. eſt autem ornatus dicendi modus ſic habeas xxx. annos, aut eo amplius. [Expectes) Spere. [Reliquo) Futuro. [Tua auctoritate) Qua plurimum polles. [Tuo merito) Quia in me multa contuliſti. [Ex Ponteo Argenteo) .i. ex ponte, quia eſt ſuper flumen Argenteum. nam eodem nomine & pons & flumen vocabantur.

SI vales, &c.) Excuſat hac epiſtola ꝙ Ant. vt potuiſſet, non cõtriuerit in Gallia, ad quam poſt cladem Mutinenſem fugerat. ad ducit autem pro excuſatione ſe coactum ab exercitu conſule re ſaluti tot bonorum ciuium, peritq́. ne putetur coniunctus cum Antonianis, aut pacificatum ſcelere, aut perfidia, cum id miſericordia fecerit. Ordo eſt. Si vales bene eſt .i. bene ſe res habet, q.d. gaudeo, ego quoque valeo, hic eſt vulgares modus ſalutandi, quo vtebantur ferè quorum amicitia ſuſpecta erat. Poſt ſalutationem autem incipit narrare rem quam purgaturus eſt, dicens. Cum audiſſem Antonium .ſ. Marcum venire cum ſuis copijs .i. exercitu armato, L. Ant. ſ. fratre eius præmiſſo cum parte equitatus, vt. ſ. iter exploraret, quodammodo viam muniret, venire inquam in prouinciam meam, hoc eſt in Galliam, ego moui caſtra cum exercitu meo à Rhodano confluente. i. ſimul cum Arari ad eum locum vbi nunc Lugdunum eſt confluentem faciente, Confluens enim eſt quo duo flumina conueniunt. illis autem temporibus dicitur Plan. iecisse fundamenta vrbis Lugduni, ſed in colle, quæ centum annis poſtea (vt auctor eſt Seneca) penitus incendio perijt, nunc autem inter flumina duo, & in ripis vtriuſque inſtaurata eſt, ac inſtitui .i. propoſui venire contra eos. ſ. Antonium & Antonianos. Itaque veni continuis itineribus ad forum Vocõtium quod circa alpes eſt & feci caſtra. i. caſtrametatus ſum vltra .i. paulò vlterius ad flumen Argenteum .ſ. nomine, contra Antonianos. P. Ventidius coniunxit tres legiones ſuas cum eo. ſ. Ant. & poſuit caſtra vltra me .i. adhuc vlterius quàm ego. Supp. Ant. habebat antea .i. ante aduentum Ventidij legionem ſecundam, numero. n. ſignabantur legiones, vt iam videre fuit, nã alia dicebatur prima, alia ſecunda &c. alia etiam trigeſima, interdum etiam virtute vt Martia legio, & nonnullæ dignitate, vt legiones prætorianæ, quæ ad prætoris, hoc eſt imperatoris cuſtodia erant addicte, & ſup. Antonius habebat magnam multitudinem. ex reliquis legionibus, ſed ſupple habebat multitudinem inermium .i. non armatorum, & ſup. habebat equitatum magnum, quod tamen Plancus aliter ſcripſit. verum Lepidus Antonij vires oſtentare videtur, vt videatur conſuluiſſe ſaluti ſuorum, & vt indicet ſuos forte terrore ad miſericordiam motos. Nam omnis. ſ. equitatus Antonij, diſceſſit & prœlio .ſ. ad Mutinam commiſſo, integer .i. nõ diminutus nec mutilatus, ita vt ſint amplius ſup. q̃ triginta millia. Norit grammaticus. plus amplius, & ſimilia aduerbia, non ſemper regere rem exceſſam in ablatiuo eo ꝙ videtur ſubaudiri particula quam vt ſi dicas plus decem millia deſiderata ſunt. Itaque complures milites. ſ. pedeſtres, ſunt tamẽ ſint qui pro decurione aut equite aurato militem dicant. Rectè ergo Valla dicit militem potius peditum ſignificare, & equites, tranſierunt ab eo ad me, & eius copiæ minuuntur in dies ſingulos, quia Syllanus & Culleo diſceſſerunt ab eo. Nos etſi .i. quanquã eramus læſi .i. offenſi, grauiter ab his .ſ. Syllano & Culleone aut etiam alijs, q ierant ad Antonium contra noſtram voluntatem, tamen habuimus rationem .i. pium reſpectum ſalutis eorũ, cauſæ noſtræ humanitatis & neceſſitudinis. ſ. quam habuimus cũ eis, Verius tñ ex his quæ ſecuta ſunt dicere potuit, ideo recepiſſe vt animos ceterorum militum ad Antonij partes allicerent, qđ ne quis ſuſpicetur addit. Nec tamen vtimur opera eorum. ſ. qui tranſierunt ad nos: neq; habemus ſup. eos in caſtris; neque præfecimus ſup. eos vlli negocio. quod attinet ad hoc bellum nec decrimus ſenatui, nec reip. i. vtrique ſemper. ſ. auxilio erimus. ego faciam te certiorem ſup. eorum quæ egerimus poſtea. Hactenus narrauit, deinceps, doloſe factum ſuam purgat, dicens. Et ſi ſumma ſtudia, ſup. & officia mutua conſtitere, id eſt apparuerunt inter nos certatim, omni tempore pro noſtra familiaritate inter nos, & proinde .i. adeo vt ſint ſimiliter conſeruata, diligenter ab vtroſque. ſ. noſtrum: tamen non dubito, quin in tanto .i. tam magno, & tam repentino modo reip. non nulla de me indigna me, id eſt fide & integritate mea, ſint delata ad te ſalſis rumoribus ab obtrectatoribus meis quæ mouerunt, id eſt poſſent vere perturbare animum tuum pro amore tuo, id eſt propter, aut iuxta vehementiam amoris tui in rempub. Ego factus ſum certiori, id eſt intellexi, aut accepi à procuratoribus meis te accepiſſe ea moderate. i. temperate, neque. i. & non, & indicaſſe non credendum ſupple eſſe, temere, id eſt incõſiderate & leuiter, quæ, ſcilicet facta tua ſunt mihi gratiſſima vt debent. Memini enim & illa ſuperiora quæ profecta ſunt a voluntate tua ad augendam & ornandam dignitatem meã quæ manebunt fixa perpetuo animo meo.

Omi

O mi Cic.ego peto magnopere abs te,ſi habes perfecta.i.cognita diligentiſſime, quæ digna ſunt Lepido .ſ. vitam meam,& ſtudium in adminiſtranda rep. tpibus ſuperioribus vt ſup.expectes paria vt ampliora,tempore reliquo.i.quod deinceps erit. Et pro inde.i.pro tanto exiſtimes me tuendum.i.protegendum auctoritate tua,quò.i.quanto plura debeo merito tuo. Ex ponte Argenteo .i. qui eſt ſuper Argenteum fluuium extructus,&c.

PAVLVS MANVTIVS.

X̄X̄X̄.) Lineam, quam ſuper nomerum diximus,olim ab aliquo fuiſſe omiſſam credimus, qui, ea quanti eſſe ignoraret,nam in lib. Vincentij Riccij ſcriptum eſt , xxx. quomodo autem nos ſcripſimus,triginta millia ſignificatur. [Studia officij) Non nihil offendor.non enim ſatis vſitate dictum ſuſpicor interdum abundare,officij,& ſuſpicionem noſtram confirmat antiquus Sigonij libri. [Memini autem) Sic,opinor,melius,quàm,vt antea,memini enim, quò enim ſpectabat vox illa, enim ? mihi certe cum ſuperioribus cohærere poſſe,nõ videtur. itaque,ea deleta,repoſui autem,motus auctoritate vetuſtiſſimi libri,quem habet Vincentius Riccius, in quo, autem, pro enim, ſcriptum eſt . quanquam præcedens dictio mendum habet . non enim, memini,ſed maxime,in eo libro legitur. ſed nullus eſt tam antiquus liber,qui non multis locis corruptus tamen ſit. itaque vno,aut etiam altero ſcripto libro qui ſe putant veteres ſcriptores poſſe reſtituere , meo iudicio falluntur . plurimis opus eſt . qui licet inquinati ſint : tamen ex ſingulis boni aliquid excerpentes, vſu ſæpe venire videmus, vt ex multis libris,qui mali ſint, bonus tamen liber efficiatur vnus .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Ciceroni, quid in aduentu Antonij in prouinciam ſuam egerit : & gratias illi agit, quòd dignitatem ſuam,& famam contra obtrectatores defenderit .

M. LEPIDVS IMP. ITERVM, PONT. MAX. S. P. PL. Q. R. S. D. 35

SI vos,liberiq. veſtri valetis,bene eſt:ego quoque valeo. Deos,hominesq. teſtor P. C. qua mente,et quo animo ſemper in remp.fuerim,et q̃ nihil antiqus cõi ſalute,ac libertate iudicarim.quod vobis breui ꝓbaſſem,niſi mihi fortuna proprium conſilium extorſiſſet.nam exercitus cunctus conſuetudinem ſuam in ciuibus conſeruandis,communiq. pace,ſeditione facta, retinuit ; meque tantæ multitudinis ciuium Romanorum ſalutis, atque incolumitatis cauſam ſuſcipere , vt vere dicam,coëgit . in qua re ego vos P. C. oro, atque obſecro,vt priuatis offenſionibus omiſſis,ſummę reipub.conſulatis ; ne ue miſericordiam noſtram,exercitusque noſtri in ciuili diſſenſione ſceleris loco ponatis. quòd ſi ſalutis omnium,ac dignitatis rationem habueritis ; melius et vobis, et reip. conſuletis.

Data iiij. kal. Iun. à Ponte Argenteo . Valete .

IVB. SI valetis) Cum M. Ant. poſt Mutinenſe prœlium . vt ſupra diximus, in Galliam fugiſſet,vt ſecum iungeret Lep. potuiſſetq. Lep. eum omnino conterere hac epiſtola excuſat ſe, quod non pugnauerit contra M.Ant. quia exercitus ſuus coegerit eum conſulere incolumitati, & ſaluti tot ciuium Rom. & voluerit potius pacem componi, quam pugnam fieri contra ciues . Ita petit,vt non exiſtimetur ſe pacificatum cum Antonio,& Antonianis magis perfidia , & ſcelere aliquo , quàm miſericordia . quod non putarit in ſuos ſæuiendum eſſe.[Teſtor) Teſtes adduco,alias iuro . [Quò) Quali.[Antiquius) Carius . [Probaſſem) Oſtendiſſem . [Fortuna) Caſus quidem potius quàm voluntas . [Extorſiſſet) Per vim eripuiſſet . [Proprium conſilium) Cogitationes meas,& ea quæ decreueram facere.[Nam exercitus)Dicit quemadmodum exercitus ſuus dixit ſe nolle pugnare aduerſus ciues ſuos,ſed malle pacem,quàm bellum, ſic ſupra dixit accidiſſe Plan.in epiſt.quæ incipit,Puderet : ſic.n.inquit, Acceſſit eo,vt milites eius cum Lep.concionaretur,improbi per ſe,corrupti ẽt per eos, qui præſunt Canidios Ruſrenosq. & ceteros, quos cum opus erit,ſcietis,conclamarint viri boni pacem ſe velle,neque eſſe cum vllis pugnaturos duobus iam conſulibus ſingularibus occiſis,tot ciuibus pro patria amiſſis,&c.confert igitur nunc Lepidus culpam ſuæ coniunctionis cum Ant. in exercitum ſuum. [Conſuetudinem) .ſ. qa conſueuit conſeruare ciues non autem perdere.[Seditione facta)Inter nos duces.i.cum non diſcordaremus,& ciuilem ſeditionem feciſſemus. [Coegit ſuſcipere cauſam ſalutis).i.coegit me defendere ſalutem, & incolumitatem tot ciuium Romanorum . [In qua re) Orat ſenatum,& vt ipſe priuatas offenſiones omittat reip. cauſa , ſignificat autem latenter quoſdã eſſe,qui non propter remp. ſed propter odium quorundam gauderent hoc bello . [Miſericordiam) Clementiam, & benignitatem animi noſtri,& exercitus mei. [Loco ſceleris).i.pro perfidia .i. ne quod miſericordia fecimus, appelletis perfidiam proditionem , & ſcelus .

ASCENSIVS.

SI vos,&c.) Quia Ant.ſuperatus apud Mutinam in tranſalpinam Galliam ſe receperat, ſpe coniungendi ſecum Lepidum ipſe Lep. hac epiſt. docet Cic. quid egerit in aduentu Antonij . & vbi aduerſus caſtra fecerit , & qualem quantumq. exercitum habeat Ant. à quo ſcribit ad ſe multos perfugiſſe . Ordo eſt. Si vos S. P. Q. R. valetis,& liberi veſtri,aut per ſyllepſim vos,& liberi veſtri,valetis bene eſt,ego quoq; valeo. O patres conſcripti ego teſtor .i. teſtes cito deos,& homines, qua mente, & quo animo fuerim ſemper in remp.& q̃.i.quantopere,nihil iudicarim antiquius .i. carius, & obſeruabilius ſalute ac libertate communi qđ probaſſem.i.effectu demonſtraſſem vobis, niſi fortuna extorſiſſet .i. vi eripuiſſet mihi conſilium proprium.i.quod me apte natura, & propria ſponte ſecutus fuiſſem . Nam exercitus cunctus retinuit ſuam conſuetudinem in ciuibus conſeruandis , & cõi pace .ſ.conſeruanda,facta ſeditione .i. licet facta eſſet ſeditio inter ciues , tñ milites mai conſueti concordiam ſeruare , ſaluti ciuium conſulere, non potuerunt à me induci vt contra conciues pugnaſſẽt. Et vt dicam vere.i.fatear quod verum eſt ingenue,exercitus coegit me ſuſcipere cauſam ſalutis atque incolumitatis tantæ multitudinis.i.quæ eſſet tantæ multitudinis ciuium R. In qua re ò P.C.ego oro vos,atque obſecro.i.ob ſacra precor,vt offenſionibus priuatis omiſſis,hoc eſt quibus aliqui veſtrum ab Ant.forte offenſi ſunt,& Antonius ab ipſis,conſulatis.i.proſpiciatis, & opem feratis ſummæ.i.maximę,& ſupreme ſaluti reip.Eſt quidem ſumma hic ſubſtantiuum , ſed ſicut quando de rationibus loquimur,ſumma accipitur pro vltima quæ omnes alias complectitur ſupputationes, ita dum dicimus ſumma reip.eam rationem intelligamus in qua tota ſalus eius continetur . Ne ue ponatis loco ſceleris.i.reputetis vt ſcelus miſericordiam noſtram,& exercitus noſtri in diſſenſione ciuili .i. qua vſi ſumus non in hoſtes externos, ſed in conciues licet diſſentientes , quòd ſi habueritis rationem .i. reſpectum ſalutis ac dignitatis omnium vos conſuletis melius,& vobis,& reip. Data,&c.

IMPERATOR itẽ) In antiquo libro Vincentij Riccij, & in alijs legitur imperator ter.i.tertium,quo modo etiam dicebatur, conſul tertium . ſed ſiue,iterum,ſiue, tertium, legas : mihi tamen de loci integritate certum non eſt . nam qood alij dicunt, in titulis, & monumentis ſolitos fuiſſe veteres notare , quoties à militibus ob rem bene geſtam imperatores eſſent appellati, ſanè id aſſentior : ſed,factum eſſe antequam Auguſtus remp.opprimeret,non dum comperi.ego,vt dicam quod conijcio, ſine affirmatione tñ, mallem legere ſic : imperator, Pont. Max. ab antiquis litteris non admodum diſcedens, ſi quidem in vetere libri Petri Bembi legitur. Imp.& ter.idem Vbaldino Bandinello videbatur. [In ciuibus conſeruandis)Potius ita lego,quàm obſeruandis. noſtram lectionem habet liber vetuſtus Bernardini Maffei , & antiquiſſimus alter,qui eſt apud Vbaldinum Bandinellum.[III. Kal. a Ponte Argenteo) Vitioſi ſunt hoc loco ſcripti libri , ſed boni tamen aliquid habent ſinguli . in tribus vetuſtiſſimis legitur IV. Kal. à Ponte Argenteo : in eo,de quo mihi Vincentius Riccius commodauit,qui & ipſe perantiquus eſt,III. Kal.Iunij . itaque in noſtro libro,IV. Kal. Iunij,ſcribere non dubitaui, vt ſit dies , quo ſe cum Antonio coniunxit . libro enim X. epiſtola , cuius initium eſt. Nunquam mehercule,ita ſcribit Plancus. Lepidus, deſperato aduentu meo , ſe cum Antonio coniunxit ad IV. Cal. Iun. hanc autem epiſtolam,poſt eam,quam ſequitur,ſcriptam eſſe,nemo non videt . PAVL. MAN.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM, ET ALIOS,

LIBER VNDECIMVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat M. Bruto, & Caſſio Decius, qua mente ſit in eos Antonius, & quam ſpem habere debeant obtinenda republica. Poſtremo ſuadet, vt ex Italia diſcedant.

D. BRVTVS, M. BRVTO, ET C. CASSIO S. D. 1

QVO in ſtatu ſimus, cognoſcite. Heri veſperi apud me Hirtius fuit. qua mente eſſet Antonius, demõſtrauit, peſſima ſcilicet, & infideliſſima. Nã ſe neq; mihi prouinciam dare poſſe aiebat, neq; arbitrari, tuto in vrbe eſſe quenquã noſtrum: adeo eſſe militum cõcitatos animos, & plebis. quod vtrunq; eſſe falſum, puto vos animaduertere; atque illud eſſe verum, quod Hirtius demonſtrabat, timere eum, ne, ſi mediocre auxilium dignitatis noſtræ habuiſſemus, nullę partes ijs in rep. relinquerentur. cum in his anguſtijs verſarer, placitum eſt mihi; vt poſtularem legationem liberam mihi, reliquijsq. nr̃is; vt aliqua cauſa proficiſcẽdi honeſta quæreretur. hoc ſe impetraturum pollicitus eſt: nec tñ impetraturum confido: tanta eſt hominum inſolentia, & nr̃i inſectatio. ac, ſi dederint, qđ petimus; tñ paulò poſt futurum puto, vt hoſtes iudicemur, aut aqua, et igni nobis interdicatur. Quid ergo eſt, inquis, tui conſilij? Dandus eſt locus ſortunæ. credendũ ex Italia, migrandum Rhodum, aut aliquo terrarum arbitror. ſi melior caſus fuerit, reuertemur Romam; ſi mediocris. in exilio viuemus; ſi peſſimus, ad nouiſſima auxilia deſcẽdimus. ſuccurret fortaſſe hoc loco alicui veſtrum, cur nouiſſimus tẽpus expectemus potius, q̃ nunc aliquid moliamur. quia, vbi conſiſtamus, non habemus, præter Sex. Pompeium, & Baſſum Cæcilium: qui mihi vñr, hoc nuncio de Cæſare allato, firmiores futuri. ſatis in tpe ad eos accedemus, vbi, quid valeãt, ſcierimus. pro Caſſio, & te, ſi quid velitis me recipere, recipiam: poſtulat. n. hoc Hirtius, vt faciam. rogo vos, quamprimum mihi reſcribatis. nam non dubito, quin de his rebus ante horam quartã Hirtius me certiorem ſit facturus. quem in locum conuenire poſſimus, quò me velitis venire, reſcribite. Poſt nouiſſimũ Hirtij ſermonem, placitum eſt mihi poſtulare, vt liceret nobis eſſe Romę publico præſidio. quod illos nobis conceſſuros non puto magnam enim inuidiam ijs faceremus, nihil tamen non poſtulandum putaui, quod æquum eſſe ſtatuerem. Valete.

QVO in ſtatu) Interfecto. C. Iulio Cæſ. in ſenatu à Caſca, D. & M. Bruto, Caſſ. & ceteris cõiuratis M. Ant. vt Plut. auctor eſt, magiſtratus inſignia depoſuit, erat enim cõſul, & mutata veſte ſe occultauit, deinde vt audiuit illos nemini nocere, ſed globo facto in Capitoliũ ſe recepiſſe, egreſſus è latebris quò confugerat filium ſuum ad eos miſit in Capitolium, vt eum pro obſide tenerent, & è Capitolio deſcenderant, quo facto ipſe C. Caſſ. in cœna apud ſe eo die habuit. Lepidus vero Brutum. Poſtridie frequenti ſenatu retulit, de obliuione diſcordiarum, deq. prouincijs diuidundis, cui quidem ſummo ſtudio aſſenſus eſt, mox vero principatus cupiditas ab hac ſententia illum deiecit. Nam cum Cæſ. vt mos erat in funere pro roſtris laudaret, animaduertens, multitudinem oratione ſua mirabiliter ductam admiſcuit laudibus commiſerationem, ſtimulosque animorum, & in perorando veſtem Cęſ. explicuit ſanguine fœdatam, & multis in locis gladijs cæſam, & laniatam, & qui ea patraſſent, impios ſceleſtosq. vocans, quod Cæſ. ſanctam re ipſa, & colendum virum intermiſſent, tñ furorem, multitudini iniecit, vt corpus Cæſ. in foro cremarent ſubſellijs, menſisq. vndique ad Pyram raptis, & accenſis facibus ad occiſorum domos percurrerunt, quibus rebus Brutus ceterique ex vrbe migrarunt, ad quos abſentes D. Brut. ſcr. ſe ex Hirtio intellexiſſe M. Ant. peſſima mẽte eſſe in omnes, qui coniuraſſent in cædem Cęſ. neq; eos tutos Romæ eſſe poſſe, quia Ant. & militum, & plebis animos oratione ſua vehementer concitaſſet, vt ſcr. Appian. Deinde dicit quid in his difficultatibus tentauerit oſtenditq. ſe non impetraturum ea quæ petiuit. Itaq; ſuadet diſcedendum ex Italia, quia videt futurum vt hoſtes iudicentur & dicit, in quibus maxime ſpem aliq̃ hr̃e poſſit. [Quo in ſtatu) In qua conditione, q d. peſſima. [Cognoſcite) Intelligite. [Veſperi) Dictus eſt adnerbialiter poſitus. [Apud me) Domi meæ. [Demonſtrauit) Expoſuit. [Qua mente) In nos. [Peſſima) Culpa nocendi nobis. [Infideliſſima) Quia primum promiſerat ſe acturum de communi concordia, & pace, & tamen poſtea irritauit populum. [Prouinciam) Gallia Celticam Italiæ finitimam. [Noſtrum) Percuſſorum Cæſ. aut qui in eius cædem conſenſimus. [Tuto) Sine periculo. [Adeo) Tantum. [Concitatos) Commotus in nos. [Vtrunque) .ſ. & quod non poſſit mihi dare prouinciam, & quod animi militum, & plebis ſint concitati contra nos. [Animaduertere) Intelligere. [Illud eſſe verum) Subaudi puto vos animaduertere. [Demonſtrabat) Aperte dicebat. [Eum) Ant. [Timere) .i. puto vos intelligere id eſſe verum quod dicebat Hirtius, quod M. Ant. timet. ne ſi non retineamus mediocre auxilium noſtræ dignitatis, ipſe & alij qui eum tuentur, nullas partes habeant in remp. [Nullę partes) qa oẽs nobiſcum ſtarent, & tenerent à noſtra. [Ijs) Cæſarianis. [Anguſtijs) Moleſtijs, difficultatibus. [Verſarer) Eſſem. [Legationem) Miſſionem in prouinciam. i. vt libere mitteret in prouinciam. [Reliquisque noſtris) Vt Trebonio in Aſiam, quæ circa Ioniam eſt. Tullio Cimbro in Bithiniam, &c [Proficiſcendi) Diſcedendi. [Honeſta) Ne videremur fugere. [Pollicitus eſt) Promiſit .ſ. Ant. [Inſolentia) Temeritas ſuperbia. [Inſectatio) Perſecutio. [Noſtri) .i. noſtrum. i. tui perſequuntur nos. [Quod petimus) .ſ. liberam legationem. [Hoſtes) P.R. [Aqua & igni) .i. mittamur in exilium, vbi etiam aqua & igni prohibeamus. & vt ſupra alio loco diximus, dicitur interdico tibi aquam, & ignem, ſed interdico te aqua & igni melius. [Quid ergo) Interrogatio. [Inquis) Pro inquies. [Dandus locus) Abeundum eſt. [Cedendum fortunę) Non repugnandum ipſi fortunæ, tractum autem a militibus, qui cedere dicuntur, cum non repugnat. [Migrandum) Diſcedendum. [Rhodum) Vrbem Lyciæ ſitam in promontorio orientali, de qua dictum lib. iiij. in epiſt. ad Mar. [Aliquo terrarum) .i. in aliquas

quas terras : eſt autem terrarum additio, ſicut nuſquam gentium, vbique locorum. [Melior) Quàm nunc eſt. [Caſus) Fortuna. [Si mediocris) ſ. caſus .i. non valde malus. [Nouiſſima) Vltima .i. nihil relinquemus intentatum. [Succurret) Occurret, in mentem veniet. [Alicui veſtrum) Vel tibi Brut. vel Caſſio. [Tempus nouiſſimum) Vltimum .i. vt tantum differamus deſcendere ad auxilia nouiſſima. [Moliamur) Faciamus, aggrediamur. [Quia) Hæc eſt ratio, quare expectetur nouiſſimum tempus potius q aliquid in præſentia agatur, quia dicit, quod non habet quibus poſſit fidere præter Sext. Pomp. filium, qui erat in Hiſpania, & Baſſum Cæcilium, qui erat in Syria. [Firmiores) ſ. conſtantiores in tuenda rep. & ſeruanda coniunctione noſtra. [Tempore) .i. tempore, & opportune. Vbi poſteaquam. [Quid valeant) Quid poſſint. [Recipere) Spondere, mea fide promittere. [Vt faciam) vt recipiá pro te & Caſſio. [Eſſe Romæ publico præſidio) .i. morari Romæ cum aliquibus nobis à rep. conceſſis, qui ſint ad tutelam, & cuſtodiam noſtram. [Quod) Vt ſimus Romæ publico præſidio. [Illos) Ant. & alios Cæſarianos. [Inuidiam) Dolorem. [Faceremus ijs) Cæſarianis ſi erimus Romæ publico præſidio tamen, licet eam non ſint conceſſuri. [Nihil non poſtulandum) .i. omne poſtulandum putaui, quod eſſet honeſtum, & iuſtum.

ASC. QVO in ſtatu, &c.) Interfecto Cæſ. & eodem ab Lepido laudato, & honorifice à plebe concitata cremato, Brut. profugit, de cuius calamitate D. Brutus nunc conqueritur ſuadetq; ur, vt cum Caſſio Italia abeat, quia Ant. eis aduerſatur, & futurum videt vt hoſtes iudicentur. Aperit ét in quibus ſpem præcipuam habeant. Propterea aũt vi Ciceronianis inſerta epiſtola cum ſit D. Bruti aut Argumentum appareat, aut quia Tironi viſa eſt ſatis luculenter ſcripta. Ordo autem eſt. Cognoſcite ò M. Brute, & C. Caſſi in quo ſtatu nos .ſ. percuſſores Cæſ. ſimus Hirtius, qui reip. amato paulò poſt conſul futurus erat, fuit apud me heri veſperi .i. cum eſſet veſper, & ſupp. demonſtrauit qua mente Ant. ſ. Marcus, erat ſup. in nos. ſ. id eſt ſcire licet qua mente, quia peſſima, & infideliſſima. Nam aiebat ſe neque poſſe dare mihi prouinciam : vt .ſ. ab oculis militum abſim, neque .i. & non, & aiebat arbitrari quenq; noſtrum, qui .ſ. coniurauimus in Cæſ. & occidimus eum, eſſe in vrbe .ſ. Rom. tuto .i. ſine periculo, ſup. aiebat animos militum, & plebis eſſe concitatos .i. commotos, adeo .i. intantum. Quorum vtrunque eſſe falſum puto vos animaduertere, atque illud eſſe verum quod Hirtius demonſtrabat, eum .ſ. Ant. timere, ne ſi habuiſſemus .ſ. in ſenatu mediocre auxilium dignitatis noſtræ .ſ. habendæ, aut protegendæ, nullæ partes .i. nulla officia relinquerentur ipſi .ſ. Cæſaris vltoribus in reip. Cum ego verſarer in his .i. huiuſmodi anguſtijs. Placitum eſt mihi vt poſtularem legationem liberam .i. quocunque ire vellemus, aut liberam .i. ſine perſecutione mihi, & reliquis nr̃is, vt Trebonio, Tullio Cymbro, &c. vt aliqua honeſta cauſa proficiſcendi .i. diſcedendi, ab vrbe quæreretur .i. acquireretur nobis. Hirtius pollicitus eſt ſe impetraturum hæc .ſ. poſtulata mea, nec tamen confido ſup. eum impetraturum ſup. eſſe. Tanta .i. tam magna eſt inſolentia .i. ſuperbia, & immoderata cupiditas vlciſcendi, hominum .ſ. Antonij, & aliorum per Ant. incitatorum, & inſectatio .i. perſecutio noſtri. At .i. ſed ſi .ſ. Ant. & fautores eius dederint ſup. iam quod petimus .i. liberam legationem tñ .i. nihilominus puto futurum paulò poſt vt iudicemur hoſtes .ſ. P. R. aut ſup. vt interdicatur nobis aqua, & igni .i. ne quis nobiſcum coicet aut nobis cõmodet vſum aquæ, & ignis, ſine quibus vita noſtra conſtare non poteſt. Nam omnes, qui vitalibus veſcimur aura. Et licet aeris vſum à nemine petimus, tñ grauius eſt aqua, & igni interdici, q̃ hoſtem iudicari, cum etiam hoſti aquam, & ignem accommodare ſoleamus. Notum eſt eleganter dici interdico tibi aqua, & igni, &c. Quid ergo eſt inquis, ſic puto legendum, quia ſeorſum ad fratrem nunc loquitur, conſilij tui .i. de conſilio tuo aut quod eſt conſilium tuum ò Deci? Reſponſio. Dandus eſt locus .ſ. furori. credendum eſt fortunæ, migrandum arbitror ex Italia Rhodum, aut aliquò .ſ. aliò terrarũ, ſi caſus .i. euentus fuerit melior, nos reuertemur Romam. ſi caſus erit mediocris, non viuemus in exilio ſi peſſimus, nos deſcendemus, ad nouiſſima auxilia .ſ. contra ſæuitiam inimicorũ, hoc eſt morituri in media arma ruemus. Fortaſſe hoc loco .i. cum hæc legetis, ſuccurret .i. in mentem veniet alicui veſtrum, cur expectemus tẽpus nouiſſimum .ſ. quo nihil amplius poſſimus, potius, q̃ moliamur nunc aliquid .ſ. ad nos liberandos? Reſponſio. Quia non habemus vbi conſiſtamus, præter Sex. Pompeium Pompeij filium, qui erat in Hiſpania, & Baſſum Cęlium, qui erat in Syria, qui vñr mihi futuri firmiores .i. fortiores in ſeruanda rep. hoc nũcio de Cæſare .i. de cæde Cæſaris allato. Nos accedemus ad eos ſatis in tempore, vbi ſciuerimus quid valeant ſi vultis me recipere quid .i. aliquid, hoc eſt polliceri, & ſpondere pro Caſſio, & te .ſ. M. Bruto, ad quem præcipue loquimur, recipiam .i. reſpondebo. Hirtius .n. poſtulat vt faciam hoc .i. recipiam aliquid pro vobis. Rogo vos ſup. vt reſcribatis quamprimum .i. valde cito. Nam non dubito quin Hirtius facturus ſit me certiorem de his rebus ante horam quartam .ſ. diei ſequentis, hoc eſt poſt ortum ſolis. Reſcribite in quem locum poſſimus conuenire, & quò .i. ad quẽ locum velitis me venire. Placitum eſt mihi poſtulare .ſ. ab Hirtio poſt nouiſſimum ſermonem Hirtij, hoc eſt cum a me diſcederet, vt liceret nobis eſſe Romæ præſidio publico .i. ſub cuſtodia, & protectione publica quod puto illos non conceſſuros nobis. Nos .n. faceremus ijs .ſ. Cæſarianis magnam inuidiam .i. moleſtiam, & dolorem, quia graue fuerit eis, videre publico præſidio munitos, aut inuidiam .i. odium, qa q nos libertatis auctores ſine præſidio in vrbe non poſſe viderent, eos oderit. Tamen ego nihil putaui non poſtulandum quod ſtatuerem eſſe æquum .i. iuſtum vt impetremus. Vale, aut potius valete, quia ad duo ſcribit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petunt Brutus, & Caſſius vt Antonium eos certiores faciat, quid de ſe futurum ſit, & an tuto in vrbe perſiſtere poſſint.

M. BRVTVS, ET C. CASSIVS PRAET. M. ANTONIO COS. S. P. D. 2

DE tua fide, & beneuolentia in nos niſi pſuaſum eſſet nobis, non conſcripſiſſemus hæc tibi : quæ profecto, qñ iſtum animum habes, in optimam partẽ accipies. Scribitur nobis, magnam veteranorum multitudinem Romam conueniſſe iam, & ad cal. Iun. futuram multo maiorem. de te ſi dubitemus, aut vereamur; ſimus nr̃i diſſimiles. ſed certe cum ipſi in tua poteſtate fuerimus; tuoq; adducti conſilio dimiſerimus ex municipijs noſtros neceſſarios; neq; ſolum edicto, ſed etiam literis id fecerimus : digni ſumus, quos habeas tui conſilij participes; in ea præſertim re; quæ ad nos pertinet. quare petimus à te, facias nos certiores tuæ voluntatis in nos; putes ne tuos tutos fore in tãta frequentia veteranorum, quos ét de reponenda ara cogitare audimus; quod velle te, probare vix quiſquam poſſe vr̃, q nos ſaluos, & honeſtos velit. nos ab initio ſpectaſſe ocium, nec quidquam aliud à libertate cõi quæſiſſe, exitus declarat. fallere nemo nos poteſt, niſi tu : quod certe abeſt à virtute tua, & fide. ſed alius nemo facultatem habet decipiendi nos : tibi .n. vni credidimus, & credituri ſumus. maximo de nobis timore afficiuntur amici nr̃i. quibus etſi tua fides explorata eſt; tñ illud in mentem venit, multitudinem veteranorum facilius impelli ab alio quolibet, q̃ à te retineri, poſſe. reſcribas nobis ad omnia, rogamus. nam illud valde leue eſt, ac nugatorium, ea re denunciatum eſſe veteranis, q̧ de cõmodis eorũ menſe Iunio laturus eſſes. quem .n. impedimento futurum putas, cum de nobis certum ſit, nos quieturos? non debemus cuiquam videri nimium vitæ cupidi, cum accidere nobis nihil poſſit ſine pernicie, & confuſione oĩum rerum. Vale.

DE tua fide) Concitatis à M. Ant. animis militum, & plebis, vt ſupra dictum eſt, contra interfectores Cæſ. Brutus, & Caſſius ex vrbe ceſſerunt, vt cederent iræ, hac igit̃ epiſtola blanditur M. Antonio, oſtendunt ſe magnam in eo, & ſpem, & fiduciam habere, eumq; orant vt reddat eos certiores, an tuto Romæ eſſe poſſint, & excuſant factum dicentes, ſe tantum ſpectaſſe publicam vtilitatem, & ſignificant ſe dubitare, quare illi milites, & veterani congregati ſint Romæ. [Conſcripſiſſemus) .i. ſimul ambo ſcripſiſſemus de communi conſenſu. [Illum animum) Talem animum, vt nos ames, & ſis nobis fidelis. [Con- HVB.

ueniſſe iam) Congregatam eſſe vſque ad hunc diem.[Simus noſtri diſſimiles) .i. faciemus contra naturam noſtram, non erimus quales exiſtimamur, & eſſe debemus.[Ipſi) Nos. [In tua poteſtate) Dictũ in argumento præcedenti epiſtolæ.[Adducti) Perſuaſi, moti. [Neceſſarios) Propinquos, quos cauſa tutelæ noſtræ congregaueramus.[Dicto) Mãdato publice facto.[Literis tuis) Quibus, ad eos ſcripſimus, vt diſcederent. [Quos habeas participes tui conſilij) .i. meremur vt nobiſcum communices ea, quę agere deliberes.[In ea re) In ſalute noſtra, in conſtitutiones reip.[Fore) tutos futuros ſine periculo. [Frequẽtia) Multitudine.[Quos) Veteranos.[Reponenda) Reficienda, inſtauranda.[Ara) Quæ facta fuerat in honorem Cæſ. & primum deiecta, quam nunc dicunt intellexiſſe veteranos velle.[Vix quiſquam vi poſſe credere) .i. vix cuiquam eſt credibile, ꝙ tu velis eam aram reponi; quia ſciunt te curare honorem reip. contra quem eſſet, ſi ara Cæſ. tyranni poneretur.[Te probare) Tibi placere.[Qui non ſaluos, & honeſtos velit) .i. qui ſalutem & honorem noſtrum cupiat. [Nihil aliud à libertate) .i. nihil aliud ꝙ libertatem. non noſtrum, ſed omnium. Honeſta autem eſt elocutio, quæro nihil aliud ab honore.i.nihil aliud quàm honorem. [Ab initio) Cum cepimus conſilium de interficiendo Cæſ.[Quod) .ſ. fallere. [Abeſt) Alienum eſt, remotum eſt. [Tibi enim) Cui.n. plurimum credimus, ab eo facile decipi poſſumus.[De nobis) Propter nos. [Explorata) Cognita. [Impelli) Commoueri, incitari .ſ. contra nos. [Ab alio) Quolibet.i.quouis alio, vt puta Cæſariano.[Retineri) Prohiberi, ne nobis vim inferant. [Leue) Vanum.[Nugatorium) Ridiculum, fabuloſum. [Denunciatum) Vt conueniret ab vrbem. Fingebant enim quidam Cæſariani militibus veteranis denunciatum eſſe ab Ant. vt conuenirent Romam, quoniam ipſe laturos eſſet de præmijs eorum, cum re vera eos congregaſſet aduerſus interfectores Cæſ. quod nunc ſe intelligere ſignificant Brut. & Caſſius.[Quieturos) Nullum impedimentum facturos. [Videri cuiquam) Exiſtimari à quoquam. [Nimium cupidi vitæ) .i. nimium curare vitam noſtram, quia malum noſtrum eſt futurum cum pernicie, & confuſione omnium rerum.

A S C. De tua fide &c.) Concitatis à M. Ant. animis militum in interfectores Cæſ. & Bruto ac Caſſio, vrbes egreſſis, conſilium inierunt ſciſcitandi per literas humaniores, quo in ſe eſſet animo Antonius, itaque ſignificantes ſe ſummam in eius fide fiduciam hr̃e, rogant certiores faciat, an tuti ſint Romæ futuri, apud tot veteranos milites. Ordo eſt. Nos non conſcripſiſſemus hæc tibi, niſi perſuaſum eſſet nobis, de fide, & beneuolẽtia tua in nos quæ .ſ. ſcripta noſtra, tu profecto qñ.i.qñ habes iſtum.i.tam beneuolum animum in nos, accipies in optimam partem. Scribitur nobis magnam multitudinem, veteranorum .ſ. militum, ꝙ ſub Cæſare meruerant, conueniſſe iam Romam, & futuram multo maiorem ad.i.circiter Cal. Iunias. Si nos dubitemus, aut vereamur de te, nos ſimus diſſimiles noſtri.i.facientes contra naturam noſtram, quæ fidelis eſt, & omnibus confidit. Sed certe cum ipſi .i. nos fuerimus in tua poteſtate, & nos adducti, conſilio tuo dimiſerimus ex municipijs .i. oppidis Italiæ municipalibus, neceſſarios noſtros, vt familiares, & propinquos, cum ſeruis, & clientibus, neque ſolum fecerimus id edicto.i.publico mandato, ſed ẽt literis .ſ. tuis priuatis, non ſumus digni quos, habeas participes tui conſilij, preſertim in ea re quæ pertinet ad nos. Quare petimus à te ſup. vt facias nos certiores volũtatis tuæ, in.i.erga nos. Ne.i.an, putes nos forte.i.futuros tutos in tanta frequentia militum veteranorum, quos audiuimus etiam cogitare de ara reponenda.ſ. Cæſ. quem tamen Dolabella prohibuerat, quod.ſ. reponere aram Cæſari, vix quiſquam qui velit nos ſaluos, & honeſtos ſup. viuere, videtur poſſe credere te velle probare.i.approbare. Exitus declarat nos ſpectaſſe, & quæſiuiſſe ob initio.ſ.coniurationis ocium .i. pacem commune, aut vitam priuatam in ocio nec quæſiſſe cuiquam aliud à libertate communi.i.quàm libertatem communem. Nemo poteſt fallere nos niſi tu, quia non alteri confidebant, ꝙ .ſ. fallere abeſt certe à virtute, & fide tua, ſed nemo alius habet facultatem decipiendi nos. Nos.n. credimus tibi & ſumus tibi, & ſumus credituri. Amici noſtri afficiuntur maximo timore, & de nobis, quibus.ſ.amicis noſtris, etſi .i. quanquam fides .i. fidelitas tua eſt explorata, tamen illud venit in mentem, & multitudinem veteranorum poſſe impelli .ſ. in nos facilius à quolibet alio ꝙ retineri à te. Nos rogamus ſup. vt reſcribas nobis ad omnia. Nam illud eſt valde leue, & nugatorium, denunciatum eſſe veteranis.ſ. vt veniãt in vrbem, in ea re.i. ppea ꝙ laturus eſſes.ſ. legem aliquam de commodis eorum, menſe Iunio.ſ. proximo, quod adeo nugatorium cenſet, quia ſuperuacaneum innuit addens. Quem n. putas futurum impedimento, cum ſit certum de nobis, nos quieturos ſup. eſſe? Nos non debemus videre cuiquam nimium cupidi vitæ, cum nihil poſſit accidere nobis .ſ. pernicioſum, ſine pernicie, & confuſione omnium rerum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Expoſtulant cum Antonio de contumelioſis, & improbis literis, & minas illius ſe facile contemnere aſſerunt poſtremo monent minaciter, vt rebus ſuis conſulat, & meminerit, quid Cæſaris ſeruitutis auctori, ſit geſtum.

BRVTVS, ET CASSIVS PRAET. ANTONIO COS. S. D. 3

Literas tuas legimus, ſimillimas edicti tu, contumelioſas, minaces, minime dignas, ꝙ à te nobis mitterent. nos Antonij te nulla laceſſiuimus iniuria: neq; miraturum credimus, ſi prætores, & ea dignitate hoĩes, aliquid edicto poſtulaſſemus à conſule. ꝙ ſi indignaris, auſos eſſe id facere; concede nobis, vt doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto, & Caſſio tribui. nã de delectibus abditis, & pecunijs imperatis, exercitibus ſolicitatis, & nuncijs trans mare miſſis ꝙ te quæſitũ eſſe negas: nos tibi qdem credimus, optimo aĩo te feciſſe: ſed tñ neque agnoſcimus quidquam eorum; et te miramur, cum hæc reticueris, non potuiſſe continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Cæſaris obijceris. illud vero quemadmodum ferendum ſit, tute cogita; non licere prætoribus concordiæ, ac libertatis cauſa, per edictum de ſuo iure decedere, quin conſul arma minetur. quorum fiducia, nihil eſt, quod nos terreas. neque. n. decet, aut conuenit nobis, periculo vlli ſubmittere animum nr̃um: neque eſt Antonio poſtulandum, vt ijs imperet, quorum opera liber eſt. nos ſi alia hortarẽtur, vt bellum ciuile ſuſcitare vellemus; lr̃æ tuæ nihil proficerent. Nvlla enim minantis auctoritas apud liberos eſt. ſed pulchre intelligis, nõ poſſe. nos quoq̃ impelli: et fortaſſis ea re minaciter agis, vt iudicium noſtrum metus videatur. non in hac ſententia ſumus, vt te cupiamus etiam in libera rep. magnum, atque honeſtum eſſe; vocemus te ad nullas inimicitias, ſed tamen pluris noſtram libertatem, ꝙ tuam amicitiam æſtimemus. tu etiam atque etiam vide, quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poſſis: neque, ꝙ diu vixerit Cæſar, ſed quàm non diu regnarit, fac cogites. Deos quæſumus, conſilia tua reip. ſalutaria ſint, ac tibi; ſi minus, vt ſalua atque honeſta rep. tibi quam minimum noceant, optamus. Pridie non. Sext.

Literas tuas) Cum Brut. & Caſſius territi multitudine veteranorum ex vrbe migraſſent, ſcripſit ad eos Ant. literas minaces, & contumelioſas, quibus appellabat eos homicidas, & proditores, obijciebatq. aperte mortem Cæſ. pro cuius vindicta eis minabatur. Itaque ei rñdent animoſe ſe qui ſint viri liberi, & auctores libertatis, non terreri talibus minis, hortantur aũt eum vt recte conſulat rebus ſuis, & meminerint quid accide rint Cæſ. qui voluit violenter dominari.[Simillimas edicti) .i. tales quale fuit edictum, quod in nos feciſti.[Contumelioſas) Plenas contumelijs, quia appellas nos parricidas. [Minaces) q a dicis te vlturum mortem Cæſ. [A te) Conſule. [Nobis) Prætoribus vrbanis. [Laceſſiuimus) Prouocauimus, incitamus [Ea dignitate) .i. tali dignitati, quale ſumus.i.prætura.[Edicto) Per edictũ tuum, vt per illud liceret nobis ire quocunque vellemus. [Id) Petere aliquid à te.[Hoc) .ſ. vt doleamus. [Ne) .i. non. [Tribui) .ſ. debet. [Bruto, & Caſſio,) q. d. qui non ſolum hoc meremur, ſed omnia maxima: eſt enim vis magna in nominibus proprijs, multo plus quàm dixiſſet nobis. [Nam) Reſponſio ad quandam excuſationem Ant. qui ſcripſerat ſe nũquam quæſitum eſſe, H V

ꝙ Brut. & Caſſ. feciſſent delectus, imperaſſent prouincijs pecunias parandas P. R. & ꝙ exercitus ſolicitaſſent, & ꝙ nuncios trãs mare miſiſſent, admonerent oẽs de eo, quod feciſſent. Dñi aũt ſe mirari, tum hæc recitauerit, obijcerit ei mortem Cæſ. ſed tñ ſe nihil eorum ſcire, quia neque impetrauerunt pecuniam, neque fecerunt aliquid ex ijs, de quibus dixerat M. Ant. ſe non eſſe quæſtum. [Eorum) Quæ ſupradicta ſunt de quibus negas te quæſtum eſſe. [Obijceres) Improperares, exprobares. [Concordiæ) Non belli. [Libertatis) Quid ſeruitutis. [Per edictum) Tuum. [Quorũ) Armorum. [Nobis) Quid pro libertate contemnimus vitam noſtram. [Neque eſt poſtulandum Antonio) .i. neque Ant. debet poſtulare, aut quærere eſſe dominus eorum, per quos factus eſt liber, interfecto tyranno, à quo omnes opprimebatur. [Alia) .i. aliæ cauſæ. [Nihil proficerent) Nihil mouerent nos. [Nulla .n.) Sententia exornatio, eſt autem fruſtra quamlibet etiam magnæ auctoritatis minatur hominibus liberis, quia non terrentur minis. [Impelli) Induci. [Quoquam) In aliquam ſententiam, quæ ſit contra libertatem. [Ea re) Propter eam cauſam. [Agis) Loqueris. [Vt iudicium noſtrum) .i. vt id quod iudicio, & certa ſententia noſtra facimus, videamur facere metu. [Nos) Dicunt ſe optare honorem M. Ant. dummodo ciuitas ſit libera, ſed ſi velit facere aliquid contra libertatem, ſe pluris facere libertatem, q̃ eius amicitiam. [Honeſtum) Honoratum. [Vocemus) Vt vocemus .i. inuitemus, adducamus. [Suſtinere) Tuere, defendere. [Neque quàm diu) Pulcherrimum documentum vt intelligatur violentum imperium diuturnum eſſe non poſſe. [Quàm diu) Quia modicum tempus & vix triennium. [Salutaria) Vtilia. [Si minus) .ſ. fuerint ſalutaria. [Quamminimum) Admodum paruum. [Noceant) Ne fortaſſe accidat tibi, quod Cæſ.

ASC. LITERAS &c.) Reſpõderant Ant. ſuperbi literis Bruti, & Caſſij, qui nunc etiam animoſe reſcribunt ſe vere liberos, & libertatis auctores, nec cum ſint prætores, ab eo contemnendos, precanturq́. ei mentem bonam. Ordo eſt. Nos legimus literas tuas ſimillimas edicti tui, contumelioſas, minaces, minime dignas, quę mitterentur nobis à te. O Antonij, nos nulla .i. non vlla laceſſimus .i. iniurioſe prouocauimus te vlla iniuria, neq; credidimus ſup. te miraturum ſi nos prætores, & homines ea dignitate, qua .ſ. nos ſumus poſtulaſſemus aliquid à conſule edicto .i. publica poſtulatione. quod ſi indignaris nos auſos eſſe facere, id concedere nobis vt doleamus, ne quidem .i. non ſaltem, hoc .ſ. edicto aliquid poſtulare tribui abs te Bruto, & Caſſio. Nam quod negas te eſſe quæſtum .i. feciſſe querelam de delectibus habitis .ſ. à nobis .i. de acquiſitione militum, & de pecunijs impetratis .ſ. à ciuibus ac ſtipendia militum, & nuncijs miſſis .ſ. à nobis trans mare, nos quidem credimus tibi, te feciſſe optimo animo, veriſimilius tamen eſt peſſimo animo feciſſe, nam qui iniuſte quenquam calumniatur, ſolet ſic dicere, non queror, aut nihil dico, de delectibus habitis, &c. ſed tamen neque agnoſcimus .i. fatemur feciſſe quidquam eorum, & miramur te cum reticueris hæc .i. nihil quæſtus ſis de his potuiſſe continere iracundiam tuam, quin obijceres nobis de morte .i. cæde Cæſaris. Vero .i. ſed, tute .i. tuipſe cogita, quemadmodum illud ſit ferendum. Non liceret .i. quod dixiſti non licere prætoribus decere per edictum de ſuo iure cauſa concordiæ, ac libertatis. qñ conſul minetur .i. tu ꝯſul mineris arma. quorum .ſ. armorũ fiducia nihil eſt ꝙ terreas nos. Neque enim decet .i. decens eſt, aut conuenit nobis ſummittere .i. ſubijcere animum noſtrum vlli periculo. Neque eſt poſtulandum Antonio .i. Antonius non debet poſtulare, vt ipſe imperet his quorum opera liber eſt. Si alia hortarentur nos vt vellemus ſuſcitare .i. excitare bellum ciuile, literæ tuæ .ſ. tam minaces nihil ꝓficerent. Enim .i. quia, auctoritas minantis apud liberos, debet eſſe nulla .i. nullius momenti. Sed tu intelligis pulchre .i. euidẽter nos non poſſe impelli quoquam, & fortaſſis tu agis minaciter ea re .i. propter eam rem, vt iudicium noſtrum videatur metus .i. vt quod certo iudicio facimus, metu facere videamur. Nos ſumus in hac ſententia, vt cupiamus te eſſe etiam in rep. libera, magnum atque honeſtum .i. decoratum honoribus, & ſup. vt vocemus .i. prouocemus te ad nullas inimicitias, ſed tamen æſtimemus pluris libertatem noſtram, quàm amicitiam tuam. Tu vide .i. conſidera, etiam atque etiam .i. iterum atque iterum, quid ſuſcipias .ſ. faciendum, quod poſſis ſuſtinere .i. vt dicunt portare, & efficere, neque fac cogites quandiu vixerit Cæſar, ſed quàm non diu .i. quàm parum regnarit. Nos quæſumus deos ſup. vt conſilia tua ſint ſalutaria reip. atque tibi. Sin minus .i. ſi non ſup. ſalutaria ibi, nos optamus vt ipſa ſalua, & honeſta .i. honorifica rep. noceãt tibi quamminimum .i. valde parum. Pridie Nonas Sext. .i. eius mẽſis qui nunc Auguſtus dicitur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Poſtulat à Cic. vt dignitatem eius defendat. & quid prouintia egerit nunciat.

D. BRVTVS IMP. M. CICERONI s. 4

SI de tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, vt dignitatem meam tuere: ſed profecto eſt ita, vt mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ. Progreſſus ſum ad inalpinos cum exercitu, non tam nomen captans, imperatorium, quam cupiens militibus ſatisfacere, firmoſque eos ad tuendas noſtras rei efficere. quod mihi videor conſecutus, nam, & liberalitatem noſtram, & animum ſunt experti. cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi, multa caſtella cepi, multa vaſtaui. non ſine cauſa ad ſenatum literas miſi adiuua nos tua ſententia. quod cum facies, ex magna parte communi commodo inſeruieris. Vale.

SI de tua) D. Brutus, vt in x. lib. diximus, anteq̃ Mutinæ obſeſſus ſit, in Galliam tranſalpinam, vt ipſe nũc ſcribit, ſe receperat, vbi cum ꝓſpere egiſſet, hĩc à Cic. petit, vt Romæ dignitatem eius tueatur, & ſnia ſua eum adiuuet contra Cæſarianos, qui eum criminabantur, ꝙ Cæſ. interfeciſſet. [Tranſalpinos) Ad Gallos, qui tranſalpes incolunt. [Captans) Quærens nomen imperatorium .i. vt nominaretur imperator. [Satisfacere militibus) Facere quod vellent milites, qui me poſcebant imperatorem. [Firmos) Fortes intrepidos. [Quod) Vt ſint fortes ad tuendas res noſtras. [Videor conſecutus) Videor effeciſſe. [Bellicoſiſſimis oium) cũ pugnaciſſimis, & in bello fortiſſimis. [Vaſtaui) Dirupi & euerti. [Non ſine cauſa) Poſt magnas, & præclaras victorias. [Tua ſententia) Senitendo & bene dicendo de nobis. [Inſeruieris) .i. beneficium præſtiteris. [Communi commodo) Pro qua ego laboro adiuuando igitur me, adiuuabis communem vtilitatem. H V B.

SI de tua, &c.) Brutus anteq̃ Mutine obſidebatur, ſe in Galliã tranſalpinam, ad Italos ſpectantem contulerat, vnde ad Cic. ſcribens ſuam dignitatem ab eo confidit defenſum iri. Ordo eſt. Si dubitarem de voluntate .i. beneuolentia tua in me .i. erga me, ego peterem à te multis verbis vt tuere .i. defenderes, & protegeres dignitatem meam. Sed profecto eſt .i. res ſe habet ita, vt .i. quod perſuaſi mihi me eſſe tibi curæ. Ego progreſſus ſum ad tranſalpinos .ſ. populus tum exercitu non tam captans .i. affectans nomen imperatorium, quàm cupiens ſatisfacere militibus, & efficere eos firmos ad tuendas res noſtras. Quod .i. quam rem ego videor mihi conſecutus .i. obtinuiſſe. Nam ſup. milites ſunt experti .i. re ipſa cognouerũt, & .i. ſimul, libertatem noſtram, qua milites multum deuinciuntur imperatori, & animum .i. aut beneuolentiam nr̃am in ſe, ſed ſic conciderет cum liberalitate, aut igitur propoſitum, & quo aio bellum ſuſceperim, ſed potiſſimum animum .i. animoſitatem, quia ſequitur, geſſi bellum cum populis bellicoſiſſimis omnium, cepi multa caſtella, vaſtaui multa, miſi literas ad ſenatum non ſine cauſa, Adiuua nos ſententia tua, quod cum facies, inſeruieris communi commodo .i. pro magna parte. A S C.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſat principio ſe ipſe, cur tum Lupo non reſcripſerit, deinde hortatur vt pergat defendere libertatem reip. Poſtremo operam ſuam Bruto pollicetur.

M. CICERO D. BRVTO IMP. s. 5

LVpus, familiaris noſter, cum à te veniſſet cumq́. Romæ quoſdam dies cõmoraretur; ego eram in ijs locis, in quibus maxime me tuto eſſe arbitrabar. eo factum eſt, vt ad te Lupus ſine meis literis redieret, cum tñ curaſſet tuas ad me perferẽdas Romam aũt veni ad V. id. Dec. nec habui quidq̃ antiquius, q̃ vt Panſam ſtatim conuenirem: ex quo ea de te cognoui quæ maxime optabam. quare hortatione tu quidem non eges. ſine illa quidem in re, quæ à te geſta eſt poſt ho-

minum memoriam maxima;hortatorem deſideraſti: illud tñ bī ſignificandum vř,P.R.omnia à te expectare, atque in te aliqñ recuperandæ libertatis oẽm ſpem ponere. Tu, ſi dies,noctesq́. memineris,quod te facere certo ſcio, quantam rem geſſeris; non obliuiſcere profecto,quantæ tibi etiam nunc gerẽdæ ſint. ſi.n.iſte prouinciam nactus erit; cui quidem ego ſemper amicus fui ante, q̃ illum intellexi non modo aperte, ſed ẽt libenter cum rep. bellum gerere: ſpem reliq̃ nullam video ſalutis. quamobrem te obſecro iiſdem precibus, quibus ſenatus populusq́. R. vt in perpetuum remp.dñatu regio liberes: vt principijs cõſentiant exitus. tuum ex hoc munus, tuæ partes. à te hoc ciuitas, vel oẽs potius gentes non expectant ſolum, ſed etiam poſtulant. q̃q̃,cum hortatione nõ egeas,vt ſupra ſcripſi,nõ vtar ea pluribus verbis: faciam illud,quod meũ eſt,vt tibi omnia mea officia,ſtudia, curas, cogitatiões pollicear,q̃ ad tuam laudem,& gloriam ptinebũt. quãobrem velim tibi ita pſuadeas, me tum reip. cauſa, quæ mihi vita me carior eſt, tum ꝙ tibi ipſi faueã, tuamq́. dignitatem amplificari velim,tuis optimis cõſilij,amplitudini,gloriæ nullo loco defuturum. Vale.

HVB. LVpus familiaris)Excuſat ſe primum Cic.quare non reſcripſerit Bruto p Lupum,q eius ad ſe literas attulerat. Deinde hortat Brutum, vt iactis tam maximis fundamentis libertatis interfecto tyranno perficiat & reliqua, vt oppreſſo M. Ant. liberet rẽp. dñatu regio,vt finis factoꝝ ſuoꝝ rñdeat principio. Poſtremo pollicetur ei omnia, quæ ad eius laudem,& gloriam ptineant,quem ſibi eſſe carum dicit & reip.cauſa,cuius ille eſt defenſor, & ꝙ ei fauet, & eius dignitatem amplificari cupit. [Lupus)Nomen vtriuſq; familiaris,& amici.[Tuto)Siue periculo,aberat aũt ab vrbe Cic. vt ex ſequentibus cognoſcitur,cum dicit ſe veniſſe Romam ad quintum idus Decembris. [Eo) pp id, qa aberam ab vrbe. [Hortabar).ſ.vt faceres.[Sine in illa quidem re)Arguit à maiori ad minus,eſt aũt ſenſus. Tu non ages hortationes,quia nec in illa re, quæ erat maxima.expectaſti hortationem,ſed ſponte tua feciſti. [Si)qa, affirmationem .n. ſignificat. [In illa re) In interficienda Cæſ. [Poſt hominum memoriam) poſtq̃ homines pñt,meminiſſe,quia nullus meminit tñ vnquam rem factam eſſe.[Significandum)Inueniendum. [Quod).ſ. meminiſſe.[Quantam rem)Interfecto Cæſ.feceris. [Gerendæ)Et reliqui tollãtur,q remp. parant opprimere.[Iſte)Inuidioſum pronomen & ad contemptum poſitum, ſignificat aũt Ant. [Prouinciam)Galliã Celticam,quam ſibi petebat. [Spem nullã) Reliquã ſpem nullam nobis relictam,& in futurum eſſe. [Exitus) Opprimendo M.Ant.q appetit tyrannidem.[Principijs)Sicut interfeciſti Cæſ [Munus)Onus officium. [Vel potius) Correctio. [Oẽs gentes) Non ſolum Italiæ,ſed etiam cuiuſcunque nationis. [Ea) Hortatione.[Pluribus).ſ.verbis. [Quod meum eſt) Quod ad me pertinet.[Tibi faueã)Tui ſim ſtudioſus,& amator.[Optimis conſilijs)Defendenda libertate,ordo eſt. [Quamobrem velim tibi perſuadeas) Me defuturum nullo loco tuis optimis conſilijs amplitudini, & gloriæ cum cauſa reip. tum quod tibi ipſi faueam.

ASC. LVPVS &c.) Excuſat ſe primum Cic. quare non reſcripſit Bruto per Lupum, qui lřas eius ad ſe attulerat, dicens ſe Romæ non fuiſſe. deinde hortatur Brutum vt iactis tam magnis fundamentis libertatis reliqua perficiat Ant. opprimendo,qui ſolus libertati obſtet, polliceturq́. ſe omnia pro eius dignitate facturũ. Ordo eſt. Lupus familiaris noſter cum veniſſet ad te,& cum cõmoraretur Romæ quoſdam .i. aliquot certos dies. ego eram in his locis, in qbus arbitrabar me eſſe maxime.i.præcipue, tutò .i. ſine periculo. Eo.i. p id factum eſt,vt Lupus rediret ad te ſine literis meis, cum tñ curaſſet tuas.ſ.lřas perferendas.i.vt perferant ad me. Autem.i.ſed,ego veni Romam ad v.Idus Decembris,nec habui quidquã antiquius.i.carius,ego ꝙ antiquiſſimos hře ſolemus,q̃ vt conuenirem .i. colloquendi gřa adirẽ ſtatim Panſam.ſ. conſulem,ex quo cognoui de te ea, q̃ optabam maxime. Qua re tu qdem non eges hortatione,ſi ne qdem.i.non ſ.item deſideraſti hortatorem in illa re.ſ.in cæde tyranni,vtpote Cæſ. quæ geſta eſt à te maxima poſt memoriam hoĩum. Tñ.i. nihilominus illud vř ſignificandum bř P.R. expectare à te omnia, atque ponere.i.collocare in te oẽm ſpem libertatis recuperandæ aliqñ.i.tandem. Si tu memineris dies,& noctes .i. per totum tps continuũ, quod ſcio te facere,quantam rem geſſeris profecto .i. reuera,nõ obliuiſcere .i. obliuiſceris quantæ .ſ. res ſint tibi gerendæ etiam, nunc.i.adhuc. Si enim iſte.ſ. Antonius homo contemptibilis,cui quidem ego fui ſemper amicus, antequam intellexi bellum gerere cum rep.i.contra remp. eam oppugnando non modo aperte.i.manifeſte,ſed ẽt libenter, nactus fuerit prouinciam.ſ. Gallicanam nullam.i.non vllam,non video vllam ſpem ſalutis.ſ.reliquã.i.relictam. Quamobrem obſecro te iiſdem precibus quibus S.P.Q.R. vt liberes remp. in perpetuum dñatu regio.i.tyrannide,vt exitus .i. fines conſentiant .i. concordent principijs,quibus .i.vnum regem ſuſtuliſti. Hoc eſt munus tuum hæ ſup.ſunt partes tuæ.i.officia tibi à rep. aſſignata.ciuitas.ſ. Romana vel potius oẽs gentes .i. nationes mundi,non expectant ſolum .i. duntaxat hoc à te, ſed ẽt poſtulant.i.quaſi debitum exigunt. Quanq̃ cum non egeas hortatione, vt ſcripſi ſupra .i. paulò ante hac epiſtola non vtar ea.ſ.hortatione pluribus verbis. Faciam illud quod eſt meum.i.officij mei. Nõ legi vbi mea dixerit cũ verbo eſt,vt pollicear tibi omnia officia mea,ſtudia.ſ.omnia, curas oẽs cogitationes ſup.omnes quæ pertinebunt ad laudem,& ad gloriam tuam. Quamobrem velim ſupp.vt perſuadeas tibi ita,me nullo loco defuturum .i. omni loco auxilio futurum tuis optimis conſilijs, & ſup.amplitudini gloriæ tuæ,tum.i.pariter cauſa reip.tum.i.pariter quod faueam tibi ipſi, & velim dignitatem tuam amplificari

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petierat à Cicerone Brutus operam, & diligentiam eius in Bruti dignitate defendenda: ad hoc reſpondet Cicero, ſe maxime id feciſſe, idq́ à facto ſuo in ſenatu approbat.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D. 6

LVpus noſter, cum Romam ſexto die Mutina veniſſet, poſtridie me mane conuenit, tuaq́. mihi mãdata diligẽtiſſime expoſuit,& lřas reddidit. * Qđ mihi tuam dignitatem cõmendas: eodem tpe exiſtimo,te mihi meam dignitatem cõmendare: quam me hercule non habeo tua cariorem. quare mihi gratiſſimum facies,ſi exploratũ habebis, tuis laudibus nullo loco nec conſilium, nec ſtudium meum defuturum. Cum tribuni pl.edixiſſent,ſenatus adeſſet ad xiij. kal. Ian. hřentq́. in animo de præſidio conſulum deſ. ferre. q̃q̃ ſtatueram, in ſenatum ante cal.Ian. non venire; tñ, cum eo die ipſo edictum tuum propoſitum eſſet, nefas eſſe duxi, aut ita hři ſenatum, vt de tuis diuinis in remp.meritis ſileretur; quod factum eſſet, niſi ego veniſſem; aut,etiam ſi quid honorifice de te diceretur, me non adeſſe. itaque in ſenatum veni mane. quod cum eſſet animaduerſum, frequentiſſimi ſenatores cõuenerunt. quæ de in ſenatu egerim, quæ in concione maxima dixerim, aliorum te literis malo cognoſcere. illud tibi perſuadeas velim,me omnia, quæ ad tua dignitatem augendam pertinebunt, quæ eſt per ſe ampliſſima,ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturum,& defenſurum. quod quanq̃ intelligo me cum multis eſſe facturum,tamẽ appetam huius rei principiatum. Vale.

* alias. Cum

HVB. LVpus nř) Cum Brutus lřis ſuis per lupum miſſis commendaſſet dignitatem ſuam Cic. rñdet Cic. ſe exiſtimare non Bruti, ſed ſuam propriam dignitatem ſibi commendatam fuiſſe,affirmatq́. ſe eius laudibus nullo locũ defuturum. Deinde dicit ſe eius cauſa iuiſſe in ſenatum citius, q̃ ppoſuerat, ibiq́. defendiſſe acerrime dignitatem Bruti, malle aut vt ab alijs,q̃ a ſeipſo intelligat q̃ de eo dixerit, hoc aũt affirmat ſe ſummo ſtudio defenſurum quęcunque ad eius dignitatem pertinebunt,quod & ſi cognoſcat multos alios facturos, tñ dicit ſe velle eſſe primum in ea re. [Sexto die) .i. ſex diebus poſtquam Mutina diſceſſit.

[Poſtridie)Poſtero die, ꝗ ven.t.[Mandata)Quę verbis ei cõmiſeras. [Eodem tpe)Simul & ſemel. [Quam)Mea. [Exploratum habebis)Certiſsimum tenebis.[Edixiſſent)Feciſſent edictum,& decretum,vt ſenatus cõueniret.[Referre)Proponere.[De pręſidio conſulum des)Vt liceret ꝯſulibus deſignatis hr̃ præſidium militum ad tutelam ſuam, ne interficerentur à Cæſarianis, q eos pſequebantur,erant aũt Coſſ.Des. Cn.Pl.& D. Brut. qui vt viſum eſt in j.epiſt. huius 1j.lib. poſtulauerat, vt liceret interfectoribus Cæſaris eſſe Romæ cum præſidio. [Edictum) .i. de te, vel quod propoſuerat de præſidio. [Vt ſileretur) Vt nemo diceret de immortalibus tuis in remp. beneficijs. [Quod factum eſſet) Quia nemo dixit de tuis meritis præter me. [Aut etiam me non adeſſe) Subaudi nefas eſſe duxi. [Eſſet animaduerſum) Intellectũ me veniſſe in ſenatum. [Frequentiſſimi) Omnes. [Literis aliorum). Ne videar obijcere tibi officium meum, ſi commemorauerim, quæ de te dixerim. [Cum multis) Qui ſunt parati ad idem faciendum. [Principatũ huius rei) .i. tamen velim tibi perſuadeas me velle eſſe in hac re principem .i. primum omnium.

ASC. LVPVS &c.) Rñdens Bruti epiſtolæ dicit ſibi Bruti dignitatem non minus ꝗ ſuam eſſe commendatam ac caram, dicitque eius cauſa iuiſſe in ſenatum,&ibi dignitatẽ eius acerrime defendiſſe,quod ex alijs potius ꝗ ex ſe illum diſcere velit,pollicetur ſe omnia quæ ad eum pertinebunt, pro virili ſua defenſurum. Ordo eſt. Lupus noſter cum veniſſet Romam Mutina .i. ab vrbe in Italiam non longe a Rhegio, ſexto die.i.ſpatio ſexto dierũ, cõuenit me.i.ad me poſtridie .i. die q proxime ſecutus eſt mane, & expoſuit mihi diligẽtiſſime mandata tua, & reddidit lr̃as. quod (vt erat in lr̃is) tu cõmendes mihi dignitatem tuam. Ego exiſtimo te commendare mihi meam dignitatem eodem tpe, hoc eſt quaſi eadem opera, quã .ſ. dignitatem meam non habeo cariorẽ tua.i. ꝗ tuam mehercule .i. ita pro ſequente vt vere dico. Quare tu facies mihi gratiſſimum ſi habebis exploratum.i.oĩno certum nullo loco,nec cõſilium meum, nec ſtudium meum defuturum tuis laudibus. Cum trib. pl. edixiſſent .i. denunciaſſent publice ſup. vt ſenatus adeſſet,ad xiiij.Kal.Ian.& hr̃ent in animo referre .i. conſulere ſenatum de præſidio conſulum deſignatorũ.i.quod præſidium illis addiceretur ꝗꝗ ſtatueram, non venire in ſenatũ ante Kal. Ian.cum edictum tuum eſſet propoſitum eo ipſo die, duxi .i. exiſtimaui nefas eſſe aut ſenatũ hr̃i ita vt ſileretur de tuis diuinis meritis,in remp. quod factum eſſet .i. ſi ita dicere liceat, ſilium aut tacitum fuiſſet de eo,niſi ego veniſſem,aut ĕi me non adeſſe, ſiquid diceretur honorifice de te. Itaque ego veni mane in ſenatum quod cum eſſet animaduerſum, ſenatores frequentiſſimi conuenerunt.Sed ſup. ego malo te cognoſcere literis aliorũ .ſ. quam meis, ea quæ egerim de te in ſenatu, & quæ dixerim in concione.i.congregatione hominum maxima. Ego velim ſup. vt perſuadeas tibi illud me ſuſcepturum,ſup. eſſe & defenſurum ſemper ſummo ſtudio omnia ꝗ pertinebunt ad augendã dignitatem tuam quæ eſt ampliſſimam p ſe .i. abſq; alicuius ſuffragio. Quod ꝗꝗ intelligo me eſſe factum cũ multis,tñ appetam .i. conabor hic principatum.i.primum locum huius re .i. in hac re.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Brutum, vt pro rep. laboret: nec ſenatus auctoritatem ad id expectet, ſed ſuo conſilio conficiat.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. 7

CVm adhibuiſſet domi meæ Lupus me, & Libonem, & Seruium, conſobrinum tuum; quæ mea fuerit ſententia,cognoſſe te ex Cn.Seio arbitror, q noſtro ſermoni interfuit. reliqua,ꝗꝗ ſtatim Seium Græceius eſt ſubſecutus, tñ ex Græceio poteris cognoſcere.caput aũt eſt hoc, quod te diligentiſſime percipere, & meminiſſe velim, vt ne in libertate, & ſalute populi R. conſeruanda auctoritatem ſenatus expectes nõdum liberi; ne & tuum factum condemnes, (nullo.n.publico cõſilio remp. liberaſti: quo eſt etiam res illa maior, & clarior) & adoleſcentem, vel puerum potius Cæſarem iudices temere feciſſe, qui tantam cauſam publicã priuato cõſilio ſuſceperit: denique homines ruſticos, ſed fortiſſimos viro,ciuesq́. optimos, dementes fuiſſe iudices,primum milites veteranos,commilitones tuos, deinde legionem Martiam, legionem quartam, quæ ſuum conſulem hoſtem iudicauerunt, ſeq. ad ſalutem reip. defendendam contulerunt. voluntas ſenatus pro auctoritate haberi debet,cum auctoritas impeditur metu. poſtremo ſuſcepta tibi cauſa iam bis eſt, vt non ſit integrum; primum idib.Mart.deinde proxime, exercito nouo, & copijs comparatis. quamobrem ad omnia ita paratus, atque animatus eſſe debes, non vt nihil facias, niſi iuſſus; ſed vt ea geras, quæ ab omnibus ſumma cum admiratione laudentur. Vale.

HVB. CVm adhibuiſſet) Cum domi Cic. multi ex amicis Bruti congregati eſſent, vt conſultarent quid à Bruto agendũ eſſet,ſcribit Cic.Brutum poſſe intelligere ſniam ſuam ex M. Seio qui omnibus rebus interfuit. illud autem ſuadet, vt in conſeruanda libertate, & ſalute P.R. non expectet auctoritatẽ, & iuſſa ſenatus,ſed ipſe faciat quod putabit,& iudicabit eſſe faciẽdum,quia ſatis intelligitur ſenatus iuſſiſſe, cum habet voluntatẽ ſed non audet ob aliquem metum iubere, poſtremo oſtendit omnino perſeuerandum eſſe Bruto ad defendendam libertatem cum iã bis id inceperit,à quo incepto non poteſt bonus ciuis,ſine infamia deſiſtere.[Adhibuiſſet)Adiunxiſſet,aggregaſſet. [Sententia)Iudicium de eo quid ſit agendum.[Subſecutus eſt)Succeſſit ſtatim, poſtq Seius diſceſſit. [Caput) Summum principium. [Percipere)Intelligere. [Vt ne) Ordo eſt,vt ne expectes auctoritatem ſenatus in libertate conſeruanda. [Auctoritatem)Sententiam,ſenatuſconſultum. [Nondum liberi) .i. ſenatus.ſ.q adhuc non eſt in libertate,vt audeat decernere qd tibi ſit agẽdum. [Ne & tuũ)Subaudi velim. [Ne damnes tuum factum).i.pœniteat te, & putes te male feciſſe quod Cæſ. interfeceris. [Nullo publico) ſed tuo. [Quo)Ob quam rem,qa tuo cõſilio, & nõ publico viſus es.[Clarior) Illuſtrior,qa ſi publico conſilio id feciſſes, eſſet tua laus cum multis cõicanda. [Et adoleſcentem) Subaudi velim,ne iudices Cęſ.adoleſcentem.[Temere feciſſe).i.imprudenter.[Tãtam cauſam) Defendendæ reip.[Priuato ſuo)Non committente ei ſenatu.[Denique)Subaudi velim ne iudices. [Homines ruſticos) Homines imperitos, & timidos, quales ſolent eſſe ruſtici. [Sed viros fortiſſimos) Benę viros dixit contra homines, q̃a ad virtute refertur. [Fortiſſimos) Maximi animi,contra quod dixit ruſticos. [Fuiſſe dementes) Sed potius ſapientes. [Commilitones)Qui tecum militauerunt ſub Cæſ.in Gallia primum,ſubaudi ne iudices dementes fuiſſe.[Suum conſulem)M.Ant. qui erat conſul tum Cęſ.eſt interfectus.[Voluntas)Intentio. [Pro auctoritate)Pro decreto. [Metu)timore alicuius,ne audeat ea dicere, & decernere quæ ſentit & vellet fieri, ſicut tunc pp Ant. timorẽ non audeat ſenatus dicere,quod volebat.[Cauſa) Tuendæ reip. [Vt non ſit) vt iam non liceat tibi deſiſtere, ſi velis,nõ ſit amplius in poteſtate tua omittere cauſam bis ſuſceptam. [Primum) Suſcepta eſt tibi cauſa.[Idib.Mart.)Quo die Cæſ interfeciſti.[Proxime) Nuperrime. [Exercitu nouo) A te collecto. [Animatus) Inflammatus. [Ita non vt nihil facias niſi iuſſus). i.non ita vt nihil facias, niſi quod iuſſerit ſenatus, ſed ita debes eſſe animatus. [Vt ea geras) .ſ.iudicio tuo. [Cũ ſumma admiratione) Quia ſint & ſubito, & optime facta, talia enim ſolent eſſe admirationi.

ASC. CVM adhibuiſſet &c.) Cũ multi ex amicis Bruti domi Cic. conſultarent qd Bruto agendum eſſet, interfuit M. Seius à quo dicit Brutum poſſe omnia intelligere. Monet aũt vt pergat nec expectet auctoritatem,& iuſſa ſenatus, q ſatis iuſſiſſe viſus eſt cũ ſe velle ſignaret,licet ob metum palã non auderet. Ordo eſt.Cũ Lupus adhibuiſſet.i.ad conſultationẽ aggregaſſet domi meæ me, &Libonẽ,& Seruium conſobrinum tuum,ego arbitror te cognoſcere ex Cn.Seio,q interfuit ſermoni nr̃o,ꝗ fuerit ſnĩa mea,&tu poteris cognoſcere reliquã ex Gręceio,ꝗꝗ Gręceius ſubſecutus eſt ſtatim Seium,aũt .i. ſed,caput .i. principalis concluſio eſt hoc .i.hmõi,quod velim te pręcipere,& meminiſſe diligentiſſime. Vt ne.i.non expectes auctoritatem ſenatus nondum liberi in libertate, & ſalute P.R. conſeruanda,ne .i. ſimul,condemnes factum tuũ, nullo.n.ꝯſilio publico liberaſti remp. quo.i.p quod,res illa .ſ. quam egiſti,eſt ſup. ẽt maior, & clarior .i. illuſtrior ꝗ ſi alterius auctoritate eam ſuſcepiſſes, & iudicem Cæſ.ſ.Octauianum adoleſcentem vel potius puerum,feciſſe temere.i.inconſiderate, qui ſuſceperit tantam. cauſam publicam .ſ. quantam peregerat. Deniq; ne iudices.ſ.ſic hoĩes ruſticos, ſed viros fortiſſimos, & ciues

ues optimos,primum milites veteranos cõmilitoues tuos deinde legionem Martiam,legionem quartam,quæ iudicauerũt, ſuũ conſulem.ſ.Ant. hoſtem.ſ.P. R. & contulerunt ſe ad ſalutem reip. defendendam,hos inquam oẽs iudices fuiſſe dementes. Sed non eſt ita iudicãdum,quia voluntas ſenatus debet hẽri pro auctoritate,cum auctoritas.i.publica approbatio impeditur,metu.Poſtremo.i.quod vltimo loco,dico, cauſa eſt ſuſcepta tibi.i.a te iam bis vt non ſit.ſ.tibi integrum .i. mere liberum vtrum pergas,an deſiſtas,quia neceſſe eſt pergere. Primum ſup.ſuſcepta tibi,idib. Martijs quibus Cæſarem occidiſti,deinde proxime,exercitu nouo & copijs comparatis. Quamobrem tu debes eſſe paratus atque animatus ad omnia ita , non vt facias nihil niſi iuſſus,ſed vt geras ea quæ laudentur ab omnibus cum ſumma admiratione.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Scribit Bruto,quæ ſit expectatio Senatus de eo,quidq; in vrbe de exercitu & ſuis rebus agatur.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. 8

EO tempore Polla tua miſit,vt ad te,ſi quid vellẽ, darem literarum,cum,quid ſcriberem,non habebam. omnia enim erant ſuſpenſa propter expectationem legatorum: qui quid egiſſent,nihil dum nunciabatur. hæc tñ ſcribenda exiſtimaui. primum,ſenatum populumque R. de te laborare non ſolum ſalutis ſuæ cauſa, ſed etiam dignitatis tuæ. admirabilis eſt enim quædam tui nominis caritas, amorque in te ſingularis omnium ciuium. ita enim ſperant,atque confidunt,vt antea rege,ſic hoc tempore regno te remp. liberaturum. Romæ delectus habetur,totaque Italia: ſi hic delectus appellandus eſt,cum vltro ſe offerunt omnes: tantus ardor animos hominum occupauit deſiderio libertatis, odioq. diutinæ ſeruitutis. De reliquis rebus à te iam expectare literas debemus, quid ipſe agas, quid noſter Hirtius, quid Cæſar meus: quos ſpero breui tempore ſocietate victoriæ tecum copulatos fore. Reliquũ eſt, vt de me id ſcribam, quod te ex tuorum literis & ſpero & malo cognoſcere; me neque deeſſe vlla in re neque vnquam defuturum dignitati tuæ. Fac valeas.

HVB. EO tempore) Quo tpe Br. maximis viribus Ant.opprimebatur Mutinæ oſtendit Cic.Brutum magnæ curæ eſſe ſenatui non ſolum propter ſalutem publicam.ſed ẽt pp dignitatem ipſius Bruti, quem dicit eſſe omnibus ciuibus cariſſimum, in quo maximam habeant ſpẽ perpetuæ libertatis, monet aũt eũ qd fiat in Italia & petit ſe ab eo certiorem fieri quid & ipſe & Hirtijs & Octauius agant. Poſtremo pollicetur ſe nulla re defuturũ eius dignitati.[Polla tua).ſ.vxor. [Cum).i.quo.ſ.tpe. [Suſpenſa) adhue incerta & dubia.[Legatorum)q miſſi fuerant ab Ant. vt obſidione deſiſteret.[Nihil dum) Pro nihil,nam dum adiectio eſt ſicut ades dum,vel certe nihil dum pro nondum more greco,nam & μηδέπω,& μήπω pro nondum dr̃ apud Græcus. [Confidunt)Certiſſimum hũt ſine dubitatione credunt. [Vt) Sicut. [Rege) Cæſ. Erat aũt regium nomen apud Rom.inuidioſum,vnde ad fugiendum inuidiam Cæſ. imperator quam rex appellari maluit. [Regno) Dominatu quorundam. [Delectus) Qui vt ſupra diximus, ex diuerſis locis electus ſit,ſed qm oẽs & non quidam ſe offerebãt ad libertatem,ideo correxit dicẽs,ſi hic delectus appellandus,cũ potius ſit appellanda rõis omnium conſpiratio. [Vltro) Sponte, non inuitati. [Relictum eſt) Supereſt. [Tantus ardor) Admiratiue.vt, Tantæ molis erat Romanam condere gentem. [Diuturnæ) Longe. [Hirtius) Conſul. qui erat in caſtris Cæſ. Octau. [Societate vict.)Quia ſimul eritis victores. [Reliquũ) Supereſt.

Nihil dum.

Dum.

Vltro.

ASC. EO tpe &c.) Quo tpe M.Ant. maximis viribus opprimebat Mutinam, ſcripſit ad Brutum Cic. dicẽs eius ſalutem maxime curæ eſſe ſenatui omniq. populo,cum ſponte ſua nomina darẽt, & ad militiam ſcriberẽtur pro liberãdo eodem, & per eum repub. ſubleuanda a regno vt liberata erat a rege. Ordo eſt. Polla tua ſ.vxor miſit ad me,vt ſi quid literarum vellẽ ſupp.dare ad te,darem. Sunt qui legant dare,qũo ſubaudiendum eſſet aliud verbum quale eſſet,vt ſup. admoneret,aut ſciret &c. eo tpe,cum.i.q;,non habebam quid ſcriberem. Omnia.n.erant ſuſpẽſa pp expectationem legatorum,qui miſſi fuerant ad Ant.vt deſiſteret ab obſidione,qui.ſ.legati quid egiſſent.ſ.apud Ant. nihil dum .i. nihil adhuc nunciabantur. Ego tamen exiſtimaui hæc ſcribenda S.P.Q.R.laborare de te non ſolum cauſa ſalutis tuæ, ſed etiã dignitatis tuæ. Enim .i. quia, caritas quædam nominis tui eſt admirabilis , & amor omnium ciuium eſt in te ſingularis. Ipſi enim ſperant atque confidunt ita te vt antea.ſ.liberaſti remp. rege.i.tyranno,ita te liberaturum ſup. eſſe hoc tempore remp. regno , hoc eſt vt nullus deinceps ſe regem profiteri audeat.Delectus.i.conſcriptio militum qui de multis legitur, habetur Romæ, & in tota Italia,ſi hic .i.huiuſmodi conſcriptio eſt appellandus delectus,cum omnes ſe offerunt vltro. Tantus ardor occupauit.i.inuaſit animos hominũ deſiderio libertatis,& odio ſeruitutis diutinæ. Nos debemus expectare à te literas de reliquis rebus,quid .ſ. ipſe .i. tu agas . quid Hirtius noſter,ſup.agat,quid Cæſ.meus.ſ.ſingularis amicus. dicit meus,quia propter interfectum Cæſ.a quo heres ſcriptus erat,& filij loco habitus,non audet eum Bruto dicere amicum,ſup.agat quos ſpero breui tempore fore copulatos tecum ſocietate victoriæ.Reliquum eſt,vt ſcribam id de me,quod ego,& ſpero,& malo te cognoſcere ex literis tuorum, neque deeſſe, neque defuturum vlla in re dignitati tuæ. Fac valeas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Ciceronem vt operam det ne ob conſulum mortem reſp. detrimentum capiat amplius,& ſuam operam reip. pollicetur.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D. 9

PAnſa amiſſo quantum detrimenti reſp. acceperit, non te præterit. nunc auctoritate,& prudentia tua proſpicias oportet,ne inimici noſtri, conſulibus ſublatis,ſperent ſe conualeſcere poſſe. ego,ne conſiſtere poſſit in Italia Antonius,dabo operam. ſequar eum confeſtim. vtrunque me præſtaturum ſpero, ne aut Ventidius elabatur,aut Antonius in Italia moretur.in primis rogo te,ad hominem ventoſiſsimum,Lepidum mittas, ne bellum nobis redintegrare poſſit, Antonio ſibi coniuncto. nam de Pollio Aſinio,puto te perſpicere, quid ſit facturus. multæ, & bonæ,& firmæ ſunt legiones Lepidi, & Aſinij. neque hæc iccirco tibi ſcribo, quòd te non eadem animaduertere ſciam; ſed quòd mihi perſuaſiſſimum eſt,Lepidum recte facturum nunquam; ſi forte vobis id de hoc dubium eſt. Plancum quoque cõfirmetis,oro: quem ſpero,pulſo Antonio reip. non defuturum ſi ſe Alpes Antonius traiecerit, conſtitui præſidium in Alpibus collocare,& te de omni re facere certiorem. iij.kal.Maij, ex caſtris, Rhegij.

HV[B.] PAnſa) Fuſo & ſuperato Ant.apud Mutinam non ſine clade & vulnere victoriam.quia eo prœlio præter multos milites interierunt etiam conſules Hirtius & Panſa. hortatur Brut. Cic.vt prouideat ne cęde cõſulum hoſtes vires arripere poſſint, dicitque quid ipſe ſit facturus, & quid ſentiat de Lepido , Pollione, & Planco, nam de Planco ſe bene ſperare dicit, cum de alijs duobus, & præcipue de Lepido dubitet. [Amiſſo) Interempto. [Detrimenti)Damni.[Non præterit te)Scis.[Inimici)Antoniani.[Conſulibus) Hirtio & Panſa. [Sublatis) Interemptis. [Conualeſcere)Validiores fieri.[Confeſtim)Statim.[Vtrunque)Quod ſequitur. ſine aut.[Ventidius elabatur).i.effugiat,vt Antenor potuit medijs elapſus Achiuis . erat enim Ventidius Ant. amiciſſimus . [Præſtaturum)Effecturum. [Ventoſiſſimum) Vaniſſimum, mendaciſſimum,& leuiſſimum.[Redintegrare)Renouare. [Perſpicere) Prouidere & eum puto coniunctum iri cum Ant. [Nunquam recte facturum;)Quia videret inclinari ad Ant.[Perſuaſiſſimum)Certiſſimum.[Confirmetis) Vt pſeueret in tuenda libertate,vt ante cœpit.[Traiecerit) Tranſmiſerit.[Præſidium)Milites q ſeruant ipſas alpes.[Rhegij)Quæ vrbs eſt nõ procul a Mutina.

ASC. PANSA &c.) Fuſo Antonio apud Mutinam, non ſine cla de coſs. qui vicerunt, quia Hirtius, & Panſa conſules in eo conflictu ceciderant hortatur Brutum Cic. vt proſpiciat ne per necem conſulum hoſtis vires augeantur, docetq. quid ipſe ſit facturus, & quid ſentiat de Lepido, Pollione, & Planco. Ordo eſt. Nõ præterit te. i. ſcientiam tuam non fugit, hoc eſt bene ſcis, quantum detrimenti reſp. acceperit, Panſa. ſ. conſule amiſſo, quia occiſo nũc oportet, ſup. vt proſpicias auctoritate, & prudentia tua ne inimici noſtri ſperent ſe poſſe conualeſcere. i. fieri validiores, conſulibus ſ. Panſa, & Hirtio ſublatis. ſ. de medio viuentium. Ego dabo operam ne Ant. poſſit conſiſtere. i. ſedem figere in Italia, ſequar. n. confeſtim, hoc eſt cum feſtinatione, ego ſpero me præſtaturum. i. effecturum vtrunque, ne aut Ventidius elabat, aut Ant. q iam elapſus erat, moretur in Italia, neutrum tñ præſtitit. In primis rogo te, ſup. vt mittas ad Lep. hominem ventoſiſſimum. i. leuiſſimũ & inconſtantiſſimum, ne poſſit redintegrare nobis bellum, Antonio coniuncto ſibi, id autem euenit. Nam ego puto te proſpicere de Aſinio Pollione, qui proconſul in Hiſpanijs erat, qd ſit facturus. Multæ, & bonæ, & firmę legiones ſunt legiones Lepidi, & Aſinij. Neque ſcribo .d tibi iccirco, q ſciam te non animaduertere eadem, ſed q perſuaſiſſimum eſt. i. omnino creditum mihi, Lepidum nunquam facturum recte. i. pro rep. Si id forte dubiũ eſt vobis de hoc. ſ. Lepidum confirmetis (oro) Plancum, quem ſpero non defuturum reip. Antonio pulſo, ita autem ſimulauit ſe facturum, ſed nihil boni effecit. Sed ſi Ant. traiecerit alpes, ego conſtitui. i. ppoſui collocare in alpibus præſidium. i. militum cuſtodiam, qui tranſitum prohibeant & facere te certiorem de omni re. Quæ ferè tota contra conſtitutum honorum euenit. Nã Lep. & Ant. etiam Cæſ. in partes ſuas traxerunt, & ſimul, triumuiratũ inierunt. Ex caſtris Rhegijs. i. quæ ſunt Rhegij quod oppidum eſt non longe è Mutina. dictum Rhegium Lepidi.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Scribit Ciceroni, ſe maxime illius patrocinium expetere in defenſione ſua auctoritatis, deinde reſp. calamitatem exponit, quidq; Ant. egerit à fuga, & quomodo facile ſuperari potuiſſet, ſi omnia ex voto ſucceſſiſſent.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D. 10

NOn mihi remp plus debere arbitror, q̃ me tibi, gratiorem me eſſe in te poſſe, q̃ iſti peruerſi ſint in me, exploratum habes: ſi tñ hæc tpis videantur dici cauſa, malle me tuum iudicium, q̃ ex altera parte oĩum iſtorum. tu. n. à certo ſenſu, & vero iudicas de nobis: quod iſti ne faciant, ſumma maleuolentia, & liuore impediuntur. interpellent me, quo minus honoratus ſim; dum ne interpellent, quo minus reſp. à me cõmode adminiſtrari poſſit. quæ quanto ſit in periculo, q̃ potero breuiſſime exponam. Primum omnium, quantam perturbationem rerum vrbanarum afferat obitus conſulũ, quantamq. cupiditatem * hominibus iniȷciat vacuitas, non te fugit. ſatis me multa ſcripſiſſe, quæ literis commendari poſſint, arbitror: ſcio. n. cui ſcribam. reuertor nunc ad Antonium. qui ex fuga cum paruulam manũ perditum hr̃et inermium; ergaſtula ſoluendo, omneq. genus hominem arripiẽdo, ſatis magnum numerum vr̃ effeciſſe. huc acceſſit manus Ventidij: quæ, trans Apenninum itinere facto difficillimo, ad Vada peruenit, atq; ſe ibi cum Antonio coniunxit. eſt numerus veteranorum, & armatorum ſatis frequẽs cum Ventidio. cõſilia Antonij hæc ſint, neceſſe eſt; aut ad Lepidum vt ſe conferat, ſi recipitur: aut Apennino, Alpibuſq. ſe teneat; & decurſionibus p equites, quos habet multo, vaſtet ea loca, in quæ incurrerit; aut rurſus ſe in Etruriam referat, q ea pars Italiæ ſine exercitu eſt. q ſi me Cæſar audiſſet, atque Apenninum tranſiſſet: in tantas anguſtias Antonium compuliſſem, vt inopia potius, q̃ ferro, conficeretur. ſed neque Cæſari imperari põt: nec Cæſar exercitui ſuo. quod vtrunque peſſimum eſt. cum hæc talia ſint: quo minus, quod ad me pertinebit, homines interpellent, vt ſupra ſcripſi, non impedio: hæc quemadmodum explicari poſſint, aut, à te cum explicabũtur, ne impediantur, timeo. alere iam milites non poſſum. cum ad remp. liberandam acceſſi, H-S mihi fuit pecuniæ CCCC amplius. tantum abeſt, vt meæ rei familiaris liberum ſit quidquam, vt meos iam oẽs amicos ære alieno obſtrinxerim. * ſeptenum numerum legionũ alo; qua difficultate, tu arbitrare. non, ſi Varronis theſauros haberem, ſuſtinere ſumptum poſſem. cum primum de Antonio exploratum habuero, faciam te certiorem. Tu me amabis, ita, ſi hoc idem me in te facere ſenſeris. iij. non. Maij, ex caſtris, Dertona. Vale.

[Left margin: * alias, hoſtibus honoris & iniurias.]

[Right margin: * alias, ſeptem]

HVB. NOn mihi) M Ant. vt ſæpe ſupra diximus, poſtq̃ ſuperatus eſt apud Mutinam, ſemper quæſiuit ſecum Pl. & pcipua cum Lep. coniungere. Itaque cum Romæ, ageretur de dignitate Brut. multiq. ei aduerſarentur. Primum oſtendit Brut. ſe nulle defenſorem ſuum ſolum Cic quã oẽs alios. Deinde oſtendit in quanto periculo ſit reſp. exponitq. quid fecerit Ant. poſt fugam ſuã ex Mutina, cui dicit potuiſſe obſiſti ſi Cæſ. Octauianus voluiſſet ei parere, quę omnia dicit, vt a Cic. diligenter exponantur in ſenatu. Poſtremo dicit ad quam difficultatem pecunię ſit redactus. [Remp.) Dr̃e mihi, pp aſſiduam curam meam erga eã & propter immortale beneficiũ, quod ei præſtiti, cum meo periculo eam ex tyrannide liberaui. [Quàm me tibi). ſ. arbitror dr̃e. [Peruerſi) Iniqui, malo animo. [Dici cauſa). ſ. mea. i. videatur eſſe agendum de me vel. [Si). i. quamuis. [Mea cauſa vr̃ dici) Dum videatur defendi & agi. [Ab ijs). ſ. peruerſis ciuibus, qui non ſunt in me valde grati. [Omnium iſtorum). ſ. iudicium. [Tu enim) Non. [A certo). ſ. ex certa & vera ſententia, & ex cognitione rerum. [Quod). ſ. iudicare ex certo ſenſu. [Maleuolentia) Odio in me. [Liuore) Inuidia. [Interpellent) Impediant, q d. nihil quæro mea cauſa, ſed omnia cauſa reip. [Quàm potero breuiſſime). i. quanto breuiori ſermone potero. [Obitus) Mors. [Conſulum) Hirtij & Panſę, qui Mutinenſi prœlio interierunt. [Vacuitas) Locus conſulum vacuus, quærebant enim multi ſubſtitui in eorum locum, vt ſupra vidimus de Plan. & Octauio. [Quæ poſſint commendari literis). i. poſſint ſcribi, q a reliqua potius, ſunt tacenda q̃ ſcribenda. [Cui,) q. d. amiciſſimo & fideliſſimo. [Ex fuga) Poſt Mutinenſe prœlium. [Paruulam manum) exiguæ multitudine. [Ergaſtula) Serui qui in ergaſtulis erant, poſuit autem locum pro ipſis ſeruis. [Soluendo) Liberãdo vinculis, & ſeruitute. [Huc) Ad ſupradicta. [Trans Apenninum). ſ. montem omnem in longum tendens Italiam in partes duas diuidit, à dextra inferum. i. Tuſcum mare ſpectans, à ſiniſtra vero ſuperum, quod Adriaticũ vocant, in ſiculum vſque fretum progreditur, capitur autem initium, vt voluit Str. à Genua, ſicut alpes à Sabbatijs iter Genuam vero, & Sabbatios ducenta ac ſexaginta ſtadia interſunt. [Ad Vada) Quæ Sabbatia Str. teſte nuncupantur. quidam dicuntur hodie appellari portum Vadorum apud Saonam, quæ Sabbatia dicta eſt. [Ad Lepidum) Qui tenebat Gallia Narbonenſem, vt ſæpe diximus. [Decurſionibus) Subitis & improuiſis ſuaſionibus. [Si Cæſ. audiſſet me) Si paruiſſet mihi Cæſ. Octau. [Anguſtias) Difficultates. [Conficeretur) Conſumaretur. [Exercitui ſuo). ſ. poteſt imperari. [Ad me) Ad honorem, & rem meam. [Hęc) Ordo eſt. [Timeo quemadmodum hæc poſſit explicari). ſ. vt debẽt, & vt ſunt vera. [Impediantur) A peruerſis, & maleuolis viris. [Alere) Victu ſuſtentare, paſcere. [Cum acceſſi) Dicit quantum detrimentum rerum ſuarum fecerit, quia cum incepit liberare remp. habebat ſupra quadraginta millia ſeſtertiorum, nunc autẽ dicit Brutus ſe nihil liberũ hr̃e in re familiari ſua, ſed ẽt accepiſſe mutuo omnibus amicis ſuis pro ſe fideiuſſione obligatis. [Tantum abeſt). i. tñ non eſt verum. [Liberum) Sine obligatione. [Vt obſtrinxerim) Obligauerim. [Aere alieno) Debitis pecunia mutuo accepta ſub eorum fideiuſſione. [Septenum numerum legionum). i. ſeptem legiones, quæ continebant ſupra quadraginta millia militum. [Varronis) Qui illis tpibus fuerat ditiſſimus. [Exploratum) Certum, quod conſilium ſit capturus, rebus ſuis.

[Right margin: Ergaſtula. — Sabbatia. — Vada.]

ASC. NON mihi &c.) Dicit ſe plurimum debere Cicer. à quo grauiſſime defenſus erat. Oſtendit etiam in quanto periculo ſit reſp. & quid moliatur Antonius, cuius inceptis facile obſiſtere potuiſſet ſi Cæſ. Octauium adiutorem habuiſſet. quod & ſenatui indicari petit, & in quanta ſit pecuniæ penuria. Ordo eſt. Non arbitror

arbitror remp. debere mihi plus q̃ me t.bi,tu,habes exploratum .i. perſpectum,& cognitum,me poſſe eſſe,videlicet ſi libere in ciuitate libera viuere poſſem,gratiorem.i.magis memorem beneficij in te,q iſti peruerſi,qui.ſ.ob liberatam remp.pro qua immurtales mihi gratias debent,vt hoſtem patriæ perſequuntur, ſint io .i.erga me. Ait.i.ſed,ſi videatur hoc t pe.i.adhuc dubio,& incerto de exitu belli dici.ſ.ſententia honeſta de me,ab his .ſ. peruerſis, cauſa ſimulationis.i.vt ſimulent ſe amicos reip.ego mehercule mallē .i. pluris æſtimem,iudicium tuum.ſ.ſolius de me,q ſup. iudicia omnium iſtorum.ſ.peruerſorum, ex altera parte.ſ.ſi iudicium tuum ponatur ex vna parte quaſi bilancis, & iudicia oium peruerſoꝝ in altera parte, ego pluris faciam iudicium tuum ſolius, q̃ omnium iſtorum, ēt ſi cauſa ſimulationis pro me iudicent. Tu.n.iudicas de nobis à ſenſu certo,&vero.i.non ficto,nec pro t pe aſſumpto, quod iſti.ſ.peruerſi impediuntur ne faciant .i. impediuntur facere non q a illius iuſta cauſa deſit, ſed ſumma maleuolentia,& liuore.ſ.ſummo .i. tetra inuidentia,quæ hominem liuidum facit, hoc eſt plumbei coloris, qualis ſit, ex morſu non aperta cute,aut ex congreſſu violento, vnde Tibullus. Tum ſuccos herbasq́. dedi, quis liuor abiret. Quem facit impreſſo mutua dente Venus. Et Iuuen. Vuaq́. conſpecta liuorem adducit ab vua. Interpelleot.i.innuo, aut concedo vt interpellent.i.diſturbent,& impediant me,quo minus .i. vt non ſim honoratus, dum oe.i.non interpellent.i.impediant quo minus.i.vt non reſp.non poſſit adminiſtrari cōmode à me. Quæ.ſ.reſp.in quanto ſit periculo ego exponam.i.declarabo,q̃.i.quantum potero breuiſſime. Primum omnium non fugit te .i. ſcientiam tuam, hoc eſt bene ſcis quantam perturbationem omnium rerum vrbanarum, hoc eſt vrbis Romæ, quæ per excellentiam dr vrbs obitus.i.interitus & cædes conſulum .ſ. Panſæ, & Hirtij in bello occiſoꝝ,afferat .ſ. modo, eſt .n. pñtis coniunctiui non futuri optatiui, & quantam cupiditatem nouitas.ſ.ſtatuum, & gubernatorem inijciat.i.q̃ cupidi,& auidi ſint homines, vt ſemper fuerunt innouandarum rerum, iniecta .ſ. ſpe per mortem conſulum. Et ſup. aut de qua eē, ego arbitror me ſcripſiſſe ſatis multa quæ pñt cōmendari .i. tuo credi literis. Scio enim cui ſcribam quia amatori reip.& homini ſapientiſſimo. Reuertor nunc ad Ant. qui cum hr̄et paruulam manum militum inermium ex fuga.ſ.collectorum, vr̄ effeciſſe ſatis magnum numerum.ſ.militum, ſoluendo.i.aperiendo ergaſtula.i. ſeruos ipſo,qui in ergaſtulis ligati tenebantur ad faciendum opus dn̄is ſuis, & arripiendo oē genus hominum, vt ſunt latrones,ſicarij,exules,parricidæ,q ſolum verterunt & ſimiles. Huc.i. ad hoc malū aut ad hanc vim militum,acceſſit.i.addita eſt manus .i. exercitus Vētidij quæ .ſ. manus itinere difficillimo facto trans Apenninū.ſ.montem, q Italiam dirimit à Liguſtico mari Adriati cū ferè protenſus,peruenit Vadda .ſ. Sabbatia,nunc qdam portū Vadoꝝ ad Saonā dici volūt,atq; coniunxit ſe ibi cum Ant. Numerus veteranoꝝ.ſ.militum cum primis paucos armatos habuiſſet, eſt ſatis frequēs.ſ.in exercitu Antonij poſt aduentu Ventidij, Neceſſe eſt vt conſilia Antonij cum Ventidio ſint hæc aut vt .ſ. Ant. ꝓferat ſe ad Lep. ſi recipitur .ſ. a Lepido, aut teneat ſe Apennino .ſ. monte,& alpibus,hoc eſt in Liguria inter Apenninū, & alpes, & vaſtet ea loca q incurrent de curſionibus p equites quos habet multos, aut referat ſe rurſus in Hetruriā, quod ea pars Italiæ eſt ſine exercitu, quod .i. quam rem ſi Cæſ.ſ.Octauius audiſſet me, atq; tranſiſſet in Apenninum præcluſurus .ſ. iter Ventidio, ipſe compuliſſet Ant.in tantas anguſtias,vt conficeretur.i.conſumeretur & periret potius inopia.ſ.cōmeatus q̃ ferro. Sed neque poteſt .ſ. à me, aut quoq̃ imperari Cæſ. nec Cæſar ſup. poteſt imperare ſuo exercitui,quod vtrunque eſt peſſimum. Cum hæc ſint talia.i. tam periculoſa,non impedio.i.non obſiſto vt ſcripſi ſupra quo.i. vt hoīes minus.i.non interpellent .i. diſturbent quod pertinebit ad me.i.ad honorē meum. Ego timeo .ſ. non inuenit aut timeo pro dubio,ſicut dubito pro timeo interdum accipitur. quēadmodū hæc.ſ.quæ impendent mala poſſint explicari .i. abſolui,aut ne impediātur cum.i.qñ explicabuntur à te. Ego non poſſum iā alere milites qa pecuniæ defecerunt. Cum.i qñ acceſſi ad remp. liberādam fuit, mihi amplius quatuor millibus ſeſtertium pro ſeſtertiorum.quod ſi nō dr̄,dicere tñ licet,quia ſeſtertius reperitur. ſic ordo,ſeſtertium fuit mihi amplius quatuor millibus. Tantum abeſt ſup. nunc vt quidquam res meæ familiaris ſit liberum .i. non obligatum ære alieno,vt obſtrinxerim iam oēs amicos meos ęre alieno.i.debito quo ſe pro me obligauerunt. Ego alo numerum ſeptenum legionum .i. legiones ſeptem numero, in quibus ſunt vltra quadraginta millia militum. Arbitrare tu .i. exiſtima, qua difficultate, q. d. omnium maxima. Ego non poſſem ſuſtinere ſumptus .i. impendia,ſi hr̄em theſauros Varronis,hominis ditiſſimi. Ego faciam te certiorem cum primum habuero ſup. aliquid exploratum de Antonio. Tu amabis me ſi ſenſeris ſup.me facere hoc idem in te. Datum ſup. aut ſcriptum Derthone,alij habent Derthona ſubaudiendo ex caſtris. iij. non. Maias.

MALLE me tuum iudicium) Referuntur hæc ad id, quod dicit,exploratum habes. totum autem hunc locum ex libro Pauli Boti,& Vincentij Riccij emendauimus. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Ciceroni quid de Lepido, & Planco ſuſpicabatur, & quot militet, quaque auxilia adhuc expectet.

D.BRVTVS IMP.COS.DES.M.CIC. S.D. II

EOdem exemplo literæ à te mihi redditę ſunt,quo pueri mei attulerunt. Tantum me tibi debere exiſtimo,quantum perſoluere difficile eſt. Scripſi tibi,quę hic gererentur. in itinere eſt Antonius: ad Lepidum proficiſcitur; ne de Planco quidem ſpem adhuc abiecit,vt ex libellis eius animaduerti, qui in me inciderūt. in quibus quos ad Aſinium,quos ad Lepidum,quos ad Plancum mitteret,ſcribebat. ego tamen non habui ambiguum, & ſtatim ad Plancum miſi: & biduo ab Allobrogibus. & totius Galliæ legatos expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quæ iſtic opus erunt adminiſtrari,proſpicies,vt ex tua voluntate, reiq́. pub. commodo fiant maleuolentiæ hominum in me ſi poteris,occurres: ſi non poteris, hoc te conſolabere. quód me de ſtatu meo nullis contumelijs deterrere poſſunt. Pridie non.Maij,ex caſtris, finibus Statiellenſium.

EOdem)Cum Ant.poſt cladem Mutinenſem alpes verſus fugiſſet ſcribit Brut. ſe dubitare de Lep. & Pl. ne cum eo coniungatur, quia miſerat Ant.ad eos nuncios occulte, ſicut Brut.ſe cognouiſſe dicit ex quibuſdam ſcriptis Ant. quæ ad eius manum prouenerunt,dicit tamen ſe expectare, & ex Allobrogibus,& ex omni Gallia legatos, quos ſperat remiſſurum domum confirmatos. Poſtremo orat Cic. vt eum Romæ defendet.[Quo) .ſ.exemplo.[Pueri) Serui. [Perſoluere) Satiſfacere. [Ex libellis) Codicillis literis.[Eius) Antonij. [Inciderūt in me) Caſu quodam venerunt ad manus meas. [In quibus) Libellis. [Quos) .ſ. nuncios ſecretos. [Aſinium) Pollionem,qui præerat Hiſpaniæ, vt ſupra lib.x. [Non habui ambiguum) Non poſui in dubio, ſed ſtatim credidi. [Miſi) .ſ. nomine meo nuncium. [Biduo) Intra duos dies. [Ab Allobrogibus) Populis qui ſtatim occurrunt ſuperatis alpibus, de quibus lib.x. [Et totius Galliæ) .ſ. legatos. [Confirmatos) Bene perſuaſos, ad defendendā libertatem Romanam ne faueant Ant. [Illic) Romæ. [Adminiſtrari) Geri.[Proſpicies) Prouidebis. [Occurres) Reſiſtes.[Hoc) Hac re. [Conſolabere) .ſ. te. [Deterrere) Remouere ab officio, & defenſione libertatis. [Contumelijs) Iniurijs. HVB.

ASCENSIVS.

EODEM &c.) Ex Alpibus ſcribens Brutus dicens ſe dubitare de Lep. & Pl. ne cum Ant. coniungatur, quia miſerat ad eos nuncios occulte, dicit ſe expectare Allobrogas, & petit a Cicer. defendi. Ordo eſt. Literæ ſunt redditæ mihi a te.ſ. miſſæ, eodem exemplo .i. eadem forma ſcribendi, & eodem argumento quo pueri mei.i.ſerui, aoulerunt.i. annunciauerunt mihi verbis,hoc eſt id, quod pueri mihi annunciauerant de te, perſpexi in literis tuis quæ fuerunt conſonæ verbis eorum, & ideo. Ego exiſtimo .i. iudico, me debere tibi tantum, quantum difficile ſit perſoluere. Scripſi tibi quæ geruntur hic. Ant.eſt in itinere, proficiſcitur ad Lep. ne quidem .i. non etiam aut ſaltem abiecit ſpem de Planco .ſ. in partes ſuas vocando. vt animaduerti ex libellis .i. epiſtolis eius, qui inciderunt in me, id eſt in manus meas aut meorum. In quibus.ſ.libellis ſcribebat, quos .ſ. nuncios,aut ſolicitatores mitteret ad Aſinium, ſcilicet Pollionem in Hiſpaniam, quos mitteret ad Lep. quos ad Plan. Ego tamen non habui ambiguum, id eſt dubium. & miſi ſtatim ad Plan. & expecto biduo, id eſt intra biduum, legatos ab Allobrogibus populis Galliæ inter alpes, & Rhodanum, & legatos

totius Galliæ,quos.ſ.legatos,vbi venerint.ego mittam domũ.ſ. ſuam confirmatos.ſ.in hdc reip.Romanę,ſi proſpicies,quę opus erunt adminiſtrari illic.i.Romę vt fiant ex voluntate tua,& commodo reip.Tu occurres.i.reſiſtes,ſi poteris maleuolentiæ hominum in me,ſi nõ poteris,cõſolabere,ſup. te,hoc,in hac re ꝙ ipſi maleuoli nullius cõtumelijs poſſunt deterrere me,de ſtatu meo.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Mirari ſe dicit, cur Antonium Brutus confeſtim non ſit perſecutus, cum id plerique illi facile fuiſſe dicant: hortaturq́; ſub finem, vt omnes calumnias, quantum fieri poteſt, vitet.

M.CIC. D.BRVTO IMP.COS.DES. S.D. 12

TRes vno die à te accepi epiſtolas; vnam breuem, quam Flacco Volumnio dederas;duas pleniores, quarum alteram tabellarius T.Vibij attulit, alteram ad me miſit Lupus. Ex tuis literis, & ex Græceij oratione non modo non reſtinctum bellum, ſed etiam inflammatum videtur. non dubito autem pro tua ſingulari prudentia, quin perſpicias, ſi aliquid firmitatis nactus ſit Antonius,omnia illa tua pręclara in remp. merita ad nihilum eſſe ventura. ita enim Romam erat nunciatum, ita perſuaſum omnibus, cum paucis inermibus, perterriti metu, fracto animo fugiſſe Antonium. qui ſi ita ſe habet, vt, quemadmodum audiebam de Græceio, confligi cum eo ſine periculo non poſſit: non ille mihi fugiſſe à Mutina videtur, ſed locum belli gerendi mutaſſe. itaque homines alij * fracti ſunt, non nulli etiam queruntur,quòd perſecuti non ſitis. opprimi potuiſſe, ſi celeritas adhibita eſſet, exiſtimant. omninò EST hoc populi, maximeque noſtri, in eo potiſſimum abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit. ſed tamen prouidendum eſt. ne qua iuſta querela eſſe poſſit, res ſic ſe habet. is bellum confecerit, qui Antonium oppreſſerit. hoc quam habeas vim, te exiſtimare malo, quàm me apertius ſcribere. Vale.

*a alias, facti,

HVB. TRes vno die)Cum ſcripſiſſet Brutus Cic.& Græceius corã retuliſſet.M.Ant.ita fugiſſe ex prœlio Mutinenſi, vt aduerſus eum non poſſet ſine periculo pugnari,Cic. qui credebat eum penitus fractum,dicit nunc non videri ſibi eum fugiſſe, ſed potius mutaſſe locum ad bellum gerendum.Itaque dicit multos quæri de Bruto, ꝙ eum ſtatim non pſecutus ſit antequam permitteret cum vires recipere,qm̃ eſt opinio hominum,ꝙ ſi vſus eſſet celeritate in perſequendo,facile potuiſſet eũ opprimere quã querelam dicit eſſe ex ingratitudine. Sed tamẽ hortatur eum,ne det alicui iuſtam de ſe querelæ cauſam. [Pleniores) Longiores. [Reſtinctum)Sopitum,penitus amorum. [Inflammatum)Incenſum,vt augeatur,& bene reſtinctum, & inflammatum dixit, quia vt ſæpius diximus,comparatur bellũ incendio. [Nactus ſit) Acceperit. [Illa)Quæ tñ hac fecitti. [Fracto animo)Debilitato,& ſine vlla ſpe. [De Græceio).i.a Græceio, amabã .n. antiqui frequẽter ponere de pro a. [Cõfligi)Certari pugna. [Locum) Aptiorẽ ſibi quam eſſet Mutinæ. [Fracti).ſ.ceciderunt animo. [Queruntur)De te & exercitu tuo. [Opprimi)Ant. [Populi)Cuiuſlibet generaliter,vnde eſt prouerb. Beneficia,quę in populum conferuntur,tũ nulliũ conferuntur. [Hoc)Hic mos. [Noſtri) Rom. [Abuti libertate)Eſſe nimium liberũ,& ingratum cõtra rationem in maledicendo,& malefaciendo ei, per quem libertatem conſecutus ſit de multis talibus exemplis lege Val. Max. in cap. de ingratis. [S.t)Pro erit. [Confecerit,quã vim habeat) Quod pondus,ſic.n. ſupra ſcripſit ad Pl.id probans auctoritate Horat.qui ſolum Vlyſſem euerſorem Troiæ appellauit. [Apertius) Pluribus verbis.

ASC. TRES &c.) Cum intellexiſſet Cic. quas vires hr̃et M.Ant. dicit eum non fugiſſe,ſed locum mutaſſe videri, itaque Brutum, quod eum non ſit ſtatim perſecutus, monet caueat dare iuſtam querelæ cauſam.Ordo eſt.Ego accepi à te tres epiſtolas vno die, vnã breuem,quã dederas.ſ.perferendam Flacco Volũnio. Duas pleniores.i.plenius rem declarantes,qa prolixiores. Quarum.ſ. duarum tabellarius Titi Vibij attulit alteram, Lupus miſit ad me alteram. Bellum vr̃ ex literis tuis.i.vt ſonant literæ tuæ,& oratione Græceij.i.ſm quod Græceius locutus eſt,non modo non reſtinctum,ſed ẽt inflammatum. Non dubito aũt quin perſpicias pro ſingulari prudentia,ſi Ant.nactus ſit.i.acquiſiuerit aliquid firmitatis,omnia illa præclara merita tua in remp.eſſe vẽtura ad nihilum,qa nunc videaris tm̃ peccaſſe,quantum prius demeruiſſe. Enim.i.quia,nunciatum,erat Romam ita,perſuaſum erat omnibus ita,Ant.fugiſſe animo fracto.i.habẽs animum fractum, cum paucis.ſ.militibus inermibus,& ſup.perterritis metu. Qui.ſ.Ant. ſi habet ſe ita vt non poſſit confligi.i.conflictus fieri. hoc eſt pugnari cum eo ſine periculo,quemadmodum audiebam, de.i. ex vel à Gręceio,ille.ſ.Ant.non videtur mihi fugiſſe de Mutina, ſed mutaſſe locum gerendi belli. Itaque.i.& ita homines,hoc eſt ciues R.alij.i.aliqui ſunt fracti.ſ.animo .i. deſperantes de victoria. nonnulli queruntur.i.conqueruntur etiam quod non ſitis perſecuti eos .ſ. fugientes tant.ſper dum erant trepidi, & inermes. Ipſi ſup. exiſtimant eos potuiſſe opprimi .i. vi expugnari & occidi. ſi celeritas.ſ.perſequendi eos eſſet adhibita. Callide quod ipſe opinatur ne Brutum lędat dicit alios opinari,veruntamen fieri potuit vt alij opinarentur. Hoc.ſ.quod dicet,videlicet abuti libertate.i.nimis libere loqui,potiſſimum.i.præcipue in eo,videlicet in te,per quem conſecutus ſit eam.ſ.libertatem. Ex omnino .ſ. proprium populi, & maxime noſtri .i. nobis fauentis. Sed tamen.i. tametſi forte populus id inique fecerit, tamen prouidendum ſit, ne qua iuſta querela poſſit eſſe. Res.i.negocium hoc,habet ſic ſe, ſup.vt is confecerit.i.finierit bellum,qui oppreſſerit Antonium. Quam vim .i. efficaciam habeat hoc.ſ. conſilium aut dictum malo te extimare.i.iudicare quam me ſcribere apertius.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſatoria eſt epiſtola, qua purgat ſe ab iniuſtis querelis, quòd Antonium non ſit mox perſecutus. hortaturq́; Ciceronem, vt & ipſe, & omnes boni bono animo ſint, ſed tamen ſolliciti in curanda republica.

D. BRVTVS IMP.COS.DES. M.CIC. S. 13

IAm nõ ago tibi gratias:cui enim re vix referre poſſum,huic verbis non patitur res ſatis fieri. Attendete te volo,quę in manibus ſunt: qua enim prudentia es, nihil te fugiet, ſi meas literas diligenter legeris. Sequi confeſtim Antonium his de cauſis Cicero non potui. eram ſine equitibus,ſine iumentis. Hirtium perijſſe neſciebam. Cæſari non credebam prius,q̃ conueniſſem,& collocutus eſſem. hic dies hoc modo abijt. poſtridie mane à Panſa ſum accerſitus Bononiam cum itinere eſſem, nunciatum mihi eſt, eum mortuum eſſe. recurri ad meas copiolas: ſic enim vere eas appellare poſſum. ſunt extenuatiſſimæ,& inopia omnium rerum peſſime acceptæ. biduo me Antonius anteceſſit, itinere multo maiore fugiens,q̃ ego ſequens.ille enim ijt paſſim:ego ordinatim.quacunque iuit,ergaſtula ſoluit,hominis arripuit. conſtitit nuſq̃ prius, q̃ ad Vada venit: quem locum volo tibi eſſe notum iacet inter Apenninum, & Alpes,impeditiſſimus ad iter faciendum. cum abeſſem ab eo millia paſſum triginta,& ſe iam Ventidio coniunxiſſet; concio eius ad me eſt allata; in qua petere cœpit à militibus, vt ſe trans Alpes ſequerentur: ſibi cum M. Lepido conuenire. ſucclamatum eſt,& frequenter à militibus Ventidianis, (nam ſuos valde q̃ paucos habet) ſibi aut in Italia pereundum eſſe,aut vincendum. ẽt orare cœperunt, vt Pollentiam iter facerent. cum ſuſtinere eos non poſſet, in poſterum diem iter ſuum contulit. hac re mihi nunciata,ſtatim quinque cohortes Pollentiã præmiſit,meumq́. iter eò contuli.hora ante pręſidium meum Pollẽtiam venit, q̃ Trebellius cum equitibus. ſaneq̃ ſum gauiſus:in hoc.n.victoriam puto conſiſtere.in ſpem venerãt, ꝙ neq; Planci quatuor legiones

omnibus

omnibus ſuis copijs pares arbitrabãtur,neq; ex Italia tã celeriter exercitum traijci poſſe credebãt. quos ipſi ad huc ſatis arrogãter Allobroges, eqtatusq́. oĩs,q eò pręmiſſus erat à nobis, ſuſtinebant; nr̃oq́. aduẽtu ſuſtineri facilius poſſe cõfidimus. tñ, ſi quo ẽt caſu Iſarã ſe traiecerint; ne qd detrimenti reip. iniungãt, ſumma à nobis dabit̃ opera. vos magnum aĩum, optimamq́. ſpem dę ſumma reip. hr̃e volumus, cũ & nos, & exercitus nr̃os, ſingulari cõcordia cõiunctos, ad oĩa pro vobis videatis patos. ſed tñ nihil de diligẽtia remittere debetis, dareq́. operã, vt quamparatiſſimi ab exercitu, reliqsq́. rebus ꝓ vr̃a ſalute cõtra ſceleratiſſimam cõſpirationem hoſtiũ cõfligamus: q quidem eas copias, quas diu ſimulatione reip. cõpararant, ſubito ad patrię periculũ conuerterũt.

HVB. IAM non ago) Quia Cic. in præcedenti epiſt. familiariter monuerat Brut. vt daret operam ne iuſtæ querelæ cauſam de ſe daret, quia dixerat quoſdam quæſtos eſſe, ꝙ non ſtatim ꝑſecutus eſſet cum exercitu ſuo Ant. ex Mutinenſi conflictu fugientem, ſic enim potuiſſet facile opprimi, primum Brut. oſtẽdit ſe tñ hr̃e Cic. vt actione gratiarum non putet. ſatisfaciendum, cui re vix ſatisfieri poſſit, deinde excuſat, ſe quare ſtatim non ꝑſecutus ſit Ant. adducitque, ad excuſationem ſuam multas, & iuſtas rationes, dicit quò ſe receperit M. Ant. & qď deliberet ſe facturum aduerſus eum, hortatur autem vt omnes bonam ſpem habeant de rep. & tñ vt ſemper ſint parati, & exercitu, & ceteris rebus aduerſus eos, qui ſub prætextu defendendæ reip. magnas ſibi vires comparant, vt eam opprimant. [Res) Honeſtas. [Attendere) Diligenter conſiderare. [In manibus) In poteſtate. i. quæ fieri poſſunt. [Nihil te fugiet) Nihil te latebit, nihil ignorabis. [Qua)
Iumẽta. .i. ea prudentia, qua es. [Sequi) Incipit ſe excuſare. [Sine iumentis) Quæ deferrent impedimenta, & ſarcinas militares. dr̃. n. iumenta tantummodo ea animalia, quę iuuant humoris ferre onera, vt equi, muli, aſini, camelli, &c. huius gñis non etiam quæ trahunt, niſi fortaſſe improprie ponuntur, quod rariſſimum eſt. [Nõ credebam) Non fiebam. [Hic dies) Primus quò fugit Ant. & quia occurrebat quare nõ perſecutus es ſequenti die, adducit etiam cauſas. [A Panſa) Alterum conſulem, qui grauiter vulneratus fuerat & Bononiæ ſtatim delatus. [In itinere) Vt ad eum irẽ.
Copioſa. [Copioſas) Paruum exercitum. [Extenuatiſſimæ) Valde tenues, & imminutæ. [Male ac.) Male tractatæ. [Maiore itinere) Quia plura militaria, faciebat ipſe fugiens, q̃ ego perſequens ipſum. [Paſſim) Vage nulla ſeruata via. [Ergaſtula) Seruos, ſicut ſupra dictum eſt. [Ad Vada) Ab Sabbatios, vt ſupra diximus, vbi ſunt Vada dicta Sabbatia apud Saonam. [Apenninum) Quem ſupra diximus auct. Str. incipere à Genua. Alpes vero a Sabbatijs, in medio ſunt Sabbatia Vada. [Concio) Oratio. [Eius) Ant. petere exhortandis eos. [Conuenire ſibi) .i. ſe concordare, & habere vt ita dicam intelligentiam cum Lep. [Nam ſuos) Parentheſis.
Pollentia. [Habet) Ant. [Iter facerent). i. irent. [Pollẽtiam) Hoc tpe etiam extant oppidum in Liguribus loco edito habens a ſiniſtra Tanaum fluuium diſtans circa lx. ſtadia ab Alba Liguſtica. poſſidetur aũt id oppidum & comitatus titulo, & dñatus iure a magnifico, & gñoſo viro, & ſapientiſſimo iuriſconſulto Ant. Romagnano olim ducali Sabaudiæ ſcriba, ſecretario nunc Mediolani Ducali ſenatore grauiſſimo, cuius ſingularem æquitatem, & ſapientiam oẽs admirantur. laudant, amant; errat aũt qui dicit Pollentiam eſſe, quæ hodie corrupto vocabulo Valentia vocatur in ripa Padi, cum & ambo oppida extant, & multum inter ſe diſtent. [Suſtinere) Retinere. [Contulit). ſ. Pollentiam. [Eò) Aduerb. eſt loci. i. illuc. ſ. Pollentia. [Hora ante ꝓſidium meum venit) .i. vna hora ante venit ꝓſidium meum. [Pollentiam, q̃ Trebellius) Dux Ant. cũ eqtibus ſuis. [Præſidium) .i. milites mei, quos ad muniẽdã Pollentiam ꝯtra Ant. præmiſeram. [Saneq̃). i. valde. [In hoc) quod mei citius aduenerarũt. [Pollẽtiã) Quã equitates Ant. quos ducebat Trebellius. [Allobroges) Quos ego confirmauerã. [Satis erogãter) Conſtanter, audacter. [Nr̃o aduentu) q a præſentia mea fient fortiores. [Iſaram) Fluuium in finibus Allobrogũ, vt lib. x. dictũ eſt. [Iniungant) Inferant. [De ſummæ) De ſtatu. [Re-
Conſpiratio mittere) Diminuere. i. ꝓꝑ hoc nõ deberis eſſe negligẽtiores. [Cõſpirationem) Coniurationem. ſed qm̃ conſpiratio ẽt in bonum dr̃, ideo dixit ſceleratiſſimam. [Confligamus) Prœliemur. [Simulatione) Prætextu. [Periculum) Diſcrimen, quia Ventidius coniunctus erat cum Ant. & de fide Lep. dubitatur.

IAM &c.) Quia in præcedenti epiſtola Cic. familiariter monuerat Brutum vt daret operam ne iuſta hr̃ de eo querela, Brutus ſe tm̃ debere Cic. fatetur vt agendo gratias non putet ſe ſatisfacturum. Purgat autem ꝙ non ſtatim perſecutus ſit Ant. adducens varias rationes, & bonam de ſe ſpem concitatus. Ordo eſt. Iam non ago gratias tibi .i. iam non eſt mihi honeſtum, aut ſatis poſſum agere. i. verbis dicere tibi gratias. Enim. i. quia, res nõ patitur ſatisfieri verbis huic, cui vix poſſum referre. i. tantundem ferre atque acceperim re. ſ. ipſa reddenda. ſ. rem, aut operam æquiualentem. Ego volo te attendere .i. animaduertere, quæ ſunt in manibus. i. parata, & proxime fient. Enim. i. quia, qua prudentia es. i. ſm̃ eam prudentiam qua polles, nihil fugiet. ſ. præteribit aut latebit te. i. eem omnem intelliges, ſi leges, literas meas diligenter. O Cic. ego non potueram ſequi Ant. confeſtim .i. cum feſtinatione ſtatim poſt cladem apud Mutinam ab eo acceptam his cauſu, id eſt propter has cauſas, ſine equitibus, & ſine iumentis .i. cum non haberem equites vt ille & deeſſent, iumenta quæ impedimenta noſtra ferrent. Vna cauſarum eſt ꝙ neſciebam Hirtiũ. ſ. conſulẽ perijſſe. Ego non credebam Cæſ. ſ. Octauio, priusq̃ conueniſſem ſup. eum, & locutus eſſem. ſ. cum eo. Hic dies. ſ. qui tunc erat, abijt. i. tranſactus eſt hoc modo. ſ. cum auxilia, & conſilia deeſſent. Ego ſum accerſitus. i. vocatus Bononiam. ſ. in eam vrbem poſtridie. ſ. eius diei, hoc eſt die ꝓxima ſequenti, mane. i. cũ prima luce a Panſa. ſ. conſule. Cum eſſem in itinere nunciatum eſt mihi ſup. Panſam eſſe mortuum. ſ. ex vulnere accepto. Ego recurri ad copiolas .i. modicas copias meas .i. vires exercitus mei poſſum appellare eas vere ſic .i. per diminutionem copiolas non copias. Nam ſup. ipſæ ſunt extenuatiſſimæ. i. maxime extenuatæ & imminutæ, & acceptæ .i. affectæ peſſimæ .ſ. incommodiſſime, inopia. i. ꝓꝑ inopiam omnium rerum, Ant. interceſſit me biduo .i. ſpatio duorum dierum, fugiens. i. fugiendo faciens itinera .i. vt dicunt diætas multo maiora, quia fugientibus ſemper comes eſt celeritas, Vnde facete Maro, pedibus timor addidit alas. q̃ ego ſequens. Affert rationem. Enim. i. quia ille. ſ. Ant. fugiẽs ijt. i. iter fecit, paſſim. i. vage pro quamcunque viam reperiebat. alij legunt ſparſim. i. diſperſo exercitu ex fuga, ego ſup. iui aut proceſſi ordinatim .i. agmine in ordine inſtructo. Quacunque .i. per quemcunque locum, Ant. ſup. iuit, ſoluit ergaſtula .i. carcer ſeruoꝝ ad opus faciendum in ergaſtulis catenis vinctorum, arripuit hoies .ſ. prius vinctos, aut alios ſe ſibi iungentes. Nuſquam conſtitit .i. manſit ſtans priusq̃ venit ad Vada. ſ. Sabbatia, quem locum volo eſſe notum tibi, iacet inter Apenninum, & Alpes, eas ſup. impeditiſſimas ad iter faciendum. Cum. i. qñ ego abeſſem ab eo. ſ. Ant. aut ab loco iam deſcripto triginta millia paſſuum, & ſup. Ant. cõiunxiſſet ſe iam Ventidio, concio, id ratio quam ad milites ſuos habuit, eſt allata ad me. ſ. per occultos exploratores, aut per tranſfugas, in qua. ſ. concione Ant. cepit .i. ceperat petere a militibus vt ſequerentur ſe trans alpes, quia ſup. dixit conuenire. i. concordiam eſſe ſibi cum M. Lep. Succlamatum. i. ſtatim poſt concionẽ clamatum eſt, & .i. ẽt frequenter à militibus Ventidianis .i. quos Ventidius adduxerat. nam habet valde quam. i. perquam paucos ſuos. i. quos ipſe ex fuga eduxerat præter equites, aut pereundem eſſe ſibi. ſ. militibus in Italia, aut vincendum in Italia. Etiam ſup. milites cœperunt orare vt facerent iter Pollentiam. i. ad eam vrbem Liguriæ in loco alto ad Tanarum fluuium quem à ſiniſtra habet. Cum ſup. Ant. non poſſet ſuſtinere eos. i. impetum eoꝝ, qui irent quò vellem ipſe contulit iter ſuum in diem poſterum .i. proxime ſecuturum. Hoc renunciato mihi, prætermiſi ſtatim quinque cohortes Pollentiam, & contuli iter meum eò .i. ad eã Præſidium meum præmiſſum .ſ. ad cuſtodiam, vrbis illius, venit Pollentiam hora .i. ſpatio vnius horæ, anteq̃ Trebellius ſup. venit cum equitibus. ſ. Antonianis. Ego ſum ſaneq̃. i. perq̃ gauiſus. puto .n. victoriam conſiſtere in hoc. i. in occupationem Pollentiæ. Ipſi ſup. venerant in ſpem. ſ. victoriæ, aut præuentionis, ꝙ neque arbitrabantur quatuor legiones Planci pares omnibus copijs ſuis, neque credebant exercitum poſſe traijci tam celeriter, vt ſubueniri poſſit Planco ex Italia. Quos. ſ. Antonianos, ipſi Allobroges populi .ſ. Galliæ, & omnis equitatus, q pręmiſſus erat à nobis ſuſtinebãt adhuc ſatis arroganter. i. iactanter. nullo modo dimiſſis animis, & confidimus ſup. eos poſſe facilius noſtro aduentu .i. per aduentum noſtrum. Tametſi ipſi .ſ. hoſtes, traiecerint ſe quo .i. aliquo caſu etiam Iſaram .ſ. fluuium iuxta Granopolim, ſumma opera dabitur à nobis, ne iniungãt aut potius ingerant aliquid detrimenti reip. Nos volumus vos .ſ. qui in vrbe eſtis, habere magnum animum, & optimam ſpem de ſumma, id eſt præcipua ſalute reipub. cum videatis, & nos, & exercitus noſtros ASC

ſtros

ſtros coniunctos ſingulari concordia paratoſ vobis, ad omnia .ſ. ſubeunda. Sed tamen nihil debetis, remittere de diligentia, & ſup. debetis dare operam, vt nos conſiligamus qui paratiſſimi ab exercitu & reliquis rebus.i. in his quæ concernunt exercitum, & reliquas res pro ſalute noſtra contra ſceleratiſſimam conſpirationem hoſtium. Qui.ſ.hoſtes, quidem.i.certe conuerterũt ſubito ad periculum patriæ eas copias, quas compararant diu ſimulatione .i.per ſimulationem reip.ſ.iuuandæ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciat varia Bruto: primum de ſuo animo, deinde de populi R. authoritate, de pecunijs & poſtulatu à Bruto, de exercitu mittendo, Lepido, alijsq́ rebus.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D. 14

Mirabiliter mi Brute lætor mea conſilia, measq́. ſententias à te probari de decemuiris, de adornandos adoleſcente. ſed quid refert? mihi crede. homini non glorioſo; planè iam Brute frigeo. * ὄργανον enim erat meum ſenatus: id eſt iam diſſolutum. tantam ſpem attulerat exploratæ victoriæ tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonij conciſo exercitu, vt omnium animi relaxati ſint, meæque illæ vehementes contentiones tanquam * σκιαμαχίαι eſſe videantur. ſed, vt ad rem redeam; legionem Martiam, & quartam negant, qui illas norunt, vlla conditione ad te poſſe perduci. Pecuniæ, quam deſideras, ratio poteſt haberi; eaque habebitur. De Bruto accerſendo, Cæſareque ad Italiæ præſidium tenendo, valde tibi aſſentior: ſed, vt ſcribis, habes obtrectatores: quos equidem facillime ſuſtineo, ſed impediunt tamen. Ex Africa legiones expectantur: ſed bellum iſtic renatum homines mirantur. nihil tam præter ſpem vnquam. nam, die natali victoria nunciata, in multa ſecula videbamus remp. liberatam. noui timores retexunt ſuperiora. ſcripſiſti autem me ad ijs, quas idib. Maij dediſti, monte accepiſſe à Plãco literas, non recepi à Lepido Antonium. id ſi ita eſt, omnia faciliora: ſin aliter, magnum negocium cuius exitum ne extimeſcam, tuæ partes ſunt. ego plus, quàm feci, facere non poſſum. te tamen, id quod ſpero, omnium maximum, & clariſſimum videre cupio. Vale.

* .i. inſtrumẽtum

* .i. vmbratiles pugnæ

HVB. Mirabiliter) Scripſerat Cic. ad Br. quid ſentiret de decẽuiris creandis, vel dignitate cõcedenda Cæſ. de qua in proceſſu epiſtolæ dicam. cumq́. reſcripſiſſet Bru. ea ꝓbari a ſe quæ Cic. cõſuluiſſet, dicit Cic. ſe ea re plurimum gaudere, oſtenditque in quantam ſpem de Br. venerit P.R. poſtq̃ liberatus eſt obſidione Mutinenſi, & Ant. cum exercitu ſuo fuſus, deinde petiuerat, Br. ad ſe mitti duas legiones, & pecunia, reſcribit Cicer. quid ijs, de rebus fieri poſſit, deinde oſtendit aliquã ſpem ſe ſe certæ victoriæ ſi verũ eſt, ꝙ Lep. non coniunctus ſit cum Ant. ſicut ipſe Br. ſcripſerat. Poſtremum dicit plurimum virtute Brut. ꝯfidere qua ſperat ſe viſurũ eum virũ clariſſimũ. [De decẽuiris) Vel qui creati fuerant, vt ſcribit App. ad punitionẽ Ant. magiſtratus, ea autem figura quædã erat abolitionis eorum, quæ Cæſ. decreuiſſet. nam Ant. nulla ex ſe aut parua quædam verum vniuerſa ex cõmẽtarijs Cæſ. ediderat &c. vel certe q.d., vt idem App. ſcribit cũ ſenatus per legatos ſolicitaſſet duas legiones, quæ ad Cæſ. ab Ant. receſſerãt. edocens ne in vno ſolo ſpem ponerent, ſed ſenatum qui poteſtatem immortalem ſolus hẽt, potius ſequerẽtur, accederentq́. ad D. Br. quo loco pecunias ſibi allatas inuenirent. Iam.n. dimidium muneris ad eos attuliſſe, decemurios ad diſtributionem creauerunt, quos nunc poſſumus intelligere. nam decẽuiros electos ad agros diuidũdos ſicut Cæſ. inſtituerat, non cõuenit, cũ ſenatus vellet oĩa aboleri quæ Cæſ. feciſſet. [Adoleſcente) Cæſ. Octauio. [Ornando) Vel conſulatu, quę poſtulabat, in locum Hirtij & Panſæ maxime fauore Cic. ad quem ſolum ſcripſerat, vt dicit App. vel Ornando prætura. nam eodem Appiano auctore cũ Cæſ. vererentur, ne ſe cum Ant. coniungeret, pręt orem eum denuo in Ant. ſatis indecenter creare decreuerũt. [Quid refert) Quod intereſt, ornetur, an non. [Non glorioſo) Non iactabũdo. [Frigeo) Ceſſo, ocioſus ſum, h.d. ne videatur valde curare honorem Cæſ. cum de eo maxime laboraret. [Opta) Omnes dñt hic aliquid deeſſe, quod q dem mihi ita videtur. [Meum) Ex ſententia mea, quod autem ſenatuſconſultum eſſe non conſtat quia nihil ante dixit. [Diſſolutum) Irritum, annihilatum, non habuit locum. [Exploratæ) In dubitatum. [Eruptio) Euaſio. [Præclara) & fortis, & aſtuta. [Relaxati) Recreati, exhilarati, cũ antea eſſent nimia ſolicitudine contracti. [Tanquam) Si iam, ἀναπαύσαιτα hñt quidem codices .i. tanquam ſi iam quiete ſint, nam ἀνάπαυσις quietũ ſignificat, alius codex ex vetuſtiſſimo tranſcriptus habebat tanquam ſi annihilata eſſe videantur, quitñ ſenſus idem erit. .i. quaſi non oporteat me vehementioribus contẽtionibus vti, vt ſolebã. [Ratio) Via, modus. [Aeque) .ſ. rõ habebitur. [Bruto) M. qui tunc erat in Sardinia, vt infra patebit. [Quos ſuſtineo) Quibus obſiſto. [Iſtic) Iſtud. [Vnq̃) .ſ. fuit. [Nam) Rõ quare nihil fuerit tam præter ſpem q̃ illud bellũ eſſet renouatum, quod credebã eſſe omnino extinctum intellecta victoria ipſius Brut. eius die natali, ita vt reſp. per multos annos crederet eſſe liberata. [Die natali) cum.n. oium Romanoꝝ natales dies celebrarẽtur, tñ eoꝝ maxime, q de rep. bñmeriti eſſent. Iuu. Quare coronati Heluidius Traſeaſq́. bibebant, Brutoꝝ & Caſſij natalib. [Retexunt) qdam exponunt manifeſtauerunt, ſed magis placet retexunt.i. remouẽt & deſtruunt, ſicut infra in epiſt. Matij, An, qđ adoleſcens pſtiti, cum ẽt errare cũ excuſatione poſſem; id nunc, ætate ꝑcipitata cõem, ac me ipſe tã, vt eo loco exponimus plenius. [Ijs) .ſ. literis tuis. [Modo) Nũ. [Non recipi) In ſocietatem vt ferebatur. [Magnum ne.) Magnus labor. [Cuius) Negocij. [Tuæ partes ſun.) .i. a te pertinent. Ratio.

ASC. Mirabiliter &c.) Scripſerat conſilia ſua de decemuiris creandis vel dignitate concedenda Cæſ. quæ placuiſſe Br. dicit ſe gaudere, addens quantum de eo ſperet & qđ de libertate publica. Ordo eſt. O mi Brute, ego lætor mirab liter ꝯſilia mea & ſententias meas de decemuiris, & de adoleſcente .ſ. Cæſare adornando ꝓbari .i. approbari à te. Sed qd refert .i. intereſt .ſ. ſic ſe res hẽ e an alter? Rñſio. O Brute crede mihi homini non glorioſo .i. non affectanti gloriam, ſed quod verum eſt ſimpliciter petenti ego iam frigeo .i. in ocio ſum planè .i. omnino. Enim .i. qa ὄργανον meũ ſenatus .i. quo ſonabam in ſenatu extando, erat iam diſſolutum .i. non amplius tenſum, qa ſicut chordæ tenſæ acutius ſonant, ſolutæ lẽtius, ita homo curis agitatus ad concionẽ acrior eſt, ſecutus remiſſior, ſe aut ſecuriorem factum docet addens. Victoria tua explorata eſt .i. manifeſta, præclara eruptio tua. Mutina, vbi obſeſſus obſidentes in fugam vertiſti. Fuga Antoniũ, exercitu ſup. conciſo .i. ſimul cæſo, attulerat ſupp. nobis tantam ſpem, vt animi omniũ ſint relaxati, & illæ vehementes conciones meæ, vſꝭ eſſe tãquam σκιαμαχίαι .i. vmbratiles pugnæ .i. in cubiculo aut ſcholis excogitatæ, σκιά dicitur vmbra, σκιαμαχέω, pugno cum vmbra. nam μάχη, pugna dr̃. Sed vt redeam ad rem pro veniã ad rem .i. principale inſtitutum, negant legionem Martiam & quartã perduci .ſ. poſſe ad te vlla ꝯditione, negant inquam q norunt illas. Ratio .i. inuentio aut ſupputatio pecuniæ quã deſideras, & ea habebitur. Ego aſſentior ibi valde, de Bruto .ſ. Marco accerſendo, & de Cæſ. tenendo ad ꝑſidium .i. cuſtodiam Italiæ. Sed vt ſcribis tu habes obtrectatores, quos equidẽ .i. ego quidẽ ſuſtineo .i. perfero ita ꝙ me defenſorẽ tui non videant facillime. Sed hoĩs mirantur bellum renouatum iſtic .ſ. cũ Ant. Nihil ſup. accidit, vnq̃ tam præter ſpem. Nam victoria nunciata .i. poſtq̃ erat nunciata. Die tuo natali, q̃ .ſ. celebratur ab omnibuſcũq; bene meritis de patria, vnde Iuuen. Quale coronati Heluidius Traſeaſq́. habebant, Brutoꝝ & Caſſij natalibus. Nos videbamus remp. liberatã, in multa ſecula, ſed ſupp. timores noui retexunt .i. deſtruunt ſuperiora ſ. gaudia. Scripſiſti aũt ad me ijs .ſ. literis, quas dediſti ad me idib. Maij, te recepiſſe modo .i. paulò ante literas a Planco, Antonium .i. quæ dicebant Antoniũ non recipi à Lepido. Si .i. ita, omnia ſup. erunt faciliora, ſin .i. ſed ſi, aliter ſup. ſit, magnũ negocium ſup. erit .i. difficile bellum, cuius exitum .i. finẽ ne extimeſcant, ſunt tuæ partes .i. ad tuũ officium pertinet. Ego non poſſum plus facere q̃ feci. Tamen cupio id qđ ſpero .ſ. videre te maximum, & clariſſimum omnium .ſ. mortalium.

Ex miſcellaneis Angel. Pol. cap. 34. RVSTICVM nimis & illepidum ſordidumq́. adeo planè vocabulum Cic. epiſt. occupauit, eã quæ eſt ad Br. iſto principio: Mirabiliter mi Brute lætor. Sic.n. in ea legimus. Meq́. ille vehementes contentiones tanquam ſcientia annihilatæ eſſe videanť. Quod quidam tñ hactenus corrigunt, vt dicant, tanquam ſi tam annihilatæ eſſe videanť. Conſulant queſo eruditi petitiq́. idoneorũ verborum veterumq́. lectionum conſulant ſuum quiſq; iudicium ſenſumq́;, at tũ demum credere audeant, annihilatas contẽtiones

ASC. PERMAGNI &c.) Hæc epiſt. commẽdaticias, paucis verbis vim ampliſſimam continet. Cõmendat aũt Lamiam Bruto abſenti, petens ab eo vt Lupus pro eo centurias conueniat ad præturam eidem impetrandam. Ordo eſt. Intereſt. i. refert permagni quo tpe hæc epiſtola ſit reddita tibi vtrum cum ſis aliquid ſolicitudinis, an cum eſſes vacuus ab omni moleſtia. Itaque ego præcepi ei quem miſi ad te, vt obſeruaret. i. cuſtodiret tẽpus. i. opportunitatem epiſtolæ reddendæ tibi. Nam quemadmodum qui coram. i. cum ſint in præſentia, adeunt nos intempeſtiue. i. non ſuo tpe, ſunt ſæpe moleſti, ſic epiſtolæ offendunt redditæ non loco. ſ. ſuo. i. non opportune. Autem. i. ſed, ſi nihil perturbat te vt ſpero, & ſup. nihil impedit, & ille cui mandaui ceperit ſatis commodũ tempus, adeundi ad te. Ego confido me facile impetraturũ quod contido. ſ. poſſe impetrare. Lucius Lamia petit præturam, ego vtor hoc vno. ſ. viro plurimum aduerb. eſt. i. frequentiſſime omnium. Magna vetuſtas. ſ. amicitiæ, & magna conſuetudo. i. conuerſatio intercedit. i. inter nos cõis eſt & quod valet plurimum. ſ. ad amorem & gratiam nihil eſt mihi iucundius familiaritate eius. Præterea ego ſum obligatus magno beneficio, & magno merito eius. Nam Clodianis tpibus. i. cum perſequeretur me Clodius, cum. i. Lamia eſſet princeps ordinis equeſtris, & ꝓpugnaret acerrime pro ſalute mea, relegatus eſt. i. in alienam prouinciam legatus eſt, a Gabinio conſule, ꝙ nemini. i. non alicui, non contigit alicui ciui R. ante id tempus. Cum populus R. meminerit hoc. ſ. ipſum feciſſe, & paſſum eſſe pro me. turpiſſimum eſt me ipſum non meminiſſe. Quapp perſuade tibi ò mi Brute, me petere præturam. i. ac ſi peterem pro me. Enim. i. quia, qq Lamia eſt ſummo ſplendore, & ſuprema gratia. i. ad ſummam gratiam in populo magnificentiſſimo munere ædilitio. i. pp munus ædilitium ab eo magnificentiſſime exhibitum, tñ ego ſuſcepi. i. ad me cepi, totum negocium quaſi ea. ſ. iam dicta, hoc eſt ſplendor, gratia, & munus ædilitium præclare exhibitum non eſſent ita. Nunc ſi tu facis. i. æſtimas me tanti quanti certe facis, quando. i. quoniam tu tenes. i. in poteſtate habes centurias equitum, in quibus regnas, quia imperatores es, mitte ad Lupum noſtrum, vt is conficiat. i. fauorabiles faciat centurias. Ego non tenebo te pluribus. ſ. precibus occupatum. Ego ponam in extremo. i. in fine epiſtolarum, quod ſentio, ò mi Brute cum ego expectem. i. ſperem omnia à te, nihil eſt quod poſſis facere mihi gratias.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Eiuſdem argumenti cum ſuperiore.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D. 17

LAmia vno omnium familiariſſime vtor. magna eius in me, non dico officia, ſed merita; eaq. ſunt populo R. notiſſima. is, magnificentiſſimo munere ædilitatis perfunctus, petit præturam: omneſq. intelligunt, nec dignitatem ei deeſſe, nec gratiam. ſed is ambitus * extare videtur, vt ego omnia pertimeſcam, totamq. petitionem Lamiæ mihi ſuſtinendam putem. in ea re quantum me poſſis adiuuare. facile perſpicio: nec vero. quantum mea cauſa velis, dubito. velim igitur mi Brute tibi perſuadeas, nihil me maiore ſtudio à te petere, nihil te mihi gratius facere poſſe, quàm ſi omnibus tuis opibus, omni ſtudio Lamiam in petitione iuueris. quod vt facias, vehementer te rogo. Vale.

alias, * extare, vel ſtare.

IVB. LAmia) Eodem argumento quo & in præced. epiſtola commendat Cic. Lamiam. D. Br. vt eum adiuuet in obtinenda pretura, quo nihil ſibi gratius fieri poſſet affirmat. [Perfunctus munere ædilitatis) Quia vt vidimus ſupra lib. x. ad Furnium, dabat prætura poſt ædilitatem. [Is ambitus) Multoꝝ qui petunt hanc præturã ambientes hunc & illum. [Suſtinendam mihi) Tuẽdam meis humeris ſuſcipiendam [Opibus) Facultatibus auxiliis.

SC. LAMIA &c.) Commendat eodem argumento eũdem Lamiam, quem in ſuperiori epiſt. D. Bruto, vt eum adiuuet in obtinenda prætura, quia nih ſibi gratius fieri poſſe affirmat. Ordo eſt. Ego vtor Lamia. ſ. Lucio, vno. i. ſolo familiariſſime omnium, magna ſunt eius in me, non dico officia, quæ ſunt quaſi debita; ſed merita. i. beneficia gratis impenſa, & ea ſunt notiſſima P. R. Is perfunctus magnificentiſſimo munere ædilitatis, petit præturam. Omneſq. intelligunt, nec dignitatem ei deeſſe nec gratiam. Sed is ambitus. i. corruptio ſuffragiorum per munera aut preces videtur extare. i. eminere, vt ego pertimeſcam omnia. ſ. pro amico, & putem eorum petitionem Lamiæ ſuſtinendam mihi. i. tanquam meam iuuandam. ego facile perſpicio quantum poſſis iuuare me in ea re nec vero dubito quãtum velis cauſa mea. Velim igitur ò mi Brute, ſupp. vt perſuades tibi, me nihil petere à te maiore ſtudio, te nihil poſſe facere mihi gratius, quàm ſi iuueris Lamiam in petitione. ſ. præturæ, omnibus opibus. i. facultatibus tuis, & omni ſtudio ſuo. ſ. tuo. Quod vt facias rogo vehementer. Val. dubitet forſitan quiſpiam cum de eodem prætura eiuſdem anni pro eodem amico ab eodem Bruto petat, cur duabus id faciat epiſtolis, ſed potuit alteram amicis Lamiæ dediſſe ad Brutum, aut per ſuos, miſiſſe, alteram ipſi Lamiæ dediſſe perferendam, aut forte ne altera periret duas ſcripſiſſe, non eiuſdem penitus exempli, vt res magis cordi videretur, nec ipſe verborum inops.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reprehendit Brutum, quod ſe ad Senatum timere ſcripſerat.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D. 18

ETſi ex mandatis, quæ Galbæ, Volumnioque ad ſenatum dediſti, quid timendum, ſuſpicandumque putares, ſuſpicabamur: tñ timidiora mandata videbantur, q̃ erat dignum tua, populiq. R. victoria. ſenatus autem mi Brute fortis eſt, & habet fortes duces. itaque moleſte ferebat, ſe à te, quem omnium, quicunque fuiſſent, fortiſſimum iudicaret. timidum, atque ignauum iudicari. etenim cum, te incluſo, ſpem maximam oẽm habuiſſent in tua virtute, florente Antonio: quis erat, qui quidquam timeret, profligato illo, te liberato? nec vero Lepidum timebamus. quis enim eſſet, qui illum tam furioſum arbitraretur. vt, qui in maximo bello pacem velle ſe dixiſſet, is in optatiſſima pace bellũ reip. indiceret? nec dubito, quin tu plus prouideas: ſed tñ, tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renouatio timoris magnam moleſtiam afferebat. quare velim equidem, id quod ſpero, vt plane abiectus, & fractus ſit Antonius: ſin aliquid virium forte collegerit; ſentiet, nec ſenatui conſilium, nec populo R. virtutem deeſſe, nec reip. te viuo imperatorem. xiij. cal. Iun. Vale.

HVB. ETſi) Per Galbam & Volumnium miſerat Brut. ad ſenatum ſe timere, ne Ant. vires reciperet præſertim cũ timeret ne Lep. fidem mutaret & cum eo coniungeretur. Quamobrẽ reſcribit Cic. moleſtatum fuiſſe ſenatum ꝙ ipſe Br. nunc profligato M. Ant. ſe timidum oſtendat, cum exiſtimaretur fortiſſimus & in eo maxima ſpes eſſet cum obſideretur adhuc florente, & integro Ant. ex quo arguit non decere eum timere, ꝓ cuius victoria tãtæ gratulationes factæ ſint, dicit aũt nõ deeſſe aium ſenatui, nec defuturum contra Ant. ſi forte vires receperit. [Timendum) De Lep. quem nunq̃ recte facturum putaſti. [Suſpicandum) Vel de eodem Lepido, vel de Octauio, quia poſtquam Brutus de obſidione Mutinenſis liberatus miſſis caduceatoribus ad Cæſ. per quos rogabat, vt qm flumen in medio eſſet. ad colloquium accedere vna vellet, ille conſulibus è medio ſublatis, Brutum velut hoſtem metuens rñdit, non Brutum ſalutaturus huc acceſſi, ſed Ant. oppugnaturus, cum quo conciliari non impium mihi fuerit. ob hæc igitur verba eum ſuſpectum habuit Decius. [Fortis) Intrepidus. [Incluſo) Obſeſſo. [Profligato) Fuſo. [Nec vero) Nunc. Reſpõdet ad ſuſpicionem de Lepido. [Furioſum) Inſanum, mente captum. [Pacem velle) Quia vt lib. x. viſum eſt epiſtola, quæ incipit, quod mihi pro ſumma voluerat Lepidus conciliare pacem inter populum Rom. & Antonium idem etiam oſtendit epiſtola vlt. eiuſdẽ libri. [Optatiſſima) Qua vehementer optauit. [Ad omnia deorum templa) Quia vt ſcribit Appianus ſupplicationes quinquaginta dierum, anniuerſarias Senatus ludas cenſuit ob res in An-

tonium geſtis quod nec vnquam bello Celtico, nec alijs prœlijs decreuere Romani, præterea vota publice, ſuſcepta ſunt, ſi Antonium Decius oppremeret. [Renouatio) Quam fecerat permandata ad ſenatum miſſa, ſed per Galbam, & Volumnium. [Velim) cupio. [Conſilium) Prudentiam. [Virtutem) Animoſitatem, & fortitudinem. [Te vero) Donec vixerit. nam Decio omnem conſulis exercitum conceſſerunt Romani cumq. ſolum imperatorem in Antonium decreuere.

ASC. ETSI &c.) Scripſerat Brutus ſe timere vires quas colligebat Ant. quod diſplicere ſenatui vtpote q profligatum, timeret nunc ſcribit Cic. cum tantam de eo ſpé conceperit. Ordo eſt. Etſi. i. q q nos ſuſpicabamur, & mandatis quæ dediſti Galbæ, & Volumnio ad ſenatum. i. recitanda ſenatui nos ſuſpicabamur quid putares timendum, & ſuſpicandum. i. pro ſuſpicioſo hñdum, aut vt ſuſpicioſum timendum. Tamen mandata videbantur timidiora. i. magis timida, q erat dignum victoria tua, & P. R. i. habita de Antonio. Autem. i. ſed ô mi Brute ſenatus eſt fortis, & habet duces fortes. Itaque. i. & ita ferebat moleſte, ſe iudicari timidum atque ignauum a te, quem iudicaret fortiſſimum omnium quicunque fuiſſent. Etenim cum te incluſo. ſ. Mutinæ, omnes habuiſſent ſpé maximam in virtute tua, florente Antonio. i. cum Antonius floreret, quis erat qui timeret quidquam, illo. ſ. Antonio, profligato. i. deuicto, & pulſo, & te liberato? q. d. nullus. Nec vero timebamus Lepidum, quis enim eſſet qui arbitraretur illum. ſ. Lepidum tam furioſum, vt qui dixiſſet ſe velle pacem in. i. durante maximo bello, is indiceret. i. denunciaret reip. bellum, in pace optatiſſima? q. d. nullus, & tñ ſecus euenit. Nec dubito quin tu prouideas plus. i. q vt hoc perſpicias. Sed tñ renouatio timoris, adferebat magnam moleſtiam ſup. in gratulatione tam recenti. i. tam paulò ante habita, quam ferremus tuo nomine ad omnia templa deorum per ſupplicationes. ſ. indictas 50. dierum. Quare ego velim quidem id quod ſpero, vt Ant. ſit planè. i. omninu tractus, & abiectus. Sin. i. ſed, ſi ipſe collegerit forte aliquid virium, ſentiet, nec cõſilium deeſſe ſenatui, nec virtutem. ſ. bellicam. i. animoſitatem, & fortitudinem deeſſe P. R. nec imperatorem deeſſe reip. te viuo. i. tantiſper dum tu viues. xiij. cal. Iun.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à Cicerone, vt literas quas ad Senatum, mittit prius legat, & corrigat, ſi qua damnanda videbuntur.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D. 19

AD ſenatum quas literas miſi, velim prius perlegas: &, ſi qua tibi videbuntur, commutes, neceſſario me ſcripſiſſe, ipſe animaduertes. nam cum putarem quartam, & Martiam legiones mecum futuras, vt Druſo, Pauloq. placuerat, vobis aſſentientibus; minus de reliquis rebus laborandum exiſtimaui; nunc vero cum ſim cum tironibus egentiſſimis; valde & meam, & veſtram vicem timeam, neceſſe eſt. Vicentini me, & M. Brutum præcipue obſeruant. his ne quam patiere iniuriam fieri in ſenatu vernarum cauſa, à te peto, cauſam habent optimam, officium in remp. ſummum, genus hominum, aduerſariorum ſeditioſum, & inertiſſimum, xij. kal. Iun. Vercellis.

HVB. AD ſenatum) Cum ſcripſiſſet Decius ad ſenatum de opinione, quam haberet de bello conficiendo, & de ſuſpicione ſua, de Cæſ. & Lepido, & vt mitterentur ad ſe duæ legiones, mittit prius eas literas ad Cic. rogatq. ipſum, vt cõmutet quid quid videbitur prius, quàm recitentur in ſenatu. [Prius quam) recitentur in ſenatu. [Neceſſario) Ex neceſſitate. [Vobis aſſentientibus;) Vobis approbantibus. ſ. vt illæ duæ lectiones eſſent. [De reliquis) Si minus habuiſſem reliqua, vt vellem. [Minus laborandum) Minus curandum. [Egentiſſimis) Omni facultate militari carentibus. [Vicẽ) Periculum, vt Virg. in 4. Nec tela, nec vllas vitaſſe vices Danaum. Significat etiam incõmodorum, & pœnam, vt Horat. j. Carm. Vicesq. ſuperbæ Te maneant ipſum. [Obſeruant) Habent in magno honore. [Quam) Aliquam. [Iniuriam) Iniuſtitiam. [Vernarum) Seruorum. [Optimam) Iuſtiſſimam. [Genus hominum) Adducit in odium eorum aduerſarios dicens ſe-

ditioſos eſſe, item in contemptum, cum dicit eos eſſe inertiſſimos. i. ſine vlla induſtria, & virtute. [Vercellis) Nomen oppidi, quod Str. non longe eſſe a Placentia oſtendit lib. v. his verbis. Superioribus vero annis opera dabatur, cum Vercellæ auri fodinam haberent, & in ictu mulorum vico, & alio huic vicino, vterque vero Placentiæ finitimus eſt. ſunt & Vercellæ ſupra Nauariam circa x. mill. paſſ. alia, vt puto vrbs ab hac.

ASC. AD ſenatum quas &c.) Scripſerat ad ſenatum Brutus literas de belli conficiendi opinione, de Cæſ. & Lepidi coniunctione, quas à Cic. commutari petit. Ordo eſt. Ego velim, ſup. vt perlegas prius, eas literas quas miſi ad ſenatum ſup. quàm reddantur ſenatui, & velim ſup. vt commutes ſi qua videbuntur tibi ſup. cõmutanda, ipſe. i. tute animaduertes. i. animaduertendo intelliges. me ſcripſiſſe neceſſario. Nam cum putarem quartam, & Martiam legiones futuras mecũ vt placuerat Druſo, & Paulo vobis aſſentientibus. Ego exiſtimaui minus laborandum. i. minus anxie agendum, & curandum de reliq rebus. Nunc vero cum ſim cum tironibus. i. nouitijs in re militari, egentiſſimis. ſ. armorum commeatus, & ſtipendij, neceſſe eſt ſup. vt timeam valde, & meam, & veſtram vicẽ. i. ſortem aut periculum, quod per vices obitur. dum enim vices alterius obimus, eius quoque pericula obimus, vnde vices pro periculis qñque ponimus, vt Aen. ij. Nec tela, nec vllas Vitaſſe vices Danaum, &c. Vicentini. ſ. populi, de certis tamen ciuibus loquitur, non de omnibus, obſeruant. i. colunt, & honorant me & M. brutum ſ. fratrem, peto à te ſup. vt nequaquam patiare iniuriam fieri his in ſenatu cauſa vernarum. i. eo q læſerunt vernas. i. ſeruos, ex ancilla alterius familiæ potentis natos. Ipſi habent optimam cauſam, iudicio. ſ. Bruti, habent officium. ſ. ſuũ, ſummum in. i. erga remp. & habent genus hominum aduerſariorum ſeditioſum, & inertiſſimum. i. minime induſtrium.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Oſtendit principio Brutus, quàm ſit ſolicitus pro Cic. ſalute, deinde ſuadet, vt omnia ex militum voluntate faciat: &, quid et nũc agat, exponit.

D. BRVTVS IMP. M. CICERONI S. D. 20

QVod pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuaq. officia cogũt, vt timeam. ſæpe. n. mihi cum eſſet dictum, neq; à me contemptum, nouiſſime Labeo Segulius, homo ſui ſimillimus, narrauit mihi, apud Cæſarem ſe fuiſſe, multumq. ſermonem de te habitum eſſe: ipſumq. Cæſarem nihil ſanè de te queſtũ, * niſi dictum, q diceret te dixiſſe laudandum adoleſcentem, ornandum, tollendum; ſe non eſſe cõmiſſurum, vt tolli poſſit. hoc ego Labeonem credo illi retuliſſe, aut finxiſſe dictum, non ab adoleſcente prolatum. veteranos vero peſſime loqui, volebat Labeo me credere, & tibi ab ijs inſtare periculum, maximeq. indignari, q in decemuiris neque Cæſar, neque ego habiti eſſemus, atque omnia ad veſtrum arbitrium eſſent collata. hæc cũ audiſſem, & iam in itinere eſſem; committendum non putaui, prius vt Alpes tranſgrederer, quàm, quid iſtic ageretur, ſcirem. nam de tuo periculo, crede mihi, iactatione verborum, & denunciatione periculi ſperare eos, te perterrefacto, adoleſcente impulſo, poſſe magna conſequi præmia; & totam iſtam cantilenam ex hoc pendere, vt quamplurimum lucri faciant. neque tamen non te cautum eſſe volo, & inſidias vitantem. nihil. n. tua mihi vita poteſt eſſe iucundius, neque carius illud vide, ne, timendo, magis timere cogare: & quibus rebus poteſt occurri veteranis, occurras. primum, quod deſiderant de decemuiris, facias: deinde de præmijs, ſi tibi * vr̃, agros militum eorum, qui cum Antonio veterani fuerunt, his dandos cenſeas ab vtriſque noſtrum; de numis, lente, ac ratione habita pecuniæ: ſenatum de ea re cõſtituturum. quatuor legionibus ijs, qbus agros dandos

* alias quod
* alias videtur

dandos cenſuiſtis, video facultatem fore ex agris Syllanis, & agro Campano. æqualiter, aut ſorte agros legionibus aſſignari puto oportere. Hæc me tibi ſcribere nõ prudentia mea hortatur, ſed amor in te, & cupiditas ocij, quod ſine te conſiſtere non poteſt. Ego, niſi valde neceſſe fuerit, ex Italia non excedam. legiones armo, paro: ſpero me non peſſimum exercitum habiturum ad omnes caſus, & impetus hominum. de exercitu, quem Panſa habuit, legionem mihi Cæſar non remittit. ad has literas ſtatim mihi reſcribe: tuorumq́. aliquem mitte, ſi quid reconditum magis erit, meque ſcire opus eſſe putaris. Vale. vij. kal. Iun. Eporædia.

SVB. QVod pro me) Labeo Segulius quidam homo nequam, & diſcordijs gaudens finxerat Cæſ. Octauianum domi ſuæ dixiſſe Cic. dixiſſe Cæſ. ornandum tollendum, quod quidem verbum cum Cæſ. accepiſſet in aliam partem ac dictũ eſſet moleſtiſſime tulit, prætereà veteranos male loqui de Cicer. quia prohibuiſſet Cæſ. & Decium in decemuiris eſſe, qui electi fuerant ad pecuniam diſtribuendam militibus. Itaque Decius his de rebus Cic. certiorem facit, monetq́. vt vitet pericula, faciatq. de Decemuiris, quod veterani velint, deinde vt aſſentiatur de agris veteranis dandis ab ipſo Decio, & à Cæſ. & de legionibus, q̃bus agri erant aſſignandi. Poſtremo dicit quid agat & quid acturus. ſit petitq́. vt ſi quid ſit ſecretius, eum certiorem faciat. [Amor rogunt) Sic Cic. in Lælio ſeu de Am. quam multa. n. quæ noſtra cauſa nunq̃ faceremus, facimus cauſa amicorũ. [Neque contemptum) Neque paruifactum q̃a res erat magni põderis homo ſui ſimillimus, q̃a a paruo ingenio ſuo nõ diſcedit. [Apud Cæſ.) Domi Cæſ. [Multumq. ſermonem) Multa verba. [Dictum). ſ. a Cæſ. [Ornandum Honorandum. [Tollendum) Hoc verbum dixerat Cic. pro extollendum. ſed, cum ſit ambiguum, acceperat Cæſ. in malam partem tollendum. i. interficiendum. Sic illud de Nerone. Quis negẽt Aeneæ magna de ſtirpe Neronem? Suſtulit hic matrem, ſuſtulit ille patrem. [Cõmiſſurum) Permiſſurum, daturũ copiam facultatem. [Non prolatum). ſ. credo peſſime loqui. ſ. de te. [Inſtare) Imminere. [Habiti) Electi. dicit enim App. decem p̃terea viros ad diſtributionem creauerunt quibus nec Cæſ. vndecimum addidere. [Ad veſtrum arbitrium) Vt vos velletis nobis excluſis. [In itinere) Vt irem in Galliam tranſalpinam. [Eos) Veteranos. [Iactatione verborũ). i. iactando, & ſpargendo verba, q̃bus te perterrere faciant. [Et denunciatione periculi) Minando tibi malum, & mortem. [Impulſo) Incitato p̃p verba tua in eum dicta. [Cantilenã) Sermonem fabulam, quam de te fingunt. [Pendere ex hoc) Inde prouenire. [Tamen) Licet cauſa lucri hoc faciant. [Cogare timere) Dando. ſ. cauſam timoris. [Occurri) Prouideri. [De decẽuiris) Vt ego & Cæſar in eis ſimus. [De præmijs) Quæ eis promiſſa ſunt. vt reddantur is. [His noſtris) Veteranis. [Ab vtriſque nobis) A me & Cæſ. [Lente). ſ. agas. [Ac ſenatum conſtituturum). ſ. dicas. [Cenſuiſtis) Iudicaſtis, decreuiſtis. [Facultatem) Commoditatem. [Ex agris Syllanis) Quos olim Sylla ſuis militibus diſtribuerat. [Ex agro Campano) Quem Cæſ. etiam viuens militibus ſuis diſtribuendum curauerat, vt ſcribit App. [Aequaliter) Vt tantum det vni quam alij. [Aut ſorte) Per iactum ſortium, vt nemo poſſit quæri factam ſibi fraudem autem iniuſtitiam, quæ vel per æqualem diuiſionem, vel per ſortem fieri non poteſt, inde Virgil. Iuliam reginam deſcribens j. Aeneid. dixit. Operumq́. laborem Partibus æquabat iuſtis, aut ſorte trahebat. [Prudentia) quia plus videam quam tu. [Valde neceſſe) Maxima neceſſitas coegerit. [Non peſſimum) Liptote. i. optimum. [Reconditum) Secretum.

ASC. QVOD pro &c.) Audierat Brutus Octauium Cæſ. ægre ferre q̃ Cic. dixiſſet eum tollendum, quod verbum in malam partẽ acceperat, & q̃ Cæſ. ac Decium decemuiris eſſe prohibuiſſet, quo circa monet eum amice vt pericula deuitans de decemuiris, veteranos ſequatur, & illis præmia aſſignet. Ordo eſt. Amor meus in te, & tua officia, ſup. in me, & in remp. cogunt me facere id pro te quod ego non facio per me, videlicet vt timeã. Cum. n. dictũ eſſet mihi ſæpe, neque contemptum. i. pro nihilo habitum, ſed magni æſtimatum à me, Labeo Segulius homo ſimillimus ſui. i. vt vĩ ita perfidus, narrauit mihi nouiſſime. i. vltimo t̃pe, ſe fuiſſe apud Cæſ. ſ. Octauium, & multum ſermonem eſſe habitum de te. Et narrauit ipſum Cæſ. nihil q̃ſtom ſanè. i. omnino de te, niſi dictum. i. ob dictum, q̃ diceret te dixiſſe, ſup. Cæſarem adoleſcẽtem laudãdum, ornandum, tollendum, quod vltimum põt dupliciter intelligi in bonam partem, vt ſit extollendum, & augendum ſicut pueri tolluntur dum educant, vnde comicus, Quidquid peperiſſet, decreuerunt tollere, aut in malam, quaſi de medio auferrendũ, ſicut illud in Euangelio: Tolle, tolle crucifige eum. Potuit aut fieri, vt Cic. q̃ petulanti ſatis fuit ingenio & te, vt in ſuperioribus patuit, nõ nonq̃ iactauit ob tales ſuos, tale q̃d de Cæſ. p̃ ambages dixerit, quod ille in peiorẽ partẽ acceperit, vnde Cæſ. indignatus riſerit ſe non eſſe commiſſurũ. i. paſſurũ vt poſſit tolli. i. auferri de hoc mundo. Ego credo Labeonem retuliſſe. i. narraſſe, illa. ſ. Cæſari. hoc. ſ. a te dictum eſſe, aut finxiſſe dictum eſſe à Cæſ. non p̃latũ ab adoleſcente. ſ. Cæſ. Vero pro ſed, Labeo volebat me credere. i. vt crederem veteranos. ſ. milites loqui peſſime. ſ. de te, & periculũ inſtare. i. imminere tibi ab alijs & ſup. eos indignari. i. ægre ferre maxime. i. præcipue, q̃ neq; Cæſ. neque ego eſſemus habiti in decemuiris. i. inter decẽuiros creatos ad reip. gubernationẽ donec conſules crearentur, atque volebat eos maxime indignari, q̃ omnia eſſent collata. i. redacta ad arbitrium veſtrũ. ſ. qui decemuiri eſſetis. Cum ego audiſſem hæc & eſſem iam in itinere. i. proficiſcerer, non putaui cõmittendum. i. q̃ deberem pati, vt tranſgrederer prius alpes, q̃ ſcirem quid ageretur iſtic, hoc eſt Romæ. nam crede mihi eos. i. veteranos ſperare te perterrefacto. i. ſi fueris p̃terrefactus ex iactatione verborũ. i. iactando verba de tuo periculo. i. q̃bus innuant te verſari in magno periculo. Et denũciatione. i. Inſinuatione periculi. ſ. in quo verſeris, & adoleſcẽte. ſ. Cæſ. impulſo. ſ. per eos in vos decẽuiros, ſperare dico poſſe conſequi magna præmia, & crede mihi iſtam totam cantilenam. i. iſtam fictionẽ indignationis Cæſ. pendere. i. eſſe ortam ex hoc vt lucrifaciãt. ſ. vt lucrentur quamplurimum. Petierunt. n. agros ſibi diuidi. Neque tñ volo te non eſſe, immò volo te eſſe cautum & vitantem inſidias. Nihil enim poteſt eſſe mihi neque iucundius, neque carius vita tua. Vide. i. cõſidera & caue illud, ne cogare. i. cogaris timere magis timendo. i. ſi percipiaris timere. Et ſup. vt occurras. i. obſiſtas. veteranis ſup. omnibus rebus quibus poteſt occurri ſupp. eis. Et ſup. vt facias primum, quod deſiderant de decemuiris. i. vt ego, & Cæſ. in eis ſimus, deinde de præmijs. i. q̃d' attinet ad præmia, cenſeas, ſi vr̃ tibi. ſ. vtile agros eorũ militum qui fuerunt veterani cum Ant. dãdo his. ſ. veteranis noſtris. Et cenſendo ſup. agi ab nobis vtriſque. i. me & Cæſ. lente. i. tarde ac ratione. i. conſideratione pecuniæ. ſ. publicæ quæ minima eſt habita de numis. ſ. dandis militibus, hoc eſt licẽt veterani & agros & pecunias ſibi decerni in præmia petant, nos duntaxat de agris agimus nobiſcum, de numis autẽ lente, & cenſeas aut dicas ſenatum conſtituturũ de ea re. Ego video facultatẽ fore ex agris Syllanis. i. quos olim Sylla ſuis diſtribuerat, & agro Cãpano in quatuor legionibus quibus cenſuiſtis agros dandos, aut puto ſorte oportere agros aſſignari legionibus æqualiter. Prudentia mea, q. d. magna non eſt, hortatur me tibi ſcribere hæc, ſed amor in te & cupiditas ocij. i. ceſſationis à bello, quod. ſ. otium non poteſt conſiſtere. i. firmum & ſtabile eſſe ſine te. Ego non excedam ex Italia niſi fuerit valde neceſſe. Ego armo & paro legiones, & ſpero me habiturum exercitum nõ peſſimum. i. ſatis vtilem ad oẽs caſus, & impetus hominum. Cæſ. non remittit mihi legionem de exercitu quem Panſa habuit, quia reuera iam tũ Cæſ. ſpectare cœperat ad defectionem. Reſcribe mihi ſtatim poſt has literas, & mitte mihi aliquem tuorum, ſi quid erit magis & reconditum. i. occultum, & putaris opus eſſe me ſcire. i. vt ego ſciam. Eporædia locus eſt vbi caſtra habebat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Inficiatio dicti Segulij, & ad reliquas ſuperioris epiſtolæ partes reſpondet.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. 21

DIjiſti Segulio male faciant homini nequiſſimo omnium, qui ſunt, qui fuerunt qui futuri ſunt. quid? tu illum tecum ſolum, aut cum Cæſare; qui neminem prætermiſerit, quicum loqui potuerit, cui non eadem iſta dixerit? te tñ mi Brute ſic amo, vt debeo, q̃ iſtud, quidquid eſſet, nugatum me ſcire voluiſti. ſignũ enim magnum amoris dediſti. Nam quod idem Segulius ait, veteranos queri, quòd tu & Cæſar in decemuiris non eſſetis: vtinam ne ego quidem eſſem: quid enim moleſtius? ſed tamen, cum ego ſenſiſſem, de ijs, qui exercitus haberent, ſententiam ferri oportere: ijdẽ illi,

qui ſolent, reclamarint. itaque excepti ẽt eſtis me vehemẽter repugnante, quocirca Segulium negligamus, qui res nouas quærit: non quo veterẽ comederit: nullam.n. habuit: ſed hanc ipſam recentem nouam deuorauit. Quod aũt ſcribis, te, quod pro te ipſo non facias, id pro me facere, vt de me timeas aliquid: omni te vir optime, mihiq́. cariſſime Brute de me metu libero. ego.n. quæ prouideri poterunt, non fallar in ijs: quæ cautionem nõ habebunt, de ijs non ita valde laboro. ſim etenim impudens, ſi plus poſtulem, q̃ homini à rerum natura tribui poteſt. Quod mihi præcipis, vt caueam, ne timendo, magis timere cogar: & ſapienter, & amiciſſime præcipis: ſed velim tibi perſuadeas, cum te conſtet excellere hoc gñe virtutis, vt nũquam extimeſcas, nunq̃ perturbere; me huic tuæ virtuti proxime accedere. quamobrẽ neq, metuam quidquam, & cauebo omnia. ſed vide, ne tua iã mi Brute culpa futura ſit, ſi ego quidq̃ timeam. tuis.n. opibus conſulatu tuo, ẽt ſi timidi eſſemus, tñ omnem timorem abijceremus: preſertim cum perſuaſum omnibus eſſet, mihique maxime, nos à te vnice diligi. Conſilijs tuis, quæ ſcribis, de quattuor legionibus, deque agris aſſignandis ab vtriſque veſtrum, vehementer aſſentior. itaque cum quidam de collegis noſtris agrariam curationem ligurirent, diſturbaui rem, totamq́. vobis integram reſeruaui. ſi quid erit occultius, &, vt ſcribis, reconditum, meorum aliquem mittam, quo fidelius ad te literæ perferantur. Vale. Pridie non. Iun.

HVB. DIj iſti) Rñdet Cic. ſuperiori epiſt. Decij oſtendens Segulium non ſolum locutus cum Cæſ. id quod ſcripſerat Brut. epiſt. ſua, ſed ẽt cum oĩbus quibuſcunque locutus eſt, quæ tñ vana & falſa eſſe oſtendit, cũ appellat, nugas deinde rñdet ſigillatim ad reliqua & præcipue qa ſcripſerat, vt caueret ne timendo magis timere, dicit ſe imitari ipſum Dec. in hac re, qa nunquam fuit timidus, ſe tñ vitaturũ pericula, aſſentiturq́. ei de legionibus, & agris quod ſcripſerat. [Dij) Legitur dei, eſt aũt, execratio & imprecatio. [Tecum) Subaudi locutum putas. [Iſtud nugarum) Iſtas nugas & ineptias, ſiue vanitates. [Ne ego eſſem). ſ. in decemuiris, nam Cic. in iis erat. [De ijs exercitus) .i. ab ijs. i. cum iudicaſſem vos, qui habetis exercitus oportere dicere ſententiam veſtram, ſicut & reliquos decemuiros, quidam reclamarunt contra meam ſententiam. [Qui ſolent) Notat aliquos inuidos Decij. [Excepti) .i. excluſi. ſ. ex decẽuiris. [Me repugnante) Ne exciperemini. [Res nouas) Alludit ad vocabuli æquiuocationẽ, nam res multa ſignificat inter alia negocium, & patrimonium, ergo res nouas. i. noua negocia, nouas inuẽtiones. [Non quo, veteres). ſ. rem. i. patrimonium & ſubſtantiam. [Nullam rem) Significat maiores eius fuiſſe pauperrimos. [Deuorauit) Indicat fuiſſe guloſum. [Libero me de) .i. nolim propter me aliquid timeas. [Cautionem) Prouiſionem, vt poſſint caueri. [A rerum natura) .i. quæ neminem facere poteſt pluſquam prudentem, ergo eſſet imprudentia mea, ſi vellẽ eſſe pluſquam ſapiens. [Conſtet) Notiſſimum ſit. [Nunquam) per quod officium eſt fortitudinis. [Accedere proxime) Eſſe ſm poſt te. [Ligurirent) Aſſumerent guloſe viuendo. [Reconditum) Quod non facile propaletur, & in lucem veniat. [Quo) .i. vt.

ASC. DII iſti &c.) Rñdens ſuperiori epiſtolæ Decij Cic. oſtendit Segulũ cum multis vana locutum, rñdens deinde ad reliqua quę ſcripſerat Br. ad id præcipue quod ſcripſerat vt caueret ne timendo magis timeret dicens ſe imitari in hac re Dẽcium, qui nunquã fuit timidus, vitaturus tñ ſit periculum. demum probat quod de legionibus ſcripſerat. Ordo eſt. Dij male faciant iſti. ſ. contemptibili & pernicioſo Segulio. ſ. Labeoni homini nequiſſimo, i. minime virtutis, omnium qui fuerunt, & q ſunt, & qui futuri ſunt. Hyperbolicos dictum qd ſup. putas tu illum ſup. locutum ſolum .i. duntaxat tecum, aut cum Cæſare. ſ. Octauio, q neminem pteriit, q cum .i. cum quo potuerit loqui, cui non dixerit iſta eadẽ. Nã licet ille futilis & contemnendus ſit, tñ ò Brute ego amo te ſicut debeo, q .i. quia tu voluiſti me ſcire iſtuc quidqd eſſet negatum. Dediſti enim. ſ. hoc faciendo magnum ſignum amoris. Nam idem Segulius ait veteranos queri .i. conqueri, q tu Cæſar nõ eſſe tis in decemuiris .i. numero decemuirorum, vtinam ne qdem. ſ. non ẽr ego eſſem. Quid.n. ſup. eſt moleſtius. ſ. q eum magiſtratũ nunc gerere? q.d. nihil. Sed tñ cum ego ſenſiſſem oportere ſniam ferri de ijs, qui hñt exercitus. quales erant Brutus, & Cæſ. illi ijdem qui ſolent .i. noti obmurmuratores reclamarunt. Itaq; vos eſtis excepti. ſ. è decemuiratu, ne ẽt repugnante vehemẽter. Quocirca .i. quapp, negligamus .i. contemnamus Segulum, qui quærit res nouas .i. immutationẽ ſtatuum, non q comederit rẽ .i. ſubſtantiam ſuam veterem, data opera vtit vocabulo æquiuocem, nã res nouæ dñr nouæ rerum adminiſtrationes ſicut reþ potiri eſt eã adminiſtratione, aut imperio fungi. Res autẽ ſingulariter eſt, aut Venus aut lis, aut ſubſtantia, alludit ergo ad vocabuli æquiuocationem, nullam.n. habuit. ſ. rem veterẽ, ſed deuorauit hanc ipſam .ſ. modicã quam habuit recentẽ .i. recenter à patre per mortẽ eius acceptã, & ita nõ pmiſit eam fieri veterem. Quod aũt ſcribit. ſ. in principio epiſtolæ, te facere id p me, q .ſ. te nihil timeas, ò Brute vir optime, & cariſſime mihi ego libero te omni metu de me .i. nolo quidq metuas de me, aut pro me, & eſt ſtomachoſe ſatis dictũ. Ego.n. non fallar in ijs q potuerunt, puideri, & ego non laboro ita .i. multum valde, de ijs .ſ. dec. piar tñ ijs q non habebunt cautionem .i. quæ nullo humano conſilio caueri potuerũt. Etiam .i. qa ego ſim imprudens .i. inuerecundus ac petulans in petẽdo, ſi poſtulem plus q poteſt tribui homini a nã rerum, quæ vnicuique rei mllites conſtituit, ita vt minus videant homines q dij. Quod præcipis mihi vt caueam ne timendo cogar magis timere, tu præcipis .i. mones ſapiẽter & amiciſſime, ſed velim ſup. vt perſuadeas tibi, cũ conſtet te excellere hoc gñe virtutis, vt nunq̃ extimeſcas & ſup. nũquam perturbere, me accedere .i. appropinquare pxime huic virtuti tuæ, hoc eſt me nõ multo minus imperterritum eſſe q te. Quamobrem, neq; metuam .i. non timebo quidq, & cauebo omnia .ſ. metuenda. Sed ò mi Brute, vide ne tua culpa futura ſit. ſi ego timebam quidquam. Etenim .i. qa, ẽ. ſi eſſemus tibi .ſ a natura, tñ abijceremus oẽm timorem tuis operibus .i. potẽtijs & cõſulatu tuo. ſ. freti preſertim cum eſſet perſuaſum omnibus, & maxime mihi, nos diligi vnice à te. Ego aſſentior vehementer cõſilijs tuis, quæ ſcribis quatuor legionibus, & de agris aſſignandis ab vtriſq; veſtrum .i. te & Cæſare. Itaque cum qdam de collegijs noſtris .i. de decemuiris ligurirent .i. iam quaſi rem dulcem fingerẽt & degularent, ſperantes ex ea re lucrum, aut fauorem ſeſe capturos, curationem agrariam .i. agroþ diſtribuendorum curam, ego diſturbaui rem, & reſeruaui ſup. eam vobis totam integram. Si quid erit occultus, & vt ſcribes reconditum, ego mittam aliquem meorum, quo .ſ. vt literæ perferantur ad te fidelius pridie &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Commendat Appium Bruto: &, vt eum in ciuitate, ex qua inimicorum iniuria expellebatur, retineat, petit.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D. 22

CVm Ap. Claudio C. F. ſumma mihi neceſſitudo eſt, multis eius officijs, & meis mutuis conſtituta. peto à te maiorem in modum, vel humanitatis tuæ, vel mea cauſa, vt eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conſeruatum velis. volo te, cum fortiſſimus vir cognitus ſis, ẽt clemẽtiſſimum exiſtimari. magno tibi erit ornamento, nobiliſſimum adoleſcentem beneficio tuo eſſe ſaluum. cuius quidem cauſa hoc melior debet eſſe, q, pietate adductus, pp patris reſtitutionem * ſe cum Antonio coniunxit. quare etſi minus verã cauſam habebis, tñ vel probabilem aliq̃ poteris inducere. nutus tuus poteſt hoĩem ſummo loco natũ, ſummo ingenio, ſumma virtute, officioſiſſimũ præterea, & gratiſſimũ, incolumen in ciuitate retinere. quod vt facias, ita à te peto, vt maiore ſtudio, magis ue ex aĩo petere nõ poſſim. Vale.

* alias mecum

CVm Ap.) Commendat Cic. diligentiſſime D. Bru. Appium quendã, quo cum maximã ſibi & iuſtiſſimã neceſſitudinẽ eſſe dicit. Rogat aũt Decium vt eam cõtra aduerſarios, q eum vehementer oppugnabant, & vrbe elicere ſtudebant, tueat, & in vrbe retineat, cum facillime id facere poſſit, quem eo beneficio dignum eſſe oſtendit. [Meis mutuis) In eum viciſſim collatis. HV

latis.[Conſtituta) Confirmata. [Volo) Senſus, volo q͡ homines ita exiſtiment te clementiſſimũ, ſicut exiſtimauerunt fortiſſimũ, quod aſſequeris, ſi hunc defendes. [Patris).ſ.ſui. [Minus veram) Minus bonam & iuſtam, debuerat.n. quantum conijcimus, aliqd mali admiſiſſe.[Probabilem) Proximam vero veriſimilem quod patrono cuiq; conceditur.[Mitius poteſt) Alius codex ſatis emendatus habebat, Nutus tuus poteſt, quod magis placet, vt ſit ſenſus ſolo nutu tuo potes hominem incolumen in patria retinere.

ASC. CVM App. &c.) Cõmendat diligentiſſime D. Bruto Appium quendam, qui cum maximam ſibi dicit neceſſitudinem rogatque vt eum tueatur, contra aduerſarios, qui eum eijcere ex vrbe cõtendebant, dicens. Summa neceſſitudo.i. neceſſaria coniunctio amicitiæ eſt mihi cum App. Claudio filij Caij.ſ. Claudij inſtituta.i. inita & comparata, multis officijs eius, & meis mutuis. Peto à te maiorem in modum.i. obnixe, vel cauſa humanitatis tuæ vel meæ vt velis eum conſeruatum.i. ſaluum eſſe auctoritate tua quæ valet plurimum. Volo te cum ſis cognitus vir fortiſſimus, exiſtimari.i. iudicari etiam clementiſſimũ. Erit tibi magno ornamento adoleſcentem nobiliſſimũ eſſe ſaluum.i. conſeruatum beneficio tuo. Cuius.ſ. adoleſcentis cauſa debet quidem eſſe melior, hoc.i. propter hoc, quod ipſe adductus pietate.ſ. in patrem, coniuxit ſe cum Ant. propter reſtitutionem patris.ſ.ſui. Quare etſi.i. q̃q̃, habebis cauſam minus veram.i. nõ ſatis iuſtam tñ poteris inducere vel.i. ſaltem aliquam probabilem. Nutus tuus.i. ſolum iudicium volũtatis, poteſt retinere incolumem in ciuitatis hominem natũ ſummo loco.i. clariſſimis natalibus, & ſummo ingenio.i. & ſumma virtute, præterea.i. præter illas, dotes officioſiſſimum.ſ. in conferendis beneficijs, & gratiſſimum in reddendis. Quod vt facias.i. vt incolumem retineas, ego peto à te ita, vt non poſſim petere maiore ſtudio, vel pro vel, magis ex animo.i. ſententia mea.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Ciceronem vt bono ſit animo, nec quidquam timeat. cauſas affert, Lepido (ſed falſo id ſibi perſuaſerat) integritatem, & fortes ſuos exercitus.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D. 23

NOs hic valeamus recte; &, quo melius valeamus, operam dabimus. Lepidus * commode de nobis ſentire videtur omni timore debito, debemus libere reip. conſulere. q͡ ſi omnia eſſent aliena, tamen, tribus, tãtis exercitibus, proprijs reip. valentibus, magnum animum habere debebas; quem & ſemper habuiſti, & nũc, fortuna adiuuante, augere potes. Quæ tibi ſuperioribus literis mea manu ſcripſi, terrendi tui cauſa homines loquuntur, ſi frænum momorderis; peream, ſi te omnes, quotquot ſunt, conantem loqui ferre poterunt. Ego tibi vt antea ſcripſi, dum mihi à te literæ veniant, in Italia morabor. Vale. viij. cal. Iun. Eporædia.

* alias, commode de nobis

HVB. NOs hic) Hortatur Decius Cic. vt bono ſit animo, & nihil de rep. timeat, dicit autem Lep. bene de ſe ſentire, de quo antea ſuſpicatus fuerat, vt ſupra ſæpe viſum eſt, iuſtam autem cauſam nullius timoris eſſe oſtendit, cum habeat tres exercitus ita fortes, præterea quæ ſupra ſcripſerat dicit homines loqui & diuulgare, vt terreant. pium Cic. Hortatur autem vt in eos ſit fortis. [Commode) Bene. [Libere) Sine cuiuſquam reſpectu. [Si omnia eſſent aliena).i. ſi alia omnia nobis deeſſent, vel eſſent contraria. [Tribus) Mei Cæſ. & Planci. [Valentibus) Fortibus. [Augere) Habere maiorem quàm vnquam habueris. [Quæ ſcripſi).ſ. fuiſſe dicta à Segulio. [Si frænum momorderis).i. ſi eos contempſeris. tranſlatio ſumpta ab equo, qui cum ſeſſorem, vel equitem contemnit, frænum mordet. [Peream) Iurantis eſt. [Quotquot ſunt).i. etiam ſi eſſent infiniti. [Conantem) Volentem, tentantem.

ASC. NOS &c.) Hortatur Decius Ciceronem vt bono ſit animo, quod de rep. bene ſperet cum Lep. iam bene ſentiat, & ipſe bonas habeat copias. Ordo eſt. Nos videmus hic recte, & dabimus operam quo.i. vt valeamus melius. Lep. videtur ſentire commode.i. bene & vtiliter de nobis. nos debemus conſulere reip. liberè, omni timore depoſito. Quod ſi omnia eſſent aliena.ſ. à nobis, tamẽ tu debebis habere magnum animum, tribus tãtis exercitibus proprijs reip. valẽtibus.i. cum tres tales exercitus reip. proprij ſint valẽtes.ſ. meus, Cæſ. & Planci quem.ſ. animũ & ſimul.i. habuiſti ſemper, & potes nuc augere fortuna fauenter aſpirante, Homines loquuntur cauſa tui terrendi.i. vt te terreant, ea quę ſcripſi tibi mea manu literis ſuperioribus. Propria aũt manu ſecreta & recõdita ſcriptitabant. Scribæ ſuis manibus vulgatoria. Si momorderis frænum.i. pertinaci aio contra omnia terricula reſtiteris, tracta metaphora ab æquo q dum equiti obtemperare non vult, frænã mordent, & dentibus tenent, peream ſi omnes quotquot ſunt poterunt ferre te conantem loqui. Ego, vt ſcripſi tibi antea morabor in Italia dum.i. donec, literæ veniant mihi à te. Octauo &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Oſtendit ſibi perſuaſum ſuperiore epiſtola, vt omnem timorem depoſuerit.

M. CICERO D. BRVTO S. D. 24

NArro tibi: antea ſubiraſcebar breuitati tuarum literarum: nunc mihi loquax eſſe videor. te igitur imitabor. q̄ multa q̄ paucis: te recte valere, operáq. dare, vt quotidie melius: Lepidum commode ſentire: tribus exercitibus quiduis nos oportere confidere. ſi timidus eſſem, tamen iſta epiſt. mihi omnem metum abſterſiſſes. ſed, vt mones, frænum momordi, & enim qui te incluſo omnem ſpem habuerim in te: quid nunc putas? cupio iam vigiliam meam Brute tibi tradere, ſed ita, vt ne deſim conſtantiæ meæ. Quod ſcribis, in Italia te moraturum, dum tibi literæ meæ veniant: ſi per hoſtẽ licet, non erraris; multa.n. Romæ, ſin aduentu tuo bellum confici poteſt: nihil ſit Antiquus. Pecunia expeditiſſima quæ erat, tibi decreta eſt, habes amantiſſimum Seruilium. nos non deſumus. Vale. viij. id. Iun.

HVB. NArro) Rũdet Cic. ſuperiori epiſtolæ bř, vt dicit imitatione ipſius Decij, dicit iam oẽm timorẽ, ſi modo eſſet timidus potuiſſe ſibi penitus amouere illa eius epiſt. [Narro,) q.d. laceot tibi, legitũ in alijs cod. paũ tibi ſubiraſcebar. [Breuitati) q͡ minus bř ſcriberet. [Loquar) Nimiũ verboſus. [Imitabor te) Breuibus ſcribam, ſicut ſoles. [Quam multa).ſ. dicam, vel ſcribã. [Paucis) Verbis. [Te recte valere) Ordo eſt, ſi timidus eſſem, tamen abſterſiſſes mihi oẽm metum illa epiſt.ſ. quod vis nos recte confidere, te recte valere.i. quod recte valeas. [Lepidum ſentire cõmode) Sentiat de te &c. [Frænum momordi) Frænum accepi dentibus. [Etenim.) Ratio à minori ad maius, eſt aũt ſenſus. ſi audebam ſpe tui, cum eras obſeſſus, quid nunc putas me facere cũ obſidione liberatus? põt me multo magis defendere, q.d. multo magis audeo. [Vigiliam) Cuſtodiam reip. vigilare enim pro diligenter ſeruare ponitur. Iuuen. Sed vigilat conſul. [Vt non deſim conſtantiæ).i. ne videar facere ex leuitate. [Si per hoſtem licet).i. ſi hoſtes te permittent morari. [Multa).ſ. ſunt noua. [Confici) Finiri. [Antiquus) Curius).ſ. quam conficere bellum.

Vigilia

ASC. NARRO &c.) Rũdet bř ſuperiori epiſtolæ, dicens ſe imitari in breuitate epiſtolarum ipſum Brut. & oẽm timorem, ſi modo timidus fuiſſet, potuiſſet iſta epiſt. deponere. Ordo eſt. Ego ſubiraſcebar.i. ſuccenſebam tibi parum antea breuitate.i. pp breuitatem literarum tuarum, & ego videor mihi nunc eſſe loquax. Ego igitur imitabor te.ſ. bř rñdebo ad ea quæ bř ſcripſiſti. q̃.i. ò quãtum, multa ſup. ſcripſiſti, quàm paucis, ſup. verbis. Scripſiſti.n. te recte valere, & dare operam ſup. vt valeas quotidie melius. Lepidũ ſentire commode.i. vtiliter pro rep. nos oportere ꝯfidere quiduis.i. quodlibet bonũ tribus exercitibus.ſ. Bruti, Planci, & Lep. ſi eſſem timidus tñ tu abſterſiſſes mihi oẽm meũ iſta epiſt. Sed vt mones, ego momordi frænum.i. contra impetũ vires aſſumpſi, ſicut equus recalcitrare volens cõtra ſeſſorem ne fræno obediat, frenũ mordicus tenet. Etenim quid putas ſupp. nunc facere eũ quam ſpem habere me qui habuerim omnem ſpem in te incluſo? Brute, ego cupio tradere iam tibi vigiliam meam.i. ſolicitudinem & curam pro rep. q.d. non opus eſt, vt ipſe vigilem dum tu pro rep. excubabis, ſed ita ſup. cupio tradere vt non poſſim conſtantiæ meæ. Qđ ſcribis te moraturum in Italia, dum.i. donec literæ meæ veniant.i. afferantur tibi, non erraris, pro erraueris. ſi licet per hoſtem.i.

hoſtis quoque in Italia manſerit. Multa enim ſup. dicuntur, & fiunt Romæ ſeditioſe, aut quid ſimile intelligit. Si bellum poteſt confici .i. finiri in aduentu tuo .i. ſtatim cum ad hoſtem peruenendis, nihil ſit antiquius .i. carius, pecunia quæ erat expeditiſſima .i. paratiſſima eſt decreta tibi, tu habes Seruilium amantiſſimum .ſ. tui, nos non deſumus ſup. tibi.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ne nihil ad Brutum literarum cum occaſio eſſet, daret, ſcribit in eo, vt accendat hominem, omnem ſpem eſſe: & de M. Bruto, quem ad commune bellum vocarat, nunciat.

M. CICERO D. BRVTO S. D. 25

EXpectanti mihi tuas quotidie literas Lupus noſter ſubito denunciauit, vt ad te ſcriberem, ſi quid vellem. ego autem etſi, quid ſcriberem, non habebam, (acta enim ad te mitti ſciebam: inanem autem ſermonem literarum tibi iniucundum eſſe audiebam) breuitatem ſecutus ſum te magiſtro. ſcito igitur, in te, & in collega ſpem omnem eſſe. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemadmodum præcipis, priuatis literis ad bellum commune vocare non deſino: qui vtinam iam adeſſet: inteſtinum vrbis malum, quod eſt non mediocre, minus timeremus. ſed quid ago? non

• alias, breuitatem imitor * λακωνισμὸν tuum. altera iam pagella procedit. vince, & vale. xiiij. cal. Quint.

HVB. EXpectanti) Hac epiſt. hortatur Cic. Brutum vt diligentiſſime agat pro rep. ſpem.n. totam eſſe in eo, & in Planc. deinde dicit M. Brut. vocari ad hoc bellum Italicum, qm ſi adeſſet, minus mali timeretur.

Acta [Acta) Quæ in vrbe fiunt & in ſcripta rediguntur quæ acta appellantur. [De Bruto) .ſ. Marco. [Priuatis) Meo nomine ſcriptis, non autem nomine ſenatus. [Inteſtinum) ciuile. [Non eſt mediocre) .i. maximum eſt, liptote. [Sed quid ago) Videbat Cic. ſe nimium multa ſcripſiſſe, ideo repreſſit. [λακωνισμὸν) .i. breuitatem.

Laconiſmos Lacones .i. breuiloqui eſſe conſueuerunt, vnde laconiſmos breuiloquium dicitur. [Altera) Secunda. [Iam procedit) .ſ. plena iam prima pagella.

ASC. EXPECTANTI &c.) Hortatur Cic. Br. vt diligētiſſime agat pro rep. cum in eo & Planco tota ſit ſpes, dicitq. M. Br. vocādum ad id bellum, quia ſi adeſſet, mali timeretur. Ordo eſt. Lupus noſter denunciauit ſubito mihi expectanti quotidie literas tuas vt ſcriberem ad te ſi quid vellem, ego autem etſi non habebam quid ſcriberem, ſciebam enim acta .ſ. publica mitti ad te, autem .i. ſed, audiebam ſermonem literarum .ſ. inanem .i. minime neceſſarium eſſe iniucundum tibi. ſecutus ſum breuitatem te magiſtro .i. qui id re ipſa docuiſti. Scito igitur omnem ſpē eſſe in te, & in collega .ſ. Planco. Autem .i. ſed nihil ſup. habeo aut audiui adhuc certi de Bruto .ſ. Marco, quem ego non deſino vocare ad bellum commune, quemadmodum præcipis literis .ſ. meis priuatis .i. mea auctoritate non pub. ſcriptis qui vtinam adeſſet, iam nam timeremus minus .ſ. quam nunc facimus, malum vrbis inteſtinum .i. internum quod eſt inter ciues qui ſunt ſub vnis mœnibus vt inteſtina ſub vna pelle. Sed quid ago. Ego non imitor .ſ. vt conſtitueram, λακωνισμὸν .i. formam ſcribendi breuitate Laconica. altera pagina .ſ. tabellæ procedit .i. occupatur ſcriptura. vince .ſ. hoſtes, & vale.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iam Lepidus coniunctus erat Antonio, cū diligenter monet Brutus, vt cura ſit omnibus reſp. & petit à Cic. vt ſenatus poſtulata illius impleat.

D. BRVTVS IMP. M. CICERONI S. D. 26

IN maximo meo dolore hoc ſolatio vtor, ꝙ intelligunt homines, non ſine cauſa me timuiſſe iſta, quæ acciderunt, deliberent, vtrum traijciant legiones ex Africa, nec ne, & ex Sardinia; Brutum accerſant, nec ne: mihi ſtipendium dent, an non, decernant. ad ſenatum literas miſi. crede mihi, niſi iſta omnia ita fiunt, quemadmodum ſcribo, magnum non omnes adituros periculum: rogo te, videte, quibus hominibus negocium detis, qui ad me legiones adducant. & fide opus eſt, & celeritate. Vale. iij. non. Iun. ex caſtris.

HVB. IN maximo) Cùm ſemper habuiſſet Decius ſuſpectum Lep. ne ſe coniungeret cum Ant. moleſteq. tuliſſent quidam eius timorem, quem antea credebant eſſe intrepidum, poſtquam Lep. ſe coniunxit, dicit ſe hac re conſolari dolorem ſuum, ꝙ homines intelligunt eum non ſine cauſa timuiſſe, dicit autem quæ ſcripſerit ad ſenatum, & ab eo petiuerit, quæ omnia niſi fiant, vt ſcripſit, oſtēdit remp. in maximo periculo fore, & qm̄ duas legiones ad ſe mitti petiuerat, rogat vt fidelibus viris mandetur id negocium. [Quæ acciderunt) De coniunctione Lepidi, & Ant. licet poſſumus intelligere de mutatione Cæſ. [Traijciant) Transmittant. [Brutum) Marcum. [Nec ne) An non. [Quibus) Qualibus. [Negocium) Curam. [Fide) Vt ſint fideles, & celeriter adducant.

Nec ne

ASC. IN maximo &c.) Cū Decius habuiſſet Lep. ſemper ſuſpectū ne Ant. ſe coniungeret, & ob id meticuloſior haberetur poſtquā Lep. illi coniunctus erat, hac epiſt. dicit iam patere ꝙ nō ſine cauſa timuerat &c. Ordo eſt. Ego vtor, in maximo dolore meo hoc ſolatio quod homines intelligunt me timuiſſe iſta q̄ acciderunt .ſ. de perfidia Lepidi non ſine cauſa. Ego miſi literas ad ſenatum vt ſup. deliberent, vtrum traijciant legiones .i. tranſmittant in Italiam ex Africa, nec ne .i. an non, & accerſant .i. vocent ad ſe Brutū ex Sardinia nec ne, & ſup. aut debet mihi ſtipendium, an non decernant .ſ. dandum. Crede mihi ò Cicer. niſi iſta omnia fiunt ita quemadmodum ſcribo .i. niſi legiones accerſuntur & ſtipendium decernitur mihi, nos omnes adituros magnum periculum. Rogo te videte .i. vt attendas, quibus hominibus detis negocium qui adducant legiones ad me, opus eſt & fide & celeritate. Tertio &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Purgat ſe apud Matium Cicero, quod non labefactauerit eius famam ſed dignitatem potius, & auctoritatem Matij defenderit.

M. CICERO C. MATIO S. D. 27

NOndum ſatis conſtitui, moleſtiæ ne plus an voluptatis attulerit mihi Trebatius noſter, homo tum plenus officij, tum vtriuſque noſtrum amantiſſimus. nam eum in Tuſculanum veſperi veniſſem, poſtridie ille ad me, non dum ſatis firmo corpore cum eſſet, mane venit. quem cum obiurgarem, quod parum valetudini parceret; tum ille, nihil ſibi fuiſſe longius, quàm vt me videret. nunquidnam, inquam, noui? detulit ad me querelam tuam: de qua prius quàm reſpondeo, pauca præponam. Quantum memoria repetere prę terita poſſum, nemo eſt mihi te amicus antiquior. ſed VETVSTAS habet aliquid commune cū multis, amor non habet. dilexi te, quo die cognoui, meque à te diligi iudicaui. tuus deinde diſceſſus, iſque diuturnus, ambitio noſtra, & vitæ diſſimilitudo non eſt paſſa voluntates noſtras conſuetudine cōglutinari. tuum tn̄ erga me animum agnoui multis annis ante bellum ciuile, cum Cæſar eſſet in Gallia, quod enim vehementer mihi vtile eſſe putabas, nec inutile ipſi Cæſari, perfeciſti, vt ille me diligeret, coleret, haberet in ſuis. multa prætereo, quæ tpibus illis inter nos familiariſſime dicta, ſcripta, communicata ſunt: grauiora enim ſunt conſecuta. & initio belli ciuilis cum Brunduſium verſus ires ad Cæſarem, veniſti ad me in Formianum. primum hoc ipſum quanti, preſertim temporibus illis? deinde oblitum me putas conſilij, ſermonis, humanitatis tuæ? quibus rebus intereſſe nemini Trebatium nec vero oblitus ſum literarum tuarum, quas ad me miſiſti, cum Cæſari obuiam

veniſſem

veniſſem in agro, vt arbitror, Trebulano. Secutũ illud tempus eſt, cum me ad Pompeium ꝓficiſci ſiue pudor meus coegit, ſiue officium, ſiue fortuna. quod officium tuum quod ſtudium vel in abſentem me, vel in pñtes meo defuit? quem porrò oẽs mei & mihi, & ſibi te amicitiorem, iudicauerunt? veni Brunduſium: oblitũ ne me putas, qua celeritati, vt primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit aſſeſſio, oratio, confirmatio animi mei, fracti cõmunium miſeriarum metu? tandem aliqñ Romæ eſſecepimus. quid defuit noſtræ familiaritati? in maximis rebus, quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, vſus tuo conſilio ſum. in reliquis officijs cui tu tribuiſti, excepto Cæſare, præter me, vt domum ventitares, horaſq. multa ſæpe ſuauiſſimo ſermone conſumeres? tum, cum etiam, ſi meminiſti, vt hæc * φιλοσοφούμενα ſcriberem, tu me impuliſti.

* i. in philoſophia tractata

Poſt Cæſaris reditum, quid tibi maiori curæ fuit, q̃ vt eſſem ego illi quam familiariſſimus? quod effeceras. Quorſum igitur hæc oratio longiòr, q̃ putaram? quia ſum admiratus, te, qui, hæc poſſe deberes, quidquam à me cõmiſſum, quod eſſet alienum noſtra amicitia, credidiſſe. nam præter hæc, quæ cõmemoraui, quæ teſtata ſunt, & illuſtria, habeo multa occultiora, quæ vix verbis exequi poſſum. omnia me tua delectant, ſed maxime maxima cum fides in amicitia, conſilium, grauitas, conſtantia, tum lepos, humanitas, literæ. quapropter redeo nunc ad querelam. Ego, te ſuffragium tuliſſe in illa lege, primum non credidi: deinde, ſi crediſiſſem, nunquam id ſine aliqua iuſta cauſa exiſtimarem te feciſſe. dignitas tua facit, vt animaduertatur, quidquid facias: maleuolentia aũt hominum, vt non nulla durius, q̃ à te facta ſint, proferantur, ea ſi tu non audis; quid dicam, neſcio; equidem, ſi qñ audio, tam defendo, q̃ me ſcio à te contra iniquos meos ſolere defendi. defenſio autẽ eſt duplex alia ſunt, quæ * liquido negare ſoleam, vt iſto ipſo ſuffragio: alia, quæ defendam a te pie fieri, & humane, vt de curatione luporum. ſed te, hominem doctiſſimum, non fugit, ſi Cæſar rex fuerit, quod mihi quidem vr̃, in vtranque partem de tuo officio diſputari poſſe; vel in eam, qua ego vti ſoleo, laudandam eſſe fidem, & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuũ diligas; vel in eam, qua non nulli vtũtur, libertatem patriæ vitæ amici anteponendam. ex his ſermonibus vtinam eſſent delatæ ad te diſputationes meæ. illa vero duo, quæ maxima ſunt laudum tuarum, quis aut libentius, quàm ego, commemorat, aut ſæpius; te & non ſuſcipiendi belli ciuilis gratiſſimum auctorem fuiſſe, & moderandæ victoriæ? in quo qui mihi non aſſentiretur, inueni neminem. quare habeo gratiam Trebatio, familiari noſtro, qui mihi dedit cauſam harum literarum: quibus niſi credideris; me omnis officij, & humanitatis expertim iudicaris; quo nec mihi grauius quidquam poteſt eſſe, nec à te alienius. Vale.

* alias, aliqñ

RVB.

NOndum) Hæc epiſt. vr̃ præponenda ſuperiori. nam, cum Treb. in Tuſc. ad Cic. veniſſet, expoſuit ei querelã Matij de Cic. ꝙ Cic. tuliſſet ſuffragium, quæ facta eſſet de efficiẽdis oibus, quæ Cæſ. inſtituerat cõmentarijs ſuis. Itaque Cic. ſe excuſaturus longius repetit, & initium, & cauſas amicitiæ, quæ ſibi cum Matio fuit, oſtenditq. non modo eum non accuſaſſe, ſed potius defendiſſe, & quo defenderit, exponit, & præcipue quod ei obijciebatur, vt ſupra viſum eſt, ꝙ Cæſ. mortuum diligeret, & ipſum doleret. Optat aũt Cic. ad eũ delatos fuiſſe ſermones, quos de eo habuerit, & præcipue de eius moderatione, & initio bellorũ ciuilium, & poſt ipſa bella. [Conſtitui) Iudicaui. [Firmo) valido, ſano. [Obiurgarẽ) Repræhenderem. [Parceret) Rationem hĩet. [Tum ille) .ſ. rñdit. [Longius) Deſideratius, quod videretur longioris moræ. [Detulit) Denunciauit. [Cõe cum multis) quia multi pñt vetuſti eſſe. [Nõ habet) .ſ. aliquid cõe cum multis, quia amo ſingulariter. [Diuturnius) Longi tpis, dum eſſes in Gallia cũ Cæſ. per decennium. [Ambitio) Honorũ petitio. [Diſſimilitudo) qa tu peregrinatione, ego ciuitate delectatus ſum, tu re militari, ego ocio, & ciuilibus officijs. [Cõglutinari) Coniungi, colligari. Gluten. n. genus eſt collæ tenaciſſimæ, vt oſtendit Virg. lib. 4. Georg. [Grauiora) Maiora. [In Formianum) Rus meum apud Formias, quod oppidum eſt Cãpaniæ. [Hoc ipſum) .ſ. ꝙ veneria ad me. [Quãti) .ſ. putas me feciſſe. [Illis) qbus eras in magnę auctoritate apud Cæſ. [Conſilij) Quod dabas mihi. [Trebulano) Trebulæ, eſt aũt Trebula oppidum Cãpaniæ mediterraneum, vt ſcribit Ptol. non aũt idem fluuius, qui Trebia dr̃, vt quidam falſo opinantur. [Pudor) qa pudebat me deeſſe ei, cui multũ debebã. [Offm̃) Tuendæ reip. [Fortuna) Felicitas mea. [Quod ſtudium) q. d. nullum. [Aduolaris) Celeriter veneris. [Tarento quæ ciuitas eſt Calabriæ, dicta à Tara, filio Neptuni aucta deinde a Laconibus, q duce Pallanto illuc aduentantes, expulſis incolis, eã tenuerunt, vt Iuſt. lib. 3. [Aſſeſſio) Familiaria apud me ſedendo commoratio. Aſſidere. n. eſt iuxta ſedere Horat. in Ser. Habes qui aſſideat, fomenta paret. [Aliqñ) Poſt longum tpſ, poſtq̃ Cæſ. rerum potitus eſt. [Quid defuit,) q. d. nihil. [Aduerſus) Erga. & notandum eſt aduerſus in bonã partem dictum eſſe. ſic Terent. in And. Et id gratũ fuiſſe aduerſum te habeo grãm. [Cui tribuiſti) .ſ. offm̃ q. d. nulli. [Præter me) præterq̃ mihi. [φιλοσοφούμενα) A philoſophis tractata, a verbo φιλοσοφοῦμαι aut φιλοσοφοῦμαι. eſt. n. participium paſſiuũ. intelligit aũt, vt puto, officiorũ libros, quos tpibus illis ſcripſit. [Reditum) .i. in vrbem ex bello ciuili. [Effeceras) vt eſſem illi familiariſſimus. [Quorſum) .ſ. dicta eſt à me. i. quam ob cauſam, ad quẽ finem. [Quia) Rñſio cauſæ [Hæc) q̃ à me ſupra cõmemorata ſunt. [Teſtata) Manifeſtata, in ſignatione paſſiua, ſicut notauimus ẽt lib. 13. [Illuſtria) Clara. [Occultiora) ſecretiora. [Conſiliũ) ſapientia. [Grauitas) Conſtantia. [Lepos) Suauitas morũ, & verborum. [Literæ) Cognitio lr̃arum. [Quapp) Poſt longam digreſſionem reuertitur Cic. ad rñſionem querelæ Matij. [Tuliſſe ſuffragium) Dediſſe vocem tuam, approbaſſe illam legẽ, qua decernebatur, vt quæ Cæſ. ſtatuiſſet efficerentur. [Non credidi) Id. n. eſt proprium viri ſapientis, nõ facile credere criminationibus oblatis. [Dignitas facit, vt animaduertatur) Quia oĩa facta eorum, qui excelſo loco ſunt, obſcura eſſe non pñt. Iuuen. Oẽ animi vitium tanto conſpectius in ſe Crimen habet, quanto maior, qui peccat, hr̃. [Maleuolentia) .ſ. facit. [Durius) Aſperius, in peiorem partem. qa cum aliquem odimus, qdquid facit, ẽt ſi rectum ſit, ſemper in deteriorem partem accipitur, ſicut vtiliſſimi labores mei, & vigiliæ ab inuidis meis. [Ea) Quæ de te proferuntur. [Alia) Quæ dicaris feciſſe. [Pie) Ex officio. [Curatione ludorũ) De quo ipſe Matius in præcedenti epiſt. mentionem fecit. [Sed hominem) Cum Cic. propoſuit duplicem opinionem de officio Matij, latenter innuit, vtrum magis ſit ſequendum. [Illa duo) .ſ. quæ ſequuntur. [Expertẽ) Immunem. ſ. te fuiſſe auctorẽ, ſuaſorem. [Moderandæ) ne Cæſ. faceret in victos oĩa, q iure victoriæ potuiſſet. [Qui non aſſentirentur mihi) .i. qui idem non facerentur. [Habeo grãm) obligatus ſum. [Cauſam) qa retulit mihi querelam, ex qua inductus ſum, vt ad te ſciberem. [Niſi credideris) Niſi admiſeris eam excuſationem, quam afferunt. [Expertem) Immunem. [Grauius) Moleſtius. [Alienius à te) .i. quod minus ad te pertineat.

Ambitio

Gluten

Formia

Trebula

Trebia

Tarẽtũ

Aſſeſſio

Aſſidere

Aduers⁹

teſtatus

Lepos

ASC.

NONDVM &c.) Hæc epiſt. vr̃ ſuperiori præponenda. nam cum Treb. in Tuſculanum ad Cic. veniſſet, expoſuit ei querelam Matij de Cic. ꝙ tuliſſet ſuffragium legi de efficiendis omnibus, quæ Cæſ inſtituerat cõmentarijs ſuis. vnde ſe excuſaturus Cic. repetit longius cauſam amicitiæ cum Matio; docetq. ſe eum potius defendiſſe, q̃ accuſaſſe, optatq. ad eum delatos fuiſſe ſermones, quos de eo habuerit, & potiſſimum de moderatione eius circa bella ciuilia. Ordo eſt. Ego nondum conſtitui. i. definiui ac decreui ſatis, ne. i. an Trebat. noſter attulerit mihi plus moleſtiæ an voluptatis. Trebat. inquam homo tum plenus officij, tum amantiſſimus vtriuſque noſtrum. i. tui & mei. Nam cum veniſſem veſperi. i. hora veſpertina, in Tuſculanũ. ſ. ꝑdium, & villã meam, ille venit ad me poſtridie. i. die proxime ſecuto, cum eſſet mane, exiſtens ſup. corpore nondum ſatis firmo. i. adhuc aliquantulum infirmo præ valetudine, ægrotauerat. n. quem cum obiurgarem, ꝙ parceret parum valetudini. ſ. infirmæ tum ille reſpondit mihi nihil fuiſſe ſibi longius. i. deſideratius, qa quæ longe abſunt, maiore

iore cruciata deſideramus, quàm vt videret me. inquam.i.animo tunc illi, nunquid nam noui ſup. eſſet, aut afferret. Et ſup. ille tūc, detulit ad me .i. enarrauit mihi, querelam tuam, de qua priuſquā reſpondeam.i.me purgem, præponam pauca .ſ. ad purgationem accōmoda, & fidam factura. Quantum ego poſſum repetere memoria.i.recordari præterita, nemo.i.nullus eſt mihi amicus antiquior.i.vetuſtior & carior, nam vtrumque ſignificat antiquum mihi te.i.quam tu. Sed vetuſtas habet aliquid cōe cum multis, quia multos æque diu amaui ac te, amor non habet .ſ. quidquam cōe cum multis, te plus quam cęteros amaui. Dilexi qui primus gradus amoris eſt, te ſup. eo die quo cognoui.ſ. primum te, & iudicaui me diligi a te. Deinde diſceſſus tuus.ſ. à patria & is diuturnus.i. diu durans ambitio noſtra.i. æmulatio in obtinendis honoribus quas brigas Galli vocant, & diſſimilitudo vitæ, qa ego domi, tu foris agere delectabaris, non eſt paſſa voluntates noſtras conglutinari.i. conſolidari conſuetudine .i. commercio, & cōione vitæ. Ego tñ cognoui animum tuum .i. beneuolentiam tuam erga me multis annis ante bellum ciuile .ſ. inter Cæſarem, & Pompeium cum Cæſar eſſet in Gallia. Tu.n. perfeciſti.ſ. tūc id, quod putabas eſſe valde vtile mihi, nec inutile ipſi Cæſari.ſ. vt ille diligeret, coleret. hēret in ſuis.i. inter ſibi cariſſimos me. Ego prætereo.i. pertranſeo multa quæ dicta ſcripta, cōicata ſunt inter nos illis tpibus, familiariſſime.i. vt inter maxime familiares. Enim.i. quia, grauiora .i. maiora teſtimonia familiaritatis, & amicitiæ ſunt conſecuta ex initio belli ciuilis cum ires Brundiſium, verſus ad Cęſarem, veniſti ad me in Formianum .i. agrum & villam primum quāti ſupp. putas ęſtimandum & hoc ipſum.ſ. deflectere ſe de via vt viſus amicum, preſertim tpibus illis.ſ. tam dubijs & ſuſpectis? q.d. haud dubio maximi. Deinde putas, q.d. ſcio ꝙ non putas, aut non debes putare me oblitum conſilij, ſermonis, humanitatis tuæ? Quibus rebus memini Trebatium intereſſe. Videmus quod Agræ eius adnotauit memini ferè præſenti coniungi. Nec vero oblitus ſum literarum tuarum quas miſiſti ad me, cum veniſſem obuiam Cæſ. in agro Trebulano, vt arbitror.i. ſi recte recordor, illud tēpus eſt ſecutum cum .i. quo tpe ſiue pudor meus, ſiue offm, ſiue fortuna .i. ſors iniqua mihi coegit me proficiſci ad Pomp. non dicit contra Cæſarem, quaſi non tam odio Cæſaris quam amori. Pompeij in bellum profectus ſit, quod officium tuum, & ſupp. quod ſtudium tuum, defuit vel in me abſentem vel in meos præſentes? q.d. nullum. Porrò.i. ſed quem oēs mei iudicauerunt amicorum .i. magis amicum & mihi, & tibi, te .i. quàm te, q. d. nullum profecto, Ego veni Brundiſium putas ne me oblitum qua celeritate aduolaris pro aduolaueris.i. accurreris Tarento .i. Tarentum eſt autē datiuus localis, quem octauum caſum quidam vocant: vt, It clamor cœlo.i. in cœlum, ad me vt primum audieris .ſ. me adeſſe & quæ.i. qualis apud me ſeſſio tua, quæ ſup. oratio.ſ. tua, quæ confirmatio, animi mei fracti metu cōium miſeriarum, q.d. iucundiſſima, & amiciſſima. Nos tandem cœpimus eſſe aliquando Romæ, qui defuit familiaritati noſtræ in maximis rebus. Ego vſus ſum cōſilio tuo quonam modo gererem me aduerſus Cæſ. vbi aduerſus non capitur in malam partem. in reliquis officij cui tribuiſti præter me.i. præter quam mihi, excepto Cæſare? vt ventitares .i. frequenter venires, domum.ſ. eius, & conſumeres ſepe multas horas ſermone ſuauiſſimo, tum .i. tuoc, cum .i. quando tu impuliſti me, ſi meminiſti.i. ſi forte tenes memoriæ, vt ſcriberē hæc φιλόσοφα .i. philoſophicos tractatus, vt libros officiorum, de amicitia, de ſenectute, de paradoxis, de quæſtionibus Tuſc. Quid fuit tibi maiori curæ poſt reditum Cæſaris.ſ. è pugna Pharſalica feliciter pugnata, quam vt ego eſſem familiariſſimus illi.i.ſ. Cęſari, quod effeceras? Abies tamen ad Caſſium & Brutum ſcribet. Quorſum igitur.i. mea oratio longior ſupp. tendat, quæres ſup. reſponſio. Quia ſum admiratus, te qui deberes noſſe.i. cognoſcere hæc, ſ. dicta teſtimonia amoris credidiſſe quidquam cōmiſſum eſſe à me, quod eſſet alienum ab amicitia noſtra. Nam ego habeo multa occultiora.i. ſecretiora iudicia vera amicitia quæ vi poſſim exequi .i. exprimere verbis præter hæc, quæ commemoraui, quæ ſunt teſtata.i. teſtibus comprobata, & pro.i. illuſtria.i. clara & manifeſta. Omnia tua.ſ. dicta, & facta delectant me, ſed maxime.i. pręcipue, maxima, cum.ſ. ita ſit ꝙ me delectent fides in amicitiæ, conſilium grauitas, conſtantia, tum ſup. verum eſt apertius ꝙ me delectent, lepos.i. ſuauitas loquendi, humanitas.i. ſuauitas viuendi, & literæ .i. eminentia doctrinæ, quæ licet maiora non ſint quam fides, conſilium grauitas, conſtantia, plus tamen earundem rerum ſtudioſos delectari ſolēt. Quapropter redeo nunc ad querelam.ſ. quam dicunt te de me feciſſe. Ego primum non credidi te tuliſſe ſuffragium .i. aſſenſum, & fauorem illa lege .ſ. qua decretum eſt vt quæ Cæſ. ſtatuerit rata haberentur. Deinde ſi credidiſſem ego nū quam exiſtimarem te feciſſe id ſine aliqua iuſta cauſa. Dignitas tua facit, vt animaduertatur.i. diligenter conſideretur, quidqd facias maleuolentia autem hominum facit vt nonnulla proferantur.ſ. diuulgentur durius quam ſint facta à te. Si tu non audis ea.ſ. quæ proferuntur durius quam ſint facta à te neſcio quid dicam, q.d. ſi auderem, dicerem te ſurdaſtrum. Equidem.i. ego quidem, ſi audio quando.i. quandoque ſup. ea ego tam.i. tantopere defendo ſup. ea quam.i. quantopere, ego ſcio me ſolere defendi à te cōtra iniquos.ſ. de me cenſores. Autem.i. ſed, defenſio eſt duplex, quia alia ſunt quæ ſoleam aliquando negare, vt de illo ipſo ſuffragio .ſ. facto in legem latam, alia ſup. ſunt quæ defendam.i. defendendo aſſeram fieri à te pie & humanæ, vt de curatione ludorum.ſ. funebrium, in honore Cæſaris. Sed non fugit te hominem doctiſſimum .i. tu bene ſcis cū ſis homo doctiſſimus, ſi Cæſar fuerit rex, quod qdem videtur mihi poſſe diſputari de officio tuo.ſ. in illum exhibito in vtranq; partem, & bonam, & malam, vel in eam ſup. partem qua ego ſoleo vti, videlicet fidem & humanitatem tuam in Cæſarem eſſe laudandam, qui diligas amicum etiam mortuū, vel in eam ſup. partem qua nonnulli vtūtur ſup. dicentes libertatem patriæ eſſe anteponendam.i. præferendam, vitæ amici.ſ. Cæſaris tibi. Vtinam diſputationes meæ eſſent delatæ ad te, ex his ſermonibus. Vero.i. ſed, quis commemorat, aut libentius aut ſæpius quàm ego, illa duo quæ ſunt maxima .i. præcipua capita laudum tuarum, te fuiſſe grauiſſimum auctorem belli ciuilis non ſuſcipiē di.ſ. à Cæſare contra Pompeium, & victoriæ moderandæ.i. modeſte habendę, in quo.ſ. iudicio de te, ego neminem inueni qui non aſſentiretur mihi. Quare ego habeo gratiam Trebatio familiari noſtro, qui dedit mihi cauſam harum literarum .ſ. ad ſcribendarum, quibus niſi credideris, tu iudicaris, pro iudicaueris, me expertem.i. ſine participatione, hoc eſt habentem nihilominus officij, & humanitatis, quo .ſ. iudicio tuo nec quidquam poteſt eſſe grauius .i. moleſtius mihi, nec alienius à te.

QVID defuit noſtræ familiaritati in maximis rebus? quo nam modo me gererem aduerſus Cæſ. vſus tuo conſilio ſum) Diſtinguo ſic. quid defuit noſtræ familiaritati? in maximis rebus quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, vſus tuo conſilio ſum. Hæc etſi leuia videntur, quia tamen quiddam afferunt ad ſententiam, non contempſimus, quæ non eſſe adhuc animaduerſa, miramur. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſat ſe Matius, quòd Cæſaris mortem ægre tulerit, cum tanta illius in Matium merita eſſent, vt non potuerit non dolere ratione officij impioſq; oſtendit eos qui ab hoc officio eum auocent: diluitq; quanam, quæ falſo illi obijciebantur, quòd remp. non amaret, cum euidentibus argumentis id falſum eſſe docet.

C. MATIO C. CICERONI S. P. D. 28

MAgnam voluptatem ex tuis literis cepi, quòd, quam ſperaram, atque optatam, habere te de me opinionem cognoui. de qua etſi non dubitabam, tamen, quia maximi æſtimabam, vt incorrupta maneret, laborabam, conſcius autem mihi eram, nihil à me commiſſum eſſe, quod boni cuiuſquam offenderet animum. eo minus credebam, plurimis, atque optimis artibus ornato tibi temere quidquam perſuaderi potuiſſet, preſertim in quem mea propenſa, & perpetua fuiſſet, atque eſſet beneuolentia. quod quando, vt volui, ſcio eſſe: reſpondebo criminibus, quibus tu pro me, vt par erat, tua ſingulari bonitate, & amicitia noſtra ſæpe reſtitiſti nota enim mihi ſunt, quæ in me poſt Cæſaris mortem contulerint. Vitio mihi dant, quòd mortem hominis neceſſarij grauiter fero, atque eum, quem dilexi, periſſe indignor, aiunt enim patriam amicitiæ præponendam eſſe: perinde ac ſi iam vicerint, obitum eius reipub. fuiſſe vtilem. ſed non agam aſtute. fateor me ad iſtum gradum ſapientiæ non * perueniſſe. neque enim Cæſarem in diſſenſione ciuili ſum ſecutus; ſed amicum, quanquam re offendebar, tñ non deſerui: neque bellum

* ali[...] venis[...]

vnquam

vnquam ciuile, aut etiam cauſam diſſenſionis probaui
quam etiam naſcentem extingui, ſumme ſtudui. itaque
in victoria hominis neceſſarij, neq; honoris, neque pecu
niæ dulcedine ſum captus. quibus præmij reliqui, mi-
nus apud eum, q̃ ego, cũ poſſent, immoderate ſunt abu-
ſi. atque etiam res familiaris mea, lege Cæſaris diminu
ta eſt: cuius beneficio plerique, qui Cæſaris morte læ-
tantur, remanſerunt in ciuitate. ciuibus victis vt parce-
retur, æque, ac pro mea ſalute, laboraui. poſſum igitur,
qui oẽs voluerim incolumes, eum, à quo id impetratum
eſt perijſſe non indignari? cum preſertim ijdem homi-
nes illi & inuidiæ, & exitio fuerint. Plecteris ergo, in-
quiũt; qñ factum noſtrum improbare audes. O ſuper
biam inauditam, alios in facinore gloriari, alijs ne dole-
re quidem impune liceret. at hęc etiam ſeruis ſemper li
bera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent ſuo potius,
q̃ alterius, arbitrio. quæ nunc iſti, vt quidem dictitant,
libertatis auctores metu nobis extorquere conantur.
ſed nihil agũt. nullius vnq̃ periculi terrorib. ab officio,
aut ab humanitate deciſam. NVNQVAM enim hone-
ſtam mortem fugiendam, ſæpe etiam appetendam pu-
taui. ſed quid mihi ſuccenſent, ſi id opto, vt pœniteat
eos ſui facti? cupio enim Cæſaris mortem omnibus eſ-
ſe acerbam. at debeo pro ciuili parte remp. velle ſaluam
id quidem me cupere, niſi & ante acta vita, & reliqua
mea ſpes tacente me probat: dicendo vincere non po-
ſtulo. quare maiorem in modum te rogo, vt rem po-
tiorem oratione ducas; mihiq;, ſi ſentis expedire recte
fieri, credas nullam cõionem cum improbis eſſe poſſe.
an, quod adoleſcens prẹſtiti, cum etiam errare cũ excu-
ſatione poſſem id nunc, ętate præcipitata, cõmutem ac
me ipſe retexam? non faciam, neque, ꝙ diſplieeat, com
mittat, pręterq̃ ꝙ hominis mihi coniunctiſſimi, ac viri
ampliſſimi doleo grauem caſum. ꝙ ſi aliter eſſem, ani-
matus; nunq̃, quod facerem, negarem; ne & in peccan
do improbus, & in diſſimulando timidus ac vanus exi-
ſtimarer. At ludos, quos Cæſaris victoriæ Cæſar adole
ſcens fecit, curaui. At id ad priuatum officium, non ad
ſtatum reip. pertinebat. quod tamen munus & homi-
nis amiciſſimi memoriæ, ac honoribus præſtare etiam
mortui debui; & optimæ ſpei adoleſcenti, ac digniſſi-
mo Cæſari petenti negare non potui. Veni etiam con-
ſulis Antonij ſæpe domum ſalutandi cauſa: ad quem,
qui me parum patriæ amantem eſſe exiſtimant, rogandi
• alias, quidem aliquid, aut auferendi cauſa frequentes * venti
véitare taſſe reperies. ſed quæ hæc eſt arrogantia, quod Cæſar
nunquam interpellauit, quin, quibus vellem, atque etiã
quos ipſe non diligebat, tamen ijs vterer; eos, qui mihi
amicum eripuerunt, carpendo me, efficere conari, ne,
quos velim, diligam? ſed non vereor, ne aut meæ vitæ
modeſtia parum valitura ſit in poſterum contra falſos
rumores; aut etiam ijs, qui me non amant propter meã
in Cæſarem conſtantiam, non malint mei, quàm ſui, ſi-
miles amicos habere. mihi quidem ſi optata contin-
gent: quod reliquum eſt vitę, in ocio Rhodi degam.
ſin caſus aliquis interpellarit: ita ero Romę, vt recte fie
ri ſemper cupiam. Trebatio noſtro magnas gratias ago,
quòd tuum erga me animum ſimplicem, atq; amicum
aperuit; & quod eum, quem ſemper dilexi lubenter,
quo magis iure colore, atque obſeruare deberem, fecit.
Bene vale, & me dilige.

MAgnam) Matius ciuis R. cum apud Cæſ. multos annos HVB.
in ſumma gratia fuiſſet plurimumq. apud eum valuiſ-
ſet & in Gallia, & poſtea Romæ, non immemor acce-
ptorum beneficiorum, neque ingratus mutuo amore Cæſ. ſem-
per proſecutus eſt, cumq. eo interfecto vehementer angeretur,
& de eius cæde conquereret percuſſores indignabantur, obijcie
bantq. Matio ꝙ ferret mortem Cæſ. quia doleret remp. liberatã
tyrannide, & ob id ei minabantur. Itaque hac epiſtola oſtendit
ſe ſemper fuiſſe amatorem concordiæ potius quam belli ciuilis
neq, ſe ſecutum Cæſ. ꝙ gauderet remp. opprimi, ſed ne amicitiæ
officio deeſſet, liceret autem nunc flere eum mortuum, a quo
antea tot ciuium ſalutem impetrauerit, in quo accuſat ſuperbiã
eorũ, qui eum ab hoc officio humanitatis deterrere conantur, a
quo affirmat nullis terroribus aut minus ſe vnquam deterritum
iri, deinde excuſat etiã ſe, ꝙ accuſabatur curaſſe ludos, qui facti
fuerant in honorem Cæſ. Poſtremo dicit ſe eſſe victurum in exi
lio quod reliquum eſt vitæ ſuæ. Sin autem id non licuerit, ſe ita
futurum Romæ, vt ſemper bene cupiat reip. [Incorrupta) Inuio-
lata, talis, qualis fuerat antea. [Offenderet) Læderet. [Tibi pluri
mis atque optimis artibus ornato) Tibi doctiſſimo viro, qui pp
multarum rerum peritiam, & doctrinam non facile omnia cre-
dis. [Temere) Sine cauſa. [Propenſa) Magna inclina. [Atq; eſſet)
Etiam hoc tempore. [Criminibus) .ſ. quæ mihi obijciuntur. [Vt
par erat) vt decebat amicum facere. [Reſtituiſti) Refellendo re-
ſpondiſti. [Nota) Ex relatione amicorum, & potiſſimũ Trebatij.
[Contulerunt me) Imputauerunt mihi .ſ. maleuoli & aduerſarij
mei. [Vitio dant) Culpant tanquam malefactum. [Perinde) ac ſit, Perinde
tãquam. [Vicerint) .i. rationibus ipſi obtinuerint, & probauerint.
[Non agam aſtute) Non ſimulabo. [Iſtum gradum ſapientiæ) Eo
rum qui præponant patriam amicitiæ. [Non ſum ſecutus Cæſ.)
.ſ. tanquam Cæſarem, & oppugnatorem patriæ. [Sed amicum)
Sed vt amicum cui non debueram deeſſe etiam in ſummis peri-
culis. [Re) Oppugnatione patriæ. [Cauſam) vt propter negatum
triumphum deberet conuerti in patriam ſuam. [Naſcentem) .ſ.
cauſa diſſenſionis. [Extingui) Delere, omnino tolli. [Studui) dili-
genter curaui. [Itaque) Infert ex ijs, quæ dixit ſe feciſſe, ꝙ ami-
cum non hominem ſit ſecutus, quia non fecerit id propter ho-
norem, & præmia ſicut aliqui cum minus poſſent apud Cæſ. q. p
ſe, præmijs tñ immoderate abuſi ſunt & honore. [Sunt abuſi) q.
omnino voluerunt hre. [Cuius) Cæſ. [Beneficio) Clementia &
libertate. [Atque ac pro mea ſalute) .i. tam quàm pro ſalute mea
propria. [Poſſum igitur) q. d. non poſſum, interrogatiue legen-
dum eſt. [Fuerit) .i. ipſi Cæſ. [Plecteris) Punieris. [Factum no-
ſtrum) Cæſ. cædem. [Alios) Interfectores Cæſ. [In facinore) In
homicidio. [Alijs) vt mihi. [Hæc quæ ſc.) .ſ. timeret, gauderẽ. &c.
[Quæ) Gaude, dolere. [Extorquere) Eripere. [Periculi) Etiam ſi
mortem minentur. [Appetendam) vltro quærendam. [Sui facti)
Interfeciſſe Cæſarem. [Acerbam) grauem, moleſtam. [At debeo)
Obiectio quæ poſſet fieri. [Id quidem) Reſponſio obiectionis,
eſt autem ſenſus, non quæro probare verbis me cupere remp. eſ
ſe ſaluam niſi vita mea ante acta, & reliqua ſpes mea ſatis id pro
bant, etiam me nihil dicente. [Rem) voluntatem intentionem
meam. [Expedire) vtile eſſe. [Rectè fieri) Bene viuere. [Commu-
nionem) Commercium, coniunctionem. [An ſenſus eſt, an de-
beo nunc commutare ætate iam matura, quod feci in adoleſcen
tia, dum potuiſſem excuſari ſi erraſſem, quaſi dicat non. [Quod
præſtiti) Quod effeci, vt rectè viuerem. [Ipſe me retexam) .i. fa- Retexe
ciam contra naturam. Nam retexere contrarium eſt ſuo ſimpli- re
ci, vt de multis verbis diximus, ſicut reuelo, & retego contraria Reuello
ſunt ſuis ſimplicibus, eſt autem tractum à telis, quæ deſtruuntur, Retego.
cum retexuntur, vel retexam .i. iterum texam & renouem, & vt
ita dixerim, faciam me nouum hominem. [Grauem caſum) Cru-
delem cædem. [Si eſſem aliter animatus) .i. ſi haberem alium ani-
mum. [Nunquam negarem quod facerem,) id eſt aperte confi-
terer id quod facerem. [Ne & in peccando,) id eſt ne putarer
eſſe audax in male ſciendo. [Et timidus in diſſimulando,) id eſt
non audendo fateri, quod facerem. [Vanus) Mendax. [At ludos)
Alia obiectio. [Fecit) In honorem Cæſ. patris, in quibus in me-
ridie dicitur apparuiſſe ſtella, qua Cæſ. anima credita eſt in cœ-
lum tranſlata. de ea Virg. Ecce Dionęi proceſſit Cæſaris aſtrũ.
[At id) Diſſoluit obiectionem. Eſt autem ſenſus, quod curaue-
rim ludos factos in honorem Cęſ. nihil pertinet ad ſtatum reip.
quia nihil contra eum feci curando illos ludos, ſed pertinet tan
tummodo ad priuatum officium meum. [Quod tamen) Dicit
ſe duplici de cauſa debuiſſe pręſtare id officium propter ipſum
Iulium Cęſ. cuius memorię & honori debebat, & propter Cęſ.
Octauium hoc petentem cui negare non potuit. [Repetenti)

ſæpius petenti.[Salutandi)Viſendi pro officio meo. [Rogandi) Interrogandi [Aut auferendi)Aut eripiendi aliquid. [Sed quæ) Dicit hos eſſe multo arrogantiores, quàm fuerit Cæſar, quem regem fuiſſe quæruntur, quòd Cæſ.nunquam prohibuit, quo minus amaret Matius, quos vellet, cum illi qui eripuerunt ſibi amicum Cæſ.velit efficere, ne eos diligat quos velit.[Carpendo)Repræhendendo me. [Modeſtia) Moderatio. [Similes mei con.) Qui nulla re poſſint deterreri ab officio amicitiæ, qualem me eſſe vident. [Quàm ſimiles ſunt) Qui putauit amico mortuo nullam eius memoriam ſeruandam eſſe.[Rhodi)De qua dictum eſt lib.iiij.in epiſt.ad Marcellum. [Degam) Viuam. [Interpellarit) Impedierit. [Simplicem) Sincerum, verum, contra duplex pro fallaci, ponitur. Horat. Aut curſus duplicis per mare Vlyxei, licet quidam aliter exponant.

ASC. MAGNAM &c.) Matius ciuis R.cum apud Cæſ.multos annos in ſumma gratia fuiſſet, & mutua beneuolentia eundē ſemper perſecutus, & eo interfecto vehementer conturbatus, & quæſtus fuiſſet, percuſſores Cęſ.obijciebant id illi, φ fieret necē Cęſ. & reip.liberationem iniquo animo ferret. quo circa hac epiſtola oſtendit, ſe ſemper fuiſſe amatorem concordiæ, neq; ſecutum Cæſ.vt remp. opprimat, ſed vt officio ſatisfaciat, purgans φ ludos in honorem Cæſ. faciendos curauerit, demum dicit ſe aut in exilio aut Romæ ſi detur victum amatorem reip. Ordo eſt. Ego cepi magnam voluptatem ex literis tuis, qđ cognoui te hēre de me, ſup.eā opinionem, quam ſperaram, atque optaram. De qua .ſ.opinione, etſi nō dubitabam. Tñ quia maximi æſtimabam laborabam, vt maneret incorrupta.i.integra. Aút.i.ſed, ego eram conſcius mihi, nihil eſſe cōmiſſum à me, quod offenderet.i.læderet, & ad iram prouocaret animum cuiuſquam boni. Ego.i.tanto aut ꝓpea credebam minus quidquam potuiſſe perſuaderi temere.i.inconſiderate, & ſine certa ratione tibi ornato plurimis atq; optimis artibus, preſertim in quem mea beneuolentia, fuiſſet .ſ. prius atque eſſet.ſ.adhuc propenſa.i.prona, & inclinata, & perpetua.i.intermiſſa. quod qñ.i.qm ſcio eſſe vt volui rñdebo criminibus.i.criminationibus, qbus tu reſtitiſti ſæpe pro me, vt par.i.æquum erat pro tua ſingulari bonitate, & amicitia noſtra. Enim .i.qa, ea quæ.ſ.obtrectatores, contulerint in me.i.obijecerint mihi poſt mortem Cæſ.ſunt nota.i.manifeſta. Ipſi ſup.dant mihi vitio.i.dicunt mihi vitioſum eſſe, φ fero grauiter.i.moleſte; mortem hominis neceſſarij.ſ.Cæſ.atque ſup.φ indignor.i.dignanter patior, eum quem dilexi.ſ.Cæſ.perijſſe. Ipſi.n.aiunt Patriam eſſe præponendam amicitiæ.i.plus diligendam quam amicum. Proinde.i. perinde ac ſi vicerint.i.probauerint contra aliter ſentientes neceſſarijs argumentis obitum eius.ſ.Cæſaris fuiſſe vtilē reipub. Sed non agam aſtute, quia non ficte nec diſſimulanter. Fateor me non perueniſſe ad iſtum gradum ſapientiæ .ſ. vt cognoſcam Cæſaris mortem fuiſſe vtilem reip. Neque .n. ſecutus ſum Cæſ. in diſſenſione ciuili.i. eo animo vt fouerem diſcordiam ciuilem, ſed q̄q̄ offendebar re.i.ipſa diſcordia, tñ non deſerui amicum. neque probaui .i. non approbaui, neque laudaui vnquam bellum ciuile, aut cauſam diſſenſionis quam.ſ.diſſenſionem, aut cauſam eius ego ſtuduí ſumme extingui.i.vt extingueretur, ēt naſcentem.i.in primis exordijs. Itaque neque ſum captus dulcedine honoris, neque pecuniæ, in victoria hominis neceſſarij.ſ.Cæſaris, quibus præmijs.ſ.honoris, & pecunię reliqui.ſ.Cæſ. aſſeclę, cum poſſent minus apud Cæſarem quam ego, tñ ſupp.abuſi ſunt immoderate. atque ēt.i. inſuper res mea familia eſt diminuta lege Cæſaris.i.per Cæſarem lata. Cuius beneficio plerique qui lætantur morte.i.de morte Cæſaris remanſerunt in vrbe. Ego laboraui æque ac pro mea ſalute vt parceretur ciuibus victis. Poſſum igitur ego qui voluerim oēs incolumes, ſup.eſſe, non indignari, cum à quo id impetratum.i.obtentum eſt perijſſe, q.d.merito nō poſſum non indignari, ſed cogor indignari, præſertim cum ijdē homines fuerint illi ſ.Cæſari, & inuidiæ, & excidio.i.cauſa inuidiæ, & excidij. Inquiunt ergo tu, plecteris.i.punieris, qñquidem audes improbare factum noſtrum. O ſuperbiam.i.inſolentiam inauditam, alios gloriari.i.gloriantes ſe iactare in facinore.i.facto ſcelerato, & non licere alijs ne quidem.i.non ſaltem dolore impune.i.ſine punitione aut pœna. At.i.ſed, hæc.ſ.ſequentia fuerūt ſemper ſeruis libera.i.impune permiſſa, aut.ſ.timerent, gauderēt, dolerent potius arbitrio ſuo quam alteris. Quæ nunc vt quidem illi.ſ.maleuoli dictitant.i.frequenter dñt, auctores libertatis conantur extorquere.i.eripere nobis metu.i.per metum. Sed nihil agunt.i.in vanum laborant. Ego nullius.i.non vllius non deſiſtam vnquam ab officio, aut humanitate terroribus .i. propter terrores, vllius periculi. Ego.i.nunquam putaui mortem honeſtam fugiendam ſupple eſſe, & putaui etiam ſæpe appetendam pro expetendam ſup.eſſe. Sed quid ſuccenſent.i.occulte iraſcuntur mihi, ſi ego opto id, vt peniteat eos facti ſui? Cupio.n.mortem Cæſ.eſſe omnibus acerbam. At.i.ſed debeo velle rempub.ſaluam ſup.eſſe, pro parte ciuili.i.eo φ ſum pars ciuitatis, & ita particeps reip.eius. Quidem.i.certe, ego non poſtulo vincere.i.neceſſario probare dicendo.i.argumentando, me cupere id.ſ.remp. eſſe ſaluam, niſi & vita mea acta.ſ.tranſacta, & ſpes mea reliqua.i. quæ eſt de reliqua parte vitæ, probat id, me tacente.i. quamuis tacerem. Quare ò Cic.ego rogo te in maiorem modum.i.magnopere, vt ducas.i.æſtimes rem.i.effectum, potiorem oratione.i.verbis meis, & credas ſi ſentis expedire.i. vtile eſſe fieri rectè nullam cōionem poſſe eſſe mihi cum improbis, An ego cōem nunc ætate præcipitata.i.ad exitum accelerante, id quod pſtiti, exhibui, & effeci, adoleſcens.i.cum eſſem adhuc adoleſcens, cū poſſem errare ēt cum excuſatione, quia facilius ignoſcitˇ adoleſcentiæ peccāti, q viriliætati, ac retexam.i.diſſoluam deſtruam, me ipſum.i.priſtinos mores meos. Non faciam neq; cōmittam quod diſplicet, præterquam φ doleo caſum grauem hominis coniunctiſſimi mihi ac viri ampliſſimi. Quod ſi ego eſſem animatus aliter, ego nunquam negarem, quod facerem, & ne.i.non exiſtimaret.i.iudicaret improbus in peccando, & timidus ac vanus.i.mendax futilis in diſſimulando.i.ſimulando me non facere φ facerem. At.i.ſed, ſup. dñi aduerſarij ego curaui .ſ. vt fierent diriter, ludos quos Cæſ.adoleſcens .ſ. Octauius fecit victoriæ.i.ꝓp victoriam Cæſ.ſ. Iulij a quo adoptatus fuerat. At.i.ſed, id.ſ.curare illius ludos, pertinebat ad offm̄ primum non ad ſtatum reip. Quod tñ munus.i. ludos funebres debui pſtare.i. exhibere, & .i. ſimul memoriæ ac honoribus hominis amiciſſimi .ſ. Cæſ. etiam mortuo.i.cum iam eſſet mortuus. Abſolutius, & apertius legeretur mortui, & non potui negare Cæſ.ſ.Octauio, adoleſcenti optime ſpei.i. de quo optime ſperamus, ac digniſſimo.ſ.cui obſequar repetendi.i.frequenter exigenti. Veni ēt ſæpe domum.i.ad domū Antonij cos. cauſa ſalutandi, ad quem.ſ.Ant.cos.tu reperies ſupp.eos qui exiſtimant.i.iudicant me parum amantem patriæ ventitare frequenter quidem .i. certe cauſa rogandi aut auferendi aliquid ob eo. Sed quæ, id qualis eſt hæc arrogantia.i. Superbia φ Cæſ. ſcilicet Iulius nunq̄ interpellauit.i.impediuit, quin vterer quibus vellē, atque etiam ijs, tñ.i.nihilominus, quos ipſe non diligat eos, qui eripuerunt mihi amicum, conari efficere carpendo .i. rodendo & repræhendendo me, ne diligam quos velim: Sed non vereor ne aut moleſtia vitæ meæ ſit valitura parum in poſterum contra falſos rumores aut ne etiam ij qui non amant me ꝓp conſtantiam meam .i. conſtantem amorem meum, & fidem in Cæſ. eis inuiſum, non malint hic amicos ſimiles mei .ſ. qui amicum poſt mortem amore proſequor, q̄ ſui .ſ. qui inconſtantes ſunt. Quidā.i.certe, ſi optata contingent mihi, degam.i.tranſigā Rhodi in ocio.i.vacatione à munere publico, & negocio militari id ſup.vitæ, quod eſt reliquum.i.relictum mihi adhuc viuendum. Sin .i.ſed ſi aliqs caſus interpellarit.i.impediuerit quo minus viuam Rhodij in ocio, ego ero Romæ ita vt copiam ſup. oia fieri ſemper rectè, aut cupiā recte.i.nihil fieri, vt ſim illic in ocio, ſicut in Terent. Tum quod illi dem rectè eſt.i. nihil eſt, quare autem rectè pro nihil dixerit, oſtēdit ſubdens, nam nihil dicere.i.dicere, φ nihil mihi ſit quod dem illi, eſt religio.i.metu mali omnes cauendi. Putabant enim ſuperſtitioſi illi mortales ſi dixiſſent ſibi nihil eſſe, nihil etiam futurum, etſi interroganti quis me petijt, nullus reſpondiſſet puer, ſe à nullo deinceps expetendos, vnde rñdere ſolebat, bona fortuna hæret.n.nullius. Ego ago Trebatio noſtro magnas grās, φ aperuit animum tuum ſimplicem .i. non doloſum atque amicum erga me, & fecit quo.ſ.vt deberem iure .i.merito magis colere atque obſeruare.i.cauere ne lædam eum quem dilexi ſemper libenter.i.quantum in me fuit, hoc eſt te. Vale bene, quia valetudo enim mala eſt, & dilige me.

PAVL MAN PATRIAM amicitiæ præponendum)Nihil muto. etſi alij ex antiquis codicibus legant, patriæ amicitiam præponendam, ſunt enim aliquot manuſcripti libri, & ij peruetuſti, qui cum impreſſa lectione conſentiant. [Digniſſimo Cæſ.) Ita lego ex lib.Ioannis Scalæ manuſcripto. ſenſus hic eſt. munus illud & eius hois, qui mihi amiciſſimus fuit, memoriæ præſtare debui; & ei adoleſcenti, qui optime ſpei eſt, ac Cæſ.digniſſimus, negare non potui. in quibuſdam antiquis exemplaribus legitur. Cæſari repetenti. quod noſtram lectionem magis videtur confirmare.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Exponit Oppio, quàm fuerit vtile & gratum conſilium, ab illo datū: quamq; tenere eum dilexerit: &, vt id porrò faciat, petit.

M. CICERO M. OPPIO S. 29

DVbitanti mihi, quod ſcit Atticus noſter, de hoc toto conſilio profectionis, quòd in vtranq; partem in mentem multa veniebant, magnum pondus acceſſit ad tollendam dubitationem iudicium, & conſilium tuum. nam & ſcripſiſſe aperte, quid tibi videretur: & Atticus ad me ſermonem tuum pertulit. ſemper iudicaui, in te & in capiendo conſilio prudentiam ſummã eſſe, & in dando fidem; maximeq́. ſum expertus, cum initio ciuilis belli per literas te conſuluiſſem, quid mihi faciendum eſſe cenſeres, eundem ne ad Pompeium, an manendum in Italia. ſuaſiſti, vt conſulerem dignitati meæ. ex quo, quid ſentires, intellexi: & ſum admiratus fidem tuam, & in conſilio dando religionem; quòd, cũ aliud malle amiciſſimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quàm illius voluntas, fuit. equidem & ante hoc tempus te dilexi: & ſemper me a te diligi ſenſi: & cum abeſſem, atque in magnis periculis eſſem & me abſentem, & meos præſentes à te cultos, & defenſos eſſe memini: & poſt meum reditum, quàm familiariter mecum vixeris, quæq; ego de te & ſenſerim, & prædicarim, omnes, qui ſolent hæc animaduertere, teſtes habemus. grauiſſimum vero iudicium de mea fide, & de cõſtantia feciſti, cum poſt mortem Cæſaris totum te ad amicitiam meam contuliſti. quod tuum iudicium niſi mea ſumma beneuolentia erga te, omnibusq́ue meritis comprobaro, ipſe me hominem non putabo. Tu mi Oppi conſeruabis amorem tuum, (etſi more magis hoc quidem ſcribo, quàm quo te admonendum putem) meaque omnia tuebere; quæ tibi ne ignota eſſent. Attico mandaui. A me autem, cum paulum ocij nacti erimus, vberiores literas expectato. Da operam, vt valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

HVBERTINVS.

DVbitanti) Profecturus Cic. legatus in Græciam, ut in argumento epiſtolæ primæ lib. 2. diximus, eſſetq́. in dubitatione iter ne an non, conſuluit Oppium qui, & per literas, & per Atticum quid ſentire de ea profectione ita aperuit. ut Cic. ſibi faciendum putaret quod ille conſuluiſſet, quod hac epiſtola fatetur, & commemorat aliud conſilium, quod olim ſibi datum eſt ſapientiſſime ab eodem Oppio ſimul, & quam multis cauſis eum ſemper dilexerit. Poſtremo eum orat, ut & amorem ſuum erga ſe ſeruet, & omnia ſua tueatur. [Quod ſcit) Quã rem ſcit. [Conſilio) Deliberatione. [Profectionis) In Græciam, ut ſupra, & abſuit proficiſcens in Græciam. [In utranque partem) Vt uulgo dicitur pro & contra. i. ut irem, ut non irem. [Magnum pondus) Magnus effectus, magnum momentum. [Ad tollendam dubitationem) Nam cum animus eſt in dubio paulo momento huc uel illuc impellitur. [Quid uideretur tibi) Quid iudicares. [In capiendo prudentiam) Quod temere omnibus non crederes, quod nõ facile ſupplantari poſſes. [Fidem) Fidelitatem quia conſuleres tantummodo quod uideretur eſſe, & honeſtum, & utile. [Conſuluiſſem) Te interrogaſſem petiuiſſem à te conſilium. [Conſulerem dignitati meæ) .i. ut facerem quod dignitas mea exigeret. [Qui ſentires) Quid iudicares, quid in animo haberes. [Nam cum ſcires) Non licere mihi non præſtare officium meum, & Pomp. cui plurimum debebam & reip. quæ mihi ſemper cariſſima fuit, non aperte dixiſti, ut irem ad Pomp. ne uidereris mihi contra Cæſ. conſulere, quo cum tunc eras, ſed fideliter conſulere cupiens ſuaſiſti, ut faciam quod dignitas me poſtularet, quod æque fuit, ac ſi dixiſſes, ut irem ad Pomp. [Religionem) Sanctitatem, quia neque contra Cæſ. mihi conſuluiſti, neque contra dignitatem meam. [Quod) .i. quia: eſt autem probatio religionis conſilii, neque exponendum eſt. quod pro ſed, vt quidam dicit. [Amiciſſimum) Cæſ. [Malle aliud) .ſ. vt ad ſe irem. [Equidem) Commemorat Cic. & amicitiam, & cauſas amicitiæ interſe & Oppium. [In magnis periculis) Aut tempore bellorum ciuilium, eum eram cum Pomp. aut tempore exilij mei. [Præſentes) qui erant Romæ. [Reditum) In patriam. [Senſerim) Iudicauerim. [Prædicarim) publice dixerim. [Animaduertere) cõſiderarem, attenderem. [Grauiſſimum) maximum. i. maxime iudicaſti me, & fidelem & conſtantem. [Comprobaro) mihi placere, & gratum eſſe oſtendero. [Non putabo me hominẽ) Exiſtimabo me alienum ab omni humanitate. [Etſi) quaſi parentheſis quædam. [Magis more) .i. magis ex conſuetudine, quia ita mos eſt ſcribendi, licet non ſit opus. [Quæ) .ſ. mea tuenda a te mãdaui Att. [Erimus nacti) Habebimus. [Vberiores) .i. prolixiores & pleniores. [Hoc) quam tu des operam bene valere.

ASCENSIVS.

DVBITANTI &c.) Profecturus Cic. legatus in Græciam, dubitansq́. vtrum iret, conſuluit per literas Oppium de ea re, q & per literas & per Atticum quid ſentiret, ita aperuit, vt Cic. ſibi faciendum putaret, quod ille conſuluiſſe, quod hac epiſt. fatetur commemorans, & aliud conſilium ab Oppio datum, oratq́. demũ vt amorem ſui conſeruet. Ordo eſt. Iudicium, & conſilium tuũ acceſſit magnum pondus. i. momentum ad tollendam dubitatiõnem mihi dubitanti, quod. i. quã rem Atticus noſter ſcit. de hoc toto conſilio profectionis. ſ. in Græciam, q. i. quia multa veniebant mihi in mentem in vtranque partem. i. eundi & non eũdi, acceſſit dico, magnum pondus, nam & ſcripſiſti aperte quod videretur tibi, & Atticus pertulit ad me ſermonem tuum. Ego iudicaui ſemper ſummam, & .i. ſimul prudentiam eſſe in te in conſilio capiendo, & fidem in dando. ſ. conſilio & ſum maxime expertus ſupp. illud cum conſuluiſſe te initio belli ciuilis quid cenſeres faciendum eſſe ne. i. an eundem ſup. eſſet ad Pomp. an manendũ in Italia. Suaſiſti vt conſulerem .i. prodeſſem dignitati meæ, ex quo intellexi quid ſentires, & ſum admiratus fidem tuam, & religionem. i. metum deorum, in conſilio dando, quod cum putares amiciſſimum tuum. ſ. Cæſarem, malle aliud, officium meum. i. debitum munus, fuit antiquius. i. carius quam voluntas illius. Equidem. i. ego quidem dilexi te, & .i. ſimul ante hoc tempus, & ſenſi ſemper me diligi à te, & memini cũ abeſſem, & eſſem in magnis periculis, & .i. ſimul me abſentem, & meos præſentes cultos, & defenſos eſſe a te. Prudenter cõmemorat beneficia eius ante acta. vt inuitet ad noua turpe. n. videtur in tam gratos nõ agere benefficia. Et q. i. quantum familiariter vixeris mecum poſt reditum meum, & quæ ego, & ſenſerim, & prædicarim de te, habemus teſtes omnes .ſ. homines qui ſolent animaduertere .i. conſiderare hæc. i. huiuſmodi, officia hominum inter ſe. Vero. ſed, tu feciſti grauiſſimum. i. maximi momenti, & ponderis iudicium de fide, & & conſtantia mea, cum contuliſti te totum ad amicitiam meam poſt mortem Cæſ. Quod iudicium tuum niſi comprobaro .i. cõprobauero, ſumma beneuolentia mea erga te, & omnibus meritis, ipſe. i. egomet, putabo me non eſſe hominem, ſed pecudem ſup. O mi Oppi tu conſeruabis amorem tuum. ſ. in me. Etſi. i. q̃q̃. ego ſcribo hoc quidem magis amore .i. ex vehementia amoris, mei in te quam quo. i. vt aui lege, q. i. quia putem te admonendum ſup. eſſe, & tuebere. i. proteges omnia mea. quæ ne eſſent incognita tibi mandaui Attico. ſ. vt tibi pateſaceret. Autem. i. ſed, expectato a me literas vberiores, cum. i. quando nos erimus nacti paulum. i. modicum ocij. Da operam vt valeas, & nihil potes facere mihi gratius hoc .ſ. quam vt eam operam des .ſ. vt valeas, Quoties autem illa aut ſimilem particulam appoſitam videmus, ſuperfluum fuerit addere Vale. eſt autem amantius dictum, Cura, aut da operam vt valeas quam illud tritum Vale. Sane in tota hac epiſtola Cicero id agit vt ſe in amicitiam Oppii inſinuet, cõmemorans eius fidem, & religionem, & ſanctiſſimam amicitiam cum potius iudicarit Cic. faciendum quod ex officio debuit, hoc eſt Pompeium ſequi, cui plurimum deuinctus erat, quam quod nouit amico ſibi cariſſimo, hoc eſt Cæſ. magis placiturum fuiſſe, in quo facto dicit ſe admiratum eius religionem, hoc eſt vt Hub. interpretatur ſanctitatem, ut mihi autem placet, metum deorum quos amicitiæ inſeruire do vltra id, quod verum, & iuſtum eſt, lęderet. Scitum enim eſt apud A. Gell. præceptum, Amicis inſeruiendum vſque ad aras, ſeu deos. i. ſic vt propter amicitiam iuſtitia, & veritas non lædantur. Vnde & ipſe Cic. in Lælio ſeu libro de amicitia dicit, primam eſſe legem amicitiæ, ne quid inhoneſtum rogemus ab amico, nec faciamus rogati. Hoc autem, & huiuſmodi breuitati ſtudens libens prætereo.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM, AD CASSIVM, ET ALIOS,

LIBER DVODECIMVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Caſsio, quam immania ab inimicis reip. hoc eſt, Cæſaris mortem vindicantibus perpetrentur.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D. 1

FINEM nullum facio, mihi crede, Caſsi de te, & de Bruto noſtro, id eſt de tota rep. cogitandi, cuius omnis ſpes in vobis eſt, & in D. Bruto: quam quidem iam habeo ipſe meliorem, rep. à Dolabella meo præclariſsime geſta. manabat. n. illud malũ vrbanum, & ita corroborabatur quotidie, vt ego quidẽ, & vrbi, & ocio diffiderem vrbano; ſed ita compreſſum eſt, vt mihi videamur oẽ iam ad tempus ab illo dũtaxat ſordidiſsimo periculo, tuti futuri. reliqua magna ſunt, & multa, ſed polita oĩa ſunt in vobis. q̃q̃ primum quidq. explicemus. nam, vt adhuc quidẽ actu eſt, non regno, ſed rege liberati videmur. interfecto enim rege, regios omnes nutus tuemur; neq; vero id ſolum, ſed etiam, quæ ipſe ille, ſi viueret, nõ faceret, ea nos, quaſi cogitata ab illo, probamus. nec eius quidẽ rei finem video. tabulæ figuntur. immunitates dantur: pecuniæ maxime deſcribũtur: exules reducuntur: S.C. falſa referuntur: vt tantummodo odium illud hominis impuri, & ſeruitutis dolor depulſus eſſe videatur: reſp. iacet in ijs perturbationibus, in quas eam ille coniecit. hæc omnia vobis ſunt expedienda: nec hoc cogitandum, ſatis iam hr̃e remp. à vobis. habet illa quidem tantum, quantum nunquam mihi in mentem venit optare: ſed contenta non eſt; & pro magnitudine, & animi, & beneficij veſtri à vobis magna deſiderat. adhuc vlta ſuas iniurias eſt per vos interitu tyranni nihil amplius: ornamenta vero ſua quæ recuperauit? an, q̄ ei mortuo paret, quem viuum ferre non poterat? cuius æra refigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus? at. n. ita decreuimus. fecimus id quidem temporibus cedentes quæ valẽt in rep. plurimum: ſed immoderate qdam, et ingrate noſtra facilitate abutuntur. verum hæc propediem. et multa alia corã. Interim velim, ſic tibi perſuadeas, mihi cum reip quam ſemper habui cariſsimam, tũ amoris noſtri cauſa maximæ curæ eſſe tuam dignitatem. Da operam vt valeas.

HVB. FINEM) Ex argumentis primarum epiſtolarum, & xj. lib. facilius cognoſcuntur ſequentium epiſtolarum argumenta. Sunt enim ex eadem hiſtoria, itaque breuius referuntur, cum interfectores Cæſ. ex vrbe profugiſſent & Ant. qui iam animũ ad principatum intenderat, pro libidine ſua, omnia in vrbe ageret, quemadmodum olim egerat Cæſ. Cic. cũ magno dolore ea commemorat, oſtenditq. oẽm reliq̃ plenę libertatis ſpem eſſe in M. Brut. ipſo Caſſ. & D. Brut. quos ita incendit, vt oſtendat eos fruſtra interfeciſſe Cæſ. niſi rempub. etiam regno M. Ant. liberent quem adducit in odium, & inuidiam cõmemorans eius, tum inique tum arroganter facta. [Facio nullum finẽ) quia ſemper te amabo. i. maxima laus Bruti & Caſſij, de quibus cum ſe cogitare dicit, de tota rep. ſe cogitare affirmat, quaſi reſp. in eis conſiſtat. [Præclariſſime) cum magna laude, quia tutor reddiderat interſectores cum eo confiſi, Caſſij, & M. Brutus deſcendiſſent, vel quia vt ſcr. App. cum ſenatu ſecreto conſentiebat aduerſus Ant. priuſquam Syriã ab eo petere perſuaſus eſſet. [Manabat) Fluebat. [Vrbanum malum) Seditio, quæ erant in vrbe, & metus ſeruitutis. [Corroborabatur) Cõfirmabatur. [Diffiderem) nullam fiduciam aut ſpem haberem. [Compreſſa) ſ. eſt vrbs. i. cõpoſita. [Reliqua) Quæ ſuperſunt facienda. [In vobis) Te & M. Brut. & D. Brut. [Quanquam explicemus). i. quanquam expediamus, & dicamus [Quidquam primum). i. quodcunq; maximum, eſt autem explicemus imperatiui modi. (Tuemur) ſeruamus. [Regios nutus) voluntate regias. [Id ſolum) ſ. nutus regios. [Ille) Cæſ. [Probamus) Confirmamus [Ab illo) Cæſ. [Tabulæ) Leges nouæ, hæc autem omnia quæ ab Ant. fieri dicit, regiæ ſunt voluntatis, & poteſtatis. [Immunitates dantur) i. exemptiones, & vacationes munerum, & onerum publicorum. [Deſcribuntur) Aſſignantur. [Falſa) Quia dicuntur eſſe conſtituta & decreta à ſenatu cum non ſint. Sunt aut in ſupradictis orationibus diſiunctum, & ſimiliter deſidens exornationes. [Hominis) Cæſ. [Iacet) depreſſa eſt. [Coniecit) Immiſit, quia nihil vtile reip. poſt eius mortem conſtitutum eſt. [Expedienda) expedite facienda. [Satis habere) eſſe a vobis ei ſatiſfactum. [Pro magnitudine) quia plura & poteſt & vult præſtare animus veſter maximus. [Adhuc) vſque. [Vlta iniurias ſuas) facit tantummodo vindictam de oppreſſione ſua. [Per vos opera veſtra, nihil amplius). ſ. habuit, quam vltionem iniuriarum ſuarum. [Quæ ornamenta,) q. d. nulla, eſt. n. interrogatiue legendum. [An, q̄ ei) Per irriſionem dixit an recuperauit ornamenta ſua, cum efficiat decreta Cæſar. quem viuentem ferre non potuit? [Cuius) Cæſar. [Aera) Leges ære inciſas. Ouid. j. Metam. Nec verba minantia fixo Aere legebantur. [Refigere) Auellere, tollere. [Chirographa) Scripta, commentarios, in quibus decreta ſua manu propria ſcripſerat. [At enim) Obiectio, q. d. aliq. s, cur non debemus ita facere, ſi ita ſemel decreuimus. vt quæcunque Cæſ. ordinaſſet, ea efficeremus, & rata haberemus. [Fecimus) Reſponſio ad obiectionem. [Cedentes temporibus). i. ſequentes tempora quia nunc cum decreuimus licere, neceſſe fuit ita facere, non autem voluntate adducti, quaſi innuat Cic. q̄ neceſſitate ſit promiſſum, aut factum non eſſe præſtandum. [Quæ) tempora. [Abutuntur) quia plus volunt fieri q̃ honeſtum ſit, quia viderunt nos faciles fuiſſe in promittendo. [Coram) ſ. dicimus.

Immunitates

Refigere

Chirographa

ASCENSIVS.

FINEM nullum facio &c.) Argumenta huius libri conſonant argumentis X. & XI. librorum. nam cum interfectores Cæſ. ex vrbe profugiſſent, & Ant. qui iam ad imperium animum adiecerit, omnia pro libidine ſua, in vrbe ageret, Cic. ad profugos ſcribens, ea dolenter cõmemorat, docens omnem libertatis ſpem eſſe in Decio & Marco Bruto, & Caſſio quos etiam ad Antonij cædem incendit. Ordo eſt. O Caſſi crede mihi, ego nullum finem facio cogitãdi de te, & de Bruto noſtro, & de tota rep. Cuius omnis ſpes eſt in vobis. i. in te & M. Bruto, & in D. Bruto. Quam. ſ. ſpem, quidem. i. certe, ipſe. i. ego habeo eam meliorem, rep. geſta. i. adminiſtrata præclariſſime, à Dolabella meo. ſ. genero, qui vetuit aras Cæſari extrui & occulte contra Antoniũ ſenſit. Enim. i. quia illud malum vrbanum. i. ſeditio excitata in vrbe per Antonium concitantem veteranos in vltionem Cæſ. manabat. i. extendebatur, & corroborabatur quotidie, ego quidem diffiderem

ſiderem,& vrbi.i.ſaluti vrbis, & ocio vrbano.i.tranquillitati futuræ in vrbe,quã nullam ſorte ſiebam. Sed ſup.vrbs.i.cõmotio incepta heri in vrbe,eſt compreſſa.i.ſimul ſedata & ſopita,ita vt videamur futuri tuti iã ad omne tempus, duntaxat.i.ſaltem ab illo periculo ſordidiſſimo .i. turpiſſimo, quod imminebat ab Ant.in Cæſaris interſectores. Eo tñ non erat defunctus nec liberatus Cicero,ſed neſcia mens hominum fati,ſortisq. futuræ.[Reliqua .i.quæ reſtant vltra ea quæ Dolabella fecit,ſunt magna & multa, ſed omnia ſunt poſita in vobis.i.in ptãte veſtra q̃q.i.tametſi explicemus.i.expediamus primum quidquam.i.quodlibet quod primum expediendum eſt, aut explicemus .i. declaremus primum quidq̃.i.quod primum explicandum occurrit. Nam vt quidẽ.i.ſm,quod actum eſt adhuc,nos videmur liberati non regno,quia adhuc reſp.libera non eſt,ea aũt poſiturus rex futurus fuerit, ſed rege.ſ.Cæſare. Enim.i.qa, rege interfecto.i.poſtquam rex eſt interfectus,nos tuemur.i.inſpicimus oẽs nutus.i.geſtus magnificus quaſi ad nutum cuncta regentium , regios.i.quales hñt reges. Annotandum dico verſiculum illum? Dic tuor inſpicio , tueor defendere dico, non ſic eſſe admittendum vt prouideo, & inſpicio, non dicamus etiam tueor , nam hic dicit tuemur , non tuimur. Neque vero ſup.tuemur.i.inſpicimus ſolum in hoc.i.nutus regios,ſed ẽt nos probamus.i. comprobamus ea quæ ille ipſe .ſ. Cæſar rex non facere ſi viueret.comprobamus,dicit,quaſi cogitata.i. præmeditata ab illo nec quidẽ video ſinẽ eius rei.i. hmõi mali eorum qui referunt nutus regios. Tabulæ.i.leges nouæ,aut tabulæ proſcriptionũ,figuntur.ſ.ad publicas columnas. Immunitates dantur.ſ.militibus Cæſaris mortem vlturis, pecuniæ maxime diſtribuuntur ſup.ipſis,exules reducuntur.ſ.in vrbem,ſenatuſconſulta falſa.i. nunq̃ à ſenatu probata referuntur.ſ.a populum, vt ab eo approbentur ita , ſup. vt tñmodo illud odium hominis impuri.ſ.Cæſaris nihil verentis remp.per quam ita creuit, opprimere, & dolor ſeruitutis videatur eſſe depulſus reſp. iacet in his perturbationibus . in quas ille.ſ.Cæſ. coniecit eam . Hæc omnia ſunt expedienda.i.abolenda à vobis,nec cogitandum eſt .ſ. vobis hoc,videlicet rẽp.hẽc iam ſatis.ſ.officijs à vobis.illa quidem habet tñ , quantum nunq̃ venit mihi in mentem .i. cogitauerim,& auſus fuerim optare Sed non eſt contenta & deſiderat à vobis magna,pro magnitudine & animi & beneficij veſtri . Ipſa vlta eſt adhuc.i.hactenus iniurias ſuas per vos interitu.i.per cædem tyranni,nihil amplius.ſ.aſſecuta eſt, vero pro ſed,quæ ornamenta ſua recuperauit?q.d.nulla.Ant.ſup.illud ornamentum qđ paret.i.obtemperet ei mortuo quem non poterat ferre.i.tolerare, viuum? & ſup. ꝙ defendimus etiam chirographa.i.manu ſcripta eius . cuius æra .i. leges in æra inciſas debebamus refigere .i. euellere ex columnis,& tabulis. Etenim.i.ſed certe nos decreuimus.i.approbauimus æra.i.leges eius. Reſponſio . Fecimus quidem id cedentes temporibus,quæ valent plurimum in rep. Sed qui eam, vt Antonius , & eius ſequaces, abutuntur facilitate noſtra immoderate & ingrate.Verum nos ſup.dicemus propediẽm hæc & multa alia coram.i.in mutua præſentia loquentes alter ad alterum . Ego velim ſup.vt perſuadeas tibi interim ſic,tuam dignitatem eſſe mihi maximæ curæ.tum.i.pariter cauſa reip. quam habui ſemper cariſſimam, tum .i. pariter . cauſa amoris noſtri .ſ. mutui,aut mei in te.Da operam,vt valeas .

PAVL. MAN. Ita compreſſum eſt) Antea cõpreſſa eſt, in lib.omnibus impreſſis.nos,cõpreſſum,vt eſt in lib.Vincentii Riccij,rectius,quam cõpreſſa,legi putauimus,vt referat ad verbũ,manabit . antitheta enĩ ſunt,cõprimere;& manare,qbus ẽt vſus eſt lib.Attic. 3. epiſt. 22. Orationẽ illã ita cõpreſſeram,vt nunq̃ emanaturam putarẽ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Exponit Caſſio,quàm grauiter iratum Antonium habeat,nec ipſe modo , ſed omnes, qui in illius improbitatem inuehuntur , enumerat etiam conſulares aliquot , in quibus cum ſpes diſenſionis eſſe poſſit , omnino à ſenatu iam abſcedant .

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

2

VEhementer lætor tibi probari ſententiam, & orationem meam . quaſi ſæpius vti liceret ; nihil eſſet negocij,libertatem, & remp. recuperare , ſed homo amens,& perditus,multoque nequior,q̃ ille ipſe,quem tu nequiſſimum occiſum eſſe dixiſti,cædis initium quærit : nullamq. aliam ob cauſam me auctorem fuiſſe Cæſaris interficiendi criminatur, niſi vt in me veterani incitentur . quod ego periculum non extimeſco,modo facti veſtri gloriam cum mea laude communicem.ita nec Piſoni , qui in eum primus inuectus eſt nullo aſſentiente ; nec mihi . qui idem triceſimo poſt die feci ; nec P. Seruilio,qui me eſt conſecutus,tuto in ſenatum veniret licet . cædem enim gladiator quærit ; eiusq. initium ad xiiij.cal.Oct. à me ſe facturum putauit . at q̃ paratus venerat,cum in Villa Metelli complures dies cõmentatus eſſet.quæ aũt in luſtris, & in vino cõmentatio potuit eſſe ? itaq; oĩbus eſt viſus,vt ad te antea ſcripſi, ſuo more vomere,non dicere.quare,ꝙ ſcribis te confidere,auctoritate . & eloquentia nr̃a aliquid proſici poſſe : non nihil,vt in tãtis malis, eſt profectum intelligit.n.populus R.tres eſſe cõſulares,qui,quia, quæ de rep. bene ſenſerint,libere locuti ſunt , tuto in ſenatum venire non poſſint . nec eſt præterea , ꝙ quidquam expectes . tutus.n. neceſſarius affinitate noua delectatur . itaq; iam nõ eſt ſtudioſus ludorum . infinitoq. fratris tui plauſum dirũpitur . alter item affinis nouis cõmentarijs Cæſaris delinitus eſt , ſed hæc tolerabilia : illud non ferendum, ꝙ eſt, qui veſtro anno cõſulem filium ſuum futurum putet, ob eamq. cauſam ſe huic latroni deſeruire præ ſe ferat . nam L. Cotta, familiaris meus , fatali quadam deſperatione , vt ait , minus in ſenatum venit . L. Cæſar , optimus , & fortiſſimus ciuis , valetudine impedit . Ser. Sulpicius,& ſumma auctoritate, & optime ſentiens, nõ adeſt . reliquos, exceptis deſignatis,ignoſce mihi,ſi numero conſulares . Habes auctores conſilij publici . qui numerus etiam bonis rebus exiguus eſſet : quid cẽſes , perditis ? quare ſpes eſt omnis in vobis , qui ſi iccirco abeſtis,vt ſitis in tuto ; ne in vobis quidem : ſin aliquid dignum veſtra gloria cogitatis ; velim , ſaluis nobis; ſin id minus , res tamen publica per vos breui tempore ius ſuum recuperabit . Ego tuis neque deſum , neque deero : qui ſine ad me referent, ſiue non, mea tibi tamẽ beneuolentia,fidesque præſtabitur . Vale.

VEhementer) Abſentibus Cæſ. percuſſoribus ab vrbe, cum Cic.aſſidue eos tueretur,& de eorum incolumitate ſeruida; & cogitaret,& aperte publiceq. ageret.M.Ant.nimia ira odioq.in ipſum incendebat,minabaturq. ei mortem,meditabatur,quot die quõ poſſet eũ è medio tollere,qa videbat ſuæ volũtati aduerſantẽ. Hæc igĩ Cic.exponit Caſſio, & qui ſunt conſulares viri,qui recte ſentiant,& in ſenatu ſniam ſuam dicere audeat quos cum admodum paucos rebus ita pditis eſſe dicat , oſtendit oẽm ſpem eſſe in eo,& ambobus Brutis.[Sniam)ꝙ ea nõ probẽ, quæ Ant.facit.[Nihil negocij)nihil laboris,qa traherem reliquos in ſnia meam.[Homo)Ant. [Amens) Inſanus.[Ille ipſe) Cæſar. [Initium cædis quærit)Male exponunt qui dñt quærit quis fuerit cauſa, auctor cædis Cæſ. nam affirmabat Cic. non fuiſſe . ſed ita eſt intelligendum . [Quærit initium cædis).ſ.quærit incipere aliq cædem,quam vellet a me incipere, cum criminant me fuiſſe auctorem, & ſuaſorem interficiendi Cæſ. vt Veterani Cæſ. odio incitati me interficiant, & dicant aperte contra Ant. non licet venire in ſenatum.[Cædem gladiator quæris)Iniurioſe gladiatorem appellat Ant. qa gladiator viliſſimæ profeſſionis nomẽ erat.[Primus inuectus eſt)Primus in eum acerbiſſimã orationem dixit,licet poſtea pro Ant. Cic. acerrime dixerit,vt teſtatur App.lib. 3. [Idẽ feci) Acerrime quoq; inuectus ſum.[Eius initiũ) quod ſupra dixit q̃rit initium cædis. [Cõmentatus eſſet) de ea re cogitaſſet,& mentionẽ feciſſet.[In luſtris)In Lupanaribus . Sunt enim luſtra,& loca ferarum,& loca meretricum . [Quæ).i.qualis, quaſi dicat fœdiſſima , & omnino nullius honeſtatis particeps . [In vino) In crapula, in conuiuijs, vbi inebriabatur,carpit Ant. & ebrietatis . & libidinis inhoneſtæ , ſicut in paradoxis , & multo magis in philippicis . [Vomere) Oſtendit geſtum ebriorum in dicendo , qui ita effundunt verba cum ructibus , vt po- HVB.

tius

tios vomere q̃ dicere videantur quod & in philippicis Ant. obijcit. [Vt in tantis malis) .i. ſm quod in tantis malis proficiſci potuit. [Profectum) Aliquid vtilitatis factum. [Tres) quos ſupra nominauit. ſ. ſe Piſonem & Seruilium. [Libere) Sine reſpectu Ant. & cuiuſq; alterius pro vtilita reip. [Præterea) .i. præter nos tres. [Tuus neceſſarius) Credo. Lepid. intelligi. qui erat affinis Caſſi, vt intra alijs epiſt. patebit. [Noua) quam nouam facit cum Ant. [Ludorum) tranſlatiue dixit pro plauſibus, & lætitijs, quæ fiebãt de morte Cæſ. [Dirump.tur) Dolore frangitur. [Plauſu) Quem facit frater tuus deliberatione patriæ, & cæde tyranni. Nam de ludis non eſt hic credendum quibus rep. tam perturbata. nullus erat locus. [Alter) Fortaſſe Paulus Lepidi frater. [Cõmentarijs) Nos his quibus ſcripſit hiſtoriam bellorum à ſe geſtorum, vt quidam opinantur, ſed quibus ſcripſerat teſtimonium ſuum, & omnia, quæ ſe facturum decreuerat. [Non fer.) Nullo pacto tolerandus. ſ. eum. [Qui incertum eſt de quo dicat. Putant quid intelligi Philippum vitricum Cæſ. Octauiani, quia ſuadebat ei petere conſulatum loco Hirtij, & Panſæ, vt ſupra diximus. [Veſtro anno) Quos vos conſules eſſe debetis. [Ob eam cauſam) vt filius ſuus habeat conſulatum veſtro anno. [Latroni) Ant. [Fatali deſpsratione) Quia vide oia male accidere. [Valetudine) Mala ægrotatione. [Exceptis deſignatis). ſ. Planco & D. Brut. [Si non numero). ſ. ſi non nomino, ſingulatim, numeratim. [Habes) Intelligis. [Qui num.) Supradictorum. [Bonis rebus) .i. bono ſtatu. in quo non eſt opus multorum conſilio. [Quid cenſes, perditis?). ſ. eſſe, quaſi diceret, ſi eſſet exiguus rebus bonis, multo magis exiguus eſt rebus perditis, quæ indigent plurimum conſilio, vt ſeruentur. [Iccirco) Ob eam cauſam. [Ne in vobis quidem). ſ. eſt ſpes. ſi enim abeſtis, quia timeatis vobis, quõ ſaluabatis alios? [Cogitat) Interea dum abeſtis. [Velim) Saluis nobis .i. cupio cũ ſalute noſtra. ſ. cogitetis. [Sin minus) .i. ſi non. [Id). ſ. vt ſalus nobis cogitetis dignum veſtra gloria. [Siue non). ſ. referrent .i. non dicent quid eis ſit opus. [Præſtabitur) Oſtendet.

ASC. VEHEMENTER lætor &c.) Quia Cæſaris percuſſores Cic. defendebat, Antonius in eum atrociter ſæuiens, excidium minabatur, vnde ad Caſſium ſcribens exponit qui ſint conſulares viri in rempub. bene animati qui, & audeant aperte ſententiam dicere, adducit rurſus omnem ſpem eſſe in ipſo Caſſio, & duobus Brutis. Ordo eſt. Ego lætor vehementer, ſniam, & orationem meam probari .i. approbari, & laudari tibi .i. a te qua. ſ. oratione mea, ſi liceret vti ſæpius, nihil negocij .i. facillimũ eſſet recuperare libertatẽ, & remp. Sed homo amens .i. ſine mente & ratione, & perditus .i. deſperatæ ſalutis. ſ. Antonius, & nequior .i. peior multo q ipſe .i. Cæſar quem tu dixiſti eſſe occiſum nequiſſimum .i. eo ꝙ eſſet aut cũ eſſet nequiſſimus, quærit initium cædis. ſ. faciendæ io me, & nullã .i. non nullam, ipſe criminatur me fuiſſe auctorẽ Cæſ. interficiendæ non ob vllam aliam cauſam, niſi vt veterani. ſ. milites Cæſarem, ſub quo militauerunt adhuc amantes incuenit in me, Quod periculũ ego nõ extimeſco. modo .i. dũmodo cõiũcẽ gloria facti veſtri cũ mea laude .i. dũmodo, vt particeps fuero pœnæ, & vltionis ſubeundæ, ita ſim particeps gloriæ veſtræ de tyrannicidio, quod tñ me neſciente cõmiſiſtis, q.d. tam glorioſum eſt factum veſtrum, vt vitam, velim pro tali laude paciſci. Ita .i. & ſic nec licet Piſoni, qui inuectus eſt primus, in eum. ſ. Antonium aut Cæſarem, nullo aſſentiẽte, nec mihi qui feci idem trigeſimo die poſt .i. q inuectus ſum in Ant. aut Cęſarem, nec P. Seruilio qui eſt conſecutus me .i. ſententiam meam, aut poſt me idem dixit, licet venire tutò .i. ſine periculo in ſenatũ. Enim .i. qa gladiator. ſ. Antonius, quem per contemptum gladiatorem appellat, quærit cædem ſupp. facere, & putauit ſe facturũ initium eius. ſ. cædis a me .i. incipiendo a me, ad xiij. Cal. Oct. ad quem. ſ. me, ipſe venerat paratus cum eſſet cõmeatus .i. excogitaſſe modum mei interficiẽdi, dies cõplures .i. per pluſculos dies in villa .i. domo ruſtica Metelli. Et ſi dicas ſi paratus & commentatus ac præmẽditatus venit, quo ergo non effecit quod volui? Reſponſio aũt .i. ſed quæ commentatio .i. ſubtilis meditatio, q.d. nulla. Itaq; vt ſcripſi ad te antea, ipſe eſt viſum omnib. nõ dicere, ſed vomere ſuo more. Quare quod ſcribis te cõfidere aliqd poſſe profici auctoritate, & eloquentia noſtra nonnihil .i. aliquid eſt profectum .i. vtilitatis factũ, vt. ſ. fieri potuit in tantis malis. Enim .i. quia populus R. intelligit tres. ſ. viros in ſenatorio ordine. ſ. me Piſonem & Seruiliũ eſſe conſulares .i. conſulari animo, & dignos qui conſules fuerint. qui quia locuti ſunt libere quæ ſenſerint bene de rep. non pñt venire tutò .i. ſine periculo, in ſenatum. Eſt aũt tutò aduerbium, ſed ne coincidat cum pro nomine compoſitæ figurę tute, frequẽtius tutò q tute legimus: Nec eſt præterea .i. præter nos tres qui ſumus quodammodo ꝓhibiti a ſenatu eo, ꝙ libere locuti, ꝙ expectes, quidq̃. ſ. pro te fieri aut dici. Enim .i. quia neceſſarius tuus. ſ. Lepidus, delectatur noua affinitate. ſ. cum Antonij propinquus. Itaq; .i. & ita, ipſe iam non eſt ſtudioſus, ludorũ .i. non ſtudet ſic ijs ludis .i. plauſibus qui fiunt ob Cæſ. vt ſtuduit olim ludis Romanis, aut funebribus in laudem Cæſ. celebratis, & dirumpitur. ſ. inuidia, & dolore infinito plauſu .i. ꝑꝑ infinitum plauſum, & lætitiam fratris tui. Item alter adfinis. ſ. tuus vt opinor Paulus Lepidi frater eſt delinitus .i. ineſcatus, & oblectatus nouis commentarijs Cæſ. i. tabulis teſtamentarijs, & de rebus à ſe vixiſſet gerendis. Sed hec .i. huiuſmodi inſolentia gaudia, & ſtudia ſup. ſunt tolerabilia, illud non ſup. eſt ferendum, quod eſt. ſ. quidam, vt vero ſimile ſit Philippus vitricus Octauij Cæſ. qui putet filium ſuum ſaltem priuignum futurum conſulem, anno veſtro .i. quo vos merito ꝯſules ſitis, & ꝑ ſe ferat .i. dicet ſe deſeruire huic Latroni. ſ. Ant. ob cauſam. Nam L. Cotta familiaris meus minus .i. non aut frequenter venit in ſenatum, quadam deſperatione fatali, vt ait .i. quã à fato & aſtris, aut deorum præfinitione dependere putat, vt reſp. Romana a tyrannis occupetur. L. Cæſar, auunculus Antonij ciuis optimus. ſ. aio impeditur. ſ. venire in ſenatum, valetudine .i. ægritudine, S. Sulpitius ſup. ciuis, & ſumma auctoritate, & optime ſentiẽs. ſ. de rep. non adeſt. ſ. in vrbe. Tu habes reliquo ꝯſulares .i. qui conſules aliqñ fuerunt. ignoſce mihi ſi non numero eos, vt hoc ironice precari quaſi pauciſſimos, aut nullo vere conſulares cẽſeat auctores ac probatores conſilij publici .i. quod à maiore numero decernuntur, id .n. ignari & imperiti rerum ſequi ſolẽt, exceptis deſignatis. ſ. conſulibus in proximum annum, D. Bruto, & C. Planco, qui numerus. ſ. vere conſularium eſſet exiguus .i. modicus, etiam bonis rebus .i. bono ſtatu reip. quid cenſes, ſupp. eum eſſe perditis ſup. rebus? q.d. aut minimum aut nullum, & ita non opus eſſe vt monerentur reliqui conſulares, Quare cum alij nõ ſint, omnis ſpes eſt in vobis, qui abeſtis. ſ. ab vrbe iccirco vt ſitis in tuto, ne quidem .i. non etiam in vobis ſup. ſpes eſt. Sin .i. ſed ſi, vos cogitatis aliquid dignum gloria veſtra. ſ. iam parta, velim ſup. id faciatis nobis ſaluis .i. tantiſper dum ſalui ſumus. Sin .i. ſed ſi, id ſup. fiet minus .i. non ſaluis nobis, tamen reſp. recuperabit breui per vos ius ſuum. Sed ego non deſum .i. ſemper auxilio ſum tois. ſ. neceſſarijs, neque deero. ſ. vnquam. cui. ſ. tui, ſiue referrent ad me .i. conſultabunt me, ſiue non, tamen .i. nihilominus beneuolentia mea, & fides præſtabitur tibi.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Grauis indignatio Ciceronis in Antonium, dum improba illius facinora in amico reip. Caſſio explicat.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D. 3

AVget tuus amicus furorem in dies, primũ in ſtatua, quam poſuit in roſtris inſcripſit, PARENTI OPTIME MERITO: vt non modo ſicarij, ſe iam etiam parricidæ iudicemini: quid dico, iudicemini? iudicemur potius videtur enim pulcherrimi facti ille furioſus me principem dicit fuiſſe. vtinam quidem fuiſſem moleſtus nobis non eſſet. ſed hoc veſtrum fuit. quod quando præterijt; vtinam haberem, quid darem vobis conſilij. ſed ne mihi quidem ipſi, reperio quid faciundum ſit. QVID enim eſt, quod contra vim ſine vi fieri poſſit? conſilium aut omne hoc eſt illorum, vt mortem Cæſaris perſequantur. itaq; ante diem vj. non. Oct. productus in concionem à Canutio, turpiſſime ille quidem diſceſſit, ſed tamen ea dixit de conſeruatoribus patriæ, quæ dici deberent de proditoribus: de me quidem non dubitanter, quin omnia dę meo conſilio, & vos feciſſetis, & Canutius feceret. cetera cuiuſmodi ſint, ex hoc iudicia, ꝙ legato tuo viaticum eripuerunt. quid eos interpretari putas, cum hoc faciũt? ad hoſtem. ſ. portari. ò rem miſeram, dominum ferè non potuimus: conſeruo ſeruimus & tñ me quidem fauente magis, quàm ſperante, etiam nunc reſidet ſpes in virtute tua. ſed vbi ſunt copiæ? de reliquo modo te ipſum loqui tecum, quàm dicta noſtra cognoſcere. Vale.

HVB. AVget) Adducit Cic. Ant. in maximum odii Caſſij, oſtendens qđ ſecerit in honorem Cæſ. mortui contra dignitatem interſectorum, inter quos dicit ſe ab Ant. numerari, q. d. eum fuiſſe auctorem illius cædis, cui optat ſe interfuiſſe, dicit aūt quod ſit conſilium iſtorum, qui tuentur acta Cæſ. & ei ēt mortuo fauent, quia nihil aliud cogitant q̃ vlciſci eius mortem. commemorat iniurias illatas pcipue in ipſum Caſſium, cuius legato dr̄ viaticum, quod ad eum mittebatur, ab Ant. & eius amicis ereptum quaſi ad honeſtum mitteretur, non ad ciuem. Indignatur poſtremo Cic. tantā Ant. arrogantia ita patiēter ferri. [Amicus) Ironice. [Auget furorem) In dies fit furioſior. [Statua) Cæſ. [Inſcripſit) titulum fecit. [Parenti) .i. Cæſ. patri patriæ. [Optime merito) quia multa beneficia in patriam contulit. [Sicarij) Sica genus eſt gladij. quaſi ſeca à ſecando dicta quicunque igitur gladio hominem interfecerit, ſicarius, & homicida appellatur. Parricida vero, q patrem interfecerit, ergo Ant. ſignificabat per eā inſcriptionem eos nō modo ſicarios, qui hominem interfeciſſent, ſed ēt parricidas, quia parentem patriæ cecidiſſent. [Quid dico) correctio eſt, vt immiſceat ēt perſonam ſuam in numero horum. [Principē) Primum. [Nō eſſet moleſtus nobis) qa eum ſuſtuliſſemus, ſicut & Cæſ. [Præterij) non eſt factū. [Reperio) .ſ. cōſilium, [Vim ſine vi) Vim. n. vi repelle licet. [Illorum ſc.) Inimicorum patriæ. [Perſequantur) vlciſcantur perſequendo, qui eum interfecerint. [Canucio) Is erat trib. pl. aduerſarius Ant. vt ſcr. App. [Ille) Ant. [Conſeru atoribus) vobis, nam dixit ſceleratos fuiſſe, qui virum ſanctum, & de rep. bene meritum interfeciſſent. [Faceret) Cum eum produceret in concionem. [Cuiuſmodi) Qualia, q. d. q peſſima, & mala ſpe. [Viaticum) Pecuniam quæ ad te mittebatur pro impenſa viæ & peregrinationis tuæ. [Interpretari) Intelligere, & ſentire. [Scilicet) Cum ſtomacho dicit. [Ad hoſtē) quem te indicant, cum ſis defenſor patriæ. [O rem) Exclamatio ex indignatione. [Dominum) Cæſ. [Conſeruo) Ant. qui & ipſe erat in ſeruitute Cæſ. ſicut & nos. conſerui enim dicuntur qui ſimul, ſeruiunt domino. [Fauente) adiuuante, nos deſerente. [Reſideret) Remanet. [Sed vbi,) quaſi dicat nuſquam.

Sicas

Sicarius

Parricida

Viaticū

Cōſerui

ASC. AVGET &c.) Adducit Ant. in maximum odium Caſſij, oſtendens quid ſecerit in honorem Cæſ. & in contumeliam Caſſij. vnde ægre fert ꝙ tantam arrogantiam ſic patiatur. Ordo eſt. Amicus tuus per ironiam .i. ſummus inimicus, videlicet Antonius auget in dies furorem, primum in ſtatua .ſ. Cæſaris quam poſuit in roſtris, inſcripſit .i. titulum poſuit, parenti .ſ. patriæ optime merito .ſ. patria vos occiſores Cæſ. iudicemini non modo ſicarij .i. doloſi homicidæ ſica .ſ. pugione vſi, ſed etiam parricidæ .i. percuſſores parentis patriæ. Quid dico iudicemini? iudicemur potius. Enim .i. quia, ille furioſus .ſ. Antonius, dicit me fuiſſe principem .i. principalem auctorem fact. veſtri pulcherrimi, Vtinam quidē fuiſſem ipſe ſup. non eſſe moleſtus nobis, quia ipſe interfectus fuiſſet. ſed hoc eſt veſtrum .i. veſtræ negligentiæ, qui non abſtuliſtis ſimul, omne malum ē rep. quod qm̄ .i. qm̄ præterijt .ſ. opportunitas aut occaſio eius vtinam hēm quid conſilij darem .i. dare poſſem vobis. Sed ne quidem .i. non ſaltem reperio mihi ipſi qd ſit faciendum. Quid. n. eſt quod poſſit fieri contra vim ſine vi? q. d. nihil. Autem .i. ſed, conſilium iſtorum .ſ. qui remp. oppugnant eſt, vt proſequantur .ſ. vltione, mortem Cæſ. Itaque, ſupp. Antonius productus a Canutio .ſ. tr. b. pl. aduerſario Antonij (auct. Appiano) in concionem .i. cœtum P. R. congregari ad audiendam orationem eius, ante diem ſextum nonarum Octobris. ille .ſ. Canutius, quidem .i. certe diſceſſit: turpiſſime, quia debebat reſiſtere, aut pōtia ſua deterrere, ſed tn̄ Antonius ſup. dixit ea de conſeruatoribus patriæ, quæ deberent dici de proditoribus. Non dubitant, ſcilicet aduerſarij. quidem .i. certe de me, quin vos feciſſetis, & quin Canutius faceret omnia de conſilio meo. Iudica ex hoc .ſ. quod dicam. cuiuſmodi .i. qualia ſint cetera, ꝙ eripuerit Legato tuo viaticum .i. pro via facienda ſumptum neceſſarium. Quid putas eos interpretari .i. annuere cum faciunt hoc. Scilicet .i. ſcire licet quid interpretentur, quia portari .ſ. viaticum ad hoſtem? O rem miſeram, nos non potuimus ferre dominum .i. tyrannum Cæſ. & ſeruimus conſeruo .i. Antonio. q nobiſcum ſub Cæſ. ſeruierat, & tamen me quidem magis fauente .i. optāte quā ſperante, quia non vero ſimile hoc malum poſſe expugnari, ſpes reſidet etiam nunc in virtute tua. Sed vbi ſunt copiæ, q. d. nuſquam. Ego malo .i. magis volo te ipſum loqui de reliquo .i. qđ ceſtat, qui cognoſcere dicta noſtra.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Votum Cic. ſolitum, & in alijs epiſtolis, de epulis, hoc eſt Caſ. morte, & hic exponitur. præterea narratur, quid de ſenatu. ſenatoribuſq;, & populo expectari debeat. poſtea quoque de Caſſij, Brutiq;, & reliquorum rebus ſe ſolicitum eſſe dicit.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D. 4

VEllem, idibus Mart. me ad cœnam inuitaſſes: reliquiarum nihil fuiſſet. nunc me reliquiæ veſtræ exercent, & quidem præter ceteros me. quanq̃ egregios conſules habemus, ſed turpiſſimos conſulares; ſenatum fortem, ſed infimo quenque honore fortiſſimum; populo vero nihil fortius, nihil melius, Italiaq́. vniuerſa. nihil autem fœdius Philippo, & Piſone legatis, nihil flagitioſius: qui cum eſſent miſſi, vt Antonio ex ſenatus ſententia certas res renunciarent; cum ille earum rerum nulli paruiſſet, vltro ab illo ad nos intolerabilia poſtulata retulerunt. itaque ad nos concurritur: factiq. iam in re ſalutari populares ſumus. ſed tu quid ageres, quid acturus, vbi denique eſſes, neſciebam. fama nunciabat te eſſe in Syria: auctor erat nemo. De Bruto, quo proprius eſt, eo firmiora videntur eſſe, quæ nunciantur. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus non inſulſis, quòd tibi tam cito ſuccederet, cum tu vix dum triginta dies in Syria fuiſſes. itaque conſtabat, cū recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua, & Bruti eſt, quòd exercitum præter ſpē exiſtimamini comparaſſe. ſcriberem plura, ſi rem, cauſamq. noſſem. nunc, quæ ſcribo, ſcribo ex opinione hominum, atque fama. Tuas literas auide expecto. Vale.

VEllem) Dolet Cic. Antonium non interſectum fuiſſe quo die Cæſ. fuit interemptus, quod quidem dici futuru fuiſſe, ſi interfuiſſet, vt etiam ſupra lib. x. ſcripſit ad Trebonium. Deinde dicit quales ſint ſententiæ ſingulorum in his ciuilibus diſſenſionibus in quibus maxime queritur de Philippo, & Piſone legatis. Poſtea vero quia Dolabella in Syria proficiſcebatur, dicit qui rumores de eo ſint. Poſtremo qualis opinio de ipſo Caſſ. & Bruto. [Vellem) Recurre ad lib. x. ad epiſt. quæ incipit. Quam vellem. [Rel. qu. æ) M. Ant. quem incolumem reliquiſtis, cum Cæſ. interficiendus. [Exercent) Fatigant, vexant. Virg. Exercere odijs. [Præter ceteros) Præcipue plus q alios. [Turpiſſimos) qui male ſentiunt. [Infimo honore) .i. qui gerunt minores magiſtratus, ædiles, quæſtores. [Italiaq. vniuerſa) quæ tanquam ad extinguendum cōe incendium conſpirauit. [Philippo) Is erat vitricus Cæſ. Octauiani [Piſone) Socero Cæſ. [Legatis) Miſſis ad M. Ant. vt a Mutinenſi obſidione deſiſteret, & vt faceret quæ decreuiſſet ſenatus. [Certas) quaſdam. [Vltro) Sponte, cum debuiſſet ipſe mittere proprios legatos, ſi quid voluiſſet poſtulare. [Intolerabilia) Inhoneſta, minus ſuperba. [Poſtulata) quæ fecit Ant. præter reſponſa ad mandata. quæ ſcribuntur ad App. lib. 3. [Ad nos) ad me tanq̃ qui ſolus audeam aduerſari Ant. [Factiq. ſumus populares) .i. populo accepti. [Auctor) .ſ. famæ .i. nullus certus nuncius. [Bruto) Marco. [Propius) erat. n. Sardinia, vt viſum eſt lib. ſuper. orē epiſt. quæ incipit. Maximo meo dolore. [Succedere) In Syria, quam volebat obtinere, cum fuiſſet decreta Caſſio, & in ea paulum admodum eſſet moratus. [Recipi) à te. [Comparaſſe) Collegiſſe, nam vt ſcr. App. Brutus præter exercitum quē antea habebat ſex legiones, quæ fuerant C. Ant. manſuetudine ſua deuictas ſibi adiunxit. Deinde Macedoniam tranſgreſſus duas alias legiones Italorum, more pugnantes in vnum collegit. [Rem) quid agatis. [Cauſamq.) Cur tantus exercitus tam ſubito ſit comparatus. HVB.

Exercere

Vltro

VELLEM &c.) Dolet Cic. ꝙ non interfectus ſit Ant. cum Cæſ. quod fuiſſet, ſi interfuiſſet, docetq. quales ſint ſniæ in diſſentionibus ciuilibus, & qualis de Caſſio & Bruto opinio. Ordo eſt. Vellē inuitaſſes me ad cœnam .i. mactationē Cæſ. Id. Martijs, nihil reliquiarum fuiſſet, quia ēt Antonium abſumpſiſſem .i. interfeciſſem. Nunc reliquæ veſtræ .i. quos reliquiſtis percutiendos exercent .i. pſequuntur & cura afficiunt me, & qdem me ſup. exercēt, præter ceteros .i. plus q̃ oēs alios, q̄uis .i. licet habemus egregios cōſules .ſ. Hirtium, & Panſam. ſed turpiſſimos conſulares .i. cōſu- ASC.

latia

latu ſuoctos,habemus ſenatū fortem, ſed quenq; infimo honore fortiſſimum hoc eſt vt quiſq; infimus eſt bonore, ita fortiſſimus eſt.Vero ꝑ ied,nihil ſup. eſt aut habemus fortius & nihil melius populo.ſ.R.Italia vniuerſa. Nihil aūt fędius Philippo,& Piſone legatis.ſ.concordiæ faciendę ad Ant.miſſis,& nihil flagitioſius.i. ſceleſtius,& increpatione dignius.ſ.legatis,qui cum eſſent miſſi vt nunciarent Antonio res ccitas.i.ſpecificas,& non alias,ex ſnia ſenatus. cum ille.ſ.Antonius. nulli.i.non vi.i.,non paruiſſet vlli earum rerum.ſ.quas nunciabant ex ſnia ſenatus.retulerunt.i.reportauerunt vltro.i.inſuper,ab illo.ſ.Ant.intolerabilia.ſ.mādata ad nos poſtulantiæ.ſ.caput veſtrum aut quid ſiſe. Itaq; concurrit.ſ.ab omnibus ad nos,& nos facti ſumus populares.i.de ſe populi,& eius fautores in re ſalutare.i.quæ ad ſalutē publicam ſpectat. Sed neſciebam quid tu ageres qd acturus ſup.eſſes, deniq; vbi eſſes: Fama nunciabat te eſſe in Syria,nemo erat auctor.i.certus aſſertor. Ea quæ nunciarunt de Bruto.ſ.Marco.vīr eo.i.tanto,firmiora.i.certiora,quo.i.quanto ſup.Brutus eſt peoprius. Dolabella vituperatur valde ab hominibus non inſulſis.i.non imprudentibus ꝗ ſuccederet tibi tā cito, ꝗ tu vix dum.i. vix adhuc fuiſſes 30 dies,in Syria.Itaq; conſtabat.i.conſtans opinio erat, aut manifeſtum erat non oportere eum recipi in Syriam ſumma laus eſt & tua, aut vt ferè textus hñt,tui.i.de te, & Bruti, ꝗ ex.ſtimamini comparaſſe.i.acquiſiuiſſe exercitum,præter ſpem.ſ.Summa,omnium. Ego ſcriberem plura,ſi noſſem.i.cognoſcere rem,& cauſam.ſ.rei. Nunc ſcribo ea quæ ſcribo ex opinionē atq; fama hominum.i.ex opinione. Ego expecto auide literas tuas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Quanta ſpes in Bruto ſit ſcribit, & quomodo exercitus, & quos habeant nunciant.

M. CICERO C. CASSIO S.P.D. 5

Hiemem credo adhuc prohibuiſſe, quo minus de te certum hr̄emus,quid ageres,maximeq́. vbi eſſes.loquebantur oēs tñ, credo,ꝗ volebant,in Syria te eſſe,hr̄e copias. id autem eo facilius credebatur, quia ſimile vero videbatur. Brutus quidem noſter egregiam laudem eſt conſecutus: res.n.tantas geſſit, tamq. inopinatas,vt eę cum per ſe gratæ eſſent,tum gratiores pp celeritatem. ꝗ ſi,tu ea tenes,q̄ putamus: magnis ſubſidijs fulta reſp. eſt. à prima.n.ora Græciæ vſq; ad Aegyptū optimorum ciuium imperijs muniti erimus, & copijs & q̄q̄,niſi me fallebat,res ſic ſe habebat, vt totius belli oē diſcrimen in D.Bruto poſitum videretur: qui ſi,vt ſperabamus,erupiſſet Mutina; nihil belli reliquum fore videbatur. paruis omnino iam copijs obſidebatur; ꝗ magno præſidio Bononiam tenebat Antonius. erat autē Claternæ noſter Hirtius,ad forum Cornelium Cæſar, vterque cum firmo exercitu: magnasq́. Romæ Panſa copias ex delectu Italiæ compararat. hiems adhuc rem geri prohibuerat. Hirtius nihil niſi conſiderate,vt mihi crebris literis ſignificat. acturus videbatur. pręter Bononiam,Regium Lepidi,Parmam,totam Galliam tenebamus ſtudioſiſſimam reip.tuos etiam clientes tranſpadanos mirifice coniunctus cum cauſa habebamus. erat firmiſſimus ſenatus, exceptis conſularibus: ex quibus vnus L.Cæſar firmus eſt, & rectus. Ser.Sulpicij morte magnum præſidium amiſimus. reliqui partim inertes, partim improbi. nonnulli inuident eorum laudi, quos in rep. probari vident. populi vero Rom. totiusq́. Italiæ mira conſenſio eſt. Hæc erat ferè,quæ tibi nota eſſe vellem. nunc autem opto, vt ab iſtis orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat. Vale.

MVB. Hiemem) Primum Cic.dicit ex cōi rumore & fama nunciari Caſſium eſſe in Syria quæ ei decreta fuerat à ſenatu. Deinde laudat M.Brut.q C.Ant.M.Ant.fratrem cum ſex legionibus ad ſe ſua manſuetudine conuertit,vt in precedēti epiſt.dictum eſt. magnamq́. ſpem eſſe oſtendit in D.Bruto ſi ex Mutinenſi obſidione eruperit,cōmemorat,quas vires,& copias, & populos ſibi fauentium hr̄et Ant.item quas ſenatus,& qui apparatus fiat contra Ant. Poſtremo quales in ſenatu ſint omnes. [Hiemem)Qua nauigatio impeditur. Ouid.in Heroid. Quo fugit,obſtat hiems. Virg.lib.iiij. Dum pelago deſæuit hiems. [Volebat)Optabat.[Simile vero)Probabile veriſimile.[Brutus)Marcus.[Res tantas geſſit) nam vt ſcr.App.lib.iij.C.Ant.M.Ant.frater cum Bruto diſcedens bellum agitabat, legionem vnam ex ciuibus ſecum agens,& Brutum acie inferior obſeruat. Brutus contra ſimulata fuga inſidias ille ſtruebat, nec congreſſum hoſtium euitans quidquam moliebatur,imò ſuis militibus præceperat, vt hoſtes alloquerentur, & amplecterentur, recuſantibus hoſtibus neq; ſe huiuſmodi experimento credentibus ex inſidijs tutos permiſit abire,cum nocere poſſet.Deinde ad alia itinera progreſſus ſubito in crepidine quadam emicuit, neque tñ eos eſt aggreſſus, ſed ſumma hilaritate ſuſcepit.Illi Brutum vt ciuibus manſuetiſſimum & ea ſapientiæ & caritatis opinione quæ ferebatur, præditum intuentes viciſſim complexi ſunt,& ad eam ſe conuerterunt omnes. Caius etiam ſe ille trahit, quem apud ſe in magno honore habuit. donec eum exercitum corrumperet,neq; repræhēſus deſiſteret. tandem interfunctus eſt, hoc igitur ex quo egregiam laudem conſecutum dicit Cic. [Per ſe) Sua natura, quia omnis victoria ſiue celeris ſiue tarda grata eſſe ſolet.[Celeritatem)quia celerius quàm quiſquam opinatus eſſet eas affecit. [Tenes) quia in poteſtate tua habes. [Quæ putamus).ſ.totam Syriam. [Fulta) Fulta
Suſtentata. Iuuen. Nos vrbem colimus tenui tibicine fulta. [Ora)Confinio termino ſiue regione.[Diſcrimen) Periculum. [Belli reliquum).i.belli remanſuri & futuri.[Paruis copijs) Paruos exercitu Ant.quia Ant.poſuerat magnam partem ſuarū copiarum Bononiæ,pro præſidio. [Claternæ)Ad forum Cornelij Forum
.i. foro Cornelij,vel apud forum Cornelij,exiſtimatur autem eſſe Corne-
ſe vrbs,qua nunc dicimus Imolam. [Conſiderate) Cum magno lij
conſilio.[Regium Lepidi) ad differentiam Rhegij,quod eſt in Si Rhegiū
cilia.[Cum cauſa)cum defenſione,& reip. & libertatis. [Rectus) Lepidi
bene ſentiens.[Inertes)Ignaui,nullius conſilij.[Probari)Bonos haberi,laudari. [Lumen eluceat ab partibus orientis) .i. aliquid præclarum à te factum ad nos deferatur,alluſit autem ad ſolem, qui ex oriente primum lumen emittit.

HIEMEM &c.) Dicit nunciari Caſſium eſſe in Syria eidē A S C.
ab ſenatu decreta.laudat Brutum qui C.Antonium, M.Antonij fratrem ad ſe conuertit,iterum quales ſint in ſenatu aperiens.Ordo eſt. Ego credo hiemem prohibuiſſe, Adhuc,quo minus.i.vt non haberemus de te certum quid agere, & maxime.i.præcipue vbi eſſes,tñ.i.tametſi nihil certi hr̄emus, oēs loquebantur credo ꝗ.i. quia volebant.i.optabant aut opinabantur te eſſe in Syria, & ſup.hr̄e copias.i.collegiſſe exercitum. Autem.i.ſed,id credebatur eo facilius quia videbatur ſimile vero. Quidem.i.certe quidquid tu feceris, Brutus noſter.ſ. Decius conſecutus eſt laudem egregiam,geſſit.n.tantas res.& tam inopinata vt eę.ſ.eęa cum eſſent gratæ.i.vtiles & accepta per ſe. tum,ſup.erant gratiores pp celeritatem,ꝗ ſi tu tenes ea quæ putamus, reip. eſt fulta. .ſuſtentata & munita magnis præſidijs.i.cuſtodijs & protectionibus.Eñ .i.quia,nos erimus muniti à prima ora.i.extremitate Græciæ vſque ad Aegyptum imperijs & copijs optimorum ciuium, qq niſi.ſ.res aut opinio fallebat me,res habebat ſe ſic. vt omne diſcrimen.i. periculum totius belli videretur poſitum in D.Bruto,q ſi erupiſſet.i.vt in hoſtes impetum feciſſet, Mutina.ſ.ex ea vrbe vbi obſeſſus erat ab Ant.nihil belli reliqui.i.relicti, aut nihil reliquū belli videbatur fore.i.futurum, Ipſe obſidebatur iam paruis copijs, quod.i.quia Antonius tenebat Bononiam magno præſidio .i.multitudine militum ad cuſtodiam vrbis impoſitorum. Autem .i. Hirtius noſter.ſ. conſul erat Claternæ.i. in eo oppidulo, cui Imolæ nunc nomen putant,Cæſar.ſ.Octauius,ſup.erat ad forum Cornelij, vterque ſup.erat tam Hirtius quam Cæſar cum firmo exercitu, & Panſa alter conſul comparat Romæ magnas copias ex delectu Italiæ. Hiems prohibuerat eem geri, adhuc Hirtius nihil videbatur acturus niſi conſiderare, vt ſignificat mihi literis crebris. Nos tenebamus totam Galliam.ſ. Ciſalpinam, præter Bononiam.Rhegium Lepidi,nam eſt etiam in Sicilia Rhegium, ſupple & Parmam. Etiam habebamus tranſpadanos tuos clientes.i.tuo patrocinio,dum Romæ agebas,vtentes,& ita tibi addictos, coniunctos, mirifices, cum cauſa ſ. quam fouemus.i. cum defenſione reip. Senatus erat, ſcilicet tunc, cum Decius Brutus obſideretur,fortiſſimus exceptis conſularibus,id eſt ijs qui conſulatum geſſerant, ex quibus vnus, id eſt ſolus L. Cæſar eſt firmus,& rectus. Nos amiſimus morte.i. per mortem S. Sulpicij,

magnum

magnum præſidium.i.protectorem,& cuſtodē ſalutis nrę. Reliqui.ſ.cõſulares, partim ſup.ſunt inertes.i.ſine arte,& induſtria,partim improbi .i. improbandi,q̃a de reip. facere quæ ſciunt & pñt nolunt, nõnulli inuident laudi eorum quos vident probari .i. approbari in remp. Vero pro ſed, mira conſenſio eſt P.R. & totius Italiæ.Hæc erant ſerem.ſ.omnia quæ vellem eſſe nota tibi. Nũc autem opto, vt lumen virtutis tuæ eluceat ab iſtis partibus orientis,vnde ſol oriens illuminat hemiſpærium noſtrum. pulchre ergo ad ſolem alludit cum in Syria parte orientali eſſet Caſſ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

C.Tidium quendam commendat: & quanta ſit in Caſſio ſpes, ſi res male eueniat, vt eum ad fortiter agendum exhortetur, adijcit.

M. CICERO C. CASSIO S.P.D. 6

QVi ſtatus rerum fuerit tũ,cum has literas dedi; ſcire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono & optime de rep.ſentiente: nam quid dicam,cupidiſſimo tui, qui, domo, & fortunis relictis,ad te potiſſimum ꝓfectus ſit? itaq; eum tibi ne cõmendo quidē. aduentus ipſius ad te ſatis eum commendabit. Tu,velim; ſic exiſtimes,tibiq́. perſuadeas,omne perfugium bonorũ in te,& Bruto eſſe poſitum,ſi,quod nolim,aduerſi qd euenerit. res,cum hæc ſcribebam,erat in extremum deducta diſcrimen.Brutus.n.Mutinę vix iam ſuſtinebat.qui ſi conſeruatus erit; vicimus: ſin,quod Dij omen auertãt; omnis omnium curſus eſt ad vos. ꝓinde fac tm̃ animum habeas, tm̃q́. apparatum,quanto opus eſt ad vniuerſam remp.recuperandam. Vale.

V B. QVi) Commendat Cic.Caſſium C.Tidium Strabonem ad eum ꝓficiſcentem, vt cum eo eſſet, dicit aũt poſſe ex eo intelligere pñtium rerum ſtatum, affirmat deinde magnam opem, & perfugium eſſe oium bonorum in eo & M. Brut. nam D. Brutum ſcribit eum laborare extremo obſidionis periculo,q̃ ſi fuerit oppreſſus ꝯfugient oẽs ad Brut.& Caſſium. [Strabone)Cognomen eſt.[Cupidiſſimo)Amantiſſimo. [Domo) Familia ſua eſt,aũt magnum argũ beneuolentiæ relinquere domũ & res ſuas ꝑ aliquem. [Potiſſimum) Præcipue cum ad alios, proficiſci poſſet. [Aduentus) Quia venit ad te. [Quod nolim) Quod deus auertat. [Si quid euenerit) Eſt apoſiopeſis. tacetur enim vrbum, q. d. actum erit de nobis.[Suſtinebat) Quia extrema fama laborabat. [Quod nomē)Quod augurũ malum. [Proinde) Igitur. [Vniuerſam) Totam ſi oppreſſus fuerit Decius.

S C. * QVI ſtatus,&c.) Cõmendat Caſſio C. Tidium Strab. ab ipſum Caſſium proficiſcentem, vt cum eo eſſet, dicit aũt eum poſſe ex ipſo intelligere pñtium rerum ſtatum, deinde dicit magnã ſpem eſſe ex ipſo Caſſio,& M. Bruto. Nam D. Brutum dicit obſidione teneri,itaque ad illos perfugium fore, ſi Decius vincat. Ordo eſt. Tu poteris ſcire ex C. Tidio Strabone viro bono. & optime ſentiente de rep.qui .i. qualis (nam ſequente .ſ. ſæpe qui pro quis legitur) ſtatus reꝶ fuerit,tum .i. tunc,cum.i.qñ,ego dedi tuas literas.ſ.ad te dico ſup. ſentiente op. &c. Nam quid.i.ad qd dicam cupidiſſimo .i. ꝙ poſſis ſcire ex vno cupidiſſimo tui, q̃ ꝓfectus eſt potiſſimum ad te domo,& fortunis .i. diuitijs omnibus relictis. Itaque ego ne quidem.i.non etiam cõmendo eum tibi, quia aduentus eius ad te, commendabit ſatis eum. Ego velim ſup. vt tu exiſtimes,& perſuadeas tibi ſic,omne perfugium bonorum .i. ſpē ſe conſeruandi perfugij, eſſe poſitam in te & in Bruto. ſi qd.i.aliquid aduerſi euenerit .i. bonis, hoc eſt reip. fautoribus, quod nolim.ſ.euenire.Res.ſ.bellica,erat cum ſcribebã hæc deducta in extremum diſcrimen.i.ſummum periculum. Brutus.n.vix ſuſtinebat iam Mutinæ.ſ.vim obſidentium,q.ſ.Brutus,ſi erit ꝯſeruatus, vicimus. non dicit vincemus,ſed ꝑ certitudinē victoriæ vicimus.Cõſeruatus aũt fuit nec tñ vicit. Sin.i.ſed ſi,ipſe erit oppreſſus ibi quod omen dij auertant, omnis curſus hoium eſt ad vos.ſ.a facie Antonianoꝶ. Adnotandum omnis mali amouendi gřa quoties triſte quid quod impenderet dicturi erant ſolitos præmittere,quod nolim quod dij auertant,&c. Proinde.i.& ideo, fac ſupp. vt habeas tantum animum, & tantum apparatum, quantum opus eſt .ſ. habere, ad recuperandam vniuerſam remp.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Approbat ſuum ſtudium,in defendenda Caſſij dignitate hac epiſt.Cic.

M. CICERO C. CASSIO S.P.D. 7

QVanto ſtudio dignitatem tuam & in ſenatum,& ad populum defenderim, ex tuis te malo, q̄ ex me, cognoſcere. quæ mea ſententia in ſenatu facile valuiſſet, niſi Panſa vehementer obſtitiſſe. ea ſententia dicta. productus ſum in concionem à trib. pl. M. Seruilio. dixi de te, quæ potui, tanta * contentione, quantum forum eſt, tanto clamore, conſenſuq́. populi vt nihil vnquam ſimile viderim. id velim mihi ignoſcas, ꝙ inuita ſocru tua fecerim. mulier timida verebatur, ne Panſæ animis offenderetur. in concione quidē Panſa dixit, matrem quoque tuam, & fratrem illam à me ſententiam noluiſſe dici. ſed me hæc non monebant: alia malebam: fauebam & reip. cui ſemper faui, & dignitati,ac gloriæ tuæ. quod autem & in ſenatu pluribus verbis diſſerui,& dixi in concione,in eo velim ſidem meam liberes. promiſi enim & prope cũfirmaui, te non expectaſſe, nec expectaturum decreta noſtra, ſed te ipſo tuo more remp.defenſurum. & quanquam nihil dum audieramus, nec vbi eſſes, nec quas copias haberes: tamen ſic ſtatuebam, omnes, quæ in iſtis partibus eſſent,opes,copiaſque tuas eſſe: per teque Aſiam prouinciam confidebam iam reip.recuperatam. tu fac, in augenda gloria te ipſum vincas. Vale.

* alias, ꝯcione,

QVanto) Cum pugnaret in Aſia Caſſius contra Dolabellam, Cic.eum vehementer laudauerat,promiſeratque eum facturum per ſe quidquid videretur fore vtile reip. nec expectaturum ſenatus decreta, vt liberaret Aſiam à Dolabella, qui fuerat iudicatus hoſtis. Itaque licet Cic. ſimulat ſe nolle dicere quæ pro eo egerit,tamen latenter ſignificat. imò quodam modo breuiter commemorat, & ab eo petit, vt ea præſtet, quæ ipſe Cic. ſenatu de eo promiſit,& quaſi data fide affirmauit. Poſtremo dicit ſe ſperare totam Aſiam propediem ab eo liberatam fore.[Malo)Volo potius. [Quam ex me) Ne videas iactare officium meum. [Facile) Nullis aduerſantibus. [Panſa) Conſul. [Productus) In publicum ductus. [Contentione) Vehementi oratione. [Quantum eſt forum) Quantum totum forum poterat audire .i. tanta voce, quanta poterat totum forum implere. [Nihil ſimile) Quia nunquam populus magis conſenſit ad rem aliquam.[Socru) Matre vxoris tuæ. [Inuita) Nolente. [Offenderetur) Si te laudaſſem. [Hæc) Quæ ſocrus tua,& mater dicebant ſe nolle. [Fauebam,& reip.) .i. faciebam cauſa reip. & cauſa tuæ dignitatis. [Liberes fidem meam) Abſolutas me fide quam pro te dedi. [Promiſi enim) Dicit nunc quæ ſit ea fides. [Tuo more)Vt conſueuiſti.[Nihil dum)Pro nondum.[Statuebam)Iudicabam.[Iſtis)Aſiaticis.[Recuperatam)Ab inuaſione Dolab. [Vincas te) Faciam etiam vltra vires. H V B.

QVANTO ſtudio,&c.)Defenderat Caſſium pugnantem cum Dol. quod nunc pacis taogat, monens vt ea præſtet ſenatui quæ Cic.de eo promiſit cum ſperet totam Aſiam ab eo propediem liberandam. Ordo eſt. Ego malo.i.magis volo,te cognoſcere ex tuis.ſ.neceſſarijs,quam ex me,quanto ſtudio ego defenderem dignitatem tuam,& in ſenatu,& ad populum. Quæ ſententia mea .ſ.de te, valuiſſet .i. approbata fuiſſet facile in ſenatu, niſi Panſa obſtitiſſet vehementer, Ea ſententia (non ſcribit eam quia ſcis ab amicis Caſſij perſcriptam) dicta .i. poſtquam erat dicta. Ego productus ſum in concionem .i. cœtum populi, à M. Seruilio trib.pleb. Dixi de te quam potui.ſ.decenter dicere,tanta contentione .i. vocis extentione, & auctione quantum eſt forum in quod populus,tanto clamore,& conſenſu populi, vt nihil viderim vnquam ſimile. Velim ſup. vt ignoſcas mihi id, videlicet ꝙ fecerim.i.ita contenderim, ſocru tua .i. matre vxoris tuæ inuita. Mulier timida verebatur ne animus Panſæ,qui in ſenatu obſtiterat,offenderetur. Panſa qdem dixit in concione matrem quoq; tuam,& fratrem,noluiſſe illam ſniam dici, a me. Sed hæc.ſ.ob- A S C.

ſtacula non cōmouebāt me, ego malebam .i. magis volebā alia. Fauebam &.i. ſimul reip. cui faui ſemper & gloriæ tuę. Aūt.i. ſed, ego velim ſup. vt libeees fidem meam .i. facias vt pollicitus ſum re facturam, in eo ꝙ & diſſerui verbis pluribus in ſenatu, & dixi in concione. Promiſi.n.& prope confirmaui.i. aſſerui ita fore te non expectaſſe nec expectaturum eſſe decreta noſtra, ſed teipſum.i. proprio iudicio & auctoritate defenſurum ſup. eſſe remp. tuo more .i. ſicut incepiſti Cæſ. occidendo. Et quanquam nihil dum.i. nihil tunc adhuc audieramus, nec vbi eſſes, nec quas copias haberes, tamen ſtatuebam .i. in animo proponebam ſic omnea opes quæ eſſent in iſtis partibus .ſ. vbi tues, & copias ſup. omnea eſſe tuas & ꝯfidebam Aſiam iam eſſe recuperatam reip. ꝑ te. Tu fac ſup. vt vincas teipſum.i. plus facias ꝙ hactenus feciſti, cum tamen ea faciendo alios ſuperaris, in augenda gloria .ſ. tua.

PAVL. MAN. TANTA contentione) Corrigo, concione, fidem habens Volfango Vueretr, docto & probo adoleſcenti, mihiq́ue familiaritate coniunctiſſimo, qui ſe in antiquo libro, concione, pro contentione, legiſſe affirmat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conqueritur de Lepidi perfidia, & quo modo illius improbitate in nouas turbas coniecti ſint, narrat.

M. CICERO C. CASSIO S.P.D. 8

SCelus affinis tui Lepidi, ſummamq́. leuitatem, & inconſtantiam ex actis, quæ ad te mitti certo ſcio, cognoſſe te arbitror. itaq; nos, confecto bello, vt arbitrabamur, renouatū bellum gerimus: ſpemq́ue oēm in D. Bruto, & Planco habemus; ſi verum quæris, in te, & in meo Bruto non ſolum ad pñs perfugium, ſi, qđ nolim, aduerſi quid acciderit, ſed ēt ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus, quæ vellemus; ſed certos auctores non habebamus. te quidem magnum hominem & pñti iudicio, & reliqui tpis expectatione ſcito eſſe. hoc tibi ꝓpoſito, fac vt ad ſumma contendas. nihil eſt tantum, quod non populus R. à te perfici, atque obtineri poſſe iudicet. Vale.

HVB. SCelus) Poſt liberationem Bruti ex obſidione Mutinenſi Lepidus ſe cum Ant. coniūxit, quem dicit valde nocuiſſe P.R. qa cum crediſſe ſe finiſſet bellum ſuperato M.Ant. apud Mutinam, coactus eſt gerere bellum renouatum per perfidiam Lepidi Ant. coniuncti. Itaque dicit ſpē eſſe in M. Brut. & Caſſ. quem non ſolum dicit nunc credi magnum hominem, ſed etiā in futurum, nihil enim eſſe tam magnum quod Pop. Rom. non confidat eum non poſſe præſtare. [Scelus) Perfidiam, quia Ant. fuſum apud Mutinam in ſocietatem, & prouinciam ſuam recepit. [Confecto) Finito: Decio liberato & Ant. fugato. [Renouatum) Per coniunctionem Lep. [Quæ vellemus) Qualia optabamus. ſ. quod eſſet, à te oppreſſus, cum .n. Caſſius in Lodicea obſederat. [Expectatione) Spe bona. [Contendas) Enitaris.

ASC. SCELVS &c.) Dicit perfida Lepidi iam cum Antonio coniuncti plurimū noceri populo libertatiq́. Romæ, vnde ſpem reliq. dicit in Caſſio & M. Brut. Ordo eſt: Ego arbitror te cognoſcere ſcelus & ſummā leuitatem.i. mutabilitatem in fide, & pro.i. inconſtanciā, affinis tu Lepidi, ex actis.i. ſcriptis de rebus in acta relatis, & de his quæ publice aguntur, q́. facta, ego ſcio certo mitti, .i. ꝙ mittātur ad te. Itaq; qa Lepidus in fide non māſit, gerimus bellū renouatum bello confecto.i. poſtꝗ bellum erat confectū, & finitū, vt arbitrabamur. & habemus oēm ſpem in D. Bruto, & Plāco. & ſup. ſi quæris verū .i. vt quod verū eſt dicā, habemus. ſup. in te & in Bruto meo. ſ. familiariſſimo Marco, nō ſolū perfugiū, .i. ad quos fugere, poterimus ad pñs .i. ad euitandum inſtans periculum, aut ad tutelam parum duraturā. ſi qđ aduerſi acciderit. ſ. nobis, & reip. quod nolim, ſed ēt ad confirmationem.i. ſtabilitionem perpetuę libertatis. Nos audiebamus hic de Dolabella, quę vellemus, videlicet ꝙ à rep. ſtaret, ſed non habemus certos auctores. Scito te quidem eſſe magnum hominem, &.i. ſimul. iudicio præſenti.i. quod fertur iam de te ob res peractas. & expectatione ipſa reliqui.i. ob ea quæ homines ſperant te geſturū. Hoc. ſ. præmio propoſito tibi. fac ſup. vt contendas .i. toto conatu eas ad ſummam.i. conſummationem rei. Nihil eſt tantum.i. tam magnum, quod P.R. non iudicet poſſe perfici, atque obtineri à te.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rurſus ob Lepidi perfidiam in Caſſio omnem ſpem recuperandæ ſalutis eſſe oſtendit.

M. CICERO C. CASSIO S.P.D. 9

BReuitas tuarum literarum me quoque breuiorem in ſcribendo facit: &, vere vt dicam, non ſatis occurrit, quod ſcribam. noſtras enim res in actis perferri ad te, certo ſcio: tuas aūt ignoramus. tanquam.n. clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dolabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine auctore. Nos confectum bellum cum putaremus, repētè à Lepido tuo in ſummam ſolicitudinem adducti ſumus. itaque perſuade tibi maximam reip. ſpē in te, & in tuis copijs eſſe firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen, vt omnia, vt ſpero, proſpere procedant, multum intereſt te venire. exigua eſt enim ſpes reipub. nam nullam non libet dicere: ſed, quæcunque eſt, ea deſpondetur anno conſolatus tui. Vale.

BReuitas) Eodem eſt argumento hac epiſtola quo & ſuperior niſi quòd oſtendit aduentum Caſſij plurimum profuturum reipub. in parua ſpe quæ relicta eſt. [Breuiorem) Quia breuiter ſcripſiſti breuiter quoque tibi reſpondendum duco. [Clauſa) Vel circunſeſſa, vel muro, vt ita dicam, circundata, vt nuncij venire non poſſint. [Conſtantes) Eodem tenore non variato. [Sed tamen) Vt. [Vt) .i. quamuis. [Intereſt) Referet, vtile eſt. [Deſpondetur) Promittitur, deputatur. HVB.

Vt. Deſpondere.

BREVITAS &c.) Eodem eſt argumento cum ſuperiore, niſi ꝙ oſtendit aduentum Caſſij plurimum profuturum reip. in parua ſpe, quæ relicta eſt, dicitq́. in principio cur tam breuis ſit. Ordo eſt. Breuitas literarum tuarum facit quoque .i. etiam me breuem in ſcribendo. Et, vt dicam vere, non occurrit ſatis quid ſcribam. Scio enim certo res noſtras perferri ad te in actis.i. inſtrumentis de actis publicis. Aūt.i. ſed, nos ignoramus tuas. ſ. res. Eñ, .i. quia, nihil perfertur ad nos ſic tanquam Aſia ſit clauſa, præter rumores de Dolabella oppreſſo, quidem.i. certe. illos ſatis conſtantes .i. continuatos ſed adhuc ſine auctore .i. certo aſſertore. Nos cum putaremus bellum confectum .i. finitum eſſe. adducti ſumus repente a Lep. tuo. ſ. affini .i. ſolicitudinem ſummā.i. maximam. Itaq; perſuade tibi maximam ſpem reip. eſſe in te, & in copijs tuis. Nos habemus exercitus. ſ. Bruti, & Planci omnino firmos, ſed tñ vt.i. vt demus, aut ponemus, vt omnia procedant ꝓſpere, vt ſpero. ſ. ea proceſſura. tamen multum intereſt.i. multæ vtilitatis eſt te venire. Enim.i. quia, ſpes reip. eſt exiguam, nam non libet dicere nulla ſupple ſpem reipub. eſſe, ſed quęcunq; eſt, ea deſpondetur.i. promittitur futura anno conſulatus tui. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Caſſium, vt properet ad vrbem cum exercitu veniat, in eo enim, & Bruto omnem ſpem eſſe reip. poſitam.

M. CICERO C. CASSIO S.P.D. 10

LEpidus, tuus affinis, meus familiaris, pridie cal. Quint. ſententijs omnibus hoſtis à ſenatu iudicatus eſt, ceteriq́;, quo vna cū illo à rep. defecerunt quibus tñ ad ſanitatem redeundi ante cal. Sept. poteſtas facta eſt. fortis ſanè ſenatus, ſed maxime ſpe ſubſidij tui. bellum quidem, cū hæc ſcribēbam, ſanè magnum erat ſcelere, & leuitate Lepidi. Nos de Dolabella quotidie, quæ volumus, audimus, ſed adhuc ſine capite, ſine auctore, rumore nuncio, quod cū ita eſſet, tamen literis tuis, quas nonis Maij ex caſtris datas acceperamus, ita perſuaſum erat ciuitati, vt illum iam oppreſſum oēs arbitrarentur, te autem in Italiam venire cum exercitu: vt, ſi hæc ex ſententia confecta eſſent, conſilio, atque auctoritate tua, ſin quid forte titubatum eſſet. vt fit in bello, exercitu tuo niteremur. quem quidem ego exer

citum

citum qbuſcunq; potero rebus ornabo. cuius rei tum tempus erit, cum, quid opi reip. laturus exercitus ſit, aut qd iam tulerit, notum eſſe cœperit. nam adhuc tm̃ conatus audiuntur, optimi illi quidem, & præclariſſimi, ſed geſta res expectatur: quã quidem aut iam eſſe aliq̃, aut appropinquare confido. tua virtute, & magnitudine animi nihil eſt nobilius. itaq; optamus, vt quãprimũ te in Italia videamus. remp. nos hr̃e arbitrabimur, ſi vos habebimus preclare viceramus, niſi ſpoliatũ, inermem, fugiẽtem Lepidus recepiſſet Antonium. itaque nunq̃ tanto odio ciuitati Antonius fuit, quãto eſt Lepidus. ille. n. ex turbulenta rep. hic ex pace, et victoria bellum excitauit. huic oppoſitos conſules deſignatos habemus: in quibus eſt magna illa qdem ſpes, ſed * anceps cura propter incertos exitus prœliorum. perſuade tibi igitur, in te, et in Bruto tuo eſſe oĩa, vos expectari, Brutum quidem iam iamq;. ꝙ ſi, vt ſpero, victis hoſtibus noſtris veneritis: tñ auctoritate veſtra reſp. exurget, et in aliquo ſtatu tolerabili cõſiſtet ſunt enim permulta, quibus erit medendum, etiam ſi reſp. ſatis eſſe videbitur ſceleribus hoſtium liberata. Vale.

alias. anceps propter

HVB. LEpidus) Certiorẽ reddit Cic. Caſſiũ quemadmodũ Lepidus iudicatus eſt hoſtis præſcripto tñ ei termino quo poſſit adhuc redire ad ſanitatẽ, hoc eſt ad ſocietatem P. R. dicitq. eius coniunctione cum Ant. bellum multum auctum eſſe. Deinde qd nunciatum ſit de Dolabella, poſtea vero ipſum Caſſium, & M. Brutum expectari in Italia pp maximum incendiũ belli renouari perfidia Lepidi, contra quem dicit oppoſitos eſſe Plancum, & D. Brutum cõſules deſignatos, ſed maximam ſpẽ eſſe in ipſis Caſſio, & M. Bruto. [Defecerunt) Reliquerunt fidẽ P. R. [Sanitatem) qa ſunt furor deficere, ſanitatem autem animi, non corporis intelligimus hoc loco. [Sine capite) Sine origine, qa neſcimus quis fuerit, a quo hic rumor proceſſerit. [Rumore nuncio) .i. tantum modo fama nunciante. [Literis tuis) Quæ ſequunt inferius incipientes legi tuas literas, debuerant. n. pcedere hanc epiſtolam, ſed, vt ſæpe diximus, non eſt ſeruatus rectus ordo harũ epiſtolarũ. [Illum) Dolabellã. [Ex ſententia) vt volumus. [Titubatum) Erratum, ceſpitatum. [Niteremur) Suſtentaremus. [Cuius rei) .ſ. ornandi exercitum tuum. [Apparatus) Voluntates. [Geſta) Perfecta. [Vos) Te, & M. Brutũ. [Quanto) .ſ. odio. [Ille) Ant. [Hic) Lepidus. [Conſules des) Plancum, & D. Brutum. [Iam iamq.) .i. celerrime, nunc nunc, venerat. n. in Sardiniam, vt vidimus lib. ij. [Quòd ſi) Obiectio, quia poſſent dicere deuictis hoſtibus quid eſt opus nos venire dicit Cic. auctoritatem eorum poſſe plurimum erigere remp. [Exurget) Erigetur, cum iaceant quaſi proſtrata. [Tolerabili) Mediocri, ſi minus optimo. [Medendum) Prouidendum, tranſlatio ſumpta a corporibus ægrotis.

Titubatum.

iamque

ASC. LEPIDVS &c.) Certiorem facit Caſſium, quemadmodũ Lepidus declaratus ſit hoſtis, preſcripto tñ ei termino, quo poſſit adhuc redire ad ſanitatẽ mentis, hoc eſt ad ſocietatẽ populi R. dicitq. eius ad Ant. acceſſione bellum multum auctũ eſſe, deinde quid nunciatum ſit de Dolabella. & demum eum cum Bruto, expectari in Italia ſcribit. Ordo eſt. Lepidus affinis tuus familiaris meus iudicatus eſt hoſtis a ſenatu omnibus ſententijs, prid. Cal. Quintilis. i. Iulij nunc dicti menſis, & ceteri q defecerint vna .i. pariter cũ illo a rep. qbus tñ poteſtas redeundi ad ſanitatem .i. meliorẽ mentem, & ſaniora conſilia ante Cal. Sept. eſt facta .i. permiſſa a ſenatu. Senatus ſup. eſt ſanẽ .i. multum fortis, ſed maxima, ſpes ſup. eſt ſubſidij tui .i. in ſubſidio tuo. Bellum qdem erat ſanẽ .i. valde magnũ, cum ſcribebam hæc, ſcelere & leuitate .i. pfidia & incõſtantia Lepidi. Nos audimus quotidie quæ volumus de Dolabella .i. eum oppreſſum eſſe, ſed adhuc rumore nuncio .i. nunciante, ſine capite, ſine auctore .i. certo aſſertore, quod eũ .i. quamuis eſſet ita, tñ perſuaſum erat ciuitati ex lr̃is quas acceperamus, datas non. Maij ex caſtris ita vt oẽs arbitrarentur illum iã oppreſſum, ſup. eſſe te aũt venire in Italiam cũ exercitu: vt ſi hæc eſſent confecta .i. abſoluta ex ſnia .i. voluntate, roborarentur conſilio atque auctoritate tua ſin .i. ſed ſi, qd .i. aliqd, eſſet titubatum .i. vacillatum forte, vt ſit .i. fieri ſolet in bello, nos niteremur .i. corroboraremur & fulciremur tuo exercitu, quem qdem exercitũ .ſ. tuum, ego ornabo qbuſcunq; rebus potero. Cuius rei exercitus .ſ. ornandi, tempus erit ſup. tunc, cum .i. qñ cœperit eſſe notum .i. cõſtare, quid opis .i. auxilij, exercitus ſit allaturus, aut qd attulerit iam reip. Nã conatus tñ & non effectus audiuntur adhuc, illi qdem .ſ. conatus audiũtur optimi, & præclariſſimi, Sed res geſta expectatur. Quã .ſ. rem geſtam, qdem .i. certe, ego confido, aut aliquam eſſe iam, aut appropinquare .i. pxime futuram. Nihil eſt nobilius .i. illuſtrius, & notius virtute tua magnitudine animi. Itaq; nos optamus, vt videamus te quãprimum in Italia. Nos arbitramur hr̃e remp. ſi habebimus vos .i. te & Brutũ. Nos viceramus, pclare, niſi Lepidus Ant. ſpoliatum inermẽ, fugientem excepiſſent. Itaque Ant. nunquam fuit ciuitati tanto odio, quãto Lepidus eſt. Enim .i. qa, illa .ſ. Ant. excitauit bellũ ex rep. turbulẽta, hic .ſ. Lepidus excitauit bellũ ex pace, & victoria .i. vbi pacem habuiſſet reſp. pp victoriam. Nos habemus conſules deſignatos .ſ. Decium Brutum, & Plãcum oppoſitos huic .ſ. Lepido, cũ Antonio, in qbus .ſ. conſulibus deſignatis eſt quidem magna ſpes, ſed cura anceps pp incertos exitus prœliorũ. Perſuade igitur tibi oia eſſe in te, & in Bruto .ſ. Marco, & vos expectari, ſed Brutũ iam iamq; .i. in ſingula momẽta. qđ ſi veneritis hoſtibus noſtris victis vt ſpero, tñ reſp. exurget .i. extolletur auctoritate veſtra, & conſiſtet .i. ſtabilietur, aliquo ſtatu tolerabili. Sunt. n. permulta quibus erit medendum .i. quibus erunt remedia adhibendã, etiam ſi rep. videbitur liberata ſatis ſceleribus hoſtium.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Scribit Ciceroni Caſſius, quas legiones acceperit hortaturq; obliquè Ciceronem, vt, & eum, & remp. defendat.

C. CASSIVS PROCOS. M. CICERONI S. D. II

SI vales, bene eſt: ego quidem valeo. In Syriam me profectum eſſe ſcito ad L. Murcum, & Q. Criſpum Imp. viri fortes, optimiq. ciues, poſteaq̃ audierunt, quæ Romæ gererentur, exercitus mihi tradiderunt; ipſique mecũ vna fortiſſimo aĩo remp. adminiſtrant. itẽ legionem, quam Q. Cæcilius Baſſus habuit, ad me veniſſe ſcito. quatuorq. legiones, quas A. Allienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi eſſe ſcito. Nunc te cohortatione nõ puto indigere, vt nos abſentes, remq. publica quantum opus eſt, defendas. ſcire te volo, firma prædia vobis, ſenatuiq. nõ deeſſe; vt optima ſpe, & maxima aĩo remp. defendas, reliqua tecum aget L. Carteius familiaris meus. Vale. Data non. Mart. ex caſtris, Tarichei.

IN Syriam) Caſſius .i. Cic. certiorẽ facit ſe veniſſe in Syriam, deinde qd ibi egerit, firma. n. pſidia ſe hr̃e dicit ad defenſionẽ reip. hortatur aut eũ latenter vt eũ & remp. tueatur. [Criſpũ) q Bithyniæ præerat. [Murcum) q & ipſe in Syria erat. [Quæ gererentur) qa decretum erat per ſenatum vt oẽs Brut. & Caſſ. parerent. [Legionem quã Q. Cæl. Baſſus) hæc olim fuerat Iulij Cæſ. qui cum per Syriam proficiſceretur, eam illic reliquerat iam tũ Parthos meditatus bellum. huius cura Cæcilio Baſſo mandata fuerat. [A. Allienus) hic. n. nuper à Dolabella miſſus in Aegyptũ quatuor legiones à prouincia, duxerat, quas ex Pompeij clade Craſſiq. diſperſas Cleopatra ſub Cæſ. collectaſq. retinuerat hũc igitur nihil ſuſpicantem Caſſ. in Palæſtina adortus legiones ſibi tradere coegit quatuor legionibus contra octo pugnare veritũ. [Firma) valida: habebat enĩ xj. legiones Caſſius. [Aget) loquatur. [Taricheis) ad Taricam Syriæ ciuitatem poſitus. HVB.

SI vales, &c.) Dicit ſe Caſſius in Syriam veniſſe, addens quid illic egerit, firma. n. præſidia ſe hr̃e dicit ad defenſionẽ reip. hortatur aũt latenter vt rẽp. tueatur, & ſe nõ negligat, imò curet defendẽdũ. Breuis aũt eſt eo ꝙ reliqua dicit ex Carteio familiari ſuo accipienda. Ordo eſt. Si vales, bene eſt, ego quoque valeo. Scito me profectum .i. eſſe in Syriam ad L. Murcum, & Q. Criſpum imperatores. Viri fortes, & optimi ciues .ſ. Murcus, & Criſpus, poſt quam audierũt quæ gererẽtur Romę, tradiderũt mihi exercitus & ipſi adminiſtrant vnã me cũ rem aĩo fortiſſimo. Item ſcito legionem, quam Q. Cæcilius Baſſus habuit, veniſſe ad me, & ſcito quatuor legiones, quas A. Allienus eduxit ex Aegypto, eſſe traditas mihi ab eo, nũc poſtq̃ ſic reip. ſtudemur ego nõ puto te egere cohortatione. vt defendas nos abſentes, & rẽp. quantum opus ASC.

eſt. Ego volo te ſcire firma pſidia non deeſſe nobis, ſenatuiq́; , vt defendas remp. optima ſpe, & maximo animo .i. habens optimā ſpem victoriæ, & maximum aium ad reſiſtendū inimicis. L. Carteius familiaris meus aget .i. diſſeret, & loquet, aut tractabit tecū cetera .ſ. quæ eſſent ſcribenda ſi ille non diceret ea. Vale. Data .ſ. epiſtola non. Martij, ergo anno ferè reuoluto poſt cædem Cæſ. Ex caſtris Tarichæis .i. ad Taricham Syriæ ciuitatem poſitus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Exaggerat Cic. erga ſe beneficio Caſſius: &, quas literas ſcripſerit, quos exercitus habeat, exponit. deinde à Cic. petit, vt eum tueatur apud ſenatum, & imperatores quoque libenter ſuſcipiat. poſtremo narrat, quid in Aſia egerit.

C. CASSIVS PROCOS. M. CICERONI S. D. 12

SI vales, bene eſt: ego quidem valeo. Legi tuas literas, in qbus mirificum tuum erga me amore recognoui. videbaris.n. nō ſolum fauere nobis, id quod & nr̄a, & reip. cauſa ſemper feciſti; ſed ēt grauem curā ſuſcepiſſe, vehemēterq́. eſſe de nobis ſolicitus. itaq;, ꝙ te primū exiſtimare putabam, nos oppreſſa rep. qeſcere nō poſſe; deinde, cū ſuſpicarere nos moliri, ꝙ te, ſolicitū eſſe & de ſalute nr̄a, & de rerum euentu putabā, ſimul ac legiones accepi, quas A. Alienus eduxerat ex Aegypto, ſcripſi ad te, tabellariosq́. cōplures Romam miſi. ſcripſi ēt ad ſenatum lr̄as, quas reddi vetui prius, q̄ tibi recitatæ eſſent; ſi forte mei obtēperare mihi voluerūt. ꝙ ſi literæ perlatæ non ſunt; non dubito, quin Dolabella q, nefarie Trebonio occiſo, Aſiam occupauit, tabellarios meos deprehēderit, literasq́. intercepεrit. exercitus oēs, qui in Syria fuere, teneo. habui paululū moræ, dum ꝑmiſſa militibus perſoluo. nunc iam ſum expeditus. A te peto, vt dignitatem meam tibi cōmendatam habeas, ſi me intelligis nullū neq; periculū, neque laborem patriæ denegaſſe: ſi cōtra importuniſſimos latrones arma cepi te hortāte, & auctore ſi nō ſolum exercitū ad remp. libertatemq́. defendendam comparaui, ſed ēt crudeliſſimis tyrānis eripui, quem ſi occupaſſet Dolabella; nō ſolum aduentu, ſed ēt opinione, & expectatione exercitus ſui Antonium cōfirmaſſet. quas ob res milites tuere, ſi eos mirifice de rep. meritos eſſe animaduertis. & effice, ne quem pœniteat, remp. q̄ ſpem prædæ, & rapinarum, ſequi maluiſſe. itē Murci, & Criſpi imp. dignitatem, quātum eſt in te, tuere. nā Baſſus miſerere noluit mihi legionē tradere. ꝙ niſi milites inuito eo legatos ad me miſiſſent; clauſam Apameā tenuiſſet, quoad vi eſſet expugnata. hæc à te peto non ſolum reip. quæ tibi ſemper fuit cariſſima, ſed ēt amicitiæ noſtræ nomine; quam confido apud te plurimū poſſe. crede mihi, hunc exercitum, quem habeo, ſenatus, atq; optimi cuiuſq; eſſe, maximeq́. tuum: de cuius volūtate aſſidue audiendo, mirifice te diligit, earumq́. habet qui ſi intellexerit commoda ſua curæ tibi eſſe; debere etiam ſe tibi omnia putabit. Literis ſcriptis, audiui Dolabellam in Ciliciam veniſſe cum ſuis copijs. proficiſcar in Ciliciam. quid egerim, celeriter vt ſcias, dabo operam ac velim, vt mereamur de rep. ſic felices ſimus.

Fac valeas, meque ames. Nonis Maij, ex caſtris.

HVB LEgi) Hæc epiſt. debuit pone in ordine poſt illam q̄ ſuperius incipit, Quāto ſtudio, cū.n. Cic. ſignificaſſet. quæ pro Caſſio egiſſet, & qd de eo ꝓmiſiſſet ſenatui, rñdet tūc Caſſius ſe cognouiſſe Cic. erga ſe amorē, & qm̄ intelligebat eū de ſe grauem curā ſuſcepiſſe, & vehementer eſſe ſolicitum, dicit ſe ſtatim reddidiſſe eum certiorem de rebus prouinciæ, cum primum habuit exercitus, q erāt in Syria vt in ꝓcedenti epiſt. viſum eſt ſe ēt ſcripſiſſe ad ſenatum, voluiſſeq́. vt Cic. prius illas lr̄as quæ ad ſenatū mittebantur, inſpiceret, q ſenatui redderent, quæ ſi redditæ non fuerunt, dicit ſe non dubitare quin interceptæ fuerint à Lepido, deinde dicit quem exercitum habeat, petitque a Cic. vt eius dignitatē tueatur, & Murcum, & Criſp. imp. q ei exercitum tradiderāt cōmendatos habeat & milites ſuos, quos dicit eſſe vehementer Cic. affectos. Poſtremo dicit ſe perſecutum Dolabellā in Ciliciam, quæ regio eſt minoris Aſiæ Syriæ propinqua, facturumq́. vt Cic. quāprimum intelligat quod egerit. [Literas tuas) Quæ, vt dixit, incipiunt, Quanto ſtudio. [Grauem curam) Quia intelligit quanta contentione de ſe verba feciſſet. [Oppreſſa) Ab Ant. [Suſpicarere) Putares. [Moliri) Apparatū facere. [De) .i. propere. [Simul ac) Cū primum. [Ex Aegypto) Vt in præcedenti epiſtola declaratum eſt. Ordo eſt. Itaq; ſcripſi ad te, & miſi complures tabellarios Romam, qui putabat te exiſtimare nos non poſſe quieſcere, rep. oppreſſa, deinde quia putabam te ſolicitum eſſe de nr̄a ſalute, & de rerum euentu cum ſuſpicarere nos moliri. [Recitatæ) Lectæ, vt ſi quid videretur cōmutandum, cōmutares arbitrio tuo. [Trebonio occiſo) Is.n. Aſiæ præfectus Dolabellam ad ſe venientē, Pergamo, & Smyrna non admiſerat, ſed ſolummodo ei cōmeatum veluti conſuli extra mœnia parauerat, aggrediente eodē cum ira vrbes nihilq́. perficiente. [Trebonio) In Epheſum recipi mandauit, & ad Epheſum euntem quoſdam ex interuallo ſubſequi iuſſit, hi nocte ingruente Dolabellā recedentem intuentes, nec vlterius qdq̄ ſuſpicati paucos ex ſuis liquere, q̄ illum ſequerent. Ipſi vero ad Smyrnam ced. erūt. Dolabella oēs, qui electi fuerant, ꝑ inſidias interficit, & nocte adhuc inſtante Smyrnam verſus greſſum mouet quā in cuſtodiam inueniēs ꝑ ſcalas occupat: Trebonius in lecto à militibus deprehenſus, ſe ad Dolabellā deduci ſupplicat, ſponte ſe illos eē ſecutum, huic turmæ ductor eū intuēs, Eia tu ſequere, inqt, caput interim nobis derelinquas, non.n. te, ſed caput tuū afferre nobis mandatum eſt, qd' dicto caput illi ſubito abſcidit. Orta luce Dolabella Trebonij caput prætorio in ſolio, quo iudicare ſolitus erat affixi iuſſit, exercitus ira cōmotus, & ſupplex turba omnis ob necem Cæſ. cuius Treb. particeps fuiſſe dicebatur, & quod dū interficeretur, Ant. ad ſenatus fores verbis detinuiſſet, in reliquū corpus eius crudeliter ſæuit, caput in morē ſphæræ, ſiue pilæ in ſtrato lapidi cū riſu inuicē diu ꝓuolutum, donec cōtritum effuſumq́. eſt, & hic primus ex percuſſorum numero tales pœnas dediſſe dr̄. [Habui paululum moræ) Paululum moratus ſum anteq̄ pugnarem. [Si) affirmatiue ponitur pro quia. [Importuniſſimos) Infeſtiſſimos. [Crudeliſſimis tyrannis) Antonio, & alijs, qui remp. occupare niſebantur. [Quos) Exercitus. [Confirmaſſet) Animoſiorem reddidiſſet, ſi ſperaſſet aduenturum eius exercitum. [Quam ſpem prædæ, & rapinarum) q̄ promittebantur eis ab Ant. & Dolabella, & alijs hoſtibus reip. ſi eos ſequi voluiſſent. [Murci, & Criſpi) De quibus in præcedenti epiſtola vidimus, qui Caſſio tradiderant exercitus ſuos. [Nam Baſſus) Is erat in Apamea, cumque recuſaret tradere exercitum Caſ. eius milites miſerūt legator ad ipſum Caſſium ſe omnino tranſituros ad eum, & ita vel inuitus coactus eſt tradere. [Miſere noluit) .i. valde noluit, valde recuſauit. nā miſere pro valde ſæpe ponitur. Terent. miſere hanc amat, nec legendus eſt miſero pro malo, & ſcelerato vel aſtuto, vt quidam ſomniat, cum nuſquā id ſignificet. [Quod) Quouſque. [Expugnata) Vi capta. [Cuius) .ſ. tui. [Sic felices ſimus) Sic nobis omnia proſpere eueniant.

M fer.

ASC SI vales, &c.) Hæc epiſtola vr̄ ponenda poſt illam, quæ ſuperius incipit. Quanto ſtudio. Cum .n. Cic. ſignificaſſet quæ pro Caſſio egiſſet, quid de eo ſenatui: promiſiſſet, rn̄dit Caſſius ſe cognouiſſe amorem eius in ſe, & ſtatim rn̄diſſe, & petijſſe vt literas ſuas ad ſenatum det, & incipiat, rogans vt dignitatem ſuam tueatur, & Murcum cōmendatum habeat, additq́. ſe Dolabellam pſecuturum. Ordo eſt: Si vales, bene eſt, ego qdem valeo, familiaris ſalutādi formā. Ego legi literas tuas, in quibus recognoui mirificum amorem tuum erga me. Videbaris.n. non ſolum fauere nobis, id quod feciſti .i. qui fauiſti nobis ſemper, & noſtra cauſa, & reip. cauſa .i. tam ob bonum nr̄m priuatum, q̄ ob publicum, ſed ēt ſuſcepiſſe grauem curam, & eſſe ſolicitus vehementer de nobis. Itaque ꝙ .i. qa, ego putabam te exiſtimare, primum nos non poſſe quieſcere rep. oppreſſa .i. ſi reſp. ſit oppreſſa, deinde cum ſuſpicarere .i. ſuſpicareris, nos moliri .i. aliquid magnum conari, ꝙ .i. qa putabam te eſſe ſolicitum, & de ſalute noſtra, & de euentu rerum: ſimul ac .i. eodem tpe quo accepi legiones .ſ. quatuor, quas Allienus eduxerat ex Aegypto, ſcripſi ad te, ac miſi Romam

com

compluꝛes tabellarios .i. nuncios, q tabellas .i. literas in tabellis more ant. quo ſcriptas perferrent. Ideo aũt compluꝛes, vt ſaltem vnus ex illis literas perferret. Scripſi ẽt literas ad ſenatum. quas .ſ. lr̃as, vetus reddi .i. tradi ſenatui. priusq̃ eſſent recitatæ tibi. ſi forte mei .ſ. tabellarij, q ex meis, vtpote ſerui, aut liberti erant voluerunt obtemperare .i. obedire mihi. Quod ſi literæ ſuot placitæ, nõ dubito q̃n Dolabella, q occupauit Aſiam Trebonis occiſo nefariæ .i. p nefas, deprehenderit .i. in itinere comprehenderit, tabellarios noſtros, & interceperit literas .ſ. noſtras. Ego teneo oẽs exercitus q ſuere in Syria, ego habui paululum moræ .i. difficultatis, aut dilationis. dum perſoluo militibus promiſſa .i. quæ promiſeram, vt in verba mea reip. iurarent. Ego ſum nunc iã ex peditus. Ego peto à te, vt habeas dignitatem meam cõmendatam tibi, ſi intelligis, me nullum, neque periculum, neq; laborem denegaſſe patriæ, & ſup. ſi cepi arma contra importuniſſimos latrones .ſ. Antonios, & Dolabellam, qui tunc remp. oppugnare inceperunt cum ab illis præcipue fuit defendenda, te hortante, & auctore, & ſup. ſi non comparaui .i. conquiſiui exercitum ad remp. & libertatẽ defendendam, ſed ẽt eripui .ſ. exercitũ tyrãnis crudeliſſimis .ſ. iam dictis Antonijs, & Dolabellæ, q tñ ab initio pro reip. defenſoribus ſenſit. Duplex aũt beneficium facit reip. qui è manibus hoſtium copias illi allicit, & etiam dupliciter quodam modo auget. nam ſi vtriq; triginta fuerint millia, ablatis decem millibus vni parti, altera erit duplo numeroſior. quod non eſſet ſi aliũde compararit. Quos .ſ. milites prius autẽ dixit exercitum, qui in exercitu ſi Dolabella occupaſſet .i. priusq̃ Caſſius ſibi aſſumpſiſſet, confirmaſſet Aot. non ſolum aduentu .ſ. ſuo, ſed ẽt opinione, & expectatione exercitus ſui quia animoſiores ſumus; dum propediem auxilia affutura ſperamus. Ob quas res ò Cic. tuere .i. defende, & protege milites, ſi animaduertis eos eſſe meritos mirifice .i. & mira faciendo de rep. q̃ ſpẽ prædę, & rapinaꝝ. Item tuere .i. ptege dignitatem Marci, & Criſpi imperatoꝝ, qui Caſſio ſtatim exercitu tradiderant, quantum eſt in te .i. quantũ fieri põt per te. Nam Baſſus, q. d. ideo eum non cõmendo, q̃a noluit miſere .i. miſere, & affectãter reſiſtendo tradere mihi legionem. q̃ſ ſi milites miſiſſent legatos ad me .ſ. de recõciliatione ipſoꝝ eo .ſ. Baſſo inuito .i. renuente tenuiſſet Apameam .ſ. vrbem clauſam quoad, .i. donec eſſet expugnata vi, q̃a ſponte nunq̃ ſe, aut ſuos tradidiſſet. Ego peto hæc à te, non ſolũ nemine reip. quæ fuit ſemper cariſſima tibi, ſed ẽt amicitiæ nr̃æ, quam .ſ. amicitiam noſtram ego confido poſſe .i. valere, plurimum apud te. Crede mihi hunc exercitũ, quẽ habeo, eſſe ſenatus atq; optimi cuiuſq; .i. oĩs boni, & maxime tuum .i. militaruꝝ pro ſenatu, & optimo quoque, & maxime pro te. De cuius .ſ. tua voluntate .i. beneuolẽtia in ſe audiendo .ſ. à te quotidie diligit te mirifice, atq; habet carum. Qui .ſ. exercitus ſi intellexerit cõmoda ſua eſſe tibi curæ, putabit ſe debere ẽt omnia tibi. Literis ſcriptis audiui Dolabellã in Ciliciam veniſſe cũ copijs ſuis ego pficiſcar in Ciliciam. & dabo operam, vt ſcias celeriter quid egerim, Ac velim, ſup. vt ſimus ſic felices, vt mereamur .ſ. bene de rep. Fac valeas & ames me. Non. Maij ex caſtris.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Laudat Ciceronis factum, quòd Antonius, per ipſum hoſtis indicatus, ob id ſuperatus ſit.

C. CASSIVS S. D. M. CICERONI. 13

SI vales, bene eſt: ego quidẽ valeo. Cum reip. vel ſalute, vel victoria gaudemus; tũ inſtauratione tuarũ laudum, q̃ maximus conſularis maximum conſulem te ipſe viciſti, & lætamur, & mirari ſatis non poſſumus. fatale neſcio q̃d tuæ virtuti datum id q̃d iam ſæpe expeti ſumus. eſt. n. tua toga omniũ armis felicior: quæ nũc quoq; nobis penè victã rẽp. ex manibus hoſtiũ eripuit, ac reddidit. nunc ergo viuemus liberi. nũc te oĩum maxime ciuis, & mihi cariſſime, id q̃d maxime reip. tenebris cõperiſti, nunc te habebimus teſte noſtri & in te, & in coniunctiſſimã tibi remp. amoris: &, quæ ſępe pollicitus es te & taciturũ, dum ſeruiremus, & dicturum de me tum, cũ profutura eſſent, nunc illa non ego quidem dici tantopere deſiderabo, q̃ ſentiri à te ipſo. neque. n. oĩum iudicio malim me à te cõmendari, q̃ ipſe tuo iudicio digne, ac mereor, cõmendatus eſſe: vt hæc nouiſſima noſtra facta nõ ſubita, neç incõuenientia, ſed ſimilia illis cogitationibus, quarũ tu teſtis es, fuiſſe iudices; meq́. ad optimam ſpẽ patriæ non minimũ tibi ipſi producendũ putes, ſunt tibi. M. Tulli liberi, propinquiq́. digni quidem te, & merito tibi cariſſimi: eſſe ẽt debent in rep. proxime hos cari, qui ſtudiorũ tuorũ ſunt æmuli: quorum eſſe cupio tibi copiam. ſed tñ non maxima me turba puto excludi, quo minus tibi uacet me excipere, & ad oĩa, quæ velis, & probes, producere. animũ tibi noſtrum fortaſſe probauimus, ingenium certe diutina ſeruitus, qualecunq; eſt, minus tñ, q̃ erat, paſſa eſt videri. Nos ex ora maritima Aſiæ puinciæ, & ex inſulis, quas potuimus, naues deduximus. delectũ remigum, magna contumacia ciuitatũ, tñ ſatis celeriter habuimus. ſecuti ſumus claſſem Dolabellæ, cui Lucilius p̃erat, q ſpem ſępe tranſitionis p̃bendo, neq; vnq̃ non decedẽdo, nouiſſime Corycũ ſe contulit, & clauſo portu ſe tenere cœpit. nos, illa relicta, q̃ & in caſtra puenire ſatius eſſe putabamus; & ſequebatur claſſis altera, quã anno priore in Bithinia Tillius Cimber compararat, cui Turulius q̃ſtor præerat; Cyprũ petiuimus. ibi, quæ cognouimus, ſcribere ad vos q̃ celerrime voluimus. Dolabellã vt Tarſenſes, peſſimi locij, ita Laodiceni, multo amentiores, vltro acceſſierunt. ex q̃bus vtriſq; ciuitatibus, Græcorum militũ numero, ſpeciem exercitus effecit. caſtra habet ante oppidũ Laodiceam poſita; & partem muri demolitus eſt; & caſtra oppido coniunxit. Caſſius noſter cum decem legionibus, & cortibus viginti auxiliarijs, & quatuor millibus equitũ à millibus paſſuum viginti caſtra habet poſita παλτοῖ; & exiſtimat ſe ſine prœlio poſſe vincere: nam iam ternis tetradrachmis triticum penes Dolabellam eſt niſi quid nauibus Laodicenorum ſupportarit, cito fame pereat, neceſſe eſt; ne ſupportare poſſit, & Caſſij claſſis bene magna, cui præeſt Sextilius Ruſus, & tres, quas nos adduximus, ego, Turulius, & Patiſcus facile præſtabunt. volo igitur vos bene ſperare; & repub. vt vos iſthic expedijſtis, ita pro noſtra parte celeriter nobis expediri poſſe, confidere. Vale.

Data idib. Iun. * Cypro, Acromaniacride. * alias, Cypræ ac Romam Iacrides. H V B.

CVm reip.) Scriptis à Cic. mandatis ab Ant. vt ab obſidione Mutinenſi deſiſteret, deniq; cum id non faceret eo iudicato hoſte conſilio hortatuque Cic. ita coniunctus eſt Octauianus Cæſ. cum rep. vt eius auſpicijs ſimul cum conſulibus ſuſus, pulſusq́. ſit Ant. a Mutina quam victoriam ita nũc aſcribit. Caſſ. Cic. vt hoc eius factum anteponat oppreſſioni coniurationis Catilinæ, dicatq́. eum eſſe cauſam libertatis Romanæ. petit autem ab eo vt teſtis ſit amoris ſui erga remp. exiſtimetque ea, quæ fecit pro rep. non caſu aliquo, neq; temere facta eſſe, ſed magna conſideratione magnoq́. conſilio, ſicut & alia quoque facere conſueuit. dicit autem ſe ei cariſſimum eſſe debere cum præter cęteros ſemper eius fuerit ſtudiorum maxime æmulus. quod ſi ingenium minus oſtendere potuit propter diutinam ſeruitutem, animum tñ ſe probaturum affirmat. Deinde dicit quid in Aſia egerit, quo ſecutus ſit Dolab. & ad quem exitum eum perduxit, quem dicit hr̃e caſtra apud Laodiceam, ſed penuria rerum redactum eſſe ad magnam famem prouiſum autem eſſe ne alicunde poſſit adduci eum frumentum. Itaq; bonam ſpem de rep. pollicetur, & certiſſimam fiduciam victoriæ. [Salute) Saluata eſt enim Decio obſidione liberato Ant. & victor. [Inſtauratione) Innouatione. [Conſularis maximum conſulem) Reip. viciſti, ſeorſus, quia nunc cũ ſis conſularis feciſti plura & maiora, q̃ cum eras ↄſul, licet illa fuerint maxima, eſt aũt conſularis, propere qui conſulatũ geſſit, neque tñ amplius eſt conſul. interdum ponitur pro eo qui dignus eſt conſulatu. [Fatale) Diuinum, fato conſtitutum in bonam partem accipitur hoc loco, cum alibi noxium & peſtiferum ſignificet. vt, Cum fatalis equus ſaltũ ſuper ardua venit Pergama. [Id quod) pro quod. [Tua toga) .i. tu rogatus .i. non gerens bellũ,

ſic ipſe de ſe, Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. [Núc
quoque) Sicut & tpibus Catilinæ. [Eripuit) Quia conſilio Cic.
bellum illud geſtum fuerat. [Nunc cōpeciſti) Effeciſti, cōſecutus
es. [Quod tenebris teip.) .ſ. libertatem alij legunt comparaſti. in
quo tñ erit idem ſenſus. ſed melior prior lectio. [Dum ferui eſſe-
mus) Dum eſſemus ſub tyrannide, quia fruſtra eſſes dicturus vbi
nemo te audiret. [Tunc rep. libera) Sicut núc eſt. [Illa) Quæ pol-
licitus es, te dictuꝝ. Ordo eſt. Et nunc non tanto ope deſidera-
bo illa dicit, quam ſentiri à te ipſo quæ ſæpe pollicitus es, &c.
[Nō tantopere) Senſus, non tñ deſidero vt illam dicas, q̃ vt indi-
ces de me, qa pluris facio eſſe cōmendatus digne, vt mereor, tuo
iudicio, q̃ iudicio omnium alioꝝ. [Cōmendari) Laudari ꝓbari.
[Subita rep.) ſine ꝯſilio. [Inconuenientia) Incommoda. [Similia)
q. d. magna, & matura cōſultatione penſata. [Quaꝝ) Significat co
gitationes, quas fecerāt de Cæſ. interficiendo. [Non minimum)
liptote, q. d. principē, & maximum producendum, ꝓponendum.
[Sunt) Oſtendit Caſs. q̃ carus eſſe Cic. debeat. [Dignitate) Boni
qualis tu es, doceat aūt Cic. virtutem, & imitationē probitatis pa
ternæ eam eſſe, quæ liberos parentibus maxime carós efficiat.
Proxime. [Proxime hos) .i. poſt hos. dicimus aūt ꝓxime te ꝓxime tibi;
ſicut & ꝓprius vrbeꝝ, & ꝓprius vrbi. [Æmuli) Imitatores. [Sed
Quominus. tñ) .i. non puto me eſſe extra numeꝝ eius turbæ, quæ eſt æmula
tuorum ſtudiorum. [Quo minus) Vt non. [Vacet) Liceat. [Exci
Durius. pere) Recipere. [Probauimus) Demonſtrabimus. [Diutina) Lon
Diuturnus. gi tpis, à diu. ſicut & diuturnus, nam diuturnus à die deriuatur.
[Ora) Regione, vt Troiæ, qui primus ab oris. [Maritima) Mari
Coryc⁹. vicina. [Quas naues potuimus) .i. quales, & quo potuimus. [De
Corycū lectum) Delectationem. [Remigum) Nautaꝝ, neq; legendum
Croci. eſt, remigium. [Cōtumacia) Repugnantia. [Tranſitionis) Simu
Coryci⁹ labat .n. ſe diſceſſuꝝ, & tranſiturum in aliam regionem, cum tñ
ſpecus. nunq̃ diſcederet, & tandē trāſiuit in Corycꝝ oppidum, vbi clau-
ſo portu ne ab hoſtibus inuaderet, ſe tenet Corcyrus aut oppidū
Ciliciæ, portu ſaloq. cinctū, anguſto tergore ꝯtinenti adnexum:
Circa hoc oppidum crocum optimum plurimumq. naſcitur qđ
oībus anteponitur, colore, odore, & ſucco, quod ēt ꝓficit ad me
dullā ſupra ſpecus eſt Corycius, de quo tū alij, tum Pōponius,
& Solinus multa, & mirabilia ſcribūt, quæ qui noſſe cupit, apud
eos legat. [Illa rep.) .ſ. claſſe Lucilij p̃fecti Dolabellę. [Satius) vti
lius. [Sequebatur) .ſ. Lucilium. [Claſſis altera) Noſtra. [Cui præ
erat) Quam ducebat. [Cimber) Hic vnus ex percuſſoribus fuit.
[Ibi) In Cypro. [Tarſenſes) Populi Ciliciæ. De Tarſo diximus
ſupra lib. 3. in epiſt. ad Appium, & de Laodicea. [Accerſierunt)
ad ſe vocauerunt. [Vltro) Illo non hoc poſcente. [Ex qbus vtriſ
que) Tarſo, & Laodicea. [Speciē exercitus) .i. quandam apparen
tiam, & formā exercitus. [Demolitus eſt) Diruit. [Caſtra) Exerci
tum ſuum ἄγει quidam codices hñt ſic ſcriptum, quod interpreta
bimur cum vallo, nam ἄγειν ſignificat iaculum, ſed poteſt poni
pro vallo, cum ēt in quodam codice inuenerim latine ſcriptum
cum vallo. [Sine prælio) Sine conflictu ſperat enim ſe eum op-
Drachma. preſſuꝝ fame. [Ternis tetradrachmis) Drachma vt lib. 3. diximus
genus eſt numi, eodem modo tetradrachma, quæ continet
Tetradrachma. quatuor drachmas. dī igitur triticum .i. frumentum eſſe apud
Dolab. iam in precio trium tetradrachmarum, quod quidem
maximum, & cariſſimum precium. [Quid) .i. aliquid. ſ. frumen-
ti. [Caſſij) Fratris meis. [Præſtabunt) Efficient, prouidebunt. Or-
do eſt: claſſis Caſſij & tres claſſes, quas adduximus ego, Turu-
lius, & Patiſcus facile p̃ſtabunt, ne Dolab. poſſit ſupportare fru-
mentum. [Iſthic) In Italia. [Pro nr̃a parte) Quantū in nobis erit,
ſicut & vos in Italia pro veſtra parte. [Expediſtis) .i. confeciſtis.

ASC. SI vales, &c.) Scriptis à Cic. ne mandatis ad Ant. vt ab obſi-
dione Mutinenſi deſiſteret, & denique cum non obtemperaret;
eo iudicato hoſte conſilio, hortatuq. Cic. ita coniunctus eſt O-
ctauianus Cæſ. cum rep. vt eius auſpicij ſimul cum conſulibus
fuſus, pulſusq. ſit Ant. a Mutinam, quam victoriam ita nunc ad
ſcribit Caſſius Cic. vt hoc eius factum anteponat coniurationis
Catilinariæ oppreſſioni, dicatq. eum eſſe cauſam libertatis Ro-
manæ petit aūt ab eo, vt teſtis ſit amoris ſui erga remp. docens
qđ in Aſia egerit, & demum bonam ſpem de rep. concipiendam
prædicat. Ordo eſt: Si vales, bene eſt, ego qdem valeo. Cum. ſ.
ita ſit, q gaudemus, vel ſalute vel victoriam reip. Tū .i. multo ma
gis, lætamur inſtauratione in priſtinū ſtatum reſtitutione laudū
tuarum, q tu maximus conſularis .i. qa conſulatum geſſeris, ꝯſu-
lari honore p̃ditus, viciſti teipſum cōſulem .i. plus feciſti, q̃ cum
eſſes, cōſul, & non poſſum ſatis mirari neſcio qđ fatale .i. a fatis
dependens, datū .i. ꝯceſſum tuæ virtuti, & nos experti ſumus ſæ-
pe id. ſ. omnino tu fatale quippiam eſt. Toga .n. tua eſt felicior .n.
tu in toga .i. habitu pacis es felicior, armis .i. rebus in bello ge-
ſtis omnium, quæ. ſ. toga tua eripuit ex omnibus hoſtium ac red
didit núc quoq; nobis .n. ad vtilitatem nr̃am remp. penè victam
.i. depreſſum. Nos ergo viuemus nunc liberi. Nunc ò ciuis ma-
xime oium, & cariſſime mihi compeciſti .i. conſecutus es, id qđ
tenebaris .i. debebas maxime reip. ſ. liberationē eius. Nos habebi
mus nunc te teſtem amoris nr̃i, & .i. ſimul in te, & in remp. con iun
ctiſſimam tibi, & quæ pollicitus es ſæpe te taciturum .i. celatuꝝ,
dū eſſemus ſerui .i. ſub Cæſ. & dictuꝝ de me tunc, cum eſſent ꝓfu
tura mihi nō deſiderabo tantopere illa qdem nunc dici, q̃ ſenti-
ri à te ipſo. Neque .n. malim me cōmendari a te iudicio oīum
q̃ ipſe .i. egomet, ſupp. malim eſſe cōmendatus digne ac .i. ſicut
mereor iudicio tuo, vt iudices hæc nouiſſima facta nr̃a. ſ. de nece
Ceſ. non fuiſſe ſubita .i. ex inopinato concepta, nec inconuenien
tia .i. diſſona ceteris factis, aut cogitatis meis. ſed ſimilia illis cogi
tationibus, quaꝝ tu es teſtis, & putes me ꝓducendum .i. ꝓferen-
dum, & ꝓponendum obi ipſi non minimum imò primarium, &
principē ad optimam ſpē patriæ. Aut producendum .i. ꝓmouen
dū non minimum .i. non minimi emolumenti, in futuꝝ tibi ipſi
ad optimam ſpē pr̃iæ .i. ad id quod optimum ſperatur de patria.
O M. Tulli liberi, & ꝓpinqui digni quidem te, & merito cariſſi-
mi tibi, ſunt tibi, & .i. ſup. debent ēt eſſe cari tibi proxime hos, A
ꝓpē aduerbium, quod virtute poſitiui, vnde deducitur, accuſati-
uū regit. ſ. propinquos tuos, q̃ ſunt æmulia .i. imitatores ſtudioꝝ
tuoꝝ. ſ. in remp. quorū. ſ. æmulorum ſtudiorū tuorū, ego cupio co
piam .i. abundantiam eſſe tibi. Sed tñ non puto me excludi maxi
me turba .i. ob copiā vt minus vacet .i. libeat, aut ſat tpis, ac ocij
ſibi excipere .i. ex multis illis recipere me, & ꝓducere ad oīa q̃ ve
lis, & ꝓbes. Nos ꝓbabimus .i. demonſtrabimus, fortaſſe tibi ani-
mū nr̃m, ſeruitus diutina. ſ. ſub Cæſ. munus .i. non erat paſſa inge
niū nr̃m certe, qualecunq; eſt .i. licet fortaſſe tenue, aut rude ſit,
tñ quale eſt, non eſt paſſa videri. Non .n. ſub Cæſ. fiebāt iudicia,
nec iuuenum ingenia ſeſe exercebant vt antea. hactenus aūt ad
ſui cōmendationem locutus eſt, deinceps res à ſe geſtas ꝓſequitur
dicens. Nos deduximus ex ora .i. regione maritima .i. ad mare ia-
centē, vbi ferè ſunt naualia Aſiæ ꝓuinciæ & ex inſulis .ſ. vicinis
naues, quas potuimus. Nos habuimus delectum .i. (vt dñt) mon
ſtrā, & electione remigum .i. eorū, q naues impellerēt remis, ma
gna ꝯtumacia .i. in ꝯtumaci repugnantia ciuitatum, tñ .i. licet re-
pugnarent habuimus ſatis celeriter. Nos ſicuti ſumus claſſem
Dolabellæ, cui. ſ. claſſi Lucilius p̃erat q p̃bendo ſæpe ſpē tranſi
tionis .i. ad nos, aut (vt alij intelligunt) ad aliam regionem. neq;
vnq̃ non .i. & ſemper decedēdo hoc eſt nō faciendo copiam pu-
gnæ ꝯtulit nouiſſime .i. vltimo loco ſe Corycū .i. ad illud oppidū
Ciliciæ, vbi magna vis boni croci naſcit, & cępit ſe tenere portu
clauſo ne. ſ. qſq̃ ingredi poſſet. Nos illa ſic aliæ Dolabellæ relī-
cta ſup. ideo qđ .i. ſimul putabamus eſſe ſatius .i. cōducibilius p-
uenire in caſtra .ſ. nr̃a, & altera claſſis ſequebatur quam Tullius
Cymber cōpararat .i. ꝯſtruxerat, & cura ſua parauerat anno pro
re .i. primo elapſo, in Bithynia, cui Turulius qſtor præerat. nos
petiuimus Cyprū, putantes .ſ. duarū claſſium victores fieri diffi-
cile eſſe. Nos voluimus ſcribere ad vos q celerrime .i. maxime
celeriter, ea q̃ cognouimus ibi. Vt .i. quemadmodum Tarſenſes .i.
ciues Tarſi peſſimi ſocij .i. P. R. ita Laodiceni amētiores .i. inſen
ſati, magis accerſierūt ꝓ accerſiuerunt .i. ad ſe vocauerūt, Dolab.
vltro .i. non rogati ab eo. Ex qbus vtriſque ciuitatibus Tarſo, &
Laodicea, Dolabella efficit ſpeciem .i. imaginē exercitus nume-
ro. ſ. iuſto, militū Græcoꝝ, q. d. ꝯtemptibiliū, qa (vt dicit Ouid.
Græcia facūdū, ſed male forte genus. Et ſup. Dolabella habet ca
ſtra poſita ante oppidū Laodiceam .ſ. minime. Et demolitus eſt
.i. deiecit pariē muri, & ꝯiunxit caſtra oppido ita, vt caſtra eſſent
oppido p̃ſidio, & oppidum caſtris Caſſius nr̄ .ſ. amicus, & frater
(nam tota epiſtola Caſſio adſcribitur, vnde neceſſe eſt alterum
fuiſſe Caſs. de quo loquatur, vt dixi, de fratre ſuo loqtur) habet
caſtra poſita cū vallo, cū decē legionibus, & viginti cohortibus
auxiliarijs .i. eoꝝ, q auxilio venerit, & eqtatu quatuor milium. ſ.
eqtum, aut capitum. ſ. à caſtris Dolab. viginti millibus paſſuum,
& exiſtimat ſe poſſe vincere .i. expugnaret Dolabellam ſine p̃lio,
qa fame. Nam triticum eſt .i. æſtimat, & venditur penes Dol. ter-
nis tetradrachmis .i. ſingulos modios xij. drachmis, nā tetradrach
ma eſt numus 4. drachmarū. ter aūt iiij. xij. ſunt. Certū eſt valde
carum ſignare triticum, ſed de qua menſura loquatur, incertum
vē tñ tunc ferè vna menſura vendi ſolitum, alioq̃ .n. expreſſiſſet.
Neceſſe eſt, ſup. vt pereat cito fame, niſi ſupportarit .i. occulte im
portarit quid .i. aliquid .ſ. tritici, aut frumenti alterius, nauibus
Laodicenorum: Sed ꝯ ſup. & .i. ſimul, claſſis Caſſij. ſ. fratris bene
eſt multum magna, cui Sextilius Rufus præeſt, & tres, ſup. naues,
quas ego, Turulius, & Patiſcus adduximus, præſtabunt .i. efficiēs
facile.

facile. ne .ſ. Dolabella poſſit ſupportare .i. clanculum inferre frumentum. Et volo vos bene ſperare, & remp. conſidere, vt & vos expediuiſti iſtic .ſ. vbi vos eſtis: ſup. omne negocium, quod tamen longe ſecus erat. Ita iter poſſe experiri nobis celeriter, pro parte noſtra .i. quantum ad nos attinet.

PAVL. MAN. NON ſubita, nec incóuenientia) Ita legitur in lib. antiquis Bernardini Maffei, Ioãnis Scalæ, Pauli Boti, Vbaldini Bãdinelli, Petri Bembi, in duobus Caroli Sigonij, & in meo ſatis antiquo vnus Vincentij Riccij, habet, diſconuenientia. qua voce Horat. quoq; vſus eſt epiſt. lib. j. Aeſtuat, & vitæ diſcõuenit ordine toto. itaq; ſiqs, incõuenientia, non ꝓbat; diſconuenientia, poterit legere. [Cui Luc. p̃erat) Appianus hunc appellat L. Figulum. quod cú ita ſit; & cum Figulos non è Lucilia gente, ſed potius è Nigidia fuiſſe cõpererim. libentius legerim, Lucius, q̃ Lucilius. nam ẽt in vetuſto lib. Bernardini Maffei, non, Lucilius, ſed Lucius legitur. [Caſtra habet poſita [illegible]) E vetere libro Pauli Botti ſic emẽdauimus, figura græca in aduerbijs in loco, vt, [illegible]. [Acromaniacride) Vetuſti libri alij aliter habent. ſunt, qui legendum credant, a Cromyi Acride, alij, Acamantide; quod in antiquo libro ſcriptum dicant, Acomantide. vtraque lectio defendi poteſt. de promontorio Acamantide Plinius, & Strabo.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Varia narrantur hac epiſtola, pracipua tamen capita ſunt de Dolabella perſecutione, item Rhodiorum infidelitate, de exercitu ſuo, & ſtudio erga rempublicam.

LENTVLVS CIC. SVO S. D. 14.

CVm Brutum noſtrum conueniſſem, eumq́. tardius in Aſiam venturum animaduerterem; in Aſiam redij, vt reliquias mei laboris colligerem, & pecuniam q̃ primum Romam mitterem. interim cognoui in Lycia eſſe claſſem Dolabellæ, amplius q̃ centum naues onerarias, in quas exercitus eiꝰ imponi poſſet; idq́. Dolabellam ea mente comparaſſe, vt ſi Syriæ ſpes eum fruſtrata eſſet, cõſcenderet in naues, & Italiam peteret, ſeq́. cum Antonijs, & reliquis latronibus coniungeret. cuius rei tãto in timore fuit, vt omnibus rebus relictis, cum paucioribus, & minoribus nauibus ad illas ire conatus ſim. quæ res, ſi à Rhodijs nõ eſſem interpellatus, fortaſſe tota ſublata eſſet: tñ magna ex parte profligata eſt: quõ q̃dem claſſis diſſipata eſt: aduentus nr̃i timore milites, ducesq́. effugerunt: onerariæ oẽs ad vnã à nobis ſunt exceptæ. certe, quod maxime timui, videor eſſe conſecutus, vt non poſſit claſſe Dolabella in Italiam peruenire, nec, ſocijs ſuis firmatis, durius vobis efficere negocium Rhodij nos, & rẽp. qui valde deſperauerint, ex literis, quas publice miſi, cognoſces. & q̃dem multo paris, quas publicẽ miſi, cognoſces. & q̃dẽ multo parcius ſcripſi, q̃ te vera furere eos inueni. q vero aliq̃d de his ſcripſi, mirari noli: mira eſt eorũ amentia. nec me meæ vllæ priuatim * iniuriæ mouerunt vnq̃: malus animus eorum in noſtrã ſalutem, cupiditas partiũ aliarũ, perſeuerantia in contẽptione optimi cuiuſq; ferẽda mihi non fuit. nec tñ oẽs perditos eſſe puto. ſed ijdẽ, illi q tũ fugientem patrem meũ, q L. Lentulus, q Pompeiũ, q ceteros viros clariſſimos non receperunt, ijdem, tanq̃ aliquo fato, & nũc aut magiſtratum gerũt, aut eos, qui ſunt in magr̃atu, in ſua hñt poteſtate. itaq; eadem ſuperbia in prauitate vtuntur. quorum improbitatem aliq̃n retũdi, & non pati impunitate augeri, non ſolũ vtile eſt reip. nr̃æ, ſed ẽt neceſſarium. De nr̃a dignitate, velim tibi vt ſemper curæ ſit; &, quocunq; tp̃e occaſionem habueris, & in ſenatu, & in ceteris rebus laudi nr̃æ ſuffragere. Qũi conſulibus decreta eſt Aſia; & ꝓmiſſum eſt ijs, vt, dum ipſi venirẽt, darent negocium, q Aſiam obtineant: rogo te, petas ab ijs, vt hanc dignitatem potiſſimum nobis tribuãt, & mihi dẽt negocium, vt Aſiã obtineã, dum ipſorũ alteruter venit. nã, q huc ꝓperẽt in magr̃atu venire, aut exercitũ mittere, cauſam non hñt. Dolabella .n. in Syria eſt; &, vt tu diuina tua mẽte ꝓſpexiſti, & p̃dicaſti, dum iſti veniũt, Caſſius eũ opprimet. excluſus .n. ab Antiochia Dolabella, & in oppugnãdo male acceptus, nulla alia cõfiſus vrbe, Laodiceam, q̃ eſt in Syria ad mare, ſe cõtulit. ibi ſpero celeriter eũ pœnas daturum. nã neq;, quò refugiat, habet: neq; diutius ibi poterit tm̃ exercitum Caſſij ſuſtinere. ſpero ẽt confectum eſſe iã, & oppreſſum. quare nõ puto Panſam, & Hirtium, in conſulatu ꝓperaturos in ꝓuincias exire, ſed Romæ acturos cõſulatum. itaq; ſi ab his petieris, vt interea nobis ꝓcurationẽ Aſiæ dent, ſpero te poſſe impetrare. p̃terea mihi ꝓmiſerunt Pãſa & Hirtius corã, & abſẽti mihi ſcripſerunt, Verrioq́. nr̃o Panſa affirmauit, ſe daturũ operã, ne in ſuo cõſulatu mihi ſuccedat. ego porrò non mediusfidius cupiditate ꝓuinciæ produci lõgius ſpatiũ mihi volo: nã mihi fuit iſta ꝓuincia plena laboris, periculi, detrimenti. q̃ ego ne fruſtra ſubierim, ne ue, prius, q̃ reliq̃as meæ diligentiæ cõſequar decedere cogar, valde laboro. nã ſi potuiſſem, quam exegeram, pecuniã vniuerſam mittere; poſtularẽ, vt mihi ſuccederet. nunc, q̃d Caſſio dedi, q̃d Trebonij morte amiſimus, q̃d ẽt crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorũ, q mihi fidẽ, reiq́. pub. nõ p̃ſtiterunt, id conſeq, & reficere volo. q̃d aliter non pot fieri, niſi ſpatium habuero id vt per te conſequar, velim, vt ſolet, tibi curæ ſit. ego me de rep. ita puto eſſe meritũ, vt non prouinciæ iſtius beneficium expectare debeã, ſed tm̃, quantũ Caſſius, & Bruti, non ſolum illius facti, periculiq́. ſocietate, ſed ẽt huius tp̃is ſtudio, & virtute. primus .n. ego leges Antonianas fregi: primus eq̃tatum Dolabellæ ad rẽp. traduxi, Caſſioq́. tradidi: primus delectus habui ꝓ ſalute oĩum cõtra coniurationẽ ſceleratiſſimã: ſolus Caſſio, & reip. Syriã, exercitusq́;, q ibi erant, cõiunxi. nã niſi ego tantam pecuniã, tantaq́. p̃ſidia, & tã celeriter Caſſio dediſſem: ne auſus quidẽ eſſet ire in Syriam; & nunc non minora pericula reip. à Dolabella inſtarent, q̃ ab Antonio. atq; hæc oĩs is feci, q & ſodalis & familiariſſimus Dolabellæ erant, coniunctiſſimus ſanguine Antonijs: prouinciam quoq; illorũ beneficio habebam: ſed * πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν, omnibus meis bellum prius indixi. hæc etſi adhuc non magnopere mihi tuliſſe fructũ animaduerto: tñ non deſpero, nec defatigabor ꝑmanere non ſolum in ſtudio libertatis, ſed ẽt in labore, & periculis. at tñ ſi ẽt aliqua gloria iuſta, & merita prouocabimur, ſenatus, & optimi cuiuſq; officijs; maiora cum auctoritate apud ceteros erimus, & eo plus prodeſſe reip. poterimus. Filium tuum, ad Brutum cum veni, videre non potui, ideo q iam in hiberna cũ equitibus erat profectus. ſed mediusfidius ea eſſe cum opinione, & tuæ, & ipſius, & in primis mea cauſa gaudeo: fratris enim loco mihi eſt, qui ex te natus, teque dignus eſt. Vale. Data iiij. cal. Iun. Pergæ.

* alias, iniuriæ quam.

* .i. patriã meam magis amans.

HVB. CVm Brutum) Hæc epiſt. licet longiuſcula ſit, non multũ tñ habet difficultatis, conſumitur .n. ferè tota in rerum narratione quemadmodum, & ſequens. Cum .n. præeſſet Aſiæ proquæſtor P. Lentulus, narrat quemadmodum cum à Bruto in Aſiam reuertiſſet, vt reliquum pecuniæ, quæ colligenda fuerat, colligeret, & Romam mitteret, intellexi Dolabellam eſſe in Lycia cum magno numero nauium onerarium, con

tra quem ſe iuiſſe dicit cum pauctoribus, & minoribus nauibus, facileq́. fuiſſe ei ablaturum totam claſſem, niſi impeditus fuiſſet à Rhodijs, de quorum perfidia vehementer quæritur commemorans alias eorum iniurias illatas olim in Pomp. & alios clariſſimos viros Romanos, quos Rhodios dicit, oino eſſe puniendos, ne impunitate eorum improbitas augeatur. Deinde quia Aſia erat decreta Hirtio & Panſæ conſulibus, cum ex Italia non commode diſcedere poſſent in prouinciam, rogat Lentulus Cic. vt id agat, quod cōſules ei concedant procurationem prouinciæ lóco ſuo. Adducit aūt rōnes, & cauſas plurimas, quare id facere debeant. & promiſſionem conſulum, quam ei fecerāt & verbo, & ſcripto; cōmendat offīm ſuum, & cōmemorat multa beneficia à ſe collata in remp. cum innuit Caſſium, & pecuniam, & coniunctionē, omnium exercituum, q erant in Aſia, deinde quia pro rep. ſuſcepit bellū aduerſus Dolabellā, cuius erat ſodalis, & familiariſſimus, & aduerſus Ant. quibus et dicit ſe ſanguine coniunctum, & licet ſit perſeuecaturus ſemper in eodem ſtudio, & amore libertatis & ſuſcepturus oīa pericula pro rep. tñ dicit ſe multo facilius, & alacrius eſſet facturum, & cum maiori auctoritate ſi reſp. cum aliqoibus meritis effecerit. Poſtremo laudat filium Cic. q militabat ſub Bruto quē fratris loco ſe hr̄e dicit, & qa ſit eius filius, & qa ſit eo dignus. [Brutū) q ꝑerat Macedoniæ. [Mei la.) Mei negocij, eſt aūt labor quæſtoris, & ꝓquæſtoris, colligere pecunias, & vectigalia populi. [Oneratis) Mercatorias ad onera ferenda apta. [Id).ſ. vt liceret has naues. [Ea mente) Conſilio, & propoſito. [Antonijs) Marco & eius fratres C. Ant. fruſtrata eſſet, eū decepiſſet, non ſucceſſiſſet ei. [Cuius rei).ſ. ne peteret Italiam, & ſe cum Ant. coniungeret. [Tota) Ne aliquid faceret ex ijs, quæ hr̄et in mentem. [Sublata)

Profligatus. Profligare. ex eius ꝑte erepta. [Profligata) Confecta. ita.n. & hic, & multis alijs locis ſignificat, alias aūt profligare eſt fundere, vincere. [Interpellatus) Impeditur. [Diſſipata) diſperſa. [Ad vnam).i. vſq; ad vnam, nulla excepta. [Exceptæ) depræhenſæ. [Quod) quam rē ne perueniret in Italiam. [Nec efficere).ſ. poſſit. [Durius) laborioſius, difficilius ad vincendum. [Publice) quæ infra ſequuntur. [Multo parcius) multo modeſtius, & minus. [Mira) maxima. [Nec vllæ iniuriæ priuatim me vnq̄) ſubaudi mouerunt .i. nunquam motus ſum iniurijs in me priuatim illatis. [Malus animus eorum).ſ. non fuit ferendus. [Cupiditas partium aliarum).ſ. non fuit ferenda.i. quod nimium fauerent partibus Dolabellæ nobis contrarijs. [In contemptione optimi cuiuſq;).i. eorum contumacia, & perſeuerantia in cōtemnendis quibuſq; optimis & ſtudioſis reip. [Oēs Rhod.) qa in tanto numero neceſſe eſt eſſe aliquos bonos. [Ijdem illi) Rhodij .n. Pomp. fugientē ex bello Pharſalico, & quoſdam alios clariſſimos Rom. non receperunt. [Tunc) tpībus bellorum ciuiliū inter Cæſ. & Pomp. [Aliquo fato) quaſi fataliter ſemper debeant nobis eſſe aduerſi, q.d. mala quadam fortuna, aut magiſtratum gerunt .i. aut ipſi ſunt in magiſtratu, vt poſſint iubere, aut hn̄t in poteſtate eos, qui ſunt in magiſtratu.

Recudi. [Retundi) Reprimi, repercuti, & caſtigari. [Neceſſarium) quia cū impunitate & licentia oēs fiant deteriores, non pōt reip. conſiſtere, vbi non puniuntur peccata. [De noſtra) cōmendat nunc Lent. dignitatem ſuam Cic. cum omni tpe & loco, tum vero vt nunc obtineat Aſiam loco conſulum, quibus decreta erat illa prouincia poſt conſulatum. [Occaſionem) opportunitatem. [Suffragere) Faueas, auxilieris. [Permiſſum eſt ijs).i. conceſſum eſt à ſenatu, vt donec, ipſi veniant poſſint dare negocium adminiſtrandæ prouinciæ alijs. [Alteruter).i. alter aut Hirtius, aut Pāſa. [In magiſtratu).i. dum adhuc ſunt conſules. Debent.n. expectare vt functi ſint conſulatu. [Pœnas daturum) Suæ perfidiæ quia ſpero q Caſſius eom oino vincet. [Ibi) apud Laodiceam. [Acturos) geſturos, profecturos. [Coram) Verbis, cū iſtic eſſem me ſuccedatur mihi in conſulatu ne quiſpiam mittatur in prouinciam loco mei, donec ipſe fuerit ꝯſul. [Produci) Protogari, differri. [Longius ſpatium) adminiſtrandæ prouinciæ. [Cupiditate) quia libenter in ea ſim. [Periculi) ꝑ multos hoſtes reip. contra quos neceſſe fuit me pugnare & verbis, & rebus. [Detrimenti) Damni, quia multū ēt de meo diminutum eſt mihi. dum ſum in hac prouincia. [Conſequar reliquias).i. vt efficiam quod reſtat meæ diligentiæ. [Laboro) Curo. [Morte Trebonij) Quem diximus ſupra in Smyrna fuiſſe interfectum. [Non præſtiterunt fidem reip.) Non ſeruarunt qđ reip. promiſerant. [Reficere) Reſarcire inſtaurare. [Ego)

Reficere. Ita cōmendat Lent. officia ſua, vt ſibi num minus deberi dicat & probet, q̄ vel Caſſio vel ambobos. Brut. [Illius facti) Cædis Cæſ. qua ēt fuit inter coniuratos. [Leges) Quas Ant. figebat de ſeruādis decretis Cæſ. [Traduxi) Quia ab eo alienaui & reip. coniunxi. [Coniunxi auxilio p.) Quam ad eum miſit, vt declarat, cum dicit, nam niſi &c. [Ab Antonio) qui decium oppugnabat

[Atq; hæc omnia) q.d. quanto magis eram coniunctus ijs, quorum poſtea ſum factus hoſtis cauſa rep. tanto maiora beneficia mea videri debent. [Is) Habet emphaſim.i. ego is. [Beneficio illorum) Qui fueram cauſa, vt daretur mihi cum nondum fuiſſent iudicati hoſtes. [Sed πατρίδα) Patriam. [ἐμὴν) Meam, eſt aūt genitiuus .i. patriam mei, quod apud latinos non ſatis ornate dicitur, ſed potius meam. [μᾶλλον) Magis. [φιλῶ) Amo.i. pluris facio patriam meam quam omnes vel familiaritate, vel conſanguinitates. [Induxi) Denunciaui, feci. Virg. Hoc autem Aeneidis indicere bella Latinis More iubebatur. [Hæc) Quæ feci pro rep. [Fructum) Vtilitatem. [Prouocabimur) Inuitabimur. Incitabimur. [Mediusfidius) Per Iouis filium, iurantis eſt. [Opinione) Extimatione, & ſpe. [Perge) Quæ eſt Pamphiliæ ciuitas. Induci Mediusfidius.

A S G CVM Brutum &c.) Hæc epiſtola ferè tota licet longiuſcula ſit, conſumitur in rerum narratione quemadmodū & ſequens. Cum.n. præeſſet Aſiæ proquæſtor P. Lentulus narrat quēadmodum cum a Bruto in Aſiam reuertiſſet vt reliquum pecuniæ, quæ colligenda fuerat colligeret, & Romam mitteret, intellexit Dolabellam eſſe in Lycia cum magno numero nauium onerariurum contra quem ſe iuiſſe dicit cum paucioribus, & minoribus nauibus, facileq́. ei ablaturum fuiſſe totā claſſem, niſi impeditus fuiſſet à Rhodijs, de quibus queritur, rogans vt conſules ſibi concedant procurationem prouinciæ, addens & alia quæ legenti patebunt. Ordo eſt. Cum.i. qn̄, aut poſtq̄ cōueniſſem .i. adijſſem colloquendi gr̄a, Brutum nr̄m.ſ. Marcum, & animaduertere rem.i. ex verbis eius cognoſcerem eum venturum tardius in Aſiam, redij in Aſiam, vt colligerem reliquias laboris mei, & vt mitterē, q̄ primum.i. valde cito pecuniam Romam, cognoui interim claſſem Dolab. eſſe in Lycia, non.n. Cilicia videlicet amplius, q̄ centum naues onerarias .i. onera negociaturum ferè ſolitas, in quas .i. naues exercitus eius poſſet imponi, & cognoui Dolabellā comparaſſe id.i. eam claſſem ea mente, vt ſi ſpes Syriæ.ſ. potiundæ eſſet fruſtrata eum ꝯſcenderet in naues, & peteret Italiam, & ꝯiungeret ſe cum Antonijs.ſ. duobus fratribus, & reliqs latronibus. Cuius rei pro ſui in tanto timore, vt oībus rectus relictis, ego conatus ſim ire ad illas.ſ. centum nauca onerarias cum paucioribus & minoribus.ſ. nauibus. Quę res, ſi non eſſem interpellatus, .i. impeditus à Rhodijs, eſſet fortaſſe ſublata tota. tñ.i. nihilominus, licet Rhodijs interpellarint ipſa eſt profligata .i. afflicta ex magna parte. Qñquidem claſſis eſt diſſipata, & militea duceſq́. ef fugerunt timore aduentus noſtri, onerariæ, ſup. naues ſunt exceptæ.i. captæ à nobis oēs ad vnam.ſ. incluſiue, hoc eſt nulla excepta. Certe ego videor conſecutus quod timui maxime, vt Dolabella nō poſſit peruenire in Italiā nec efficere vobis negociū, .ſ. bellicum, durius.i. difficilius ſucijs .ſ. Ant. & Lep. firmis .i. firmioribus factis. Tu cognoſces ex literis, quas mih publice .i. ad ſenatum publice legendas. quam.i. quantum valde, Rhodij deſperauerint nos. & remp.i. ſalutem noſtram, & reip. Equidem.i. ego certe. ſcripſi multo parcius.ſ. q̄ res ſe habet. noli mirari, amentia eorum.ſ. Rhodiorum eſt mira. Nec vllæ iniuriæ meæ priuatim.i. quæ inferebantur in me nomine priuato, ſupp. mouerunt vnquam me, animus eorum malus .i. peruerſus in ſalutem noſtram, cupiditas .i. nimium ſtudium eorum aliarum partium .i. in aduerſas partes. perſeuerantia.ſ. eorum.i. contumacia. in contemptione.i. vilipenſione. optimi cuiuſque.ſ. ex noſtris. non fuit ferenda.i. toleranda mihi. nec tñ puto oēs.ſ. Rhodios, eſſe perditos.i. peruerſæ mentis. Sed illi ijſdem, qui non receperunt tum.i. tunc videlicet tpe belli ciuilis cum Cæſ. patrem meum fugientē .ſ. à Pharſalica clade, qui non receperunt L. Lentulum, qui nō receperunt Pomp.ſ. magnum, qui non receperunt ceteros viros clariſſimos, ijdem tanquam aliquo fato .ſ. reip. noſtræ inimico, & nunc gerunt magiſtratum aut hn̄t in ſua poteſtate eos, q ſunt in magiſtratu. Itaque ipſi vtuntur eadem ſuperbia in prauitate. Quorum improbitatem retundi.i. frangi, & repelli, & non pati, ſup. eam augeri impunitate non ſolum eſt. vtile reip. ſed ēt neceſſarium. Ego velim, vt tibi ſit ſemper curæ de dignitate noſtra; & vt ſuffrager.i. ſuffragium, & fauorem præbeas noſtræ laudi, & in ſenatu & in ceteris rebus quocunq; tpe habueris occaſionē. Qñ, .i. qm̄, Aſia decreta eſt.i. decreto addicta conſulibus, & permiſſum eſt ijs, vt dum.i. donec ipſi venirent darent negocium.i. commiſſionem ijs ſupp. qui obtineans Aſiam rogo te petat ab ijs vt tribuant hanc dignitatem potiſſimam nobis, & dent negocium vt obtineam Aſiam, dum.i. dum alteruter eorum venit. Nam non habent cauſam, quod properent.i. feſtinent venire huc in magiſtratum.ſ. ſuum, aut quod properent mittere exercitum huc, Dolabella.n. eſt in Syria, & vt proſpexiſti diuina mente tua, & prædicaſti, Caſſius opprimet eum dum.i. donec, iſti.ſ. conſules venient,

Dola

Dolabella.n.excluſus ab Antiochia, & acceptus.i.tractatus,male in oppugnando.ſ.Antiochiam nulla.i.non vlla, non cõfiſus,alia vrbe .i. q̄ poſſit ab alia recipi,contulit ſe Laodiceam, quæ eſt in Syria ad mare. Ego ſpero eum daturũ ibi celeriter pœnas.ſ.perfidiæ ſuæ in patriam. Nam neque habet ſup.alium locum,quò refugiat. neq; poterit ſuſtinere.i.tolerare,reſiſtendu impetu eius, tũ exercitum Caſſij. ſpero ẽt ſup.negocium eſſe confectum iam .ſ.cum hæc legis,& Dolabellam eſſe oppreſſum. Quare nõ puto Panſam,& Hirtium in conſulatu.i.cum erunt conſules,properaturos exire.ſ. Italia,in prouinciam,ſed acturos conſulatum Romæ. Itaq; ſi petieris ab ijs,vt dent interea nobis procurationem Aſiæ,ſpero te poſſe impetrare.ſ.ab eis.Preterea.i.inſuper,Panſa, & Hirtius promiſerunt mihi,&.i.ſimul,coram .i. cum præſens eſſem,& ſcripſerunt mihi abſenti,& Pãſa affirmauit Verrio nõ .ſ. communi amico, ſe daturum operam, ne ſuccedatur mihi .i. vt permanerem in magiſtratu meo, in ſuo conſulatu.i.durante conſulatu ſuo. Ego porrò.i.autem non volo mediusfidius.i.per Herculem Iouis filium, aut ita me iudicet Deus fidei proſpector ſpatium tuendæ prouinciæ produci mihi longius cupiditate.i.propter cupiditatem prouinciæ .ſ. regendæ. nam iſta prouincia fuit mihi plena laboris periculi,&,ſup.detrimenti,quæ.ſ.dicta,labores, pericula & detrimenta, ne ego ſubierim.i.paſſus ſim fruſtra .i. ſine fructu aliquo, neue cogar decedere priuſquam cõſequar reliquias diligentiæ meæ,ego laboro .i. contendo valde. Nam ſi potuiſſem mittere pecuniam vniuerſam, quam exegeram .ſ. à prouincialibus,ego poſtularem,vt ſuccederetur mihi,nunc volo .i.paro,conſequi & reficere .i. reparare,id quod dedi Caſſio,qđ amiſimus.ſ.oẽs,qui remp.fouemus morte Trebonij etiam quod amiſimus crudelitate .i. ꝑ crudelitatem Dolabellæ aut perfidia eorum, qui non præſtiterunt .i. non exhibuerunt fidem mihi & reip. Quod.ſ.illud conſequi,& reficere,nõ poteſt fieri aliter.n.ſi habuero ſpatiũ .ſ. tp̄s. Ego velim,vt tibi curæ ſit,vt ſolet tibi res mea eſſe curæ,vt conſequar.i.impetrem,id.ſ.ſpatium. Ego puto me eſſe meritum de rep.ita vt non debeam expectare ſolum beneficium illius prouinciæ .ſ. prorogandæ,ſed tantum.i.tam magnum præmium,quantum Caſſius,& Bruti .ſ. Marcus,& Decius non ſolum ſocietate illius facti,& periculi,quo Cæſ.abſtulerunt, ſed etiam ſtudio,& virtute huius tp̄is.i.quo vtor erga remp. hoc tp̄e periculoſiſſimo. Ego enim primus fregi leges Antonianas.i. quas Ant.tulit in vltionem interfectorum Cæſaris. Ego primus traduxit equitatum Dolabellæ, qui alter tunc erat conſul, ad rēp. & tradidi,ſup.ipſum Caſſio.Ego primus habui delectus.i.electionem militum pro ſalute omnium .ſ. bonorũ contra coniurationem ſceleratiſſimam.Ego ſolus coniunxi Caſſio & reip.Syriam, & exercitus,qui erant ibi.i.in Syria. Nam niſi ego dediſſem Caſſio tantam pecuniam,& tanta pſidia,& tam celeriter, ne qdem .i. non ſaltem auſus eſſet ire in Syriam. Et non minora pericula inſtarent nunc reip.à Dolabella,quàm ab Ant.ſ.inſtãt,ſi.ſ.Dolabellam, non expuliſſem è Syria. Atque ego feci hæc omnia is .i. eos,aut ſi dicatur in hoc ſignificatu, exiſtens is qui erã ſodalis .i. ſocius dapis, hoc eſt conuictor,& familiariſſimus Dolabellæ, & qui eram coniunctiſſimus ſanguine.i.cõſanguinitate Antonijs, habebam quoque .i. etiam, beneficio illorum, qui tunc conſules erant prouinciam.ſ.Ciliciam. Sed φιλῶ .i. amo, μᾶλλον .i. magis, πατρίδα .i.patriam, ἐμὴν .i.meam. Græce autem primitiuũ eſt mei,aut mis Ego primus indixi omnibus meis .ſ. neceſſarijs Antonio fauentibus bellum. Etſi.i.quanquam,ego animaduerto hæc.i.huiuſmodi ſtudia mea in remp. attuliſſe mihi fructum.i.vtilitatem, magnopere .i. abunde tamen ego non deſpero,nec defatigabor .i. non debitam præfatigatione permanere non ſolum in ſtudio libertatis,ſed ẽt in labore & periculis .ſ. pro ea obeundis. Attã.i. licet hoc ſim animo,tam ſi prouocabimur.ſ.ad talia ſtudia,aliqua gloria iuſta & merita.ſ.à nobis,officijs.i.debita exhibitione,ſenatus,& optimi cuiuſque nos erimus apud ceteros, cum maiore auctoritate,& poterimus prodeſſe reip. eò plus. Argutiſſima forma petendi beneficij,cum illud quod petimus ad rem conferentius facturum probamus. De his autem rebus pulchre locutus, tranſit ad commendationem filij Cic. non minus arguto conſilio,ſciens non poſſe melius placere Cic. quam vt illi bona de filio denunciet. dicit igitur ſic. Cum.i.qñ,veni ad Brutum.ſ.Marcum,non potui videre filium tuum.ſ.M.Ciceronem, ideo q̄ erat profectus iam cum equitibus in Hyberna.i.loca tuta vbi hiemem tranſigant cum equis ſuis. Sed mediusfidius.i.ita me filius Iouis amet,aut iudicet,vt verum dico,videlicet,Hercules vltro perfidorum,aut ita media ſit fides ego gaudeo eum.ſ.filium tuum,eſſe ea opinione.i.in ea æſtimatione hominum aut in eo propoſito iuuandę reip. &.i.ſimul,cauſa tua,qui pater es,& ita illius gloria in te redundat, & ipſius.ſ.filij tui qui ex bono ſtudio,& bona æſtimatione fructum aliquando conſequatur, & in primis .i. præcipue (quod amanter dicit) cauſa mea. Enim.i.quia,qui natus eſt ex te & dignus te.ſ.patre,eſt mihi loco fratris,frater autem dicitur ferè alter quaſi inter ſe coniunctiores ſint fratres quàm pater, & filius, Pergæ, quæ eſt ciuitas Pamphyliæ.

QVAM re vera furere eos inueni.quod vero aliquid de his ſcripſi) Totum hoc non erat in impreſſis,ego addidi multis abhinc annis ex vetuſto libro Vincentij Riccij. nunc itidem video ſcriptum eſſe in Sigonij libro. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

De Dolabellæ improbitate, & geſtis hac quoque epiſtola, vt in ſuperiore agitur.

P. LENTVLVS P. F. PROQVAEST. PRO PRAET. S. D. COS. PRAET. TRIB. PL. SENATVI, POPVLO, PLEBIQVE R. 15

SI valetis,liberiq́.veſtri valent,bene eſt:ego quoq; valeo. Scelere Dolabellæ oppreſſa Aſia,in ꝓximã prouinciam Macedoniam ꝑſidiaq́. reip. quæ M. Brutus vir clariſſimus tenebat me contuli; et id egi,vt,per quos celerrime poſſet,Aſia ꝓuincia, vectigaliaq́. in veſtram poteſtatem redigerentur. quod cum ꝓmiuiſſet Dolabella; &, vaſtata prouincia, correptis vectigalibus, præcipue ciuibus Romanis omnibus crudeliſſime denudatis,ac diuenditis, celerius Aſia exceſſiſſet, q̄ eo præſidium adduci potuiſſet: diutius morari, aut expectare præſidium, non neceſſe habui: & quam primum ad meum officium reuertendum mihi eſſe exiſtimaui,vt & reliqua vectigalia exigerem. &,quam depoſui pecuniam colligerem: quidquid ex ea correptũ eſſet,aut quorũ id culpa accidiſſet,cognoſcerem quam primum,& vos de omni re facerem certiores. interim cum per inſulas in Aſiam nauiganti mihi nunciatũ eſſet,claſſem Dolabellæ in Lycia eſſe,Rhodioſq́. naues complures inſtructas, & paratas in qua hr̄e: cum ijs nauibus,quas aut mecum adduxeram, aut cõparauerat Patiſcus proquæſtore, homo mihi cum familiaritate,tum ẽt ſenſibus in rep.coniunctiſſimus,Rhodum reuerti, confiſus auctoritate veſtra, ſenatuſq́. conſulto,quo hoſtem Dolabellam iudicaretis, fœdere quoque,quod cum ijs M.Marcello,Ser.Sulpicio cos.renouatum erat, quo iurauerant Rhodij, eoſdem hoſtes ſe habituros,quos ſenatus,populuſq́. Rom. quæ res non vehementer fefellit: tm̃.n. abfuit,et illorum præſidio nr̃am firmaremus claſſem, vt ẽt à Rhodijs vrbe, portu, ſtatione,quæ extra vrbem eſt,commeatu,aqua deniq; prohiberẽtur noſtri milites, nos vix ipſi ſingulis cum nauigiolis reciperemur. quam indignitatem, diminutionemq́. maieſtatis non ſolum iuris noſtri, ſed ẽt imperij,populiq́. R.iccirco tulimus, q̄ interceptis literis cognoramus Dolabellam, ſi deſperaſſet de Syria, Aegyptoque, quod neceſſe erat fieri,in naues cum oĩbus ſuis latronibus, atque omni pecunia conſcendere eſſe paratum, Italiamque petere: iccirco etiam naues onerarias, quarum minor nulla erat duum millium amphorarum,cõtractas in Lycia è claſſe eius obſideri.huius rei timore P.C.perculſus,iniurias ꝑpeti,et cum cõtumelia ẽt noſtra omnia prius experiri malui. itaque ad illorum voluntatem introductus in vrbem, et in ſenatum eorum, quamdiligentiſſime potui, cauſam

reip.

reip. egi: periculumq́. oẽ, quod inſtaret, ſi ille latro cũ oibus ſuis naues conſcendiſſet, expoſui. Rhodios aũt tanta in prauitate aĩaduerti; vt oẽs firmiores putarẽt, q̃ bonos; vt hanc cõcordiam & conſpirationem oĩum ordinũ ad defendendã libertatẽ propẽſe non crederẽt eſſe factam; vt patientiã ſenatus, & optimi cuiuſq; manere ẽt nunc conſiderẽt, nec potuiſſe audere quenquã. Dolabellã hoſte iudicare; vt deniq; oĩa, quæ improbi fingebãt, magis vera exiſtimarẽt, q̃ quæ vere facta erãt, & à nobis docebantur. qua mẽte ẽt ante nr̃m aduentũ, poſt Trebonij indigniſſimam cędẽ, ceteraq́. tot, tamq́. nefaria facinora, binæ ꝓfectæ erant ad Dolabellã legationes eorũ, & quidem nouo exemplo, cõtra leges ipſorũ, prohibẽtibus ijs, qui tũ magiſtratus gerebãt. hæc ſiue timore, vt dictitant, de agris, quos in cõtinẽti hñt, ſiue furore, ſiue potẽtia paucorũ, qui & antea pari contumelia viros clariſſimos affecerãt, & nunc maximos magiſtratus gerẽtes, nullo exemplo, neq; veſtra ex parte. neq; nr̃o pñtium, neq; imminenti Italiæ, vrbiq́. nr̃ę periculo, ſi ille parricida cũ ſuis latronibus, nauibus, ex Aſia, Syriaq́. expulſus, Italiã petiſſet, mederi, cũ facile poſſent, noluerũt. nõnullis ẽt ipſi magiſtratus veniebant in ſuſpicionẽ, detinuiſſe nos, & demorati eſſe, dũ claſſis Dolabellæ certior fieret de aduentu nr̃o. quam ſuſpicionem conſecutæ res aliquot auxerunt, maxime ꝙ ſubito ex Lycia Sex. Marius, & C. Titius, legati Dolabellæ, à claſſe diſceſſerũt, nauiq́. longa profugerunt, onerarijs relictis, in q̃bus colligẽdis nõ minimũ tp̃is, laboriſq́. * cõſumpſerũt. itaq; cum à Rhodo cum ijs, quas habueramꝰ, nauibus in Lyciã veniſſemus, naues onerarias recepimus, dñiſq́. reſtituimus. ijdemq́;, qđ maxime verebamur, ne poſſet Dolabella cũ ſuis latronibus in Italiã venire, timere deſijmus. claſſem fugiẽtẽ pſecuti ſumus vſq; ad Sydam: quæ extrema regio eſt ꝓuinciæ meę. ibi cognoui partem nauium Dolabellę diffugiſſe, reliquas Syriam, * Cyprumq́. petiſſe. q̃bus diſiectis, cũ ſcirem C. Caſſij, ſingularis ciuis, et ducis, claſſem maximã fore pſto in Syria; ad meum offm̃ reuerti: daboq́. operã, vt meum ſtudium, et diligentiam vobis P.C. et reip. pſtẽ, pecuniamq́;, q̃ maximã potero et q̃ celerrime, cogẽ, oĩbusq́. cũ rõnibus ad vos mittã, ſi pcurrero ꝓuinciam; et cognouero, q nobis, et reip. fidem pſtiterunt; in conſeruanda pecunia à me depoſita, quiq́. ſcelere vltro deferentes pecuniam publicã hoc munere ſocietatẽ facinorũ cũ Dolabella inierunt, faciã vos certiores. de q̃bus, ſi vobis videbitᷣ, ſi, vt meriti ſunt, grauiter conſtitueritis, noſq́. veſtra auctoritate firmaueritis: faciliꝰ et reliqua exigere vectigalia, et exacta ſeruare poterimus. ĩterea quo cõmodius vectigalia, tueri, ꝓuinciamq́. ab iniuria deſcẽdere poſſim. pſidiũ neceſſarium, voluntariumq́. cõparaui. His lr̃is ſcriptis, milites circiter xxx. quos Dolabella ex Aſia conſcripſerat, e Syria fugientes in Pamphyliã venerunt. hi nũciauerunt, Dolabellam Antiochiam, q̃ in Syria eſt, veniſſe; nõ receptũ: conatũ eſſe aliquoties vi introire; repulſum ſemper eſſe cum magno ſuo detrimento: itaque, centum circiter amiſſis, ægriſq́. cõpluribus relictis, noctu Antiochia ꝓfugiſſe Laodiceã verſus: ea nocte oẽs ferè Aſiaticos milites ab eo diſceſſiſſe, ex his ad octingẽtes Antiochiã rediſſe, et ſe ijs tradidiſſe, q à Caſſio relicti, vrbi illi pꝛerant: ceteros p Amanum in Ciliciã deſcendiſſe: quo ex numero ſe quoq; eſſe dicebant: Caſſium aũt cum ſuis oĩbus copijs; nunciatum eſſe, quatridui iter à Laodicea abfuiſſe tũ, cũ Dolabella eò tẽderet, quãobrẽ opinione celerius cõfido ſceleratiſſimũ latronẽ pœnas daturũ. iiij. non. Iun. Pergæ.

*alias, conſumpſerant

*alias, Aegyptumq́.

HVR.

SCelere) Eodem argumento ſcribit Lent. hanc epiſtolam publice quo ſuperiorem ad Cic. niſi quod cum Dol. inuaſiſſet Aſiam, eamque vaſtaſſet, & vectigalia P.R. corripuiſſet, & ciues R. ſpoliaſſet, & vendidiſſet, & celerius deceſſiſſet ex Aſia q̃ pſidium in eam adduci potuiſſet. dicit Lent. non putaſſe ſibi expectandum præſidium mittendum à Bruto ex Macedonia. Itaque ſe reuerſum eſſe ad offm̃ ſuum perficiendumque, & cognoſcendum qui fuiſſent illi perfidi, qui pecuniam tradidiſſent Dol. quã ipſe Lent. apud eos depoſuerat. itaque rogat vt illi qui tradiderunt eam pecuniam puniantur, vt facilius poſſit reliqua vectigalia exigere, & prouinciam ab iniuria tueri. Poſtremo ſe intellexiſſe ex quibuſdam militibus, qui fugerãt à Dolabella quam plurimos milites ab eo fuiſſe, cum expulſus, & excluſus fuiſſet ab Antiochia. itaque ſe ſperare eum celerius daturum pœnas quam putauerat. (Correptis) Sublatis. (Morari) Differri fructus ad exigenda vectigaliam. (Id accidiſſet) Vt pecunia eſſet correpta. (Interim) Narrat quæ ẽt ſuperiori epiſtola narrauit, conqueriturque de perfidia, & improbitate Rhodiorum. (Senſibus) Voluntate ſententia. (Cum ijs) Rhodijs. (Quos S.P.Q.R.). ſ. haberet hoſtes. (Abfuit) Defuit. (Statione) Habitatione, eſt enim ſtatio locus commorandi non perpetuo, ſed ad tempus. (Commeatu) Alimẽtis, cibarijs. (Nos ipſi) Ego qui eſſem magiſtratus P.R. (Ipſi) Habet emphaſim. (Nauigiolis) Paruis nauibus. (Indignitatem) Opprobrium, dedecus. (Iuris noſtri). i. officij & dignitatis quæſturæ noſtræ. (Interceptis) Ereptis tabellarijs Dolab. (Nulla minor erat duum millium amphorarum). i. nulla erat, quæ ad minus nõ cõtineret, & caperet duo millia amphorarum, magnitudo enim nauium ſolet maxime a numero amphorarum deſignari, eſt autem amphora genus vaſis vinarij, non autem frumentarij, duum vero ſyncopatur tantummodo in neutro genere. (Contractas) Collectas. (Eius) Dolab. (Obſideri) .ſ. cognoueramus. (Perterritus) Commotus. (Ad illorum voluntatem) Cum ipſi voluerũt. (Egi) Dixi. (Inſtaret) Immineret. (Latro) Dolab. (Ordinum omnium) Magiſtratum) Romanorum. (Propenſe) Vehementer, inclinate & cum animi affectione. (Patientiam ſenatus manere). i. quod ſenatus poſſet adhuc pati Dol. & Ant. perfidiam, nec quiſquam auderet ipſum Dolab. conſul. ſ. Rom. hoſtem iudicare. (Improbi fin.) ſ. quod nos ex noſtra voluntate non ex ſenatuſconſulto perſequeremur ipſum Dolab. (Quam quæ vere facta erant) Quod ſenatuſconſulto eſſent iudicati hoſtes Ant. & Dolab. (Quod cum Dolab. tim.) ſ. me facturum, prouincia vaſtata, vectigalibus. i. penſionibus publicis. (Qua mẽte) Subaudi fuerunt Rhodij; q. d. perfidiſſimi etiam ante noſtrum aduentum, & hic eſt verus ſenſus. quidam autem hunc locum falſa quadam interpretatione ita peruerterant, vt ne ſe quidem ipſi intelligerent. (Binæ legationes) Probatio, quod peſſima mente eſſent, quia contra leges ſuas miſerant duas legationes ad Dolab. poſtquam Trebonius fuerat interfectus iuſſu Dolab. vt diximus, quem ex eo debeant cognoſcere eſſe hoſtem P.R. (Nouo) Inuſitato. (Hæc) Quæ ab his facta diximus. (Siue timore) Dicit cauſas quare illi ſe geſſent. ſ. aut timore, aut furore, ipſi autem dicebant ſe feciſſe timore, propter agros quos in continenti habebant ne à Dolab. vaſtarentur. (In continenti) In terra firma cui contrarium & ferè correlatiuum eſt inſula. (Viros clariſſimos) Patrem meum, & Põp. & L. Lent. de quibus ſupra dictum eſt. (Et nunc maximos magiſtratus gerentes. i. nos & proconſules Rom. contumelia affecerunt. (Ille parricida) Dolab. (Ipſi magiſtratus) Rhodiorum. (Veniebant in ſuſpicionem) Erant ſuſpecti. (Demorati eſſe). i. tenuiſſe nos in mora. (Res) Effectus. (In quibus) Onerarijs, nauibus. (Colligendis) Congregandis. (Dominis) Ipſarum nauium. i. mercatoribus, quorum erant. (Deſijmus) Omiſimus, qa videmus non eſſe opus timere receptis nauibus onerarijs, quas ille habuerat. (Sydam) Quæ vrbs eſt Lyciæ portum habens, vt alibi ſupra diximus. (Diiectis) Diſſipatis, diſperſis. (Præſtiterunt) Seruarunt, noluerunt eam dare Dol. (Scelere) Perfidia. (Deferẽtes) Ipſi Dol. (Inierunt ſo.) Coniuncti ſunt cum ſcelerato Dol. oblatione pecuniæ publicæ. (De quibus) Qui detulerant pecuniam Dolab. (Conſtitueritis) Iudicaueritis. (Firmaueritis) Firmiorem reddideritis approbando quę fecerim. (Exacta) Ne amittantur, ſicut amiſſæ ſunt reliquæ. (Voluntariumq́.) Promptum. (His

Morari

Statio

Comeatus

Amphora

Duum

Propẽſa

In continenti

(His liiv) Cum iam eſſet clauſurus epiſtolam adiunxit hanc particulam de ijs, quæ à quibuſdam militibus Dolabel. intellexerat. Pamphyliam regionem vicinam Syriæ. (Relictis ægris) Labore confectis, & vulneratis. (Diſceſſiſſe). ſ. re nunciauerunt (Illi vrbi) Antiochiæ. (Dicebant) .i. illi milites xxx. qui ſugerant a Dolab. in Pāphyliam. (Iter quatridui) .i. tm̄ quantum tribus diebus poſſet ire. (Celerius opinione) Cuius q̄ putabamus de Antiochia, Laodicea, Sida, Amano, & ceteris his locis diximus plenè lib. 3.

ASC. SI valetis, &c.) Scribit eodem argumento ferè hanc epiſtolā publice, quo ſuperiorem ſcripſerat ad Cic. niſi q̄ cum Dolabella inuaſiſſet Aſiā, eamq. vaſtaſſet, & ciues Rom. ſpoliaſſet, & venditis ſpolijs celerius deceſſiſſet ex Aſia, q̄ præſidium in eam adduci potuiſſet, dicit non putaſſe ſi præſidium mittendum à Bruto, omnem autem diligentiam facere, & feciſſe ad inquirendum ſcelus Dolabellæ. Ordo eſt: Si ò Patres conſcripti, & P. R. valetis, & liberi veſtri valent, bene eſt, ego valeo. Aſia oppreſſa.i. cum Aſia eſſet oppreſſa ſcelere Dolabellæ, contuli me, & præſidium reip. quæ M. Brutus vir clarus tenebat, In prouinciam maximam, videlicet Macedoniam, & egi.i. effici id, vt Aſia prouincia, & vectigalia. ſ. Aſiæ, redigerentur in poteſtatem veſtram, ſup. per eos per quos poſſent redigi, celerrime. Quod cum Dolabella timuiſſet .ſ. me factum, prouincia veſtata, vectigalibus .i. penſionibus publicis correptis .i. ſimul raptis, omnibus ciuibus, præcipue Romanis, denudatis, ac diuenditis crudeliſſime, q;, pro &, exceſſit Aſia celerius, q̄ præſidium potuiſſet adduci eo, non habui neceſſe morari, aut expectare præſidium diutius, & exiſtimaui.i. iudicaui, reuertendum eſſe mihi ad officium meum, quamprimum .i. valde cito, vt, & .i. ſimul, exigerem pecuniam, quam depoſuerā, & ſup. vt cognoſcerem qdquid eſſet corruptum ex ea. ſ. pecunia depoſita, aut quoꝝ culpa id acceſſiſſet, & vt facerem vos certiores quāprimum .i. valde cito, de omni re. Interim cum nunciatum eſſet mihi nauiganti in Aſiā claſſem Dolabellæ eſſe in Lycia, & Rhodios hr̄e naues complures inſtructas, & paratas in aqua .i. ſuper aquam, reuerti Rhodum cum his nauibus quas aūt adduxeram mecū, aut Patiſcus proquæſtor homo coniunctiſſimus mihi, cum .ſ. ita ſit q̄ familiaritate, tum ēt ſenſibus .i. conſenſu in rep. comparauerat .i. acquiſiuerat, reuerti inquam Rhodum, confiſus auctoritate veſtra, & ſenatuſcōſulto, quo iudicaratis Dolabellā hoſtem, confiſus quoque fœdere, quod renouatum erat M. Marcello, & S. Sulpitio Coſſ. cum ijs .ſ. Rhodijs, quo .ſ. fœdere Rhodij iurauerant ſe habituros eoſdem hoſtes, quos S.P.Q.R. Quæ res fefellit nos vehementer. Tm̄. n. abfuit, vt firmaremus claſſem noſtram præſidio eorum, vt ēt milites noſtri prohiberentur à Rhodus vrbe.i. ingreſſu vrbis, portu. ſ. diuturno, ſtatione.i. loco, vbi ad tempus poſſent ſtare in nauibus, commeatu.i. victualibus, deniq; aqua. ſ. dulci, aut omni cōmunione, & nos ipſi .ſ. duces, vix reciperemur cum ſingulis nauigiolis.i. paruis nauigijs. Quam indignitatem, q;, pro &, diminutionem maieſtatis, non ſolum iuris noſtri, ſed etiam imperij, & P. R. nos tulimus.i. tolerauimus iccirco, q̄ cognoramus pro cognoueramus, literis interceptis .i. per literas à Dolabella miſſas interceptas à noſtris, Dolabellam ſi deſperaſſet de Syria, & Aegypto. ſ. retinendis, quod erat neceſſe fieri, quia potentior erat in Syria Caſſius, paratum eſſe conſcendere in naues cum omnibus latronibus ſuis atque omni pecunia .ſ. ſurrepta, & petere Italiam. Et cognoueramus iccirco etiam naues onerarias, quarum nulla erat minor duum millium amphorarum.i. quæ non caperet minus bis mille amphoras, contractas .i. in vnum locum tractas, obſideri in Lycia claſſe eius, ò P. C. ego percitus timore huius rei, ne. ſ. in Italia traijceret, malui perpeti iniurias, & experiri prius omnia, etiam cum contumelia noſtra. Itaque ego introductus ad voluntatem eorum .ſ. Rhodiorum, in vrbem. ſ. Rhodum, & in ſenatum eorum, egi quām potui diligentiſſime cauſam reip. & expoſui omne periculum quod inſtaret, ſi ille. ſ. latro Dolabella ꝯſcendiſſet naues cum ſuis. Aūt .i. ſed, ego animaduerti Rhodios in tanta prauitate .i. peruerſitate, vt putarent oēs. ſ. alios, eſſe firmiores .ſ. in defendenda cauſa ſua, q̄ bonos.i. reip. fautores, vt non crederent hanc concordiam, & cōſpirationem omnium ordinum eſſe factam propenſe.i. affectanter, & ex inclinatione animi, ad defendendam libertatem, vt confiderent patientiam.i. tolerantiam ſenatus, & optimi cuiuſque .i. omnibus boni. manere ēt nunc.i. in eum vſque diem, nec quenq̄ potuiſſe audere iudicare Dolab. hoſtem. Denique animaduerti Rhodios tāta prauitate, vt exiſtimarent oīa, quæ improbi fingebant, ſup. eſſe magis vera q̄ quæ erant vere facta, & q̄ dicebant à nobis. Qua mēte.i. affectione, & voluntate binæ legationes eoꝝ ꝓfectæ erāt ad Dolabellam ēt ante aduentū nr̄m, poſt indigniſſimā cædem Trebonij, &c. tot & tam nefanda facinora, & qdem.i. certe, legationes erant ꝓfectæ nouo.i. inſolito exēplo, quia contra leges ipſoꝝ ꝓhibentibus ijs, qui gerebant tū.i. tunc magiſtratum .ſ. Rhodios. Hæc, ſup. fecerunt, ſiue timore (vt dictitant) de agris.i. ꝓꝑ agros, quos hñt in continenti.i. terra partim mari ſepta, partim ſe cum alia terra tenēti, timebant aūt ne vallarent à Dolab. ſiue furore, quo correpti neſciunt qd faciāt, ſiue impotentia.i. ſuperbia, & inſolentia paucoꝝ, dūr aūt impotentes, q̄ iræ, & aio ſuo moderari nequeunt, q affecerant antea pari contumelia, qua. ſ. nunc nos afficiunt, viros clariſſimos. ſ. patrem Lentuli, Pōpeium, & L. Lentulum, & nunc, ſup. afficiunt gerentes maximos magiſtratus, videlicet nos ꝓconſules Romanos, nullo exemplo ſumpto .ſ. ab alijs, neq; ex parte veſtra, q̄ abeſtis, neque noſtra .ſ. ex parte, pn̄tium.i. qui pn̄tes ſumus. Neque voluerunt, cum poſſent facile mederi.i. remediū facere, periculo imminenti. Italiæ, & vrbi nr̄æ, ſi ille parricida .ſ. Dolabella expulſus ex Aſia, & Syria, petijſſet nauibus cum ſuis latronibus Italiam. Ipſi ēt magiſtratus. ſ. Rhodij, qui videbantur in alijs fauere nobis, veniebant non nullis in ſuſpicionem. detinuiſſe nos, & eſſe demorari nos .ſ. donec claſſis Dolabellæ fieret certior de aduentu noſtro. Quam ſuſpicionē res aliquot ſecutæ.i. quæ ſecutæ ſunt, auxerunt, maxime q̄ Sex. Martius, & C. Titius, legati Dolabellæ, diſceſſerunt, ſubito ex Lycia à claſſe, & profugerunt naui longa, onerarijs. ſ. nauibus relictis in qbus .ſ. nauibus onerarijs colligendis ipſi conſumpſerunt. ſ. prius, non minimum imò plurimum tp̄is, & laboris. Itaq; cum veniſſemūs à Rhodo in Lyciam cum ijs nauibus, quas habueramus, nos recepimus naues onerarias, q̄a derelictas & reſtituimus dn̄is, à quibus illas abſtulerant. Itemq; .i. ſimiliter nos deſijmus timere quod verebamur maxime .ſ. priuſquam onerarias recepiſſemus, ne Dolabella poſſet venire in Italiam cū latronibus ſuis, nos perſecuti ſumus claſſem. ſ. Dolabellæ, fugientem vſque in Sydam, quæ regio eſt Lyciæ. ſ. extra mare, & ꝓuinciæ meæ. Ibi cognoui partem nauium Dolabellæ diffugiſſe, reliquas petiſſe .ſ. conſilio, Syriam, & Aegyptum. Quibus diſiectis cum ſcirem claſſem C. Caſſij ſingularis ciuis, & ducis, maximam fore præſto.i. paratam ſup. proficiſcendi in Syriam, reuerti.i. redij ad offm̄ meum. ſ. tutandæ prouinciæ. Et dabo operam ò P. C. .i. patres conſcripti. vt præſtem ſtudium meum ſup. & diligentiā vobis, & reip. & cogā.i. congregabo, pecuniam quam potero maximam, & quamcelerrime ſupp. potero, aut & valde celeriter, & mittam ad vos omnibus rationibus.i. vijs & medijs, ſi percurrero prouinciam, & cognouero, qui præſtiterunt fidem vobis, & reip. in conſeruanda pecunia depoſita à me, quique.i. & qui deferentes. ſ. ad Dolabellam vltro ſcelere.i. ꝑ ſcelus pecuniam publicam .i. reip. inierunt .i. contraxerunt ſocietatem.i. participationem facinoꝝ, cum Dolabella hoc munere.i. dono pecuniæ publicæ. De quibus ſi videbitur vobis .ſ. vtile, ſi conſtitueritis .i. iudicaueritis animaduertendum, grauiter.i. acerbe vt meriti ſunt, & firmaueritis.i. corroboraueritis nos auctoritate veſtra, nos poterimus facilius, & .i. ſimul, exigere vectigalia reliqua.i. nondum recepta, & poterimus ſeruare exacta, ne. ſ. alteri dentur q̄ à rep. miſſo. Ego cōparaui .i. accumulaui, præſidium neceſſarium, quia ſacramento aſtrictum, aut ſtipendio obnoxium, & voluntarium .i. eoꝝ qui ſponte obtulerunt, quo poſſumus commodius tueri.i. conſeruare interea vectigalia .ſ. publica, & defendere prouinciam iniuria. His literis ſcriptis.i. poſtq̄ literæ erant ſcriptæ, ſed nōdum ſignatæ, milites circiter triginta quos Dolabella ex Aſia conſcripſerat, fugientes è Syria, venerunt in Pamphyliam. Hi. ſ. milites nunciauerūt Dolabellam veniſſe Antiochiam, q̄ .ſ. vrbs eſt in Syria, non receptu. ſ. in eam vrbem, conatū eſſe aliquoties introire vi.i. ꝑ vim ac violentiam, & ſup. repulſum eſſe ſemꝑ cū magno detrimēto.i. damno ac decoriatione ſua, hoc eſt ſuaꝝ copiaꝝ, q̄a ſemper multos è ſuis amiſit: Itaq; ſup. nunciarunt eū, hoc eſt Dol. à miſſis. ſ. militibus circiter centū, & ægris .ſ. alijs relictis, ꝓfugiſſe noctu Antiochia verſus Laodiceā. Et ſup. nunciauerunt ferè oēs milites Aſiaticos diſceſſiſſe ab ea nocte. ſ. qua aufugit, & octingētos ex his. ſ. Aſiaticis rediſſe, Antiochiā, & tradidiſſe ſe ſup. ijs qui relicti à Caſſio, ꝑerant illi vrbi. ſ. Antiochiæ aut tradidiſſe ſe Caſſio, q relicti, &c. ſed id minus placet, non. n. vero ſimile eſt tranſfugis vrbem relictam eſſe ſup. nunciauerunt, ceteros .ſ. Dolabellæ milites deſcēdiſſe in Ciliciam ꝑ Amanū .ſ. montem intermediū, ex quo numero. ſ. ceterorum dicebant ſe quoque eſſe. Aūt.i. ſed nunciatū eſt. ſ. ab alijs, Caſſium abfuiſſe iter .i. ꝑ ſpatium itineris, quatridui .i. qd' quatuor diebus fieri ſolet, à Laodicea .ſ. vrbe cū omnibus copijs ſuis, ſup. tunc. Dolabella tenderet eò.i. ad ea vrbem, Quamobrem ego cōfido latronem ſceleratiſſimum. ſ. Dolabellā, datuꝝ pœnas. ſ. ſceleꝝ ſuoꝝ celerius opinione .i. q̄ opinari poteſt. Datum ſup. aut ſcriptum Pergæ, iiij. nonas Iunij.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Laus eſt Ciceroni filij, & gratulatur patri de tali filio, & ſtudioſo, & moribus honeſtis prædito. in fine epiſtolæ dicit ſe verſus quoſdam in Cæſarem ſcripſiſſe more Lucilij.

C. TREBONIVS M. CICERONI s. 16

SI vales, bene eſt: ego quidem valeo, Athenas veni ad xj. cal. Iun. atque ibi, quod maxime optabam, vidi filium tuum, deditum optimis ſtudijs, ſummaq. modeſtiæ fama. qua ex re quantam voluptatem ceperim, ſcire potes ēt me tacente: non enim neſcis, quanti te faciam; & q̃ pro nr̃o veterrimo, veriſſimoq. amore oībus tuis ēt minimis commodis, non modo tanto bono, gaudeam. noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. nihil adoleſcente tuo, atque adeo nr̃o (nihil.n. mihi à te poteſt eſſe ſeiunctum) aut amabilius oībus ijs, qui Athenis ſunt, eſt, aut ſtudioſius earum artium, quas tu maxime amas, hoc eſt optimarum. itaq; tibi, quod vere facere poſſum, libenter quoque gratulor, nec minus ēt nobis, ꝙ eum, quem neceſſe erat diligere, qualiſcunq; eſſet, talem habemus, vt libẽter quoque diligamus. qui cum mihi in ſermone inieciſſet, ſe velle Aſiam viſere: non modo inuitatus, ſed ēt rogatus eſt à me, vt id potiſſimum nobis obtinentibus prouinciam faceret cui nos & caritate, & amore tuum officium pſtaturos non debes dubitare, illud quoq; erit nobis curæ, vt Cratippus vna cum eo ſit; ne putes in Aſia feriatum illū ab iis ſtudijs, in qua tua cohortatione incitatur, futurum. nam illum paratum, vt video, & ingreſſum pleno gradu, cohortari nō intermittemus, quo in dies longius, diſcēdo, exercendoq. ſe procedat. Vos quid ageretis in rep. cū has lr̃as dabā, non ſciebā. audiebā quædam turbulenta: quę. ſ. cupio eſſe falſa; vt aliqñ ocioſa libertate fruamur: quod vel minime adhuc mihi contingit. ego tñ nactus in nauigatione noſtra puſillum laxamēti, concinnaui tibi munuſculū ex inſtituto meo; & dictū, cū magno nr̃o honore à te dictū, concluſi, & tibi infra ſubſcripſi. in qbus verſiculis ſi tibi quibuſdā verbis * δυσχημονέστερος videbor: turpitudo pſonę eius, in quā liberius inuehimur, nos vindicabit. ignoſces ēt iracundiæ nr̃æ: q̃ iuſta eſt in eiuſmodi, & hoïes, & ciues. deinde, ꝗ magis hoc Lucilio licuerit aſſumere libertatis, quā nobis? cū, ēt ſi odio pari fuerit in eos, quos læſit, tñ certe nō magis dignos habuerit, in quos tanta libertate verborū incurreret. Tu, ſicut mihi pollicitus es, adiūges me quamprimum ad tuos ſermones. nanq; illud non dubito, quin, ſi qd de interitu Cæſaris ſcribas, non patiaris me minimā partem & rei, & amoris tui ferre. Vale, et matrem, meosq. tibi commendatos habe. D. viij. kal. Iun. Athenis.

*.i. liberiosi loquendo

HVB. Athenas) Cum occiſo Cæſ. eius percuſſores in varias prouincias quæ ex ſenatuſconſulto ei decretæ fuerant, proficiſcerentur, Trebonius Aſiam petens cum iter per Athenas faceret, vbi M. Cicero, Ciceronis filius ſup. Cratippo philoſophorum eius ætatis principe philoſophiæ operam dabat, ſcribit ad Cic. ſe vidiſſe eius filium quem ſummopere laudat, ꝙ & optimis ſtudijs deditus eſſet, vt eum oēs valde modeſtum pdicarent, qua de re ei gratulatur. Deinde dicit, ꝙ cum quibuſdam coniecturis intellexiſſet, eum cupidum viſendi Aſiam, inuitatus eū & hortatus eſt, vt id faceret, interea dum ipſe Trebonius ei prouinciæ præeſſet, ſe.o. habiturum eum loco filij, curaturumque, vt & Cratippus vna iret, ne interea tempus amitteret. Deinde dicit ſe audiuiſſe quædam turbulenta fuiſſe in vrbe, quæ falſa eſſe cupit. Poſtremo dicit ſe quibuſdam verſiculis inſcriptis ad Cic. inuectum eſſe in Cæſ. imitatione Lucilij Satyrici poetæ, cum ipſe habeat multo iuſtiorem cauſam inuehendi in Cæſ. oppreſſorem propriæ patriæ, q̃ ille in quoſdam ciues aliquo ſcelere pollutos, rogatq. vt eum inſerat ſermonibus ſuis & ſcriptis, ſicut ei pollicitus eſt. [Quod) Quam rem. ſ. videre filium tuum deditum optimis ſtudijs. [Summa fama) Pro ſummæ famæ, ablatiuus pro genitiuo .i. de quo oēs optime loquuntur eſſe modeſtiſſimum, duo autē dixit in eo fuiſſe, quæ maxime probantur in adoleſcente, ſtudium bonarum artium & modeſtiam. [Non modo) Pro nedum. [Dare auribus) Demulcere aures tuas, tibi aſſentari. [Atque adeo nr̃o) Quaſi quædam correctio. [Nihil) Ratio quare dixerit noſtro. [Seiunctum) Separatum, quod non ſit vtriuſque, nam amicorum oīa cōīa. [Neceſſe erat) Quia cum te diligam, neceſſe erat res tuas qualeſcunque diligere. [Inieciſſet) Latenter ſignificaſſet. [In ſermone) Interloquendum. [Nobis obtinentibus) .i. dum ego præeſſem illi prouinciæ. [Tuum) Paternum. [Feriatum) Ocioſum, nam ferias antiqui feſta vocabant. [Ingreſſum) Qui iam incepit. [Pleno gradu) .i. citato greſſu, trāſlatio ſumpta a viatoribus, vel ab equis. [Procedat longius) Progrediatur vlterius ad maiora. [Turbulenta) Credo intelligendum de M. Ant. qui cum primum oſtendiſſet ſe defenſorem libertatis, poſtea concitauit populum contra interfectores, vt ſæpius ſupra diximus. [Ocioſa) Quieta, pacifica. [Quod) Vt fruamur ocioſa libertate. [Laxamenti) Recreationis. [Concinnaui) Compoſui, confeci dicitur autem concinnare non à cano, quia nō poſſet geminare, ſed à con & cino, quod erat potionis genus ex multis liquoribus confectum. [Tibi) Ad te. [δυσχημονέστερος) .i. turpior, petulantior, nam ἀσχημονεῖν turpiter & inhoneſte ago ſignificat, alius codex habebat σκαιότερος, quod ſignificat ſiniſterior. [Nos vindicabit) Nos excuſabit & liberabit a reprehenſione. [Et ciues) Qui cum debeant tueri libertatem patriæ eam opprimunt. [Deinde) Alia probatio licentiæ ſuæ loci ab exemplo. [Qui) Vnde, qua cauſa, vt Horat. Qui fit Mæcenas. [In eos, quos læſit) Carmine ſuo vt Lupum & Mutium, & alios, ex primoribus vrbis, de quo Perſius. Secuit Lucilius vrbē te Lupe te Muti, genuinum fregit in illis. fuit autem ex Auruncis, qui & Auſonij dicuntur populi Italiæ, vt exponit Seruius ſuper illud Virgilij, Auruncæq. manus, & primus ſcripſit Satyram apud Latinos, vt oſtendit Horat. in Serm. & Iuuen. Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo, Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus. [Incurreret) Inueheret impetum facere oratione ſua. [Ferre) Habere, nominando me & immiſcendo me ei conſilio. [Rei) Cædis Cæſaris, cuius fuerim inconſcius.

Feriati

Concinnare

Lucil. Arici Auſonij

ASC SI vales, &c.) Trebonius poſt cædem Cæſaris ei decreto Aſiam petens vidit Athenis Ciceronem Ciceronis filium philoſophantem ſub Cratippo, vt in principio officiorum meminit Cic. Eum ergo ſibi viſum laudat, dicitq. inuitaſſe ad Aſiam ſecum viſendam, tum dicit ſe audiſſe turbulenta ad vrbem, ſeq. inuectū in Cæſ. Ordo eſt. Si vales, bene eſt, ego veni Athenas ad xj. cal. Iun. atq; quod optabam maxime ibi vidi filium tuum. ſ. M. Cic. deditum optimis ſtudijs, & ſumma fama modeſtiæ .i. moderatæ vitę. Qua ex re tu potes ſcire, ēt me tacente, quantam voluptatem ceperim. Non. n. neſcis, i. quia, bene ſcis, quanti faciam. i. eſtimem te, & q̃ .i. quantum gaudeam pro noſtro veterrimo, & veriſſimo amore. i. pp vetuſtiſſimum, & veriſſimum amorem nr̃um. Quod nunc dicit vetus, olim dicebatur veter. quo circa in ablatiuo proprie tñ facit vetere, & in plurali vetere, vnde ēt ſuperlatiuum veterrimus, omnibus cōmodis tuis ēt minimis, non modo .i. ne dū tanto bono, quantum eſt hr̃e filium talem. Vbi notandum nos etiam alienis gaudere bonis preſertim dum ea noſtra cenſemus, ò Cicero noli putare me dare hoc auribus tuis. i. tibi blandiri dicendo quod libenter audias. Nihil eſt aut amabilius omnibus ijs, q ſunt Athenis, aut ſtudioſius earum artium quas amas maxime, hoc eſt optimarum, adoleſcente tuo atque adeo .i. omnino noſtro. i. nobis cōmuni. Nihil. n. poteſt eſſe ſeiunctum .i. diuiſum mihi a te, quia amicorum omnia ſunt cōia. itaque quod poſſum facere vere, gratulor quoque. i. etiam libenter tibi, nec etiam minus gratulor nobis. ſ. ambobus quod habemus eum. ſ. filium tuū, quem neceſſe erat diligere qualiſcunque eſſet, habemus dico talem, vt diligamus quoque. i. etiam libenter. Qui cum inieciſſet mihi in ſermone. i. inter loquendum dixiſſet ſe velle viſere Aſiā, non modo inuitatus, ſed etiam rogatus eſt a me faceret id potiſſimum nobis obtinentibus prouinciam .ſ. Aſiam, cui non debes dubitare nos præſtaturos, & caritate, & amore officium tuum .i. paternum. Illud quoque erit nobis curæ, vt Cratippus. ſ. præceptor eius ſit vna .i. ſimul, cum eo ne putes illum futurū feriatū .i.

ocioſum

ocioſum in Aſia, in iis ſtudijs in .i. ad quæ, incitaſ rohortatione tua. Nam nos non intermittemus cohortari illum paratum vt video, & ingreſſum.ſ.ad dicta ſtudia pleno greſſu.i.qui tam multum proceſſit,aut profecit, quo.i.vt procedat in dies longius,diſcedendo,& exercendo ſe. Ego non ſciebam,quid vos ageretis in rep.cum dabam has literas.Ego audiebam quædam turbulenta,quæ.ſ.cupio eſſe falſa, vt fruamur aliqñ .i. tandem libertate,ocioſe.i.ſine negocio belli,quod cõtingit mihi adhuc vel .i. ẽt minime. Ego tñ nactus in nauigatione noſtra .i. dum eſſem in naui puſillum .i. modicum laxamenti .i. recreationis, & relaxationis, concinnaui .i. compoſui tibi .i. ad honorem tuum munuſculum .i. paruũ munus literarum .ſ. ex inſtituto.i.more,& ſtudio meo, & concluſi.i.in fine poſui, dictum .i. elegans verbum dictum .i. pronunciatum à te,cum magno honore noſtro,& ſubſcripſi .i. aſſenſum præbui tibi infra.i.ab inferiori parte,hoc eſt ſubſequenter. In quibus verbis ſi videor tibi ἀναιδέστερος.i.inuerecundior, aut turpior, nam ἀναιδὴς dicitur turpis ἀναιδὴς inuerecundus aut turpis,turpitudo perſonæ in quam inuehimur liberius.i.nimis libere,vindicabit nos.ſ.a repræhenſione digna. Tu ignoſces ẽt iracundiæ noſtræ, quæ iuſta eſt in eiuſmodi, & homines, & ciues, deinde quid .i. cur, niſi eſt legendum qui,licuerit magis Lucilio .ſ. Satyrico,aſſumere hoc libertatis vt aperte vitioſos taxet, cum etiam ſi .i. quamuis fuerit, par .i. æqualis mihi ſupp. odio in eos quos læſit,tamen certe non habuit magis dignos,in quos incurret tanta libertate verborum ſupp. quam ego, tu adiunges me quamprimum .i. valde cito ad ſermones tuos.i.ad ſcripta tua ſicut pollicitus es mihi. Nanque ego,non dubito illud,qñ ſi quid ſcribas de interitu Cæſ. non patiaris me ferre minimam partẽ, & rei.i.facti, videlicet cædis Cæſ. amoris tui. Vale. & habe matrem,& meos .ſ. domeſticos commendatos tibi. Data, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Exponit Cornificio quid Cæſar,quidq́; ipſe in ocio agat, petitq́; vt edito commentario de optimo genere dicendi faueat.

M. CIC. Q. CORNIFICIO COL. S. D. 17

GRata mihi vehementer eſt memoria noſtri tua, quam ſignificaſti lr̃is; quam vt conſerues, non quo de tua conſtantia dubitem, ſed qa mos eſt ita rogandi,rogo.Ex Syria nobis tumultuoſiora quedã nunciata ſunt: quæ, qa tibi ſunt propiora,q̃ nobis,tua me cauſa magis mouent, q̃ mea. Romæ ſummum ocium eſt,ſed ita, vt malis ſalubre aliquod, & honeſtum negocium: quod ſpero fore,quia video id curæ eſſe Cæſari. Me ſcito,dum tu abſis,quaſi occaſionem quandã, & licentiã nactum,ſcribere audacius,&cetera quidem fortaſſe,quæ ẽt tu concederes: ſed proxime ſcripſi de optimo gñe dicendi: in quo ſæpe ſuſpicatus ſum te à iudicio noſtro,ſic ſcilicet. vt doctum hominem à non indocto,paululum diſſidere.huic tu libro,maxime velim ex animo;ſi minus,gratiæ cauſa ſuffragere.dicam tuis,vt eum,ſi velint,deſcribant,ad teq́ue mittant. puto enim,etiam ſi rem minus probabis, tamen in iſta ſolitudine, quidquid à me profectum ſit,iucundum tibi fore.Quòd mihi exiſtimationem tuam, dignitatemq́. commendas: facis tu quidem omnium more; ſed velim ſic exiſtimes, mecum amori, quem inter nos mutuum eſſe intelligam, plurimum tribuere,tum de ſummo ingenio,& de optimis tuis ſtudijs,& de ſpe ampliſſimæ dignitatis ita iudicare, vt neminem tibi anteponam comparem paucos. Vale.

HVB. GRata eſt) Poſt victum Pomp. cum Ceſ. rerum potiretur, Cornificius vir doctiſſimus, & præcipue in poeticis clarus Libyæ præpoſitus fuit. cui etiam præfuit poſt mortẽ Cæſ.vt quibuſdam epiſtolis infra videbimus. cum igitur ſcripſiſſet ad Cic. dicit Cic. ſibi gratum eſſe, quòd ex ſuis literis cognouerit eum ſui memorem eſſe, & ſe ab eo amari, rogat autem eum vt pergat. Deinde cum audiuiſſet quoſdam tumultus fuiſſe in Syria,dicit ſe magis timuiſſe eius cauſa, quam ſua, oſtenditq́. ocium eſſe Romæ non ſatis honeſtum Cæſ. omnia faciente, non ſolum pro libidine ſua, verum etiam arbitrio eorum quos habuit adiutores ſuæ victoriæ. Poſtea monet eum ſeſe ſcripſiſſe librum de optimo genere dicendi, cui rogat vt faueat ex animo, polliceturq́. ſe daturum exemplum ipſius libri domeſticis Cornificij,vt illum tranſcribant,& ad eum mittant.Poſtremo declarat quam opinionem habeat de eius ingenio, ſtudijs optimis, & dignitate.[Memoria noſtri)Quam de nobis habes.[De conſtantia)Quin perſeueres. [Propiora) Propinquiora,quia Syria vicinior eſt Libyæ quàm Romæ, eum autem præfuiſſe Libyæ oſtendit Appianus,& infra epiſtolæ quæ incipit C.Anitius. [Salubre) Vtile .i. ita vt melius eſſet habere aliquod honeſtum, & vtile negocium, & laborem, quam tale ocium quod eſt contra dignitatem noſtram. [Malis) Pro malit aliquis. ſecunda perſona, pro tertia eleganter poſita,vt ſæpius diximus. [Occaſionem) Quia nihil aliud habeo quod curem.[De optimo genere dicendi) Qđ opus inſcribitur ad Brutum elegantiſſimum, & vtiliſſimum, vt titulus ipſe declarat.[A non indocto).i.a me non indocto vitauit arrogantiam, & cum modeſte de ſe locutus eſt, vt neque doctum, neque indoctum ſe diceret. [Suffragere) Faueat. [Cauſa gratiæ) Quia non ſit tibi gratus,neque placeat. [Rem) Opus ipſum. [Quidquid) Qualecunque ſit. [Omnium more) Quia omnes ſolent ita facere, etiam ſi non dubitent de amicis ſuis. [De ſpe ampliſſimæ dignitatis) Quod ſit futurus multo maior quàm es.

GRATA &c.) Cæſare rerum potito Cornificius vir in poetica Clarus Libyæ præpoſitus, illi etiam poſt necem Cæſ. obſtit; qui eum ſcripſiſſet ad Cic.reſcribit Cic. ſibi gratum eſſe q̃ ſui memorem oſtcat timuiſſe illi tumultum ortum in Syria,ocium honeſtum eſſe Romæ. ſeque ſcripſiſſe de optimo genere dicendi, quod vt laudet eius ingenium miratur. Ordo eſt. Memoria tua noſtri .i. quam habes de nobis,eſt mihi grata vehementer,quam .ſ.memoriam ſignificaſti literis,quam rogo vt conſerues. Non q̃ .i. quia dubitem de conſtantia tua. ſed quia mos eſt rogandi ita. Quædam ſunt nunciata nobis ex Syria tumultuoſiora .ſ. q̃ velimus, aut aliquantulum tumultuoſa, quæ quia ſunt propiora .i.viciniora tibi quam nobis mouent.i.timore afficiunt, me magis cauſa tua, quam mea. Summum ocium eſt Romæ, ſed ita, vt malis.i.magis velis aliquod negocium ſalubre.ſ.patriæ,& honeſtum, quod ſpero fore.i. futurum breui quia video .i. conſidero id eſſe Cæſari .ſ. Iulio curæ. Scito me dum .i. interea dum tu abſis .ſ. ab vrbe quaſi nactum occaſionem quandam,& licentiam ſcribere audacius, quàm .ſ. ſi adeſſes,vnde innuit ſe eum veteri, docuerat .n. Cornificius publice literas, & ſunt qui eius putent ad Herennium libros rhetoricorum,qui Cic a ſcribuntur, & quidem fortaſſe,ſup.ſcribere audacius cetera,quæ etiam tu.ſ.publicus cenſor,concederes,ſed ſcripſi proxime de optimo genere dicendi,in quo .ſ. opere ego ſuſpicatus ſum ſæpe te diſſidere .ſ. diuerſum eſſe & diſſentire, paululum maxime .i. præcipue ex animo .i. vero iudicio, ſi minus .i. ſi non ſup. poſſis id facere, cauſa gratiæ.i.beneuolentiæ tuæ in me. Ego dicam tuis.ſ.miniſtris, & ſeruis,vt deſcribant.i.de meo ſcribant ſi velint eum .ſ. librum, & mittant .ſ. eum ad te. Puto enim etiamſi .i. quanquam minus .i. non ſatis probabis rem .i. opus ipſum, tamen iucundum fore tibi quidquid pfectum .i. ortum ſit à me,in iſta ſolitudine. Quod tu commendas mihi æſtimationem, & dignitatem tuam, tu quidem facis ſup.id more omnium .ſ. qui abſunt à patria. Sed velim ſup.vt æſtimes ſic, me eum .ſ. ita ſit quòd tribuam plurimum amori quem intelligam eſſe mutuum inter nos,tum.ſ.multo magis eſt, me iudicare de ſummo ingenio.ſ.tuo, de optimis ſtudijs tuis,& de ſpe ampliſſimæ dignitatis.ſ.quam conſecuturum ſperamus. ita vt neminem anteponam tibi, & comparem .i. comparandos, & ſimiles quodammodo putem paucos. ASC.

IN iſta ſolitudine) Solitudine potius, quam ſolicitudine, è tribus antiq.lib. & è ſenſu legendum putaui. dixit enim ſolicitudine,pro ſummo ocio,quod apertius ſequenti epiſtola. Etſi,inquit, per iniquo patiebar animo te à me digredi,tamen eo tempore me conſolabar, quod & in ſummum ocium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negocijs diſcedere. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Purgat ſe,quod à Cornificio inſimulatus erat diuturni ſilentij, deinde quid in vrbe agatur Cæſare pro voluntate omnia gerente.

CIC. CORNIFICIO COLLEG. S. D. 18

QVod extrêmum fuit in ea epiſtola, quam à te proxime accepi, ad id primum reſpondebo: animaduerti enim hoc vos, magnos oratores, facere non nunquam. Epiſtolas requiris meas. ego autnũquam, cum mihi denũciatum eſſet à tuis, ire aliquem, non dedi. Quod mihi videor ex tuis lr̃is intelligere, te nihil commiſſurum eſſe temere, nec ante, q̃ ſciſſes, quò iſte neſcio qui Cæcilius Baſſus erumperet, quid quam certi conſtituturum: id ego & ſperaram prudentia tua fretus; &, vt confiderem, fecerunt tuæ grauisſimæ literæ: idq́ue vt facias quamſæpisſime, vt, & quid tu agas, & quid agatur, ſcire posſim, & etiam quid acturus ſis, valde te rogo. Vale.

HVB. QVod extremum) Reſponſiua eſt hæc epiſtola in qua primum ſe excuſat Cic. apud Cornificium reqrentem eius literas ꝙ nunquam prætermiſiſti aliquem, quem ſciret ad eum iturum, cui literas non dederit. Deinde dicit quid ex eius prudentia ſperarit eum facturum. Poſtea vero quam etiam in ſuperiori epiſt. fecit damnat ocium, quod erat in vrbe Roma, quod ſit contra dignitatem, optatq́. ipſum Cornificium adeſſe quo cũ ridere poſſit, quæ in vrbe fiunt. [Facere hoc) Vt mutetis ordinẽ, & reſpondeatis primum ijs, quæ erant extrema in epiſtola amici. [Vos) Aſſentatur ei. Fuit aũt Cornificius & orator, & poeta, vt Ouid. memorat. [Ego autem) Ordo eſt. ego autem nunquam non dedi cum eſſet denunciatum mihi à tuis aliquem ad te ire. [Quod) Reſpondet ad aliam partem epiſtolæ Cornificij, qua dixerat ſe fore cautum, nec quidquam temere, & inconſiderate facturum, quod Cic. ſe ſemper ſperare dicit, fretum eius prudentia. [Quò erumperet) Quò euaderet, quorſum conatus ſuos dirigeret. [Iſte neſcio qui) Cum contemptu dixit. [Cæcilius Baſſus) Hic erat in Syria, vt ſupra viſum eſt, conijcimus ante eum aliquid conatum eſſe contra Cornificium.

ASC. QVOD extremum, &c.) Excuſat ſe primo ꝙ Cornificius literas à ſe non acceperit cum nullum qui eas ferret prætermiſerit damnat ocium vrbis, vt quod putat contra dignitatem ſuam, mallet. n. in rep. floreret. Optatq́. ipſum Cornificium adeſſe q cum ridere poſſit quæ in vrbe fiant. Ordo eſt. Ego reſpondebo primũ ad id quod fuit extremum. i. vltimum in ea epiſtola, quam accepi proxime à te. Ego. n. animaduerti vos magnos oratores, facere hoc. i. r̃ndere primum extremo loco dictis aut obiectis. Incipiẽs aũt reſpondere dicit. Tu requiris nonnunquam. i. interdum epiſtolas meas, hoc eſt accuſas ꝙ non ſcripſerim ad te. Ego aũt nunquã non dedi. i. ſemper dedi cum denunciatum eſſet mihi aliquẽ à tuis. i. tuorum ire. i. proficiſci. ſ. à me ad te. Quod videor intelligere ex literis tuis, te nihil commiſſurum. i. facturum eſſe temere. i. inconſiderate, nec conſtituturum quidquam certi. i. firmi propoſiti antequam ſciſſes. i. ſciuiſſes, quo. i. in quam partem iſte neſcio qui. vulgarius diceretur neſcio quis, & ita innuitur contẽnẽdus. Cæcilius Baſſus erumperet. i. diu celatum ac tecum conſiliũ ſuum tandem vt reuelaret. ego, &. i. ſimul, ſperarẽ id. i. te ita facturum, fretus. i. cõfiſus & adiutus prudentia tua, & literæ tuæ grauiſſimæ mihi fecerunt, vt confiderem. ſ. te id facturum. Et ego rogo te valde vt facias q̃ ſæpiſſime. i. frequentiſſime, id vt poſſim ſcire, &. i. ſimul, quid agas, & quid agat. ſ. ab alijs, & ẽt quid ſis acturus.

M. CICERO CORNIFICIO S. D. 19

ETſi periniquo patiebar aĩo te à me digredi: tñ eo tpe me conſolabar, ꝙ & in ſummum ocium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negocijs diſcedere. vtrunque contra accidit: iſtic. n. bellũ eſt exortum, hic pax conſecuta, ſed eiuſmodi pax in qua, ſi adeſſes, multa te non delectarent, ea tñ, quæ ne ipſum Cæſarem quidẽ delectent. BELLORVM enim ciuilium ij ſemper exitus ſunt, vt non ea ſolum fiant, quæ velit victor, ſed etiam vt ij mos gerendus ſit, quibus adiutoribus parta ſit victoria. equidem ſic iam obdurui, vt ludis Cæſaris noſtri æquisſimo animo viderem T. Plancum, audirem Laberij & Publij poëmata. nihil mihi tam deeſſe ſcito, quàm qui cum hæc familiariter, docteque rideam. is tu eris, ſi quamprimũ veneris. quod vt facias, non mea ſolum, ſed etiam tua intereſſe arbitror. Vale.

HVB. ETſi) Nunc damnat ocium vrbis. [Digredi) Diſcedere eo tempore cum diſcedebas. [Impendentibus) Imminentibus, vt arbitrabar, ijs qui remanſerunt in vrbe. [Contra) Aliter atque arbitratus ſum. [Iſtic) Declarat quare vtrunque contra acciderit. [Iſtic) Prouincia tua, quia Sextius qui Libyæ, quæ noua dicitur, præfectus erat, Cornificium ex veteri Lybia expellere conabatur, vt ſcribit App. lib. iiij. apud quem vide plura de his bellis. [Ne ipſum quidem Cæſaris) Auctorem huius pacis. [Obdurui) Aſſuefactus ſum. &, vt ita dicam, callum feci. [T. Plancum) Hunc intelligimus hiſtrionem egiſſe. [Laberij & Publij) Hi mimographi fuerunt, vt alio loco diximus de Laberio, fuit autem eques R. [Tam deeſſe mihi) Tam deſiderari à me. [Docte) Sine ſcurrilitate, ingenuis ſcommatibus. [Is) Qui cum rideam.

ASC. ETSI) . i. quanquam patiebar animo periniquo te digredi à me, tñ ego cõſolabar eo tpe me ꝙ arbitrabar te ire & in ſummũ ocium, & diſcedere magnis negocijs impendentibus. i. imminentibus. Vtrunque accidit contra. ſ. opinionem meam. Bellum. n. eſt exortum iſtic. i. vbi tu es, & pax eſt conſecuta hic, ſed tamen pax huiuſmodi, in quaſi adeſſes, multa non delectarent te. Tamen. i. ſed ea, quæ ne quidem. i. non ſaltem, delectant Cæſ. ipſum. ſ. caput rei, bellorum, &c. probat aſſumptum dicens. Enim. i. quia, hi. i. huiuſmodi ſunt ſemper exitus bellorum ciuilium, vt non ſolum ea quæ victor velit fiant, ſed etiam vt mos gerendus ſit. i. vt obſequendum ſit ijs, quibus adiutòribus victoria ſit parta. i. acquiſita. Equidem. i. ego quidem, obdurui. i. inuidendis rebus inuiſis ſic animum obdurui, vt viderem iam animo æquiſſimo ludos Cæſ. noſtri. i. quos Cæſ. victor agendos curat, & vt viderem. ſ. agentẽ T. Plancum. ſ. hiſtrionem, aut audirem. T. Plancum. ſ. poetam, & poemata Laberij, & Publij qui ſunt mimographi. Et ſcito nihil iam deeſſe mihi quam ſup. aliquem, qui cum. i. cum quo ego rideam hæc familiariter, & docte. i. ex iudicio arguto. Tu eris is. ſ. qui cum ridebo, ſi veneris quamprimum. i. valde cito, quod vt facias ego arbitror intereſſe. i. in re eſſe non ſolum mea, ſed etiam tua.

PAVL. MAN. ETSI periniquo) Rectè intelligentibus non dubito quin pateat, initiũ hoc eſſe epiſtolę, nec eſſe partem ſuperioris. in hac enim vt quamprimum veniat, Cornificium rogat, in illa vero, vt quam ſæpiſſime ſcribat, quaſi diutius abfuturus. & aptis ſanè verbis vtraque, clauditur epiſtola. & eſſe principium potius quàm medium epiſtolæ, ETSI PERINIQVO PATIEBAR ANIMO, quis non videt?

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gaudere ſe dicit, Syriam Cornificio à Cæſare aſſignatam petijq́, vt de omnibus rebus eum certiorem faciat.

M. CICERO CORNIFICIO S. D. 20

LIbentisſime legi tuas literas, in quibus iucundisſimum mihi fuit, ꝙ cognoui meas tibi redditas eſſe. non. n. dubitabam, qn eas libenter lecturus eſſes: verebar, vt redderentur. Bellum, quod eſt in Syria, Syriamq́. prouinciam tibi tributam eſſe à Cæſare, ex tuis literis cognoui, eandem rem tibi volo bene, & feliciter euenire. quod ita fore confido, fretus & induſtria, & prudentia tua. ſed de Parthici belli ſuſpicione quod ſcribis, ſanè me commouit. quantum copiarum hr̃es, cum ipſe coniectura conſequi poteram, tum ex tuis literis cognoui. itaque opto, ne ſe illa gens moueat hoc tpe, dum ad te legiones eæ perducantur, quas audio duci. ꝙ ſi pares copias ad confligendum non habebis, non te fugiet vti conſilio M. Bibuli, qui ſe oppido munitisſimo, & copioſisſimo tãdiu tenuit, quandiu in prouincia

uinciā Parthi fuerunt. ſed hæc meliùs ex re, & ex tempore conſtitues. mihi quidem vſque curæ erit, quid agas, dum, quid egeris ſciero. Literas ad te nunquam habui cui darem, quin dederim. à te, vt idem facias, peto, in primiſque, vt ita ad tuos ſcribas, vt me tuum * ſciant eſſe. Vale.

* aliàs, ſentiant

HVB. LIbentiſſime) Cum Cæſar præfeciſſet Cornificium Syriæ, in eaq. timeretur, aut certe iam eſſet bellum, optat Cicer. eam rem illi feliciter euenire, poſtea vero contra bellum Parthicum monet quomodo agere debeat, oſtenditq. ſe cupidū eſſe ſcire, quid egerit. [Volo) Cupio. [Quod) Vt tibi bene & feliciter eueniat. [Fretus) Confiſus. [De ſuſpicione belli Parthici) ſcripſerat enim ſe ſuſpicari Parthos moturos eſſe bellum. [Cū) .i.&c. [Illa gens) Parthorum. [Dum) Donec. [Pares) Aequales Parthis. [Vti conſilio) M. Bibuli .i. facere, ſicut fecit Bib. [Oppido munitiſſimo) Antiochia, cum præfuiſſet Syriæ, vt viſum eſt lib. ij. [In prouincia) In Syria, expulit autem eos Caſſius, vt viſum eſt. [Ex re) Vt videbitis rem indigere conſilio. [Conſtitues) Conſiliū capies. [Vſque) Semper, aſſidue. [Idem facias) Vt des ad me literas omnibus, quibus dare poteris.

ASC. LIBENTISSIME legi tuas lr̄as, &c.) Cum Cæſar præfeciſſet Cornificium Syriæ, & in ea bellum timeretur aut iam eſſet, optat Cic. eam rem illi feliciter euenire, poſtea vero contra bellum Parthicum monet quomodo agere debeat, oſtenditq. ſe cupere ſcire, quid ille hactenus egerit. Ordo eſt. Ego legi libētiſſime literas tuas, in quibus fuit mihi iucundiſſimum quod cognoui meas .ſ. literas eſſe redditas tibi. Non enim dubitabam quin eſſes lecturus eas libenter, verebar .i. formidabam, ne redderentur .ſ. tibi. Ego cognoui, ex literis tuis bellum quod eſt in Syria, & Syriam prouinciam eſſe tributam tibi à Cæſ. Ego volo .i. opto eandem rem .i. belli & prouinciæ adminiſtrationem euenire tibi bene, & feliciter. Quod confido fore .i. futurum ita fretus .i. confiſus, & induſtria, & prudentia tua. Sed quod ſcribis de ſuſpicione belli Parthici .ſ. quod inſtare ſcribis, commouit me ſanè .i. multum, quia ſup. cum .ſ. ita ſit, ꝙ ipſe .i. per me ipſum, poteram conſequi .i. cognoſcere, coniectura .i. per coniecturam, tum .i. multo apertius cognoui ex literis tuis. Itaque opto ne .i. vt non, vt illa gens .ſ. Parthica, non moueat ſe hoc tempore, dum .i. donec ex legiones quas audio, duci .i. adduci .i. deligi, perducātur ad te. Quòd ſi non habebis copias pares .i. ſatis magnas ad confligendum, nō fugiet te .i. memineris, vti conſilio M. Bibuli, qui retinuit ſe oppido munitiſſimo, & copioſiſſimo tandiu quandiu Parthi fuerunt in prouincia. Sed tu conſtitues hoc .i. quid de hoc ſit faciendum, melius ex re .i. ex diſpoſitione negocij, & ex tempore .i. qualitate temporis. Quidem .i. certe, quid agas, erit mihi curæ vſque .i. illud tempus dum ſciero quidquid egeris. Nunquam habui cui darem literas ad te, quin dederim. Peto à te vt facias idem .i. ſimile. Et ſupp. peto in primis vt ſcribas ad tuos ita, vt ſentiant me eſſe tuum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocandi argumentum Sinueſſano exigua villa Ciceroni dedit petit interim vt frequentius ſcribat.

CIC. CORNIFICIO COLLEGAE s. 21

GRatæ mihi tuæ literę, niſi ꝙ Sinueſſanum diuerſoriolum contempſiſti. quam quidem cōtumeliam villa puſilla iniquo animo feret, niſi in Cumano, & Pompeiano reddideris * πάντα περὶ πάντων. ſic igitur facies. meq́ amabis, & ſcripto aliquo laceſſes: ego enim reſpōdere facilius poſſum, q̃ prouocare. ꝙ ſi, vt eſt, ceſſabis: laceſſam; ne tua ignauia ēt inertiā afferat. plura ocioſus. hæc, cū eſſem in ſenatu, exaraui. Vale.

* .i. oīa de oib'

HVB. GRatæ) Cum proficiſceretur Cornificius per Campaniam noluit diuertere in Sinueſſanam villā Cic. quare Cic. iocans dicit villam ſuam paruam non paſſuram hanc iniuriam, niſi recompenſauerit omnia in Cumano, & Pompeiano. Poſtremo rogat Cornificiū, vt ſe literis laceſſat, ſe enim facilius poſſe reſpōdere, q̃ prouocare pp occupationes, ſed ſi fuerit ignauus in ſcribendo, ſe vltro eum prouocaturū, ne & ipſe iners fiat. [Diuerſoriolum) Hoſpitiolum. [Sinueſſanum) Quod eſt in agro Sinueſſano. eſt autem Sinueſſa ciuitas, mediterranea Cāpaniæ, vino ſatis abundans, quod Sinueſſanum dicitur. [Villa puſilla) .ſ. Sinueſſanum. [Cumano, & Pompeiano) Villis meis de Cumano alio loco diximus plenius. [πάντα περὶ πάντων) i. omnia de omnibus, eſt autem prouerbialiter dictum .i. niſi de omnibus, & ſingulis, in quibus defeciſti in Sinueſſano ſatisfacias in Cumano, & Pompeiano, quò velim diuertas. [Laceſſes) Prouocabis ad ſcribendum. [Vt eſt) .ſ. ceſſator, vel piger. [Inertiam) .ſ. mihi. [Plura) Scribam. [Exaraui) Scripſi, ſed ſcribere eſt etiam ex ingenio facere, exarare vero tantum figuras literarum facere, quaſi ergo hæc non ſit epiſt. dixit exaraui, & non ſcripſi.

ASC. GRATÆ &c.) Iocatur ꝙ in villam ſuam non diuerterit, & ad ſcribendum inuitat dicens Literæ tuæ fuerunt gratæ mihi niſi quòd contempſiſti diuerſoriolum Sinueſſanum .i. quod habeo Sinueſſæ. Quam quidem contumeliam villa .i. domus mea ruſtica puſilla .i. exigua feret iniquo animo, alludit ad pauperes qui ſe contemni ægre ferunt, niſi reddideris .i. ſis redditurus in Cumano & Pompeiano, ſup. diuerſorijs meis. πάντα .i. omnia, περὶ .i. de, πάντων .i. omnibus. Tu igitur facies ſic, amabis me, & laceſſes .i. prouocabis aliquo ſcripto. Ego enim poſſum facilius reſpondere, quam prouocare. Quòd ſi ceſſabis, vt es .ſ. tardius ad ſcribendum, ego laceſſam .i. prouocabo, ne ignauia tua afferat etiam ſup. mihi inertiam. Plura ſup. ſcribam ocioſus, ego exaraui .i. ſcripſi hæc, cum eſſem in ſenatu.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Commendat Anitium Cornificio: petitq́; , vt eius negocia, & dignitatem adiuuet.

M. CICERO CORNIFICIO s. 22

C. Anitius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negociorum ſuorum cauſa legatus eſt in Africam legatione libera. eum velim rebus oībus adiuues; operamq́ue des, vt quamcommodisſime ſua negocio conficiat. in primiſque, quod ei carisſimum eſt, dignitatem eius tibi commendo: idq́ue à te, peto quod ipſe in prouincia facere ſum ſolitus nō rogatus, vt oībus ſenatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoueram à ſummis viris factitatum. hoc igitur mi Cornifici facies ceteriſque rebus omnibus eius dignitati, reiq́ue, ſi me amas, conſules. id erit mihi gratisſimum. Da operam, vt valeas.

HVB. C. Anitius) Commendat Cic. hac epiſt. Cornificio p̄fecto Africæ. C. Anitium familiarē ſuum, ꝓficiſcentem legatum in eam prouinciam pp negocia quædam ſua. Rogat aūt Cornif. vt eum oībus rebus adiuuet vt poſſit negocia ſua cōmodiſſime conficere, deinde commendat ēt eius dignitatem rogans vt ei lictores det, ꝙ ſe ſua ſponte facere conſuetum eſſe dicit, cū præfuiſſet Cilicię, quia intellexerat ſummos viros id feciſſe. [Omnibus rebus) Virtutibus, doctrina, ingenio, nobilitate, & ceteris ſiſ̄ibus. [Libera) Larga, quia non eſt præſcriptum tm̄ vnum negocium agendum, ſed quidquid neceſſe fuerit in prouinciam. [Nō rogatus) Sponte mea. [Acceperam) Intellexeram. [Facies) Hoc vt des ei lictores, de qua dictione alio loco plenè dictum eſt.

ASC. CAIVS) Cōmendat Cornificio præfecto Africæ C. Anitiū familiarem ſuum dicēs, C. Anitius familiaris meus ornatus omnibus rebus, legatus eſt in Africam legatione libera, quia cauſa negocioꝝ ſuoꝝ, non publicoꝝ. Velim adiuues eum rebus omnibus. Et des operam vt conficiat .i. perficiat negocia ſua, q̃ cōmodiſſime, & in primis cōmendo tibi dignitatem eius, quod .ſ. eā eſſe cōmendatam eſt ei cariſſimum. Et peto a te id, quod ipſe .i. ego ſolitus ſum facere in prouincia non rogatus, vt darem .ſ. ſolitus ſum dare lictores .i. miniſtros publicos omnibus ſenatoribus ſenatorij ordinis viris, ꝙ .i. quia acceperam idem .ſ. beneficium .ſ. ab alijs & cognoueram id factitatum .i. frequenter factum à ſummis viris. Tu igitur ò mi Cornifici facies hoc ꝙ conſules .i. prouidebis, & proderis, ceteris rebus, eius, omnibus, & dignitati & rei eius ſi amas me. id erit gratiſſimū mihi da operam, vt valeas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat quid in vrbe à Cæſarianis, reliquiſq; poſt Cæſ. mortẽ agatur.

M. CICERO S. D. CORNIFICIO. 23

NOs hic cum hoĩe gladiatore, omnium nequiſſimo, collega nr̃o, Antonio bellum gerimus, ſed non pari conditione, contra arma verbis. at etiam de te concionatur: nec impune: nam ſentiet, quos laceſſerit. ego aũt acta ad te oĩa arbitror perſcribi ab alijs. à me futura debes cognoſcere: quorum quidem non eſt difficilis coniectura. Oppreſſa oĩa ſunt: nec hñt ducem boni: noſtriq. * τυραννοκτόνοι longe gentium abſunt. Panſa & ſentit bene, & loquitur fortiter. Hirtius noſter tardius conualeſcit. quid futurum ſit. planè neſcio. ſpes tñ vna eſt, aliqñ populum R. maiorum ſimilem fore. ego certe reip. non deero: &, quidquid acciderit, à quo mea culpa abſit, animo forti feram. illud profecto, quoad potero, tuam famam, & dignitatem tuebor. Ad xiij. cal. Ian. ſenatus frequens mihi eſt aſſenſus cum de ceteris rebus magnis, & neceſſarijs, tum de prouincijs ab ijs, qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam tradendis, niſi qui ex S.C. ſucceſſiſſet. hoc ego cum reip. cauſa cenſui, tum mehercule in primis retinendæ dignitatis tuæ. quamobrem te amoris noſtri cauſa rogo, reip. cauſa hortor, vt ne cui quidquam iuris in tua prouincia eſſe patiare, atque vt omnia referas ad dignitatem, qua nihil poteſt eſſe præſtantius. vere tecum agam, vt neceſſitudo noſtra poſtulat in Sempronio, ſi meis literis obtemperaſſes, maximam ab omnibus laudem adeptus eſſes. ſed illud & præterijt, & leuius eſt. hæc magna res eſt. fac, vt prouinciam retineas in poteſtate reipub. plura ſcripſiſſem, niſi tui feſtinarent. itaque Cherippo noſtro me velim excuſes. Vale.

* .i. tyrãnicidæ

HVB. NOs hic) Occiſo Cæſ. ſcribit Cic. ſe hr̃e magnum negocium, & bellum cũ C. Ant. M. Ant. fratre, ſed ſe agere verbis, illum armis, dicit ẽt eum oblocutum eſſe de Cornificio, deinde oñdit oĩa oppreſſa eſſe deeſſeq. decemuiris bonis, & patriæ defenſoribus. Brutos .n. & Caſſium ceteros interfectores Cæſ. abeſſe à p̃ria, ſe aũt defenſurũ remp. quantum in ſe erit. Deinde dicit qd decretum ſit à ſenatu de prouincijs, in quas qdem volebat nouos ſucceſſores mitti quod dicit Cic. non placuiſſe ſenatui te ita ſentiente, ne ꝓuinciæ traderentur, niſi ijs, q ex ſenatuſc. miſſi eſſent ad ſuccedendũ. Superiores oẽs epiſtolæ ad Cornificiũ vr̃ ſcriptæ fuiſſe ante mortẽ Cæſ. ſequẽtes vero poſt eius mortem. [Collega nr̃o) Non in auguratu, vt qdam falſo putant, ſed collega quondam. ſ. in conſulatu meo oppreſſi. [Catilinam) tunc. n. C. Ant. collega fuit Cic. [Verbis) ſ. gerimus bellum. [Contra arma) Quia ille. telis mihi minatur, & hic eſt declarationis imparis contentionis. [Concionatus eſt) Orõnem habuit. [De te) Tibi detrahendo. [Quos) Quales viros. [Quorũ) Futurorũ. [Coniectura) Iudicium ex quibuſdam ſignis. [Boni) Defenſores patriæ, & libertatis. [τυραννοκτόνοι) Interfectores tyranni, tyrannicidæ .ſ. Brutus, & Caſſius. [Longe gentium) Pro longe, nam gentium additio eſt. ſic nuſquam locorũ, & nuſquam gentium. [Conualeſcit) qa ſolitus eſt eſſe timidus, & perſeuerat. [Maiorum) qa ob aĩmi magnitudinem ſeruitutem ferre non potuerunt. [A quo mea culpa abſit). ſ. in quo non ſit culpa mea. [Retinendis) In futurum. [Retinendæ tuæ dignitatis) Vt non cogaris diſcedere, & ex magiſtratu fieri priuatus. [Quidquam iuris) Aliqd poteſtatis. [Vere) Sincere, ſine ſimulatione. [In Sempronio) Cui vt traderes prouinciam ad te ſcripſeram. [Illud) Quo traderetur Sempr. [Magna res eſt) Quia neſcimus cui ſit habenda fides. [Feſtinarent) Accelerarent venire. [Cherippo) Ad quem ꝑꝑ feſtinationem tuorum ſcribere nõ potui, is erat amicus Cic. in Africa cum Cornificio,

Coniectura
Tyrãnicidæ

NOS &c.) Scribit ſe poſt cædem Cæſ. hr̃e magnum bellum cum Ant. ſed ſe agere verbis, illum armis. Queriturq. remp. deſolatam cum Brutus, & Caſſius abſint. Deinde ſcribit de decreto ſenatus, vnde vr̃ epiſtola ſcripta paulò poſt necem Cæſ. ſuperiores ante eam. Ordo eſt. Nos gerimus hic bellum cum Ant. collega noſtro .i. conſenatore, homine gladiatore .i. gladiatorio aĩo arma tractanti, vtpote nequiſſimo omnium. Sunt qui putent Cic. de collega conſolatus ſui loqui, quod minime placet. Sed gerimus bellum conditione non pari. i. impari vtpote verbis contra arma. At. ſ. Ant. concionatur. ſ. verba ad populum facit, contra te, nec impune. i. non ſine punitione futura, nam ſentiet quos laceſſierit, h. d. vt Cornificium ad vltionem ſtimulet. Ego autem arbitror acta perſcribi ad te ab alijs. Tu debes cognoſcere a me futura, quorum quidem .ſ. futurorum coniectura non eſt difficilis. Omnia ſunt oppreſſa, nec boni hñt ducem, & τυραννοκτόνοι .i. tyrannicidæ noſtri abſunt longe gentium. i. in longum quis regionibus Panſa, & ſentit bene, & loquitur fortiter. Hirtius non conualeſcit. ſ. ex ægritudine tardius. Quid futurum ſit planè neſcio. Atqui dixerat ſe futura dicturum, ſed ea duntaxat quorum difficilis eſſet coniectura. Et tñ vna ſpes. P. R. futurum aliqñ. i. tandem ſimilem maiorum. ſ. ſuorum. i. libertatis vindicem. Ego certe non deero reip. & feram .i. patiar animo forti quidquid acciderit, à quo culpa mea abſit. Profecto ſup. faciam, illud quoad .i. quantum potero, & tuebor. i. defendam fama, & dignitatem .i. honorẽ & exiſtimationem tuam, ad quam mox ait omnia eſſe referenda cum nihil ſit ea præſtantius. Senatus frequens. i. ſenatores, q frequentes conuenerunt, aſſenſus eſt .i. aſſenſit mihi. nam aſſentior & aſſentio, vtroque modo dicimus, ad xiij. cal. Ian. ſeu Ianuarij, cum. ſ. ita ſit, q aſſenſus eſt mihi de ceteris rebus magnis. i. magni momenti, & neceſſarijs. ſ. reip. tum .i. multo magis, & euidentius, eſt aſſenſus mihi de ꝓuincijs retinendis. i. in poſterum adhuc gubernandis, ab ijs qui obtinent. i. iam habent ac tenent .ſ. eas, neq; tradendis, hoc eſt reſignandis, ac renunciandis, cuiq. ſ. alij ſucceſſori, niſi. ſ. ei qui ſucceſſiſſet. ſ. procurationi prouinciæ, ex S.C. voces illæ, retinendis, & tradendis, gerundiua ſunt, nam ita eas grãmatici nominant, quæ caſum hñt eorum ſubſtantiuorum, qbus iunguntur, vt hic vides, de prouincijs retinendis, & tradendis, q̃ ita per gerundium reſoluat licet, de retinendo ac tradendo prouincias, qui tñ loquendi modus inuſitatus eſt, ego cenſui. i. ſententiam dicendo iudicaui, hoc cum cauſa reip. i. ꝑꝑ ipſam rempub. tum mehercule. i. per herculem in primis. i. potiſſimum aut principaliter ſupp. cauſa retinendæ dignitatis tuæ. i. retinendi, & conſeruandi dignitatem, & honorem tuum. Quamobrem ego rogo te cauſa amoris noſtri .i. per mutuam amicitiam noſtram, & hortor te cauſa reip. i. ob amorem, & ſtudium tuum erga remp. vt ne. i. vt nõ patiare .i. toleres, quidq̃ iuris. i. aliquid iuris dictionis ac poteſtatis, eſſe cui. i. alicui, in tua prouincia, atque. i. & vt referas. i. dirigas, & ordines, omnia .i. omnes actiones tuas, omnia tua facta, ad dignitatem. i. ad honorem tuum, cum tuendum, tum etiam augendum. hoc eſt, quidquid vnquam acturus es, id oẽ ob amplitudinem, & honeſtam famam, & conſequendam, & conſeruandam, fac agas, qua .ſ. dignitate nihil poteſt eſſe præſtantius .i. honorabilius, atque excellentius in humanis rebus .i. qm̃ dignitas, & bona exiſtimatio eſt ſummum bonum, atq; omnium bonorũ finis. nam relatiuum hic coniunctionis cauſalis vim habet vt alias ſæpiſſime. Atque hic animaduertendum, q cæci, ac ſtulti fuerint quanta ue in caligine verſati ſint veteres illi Ethnici, non vulgares modo atque indocti, nam de ijs neque dubitandum vlli, neque adeo mirandum ſit; ſed præclari illi, & principes viri, atque omnium diſciplinarum eximij poſſeſſores, qui cum aliorũ ſe duces ad bene beateq. viuendum eſſe gloriarentur, tm̃ abeſt, vt vlli vnquam rectam, qua ad beatitudinem q̃ndam ingrederentur, viam monſtrarint, vt ne ipſi quidem eam aut videre vnquã, aut tenere (horrendis errorum tenebris obuoluti) potuerint. Quid enim miſerius, quid ſordius, quid ne ſtultius fingi poteſt, quam vt ij qui ſe rectè atque ſemper viuendi magiſtros vulgo iactitant, quiq. humanum animum vna cũ corpore interire haud quaquam poſſe, & credunt, & docent, eum tñ in illo ſempiterno æuo, nulla re alia beatum faciant, q̃ perpetua ſuorũ rectè factorũ memoria, quæ mg; ac ſemper duraturo officio ab ſuis poſteris celebranda, collaudanda, atque canenda eſſe ſperent? Nam in hac inani, leuiſſimaque, ac nihili facienda gloriola, auraq. populari ac commemoratione poſteritatis oẽm illi ſuam beatitatem, oẽm ſpem, oẽ denique totius illius ſuæ perſonatæ falſæq. virtutis præmium ponebant, nec alium vllum totius ſenſum tribuere didicerant, niſi eius opinionis, eius famæ, earumque laudationum, quas futuris ætatibus (quarum infinitas myriadas fo-

re

re ſibi pollicerentur)ſibi ab ſuperſtitibus deferendis falſo augurabant, lege Paulum c.j. ad Rom. vbi vanam inſipientium illorũ ſapientium de ſe perſuaſionem, amentiam errores, incredibilemq. furorem aperit, traducit, ac vehementius inſectat. ſed iam ad textum redeamus. Ego agam.i.loquar tecum vere.i.veraciter, ſinceriter, ex animo, & aperte, vt.i.quemadmodum, neceſſitudo.i.amicitia, ac beneuolentia noſtra poſtulat.i.exigit, ac requirit. Nã verat, fidelisq. inter homines caritas, atq; coniunctio, nihil fuci, nihil ſimulationis, nihil aſſentationis amat, aut patitur, quamobrẽ & Paulus pie viuẽdi præceptum, ac normam tradens, eam tribus bus nempe charitate, quæ ex chorde puro, conſcientia bona, & ſide minime ſimulata cõſtare affirmat, qua de re etiam philoſophi diligentius conſcripſerunt. Si obtemperaſſes literis meis, in Sempronio.i.de Sempronio, ſeu quoad Sempronium attinet, tu eſſes adeptus magnam laudem ab omnibus.ſ.Rom.ciuibus. Sed illud, & præterijt, & leuius eſt.i.modici momenti. Duplicem cauſam reddit, cur ea res, quam tametſi ab ſe admonitus, tamen prorſus Cornificius contempſerat, parum eſſet curanda; quod iam acta & confecta res erat, tempusq. eius rei rectius gerendæ, aut etiam corrigẽdi erroris Cornificij, prætererat, vt iam quidquam ea de re ſtatuere velle, nihil planè aliud eſſe, q̃ facta infecta reddere, videretur. Nam de præteritis nullam inſtitui deliberationem aut conſilium capi, manifeſtiſſimum eſt, tum etiam q̃ res ea tam læuis eſſet, vt non admodum eſſet ponderanda, ſed planè negligenda, hæc res eſt magna, fac vt retineas prouinciam in poteſtate reip. ego ſcripſiſſem plura niſi tui feſtinarent. Itaque velim excuſes me Cherippo noſtro.ſ.quod nihil ad eum ſcribo.

PAVL. MAN. Collega noſtro) Vetuſti libri non nulli, habent, veſtro, quos alij ſecuti ſunt, qui quidem, non video, qua ratione ducti id fecerint, ſed, cum in libris item antiquis, collega noſtro, legatur; (habet autem vnum ex antiquis exemplaribus, in quibus ita ſcriptum ſit, Petrus Bembus, habet & Bernardinus Maffeus) Antonium autem Ciceronis in auguratu collegam fuiſſe, notiſſimum ſit, priorem lectionem conſeruaui, quam eo minus arbitror immutandam, q̃ & ad Atticum ſcribens, epiſt. penult. lib. x. collegam ſuum appellat Antonium. inquit enim. Miſit puerum, ſed ad me venire, hoc quidem melius, quam collega noſter Antonius cuius inter lictores lectica mima portatur. & Philip.ij. Sume diem: vide, qui te inauguret, collegæ ſumus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rurſus. ſed copioſius, Cornificio, quæ in vrbe gerantur nunciat.

M. CICERO CORNIFICIO S. D. 24

OMnem conditionem imperij tui, ſtatumq. prouinciæ mihi demonſtrauit Stratorius. O multa intolerabilia locis omnibus. ſed quo tua maior dignitas, eo, quæ tibi acciderunt, minus ferenda: neque enim quæ tu propter magnitudinem, & animi, & ingenij moderate fers, à te non vlciſcenda ſunt, etiam ſi non ſunt dolenda. ſed hæc poſterius. Rerum vrbanarum acta tibi mitti certo ſcio. quod ni ita putarem, ipſe perſcriberem, in primisq. Cæſaris Octauiani conatum. de quo multitudini fictum ab Antonio crimen videtur, vt in pecuniam adoleſcentis impetum faceret. prudentes autem, & boni viri & credunt factum, & probant. quid quæris? magna ſpes eſt in eo. nihil eſt, quod non exiſtimetur laudis, & gloriæ cauſa facturus. Antonius autem, noſter familiaris, tanto ſe odio eſſe intelligit, vt cũ interfectores ſuos domi comprehenderit, rem proferre non audeat. ad vij.id.Oct. Brundiſium venerat, profectus obuiam legionibus Macedonicis quatuor: quas ſibi conciliare pecunia cogitabat, eaſq. ad vrbem adducere, & in ceruicibus noſtris collocare. Habes formam reip. ſi in caſtris poteſt eſſe reſp. in qua tuam vicem ſæpe doleo, quòd nullam partem per ætatem ſanæ & ſalue reip. guſtare potuiſti. atque antehac quidem ſperare ſaltem licebat, nunc etiam illud ereptum eſt. quæ enim ſpes eſt, cum in concione dicere auſus ſit Antonius, Canutium apud eos locum ſibi quærere, quibus ſe ſaluo locus in ciuitate eſſe non poſſet? equidem, & hæc, & omnia quę homini accidere poſſunt, ſic fero, vt magnam habeant philoſophiæ gratiam, quæ me non modo à ſolicitudine abducit, ſed etiam contra omnes fortunæ impetus armat. tibique idem cenſeo faciundum, nec, à quo culpa abſit, quidquam in malis numerandum, ſed hæc tu melius. Stratonicum noſtrum cum ſemper probaſſem, tum maxime in tuis rebus ſummam eius fidem, diligentiam, prudentiamque cognoui. Da operam, vt valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

OMnem) Scribit Cic. ſe intellexiſſe ex Stratorio quodam oẽm conditionem prouinciæ Cornificij, in qua intellexerat eum oppreſſum eſſe ... multa digna, quæ licet nõ videantur valde dolenda, dicit tamen ei eſſe vlciſcenda. deinde licet ſciat Cic. acta rerum vrbanarum mitti ad Cornificium, perſcribit tamen multa, fiebant, & ab Ant. & ab Oct. de quo dicit magnam eſſe ſpem Antonium, autem magno eſſe odio omnibus quem dicit tentaſſe ſolicitare pecunia legiones quatuor, quæ ex Macedonia veniebant, vt eas haberet ad oppreſſionem ſuæ ciuitatis. hæc autem mala dicit ſe ita facere, vt valde ſit obligatus philoſophiæ, quæ eum ab omni ſolicitudine abducit, & armat contra impetus fortunæ. commendat poſtremo diligentiam, & prudentiam Stratorij in rebus Cornificij. [O) Exclamantis eſt. [Sed quo) dicit q̃ licet multis locis multa ſint intolerabilia, tamen quãto maior ſit dignitas Cornificij, eo minus ei ferenda eſſe quæ acciderunt, intelligimus autem aliquas modeſtias ſibi factas in prouincia, quas Cic. Cornificio, vlciſcendas eſſe dicit. [Propter magnitudinem animi) quia quanto quiſque eſt maioris animi, tãto moderatus fert iniurias, & facilius remittit, vt, & Ariſt. & Cic. ſcribunt, & Ouid. in lib. quem de Triſtib. appellat. Quo quiſq; eſt maior, magis eſt placabilis iræ. Et faciles motus meos generoſa capit. Ordo eſt. Neq; enim à te vlciſcenda ſunt, que tu propter magnitudinem animi, & ingenij moderate fers. [Poſterius).ſ.ſcribemus. [Conatum).i.M.Ant. [In pecuniam adoleſcentis) vt vſurparet pecuniam Octauiani, quam cum Ant. vellet habere, dicebat ſe eam dediſſe Dolabellæ præfecto Syriæ, & legatis P.R. [Credunt factum).ſ. q̃ voluerit opprimere Ant. [In eo) Octauiano. [Noſter familiaris) Puto ironice dictum, quia eſſet ab eis alieniſſimus. [Interfectores) qui credebatur miſſi ab Oct. Ad vij. cal. hãc rem vide pleniſſime apud App. [In ceruicibus noſtris) quaſi iugum quoddam imponere ne poſſemus ei reſiſtere. [Nullam partẽ reip. ſanæ, & ſaluæ).i.incolumus nõ diminutæ. [Id).ſ.ſperare. [Abducit) Attrahit de laudibus philoſophiæ, & in officijs ſuis, & in Tuſculanis quæſtionibus, & ſupra in multis epiſt. multa dicit. [Quidquam) A quo culpa abſit .i. in quo non ſit culpa noſtra. [Probaſſem) Bonum iudicaſſem. HVB.

ASCENSIVS.

OMNEM &c.) Dicit ex Stratorio ſe omnia intellexiſſe quę intolerabilia quidem ſunt, ſed quæ ſperet ab eo vlciſcenda. Ordo autem eſt Stratorius tuus.ſ.amicus demonſtrauit mihi omnẽ conditionem imperij tui, & ſtatum prouinciæ.ſ.tuæ. O, exclamãdi particula multa intolerabilia omnibus locis &c. Cetera patẽt. Sed hoc poſterius, ſup. ſcribam &c. Rerum &c. Hanc epiſt. quædã exemplaria habent ſuperiori annexam, In qua ſcr. acta rerum vrbanarum, licet ea putet ad Cornificium mitti. ſcr. aũt pręcipue de Antonio & Cæſ. Oct. Ordo eſt. Ego ſcio certo.i.vt certum acta rerum mitti tibi, quod ni.i.niſi putarem (mire ſubiungit putarem cum ſe certo ſcire præmiſerit) ipſe.i.egomet ſcriberem ſup. ea, & in primis ſup. ſcriberem conatũ Cæſaris Octau.i.Octauij filij, de quo vr̃ multitudini, crimen fictum ab Ant. vt faceret impetum, in pecuniam adoleſcentis, derelictam ei teſtò à Cęſ. vnde Antonius magnam vim ſuſtulit. Aũt.i.ſed, viri prudentes, & boni, & credũt factum.ſ.à Cæſ. ex animo animo, & probant.i.cõmendant. Quid quæris.ſ.vt multa ſcribam. Magna ſpes eſt in eo.ſ.Cæſ. nihil eſt quod non exiſtimetur eſſe facturus cauſa laudis & gloriæ. Ant. Autem noſter familiaris. ironia eſt, intelligit ſe eſſe tanto odio, vt cum comprehenderit interfectores ſuos .i. ad ſe interficiendum à Cæſare miſſos domi.ſ. ſuæ non audeat proferre .i. diuulgare rem. Ant. ſupple venerat ad vij. Id. Octob. Brunduſium profectus .i. egreſſus obuiam, quattuor de legionibus Macedonicis, quas cogitabat conciliare ſibi pecunia, & adducere eas

In vrbem.ſ.Romam, & locare in ceruicibus noſtris,vt nobis ſint grauamini.Habes.i.intelligis formã reip.ſi reſp.poteſt eſſe in caſtris. In qua.ſ.re, ego doleo ſæpe vicem.i.ſortem tuam, q nullã .i.non vllam non potuiſti per ætatem, quia cum reſp.vigeret,nimis iuuenis eras,& poſtq vir eſſe cœpiſti,reſp. oppreſſa fuit, guſtare vllam partem reip.ſanæ & ſaluæ. Atque licebat quidem ante hac.i.ante hoc tempus,ſaltẽ.i.ad minimum,ſperare.i.guſtare aliqñ partem reip.ſaluæ & ſanæ,nunc ẽt illud.i.ſperare talia,eſt ereptum. Quæ.n.ſpes eſt, cũ Antonius auſus ſit dicere in concione .i.ſermone ad populum conuocatum.Canutium quærere ſibi locum apud eos.ſ.perditos homines,quibus te ſaluo.i.donec ſuerit ſaluus,locus non poſſet eſſe in ciuitate? Equidem.i.ego quidẽ ſero & hæc, & omnia quæ pñt accidere homini,ſic, vt habeam magnam gr̃am philoſophiæ,quæ non modo.i.non ſolũ abducit me a ſolicitudine . ſed ẽt armat me contra oẽs impetus fortunæ , & ego cenſeo idem faciendum tibi, nec numerandum qdquam in malis.i.quæ vera cenſenda ſunt mala,à quo culpa abſit. Id aũt ex Stoicoꝝ dicit dogmate.Sed tu melius ſup.noſti,aut diceres hæc Cum.ſ.ita ſit q probaſſem.i.approbaſſem ſemper Stratorium noſtrum.ſ.cõem amicum,tum cognoui maxime ſummam fidem,diligentiam,& prudẽtiam eius in rebus tuis, Da operam vt valeas. Nihil potes facere mihi gratius , hoc.ſ.vt valeas, id aũt amanter dictum eſt,quo addito fruſtra,imò inepte adderetur . Vale. Nam eius loco ponitur, habetq́. quandam vim accurationem .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Cornificium.vt pro rep.laboret,quod ſe facere dicit,& commendat illi Pinarium, procuratoremq; Pinarij .

M. CICERO CORNIFICIO S. D. 25

EGo nullum locum p̃termitto (nec enim debeo) nõ modo laudandi tui, ſed ne ornandi quidem . ſed mea ſtudia erga te, & officia malo tibi ex tuorũ literis,q̃ ex meis,eſſe nota . te tñ hortor,vt omni cura in remp incumbas.hoc eſt animi,hoc eſt ingenij tui,hoc eius ſpei . quam hr̃e , debes amplificandæ dignitatis tuæ . ſed hac de re alias,ad te pluribus. cum enim hæc ſcribebam,in expectatione erãt omnia nondum legati redierant, quos ſenatus nõ ad pacem deprecandam , ſed ad bellum denunciandum miſerat, niſi legatorum nuncio paruiſſet . ego tñ , vt primum occaſio data eſt, meo priſtino more remp. defendi:me principem ſenatui , populoq. R. profeſſus ſum : nec, poſtea q̃ ſuſcepi cauſam libertatis, minimum tp̃s amiſi tuendæ ſalutis, libertatisq́. cõis . ſed hæc quoque te ex alijs malo . T. Pinarium, familiariſſimum meum, tãto tibi ſtudio cõmendo, vt maiore non poſſim:cui cum pp omnes virtutes , tum etiam pp ſtudia cõia ſum amiciſſimus . is ꝓcurat rõnes,negociaq́. Dionyſij nr̃i,quem & tu multum amas,& ego omnium plurimum , ea tibi ego non debeo commendare,ſed commendo tñ . facias igitur, vt ex Pinarij,gratiſſimi hominis,literis tuum & erga illum,& erga Dionyſium ſtudium perſpiciamus. Vale .

HVB. EGo)Scripta eſt hęc epiſt.quo tpe Ant.obſiderat Deciũ Mutinæ.Primum igitur ſcribit Cic.ſe aſſidue curare,& laudes & ornamẽta Cornificij, ſed malle quæ ꝓ eo agit, ab alijs ad eum referri,q à ſe ſcribi. Deinde hortatur eũ vt incumbat in remp.Poſtea vero oſtendit nihil eſſe certi Romæ, quia nondum redierant legati,qui ad Ant.iuerant denunciaturi,vt deſiſteret ab obſidione, ſe autem dicit diligentiſſime ſuſcepiſſe curam tuendę libertatis. Poſtremo commendat ei T.Pinarium quendam procuratorem cuiuſdam Dionyſij, vt amborum cauſa, & Pinariũ, & negocia omnia, quæ procurat commendata habeat . [Animi) .ſ. magni,qui maxime probatur ex defenſione reip. [Spei)Amplificandæ dignitatis, quia nihil magis affert dignitatem quam protectio reip.[Nuncio)Mãdato.[Paruiſſet)Ant.vt deſiſteret ab obſidione. [Occaſio) Opportunitas. [More meo) Vt ſemper conſueui.[Profeſſus ſum)Palam obtuli,& expoſui.[Minimum) Puſillum.[Propter ſtudia communia)quia ex literis & Philoſophiæ dat operam,ſicut ego.[Procurat)Gerit.inde procurator proprie negociorum geſtor,quem vulgus factorem appellat.[Ea)Negocia.[Non debeo)quia deberent tibi eſſe cõmendata ſponte tua.

HVB. EGO &c.) Scripta eſt hæc epiſt.quo tempore M.Ant. obſidebat Mutinæ D.Brutus,in qua dicit ſe tueri dignitatem Cornificij,Hortatur vt in remp.incumbat, dicit nihil certi eſſe Romæ, cum legati ad Antonium miſſi vt deſiſteret, nondum redierint,ac demum cõmendat ei T. Pinarium. Ordo eſt?Ego nullum.i.non vllum, non prætermitto vllum locum, nec.n.debeo, non modo laudandi tui,ſed ne quidem quod magis liceret,ornandi tui.Sed ego malo mea ſtudia & officia erga te eſſe nota tibi ex literis tuorum.ſ.amicorum,& familiarium quàm ex meis.Tamen ego hortor, te, vt incumbas.i.propenſius ſis omni cura, in remp.ſ.iuuandam. Hoc.i.incumbere in remp. eſt.ſ.officium animi tui, hoc eſt igenij tui, hoc eſt eius ſpei.i.pertinet ad eam ſpem dignitatis tuę amplificandæ,quam debes habere.Sed ſup.ſcribemus aut loquemur alias.i.alio tempore,pluribus.ſ.verbis de hac re, ad te enim .i.quia omnia erant in expectatione , & ita nihil certi neque peracti . cum ego ſcribebam hæc, legati.ſ.ad Ant. miſſi nondum redierant, quos ſenatus miſerat,non ad pacem deprecandam.i.precibus impetrandam,ſed ad bellum denunciandum,niſi.ſ.Ant. paruiſſet nuncio.i.mandato legatorum.Ego tamen vt primum occaſio data eſt.ſ.libere loquendi, defendi remp. more meo priſtino.i.in priore ſtatu conſueto,& profeſſus ſum me, principem ſenatus P. Q R. neque amiſi minimum tempus tuendum ſalutis , & libertatis communis,poſt eaquam ſuſcepi cauſam libertatis .ſ. tuendæ. Sed ego malo te cognoſcere quoque.i.etiam hæc, ex alijs . Ego commendo tibi T. Pinarium familiariſſimum meum tãto ſtudio.i.molimine,vt non poſſim.ſ.eum commendare,maiore.ſ.ſtudio.ſ.Cui ego ſum amiciſſimus, cum.ſ.ita ſit q propter omnes artes,tum etiam propter ſtudia communia.ſ.in remp. Is .ſ.Pinarius procurat .i. (quod dicunt) ſolicitat rationes negocia Dionyſij noſtri.ſ.cõis amici.quem &.i.ſimul tu amas multum, & ego amo plurimum.i.abundantiſſime omnium. Ego non debeo commendare tibi ea .i. eiuſmodi quæ tantopere ſunt cordi , ſed tñ commendo. Tu igitur facies vt proſpiciamur i.euidenter cognoſcamus ex literis Pinerij hominis gratiſſimis, ſtudium .ſ. fauorem diligentem tuum, &.i.ſimul . erga illum.ſ.Pinarium tanquam ſolicitatorem,& procuratorem,qui ſi rem amici bene procurauerit,emolumentum ab eo conſequetur.&.i.ſimul.erga Dionyſium.ſ.cõmunem amicum.cuius rationes,& negocia ille agit.

PAVL. MAN. QVAM turbo deiecerat)Vide Dionem lib.xxviij.charta 18 item lib.xlv. charta 106.& Iulium obſequentem in libro de prodigis. [Quoddam græcum tempus ſeruitutis) Suſpicor in voce, græcum,eſſe mendum,neque tamen excogitare,quidquam ipſe potui quod pro ea reponendum videretur. Vbaldini aut Bandinelli coniecturã non improbo.cum.n.ſatis cõmodum vĩ habere ſenſum,cum à vetere ſcriptura non admodum recedit . nam cũ in libris quibuſdam antiquis . pro Græcum ſcriptum ſit recum ; ipſe,nihil ferè præter vnam literacum immutans,legendũ putat, necum .i. neceſſarium . recum autem in antiquo libro Vincentij Riccij ſcriptum eſt . mihi tñ & M.Antonij Moreti , iuuenis cum politioribus literis valde eruditi, tum ſcientiarum ẽt laude præſtantis,valde placet opinio, qui putat græcam vocem deſiderari quam librarius cum non intelligeret , in libri margine adſcripſit Græcum. deinde alij,quaſi à Cic.ſcriptum receperunt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Exponit Cornificio,quòd ſenatus literas illius approbauerit, & quòd excuſationem illius de Sempronio arripiat petitq; vt de ſuis rebus cũ certiorem faciat . poſtremo amicorum quorundam negocia illi commendat.

M. CICERO CORNIFICIO S. D. 26

LIberalibus literas accepi tuas quas mihi Cornificius altero viceſimo die,vt dicebat,reddidit. eo die non fuit ſenatus,neq; poſtero. Quinquatribus frequẽti ſenatu cauſam tuã egi nõ inuita Minerua : etenĩ eo ipſo die ſenatus decreuit,vt Minerua noſtra,cuſtos vrbis,quam turbo deiecerat, reſtitueretur. Pãſa tuas literas recitauit. magna ſenatus approbatio conſecutus eſt cũ ſummo gaudio , & offenſione Minotauri.i.Cal-

uiſij, & Tauri. factum de te S.C. honorificum, poſtulabatur, vt ẽt illi notarentur: ſed Panſa clemẽtior. Ego mi Cornifici, quo die primum in ſpẽ libertatis ingreſſus ſum, &, cunctantibus ceteris, ad xiij. cal. Ian. fundamẽta reip. ieci; eo ipſo die prouidi multum, atq; habui rationem dignitatis tuæ. mihi.n. eſt aſſenſus ſenatus de obtinendis ꝓuincijs. nec vero poſtea dediſti labefactare eũ, qui ſumma cum tua iniuria, contumeliaq. reip. prouinciam abſẽs obtinebat, itaq; crebras, vel potius quotidianas compellationes meas non tulit, ſeq. in vrbẽ recepit inuitus: neq; ſolum ſpe, ſed certa re iam, & poſſeſſione deturbatus eſt. meo iuſtiſſimo, honeſtiſſimoq. conuicio te tuam dignitatem ſumma tua virtute tenuiſſe, ꝓuincieq. honoribus ampliſſimis affectum, vehementer gaudeo. Quòd te mihi de Sempronio purgas: accipio excuſatione: fuit.n. illud quoddam * Grecum tempus ſeruitutis. Ego tuorum cõſiliorum auctor dignitatiſq. fautor, iratus tp̃ibus, in Græciam deſperata libertate rapiebar. cum me Eteliæ, quaſi boni ciues, relinquentem remp. proſequi noluerunt: auſterq. aduerſus maximo flatu me ad tribules tuos Rhegiũ retulit: atq; inde ventis, remiſq. in patriã omni feſtinatione ꝓperaui: poſtridieq. in ſumma reliquorũ ſeruitute liber vnus fui: ſic ſum in Antoniũ inuectus, vt ille non ferret oẽmq. ſuum vinolẽtum furorem in me vnum effunderet, meq. cum elicere vellet ad cædis cauſam, tum tẽtaret inſidijs: quẽ ego ructãtem, & nauſeantem * cõieci in Cæſaris Octauiani plagas: puer.n. egregius ꝑſidium ſibi primum, & nobis, deinde ſummæ reip. cõparauit: q niſi fuiſſet, Antonij reditus à Brũduſio peſtis patriæ fuiſſet. quæ deinceps acta ſint, ſcire te arbitror. ſed redeamus ad illud, vnde diuertimus. Accipio excuſationem tuam de Sempronio: neque.n. ſtatuti quid in tãta perturbatione hr̃e potuiſti. nũc hic dies aliam vitam affert, alios mores poſtulat, vt ait Terẽtius. quamobrem mi Quinte cõſcende nobiſcũ, & quidem ad puppim. vna nauis eſt iam bonorum omnium: quã quidẽm, nos damus operam, vt rectã teneamus, vtinam ꝓſpero curſu: ſed, quicunq; venti erunt ars nr̃a certe non aberit: qd.n. præſtare aliud virtus pôt? tu fac, vt animo magno ſis, & excelſo, cogitesq. oẽm dignitatem tuam cũ rep. coniunctam eſſe debere. P. Lucceium mihi meum cõmendas: quem, quibuſcunque rebus potero, diligenter tuebor. Hirtium quidẽ, & Panſam, collegas nr̃os, homines in cõſulatu reip. ſalutares, alieno ſanè tp̃e amiſimus, rep. Antoniano quidẽ latrocinio liberata, ſed nõdum oĩno explicata: quam nos, ſi licebit, more nr̃o tuebimur: q̃q̃ admodum ſumus iã defatigati: ſed NVLLA laſſitudo impedire offm̃, & fidem debet. verũ hæc hactenus. ab alijs te de me, q̃ à me ipſo, malo cognoſcere. De te audiebamus ea, q̃ maxime vellemus. De Cn. Minutio, quẽ tu quibuſdam lr̃is ad cælũ laudibus extuliſti, tumores duriores erant. id quale ſit, omninoq. qd̃ iſtic agat, facias me velim certiorem.

* alias, græcum

* alias, confeci

HVB. Liberalibus) Docet Cic. quã diligenter egerit cauſam Cornificij, & vt multum Cornificij literę approbatæ ſint, quas Panſa recitauerat. Deinde idem dicit eſſe decretum de prouincijs retinendis. quod ẽt dixit ſupra in alia epiſtola poſtea vero admittit excuſationem, quam ille de Sempronio fecerat; & oſtendit ſe non defuturum reipub. quæcunque fortuna futura ſit, nec ſe defatigatum iri. Poſtremo commendat ei quoſdam amicos ſuos, qui habuerant hæreditatem in Africa, quæ ei impediebatur à quodam Erote, Turij teſtatoris liberto. [Liberalibus) Die feſto Liberi patris. Sunt qui putant principium huius epiſtolæ eſſe, Literas accepi Liberalibus aũt finem præcedentis, quod ego non probo, ſed puto, Liberalibus eſſe principium huius epiſtolæ. [Altero vicẽſimo) .i. quadrageſimo. [Cornificius) filius tuus. [Quinquatribus) Die feſto Mineruæ, de hac dictione plura diximus alio loco. [Non inuita Minerua) Non repugnante natura. i. magna gratia, & ſapientia. [Minerua noſtra) Noſtrum ingenium, noſtra conſuetudo dicendi pro rep. ſed alluſit ad Mineruam Phidiæ, quæ in arce poſita erat, tanquam cuſtos vrbis. ita dicit ſuam Mineruam cuſtodem eſſe vrbis. [Turbo) Impetus malorum. [Deiecerat) Oppreſſerat, terruerat nimis. [Reſtitueretur) Rediret in priſtinum ſtatum. [Panſa) Credo alium eſſe, quam conſulem, qm̃ conſul iam perierat, vt infra hac epiſt. [Summo gaudio) .ſ. ſenatus. [Offenſione) Moleſtia, diſplicentia. [Minotauri) Per contemptum appellauit Ant. Minotaurum a ſimilitudine feritatis. nam quod ſequitur, Id eſt clauis, & tauri, non puto eſſe textum Cic. alius codex habet, Caluiſij, & Tauri, quæ puto eſſe omnia propria, ſed non probo. [Clementior) .ſ. fuit, quia non ſentiebat eos notandos infamia. [Cunctantibus) Ceſſantibus. [Mihi eſt aſſenſus ſenatus) vt ſupra in epiſtola, quæ incipit, Nos hic num homine. [Labefactare) Commouere, a propoſito auertere. [Eum) Non dicit quis fuerit, ſed intelligimus aliquem fuiſſe, qui noluiſſet ſuccedere Cornificio eo inuito, ſicut & Sempronius, de quo infra. [Compellationes) Sermones, reprehẽſiones. [Deturbatus) Deiectus. vt, Puppi deturbat ab alta. [Conuicio) Reprehẽſione, q non deceret eum ſibi appetere, qđ erat tuũ. [Tenuiſſe) Conſeruaſſe. [Purgas) Excuſas, q non tradideris ei ꝓuinciam, licet ea ſenatuſcõſulto eam peteret, vt pen. epiſt. huius libri videbimus. [Fuit quoddam tempus græcum ſeruitutis) .i. fuit quoddam tp̃s, quo cum eſſemus in ſeruitute, in Græcia mallemus viuere. [Rapiebar) Ferebar, celerrime ibam. [Cum me Eteſiæ, quaſi boni ciues) .ſ. cum venti Eteſiæ, tanq̃ hr̃ent ſenſum, & eſſent ciues boni, noluerunt me ſequi, quia relinquebam remp. Boni.n. ciues relinquentem rempub. proſequi non debent, ſicut Cic. in Lælio, ſeu de Amic. oñdit. De Eteſijs diximus lib. ij. epiſt. ad Cel. Rufum, quæ incipit, Non potuit accuratius agi, in fine. [Auſter) Ventus Meridionalis, q & Nothus dr̃. [Aduerſus) Contrarius nauigationi meæ. [Retulerunt) Reportauerunt, retroduxerunt. [Tribules) .i. ad tuos, qui ſunt eiuſdem tribus. [In ſumma ſeruitute) .i. cum reliqui oẽs eſſent ſerui, ego ſolus fui liber, q ſine vllo timore in Ant. reip. inimicum, vehementiſſime inuectus ſum. [Sic) tanta contentione, & vehemẽtia oĩonis. [Vinolentũ) quia ſupra dixit eum euomuiſſe in ſenatu. [Effundere) Euomere. [Elicere) trahere. [Eructantem) Ructus emittentem, ſunt enim ructus ereptus ventoſi, qui ore emittuntur ob crapulam, & nimiã repletionem. [Nauſeantem) Nauſeam habentem. i. vomitum. Dicitur autem nauſea à nautea, quæ eſt aqua de corij, vel vetus ſentina, licet Pomponius videatur dicere nauteam a nauſea dictam. [Qui) Octauianus. [Reditus Antonij à Brunduſio fuiſſet peſtis patriæ,) Id eſt Ant. a Brunduſio reuerſus (quò ierat, vt ſupra viſum eſt, & ſcribit App. vt quattuor legiones ex Macedonia redeuntes ſolicitaret) euertiſſet patriam, ſed Octauianus ei reſtitit. [Statuti quid) .i. aliquid deliberati. [Ad populum) In qua parte nauis ſolet ſtare gubernator, q. d. non in proram, vt regaris, ſed in puppim, vt regas. [Vna nauis) Comparat, vt ſæpius notauimus ſupra remp. naui. [Alieno) Incommodo, cum maxime eſſent neceſſarij reip. [Amiſimus) Fuerãt.n. interfecti in prœlio Mutinenſi. [Explicata) Quia ſunt adhuc, q putentur recepturum Ant. quod pp Lep. vr̃ dixiſſe, qui, vt ſupra vidimus, Ant. inermẽ fugientem recepit. [Cn. Minucio) Is tunc erat in Africa puto autem eum eſſe, quem poſtea prætorem vrbis in foro concionantem, cum Ant. eſſet triumuir, milites Ant. interemerunt.

Labefactare

Conuicium

Auſter

Notus

Effundere

Ructus

Nauſea

Nautea

ASC. LIBERALIBVS &c.) Narrat vt diligenter egerit cauſam Cornificij, & vt literæ eius cõmendatæ fuerint, cum eas Panſa recitarit. deinde dicit decretum eſſe de prouincijs retinendis. admittit excuſationem de Sempronio, pollicetur ſe reip. non defuturũ, ac denium commendat amicos ſuos, qui hæreditatem habebant in Africa. Ordo eſt. Ego accepi literas tuas liberalibus. ſ. feſtis. i. die liberaliũ, quas Cornificius tuus. ſ. filius reddidit, (vt dicebat) altera viceſimo die .i. quadrageſimo die, poſtquam ſcriptæ erant. Senatus non fuit. ſ. habitus, aut collectus eo die. ſ. liberaliũ, neq; poſtero. i. proxime ſequẽti. Ego egi cauſam tuã frequenti ſenatu. i. cum multi adeſſent ſenatores, q̃quatribus. i. feſtis Mineruæ, quæ quinto quoque anno celebrabantur, non inuita Minerua. i. naturali ingenio aſtipulãte, alludit aũt ad quinquatria, quaſi Minerua eo die præcipue fauerit. Etenim ſenatus decreuit eo die, vt Minerua nr̃a. i. facunda ſapientia, cuſtos vrbis, vt patuit

in detectione coniurationis Catilinarię, quam turbo.i.tumultus belli ciuilis deiecerat .i. de ſede ſua expulerat, vt turbo.i.vis vēto rū deiecerat prius Mineruā, Phidiæ opus, q̄ in arce poſita fuerat tanquam cuſtos eius. ad eam ergo alludit. Panſa recitauit literas tuas. Magna approbatio ſenatus eſt conſecuta cum ſummo gaudio, & cum offenſione Minotauri.i.clauis, & tauri. ſic ferè textus hn̄t nonnullis dicentibus non eſſe verba Cic. ſed appoſititia, qđ facile crederem, ſi Minotaurū in proprio ſignatu accepiſſet, ſed quia metaphoricos, non ocioſum fuerit rem aperire, Minotauri igitur, videlicet Antonij.i. clauis, & tauri .i. qui claue potentiæ remp. occludere vult, & cornibus tauri.i. petulantię ſuæ impingere, ſicut Minotaurus Labyrintho incluſos opprimebat. Senatuſc. honorificum factum, ſup. eſt de te aūt.i. ſed poſtulabatur. ſ. à me, aut ab ijs, qui cauſam tuam agebant, vt ē illi. ſ. quos criminatus es, notarentur. ſ. infamia, ſed Panſa, vt potatur, iunior non cōſul, qui iam ceciderat in prœlio, ſup. fuit clementior.i. nimis clemēs. Ego ò mi Cornifici, quo die ingreſſus ſum primū in ſpem libertatis. ſ. publicæ, & ceteris cunctantibus.i. hæſitantibus, & immorantibus, vt dubijs quid agerent. ieci fundamenta reip. incepi facere quæ pertinebant ad ſtatum reip. ad xiij. cal. Ian. aut Ianuarij menſis. eo die prouidi.i. proſpexi multum, atque habui rationem dignitatis tuæ. Enim. quia, ſenatus eſt aſſenſus mihi de prouincijs obtinendis. Ne vero delitui poſtea labefactare.i. debilitare, & ab inſtituto amouere eum. ſ. quem noſti, qui abſens obtinebat prouinciam cum ſumma iniuria tua, & contumelia reip. Itaque ipſe non tulit.i. non potuit perferre compellationes.i. moleſtationes verbales aut increpationes meas crebras vel potius quotidianas & ipſe inuitus recepit ſe in vrbem. Neq; ſolum deturbatus.i. deiectus eſt ſpe, ſed etiam certa re, quæ pro.i. poſſeſſione. ſ. puīcię quam iam tenebat. Ego gaudeo vehementer te tenuiſſe, cōuicio .i. increpatione meo iuſtiſſimo, & honeſtiſſimo. ſ. mihi inferenti. non ei cui intuleram dignitatem tuam virtute tuā .i. per virtutē tuam, & affectum eſſe ampliſſimis honoribus prouinciæ, q̄. i. q̄a, tu purgas te mihi de Sempronio, accipio.i. approbo excuſationē .ſ. tuam. Enim.i. quia, illud tempus fuit quoddam tp̄s græcum.i. quo viuendum fuit nobis in Græciā, ſeruitutis.i. eo q̄ eſſet tempus ſeruitutis, & non licebat nobis libere viuere in patria. Ego auctor .i. approbatur conſiliorum tuorum, & fautor dignitatis tuæ, iratus temporibus.i. qualitati temporum, rapiebat in Græciam libertate deſperata, cum Etēſiæ. ſ. venti illi a tergo euntibus in Gręciam ab Italia flantes, quaſi boni ciues.i. tanquam eſſent boni ciues, noluerūt proſequi me reliquentem remp.i. noluerunt à tergo flare, & auſter. ſ. ventus aduerſus.i. contrarius retulit me maximo flatu Rhegium.i. ad illud oppidum in ora Siciliæ, ad tribules tuos.i. eos, qui tecum eiuſdem ſunt tribus, atq; properaui inde. ſ. Rhegio, ventis, & remis.i. omni feſtinatione, in patriam. quando aliquid plena opera, & ſumma properatione fecerimus. pulchre remis, & velis nauare dicemur, & ego poſtridie.i. die ſequenti ingreſſum meum, ego vnus.i. ſolus fui liber, in ſumma ſeruitute aliorum. Ego ſic ſum inuectus in Ant. vt ille non ferret, & effunderet omnem furorem ſuum vinolentum.i. contractum ex ebrietate, cui ſepiſſi me indulgebat, cum & vellet tum.i. ſimul elicere.i. foras attrahere me ad cauſam cædis.i. vt me interficeret, tum.i. ſimul tentare.i. circumuenire in vrbe, inſidijs, quem ructantem, & pro.i. nauſeantem ego confeci.i. contudi, & repreſſi in plagas.i. in retia tanquam feræ tenſa. Cæſaris Octauiani.i. de domo Octauiano. Sæpe tamen Octauius quam Octauianus dicitur, aut in plagas.i. vulnera, hoc eſt detrimenta ab Octauiano illata. Puer enim egregius, poſtea tn̄ mutauit animum, & Cic. proſcribi permiſit, comparauit præſidium.i. cuſtodiam militarem, primum ſibi, & nobis, deinde ſummæ.i. vltimæ ſaluti reip. q̄. ſ. Cæſar, niſi fuiſſet reditus Ant. a Brunduſio fuiſſet peſtis patriæ. Ego arbitror te ſcire quæ acta ſunt deinceps, ſed redeamus vnde diuertimus. Accipio excuſationem tuam de Sempronio. neque. n. potuiſti habere quid.i. aliquid, ſtatuti .i. firmi propoſiti in tanta perturbatione. Nunc (vt ait Terent.).i. Simo Terentianus in Andr. Hæc dies affert aliam vitam, & poſtulat alios mores. Quamobrem ò mi Quinte, Gaudēt prænomine molles auriculæ, vt dicit Horat. conſcende nobiſcum, & q̄dem ad puppium.i. ſumma gubernacula. Vna nauis eſt iam omnium bonorum, quam quidē. ſ. nauem nos damus operam, vt teneamus rectam viā, ſup. in curſu proſpero. Sed quicunque venti erant ſiue proſperi, ſiue aduerſi, certe ars noſtra non aberit. Quid enim poteſt virtus præſtare aliud. ſ. quàm obniti aduerſus, & decenter vti proſperis? q.d. nihil. Tu fac, vt ſis animo magno. & excelſo. & cogites omnem dignitatē tuam dēe eſſe coniunctam cum rep. Tu commendas mihi P. Luceium meum. ſ. ſummum amicum, quem ego tuebor.i. protegā, diligenter quibuſcunque rebus potero. Nos quidem amiſimus tempore ſanè.i. multum alieno.i. importuno, Hirtium, & Pāſam collegas noſtros.i. nobiſcum ſenatores, & reip. defenſores, homines ſalutares reip. in conſulatu. ſ. ſuo. Amiſimus, inquit, rep. quidem.i. certe liberata latrocinio Antoniano, quia Ant. in fugam verſus erat, ſed nondum explicata.i. expedita omnino. ſ. curis, & æmulationibus, quam. ſ. remp. nos tuebimur more noſtro, ſi licebit quanquam nos ſumus admodum.i. valde fatigati .i. ad extremam potentiam vſque fatigati, ſed nulla laſſitudo debet impedire officium, & fidem. ſ. in remp. Ego malo te cognoſcere de me ab alijs quam a me ipſo. Nos audiebamus. ſ. cum has ſcriberem, de te ea quæ vellemus maxime.i. optima. Rumores erant duriores.i. non ſatis boni. de Cn. Minutio, quem tu extuliſti ad cœlum laudibus.i. laudando eum ſup. in quibuſdam literis. ſ. tuis. Velim ſup. vt facias me certiorem, quale ſit id. ſ. quod rumores ſparſerunt de Minutio, & omnino quid agatur iſtic. ſ. vbi tu es.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hæc epiſtola ab alijs ſuperiori connectitur.

M. CICERO CORNIFICIO S. 27

Q. Turius, qui in Africa negociatus eſt, vir bonus & honeſtus, hæredes fecit ſimiles ſui Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, Cn. Anneium, Q. Cōſidium Gallum, L. Seruilium Poſtumum, Cn. Rubellinum. ex eorū oratione intellexi, gratiarum actione eos magis egere, quàm cōmendatione. tanta enim liberalitate le tua vſus prædicabāt, vt ijs plus à te tributum intelligerem, q̄ ego auderem te rogare. audebo tamen: ſcio enim, quātum ponderis mea commendatio ſit habitura. quare à te peto, vt ad eam liberalitatem, qua ſine meis literis vſus es, quammaximus his literis cumulus accedat. caput autem eſt meæ commendationis, ne patiare Erotem Turium, Q. Turij libertum, vt adhuc fecit, hæreditatē Turianam auertere: ceteriſq. omnibus rebus habeas eos à me commendatiſſimos. magnam ex eorum ſplendore, & obſeruantia capies voluptatem. quod vt velis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Q. Turius) Vltima pars epiſt. in qua commendat hæredes Q. Turij, amicos ſuos, & viros optimos. [Caput) Summa. [Erotem) Nomen proprium liberti, græce autem ſignificat amorem. [Auertere) Auferre, eripere. [Hæredibus) quos Turius ſibi inſtituit. [Quod vt velis). ſ. habere eos commendatiſſimos. HVB.

Q. TVRIVS, vir bonus, & honeſtus, qui negociatus eſt .i. mercaturam egit in Africa. fecit hæredes ſimiles ſui .i. viros bonos, & honeſtos, Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, Cn. Anneium, Q. Conſidium Gallum, L. Seruilium Poſtumum, & Cn. Rubellinum. Ego intellexi ex oratione.i. verbis eorum, eos magis egere actione gratiarum. ſ. tibi agēndarum, quam commendatione. Prędicabant. n. ſe vſos tanta liberalitate tua, vt ego intelligerem plus tributum eſſe ijs à te, quam ego auderem rogare. ſ. a te, tamen audebo .ſ. rogare. ſcio enim quantum ponderis commendatio mea ſit habitura. Quare peto a te, vt quam maximus cumulus.i. ſummum incrementum, accedat his literis meis.i. propter has literas meas. Sunt. n. ſeptimi caſus non datiui, ad eam liberalitatem, qua vſus es ſine literis meis. Autem.i. ſed caput.i. principale propoſitum, commendationis meæ eſt, ne patiare Erotem Turium libertum Q. Turij auertere.i. a veris hæredibus ad ſe trahere, hæreditatem Turianam.i. quam Q. Turius reliquit, vt fecit adhuc. & habeas eos commendatiſſimos à me, ſup. in ceteris rebus omnibus, Tu capies magnam voluptatem, & ex ſplendore.i. honeſtate vitæ, & ex obſeruantia .i. cultu eorum, quo te obſeruabunt, & colent. Quod vt velis, ego rogo te etiam, atque etiam.i. iterum, atque iterum vehementer. AS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Renouat commendationem Aufidij hac epiſtola, quam in fine ſuperioris inſinuarat.

M. CICERO CORNIFICIO. 28

SEx. Aufidius & obſeruantia, qua me colit, accedit ad proximos; & ſplendore, equiti R. nemini cedit. eſt autem ita temperatis, moderatiſq́. moribus, vt ſumma ſeueritas ſumma cum humanitate iungatur. cuius tibi negocia, quę ſunt in Africa, ita commendo, vt maiore ſtudio, magis ue ex animo commendare nō poſſim. per gratum mihi feceris, ſi dederis operam, vt is intelligat, meas apud te literas maximum pondus habuiſſe. hoc te vehementer mi Cornifici rogo. Vale.

HVBERTINVS.

SEx. Aufidius) Commendat Cic. Cornificio Sex. Aufidium equitem R. pro hæreditate Turij obtinenda, pro qua etiam commendauit in fine præcedentis epiſtolæ cum ſuis cohęredibus. [Accedit ad proximos) .i. inter proximos poteſt enumerari. [Eſt autem) Laudat eum a moribus, & à virtutibus animi.

ASCENSIVS.

SEX. Aufidius, &c.) Commendat Cornificius Sex. Aufidium equitem R. pro hereditate Turij obtinenda, pro qua etiam commendauit eum in fine præced. epiſt. cum alijs cohæredibus. Ordo eſt. Sex. Aufidius, &. ſ. pariter, accedit ad proximos .i. mihi cōiunctiſſimos obſeruantia .i. veneratione qua me colit, & nemini cedit .i. partem dat vnicuique ſplendore equitis R. eſt autem moribus ita temperans, & moderatis. vt ſumma ſeueritas .i. grauitas. & rigor. iungatur cum ſumma humanitate .i. clementia. Cuius negocia quæ ſunt in Africa, ego commendo tibi ita, vt nuo poſſim commendare, ſup. ea, maiore ſtudio, ve pro vel, magis ex animo. Tu feceris mihi pergratum, ſi dederis operam, vt is intelligat literas meas habuiſſe maximum pondus .i. plurimum valuiſſe apud te. O mi Cornifici ego rogo te hoc vehementer.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratam ſibi familiaritatem Cornificij eſſe dicit, & de pecunijs petitis conſilium aliud illi dare nititur, poſtremo ſuum officium pro rep. Cornificio commendat.

M. CICERO CORNIFICIO. 29

ASſentior tibi, eos, quos ſcribis Lilybæo minari, iſthic pœnas dare debuiſſe: ſed metuiſti, vt ais, ne nimis liber in vlciſcendo viderere. metuiſti igitur, ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderere. Quòd ſocietatem reip. conſeruandæ, tibi mecum à patre acceptam, renouas, gratum eſt: quæ ſocietas inter nos ſemper mi Cornifici manebit. Gratum etiam illud, ꝙ mihi tuo nomine gratias agendas non putas. nec enim id inter nos facere debemus Senatus ſæpius pro dignitate tua appellaretur, ſi abſentibus conſulibus vnquam, niſi ad rem nouam, cogeretur. itaq; nec de H-S XX, nec de H-S DCC quidq̄ agi nunc per ſenatum pōt. tibi autem ex S. C. imperandum, mutuumque ſumendo cenſeo. In rep. quid agatur, credo te ex eorū literis cognoſcere, qui ad te acta debent perſcribere. ego ſum ſpe bona: conſilio, cura, labore non deſum: omnibus inimicis reip. eſſe me acerrimum hoſtem præmefero. res neque nunc difficili loco mihi videtur eſſe; & fuiſſet facillimo, ſi culpa à quibuſdam abfuiſſet. Vale.

HVB. ASſentior) Ceperat Cornificius quoſdam, qui Lilybæo oppido Siciliæ minabantur, quos cum debuiſſet punire vbi ceperat, quia erant Romani, ſcripſerat ſe maluiſſe, mittere Romanis, quod factum Cic. aſcribit eius humanitati, & clementiæ. Deinde oſtendit ſe recipere eum libenter ſocium in conſeruanda rep. deinde quia petiuerat Cornificius quaſdam pecunias à ſenatu, dicit Cic. nihil p ſenatum agi poſſe. hortatur autem vt ſumat mutuum alicunde, poſtremo laudat Cic. officium ſuum erga remp. [Lilybæo) Promontorium eſt Siciliæ, & oppidum eiuſdem nominis, de quo hunc intelligit. [Dare pœnas) Puniri. [Nimis liber) Nimis audax, nimis diſſolutus. [Grauis) Acerbus. [Nimis dignus te) nimis iuſtus. [Quòd) Reſpondet alij parti. [A patre) tuo. [Tuo nomine) tua cauſa. [Inter nos) amicos. [Id) agere gratias. Aguntur enim gratiæ inter eos, qui non ſunt multum familiares. [Appellaretur) poſtularetur. [Vnquam) aliquādo. [Cogeretur) Congregaretur. [De H-S) quæ poſtulaueras. [Imperandum tibi) .i. a te imperium, & magiſtratum gerendum. [Mutuum H-S) quibus opus eſt tibi. [Præmefero) oſtendo, aperte declaro. [Res) Victoria noſtra, & bona conſtitutio reip.

ASCENSIVS.

ASSENTIOR &c.) Ceperat Cornificius quoſdam Siculos è Lilybæo, quos cum Romanos intellexiſſet, eos à Romanis puniendos miſit quod factum eius puſillanimitati adſcribit Cic. oſtendens ſe eum libenter recipere ſocium in rep. conſeruanda. De pecunijs autem quas à Senatus petierat, dicit ſe nihil poſſe. conſulit autem alicunde mutuo accipiat. Ordo eſt. Ego aſſentior tibi .i. ſentio tecum, eos, quos ſcribis, minari Lilybæo .ſ. oppido, & promontorio Siciliæ, debuiſſe dare pœnas iſtic .ſ. vbi tu es, ſed (vt ais) tu metuiſti ne videre nimis liberi .i. aſpee vlciſcendo, & ergo miſeras eos Rom. igitur hoc metuendo. metuiſti ne videreris ciuis grauis, ne videreris nimis fortis, ne videreris nimis dignus te .i. quæ te digna ſunt facere. Quod renouas ſocietatem rei pub. conſeruandæ mecum acceptam .i. derelictam tibi à patre .ſ. tuo. eſt gratum, quæ ſocietas ò mi Cornifici, manebit ſemper, illud etiam, ſup. fuit in epiſt. tuis gratum, & non putas gratias agēdas tuo nomine .i. pro beneficijs abs te acceptis. Nec .n. debemus facere id inter nos .i. ſic debemus eſſe officioſi álter in alterum, vt non ſit neceſſe gratias agere. Senatus appellaretur .ſ. à me .i. conueniretur ſæpius pro dignitate tua .ſ. tuenda ſi cogeretur .i. cōgregaretur vnquam .i. aliquo tempore, conſulibus abſentibus .i. tantiſper dum conſules abſunt, niſi ad rem nouam. Itaque nec de H-S .i. ſeſtertijs viginti nec ſeſtertijs decem .ſ. à te petitis, pōt nūc quidquam agi per ſenatum. Ego autem cenſeo imperandum tibi .i. à te, ſup. prouincialibus tuis, ex ſenatuſconſulto, & ſumendum mutuum .ſ. publico nomine. Ego credo te cognoſcere quid agatur in rep. ex literis eorum, qui debent perſcribere ad te acta .ſ. publica. Ego ſum ſpe bona .ſ. de rep. non deſum conſilio, cura, labore. ſup. reip. ego præmefero .i. palam oſtendo me acerrimū hoſtem omnibus inimicis reip. Res .i. negocium, quod agitur de libertate publica, neque videtur mihi eſſe nunc loco difficili .i. videtur facile poſſe tranſigi, & fuiſſe facillima, ſi culpa abfuiſſet à quibuſdam, vt a Lepido, & Ventidio.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Commendat Lamiam. Lamiaq́; negocia quam diligentiſſime Cornificio, falſamq́; ſuſpicionem quam de Lamia conceperat diluit.

M. CICERO CORNIFICIO. 30

NOn modo te, cui omnia noſtra notiſſima ſunt, ſed neminem in populo R. arbitror eſſe, cui ſit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L. Lamia eſt: etenim magno theatro ſpectata eſt tum, cū eſt ab A. Gabinio cōſule relegatus, quod libere, & fortiter ſalutem meam defendiſſet, nec ex eo amor inter nos natus eſt; ſed, ꝙ erat vetus, & magnus, propterea nullum periculum pro me adire dubitauit. ad hæc officia, vel merita potius, iucundiſſima conſuetudo accedit; vt nullo prorſus plus homine delecter. non puto te iam expectare, quibus eum tibi verbis commendem. cauſam .n. tanti amoris intelligis. quæ verba deſideret, ijs me omnibus vſum putato. tantum velim exiſtimes; ſi negocia Lamię, procuratores, libertos, familiam, quibuſcunque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurum, q̄ ſi ea tua liberalitas pertimuiſſet ad rem familiarem meam. nec dubito, quin ſine mea cōmendatione, quod tuum eſt iudicium de hominibus, ipſius Lamiæ cauſa ſtudioſe omnia facturus ſis: quanquam erat nobis dictum, te exiſtimare alicui S. C. quod contra dignitatem tuam

 fieret,

fieret, ſcribendo Lamiam affuiſſe: qui omnino conſulibus illis nunquam * affuit ſcribendo. deinde omnia tũ falſa S. C. deferebantur. niſi forte etiam illi Semproniano S. C. me cenſes affuiſſe, qui ne Romæ quidem tum fui, vt de eo ad te ſcripſi re recenti. ſed hæc hactenus. te mi Cornifici etiam atque etiam rogo, vt omnia Lamiæ negocia, mea putes eſſe; curesque, vt intelligat hanc commendationem maximo ſibi vſui fuiſſe. hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura vt valeas.

* alias, fuit ad ſcribendum

HVB. NOn modo) Commendat Cic. Cornificio. L. Lamiam amiciſſimum ſuum, quem etiam pro alia cauſa cõmendauit lib. x. D. Brut. Vbi eaſdem cauſas amicitiæ expoſuit, quas etiam hic exponit, commendat autem non ſolum eum verum ẽt negocia, procuratores, familiam denique omnem & diluit quandam ſuſpicionem, quam habuerat Cornificius, ꝙ Lamia affuiſſet cuidam S. C. deſcribendo contra eius dignitatem, ꝙ Cic. omnino negat, & etiam addit omnia ſenatuſconſulta, quæ tunc fiebat, fuiſſe falſa. [Spectata) Probata, cognita. [Magno theatro) Pleno populo. [Ex eo) Quod defenderit ſalutem meam. [Verus amor) Noſter. [Conſuetudo) Conſeruatio. [Quæ verba,) q. d. vehementiſſima. [Is omni.) f. verbis quæ deſiderantur à cauſa talis amoris. i. finge & exiſtima me eſſe vſum. [Pertinuiſſet) Præſtita eſſet. [Quod tuum eſt iudicium). i. pro eo iudicio, quod iudicium habes de hominibus. [Quanquam) Incipit diluere ſuſpicionem. [Niſi forte) Genus eſt quoddam negandi factum fuiſſe aliquando ab alio cum oſtendimus ſuſpicionem aliquando nobis fuiſſe de eo, quod actum a nobis non ſit, vt hic. [Sempronio) Quod eſt factum de Sempronio, vt tibi in prouincia ſuccederet, vt ſupra viſum eſt. [Nec recens). i. adhuc noua. [Vſui) Vtilitati.

ASC. NON modo, &c.) Commendat Cic. Cornificio L. Lamiam amiciſſimum ſuum, quem etiam lib. x. commendauit D. Brut. & purgat ſuſpicionem, quam habuerat Cornificius ꝙ Lamia interfuiſſet S. C. contra dignitatem ſuam decreto. Ordo eſt. Ego arbitror non modo. i. non ſolum te, cui omnia noſtra. ſ. acta ſunt notiſſima videtur dicendum non modo te non eſſe, ſed (vt doctiſſime adnotauit Bud.) ſæpe altera negationum contenti ſunt auctores, preſertim accedẽte negatione, quæ ad plura poſſet referri, vt hoc loco. ſed neminem arbitror eſſe in P. R. cui ea familiaritas, quæ mihi eſt cum L. Lamia, ſit ignota. Etenim. i. quia certe. ipſa eſt ſpectata magno theatro. i. in conſpectu totius populi. tum. i. tunc, cum. ſ. qn̄ relegatus eſt. i. in exilium miſſus ab A. Gabinio conſule, ꝙ defendiſſet libere, & fortiter ſalutem meam. Nec amor eſt natus inter nos ex eo. ſ. facto eius. ſed ꝙ amor. ſ. erat vetus, & magnus, propterea nullum dubitauerat adire periculum pro me. Conſuetudo iucundiſſima accedit. i. additur ad hæc officia vel potius merita. Officia enim ſunt, quæ ex debito fiunt, Merita, quæ ex libertate, quæ debito rem faciunt, ſup. ita, vt nullo. i. non nullo, non delecter vllo prorſus homine plus. ſ. quàm Lamia. Non puto te expectare iam. ſ. poſtquam docui quam charus mihi ſit, quibus verbis commendem eum. Tu. n. intelligis cauſam tãti amoris. putato me vſum omnibus iis verbis, quæ verba deſideret. Tantum. i. duntaxat, velim, ſup. vt exiſtimes, ſi defenderis negocia, procuratores, libertos, familiam Lamiæ, quibuſcunque rebus opus erit, ſup. id futurum gratius mihi quàm ſi ea liberalitas. ſ. tua pertinuiſſet ad rem familiarem meam. Nec dubito quin facturus ſis omnia ſtudioſe. i. diligenter. cauſa ipſius Lamiæ, quia. ſ. vir dignus tibi videbitur, ſine commendatione mea. quod. i. quale, hoc eſt quia tale eſt iudicium tuum de hominibus, vt. ſ. facillime iudices qui digni ſint auxilio tuo. Quanquam erat dictum te exiſtimare Lamiam affuiſſe alicui S. C. ſcribendo. i. dum ſcriberetur, quod fieret contra dignitatem tuam, qui. ſ. Lamia, nunquam fuit. ſ. paratus, aut præſens ad ſcribendum. ſ. aliqd, omnino illis conſulibus. i. quandiu illi eſſent cõſules ſub quibus ſcriptum eſt. Denique. i. ſecundo loco, omnia S. C. deferebantur. i. nũciabantur, tum. i. tunc falſa, aut falſo, niſi forte cenſes etiã me vt dictum eſt affuiſſe, ſup. in illo S. C. Semproniano. i. quod ſub Sempronio referente factum eſt. qui ne quidem. i. non ſaltẽ fui. ſ. tunc Romæ, vt ſcripſi ad te, tum. i. tunc de eo recenti. i. recentius facto. Sed hæc hactenus, ſup. dicta ſit. O mi Cornifici ego rogo te etiam, atque etiam, vt putes omnia negocia Lamiæ eſſe mea. curesque vt intelligat hanc. ſ. meam commendationem fuiſſe ſibi maximo vſui. i. ſummæ vtilitati. Tu nihil potes facere gratius mihi hoc. i. quam hoc. Cura vt valeas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Miſſa eſt epiſtola, prior autem pars in excuſatione generis literarum conſiſtit; in poſteriore ad varia epiſtola Cornificij capita reſpondet.

M. CICERO S. P. D. CORNIFICIO. 31

ITa ne præter litigatores nemo ad te meas literas? multæ iſtæ quidem: tu enim perfeciſti, vt nemo ſine literis meis tibi ſe commentatum putaret. ſed quis vnquam tuorum mihi dixit eſſe, cui darem, quin dederim? aut quid mihi iucundius q̃ cum coram tecum loqui non poſſum, aut ſcribere ad te, aut tuas legere literas? illud magis mihi ſolet eſſe moleſtum, tantis me impediri occupationibus, vt ad te ſcribendi meo arbitratu facultas nulla detur. non enim te epiſtolis, ſed voluminibus laceſſerem: quibus quidem me à te prouocari oporteret: quamuis enim occupatus ſis, ocij tñ plus habes: aut, ſi ne tu quidem vacas, noli impudens eſſe, nec mihi moleſtiam exhibere, & à me literas crebriores, cũ tu mihi raras mittas, flagitare. nam cum antea diſtinebar maximis occupationibus; ppea ꝙ omnibus curis remp. mihi tuendam putabam: tum hoc tempore multo diſtineor vehementius. vt enim grauius ægrotant ij, qui, cum leuati morbo viderentur, in eum deintegro inciderunt: ſic vehementius nos laboramus, qui profligato bello, ac penè ſublato, renouatum bellum gerere * conamur. ſed hæc hactenus. Tu tibi mi Cornificij fac vt perſuadeas, non eſſe me tam imbecillo animo, ne dicam inhumano, vt à te vinci poſſim aut officijs, aut amore. non dubitabam equidem: veruntamen multo mihi notiorem amorem tuum effecit Cherippus. ò hominem ſemper illud quidem mihi aptum, nunc vero ẽt ſuauem. vultus mehercule tuos mihi expreſſit omnes: non ſolum animum, ac verba pertulit. itaque noli vereri, ne tibi ſuccenſuerim, ꝙ eodem exemplo ad me, quo ad ceteros. requiſiui equidem proprias ad me vnum à te literas, ſed neque vehementer & amãter. De ſumptu, quem te in rem militarem facere, & feciſſe dicis nihil ſanè poſſum tibi opitulari: ppea ꝙ & orbus ſenatus conſulibus amiſſis, & incredibiles anguſtiæ pecuniæ publicæ: quæ conquiritur vndique, vt optime meritis militibus promiſſa ſoluantur. quod quidem fieri ſine tributo poſſe non arbitror. De Attico Dionyſio nihil puto eſſe, qm̄ mihi nihil dixit Stratorius. De P. Lucceio, nihil tibi concedo, quo ſtudioſior eius ſis, q̃ ego ſum: eſt enim nobis neceſſarius. ſed à magiſtris cum contenderem de proferendo die, probauerunt mihi, ſeſe, quo minus id facerent, & compromiſſo, & iureiurando, impediri. quare veniendũ arbitror Lucceio. quanq̃, ſi meis literis obtemperauit, cum tu hęc leges, illum Romæ eſſe oportebit. ceteris de rebus, maximeque de pecunia, cum Panſæ morte ignorares ſcripſiſti, quæ ꝑ nos ab eo conſequi te poſſe arbitrarere. quæ te non fefelliſſent, ſi viueret: nam te diligebat. poſt mortem aũt eius qd fieri poſſet, nõ videbamus. De Venuleio, Latino, Horatio, valde laudo. illud nõ nimium probo, ꝙ ſcribis, quo illi aĩo æquiore ferrent, te tuis ẽt legatis lictores ademiſſe: honore. n. digni cum ignominia dignis non erant comparandi: eosq. ex S. C. ſi non decedant, cogẽdos, vt decedant, exiſtimo. Hæc ferè ad ea literas, quas eodem exẽplo binas accepi. De reliquo, velim tibi perſuadeas, non eſſe mihi meam dignitatem tua cariorem. Vale.

* alias, cogamur

HVBERTINVS.

ITa ne) Huius epiſtolæ argumentum multiplex eſt, maxime circa finem, varijs enim rebus reſpondet Cic. quæ a Cornificio duabos epiſtolis ſcriptæ fuerat. Primum enim ſe excuſat Cic. q à Cornificio fuerat accuſatus nullas ad eum miſiſſe epiſtolas niſi commodaticias pro litigatoribus, quia, vt ſupra viſum eſt, commendauerat omnes hæredes Q. Turij, & ſeorſum Sex. Aufidium cohæredens commendauerat etiam quendam Pinarium procuratorem, & geſtorum negociorum Dionyſij ſui, amiciſſimi poſtremo L. Lamiam habentem etiam in prouincia negocia plurima. Itaque Cic. oſtendit ſe ſcripſiſſe in alio genere multas epiſtolas, & multo plures quam ab eo acceperit, cum potius deberet prouocari ad ſcribendum ab ipſo Cornificio, qui minus eſſet negocioſus, negociorum ſuorum autem cauſas eſſe dicit reuocationem bellorum ciuilium culpa, & ſcelere Lepidi, qui Ant. apud Mutinam victum, & inermem fugientem recepit, & cum eo ſe coniunxit. Poſtea vero accuſat Cornificium, q eodem exemplo ad ſe literas dediſſet, quo ad alios, ad quos ſcripſerat, cum ipſe Cic. proprias literas ab eo expectauerit. Deinde dicit non poſſe ei prouideri à ſenatu de pecunia quam petiuerat, quia omnia ſunt turbulenta propter mortem conſulum, & cum etiam ſenatus quærat pecunias, vt ſatisfaciat militibus, excuſat etiam neſcio quid de Dionyſio cuius procuratorem ei ſupra commendauerat. Dicit etiam Lucceium ſibi à Cornificio commendatum v[illegible] tum eſt epiſtola, quæ incipit. Liberalibus, oportere Romam venire, ſi velit negocia ſua ſe rectè conficere, quem a ſe nõ m[illegible] dicit quam à Cornificio. Poſtremo quid ſentiat, de quibuſdam, quos exauctorauerat, & ex prouincia amouere volebat, & q [illegible] gat [illegible] ſuis lictores eripuiſſet. [Ita ne) .ſ. dicis, vel eſt. [N[illegible] a te) .ſ. fert. Præter litigatores, quorum cauſas tibi tuendas commendo. [Illæ) .ſ. literæ litigatorum. [Multæ) Puta fuerãt nonne d[illegible] um. [Voluminibus) Libris magnis ſcriptis. [Oportebat) Decebat. [Vacas) Ocium habes. [Impudens) qui cum ſis in culpa me accuſes. tales enim impudentes dicuntur. [Diſtineor) Occupor. [Vt enim) Probatio per ſimilitudinem ſumptam ab ægrotantibus, quorum periculoſior eſt morbus, ſi poſtquam leuati eſſe putantur, reciderint. [Dentegro) Denuo. [In eum) Morbum. [Sic) Adoptio ſimilitudinis [Laboramus) Negocium habemus, & occupati ſumus. [Profligato) Confecto. [Pene ſublato) Propter Ant. [V[illegible] ctum. [Renouatum) Scelere Dolabellæ, qui Antonium recepit. [Non dubitabam) .ſ. de amore tuo. [Cherippus) Is, vt ſupra vidimus, fuerat in Africa cum Cornificio, cumq. Romam veniſſet, expoſuit Cic. qualis eſſe Cornificius erga eum. [A[illegible] tum) Modeſtum: facetum, eius contrarium eſt ineptus. [Vultus [illegible] atem, quam vultu exhibes, cum de me audis, aut loqu[illegible]. [Verba) Quæ de me honorifice dixis. [Eodem exemplo) .i. ſcripſeris. [Quo) Exemplo. [Proprias) Specia es quæ non eſſent eodem exemplo, quo erant aliæ. [Requiſiui) .i. deſideraui, non autem te accuſaui. [Neque vehementer) .i. neque cum magna inſtantia .ſ. requiſiui. [Orbus) .i. quaſi orphanus ſicut filij qui patres amiſerunt. [Anguſtiæ) Tenuitates, neceſſitate. [Sine tributo) Quin exigatur tributum per capita, vel per oſtia. [A magiſtris) Ab arbitris eius cauſæ. [Contenderem) Efflagitarem. [Probauerunt) Oſtenderunt. [Compromiſſo) Quod erat factum in eos ab ipſo Lucceio, & ab aduerſarijs. [Veniendum) Oportere eum venire. [Meis literis) Quibus iam multo ante eum monui, vt veniret. [Non fefelliſſent) Non fuiſſent contra opinionem tuam. [Si viueret) Panſa. [De Venuleio, Latino, Horatio) Hos, vt conijcimus ex ſequentibus, amouerat Cornificius ex magiſtratus, vel eis eripuerat lictores quod Cic. ſe laudare dicit. [Quo) V[illegible]. [Illi) Venuleius, & Horatius ferrent ſe eſſe exauctoratos, & amotos, a magiſtratu. [Ademiſſe) Abſtuliſſe. [Honore) Subaudi dignus .ſ. legati. [Cum digni ignominia) Cum Venuleio, & Horatio infamia dignis. [Eoſque) Ordo eſt, exiſtimo eos cogendos ex ſenatuſc. vt decedant .ſ. ex prouincia. [Si non decedunt) Sponte, vel tuo iuſſu. [Hæc) .ſ. reſponſa ſunt.

ASCENSIVS.

ITA ne, &c.) Reſpondet potiſſimum in fine varijs rebus, itaque facilius legẽti patebit argumentum, quam ex huiuſcemodi collectione, ne tamen nihil dicam, primum ſe excuſat quòd a Cornificio fuerat accuſatus, quòd nullas miſiſſet epiſtolas niſi commendaticias, docens ſe etiam alias ſcripſiſſe. Ordo eſt. Ita ne, ſupp. ſcribis, aut verum putas, quòd nemo præter litigatores .i. qui pro lite ſua commendari volunt, ſupple afferunt ad te literas meas? Illæ quidem .ſ. commendaticias litigatorum ſupple ſunt multæ. Tu enim te facilem præbendo effeciſti, vt nemo putaret ſe commendatum tibi ſine literis meis. Sed quis vnquam tuorum dixit mihi eſſe, ſupple aliquid, cui darem .i. dare poſſem, quin dederim? aut quid, ſupp. contingere poteſt mihi iucundius, quam cum non poſſem loqui tecum coram .i. in præſentia, & (vt dicunt) ore ad os, aut ſcribere ad te, aut legere literas tuas? q.d. nihil. Illud ſolet mihi eſſe magis moleſtum, me impediri tantis occupationibus, vt nulla facultas detur ſup. mihi ſcribendi ad te arbitratu meo. Non enim ſi facultas detur, laceſſerem .i. prouocarem te ad ſcribendum epiſtolis, ſed voluminibus .i. integris libris quibus .ſ. voluminibus, quidem .i. certe, oporteret .i. deceret me prouocari à te. Quamuis enim ſis occupatus, tamen habes plus ocij .ſ. quam ego, aut ſine tu quidem qui magis videris poſſe vacare, vacas .i. ceſſas, noli eſſe impudens .ſ. exigendo, quod præſtare nequeas, nec ſupple velis nam vole, aut uoli non dicitur, exhibere mihi moleſtiam .ſ. exigendo literas, & noli flagitare literas crebriores à me, cum tu raro mittas mihi. Nam cum diſtinebar antea occupationibus maximis, propterea quòd putabam rempub. tuendum mihi omnibus curis, tamen ego diſtineor .ſ. occupationibus hoc tempore vehementius multo .ſ. quam antea. Vt enim grauius ægrotant ij, qui cum viderentur leuati morbo, inciderunt in eum, de integro .i. de nouo, ſic nos laboramus vehementius, qui bello profligato .i. oppreſſo, ac penè ſublato, conamur gerere bellum renouatum. Sed hæc hactenus. Tu ò mi Cornifici [illegible], vt perſuades tibi, ſupp. me, non eſſe animo tam imbecillo .i. debili, ne dicam inhumano .i. duro, vt po[illegible] m vinci à te, aut officijs, aut amore. Equidem .i. ego certe, non dubitabam .ſ. de amore tuo. verum tamen Cherippus, qui à te venit, effecit amorem tuum multo notiorem mihi .ſ. quam prius erat. O hominem, lætitiæ cauſa exclamat illum quidem .ſ. Cic. ipſum ſemper apertum mihi, nunc vero etiam ſuauem, meſtercule ipſe expre[illegible] .i. effinxit mihi omnes vultus tuos non ſolum .i. nedum per[illegible] animum, ac verba. Itaque noli vereri ne ſuccenſuerim .i. ſubiratus fuerim tibi, quòd ſupple miſiſti literas ad me eodem exemplo quo ad ceteros .i. eadem forma ſcriptas. Requiſiui equidem literas a te proprias ad me vnum .ſ. datas, ſed neque requiſiui, ſupple vehementer, ſed amanter .i. vt earum amator, ſi tuliſſent. non vehemens exactor, quia non fuerunt. Ego nihil ſane .i. omnino poſſum opitulari .i. opis afferre tibi, de ſumptu quem dicis te facere, & feciſſe in rem militarem, propterea quòd ſenatus orbus, ſupp. eſt .i. quaſi ſine patre conſulibus .ſ. Panſa, & Hirtio, amiſſis .i. cæſis, & incredibiles, ſup. ſunt anguſtiæ .i. penuriæ pecuniæ publicæ .i. ad remp. pertinentis, quæ conquæritur vndique vt promiſſa ſoluantur militibus optime meritis. Quod quidem ego arbitror non poſſe fieri ſine tributo .ſ. per tribus dato. Ego puto nihil .ſ. eorum, quæ agebamus eſſe de Accio Dionyſio, quoniam Stratorius nihil dixit mihi, non taciturus tamen ſi aliquid fuiſſet. Ego nihil concedo tibi de P. Lucceio, quo .i. per quod aut vſis ſtudioſior eius .i. commodi illius, quam ego ſum. Eſt enim neceſſarius nobis. Sed cum contenderem .i. obnixe peterem a magiſtris .i. arbitris cauſæ eius de die proferendo .i. prologando, probauerunt .i. ſatis oſtenderunt mihi ſeſe impediri compromiſſo, & iureiurando quominus .i. vt non facerent id .i. non proferrem diem. Quare ego arbitror Lucceio veniendum, ſupp. eſſe, quanquam ſi obtemperauit literis meis, oportebit illum eſſe Romæ, cum tu leges hæc .ſ. ſcripta mea. Tu ſcripſiſti de ceteris rebus, & maxime de pecunia .ſ. tibi mittenda, cum ignorares mortem Panſæ .ſ. conſulis, & amici tui ſupple ea, quæ tu arbitrabare te poſſe conſequi ab eo per nos .i. per noſtrã interceſſionem, aut ſolicitationem, quæ non fefelliſſent te, ſi viueret, nam te ipſe diligebat, autem .i. ſed non videbamus quid, aut qui .i. quo modo, id .ſ. quod poſtulaſti, poſſet fieri poſt mortem eius .ſ. Panſæ. Ego valde laudo, ſupp. quæ ſcripſiſti de Venuleio, Latino, & Horatio. Ego non probo .i. laudo nimium illud quod ſcribis, te ademiſſe etiam legatis tuis lictores .i. publicos miniſtros cum inſignibus, quò .i. vt illi .ſ. iam dicti, ferrent animo æquiore .i. minus moleſto, ſe .ſ. lictoribus carere. Enim .i. quia, ſup. digni honore, vt legati a rep. ſtantes, & non erant comparandi cum dignis ignominia .ſ. Venuleio, Latino, Horatio. Vbi notandum etiam de digniore dici, q non ſit comparandum cum digniore. Ego exiſtimo eos .ſ. iam dictos, cogendos vt decedant, ſi non decedunt ex ſenatuſconſulto .i. parentes illi. Hæc ferè, ſupp. ſunt reſponſa ad eas literas, quas accepi binas eodem exemplo. De reliquo vel in perſuadeas tibi, dignitatem meam non eſſe mihi cariorem tua.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM, AD MEMMIVM, ET ALIOS,

LIBER DECIMVSTERTIVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

In hunc decimumtertium librum Tyro commendatorias epiſtolas congeſſit, ne paſsim hiſtoriarum ordinem, qui in multis epiſtolis eſt, confunderet, in hac autem epiſtola obliqua commendatione vſus eſt Patronis philoſophi, cui à Memmio petit facultatem erigendi parietis, qui Memmio obſtaturus credebatur.

M. CICERO C. MEMMIO S. D. 1

ETSI non ſatis mihi conſtiterat, cum aliquane animi mei moleſtia, an potius libenter te Athenis viſſurus eſſem, quòd iniuria, quàm accepiſti, dolore me afficeret, ſapientia tua, qua fers iniuriam, lætitia, tamen vidiſſe te mallem. nam quod eſt moleſtiæ, non ſane multo leuius eſt, cum te non video: quod eſſe potuit voluptatis, certe, ſi vidiſſem te, plus fuiſſet. itaque non dubitabo dare operam, vt te videam, cum id ſatis cômode facere potero. interea, quod per literas & agi tecum, &, vt arbitror, confici poteſt, agam. tunc à te illud primum rogabo, ne quid inuitus mea cauſa facias; ſed id, quod mea intelliges multum, tua nullam in partem intereſſe, ita mihi des, ſi tibi, vt id libenter facias, ante perſuaſeris. Cum Patrone Epicureo mihi omnia ſunt, niſi quòd in philoſophia vehementer ab eo diſſentio. ſed & initio Romæ, cum te quoque, & tuos oẽs obſeruabat, me coluit in primis; & nuper, cum ea, quæ voluit, de ſuis commodis, & præmijs côſecutus eſt, me habuit ſuorum defenſorum, & amicorum ferè principem: & iam à Phædro, qui nobis, cum pueri eſſemus, antequam Philonem cognouimus, valde, vt philoſophus, poſtea tamen, vt vir bonus, & ſuauis, & officioſus, probabatur, traditus mihi commendatus q. eſt. is igitur Patro, cum ad me Romam literas miſiſſet, vti te ſibi placatem peteremq;, vt neſcio quid illud Epicuri parietinarum ſibi concederes: nihil ſcripſi ad te ob eam rem, quòd ædificationis tuæ conſilium mea commendatione nolebam impediri. idem, vt veni Athenas, cum, idem, vt ad te ſcriberem, rogaſſet: ob eam cauſam impetrauit, quòd te abieciſſe illam ædificationem conſtabat inter omnes amicos tuos. quod ſi ita eſt; & ſi iam planè tua nihil intereſt: velim, ſi qua offenſiuncula facta eſt animi tui, peruerſitate aliquorum, (noui enim gentem illam) des te ad lenitatem, vel propter tuam ſummam humanitatem, vel etiam honoris mei cauſa. equidem, ſi, quid ipſe ſentiam, quæris; nec cur ille tantopere contendat, video, nec cur tu repugnes: niſi tamen multo minus tibi concedi poteſt, quàm illi, laborare ſine cauſa. quanquam Patronis & orationem, & cauſam tibi cognitam eſſe certo ſcio. honorem, officium, teſtamentorum ius, Epicuri auctoritatem, Phędri obteſtationem, ſedem, domicilium, veſtigia ſummorum hominum ſibi tuenda eſſe dicit. totam hominis vitam, rationemque, quam ſequitur in philoſophia, derideamus, licet, ſi hanc eius contentionem volumus reprehendere. ſed mehercule, quando illi, ceteriſque, quos illa delectant, non valde inimici ſumus; neſcio, an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat: in quo etiam ſi peccat, magis ineptijs, quàm improbitate peccat. ſed ne plura: dicendum enim aliquando eſt) Pomponium Atticum ſic amo, vt alterum fratrem. nihil eſt illo mihi nec carius, nec iucundius. is, non quo ſit ex iſtis: (eſt enim omni liberali doctrina politiſsimus) ſed valde diligit Patronem, valde Phædrum amauit. ſic à me hoc contendit, homo minime ambitioſus, minime in rogando moleſtus, vt nihil vnquam magis. nec dubitat, quin ego à te nutu hoc conſequi poſsim, ita etiam, ſi ædificaturus eſſes. nunc vero, ſi audierit te ædificationem depoſuiſſe, neque tamen me à te impetraſſe; non te in me illiberalem, ſed me in ſe negligentem putabit. quamobrem peto à te, vt ſcribas ad tuos, poſſe tua voluntate decretum illud Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν illi vocant, tolli. ſed redeo ad prima. prius velim, tibi perſuadeas, vt hoc mea cauſa libenter facias, quam vt facias. ſic tamen habeto: ſi feceris, quod rogo, fore mihi gratiſsimum. Vale.

a nimirum quod

ETSI) Hi duo ſequentes libri quam faciles tam vtiles mihi eſſe vident, quod commendationum, varias & elegantes imitationes habeant, quibus docemur & ornate dicere, & amicorum cauſas diligenter commendare, idq. cum delectatione maxima, quã inſtruimur non vt boues eodem mugitu, vt aiunt, ſic ſemper eiſdem verbis vti. Itaque aſsidue pueris proponendos cenſeo, nec minus etiam doctoribus pertractandos, qui ſi minus ornatu verborum egent, humanitatis tamen, & officij imitatione incenduntur, diligentiores fiunt in amicorum cômendationibus, ſed iam ad argũ epiſtolæ veniamus. C. Memmius vir nobiliſsimus, & ciuis Romanus Athenis domum inceperat ædificare iuxta hortos vel ædes Patronis philoſophi Epicurei amiciſsimi Cic. qui ad eum ſcripſerat, vt ſe Memmio diligenter commendaret, ne quendam parietem impediret, qui erat ei contiguus, quod Cic. dicit, ſe noluiſſe ab eo petere, veritus ne fortaſſe impediret ædificationem ipſius Memmij, ſed poſtquam intellexit Memmium non eſſe ædificaturum, cum rogat, vt velit morem gerere Patroni epicureo, quem laudat ſummopere excuſans eius opinionem Epicuream, accenditque Memmium ad obſequendum Patroni, quòd dicit eum eſſe cariſsimum Pomponio Attico, a quo dicit ſe rogatum eſſe, vt eum commendaret diligentiſsime. Vtitur tô ſummo artificio, cum dicit ſe nihil ab eo impetrare velle, quod inuitus faciat, vt magis eum inuitet facere libenter quod petit. cum autem fuiſſet Cic. Athenis. non vidiſſet ipſum Memmium, qui quadam iniuria affectus fuerat. Primum dicit, quòd licet non ſatis habeat certum cum maiore moleſtia animi ſui viſurus eſſet, cuius iniuria ſummopere doleret, an cum maiore voluptate propter ſapientiam eius, qua magnam lætitiã ſe capere dicit, quod per eam fortiter ferat iniuriam, tamen mallet eum vidiſſe, quia non multo minus moleſtiæ capit in eius abſentia, voluptas autem videndo eum fuiſſet maior. [Conſtiterat) Certum, & manifeſtum erat. [Quòd iniuria) Ratio moleſtiæ [Sapientiæ) Ratio quare libenter vidiſſet eum. (Lætitia,) Scilicet afficeret, eſt enim ablatiuus caſus. [Quod moleſtiæ eſt) i. ea

mole

moleſtia quæ eſt. [Integra) Ecce q artificioſe allicit Memmium ad voluntatem ſuam. [Seu id) .i. facias id quod intelliges ad me pertinere, ad te aūt non multum. Ordo eſt: ſed id .ſ. facias, quod intelliges mea intereſſe, & in nullam partem intereſſe tua. [Cum Patrone) Exponit cauſas cōmendationis. [Diſſentio) Peripateticos, & Socraticos ſequor, vt in proœmio primi officiorum oſtendit. [De ſuis commodis) Nam aſſecutus fuerat ſtipendium publicum. [Phedro) Primo præceptore meo in philoſophia. [Vt philoſophus) propter doctrinam. [Illud neſcio,) q.d. attenuat rem, vt facilius impetret, q.d. minimum quiddam. [Parietinarum) Subauditur rerum, id pertinet ad parietem, quidam dicit eſſe diminut. à pariete, cuius formationem, & rōnem nusq̃ inuenio. [Conſiliū)

Parietinas

de ædificationem, ne pp cōmendationem meam deſiſteres facere quod inſtitueſſes. [Abieciſſe) depoſuiſſe, nolle amplius ædificare. [Offenſiuncula) Iniuriola. [Genuem illam) Græcam .ſ. leuem ad iniuria promptam. [Des te ad lenitatem) Fias mitis, & placatus. [Contēdat) Efflagitet. [Repugnes) neges. [Cōcedi) .ſ. vt repugnes. [Quam illi) .ſ. poteſt cōcedi. [Quanq̃ Patronis) Enumerat multas cauſas, quibus probat ignoſcendum eſſe Patroni; ſi eam rem quæ parua videbatur tanta contentione petit. [Honorem) .ſ. ſuū & totius ſenectæ, & in omnibus ſequentibus dictionibus ſubauditur tuendum eſſe dicit. [Ius ten.) Quod inuiolabile eſſe debet. [Obteſtationem) .i. deprecationem maximam pro eo. [Sedem) Eſt quaſi inculcatio dictionum. [Veſtigia ſummorum hominum) .i. imitationes maximorum hoium. [Totam hois) Senſus eſt, licet deridere totam hois vitam, & opinionem in philoſophia, ſi volumus reprehendere hanc eius petitionem, ſed ſi non habemus odio, eos q eadem curant, ignoſcendum ē puto huic ſi tantopere petit hanc. In quo te petendi. [Laborat) Curat. [Ineptijs) Simplicitate. [Dicendum) Aliqñ .i. ē addenda eſt alia maxima cauſa. [Ex iſtis) .ſ. Epicureis. [Politiſſimus) Ornatiſſimus. [Liberali) Socratica, & Platonica. [Vt nihil vnquam magis) .ſ. contenderit a me. [Nutu) .i. faciliſme vel ſolum innuendo tibi. [Etiam, ſi) ergo multo facilius cum non ſis ædificaturus. [S. audierit Pomponius. Negligentem) Quod noluerim te pro eo rogare. [Tua voluntate) Te conſentiente. [ὑπομνηματισμόν) Sic.n. Græci vocant decretum quaſi monitum, & commentarium.

Offen-

Obteſta-

ASC. ETSI non ſatis, &c.) Hi duo ſequentes libri vt facillimi, ita vtiliſſimi ſunt, eo q cōmendationum varias, & elegantes imitatione hñt, quibus docemur, & ornate dicere, & amicorum cauſas diligenter cōmendare, idq. cum delectatione maxima. In hac aut prima hoc eſt argumentū. C. Memmius vir nobiliſſimus Athenis domum cœperat ædificare ad ædes Patronis philoſophi Epicurei amiciſſimo Ciceronis, qui ad Cic. ſcripſerat, vt a Memmio exoraret, ne quendam parietem impediret. de quo negocio tota ferè hac agitur epiſtola. Ordo eſt. Etſi .i. q̃q̃, non ſatis conſtiterat .i. euidens fuerat mihi, nec .i. an vſurus eſſem te Athenis cū aliqua modeſtia animi, an potius libenter, q̃ .i. quia iniuria quam accepiſti .i. paſſus es, afficeret me dolore, ſapientia tua qua fers iniuriam, ſup. afficeret me lætitia, tñ mallem vidiſſe te. Nam ſup. id moleſtiæ quod eo .ſ. ob iniuriam tibi illatam, non eſt ſane multo leuius, cum non video te, id ſup. voluptatis, quod potuit eſſe, fuiſſet certe plus, ſi vidiſſem te. Itaque non dubitabo dare operam, vt videam te, cum potero facere id ſatis commode. Interea agam quod agi poteſt tecum, & (vt arbitror) confici .i. abſolui, & pfici, per literas. Ego rogabo nunc à te illud primum, nequid facias inuitus .i. contra placitum tuum mea cauſa. ſed des mihi id, quod intelliges multū intereſſe mea, hoc eſt mihi vtile eſſe, & in nullā partem multum intereſſe tua. ita .ſ. des mihi, ſi perſuaſeris tibi ante .i. ſi te ad hoc adduxeris ante, vt facias id libenter. Incipiēs aūt ordiri rem, quam prendebat, dicit, Oia ſunt mihi cum, cum Patrone Epicureo, oīa q diſſentio vehementer ab eo in philoſophia, qa Stoicus potius aut Academicus erat Cic. ſed & initio .ſ. coniunctionis nræ enim obſeruabat quoque te & tuos oēs Romæ, coluit me in primis .i. pcipue, & nuper .i. nūc pa eſt tpis cum cōſecutus eſt de cōmodis & pmijs ſuis ea quæ voluit, habuit me ferè principem defenſorum, & amicorum ſuorum, & ipſe traditus, & cōmendatus eſt mihi iā .i. his diebus a Phædro, q .ſ. Phædrus, probabatur .i. laudabatur, & placebat nobis cum eſſemus pueri anteq̃ cognouimus Philone .ſ. philoſophū, pbabat, inq̃, vt philoſophus poſtea tñ probabat vt vir bonus, & ſuauis, & officioſus, q.d. pp illius q nobis cōiter eſt obſeruandus cōmendationem debere cōmendatione. Is igitur Patro cū miſiſſet Romam lr̃as ad me, vt .i. vt placarē .i. reconciliarem, & placatum facerem te ſibi, & peterē .ſ. a te, vt ſup. concederes tibi illud Epicurei .i. quod ad Epicureum hoiem pertinere, neſcio quid parietinarum ſup. rerum .i. ad parietē cōem pertinentium, ſic legitur, & exponitur ferè, ſed lectio paſtum placet, expoſitionē aūt meliorem cuiq inueniendam relinquimus. ego ſup. tūc, nihil ſcripſiſti ad te, ob eā rem, quod nolebā pſilium ædificationis tuæ impediri commendatione mea idem .ſ. Patro cū rogaſſet vt .i. poſtq̃ veni Athenas, vt ſcriberē ad te idem .i. eandem rem .ſ. vt te ſibi placarem, & de parietis parte concedēda rogarem, impetrauit .ſ. petitum ſuum a me ob eam cauſam q pſtabat .i. notum erat inter oēs tuos, te abieciſſe .i. vt diſplicentem reieciſſe & dimiſiſſe illam ædificationem. Quod ſi eſt ita, & ſic .i. q̃q iam nihil intereſt planè .i. omnino tua, velim ſi qua .i. aliqua offenſiuncula .i. læſiuncula animi tui facta eſt peruerſitate aliquorum, noui .i. genuē illam .ſ. mendacem, & ad diſcordiam ſeminandā procliuem, des .i. accōmodes te ad lenitatem .i. placabilitatem, vel pp ſummam humanitatem .ſ. tuam, vel ē cauſa honoris mei, ne videar fruſtra a te petiſſe. Eqdem, ſi quæris qd ipſe .i. ego ſentiā, nec video cur ille contendat .i. inſtet tantopere, nec cur tu repugnes, niſi rō concedi pōt multo minus tibi .ſ. q vir prudens haberis, q̃ illi .ſ. homini Epicureo laborare ſine cauſa. Quanq̃ ego certo ſcio, & oronem, & cauſam Patronis eſſe cognitam tibi, tñ ſup. repetam tibi. ipſe dicit honorem .ſ. ſuum, eo q philoſophus eſt, & turpe fuerit alteri de iure cedere, & offiū, quia debet profeſſæ totius honore contendere, & ius teſtū, quibus ſibi illæ ædes relictæ, auctoritatem Epicuri, quem imitatur, obteſtationem .i. maxima precationem cum fidei à teſtatione, Phædri .ſ. philoſophi, & cōis amici, ſedem .i. longam, & firmam habitationē, domicilium .i. propriam habitationem, veſtigia .i. imitationes ſummorum hoium, aut qui in ijſdem ædibus habitarunt, aut qd ſimile fecerunt, dicit inq̃ hæc oia eſſe tuenda .i. protegenda ſibi. Licet .i. licitum eſt ſup. vt irrideamus totā vitam hōis & ronem quam ſequitur, ſi volumus reprehendere hanc contentionem .i. petitionem eius. Sed mehercule qñ .i. quandoquidem, ſeu qm, nos ſumus valde inimici .i. aliquātulū fauemus illi, vide licet Patroni; & ceteris quos illa .ſ. q ille tibi tuenda dicit, delectant, neſcio an ignoſcendum ſit huic .ſ. Patroni, ſi laborat tantopere .ſ. tueri dicta. In quo .ſ. ſtudio, ē ſi peccat .ſ. per cupiditatem, ſi peccat potius ineptijs. qa eſt homo minus cultu ingenio, q improbitate .i. malitia. Sed ſup. dici, dicendum eſt n. aliqñ .i. tandem finiendum eſt, ego amo Pomponium Atticum ſicut alterum fratrem. nihil eſt illo mihi nec charius, nec iucundius. Is .ſ. Pomponius non q ſit ex iſtis .ſ. Epicureis porcis (eſt .n. politiſſimus omni doctrina liberali, ſed ſup. q valde diligit Patronem, & amauit Phædrum, q pro eo rogauit valde, exiſtens ſup. aūt cum, ſit homo minime ambitioſus, & minime moleſtus in rogando contendit .i. inſtanter petit hoc a me ſic vt nihil .ſ. contenderit vnq̃ magis .i. inſtantius nec dubitat quin ego poſſim conſequi hoc a te nutu .ſ. ſolo, etiam ſi eſſes ædificaturus. Nunc vero ſi audierit te depoſuiſſe ædificationem, neq; tñ me impetraſſe à te .ſ. quod Patro petit, ipſe non putabit illiberalem in me, ſed negligētem in ſe. Quamobrem peto a te vt ſcribas ad tuos, decretū illud Areopagitarum .i. iudicium Athenien. in vico Martis, qui Areopagus dr quem ὑπομνηματισμόν .i. decretum illi .ſ. Athen. vocant, poſſe tolli .i. amori, & abrogari tua voluntate .i. te volente. Decretum autem vr fuiſſe vt in fundo ſuo ſine reſpectu vicini ad placitum ædificet. Sed redeo ad prima .i. ad illa quæ in principio huius epiſtolæ ſcripſi. Ego velim prius .i. potius, vt perſuadeas tibi vt facias hoc mea cauſa libenter, quàm vt facias: hoc eſt velim quidem te facere, ſed potius vt libēter, quàm vt facias, etiam ſi non libenter. habeto tamen ſic; ſi feceris, quod rogo, fore .i. futurum gratiſſimum mihi.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à Mēmio, vt Auiano habitandi facultatem in ſacrario permittat.

M. CICERO C. MEMMIO S. D. 2

CAio Auiano Euandro, qui habitat in tuo ſacratio, & ipſo multum vtor, & patrono eius M. Aemilio familiariſſime. peto igitur a te maiorem in modum, quod ſine tua moleſtia fiat, vt ei de habitatione accommodes: nam, propter opera inſtituta multa multorum, ſubitum eſt ei remigrare [illegible]. Quint. impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem. neque tamen dubito, quin, ſi tua [illegible], aut non multum interſit, eo ſis animo, quo ego eſſem, ſi quid tu me rogares. mihi certe gratiſſimum feceris. Vale.

Caio

HVB. CAio Auiano) Commendat Cic. Memmio. C. Auian. quendam ſtatuarium, vt ei concedat Memmius habitationem, quod dicit ſe non dubitare obtenturum, quia id multum aut nihil interſit ipſius Memmij. [Sacrario) .i. templo, loco vbi ſacra reponuntur. [Tum) Per te ædificato. [Accommodes) Commodum facias. [Inſtituta) Incerta, vel propoſita ad faciendum. [Subitum eſt ei res) .i. contingit, vel licet ei ſubito redire.

ſacrariū

ASC. CAIO &c.) Commendat Memmio C. Auianum ſtatuarium quendam vt ei concedat Memmius habitationem, quod cum citra iacturam Memmij fiat, facile impetraturum confidit. Ordo eſt. Ego vtor multum, & ipſo C. Auiano Euandro, qui habitat in ſacrario tuo .i. loco vbi conſeruantur ſacra per te, ædificata, & vtor familiariſſime patrono eius M. Aemilio. Peto igitur a te in maiorem modum .i. obnoxius, vt ei accommodes de habitatione quod fiat ſine moleſtia tua. Nam ſubitum .i. feſtinum, aut propinquum, aut neceſſarium eſt ei remigrare .i. redire in priſtinam habitationem, propter multa opera multorum, inſtituta .i. incepta, ab eo. Ego impedior verecundia ne rogem te pluribus verbis. Neque tamen dubito quin ſi nihil, aut non multum interſit tua .i. ſi parum aut nihil detrimenti ex ea re habiturus ſis, ſis eo animo quo ego omnino eſſem, ſi tu rogares me, quid .i. aliquid. certe tu feceris .ſ. hoc faciendo gratiſſimum mihi.

PAVL. MAN. CONIACI) In omnibus antiquis libris, confeci nos, vna littera immutata, cõieci. [Subitum eſt ei remigrare cal. Quinc.) Calendæ, inqt, Quinctiles, quo die domo tua, in quam venerat, excundum eſt, tumis ſubitæ ſunt, & proprius adſunt, quam vt ipſe poſſit, operibus, quæ inſtituit, perfectis, ſuo commodo diſcedere. Sciendum autem eſt, annuas domorum locationes calen. Quinct. apud veteres fieri ſolitas, itaque epiſt. iij. lib. ij. ad Q. fratrem, Domus, inquit, tibi ad locum Piſonis Lucidiana conducta eſt: ſed, vt ſpero, paucis menſibus poſt cal. Quinct. in tuam commigrabis. Poſt cal. Quinct. dixit .i. finito locationis tempore, demigrantibus ijs, quibus eam locaueris. Suetonius autem in Tiberio. Senatori, inquit, latum clauum ademit, quem cognouiſſet ſub cal. Iulij demigraſſe in hortos, quo vilius poſt eam diē ædes in vrbe conduceret. Quod igitur Euandro, quem ſtatuarium fuiſſe conijcimus, ſubitum erat .i. propter breuitatem temporis incommodum, nimiſque repentinum, remigrare cal. Quinc. ad quam diem opera, quæ multa multis inſtituiſſet, abſolui non poſſe intelligebat, quæ moueri loco, & alio transferri, cum perfecta non eſſent, commode nõ poterant petit a Memmio Tullius, vt ei de habitatione accommodet, ne cogatur cal. Quinct. vt moris erat, remigrare, quod ſine damno facere non poſſe videbatur. ſed, vt dicam quod ſentio, legendum videtur, demigrare. in antiquo lib. Vbaldini ſcriptum eſt, eius remigrare.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rogat vt Fuſium pro pollicitis liberaliter tractet.

M. CICERO C. MEMMIO S. 3

AVlum Fuſium, vnum ex meis intimis, obſeruantiſſimum, ſtudioſiſſimumque noſtri, eruditum hominem, & ſumma humanitate, tuaque amicitia digniſſimum, velim ita tractes, vt mihi coram recepiſti. tam mihi gratum id erit, quàm ꝙ gratiſſimum. ipſum præterea ſummo officio, & ſumma obſeruantia tibi in perpetuum deuinxeris. Vale.

HVB. AVlum Fuſium) Commendat Cic. Memmio per literas A. Fuſium, quem etiam coram commendauerat, vt eum ita tractet, ſicut coram promiſit, fore enim ſibi gratiſſimum, & obligaturum ſibi hominem perpetuo. [Recepiſti) Promiſiſti.

ASC. AVLVM &c.) Commendat A. Fuſium per literas, quem etiam commendauerat, vt eum ita tractet, vt promiſit, dicens. Ego velim tractes A. Fuſium vnum ex intimis meis .ſ. amicis, obſeruantiſſimum .i. maximum cultorem, & ſtudioſiſſimum noſtri, hominem eruditum, & digniſſimum ſumma humanitate, & amicitia tua, tractes dico ita, vt recepiſti .i. promiſiſti mihi coram .i. in præſentia tecum agenti: Id erit mihi tam gratum quàm quod ſupple erit aut eſt id, quod eſt mihi gratiſſimum, præterea tu deuinxeris .i. obligaueris ipſum in perpetuum, tibi ſummo officio, & ſumma obſeruantia.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Municipium Volaterranorum, hominum optimorum, cauſam negociaq; Valerio commendat.

M. CIC. Q. VALERIO * Q. F. ORCAE, LEGATO, PRO PRAET. S. D. 4

** Q. Orcæ habet [...] Paul. Bon.*

CVm municipibus Volaterranis mihi ſumma neceſſitudo eſt: magno enim meo beneficio affecti, comulatiſſime mihi gratiam retulerunt: nam nec in honoribus meis, nec in laboribus vnquam defuerũt. cum quibus ſi mihi nulla cauſa intercederet, tñ, ꝙ te vehementiſſime diligo, quodq́. me à te plurimi fieri ſentio, & monerem te, & hortarer, vt eorum fortunis conſuleres, preſertim cum prope præcipuam cauſam haberent ad ius obtinendum; primum, ꝙ Syllani temporis acerbitatem deorum immortalium benignitate ſubterfugerunt: deinde, ꝙ ſummo ſtudio populi Rom. à me in conſulatu meo defenſi ſunt. cum enim tribuni Pl. legem iniquiſſimam de eorum agris promulgaſſent, facile ſenatui, populoq́. Rom. perſuaſi, vt eos ciues, quibus fortuna pepercisset, ſaluos eſſe vellent. hanc actionem meam C. Cæſar primo ſuo conſulato in lege agraria comprobauit, agrumq́. Volaterranum, & oppidum omni periculi in perpetuum liberauit: vt mihi dubium non ſit, quin is, qui nouas neceſſitudines adiungat, vetera ſua beneficia conſeruari velit. quamobrem eſt tuæ prudentiæ, aut ſequi eius auctoritatem, cuius ſectam, atque imperium ſumma cum tua dignitate ſecutus es; aut certa illi integram omnem cauſam reſeruare. illud vero dubitare non debes, quin tam graue, tam firmum, tam honeſtum municipium tibi tuo ſummo beneficio in perpetuum obligari velis. Sed hæc, quæ ſcripta ſunt ſupra, eo ſpectant, vt te horter, & ſuadeam, reliqua ſunt quæ pertinent ad rogandum: vt non ſolum tua cauſa tibi conſilium me dare putes, ſed etiam, quod mihi opus ſit, me a te petere, & rogare. Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi Volaterranos omnibus rebus integros, incolumeſque eſſe volueris. eorum ego domicilia, ſedes, rem, fortunas, quæ & à dijs immortalibus, & à præſtantiſſimis in noſtra reſpub. ciuibus ſummo ſenatus, populique Rom. ſtudio conſeruatæ ſunt, tuæ fidei, iuſtitiæ, bonitatique commendo. ſi pro meis priſtinis opibus facultatem mihi res hoc tẽpore daret, vt ita defendere poſſem Volaterranos, quemadmodum conſueui tueri meos: nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodeſſe poſſem, prætermitterem. ſed quando apud te nihilominus hoc tempore valere me confido, q̄ valuerim ſemper apud omnes: pro noſtra ſumma neceſſitudine, pariq. inter nos, & mutua beneuolentia abs te peto, vt ita de Volaterranis mereare, vt exiſtiment eum quaſi diuino conſilio iſti negocio præpoſitum eſſe, apud quem vnum nos eorum perpetui defenſores plurimum valere poſſemus. Vale.

HVB. CVm municipibus) Cum Volaterrani vexarentur de rebus ſuis publicis, Cic. hac epiſtola eos ita diligenter commendat Q. Valerio proprætori, vt diligentius commendare non poſſit, oſtendit enim eos gratos, & viris bonis, & maxime acceptiſſimos, quos omnino debeat, ſibi Valer. ſuo beneficio obligare. [Volaterranis) Volaterræ oppidi, quod eſt Ethruſcorum in collis planicie ſitum, ad quod ſtadiorum xv. aſcenſus eſt. [Retulerunt) Reddiderunt. [Conſuleres) Prouideres cauſa honoria tua. [Præcipuam) Singularem. [Subterfugerunt) Euitaverunt

runt. [Temporis Syllani acerbitatem) Quia ex proſcriptis à Sylla plerique illic confidentes. per obſidionem preſſi, tandem per inducias diſcedentes locum illum reliquerunt, auctor Strab. [De eorum agris) diuidendis noſtris militibus. [Promulgaſſent) Pronunciaſſent, pepercıſſent, quia non potuerant capi. [Liberauit) Quia voluit eſſe immunem. [Is) Cæſ. [Conſeruari) nunc per nos, vt adiuuemus ipſos Volaterranos. [Eius) Cæſ. [Sequi auctoritatem).i. facere quod ipſe fecit, cum ſemper ſecutus ſis eum in ceteris rebus. [Sectam) Factionem, partes. tractum à philoſophis, qui ſectas habent. [Illi integram) Vt nihil eis innouetur, donec Cæſ. cognouerit eorum cauſam. [Municipium) Oppidum. [Sed hæc) Auget Cic. commendationem poſt exhortationes ſub iungendo preces. [Certamen) Contra eos, qui illos oppugnarent. [Quando) Quoniam. [De Volaterranis mereare,) Id eſt ita Volaterranis beneficium præſtes. [Eum,) Scilicet te. [Apud quem vnum,) Scilicet te.

ASC. CVM municipibus &c.) Cum Volaterrani vexarentur de rebus ſuis publicis, Cic. hac epiſt. eos diligenter commendat Q. Valerio proprætori vt diligentius commendare non poſſit. Oſtendit enim eos gratos, & viris optimis acceptiſſimos, quos omnino debeat idem Valerius ſuo ſibi beneficio deuincere. Ordo eſt. Summa neceſſitudo eſt mihi cum municipibus. Volaterranis .ſ. incolis, Volaterrarum oppidi Ethruriæ, ipſi enim affecti magno beneficio meo retulerunt cumulatiſſime mihi gratiam, nam nec defuerunt vnquam in honoribus meis .ſ. augendis, & in laboribus .ſ. ferendis, cum quibus ſi .i. tametſi nulla cauſa intercederet, .i. media eſſet ad conciliationem amoris, tñ ꝙ .i. quia ego diligo te vehementiſſime, & ꝙ ſentio me fieri .i. æſtimari, plurimi a te, & monerem & hortarer te, vt conſule res .i. conſilio & ope prodeſſes fortunis eorum, preſertim cum haberent cauſam prope .i. quaſi præcipuam .i. potiſſimam ad obtinendum ius. Primum ꝙ ſubterfugerũt acerbitatem temporis Syllani .i. quo Sylla tyrannidem exercuit benignitate deorum immortalium, quia cum illic proſcriptos obſideret, & illi factis iudicijs abirent, nihil nocuit vrbi, quod deorum benignitati aſcribit, vt qbus dij fauerint, turpe ſit hominem non fauere. Deinde ꝙ defenſi ſunt à me in cõſulatu .ſ. meo, ſummo ſtudio .i. fauore P. R. cum trib. pl. promulgaſſent legem iniquiſſimam, de agris eorum .ſ. alijs dispartiẽdis perſuaſi facile ſenatui populiq. Rom. vt vellẽt eos ciues eſſe ſaluos quibus fortuna', prius tñ deos dixit eos ſeruaſſe, pepercıſſet. C. Cæſ. comprobauit hanc actionem meam primo conſulatu ſuo in lege agr. .i. cum ferret legem agr. & liberauit agrum, & oppidum Volaterranum omni periculo in perpetuum, vt non ſit dubium mihi quin, is qui adiungat nouas neceſſitudines, velit vetera beneficia ſua conſeruari. Quamobrem eſt prudentiæ tuæ .i. ad prudentiam tuam refertur, aut ſequi auctoritatem eius .ſ. Cæſ. cuius ſectam .i. partialitatem, atq; imperium tu ſecutus es cum ſumma dignitate tua, aut certe reſeruare illi omnem .i. totam cauſam integram .i. ita ꝙ de ea nihil adhuc ſit per te actum. Vero .i. ſed tu non debes dubitare illud, quin velis .i. debeas velle obligare tibi in perpetuum ſummo beneficio tuo, illud municipium .i. oppidum munerum Romanorum capax, tám graue .i. conſtans, tam firmum & tã honeſtum. Sed hæc quæ ſcripta ſunt, ſupra .i. in priori parte huius epiſtolæ ſpectant .i. tendunt eo, vt horter te, & ſuadeam .ſ. tibi. Reliqua .i. quæ deincep dicam, ſunt quæ pertinent ad rogandum, vt putes me dare conſilium, non ſolum cauſa .i. pro vtilitate tua, ſed me petere & rogare à te quod opus ſit mihi. Tu igitur feceris mihi gratiſſimum, ſi volueris Volaterranos eſſe integros .i. indẽnes & incolumes ſup. in omnibus rebus. Ego commendo tuæ fidei, iuſtitiæ, & bonitati, & domicilia, ſedes .i. manſiones, præturas aut ſepulchra, vt Aen. vj. Sedibus hunc refer ante ſuis. rem .i. quas habent fortunas, quæ conſeruatæ ſunt a dijs immortalibus, & a præſtantiſſimis ciuibus in noſtra .i. Romana repub. videlicet a Cæſ. & ipſo Cic. ſummo ſtudio .i. fauore S. P. Q. R. Si res .i. copia rerum daret mihi facultatem hoc tempore pro priſtinis opibus meis .i. iuxta priſtinas opes meas, vt poſſem defendere Volaterranos ita quemadmodum conſueui tueri meos .ſ. clientes. ego nullum officium, denique .i. vt vno verbo dicam, nullum certamen prætermitterem in quo poſſem prodeſſe illis. Sed qñ .i. quandoquidem ego conficio me nihilo .i. nullo minus valere apud te hoc tempore, quàm valuerim ſemper apud omnes, ego peto abs te, pro neceſſitudine .i. neceſſaria coniunctione in amore & amicitia, ſumma & pari .i. æquali inter nos & mutua beneuolentia, vt merrare de Volaterranis, ita vt exiſtiment eum .ſ. te, præpoſitum eſſe .ſ. à me iſti negocio .ſ. de eorum conſeruatione, quaſi diuino conſilio apud quem vnum nos perpetui defenſores eorum, poſſemus valere plurimum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Docet bonis rationibus, Curtij agrum non diuidundum, &, vt illi in ea re proſit, orat.

M. CIC. Q. VALERIO Q. F. ORCAE, LEGATO, PROPRAET. S. P. D. 5

NOn moleſte fero, eam neceſsitudinem, quæ mihi tecũ eſt, notam eſſe q̃ plurimis, neque tñ ob eã cauſam quod tu optime exiſtimare potes, te impedio, quo minus ſuſceptum negocium pro tua fide, & diligentia ex voluntate Cæſaris, qui tibi rem magnam difficilemq. cõmiſit, gerere poſsis. nam cum multi à me petãt multa; ꝙ de tua erga me voluntate non dubitent; non committo, vt ambitione mea conturbẽ officium tuum. C. Curtio ab ineunte ætate familiariſsime ſum vſus. eius & Syllani tpis iniuſtiſsima calamitate dolui: & cum ijs, qui ſimilem iniuriam acceperant, amiſsis oĩbus fortunis, reditus tñ in patriam voluntate omnium concedi videretur, adiutor incolumitatis ſui. is habet in Volaterrano poſſesſionem, cum in eam tanq̃ è naufragio reliquias contuliſſe. hoc aũt tpe hoc eum Cæſar in ſenatum legit: quem ordinem ille, iſta póſſesſione amiſſa, tueri vix põt. grauisſimum aũt eſt, cum ſuperior factus ſit ordine, inferiorẽ eſſe fortuna: minimeq. conuenit, ex eo agro, qui Cæſaris iuſſu diuidatur, eum moueri, q Cæſaris beneficio ſenator ſit. ſed mihi minus libet multa de eqtate rei ſcribere, ne cauſa potius apud te valuiſſe videar, q̃ grã. quamobrem te maiorem in modũ rogo, vt C. Curtij rem, meam putes eſſe; quidquid mea cauſa faceres, vt id, C. Curtij cauſa cum * feceris, meum exiſtimes. quod ille per me habuerit, id me hr̃e abs * te putato. hoc te vehemẽter etiam atq; etiam rogo. Vale.

* alias, feceris exiſtim.
* alias, te. hoc.

HVB. NOn) Præfecerat Cæſ. Valerium diuidundis agris Volaterranorum. Itaque cum in ea regione hr̃et agrum C. Curtius, qui tpibus Syllanes proſcriptus fuerat, & poſtea reſtitutus in patriã a Cæſ. in ſenatum fuerat electus. Cic. hac epiſt. nititur perſuadere honeſtiſſimis rõnibus Valerio agrum Curtij non eſſe dandum alijs, quia licet illa diuiſio agrorum fiat iuſſu Cæſ. non tñ deceat eum moueri ex agro ſuo eius iuſſu, cuius beneficio ſit factus ſenator, id. n. non eſſe veriſimile placere Cęſ. ſed qm̃ negocium diuidendi agros à Cæſ. ei mandatum fuerat, Cic. in princ. epiſtolæ oſtendit ſe nihil eſſe petiturũ contra honeſtatẽ, aut fidem ipſius Valerij, vt ex rationibus in epiſtola poſitis probat. [Ob eam cauſam) ꝙ noſtra amicitia ſit nota multis. [Pro tua fide) Fideliter, vt debes. [Rem magnam) diuiſionem agrorũ. [Ambitione) volens oſtendere me plurimum poſſe apud te. [Iniuſtiſſima calamitate) quia proſcriptus fuit. [Incolumitatis) Reſtitutionis. [Volaterrano) .ſ. in agro. [Reliquias) Quidquid potuit ex bello ſyllano eripere & ſeruare. [Tanquam è naufragio) tranſlatio. [Ordinem) ſenatorium. [Tueri) Suſtentare, quia non põt viuere vt ſenator. [Grauiſſimum) Peſſimum. [Superior ordine) .i. auctus dignitate. [Inferiorem fortuna) Pauperiorem, quia aucta dignitate debẽt ẽt augeri fortunæ, vt poſſit honeſte ſeruari ipſa dignitas. [Minime conuenit) Non decet nec honeſtum eſt. [Moueri) Remoueri. [De æq. rei) .i. de iuſtitia, quæ vult vt non moueatur ex agro ſuo. [Ne cauſa) .i. ne videar obtinuiſſe à te hanc rem potius, quia non potueris aliter facere iuſtitia ita volente quam quod volueris mihi morem gerere. [Cauſa) Iuſtitiæ cauſæ. [Gratia) Vt mihi gratificeris. [Pee me) .i. opera mea.

ASC. NON moleſte &c.) Præfecerat Cæſ. Valerium diuidundis agris Volaterranorum. Itaq; cum in ea regione C. Curtius hr̃et agrum nititur Cic. perſuadere, honeſtiſſimis rõnibus eidem Valerio agrum illum Curtij non eſſe dandum alijs quod in principio proteſtatur æquum & honeſtũ. Ordo eſt. Ego non fero moleſte, eam neceſſitudinem quæ mihi tecum eſt, notam eſſe q plurimis, neq; tñ impedio te ob eã cauſam .i. pp neceſſitudinem nr̃am, q .ſ. tu potes exiſtimare .i. iudicare optime quia optime ſcis, quò minus

nus

nus poſſis gerere negociũ ſuſceptum,tua fide,& diligẽtia,ex voluntate Cæſ. qui commiſit tibi rem magnam,& difficilem. Nam cum multi petant à me multa, q̃ .i. q̃a non dubitent de voluntate.i.beneuolentia tua erga me, non cõmitto.i.non patior vt conturbem ambitionẽ .i. importuna petitione mea officium tuum. Ego ſum vſus familiariſſime ab ineunte ætate C. Curtio. Ego & .i. ſimul dolui iniuſtiſſima calamitate eius .ſ. Curtij tp̃is Syllani .i.quæ erat tp̃e Syllano,& ſui adiutor incolumitatis .i. ſalutis eius cum .i. qñ reditus in patriam videretur concedi voluntate oium ijs qui acceperant ſimilem iniuriam, omnibus fortunis amiſſis .i.licet oẽs fortunas amiſerunt,tñ reditus,&c.) Aliter illud tñ redundat. Is.ſ.Curtius,habet poſſeſſionem in Volaterrano.ſ. agro cum contuliſſet in eam.ſ.poſſeſſionem reliquias.ſ.rerum ſuarum tanquam è naufragio.ſ.receptas. Autem.i.ſed,Cæſ.elegit eũ hoc tp̃e in ſenatum,quem ordinem .i. vt dicunt ſtatum ille vix poteſt tueri .i. ſeruare in victu, & veſtitu iſta poſſeſſione amiſſa .i. ſi eam amiſerit. Autem.i.ſed,grauiſſimum.i.moleſtiſſimum eſt .ſ. Curtio,cum factus ſit ſuperior.i.altior ordine .i. ſtatu eſſe inferiorem .i. minorem fortuna .i. rerum poſſeſſione, & minime conuenit eum qui factus ſit ſenator beneficio Cæſ. moueri .i. belli ex eo agro.i.eius agri,poſſeſſione, qui diuidatur .ſ. militibus iuſſu Cæſ. Sed libet mihi ſcribere minus multa de æquitate rei.ſ.quam poſtulo, ne videar valuiſſe potius apud te cauſa.i. pp æquitatem cauſæ,quàm gratia. Quamobrem ego rogo te in maiorem modum .i. egregie, vt putes rem.i.negocium,aut poſſeſſionem Caij Curtij eſſe meam, vt quidquid tu faceres, cauſa mea.i.ſi res mea eſſet, cum feceris id cauſa Caij Curtij, exiſtimes meum ſup. eſſe putato me habere abs te, quod ille habuerit per me.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Cuſpium amabat Valerius, quare Iulij Cuſpij amicum tanquam ipſum Cuſpium Valerio commendat. P. Cornelius. &c. Vt ſupra Iulium Cuſpianum,ita Cornelium itidem Cuſpianum hac epiſtola Valerio commendat.

M. CICERO Q. VALERIO Q. F. ORCAE S. 6

SI vales bene eſt: ego quidem valeo. Credo te memoria tenere, me & coràm P. Cuſpio tecum locutũ eſſe, cum te proſequerer paludatum; & idem poſtea plurimis verbis tecum egiſſe, vt quoſcunque tibi eius neceſſarios,commendarem, haberes eos in numero meorum neceſſariorum. id tu pro tua ſumma erga me beneuolentia, perpetuaq́. obſeruantia mihi liberaliſſime atque humaniſſime recepiſti, Cuſpius, homo omnes ſuos officioſiſſimus, mirifice quoſdam homines ex iſta prouincia tuetur, & diligit; propterea q̃ fuit in Africa bis,cum maximis ſocietatis negocijs præeſſet. itaque hoc eius officium, quod adhibet erga illos. ego mea facultate,& gratia ſoleo,quantum poſſum,adiuuare.quare Cuſpianorum omnium commendationis cauſam hac tibi epiſtola exponendam putaui. reliquis epiſtolis,tantum faciam,vt notam apponam eam, quæ mihi tecum conuenit, & ſimul ſignificem de numero eſſe Cuſpij amicorum. ſed hanc commendationem, quam his literis conſignare volui, ſcito eſſe omnium grauiſſimam. nam P. Cuſpius ſingulari ſtudio contendit à me, vt tibi quamdiligentiſſime L. Iulium commendarem. eius ego ſtudio vix videor mihi ſatisfacere poſſe, ſi vtar verbis ijs quibus, cum diligentiſſime quid agimus, vti ſolemus, noua quædam poſtulat: & putat me eius generis artificium quoddam tenere. ei ego pollicitus ſum me, ex intima noſtra arte depromptum mirificum genus commendationis. id quando aſſequi non poſſum,tu re velim efficias, vt ille genere mearum literarum incredibili * quodam perfectum arbitretur. id facies, ſi omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, & poteſtate tua proficiſci poterit, non modo re, ſed etiam verbis,vultu denique expreſſeris. quæ quantum in prouincia valeant, vellem expertus eſſes. Sed tamen ſuſpicor ipſum hominem, quem tibi commendo, per dignum eſſe tua amicitia: nec id ſolum, quia mihi cuſpius dicit, credo, tametſi id ſatis eſſe debebat: ſed quia noui eius iudicium in hominibus. & amicis deligendis. Harum literarum vis quanta fuerit propediem iudicabo,tibiq́ue,vt confido,gratias agam. Ego,quæ te velle,quæq́ue ad te pertinere arbitrabor,omnia ſtudioſe, diligenterque curabo. Cura vt valeas.

* alias, quoddã

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, eſt mihi à P. Cuſpio commendatus. cuius cauſa quantopere cuperem, deberemq́ue, profecto ex me facile cognouiſti. vehementer te rogo, vt cures, vt ex hac commendatione mihi Cuſpius, quammaximas, quamprimum, quamſæpiſſime gratias agat.

CRedo) Miro quodam artificio vtitur Cic.in commendatione. L. Iulij pro Cuſpio amico ſuo ita vt verbis ſuis quodammodo cogat Valerium præſtare quod petit. Poſtremo commendat etiam nomine Cuſpij P. Corn. harum literarum laborem. [Recepiſti) Promiſiſti. [Ex prouincia iſta) Ex Africa vbi nunc es proprætor.[Illos)Homines iſtius prouinciæ. [Cuſpianorum) Amicorum Cuſpij. [Notam) Signum aliquod tantũmodo.[Eam).ſ.notam.[Quæ conuenit mihi tecum) Quam habemus inter nos ex pactione vt ſolet fieri de x.ſris. [De promptum)Emitiurum.[Quiddam)Aliqd. [Poteſtate) Quæ eſt tibi promiſſa a Cæſ.[Expreſſeris) Declaraueris. [Quæ) Verba.vultus pro amicis. [Suſpicor) Puto vel ſpero, vtrunque.n.ſignificat. [Hominem) L. Iulium. [Mihi dicit).ſ.illum Iulium eſſe dignum tua amicitia. [Satis) Hoc teſtimonium Cuſpij. [Quanta fuerit vis)Quantum valuerit.[P.Corn.) Subiungit etiam commendationem pro latore harum literarum. [Cuius cauſa).ſ. Cuſpij. [Cognouiſti me) Supra in epiſtola. [Quamſæpiſſime) Propter multos eius amicos a te mea commendatione adiutos. HVB

CREDO te &c.)Miro quodam artificio vtitur Cic. in commendatione L. Iulij pro P. Cuſpio amico ſuo, ita vt verbis ſuis quodammodo cogat Valerium præſtare quod petit. Poſtremo commendat etiam nomine Cuſpij Cornelium harum tabellarium, ſed diuerſa putatur epiſtola. Ordo eſt. Credo te tenere memoria.i. non oblitum eſſe. & .i. ſimul locutum eſſe tecum coram P.Cuſpio,cum proſequerer te paludatum .i. ornatum paludamento .i. veſte imperiali proficiſcentem in bellum comitarer, & .i. ſimul egiſſe poſtea tecum pluribus verbis, vt quoſcunque neceſſarios eius .i. P. Cuſpij, commendarem tibi, vt haberes eos in numero neceſſariorum meorum, tu recepiſti .i. promiſiſti mihi id pro ſumma beneuolentia tua erga me, & perpetua obſeruantia. Cuſpius homo officioſiſſimus in omnes ſuos tuetur, & diligit mirifice quoſdam homines ex iſta .ſ. tua Africana prouincia, ppea q̃ fuit bis in Africa, cum præeſſet maximis negocijs ſocietatis.ſ.negociatorum. Itaque ego ſoleo adiuuare quantum poſſum, mea facultate, & gratia hoc offiñ eius, quod adhibetur erga illos.ſ.homines iſtius prouinciæ. Quare ego putaui cauſam commendationis omnium Cuſpianorum .i. neceſſariorum Cuſpij eſſe exponendam.i.declarandam tibi hac epiſtola. Ego faciam vt ante ponam.i.ego apponam reliquis epiſtolis tñ, eam notam .i. id ſignum, quæ cõuenit mihi tecum.i.quam ex conuentione duximus apponendam, & ſignificem ſimul eſſe de numero amicorũ Cuſpij. Sed ſcito hanc commendationem quam volui conſignare his literis, vt opinor quædam notæ lrãꝝ erant appoſitæ, quas cum videret Val.ſciret intimam eſſe commendationem,eſſe grauiſſimam oium. Nam P. Cuſpius contendit à me ſingulari ſtudio,vt commendarem tibi q̃ diligẽtiſſime Luc. Iulium. Ergo ego vix videor mihi poſſe ſatisfacere ſtudio .i. fauori eius .ſ. Cuſpij in Iulium,ſi vtar ijs verbis q̃bus ſolemus vti,cum agimus qd diligentiſſime. ipſe poſtulat q̃dã noua.ſ.verba,& putat me tenere .i. callere,quoddam artificiũ eius gñis.ſ.nouorũ verborũ. Ego pollicitus ſum ei,me depromptum.i.hauſtum,mirificum genus commendationis,ex intima arte noſtra. Qñ .i. qm̃,ego non poſſum aſſequi.i.attingere,id .ſ. commendationis genus,velim tute .i. v: ASC

tu

tu ipſe efficias, vt ille arbitretur quiddam .i. quid certi, perfectum incredibili gñe literarum mearum. Certe negando ſe poſſe aſſeq. id mirifice aſſequitur. Tu facies id, ſi expreſſeris .i. ſignificaueris omne genus liberalitatis, quod poterit proficiſci ab humanitate & poteſtate tua, non modo .i. non ſolum te .i. effectu ipſo, ſed ēt verbis & denique vultu. Quæ .ſ. verba, & vultus beneuoli, velim expertus eſſes, quantū valeant in prouincia, q.d. profutu℞ amico ſi experiri voluerit. Sed tñ ſuſpicor ipſum hominē .ſ. Iulium, quem cōmendo tibi, eſſe perdignum amicitia tua, nō ſolū credo qa Cuſpius dicit, tametſi id debebat eſſe ſatis, ſed qa noui iudicium eius .ſ. Cuſpij in hominibus & amicis diligendis .i. de multis legendis. Ego iudicabo propediem .i. ſtatim, vbi Iulius reſcripſerit, quanta fuerit vis .i. potentia harum literarum, & agam tibi gratias vt confido .ſ. te promeriturum. Ego curabo omnia ſtudioſe, & diligenter quæ arbitrabor te velle & pertinere ad te. Cura vt valeas.

P. Cornelius &c. Hæc pars vr̄ ſuperiori annectenda, quia hoc dicit, ſeorſum tñ ſcripta. Ordo eſt. P. Cornelius qui reddidit tibi has literas commendatus eſt mihi à P. Cuſpio, cuius .ſ. Cuſpij quantopere cuperem, & deberem cauſam, tu cognoſti profecto ex me .ſ. per literas ſuperiores. Ego rogo te vehementer vt cures, vt Cuſpius agat mihi quamprimum .i. valde cito, quam ſæpiſſime .i. valde frequenter, quam maximas .i. valde magnas gratias.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Attellanorum cauſa petitionesq; Cluuio inſinuat, & vt immunitatem exactionis illis concedat, vehementer flagitat.

M. CICERO C. CLVVIO S. P. D. 7

CVm in Galliam proficiſcens, pro nr̄a neceſſitudine, tuaq. ſumma in me obſeruantia ad me domū veniſſes, locutus ſum tecū de agro vectigalia municipij Atellani q eſſet in Gallia: quātoq. opere eius municipij cauſa laborem, tibi oſtendi. poſt tuam aūt profectionem, cū & maxima res municipij honeſtiſſimi, mihiq. coniunctiſſimi, & ſummum meum officium ageretur; pro tuo aīo in me ſingulari exiſtimaui me oportere ad te accuratius ſcribere: & ſi non ſum neſcius, & q̄ tpm ratio, & quę tua poteſtas ſit: tibiq. negocium datum eſſe à C. Caſare, non iudicium, præclare intelligo, quare à te tm̄ peto, quantum & te facere poſſe, & libenter mea cauſa facturum eſſe arbitror. Et primum velim exiſtimes, quod res eſt, municipijs fortunas oēs in iſto vectigali conſiſtere; his aūt tpibus hoc municipium, maximis oneribus preſſum, ſummis affectum eſt difficultatibus. hoc etſi cōe vr̄ eſſe cum multis: tñ mihi crede ſingulares huic municipio calamitates accidiſſe. quas iccirco non cōmemoro, ne de miſerijs meorum neceſſariorum conquerens, homines quos nolo, videar offendere. itaq; niſi magnam ſpē hr̄em, C. Cæſari nos cauſam municipij probaturos; non erat cauſa cur à te hoc tpe aliquid contenderem, ſed qa confido, mihiq. perſuaſi, illū & dignitatis municipij, & æquitatis, & voluntatis ēt erga ſe habiturum eſſe rōnem: ideo à te non dubitaui contendere, vt hanc cauſam illi integram conſeruares. quod etſi nihilominus à te peterē, ſi nihil audiuiſſem te tale feciſſe tñ maiorem ſpē impetrandi nactus ſum, poſteaq̄ mihi dictū eſt, hoc idem à te Rhegienſes impetrauiſſe. qui etſi te aliqua neceſſitudine attingunt: tñ tuus amor in me ſperare me cogit, te, quod tuis neceſſarijs tribueris, idem eſſe tributurum meis: preſertim cum ego ꝑ his vnis petam, habeam aūt, qui ſimili cauſa laborent, complures neceſſarios. hoc me non ſine cauſa facere, neque aliqua leui ambitione cōmotum à te contendere etſi te exiſtimare arbitror: tñ mihi affirmanti credas velim, me huic municipio debere plurimum; nullum vnq̄ fuiſſe tp̄s neq; honorum, neq; laborū meorū in quo nō huius municipij ſtudium in me extiterit ſingulare. quapp à te ēt atque ēt pro noſtra ſumma coniunctione, proque tua in me perpetua, & maxima beneuolentia maiorē in modum peto, atq; contendo, vt, cum fortunas agi eius municipij intelligas, quod ſit mihi neceſſitudine, officij, beneuolentia coniunctiſſimum, id mihi des. quod erit hmōi, vt, ſi à Cæſare, quod ſperamus, impetrauerimus, tuo beneficio nos id conſecutos eſſe iudicemus: ſin minus pro eo tñ id habeamus: qñ à te data ſit opera, vt impetraremus. hoc cum mihi gratiſſimum feceris: tum viros optimos, hoīes honeſtiſſimos, eoſdemq. gratiſſimos, & tua neceſſitudine digniſſ. ſummo beneficio in perpetuum tibi, tuiſque deuinxerit. Vale.

H V F. CVm) Ager Atellanus vectigalis erat cumq. exigendis vectigalibus ex omnibus municipijs quæ in Gallia Ciſalpina erant Cluuius præpoſitus fuiſſet à Cæſ. & Atellani valde eſſent oppreſſi anguſtijs rei pecuniariæ, cum eſſent magna neceſſitudine Cic. coniuncti, eos Cic. diligentiſſime commendat Cluuio, vt licet à Cæſ. ſibi ſit perſcriptum quid ſit agendum, tñ reſeruet rem Atellanorum integram, ne, exigat, ab eis vectigalia, donec à Cæſ. ei mandatum fuerit, ſperare .n. ſe impetraturum a Cæſ. vt eis cōdonet ea vectigalia, quod ſi impetrant, dicit ſe maximas gr̄as habiturum ipſi Cluuio, eaſtimaturumque ſe eius beneficio id impetraſſe, ſi Atellano℞ rem integram reſeruauerit, quod eum facere debere ꝓbat, quod idem Regienſibus feciſſe dicitur. [In Gallia) Ciſalpinam. [Vectigali) Tributario reddenti vectigalia. [Atellani) Atella vrbs eſt Campaniæ mediterranea. vt ſcribit Ptolemæus. [Profectionem) Diſceſſum. [Res) Vtilitas. [Accuratius) Diligentius, q̄ locutus eſſem coram. [Negocium) Exigendi vectigalia. [Non iudicium) Diſcernendi vtrum debeat ſoluere an non. [Facere poſſe) Sine offenſione Cæſ. [Difficultatibus) Anguſtijs rei pecuniariæ. [Singulares) Præcipuas, maiores, q̄ alijs. [Hoies quos nolo) qui ſunt cauſa talium miſeria℞. ſignat aūt præcipue Cæſ. [Probaturos) Demōſtraturos, honeſtam, & iuſtam. [Non erat cauſa) Quia fruſtra a te peterem, ſi ille non eſſet perſuaſus eos hr̄e iuſtam cauſam. [Integrum) Nouā, vt de ea nihil facias. [Rhegienſes) Municipes Rhegij ciuitatis. [Meis) Atellanis. [Pro his vnis) Pro his ſolis. [Cōplures) Pro quibus poſſum ēt petere, & tñ non peto, vt intelligas hos eſſe mihi multo coniunctiores. [Agi fortunas) .i. in eo ꝯſiſtere fortunas municipij. [Tuo ben.) Tua gratia [Sin minus) .i. ſi non impetrauerimus. [Tñ) habeamus id pro eo) .i. exiſtimemus id pro impetrata cauſa tua, qa dederis operam vt impetrarem. [Deuinxeris) Obligaueris.

A S C. CVM in Galliam) Ager Atellanus vectigalis erat vectigalibus autem oibus in Gallia Ciſalpina Cluuius præpoſitus à Cæſ. erat, vnde cū Atellani valde eſſent oppreſſi penuria pecuniæ eos Cic. diligenter cōmendat dicto Cluuio. Ordo eſt. Cum tu proficiſcens in Galliam veniſſes ad me domum meam ꝑ neceſſitudine .i. neceſſaria, ſi officio fungi volumus, in amicitia cōiunctione noſtra, & ſumma obſeruantia tua in me, locutus ſum tecum de agro vectigali municipij .i. oppidi municipalis. Atellani debent vectigal Atellani, qui .ſ. ager eſſet in Gallia, & oſtendi tibi quantopere laborarem .i. ſolicitarer, & in labore eſſem cauſa eius municipij. Autem .i. ſed cum poſt tuam profectionem, & .i. ſimul res maxima municipij .ſ. Atellani honeſtiſſimi, & cōiunctiſſimi, mihi & ſummum officium meum ageretur .i. verſaretur in ambiguo, exiſtimaui oportere me ſcribere ad te accuratius .i. multum accurate, & diligenter, pro animo tuo ſingulari in me. Etſi .i. quanq̄, non ſum neſcius .i. bene ſcio, & quæ ratio & quæ poteſtas ſit temporum, & intelligo præclare negocium datum tibi à C. Cæſare non iudicium .ſ. libere iudicandi poteſtatem. Quare ego peto à te tm̄ quantum arbitror te poſſe facere, & facturum eſſe libenter cauſa mei. Et primum velim ſupp. vt exiſtimes ſup. id quod res eſt .i. ſicut eſt, oēs fortunas .i. facultates municipij conſiſtere in iſto vectigali. Autem .i. ſed exiſtimes, hoc municipium paſſum maximis honoribus affectum eſſe maximis difficultatibus. Etſi .i. q̄q̄ hoc .ſ. affectū ſic eſſe vr̄ cōe .ſ. Atellanis, cū multis .ſ. alijs ciuibus, tñ crede mihi ſingulares calamitates accidiſſe huic municipio, quas non commemoro iccirco, ne conquerens de miſerijs neceſſario℞ meo℞ videar offendere homines quos nolo .ſ. offendere, hoc eſt Cæſarianos. Itaque niſi hr̄em magnam ſpem nos probaturos .i. q̄ ſimus ꝓbaturi C. Cæſ. cauſam municipij, ſup. iuſtam eſſe. non erat cauſa cur contenderem .i. cū contentione peterem

terem aliquid à te, hoc tpe. ſ. turbulento. Sed quia confido, & perſuaſi mihi .i. induxi in aīum vt crederem, illū .ſ. Cæſ. habiturū eſſe rōnem .i. reſpectum piū, & ɔſiderationem. Et .i. ſimul dignitatis municipij quod olim floruit, & æquitatis .ſ. cauſæ, & ēt voluntatis .i. beneuolentiæ ſtudij erga ſe, ideo non dubitaui contendere .i. animoſe petere à te, vt conſeruares hanc cauſam illi .ſ. Cæſ. integram .i. intactam iudicio tuo, q facilius datur venia vbi nihil actum eſt de cauſa, q̄ reuocaretur, quod à iudice delegato durius iam iudicatū eſt, quod & ſi peterē à te nihilominus ſi audiuiſſem te nihil tale feciſſe, tñ nactus maiorē ſpem impetrandi poſteaq̄ dictum eſt mihi Rhegienſes impetrauiſſe à te hoc idem .i. reſeruationem cognitionis cauſæ ad Cæſ. qui .ſ. Regienſes, etſi .i. q q̄ attingunt te aliqua neceſſitudine, tñ amor tuus in me cogit, quod plus eſt q̄ facit me ſperare te tributurū eſſe idē neceſſarijs meis, quod tribueris neceſſarijs tuis, preſertim cum ego petam pro his vnis .i. ſolis. Aūt .i. ſed, cum ſup. habeā complures .ſ. alios neceſſarios, qui laborarent .i. in periculo diuerſarentur, ſimili cauſa. Ego etſi arbitror te exiſtimare .i. iudicare me facere hæc non ſine cauſa, neq; contendere .i. inſtanter petere à te cōmotam aliqua ambitione .i. cupiditate, gloriæ leui .i. modica, tñ velim, ſup. vt credas mihi affirmanti me debere plurimum huic municipio, & ſuo nullum tpſ fuiſſe, vnq neque honorum .i. cum adirem honores aut cum accumularentur mihi honores, vt in conſulatu, & reductione, neque laborū meorū .i. cum aſficeret laboribus vt exilij, & periculorum in bello ciuili, in quo .ſ. tpe ſtudium huius municipij .ſ. Atellani, non exſtiterit .i. apparuerit ſingulare .i. egregium, q ſingularia .i. vnica ferè egregia ſunt in .i. erga me. Quapp ego peto .i. que contendo .i. inſtanter exigo à te in maiorem modum, ēt atque ēt .i. iterum, atque iterum pro ſumma coniunctione noſtra, & pro perpetua, & maxima beneuolentia tua in me, vt cum intelligas fortunas eius municipij quod ſit mihi coniunctiſſimū neceſſitudine, officijs, beneuolentia agi .i. in periculo verſari, tu des .i. concedas mihi id quod erit huiuſmodi, vt ſi impetrauerimus a Cæſ. quod ſperamus nos iudicemus, nos conſecutos eſſe id beneficio tuo. Sin .i. ſed ſi, minus .i. nō impetrauerimus à Cæſ. tñ habeamus .i. reputemus id pro eo .i. tanquam ſit tuo beneficio impetratum. qñ .i. cum opere data ſit à te vt impetraremus. Cū .ſ. ita ſit q feceris mihi hoc gratiſſimum, tum .i. multo magis, deuinxeris tibi & tuis in perpetuum ſummo beneficio .i. tuo quod firmiſſimum eſt vinculum, viros optimos, homines honeſtiſſimos, & eoſdem gratiſſimos, & digniſſimos tua neceſſitudine .i. quibuſcunque neceſſitudinem contrahas, hoc eſt ciues Atellanos.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à Rutilio, ne Albinij agrum olim à Cæſare per Laberium emptū, militibus diuidat: idq; rogatione Sextij facere ſe dicit

M. CICERO C. RVTILIO S. P. D. 8

CVm & mihi conſcius eſſem quanti te facerem, & tuam erga me beneuolentiam expertus eſſem; non dubitaui à te petere, quod mihi petendum eſſet. P. Sextium quanti faciam, ipſe optime ſcio; quanti autem facere debeam, & tu, & omnes homines ſciunt. is cum ex alijs te mei ſtudioſiſſimum eſſe cognoſceret, petiuit à me, vt ad te quamaccuratiſſime ſcriberem de re C. Albini ſenatoris: cuius ex filia natus eſt L. Sextius, optimus adoleſcens, filius P. Sextij. hoc iccirco ſcripſi, vt intelligeres non ſolum me pro P. Sextio laborare debere, ſed Sextium etiam pro Albino res autem hæc eſt à M. Laberio C. Albinus prædia in æſtimationem accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cæſare de bonis Plotianis ea ſi dicam non eſſe è rep. diuidi, docere te videar, non rogare ſed tamen, cum Cæſar Syllanas venditiones, & aſſignationes ratas eſſe velit, quo firmiores exiſtimentur ſuæ ſi ea prædia diuidentur, quæ ipſe Cæſar vendidit, quæ tandem in eius venditionibus eſſe poterit auctoritas? ſed hoc quale ſit, tu pro tua prudentia conſiderabis. ego te planè rogo, atq; ita, vt maiore ſtudio, iuſtiore de cauſa, magis ex animo rogare nihil poſſim, vt Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. magna me affeceris non modo lætitia, ſed etiam quodam modo gloria, ſi P. Sextius homini maxime neceſſario per me ſatisfecerit, cum ego illi plurimum debeam. quod vt facias, te vehementer etiam atq; etiam rogo. maius mihi dare beneficium nullum potes. id mihi intelliges eſſe gratiſſimum. Vale.

HVB. CVm & mihi) Rogatione P. Sextij Cic. commendat P. Rutilio C. Albini ſenatoris cauſam de qbuſdam prædijs, quæ olim fuerāt, vt in ipſa epiſtola exponit, Laberij, rogatque vt ea prædia non attingat diuidenda, cum à Cæſ. eſſet præpoſitus huic negocio diuidendorum agrorum. exponit aūt cauſas grauiſſimas, & quare ipſe debeat pro P. Sextio laborare, & quare P. Sextius pro Albino. [Petendum eſſet) pp honeſtatem. [Facere deberem) pp eius in me merita. nam Cic. plurimum fauit vt ab exilio reuocaretur, & contra Clodium. Hæc aūt plenius exponunt in elegantiſſima oratione pro P. Sextio, quæ incipit. Siquis antea iudices mirabatur, &c. [Cuius ex filia) Nam P. Sextius, pro quo extat illa oratio, vt Cic. in ea teſtatur, habuit vxorem filiam Albini, qua mortua duxit vxorem Cic. Scipionis filiam, & licet mors filiæ ſoceri nomen Albino ademerit, caritatem, tamen illius neceſſitudinis, & beneuolentiam non ademit. [In æſtimationem) In ſolutionem, ſecundum æſtimationem. [De bonis) Plotianis) Quę olim fuerant Plotij, cuius bona Cęſar fiſco addixit. [Prędia) Poſſeſſiones. [Laberius) Eques Romanus.

ASC. CVM &c.) Rogatus à P. Sextio commendat Cic. P. Rutilio cauſam C. Albini de quibuſdam prædijs, quæ quondam fuerant Laberij rogatq; vt ea pdia non attingat diuidenda, licet diuidundis agris eſſet ppoſitus. Ordo eſt. Cum, & .i. ſimul, ego eſſem conſcius mihi quanti facerem .i. æſtimarē te, & expertus eſſem beneuolentiam tuā erga me, non dubitaui .i. non ſum veritus petere à te, quod petendum eſſet .i. quod decuit peti, mihi .i. per me. Ipſe .i. egomet ſcio optime .ſ. hoīum, qui ſecreta cordium ſcrutari nequeant, quanti faciam .i. æſtimem P. Seſtium. Autem .i. ſed, & tu, & oēs homines ſciunt. quæ locutio zeugmatica eſt nam per conceptionem diceret, ſcitis quanti dēbeam facere .ſ. eum. Is .ſ. Seſtius, cum cognoſceret te ex alijs ſtudioſiſſimum mei, petiuit a me, vt ſcriberē ad te q̄ accuratiſſime de re Caij Albini ſenatoris, ex cuius familia natus eſt L. Seſtius, optimus adoleſcēs, filius P. Seſtij. Ego ſcripſi hoc iccirco vt intelligeres me non ſolum debere laborare pro Seſtio, ſed Seſtium etiam debere laborare pro Albino. Res aūt .i. de qua deliberandum eſt, eſt hæc .i. huiuſmodi C. Albinus accepit a M. Laberio prædia in æſtimationem .i. ad perſoluendum quanti æſtimarentur, quæ prædia Laberius emerat à Cæſ. de bonis Plotianis .ſ. quæ fuerant Plotij priuſquam ea Cæſ. fiſco adijceret. ſi ego dicam non eſſe è rep. i. vtile reip. ea diuidi .ſ. militibus Cæſ. quæ ſemel a Cæſare data ſunt, ego videar docere te, non rogare. Sed tñ cum Cæſ. velit venditiones, & aſſignationes Syllanas .i. quas Sylla, perpetuus dictator factus, fecerat, eſſe ratas .i. firmas, & approbatas, quò .i. vt ſuæ .ſ. venditiones, & aſſignationes exiſtimentur .i. iudicentur firmiores, ſi ipſa prædia, quę ipſe Cęſ. vendidit, diuidentur, q̄ tandem auctoritas poterit eſſe in venditionibus eius? Quaſi dicat nulla. Sed tu conſiderabis ꝓ prudentia tua .i. ſm prudentiam tuam, quale hoc ſit .i. quantæ efficaciæ ſit hoc argm̄. Ego rogo te planè .i. oīno, atque ita ſup. rogo, vt nihil poſſim rogare maiore ſtudio, de cauſa iuſtiore ſupp. & magis ex aīo, vt parcas Albino, ne attingas .ſ. in diuidendo, pdia Laberiana .i. a Laberio empta. Tu affeceris me magna nō modo lætitia, ſed ēt quodammodo gloria, ſi P. Seſtius ſatisfecerit per me hoī maxime neceſſario, vt ego debeam plurimum illi vni. Quod vt facias, ego rogo te vehementer ēt atque etiam. Tu nullum .i. non vllum, non potes dare mihi vllum beneficium maius. & ſup. tu intelliges id beneficium eſſe gratiſſimum mihi.

PAVL. MA. CVIVS ex filia) Antea, cuius ex familia, in oībus impreſſis legebatur. nos aliquot abhinc annis, filia, correximus, ex oratione ꝓ P. Sextio, in qua C. Albini filiam P. Sextio nupſiſſe traditur. hunc autem locum, aliaque item multa à nobis reſtituta, & iam impreſſa, qui ſibi poſtea vindicarint video fuiſſe, quam ego laudem illis vel vltro conceſſerim, modo ne ijdem nrm librum tertio quoque verbo repræhenderent; & quod ex illo ſumpſerunt, id ſe vidiſſe diſſimularent, quodque magis doleo, Germanis acceptum referre mallent. ſed qñ ab hoc concertationis genere natura ſemper, nunc etiam ratione adhorreo, de Germanis nihil dicam, qui, vt veterum libros ediderint multos, & optime

de

de ſtudioſis meriti ſint,certe patri meo nunquam in hoc gñe videbuntur comparandi. hunc aũt,qui noa occaſione vndecunque arrepta perſtringere conatur, vt ẽt varias lectiones, quas olim in calcem operis reieceram, tanq̃ à me probatas reprehendas, etſi de nob s male exiſtimet, amabimus tñ vt hominem diligentem & doctum,atque etiam, ſi quid opis antiquorum ſcriptis, quæ deprauata leguntur attulerit, ex inſtituto noſtro gratias agemus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Societatis publicanorum Bithyniæ cauſam, in qua probi multi erant, multiq́ amici, & familiares, genere commendat.

M. CICERO CRASSIPEDI S. P. D. 9

QVanquam tibi præſens commendaui,vt potui diligentisſime,ſocios Bithyniæ; teq́. cum mea cõmendatione, tum etiam tua ſponte intellexi cupere ei ſocietati,quibuſcunq; rebus poſſes,commodare; tamen cum ij, quorum res agitur, magni ſua intereſſe arbitrarentur,me etiam per literas declarare tibi, qua eſſem erga ipſos voluntate,non dubitaui hæc ad te ſcribere. volo enim te exiſtimare, me, cum vniuerſo ordini publicanorum multum ſemper libentisſime tribuerim, idq́. pro magnis eius ordinis erga me meritis facere debuerim, tamen in primis amicum eſſe huic Bithynicæ ſocietati: quæ ſocietas ordine ipſo, hominum genere pars eſt maxima ciuitatis: conſtat enim ex ceteris ſocietatibus: & caſu permulti ſunt in ea ſocietate valde mihi familiares,in primiſque is, cuius præcipuum officium agitur hoc tempore, P.Rupilius P.F. Men. qui eſt magiſter in ea ſocietate. quæ cum ita ſint, maiorem in modum à te peto,Cn. Pupium, qui eſt in operis eius ſocietatis, omnibus tuis officijs, atque omni liberalitate tueare curesq́ue, vt eius operæ, quod tibi facile factu eſt, quamgratisſimæ ſint ſocijs: remq́ue, & vtilitatem ſociorum; cuius rei quantam poteſtatem quæſtor habeat, non ſum ignarus; per te quammaxime defenſam, & auctam velis. id cum mihi gratisſimum feceris: tum illud tibi expertus promitto,&ſpondeo,te ſocios Bithyniæ,ſi ijs commodaris,memores eſſe,& gratos cogniturum. Vale.

RVB. QVanquam) Publicani exigentes vectigalia habebant inter ſe ſocietates in prouincijs, cum igitur Craſſipes qui, & Piſo dictus eſt gener Cic. quæſtor eſſet in Bithynia, cõmendat ei Cic. ſocietatem publicanorum Bithyniæ quam ex magnis, & honeſtis ciuibus Rom. conſtare dicit, in eaque eſſe multos ſibi familiariſſimos: præcipue P. Rutilium, qui in ea ſocietate magiſter erat. [Socios Bithyniæ).i.qui in Bithynia habebant ſocietatem. [Commodare) Commodum facere. vt ſæpius expoſuimus.[Ij)Publicani.[Res) Negocia,vtilitas. [Sua intereſſe)Vtile ſibi eſſe. [Ordine ipſo) Qui eſt valde vtilis reſp. & magnus.[Hominum genere)Quia multi ſunt claro loco nati.[Magiſter) Rector: eſt autem nomen officij inter ipſos publicanos, ſicut nunc appellant priorem, & talibus quibuſdam vocabulis [In operis) Ablatiuus eſt .i. qui gerit negocia ipſius ſocietatis. [Non ſum ignarus) Quia quæſtores, quorum eſt colligere vectigalia Pop. Rom. poſſunt multum fauere, & prodeſſe publicanis. [Et gratos) Allicit eum ad illorum fauorem ſpe præmij.

ASC. QVANQVAM &c.) Publicani exigentes vectigalia habebant inter ſe ſocietatem in prouincijs. Cum igitur Craſſipes qui Piſo dictus eſt gener Cic.quæſtor eſſet in Bithynia.cõmendat ei Cic. ſocietatem publicanorũ Bithyniæ, docens eam conſtare ex præclaris ciuibus R.ſibiq. coniunctiſſimis.Ordo eſt.Quanq præſens.i.cum eſſem præſens commendaui tibi diligentiſſime vt potui,ſocios Bithyniæ.i.mercaturæ in Bithynia,& intellexi te, eũ .ſ. ita ſit q̃ cõmendatione mea .i. propter commendationem meã, tum.i.multo magis ẽt tua ſponte .i. propria natura,cupere commodare.i.cõmodum facere & prodeſſe, ei ſocietati quibuſcunq; rebus poſſes tñ cũ ij quorũ res agitur arbitrarentur intereſſe .i. in re, & vtilitate ſua eſſe, magni .i. magnopere, me declarare tibi etiam per literas, qua voluntate eſſem erga ipſos, non dubitaui ſcribere ad te hoc .i. qua voluntate in eos ſim. Volo.n.te exiſtimare.i.iudicare & ſentire, me cum tribuerim.i.conceſſerim,& indulſerim ſemper libentiſſime vniuerſo ordini .i. ſtatui, & vt dicuntur collegio publicanorum .i. publicorum vectigalium redemptorum, qui ſimul negociatores erant nam pecuniam quam in prouincijs acceperant,mercibus commutabant,pro quibus alteram Romæ recipiebant, & debuerim facere id pro magnis meritis ordinis.i.totius collegij erga me, quia cum exularet ab illis pecuniam mutuatus erat, tum volo te exiſtimare me eſſe in primis.i.præcipue amicum huic ſocietati Bithyniæ. Quæ ſocietas eſt ipſo ordine & genere hominum maxima pars ciuitatis.ſ.Romanæ conſtat enim ex ceteris ſocietatibus, & caſu.i.à caſu multi ſunt in ea ſocietate valde familiares mihi. Et in primis P. Rupilius filius Publij,qui eſt magiſter.i.eſt primarius in ea ſocietate, cuius .ſ. Rupilij officium præcipuum agitur hoc tpe. Quæ cum ita ſint peto à te in maiorem modum .i. obnixe & non vulgariter ſup. vt tueare oĩbus officijs tuis atque omni liberalitate Cn. Puppium,qui eſt in operis .i. induſtrijs,& laboribus aut familiaribus eius ſocietatis.Eſt enim operis ablatiuus caſus ab operæ operarum &c.& cures vt operæ .i. labores,& induſtriæ eius, quod eſt tibi facile factu.i.vt fiat à te,ſint gratiſſimæ.i.vtiliſſimæ,& acceptiſſimæ ſocijs, & velis rem & vtilitatem ſociorum, cuius rei quantam poteſtatem quæſtor habeat .ſ. in prouincia,nõ ſum ignarus, ſup.eſſe defenſam, & auctam per te,quam maxime. Cum.ſ.ita ſit q̃ tu feceris id gratiſſimum mihi, tum ego expertus promitto tibi illud & ſpondeo te cogniturum ſocios Bithyniæ eſſe memores & gratos ſi commodaris .i. commodum feceris,his .i. eis.

PAVL. MAN. RVPILIVS P.F.Men.) Mallem,Rupilius P.F.An.vt Anienſis tribus ſignificetur. nam Vincentij Riccj liber antiquus habet, Rupilius P. Fannius. cuius vitij fuit hæc origo,q̃, cum ſcriptum eſſet, P. F. An. imperiti,veteres notas non intelligentes,ſcripſerunt,P.Fannius. q̃ ſi retinetur,Men.de Menenia tribuerit intelligendum; de qua diximus in ſcholijs lib. viij.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

M. Varronem hominem digniſſimum ampliſſima commendationis pretori Bruto valde commendat.

M. CICERO M. BRVTO S. P. D. 10

CVM ad te tuus quæſtor M.Varro proficiſceretur, commendatione egere eum non putabam: ſatis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipſo more maiorum: qui, vt te non fugit, hanc quæſturæ coniunctionem liberorum neceſſitudini proximam voluit eſſe. ſed cum ſibi ita perſuaſiſſet ipſe, meas de ſe accurate ſcriptas literas maximum apud te pondus habituras; à meque contenderet, vt quamdiligentisſime ſcriberem: malui facere, quod meus familiaris tanti ſua intereſſe arbitraretur. vt igitur debere me facere hoc intelligas: cum primum M. Terentius in forum venit,ad amicitiam ſe meam contulit. deinde,vt ſe corroborauit, duæ cauſæ acceſſerunt, quæ meam in illum beneuolentiam augerent: vna, q̃ verſabatur in hoc ſtudio noſtro, quo etiam nunc maxime * delectamur; & cum ingenio,vt noſti,nec ſine induſtria. deinde, quòd mature ſe contulit in ſocietates publicanorum. quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus eſt. ſed tamen * cauſa communis ordinis mihi commendatisſimi fecit amicitiam noſtram firmiorem. deinde verſatus in vtriuſque ſubſellijs optima,& fide,& fama,iam ante hanc commutationem reipub. petitione ſeſe dedit, honoremque honeſtisſimum exiſtimauit fructum laboris ſui. his autem temporibus a me Brunduſio cum literis, & mandatis profectus eſt ad Cæſarem. qua in re & amorem eius in ſuſcipiendo negocio perſpexi,& fidem in conficiendo, ac renunciando. video: mihi,

* alias, delectatur
* alias, rario

mihi, cum ſeparatim de probitate eius, & moribus dicturus fuiſſem, ſi prius cauſam, cur eum tantopere diligerem, tibi expoſuiſſem, in ipſa cauſa exponenda ſatis etiam de probitate dixiſſe. ſed tamen ſeparatim promitto, in meq. recipio, fore eũ tibi & voluptati, & vſui: nam & modeſtum hominem cognoſces, & prudentem, & à cupiditate omni remotiſſimum, præterea magni laboris, ſummæq. induſtriæ, neque ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipſi, cum bene cognoueris, iudicãda ſunt: ſed tñ IN omnibus nouis coniunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua commendatione quaſi amicitiæ fores aperiantur. quod ego his literis efficere volui, etſi id ipſa per ſe neceſſitudo quæſturæ effeciſſe debet: ſed tamen nihilo infirmius illud hoc addito. cura igitur, ſi me tanti facis, quanti & Varro exiſtimat, & ipſe ſentio, vt quamprimum intelligam. hanc meam commendationem tantum illi vtilitatis attuliſſe, quantum, & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim. Vale.

HVB. CVM ad te) Profecturus M. Terent. Varro in Galliam quæſtor Bruti qui ei præerat, qa ſciebat quanti intereſſet habere primos aditus fauorabiles apud prętorem curauit habere Cic. commendationem, quem apud Brut. multum valere ſciebat. Itaque Cic. hac epiſtola eum ita commendat Brut. vt expoſitis multis, & maximis cauſis probet illum dignum commendatione ſua & beneuolentia, atque coniunctione Bruti. [More) conſuetudine, inſtituto. [Qui) Mos. [Proximam).i. ſecundã poſt coniunctione filiorum.i. eſſent poſt filios chariſſimi. [Vt igitur) Exponit cauſas, quibus ad eum commendandum impulſus ſit. [M. Terent.) Sic.n. appellabatur. M. Terent. Varro. de eius gñe, q aduerſus Annibalem apud Cannas infeliciter dimicauit. [In forum) Ad agendas cauſas. [Vt) poſtquam. [Corroborauit).ſ. amicitia [Studio) Literarum, & philoſophiæ. [Induſtria) honeſto & ſolerti labore. [Publicanoꝝ) qui mihi ſunt amiciſſimi. [Quòd nollem).ſ. vt contuliſſet in ordinem publicanorum. [Vtriſq; ſubſellijs).ſ. fori & curiæ, vel ſubſellijs fori & publicanorum.i. vel ſtatus in vtraque cauſa, vel in vtroq; officio. nam ponitur interdum locus, vel ſedes pro officio, ſunt enim ſubſellia; vt voluit Aſcon. ſedes tribunorum triũ virorum, quæſtorum, & huiuſmodi minora iudicia exercentium qui non in ſellis curulibus nec tribunalibus, ſed in ſubſellijs ſedebant. de ſubſellijs diximus in alio loco. [Renunciando) Quæ cum Cæſ. egiſſet. [Videor) Ordo eſt. Videor mihi in ipſa cauſa exponenda ſatis dixiſſe de probitate eius & moribus, cum fuiſſem dicturus ſeparatim de probitate eius, & moribus. Si prius expoſuiſſem tibi; cauſam, cur eum tantopere diligerem [Vſui) Vtilitati. [Nam & modeſtum) dicit eum prædituin ijs virtutibus, quæ maxime ſolent magiſtratus ornare. [Modeſtum) Nulli deditum turpitudini. [Remotiſſimum ab omni cupiditate) .i. nullis auaritiæ ſtimulis obnoxium. Iuuen. Pone in refræna modumque, Pone & auaritiæ. [Magni laboris).i. laborioſum.ſ. cognoſces hominem. [Iudicanda) Cum bene cognoris.i. iudicanda poſtquam eum expertus fueris. [Qualis) An gratus, & cum fauore, an aliter, quia rarò accidit, vt qui primo fuerit ingratus, poſtea fiat gratus & contra. [Quaſi fores) tranſlatio à domo, principium enim amicitiæ fores appellauit, quaſi domus. Quod vt fores amicitiæ meæ apeꝛiantur M. Varroni. [Sed tñ nihilo infirmius illud hoc addito).i. illud quod debuerat feciſſe neceſſitudo quæſturæ, non eſt diminutum, & factum infirmius addita mea commendatione. [Sentio).i. mihi perſuadeo.

ASC. CVM ad &c.) M. Terentius Varro profecturus in Galliam quæſtor Bruti, quia ſciebat, quanti eſſe habere primos aditus ad prætorem cõmendatos, curauit habere Cic. commendationem, quem ad Brutum plurimum valere ſciebat. Quocirca eum Cic. Bruto hac epiſtola commendat docens ſe id non ab re facere. Ordo eſt. Cum M. Varro quæſtor.i. conquiſitor & receptor pecuniæ in ſtipendium & onera militiæ expendendæ, tuus .i. publico nomine tibi aſſignatus proficiſceretur ad te, non putabam eum egere commendatione, arbitrabar enim eum ſatis cõmendatum tibi ab ipſo more.i. inſtituto maiorum .i. priſcoꝝ Romanoꝝ. qui .ſ. mos antiquorum voluit, vt non fugit te .i. vt bene ſcis, hanc coniunctionem q̃ſturæ .i. ex eo, ꝙ quiſpiam alterius q̃ſtor fuerit, attractam, eſſe proximam neceſſitudini.i. neceſſariæ coniunctioni liberoꝝ.i. prolis legitimæ. Sed cum ipſe .ſ. Varro perſuaſiſſet ſibi ita meas literas ſcriptas accurate de ſe, habituras maximum pondus.i. plurimum valituras ad ſui cõmendationem apud te, & contenderet.i. obnixe peteret à me, vt ſcriberem, quam diligentiſſime malui facere ſup. id quod neceſſarius meus .ſ. Varro arbitraretur intereſſe.i. in re eſſe ſua tanti .i. tantopere. Igitur vt intelligas me debere facere hoc.ſ. quod ille contendit, cum M. Terent. .ſ. Varro venit primum in forum .ſ. iudiciale dicturus cauſas pro altero, ipſe contulit ſe ad amicitiam meam, deinde vt.i. poſtquam ipſe corroborauit .i. cõfirmauit ſe per notitiam, & experientiam factus potentior, duæ cauſæ acceſſerunt.i. additæ ſunt, quæ auxerunt beneuolentiam meam in illum. Vna ꝙ verſabatur in hoc ſtudio noſtro .ſ. philoſophico, quo delectamur maxime etiam nunc.i. adhuc, & .i. etiam cum ingenio vt noſti, nec .i. & non ſine induſtria .i. cum induſtria, hoc eſt ingenio & induſtria, comitibus, deinde quod.ſ. Var. contulit ſe mature.ſ. cito in ſocietate publicanorum .i. qui publica vectigalia redimunt, & portoria conducunt quod quidem nollem .i. vellem cum noli feciſſe, vbi negatio non agit in verbum, ſed in adiectum, eſt enim affectus maximis damnis, ſed tñ communis .i. cum eſſet communis. ſocius ordinis .ſ. publicanorum coniunctiſſimi mihi, mallem tamen legere communio .i. cõmercium ordinis coniunctiſſimi mihi feci amicitiam noſtram firmiorem. Deinde verſatus.ſ. agens in vtriuſque ſubſellij .ſ. cauſidicorum, & publicanorum optima, & fide, & fama .i. habens optimam fidem, & famam de fide .i. fidelitate, ipſe dedit .i. addixit ſe petitioni .i. ſupplicationibus faciendis aut requeſtis vt Galli dicunt, pro alijs, iam ante hanc commutationem reipub. priuſquam reſp. per te liberata eſſet à tyrannide Cæſaria, & exiſtimauit fructum laboris ſui .i. quem ex labore ſuo aſſequeretur, honeſtiſſimum ſupp. eſſe. Autem.i. ſed ipſe profectus eſt his diebus Brunduſio ad Cæſarem .ſ. Octauium cum mandatis à me.ſ. acceptis, in qua re, ego perſpexi .i. euidenter cognoui, aut animaduerti, & amorem eius .i. in me, in ſuſcipiendo negocio, id eſt eo quod ſuſcepit negocio tantam libenter, & fidem .i. fidelitatem in conficiendo .i. tranſigendo, & expediendo, & renunciando .i. reportando reſponſo. Quia multi libenter ſuſcipere videntur, ſed ſuſceptum negligunt, alij, etiam ſuſceptum munus conficiunt diligenter, ſed renunciando negligentes ſunt, vbi ſciemus renunciare proprie eſſe nutum reportare, & re ſignificare quod nunciatum eſt. ijs præmiſſis commendationem ipſam aggreditur, præmittens tamen non impertinenter cum ſuperiora prælocutus ſit. Videor mihi cum fuiſſem dicturus ſeparatim, id eſt diuiſim de probitate eius, ſcilicet Varronis, & de moribus ſi expoſuiſſem tibi cauſam cur diligerem eum tantopere, dixiſſe etiam ſatis de probitate .ſ. eius in ipſa cauſa exponendo cauſam amoris, quæ in probitate eius infundatur, ſed tamen ego promitto ſeparatim, & recipio in me .ſ. onus præſtans, hoc eſt ſpondeo pro Varrone, eum fore .i. futurum tibi, & voluptati, & vſui .i. vtilitati. Nam ni cognoſces ſupp. eum hominem, & modeſtum, & prudentem, & remotiſſimum è cupiditate omni præterea magni laboris, & ſummæ induſtriæ .i. grauitatis, & ſolertiæ. Neque ego debeo polliceri tibi, hæc quæ iudicanda ſunt tibi ipſi cum.ſ. ſtatis ꝙ bene cognoueris, ſed tñ intereſt .i. refert, in omnibus coniunctionibus nouis, qualis ſit primus aditus, & qua commendatione aperiantur quaſi fores amicitiæ. Quoad .ſ. aperire fores amicitiæ, ego volui efficere his literis, & .i. tametſi, ipſa neceſſitudo quæſturæ, debet effeciſſe id, ex more maiorum, vt præmiſit, ſed tamen illud ſup. erat nihilo .i. nullo infirmius, hoc.ſ. commendationes noſtræ addito. Igitur cura, ſi tu facis me tanti quanti & Varro exiſtimat, & ego ſentio, vt intelligam quamprimum.i. valde cito, hanc commendationem meam attuliſſe illi .ſ. Varroni, tantum vtilitatis, quantum & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim .ſ. illi allaturam fuiſſe. Vale.

PAVL. MAN. CORROBORAVIT) Interpretes, verbum antiquum non agnoſcentes, alij aliter expoſuerunt. dixit autem, corroborauit, pro, egreſſus eſt annos pubertatis, & vir eſſe cœpit, quemadmodum in oratione pro M. Cœlio. Cum is iam ſe corroborauiſſet, ac vir inter viros eſſet. & in eadem, Non modo hæc ætas, ſed etiam iam corroborata .i. non modo adoleſcentes, ſed etiam viri. & ſupra, eiuſdem orationis initio, eos, qui non, vt Cœlij accuſator, adoleſcentes eſſent, ſed viri, robuſtiores appellauit. alibi etiã in hanc ſententiam eodem verbo vſus eſt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Arpinates, municipes Ciceronis, vectigalia poſſidebant in Gallia, cui præerat Brutus: quamobrem à Bruto poſtulat, vt municipium cauſa pro vectigalium exactione fauere velit. id autem ſibi, ſuiq́; honori futurum.

M. CICERO BRVTO S. P. D. 11

QVia ſemper animaduerti, ſtudioſe te operã dare, vt ne quid meorum tibi eſſet ignotum: ppea non dubito, quin ſcias, non ſolũ cuius municipij ſim, ſed ẽt, q̃ diligẽter ſoleam meos municipes Arpinates tueri. quorum quidem omnia cõmoda, oẽsq. facultates, quibus, & ſacra conficere, ſarta tecta ædium ſacrarum, locorumq. cõium tueri poſſint. conſiſtunt in ijs vectigalibus, quæ hñt in prouincia Gallia. ad ea viſenda, pecuniaſque, quæ à colonis debentur, exigendas, totamq. rem, & cognoſcendam, & adminiſtrandam legatos equites Romanos miſimus Q. Fufidium Q. F. M. Faucium M. F. Q. Mamercum Q. F. peto à te maiorẽ in modum pro nrã neceſſitudine, vt eas res tibi curæ ſit; operamq. des, vt per te q̃ commodiſſime negocium municipij adminiſtretur, q̃ primumq. conficiatur; ipſoſque, quorum noĩa ſcripſi, vt q̃ honorificentiſſime pro tua natura, et q̃ liberaliſſime tractes. bonos viros ad tuam neceſſitudinẽ adiunxeris, municipiumq. gratiſſimum beneficio tuo deuinxeris: mihi vero ẽt eo gratius feceris, ꝙ tum ſemper tueri municipes meos conſueui, tum hic annus præcipue ad meam curã: officiumq. pertinet; nã conſtituẽdi municipij cauſa hoc anno ædilẽ filiũ meũ fieri volui, et fratris filium, et M. Cælium, hoĩem mihi maximẽ neceſſariũ; (is. n. magrãtus ĩ nrõ municipio, nec alius vllus, creari ſolet) quos cohoneſtaris, ĩ primisq. me, ſi reſp. municipij, tuo ſtudio, et diligentia bene adminiſtrata erit. quod vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

HVB. QVia) Arpinum oppidum eſt Volſcorum, vnde oriundus fuit Cic. eius oppidi municipes vectigalia habebant in Gallia Ciſalpina, quibus, & ſacras ædes, & locos cõmunes tuebantur, cumq. difficile exigerentur ea vectigalia illi populo admodũ neceſſaria, eſſetq. Brut. eius prouinciæ pfectus, rogat eum Cic. vt velit fauere Arpinatum legatis, quos noiat vt illas vectigales pecunias facillime eius fauore exigere poſſint oñditq. q̃ gratum id habiturus ſit, ſi fecerit, cum multis alijs de cauſis, cũ vero quia eius filius, & fratris filius facti erant eo anno ędiles illius municipij, quorũ honori dicit Brut. poſſe multum ꝯfulere ſi reſp. illius municipij p eos bene adminiſtrata fuerit diligẽtia, & beneficio ipſius Brut. [Meor.) Meæ rei p. [Arpinates) Ex Arpino municipio, eſt aũt accuſatiuus. [Sarta tecta) .i. tecta refecta, tractũ à veſtibus, q̃ ſarciuntur, ſunt tñ codices, q hñt ſacrata tecta. [Vectigalibus) Tributis & vt nũc dicimus datijs. [Viſenda) Cognoſcẽda. [Colonis) Illius ꝓuinciæ. [Negocium) Exigendi illi vectigalia. [Quamprimumq.) Cito ſine dilationibus. [Nam ꝯſtituendi) Reddit rationem quare hic annus magis pertineat ad eius curam. [Conſtituendi) Bene regendi in bonam formam, vt ita dicam redigendi. [Is magiſtratus) .ſ. ædilitas. [Nec vllus alius) Sicut fit Romæ vbi ſunt multi ordiues magiſtratuum. [Quos) Filium meum, & filium fratris, & Cæſium. [Cohoneſtaris) Honore effeceris.

ASC. QVIA &c.) Arpinates compatriotæ Cic. habebat in Gallia Ciſalpina quantum ad Italos vectigalia, quibus pub. ſuſtinebãt, negocia quocirca Brutum rogat vt in eis recipiendis faueat, dicens. Quia ego animaduerti ſemper te dare operam ſtudioſe, vt ne quid meorum .i. eorum quæ agerem, eſſet ignotum tibi propterea non dubito quin ſcias non ſolum cuius municipi ſim. qa Arpini, ſed etiam q. .i. quantum diligenter ſoleam tueri .i. protegere Arpinates municipes. vẽ (ſm Vallam) dicendum communicipes meos, non. n. Cicero princeps eorum erat. Quorum .ſ. Arpinatum quidem .i. certe, omnia commoda, & oẽs facultates quibus poſſunt & .i. ſimul conficere .i. perficere ſacra .i. res ſacras, vt ſacrificia, & templa, & tueri .i. conſeruare tecta ædium ſacrarum, .i. ſacrorum, & locorum cõium .i. ad ciuitatem cõiter pertinentium vt ſunt fora, mœnia, & ſimilia, ſarta .i. concinnata, & integra, conſiſtunt in ijs vectigalibus, quæ hñt in prouincia Gallia. Nos miſimus Q. Fufidium filium Quinti, M. Faucium filium Marci, Q. Mamertium filiũ Quinti eqtes R. legatos, ad viſenda ea .ſ. vectigalia Arpinatum, & ad exigẽdas pecunias quæ debent à colonis, & ad cognoſcendam, & adminiſtrandã totam rem .i. totum negocium. Ego peto à te maiorem in modum pro neceſſitudine nrã .i. pp neceſſitudinem nrãm, vt ea res ſit tibi curæ, & des operam, vt negocium municipij adminiſtretur, per te .i. tuo præſidio q̃ cõmodiſſime, & vt conficiatur .i. abſoluatur, & expediatur quamprimum .i. valde cito, & vt tractes ipſos, quorum nomina ſcripſi, q̃ honorificentiſſime, & quam liberaliſſime pro natura tua .i. iuxta naturam tuam, tu adiunxeris .ſ. hoc faciendo viros bonos ad neceſſitudinem tuam .i. cumulum tuorum neceſſariorum, & deuinxeris .i. obligaueris beneficio tuo municipium gratiſſimum, vero .i. ſed, tu feceris mihi etiam gratius, ꝙ cum .ſ. ita ſit, ꝙ conſueui ſemper tueri municipes meus, tu hic .i. pñs annus, pertinet præcipue ad curam meam, & officium .ſ. meum. Nam ego volui filium meum .ſ. M. Cicer. & filium fratris ſup. mei, & M. Caſſium hoiem neceſſarium mihi maxime fieri hoc anno ædilem .i. curatorem ædium, & ædificandorum in eo municipio cauſa municipij conſtituendi .i. ad meliora inſtituta redigendi. Enim .i. quia, is magiſtratus videlicet ędilitius nec vllus alius ſolet creari in municipio noſtro. quos .ſ. omnes tu cohoneſtaris .i. ſimul honeſtaueris, & in primis .i. præcipue me, ſi reſp. municipij erit adminiſtratu bene ſtudio tuo, & diligentia tua. Quod vt facias rogo te vehementer etiam atque etiam .i. iterum atque iterum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Superiore epiſtola omnium legatorum Arpinatum cauſam egit. in hac vero pro Fufidio, neceſſario ſuo, vt Brutus honorem, & dignitatem illius de bene obita legatione promoueat, ſcribit.

M. CICERO BRVTO S. D. 12

ALia epiſtola communiter commendaui tibi legatos Arpinatum, vt potui diligẽtiſſime. hac ſeparatim Q. Fufidiũ, quocum mihi oẽs neceſſitudines ſunt, diligentius cõmendo, non vt aliquid de illa commendatione deminuam, ſed vt hanc addam. nam & priuignus eſt M. Cęlij, mei maxime, & familiaris, & neceſſarij: & fuit in Cilicia mecum trib. mil quo in munere ita ſe tractauit, vt accepiſſe ab eo beneficium viderer, non dediſſe. eſt præterea, quod apud te valet plurimum, à noſtris ſtudijs non abhorrens. quare velim eum quamliberaliſſime complectare; operamq. des, vt in ea legatione quam ſuſcepit contra ſuum commodum, ſecutus auctoritatem meam, quammaxime eius excellat induſtria: vult enim id quod optimo cuique natura tributum eſt, quammaximam laudem cum à nobis, qui eum impulimus, tum à municipio conſequi, quod ei continget, ſi hac mea commendatione tuum erga ſe ſtudium erit conſecutus. Vale.

ALia) Q. Fufidius, qui legatus pro Arpinatum cauſa, quæ ſuperiore epiſtola natura eſt, in Galliam miſſus eſt, tribunus militũ fuerat cum Cic. in Cilicia. Accedebant, & alię neceſſitudinis cauſæ, quæ eum Cic. redderent gratum quas commemorat. Itaque licet Cic. ſuperiore epiſtola communiter commẽdauerit omnes legatos Arpinatum, tñ ſeparatim, & præcipue commendat hunc Fufidium Bruto, vt eius opera, & fauore conſequatur. Fufidius ab omnibus maximam laudem huius legationis quod diligenter egerit id pp quod miſſus ſit, quod facile eũ conſequi poſſe dicit ſi Brut. & ſtudium & fauorem ſuum præſtiterit in exigendis, & commode, & ſubito vectigalibus. [Separatum) Seorſum, præcipue, præter ceteros. [De illa commend.) cõi. [Nam) Adducit cauſas ſeparatæ, & diligentis commendationis. [Munere) Officio. [Tractauit) Geſſit. [Vt accepiſſe) Quia bene ſe geſſerat. Ex hoc cognoſcitur quãtum proſit bene ſe gerere in aliquo magiſtratu cum Cic. q dedit magiſtratum exiſtimet ſe obligatum ei, q illum bene geſſerat, qa eius honori cõſulerat. [Accepiſſet) Cum fecit mihi honorem bene gerendo in magiſtratu. [Studijs) Literis. [Non abhorrens) Non alienis. [Auctoritatem meam) Suaſionem meam, vt iret legatus. [Excellat) Appareat HVB. Seraratim

præter ceteros.[Impulimus) Induximus vt iret legatus. [Cuique optimo à natura tributum) Datum eſt, vt ſe laudari cupiat. vnde illud Virg. Vincit amor patriæ laudumque immenſa cupido.

ASC. ALIA epiſtola, &c.) Q. Fuſidius pro dicta Arpinatum cauſa ad Brutum legatus fuerat tribunus militum, cum Cic. in Cilicia imperaret. quo circa hunc ſingulariter cõmendat eidẽ Bruto rogans, vt ſic eius legationem ſua ope iuuet, vt inde laudem conſequatur Fuſidius, & ipſe gratiam. Ordo eſt. Ego commendaui tibi alia epiſtola legatur Arpinatum cõiter.i.ſimul omnes diligentiſſime vt potui, & commendo tibi diligentius ſeparatim hac epiſtola Q. Fuſidium, qui cum .i. cum. quo omnes neceſſitudines.i.neceſſariæ amoris, & amicitiæ coniunctiones ſunt mihi, nõ vt comminuam .i. detraham aliquid de commendatione illa .ſ. communi, ſed vt addam ſup. aliquid ad hanc. Nam ipſe Fuſidius eſt, & priuignus .i. ex vxore ab alio viro genus M. Caſſij mei maxime, & familiaris, & neceſſarij, & fuit mecum cum eſſem imperator in Cilicia tribunus militum, in quo munere.i.officio aut magiſtratu, ipſe tractabat.i. regebat ſe ita vt videret accepiſſe beneficium ab eo non dediſſe ſup. ei. Præterea quod plurimum vales apud te, ipſe eſt non abhorrens.i.non alienus, a ſtudijs noſtris .ſ. Philoſophiæ Stoicæ preſertim ſectæ. Quare ego velim ſupp. vt complectare eum quàm liberaliſſime, & des operam vt eius induſtriæ excellat.i. præemineat, quàm maxime, in ea legatione quam ſuſcepit contra ſuum commodum, ſecutus auctoritatem meam. Vult.n. id quod tributum eſt optimo cuique à natura, conſequi quæ maximam laudem tuum a nobis, qui impulimus eum, tum à municipio. Quod continget ei ſi conſecutus erit ſtudium .i. fauorem tuum erga ſe hac commendatione mea.

PAVL. MAN. SED vt hanc addam) Alij aliter: nos ſic emendauimus ex vetuſto libro Bernardini Maffei.

GIBERTI LONGOLIJ LEMMA.

Caſtronium Pętum probum hominem Bruto commendat.

M. CICERO BRVTO S. D. 13

L. Caſtronius Pętus, lõge princeps municipij Lucenſis; eſt honeſtus, grauis, plenus officij, bonus plane vir, & cum virtutibus, tum etiam fortuna, ſi qd hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem eſt familiariſsimus, ſic prorſus, vt noſtri ordinis obſeruet neminem diligentius. quare et vt meum amicum, et vt tua dignum amicitia tibi commendo cui quibuſcunque rebus commendaueris, tibi profecto iucundum, mihi certe erit gratum. Vale.

HVB. L. Caſtronius) Paucis qdem verbis, ſed iñ ſatis efficacibus commendat Cic. Bruto Caſtronium Pætum Lucenſem ciuẽ, quem & moribus, & virtutibus ornatum dicit, & ẽt fortuna, quæ maxime ſolet trahere homines ad ſui fauorem. [Lucenſis) Ex Lucan. Ethruſcorum mediterranea ciuitate, nam Lucanus a Lucana regione poſſeſſiuum eſt. [Fortuna) Diuitijs. [Si quid ad rem pertinet) .i. ſi quid pertinet ad commendationem eſſe diuitem, quia ſcit multos moueri fortuna. qui non mouentur virtutibus: inde illud Iuſt. Quò ſe fortuna eò ſe fauor hominum inclinat. [Noſtri ordinis) Senatorij. [Vt) Sicut tanquam.

Lucẽſis Lucani

ASC. LVCIVS &c.) Paucis, ſed efficacibus verbis cõmendat Cic. ipſi Bruto L. Caſtronium Pætum Lucẽſem ciuem, quem & moribus, & virtute, & fortuna, quæ multum illicere ſolet ornatum dicit ſic: Lucius Caſtronius Pætus longe .i. facile, aut eminenter princeps municipij Lucenſis eſt vir honeſtus, grauis, plenus officij, & planè bonus, & ornatus tum.i. pariter virtutibus, tum etiam fortuna.i. diuitijs. ſi quid pertinet ad rem.i.ad eius commendationem, autem .i. ſed ipſe eſt familiariſſimus meus ita vt neminem ordinis noſtri.ſ.ſenatorij obſeruet .i. colat. & offendere metuat, diligentius: ſup. quam me. Quare ego commendo tibi eum, vt & amicum meum, & dignum amicitia tua. quibuſcunque rebus commodaueris.i.commodum feceris. erit profecto.i. re vera iucundum tibi. & erit certe .i. haud dubie mihi gratum .i. vtile.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à Bruto vt Straboni faueat, in exigendo à Cornelio eius prouincia homine, debito.

M. CICERO BRVTO S. D. 14

L. Titione Strabone, equite Romano in primis honeſto, et ornato, familiariſsime vtor. omnia mihi cum eo intercedunt iura ſummę neceſsitudinis: huic in tua prouincia pecuniam debet P. Cornelius. ea res à Volcatio, qui Romæ ius dicit, reiecta in Galliam eſt. peto à te hoc diligentius, quàm ſi mea res eſſe, quo eſt honeſtibus de amicorũ pecunia laborare, quàm de ſua, vt negocium conficiendum cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas; operamq́. des, quod tibi æquum, et rectum videbitur, vt quamcommodiſsimæ conditione libertus Strabonis, qui eius rei cauſa miſſus ęſt, negocium conficiat, ad nummoſque perueniat. id mihi gratiſsimum erit: et tu ipſe L. Titionem cognoſces amicitia tua digniſsimum. quod vt tibi curæ ſit, vt omnia ſolent eſſe, quæ me velle ſcis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

HVB. LVcio &c.) Cornelius quidem debebat pecunia L. Tit. Straboni in Gallia, cui præerat *Brutus*, cuique cõueniſſet Strabo debitorem ſuum ſub Volcano prætore vrbano: Volcatius cauſam remiſerat in Galliam, vbi fuerat factum debitum ad quod exhibendum cum Strabo mitteret libertum ſuum, Cic. eũ diligenter commendat Bruto, vt illum adiuuet in exigenda illa pecunia. [Intercedunt) Sunt. [Iura) Cauſæ, rationes. [Reiecta) Remiſſa. [In Galliam) Cui tu præes. [Honeſtius de amicorum pecunia) Quia ſi quiſpiam laboret pro pecunia ſua, affert ſuſpicionem auaritiæ, ſin vero pro amico, ſignificat ſe officioſum, & gratum. [Negocium conficiat) Vt pecuniam ſuam conſequatur. [Tranſigas) Perficias. [Omnia ſolent eſſe) .ſ. curæ.

ASC. LVCIO &c.) Corn. qdam debebat pecuniam L. Tit. Str. in Gallia cui præerat Brutus, cumq́. conueniſſet ipſe Strabo debitorẽ ſuum, ſub Volcatio pętore vrbano. Volc. cau. remi. in Galliã ad debitum recuperandum, quò cum Strabo mitteret libertum ſuũ, Cic. eum diligenter commendat. Ego vtor familiariſſime Luc. Tit. Str. equitem R. honeſto, & ornato in primis.i. præcipue. Oĩa iura ſummæ neceſſitudinis.i. coniunctionis neceſſariæ, amoris & amicitiæ, intercedunt.i. cõicantur mihi cum eo. P. Cornelius debet huic pecuniam in prouincia tua .ſ. Gallia. Ea res.i. cognitio exactionis eius pecuniæ eſt reiecta in Galliam à Volcatio, q dicit Romæ ius.i. qui iudicis fungitur officio. Ego peto hoc a te diligentius, quam ſi res mea eſſet, quo.i. quanto honeſtius eſt laborare.i. anxium eſſe de pecunia amicorum quàm de ſua.i. propria, peto, inquam, vt cures negocium conficiendum .i. expediendũ, aut finiendum, & ſup. ipſe .i. tu quod dicunt in propria perſona, ſuſcipias.ſ. negocium, tranſigas.i. abſoluas, & des operam, quo ad .i. quatenus videbitur tibi æquum, & rectum, vt libertus Strabonis, qui miſſus eſt.ſ. ad te in Galliam, eius rei cauſa, conficiat.i. perficiat, aut finiat negocium, conditione cõmodiſſima.i. vtiliſſima, & perueniat ad nummos. Id &.i. ſimul erit gratiſſimum mihi & tu ipſe cognoſces L. Titium gratiſſimum, & digniſſimum amicitia tua. Quod vt ſit tibi curæ, vt omnia quæ ſcis me velle ſolunt eſſe rogo te vehementer etiam atque etiam .i. iterum atque iterum.

PAVL. MAN. L. TITIONE) Sic antiqui libri. ego tamen, Titio, malim. vt ſit familiæ Romanæ nomen. & paulò poſt, Titium, pro Titione, habet Sigonij liber manuſcriptus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Pręcilium adoleſcentem diligentiſſime Cæſari commendat.

M. CIC. C. CAESARIS IMP. S. D. 15

PRæcilium tibi cõmendo vince, tui neceſſarij, mei familiariſsimi, viri optimi filium. quem cum adoleſcentem ipſum propter eius modeſtiam, humanitatem, animum, et amorem erga me ſingularem mirifice diligo: tum patrem eius, re doctus, intellexi, et didici mihi fuiſſe ſemper amiciſsimum. en hic il-

le * eſt, de illis maxime, qui irridere, atque obiurgare me ſolitus eſt, quod me non tecum, preſertim cum abs te honorificentisſime inuitarer coniungerẽ. * ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον. audiebam .n. noſtros proceres clamitantes, * ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ, ὣς νεφέλη μ' ἐκάλυψε μέλαινα, ſed tñ idem me conſolator. etiam, hominem peruſtum, etiamnum gloria volunt incendere: atque ita loquuntur: * μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. ſed me minus iam mouẽt, vt vides: itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta * Εὐριπίδου: Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. quem verſum ſenex Pręcilius laudat egregie: et ait poſſe eundem, & * ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω videre, et tamen nihilominus * αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. Sed, vt redeam ad id, vnde cœpi: vehementer mihi gratum feceris, ſi hunc adoleſcentem humanitate tua, quæ eſt ſingularis, comprehenderis, et ad id, quod ipſorum Pręciliorum cauſa te velle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. Genere nouo ſum literarum ad te vſus, vt intelligeres non vulgarem eſſe commendationem. Vale.

PRæcilium) Cæſari imperatori, iã rerum potito, poſt mortem Pompeij commendat Cic. Præcilium adoleſcentem quẽdam nobiliſſimum, quem & eius cauſa, & etiam patris optimi viri, & ſibi amiciſſimi, à ſe amari dicit. vt aũt Cæſ. eum habeat commendatiorem, dicit fuiſſe vnum ex ijs, qui in ciuilibus diſſenſionibus hortatus eſt eum, vt ſe cum Cęſ. coniungeret, cum ab ipſo Cæſ. & literis, & nuncijs inuitaretur, & etiam coram blãdis verbis, vt 7. lib. in epiſt. longa diximus, ſe aũt excæcatum nunquam adduci potuiſſe, vt id faceret, cum quidam ex primoribus Romanis ei diſſuaderẽt. quæ græce exequitur. [Re) Experientia. [En) Demonſtrantes eſt, cum laude inuitarer promiſſionibus tuis, & ſuauiſſima oratione incitarer. [ἀλλ' ἐμὸν) Dicit culpam ſuam fuiſſe, cui nunquam potuerit perſuaderi, vt ſe cum Cæſare coniungeret. [ἀλλ' ἐμὸν) Pro ἀλλὰ ἐμὸν. i. ſed meum. [οὔποτε) Nunq̃. [θυμὸν) Animum. [ἐνὶ στήθεσσιν) Pectoribus. [στῆθος) Pectus. [ἔπειθον) Perſuaſit. eſt aũt aoriſtos deuteros. nam πείθω, perſuadeo. Horum aũt verborum ſenſus, Sed nunquam mihi animum inducere potuit. [Noſtros proceres) Romanos principes. [Clamitantes) Dicentes mihi. [ἄλκιμος) Fortis. [ἔσσο) Sis, vel es. [ἵνα) Vt [τὶς) Quis. [σε) Te. [καὶ ὀψιγόνων) Et poſteriorum ſero naſcentium. nam ὀψὲ, ſero ſignificat. [εὖ) Bene. [εἴπῃ) Dicat. i. fortis ſis, vt aliquis & poſteriorum te benedicat. i. laudet. vt, Intonſum pueri dicite Cynthium. [ὣς) Dicit ſe his perſuaſionibus eſſe excæcatum. [ὣς) Sic. [νεφέλη) Nebula. [ἐκάλυψε) Texit, velauit, καλύπτω enim tego. [μέλαινα) Nigra. i. nigra nebula me texit, vt non viderem vtilitatem meam, ſequendo te. [μάργος) Furis. [πῶς) Forte, vel quodammodo. [δεῖ) Oportet. [γε) Adiectio eſt, nihil ſignificãs, ſicut apud nos in huiuſce, ce, ſyllaba, & dic dum, pro dic. [καὶ) Et. [ἀκλειῶς) Ingloriẽ. [ἀπολέσθαι) .i. perire. [ἀλλὰ) Sed. [ῥέξας) Faciens, ῥέζω, facio. [τὶ) Aliquid. [καὶ) Et. [ἐσσομένοισι) Futuris. [πυθέσθαι) Perſuaſum iri ac credendum a poſteris. [Sed me minus mouent) Quæ dĩxi mihi. [Magniloquentia) Præſtantia dicendi. ſupradicta enim verba ex Homero ſunt. [Vera) Vtilia. [Εὐριπίδου) Euripidis poetæ. [μισῶ) Ponit verba Euripidis, quorum ſenſus hic eſt, Odi ſapientem, qui ſibi ipſi non ſapiens ſ. eſt. [μισῶ) .i. odi. dĩ et μισέω [σοφιστὴν) Sapientem. [ὅστις) Qui. [οὐχ αὑτῷ) Non ſibi. [σοφὸς) Sapiens ſ. eſt. [ἅμα) Simul. [πρόσσω) Ante. [ὀπίσσω) Retro. [αἰὲν) Semper. [ἀριστεύειν) Optime agere. [ὑπείροχον) Præſtantem, ſummum. [ἔμμεναι) Exiſtere. [ἄλλων) Aliorum. [Compræhenderis) Complexus fueris. [Nouo genere) Nouo more & inuſitato, quia multa de me inſerui, quæ tamen ad Præcilij commendationem pertinent.

SC. PRÆCILIVM &c.) Commendat Cæſari, iam rerum potito, Præcilium, à quo ſe, vt Cæſ. ſequeretur, ſæpe admonitum fruſtra fatetur, dicens. Ego commendo tibi vnice .i. ſingulariter, Præcilium, filium viri optimi, neceſſarij tui, & familiariſſimi mei. quem tum .i. pariter, adoleſcentem ipſum diligo mirifice pp modeſtiam eius, humanitatem, aium .i. beneuolentiam, & amorem ſingularẽ erga me, tum doctus .i. certior factus, re .i. effectu ipſo, intellexi, & didici patrem eius fuiſſe ſemper amiciſſimum mihi. En hic eſt ille maxime .i. præcipue de illis, qui ſolitus eſt irridere, atque obiurgare me, quod non coniungerem me tecum, preſertim cum inuitarer ſ. ad talem coniunctionem tecum, abs .i. à te, honorificentiſſime. ἀλλ' ἐμὸν, pro ἀλλὰ ἐμὸν .i. ſed, ἐμὸν .i. meum, οὔποτε .i. nunquam, θυμὸν .i. animum, ſeu voluntatem, ἐνὶ στήθεσσιν in pectoribus, ἔπειθον .i. perſuaſit. Eſt autem ἀόριστος δεύτερος, aoriſtus, ſecundus. nam, πείθω, dicitur perſuadeo. Senſus autem horum verborum, inquit Hubertinus, eſt: Sed nunquam mihi animum inducere potuit. Sunt verba Homeri, Cæſari nota. quocirca maluit græce, quam latine, rem exprimere, preſertim cum propoſito maxime conducunt. Audiebam .n. proceres noſtros .i. principes Romanos, clamitantes, ἄλκιμος .i. fortis, ἔσσο .i. ſis, vel eſto, ἵνα .i. vt, τὶς .i. aliquis σε .i. te, καὶ .i. &, ὀψιγόνων .i. ſero naſcentium, hoc eſt poſterorum, εὖ .i. bene, εἴπῃ .i. dicat. hoc eſt, Sis fortis, vt aliquis, & poſterorum te benedicat. ὣς .i. ſic, νεφέλη .i. nebula, ἐκάλυψε texit, aut velauit, μέλαινα .i. nigra, μὲ .i. me. hoc eſt, Caligo, menti addita, fecit, vt ſanum conſilium non viderem, μάργος .i. furis, πῶς .i. eſt quodammodo, δεῖ .i. oportet, γε adiectio eſt ex modo loquendi ſumpta per ſe nihil ſignificans. καὶ .i. &, ἀκλειῶς .i. ingloriẽ, & eſt aduerbium, ἀπολέσθαι .i. aboleri, & perire. Sed tamen idem conſolatur me, etiam volunt hominem peruſtum .i. deſiccatum, aut qui perfricuit frontem, & inanem vacuum gloria incendere. ſ. ad gloriam, atque loquuntur ita, ἀλλὰ .i. ſed ῥέξας .i. faciens, τὶ .i. aliquid, καὶ .i. &, ἐσσομένοισι .i. futuris, πυθέσθαι .i. perſuaſum iri, hoc eſt, quod credendum ſit. Sed ſup. eiuſmodi verba minus .i. non mouent iã me, vt vides. Itaque confero me ab magniloquentia Homeri, cuius ſunt ſuperiori verba, ad vera præcepta Εὐριπίδου .i. Euripidis. μισῶ .i. odi, dicitur & μισέω. σοφιστὴν ſapientem, ὅστις .i. qui. οὐχ non αὑτῷ .i. ſibi, σοφὸς .i. ſapiens ſup. eſt, hoc eſt odi ſapientem, qui ſibi non ſapit. Quem verſum Præcilius ſenex. ſ. pater, & ait eundem poſſe videre, ἅμα .i. ſimul, πρόσσω .i. ante, καὶ .i. &, ὀπίσσω .i. retro, & tamen nihilominus, αἰὲν .i. ſemper, ἀριστεύειν .i. optime agere, καὶ .i. &, ὑπείροχον ſummum ἔμμεναι .i. exiſtere, ἄλλων .i. aliorum. Sed vt redeam ad id vnde cœpi. ſ. ſcribere aut loqui, tu feceris mihi gratum vehementer, ſi comprehenderis .i. complexus fueris hunc adoleſcentem. ſ. Præcilium humanitate tua, quæ eſt ſingularis, & addideris ad id quod ego arbitrabor te velle cauſa Præciliorum ipſorum, hoc eſt propter amorem ipſorum, cumulum .i. magnã acceſſionem commendationis meæ. Ego ſum vſus ad te nouo genere literarum, vt intelligeres ſup. hanc commendationem, non vulgarem ſup. ſed egregiam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Apollonij docti & ingenioſi hominis, quique Cæſaris res geſtas monumentis literarum mandare volebat, victori Cæſari commendat.

M. CICERO C. CAESARI IMP. S. 16

P. Craſſum ex omni nobilitate adoleſcentem dilexi plurimum: et ex eo, cum ab ineunte eius ætate bene ſperauiſſem. tum optime exiſtimare cœpi ex ijs iudicijs, quæ de eo feceram, cognitis. eius libertũ Apollonium iam tum equidem, cum ille viueret, et magni faciebam, et optabam: erat enim et ſtudioſus Craſſi, et ad eius optima ſtudia vehementer aptus. itaque ab eo admodũ diligebatur. poſt mortem autem Craſſi, eo mihi etiam dignior viſus eſt, quem in fidem, atque amicitiam meam reciperem, quod eos à ſe obſeruãdos, & colẽdos putabat, quos ille dilexiſſet, & quibus carus fuiſſe, itaque & ad me in Ciliciam venit; multiſque in rebus mihi magno vſui fuit & fides eius, & prudentia: &, vt opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum ſtudio, & fidelitate conſequi potuit, non defuit. quod cum ſperarent te quoque ita exiſtimare, in Hiſpaniam ad te, maxime ille quidem ſuo cõſilio, ſed ẽt me auctore eſt profectus. cui ego cõmendationem non ſum pollicitus: non quin eam valitura apud te arbitrarer: ſed neq; mihi egere cõmendatione videbat, qui, & in bello tecum fuiſſet, & propter memoriam

Craſſi de tuis vnus eſſet; & ſi vti commendationibus vellet, etiam per alios eum videbam id conſequi poſſe. teſtimonium meum de eo iudicij, quod, & ipſe magni æſtimabat, & ego apud te valere eram expertus, ei libenter dedi. doctum igitur hominem cognoui, & ſtudijs optimis deditum, idq́. à puero: nam domi meę cũ Diodoro Stoico, homine, meo iudicio, eruditiſſimo, multum à puero fuit. nunc aũt, incenſus ſtudio rerum tuarum, eas literis Græcis mandare cupiebat. poſſe arbitror: valet ingenio: habet vſum: iampridem in eo gñe ſtudij, literarumq́. verſatur: ſatisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. habes opinionis meæ teſtimonium: ſed tu hoc facilius multo pro tua ſingulari prudentia iudicabis: & tamen; quod negaueram, commendo tibi eum. quidquid ei cõmodaueris, erit mihi maiorem in modum gratus. Vale.

HVB. P. Craſſum) Apollonius quidam P. Craſſi libertus cum res geſtas Cæſ. monimentis literarum græcarum mandare cuperet, vt id Cæſ. gratius accederet, teſtimonium Cic. per literas commendaticias ad Cæſ. notauit. Itaque Cic. hac epiſt. vehementer laudat eius ingenium, doctrinam, & exercitationem dicendi, putatq́. idoneum ad ſcribendas res geſtas Cæſ. cui eum vehementer commendat. Repetit autem in principio epiſtolæ cauſas commendationis ab eius patrono Craſſo, deinde, quòd Cæſ. non defuerit, & fide, & diligentia, in bello Alexandrino, ex eo dicit, illum debere eſſe vehementer ei commendatum. [Ab ineunte ætate) Ab adoleſcentia. [Bene ſperauiſſem) Quia ea ætas ſolam, ſpem poteſt dare. [Exiſtimare) Opinionem hře, iudicare. [Ille) Craſſus. [Aptus) Vtilis. [Alexandrino) Quod apud Alexandriam ciuitatem Aegypti geſtum eſt à Cæſ. vt ab eo in commentarijs plenè ſcribitur. [Conſequi) Efficere. [Non defuit) Exhibuit ſe tibi promptum. [Suo conſilio) Proprio motu. [Auctore) Suaſore. [Craſſi) Quem tu amaſti. [Id conſequi poſſe) .i. hře ab alijs ad te commendationes. [Teſtimonium iudicij de eo ei dedi libenter) .i. volui libenter teſtificari his literis apud te, quod iudicium, de eo habeam. [Magni æſtimabat) Multi faciebam. [Eram expertus) Quia credidiſti iudicio meo de alijs. [Studij) Auſore: [Poſſe) .i. idoneum eſſe .ſ. mãdare res tuas literis græcis. [Vſum) Exercitationem. [In eo genere) Scribendi. [Quod negaram) .ſ. me cõmendare eum. [Maiorem in modum) .i. vehementiſſime.

ASC. PVBLIVM Craſſum, &c.) Apollonius P. Craſſi libertus cum res geſtas Cæſ. monumentis literarum græcarum mandare cuperet, vt id Cæſ. gratius accideret, per teſtimonium Cic. lr̃as commendaticias ad Cæſ. optauit, quas nunc exhibet Cic. dicens. Ego dilexi plurimum ex omni nobilitate .i. inter omnes nobiles P. Craſſum adoleſcentẽ, & cum bene ſperauiſſem ex eo ab ineunte ætate .ſ. eius, tum .i. multo magis cœpi exiſtimare .i. iudicare ꝑ me .ſ. ipſum, ex ijs iudicijs, quæ fecerim de eo, cognitus .i. exploratus, & compertus. Ego faciebam .i. exiſtimabam magni, & probabam .i. laudabam, & approbabam Apollonium libertum eius .i. eius liberalitate libertate donatum, quidem .i. certe, iam tum cũ ille .ſ. Craſſus viueret. Enim .i. quia, ſupp. Apollonius erat ſtudioſus Craſſi .i. ſtudioſe fauens, & inſeruiens Craſſo, & erat vehementer aptus ad optima ſtudia eius .ſ. Craſſi, adiuuanda. Itaque .i. & ita ipſe Apollonius diligebatur admodum .i. perfecte quaſi vſq; ad iuſtum modum, ab eo .ſ. Craſſo. Autem .i. ſed, ipſe viſus eſt mihi poſt mortem Craſſi eo .i. propterea dignior quem reciperem in fidem atque amicitiam meam, ꝙ putabat eos obſeruandos .i. verendos, & colendos ſup. eſſe, à ſe, quos ille .ſ. Craſſus dilexiſſet, & quibus fuiſſet carus. Itaque cum venit ad me in Ciliciam .ſ. prouinciam, & fides eius & prudentia fuit mihi magno, vſui .i. multum vtilis, in multis rebus, & vt opinor, non defuit tibi .i. & auxilio fuit in bello Alexandrino .i. quod Alexandriæ, quæ regia eſt Aegypti, geſſiſti quantum potuit conſequi .i. efficere, ſtudio & fidelitate, quod .i. quam rem, cum ſperaret te quoque exiſtimare .i. iudicare ita ipſe eſt profectus in Hiſpaniam ad te, quidem .i. certe, ille inquam profectus eſt, maxime conſilio ſuo, ſed etiam me auctore .i. approbatore eius conſilij. Cui ego non ſum pollicitus commendationem, non quin arbitrarer, eam .ſ. commendationem meam valituram apud te, ſed ſup. Apollonius neq; videbatur mihi egere commendatione qui & fuit tecum in bello, & qui eſſet vnus de tuis .ſ. familiaribus aut neceſſarijs, propter memoriam Craſſi. Et videbam ſi vellet vti commendationibus, eum poſſe conſequi id .i. vti commendationibus, etiam ꝑ alios. Ego dedi ei libenter teſtimonium meum aut mei iudicij de eo, quod .ſ. iudicium, & ipſe æſtimabat magni, & ego eram expertus valere apud te. Igitur, vt .ſ. teſtimonium perhibeam, ego cognoui ſupp. eum hominem doctum, & deditum optimis ſtudijs, & id à puero. Nam fuit multum à puero .i. puerili ætate domi meæ cum Diodoro Stoico homine meo iudicio erudiſſimo. Nunc autem incenſus ſtudium rerum tuarum, cupiebat mandare eas literis græcis. ego arbitror, ſup. eum poſſe .ſ. mandare græcis literis. nam ſup. valet ingenio, habet iam pridem .i. à pluſculo tempore, vſum .i. experientiam, & vt dicunt, practicam, & verſaretur in eo genere ſtudij, & literarum, cupit mirabiliter ſatisfacere .i. ſufficientia alimenta præbere, immortalitati laudum tuarum. Tu habe teſtimonium opinionis meæ, ſed tu iudicabis hoc multo facilius, pro ſingulari prudentia tua. Et tamen quod negaueram .ſ. me facturum, ego commendo tibi eum. Quidquid commodaueris .i. cõmodi feceris ei, erit mihi gratum maiorem in modũ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Curium omnium amicitia, & praeſertim Sulpicij dignum, & diligenter commendat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. D. 17

M. Curius, qui patris negociatur, multis, & magnis de cauſis à me diligitur. nam, & amicitia peruetus mihi cum eo eſt, vt primum in forum venit, inſtituta: & Patris cum aliquoties antea, tum proxime hoc, miſerrimo bello dom' eius tota mihi patuit: qua ſi opus fuiſſet tam eſſem vſus, quàm mea, maximum autem mihi vinculum cum eo eſt, quaſi ſanctioris cuiuſdam neceſſitudinis, ꝙ eſt Attici noſtri familiariſſimus, cumq́. vnum præter ceteros obſeruat, ac diligit. quem ſi tu iam forte cognouiſti, puto me hoc, quod facio, facere ſerius. ea enim eſt humanitate, & obſeruantia, vt eum tibi iam ipſum per ſe cõmendatum putem. quod tñ ſi ita eſt, magnopere à te quæſo, vt ad eã voluntatem, ſi quam in illum ante has meas literas cõtuliſti, quammaximus poſtea commendatione cumulus accedat, ſi autem propter verecundiam ſuam minus ſe tibi obtulit: aut eum nondum ſatis habet cognitum; aut quem cauſa eſt, cur maioris commendationis indigeat: ſic tibi eum commendo, vt neque maiore ſtudio quenquam, neque iuſtioribus de cauſis cõmendare poſſum. faciamque id, quod debent facere ij, qui religioſe, & ſine ambitione commendant. ſpondebo enim tibi, vel potius ſpondeo, in meq́. recipio. eos eſſe M. Curij mores, eamq́ue tu probitatem, tum etiã humanitatem, vt eum, & amicitia tua, & tam accurata commendatione, ſi tibi ſit cognitus, dignum ſis exiſtimaturus. mihi certe gratiſſimum feceris, ſi intellexero has literas, tantum quantum ſcribens confidebam, apud te pondus habuiſſe. Vale.

HV. M. Curius) Ser. Sulp. Gręciæ prȩerat vt lib. iiij. diximusq́. Patris quæ eſt Peloponneſi ciuitas in regione quæ proprie appellatur Achaia auctore Ptol. M. Curius multa negocia haberet magna & veteri amicitia Cic. coniunctus, & Attico vtriuſque familiariſſimo valde dilectus Cicero. hac epiſtola diligenter eum commendat Seruio, vt ſi pro eo aliquid vnquam efficere voluit, accedat ad id maximus ſua commendatione cumulus, ſi vero Curius ſe verecundia ſua nondum obtulit Seruio nec ei notus eſt, dicit Cicero. eum non minus à ſe, commendari, quem affirmat Cicero. fore dignum ſua tam diligenti commendatione, & amicitia ipſius Seruij. [Et Patris cum aliquo) Patris non eſt genitiuus, vt quidam putant, ſed ablatiuus. [Patris) In patris ciuitate. [Patuit) Fuit mihi expoſita. [Sanctioris)

Firmiores. [Attici) cuius cauſa me oĩa debere puto. [Cumulus) augmentum accedat, adiungatur. [Obtulit) Ad ſe venit. [Satis) Bene. [Aut quæ cauſa). i. aut, ſi cauſa eſt. ſ. aliqua quæ indigeat maioris commendationis. i. quæ vehementius ſit commendanda. [Religioſe) Pie, ſincere. [Eos) Tales. [Accurata) Diligenti ſtudioſa.

ASC. MARCVS &c.) Ser. Sulpicius Græciæ præerat, igitur cum Patris vrbe Achaiæ in Peloponneſo M. Curius multa negocia haberet, commendat eum Seruio vt amico ſibi, & amico iucundiſſimum dicens, M. Curius qui negociatur. i. mercationi incumbit Patris vrbe Achaiæ, diligitur à me de cauſis multis, & magnis .i. ob cauſas multas & magnas, nam & amicitia peruetus. i. valde vetuſta eſt mihi cum eo, inſtituta .i. incepta cum eo vt primum veni in forum .ſ. iudiciale, & domus eius tota patuit mihi Patris in ea vrbe, cum .ſ. ita ſit ꝙ aliquoties antea tum. i. multo magis, hoc bello miſerrimo. ſ. ciuili cuius miſerrimus eſt exitus. Qua. ſ. domo ego vſus fuiſſem tam .i. tantum, quàm .i. quantum mea, ſi. fuiſſet opus. Autem. i. ſed, maximum vinculum quaſi neceſſitudinis cuiuſdam ſanctioris. i. minime violabilis, eſt mihi cum eo ꝙ .i. eo ꝙ ipſe eſt familiariſſimis Attici noſtri .ſ. Pomponij, & obſeruat. i. offendere timet, ac diligit eum vnum præter ceteros. Qué .ſ. Curium ſi tu cognouiſti forte iam .ſ. antequam hæc legeris, ego puto me facere quod facio .i. eum commendare ſerius. i. nimis tarde. Ipſe enim eſt ea humanitate, & obſeruantia. i. obſeruandi ſuos ſtudio, vt putem ipſum iam, ſi eum cognouiſti, commendatum tibi per ſe. i. ſine literis meis, quod tamen ſi eſt ita .i. ſi eum noſti & commendatum habes, ego quæſo. i. requiro à te magnopere, vt quammaximus cumulus. i. maximum incrementum accedat. i. addatur aut adueniat, ad eam voluntatem quam contuliſti ante has literas meas in illum, ſi quam. i. aliquam contuliſti. Autem. i. ſed, ſi ipſe propter verecundiam ſuam minus. i. non obtulit tibi ſe, aut ſi nondum habes eum ſatis cognitum. aut quæ. i. aliqua cauſa eſt, legerem vna dictione, aut quam cur indigeat maioris commendationis, ego commendo eum tibi ſic, veneq; poſſum commendare quenquam maiore ſtudio. i. affectu, neque de iuſtioribus cauſis. i. ob iuſtiores cauſas. Et ego faciam id, quod debent facere ij qui commendant religioſe. i. ſancte & cum timore & ſine ambitione. i. affectione nimia. Spondebo enim tibi vel potius ſpondeo. ſ. iam, & recipio in me. i. pollicear me præſtatoré, eos eſſe mores M. Curij, & eam tum probitatem, tum etiam humanitatem, vt ſis, exiſtimaturus .i. iudicaturus ſi ſit cognitus tibi eum dignum & amicitia tua, & tam accurata commendatione .ſ. mea. Certe tu feceris mihi gratiſſimum ſi intellexero has literas habuiſſe apud te tantum pondus. i. tantum valorem, quantum ſcribens. i. cum eas ſcriberem, confidebam .ſ. eas habituras.

PAVL. MAN. QVAMMAXIMVS poſtea commendatione c. a.) Etſi vetuſtis omnes libri ita ſcriptum habent: ego tamen legendum crediderim, quam maximus poteſt, mea commendatione c. a. idque ante viginti annos ita ſenſi, &, cum liber ederetur, ſcholio meo teſtatus ſum. nec nunc, annos natus xlix. aliter ſentio. Alij legendum putant, Quammaximus noſtra c. c. a. Alij nihil omnino mutandum. Suum cuique placet.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

In hac epiſtola non tam commendat Atticum Sulpicius, quàm gratias agit quòd Sulpicius tam pronus ſit ad benefaciendum ipſi Attico.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. 18

NOn concedam, vt Attico nr̃o, quem elatum lætitia vidi, iucundiores tuæ ſuauiſſima ad eum, & humaniſſime ſcriptæ literæ fuerint, q̃ mihi, nam etſi vtrique nr̃um propè æque gratæ erant: tñ ego admirabar magis, te, quaſi rogatus, aut certe admonitus liberaliter Attico rñdiſſes, (quod tñ dubium nobis, quin ita futurum fuerit, non erat) vltro ad eũ ſcripſiſſe, eiq. nec opinanti voluntatem tuam tantam per literas detuliſſe. de quo non modo rogare te, vt eo ſtudioſius mea quoq; cauſa facias, nõ debeo, (nihil. n. cumulatius fieri pòt, q̃ polliceris) ſed ne gratias quidem agere; ꝙ tu & ipſius cauſa, & tua ſponte feceris, illud tñ dicam, mihi id, quod feciſti, eſſe gratiſſimum. tale. n. tuum iudicium de hoĩe eo, quem ego vnice diligo, non poteſt mihi non ſumme eſſe iucundum quod cum ita ſit. eſſe gratum neceſſe eſt. ſed tñ qñ mihi pro coniunctione noſtra, vel peccare apud te in ſcribendo licet: vtrunq; eorum quæ negaui mihi facienda eſſe, faciam. nam & ad id, quod Attici cauſa te oſtẽdiſti eſſe facturum, tñ velim addas, quantum ex nr̃o amore acceſſionis fieri poteſt: &, quod modo verebar, tibi gratias agere, nunc planè ago: teq. ita exiſtimare volo, quibuſcunque officijs in Epiroticis, reliquisq; rebus Atticum obſtrinxeris, iiſdem me tibi obligatum fore. Vale.

HVB. NOn concedam) Põponius Atticus in Epiro negocia habebat quæ pars eſt prouinciæ, cui præerat Seruius, Itaq; cum Seruius id intelligens vltro ſcripſiſſet ad Atticum non rogatus, neq; admonitus ab eo ſeo mnino paratum eſſe ei fauere quibuſcunq; rebus poſſet, Cic. oſtendit tam has liberales literas Seruij non minus ſibi gratas fuiſſe q̃ Attico, quem eius mira quandam lætitia affectum, atq; elatum dicit. Quamobrem, & ei cõmendat Atticum cuius tñ cauſa ſe omnia facturum pollicitus fuerat, & gratias agit, de tam liberali pollicitatione animi eius erga Atticum. [Non concedam) Non ſinam, non vincet me Atticus in hoc. [Propè) Ferè [Æq;) æqualiter. [Quaſi) Tanq. [Rogatus) Ab eo, cũ nihil ad te ſcripſiſſet. Vltro ſponte tua ſine eius rogatione, aut admonitione. [Agere). ſ. debeo. [De homine eo) Attico neceſſe eſt, nihil. n. pòt eſſe iucundum, quod idem non ſit gratum. [Qñ) Qm̃. [Et). i. etiam. [Peccare) Errare. [Vtrunq; eoꝝ) Declarat quæ ſint ea. Nam & ad id quod Attici cauſa. hoc enim negauit ſe facturum, cum dixit ſupra, de quo non modo rogare te, vt eo ſtudioſius mea quoq; cauſa facias, non debeo. [Acceſſionis) Augmenti. [Modo) Paulò ante: non dixit, ſed ne gratias quidem agere debeo. [Epiroticis) Quas in Epiro habet.

ASC. NON &c.) Pomponius Atticus in Epiro, negocia habebat cui Seruius tunc pꝛ̃erat, itaq; cum Seruius id intelligens vltro ſcripſerat ad Atticum ſe paratum eſſe ipſum iuuare qbuſcunque rõnibus poſſet, oñdit Cic. has Seruij liberaliſſimas lr̃as ſibi gratiſſimas eſſe nec minus Attico, quem tñ ei cõmendatioré facit, dicẽs: Non pceda vt lr̃æ tuæ ſuauiſſime, & ſcripte humaniſſime ad Att. eum fuerint iucũdiores Attico nr̃o .ſ. Põponio, quem vidi elatũ .i. exultanté lætitia, q̃ mihi. Nam etſi. i. q̃q̃, lr̃æ tuæ erant propè. i. quaſi æque gratæ vtrique nr̃m, tñ ego admirabar magis te ſcripſiſſe ad eum vltro, & detuliſſe per lr̃as tuas ei nec opinanti tantam voluntatem tuam quaſi rogatus, aut certe. i. ſaltem, admonitus rñdiſſet liberaliter Attico. i. votis Attici. De quo non modo. i. non ſolum non debeo rogare te, vt facias quoq;. i. ẽt cauſa mea eo .i. tanto ſtudioſius. i. fauorabilius, & diligentius. Nihil. n. poteſt fieri cumulatius .i. auctius, q̃ polliceris .ſ. te ſponte facturum, ſed ne quidem .i. non ſaltem ſup. debeo agere grãs, ꝙ tu feceris aut qd .i. de eo quod tu feceris, &. i. ſimul cauſas ipſius .ſ. Pomponij Attici, & tua ſponte .i. propria inclinatione, aut naturali voluntate, Ego tñ dico illud, id quod feciſti mihi eſſe gratiſſimum mihi. Tale. n. iudicium tuum de eo, homine, quem ego diligo vnice non poteſt eſſe non ſumme iucundum mihi. Quod cum ſit ita, neceſſe eſt eſſe gratum .i. vtile. Sed tñ qñ .i. qñquidem, licet mihi pro coniunctione noſtra, vel .i. ẽt peccare in ſcribendo, ego faciam vtrunque eoꝝ quæ negaui. i. dixi non eſſe facienda mihi .i. à me. Nam ego velim ſup. vt addas ad id, quod oſtendiſti te facturum cauſa Attici tñ, quantum acceſſionis .i. incrementi, fieri poteſt ex amore meo .i. pp acceſſionem amoris mei. Et quod verebar modo .i. paulò ante, videlicet agere tibi gratias, ago planè .i. ex animo aut manifeſte, & volo te exiſtimare ita, quibuſcunq; officijs. i. beneficijs quaſi ex debito aut honeſto factis obſtrinxeris .i. deuinxeris Atticum in rebus Epiroticis. i. quas curandas habet in Epiro, & reliq. ſ. rebus me ſorte obligatum tibi iiſdem .ſ. rebus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Caput huius epiſtolæ & commendationis eſt, vt inquit ipſe Cicero, vt Seruius Lyſonem Patrenſem, qui Pompeianus cum Cæſare redierat in gratiam, in ſuam neceſſitudinem recipiat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. P. D. 19

CVm Lyſone Patrenſi eſt mihi quidem hoſpitiũ vetus, quam ego neceſſitudinẽ ſancte colendã puto: ſed ea cauſa etiam cum alijs compluribus: familiaritas tãta nullo cum hoſpite, & ea cum officijs eius

 multis,

multis, tum etiam conſuetudine quotidiana ſic eſt aucta, vt nihil ſit familiaritate noſtra coniunctius. is cum Romæ annum propè ita fuiſſet, vt mecum viueret, etſi eramus in magna ſpe, te meis literis, commendationeq. diligentiſſime facturum, id quod feciſti, vt eius rem, & fortunas abſentis tuerere: tñ, ꝙ in vnius poteſtate erant omnia, et ꝙ Lyſo fuerat in noſtra cauſa, noſtriſq. pſidijs, quotidie aliquid timebamus. effectum tñ eſt, et ipſius ſplendore, et noſtro, reliquorumq. hoſpitum ſtudio, vt omnia, quæ vellemus, à Cæſare impetrarentur. quod intelliges ex iis literis, quas Cæſar ad te dedit. nunc non modo non remittimus tibi aliquid ex noſtra commendatione quaſi, adepti iam omnia; ſed eo vehementius à te contendimus, vt Lyſonem in fidem, neceſſitudinemque tuam recipias. cuius dubia fortuna timidius tecum agebamus, verentes, ne qd accideret eiuſmodi, vt ne tu quidem mederi poſſes. explorata vero eius incolumitate, omnia à te ſtudia ſumma cura peto, quæ ne ſingula enumerem, totã tibi domum cõmendo, in his adoleſcentem filium eius: quẽ C. Memmius Gemellus, cliens meus, cum in calamitate exilij ſui Patrenſis ciuis factus eſſet, Patrenſium legibus adoptauit: vt eius ipſius hęreditatis ius, cauſamq. tueare. caput illud eſt, vt Lyſonem, quem ego virum optimum, gratiſſimumq. cognoui, recipias in neceſſitudinem tuam. quod ſi feceris, non dubito, quin in eo diligendo, ceteriſque poſtea commendando, idem quod ego, ſis iudicij, & volũtatis habiturus. quod cum fieri vehementer ſtudeo: tum etiam illud vereor, ne, ſi minus cumulate videberis feciſſe aliquid eius cauſa, me ille negligenter ſcripſiſſe de ſe putet, non te oblitum mei. quanti enim me faceres, cum ex ſermonibus quotidianis mei, tum ex epiſtolis etiam tuis potuit cognoſcere. Vale.

HVB. CVM Lyſone) Lyſo Patrenſis ciuis veteri hoſpitio, & familiaritate officijs & cõſuetudiné quotidiana aucta Cic. coniunctus erat. Is in diſſenſione ciuili inter Cęſ. & Põp. Pompeianis partibus maxime ſtuduerat. Itaque licet ſperaret Cic. Seruium eius cauſa omnia facturum eſſe, tamen quia omnia erant in poteſtate Cæſ. aliquantulum verebatur, ſed poſtea impetrauit omnia à Cæſ. pro ipſo Lyſone, quare Cic. hac epiſtola ita cum commendat Seruio, vt licet Cæſ. omnia ei conceſſerit, ipſe nihil minus ſibi pro eo agendum putet, ſed impetrata eius incolumitate a Cæſ. petit Cic. a Seruio, vt omnia eius magis commendata habeat, & præcipue faueat eius filio, qui adoptatus fuerat a quodam C. Memmio Gemello, qui Patris in exilio fuerat. [Sancte colendam) .i. religioſe, & immobiliter ſeruandam, quod fiebat apud antiquos. Vnde, & Iupiter hoſpitalis colebatur, qui præeſſet hoſpitijs. Virg. Iupiter, hoſpitibus nam te dare iura loquuntur. [Ie) .i. Lyſo. [Vnius) Cæſ. [In noſtra cauſa) In Pompeianis partibus. [Timebamus) Ne Cæſ. male conſuleret eius rebus. [Splendore ipſius) Quo Cæſ. motus eſt. [Studio) Fauore. [Quæ vellemus) Incolumitatem vitæ, & fortunarum ſuarum. [Remittimus) Diminuimus, quaſi adepti omnia. i. tanquam omnia obtinuerimus a Cæſ. & non egeamus fauore tuo. [Eo) Propter id, quia à Cæſ. obtinuimus, quæ voluimus. [Dubia fortuna) Cum nondum ſciebamus mente Cæſ. & an ei eſſet conceſſurus incolumitatem. [Mederi) Prouidere. [Explorata) Certa. [Domum) Familiam, et Virg. Dum domus Aeneæ capitolij immobile ſaxum Acco'ee [Adoleſcentem.) ſ. cõmendo. [C. Memmius) Is ciuis R. patrenſis in exilium miſſus adoptauit in filium Lyſonis filium. [Cumulatè) Plenè. [Me ille) .i. putet me viium eſſe negligentia in commendando, non autem te eſſe oblitum mei, quem ſcit a te plurimum diligi.

ASC. CVM Lyſone, &c.) Lyſo ciuis Patrenſis Cic. veteri hoſpitio & conſuetudine coniunctus, a in diſſenſione ciuili Pompeianis partes ſecutus erat, quo circa licet putet Seruium eidem fautorum, tñ quia omnia erat in poteſtate Cæſ. aliquantulum verebatur, hunc Cic. diligenter commendat in præſenti epiſtola, dicẽs. Hoſpitium vetus. i. ius hoſpitalitatis eſt quidem mihi cum Lyſone Patrenſi .i. ciue Patrarum in Achaia, quam neceſſitudinem .ſ. hoſpitalitatis ego puto colendam, ſancte. i. inuiolabiliter, nam Iouis curæ eſt, vnde Dido Aen. I. Iupiter, hoſpitibus nam te dare iura loquuntur. [Sed ea cauſa) .ſ. neceſſitudinis eſt ſup. mihi etiam cum compluribus alijs, qui etiam illius hoſpites ſunt, familiaritas tanta ſupp. eſt mihi cum nullo hoſpite .ſ. quanta cum ipſo, & ea .ſ. familiaritas aucta eſt, tum officijs multis, tum etiam conſuetudine. i. communicatione vitæ quotidiana, ſic vt nihil ſit coniunctius familiaritate noſtra. Is .ſ. Lyſo cum fuiſſet Romæ prope .i. quaſi annum, ita vt viueret mecum. Etſi eramus in magna ſpe te facturum diligentiſſime id quod feciſti literis meis, & commendatione mea. i. propter literas meas, & commendationem meã, videlicet, vt tuerere. i. protegeres rem, & fortunas eius abſentis, tamen quòd. i. quia omnia erant in poteſtate vnius .ſ. Cæſaris, & quòd Lyſo fuerat in cauſa noſtra .i. Pompeianas partes nobiſcum ſecutus, & in præſidijs noſtris .i. noſtrarum partium nos timebamus quotidie aliquid. ſ. aduerſi illi poſſe contingere tamẽ effectum eſt, & .i. ſimul, ſplendore .i. eminenti honeſtate vitæ ipſius, & ſtudio noſtro & reliquorum hoſpitum, vt omnia impetraremur a Cæſ. quæ vellemus. Quod intelliges. ſ. veriſſimum eſſe ex literis quas Cæſar dedit ad te. Nunc .ſ. quando tuto ſcribere poſſumus, non modo, non ſolum non remittimus. i. relaxamus, aut detrahimus tibi aliquid ex commendatione noſtra, quaſi adepti ſupp. ſimus iam omnia, ſed contendimus. i. petimus à te eo .i. propter ea vehementius, vt recipias Lyſonem in fidem. i. in fidelem tutelam, & neceſſitudinem tuam. Cuius fortuna ſup. exiſtente dubia .i. tantiſper, dum dubia erat, nos agebamus tecum timidius .i. magis timide, quàm tunc, aut aliquantulum timide, quia nunc timide non agit verentes .i. formidantes ne quid eiuſmodi accideret, vt ne tu quidem, qui maxime poſſe videris, poſſis mederi. i. curare, & incolumitati reſtituere. Vèro. i. ſed, incolumitate. i. ſalute cum fortunis explorata. i. comperta, ego peto a te omnia ſummo ſtudio, & cura. ſ. ſumma. Quæ. i. petita ne enumerem ſingula, ego commendo tibi totam domum. i. familiam, & rem familiarem eius, & commendo in his. Non dicit in hac, quia rem reſpicit, ſic domus Aaron ſperauit in domino, adiutor eorum, & protector eorum eſt .i. inter hos qui ſub nomine domus comprehenduntur. filium eius adoleſcentem, quem C. Memmius Gemellus cliens meus .i. qui me colit eo quòd patrocinio meo vtitur, cum factus eſſet ciuis Patrenſis ſupp. in calamitate exilij ſui adoptauit. i. in filium aſſumpſit legibus. i. ſecundum leges Patrenſium. ſ. ciuium vt tueare. i. defendas ius, & cauſam hæreditatis ipſius. ſ. filij Lyſonis, quæ obueniret illi ex Memmio. Illud eſt caput. i. præcipua pars petitionis meæ, vt recipias in neceſſitudinem tuam. i. inter neceſſarios tuos, aut in vinculum neceſſitudinis tuę Lyſonem, quem ego cognoui virum optimum, & gratiſſimum. Quod ſi feceris, non dubito quin in diligendo, & commendando .ſ. eo, ceteris. ſis habiturus idem iudicij. & volontatis .ſ. de eo & in eum, quod ego. ſ. habeo. Quod fieri .i. vt fiat: ſtudeo .i. ſtudeo laboro, tum vehementer, tum etiam vereor illud ne ſi videberis feciſſe aliquid minus cumulate. i. aucte, cauſa. i. in cauſa eius, ille putet me ſcripſiſſe negligenter, non ſupp. putet te oblitum mei. Enim. i. quia, ipſe potuit cognoſcere quanti .i. quam magno feceris. i. æſtimaueris me tum. i. pariter. i. pari menſura ex ſermonibus meis quotidianis, quia quotidie de beneficijs tuis in me aliquid loquor, tum etiam ex epiſtolis tuis, quibus omnia mihi defers, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Aſclaponem medicum Patrenſem, doctum, & probum commendat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. P. D. 20

ASclapone Patrenſi medico vtor valde familiariter: eiuſq. tum cõſuetudo mihi iucunda fuit, tum etiam ars, quam ſum expertus in valetudine meorum: in qua mihi tum ipſa ſcientia, tum etiam fidelitate, beneuolentiaq. ſatisfecit. hunc igitur tibi cõmendo; & à te peto, vt des operam, vt intelligat, diligenter me ſcripſiſſe de ſe, meamq. cõmendationem vſui magno ſibi fuiſſe. erit id mihi vehementer gratum. Vale.

Aſclapone)

HVB. ASclapone) Aſclaponem Patrenſem ciuem, & medicum commendat Cic. Seruio: huius autem medici artem laudat, & fidelitatem quorum vtrunque dicit ſe expertum cum ſui ægrotarent, quoniam eos diligenter curàuit, & fideliter. [Ars) Medendi. [Scientia) Doctrina. [Valetudinis) Aegrotatione. Notandum autem tria in medico, ſcientiam, fidem, beneuolentiam ſine quibus oon bene ſatisfacere poteſt.

ASC. ASCLAPONE) Cõmendat Aſclaponem medicũ bene de ſuis, vt inquit, meritum dicens. Ego vtor familiariter Aſclapone Patrenſi .i. ex Patris oppido Achaiæ medico, & tum conſuetudine .i. conſeruatio, & cõicato eius, fuit mihi iucunda, tum etiam ars, vř addendum ſm Vallam elegantius grata, quam ſum expertus in valetudine .i. mala diſpoſitione meo℞. In qua .ſ. valetudine meorum ipſe ſatisfecit mihi, tum .i. pariter ipſa ſcientia, tum etiá fidelitate, & beneuolentia. Igitur cum fuerit talis in meos, ego cõmendo tibi hunc, & pero à te vt des operam, vt intelligat, me ſcripſiſſe diligenter de ſe, & commendationem meam fuiſſe ſibi magno vſui .i. magnæ vtilitati. id erit mihi vehementer gratum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ammonium Auiani libertum in cauſa patroni commendat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. P. D. 21

M. Aemilius Auianus ab ineũte adoleſcẽtia me obſeruauit, ſemperq́. dilexit, vir cum bonus, tum perhumanus, & in omni gñe officij diligendus. quem ſi arbitrarer eſſe Sicyone; & niſi audirem, ibi eũ ẽt nunc, vbi ego reliqui, Cibyræ commorari: nihil eſſet neceſſe plura me ad te de ſcribere: perficeret .n. ipſe profectò ſuis moribus, ſuaq́. humanitate, vt ſine cuiuſquam commendatione diligeretur abs te non minus, quam & à me, & à ceteris ſuis familiaribus. ſed cũ illum abeſſe putem, cõmendo tibi maiorem in modũ domum eius, quæ eſt Sycione, remq́. familiarem, maxime C. Auianum Ammonium libertum eius: quem quidem tibi ẽt ſuo nomine commendo. nam cum propterea mihi eſt probatus, ꝙ eſt in patronem ſuum officio, & fide ſingulari; tum ẽt ꝙ in me ipſum magna officia contulit, mihiq́. moleſtiſſimi temporibus ita fideliter, beneuoleq́. preſto fuit, vt ſi à mẽ manumiſſus eſſet. itaque peto à te, * vt eum Ammonium & in patroni eius negocio ſic tueare, vt eius ꝓcuratorem, quem tibi cõmendo; & ipſum ſuo nomine diligas, habeasq́. in numero tuorum. hominem pudentem, & officioſum cognoſces, & dignum qui à te diligatur. Vale.

* alias, Vt eum & in

HVB. MArcus Aemilius) Inſcriptio huius epiſtolæ vt plurimũ eſt Octauio, ſed puto factum errorem, vt pro Seruio ſcriptum ſit Octauio, quod ex epiſtola quadã inferius polita, quæ incipit licet eodẽ exẽplo, &c. cognoſci poteſt, in qua Cic. non Octauio, ſed Seruio agit gratias, ꝙ hanc commendationem ſuam, diligenter obſeruauerit, primum igitur Cic. cõmemorat cauſas beneuolẽtiæ ſuæ erga Auianum, & antiquas, & iuſtas. Deinde quia aberat Sycione vrbe vbi erat Ser. Sulp. commendat eum diligenter Seruio, & præcipue Ammonium eius libertum; quẽ ſummopere laudat, ab eoq́. ſe magna officia accepiſſe dicit tpe exilij ſui. Itaq; petit Cic. à Seruio vt hunc Ammonium libertum, & in rebus patroni adiuuet, & eius nomine carum habeat, & diligat, dignum .n. eius amore pollicetur. [Sycione) Quæ ciuitas eſt, mediterranea a Sycione partis Achaiæ, vt ſcribit Ptolemæus, alia eſt in Laconia. Cybira aũt, vt alio loco diximus auctoritate Strab. vrbs eſt Aſiæ auſtralis. Cuius adminiſtratio inter maxima totius Aſiæ cenſebatur. Inde de Horat. in epiſt. Ne cybiratica, ne Bythinica negocia perdas. [Perficere) Si pñs eſſet. [Libertum) Quem manumiſit .i. ex ſeruo libertum fecit. [Abeſſe) Sycione. [Etiam ſuo nomine) .i. propter cauſa ipſius liberti non modo patroni cauſa. Nam laudat libertum ipſum. [Probatus mihi) .i. placet mihi, eſt mihi gratus. [Moleſtiſſimis) Aduerſiſſimis quibus eram in exilio. [Præſto) Paratus. [Vt) Sicut. [Manumiſſus) .ſ. liber factus. [Patronus) Amaui, patrono enim opponitur libertus: ſunt enim nomina ad aliquid dicta ſicut dominus, & ſeruus. [Ipſum) Libertum. [Suo nomine) Propria cauſa. [Pudentem) Verecundum, & modeſtum.

Sycione — Cybira — Præſto

MARCVS &c.) Commendat diligenter, & accuratis verbis M. Aemylium Auianum, & domum eius, & præcipue Ammonium libertum eius ob præclara vtriuſque merita dicens M. Aemilius Auianus, obſeruauit .i. coluit me cauendo oſtendere, ab adoleſcentia .ſ. ſua ineunte .i. incipiente. Et dilexit me ſemper .ſ. deinceps, vir .i. qui eſt vir, tum bonus, tum perhumanus, & diligendus omni genere officij. Quem ſi ego arbitrare eſſe Sycione .i. in ea vrbe Achaiæ, & niſi audirem eum commorari etiam nunc .i. adhuc Cybiræ .i. in ea vrbe Aſiæ auſtralis, vbi ego reliqui eum .ſ. tunc cum eſſem Imperator Ciliciæ, nihil eſſet neceſſe me ſcribere plura de eo enim .i. quia, ipſe pficeret profectò ſuis moribus, & ſua humanitate, vt diligeretur à te ſine commendatione cuiuſquam non minus quàm diligitur à me, & à ceteris familiaribus ſuis. Sed cum putem .ſ. eum abeſſe, ego commendo tibi in maiorem modum .i. non vulgariter domum .i. familiam eius, quæ eſt in Sycione, & rem familiarem ſupp. eius, & maxime C. Auianum Ammonium libertum eius, quem quidem ego commendo tibi etiam ſuo .i. proprio nomine nedum patroni. Nam cum .ſ. ita ſit, ꝙ eſt probatus .i. probus, habitus mihi, ꝙ .i. quia eſt officio, & fide ſingulari in .i. erga patronum ſuum, tum etiam contulit magna officia in me ipſum, & fuit mihi præſto .i. auxilio paratus temporibus moleſtiſſimis, aut exilij, aut poſt cladem Pharſalicum, ita fideliter, & beneuole, vt ſup. eſſe deberet, ſi eſſet manumiſſus à me. Itaque peto à te, vt tueare .ſ. eum Ammonium, & .i. ſimul in negocio patroni eius .ſ. M. Aemilij ſic, vt diligas eius procuratorem, quem commendo tibi, & ipſum .ſ. Ammonium, ſuo .i. & proprio nomine .i. reſpectu, & habeas in numero tuorum, quia ſup. tu cognoſces eum hominem pudentem, & officioſum, & dignum, qui diligatur à te. — ASC.

PAVL. MAN. IN omni genere officij diligendus) Quid, ſi legatur, in omni genere officij diligentiſs. i. diligentiſſimus, qua ratione etiam dixit in oratione pro Planco, In omni officio diligentiſſimus. & pro M. Coelio, Viro omnis officij diligentiſſimo, & ꝓ Cluent. In omnibus officij retinendis diligentior eſſe nemo poteſt. Sed hæc eruditorum iudicio permittimus, incerta enim in re affirmare quidquam & immutare, tum temerarium eſt, tum periculoſum. [Eum Ammonium) Ammonium, vt puto, gloſſema eſt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

T. Manlium Cic. & ſua, & Varronis petitione, cauſaq́; diligenter commendat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. P. D. 22

T. Manlium, qui negociatur Theſpijs, vehemẽter diligo. nam, & ſemper me coluit, diligẽtiſſimeq́. obſeruauit; & à ſtudijs noſtris non abhorret accedit eo, quòd Varro Murena magnopere eius cauſa vult omnia. qui ita exiſtimauit, etſi ſuis literis, quibus tibi Manlium commendabat, valde conſideret, tamen mea commendatione aliquid acceſsionis fore. me quidem cum Manlij familiaritas, tum Varronis ſtudium commouit, vt ad te quam accuratiſſime ſcriberem. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi huic cõmendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuiſti plurimum, id eſt ſi T. Manlium quammaxime, quibuſcunque rebus honeſte, ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris. ex ipſius præterea gratiſſimis, et humaniſſimis moribus, confirmo tibi, eum te, quem ſoles fructum à bonorum virorum officijs expectare, eſſe capturum. Vale.

HVB. TItum Manl.) Laudat Cic. Manlij erga ſe beneuolentiã, & doctrinam dicitq́. eũ valde charũ eſſe Varroni Murenæ, à quo fuerat cõmendatus ipſi Seruio, ꝙ Varro licet confideret multum lřis ſuis cõmendaticijs, tñ exiſtimauit commendationem Cic. poſſe aliquid addere. Itaq; Cic. dixit, & Manlij famiиliaritate

liaritate, & Varronis ſtudio commotum eſſe, vt eum commendaret diligentiſſime affirmat: enim fore, vt officium viro neque ingrato, neque immemori ſic præſtaturus. [Negociatur) Mercatur, habet negocia. [Theſpijs) Quod eſt oppidum Heliconi proximum, quod etiam ſingulari numero Theſpia dicitur, vt ſcribit Strab. lib. 9. qui de eo loco plura dicit. [Non abhorret) Non eſt alienus. i. ſtudioſiſſimus, liptote. [Lò) Adid [Conſideret ſuis literis) Haberet magnam fiduciam in literis ſuis. [Studium) Amor. [Quantum cui tribuiſti plurimum) .i. ſi eum tanti feceris quanti vnquam feceris aliquem. [Pro tua dignitate) .i. quantum tua dignitas patitur. [Fructum) Vtilitatem, & voluptatem.

Nego-ciari. Theſpia. Fuctus

ASC. TITVM &c.) Valde commendat T. Manlium omniaque negocia eius Ser. Sulpicio communi amico, & homini docto ac probo, dicens: Ego diligo vehementer T. Manlium, qui negociatur .i. mercaturam agit Theſpijs. i. in oppido iuxta Heliconē, vnde Muſæ Theſpiades interdum dicuntur. Nam ipſe, &. i. ſimul coluit, & obſeruauit me, ſemper diligentiſſime, & non abhorret .i. non eſt alienus a ſtudijs noſtris, aut legalis, aut oratoriæ, aut ſtoicæ diſciplinæ. Accedit. i. additur eò. i. ad eam commeodationem, quòd Varro Muræna vult magnopere omnia. ſ. fieri, aut facere cauſa eius. i. propter eum, qui .ſ. Varro tamen etſi pro tametſi, confideret valde literis ſuis, quibus commendabat tibi Manlium, tamen exiſtimauit aliquid acceſſionis .i. augmenti fore, cōmendatione mea .i. per commendationem meam. Quidem .i. certe tum familiaritas Manlij, tum ſtudium Varronis .ſ. Murenæ commouit me, vt ſcriberem ad te quamaccuratiſſime. Igitur tu feceris, mihi gratiſſimum. i. rem gratiſſimam, ſi tribueris huic cōmendationi meæ tm̄ quantum ſup. illi, cui tribuiſti plurimum .i. ſi iuueris, atque ornaris, prò ornaueris T. Manlium, quibuſcunque rebus poteris honeſte pro dignitate tua .i. ſeruata dignitate tua. Ego præterea confirmo tibi ex gratiſſimis, & humaniſſimis moribus eius te capturum eſſe eum fructum .i. eam vtilitatem, quem .ſ. fructum ſoles expectare ab officijs bonorum virorum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Coſſinium, & ſua, & patroni cauſa commendat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. P. D. 23

L. Coſſinio, amico, et tribuli meo, valde familiariter vtor. nam et inter noſmetipſos vetus vſus intercedit: et Atticus noſter maiorem etiam mihi cum Coſſinio conſuetudinem fecit: itaq; tota Coſſinij domus me diligit, in primisq́. libertus eius L. Coſſinius Anchialus, homo et patrono, et patroni neceſſarijs, quò in numero ego ſum, probatiſſimus. hunc tibi ita commendo, vt, ſi meus libertus eſſet, eodemq́ue apud me loco eſſet, quo et eſt apud patronum ſuum, maiore ſtudio commendare non poſſem. quare pergratum mihi feceris, ſi eum in amicitiam tuam receperis, atq; eum, quod ſine moleſtia tua fiat, ſi qua in re opus fuerit, iuueris id & mihi vehementer gratum erit, & tibi poſtea iucundum: hominem enim ſumma probitate, humanitate, obſeruantiaq́ue cognoſces. Vale.

HVB. COſſinio) Commendat Cic. hac epiſtola Seruio L. Coſſinium L. Coſſinij amici, & tribulis ſui libertum non minus q̃ ſi eſſet libertus ſuus, cauſas autem cōmendationis ſumit. tum a patrono, tum ab ipſo liberto. [Tribuit) Ea tribu mea. [Vſus) Conſuetudo. [Quo in numero) .ſ. neceſſariorum. [Probatiſſimus) Gratiſſimus. [Quod) .ſ. iuuare ipm, vbi opus fuerit.

ASC. LVCIO &c.) Commendat Ser. Sulpicio L. Coſſinium L. Coſſinij amici & tribulis ſui. i. eius, qui cum de eadem tribu erat, libertum perinde ac ſi proprius eſſet dicens. Ego vtor valde familiariter L. Coſſinio amico & tribuli tuo .i. viro de tribu tua. Nam vetus vſus. i. mutuum obſequium intercedit .i. medium eſt, inter noſmetipſos, & Atticus noſter .ſ. Pomponius fecit mihi etiam maiorem conſuetudinem cum Coſſinio. Itaque tota domus Coſſinij diligit me, & in primis .i. præcipue libertus eius L. Coſſinius Anchilaus homo probatiſſimus, &. i. ſimul patrono .ſ. ſuo, & neceſſarijs patroni. ſ. ſui in quo numero ego ſum. Ego cōmendo tibi hunc .ſ. Liberum eius, ita vt ſi eſſet libertus meus, & ſi eſſet apud me eodem loco .i. eadem caritate, & quo & .i. ēt eſt, apud patronum ſuum. ego non poſſum cōmendare eum maiore ſtudio. Quare tu feceris mihi pergratum ſi receperis eum, in amicitiā tuam, atq; iuueris eum, quod fiat, ſine moleſtia tua, ſi opus fuerit ei qua. i. in aliqua re. Id erit & .i. ſimul gratum mihi vehementer, & erit poſtea iucundum tibi. Tu .n. cognoſces ſup. eum eſſe hominem ſumma probitate, humanitate, & obſeruantia.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratias agit Seruio, quod Lyſonis commendationem acceperit.

M. CICERO SER. SVLPICIO S. D. 24

CVm antea capiebam ex officio meo voluptatē: ꝙ memineram, q̃ tibi diligenter Lyſonem, hoſpitem, et familiarem meum, commendaſſem: tum vero, poſteaquam ex literis eius cognoui, tibi eum falſo ſuſpectum fuiſſe, vehementiſsime lætatus ſum, me tam diligentem in eo commendando fuiſſe. ita enim ſcripſit ad me, ſibi meam cōmēdationem maximo adiumento fuiſſe; ꝙ ad te delatum dicet, ſeſe contra dignitatem tuam Romę de te loqui ſolitum eſſe. de quo etſi pro tua facilitate, et humanitate pergatum ſe tibi ſcribit eſſe: tñ primum, vt debeo, tibi maximas gr̃as ago, cum tm̄ literæ meæ potuerunt, vt ijs lectis oēm offenſionem ſuſpicionis, quam habueras de Lyſone, deponeres: deinde, credas mihi affirmanti, velim, me hoc non pro Lyſone magis, quàm pro omnibus, ſcribere, hominem eſſe neminem, qui vnquam mentionem, tui ſine tua ſumma laude fecerit. Lyſo vero cum mecum propè quotidie eſſet, vnaq́ue viueret; non ſolum quia me libenter audire arbitrabatur, ſed quia libentius ipſe loquebatur, omnia mihi tua et facta, et dicta laudabat. quapropter etſi à te ita tractatur, vt iam non deſideret commendationem meam; vniſq́ue ſe l̃ris meis omnia conſecutum putet: tamen à te peto maiorem in modum, vt eum etiam atque etiam tuis officijs, liberalitate complectare ſcriberem ad te, qualis vir eſſet, vt ſuperioribus literis, feceram, niſi cum iam per ſe ipſum tibi ſatis eſſe notum arbitrarer. Vale.

HVB. CVm antea) Seruius ſuſpectum habuerat Lyſonem Patrenſem ei a Cic. ſupra commendatum, ꝙ ad ſe delatum fuerat eum Romæ locutum contra dignitatem ſuam, quod falſum erat, cumq. ille ſe apud Seruium excuſaſſet, Seruius propter literas Cic. Commendaticias omni offenſione depoſitas Lyſonem commendatum habuit. Quamobrem Cic. hac epiſtola dicit ſemper accepiſſe magnam voluptatem de eo quod ſcripſiſſet diligenter de Lyſone ad ipſum Seruium, ſed magis lætatu poſteaquam intellexiſſet eum fuiſſe falſo ſuſpectum Ser. tam ſi negligenter ſcripſiſſet, viſus fuiſſet quodammodo conſcius huius rei. itaque primum agit gratias Ser. qui omnem ſuſpicionis offenſionem depoſuerit propter literas ſuas commendaticias. Deinde excuſat ipſum Lyſ. quòd non modo nonquam dixerit aliquid contra dignitatem Seru. Sed ſemper omnia cum ſumma eius laude, quod idem ab omnibus factum dicit. Poſtremo rurſus commendat ei hunc Lyſonem. [Purgatum) Excuſatum. [Offenſionem) Moleſtiam, diſplicentiam, vt ita dicam. [Affirmanti) Teſtificanti, certificanti. [Neminem) .ſ. eſſe. [Non ſolum) .i. non ſolum, quia ſciret me libenter audire laudes tuas, ſed etiam quia ipſe libentius de te cum laude loquebatur. [Ita) Cum tanta humanitate & liberalitate. [Literis meis) Quibus eum antea tibi commendaui.

ASC. CVM antea, &c.) Seruius ſuſpectum habuerat Lyſonem, ꝙ audierat cōtra dignitatem ſuam Romæ locutum, quam ſuſpicionem pro cōmendatione Cic. depoſuerat, quod factū ſibi gratiſſimam nunc dicit Cic. Ordo eſt. Cum. ſ. ita ſit quàm capiebam antea voluptatem ex officio meo ꝙ memineram q̃ diligenter commendaſſem

mendaſſem tibi Lyſonem hoſpitem & familiarem meum, tum vero.i.tunc multo magis, & quaſi ex vero aut ad verum, poſteaquam cognoui ex literis eius eum fuiſſe ſuſpectum tibi falſo, lætatus ſum vehementiſſime, me fuiſſe tam diligentem in eo commendando. Ita enim ſcripſit ad me meam commendationem fuiſſe ſibi maximo adiumento, quòd.i.eo quòd diceret delatum, ſup.fuiſſe ad te, ſe ſolitum eſſe loqui Romæ de te contra dignitatem ſuam. De quo etſi.i.quanquam ſcribit ſe purgatum eſſe tibi pro facilitate, & humanitate tua, tamen ego ago primum tibi maximas gratias vt debeo, cum.i.quandoquidem literæ meæ potuerunt tantum.i.tam multum, vt ijs lectis.i.poſtquam eas legeris, deponeres omnem offenſionem ſuſpicionis.i.ortam ex ſuſpicione quã habueras de Lyſone. Deinde velim ſup. vt credas mihi, affirmanti me ſcribere hoc non magis pro Lyſone.ſ.purgando quam pro omnibus.ſ.Romę agentibus, hominem neminem .i. nullum eſſe qui fecerit vnquam mentionem tui ſine ſumma laude tua. Vero.i.ſed, Lyſo cum eſſet mecum propè.i.ferè quotidie, & viueret vna.i.pariter, non ſolum quia arbitrabatur.i.putabat me audire libenter, ſed quia ipſe libentius loquebatur, laudabat mihi omnia facta & dicta tua. Quapropter etſi, id eſt quanquam, tractatur à te ita, vt iam non deſideret commendationem meam, & is putet ſe conſecutum.i.obtinuiſſe omnia.ſ.quæ velit literis.i.per literas meas, tamen peto à te in modum maiorem.i.formam non vulgarem, vt complectare eum etiam atque etiam .i.frequenter tuis officijs, ſupple & liberalitate. Ego ſcriberem ad te qualis vir eſſet, vt feceram ſuperioribus.ſ.literis, niſi arbitrarer iam eſſe ſatis notum tibi per ſeipſum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hageſaretum ob merita erga ſe commendat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S.D. 25

HAgeſaretus Lariſſęus magnis meis beneficijs ornatus in conſulatu meo, memor, & gratus fuit, meque poſtea diligentiſsime coluit. eum tibi magnopere commendo, vt & hoſpitem, & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem ciuitatis ſuæ & tua neceſsitudine dignisſimum. pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, vt is intelligat, hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuiſſe.

HVBERTINVS.

HAgeſaretur) Laudat Cic. multum Hageſareti Lariſſæi gratitudinem & beneuolentiam erga ſe. Deinde commendat eum Ser. Sulpicio. [Lariſſæus) Ea Lariſſa ciuitate Theſſaliæ in ſinu pelagiſco, vnde & Achilles Lariſſæus, & Virg. lib.2. Aen.

Quem non mille rates, nec Lariſſæus Achilles.

ASCENSIVS.

HAGESARETVS &c.) Laudat Hageſareti Lariſſæi gratitudinem & beneuolentiam, atque ita eum Sulpicio facit commendationem, dicẽs. Hageſaretus Lariſſęus.i.ex Lariſſa oppido Theſſaliæ in ſinu pelagiſco. vnde Achilles Lariſſæus vocatus eſt, ornatus magnis beneficijs mei in conſulatu meo, fuit memor & gratus, & coluit mea poſtea diligentiſſime. Ego commendo tibi eum magnopere, vt & hoſpitem meum, familiarem meum, & ſup. vt hominem gratum, & virum bonum, & principem ciuitatis ſuæ, & dignisſimum neceſſitudine.i.arcta coniunctione tua. Tu feceris mihi pergratum, ſi dederis operam, vt intelligat hanc commendationem meam habuiſſe apud te magnum pondus.i. momentum in commendando. Omnia ſunt tam aperta, vt expoſitione non egeant nec in ordine quiſquam primas modo literas doctus errare poſſit, nolui tamen propter facilitatem vnius, aut alterius epiſtolæ ab incepto deſiſteret.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

L. Meſcinium, Mindij fratrem, qui in Seruij prouincia, vbi frater oppeterat hereditatem petebat, Seruio multis de cauſis commendat: & vt cauſam illius defendat petit.

M. CICERO SER. SVLPICIO S.P.D. 26

L. Meſcinius ea mecum neceſsitudine coniunctus eſt, quòd mihi quæſtor fuit: ſed hanc cauſam, quam ego, vt à maioribus accepi, ſemper grauem duxi, fecit virtute, & humanitate ſua iuſtiorem. itaque eo ſic vtor, vt nec familiarius vllo, nec libentius. is, quanquam confidere videbatur, te ſua cauſa, quæ honeſte poſſes, libenter eſſe facturum magnum tamen eſſe ſperauit apud te meas quoque literas pondus habituras. id cum ipſe ita iudicabat: tum pro familiari conſuetudine ſæpe ex me audierat, quam ſuauis eſſet inter nos, & quanta coniunctio. peto igitur à te, tanto, ſcilicet ſtudio, quanta intelligis debere me petere pro homine tam mihi neceſſario, & tam familiari, vt eius negocia, quæ ſunt in Achaia, ex eo quòd hæres eſt M. Mindio fratri ſuo, qui Elide negociatus eſt, explices, & expedias tum iure, & poteſtate, quam habes, tum etiam auctoritate, & conſilio tuo. ſic enim perſcripſimus ijs, quibus ea negocia mandauimus, vt omnibus in rebus, quæ in aliquam controuerſiam vocarentur, te arbitro, & quod commodo tuo fieri poſſet, te diſceptatore vterentur. id vt honoris mei cauſa ſuſcipias, vehementer te etiam atque etiam rogo. illud præterea, ſi non alienum à tua dignitate putabis eſſe, feceris mihi pergratum; ſi qui difficiliores erunt, vt rem ſine controuerſia confici nolint, ſi eos, quãdo cum ſenatore res eſt, Romam reieceris, quòd quo minore dubitatione facere poſsis, literas ad te à M. Lepido conſule, non quę te aliquid iuberent, (neque enim id tuæ dignitatis eſſe arbitrabamur) ſed quodammodo quaſi commendaticias ſumpſimus. ſcriberem, quam id beneficium bene apud Meſcinium poſitum eſſe; niſi & te ſcirem confiderem, & mihi peterem. ſic enim exiſtimes, non minus de illius re laborare, quam ipſum de ſua. ſed cum illum ſtudeo quamfacillime ad ſuum peruenire: tum illud laboro, vt non minimum hac mea commendatione ſe conſecutum arbitretur. Vale.

HVB. L. Meſcinius) M. Mindius Meſcinij quæſtoris Cic. frater Elida negociatus fuerat, illic perijt, quare cum Meſcinius hęreditatẽ fratris peteret, quoſdã habebat aduerſarios in hac cauſa & præcipue Oppiam quę vxor fuerat ipſius Mindij. Itaque Cic. expoſitis cauſis ſuæ coniunctionis cum Meſcinio cõmendat eum Seruio, vt in obtinenda hac hæreditate eum adiuuet, ſicque in omnibus eius rebus, quæ in controuerſiam vocabantur, arbiter & diſceptator, deinde ſi aliqui ex aduerſarijs fuerint duriores, qui nolint cauſam componi ſine cõtrouerſia, petit à Seruio, vt eos Romam remittat ad litigandum ſi id ſine præiudicio dignitatis ſuę fieri poterit, & vt liberius facere poſſet, dicit ſe habuit ſe literas à M. Lepido conſule, ad ipſum Seruium. non quæ cogant illum aliquid facere, quoniam exiſtimaſſet contra eius dignitatem, ſed quæ hortentur, & commendat Meſcinium pro cuius cauſa & rebus dicit Cic. ſe non minus laborare, quàm eum ipſum. [Grauem) Magnam. [Vt à maioribus accepi) Sic enim ſupra ad Brut. in commendatione M. Varr. inq̃t, ſatis eram tibi commendatum tibi eum arbitrabar ab ipſo more maiorũ, qui, vt te non fugit, hanc quæſturæ coniunctionem liberorum neceſſitudini proximam voluit eſſe. [Achaia) Prouincia tua. [Elide) Regione Achaiæ, vt ſcribit Ptolem. in qua eſt Elis ciuitas. Helis. [Negociatus eſt) Mercaturam exercuit. [Explices) Libere. [Poteſtate) Proconſulari de iure dicendo in prouincia tua. [Conſilio) Prudentia. [Auctoritate) Qua plerunque tolluntur multæ lites. [Præſcripſimus) Iuſſimus, ordinauimus, & quaſi legem dedimus. Præſcribo. [Ijs procuratoribus. [Controuerſiam) Litem. [Vocarentur) Traherentur. [Arbitrio) Meditatore, & iudice. [Diſceptatore) Diſcuſſore, compoſitore. [Alienum tua dignitate) .i.remotum à Diſceptatio. digni

dignitate tua, hoc eſt contrarium tuæ dignitati. [Difficiliores) duriores, & pertinaciores. [Confici) Componi. [Reieceris) Remiſeris. [Quando) Quoniam. [Res eſt cum ſenatores) .i. quoniā ijs, & controuerſia eſt cum Meſcinio ſenatore, & ita poteris te honeſtate reijciendo Romam eos, qui cum ſenatore litigant. [Iuberet te-facere. [Bene poſiturus) Bene collaturus tanquam apud gratum, & memorem. [Et peterem mihi) .ſ. hoc beneficium .i. pro me. [De ſua) De propria re ſua.

ASC. L. Meſcinius, &c.) M. Mindius Meſcinij q̃ſtoris Cic. frater Elide perierat, quocirca cum L. Meſcinius fratris hæreditatem peteret, Opplam vxorem Mindij aduerſariam habuit, contra quam hic Meſcinium commendat Cic. dicens. L. Meſcinius eſt coniunctus mecum ea neceſſitudine .i. vinculo amicitiæ, quod fuit mihi quæſtor .ſ. in Cilicia, ſed fecit virtute, & humanitate ſua hanc cauſam quam ego duxi .i. exiſtimaui ſemper grauem .i. magni momenti, & ponderis, vt accepi ſup. eam a maioribus .i. prædeceſſoribus noſtris, feci dico iuſtiorem .i. meliorem. Itaque ego vtor ſic, vt neque ſupp. vtar vllo familiarius nec libentius. Is .ſ. Lucius quanquam videbatur confidere te facturum eſſe libenter cauſa ſua .i. amor ſui, quæ poſſes .ſ. facere honeſte, tamen ſperauit meas literas habituras ſup. eſſe magnum pondus apud te, cum .ſ. ita ſit quod ipſe iudicabat id ſup. eſſe ita, tum .i. multo magis, audierat ſæpe ex me, ꝓ conſuetudine familiari .i. pp conſuetudinem familiarem quam mecum habet, audierat inquam, q̃ .i. quantum, ſuauis .i. dulcis, & quanta .i. quam magna coniunctio eſſet inter nos .i. inter te, & me. Peto igitur a te .ſ. tanto ſtudio quanto intelligis me debere petere pro homine, tam neceſſario mihi, & tam familiari, vt explices, & expedias .i. omni impedimento liberes, negocia eius quæ ſunt ſup. ei in Achaia, ex eo ꝙ eſt hæres. M. Mindio fratri ſuo, qui negociatus eſt .i. mercaturā geſſit. Elide .i. in eo oppido in Elide regione Achaiæ, ſunt qui Helide legant, expedias, inquantum iure, & poteſtate quam habes .ſ. illic, tum etiam auctoritate, & conſilio tuo. Nos .n. præſcripſimus .i. præcepimus ijs quibus mandauimus ea negocia .ſ. ſolicitanda, & procuranda, vt vterentur in omnibus rebus quæ vocarentur in aliquam controuerſiam .i. litem aut diuerſas aſſertiones iuris, te arbitro, & quo .i. quo ad poſſit, fieri commodo tuo, te diſceptatore .i. litigatore, & cauſæ diſcuſſore. Ego rogo vehementer ēt atque ēt, vt ſuſcipias id .ſ. oneris cauſa honoris mei. Præterea tu feceris mihi pergratum illud, ſi non putabis eſſe alienum à dignitate tua, ſi q erunt difficiliores .ſ. in hæreditate aſſignāda ita ſup. vt nolint .i. non patiantur rem confici .i. tranſigi, & finiri ſine controuerſia .i. ſine lite, ſi reieceris eos Romā .i. ad forū R. q̃ñ .i. qm̃ res .i. negocium, & lis eſt, eis cū ſenatore .ſ. Meſcinio. Qđ .ſ. reijcere litigatores Romā, quo .i. vt poſſis facere minore dubitatione .ſ. an liceret: tibi nos ſcripſimus lr̃as ad te a M. Lepido conſule, non quæ .i. non tales quæ iuberent te ſup. facere aliquid aliter q̃ liceret tibi. Neque .n. arbitramur id .ſ. iubere aliq̃d tibi qui in prouincia conſularem habes poteſtatem eſſe dignitatis tuæ, ſed quodāmodo quaſi cōmendatio .ſ. negocij. Scriberē quàm bene poſiturus .i. locaturus eſſes id beneficiū apud Meſcinium, niſi, & conſiderem te ſcire, & peterem mihi .i. reputarē mihi .i. impenſum quod Meſcinio impenderis. Velim .n. exiſtimes .i. iudices ſic, me non minus laborare de re illius, quā ipſum de ſua .ſ. re. Sed tum .i. pariter ſtudeo .i. cupio illum .ſ. Meſcinium peruenire quamfacillime ad ſuum .ſ. ius, aut bonum hæreditarium, tū laboro .i. contendo, illud, vt arbitraretur ſe conſecuturum non minimum .i. non minimam partem hanc commendatione mea.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratias agit Seruio, quod Ammonij cauſam defenderit, & noua commendatione hominis, rurſus ſuccurrit.

M. CICERO SER. SVLPICIO S.D. 27

LIcet eodem exemplo ſæpius tibi huius generis literas mittam, cum gratias agam, ꝙ meas cōmendationes tam diligenter obſerues; quod feci in alijs, & faciam, vt video, * ſæpius. ſed tamen non parcam operæ; * &, vt vos in veſtris formulis, ſic ego in epiſtolis de eadem re alio modo. C. Auianus igitur Ammonius incredibiles mihi gratias per literas egit & ſuo, & Aemilij Auiani, patroni ſuo nomine, nec liberalius, nec honorificentius potuiſſe tractari, nec ſe præſentem, nec rē familiarem abſentis patroni ſui. id mihi cum iucundū eſt eorum cauſa, quos ego tibi, ſumma neceſſitudine, & ſumma coniunctione adductus, commendaueram: ꝙ M. Aemilius vnus eſt ex meis familiariſſimis, atque intimis maxime neceſſarius, homo & magnis meis beneficijs deuinctus, propè omnium, qui mihi aliquid debere videntur, gratiſſimum: tum multo iucundius, te eſſe in me tali voluntate, vt plus proſis amicis meis, quàm ego præſens fortaſſe ꝓdeſſem: credo, quòd magis ego dubitarem, quid illorum cauſa facerem, quàm tu, quid mea. ſed hoc, non dubito, quin exiſtimes mihi eſſe gratum. illud te rogo, vt illos quoque gratos homines eſſe putes, quod ita eſſe tibi promitto, atque confirmo. quare velim quidquid habet negocij, des operam, quod cō modo tuo fiat, vt te obtinente Achaiam, cōficiant. Ego cum tuo Seruio iucundiſſime, coniunctiſſimeq. viuo; magnamq. cum ex ingenio eius, ſingulariq. ſtudio, tum ex virtute, & probitate voluptatem capio. Vale.

* aliàs, ſæpius tamen
* aliàs, & volet is in formulis.

HVB. LIcet) Agit Cicero gratias Seruio, ꝙ liberaliſſime, & honorificentiſſime tractaſſet C. Auianum Ammonium, & ſuo nomine, & nomine ēt patroni ſui Aemilij Auia. quos ſupra cōmendauerat, vt viſum eſt in epiſtola quam falſo inſcriptum diximus Octauio pro Seruio, oſtendit autem Cic. q̃ tibi id iucundum, & gratum fuerit, & rurſus eos eorumque negocia commendat. [Obſerues) Efficias. [Sed tñ) Pro tñ, vtitur interdū Cic. his aduerſatiuis geminatis pro ſimplici. [Vos) Iuriſcōſulti. [In formulis) In veſtris legibus. [Alio modo) Diuerſo modo, cum tamen eadem res ſit. [Abſentis) Qui ſupra dixerat eum nō eſſe Sicyone, ſed Cybiræ. [Eorum) Et liberti, & patroni. [Deuinctus) Aſtrictus. [Quid mea, .ſ. cauſa faceres. [Te obtinente Achaiam) Dum es in Achaia proconſul. [Cum tuo Seru.) Filio tuo. [Ingenio) Quo plurimum valet.

ASC. LICET &c.) Agit Seruio gratias ꝙ C. Auianum Ammonium liberaliſſime tractaret, & ſuo .i. Cic. nomine atque reſpectu, & patroni ipſius Auiani, oſtenditq. quantum ſibi id gratum & iucundum fuerit, & rurſus tam patronum quam libertum, & vtriuſque negocia eidem Ser. Sulpicio commendat, dicens. Licet ego mittam tibi ſæpius literas eodem exemplo .i. eadem forma ſcriptas, & fere iiſdem verbis huius gñis, cuius ſunt hæc, cum agam gr̃as, ꝙ obſerues .i. perficias tam diligenter cōmendationes meas quod .i. quā rem, feci in alijs .ſ. lr̃is meis, & faciam, vt video, ſæpius, ſed tñ .i. attñ non parcam operæ .i. labori. Et vt ſup. vos iuriſconſulti, ſoletis in formulis .i. inſtr̃is, veſtris .ſ. ſcribere de eadē re alio modo, ſic ego ſup. ſcribam in epiſtolis. Igitur vt rem exequar, C. Auianus Ammonius homo Libertinæ conditionis egit mihi per lr̃as gratias incredibiles, & ſuo nomine, & noīe Aemilij Auiani patroni ſui, cū .ſ. ita ſit, ꝙ .i. mihi iucūdum cauſa eorū, quos ego cōmendauerim tibi adductus ſumma neceſſitudine, & ſumma coniunctione. ꝙ M. Aemilius, vnus ex meis familiariſſimis atque intimus homo maxime neceſſarius, & deiunctus maximis beneficijs meis, & gratiſſimus propè .i. quam oīum, qui vīr debere mihi aliq̃d, tum ſup. eſt mihi multo iucundius te eſſe tali voluntate in me, vt proſis plus amicis meis, q̃ ego pñs ꝓdeſſem fortaſſe, ſup. eis. Cauſam addidit dicens. Credo, & .i. ppt̃a ꝙ ego magis dubitarem q̃d facerem cauſa illorū .ſ. meorum, quam tu q̃d ſup. faceres, mea .ſ. cauſa. Sed non dubito q̃n exiſtimes hoc .ſ. beneficium tuum, eſſe gratum mihi. Ego rogo te illud vt putes, illos quoque hoīes gratos, q̃d eſſe ita, ego ꝓbè .i. approbo, atq; confirmo. quare velim ſup. vt des operam ſup. vt conficiant .i. abſoluant, & perficiant, te obtinente .i. tantiſper dum obtinebis Achaiam ſi quidquam negocij habent .ſ. in ea. Ego viuo iucundiſſime cum Seruio tuo .ſ. filio, & capio magnam voluptatem, cum ex ingenio eius, & ſtudio ſingulari, tum ex virtute, & probitate.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et gratias agit Seruio, quòd cauſam Meſcinij ſuſceperit: & vt eum porrò adiuuet, flagitat: petitq;, vt Oppiam, Meſcinij aduerſariam, Romam mittat, vt illic cauſa lis à Cicerone ſiniatur, poſtremo Lacedæmoniorum ciuitatem, cauſaq; eidem commendat.

M. CICERO SER. SVLPICIO S.P.D. 28

ETſi libēter petere à te ſoleo, ſi quid opus eſt meo rum cuipiam: tamen multo libentius gratias tibi ago, cum feciſti aliquid commendatione mea: quod ſemper facis: incredibile eſt enim quas mihi gratias oēs agant, etiā mediocriter à me tibi cōmendati. quæ mihi omnia grata, ſed de L. Meſcinio gratiſſimum, ſic.n. eſt mecum locutus, te, vt meas literas legeris, ſtatim procuratoribus ſuis pollicitum, eſſe omnia, multo vero plura, & maiora feciſſe. id igitur (puto enim ēt atque ēt mihi dicendum eſſe) velim exiſtimes, mihi te feciſſe gratiſſimum. quod quidem hoc vehementius lætor, ꝙ ex ipſo Meſcinio te video magnam capturum voluptatem. eſt enim in eo cum virtus, & probitas, & ſummum officiū, ſummaq. obſeruantia; tum ſtudia illa noſtra, quibus antea delectabamur, nunc etiam viuimus. quod reliquum eſt, velim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus, quæ te erunt digna: ſed duo, quæ te nominatim rogo: primum vt ſi quis ſatiſdandum erit, amplius eo nomine non peti, cures, vt ſatiſdetur fide mea: deinde, cum ferè conſtat hæreditas in ijs rebus, quas auertit Oppia, quæ vxor Mindij fuit; adiuues, inteasq. rationem quemadmodum ea mulier Romam perducatur, quod ſi putarit illa fore; vt opinio noſtra eſt, negociū conficiemus. hoc vt aſſequamur, te vehementer etiam atque etiam rogo illud, quod ſupra ſcripſi, id tibi confirmo, in meq. recipio; te ea, quæ feciſti Meſcinij cauſa, quæq. feceris, ita bene collocaturū, vt ipſe iudices homini te gratiſſimo, iucundiſſimo benigne feciſſe. volo enim ad id quod mea cauſa feciſti, hoc ēt accedere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipſi ſua, maiorumq. ſuorum auctoritate ſatis cōmendati ſint fidei, & iuſtitię tuę, & ego, qui te optime nouiſſem, non dubitaui, quin tibi notiſſima, & iura, & merita populorum eſſent. itaque cū à me peteret Philippus Lacedæmonius vt tibi ciuitatem commendarem: etſi memineram, me ei ciuitati omnia debere, tamen reſpondi, commendatione Lacedæmonios apud te non egere. itaque ſic velim exiſtimes, me omnes Achaiæ ciuitates arbitrari pro horum temporū perturbatione felices, quòd tu ijs præſis: eundemq. me ita iudicare te, ꝙ vnus optime noſſes nō noſtra ſolum, ſed etiam Græciæ monumenta omnia, tua ſponte amicum Lacedæmonijs, & eſſe, & fore. quare tantum à te peto, vt, cum ea facies, Lacedæmoniorum cauſa, quæ tua fidea, amplitudo, iuſtitia poſtulat: his, ſi tibi videbitur, ſignifices, te non moleſte ferre, ꝙ intelligas, ea, quæ facias, mihi quoque grata eſſe. pertinet enim ad officium meum, eos exiſtimare, curæ mihi ſuas res eſſe. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

VR. ETſi) Expoſuerat L. Meſcinius Cic. l'ras eius pro ſe cōmendaticias ad Seruium, quas ante ſuperiorem vidimus tm̄ ſibi profuiſſe vt ſtatim ijs lectis Seru. eius procuratoribus omnia pollicitus ſit, & ēt multo plura, & maiora effecerit. q promiſerit. Quare Cic. hac epiſt. oſtēdit q gratum ſibi fuerit, & quam recte collocauerit id beneficium. Deinde laudat plurimū Meſcinio petit à Seru. vt augeat ſua erga illum beneficia, & tranſmittat Romam Oppiam, quæ fuerat vxor Mindij, q̇ auertebat illam hæreditatem. Poſtremo cōmendat ei ciuitatem Laced. rogatu cuiuſdam Philippi Laced. vt licet ipſe eos diligat, & pro iuſtitia ſua ſit oia facturus, tn̄ ſignificet eis ſe etiam facere aliqd cauſa Cic. cui intelligit fore gratiſſimum. [Multo libentius) Quam peto. [Vt legeris) .i. poſtq legeris. [Etiam atq; ēt dic.) .i. ſæpius repetendū, vt intelligas me eſſe memorem, & gratum beneficij. [Studia nr̄a) .ſ. tum in Meſcinio aūt temporibus felicibus erant nobis delectatio ni. [Nunc ēt viuimus) Nunc ſunt nobis ſaluti, qa niſi nos conſolarentur, & a curis abducerentur, viuere non poſſemus. Hic ſuiam multis locis ſupra dixi, l'ras tp̄ibus ſecundis eſſe ornamento, & delectationi, aduerſis vero ēt ſaluti. [Quæ er. dig.) Quæ non erunt contra honorem, & dignitatem tuam. [Noiatim) Noie declarando q ſint. [Satiſdandum) Fideiubendum, & re ipſa certificandum. [Eo noie) ea cauſa eo debito. [Fide mea) .i. ſub fide mea, me ꝓmittente tibi. Ordo eſt. Si quid erit ſatiſdandum amplius nō peti eo nomine, cures vt ſatiſdetur fide mea oportebat.n. Meſcinium dare fideiuſſorem, ꝙ non peteret amplius eo debito. .i. ꝙ non peteret amplius eo debito, & hæreditatem, quæ ad ſe perueniebat. ita enim inter litigātes fieri ſolet, & maxime ab eo q petit. [Auertit) Amouit è domo mariti ſuſtulit, vt faciūt plerunque vxores mortuis maritis. [Illa mulier) Oppia. [Ben gne) Liberaliter .i. preſtitit eſſe beneficium. [Maiorum) Fuerūt enim clariſſimi, & imperium Græciæ, vt Trogus ſcribit, multos annos tenuerunt. [Iuraque habent ſpecialia, qbus regantur. [Me debere omnia e.) a quibus ſum ram meis aduerſiſſimis tp̄ibus humaniſſime exceptus. [Non egere) qa propria voluntate es inclinatus ad eorum fauorem. [Pro perturbatione) .ſ. quantum patitur perturbatio eorum tp̄m, quibus bella ciuilia fuerunt inter Cæſ. & Pomp. [Noſtra monimenta) .i. ſcriptas, & hiſtorias noſtras .i. Romanas. [Significet) demonſtres, facias eos intelligere. [Officium meum) Quod ea debeo.

ASC. ETSI &c.) Expoſuerat L. Meſcinius Ciceroni literas eius ꝓ ſe cōmendaticias, ad Ser. Sulpicium, tn̄ ſibi profuiſſe, vt ſtatim illis lectis Seruius oia pollicitus ſit, & maiora effecerit q̄ pollicitus fuerit. quamobrem Cic. gratias agit petens tamen vt beneficium in eundem augeat. Ordo eſt. Etſi .i. quāquam ſoleo libenter petere, a te ſiquid opus eſt cupiam .i. alicui meorum, tamen ego ago multo libentius tibi gratias. Cum feciſti aliqd commendatione mea .i. ꝓp commendationem meam, quod facis ſemper, enim .i. qa, incredibile eſt quas gratias agāt mihi commendati a me tibi ēt mediocriter quæ omnia ſunt grata mihi, ſed gratiſſimum ſup. eſt de L. Meſcinio .i. quod factum audio ꝑ te de illo. Ipſe.n. locutus eſt ſic de te, vt .i. poſtq̄ legeris literas meas, ſtatim pollicitum eſſe ꝓcuratoribus ſuis, omnia, ſed feciſſe multo plura, & maiora. Ridiculum videret niſi ex amore loquendi ſit, ꝙ plura q omnia feciſſe dicat, ſed intelligamus oia quę polliceri debebat pollicitum, feciſſe autem longe plura. Igitur ego velim exiſtimes, puto.n. dicendum eſſe mihi ē: atque ēt .i. frequenter te feciſſe mihi id gratiſſimum, quod .i. quam rem, eqdem .i. ego qdem lætor .i. lætitia ꝓſequor, hoc .i. eo vehementius, ꝙ video te capturum magnam voluptatem ex ipſo Meſcinio. Enim .i. qa, tum .i. ſimul, virtus, & probitas animi eſt in eo, tū .i. ſimul, ſup. ſunt in eo illa ſtudia nr̄a .ſ. philoſophica, qbus delectabamur .ſ. ante occupationē reip. nunc ēt viuimus, qa ſine illis viuere nolemus. Quid .i. quantum ad id. qđ reliquū eſt .i. adhuc reſtat. ego velim ſup. vt augeas beneficia tua in eum .ſ. Meſcinium, oibus rebus, quæ .ſ. beneficia erūt digna te .i. quæ à te fiant. Sed rogo te duo qdem noiatim .i. per nominis expreſſionem, primum vt ſi qđ erit ſatiſdandum .i. polliendum præſtare, nō peti amplius .ſ. q̄ iuſtū eſt eo, noie .ſ. hæreditati, vt ſup. cures ſup. vt id ſatiſdetur .i. compromittat, fide mea. Videret.n. diffidere, Meſcinio, ſi ordo ſit, peto vt cures ſi qđ amplius erit ſatiſdandum eo nomine nō peti vt ſatiſdet nomine meo. legamus ergo priore modo. Deinde cū hereditas conſiſtat ferè in ijs rebus quas Oppia quæ fuit vxor Myndij .ſ. fratris Meſcinij, auertit .i. abſtulit in ſuū vſum vertendo, adiuues .ſ. ꝓcuratores, & inteas .i. inuenias, rōnem .i. modum, & viam quemadmodum ea mulier perducatur Romam. Qđ .ſ. eam ꝑduci Romam, ſi illa putarit fore .i. futurum, nos ꝯficiemus .i. abſoluemus negocium, vt opinio noſtra eſt, quia malit reſtituere ablata, q̄ Romā ꝓficiſci. Ego rogo te vehementer ēt atque ēt vt aſſequamur .i. obtineamus hoc. Ego recipio in me ꝓſtare id qđ ſcripſi ſupra, te collocaturum ea quæ feciſti, quæque .i. q̇, & feceris .i. facturus fueris cauſa Meſcinij, ita bene, vt ipſe .i. tute iudex te feciſſe benigne homini gratiſſimo. Volo.n. ē: hoc accedere .i. addi aut aduenire ad id, qđ feciſti cauſa mea hoc eſt vt ēt Meſcinius tibi gratias agat. Nec arbitror Lacedæmonios dubitare, qn ipſi ſatis commendati ſint fidei, & iuſtitiæ tuæ, auctoritate ſua, & maiorū ſuorū. Et ego q nouiſſem te optime, non dubitaui qn, & iura & merita, populorū .ſ. Lacedæmoniorum eſſent notiſſima tibi. Itaque cum Philippus Lacedæmonius peteret à me, vt cōmendarem tibi ciuitatē .ſ. Lacedæmoniam, hoc eſt Lacedæmonē, etſi memineram me dēre ciuitati, omnia, tn̄ rńdi Lacedæmonios nō egere cōmendatione. Itaq; ego velim ſup. vt exiſtimes ſic me arbitrari oēs ciuitates Achaiæ felices, ſup. eſſe ꝓ perturbatione .i.

ſecun

ſecundum perturbationem, aut ſecundum q̃ poſſit eſſe in perturbatione horum tempoꝝ, in quibus. ſ. Cæſ. omnia tenet, q̃ tu præſia ijs. ſ. ciuitatibus. Et me eundẽ iudicare te, aut me iudicare te eũdem, q̃. i. q̃a tu, vnus. i. ſolus, noſces optime nõ ſolum omnia monimenta. i. omnes antiq̃tates, & antiqua inſtituta, noſtra. i. Romana, ſed ẽt Græciæ eſſe & fore. i. futurum eſſe amicum Lacedæmonijs, tua ſponte. i. propria volũtate, & inclinatione. Quare peto à te tm̃. i. duntaxat, vt cum. i. q̃n facias cauſa Lacedæmoniorum ea quàm fides, amplitudo iuſtitia tua, poſtulat, ſignifices ijs. ſ. Lacedæmonijs, ſi videbitur tibi. ſ. honeſtum, ac vtile, te ferre nõ moleſte q̃ intelligas ea quæ facias, eſſe grata quoque. i. ẽt mihi. Enim. i. quia pertinet ad officium meum, eos exiſtimare res ſuas eſſe mihi curæ, ego rogo te hoc. i. vehementer etiam atque etiam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Obliqua commendatione Capitonis, qui cum Cicerone contra Cæſarem ſteterat, cauſam eius Planco ſuſcipiendam poſtulat. petebat autem in hæreditatem Antiſtij fratris.

M. CICERO L. PLANCO S. P. D. 29

NOn dubito, quin ſcias, in ijs neceſſarijs, qui tibi à patre relicti ſunt, me tibi eſſe vel coniunctiſſimũ, non ijs modo cauſis, quæ ſpeciem habent magnæ coniunctionis; ſed ijs etiam, quæ familiaritate, & conſuetudine tenẽtur, quam ſcis mihi iucundiſſimam cum patre tuo, & ſummam fuiſſe. ab ijs initijs noſter in te amor profectus, auxit paternam neceſſitudinem, & eo magis, q̃ intellexi, vt primum, per ætatẽ iudicium facere potueris, quanti quiſq; tibi faciendus eſſet, me à te in primis cœptũ eſſe obſeruari, coli, diligi, accedebat non mediocre vinculum cum ſtudiorum, quod ipſum eſt ꝑ ſe graue; tum eorum ſtudiorum, earumq́. artium, quæ per ſe ipſæ eos, q voluntate eadem ſunt, ẽt familiaritate deuinciũt. Expectare te arbitror, hęc tam longe repetita principia quò ſpectent id primum ergo habeto, nõ ſine magna, iuſtaq́. cauſa hanc à me cõmemorationem eſſe factam. C. Ateio Capitone vtor familiariſſime. notę tibi ſunt varietates meorum tp̃m. in omni gñe & honorum, & laborũ meorum & aĩus, & opera, & auctoritas, & gr̃a, ẽt res familiaris C. Capitonis p̃ſto fuit, & paruit & tpibus, & fortunæ meæ. huius ꝓpinquus fuit T. Antiſtius. qui cum ſorte quæſtor Macedoniam obtineret; neq; ei ſucceſſum eſſet: Pompeius in eam prouinciam cum exercitu venit. faceret Antiſtius nihil potuit: nam ſi potuiſſet; nihil eĩ fuiſſet antiquius, q̃ ad Capitonem, quem vt parentem diligebat, reuẽrti; preſertim cum ſciret, quanti is Cæſarem faceret, ſemperq́. feciſſet: ſed oppreſſus, tm̃ attigit negocij quantũ recuſare non potuit. cũ ſignaret argentũ Apolloniæ, non poſſum dicere eũ præfuiſſe, neque poſſum negare eũ affuiſſe, ſed non plus duobus, aut tribus menſibus. deinde abſuit à caſtris; fugit oẽ negocium. hoc mihi vt teſti velim credas: meã. n. ille mœſtitiam in illo bello videbat: mecũ omnia cõicabat. itaque abdidit ſe in intimã Macedoniã, quo potuit longiſſime à caſtris: non modo vt non præeſſet vlli negocio; ſed ẽt vt ne intereſſet quidẽ. is poſt prœliũ ſed ad hominẽ neceſſarium A. Plancũ in Bithyniã contulit. ibi eum Cæſar cum vidiſſet; nihil aſpere, nihil acerbe dixit; Romã iuſſit venire. ille in morbum continuo incidit: ex quo non conualuit. æger Corcyram venit: ibi eſt mortuus. teſtamento, quod Romæ, Paulo, & Marcello coſ. fecerat, hæres ex parte dimidia, & tertia eſt Capito. in ſextãte ſunt ij, quorũ pars ſine vlla cuiuſquã querela publica poteſt eſſe. ea eſt ad H-S xxx. ſed de hoc Cæſar viderit. Te mi Plance pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudijs, & omni curſu noſtro totius vitæ ſimillimo rogo, & à te ita peto, vt maiore cura, maiore ſtudio non poſſim; vt hanc rem ſuſcipias, meã putes; enitare, contẽdas, efficias, vt mea cõmendatione, tuo ſtudio, Cæſaris beneficio hæreditatẽ ꝓpinqui ſui C. Capito obtineat. oĩa q̃ potui in hac ſumma gr̃a tua, ac potentia à te impetrare, ſi petiuiſſem, vltro te ad me detuliſſe putabo, ſi hanc rẽ impetrauero. illud fore tibi adiumẽto ſpero: cuius ipſe Cæſar eſſe optimis iudex põt. ſemper Cæſ. capito & dilexit, & coluit. ſed ipſe huius rei teſtis eſt: noui hoĩs memoriã: itaque te nihil ducco: tm̃ tibi ſumito ꝓ Capitone apud Cæſarẽ, quantũ ipſum meminiſſe ſenties. ego, q̃d in me ipſo experiri potui, ad te deferã; in eo quãtũ ſit põderis, tu videbis. quã partẽ in rep. cauſamq́ue defenderim; ꝑ quos hoĩes, oĩd neſq́. ſteterim; q̃busq́. munitus fuerim; non ignoras. hoc mihi velim credas, ſi q̃d fecerim hoc ipſo in bello minus ex Cæſaris volũtate; q̃d intellexerim ſcire ipſum Cæſarẽ; me inuitiſſimũ feciſſe: id feci aliorum conſilio, hortatu auctoritate: q̃ fuerim moderatior, tẽperatiorq́ue, q̃ in ea parte quiſq̃; id me feciſſe maxime auctoritate Capitonis. cuius ſimiles ſi reliquos neceſſarios habuiſſem: reip. fortaſſe non nihil, mihi certe plurimũ profuiſſem. hanc rẽ mihi Plance ſi effeceris; meam de tua erga me beneuolentia ſpem confirmaueris: ipſumq́. Capitonẽ, grauiſſimum, officioſiſſimum, optimum virum, ad tuam neceſſitudinem tuo ſummo beneficio adiunxeris. Vale.

NOn dubito) Hac epiſtola, cògnoſcitur, quàm difficile ſit, al quid ab eo aperte poſtulare, quem læſeris, quod ſi non nunquam ſit faciẽdum, & longa & inſinuata oratione potius quam breui & aperta vti, cum ex huius epiſtolæ imitatione, tum vero ex præceptis artis ipſius Cic. docemur. Argũ. aũt huius epiſtolæ hoc eſt. C. Capito inſtitutus fuerat heres ex dimidia, & tertia parte ab Antiſtio propinquo ſuo, qui aliq̃n quæſtor Macedoniam obtinuerat. In ſextante vero inſtituerat fiſcum publicum, dummodo id poſſet ſine cuiuſquam querela fieri, verum cũ hanc hæreditatẽ Capito ſine magno fauore Cæſ. impetrare nõ poſſet, & Plancus multum valeret auctoritate & gratia apud Cæſ. Cicer. Amicus Planci q ſciret & ſe & Capitonem aduerſus Cæſ. tu iſſet in bellis ciuilibus primum placat ſibi Plancum lõga repetitione, & commemoratione veteris, & magnæ ſuæ cum eo & eius patre neceſſitudinis. Deinde excuſat Antiſtium ꝓpinquum Capitoni; primum q̃ ſemper deſiderauit Capitonẽ ad Cæſ. reuerti, deinde q̃ Macedoniam non ſponte ꝯceſſerit Pompeio, ſed eo oppreſſus. & exponit caſum Antiſtij, & eius teſtm̃, commendatq́. ipſum Capitonem Plãco, vt det operam, vt Cæſ. beneficio. C. Capito hæreditatem fratris ſui obtineat, hoc. n. beneficium ſi impetrauerit, in ſe collocatum exiſtimaturũ dicit poſtea vero Cic. excuſat q̃ fecerit in bello ciuili contra Cæſ. voluntatem, ſed id feciſſe non ꝓprio motu, ſed aliorum conſilio hortatu & auctoritate. Capitonis aũe nullum cõſilium vnq̃ fuiſſe contra Cæſ. ſignificat. Poſtremo affirmat ipſum Capitonem fore gratiſſimum & memorẽ tanti beneficij. [Vel) i. etiãm, vt vel Priamo miſeranda manus. [Speciem) Apparẽtiam. [Quam) Conſuetudinem. [Profectus) Qui proceſſit. [Vt primum) Cum primum. [Per ætatem) Firmiorem, hæc enim apta eſt ad amicitiarum iudicium. Horat. in Arte poet. Conuerſis ſtudijs ætas animusque virilis, Quærit opes & amicitias, inſeruit honori, Commiſiſſe cauet quod mox mutare laboret. [Graue) Magnum per ſe, ſua cauſa eorum. ſ. ex arte ſignificat ſtudia humanitatis & artes liberales. Nam etſi omnium ſtudiorum ſimilitudo beneuolentiam conciliat precipue tamen eorum quę de humanitate, de moribus, de diſciplinis tractant. [Repetita) Supra commemorata. [Quod) Ad quem finem. [Principia) Exordia. Cic. Attico incipit exponere cauſas commendationis. [Meorum temporum) Mearum fortunarũ quas diuerſis temporibus ſum paſſus. [Animus) Voluntas, diſpoſitio. [Paruit) Obſecuta eſt, inſeruiuit. [Reuerti,) Scilicet ad Cæſarem. [Attigit) Aſſumpſit.

HVB.

[Signa

[Signaretur) Imprimeretur quoniam ſignabatur pecunia, vel facie alicuius vel titulis, vel bigis, quadrigis, boue, Iano, naui & victoria, vnde nummos victoriatos dicit Plin. appellatos. Iuuen. Cõciſum argentum in titulos facieſque minutas. Nam non intelligunt verbi proprietatem, qui exponunt ſignaretur pro aſſignaretur. ſ. a Pompeio ſuis militibus. [Apolloniæ) Vnam ponit Ptolomæus in Thracia, alteram in Mygdonia, aliam in Piſidia Galatiæ aliam in Macedonia, de qua hic intelligit. [Præfuiſſe) Curaſſe illiam pecuniam ſignandam. [Plus duobus). ſ. affuit. [A caſtris) Pompeij. [In intimam Macedoniam) In interiorem partem Macedoniæ. [Poſt prælium) Quo Pompeius victus eſt in Theſſalia. [Bithyniam) Quæ regio eſt in Aſia. [Incidit) Deuenit. [Corcyram) Ea quæ magna eſt adiacet Epiro inſula in qua, auct. Ptol. ciuitas, eiuſdem nominis. In ſe omnis hæreditas ſecundum iuriſconſ. libra dicebatur, ſiue as, quia ſicut libra in xij. vncias diuiditur, ita & hæreditas. Aſſis autem partes ſunt ſecundum Var. vnica, quæ ab vno dicitur deunx quaſi vncia dempta ex aſſe, dextans vnciæ decem, dodrans vnciæ nouem, beſſis vnciæ octo, ſeptunx vnciæ ſeptem, ſemunciæ ſex. i. media libra, quæ & ſalibra dicatur, quincunx vnciæ quinque, triens vnciæ quatuor, quadrans vnciæ tres, ſextans vnciæ duæ. i. ſexta pars aſſis. As autem ſiue libra continet totum. De his vide Varr. in lingua Lat. & iuriſconſ. dicit ergo eum inſtituiſſe hæredem Capitonem ex parte dimidia & tertia, hoc eſt decem vncijs, nã dimidia pars ſemis. i. ſex vnciæ. Tertia pars libræ eſt triens. i. quatuor & ſic reſtant vnciæ duæ, quæ ſextãx dicitur, in quo erant heredes ij, quorũ finis cuiuſquam querela poterat eſſe publica. i. ad quos poterat publice peruenire. [Ad xxx H-S) . i. illæ duæ vnciæ ſunt triginta ſeſtertia. [Hoc viderit) Vtrum ſine vlla querela poſſit eſſe publica. [Te mi) Adiurat Plãcum. [Enitare, contendas, Cæſaris) Diſſolutio. [Detuliſſe ad me) In me contuliſſe. [Nihil doceo te) nihil præpono tibi, qd agas. [Sumito) Suggero, & quaſi in memoriam redigo. [In eo) In ſententia. [Quam partem). ſ. Pompeiani. [Steterim) Fuerim in magiſtratu. [Munitus) Defenſus. [Minus ex voluntate Cæſaris). i. quod Cæſar nollet, nam minus pro non ponitur. [Quod fuerim) . i. ſi quid fecerim in quo fuerim moderatior, velim credas me id feciſſe maxime. [Auctoritate). i. ſuaſione. [Cuius) Capitonis. [Similes) Ita moderatos, neque valde incenſos contra Cæſarem. [Non nihil) Aliquantulum.

Corcyra. Aſſis partes. Vncia. Deunx. Dextãs. Dodrãs. Beſſis. Septunx. Semis. Salibra. Quincunx. Triens. Quadrans. Sextans. As. Libra. Munus.

ASC. NON dubito &c.) Hac epiſt. docemur quam difficile ſit aliquid ab eo poſtulare quem læſeris, in qua poſtulatione ſæpe longa opus eſt inſinuatione, qua vtitur Cic. cum cauſam Capitonis in hæreditate adeunda, quam ſine fauore Cæſ. impetrare non poterat Planco Cæſ. familiari commendat, dicens: Non dubito, quin ſcias me eſſe tibi vel. i. etiam coniunctiſſimum in ijs neceſſarijs. i. inter eos neceſſarios qui relicti ſunt tibi à patre. hoc eſt qui patri neceſſarij etiam propterea ſunt tibi neceſſarij habendi. Non modo. ſ. cõiunctiſſimum eſſe me tibi ijs de cauſis. i. propter eas cauſas, quæ habent ſpeciem. i. imaginem magnæ coniunctionis, ſed etiam ijs quæ tenetur familiaritate, & conſuetudine, quam. ſ. conſuetudinem ſcis fuiſſe mihi cum patre tuo iucundiſſimam, & ſummam. Amor noſter in te profectus ab his. i. huiuſmodi initijs auxit neceſſitudinem paternam. i. à patre relictam, & eo magis quòd intellexi me cœptum eſſe obſeruari, coli, diligi à te in primis. i. inter primos, vt primum potueris per ætatem, facere iudicium. i. dijudicare quanti quiſque faciendus eſſet tibi. i. à te. Nõ mediocre. i. magnum vinculum, tum. i. pariter ſtudiorum. i. conſiliorum, quod ipſum eſt per ſe graue. i. magni ponderis ac momenti, tum eorum ſtudiorum. ſ. humanitatis, & earum. i. eiuſmodi artium. ſ. liberalium, quæ ipſæ per ſe. i. ex propria natura deuinciunt. ſ. ligant eos qui eadem ſunt voluntate. i. qui habent idem propoſitum, etiam familiaritate, addebatur ad veterem cõiunctionem. Ego arbitror te expectare cum hæc legis, quo. i. ad quẽ finem, ſpectent hæc principia, id eſt exordia orationis repetita tam longe. Ergo ne diutius hæſites, habeto. i. vt certũ teneto primum id videlicet hanc commemorationem. ſ. neceſſitudinis noſtræ eſſe factam. ſ. à me non ſine magna & iuſta cauſa, quid? Ego vtor q̃ familiariſſime C. Atteio Capitone, varietates. i. mutationes meorum temporum. ſ. nunc lætorum, nunc triſtũ ſunt notæ tibi. Et animus & opera, & auctoritas, & gratia, res familiares etiam C. Capitonis fuit, præſto. i. parata mihi in omni genere & bonorum & laborum meorum. Et paruit. i. obſcura eſt tẽporibus & fortunæ meæ. i. inſeruiuit mihi pro conditione mea. T. Antiſtius fuit propinquus. i. conſanguinitate coniunctus huius. ſ. talis amici mei, qui. ſ. Antiſtius cum quæſtor obtineret ſorte Macedoniã, neque ſucceſſum eſſet ei, Pompeius venit in eam prouinciam cum exercitu. Antiſtius nihil potuit facere, quia potentior erat Pomp. nam ſi potuiſſet nihil fuiſſe ei antiquius. i. carius quam reuerti ad Capitonem quem diligebat vt parentem. i. patrem, præſertim cum ſciret quanti is. ſ. Capito faceret & feciſſet ſemper Cæſ. Sed oppreſſus. ſ. a Pompeio attigit tantum negocij. i. adminiſtrationis publicæ quantum non potuit recuſare. i. quantum coactus eſt ſuſcipere. Cum argẽtum ſignaretur. i. cum fieret moneta argentea Apolloniæ, quæ vrbs eſt in Macedonia, nam ſunt eiuſdem nominis aliæ vt in Thracia, Mygdonia, Piſidia, &c. non poſſum dicere eum præfuiſſe. ſ. ei rei, neque poſſim negare eum affuiſſe, ſed ſup. non affuit plus duobus, aut tribus menſibus, deinde abfuit a caſtris, fugit omne negocium. Velim credas hoc mihi vt teſti. ſ. iurato ille. n. videat meam mœſtitiã in illo bello, & ſup. communicabat mecum omnia. Itaque vt fugeret negociũ, ipſe abdidit. i. proripuit ſeſe in intimam Macedoniam, quo. i. quãto longiſſime potuit à caſtris. ſ. Pompeianis, vt non modo. i. non ſolum non præeſſet vlli negocio. ſ. bellico, ſed etiam ne quidẽ. i. non etiam intereſſet. i. præſens eſſet. Is. ſ. Antiſtius cõtulit ſe in Bithyniam, poſt prælium ſ. Pharſalicum, ad A. Planeum hominem neceſſarium. ſ. ſibi, aut ſuũ, Cæſ. cum eum vidiſſet, nihil aſpere, neque acerbe dixit, iuſſit. ſ. duntaxat venire Romam. Ille. ſ. Antiſtius incidit cõtinuo. i. ſtatim poſt in morbum, venit æger Corcyram vrbem in Corcyra inſule iuxta Epirum, mortuus eſt ibi. Capito eſt hæres ſup. eius, teſtamento. i. per teſtamentum quod fecerat Romæ, Paulo, & Marcello conſulibus ex parte dimidiã, & tertia ſup. aſſis, hoc eſt ex decem vncijs. ij quorum pars poteſt eſſe ſine vlla querela publica. i. de iure cõi, ſunt in ſextante. i. ſexta parte aſſis, hoc eſt duabus vncijs, ea. ſ. pars eſt ad triginta ſeſtertia de hoc. i. de illa parte viderit Cæſ. ſ. quod ſtatuere voluerit. O mi Plãce ego rogo te pro neceſſitudine paterna, & pro amore noſtro, pro ſtudijs, pro omni curſu noſtro totius vitæ ſimillimo, & peto à te ita vt nullo. i. non vllo, nõ poſſim. ſ. petere ſup. vlla cura maiore, & vllo ſtudio maiore, vt ſuſcipias. i. defendendã capias hanc rem, & ſupp. vt putes meam ſup. eſſe, vt enitare, cõtẽdas, efficias vt C. Capit. obtineat hæreditatem propinqui ſui. ſ. Antiſtij commẽdatione mea, ſtudio tuo, ſup. & beneficio Cæſ. Ego putabo te detuliſſe ad me vltro omnia, quæ potui impetrare à te in hac ſumma gratia tua. ſ. quam habes in oculis Cæſ. ac potẽtia. ſ. tua ſi impetrauero hanc rem. Ego ſpero illud fore tibi adiumento, ſcilicet ad impetrandum à Cæſ. cuius poteſt eſſe optimus iudex, qa nuſcit an verum ſit, videlicet Cæſ. qui omnes memoria tenet à quibus obſeruatus eſt. Itaque nihil doceo te, ſummo tibi pro Capitone. id eſt in defenſione Capitonis quãtum ipſe, id eſt iure ſentires ſup. Cæſ. meminiſſe. Ego deferam ad te, id eſt tibi ſignificabo. tui videbis, id eſt iudicabis quantum ponderis ſit in eo. ſ. quod iudicabo tibi. tu non ignoras quam partem, & cauſam ego defenderim reip. & per quos homines & ordines ſteterim. ſ. in honore & dignitate, & qbus fuerim munitus. i. protectus ac confiſus, ego velim credas mihi hoc ſi quid fecerim in hoc ipſo bello minus. i. non, aut non ſatis ex voluntate Cæſ. quod intellexerim ipſum Cæſ. ſcire me feciſſe inuitiſſimum, id feci conſilio, hortatu, auctoritate aliorum vt Pomp. Lentuli, Catonis, &c. Quod fuerim moderatior, & temperatior. ſ. in oppugnando Cæſ. quam quiſquam. ſ. alius in ea parte. ſ. Pompeiana, credas inquam, me feciſſe id maxime auctoritate Capitonis: Cuius. ſ. Capitonis, vtitur genitiuo, quia de moribus loquitur, ſi habuiſſem reliquos neceſſarios ſimiles, ego profuiſſem fortaſſe non nihil reip. qa pauciores boni ciues periſſent, & profuiſſem, certe. i. ſine dubio, plurimum mihi. O mi Plance ſi tu effeceris hanc rem, tu confirmaueris. i. corroboraueris ſpem meam de beneuolentia tua erga me, & adiũxeris ſummo beneficio tuo ad neceſſitudinem tuam. i. ad neceſſarios tuos, ad deuinctionem amicitiæ quaſi neceſſariæ, ipſum Capitonem, virum gratiſſimum, officioſiſſimum, optimum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

L. Manlium, hominem doctum & bonum, Acilio commendat, vt eum in petitionem fraternæ hæreditatis adiuuet.

CICERO ACILIO PROCOS. S. 30

L. Manlius eſt Soſis. is fuit Catinenſis: ſed eſt vna cum reliqs Neapolitanis ciuis Romanus factus, decurioq́. Neapoli erat enim adſcriptus in id municipium ante ciuitatem ſocijs & Latinis datã. eius frater Catinæ nuper mortuus eſt. nullam oĩno arbitramur

de

de ea hęreditate controuerſiam eum habiturum: & eſt hodie in bonis: ſed quando habet præterea negocia vetera in Sicilia ſua; & hanc hæreditatem fraternam, & omnia eius tibi commendo, in primiſque ipſum, virum optimum, mihique familiariſſimum, iis ſtudijs literarum, doctrinæque preditum, quibus ego maxime delector. peto igitur abs te, vt eum, ſiue aderit, ſiue non venerit in Siciliam, in meis, intimis, maximeque neceſſarijs ſcias eſſe; itaque tractes, vt intelligat, meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Vale.

HVB. MAnlius) Cõmendat Cic. Acilio proroſuli iu Sirilia, Mãlium quendam, vt ei faueat in pſequenda hæreditate fratris, qui Catinæ perierat, & vt oſtendat dignum cõmendatione, laudat eius probitatem, & doctrinam. [Soſis) Nomen vrbia, vt puto quæ & Suſa dr in Suſania parte Aſiæ maioris. [Catinenſis) Ex Catina, quæ vrbs eſt Siciliæ. [Reliquia Neap.) Qui ciuitate Romana donati fuerãt. [Decurio) Non. ẽ eſt magiſtratus, de quo alio loro plenius diximus. [Adſcriptus) Receptus. [In id municipiũ) Neapolitanũ. [Eſt in bonis) In poſſeſſione bonorũ.

Soſis, Suſa. Catina, Decurio.

ASC. L. Manlius &c.) Commendat Acilio proconſuli in Sicilia Mãlium quendam ad obtinendam hæreditatem literis Catinę defuncti dicens. L. Manlius eſt Soſis. i. in ea vrbe Aſiæ, quæ & Suſa dicitur, is .ſ. Manlius fuit Catinenſis .ſ. ciuis, hoc eſt Catinæ ciuitatis Siciliæ, ſed eſt factus ciuis R. i. vna .i. ſimul, cum reliquis Neapolitanis, ergo & ipſe Neapolitanus. quomodo erga Catinenſis, dor rbit id ſtatum, & factus eſt decurio Neapoli .i. in ea vrbe, quæ noua vrba dicitur, cum prius Parthenope diceretur. Ipſe enim erat adſcriptus. i. ſcripto receptus in id municipium ſ. Neapolitanum, & ita licet Catinæ natus Neapolitanus dici potuit ante ciuitatem .ſ. Romam, datam ſocijs & Latinis frater eius .ſ. Manlij, mortuus eſt nuper Catinæ; nos nullam .i. non vllam non arbitramur eum habiturum omnino vllam controuerſiam .i. litem de ea hæreditate, & eſt hodie in bonis .i. in bonorum poſſeſſione, ſed quando. i. quoniam habet præterea. i. præter hæreditatem illam vetera negocia in Sicilia ſua .ſ. patria, ego commendo tibi, & hanc hæreditatem fraternam & omnia eius .ſ. bona, & in primis. i. præcipue commendo tibi ipſum virum optimum, & familiariſſimum mihi præditum his ſtudijs literarum, quibus ego delector maxime. Igitur peto abs te, vt ſcias eum eſſe intimis meis & maxime neceſſarijs, ſiue aderit. i. præſens erit, ſiue venerit in Siciliam, & tractes eum ita vt intelligas meam commendationem fuiſſe ſibi magno adiumento. Sunt qui legant ſiue aderit, ſup. te ſiue non venerit in Siciliam, ſed ſi non venerit quomodo Acilius eam tractabit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Flauium Craſſipedis generi amicum olim, Acilio commendat.

CICERO ACILIO PROCOS. s. 31

C. Flauio, honeſto, & ornato equite Romano, vtor valde familiariter: fuit enim generi mei C. Piſonis perneceſſarius; meque diligentiſſime obſeruat & ipſe, & L. Flauius frater eius. quapropter velim honoris mei cauſa, quibus rebus honeſte, & pro tua dignitate poteris, quam honorificentiſſime, & quam liberaliſſime C. Flauium tractes. id mihi ſic erit gratum, vt gratius eſſe nihil poſſit. ſed præterea tibi affirmo, neque id ambitione adductus facio, ſed tum familiaritate, & neceſſitudine, tum etiam veritate; te ex C. Flauij officio, & obſeruantia, & præterea ſplendore, atque inter ſuos gratia magnam voluptatem eſſe capturum. Vale.

HVB. C. Flaüio) Commendat Cic. Flauium equitem R. qui fuerat valde neceſſarius Caij Piſonis olim generis ſui, oſtendit autem eum fore magnæ voluptati ipſi Acilio.

PHIL. C. Flauio) Siciliam tunc procunſul Acilius miniſtrabat, cum Cic. has ad eum literas dedit qbus C. Flauium equitem R. valde neceſſarium C. Piſonis diligentiſſime cõmendauit. In primis hominem laudat in quem beneficium cõferendum eſt, vt eo dignus eſſe videatur. Inde quod poſtulat demum remuneratione m oſtendit. [C. Piſonis) Duos habuit, vt ante diximus, generos. [Perneceſſarius) Valde familiaris. [Obſeruat) Veneratur amat. [Cauſa) Vt ſi diras reſpectu ab ro deducitur cauſa, quod in futuro facit, quod eſt comburo, habet enim vim quandam ardoris cauſa. [Ambitione) Cupiditate honoris & laudis vitioſa & differt ab ambitu. Nam ambitio in voluntate eſt, ambitus in actu. Qui enim pro aliqua dignitate adipiſcendi largitur, peccat antiquitus, quem iuniores, ſimoniam, appellare conſueuerunt.

Pernece. Obſeruo Ambitio Ambitus Simonia.

ASC. CAIO &c.) Eidem proconſuli in Sicilia commendat C. Flauium equitem R. neceſſarium Cn. Piſonis, dicẽs. Ego vtor valde familiariter C. Flauio equite R. honeſto & ornato .i. decorato ſ. moribus & virtute. Fuit enim perneceſſarius. i. valde neceſſarius C. Piſonis .ſ. Craſſipedis generi mei .i. mariti filiæ meæ Tulliæ, & obſeruat. i. cauet offendere me diligenter, & .i. ſimul ipſe, & L. Flauius frater eius. Quapropter velim, cauſa honoris mei, ſup. vt tractes C. Flauium quam honorificentiſſime, & quam liberaliſſime, quibus .i. quibuſcunque rebus poteris ſup. eum ſic tractare honeſte & pro dignitate tua. i. ſecundum dignitatem tuam, id erit mihi ſic gratum, vt nihil poſſit eſſe gratius. Sed præterea. i. præter quòd hoc erit mihi gratiſſimum affirmo tibi, neque facio id adductus ambitione .i. nimia cupiditate impetrandi quæ vellens, qua ducuntur ambitioſi, ſed ſup. adductus tum familiaritate, & neceſſitudine, tum etiam veritate, te eſſe capturum magnam voluptatem ex officio C. & Flauij, quod. ſ. tibi reponet, & obſeruantia ,ſ. eius in te, & præterea ex ſplendore, atque gratia inter ſuos .i. quam habet inter ſuos.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hoſpites Aleſinos ſuos proconſuli Siciliæ diligenter commendat.

CICERO ACILIO PROCOS. s. 32

IN Aleſina ciuitate tam lauta, quàm nobili coniunctiſſimos habeo & hoſpitio, & familiaritate M. & C. Clodios, Archagathum, & Philonem. ſed vereor, ne quia complures tibi præcipue commendo, exæquare videar ambitione quadam commẽdationes meas. quãquam à te quidem cumulate ſatisfit & mihi, & meis omnibus. ſed velim ſic exiſtimes, hanc familiam, & hos mihi maxime eſſe coniunctos vetuſtate, officijs, beneuolentia. quamobrem peto à te maiorem in modum, vt his, omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fideſq. patietur, commodes. id ſi feceris, erit mihi vehementiſſime gratum. Vale.

HVB. IN Aleſina) Hac epiſtola rõmendat quoſdam hoſpites, & familiares ſuos ex Aleſina vrbe petitq. vt non minus putet cũmendatos, eo quod plurimos rommendet, ſibi .n. gratiſſimũ fore quidqd Acilius in illam familiam contulerit. [Aleſina) Poſſeſſiuum eſt ab Aleſa quæ eſt Siciliæ ciuitas, auctore Ptol. & Str. [Exæquare) Aequales facere. [Ambitione) Vt videar multu.

ASC. IN Aleſina) Commẽdat hoſpites ſuos Aleſinos quos hoc loco nominat, dicẽs. Ego habeo in ciuitate Aleſina. i. Aleſæ oppidi in Sicilia, tam lauta .i. ſplendida, & culta, q nobili cõniunctiſſimos ſup. mihi & hoſpito & familiaritate Marcum, & C. Clodios Archagatum & Philonem, Sed vereor ne, quia commendo tibi pręcipue complures, videar exæquare. i. equales facere rommẽdationes meas quadã ambitione. i. cupiditate gloriæ, glorioſum enim videtur multos habere æqualiter commendandos, quanquam ſatisfit quidem. i. certe a te & mihi & meis omnibus. Sed velim ſup. vt exiſtimes ſic hanc familiam. i. Archagathianam, & hos .ſ. ſup. a nominatos eſſe maxime coniunctos mihi vetuſtate, officijs, ſup. & beneuolentia. Quamobrem peto a te in modum maiorem. i. non vulgarem, vt commodes. i. commodum facias, his. ſ. ſupradictis, in omnibus rebus quantum dignitas tua, & fides patietur. Si tu feceris, id erit mihi gratum vehementiſſime.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Amicum Naſonem, quem plerique autumant patruum Ouidij poëtæ, commendat.

CICERO ACILIO PROCOS. s. 33

C. Otacilio Naſone vtor familiariſſime ita prorſus, vt illius ordinis nullo familiarius: nam, & humanitate eius, & probitate in conſuetudine quotidiana magnopere delector. nihil iam opus eſt expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo ſic vtar, vt ſcripſi. habet is in prouincia tua negocia: quæ procurant liberti Hilarius, Antigonus, Demoſtratus: quos tibi, negociaque omnia Naſonis non ſecus commendo, ac ſi mea eſſent, gratiſſimum mihi feceris, ſi intellexero, hanc commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.

HVBERTINVS.

C. Otacilio) Clara eſt, hæc epiſtola commendatione Otacilij Naſonis, quem Cic. tibi, & familiaritate, & conſuetudine maxima coniunctum eſſe dicit. [Ordinis) Equeſtris.

PHIL. C. OTACILIO) Alia eſt epiſtola ad eundem commendaticia, in qua eandem ſeruat commendationis formam. Fuit is

Proſus Otacilius Naſo. Cic. valde familiaris. [Proſus) Valde, omnino quaſi porrò verſus appellatum. [Ordinis) Senatorij, aut

Hilaris. equeſtris. [In prouincia) Siciliam dicit. [Hilarius) Non appo nas aſpirationis notam græcum ἱλαρὸς, & lætum ſignificat, tactum inde nomen viri proprium Hilarius. [Antigonus) Ab ἀντὶ contra γόνον factum. [Demoſtratus:) δῆμος dictum, & στρατὸς quaſi in exercitu fortunatus. [Pondus) Exiſtimationem, metaphoricos dictum ab auro ponderato.

ASC. CNAEO &c.) Cõmendat Otacilium, & negocia eius per tres libertos eius quos nominat curãda, paucis quidem, ſed electis verbis dicens. Ego vtor familiariſſime C. Otacilio Naſone, ita proſus .i. omnino, & in oẽm partem verſus; vt nullo alius ordinis ſup. vtar familiarius, nam ego delector magnopere, & humanitate eius & probitate, in conſuetudine .i. conuerſatione quotidiana. Nihil opus eſt iam expectare te quibus verbis commendem tibi eum, quo vtor ſic vt ſcripſi, q.d. ſcis ꝙ exquiſitis commendatum velim. Is habet in prouincia .ſ. tua Sicilienſi negocia, quæ procurant liberti .ſ. eius Hilarius, Antigonus, Demoſtratus, quos, & negocia omnia Naſonis ego commendo tibi non ſecus .i. nõ aliter ac .i. q ſi eſſent mea. Tu feceris mihi gratiſſimum, ſi intellexero hanc cõmendationem habuiſſe magnum pondus apud te.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Lyſonem hoſpitij gratia commendat.

CICERO ACILIO PROCOS. s. 34

AVitum mihi hoſpitum eſt cum Lyſone Lyſonis filio Lilybetano: valdeque ab eo obſeruor, cognouique dignum, & patre, & auo: eſt enim nobiliſſima familia. qua propter commendo tibi maiorem in modum rem, domumque eius; magnoque opere abs te peto, cures, vt is intelligat, meam commendationem maximo ſibi apud te, & adiumento, & ornamento fuiſſe. Vale.

HVB. AVitum) Dicit Cic. Lyſonem Lyſonis filium ſibi Acilio commendationem iure vetuſtiſſimi hoſpitij magnę ergaſe beneuolentiæ, & obſeruantiæ. [Auitum) Vſque ab auo inceptum, eſt enim ab auo deriuatiuum nomen.

ASC. AVITVM &c.) Non minus accurate commendat Lyſonem Lyſonis Lilybætani filium ac domum, & negocia eius dicens. Hoſpitium auitum .i. an auo vſq; inceptum ius hoſpitalitatis, eſt mihi cũ Lyſone Lyſonis filio Lilybetano, & ego obſeruor .i. veneror ab eo valde, & cognoui ſup. eũ dignum, & patre, & auo. Familia .n. ſup. eorum eſt nobiliſſima .ſ. in Sicilia. Quamobrem ego cõmendo tibi in maiorem modum rem, & domum eius, & peto à te magnoꝑe ſup. vt cures, vt is .ſ. Lyſo intelligat cõmendationẽ meã fuiſſe ſibi apud te maximo, & adiumẽto, & ornamẽto.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Auianum Philoxenum, hoſpitem ſuum, & in Nouocomenſes relatum à Cæſare, commendat.

CICERO ACILIO PROCOS. s. 35

C. Auianus Philoxenus antiquus eſt hoſpes meus &, præter hoſpitum, valde etiam familiaris: quem Cæſar meo beneficio in Nouocomenſes retulit. nomen autem Auiani conſecutus eſt, ꝙ homine nullo plus eſt vſus, quàm Flacco Auiano meo, quẽadmodum te ſcire arbitror, familiariſſimo. quæ ego omnia collegi, vt intelligeres, non vulgarem eſſe commendationem hanc meam. peto igitur abs te, vt omni bus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſſis, ei commodes; habeasq. in numero tuorum; perficiasque, vt intelligat, has literas meas magno ſibi vſui fuiſſe. erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

C. Auianus) Auiani quoque Siculum iure hoſpitij, & familiaritatis commendat, quem dicit à Cæſ. in Nouocomenſes eſſe relatum. Deinde exponit cauſam quare Auianus ſit nominatus. [Philoxenus) Poteſt eſſe cognomen græcum, aut ſignificat hoſpitalem, ſiue amatorem hoſpitium. [Meo beneficio) Meo fauore. [Retulit) Tranſtulit, propoſuit. [In Nouocomenſes) .i. in numero eorum quos ciues Nouocomenſes fecit. Comum .n. ciuitas in radicibus montium, quia ad Rhetos ſunt olim, vt ſcr. Str. lib. v. mediocris colonia fuit, ſed Pompeius Str. magni Pomp. pater colonos in eam reſtituit, quam incumbẽtes Rheti vaſtauerant. Inde C. Scipio tria hoĩum milia inſuper adiecit poſtmodũ diuus Cæſ. quinque inquilinorum milia ad inhabitandum deducit, è quibus quingenti illuſtriſſimi fuere Græci, hos & ciuitate donatos in habitatorum numero deſcripſit. non tamen ibi domicilium habuere, ſed oppido nomen relinquentes, & nouum Comum appellantes Nouocomenſes oppidanos vocauere, huic loco finitimus Larius eſt, lacus, quem Addua fluuius auget inde flumen Padum ingrediens. Hæc Str. [Secutus) Adeptus. HVB. Philoxenus. Comũ. Nouũ. Comũ. Larius.

ASC. CAIVS &c.) Cõmendat C. Auianum Siculum iure hoſpitij, quod plurimum apud priſcos valuit, preſertim longa ſerie deductum, dicens. C. Auianus Philoxenus eſt antiquis hoſpes meus, & valde familiaris, etiam præter hoſpitium, quem Cæſ. retulit .i. recenſuit, & annumerauit, in Nouocomenſes .i. inter ciues Nouicomi vrbis in radice montium iuxta Rhetos, beneficio meo .i. interceſſione mea. Autem .i. ſed ipſe eſt conſecutus nomen Auiani, ꝙ nullo homine vſus eſt plus q̃ Flacco Auiano meo familiariſſimo, quemadmodum arbitror te ſcire. Quæ omnia .ſ. vincula amicitiæ, ego collegi .i. ſimul citaui, & adduxi, vt intelligeres hanc commendationem meam eſſe non vulgarem .i. egregiam. Peto igitur abs te vt commodes .i. cõmodum facias ei .ſ. Auiano omnibus rebus, quod .i. quoad poſſis facere ſine moleſtia, & habeas ſup. eum in numero tuorum, & perficias vt intelligat has lr̃as meas fuiſſe ſibi magno vſui .i. magnę vtilitati. Id erit mihi gratum in modum maiorem .i. ad menſuram nõ vulgarem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Demetrium Megam Acilio commendat: &, vt eum in numero ciuiũ Romanorum habeat, petit.

CICERO ACILIO PRO COS. s. 36

CVm Demetrio Mega mihi vetuſtum hoſpitium eſt familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. ei Dolabella rogatu meo ciuitatẽ à Cæſare impetrauit. qua in re ego interfui. itaque nunc P. Cornelius vocatur. cumque propter quoſdam ſordidos homines, qui Cæſaris beneficia vendebant, tabulam, in qua nomina ciuitate donatorum inciſa eſſent, reuelli iuſſiſſet; eidem Dolabellæ, me audiente, Cæſar dixit, nihil eſſe, quod de Mega vereretur: beneficium ſuum

in eo manere. Hoc te ſcire volui, vt cum in ciuium Romanorum numero haberes, ceteriſque in rebus tibi eum ita commendo, vt maiore ſtudio neminem commendarim. gratiſſimum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, vt intelligat, meam commendationem magno ſibi ornamento fuiſſe. Vale.

HVB. CVm Demetrio) Hunc Demetrium Siculum hominem Cæſ. beneficio Dolabellæ à Cic. rogati ciuem R. fecerat, cumque Cæſ. indignatus, quod nonnulli ſordidi homines ciues facti beneficio ſuo abuterentur reuulſiſſet tabulas, in quibus erant ſcripta nomina eorum, qui facti erant ciues, dicit C. Cæſ. voluiſſet omnino Demetrium remanere in numero ciuiũ. Itaque tanquam ciuium R. commendat eum Acilio. [Quanta) ſ. eſt. [Ciuitatem) Vt fieret ciuis R. [Nunc) Poſtquam eſt donatus ciuitate. [P. Cornelius) Quia id proprium eſt nomen maxima ciuium R. neque Publij alij vocantur quam Romani ijdemque liberi. Perſius: Libertate opus eſt non hac quam quiſque Velina Publius emeruit, &c. [Reuelli) Refici affigebantur eo in foro, vt ab omnibus poſſent legi. [Manere) Se enim nolle mutare factum.

Reuelli.

ASC. CVM &c.) Commendat Demetrium Siculum, ſed ciuem Rom. effectum, dicens. Hoſpitium .i. ius hoſpitalitas, vetuſtum .i. antiquum, eſt mihi cum eo, quanta cum nullo Siculo .ſ. alio, nam & ipſe Siculus eſt. Dolabella qui gener Cic. fuit impetrauit a Cæſ. ei ciuitatem .ſ. Rom. rogatu meo .i. propter preces meas. In qua re .i. in donatione ciuitatis eius ego interfui. Itaque ipſe vocatur nunc .ſ. ciuis effectus P. Cornelius. Cumque .i. & cum, hoc eſt quando, Cæſar ſup. iuſſiſſet tabulam in qua nomina donatorum .i. eorum qui donati fuerunt ciuitate, inciſa eſſent reuelli .i. a loco eminenti in quo fixa erat, auelli propter quoſdam homines ſordidos .i. turpiter auaros, qui vendebant beneficia Cæſ. i. ius ciuitatis gratias à Cæſare donatum, Cæſ. dixit eidem Dolabellæ me audiente nihil .i. nullam cauſam eſſe quod vereretur de Mega .ſ. Demetrio, beneficium .ſ. donatæ ciuitatis manere .ſ. irreuocatum eſſe in eo. Ego volui te ſcire hoc vt haberes .i. reputares eum in numero ciuium R. & commendo tibi eum in ceteras rebus ita, vt neminem commendarim, maiore ſtudio .i. affectu, & conatu. Tu feceris mihi gratiſſimum, ſi tractatis pro tractaueris eum ita, vt intelligat meam commendationem fuiſſe ſibi magno ornamento .i. ad hoc. & ornetur honore: & exiſtimatione.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hippia cauſam vt defendat, Acilium rogat.

CICERO ACILIO PROCOS. S. 37

HIppiam, Philoxeni filium, Calatinum, hoſpitem, & neceſſarium meum, tibi commendo maiorem in modum. eius bona, quemadmodum ad me delata res eſt, publice poſſidentur alieno nomine contra leges Calatinorum. id ſi ita eſt, etiam ſine mea commendatione ab æquitate tua res ipſa impetrare debet, vt ei ſubuenias quoquomodo autem ſe res habet; peto à te, vt honoris mei cauſa eum expedias; tantumque ei commodes, & in hac re, & in ceteri, quantum tua fides, dignitaſque patietur. id mihi vehementer gratum erit. Vale.

HVB. HIppiam) Commendat Hippiam quendam, cuius bona vſurpabantur, rogatque Acilium, vt pro æquitate, & pro eius amore eum tueatur.

ASC. HIPPIAM &c.) Commendat Hippiam amicum, cuius bona vſurpabantur iniuque, dicens: Ego commendo tibi in maiorem modum Hippiam Calatinum filium Philoxeni .ſ. Auiani, hoſpitem & neceſſarium meum. Bona eius poſſidentur .ſ. ab iniuſtis occupatoribus, publice .i. manifeſte quia nomine alieno contra leges Calatinorum, quemadmodum res eſt delata ad me: .i. vt accepi. Si .i. ita, res ipſa debet impetrare ab æquitate tua, vt ſubuenias ei, etiam ſine commendatione. Autem .i. quoquo .i. quocunque modo res habet ſe, peto a te cauſa honoris mei expedias .i. lite liberes, eum .ſ. Hippiam, & commodes .i. commodum facias ei in hac re, & in ceteris, tantum quantum fides tua, & dignitas patietur. Id erit mihi gratum vehementer.

PAVL. MAN. PVBLICE poſſidentur) Legem apud Calatinos fuiſſe credideram, quæ caueret, ne quicquam publice, niſi publico nomine, poſſideretur. Hippiæ autem bona alieno nomine, puta cuiuſpiam abſentis, vel pupilli, publice poſſidebantur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Bruttij res Acilio commendat.

CICERO ACILIO PROCOS. S. 38

L. Bruttius, eques Romanus, adoleſcens omnibus rebus ornatus, in meis familiariſſimis eſt, meque obſeruat diligentiſſime. cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde à quæſtura mea Siciliensi. omnino nunc ipſe Bruttius Romæ mecum eſt: ſed tamen domum eius, & rem familiarem, & procuratores tibi ſic commendo, vt maiore ſtudio commendare non poſſim. gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, vt intelligat, id quod ei recepi, hanc meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Vale.

HVB. L. Bruttius,) Ex lectione textus facillime cognoſcuntur argumenta in pleriſque epiſtolis commendaticijs. Itaque omiſſis ijs, quæ neceſſaria interpretatione non indigent ea duntaxat, quæ obſcuriora ſunt declarabimus. Commendat igitur quendam Brutt. adductis ſecundum morem ſuum cauſis commendationis. [Iam inde) .i. vſque. [Siciliensis) Quam geſſi in Sicilia. [Domum eius) Quam habet in Sicilia.

PHIL. L. BRVTTIVS) Quæ ſummopere delectant. Idem in multis facit epiſtolis nunc hos, nunc illos commendando, & ſemper varijs vocabulis, variæ dicendi copia in eadem materia vti videmus. [Commendat hic L. Brutt. equitem R. [Iam inde) .i. vſque. [A quæſtura) In Sicilia quæſtor fuit. Eſt enim Sicilia a Siculo Sicanorum duce appellata. Pars olim fuit Italiæ, nunc inſula. Vnde Virg. Hæc loca vi quondam vaſta conuulſa ruina. Tantum æui longinqua, valet mutare Vetuſtas. Diſſiluiſſe feruntur cum protinus vtraque tellus Vna foret. Vnde Siciliensis, & Siculus. [Domum) In Sicilia.

Unde. Sicul.

AS. LVCIVS &c.) Commendat L. Brutt. equitem diligentiſſime dicens. L. Brutt. eques R. adoleſcens ornatus omnibus rebus eſt in familiariſſimis meis .i. inter familiariſſimos meos, & obſeruat .i. cauet offendere, & ita veneratur me diligentiſſime. Cum cuius patre fuit mihi magna amicitia, iam inde a quæſtura mea Siciliensi .i. ſtatim ab eo tempore quo quæſtor in Sicilia fui. Ipſe Brut. eſt nunc omnino Romæ mecum, ſed tamen ego commendo tibi domum eius rem familiarem, & procuratores ſicut non poſſim commendare maiori ſtudio. Tu feceris mihi gratiſſimum, ſi curaris pro eo quod eum curaueris, vt Brut. intelligat, id quod recepi .i. promiſi ei, hanc commendationem meam fuiſſe ſibi magno adiumento.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Titurnium familiaritatis ergo diligenter commendat.

CICERO ACILIO PROCOS. S. 39

CVm familia Titurnia neceſſitudo mihi intercedit vetus: ex qua reliquus eſt M. Titurnius Rufus: qui mihi omni diligentia, atque officio eſt tuendus. eſt igitur in tua poteſtate, vt ille in me ſatis ſibi præſidij putet eſſe: qua propter eum tibi commendo maiorem in modum: & abs te peto, efficias, vt is commendationem hanc intelligat ſibi magno adiumento fuiſſe. erit id mihi vehementer gratum. Vale.

HVB. CVm familia) Argumentum commendationis per ſe patet. [Reliquus eſt) Relictus ceteris mortuis. [Præſidij) Tutelæ, adiumenti.

ASC. CVM familia &c.) Commendat M. Titurnium dicens. Vetus neceſſitudo .i. neceſſaria quodammodo amicitiæ coniunctio intercedit .i. communis eſt mihi cum familia Titurnia, ex qua M. Titurnius Rufus eſt reliquus .i. ſolus ſuperſtes, qui eſt tuendus .i. protegendus mihi omni diligentia atque officio. Igitur eſt in poteſtate tua, vt ille .ſ. M. Tit. putet ſatis præſidij .i. tutelę & protectionis hoc eſſe ſibi in me. Quapropter ergo commendo tibi eum in modum .i. formam aut menſuram maiorem .i. non vulgarem aut ingentem, & peto abs te, ſed ante q, & t, venuſte dicitur abs, vt efficiat, vt is intelligat hanc commendationem .ſ. meam fuiſſe ſibi magno adiumento. Id erit mihi gratum vehementer. Nihil eſt quod expoſitionis egeat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Aurelios filios Lucij neceſſitudinis gratia valde commendat.

M. CICERO Q. ✱ ANCHARIO Q. F. PROCOS. S. D. 40

L. Et C. Aurelios L. F. quibus & ipſis, & patre eorum, viro optimo, familiariſsime vtor, commendo tibi maiorem in modum, adoleſcentes omnibus optimis artibus ornatos, meos perneceſſarios, tua amicitia dignisſimos. ſi vlla mea apud te commendatio valuit, quod ſcio multas plurimũ valuiſſe; hęc vt valeat, rogo. quod ſi eos honorifice, liberaliterque tractaris; & tibi gratisſimos, optimosque adoleſcentes adiunxeris. & mihi gratisſimum feceris. Vale.

HVB. L. Et C. Aurelios) Ex familia Aureliorũ. [Quod ſcio) quia ſcio.

ASC. L. ET C. Aurelios cõmendat dicens. Ego cõmendo tibi in maiorem modum Lucium & Caium Aurelios, filios Lucij, quibus & ipſis & patre, eorum viro optimo vtor familiariſſime, commendo inquam eos adoleſcentes ornatos oĩbus optimis artibus. Vbi omnis cum ſuperlatiuo iungitur, ſed vr illud complexum optimæ artes quaſi pro vno vocabulo poni, ſicut artes liberales, perneceſſarios meos digniſſimos tua amicitia. Si vlla commendationes meas valuiſſe plurimum .ſ. apud te, rogo vt hæc valeat .ſ. apud te plurimum. Quod ſi tractaris pro tractaueris eos honorifice, & liberaliter, tum, & .i. ſimul coniunxeris tibi adoleſcentes gratiſſimos & optimos & feceris mihi gratiſſimum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Culleolo gratias agit, quod L. Luccei causam diligenter ſuſceperit, & vt id porro agat, orat.

M. CICERO L. CVLLEOLO S. D. 41

QVæ feciſti L. Luccei cauſa, ſcire te planè volo, te homini gratisſimo commodaſſe. & cum ipſi, quæ feciſti, pergrata ſunt: tum Pompeius, quotieſcunque me videt, videt aũt ſæpisſime, gratias tibi agit ſingulares. addo etiam illud, quod tibi iucũdisſimum eſſe certo ſcio, me ipſum ex tua erga Lucceium benignitate, maxima voluptate affici. quod ſupereſt, quanquam mihi non eſt dubium, quin eum antea noſtra cauſa, nunc iam etiam tuæ conſtantiæ gratia manſurus ſis in eadem iſta liberalitate; tamen abs te vehementer etiam atque etiam peto, vt ea, quæ initio oſtendiſti, deindeque feciſti, etiam ad exitum augeri, & cumulari per te velis. id & Lucceio, & Pompeio valde gratũ fore, teque apud eos præclare poſiturum, confirmo, & ſpondeo. De rep. deque his negocijs, cogitationibusque noſtris perſcripſeram ad te diligenter paucis ante diebus; easque literas dederam pueris tuis. Vale.

HVB. QVæ feciſti) Tractauerat Culleolus liberaliſſime L. Lucceium virum doctiſſimum, ad quem Cic. ſcripſit lib. v. illam epiſtolam coram me tecum &c. Itaque oſtẽdit Cic. hoc beneficium Culleoli in Lucceium collatum gratum fuiſſe non ſolum ipſi Luccerio, ſed ẽt Pomp. & ſibi. Itaque hortatur ipſum, vt perſeueret eadẽ liberalitate benefaciendi Lucceio, id. n. & Põp. gratum fore & beneficium collatum iri bene in viro grato. [Ipſi) Luccerio. [Tuæ cõſtantiæ grã) Vt videaris eſſe vir conſtans. [Deinceps) Poſtea. [Cumulari) Abunde impleri. [Pueris) Seruis.

ASC. QVÆ feciſti &c.) Gratum ſibi dicit quod C. Culleolus, Lucceium ad quem lib. v. ſcripſit epiſt. Coram me tecum &c. liberaliter tractauerat dicens. Ego volo te ſcire, planè te cõmodaſſe .i. ad commodum impendiſſe, homini gratiſſimo ſupp. ea quæ feciſti cauſa Lucij Luccei, & tum .i. pariter ea quæ feciſti ſunt pergrata ipſi, tum Pompeius .ſ. Magnus, quotieſcunque videt me, (videt autem ſæpiſſime) agit tibi gratias, ſingulares. Addo etiam illud, quod ſcio certo gratiſſimum eſſe tibi me ipſum affici maxima voluptate, ex benignitate tua .i. propter benignitatem tuam ergo Lucceium. Quod ſupereſt .i. quod reliquum eſt, quanquam non eſt dubium mihi, quin antea, cauſa noſtra, nunc iam .i. deinceps etiam gratia conſtantiæ tuæ ſis manſurus in eadem iſta liberalitate, tamen peto abs te vehementer etiam atque etiam vt velis augeri .i. perduci ad exitum & cumulari .i. multiplicari per te ea, quę oſtendiſti initio .ſ. te facturum, deinde quæ feciſti. Ego confirmo & ſpondeo id & .i. ſimul fore valde gratum Lucceio & Pompeio, & te poſiturum .i. locaturum apud eos præclare, quia apud gratiſſimos. Ego perſcripſeram ad te diligenter paucis diebus ante .ſ. quàm has ſcriberem de rep. & de ijs negocijs, & cogitationibus noſtris, & dederam eas literas pueris .i. ſeruis tuis, vnde non eſt opus nunc ſcribere.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à Culleolo, vt adiuuet Lucceium, vt Bylliones illi ſatisfaciant.

M. C. L. CVLLEOLO PROCOS. S. 42

L. Lucceius, meus familiarisſimus, homo omnium gratisſimus, mirificas tibi apud me gratias, egit, cum diceret omnia te cumulatisſime, & liberalisſime procuratoribus ſuis pollicitum. eſſe cum oratio tua tam ei grata fuerit; quàm gratam rem ipſam exiſtimas fore, cum, vt ſpero, quæ pollicitus es, feceris? omnino oſtenderunt Bylliones, ſeſe Lucceio Pompeij arbitratu ſatisfacturos: ſed vehementer opus eſt nobis, & voluntatem, & auctoritatem, & imperium tuum accedere. quod vt facias, te etiam atque etiam rogo. illudque mihi gratisſimum eſt, quod ita ſciunt Luccei procuratores, & ita Lucceius ipſe ex literis tuis, quas ad eum miſiſti intellexit, hominis nullius apud te auctoritatem, aut gratiam valere plus, quam meam, id vt re experiatur, iterum, & ſæpius te rogo. Vale.

HVB. L. Lucceius,) Cum L. Lucceius, alius ab eo ad quem ſcribit haberet in prouincia Luccei quidam cauſam pecuniariam aduerſus Belliones quoſdam nominatos licet Belliones. dixiſſet ſe ſatisfacturos Lucc. arbitratu & iudicio Pomp. tũ rogat Cic. hunc ad quem ſcribit, vt interponat auctoritatẽ ſuam, id faciat quod ſe facturos promiſerat procuratoribus eius, quos miſerat propter eam cauſam. In quibuſdam codicibus inuenio inſcriptionem epiſtolæ huius eſt Culleolo, quod magis probo. [Quam gratam exiſtimas,) q. d. multo gratiorem eſt cum interrogatione legendum. [Arbitratu) Iudicio, voluntate.

ASC. LVCIVS &c.) Lucceium cõmendat, dicens, L. Lucceius familiariſſimus meus, & ſup. homo gratiſſimus omnium egit tibi apud me .i. me audiente, gratias mirificas, cum diceret te pollicitum eſſe cumulatiſſime, & liberaliſſime, procuratoribus ſuis omnia .ſ. quæ petebant. Cum oratio .i. pollicitatio tua, fuerit tam grata ei, quàm .i. quantum gratam exiſtimas rem ipſam fore, cum feceris omnino, vt ſpero .ſ. te facturum, ea quæ pollicitus es? q. d. certum eſſe gratiſſimum, Bylliones .ſ. debitores ſic voca: oſtenderunt ſeſe ſatisfacturos Lucceio, arbitratu Pompeij. Sed opus ſup.

eſt nobis vehementer & voluntatem,& auctoritatem, & imperiū tuum accedere .i. addi. Vero ſimile eſt non eſſe L. Lucceium ad quem ſcribat, cum etiam ſi aliter eius nomin is fuiſſet,non taciturus ſet Cic. de nominis ſaltem communicatione,quocirca malui ad eum quem ſuperior ſcripta eſt, datam dicere. Quod vt facias .i. auctoritatem, & imperium tuum addas, rogo te etiam atque etiam. Et illud eſt gratiſſimum mihi, ꝙ procuratores Lucceij ſciunt,& ipſe Lucceius intellexit ita, ex literis quas miſiſti ad eū, auctoritatem, aut gratiam nullius hominis valere plus apud te quam meam. Ego rogo te iterum,& ſæpius vt.ſ. Lucceius experiatur .i. experimento cognoſcat id.

PAVL. MAN. BYLLIONES) Impreſſi libri, Belliones, habebant; ſcripti, Bulliones. itaque nihil dubitandum putauimus, quin eſſet vera lectio, Bylliones. u, enim literam pro y, ſcribebant antiqui, & ita in veteribus monumentis perſæpe legitur, vt Sulla, pro Sylla, murrha, pro myrrha, & alia huiuſmodi. Byllionea populi ſunt ſupra Epidamnum, quorum meminit Strabo lib. vij. dicti à Byllide, quæ eſt ciuitas in Illyrico, de qua Stephanus de vrbibus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Lucium Oppium, Egnatij procuratorem, & ſuo, & Egnatij nomine diligenter commendat.

M. CICERO Q. GALLIO S. D. 43

ETſi plurimis rebus ſpero fore, vt perſpiciā, quod tamen iampridem perſpicio, me à te amari: tamen nunc ea cauſa tibi datur, in qua facile declarare poſſis tuam erga me beneuolentiam. L. Oppius M. F. Philomeli negociatur, homo mihi familiaris, eum tibi vnice commendo, eoque magis, ꝙ eum ipſum diligo, tum ꝙ negocia procurat L. Egnatij Rufi; quo ego vno equite Romano familiariſsime vtor & qui cum conſuetudine, quotidiana, tum officijs plurimis, maximiſque mihi cō iunctus eſt. Oppium igitur præſentem vt diligas; Egnatij abſentis rem vt tueare: æque à te peto, ac ſi mea negocia eſſent. velim memoriæ tuæ cauſa des literarum aliquid, quæ tibi in prouincia reddantur; ſed ita conſcribas, vt tum, cum eas leges facile recordari poſsis huius meæ commendationis diligentia. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

HVB. ETſi) Commendat Gallo proconſuli Ciliciæ L. Oppium mercatorem, & procuratorem negociorum L. Egnatij, rogatq. vt & ipſum præſentem commendatum habeat, & Egnatij negocia tueatur. ſibi .n. gratiſſimum futurum. [Det) ſcribas. [Aliquid literarum) Quibus oſtendas id eſſe facturum.

ASC. ETSI &c.) Commendat Gallio proconſuli Ciliciæ L. Oppium curatorem negociorum. L. Egnatij, rogatque, vt & ipſum Oppium præſentem commendatum habeat, & Egnatij abſentis negocium tueatur dicens. Etſi ſpero pluribus rebus fore .i. futurum, vt perſpiciam iampridem me amari a te, tamen ea cauſa datur nunc tibi, in qua poſſis declarare facile beneuolentiam tuam erga me. L. Oppius filius Marci negociatur .i. mercaturam agit Philomeli, in vrbe illa Phrygiæ maioris in planicie cuiuſdam iugi ſita, in cuius altera parte eſt Antiochia, vt docet Str. lib. xij. homo familiaris mihi. Ego commendo tibi vnice .i. ſingulariter, eo magis quòd cum .ſ. ita fit quòd diligo ipſum, tum quòd procurat negocia Lucij Egnatij Rufi, quo equite Rom. ego vtor .i. vno ſolo familiariſſime, qui coniunctus eſt mihi tum conſuetudine quotidiana, tum maximis, & plurimis officijs. Igitur ego peto æque .i. æqualiter à te ac ſi eſſent negocia mea, vt diligas Oppium præſentem .ſ. tibi in prouincia, tueare .i. protegas rem .i. diuitias, & negocia Egnatij abſentis. Ego velim ſup. vt des .ſ. mihi, & Egnatio, aliquid literarum cauſa memoriæ tuæ .ſ. per eas conſeruandæ, quæ .ſ. literæ reddantur tibi in prouincia. hæc igitur ad eum ſcripſerat Cic. cum iam profecturos eſſet, ſed ſup. vt conſcribas .ſ. literas ita vt poſſis recordari facile diligentiam huius commendationis meæ tum .i. tunc cum leges eas .ſ. in prouincia. Ego rogo te vehementer etiam atque etiam hoc .ſ. vt id facias.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Einſdem eſt argumenti cum ſuperiori.

M. CICERO Q. GALLIO S. D. 44

ETſi ex tuis, & L. Oppidi familiariſſimi mei literis cognoui, te memorem commendationis meæ fuiſſe; idque pro tua ſumma erga me beneuolentia, proque noſtra neceſſitudine minime ſum admiratus: tamen etiam atque etiam tibi L. Oppium præſentem, & L. Egnatij, mei familiariſſimi, abſentis negocia commendo. tanta mihi cum eo neceſſitudo eſt, familiaritaſque; vt, ſi mea res eſſet, non magis laborarem. quapropter mihi gratiſſimum feceris, ſi curaris, vt is intelligat, me à te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. hoc mihi gratius facere nihil potes. idque vt facias, vehementer te rogo. Vale.

ETſi ex tuis) Eodem argumento, quo in præcedenti epiſtola commendauit Gallo eundem Oppium, quem ſuperius commendauit, & negocia Egnatij. HVB.

ETSI &c.) Cōmendat rurſus eundem eidem dicens. Etſi cognoui ex līis tuis, & līis Lucij. Oppij familiariſſimi mei, te fuiſſe memorem cōmendationis meæ, & ego ſum minime admiratus id, pro ſumma beneuolentia tua erga me, & ꝑ neceſſitudine nr̄a, hoc eſt quod id beneuolentia tua in me, & neceſſitudo mea mutua exigebat, tn̄ ego commendo tibi ēt atque ēt L. Oppium pñtem, & negocia Lucij Egnatij familiariſſimi mei, abſentis .ſ. a prouincia tua. Tanta neceſſitudo, & familiaritas eſt mihi cum eo, vt nō laborarem .i. contenderem, magis .i. validius, aut abundantius. Quapropter tu feceris mihi gratiſſimum, ſi curaris, pro curaueris, vt is .ſ. Egnatius intelligat me amari a te tm̄.i. tā multum aut tam impenſe, quātū ipſe .i. ego exiſtimo .ſ. me amari à te. Tu nihil potes facere mihi gratius hoc .i. ꝙ hoc, & rogo te vehemēter, vt facias id. AS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Anchialum Egnatij ſeruum propter dominum commendat.

M. C. APPVLEIO PROQVAES. S. D. 45

L. Egnatio vno equite Romano vel familiariſsime vtor. eius Anchialum ſeruum, negociaque, quæ habet in Aſia, tibi commendo non minore ſtudio, quā ſi rem meam commendarem. ſic enim exiſtimes velim, mihi cum eo non modo quotidianam conſuetudinem ſummam intercedere, ſed etiam officia magna, & mutua noſtra inter nos eſſe. quamobrem etiam atq; etiam à te peto, vt cures, vt is intelligat, me ad te ſatis diligenter ſcripſiſſe. nam de tua erga me voluntate non dubitabat. id vt facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

L. Egnatio) Commendat Cic. Apuleio pro quæſtori in Aſia libertum Egnatij, & eius negocia quæ habebat in Aſia, expoſitis cauſa commendationis. HV.

LVCIO &c.) Commendat Egnatium equitem Romanum dicens. Ego vtor vel .i. etiam familiariſſime vno .i. ſolo L. Egnatio, equite Romano ego commendo tibi Anchialum ſeruum eius, & negocia quæ habet in Aſia, non minorem ſtudio, quam ſi commendarem .ſ. tibi rem meam. Velim .n. ſup. vt exiſtimes ſic non modo quotidianam conſuetudinem intercedere .i. communem eſſe & coniunctionem facere mihi cum eo, ſed etiam officia magna, & mutua noſtra eſſe inter nos. Quamobrem ego peto à te etiam atque etiam, vt cures, vt is .ſ. Egnatius intelligat me ſcripſiſſe, ad te ſatis diligenter. Nam ipſe non dubitat de voluntate .i. beneuolentia tua erga me, & ita ſi non ſenſerit præſidium abs te putarit à me non ſatis diligenter. Nam ipſe non dubitat de voluntate .i. beneuolentia tua erga me, & ita ſi non ſenſerit præſidium abs te, putarit à me non ſatis diligenter petitum. Ego rogo te etiam atque etiam ſup. vt facias id. AS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Noſtium cohæredem ſuum commendat.

M. CIC. APPVLEIO PRO QVAES. S.P.D. 46

L. Nostivs zoilus eſt cohæres meus, hæres autem patroni ſui. ea re vtrunque ſcripſi, vt & mihi cum illo cauſam amicitię ſcires eſſe; & hominem probum exiſtimares, qui patroni iudicio ornatus eſſet. eum tibi igitur ſic commendo, vt vnum ex noſtra domo. valde mihi gratum erit, ſi curaris, vt intelligat, hanc commendationem ſibi apud te magno adiumento fuiſſe. Vale.

IVB. L. Nostivs) Inſtitutus fuerat hæres Cic. ex parte à quodam liberto ſuo etiam partem hæreditatis reliquerat. Cic. hunc libertum cohæredem ſuum Apuleio commendat. Vtrunque illum eſſe cohæredem meum & hæredem patroni ſui. [Ornatus) Cum factus eſt hæres.

ASC. LVCIVS &c.) Diligenter commendat cohæredem ſuum, dicens. L. Noſtius zoilus. ſ. cognomento, eſt cohæres meus. i. mecum hæres, hæres autem patroni ſui. ſ. L. Hoſtij nam libertate donati patronorum accipiebant nomina. Ego ſcripſi vtrunque. ſ. & cohæredem mihi eſſe, & patroni ſui, ea re. i. propterea. Vt &. i. pariter ſcires mihi cauſam amicitiæ cum illo eſſe, quia cohæredes inter ſe amare debent, vnde nobis magna neceſſitas amandi Chriſti indita eſt: cuius & per quem cohæredes Dei patris facti ſumus, & . i. paritee exiſtimares . i. iudicares ſupp. eum hominem probum, qui ornatos eſſet iudicio patroni, vt ab eo hæres ſit ſcriptus. Igitue ego commendo tibi eum ſic, vt . i. tanquam, vnum ex noſtra domo. Erit mihi valde gratum ſi curaris pro curaueris, vt intelligat hanc commendationem fuiſſe ſibi magno adiumento apud te.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Obliqua commendatio Egnatij.

M. CICERO SILIO S.P.D. 47

Qvid ego tibi commendem eum, quem tu ipſe diligis? ſed tamen, vt ſcires, eum non à me diligi ſolum, verum etiam amari, ob eam rem tibi hæc ſcribo. omniũ tuorum officiorum, quæ & multa, & magna ſunt, mihi gratiſſimum fuerit, ſi ita tractaris Egnatium, vt, ſentiant & ſe à me & me à te amari. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Illa noſtra, ſcilicet ceciderunt. vtamur igitur vulgari conſolatione? quid ſi hoc melius? ſed hæc coram. Tu fac, quod facis, vt me ames, teque amari à me ſcias. Vale.

HVB. QVid ego) Cic. dum diſſimulat ſe commendare Egnatium Silio multo magis commendat. hanc aũt commendationem iam oppreſſa rep. factam oſtendit. [Verum etiam amari) Hic ſicut & alio loco oſtendit maiorem eſſe vim amandi quam diligendi. [Illa noſtra) . ſ. iocoſa, & faceta, quibus vti ſolemus. [Ceciderunt) Amiſſa ſunt, calamitate pub. [Vulgari) Qua etiam vulgus vtitur. [Quid, ſi hoc melius?) Hoc dici ſolet, vbi nulla apparet ratio facti, ſicut etiam illud, ſic viſum ſuperis.

PHIL. QVID ego tibi) Commendat Egnatium quodammodo diſſimulanter non eodem ordine, quo ceteros. Addidit in calce quedam de ſeipſo. [Quid ego tibi) Simile propemodum, & illud Mart. Peccat, qui commendandum ſe putat eſſe ſuis. [Non diligi ſolum, verum etiam amari) Vt ad M. Br. Clodius Trib. pl. deſignatus valde me diligit, vel vt [illegible], q. d. pluſquam dici poſſit, valde me amat. [Illa noſtra) Puta iocoſa & familiaria. [Etiam atque etiam rogo) Quod Brutus dicit eogo, & quidem valde rogo, eodem dicendi genere vtitur inualeo, vt etiam atque etiam vale. [Ceciderunt) Calamitate tempoꝝ amiſimus. [Quid, ſi hoc melius?) Qñ nullam afferre poſſumus facti rõnem, huiuſmodi vtimur oratione. Quale eſt etiam illud apud Virg. Poſtq̃ res Aſiæ Priamiq. euertere gentem Immeritam, viſum ſuperis.

ASC. QVID &c.) Eundem quodammodo diſſimulanter commendat dicens. Quid. i. aut quid, ego cõmendem tibi eum quem tu diligis, q. d. fruſtra. Sed tamen vt ſcires eum, (loquitur de Egnatio) non ſolum diligi, verum etiam amari, quod plus eſt, à me, ego ſcribo tibi hæc ob eam rem. Grauiſſimum omnium officiorum tuorum quæ ſunt & multa & magna, fuerit mihi, ſi tractaris pro tractaueris Egnatiũ, ita vt ſentiat & ſe amari a me, & me amari à te. Ego rogo te hoc vehementer etiam atque etiam. Scilicet. i. ſcire licet cur ſic præter. Illa noſtra, quibus in foro nuper præſtabamus, ceciderunt. Vtamur igitur conſolatione vulgari, vt . ſ. velimus id, quod poſſumus. Quid ſup. dicas ſi hoc melius? voluit aliquid dicere, ſed reticuit ſubdens. Sed hæc ſupp. dicam coram. Tu fac, quod facis, vt ames me, & ſcias te amari à me.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Paphios Rufo commendat.

M. CICERO C. SEXTILIO RVFO QVAES. S.D. 48

Omnes tibi commendo Cyprios; ſed magis Paphios: quibus tu quæcunque commodaris, erunt mihi gratiſſima eoque facio libentius, vt eos tibi commendẽ, quòd & tuæ laudi, cuius ego fautor ſum, conducere arbitror, cum primus in eam inſulam quæſtor veneris, ea te inſtituere, quæ ſequatur. alij, quæ, vt ſpero, facilius conſequere, ſi & P. Lentuli, neceſſarij tui legem, & ea, quæ à me conſtituta ſunt, ſequi volueris. quam rem tibi confido magnæ laudi fore. Vale.

HVB. OMnes) Sextilio Ruſo quæſtori in Cypro commendat Cic. generaliter omnes Cyprios, ſed ſeparatim Paphios quod ei honori eeſſurum dicit, ſi inſtituerit quæ alij imitentur, in quo hortatur eum, vt ſequatur legem P. Lentuli proconſ. ipſius Cypri, vt dixit in prin. lib. ad P. Lentulum q. Cyprum Ciliciamque teneas &c. [Paphios) Ciues Paphi. Eſt enim Paphos ciuitas Cyprij in qua maxime colitur Venus, vnde & Paphia dicitur. Horat. O Venus regina Gnidi, Paphique. Eſt autem auctore Ptolemæo, & noua, & vetus Paphos.

ASC. OMNES &c.) Commendat quæſtori omnes Cyprios dicens. Ego commendo tibi omnes Cyprios, ſed magis ſupp. quàm ceteros Paphios. i. Paphi ciues, quibus quæcunque tu commodaris. i. impartiueris, erunt mihi gratiſſima, & facio eo. i. propterea libentius vt commendem tibi eos, hoc eſt ideo tibi libentius commendo, quòd arbitror, &. i. etiam, conducere. i. prodeſſe tuæ laudi, cuius ego ſum fautor. Ergo fautor etiam genitiuum regit. cum primum veneris in eam inſulam, hoc eſt in Cyprum quæſtor. i. tanquam quæſtor, te inſtituere . i. vt dicunt à principio ordinare ea, quæ alijs ſequantur. i. ſequi debeant. Quæ, vt ſpero tu conſequere. i. obtinebit penult. longa facilius, ſi volueris ſequi legem P. Lentuli neceſſarij tui, ad quam agentem in Cilicia cui Cyprus annexa eſt, ſunt epiſtolæ j. lib. & ea quæ conſtituta ſunt à me. nam & ipſe in Cilicia imperator fuerat. Quam rem. i. ea ſequi, ego confido fore tibi magnæ, laudi cum etiam Lentulo & Ciceroni laudi fuerit.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Quintum Pompeium diligentiſſime familiaritatis nomine commẽdat.

CICERO CVRIO PROCOS. S.D. 49

Q. Pompeivs, Sex. F. multis, & veteribus cauſis neceſſitudinis mihi coniunctus eſt. is cum antea meis commendationibus, & rem, & gratiam, & auctoritatem ſuam tueri conſueuerit, nunc profecto, te prouinciam obtinente, meis literis aſſequi debet; vt nemini ſe intelligat commendationem vnquam fuiſſe. quamobrem à te maiorem in modum peto, vt cum omnes meos æque ac tuos obſeruare pro noſtra neceſ-

ſitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, vt ipſe intelligat, nullam rem ſibi maiori vſui, aut ornamento, quàm meam commendationem, eſſe potuiſſe. Vale.

HVB. POmprius) Curio Græciæ præſenti vt lib. vij. vidimus, commenda: Cic. Q. Pomp. ea diligentia, qua alios ſibi amiciſſimos commendari ſolitos vidimus. [Prouinciam) Græciã.

ASC. QVINTVS &c.) Commendat Q. Pompeium Sexti filiũ, dicens. Q. Pompeius filius Sexti. ſ. Pompeij coniunctus eſt mihi, multis & veteribus cauſis neceſſitudinis. i. amicitiæ neceſſario cõſeruandæ. Iam ſexcentos ferè expoſita ſunt vocabula, ſed qa forte in vnum epiſtolium incidet qui alias nõ legerit, cogor te vnã ſæpius expoſuere. is cum conſuerit. i. conſueuerit, dr̃ .n. vtrunque, & ſueui; & ſuetus ſum, tueri. i. protegere, & rem. i. diuitias & gratiam & auctoritatem, cõmendationibus meis, debet nunc profecto te obtinente prouinciam. i. dum tu obtines prouinciam aſſequi. i. naneiſci, literis meis. i. per literas meas, vt intelligat ſe nemini fuiſſe vnquã commendatiorem. i. magis cõmendatum q̃ tibi. vr̃ hoc loco paſſiue capi & tpis præteriti rõnem ſeruare, ita vt participia interdum cõparatiua putes. Quamobrem ego peto à te in modum maiorem, vt cum debeas obſeruare. i. colere & vt dñt ſupportare, oẽs meos. ſ. familiares & amicos, æque. i. æqualiter ac. i. ſicut tuos, pro noſtra neceſſitudine. i. pp neceſſitudinẽ huc eſt neceſſaria coniunctionem & amicitiam noſtram, recipias hũc. ſ. Q. Pompeium, in primis. i. inter primos, aut præcipue in fidẽ. i. fidelem protectionem & confirmationem tuam. Ita vt ipſe intelligat nulla rẽ potuiſſe eſſe ſibi maiori, vſui. i. vtilitati, aut ornamento. i. decori quãtum ad bonum honeſtum, q̃ cõmendationem meam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

M. Curium de meliore nota Ariſt. commendat.

M. CIC. ARISTO PROCOS. S. D. 50

SVmpſi hoc mihi pro tua in me obſeruantia, quam penitus perſpexi, quandiu Brunduſij fuimus, vt ad te familiariter, & quaſi pro meo iure ſcriberem, ſi qua res eſſet, de qua valde laborarem. M. Curius, qui Patris negociatur, ita mihi familiaris eſt, vt nihil poſſit eſſe coniunctius. multa illius in me officia, multa in illum mea; quodque maximum eſt, ſummus inter nos amor, & mutuus. quæ cum ita ſint: ſi vllam in amicitia mea ſpem habes; ſi ea. quæ in mea officia, & ſtudia Brunduſij contuliſti, vis mihi etiam gratiora efficere; quanquam ſunt gratisſima; ſi me à tuis omnibus amari vides, hoc mihi da, atque largire, vt M. Curium ſartum, & tectum, vt aiunt, ab omnique incommodo, detrimento, moleſtia, ſincerum integrumque conſerues. & ipſe ſpondeo, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio maximumque te fructum ſummamque voluptatem eſſe capturum. Vale.

HVB. SVmpſi) Non indiget argumento & hæc epiſtola, quæ textu ipſo ſatis patet. ſic & ſequẽs de quibus nihil aliud eſt declarandũ.

ASC. SVMPSI &c.) Commendat M. Curium patris negociantẽ apprime diligenter, aut Ariſto proconſuli, aut Cœlio, vt quidam textus habent. Ordo eſt. Ego ſumpſi. i. aſſumpſi & quaſi arrogaui hoc mihi pro obſeruantia tua, in. i. erga me, hoc eſt pp eam, in dictis & factis tuis, ne me lædas cuſtodiam, ex veneratione quadam procedentem, quam perſpexi. ſ. percepi penitus, quandiu fuimus, Brunduſij, ſumpſi inquam vt ſcriberem ad te familiariter & quaſi pro iure meo, ſi qua. i. aliqua res eſt de qua laborarem valde. i. p qua vellem multos ſubire labores, aut multum timerem M. Curius, q negociatur. i. matrimonia agit Patris in ea vrbe Achaiæ eſt mihi familiaris ita vt nihil poſſit eſſe coniunctius. Multa ſup. ſunt officia. i. ex debito benefacta illius in me, & multa quoque ſunt ſup. officia mea in illum & quod maximum eſt. ſ. vinculum coniunctionis ſummus, & mutuus, amor eſt, inter nos. Quæ cum ſint ita, ſi habes vllam ſpẽ in amicitia mea, ſi vis, efficere ea officia & ſtudia quæ contuliſti Brunduſij in me, ẽt gratiora mihi. ſ. quam nunc ſint, quanquam ſunt gratiſſima, ſi vides me amari a tuis omnibus, da atque largire mihi hoc, vt conſerues M. Curium, ſartum & tectum, vt aiunt. i. vt in vetere prouerbio ex villarum locatione ſumpto quas ſic locare ſolemus, vt conductor eas ſartas. i. omnibus partibus ſuis conſeruatas, & clauſas, tectas à ſæuitia cœli conſeruet alioqui locatori id præſtandum eſſe, exponit autem Cic. ſubdens, vt ſup. conſerues eum ſincerum, & integrum ab omni incommodo, detrimento & moleſtia. Et ipſe. i. egomet ſpondeo, & omnes tui recipient. i. promittent hoc tibi pro me, te eſſe capturum ea mea amicitia, & ex officio tuo in me maximum fructum & ſummam voluptatem.

MVLTA in illum mea; quodq. maximũ eſt) Hanc lectionẽ puriorem, & elegãtiorem exiſtimamus, q̃ quæ antea in oĩbus impreſſis habebatur. eam accepimus eſt lib. vetere Vincentij Riccij. PAV. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Publij Meſſieni cauſam agit.

M. CICERO P. CAESIO S. 51

P. MESSIENVM, equitem Romanum omnibus rebus ornatum, meumque perfamiliarem, tibi commendo ea commendatione, quæ poteſt eſſe diligentisſima. peto à te & pro noſtra, & pro paterna amicitia, vt eum in tuam fidem recipias, eiusque rem, famamque tueare. virum bonum, tuaque amicitia dignum tibi adiunxeris, mihique gratisſimum feceris. Vale.

PVblium commendat dicens. Ego commendo tibi P. Meſſienum, equitem R. ornatum omnibus rebus & perfamiliarẽ. i. valde familiarem meum, ea commendatione, quæ poteſt eſſe diligentiſſima. Peto a te & pro noſtra, & pro paterna amicitia, vt recipias eum in fidem. i. fidelem protectionem tuam, & vt tueatur. i. protegas rem & famam eius. Tu adiunxeris tibi virum bonum & dignum amicitia tua, & feceris mihi gratiſſimum. AS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Pro Antonio Licinio ad Regem ſcribit.

CICERO REGI S. 52

A. LICINIVS Ariſtoteles Melitenſis, antiquisſimus eſt hoſpes meus, & præterea coniunctus magno vſu familiaritatis. hæc cum ita ſint, non dubito, quin tibi ſatis commendatus ſit. etenim ex multis cognoſco, meam commendationem plurimum apud te valere. hunc ego à Cæſare liberaui. frequens enim fuerat nobiſcum atque etiam diutius in cauſa eſt, quàm nos; commoratus. quo melius de eo exiſtimaturum arbitror. fac igitur mi Rex, vt intelligat, has ſibi literas plurimum profuiſſe. Vale.

A. Licinius) Licinium Melienſem Pompeianorum partium ſtudioſiſſimum Regi commendat. [Melitenſi) Melitenſi ex Melita inſula Ciliciæ, quæ auctore Pomp. Africam verſus eſt, & Str. dicit eam imminere Pachyno, de qua catelli portantur, quos Melitæos vocant, de hanc Ouid. lib. 3. Faſt. Fertilis eſt Melite ſterili vicina Coſuræ Inſula, q̃ Libyci verberat vnda freti. [Nobiſcum) Contra Cæſ. [In cauſa) Bellorum ciuilium. HVB.

AVLVS &c.) Commendat Regi A. Licinium Melitem hoſpitem ſuum q̃ Põpeianaꝝ partium ſtudioſus fuerat, ſed reconciliatus Cæſ. verum qa eo nomine eum cõmendat ꝙ Pompeianus eſſet ne literæ forte deprehenſæ officiant ei ad quem ſcribit, credo non nominatum a Cic. ſed nomine regis tm̃ ſignatum. Reges. n. diuites oẽs & præcipue principes olim vocabant veteres. Milite inſula eſt Ciliciæ auct. Pomp. Africam verſus. Et Str. dicit eã imminere Pachyno, vnde catelli Melitei aſportabant, de qua Ouid. Faſt. lib. iij. Fertilis eſt Melite ſterili vicina Coſuræ Inſula quam Libyci verberat vnda freti. Ordo eſt. A. Licinius Ariſtoteles cognomento Melitenes patria eſt hoſpes meus antiquiſſimus, & ASC.

præterex

præterea.i.prætee eam coniunctionem cõiunctus.ſ.mihi magno vſu familiaritatis.i.magna cõſuetudine. Cum hæc ſint,ita non dubito quin ſit ſatis cõmendatus tibi.Etenim ego cognoſco ex multis cõmendationem mea valere plurimum,apud te.Ego liberaui huc à Cæſare.i.à perſecutione Cæſ.hoc eſt eecõciliatu eum. Fuerat.n.nobiſcũ.i.in partibus Põpeianus frequens .i. negocioſus & diligens atq; memoratus eſt in cauſa.i.vt dnt in querela Põpeiana,diutius.ſ.quã nos,quia ẽt poſt mortem Pompeij quod.i.propter quod ego arbitror,ſup.te exiſtimaturum de eo melius. Igitur ò mi rex fac . vt intelligat has literas , profuiſſe ſibi plurimũ.

PAVL. MAN. CICERO Regi.) Opinor hunc Regẽ aliquem fuiſſe gentis Martiæ,cuius cognomẽ fuit Rex,itaque ẽ: Clodij ſororis vir Q.Martius Rex appellatus eſt,auctore Plutarcho in Cęſaris vita. ad Atticum ẽt,lib.j.epiſt.xiiij.cũ dicit,Ille aũt Regis hæreditatem ſpe deuorarat,eum,quem diximus,Q. Martium Regẽ intelligit,

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Cõmendat Genucilium,hominem quauis cõmendatione digniſſimum .

M. CIC. Q. THERMO PROPRAET. s. 53

L. Genvcilio Curuo iampridẽ familiariſſime vtor,optimo viro,& homine gratiſſimo .eũ tibi pœnitus cõmendo,atque trado:primum vt omnibus in rebus ei commodes,quoad fides tua,dignitaſque patietur:patietur autem in omnibus : nihil enim abs te vnq̃ , quod ſit alienum tuis,aut etiam ſuis moribus,poſtulabit, præcipue autem tibi commendo negocio eius , quæ ſunt in Helleſpõto : primum vt obtineat id iuris in agris,quod ei Pariana ciuitas decreuit,& dedit , & quod ſemper obtinuit ſine vlla controuerſia ; deinde, ſi quid habebit cũ aliquo Helleſpontio controuerſiæ,vt in illam ✱ διοίκησιν reijcias.ſed non mihi videor,cum tibi totum hominem diligentiſſime commendarim, ſingulas ad te eius cauſas per ſcribere debere.ſumma illa ſit quidquid officij,beneficij honoris in Genucilium contuleris , id te exiſtimabo in me ipſum, atque in rem meam contuliſſe . Vale.

✱ iuriſdictionẽ

HVB. L.Genucilio) Thermo proprætori in Syria commendat Genucilium, quem dicit nihil eſſe petiturum, niſi quod & Thermo dignum ſit.[Nihil abs te) Sic Horat.j.epiſt. Vtere Pompeio Groſpho. & ſi quid petet vltro,Defer,nil Groſphus niſi verum orabit & æquum . [Διοίκησιν) Diocœſim .i. iuriſditionem.[Helleſponto) Helleſpontus in Phrygia eſt ab Helle ſorori Phryxi, dictus, Phrygia autem regio dicta eſt Aſiæ maioris quæ Phrygia etiam Troas dicitur.

Diocęſis. Helleſponto Phrygia

ASC. LVCIO &c.)Thermo proprætori in Syria cõmendat Genucilium quem dicit nihil petiturum niſi quod ſe & Thermo dignum ſit,quo nomine Horatius, ẽt Groſphum cõmendat in epiſtola dicens . Vtere Põpeio Groſpho,& ſi quid petet vltra Defer, nil Groſphus niſi verum orabit & æquum . Ordo eſt . Ego vtor iampridem.i.a pluſculo tpe familiariſſime L.Genucilio Curuo, viro optimo & homine gratiſſimo ego cõmendo tibi eum penitus,atque trado.ſ.fidei tuo,primum vt cõmodis .i. cõmode exhibeas te ei in quibuſcunque rebus,quoad.i.quatenus.fides tua.ſ.in ſeruanda æquitate qa fides fundamentũ eſt iuſtitiæ,vt dicit j. off. & dignitas tua patietur,patietur aũt in omnibus.ſ.quæ petet,ipſe enim nihil poſtulauit vnquam abs te , quòd ſit alienum tuis , aut etiam ſuis moribus.i.quod non ſit honeſtum & æquum. Egò aũt commendo tibi præcipue negocia eius quæ ſunt in Helleſponto inſula Phrygio ab Helle ſorore Phrygi , illic in Ponto ſubmerſa denominata. Primũ,vt obtineat in agris.ſ. Helleſpõtiacis,id iur.s quod ciuitas Periana quæ illic eſt,decreuit,& dedit,& qd obtinuit ſemper ſine vlla cõtrouerſia.i.contractione.Deinde ſi habebit aliqd controuerſiæ .i. litis & diſcrepationis cũ aliquo Helleſpontio.i.in inſula Helleſponti,vt reijcias in illam diœceſim.i.in illam iuriſdictionẽ , hoc eſt ad fo illius iuriſd. vbi antiquum ius obtinet. Nequis erret,dẽ diœceſi ij.& iij.longis nõ diœceſis,nam græce ſcribitur Διοίκησις. Sed cum ego cõmendarim tibi diligẽtiſſime totum hominem.i.omnia negocia eius non videor mihi de e perſcribere ad te ſingulas cauſas eius . Illa ſit ſumma.i.gñalis clauſula,qdquid officij quaſi debiti,beneficij,benefacti liberaliter impenſi,ſup.ei,honoris,ꝯtuleris in Genucilium.i.impenderis Genucilio,ego exiſtimabo te cõtuliſſe id in meipſum atq; in rem meã.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratias agit Thermo, quòd Marcilium iuuerit , deinde ſocrum eiuſdem Thermo commendat .

CICERO THERMO PROPRAET. s. 54

Cvm mihi multa grata ſunt, quæ tu , adductus mea commendatione,feciſti ; tum in primis,ꝙ M. Marciliũ, amici,atque interpretis mei filium, liberaliſſime tractauiſti . venit enim Laodiceam , & tibi apud me, mihiq́ue pp te gratias maximas egit . quare, quod reliquum eſt, à te peto , quando apud gratos homines beneficium ponis,vt eo libentius his commodes;operamq́ue des,quoad fides tua patietur , vt ſocrus adoleſcentis rea ne fiat. ego cum antea ſtudioſe commendabam Marcilium , tum multo nunc ſtudioſius , quòd in longa apparitione ſingularem,& propè incredibilem patris Marcilij fidem , abſtinentiam , modeſtiamq́ue cognoui . Vale.

HVB. Cvm multa) Primum oſtendit Cic. ſibi gratũ eſſe quod fecerit Thermus pro M.Marcilio. Deinde cum rogat,vt det operã, ne ſocrus Marcilij rea fiat.[Rea ne fiat)Ne in iudicium deducat. Reus .n. dr quicunque in lite deducitur,etiam ſi nihil admiſerit.

ASC. CVM mihi &c.) Primum oſtendit ſibi gratum eſſe quod fecerat Thermus pro M.Marcilio,deinde rogat,vt det operam ne ſocrus Marci rea fiat. Ordo eſt. Cum multa ſint grata mihi quæ tu feciſti adductus cõmendatione me.i.per mea facta tum in primis ſupp.gratum eſt, non ſit, vnde ſm Vallam qui vult cum & tñ indicatiuum poſtulare , legendum eſſet cum mihi multa grata ſint &c. ꝙ tractauiſti liberaliſſime M. Marcellum filium amici mei,atque interpretis forte lingua Silicum,vt interceſſores, quia per interpetem res agere magni viri ſolent,ſed cum conſtet deprecatoris illic egiſſe. Cic.dicam linguæ alienæ expoſitorẽ fuiſſe, & per regulam Seruianam eo nomine quo filium vocatum . Enim.i.quia M. Marcilium venit Laodiceam,quæ vrbs eſt in prouincia Ciliciæ, & egit mihi maximas gratias propter te .i. ob beneficium tuum,quare ego peto à te,quod reliquum eſt.i.quod reſtat adhuc qñ.i.qñquidem aut qm tu ponis .i. collocas beneficiũ apud homines gratos, vt cõmodes .i. ꝓſis & cõmodum facias iis eo.i.tanto libentius,& ſup.des operam,quo ad fides .ſ. tua patietur. Fidem vt dixit,hic etiam intelligit quæ eſt fundamentum iuſtitiæ,qua ea,quæ decentee promiſimus,fideliter ſeruamus,vnde ad fidem iudicum pertinet nemini iniuriam facere , dum alicui commodum facit, vt ſocrus.i.mater vxoris adoleſcentis.ſ.Marcilij ne.i.non fiat rea.i.non vocetur in iudicium . nam reus dr quicunque cogitur cauſam dicere & ſe defendere, etiam ſi culpa vacet,non aũt eſſet iudicis eam que ſons eſſet facere vt inſons ſit,licet ignoſcere,poſſit,ego cum commendabam)ergo prius legam cum multa ſunt) antea M. ſtudioſe,tñ ſup. commendo eum nunc multo ſtudioſius , ꝙ cognoui in longa apparitione .i. obſequio quaſi apparitoris,ſingularem,&propè.i.quaſi incredibilem fidem .i.fidelitatem,abſtinentiam,modeſtiam Marcilij patris.i.ſenioris.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Negocia legati ſui M. Annei commendat .

CICERO THERMO PROPRAET. s. 55

Etsi mihi videor intellexiſſe, cum tecum Epheſi de re M. Anneij, legati mei,locutus ſum,te ipſius cauſa vehementer oĩa velle: tñ & M. Anneium tanti facio , vt mihi nihil putem ꝑtermittendum quod illius interſit: & me à te tanti fieri puto.vt non dubitem,quin ad tuam voluntatem magnus cumulus accedat commendationis meæ . nam cum iandiu diligerem M. Anneium,deq́. eo ſic exiſtimarem,vt res declarat,ꝙ vltro ei detulerim

legationem,cum multis petentibus denegaſſem:tum vero, poſteaq̄ mecum in bello,atq; in re militari fuit, tantam in eo virtutē,prudētiam,fidē,tantamq́. erga me beneuolentiam cognoui, vt hoiem neminem pluris faciá. Eum cum Sardianis hr̄e controuerſiam ſcis.cauſam tibi expoſuimus Epheſi:quá tu tñ coram facilius,meliusq́ue cognoſces. de reliquo mihi mehercule diu dubiū fuit, quid ad te potiſſimū ſcriberem. ius.n.quēadmodum dicas,clarū,& magna cū tua laude notum eſt. nobis aūt in hac cauſa nihil aliud opus eſt,niſi,te ius inſtituto tuo dicere.ſed tñ,cum me nō fugiat, quanta ſit in p̄tore auctoritas,p̄ſertim iſta integritate,grauitate, clemētia, qua te eſſe inter oēs conſtat: peto abs te pro nr̄a coniūctiſſima neceſſitudine, plurimisq́. officijs paribus, ac mutuis, vt volūtate, auctoritate, ſtudio tuo p̄ficias, vt M. Anneius intelligat,te & ſibi amicū eſſe,quod nō dubitat; ſæpe.n. mecū locutus eſt; & multo amiciorem his meis literis eſſe factū. in tuo toto imperio,atq; prouincia nihil eſt,qđ mihi gratius facere poſſis. iam,apud ip̄m,gratiſſimum hoiem,atque optimum virum, q̄ bene poſiturus ſis ſtudium tuum,atque offm̄,dubitare te nō exiſtimo. Vale.

HVB. ETſi mihi) Cic.diligenter commendat Thermo M. Annei legati ſui negocia. De quo dicit ſe locutum eſſe cum eo Epheſi, quæ ciuitas eſt, vt ſupra diximus, Aſiæ regionis in Icario pelago. [Sardianis) Non ex Sardinia,ſed Sardia ciuitate. [Quemadmodum) Qualiter quanta moderatione. [Dicas ius) Adminiſtres iuſtitiam.

Epheſus

ASC. ETSI mihi &c.)Diligentiſſime cōmendat Thermo M.Annei legati ſui negocia,de quo dicit ſe locutum eſſe cum Thermo cum eſſent Epheſi.Ordo eſt. Etſi videor mihi intellexiſſe cum locutus ſum tecum Epheſi,quæ ciuitas eſt Aſiæ, de re M. Annei legati mei,te velle vehementer omnia cauſa ipſius,tñ ego facio .i. æſtimo tanti M.Anneium,vt nihil putem prætermittendum mihi,quod interſit.i.in re & vtilitate ſit illius, & puto me fieri.i.æſtimari à te tanti, vt non dubitem qn magnus cumulus commendationis meæ.i.q ſit cōmendationis meæ,malim tñ legere cōmendatione mea.i. p̄p cōmendationem meam accedat.i.addatur ad volūtatem tuam. Nam cum diligerem diu.i.per multos dies. M. Anneium & exiſtimarē .i. iudicarē de eo ſic vt res declarat,q̄ detulerim.i.obtulerim ei vltro .i. non reqſitus legationem.i.vt eſſet mihi legatus in Cilicia,cum denegaſſem,ſup. eam multis iam petentibus .ſ. eam tum vero .i. præcipue poſteaq̄ fuit mecum in bello atq; in re militari cognoui in eo tantam virtutem.i.fortitudinem,prudentiam,fidem,& tantā beneuolētiam erga me,vt neminē.i.nullum hominem faciā pluris.ſ.q̄ eum. Tu ſcis eum hr̄e cōtrouerſiam cum Sardianis .i. ciuibus Sardiæ ciuitatis,in p̄uincia Cilicia,nos expoſuimus,tibi cauſam Epheſi.i. cum illic eſſemus, quam tñ tu cognoſces facilius & melius corā .i. qn veneris in tem p̄ntem, aut litigatores audieris. mehercule dubium fuit diu,qđ ſcriberem de reliquo.i.de eo,quod reſtat,potiſſimum ad te. Enim.i.qa ius ſup.eius quēmadmodum dicis eſt clarū.i.euidēs, & notū eſt.ſ.tibi,cū magna laude tua, quia iuriſperitus euaſit. Nihil aūt aliud opus eſt nobis in hac cauſa,niſi te dicere .i. vt dicas ius.i.iudices,inſtituto.i.more tuo. Sed tñ cum non fugiat.i.lateat me,quāta auctoritas ſit in prætorem,p̄ſertim iſta integritate .i. q prætor ſit iſtiuſmodi integritate,grauitate,clementia quā conſtat te eſſe inter oēs,peto abs te pro neceſſitudine nr̄a coniunctiſſima .i. arctiſſima,& officijs plurimis,paribus ac mutuis.ſ.inter nos vt perficias voluntate,auctoritate,ſtudio tuo,vt M.Anneius intelligat te,&.i.ſimul,amicū eſſe ſibi,quod nō dubitat, locutus eſt.n.ſæpe mecū.ſ.hoc aſſerendo,& eſſe factū amiciorē multo.ſ.q̄ fueras, his literis. Nihil eſt qđ poſſis facere mihi gratius in toto imperio tuo atq; prouincia.i.tantiſper dū eris in p̄uincia imperator. Ego nō exiſtimo te dubitare iam .ſ. vbi cognoſcis rē mihi tantopere cordi eſſe,q̄ bene poſiturus.i. locaturus ſis ſtudiū atq; offm̄ tuum apud hominem gratiſſimo atque virum optimum. Cū vir à virtute dicatur, frequens illi epitheton eſt bonus aut optimus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

1. *Negocium Cluuij Thermo ſtudioſiſſime commendat.*

CIC. THERMO PROPRAET. S. 56

CLuuius Puteolanus valde me obſeruat, valdeq́ue eſt mihi familiaris. is ita ſibi perſuadet, quod in tua prouincia negocij habet,niſi,te prouinciam obtinente,meis commendationibus confecerit, id ſe in perditis, & deſperatis habiturum. nunc,quando mihi ab amico officioſiſſimo tm̄ oneris imponitur, ego quoque tibi imponam pro tuis in me ſummis officijs, ita tamē,vt tibi nolim moleſtus eſſe. * Mylaſij,& Alabandenſes pecuniam Cluuio debent.dixerat mihi Euthydemus,cum Epheſi eſſem, ſe curaturum, vt ecdici Mylaſij Romam mitterentur. id factum non eſt. legatos audio miſſos eſſe: ſed malo ecdicos, vt aliquid confici poſſit. quare peto à te,vt eos,& Alabandenſes iubeas ecdicos Romam mittere præterea Philotes Alabadenſis * ὑποθήκας Cluuio dedit: hæ commiſſæ ſunt. velim cures, vt aut de hypothecis decedat,easq́ue procuratoribus Cluuij tradat; aut pecuniam ſoluat. Præterea Heracleotæ,& Bargyletæ,qui item debent,aut pecuniam ſoluant,aut fructibus ſuis ſatisfaciant Caunij prætereа debent: ſed aiunt, ſe depoſitam pecuniam habuiſſe. id velim cognoſcas; &, ſi intellexeris eos neque ex dicto, neque ex decreto depoſitam habuiſſe,des operam, vt vſuræ Cluuio inſtituto tuo conſeruentur. his de rebus eo magis laboro, quòd agitur res Cn. Pompeij etiam,noſtri neceſſarij, & quòd is magis etiam mihi laborare videtur, quàm ipſe Cluuius: cui ſatisfactum eſſe à nobis valde volo. his de rebus te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

o alias, Milaſos & Alabandas

o alias, pignora Mylaſa

HVB. CLuuius) Negociū Cluuij Puteolani ita cōmendat Thermo, vt dicat ipſum Cluuium de eo deſperare, niſi id confecerit Thermo prouinciam obtinēte, exponit Cic. quid ſit in eo negocio,& qđ agendum putet.[Puteolanus) Ex Puteolis oppido Campaniæ.[Deſperatus)Sine ſpe. [Mylaſij) Mylaſſa & Alabanda ciuitates,ſunt auct.Ptol.Lydiæ Mœoniæ. [Ecdici)Syndici defenſores. [ὑποθήκας) Hypothecas, quæ ſunt obligationes bonorum immobilium, ſicut contra pignora bonorum mobilium, ſunt autem termini iuris.[Heracleotę)Ciues Heraclcę,Heraclea autem, & Barcilia auctore Strab.ciuitates ſunt Cariæ. [Caunij) Qui incolunt Caunum oppidum Cariæ valetudine habitantium infame à Cauno fratre Biblidis cognominatum.[Ex edicto) Prætorio. [Decreto) Senatus. [Vſuræ) Vtilitati. [His).i.Pompeius.

Albanda

Ecdici

Hypotheca

Heraclea

Barcilia

Caunii

ASC. CLVVIVS &c.) Negocium Cluuij Puteolani commendat Thermo vt dicat ipſum Cluuium de eo deſperare niſi id confecerit,Thermo prouinciam obtinere. Exponit aūt quid ſit in eo negocio, & quid agendum putet, vt luce clarius patebit legentibus hoc ordine C. Cluuius Puteolanus.ſ.patria, à Puteolis vrbe Cāpaniæ obſeruat me valde,& eſt valde familiaris mihi. Is p̄ſuadet ſibi .i. firmiter credit, ſe habiturū in perditis & deſperatis, id negocij quod habet in prouincia tua niſi confecerit.i. abſoluerit commendationibus meis.i.ob cōmendationes meas te obtinente p̄uinciam.i.tantiſper dum obtinebis p̄uinciam. Nunc qñ.i.qñquidem tm̄ oneris imponit mihi amico officioſiſſimo.i.pleniſſimo officij in me,ego quoq; imponam tibi .i. tm̄ oneris pro ſummis officijs tuis in me,tñ ita ſup.imponam,vt nolim eſſe moleſtus tibi. Mylaſij & Alabandēſes.i.ciues in Mylaſa & Alabanda ciuitatibus Lydiæ Mœoniæ debēt pecuniam Cluuio. Euthydemus dixerat mihi cum eſſem Epheſi,ſe curaturū, vt ecdici.i.ſyndici defenſores,Mylaſij mitterentur Romam,id non eſt factū ego audio legatos.i.oratores miſſos eſſe,ſed malo ecdicos ſupp. mitti,vt aliquid poſſit cōfici.i.tranſigi & componi. Quare ego peto à te vt iubeas eos.ſ. Mylaſios,& Alabandēſes mittere Romam ecdicos.i.ſyndicos ſuos præterea Philotes Alabandenſes dedit Cluuio,ὑποθήκας .i.obligationes bonorū immobilium,hæ .ſ. hypothecæ ſunt commiſſæ .i. finitæ,velim ſup. vt cures,vt Philotes aut decedat de hypothecis.i.obligationibus rerum immobiliū vt dixi, & tradat eas procuratoribus Cluuij,ne .ſ. amplius petantur,aut perſoluat pecuniā.ſ.pro nouis hypothecis,aut pro termini productione. Præterea Heracleotæ & Bargyletæ ciuitati Cariæ,qui item .i. ſimul, debent

debent .ſ. Cluuio,aut ſoluant pecuniam, aut ſatisfaciant ſuis fructibus .ſ. intereſſe aut vſuram. Præterea Caunij a Cauno oppido Cariæ debent.ſ.pecuniam,& vt vř innuere vſuram,ſed aūt ſe habuiſſe pecuniā depoſitā, vt nihil debeant de vſura . id cognoſcas, velim : &, ſi intellexeris eos, neque ex edicto, neque ex decreto habuiſſe depoſitam , des operam vt vſuræ conſeruentur Cluuio inſtituto.i.ex more aut conſtituto tuo . Ego laboro de his rebus eo magis ꝙ res .i. negocium aut vtilitas etiam Cn. Pompeij noſtri neceſſarij agitur , ꝙ is .ſ. Pompeius videtur mihi laborare etiam magis quam ipſe Cluuius,cui .ſ. Pomp. ego volo .i. cupio valde ſatisfactum à nobis . rogo te vehementer etiam atque ēt de his rebus .i. ob has res , aut vt has res cures .

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petitoria eſt epiſtola , & commendatoria M. Annei legati .

CICERO THERMO PROPRAET. s. 57

QVO magis quotidie ex literis,nuncijsq́. bellū magnum eſſe in Syria cognoſco, eo vehementius à te pro noſtra neceſſitudine contendo,vt mihi M.Anneium legatum primo quoque tempore remittas.nam eius opera, conſilio, ſcientia rei militaris, vel maxime intelligo me, & remp. adiuuari poſſe. ꝙ niſi tanta res eius agereturnec ipſe adduci potuiſſet,vt à me diſcederet; neque ego, vt eum à me dimitterem . ego in Ciliciam proficiſci cogito circiter kal. Maias. ante eam diem Anneius ad me redeat, oportet. Illud quod tecum & coram, & per literas diligentiſſime egi id , & nunc etiam atque ēt rogo, curæ ſit tibi, vt ſuum negocium,quod habet cum populo Sardiano,pro cauſæ veritate, & pro ſua dignitate conficiat.intellexi ex tua oratione,cum tecum Epheſi locutus ſum , te ipſius Anneij cauſa omnia velle: ſed tamen ſic velim exiſtimes , te mihi nihil gratius facere poſſe,quàm ſi intellexero,per te illum ipſum negocium ex ſententia confeciſſe. idque quamprimum vt efficias, te etiam atque etiam rogo . Vale .

HVB. QVo magis) Primum rogat Cic. Thermum , vt ad ſe remittat . M. Anneium legatum priuſquam proficiſcatur in Ciliciam , quod cito futurum dicit . Deinde ei commendat eiuſdem Annei negocium,quod habebat cum Sardianis. Quod ſupra alia epiſtola commendauerat . Erat autem Cic. eo tempore proconſul Ciliciæ . [Adduci) Perſuaderi .

ASC. QVO magis,&c.) Primum rogat Cic. Thermum,vt ad ſe remittat M.Anneium legatum priuſquam Cic. proficiſcatur in Ciliciam. Deinde commeodat eius negocium.Ordo aūt eſt.Quo.i. quanto magis ego cognoſco quotidie ex literis , & nuncijs bellum magnum eſſe in Syria, eo.i.tanto vehementius contendo .i. inſtanter peto, à te pro neceſſitudine noſtra,vt remittas mihi primo quoque tempore .i. vt primum poſſis M. Anneium legatum .i.qui ſit mihi legatus . Nam ego intelligo me & remp. poſſe adiuuari,vel .i. ēt maxime opera,conſilio,ſcientia rei militaris eius .ſ.Annei . quod.i.pp quod,niſi tanta res eius ageretur .ſ. in prouincia tua,nec ipſe potuiſſet adduci .i. perſuaderi vt diſcederet à me , neque ego ſup. potuiſſem adduci vt dimitterem eum à me . ego cogito proficiſci in Ciliciam circiter cal. Maij, oportet ſup. vt Anneius redeat ad me ante eam diem.Illud quod ego tecum, & coram .i. in præſentia per verba, & ſupp. abſens per literas,& quod rogo nunc etiam atque ēt ſit tibi curæ, vt conficiat.i.tranſigat & abſoluat negocium ſuum quod habet cum populo Sardiano,conficiat ioquam pro veritate.i.æquitate cauſæ,& pro dignitate ſua . Ego intellexi ex oratione tua cum locutus ſum tecum Epheſi te velle omnia cauſa ipſius M. Anneij , ſed tñ velim ſupp. vt exiſtimes ſic, te nihil poſſe facere mihi gratius quam ſi intellexero illum confeciſſe.i.finiuiſſe negocium ex ſententia .i. voluntate ſua,per te.i.te auxiliante,idque.i.& id rogo ſup. te,etiam atque eoam, vt efficias id quamprimum .i. valde cito.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Lucij Cuſtidij cauſam Rufo commendat .

M. CICERO C. TITIO L. F. RVFO PRAET. VRB. s. 58

L. CVSTIDIVS eſt tribulis,& municeps, & familiaris meus.is cauſam habet,quam cauſam ad te deferet. commendo tibi hominem, ſicuti tua fides, & meus pudor poſtulat ; tantum,vt faciles ad te aditus habeat;quæ æqua poſtulabit, vt lubente te impetret, ſentiatq́. meam ſibi amicitiam,etiam cum longiſſime abſim,prodeſſe in primis apud te. Vale.

L. Cuſtidius) Commendaticia eſt hæc epiſt. & quæ argumento non indiget.[Municeps) Ex municipio.i. ex oppido meo.[Habeat aditus faciles ad te).i.liceat ei ad te venire nullo impediente , cum voluerit . HVB.

LVCIVS &c.) Cōmendat L. Cuſtidium dicens,L.Cuſtidius eſt tribulis meus.i.mecū de eadem tribu,& municeps.i.de eodem municipio.ſ.Arpino,& familiaris meus . Is habet cauſam.i.litem, quam cauſam.i.cuius defenſionem defert ad te. Ego commendo tibi hominem ſicut fides tua , & pudor meus poſtulat .i. vſque ad aras aut deos,tm̄.i.duntaxat, aut tm̄ .i. intm̄ vt habeat faciles aditus ad te,& vt impetret,iubeote,te ſup.ea æqua.i.iuſta quæ poſtulabit,& ſentiat amicitiam meam prodeſſe ſibi in primis .i. præcipue apud te,etiam cum abſim longiſſime , vtpote in Cilicia . ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

M. Fabij curam ſuſcipit hac epiſtola .

M. CICERO C. CVRTIO PEDVCEANO PRAET. S. D. 59

M. FABIVM vnice diligo : ſummaq́. mihi cum eo conſuetudo,& familiaritas eſt peruetus. in eius controuerſijs quid decernas,à te non peto, (ſeruabis, vt tua fides,& dignitas poſtulat, edictum , & inſtitutum tuum) ſed vt quamfacillimos ad te aditus habeat;quæ erunt æqua,lubente te impetret : vt meam amicitiam ſibi,etiam cum procul abſim, prodeſſe ſentiat, preſertim apud te . hoc vehementer etiam atque etiam rogo . Vale.

M. Fabium) Iiſdem ferè verbis commendat Cic. Fabium Curcio quibus ſupra cōmendauit Cuſtidium T. Ruſo . HVB.

MARCVM &c.)Cōmendat M.Fabium.Ego diligo,vnice.i.ſingulariter M. Fabium,& ſumma conſuetudo,& familiaritas peruetus.i.valde vetus eſt mihi cum eo.Ego non peto à te quid decernas.i.iudices in controuerſijs.i.litibus eius. Tu ſeruabis edictū,& inſtitutum.i.mandatum tuum,vt dignitas tua,&fides poſtulat,ſed vt habeas aditus ad te,quamſacillimos,impetret te iubente .i. iuſſu tuo ea quæ erunt æqua, vt ſentiat amicitiam meam prodeſſe ſibi ēt cum abſim procul.ſ.Roma,qa in prouincia preſertim.i.præcipue apud te. Ego rogo te hoc vehemēter ēt atque ēt. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

L. Livineium & illum, & patroni cauſa officioſe commendat .

M. CICERO C. MVNATIO C. F. s. 60

A. LIVINEIVS Trypho eſt omnino L.Reguli,familiariſſimi mei,libertus; cuius calamitas etiam officioſiorem me facit in illum : nam beneuolentior,q̄ ſemper fui,eſſe non poſſum : ſed ego libertum eius per ſeipſum diligo ſumma enim eius erga me officia extiterunt ijs noſtris temporibus,quibus facillime bonam beneuolētiam hominum, & fidem perſpicere potui . eum tibi ita commēdo,vt homines grati, & memores bene meritos de ſe commendare debent.pergratum mihi feceris,ſi illε intellexeris,ſe, ꝙ pro ſalute mea multa pericula adierit, ſæpe hieme ſumma nauigarit pro tua erga me beneuolentia gratum etiam tibi feciſſe. Vale.

HVB. L. Liuineius) M. Reguli familiariſſimi ſui libertum Tryphonem Cic. commendat diligentiſſime propter ejus in ſe beneficia. [Officioſiorem) Propenſiorem ad benefaciendum, quia calamitoſos magis debemus quam ijs, q fortuna proſpera vtuntur. [Per ſe) Cauſa ſua præter reſpectum patroni. [Bonam) .i. magnam, vt Horat. At bona pars populi decepta cupidine falſo, Nil ſatis eſt, inquit. Et Perſ. At bona pars procerum tacita libabit acerra. Hic enim aliter intelligi non poteſt, ſiquidem nulla beneuolentia poteſt eſſe niſi bona. [Perſpicere) Cognoſcere, nam vt ſupra alio loco dixi ſicut aurum igni, ita fides & beneuolentia hominum rebus aduerſis perſpicitur. [Sūma hie me) In maxima amaris perturbatione. [Gratum tibi) Nam ſi me amas, quod in me collatum ſit, debet tibi quoque gratum eſſe.

ASC. L. LIVINEIVS Trypho eſt libertus L. Reguli familiariſſimi mei. Cuius .ſ. Reguli calamitas .i. aduerſitas miſerāda facit me ēt officioſiorē in illū. Nam nō poſſum eſſe beneuolētior .ſ. in illū, q̄ ſui, ſp, ſed ego diligo libertum eius p̄ ſeipm̄ .i. ſine reſpectu patroni. Sūma .n. officia eius extiterūt erga me his tpibus nřis .ſ. tā periculoſis & malis, qbus potui pſpicere facillime, beneuolētiā & fidē hominum, q̄ in aduerſis pſpici ſolēt. Ego cōmendo tibi eū ita vt hoīes grati, & memores .i. beneficij accepti, debēt cōmendare benemeritos de ſe. Si forte alibi nō dixi, norit puer non recōmēdo, ſed cōmendo in vſu eſſe. Tu feceris mihi pergratū ſi ille intellexerit ſe, q̄ adierit multa pericula pro ſalute mea, & ſup. q̄ nauigauit ſæpe ſumma .i. aſperrima hieme .i. tēpeſtate pluuioſa & frigida, feciſſe gratum ēt tibi pro ſumma beneuolentia tua erga me.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à prætore, vt Nicæenſes Pinnij filio pecuniam quam debent, ſoluant. &, vt hoc procuret, rogat.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D. 61

T. PINNIO familiariſſime me vſum eſſe, ſcire te arbitror. quod quidem ille teſtō declarant, qui me tum tutorem, tum etiam ſecundum hæredem inſtituerit. eius filio mire ſtudioſo, & erudito, & modeſto pecuniam Nicæenſes grandem debēt, ad H-S octogies: &, vt audio, in primis volūt ei ſoluere. pergratū igitur mihi feceris, qn̄ nō modo reliq tutores, q ſciunt, quāti me facias, ſed ēt puer ipſe ſibi perſuaſit, te oīa mea cauſa facturum eſſe; ſi dederis operā, quoad tua fides, dignitasq́. patieť, vt quā primū pecunia Pinnio ſoluať Nicæenſiū nomine. Vale.

HVB. T. Pinnio) Pinnius quidam ciuis R. cui Nicæenſes grādem pecuniā debebant moriēs Cic. filio tutorē reliqt, & ſm̄ hęredem. Itaq; rogat Cic. Silium ptorē, vt eius cauſa det operam, vt illa pecunia ſoluatur Pinnio filio T. Pinnij, ſibi .n. pergratum futurū. [Tutorem) Defenſorē, & conſeruatorem bonorū eius

Tutorē

pro filio, nā tutor dř is, qui datur ad eū tuendum, q ſe per ætatem nōdum tueri pōt, hæc aūt ætas eſt ſm̄ iuriſc. vſque ad pubertatē, q̇ eſt ad xiiij. annū, nam inde vſq; ad xxv. datur curator, q ēt datur furioſis & mēte captis. [Nicæēſes) Ciues Nicææ. eſt aūt Nicæa ciuitas, puinciæ, q̄ vt ſcr. Strab. licet in Italiæ partib. ſit, tñ in Maſſiliēſium iure pmanet. [Ad octogies H-S) Pro ſeſtertiorū, & ſubaudit millia .i. ad octoginta millia ſeſtertiū, eleganter aūt in his ſermonibus ponūt oratores & poetæ aduerbia pro noībus, vt debes decies ſeſtertiū, quadragies ſeſtertiū, & ſic in ceteris, & vt uni genitiuo ſyncopato in noib. numorū, dicimus ēt & hic ſeſtertius. [Voluit) hñt voluntatē. ex quo erit tibi facilius dare operā, vt faciant qđ volunt tā facere. [Ipſe p.) Pinnius filius Titi. [Noie) Debito.

Curator

Nicæa

Seſterti⁹

ASC. TITO &c.) Cōmendat T. Pinniū ciuē R. cui Nicæēſes grādē debebāt pecuniā, rogās ptorē vt eā curet pſoluendā. Ordo eſt. Ego arbitror te ſcire me vſum eſſe familiariſſime T. Pinnio, qđ .i. quā familiaritatē, ille qdē declarauit teſtō q inſtituerit me tum tutorē .ſ. filio ſuo tū ēt ſecūdū .i. ſecūdariū hæredē, vt .ſ. ſi filius eius moriatur Cic. hæres ſit. Nicæēſes .i. ciues Nicææ ciuitatis in puincia Maſſiliēſi, debēt filio eius .ſ. T. Pinnij erudito mire & ſtudioſo & modeſto, pecuniā grandē ad ſeſtertiū octogies .i. ad ducentas libras. Monui prius, neutra nō admittere ſyncopā genitiui, ſi coincidant cū nominatiuo ſingulari, & tñ cū noie numerali venuſte, ſyncopā in genitiuo fieri, vñ maluit Cic. dicere ad octoginta ſeſtertia, aut ſeſtertiorū, aut ſeſtertium. Et vt audio, ipſi volunt in primis .i. maxime ſoluere ei .ſ. filio Titi. Tu igitur feceris mihi pgratū, qn̄ .i. qm̄ non ſolū reliq tutores, q ſciunt quanti facias me ſup. pſuaſerunt ſibi, ſed ēt puer ipſe, pſuaſit ſibi te facturū eſſe oīa cauſa mea, ſi dederis operā quoad .i. quatenus fides & dignitas tua cauſa patieť, vt pecunia ſoluatur Pinnio .ſ. minori quāprimum .i. valde cito, nomine .i. debito. Nicæenſiū, pro quo aliq Nicenſium legunt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Agit gratias Silio, quòd Atilij commendationem acceperit: & deinde Q. fratrem commendat.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D. 62

ET in Atilij negocio te amaui: cum .n. ſero veniſſem, tñ honeſtum equitem Romanum beneficio tuo conſeruaui: & mehercule ſemper p̄ ſic in animo habui, te in meo ære eſſe pp Lamiæ noſtri coniunctionem, ſingularē neceſſitudinem itaq; primum tibi ago gratias, q̄ me omni moleſtia literas: deinde impudentia proſequor: ſed idem ſarciam. te .n. ſemper ſic colam, & tuebor, vt quem diligentiſſime. Quintum fratrem meum, ſi me diligis, eo numero cura vt habeas, quo me. ita magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris. Vale.

ET in Atilij) Oſtendit Cic. non dubitare ſe hr̄e in numero amicorū Silium, cui agit gratias de beneficio collatio in Atilium, quē ſeruauerat à magno periculo cauſa & reſpectū ſui. Deinde pollicetur ſe amaturum eum vehementiſſime: poſtremo cōmendat ei Cic. Q. fr. ſuum, vt cum numero amicorū habeat, quo & ſe. [Habui in animo) Mihi perſuaſi. [In meo ære) .i. te eſſe meum, te eſſe in cenſu & capitali meo, & eſt tractū a pecunia, quæ dř eſſe in nřo ęre, cum noſtra eſt. [Lamię) Quē maxime amo & ipſe te. [Proſequor impudentia) .i. q̄ ſum impudens erga te. [Sarciam) Emendabo, tractum a ſutoribus. [Idem) .ſ. q̄ proſequor te impudentia. [Vt) Sicut. [Quem dilig.) .ſ. colo & tueor. HVB.

ET &c.) Primū gr̄as agit, deinde amorē ſuū pollicet dicens. Etſi .i. q̄q, ego amaui te, in negocio .i. trāſactione negocij Atilij, eū .n. veniſſem ſero .i. tarde, tñ conſeruaui beneficio tuo .i. p̄ beneficiū tuū, equitē R. honeſtū. Et mehercule .ſ. ita iudicā te, vt verū dico, ego ſemp habui in aio .i. iudicaui te eſſe in ære meo .i. meū vt quæ ære nřo emimus aut deuinximus pp coniunctionē & ſingularē neceſſitudinē Lucij Lamiæ nři. Itaq; ago primū gratias tibi q̄ liberas me moleſtia, deinde pſequor impudētia .i. impudēti petitione, ſed ſarciā .i. reficiā & cōpenſabo idē. ego .n. colā & tuebor te ſemper ſic vt ſup. eū quem .ſ. colā diligentiſſime. Cura ſi diligis me, vt habeas Q. fratrē meū eo numero .i. ea æſtimatione, quo .i. qua me. Tu auxeris ita beneficiū tuum magnū cumulo magno. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Caij Lenij negocium & ſuo & Q. fratris nomine Silio commendat.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D. 63

NON putaui fieri poſſe, vt mihi verba deeſſent. ſed tñ in C. Lenio commendando deſunt. itaque rem tibi exponam paucis verbis, ſed tñ vt planè perſpicere poſſis voluntatem meam. Incredibili eſt, quanti faciamus & ego, & frater meus, qui mihi cariſſimus eſt, * C. Leniū. id fit cum plurimis eius officijs, tū ſumma probitate, & ſingulari modeſtia. eū ego à me inuitiſſimus dimiſi, tum pp familiaritatē, & conſuetudinis ſuauitatē, tum q̄ conſilio eius fideli, ac bono libēter vtebar. ſed vereor ne iā mihi ſupereſſe verba putes, q̄ dixerā defutura. commendo tibi hoīem, ſicut intelligis me, de quo ea ſupra ſcripſerim, dr̄e cōmendare: à teq. vehementer ēt atq; ēt peto, vt, quod hēt in tua puincia negocij, expedias; qđ tibi videbiť rectū eſſe, ipſi dicas. hoīem facillimū, liberaliſſimumq́. cognoſces. itaq; te rogo, vt eū ſolutum, liberū, confectis eius negocijs p̄ te, q̄primum ad me remittas. id mihi, fratrique meo gratiſſimum feceris. Vale.

* alias, M.

Non

HVBERTINVS.

NOn putaui) Lenium quendam Cic. diligentiſſime commendat Silio, quem Lenium, & à ſe & à Q.Fr.ſuo vehementer amari dicit, petit autem ab ipſo Silio, vt illius negocium expediat, quo habet in eius prouincia, & ei dicat, & conſulat, quod videbitur illi vtile fore. [Fieri poſſe) Ac dicere, eſſe poſſibile. [Mihi tamen) In dicendo copioſe. [De ſunt) quia non inuenio quibus verbis eum tam diligente tibi commendem, q̃ & volo & debeo. [Incredibile) Exponit cauſas commendationis. [Id ſit) Id accidit, ꝙ eum tanti faciamus. [Supereſſe) Superabundare, quia plura de eo dicam. [Solutum) Expeditum.

ASCENSIVS.

NON putaui &c.) Lenium ſic affectanter commendat vt in eius commendatione dicat ſibi verba deeſſe. Ordo eſt. Non putaui poſſe fieri, vt verba deeſſent mihi.i.deficerent in commendando aliquo, ſed tamen deſunt C.Lenio. itaque exponam tibi rem paucis verbis, ſed tamen ſupp. ſic vt poſſis perſpicere planè voluntatem meam. Incredibile eſt.i. difficile creditu, quanti & ego & frater meus, qui es, cariſſimus mihi faciamus M. Lenium. Id.ſ. ꝙ eum ſic amamus, ſi tum plurimis officij eius tum ſumma probitate & ſingulari, modeſtia eius. Ego inuitiſſimus dimiſi eũ à me tum propter familiaritatem, & ſuauitatem conſuetudinis, tum ꝙ vtebar libenter conſilio eius fideli, ac etiam bono. Sed vereor ne putes verba ſupereſſe .i. redundare, & nimia eſſe mihi, quæ dixeram defutura. Et commendo tibi hominem, ſicut intelligis me debere commendare eum de quo ſcripſerim ea ſupra .i. quæ præmiſi. Ego peto à te vehementer etiam, atq; etiam, vt expedias ſup. id negocij, qđ habet in prouincia tua, & ſupp. vt dicas ipſi id quod videbitur tibi rectum eſſe. Tu cognoſces hominem facillimum, & liberaliſſimum. Itaq; rogo vt remittas eum ad me quamprimum.i. valde cito, ſolutum & liberum, negocijs confectis per te. Tu feceris mihi, & fratri.ſ. meo, id gratiſſimum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Agit gratias Silio Neronis nomine diligenter commendato adoleſcente, deinde petit vt ipſum Neronem, Neronianoſq; tueatur & adiuuat.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D. 64

NEro meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibiles, vt nullum honorem ſibi haberi potuiſſe diceret, qui à te prætermiſſus eſſet magnum fructum ex ipſo capies: nihil eſt enim illo adoleſcente gratius. ſed mehercule mihi quoque gratiſſimum feciſti: pluri enim ex omni nobilitate neminem facio. itaque, ſi ea feceris, quæ ille per me tecum agi voluit, gratiſſimum mihi feceris. primum de Pauſania Alabandenſi ſuſtentes rem, dum Nero veniat. vehementer enim eius cauſa cupere eum intellexi. itaque hoc valde te rogo. deinde Niſæos, quos, Nero in primis habebat neceſſarios, diligentiſſimeque tuetur, ac defendit. habeas tibi commendatiſſimos: vt intelligat illa ciuitas, ſibi in Neronis patrocinio ſummum eſſe præſidium. Strabonem Seruilium tibi ſæpe commendaui: nunc eo facio id penſius, quòd eius cauſam, Nero ſuſcepit. tantum à te petimus, vt agas eam rem, nec relinquas hominem innocentem ad alicuius tui diſsimilis quæſtum. id tum gratum mihi erit? tum etiam exiſtimabo te humanitate tua eſſe vſum. ſumma huius epiſtolæ hæc eſt, vt ornes omnibus rebus Neronem, ſicut inſtituiſti, atque feciſti. magnum theatrum habet iſta prouincia. non vt hæc noſtra, adoleſcentis nobilis, ingenioſi, abſtinentis commendationem, atque gloriam. quare, ſi te fautore vſus erit, ſicut & vtetur profecto, & vſus eſt; ampliſsimas clientelas, acceptas à maioribus, confirmare poterit, & beneficijs ſuis obligare. hoc in genere ſi eum adiuueris, eo ſtudio, quo oſtendiſti; apud ipſum præclariſsime poſueris; ſed mihi etiam gratiſſimum feceris. Vale.

H V B.

NEro) Commendat & laudat plurimum Cic. gratitudinem Neronis, q apud Cic. dixerat. ſe omni honore à Silio affectum, ſuiſſe, deinde rogat Sil. vt ea, q̃ cum eo egit de Nerone, faciat, q̃ aũt ea ſint exponit. Deinde commendat ei Niſeos neceſſarios Neronis, poſtea vero Strab. Seruiliũ. Poſtremo eundẽ Neronem vehementius cõmendat. [Haberi ab ali. q eſſet ptermiſſus).i. quẽ in eum non contuliſſes. [Agi tecũ).i. me tecum loqui, vel te a me rogari. [Suſtinentes) Suſpendas, ſuſtineas. [Dũ) donec. [Eius) Pauſæ, quæ aũt res eſſet, nõ facile intelligit. [Niſæos) ciues Niſæ, q̃ ciuitas eſt Lydiæ Mæoniæ, aliam ponit Ptolemæus in Lyc. à apud mõtem Maſſicitem, & licet dicantur, & aliæ, nunc de ea, q̃ eſt in Lydia intelligit. [Patrocinio) Defenſione. [Impenſius) vehementius. [Relinquas) Quod fiet. niſi te obſiſtente, ptin eiam ſic liber, & expeditus. [Diſſimilis tui).i. auari, cum tu ſis liberalis. [Quæſtum) lucrum, qa fortaſſe alius ſuccedet tibi tui diſſimilis, qa magis delectabitur lucro q̃ iuſtitia. [Magnum theatrũ) .i. fortunam qualis in theatro eſſe ſolet, eſt. n. tranſlatio. [Non vt hæc noſtra) .ſ. Cilicia. ſenſus aũt eſt, iſta prouincia tui ut præes, habet magnam fortunam, non autem commendationem, & gloriam adoleſcentis .ſ. Neronis, ſicut noſtra Cilicia, itaque quanto maior eſt iſtic fortuna, tanto magis indiget fauore tuo. [Confirmare) Dum ei proderit ſicut, & maiores ſui. [Clientelas).i. clientum multitudine. [Hoc in genere) In huiuſmodi rebus.

Suſtẽte Niſa Quæſtus.

A S C.

NERO meus, &c.) Cõmendat & laudat plurimum gratitudinem Neronis cuiuſdam, non quidem illius tiranni.i. qui lõge poſt Cic. fuit, ſed alterius faciens per hoc eundẽ cõmendationẽ. Ordo eſt. Nero meus.ſ. amicus egit mirificas gratias apud me.i. alloquẽs ſup. & prorſus.i. omnino incredibiles, vt diceret nullam honorem potuiſſe haberi.i. impendi ſibi, qui prætermiſſus eſſet à te. tu capies magnum fructum ex eo.i. eius gratitudine. Nihil enim eſt gratius illo adoleſcẽte, ſed mehercule tu feciſti gratiſſimum, quoque.i. etiam mihi. Ego. n. neminem, facio pluris ex omni nobilitate.i. ex oĩbus nobilibus. Itaque ſi feceris ea quæ ille.ſ. Nero voluit agi.i. tractari, & tranſigi tecum per me, tu feceris mihi gratiſſimum. Primum. ſup. vt ſuſtentes.i. ſuſpendas, & protrahas, rẽ.i. litem, & controuerſiam de Pauſania Alabandenſi, dum .i. donec Nero veniat. Ego intellexi eũ.ſ. Neronem cupere vehementer ſup. id, cauſa eius.ſ.. Pauſaniæ. Videbitur forte ordo melior primum intellexi vt ſuſtentes rem de Pauſania Alabandenſi, dũ Nero veniat, eum cupere vehementer cauſa eius.ſ. Pauſaniæ. Itaq; rogo te valde hoc deinde ſup. vt habeas cõmendatiſſimos tibi. Niſæos.i. ciues Niſæ, ciuitatis Lydiæ Mæoniæ, quos Nero habet neceſſarios in primis.i. inter primos, & tuetur ac defendit diligentiſſime, vt illa ciuitas intelligat ſummum præſidiũ eſſe in patrocinio Neronis. Ego cõmendaui tibi ſæpe Strab. Seruilium, ego facio nũc id impenſius.i. maiore cura, & impenſa, eo.i. ppea ꝙ Nero ſuſcepit.ſ. tuendam cauſam eius. Nos petimus tñ.i. duntaxat, à te, vt agas eam rem, ne relinquas hominem innocentem .ſ. Seruilium ad quæſtum .i. lucrum aut rapinam alicuius diſſimilis tui.i. iniqui & inhumani. Id erit tum.i. ſimul gratum mihi, tñ .i. ſimul, exiſtimabo.i. iudicabo te vſum eſſe humanitate tua. Hæc eſt ſumma.i. principalis petitio huius epiſtolæ, vt ornes Neronẽ omnibus ſicut inſtituiſti.i. incepiſti, atq; feciſti. Iſta prouincia.ſ. in qua es, habet magnũ theatrũ.i. multos, ſpectatores, vt theatrum hr̃e ſolet, non vt hic nr̃a.ſ. prouincia, quia ea non habet tñ theatrum, habet aũt theatrum appoſitorie, cõmendationes atque gloriam adoleſcentis nobilis ingenioſi, abſtinentis. Quare ſi Nero erit vſus te fautore ſicuti vtetur profecto, & vſus eſt, Ipſe poterit confirmare.ſ. ſibi ampliſſimas clientelas acceptas à maioribus, & obligare ſup. eas ſibi beneficijs ſuis. Si adiuueris eum in hoc gñe eo ſtudio quo oſtendi, tu poſueri .i. locaueri .ſ. illud beneficium præclariſs. apud illum, ſed feceris etiam mihi gratiſſimum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rurſus conſulit Terentia quid agendum ſit, ſed explicatius quo in ſuperiore.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D. 65

CVm P. Terentio Hiſpone, qui operas in ſcriptura pro magiſtro dat, mihi ſumma familiaritas, conſuetudoque eſt: multoque, & magna inter nos officia paria, & mutua intercedunt. eius ſumma exiſtimatio agitur in eo, vt pactionibus cum ciuitatibus

reliquis conficiat. nõ me prçterit, nos eam rem Epheſi expertus eſſe; neque ab Epheſijs vllo modo impetrare potuiſſe. ſed qñ, quemadmodum oẽs exiſtimãt, & ego intelligo, tua cũ ſumma integritate, tũ ſingulari humanitate, & manſuetudine conſecutus es, vt, libẽtisſimi Græcis, nutu, quod velis, conſequare: peto à te maiorem in modum, vt honoris mei cauſa hac laude Hiſponem affici velis. præterea cum ſocijs ſcripturæ mihi ſumma neceſſitudo eſt, non ſolum ob eam cauſam, ꝙ ea ſocietas vniuerſa in mea fide eſt, ſed etiam ꝙ pleriſq; ſocijs vtor familiariſſime. ita & Hiſponem meum per me ornaris, & ſocietatem mihi coniunctiorem feceris: tuq. ipſe & ex eius obſeruantia, gratisſima hominis, & ex ſociorũ gratia, hominum ampliſſimorum, maximum fructum, capis, & me ſummo beneficio affeceris. ſic enim velim exiſtimes, ex tota tua prouincia, omnique iſto imperio nihil eſſe, quod mihi gratius facere poſſis. Vale.

H V B. Scripturæ. CVm Pub.) Scriptura nomen erat officij eorum, qui ſcribebant prouinciales res, & vectigalia, & pactiones, cum ciuitatibus huius ſcripturæ ſocietas erat in qua erat magiſter & prior. Terent. Hiſp. quem nunc Cic. commendat Silio vt eius opera conficiat Hiſp. pactiones cum reliquis ciuitatibus prouinciæ Silij, quem dicit ſe intelligere facillime conſequi quidquid velit à Græcis quidquid enim collatum fuerit in ipſum Hiſponẽ bene collatum iri, & ſibi gratum fore. [Dat operas) .i. laborat & exercetur. [Pro magiſtro) Tanquam prior vt ſupra diximus. [Exiſtimatio) honor. [Pactiones) Conuentiones, pacta. [Eam rem) vt conficeret pactiones. [Expertos eſſe) Tentaſſe [Quando) Quoniam. [Libentiſſime) .i. promptiſſimis animo, & voluntate. [Nutu) .i. facillime, q.d. ſolum innuendo. [Affici hac laude) Habere hanc laudem vt pactiones conferat. [Socijs) Erat enim, vt diximus, ſocietas huius officij. [In mea fide) In mea tutela. [Per me) cauſa mea. [Imperio præerat enim prouinciæ tanquam Imperator cum exercitu. ſicut & Cic. Ciliciæ.

A S C. CVM Pub. &c.) Commendat Terentiam Hiſp. qui in ſcriptura .i. officio ſcribendi, prouinciales, & vectigalia vicem magiſtri tenebat, dicens. Summa familiaritas, & conſuetudo eſt, mihi cum P. Terentio Hiſp. qui dat operas in ſcriptura .i. qui ſcribit ꝓ magiſtro .i. loco magiſtri .ſ. rationum, & multa, & magna officia intercedunt .i. communia ſunt, & coniunctionum faciunt inter nos paria .i. æqualia, & mutua ſumma exiſtimatio .i. reputatio eius agitur .i. verſatur in eo, vt conficiat pactiones .i. in conficiendis pactionibus, & conuentionibus cum reliquis ciuitatibus. Nõ præterit me .i. memor ſum, nos expertos eſſe .i. tentaſſe periclitando, eam rem, vt .ſ. pactionem conficiat Epheſi, nec potuiſſe .ſ. nos impetrare .ſ. illud vllo modo ab Epheſijs. Sed quando .i. quoniam quemadmodum omnes exiſtimant, & ego intelligo ſunt qui fruſtra interſerant feciſti, tu conſecutus es cum tua ſumma integritate, & manſuetudine, vt conſequare .i. obtineas, Græcis libentiſſimis .i. volentiſſimis nutu .i. ſolo iudicio capitis quod velis, peto à te in maiorem modum, vt velis cauſa honoris mei, Hiſponem affici hac laude .ſ. vt confecerit, reliquas pactiones. præterea ſumma neceſſitudo eſt mihi cum ſocijs ſcripturæ .i. qui ſimul rationes cum Hiſpone ſcribunt, non ſolum ob eam cauſam ꝙ ſocietas vniuerſa .i. ſimul tota eſt in fide .i. fideli protectione mea. ſed etiam ꝙ vtor familiariſſime pleriſque ſocijs. ita .i. & ſic ornaris pro ornaueris .i. honore affeceris Hiſponem meum, & feceris ſocietatem .ſ. ſcribentium coniunctiorem mihi, & tu ipſe capies maximum fructum ex obſeruantia .ſ. actiua in te, eius .ſ. Hiſponis, hominis gratiſſimi. & ex gratia ſociorum appoſitorie hominum ampliſſimorum, & affeceris (coniungit diuerſos modos capies, & affeceris) .i. afficies me ſummo beneficio. Velim .n. ſup. vt exiſtimes ſic, nihil eſſe quod poſſis facere gratius mihi ex tota prouincia tua, & ex omni iſto .i. tuo imperio.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Negotia habebat in Aſia ante exilium Cæcina: &, tum exularet propter Cæſaris iram, cupiebat reliquias negociorum conficere: quare profectus in Aſiam, ad Seruilium proconſulem à Cicerone commendatus eſt.

CIC. P. SER. ISAVRICO, PROCOS. S. 66

A. Cæcinam, maxime proprium clientem familiæ veſtræ, non commendarem tibi, cum ſcirem qua fide in tuos, qua clementia in calamitoſos ſoleres eſſe; niſi me & patris eius, quo ſum familiariſſime vſus, memoria, & huius fortuna ita moueret, vt hominis omnibus mecum ſtudijs, officijſque coniunctiſſimi mouere debeat. à te hoc omni contentione peto, ſic, vt maiore cura, maiore animi labore petere non poſſim; vt ad ea, quæ tua ſponte, ſine cuiuſquam cõmendatione, faceres in hominem tantum & talem, calamitoſum, aliquem afferant cumulum meæ literæ, quo ſtudioſius eum, quibuſcunque rebus, poſſis, iuues. ꝙ ſi Romæ fuiſſes, etiã ſalutem A. Cæcinæ eſſemus, vt opinio mea fert, per te conſecuti de qua tamen magnam ſpem habemus, freti clementia collegæ tui. nunc qñ iuſtitiam tuam ſecutus, tutiſſimum ſibi portum prouincia iſtam eſſe duxit etiã atq; etiam te rogo, atq; oro, vt eum & in reliquijs veteris negociationis colligẽdis iuues, & ceteris rebus tegas atque tueare. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

A. Cæcinam) Cæcina olim negociatus fuerat, in Aſia, cui præerat Seruilius, reliquerat autem in ea negociatione multa, quæ conſequi non potuerat, & poſtea quia cum Pomp. aduerſus Cæſ. fuerat, & deſcripſerat contra Cæſ. vt lib. 6. vidimus, exilio mulctatus eſt. Itaq; cum in Aſiam proficiſceretur, vt ibi eſſet tutus, & reliquias Aſiaticæ negociationis conficeret. Cic. eum commendat Seruilio Aſiæ prætori, vt in ijs reliquijs colligendis, & in ceteris rebus eum tueatur, ſibi .n. fore gratiſſimum. [Calamitoſos) Qualis eſt ipſe Cæcina, vt lib. 6. videre licet. [Fortuna) Calamitas. [Contentione) Efflagitatione, & inſtantia. [Per te) Tuo fauore. [Conſecuti) A Cæſ. qui eum exilio multauit. [Reliquijs) In ijs, quæ ſuperſunt ei colligenda. [Tegas) Protegas, defendas. Virg. Hæc Apollinis inſula dixit. H V B.

A. CAECINAM &c.) Cõmendat A Cæcinam, qui prius in Aſia negociatus fuerat, cui præerat Seruilius, reliquerat autem in ea negociatione multa quæ conſequi non potuerat, & poſtea quia contra Cæſ. ſcripſerat, vt lib. 6. viſum eſt, exilio damnatus fuerat. Ordo eſt. Ego non cõmendatem tibi Aulum Cæc. clientem maxime proprium noſtræ familiæ, cum ſcirem qua fide .i. fideli protectione ſoleres eſſe in .i. erga tuos, & qua clementia in calamitoſos, niſi & memoria patris eius quo ſum vſus familiariſſime, & fortuna huius .ſ. Auli filij eius, moueret .i. afficere me ita, vt ſup. fortuna hominis coniunctiſſimi mecum omnibus ſtudijs & officijs, debeat mouere ſup. me. Ego peto à te omni contẽtione .i. inſtantia, hoc .ſ. quod ſtatim dicet, ita vt non poſſim petere maiore cura, & maiore labore animi, vt meæ literæ afferant aliquem cumulum .i. aliquod magnum augmentum, in .i. erga hominem tñ, & talem calamitoſum, quo .ſ. cumulo; aut quo pro vt iuues eum ſtudioſius .i. maiore ſtudio .i. fauore, & conatu, q̃ faceres ſi non eſſet commendatus à me, quibuſcunque rebus poſſis ꝙ ſi fuiſſes. Romæ .ſ. qñ in exilium actus eſt, nos conſecuti eſſemus per te, vt opinio mea fert .i. vt opinor etiam ſalutem .i. conſeruationem in patria, A. Cæcinæ. De qua .ſ. ſalute eius recuperãda, non tñ .i. nihilominus quamuis nunc amiſſa videatur, nos habemus magnam ſpem, freti .i. confiſi, & adiuti clementia .ſ. benignitate collegæ tui .ſ. Romæ agentis. Nunc quando .i. qñquidem ipſe Cæcina ſecutus iuſtitiam tuam .i. famam, aut opinionem de iuſtitia tua duxit .i. exiſtimauit, & arbitratus eſt prouinciam iſtã .i. quam tu geris in Aſia, eſſe ſibi portum .i. receptaculum ſalutis tutiſſimum, rogo te etiam atque etiam .i. iterum atque iterum, hoc eſt frequenter, & ita ex animo vt iuues eum, & .i. ſimul, in reliquis .i. veteribus debitis veteris .i. priſtinæ negociationis, quia ante bellum ciuile illic negociari ſolitus erat, colligendis .i. coaceruandis à debitoribus, & tegas .i. protegas, ac tueare .i. defendas ſup. in ceteris. Tu nihil .i. non aliquid non potes facere mihi aliquid gratius, hoc .i. quàm hoc. A S C.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Andronem familiarem ſuum commendat ſtudioſe Seruilio.

M. CICERO P. SERVILIO S. D. 67

EX prouincia mea Ciliciensi, cui ſcis τρεῖς διοικήσεις Aſiaticas attributas fuiſſe, nullo ſum familiarius vſus, q̃ Androne, Arthemonis filio, Laodicenſi; eumq́. habui in ea ciuitate tum hoſpitem, tum vehementer ad meæ vitæ rationem, & conſuetudinem accõmodatum. quem quidem multo etiam pluris, poſteaquam deceſsi, facere cœpi, ꝙ multis rebus expertus ſum gratum hominem, meiq́. memorem: itaque eum Romæ libentiſsime vidi: non te enim fugit, qui plurimus in iſta prouincia benigne feciſti, quàm multi grati reperiantur. hæc propterea ſcripſi, vt, me non ſine cauſa laborare, intelligeres, & vt tu ipſe eum dignum hoſpitio tuo iudicares. feceris igitur mihi gratiſsimum, ſi ei declararis, quanti me facias, id eſt ſi receperis eum in fidem tuam, & quibuſcunque rebus honeſte, ac ſine moleſtia tua poteris, adiuueris. hoc mihi vehementer erit gratum. idq́ue vt facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

HVB. EX prouincia) Andronem Laodicenſem familiarem ſuum in Aſiæ proficiſcentem Cic. diligentiſſime cõmendat Seruilio, vt eum recipiat in fidem ſuam & quibuſcunq; rebus poterit, adiuuet. [τρεῖς] Tres. [διοικήσεις] Diœceſes, iuriſdictiones. [Laodicenſium) Ex Laodicea vrbe. [Multo pluris) Quàm tunc cum eram in prouincia. [Non fugit te) Non ignotas. [Dignum hoſpitio tuo) Dignum quem in domum tuam excipias.

ASC. EX prouincia &c.) Andronem Laodicenſem, familiarem ſuum in Aſiam proficiſcentem diligenter commendat Cic. Seruilio, dicens. Ego nullo ſum vſus ex prouincia mea Ciliciensi cui ſcis tres diœceſes .i. iuriſdictiones Aſiaticas attributas fuiſſe familiarius, q̃ Androne Laodicenſi filio Arthemonis, & habui eum in ea ciuitate .ſ. Laodicea, tum .i. pariter hoſpitem, tum .i. pariter accommodatum .i. explicatum & idoneum vehementer, ad rationem & conſuetudinem vitæ meæ. Quem quidem ergo cœpi facere etiam multo pluris poſtea q̃ deceſſi, ꝙ .i. ideo ꝙ expertus ſum multis rebus, ſup. eum hoiem gratum & memorem mei. Itaque ego vidi eum libentiſſime. Nõ enim fugit te, qui feciſti benigne, plurimis in iſta prouincia .ſ. tua, q̃ multi .ſ. quos ſcio ꝙ pauciſſimi inueniantur grati. Ego ſcripſi hoc propterea, & vt intelligeres me laborare .i. ſolicitum eſſe nõ ſine cauſa, & vt ipſe iudicares eũ dignum hoſpitio tuo. Tu igitur feceris mihi gratiſſimum, ſi declaratis pro declaraueris, ei, quanti .i. quã magni, aut multi facias .i. æſtimes me .i. ſi receperis eũ in fidem tuam, & adiuueris eũ quibuſcunque rebus poteris honeſte & ſine moleſtia. Hoc erit mihi gratum vehementer, & rogo te etiam atque etiam vt facias id.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Non eſt commendatoria, ſed reſponſoria ad literas Seruilij. petit autem, vt certior fiat ab eo de rebus prouinciæ. deinde cauſam docet, cur minus ſæpe de rep. ſcripturus ſit. poſtremo officium ſuum illi pollicetur.

M. CICERO P. SERVILIO ISAVRICO PROCOS. COLLEGAE S. D. 68

GRatæ mihi vehementer, tuæ literæ fuerunt, ex q̃bus cognoui curſus nauigationum tuarũ. ſignificabas .n. memoriam tuam nr̃æ neceſſitudinis. qua mihi nihil poterat eſſe iucundius. quod reliquum eſt, multo etiam erit gratius. ſi ad me de rep. id eſt de ſtatu ꝓuinciæ, de inſtitutis tuis familiariter ſcribes, quę q̃q̃ ex multis pro tua claritate audiam, tñ libentiſſime ex tuis literis cognoſcam. Ego ad te, de reip. ſumma quid ſentiam, non ſæpe ſcribam, ꝑꝑ periculum eiuſmodi literarum. quid agatur autem, ſcribam ſæpius, ſperare tñ videor, Cæſari, collegæ noſtro, fore curæ, & eſſe, vt habeamus aliquam remp. cuius conſilijs magnis referebat te intereſſe. ſed, ſi tibi vtilius eſt, id eſt glorioſius, Aſiæ preaſſe, & iſtam partem reip. malle affectam tueri: mihi quoq; idem, quod tibi, & laudi tuæ profuturum eſt, optatus debet eſſe. ego, quæ ad tuam dignitatem pertinere arbitror, ſummo ſtudio, diligentiaque curabo: in primisq́. tuebor omni obſeruantia, clariſſimum virum, patrem tuum: quod & pro vetuſtate neceſſitudinis, & pro beneficijs veſtris, & pro dignitate ipſius facere debeo. Vale.

GRatæ) Cum proficiſcere Seruilius in Aſiam prætor ſcripſerat ad Cic. omnem nauigationem ſuam. Itaq; Cic. dicit eas literas ſibi gratas fuiſſe, qm̃ oñderunt Seruilium ſui memorem eſſe. Petit deinde ab eo vt aliquid de rebus ꝓuinciæ, & de inſtitutis ſuis ſcribat, ſe autem ſcripturum dicit rarius quid ſentiat de ſtatu reip. quid autem agatur, ſæpius ſcripturum. Laudat aũt conſilium Seruilij qui putet vtilius eſſe tueri Aſia q̃ eſſe Romæ, polliceturque ſe diligenter curaturum quidquid ad eius dignitatem pertinebit. [Curſus) Itinera progreſſus. [Qua) Memoria. [Inſtitutis) Decretis à te factis in prouincia. [Pro tua cl.) Quia clarorum virorum nulla facta poſſunt eſſe in obſcuro, vt alibi dixit. [Quid ſen.) Quid opinet. [Periculum) Ne literæ ad manus Cæſ. peruenirent. [Collegæ) Quia fuerat proconſul in Gallia, ſicut & Cic. in Cilicia, & Seruilius in Aſia. [Magni referebat) vel vtile erat. [Male affectam) male tractatam, vel male diſpoſitã. [Optatius) Gratius. [Obſeruantia) Reuerentia. [Quod &) Adducit multas, cauſas ſuæ obſeruãtiæ erga patrem Cæcinæ. — HVB.

GRATÆ &c.) Cum proficiſceretur Seruilius in Aſiam prætor, ſcripſerat ad Cic. nauigationem ſuam quod hoc ordine ſibi placuiſſe dicit Cic. Literæ tuæ fuerunt mihi gratæ vehementer, ex quibus cognoui curſum .i. proceſſum nauigationum tuarum. Significabas enim .ſ. hoc faciendo, memoriam tuam .i. te memorem neceſſitudinis noſtrę, qua nihil poterat eſſe iucundius mihi. Quod reliquum eſt .i. adhuc reſtat, erit mihi etiam gratius multo, quia vtilius, ſi ſcribes ad me familiariter de repub. & de ſtatu prouinciæ, & ſup. de inſtitutis .i. ordinationibus tuis. Quæ quẽquam audiam ex multis pro tua claritate .i. ꝑꝑ claritatem tuam, quæ nihil ſinit te in occultu agere, tamen cognoſcam libentiſſime ex literis tuis. Ego non ſcribam ſæpe ad te, quid ſentiam de ſumma .i. maxima ſalute reip. quanquam periculum eiuſmodi literarum. Autem .i. ſed ego ſcribam ſæpius quid agatur. Ego tñ videor ſperare fore .i. futurũ eſſe. & eſſe .ſ. modo Cæſ. collegæ nr̃o .i. qui proconſul fuit Gallia, cum ego eſſem in Cilicia, curæ, vt habeamus aliquam remp. Si dicas etiam tunc cum Cæſ. in Gallia eſſet, aliqua erat reſp. verum de tempore quo Cæſ. quodammodo coactus vt ſe, & ſuos tueretur, remp. inuaſerat. loquitur, quam illi fuerat in animo aliquando reſtituere, collegam autem vocat quia quodam ſimili magiſtratu functi erat, aut quia iam tunc in aliquo collegio ſeu augulari, ſeu conſulari ſimul erant. Cuius .ſ. Cæſ. conſilijs referebat .i. in re & vtilitate erat, magni .i. magnopere te intereſſe .i. præſentem eſſe, ſed ſi eſt tibi vtilius .i. glorioſius præeſſe Aſiæ & tueri .i. protegere iſtam partem reip. male affectam .i. animatã aut tractatam, ideo quod profuturum eſt tibi, & laudi tuæ, debet eſſe quoque .i. quoque .i. etiam optabilius mihi. Ego curabo ſummo ſtudio diligentia .ſ. ſumma, ea quæ arbitrabor pertinere ad dignitatem tuam. Et in primis tuebor omni obſeruantia .i. veneratione & cuſtodia patrem tuum virum clariſſimum, quod debeo facere, & .i. ſimul, pro vetuſtate neceſſitudinis .i. neceſſariæ amicitiæ, quæ eſt mihi cum eo, & .i. ſimul pro beneficijs veſtris .i. tuis & patris & pro dignitate ipſius .ſ. patris tui. — ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à Seruilio, vt C. Curtij Mithris controuerſiam explicet.

M. CIC. P. SERVILIO COLLEGAE S. 69

C. Curtius Mithres eſt ille quidem, vt ſcis, libertus Poſtumij, familiariſſimi mei; ſed me colit, & obſeruat æque, atq; illum ipſum patronum ſuum, apud eum ego ſic Epheſi ſui, quotieſcunque fui, tanq̃ domi meæ; multaq́. acciderunt, in quibus & beneuolentiam eius erga me experirer, & fidem: itaq; ſi quid aut mihi, aut meorum cuipiam in Aſia opus eſt, ad hunc ſcribere

con

conſueui,huius cum opera,& fide,tum domo,& re vti, tanquam mea. hæc ad te eo pluribus ſcripſi, vt intelligeres,me non vulgariter,nec ambitioſe, ſed vt pro homine intimo,ac mihi perneceſſario ſcribere.peto igitur à te,vt in ea controuerſia,quam habet de fundo cũ quodam Colophonio, & in celeris rebus, quãtum fides tua patietur,quantumque tuo commodo poteris tantum ei honoris mei cauſa commodes. etſi,vt eius modeſtiam cognoui,grauis tibi nulla in te erit. ſi & mea commendatione, & mea probitate aſſecutus erit, vti de ſe bene exiſtimes; omnia ſe adeptum arbitrabitur. vt igitur eũ recipias in fidem,habeasque in numero tuorum, te vehementer etiam atque etiam rogo. ego, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor,omnia ſtudioſe, diligenterque curabo. Vale.

HVB. CAius) Curtium Mithrem libertum Poſtumij familiariſſimi ſui Cic. commendat Seruilio, vt in quadam controuerſia, quam habebat cum quodam Colophonio de fundo quodam ei faueat & habeat in numero ſuorum. [Ille) Habet emphaſim ad laudem. [Aeque)Tam. [Atque)Quam. [Sic)Tam familiariter.[Scribere)vt pro me & meis agat. [Vti).ſ.conſueui. [Vulgare) Pro vulgariter.i.negligenter. [Sed vt).i.tanquam intimo familiariſſimo. [De fundo) .i. propter fundum.i.poſſeſſionem. [Colophonio) Ciue Colophonis,quæ eſt ciuitas in Ionia ab Andremonæ Pylio condita.auct.Str.de qua plura dicemus in commentarijs epiſtolarum Horat.quos propediem me editurum ſpero.[Commodes)Faueas,commoditatem facias.

Atque Atque. Colophon.

ASC. CAIVS &c.) Curtium Mithrem libertum Poſtumij familiariſſimi ſui Cic. commendat Seruilio vt in quadam controuerſia quam habebat cum Colophonio de fundo quodam eum adiuuet, dicẽs C.Curtius Mithres eſt ille quidem,vt vacare ille,ſed qa apte cohæret particulæ qdem,illi coniunxit, libertus Poſtumij, familiariſſimi mei,ſed colit atq; obſeruat me,æque.atq;.i.æqualiter,vt illũ ipſum.ſ.Poſtumiũ patronũ ſuum. Ego fui Epheſi in ea ciuitate Aſiæ quotieſcunq; fui.ſ.Epheſi,apud eũ.ſ. C.Curtium ſic tanq.ſ.fuiſſem domi meæ. Et multa acciderunt in q bus experter,&.i.ſimul beneuolentiã erga me & fidẽ. Itaq; ſi quid opus eſt, aut mihi, aut cuipiã meorum in Aſia, conſueui ſcribere ad hunc & ſup.conſueui vti tum opera,& fide huius .ſ. C.Curtij,tum domo & re, tanquam mea. Ego ſcripſi, hæc ad te eo .i. propterea. pluribus ſup.verbis vt intelligeres me non ſcribere vulgariter .i. more vulgi, aut de vulgo, nec ambitioſe .i. more ambientis, qui digna, & indigna vt impetret quod petit obire ſolet. ſed vt pro homine intimo ac perneceſſario mihi. Igitur honeſte poſſum, & ex officio debeo,ego peto a te vt commodes.i.profis, & te applices ei,cauſa honoris mei, quia honorificum eſt magni fieri à magnis viris,in ea controuerſia.i.lite quam habet de fundo .i.de poſſeſſione fundi, cũ quodam Colophonio .i. ciue Colophonis oppidi in Ionia, & in ceteris rebus quantum fides .i. æquitas tua patietur,& quantum poteris tuo commodo.ſ.ſaluo. Etſi, vt cognoui modeſtiam eius,in nulla.i.non vlla,non erit,grauis.i.moleſtus oneroſus tibi in vlla re,etſi aſſecutus erit, & .i.ſimul, commendatione mea, & .i. ſimul probitate ſua, vti .i. vt bene exiſtimes.i.iudices de ſe, hoc eſt iudices eum bonum, ipſe arbitrabitur ſe adeptum.i.nactum,omnia.ſ.quæ vult. Igitur ego,rogo, te vehementer etiam atque etiam .i. iterum atque iterum, hoc eſt frequenter & diligenter,vt recipias eum in fidem.i.fidelem protectionem tuam,& habeas in numero tuorum.ſ.iam amicorum, ac neceſſariorum. Ego curabo omnia ſtudioſe .i. affectanter, & diligenter, quæ arbitrabor te velle, quæque.i.& quæ arbitrabor pertinere ad te.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Appium Menandrum & ſuo,& patroni nomine Seruilio commendat.

M.CIC. P.SERVILIO COLLEGAE S.D. 70

QVia non eſt obſcura tua in me beneuolentia, ſic fit,vt multi per me tibi velint commendari. ego autem tribuo nonnunquam in vulgus, ſed plerunque neceſſarijs,vt hoc tempore. nam cum T. Ampio Balbo mihi ſumma familiaritas, neceſſitudoque eſt. eius libertum T. Ampium Menandrium, hominem frugi, & modeſtum,& patrono, & nobis vehementer probatum tibi commendo maiorem in modum. vehementer mihi gratum feceris,ſi, quibuſcunque rebus ſine tua moleſtia poteris, ei commodaris. quod vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

HVB. T. Ampium) T.Ampij libertum Ampium quem ſummopere laudat Cic.Seruilio commendat. [Obſcura)Ignota.[Fit)Accidit. [Nonnunquam tribuo in vulgus).ſ.cõmendationis.i.commendo interdum vulgares. [Plerunq;) perſæpe.[Frugi) vtilem.

ASC. QVIA &c.)Excuſans venuſte multitudinem commendatorum à ſe commendat adhuc T.Ampij libertum dicens.Quia beneuolentia tua, in.i.erga me, homo eſt obſcura, ſic.i.ex eo fit,vt multi velint commendari tibi per me. Ego autem tribuo nonnũquam .ſ. beneficium commendationis in vulgus .i. vulgares,ſed plerunque.i.plurimum tribuo ſup. neceſſarijs, vt hoc tempore. Nam ſumma familiaritas neceſſitudo.i.neceſſaria in amicitia cõiunctio eſt mihi cum T.Ampio Balbo. Ego cõmendo tibi in modum .i. formam maiorem, hoc eſt non vulgarem ſed ingentem libertum eius T. Ampium,quia liberti patronorum ſuorum nomina accipiant, Menandrum hominem frugi.i.vtilem & modeſtũ,& probatum.i.probum reputatum vehementer & patrono & nobis. Tu feceris mihi gratum vehementer, ſi commodatis.i.cõmodum feceris ei, quibuſcunq; rebus poteris ſine moleſtia tua. Quod vt facias,rogo te vehementer etiam atque etiam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

T. Aguſium comitem exilij valde commendat.

M.CIC. P.SERVILIO COLLEGAE S.D. 71

MVltosq́. tibi commendem neceſſe eſt; quando omnibus nota noſtra neceſſitudo eſt,tuaque in me beneuolentia. ſed tametſi omnium cauſa,quos cõmendo, velle, debeo; tamen cum omnibus non eadem mihi cauſa eſt. T. Aguſius & comes meus fuit illo miſerrimo tempore,& omnium itinerum,nauigationum, laborum,periculorum meorum ſocius: neque hoc tempore diſceſſiſſet à me,niſi ego ei permiſiſſem. quare ſic tibi eum commendo, vt vnum de meis domeſticis, & maxime neceſſarijs. pergrãtum mihi feceris, ſi eum ita tractari, vt intelligat hanc commendationem ſibi magno vſui, atque adiumento fuiſſe. Vale.

HVB. MVltos) T. Aguſium, cõmendat Cic.comitem ſuum tpe exilij ſui,petitq́. à Seruilio,vt eũ ita tractet,vt intelligat hanc cõmendationem ſibi plurimum profuiſſe, [Velle) .ſ.te efficere.[Non eadem)Non ſimilis & par,quia cum alio interdum eſt maior,& iuſtior,q̃ alio. [Comes) q ſemper fuit mecum.[Illo tpe) Exilij mei.[Socius) Proprie in periculis dixit ſocium,vt, O ſocij, neque enim ignari ſumus ante malorum comitẽ vero ætherum dixit.[Permiſiſſem) conceſſiſſem,vt diſcederet.

Comes Socius

ASC. MVLTOS &c.) Ruſus ſe purgans commendat T. Aguſium dicens. Neceſſe eſt ſupple vt commendem tibi multos,qñ .i.quandoquidem neceſſitudo noſtra .i. neceſſaria coniunctio in amicitia,& beuolentia tua erga me eſt nota omnibus. Sed tametſi ego debeo valle.ſ.quod peto, cauſa omnium quos commendo.tamen non eadem cauſa.ſ.petendi eſt mihi cum omnibus qa alijs plus,alijs minus debeo, plurimum autem ſe debere,ei quẽ non commendat,innuit ſubdes T.Aguſius fuit,&.i.ſimul,comes meus .i. me comitans tanquam minor, illo tempore miſerrimo .ſ.exilij mei,aut fugæ cum alijs Pompeianis, & ſocius meus.i.æqualiter particeps omnium itinerum, nauigationum, laborum, periculorum meorum. Neq; diſceſſiſſet a me hoc tempore, niſi ego permiſiſſem ei. Quare ego commendo tibi eũ ſic,vt vnum de domeſticis meis & neceſſarij maxime. Tu feceris mihi pergratum, ſi tractaris pro tractaueris eum ita, vt intelligat hanc commendat. fuiſſe ſibi magno vſui atque adiumento.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gerellia neceſſaria negotia Seruilio rurſus commendat.

M.CIC. P.SERVILIO COLLEGAE s. 72

CERELLIAE, neceſſariæ meæ, rem, nomina, poſſeſſiones Aſiaticas cõmendaui tibi pñs in hortis tuis, q̃ potui diligentiſſime: tuaq. mihi pro tua cõſuetudine, proq. tuis in me perpetuis, maximiſq. officijs omnia te facturum liberaliſſime recepiſti. meminiſſe te id ſpero: ſcio.n.ſolere. ſed tñ Cerelliæ procuratores ſcripſerũt, te pp magnitudinem prouinciæ, multitudinemq. negociorum ẽt atq; ẽt eſſe commonefaciendum. peto igr̃, vt memineris, te oĩa, quæ tua fides pateret̃, mihi cumulate recepiſſe. eqdem exiſtimo, hr̃e te magnã facultatẽ (ſed hoc tui eſt cõſilij, & iudicij) ex eo S. C. qd' in hæredes C.Vẽnonij factum eſt, Cerelliæ cõmodandi. id S. C. tu interpretabere pro tua ſapientia: ſcio.n.eius ordinis auctoritatem ſemper apud te magni fuiſſe. quod reliquũ eſt, ſic velim exiſtimes, quibuſcunq; rebus Cerelliæ benigne feceris, mihi te gratiſſimũ eſſe facturum. Vale.

HVB. CErelliæ) Antequam proficiſceretur Seruilius in Aſiã Cic. ei cõmendauerat coram Cerelliam neceſſariã ſuam, quæ multa habebat in Aſia quam nunc per literas cõmendat, rogatq. eum vt illum adiuuet cum habeat facultatem id faciendi pp S.C. quod contra hæredes. C.Venonij factũ erat in fauorem Cerelliæ. [Cõmonefaciendum) admonendũ, in memoriã tibi id factum reducendum. [Propter magnitudinẽ prouinciæ) quia habes magnam adminiſtrationem prouinciæ p quã poſſes fortaſſe eſſe immemor eius, qd' mihi promiſiſti. [Recepiſſe) promiſiſſe. [Facultatem) Cõmoditatem, occaſionẽ.ſ.faciendi, q recepiſti. [Ex eo S.C.) pp id S.C. [In hæredes) Contra hæredes, qui Cerelliæ aduerſarij erant. [Cõmodandi) Cõmodũ faciendi.i.qd' eſt factũ in fauorẽ Cerelliæ. [Interpretabere) videbis id quod velit. [Eius ordinis) Senatorij. [Magni fuiſſe) Magni æſtimatam eſſe. Itaq; eã debebis conſeruare faciendo qdquid decreuit ipſe ſenatus. [Quod reliquum eſt) Pro in eo quod reliquum eſt, preter interpretationem illius S.C. [Benigne) Liberaliter, bene.

ASC. CERELLIAE &c.) Cõmendat & Cerelliam muliere ſibi neceſſaria, quæ multa habebat in Aſia vbi Seruilius iam tum erat, negocia. Ordo eſt. Ego commendaui tibi pñs.i.coram in hortis tuis.i.quantum potui diligentiſſime, rem.i.litem, nomina.i.debita per noĩa debitorũ notata, & poſſeſſiones Aſiaticas.i.quas habet in Aſia. Et tu recepiſti.i.promiſiſti liberaliſſime mihi pro conſuetudine tua, & perpetuis & maximis officijs tuis in me, hoc eſt cõformiter ad ea te facturũ oĩa. Ego ſpero te meminiſſe.i.memoria tenere id.ſ.te recepiſſe, ſcio.n.ſupp.te ſolere.i.meminiſſe. Sed tñ procuratores Cerelliæ ſcripſerunt te eſſe cõmonefaciendum ẽt atq; ẽt.i.frequenter & diligenter, pp magnitudinem negociorũ, .ſ.tuorũ in ea. Peto igitur vt memineris te recepiſſe.i.promiſiſſe mihi cumulate.i.abunde, omnia quæ fides tua peteretur. Eqoidem .i. ego certe exiſtimo te hr̃e magnam facultatem. Sed hoc eſt conſilij tui.i.pertinet an conſilium tuum, & iudicij .i. ad iudicium tuum commodandi.i.commodi faciendi Cerelliæ. Ex eo S.C.i.virtute illius ſenatuſconſulti, quod factum eſt in .i. contra hæredes C.Vẽnonij.quia quod in vnum latum eſt, poteſt in conſimiles applicare, vnde addit. Tu interpretabere id S.C. pro ſapientia tua. Scio .n. auctoritatem eius ordinis.i.ſenatorij fuiſſe ſemper apud te magni.i.magnæ æſtimationis. Quod reliquũ eſt .i.quantum ad id, quod reſtat ſcribendum, ego velim ſup. vt exiſtimes ſic, quibuſcunq; rebus feceris benigne.i.fauorabiliter Cerelliæ, te facturum eſſe gratiſſimum .i. rem gratiſſimam mihi.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratulatoria eſt epiſtola, & commendatoria, & petitoria.

M. CIC. Q. PHILIPPO PROCOS. s. 73

GRATVLATOR tibi, q ex ꝓuincia ſaluũ te ad tuos recepiſti incolumi fama, & rep. q ſi Romæ te vidiſſem, coram gr̃as egiſſem, q tibi L.Egnatius, familiariſſimus meus, abſens, L.Oppius pñs curæ fuiſſet. Cũ Antipatro Derbete mihi nõ ſolum hoſpitium, verum ẽt ſumma familiaritas intercedit. ei te vehementer ſuccenſuiſſe audiui, & moleſte tuli. de re nihil poſſum iudicare, niſi illud mihi certe perſuadeo, te talem virũ nihil temere feciſſe. à te aũt pro vetere noſtra neceſſitudine ẽt atq; ẽt peto, vt eius filios, q in tua ptãte ſunt, mihi potiſſimum condones: niſi quid exiſtimas in ea re violari exiſtimationem tuam: qd' ego ſi arbitrarer, nunq̃ te rogarẽ, mihiq. tua fama multo antiquior eſſet q̃ illa neceſſitudo eſt. ſed mihi ita perſuadeo (poſt fieri, vt fallat) eã rem laudi tibi potius, q̃ vituperationi, fore. qd fieri poſſit, & qd mea cauſa facere poſſis, (nã quid velis, non dubito) velim, ſi tibi graue non erit, certiorem me facias. Vale.

HVB. GRatulor) Gratulatur Cic. Q.Ph. q bene adminiſtrata prouincia incolumi fama & rep. in patriam ad ſuos ſe recepiſſet, cui gratias à ſe agendas dicit q L. Oppium pñtem, & Egnatium abſentem familiariſſimos ſuos commendatione ſua curæ habuiſſet. deinde quia Philippus iratus fuerat cuidã Antipatro Derbeti hoſpiti Cic. & familiari, & eius filios detinuerat & in ptãte ſua habebat, petit ab eo Cic. vt ſi ſine ꝑiudicio eius exiſtimationis & dignitatis fieri põt, ſibi condonet illos filios, de quo quid acturus ſit petit ſe certiorem fieri. [Incolumi) Integra, quia oẽs bene de te loquuntur. [Et rep.).ſ.incolumi. hoc eſt bene adminiſtrata. [Succenſuiſſe) Iratum eſſe. [De re) De cauſa pp quam ei ſuccẽſuiſti. vtrum iuſta an iniuſta. [Temere) Sine cauſa. [In tua pot.) à te detenti. [Cõdones) ex domo dimittas. [In ea re) ꝯdonã- Temere
do eos mihi. [Violari) lædi. [Exiſtimationem) auctoritatẽ. [Antiqor) prior, carior. [Põ: fieri) Poſſibile eſt, ſed oratores rariſſime dñt poſſime eſt, ſed ſp fieri põt. [Quid velis).ſ.facere. [Nõ dubito) qa ſcio te oĩa velle mea cã, ſi mõ, ſalua fama tua facere poſſis. Poſſibile

ASC. GRAVVLOR &c.) Gratulatur Q. Phil. q bene adminiſtrata prouincia incolumi fama & rep. ſuos ad ſe recepiſſet. Deinde eidem gratis agendas a ſe dicit q L.Oppium & pñtem, & Egnatiũ abſentem cõmendatos habuit. Tũ Antipatri reconciliationem, & filiorũ eius liberationem ambit honeſtiſſimis verbis hoc ordine. Ego gratulor tibi, q recepiſti, te ſaluum ex ꝓuincia ad tuos, & hoc ſama.ſ.tua incolumi.i.integra, & rep. incolumi.i.ſalua qd' ſi vidiſſem te Romæ, egiſſem gratias, q L.Egnatius familiariſſimus meus fuiſſet tibi curæ abſens.i.cum eſſet abſens, & L.Oppius pñs.i.cum eſſet pñs. Non ſolum hoſpitium, verumetiam ſumma familiaritas, intercedit .i. eſt vinculum neceſſitudinis mihi, cum Antipatro Derbete. ego audiui te ſuccenſuiſſe.i.iratum fuiſſe vehementer, & tuli ſup. id moleſte.i.dolenter. Ego nihil poſſum iudicare de re.i.de cauſis iratum, niſi ſupp. q perſuadeo mihi illod talem virũ.i.cũ ſis talis.i.tam iuſtus & prudens vir, nihil feciſſe temere.i.ſine legitima cauſa. Aũt.i.ſed, ego peto à te ẽt atq; ẽt pro neceſſitudine nr̃a vetere, vt condones .i. domo emittas & libere abire ſinas, potiſſimum, mihi.i.precib. aut amori meo filios eius qui ſunt in ptãte tua.i.detinentur à te captiui, niſi exiſtimas .i. iudicas, exiſtimationem.i.reputationem, ſeu nomen & famã tuam violari quid.i.aliquo in ea re.i.per eorũ condonationem, & in remiſſione. Quod ſi ego arbitrarer.ſ.facturum, ego nunquam rogarem.ſ.id, & tua ſama eſſet mihi multo antiquior.i.charior, eo q antiquiſſimos amicos chariſſimos habemus, q̃ eſt illa neceſſitudo.ſ.Cum Antipatro hoſpite. Sed perſuadeo mihi ita (poteſt fieri vt fallar) eam rem fore tibi potius laudi.i.ad laudem quam vituperationi.i.ad vituperationem. Velim ſi non erit graue ſup. vt facias me certiorem quid poſſit, fieri, & quid velis facere cauſa mea, nam non dubito, quin velis.ſ.multa facere.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Commendatio eorundem, quos precedente epiſtola commendat.

M.CIC. Q.PHILIPPO PROCOS. s. 74

ETSI non dubito pro tua in me obſeruantia, proq. nr̃a neceſſitudine, qn cõmendationem meam memoria teneas: tñ etiam atq; ẽt eundem tibi L.Oppiũ, familiarẽ meum, præſentem, & L.Egnatij, familiariſſimi, mei abſentis negocia, commendo. tanta cum eo neceſſitudo eſt, familiaritaſque, vt, ſi mea res eſſet, non magis laborarem. quapropter gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris vt is intelligat, me à te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. hoc mihi gratius facere nihil potes. idque vt facias, te vehementer rogo. Vale.

HVB. ETſi) Idem Philippo commendat Cic. eoſdem Oppium, & Egnatium, quos antea commendauerat, de quibus in præcedenti epiſtola vidimus. (Is) Egnatius.

ASC. ETSI &c.) Commendat rurſus Oppium, & Egnatium Philippo, dicens. Etſi non dubito pro obſeruantia tua in me, & pro neceſſitudine noſtra qn teneas memoria cõmendationem meã .ſ. quam nuper feci, tñ ego commendo tibi, etiam, atq; etiam eundem L. Oppium familiarem meũ pñtem .ſ. qui apud te eſt, & negocia L. Egnatij familiariſſimi mei ab abſentis, quia Romæ agentis. Tanta neceſſitudo, & familiaritas eſt mihi cum eo, vt non laborarem magis ſi eſſet res mea. Quapropter feceris mihi gratiſſimum ſi curaris pro curaueris, vt is .ſ. Egnatius, intelligat me amari a te tantum quantum ipſe exiſtimo. Nihil potes facere mihi gratius hoc .i. q̃ hoc, & cogor te vehementer vt facias id.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

C. Auianum Flaccum iterum commendat.

M. CIC. T. TITIO T. F. LEGATO S. D. 75

ETſi non dubito, quin apud te mea cõmendatio prima ſatis valeat: tamen obſequor homini familiariſſimo C. Auiano Flacco: cuius cauſa omnia tũ cupio, tum mehercule etiam debeo. de quo & præſens tecum egi diligenter, cum tu mihi humaniſſime reſpõdiſti: & ſcripſi ad te accurate antea. ſed putat intereſſe ſua, me ad te quamſæpiſſime ſcribere. quare velim, mihi ignoſcas, ſi, illius voluntati obtemperans, minus videbor meminiſſe conſtantiæ tuæ. à te idem illud peto, vt de loco, quò deportet frumentum, & de tempore Auiano commodes. quorum vtrunque per eundem me obtinuit triennium, dum Pompeium iſti negocio præfuit. ſumma eſt, in quo mihi gratisſimum facere poſſis, ſi curaueris, vt Auianus, quando ſe à me amari putet, me à te amari ſciat. erit id mihi pergratum. Vale.

HVB. ETſi non) Epiſtola imitatione vtilis ad excuſationem importunitatis de repetitione eiuſdem commendationis, quam Cic. ſe facere Titio dicit, non diffidentia eius conſtantiæ, qui ſemel ꝓmiſerat, ſed vt ſatisfaciat & obſequatur Auiano Flacco ita ſe poſtulanti, vt rurſus per literas eum commendaret ipſi Titio, quod Cic. facit, & qm̃ erat Titius legatus Annonæ præfectus petit ab eo, vt concedat de Auiano, & locum, & tps deportandi frumentum, quod alias per ſeipſum dicit obtentum, & impetratum, cum Pomp. huic negocio præpoſitus fuerit. (Obſequor) Morẽ gero. (Intereſſe ſua) ſibi vtile eſſe. (Minus videbor) .i. ſi non videbor recordari, & tenere memoria quod .i. qđ ſemel promiſeris conſtanter efficias qui .n. ſæpe petit, videtur aut immemor eſſe, aut diffidere. (Vtrunque) Et locum, & tempus. (Iſti negocio) .i. cum eſſet annonæ, & rei frumentariæ præfectus.

ASC. ETSI non dubito, &c.) Epiſtola hæc imitatione digna eſt ad excuſandum importunitatẽ eiuſdem cõmendationis, q̃ ſe facere Cic. fatetur, dicens. Etſi non dubito q̃ prima cõmendatio mea valeat ſatis apud te tñ obſequor .i. inſeruio, & amorem gero C. Auiano Flacco hoi familiariſſimo, cuius cauſa ego tũ .i. pariter, cupio oia, tum .i. pariter & mehercule, debeo oia q̃ .ſ. poſſim illi cõmodare. De quo ro .i. ſimul, egi tecũ diligẽter pns .i. cũ pñs tibi eſſem, cum te rñdiſti mihi humaniſſime, & ſcripſi antea ad accurate .i. cũ cura diligẽtia. Sed ſup. Auianus putat intereſſe .i. in re eſſe ac referre ſua me, ſcribere, quamſæpiſſime ad te. Quare velim ſup. vt ignoſcas mihi, ſi ego obtẽperãs .i. morẽ gerens voluntati illius minus .i. nõ, aut nõ ſatis videbor meminiſſe .i. memor eſſe, ꝯſtantiæ tuæ; q̃ quod ſemel promiſit, non prætermittis. Ego item .i. ſimiliter peto a te, illud, vt cõmodes .i. cõmodum facias, & inſeruias Auiano, de loco, & de tpe, quo deportet .i. tranſportet frumentum .ſ. Quod vendere vult. Quoꝝ vtrunque .i. & locum tps deportandi frumenti ipſe obtinuit triennium .ſ. per ſpatium triũ annoꝝ, per eundem me .i. per cõmendationem meam, dum Põp. præfuit illi negocio .i. rei frumentariæ. ſumma .ſ. votoꝝ, aut principalis petitio mea eſt ſupp. eius, in quo poſſis facere mihi gratiſſimum, ſi curaris pro curaueris, vt Auianus, qñ .i. qñquidẽ putat ſe amari à me, ſciat me amari a te. Id erit mihi pergratum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Decurionibus quantopere Q. Hippium amet: quibus etiam C. Valgium vt in agro empto illi auxilientur, commendat.

M. CICERO QVATVOR VIRIS, ET DECVRIONIBVS S. D. 76

TAntæ mihi cum Q. Hippio cauſæ neceſſitudinis ſunt, vt nihil poſſit eſſe coniunctius, quàm nos inter nos ſumus q̃ niſi ita eſſet, vterer mea conſuetudine, vt vobis nulla in re moleſtus eſſem. etenim vos mihi optimi teſtes eſtis, cum mihi perſuaſum eſſet, nihil eſſe quod à vobis impetrare non poſſem, nunquam me tamen grauem vobis eſſe voluiſſe. vehementer igitur vos etiam atque etiam rogo, vt honoris mei cauſa liberaliſſime C. Valgium Hippianum tractetis, remq́. cum eo conficiatis, vt, quam poſſeſſionem habet in agro Fregellano, à vobis emptam, eam liberam, & immunem habere poſſit. id ſi à vobis impetraro, ſummo me beneficio veſtro affectum arbitrabor. Valete.

TAntæ) Quatuoruiri & Decuriones magiſtratus erant ita a numero dicti, ijs commendat Cic. Valginium Hippianum, vt poſſeſſionem qua ab eis in agro Fregellano emerat, liberam & immunem eum habere permittam, præerant .n. in vendendis agris publ. (Moleſtus eſſem) Afferrem tædium. (Fregellano) Fregella vrbs Campaniæ. HVB.

TANTAE &c.) Quatuoruiris, & Decurionibus, q magiſtratus a numero dicti ſunt, cõmendat Valgium Hipp. dicens. Tantæ cauſæ neceſſitudinis ſunt mihi cum Q. Hippio, qui vt coniectura conſequi poſſum, aut pater, aut frater, aut ſumme alioqui neceſſarius fuit eius quem cõmendat, aliter .n. fruſtra illius neceſſitudinis meminerit, vt nihil poſſit eſſe coniunctus q̃ nos ſumus inter nos. Credo tñ legendum eẽ q̃ nos inter nos ſumus, ſed q̃ ſumus inter nos, idq́. Valla aſtipulante, quod niſi eſſet ita, vterer ꝯſuetudine mea, vt nulla .i. nõ vlla nõ eſſem moleſtus vobis in vlla re. Etenim .i. nã certe eẽa eſtis mihi optimi teſtes ꝑꝑ ꝑſuaſum eſſet mihi, nihil eſſe quod non poſſem impetrare a vobis tñ me nunq̃ voluiſſe eſſe grauẽ .i. moleſtum vobis. Igitur qa color, ego rogo vehemẽter vos ẽt, atq; ẽt cauſa honoris mei, quia turpe eſt ꝑcantem nõ exorare, tractetis liberaliſſime Caium Valgium ſunt q̃ Valgium ſcribant, Hippianum, ergo de domo Hippiorum, & ꝯficiatis .i. finiatis cum eo rem .i. controuerſiam, vt poſſit hr̃e eam poſſeſſionem liberam, & immunẽ .i. nulli oneri obnoxiam, quã habet in agro Fragellano .i. iuxta Fragellas vrbem Campaniæ emptam a vobis. Si ego impetrabo pro impetrauero à vobis id, ego arbitrabor me affectum .ſ. a vobis ſummo beneficio. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Principium officium ſuum, deinde M. Bollanum commendat. poſtremo petit, operam det, vt Dionyſius fugitiuus ad herum reducatur.

M. CIC. P. SVLPICIO IMP. S. D. 77

CVm his temporibus non ſanè in ſenatum ventitarem, tamen, vt tuas literas legi, non exiſtimaui me ſaluo iure noſtræ veteris amicitiæ, multorumq́ue inter nos officiorum facere poſſe, vt honori tuo deeſſem. itaque affui, ſupplicationemq́. tibi libenter decreui: ne reliquo tempore vllo, aut rei, aut exiſtimationi, aut dignitati tuæ deero. atq; vt hoc tui neceſſarij ſciũt, hoc me animo erga te eſſe; velim, facias eos per literas certiores; vt, ſi quid tibi opus ſit, ne dubitent mihi iure ſuo denunciare. M. Bollanum, virum bonum, & fortem, & omnibus rebus ornatum, meumq́. veterem, amicum tibi magnopere cõmendo. ꝑgratum mihi feceris, ſi curaris, vt is intelligat hanc cõmendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. ipſumq́; vir ſi optimũ, gratiſſimumq. cognoſces. promitto tibi, te ex eius amicitia magnam

volup

voluptatem eſſe capturum. Prçterea à te peto maiorem in modum pro nr̃a amicitia, & pro tuo perpetuo in me ſtudio, vt in hac re ẽt elabores. Dionyſius ſeruus meus, qui meam bibliothecam multorum nũmorum tractauit. cum multos libros ſurripuiſſet, nec ſe impunere laturum putaret, aufugit. is eſt in prouincia tua. eũ & M. Bollanus, familiaris meus, & multi alij Naronę viderũt: ſed, cum ſe à me manumiſſum eſſe diceret, crediderũt. hunc tu ſi mihi reſtituendum curaris, non poſſum dicere, q̃ mihi gratum futurum ſit. res ipſa parua, ſed animi mei dolor magnus eſt. vbi ſit, & quid fieri poſſit, Bollanus te docebit. ego, ſi hominem per te recuperaro, ſummo me à te beneficio affectum arbitrabor. Vale.

H V B. CVm his) Scripſit Cic. ſe præter ꝯſuetudinem ſuam iuiſſe in ſenatum frequentius, ne deeſſet honori Sulp. per quantum ex ſequentibus conijcimus, præerat Dalmatiæ. Itaq; cum rem bene egiſſet, dicit Cic. ſe libenter affuiſſe in ſenatu, & ei ſupplicationem decreuiſſe. Deinde cõmendat ei. [M. Bollanum) veterem amicum ſuum, qui multum in eius prouincia verſabatur, aut certe aliquem locũ apud eum habebat. Poſtremo rogat eum, vt det operam Dionyſium ſeruum, q aufugerat, ad ſe remitti. [Ventitarem) Frequenter venirem. [Supplicationem) pp res à te in prouincia bene geſtas. [Iure ſuo). i. licenter & ſine vllo reſpectu. [In hac re) Quam modo dicam. [Dionyſius) Exponit in quo velit eum elaborare. [Bibliothecam). i. libros licet proprie ſignificet locum vbi reponuntur libri. [Multorum numorum) .i. quam muniueram magna impenſa. [Tractauit) Curæ habuit, & in poteſtate ſua, vnde ſupra lib. 5. ad Var. appellauit eum Anagnoſten. i. lectorem. [Surripuiſſet) Furatus eſſet. [Laturum imp.) .i. non fore ſine punitione. [Naronæ) Quæ eſt ciuitas Dalmatiæ, vt in epiſt. Vatinij in fine cognoſcitur lib. 6. [Manumiſſum) Liberatum. [Res ipſa parua). i. non magni precij eſt ipſe ſeruus, & quod aſportauit. [Sed dolor magnus) Quod in fuerim ab eo deluſus, & deceptus. [Per te) Opera, & cura tua.

Naronæ

A S C. CVM his &c.) Scribit ne deeſſet honori ipſius Sulpicij, libenter aſſuiſſe in ſenatu, & ei ſupplicationem decreuiſſe. Deinde cõmendat ei M. Bollanum veterem amicum ſuum, dicens. Cum nõ ſanè. i. multum ventitarem. i. frequenter irem aut venirem in ſenatum, tñ, vt. i. poſtq̃ legi literas tuas. ſ. petentes ſupplicationẽ pro re bene geſta non exiſtimaui me poſſe deeſſe, honori tuo. i. rei in qua agatur de honore tuo ſaluo iure veteris amicitiæ noſtræ, & multorum officiorum inter nos. i. mutuo exhibitorum. Itaque ego affui. i. pñs fui, & decreui. ſ. cum alijs libenter, tibi ſupplicationem. i. vt dñr rogationem gñalem. Nec deero vllo tpe reliquo. i. deinceps, aut rei, aut exiſtimationi. i. famæ, & reputationi, aut dignitati tuæ, atq; vt neceſſarij tui ſciant me eſſe hoc. i. hmõi animo erga te, velim, ſup. vt facias eos certiores per lr̃as, vt ſi qd ſit opus, ne dubitent. i. vereantur denunciare. i. iudicare mihi ſuo iure. i. audacter quaſi ſuo iure quid denuncient. Ego cõmendo tibi magnupere M. Bollanum virum bonum, & fortem, & ornatũ oibus rebus. i. ornamentis debitis, & veterem amicum meum, Tu feceris mihi pergatum. i. rem valde gratum ſi curaris. i. curaueris, vt is intelligat, hanc cõmẽdationem fuiſſe tibi magno adiumento. Et cognoſces ipſum ſup. eſſe virum optimum, & gratiſſimum. Ego promitto tibi te eſſe capturum magnam voluptatem ex amicitia, eius. ſ. Bollani. Præterea ego peto a te in modum maiorem. i. non vulgarem, p amicitia nr̃a, & pro perpetuo ſtudio. i. fauore tuo in me, vt ẽt elabores. i. enitaris efficere quo peto in hac re. Dionyſius ſeruus meus, qui tractauit bibliothecam. i. vt dñt librariam meam multorum numorum. i. multis numis emptam. aut conſtantem, erat. n. vt v. lib. ad Vatinium dictum eſt, anagnoſtes. i. lector, cum ſurripuiſſet. i. clam abſtuliſſet multos libros. nec putaret ſe laturum impune, aufugit. is eſt in prouincia tua. M. Bollanus familiaris. ſ. meus, & multi alij viderunt eum Naronæ. i. in ea vrbe Dalmatię. Sed cum diceret ſe manumiſſum à me crediderunt ſup. ei. Si curaris hunc reſtituendum mihi, nõ poſſum dicere, quam gratum ſit futurum mihi. Res ipſa eſt parua, ſed dolor animi mei eſt magnus. Bollanus docebit te vbi ſit, & quid poſſit fieri. ſ. pro eo comprehendendo. Ego ſi recuperauero hoiem per te, arbitrabor me affectum ſummo beneficio.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Democritũ Sicyonium, hoiem familiaritate dignum, valde cõmendat.

CICERO ALLIENO PROCOS. S. D. 78

DEmocritus Sycionius non ſolum hoſpes meus eſt, ſed etiam, quod non multis contingit. Græcis preſertim, valde familiaris: eſt. n. in eo ſumma probitas, ſumma virtus, ſumma in hoſpites liberalitas, & obſeruantia: meq. pre ceteris & colit, & obſeruat, & diligit, eam tu non modo ſuorum ciuium, verum etiam propè Achaię principem cognoſces. huic ego tantum modo aditum ad tuam cognitionem patefacio, & munio cognitum, per te ipſum, quæ tua natura eſt, dignor tua amicitia, atq; hoſpitio iudicabis. peto igitur à te, vt his literis lectis recipias eum in tuam fidem polliceare omnia te facturum mea cauſa, de reliquo, ſi, id, quod cõfido, fore dignum eum tua amicitia, hoſpitioq́. cognoueris; peto, vt eum complectare, diligas, in tuis habeas. erit mihi maiorem in modum gratum. Vale.

DEmocritus) Allienum proconſulem Græciæ rogat vt recipiat in amicitiam ſuam Democritum Sicyonum. Deinde ſi videbitur dignus amicitia ſua, eum conſeruet & diligat. Laudat autem Cic. eius liberalitatem, & obſeruantiam in hoſpites omnes, ſed præcipue in ſe quem dicit eſſe primarium totius Achaiæ, & fore dignum quem Allienus, & hoſpitio, & amicitia dignum iudicet. [Principem) Primarium ex primis. [Patefacio) Aperio, paro. [Innuo) Significo, & quaſi quædam nutu demonſtro. [Complectare) Suſcipias. H V B. Innuo

DEMOCRITVS &c.) Allienum proconſ. Græciæ rogat, vt recipiat in amicitiam ſuam Democritum Sicyonium, deinde vt ſi dignus videatur, rogat eum, conſeruet & diligat dicens. Democritus Sicyonius eſt non ſolum hoſpes meus, ſed etiam valde familiaris ſup. mihi, quod. ſ. eſſe mihi familiarem, contingit non multis preſertim Græcis. Enim. i. quia ſumma probitas, ſumma virtus, ſumma liberalitatis in hoſpites, & obſeruãtia ſup. ſumma eſt in eo colit & obſeruat, & diligit me. Auxeſis eſt præ ceteris .i. ante alios, hoc eſt plus quam ceteros hoſpites ſuos. Tu recognoſces eum principem. i. primarium, non ſolum ciuium ſuorum. ſ. Sicyniorum, verumetiã penè. i. quaſi totius Achaiæ, ergo Sicyon in Achaia eſt. Ego patefacio huic tantummodo aditum ad cognitionem tuam, & innuo. i. ſignifico, cognitum per te ipſum. i. vbi cognoſces eum, quæ. i. ſecundum ꝙ natura tua eſt, tu iudicabis dignum tua amicitia atque hoſpitio. Peto igitur à te vt his literis lectis, recipias eum vt fidem tuam, ſupp. & vt polliceare te facturum omnia. ſ. licita & honeſta, cauſa mea. De reliquo peto, ſi cognoueris id quod confido, fore. i. futurum eum dignum tua amicitia, & hoſpitio, vt complectare eum, & ſup. diligas, vt habeas in tuis. i. in numero tuorum. Id erit mihi gratum in maiorem modum. A S C.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

C. Auianum Flaccum quem prius Q. Philippo, & alijs commendauerat, nunc Allieno valde probat.

CICERO ALLIENO PROCOS. S. D. 79

ET te ſcire arbitror, quanti fecerim C. Auianum Flaccum: & ego ex ipſo audieram, optimo, & gratiſsimo homine, quàm à te liberaliter eſſet tractatus. eius filios digniſsimos illo patre, meoſque neceſſarios, quos ego vnice diligo, commendo tibi ſic, vt maiore ſtudio nullos commendare poſsim. C. Auianus in Sicilia eſt. Marcus eſt nobiſcum. vt illius dignitatem præſentis ornes, rem vtriuſque defendas, te rogo. hoc mihi gratius in iſta prouincia facere nihil potes. idq́. vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

ET te) C. Auianus Flaccum quem ſupra Titio commendauit Cic. Comme[nd]at etiam nunc Allieno proconſuli Græciæ, cõmendat etiam eius filios, & M. Auianum eius fratrem, qui cum Cic. erat. [Marcus) ſ. Auianus eius frater. [Illius præſentis). ſ. Auiani. [Vtriuſque) Cic. & Marci. H V B.

ASC. ET te &c.) Auianum Flaccum quem ſupra Titio commendauit C e[illegible] ne Allieno proconſuli Græciæ, commendans [illegible] liberos, & fratrem M. Auianum, vnde hic liber [illegible] endaticius eſt, tanta varietate, vt torrentem Cicer[illegible] undiæ nemo ſat s miretur. Ordo eſt. i. ſimul, aut pariter, [illegible] ormiter, ego arbitror te ſcire quanti fecerim .i. æſtimarim ſemper C. Auianum Flaccum, & ego pariter audieram e [illegible] ipſo. ſ. Auiano, homine optimo, & gratiſſimo, quàm. i. quantum [illegible] tete eſſet tractatus à te. Ego commendo tibi filios eius, digniſſimos tali. i. tam optimo patre, & neceſſarios meos. quos diligo vnice. i. ſingulariter, hoc eſt maxime, quia quos vnicos habemus, maximopere diligimus, commendo inquam ſic. vt nullos. i. non vllos, non poſſim commendare vllos maiore ſtudio. i. affectu, fauore, & conat. C. Auianus eſt in Cilicia, M. ſ. Auianus frater eius eſt nobiſcum, rogo te vt ornes dignitatem illius. ſ. Caij præſentis. ſ. tibi vnde duxi legendum in Cilicia non Sicilia, & defendas rem vtriuſque. tu nihil potes facere mihi gratius hoc, id eſt quàm hoc, in iſta, ſcilicet prouincia, & rogo te vehementer etiam atque etiam, id eſt iterum atque iterum vt facias id.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM, AD TERENTIAM VXOREM.

LIBER DECIMVSQVARTVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Deflet ſuam ſuorumq; calamitatem Cicero & quam ſpem redeundi ab exilio habeat, oſtendit. Poſtremo diſſuadet villæ venditionem Terentiæ.

M. CIC. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D. I

ET literis multorum, & ſermone omnium perfertur ad me, incredibilem tuam virtutem, & fortitudinem eſſe, teq́. nec animi, nec corporis laboribus defatigari. me miſerum, te iſta virtute, fide, probitate, humanitate in tantas ærumnas propter me incidiſſe! Tulliolamq́. noſtram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus? nam quid ego de Cicerone dicam? qui cum primum ſapere cœpit, acerbiſſimos dolores, miſeriasq́. percepit, quæ ſi, vt tu ſcribis, fato facta putarem? ferrem paulò facilius: ſed omnia ſunt mea culpa commiſſa: qui ab ijs me amari putabam, qui inuidebant; eos non ſequebar, qui petebant. quòd ſi noſtris conſilijs vſi eſſemus, neque apud nos tantum valuiſſet ſermo aut ſtultorum amicorum, aut improborum: beatiſſimi viueremus. nunc, quoniam ſperare nos amici iubent: dabo operam, ne mea valetudo tuo labori deſit. res quanta ſit, intelligo, quantoq. fuerit facilius manere domi, quàm redire. ſed tñ, ſi omnes tribunos pl. habemus, ſi Lentulum tam ſtudioſum, quàm videtur, ſi verò etiam Pompeium, & Cæſarem: non eſt deſperandum. De familia, quo modo placuiſſe amicis ſcribis, faciemus. De loco, nunc quidem iam abijt peſtilentia: ſed, quandiu fuit, me non attigit. Plancius, homo officioſiſſimus, me cupit eſſe ſecum, & adhuc retinet, ego volebá loco magis deſerto eſſe in Epiro, quo neque Hiſpo veniret, nec milites: ſed adhuc Plancius me retinet: ſperat poſſe fieri, vt mecum in Italiam decedat. quem ego diem ſi videro, & ſi in veſtrum complexum venero, ac ſi & vos, & me ipſum recuperato: ſatis magnum mihi fructum videbor percepiſſe & veſtræ pietatis, & meæ. Piſonis humanitas, virtus, amor in omnes nos tantus eſt, vt nihil ſupra poſſit. vtinam ea res ei voluptati ſit, gloriæ quidem video fore. De Q. fratre nihil ego te accuſaui: ſed vos, cum preſertim tam pauci ſitis, volui eſſe quàm coniunctiſſimos. Quibus me voluiſſe agere gratias, egi, & me à te certiorem factum eſſe ſcripſi. Quod ad mea Terentia ſcribis, te vicum vendituram: quid, obſecro te, (me miſerum) quid futurum eſt? & ſi nos premet eadem fortuna, quid puero miſero fiet? non queo reliquam ſcribere, (tanta vis lacrymarum eſt) ne te in eundem fletum adducam. tantum ſcribo: ſi erunt in officio amici, pecunia non deerit: ſi non erunt, tu efficere tua pecunia non poteris. per fortunas miſeras noſtras vide, ne puerum perditum perdamus: cui ſi aliquid erit, ne egeat: mediocri virtute opus eſt, & mediocri fortuna, vt cetera conſequatur. Fac valeas, & ad me tabellarios mittas, vt ſciam quid agatur, & vos quid agatis. mihi omnino iam breuis expectatio eſt. Tulliolæ, & Ciceroni ſalutem dic.

Valete. D. ante diem vj. cal. Dec. Dyrrachij. Dyrrhachium veni; quòd libera ciuitas eſt, & in me officioſa, & proxima Italiæ. ſed, ſi offendet me loci celebritas, alio me conferam, & ad te ſcribam.

IT literis prolixitas qua vſus ſum in primis libris interpretandis merito me breuiorem in ſequẽtibus facere debuit. Nam quæ pluribus epiſtolis à me expoſita ſunt ea vbique repetere non modo inutilis, verumetiam ingrati laboris, & magnæ moleſtiæ lectori fore exiſtimaui. Itaq; quiſpiam quibuſdam epiſtolis aliquid deſiderandum putabit, eum oratum velim ne prius laborem meum accuſet quàm totum opus legerit. Inueniet enim vel nulla vel certe admodum pauca interpretatione digna à me prætermiſſa eſſe, & aliunde ſumet, quod ad alium locum transferat, ſed iam ad inſtituta pergam, vt aliquando conſumato operi, deo iuuante finem imponam. huius igitur 14. volum. epiſtolæ vno ferè ſunt argumento ad Terent. à Cic. ſcriptæ, quo tpe erat in exilio, ſed in hac prima dolet Cic. & ingemiſcit, quòd culpa ſua Terent. in tantas miſeras coniecta ſit & ſimul liberi ſui. Oſtendit deinde in quibus ſpem reditus ſui hẽre poſſit, poſtea vbi ſit, & quid agat. poſtremo prætermiſſis alijs, periculis quæ eſt epiſt. cognoſcuntur, quia Terent. ſcripſerat ſe vendituram villam, vt haberet pecuniam, vt per eam poſſit ſibi aliquorum fauorem conciliare, Cicero eam obſecrat, ne id faciat, ne Cic. filius poſtea pauper relinquatur. [Virtutem) Conſtantiam. [Fortitudinem) Magnitudinem animi in aduerſis tolerandis. [Laboribus animi) Vt dolore, ſolicitudine, & cogitatione prouidendi rebus noſtris. [Me miſerum) Ingemiſcit Cic. ſe eſſe cauſam miſeriarum vxoris ſuæ, ſic Ouid. ad vxorem. Triſtis es, es indignor quod ſim tibi cauſa doloris. [Illi) Tali. [Sapere) Intelligere vti ratione, & vt vulgarius dicam, diſcretionem habere. [Fato) Deorum voluntate, & lege immutabili. [[illegible] pet.) Q[illegible] bant me ſecum eſſe. [Sperare) Reditum in patriam. [Res) Reditus meus HVR Fatum

[Lentu

[Lentulum) De quo in j.epiſt.q̃ conſul,vt j.lib.diximus,tulit legẽ de reuocando Cic. [De familia).ſ.ſeruorum liberãda,vt infra epiſt.4.videbimus.Familiæ aũt appellatione,& Vlpiano iuriſconſulto,& Feſto Pomp.teſte non ſolum liberi homines,ſed ẽt ſerui continentur. De loco)vbi fui.[Non attigit) Non læſit,non nocuit.[Quem item).ſ.aduentus mei in Italiã.[Veſtræ)Tuæ,& filiorum in me.[Piſonis) gñi noſtri.[Ea res) Cura,& diligentia,q̃ pro impetrando reditu meo vtitur.[De Q.F.)Quantum conijcimus,Terent.ſcripſerat ſe non multũ vti cõſilio Q. Fratris Cic. quare cum Cic.ad eam ſcripſiſſet eam male facere,hortatusq. eſſet,vt eius conſilio vteretur,queſta eſt,ꝙ Cic.eam accuſaſſet. Cic. vero reſcribens dicit ſe non eam accuſaſſet,ſed noluiſſe,vt cũ fratre ſuo diſſideret,præſertim cum valde paucos hẽret, q pro ſalute ſua agerent.[Vicum)Villam.[Obſecro te) Rogantis eſt. [Eadem fortuna)Mala,& ſemper aduerſa quali nunc premor.Virg.Nunc eadem fortuna viros tot caſibus actos Inſequitur. [Puero) Filio noſtro Cic.[Tanta vis)Tanta copia. [Si erunt in off.).i.ſi voluerint eſſe quales debent.[Si non erunt).ſ.in officio.[Nõ poteris).ſ.aliq. efficere.[Per fortunas)Adiurat Cic.Terent.ne hoc damnum filio ſuo inferat alienando vicum illum. [Per fortunas).ſ. obteſtor.[Perditum perdamus)Ne ex infeliciſſimo infeliciorem faciamus,plus aũt ſignificat perditum perdamus,q̃ ſi dixiſſet perdamus,eſt.n.quaſi exaggeratio quædam,vt Ouid.in heroid.Perdita ne perditam timeo,tale ẽt illud.Virg.Non capti,potuere capi.[Si aliquid).ſ. bonorum aut diuitiarum. [Mediocri virtute) cum nihil ĩnopibus ẽt maxima virtus vix poſſit eſſe adiumento. Iuuen. Haud facile emergunt quorum virtutibus obſtat.Res anguſta domi.[Cetera) Dignitates,& honores in vrbe.Et ita ſignificat Cic. plus valere mediocrem virtutem cum diuitijs, q̃ maximam virtutem cum paupertate.[Quod agatur)In vrbe per amicos meos.[Et vos)Vti fil j.[Dyrrhachij)Quod eſt oppidum Macedoniæ,vt ſcribit Ptol. quod etiam Epidamnum dictum eſt.

Familia

Dyrrhachium. Epidãmnum.

ASC.

EX literis,&c.)Huius xiiij.lib.epiſtolæ vno ferè ſunt argũ ad Terentiam vxorem Cic.miſſæ,quo tpe erat in exilio.Sed in hac prima dolet, & ingemiſcit ꝙ ſua culpa Terentia in tantas miſerias liberis ſuis coniecta ſit.Oſtendit deinde in quibus ſpem reditus habeat,ac demum obſecrat ne villam vendat. Ordo eſt. Perferũ ad me ex literis multorum.ſ.q ad me ſcribunt,&ex ſermone omnium.ſ.q de te loquuntur,virtutem,& pro .i. fortitudinem tuam eſſe incredibilem .i. tam magnam,vt nemo credere poſſit,id aũt ſcribit Cic.vt talis eſſe velit,interdũ .n. dũ immerito laudamur, erubeſcimus nos tales non eſſe quales prædicamur.Erat aũt re-uera mulier paruo pudica, & rei familiaris diſſipatrix quam repudiatã. Saluſtius factus Cic. inimicus duxit vt ſecreta eius,rimaretur ex ea.Et fertur ad me,te neq laboribus animi vt curis,& ſolicitudinibus,nec laboribus corporis defatigari.i.ad extremũ vltra quod nil poſſis fatigari.Me miſerũ,minor eſt excandeſcentia & minus pathos inducitur q̃ ſi dixerit,O mi miſerum,te.ſ.præditam virtute,fide,probitate,humanitate incidiſſe in tantas ærumnas .i. calamitates,& miſerias pp me,& Tulliola,blandiendi grã vtitur diminutiuo, noſtram .ſ. cũem filiam percipere tantos luctus ex eo patre, ex quo patre capiebat tantas voluptates. Quia Cic.eam vſq; ad notão adamaſſe di,caſto tñ vt boni interpretatur amore. Nam qd dicam ego de Cic.ſ.cõi filio qui cum cœpit primum ſapere.i.aliqu d intelligere,percepi.ſ.ex patre, acerbiſſimos dolores,& miſerias. Quia ergo minor natu erat q Tulliola,eum poſtremũ in ſalutatione ponit,& nunc cõmemorat.Quę .ſ. mala aduerſa,ſi ego putarem ita vt tu ſcribis facta eſſe fato.i.ex [illegible] voluntate,[illegible] .i.dicti deoꝝ, ego ferrẽ paulo .i. modico [illegible],[illegible] q̃ fato fieri ſciremus modeſtiſſime ferẽda eſſent,[illegible] Cic. fr hoim, nec poſſe tantam ſuoꝝ calamitatẽ æquo [illegible] ferre, ſed oĩa ſunt cõmiſſa mea culpa.i.errore non in pec[illegible] q oõia relationem fieri ad primitiuum cum tñ poni non [illegible].ſ.ego cum dictum ſit mea) putabam me amari ab ijs, q [illegible], non [illegible] quã [illegible],q petebant.i.expetebant amici-[illegible] q ſi ſi fuiſſemus conſilijs noſtris.i.ſi feciſ-ſe[illegible] iudicabamus faciendum,neq; ſermo.i.oratio,aut ami[illegible] ſi nec [illegible] erunt ſe pperam conſulere,aut improboꝝ, [illegible] valuiſſe, tñ.ſ. quãtũ valuit apud nos,nos viueremus [illegible] Nunc qñ.i.qm amici iubent nos ſperare.i.hẽre ſpem [illegible] n gĩam, dabo operam, ne valitudo pro valetudo, aut [illegible] o a valendo ducto vocabulo,eſt.n.ſecũda longa,mea deſit [illegible] [illegible] tuo.Ego intelligo quanta.i.quantæ difficul-[illegible].& quanto facilius fuerit manere domi q redire.ſ.do-[illegible] tñ h[illegible] be mus oẽs Trib.pl.ſup.ſtudioſos,& fauentes,ſi Len[illegible].conſulem ad quem primi libri epiſt.ram ſtudio-[illegible] q. [illegible] ſtudioſius eſſe,ſi vero habemus etiam Pomp. & Cæſ.ſup.ſtudioſos,non eſt deſperandum .ſ. de reditu. Nos faciemus de familia quo modo ſcribis placuiſſe amicis. De loco.ſ.quem dicis fugiendum peſtilentia qdem habuit nunc.ſed non attigit me quandiu fuit.Plancus homo officioſiſſimus cupit me eſſe ſecum,&retinet adhuc.Ego volebam eſſe in Epiro loco magis,deſerto.ſ.a frequẽtia notoꝝ,quõ neq; ipſe .i. pcipuus hoſtis nẽ alij legunt, Hiſpo venire,nec milites ſupp. venirent Sed Plancus,vt opinor ſenior,retinet me adhuc,& ſperat, poſſe fieri vt decedat mecum in Italiam. Quem diem ſi ego videro,& ſi venero in complexum veſtrum,ac ſi recuperauero vos, & meipſum, ego videbor percepiſſe ſatis magnum fructũ pietatis .i. piſſ amoris,& veſtræ.i.tuę,& liberoꝝ in me,& meæ.ſ.in vos. Humanitas, virtus,amor, Piſonis.ſ.gñi nři Craſſipedis, eſt tantus in nos omnes, vt nihil poſſit eſſe ſupra. vtinã ea res ſic ei voluptati video qdem fore gloriæ.i.futuꝝ ad gloriã eius.Ego nihil accuſaui te.ſ. in alijs lřis,de Q.F.q non adhibuiſtis eum conſilijs veſtris, ſed volui vos preſertim cũ eſſetis tam pauci, eſſe q̃ coniunctiſſimos .i. viuere maxime vnanimes. Ego egi gratias ſup. ijs quibus voluiſti me agere .ſ. grãs,& ſcripſi me eſſe factum certiorem ã te.ſ. de eorum in nos fauore aut meritis. Quòd ò mea Terentia,ſcribis ad me te vendituram vicum .i. villam tota quam habemus in agro, qd obſecro, te qd futurum eſt,me.i.ò me miſeꝝ. Etſi eadem fortuna præmet nos,qd fiat puero miſero.ſ.Cic. non queo (nimis amanter omnia ſcribit, ita vt ẽt mollioris animi notatus ſit)reliqua ſcribere, (tanta vis.i.tanta vehemens copia lacrymaꝝ eſt)ne adducam te in eundẽ fletum. Tño.i.duntaxat ſcribo ſup.id, ſi amici erunt in officio .i. facient qd debebunt,pecunia non deerit.ſ.nobis ad reditum comparandum, pro quo ſimulabat Terẽtia ſe velle vendere villam,ſi ſup.amici non erunt in ſup.in offõ, tũ non poteris efficere .ſ. vt ſint in officio, tua,quam prætendis pecunia.i.per pecuniã tuam. Vide.i.pſpice,ſup.rogata aut obſecrata p fortunas miſeras ne perdamus pueꝝ perditum .ſ.deſtitutũ auxilio paterno. Cui.ſ.puero,ſi aliqd.ſ.rei erit,ne egeat, opus eſt mediocri virtute, & mediocri fortuna, vt conſequat cetera, q̃ .ſ.ad gloriam, & dignitatẽ ptinent. Fac ſup.vt valeas, & mittas tabellarios.i.nuncios ſcripta in tabellis pferentes,vt ſciam qd agatur.ſ.Romæ de me,& qd vos agatis. Oĩno breuis expectatio.ſ. literarum tuarum eſt mihi iam. Dic Tulliolæ.ſ.filiæ lepidiſſimæ, & Cic.filio ſalutem. Datum Dyrrhachij.i.in eo oppido Macedoniæ, quod etiam Epidamnum dictum volunt, ad vj. cal. Decẽb. Ego veni.i.applicui me Dyrrhachium, ꝙ &.i.ſimul eſt ciuitas libera,& ita non obnoxiam R.imperio,& officioſa in me, & proxima Italiæ, ſed ſi celebritas.i.celebris frequentia loci offendet me .i. non placebit mihi, (ex hoc videtur Cic. autem fugiſſe aut proſcriptus eſſe,& non habere locum exilij in quo tutos ſit)ego conferam me alio .i. ad alium locum, & ſcribam ad te.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Principio excuſat ſe,cur breuius ad Terentiam ſcribat,deinde conqueritur de ſua ſuorumq; deſolatione &,quam ægre acceperit proſcriptas fuiſſe res ſuas, exponit. poſtremo etiam diſſuadet, ne ſumptum in ædificando faciat, ſed valetudinem ſuam curet.

M. CIC. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S.P.D. 2

NOli putare,me ad quenq̃ lõgiores epiſtolas ſcribere,niſi qs ad me plura ſcripſi,cui puto reſcribi oportere nec.n.habeo quod ſcribam: nec hoc tpe quidquam difficilius facio. ad te vero, & ad noſtram Tulliolam non queo ſine plurimis lacrymis ſcribere. vos enim video eſſe miſerrimas, quas ego beatiſſime ſemp eſſe volui: idq́. præſtare debui, & niſi tam timidi fuiſſemus præſtitiſſem, Piſonem nřm merito eis amo plurimum eum,vt potui p literas cohortatus ſum. gratiasq́. egi,vt debui. In nouis trib.pl.intelligo ſpem te hẽre. id erit firmum ſi Pompeij voluntas erit: ſed Craſſum tñ metuo à te quidem omnia fieri fortiſſime,& amantiſſime video: nec miror: ſed mereo caſum eiuſmodi vt tãtis miſerijs meæ miſeriæ ſubleuentur. nam ad me P.Valerius,hõ officioſus,ſcripſit,id quod ego maximo cum

fletu legi, quemadmodū à Veſtæ ad Tabulam Valeriam ducta eſſe, hem mea lux, meum deſiderium, vnde oēs opem petere ſolebant, te nunc mea Terentia ſic vexari, ſic iacere in lacrymis, & ſordibus, idq́. fieri mea culpa, qui ceteros ſeruaui, vt nos periremus? de domo ſcribis, hoc eſt de area: ego vero tum denique mihi videbor reſtitutus, ſi illa nobis erit reſtituta. verum hęc nō ſunt in noſtra manu, illud doleo, quæ impenſa facienda eſt, in eius partem te miſeram, & deſpoliatam venire, ꝙ ſi conficitur negocium, omnia conſequemur. ſin eadem nos fortuna premet, etiā ne reliquias tuas miſera proijcies? obſecro te mea vita, qđ ad ſumptum attinet, ſine alios, qui pñt, ſi modo volunt, ſuſtinere: & valetudinem iſtam infirmam, ſi me amas, noli vexare. nam mihi ante oculos dies noctesq́. verſaris: oēs labores te excipere video; timeo, vt ſuſtineas, ſed video in te eſſe omnia quare vt id quod ſperas, & quod agis, cōſequamur, ſerui valetudinis. Ego, ad quos ſcribam, neſcio, niſi aut ad eos qui ad me ſcribunt aut ad eos, de quibus ad me vos aliquid ſcribitis. Longius, qm̄ vobis ita placet, non diſcedam, ſed velim, quam ſæpiſſimis literas mittatis, preſertim ſi quid eſt firmius, quod ſperemus. Valete mea deſideria, valete. Datum. ad iij. non. Oct. Theſſalonicæ.

HVB. NOli) Excuſat ſe Cic. de breuitate literarum, cum oēs alios tum, vero ad vxorem ſuam, ad quā dicit, ſe non poſſe ſcribere ſine multis lacrymis. Deinde dicit ſe dolere ꝙ intellexerit eam à qbuſdā vexatā eſſe, cum id fiat culpa ipſius Cic. Poſtremo diſſuadet ei ſumptu in ædificando, hortaturq́. eā, vt ceteris oībus omiſſis valetudinē diligenter curet. [Cui) ſ. ſcribendi plura. [Reſcribi) ſ. plura vel longiores epiſtolas. [Præſtare) Efficere. [Id) vt eſſetis beatiſſimæ. [Cohortatus) vt non deſiſtat ab inceptis. [Eiuſmodi) Talem. [Vt meæ miſeriæ). i. vt velis eſſe miſera, vt ſub leues miſerias meas. [Offō. ſ.) q in me beneuolentia oſtēdi præſtat. [A Veſtæ) Subauditur tēplum. ſic. n. ponebant antiqui. Ad Veſtæ, ad Veneris, ſubaudiebatur templū. Terent. in Adelph. vbi ad Dianæ veneris. Horat. in Ser. Ventū erat ad Veſtę media iā parte diei.

Tabula. [Ad Tabulā Val.) non erat prouerbiū, vt qdam exponunt, ſicut nūc dicimus a pyro ad ficū. Sed tabula pro lege ponitur, vnde & tabularia dicebant auct. Ser. loca vbi tabulæ figebantur, & interdum actus publici Maro in Georg. Inſanumq́. forū & populi ta-

Tabularia. bularia vidit. Erat igr̄ tabularia Valeria lex a Valerio lata de bonis, proſcriptorū vendendis, vt oſtendit Cic. in oratione pro Sex. Roſc. Ad hāc igitur tabulā deducta erat Terentia, qa ea lege bona Cic. tanq. pſcripti cogebant vendi. [Hem) dolētis & ingemi-

Vexor. ſcentis. [Vexare) deſtealu male tractari, nā vexor verbū eſt teſte Aſconio ingētis calamitatis, de quo alibi diximus qd Ser. & Gel. ſentiāt. [Proijcies) abijcies, alienabis. [Reliquias tuas) . i. qđ tibi

Theſſalo mea. reliquū eſt. Legendū eſt aūt ēt ne reliquias tuas miſera proijcies? [Verſaris) Es, appares. [Theſſalonicæ) q̇ ciuitas eſt Macedonię.

ASC. NOLI &c.) Excuſat ſe de breuitate literaꝝ, cū ad oēs alios cū vero ad vxorem ſuam, ad quam dicit ſe nō poſſe ſcribere ſine multis lacrymis. Deinde dicit ſe dolere, quód intellexit eam à qbuſdam vexatam eſſe, cum id fiat culpa ſua. Poſtremo ſuadet ne ſumptū ędificādo faciat, monetq́. vt valetudinē curet. Ordo eſt. Noli putare me ſcribere ad quenq̄ epiſtolas lōgiores. ſ. quā ad te. aut lōgiores. i. aliquantulū lōgas. niſi ſiqs ſcripſit ad me plura. i. valde multa cui puto oportere reſcribi. ſ. à me. Nec. n. habeo qđ ſcribam, nec ſacio hoc tpe quidq difficilius. i. inuitius. ſ. q ſcribere. Vero. i. ſed, nō queo ſcribere ad te, & ad Tulliolam noſtram. i. filiam lepidulā, ſine plurimis lacrymis. Ego. n. video vos eſſe miſerrimas, quas ego volui ſemp eſſe beatiſſimas, & debui pſtare. i. efficere id. ſ. vt beatiſſimæ ſitis. & pſtitiſſem, niſi fuiſſemus tā timidi. Ego amo plurimū Piſonem nr̄m. ſ. gñm, merito eius. Ego cohortatus ſum cū p literas vt potui, & egi grās, vt debui. Ego intelligo te hr̄e ſpem. ſ. reductionis meæ, in nouis trib. pl. i. pxime creandis. id. ſ. ſpes erit firmū, ſi voluntas Pōpeij. ſ. adeerit. ſed tū timeo Craſſum, etenim illi tres Pōpeius, Craſſus, & Cęſ. tunc principes erant in ſenatu: Ego video oia fieri quidē. i. certe à te vt de alijs taceam, aut dubite fortiſſime & amantiſſime. nec miror, ſed mœreo. i. doleo cauſam eiuſmodi vt meæ miſeriæ ſubleuentur. i. minuantur, tātis miſerijs tuis, Nā P. Valerius hō officioſiſſimus, ſcripſit ad me, id quod legi cū maximo fletu quēadmodū ducta, eſſes a Veſtæ. ſ. templo aut æde ad tabulam Valeriam. i. eā, in qua ſcripta erat lex Valeria de vendendis bonis pſcriptorum, ac profugoꝝ vt ea lecta ad venditionem bonoꝝ cōpellaris. Hem, flentis vox, O Terentia mea, lux mea deſiderium meum, vnde. i. à qua. oēs ſolebant petere opē. i. auxilium, qa p coniuges ſæpe ad viros aditus patefit, te vexari ſic. i. dignū ne eſt, aut ferendum, aut dijs placitum? Eſt. n. figuratum, & elegans Pathos, vt in illo Pacuuiano, quod in Cæſ. cōmiſerationem recitatum eſt. Me ſeruaſſe, vt eſſent, q me pderent. & ſup. te iacere ſi in lacrymis, & ſordibus, & id fieri mea culpa, non qdē peccati, ſed negligētiæ, aut meticuloſitatis, q ſeruaui ceteros. ſ. a coniuratione Catil. vt nos periremus manifeſte. Alludit ad illud qđ modo citaui Pacuuianū, Qđ ſcribis de domo. i. de area, qa vr̄ domus fuiſſe dirępta, ſup. ſoluenda ab hypotheca, aut potius fiſco, ego vero. i. certe videbor mihi deniq; tum. i. tunc reſtitutus. i. totus in priſtinū ſtatū reductus, ſi illa erit reſtituta nobis. Veꝝ hæc non ſunt in manu. i. poteſtate mēa, qa vt dixi, in manu fiſci erāt. Ego doleo illud ſup. te miſerā, & ſpoliatā. ſ. bonis oibus, venire, ſup. in impenſam, q̇ impenſa facięda eſt parte eius. i. in reparatione alterius, quā vt opinor Terētia noie dotis ſibi vendicarat. qđ ſi negocium ꝯficitur. i. ſi reſtituimur, nos ꝯſequemur oia. ſ. oblata. Sin. i. ſed ſi, eadē fortuna pmet, obſecro te. i. qſo a te ò vita mea, quod blande dr̄, ſed blandius dr̄ græce, iuxta illud Iuuen. Quoties laſciuum interuenit illud. Ζωὴ καὶ ψυχή. i. vita, & anima. ſ. mea ne. i. an, tu miſera. i. miſerāda. Proijcies. i. vltro perdes ēt reliquias tuas. i. qđ tibi fortunaꝝ relictum eſt. Si eliet proijcias tunc exponerem, obſecro. i. p ſacra rogo ne proijcias, &c. Quod. i. quantū attinet ad ſumptum. i. faciendū, & . ſ. ſimul ſine. i. pmitte alios, vt Piſonē, & fratrē ſuſtinere. ſ. onus, ſi modo. i. dūmodo pñt, & nō vexare. i. minimum torquere valetudinē tuam infirmā, ſi amas me. Nam verſaris. i. pñtaris mihi ante oculos, dies & noctes. Ego video te excipere. i. ex alijs adſumere oēs labores, timeo vt. i. ne nō ſuſtineas poſſis ſuſtinere. Sed video oia. ſ. auxilia aut bona nr̄a eſſe in te. Quare vt ꝯſequamur id qđ ſperas, & id quod agis. i. moliris adſequi ſerui. i. inſerui valetudini. Ego neſcio ad quos ſcribam. i. ſcribere debeā. niſi aut ad eos qui ſcribunt ad me aut eos de quibus vos ſcribitis aliquid ad me. Ego non diſcedam longius, quoniam ita placet vobis, ſed velam ſupp. vt mittatis literas quam ſæpiſſime preſertim ſi quid eſt firmius quod ſperemus. Valete ò deſideria mea, valete. Datum ad iij. Nonas Octob. Theſſalonicæ, quæ eſt ciuitas Macedoniæ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conqueritur & hac epiſtola, quod culpa ſua & ipſe & ſui in mœroribus ſint: deinde ad varia capita literarum vxoris reſpondet. Poſtremo dicit ſe cupere certiorem fieri, quid de ſua reſtitutione agitur.

M. CIC. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D. 3

ACcepi ab Ariſtocrito tres epiſtolas, quas ego lacrymis ꝓpè deleui cōficior. n. mœrore mea Terentia: nec me meæ miſerias excruciant q̄ tuæ veſtræq́. ego aūt hoc miſerior ſum, q̄ tu, quæ es miſerrima, ꝙ ipſa calamitas cōis eſt vtriſq; nr̄m, ſed culpa mea propria eſt meum fuit officium, vel legatione vitare periculum, vel diligentia, & copijs reſiſtere, vel cadere fortiter. hoc miſerius, turpius, indignius nobis nihil fui. quare cum dolore cōficior, tum ēt pudore pudet. n. me, vxori meæ optimæ, ſuauiſſimis liberis virtutem, & diligentiam nō prǽſtitiſſe. nam mihi ante oculos dies noctesq́. verſatur ſqualor veſter, & mœror, & infirmitas valetudinis tuæ; ſpes aūt ſalutis pertenuis oſtenditur. inimici ſunt multi, inuidi penè oēs. eijcere nos magnus fuit, excludere facile eſt. ſed tñ, quandiu vos eritis in ſpe, non deficiam; ne omnia mea culpa cecidiſſe videantur, Vt ſim, quod laboras: id mihi nunc facillimum eſt, quem etiam inimici volunt viuere in tanti miſerijs, ego tamen faciam, quæ præcipis. Amicis, quibus voluiſti, egi gratias & eas literas Dexippo dedi: meq́. de eorum officio ſcripſi

are

à te certior eſſe factum. Piſonem noſtrum mirifico eſſe ſtudio in nos, & officio, & ego perſpicio, & omnes prędicant. Dij faxint, vt tali genero mihi præſenti tecum ſimul, ac cũ liberis noſtris frui liceat nunc ſpes reliqua eſt in nouis trib. pl. & in primis quidem diebus: nam, ſi inueterarit, actum eſt. ea re ad te ſtatim Ariſtocritum miſi, vt ad me cõtinuo initia rerum & rationem totius negocij poſſes ſcribere. etſi Dexippo quoque ita imperaui, ſtatim vt recurreret: & ad fratrem miſit vt crebro tabellarios mitteret. nam ego eo nomine ſum Dyrrhachij hoc tpe, vt quamcelerrime, quid agatur, audiam, & ſim tuto: ciuitas enim hæc ſemper à me defenſa eſt. cum inimici noſtri venire dicentur, tum Epirum ibo. Qđ ſcribis, te, ſi velim, ad me venturam: ego vero, cũ ſciam magnam partem iſtius oneris abs te ſuſtineri, te iſtic eſſe volo. ſi perficitis, quod agitis; me ad vos venire oportet. ſin autem: ſed nihil eſt opus reliqua ſcribere. ex primis, aut ad ſummum ſecundis literis tuis conſtituere poterimus, quid nobis faciendum ſit. tu modo ad me, velim omnia diligentiſsime perſcribas, etſi magis iã rem, q̃ literis, debeo expectare. Cura vt valeas: & ita tibi pſuadeas, mihi te carius nihil eſſe, nec vnq̃ fuiſſe. Vale mea Terentia; quam ego videre videor, itaq; debitor lacrymis. Vale. Pridie cal. Dec. Dyrrhachij.

HVB. Accepi) Dolet Cic. ſicut & ſuperius, quod ſit culpa mœroris, & doloris ſuoꝝ, & ꝙ ignaue diſceſſerit, cum potuerit remanere in patria, ſi voluiſſet ſe inimicis opponere. Deinde quia ſcripſerat Terẽtia ſe laborare vt Cic. eſſet in tuto, dicit ſibi eſſe facillimum, quia etiam inimici ſui cupiunt, vt viuat in ijs miſerijs. Deinde dicit ſe cupere fieri certiorem literis Terent. quid per eam & eius amicos actum ſit de ipſis reſtitutione. [Ab Ariſtocrito) Liberto noſtro. non quas ſcripſit, ſed quas attulit à te. [Deleui) Confeci, deſtruxi. [Conficior) Conſumor. [Culpa eſt mea) Quæ ſola facit hominem miſeꝝ. [Legatione) ſuſcipiẽdo legationẽ aliq̃, cuius pretatu vitabatur infamiæ periculum, vt diximus ſupra de interfectoribus Cæſ. qm̃ vt oſtendit Liuius, ius legatoꝝ apud oẽs gẽtes ſemp inuiolatum fuit. [Copijs) facta multitudine armatoꝝ, q metuerent. [Vel cadere) vel mori [Fortiter) animoſe cum laude reſiſtendo, & nõ fugiendo. [Hoc) Quod feci. [Squalor) Sordes quæ ex luctu, & mœrore fit. [Inimici) Enumerat aliquot cauſas, quare ſpes ſalutis ſit tenuis. [Excludere) Tenere extra vrbẽ. [Quod) qa. [Viuere) Vt maior ſit pœna in miſerrima vita q in morte. [Dexippo) Is erat viuus ea domeſticis Cic. [Prædicant) aperte dñt. [Faxint) Faciant, quod notandũ eſt apud oratorem, qm̃ quidam falſo dicunt tm̃ eſſe poëticum. [In primis dieb.) In initio magiſtratus eoꝝ. [Si inueterarit) i. longius deducta ſit & facta vetus. [Actum eſt) i. nihil fiet, quia res frigeſcit, & deſcrecit. [Eo nomine) i. ea cauſa. [Iſtius oneris) Curandi reditus mei. [Iſtic) Romæ. [Quod agitis) Quod tractatis, & quæritis. ſ. vt redire poſſim. [Sin aut) ſ. non perficitis, apoſiopeſis eſt. Subauditur. n. actum eſt de me, vel aliquid tale. [Ad ſummum) i. ad extremum, quod vulgo dicitur ad plus. [Conſtituere) Iudicare, vel certe deliberare. [Rem) Impetrationẽ reditus mei. [Videre videor) Ex affectu amoris, qui te oculis meis videtur ſubijcere. Virg. iiij. Aen. Illum abſens abſentem auditq́. videtque. Et Ouid. in Ponto ad vxorem: Te loquor abſentem, te vox mea nomina vnam.

ASC. Accepi &c.) Iterum ſibi dolori eſſe ſcribit ꝙ culpa ſua ſit cauſa doloris vxori, & liberis, & ꝙ ignaue diſceſſerit cũ potuerit remanere in patria, ſi voluiſſet ſe inimicis opponere. Dicit ſe facile vitam tutari, cum ẽt hoſtes ipm̃ ſic viuere velint, certior aũt fieri vult quid pro ſe egerint. Ordo eſt. Ego accepi ab Ariſtocrito. i. quas Ariſtocritus libertus noſter attulit tres epiſtolas, quas ego propẽ. i. ferẽ deleui lacrymis. Enim. i. qa, ò mea Terentia, ego conficior. ꝓpeo mœrore. i. triſtitia, nec meæ miſeriæ excruciãt me magis q̃ tuæ, & veſtræ. ſ. omnium, hoc eſt & tuæ, & liberoꝝ oẽoꝝ. Ego aũt ſum hic. i. tanto, aut in hoc miſerior, q̃ tu quæ es miſerrima, ꝙ ipſa calamitas eſt cõis vtriſque nr̃m, ſed culpa eſt mea propria. i. mea ſolius. Offm̃ meum fuit, euitare periculum. ſ. exilij aut proſcriptionis, legatione. ſ. cauſa honoris in aliq̃ prouinciam impetrata, vt pluribus contingebat, vel reſiſtere. ſ. periculo diligẽtia, & copijs. i. manu armata, vel cadere fortiter, ſi reſiſtere nequiſſem. Nihil fuit nobis miſerius, turpius, indignius, hoc. i. quã hoc qđ patimur. ſ. modo. Quare cum. ſ. ita ſit ꝙ afficior dolore tum etiam ſup. afficior & multo magis pudore. Pudet. n. me non præſtitiſſe. i. exhibuiſſe vxori optimæ, & liberis ſuauiſſimis virtutem, i. fortitudinem animi, & diligentiam. ſ. in reſiſtendo aduerſarijs. Nam ſqualor. i. ſorditas, & ſitus veſter, & mœror. i. mœſtitia, & infirmitas valetudinis tuæ verſatur mihi ante oculos. dies & noctes. Autem. i. ſed ſpes ſalutis oſtenditur pertenuis. i. valde tenuis. Multi ſunt inimici. ſ. aperti, & pene oẽs ſunt inuidi. i. inuidentes gloriæ meæ. Magnum fuit ejicere nos, quia potuiſſem reſiſtere, facile eſt excludere. ſ. eiectum. Sed tñ quandiu vos eritis in ſpe. ſ. reſtitutionis meæ, ego non deficiam. ſ. in procuranda ſalute, ne omnia. ſ. & exilium, & manſio in exilio videãtur cecidiſſe culpa mea. i. per culpam meam. Id quod labora[s] modo. ſ. vt ſim tuto. i. in loco tuto, eſt mihi nunc facillimum, [e]o tpore, quem ẽt inimici volunt viuere in tantis miſerijs, quæ mor[t]e finirentur, quia vt dicit Flaccus in epiſt. mors in vltima linea re[r]ũ omnium. Ego tñ faciam ſup. ea quæ præcipis. Ego egi gr[at]ias ſup. illis amicis quibus voluiſti. Et dedi Dexippo. ſ. domeſtico no[ſ]tro, eas literas ſup. quas voluiſti, & ſcripſi me eſſe factũ certio[re]m à te de officio eoꝝ. ſ. quos mihi ſignaſti. Et. i. ſimul ego perſpicio, & oẽs prædicant Piſonem nr̃m. ſ. gñm, eſſe mirifico ſtud[io] & off[ic]io in. i. erga nos. Dij faxint. i. faciant vt liceat mihi frui tali g[ener]o præſertim ſimul, tecum & cum liberis nr̃is. i. prole legitima. Nun[c] ſpes reliqua eſt in nouis trib. pl. & quidem in primis diebus. ſ. ma[giſtr]atus eorum. Nam ſi inueterarit. i. in obliuionem res abierit, actu[m eſt]. i. nulla ſpes eſt reliqua. Ea re. i. ꝓpterea ego miſi ſtatim ad te Ariſtoc[ritum], vt poſſes ſcribere cõtinuo ad me initia reꝝ & rõnes totius neg[ocij]. Etſi imperaui quoq; Dexippo ita vt recurreret ſtatim, & m[iſi] ad fratrem. ſ. Quintum, vt mitteret crebro. i. frequenter tabellar[ios]. i. nuncios literaꝝ. Nam ego ſum Dyrrhachij. i. in eo oppido Macedoniæ hoc tpe, eo nomine. i. ea rõne vt audiam quãcelerrime quid agatur. ſ. de me Romæ, & ſim tuto. i. extra periculum, & in loco tuto. Ciuitas. n. hæc eſt defenſa, ſemper à me cum. i. qñ inimici nr̃i dicentur venire, tum. i. tunc ibo in Epirũ. Quòd ſcribis te vẽturam ad me ſi velim, ego vero. i. reuera cũ ſciam magnam partẽ iſtius oneris ſuſtineri abs te, volo te eſſe iſtic. i. vbi nunc es, hoc eſt Romæ. Si pficitis. ſ. tu & tui adiutores qđ agitis. i. ꝓtenditis, hoc eſt reditum meũ, oportet me venire ad vos. Sin aũt. i. ſed ſi, ſup. nõ perficitis, voluit dicere miſerrimũ eſſe eam. in exilio viuere aut exulẽ ſequi, aut qđ ſimile quod p apoſiopeſim dicente ret. cet, ſubdẽs. Sed nihil eſt opus ſcribere reliqua. Nos poterim[us] cõſtituere. i. decernere ex primis aut ad ſummũ. i. maximum numeꝝ ea ſecũdis literis tuis qđ ſit faciendum nobis. Velim modo. i. ſolũ modo ſup. vt tu pſcribas ad me oĩa diligentiſſime, etſi. i. tã etſi, ego debeo iam magis expectare rẽ. ſ. optatam, q̃ literas. ſ. eã ſignantes. Cura vt valeas, & perſuadeas tibi ita, nihil eſſe mihi carius te, neq; fuiſſe vnquam. O mea Terentia, Vale. quam ego videor. ſ. per phantaſiam ex deſiderio coram videre. Itaque. i. & ita debilitor. i. fio debilis lacrymis. i. ob lacrymas. Prid. cal. Dec.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Pathetica eſt epiſtola, & affectibus honeſtis plena: in qua ad varia epiſtola vxoris capita reſcribit.

M. CIC. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D. 4

EGo minus ſępe ad vos do literas, q̃ poſſum: ꝓpea ꝙ cum omnia mihi tpa ſunt miſera; tum vero, cum aut ſcribo ad vos, aut veſtras lego, cõficior lacrymis, ſic, vt ferre non poſſim. ꝙ vtinam minus vitæ cupidus fuiſſem: certe nihil, aut non multum in vita mali vidiſſemus. ꝙ ſi nos ad aliq̃ alicuius cõmodi aliqñ recuperandi ſpem fortuna reſeruauit; minus eſt erratum à nobis. ſin hæc mala fixa ſunt: ego vero te quamprimum mea vita cupio videre, & in tuo cõplexu emori: qñ neq; dij, quos tu caſtiſſime coluiſti, neq; homines, * quos ego ſeruaui ſemper, nobis gratiam retulerunt. * alias, quibus ego ſeruiui ſixa Nos Brunduſij apud M. Lenium Flaccum dies xiij. fuimus, virum optimum, qui periculum fortunarũ, & capitis

tis ſui ꝓ mea ſalute neglexit; neq; legis ĩprobiſsimę pœna deductus eſt; quo minus hoſpitij, & amicitię ius, officiumq́. pſtaret, huic vtinã aliqñ grãm referre poſsim⁹; habebimus quidem ſemp. Brunduſio ꝓfecti ſumus ad
alias, II, v.cal. Maias. p Macedoniã Cyzicũ petabãmus. ò me pditum, ò me afflictum. qd nunc roge te, vt venias, mulierẽ ægram, & corpore, & aĩo cõfectam? nõ rogẽ? ſine te igr̃ ſim? opinor ſic agã. ſi eſt ſpes nr̃i reditus, eã confirmes, & re adiuues. ſin, vt ego metuo, trãſactũ eſt: quoquo modo potes, ad me fac venias. vnũ hoc ſcito, ſi te hẽbo, non mihi videbor plane pijſſe ſe qd de Tulliolą mea fict? iã id vos videte: mihi deeſt cõſiliũ. ſed certe quoquo modo ſe res hẽbit, illius, miſellę, & mr̃imonio & famę ſeruiẽdũ eſt. qd Cicero meus, qd aget? iſtè vero ſit in ſinu ſemp, & cõplexu meo. non queo iã plura ſcriberet; impedit mœror. Tu qd egeris, neſcio; vtrũ aliquid teneas, an, qď metuo, planè ſis ſpoliata. Piſonẽ, vt ſcribis, ſpero fore ſemp nr̃m. De familia liberata, nihil eſt, qď te moueat primum tuis ita ꝓmiſſum eſt, te facturum eſſe, vt quiſq; eſſet meritus. eſt aut in offõ adhuc Orpheus, pterea magnope nemo, ceterorũ ſeruorũ ea cauſa eſt, vt ſi res à nobis abeſſet, liberti nr̃i eſſent, ſi obtinere potuiſsẽt: ſin ad nos ptineret, ſeruiret, pterq̃ oppido pauci. ſed hęc minora ſunt, Tu qď me hortaris, vt aĩo ſim magno, & ſpẽ habeam recupandæ ſalutis: id velim ſit eiuſmodi, vt rege ſperare poſſim⁹. nũc miſer, qñ tuas iam lr̃as accipiam? qs ad me pſeret: quas ego expectaſſem Brũduſij, ſi eſſet licitum p nautas, q tempeſtate ptermittere noluerunt. Quod reliquum eſt, ſuſtenta te mea Terẽtia, vt potes honeſtiſſime viximus, floruimus, non vitium nr̃m, ſed virtus nr̃a nos afflixit. pctm̃ eſt nullum, niſi ꝙ non vna aĩam cum ornamẽtis amiſimus. ſed ſi hoc fuit liberis nr̃is gratius, nos viuere: cetera, q̃q̃ ferẽda nõ ſunt, feramus. atq; ego, q te cõfirmo, ipſe me nõ poſſum. Clodiũ Philetęrũ, ꝙ valetudine oculorũ impediebat, hoiem fidem remiſi. Saluſtius offõ vincet oẽs ſpes Cẽnius eſt pbñuolus nobis: quẽ ſemp ſpero tui fore obſeruãtẽ. Sica dixeras ſe mecũ fore, ſed Brũduſio diſceſſit. Cura, quoad potes, vt valeas. & ſic exiſtimes, vehemẽti⁹ me tua miſeria, q̃ mea, cõmoueri. mea Terẽtia, fidiſſima, atque optima vxor, & mea cariſſ. Tulliola, & ſpes reliq̃ nr̃a Cicero, valete. Prid. cal. Maij, Brũduſio.

HVB. EGo minus) Scribit Cic. ad Terent. licet inferat mentionẽ filiorum, oſtendit autem quanto dolore conficiatur cum ad ſuos ſcribere cogitur. Deinde exponit vbi ſit, & quò iturus, & quia ſcripſerat Terent. ſe ad eum ituram, ſi ei videretur, reſcribit Cic. quid ſentiat, poſtremo quid egerit de familia ſeruorũ, de qua in I. epiſt. ad Terent. mentionem fecit, & eam hortatur vt valetudinem ſuam ſuſtentet, reliqua ex texto colliguntur. [Certe) Saltem. [Aut non multum) Quia cito periſſem. [Minus eſt erratum a nobis) Non peccauimus, ſi vitæ cupidi fuimus: dummodo aliqua ſpes ſit. [Fixa) Firma, immutabilia, vt aliquando non poſſint in melius conuerti. [In tuo complexu) In tuis vlnis. Naſo ad vxorem. Atque vtinam lugenda tibi non vita, ſed eſſet Mors mea, morte fores ſola relicta mea. Spiritus hic per te patrias exiſſet in oras, Sparſiſſent lacrymæ corpora noſtra piæ. [Retulerunt g.) Reddiderunt nobis quid meruimus. [Neglexit pœna) Quia lata fuerat acerrima lex vt diximus lib. I. in eos qui Cic. excepiſſent, quia erat ei interdictum aqua, & igni. [Legis) Ne quiſpiam me reciperet. [Habebimus) ſ. animo. i. ſemper erimus memores, & exiſtimabimus nos ei obligatos. [Profecti ſumus) Diſceſſimus. [Cyzicus) Ciuitas Aſiæ in Propontide ab Hæmonijs condita, vt oſtendit Ouid. in I. Triſtium, ſiue Ponti. nam vtrunque opus in Ponto factum eſt. Hinc Propontiacis hærentem Cyzicon oris. Cyzicon hæmoniæ nobile gentis opus. [Regem) Cum interrogatione legendum eſt. [Confectum) Debilitatem afflictam. [Corpore) pp valetudinem. [Animo) pp fortunam noſtram, & dolores, quos capis. [Sim?) Pro ero. [Sic agam) vt ſim ſine te. [Tranſactum) Actum, & ſine vlla ſpe. [Sed quid Tul.) Latenter ſubdit cauſam ut vadat. [Miſellæ) i. Tulliolæ matrimonio ne diſcedat à marito. [Teneas aliquid) De bonis noſtris, pp quæ ad tabulam Valeriam eam deductam ſe audiſſe ſupradixit. (De familia) Seruorum, diximus in j. epiſt. ad Terent. [Liberata) Manumiſſa ita enim ſcripſerat Cic. ſe feciſſe. (Tuis) ſeruis. [Vt quiſque eſſet meritus) i. te & retenturam in ſeruitute qui mererentur, & manumiſſuram etiam qui bene eſſet meriti. [Eſt in officio). i. fideliter ſeruit. [Præterea). i. præter eum. Virg. in xj. Si duo præterea tales Idæa tuliſſet Terra viros. [Liberti noſtri) i. manumiſſi. (Si res à nobis abeſſet) i. ſi nihil ad nos pertineret. [Oppido) Valde. [Ea cauſa). i. talis. [Minora). i. parua comparatiuum propoſitum. [Recte) Cum aliquo effectu. [Qñ) Interrogatiue legendum eſt, q. d. nunquam. [Si eſſet licitum) Si mihi permiſſum eſſet à nautis. [Floruimus) Tranſlatio eſt. Ouid. Nos quoque floruimus, ſed flos fuit ille caducus. [Quòd non amiſimus animam cum ornamentis). i. niſi in hoc, quòd non mortui ſumus, cum dignitatem amitteremus .i. cum eijceremur ex vrbe, quod facere debuimus. [Me non poſſum) Confirmare. [Remiſi) Romam. [Valetudine) Morbo. [Fidiſſima) Et blanditiæ, licet eſſe impudica, vt tali iudicio, & laude eam allicieret ad honeſtatem, ſic Ouid. ad vxorem cum eſſet relegatur. Adde quod & rerum ſola eſt tutela mearum. Et paulò poſt. Nam tua dum ſtetimus turpi ſine crimine manſit, Et tandem probitas irreprehenſa fuit. Terentiam autem turpiter ſe egiſſe ſcribit Plutarchus.

ASC. EGO &c.) Scribit ad Terent. licet inferat mentionem liberorum oſtendens quanto dolore conficiatur, cum ad ſuos ſcribere cogatur. Deinde exponit vbi ſit, & quo iturus, docens an Terentiam ad ſe venire velit, & alia quædam hoc ordine. Ego dominus ſæpe lr̃as ad vos quam poſſum, hoc eſt darem ſæpius ſi vellem, quòd tum. i. pariter omnia tempora ſunt mihi miſera. i. afflicta, tum vero .i. ſed tunc maxime, & quaſi ad verum .i. quando ego aut ſcribo ad vos, aut lego veſtras. ſ. literas conficior. i. conſumor lacrymis ſic vt non poſſim ferre. i. ſuſtinere. Quod. i. propter quod vtinam fuiſſem minus .i. non tam cupidus vitæ, certe nos nihil aut non multum mali vidiſſemus in vita. ſ. nr̃a. Quod ſi fortuna reſeruauit nos ad aliquam ſpem alicuius cõmodi recuperandi, aliqñ. i. tandem, minus .i. non tam multum eſt erratum a nobis, ſi hæc mala ſunt fixa. i. firma, & diuturna. Ego vero cupio videre te ò Terentia mea vita, & emori in cõplexu tuo, qñ. i. qñquidẽ, neq; dij quos tu coluiſti caſtiſſime, neque hoies quos ego ſeruaui. ſ. ſaluos feci ſemper, retulerunt nobis gratiam. ſ. pro benefactis nr̃is. Id aũt de Deo impium eſt cogitare nedũ ſcribere, ſed miſeris ſæpe caligant oculi. Nos fuimus dies xiij. Brunduſij apud M. Leniũ Flaccum virũ optimũ, q neglexit periculũ fortunaꝝ, & capitis ſui ꝓ ſalute mea. q a conatu nihil ptitit in quo ſi dephenſus fuiſſet, & rem, & vitã amiſiſſet. Neq; deductus eſt. i. abſteritus aut amotus pœna. i. pp pœnã, improbiſſimæ legis. ſ. qua interdictum erat Cic. aqua & igni, & quicunq; eum hoſpitio recepiſſe pœnæ capitali ſubiectũ iri cautum eſt, quo minus. i. vt nõ pſtaret ius, & offm̃ hoſpitij, & amicitiæ. Vtinã nos poſſimus referre aliqñ. i. tandẽ grãm. ſ. parem, qdẽ. i. certe, aut ſaltem habebimus. ſ. in animo ſemper. ſ. donec viuemus. Nos ſumus, ꝓfecti. i. diſceſſimus Brunduſio ad v. cal. Maij per Macedoniam, & petebamus Cyzicum, vrbẽ Aſiæ in Propontide ab Aemonijs conditã ò me perditũ, ò me afflictũ quid (deliberãtis eſt, & neſcientis qd facere debeat) ſup. faciã, rogẽ. i. placet ne te nunc mulierẽ ægrã, & confectã. i. cõſumptam, & corpore, & aio vt venias. ſ. ad me? q. d. id non decere. Nõ rogem. i. nunqd debeam nõ rogare? Igitur. ſ. ſi non rogẽ vt venias, ſim. i. oportet me eſſe ſine te. q. d. id triſtiſſimũ fore. Opinor quaſi inuẽto ꝯſilio ego agã ſic Si ſpes redit nr̃i eſt, ſup. tu ꝯfirmes cauſam, & adiuues rem. i. medium quo fiet aut rem familiarẽ. Sin, vt ego metue, eſt tranſactũ. i. penitus actum, & deſperandũ de reditu meo, fac venias ad me quoquo. i. quocũq; modo potes. Scito hoc vnũ, ſi habebo te, ego nõ videbor mihi perijſſe plane. i. oino, ſed ſup. ſi veneris, qd fiet de Tulliola mea. ſ. filia iã videte iam vos q domũ eſtis, id, quia ꝯſiliũ .i. virtus deliberatiuæ non eſt mihi. Sed certe quoquo. i. quocunq; modo res habebit ſe ſeruiendum. i. conſulendũ eſt, & matrimonio, & famæ illius miſellæ. ſ. ne emiſſa p inopiã, aut deſolationẽ fama repudiet. Quid Cic. meus. ſ. filius faciet, ſup. Tu vero ſis. ſ. ſi hic eſſes ſemp in ſinu, & cõplexu meo voluit, addere & ille miſer mendicabit aut qd triſtius, qa ẽt pudicitiæ illius imminebat ꝑiculum, nõ queo iã ſcribere plura mœror impedit. neſcio quid tu egeris vtrũ teneas aliqd. ſ. rem, an

Cyzic. · Oppido

quod metuo, ſis ſpoliata planè.i.oino. Ego ſpero vt ſcribis.ſ.Piſonem.ſ.gñm nřm, fore.i.futurum ſemper nřm.i.nobis fauentem. Nihil eſt quod moueat.i.mouere, & turbare debeat te de ſamilia liberata.i.de manumiſſione ſeruoꝝ, profugiens .n. Cic. ne ſerui in alienam poteſtatem venirent, aut ſpe libertatis obtinendæ in dñm inſurgerent, manumiſit eos, ſed tñ non oẽs, quia q. vxori nomine dotis erant, in eius arbitrio reliquit. vnde addit. Primum, q.d. prima eſt ratio vt non mouear.s, ꝓmiſſum eſt te ſactu ram eſſe tuis.ſ.ſeruis, ita vt q.ſq; eſſet meritus. Aũt.i.ſed, Orpheus eſt adhuc in officio.i.debito ſeruitio ꝓterea.i.ꝓter eum nemo ceteroꝝ ſeruoꝝ magnopere, ſup.in officio eſt. Cauſa eſt ea.i. talis.i.hoc conſilio id feci, vt ſi res.i.poſſeſſio tuta, abeſſet à nobis.i. eſſemus priuati omni re nřa, ipſi manumiſſi eſſent liberti noſtri, ſi potuiſſent, obtinere.i.confirmationem manumiſſionis. Sin.i. ſed ſi, ipſi ꝑtinerent ad nos.ſ.iure, licet omnia noſtra eſſent ſubrepta, ipſi ſeruirent.i. manerent in ſeruitute ꝑter quam oppido.i. valde pauci, qui ſorte manumitterentur vt dñm perſequerentur. Sed hæc ſunt minora.ſ. damna. Tu ꝗ hortaris me, vt ſim animo magno, & habeam ſpẽ ſalutis recuperandæ, ego vellm ſup. vt id ſic eiuſmodi, vt poſſimus ſperare recte.i.nõ ſruſtra. Nunc miſer, qa procul abes, qñ accipiam lr̃as tuas? qs perferet ad me? Quas.ſ.literas, ego expectaſſem Brunduſij, ſi licitum eſſe.i. licuiſſet.i. ꝓmiſſum fuiſſet ꝑ nautas, qui noluerant ꝑmittere tempeſtatẽ.i.tpis, & auræ opportunitatẽ, ergo tempeſtas ẽt bona eſt. Quod reliquũ eſt mea Terẽtia ſuſtenta te vt potes nos viximus honeſtiſſime, floruimus.ſ.in foro, & ſenatu, non vitium nřm, ſed virtus nřa, quia viriliter coniuratos afflixumus, afflixit nos. nullum peccatũ eſt.ſ.nobis, niſi ꝗ non amiſimus vna.i.ſimul cum ornamentis.ſ.nřis, animam.i.vitam ſup.nřam. Sed ſi hoc.ſ.nos viuere fuit gratius.i.vtilius liberis noſtris, feramus cetera q̃q̃ non ſunt ferenda. Atq; ego q confirmor.i.quod dñt conforto te, non poſſum.ſ.ꝯfirmare me. Ego remiſi tibi Clodiũ Philætaꝝ vnum è ſamilia, ꝗ.i.quia, impediebatur valetudine.i.mala diſpõne oculoꝝ, appoſitoric hominem fidelem. Sal.ſ.ſeruus, aut libertus nr̃, non.n.de Criſpo illo hiſtorico loquitur. vincet oẽs ſpes.ſ.quas de eo habuimus, officio.ſ.impertiendo. Cẽnius alter libertus, eſt ꝓbeneuolus, quem ſpero fore ſemper obſeruantẽ.i.cultorem tui. Sicca alter familiaris dixerat ſe fore ſemper mecum, ſed diſceſſerat Brũduſio, ita à me q erã Brunduſij, niſi fore Brũduſi, ita legẽdum ſit vt diſceſſerat Brũduſij ſup.à me. Cura, quoad potes vt valeas, & exiſtimes ſic, me cõmoueri vehemẽtius miſeria tua, q̃ mea. O mea Terẽtia fidiſſima, atq; optima vxor, & filiola mea cariſſima.ſ. Tullia, & Cic. ſpes nřa reliqua.i.ſola relicta. Valete prid. cal. Maias.i.vlt. April. Brũduſio.i.ex eo oppido maritimo in Italia.

PAVL. MAN. PRAETEREA magnopere nemo ceteroꝝ ſeruoꝝ. ea cauſſa eſt, &c.) Sic antea in lib.impreſſis, ego diſtinctione tñ locũ reſtituo, vt ita legatur, preterea magnopere nemo. ceteroꝝ ſeruoꝝ ea cauſſa eſt, vt, ſi res &c. Qm̃ aũt nõ ita apertus vř ſenſus, pluribus verbis exponemus. Cicero virius amiſſionem ſeruoꝝ cũ tota re, manumiſit eos hac conditione, vt, ſi per legẽ Clodiano bonis oibus priuandus eſſet, ij ſuo beneficio liberti eſſent, ſi modo id ꝑ Clodium licuiſſet; ſin aũt lex ſeruos nõ admiret, &, vt ad veterẽ dñm ꝑtinerẽt, concedere; ſeruirent, vt antea, præterq̃ pauci, quos bene meritos animo liberatos vellet. Dixit aũt, ceteroꝝ ſeruoꝝ, intelligẽs ſuo. nã ex Terentiæ ſeruis neminẽ manumiſerat, tñ ijs, eam facturam eſſe, vt quiſq; eſſet meritus, promiſerat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat Terentiæ quomodo cum filio nauigauerit, quodq; literas eius acceperit, quidq; ea agere debeat, edocet.

M. CIC. TERENTIAE, ET TVLLIAE SVIS S. D. 5

SI tu, & Tullia, lux nřa, valetis, ego, & ſuauiſſimus Cicero valemus. Pridie id. Oct. Athenas venimus, cum ſanè aduerſis ventis vſi eſſemus, tardeque, & incommode nauigaſſemus: de naui exeuntibus nobis Acaſtus cum literis præſto fuit, vno & vigeſimo die, ſanè ſtrenue. Accepi tuas literas: quibus intellexi te vereri, ne ſuperiores mihi redditæ nõ eſſent. oẽs ſunt redditæ; diligentiſſimeq́. à te perſcripta ſunt omnia. idq́. mihi gratiſſimũ fuit, neq; ſum admiratus, hanc epiſtolam, quam Acaſtus attulit, breuem fuiſſe. iam enim me ipſum expectas ſiue nos ipſos qui quidem q̃primum ad vos venire cupimus. etſi, in quam temp. venimus, intelligo cognoui enim ex multorum amicorum literis, quas attulit Acaſtus, ad arma rem ſpectare: vt mihi, cũ venero, diſſimulare non liceat, quid ſentiam. ſed, quando ſubeunda fortuna eſt, eo citius dabimus operam, vt veniamus, quo facilius de tota rem deliberemus, tu velim, quod commodo valetudinis tuæ fiat, quàm longiſſime poteris, obuiam nobis * prodeas. De hæreditate Prætiana, quæ quidem mihi magno dolori eſt (valde enim illum amaui) hoc, velim, cures; ſi auctio ante meũ aduentum fiet, vt Pomponius, aut ſi is minus poterit, Camillus noſtrum negocium curet nos, cum venerimus, reliqua per nos agemus. ſin tu iam Roma ꝓfecta eris; tñ curabis, vt hoc ita fiat. nos, ſi dij adiuuabunt, circiter id. Nou. in Italia ſperamus fore. Vos, mea ſuauiſſima, & optatiſſima Terentia, & Tulliola, ſi nos amatis, curate, vt valeatis. Athenis, ad xv. cal. Nou.

* alias, ꝓperes.

SI tu &c.) Primo Cic.ſcr.ſe negauiſſe Athenas aduerſis ventis cum hr̃et ſecum Cic.filium. Deinde ſignificat ſe accepiſſe literas Terentiæ, & aliorum multorum ab Acaſto allatas, ex quibus oñdit ſe intellexiſſe bella ciuilia fore. Poſtremo orat eam, vt ſibi aduenienti q̃longiſſime poterit obuiam procedat, & inſtruit eam quid agere debeat de hæreditate cuiuſdam. [Prætiana. [Suauiſſimus) Iucundiſſimus. [Cicero) Filius. [Vno & vigeſimo).i. vigeſimo primo poſt diſceſſum ſuũ Roma. [Sanè) valde, [Strenue) Celeriter, nam ſtrenuus & fortem ſignat & celerem. Saluſt. Nam aut quiſq; ſtrenuus ceciderat in bello. Ouid. de Galantide in muſtellã mutata. [Priſcaq́. ſtrenuitas manſit).i.celeritas, vel agilitas. [Ne non eſſent).i.vt nõ eſſent. [Siue nos) Correctio quia habebat filium ſuum. [In quam).i.qualem, q. d. turbulentã. [Spectare) Pertinere, tendere. [Ad arma) ad bella, quia Cæſ. magnis rebus geſtis in Celtis & Galliam Italiæ proximam circa Eridanum exercitum duxerat, ad quem multi confluxerant, ex quo ſuſpicabatur Cæſ. bella futura, aut quia iam mortua Iulia magnus timor apud omnes erat diſſenſionis inter Cæſ. & Põp. [Diſſimulare) Occultare. [Illum) Prætianum, hic.n.moriens ſcripſerat hæredem Cic. fuerat aũt iuriſconſultus, vt ſupra ad Treb. lib.7. quod ſcribitis de illo Prætiano iur.ſcõſ. ego te ei non deſino cõmendare. [Auctio) Venditio ꝑ auctionem, vt alio loco diximus. Iuuen. Si coniungis auctio fiat. [Iris profecta) diſceſſeris.

HVB.

SI tu &c.) Scribit ſe nauigaſſe Athenas aduerſis ventis cum hr̃et ſecum Cic. filiũ, deinde ſignat ſe accepiſſe literas ab vxore & poſtremo orat vt ſibi obuiam veniat, q longiſſime valeat, docens quid agere debeat de hæreditate quadam. Ordo eſt. S. tu, & Tullia lux noſtra valetis. Conceptio eſt perſonaꝝ. ego & Cic. ſuauiſſimum.ſ.filius noſter, valemus, eadẽ eſt figura. Nos venimus.i.applicuimus nos Athenas, pridie idus Octob. cum vſi eſſemus ventis ſanè.i.multũ aduerſis, & cum nauigaſſemus tarde, & incõmode nemo tñ ſit tam ſtolidus, vt à cal. Mai. qbus Brunduſio ſoluit, ſuper aquas fuiſſe putet, quia tunc Cic. ſecum non habuit & poſtea Dyrrhachij moratus eſt, vnde hæc epiſtola longe poſt ſcripta eſt, neq; tñ ſeruata eſt tanto tpis in colligendis epiſtolis. Acaſtus.ſ.libertus noſter, fuit præſto.i.pñs & paratus cum literis.ſ.dãdis nobis exeũtibus naui. Vno aut primo vigeſimo die.ſ. poſt diſceſſum ſuum Roma. Ego accepi lr̃as tuas, ſanè.i.multũ ſtrenue, quibus intellexi te vereri ne ſuperiores.ſ. literæ tuæ non eſſent redditæ mihi. Oẽs ſup. literæ ſunt redditæ, & oĩa ſunt perſcripta à te diligentiſſime, & id fuit mihi gratiſſimum. Neq; ſum. admiratus hanc epiſt. quam Acaſtus tulit, fuiſſe breuẽ. Tu.n. expectes iã meipſum, ſiue nos ipſos, hoc eſt me, & filiũ, q quidem cupimus venire q̃ primum.i.valde cito ad vos. Etſi.i. q̃q. intelligo, in quã,.i.qualem tẽp. nos venimus, medix longa, eſt.n. pñtis tpis, q.d. in turbulentiſſimam. Ego.n. cognoui ex literis amicoꝝ, quas Acaſtus attulit, rem ſpectare.i.tendere, & inclinatam ad arma.i. bella ciuilia. Quia iã mortuã intellexit Iuliã, Iulij Cæſ. filiam, vxorẽ Pompeij, & Põpeium Cæſaris potentiæ, quæ in Gallia maxima erat reſiſtere velle. ſic ſentit Huberi. Veruntñ, quia id multo poſt ꝯtigit, nam Cic. poſt reditum Ciliciam obtinuerat prouinciam, a qua reuerſus hanc cõmotionẽ reperit, dicamus ad arma.i. ad reſiſtendũ inimicis ui, vt nõ liceat mihi cũ venero, diſſimulare, qd

ASC.

ſentiam. Sed qñ.i.qm,fortuna.i.dubius euentus rei eſt ſubeunda, nos dabimus eo citius operam,vt veniamus,quò .i. vt deliberamus,facilius de tota re. Velim ſup. vt tu ꝓperes obuiam nobis,q̃ .i. quantum poteris longiſſime,qđ fiat cum cõmodo valetudinis .ſ.ſuſpicatis tuæ. Ego velim cures de hæreditate Prætiana.i.q̃ oo bis obuenit ꝑ teſtm Petij iuriſc. nuꝑ defuncti,q̃ q̃dē eſt mihi dolori.Ego.n.amaui illũ.ſ.Pretiũ valde,hoc,ſi auctio.i.venditio rerꝫ ꝑ auctionē, qua res dantur plurimum offerentibus , fiet ante aduētum meũ,vt Põponius.ſ.Atticus,aut ſi is minus .i. ooo poterit, vt Camillus curet negocium nr̃m,vt pars hæreditatis ſit nobis integra. Nos eum veneri mus.ſ.in vrbem ſalui,agemus reliqua per nos.Sin.i.ſed ſi,tu æris iam profecta Roma,tñ curabis.ſ.per nuncios, aut lr̃as vt hoc fiat ita .i. vt res curetur per Pomponium ; aut Camillum, ſi dijs adiuuabũt nos, ſperamus fore in Italia circiter Id.Nouẽb. Vos ò mea ſuauiſſima,& optatiſſima Terẽtia Tulliola.ſ.filia,ſi amaris nos,curare vt valeatis . Athenis ad xv.cal.Nou.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Miſſum eſt epiſtolium : nam & excuſat ſe,quòd raro ſcribat ; & de prædij venditione ait ſe cognouiſſe , & petit,vt ſatisfaciat cuidam . & Pollucem ſeruum ad ſe mitti cupit .

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. D. 6

NEC ſæpe eſt , cui literas demus : nêc rem habemus vllam,quam ſcribere velimus. Ex tuis literis,quas proxime accepi, cognoui, prædium nullum venire potuiſſe quare videas,velim,quo modo ſatisfiat ei,cui ſcis me ſatisfieri velle. Quod noſtra tibi gratias agit ; id ego num miror te mereri, vt ea tibi merito tuo gratias agere poſſit. Pollicem,ſi adhuc non eſt profectus,quamprimum fac extrudas. Cura, vt valeas . id.Quint. Vale.

HVB. NEc ſæpe)Exponit.Cic.quid ex literis Terent.intellexit.Poſtremo petit ab ea vt celeriter emittat ad ſe Pollucem ſeruum.[Prædium)Poſſeſſionem.[Venire)Vendi. [Satisfiat) Soluatur: [Noſtra).i.filia,hæc.n.pronomina ſine ſubſtãtiuo poſita marito,vxores, filius filias de comprehendunt, ſicut,& genitiui propriorum poſt nomina propria poſita. Ouid. Hanc tua Penelope, ſubauditur vxor.& Virg.Hectoris Andromache.i.vxor. Deiphobe Glauci.ſ.filia.[Pollicem)Seruum . [Extrudas) Eijcias,emittas .

ASC. NEC ſæpe &c.) Vt docuit, qd ò Terentia intellexit, monet ad ſe ſeruum mittat,dicens . Nec eſt ſup.aliqs ſæpe,cui demus.i. dare poſſimus lr̃as , nec habemus vllam rem qua velimus ſcribere.Ego cognoui ex lr̃is tuis quas accepi,proxime,nullum ꝓdium .ſ.nr̃m potuiſſe venire.i.vendi. Quare velim ſup. vt oẽs videatis quo ſatisfiat.i.ſatisfieri poſſit ei,cui ſcitis me velle ſatisoer.. Quod nr̃a.ſ.filia,agit tibi gratias. (Noo ergo ad filium ſcribit) ego noo miror te mereri id , vt ea poſſit agere tibi gr̃as merito tuo .i. ꝑꝑ meritũ tuum. Fac extrudas.i.vt exire cogas quãprimum Pollucē .ſ.ſeruum nr̃m.ſi non eſt adhuc ꝓfectus.i.ſi nõ exiuit ad nos venturus. Cura vt valeas,Scriptũ ſup.id. Quintilis,ſup.menſis.i.eius q̃ nunc Iulius dr̃.Ridiculum eſt huic,& ſuperiori addere.Vale,& Valete,cum præmiſſum ſit,Cura vt valeas, & Curate vt valeatis .

PAVL. MAN. POLLICEM) Antea, Pollucem : nos aliqoot abhinc annis emendauimus,Pollicē,ex vetuſtis lib.& lib.13. ad Att. quo in lib. circa finē ita ſcribit.Pollex qdem vt dixerat,ad idus Sex.ita mihi Lanuuij pridie iduum præſto fuit , ſed plane pollex , ooo index.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Exponit vxori,quomodo,eiecta bili, ſanatus ſit : & hortatur.vt bono animo ſint . poſtremo oſtendit , vbi commodo degere poſſit .

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. D. 7

OMnes moleſtias,& ſolicitudinis, quibus & te miſerrimam habui , id quod mihi moleſtiſſimum eſt, Tulliolamque,quæ nobis noſtra vita dulcior eſt,depoſui,& eieci . quid cauſa autem fuerit,poſtridie intellexi,q̃ à vobis diſceſsi . χολὴν ἄκρατον noctu eieci. ſtatim ita ſum leuatus,vt mihi deus aliquis medicinam feciſſe videatur : cui quidem tu deo,quemadmodum ſoles,pie,& caſte facias,id eſt Apollini,& Aeſculapio. Nauim ſpero nos valde bonam habere. in eam ſimul atque conſcendi hæc ſcripſi . deinde conſcribam ad noſtros familiares multas epiſtolas : quibus te,& Tulliolam noſtram diligentiſsime commendabo . cohortarer vos , quo animo fortiore eſſetis,niſi vos fortiores cognoſcerem,q̃ quenquam virum,& tñ eiuſmodi ſpero negocia eſſe,vt, & vos iſtic cõmodiſsime ſperem eſſe , & me aliqñ cum ſimilibus noſtri remp.defenſurum . Tu primũ valetudinem tuam,velim cures : deinde,tibi ſi videbit , villis ijs vtare,quæ longiſsime aberunt,à militibus . fundo Arpinati bene poteris vti cũ familia vrbana,ſi annona carior fuerit . Cicero belliſsimus tibi ſalutem plurimam dicit . Etiam atque etiam vale. Datum vij.id.Iun.

Margin: .i.bilē meram

HVB. OMnes) Primum ſcribit Cic.ſe eieciſſe magnas moleſtias, qbus & ipſam Terentiã cruciabat,& filiam Tulliã. id aũt ita, factũ eſſe dicit , qa cholerã purã eiecit,quã ɔtraxerat ex mœrore,vt fit. Deinde dicit ſe ſcripturꝫ ad amicos ſuos,qbus cõmendabit & Terent. & Tulliam, & oſtendit ſe hr̃e bonam ſpē ſuit in reditus in pr̃iam.Poſtremo monet Terētiã in quibus villis cõmodo eſſe poſſit.[Quibus)ꝑꝑ quas.[Habui te miſerrimam) afflixi te.[Id quod).i.quod.ſ.te habuiſſe miſerrimam . [Dulcior) carior,ita.n.parentes,& dicere,& exiſtimare ſolent . Virg. Nate mihi vita,quõdã,dum vita,manebat,Care magis. [Quid cauſæ) .ſ.ꝙ eiecerim illas moleſtias. [Poſtridie)Poſtremo die . [χολὴν).i. bilem cholerã.[ἄκρατον)Puram.[Eieci)Expui,euomui.[Leuatus) Alleuiatus,vt ita dicã.[Satisfacias)ſoluas vota. [Simul atque poſt quam.[Quenq̃)Quemlibet. [Virum) Cuius proprie eſt fortitudo,nam vir à virtute dr̃.[Eiuſmodi) Talia. [Aliquando) Tandē . [Cum ſimilibus noſtri) Cum viris bonis . [Vt primum) Duæ dictiones ſunt . Ordo autem eſt .Velim primum vt cures valetudinē,deinde &c.[Vtare)Pro habitatione tua habe.[Fundo) Agro . [Cum familia vrbana) Cum omnibus,quos in vrbe ſoles hr̃e domi,nam minoris conſtat res Arpini q̃ Romæ.[Annonæ)Frumentum . [Belliſſimus) Diminutiuo blandimenti gratia vſus eſt .

Margin: Poſtridie. Eieci. Vir. Annona. Belliſſimus.

ASC. OMNES &c.) Dicit ſe hilarionem effectum pollicens ſcribere ad amicos pro ſuorꝫ commendatione,docensq̃. Terentiã in quibus villis degat. Ordo eſt . Ergo depoſui,& feci oẽs moleſtias,& ſolicitudines.qbus.i.in qbus ego habui &c.ſimul,te.ſ.coniugem meam miſerrimam id,quod eſt moleſtiſſimum mihi. i.quæ ees eſt mihi gratiſſima . Et.i.ſimul : ſup.habui Tulliolam.ſ.filiam noſtram miſerrimam,quæ eſt nobis dulcior.i. delectabilior vita nr̃a Huber.exponit,qbus.i.ꝑꝑ quas habui.i.affeci,& te, &c. ſe nõ ꝓcedit, non .n. ſolicitudinibus ſuis affecit aut afflixit vxorē,& filiam, ſed inter ſolicitudines habuit .i. annumerauit eas afflictas , miſerrimasque.Aũt.i.ſed,ego intellexi poſtridie.i.die ꝓxime ſequenti poſtq̃ diſceſſi à vobis,qd cauſæ fuerit.ſ.ꝙ moleſtias eiecerim,quia ego eieci ſtatim χολὴν .i. choleram . ἄκρατον .i. puram ac merã noctu,& ſup. ſum leuat.ſ.grauedine morbi, ita vt deus aliquis videat feciſſe mihi medicinã .i. me curaſſe, qa deorꝫ curatio eſt ſubitanea. Cui qdem deo,tu ſatisfaciat.i. pſo.uas vota debita, pie,& caſte, quēadmodũ ſoles, h.d.vt ſi non fuerit ſolita, incipiat aſſueſcere. Sanè erubeſcēdum eſt nobis, ſi Ethnici nos putauerũt deos ſuos q̃ dęmonia ſunt,nõ poſſe placari niſi pie , & caſte ſatiſfiat,ſi putauerimus Deũ verꝫ ab impijs, aut immodus placari poſſe. Sed dicet forte aliqs,ſi dij gentiũ dęmonia ſunt , quo & pietatis,& caſtitatis amatores erãt. Ad quod rñdere licet, non ꝑꝑ bonũ hoiem ab illis virtutes laudatas,ſed ideo , vt veros dei honores q̃ ſine pietate, & caſtitate nulli ſunt,ſibi vſurparēt,qbus nihil dulcius illis ɔtingere põt. nã in illa ꝑuerſa cupiditate ęquandi ſe deo in quã ceciderunt, obſtinati ſunt, ideoq̃. idolatriã introduxerãt,non ſolũ vt hoies in errore tenerēt, & à cęleſtibus ſedibus arcerēt,ſed ēt vt deo latriã ꝑriperēt aut ideo vt hoies in illo errore ꝑſtringerent. Sciebant.n.qa amor virtutũ inſcriptus eſt pectoribus nr̃is ꝑꝑ ſynereſin nihil ꝓbari poſſe qđ non ſit virtuti conſonũ,atq; ita numina dijs accõmodandũ videri. Vt ergo in idololatria genus humanũ ſemꝑ tenerent,& vt varia ſuperſtitiones,& ludorꝫ, & ceremonialium gentiliũ attruerent . virtutum q̃ negari nõ poterēt,ſe finxerũt amatores. Sed ordinē proſequamur,ne forte ignoraret Terētia cui deo ſatisfaciendũ ſit,addit, Apollini, & Aeſculapio.ſ.Apollinis filio,q̃ ſummi medici putati ſunt. Ego

ſpero nos habere nauem valde bona. Dixi prius epiſt. non eſſe repoſitas quo ordine ſcriptę ſunt. Nam hæc ſcripta erat cum Atheoeas profugeret cum filio. Et in illa. Si tu, & Tullia, &c. ſignificauit ſe redire, ego ſcripſi hæc ſimulatq;.i.immediate poſtquam conſcendi io eam. Deinde.i. poſthac cõſcribam.i. ſimul ſcribam, ad familiares noſtros multas epiſtolas, quibus.ſ. epiſtolis, aut quibus.ſ. familiaribus ego commendo diligentiſſime te, & Tulliola noſtram. Cohortarer vos, quo.i. vt eſſetis fortiores aio niſi cognoſcerem vos fortiores, q̃ quenq̃ virum. Et tñ ſpero negocia.ſ. noſtra, eſſe eiuſmodi, vt ſperem, &.i. ſimul, vos eſſe cõmodiſſime iſtic.ſ. Romæ, & me deſeoſum aliqñ remp. cum ſimilibus noſtri, vtpote cõis boni, & iuſtitiæ amatoribus. Velim ſupp. vt tu cures primum valetudinẽ tuã. Deinde ſi videbitur tibi, vtere ijs villis quæ ab erunt longiſſime à militibus. Tu poteris bene vti fundo Arpinati.i. iuxta Arpinum cum familia vrbana.i. ea quam Romæ hr̃e ſolemus ſi annona fuerit carior.i. nimis cara, ſup. Romę Cic. belliſſimus.i. maxime bonus, & lepidus ficus noſter dicit tibi ẽt atq; ẽt plurimam ſalutem. Vale. Datum tertio Idus Iunij.

PAVL. MAN. ID eſt, Apollini, & Aeſculapio) Hoc totum ſuſpicor in margine ab aliquo fuiſſe ſcriptum, qui vellet nomen eius dei ponere, quem Cic. ſignificat. deinde qui librum exſcripſerunt, Cicer. verba falſo exiſtimantes, receperunt in ordinem verborum, qđ gloſſematis vice fuit. nihil tameo immutaui: quando ſcripti libri, vt impreſſum eſt, omnes habent.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rogat vt valetudinem curet: & gaudere ſe dicit, quod de Cæſ. literis certior factus ſit.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D. 8

SI vale bene eſt: ego quidem valeo. Valetudinem, tuam, velim, cures diligentisſime: nam mihi, & ſcriptũ, & nunciatum eſt, te in febrim ſubito incidiſſe. Quod celeriter me feciſti de Cæſaris literis certiorem, feciſti mihi gratum. item poſthac ſi quid opus erit, ſi quid accederit noui, facies vt ſciam. cura vt valeas. Vale. Datum iiij. non. Iun.

HVB. SI valeas) Hortatur Cic. Terent. vt cures valetudinem ſuam quam intellexerat ex febri laborare. Deinde dicit gratum ſibi fuiſſe ꝙ ab ea de literis Cæſ. certior factus eſſet.

ASC. SI vales) Monet vt ſalutem curet. & diligenter quæ ſcire oporteat perſcribat, dicens, Si valeas bene eſt, ego quidem valeo. Velim ſup. vt cures diligeotiſſime valetudinẽ tuam, nam, & ſcriptum, & nunciatum .ſ. ore eſt mihi te incidiſſe ſubito in febrim. Quod feciſti me certiorem celeriter de literis Cæſ. .i. quas Cæſ. miſit, feciſti mihi gratum. Tu facies item .i. ſimiliter poſthac, vt ſciam ſi quid erit opus, ſi q̃d acciderint noui. Cura vt valeas, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Oſtendit ſe incertum eſſe animi.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D. 9

AD ceteras mea miſerias accesſit dolorẽ Dolabellæ valetudine, & Tulliæ. omnino de omnibus rebus nec quid conſilii capiam, nec quid faciam, ſcio. Tu velim, tuam, & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

HVB. AD ceteras) Hæc epiſt. videtur fuiſſe eo tempore quo iã Tullia nupſerat Dol. [Miſerias) Moleſtias. [Acceſſit) Aditus eſt. [Valetudinem) Propter ægritudinem.

ASC. AD ceteras, &c.) Hæc epiſt. vr̃ longe alio tempore ſcripta, nã durante exilio Tullia erat nupta Piſoni Craſſipedi, Dol. aũt oupſit dum, eſſet impetrator in Cilicia paulo ante bellum ciuile. dicit aũt ſe dolere de valetudine Dolabellæ hoc ordine, Dolor ex valetudine.i. mala diſpoſitione Dolab. ſ. gñi noſtri, & Tullię. ſ. filiæ noſtræ, acceſſit.i. additus eſt ad ceteras miſerias meas. Omnino oeſcio penitus de oomnibus rebus quid conſilij copiam, nec quid faciam. Velim, ſup. vt tu cures valetudinem tuã, & Tulliæ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſat ſe cur clarius, & longius non ſcribat.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D. 10

QVID fieri placeret, ſcripſi ad Pomponiũ ſerius, quam oportuit. cum eo ſi locuta eris intelliges, quid fieri velim. apertius ſcribi, quando ad illum ſcripſerã, neceſſe non fuit. de eare, & de ceteris rebus quamprimum, velim nobis literas mittas. valetudinem tuam diligenter. Vale. vij. id. Quin.

QVID fieri) Excuſat Cic. ſe ꝙ apertius ad Terent. non ſcripſerat quid fieri vellet, quia ſcripſit ad Pomp. ex quo illa poterit oia intelligere. [Serius) Tardius. [Scripſeram) .ſ. à te. [Qn) Qñ. HVB.

QVID &c.) Dicit ſe ſcripſiſſe, monet vt vxor ſcribat, & valetudinem vt curet, dicens, Scripſi ad Pomponium.ſ. Atticum, ſerius.i. tardius q̃ opportuit, q̃d placeret, ſup. mihi fieris.ſ. a vobis. Si eris locuta cum eo, intelliges quid velim fieri, Non fuit neceſſe ſcribere apertius, quando.i. quoniam ſcripſeram ad illum.ſ. optimum amicorum. Ego velim, ſup. vt mittas nobis literas q̃primum de ea re, & de ceteris rebus. Cura diligenter valetudinem. vij. Idus Quintiles.i. Iulias, Iulij aut menſis poſteu dicti. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Dolere ſe dicit de Tulliæ fortuna.

M: CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D. 11

SI vales, bene eſt: ego valeo. Tullia noſtra venit ad me pridie id. Iun. cuius ſumma virtute, & ſingulari humanitate, grauiore ẽt ſum dolore affectus noſtra factũ eſſe negligentia, vt longe alia in fortuna eſſet, atq; eius pietas, ac dignitas poſtulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæſarem mittere, & cum eo Cn. Saluſtiũ. ſi profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. xvij. cal. Quint.

TVLLIA) Significat Cic. ſe maiore dolore affectum eſſe Tulliæ filiæ ſuæ ad ſe aduentu, quia cognoſcit culpa ſua factum, vt illa eſſet in deteriore fortuna, quàm mereretur, deinde ſe miſſurum filium ad Cæſ. [Longe) valde. [Alia) Triſtiore, & deteriore. [Atque) Quàm. [Pietas) Erga me. HVB.

SI valeas, &c.) Dicit Tulliam ſuam ad ſe veniſſe eiusq́. pietatem commendat dicẽs. Si vales bene eſt, ego quidem valeo. Tullia noſtra.ſ. filia venit ad me.ſ. in villam noſtram pridie Idus Iunij cuius ſumma virtute, & ſingulari humanitate .i. pp cuius virtutem, & ſingularem humanitatem, ego ſum affectus ẽt grauiore dolore nõ ꝙ bona eſſet, ſed factum eſſe negligentia noſtra, vr̃ de ſua ſolius loqui, vt ipſa eſſet in fortuna longe alia .i. diuerſa, & miſeriore multo, atque .i. q̃ pietas, ac dignitas eius poſtulat. In animo erat nobis.i. oos volebamus mittere Ciceronem.ſ. filium, ad Cęſarem.ſ. Iulium, & Cn. Saluſtium cum eo.ſ. Cicerone, ſi.ſ. Cicero erit profectus.i. quando diſceſſerit, faciam te certiorem. Cura diligenter valetudinem tuam. Decimoquarto Cal. Quintiles.i. Quintilis menſis, qui nunc Iulius dicitur. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria, & hortatoria eſt.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D. 12

QVOD nos in Italiam ſaluos veniſſe gaudes; perpetuo gaudeas, velim. ſed perturbati dolore animi, magniſq́ue iniurijs, metuo, ne id conſilij ceperimus, quod non facile explicare poſſimus. quare, quantum potes, adiuua. quid autem poſſis, mihi in mentem non venit. viam quod te des hoc tpe, nihil eſt. & longum eſt iter, & non tutum: & non video, quid prodeſſe poſſis, ſi veneris. Vale. Datum pridie non. Nou. Brunduſio.

QVOD nos) Improbat Cic. quodammodo cõſilium ſuum quia in Italiam venerat Brunduſium. Itaque Terent. rogat vt ſibi adiumento ſit, deinde hortatur ne ſibi obuiam veniat proptee HVB.

longum & periculoſum iter.[Explicare)Expedire,ad exitum pducere. [Des te in viam).i.ponas te in via, mihi obuiam venias.

ASC. QVOD &c.) Dicit ſe vereri, ne profuerit in Italiam nondum veniſſe,cui malo monet vxorem ,vt medeatur ſi poſſit,dehortatur autem ne obuiam ſibi prodeat dicens. Quòd gaudes nos.i.me, & filium veniſſe ſaluos in Italiam ,velim ſupp. vt gaudeas perpetuo.i.vt gaudium iſtud poſſit eſſe perpetuum, ita vt ex aduentu noſtro , nihil mali ſubſequatur. Sed metuo ne nos perturbati dolore,& magnis iniurijs ceperimus.i.inierimus id con ſilij.ſ.redeundi in Italiam, quod non poſſumus facile explicare, .i. difficultatibus eximere. Quare adiuua.ſ. nos illud explicare quantum potes. Autem.i.ſed,non poſſum conſiderare, quid.i. in quo poſſis.ſ. nos adiuuare. Nihil.i.nulla cauſa eſt, ꝙ des te,in viam .i. vt venias ad nos hoc tempore. Et.i. ſimul, iter eſt longum , & non tutum propter inimicos, & non video quid poſſis prodeſſe ſi veneris. Vale. Datum, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conſilium dat vxori.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S.P.D. 13

QVOD ſcripſi ad te proximis literis de nuncio remittendo; quæ ſit iſtius vir hoc tempore,& quæ cōcitatio multitudinis, ignoto. ſi metuendus iratus eſt, quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur. totum iudicabis, quale ſit, & quod in miſerrimis rebus minime miſerū putabis, id facies. Vale. vj. id. Quint.

HVB. QVOD ſcripſi) Ingreſſuro Cæſ. Romam tempore quo bellorum ciuilium tumultus orti ſunt cum ex Gallia reuertetur cum Cic.abeſſet, ſcribit ad Terentiam quid agendum ſit in tali perturbatione,eam quæ ſit præſens iudicare poſſe. [Concitatio) Commotio. [Iratus) Cæſ. [Quies) Pax. [Minime miſerum).i. vtilius,& melius.

ASC. QVOD ſcripſi &c.) Scripſerat Cic. ad vxorem de nuncio remittendo,vt ſciret quo animo Cæſar ſiue ex Gallia,ſiue ex victoria Pharſalica redierit in vrbem , de qua re iterum eam monet,dicens. Quod ſcripſi ad te proximis literis.i.in proximis literis denuncio .ſ. quem ad te miſi, remittendo .ſ. ad me, ignoro quæ, ſit vis iſtius .ſ. Cæſ. & quæ.i.qualis coocitatio.i.commotio multitudinis.i.populi in aduentum eius. Si.i.ſed , etſi ſup. Cęſari iratus .ſ. ob negatum imperium , eſt metuendus tamen quies .i. tranquillus ſtatus vrbis , naſcetur fortaſſe ab illo. Tu iudicabis ſupple mihi totum .ſ. negocium, quale ſit. Et tu facies id, quod putabis miſerum minime .i. ſecundum interpretationem Laur. Vallæ,nequaquam,aut in vlla parte. ſed quia non eſt vero ſimile in miſerrimis rebus aliquid eſſe nequaꝗ minimum , aut in vlla parte miſerum putem hoc loco minime pro minimum poſitum , eo ꝙ melius ſonat minime miſerum. Minime autem ſecundum Vallam negat,minimum comparat .i. pro minima parte. Dicamus erga quod putabis minime aut minimum.i.in minima parte miſerum in rebus miſerrimis. Vale,&c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Rurſus conſulit Terentia quid agendum ſit, ſed explicatius quo in ſuperiore.

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER TVLLIOLÆ, DVABVS ANIMIS SVIS; ET CICERO MATRI OPTIMAE, SVAVISSIMAE SORORI S.P.D. 14

SI vos valetis,nos valemus. Veſtrum iam conſilium eſt,non ſolum meum , quid ſit vobis faciendum. ſi ille Romam modeſte venturus eſt, recte in pñtia domi eſſe poteſtis. ſin homo amens diripiendam vrbem daturus eſt; vereor, vt Dolabella ipſe ſatis vobis ꝓdeſſe poſſit. ēt illud metuo,ne iam intercludamini; vt, cum velitis,exire non liceat. reliquum eſt , quod ipſæ optime conſiderabitis,vr̄i ſimiles fœminæ ſint ne Romę. ſi enim non ſunt: videndum eſt,vt honeſte vos eſſe poſſitis. * qūocunque nunc ſe res habet; modo vt hæc nobis loca tenere liceat, belliſſime vel mecum , vel in nr̄is prædijs eſſe poteritis. ēt illud verendum eſt , ne breui tp̄e fames in vrbe ſit. his de rebus, velim, cum Pomponio,cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, cōſideretis:ad ſummam,animo forti ſitis Labienus rem meliorem fecit. adiuuat etiam Piſo,ꝗ ad vrbe diſcedit, & ſceleris condemnat gn̄m ſuum. Vos meæ cariſſimę aiæ quamſæpiſſimæ ad me ſcribite, & vos qd agatis, & qd iſtic agitur. Quintus pater, & filius, & Rufus vobis ſalutem dicunt. Valete. viij. Kal. Quint. Minturnis.

(* e alias, quoque quidem nunc.)

VEſtrum iam) Venturo Cæſ. Romam, vt ſupra diximus ſcr.Cic. ad Terent. ſicut in ſuperiore epiſtola,eam facilius poſſe conſultare quid ſi agendum. declarat tn̄ conſilium ſuum,& ſententiam de ijs rebus,præcipuæ, vt Terentia faciat quod facient aliæ mulieres eius ſimiles. [Veſtrum eſt conſilium) .i.ad vos pertinet,conſultare & deliberare. [Modeſtius) Sine iniuria cuiuſquam tanquam bonus ciuis. [Recte)Honeſte,& commode. [Diripiendam) Prædandam,depopulandam. [Vt).i. ne. [Dolabella)Gener noſter,qui multum apud Cæſ.poteſt. [Intercludamur).ſ.in vrbe multitudine militum,legitur & intercludamini. [Similes veſtri) Honeſtæ & alicuius dignitas. [Videndum)Conſiderandum. [Vt Sicut)Quemadmodum. [Mecum)vbi ego fuero. [In noſtris prędijs)vel in Cumano,vel in Tuſculano, vel in Arpinati,vel in Pompeiano. hæc eñi prædia habebat Cic. quæ pręcipue ab eo memorentur,credo tamen habuiſſe alia. [Fames) Propter penuriam rerum,ſi Cæſ.eā occuparit. [Labienus) Is ad Pomp.ſe contulerat,cuius conſilium Cic.laudat. [Adiuuat) Cauſam noſtram. [Piſo) Socer Cæſ. [Diſcedit ab vrbe)In aduentu Cæſ.ſicut reliqui Senatores. Luc. Danda tamen venia eſt tantorum danda malorum Pomp.fugiente timent. [Sceleris) Appellat ſceleratum Cæſ. qđ contra patriam arma ſumpſerit. [Quintus).ſ.frater meus. [Pater) qa ſubdit & filius.ſ.eius.i.filius. Q.F. Notandum eſt ēt ſupra in ſcriptione epiſtolæ duabus animis dictum eſſe quod legitur in omnibus codicibus , non autem animabus quod non vſus doctorum , ſed licētia quorundam vſurpauit in ſacris ſcripturis, quas legi grāmaticæ ſubiacet indignū eſt.

ASC. SI vos &c.) Venturo Cæſ. Romam dicit vxorem poſſe ex amicis diſcere quid facere debeat.oſtendit tamen quid ſentiat vt pote id,quod aliæ mulieres eius ſimiles, quorum mariti in ſimili ſint conditione. Omnes autem amatoriæ ſunt epiſtolæ. Ordo eſt.Si vos.ſ.tu vxor , & filia,valetis. nos.ſ.ego, & filius, valemus, Conſilium eſt iam veſtrum non ſolum meum, hoc eſt vos debitis iudicare potius ꝙ ego, quid faciendum ſit nobis. Si ille.ſ.Cæſar quem timemus, venturus ſup. eſt Romam , modeſte.i.pacifice, aut victoria modeſte, & non inſolenter vſurus, vos poteſtis eſſe domi recte.i.conuenienter in præſentia.ſ.aduentus eius. Sin homo amens.i.ſine bona mente, daturus eſt .ſ. militibus ſuis vrbem diripiendum, vereor vt Dolabella ipſe.i. qui multum pōt apud Cæſ. qui eius partes ſemper ſecutus eſt. Nuſquam exprimitur de quo reditu loquatur. Nam paulo ante aduentum Cæſ. è Galli Tullia Dolabellæ nupſerat,ſed quia adhuc parum pro Cæſare fecerat,videtur vereri nō ſatis poſſe, & ita credam de reditu è Gallis loqui,poſſit prodeſſe nobis ſatis. Etiā metuo illud ne intercludamini .i. arceamini ab exitu, vt cum velitis exire non liceat.i.non ſit facultas, non permittatur, nam liberis hominibus vr̄ ſemper licere exire,non tñ ſemper permitti. Reliquum eſt .ſ. conſilij,quod ipſæ.i.voſmet ſine me,conſiderabitis optime. ne.i. vtrum fœminæ ſimiles veſtri.i.eiuſdem ſtatus & conditionis vobiſcum,genitiuus eſt à nominatiuo vos,ſint Romæ. Si enim non ſunt videndum eſt, vt.i.quo vos poſſitis eſſe , honeſtæ .ſ.Romæ , q.d.timendum non fore honeſte.Qñquidem res habet, ſe nunc, .i.ita eſt nunc ſtatus rerum modo, vt.i.dummodo liceat vobis tenere hæc loca.ſ.noſtra quæ ego teneo,vos poteritis eſſe belliſſime.i.commodiſſime,vel mecum,vel in prædijs noſtris. Etiam illud eſt verendum ne fames.ſ.ob penuriam cibi , ſi breui tempore .i.intra breue tempus in vrbe. Ego velim,ſup.conſidereitis.i. conſulatis de his rebus cum Pomponio.ſ.Attico, cum Camillo, aut ſupple cum illis,cum quibus videbitur vobis .ſ. conducibile. Ad ſummam .i. vt præcipua vota mandem. ſitis animo forti Labienus

nus vir ſenatorius,ſecit rem.i.vt dñt querelam & cauſam Pópeij, meliorem Piſo ét ſocer Cæſ. adiuuat ſup. rem, q diſcedit ab vrbe,& condemnat gōm ſuum,videlicet, Cæſ. ſceleris.ſ.iniqui belli.Vos animæ meæ cariſſime de qbus in præſcriptione dixit duabus animis,non,animabus ſuis,vt adnotauit Valla ſcribite ad me quamſæpiſſime.i.valde ſæpe. Et.i.ſimul quid vos agatis, & quid agatur.ſ.ab alijs iſtic.i.Romæ vbi eſtis. Quintus pr̃ & filius, q. d. vterque & frater meus,& filius eius, & Ruſus dõt vobis ſalutem. Valete. Minturnia quæ ſunt inter Formias; & Sinueſſam, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria de rebus ſuis.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D. 15

SI vales bene eſt: ego valeo. Cõſtitueramus,vt ad te antea ſcripſeram, obuiam Ciceronem Cæſari mittere: ſed mutauimus cõſilium,quia de illius aduentu nihil audiebamus.De ceteris reb',etſi nihil erat noui,tñ qd velimus,& quid hoc tpe putemus opus eſſe, ex Sica poteris cognoſcere.Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligẽter.Vale.xij.cal.Quint.

HVB. CONSTITVERAMVS) Quia ſupraſcripſerat Cic.ſe miſſurum filium ad Cæſ. hac epiſtola dicit ſe mutaſſe conſilium,de ceteris rebus nihil ſe noui habere,quæ autem fieri velit Terent.poſſe intelligere ex Sica,quem ad eam miſit.[Quæ velit).ſ.fieri à te.

ASC. SI vales &c.) Dicit de mittendo filio ſe conſilium mutaſſe,& non.i.nihil hr̃e,ſed quæ fieri velit,è Sica accipi poſſe. Ordo eſt. Si vales,bene eſt: ego quidem valeo.Conſtitueramus,vt ſcripſeram ante ad te mittere obuiam Cæſari.ſ.venienti, vt plurimi volunt è Gallia,ſed tamen ætati pueriliі magis congruat ſi è Pharſalica victoria intelligatur mittendus, Cic.ſ.filium noſtrum. Sed mutauimus conſilium, quia nihil audiebamus de aduentu illius .ſ. Cæſaris,qualis.ſ.fuiſſet. Tu poteris cognoſcere de ceteris rebus etſi nihil erat noui,tamen quid velimus, & quid putemus opus.i.operæprecium eſſe vt fiat tempore,ex Sica.ſ.amico noſtro, aut familiari. Ego teneo Tulliam adhuc mecum. Cura diligenter valetudinem tuam .i. cura vt bona ſit,& valeas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Literas ab vxore expectat, & à dolore quam à Volumnia acceperat, eam explicat.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D. 16

SI vales,bene eſt: ego valeo. Etſi eiuſmodi tempora noſtra ſunt, vt nihil habeam,quod aut à te literarum expectem, aut ipſe ad te ſcribam: tamen neſcio quo modo * & ipſe veſtras literas expecto, & * ſcribo ad vos, cum habeo, qui ferat. Volumnia debuit in te officioſior eſſe quam fuit; & id ipſum, quod fecit,potuit diligentius facere, & cautius. quãquam alia ſunt, quæ magis curemus,magisq́ue doleamus: quę me ita conficiunt,vt ij voluerunt,qui me de mea ſententia detruſerunt. Cura vt valeas. pridie non. Ian.

* alias, & vias
* alias, ſcribo ipſe ad

HVB. ETSI) Primum oſtendit Cic.ſe vehementer expectare literas à Terentia,deinde quia ſcripſerat Terentia quod egiſſet Volumnia mulier quædam in ſe, Cic. modeſte de illa cooqueritur, & tamen oſtendit non valde laborandum eſſe de eo, quod fecerit.[Quod)Propter quod. [Neſcio qũo,) q.d.latenti & naturali affectu animi hoc faciente.[Quid ferat).ſ.literas meas. [Volumnia) Nomen proprium mulieris. [Officioſior) Liberalior,obſequior.[Quod fecit) Non memini legere quid ſit,quod nunc dicat Cic.eam feciſſe.[Detruſerunt)Deiecerunt,violenter amouerunt,cum vellem aliud facere,quàm conſuluerunt ipſi.

ASC. ETSI) Dicit ſe libenter ſcribere,& accipere literas,accuſatq́. Volumniam neglecti officij. Ordo eſt. Etſi ipa ſunt eiuſmodi, vt nihil literaꝶ habeam,quod aut expectem à te,aut ipſe ſcribam ad te,tñ neſcio qũo,&.i.ſimul. ipſe.i.ego,expecto literas veſtras .i.ex vrbe mittendas,& ſcribo ad vos,cum habeo,ſup.aliquem,q ferat. Volũnia .ſ. matrona illa Romana,debuit eſſe officioſior in te,q̃ fuit,& potuit facere diligentius,& cautius id ipſum quod fecit, quanquam ſunt alia quæ curemus magis, & doleamus magis .ſ.quam factum priuatum Volumniæ, quæ.ſ.alia negocia,conficiunt me.i.conſumunt ita vt ij voluerunt, q detruſerunt.i.violenter diſcedere fecerunt me de ſententia mea .i. firmo propoſito. Cura vt valeas. Loquitur de rebus inter ſe duntaxat nouis.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſatoria, cur nihil ſcribat.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D. 17

SI quid haberem, quod ad te ſcriberem; facerem id & pluribus verbis, & ſæpius. nunc, quæ ſunt negocia, vides. ego autem quo modo ſim affectus, ex Lepta,& Trebatio poteris cognoſcere. tu fac, vt tuam, & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

SI quid haberem) Dicit Cic. ſe nihil habere,quod ſcribit ad Terentiam, eam aũt poſſe intelligere ex Lepta & Trebatio,qũo ipſe ſit affectus .i. qũo habeat,& ſit anima & corpore diſpoſitus. HVB.

SI quid &c.) Dicit ſe nihil hr̃e quod ſcribat ad vxorẽ,eamq́. poſſe intelligere ex Lepta & Trebatio, quo modo ipſe afflictus. Ordo eſt. Si te hr̃em quid.i.aliquid quod ſcriberem ad te facerẽ id.i.ſcriberem ad te,&.i.ſimul, pluribus verbis, & .i. ſimul ſæpius nunc vides quæ ſunt negocia. Aũt.i. ſed, tu poteris cognoſcere ex Lepta & Trebatio.ſ.amicis noſtris, quomodo ego ſum afflictus.Tu fac vt cures valetudinem tuam,&Tulliæ .ſ. filiæ noſtræ. Poſt quod dictum (vt ſæpe admonui) fruſtra adderetur. Vale. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Monitoria eſt epiſtola.

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER SVAVISSIMAE FILIAE; CICERO MATRI, ET SORORI S. P. D. 18

CONSIDERANDVM vobis ẽt atque ẽt animę meę diligenter puto, quid faciatis; Romæ ne ſitis,an mecũ in aliquo tuto loco. id non ſolum meum cõſilium eſt, ſed ẽt veſtrum. mihi veniunt in mentem hæc; Romæ vos eſſe tuto poſſe per Dolabellam; eamq́. rem poſſe nobis adiumento eſſe,ſi qua vis,aut ſi quę rapinæ fieri cœperint: ſed rurſus illud me mouet,q video oẽs bonos abeſſe Roma,et eos mulieres ſuas ſecum hr̃e:hæc aũt regio,in qua ego ſum,noſtrorum eſt tum oppidorum,tum ẽt prædiorum: vt et multum eſſe mecum,&, cum abieritis,commode ẽt in noſtris prædijs eſſe poſitis. mihi planè non ſatis conſtat adhuc, vtrum ſit melius. vos videte, quid aliæ faciant iſto loco fœminæ; et ne,cum velitis,exire non liceat. id velim diligenter ẽt atq; ẽt vobiſcum,et cum amicis conſideretis. Domus vt ꝓpugnacula,et præſidium habeat, Philotimo dicetis. Et velim tabellarios inſtituatis certos,vt quotidie aliquas à vobis lr̃as accipiam.Maxime aũt date operã, vt valeatis,ſi nos vultis valere. viij. cal. Feb. Formijs.

CONSIDERANDVM) Eodem eſt ferè argũ hæc epiſtola quo illa ſuperior,quæ incipit, Veſtrum iam conſilium: Niſi quod in fine monet Cic. Terentiam,vt faciat quod domus habeat propugnacula,ſi aliqua vis militum immineret.[De Dolabella).i.auxilio & fauore Dolabellæ.[Regio)Campaniæ. [Etiam,atque ẽt) .i.ſæpius,& diligenter.[Propugnacula)Aedificia ſunt,ſiue munimenta aduerſus bellum facta, à propugnando dicta.Virg. Et propugnacula bello. Tuta parant.[Et ꝓſidium).ſ.habeat propugnacula.in quo ipſe erat futurus.[Certo).ſ.ad hoc electos,&aſſignatos. HVB.

CONSI

ASC. CONSIDERANDVM &c.) Eodem eſt ferè argũ quo illa ſuperior, quæ incipit. Veſtrum iam conſilium, niſi ꝙ in fine monet Terentiam vt curet domus facienda propugnacula, ſi quam vim militum imminere intellexerit Ordo eſt. Ego ò animæ meæ Terentia, & Tullia puto conſiderandum ſup. eſſe nobis ẽt atque ẽt .i. frequenter, & diligenter qd faciatis, ne .i. an ſitis Romę aut mecum in aliquo loco tuto. Id ꝯſilium eſt non ſolum meum .i. non incumbit mihi ſoli, ſed ẽt veſtrum .i. ſed incũbit ẽt vobis. Hæc venit mihi in mentẽ vos poſſe eſſe Romę tuto .i. ſub protectione, raro legiẽ tute ꝑ pronomen, per Dolabellam .ſ. gñm nrũm, & eam rem .ſ. affinitatem Dolabellæ, poſſe eſſe nobis adiumento, ſi qua vis .ſ. militum, aut ſi quæ rapinæ cœperint fieri. Sed rurſus .i. econtrario illud monet .i. turbat me, ꝙ video oẽs bonos .i. reip. amatores abeſſe Romæ, & eos hr̃e mulieres .i. vxores ſuas ſecum. Hæc aũt regio .ſ. iuxta Formias, in qua ego, ſum eſt noſtroꝝ tum oppidorum .i. quorum patronus ſum, tum ẽt prædiorum, vt poſſitis, & i. ſimul eſſe mecum multum, & cum abieritis eſſe commode in præſidijs nr̃is. Non conſtat .i. non eſt manifeſtum adhuc planè mihi, vtrũ .ſ. an Romæ manere, an ad me venire ſit melius. Videte vos qd aliæ fœminæ iſto loco .i. iſtius conditionis cuius vos eſtis faciant, & ne liceat exire cum velitis. Ego velim ſup. vt conſideretis diligenter ẽt atque ẽt .i. frequenter, vobiſcũ .i. inter vos, & cum amicis, id .ſ. quod dictum eſt. Vos dicens .i. mandabitis Philotimo .ſ. liberto noſtro, vt domus .ſ. noſtra habeat ꝓpugnacula .i. defenſoria, & vt dicunt fortalicia, & præſidium .i. cuſtodiam armatorum. Et velim inſtituatis .i. vt ordinetis .i. tabellarios .i. literarum baiulos, certos .i. non dubiæ fidei, vt accipiam quotidie à vobis aliquas literas. Dare autem maxime .i. præcipue operam, vt valeatis .i. ſoſpiter ſitis, ſi vultis nos valere. viij. &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria eſt epiſtola.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D. 19

IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliæ nr̃æ. de qua nihil eſt, quod ad te plura ſcribam; tibi .n. æque magnæ curæ eſſe certe ſcio. Quod me propius vultis accedere, video ita eſſe faciendum. etiam ante me feciſſem: ſed me multa impedierunt, quæ ne nunc quidem expedita ſunt. ſed à Pomponio expecto literas; quas ad me quamprimum perferendas cures, velim. Da operam vt valeas.

HVB. IN maximis) Dicit Cic. ſe grauiter angi valetudine Tulliæ, Deinde ſe venturum propius vrbem ſicut, & Terentia, & alij, ſui hortabantur. [Aeque) .i. tam .ſ. quàm mihi, quia tu es mater.

ASC. IN maximis) Dicit ſibi valetudinem Tulliæ dolori eſſe, & ſe propius acceſſurum. Ordo eſt. Valetudo .i. mala diſpoſitio Tulliæ noſtræ .ſ. filiæ excruciat me in maximis doloribus .ſ. alijs. De qua .ſ. Tullia, nihil eſt, ꝙ .i. cur ſcribam ad te plura. Enim .i. quia, ego ſcio certo, ſup. eam eſſe tibi curæ æque magnæ, vt .ſ. mihi. Quòd vultis me accedere propius. ego video .i. conſidero faciendum eſſe ita, & feciſſem iam ante .ſ. quam monuiſſetis. ſed multa impedierunt me, quæ ne quidem .i. non etiam nunc ſunt expedita .i. (vt dicunt) euacuata. Sed ego expecto literas à Pomponio .ſ. Attico. Quas velim ſup. vt cures perferendas ad me quamprimum .i. valde cito. Da operam vt valeas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Monitoria, vt balneum paret.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D. 20

IN Tuſculanum nos venturos putamus aut nonis, aut poſtridie. ibi, fac, vt ſint omnia parata: plures enim fortaſſe nobiſcum erunt: &, vt arbitror, diutius ibi commorabimur. labrum ſi in balneo non eſt, fac vt ſit: item cetera, quæ ſunt ad victum, & ad valetudinem neceſſaria. Vale. cal. Oct. de Venuſino.

IN Tuſculanum) Monet Cic. Terentiã, vt oĩa habeat parata in Tuſculano, cum ſit venturus eo cum alijs multis, & præcipue vt paret balneũ. [Plures) .i. multi. [Diutius) Plures dies. [Labrũ) genus eſt vaſis ad lauandum apti, quaſi lauabrũ. Virg. Sicut aquæ tremulũ labris vbi lumen Athenis Sole repercuſſum aut radiantis imagine lunæ Omnia peruolitat late loca. Reliquæ quatuor epiſtolæ ſequentes nulla omnino interpretatione egent. Neque enim poſſunt ferè facilioribus aut planioribus verbis declarari, q̃ ſunt ſcriptæ à Cic. & argũ ex lectione textus facillime patet. HVB.

IN Tuſculanum, &c.) Significat qñ in villam ſuam Tuſculanum venturum ſit, vt omnia parentur etiam in balneo, ſibique, & comitibus ſuis, dicens, Nos putamus nos venturos ſup. eſſe in Tuſculanum .i. villam noſtram Tuſculanam, aut nonis .i. iſtius menſis, aut poſtridie .i. die proxime ſecuturo. Fac, ſup. vt omnia ſunt parata ibi. Enim .i. quia plures erunt fortaſſe nobiſcum: &, vt arbitror nos commorabimur ibi diutius. Si labrum .i. vas lauandis aptum, non eſt in balneo, fac vt ſit: item fac vt cetera quę neceſſaria ad victum, & valetudinem ſup. ſint. Vale. V. cal. Oct. De Venuſino, oppido inter Lucaniam, & Apuliam. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur, vt valetudinem curet.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D. 21

SI vales, bene eſt: ego valeo. Da operam, vt conualeſcas: quod opus erit, vt res tempuſque poſtulat, prouideas; atque adminiſtres, & ad me de omnibus rebus quamſæpiſſime literas mittas. Vale.

SI vales, &c.) Monet, vt ſaluti, conſulat, vt omnibus proſpicere poſſit, & ad ſe crebras, dare literas, dicens, Si &c. Da operam vt conualeſcas, ſup. ſi minus vales, & ſup. vt prouideas, & adminiſtres quod opus .i. neceſſarium erit, vt res, & tempus poſtulat, & mittas ad me quamſæpiſſime literas de omnibus rebus. ASC

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D. 22

SI vales, bene eſt: ego valeo. Nos quotidie tabellarios veſtros expectamus: qui ſi venerint, fortaſſe erimus certiores, quid nobis faciendum ſit: faciemusq. te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. kal. Sept.

SI vales, &c.) Dicit ſe expectare tabellarios Terentiæ, à quibus quid agendum habeat, noſcat, & ſtatim reſcribat. Ordo eſt. Si &c. Nos expectamus quotidie tabellarios veſtros, qui ſi venerint, nos erimus certiores fortaſſe, quia potuiſſent nihil ſcripſiſſe, quid faciendum ſi nobis; & faciemus te ſtatim certiorem .ſ. quid faciendum ſit. Vale. &c. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria eſt epiſtola.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D. 23

SI vales, bene eſt: ego valeo. Redditæ mihi iam tandem ſunt à Cæſare literæ, ſatis liberales, & ipſe opinione celerius venturus eſſe dicitur. cui vtrum obuiam procedam, an hic eum expectem, cum conſtituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi, velim quamprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. pridie id. Sext.

SI vales &c.) A Cæſ. ſe literas accepiſſe dicit, & eum celerrime aduentare, vnde dubitat an obuiam erat dicens. Literę ſatis liberales redditæ ſunt mihi tandem à Cæſ. & ipſe dicitur eſſe vẽturus .ſ. ad vrbem celerius opinione .i. quam hoies opinentur. Cui cum conſtituero .i. decreuero, vtrum procedam obuiam, an expectum eum hic, faciam te certiorẽ. Ego velim mittas mihi tabellarius .ſ. quos ad te mitto, quamprimum .i. valde cito. Cura, &c. ASC

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria, & petitoria.

TVLLIVS TERENTIAE S. D. 24

SI vales, bene eſt: ego valeo. Nos neque de Cæſaris aduentu, neque de literis, quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. ſi quid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam fac vt cures. Vale. iiij. id. Sext.

ASCENSIVS.

SI vales, &c.) Dicit ſe nihil certi habere de Cæſaris aduentu, neque ad literis, quas Philotimus à Cæſare ad ſe habere dicebatur. vnde videtur hæc epiſtola ſcripta ante proxime præcedentem. Ordo eſt. Si &c. Nos neque habemus adhuc quidquam certi de aduentu Cæſaris: neque de literis, quas Philotimus .ſ. libertus noſter, dicitur habere .ſ. a Cæſare. ſi quid certi erit, ſupp. mihi, faciam te certiorem, &c.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM, AD SENATVM, ET ALIOS,

LIBER DECIMVSQVINTVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria & petitoria eſt epiſtola. exponit enim quàm varij ſint rumores timoresq́; Parthorum aduentus. deinde à ſenatu maiorem exercitum petit.

M. TVLLIVS M.F. CICERO PROCOS. S.P.D. COS. PRAET. TRIB. PL. S.P.Q.R. I

SI vos bene valetis, bene eſt: ego quidem valeo. Etſi non dubie mihi nunciabatur, Parthos tranſiſſe Euphratem, cum omnibus ferè ſuis copijs: tamen, quòd arbitrabar à M. Bibulo pro conſule certiora de his rebus ad vos ſcribi poſſe, ſtatuebam mihi nõ neceſſe eſſe publice ſcribere ea, quæ de alterius prouincia nunciarẽtur. poſtea vero quàm certisſimis auctoribus, legatis, nuncijs lr̃is ſum certior factus: vel ꝙ tanta res erat, vel ꝙ nondum audieramus Bibulum in Syriam veniſſe, vel quia adminiſtratio huius belli mihi cum Bibulo penè eſt communis; quæ ad me delata eſſent, ſcribenda ad vos putaui. Regis Antiochi Commageni legati primi mihi nunciarunt, Parthorũ magnas copias Euphratem tranſire cœpiſſe. quo nuncio allato, cum eſſent non nulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, ſtatui expectandum eſſe, ſi quid certius afferretur. ad xiij. cal. Oct. cum exercitum in Ciliciam ducerẽ, in finibus Lycaoniæ, & Cappadociæ mihi literæ redditæ ſunt à Tarcondimoto, qui fidelisſimus ſocius trans Taurum, amicisſimusq́. populi Rom. exiſtimatur; Pacorum, Orodi regis Parthorum filium, cum permagno equitatu Parthico tranſiſſe Euphratem, & caſtra poſuiſſe Tybæ: magnumq́. tumultum eſſe in prouincia Syria excitatum. eodem die ab Iamblico, Phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene ſentire, amicumq́. eſſe reip. noſtræ, literæ de iiſdem rebus mihi redditæ ſunt. his rebus allatis, etſi intelligebam, ſocios infirme animatos eſſe, & nouarum rerum expectatione ſuſpenſos; ſperabam tamen, eos, ad quos iam acceſſeram, quiq́ue noſtram conſuetudinem, integritatemq́ue perſpexerant, amiciores populo R. eſſe factos; Ciliciam autem firmiorem fore, ſi * æquitatis noſtræ particeps facta eſſet. & ob eam cauſam; & vt opprimerentur ij, qui ex Cilicum gente in armis eſſent; & vt hoſtis is, qui eſſet in Syria, ſciret, exercitum populi R. non modo non cedere, his nuncijs allatis, ſed etiam proprius accedere: exercitum ad Taurum inſtitui ducere. ſed ſi qd apud vos auctoritas mea ponderis habet, in ijs preſertim rebus, quas vos audiſtis, ego penè cerno: magnopere vos & hortor, & moneo, vt his prouincijs, ſerius vos quidem, quàm decuit, ſed aliquando tamen conſulatis. nos quemadmodum inſtructos, & quibus præſidijs munitos ad tanti belli opinionem miſeritis, non eſtis ignari. quod ego negocium, non ſtultitia occæcatus, ſed verecundia deterritus non recuſaui. neque .n. vnquam vllum periculum tantum putaui, quod ſubterfugere mallem, quàm veſtræ auctoritati obtẽperare. hoc aũt tp̃e res ſeſe ſic habet; vt, niſi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum mittere ſoletis, mature in has prouincias miſeritis, ſummum periculum ſit, ne amittendæ ſint omnes hæ prouinciæ, quibus vectigalia populi R. continentur. quamobrem aũt in hoc ꝓuinciali delectu ſpem habeatis aliquam, cauſa nulla eſt. neque multi ſunt: & diffugiunt, qui ſunt, metu oblato: &, quod genus hoc militum ſit, iudicauit, vir fortisſimus, M. Bibulus in Aſia: qui, cum ei ꝑmiſiſſetis, delectum hr̃e noluerit. nam ſociorum auxilia ꝑꝑ acerbitatem, atque iniurias imperij noſtri aut ita imbecilla ſunt, vt non multum nos iuuare posſint: aut in alienata à nobis, vt neque expectandum ab ijs, neq; committendum ijs quidquam eſſe videatur. Regis Deiotari, & voluntatem, & copias, quantæcunque ſunt, noſtras eſſe duco. Cappadocia eſt manis. reliqui reges, tyranniq́. neq; opibus ſatis firmi, nec voluntate ſunt. mihi in hac paucitate militum, animus certe non deerit: ſpero, ne conſilium quidẽ. quid caſurum ſit, incertum eſt. vtinam ſaluti noſtræ conſulere posſimus: dignitati certe conſulemus. Valete.

* alias, eqtatus noſtri

HVB. SI vos bene valetis, bene eſt: ego quidem valeo. Etſi non) Lib. 1. & 3. aperiuntur argumenta multarum inſequentium epiſtolarum quod illic plenus de proconſulatu Cic. in Cilicia diximus. in hoc autem epiſt. dixit qbus rebus adductus ſit ſcribere Rom. de tranſitu Partho℞, & q varij fuerint de eis rumores. Deinde qd egerit intellectu haud dubie tranſitu Parthorum, contra quos dicit opus eſt maiore & firmiore exercitu, q ſibi datus ſit. Itaq; rogat vt ad ſe mittat tantus exercitus, quantus ad maximum bellum mitti ſolet. Nullam enim eſſe ſpē in militibus prouincialibus, neque in ſocijs, neque in regibus finitimis, niſi in Deiotaro rege Armeniæ ſe autem neque animo, neque conſilio defuturum pollicetur. [Proconſule) Syriæ. [Publice) Ad vos omnes. [Tanta) Tam magna tanti momenti. [Non dum veniſſe) Vt ipſe, ad quem pertinebat poſſe vos reddere certiores. [Penè communis) Quia habemus prouincia finitimas. ita vt non poſſit agi periculum de vna, quin agatur de alia. Horat. Nam tua res agitur paries cum proximus ardet. Et ipſe Cic. lib. 2. ad Cat. Saluſtium de Bibulo, ſic inquit. Ille aūt cum ad Thermum de Parth. bello ſcriberet ad me literam nunquam mihi, ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere. [Cōmageni) Commagena pars eſt Syriæ. [Minorem fidem habendam) Non credendum. [Lycaoniæ, & Cappadociæ) Quæ ſunt regiones in Aſia finitimæ Ciliciæ, per Cappadociam autem Cic. proficiſcebatur in Ciliciam, vt ſupra ad Appium. Iter in Ciliciam facio per Cappadociam. [Tarcondimoto) Nomen proprium viri ſocij, & amici P.R. trans Taurum montem. [Tybæ) Nomen loci in Syria. [Phylarcho) Præfecto tribuno. [Bene ſentire) Bono eſſe animo erga P.R. [Infirme) Tenuiter, debiliter. [Suſpenſos) Solicitos incertos, quid agerent. [Integritatem) Innocentiam, iuſtitiam. [Si eſſet facta particeps noſtræ æquitatis) .i. ſi experta eſſet æquitatem meam, & integram adminiſtrationem, fiunt enim & fidiores & firmiores populi ex æquo imperio, & mitti adminiſtratione, & gubernatione. [Ex Ciliciam gente) Ex Cilicibus enim quidam ſumpſerant arma contra Romanos. [Is hoſtis) Pro ij hoſtes .ſ. Parthi. [Non cedere, his nuncijs) .i. non terreri & fugere allatis nuncijs belli. [Sed proprius accedere) Sed potius adire ipm hoſtem. [Taurum) Montem. [Si quid ponderis habet) Valet. [Aliquando) Tandem. [Inſtructos) Paratos & munitos rebus bellicis. [Opinionem) Famam. [Quod ego) Occurrit obiectioni, quare ſuſceperit id negociū non ſatis inſtructus, & ex facto ſuo magnam ſibi beneuolentiam conſulum, & ſenatus conciliat. [Negocium) Expeditionem aduerſus Parthos. [Occæcatus) Tranſlatio à corpore ad animum. [Veſtræ auctoritati) Veſtræ dignitati, vel ſententiæ. [In has prouincias) In Ciliciam, Syriam, Cappadociam, & reliquas finitimas regiones. [Hæ omnes prouinciæ) Aſiaticæ quas Parthi inuadere tentant. [Vectigalia P.R. continentur) Nam & ipſe in oratione pro Pomp. imperatore eligendo, quæ inſcribitur pro lege Man. poſtq̄ Aſiam tuendam dixit, ſic ſubdit, preſertim cum de veſtris maximis vectigalibus agatur, nam cete rarum prouinciarum vectigalia, q rites tanta ſunt, vt ijs ad ipſas prouincias tutandas vix contenti eſſe poſſumus. Aſia vero tam optima eſt, & fertilis, vt & vbertate agro℞, & varietate fructuum & magnitudine pactionis, & multitudine earum rerum, quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat, &c. [Ex hoc d.) Pro ex ijs militibus q in prouincia deliguntur. [Oblato) Facto. [Noluerit) Quia ſciebat Aſiaticos inutiliter eſſe bello. [Imperij noſtri) .i. noſtrorum imperatorum, qui male ſocios tractauerunt, vt ipſe in prædicta oratione pro Pompeio. Itaque propter hanc auaritiam imperatorum quantas calamitates quocunque ventū ſit veſtra exercitus ferant quis ignorat? paulò poſt, vtrum plures arbitramini per hoſce annos militum veſtrorum armis hoſtium vrbes, an hybernis ſociorum ciuitates eſſe delatas, neque enim poteſt exercitum is continere imperator, qui ſeipſum non continet. [Inanis) Vacua. [Tyranni) Licet apud antiquos hoc nomine reges appellarentur, vt apud Virg. At mihi ſatis erit dextram tetigiſſe tyranni. Tn̄ poſtea ſibi violenti regnorum occupatores tyranni nominari cœperunt. [Neque voluntate) Quia non ſunt bene affecti P.R. [Conſilium) Prudentiam gubernandi. [Caſurum) .i. euentuum [Saluti noſtræ) Vt poſſim incolumis euadere. [Dignitati) Quia omnia faciam quæ me decebunt.

ASC. ETSI non dubie mihi, &c.) Argm̄ dependet cum epiſtolis in ſecundo, & tertio libris habitis, vbi de proconſulatu ſuo in Cilicia plenius ſcripſit. In hac autem dicit quibus rebus adductus ſit ſcribere Romam de tranſitu Parthorum, & q̄ varij fuerint de eis rumores, deinde quid egerit perſpecto tranſitu Parthorum, contra quos cum opus ſit maiore exercitu rogat, vt ad ſe mittatur tātus quanto opus ſit ad maximum bellum conficiendum, cum nulla ſit ſpes in prouincialibus, nec in ſocijs, excepto Deiotaro. preſcriptio legetur ſic, M. T. Cic. Marci filius proconſul, Salutem plurimam dicit Conſulibus, prætorib. trib. pl. S.P.Q.R. quod additur. Si vos, &c. Addendum non eſt. Ordo eſt. Etſi nunciabatur mihi non dubie .i. certe, Parthos tranſiſſe Euphratem .ſ. fluuium ferè cum omnibus copijs ſuis, alibi tamen dicit, Arabes fuiſſe in veſtitu Parthico, tamen quod .i. quia ego arbitrabar certiora poſſe ſcribi ad vos de his reb. à M. Bibulo procoſ. ſ. Syriæ, & ita viciniore, ſtatuebam non eſſe neceſſe mihi ſcribere publice .i. ad ſenatum ea, quæ nunciaretur de prouincia alterius. Poſtea vero q̄ ſum factus certior certiſſimis auctoribus legatis, nuncijs, lr̄is, putaui ea, quæ delata eſſent ad me, ſcribenda eſſe ad vos, vel, ꝙ res erat tanta, vt cum periculo ignoraretur, vel ꝙ nondum audieramus Bibulum veniſſe in Syriam, vel quia adminiſtratio huius belli eſt mihi penè communis cum Bibulo, quia proximam habebat prouinciam. Legati Commageni à loco dictis regis Antiochi nunciauerunt mihi primi magnas copias Parthorum cœpiſſe tranſire Euphratem. Quo nuncio allato cum eſſent nonnulli qui putarent minorem .i. non integrum fidem hn̄dam .i. non ſatis credendum eſſe ei regi, ſtatui expectādum eſſe. ſ. prius quam ſcriberem, ſi q d certius afferretur. Literæ ſunt reditæ mihi e Cappadocia à Tarcondimoto, q exiſtimatur fideliſſimus ſocius trās Taurum. i. eorum qui habitant trans Taurum. ſ. montem, & amiciſſimus P.R. redditæ, dico ſunt in finibus Lycaoniæ ad xiij. cal. Oct. cum ducerem exercitum in Ciliciam, Parcodem .i. nunciantes Parcodem, ſeu Pacorem filium Orodo, pro Orodis. Alij tn̄ Orodis ſcribunt, regis Parthorum tranſiſſe Euphratem cum per magno .i. valde magno equitatu Parthico, & poſuiſſe caſtra Tibę .i. in eo loco Syriæ, & magnum tumultum eſſe excitatum in prouincia Syria. Literæ de ijſdem rebus .i. de tranſitu Partho℞ ſunt redditæ mihi eodem die a Iamblicho Phylarcho .i. tribuno, ſeu p̄fecto Arabū, quem homines opinantur bene ſentire .ſ. de nobis, & amicum eſſe reip. noſtræ. His rebus allatis .i. poſtquam hæ res erant allatæ, & ſi intelligebam ſocios .ſ. Romani imperij eſſe animatos infirme .i. debiliter, & ſuſpenſos .i. dubios in fide, expectatione .i. pp expectationem rerum nouarum, ſperabam tn̄ eos ad quos ego acceſſeram iam, quique .i. & qui perſpexerant conſuetudinem noſtram .i. cōmercium noſtrum, & integritatem nr̄am .i. fidei noſtræ, factos eſſe amiciores P.R. Autem .i. ſed, ſperabam ſup. Ciliciam .ſ. p̄uinciam fore firmiorem, ſi eſſet facta particeps equitatus nr̄i. Et inſtitui .i. propoſui ob eam cauſam .ſ. vt amiciores fierent, & vt ij qui ex gente Cilicū eſſent in armis .i. opprimerentur, & vt his hoſtis .ſ. Parthis q eſſet in Syria, ſciret exercitum P.R. non modo non cedere his nuncijs allatis .i. licet huiōi nuncij eſſent allati, ſed ēt accedere p̄prius, inſtitui inq ducere exercitū .ſ. Rom. ad Tau℞ .ſ. montem q prouincias illas dirimit. Sed ſi auctoritas mea habet quid .i. aliqd ponderis apud vos p̄ſertim in his reb. quas vos audiſtis, ego penè cerno, & hortor & moneo vos magnopere, vt vos ꝯſulatis .i. proſpiciatis conſilio, ijs prouincijs Syriæ, & Ciliciæ, ſerius quidem quam decuit, ſed aliqn̄ .i. tandem. Vos non eſtis ignari .i. bene ſcitis quemadmodum miſeritis ſupp. nos inſtructos, & quibus præſidijs munitos, q.d. infirmiſſimis, ad opinionem .i. vbi eſſet opinio tanti belli, quod negocium .ſ. tā arduum ego nō recuſaui, nō obcæcatus .i. non p̄pea ꝙ eſſem obcæcatus, ſeu occecatus, ſed deterritus verecūdia. Neq; .n. putaui vnq̄ vllum periculum, tm̄ ꝙ mallem ſubterfugere, q̄ obtemperare auctoritati veſtræ. Aūt .i. ſed, res habet ſeſe hoc t̄pe ſic, vt niſi miſeritis mature .i. cito in has prouincias tm̄ exercitum quantū ſoletis mittere ad maximum bellum, ſummum periculum ſit, ne oēs hæ prouinciæ qbus vectigalia .ſ. pecuniæ quas ex rebus vehendis, & portandis recipere ſolebant P.R. continētur, ſint amittendæ .i. debeant amitti. Videri ſolet Cic. qbuſdam meticuloſior, quod vitiū prudētiorib. frequens eſt. Quamobrē cauſa nulla eſt, vt habeatis ſpē in hoc delectu p̄uinciali .i. militibus quos poſſumus per delectum in prouincijs conſcribere, qa ſup. milites neq; multi ſunt, & qui ſunt, diffugiunt metu oblato .i. quia metus eſt eis à Parthis obiectus, & M. Bibulus vir fortiſſimus indicauit, aut iudicauit in Aſia, quod .i. quale ſit hoc genus militum, q cum nos permiſiſſetis ei bre delectum .i. conſcribere milites nouos, noluit, ſup. habere. Nam auxilia ſocio℞ ſunt pp acerbitatem atque iniurias imperij nr̄i, aut ita imbecilla vt non poſſent iuuare nos multum, aut alienata à nobis vt neque qdquam videatur eſſe expectandum ab ijs, neq; cōmittendum ijs. Ego dico .i. iudico voluntatē, & copias Deiotari regis, pro quo extat Cic. oratio quantæcunq; ſunt, eſſe noſtras .i. nobis fauētes. Cappadocia eſt inanis .i. exhauſta militib. & pecunia. Reliqui reges .ſ. iuſti & tyranni .i. incubatores regiarum,

neque

neque ſunt ſatis firmi opibus,neq; voluntate. Animus certe non deerit mihi in hac paucitate militum, ſpero ne quidem .i. quod non ēt conſilium. Incertum eſt qd ſi caſurum.i.euenturum. Vtinam poſſimus conſulere.i.conſilio proſpicere ſaluti noſtræ,nos certe conſulemus .i proſpiciemus, & ſatisfaciemus dignitati .i. honori noſtro, hoc eſt nihil faciemus cōtra dignitatem nr̄am.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Longa oratione. quid ſe in prouincia geſtum ſit, proſequitur, quoque pacto Ariobarzanem inſidijs liberarit pulcherrima eſt epiſtola, & rerum variarum narrationes complectens.

CICERO PROCOS. S. D. COS. PRAET. TRIB. PL. S. P. Q. R. 2

SI vos bene valetis, bene eſt: ego quidem valeo. Cum prid. cal. Sex. in prouinciam veniſſem; neque maturius,pp itinerū,& nauigationum difficultatē venire potuiſſem: maxime conuenire officio meo,reiq. pub.conducere putaui, parare ea, quæ ad exercitum, quæq. ad rem militarem pertinerent. quæ cum eſſent à me cura magis,& diligētia,quam facultate, & copia, conſtituta; nuncijq;, & lr̄æ de bello à Parthis in prouinciam Syriam illato quotidie ferè afferrentur: iter mihi faciendum p Lycaoniam,& p Iſauros,& p Cappadociam arbitratus ſum erat.n. magna ſuſpicio, Parthos,ſi ex Syria,egredi, atq; irrumpere in * meam prouinciam conarent,iter eos per Cappadociam,ꝙ ea maxime pateret,eſſe facturos. itaq; cum exercitu p Cappadociæ partem eam,quæ cum Cilicia continens eſt, iter feci: caſtraq. ad Cybiſtra, quod oppidum eſt ad montem Taurū,locaui: vt Artuaſdes, rex Armenius, quocunque aīo eſſet, ſciret non procul à ſuis finibus exercitum populi R.eſſe; & Deiotarum,fideliſſimum regem, atq; amiciſſimum reip. nr̄æ, maxime coniunctum hr̄em,hoīem cuius & conſilio, & opibus adiuuari poſſet reſp. quo cum in loco caſtra hr̄em: equitatumq. in Ciliciam miſiſſem;vt & meus aduentus ijs ciuitatibus, quæ in ea parte eſſent,nunciatus, firmiores aīos hoīum faceret; & ego maturæ, quid ageretur in Syria,ſcire poſſem: tp̄s eius tridui, quod in ijs caſtris morabar, in magno officio,& neceſſario mihi ponendum putaui. cum.n.veſtra auctoritas interceſſiſſet, vt ego regem Ariobarzanem, Euſeben, & Philoromæū, tuerer; eiusq. regis ſalutem, & incolumitatem * regni defenderem; regi, regnoq. præſidio eſſem adiunxiſſetisque,ſalutem eius regis populo,ſenatuiq. magnę curæ eſſe: qđ nullo vnq̄ de rege decretum eſſet à nr̄o ordine: exiſtimaui me iudicium vr̄m ad regem deferre debere, eiq. præſidium meum, & fidem, & diligentiā polliceri: vt,qn̄ ſalus ipſius,& incolumitas regni mihi cōmendata eſſet à vobis, diceret,ſi quid vellet. quæ cū eſſem in conſilio meo cum rege locutus;initio ille orationis ſuæ vobis maximas, vt debuit, deinde etiā mihi gr̄as egit: ꝙ ei permagnum, & perhonorificum videbatur, ſenatui populoq. R. tantæ curæ eſſe ſalutē ſuā, meq. tantam diligentiam adhibere, vt et mea fides, et cōmendationis veſtrę auctoritas perſpici poſſet.atque ille primo,quod mihi maximæ lætitiæ fuit,ita mecum locutus eſt,vt,nullas inſidias neque vitæ ſuæ; neq; regno,diceret,ſe aut intelligere fieri, aut ēt ſuſpicari. cū ei ego gratulatur eſſem. idq. me gaudere dixiſſem, cohortatur,vt recordaretur caſum illum interitus paterni,et vigilanter ſe tueretur, atq; admonitu ſenatu conſuleret ſaluti ſuæ: tum à me diſceſſit in oppidum Cybiſtra. poſtero aūt die cum Ariarathe fratre ſuo, et cū paternis amicis maioribus natu ad me in caſtra venit; perturbatusque,et flens,cum idem et frater faceret,et amici,meam fidem.veſtram cōmendationem, implorare cepit.cum admirarer,qd accidiſſet noui; dixit,ad ſe Indicia manifeſtarum inſidiarum eſſe delata; quæ eſſent ante aduētum meum occulta,ꝑ ij qui ea patefacere poſſent,pp metum reticuiſſent:eo aūt tp̄e ſpe mei preſidij complures ea,quæ ſcirent,audacter ad ſe detuliſſe: in his amantiſſimum ſui,ſumma pietate p̄ditum, fratrem dicere ea, q̄ is me quoq; audiente dicebat, ſe ſolicitatum eſſe,vt regnare vellet: id viuo fratre ſuo accidere non potuiſſe:ſe tn̄ ante illud tp̄s eam rem nunq̄ in medium pp periculi metum protuliſſe.quæ cū eſſet locutus; monui regē, vt oēm diligentiam ad ſe conſeruandum adhiberet; amicosq. in patris * eius fide,atq; iudicio probatos, hortatus ſum, regis ſui vitam, docti caſu acerbiſſimo patris eius.omni cura,cuſtodiaq. defenderent.cū rex à me equitatum,cohortesq. de exercitu meo poſtularet; etſi intelligebam vr̄o S.C.nō modo poſſe me id facere, ſed ēt debere, tn̄, cum reſp. poſtularet pp quotidianos ex Syria nuncios, vt quamprimū exercitū ad Ciliciæ fines adducerem, cumq. mihi rex patefactis iā inſidijs non egere exercitu populi R. ſed poſſe ſe ſuis opibus defendere videretur; illum cohortatus ſum,vt in ſua vita cōſeruanda primum regnare diſceret; à qbus perſpexiſſet ſibi inſidias paratus, in eos vteretur iure regio: pœna afficeret eos,quos neceſſe eſſet; reliquos metu liberaret; p̄ſidio exercitus mei ad eorum,q in culpa eſſent, timorem potius q̄ ad contentionē,vteretur fore aūt,vt oēs, qn̄ S. C. noſſent, intelligerent, me regi,ſi opus eſſet, ex auctoritate vr̄a præſidio futurum. ita cōfirmato illo,ex eo loco caſtra moui,et iter in Ciliciam facere inſtitui; cū hac opinione è Cappadocia diſcederem, vt conſilio vr̄o,caſu incredibili. ac penè diuino regem quem vos honorificētiſſime appellaſſetis nullo poſtulante,quemq. meæ fidei cōmendaſſetis,et cuius ſalutem magnę vobis curæ eſſe decreuiſſetis,meas aduentu p̄ntibus inſidijs liberaſſet. quod ad vos à me ſcribi. non alienum putaui: vt intelligeretis ex ijs, quę penè acciderunt,vos multo ante, ne ea acciderent prouidiſſe. eoq. vos ſtudioſius feci certiores, q̄ in rege Ariobarzane ea mihi ſigna videor virtutis, ingenij fidei, beneuolētiæq. erga vos pſpexiſſe,vt nō ſine cauſa tantam curam, diligentiamq. in eius vos ſalutem videamini contuliſſe. Valete.

Margin notes: * alias, tam — * alias, regniſque — * alias, eius atq;

SI vos bene valetis,bene eſt: ego qdem valeo. Cum prid.) H V B. Facit Cic. certiorē S.P.Q.R. quod egerit cū primum in Aſiā venit imperator in Ciliciā ꝓficiſcens,deinde quēadmodum p̄ſidijs ſui exercitus liberauit Ariobarzanem regē Cappadociæ ab inſidijs q̄ illi parabant cū fuiſſet illius regis ſalus Cic. cōmendata. poſtremo Cic. eius regis ingenium, fidē,& beneuolentiā erga P.R.ſe pſpexiſſe affirmat. qbus dicit illum metuiſſe ita eſſe P. R.cap.[In ꝓuinciam) Aſiam.[Conducere) Vtile eſſe. [Copia) qa erant pauca,vt in p̄cedenti epiſt.mihi in hac paucitate militū certe aius non deerit. [Illato) Moto. [Lycaoniam.&c.) Regiones ſunt in Aſia,vt ſcribunt Ptol. & Strab.[Pateret) Eſſet patens,& vt ſupra dixit inanis.[Cōtinens) Coniuncta. [Cybiſtra) Quod oppidum eſt Armeniæ minoris p̄fecturæ Cataoniæ. [Deiotarum, fideliſſimum) Sic Luc.[Fidumq. per arma Deiotarum.[Firmiores) Fortiores, audaciores. [Eius tridui) Eorum trium dierum. cybiſtra [Officio)

(Officio)debito & honeſto negocio.[Intercceſſiſſent)Interpoſita fuiſſet,nam S.C.fuerat Ariobarzanes cõmendatus Cic. [Euſebẽ) Pium. (Philorõmæum) Amicum Romanoꝝ,nã Rhomæus Romanus dicitur. (Præſidio)Tutelæ. [De nullo rege) Vt eius ſalus publico decreto,& S.C.cui quàm cõmendaretur,&eſſet vobis curę ſicut factũ eſt de Ariobarzane.(Deferre) Denũciare,vt intelligeret,quid de eo iudicaſſetis. (Tantam diligẽtiam) In offerendo præſidium. [Perſpici poſſet)Vt poſſet cognoſci quod & ego fideliter agerẽ,& vos ita velitis.[Auctoritas)volũtas.[Atq; ita) Exponit pluribus verbis qualiter Ariobarzanes eios oblationẽ admiſerit.[Primo)Quia vt videbimus,poſtea aliter cognouit.[Interitus paterni) Cædis paternæ,quia eios pater fuerat per inſidias interfectus.[Vigilanter)Dilıgẽter omnibus periculis circũſcriptis, nam vigilare trãſlatiue pro diligentẽ eſſe ponitur, ſicut dormire pro negligentẽ eſſe. Terent. Dormiunt,ego pol eos cõmourbo. Iuuen. Sed vigilat ꝯſul,vexillaq. nr̃a coercet. (Implorare) Cum lacrymis petere, de cuius verbi proprietate plura alio loco diximus.[Propter m.)ne à proditoribus & inſidiatoribus interficerẽtur,ſi indicaſſent. [Spe mei p.) A quo viderent ſe poſſe defendi,ſi qſpiam eis qoidq̃ minatus eſſet.[In his) Qui dixerunt,q̃ ſcirent. [Fratrem.ſ.) .ſ. dixit detuliſſe.[Solicitatũ)Tentatum,incitatũ.[Id non potuiſſe accidere).ſ.vt regnaret. (Fratre) .ſ. Ariobarzane,ad quẽ regnum merito perueniebat. [Propter metum periculi) Ne ſi indicaſſet,interfectus fuiſſet ab ijs,q eum ſolicitauerant. [Probatos)cognitos.[Docti caſu).i.qui ex caſu patris didicerant,quo ſeruanda eſſet vita regis ſuis.[Cohortes) Pedites.[Facere).i.dare ei equitatum,& cohortes, & quæcunq; eſſent neceſſaria ad cuſtodiam ſalutis eius. [Suis opibus) Suis viribus,& facultatibus.[Regnare) Exercere regnum.[Iure) Poteſtate & licẽtia,qua reges in inſidiatores,& proditores ſuos vti poſſunt. [Reliquos) Qui non eſſent in culpa,cum tñ tacuiſſent propter meum.[Liberaret me) Faceret vt intelligerẽt nihil ſibi mali imminere,& eſſent ſine metu.[Potius ad timorem)Potius ad eos terendum.[Quàm ad cõtentionem) Quam ad dimicationem & pugnam. [Vteretur) .i. hortatus ſum. [Nullo poſtulante)Sponte veſtra. [Non ſine cauſa) Propter ſupradicta ſigna,quæ in eo proſpexi, quæ videntur etiam à vobis intelligi cum eum tantæ curæ habetis.

A S C CVM pridie,&c.) Quidam præpoſitam hñt ſalutationẽ vulgarem. Si vos valetis,bene eſt:ego quidem valeo. Facit aũt certiorẽ S.P.Q.R. quid egerit cum primum in Aſiam venit imperator in Ciliciam proficiſcens: Deinde quemadmodũ præſidij. ſui exercitus liberauerit Ariobarzanem regẽ Cappadociæ ab inſidijs quæ illi parabant,cum ſalus illius regis fuerit ſibi cõmendata. Poſtremo eiuſdẽ regis ingeniũ fidem,& beneuolentiam erga S.P.Q.R. ſe perſpexiſſe affirmat,qbus dicit illũ meruiſſe,vt P.R. ſit carus. Ordo eſt. Cum veniſſem pridie.i.die qui præceſſit cal.Sext.i.primum diem Auguſti,& in ꝓuinciam.ſ.Ciliciã, neq; potuiſſem venire maturius.ſ.citius,ꝑꝑ difficultatem itinerum per terras,& nauigationum ꝑ maria,putaui ꝯuenire maxime officio meo,& conducere.i. vtile eſſe reip.parare ea quæ ptinerẽt ad exercitum, & ad rem militarẽ. Quæ cum eſſent & ꝯſtituta.i.ordinata & inſtructa à me magis cura,& diligẽtia q̃ facultate,& copia,& nũcij,& literæ de bello illato à Parthis in prouinciam Syriã afferrent ferè quotidie arbitratus ſum iter faciendum ſup. eſſe mihi ꝑ Lycaoniã,& ꝑ Iſauros,& ꝑ Cappadociã regiones illas Aſię. Suſpicio.n. magna erat Parthos ſi conarent egredi ex Syriã,atq; irrũpere in ꝓuinciam meam,videlicet Ciliciam eos facturos eſſe iter ꝑ Cappadociam,q̃ ea pateret maxime. Erat.n.vt ſupra dixit, inermis. Itaq; fecit iter ꝑ eam partẽ Cappadociæ, quæ eſt continens.i. ſe tenens & affinis cũ Cilicia, & locaui caſtra Cybiſtra,qđ oppidũ eſt ad montẽ Taurum. Cic. ferè in appoſitione magis cõe ꝑponit vt regis Deiotari,montẽ Tauꝝ prouinciam Syriam, &c. non tñ ſemꝑ,nam ſeqoiẽ, vt Artuaſdes rex Armenius, quocunq; animo eſſet.i.quẽcunq; animum in nos hñet ſciret exercitum populi R. eſſe non longe à finibus ſuis,& vt.ſ.hñrem Deiotaꝝ regẽ fideliſſimo,atq; amiciſſimum reip. nr̃æ, ꝯiunctum maxime, appoſitorie hoiem .i. qui eſt homo cuius & ꝯſilio & opibus reſp.ſ.Romana, poſſit iuuari maxime. In quo loco cũ hñrem caſtra,& miſiſſem equitatum in Ciliciã, vt & aduentus meus nunciatus his ciuitatibus, quæ eſſet in ea parte, faceret animos hominum firmiores, & ego poſſem ſcire mature.i.cito quid ageretur in Syria putaui, tp̃s eius tradut qđ morabor in his caſtris ponendũ.i.expẽdendum in officio magno,& neceſſario mihi. Cũ.n.auctoritas veſtra interceſſiſſet.i.ꝯfirmaſſet, vt ego tuerer .i. ꝓtegerem Ariobarzanẽ Euſebẽ.i. piũ cultorẽ,& Philoromæũ.i.amicũ Romanoꝝ,græca ſunt vocabula,& græce ſcribenda. Nam Euſebes,dr̃ pius,& religioſus,philos,amicus,& amator,Rhomæos,Romanus. Græce .n. aſpiratur vt Rhome .i. Valentia,& defenderem ſalutẽ, & incolumitatem, & regnum eius regis & eſſem,præſidio.i.cuſtodiæ & protectioni regi,& regno,& ſup.cum adiunxiſſetis ſalutem eius regis eſſe populo ſenatuiq. R.magnæ curæ quod vllo.i.non vllo eſſet decretum vnq̃ de vllo rege, ab ordine noſtro.i.ſenatorio,exiſtimaui.i.iudicaui me dr̃e deferre ad regem.i.indicare regi, iudicium veſtrum & polliceri ei pręſidium meum,& fidem,& diligentiã vt qñ.i.qm ſalus ipſius, & incolumitas regni eſſet cõmendata mihi à vobis, diceret ſiqd vellet, Quæ cum eſſem locutus in concilio meo.i.in cœtu meoꝝ,cum rege illo .ſ. rex egit mihi orationis .ſ. ſrhonis ſuæ vobis vt debuit maximas gratias. Deinde egit mihi gratias qđ videbat ei permagnũ,& phonorificum.i.valde magnũ,& valde honorificum eſſe,ſalutem ſuam eſſe ſenatui populoq. R.tantę .i.tam magnæ curæ, & me adhibere tantam diligentiã vt & fides .i.fidelitas mea,& auctoritas veſtræ cõmẽdationis,poſſet ꝑſpici. Atq; ille locutus eſt primo mecum,quod fuit mihi maximæ lętitiæ,ita vt diceret ſe nullas.i.non vllas,aut non intelligere, aut ẽt ſuſpicari vllas inſidias fieri vitæ ſuæ,neq; regno ſup.ſuo. Cum eſſem gratulatus ei,& dixiſſem me gaudere id .i. ꝑꝑ id cohortatus vt recordaretur illum caſum.i.fortuitum euentum interitus pr̃is qui per inſidias cæſus erat, & tueretur.i.protegeret ſe vigilanter, atq; conſuleret.i.proſpiceret ſaluti ſuæ, admonitu.i.ex admonitione ſenatus .ſ. Romani,tum.i.deinde diſceſſit à me in oppidũ Cybiſtra.ſ.nomine,eſt aũt neutri generis & pluralis numeri. Aũt .i. ſed ipſe venit ad me in caſtra poſtridie .i. die proxime ſecuto, cum Ariarathe fratre ſuo & cum amicis paternis maioribus natu .i. ſenioribus. Et perturbatus ac flens cum & frater faceret idem .i.ẽt fleret,& amici ſup.iacerent idem cœpit implorare.i.plorãdo poſcere fidem meam & cõmendationem veſtram. Cũ admirarer qd noui accidiſſet,dixit indicia.i.manifeſtamenta inſidiaꝝ manifeſtarum.ſ.tunc non prius eſſe delata.i.denunciata ſibi quę eſſent occulta ante aduentum meum, q̃ ij qui poſſent ꝑtefacere ea reticuiſſent ꝑꝑ metũ. Aũt.i.ſed complures detuliſſe ad ſe.i.ſibi indicaſſe audacter eo tp̃e,ſpe prſidij mei.i.cuſtodię,& protectionis meæ,ea quæ ſcirent & ſup.dixit fratrẽ amantiſſimum ſui .ſ. regis præditum ſumma pietate dicere in ijs.i.inter eos qui quæ ſcirent detulerãt,ea quæ is dicebat quoq;.i.ẽt me audiente,ſe eſſe ſolicitatũ vt vellet regnare.i.regnũ inuadere,& ſup.id nõ potuiſſe accidere fratre ſuo viuo, ſe tñ nunq̃ protuliſſe eam rem in medium .i.iudicaſſe fratri ante illud tp̃s. ꝑꝑ metum periculi quod imminebat ab ijs q volebant illum regnare. Quæ cum eſſet locutus, monui regẽ vt adhibere oẽm diligentiam ad conſeruandũ ſe, & hortatus ſum amicos ꝓbatos.i.fideles inuẽtos.i.in fide atq; iudicio pr̃is eius ſup. vt docti caſu acerbiſſimo.i.ꝑ caſum acerbiſſimũ pr̃is eius defenderent omni cura & cuſtodia vitam regis ſui. Cũ rex poſtularet à me equitatũ, & cohortes de exercitu meo,etſi intellıgebã me non modo poſſe,ſed ẽt dr̃e facere id S. C. veſtro .i. ꝑꝑ S.C. veſtrum,tñ cum reſp. poſtularet ꝑꝑ quotidianos nũcios ex Syria.ſ.de aduentu Parthoꝝ, vt adducere quamprimũ exercitum ad fines Ciliciæ,& cum rex videretur mihi iam inſidijs patefactis,nõ egere exercitu populi R. ſed videretur poſſe defendere ſe ſuis.i.ꝓprijs opibus.i.facultatibus,cohortatus ſum illum,diſceret regnare primum in conſeruanda vita ſua,& vteretur iure regio in eos à quibus perſpexiſſet inſidias paratas ſibi, & afficeret, pœna eos quos eſſet neceſſe.ſ.afficere & liberaret reliquos metu. Pręſidio &c.& ſup.cohortatus ſum regẽ,vt vteretur ꝑſidio exercitus mei potius ad timorem eoꝝ,q eſſent in culpa,qui ad contentionem.i.longam concertationem. Autem.ſ.ſed,dixi ſup.fore .i. futurum, vt oẽs qñ .i. qñquidem noſſent S. C.ſ.de præſidio regi ferendo,intelligerent me futurum eſſe regi præſidio .i. ad præſidium ſi opus eſſet,ex auctoritate veſtra. Illo .ſ. rege ꝯfirmato,ita moui caſtra ex illo loco,& inſtitui facere iter in Ciliciã. cõ diſcederem ẽ Cappadocia hac opinione.ſ.derelicta,vt aduẽtus meus liberaret inſidijs pñtibus .i.tunc imminentibus conſilio veſtro.i.ꝑꝑ conſilium veſtrum caſu incredibili ac penè .i. quaſi diuino, nõ.n. ſciebat regem inſidijs peti regẽ .ſ. Ariobarzanem,quẽ vos appellaſſetis honorificentiſſime, nomine amici ſocijq. imperij Rom. quemq. commendaſſetis fidei meæ,& ſup.cuius ſalutem vos decreuiſſetis eſſe vobis magnæ curę. Quod.i.quam rem ego putaui non alienum ſup.eſſe .i. impertinens ſcribi .i. ſi ſcriberetur à me ad vos, vt intelligeretis ex ijs quæ acciderunt .i. euenerunt penè .i.quaſi,non tñ euenerunt,loquitur autem de cæde regis Cappadocum, vos prouidiſſe multo ante ne ea acciderent, & ego feci eo.i.propterea vos certiores ſtudioſius.i.diligentius quòd ego video mihi perſpexiſſe in rege Ariobarzane ea ſigna virtutis ingenij,fidei & beneuolentia erga vos, vt vos videamini contuliſſe in ſalutem, eius tantam curam & diligentiam non ſine cauſa.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Catonem certiorem facit; quid de Parthis acceperit. deinde, cur non ſcribat, excuſat ſe.

M. CICERO s. d. IMP. M. CATONI. 3

CVm ad me legati miſſi ab Antiocho Commageno veniſſent in caſtra ad Iconium * ante diē iij. non Sept. ijq. mihi nunciaſſent, regis Parthorū filium, quocum eſſet nupta regis Armeniorum ſoror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copijs, multarumq. præterea gentium magna manu veniſſe, Euphratemq. iam tranſire cœpiſſe; diciq. Armenium regem in Cappadociam impetum eſſe facturum: putaui pro noſtra neceſſitudine me hoc ad te ſcribere oportere. publice pp duas cauſas nihil ſcripſi, ꝙ & ipſum Commagenum legati dicebāt ad ſenatum ſtatim nuncios, literasq. miſiſſe: & exiſtimabam M. Bibulū proconſule, qui circiter id. Sex. ab Epheſo in Syriam nauibus profectus erat, quod ſecundos ventos habuiſſet, iam in prouinciam ſuam perueniſſe: cuius literis omnia certiora perlatum iri ad ſenatum putabam. Mihi, vt in huiuſmodi re, tantoque bello, maxima cura eſt, vt, quæ copijs, & opibus tenere vix poſſumus, ea manſuetudine, & continentia noſtra, ſociorum fidelitate teneamus. Tu, velim, vt conſueſti, nos abſentes, et diligas, et defendas. Vale.

* alias, ad

HVB. CVm ad me) Ad M. Catonem ſcribit Cic. quid ex legatia Antiochi Commageni intellexerit de bello Parthorum, qui iam cœpiſſe Euphratem tranſire ferebantur. Deinde quòd rex Armeniorum Cappadociam inuaſurus eſſet, poſtea excuſat ſe additis rationibus quare de his rebus nihil publice ſcripſerit, præcipue quia exiſtimabat M Bib. Syriæ prętorem omnia perſcripturum. Poſtremo dicit ſe futurum prouinciam magis conſuetudine, & continentia quàm viribus armorum, rogatque Cat. vt ſe diligat & defendat ſicut conſueuit. [Antiocho Commageno) .i. rege Commagenæ, quæ, vt ſupra diximus, eſt pars Syriæ. [Iconium) Oppidum Lycaoniæ, vbi ego habebam caſtra. [Quocum) .i. cui. dicitur enim mulier nupſit mihi, & mecum. [Multarum gentium) Variarum regionum. [Dicique) Subaudi cum denunciaſſent dici. [Quòd & ipſum) Prima cauſa. [Opibus) Viribus. [Manſuetudine) Manſuete tractando, & prouinciales, & ſocios noſtros. [Continentia) Modeſtia ne in cuiuſquam iniuriam prolabar. [Defendas) In ſenatu, & in ciuitate, ſi aliqui honori noſtro detrahent.

Iconiū

ASC. CVM ad me, &c.) Scribit ad M. Catonem quid ex legatia Antiochi intellexerit de Parthis, qui Euphratem tranſire ferebātur, atque alia multa ſuper eodem negocio, vt cum ordine patebit, qui talia eſt. Cum legati miſſi ab Antiocho Commageno .i. rege Commagenæ, quæ eſt pars Syriæ, veniſſent ad me, in caſtra in Iconium oppidum Lycaoniæ. iij. non. Sept. & ij nunciaſſent mihi filium regis Parthorum, cum quo ſoror regis Armeniorum eſſet nupta, veniſſe ad Euphratem. ſ. fluuium, cum maximis copijs Parthorum, & præterea .i. præter Parthos, cum magna manu multarum gentium, & cœpiſſe iam tranſire Euphratem, & nunciaſſent dici .i. quòd diceretur regem Armenium facturum eſſe impetum in Cappadociam, putaui pro neceſſitudine noſtra oportere me ſcribere hoc, ad te. Ego nihil ſcripſi publice .i. ad ſenatum quæ publice legerentur videtur tamen publice miſiſſe primas huius libri, ſed vt opinor, poſt has qa non eo ordine quo datæ ſunt in hoc operæ literæ propter duas cauſas, quòd legati dicebant, & .i. ſimul ipſum, Commagenum. ſ. Antiochum regem miſiſſe ſtatim nuncios, & literas ad ſenatum. ſ. R. & ſup. quod exiſtimabam M. Bibulum proconſulem .i. habentem poteſtatem conſularem in Syria, qui profectus erat circiter id. Sextilis .i. Augusti menſis, vt nunc dicitur, ab Epheſo oppido Aſiæ in Syriam nauibus .i. per naues, quòd .i. quia habuiſſet ventos, ſecundos perueniſſe iam in prouinciam ſuam, cuius literis ego putabam omnia perlatum iri .i. perferenda eſſe, certiora .i. euidentia, ad ſenatum. Maximæ curæ eſt mihi, vt. ſ. debet eſſe in re huiuſmodi, & in tanto bello, vt teneamus ea quæ vix poſſumus tenere copijs .i. multitudine armatorum, & opibus .i. potentijs manſuetudine, & continentia .i. abſtinentia ab alienis noſtra, & fidelitate ſociorum. Ego velim ſup. vt tu diligas, & defendas nos abſentes vt conſueſti, pro conſueuiſti.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Longa hæc epiſtola, & elegantiſſima Catonem ſolicitat, & rogat, vt honorem illius ornet, & apud ſenatum amplificet recenſitis prius, quæ in Cilicia egerit, & confecerit.

M. CICERO IMP. s. d. M. CATONI. 4

SVmma tua auctoritas fecit, meumq. perpetuū de tua ſingulari virtute iudiciū, vt magni mea intereſſe putarē, et res eas, quas geſſiſſem, tibi notas eſſe, et non ignorari à te, qua æquitate, et continētia tuerer ſocios, prouinciamq. adminiſtrarē: his. n. à te cognitis, arbitrabar facilius me tibi, quæ vellē, probaturum. Cū in prouinciam prid. kal. Sex. veniſſem, et pp anni tps ad exercitum mihi confeſtim eſſe eundum viderē; biduum Laodiceæ fui, deinde Apameæ quatriduum, triduum Synnadis, totidē dies Philomeli. quibus in oppidis cum magni conuētus, fuiſſent; multas ciuitates acerbiſſimis tributis, et grauiſſimis vſuris, et falſo ęra alieno liberaui. cumq. ante aduentum meum ſeditione quadam exercitus eſſet diſſipatus. quinq; cohortes ſine legato, ſiue tribuno mil. deniq; ēt ſine centurione vllo apud Philomelum conſediſſent, reliquus exercitus eſſet in Lycaonia: M. * Anneio legato imperaui, vt eas quinq; cohortes ad reliquum exercitum duceret; coactoq. in vnum locum exercitu, caſtra in Lycaonia apud Iconium faceret, quod cum ab illo diligenter eſſet actum: ego in caſtra ad vij. kal. Sept. veni: cum interea ſuperioribus diebus ex S. C. et euocatorum firmam manum, et equitatum ſatis idoneum, et populorum liberorum, regumq. ſociorum auxilia voluntaria comparauiſſem, interim cum exercitu luſtrato iter in Ciliciam facere cœpiſſem; Kal. Sept. legati à rege Commageno ad me miſſi, permultuoſe, neque tñ non vere, Parthos in Syriam tranſiſſe, nunciauerunt. quo audito, vehementer ſum commotus cum de Syria, tum de mea prouincia, de reliqua deniq; Aſia. itaque exercitum mihi ducendum per Cappadociæ regionem eam, quæ Ciliciam attingeret, putaui. nā ſi me in Ciliciam demiſiſſem, Ciliciam quidem ipſam pp montis Amani naturam facile tenuiſſem, duo ſunt .n. aditus in Ciliciam ex Syria, quorum vterq; paruis pręſidijs pp anguſtias intercludi poteſt. nec eſt quidquā Cilicia contra Syriam munitus. ſed me Cappadocia mouebat, quæ patet à Syria, regesq. habet finitimos, qui, ēt ſi ſunt amici nobis, tñ aperte Parthis inimici eſſe non audent. Itaque in Cappadocia extrema nō longe à Tauro apud oppidum Cybiſtra caſtra feci; vt, & Ciliciam tuerer; & Cappadociam tenēs, noua finitimorum conſilia impedirē. interea in hoc tanto motu, tantaq. expectatione maximi belli, rex Deiotarus, cui non ſine cauſa plurimum ſemper, & meo & tuo, & ſenatus iudicio tributū eſt, vir cum beneuolētia, & fide erga P. R. ſingulari, tum præſenti magnitudine, & animi, & conſilij, legatos ad me miſit, ſecum omnibus ſuis copijs in mea caſtra eſſe venturum. cuius ego ſtu

* alias, M. neio

dio,

dio,officioq́. cōmotus,ego ei p̃ lr̃as grãs;idq́. vt matu
raret,hortatus ſum,cū aūt ad Cybiſtra pp rōnem belli
qnq; dies eſſem cōmoratus ; Regē Ariobarzanē cuius
ſalutē à ſenatu te auctore cōmēdatā habebā,p̃ntib.inſi
diȷs nec opinãte liberaui : neq; ſolū ei ſaluti ſui;ſed ēt
curaui, vt cū auctoritate regnaret . Metrā,& eū quē tu
diligēter mihi cōmēdaras, Athenęū importunitate A-
thenaidis exilio multatos, maxima apud regē auctori
tate,grãq́. conſtitui.cumq́. magnū bellū in Cappado-
cia cōcitarēt,ſi Sacerdos armis ſe, qđ facturus putaba
tur,defenderet,adoleſcēs,& eq̃tatu,& peditatu, & pe-
* alias, extorta, cunia paratus,*,& toto,iȷs q nouari aliqd volebāt:pſe
ci,vt à regno ille diſcederet;rexq́. ſine tumultu.ac ſine
armis, oĩ auctoritate aulæ cōita, regnū cum dignitate
obtineret.interea cognoui multorum lr̃is,atq; nūciȷs,
magnas Parthorū copias,& Arabū ad oppidum Antio
chiā acceſſiſſe, magnumq́. eorū eq̃tatum,q in Ciliciā
trāſiſſet,ab equitum meorum turmis, & à cohorte p̃to
ria,q̃ erat Epiphaneę pſidiȷ cauſa,occidione occiſum.
quare cū viderē , à Cappadocia Parthorū copias auer-
ſas,nō lōge à finibus eſſe Ciliciæ, q̃ potui maximis iti
neribus ad Amanū exercitū duxi . quo vt veni ; hoſtē
ab Antiochia receſſiſſe,Bibulū Antiochię eſſe cogno-
ui ; Deiotarumq́. cōfeſtim iā ad me veniētē cū magno,
& firmo eq̃tatu,& peditatu,& cū oĩbus ſuis copiȷs,cer
tiorem feci,nō videri eſſe cauſam.cur abeſſet à regno;
meq́. ad eum,ſi quid forte noui accidiſſet,ſtatim lr̃as,
nūciosq́. miſſurū eſſe . cumq́. eo aīo veniſſem, vt vtriq;
ꝓuincię,ſi ita tp̃s ferret,ſubuenirē: tñ id, qđ iā ante ſta
tuerā vehemēter ītereſſe vtriuſq; ꝓuincię,pacare Ama
nū, & ꝑpetuū hoſtē ex eo mōte tollere,agere perrexi .
cumq́. me diſcedere ab eo monte ſimulaſſem, & alias
partes Cilicię peterē;abeſſemq́. ab Amano inter vnius
diei;& caſtra apud Epiphaneā feciſſem:ad iiij.id Oct.
cū adueſperaſceret, expedito exercitu ita noctu iter fe
ci,vt ad iij.id. Oct.cū luceſceret,in Amanum aſcende-
rē : diſtributiſq́. cohortibus,&auxiliȷs,cū aliȷs Quin-
tus frater legatus mecū ſimul,aliȷs C.Pōtinius legatus
alias, ci* reliq̃s M. * Anneius,& L.Tulli⁹ legat ꝑeſſent pleroſq;
nec opinātes opp̃ſſimus,q occiſi,captiq́. ſunt,intercluſi
fuga . Erana aūt,q̃ fuit nō vici inſtar, ſed vrbis, q̃ erat
...as, Amani caput,itēq. * Sepyrā,& Ceminorim, acriter,&
diu repugnātibus, Pōtinio illā parte Amani tenēte, ex
: &Cō ...orum, antelucano tp̃e,vſq; ad horā diei decimā,magna multi
tudine hoſtiū occiſa,cepimus:caſtellaq. ſex capta : cō
plura incēdimus, his rebus ita geſtis,caſtra in radicib.
Amani habuimus apud Aras Alexādri quatriduū:&in
reliq̃s Amani delēdis, agriſq́. vaſtādis, q pars eius mō
tis meę,ꝓuincię eſt,id tp̃s oē cōſumpſimus cōfecta his
rebus,ad oppidū Eleutherocilicū Pindeniſſum exerci
tū adduxi . qđ cū eſſet altiſſimo,& munitiſſimo loco ,
ab iȷſq́. incoleret, q ne regibus qdē vnq̃ paruiſſent.cū
& fugitiuos reciperent,& Parthorū aduentū acerrime
expectarēt : ad exiſtimationē impiȷ ꝑtinere arbitratus
ſum,cōprimere eorū audaciā, quo faciliꝰ ēt ceterorū
animi,q̃ alieni eſſent ab imperio nr̃o,frangerent . val-
lo,et foſſa circūdedi: ſex caſtellis,caſtriſq́. maximis ſe
pſi: aggere,vineis,turrib⁹ oppugnaui: vſuſq́. tormētis
multis,multis ſagittariȷs, magno labore meo, ſine vlla
moleſtia ſumptu ue ſociorū,ſeptimo quinquageſimo
die rē cōfeci ; vt,oĩbus partib.vrbis diſturbatis,aut icē
ſis,cōpulſi in p̃tātem meam perueniret.His erāt finitimi
pari ſcelere,et audacia Tibarani. ab his, Pindeniſſo ca
pto,obſides accepi. exercitū ī hiberna dimiſi. Quintū
frēm negocio p̃poſui;vt in vicis aut captis,aut male pa
catis exercitus collocarēt.Nūc velim tibi ſic pſuadeas
ſi de his reb⁹ ad ſenatū relatū ſit.me exiſtimaturū, ſum
mā mihi laudē tributā,ſi tu honorē meū ſnĩa tua com-
probaris.idq́. etſi talibus de rebus grauiſſimos hoĩes,
et rogare ſolere, et rogari ſcio, tñ admonēdū potius te
à me,q̃ rogādū,puto. Tu es.n.is,q me tuis ſentētiȷs ſæ
piſſime ornaſti,q oĩone,q pdicatione,q ſummis lau-
dib.in ſenatu, in cōcionib.ad celū extuliſti ; cuius ego
ſemp tāta eſſe verborum pōdera putaui, vt, vno verbo
tuo cū mea laude cōiūcto, oĩa cōſeq me arbitrarer. te
deniq; memini, cū cuidā clariſſimo, atq; optimo viro
ſupplicationē nō decerneres,dicere,te decreturū, ſi re
ferret ob eas res,quas is cōſul ī vrbe geſſiſſet. tu idem
mihi ſupplicationem decreuiſti togato, nō, vt multis,
rep.bñ geſta,ſed,vt nemini rep.cōſeruata.mitto,q̃ ſui
diā,qđ picula, q̃ oēs meas tempeſtates,et ſubieris, et
multo ēt magis,ſi p me licuiſſet,ſubire paratiſſim⁹ fue
ris:q̃ deniq; inimicū meū,tuū inimicū putaris: q̃ ēt in
teritū,vt facile intelligerē mihi q̃tū tribueres, Milonis
cā in ſenatu defendēda approbaris . A me aūt hęc ſunt
ꝑfecta,q̃ ego ī bñficiȷ loco nō pono,ſed ī veri teſtimo
niȷ,atq; iudiciȷ: nō vt p̃ſtātiſſimas tuas virtutes tacitus
admirarer;(qs n.id nō facit?)ſed ī oĩb.oĩonib.ſentētiȷs
dicēdis,cauſis agēdis, oĩbus ſcriptis, græcis, latinis,oĩ
deniq; varietate lr̃arū mearū te nō modo iȷs , quos vi-
diſſemus,ſed iȷs,de q̃bus audiſſemus,oĩbus anteferrē.
quæres fortaſſe,qđ ſit,q̃ ego hoc neſcio qđ gratulatio
nis,et honoris à ſenatu tāti æſtimē . agā iā tecū familia
riter,vt eſt,et ſtudiȷs,et officiȷs nr̃is mutuis, et ſumma
amicitia dignū,et neceſſitudine ēt p̃rna. Si quiſq̃ fuit
vnq̃ remotus,et natura,et magis ēt,vt mihi qđe ſentire
videor rōne,atq; doctrina ab inani laude, et ſermoni-
bus vulgi, ego ꝑfecto is ſum. teſtis eſt cōſulat⁹ meus :
in quo,ſicut ī reliqua vita , fateor ea me ſtudioſe ſecu-
tū,ex q̃bus vera gloria naſci poſſet : ipſam qđe gloriā
p ſe nunq̃ putaui expetendā . itaq; et ꝓuinciā ornatā,
et ſpē non dubiam triumphi neglexi. ſacerdotium de-
niq;, cū,quemadmodū te exiſtimare arbitror,nō diffi
cillime cōſequi poſſem nō appetiui. idem non iniuriā
acceptā, quā tu reip. calamitatem ſemp appellas, meā
nō modo nō calamitatem,ſed ēt gloriam.ſtudui q̃or-
natiſſima ſenatus,populiq́. R.de me iudicia intercede
re . itaq; et augur poſtea fieri volui , qđ antea neglexe-
rā;et eum honorem, q à ſenatu tribui rebus bellicis ſo-
let,neglectū à me olim, nunc mihi expetendum puto .
gra meæ voluntati, in qua ineſt aliqua vis deſiderij ad
ſanandū vulnus iniurię,vt faueas,adiutorq́. ſis,qđ pau
lò ante me negatā rogaturum vehementer te rogo,ſed
ita,ſi nō ieiunum hoc neſcio qđ,qđ ego geſſi, et contē
nendū videbit,ſed tale,atq; tm̃,vt multi, nequaq̃ pari-
bus rebus, honores ſummos à ſenatu conſecuti ſint.
equidem ēt mihi illud aīaduertiſſe videor: ſcis.n. q̃ at
tente te audire ſoleā) te non tā res geſtas, q̃ mores, i-
ſtituta , atq; vitā imperatorū ſpectare ſolere in hõdis ,
aut nō hõdis honoribus, qđ ſi ī mea cauſa cōſiderabis
reperies me exercitu imbecillo cōtra metum m...
belli firmiſſimū p̃ſidium habuiſſe equitatē, & con...

cam

tiam, his ego ſubſidijs ea ſum conſecutus, quę nullis legionibus cõſequi potuiſſem: vt ex alieniſſimis ſocijs amiciſſimos, ex īfideliſſimis firmiſſimos redderē, aīosq. nouarum rerum expectatione ſuſpenſos, ad veteris imperij beneuolentiam traducerem. Sed nimia hæc multa de me preſertim ad te, à quo vno omnium ſociorũ querelæ audiuntur. cognoſces ex ijs, qui meis inſtitutis ſe recreatos putant. cumque omnes vno propè conſenſu de me apud te ea, quæ mihi optatiſſima ſunt, prædicabunt, tum duæ maximæ clientelæ tuæ, Cyprus inſula, & Cappadociæ regnum tecum, de me loquentur: puto etiam regem Deiotarum, qui vni tibi maxime neceſſarius. quę ſi etiam maiora ſunt; & in omnibus ſeculis pauciores viri reperti ſunt, qui ſuas cupiditates, quam qui hoſtium copias, vincerent: eſt profecto tuum, cũ ad res bellicas hæc, quæ rariora, & difficiliora ſunt, gn̄a virtutis adiũxeris, ipſas ēt illas res geſtas iuſtiores eſſe, & maiores, putare. Extremũ illud eſt, vt, quaſi diffidēs cogationi meę, philoſophiã ad te allegē: qua nec mihi carior vlla vnq̄ res in uita fuit, nec hoīum gn̄i maius à deis munus vllum eſt datum. hæc igitur. q̄ mihi tecum cōis eſt, ſocietas ſtudiorum, atq; artium noſtrarũ, quibus à pueritia dediti, ac deuincti, ſoli ꝓpemodũ nos philoſophiã illam verã, & antiquam q̄ quibuſdã ocij eſſe, ac deſidiæ vr̄, in forum, atque in remp. atque in ipſam aciem penè deduximus; tecũ agit de mea laude; cui negari à Catone fas eſſe non puto. quamobrem ſic tibi perſuadeas velim, ſi mihi tua ſn̄ia tribut[9] honos ex meis literis fuerit, me exiſtimaturũ, cum auctoritate tua, cũ beneuolentia erga me, mihi quod maxime cupierim, cōtigiſſe. Vale.

HVB. SVmma tua) Quæ in pręcedentibus epiſtolis ad conſules Senatumq. perſcripſit Cic. ea nunc in hac epiſtola Catoni, & ſimul quibus conſilijs, quibus artibus, quibus opibus maximas res geſſerit aduerſus Parthos, quæ oppida ceperit, quæ continentia & integritate prouinciam & ſocios retinuerit. Deinde petit ab eo, vt ijs rebus ſenatui relatis eas ornet Cato ſententia ſua, & eius honorē comprobet, quo vt facilius ab eo impetret, cōmemorat, eum in ſe animū ſemper liberaliſſimū, & multa in ſe beneficia, ab eo collocata, poſtremo ēt ſimilitudinem ſtudiorꝫ cũ vterq; philoſophiæ ſit deditus, ex quo ſe, magis Catoni cōmendatũ eſſe deberi oſtendit. Narrationem aūt multarꝫ rerꝫ in Cilicia geſtarꝫ videre licet lib. ij. epiſt. x. quæ incipit. Tu vide ad Cœlium Rufum. hæc vero epiſt. licet ꝓlixior, ſit, non magnę tñ eſt difficultatis. [Qua æquitate, & continentia) Sicut in fine præcedentis epiſt. dixit. [Socios no.) Fœdere coniunctos. [Probaturum) Perſuaſurꝫ. [Laodiceæ) De nominibus harꝫ vrbium, quibus in locis ſingulæ ſint, diximus lib. 2. & 3. Itaq; ne eadem repentes moleſti ſimus, qui volet, inde ſumat quæ ad hunc locum pertinebūt. [Acerbiſſimis tributis) Sic lib. iij. ad Appium. Primum cũ ad me, aditũ eſſet ab ijs, qui dicerent a ſe intolerabilia tributa exigi, qd habuit iniquitatis me ſcribere ne facerent? [Falſo) Iniuſto, vt in ſupradicta epiſtola Apameæ, cum eſſem multarum ciuitatũ principes ad me detulerunt ſumptus decerni legatis nimis magnos, cũ ſoluendo ciuitates nō eſſent. [Aere alieno) Debito. [Conſediſſent) Cōſtituiſſent. [Caſtra faceret) Teneret exercitũ. [In Lycaonia) In qua regione eſt Iconium. [Coacto) Congregato. [Euocatorꝫ) Militum, de quibus alio loco plura diximus ex auctoritate Seruij. [Luſtrato) Numerato, & diligenter circūſpecto. [Prouinciam m.) Ciliciam. [Demiſiſſem) Diſceſſiſſem. [Paruis pſidijs) Paucis militibus. [Propter anguſtias) Quia loca anguſta & ſtricta parua multitudine ſeruant. [Intercludi) Impediri. [Patet) Vt ſupra iter eos p Cappadociam, qđ ea maxime, patet, facturos. [A Syria) A parte Syriæ. [Aperte) Agentes aliqd contra eos qa timent eorꝫ imperiũ pp vicinitatē. [Extrema Cappadocia) .i. in extrema parte Cappadociæ. [Conſilia) Si quid tentarent contra nos. [Expectatione) Notãdum ēt de malo expectationē dici. [Cui plurimũ tributum) .i. q plurimum æſtimatus eſt. [Magnitudine animi) Magna fortitudine. [Magnitudine conſilij) Sapientia. [Id) .ſ. venire

Expectatio

in caſtra mea. [Propter rationem) pp cauſam. [Præſentibus inſidijs) vt ſupra viſum eſt. [Neque opinantem) .i. de improuiſo pręter opinionem. [Cum auctoritate) Cum dignitate. [Metram, & Athenæum) Noīa propria virorum, quos Cato C. c. cōmendauerat, quia exules erant, quos Cic. in auctoritatem & gratiam apud regem ſe reſtituiſſe ſcribit. [Multatos) Punitos. [Importunitate) Accuſatione, vel inſtigatione. [Athenaidis) Vibis ſunt qui mulieremdicant. [Sacerdos) Non eſt proprium nomen. ſed dignitatis, erat aūt ſacerdos adoleſcens quidam inſtructiſſimus ab exercitu. [Toto) Abſolute ponitur. .i. omni re. [Is dictas eſt) .i. inſtructus omnibus rebus pro ijs, q res nouas deſiderarent. [Communita) Corroborata. [Aule) Regni, curiæ ſuæ. [Epiphaneæ) Quæ ciuitas eſt Ciliciæ. [Occidione occiſum) .i. occiſum, ſed maiorem habens emphaſim addendo occidione vtuntur aūt frequentius oratores, & hiſtoriographi occidione & obſidione, quam occiſione obſeſſione. [Auerſas) Amotas, hoſtem ab Antiochia. receſſiſſe, ſic ſupra lib. ij. ep. x. Cũ veniſſem ad Amanum, q mons mihi cum Bibulo cōis eſt diuiſus aquarꝫ diuortijs. [Caſſio no.) Quod mihi magnæ voluptati fuit feliciter ab Antiochia hoſtem reiecerat, Bibulus prouinciam acceperat [A regio) .ſ. non eſſe cauſam cur diſcederet à regno, cum hoſtes eſſent relicti. [Vtrique prouinciæ) Syriæ & Ciliciæ. [Pacare) pacificare, reddere quietum. [Tollere) Amouere. [Agere perrexi) .i. ita facere perſeuerauit. ſ. amouere hoſtem ex monte Amano ſic in pdicto lib. ij. Interea cum meis copijs omnibus vexaui Amanenſes hoſtes ſempiternos, multi occiſi, capti, reliqui diſſipati. [Cum aduesperaſcere) Cum fieret nox. [Occiſi) vt ſupra diximus. [Nec opinantes) Improuiſos. [Caſtella ſex capta) In ij. lib. eadem epiſt. Caſtella munita improuiſo aduētum capta & incenſa. [Fugeranam) Oppidum in Amano. [Non inſtar, vici) Non ad ſimilitudinem villæ. [Antelucano) .i. ante lucem, & ortem ſolis. [Repugnantibus) Reſiſtentibus. .ſ. ipſis oppidis, Fugerana, Sepyra, & Ciminori. [Apud aras Alexandri) Locus eſt vbi Alexander victo, Dario Ioui patri & ceteris dijs ſacrificauit. Vide ſupra ij. lib. ita victoria iuſta imperator appellatus apud illum, quo in loco ſæpe, vt ex te audiui. Clitarchus tibi narrauit Darium ab Alexandro eſſe ſuperatum. [Eleutheron) Librũ, ita enim ſignat græce. Eſt tñ Eleutheros fluuius Syriæ cuius oſt. ũ eſt in Pãphylia, vt oſtendit Ptolemæus. [Acerrime) Conſtantiſſime ſine terrore. [Exiſtimationem) Auctoritatem, & honorem. [Frangerentur) Caderent, non perſeuerarent in audacia. [Vallo, & foſſa) Vide lib. ij. oppugnationem huius oppidi in epiſt. quæ incipit. Tu vide, nam hic expugnatum. [Vſque) Aſſidue. [Sagittarijs) Arciferis. [Diſtributis) delectis. [Tibarani) populi. [Ab his) Tebaranis. [Male pacatis) Non bene quietis & amicis P. R. [Nũc velim) Expoſitis, ſuis rebus geſtis petit nunc Cic. a Cat. eius ſententiæ auctoritatem in omnibus his rebus. [Sententia) Tuo iudicio, tua auctoritate. [Grauiſſimos) Maximæ auctoritatis ne fortaſſe diceret. Cat. leuitatis eſſe rogare. [Admouendum) In memoriam adducendum. [Ad cœlũ ext.) Supra mortales me exaltaſti. Virg. lib. ij. Vir Troianæ quibus cœlo te laudibus æquem. [Pondera) Auctoritatem. [Vno) Solo. [Non decerneres) Non iudicares concedendã. [Referretur) Proponeretur de decernenda ſupplicatione. [Togato) In vrbe ex ſtenti. [Bene geſta) Propter bella confecta quod multis contingit. [Bene conſeruata) Fortitudine & conſilijs meis liberata à coniuratis & proditoribus patriæ, cum in conſulatu meo Catilinæ & reliquorum inſidias, & coniurationes oppreſſi [Vt nemini) Sicut nemini a ijs decreuiſti nunquam pp remp. conſeruatam q a ego ſolus id effeci. [Mitto) Dimitto, aphæreſis. Virg. j. Aen. Mœſtumq. timorem Mittite. Et xj. Mitto ea quæ circum pugnando pergama paſſi. [Inuidiam) Odium eorum qui virtuti meæ inuidebant & rebus geſti, & ꝑpea me eijciendum curauerunt, intelligit autem ipa Clodiana, quibus ſe maxime fauorem habuiſſe dicit à Catone. [Tempeſtates) Aduerſitates, calamitates, tranſlatio Virg. lib. xj. Aeneid. Parque per omnes Tempeſtates. Idem, Quanta per Ideos ſæuis effuſa Mycenis Tempeſtas ierit campos. [Si licuiſſet per me) Si permiſiſſent, vt ēt illas magis ſubires. [Inimicum) Clodium. [Cuius) Clodij. [Interitum) Cædem. [Approbatis) Iure factũrum, dixeris .i. Clodium iure occiſum. [A me aūt) Cōmemorauit Cic. quæ à Catone in ſe collata ſint, nunc aūt qđ ipſe erga Catonem fecerit, q̄ ne videat obijcere, dicit ſe non exiſtimare ea eſſe beneficia, ſed vera teſtimonia & iudicia ſua de Catone. [Admiraret) Amarem, laudarem. [Modo tacitus) Non intra me, vt plerunque ſit, ſed publice prædicarem, vt inſra dicet. [Quis) q. d. quilibet etiã de quo non ſis benemeritus. [Non ſecit idē) vt tuas virtutes tacitus admiretur. [Dicēdis) In ſenatu. [Varietate liarum mearum) In philoſophia & libris, quos de diſcendis pceptis conſcribo. [De quibus

Athenais

Occidio

Obſidio

Eleutheros

Acerrime.

Exiſtimatio

Tibarani

Tempeſtas

Admiroe

audiſſemus .i. qui iam mortui eſſent, & fuiſſent ante ætatem noſtram. [Quæres) Licet artificio vtatur, tñ aperte ſe gerere dicit, nouerat.n. Catonem ab omni ambitione abhorrere, & pluris æſtimare beneficia q̃ benefactorum laudem. [Hoc neſcio,) q.d. hoc paululum. [Si quisq) vt oſtendat Cic. ſe conuenire cum ingenio Catonis, dicit ſe maxime eſſe, q ſit alienus à laudibus vulgi. [Rõne) Conſideratione, quæ me docet ſtultum eſſe vulgi laudibus oiti. [Et doctrina) .i. philoſophia quæ docet virtutem ipſam per ſe expetendam eſſe ſine laudibus, quod ſi ẽt expetendæ ſint laudes potius quærẽdas à viris laudatis, q̃ à vulgo. [Per ſe) Sua cauſa, ſed pp virtutem. [Prouinciam) Quæ erat mihi decreta. [Neglexi) ſicut ſupra dixit lib. v. epiſt. ij. ad Q. Metellum Celerem. [Ego ſi hoc d.) Me tua prætermiſiſſe ꝓuinciam tibi ipſe leuior videar eſſe. [Non dubiũ) Certam. [Sacerdotium) Auguratum. [Iniuriam acceptam) Poſtq ex vrbe in exiliũ eiectus ſum. [Studui) volui. [Intercedere) Eſſe, fieri. [Quod) .ſ. me fieri augurem. [Olim) In cõſulatu meo. [Nunc rebus bene gaſtis in ꝓuincia. [Huic meæ) honeſtat Cic. hanc ſuam voluntatẽ, q dicit ſe hoc facere, vt præſentibus honoribus mitigetur aliquãtulum vulnus iniuriæ olim acceptæ, cui volũtati rogat Catonem vt faueat. [Vulnus) Dolorem, tranſlatio. Virg. cum Iuno æternæ ſeruans ſub pectore vulnus. [Paulo ante negaram rogaturum) Nam paulo ſupra dixi, idque etſi talibus de rebus grauiſſimos hoies, & rogare ſolere, & rogari ſcio, tñ admonendum potius te à me, q̃ rogandum puto. [Sed ita) Extollit Cic. ſactũ ſuum. Dicit.n. hac cõditione te tñ rogo, vt mihi faueas, ſi id, quod egi nõ videbitur tibi paruum, & cõtemnendũ. [Non ieiunum) Non inane, tranſlatio à corpore qd' ieiunũ inane eſt. [Tale) Tã glorioſum. [Tñ) Tam difficile, & magnum. [Equidem ẽt) Superius dixit Cic. qbus rõnibus, licet alienus à laudibus vulgi debuerit tñ hunc honorẽ quęrere, nũc vero laudat mores virtuteſq. ſuas, quas magis à Cat. ſpectari ſolere aſſerit q̃ geſta. [Vitam cõ.) Integram ſine cuiuſq̃ iniuria. [Imbecillo) Paruo, & infirmo, eſt.n. maxima laus paruo exercitu maximũ bellũ ſuſtinuiſſe, & confeciſſe, qd' pręſidium ſuũ dicit fuiſſe æquitatem, & continentiam. [His ptæ.) Aequitate, & continentia. [Sũ conſecutus) Effeci. [Expectatione nouaꝝ rerum) Qui.n. expectat mutationem reꝝ. non poteſt non eſſe aio ſuſpenſo. [Veteris) Aſſuenti. [Querelæ audiuntur) In ſenatu.n. Cato ſocioꝝ omniũ patronus erat, & quæcunque patiebantur inique, ad cũ deferebant. [Recreatos) Refectos, in optimũ ſtatum reſtitutos. [Meis inſtitutis) Quæ in ꝓuincia feci contra ea, quæ fecerat Appius vt lib. ʒ. ad App. viſum eſt. [Cliẽtelæ) .ſ. tuæ. nam Cappadocia, & Cyprus maxime erant in tutela Cat. Cappadocia pp Ariobarzanem, Cyprus vero, qa Cat. P. Claudio Pulchro auctore, pp auaritiã Ptolemæi patrui Cleopatræ q in ea inſula regebat, qd' pro eo a pyratis redimẽdo tam exiguam pecuniã miſiſſet, vt piratæ accipere erubeſcerent, miſſus eſt decreto ſenatus, vt eã inſulam regi auferret, quod cum intellexiſſet Ptol. priuſq̃ ille aduentaſſet, ſeipſum interemit. Cato inſulam accepit, & regis opes vendidit oia pecunia in publicum ærarium relata. ex illo Cyprus pretoriæ ꝓuincia fuit, & Catoni commandata, ſcribunt Plut. & Ser. Val. ẽt dicit Cato. ex Cypro redeunti S.P.Q.R. & magiſtratus obuiam fuiſſe. [De me loquentur) Quia in eis maxime oſtendi virtutes meas. [Regem Deiotaꝝ) .i. locutuꝝ de me. [Neceſſarius) Amicus. [Maiora) .i. valde magna. [Paucioreq vir. ſu. cu.) In quo conſiſtit vera victoria, vt ipſe in oratione pro M. Marc. imitatione Demoſthenis, aium vincere, iracundiam cohibere, victoriam tẽperare, aduerſarium nobilitatem, ingenio, virtutem præſtantem nõ modo extollere iacentem, ſed ẽt amplificare eius priſtinam dignitatem. hæc q faciat non ego cum ſummis viris comparo, ſed ſimillimum deo iudico. [Hæc gña virtutis) Quæ in orõne pro Pomp. cõmemorat innocentiam, temperantiam, fidem, facilitatem, ingeniũ, humanitatem, q̃ omnia vult Cic. intelligi eſſe in ſe. [Rariora) In paucioribus repertãtur. [Allegem) Adducam. [Quaſi diffidẽs meæ rogationi) Quaſi non confidam rogationẽ meam apud te valituram cum tñ ꝯfidam. [Qua) Philoſophia. [Nec vllum m. mu.) Si quidem vt in Tuſc. queſt. inquit, philoſophia ẽſt virtutum indagatrix vitioꝝ expultrix, cui q pareat, oẽ tempus vitę ſuæ ſine moleſtiis degat [Societas) Coniunctio. [Artium) Liberaliũ. [Deuincti) Aſtricti. [In foꝝ) In cauſas forenſas, vt in paradoxis oſtẽdit, tentare volui poſſent ne proferri in lucem. [Deſidię) Inertię. [In ipſam aciem) In certamen ciuile. [Agit tecum) Rogat te. Ordo eſt. Hæc igitur ſocietas ſtudioꝝ atque artium, & cetera agit tecum. [De mea laude) pp meam laudem. [Cui) .ſ. ſocietati ſtudiorum & philoſophiæ. [A Catone,) q.d. viro iuſtiſſimo, & eius ſocietatis liberalium artium profeſſore. [Ex meis li.) ſecundũm ea, quæ ex literis meis ſcripſi. [Contigiſſe) Obueniſſe, datum eſſe.

SVMMA tua, &c.) Scripta in ſuperioribus epiſt. ad conſules ſenatumq. nunc Catoni exponit, & ſimul quo conſilio & qua arte res maximas aduerſus Parthos geſſerit, & quæ oppida ceperit, quæ Catonis oratione ornata velit, ad argũ aũt facit epiſt. ij. lib. incepta. Tu vide, &c. Ordo eſt. & Sũma auctoritas tua & perpetuum iudicium meum de tua ſingulari virtute fecit, vt putarẽ intereſſe .i. in re & vtilitate eſſe mea magni .i. multum, & .ſ. ſimul eas res quas geſſiſſem eſſe notas tibi, & non ignorari a te qua æquitate & continentia .ſ. appetitus praui, tuerer .i. defenderem ſocios, & adminiſtratem ꝓuinciam. Enim .i. quia, ego arbitrabar, his cognitis .i. vbi hæc cognoueris, me probaturum facilius tibi ſup. ea quæ vellem. Cũ veniſſem in ꝓuinciam prid. cal. Sext. .i. vltima die menſis, qui nunc Iulius dr̃, & videretur mihi pp tempus anni, quia poſt medium erat æſtatis, eſſe eundem mihi .i. me debere ire confeſtim .i. cum feſtinatione. & ſtatim ad exercitum, fui Laodiceæ .i. in ea vrbe, biduũ .i. per duos dies deinde fui Apameæ in altera ciuitate, ſeu vrbe quatriduum, & fui Synadis (declinatur ergo Synada Synadoꝝ pluraliter, vt in ſecundum & tertium dicta explanem) triduum, & fui Philomeli totidem dies .i. tres, cum tñ prius non tres dies, ſed triduum dixerit. Sanè, vt ſæpe admonui, Cic. de tpe quandiu preſertim continuo libẽtius ſemper in accuſatiuo loquitur, nec potius græco q̃ latino more. Quibus io oppidis (ergo ſuperiora oia ſunt oppida) cum fuiſſent magni conuentus .i. magni cœtus hoium, ego liberaui multas ciuitates acerbiſſimis tributis & grauiſſimis vſuris & ære alieno falſo .i. nõ vero debito. Cumq; .i. & cum exercitus eſſet diſſipatus ante aduentum meum quadam ſeditione, ſupp. & quinque cohortes conſediſſent .i. ſedem, cepiſſent apud Philomelũ ſine tributo militum, denique ẽt ſine vllo Centurione .i. quouis, vt nunc dñt, capitaneo, & reliquus exercitus eſſet in Lycaonia, ego imperaui M. Minejo legato .ſ. meo, vt duceret eas quinq; cohortes ad reliquũ exercitum & faceret caſtra in Lycaonia apud Iconium exercitu coacto .i. poſtq̃ coegerit & congregauerit exercitum in vnum locũ. Quod cũ factũ eſſet diligẽter ab eo ego veni in caſtra ad vij. cal. Sept. cũ ego cõparauiſſem .i. acq uiſiſſem interea diebus ſuperioribus .i. ante illum diem elapſis ex S.C. .i. iuxta decretũ ſenatus, & .i. ſimul manũ firmam .i. copias ſatis magnas euacuoꝝ .ſ. militum, qui ad tps vocantur ad bellum, & equitatum .i. eqtum cumulum, ſatis idoneum .ſ. ad iuſtum exercitum, & ad auxilia voluntaria .i. nõ coacta à me populoꝝ liberoꝝ & regum ſocioꝝ .ſ. Romanorum, & ſup. cœpiſſem interim facere iter in Ciliciam exercitu luſtrato .i. inſtructo, & vt dñt ad monſtram educto, legati miſſi ad me à rege Commageno .ſ. Antiocho nomine, cal. Sept. nunciauerũt per tumultuoſe .i. properantiſſime vt in ſummo tumultu fieri ſolet. neque tñ non .i. & tñ vare, Parthos tranſiſſe in Syriam. Quo audito, cõmotus ſum vehementer, tum .i. pariter de Syria, tum .i. pariter de prouincia mea .ſ. Cilicia, denique de reliqua Aſia. Itaque putaui exercitum ducendum ſup. eſſe mihi per eã regionem Cappadociæ, quæ attigerit Ciliciam, ſi dimiſiſſem me in Ciliciã ego quidam tenuiſſam, pro cenerem facile ipſam Ciliciam, pp naturam montis Amani qui difficulter à Parthis pertranſiretur, ſi pręſidium obſiderer. Duo.n. aditus ſunt ex Syria in Ciliciam quoꝝ vterque poſt intercludi paruis pręſidijs, pp anguſtias. Nec quidquam eſt munitius .i. magis munitam & defenſum cõtra Syriam, Cilicia .i. quam Cilicia, eſt enim ablatiui caſus. Sed Cappadocia mouebat ma quæ patet .i. aperta eſt à Syria .i. ab ea parte qua ſpectat ad Syriam, & habet reges finitimos qui etiam ſi ſunt amici nobis, tñ non audent eſſe aperte inimici Parthis. Itaque feci caſtra io Cappadocia extra .i. extrema parte eius, non longe a Tauro .ſ. monte, apud Cybiſtra oppidum vt ego tuerer .i. protegerem Ciliciam, & tenens Cappadociam impedirem noua conſilia finitimoꝝ .ſ. regum de Parthis recipiendis. Interea in hoc tanto motu & tanta expectatione maximi belli, Deiotarus rei cui tributũ aſt ſemper plurimum non ſine cauſa, iudicio meo & tuo & ſenatus, appoſitoie vir tum beneuolentia, & fide erga populum R. ſingulari, tum præſanti .i. excellenti magnitudine animi, & conſilij, miſit ad me legatos .ſ. quibus nunciaret ſe venturum eſſe in caſtra mea cum omnibus copijs ſuis. Cuius ego commotus officio & ſtudio egi gratias per literas & hortatus ſum vt maturaret .i. celerius faceret hoc. Cum autem eſſem cõmoratus quinque dies ad Cybiſtra propter rationem belli; liberaui regem Ariobarzanem, cuius ſalutem habebam cõmandatam à ſenatu te auctore inſidijs præſentibus .i. inſtantibus, neque opinantem, neq; ſolum fui ei ſaluti .i. cauſa ſalutis, ſed etiam curaui vt regnaret cum auctoritate .i. maieſtate regia, aut auctoritate ſenatus, & cõſtitui maxima auctoritate, & gratia apud regem Metram, & aum Athenaeum quem tu commendaras mihi diligenter, mulctatos .i. punitos,

tos,& damnatos importunitate Athenaidis.ſ.vrbis aut mulieris, ſed quia eum Athenæum dicit, putem Athenæum non eſſe proprium, ſed patrium nomē quem nominare non voluerit, eiuſdem videlicet Athenaidis vrbis. Vt cum magnum bellum concitaretur in Cappadocia ſi ſacerdos .ſ. regionis maximis forte inſidiis compertus defenderet ſe armis, quod putabatur facturus, appoſitoriæ adoleſcens paratus, & equitatu, & peditatu, & pecunia, & tota.i.omni re, iis qui volebant aliquid nouari.i.nouum regem fieri, perfici vt ille diſcederet regno, & rex obtineret regnū cum dignitate ſine tumultu, ac ſine armis omni auctoritate aulæ.i.regię ſeu curiæ ſuæ communita.i.firmis præſidiis ſtabilita. Interea cognoui lr̃is, & nunciis multoꝝ magnas copias Parthoꝝ Arabum .i.eoꝝ q Arabiam habitant, aut potius, & Arabum, acceſſiſſe ad oppidum Antiochiam, & magnum equitatum eorum, qui tranſiſſent in Ciliciā occiſum ſup.eſſe occiſione.i.ſuprema cæde ab equitatu in turmis.i.q erat in turmis eorum.ſ.Cilicum, & à cohorte prætoria quę erat Epiphaneæ.i.in ea vrbe Ciliciæ, cauſa p̃ſidii.i.cuſtodiæ eius. Quare cum viderem copias Parthorum auerſas à Cappadocia, eſſe non longe à finibus Ciliciæ duxi exercitū ad Amanum.ſ.montem in continio Ciliciæ itineribus maximis, q̃ .i.quantum potui. Quo.i.ad quem, vt.i.poſtq̃ veni, cognoui hoſtem receſſiſſe ab Antiochia, & Bibulum .ſ. proconſulem Syriæ eſſe Antiochiæ. Ego feci Deiotarum venientem iam ad meum eqtatu, & peditatu, magno, & firmo, & cum omnibus copiis ſuis certiorē.i.docui eum non videri cauſam eſſe cur abeſſet à regno .ſ.ſuo, & me miſſurum eſſe ſtatim lr̃as, & nuncios ad eum, ſi forte quid.i.aliqd noui accidiſſet. Et cum veniſſem eo animo.i.propoſito, vt ſubuenirem vtrique prouinciæ, ſi tempus.i.opportunitas ferret.i. daret aut pateretur ita.ſ.fieri, tñ perrexi agere quod conſtitueram.i.iudicaueram iam ante.ſ.intereſſe.i.ad vtilitatem eſſe vtriuſq; prouinciæ, pacare.i.pacatum, & tranquillum reddere, Amanum.ſ.montem inter vtranq; prouinciam, & tollere ex eo monte, hoſtem perpetuum. & cum ſimulaſſem diſcedere ex eo monte, & petere alias partes Ciliciæ, & abeſſem ab Amano iter vnius diei, & feciſſem caſtra apud Epiphaneā.ſ.vrbē ad 4 Id. Oct. cū adueſperaſceret, feci iter noctu exercitu ita expedito vt aſcenderē Amanum ad iij.id.Oct. cum luceſceret, & cohortibus .ſ. R. & auxiliis diſtributis.i.aſſignatis ſuis ducibus cum Q. F. ſup. meus legatus p̃eſſet ſimul cum aliis. C.Pontinus legatus præeſſet aliis, & M.Anneius, & L.Tullius legati præeſſent reliquis.ſ.cohortibus, & auxiliis, quos nos oppreſſimus pleroſque.i.complures, nec opinantes, q ſunt occiſi, & capti, reliqui intercluſi.i.exitu prohibiti. Autem.i.ſed nos cepimus Fugæranam, quæ non fuit inſtar.i.ad magnitudinem vici, ſed vrbis, quod caput.i.p̃cipuum ꝓpugnaculum Amani erat, & item.i.ſimul Scepyram, & Ceminorum oppida ſup. hoſtibus repugnantibus acriter, & diu, & Pontino tenente illam partē Amani.ſ.montis, cepimus dico multitudine hoſtium occiſa ex tp̃e antelucano.i.quod eſt ante lucem vſque ad decimam horam diei.i.poſt ortum ſolis. Et caſtella.i.vt dñr fortilitia ſex ſunt capta, & nos incendimus .i. combuſſimus cōplura. His rebus geſtis ita.i.tam victorioſe nos habuimus quatriduū caſtra in radicibus.i.pede Amani .ſ. mōtis apud aras Alexandri.ſ.Magni, qui victo Dario illic Ioui, & ceteris diis cōſtructis aris ſacrificauit. hoc aūt dicendo ſe tacite Alexandro comparat, & conſumpſimus oē id tp̃s .ſ. quatridui in reliquiis Amani delēdis, & in agris vaſtādis. His rebus confectis adduxi exercitum ad Pindeniſſum oppidū Eleutheron.i.libertum. Alii legunt Eleuchenſiliū, alii Eleuchencilicum. quod ſup. oppidum cū eſſet loco altiſſimo, & muniſſimo, & incoleretur ab his, q ne qdem .i. ſaltem regibus paruiſſent, cum, & ſimul reciperent fugitiuos, & expectarēt acerrime.i.auidiſſime aduentum Parthoꝝ, vt eū illis finitimos ſpoliarēt, arbitratus ſum pertinere ad exiſtimationē.i.famam, & maieſtatem imperii comprimere audaciam eoꝝ. Quo .i. ēt vt animi ceterorum, qui eſſent alieni ab imperio nr̃o, frangerētur facilius. Ego circundedi ſup.dictum oppidum, vallo .i.munimēto, ex vallis, & foſſa ſepſi ſup. ip̃m ſex caſtellis.i. oppugnaculis, & maximis caſtris . aggere, vineis, turribus, oppugnaui ſup.ipſum, vſque.i.aſſidue multis tormentis multis ſagittariis, confeci.i.abſolui rem ſeptimo, & quinquageſimo die, magno labore meo, ſine vlla moleſtia vel ſumpta ſociorum vt omnibus partibus vrbis diſturbatis, aut incenſis, hoſtes ſup.compulſi.i.coacti venirent in poteſtatem meam. Tebarani erant finitimi his, ſcelere, & audacia pari. Accepi ab his.ſ.Tebaranis obſides, Pindeniſſo capto, dimiſi exercitum in hyberna. Prepoſui Q.F.ſ.meum negocio vt exercitus collocaretur in vicis captis, aut male.i.non pacatis. Nunc velim ò Cato vt ſup.perſuadeas tibi ſic, ſi relatum ſit ad ſenatum .i. ſi conſultatio fiat de his rebus, me exiſtimatuꝝ ſumma laudem, tributam mihi, ſi tu cōprobaris honorem meum .i.mihi decernendum, ſn̄ia tua. Etſi.i.q̃q̃ ego ſcio grauiſſimos hoīes ſolere, & rogare, & rogari talibus.i.pro talibus rebus, tñ ego puto te potius monendum à me, q̃ rogandum id. Tu.n. es is qui ornaſti me ſæpiſſime ſententiis tuis, qui extuliſti me ad cęlum oratione; prædicatione & ſummis laudibus.i.laudationibus in ſenatu, & in concionibus ad populum. Cuius pondera verborum ego putaui ſemper eſſe tanta, vt vno verbo tuo coniuncto cum laude mea, arbitrarer me conſequi omnia. Denique memini te cum non decerneres cuidam viro clariſſimo, atque optimo ſupplicationē, dicere te decreturum ſi referretur ob eas res quas is conſul geſſiſſet in vrbe.ſunt qui ad Cic.hoc referunt. Tu idem decreuiſti mihi ſupplicationem.ſ.diis faciendam togato.i.in toga agenti, non vt multis ſup.decerni ſolet, rep.bene geſta, ſed vt nemini ſup.alteri rep.conſeruata. Mitto.i.omitto dicere, ꝙ ſubieris.i.tanq̃ onus tuum eſſe ſupportaueris, inuidiam meam.i.quam patiebar ob gloriam ſeruatæ vrbis, pericula, oēs tēpeſtates meas .i.impetus hominum, aut diuerſitates fortunæ, & ꝙ fueris paratiſſimus ſubire ēr multo magis, ſi licuiſſet per me.i.ſi p̄miſiſſem, deniq; ꝙ putaris, pro putaueris inimicum meum, videlicet Clodium inimicum tuum, cuius ēt interitum.i.cædem, & necem tu approbaris, pro approbaueris, defendenda cauſa.i.dum defenderetur cauſa Milonis in ſenatu vt intelligerem facile, quantum tribueris mihi. Aut.i.ſed, hæc.ſ.quæ deinceps dicam, ſunt profecta .i.collata, à me in te.ſ.quæ ego non pono.i.reputo in loco beneficii, ſed ſup.in loco veri teſtimonii, atq; iudicii.ſ.de te, non ſup. ita p̄fecta ſunt, vt admirer.i.laudem cum admiratione, tantas pręſtantiſſimas virtutes tuas. Quas.n.non facit idem? q.d.nemo, & ita omnis facit, ſed vt anteferrem te in omnibus orationibus, ſententiis dicendis, cauſis agendis, omnibus ſcriptis, græcis & latinis, denique in omni varietate.i.diuerſitate ſtyli literarum mearum, non modo iis quos vidiſſemus, ſed ſup. ēt iis de quibus audiſſemus. tu fortaſſe, quæres quid ſit quod.i.pp quod ego æſtimem tanti, neſcio quid gratulationis, & honoris.i.ſi in me conferatur à ſenatu. Ego agam iam tecum familiariter.ſ.vt intelligas mentem meam planè, vt dignum eſt, & ſtudiis, & officiis nr̄is mutuis, & ſumma amicitia, & neceſſitudine p̄rna.i.à patre incepta. Si quiſq̃ fuit vnq̃ remotus natura, & magis rōne, vt quidem videor ſentire mihi, & doctrina, ab inani laude, & ſermonibus vulgi ego ſum is profecto. Teſtis eſt conſulatus meus, in quo fateor me ſecutus mea ſtudioſe ſicut in reliqua vita, ex quibus vera gloria poſſet naſci, quidem.i.ſed certe nunq̃ putaui ipſam gloriam expetendam per ſe.i.ſine reſpectu bonorum. Itaque ego neglexi prouinciam ornatam, quæ erat mihi decreta, vt patuit lib. 5.epiſt. 2.ad Metellum Celerem, & ſpem non dubiam triumphi.i.ex illa prouincia reportandi. Denique non appetiui ſacerdotium.ſ.augurale cum poſſem conſequi non difficillime, quemadmodum arbitror te exiſtimare. Idem.ſ.ego ſtudui.i. volui, aut elaboraui poſt iniuriam.ſ.exilii acceptam.ſ.à me, quam.ſ.iniuriam meam, tu appellas ſemper calamitatem reip.non modo.i.non ſolum calamitatem meam non intercedere .i. in medium adduci, ſed etiā volui gloriam meam vtpote quā ornatiſſima iudicia S. P. Q. R. de me intercedere. Ita quæ volui poſtea, & augur fieri, quod antea neglexerant, & puto eum honorem.i.triumphum, qui ſolet, tribui à ſenatu rebus bellicis, neglectum olim à me expetendum mihi nunc.ſ.parta victoria. Rogo te vehementer quod negarem paulò ante me rogaturum ſup.eſſe, vt faueas, & adiutor ſis, huic voluntati meæ, in qua eſt aliqua vis deſiderii.i.cupiditatis ad ſanandum vulnus.i.offenſionem iniuriæ. Sed ita ſupp. peto ſi id, quod geſſi, videbatur non neſcio quid ieiunum.i.aridum, & modicum facinus, & pro.i.contemnendum, ſed tale atq; tm̃, vt multi aſſecuti ſit à ſenatu, ſummos honores, rebus nequaq̃ paribus.i. pp res nequaq̃ pares. Equidem.i.ego certe.videor animaduertiſſe ēt illud, ſcis enim quàm attente ſoleam audire te, te ſolere ſpectare in honoribus hñdis, aut non hñdis, non tam res geſtas, q̃ vitas, atque mores imperatorum, quod ſi conſiderabis in cauſa mea, videbis me habuiſſe æquitatem, & continentiam firmiſſimum præſidium.i.pro firmiſſimo preſidio, exercitu ſupp.exiſtente imbecillo contra metum maximi belli. Ego conſecutus ſum .i.obtinui his ſubſidiis .ſ. æquitate, & continentia, quæ nullis legionibus potuiſſem conſequi vt redderem .i. efficerem ex ſociis alieniſſimis, amiciſſimos, ex infideliſſimis, firmiſſimos.ſ.in fide, & traducerem animos ſuſpenſos.i.in dubio verſantes, expectatione.i.propter expectationem rerum nouarum ad beneuolentiam veteris imperii, ſcilicet Romani. Sed hæc ſup.ſunt dicta, aut ſcripta nimis multa de me preſertim ad te, à quo vno querelæ omnium ſociorum audiuntur tu cognoſces ex iis, qui putant

ſe recreatos.i.refectos, & ad veterem amicitiam reductos inſtitutis...moribus meis. Cumque.i.& cum,ſtata ſit q omnes prædicabunt apud te propè.i.quaſi,vno conſenſu,de me ea quæ ſunt optatiſſima mihi,tum.i.tunc multo magis duæ maxime clientelæ tuæ Cyprus inſula, & regnum Cappadocia loquentur.ſ.honorifice etiam de me. Puto etiam Deiotarum regem ſup.locuturum tecum de me,cui eſt,maxime neceſſarius tibi vni. Quæ.ſ.ab illis dicenda ſi ſunt etiam maiora.ſ.q̄ a me dicantur, & ſi pauciores viri reperti ſunt omnibus ſeculis, qui vinceret cupiditates ſuas, q̄ qui.ſ.vincerent copias hoſtium. Profecto tuum eſt.ſ.officium,cū adiunxeris ad res bellicas,hæc genera virtutis.ſ.æquitatis & continentiæ,quæ ſunt rariora & difficiliora putare illas ipſas res geſtas eſſe minores,& maiores.ſ.q ſint. Illud eſt extremum.ſ.ſuffragium, vt quaſi diffidens rogationi meæ allegem.i. mittam ad te philoſophiam, qua nec vlla res fuit mihi vnquam carior in vita, nec vllum munus maius datum eſt generi hominum à dijs. Hæc igitur ſocietas ſtudiorum quæ eſt mihi cōis tecum, atq; ſocietas artium bonarum quibus nos deuincti ac dediti a pueritia, propemodum.i.quaſi ſoli deduximus in forum,atq; remp.atq; pene in ipſam aciem.i.conflictum bellicum,hoc eſt ad omnem exercitationem noſtram,philoſophiam illam veram & antiquam, quę videtur quibuſdam eſſe ocij, ac deſidiæ.i.pertinere ad ocium ac deſidiam,ea ſup.agit tecum de laude mea, cui non puto ſas eſſe negari .ſ. quidquam a Catone, quamobrem, velim perſuadeas tibi ſic,ſi honos fuerit tributus mihi tua ſententia.i.per tuam ſententiam ex literis meis me exiſtimaturum contigiſſe mihi quod cuperim maxime,cum auctoritate,tum beneuolentia tua erga me.

PAVLVS MANVTIVS.

PRÆSENTIA, magnitudine,& animi,& conſilij) Eſt hæc,vt opinor,huius loci vera lectio, quam ex antiquis exemplarib. accepimus, quibus in omnibus, quos quidem ipſe viderim, præſentia, legitur,non præſtanti, aut præſenti.nos autem veterum librorum auctoritatem in dies pluris pluriſque facimus. permulta enim,quæ in ijs primo aſpectu videantur abſurda, poſt vbi diligentius animaduerteris commodiſſime dicta reperientur,vt hoc in loco, qui ſtatim,verbum illum, præſentia,quid ſibi vellet,aut quo ſpectaret ignorarunt, vitioſum credentes,immutarunt,eſt enim ita dictum, præſentia, magnitudine, & animi, & & conſilij,tanquam ſi dixiſſet,præſenti animo, magno conſilio; vt præſentiam animi, magnitudine conſilij eſſe voluerit, quemadmodum etiam alibi, præſentem animum, ſæpiſſime dixit: etſi vbique fere eandem vocem imperiti deprauarunt, præſtantem, non præſentem,legentes. præſentiam quoque animi dixit in orat.pro M.l.& Cæſ.belli Gall.lib.5.[Sacerdos) quid ſacerdos hic ſignificet,Hircij verbis oſtendimus,ſic cum ſcribit de bello Alexandrino lib.4. Comana, vetuſtiſſimum & ſanctiſſimum in Cappadocia Bellonę templum,quod tanta religione colitur,vt ſacerdos eius deæ,maieſtate,imperio, & potentia ſecundus à rege cōſenſu gentis illius habeatur; id homini nobiliſſimo Nicomedi Bithynio adiudicauit. Appianus autem in fine,Mithridatici,Cōmagenis, inquit,Archelaum ſacerdotem præfecit. quæ dignitas habetur regia. Strabo etiam initio lib.12. idem tradit. [Adoleſcens & equitatu, & peditatu & pecunia paratus, & toto ijs, qui nouari aliquid volebant) Sunt,quos offendat hæc lectio. ac fuit, cum ego quoque corruptum locum exiſtimarem.nunc de mendo nihil ſuſpicor; dixit enim & toto.i.& ea re,quæ ſumma eſt,deinde expoſuit,totum illud quid ſit,ijs,qui nouari aliquid volebāt à quibus maxime timendum erat,q adoleſcentem vel leuibus rationibus ad bellum poſſent impellere adoleſcens, igitur dixit,& equitatu, & peditatu, & pecunia paratus; &, quod ſummum eſt, ijs,qui nouari aliquid volebant.ſic etiam ad Atticum, Eſt totum, quid cal.Mart.futurum ſit,pro,eſt ſummum. eſt maximum, in eo ſunt omnia,quid cal.Mart.ſummum ſit.[Tibarani) Forte, Tibareni,de quibus Plutarchus in Lucullo, & Plinius,ubi Temiſcyræ regionis gentes perſequitur. nam Tibaranorum mentionem nōdum inueni. [Res,quas conſul in vrbe geſſiſſet) In quo ita legatur,vetuſtum habet librum magnæ ſpei adoleſcens Ioſephus Tramezinus. conſul autem.i.Cic. commemorantur enim quæ pro Ciceronis dignitate & dixerat,& fecerat Cato. quis ſit autem is, quem clariſſimum,atq; optimum virum appellat,intelligere nōdum potui. Cæſ.quidem, vt alij exiſtimant,non arbitror, quem Cic.nunq̄ optimum virum vocaſſet,ad Catonem ſcribens, Cæſ. inimicū,præſertim cum tota ferè epiſt. eius beneuolentiam quaſi aucupari videatur; quo facilius ſupplicationem obtineret Catone comprobante.[*Cum hæc tertia iam epiſtola ante oppreſſit) Alij, ante operis ſit,durius omnino,& ſenſu, vt ego exiſtimo, nō admodum probabili quid enī? adeo longa eſt hæc epiſt. vt opus videri poſſit?nam q illas dictiones ſchedam aut literam, epiſtolarum numero reſpondere nagant, id ego illis concedo ſed referri dico ad illam vocem,epiſt. vt quaſi Caſſium reprehendat, qui ſchedam, aut literam nondum dederit,cum epiſt. iam tres acceperit.legitur aūt,vt non impreſſimus, cum in alijs antiq.lib.manuſcriptis,tum in eo,quem habet Vincentius Riccius,qui quidē liber vetuſtiſſimus eſt; vt græcas dictiones, quæ ſunt in vetuſtis exemplaribus perquam raro,maiuſculis literis ſcriptis habeat.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratulatur Ciceroni de rebus à ſe geſtis,& tacite diſſuadet,ne triumphum ambiat.

M. CATO M. CICERONI IMP. S. D. 5

QVod & reſp. me,& noſtra amicitia hortatur, libenter facio,vt tuam virtutem,innocentiam, diligentiam, cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris pari induſtria adminiſtrare gaudeam.itaque, quod pro meo iudicio facere potui, vt innocentia, conſilioque tuo defenſam prouinciam, ſenatum Ariobarzanis cum ipſo rege regnum, ſociorum reuocatam ad ſtudium imperij noſtri voluntatem, ſententia mea, & decreto laudarem, feci. ſupplicationem decretam; ſi tu, qua in re nihil fortuito, ſed ſumma tua ratione, & continentia reip. prouiſum eſt, dijs immortalibus gratulari nos,quàm tibi referre acceptum, mauis; gaudeo.q ſi triumphi prærogatiuam putas ſupplicationem, & idcirco caſum potius,quam te, laudari vis: neque ſupplicationem ſequitur ſemper triumphus; & triumpho multo clarius eſt, ſenatum iudicare potius manſuetudine & innocentia imperatoris prouinciam, quàm vi militum, aut benignitate deorum, retentam, atque conſeruatam eſſe: quod ego mea ſententia cenſebam. atque hæc ego idcirco ad te contra cōſuetudinem meam pluribus ſcripſi,vt,quod maxime volo,exiſtimes me laborare,vt tibi perſuadeam, me & voluiſſe de tua maieſtate, quod ampliſſimum ſum arbitratus; & quod tu maluiſti, factum eſſe gaudere. Vale,& nos dilige,& inſtituto itinere ſeueritatem, diligentiamque ſocijs, & reip. præſta.

HVBERTINVS.

QVod & reſp.)Reſcribit Cat.Cic.ſe libenter feciſſe,quod ille ſuperioribus literis petierat,vt defenderet eius virtutem,innocētiam,& diligentiam, ſeq. laudaſſet quæ Cic. egiſſet,de prouincia ſeruata,de Ariobarzanis,incolumitate,de cōfirmata voluntate ſociorum. Deinde ſuadet Cat.Cic.vt potius cōtentus ſit iudicio ſenatus quam triumpho pro eis, quæ in prouincia egit,vt potius iudicetur eam conſeruaſſe manſuetudine,& innocētia,quam copia militū. [Quod reſp.hortatur).i. cauſa reſp. quia quiſq; bonus ciuis tenetur eam tueri, quem reip. amatorē viderit.[Virtutem)Fortitudinem,animi magnitudinem.[Togati).ſ.tui. [Domi) In patria,vt in conſulatu tuo, cum rogatus domi rem tantam feciſti oppreſſa coniuratione. [Armati) Bellum gerentis.[Foris) In prouincia. [Pari)Aequali,quia & tūc domi, & nunc foris fortiſſime & diligentiſſime te egiſti. [Conſilio) Sapientia.[Defenſam)Ab incurſu Parthorum,& Arabum. [Ad ſtudium)Ad beneuolentiam.[Supplicationem) Dicit Cat. ſe gaudere ſupplicationem ei eſſe decretam,ſi modo ille velit potius agēdas gratias dijs immortalibus quam ſibi in ea re, quæ non fortuitu,ſed ſumma ratione & continentia eius ſit geſta, ſin autem habita ſupplicatione triumphum quoque petit, diſſuadetq. ei Cat. ne hoc faciat. [Qua in te prouiſum).i.in ea re,qua eſt prouiſum à te.[Nihil fortuito)Non caſu,aut temere. [Ratione) Prudentia & moderatione tua.[Gratulari)Gratias agere.[Quam acceptam referre tibi).i. quam reddi tibi par, & quod à te accepimus, tibi referre remuneratione triumphi. Ordo eſt. Si tu mauis nos

gratu

gratulari pijs immortalibus, in qua re nihil eſt prouiſum à rep. ſumma tua rõne, & cõtinentia, q̃ acceptum referri, tibi.ſ.mauis, gaudeo ſupplicationẽ tibi decreta eſſe. [Prærogatiuam) Præeminentia, præceſſiuam. [Caſum) Fortunam, cuius fauore fueris victor. [Semper) Quia multis cõceditur ſupplicatio, ſine triũpho. [Senatum) Cuius iudiciũ eſt gratiſſimum. [Vi) Copia. [Benignitate) Fauore. [Quod).ſ. ꝓuinciam à te conſeruatam potius manſuetudine, &c. [Contra conſuetudinẽ meam) quia ſoleo eſſe breuiſſimus in ſcribẽdo. [Laborare) Curare. [Maieſtate) Honore, & dignitate. [Ampliſſimum) Digniſſimũ. [Tu maluiſti) vt in epiſt. ſua ſuperiore Cic. ſignauit. [Seueritatem) continentiam. [Præſta) Exhibe, oſtende. [Inſtituto itinere) vel incepto itinere per ꝓuinciã vel certe incepta via.i. eo more, quo conſueuiſti, eſt.n. & tranſlatiue, & prouerbialiter dictum, inſtituto itinere, vel inſtitutã viã perge. Iuuen. Vt illam ire viam pergant, & eidem incũbere ſectę.

ASC. QVOD &c.) Dicit ſe diligenter cõmendaſſe virtutem Cic. in ſenatu, dehortatur tñ à petitione triumphi dicens. Ego facio libenter id, quod, & reſp. & amicitia oĩa hortatur me, vt gaudeam virtutẽ.i. fortitudinem tuam, innocentiam, diligentiam tuam cognitã in maximas rebus, tuam dicit, togati domi, & armati foris .i. in bello, adminiſtrare.i. gerere magĩratum, cuius eſt adminiſtrare, pari induſtria. Itaque feci quod potui facere iudicio meo.ſ. vt laudarem ſñia mea, & decreto ꝓuinciam .ſ. Ciliciam, defenſam innocentia.ſ. tua, & cõſilio tuo. Regnum Ariobarzanis.ſ. Cappadociam, ſeruatum ſup. eſſe ad ſtudium imperij nr̃i. Gaudeo ſi tu mauis.i. magis vis. gratulari.i. grato aĩo attribuere dijs immortalibus. Quam.ſ. nos referre acceptũ tibi.i. nos exiſtimare accepiſſe à te ſupplicationẽ decretam.ſ. pro rebus bene geſtis à te in qua re nihil ſup. contigit fortuito, ſed prouiſum eſt reip. ſumma rõne .i. prudẽtia, & continentia tua quod ſi putas ſupplicationẽ, prærogatiuam.i. quaſi præiudicialem cauſam triumphi, & mauis iccirco caſum .i. fortuitum euentum laudari potiusq̃ re, neq; triumphus ſequitur ſemper ſupplicationem, & multo clarius eſt triumpho ſenatum iudicare ꝓuinciam retentam atque cũ ſeruatã eſſe potius manſuetudine, atque innocẽtia imperatoris, q̃ vi militũ aut benignitate deorum. Quod.i. quam rem ego cenſebam mea ſñia, atque ſcripſi iccirco hæc ad te pluribus.ſ. verbis contra ↄſuetudinem meam, vt quod volo maxime exiſtimes, me laborare vt pſuadeã tibi me, & voluiſſe de maieſtate tua, qđ arbitratus ſum ampliſſimũ ſup. eſſe, & gaudere factum eſſe, qđ tu maluiſti. Vale, & dilige nos, & pſta ſocijs, & reip. ſecuritatẽ, & diligentiam, itinere inſtituto.i. iuxta morẽ tuũ inceptum, aut vbi inceperis redire.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iucundam ſibi Catonis gratulationem fuiſſe dicit. Petitq; rurſus, vt apud ſenatum ſua ſententia, & voluntate à Catone adiuuetur.

M. CICERO M. CATONI S. D. 6

LAetus ſum laudari me, inquit Hector, opinor, apud Næuium, abs te pater laudato viro. ea eſt .n. profecto iucunda laus, quæ ab ijs proficiſcitur, qui ipſi in laude vixerunt. ego vero, vel gratulatione literarum tuarum, vel teſtimonij ſententiæ dictæ, nihil eſt, quod me non aſſecutum putem. idq́. mihi tum ampliſſimũ, tum gratiſſimum eſt, te libenter amicitiæ dediſſe, quod liquido veritati dares. &, ſi non modo vnus, verum ẽt multi Catones eſſent in ciuitate nr̃a; in qua vnum extitiſſe mirabile eſt: quem ego currum, aut quam laureã cum tua laudatione conferrem? nam, ad meum ſenſum & ad illud ſincerum, ac ſubtile iudicium, nihil põt eſſe laudabilius, quam ea tua oratio, quæ eſt ad me perſcripta à meis neceſſarijs. ſed cauſam meæ voluntatis, non enim dicam cupiditatis, expoſui tibi ſuperioribus literis: quæ etiam ſi parum iuſta tibi viſa eſt, hac tñ habet rõnem, vt non nimis concupiſcendus honos, ſed tñ, ſi deferatur à ſenatu, minime aſpernandus eſſe videatur ſpero aut illum ordinem pro meis ob remp. ſuſceptis laboribus me non indignum honore, vſitata pſertim, exiſtimaturum. quod ſi ita erit: tm̃ ex te peto, ꝙ amiciſſime ſcribis; vt, cum tuo iudicio quod ampliſſimũ eſſe arbitraris, mihi tribueris, ſi id, ꝙ maluero, acciderit, gaudeas. ſic.n. feciſſe te, & ſenſiſſe, & ſcripſiſſe video: reſq. ipſa declarat, tibi illum honorem nr̃m ſupplicationis fuiſſe iucundium, ꝙ ſcribendo affuiſti. hæc enim S.C. non ignoro ab amiciſſimis eius, cuius de honore agitur, ſcribi ſolere. Ego, vt ſpero, te propediem videbo, atque vtinam rep. meliore, quàm timeo. Vale.

HVB. LAetus ſum) Licet Cic. aperte dicat ſe contentum eſſe laudatione Cat. de rebus ſuis, putaretq́. ſe omnia aſſecutũ eſſe, qa Cato per eas literas gratulatus fuerat ſupplicationem ei, decretam, vt præcedenti epiſt. viſum eſt, & ſentẽtia ſua eius res geſtas, & laudes approbauerat, tñ hoc agit, vt Cato det operã vt ẽt triumphum obtineat, quem dicit ſperare ſenatũ facile ſibi cõceſſurum ꝑꝑ ſua merita in rep. [Lætus ſum) Apud Neuiũ in tragœdia introducitur Priamus laudãs Hectoris virtutem, & probitatem, cui Hector his verbis rñdet, lętus, &c. ſenſus eſt, gaudeo ò pater abs te laudari, q es vir laudatus. ea eſt.n. ratio lætitiæ ſuæ, ꝙ iucundum ſit laudari ab ijs, qui ipſi in laude vixerunt, ſic ipſe ſupra ad Lucceium. Neque.n. ſum ita demens, vt me ſempiternę gloriæ per eum commendari velim, qui non ipſe quoque in me cõmendãdo propriam ingenij gloriam conſequantur, gratulationem quam fecit Cato in præcedenti epiſt. cum dixit ſupplicationem decretam, &c. [Sententiæ dictæ) A te, vt in prima parte præced. epiſt. viſum eſt. [Ampliſſimum) Honeſtiſſimum. [Amicitiæ dediſſe).i. pro amicitia nr̃a dixiſſe quod pro veritate diceres. [Liquido) Clare, aperte. [Et, ſi non modo) Senſus eſt, & ſi eſſent etiam multi Cat. in nr̃a ciuitate ploris tñ deberem facere laudationem tuam q̃ nẽm triumphum, cum vero ſcis ſecundum, & id etiã ſi mirum quod vnus extiterit multo ẽt debeo pluris facere, hanc.n. ſententiam intelligit, cum dicit, in qua vnũ extitiſſe mirabile eſt intelligit.n. ſeniorem Cat. cũ hic ad quem ſcribit, fuerit is, qui Vticenſis poſt mortem dictus eſt. [Currum) triumphalem. [Aut lauream) vel de triumpho intelligit ẽt per lauream, vel ponit ꝓ vocatione, vt diximus lib. ij. epiſt. quo incipit. Tu vide lau. quã de me feciſti, ita enim diſtinguuntur laus, & laudatio, laus de ſeipſo eſt laudatio de alio, vt ſi dicam laudes Cic. vbiq; celebrantur, & laudatione Cic. de Pomp. elegãtiſſime ſunt, ponitur autem nonnunquam laus pro laudatione. [Quem,) q.d. nullum. [Cõferrem) Compararem. [Ad meũ ſenſum).i. ad ſñiam meã. [Sincerũ) Purũ, ſine perturbatione animi. [Ad illud) Intelligit Cic. ſuũ iudicium nõ Catonis.i. cum, & ſincere, & ſubtiliter. iudicio nihil, &c. Non.n. dicam cupiditatis. nam volũtas a rõne proficiſcitur, cupiditas vero eſt appetitus. [Quæ) voluntas. [Non vt nimis).i. vt honos, & triumphus non nimis debeat concupiſci, ſed rõ ſi deferat, non ſit reſpuendus, hoc.n. rõnis eſt. [Illum ordinem) Senatoriũ. [Honore vſi.) Triũpho, q ſolet dari alijs, qui ẽt plerunque minora fecerũt q̃ ego. [Quod ſi ita erit) vt ſenatus me dignũ iudicet. [Tm̃) Solummodo. [Id, qđ maluero).ſ. triumphus. [Scribendo) cum ſcriberetur. [Hæc S.C. cuius de honore agitur) ad quem ꝑtinet honor. [Quàm) qa intelligebat initia bellorum ciuilium.

ASC. LÆTVS ſum) Gratum dicit ſibi ꝙ a Cat. laudeẽ innuit tñ triũphum ſperare dicens, Hector, ſup. vt opinor, inqt, apud Næuium in tragœdia, ò pater.ſ. Priame, ego ſum lætus.i. gaudeo me laudari abs te viro laudato. Ea.n. laus eſt ꝓfecto ruenda q̃ proficiſcitur ab ijs qui ipſi vixerunt in laude. Nihil eſt quod ego non putem me aſſecutũ ſup. eſſe.i. obtinuiſſe, vel gratulatione literarũ tuarũ, vel teſtimonijs ſñiæ tuæ. Et eſt mihi tum ampliſſimũ, tum gratiſſimum, te dediſſe libenter amicitiæ, quod dares liquido.i. manifeſto iudicio veritati, hoc eſt tñ amicitiæ cauſa me laudaſſe, quantum faceres ſi ita eſſem laudandus. Et ſi nõ modo vnus, verũ multi Catones eſſent in ciuitate noſtra in qua vnum extitiſſe .i. emerſiſſe, eſt mirabile, quẽ currũ.ſ. triumphalẽ, aut quã lauream conferrẽ ego cum laudatione tua? q.d. nullũ & nullam. Nam ad ſenſum meũ & ad illud ſincerũ ac ſubtile iudicium.ſ. quo creditur in me eſſe nihil eſt laudabilius q ea orõ tua quæ eſt perſcripta ad me a neceſſarijs meis. Sed expoſui tibi lr̃is ſuperioribus cauſam voluntatis meæ, nõ.n. dicam cupiditatis. Quæ cauſa ẽt vt ſi viſa ſit tibi parum iuſta, habet tñ hanc rõnem, vt honos videatur non concupiſcendus nimis, ſed tñ ſi deferatur.i. præſentetur à ſenatu videatur non aſpernandus eſſe. Spero aũt illum ordinem.ſ. ſenatoriũ pro laudibus meis ſuſceptis ob rẽp. nõ exiſtimaturum me indignum honore preſertim vſitato. quod ſi erit ita, ego peto tm̃ à te, quod ſcribis amiciſſime, vt cũ tribueris mihi iudicio tuo id qđ arbitraris eſſe ampliſſimum, hoc eſt virtute & prudentia lau-

dari, gaudeas, ſi id quod maluero.ſ.ſi triumphus acciderit, ego.n. video.i.itelligo te feciſſe & ſcripſiſſe, & verius dicam, ſenſiſſe ſic. Et res ipſa declarat, illum honorem ſupplicationis noſtræ fuiſſe iucundum tibi, q.i.eo ꝙ affuiſti ſcribendo.i.dũ ſcriberet. Ego.n. non ignoro hæc ſenatuſcõſulta ſolere ſcribi ab amiciſſimus eius de cuius honore agit. Ego vt ſpero videbo, te propediẽ.i.ſtatim, atque vtiuã rp. ſup. exiſtente meliore.i.pacatiore quam timeo, quia bellum ciuile inter Cæſ.& Pompeium audierat excitari.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Et gratulatur Marcello, quod frater eius conſul factus ſit, & petit vt operam det, vt illi in prouincia ſuccedatur.

M. CICERO PROCOS. S. D. M. MARCELLO COS: 7

TE & pietatis in tuos, & animi in remp. & clariſſimi atque optimi conſulatus, C. Marcello conſule facto, fructum cepiſſe, vehementer gaudeo. non dubito, quid præſentes ſentiant. nos quidem longinqui, & à te ipſo miſſi in vltimas gentes, ad cœlum mehercule te tollimus veriſſimis, ac iuſtiſſimis laudibus. nam cum te à pueritia tua vnice dilexerim, tuque me in omni genere ſemper ampliſſimum eſſe & volueris, & iudicaris: tamen hoc vel tuo facto, vel populi R. de te iudicio multo acrius, vehementiuſque diligo; maximaque lætitia afficior, cum ab omnibus prudentiſſimis viriſque optimis, omnibus dictis, factis, ſtudijs, inſtitutis vel me tui ſimilem eſſe audio, vel te mei. vnum vero ſi addis ad præclariſſimas res conſulatus tui, vt aut mihi ſuccedat quã primum aliquis, aut ne quis accedat temporis ad id, qđ tu mihi & S. C. & lege finiſti: omnia me per te conſecutum putabo. Cura vt valeas, & me abſentem diligas, atque defendas. Quæ mihi de Parthis nunciata ſunt; quia non putabam a me etiam nunc ſcribenda eſſe publice, propterea ne pro familiaritate quidem noſtra volui ad te ſcribere; ne, cum ad conſulem ſcripſiſſem, publice viderer ſcripſiſſe. Vale.

HVB. TE & pietatis) Gratulatur Cic. M. Marc. ꝙ eius frater conſul factus eſſet, propterea ꝙ ipſe, M. Marc. ſe bene geſſiſſet in conſulatu, & exponit deinde ſuam inter ſe beneuolentiã, & eius cauſas poſtea vero rogat eum, vt det operam, ꝙ ſibi ſuccedatur in prouincia poſtremo excuſat ſe, quare nihil ad eu ſcripſerit de ijs, quæ de Parthis nunciabãtur. [Pietatis in tuos) Quia viſus es & iudicatus pius cum tua cauſa factum eſt, vt frater tuus cõſul fieret. [Fructũ) Voluptatem, remunerationem. [Præſentes) q. ſunt Romæ. [A teipſo miſſi) Quia ſententia tua potiſſimum decretum eſt, vt in Ciliciã mitteremur. [In vltima) Ex affectu dixit, non quod Cilicia ſit in vltimis terris. [In omni genere) In qua.i. bet re. [Iudicio de te) Cum iudicabit digniſſimu ampliſſimo honore. [Vel me tui).i. vel me imitatorem tui. [Lege) Annua in prouincijs enim. Per legem non licebat ꝓconſulem eſſe vltra annũ, vt ſupra alio loco oſtendit his verbis ad curationem, & S.C. & leges defendas, raq. mihi conditio maneat, qua profectus ſum. [Finiſti) Determinaſti. [Ad te) qui es conſul, & perſonæ publice. [Ad conſulem) Qui.n. ad conſulem ſcribit, videtur ſcribere publice ad omnes, quia conſul eſt perſona publica.

ASC. TE & pietatis) Gratulatur M. Marcello ob conſulatum fratris & petit ſibi ſuccedi, purgatq. ꝙ non ſcripſerit, hoc ordine: Ego gaudeo vehemẽter te cepiſſe fructum &.i.ſimul, pietatis in.i. erga tuos, & animi.i. beneuolẽtia in remp. & conſulatus.ſ. tui optimi, atq; clariſſimi, & hoc C. Marcello.i. fratre facto conſule. Nõ dubito qn præſentes.i. qui Romæ ſunt, ſentiant.ſ. aut factũ tuum aut gaudium ex eo. Nos qdem longinqui & miſſi a te.i. tua ſententia, in vltimas gẽtes.ſ. imperij Romani, extollimus ſupp. te aut factum illud, ad cœlũ mehercule veriſſimis, ac iuſtiſſimis laudib. Nam cũ dilexerim te vnice à pueritia tua, & tu & volueris, & iudicaris me eſſe ampliſſimum ſemp in omni genere.ſ. honorum, tum diligo te multo acrius, & vehementius vel hoc facto tuo, vel iudicio Pop.R. de te, & afficior maxima lætitia cum ego audio ab hominibus prudentiſſimis, & viris optimis, vel me eſſe ſimilẽ tui, vel te meis omnibus dictis, factis, ſtudijs, inſtitutis.i. moribus, vero pro ſed, ſi addis ad præclariſſimas res cõſulatus tui vnum.ſ. vt aut aliquis ſuccedat mihi quamprimum, aut nequid tpis accedat.i. addat ad id.ſ. tpis, quod tu finiſti.i. conſtituiſti mihi S.C. ſ. de nouo decreto & lege.ſ. antiqua vt annua ſit prouincia, putabo me ꝯſecutum omnia per te, cura vt valeas, & diligas me abſentem atq; defendas. Ego ne qdem pro familiaritate noſtra volui ad te ſcribere ea quæ nunciata ſunt mihi de Parthis.ſ. qui Euphratem transierunt, qa non putabam ea ſcribenda eſſe a me etiam nũc.i. adhuc publice, ne cum ſcripſiſſem ad conſulem, viderer ſcripſiſſe publice. Erat ergo Marcus ad conſul; ſed Caius deſignatus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Officioſa eſt epiſtola qua C. Marcello de nouo conſulatu gratulatur.

M. CIC. PROCOS. C. MARCELLO COS. DES. S. D. 8

MAXIME ſum lætitia affectus, cum audiui te conſulem factum eſſe: cumque honorem tibi deos fortunare volo, atque à te pro tua, parentisque tui dignitate adminiſtrari. nam cum te ſemper dilexi amauique, quòd mei amantiſſimum cognoui in omni varietate rerum mearum; tum patris tui pluribus beneficijs, vel defenſus triſtibus temporibus, vel ornatus ſecundis, neceſſe eſt vt & ſim totus veſter, & eſſe debeam. cum preſertim matris tuæ, grauiſſimæ, atque optimæ fœminæ, maiora erga ſalutem, dignitatemq. meam ſtudia, quàm erant à muliere poſtulanda perſpexerim, quapropter à te peto maiorem in modum, vt me abſentem diligas, atque defendas. Vale.

MAxima) Gratulatur Cic. Marc. ꝙ eſſet conſul deſignatus, optatq. eum feliciter gerere eum magiſtrum. petitq. ab eo vt adminiſtret eum pro dignitate & ſua & patris, narratq; Cic. cauſam quare hoc optare debeat. Poſtremo ab eo petit, ſe abſentem diligat & defendat. credo hanc epiſt. debuiſſe inſcribi. C. Marc. non autem Marco, vt præcedens ſatis declarat. [Volo) Opto. [Fortunare) Secundare felicem facere. [Propter te d.) Vt meretur tua dignitas & patris. [Triſtibus) cum multi oppugnabant, & ſalutem meam & fortunas. [Abſentem) Ab vrbe, qui ſum in prouincia. HVB.

MAXIMA &c.) Gratulatur C. Marcello ꝙ conſul ſit deſignatus. Ordo eſt. Affectus ſum. maxima lætitia cum audiui te factum eſſe conſulem, & volo.i. opto deos fortunare.i. ſecundare tibi eum honorem, atq; adminiſtrari à te pro dignitate tua, & parẽtis tui, nam cum.ſ. ita ſit ꝙ dilexi, & amaui ſemper te, tum cognoui ſup. te iam amantiſſimum mei in omni varietate rerum mearum, tum.i. inſuper vel defenſus compluribus beneficijs patris tui temporibus triſtibus.i. aduerſis, vel ornatus ſecundis.i. proſperis.ſ. temporibus, & ſum & debeo eſſe totus veſter.i. tuus, & patris. Preſertim cum perſpexerim ſtudia matris tuæ fœminæ grauiſſimæ, atque optimæ maiora erga ſalutem & dignitatem meã, quàm erant poſtulanda a muliere. Quapropter peto à te in modum maiorem, vt diligas & defendas me abſentem. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Gratulatur rurſus M. Marcello quod frater conſul factus ſit.

M. CIC. PROCOS. M. MARCELLO COLLEGHAE S. D. 9

MArcellum tuum conſulem factum, teque ea lætitia affectum eſſe, quammaxime optaſti, mirum in modum gaudeo; idque cum ipſius cauſa, tum quòd te omnibus ſecundiſſimis rebus digniſſimum iudico: cuius erga me ſingularem beneuolentiam,

vel in labore meo, vel in honore ꝑſpexi: totam deniq; domum veſtram vel ſalutis, vel dignitatis meæ ſtudioſiſſimam, cupidiſſimamq́. cognoui. quare gratũ mihi feceris, ſi vxori tuæ Iuniæ, grauiſſimæ, atq; optime fœminæ, meis verbis erit gratulatus. A te id, quod conſueſti, peto, me abſentem diligas, atque defendas. Vale.

HVB. MArcellum tuum) Etiam hac epiſt. gratulatur, Cic. C. Marcello, ꝙ eius frater M. Mar. conſul factus eſſet vtriuſque cauſa, etiam ꝙ eius domum ſemper ſalutis, & dignitatis ſuæ ſtudioſam cognouit. [Ea quam maxime optaſti) Sicut etiam dixit in alia epiſtola, te, & pietatis in tuos, & animi remp. & clariſſimi atque optimi conſulatus. Caio Marcello conſule facto fructum cepiſſe vehementer gaudeo. [Domum) familiam. [Erit gratulatus) De iſto honore veſtro.

ASC. MARCELLVM) Gratulatus eſt M. Marcello fratri, & C. Marcello conſuli, nunc autem gratulatur vt perſpicio vtriuſque patri dicens. Ego gaudeo mirum in modum Marcellum tuum. ſ. filium eſſe factum conſulem, & te affectum eſſe ea lætitia quã optaſti maxime, idq́. ſup. facio, tũ. i. pariter cauſa ipſius. ſ. C. Marcelli, tum ꝙ iudico te digniſſimum oĩbus rebus ſecundiſſimis. i. ꝓſperiſſimis, te dico cuius perſpexi beneuolentiam ſingularẽ erga me vel in labore. i. aduerſitate, vel in honore meo. denique cognoui tam domum veſtram ſtudioſiſſimam, & cupidiſſimam, vel ſalutis. ſ. in labore, vel dignitatis meæ. ſ. in honore. Quare tu feceris mihi gratum, ſi gratulatus eris verbis meis Iuniæ vxori tuæ fęminæ grauiſſimæ atque optimæ. ſ. de conſulatu filij. Ego peto a te id quod conſueſti. i. conſuetus es. vt diligas atque defendas me abſentem. Quia in ſuperiori dixit ſe matri conſulis debere, quã nunc coniugem dicit, certum eſt ꝙ patri non fratri gratulatur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit à conſule, vt honori, & dignitati Ciceronis faueat in ſenatuſconſulto, quod petebat Cicero.

M. CICERO IMP. C. MARCELLO C. F. COS. S. P. D. 10

QVando id accidit, quod mihi maxime fuit optatum, vt omnium Marcellorum, Marcellinorum etiam, (mirificus enim generis, ac nominis veſtri fuit erga me ſemper animus) quando ergo ita accidit, vt omnium veſtrum ſtudio tuus conſulatus ſatisfacere poſſet, in quem meæ res geſtæ, lausq́. & honor earum potiſſimum incideret: peto à te id, quod facillimum factu ſit, non aſpernante, vt confido, ſenatu; vt quamhonorificentiſſimum S. C. literis meis recitatis faciendum cures. ſi mihi tecum minus eſſet, q̃ eſt cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipue diligi. patris tui beneficia in me ſunt ampliſſima: neque enim ſaluti meæ, neque honori amicior quiſquã dici poteſt. frater tuus quanti me faciat, ſemperq́. fecerit, eſſe hominem qui ignoret, arbitror neminem. domus tua denique tota me ſemper omnibus ſummis officijs proſecuta eſt. neque vero tu in me diligendo cuiq̃ conceſſiſti tuorum. quare à te peto maiorem in modũ, vt me per te quamornatiſſimum velis eſſe, meamq́ue & in ſupplicatione decernenda, & in ceteris rebus exiſtimationem ſatis tibi eſſe commendatam putes. Vale.

HVB. QVando id rogat Cic. C. Marcellum, conſulem deſignatum, vt qñ accidit habere magiſtratum, cum ei prodeſſe põt, curet S. C. honorificentiſſimũ de eo fiat, vt ei faueat, & in ſupplicatione decernenda, & in ceteris rebus, quod eum facere debere multis cauſis probat. [Quando) Quoniam. [Marcellorum, & Marcellinorum) Erant hæ duo inter ſe cognatæ familiæ nobiliſſime. [Quando ergo) Repetit, quoniam erat obſcurum addere, & poſt parentheſim. [In quem) Conſulatum. [Incidere) De ueniret. i. in quo conſulatu tuo ageretur de rebus meis geſtis, & honore meo. [Non aſpernante). i. conſentiente, Liptote vt munera nec ſperno. [Faciendum) Decernendum, & ſcribendum de me honorando. [Si eſſet minus tecum). i. minus amicitiæ hẽrem tecum quàm cum omnibus tuis. [Frater M. Mar.) Conceſſiſti cuiquam, fuiſti inferior quoquã. [Exiſtimationem) Auctoritatem.

ASC. QVANDO) Rogat vt ſibi ꝓſit in honore decernendo cũ quia conſul ſit poſſit, & qa neceſſarius debeat, dicens. Qñ. i. qm̃ id, qđ fuit optatum mihi maxime, accidit. i. euenit vt ꝯſulatus tuus poſſit ſatisfaceret ſtudio omnium Marcellorum, & ẽt Marcellinoꝝ. animus. n. nominis ac gñis veſtri fuit ſemper mirificus erga me, qñ ergo ita accidit vt cõſulatus tuus poſſet ſatisfacere ſtudio, omnium vim, in quem. ſ. conſulatum res meæ geſtæ. ſ. in prouincia ſup. inciderẽt, & laus, & honor earũ, incideret potiſſimum peto à te id, qđ ſit facillimum, factu. i. vt fiat ſenatu, vt ꝯfido, non aſpernante, vt literis meis recitatis. i. poſtq̃ erũt recitatæ, cures ſenatuſconſultum. i. decretum de honorem meo, faciendũ. i. vt fiat quam honorificentiſſimum. Si minus. ſ. neceſſitudinis, & amicitiæ eſſet mihi tecum, quã eſt cum omnibus tuis. ſ. ꝯſanguineis, allegarẽ. i. interceſſores mitterẽ ad te oẽs à qbus intelligis me diligi ꝑcipue. Beneficia patris tui ſunt ampliſſima in me. Ego arbitror neminẽ. i. nullum hoĩem eſſe, q ignoret quanti, frater tuus. ſ. Marcus, me faciat. ſ. modo. Eſt. n. pñtis ſubiunctiui, & fecerit ſemp. Deniq; tota domus. ſ. familia tua ꝓſecuta eſt me ſemper oĩbus ſummis officijs. Neq; vero tu cõceſſiſti. i. locum dediſti cuiq̃ tuoꝝ. ſ. parentũ, in diligẽdo me quare peto à te vt velis me eſſe ꝑ te. i. tuo decreto q̃ornatiſſimum. i. ſummis honoribus vt ſunt ſupplicatio, & triumphus, putes exiſtimationem. i. reputationem meam eſſe ſatis cõmendatã tibi, & in ſupplicatione decernenda, & in ceteris rebus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Agit gratias Marcello, quod in dignitate, et ornamẽto ab illo adiutus ſit.

M. CICERO IMP. C. MARCELLO COS. S. P. D. 11

QVANTAE tibi curæ meus honos fuerit, & quam idem extiteris conſul in me ornando, & amplificando, qui fueras ſemper cum parentibus tuis, & cum tota domo; etſi res ipſa loquebatur, cognoui tñ ex meorum omnium literis. itaque nihil eſt tm̃, quod ego non tua cauſa debeam, facturusq́ue ſim cum ſtudioſe, tum libenter. nam magni intereſt, cui debeas: debere aũt nemini malui, q̃ tibi cui me cum ſtudia communia, beneficia paterna, tuaque iam ante coniunxerant; tum accedit, mea quidem ſententia, maximum vinculum, ꝙ ita remp. geris, atque geſſiſti, qua mihi carius nihil eſt, vt, quantum tibi omnes boni debeant, quo minus tantundem ego vnus debeam, non recuſem, quamobrem tibi velim ij ſint exitus, quos mereris, & quos fore confido. Ego, ſi me nauigatio non morabitur, quæ incurrebat in ipſos Eteſias, propediem te, vt ſpero videbo. Vale.

HVB. QVantæ) C. Marcel. ſuperiore epiſtola à Cic. rogatus vt ei faueret in dignitate ſua, id fecerat diligentiſſime. Itaque Cic. fatetur ſe ei obligatum, & propter hanc cauſam, & propter alias, quas enumerat. Poſtremo dicit ſe propediem venturum, niſi à ventis impedita fuerit nauigatio ſua. [Idem) Talis. [Res) Effectus, quia te fauente decretæ erant mihi ſupplicationes. [Tantum) Tam magnum, & difficile. [Ita) Tanto conſilio, & diligentia. [Ij) Tales. [Eteſias) Ventos de quibus diximus lib. ij. in epiſt. quæ incipit. Non potuit accuratius, in fine.

ASC. QVANTAE &c.) Fatetur gratum eſſe offm̃ Marcelli, & ſe illi deuinctum, ac demum dicit ſe propediem venturum, niſi à ventis impedita fuerit nauigatio ſua. Ordo eſt. Etſi. i. q̃q̃ res ipſa loquebatur. i. ſatis declarabat, tñ cognoui ex literis omniũ meoꝝ, quantæ curæ honos meus fuerit tibi, & q̃. i. quantum, extiteris. i. fueris, aut apparueris idem. i. eiuſdem animi in me ornãdo, & amplificãdo conſul. i. cum eſſes conſul. Qui. i. qualis fueras ſemper cum parentibus tuis. Itaq; nihil eſt tm̃. i. tam magnum, quod ego nõ debeã tua cauſa. i. in re tua, & qđ ego non ſim facturus ſtudio

ſe diligenter ac libenter. Nam intereſt.i.refert magni.i.multum, cui debeas, aut.i.ſed, ego nemini malui debere, q̃ tibi. cum.ſ.ita ſit, q̃ ſtudia cõia, & beneficia paterna, & tua, coniunxerant me iã ante.i.prius, q̃ũ.i.equidentius, quidem.i.certe ſnĩa mea.i.quantum ſenſio maximum vinculum acceſſit.i. additum eſt neceſſitudini amoris, q̃ geris atque geſſiſti, remp. qua nihil eſt carius mihi, ita vt non recuſem quo minus.i. vt non ego debeam tibi tm̃ quantum omnes boni. Quamobrem velim ſupp. vt hi.i.tales ſint tibi exitus.ſ.conſulatus tui, quos.i.quales mereris, & confido fore.i. futuro. Ego, vt ſpero, videbo te propediem ſi nauigatio nõ morabitur.i.tenebit in mora me, quæ.ſ.nauigatio incurrebat in ipſos. Etelias.ſ.ventos, qui à Strabone ſubſolani.ſ.Euri dicuntur.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Officioſa eſt epiſtola, & petitoria, vt ei ſuccedatur.

TVLLIVS, ET CICERO TIRONI SVO S. P. D. 9

ETſi mihi nunquam fuit dubium, quin te populus R. pro tuis ſummis in remp. meritis, & pro ampliſſima familiæ dignitate, ſummo ſtudio, cunctis ſuffragijs conſulem facturus eſſet: tamen incredibili lætitia ſum affectus, cum id mihi nunciatum eſt: eumq. honorem tibi deos fortunare volo, à teque ex tua, maiorumq. tuorum dignitate adminiſtrari atque vtinam præſens illum diem mihi optatiſſimum videre potuiſſem, proq. tuis ampliſſimis erga me ſtudijs, atque beneficijs tibi operam meam, ſtudiumq. nauare. quam mihi facultatem quando hic nec opinatus, & improuiſus prouinciæ caſus eripuit: tamen, vt te conſulem rempub. pro tua dignitate gerentem videre poſſim, magnopere à te peto, vt operam des, efficias, ne quid mihi fiat iniuriæ, neue quid temporis ad meũ annuum munus accedat. quod ſi feceris, magnus ad tua priſtina erga me ſtudia cumulus accedet. Vale.

HVB. ETſi mihi) Oſtendit Cic. ſe ſumma lætitia affectus eſſe, q̃ Paulum conſulem factum intellexit, & optat hunc honorem ei felicem fore. Optat autem ſe interfuiſſe, vt potuiſſet ei præſtare operam ſuam. Poſtremo eum rogat, vt det operam ne quid temporis ei prorogetur. [Ampliſſima familiæ dignitate) nam Paulorum familia a multis præclaris viris nobiliſſima
Paulorum familia fuit à Paulo illo Aemilio originem ducens quem Pythagoræ diſcipulum fuiſſe arbitrantur. Ex ea familia fuit ille Paulus, qui ad Cãnas glorioſiſſime occubuit, ne tãtæ reip. calamitati ſuperéſſet, & ille qui Perſen Macedoniæ regem vicit. [Cunctis ſuffragijs).i.
Nauare omnium approbationibus. [Nauare) Diligenter præſtare. [Hic) Quia propter imminentia bella compulſus ſum venire in prouinciam. [Ne quid mihi fiat iniuriæ) Iniuriam ſibi factam exiſtimat, ſi vltra ſtatutum tempus cogatur eſſe in prouincia. [Munus)
Munus Officium, proconſulatum.

ASC. ETSI &c.) Gratulatur Paulo de cõſulatu. dicit ſe velle interfuiſſe honoribus illius, rogans ne quid tp̃is ſibi prorogetur. Ordo eſt. Etſi nunq̃ fuit dubium q̃n P. R. facturus eſſet ſummo ſtudio, & cunctis ſuffragijs te conſulem pro ſummis meritis tuis in remp. & pro ampliſſima dignitate familiæ tuæ. tñ ego affectus ſum incredibili lætitia cum id nunciatũ eſt mihi, & volo.i.opto deos fortunare.i.ſecundare tibi cum honorẽ.i.honorificum magiſtratum, & adminiſtrari à te ex dignitate tua.i.ſecundum dignitatem tuam, & maiorũ tuorũ. Atq; vtinam ego p̃ſs potuiſſem videre illum diem.ſ.comitiorum, optatiſſimum, atque nauare.i. copioſe impendere tibi operam meam, & ſtudium.ſ.meum pro ampliſſimis ſtudijs tuis erga me. Quam facultatem, qñ.i.qm̃, hic caſus.i.fortuitus aditus prouinciæ nec opinatus, & improuiſus eripuit mihi, tñ peto magnopere à te vt des operam, & efficias ne quid iniuriæ fiat mihi, ne quid.i.aliquid tp̃is accedat.i.addatur ad munus.i.onus meum annum.i.legitime duntaxat per annum gerendum, vt poſſim videre te conſulem gerentem remp. pro dignitate tua. quod ſi feceris magnus cumulus.i. magnum incrementum, accedet.i.adducetur ad priſtina ſtudia tua erga me.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Officium ſuum Paulo approbat, deinde petit vt dignitatem illius promoueat illo ſenatuſconſulto approbando.

M. CIC. IMP. L. PAVLO COS. S. D. 15

MAxime mihi fuit optatum, Romæ eſſe tecum, multas ob cauſas, ſed præcipue, vt & in petendo, & in gerendo cõſulatu meum tibi debitum ſtudiũ p̃ſpicere poſſes. ac petitionis quidem tuæ rõ mihi ſemper fuit explorata: ſed tñ nauare operam volebam. in conſulatu vero cupio equidem te minus hr̃e negocij: ſed moleſte fero, me conſulem tuum ſtudium adoleſcẽtis perſpexiſſe, te meũ, cum id ætatis ſim, perſpicere nõ poſſe. ſed ita fato neſcio quo cõtigiſſe arbitror, vt tibi ad me ornandum ſemper detur facultas, mihi ad remunerandũ nihil ſuppetat præter voluntatem ornaſti conſulatũ, ornaſti reditum meum tempus rerum gerẽdarum in ip̃m conſulatum tuũ. itaq;, cum & tua ſumma amplitudo, & dignitas, & meus magnũ honos, magnaq. exiſtimatio poſtulare videatur, vt à te pluribus verbis contendam, ac petam, vt quamhonorificentiſſimũ S.C. de meis rebus geſtis faciendum cures: nõ audio vehementer à te cõtendere; ne aut ipſe tuæ perpetuæ conſuetudinis erga me oblitus eſſe videar, aut te oblitũ putem, quare, vt te velle arbitror, ita faciã; atq; ab eo, quem oẽs gentes ſciũt de me optime meritum, br̃. petam. ſi alijs conſules eſſent, ad te potiſſimũ Paule mitterem, vt eos mihi quamamiciſſimos redderes. nunc cũ tua ſumma poteſtas, ſummaq. auctoritas, notaq. omnibus nr̃a neceſſitudo ſit: vehemẽter te rogo, vt & quamhonorificentiſſime cures decernendum de meis rebus geſtis, & q̃celerrime dignas res eſſe & honore, & gratulatione cognoſces ex ijs lr̃is, quas ad te, & ad collegam, & ſenatũ publice miſi: oĩumq. mearũ reliquarũ rerum, maximeq. exiſtimationis meæ p̃curationẽ ſuſceptam velim habeas: in primisq. tibi curę ſit, qđ abs te ſuperioribus quoq; literis petiui, ne mihi tp̃s prorogetur. Cupio te cõſulem videre, omniaq;, q̃ ſpero, cum abſens, tum ẽt p̃ns te conſule aſſequi. Vale.

MAxime) Dolet Cic. q̃ non fuerit R. quo tp̃e Paulus petiuit cõſulatum, vt potuiſſet eum iuuare quemadmodum ab eo adiutus eſt alias, & in ſalute, & in dignitate, poſtea vero commendat ei honorem ſuum, vt curet S. C. honorificentiſſimum de rebus ſuis geſtis decerni, ſicut etiam ſupra ſcripſit ad Marc. poſtremo nequid tp̃is ſibi prorogetur, ſicut & in ſuperiore epiſt. [Romæ mihi ſemper fuit) Quia ſcio te, & ſumma moderatione, & virtute fretum petiuiſſe. [Minus negocij) Minus laboris. [Sed moleſte fero) Senſus eſt. Doleo qđ cũ eſſem conſul, adoleſcens præſtiteris mihi ſtudium tuum, & nunc ergo iam grauioris ętatis nõ potuerim tibi præſtare meum. [Neſcio quo fato) Neſcio quo infortunio, vel fato q̃ quædam diſpoſitione. [Superat) Sufficiat, ſit. [Præter voluntatem) Excepta voluntate, quæ ſemper eſt promptiſſima. [Conſuetudinis perpetuæ).ſ.me ſemper ornandi. [Alij) Quem tu. [Dignas gratulatione) Supplicatione, in qua gratulemur dijs. Val. Max. lib. j. cap. j. Priſco ẽt inſtituto opera datur cum aliquid commendandum precatione, cum expoſcendum voto, conſoluendum gratulatione. [Ad co. ma.) Intelligit ad quem ſupra ſcripſit. [Procurationem) Tutelam, defenſionem. HVB.

MAXIME &c.) Itẽ ſibi dolere dicit q̃ non fuerit Romę, cum Paulus conſulatum peteret, vt ei auxilio fuiſſe potuiſſet. Deinde cõmendat ei honorem ſuum in S.C. hñdo, & demum rogat ne prouincia ſibi prorogetur. Ordo eſt. O Paule optatum fuit maxime mihi .i. à me, eſſe te cum Romæ ob multas cauſas, ſed p̃cipue, vt poſſes p̃ſpicere ſtudium meum debitum tibi in petendo, & gerendo conſulatu.i.dum peteres, & gereres conſulatum. At ratio.i.ratificatio q̃dem petitionis tuæ fuit ſemper explora- ASC.

ta

tū m hi,ſed tñ volebam.i.optabā nauare operā .i. tibi impendere magnū auxilium . Veꝝ.i.ſed,cupio equidem te bř,minus negocij.i.difficultatis in ꝯſulatu.ſ.gerendo,ſed ſero moleſte me conſulem.i.cū eſſem cōſul, perſpexiſſe ſtudium tuum.i.diligentē fauorem in me adoleſcentis.i.cum eſſes adhuc adoleſcens,& nō poſſe perſpicere ſtudium meum.ſ..n te cum ſim id ætatis.i.in ea ætate, hoc eſt tā ſenex . Figurate dr̄ id ætatis ſicut id genus,ꝓ eius gñis. Sed arbitror contigiſſe neſcio qđ fato .i.deoꝝ ordinatione, ita vt facultas deſ tibi ſemper ad ornandum me,& nihil ſuppetat .i. facultatis ſit ad remunerandum ꝑter voluntatem. Tu ornaſti conſulatum meum,ornaſti reditum meum, qa meum tꝑs reꝝ gerendarum.i.quo res geſſi .ſ. præclaras in Cilicia incidit in tpm conſulatum tuum . Itaque cum ſumma amplitudo , & dignitas tua , & magnus honos meus,& magna exiſtimatio .i. reputatio de me videas poſtulare vt contendam ac petam a te plurimis verbis,aut cures ſenatuſcōſultum.i.decretum ſenatum.i.ſuper ea re conſulti, faciendum .i. vt fiat, qua honorificentiſſimum de rebus geſtis meis,non audeo ꝯtendere.i.exigere vehementer à te,ne aut ipſe .i.egomet videar oblitus eſſe,aut potem te oblitum eſſet ꝑpetuæ ꝯſuetudinis tuæ erga me. Quare ego faciā ita,vt arbitror te velle atq; petam ab eo , hoc eſt a te quē oēs gentes ſciunt meritum optime de me.Ideo erga bř,qa quem ſemper munificum,in nos ꝑſpeximus, non opus eſt multis verbis vrgere . ingenioſe ergo, vt ſemper petit. Si alij eſſent conſules,ò Paule,ego mitterem .ſ. nuncios, & lřas potiſſimū ad te , vt redderes eos , q amiciſſimos mihi nunc cū ſumma poteſtas,& ſumma auctoritas tua, & neceſſitudo noſtra nota ſit omnibus , rogo te vehementer vt cures decernēdū quamhonorificentiſſime de rebus meis geſtis , & quāceleriime.i.valde cito.tu cognoſces res eſſe dignas,& honore,& gratulatione ex literis, quas miſi publice ad te, & collegam.ſ.cōſulē.ſ.C.Marc.& ad ſenatum,& velim ſup.vt habeas ſuſceptam.i. ſuſcipias procurationem omnium reliquarum reꝝ mearum , & maxime .i. pcipue exiſtimationis meæ .i. famæ meæ, vbi meæ vř paſſiue poni,ineſt tñ vis poſſidendi quædam,& ſup.vt curæ ſit tibi in primis quod petiui,quoque.i.etiā literis ſuperioribus abs te ne tempus prorogetur.i.extendatur mihi.i.adminiſtratione prouinciæ meæ. Cupio videre te conſulem,& aſſequi omnia te conſule tum abſens .ſ. ſupplicatione,tum præſens .ſ. triumphum.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſpondet ad Caſſij cōmendationem,& ſe illum cupiſſe videre antequā in prouinciam iret,dicit poſtremo petit,vt operam det vt ei ſuccedatur.

M. CIC. C. CASSIO PROQVAEST. S. 14

M. Fabium ꝙ mihi amicum tua cōmendatione das,nullum in eo facio quæſtum:multi.n.anni ſunt,cum ille in ære meo eſt,& à me diligitur pp ſummam ſuam humanitatem,& obſeruantiam: ſed tñ ꝙ te ab eo egregie diligi ſenſi multo amicior ei ſum factus. itaque , q̄q̄ profecerunt literæ tuæ : tñ aliquanto plus cōmendationis apud me habuit animus ipſius erga te mihi perſpectus, & cognitus. Sed de Fabio faciemus ſtudio ſe q̄ rogas. Tu multis de cauſis vellem,me conuenire potuiſſes : primum,vt te, quem iandiu plurimi facio,tanto interuallo viderem: deinde vt tibi,quod feci per literas, poſſem pñs gratulari ; tum , vt quibus de rebus vellemus,vt tuis,ego meis,inter nō cōicaremus: poſtremo,tu amicitia nr̄a,quæ ſummis officijs ab vtro que culta eſt, ſed longis interuallis tpm interruptā cō ſuetudinem habuit, confirmaretur vehementius.id qñ non accidit,vtemur bono literarum ; & eadem ferè abſentes,q̄ ſi coram eſſemus,cōſequemur. vnus.ſ.ille fructus,qui in te videndo eſt,percipi literis non pōt;alter gratulationis eſt,is quidem exilior,q̄ ſi tibi,te ipm intuens,gratularer.ſed tñ,& feci ante,& facio nūc,tibiq́. cum pro rerum magnitudine, quas geſſiſti, tū pro opportunitate tpis gratulor,ꝙ te de prouincia decedentē ſumma laus,& de ſumma gr̄a prouinciæ perſecute eſt. tertium eſt,vt id,quod de noſtris rebus coram cōicaſſemus inter nos,conficiamus idem literis. ego ceterarū rerum cauſa tibi Romam ꝓperandum magnopere cēſeo,nam &,ea quæ reliqui,tranquilla de te erant: & hac tua recenti victoria tanta clarum aduētum tuum fore intelligo . ſed ſi q̄ ſunt onera tuorum ; ſi tanta ſunt , vt iſta ſuſtinere poſſis ; nihil tibi erit lautius,nihil glorioſius.ſin maiora; conſidera,ne in alieniſſimum tempus cadat aduentus tuus. huius rei totum conſilium tuum eſt. tu.n.* ſcis,quid ſuſtinere poſſis. ſi potes,laudabile,atq; populare eſt:ſin planè non potes,abſens hoīum ſermones facilius ſuſtinebis. De me aūt idem tecum is ago literis,quod ſuperioribus egi ; vt oēs tuos neruos in eo contendas ne qd mihi ad hanc prouinciam, quā, & ſenatus,&populus annuam eſſe voluit,tpis prorogetur.hoc à te ita contendo,vt in eo fortunas meas politas putem.habes Paulum nr̄m noſtri cupidiſſimū : eſt Curio:eſt Furnius,ſic velim enitare,quaſi in eo ſint mi hi omnia. Extremum illud eſt de ijs,quæ propoſuerā. confirmatio noſtræ amicitiæ, de qua pluribus verbis nihil opus eſt. tu puer me appetiſti,ego aūt ſemper ornamento te mihi fore duxi. fuiſti etiam pſidio triſtiſſimis meis tpibus, acceſſit poſt tuum diſceſſum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. itaq; in vr̄o ingenio,& induſtria mihi plurimum,& ſuauitatis, & dignitatis conſtitutum puto . id tu vt tuo ſtudio confirmes , te vehementer rogo,literaſq́; ad me, & continuo mittas,&, cum Romam veneris ; quamſæpiſſime. Vale.

* alias, ſenus

M. Fabium) Ante tpa bellorum ciuilium ſcripta eſt hæc epiſtola,cum Cic. Ciliciæ præeſſet primum aūt pollicetur ſe oīa ſtudioſe facturum pro M. Fabio quem Caſſius ei cōmendauerat, ſui aūt in eum officij multas cauſas cōmemorat . poſtea vero enumerat aliquot cauſas , quibus dicit ſe optaſſe potuiſſe videre ipſum Caſſium anteq̄ ex prouincia diſcederet.exponit aūt qđ ſentiat de eius aduentum ad vrbem.Poſtremo ab eo petit,vt oēm operam,& diligentiam adhibeat, ne quid tpis ad eam ꝓuinciam ſibi prorogetur,& cōmemorat Cic. quaſdam cauſas amicitiæ,& beneuolentiæ inter ſe, & Caſſium quid , qa. [Nullum in eo facio q̄ſtū) Hunc locum ſcio à multis non intelligi,q ita exponunt, nullum lucrum facio, quia non exigo ab eo pecuniā quam mihi debet,ſed hæc verba longe aliter ſonant. eſt ergo ſenſus huius clauſulæ hic ꝙ cōmendatione tua tradis mihi amicum M.Fabium,nihil lucror,de eo mihi. [Tua cōmendatione) Dato amico, quia tam multis annis erat meus . tunc.n.lucramur qñ aliquis qui non ſoleret eſſe amicus datur nobis amicus,ſicut cum datur nobis aliqđ, quod nō eſſet noſtrum, cum .n. datur nobis,quod erat noſtrum,nihil in eo lucri facimus.[In ære meo eſt) Tranſlatio ſumpta à numis.i.iam multis annis eſt meus, & a me vt ita dicā poſſidet . [Profecerunt) Valuerunt multum,vt, eſſet,mihi cōmendatus . [Animus ipſius erga te) .i. plus tñ habui cōmendatum ea cauſa,ꝙ cognoui eum eſſe amantiſſimo in te animo . [Tanto interuallo) Tanto ſpatio tpis,nam iandiu te non vidi.[Deinde)ſecunda cauſa. [Gratulari)De victoria tua,& rebus bene geſtis in prouincia, nam ſupra lib. ij. ſic ſcripſit Cic. ad M. Cæl. Caſs. noſter quod mihi magnæ voluptati fuit , feliciter ab Antiochia hoſtē reiecerat.[Cōicaremus) Cōiter,& ſimul colloqueremur.[Poſtremo)Vltimo.[Interruptam)Intermiſſam.Virg. Pendent opera interrupta,minæq́. Murorū ingentes. [Id)Vt potueris me conuenire.[Bono)Cōmodo.[Conſequemur)Comparabimus.ſ.per literas. [Scilicet) certe affirmatiua.n.particula eſt. Scilicet
[Fructus)Voluptas. [Alter) Fructus. [Exilior) Tenuior,minor. Fructus
[Quas geſſiſti) Reiectus Parthus ab Antiochia, nam qui dicunt intelligi res geſtas a Caſs.in Syriā contra Dolab. non aduertunt hiſtoriam peruerti , cum Cic. præfuerit prouinciæ ante mortem Caſs. & quæ Caſs. egit contra Dolab. in Syria fuerint Cæſ. iam occiſo , vt viſum eſt lib. xij. [Gratia) Beneuolentia . [Conficiamur idem literis) Communicemus per literas de rebus noſtris . [Quæ reliqui.) Scilicet Romæ .i. quæ agebantur Rom. cum ego diſceſſi . [Tranquilla de te erant) Quieta, quod non mala de te loquebantur homines . [Recenti) Noua. [Clarum) Illuſtrem Clarius

omni

omnibus notum. qń.n. aliquis vir in patriã aduenit magnis reb. geſtis oẽs de eo loquuntur. [Si qua ſunt onera tuorum) .i. ſi tui quos tecum habes aliq̃d egerunt, qđ tibi ſit defendendum. [Suſtinere) Defendere. [Maiora) Quam tu ſuſtinere poſſis. [Alieniſſimum) Incõmodiſſimum. [Cadat) Incidat. [Tuum) qui ſcis quæ tibi tuorum onera ſint. [Populare) fauorabile. [Non potes) Suſtinere. [Facilius) q̃ ſi eſſes Romæ & audires, intelligimus aũt aliq̃d minus bene factum fuiſſe ab ijs, qui erant cum Caſſio. quod ei minus bonam famam, apud homines faceret. [Neruos) Vires, tractum eſt ab Eun. Terent. Vbi tu neruos intendas tuos. ex hoc aũt loco Cic. poſſumus intelligere apud Terent. non eſſe obſcœne intelligendum, vt quidam male ſentiunt. [Annuam) adminiſtratione vnius anni. [Contendo) Efflagito. [Fortunas) Omnia mea. [Paulum) Conſulem quem ſupra vidimus etiam à Cic. de hac re rogatum. [Curio) Ad quem lib. ij. de hac re ſcripſit epiſtola, quæ incipit. Sera gratulatio. [De qua) Confirmatione noſtræ amicitiæ. [Appetiſti) Sponte optaſti amicum. [Duxi) Exiſtimaui. [Ornamento) honori. [Præſidio) adiumento. [Triſtiſſimis temporibus) Exilij mei, cùm, vt reſtituerer in patriam mihi fauiſti. [Tuo) tibi ſanguine coniuncto. [Veſtro) Tuo, & Bruti. [Continuo) Statim vt meas acceperis. [Quamſæpiſſime) Mittas literas.

Popula-re. Neruos

ASC. MARCVM &c.) Scripta eſt hæc epiſtola ante bella ciuilia cum Cicero Ciliciæ præeſſet. Pollicetur itaq; primum ſe omnia ſtudioſiſſime facturum pro M. Fabio ſibi à Caſſ. cõmendatio. Exponit etiam quid ſentiat de reditu ſuo in vrbem. Poſtremo ab eo petit vt diligentiſſime curet ne quid tp̃is ſibi prorogetur. Ordo eſt. Ego nullum quæſtum .i. lucrum facio in eo q̃ das .i. efficis tua cõmẽdatione M. Fabium amicum mihi. Multi .n. anni ſunt cũ .i. poſt quos ille eſt in ære meo .i. meus, & diligit à me pp̃ ſummam humanitatẽ & obſeruantiam eius .ſ. in me. Sed tñ̃ factus ſum multo amicior ei, q̃ .i. quia diligeris egregie ab eo. Itaque q̃q̃ literæ tuæ profecerunt, tñ̃ animus ipſius erga te perſpectus & cognitus, mihi habuit plus aliquãto cõmẽdationis apud me. Sed nos faciem⁹ ſtudioſæ ea quę rogas. de Fabio vellẽ de multis cauſis .i. ob multas cauſas ſup. tu potuiſſes conuenire .i. adire me. Primum vt viderem tanto interuallo .i. poſt tm̃ interuallum te quem facio plurimi iandiu. Deinde vt quod feci per literas, poſſem .ſ. facere pñs, hoc eſt gratulari tibi, tum .i. tertio loco, vt cõicaremus inter nos de quibus rebus vellem tu ſup. cõicares de tuis, & ego ſup. cõicarem de meis. Poſtremo vt amicitia nr̃a, quæ culta eſt ab vtroque .ſ. noſtrum, ſummis officijs, ſed habuit conſuetudinẽ interruptam lõgis interuallis tp̃is, confirmaretur vehementius. Qñ .i. qm̃ id .ſ. nos ↄueniſſe non accidit, vtemur bono .i. vtilitate literaꝝ, & conſequemur .i. obtinebimus ferè eadẽ abſẽtes, q̃ .ſ. ↄſecuti eſſemus, ſi eſſemus coram .i. pñ̃tes. Scilicet cur fere dixerim, q̃a ille vnus fructus .i. ea vna voluptas quæ eſt in te videndo, non põt percipi literis, alter .ſ. fructus eſt gratulationis, & is quidem exilior .i. minor eſt, q̃ ſi gratulares tibi intuens teipſum. Sed tñ̃ & feci antea, & facio nunc, q̃ pro .i. gratulor tibi, cum .ſ. ita ſit q̃ pro magnitudine reꝝ quas geſſiſti .ſ. reijciendo Parthos Antiochia, tũ pro opportunitate tp̃is q̃ ſumma laus & ſumma gratia prouinciæ proſecuta eſt, te decedentem de prouinciam. Tertium eſt vt idem conficiam .i. tranſigam literis, id qđ cõicaſſemus coram inter nos de rebus noſtris. Ego cẽſeo properandũ eſſe tibi Romam cauſa ceteraꝝ, melius q̃ ceteraꝝ reꝝ. Nam & ea q̃ reliqui .ſ. exiens in Ciliciam, erant tranquilla .i. quieta de te .i. nihil male dicebatur & intelligo aduentũ tuũ fore tam claꝝ, hac victoria tua recentis. Sed ſi qua ſunt onera tuoꝝ, aut neceſſariorum, aut militum ſi ſup. ea tanta ſunt, vt poſſis ſuſtinere .i. portare contra impetum populi ea, prope .i. quaſi nihil lautius .i. ſplendidius aut glorioſius erit tibi .ſ. q̃ ea ſuſtinere. ſin .i. ſed ſi ſup. ſunt maiora, quã vt ſuſtinere poſſis, ↄſidera ne aduentus tuus cadat in tempus alieniſſimum .i. quo pp̃ tuorum culpam P. R. ſit maxime infenſus. Conſiliũ huius rei eſt totum tuum. Tu .n. ſcis quid poſſis ſuſtinere. ſi potes ſup. ſuſtinere, eſt laudabile atq; populare .i. plauſibile populo. Sin planæ non potes .ſ. ſuſtinere pñs, tu ſuſtinebis facilius abſens ſermones hominum. Aũt .i. ſed, ego ago de me tecum his literis idem quod egi ſuperioribus vt contendas .ſ. reuerſus, oẽs neruos tuos .i. vires in eo, ne quid tp̃is prorogetur .i. addatur mihi ad hanc prouinciã quam & ſenatus & populus voluit eſſe annuam .i. durare annum. Ego ↄtendo .i. exigo a te hoc .ſ. non prorogari imperiũ, vt putem fortunas meas .i. oẽs facultates poſitas ſup. eſſe in eo. Tu habes .ſ. Formiæ, Paulum .ſ. conſulem noſtrum .i. cõem amicum cupidiſſimum noſtri. Curio eſt ſup. tibi. Furnius eſt tibi .i. habes eo. Ego velim enitare in eo ſic quaſi oĩa ſint in eo. Extremum de ijs quæ propoſuerã eſt illud, videlicet confirmatio amicitiæ nr̃ę. de qua nihil, opus eſt pluribus verbis. Tu puer .i. cũ eſſes adhuc puer appetiſti, me .i. conſuetudinẽ meam. Ego autẽ duxi .i. iudicaui, ſemper te fore mihi ornamẽto, tu fuiſti, ẽt .i. inſuper præſidio .ſ. protectioni & cuſtodiæ, temporibus meis triſtiſſimis .ſ. qñ exulaui. Familiaritas mihi maxima cum Bruto tuo .ſ. propinquo acceſſit .i. addita eſt, poſt diſceſſum tuum .ſ. in prouinciam. Itaque eo puto plurimum & ſuauitatis & dignitatis conſtitutum mihi in ingenio veſtro .ſ. tuo & Bruti, & in induſtria ſup. veſtra. rogo vehementer vt tu confirmes .i. ſtabilitas id .i. eam ſpem meam ſtudio .i. fauorabili annixu tuo, & vt mittas literas ad me, & .i. pariter continuo .ſ. his lectis, & quamſæpiſſime cum veneris Romam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Conſilium ſuum in bellis ciuilibus exponit.

M. CICERO S. D. C. CASSIO 15

ETſi vterq; noſtrũ ſpe pacis, & odio ciuilis ſanguinis abeſſe à bellis pertinacia voluit: tñ̃, qñ eius conſilij princeps ego fuiſſe, video, plus fortaſſe tibi pręſtare ipſe debeo, quam à te expectare. etſi, vt ſæpe ſoleo mecum recordari, ſermo familiaris meus tecum, & itẽ mecum tuus adduxit vtrunq; noſtrum ad id conſilium, vt vno prœlio putaremus ſi non totam cauſam, ac certe noſtrum iudicium definiri conueniri neque quiſq̃ hanc noſtram ſententiam vere vnq̃ repræhendit, præter eos, qui arbitrantur melius eſſe deleri omnino remp. quam imminutam; & debilitatem manere. ego aũt ex interitu eius nullam ſpem .ſ. mihi proponebam, ex reliquis magnam. ſed ea ſunt conſecuta, vt magis mirum ſit accidere illa potuiſſe, quam nos non vidiſſe ea futura, nec, cum homines eſſemus, diuinare potuiſſe. equidem fateor meam coniecturam hanc fuiſſe, vt illo quaſi quodam fatali prœlio facto & victores cõi ſaluti conſulere vellent, & victi ſuæ, vtrunq; aũt poſitum eſſe arbitrabar in celeritate victoris. quæ ſi fuiſſet, eandem clementiam experta eſſet Africa, quem cognouit Aſia, quam ẽt Achaia, &, vt opinor, ipſo legato, as deprecatore. amiſſis aũt tp̃ibus, quæ plurimum valet, preſertim in bellis ciuilibus, interpoſitus annus alios induxit, vt victoriam ſperarent, alius vt ipſum vinci contemnerent. atq; horum malorum omnium culpam fortuna ſuſtinet. quis enim aut Alexandrini belli tantam moram huic bello adiunctum iri, aut neſcio quem iſtum Pharnacem Aſiæ terrorem illaturum putaret? nos tñ̃, in conſilio pari, caſu diſſimili vſi, ſumus, tu .n. eam partem petiſti, vt & conſilijs intereſſes, & quod maxime curam leuant, futura animo proſpicere poſſes: ego, qui feſtinaui, vt Cæſarem in Italia viderem. (ſic em̃ arbitrabamur) eumq́ue, multis honeſtiſſimis viris conſeruati redeuntem, ad pacem currentem, vt aiunt. incitarem, ab illo longiſſime & abſum, & abfui verſor autem ingemitu Italiæ, & in vrbis miſerrimis querelis: quibus aliquid opis fortaſſe, ego pro mea, tu pro tua, pro ſua quiſque parte ferre potuiſſet ſi auctor affuiſſet. quare velim pro tua erga me perpetua beneuolẽtia ſcribas ad me, quid videas, quid ſentias, quid expectandum, quid agendum nobis exiſtimes. magni erunt mihi tuæ literæ, atque vtinam primis illis, quas Luceria miſeras, paruiſſem: ſine vlla enim moleſtia dignitatem meam retinuiſſem. Vale.

HVR. ETſi vterque) Exponit Cic. hac epiſt. quæ ſentẽtia fuerit ſua de exitu bellorum ciuilium inter Cæſ. & Põpeium, & q̃d alij arbitrarent. Deinde ſe non potuiſſe ad Cæſare venire quemadmodum feſtinauerat. Itaq; petit à Caſſio, vt ad ſe ſcribat quid ſentiat, quid expectandum quid agendum putet. [Abeſſe) Diſcedere. [Pertinacia) Perſeuerantia. [Belli) ciuili. [Qñ) Quoniá.

[Prin

(Princeps) Primus auctor & ſuaſor, qa vt ſupra alio loco viſum eſt, quidam appellabant Cic. tubam eiuſis belli. [Præſtare] In cõ-
Definiri – ſulendo & hortando. [Mecum] Intra me, in animo meo. [Definiri] determinari, vtrum rectum fuerit an non. [Vno prœlio] Vno
Imminutio – conflictu, quo poſſet cognoſci, vtrum recte iudicaſſemus, an nõ. [Imminutam] Priuatam aliqua parte tuæ dignitatis. [Ego autẽ] Oſtendit ſuam ſententiã ꝯtrariam eſſe ſuperiori, quia melius ſit remp. eſſe imminutam, q̃ omnino deletam, qa ſi aliquid remaneret, eſſe aliqua ſpes, ſi omnino interijſſet, nulla omnino ſpes eſſet.
Diuinare – [Ex reliquis] .i. ex aliqua particula quæ remaneret de rep. [Diuinare] Prædicare futura. [Cum eſſemus homines] Quibus futura omnino ſunt abſcondita. [Fatali quaſi] Quaſi fata inſtituiſſent. [Communi ſ.] Parcendo victis, & ſeruando omnes. [Suæ ſaluti] .ſ. vellent conſulere diſſidentes a pertinacia belli. [Vtrunque] q.ꝫ victores conſulerent ſaluti cõi, & victi ſuæ. [In celeritate victoriæ] Si victor celeriter feciſſet. [Quæ] Celeritas. [Africa] .i. ij, qui in Africam ſe receperunt intelligit Cat. qui ad Iubam ſe receperat. [Aſia & Achaia] vbi victis pepercit. [Ipſo legato, ac deprecatore] .i. ipſo victore legato, à deprecante, vt elementiam eius experiri vellemus. [Interpoſitus annus] Interpoſitio enim tpis facit vt mutentur opiniones. [Fortuna] Quæ videtur aduerſari omnibus cœptis noſtris & conatibus. [Neſcio quem] Per contem-
Pharnax. – ptum dixit. [Pharnacem] Filiũ Mithridatis, hoc nomen in, ex penultimã corripit, cum reliqua producant. [Eam partem] Cæſarianam. [Currentem ad pacem] prouerbialiter dixit, & tranſlatum ab equo .i. optime diſpoſitum. [Abſum] Quia non venit in Italiam. [Auctor] Cæſ. qui poteſt eius querelis mederi. [Magni erũt literæ tuæ] .i. magnifaciam literas tuas. [Luceria] Vrbe.

ASC. ETSI vterque &c.) Declarat ſententiam ſuam de exitu belli rum ciuilium inter Cæſ. & Pomp. & quid alij arbitrarentur. Deinde ſcribit ſe non potuiſſe ad Cæſ. venire quemadmodum feſtinauerat. Itaq; petit à Caſſio vt ad ſe ſcribat quid ſentiat, & quid expectandum, & quid agendum putet. Ordo eſt. Etſi vterque noſtrum volunt abeſſe a pertinacia neceſſaria belli .ſ. ciuilis contra Cæſ. ſpe pacis .ſ. cum Cæſare ineundæ & odio ſanguinis .i. effuſione ſanguinis ciuilis, tñ qñ .i. qm ego videor fuiſſe princeps, .i. primus, & præcipuus auctor eius conſilij, ipſe .i. ego debeo præſtare .i. exhibere, plus q̃ expectare, aut expetere à te. Etſi ſoleo recordari ſæpe mecum, ſermo familiaris meus tecum, & tuus item .i. ſimiliter mecum adduxit vtrunque noſtrum ad id conſilium, vt putaremus cõuenire .i. decere, ſi .i. licet non totam cauſam. at certe .i. ſed, ſaltem iudicium noſtrum diffiniri .i. ad alteram partem adduci, vno prœlio neq; quiſquam repræhendit vnquam vere .i. iuſte hanc ſententiam noſtram prætereo ſupp. eos qui arbitrantur meliuseſſe remp. deleri omnino q̃ manere .i. in eſſe imminutam & debilitatam. Ego autem nullam ſpem proponebam, ſcilicet .i. certe mihi ex interitu eius .ſ. reip. & proponendum magnam ſpẽ ex reliquis ſup. eius, ſi Cato & ceteri viri præſtantes ſalui manſiſſent poſt mortem Pompeij. Sed ea .ſ. mala ſunt conſecutam, vt ſit magis mirum illa potuiſſe accidere, q̃ nos non vidiſſe ea futura, nec potuiſſe diuinare .ſ. more dei prouidiſſe ſup. ea, cum eſſemus homines. Equidem .i. ego certe fateor meam coniecturam fuiſſe hanc .i. huiuſmodi, vt illo .ſ. Pharſalico prœlio facto quaſi quodam fatali .i. a dijs ſic ſtatuto, & .i. ſimul victores vellent conſulere .i. opem, & fauorem præſtare cõi ſaluti, & victi vellent conſulere ſuæ .ſ. ſaluti. Autem .i. ſed, arbitrari .i. arbitrabar vtrunque .ſ. q̃d dictum eſt, eſſe poſitum in celeritate victoriæ, quæ .ſ. celeritas ſi fuiſſet, hoc eſt ſi qui vicit viciſſe exiſtimatus fuiſſet, Africa .i. Cato, & reliqui qui in Africa bellum innouauerunt experta eſſet eãdem clementiam .ſ. Cæſ. quam cognouit Aſia, quam etiam Achaia .i. quia in illis erant, & .i. etiam, vt opinor ipſo .ſ. victore legato & deprecatore .i. fungente officio legati, & deprecatoris, hoc eſt inuitante victos vt clementiam ea poſcerent. Autem .i. ſed temporibus amiſſis, & ita nulla celeritate victoriæ habita, quæ valent plurimum preſertim in bellis ciuilibus annus interpoſitus .ſ. antequam ageretur, de concordia induxit alios vt ſperarent victoriam, alios vt contemnerent .i. nihil facerent ipſum vinci, fortuna ſuſtinet .i. in ſe tenet culpam omnium horum malorum. Quis .n. putaret aut tantam moram belli Alexandrini à Cæſ. illic geſti adiunctum iri .i. continuandam eſſe, huic bello .ſ. ciuili? aut iſtum neſcio, quem, q. d. contemptibilem Pharnacem Mithridatis filium illaturum ſupp. fuiſſe Aſiæ terrorem, q. d. etiam nemo. Tamen nos .i. ego & tu vſi ſumus diſſimili caſu .i. euentu in conſilio pari. Tu .n. petiſti eam partem vt & .i. ſimul intereſſes conſilijs, & quod maxime leuat curam, poſſes proſpicere animo futura. Ego qui feſtinaui vt viderem Cæſarem in Italia (arbitramur enim ſic) .ſ. futuram, & incitarem eum redeuntem, & currentem, vt aiunt, ad pacem, multis honeſtiſſimis viris, conſeruatis, & abſum, & abfui longiſſime ab illo .ſ. Cæſ. Verſor aũt in gemitu Italiæ & miſerrimis querelis vrbis, Quibus ſi auctor .i. Cæſ. affuiſſet, quiſque potuiſſet fortaſſe ferre, aliquid opis .i. auxilij pro tua parte, ego pro mea, tu pro tua. Quare velim, vt ſcribas pro tua beneuolentia erga me, quid audeas, quid ſentias, quid exiſtimes nobis expectandum, & quid agendum. Literæ tuæ erunt mihi magni .i. magnæ æſtimationis, atque vtinam paruiſſem illis primis .ſ. literis, quas miſeras Luceria ab ea vrbe Italiæ, vbi Str. dicit Mineruæ fanum fuiſſe, & Diom. monumentum. Enim .i. quia ſi paruiſſem illis, retinuiſſem dignitatem meam ſine vlla moleſtia.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Iocatur cum Caſſio, quod Epicureus factus ſit.

M. CICERO C. CASSIVS. S. D. 16

PVto te iam ſuppudere, cum hæc te tertia iam epiſtola ante oppreſſit, quàm tu ſchedulam, aut literam. ſed non vrgeo: longiores enim expectabo, vel potius exigam. ego, ſi ſemper haberem, cui darem, vel ternas in hora darem: ſi enim neſcio quid, vt quaſi coram adeſſe videare, cum ſcribo aliquid ad te: neque id * κατ᾽ εἰδώλων φαντασίας, vt dicunt tui amici noui, qui putant etiam * διανοητικὰς φαντασίας ſpectris Catianis excitari. nam, ne te fugiat, Catius * Inſuber Epicureus, qui nuper eſt mortuus, quæ ille Gargettius, etiam ante Democritus * εἴδωλα, hic ſpectra nominat. his autem ſpectris etiam ſi oculi poſſent feriri, quòd velis ipſa currunt: animus qui poſſit, ego non video: doceas tu me oportebit, cum ſaluus veneris, in meam ne poteſtate ſit ſpectrum tuum, vt, ſi ſimul ac mihi collibitum ſit de te cogitare, illud occurrat. neque ſolum de te, qui mihi hæres in medullis: ſed ſi inſulam Britanniam cœpero cogitare, eius * εἴδωλον mihi aduolabit ad pectus? ſed hæc poſterius: tento enim te, quo animo accipias. ſi enim ſtomachabere, & moleſte feres, plura dicemus; poſtulabimuſque, ex qua hæreſi vi hominibus armatis deiectus ſis, in eam reſtituere. in hoc interdicto non ſolet addi, in hoc anno. quare, ſi iam biénnium, aut triennium eſt, cum virtuti nuncium remiſiſti, delinitus illecebris voluptatis; in integro res nobis erit, q̃q̃ quicum loquor? cum vno fortiſſimo viro: qui poſteaq̃ forum attigiſti, nihil feciſti, niſi pleniſſimum ampliſſimæ dignitatis. in iſta ipſa * αἱρέσει metuo, ne plus neruorum ſit, q̃ ego putarim, ſi modo eam tu probas. quid tibi in mentem venit? inques, quia nihil habebam aliud, quod ſcriberem. de rep. enim nihil ſcribere poſſum: neque .n. quod ſentio, libet ſcribere. Vale.

* .i. per ſpecies vel viſa
* .i. intelligentia viſa
* alias, inſuper.
* .i. imago
* .i. ſecta.

HVB. PVto te) Arguit Cic. Caſſium negligentiæ quòd ab eo nihil omnino literarum acceperit, cum iam tres epiſtolas ad eum ſcripſerit, ſignificatque eum factum Epicureum, & ex ſententia Epicureorum oſtendit ſe ſemper habere eius imaginẽ in pectore, dicit autem eum poſſe reduci in priorem ſectam, laudat tamen quæ à Caſſio ſemper facta ſunt. poſtquam cœpit in foro verſari. [Suppudere] Erubeſcere. [Si oppreſſit] .ſ. noſtri .i. ſit facta & ſcripta. [Aut literarum] .i. vnicum elementum, vnicam literam, ſic enim hic intelligitur non pro epiſtola, ſicut etiã lib. ij. ad Caninium Saluſtium epiſt. quæ incipit, Literas à te. ſic enim inquit. Ille autem cum ad Thermum de Parth. bello ſcriberet, ad me literam nunquam miſit [Non vrgeo] Non inſto. vt nunc ſcribas. [Expectabo] Poſtea à te. [Exigam] Iure ipſo petam, debitas mihi reſponſionis cauſas. [Ternas] Subaudiendum literas licet ſupra non poſuerit. [Adeſſe coram] Eſſe ante oculos meos. [Neque id] .ſ. videre, mihi adeſſe coram. [κατ᾽] Secundum. [εἰδώλων] Ideas, vel ſpecies, quæ animo noſtro repræſentantur ſicut Ariſt. in Ethicis diſputat. [ἢ] vel. [φαντασίας] .i. ſecundum phantaſmata,

taſmata, quæ vt ſcribit Marc. in ſomnio Scip. à Cic. viſa vocant. Quæ quid ſint, vide apud Macr. lib. j. [Tui amici noui] Epicurei, quo῎ ſectam, & opiniones imitaris. [Excitari m.] Fieri. [Διανοητικὰς] Intellectiuas. [Spectris] Idolis, imaginibus. [Catianis] De quibus Catius epicureus philoſophus tractauit. Hic eſt de quo Horat. io Serm. mentionem facit, vnde, & quo Catius. [εἴδωλα] Imagines ſimulacra. [Hic] Catius. [Spectra] .ſ. nominauit, & oſtēdit idem eſſe ſpectrum, & idolum. [Feriri] .ſ. aſpectu ſimulacrorum. [Quòd velim] .i. quantum velis. [Ipſa currunt] .ſ. idola. [Qui poſſit] .i. quo poſſit .ſ. feriri. [Doceas tu] Iocatur Cic. [Il-
Spectrū lud] Spectrum. [Hæres] Fixus es. [In medullis] Intra oſſa, medullæ .n. maxime amorem ſentiunt, quod Virg. oſtendit dicens. Eſt mollis flāma medullas. [Sed ſi inſulam] .i. ſi etiam remotiſſima ſicut eſt Britannia, vt & penitus toto diuiſos orbe Britannos. [Eius εἴδωλον] .i. eius inſulæ forma, & ſimulacrum. [Ad pectus?]
Poſteri᾽ Ad cogitationem meam. [Poſterius] Poſtea alio tpe. [Quo animo accipias] An iraſcaris mihi. [Plura] Vt maiorem cauſam ha-
Hæreſis beas ſtomachandi. [Hæreſi] Secta. Cic. in Parad. & Cato in ea eſt hæreſi, quæ nullum ſequitur florem orationis. [Vt hominibus armatis] Irriſio eſt, ſponte enim conceſſerat in ſectam epicureā a ſecta ſtoica, & peripatetica alluſit autem ad legem de vi, & vi armata. [Hoc interdicto] Hac prohibitione ne reſtituaris in ſectā à qua eſt deuictus vi, & hominibus armatis. [Non ſolet addi, [In hoc anno] Quia cum ſit præſcriptio temporis. [Cum] .i. ex quo tempore. [Cum remiſiſti virtuti] .i. cum renunciaſti virtuti,
Delinit᾽ & eam reſpuiſti. [Delinitus] Demolitus. [Illecebris] Blanditijs.
Illecebræ [In] .i. poteſtate, poterimus facere vt reſtituaris, quia nulla erit præſcriptio, & ex conſuetudine legum, h. d. ex quibus vi deiectus etiam poſt aliquantulum temporis in integrum ius habet neque præſcriptionem patitur. [Quanquam] Corripit ſeipſum Cic. quod hæc Caſſio dicat viro fortiſſimo. [Quicum] Cum quo interrogatio. [Cum vno] Reſponſio interrogationis ſuæ. [In iſta ipſa] In ipſa ſecta epicurea, quam carpo. [Neruorum] Fortitudinis. [Quid tibi in mētem venit?] Interrogatio, quam Caſſius facere poſſet, quid cogitaſti ò Cic. qui hæc ſcribas. [Quia nihil] Reſponſio. [Quod] .ſ. puto faciendum, & in animo habeo.

ASC. PVTO &c.) Arguit Caſſium taciturnitatis, iocaturque Epicureum factū dicens. Ego puto te ſuppudere .ſ. aliquantulum pudere, cum hec tertia epiſtola .ſ. mea oppreſſit te, antequā tu ſupp. miſeris ſchedulam .i. breuiculum ſcriptum aut literarum .i. vnum elementum. Sed non vrgeo te. i. nolo minus propetes. Expectabo .n. vel potius exigam longiores .ſ. literas. Si ego hēm ſemper cui darem, darem tu horas .i. ſingulis horis, vel .i. ēt ternas ſup. literas. Enim .i. quia, neſcio quid .i. imaginari boni ſit .i. contigit mihi, vt videare .i. videaris quaſi adeſſe coram .i. in præſentia eſt ſeribo aliquid ad te. Neque id ſup. contigit κατ᾽ .i. ſecundum, εἴδωλα .i. ideas aut figuras .i. vel φαντάσματα, vt amici tu noui .i. Epicurei dīt. Qui putat etiam διανοητικὰς .i. intellectiuas, excitari ſpectris .i. imaginibus & idolis Catianis .i. à Catio Epicureo excogitatis, ad cuius nomen alludens, inquit Horat. Vnde & quo Catius. Nam ne fugiat .i. lateat te Catius inſuper Epicureus qui nuper ad mortuus, hic nominat ſpectra quæ ille Gangarius Democritus ēt ante ſup. nominauit idola. Aūt .i. ſed ēt ſi oculi poſſent feriri .i. percuti his ſpectris quod ipſa ſpectra currant .i. diuagētur per cellulas phantaſiæ. velis .i. obtegumentis vaporoſis Huber. interpretatur vt velis ſit verbum, & quod nomen dicens, quod .i. quātum velis. Ego non video .i. non intelligo, qui .i. quo animus poſſit .ſ. ſic diſcurrere. Oportebit ſup. vt tu qui Epicureus es, doceas me cum .i. poſtq veneris ſaluus, ne i. an ſpectrum tuum .i. imago tua ſit in poteſtate mea, vt ſimul ac libitum ſit mihi cogitare de te, illud .ſ. ſpectrum occurrat, neque ſolum ſup. occurrat de te, qui hæres .i. fixus eſt mihi in medullis, ſed ſi cepero cogitare Britanniam inſulam εἴδωλον .i. ſpecies eius aduolabit mihi ad pectus. Sed hæc poſterius ſup. diſcutiemus, tento .n. te quo aio accipias. Si .n. ſtomachabere, & pro .i. feres moleſte, nos dicemus plura, & poſtulabimus .i. a te vt ex qua hæreſi .i. ſecta, & profeſſione ſis deiectus vt ſup. hominibus armatis, reſtituare in eam .ſ. ſectum, hoc eſt vt qui tpe belli è Stoico Epicureus factus es, rurſus Stoicus fias. in hoc interdicto .ſ. ab aliena ſecta, nō ſolet addi particula in hoc anno .ſ. vt annus detur ad deliberandū. Quare ſi iam bienniū aut triēnium eſt, cum remiſiſti, nuociam virtuti .i. deſeruiſti Stoicos qui in virtute ſummum bonum ponunt, delinitus illecebris voluptatis, in qua Epicurei idem collocant, res erit nobis in integro .i. pleni iuris noſtri nulla facta præſcriptione, q̄ꝗ quicum .i. cum pro loquor? Rñdet, cum viro fortiſſimo, qui poſteaquam attigiſti orum .ſ. Rom. nihil feciſti niſi pleniſſimum ampliſſimæ dignitatis. Ego metuo ne plus neruoꝝ .i. virium ſit in iſta ipſa hæreſi .ſ. Epicurea, quàm ego putaueram, modo ſi .i. dūmodo tu probas .i. approbaueram. Tu inquies, quid venit tibi ò Cicero in mentem .ſ. vt iſta ſcribens? Reſpondet. Quia nihil poſſum ſup. aliud ſcribere. Neque enim libet ſcribere quod ſentio.

QVOD velis ipſa currunt) Fuit, cum de meodo ſuſpicarer, nunc de loci integritate non dubito, cum & veteres libri cum impreſſis ferè omnes conſentiant, &, currere velis, latine, atque vſitate dici conſtet, exemplis, quia patent, abſtinebo. Vincentij Riccij liber hoc in loco etſi deprauatus, ab alijs tamen diuerſus eſt, habet enim quod in his incurrat. Florentini emendarunt, quod vel ijs ipſa occurrunt. quam lectionem etſi laudamus, vt ingenioſe excogitatam, non tamen ſequamur, neque ſatis ei confidendum credimus, cum à vetuſtis libris etiam quos ipſi habuerunt, diſcrepet. nam q̄ Germanos, pro currunt, occurrunt, impreſſiſſe dicunt, id ego eos feciſſe coniectura ductos facile crediderim, non .n. hic ſolum, ſed in reliquis etiam Ciceronis ſcriptis multa eos arbitratu ſuo video mutaſſe: quàm rectè, alij iudicent. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Exponit, quæ nouo in vrbe gerantur.

M. CICERO s. d. C. CASSIO. 17

PRæpoſteros habes tabellarios: etſi me quidem non offendunt: ſed tamen, cum à me diſcedunt, flagitant literas: cum ad me veniunt, nullas afferunt. atque id ipſum facerent commodius, ſi mihi aliquid ſpatij ad ſcribendum darent: ſed petaſati veniunt: comites ad portam expectare dicunt. ergo ignoſces. alteras habebis has breues: ſed expecta * πάντα περὶ πάντων. etſi quid ego me tibi purgo, cum tui ad me inanes veniant, ad te cum epiſtolis reuertantur? Nos his, (tamen ad te ſcribam aliquid) P. Syllam patrem mortuum, habebamus. alij, à latronibus, alij, cruditate, dicebat. populus non curabat; combuſtum enim eſſe conſtabat. hoc tu pro ſapientia tua feres æquo animo, q̄ꝗ * πρόσωπον πόλεως amiſimus. Cæſarem putabant moleſte laturum, verentem ne haſta refrixiſſe. Mindius Marcellus, & Atius pigmentarius valde gaudebant ſe aduerſarium perdidiſſe. De Hiſpania noui nihil, ſed expectatio valde magna: rumores triſtiores, ſed * ἀδέσποτα. Panſa noſter paludatus ad iij. cal. Ian. profectus eſt: vt quiuis intelligere poſſet, id quod tu nuper dubitare cœpiſti, * τὸ καλὸν δι᾽ αὑτὸ αἱρετὸν eſſe. nam, q̄ multos miſerijs leuauit, & quod ſe in his malis hominem præbuit, mirabilis eum virorum bonorum beneuolentia proſecuta eſt. Tu quòd adhuc Brunduſij moratus es, valde probo, & gaudeo: & mehercule puto te ſapienter facturum, ſi * ἀκενόσπουδος fueris. nobis quidem: qui te amamus, erit gratum. & amabo te, cum dabis poſthac aliquid domum literarum, mei memineris. ego nunquam quenquam ad te, cum ſciam, ſine meis literis ire patiar. Vale.

* .i. oīa de oībus
* .i. faciē ciuitatis
* .i. ſine auctore
* .i. honeſtum p ſe optabile
* .i. non inanis homo ſtudij

PRæpoſteros) Conqueritur Cic. de tabellarijs Caſſij, quod ab eo poſtularent ad Caſſium literas, & nullas ad ſe deferrent. Deinde narrat, quod noui in vrbe eſſe de morte P. Syllæ, & de rebus Hiſpanij. Poſtremo laudat Dolab. q̄ ſe bene geſſiſſet in malis publ. Petitque à Caſſio, vt nonnunq̄ ad ſe ſcribat. [Præpoſteros] Facientes omnia in contrarium. Quidam legunt præproperos, quod non ſatis probo. [Non offendunt] Me nō lædunt. [Afferunt .n. ad me] A te. [Petaſati] Accincti, & apparati ad iter. Nam petaſum calciamentū eſt Mercurij, qui deos nimiæ eſt celeritatis, & alas pedibus quæ talaria dñr, hr̄e dr̄, vt Virg. Et pedibus talaria nectit aurea. [Comites ad portam] Vulgares, & vſitatæ excuſationes tabellarioꝝ, & viatorum. [Alteras habebis] A me longiores literas. [Has] Quas nunc omitto. [πάντα περὶ πάντων] Omnia de omnibus .ſ. ad te ſcribenda. [Quid] Cur. [Purgo) HVB. Præpoſteri Petaſat᾽ Petaſum

go) Excuſo. [Tui) Tabellarij. [Inanes) vacui, ſine literis. [Cũ epiſtolis meis) Ad te ſcriptis. [Syllam mortuum habebamus) de hoc Sylla ſcripſit ẽt Cic. lib. 9. ad Dolab. in epiſt. quæ incipit: Non ſum auſus his verbis in ſcire volo, vehementer populum ſollicitum fuiſſe de P. Syllæ morte anteq. certum ſciuerim, nunc quære re deſierunt quõ perierit. [Cruditate) repletione, crapula. [Combuſtum) crematum ſm morem Rom. [πρόσωπον) Perſonam. [πολιτῶν) ciuitatis, amiſimus. [Moleſte laturum) mortem Syllæ. falluntur qui credunt fuiſſe. L. Syllam Fauſtum, qui cõtra Mar. pugnauit, & monarchiam in vrbe obtinuit, qm̃ ad ea tpa is nõ peruenerat. [Verentem) Timentem. [Ne haſta ſua retraxiſſet) Sic tn̄ prædicta epiſtola vnum vereor ne haſta Cæſ. refrixerit. [Mindius) Nominat quoſdã, quos dicit gauiſos morte Syllæ. Mindius, vnus fuit frater T. Ruff. de quo vidimus lib. v. alter fuit frater Meſcinij, de quo viſum eſt lib. 13. ad Ser. Sulp. [Pigmentarius) ait qui pigmenta non facit. conuerſum ſit cognomen, qđ magis probo. [Aduerſarium) Syllã. [Romores) Nuncij ſama. [ἀδεσπότου) .i. ſine domino, ſine auctore. [Paludatus) .i. paludamento ornatus, eſt. n. paludamentum veſtis ducum & imperatorũ, vt alio loco diximus. Iuuen. Cumq. paludatis ducibus præſente marito. Ipſa loq. [Profectus) In Syriam. [τὸ καλὸν) honeſtum. [δι᾽ αὑτὸ) per ſeipſum. [αἱρετὸν) Eligibile. [Leuauit) Dolab. [Hominem) non fortem intelligere debemus, nam dixiſſet virum, ſed hominem. i. humanũ. Terent. Homo ſum, nihil humani a me alienũ puto. [Præbuit) oſtendit. [Eum) Dol [ἄχρηστος) Inutilis. [πῖλος) Pileus, galea. ſ. ſe non immiſcueris bello. [Cum ſciam) quando ſciam, qñ ero admonitus.

ASC. Praepoſteros) Accuſatus rurſus Caſſium taciturnitatis ſcribit quædã ſubobſcure de morte Decij Syllæ, & ſtatu reip. Ordo eſt. Tu habes tabellarios ꝑpoſteros. i. non ſuo ordine rẽ gerẽtis, etſi. i. qq non offendunt me, ſed tñ cum diſcedunt a me flagitant. i. imperioſe petunt literas, & nullas afferunt cum veniunt ad me. Atq; faceret idipſum. i. peterent lr̃as cõmodius ſi darẽt mihi aliquid ſpacij ad ſcribendũ, ſed veniunt petaſati. i. parati ad iter hñtes petaſa. i. calciamenta ad iter apta, quæ Mercurio addicunt, dñt comites expectare ſup. ſe ad portam. ſ. vrbis, ergo ignoſce has breues. ſ. ꝙ mitto has tam breues, habebis alteras, ſed expecta περὶ πάντων profertur panda. i. omnia, περὶ. i. de, πάντων, profer pandon. i. omnibus, eſt tñ genitiui caſus, quia περὶ genitiuum vult, de ablatiuũ. Et ſi. i. qq quid. i. ad quid ego purgo me tibi, cum tui veniant ad me inanes. i. ſine literis, & reuertantur ad te cum literis? q. d. ſtulte, cum neq; ſcribere, neq; purgare me debeam, tñ ſcribam aliqd ad te. Nos habebamus. ſ. cum hæc ſcriberemus, hic. ſ. Romæ Decium Syllam patrem. i. ſeniorem mortuũ, alij dicebãt ſup. extinctum latronibus alij cruditate. i. indigeſtione cibi, populus non curabat. ſ. qua morte perierat. conſtabat. n. ꝙ populus contentus erat, combuſtum eſſe poſt mortem. ſ. tu feres hoc æquo aio pro ſapientia tua, hoc eſt non minus gaudebis, nam gauiſuꝝ non dubitat. qq amiſimus πρόσωπον πόλεως. i. perſonam vrbis, hoc eſt vnde alij exemplum ſumerent. vt ſit per ſarcaſmon dictum. Vnde ad cit. Putabant ſ. plerique, Cæſ. Iulium laturum eſſe moleſte. Verentẽ ne haſta. i. auctio bonoꝝ proſcriptoꝝ, quoꝝ tabellam L. Sylla gentilis huius primus fixit, reſtrixiſſet. i. in deſuetudinem veniſſet mortuo tali patrono. Mindius Marcellus & Attius Pigmentarius gaudebant valde ſe perdidiſſe aduerſariũ. ſ. quæſtũ ſuo, nã dum haſtam ꝓſcriptionis ſeruet, neq; Marcello, neq; Pigmẽtario quæ ſius eſt, quo circa dubitem an Marcellus ſit legendum, vt ſint nomina cerdonum. Nihil noui ſup. allatũ eſt de Hiſpania, ſed expecto valde magna. Rumores ſup. diuerſi ſunt, triſtiores, ſed ἀδέσποτοι. i. ſine dño, & certo auctore. Panſa noſter. i. amicus profectus eſt paludatus. ſ. imperiali veſte inſtructus ad iij. cal. Ian. vt quis poſſet intelligere id, quod tu factus Epicureus cœpiſti. i. in cœpiſti dudum dubitare, τὸ, articulus eſt. καλὸν, honeſtum δι᾽ αὑτὸ. i. ſeipſo, αἱρετὸν. i. eligibile eſſe. Nam ꝙ. ſ. Panſa leuauit. i. deonerauit multos. ſ. ciues miſerijs, & quod præbuit ſe hominem. i. humanum in his malis. ſ. quæ victoriam Cæſ. ſecuta ſunt, beneuolentia mirabilis bonorum virorum eſt proſecuta eum. ſ. proficiſcentẽ. Ego valde probo. i. laudo, & gaudeo ꝙ tu moratus es adhuc Brundutij, & puto mehercule, te facturum ſapienter ſi fueris, ἄχρηστος. i. inutilis, πῖλος. i. pileus, ſeu gallea. i. ſi ad bellum non acceſſeris, quidem. i. certe ſupp. id erit gratum nobis qui amamus te, & amabo te blandienter dictum, cum dabis poſthac alij. i. alicui, quid literarum, memineris mei, vt. ſ. ad me quoque des. [Ego nunquam patiar quenquam ire ad te ſine literis meis cum ſciam. ſ. ad te ire.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Excuſatoria, & nunciatoria de republica ſtatu, & ſuo animo.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D. 18.

LOngior epiſtola fuiſſet, niſi eo ipſo tempore petita eſſet à me, cum iam iretur ad te: longior ẽt, ſi * φιλόγελων aliquem habuiſſem. nam * σπουδάζειν ſine periculo vix poſſumus. ridere igitur, inquies, poſſumus. non mehercule facillime: veruntñ aliam rõnem à moleſtijs nullã habemus. vbi igitur, inquies, philoſophia? tua quidẽ in culina, mea moleſtia eſt: pudet. n. ſeruire. itaque facio, me alias res agere; ne conuicium Platonis audiã. De Hiſpania nihil adhuc certi, nihil oĩno noui. Te abeſſe, mea cauſa moleſte fero; tua gaudeo ſed flagitat tabellarius. valebis igitur, meque, vt à puero feciſti, amabis.

*.i. gratulum
*.i. ſerio agire

HVB. LOngior) Excuſat Cic. breuitatem ſuarũ literarum ad Caſſium ꝑp celeritatem nuncij. Deinde dicit remp. eſſe in eo ſtatu, vt ſibi non ſit ridendum. Poſtremo ſe gaudere cauſa ipſius Caſſij, qđ abſit a Roma ſui aũt cauſa dolere. [Iam) ſubito. [φιλόγελων) hilarem, lætum. [σπουδάζειν) .i. ſtudioſe, & ſerie loqui. [Ridere) Si non poſſum loqui, poſſumus ridere. eſt aũt interrogatiue legendum. [Non mehercule) rñſio. [Aberrationem) alium diſceſſum, ſeparationem. [Tua) qua dicis te capere ſolitum ſolatiũ rebus aduerſis. [Equidem) rñſio. [In culina,) q. d. abiecta iacet, & ſecreta apud me, & non audet oẽ in publicum, vtar. n. ea tñmodo in occulto. [Facio me alias) .i. fingo me agere alia, q̃ ago. [Cõuicium) reprenſionẽ. [Platonis) qui repræhendit eos, qui relicta inueſtigatione veri ſe ad negocia conferunt, & ad curam reip. vt ipſe in j. off. itaq; videndum eſt ne non ſatis id, quod apud Platonem in philoſophos dictum, ꝙ in veri inueſtigatione verſentur, quodq. ea quæ pleriq. vehementer expectunt, de quibus inter ſe digladiari ſoleant, contemnant, & pro nihilo ducant, ꝓpterea iuſtos eſſe. [Mea cauſa) Quia careo conſuetudine tua. [Tua gaudeo) Quia non vides quæ nos videmus. [Sed flagitat,) quaſi dicat neceſſe eſt facere finem epiſtolæ, quia tabellarius inſtanter petit.

Aberrationem

Conuicium

ASC. Longior) Purgat, ꝙ longiorem non ſcripſerit epiſtolam, d. cũq. rẽp. in flebili eſſe ſtatu, vnde gratulatur Caſſio ꝙ abeſt vrbe. Ordo eſt. Epiſtola ſup. hæc fuiſſet lõgior niſi eſſet petita à me eo tpe cum iretur iam ad te. Longior aũt ſup. fuiſſet ſi habuiſſet aliquem φιλόγελων. i. hilarem, & alacrem ſup. ſcriptorem aut tabellarium. Nam vix poſſumus σπουδάζειν. i. ſerio, & ſtudioſe loqui ſine periculo. Igitur tu in inquies nos poſſumus ridere. Mehercule non ſup. poſſumus faciliime. i. ẽt ſine periculo. Veruntñ nullã aliã aberrationẽ. i. diuagationem à moleſtijs habemus. Igr̃ tu inquies, vbi ſup. eſt philoſophia? Et quidẽ aut ea quidem eſt in culina. i. coquina moleſta. i. rebellis cocis. pudet. n. ſup. eam ſeruitutis, itaque facio. i. fingo me agere aľs res. ſ. q̃ domeſticas, aut vrbanas, ne audiam conuicium. i. obiurgationem contumelioſam Platonis in eos philoſophos, qui a veri inueſtigatione ad rerum adminiſtrationem auertuntur. ego adhuc nihil omnino certi noui de Hiſpania. Ego fero moleſte te ab eſſe. ſ. ab ea vrbe cauſa mea quia malẽ talem mecum eſſe, gaudeo tua. ſ. cauſa, quia non vides quas nos miſerias. Sed tabellarius flagitat ſup. literas. Igitur tu valebis, & amabis me vt feciſti à puero. recte ergo valebis à valde dicitũ.

PAVL. MAN. TVA quidem in culina, mea moleſtia eſt) Notiſſimum eſt ex Epicureos familia Caſſium fuiſſe. itaque per iocum Cic. dicit eius philoſophiam in culina verſari, quod ſeruitur. mea moleſtia eſt, legit amiciſſimus meus, mea in palæſtra eſt. vt ſit ſenſus tua tibi philoſophia voluptatem ſuppeditat, mea tibi curas, & labores. culina enim voluptatis eſt, & ocij, palæſtra moleſtiæ, & contentiones. in libro Vincentij Riccij pro moleſta eſt, legit modeſta eſt.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſpondet ad duas priores epiſtolas.

C. CASSIVS S. D. M. CICERONI. 19

SI vales, bene eſt: ego quidem valeo. Non mehercule in hac mea peregrinatione quidquã libentius facio, q̃ ſcribo ad te: videor. n. cum præſente loqui, & iocari. nec tamen hoc vſu venit propter ſpectra Catiana: pro quo tibi proxima epiſtola tot ruſticos Stoicos regeram.

regeram, vt Catium Athenis natum eſſe dicas. Panſam noſtrum ſecunda voluntate hominum paludatum ex vrbe exiſſe, cum ipſius cauſa gaudeo, tum mehercule etiam omnium nr̄m: ſpero .n. homines intellecturos, quanto ſit omnibus odio crudelitas, & quanto amori probitas, & clementia; atq; ea, quæ maxime mali pētant, & concupiſcant, ad bonos peruenire. difficile eſt.n. hominibus perſuadere. * τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν eſſe: * ἡδονὴν vero, & ἀναλγησίαν virtute, iuſtitia, & * τῷ καλῷ parari, & verum, & probabile eſt. ipſe enim Epicurus, à quo oēs Catij, & * Amaſinij, mali verborum interpretes proficiſcuntur, dicit, * οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. itaque & Panſa, qui * ἡδονὴν ſequitur, virtutem retinet: & ij, qui à nobis * φιλήδονοι vocantur, ſunt * φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι, omneſq. virtutes & colunt, & retinent. itaque Sylla, cuius iudicium probare debemus, cum diſſentire philoſophos videret, non quæſiuit, quid bonum eſſet, & omnia bona coemit. cuius ego mortem forti mehercule animo tuli. nec tñ Cæſar diutius nos eum deſiderare patietur: nam habet * damnatos, quos pro illo nobis reſtituat: nec ipſe ſectorem deſiderabit, cum filium viderit. Nunc vt ad remp. redeam, quid in Hiſpanijs geratur, reſcribe. peream, niſi ſolicitus ſum, ac malo veterem, & clementem dn̄m habere, q̄ nouum, & crudelem experiri. ſcis, Cneus q̄ ſit fatuus ſcis, quo modo crudelitatem virtutem putet: ſcis, quàm ſe ſemper à nobis deriſum putet. vereor, ne nos, ruſtice gladio velit * ἀντιμυκτηρίσαι. quid fiat, ſi me diligis, reſcribe. hui, quàm velim ſcire, vtrum iſta ſolicito animo, an ſoluto, legas ſciam enim eodem tempore, quid me facere oporteat. Ne longior ſim, vale, & me, vt facis, ama. Si Cæſar vicit, celeriter me expecta.

* .i. honeſtū per ſe optabile. * .i. volupt. & indolētiā. * .i. honeſto. * alias, Amaſinij * .i. nō poteſt iucunde, niſi honeſte, & iuſte viui * .i. cupido voluptatis. * .i. cupido honeſti, & cupidi iuſti * alias, domum notos * .i. viciſſim ſubſannare

HVB. NOn meherrule) Reſponſiua eſt hæc epiſtola ad illam, quę incipit. Puto iam te ſuppudere, & ad aliā. Præpoſteros habes tabellarios, in qua Caſſius, & ſe libēter ſcribere dicit ad Cic. & de reliquis, quæ a Cic. ſcripta fuerāt, bñ reſcribit. [Peregrinatione) Itinere. [Spectra) Simulacra, de qbus ſcripſiſti. [Proxima) Sequenti. [Regerā) Rememorem, contra te allegē. [Secunda) Proſpera qa ſupra dixit. Mirabili eum omnium viroꝝ beneuolentia proſecuta eſt. [Omnium nr̄m). ſ. cauſa. [Eam) Laudem, & gloriam. [[τὸ καλόν) .i. honeſtum. [δι' αὐτό) Per ſe. [αἱρετόν) Eligibile, qa pauci ſunt, q credant honeſtatem per ſe appetendam, qd Stoici volunt, vt diſputat Cic. in Paradoxis. [ἡδονήν) Voluptatem. [Et) .i. ēt. [ἀναλγησίαν) .i. pp dignitatem. [Parari) Acquiri. [τῷ καλῷ) .i. bono, & honeſto. [Probabile) Perſuaſibile. [Catij, & Amaſinij) .i. Catius, & Amaſinius philoſophi, & qcunq; eos ſequuntur. [οὐκ ἔστιν) Non eſt. [ἡδέως) Suauiter. [ἄνευ) Sine. [τοῦ καλῶς) Honeſte. [καὶ) Et. [δικαίως) Iuſte. [ζῆν) Viuere. i. ēt Epicurus, quem Catij & Amaſinij mali interpretes verboꝝ ſequuntur. Dicit non eſt ſuauiter, ſiue honeſte, & iuſte viuere. [Itaq;) Concluſio propoſitionis. [Qui ἡδονήν ſeqtur) Qui ſequitur voluptatem, & eſt Epicurus. [φιλήδονοι) .i. voluptuoſi amatores, voluptatis ſunt. [φιλοδίκαιοι) Sunt iuſtitiæ amatores, ſicut & Epicurus, quē ſequunt. [Probare) Laudare & affirmare ironice. [Diſſentire) Varias hēc īnias, vtpote ꝙ alij dicerent honeſtum per ſe eligibile, vt Stoici, alij vt Epicurei voluptatem ēt pp dignitatem à viro honeſte parari, quia Epicurus voluit voluptatē vbiq; quærendam eſſe ēt in virtutibus vt planè in 1. de Fin. bonoꝝ, & maloꝝ, diſputatur, & præcipue his verbis. Iſtæ.n. veſtræ eximiæ pulchræq. virtutes, niſi voluptatē efficerent quis eas, aut laudabiles, aut expetēdas arbitraretur, &c. [Coemit) comparauit, emebat .n. quæ Cæſ. ēt iniuſte ſubhaſtabat, vnde ſupra vereor ne haſta Cæſ. reſtituerit p illo Sylla mortuo reſtituet alios malos. [Sectorē) Perſecutorē emptionum ſuaꝝ, ita .n. ſignificat ſm Feſtum Pomp. Ipſe. ſ. Sylla. i. non deerit Syllæ, qui perſequatur emptiones ſuas. [Cū viderit filium), i. quia reliquit filium, qui pſequetur. [Veterē) Aſſuetum. ſ. Cæſ. [Nouum) Pōp. vel Pompeij filium. [Deriſum) Se contemptum. [ἀντί) Contra, viciſſim.

Sector

[μυκτηρίσαι) Subſannare, deridere. idem, vereor, ne ſicut putat ſe nobis deriſum, ita velit nos gladio viciſſim deridere. [Hui) Affectum ſignificat deſiderij, & dubitationis non doloris. [Soluto) Libero ab omni ſolicitudine. [Eodem tempore) Cum ſciam an ſoluto, an ſolicito animo mea legas.

Subſannare
Hui

ASC. SI vales, bene eſt, ego quidem, &c.) Reſpondet ad illam, quæ incipit: Puto iam te & ad illam: Præpoſteros habet tabellarios, & ad reliquas à Cic. ſcriptas. Ordo eſt. Si vales, bene eſt: ego valeo. Meherrule ego non facio quidq̄ libentius in hac peregrinatione mea. i. aberratione ab vrbe, quam ſcribo ad te. videor.n. loqui, & iocari cum pñte. ſ. qn̄ ſcribo, nec tñ hoc vſu venit. i. contingit mihi pp ſpectra .i. idola, & ſimulacra Catiana .i. quæ Catius finxit de abſentibus offerri, pro quo. i. pro qua re, ego regeram. i. viciſſim in te adducam epiſtola proxima. i. quamproxime ſcribā, (non tñ extat, & forte ſcripta nunquam fuit) tot Stoicos ruſticos. i. ineruditos, vt dicas .ſ. reſpectu Stoicorum, quos regeram, Catium. ſ. Epicureum eſſe natum Athenis. Ego gaudeo Panſam noſtrum exſurrexiſſe .i. emerſiſſe, poſtquam diu oppreſſus fuit, paludatum .i. inſigni imperatorio ornatum, ſecunda .i. plauſibili voluntate hominum, gaudeo inquam, tum cauſa ipſius, tum mehercule etiam cauſa nimium noſtrum. Spero.n. homines intellecturos, quanto odio crudelitas ſit omnibus, & quanto amori probitas, & clementia. Atque, recte intellecturos, ea quæ mali petant maxime, hoc eſt dignitates, & honores peruenire ad bonos. difficile eſt .n. perſuadere hominibus, τὸ articulus eſt, καλόν .i. honeſtum eſſe, δι' αὐτό .i. per ſe, αἱρετόν .i. eligibile, vero .i. ſed, & verum, & probabile eſt, ἡδονήν .i. voluptatem. Et .i. etiam, ἀναλγησίαν .i. pp dignitatem. Parari .i. acquiri, virtute, iuſtitia, τῷ καλῷ .i. honeſto ipſo. Ipſe.n. Epicureus, à quo oēs Catij, & Amaſinij. ſ. Epicurei, mali interpretes verborum, quia aliter accipiunt voluptatem, q̄ Epicurus, proficiſcuntur .i. oriuntur, dicit οὐκ .i. non, ἔστιν .i. eſt, ἡδέως .i. ſuauiter, ἄνευ .i. ſine, τοῦ καλῶς .i. honeſte, καὶ .i. &, δικαίως .i. iuſte, ζῆν .i. viuere. Itaque, & .i. etiam Panſa qui ſequitur hedonem .i. voluptatem. Retinet virtutē, & ij qui vocantur à nobis. ſ. Stoicis, φιλήδονοι .i. amatores voluptatis ſunt, φιλόκαλοι .i. amatores honeſti καὶ .i. &, φιλοδίκαιοι .i. amatores iuſtitiæ & volunt, & retinent oēs virtutes. Itaque Sylla. ſ. Decius, cuius iudicium debemus probare. i. laudare, eſt aūt ironia, cum videret philoſophos diſſentire .i. in definitione ſummi boni, non quæſiuit quid eſſet bonum .ſ. ſummum, aut veꝝ, & coemit .i. ſimul emit, omnia bona .i. omnium proſcriptorū diuitias, Cuius mortem ego tuli mehercule animo forti, nec tñ Cæſar patietur nos deſiderare eum diutius. Nam habet damnatos .i. malos hoīes, quos reſtituat nobis. i. ſufficiat in locum de mortui, nec ipſe. ſ. Cæſ. deſiderabit ſectorem. i. diu carebit ſectore .i. venditore ſub haſta per auctionem tum viderit filium. ſ. Syllæ patris veſtigia ſequi paratum. Nunc. ſ. poſt iocos vt redeam ad remp. reſcribe quid geratur in Hiſpanijs. ſ. à Pōpeianis contra Cæſarianos. Peream niſi ſum ſolicitus ac malo hr̄e veterem, & clementem dn̄m. ſ. Cęſ. quàm experiri crudelem. Scis Cn. ſ. Pomp. q̄ .i. quantum ſit fatuus .i. inſipiens, ſcis quo .i. qualiter putet crudelitatem eſſe virtutem. Scis q̄ .i. quantum, putet ſemper ſe deriſum à nobis. vereor ne velit ἀντιμυκτηρίσαι .i. contra, aut viciſſim ſubſannare, & deridere nos ruſtice. i. ruſtico more, gladio, quia ruſtici dum ſe rideri ſentiunt, gladio vlciſcuntur iniuriam, vnde dici ſolet. Non eſſe peiorem ludum, q̄ ruſticoꝝ. Si tu diligis me, reſcribe quid fiat Romæ. Hui admirantis interiectio, quam .i. ò quantum velim ſcire vtrum legas iſtas .ſ. literas ibro ſcriptas animo ſolicito, an ſoluto. ſ. curis. Scies.n. eo tempore .ſ. quo ſciam quo animo ſis, quid oporteat me facere, ne ſim longior. ſ. in ſcribendo. Vale & ama me vt facis. Si Cæſar vicit. ſ. in Hiſpania, expecta me celeriter. quia illum quàm Cn. Pompeij filium vocitare maluiſſet, poſtea tamen ſententiam mutauit.

ASC

PAVL. MAN. Ἡδονὴν vero, & ἀναλγησίαν) Typographi Pariſienſes hanc vocē, ἀναλγησίαν, vbi legebatur, ἀναξίαν; in ſuo libro impreſſerat. quæ vox ſenſum cum hēct meliorem, quàm vulgata illa prior: ipſe item in meo libro aliquot abhinc annis eam repoſui, exiſtimas, eos, ſi quid immutaſſent, id feciſſe libroꝝ antiquorum auctoritate, teſtimonioque adductos. alij poſtea non abſurde emendarunt, ἀταραξίαν: etſi vetuſti libri repugnent, vnus tñ Vincentij Riccij liber habet, ἀναξίαν. [Habet damnatos, quos pro illo nobis reſtituat) Lege Pompeia damnatos Cæſar reſtituerat. eos nunc latenter ſignificat, cum tamen de ijs loqui videatur, qui ad ſectiones faciendas Syllæ mortuo eſſent ſurrogandi.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petit vt Trebonius ſæpe ad ſe ſcribat.

M. CICERO C. TREBONIO S. D. 20

ORatorem meum (ſic.n.inſcripſi) Sabino tuo commendaui. natio me hoïs impulit, vt ei recte putarem niſi forte candidatorũ licentia hic quoq; vſus, hoc ſubito cognomen arripuit. etſi modeſtius eius vultus, ſermoque conſtans hr̃e quiddam à Curibus videbatur. ſed de Sabino ſatis. Tu mi Treboni; qn̄ ad amorẽ meum aliquantulũ diſcedes addidiſti; quo tolerabilius feramus igniculũ deſiderij tui, crebris nos litteris appellato, atq; ita, ſi idem fiet à nobis. q̃ q̃ duæ cauſæ ſunt, cur tu frequentior in iſto officio eſſe debeas, q̃ nos: primum, ꝙ olim ſolebant, qui Romæ erant, ad prouinciales amicus de rep. ſcribere: nunc tu nobis ſcribas oportet: res.n. publica iſtic eſt: deinde, ꝙ nos alijs officijs tibi abſenti ſatisfacere poſſumus; tu nobis, niſi literis, non video, qua re alia ſatisfacere poſſis. ſed cetera ſcribes ad nos poſtea: nunc hæc primo cupio cognoſcere; iter tuũ cuiuſmodi ſit; vbi Brutum nr̃m videris; quandiu ſimul fueris: deinde, cum proceſſeris longius de bellicis rebus, de tuto negocio: vt exiſtimare poſſimus, quo ſtatu ſimus. ego tm̃ me ſcire putabo, quantũ ex lr̃is habebo cognitum. Cura vt valeas, meque ames amore illo tuo ſingulari.

HVB. ORatorem meum) Primum Cic. dicit ſe tradidiſſe oratorem ſuũ Sabino cuidam ad Treb. deferendum q cupidus videndi id opus à Cic. poſtulauerat, deinde rogat, vt ad ſe crebro ſcribat, vt facilius ferat, eius abſentem, quod duabus de cauſis eum facere debere oſtendit. Poſtremo dicit ſe cupidum fieri certiorem de eius itinere, & de quibuſdam alijs rebus, quia ea certiſſima putabit, quæ ab eo intelligit. [Oratorem) Librum de oratore. (Sic .n. inſcripſit) quia in eo diſputatur de quibus rebus perficiatur verſus orator. [Sabino) Qui erat ex Sabinis. [Natio) **Natio** gens. [Recte) Tuto quia Sabini exiſtimantur viri boni & fideles. **Recte** [Candidatorum licentia) Candidati dicebantur qui candidis ve- **Candidati** ſtibus induti magiſtratus petebant, hi ſolebant interdum fidei, & auctoritatis comparandæ gratia cognomen aliũde ſumere, dixit ergo licentia candidatorum.i.qua cādidati vti ſolent. [Arripuit) vſurpauit. [Etſi) qq̃ vita.n.pars eſt. [Quiddam à Curib.) aliquid **Cure** de probitate Sabinorum. nam Cures oppidum eſt Sabinorum, vnde Numa Pomp. pp probitatis morum iuſtitiæ & religionis opinionem ad imperium Romanum ſuſcipiendum accerſitus eſt. Virg. lib. vj. Quis procul ille autem ramis inſignis oliuæ Sacra ferens? noſco crines incanaq. menta Regis Romani primam qui legibus vrbẽ Fundabat. Curibus paruis & paupere terra Miſſus in imperium magnum. Eſt aũt ornatus dicendi modus. hic vr̃ hr̃e aliquid ciuitate ſua.i.vr̃ imitari mores ſuæ ciuitatis. [Diſcedens addidi) quia plerunq; ex abſentia creſcit amor. [Quo) vt. [Igniculum) Feruorem, tranſlatio apta amori. [Deſiderij) abſentiæ. [Appellato) alloquitur. [Atq; ita). ſ.appellato.i.cum hac ꝯditione ſi idem ego faciam. [Otiõ) ſcribendi & laceſſendi me literis. [Nunc) hoc tpe. [Tu) qui es in prouincia. [Nobis) qui ſumus Romæ. [Iſtic) In prouincia, quia vbi Cæſ. eſt, ibi reſp. eſt, quia vbi pontifex, vt nunc dicimus, ibi Roma eſt. [Alijs) quam ſcribendo qa poſſumus hr̃e curem reꝝ tuaꝝ. [Alias) aliter, alijs rebus. [Niſi literis) niſi ſcribendo, quia nullum negocium mihi in illa prouincia quod me cures. [Iter cu.) quam facile q̃ ſine periculis. [Quā **Quādiu** diu) Quāto tpe. [Simul) Cum Bruto. [Proceſſeris) progreſſus fueris. [Tantum) Non vltra, non plus. [Illo) Habet emphaſim.

ASC. ORATOREM &c.) Dicit ſe dediſſe oratorem ſuum.i. librum de oratore deferendum ad Treb. Deinde rogat, vt ad ſe crebo ſcribat, & de eius itinere ſe doceat, atque alia quædam, quę eum ordine patebunt. Ordo autem eſt. Ego commendaui.i.fide commiſi Sabino tuo, familiari aut liberto Oratorem meum .i.librum de Orat. Ego.n.inſcripſi.i.nuncupaui caue dicas intitulaui, eum ſic, Natio .i. naturalis inclinatio ex patria præſumpta, hominis.ſ.Sabini, vbi viri fideles & mulieres caſtæ ferè habetur. impulit .i. induxit me vt putarem.ſ.me commiſiſſe recte niſi forte quoque.i.etiam hic, vſus licentia candidatorum.i.quia abutebantur candidati.i.magiſtratum petitores qui vt ſe commendatiores facerent interdum alterius gentis ſe mentiebantur, abripuit ſubito hoc cognomẽ.ſ.Sabinorum etſi.i.quanquam vultus eius moleſtus, & ſermo conſtans .i. non vacillans, videbatur hr̃e quiddam, .i. certe naturam à Curibus vrbe Sabinoꝝ patria. Numæ regis. Sed ſatis ſup. dictum aut ſcriptum ſit de Sabino. Tu ò mi Treboni, qn̄.i.qm̄. tu diſcedens.ſ. ab vrbe olim aliquantum addidiſti incrementi ad amorem meum.ſ. in te, quo .i. vt. feramus tolerabilius.i. patientius igniculum.i.ardorem deſiderij tui .i. quod habemus de rẽ, appellato .i. alloquitor aut conuentio ſup. me crebris literis. Itaq; ſup. appellato, ſi idem.ſ.appellare literis fiet à nobis, q̃q̃ duæ cauſæ ſunt cur tu debeas eſſe frequentior in iſto officio, .i. appellandi literis hoc eſt ſcribendi, q̃ nos. Primum, quod olim ij ſup. qui erant Romæ, ſolebant ſcribere ad amicos prouinciales :i. qui agebant in prouincia aliqua de rep. oportet te ſcribere nobis: Enim.i. quia reſp. eſt iſtic.ſ. vbi tu es. Deinde ꝙ nos poſſumus ſatisfacere tibi abſenti alijs officijs. Tu niſi ſup. ſatisfacere nobis literis, hic .ſ. in hac regione, non video .i. non intelligo qua alia re poſſis ſatisfacere.ſ.nobis. Sed tu ſcribis poſtea ad nos cetera, ego cupio nũc cognoſcere primo hæc cuiuſmodi iter tuũ ſit ad nos, vbi videris Brutum noſtrum .ſ. amicum quandiu fueris ſimul.ſ. cum eo: Deinde ſup. ſcribes, cum proceſſeris longius de rebus bellicis ſup. & de toto negocio vt poſſimus exiſtimare.i.iudicare, quo in ſtatu ſimus. Ego putabo me ſcire tantum quantum habeo cognitum ex literis tuis. Cura vt valeas, & ames me amore illo tuo ſingulari.ſ. quo ſoles amare tuos.

AD amorem meum aliquātulum diſcedens addidiſti) Antea legebatur, aliquantũ olim. nos, cum in antiqs libris &, aliquantulũ olim, &, aliquantum olim, legeremus; aliquantulum, reponere non dubitauimus. neque enim, vt opinor, hr̃e locum hic poteſt vox illa, olim, cum ex ipſa epiſtola, & ex ea, quæ ſequitur ꝓxima Trebonium non multo ante Roma profectum eſſe, colligatur. atq; et ſenſus erit commodior, ſi aliquantulum, q̃ ſi aliquantum olim, legas; vt oſtendatur, Ciceronis amorem erga Trebonium ſummũ, & maximum iam fuiſſe, cui q̃ minimum addi potuerit. **PAVL. MAN.**

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reſponſoria eſt epiſtola bona tamen ex parte officioſa.

M. CICERO TREBONIO S. P. D. 21

ET epiſtolam tuam legi libenter, & librum libentiſſime ſed tñ in ea voluptate hunc accepi dolorẽ, ꝙ cum incendiſſes, cupiditatem meam conſuetudinis augendæ noſtræ, (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum diſcedis à nobis, meque tanto deſiderio affecis, vt vnam mihi conſolationem reliquas, fore, vt vtriſque noſtrum abſentis deſiderium crebris, & longis epiſtolis leniatur. quod ego non modo de me tibi ſpondere poſſum, ſed de te etiam mihi: nullam enim apud me reliquiſti dubitationem, quantum me amare. nam, vt illa omittam, quæ ciuitate teſte fecit, cum mecũ inimicitias cõicaſti, cum me concionibus tuis defendiſti, cum quæſtor in mea, atque in publica cauſa conſulam partes ſuſcepiſti. cum tribuno pl. q̃ſtor non paruiſti, cui tuus preſertim collegā pareret: vt hæc recentia, q̃ meminero ſemper, obliuiſcar, quæ tua ſolicitudo de me in armis, quæ lætitia in reditu, quæ cura, qui dolor, cum ad te curæ, & dolores mei perferrentur; Brunduſium denique te ad me venturum fuiſſe, niſi ſubito in Hiſpaniam miſſus eſſes; vt hæc igitur omittam, quæ mihi tanti æſtimanda, ſunt, quanti vitam æſtimo, & ſalutẽ meam: liber iſte, quem mihi miſiſti; quantam habet declarationem amoris tui? primũ, ꝙ tibi facetum vr̃, quid quid ego dixi: quod alijs fortaſſe non item: deinde, ꝙ illa ſiue faceta ſunt * ſiue ſic, fiunt, narrante te, venuſtiſſima: quid ẽt ante, q̃ ad me veniatur, riſus oĩs pene conſumit. ꝙ ſi in his ſcribendis nihil aliud niſi. qđ niſi. qđ ne ceſſe fuit. de vno me tandiu cogitauiſſes. ferreus eſſem, ſi te non amarem. dũ vero ea, quæ ſcriptura perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris nõ poſſum

* alias, ſec⁹ ſiue

ex iſti

exiſtimare, plus quenquam à ſeipſo, q̃ me à te, amari. cui quidem ego amori, vtinam ceteris rebus poſſem, amore certe reſpondebo: quo tamen ipſo tibi confido futurum ſatis. Nunc ad epiſtolam venio: cui copioſe, & ſuauiter ſcriptæ, nihil eſt, quod multa reſpondeã. primum enim ego illas Caluo literas miſi, nõ plus, q̃ has, quas nunc legis, exiſtimans exituras: aliter enĩ ſcribimus, quod eos ſolos, quibus mittimus; aliter, qđ multos lecturos putamus. deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus, q̃ tu id vere potuiſſe fieri putas. primum, quòd ita iudicabam. acute mouebatur: genus quoddam ſequebatur: in quo iudicio lapſus, quo valebat, tñ aſſequebatur, quod probaret multæ erant, & reconditæ literæ; vis non erat. ad eam igitur abhortabar: in excitando aũt, & in acuendo plurimum valet, ſi laudes eum, quem cohortere. Habes de Caluo iudicium, & conſilium meum; conſilium, ꝗ hortandi cauſa laudauit iudicium, ꝗ de ingenio eius valde exiſtimaui bene. Reliquum eſt, tua profectionem amore proſequar, reditum ſpe expecte, abſentem memoria colam, * omne deſiderium literis mittendis, accipiendiſque leniam. tu velim tua in me ſtudia, & officia multum tecum recordere. quæ cum tibi liceat, mihi nefas ſit obliuiſci, non modo virum bonum me exiſtimabis, verum etiam te à me amari plurimum iudicabis. Vale.

* alias, commune

HVB. EPiſtolam tuam) Scripſerat Trebonius librum in quo vehemẽter laudabat dicta Cic. quem Cic. dicit ſe libenter legiſſe, cognouiſſeq́. ex illo magnum eius erga ſe amorẽ. quare oſtendit ſe vehementer obligatum eſſe, eum redamare, q̃a nõ ſolum ſe amantem cogitauerit, ſed & ſcriptura amorem ſuum teſtatus ſit poſtea vero Cic. rñdet Treb. de quibuſdam literis miſſis ad Caluum, & quare eum laudauerit. poſtremo dicit ſe omnia amicitiæ ſigna, & officia ſeruaturũ in eius abſentia à quo Cic. petit, vt ſua, & ſtudia, & officia in ipſum Cic. collata multũ recordetur. [Librum) quem mihi legendum miſiſti. [Incendiſſes) Incitaſſes. [Augendæ) vt frequẽtius eſſemus ſimul q̃ ſolebamus. [Nam ad amorem) parentheſis eſt. [Deſiderio) amore tui. [Lenitur) mitigetur de te tanquam amiciſſimo. [Ciuitate) Plus eſt q̃ ſi dixiſſet ciuibus teſtibus. [Concionibus) Orationibus. [Patres conſulum) .i. vt faceres quæ ad conſules pertinebant pro me. [Tribuno pl.) Præcipienti ne quiſpiam de me ageret. [Tuus collega) qui erat tecum quæſtor. [Solicitudo) Cura animi. [De me) Propter me, mea cauſa. [In armis) Cum ſum eiectus ex vrbe. [Quæ) qualis, quanta cum admiratione legendus, q.d. maxima. [Cum curæ, & dolores) veri .n. amici ſecundis rebus noſtris, atque ac nos lætantur, aduerſis dolent. [Venturum) ſubaudi vt obliuiſcar, vel omittam. [Vt hæc igitur omittam) Repetiuit verbum pp longam, ſeriem clauſulæ. [Quantam,) q.d. maximam. [Quidquid ego dixi) Etiam ſi minus facetum eſt. [Non item) .i. vř. [Siue ſic, ſunt, narrante te, venuſtiſſima) Multi .n. pp beneuolentiam ſolent facere ſua oratione aliena dicta multo venuſtiora q̃ ſint, ad me, ad nomen meum. [De vno me) De me ſolo. [Ferreus) Alienus ab omni humanitate, duriſſimus tanquam ex ferro factus. [Cum vero) Argũ rationis, nam ſi eum amare debemus, qui de nobis bene cogitarit. quanto magis qui de nobis bene cogitata literis mandarit, quia ſignum eſt quod quæ ſummo cum amore ſcripſerit, non ſine ſummo amore cogitare potuerit. [Plus quenquam a ſeipſo) .i. cum quiſq; naliter ſe maxime amet, & carus ſit. [Rñdebo) reddam parem vicem. [Certe) Saltem. [Quo) amore. [Epiſtolam) tuam. [Caluo) hic poeta fuit. [Non plus) Ordo eſt, non exiſtimans plus exituras q̃ has, quas nunc legis .i. non exiſtimans quod magis deberent in publicum exire q̃ hæ, quas nunc legis. [Aliter .n.) notanda ſententia contra faſtidioſos iudices alienorum ſcriptorũ, qui æque volunt de omnibus iudicare. [Vere) vero inditio. [Primum) adducit rationes, quare eũ maioribus laudibus extulerit, q̃ Trebonius putaret vere efferri poſſe. [Reconditæ) Secretæ, non multis cognitæ. [Sis) Sententia grauis. [Ad eam vis) In excitando plurimum valet, ſi laudes. Ouid. Laudatque virtus Creſcit, & immẽſum gloria calcar habet. [Profectionẽ tuam) Tuũ iter .i. te abſentem, hæc aũt oĩa quæ cõmemorat, amicus de abſente amico facere debet. [Abſentẽ memoria colam) Vt ita te in memoriam habeam, qđ abſens videaris eſſe præſens. [Tecũ) In animo tuo. [Quæ) officia. [Cum liceat tibi) .ſ. obliuiſci. [Mihi nefas ſit) Mihi nullo pacto concedatur obliuiſci, quia vt ipſe in officijs, Beneficia is debet cõmemorare qui accepit. non is, q̃ contulit, nec acceptorũ ſine magna repræhẽſione obliuiſci poſſumus.

* Ferreus
* Certe
* Reconditus

ASC. ET epiſtolam, &c.) Scripſerat Treb. librum in quo vehementer laudat dicta Cic. quem Cic. dicit ſe libenter legiſſe, cognouiſſeq́. ex illo magnum eius erga ſe amorem. Deinde rñdet Trebonio de literis miſſis ad Caluum, exponens quare eũ laudauerit. Ordo aũt eſt. Ego legi, & epiſtolam tuam libenter, & librum .ſ. tuum libentiſſime. ſed tñ ego accepi in ea voluptate hunc dolorem, ꝗ cum incendiſſes cupiditatem meam, conſuetudinis .i. vt dñr conuerſationis noſtræ augendæ. Nam ad amorem quidem nihil poterat accedere .i. addi, tum .i. tunc diſcedis, à nobis, & afficis me tanto deſiderio, vt relinquas mihi vnam ſup. duntaxat cõſolationem, fore .i. ꝗ ſpero futurũ, vt deſiderium vtriuſq; noſtrũ vtriuſq; abſentis leniatur .i. mitigetur, & minuatur epiſtolis crebris, & longis. quod ego poſſum non modo .i. non ſolum ſpondere tibi de me, ſed etiam mihi de te. Tu enim nullam dubitationem reliquiſti apud me, quantum .i. dubitem quantum tu amares me. Nam vt omittam .i. prætercam illam quæ feciſti teſte ciuitate .i. cõicare ciuium Rom. cum .i. qñ, cõicaſti mecum inimicitias .i. declaraſti te inimicum inimici mei, cum defendiſti me concionibus tuis .i. orationibus ad populum cum quæſtor ſuſcepiſti in cauſa mea atq; pub. partes .i. offm conſulũ, cum tu quæſtor, & ita inferior dignitatis nõ paruiſti .i. obediuiſti trib. pl. preſertim cui collegas tuus .i. qui tecum quæſtor erat, pareret. Et ſup. vt obliuiſcar hæc: præſentia quæ ſup. tñ meminero, & recordabor ſemper, q.i. quales ſup. fuit, ſolicitudo tua de me in armis .i. cũ armatis me defendere velles, q̃ ſup. fuit lætitia tua in reditu .ſ. meo, quæ cura ne nimis cito redirem, qui .i. qualis dolor, cum curæ, & dolores mei perterrentur ad te denique .i. demũ vt omittam ſup. te venturũ fuiſſe ad me Brundiſium, niſi iuſſus eſſes ſubito in Hiſpaniam, vt igitur omittam hæc, quæ ſunt æſtimanda .i. reputanda, & appreciãda mihi .ſ. à me tanti quanti æſtimo vitam, & ſalutem meam, iſte liber quem miſiſti mihi, quantam declarationem amoris tui habet? q.d. maximam. Primum ꝗ quidquid ego dixi ſit tibi facetum .i. venuſtum, & vrbanum, quod fortaſſe ſup. vř alijs non item .i. non ſimiliter. Deinde ꝗ illa .ſ. dicta mea, ſiue ſunt faceta, ſiue ſunt ſic .i. faceta narrante te, & venuſtiſſima. Quinetiam anteq̃ veniatur ad me .ſ. vt gratuletur mihi ob facetiam, penè omnis riſus, conſumitur, qui te narrante inceptus eſt. Quod ſi nihil aliud cogitauiſſes, niſi quod fuit neceſſe in iis ſcribendis ſup. cogitare, de me vno tantũ, ego eſſem ferreus .i. duriſſimis præcordijs, ſi non amarem te. Cum non vero potueris cogitare ea quæ perſecutus es ſcriptura .i. ſcribendo ſine ſummo amore, non poſſum exiſtimare, quenq; amari plus à ſeipſo q̃ me à te. Cui quidem amori ego vtinam poſſim ſup. rñdere ceteris reſpondebo .i. ſatiſfaciam, certo .i. haud dubie, amore .i. reclamãdo te quo ipſo .i. amore me ego confido tñ .i. nihilominus futurum .i. factum iri ſatis tibi. Nunc venio ad epiſtolam poſtq̃ locutus ſum de libro, cui .ſ. Epiſtolæ, ſcriptæ ſ. a te copioſe, & ſuauiter, nihil eſſe .i. nulla eſt, vrgens cauſa quod .i. propter quam, ego rñdeam multa. Enim .i. quia, primum .i. vt id primo rñdeam ego miſi illas literas Caluo, exiſtimes ſup. non exituras .i. diuulgandas plus, quã has quas nunc legis. Nos enim ſcribimus aliter ſup. id, quod putamus eos ſolos quibus mittimus, ſup. ipſum lecturos .ſ. eſſe aliter ſup. id qđ putamus multo lecturos. Deinde ego extuli .i. exaltaui ingenium eius .ſ. Calui, & melioribus laudibus, q̃ tu putas id potuiſſe fieri vere. Primum quod iudicabam ita, ipſa mouebatur acute, & ſequebatur quoddam genus, in quo iudicio lapſus .i. errãs .ſ. in eo quo volebat, aſſequebatur .i. obtinebat tamen ꝗ probatur I. terę erant multæ, & reconditæ .i. ſecretioris ſcientiæ: Vis .ſ. mouendi, non erat. Igitur ego adhortabor eum ad eum, Autem .i. ſed, ipſe valere plurimum in excitando, & acuendo ſi laudes .i. ſi ipſe laudes eum quem cohortere .i. quem ipſe cohorteris. Tu habes de Caluo .ſ. poeta iudicium, & conſilium meum, Conſilium quòd laudaui eum cauſa hortandi, iudicium quòd exiſtimaui valde bene de ingenio eius. Reliquum eſt: ſupp. vt proſequar profectionem tuam amore, & vt expectem reditum tuum ſpe, & colam te abſentem memoria, & leniam omne deſiderium literis mittendis, & accipiendis. Velim ſup. recordare, tecum multum officia, & ſtudia tua in me, quæ .ſ. ſtudia, & officia cum liceat tibi obliuiſci, & nefas ſit mihi obliuiſci, tu non modo exiſtimabis me virũ bonum, verum etiam iudicabis te amari plurimum a me.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM, AD TIRONEM.

LIBER DECIMVSSEXTVS.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Ex his epiſtolis animus Ciceronis erga doctos libertos, & viros cognoſcitur. conſulit autem, & monet hac epiſtola Tyronem valetudinarium vt valetudinem ſuam diligenter.

TVLLIVS, ET CICERO F. ET Q. TIRONI HVMANISSIMO, ET OPT. S. D. 1

VIDE, quanta in te ſit ſuauitas: duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hoſpes tā te diligit, quàm ſi vixerit tecum. is omnia pollicitus eſt, quæ tibi eſſent opus: factu rū puto. mihi placebat, ſi firmior eſſes, vt te Leucadem deportares; vt ibi te planè confirmares. videbis, quid Curio, quid Lyſoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere; quem, cum meliuſcule tibi eſſet, ad me mitteres: ſed cogitaui, vna literas Marionem afferre poſſe, me autem crebras expectare. poteris igitur, & facies, ſi me diligis, vt quotidie ſit Acaſtus in portu. multi erunt, quibus rectè literas dare poſſis, qui ad me libenter perferant. equidem Patras euntem neminem prætermittam. ego omnem ſpem tui diligenter curandi in Curio habeo. nihil poteſt illo fieri humanius nihil noſtri amantius. ei te totum trade. malo te paulò poſt valentem, quàm ſtatim imbecillū videre. cura igitur nihil aliud, niſi vt tu valeas: cetera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiſcens, vij. id. Nou.

HVBERTINVS.

VIDE) Tironem libertum, propter doctrinam fidemq. eius ſingularem Cic. ita dilexit vt filium: Itaque cum ex Cilicia rediens reliquiſſet eum in Achaia propter valetudinem, ad eum nunc ſcribit, quid ſibi videatur de eius diſceſſu, in quo vult eum vt conſilio Curij Lyſonis medici, à quo curabatur. Deinde eum monet, quo facere debeat, vt ab eo ſæpe literas accipiat. Commendat autem vehementer. Curij erga eum diligentiam, hortatur, poſtremo eum valetudinem ſuam curet. omnes hæ epiſtolæ, quæ ad Tyronem ſcribuntur humanitatis, & ſuauitatis plenæ ſunt, vt facile cognoſcamus, quanti eum Cic. fecerit. [Thyrei) Nomen loci in Græcia. [Zenomenes) Hoſpes meus Thyrei. [Firmior) Validior. [Deportares) Traduceret. [Plane) Valde omnino. [Marionem) Seruum. [Cum meliuſcule tibi eſſet) Cum eſſes factus meliuſculus, cum eſſes aliquantulum valetudine leuatus. [Achaſtus) Seruus noſter, hunc liquerat Cic. cum Tirone. [Pertranſeuntem) Ad te venientem. [Illo) Curio. [Malo) Senſus eſt, potius volo tarde te videre ſanum, quam cito infirmum. [Proficiſcens) Diſcedens. [Leucade) Leucas inſula eſt Cephaloniæ, teſte Ptolemæo, & promontorium Epiri, in ſinu Ambraciæ Acarnanum.

VIDE &c.) Tironem libertum ſuum propter doctrinam, fidemq. eius ſingularem Cic. ita dilexit vt filium. Quo circa cū ex Cilicia rediens reliquiſſe eum in Achaia propter valetudinē ad eum nunc ſcribit quid faciat, & quomodo ſaluti ſuæ conſulat dicens. Vide. i. animaduerte ò Tiro, quanta ſuauitas ſit in te. Nos fuimus Thyrei, qui in locus Græcia eſt duas horas. i. duntaxat per ſpatium duarum horarum ſup. Xenomenes hoſpes diligit te tam. i. tantopere, aut tantum. i. quantum diligeret ſi vixerit. i. vitam egerit tecum. Is. ſ. hoſpes pollicitus eſt omnia quę eſſent opus tibi, puto facturum. ſ. quæ pollicitus eſt. Placebat mihi ſi eſſes firmior vt deportares te Leucadem ad promontorium illud Epiri vt, confirmares. i. firmum faceres te ibi planè. i. omnino. Videbis quid placeat Curio, quid Lyſoni, quid Medico. i. ijs omnibus ſalutem tuam commendaui. Ego volebam remittere ad te Marionem (nomen eſt ſerui) quem mitteres ad me cum eſſet tibi meliuſcule. i. aliquanto melius, ſed cogitaui Marionem poſſe afferre. ſ. ad te vnas literas, me autem expectare crebras. i. frequētes, ſup. literas à te. Vult dicere ſi miſiſſet Marionem, vt literas afferret duomodo vnas haberet ſtatim rediret, nec Tiro alias ſcriberet, donec iterum reuerſus fuerit, nunc autem vult vt quotidie noui nuncij per Acaſtum indagentur ſubdens. Igitur tu poteris ſupp. facere, & facies ſi diligis me, vt Acaſtus alter ſeruus ſit quotidie in portu. ſ. vnde Romam nauigatur quia ſup. multi erūt. ſ. in portu, quibus poſſis dare literas rectè. i. tuto qui perferant libenter ad me, equidem. i. ego quidem, neminem prætermittam. ſ. quin illi literas dem euntem Patras. i. in eam vrbem Achaiæ vbi tu es. Ego habeo omnem ſpem tui curandi in Curio, nihil poteſt fieri humanius illo. ſ. Curio. Sunt autem diuerſa nomina Curius, & curio, hic eſt à nominatiuo Curius cuius prima eſt breuius: Iuuen. Qui Curios ſimulant. Curio autem à Curia aut cura, prima longa. Luc. Venali Curio lingua. &c. nihil poteſt fieri amantius noſtri. i. quod nos magis amet. ſ. q̃ Curius. Trade ei. i. fidei & cuſtodiæ eius te totum. Malo videre te valentem. Paulò. i. modico ſupp. ſerius aut poteſt, quàm videre ſtatim imbecillum. i. infirmum. Cura igitur nihil aliud niſi vt tu valeas. i. ſanus ſis. Ego curabo cetera. Vale etiam atque etiam. Dedi ſupp. has proficiſcens. i. dum proficiſcerer, Leucade. i. ab eo promontorio Epiri, niſi forte loquatur de Leucade inſula Cephaloniæ, vij. Idus Nouemb.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur Tironem, vt valetudinem curet, & quamprimum ad ſe veniat.

TVLLIVS, ET CICERO S. D. TIRONI SVO. 2

SEptimum iam diem Corcyræ tenebamur; Quintus autem pater, & filius Buthroti. ſoliciti eramus de tua valetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil à te literarum: ijs enim ventis iſtinc nauigatur, qui ſi eſſent, nos Corcyræ non ſederemus cura igitur te, & confirma; & cum commode, & per valetudinem, & per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantiſſimos tui veni. nemo nos amat, qui te non diligat carus omnibus, expectatusq. venies. Cūra vt valeas etiam atque etiam Tiro noſter. Vale. xv. * calen. Nou. Corcyræ. * alias. cal. dec.

SEptimum) Scribit Cicero, ſe, & Q. F. & eius filium in Aegypto vento detentos valde ſolicitos eſſe de valetudine Tironis quem hortatur vt cum primum confirmatus ſit, & ad nauigandum opportunitatem habuerit ad ſe veniat oſtenditque Tironem omnibus eſſe cariſſimum à quibus ipſe Cicer. amatur. Corcyra, & Buthrotum ciuitates ſunt Epiri, ſed Corcyra in Corcyra inſula, quæ magna eſt, vt alibi diximus. Buthrotum — H V B. — Corcyra — Buthrotum

vero eſt in Teſprotis. [Solicici) Anxij. [Iis enim ventis) Ratio quare non mirabatur ſe accepiſſe ab eo literas, quia nauigatio per ventos facilis erat ad eum, non autem ab eo. [Iis) Talibus. [Sederemus) Moraremur.

ASC. SEPTIMVM &c.) Scribit ſe & fratrem ſolicitos de valetudine Tironis. Ordo eſt. Nos tenebamur Corcyræ .i. in eo oppido Corcyræ inſulæ quæ eſt in Epiro. Autem.i.ſed, Quint.ſ. Cicero frater, & filius etiam M. Cicero, ſup. tenebantur à ventis Butroth..i.in ea vrbe Epiri in Theſprotis, iam.ſ.cum hæc ſcriberem, diem ſeptimum. Nos.ſ.omnes ſoliciti eramus.i.anxij, mirum in modum de valetudine tua. Et mirabamur nihil literarum ſup.miſſum eſſe à te, nauigatur enim his.i.huiuſmodi ventis, iſtuc .i.ad vos, aut ad te, non iſtinc.i.à te, qui.ſ.venti, iſtinc flantes ſi eſſent, nos non ſederemus .i. ocioſi nauigationem expectaremus. Corcyræ. cura igitur & confirma te, & cum poteris nauigare commode & per valetudinem, & per tempus anni.i.vbi deſiuerit hiẽs veni ad nos amantiſſimos tui. Nemo amat nos, qui non diligit te. Te venies carus, & expectatus omnibus. Cura vt valeas etiam atque etiam ò Tiro noſter. Vale. xv. cal. Nou. Corcyræ.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Eiuſdem eſt argumenti cum ſuperiore.

TVLLIVS, ET CICERO MEVS, ET FRATER, ET FR. F. TIRONI SVO S. D. 3

PAulo facilius putaui poſſe me ferre deſideriũ tui ſed planè non fero. & quanquam magni ad honorem nĩm intereſt, quamprimum ad vrbem me venire: tñ peccaſſe mihi videor, qui à te diſceſſerim. ſed quia tua voluntas ea videbatur eſſe, vt prorſus, niſi confirmato corpore, nolles nauigare: approbaui tuum conſilium; neque nunc muto, ſi tu in eadem es ſententia. ſin, poſtea quam cibum cepiſti, videris tibi me poſſe cõſequi tuum conſilium eſt. Marionem ad te eo miſi, vt aut tecum ad me quamprimũ veniret; aut ſi tu morarere, ſtatim ad me rediret. tu aũt hoc tibi perſuade ſi cõmodo valetudinis tuæ fieri poſſit, nihil me malle, q̃ te eſſe mecum; ſin intelliges opus eſſe te Patris, conualeſcendi cauſa, paulum commorari, nihil me malle, q̃ te valere. ſi ſtatim nauigas, nos Leucade conſequere. ſin te confirmare vis; & comites, & tempeſtates, & nauem idoneam vt habeas, diligenter videbis. vnũ illud mi Tiro videto, ſi me amas, ne te Marionis aduentus, & hæ lr̃æ moueant. quod valetudini tuę maxime conducet, ſi feceris, maxime obtemperaris voluntati meę. hæc pro tuo ingenio cõſidera. nos ita te deſideramus, vt amemus. amor, vt valentẽ videamus, hortatur: deſiderium vt quãprimum. illud igitur potius. cura ergo potiſſimum, vt valeas. de tuis innumerabilibus in me officijs erit hoc gratiſſimum. iij. non. Nou. Vale.

HVB. CIcero meus) Oſtendit Cic.ſe dolore, quòd reliquerit Tironem, ſed id fecit quia ita voluit Tiro, qui dixit nolle nauigare, niſi eſſet omnino confirmatus, hortatur aũt eum, vt Patris valetudinis curandæ gr̃a commoretur, ſi ei ita videtur, nihil .n. ſibi gratius afferri poſſe eius valetudine. [Cicero meus) .ſ. filius. [Et frater & fratris filius) Subaudi ſalutem dicunt. [Ad vrbem) Romam. [Conſilium) Deliberationem. [Poſtea quàm cibũ cepiſti) Poſtquam cepiſti comedere, amiſerat enim Tiro ſtomachum, cum Cic. illic eſſet, vt non poſſet comedere, ſed poſtquam recuperauit ſtomachum, ita incipiat comedere relinquit in eius deliberatione, vtrum velit ad ſe venire. [Morarere) Moreres, ne venires. [Conſequere) Comprehendes, inuenies. [Nauem idoneam) Cum voles ad nos venire commoueant perturbent. [Conducet) Vtile erit. [Obtemperaris) Voluntati meæ.
Conducere [Feceris) Quod maxime volo. [Vt quamprimum) Te valentem videamus. [Hoc gratiſſimum) Si curaueris vt valeas.

ASCENSIVS.

PAVLO facilius, &c.) Oſtendit ſe dolere, quòd dereliquerit Tironem, ſed id fecerat, quia ita voluit Tiro, qui noluit nauigare donec eſſet conualeſcens, vnde hortatur vt Patris maneat dicens. Ego putaui me poſſe ferre.i.pati, paulò facilius.i. leuius, & modeſtius deſiderium tui.i. abſentiam tuam, ſed non fero planè .i.omnino. Et quanquam magni intereſt.i.facit, & vtile eſt ad honorem noſtrum me venire quamprimum.i.valde cito, ad vrbem .i.Romam, tamen videor mihi peccaſſe, qui.i.quòd diſceſſerim à te.ſ.ægrotante. Sed quia voluntas tua videbatur eſſe ea.i.talis, vt nolles nauigare niſi corpore .ſ. tuo, confirmato .i. corroborato, prorſus.i.omnino, & in omnem partem verſus, approbaui conſilium tuum .ſ. vt iſtic maneres ego, diſcederem. Neque muto nunc .ſ. approbationem, & ſententiam meam ſi tu es tu eadem ſententia. Sin autem.i.ſed, ſi poſtquam cepiſti cibum videris poſſe conſequi me, conſilium eſt tuum.i.in deliberatione, & prudentia tua, vt id facias quod expedire cenſeas. Ego miſi Marionem .ſ. ſeruum, ad te, eo.i.propterea vt ſup. ipſe aut veniret ad me te cum quamprimum .i. valde cito quo ad inceptionem, non enim penitus vnum ſunt, valde cito facere, & quamprimum, valde cito proprie ſignificat properaret, & quaſi citato curſu, quamprimũ primo quoque tempore etiam ſi lente vt ægroto conuenit, aut vt rediret ſtatim ad me ſi tu morarere. Tu autem perſuade tibi hoc, ſi poſſit fieri ſup. cum commodo valetudinis tuæ me nihil malle.i.magis velle quàm te eſſe mecum. Sin autem.i.ſed ſi intelligis opus eſſe cauſa conualeſcendi.i.vt conualeſcas, te commorari paulum Patris, perſuade tibi, mé nihil malle quam te valere. Si nauigas ſtatim conſequere.i.offendes nos.ſ.adhuc Leucade .i. in eo promontorio. Sin vis confirmare.i.firmiorem facere. te, videbis diligenter vt habeas, & comites idoneos, & tempeſtates idoneas .i. diſpoſitionem aeris idoneam, & nauem idoneam. O Mi Tiro, videto.i.conſiderato illud vnum ſi amas me ne aduentus Marionis, & literæ moueant te.ſ.ad properandum, quia ſi feceris quod conducit maxime valetudini tuæ, tu obtemperaris, pro obtemperaueris maxime voluntati meæ, Conſidera hec pro ingenio tuo .i. iuxta menſuram ingenij tui. Nos deſideramus, te ita vt amemus. Amor hortatur vt videamus valentem, deſiderium, vt videamus quamprimum igitur illud.ſ.quòd amor hortatur potius ſup. es faciendum. Ergo cura potiſſimum vt valeas, duo propoſuit, & hoc tertium eſt, vnde potiſſimum dixit vt primum ſit videre valentem, ſecundum videre quamprimum tertium, valentem eſſe, etiam ſi non ſtatim viderit, hoc.ſ.officium tuum, erit mihi gratiſſimum de innumerabilibus officijs tuis in me. iij. Idus Nouemb.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Officioſa eſt epiſtola.

TVLLIVS TIRONI SVO S. 4

NON queo ad te: nec lubet ſcribere, quo animo ſim affectus: tantum ſcribo, & tibi, & mihi maximæ voluptati fore, ſi te firmum quamprimum videro. tertio die abs te ad Alyziam acceſſeramus. is locus eſt citra Leucadem ſtadia cxx. Leucade aut ipſum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturum. quantum me diligis, tantum fac vt valeas, vel quantum te à me ſcis diligi. Nonis Nou. Alyzia.

NON queo) Teſtatur Cic. hac epiſtola, ſicut reliquis amorem ſuum erga Tironem cuius valetudinem ſibi magnæ curæ eſſe oſtendit. [Affectus) Propter valetudinem tuam. [Alyziam) Vrbem Epiri in ſinu Ambraciæ Acarnanum. Alyzia

ASC. NON queo, &c.) Rurſus amorem ſuum in Tironem oſtendit, monendo vt ſaluti ſuæ quæ ſibi cariſſima eſt, conſulant, vt quamprimũ venire poſſit, dicens. Ego non queo nec libet ſcribere, ad te quo.i.quali animo. ſim affectus tantum.i. duntaxat, ſcribo, ſore .i. futurum maximæ voluptati, & tibi, & mihi, ſi videro quamprimum.i.ſtatim te firmum.i.valentem, & fortem. Nos acceſſeramus tertio die abs te.i.poſtquã diſceſſeramus à te, ad Alyziam. Is locus eſt citra Leucadem, ſcilicet pro promontorium Epiri, ſtadia cxx. Ego putabam me accepturum Leucade

de.i.cũ eſſem Leucade, aut teipſum, aut literas tuas à Marione .i. quas Marionis dederis. Quantum diligis me, tñ fac vt valeas, vel quanti ſcis te diligis à me. Non. Nouemb. Alyaia.i.ex eo loco.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur, vt curet valetudinem, vt in reliquis propemodum omnibus.

TVLLIVS, ET CICERO TIRONI SVO S. D. ET Q. PATER, ET FILIVS. 5

NOs apud Alyziam, ex quo loco tibi literas ante dederamus, vnum diem commorati ſumus, ꝙ Quintus non conſecutus non erat. is dies fuit nõ. Nouem. inde ante lucem proficiſcentes, ante diem viij.id. Nou, has literas dedimus. Tu ſi nos oẽs amas, & præcipue me, magiſtrum tuum, confirma te. ego valde ſuſpenſo animo expecto, primum tu ſcilicet, deinde Marionem cum tuis literis. oẽs cupimus, ego in primis quamprimum te videre, ſed mi Tiro valentem, quare nihil properaris. ſatis quotidie videro, ſi valebis. vtilitatibus tuis poſſum carere: te valere, tua cauſa primum volo, tum mea mi Tiro. Vale.

HVB. NOs apud) Dicit Cic. & ex quo loco, & quo die dederit has literas ad Tyronem, deinde hortatur eum ad curandum valetudinem. [Noudum erat conſecutus nos) Non dum venerat vbi eramus. [Nonæ Nouemb.) Quintus dies Nou. [Suſpenſo) Solicito. [Scilicet) Certe. [Omnes) Ego, Q. F. & filij noſtri. [Properaueris) .i. non acceleres. [Satis) .i. exiſtimabo me ſatis te quotidie videre, ſi fueris ſano corpore. [Tum) Deinde. [Mea) .ſ. cauſa vt fruar vtilitatibus tuis.

ASC. NOS &c.) Iterum amanter ſcribit nauigationem ſuam, & monet vt Tiro aut ſcribat, aut quamprimum incolumus redeat. Ordo eſt. Nos commorati ſumus vnum diem apud Alyziam, ſunt q Alueiam ſcribant, ex quo loco nos dederamus tibi lr̃as, antea, ꝙ.i.quia Q. F.ſ.meus non erat conſecuturus.i.obtenturus ſequendo nos. Is dies erat Non. Nouemb. Nos proficiſcentea inde ante lucem dedimus has literas viij.id. Nouemb. ante diem .i. prius diſceret. non poſſet dici ante diem viij. Idus quia is dies qui ante eſt, Nonæ ſunt. Tu ſi amas nos omnes, & præcipue me magiſtrum tuum .ſ. in literis, non dicit patronum ne ſeruitutis meminerit, confirma te. Ego expecto animo valde ſuſpenſo .i. anxio, & incerto primum.ſ.te, deinde Marionem .ſ. ſeruum eum literis tuia. Nos omnes cupimus, & ego in primis, videre te quã primum.ſed ò Tyro cupimus, videre valentem. Quare nihil properaris.i.properaueris. ego videro te ſatis quotidie quoque die, aut ſatis cito, ſi valebis. Ego poſſum carere, vtilitatibus tuis .i. quas mihi ſaceres. ego volo te valere, ò mi Tiro primum cauſa .i. pp bonum tuum. tum.i.deinde, mea .i. pp vtilitatem meam.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Solicitus eſt pro Tyrone.

TVLLIVS TIRONI SVO S. P. D. ET CICERO, ET Q. PATER, ET Q. F. 6

VArie ſum affectus tuis literis, valde priore pagina perturbatus, paulum altera recreatus. quare nunc quidem non dubito, quin, quoad planè valeas, te neque nauigationi, neque viæ cõmittas. ſatis te mature videro, ſi plane confirmatum videro. De medico & tu bene exiſtimari ſcribis, & ego ſic audio. ſed plane curationes eius non probo: ius .n. dandum tibi non fuit, cum * κακοστόμαχος eſſes. ſed tamen & ad illum ſcripſi accurate, et ad Lyſonem. ad Curium vero, ſuauiſsimum hominem, et ſummi officij, ſummæque humanitatis, multa ſcripſi; in his, etiam vt, ſi tibi videretur, te ad ſe transferret. Lyſo enim noſter, vereor, ne negligentior ſit: primum, quia oẽs Græci: deinde, ꝙ cum à me literas accepiſſet, mihi nullas remiſit. ſed cum tu laudas. tu igitur, quid faciendum ſit, iudicabis. Illud mi Tiro te rogo, ſumptui ne parcas vlla in re, quod ad valetudinem opus ſit. ſcripſi ad Curium, quod dixiſſes, daret. medico ipſi puto aliquid dandũ eſſe, quo ſit ſtudioſior. innumerabilia tua ſunt in me officia; domeſtica, forenſia; vrbana, prouincialia; in re priuata, in publica; in ſtudijs, in literis noſtris. oĩa viceris, ſi, vt ſpero, te validum videro, ego pũto, te belliſſime, ſi recte erit, cum quæſtore Meſcinio decurſurum. non inhumanus eſt, teque, vt mihi viſus eſt, diligit. et cum valetudini tuæ diligentiſſime conſulueris, tum mi Tiro conſulito nauigationi, nulla in re iam feſtinare volo. nihil laboro, niſi vt ſaluus ſis. ſic habeto mi Tiro, neminem eſſe, qui me amet, quin idem te amet, et cum tua, et mea maxime intereſt te valere: tũ multis eſt curæ. adhuc, dum mihi nullo loco deeſſe vis, nunquam te confirmare potuiſti. nunc te nihil impedit, omnia depone: corpori ſerui. quantam diligentiam in valetudine tuam contuleris, tanti me fieri à te iudicabo. Vale mi Tiro, vale, vale; et ſalue. Lepta tibi ſalutem dicit, et omnes. Vale. vij. id. Nouemb. Leucade.

* .i. ſtomachoſus

HVB. VArie) Hæc epiſtola tota eſt plena ſuauitatis, & amoris, in qua Cic. oſtendit quantam curã habeat de valetudine Tironis, cui conſulit & quomodo agendum ſit cum medico, & quomodo nauigandum, & denique hortatur eum ad curãdum valetudinem, ſicut in omnibus ferè epiſtolis. [Priore pag.) debuerat.n. hæc epiſtola. Tironis ad Cic. impleuiſſe duas paginas, in quarum prima ſcripſerat de grauitate valetudinis ſuæ in altera de cura valetudinis & ſpe ſalutis. Itaq; Cic. dicit priore pagina ſe perturbatum, altera recreatum. [Nunc non dubito) Quia video per literas tuas tibi curæ eſſe vt cõfirmeris, & bene valeas. [Quo) Vt. [Viæ) Itineri. [Bene exiſtimari) Bonam eſſe opinionem. [Curatione) Modus curandi, bene, qa curatio proprie eſt medicorum. (Curat) [Ius) Repræhendit mecum, qui dederit ius ipſi Tironi laboranti ex ſtomacho, cum eum maxime cibus liquidus, & ſine ſubſtantia debilitet. [κακοστόμαχος) .i. malo, & debilitato ſtomacho. [Illum) Medicum, cui te commendaui. [Lyſouem) Amicum noſtrum. [Ad ſe) Domum ſuam. [Primum) Duo argumenta affert negligentiæ, & quia omnes Græci ſunt negligentes, quia literis ſuis nunquam reſcripſit. [Laudas) Dicit eum eſſe diligentem, & officioſum. [Ne parcas ſumptui) ne impenſam reſpicias. [Innumerabilia) Oſtendit ſe autepouere ſalutem Tironis omnibus vtilitatibus, quas ab eo vel acceperit, vel acccepturus ſit. [Domeſtica) Circa rem familiarem, diſcurrit.n.per quædam eius officia. [Forenſia) In foro mihi præſtita. [Vrbana) In vrbe Roma. [Prouincialia) In prouincia, cum eſſem in Cilicia. [Omnia viceris) .i. facies mihi maiora omnibus ſupradictis. [Ego puto) Hortatur Tironem, vt, ſi ei videtur, nauiget cum Meſcinio quæſtore cuius humanitatem laudat, & beneuolentiam erga Tironem. [Belliſſime) Optime. [Decurſurum) Nauigaturum. [Conſuli) Prouidero. [Laboro) Curo. [Tum multis eſt curæ) .ſ. te valere. [Adhuc) Vſque ad hæc tempus. [Dum mihi nullo loco, deeſſe vis) Dum magnæ curæ habes res meas, & eas diligentiſſime vis curare. [Omnia) Negocia. [Depone) Omitte. [Serui) Indulge. [Lepta) De quo vidimus lib. 3. epiſt. 7. qui fuerat in prouincia cum Cic. præfectus fabrorum. [Et omnes) Tibi ſalutem dicunt.

ASC. VARIE &c.) Tota hæc epiſtola ſuauitatis, & amoris Cic. in Tironem libertum ſuum plena eſt. Oſtendit autem quid cum medico pro ſalute ſua faciat. Ordo eſt. Ego ſum affectus .i. diſpoſitus varie .i. diuerſimode literis tuis, perturbatus valde priore pagina, recreatus paulum.i.modicum altera. Quare ego non dubito, quidem .i. ſaltem nunc, quin quo .i. vt, aut, quoad valeas planè.i.omnino, neque comitas te nauigationi neque viæ. Ego enim videro te ſatis mature.i.cito, ſi videro planè confirmatum. Tu &.i.ſimul ſcribis bene exiſtimari.i.iudicari de medico, & ego

audio ſic. Sed ego planè non probo curationes eius. Ius enim.i. ſuccos frigidus, non fuit dandum tibi cum eſſes κακοστόμαχος.i.mali ſtomachi, & difficilis digeſtionis, ſed tñ ego ſcripſi accurate, & ad illū, & ad Lyſonem .ſ. amicū. Vero, pro ſed, ego ſcripſi multa ad Curiū hoiem ſuauiſſimū, & ſummi officij.i.debiti obſequij, & ſummæ humanitatis.i.māſuetudinis, & beneuolētiæ. Et ſup. ſcripſi in lris.i.inter hæc multa, ſi videret tibi.ſ.vtile. ipſe transfert te ad ſe.i.in domū ſuam. Vereor .n. ne Lyſo noſter ſit negligentior .ſ.in te curando, & fouendo. Primum quia oēs Græci ſup. ſunt in officioſi, & multa pollicentes, & parum facientes deinde quod cum accepiſſet lrās à me nulla remiſit mihi. Sed tu laudas eum. Tu igitur iudicabis, quid ſit faciendum ò mi Tiro ego rogo te illud, ne parcas ſumptui in vlla re qua opus ſit ad valetudinem .ſ. tuam. Scripſit ad Curium ſup. vt daret medico ſup. id merce dij quod dixiſſes.ſ.illi dandum. Ego puto aliquid dandum ipſi.ſ.medico, quo .i. vt aut pp quod ſit ſtudioſior. Officia tua in me ſunt innumerabilia, domeſtica, forēſia, vrbana, ꝓuincialia.i. impenſa domi, foro, in vrbe, in prouincia, in re priuata, in rep. in ſtudijs, in literis nēis. Tu viceris.i.ſuperaueris omnia.ſ.officia, ſi videro, vt ſpero.ſ.me viſurum te validum. Ego puto te decerſurum.i.celeri nauigatione venturū, belliſſime.i.commodiſſime cum quæſtore Meſcinio, ſi erit rectè.i.profecte.i.proſpere tibi ſup. nō eſt inhumanus, & diligit te vt viſus eſt mihi. Et ò mi Tiro etſi conſulueris.i.opem tuleris, & proſpexeris diligentiſſime valetudini tuæ, tum.i.tunc multo magis conſulito nauigationi. Ego nulla .i. nō vlla non volo te feſtinare iā nulla re, nihilo laboro.i.laborioſe ꝑtendo, niſi vt ſis ſaluus. O mi Tiro habeto.i.firmiter teneto ſic, neminem eſſe q̃ amet me, quin idem amet te. Tu cum.ſ.ſit ita, quod te valere intereſt maxime tua, & mea, tū eſt multis curæ. dum adhuc nullo loco vis deeſſe mihi nunq̃ potuiſti te confirmare.i.firmū efficere. Nihil impedit nunc te, depone oīa, ſerui.j. indulge corpori, ego iudicabo me fieri tanctū à te, quanti diligentiā contuleris in valetudinē tuā. Vale, &c. inculcatio affectū exprimens. Lepta qui fuerat in Cilicia cū Cic. ꝓfectus Fabrorū, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatoria eſt epiſtola.

TVLLIVS, ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI S.P.D. 7

TErtiam ad te hanc epiſtolam ſcripſi eadem die, magis inſtituti mei tenendi cauſa, quia nactus eram, cui darem quàm quòd haberem, quid ſcriberem. igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibere in te diligentiæ. ad tua innumerabilia in me officia adde hoc. quod mihi erat gratiſſimum omnium. cum valetudinis rationem, vt ſpero, habueris, habeto etiam nauigationis. in Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis vt ego euntem Patras neminem prætermitto. cura, cura te mi Tiro. quando non contigit, vt ſimul nauigares; nihil eſt, quod feſtines: nec quidquam cures, niſi vt valeas. Etiam atque etiam vale. vij. id. Nou. Actio, veſperi.

H V B. TErtiam) Eodem ferè argumento, quo ſuperioribus epiſtolis, hortatur Cic. Tironem ad valetudinem curandam, & ad conſulendum nauigationi, ne feſtinet nimium, quando non potuit cum ipſo Cic. nauigare. [Tenendi inſt.) Seruandi incepti mei vt crebro accipias à me epiſtolas. [Igitur illa) ſ. ſcribam, quæ ſuperioribus alijs epiſtolis. [Quantum me diligis) Hāc enim ſententiam dixit Cic. ſupra epiſt. iiij. & vij. quæ præcedit hanc. [Adde hoc) Vt diligentiam adhibeas ad valetudinem tuam. [Cum valetudinis) Sic in præcedenti epiſt. & cum valetudini diligentiſſime conſulueris, tu mi Tiro conſulito nauigationi. [Vt) Sicút. [Neminem prætermitto) Cui non dem ad te literas. [Euntem Patras) Venientem Patras vbi tu es. [Actio) Vrbs eſt Epiri in ſinu Ambraciæ Acarnanum, & promontorium, á quo non procul victus eſt M. Ant. cum Cleopatra ab Auguſto.

Actium

A S C. TERTIAM &c.) Eodem ferè argumento quo in ſuperioribus epiſtolis hortatur Cic. Tironem ad valetudinem curandā, & ad conſulendum nauigationi dicens. Ego ſcripſi iam ad te tertiam epiſtolam eodem die, magis cauſa tenendi inſtituti.i.moris ac propoſiti mei. quia nactus eram cui darem, quàm q̄ haberem quid ſcriberem. Igitur illa quantū diligis me, tm̄ diligentiæ adhibe.i.confer in te. Adde ad innumerabilia officia tua in me, hoc .ſ. vt in te adhibeas tm̄ diligentiæ, quod erit mihi gratiſſimum omnium. Cum habueris rōnem.i.curam, & reſpectum valetudinis.ſ. tuæ. habeto ēt ſup. rationem nauigationis.ſ.vt recte fiat. Tu dabis omnibus euntibus in Italiam, literis ad me, vt ego neminem prętermitto euntem Patras.i.in eam vrbem vbi tu es.ſ.quin ei literas dem. Cura te ō mi Tyro quando.i.qm̄ non contigit.i.non eſt datum, vt nauigares ſimul.i.vna mecum, nihil eſt, q̄.i.nulla eſt cauſa cur feſtines, nec cures quidquam niſi vt valeas. Etiam atque ēt Vale. Actio.i.ab ea vrbe Epiri, aut ad illud promontorium ante quod Auguſtus, & Agrippa vicerunt Antonium, & Cleopatram. vij. Idus Nouembris veſperi .i. tempore veſpertino.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Petitoria, à ſolicitudine valetudinis Tyronis.

Q. CICERO TIRONI S. D. 8

MAgnæ nobis eſt ſolicitudini valetudo tua. nā tametſi qui veniunt, * ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα nunciant: tñ in magna conſolatione ingens ineſt ſolicitudo, ſi diutius à nobis abfuturus es, is, cuius vſum, & ſuauitatem deſiderando ſentimus. attñ quanquam videre te tota cogitatione cupio: tamen te penitus rogo, ne te tam longæ nauigationi, & viæ per hiemem, niſi bene firmum, committas, ne ue nauiges, niſi explorate. vix in ipſis tectis, & oppidis frigus, infirma valetudine, vitatur; nedum in mari. & via ſit facile abeſſe ab iniuria temporis. * ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, inquit Euripides. cui tu quantum credas, neſcio: egò certe ſingulos eius verſus ſingula eius teſtimonia puto. effice, ſi me diligis, vt valeas, & vt ad nos firmus, ac valens quamprimum venias. Ama nos, & vale, Q. F. tibi ſalutem plurimam dicit.

* .i. tuta quidem ſeu diuturna.

* .i. frigus aūt tenui corpori inimiciſſimū

H V R. MAgnæ) Oſtendit Q. Cic. quantæ ſolicitudini ſibi ſit valetudo Tironis, cuius abſentis deſiderio ſe vehementer moueri dicit, licet intelligat valetudinem eius diuturnam fore, ſed tamen ſine periculo, deinde monet ne nauiget per hiemem, cum frigus valde noceat macilentis qualis ipſe per ægritudinem factus erat. Poſtremo adiurat per eius erga ſe amorem, vt det operam vt valeat. [Qui veniunt) .ſ. illhoc vbi tu es. (ἀκίνδυνα) Sine periculo. [μὲν) Quidem κίνδυνος, periclitor. à vero dictio eſt negatiua, vel priuatiua apud Græcos. [χρονιώτερα δὲ) diuturniora aūt. χρόνιος diuturnus, & χρόνος, à quo comparatiuum hoc deductus eſt. [Conſolatione) Quod te ſine periculo eſſe intelligo. [Si diutius) Hoc eſt cauſa ſolicitudinis. [Deſiderando) quanto ergo magis ſentiremus ſi eſſet pñs. [Per hiemem) Per tps hiemis. [Explorate) Conſiderate, & cum magna diligentia, vt habeas nauem idoneam, bonos comites, & nauicularium non nimis feſtinantem. [Nedum) Multo minus. [Abeſſe iniuria temporis) .i. vitare frigus & iniuriam hiemis. [ψῦχος δὲ) Frigus autem. [λεπτῷ) Macilento. [χρωτὶ) Corpori. [πολεμιώτατον) Inimiciſſimum. [Inquit Euripides) Vt maior ſit fides huic ſententiæ ex Euripidæ ſumpta dicit. [Singula teſtimonia) Quæ non niſi ab homine fido admittuntur dicit ergo ſe eius verſibus habere fide tanquam teſtimonijs.

A S C. MAGNÆ nobis, &c.) Oſtendit quantæ ſolicitudini ſibi ſit valetudo Tironis, Cuius abſentis deſiderio ſe vehementer moueri dicit. Ordo eſt. Valetudo tua eſt nobis magnæ ſolicitudini, Nam tametſi qui veniunt.ſ.Patris, nūciant, μὲν.i.quidem ἀκίνδυνα .i. periculo, carentia, δὲ .i. autem, χρονιώτερα .i. longioris tpis, ſeu diuturniora ſup. eſſe nunc nauigandi negocia. Tñ ingens ſolicitudo eſt in magna conſolatione q̄ ſine periculo ſine ſi is eſt diutius abfuturus a nobis (loquitur de Tirone) cuius vſum.i.vtilitatem, & ſuauitatem ſentimus.ſ.per imaginationem deſiderando. Attamen q̄q̄ cupio tota cogitatione videre te, tñ rogo penitus ne cōmittas te per totam hiemem longæ nauigationi, & viæ niſi

bene

bene firmū, ne ue.i.vel ne nauigas niſi explorato.ſ.mari. Frigus vix vitatur in ipſis tectis & oppidis in valetudine ſup. ente te firma, nedū.i.ne dicam ꝙ ſit facile, abeſſe ab iniuria tpis in mari, & via. Vbi notandum nedum poni cum vna negatione negatiue, ψῦχος.i.frigus, δὲ .i. autem, λεπτῷ .i. macilento χρωτὶ .i. corpori, ſup. ἐστὶ.i.eſt, πολεμιώτατον inimiciſſimum, aut maxime hoſtile, inqt Euripides, cui .ſ. Euripidi, neſcio quantum tu credas. Ego certe puto ſingulos verſus eius ſingula teſtimonia.i.ex animi iudicio prolatos, vt dū iurati teſtimonia damus, quæ vera iudicamus dicimus. Effice ſi diligis me vt valeas, & vt venias ad nos quamprimum.i. ſtatim, aut primo quoque tempore firmus & valens. Ama nos, & Vale. Q. F.ſ. meus dicit tibi plurimam ſalutem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Itineris deſcriptio, reliqua hortatoria ſunt ad valetudinem.

TVLLIVS, ET CICERO TIRONI SVO S. D. 9

NOs à te, vt ſcis, diſceſſimus ad iiij. non. Nou. Leucadem venimus ad viij. id. Nou. ad vij. Actium. ibi pp tempeſtatem ad vj. id. morati ſumus, inde ad v. id. Corcyram belliſſime nauigauimus. Corcyræ fuimus vſque ad xvj. cal. Dec. tempeſtatibus retenti ad xv. cal. à portu Corcyræorum ad Caſſio pen. ſtadia cxx. proceſſimus. ibi retenti ventis ſumus vſq; ad ix. cal. interea q cupide profecti ſunt, multi naufragia fecerunt. nos eo die cœnati ſoluimus. inde auſtro leniſſimo, cœlo ſereno, nocte illa, et die poſtero in Italiam ad Hydruntē ludibundi peruenimus: eodemq́. vento poſtridie (id erat ad vij. cal. Dec. hora quarta Brunduſium venimus: eodemq́. tpe ſimul nobiſcum in oppidum introij Terentia, quæ te facit plurimi. Ad v. cal. Dec. ſeruus Cn. Plancij Brunduſij tandem aliqñ mihi à te expectatiſſimas lrās reddidit: datas id Nou. quæ me moleſtia valde leuarunt: vtinam oīno liberaſſent. ſed tñ Aſclapo medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. nunc quidem ego te hortor, vt oēm diligentiam adhibeas ad conualeſcendum tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. ſcio te omnia facturum, vt nobiſcum quamprimum ſis. ſed tamen ita velim, vt ne quid properes. Symphoniam Lyſonis velim, vitaſſes, ne in quartam hebdomadam incideres. ſed quando pudori tuo maluiſti obſequi, quam valetudini, reliqua cura. Curio miſi, vt medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet: me, cui iuſſiſſet, curaturum. equum, & mulum Brunduſij tibi reliqui. Romæ, vereor, ne ex cal. Ian. magni tumultus ſint nos agemus omnia modice. Reliquū eſt, vt te hoc rogem, & à te petam, ne temere nauiges. ſolent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſa. cautus ſis mi Tiro, mare magnum, & difficile tibi reſtat. ſi poteris, cum Meſcinio, (caute is ſoles nauigare) ſi minus, cum honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur. in hoc oēm diligentiam ſi adhibueris, teq́. nobis incolumen præſtiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam noſter Tiro vale. Medico, Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. Vale, ſalue.

HVB. NOs à te) Exponit Cic. oēm rationem nauigationis & viç Brunduſium vſque ex quo die diſceſſit à Tirone, deinde cum hortatur ad curandam valetudinem, poſtremo vt ſit cautus in nauigando, & ſi poſſit, nauiget cum Meſcinio prætore, ſin minus, nauiget cum aliquo cuius reſpectum habeat rector nauis ad nauigandum moderate. [Leucadem) De nuthanibus horum locorum diximus ſupra, & in hoc libro, & in alijs. [Hydruntem) Oppidum in finibus Italiæ quod Str. appellat Vrbiculam. [Ludibundi) Ludentes.i. cum voluptate, ſine moleſtia nauigationis. [In oppidum) Brunduſium. [Leuauerunt) Quia ſcribebas ſpem eſſe de ſalute, & te factum meliuſculum. [Omnino) Penitus. [Liberaſſent) Affirmantes te bene validum, & firmum factū eſſe. [Aſclapo) Qui erat Patrenſis, vt vidimus ſupra, & medicus vt in illa epiſtola: Aſclapone patrenſi, medico vtor valde familiariter. Prudentiam in te regendo. [Temperantiam) In victu. [Symphoniam Lyſonis) Intelligimus Tironem inuitatum eſſe à Lyſo ad aliquos cantus, & delectationes muſicas, quæ ei obſuerunt. Simphoniam autem poſuit pro tota celebritate, quam fecit Lyſo, quia ea celebritas maxime cantu muſico fuiſſet decorata. [In quartam hebdomadam) Qua eſſes iam liberā febri, ſi vitaſſes illam ſymphoniam. [Quando) Quoniam. [Pudori tuo) .i. quoniam voluiſti potius ob verecundiam ei obſequi quàm conſulere valetudini tuæ, nam Tiro, licet ægrotus, non auſus eſt negari Lyſoni. [Cura reliqua) .i. cura ſaltem vt nunc confirmeris. [Me cui iuſſiſſet) Senſus coniungitur cum ſuperiori, miſi Curio me cui iuſſiſſet .ſ. ſcurare, vt relinquerem tibi equum Brunduſij curaturum, vt relinquatur, legendum eſt relinqui, & non reliqui & eſt. Ordo miſi Curio me cui iuſſiſſet curaturum equum relinqui tibi Brunduſij.i. vt tibi relinquatur. [Ex cal. Ian.) .i. creatione magiſtratuum, qui cal. Ian. fiunt, vt alio loco diximus. Naſo. j. Faſt. Iamq́ue noui præeunt faſces noua purpura fulget, Et noua conſpicuum pondera ſentit ebur. [Modice) Ne nimium immiſceamus nos ijs tumultibus. [Queſtus) Lucri. [Difficile) Periculoſum à Patris ad Italiā vſq;. [Honeſto) Honorifice. [Auctoritate) Dignitate. [Moueatur) Vt nauiget Moderate, & interdum petat portus. [Nauicularius) Rector nauis, ſicut carucarius rector carucæ, & eſſedarius rector eſſedi. Sunt autem caruca, & eſſedum genera vehiculorum, ſed eſſedum gallicum eſt, vt ſepius diximus. [Omnia te habebo) .i. in omnibus mihi ſatisfeceris.

Hidrus. Ludibūdus. Symphonia. Quādo. Nauicularius. Carucarius. Eſſedarius.

ASCENSIVS.

NOS &c.) Exponit omnem rationem ſuæ nauigationis, & viæ Brunduſium vſque. deinde hortatur ad valetudinem curandam, & vt cautus ſit in nauigando cum Meſcinio ſi poteſt. Ordo eſt. Nos diſceſſimus à te vt ſcis, ad iiij. non. Nou. nos venimus Leucadem .i. ad eam partem Epiri ad viij. id. Nou. & venimus Actium .i. ad illud oppidum, ſeu promontorium Epiri ad vij. ſ. id. Nou. nos morati ſumus ibi. Inde nauigauimus belliſſime Corcyram ad v. idus. Fuimus Corcyra vſq; ad xvj. cal. Dec. retenti tempeſtatibus.i. ventis aduerſis & proceſſimus ad xij. cal. Dec. in portum Corcyreorum ad Caſſiopem, locus eſt iuxta portum, ſtadia cxx. Nos retenti ventis fuimus ibi vſque ad ix. cal. ſ. Dec. Interea multi qui profecti ſunt .i. diſceſſerunt cupide .i. nimis cito propter cupiditatem, fecerunt naufragia. nos cenati eo die. ſ. ix. cal. ſoluimus. ſ. retinacula nauium.i. diſceſſimus nauigio, inde peruenimus ludibundi.i. aſſidue ludentes, auſtro .ſ. vēto, leniſſimo cœlo ſupp. ente ſereno, illa nocte, & die poſtero in Italiam ad Hydruntem oppidum in finibus Italiæ, quod Str. appellat Vrbiculam, retinet tñ priſcum nomen, & poſt paucos adhuc annos à Turcis receptum eſt, & venimus eodem vento .ſ. & auſtro, poſtridiæ, id erat viij. cal. Dec. hora iiij. Brunduſium, oppidum illud cū portu Italiæ, & Terentia .ſ. vxor, introijt eodē tpe nobiſcū in oppidum, quæ. ſ. Terentia, facit .i. æſtimat te, plurimi. Seruus Cn. Planci reddidit mihi tandem aliqñ, ad v. cal. Dec. omnia repetit tandem aliqñ, ad v. cal. &c. vt deſiderij ſui vim explicet, Brunduſij literas à te .ſ. acceptas, expectatiſſimas .ſ. mihi datas. ſ. à te, id. Nou. quæ. ſ. literæ leuarunt pro leuauerunt.i. deonerauerunt me valde moleſtia. ſ. animi, vtinam liberaſſent me omnino. Sed tamen Aſclapo medicus confirmat .i. aſſerit planè te fore propediem valentem i. fortem, & ſanum. Quidem .i. certe aut præcipue nunc adhortor te vt adhibeas omnem diligentiam ad conualeſcendum. Ego noui prudentiam tuam, temperantiam, & ſup. amorem .ſ. tuum erga me. Scio te facturum omnia. ſ. quæ facta oporteat, vt ſis quam primum .i. valde cito, nobiſcum. Velim ſup. vt vitaſſes ſymphoniam.i. concentum, & cetera obiectamenta Lyſonis.i. ad quæ Lyſo te inuitauit, & induxit, ne incideres in quartam hebdomadam .i. quartum ſeptenarium .ſ. dierum à febri numerum, hoc eſt vt opinor in eam febris ſpeciem quam quartanam vocant, de qua in ſequenti epiſtola. Sed qñ maluiſti obſequi pudori tuo, non audendo refragari petitioni Lyſonis, ꝙ valetudini. ſ. bonæ, hoc eſt ſuſpicari cura reliqua.i. quę reliqua ſunt, ne. ſ. in grauiorem morbum recidas. Ego miſi.i. per epiſtolam ſignificaui Curio vt honos haberetur Medico, & daret tibi quod opus eſſet .ſ. habere, & ſupple miſi .i. ſignificaui me curatu-

rum ſup. ceddere cui iuſſiſſet. ſ. reddere. Ego reliq. tibi. i. ad vſum tuum Brunduſij, equum, & mulum. ſ. vt eis in redi tu vtaris. Ego vereor ne magni tumultus. ſ. ciuiles ſuit Romæ ex Cal. Ian. i. ex ſenatuſconſultus quæ tunc fient. Nos agemus omnia modice, ne. ſ. alteri partium inuiſi ſimus. Reliquum eſt vt eogem te hoc, & petam a te ne nauiges temere. i. inconſulte. Nautæ ſolent feſtinare. i. antequam bona ſit tempeſtas ſoluere, cauſa quæſtus. i. lucri ſui. O mi Tiro ſis cautus. Mare magnum, & difficile reſtat tibi. ſ. adhuc nauigandum. Si poteris ſup. nauigare cum Meſcinio. ſ. quæſtore, ſup. nauiga cum eo, quia is ſoleat nauigare caute. Si minus. i. ſi non poteris, ſupp. nauigare cum eo, nauiga cum aliquo homine honeſto, cuius auctoritate nauicularius. i. gubernatoe nauis moueatur. Si tu adhibueris omnem diligentiam in hoc, & ſeceris te incolumen nobis, ego habeo à te omnia. ſ. quæ peto. O noſter Tiro, vale etiam atque etiam. Ego ſcripſi diligentiſſime de te Medico, Curio, & Lyſoni. Vale, & ſalue.

PAVL. MAN. CASSIOPEN) Antea, Caſſoden, nos ex Plinio, & Strabone Caſſiopen eſtituimus.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Einſdem argumenti niſi quod in fine narrat quid in vrbe fiat, quæq; pericula vrbi immineant.

TVLLIVS, ET CICERO, TERENTIA, TVLLIA, Q. Q. TIRONI S.P.D. 10

ETſi opportunitatem operę tuę omnibus loci deſiderio: tñ non tam mea, q̃ tua cauſa doleo te non valere. ſed qñ in quartanam conuerſa vis eſt morbi: ſicenim ſcribit Curius: ſpero te, diligentia adhibita, etiam firmiorem ſore. modo ſac id, quod eſt humanitatis tuę, ne quid aliud cures hoc tpe, niſi vt quã commodisſime conualeſcas non ignoro, quantum ex deſiderio labores: ſed erunt omnia facilia, ſi valebis. ſeſtinare te nolo; ne nauſeæ moleſtiam ſuſcipias æger, & periculoſe hieme nauiges. Ego ad vrbem acceſſi prid. non. Ian. obuiam mihi ſic eſt proditum, vt nihil fieri potuerit honoratius. ſed incidi in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ, vel potius belli: cui cum cuperẽ mederi, &, vt arbitror, poſſem, cupiditates certorum hominum (nam ex vtraque parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. omnino, & ipſe Cæſar, amicus nr̃, minaces ad ſenatum, & acerbas literas miſerat: & erat adhuc impudens, qui exercitum, & prouinciam inuito ſenatu teneret: & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noſter, & Q. Casſius, nulla vi expulſi, ad Cęſarem cum Curione ꝓfecti erant. poſteaquam ſenatus conſulibus, prætoribus, trib. pl. & nobis, qui pro conſulibus ſumus, negocium dederat, vt curaremus, ne quid reſp. detrimenti caperet: nunquam maiore in periculo ciuitas fuit: nunquam improbi ciues habuerunt paratiorem ducẽ. omnino ex hac quoque parte diligentisſime comparatur. id fit auctoritate, & ſtudio Pompeij nr̃i, qui Cæſarem ſero cœpit timere. nobis inter has turbas ſenatus tñ frequens flagitauit triumphum: ſed Lentulus conſul, quo maius ſuum beneficium faceret, ſimul atque expediſſet. quæ eſſent neceſſaria de rep. dixit ſe relaturum. nos agimus nihil cupide: eoq. eſt noſtra pluris auctoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem tueretur. nos Capuam ſumpſimus. hæc te ſcire volui. Tu etiam atque etiam cura, vt valeas; literasque ad mittas, quotieſcunque habebis, cui des. Etiam atque etiam vale. Datum prid. id. Ian.

HVB. ETſi opportunitatem) Primum Cic. dicit ſe magis laborare de valetudine Tironis eius cauſa, q̃ ſua, deinde eũ hortatur ad ipſam valetudinem curandam, quę conuerſa erat in febrem quartanam. Poſtea vero exponit quemadmodum venit Romam in initijs bellorum ciuilium, & breuiter percurrit cauſas, & motum, & apparatum ipſorum bellorum. Poſtremo triumphum ſibi à ſenatu poſtulatum dilatumq. cauſa Lentuli cõſulis, ſe autem non inſtanter petere, ex quo magnam ſe adeptum auctoritatem modeſtiæ ſuæ, & in deſcriptione regionum Italiæ, quæ aſſignatæ eſſent vnicuique defendendæ ſe elegiſſe ſibi Capuam. [Opportunitatem) Vtilitatem, & commoditatem. [Vis) Magnitudo; furor. [Etiam firmiorem) Quia quartanæ, licet diuturnę ſint, non tamen periculoſæ ſunt. [Ex deſiderio noſtro) Quia à nobis abſis. [Moleſtiam nauſeæ) Commotionis ſtomachi, & vomitus, quæ ſolet fieri propter nauigationem. [Proditum) Exitum à ciuibus Rom. [Flammam) Incendium. [Vel potius belli) Quia iam erant arma parata. [Mederi) Remedium aſſerre. [Ex vtraq;) Cæſ. & Pomp. [Amicus noſter) Qui erat amicus noſter. [Minaces) Quia non decernebantur ſibi quæ ipſe petebat quæ videbuntur partim in ſequenti epiſt. & non referamus nunc hiſtoriam, ſcribunt Plut. in vita Cæſ. App. lib. ij. Suet. Tranquillus in vita Cæſ. [Exercitum) Quem videbantue deponere. [Prouinciam) Galliam. [Curio trib. pl.) Qui cum eſſet primum Cæſ. inimiciſſimus, vt alio loco diximus, grandi ære alieno preſſus à Cæſ. liberatus, & pecunia adiutus et amiciſſimus factus eſt. [Antonius, & Q. Cæ.) Trib. pl. [Nulla vi expulſi) Atque contra Appianus, ſic inquit. Conſules Marcellus, & Lentulus Ant. & Caſſium ſenatu excedere imperant, ne in tribunatu aſſidentes quidquam acerbius ab vllo patiant, Eam ob rem Ant. è trib. iratus diſcedit, &c. [Profecti erant) Rauennam. [Conſulibus) C. Mar. & Lent. erat autem is Cic. M. quem præcedenti libro conſulem factum fuiſſe gratulatus fuerat Cic. nõ frater germanus, ſed frater patruelis. i. conſanguineus. M. Mar. qui ſuperiore anno conſul fuerat. [Ne quid) Deerant verba, quibus vtebatur ſenatus erant ad conſulendum vtilitati reip. [Paratiorem d.) Quàm nunc eſt Cæſ. q. d. furioſiorem, quàm vnquam fuerit Catil. [Ex hac parte) Reip. [Sero) Quia ſemper putabit nihil ſibi aut reip. ab eo noceri poſſe. [Nobis) .i. pro nobis. [Triumphum) De rebus geſtis in Cilicia. [Suum beneficium) Erga me. [Maius mihi) Carius, & optatius, quoniam cito data vileſcunt. [Simul atque) Poſtquam. [Relaturum) De triumpho mihi decernendo. [Nihil cupide agimus) Non oſtendo me valde cupidum huius triumphi. [Deſcriptæ) Aſſignatæ. [Capuam) Ciuitatem Italiæ.

Oppor tunitas

Vis

Simul atque

ASC. ETSI opportuni. &c.) Primum dicit ſe magis laborare de valetudini Tironis eius cauſa quàm ſua, deinde iterum hortatur ad curandam valetudinem quæ in febrem quartanam conuerſa erat. Poſtea dicit ſe offendiſſe bella ciuilia Romæ triumphumq. ſuum dilatum cauſa Lentuli conſulis. Ordo eſt. Etſi. i. quanq. ego deſidero in omnibus locis opportunitatem. i. commoditatem tempeſtiuam operæ. i. operationis diligentis tuæ, tamen doleo non tam. i. tantopere cauſa mea, q̃. i. quantopere cauſa tua. Sed qñ. i. qm̃ vis. i. violentia morbi conuerſa eſt in quartanam. ſ. febrem (ſic. n. Curius ſcribit) ſpero diligentia erit adhibita. i. poſtquam diligentia erit adhibita te fore. i. futurum etiam firmiorem, modo. i. ſolum modo ſac, q̧ eſt humanitatis tuæ. i. quod pertinet ad humanitatem tuam, qua te, & me proſequeris, vr̃. n. ſibi non parcens in ſe humanus, vt Menedemus ille Terentianus ſeipſum crucians, hoc eſt ne cures hoc tpe aliud, niſi vt conualeſcas, quàm commodiſſime. Non ignoro quantum labores. i. labore, & moleſtia afficiaris ex deſiderio. i. quia quantum deſideres mihi inſeruire, ſed omnia erũt facilia. ſ. toleratu ſi valebis. i. ſanus, & firmus eris. Nolo te feſtinare. i. vt feſtines, ne æger ſuſcipias moleſtiam nauſeæ. ſ. ex aqua marina. & nauiges periculoſe hieme. i. tpe hiemali. Ego acceſſi ad vrbem. ſ. Romam prid. non. Ian. Proditum eſt obuiam mihi ſic, vt nihil potuerit fieri honoratius. Sed incidi in ipſam flammam. i. apertiſſimum incendium diſcordiæ ciuilis, vel potius belli, Cui cuperẽ mederi. i. remedium afferre, & vt arbitror poſſem. ſ. mederi, cupiditates certorum hominum (nam ſunt ex vtraq; parti qui cupiant pugnare) fuerunt mihi impedimento. Et ipſe Cæſar amicus noſter miſerat minares literas ad ſenatum, & erat adhuc impudens. i. ſine verecundia, & pudore, q teneret exercitum, & prouinciam ſenatu inuito. Et Curio meus. ſ. amicus, irritabat illum. ſ. Cæſarem. Antonius quidem noſter, & Caſſius ꝓfecti erant. ſ. rum hæc ſcriberem, ad Cæſ. cum Curione, nulla vi expulſi, q. d. propria ſponte. Poſtea ſenatus dederat conſulibus prætoribus trib. pl. & nobis, q ſumus ꝓconſules negocium, vt curemus ne reſp. caperet quid. i. aliquid

aliquid detrimenti, ciuitas nunquam fuit in maiore periculo. Ciues improbi .i. improbandi, qua contra remp. ſententes, nunquã habuerunt omnino, ducem paratiorem .ſ. q̃ nunc ſit Cæſar. Cõparatur .ſ. exercitus .i. acquiritur quoque .i. ẽt ex parte .ſ. noſtra, & reip. Id ſit auctoritate, & ſtudio Pompeij noſtri, qui cœpit timere Cæſ. ſero .i. nimis tarde. Senatus ſup. quamuis inter has turbas .ſ. cogeretur, tñ frequens, flagitauit .i. exegit nobis triumphum. Sed Lent. conſul, quod .i. vt faceret beneficium maius .i. auctius q̃ adificilius ad quæſitum, dixit ſe relaturum .i. conſulturum, de triumpho nõo, ſimul, atque .i. ſtatim poſtquam expediſſet ea, quæ eſſent neceſſaria de rep. Nos nil agimus cupide, & eo .i. tanto aut propterea auctoritas eſt .i. æſtimatur pluris. Regiones Italię ſunt deſcriptæ quam partem quiſque tueretur .i. defenderet. Nos ſum pſimus Capuam .ſ. tuendam. Ego volui te ſcire hæc. Tu cura etiam atque etiam vt valeas, & mittas literas ad me quotieſcunq; habebis cui des. Vale etiam atque etiam .i. iterum atque iterum. Datum pridie Idus .i. die qui præceſſit Id. Ian.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Pericula diſſenſionum ciuilium narrat, & vt valetudinem curet petit.

TVLLIVS s. d. TIRONI SVO. II

QVo in diſcrimine verſetur ſalus mea, et bonorũ omnium, atque vniuerſæ reip. ex eo ſcire pote, ꝙ domos nr̃as, et patriam ipſam vel diripiendam, vel inflammandam reliquimus. in eum locũ res deducta eſt, vt, niſi quis deus, vel caſus aliquis ſubuenerit, ſalui eſſe nequeamus. equidẽ vt veni ad vrbem, non deſtiti oĩa et ſentire, et dicere, et facere, quæ ad concordiam pertinerent: ſed mirus inuaſerat furor non ſolum improbis, ſed ẽt his. q boni hñr, vt pugnare cuperẽt, me clamante, nihil eſſe bello ciuili miſerius. Itaque, cũ Cęſar amentiã quadã raperetur, et, oblitus nominis, atq; honorũ ſuorum, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Aretium occupaſſet: vrbem reliquimus, q̃ ſapienter, aut q̃ fortiter, nihil attinet diſputare, quo quidem in caſu ſimus, vides. feruntẽ oĩno conditiones ab illo, vt Põpeius erat in Hiſpaniã: delectus, qui ſunt habiti, et pſidia nr̃a dimittantur: ſe vlteriorem Galliã Domitio, citeriorẽ Cõſidio Noniano (his .n. obtigerunt) traditurũ: ad conſulatus petitionem ſe venturum neque ſe iam velle abſente ſe rõnem hr̃i ſui: ſe pn̄tem trinundinum petiturum accepimus cõditiones, ſed ita, vt remoueat præſidia ex ijs locis, quæ occupauit; vt ſiue metu de his ipſis cõditionibus Romę ſenatus hr̃i poſſit. id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis, *nõ honeſtę, leges .n. imponuntur: ſed q̃duis eſt melius, q̃ ſic eſſe, vt ſumus. ſin aũt ille ſuis cõditionibus ſtare noluerit, bellũ paratum eſt, eiuſmodi tñ quod ille ſuſtinere non poſſit, preſertim cum à ſuis conditionibus ipſe fugerit. tm̃modo vt eũ intercludamus, ne ad vrbẽ poſſit accedere: qđ ſperabamus fieri poſſe: delectus .n. magnos habebamus: putabamusq. illũ metuere, ſi ad vrbem ire cœpiſſet, ne Gallias amitteret, quas ambas hẽt inimiciſſimas p̃ter tráſpadonos: ex Hiſpaniaq. ſex legiones, & magna auxilia, Afranio, & Petreio ducibus, hẽt à tergo. vr̃, ſi inſaniet, poſſe opprimi: modo vt vrbe ſalua. maximã aũt plagam accepit, ꝙ is q ſummã auctoritatem in illius exercitu habebat, T. Labienus ſocius ſceleris eſſe noluit, reliq̃t illum, & nobiſcum eſt: multiq. idẽ facturi eſſe dr̃. Ego adhuc oræ maritimæ præſum à Formijs. nullũ maius negociũ ſuſcipere volui, quo plus apud illũ meæ literæ, cohortationesq. ad pacem valerent ſin aũt erit bellũ, video me caſtris, & certis legionibus p̃-

* alias, non .n. honeſtæ

futurum. Habeo ẽt illam moleſtiam, ꝙ Dolabella nr̃ apud Cæſarem eſt. Hæc tibi nota eſſe volui. quæ caue te perturbent, & impediãt valetudinem tuam. Ego Varroni, quem cum am̃itiſſimum mei cognoui, tum ẽt valde tui ſtudioſum, diligentiſſime te cõmendaui, vt, & valetudinis tuæ rõnem hr̃et, et nauigationis, et totum te ſuſciperet, ac tueretur; quem omnia facturũ confido: recepit .n. et mecum locutus eſt ſuauiſſime. Tu qñ eo tpe mecum eſſe non potuiſti, quo ego maxime operam et fidelitatem deſideraui tuã; caue feſtines aut cõmittas, vt aut æger, aut hieme nauiges. nunq̃ fero te veniſſe putabo, ſi ſaluus veneris. adhuc neminẽ videram, q te poſtea vidiſſet, q̃ M. Voluſios, à quo tuas literas accepi: quod nõ mirabar: neq; enim meas puto ad te lr̃as tanta hieme perferri. ſed da operam, vt valeas: et, ſi valebis, cum rectè nauigari poterit, tum nauiges. Cicero meus in Formiano erat; Terẽtia, et Tullia Romæ. Cura vt valeas. IIII. kal. Febr. Capua.

QVo in diſcrimine) Hac epiſtola longe plenius, q̃ præcedenti expoſuit Cic. bellorũ ciuilium cauſas, & tumultum & pericula. Deinde conſilia, & ſententiam ſuam de ijs bellis, rogatq. Tironem ne moleſtiam vllam capiat de ijs rebus ne impediant eius valetudinem, quam hortatur vt diligenter curet, monetque eũ poſtremo q̃uo nauigare, debeat. nulla ferè difficultas eſt in verbis. [Diſcrimine) Periculo. [Diripiendã) Vertendam in prædam. [Reliquimus) Quia fugimus Capuam, vbi ſunt Põp. exercitus. [In eũ locum) In talem ſtatum. [Vt veni) Poſtq̃ veni. [Omnia ſentire, & dicere) Hoc ẽt teſtatur Appian. Cic. de concordia egiſſe. [Eos) Qui boni viri hñr, notat conſules, q con tradicebant oĩbus, quæ Cic. conſulebat. [Ariminum, Piſaurũ) Vrbes ſunt Sennonũ in Italia iuxta ſinu Adriaticum. has aũt vrbes primum occupauit Cæſ. Luc. Vicinumq. minax inuadit Ariminum, & Suet. Picenum, Vmbriam, Ethruriam occupauit, rõnem aũt affert App. cum de Octauiano loquitur, q̃a inde erat facilis incurſus, & inuaſio, & Sct. lib. v. cum dicit. Annibalem vſum eſſe hac via. [Quàm ſapienter) .ſ. reliquerimus. [Nihil attinet diſputare) Quia conſtat, & timide, & ſtulte nos feciſſe, ſed vt, inquit, Luc. Danda tñ venia eſt tantorũ danda malorum Pomp. fugiente timenti. [Erat in Hiſpaniam) Quam erat ſortitus eo anno. [Dimittantur) Ne habeamus milites in Italia. [Obtigerunt) Sorte euenerunt. [His) Domitio, & Conſidio. [Se traditurũ Domitio) Si nam L. Dom. Cæſ. ſucceſſor nominatus fuerat, & is Domitius eſt quẽ poſtea Cæſ. Corfinij in deditionem accepit atq; dimiſit. [Se venturum) Romam ad comitia conſularia. [Trinundinũ) Nundinæ dies erat ſm Feſtum feriatũ quo populus ad vrbem mercãdi cauſa ꝯueniebat. Macr. in Satur. negat nundinas fuiſſe ferias, ſed Romanos inſtituiſſe nundinas, & octo q̃dem diebus in agris ruſtici opus facerẽt, nono aũt intermiſſo rure ad mercatum, legeſq. accipiendas Romam venirent, vt ſcita atq; conſulto frequentiore populo referrent, q̃ trinundino die prępoſita à ſingulis atq; vniuerſis facile noſcebantur, vnde ẽt mos tractus, vt leges trinundino die p̃mulgarentur, ea re ẽt candidatis vſus fuit in comitium nundinis venire, & in colle conſiſtere. vnde corã poſſet ab vniuerſis videri, ſed hęc oĩa diligentius, & hr̃i cœpta, & poſt abolita poſtq̃ trinundino ẽt ob multitudinem plebis frequentes adeſſe cœperunt. Hæc Macr. ſignificat aũt trinundinum aliud eſſe q̃ nundinas, licet aperte non declaret quid ſit, puto aũt eſſe trium dierum ſpatium ad hñda comitia creãdorũ magiſtratuum cauſa, vt verba Macr. ſuprapoſita ſigñant, & Liu. lib. 3. Poſtq̃ vero comitia decẽuiris creandis in trinundinum indicta ſunt. Laur. tñ Valla legit trinum nundinum quod minus probo. Quidam ẽt accipiunt nõ pro ſpatio trium dierũ, ſed pro loco quod tribus in locis vno die fierent comitia, probo tñ magis priorem ſenſum. [Ex ijs locis) Arimino, Piſauro, &c. [Non honeſtæ) Quia videmur ei parere, cui deberemus imperare. [Leges imponuntur) Nobis à Cæſ. & eſt rõ, quare pax non ſit honeſta. [Quiduis) Quod libet ẽt minus honeſtum. [Sicut ſumus) In tanta perturbatione rerũ, & metu. [Inſtare ſuis conditionibus) .i. ſi noluerit ſeruare conditiones quas fecit, vt ſupra vidimus, & quas nos accepimus. [Suſtinere) Tueri. [Suis) Quas ipſe propoſuit nobis, non aũt nos eis. [Intercludamus) Impediamus opponendo exercitus. [Delectus) Fa

H V B.

Núdi Trin dinæ

ctus in Italia.[Gallias)Vlteriorem,& citeriorẽ. [Tranſpadanos) Qui tranſpadanum incolunt in Gallia Ciſalpina. [Sex legiones habet) Non ſuas,ſed ſibi inimiciſſimas,& aduerſas.as his legiones poſtea Cæſ.appellatis partibus de rep. inuaſit,is autem præerant Petreius,Afranius,& M. Varro. [Si inſaniet) Si qd inſane, & furiose, fecerit contra ea,quæ nobiſcum pactus eſt. [A tergo) à poſteriori parte .ſ. à legionibus,q̃ ſunt in Hiſpania, a tergo aũt à latere.& à fronte vocabula,ſunt cõmode ad exercitum tranſlata.[Maximam plagam) Maximum damnum,tranſlatio à corpore,quod plag.i.percuſſione debilitari ſolet. [Labienus) Is vnus ex ducibus Cæſ.in bello poſtq̃ vidit Cæſ.mouiſſe bellum aduerſus patriam eum reliquid & ad Pomp. tranſiuit. [Sceleris) Impij & ſcelerati belli ciuilis,Luc. Iusq; datum ſceleri canimus.[Multi)i.e ducibus,& militibus Cæſ.[Facturi)Idem quod fecit Labienus.[Oræ maritimæ) Regione vicinæ mari. [A Formijs) Vrbe Campaniæ.i.vſq; a Formijs.[Quo)Quare.[Plus valerent)Quia plus obtemperauit meis exhortationibus, qa vidit me nõ ſuſcepiſſe aliud maius negocium pter ſe, q̃ vt ſeruarem illam regionem,cui præerant.[Certis) Quibuſdam. [Præfuturum) Facient.n. me ducem quarundam legionum. [Noſter)Et gener & amicus. [Impediant) Moleſtiæ,n.& ſolicitudines ſolent, vel impedire valetudinem,vel interdum renouare morbum.[A.Varroni)Is erat Patris vbi ægrotabat Tiro. [Totum te).i.omnia quæ ad te pertinent.[Recepit)Promiſit. [Eo tpe) Quo primum Romam aduenit, & de triumpho mihi decernendo agebam; in quo potuiſſes mihi prodeſſe. [Caue) Feſtines, caue ne propter animum, nam

Cõmittere caue negationem habet ſenſu inde incluſam, [Committas) Ne facias hoc vt nauiges æger, &c. eſt autem interdum committere

Saluus facere cum errore,& repræhenſione vt non cõmittam vt me decipias. [Saluus) Incolumis.[Quod) Neminem te vidiſſe poſt M. Voluſium. [Tanta hieme) Vel tẽpeſtate maris, vel ẽ tpe hiemis, q difficillima eſt nauigatio, Iuuen. Menſem quidem hiemæ cũ iam mercator Iaſon Clauſus,& armatis obſtat caſa candida nautis Grandia tollunt cryſtalla. [Recte) Cõmode,& tutæ [In Formiano) In agro Formiano.[Romæ) erant cũ ſcripſi has literas,

A S C. QVO &c.) Exponit bellorum ſtudium ſeminaria dicens,tu potes ſcire in quod diſcrimine ſalus mea,& oium bonorum, atque vniuerſa reip. verſetur,ex eo q reliquimus domos noſtras,& patriam ipſam vel diripiendam, vel inflammandam,aduentante .n. Cæſ.omnes fugerunt. Res eſt deducta in eum locum vt niſi qs.i.aliquis deus,vel caſus aliqs ſubuenerit nequeamus eſſe ſalui. Equidem.i. ego quidem, veni ad vrbem.ſ.ex prouincia,non deſtiti,& ſentire,& dicere,& facere oia quę pertinerent ad concordiam .ſ. Cæſ. & Pompeij. Sed mirus furor inuaſerat.ſ.præcordia,aut legere,inſerſerat,non ſolum impijs, ſed ẽ ijs q hñt boni,vt cuperent pugnare,me clamante nihil eſſe miſerius bello ciuili. Itaq; cum Cæſar raperetur quadam amentia,& oblitus nominis atque bonorum ſuorum occupaſſet, Ariminum, Piſaurum,Anconam,Aretiũ, nos reliqmus vrbem .ſ. Romam, q .i. quantum ſapienter, aut q̃ fortiter nihil attinet diſputare.i.diſcutere. Quo quidem,&c. Ordo eſt. Quidem.i.certe. Eſt tñ expletiua coniunctio plus ad ornatum q̃ ad ſniam faciens, tu vides .i. intelligis, in quo caſu nos ſimus. Conditiones.ſ.pacis feruntur omnino ab illo.ſ.Cæſare, vt Pomp. eas.ſ.cũ imperio,in Hiſpaniam,& ſup.delectus.i.militum nouorum ſcriptiones,qui ſunt habiti.i.quæ iam ſunt factæ,& præſidia nra .i. quæ impoſuimus vrbibus contra Cæſ. dimittantur, & ſup.offert,ſe traditurum Domitio Galliã vlteriorem .i. remotiorẽ ab Italia,& ſup.Cõſidio Nouiano Galliam citeriorem.i.viciniorem,& q citra Alpes eſt . Enim.i.quia,ſup.dictæ prouinciæ obtigerunt.i.ſorte his.ſ.duobus Domitio,& Conſidio,& ſup. ſe venturum ad petitionem cõſulatus.Neque.i.& non,& ſup.dixit ſe non velle rõnem.i.puum reſpectum fieri.i.de ſe, aut in ſe hit ſe iam abſente,& ſup.dixit,aut obtulit ſe pñtem petiturum trinundinum.i. ſpatium trium dierum pro nundinis.i.dicendis, &.i.nunciandis nouis,ſeu legibus,ſeu feſtis populo ex agro in vrbẽ cõuocato. Nos accepimus conditiones .ſ. oblatas a Cæſ.ſed ita remoueat præſidia .i. armatos milites ad cuſtodiam locorum ſocterum impoſitos,ex his locis quæ occupauit , vt ſenatus poſſit hri Romæ , de ijs ipſis, conditionibus . Si ille.ſ.Cæſar fecerit id.i.amouerit præſidia,ſpes eſt pacis. Non.n.leges.i.cõditiones pacis honeſtæ.i.ſenatui honorificæ imponuntur .ſ. à Cæſ, quaſi iam tunc,dño, ſed quid.uis eſt melius.i.quælibet conditio eſt melior q̃ eſſet ſicut ſumus. Sin autem.i.ſed ſi,ille .ſ. Cæſ.noluerit inſtare .i.inniti cõditionibus ſuis, .ſ. nõ aliter admittendo pacem,bellum eſt paratum,tñ eiuſmodi .i.tale aut tam magnum contra Cæſ, quod .i. quale,aut quantum ſup. Cæſar non poſſit ſuſtinere,preſertim cum ipſe fugerit.i.meticuloſe diſceſſerit à conditionibus ſuis tantummodo.i.eo ſolum dato.Vt intercludamus eũ.i.ei facultatem præripiamus,ne poſſit accedere ad vrbem quod ſperabamus poſſe fieri, habebamus .n. delectus magnos , & putabamus illum metuere ſi cœpiſſet ire ad vrbem.ſ. Romam,ne amitteret Gallias .ſ. vlteriorem , & citeriorem.quas ambas habet municiſſimas.ſ.pſidijs ſuis,pter tranſpadanos.ſ. eos Gallos,qui tranſpadum incolunt. Et ſex legiones .ſ. Romanorum, & magna auxilia.ſ.ſociorum,vñt haberi a tergo.ſ. Cæſ.i.vt tollent illi a tergo ex Hiſpania, Afranio,& Petreio ducibus quos tñ Cæſar ad deditionem compulit,ſi ſup.Cæſar inſaniet .i.temere omnia audebit,ſupp. videtur poſſe opprimi,modo .i. dum modo id fiat vrbe.ſ.ſalua . Autem.i.ſed,Cæſar ſupp.accepit maxima plagam .i. maximum incommodum , q is videlicet T. Labienus, qui habebat ſummam auctoritatem in exercitu illius , noluit eſſe ſocius ſceleris eius.ſ.in patriam incepti,ſed ſupp. reliquit illum,& eſt nobiſcum, & multi .ſ. alij boni viri, dñr facturi eſſe idem.i.relicturi illum. Ego præſum.i.protectioni ſum adhuc oræ maritimæ.i.regioni ad mare iacenti,a Formijs, nullum.i nõ vllum,non volui ſuſcipere vllum negocium maius, quo.i.vt literæ, & cohortatione meæ ad pacem, valerent plus, apud illum .ſ. Cæſ. Sin autem .i. ſed,ſi bellum erit,ego video me præfuturum caſtris,& certis.i.quibuſdam legionibus. Ego habeo etiam illam moleſtiam .i. cruciatum animi , q Dolabella noſter quia gener Cic.eſt apud Cæſ. Ego volui hæc eſſe nota tibi . quæ caue ne perturbent te,& impediant valetudinem tuam . Ego commendaui te diligentiſſime A.Varroni .ſ. Patris agenti quem cognoui cum .ſ. ita ſit q amantiſſimum mei,tum etiam valde ſtudioſum tui .ſ. tibi optime volentem, vt haberet rationem,& .i. ſimul valetudinis tuæ,& nauigationis, & ſuſciperet.i.in cuſtodiam ſuam aſſumeret,ac tueretur te totum , quem ego confido , facturum omnia. Enim.i.quia,ipſe recepit.i.promiſit, & locutus eſt mecum ſuauiſſime . Tu qñ.i.qm non potuiſti eſſe mecum eo tpe quo ego deſideraui maxime operam .i. diligentiam , laborem, & fidelitatem tuam,caue ſupp. ne feſtines, aut committas,vt nauiges,aut æger, aut hieme . Ego nunquam putabo te veniſſe ſero.i.nimis tarde ſi veneris ſaluus. Ego neminem videram adhuc.ſ.cum hæc ſcriberem, qui vidiſſet te poſteaquam M. Voluſius ſup. vidit te , à quo accepi literas tuas,quod non mirabar.Neq;.n.puto meas literas perferri.i.ad finem vſque ferri ad te tanta hieme.i.tempeſtate pcelloſa durante.Sed da operam vt valeas,etſi valebis.i.ſanus eris nauiges tum.i.tunc,cum.qñ poterit nauigari recte.i.ſine periculo Cic. meus.ſ.filius erat.ſ.cum has ſcriberem,in Formiano.ſ.villa noſtra Formiana. Terentia .ſ. vxor,& Tullia.ſ.filia ſup. erant Romæ. Cura vt valeas. Datum ſup. ẽ Capua, 4. cal. Feb.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatoria, & nunciatoria.

TVLLIVS TIRONI S. 12

EGo verò cupio te ad me venire : ſed viam timeo grauiſſime ægrotaſti : inedia,et purgationibus, et vi ipſius morbi conſumptus es. graues ſolent offenſiones eſſe ex grauibus morbis, ſi qua culpa commiſſa eſt. iam ad id biduum, quod fueris in via,dum in Cumanum venis , accedent cõtinuo ad reditum dies quinque . ego in Formiano ad iij. cal. eſſe volo ibi te vt firmũ offendam,mi Tiro effice. literulæ meæ, ſiue nræ , tui deſiderio oblanguerunt . hac tñ epiſtola, quam Acaſtus attulit,oculos paulum ſuſtulerũt . Põpeius erat apud me,cum hæc ſcribebam. hilare,et libenter ei cupienti audire nra , dixi,ſine te omnia mea mutua eſſe . tu muſis noſtris para vt operas reddas. nra an diem dictam fient : docui .n. te fides * ἐτυμως quod haberet. fac plane vt valeas . nos ad ſummam. Vale. xiiij. cal. *.i. notationẽ

EGo vero) Scripſerat Tiro ſe venturum ad Cic.ſi ipſe vellet , itaq; reſcribit Cic. ſe cupidũ eſſe,vt Tiro ad ſe veniat. ſed timet,ne ex via periclitetur,quia oia,quæ malo regimine fiunt ab ijs,qui grauiter ægrotauerunt,periculoſa ſunt,deinde facit eum certiorem ſe fore in Formiano,dicitque ſe Pompeio dixiſſe omnia ſua mutua eſſe ſine Tirone. [Vero) Poteſt eſſe,& expletiua,& affirmandi particula.[Viam)Periculum viæ. [Grauiſſime) HVB. Vero Grauiſſimo

me)Vehementiſſime.periculoſiſſime.[Cõſumptus)Deliberatus. Inedia Fames [Inedia)A fame,ſed fames ſempee eſt cũ appetitu edendi.Inedia vero eſt ſine appetitu, vt in ægrotis, vnde melius inedia dicetue abſtinentia vel impotentia comedendi.i.non comeſtio.[Purgationibus)Quæ medicinis fiunt.[Vi)Magnitudine.[Offenſiones) Nocumenta.[Si qua culpa cõmiſſa eſt) Si quid eſt factum præter ordinem,& regulam medicorum. [Iam ad id) Ex his verbis intelligimus Tironem fuiſſe iã in Italia,cum hæc epiſtola ſcripta eſt. Bidui [Biduum)Spatium duorum dierum.[Accedent,) q.d.ad te puto. hoc velle dicere quod quia ſit debilitatus, quinque dias ſumet in redeundo.[Id)Itar,quod inueniendo duobus diebus confecerit.[In Cumanum)Ad me.[Offendam)Inueniam.[Siue noſtræ) Correctio,quia habebat Cic.Tironem adiutorem ſtudiorũ ſuorum. Oblanguere [Oblanguerunt) Debilitatæ ſunt: ſumptum ab ægrotantibus,qui languere dñr.[Suſtulerunt oculos)Perſeuerauit in trãſlatione, nam ſolent ægrotantes oculos multum tenere demiſſos, vel clauſos. dicit igitur literas ſuas recreatas epiſtola Tironis ab Acaſto allata eleuaſſe aliquãtulum oculos, & quodammodo reſpiraſſe.[Apud me) Domi meæ.[Noſtra)Res noſtra.[Muta eſſe) Tacita.i.me neſcire loqui,& aliquid dicere ſine te.[Reddas operas)Reſtituas operas intermiſſas.i.vt reuertaris ad muſas noſtras. [Noſtra dicta)Noſtra promiſſa. [Ad diem)Quam conſtitui quæ autem eſſent hæc promiſſa, non facile intellegi poteſt. quidam dicunt fuiſſe promiſſiones libertatis, ſed puto eum iam fuiſſe liberũ,cum hæc ſcripta ſunt, licet inferius ſit epiſtola Q. fratris ad Cic.gratulatoria de libertate Tironis,hæc aũt promiſſa puto fuiſſe de aliqua pecunia ei donanda ꝑ emptione fundi. quem infra à Tirone emptum,videbimus.[ἕτοιμον)Promptum. [Nos ad ſummum).ſ. valeamus.i.optime,vt non poſſemus melius valere.

ASC. EGO &c.)Scripſerat Tiro ſe venturum,modo Cic.id cuperet,ad quod rñdet: Ego vero.i.veraciter,cupio te venire ad me. ſed timeo viam onera viæ. tu ægrotaſti grauiſſime,cõſumptus.i. exhauſtus es inedia.i. abſtinentia à cibo, & purgationibus, & vi ipſius morbi,offenſiones ex grauibus morbis.i.poſt graues morbos,ſolent eſſe graues. Si qua.i. aliqua culpa commiſſa eſt.ſ.poſt morbum. dies quinq; accedent iam continuo ad reditum.i.priuſquam redieris,ad id biduũ quod fueris in via. dum.i.donec. veneris.i.potueris venire in Cumanum.i.in villam Cumanam. Ego volo eſſe in Formiano, ſup.vſque ad iij. Cal.ſ.ſequentis menſis. effice ò mi Tiro,vt offendam.i.inueniam te ibi firmum.i.valentem. Literulæ meæ ſiue noſtræ.i.cõia ſtudia,oblanguerunt deſiderio tui.tñ ſuſtulerunt.i.erexerũt paululum oculos hac epiſtola, quam Acaſtus attulit.Põpeius erat apud me cum ſcribebam hæc ego dixi ei cupienti hilare,& libenter audire noſtra.ſ.ſcripta, omnia mea eſſe muta ſine te. para vt reddas muſis noſtris operas.i. ſolitas lucubrationes. Noſtra dicta.i.promiſſa,fient ad diem.ſ. ſtatutum,docui enim te quod ἕτοιμον.i.impetramentũ veræ ſignificationis haberet fides. de qua in primo offic. dicitur, quod fiat dictum non ergo legendum ἕτοιμον. Fac vt valeas planè.i.plenè. Nos,ſup. valemus ad ſummum.i. optimum valetudinem.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria, & hortatoria.

TVLLIVS TIRONI s. 13

AEgypta ad me venit prid.id.Apr.is etſi mihi nũciauit te planè febri carere, et belle habere: tñ, ꝙ negauit te potuiſſe ad me ſcribere, curam mihi attulit, et eo magis, ꝙ Hermia, quem eodem die venire oportuerat,non venerat. incredibili ſum ſolicitudine de tua valetudine: quaſi me liberaris,ego te omni cura liberabo. plura ſcriberem, ſi iam putarem libenter te legere poſſe. ingenium tuum,quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibiq́. conſeruandum. cura te etiam atque etiam diligenter. Vale.

Scripta iam epiſtola,Hermia venit. accepi tuam epiſtolam vacillantibus literulis: nec mirum, tuam graui morbo. Ego ad te Aegyptam miſi,quòd nec inhumanus eſt,et te viſu eſt mihi diligere; vt is tecum eſſet, et cum eo coquum, quo vtereres. Iterum vale.

AEgypta) Dicit Cic. ꝙ licet ab Aegypta intellexerit Tironem carere febri,tamen quia intellexit eum non potuiſſe ſcribere,fuit vehementer ſolicitus de eius valetudine, hortatur autem eum,vt ingenium ſuum totum conferat ad ſe cõfirmandum,deinde dicit ſe accepiſſe ab eo epiſtolam literis vacillantibus ſcriptam,quod non miratur,quia ſcit eum nondum poſſe habere manum firmam propter morbum. [Aegypta) Propriũ nomen ſerui.[Planè)Omnino.[Quòd)Quia.[Hermia)Propriũ nomen ſerui. [Quem oportuerat venire)Qui debuerat venire. [Eodem die) Quo Aegypta venit quem exiſtimabam non veniſſe,quia propter aliquem caſum tuum eſſet retardatus. [Qua ſol.) Si me liberaris,vt te firmum reddas. [Omni cura)De eo quod tibi promiſi.[Libenter)Aegrotis enim morbo debilitatis multitudo verborum ſolet eſſe moleſta. [Scripta) Hæc particula addita eſt poſt finem epiſtole,vt patet,quia his ſcriptis venerat Hermia, qui attulerat literas à Tirone, ſed male ſcriptas manu proptee debilitatem morbi vacillante.[Vacillantibus)Non firmiter neq; æqualiter ſcriptis. Nec mirum literas tuas fuiſſe vacillantes.[Inhumanus) Durus in ſeruiendo. [Quo vtereree) Quem haberes ad vſum tuum. HVR. Planè

AEGYPTA &c.)Dicit ſe intellexiſſe Tironem conualuiſſe, ſed quia nihil ſcripſit,deterius ſuſpicari. Ordo eſt. Aegypta,proprium eſt ſerui,venit ad me pridie.i.die præcedẽte Id.Apr. Is etſi nunciauit mihi te carere.i.liberum eſſe planè.i. omnino,febri, & habere belle.i.meliuſcule,tñ attulit mihi curam.i.ſolicitudinem, ꝙ te negauit te potuiſſe ſcribere ad me, & eo.i.tanto magis.ſ.attulit curam, ꝙ Hermia nõ venerat, quem oportuerat venire eodem die. Ego ſum incredibili ſolicitudine de valetudine tua,qua ſi liberaris pro liberaueris me,ego liberabo te omnia cura. Ego ſcriberẽ plura, ſi putarem te poſſe legere libẽter. Confer.i.applica ingenium tuum, quod ego facio.i.exiſtimo maximi,ad te conſeruandum mihi, & tibi. Cura te etiam atque etiam diligenter. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Nunciatoria, & hortatoria.

TVLLIVS TIRONI s. 14

ANdricus poſtridie ad me venit. ꝙ expectaram. itaque habui noctem plenam timoribus,ac miſerijs. tuis literis nihilo ſum factus certior, quo modo te hñes: ſed tñ ſum recreatus. ego omni delectatione,literiſq́. careo: quas ante,q̃ te videro,attingere nõ poſſum. Medico mercedis,quantum poſcet, promitti iubeto: id * ſcripſi ad Mummium. Audio te animo angi,et medicum dicere, ex eo te laborare. ſi me diligis excita ex ſummo tuas literas, humanitatemq́ue, propter quam mihi es cariſſimus. nunc opus eſt te animo valere, vt corpore poſſis. id cum tua, tum mea cauſa facias, à te peto. Acaſtum retine,quo commodius tibi miniſtretur. conſerua te mihi. dies promiſſorum adeſt: quem etiam repræſentabo,ſi adueneris. Etiam atque etiam vale. iij. id. hora iij.

* alias, ſcripſi Vmmiũ

ANdricus) Quidquid hac epiſtola dicit Cic. ſignificat ſolicitudinem ſuam de valetudine Tironis, quem hortatur vt curet valere,& retineat Acaſtum ſeruum apud ſe.[Andricus) Seruus.[Venit)A te. [Noctem) Quia timui eum retardatum eſſe propter aliquem morbum tuum. [Miſerijs) Solicitudinia. [Nihilo) Pro nihil. [Quas) Literas. [Poſcet) Poſtulabit. [Ex eo.) Quod animo angeis.[Laborare)Aegrotare.[Excita ex ſomno literas tuas).i.fac vt literæ tuæ quæ ſopitæ fuerunt hactenus propter morbum, tam excitentur tanquam à ſomno. [Humanitatem) Doctrinam.[Vt corpore poſſis).ſ.valere.[Animo valere).i.lætum eſſe, & nulla cura affici.[Miniſtretur) Inſeruiatur. [Promiſſorum)Quæ tibi feci. [Quem) Diem. [Repræſentabo) Effectu oſtendam,quia præſtabo promiſſa. HVR. Nihilo Humanitas

ASC. ANDRICVS &c.) Amatoria ſcribit ſolicitudinem ſuam de Tirone,dicens. Andricus,nomen eſt ſerui forte ex Andro,vt Aegypta ex Aegypto, venit ad me poſtridie.i.die poſteriore quã expectaram.i.expectaueram.Itaq; habui noctem plenam timoribus,

bus,ac miſerijs. Tum.i.inſuper,nihilo.i.in nullo factus ſum certior literis.ſ.quas attulit quomodo haberes te,ſed tamen ſum recreatus. Ego careo omni delectatione, & literis omnibus quas non poſſum attingere antequam videro te, iubeto .ſ. tamen mercedis promitti.ſ.ab amicis noſtris medico quantum poſcit. Ego ſcripſi ad Mumium id.i.vt id faciat. Audio te angi.i.torqueri animo & medicum dicere te laborare.i.ꝙ labores ex eo.ſ.ꝙ angeris animo. Si diligis me, excita literas tuas.i præcepta philoſophica de tolerandis aduerſis ex ſomno.i.ſopore obliuionis, & humanitatem .ſ. tuam,propter quam tu es cariſſimus mihi. Opus eſt nunc te valere animo,vt poſſis.ſ.valere corpore. Peto à te facias id.i.vt valeas animo,cum.ſ.ita ſit,ꝙ tua cauſa tum.i.multo magis, mea.ſ.cauſa. Retine Acaſtum.i.ſeruum,quo.i.vt miniſtretur.i.miniſterium fiat tibi,commodius.i.magis commode. Conſerua te mihi, dies promiſſorum.ſ.de pecunia pro fundo emendo danda adeſt,quam repræſentabo.i.exhibebo,aut ſint duæ particulæ quê præſentabo etiam te .i. affectu ipſo ſi adueneris. Vale etiam atque etiam. iij. id. Apr.

TVLLIVS TIRONI s. 15

OMNIA à te data mihi putabo, ſi te valentem videro. Summa cura expectabam aduentum Menandri,quem ad te miſeram. Cura,ſi me diligis,vt valeas: &,cum te bene confirmaris,ad nos venias. Vale. iiij. id. Apr.

HVB. OMNIA) Hortatur Cic. Tironem,vt det operam, valere, & cum fuerit bene cõfirmatus ad ſe veniat.[Menandrum)Seruū.

ASC. OMNIA) Idem ferè facit dicens. Ego putabo omnia data mihi a te ſi videro te valentem.Ego expectabam ſumma cura aduentum Menandri quem miſeram ad te. Cura (ſi diligis me) vt valeas,& venias ad nos, cum.i.poſtquam confirmaris.i.confirmaueris te. Vale, &c.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Laudat Ciceronem, quod Tyronem, hominem doctum & probum, manumiſerit.

QVINTVS MARCO FRATRI s. 16

DE Tirone mi Marce, ita te, meumq. Ciceronē, & meam Tulliolam, tuumque filium videam, vt mihi gratiſſimum feciſti, cum eum, indignum illa fortuna, nobis amicum, quàm ſeruum, eſſe maluiſti. mihi crede tuis, & illius literis perlectis, exilui gaudio,& tibi & ago gratias,& gratulor,ſi enim mihi Statij fidelitas eſt tantæ voluptati: quanti eſſe in iſto hæc eadem bona debent,additis literis ſermonibus, humanitate, quæ ſunt his ipſis commodis potiora? amo te omnibus equidem maximis de cauſis, verum etiam propter hanc,vel quòd mihi ſic,vt debuiſti,nunciaſti. te totum in literis vidi. Sabini pueris & promiſi omnia, & faciam. Vale.

HVB. DE Tirone) Q. C. F. Cic. ei grãs agit,& gratulatur ꝙ Tironem manumiſiſſet,cuius Tironis fidelitatem laudat & doctrinam.Poſtremo dicit ſe omnia promiſiſſe, præſtaturumq. pueris Sabini, quos Cic. ei cõmendauerat. [Ita) Videam iurantis eſt.[Indignum illa fortuna)Se non dignum qui eſſet ſeruus. [Nobis amicum) Nam ſeruorum amicitia nunquam dr̄. [Illius)Tironis,quibus nunciauit mihi illam liberalitatem tuam. [Exilui)Exultaui. [Statij) Liberti mei.[In iſto)Tironi. [Hæc eadem bona)Emphaticos plurali numero eſt vſus pro ſingulari,cũ enim dixiſſet ſolam fidelitatem ſubiunxit hæc eadē bona. [Additis)Ad fidelitatem. [Literis) Quibus valet plurimum.[Quæ ſunt his).i. doctrina,vel ſuauitate ſermonis. [Potiora) Maiora.[De) propter.[Propter hanc)De Tirone.[Pueris)Seruis. [Et faciam) intelligimus huius Sabini ſeruos a Cic.fratri fuiſſe cõmendatos.

Exilui

ASC. DE Tirone &c.) Gratulatur Q.F.Cic.ꝙ Tironem manumiſerit dicens. O mi Marce.ſ.frater,ita.i.ſit,& eſt precantis vtraque particula,videam.i.Dij dent,vt videam.ſ.incolumes,Te, & Ciceronem meum.ſ.nepotem ex te fratre,& Tulliolam meam .ſ. neptem ex eodem, & pro.i.filium tuum. niſi forte dicamus vtrique Cicer. à Tulliola liberos fuiſſe, ſed quia te præmiſit malle in de Marci liberis intelligere. vt feciſti mihi gratiſſimum de Tirone .i. de manumiſſione eius cum maluiſti eum indignum illa fortuna.i.conditione ſeruili,eſſe amicum nobis,quam ſeruum. Crede mihi ego exilui.i.extra me, quaſi ſalui gaudio.i.præ gaudio literis tuis,& illius.ſ.Tironis perlectis,& ago gratias tibi,& gratulor.ſ.etiam tibi.Si enim fidelitas Statij.ſ.liberti mei,eſt mihi tantæ voluptati,quantæ,ſup. voluptati hæc eadem bona.ſ.fidelitas,debent eſſe in iſto .ſ. tuo liberto Tirone, additis literis, ſermonibus,humanitate,quæ ſunt potiora.i.eligibiliora his ipſi commodia,quæ.ſ.aſſequimur ex bonis ſeruis. Ego amo te equidem,pro quidem,de omnibus maximis cauſis.i.propter maximas cauſas, vbi omnia cum ſuperlatiuo,verumetiam propter hanc,vel .i. ꝙ nunciaſti mihi,vt debuiſti.Ego vidi.i.cognoui te totum in literis. Ego & promiſi, & faciam pueris .i. ſeruis Sabini omnia.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Reprehendit Tironem,quod verbo Fideliter,improprie vſus ſit.

TVLLIVS TIRONI s. 17

VIdeo,quid agas. tuas quoque epiſtolas,vis,referrī in volumina. ſed heus tu qui κανὼν eſſe meorum ſcriptorum ſoles,vnde illud tam * ἄκυρον valetudini fideliter inſeruiendo? vnde in iſtum locum fideliter venit? cui verbo domicilium eſt proprium in officio, migrationes in alienum multæ. nam & doctrina, & domus,& ars,& ager etiam fidelis dici potes: vt ſit, quo modo Theophraſto placet, verecundia trāſlatio. Sed hæc coram. Demetrius venit ad me: quo quidem * comitatu * ἀφωμίλησα ſatis ſcis. tu cum videlicet non potiſti videre: cras aderit: videbis igitur: nam ego hinc perinde mane cogito. Valetudo tua me valde ſolicitat: ſed inſerui, et fac omnia. tum te mecum eſſe, tum mihi cumulatiſſime ſatisfacere putato. Cuſpio quòd operam dediſti mihi gratum eſt: valde enim eius cauſa volo. Vale.

* .i. regula
* .i. improprium
* alias, [illegible]
* .i. dimiſi, vna fui

HVB. VIdeo) Primum Cic. arguit Tironem improprietatis cuiuſdam verbi tranſlati,& oſtendit qualis debeat eſſe trāſlatio. deinde ſcribit de quodam Demetrio, quem dicit fores cras apud ſe ibiq. poſſe videri à Tirone. Poſtremo hortatur eum ad valetudinem curandam,& dicit ſibi gratum eſſe,quòd Tiro operam ſuam Cuſpio præſtiterit.[Video quid agas) Familiariter iocatur cum Tirone. [Vis)Cupis,non ait legendum eſt vix, ſed intelligimus Tironem fortaſſe petiuiſſe à Cic. vt epiſt. quas ad eū ſcripſiſſet, ſeruaret, ideo Cic. dicit vide quid agas, vis tuas epiſtolas referri,in volumina. [Quoque) ēt ſicut meas, & aliorū doctorū.[Sed heus tu)Familiaris appellatio,& repræhenſio. [κανὼν) Regula correctōr. [Vnde) Ex qua ratione ex qua cauſa .ſ. eſt tibi,illud tam. [ἄκυρον) Non autenticum. [Valetudini fideliter inſeruiēdo?) Hoc eſt quo improprie vſus fuerat Tiro. dixerat.n. ſeruiendo fideliter valetudini,cum fidelitas hominibus tm̄ conueniat. [Fideliter) Hæc dictio fideliter. [Vnde) Ex qua cauſa,ex qua ratione. [Veni in iſtum locum) Conuenit iſti loco,vt dicas inſeruiendo fideliter valetudini, quaſi valetudo ſit domina,cui à ſeruis vel famulis habeat fideliter inſeruiri,dr̄ autem quaſi ſit animal rationale,cui fides debeatur. [Cui verbo)Inuoluitur hic locus ita ab omnibus,quorum ſcripta vidi, vt neque ab ipſis,neque ab alijs intelligatur, dicunt enim cui verbo .ſ. fideliter, domicilium eſt proprium .i. familia eſt propria in officio, quia proprie fidelitas dicatur in familia, ſed puto hanc eſſe mentem Cic. verbum, quod habet propriam ſedem in ſignificatu ſuo, habet multas tranſitiones in alienum ſignificatum pertranſitionem, & hic eſt ordo, migrationes multæ in alienum ſunt verbum,cui domicilium eſt propriom in officio.[Domicilium)Sedes. [In officio)

Domicilium

In ſignificatione ſua, quam habet ex propria poſitione, vtputa habena in officio ſuo propriam habet ſedem, cum de equo dicitur, tranſitur tamen metaphorice in aliena. Virg. in vj. Sic fatur lacry- Habena mans, claſſiq. immittit habenas. Ecce hic de naue dixit habenas. Idem lib. xj. E totas iratum effundit habenas. Hic ad animum Migra- tranſtulit, quod, & de fræno frequenter legimus. [Migrationes) tiones. Tranſitiones per translationem. [In alienum) Abſolute dixit. i. in alienam ſignificationem. [Nam, & doctrina) Subdit exempla ad probationem dicti ſui, doctrina, & ars fideliter dicitur, qa nunquam deſerit hominem. [Et domus) Vel familia, vel certe ipſa domus fidelis dicitur q in ea tuti ſimus. [Ager fidelis) dicitur, q a reddat acceptum. [Verecunda) Modeſta. nõ nimium licentioſa, quali vſus ſit interdum Ennius, vt iratum quadrigas, vt montes pacis, & ſimilia. [Sed coram) Dicemus. [Quo comitatu). i. quo Demetrio, & eius comitatu, intelligimus enim eum adduxiſſe ſecum alios vſus? [γεωμίλωτα) Sum in loquendo, & ſermocinando cum eo. [Cogito) Nunc. ſ. diſcedere. Perẽdie [Perendie) Poſt cras. [Et mecum eſſe putato) Si inſeruieris valetudini. [Operam dediſti). i. inſeruiſti, & auxilium præſtitiſti. Valde. [Valde) Multum.

A S C. VIDEO &c.) Iocatur cum Tirone de improprietate vocabuli, fideliter, dicens: Ego video. i. intelligo quid agas. i. prętẽdas. tu vis ſup. vt referam. i. colligam in volumina. i. libellos, quoque. i. etiam epiſtolas tuas. ſed heus tu, q ſoles eſt κανὼν. i. regula ſcriptorum meorum, vnde illuc tam ἄκυρον. i. improprium valetudini fideliter inſeruiẽdo ſic. n. ſcripſerat Tiro. Vnde fideliter. i. illud aduerbium fideliter inſeruiendo, venit in iſtum locum in officio. i. vt quis dicatur fideliter officio fructus nõ inſeruiſſe cui verbo. i. parti orationis domicilium proprium. i. proprius vſus eſt valetudini, multæ migrationes. i. tranſlationes, ſup. in alienum. Nam & doctrina, & domus, & ars, & ager poteſt etiam dici fidelis, vt ſit quod placet Teophraſto, trãslatio. ſ. à proprio ad improprium verecunda. Sed, ſup. diſputabimus hęc coram. i. q̃n coram erimus. Demetrius venit ad me. quo quidem comitatu. i. quo comite γεωμίλωτα. i. vſus ſum tu ſcis ſatis, & tu non potuiſti (vt ſcripſeras) videre eum, ipſe aderit cras. igitur videris ſup. eum. Nam ego cogito. ſ. proficiſci hinc perinde. ſ. peracto craſtino die mane. Valetudo tua ſolicitat me valde, ſed inſerui ſup. ei, & fac omnia. ſ. illi cõducibilia, & putato te tum eſſe mecum, cum ſatisfacere mihi cumulatiſſime. Gratum eſt mihi, quod dediſti operam Cuſpio ego enim. ſ. te et operam dediſſe valde cauſa eius volo.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatoria eſt epiſtola.

TVLLIVS TIRONI S. D. 18

QVid igitur? non ſic oportet? equidem cenſeo ſic, addendum etiam, ſuo. ſed, ſi placet, inuidia vitetur: quam quidem ego ſæpe contempſi. Tibi ✱ διαφόρησιν gaudeo profuiſſe. ſi vero etiam Tuſculanum; dij boni, quanto mihi illud erit amabilius, ſed, ſi me amas, quod quidem aut facis, aut perbelle ſimulas, quod tamen in modum procedit, ſed, vt eſt, indulge valetudini tuę: cui quidem tu adhuc, dum mihi deſeruit, ſeruiſti non ſatis. ea quid poſtulet, nõ ignoras, ✱πέψιν, ✱ἀλυπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν, κοιλίας. fac bellus reuertare. non modo te, ſed etiam Tuſculanum noſtrum plus amem. Parhedrum excita, vt hortum ipſe conducat: ſic olitorem ipſum commouebis. ✱ heluo nequiſſimus H-S CIↃ dabat, nullum aprico horto, nullo emiſſario, nulla maceria, nulla caſa. iſte nos tanta impenſa derideat? calface hominem, vt ego M. Othonem: itaque abutor coronis. De Crabra qd agatur, etſi nunc quidem etiam nimium eſt aquæ, tamen velim ſcire. Horologium mittam, & libros, ſi erit ſudum. ſed tu nullos nos ne tecũ libellos? an pãgis aliquid Sopholeum? fac opus appareat. A. Ligurius, Cęſaris familiaris, mortuus eſt, bonus homo, & nobis amicus. Te quando expectemus, fac vt ſciam. Cura te diligenter. Vale.

[Marginal notes: ✱ i. geſtationẽ — ✱ πέψιν, i. cococtionẽ, hilaritatẽ ambulationẽ modicã, obleſtationẽ facilitatẽ alui — ✱ alias, helico]

HVBERTINVS.

QVid igitur?) Primo Cic. reprobat quandam ſententiam Tironis de quadam dictione, quam illi negabat ponendam in oratione. Deinde eum hortatur ad curam valetudinis, & exponit quædam, quæ ad eam pertineant. Poſtea vero ſcribit quædam de quodam locãdo. Poſtremo ſe ei miſſurum horologium, & libros, ſi fuerit ſerenum, & reddit eum certiorem de morte cuiuſdam Cæſ. familiaris ſui. habet hæc epiſtola multum obſcuritatis. [Quid igitur) Subaudi dicis. legitur etiam quid agit, ſed idem eſt ſenſus. [Non ſic oportet?) Quidam exiſtimant cõtrouerſiam fuiſſe de hac dictione ſic, quam Tiro dicebat, a Cicerone malle collocatam, vt Cic. non dicant. [Sic). i. hanc dictionem ſic non oportet. ſ. poni. [Equidem cenſeo) Pro. [Si ad) Id eſt hanc dictionem ponendam eſſe. [Etiam ſuo). i. ligo, & ita in ſuo & affigo, vt nullo pacto remoueri debeat. hic eſt fere communis ſenſus. ſed puto non de ſic dictione, ſed alia vel clauſula. vel oratione intelligendum, vt Cic. dicat. [Nõ ſic oportet?) Scilicet vt dixi. [Sic, addendum). ſ. vt addidi. [Etiam ſuo). i. etiam hanc dictionem ſuo cenſeo addẽdum, quam fortaſſe Tiro volebat tollere ex oratione alicuius. [Vitetur inuidia) Fugiatur inuidia, quã contrahemus ſi volumus omnia faſtidioſe emendare. [Sæpe) Dum malui veritatem dicere, quàm blandiri. [διαφόρησιν) Declamationem. [Etiam Tuſculanum). ſ. profuit. Tiro enim ſe Tuſculanum contulerat, curandæ valetudinis cauſa. [Dij boni,) Exclamatio præ lætitia. [Perbelle) Bene [Quod tamen) Tuum ſimulare, vt etiam quomodocunque eſt vel quod me ames, vel ſimules. [Ea) Valetudo. [πέψιν) Digeſtionem, πέσσω. enim digero. [ἀλυπίαν,) Quietem. [περίπατον) De ambulatione n. [σύμμετρον) Menſuram moderatam, ne ſit ad nimiam defatigationẽ. [τέρψιν) Iucunditatem. [εὐλυσίαν) Purgationem. [κοιλίας) Ventris. [Tuſculanum) In quo fueris confirmatus. [Excita) Inſtiga. quantum intelligere poſſumus habebat Cic. hortum locandum in Tuſculano & olitor. qui ante illum conduxerat, videbatur eum deridere, vnde ſcribit Cic. ad Tironem, vt excitet Pathedrum quẽdam ad illud conducendum, vt ille olitor commoueatur, cum intelligat alium eſſe qui velit cõducere, quem nullum credebat. [Olitorẽ) Hortulanum ab olere, olitor dicitur. [Helico nequiſſimus) Stomachatur Cic. quòd qui dabat ducenta ſeſtertia pro horto non clauſo, non aprico, neque commodo, nunc derideat eum, qui tam impenſam in ipſum hortum contulerit. Elico aut nomen proprium eſt, aut iniurioſe fictum quaſi inuerſor & inuolutor rerum, nam ἑλίσσω vertor, & ἕλιξις reuolutionem ſignificat, non abſurde tamen fortaſſe legeretur heluo. i. gnloſus [!]guritor. [Dabat CIↃ H-S) Pro penſione. [Nullo aprico horto). i. cum non haberet hortum apricum. i. ſoli expoſitum, vel vmbratum, nam aprica loca dicũtur ſoli expoſita, & ſole gaudentia, vt Virg. Duceret apricis in collibus vnã colorem. Idem & apricis ſtatio gratiſſima mergis. Perſ. noſtra vt floraria poſſint Aprici meminiſſe ſenes. Inde apricari eſt ſole gaudere vel ſolem captare. [Nullo emiſſario) Hic videntur ſomniare qui de equo ad generandum reſeruato intelligi volunt, cum hic ſenſus huic loco non poſſit accommodari, licet emiſſarius id ſignificet ſicut & conciliatorem, quoque furtorum, quę à magiſtratibus, vel à dominis committuntur ſm Aſcon. Pędianum & Suet. in vita Domitiani, Aretinum, Clemenẽ, virum conſularem è familiaribus emiſſarijs ſuis, ſed puto nullũ nomẽ poni pro aduerbio, vt ſit homo nullo aprico pro nõ aprico. [Nullo emiſſario) Pro non emiſſario. i. ex quo non multi fructus emitterentur. [Nulla maceria). i. qui nullam habere maceriam. eſt autem maceria, & maceries paries ſiue murus ex lapidibus. Terent. in Adelph. Iube hanc maceriem dirui. [Nulla caſa). i. qui nullam habet caſam ſicut habet noſter. [Tanta impenſa) Quam fecimus in horto noſtro. [Derideat) Dum ſimulat ſe nolle conducere. [Calface) Incende cupiditate conducendi quod feceris, ſi excitaueris Parhedrũ, vt cõducat. [Vt ego M. Othonem) ſ. calfacio. Muto autem nomen proprium. [Abutor coronis) Vſurpo coronas non ſatis intelligo quorſum hoc dicat. [De Crabra) Miror vnde tanta inconſideratio, ne dicam ignorantia, ſit quibuſdam ducentibus abutor coronibus de crabra. i. verbis aſperis, & pũgentibus primum quid corona cum verbis habet. deinde quæ conſtructio eſſet hæc, quaſi liceret dicere vtor aculeis de veſpis & non potius veſperum, ita dixiſſet Cic. coronis crabræ & non de crabra, eſt autem vt tuto nomen aut viri, aut loci. Ordo eſt. velim ſcire qui agatur de crabra. etſi &c. [Nimium aquæ) Nimium pluuiæ. [Horologium) Inſtrumentum quo horæ deſignantur, dicebatur olim ſolarium, quòd tantum in ſole horarum ratio perſpiceretur. Sed excogitatum eſt, vt etiam ſine ſole, vel

[Marginal notes: Helico. — Aprica. Apricari. — Emiſſarius. — Maceria Maceries. — Horologium. Solariũ.]

vel ipſo ſonitu denunrientur horæ. erat & horologium ex aqua quod Clepſydra dicitur. [Sudum) Serenum poſt pluuias, quaſi ſubudum ſecundum Ser. Virg. lib. viij. Arma inter nubes cœli in regione ſerena. Per ſudum rutilare vidẽt. Feſtus dicit ſudum quaſi ſeudum.i.ſiue vdo. Nonius Mart. dicit quaſi ſeminudum. [Nullos ne tecum libellos?) Subaud: attuliſti vel habes. [Pangis) Cõponis. [Sophocleum) Vel tragicum, ſicut Sophocles qui ſcripſit tragœdias, vel certe egregium quales ſcripſit Sophocles. Virg. in Buc. Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno. [Opus) Quod pangis a Liguribus non poſſum non ridere ſtultitiam eorum, qui dicunt mortuus eſt à Liguribus.i.interſectus eſt à Liguribus quaſi liceret dicere morior à te, itaque ſic intelligitur. [A Ligurib.) .i. qui erat Ligur, vt enim ſupra notauimus, vſitatiſſima eſt hæc oratio. Virg. Quorum alter Acarna, alter ab Arcadia .i. Arcadius, & hic eſt ab Athenis.i. Athenienſis.

ASC. QVID igitur) Ridet opinionem Tironis de quadam forma loquendi, adhortans rurſus eum ad curam valetudinis, ac dicens. Quia igitur, ſup. ais? Non oportet.ſ. ſcribere, aut loqui ſic.ſ. vt locutus ſum? Equidem.i. ego quidem cenſeo, ſup. loquendum eſſe, addendum, ſup. eſſe etiam ſuo.i. illud pronomen, quod Tiro negarat, ſed ſi placet inuidia.i. offenſa aliorum vitetur quam.ſ. inuidiam. ego quidem contempſi.i. vilipendi ſæpe. gaudeo ἀναφώνησιν.i. declamationem profuiſſe tibi.ſ. ſoſpitati tuę. Si vero etiam Tuſculanum, ſupple noſtrum profuerit tibi. Dij boni quanti illud.ſ. te ex Tuſculano noſtro conualeſcere erit mihi amabilius. Sed ſi amas me, quod quidem, aut ſimulas perbelle, quod .ſ. ſimulare. procedit in modum, id eſt valde proſpere, ſed vt.i. qualitercunque eſt. indulge.i. vſque ad indulgentiam da operam valetudini tuæ, cui tu quidem adhuc.i. hactenus, dum deſeruis mihi, non ſeruiuiſti ſatis. tu non ignoras quæ ea.ſ. valetudo poſtulet, poſtulat enim πέψιν.i. digeſtionem, ἀλυπίαν.i. carentiam triſtitiæ περίπατον.i. deambulationem, σύμμετρον.i. moderatam, & commenſuratam. τέρψιν.i. delectationem, εὐλυσίαν.i. bonam euacuationem. κοιλίας.i. ventris, aut alui. Fac, ſup. vt reuertare bellus.i. bellule te habens. quia plus amem non modo te, ſed etiam Tuſculanum noſtrum. in quo.ſ. conualueris. Eacita Parhedrum .i. aſſeſſorem, & proaimum, vt ipſe conducat hortum. tu commouebis ſic holitorem qui non vult iuſto precio conducere, Parhedus ille heluo.i. guloſus, aut potius helico.i. inuerſor rerum, nequiſſimus.i. perditiſſimus dabat ducenta ſeſtertia, nullo horto aprico.i. ſoli expoſito, ſup. habito nullo.i. non emiſſario.ſ. alicuius rei, aut dicamus patronos interdum cum poſſeſſionibus locare boues aratorios, & emiſſarios equos.i. ad generationem aptos, licet reclament commentarij, nulla materia.i. clauſula firma nulla caſa.i. tugurio. Ne is derideat nos tanta impenſa.ſ. in villam collata. caltace.i. commoue vſque ad calorem hominem, vt ego, ſupple calſario Motonem virum illum. Itaque abutor coronis quæ virtuti, non caullationi debentur. Etſi nunc quidẽ iumium aquæ, ſcilicet pluuialis eſt tamen velim ſcire q̃d agatur de Crabra.ſ. lixa. Ego mittam horologium, & libros ſi erit rudum, id eſt ſerenum tempus. Sed tu nullos ne ſup. apportaſti libellos tecum, an plangis aliquid Sophocleum.i. alti cothurni, fac ſup. vt opus appareat. A. Ligurius familiaris. Cæſ. mortuus eſt homo, bonus, & amicus nobis. Fac vt ſciam quando expectemus te. Cura diligenter te ſup. & Vale.

TVLLIVS TIRONI S. 19

EXPECTO tuas literas de multis rebus, te ipſum multo magis. Demetrium redde noſtrum, & aliud ſi quid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor: ſcio tibi curæ eſſe: ſed confice. &, ſi ob eam rem moraris, accidio cauſam; ſi te id non tenet, aduola. Literas tuas valde expecto. Vale.

HVB. EXPECTO) Hortatur Cic. Tironem, vt ad ſe ſcribat, ſed multo magis ipſe veniat, niſi forte detinetur cauſa Aufidij. [Redde) Reſtitue fac ad nos reuertatur. [Nomine) Debito (vt ſępius diximus) quantum enim conijcimus debebat hic Aufidius Cic. [Confice) Perfice vt exigas quod debet. [Ob eam rem) Vt conficias cum Aufidio. [Moraris) Differs tuum ad nos aduentum. [Cauſam) Excuſationem tuæ moræ. [Id) Hæc res, vt conficies cum Aufidio. [Aduola) Celeriter veni.

ASC. EXPECTO &c.) Hæc epiſtola eſt valde facilis, ideo non indiget explanat. Nomine.i. debito Aufidiano.

TVLLIVS TIRONI S. D. 20

SOlicitat, ita viuam, me tua mi Tiro valetudo: ſed confido, ſi diligentiam, quam inſtituiſti, adhibueris, cito te firmum fore. libros compone, * indicem, cum Metrodoro libebit; quando eius arbitratu viuendum eſt. Cum olitore, vt videtur. Tu potes calendis ſpectare gladiatores, poſtridie redite; & ita cenſeo. verum, vt videbitur. Cura te, ſi me amas diligenter. Vale.

* videlicet,

SOlicitat) Affirma Cic. ſe valde angi valetudine Tironis. Deinde ei multa mandata breuiter dat. [Ita viuam) .i. ita mihi viuere contingat, ita deus det mihi vitam iurantis eſt. [Inſtituiſti) Cœpiſti. [Compone) Collige, ſimul pone, non autem intelligendum eſt compone, fac ex ingenio tuo. * [Videlicet) Certe. [Cum) Quando. [Metrodoro) Puto eſſe nomen medici, vt dicat. Collige, & para libros tuos cum placuerit medico, vt venias. [Quando) Quoniam. [Arbitratu eius) Id eſt iudicio eius. & voluntate, quis ægroti medicorum arbitratu viuere debent. [Cum olitore) Qui eſt conducturus hortum, ſubaudi fac. de quo holitore ſupra viſum eſt in epiſtola, quæ incipit. Quid igitur. [Spectare) In vrbe. [Gladiatores) Ludos gladiatorios. [Vt videbitur) .ſ. facito. HVB.

* indicẽ

SOLICITAT &c.) Hæc epiſtola eſt ſimilis ſuperiori, plana, & facilis. Olitore.i. conductore hortorum. Gladiatores.i. ludos gladiatorios, &c. ASC.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Varia Tironi ſcribit Cicero filius.

CICERO F. TIRONI SVO DVLCISSIMO S. D. 21

CVm vehementer tabellarios expectarem quotidie, aliquando venerunt poſt diẽ xl. & vj. quàm à vobis diſceſſerant: quorum mihi fuit aduentus optatiſſimus. nam cum maximam cepiſſem lætitiam ex humaniſſimi, & cariſſimi patris epiſtola: tum vero iucundiſſimæ tuę literę cumulum mihi gaudij attulerũt. ita q̀ue me iam non pœnitebat, intercapedinem ſcribendi feciſſe; ſed potius lętabar: fructum enim magnum humanitatis tuæ capiebam ex ſilentio mearum literarũ. vehementer igitur gaudeo, te meam ſine dubitatione accepiſſe excuſationem. Gratos ibi, optatosq. eſſe, q de me rumores afferuntur, non dubito mi dulciſſime Tiro: præſtaboque, & enitar, vt in dies magis magisq́. hæc naſcens de me duplicetur opinio. quare ꝙ polliceris, te buccinatorẽ fore exiſtimationis meę, firmo id, conſtantique animo facias licet. tantum enim mihi dolorem, cruciatumq́. attulerunt errata ætatis meę, vt nõ ſolum animus à factis, ſed aures quoque à commemoratione abhorreãt. cuius te ſolicitudinis, & doloris participem fuiſſe, notũ, exploratumq́ue eſt mihi: nec id mirum: nam cũ omnia mea cauſa velles mihi ſuccesſa: tum etiam tua; ſocium enim te meorum commodorum ſemper eſſe volui. q̃n igitur tum ex me doluiſti; nunc vt duplicetur tuũ ex me gaudium, præſtabo. Cratippo me ſcito, non vt diſcipulum, ſed vt filium, eſſe coniunctiſſimum; nam cum audio illum libenter. tũ ẽt eius propriam ſuauitatem vehementer amplector. ſum totos dies cum eo, noctisq́. ſępe numero partem: exoro enim vt mecum quamſæpiſſime cœnet. hac introducta cõſuetudine, ſæpe inſciẽtibus nobis, & cœnãtib. obrepit, ſublataq́. ſeueritate philoſophię, humaniſ

ſime nobiſcum iocatur. quare da operam, vt hũc talẽ, tam iucundum, tam excellentem virũ videas quãprimum. Nam quid ego de Bruttio dicam? quem nullo tpe à me patior diſcedere: cuius cum frugi, ſeueraque eſt vita, tum etiã iucundisſima conuictio: non eſt.n. ſeiunctus * iocus à philologia & quotidianã * συζητήσει. huic ego locum in proximo cõduxi, &, vt poſſum, ex meis anguſtijs illius ſuſtento tenuitatem. preterea declamitare græce apud Casſium inſtitui: latine autẽ apud Bruttiũ exerceri volo. vtor familiaribus, & quotidianis conuictoribus, quos ſecum Mytilenis Cratippus adduxit, hominibus & doctis. & illi ꝓbatisſimis. multum etiam mecũ eſt Epicrates, princeps Atheniẽſium, & Leonides, & horum ceteri ſimiles. * τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς τάδε. De Gorgia aũt quod mihi ſcribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione vtilis, ſed omnia poſtpoſui, dummodo præceptis patris parerem: * διαῤῥήδην enim ſcripſerat, vt eum dimitterem ſtatim tergiuerſari nolui; nomea nimia * σπουδὴ ſuſpicionẽ ei aliquã importaret: deinde illud etiam mihi ſuccurrebat, graue eſſe, me de iudicio patris iudicare. tuũ tñ ſtudium, & conſilium gratum, acceptumque eſt mihi. Excuſationem anguſtiarũ tui temporis accipio. ſcio enim q̃ ſoleas eſſe occupatus. Emiſſe te prędium, vehementer gaudeo: feliciterq́. tibi rem iſtam euenire cupio. hoc loco me tibi gratulari, noli mirari: eodem.n. ferè loco tu quoq; emiſſe te, feciſti me certiorem; habes. deponendæ, tibi ſunt vrbanitates. Ruſticus Romanus factus es. * cũ ego mihi nunc ante oculos tuũ iucundisſimum cõſpectum propono, videor.n. videre emẽtem te ruſticas res, cum villico loquentem, in lacinia ſeruantem ex menſa ſecunda ſemina. ſed q̃ ad rem ptinet, me tum tibi defuiſſe, ęque ac tu, doleo. ſed noli dubitare mi Tiro, qn te ſubleuaturus ſim, ſi modo fortuna me: pſertim cum ſciam, cõem nobis emptũ eſſe iſtum fundum. De mãdatis quod tibi curę fuit, eſt mihi gratum. ſed pero à te, vt quamceleſrrime mihi librarius mittatur, maxime quidem Græcus: multũ.n. mihi eripitur operæ in exſcribendis hypomnematis. Tu velim in primis cures, vt valeas; vt vna * συμφιλολογεῖν poſſimus. Antherum tibi commendo. Vale.

* alias, locus.
* i. mutua quæſtione.
* i. q ad nos qui dẽ ſpectant, hec ſũt.
* i. apte.
* i. contentio.
* alias, quo
* i. vna diſputare de literis

HVB.

CVm vehementer) Cum eſſet Cic. filius à patre Athenas miſſus, vt ſub Cratippo philoſopho, ætatis ſuæ præſtantisſimo philoſophiæ operam daret, mutaſſetq́. aliquantulum mores, qui ante luxurioſiſſime vixerat, & preſertim, vt ſcribit Plin. in fine lib. 14. ebrietati deditus, ſcripſerat Tiro ſe ei gratulari, q̃ grati optatiq. rumores de eo Romam afferrentur, & hortatus fuerat, vt reliquum vitæ pergeret honeſte, & ſtudioſe agere, ſe.n. fore præconem eius laudum. quare reſcribit Cic. adoleſcens ſe connixurum, & effecturum, vt fama, quæ de eo nata eſt, quotidie magis augeatur, & hortatur Tironem, vt non dubitet eum laudare ſe.n. ita mutaſſe propoſitum, vt ſine magno dolore non poſſit, aut audire, aut meminiſſe quæ antea egit, deinde laudat humanitatem, & familiaritatem Cratippi erga ſe, poſtea vero ſcribit de alijs præceptoribus, quo eis vtatur, & ſe dimiſiſſe Gorgiam rhetorem licet vtilem in declamationibus, vt patris ſui voluntati pareret, quia ita præceperat. Poſtremo, & gaudet, & gratulatur Tironi, q̃ agrum emiſſet, pollicetur q. ſe eum ſubleuaturum, ſi modo fortuna eum ſubleuauerit, petit autem ab eo, vt mittatur ad ſe librarius, q ſcribat interpretationes ſuorum magiſtrorum. [Aliqñ) Tandem. [Cumulum) Plenitudinem, vt nihil addi poſſit. [Intercapedinem) Interuallum, intermiſſionem. [Ex ſilentio meo) Ex eo, quia nihil ad te ſcribebam, quia poſtea plura ſcripſiſti. [Optatos) Iucũdos, quales ſemp optaſti. [Rumores) nuncios, famã. [Non dubito) qa ſcio me à te amari. [Præſtabo)

Aliqñ.
Intercapedo.

efficiã. [Naſcens) Incipiens noua. [Duplicetur) Augeatur. Virg. in Buc. Et ſol decedens creſcentes duplicat vmbras. [Opinio) fama, expectat. [Buccinatorẽ) Tubicinẽ, pręconem, a buccina buccinator dr̃. [Exiſtimationis) Auctoritatis opinionis. [Licet) Fas eſt. [Firmo) Intrepido, vt non dubites, q̃ faciam te mendacem. [Errata) Peccata, quæ male feci. [Meæ ætatis) Adoleſcentiæ meæ anteactæ. [Animus à factis abhorreant) .i. fugiant eã amplius facere. [Abhorreant) Alienæ ſint. [A cõmemoratione) .i. nõ poſſit audire ea cõmemorari. [Solicitudinis m.) Quam capiebã de erratis meis. [Participẽ) Sociũ, qa dolebas, ſicut ego, pp tuum erga me amorẽ. [Succeſſa) .i. ſucceſſiue, his.n. partic pijs vtebantur antiq., vt cupio Virg. aduentũ pro aduenisſe. [Tua) Cauſa. [Sociũ meorum) .i. volui ſemper te hr̃e partem omnium meaꝝ voluptatũ. [Tũ) Cum videbas me multũ errare. [Vt) Tanq̃ [Amplector) Aſſumo cum delectatione. [Totos int.) Sine intermiſſione. [Partem.n.) vſq; ad multã noctem cum eo ſum. [Exoro) Impetro ab eo. [Hac conſuetudine) vt mecum ſæpe cœnet. [Obrepat) Tacitè & latenter aduenit. Iuuen. Obrepit nõ intellecta ſenectus, tractũ ab animalibus, q̃ pedibus carent, q̃ inceſſu tacito gradiuntur. [Inſcientibus nobis) Quod eſt ſignum magnæ familiaritatis. [Sublata) Amota. [Grauitate) Tanquam .n. non ſit philoſophus, cuius proprium eſt eſſe ſeueꝝ ita nobiſcum iocatur. [Talem) Tã ſuauẽ. [Nam quod) laudat & Brutum à quo magiſtro vtebatur. [Patior) Sino, promitto. [Frugi) Modeſtia vtilis. [Coniunctio) Conuerſatio. multi.n. ita ſunt ſeueri, vt eorum coniunctio nullam habet iucunditate. [A philologia) .i. à ſtudio dicendi. [συζητήσει) .i. conquiſitione, συζητεῖν, inqro. iocus non eſt contra ſtudium dicendi, & contra inquiſitionem quotidianam, qm̃ poſt iocum acceptiores efficiuntur ad laborẽs. [Huic) Bruto. [In proximo) In vicina vbi ego habito. [Ex meis anguſtijs) Ex paucã pecunia mea [Tenuitatẽ) Paupertatẽ intelligimus hic Brutũ pauperẽ fuiſſe. [Conduxi) Mea pecuniã. [Vt poſſum) Pro viribus meis. [Declamitare, exerceri) Declamationibus .i. thematibus fictis, qd ait ſit declamare, & declamatio alio loco ſupra. [Vtor) Dicit ſe hr̃e in conuinctu ſuo quotidiano quoſdam quos Cratippus Mytilenis adduxerat Athenas hoĩes doctos, & quos Cratippus valde ꝓbabat. [Conuictoribus) Sodalibus. & ſocijs victus. [Mytilenis) Leſbo, eſt.n. Mytilenẽ vrbs Leſbi. [Multum ẽt) Dicit ſe hr̃e ẽt conſuetudinem cum primatibus Athenienſibus, & ex qbus tñ duos noiat. [Similes) Horum, & princeps, & opt mi. [τὰ μὲν οὖν) Quidem igitur. [καθ' ἡμᾶς) Per nos, i. ſm̃ nos, vel de nobis .i. dicta ſint. [De Gorgia) Rhetorẽ, de hoc ſcribebat Tiro. Cic. vt eum dimitteret, quia ita placebat patri eius. Itaq; ſcribit Cic. ſe eum dimiſiſſe, licet eſſet vtilis ne aduerſaretur voluntati paternę. [Omnia) Omnem vtilitatem, quam ab eo conſequi potuiſſem. [διαῤῥήδην) .i. aperte, planè. [Tergiuerſari) Dictum mutare, aduerſari, quaſi tergum vertere tractum à fugientibus, licet alij aliter exponant. [Ne mea nimia σπουδὴ) .i. meum nimium ſtudium ſequendi ipſum Gorgiã. [Afferret ſuſpicionem patris) Quod ſequerer ipſum pp aliud, q̃ pp doctrinam, quod faciunt, plerunque diſſoluti adoleſcentes, q quærunt magiſtros non tam pp doctrinam, q̃ pp voluptatem, & q eorum moribus obſequatur ſecundum illud diui Pauli, Veniet .n. tempus cum ſanam doctrinam non audient, ſed quærent ſibi magiſtros prurientes auribus. [De iudicio patris) q merito, & ætate, & vſu reꝝ melius noſſe debet qd mihi ſit vtile, quam ego ipſe. [Conſilium) Quod mihi dediſti de hoc Gorgia. [Anguſtiaꝝ) Breuitatis ſcripſerat.n. Tiro ſe hr̃e anguſtu .i. paruũ tpꝰ ad ſcribendum, ipſi Cic. q rñdet ſe accipere eius excuſationẽ, qa ſcit ipſum eſſe occupatisſimum in alijs rebus. [Prædium) Poſſeſſionem. [Noli mirari) Me gaudere. [Eodem loco) Eclipſis eſt, q. d. quo loco ſcis mihi eſſe gratiſſimum, aliq d.n. erat. pp quod hic Cic. optauerat Tironem emere pdium in eo loco, ſed ſubijcit, & dicit. [Habes,) q. d. ſcis cauſam, fortaſſe.n. habebat Cic. filius illic amicam, aut aliquid tale. [Deponendæ) Omittendæ. [Vrbanitates) Ciuitates, more vrbis, nã q ruri viuit, neceſſe eſt, vt ruſtica tractet. [Quo) Iocatur Cic. cũ Tirone, & dicit videri ſe hr̃e eum in ꝯſpectu ſuo, & videre ementem res ruſticas, & deniq; agentem quæ ruri fieri ſolent. [Quo) Admiratiue, q. d. cum magna delectatione animi. [Res ruſticas) oua, pullos, lac, & caſeum & ſimilia, vel plauſtrum, vomerem, &c. [Villico) Ruſtico cultore agri. Horat. Villice ſiluarum, & mihi me reddentis agelli. [Lacinia) Puto eſſe nomen loci, alij pro veſte intelligi malunt, vt ſic videoe videre te in Lacinia .i. indutum Lacinia, quæ eſt veſtis vilis. [Ex ſecunda menſa) Secunda menſa erat apud Rom. pomorum. Martial. libro v. Menſæ munera ſi voles ſecundæ. Marcentes tibi porrigentur vuæ. Et nomen pyra quæ ferunt Syrorum. [Tum) Cum emiſti prædium. [Defuiſſe) Non potuiſſe

tibi

Buccinator.
Exiſtimatio.
Errata.
Succeſſa.
Amplector.
Obrepo
Frugi.
Coniũctio.
Philologia.
Declamitare.
Conuictores.
Tergiuerſari
Prædiũ
Vrbanitates
Villicus
Lacinia
Secũda menſa

tibi commodare pecuniã.[Aeque,ac)tm̃ quantum tu. (Subleua-
Subleuaturus. turus)Adiumento futurus. [Si fortuna)Me ſubleuauerit. [Com-
munem)Ita me ſicut pro te. [De mandatis) Quæ tibi dederam, ſcripſerat.n.Tiro ſe ea curare, quę Cic.ei mãdauerat.[Librarius)
Librarius. Scriptor librorum.[Græcus)Qui græce ſciat ſcribere. [Operæ) Temporis,laboris. [Eripitur)Conſumatur.[Hypomnematis).i.
Hyponnematis. commẽtarijs,& interpretamentis ὑπόμνημα, commentarium. [συμφιλολογεῖν) Commentari,conferre, in dicendi ſtudio verſari.

A S C. CVM &c.) Cicero filius à patre Athenas miſſus, vt ſub Cratippo philoſopharetur,qui mores paulum emendaſſe dicebatur, nã ebrietati deditur antea fuerat. vnde ſcripſerat ad eum Tiro ſe gratulari famæ de eo ſparſæ,& hortari vt pergat,quibus reſpondens dicit ſe eius conſilio pariturum, & alia quæ ad ſtudia pertineant declarat,dicens:Cum expectarem vehementer quotidie tabellarios.i.tabellarium,ſeu literaꝝ gerulos, ipſi venerũt aliquando.i.tandem poſt diem xl,& vi, q̃ diſceſſerant à nobis quia miſerat eos, aut lege à vobis. quorum aduentus fuit mihi optatiſſimus. nam cum cepiſſem.i.accepiſſem,maximam lætitiam ex epiſtola humaniſſimi,& cariſſimi patris ſup. mei M. Tullij, tũ vero .i.tum multo magis, quaſi ad verum literæ tuæ iucundiſſimæ attulerunt mihi cumulum gaudij. Itaque non pœnitebat iam me feciſſe intercapedinem.i.intermiſſionẽ ſcribendi, ſed lętabar potius.Ego enim capiebam magnum fructum .i. magnam vtilitatẽ, ex ſilentio.i.intermiſſione literarum mearum. Igitur vt nunc reſpondeam, ego gaudeo vehementer te accepiſſe .i. approbaſſe meam excuſationem ſine dubitatione ò mi Tiro dulciſſime.ego non dubito rumores q afferuntur de me.i.de moribus meis emẽdatis,eſſe tibi græcos,& optatus preſtaboque, id eſt efficiam, & nitar,vt hęc opinio naſcens de me,duplicetur in dies magis, magisque. Quare quòd pollicerris te fore.i.futurum buccinatorem .i.præconem ingentem,& diuulgatorem,exiſtimationis.i.famę, & reputationis meæ. licet.i.licitum eſt, & tutum,vt facias id animo firmo,& conſtanti.Enim.i.quia,errata ætatis meæ.ſ.trãſactæ (quia vinoſus ſemper fuit, & vecors) attulerunt mihi tantum .i. tam magnum dolorem, & cruciatum vt nõ ſolum animus abhorreat.i.alienus ſit,& abhominaretur a factis, ſed aures quoque .i. etiam,abhorreant à commemoratione .i. recitatione.ſ.ætatis ante actæ. Cuius ſolicitudinis,& doloris notum,& exploratum eſt mihi te fuiſſe participem. Nec id mirum ſup. eſt. Nam cum.ſ.ita eſſet,ꝙ velles cauſa mea.i.propter bonum meum omnia ſucceſſa .i.proſpere eueniſſe mihi,cum etiam,ſup.volebas cauſa tua,id eſt propter vtilitatem tuam. Volui.n.ſemper te eſſe ſocium commodorum meorum. Igitur quòd.i.quia,tu doluiſti tum.i.tunc, cum perditus eſſem ex me.i.ꝓpter me,ego præſtabo.i.efficiam vt gaudium tuum duplicetur ex me. Scito me eſſe coniunctiſſimum Cratippo .ſ. philoſopho,de quo in principio officiorum meminit Cic.non vt diſcipulum, ſed vt filium. Nam cum.ſ.ita ſit, quòd audio libenter illum,tum etiam amplector vehementer eius ſuauitatem. Ego ſum totus dies,cum eo,& ſæpenumero partem noctis. Exoro enim .i. impetro precibus vt cœnet quamſæpiſſime mecum. Hac conſuetudine introducta.i.poſtquam iſta conſuetudo eſt introducta,ipſe obrepit.i.clanculũ interuenit nobis in ſcię́tibus & cœnantibus, & iocatur.i.confabulatur nobiſcum humaniſſime,ſeueritate,philoſophiæ ſublata. Quare da operam, vt videas quamprimum.i.ſtatim. hunc talem virum.ſ.Cratippum, tã iucundum.ſ.in re familiari, & tam excellentem in philoſophia. Nam quid ego dicam de Bruto .ſ. Marco, Stoicæ ſectæ ſtudioſo quem nullo tempore patior diſcedere a me. Cuius cum.ſ.ita ſit, ꝙ vita frugi .i.parca,& vtilitati ſeruiens, & ſeuera .i. rigida in ſequendo vero, & iuſto. tum coniunctio eſt etiam iucundiſſima. Enim,id eſt qa, locus.ſ.noſter nõ eſt ſeiunctus.i.ſeparatus philologia,id eſt amore ſtudij, vel ſermonis,& συζητήσει .i.cõquiſitione quotidiana.ſ.veri,q.d. non eſt ſcurrilis, aut diſſolutus iocus nobis.Ego conduxi huic.ſ.Bruto locum.ſ.habitationis,in proximo & ſuſtento tenuitatem.i.paupertatem illius .ſ. Bruti, ex anguſtijs .ſ.modicis rebus meis,vt poſſum. Preterea ego inſtitui.i.incepi, aut propoſui declamitare.i.frequenter declamare,hoc eſt in themate ficto & cauſa non vera, me in oratoria exercere apud Caſſium etiam ciuem R.volo autem exerceri latine .i. in lingua Lat. apud Brutum. Ego vtor conuictoribus.i.ſodalibus,& commenſalibus quotidianis,& familiaribus ſup. ijs quos Cratippus adduxit ſecum Mytilenis .i. cum rediret ex ea vrbe in Leſbo nobili, appoſitione hominibus, & doctis, & probatiſſimis.i.maxime approbatis, & commẽdatis illi.ſ.Cratippo. Epicrates princeps Athenienſium eſt etiam multum mecum, & Leonides, & ceteri ſimiles horum.i.viri apprime nobiles, & ſpectatis moribus, τὰ .i. hæc μὲν .i. quidem κατ᾽ .i. ſecundum ἡμᾶς, id eſt nos, id eſt de nobis ſup.

dicta ſint.De Gorgia autem, quod ſcribis mihi, erat quidem ille vtilis in quotidiana declamatione .ſ. facienda, quia egregius eſt rhetor,ſed poſtpoſui,ſup. eum dummodo parerem præceptis patris,enim.i.quia,pater ſcripſerat,φανερῶς .i. palam, ſeu aperte, dimitterem eum ſtatim, nolui tergiuerſari .i. diſſimulanter agere, & ad tempus illudere cauſam, hoc eſt mandatum patris, ne σπουδὴ .i.ſtudium,& diligentia mea nimia.ſ.in Gorgiam, aut eius profeſſionem importaret ei.ſ.patri aliquam ſuſpicionem.ſ.leuitatis. Deinde illud etiam ſuccurrebat, id eſt in mentem veniebat. mihi graue eſſe me iudicare de iudicio patris. tamen ſtudium,& iudicium tuum eſt mihi gratum,& acceptum,videtur cõſuluiſſet vt Gorgiam audiret. Accipio .i. probo excuſationem anguſtiarum tui temporis.ſ.ad ſcribendum. Scio enim quàm.i. quantum, ſoleas eſſe occupatus. Gaudeo vehementer te emiſſe prædium,id eſt poſſeſſionem in agro, & cupio iſtam rem.i.hanc emptionem euenire tibi feliciter. Noli mirari me gratulari tibi,hoc loco.i.in hac re,tu enim feciſti me certiorem.i.ſignificaſti emiſſe te.i.quod emeris,te ipſum eodem ferè loco,q.d. vitam tibi nouam, aut longiorem emiſti emendo prædium illud. Tu enim habes vbi vrbanitates .ſ. tuæ ſint deponendæ .i. ad tempus exeundæ, vt indulgentius viuas. Tu Romanus factus es ruſticus. Cum ego propono nunc mihi ante oculos conſpectum tuum iucundiſſimum videor videre te ementem res ruſticas, & loquentem cum villico.i. cuſtode villæ, ſeruantem in lacinia.i.veſte laxa,& linea more ruſticano,ſemina.i.reliquias ex ſecunda menſa, quæ pomorum erant,vnde ſemina forte ad ſationem ſeruabant, ſed quod pertinet ad rem, ego doleo æque.i.æqualiter, ac tu me fuiſſe tuum.ſ.cum emeres tibi,ſup.ò mi Tiro noli dubitare,quin ſim ſubleuaturus te.ſ. ab onere æris alieni,ſi modo fortuna me, ſupple ſubleuarit, aut conſeruarit, preſertim cũ ſciam illum fundum eſſe emptum communem nobis.i.vt tecum illic diuerſatur. Quod fuit tibi curæ de mandatis .ſ. obeundis,eſt gratum mihi. Sed peto vt librarius.i. ſcriptor librorum, mittatur mihi quam celerrime,quidem.i.certe maxime Græcus, multum enim operę .i.laboris philoſophiæ impendendę,eripitur mihi in hypomnematis,id eſt commentarijs, ſeu dictatis exſcribendis. Tu velim cures in primis vt valeas,vt poſſumus, συμφιλολογεῖν, id eſt commentaria, vna.i.pariter, ego commendo tibi Antherum, ſcilicet (vt opinor)tabellarium.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Prater valetudinis curationem mandat quadam Taroni,

TVLLIVS TIRONI SVO S. 22

SPero ex tuis literis tibi melius eſſe, cupio quidem certe. cui quidem rei omni ratione cura vt inſeruias. & caue ſuſpiceris contra voluntatem meam te facere,quòd non ſis mecum. mecum es,ſi te curas. quare malo,te valetudini tuæ ſeruire,quàm meis oculis, & auribus. etſi enim & audio te,& video libenter: tamen hoc multo erit,ſi valebis,iucundius. Ego hic ceſſo,quia ipſe nihil ſcribo, lego autem libentisſime. tu iſthic, ſi quid librari: mea manu non intelligent, monſtrabis. vna omnino interpoſito difficilior eſt,quam ne ipſe quidem facile legere ſoleo; de quadrimo Catone. De triclinio cura,vt facis. Tertia aderit,modo ne Publius rogatus ſit. Demetrius iſte nunquam omnino Phalereus fuit: ſed nunc Plane Bilienus eſt. itaque te do vicarium. tu eum obſeruabis. Etſi,veruntamen,de illis: noſti cetera. ſed tamen, ſi quem cum eo ſermonem habueris, ſcribes ad me,vt mihi naſcatur epiſtolæ argumentum, & vt tuas quamlongisſimas literas legam. Cura mi Tiro,vt valeas. hoc mihi gratiùs facere nihil potes. Vale.

SPero) Hortatur Cicer. Tironem,vt curet valetudinem,nec ſuſpicetur ſe facere contra eius voluntatem, quod non ſit cũ eo, ſe enim licet eum videre cupiat, cupidiorem tamen eſſe eius valetudinis bonæ,quàm præſentiæ. Deinde dat ei quędam HVB.

mandata, & de librarijs, q transſcribebant quæ Cic. ſua manuſcripſerat, & de Demetrio, de quo petit ſe certiorem fieri, cum Tiro cum eo locutus fuerit. [Ex tuis literis) Vt mihi ſcripſiſti. [Cupio tibi) Melius eſſe. [Cui rei) Vt melius tibi ſit. [Meis oculis, & auribus) .i. q à me videri & audiri, ille .n. ſeruit oculis alicuius, q ſe videndum præbet. [Ceſſo) Sum ocioſus. [Scribo) Compono. [Lego) Aliena ſcripta. [Librarij) Tranſcriptores. [Si quid me manu) .ſ. ſcriptum. [Vna interpoſitio) Dicit quare debeat monſtrare librarijs, quia Cic. in ſcriptis quæ manu ſua fecerat in ordine verſiculorum, ſine linearum faceret quandam interpoſitionem, q̃ ēt à ſeipſo difficile legi ſolere dicit. [Difficilior) Ipſis librarijs ad intelligēdum. [Ne ipſe quidem) .i. ne ego quidem q ſcripſi. [De quadrimo Catone) Hæc erat illa interpoſitio, quam difficilem eſſe dixit, & quia tantummodo eſt principiū clauſulæ non perfe-

Tricli-nium. ctę, nullus ſenſus inde elici poteſt. [De triclinio) Dederat Cic. curam cuiuſdam triclinij Tironi, quod ſe curare ſcripſerat, Triclinium autem dicitur diſcubitorium .i. locus vbi diſcumbebant, & cœnabant à tribus lectis, quos ſternebant. Iuuen. Tertia ne vacuo ceſſaret culcitra lecto. [Tris) Tres. [Clinios) Lectus, & menſa. A Cic. etiam dicitur hic locus conclaue. [Tertia) Puto eſſe

Phale-ras. nomen proprium. [Phalereus) .i. ex ſecta Demetrij Phalerei, de quo in officijs mentionem facit: Phalerius autem tribus erat Athenis, ex qua cognominatus ille Demetrius, Phaleros, Bilienus, ſiue à loco, quod adhuc non nemini legere, ſiue à perſona dicitur. [Bilienus) Conſtat hoc loco ad vituperium dictum eſſe. [Te do vicarium) .i. do te ei loco mei, qui meas vices geras, & pro me ſis apud eum. [De illis) Eclipſis. [Deeſt verborum) .ſ. eſt vel aliud tale. [Quem) Aliquem. [Naſcatur) Detur, eueniat tanquam ante non inuentum. Virg. lib. viij. Maior rerum mihi na-

Argm̃. ſcitur ordo. [Argumentum) Materia.

ASC. SPERO &c.) Hortatur rurſus vt valetudinem curet, dicēs. Spero .i. ſpem capio ex lr̄is tuis, melius eſſe tibi, certe .i. haud dubie cupio, cui rei .ſ. vt melius tibi ſit, cura, verbū eſt, vt inſeruias. & caue ſup. vt ante ne ſuſpiceris te facere, ꝯtra voluntatē meam q non ſis mecum, tu es mecum ſi curas te .i. ſanitatem tuā. Quare ego malo te ſeruire valetudini tuę, q̃ oculis, & auribus meis. Enim .i. quia, etſi & audio, & video te libenter, tn̄ ſi valebis, hoc erit mihi multo iucundius. Ego ceſſo .i. vacuus ſum labore, quia ipſe nihil ſcribo, lego autem libentiſſime. Si librarij .i. librorum tranſcriptores quid .i. aliquid, ſup. ſcriptum mea manu nō intelligent .i. neſcient legere, tu monſtrabis iſtic .ſ. vbi es, vna omnino interpoſitio .ſ. clauſulæ, aut partis prius omiſſæ eſt difficilior omnino .ſ. q vt legatur ab eis, q̃ ne quidem ipſe .i. non etiam ego met ſoleo legere facile, interpoſitio eſt, de quadrimo Catone. Cura de triclino .ſ. parando vt facis. Tertia proprium eſt, ſed neſcias viri, an mulieris aderit, modo Publius eius inimicus non ſit rogatus .ſ. ad conuiuium. Iſte metrius .ſ. cuius meminiſti fuit Demetrius .i. Demetrij ſimilis. ſed eſt nunc planè .i. omnino, Bilienus .i. Bilieni ſimilis. hoc eſt ineptus. Itaque do .i. conſtituo te vicarium. tu obſeruabis eum .ſ. ne quid auferat. Etſi, veruntamen de illis, apoſiopeſis .i. reticentia eſt alicuius clauſulæ, quam dicere incepit, perducere tamen noluit, addens pro cauſa. Noſti cetera .i. quæ reſtant, ſed tamen ſi habueris quem .i. aliquem ſermonem cum eo .ſ. Bilineo, ſcribes ad me, vt argm̃ .i. farrago, & materia epiſtolæ .ſ. ſcribendæ ad te, naſcatur mihi. & vt legam literas tuas quam longiſſimas .i. valde longas. O mi Tiro cura vt valeas. tu nihil potes facere mihi gratius hoc .i. quàm hoc .ſ. vt valeas.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Mixta eſt epiſtola.

TVLLIVS TIRONI s. 23

TV vero confice profectionem, ſi potes. etſi hæc pecunia ex eo genere eſt, vt profeſſione nō egeat. veruntamen Balbus ad me ſcripſit, tanta ſe epiphora oppreſſum, vt loqui non poſſit Antonius de lege q̃d egerit. liceat modo ruſticari. Ad Bithynicum ſcripſi. De Seruilio tu videris, qui ſenectutem non contemnis. etſi Atticus noſter, quia quondam me cōmoueri πανικοῖς intellexit, idem ſemper putat, nec videt quibus præſidijs philoſophiæ ſeptus ſim. & hercle, ꝙ timidus ipſe eſt, * θορυβοποιεῖ. ego tamen Antonij inueteratam ſine vlla offenſione amicitiam retinere ſanè volo, ſcribamque ad eum, ſed non ante, quàm te videro. nec tamen te auoco à * ſyngrapha. * γόνυ κνήμης. Cras expecto Leptam: etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui ſermonis vtendum eſt. Vale.

* .i. tumultuatur

* alias, ſyngraphus expecto

* .i. genu tib. e ... B.

TV vero) Quod ſupra ſcripſi. Cic. de Aufidiano, nomine nihil te hortor. videtur ſignificare intelligi de pecunia, de qua in hac epiſt. loquitur. de qua ſcribit Cic. ad Tironem, vt profeſſionem faciat. Deinde ſignificat Antonium quædam contra ſe decreuiſſe, ſe autem contra omnia præſidijs philoſophiæ munitum eſſe. velle tamen Antonij amicitiam retinere, ſeque ad eum ſcripturum. [Tu vero) Cum hæc dictio vero in principio orationis ponitur, aut irrouiam continet, aut reſponſionem. vt hic & ſupra lib. iiij. ad Ser. Sulp. Ego vero Serui vellem, vt ſcribis. in meo grauiſſimo caſu affuiſſes, & paulò ſupra in hoc lib. ad Tironem, ego vero cupio te ad me venire. [Pro-

Profeſſio. feſſionem) Confeſſionem. Seru. dicit profiteri ex voluntate, con-

Profiteri. fiteri ex neceſſitate. [Epiphora) Ophthalmia, morbo oculorum. Plin. ſæpe verbo vtitur pro morbo oculorum, dicit enim epi-

Cōfiteri. phoris oculorum medetur. Ex quo cognoſcimus morbum eſſe oculorum, non autem gutturis, vt quidam male interpretatur, ſignificat etiam interdum græce ἐπιφορὰ condemnationem.

Epiphora. [Oppreſſum) Grauatum. [Vt loqui) Coniungendus eſt totus hic textus ſic. Veruntamen Balbus ad me ſcripſit tanta ſe epiphora oppreſſum, vt loqui non poſſit, quid Antonius de lege egerit. [Liceat) Concedatur, permittatur. [Modo) Tantummodo, q.d. nihil aliud quæro. Quæ autem eſſet hæc lex, non facile ſcitur. [Tu videris) .i. tu videto. [Atticus) Pomponius. [πανικοῖς) Repentinis rumoribus. [Idem ſemper putat) .i. putat me ſemper moueri. [Nec videt) Nec intelligit. [Quibus) Qualibus, qui magis [Præſidijs) Tractum a militibus. [Septus) Munitus quia philoſophia docet me, quomodo debeam omnia mihi improuiſo euenientia contemnere. [θορυβοποιεῖ) .i. tumultuetur, rumorem facit, θόρυβον ποιεῖν [Inueteratam) Iam multis annis inceptam. [Antonij) C. Antonium intelligi puto, cuius fuit collega in cōſulatu. [Sine vlla offenſione) Sine vlla iniuria. [Ad eum) An-

Auoco. tonium. [Ante) Citius. [Auoco) A noueo. [A ſyngrapha) .ſ.

Syngrapha. facienda pro confeſſione pecuniæ .i. non tamen volo diſcedas antequam facias ſyngrapham vel accipias ſyngrapham qua poſſis pecuniam habere, eſt enim proprie ſyngrapha conſcriptio, maxime de re pecuniaria, vt lib. vij. ad Treb. epiſt. quæ incipit. Ex tuis literis, tanquam enim ſyngrapham ad imperatorem attuliſſes, non epiſtolam, ſic pecunia ablata domum redire properabas, vulgo dicuntur literæ, campſoriæ vel promutatoriæ, legendum eſt autem auoco à ſyngrapha non autem auoco ad ſyngrapham. [Ad cuius) Leptæ. [Rutam) .i. amaritudinem. [Eſt vtendum pulegio tui ſermonis) .i. ad cuius ſermonis amaritudinem vel acerbitatem eſt vtendum ſuauitate tui ſermonis erat enim quantum coniicimus, Lepta aliquantulum acerbus. Tiro vero ſuauis, quas proprietates, ſignificauit per rutam, & pulegium.

ASCENSIVS.

TV vero, &c.) Quod ſupra ſcripſit Cic. de Aufidiano nomine nihil te hortor, nomen, pro debito accepi ſolet. Hortatur, nunc vt profeſſionem .i. libram confeſſionem conficiat, q.d. vt coram teſtibus id eum profiteri faciat, deinde ſignificat Ant. cuius amicitiam retinere velit, quędam contra ſe decreuiſſe, vt cum ordine aperietur, qui talis eſt. Tu vero .i. (quod dicunt) Pro vero, & certo, & non opinanter tantum, confice .i. perfice, & effice, vt habeas (ſi potes profeſſionem) .i. manifeſtam confeſſionem debiti. Etſi .i. tametſi, hæc pecunia .i. hoc debitum, eſt ex eo genere .i. forma, aut ratione, vt non egeat profeſſione. Veruntamen Balbus ſcripſit ad me ſe oppreſſum tanta epiphora .i. morbo oculorum, vt non poſſit loqui .i. explicare quid Ant. egerit de lege .ſ. ferenda, aut antiquam dat incertum eſt quæ ſit lex, & quid de ea conſtituere pararit Ant. quia de ea ſcripſerat Tiro reſcribens ergo vt de re nota breuiorem, quàm vt poſſit intelligi ab ijs, quibus res alioqui non conſtet. Neque id vitium eſt ſcribentis. Non enim ſcripſit hanc epiſtolam, vt ab omnibus. ſed vt ab vno Tirone legeretur, Tiro autem patroni ſui amorem in ſe pateſaceret ad genus oēs ad ſe datas colligit, atque emiſit liceat .i. permittatur, modo .i. ſolummodo ruſticari, q.d. non curem quid Antonios egerit de lege. Ego ſcripſi ad Bithynicum, de Seruilio, tu videris .i. concedo, aut moueo vt videas. Eſt .n. cōiunctiui modi futuri temporis, media breui pronunciandum, tu inquam, qui non contemnis, immo venerans ſenectutem.

Etſi .i. tametſi, Atticus .ſ. Pomponius, qui intellexerit quondam me commoueri πανικῷ, ſeu panicis.i.rumoribus repentinis. putat ſemper idem .i. me ſemper eodem modo cōmouendum, nec videt .i. non conſiderat, quibus præſidijs .i. munimentis philoſophiæ, ego ſeptus.i.vndique munitus ſim, & Hercule q.i.quia, ipſe timidus eſt θορυβεῖται .i. tumultũ facit, ſeu tumultuatus. Ego tñ nolo ſanè.i.omnino retinere ſine vlla offenſione amicitiam Antonij inueteratam.i.vetuſtate corroboratam. Et ſcribam ad eum, ſed non antequam videro te, nec tamen auoco.i.auerto te à ſyngrapha.i.manu ſcripto, ſupp. accipiendo ab eo. Ego expecto eas Leptam. etenim.i.ſed tñ eum. ad cuius rutam .i. amaritudinem ſermonis vtendam eſt mihi pulegio .i. dulcore ſermonis tui.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Mandatoria eſt epiſtola.

TVLLIVS TIRONI S. 24

Etſi mane Harpalum miſeram: tamen, cum haberem, cui recte darem literes, etſi noui nihil erat, iiſdem de rebus volui ad te ſæpius ſcribere: non quin conſiderem diligentiæ tuæ: ſed rei me magnitudo mouebat. Mihi prora, & puppis, vt Græcorum prouerbium eſt, fuit à me tui dimittendi, vt rationes noſtras explicares. Offilio, & Aurelio vtiq; ſatisfiat. à Flamma, ſi non potes omnem, partem aliquam velim extorqueas: in primiſq. vt expedita, ſit penſio cal. Ian. De attributione conficies. de repræſentatione videbis. De domeſticis rebus hactenus. de publicis omnia mihi certa, quid Octauius, quid Antonius, quæ hominum opinio; quid futurum putes ego vix teneor, quin accurram. ſed s. literas tuas expecto. & ſcito Balbum tum fuiſſe Aquini, cũ tibi eſt dictum, & poſtridie Hirtium. puto vtrunque ad aquas. Sed quod egerint. Dolabellæ procuratores fac vt admoneantur appellabis etiam Papiam. Vale.

HVB. Etſi mane) Primum Cic. oſtendit neceſſitate à ſe dimiſiſſe Tironem, vt eius negocia explicaret, & expediret. Deinde ſummatim dicit quid ab eo agi velit. Poſtremo admonet cum Balbum fuiſſe Aquini, & Hirtium. [Harpalum) Seruum. [Iiſdem de rebus) De quibus alias ad te ſcripſi. [Quin) Quod non. [Prora, & puppis) .i. plena neceſſitatis, & omnis atq; vrgentiſſima cauſa. [Vt Græcorum) Cum enim Græci dicere volunt, totum eſt mihi in hoc, vt ita faciant. dicunt prora, & puppis mihi eſt, quia ex prora, & puppi tota nauis ſignificatur. [Tui dimittendi a me) .i. vt tu à dimittereris. [Explicares) Expedires Romæ. [Satisfiat) Soluatur id pecuniæ quod debetur. [A Flamma) Ab incendio .i. a periculo prouerbialiter dictum. [Si non potes) .ſ. retorquere. [Extorqueas) Eripias liberes. debebant enim eſſe in periculo ab aliqua bona Cic. [Penſio) Noſtræ domus. [Attributione) Quam tibi mandaui, de qua non facile eſt intelligere hactenus .ſ. dictum ſit, hæc enim quæ dixit domeſtica erant. [De publicis) Subaudi fac. [Omnia mihi certa) Sint. [Quid Octauius) .ſ. faciat .i. Cæſ. Octauianus. [Opinio) Exiſtimatio. [Accurram) celeriter veniam. [Aquini) Oppidum eſt Apuliæ. [Cum) Quando. [Poſtridie) Quàm Balbus fuerat. [Ad aquas ſemas) Locus non longe ab Aquino à balneis ita dictus. [Quod egerint) Ordo eſt; fac vt admoneantur .ſ. Hirtius, & Balbus, quod egerint procuratores Dolabellæ.

ASC. ETSI mane, &c.) Primum dicit ſe neceſſitate quadam dimiſiſſe Tironem, vt negocia ſua explicaret. deinde docet quid ab eo fieri velit. Poſtremo dicit Balbum fuiſſe Aquini, & etiam Hirtium. Ordo eſt. Etſi .i. quanquam. ego miſeram mane Harpalum .ſ. ſeruum noſtrum ad te, tamen cum haberem .ſ. tabellariũ, cui darem rectè .i. tute, literas .ſ. ad te, & ſi nihil erat noui, volui ſcribere ſępius ad te de iiſdem rebus. Non quin .i. qui non conſiderem diligentiæ tuæ, ſe magnitudo rei mouebat me. Prora, & puppis .i. principium, & finis nauis, hoc eſt tota ratio nauendæ operæ (vt vtar prouerbio Græcorum) fuit mihi, tui dimittendi à me, vt explicares .i. ab omni intricatione abſolueres, rationes noſtras .ſ. debitorum noſtrorum. Vtique .i. omnino, aut ſaltem ſatisfiat, Offilio, & Aurelio. Si non potes, ſup. extorquere .i. vi eripere à Flamma .i. a perditione, & conſumptione manifeſta, eſt tranſlatio ab incendio domus, omnem partem .i. ſupellectilis domeſticæ hoc eſt rei conſeruandæ. Velim ſup. vt extorqueas .i. ſerues, ſup. ſaltem aliquam .ſ. partem, &, ſup. velim in primis .i. præcipue, eo quod, quæ præcipue volumus prima occurrant, vt penſio .ſ. domus noſtræ .i. pecunia, quam quotannis pendimus pro ea ſit expedita .i. abſoluta, & euacuata, cal. Ian. Vt conficias .i. abſoluas totum negocium de attributione .i. de eo quod attribuendum ſcis. Videbis .i. deliberabis, & conſiderabis, de repræſentatione .ſ. à nobis, aut nobis facta, quid vtilitatis habebat. Hactenus ſup. ſcripſi de rebus domeſticis. De publicis, ſup. rebus fac vt ſint omnia certa mihi, quid ſperat Octauius, quid Antonius. quæ ſup. ſit opinio hominum, quid putes futurum. Ego teneor vix .i. difficulter, quin accurram .ſ. ad vrbem, erat enim cum hæc ſcriberet Cic. abſens, & Tiro in vrbe. Sed expecto literas tuas, per quas omnia ſciam, & ſcito Balbum fuiſſe Aquini .i. in eo oppido Apuliæ, cum .i. quando, dictum eſt tibi, & Hirtium, ſupp. fuiſſe Aquini poſtridie .i. die ſequenti. ego puto vtcunque, ſupp. nunc eſſe ad aquas Semas, vbi balnea ſunt non longe ab Aquino. Fac, ſup. ipſi admoneantur, quid procuratores Dolabellæ egerint. Tu appellabis etiam .ſ. ad conſilij conſortium Appiam.

ACCVRRAM. ſed s.) In vetuſtioribus libris ſcriptũ eſt, ſed ſi. ego arbitror legendum, ſed ſt. quam ſilentij notam qui non agnouere, ſcripſerunt, ſi deinde alius cum videret, ſi, locum hic hr̄e non poſſe, fecit, ſed eſt ſcilicet, ſic etiam in de oratore lib. ij. pro, ſt, ſcriptum erat, ſi. quod mendum ante aliquot annos ſuſtulimus. in Plauto etiam, vbi legendum eſt, ſt, modo ſi, modo aſt, modo at, vulgo legitur. Terentius quoque in Phorm. hac nota vſus eſt, quem locum recitat Velius Longus, grammaticus. [Dolabellæ procuratores fac vt admoneantur) Verbum, admoneantur, ad pecuniam refertur, quam Dolabella Ciceroni debebat, itaque intulit, appellabis etiam Papiam, quod item creditorum verbum eſt. pro Quinctio: Cum tibi quotidie poteſtas hominis fuiſſet admonendi, verbum nullum facis, biennio iam confecto ferè, appellas. Quod antecedit, in antiquo libro Vbaldini ſcriptũ eſt, ſeu quod elegerunt, in eo, quem habet Petrus Bembus, elegerint: in meo, egerit. poteſt eſſe ἀνακόλουθον: vt ſit hæc ſententia: Sed, quod egerint, fac vt ſciam. PAVL. MAN.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Hortatur vt ſæpe ſcribat, nec excuſatione vtatur.

CICERO F. TIRONI SVO S. 25

Etſi iuſta, & idonea vſus es excuſatione intermiſſionis literarum tuarum: tamen, id ne ſæpius facias, rogo. nam etſi de rep. rumoribus, & nuncijs certior fio, & de ſua in me voluntate ſemper ad me perſcribit pater: tamen de quauis minima re ſcripta à te ad me epiſtola ſemper fuit gratiſſima. quare cum in primis tua deſiderem literas, ſoli committere, vt excuſatione potius expleas officium ſcribendi, quàm aſſiduitate literarum. Vale.

Etſi iuſta) Excuſauerat ſe Tiro apud Cic. filium q. Athenis erat, ſe propter anguſtiam temporum, & magnitudinẽ negociorum intermiſſione ad eũ ſcribere, quare Cic. primũ dicit eius excuſationem iuſtam, & idoneam, ſed tamen eũ rogat, vt poſthac malit ſatisfacere officio ſuo ſcribendo ſæpe q. ſe excuſando. HVB. [Idonea) Aperta, non abſurda. [Id) vt vtaris excuſatione. Idonea. [Rumoribus) Fama. [Et nuntijs) Qui Roma huc veniunt. [De voluntate ſua) Quid velit a me fieri. [In primis) Præcipue. [Expleas) Perficias. [Officium) Tum erga me. [Quam aſſiduitate epiſtolarum) .i. quam aſſidue ad me ſcribendo.

ETSI iuſta &c.) Excuſauerat ſe Tiro apud Cicer. filium, qui Athenis erat, ſe propter anguſtiam temporum, & magnitudinem negociorum intermiſiſſe ad eum ſcribere, quare Cicero primum dicit eius excuſationem iuſtam, & idoneam, ſed rogat vt malit ſatisfacere officio ſuo ſcribendo, quam ſe excuſando. ASC. Ordo eſt. Etſi, id eſt quanquam vſus es iuſta, & idonea excuſatione intermiſſionis, id eſt quòd ad tempus omiſeris dationem literarum tuarum, rogo ne facias id ſæpius. Nam etſi, id eſt

quan

quanquam ſio certior de repub. rumoribus,id eſt incerto auctore,ſermonibus,& nuncijs,& pater,ſcilicet M.Tullius, perſcribit ſemper ad me de voluntate, id eſt beneuolentia ſua in me, tamen epiſtola ſcripta à te ad me de quauis re minima,id eſt quamuis res eſſet nimia, fuit mihi ſemper gratiſſima.Quare cũ deſiderem in primis literas tuas noli committere,id eſt efficere, vt expleas,id eſt perficias,& abſoluas potius officium ſcribendi excuſatione, quam aſſiduitate literarum.

Q. CICERO TIRONI SVO S. D. 26

VErberaui te cogitationis tacito duntaxat conuicio,quòd faſciculus alter ad me iam ſine tuis literis perlatus eſt. non potes effugere huius culpæ pœnam te patrono. Marcus eſt adhibendus: iſque diu,& multis lucubrationibus commentata * oratione,vide,vt ꝓbare poſſit,te non peccaſſe.planè te rogo,ſicut olim matrem noſtram facere meminí,quæ lagenas,etiam inanes, obſignabat,ne dicerentur inanes aliquæ fuiſſe,quæ furtim eſſent exſiccatæ: ſi tu, etiam ſi,quod ſcribas, non habebis,ſcribo tamen,ne furtum ceſſationis,quæſiuiſſe videaris: valde enim mihi ſemper,& vera,& dulcia tuis epiſtolis nunciantur. Ama nos,& vale.

* alias, ſcripſi ad Vmmum.

HVB. VErberaui) Accuſat Cic. Tironem negligentiæ, quòd in faſciculo literarum, qui Roma ad ſe allatus fuerat, nulla erat omnino epiſtola Tironis, quare dicit eum nullam poſſe adhibere excuſationem aut defenſionem, vixque eum defendi poſſe. M. C. patre ſuo. Itaque eum hortatur, vt etiam ſi non habet quod ſcribat, tamen aliquid ſcribat, quia & vera & iucunda ab eo ſemper nunciari ſoleant. [Verberaui) Senſus eſt, percuſſi te tantummodo tacita contumelia meæ cogitationibus, hoc eſt mecum male de te cogitaui, & in animo meo dixi te negligentem. [Tacito) Secreto intra me retento. [Duntaxat) Tantummodo, q.d. non etiam conuincio verborum,ſed tantum cogitationis. [Conuicio) Contumelia nam mecum cogitaui, ò negligens Tiro. [Faſciculus) Literarum multitudo literatum. [Nõ potes) .i. non potes facere,quin puniaris pro hac culpa, ſi te ipſe ſolus defenderis. quia nunquam poteris vincere, & perſuadere te nõ peccaſſe, ſi autem volueris vincere,oportet adhibere te patronum, & defenſorem tuum patrem meum oratorem acerrimum,qui in difficillimis etiam cauſis vincere conſueuit,q etiam ſi orationem multum cogitatam ad defenſionem tuam afferat, tamen etiam ipſe vix probare poterit non te peccaſſe. [Te patrono) Te cauſam tuam agente. [Adhibendus) Aſſumendus.ſ. patronus. [Marcus) Pater meus,qui propter vim eloquentiæ in cauſis & iudicijs regnare dicitur. [Commentata) Meditata,præparata. [Lucubrationibus) Vigilijs. [Probare) Vincere,rationibus obtinere. [Te non peccaſſe) Quod nihil ad me ſcripſeris. [Planè te rogo) Senſus eſt,te rogo vt & ſi non habes quod ſcribas,tamẽ aliquid ſcribas,ſicut mater mea olim non ſolum ſolebat ſignare lagænas plenas ſed etiam vacuas, ne illæ quæ furtim fuiſſent ebibitæ,viderentur fuiſſe vacuæ mos fuit apud antiquos ſignare lagænas, in quibus vinum ponebatur, ne poſſent euacuari quin cognoſceretur ſigno illo amoto,vnde illud ſatyricum. Et ſigno læſæ non inſanite lagænæ. [Matrem) Terentiam. [Olim) Cum eram puer. [Etiam inanes) Etiam vacuas non ſolum plenas. [Furtim) Occultè. [Exſiccatæ) Ebibitæ,exhauſtæ. Iuuen. Tu Beneuentani ſutoris nomen habentem Sicabis calicem. [Sic) Adaptat ſimilitudinem. [Furtum) Latebras,ſed perſeuerat in ſimilitudine, quia dixerat, quę furtim eſſent exſiccatæ,ideo dicit furtum ceſſationis. [Dulcia) Iucunda.

Conuicium.

ASC. VERBERAVI, &c.) Accuſat Tironem negligentiæ, ꝙ inter multas epiſtolas a Tirone nullam acceperat, quam culpam iocoſe dicit vix à parte poſſe orando purgari. Ordo eſt. Verberaui.i.affeci duntaxat tacito.i.mentali, conuicio.i.exprobratione cogitationis.ſ.meæ, ꝙ alter faſciculus.ſ. literarum ab alijs miſſarum, perlatus eſt iam ſine literis tuis. Tu non potes effugere pœnam huius culpæ.ſ.negligentiæ te patrono.i.defenſore,& purgatore. Marcus.ſ.pater meus, eſt adhibendus.ſ.ad defenſionem tantæ culpæ,& is.ſ. Marcus pater, etiam in ſummo periculo reis auxiliari ſolitus,ſup. adhibendus eſt oratione commentata.i.habens orationem commentatam, & præmeditatam multis lucubrationibus vide.i.conſidera, vt.i.quo modo ſupple. Marcus pater poſſit probare te non peccaſſe. Ego rogo te plane, ſicut memini matrem noſtram facere olim quæ obſignabat lagænas .i. vaſcula vinaria,etiam inanes.i.in quibus nihil erat vini,ne aliquæ.ſ.lagænæ dicerentur fuiſſe inanes, quæ eſſent exſiccatæ.i.exhauſtæ, furtim.i.furtiue. ſic tu etiam ſi non habebis quid ſcribas tamen,id eſt nihilominus ſcripto, ne videaris, quæſiuiſſe furtum .i. fictitiam, & quaſi furtiuam excuſationem ceſſationis .ſ. a miſſione literarum. Enim.i.quia, & vera, & dulcia nunciantur mihi ſemper epiſtolis tuis. Ama nos, & vale.

GIBERTI LONGOLII LEMMA.

Narrat quid de conſulibus ſentiat.

Q. CICERO TIRONI SVO S. P. D. 27

MIrificam mihi verberationem ceſſationis epiſtola dediſti: nam quæ parcius frater perſcripſerat, verecundia videlicet,& properatione, ea tu ſine aſſentatione,vt erant,ad me ſcripſiſti, & maxime de conſulibus des.,quos ego penitus noui libidinum, & languoris effœminatiſſimi animi plenos. qui niſi à gubernaculis receſſerint, maximum ab vniuerſo naufragio periculum eſt. incredibile eſt,quæ ego illos ſcio oppoſitis Gallorum caſtris in æſtiuis feciſſe: quod ille latro, niſi aliquid firmius fuerit,ſocietate vitiorum deleniet. res eſt aut tribunicijs, aut priuatis conſilijs munienda. nam iſti duo vix ſunt digni,quibus alteri Cæſenam,alteri Coſſutianarum tabernarum fundamenta credas. Te, vt dixi,fero oculis. Ego vos ad iij. cal. videbo; tuosq́. oculos,etiam ſi te veniens in medio foro videro, diſſuauiabor. Me ama. Vale.

HVBERTINVS.

MIrificam) Cum D. Brutus Mutinæ obſideretur à M. Ant. creati ſunt auctore Appian.lib.iij. Conſules anniuerſarij Hirtius & Panſa in principio anni, quantam autem ex hac epiſtola conijcere poſſumus. Cicer. tunc aberat ab vrbe,licet Appian. videatur ſignificare eum fuiſſe Romæ,de eorum igitur deſignatione. Cum Tiro ad Cic. ſcripſiſſet Cic. reſcribens ſe de eis male ſentire oſtendit, vereriq́ue, ne à M.Ant. alliciantur in ſocietatem ſceleris contra rempub. quos oſtendit viliſſimos eſſe. Poſtremo dicit quantum Tironem ipſum videre deſideret. [Mirificam) Magnam. [Verberationem) Percuſſionem animi. [Parcius) Breuius. [Verecundia) Timore. vel quia eum pudebat ſcribere quæ tu ſcripſiſti. [Videlicet,) Scilicet certe. [Sine aſſentatione) Non aſſentando,ſed dicendo verum. [De conſulibus) Hirtium,& Panſam intelligimus,niſi forte agitatum eſſe abſente Cic. de deſignatione aliorum conſulum quam Hirci & Panſæ,de quibus fortaſſe intellig.t nunc Cic. quorum tamen creatio non valuerit, vt ſæpe fit, ſed tamen facta ſit mentio de iis creandis,quod ſatis eſt veriſimile, cum Cicer. eos non nomine, licet mentionem aliorum conſulum illo tempore non inueniam, niſi quòd poſt eruptionem Bruti ex Mutina facta eſt mentio de creandis conſulibus D. Bruto,& Octauio Cęſ. loco Hirci,& Panſæ,ſed ijs non eſt veriſimile Cicer. [Intelligere) Cum eſſent amiciſſimi ſui,& ab eo vbique maxime & laudari,& adiuti,ergo vel Hirtium & Panſam intelligamus: vel,vt diximus de alijs, quos licet Tiro ſcripſiſſet, creata conſules: tamen non ita eſſet. [Langoris) Diſſidiæ. [Effœminatiſſimi) Molliſſimi, timidiſſimi, qualem habent fœminæ. [A gubernaculis) Ab adminiſtratione reip.& conſulatus. [Ab vniuerſo naufragio) Pro vniuerſi naufragij,id eſt ſubmerſionis vniuerſorum, ſed vſus eſt verbis ſimilitudinis,quia dixi gubernaculis,quæ ſunt nauis,ſubdit naufragij,quod a naue fracta dicitur. [Oppoſitis Gallorum caſtris).i.cum oppugnarent aduerſus Gallos,& haberent eos oppoſitos. [Ille latro) M. Ant. quem etiam ſupra multis in locis latronem appellauit. [Aliquid firmius) Cum eis.i.niſi electi fuerint cum eis aliqui firmiores, qui non ita facile à repub. alie-

Parcius. Videlicet. Naufragium.

nentur. [Deleniet) Demulceat, alliciat ad ſe. [Societate vitiorum) Quia laborabunt iiſdem vitijs, quibus ipſe Ant. & ſimilia ſimilibus gaudent. [Res eſt) Senſus eſt, eligendi ſunt ad hanc prouinciam, aut tribuni, aut aliqui priuati, qui conſilijs ſuis prouideant, ne ij nos in naufragium deducant. [Res) Creatio iſtorum conſulum, & prouincia eis data. [Eſt munienda) Eſt firmanda, q. a ſupra dixit niſi aliquid firmius fuerit. [Conſilijs tribunicijs) Auctoritate tribunorum. [Iſti) Ad contemptum dixit. [Ceſennam) Paruam, & deſertam vrbem in Italia in Gallia togata. [Tabernarum) Vt alio loco diximus, taberna dicitur omne vile ad habitandum ædificium, quod tabulis claudatur, tabernas igitur Coſſutianas locum aliquem ad habitaculum vitæ intelligit Coſſutianas à Coſſutio, vel auctore, vel domino earum ita appellauit. [Fero oculis) Habeo in oculis, & in conſpectu. [Diſſuauiabor) Deoſculabor, licet aliqui dicant diſſuauiari libidinis eſſe, quod Cic. hic contra ſentire videtur. [In medio foro,) q. d. in conſpectu omnium, palam. [In hoc) Oſtenditur nimium deſiderium Ciceronis videndi Tironem.

ASC. MIRIFICAM mihi, &c.) Dicit ſe mirifice concuſſum ex literis Tironis, quibus qui conſules creari eſſent, ſignificabat. loquens ſecundum Commentarios de Hircio, & Panſa. de quoꝝ fide, & virtute tunc dubitabat, cum tamen vterque fortiſſime pro reip. caſurus ſit, cæſus ab Antonio Mutinæ, cum D. Brutum obſideret. Hanc autem epiſtolam inſeruiſſe videtur Tyro, vt ſignificet quam fidem ſibi habuerit frater patroni ſuo. Ordo eſt. Tu dediſti mihi mirificam verberationem .i. incuſſionem verecundiæ, ceſſationis .i. propter ceſſationem meam, epiſtola .ſ. tua. Nam tu ſcripſiſti ad me ea quæ frater .ſ. M. T. Cic. perſcripſerat ad me parcius .i. nimis ſobrie, videlicet verecundia & properatione .i. propter verecundiam, & properationem ſuam, tu ſcripſiſti inquam ea ſine aſſentatione. vt erant, & maxime de conſulibus deſignatis .i. declaratis in proximum annum. videlicet Hirtio, & Panſa, quos ego noui penitus plenus libidinum, & languoris .i. corruptionis animi effœminatiſſimi, qui .ſ. conſules, niſi receſſerint à gubernaculis .ſ. reip. maximum periculum eſt ab vniuerſo naufragio .ſ. totius reip. Incredibile eſt, quæ ego ſcio illos feciſſe in æſtiuis caſtris Gallorum oppoſitis .ſ. noſtris, quos ille latro .ſ. M. Antonius, detinet .i. blande attrahit ſocietate vitiorum niſi aliquid firmius fuerit .ſ. eis obſiſtens. Res eſt munienda .ſ. à periclitatione conſilijs tribunitijs, aut priuatis .i. alicuius viri auctoritate præditi, licet ſit priuatus .i. extra omnem magiſtratum poſitus. Nam iſti duo .ſ. conſules deſignati, vix ſunt digni quibus credas .i. ſub fide cõmittas alteri Ceſenam .i. oppidulum illud deſertum in Gallia togata, alteri fundamenta Tabernaꝝ Coſſutianaꝝ .i. domicilioꝝ viliſſimi cuiuſque cerdonis. Ego fero oculis .i. imaginor videre te vt dixi. Ego videbo vos ad 4. cal. ſ. huius menſis, & diſſuauiabor .i. affectanter oſculabor oculos tuos, & ſi ego veniẽs .ſ. tibi obuiam, video te in medio foro. Ama me, &c.

QVIBVS alteri Ceſennam) Locus ſine dubio corruptus. neque enim adeo tum ignobilis, aut obſcura fuit Ceſena, vt, tanquam abiecta res, nominari debuerit. vetus liber Vincentij Riccij ſic habet, quibus geſa, vel quibus ſutianarum tabernarum fundamenta credas. deliberent eruditi, quo modo ſit legendum. Liuius quidem lib. 9. de Ceſennia meminit, oppido, non admodum celebri, vt fortaſſe non inepte pro, Ceſenam, Ceſenniam, hic legi poſſit. antiquus liber è Cypro, Cenſenam. PAVL. MAN.

FINIS.

SERIES LITERARVM,

* a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z.
A B C D E F G H I.

Omnes quaterniones, * duernio, & I quinternio.

VENETIIS,
APVD HAEREDES IOANNIS MARIAE BONELLI.
M. D. LXXV.